R. P. JOANNIS CABASSUTII

AQUISEXTIENSIS, PRESBYTERI CONGREGATIONIS ORATORII DOMINI JESU,

NOTITIA ECCLESIASTICA

HISTORIARUM, CONCILIORUM & Canonum invicem collatorum, veterùmque juxtà, ac recentiorum Eccleſiæ Rituum,

Ab ipſis Eccleſiæ Chriſtianæ incunabulis ad noſtra uſque tempora, ſecundùm cujuſque ſæculi ſeriem, accuratè digeſta.

EDITIO QUINTA,

AB IPSO AUCTORE CORRECTA, PLURIMUM AUCTA; & quinque Indicibus locupletata;

Quorum Primus eſt DISSERTATIONUM, CONCILIORUM, *aliorumque titulorum*; Secundus CHRONOLOGICUS *Romanorum Pontificum*; Tertius, ALPHABETICUS *eorumdem Roman. Pontificum*; Quartus, CHRONOLOGICUS, *Imperatorum Romani Imperii*; Quintus, *tandem* CANONICUS *&* UNIVERSALIS *rerum notabilium.*

Priores quatuor Initio Operis habentur; Quintus verò, ſeu ultimus, ad calcem rejectus eſt.

COLLEGIO DI S. ALESSANDRO IN MILANO

VENETIIS, M. DCCXXIX.

Apud Sebaſtianum Coleti

SUPERIORUM APPROBATIONE, ET PRIVILEGIO.

LIBRARY
OCT 19 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

BX
830
C3
1729

BENEVOLO LECTORI.

UT tibi, dilectiſſime Lector, noſtri hujus inſtituti ratio conſtet, præmonendum te duxi, eos, qui mihi Opus iſtud injunxere, in hunc ſcopum intendiſſe, ut in hac noſtra lucubratione facilior cunctis aperiretur aditus ad neceſſariam Eccleſiaſticarum rerum notitiam, citra uſque adeo prolixam temporum diuturnitatem, & graviores, quam permulti ferre poſſint, in comparandis multis voluminibus impenſas aſſequendam; tum in his quæ ad hiſtoriam Eccleſiæ, tum in illis quæ ad Sanctiones Conciliorum perdiſcendas attinent. Præclarè illi quidem: ſic enim innumera removentur impedimenta, quæ innumeros homines ab his perdiſcendis arcent ac deterrent. In primis enim innumera leguntur in Conciliorum collectionibus, quæ jam ad immenſam excrevere molem Decreta, quæ pluſquam centies (citra omnem exceſſum aut hyperbolem loquor) fuerunt ſucceſſu temporum in diverſis paſſim Conciliis repetita. Conſultius autem viſum eſt, ſi ſexies, aut ad ſummum ſepties vel octies, eadem in hujus Operis decurſu per collationem mutuam repeterentur ex celebrioribus ac melioris notæ Synodis, ut in temporum ſucceſſionibus conſtans adverti poſſit Eccleſiæ Sanctæ ordo ac diſciplina, aut ſi quid aliquando variatum ſit, ratio cur ita factum fuerit innoteſcat. Conſultum prætereà fuit permultorum ſtudioſorum hominum inopiæ ac egeſtati, quibus & bonitate ingenii, & laudabili perdiſcendi affectu ſubnixis, opes minimè ſuppetunt ad comparanda ſibi numeroſa & ampliſſima Hiſtoriarum & Conciliorum volumina. Nec verò his duntaxat eorumque inopiæ conſultum fuit, ſed proviſum præterea fuit temporum impenſis, in illis præſertim qui aliis nec exigui momenti occupationibus & officiis diſtinentur, & ita brevitate ſibi conceſſi temporis arctantur, ut longioribus aſſiduiſque lectionibus, ſine officiorum ſuorum tum publicorum tum privatorum detrimento, vacare non liceat. Immenſi porrò ſolatii res eſt, ſi quis peritiam Eccleſiaſticam, ex innumeris hauſtam erutamque voluminibus, atque in unum redactam, nanciſci poſſit unius anni lectione, nihil cæteris & neceſſariis occupationibus demendo, vel præjudicando. Hiſce hactenus commemoratis commodis altera non levis accedit utilitas, ſcilicet commodiſſimum memoriæ ſubſidium. Qui enim ex tot voluminum evolutione, emenſoque multorum annorum ſtudio, hanc ſibi peritiam comparare velit, niſi aliquo ſubinde moderato adjuvetur & ſublevetur compendio labilis ejus memoria, illud inevitabile continget, ut ea rerum quas recondidit multitudine obruta, multa in dies per oblivionem dilabantur & evaneſcant, dum longiſſimo & tædioſo ſtudio ex numeroſis & immenſis libris, quos nemo perlegere queat niſi multorum annorum decurſu, innumeras res coacervare in animum contendit: ſicque in medio ſtudiorum decurſu priuſquam ad prolixiorum lectionum finem pertingat, quæ jampridem ſtudioſè perlegerat oblivione deleantur, aut invicem confundantur: & cùm ad terminum longiſſimi ſtudii pertigerit, haud peritior evadat quàm fuerat initio ſuſcepti laboris, niſi compendioſioris alicujus voluminis præſidio, quæ brevi dilapſura erant, firmiùs inſigantur, aut ea quæ dudum memoria exciderant reparentur, atque in reminiſcentiam revocentur. Non parum itaque conducet noſtra hæc lucubratio iis, quibus ampliores Bibliothecæ minimè ſuppetunt. Nec tamen ſtudioſis hominibus, quibus ſuppetunt inſtructiores multiſque libris refertæ Bibliothecæ, noſter hic labor ſine fructu erit: imò verò haud parum fortaſſe proficiet; illis namque pro clavi aut manuductione ad faciliùs aſſequenda, altiùſque labili memoriæ inſigenda deſerviet, quæ prolixiùs & copioſius illi alii multiplices, quorum copiam habent libri, complectuntur.

NOI REFORMATORI
DELLO STUDIO DI PADOA.

HAvendo veduto per la Fede di Reviſione, & approbatione del P. F. Tomaſo Maria Gennari Inquiſitore nel Libro Intitolato R. P. JOANNIS CABASSUTII NOTITIA ECCLESIASTICA &c. non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Catolica, & parimente per Atteſtato del Secretario Noſtro niente contro Prencipi, & buoni coſtumi, concediamo Licenza à Sebaſtiano Coleti Stampatore, che poſſi eſſer Stampato, oſſervando gli Ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite Copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 28. Marzo 1727.

(Carlo Ruzini Kav. Proc. Reformator.
(Alviſe Piſani Kav. Proc. Reformator.
(Z. Piero Paſqualigo Reformator.

Agoſtino Gadaldini Segretario.

22. Aprile 1727.
Regiſtrato nel Magiſtr. Eccellentiſ. degli Eſecutori contro la Beſtemia.

Antonio Canal Nodaro.

INDEX

I N D E X

Hiſtoricarum Synopſeon Sæculorum quorumlibet, ſimul & Diſſertationum, Diatribarum, Conciliorumque tam œcumenicorum, Nationalium, & Provincialium, quàm Synodorum Diœceſanorum, prout quæque in hac NOTITIA ECCLESIASTICA ad ſæculorum ordinem digeſta habentur.

ECCLESIÆ PRIMI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 1.

DIATRIBA *propemptica de Canonibus Apoſtolorum.* p. 7.

CANONES *Sanctorum Apoſtolorum, per Clementem à Petro Apoſtolo Romæ ordinatum Epiſcopum, in unum congeſti.* p. 8.

DE CONCILIIS *Eccleſiæ: de differentia, & convocatione eorumdem: de perſonis, &c.* p. 12.

CONCILIA APOSTOLORUM. p. 14.

DE CONCILIIS *variis circa diei Paſchalis obſervationem habitis.* p. 16.

ECCLESIÆ SECUNDI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 17.

DISSERT. I. *De manuum impoſitione.* p. 20.

DISSERTATIO II. *De Diaconiſſis.* p. 21.

DISSERTATIO III. *De ſacris Virginibus* p. 22.

DISSERT. IV. *De ritibus olim baptiſmo adhiberi ſolitis.* p. 23.

DISSERTATIO V. *De veteribus in ſacroſancta Euchariſtia ſolitis adhiberi ritibus.* p. 25.

DISSERTATIO VI. *De Agapis.* p. 27.

DISSERT. VII. *De literis formatis ſeu canonicis.* ibid.

DISSERT. VIII. *De publicis priſcorum Chriſtianorum pœnitentiis.* p. 29.

DISSERT. IX. *De Ordinum Eccleſiaſticorum numero apud veteres tum Orientis, tum Occidentis Eccleſias; & de Orario quid rei eſſet.* pag. 30.

DISSERT. X. *De veterum Eccleſiarum ſitu, partibus, & ſtructura.* p. 32.

DISSERTATIO XI. *De Eulogiis.* p. 35.

DISSERT. XII. *De fermento: & quidnam rei inter priſcos Eccleſiæ Romanæ ritus fuerit.* p. 36.

DISSERT. XIII. *De diſcrimine inter Epiſcopos & Presbyteros jam inde ab ipſis Eccleſiæ exordiis.* p. 37.

DISSERT. XIV. *De Provinciis Eccleſiaſticis.* pag. 39.

DISSERTATIO XV. *De Diptychis Eccleſiaſticis.* p. 41.

DISSERT. XVI. *De Communionibus, laica & peregrina.* p. 42.

DISSERT. XVII. *Quiſnam fuerit habitus olim proprius Epiſcopus ad Ordinum ſuſceptionem.* p. 43

DISSERT. XVIII. *Quiſnam fuerit priſcorum Epiſcoporum ſenatus ac Presbyterium.* p. 44.

DISSERT. XIX. *De Symbolo Athanaſiano.* p. 45.

DISSERT. XX. *De veterum jejuniorum Eccleſiæ origine & ritibus.* p. 46.

DISSERT. XXI. *De priſco eligendi eos, qui ad ſacros Ordines initiandi erant, ritu.* p 47.

ECCLESIÆ TERTII SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 49.

CONCILIA *diverſis locis ad reprobandum hæreticorum baptiſmum habita.* p. 56.

CONCILIA ANTIOCHENA *contra Paulum Samoſatenum hæreſiarcham habita.* p. 58.

CONCIL. ELIBERINUM *ſeu Illiberitanum.* p. 59.

CONCILIUM SINUESSANUM. p. 66

CONCILIUM CIRTENSE *ejuſque ex Auguſtino fragmentum, an. Chr. 303.* p. 67.

CONCILIABULA *duo quædam Carthaginenſia Donatiſtarum, annorum 306. & 308.* p. 68.

ECCLESIÆ QUARTI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 69.

CONCIL. ANCIRANUM *an. Chr* 314. p. 78.

CONCILIUM NEOCÆSAREENSE *anni Chriſti* 314. p. 81.

CONCIL. ARELATENSE *an. Chr.* 314. ibid.

SYNODI NICÆNÆ PRIMÆ *œcumenicæ hiſtoria.* p. 84.

DE *ordine & conſenſu Patrum tum in Nicæna Synodo, tum in aliis ſequentibus œcumenicis.* pag. 86.

VICARIORUM *Romani Pontificis differentiæ.* p. 87.

DE LOCO *Nicenæ Synodi, aliarumque nonnullarum inſequentium.* p. 88.

SYMBOLUM *Nicæni Concilii.* ibid.

ELUCIDATIO *ad Nicænos Canones Primum & Secundum.* ibid.

ELUCIDATIO *ad Canonem Nicænum III.* pag. 89.

ELUCIDATIO *ad Canonem Nicænum IV.* pag. 91.

ELUCIDATIO *ad Canonem Nicænum V.* pag. 92.

ELUCIDATIO *ad Nicænum Canonem VI.* ibid.

ELUCIDATIO *ad Nicænos Canones VII. VIII. IX. X. & XI.* p 94.

ELUCIDATIONES *ad Nicænos Canones XII. XIII. XIV. XV. & XVI.* p. 95.

ELUCIDATIONES *ad reliquos Nicænos Canones.* p. 96.

DE DIVINARUM PERSONARUM *à Nicæno Symbolo aſſerta Conſubſtantialitate.* p. 98.

DIATRIBA *de Numero Canonum Nicænorum.* pag. 99.

DISSERTATIO *de Epactis & Enneadecaeteridibus ad rationem diei Paſchalis ineundam.* p. 101.

CONCILIUM ROMANUM *ſub Sylveſtro*

examinatur, *ſimulque Conſtantini baptiſmus*. p. 102.
GESTA *ab Arianis ſuperſtite magno Conſtantino; & de Cæſarienſi, Tyrio & Hieroſolymitano Conciliabulis*. p. 103.
GESTA *ab Arianis poſt obitum Conſtantini*. p. 106.
CONCILIUM GANGRENSE *tempore Sylveſtri Pontificis habitum, incertum quoto Chriſti anno*. p. 108.
SYNODUS ANTIOCHENA *anni* 341. p. 109.
SYNODUS OECUMENICA SARDICENSIS *anni à Chriſto* 347. p. 114.
CONCILIABULUM SARDICENSE, *ſeu potiùs Philippenſe Arianorum, anni ejuſdem cum legitimo præcedente*. p. 118.
CONCILIUM CARTHAGINENSE I. *ſub Julio Romanæ Eccleſiæ Pontifice, anni* 348 p. 119.
CONCILIA MEDIOLANENSIA; *Primum ex parte Catholicorum; Secundum hæreticum Arianorum*. ibid.
CONCILIA DUO SIRMIENSIA; *Catholicum unum, Arianorum alterum. Ancyrana Pſeudoſynodus*. p. 121.
CONCILIUM ARIMINENSE *ann.* 359. p. 123.
SYNODUS SELEUCIENSIS *ann.* 359. & *Conſtantinopolitana ann.* 360. p. 124.
SYNODUS LAODICENA *anni incerti ſub Damaſo Pontifice*. p. 125.
SYNODUS ALEXANDRINA *ſub Liberio Papa, ann. Chriſti* 362. p. 131.
SYNODUS OECUMENICA SECUNDA *ann.* 381. *Conſtantinopoli celebrata; ſimulque Romana & Aquilejenſis*. p. 132.
SYMBOLUM *Fidei ejuſdem Concilii Conſtantinopolitani à ſanctâ Eccleſia in Miſſis decantari ſolitum*. p. 136.
CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM *anni* 381. ibid.
CONCILIUM CARTHAGINENSE II. *anni* 397. p. 137.
CONCILIUM CARTHAGINENSE IV. *anni Chriſti* 398. p. 139.
DISSERTATIO & APPENDIX *ad Canones ordinationum præcedentis Concilii Carthaginenſis*. p. 144.
CONCILIUM CARTHAGINENSE V. *ann. Chriſti* 398 p. 146.

ECCLESIÆ QUINTI SÆCULI

Hiſtorica Synopſis. p. 148.
APPENDIX *ejuſdem Authoris ad ſuam hujus quinti ſæculi hiſtoriam*. p. 159.
CONCILIUM TOLETANUM *Primum ann.* 400. p. 160.
CONCILIUM TAURINENSE *an.* 402. p. 162.
CONCIL. MILEVITANUM *ann.* 416. p. 163.
DECEM *celebres de Gratia liberoque arbitrio ſententiæ, incertum à quonam ſummo Romanæ Eccleſiæ Epiſcopo; Cæleſtino, an Hormiſda, an Leone Magno collectæ*. p. 166.
CONCILIUM CARTHAGINENSE VI. *idemque Africanum plenarium ann.* 418. p. 167.
DIATRIBA, *an Proſper, & Hilarius authores Epiſtolarum ad S. Aug. fuerint Epiſcopi?* p. 169.
SYNODUS EPHESINA OECUMENICA, *anni* 431. p. 170.
DIATRIBA *de exciſione poteſtatis, quæ olim Antiocheno Epiſcopo competierat in Eccleſias Cypri*. p. 172.
CONCILIUM REGENSE *anni à Chriſto* 438. p. 173
CONCILIUM ARAUSICANUM I. *ann. Chriſtianæ epochæ* 441. ibid.
CONCILIUM VASENSE *ſeu potius Vaſionenſe, anni* 442. p. 176.
CONCILIUM *Oecumenicum Chalcedonenſe, Leone I. ſummo Pontifice, ann.* 451. p. 177.
CONCILIUM ARELATENSE II. *ann. circiter* 452. p. 186.
CONCIL. ANDEGAVENSE *ann.* 453. ibid.
CONCILIUM ARELATENSE III. *anni à Chriſto* 455. ibid.
DISSERTATIO *de Prædeſtinatianis, deque Semipelagianis Fauſti libris, & de commemoratis ab eodem Arelatenſi & Lugdunenſi Conciliis*. p. 187.
CONCILIA ROMANA *duo ſub Felice III. Pontifice, ann. Chriſti* 483. & 484. p. 189.
CONCILIUM AGATHENSE *ann. Chr* 506. p. 190.

ECCLESIÆ SEXTI SÆCULI

Hiſtorica Synopſis. p. 196.
CONCILIUM AURELIANENSE I. *anni* 511. p. 205.
CONCILIUM EPAONENSE *ann. à Chriſt.* 517. p. 207.
CONCILIUM ARAUSICANUM II. *an. Chr.* 529. p. 209.
DISSERTATIO *de Semipelagianæ hæreſis condemnationibus, quæ Synodum Arauſicanam præceſſerunt*. p. 212.
HÆRESIS PELAGIANÆ *atque* SEMIPELAGIANÆ *hiſtorica & Theologica delineatio*. p. 214.
In quibus à Pelagianis differant Semipelagiani. p. 217.
MULTIPLICES GRATIÆ *diſtinctiones: & primùm quid ſit gratia præveniens & ſubſequens*. p. 218.
SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA *ſub Patriarcha Menna, an* 536. p. 220.
DISSERTATIO *brevis de Urbanis ſeu popularibus Synodis*. p. 221.
CONCILIUM AURELIANENSE III. *ann. Chriſt.* 538. ibid.
CONCILIUM AURELIANENSE V. *ann. Chr.* 549. p. 222.
OBSERVATIO *ad Concilii hujus Aurelianenſis ſubſcriptiones*. p. 223.
CONCILIUM UNIVERSALE V. *ſeu Conſtantinopolitanum ſecundum, anno Domini* 553. *habitum*. ibid.
CONCILIUM PARISIENSE III. *an. Chriſt.* 553. p. 227.
CONCILIUM BRACARENSE II. *an.* 563. ibid.
CONCIL. TURONICUM *ann.* 570. p. 228.
CONCILIUM BRACARENSE III. *ann.* 572. p. 229.
CONCILIUM ANTISIODORENSE *ann. Chr. circiter, ut ſentit Sirmundus*, 578. ibid.

CON-

Index ad Sæculorum ordinem.

CONCILIUM MATISCONENSE I. *an.* 581. p. 238.
CONCILIUM MATISCONENSE II. *ann. Chriſti* 585. p. 231.
CONCILIUM TOLETANUM III. *anni à Chriſto* 589. ibid.
CONCILIUM NARBONENSE *ann. Chriſti* 589. p. 232.

ECCLESIÆ SEPTIMI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 233.
CONCILIUM PARISIENSE V. *ann. Chriſti* 615. p. 237.
CONCILIUM HISPALENSE II. *ann.* 619. p. 238.
CONCILIUM TOLETANUM IV. *an. Chriſti* 633. p. 240.
CONCIL. CABILONENSE *ann* 650. p. 243.
CONCILIUM EMERITENSE *anni* 666. *à Chriſti Epocha; Era verò* 704. p. 246.
CONCILIUM TOLETANUM XI. *anni à Chriſto* 675. p. 247.
CONCILIUM BRACARENSE IV. *à Chriſtianæ Epochæ anno* 675. ibid.
SYNODUS OECUMENICA VI. *Conſtantinopolitana tertia adverſus hæreſim Monothelitarum anno Chr.* 680. p. 248.
CONCILIABULUM QUINISEXTUM *Conſtantinopoli in Trullo habitum ann. Chriſt.* 692. p. 251.

ECCLESIÆ OCTAVI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 255.
SYNODUS OECUMENICA VII. NICÆNA II. *anno Domini* 787. p. 260.
DIATRIBA *de Imaginibus & earum cultu.* p. 267.
CONCILIUM FOROJULIENSE *ann.* 791. p. 269.
CONCILIUM FRANCOFORDIENSE *ann.* 794. ibid.

ECCLESIÆ NONI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 273.
SELECTA *Regum Franciæ, præſertim verò Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularia.* p. 281.
CONCILIUM ARELATENSE VI. *Chriſti ann.* 813. p. 285.
CONCIL. MOGUNTINUM *an.* 813. p. 289.
CONCILIUM REMENSE II. *an.* 813. p. 289.
CONCIL. TURONENSE III. *an.* 813. ibid.
CONCILIUM CABILONENSE II. *ann.* 813. p. 291.
CONCILIUM AQUISGRANENSE *an. Chriſti* 816. ibid.
CONCILIUM MELDENSE *ann.* 813. p. 292.
CONCILIA *in cauſa Goteſcalchi Monachi diverſis locis celebrata.* p. 295.
CONCILIA *diverſa circa Ebbonem Remenſem, & factas ab ipſo poſt ſui depoſitionem Ordinationes.* p. 296.
SYNODI *in cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi habitæ. Aliæque in cauſa Hincmari Laudunenſis Epiſcopi.* ibid.
CONCILIUM WORMATIENSE *ann.* 868. pag. 298.
CONCILIA *diverſa in cauſis nuptiarum illegitimarum à Francis Regibus initarum, tum Carolinæ, tum Capetianæ ſtirpis.* p. 299.
SYNODUS OECUMENICA VIII. *ſeu Conſtantinopolitana quarta, an.* 869. p. 300.
CONCILIUM MANTALENSE *an.* 879. p. 303.
CONCILIUM TRIBURIENSE *an.* 895. p. 304.
CONCILIUM NAMNETENSE *Epochæ incertæ.* p. 307.

ECCLESIÆ DECIMI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 308.

ECCLESIÆ UNDECIMI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 316.
CONCILIUM ÆNAMENSE *in Anglia circa Chr. an.* 1010. p. 324.
CONCILIUM AURELIANENSE *ann.* 1017. ibid.
CONCILIUM SALEGUSTADIENSE *ann.* 1022. p. 325.
CONCILIUM BITURICENSE *ann.* 1031. ibid.
CONCIL. LEMOVICENSE *an.* 1031. p. 327.
CONCILIA *multiplicia in cauſa Berengarii hæreſiarchæ habita.* p. 329.
CONCILIUM ROMANUM *an.* 1059. ibid.
CONCILIUM LONDONIENSE *ann.* 1075. p. 331.
CONCILIUM MELFITANUM *ann.* 1089. p. 332.
CONCILIUM PLACENTINUM *anni à Chriſto* 1095. ibid.
CONCILIUM CLAROMONTANUM *anni Epochæ Chriſtianæ* 1095. p. 338.

ECCLESIÆ UNDECIMI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 341.
CONCILIUM LONDONIENSE *ann.* 1111. p. 349.
CONCILIUM LATERANENSE I. *generale ſub Caliſto II. Pontifice, ann.* 1123. *habitum.* p. 350.
CONCILIUM LONDONIENSE *ſeu Weſtmonaſterienſe anni* 1125. p. 352.
CONCILIUM LATERANENSE II. *generale ſub Innocentio ſummo Pontifice.* ibid.
CONCILIA *quædam Aquenſia ſecundæ Provinciæ Narbonenſis tum anni* 1112. *tum etiam anni* 1306. p. 354.
CONCILIUM SENONENSE *adverſus hæreſes Petri Abelardi, anni* 1140. p. 356.
CONCILIUM REMENSE *ann.* 1148. p. 357.
CONCILIUM TURONENSE *ann.* 1161. p. 359.
CONCILIUM GENERALE LATERANENSE III. *ſub Alexandro Papa III. ann.* 1179. p. 361.

ECCLESIÆ DECIMI - TERTII SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 366.
CONCILIUM LATERANENSE IV. *generale ſub Innocentio Papa III. ann.* 1215. p. 374.
DISSERTATIO *ſuper Canone Lateranenſi LXIV. de pactionibus ſimoniacis in monaſteriorum ingreſſu.* p. 387.

Index ad Sæculorum ordinem.

ACTA quædam alia hujuſce Concilii: p. 390.
CONCILIUM TOLOSANUM an. 1228. ibid.
CONCIL. NARBONENSE an. 1235. p. 392.
CONCILIUM TURONENSE an. 1236. ibid.
CONCIL. GENERALE LUGDUNENSE I. ſub Innocentio IV. Pontifice anno 1245. p. 393.
SELECTA CAPITA ex ſtatutis S. Ludov. Francorum Regis apud Pariſios ann. 1254. p. 399.
PRAGMATICA SANCTIO S. Ludovici Francorum Regis. p. 400.
CONCILIUM LONDINENSE an. 1268. ibid.
CONCILIUM LUGDUNENSE II. generale à Gregorio Papa X. celebratum anno Epochæ Chriſtianæ 1274. p. 405.
DISSERTATIONES duæ pro appendice ad Secundum generale Concilium Lugdunenſe.
I. De Proceſſione Spiritus Sancti. p. 411.
II. De electione Summorum Pontificum & de Cardinalibus. p. 412.
CONCILIUM BUDENSE anno 1279. congregatum. p. 413.
CONCILIUM AVENIONENSE ann. 1270. p. 415.
CONCILIUM REGIENSE anni 1285. ibid.

ECCLESIÆ DECIMI QUARTI Sæculi Hiſtorica Synopſis. p. 417.
CONCILIUM COLONIENSE anni 1300. p. 424.
CONCILIUM GENERALE VIENNENSE anni 1311. p. 427.
CONCILIUM AVENIONENSE anni 1326. p. 429.
CONCILIUM VAURENSE trium Provinciarum Narbonenſis, Toloſanæ, & Auſcenſis anni à Chriſto 1368. p. 431.
CONCILIA LONDONENSIA adverſus hæreſim Joannis Vuicleffi celebrata. p. 434.

ECCLESIÆ DECIMI QUINTI Sæculi Hiſtorica Synopſis. p. 435.
CONCILIUM GENERALE CONSTANTIENSE anno inchoatum 1414. p. 453.
CONCILIUM PAPIENSE ac SENENSE anni 1423. p. 457.
CONCILIUM PARISIENSE an 1429. p. 458.
CONCILIUM GENERALE BASILEENSE inchoatum anno 1431. p. 461.
DIATRIBA ECCLESIASTICA de communione Euchariſtiæ ſub una vel duabus ſpeciebus. p. 464.
CONCILIUM GENERALE FLORENTINUM inchoatum Ferrariæ an. 1438. p. 466.
DIATRIBA de additione ad Symbolum. p. 471.
CONCILIUM ROTHOMAGENSE an. 1445. p. 472.
CONCILIUM SENONENSE an. 1485. p. 474.

ECCLESIÆ DECIMI-SEXTI SÆCULI Hiſtorica Synopſis. p. 475.
CONCILIUM GENERALE LATERAN. V. ſub Julio II. & Leone X. Pontificibus inchoatum anno 1512. p. 489.
CONCILIUM PARISIENSE an. 1528. p. 491.
CONCILIUM COLONIENSE II. ann. 1549. p. 494.
CONCILIUM MOGUNTINUM ann. 1549. p. 498.
CONCILIUM TREVERENSE ann. 1549. p. 500.
CONCILIUM TRIDENTINUM generale ac œcumenicum, exorſum anno Chriſti 1545. p. 503.
DISSERTATIO THEOLOGICA de gratia Sacramentorum. p. 508.
DIATRIBA ECCLESIASTICA circà Tridentinum decretum de vulgata Bibliorum editione. p. 530.
DIATRIBA ALTERA, quibuſnam ex fontibus deriventur in Eccleſiam poteſtas Ordinis & poteſtas juriſdictionis. p. 534.
CONCILIUM REMENSE Provinciale celebratum anno 1564. p. 535.
CONCILIUM CAMERACENSE ann. 1565. p. 536
CONCILIUM I. MEDIOLANENSE ſub S. Carolo Borromæo Cardinali & Archiepiſcopo, anni 1565. p. 537.
CONCILIUM MEDIOLANENSE III. an. 1573. p. 539.
CONCILIUM MEDIOLANENSE V. ann. 1579 ibid.
CONCILIUM MEDIOLANENSE VI. ann. 1582. p. 540.
CONCILIUM TOLETANUM ann. 1565. Pio IV. Pontifice. p. 541.
CONCILIUM MECHLINIENSE anni 1570. p. 543
CONCILIUM ROTHOMAGENSE anni Domini 1581. p. 544.
CONCILIUM ALTERUM REMENSE an. 1583. p. 547.
CONCILIUM BURDIGALENSE anni 1583. p. 550.
CONCILIUM TURONENSE an. 1583. p. 552.
CONCILIUM BITURICENSE ann. 1584. p. 553.
CONCILIUM PROVINCIALE AQUENSE anni 1585. p. 556.
CONCILIUM TOLOSANUM ann. 1590. p. 560.
CONCILIUM AVENIONENSE ann. 1594. p. 561.
CONCILIUM AQUILEJENSE ann. 1596. p. 563.
CONCILIUM MECHLINIENSE ann. 1607. p. 564.
CONCILIUM NARBONENSE ann. 1609. p. 565.
CONCILIUM BURDIGALENSE ann. 1624. p. 566.
CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM ann. 1642. adverſus impia Calvini dogmata. p. 567.
DIATRIBA ULTIMA hujuſce Operis meta. Quonam ſenſu Eccleſia Catholica dicatur ſimul & Romana. p. 569.

ROMA-

ROMANORUM PONTIFICUM INDEX CHRONOLOGICUS.

	Pontifex	incœpit an.	Pontificatum tenuit
1	S. Petrus	43	annos 24. menſ. 5. d. 10.
2	S. Linus	67	annos 11. menſ. 2. d. 23.
3	S. Cletus	78	annos 12. menſ. 7. d. 2.
4	S. Clemens I.	91	annos 9. menſ. 6. d. 6.
5	S. Anacletus	101	annos 9. menſ. 3. d. 19.
6	S. Evariſtus	110	annos 9. menſes 3.
7	S. Alexander I.	119	annos 10. menſ. 5. d. 20.
8	S. Sixtus I.	130	annos 9. menſ. 10. d. 8.
9	S. Teleſphorus	140	annos 11. menſ. 8. d. 29.
10	S. Hyginus	152	annos 3. dies 28.
11	S. Pius I.	156	annos 9. menſ. 5. d. 27.
12	S. Anicetus	165	annos 7. menſ. 8. d. 24.
13	S. Soter	173	annos 3. menſ. 11. d. 21.
14	S. Eleutherus	177	annos 15. dies 23.
15	S. Victor I.	192	annos 9. menſ. 1. d. 28.
16	S. Zephyrinus	201	annos 18. dies 18.
17	S. Calliſtus I.	219	annos 5. menſ. 1. d. 12.
18	S. Urbanus I.	224	annos 6. menſ. 7. d. 4.
19	S. Pontianus	231	annos 4. dies 6.
20	S. Anterus	235	menſem 1.
21	S. Fabianus	236	annos 15. dies 5.
22	S. Cornelius	251	annos 2. menſ. 4. d. 17.
	Primus antipapa Novatianus hæreticus.		
23	S. Lucius I.	253	annos unum, menſ. 4.
24	S. Stephanus I.	255	annos 2. menſ. 3. d. 22.
25	S. Sixtus II.	257	menſes 11. dies 13.
26	S. Dionyſius	258	annos 12. menſ. 3. d. 14.
27	S. Felix I.	270	annos 4. menſ. 4. d. 29.
28	S. Euthychianus	275	annos 8. menſ. 6. d. 4.
29	S. Cajus	283	annos 12. menſ. 4. d. 5.
30	S. Marcellinus	296	annos 7. menſ. 11. d. 26.
31	S. Marcellus I.	304	annos 4. menſ. 1. d. 25.
32	S. Euſebius	309	annos 2. menſ. 8. d. 21.
33	S. Melchiades	311	annos 2. menſes 2. d. 7.
34	S. Sylveſter I.	314	annos 21. menſes 11.
35	S. Marcus	336	menſes 8. dies 22.
36	S. Julius	336	annos 15. menſ. 5. d. 17.
37	Liberius	352	annos 15. menſ. 4. d. 2.
	S. Felix II. *à quibuſdam dictus.*	366	annos 1. menſes 3. d. 3.
38	S. Damaſus I.	367	annos 17. menſ. 2. d. 27.
	Secundus antipapa Urſicinus qui & Urſinus.		
39	S. Siricius	385	annos 13. menſ. 1. d 14.
40	S. Anaſtaſius I.	398	annos 4. menſ. 1. d. 13.
41	S. Innocentius I.	402	annos 15. menſ. 2. d. 10.
42	S. Zoſimus	417	annos 1. menſ. 4. d. 7.
43	S. Bonifacius I.	418	annos 4. menſ. 9. d. 28.
	Tertius antipapa Eulalius Archidiaconus.		
44	S. Celeſtinus I.	423	annos 8. menſes 3. d. 3.
45	S. Sixtus III.	432	annos 7. menſes 11.
46	S. Leo I. M.	440	annos 20. menſes 11.
47	S. Hilarus	461	annos 5. menſ. 9. d. 29.

	Pontifex	incœpit an.	Pontificatum tenuit
48	S. Simplicius	467	annos 15. menſ. 5. d. 10.
49	S. Felix II. al. III.	483	annos 8. menſ. 11. d. 22.
50	S. Gelaſius I.	492	ann. 4. menſ. 8. dies 19.
51	S. Anaſtaſius II.	496	ann. 1. menſ. 11. dies 23.
52	S. Symmachus	498	annos 15. menſ. 7. d. 27.
	Quartus antipapa Laurentius Archidiaconus.		
53	S. Hormiſdas	514	annos 9 dies 10.
54	S. Joannes I.	523	ann. 2. menſ. 9. d. 14.
55	S. Felix III. al. IV.	527	ann. 3. menſ. 2. dies 14.
56	S. Bonifacius II.	530	annos 2. dies 2.
	Quintus antipapa Dioſcorus, adverſus Bonifacium.		
57	Joannes II. Mercurius	532	ann. 2. m. 8.
58	S. Agapetus I.	535	menſ. 10. & d. 14. aut 18.
59	S. Silverius	536	annos 4.
60	Vigilius	540	a. 15. m. 6. al. dant d. 18.
61	S. Pelagius I.	555	an. 3. menſ. 10. dies 18.
62	S. Joannes III. Catellinus.	559	an. 12. menſ. 11. dies 16.
63	S. Benedictus I. Bonoſius.	573	an. 4. menſ. 2. dies 15.
64	Pelagius II.	577	an. 12. menſ. 2. dies 27.
65	S. Gregorius I. M.	590	an. 13. menſ. 6. dies 10.
66	Sabinianus	604	menſes 3. dies 19.
67	Bonifacius III.	606	menſ. 8. dies 23.
68	Bonifacius IV.	607	ann. 6. menſ. 8. dies 20.
69	Deusdedit	614	ann. 2. menſ. 11. d. 26.
70	Bonifacius V.	617	an. 7. menſ. 10. d 1.
71	Honorius I.	626	an. 12. menſ. 4. d. 27.
72	Severinus	639	menſ. 2. dies 4.
73	Joannes IV.	639	ann. 1. menſ. 9. dies 6.
74	Theodorus	641	an. 7. menſ. 5. dies 20.
75	S. Martinus I.	649	an. 5. menſ. 4. dies 10.
76	Eugenius I.	655	m. 5. aut 6. addunt d. 23.
77	Vitalianus	655	an. 13. menſ. 4. d. 27.
78	Adeodatus	669	ann. 7. menſ. 2. d. 17.
79	Donus	676	ann. 1. menſ. 5. dies 10.
80	S. Agatho	678	ann. 3. menſ. 6. d. 25.
81	S. Leo II.	683	menſ. 10. d. 14.
82	S. Benedictus II.	684	menſ. 8. dies 17.
83	Joannes V.	685	an. 1. d. 11.
84	Cono	686	menſes 11. d. 23.
	Schiſma electis Petro & Theodoro.		
85	S. Sergius I.	687	an. 13. menſ. 8. dies 14.
	Schiſma electis Theodoro & Paſchale.		
86	Joannes VI.	701	ann. 3. menſ. 2. dies 12.
87	Joannes VII.	705	ann. 2. menſ. 7. d. 17.
88	Siſinnius	708	dies 20.
89	Conſtantinus	708	ann. 6. menſ. 1. d. 2.
90	Gregorius II.	714	ann. 16. menſ. 8. d. 20.
91	Gregorius III.	731	ann. 10. menſ. 9. dies 12.
92	S. Zacharias	741	an. 10. menſ. 3. d. 10.

93 Ste-

ROMANORUM PONTIFICUM

Pontifex	incœpit an.	Pontificatum tenuit
93 Stephanus II.	752	dies 4.
94 Stephanus III.	752	an. 5. dies 20.
95 Paulus I.	757	an. 10. menſ. 1.

Schiſma ob Theophylactum Archipresbyterum.

96 Stephanus III.	768	an. 3. m. 5. d. 28.

Conſtantinus Antipapa frater Totonis Nepeſini Ducis.

97 Adrianus I.	772	an. 23. menſ. 10. d. 17.
98 Leo III.	795	an. 20. menſ. 5. d. 17.
99 Stephanus IV.	816	an. 1. m. 7. d. 3.
100 Paſchalis I.	817	an. 7. m. 3. d. 16.
101 Eugenius II.	824	an. 3. m. 2. d. 23.

Zinſimus ſchiſmati occaſionem dedit.

102 Valentinus	827	dies 40.
103 Gregorius IV.	827	an. 15. m. 4.
104 Sergius II.	844	an. 3. m. 1. d. 2.

Joannes Diaconus turbas concitavit adverſùs Sergium.

105 Leo IV.	847	an. 8. m. 3. d. 5.

Hic inſulsè inſeritur à quibuſdam Joanna Papiſſa.

106 Benedictus III.	855	an. 2. m. 6. d. 10.
107 S. Nicolaus I. M.	858	an. 9. m. 6. d. 20.
108 Hadrianus II.	867	an. 4. m. 10. d. 17.
109 Joannes VIII.	872	an. 10. diem 1.
110 Marinus I. ſeu Martinus II.	882	an. 1. d. 20.
111 Hadrianus III.	884	an. 1. m. 3. d. 19.
112 Stephanus V.	885	an. 6. & dies aliquot.
113 Formoſus	890	an. 6. m. 6.

Sergius & Bonifacius VI turbas cient.

114 Stephanus VI.	896	an. 3. aut 4.

Romanus Galleſinus per vim intruſus.

115 Theodorus II.	901	dies 20.
116 Joannes IX.	901	an. 3. d. 15.
117 Benedictus VI.	905	per aliquot menſes.
118 Leo V.	906	dies 20.
119 Chriſtophorus	906	menſes ſeptem.
120 Sergius III.	907	an. 3. m. 4.
121 Anaſtaſius III.	910	an. 2. d. 20.
122 Lando	912	aliquot m.
123 Joannes X.	913	an. 15.
124 Leo VI.	928	m. 6. d. 15.
125 Stephanus VII.	929	an. 1. d. 15.
126 Joannes XI.	931	an. 4. m. 10.
127 Leo VII.	936	an. 3. m. 6.
128 Stephanus VIII.	939	an. 3. m. 4. d. 3.
129 Marinus II. ſeu Martinus III.	943	an. 3. m. 4. d. 13.
130 Agapetus II.	946	an. 9. m. 8. d. 19.
131 Joannes XII.	955	an. 9. aut 10.

963 *Leo VIII. antipapa ab Othone ſubrogatus.*

132 Benedictus V.	964	an. circ. un.
133 Joannes XIII.	965	an. 6. m. 11. d. 5.
134 Donus II.	972	m. 3.
135 Benedictus VI.	972	an. 1. m. 3. d. aliquot.

964. *Bonifacius VII. ſive Franco antipapa an. 1. m. 1.*

136 Benedictus VII.	975	an. novem.
137 Joannes XIV.	984	an. 1. & aliquot menſ.
138 Joannes XV.	985	an. 10. m. 4. d. 12.
139 Gregorius V.	996	an. 2. m. 8. d. 6.

Joannes XVI. antipapa, factione Creſcentii.

140 Silveſter II.	999	an. 4. m. 2. aut 3.
141 Joannes XVII.	1003	m. 5.
142 Joannes XVIII.	1003	an. 5. m. 7. d. 28.
143 Sergius IV.	1009	an. 2. m. 8. d. 13.
144 Benedict. VIII.	1012	an. ferè 12.

1013 *Gregorius antipapa ab Imp. eiicitur.*

145 Joannes XIX.	1024	an. 9. m. 8.

Pontifex	incœpit an.	Pontificatum tenuit
146 Benedictus IX.	1034	annos 10.

1043 *Silveſter III. & Joannes XX. Archipresbyt. Romanæ Eccleſiæ, antipapæ.*

147 Gregorius VI.	1044	an. 2. m. 8.
148 Clemens II.	1046	m. 9.
149 Damaſus II.	1048	dies 23.
150 S. Leo IX.	1049	an. 5. m. 3. d. 7.
151 Victor II.	1054	an. 2. m. 6
152 Stephanus IX.	1057	octo fermè menſ.
153 Nicolaus II.	1059	an. 2. m. 6.

Joannes Mincius, dictus Benedictus X. antipapa.

154 Alexander II. Anſelmus.	1061	an. 11. m. 6. d. 22.

Cadalous antipapa, dictus Honorius II.

155 S. Gregorius VII.	1073	an. 12. m. 1. d. 3.

1080 *Clemens III. Guibertus Ravennas Antipapa.*

156 Victor III.	1086	menſ. ferè 10.
157 Urban. II. Odo	1087	an. 11. m. 4. d. 18.
158 Paſchalis II.	1099	an. 18. m. 5. d. 4.

Mortuo Guiberto tres Antipapæ brevi tempore.

159 Gelaſius II.	1118	an. 1. d. 4.

Mauricius Burdinus Archiepiſc. Bracarenſis, antipapa.

160 Calliſtus II.	1119	an. 5. m. 10. d. 13.
161 Honorius II.	1124	an. 5. m. 1. d. 17.

Caliſtus III. Theobaldus cedit Honorio.

162 Innocentius II.	1130	an. 13. m. 7. d. 10.

1130 *Petrus Leonis Anacletus II. antipapa.*
Gregorius, dictus Victor III. antipapa.

163 Celeſtinus II.	1143	m 5. d. 13.
164 Lucius II.	1144	m. 11. dies 14.
165 Eugenius III.	1145	an. 8. m. 4. d. 13.
166 Anaſtaſius IV.	1153	an. 1. m. 4. d. 24.
167 Hadrianus IV.	1154	an. 4. m. 8. d. 29.
168 Alexander III.	1159	an. 21. m. 11. d. 21.

Octavianus, dictus Victor IV. antipapa.
Guido Cremonenſis, dictus Paſchalis III. antipapa
Joannes Abbas, dictus Calliſtus III. antipapa.

169 Lucius III.	1181	an. 4. m. 2. d. 18.
170 Urbanus III.	1185	an. 1. m. 10. d. 25.
171 Gregorius VIII.	1187	duos ferè menſes.
172 Clemens III.	1188	an. 3. m. 2. d. 10.
173 Celeſtinus III.	1191	an. 6. m. 8. d. 28.
174 Innocent. III.	1199	an. 18. m. 6. d. 9.
175 Honorius III.	1216	m. 10. d. 8.
176 Gregorius IX.	1227	an. 14. m. 5. d. 3.
177 Celeſtinus IV.	1241	dies 18.
178 Innocent. IV.	1243	an. 11. m. 5. d. 14.
179 Alexander IV.	1254	an. 6. m. 5. d. 4.
180 Urbanus IV.	1261	an. 3. m. 1. d. 4.
181 Clemens IV.	1265	an. 3. m. 8. d. 25.

Vacavit ſedes annos 2. m. 9. d. 2.

182 Gregorius X.	1271	an. 4. m. 4. d. 10.
183 Innocentius V.	1276	m. 5. d. 5.
184 Hadrianus V.	1276	dies 39.
185 Joannes XXI.	1276	m. 8. d. 4.
186 Nicolaus III.	1277	an. 2. m. 9. d. 2.
187 Martinus IV.	1281	an. 4. m. 1. d. 7.
188 Honorius IV.	1285	an. 2. diem 1.
189 Nicolaus IV.	1287	an. 4. m. 1. d. 14.

Vacat ſedes annos duos, m. 1. d. 2.

190 S. Celeſtin. V.	1294	abdicat poſt 5. m. d. 8.
191 Bonifac. VIII.	1294	an. 8. m. 9. d. 18.
192 Benedictus XI.	1303	m. 8. d. 17.
193 Clemens V.	1305	an. 8. m. 10. d. 16.

Vacat ſedes annos duos, m. 3. d. 17.

194 Joannes XXII.	1316	an. 18. m 3. d. 28.

INDEX CHRONOLOGICUS.

Pontifex	*Incœpit an*	*Pontificatum tenuit*
195 Benedictus XII.	1334	an. 7. m. 4 d. 6.
196 Clemens VI.	1342	an. 10. m. 6. *d.* 29.
197 Innocentius VI.	1352	an. 9. m. 8. d. 20.
198 Urbanus V.	1362	an. 8. m. 1. d. 23.
199 Gregorius XI.	1371	an. 7. m. 2. d. 24.
200 Urbanus VI.	1378	an. 11. m. 6. d. 6.
1378. *Robertus Genevenſis, dictus Clemens VII. Antip.*		
210 Bonifacius IX.	1389	an. 14. m. 11.
1394. *Benedictus XIII. Petrus de Luna antipapa.*		
202 Innocentius VI.	1404	an. 2. d. 22.
203 Gregorius XII.	1406	an. 2. m. 6. d. 14.
204 Alexander V.	1409	m. 10. d. 8.
205 Joannes XXIII.	1410	an. 5. d. 15.
Vacat ſedes Romana an. 2. m. 5. d. 10.		
206 Martinus V.	1417	an. 13. m. 3. d. 12.
1424 *Ægidius Antip. dictus Clemens VIII.*		
207 Eugenius IV.	1431	an. 15. m. 11. d. 20.
1439. *Amedeus Sabaudiæ Dux Felix V. antipapa.*		
207 Nicolaus V.	1447	an. 8. d. 19.
209 Calliſtus III.	1455	an. 3. m. 5. d. 29.
210 Pius II.	1458	an. 5. m. 11. d. 27.
211 Paulus II.	1464	an. 6 m. 10. d. 26.
212 Sixtus IV.	1471	an. 13. d. 5
213 Innocent. XIII.	1484	an. 7. m. 10. d. 27.
214 Alexander VI.	1492	an. 11. d. 8.
215 Pius III.	1503	d. 26.
216 Julius II.	1503	an. 0. m. 3. d. 21.
217 Leo X.	1513	an. 8. m. 8. d. 20.

Pontifex	*Incœpit an.*	*Pontificatum tenuit.*
218 Hadrianus VI.	1522	an. 1. m. 8. d. 6.
219 Clemens VII.	1523	an. 10. m. 10. d. 7.
220 Paulus III.	1534	an. 15. d. 18.
221 Julius III.	1550	an. 5. m. d. 16.
222 Marcellus II.	1555	d. 21.
223 Paulus IV.	1555	an. 4. d. 24.
224 Pius IV.	1559	an. 5. m. 11. d. 15.
225 Pius V.	1566	an. 6. m. d. 24.
226 Gregorius XIII.	1572	an. 12. m. 10. d. 29.
227 Sixtus V.	1585	an. 5. m. 4. d. 3.
228 Urbanus VII.	1590	dies 13.
229 Gregorius XIV.	1590	m. 10. d. 10.
230 Innocentius IX.	1591	m. 2.
231 Clemens VIII.	1592	an. 13. m. 1. d. 3.
232 Leo XI.	1605	dies 27.
233 Paulus V.	1605	an. 15. m. 8. d. 12.
234 Gregorius XV.	1621	an. 2. m. 5.
235 Urbanus VIII.	1623	an. 20. m. 11. d. 22.
236 Innocentius X.	1644	an. 10. m. 3. d. 22.
237 Alexander VII.	1655	an. 12. m. 1. d. 15.
238 Clemens IX.	1667	an. 2. m. 5. d. 19.
239 Clemens X.	1670	an. 6. m. 2. d. 22.
240 Innocentius XI.	1676	an. 12. m. 10. d. 22.
241 Alexand. VIII.	1689	an. 1. m. 3. d. 25.
242 Innocent. XII.	1691	an. 9. m. 2. d. 15.
243 Clemens XI.	1700	an. 20. m. 3. d. 24.
244 Innocent. XIII.	1721	an. 2. m. 9. d. 27
254 Benedict. XIII.	1724	Hodie Pontific. tenet.

ROMANORUM PONTIFICUM INDEX ALPHABETICUS.

Ordo ſucceſſionis.	*Nomen Pontificis.*	*An conſ.*	*Tempus Pontificatus.*
	A		
LXXVII.	Adeodatus	671	an. 7. m. 2. d. 17.
LVIII.	Agapetus I.	531	m. 10. d. 14. aut 18.
CXXX.	Agapetus II.	946	an. 9. m. 7. dies 19.
LXXX.	Agatho	978	an. 3. m. 6. dies 25.
VII.	Alexander I.	119	an. 10. m. 5. dies 20.
CLIV.	Alexander II.	1061	an. 11. dies 22.
CLXVIII.	Alexander III.	1159	an. 21. m. 11. dies 21.
CLXXIX.	Alexander IV.	1254	an. 6. m. 5. d. 4.
CCIV.	Alexander V.	1409	m. 10. d. 8.
CCXIV.	Alexander VI.	1492	an. 11. d. 8.
CCXXXVII.	Alexander VII.	1655	an. 12. m. 1. d. 15.
CCXLI.	Alexander VIII.	1689	an. 1. m. 3. dies 25.
V.	Anacletus	101	an. 9. m. 3. dies 10.
	Anacletus II. ſeu Petrus Leonis, antipapa 1130.		
XL.	Anaſtaſius I.	398	an. 4. m. 1. d. 13.
LI.	Anaſtaſius II.	496	an. 1. m. 11. d. 23.
CXXI.	Anaſtaſius III.	910	an. 2. m. 2.
CLXVI.	Anaſtaſius IV.	1153	an. 1. m. 4. d. 24.
XII.	Anicetus	165	an. 7. m. 8. dies 24.
XX.	Anterus	235	m. 1.
	B		
LXIII.	Benedictus I.	573	an. 4. m. 1. dies 15.
LXXXII.	Benedictus II.	684	m. 8. d. 17.
CVI.	Benedictus III.	855	an. 2. m. 6. dies 10.
CXVII.	Benedictus IV.	905	per aliquot m.
CXXXII.	Benedictus V.	964	an. 1. circ.
CXXXV.	Benedictus VI.	972	an. 1. m. 3. d. aliquot
CXXXVI.	Benedictus VII.	975	an. 9.
CXLIV.	Benedictus VIII.	1013	an. ferè 12.
CXLVI.	Benedictus IX.	1034	an. 10. m. aliquot.
	Benedictus X. ſeu Joannes Mincius, antipapa, 1059.		
CXCII.	Benedictus XI.	1303	m. 8. d. 17.
CXCV.	Benedictus XII.	1334	an. 7. m. 4. d. 6.
	Benedictus XIII. antipapa, Petrus de Luna dictus, 1394.		
CCXLV.	Benedictus XIII.	1724	hodie Pont. tenet.
XLIII.	Bonifacius I.	418	an. 4. m. 9. dies 28.
LVI.	Bonifacius II.	530	an. 2. dies 2.
LXVII.	Bonifacius III.	606	menſes 8. dies 23.
LXVIII.	Bonifacius IV.	607	an. 6. m. 8. d. 13.
LXX.	Bonifacius V.	617	an. 7. m. 10. d. 1.
	Bonifacius VI. 974.		
	Bonifacius VII. Franco antipapa, 974.		
CXCI.	Bonifacius VIII.	1294	an. 8. m. 9. d. 18.
CCI.	Bonifacius IX.	1389	an. 14. m. 11.
	C		
XLIV.	Cæleſtinus I.	427	an. 8. m. 5. d. 3.
CLXII.	Cæleſtinus II.	114	menſes 5. d. 13.
CLXXIII.	Cæleſtinus III.	1191	an. 6. m. 8. d. 28.
CLXXVII.	Cæleſtinus IV.	1241	dies 18.
CXC.	Cæleſtinus V.	1294	m. 5. d. 8.
XXIX.	Cajus	283	an. 12. m. 4. dies 5.
XVII.	Calliſtus I.	219	an. 5. m. 1. dies 12.
CLX.	Calliſtus II.	1119	an. 5. m. 10. dies 13.
CCIX.	Calliſtus III.	1455	an. 3. m. 5. d. 29.
	Calliſtus ſive Theobaldus, 1124.		
	Calliſtus III. ſeu Joannes Abbas Stranenſis Antipapa 1162.		
CXIX.	Chriſtophorus	906	m. 7.
IV.	Clemens I.	91	an. 9. m. 6. d. 6.
CXLVIII.	Clemens II.	1046	m. 9.
CLXXII.	Clemens III.	1188	an. 3. m. 2. d. 10.
CLXXXI.	Clemens IV.	1265	an. 3. m. 9. d. 2.
CXCIII.	Clemens V.	1305	an. 8. m. 10. d. 16.
CXCVI.	Clemens VI.	1342	an. 10. m. 6. d. 29.
CCXIX.	Clemens VII.	1503	an. 10. m. 10. d. 7.
CCXXXI.	Clemens VIII.	1592	an. 13. m. 1. dies 3.
CCXXXVIII	Clemens IX.	1667	an. 2. m. 5. d. 19.
CCXXXIX.	Clemens X.	1670	an. 6. m. 2. d. 22.
CCXLIII.	Clemens XI.	1700	an. 20. m. 3. d. 24.
	Clemens III. antipapa, ſeu Guibertus Ravenna Archiep. 1080.		
	Clemens VII. Robertus Gebennenſis Epiſc. antipapa, 1378.		
	Clemens VIII. Ægidius antipapa Paniſchola 1424.		

Ordo ſucceſſionis.	*Nomen Pontificis.*	*An. conſ.*	*Tempus Pontificatus.*
III.	Cletus	78	an. 12. m. 7. d. 2.
LXXXIV.	Cono	686	m. 11. d. 23.
LXXXIX.	Conſtantius	708	an. 6. m. 1. d. 2.
	Conſtantinus antipapa 768.		
XXII.	Cornelius	251	an. 2. m. 4. d. 17.
	D		
XXXVII.	Damaſus I.	367	an. 17. m. 2. d. 27.
CXLIX.	Damaſus II.	1048	d. 23.
LXIX.	Deuſdedit	614	an. 2. m. 11. d. 26.
XXVI.	Dionyſius	258	an. 12. m. 3. d. 14.
	Dioſcorus antipapa quintus 530.		
LXXIX.	Donnus I.	676	ann. 1. m. 5. d. 10.
CXXXIV.	Donnus II.	972	m. 3.
	E		
XIV.	Eleutherus	177	an. 15. d. 23.
VI.	Evariſtus	110	an. 9. m. 3.
LXXVI.	Eugenius I.	655	m. 5. aut 6. ad. d. 23.
CI.	Eugenius II.	824	an. 3. m. 2. dies 13.
CLXV.	Eugenius III.	1145	an. 8. m. 4. d. 13.
CCVII.	Eugenius IV.	1431	an. 15. m. 11. d. 20.
	Eulalius antipapa tertius 418.		
XXXII.	Euſebius	309	an. 2 m. 8. d. 21.
XXVIII.	Eutychianus	275	an. 8. m. 6. d. 4.
	F		
XXI.	Fabianus	236	an. 15. d. 5.
XXVIII.	Felix I.	270	an. 4. m. 4. d. 29.
	Felix cum Liberio. 356.		
XLIX.	Felix II.	483	an. 8. m. 11. d. 22.
LV.	Felix III.	526	an. 3. m. 3. d. 14.
	Felix IV. Amedeus, Dux Sabaudiæ, antipapa, 1439.		
CXIII.	Formoſus.	890	annos 6. m. 6.
	G		
L.	Gelaſius I.	492	an. 4. m. 8. d. 19.
CLXIX.	Gelaſius II.	1118	an. 2. d. 4.
LXV.	Gregorius I.	590	an. 13. m. 6. d. 10.
XC.	Gregorius II.	714	an. 16. m. 8. d. 20.
XCI.	Gregorius III.	731	an. 10. m. 9. d. 12.
CIII.	Gregorius IV.	827	an. 15. m. 14.
CXXXIX.	Gregorius V.	996	an. 2. m. 8. d. 6.
CXLVII.	Gregorius VI.	1044	an. 2. m. 8.
CLV.	Gregorius VII.	1073	an. 12. m. 1. d. 3.
CLXXI.	Gregorius VIII.	1187	duos ferè menſ.
CLXXVI.	Gregorius IX.	1227	an. 14. m. 5. d. 3.
CLXXXII.	Gregorius X.	1271	an. 4. m. 4. d. 10.
CXCIX.	Gregorius XI.	1371	an. 7. m. 2. dies 24.
CCIII.	Gregorius XII.	1406	an. 2. m. 6. d. 14.
CCXXVI.	Gregorius XIII.	1572	an. 12. m. 10. d. 29.
CCXXIX.	Gregorius XIV.	1590	m. 10. dies 10.
CCXXXIV.	Gregorius XV.	1621	an. 2. m. 5.
	Gregorius antipapa, 1013.		
	H		
XCVII.	Hadrianus I.	772	an. 23. m. 10. d. 17.
CVIII.	Hadrianus II.	867	an. 4. m. 10. d. 17.
CXI.	Hadrianus III.	884	an. 1. m. 3. d. 19.
CLXVII.	Hadrianus IV.	1154	an. 4. m. 8. d. 29.
CLXXXIV.	Hadrianus V.	1276	dies 29.
CCXVIII.	Hadrianus VI.	1522	an. 1. m. 8. d. 6.
XLVII.	Hilarus	461	an. 5. m. 9. d. 29.
LXXI.	Honorius I.	626	an. 12. m. 4. d. 27.
CLXI.	Honorius II.	1124	an. 5. m. 1. d. 17.
CLXXV.	Honorius III.	1216	an. 10. m. 18.
CLXXXVIII	Honorius IV.	1285	an. 2. & d. 1.
	Honorius II. ſeu Cadalous, antipapa, 1062.		
LIII.	Hormiſdas	614	an. 9. p. 10.
X.	Hyginus	152	an. 3. d. 28.
	I		
XLI.	Innocentius I.	402	an. 15. m. 2. d. 10.
CLXII.	Innocentius II.	1130	an. 13. m. 7. d. 10.
CLXXIV.	Innocentius III	1199	an. 18. m. 6. d. 9.
CLXXVIII.	Innocentius IV.	1243	an. 11. m. 5. d. 14.

ROMANORUM PONTIFICUM INDEX ALPHABETICUS:

Ordo ſucceſſionis.	Nomen Pontificis.	An. conſ.	Tempus Pontificatus.
CLXXXIII.	Innocentius V.	1276	menſes 5. dies 5.
CXCVII	Innocentius VI.	1352	an. 9. m. 8. dies 20.
CCII.	Innocentius VII.	1404	an. 2. dies 22.
CCXIII.	Innocentius VIII	1484	an. 7. m. 10. dies 27.
CCXXX.	Innocentius IX.	1591	menſes duos.
CCXXXVI.	Innocentius X.	1644	an. 10. m. 3. dies 22.
CCXL.	Innocentius XI.	1676	an. 12. m. 10. dies 22.
CCXLII.	Innocentius XII.	1691	an. 9. m. 2. dies 15.
CCXLIV.	Innocentius XIII.	1721	an. 2. m. 9. d. 27.
LIV.	Joannes I.	523	an. 2. m. 9. dies 14.
LVII.	Joannes II.	552	an. 2. menſes 8.
LXII.	Joannes III.	559	an. 12. m. 11. d. 16.
LXXIII.	Joannes IV.	540	an. 1. m. 9. dies 6.
LXXXIII.	Joannes V.	685	an. 1. dies 11.
LXXXVI.	Joannes VI.	701	an. 3. m. 2. dies 12.
LXXXVII.	Joannes VII.	705	an. 2. m. 7. dies 17.
CIX.	Joannes VIII.	872	an. 10. diem unum.
CXVI.	Joannes IX.	901	an. 3. dies 15.
CXXIII.	Joannes X.	913	an. 15.
CXXVI.	Joannes XI.	931	an. 4. menſes 10.
CXXXI.	Joannes XII.	955	an. 9. aut 10.
CXXXIII.	Joannes XIII.	965	an. 6. m. 11. dies 5.
CXXXVII.	Joannes XIV.	984	an. 1. & aliquot m.
CXXXVIII.	Joannes XV.	985	an. 10. m. 4. dies 12.
Joannes XVI. antipapa.			
CXLI.	Joannes XVII.	1003	menſes 5.
CXLII.	Joannes XVIII.	1003	an. 5. m. 7. dies 28.
CXLV.	Joannes XIX.	1024	an. 9. menſes 8.
Joannes XX. antipapa 1043. ideòque omiſſus.			
CLXXXV.	Joannes XXI.	1276	menſes 8. dies 8.
CXCIV.	Joannes XXII.	1316	an. 18. m. 3. dies 28.
CCV.	Joannes XXIII.	1410	an. 2. dies 15.
Joannes diaconus antipapa 844.			
XXXVI.	Julius I.	336	an. 15. m. 5. d. 17.
CCXVI.	Julius II.	1503	an. 9. m. 3. dies 21.
CCXXI.	Julius III.	1550	an. 5. m. 1. dies 16.
L			
CXXII.	Lando	912	aliquot menſes.
Laurentius antipapa quartus, 498.			
XLVI.	Leo I.	440	an. 20 menſ. 11.
LXXXI.	Leo II.	683	menſes 10. dies 14.
XCVIII.	Leo III.	795	an. 20. m. 5. dies 17.
CV.	Leo IV.	847	an. 8. m. 3. dies 5.
CXVIII.	Leo V.	906	dies 40.
CXXIV.	Leo VI.	928	menſes 6. dies 15.
CXXVII.	Leo VII.	938	an. 3. menſes 6.
Leo VIII. ab Othone intruſus, 962.			
CL.	Leo IX.	1049	an. 5. m. 2. dies 7.
CCXVII.	Leo X.	1513	annos 8. dies 20.
CCXXXII.	Leo XI.	1605	dies 27.
XXXVII.	Liberius	352	an. 15. m. 4. dies 2.
II.	Linus	67	an. 11. m. 2. dies 23.
XXIII.	Lucius I.	253	annum 1. menſes 4.
CLXIV.	Lucius II.	1144	menſes 11. dies 14.
CLXIX.	Lucius III.	1181	an. 4. m. 2. dies 18.
M			
XXX.	Marcellinus	296	an. 7. m. 11. dies 26.
XXXI.	Marcellus I.	304	an. 4. m. 1. dies 25.
CCXXII.	Marcellus II.	1555	dies 21.
XXXV.	Marcus	336	an. 8. dies 22.
CX.	Marinus I.	882	an. 1. dies 20.
CXXIX.	Marinus II.	942	an. 3. m. 4. dies 13.
LXXV.	Martinus I.	649	an. 5. m. 4. dies 10.
CLXXXVII.	Martinus dict. IV	1281	an. 4. m. 1. d. 7.
CCVI.	Martinus dict. V.	1417	an. 13. m. 3. dies 12.
Mauricius Burdinus Braccar. Archiep. antipapa, 1118.			
XXXIII.	Melchiades	311	an. 2. m. 2. dies 7.
N			
CVII.	Nicolaus I.	858	an. 9. m. 6. dies 20.
CLIII.	Nicolaus II.	1059	an. 2. menſes 2.
CLXXXVI.	Nicolaus III.	1277	an. 2. m. 9. dies 2.
CLXXX.	Nicolaus IV.	1287	an. 4. m. 1. dies 14.
CCVIII.	Nicolaus V.	1447	an. 8. dies 19.
Novatianus antipapa primus 251.			
P			
C.	Paſchalis I.	817	an. 7. m. 3. dies 16.
CLVII.	Paſchalis II.	1099	an. 18. m. 5. die 4.
Paſchalis antipapa 687			
Paſchalis III. ſeu Guido Cremenſis antipapa, 1160.			

Ordo ſucceſſionis.	Nomen Pontificis.	An. conſ.	Tempus Pontificatus.
XCV.	Paulus I.	757	an. 10. menſ. 10.
CCXI.	Paulus II.	1464	an. 6. m. 10. dies 26.
CCXX.	Paulus III.	1534	an. 15. dies 18.
CCXXII.	Paulus IV.	1555	an. 4. m. 2. dies 24.
CCXXXIII.	Paulus V.	1605	an. 15. m. 8. dies 12.
LXI.	Pelagius I.	555	an. 3. m 10. dies 18.
LXIV.	Pelagius II.	577	an. 12. dies 27.
I.	S. Petrus	43	an. 24. m. 5. dies 10.
Petrus antipapa, 686.			
XI.	Pius I.	156	an. 9. m. 5. dies 27.
CCX	Pius II.	1458	an. 5. m. 11. dies 27.
CCXV.	Pius III.	1503	dies 26.
CCXXIV.	Pius IV.	1559	an. 5. m. 11. dies 15.
CCXXV.	Pius V.	1566	an. 6. m. 3. dies 24.
XIX.	Pontianus	231	an. 4. dies 6.
R			
Romanus Galeſinius antipapa, 897			
S			
LXVI.	Sabinianus	604	menſes 5. dies 19.
LXXXV.	Sergius I.	687	an. 13. m. 8. dies 14.
CIV.	Sergius II.	844	an. 3. m. 1. dies 2.
CXX.	Sergius III.	907	an. 13. m. 4.
CXLIII.	Sergius IV.	1009	an. 2. m. 8. dies 13.
Sergius antipapa, 890.			
LXXII.	Severinus	640	an. 2. dies 4.
LIX.	Silverius	536	an. 4.
XXIV.	Silveſter I.	314	an. 21. m. 11.
CXL	Silveſter II.	999	an. 4. m. 2. aut 3.
Sylveſter III. antipapa, 1043.			
XLVIII.	Simplicius	467	an. 15. m. 5. d. 10.
XXXIX.	Siricius.	385	an. 13. m. 1. d. 14.
LXXVIII.	Siſinnius	708	dies 20.
VIII.	Sixtus I.	130	an. 9. m. 1. dies 8.
XXV.	Sixtus II.	257	an. 11. dies 13.
XLV.	Sixtus III.	432	an. 7. m. 11.
CCXII.	Sixtus IV.	1471	an. 13. dies 5.
CCXXVII.	Sixtus V.	1585	an. 5. m. 4. dies 3.
XIII.	Soter	173	an. 3. m. 11. dies 21
XXIV.	Stephanus I.	255	an. 2. m. 3. dies 22.
XCIII.	Steph. omit. ſolit.	752	dies 4.
XCIV.	Stephanus II.	752	an. 5. dies 20.
XCVI.	Stephanus III.	768	an. 3. m. 5. dies 12.
XCIX.	Stephanus IV.	816	an. 1. m. 7. dies 3.
CXII.	Stephanus V.	885	an. 6. & dies aliquot.
CXIV.	Stephanus VI.	897	an. 3. aut 4.
CXXV.	Stephanus VII.	929	an. 2. m. 1. dies 15.
CXXVIII.	Stephanus VIII.	939	an. 3. m. 4. dies 5.
CLII.	Stephanus IX.	1057	octo ferè menſes.
LII.	Symmachus	498	an. 15. m. 7. dies 27.
T			
IX.	Teleſphorus	140	an. 11. m. 8. dies 29.
LXXIV.	Theodorus I.	642	an. 7. m. 5. dies 20.
CXV.	Theodorus II.	901	dies 20.
Theodorus antipapa 686. & 687.			
Theophylactus antipapa 757.			
V			
CII.	Valentinus	827	dies 40.
XV.	Victor I.	192	an. 9. m. 1. dies 28.
CLI.	Victor II.	1054	an. 2. m. 6.
CLVI.	Victor III.	1086	menſes ferè 10.
Victor III. ſeu Gregorius antipapa, 1140.			
Victor IV. Octavianus antipapa, 1159.			
LX.	Vigilius	540	an. 15. m. 6.
LXXVIII.	Vitalianus	656	an. 13. m. 4. dies 27.
XVIII.	Urbanus I.	224	an. 6. m. 7. dies 4.
CLVII.	Urbanus II.	108	an. 11. m. 4. dies 18.
CLXX.	Urbanus III.	118	an. 1. m. 10. dies 25.
CLXXX.	Urbanus IV.	1261	an. 3. m. 1. dies 4.
CXCVIII.	Urbanus V.	1362	an. 8. m. 1. dies 23.
CC.	Urbanus VI.	1378	an. 11. m. 6. dies 6.
CCXXVIII	Urbanus VII.	1590	dies 13.
CCXXXV.	Urbanus VIII.	1623	an. 20. m. 11. dies 22.
Urſicinus ſive Urſinus antipapa, 367.			
Z			
XCI.	Zacharias	741	an. 10. m. 3. dies 10.
XVI.	Zephyrinus	201	an. 18. dies 18.
Zinſimus antipapa, 824.			
XLII.	Zoſimus	417	an. 1. m. 4. dies 7.

IMPE-

IMPERATORES ROMANI.

Nomen	ejus año Initium imper.	42. natus eſt Chriſtus. Tempus Imperii
1 Auguſtus		
2 Tiberius	14	an. 22. menſes 6.
3 C. Caligula	37	an. 3. m. 10. d. 8.
4 Claudius	41	an. 13. m. 8. d. 20.
5 Nero	54	an. 13. m. 7. d. 28.
6 Galba	68	menſ. d. 7.
7 Otho	69	m. 3. d. 5.
8 Vitellius	69	m. octo d. 5.
9 Veſpaſianus	69	an. 10. minus dieb. 6.
10 Titus	79	an. 2. m. 2. d. 20.
11 Domitianus	81	an. 15. d. 6.
12 Nerva	96	an. m. 4. d. 11.
13 Trajanus	98	an. 19. m. 6. d. 15.
14 Hadrianus	117	an. 20. m. 11.
15 Antoninus Pius	138	an. 22. m. 6.
16 Marcus Aurelius Antoninus	161	an. 19. d. 10.
17 Lucius Verus	161	an. 9.
18 Commodus	180	an. 12. m. 9. d. 14.
19 Helvius Pertinax	193	m. 2. d. 26.
20 Didius Julianus	193	m. 2. d. 5.
21 Severus	193	an. 17. m. 8. d. 3?
22 Caracalla	211	an. 6. m. 2. d. 5.
23 Macrinus cum Diadumeno filio	217	m. 2.
24 Alagabalus ſeu Heliogabalus	218	an. 3. m. 9. d. 4.
25 Alexander Severus	222	an. 13. d. 19.
26 Maximinus	235	an. 2. & aliquot m.
27 Maximus Pupienus, & Balbinus.	238	m. 9. aut 10.
28 Gordianus	238	an. 5. aut 6.
29 Philippus cum filio	444	an. 5. & m.
30 Decius	249	an. circ. 3.
31 Gallus Treb. cum Voluſiano	251	an. 2. m. 4.
32 Valerianus cum Gallieno	254	an. circ. 3.
33 Gallienus ſolus	260	an. circ. 8.
Circa ea tempora exorti ſunt triginta propemodum tyranni		
34 Claudius II.	268	an. fermè 2.
35 Aurelianus	270	an. quinque aut ſex.
36 Tacitus	275	m. ſex d. 15.
37 Florianus	276	m. duos aut tres.
38 Probus	276	an. ſex, m. 4.
39 Carus cum filiis Carino & Numeriano	282	an. 2.
40 Diocletianus	284	an. propè 20.
41 Maximianus ejus collega	284	an. 18.
42 Conſtantius Chlorus	304	an. 2. m. 3. d. 25.
43 Galerius Maximianus ejus collega.	304	an. ſeptem.
44 Conſtantinus M.	306	an. 30. m. 9. d. 27.

Nomen	Initium Imper.	Tempus Imperii
45 Conſtantius cum fratribus Conſtantino & Conſtante, tum ſolus.	337	an. 25. m. 1. d. 13.
46 Julianus apoſtata	361	an. 1. m. 7. d. 27.
47 Jovianus	363	an. 7. d. 22.
48 Valentinianus Senior	364	an. 11. m. 8. d. 22.
49 Gratianus	375	an. 7. m. 9. d. 12.
50 Valentinianus Junior	383	an. 8. m. 8. d. 21.
51 Theodoſius M.	392	an. 2. m. 6.
52 Honorius	395	an. 28. m. 7.
53 Valentinianus III.	425	an. circiter 30.
54 Petronius Maximus	455	dies 77.
55 Eparchius Avitus	455	an. 1. m. ſex.
56 Julius Majorianus	457	an. 4. m. 4. d. 2.
57 Libius Severus	461	an. 3. m. 8. d. 27.
465 *Interregnum duorum circiter annorum*		
58 Flavius Anthemius	467	an. 4. m. 11.
59 Anicius Olybrius	472	m. 6. aut 7.
60 Flavius Glycerius	473	an. 1. m. 3.
61 Julius Nepos	474	an. 1. m. 3.
62 Auguſtulus	475	m. 10.
REGES OSTROGOTHORUM IN ITALIA.		
1 Odoacer	476	an. 16. m. 6. d. 13.
2 Theodoricus	493	an. 33. m. 6.
3 Athalaricus	526	an. 7. m. 8.
4 Theodatus	534	an. 3. m. 9.
5 Vitiges	537	an. 4.
6 Gildebaldus, *aliàs* Theobaldus	540	an. 1.
7 Eraricus	542	m. 5.
8 Totila	542	an. 10.
9 Teja	542	an. 1.
REGES LONGOBARDORUM IN ITALIA.		
1 Alboinus	571	an. 3. m. 6.
2 Clephis	574	an. 1. m. 6.
Interregnum annorum 10.		
3 Autharis	581	an. 11.
4 Agilulfus	592	an. 25.
5 Adelvaldus	616	an. 10.
6 Arioaldus	626	an. 12.
7 Rotharis	638	an. 15. m. 4.
8 Rodoaldus	653	an. 5. m. 7.
9 Aripertus	657	an. 5. m....
10 Grimaldus	663	an. 9.
11 Garibaldus	672	m. 3.
12 Pertaritus	673	an. 17.
13 Cunibertus	689	an. 12.
14 Luithbertus	701	m. 8.
15 Raginbertus;	701	m. 3.
16 Aripertus	702.	an. 11.
17 Aſprandus	712	m. 3.

18. Luit-

IMPERATORES ROMANI.

Nomen	*Initiū imper.*	*Tempus Imperii*
18 Luitprandus	713	an. 31. m. 7.
19 Hildebrandus	744	m. 5.
20 Rachis	744	an. 5. m. 6.
21 Aiſtulfus	750	an. 7.
22 Deſiderius	756	an. 18.

IMPERIUM OCCIDENTIS RESTITUTUM.

1 Carolus M.	800	an. 13. m. 7.
2 Ludovicus Pius	814	an. 26. m. 4. d. 3.
3 Lotharius	840	an. 15.
4 Ludovicus II.	855	an. 20.
5 Carolus II.	875	an. 1. m. 9. d. 14.
6 Ludovicus Balbus	878	an. 4.
7 Carolus III. Craſſus	881	an. ferè 7.
8 Arnulphus	887	an. ferè 12.
9 Ludovicus III. ultimus ex ſtirpe Caroli M.	896	an. 12.
10 Conradus	912	an. 7.
11 Henricus I.	919	an. 17.
12 Otho I.	936	an. 36. m. 1. d. 6.
13 Otho II.	973	an. 10. m. 7. d. 2.
14 Otho III	983	an. 17. m. 1. d. 2.
15 S. Henricus II.	1001	an 23. m. 5. d. 16.
16 Conradus II.	1024	an. 14. m. d. 22.
17 Henricus III.	1039	an. 17. m. 4.
18 Henricus IV.	1056	an. 49. m. 10.
19 Henricus V.	1106	an. 18. m. 9. d. 15.
20 Lotharius II.	1125	an. 13 d. 18.
21 Conradus III.	1139	an. 12. m. 10. d. 15.
22 Fredericus I. Ænobarbus	1152	an. 73. m. 5. d. 7.
23 Henric. VI. Aſper	1190	an. 31. m. d. 12.
24 Philippus	1198	an. 10. m. 3.
25 Otho IV.	1208	an. 10.
26 Fridericus II.	1218	an. 33.
Imperium vacat.		
27 Rodulph. I. Habſpurgenſis	1223	an. 18.
28 Adolf. Naſſavius	1292	an. ſex m. 6.
29 Albertus I. Auſtriacus	1298	an. 9. m. 9.
30 Henric. Lutzemburgenſis	1308	an. 14. m. circ. 10.
31 Fridericus III.	1314	an. 15.
32 Ludov. Bavarus	1314	an. 32. m. 11.
33 Carolus IV. Bohemus	1346	an. 32. m. 7.
34 Venceslaus	1378	an. 21. m. ferè 6.
35 Rupertus Bavar.	1400	an. 9. m. 8.
36 Sigiſmundus	1411	an. 26.
37 Albertus II. Auſtriacus	1438	an. 1. m. 7.
38 Fredericus IV.	1440	an. 53. m. 4.
39 Maximilianus I.	1493	an. 25. m. 5.
40 Carolus V.	1519	an. 38. m. 2. d. 10.
41 Ferdinandus I.	1558	an. ferè 6.
42 Maximilianus II.	1564	an. 12. m. 2. d. 17.
43 Rodulphus II.	1576	an. 35. m. 3.
44 Mathias	1612	an. 6. m. 9.
45 Ferdinandus II.	1619	an. 18. & m. 4.
46 Ferdinandus III.	1637	an. 21. m 5. d. 10.
47 Leopoldus I.	1656	an. 48. m. 9. d. 18.
48 Joſephus I.	1705	an. 5. m. 11. d. 12.
49 Carolus VI.	1711	hodie imperans.

IMPERATORIS ORIENTIS.

Nomen.	*Initiū imper.*	*Tempus imperii*
1 Conſtantinus M.	306	an. 30. m. 9. d. 27.
2 Conſtantius	337	an. 25. m. d. 13.
3 Julianus Apoſtata	361	an. 1. m. 7. d. 27.
4 Jovinianus	363	an. 7. d. 22.
5 Valens	364	an. 14. m. d. 9.
6 Theodoſius	379	an. ferè 16.
7 Arcadius	395	an. 13.
8 Theodoſ. Junior	408	an. 42. m. 2. d. 28.
9 Marcianus	450	an. 6. & fermè 6. m.
10 Leo Macelles cum Leone Zenonis filio	457	an. 17. & m. 9.
11 Zeno Iſaurus	474	an. 17. m. 6.
12 Anaſtaſius I.	491	an. 27. m. 3.
13 Juſtinus I.	518	an. 8. m. d. 23.
14 Juſtinianus I.	527	an. 39. m. 7. d. 23.
15 Juſtinus II.	566	an. 11. & fermè 11. m.
16 Tiberius Conſtantinus.	578	an. 3. & 10. circ. m.
17 Mauricius	582	an. 20. m. 3. d. 13.
18 Phocas	602	an. 7. m. 10. d. 18.
19 Heraclius	610	an. 30 m. 5. d. 7.
20 Conſtantinus	641	dies 103.
21 Heracleonas	641	m. ferè 6.
22 Conſtans	641	an. 26. m. 8. d. 15.
23 Conſtantius Pogonatus	668	an. 16.
24 Juſtinianus II. Rhinotmetus	685	an. 10.
25 Leontius Patritius	695	an. ferè 3.
26 Tiberius Apſimarus	698	an. propè 7.
27 Juſtinianus	705	an. fermè 6.
28 Philippicus Bardanes	711	an. 1. & m. 6.
29 Artemius, ſive Anaſtaſius II.	713	an. 2.
30 Theodoſius Adramytenus	715	an. 1. m. 2.
31 Leo Conon Iſaurus	717	an. 24. & ferè 3. m.
32 Conſtantinus Copronymus	741	an. 24. m. 3.
33 Leo IV. Chazarus	775	an. ferè 5.
34 Conſtantinus cum matre Irene	780	an. 16.
35 Irene ſola	797	an. 5. m. 2. d. 16.
36 Nicephorus Logotheta	802	an. 8. m. 8. d. 27.
37 Michael Rangabe	811	an. circ. 2.
38 Leo V. Armenus	813	an. 7. m. 5. d. 14.
39 Michael II. Balbus Phryx	820	an. 8. m. 9. d. aliquot.
40 Theophilus	829	an. 12. m. 3. d. 20.
41 Michael III.	842	an. 25. m. 8.
42 Baſilius Macedo	867	an. 18. m. 5.
43 Leo VI. Sapiens	886	an. 25. m. 3. d. 12.
44 Alexander	911	m. 11. d. 27.
45 Conſtatinus Porphyrogenitus	912	an. 48. m. 5.
46 Romanus	959	an. 3. m. 4.
47 Nicephorus Phocas	963	an. 6. m. 3. d. 26.
48 Joannes Tzimiſces	969	an. 5. m. 11. d. 10.
49 Baſilius II. cum Fratre, Conſtantino Porphyrogenito juniore	975	an. 50.
50 Conſtantinus idem ſolus	975	an. 3.
51 Romanus Argyropulus	1028	an. 5. m. 6.
52 Michael IV. Paphlago	1034	an. 7. m. 8. aut 9.
53 Michel V. Calaphates	1041	m. 4. d. 5.
54 Conſtantinus Monomachus	1042	an. 12. m. 5. d. 20.

55 Theo-

IMPERATORES ORIENTIS.

Nomen.	*Initiũ imper.*	*Tempus Imperii*
55 Theodora ſoror Zoes	1054	an. m. 8. d. 20.
56 Michael VI. Stratioticus.	1056	an. 1. d. 10.
57 Iſaac Comnenus	1057	an. 2. m. 3.
58 Conſtantinus Ducas	1059	an. 7. m. 6.
59 Romanus Diogenes	1068	an. 3. m. 8. d. 12.
60 Michael VII. Ducas Parapinacius	1071	an. m. 6.
61 Nicephorus Botoniates	1078	an. 2. m. 11. d. 20.
62 Angelus Comnenus	1081	an. 37. m. 4. d. 15.
63 Joannes Comn.	1118	an. 24. m. 7. d. 13.
64 Manuel Comn.	1143	an. 37. m. 5. d. 22.
65 Alexius Comnenus Junior	1180	an. 3. d. aliquot.
66 Andronicus Comnenus	1183	an. 1. m. 11. d. 10.
67 Iſaac Angelus	1185	an. 9. m. 7. d 29.
68 Alexis Angelus	1195	an. 8. m. 3. d. 10.
69 Alexis Angelus junior	1203	m. 5. d. aliquot.
70 Alexius Ducas Murſuphlus	1204	m. 2. d. 16.
71 Theodorus Laſcaris Nicææ	1204	an. 18.
72 Joannes Ducas Batatres	1222	an. 33.
73 Theodorus junior Laſcaris	1255	an. circ. 4.
74 Joannes Laſcaris	1258	exiguo tempore.

Nomen	*Initiũ imper.*	*Tempus imperii*
75 Michael Palæologus	1259	an. 24. m. 2. d. 20.
76 Andronicus Palæologus	1283	an. 45. m. 6.
77 Andronicus junior ſolus	1327	an. fermè 15.
78 Joannes Cantacuzenus	1341	an. 24.
79 Joannes Palæologus	1365	an. 27.
80 Manuel Palæologus	1384	an. 36.
81 Joannes Palæologus II.	1419	an. 23. m. 3.
82 Conſtantinus Palæologus Dracoſes	1448	an. 4. m. ferè 10.
Mahometto II. Turcarum Principe capta Conſtantinopolis.	1453	

FRANCI ORIENTIS IMPERATORES.

1 Balduinus	1204	an. 2.
2 Henricus	1206	an. 10. m. 9. d. 22.
3 Petrus de Cortiniaco	1217	exiguo tempore.
4 Robertus	1224	an. 10.
5 Balduinus	1239	an. 22.
6 Philippus	1273	per aliquot annos.

NOTITIA

NOTITIA ECCLESIASTICA HISTORIARUM CONCILIORUM, ET CANONUM

Inter ſe collatorum, Veterumque Eccleſiæ rituum.

ECCLESIÆ PRIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

UNIGENITUS Dei Filius JESUS-CHRISTUS poſtquam humanum genus cruciatibus ſuis, & ſupplicio Crucis ſalutari aſſeruit libertati, tertioque die, ut prædixerat, ſurrexit à mortuis redivivus, dieque à Reſurrectione ſua quadrageſimo, cernente Diſcipulorum multitudine conſcendit in cœlum; primarii ejus Diſcipuli, quibus inditum Apoſtolorum nomen, pluresque alii quos prioribus ad fundandam, propagandamque Eccleſiam ſociaverat, de dilectiſſimi Domini abſentia mœſti, atque in unum collecti, iiſdemque ædibus concluſi, adjuncta venerabili & ſacratiſſima Chriſti Matre, primum habuere totius Eccleſiæ Concilium; in quo à Petro Apoſtolorum coryphæo propoſitum diſcipulis fuit, ut in perditiſſimi Judæ vicem novus ex illis qui viventi Chriſto comites aſſidui hæſerant, deligeretur Apoſtolus, qui duodenarium numerum compleret, eſſetque Chriſti miraculorum & doctrinæ, Reſurrectionis quoque, & ad æternum Patrem Aſcenſionis idoneus teſtis. Præmiſſis igitur humillimis ad Deum precibus, ſelectiſque duobus inter diſcipulos eximiis, cum incertum adhuc eſſet, uter amborum tanto munere dignior eſſet, cœleſti demum indicio, ac divina ſorte, in locum ex quo traditor Judas exciderat, ſuffectus Mathias fuit; altero, cui Joſephi Barſabæ nomen, & Juſti cognomen, poſt habito. His ita geſtis, ſancta illa multitudo aſſiduis orationibus, & mutuis cohortationibus, promiſſum ſibi à Jeſu Chriſto divinum Spiritum avidiſſimè præſtolabatur, Qui tandem decimo ab aſcenſu Chriſti in cœlum die, ſub ignearum linguarum ſignis in ſingulos congregatos mirifice illapſus, eos omnes diviniscognitionibus, & ſapientia infuſa colluſtravit, & cœleſtibus virtutum donis cumulavit. Contigere iſta, ſecundum exactiorem chronologiam, anno excurrente imperii Tiberii Cæſaris Decimo octavo.

2. Spiritu Sancto repleti Diſcipuli, hactenus mœſtitia dejecti, & præ timore abditi, quaſi generoſi leones ex ſuis ſpecubus erumpentes, in publicum proſiluerunt, Dominique Reſurrectionem, Aſcenſionem ad Patris dexteram, ſimulque Divinitatem palam Jeroſolymis prædicare cœperunt; eamque in rem tantum ſtudii & ardoris impenderunt, ut invidentes, infenſique Judæi illos vino temulentos proclamarent. Sed tanta nihilominus divinæ virtutis efficacia, ut Petrus Eccleſiæ caput, & conſtitutus à Deo Apoſtolorum princeps, eo ipſo primo quo ex latebris prodiit die, tria Judæorum millia ad Chriſti fidem converterit. Idemque iterata prædicatione, additaque viri curatione, qui claudus, & artubus impotens ab ipſa fuerat nativitate, duo ad Chriſti fidem converſorum hominum millia ad primos illos adjunxerit; niſi quis malit numerum quinque millium à prioribus tribus millibus eſſe diſtinctum, ut excurrat numerus ad octo mille recens converſos, cui ſuffragantur ſententiæ ſancti Doctores Hieronymus, Auguſtinus, & Chryſoſtomus.

3. Hiſce naſcentis Eccleſiæ initiis Apoſtoli non ſolùm curæ animarum intenti erant, ſed etiam alimoniæ, cæterarumque corporum neceſſitatum ex communibus facultatibus (nihil quippe proprium ſibi, ſuæque familiæ peculiare, quiſquam fidelium reſervarat) indefeſſa ſollicitudine diſtinebantur. Cùm tamen, creſcente in dies

numero diſcipulorum, jam non poſſent Apoſtoli utrique officio ſatisfacere, propoſuerunt faciendam multitudine convocata ſeptem Diaconorum electionem, quorum deinceps opera fieret ut ipſi Apoſtoli, rerum temporalium onere ſublevati, liberiùs ſacris incumberent miniſteriis. Idque communi conſenſu perfectum, creatis per univerſorum ſuffragia Diaconis ſeptem, quorum hæc nomina, Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, & Nicolaus Antiochenus advena.

4. Cæterùm humanæ gentis pater, & cuſtos Deus quidquid magnum in terris molitur, ſolet malignantium dœmonum, hominumque inſectationibus probandum, atque exercendum objicere, ut ſuperatis tandem obſtaculis, divina virtus & gloria clariùs eluceſcat. Exorta igitur prima ex Judæorum malignitate perſecutio, cujus paulò ante primordia in Sacerdotum, Scribarum, & Sadducæorum concilio prohibente Jeſum prædicari jacta fuerant. Sanctis igitur Apoſtolis Chriſtum annunciare non deſinentibus, ſanctoque Stephano Diacono Judæos obſiſtentes ſtrenuè convincente, tanto furore Synagoga exarſit, ut Stephanus quaſi blaſphemus & impius lapidatus ſit, cæterique diſcipuli ad vincula, & necem conquiſiti undequaque fuerint. Cujus occaſione calamitatis diſcipuli ex Judæa profugi, ſeſe in finitimas regiones diſperſere: ex quorum numero Philippus alter Diaconus Samariam commigrans quamplurimos ibi Judæos ad Chriſti fidem adduxit & baptizavit, atque in his Simonem Magum. Cùm verò Philippus charactere careret Epiſcopali, atque ita poteſtate fidelibus per manuum impoſitionem Spiritum ſanctum conferendi, ad Apoſtolos recurrendi neceſſitas fuit. Quamobrem Petrus & Joannes Jeroſolima egreſſi Samariam adventarunt, novos fideles ſacra manuum impoſitione confirmaturi, & conſignaturi. Cumque Simon Magus miracula conſpiceret in illis qui Spiritum divinum ſuſceperant effulgentia, ipſeque magicis artibus addictus, ſignis & prodigiis ambiret inclareſcere, voluit donum hoc cœleſte profano pretio ab ipſo Petro mercari. Sed ab ipſo acriter repulſus, depoſita tum demum pietatis ementitæ larva, qua Eccleſiæ illuſerat, primus evaſit Hæreſiarcha; ſignumque matris Eccleſiæ, quo benignè fuerat exceptus, quaſi vipereus partus laceravit. De homine hoc infelici alius poſthac nobis ſermo erit.

5 Philippus Diaconus, poſt navatam egregiè operam in converſione Samariæ, occurrit Angeli admonitu Eunucho præpotenti Candacis Æthiopum Reginæ, dum curru vectus in Aethiopiam revertit, poſt adoratum in Templo Jeroſolymitano Deum. Comiter ab Eunucho accitus Philippus in currum aſcendit, eidemque Iſaiæ de Chriſto prophetiam legenti, Chriſtum tanta divini Spiritus vi enunciavit, ut perſuaſus Eunuchus baptiſmum petierit, & de curru exiliens in aqua obvia de manu Philippi receperit. Quo peracto Angelus Philippum è conſpectu Eunuchi abreptum in Azotum tranſtulit.

6. Ex alia parte Saulus, Chriſtianæ religionis hoſtis infenſiſſimus, mirabili prorſus eventu ad Chriſti Eccleſiam, quam atrociter perſequebatur, traducitur. Hic Tarſo Ciliciæ Metropoli, ac nobili municipio, cui Octavius Auguſtus jura & privilegia Romanæ Civitatis indulſerat, oriundus, religione ab infantia Judæus, à Gamaliele Phariſæorum ſapientiſſimo, qui poſtmodum religionem amplexus eſt Chriſti, ſacris literis ſecundùm Judaicum ritum inſtitutus, Saulus inquam ille, qui Stephanum ad mortem perſequutus, carnificum veſtimenta, ut expeditiores in eo lapidando eſſent, aſſervaverat: deinde ampliſſima inſtructus à Pontificibus poteſtate, militum turmis ſtipatus Damaſcum contendebat, fideles quoſcumque comprehenſurus, vinctoſque Jeroſolymam traducturus, ſupplicio afficiendos; ſtupendo prorſus eventu ad portas Damaſci Chriſti ſibi apparentis terrifico aſpectu & voce perculſus, ſtatimque excœcatus, terræque alliſus, & proſtratus, totum ſe derepente ipſius cultui addixit, & poſt dies paucos lucem animi ſimulque oculorum recepit in Baptiſmo, de manu Ananiæ ſervi Dei ſuſcepto. Contigit mirifica iſta converſio anno à Chriſti morte, & martiris Stephani tertio.

7. Interea Petrus Apoſtolus Lyddæ, quæ poſteà Dioſpolis vocata eſt, Evangelium prædicans, Aeneam ab annis octo paralyticum ſanum reddidit & incolumen. Inde Joppen digreſſus, mortuam Tebitham, quæ Dorcas pariter vocabatur, religioſiſſimam fœminam ad vitam revocavit. Hinc divino admonitu Cæſaream petiit, ut Cornelium centurionem virum gentilem Chriſtiana fide imbueret, baptizaretque, quo facto primus gentium primitias Chriſto Domino dedicavit, qui lapis angularis à Prophetis prædicatus, Judæos pariter & gentiles quaſi geminos parietes ad ſuæ fabricam Eccleſiæ copulavit. Petrus itaque in Cornelii perſona primus gentilibus aditum in Eccleſiam reſeravit. Cæterùm & apud Phœnices, & Cyprios, & Cyrenenſes, & Antiochenos eiſdem temporibus propagata eſt Chriſtiana religio. Barnabas, adjuncto ſocio Paulo, Antiochiam civitatem ampliſſimam, Orientis Metropolim, accedens, quam plurimos ibi cives ad Chriſti Eccleſiam adjunxit. Indeque poſt annum digreſſi Paulus & Barnabas Jeroſolymam ſimul profecti ſunt. Antiochenam Eccleſiam Petrus ſexennio tenuit, ſic tamen ut inde ſæpiùs in Pontum, Galatiam, Cappadociam, Aſiam & Bithyniam excurreret; exactoque ſexennio Romam tandem conceſſit, ut quæ terreni ſedes erat Imperii, ſuprema quoque ſedes conſtitueretur Chriſtianæ religionis, ac Eccleſiaſticæ poteſtatis. Eò verò Petrus Apoſtolus acceſſit, Claudio Cæſare rerum potiente. Sub hiſce temporibus Matthæus Apoſtolus primus in Judæa ſanctum Evangelium Hebraico ſermone conſcripſit anno à Chriſti natali quadrageſimo primo, & poſt ejuſdem mortem vivificam octavo.

8. Quo pariter anno Herodes Agrippa Ariſtobuli, quem pater Herodes Idumæus occiderat, filius, atque ita Herodis Idumæi nepos Philip-

lippi atque Lyſaniæ Tetrarchiis à Caio Caligula Imperatore donatus, cum Regis appellatione, fuit. Eaque de cauſa Agrippæ ſoror Herodias, quæ Philippo viro ſuo relicto inceſtas cum Herode Antipa nuptias inierat, & qua impellente idem Herodes Antipas Joannem Baptiſtam inceſtum iſtum palam redarguentem decollaverat; illa ipſa Herodias ambitionis ſtimulis, ex nova fratris dignitate concitata, Herodi marito ſuaſit, ut regium pariter decus & inſignia ab eodem Caio Cæſare exambiret. Sed mulieris ambitioni Agrippa intercedens, qui gratia penes Caium longè prævalebat, id tandem perfecit, ut Antipas Lugdunum relegaretur, & pro regno poſtulato ſortiretur exilium, ad quod Herodias inceſta uxor illum comitari voluit, atteſtans ſe in adverſis perinde, ac in proſperis ſociam fore invididuam. Antipæ ſpoliati & exulis Tetrarchiam Galilæam in æmulum ejus Agrippam Cæſar transtulit. Quin etiam Claudius, paulò poſt Caio ſuccedens, regnum Agrippæ adauxit acceſſione Judææ, & Samariæ, atque ita ditionem integram, qua ejus potitus fuerat avus Herodes Idumæus, tandem Agrippa obtinuit. Iſte porrò Agrippa Chriſtianæ religionis infenſus hoſtis Jacobum Apoſtolum, Joannis Apoſtoli fratrem natu majorem, decollavit; nec multò poſt, ut majorem Judæorum gratiam demeretur, Petrum Apoſtolorum Principem pariter occidendum in vincula conjecit: ex quibus tamen inſigni miraculo per Angelum eductus fuit. At Regem Agrippam divina ultio brevi excepit. Cum enim ad Cæſareenſem popolum Regio cultu inſignis concionaretur, populuſque eidem dicenti tanquam Deo acclamaret, ipſeque per arrogantiam Rex ſuperbiret, potinus ab Angelo in ipſo tribunali percuſſus eſt, & conſternatus, unde tabeſcente & vermibus ſcatente corpore, brevi abſumptus eſt. Illo mortuo tametſi filium ſuperſtitem reliquiſſet, Judæa Provinciæ Syriæ adjuncta & contributa fuit, Claudio adhuc imperante.

9. Anno Chriſti quadrageſimo quarto, & Claudii Imperatoris ſecundo, dum naſcentem Eccleſiam Agrippa Rex in Judæa perſequebatur, Sancti Apoſtoli collato priùs inter ſe fidei Apoſtolicæ ſymbolo, ut eſſet veluti militaris teſſera eorum qui Chriſtianæ fidei intra Eccleſiæ caſtra nomen dederant, de univerſo terrarum orbe ſub jugum Chriſti redigendo conſilium inivere. Galilæi nimirum Piſcatores foris contemptibiles, omni humano præſidio deſtituti, deſpicati, egentes, contumeliis, vinculis & verberibus quacumque inceſſuri erant excipiendi; calumniis & cruciatibus à fæce populorum, à mundi Sapientibus, ab idolorum Sacerdotibus, à Magiſtratibus, à ſæculi primoribus, ab inſidiatoribus, & proditoribus fratribus tradendi, diffamandi, cruciandi, lacerandi & trucidandi, qui tamen inter tot anguſtias, & vexationes eo ſucceſſu munus ſuſceptum obivere, ut Chriſti cultum & religionem ad extremas terrarum regiones, ac remotiſſimas gentes propagarint: & verè teſtificetur Paulus, ad Romanos ſcribens, Chriſtianam fidem annunciari per univerſum mundum, completumque eſſe divinum vaticinium iſtud: *In omnem terram exivit ſonus eorum & in fines orbis terræ verba eorum*. Ipſe autem Petrus poſtquam Judæos Evangelii luce perfudit, multaſque in Aſia fundavit Eccleſias, & Marcum Evangeliſtam in Alexandriam tranſmiſit, opulentiſſimam poſt Romam civitatem orbis, relictoque Antiochiæ ſui ſucceſſore Evodio, Romam demùm acceſſit arcem & ſedem Imperii, primuſque in ea Chriſtum prædicavit. Claudii Ceſaris imperii anno circiter tertio, ut fidem facit Euſebius in Chronico: & lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap. 24. Eamque primariam totius orbis Eccleſiam annis excoluit vigintiquinque, ut ibidem prodit; quorum primordium in annum incidit à Chriſti natalibus quadrageſimum tertium. Paulus verò, juxta Hieronymi calculum lib. de ſcript. Eccleſ. Romam vinctus adductus eſt, Neronis Imperantis anno ſecundo, à Chriſto autem nato quinquageſimo ſecundo.

10. Ipſemet Paulus in ſuis, quas Lucas commemorat, excurſionibus, quam plurimas fundans Eccleſias, curam præterea geſſit colligendæ ſtipis, cujus largitione, adventante illa dira ſterilitate & fame, ab Agabo Propheta prænuntiata, fratribus in Judæa conſiſtentibus ſubveniret. Paulus Corinthi, quæ Achaiæ Metropolis erat, anno & ſex menſibus verſatur, ibique innumeros ex Judæis & gentibus aggregat ad fidem. Hinc Epheſum profectus totius Aſiæ primariam civitatem, ac emporium famoſiſſimum, copioſam animarum ſegetem triennio in horreum Domini intulit: ait enim, accitis illa ex urbe Miletum diſcipulis, Epheſiis Act. 20. verſ. 31. *Vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non ceſſavi cum lacrymis monens unumquemque veſtrum*. Coactus ergo demum Epheſo abſcedere, per motam ab argentariis Dianæ cultoribus tumultuoſam ſeditionem, Macedoniam repetit & Græciam atque Achaiam, quas in prima dudum profectione ſua religione Chriſtiana imbuerat. Poſt hæc Mileto ſolvens in Syriam navigat, atque inde Jeroſolymam proficiſcitur elemoſynas erogaturus, quas toto ſuo itinere paſſim corrogaverat.

11. Amantiſſimè Paulus Jeroſolymis exceptus à Jacobo fuit, qui frater Domini dicebatur, ſoluſque Apoſtolorum in ea urbe, cujus gerebat Epiſcopatum, conſtiterat. Ibi Paulus à Senioribus admonetur impendentis à Judæis periculi, quibus erat eo nomine inviſus, quòd legis Moſaicæ prædicaret abolitionem, quam ut de ſe exiſtimationem diſſiparet, conſilium illorum ſequitur, ut cum aliis quinque Judæis Nazareorum voto devinctis, ſe palam in templo ſecundùm Moſaicæ legis præſcripta ſanctificaret. Perperam aliqui hac in re quartum & poſtremum Apoſtolorum Concilium prætendunt, quo fuerit definitum, licere converſis ad Chriſti fidem Judæis, per diſpenſationem in aliquod tempus, legales adhuc ſervare cæremonias; cum tamen, ut rectiùs hoc in loco docet Baronius, nullum hic intervenerit, ſynodale decretum, ſed privata dumtaxat admonitio, cui poſtquam morem geſſit Paulus, concitatur in eum Judæorum tumul-

tus, à quibus comprehenſus eſt, & peſſimè habitus. Sed ex horum manibus occurrens cum militum manu Tribunus Paulum abripit, & duabus catenis ligatum (quod paulò antè Jeroſolymis eventurum Cæſareæ conſiſtens Agabus coram ipſo prædixerat) in caſtra perduxit. Atque inde valida militum manu ſtipatum, ne quid adverſus eum Judæi attentarent, Cæſaream traduxit ad Judææ præſidem Felicem, apud quem, ejuſque ſucceſſorem Feſtum accuſantibus Judæis cauſam dicit Paulus. Sed cum Feſtus Judæis gratificari volens, propoſuiſſet Paulo, ut ejus cauſa Jeroſolymis diſceptaretur, Paulus perſpectam habens accuſatorum ſimul & judicis nequitiam, ad Cæſarem appellavit.

12. Quocirca navi Romam devehitur anno Chriſti epochæ quinquageſimo ſexto, & Neroniani Imperii ſecundo, ibique vinctus catena, & militis unius cuſtodiæ commiſſus, manſit in hoſpitio cunctis ad ſe adventantibus Chriſtum prædicans: tandemque poſtquam coram Nerone peroravit, dimiſſus eſt liber. Animo propoſuerat Apoſtolus in Hiſpaniam ab Jeroſolymitano reditu proficiſci, Romamque in tranſitu ad breve tempus reviſere. Sed aliter diſpoſuit Dei providentia: Romam enim non libera, ſed coacta profectione petiit, ibique in catena & ſub cuſtodia moram fecit. Utrùm verò recuperata libertate profectionem Hiſpanicam, de qua ad Romanos ſcribit, ſit proſequutus, nihil certi habemus. Hoc unum conſtat, Apoſtolum ſuæ poteſtati dimiſſum Romanam Eccleſiam una cum collega Petro excoluiſſe, ac demum eadem in urbe, eademque die ſanctiſſimam vitam glorioſo martyrio conſummaſſe: Petrum crucifixione, Paulum capitis amputatione, anno Chriſti ſexageſimo ſeptimo, Neronis decimotertio. Judæi verò Jacobum Apoſtolum, dictum Domini fratrem, primum Jeroſolymorum Epiſcopum ante ſex annos de Templi faſtigio præcipitaverant.

13 Apoſtoli Pauli primas excurſiones, quæ communem Apoſtolorum diſperſionem præceſſere, ne reliquæ hiſtoriæ filium interrumperetur, huc diſtulimus. Ille igitur poſt ſuam apud Damaſcum converſionem, Chriſtum ardenti ſtudio eadem in civitate prædicare cœpit, frementibus in eum Iudæis; quorum inſidias ut devitaret, de muro Damaſci per funem in ſporta demiſſus, comitante Barnaba, Ieroſolymam primùm, deinde Cæſaream, mox Tarſum profectus, inde in Arabiam ſe contulit, ut ipſe de ſe ad Galatas ſcribit: exactoque triennio, Ieroſolymam regreſſus eſt viſendi Petri gratia, apud quem dies quindecim exegit; nec alium tunc Apoſtolum vidit niſi Petrum & Iacobum Domini fratrem. Hinc in Ciliciam abiit, civibuſque ſuis Tarſenſibus Chriſtum prædicavit. Tarſo excedens una cum ſocio Barnaba commigravit Antiochiam, ubi Chriſtiana Religio magnis in dies augebatur incrementis. Ea in urbe uberrimam converſionum ad fidem ambo meſſem collegerunt, donec divino revelante Spiritu miſſi ſunt à Senioribus & Prophetis in ea civitate commorantibus, ad diſſeminandum aliis in regionibus divinum Evangelium. Itaque ambo ſimul cum Marco, cognominato Ioanne digreſſi, Seleuciam ingreſſi ſunt, verbum Dei annuntiantes. Inde in Cyprum quæ Barnabæ patria erat, navigarunt. Qua in inſula Proconſulem Sergium Paulum Apoſtolus Paulus ad fidem perduxit, poſtquam in illius conſpectu Elymas magus qui Paulo antè evangelizanti præfractè reſiſtebat, repentè divina ultione fuit excæcatus. Inde Antiochiam Piſidiæ accedunt, unde Judæis turbantibus excedere coacti, Lycaoniam petunt, cujus primariam civitatem Iconium, Lyſtramque cum finitimis oppidis Chriſtiana pietate imbuunt. Lyſtræ porro Paulus claudum ab matris utero ita incolumem artubus reddidit ut Gentiles miraculo ſtupefacti, præeunte Jovis Sacerdote, credentes Barnabam Jovem, Paulumque Mercurium, adductis tauris, voluerint ambobus, niſi prohibuiſſent, ſacrificare. Verùm (quæ eſt populorum inconſtantia) Lyſtrenſes in eoſdem paulò poſt commoti, ambos jactis lapidibus, ita ut Paulum ſe interemiſſe crediderint, inſectati, procul ablegaverunt. At illi vix elapſi prætergrediuntur Pamphyliam, atque Antiochiam, unde priùs diſceſſerant, revertuntur.

14. Antiochenam verò civitatem diverſas in partes conſciſſam, magna utrimque animorum contentione, reperiunt. Contendebant converſi ad fidem Judæi neceſſitatem perpetuam ſervandæ Moſaicæ legis, ſcilicet circumciſionem, delectum ciborum, purificationes, cæteraque inſtituta legalia, etiam in Evangelica lege perdurare: neque Paulo & Barnabæ acquieſcebant ab gentium converſione revertentibus, collataque divinitùs dona converſis à ſe gentibus enarrantibus. At verò pars Antiochenſium altera, quæ ex idololatria nuper prodierat, circumciſionem, aliaque legis judaicæ onera conſtanter recuſabat admittere, ſeque huic jugo rebatur ſubducendam. Ad controverſiam dirimendam Paulus & Barnabas perſuadent conſulendos eſſe, qui tunc Jeroſolymæ verſabantur ſelectos ab ipſo Chriſto Jeſu Apoſtolos, quibus pollicitus fuerat omnem à Spiritu divino revelatum iri veritatem. Eam ob rem Jeroſolymam profecti ambo, concertationis hujus ſeriem omnem referunt. Verſabatur Jeroſolymæ Petrus, Roma excedere juſſione Claudii Cæſaris compulſus, qui Judæos quoſcumque ex urbe ſuo edicto depulerat. Qua etiam de cauſa refert Lucas Actor. 18. Aquilam Ponticum ex urbe Roma Corinthum ſeceſſiſſe: anno autem Claudii nono, qui eſt Chriſti quinquageſimus primus, promulgatum eſt hoc edictum, & Concilium iſtud Apoſtolicum Jeroſolymis celebratum. Illum quoque Pauli Jeroſolymam adventum eundem eſſe Hieronymus, Epiphanius, aliique unanimes affirmant, de quo ſcribit ad Galat. Paulus: (Deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. Qui utique quatuordecim anni computandi ſunt, non à fine triennii quod Paulus ibidem memorat, ſed è vocatione ipſius, & converſione apud Damaſcum. Id enim evidens ratio convincit, ex illis quæ ab

eodem

eodem Paulo poſt diremptum iſtud Concilium, geſta fuiſſe nullus ambigit: ſubducto enim illo triennio, ſejunctiſque ab eo quatuordecim annis, neceſſe eſt iſtud Concilium referre in annum Claudii imperantis duodecimum. Cum verò conſtet Claudium annos regnaſſe tredecim & menſes octo, Paulumque vinctum Romam adductum tertio ineunte Neronis anno, ſoli ſupererunt anni duo, quibus Paulus omnia geſſerit, quæ à c. 18. Actuum geſta à Paulo recenſentur, ad uſque captivitatem ejuſdem, & vincula, in quibus Romam eſt deductus. At intra breve hoc intervallum nulla ratione includi valent annus cum dimidio Corinthi ab Apoſtolo tranſactus; & triennium Epheſi ab eodem conſummatum, & alia pleraque ab eodem geſta.

15. Habitum igitur eſt Concilium iſtud anno à Pauli converſione decimo-quinto, à Chriſto nato quinquageſimo primo, atque Imperii Claudii nono. Huic ſacræ Synodo, ultra Paulum & Barnabam, interfuerunt Apoſtoli Petrus, & Joannes, & Jacobus. Primus ſuam ſententiam de fidelibus à præceptionibus Moſaicæ legis eximendis Petrus dixit; cui ſuffragatus eſt Jacobus, tametſi Judæorum qui hanc moverant litem primus exiſteret Epiſcopus. Denique communi decreto, Spiritu ſancto aſpirante, concluſum eſt, Chriſti fideles immunes eſſe à rituum legalium oneribus, ſola retenta prohibitione veſcendi ſanguine, & animalibus ſuffocatis. Eaque de re literas tranſmiſere ad omnes Antiochiæ, Syriæ, Ciliciæque Eccleſias, remiſſis in eas partes Paulo & Barnaba, Juda & Sila. Iſta perfuncti legatione Paulus & Barnabas in diverſis proficiſcuntur. Paulus, adjuncto ſibi Sila, Syriam, Ciliciam, & Lycaoniam reviſit: qua in profectione Timotheum Lyſtræ gentili patre & Judæa matre natum, ut omnem offendiculi occaſionem amoveret, circuncidit; ſociumque ſibi fidiſſimum aſcivit.

16. Qui ulteriùs ambo provecti Evangelium in Galatia & Phrygia prædicaverunt & ſubinde prohibiti à ſpiritu ſancto in Aſia & Bithynia evangelizare, ab eodemque excitati ad prædicandum in Macedonia, Philippos acceſſerunt Macedoniæ oppidum. Quo loco virgis cæſi, & in arctam cuſtodiam detruſi ſunt Paulus & Silas: qui cùm in vinculis media nocte laudibus divinis intenderent, concuſſis repentino terræ motu carceris fundamentis, ſimulque ſolutis eorum vinculis, & oſtiis patefactis, converſus miraculo commentarienſis, cui credita erat carceris reorumque cuſtodia, ſimul cum omni familia ſua baptizatus eſt. Poſtridie verò accedentes Magiſtratus Paulum & Silam ex carcere atque urbe liberos dimiſerunt.

17. Inde profecti ſimul ambo alia Macedonum oppida evangelizando peragrarunt. Amphipolim, Apolloniam, in quibus ingens ad Chriſtianam religionem acceſſio facta eſt. Hinc Berœam ſe conferunt, ibique permanentibus Sila & Thimoteo, Paulus Athenas conceſſit primariam Græciæ civitatem, in qua diſputationes primùm cum Judæis, deinde cum gentilibus Philoſophis complures habuit. Deductuſque in Areopagum, & ibi concionatus, Dionyſium Areopagitam cum aliis viris, & mulierem illuſtrem Damarin Eccleſiæ Chriſti adjunxit. Ea civitate digreſſus Apoſtolus, poſtquam multas pervaſit regiones, poſtremò Jeroſolymam regreſſus, vinculis alligatus, Romam deductus eſt, cui cætera ibidem contigere quæ ſuperiùs commemoravi.

18. Eodem iſto ſæculo Claudius Cæſar, anno Imperii ſui tertio, univerſam Britanniam inſulam intra ſexdecim dies mira felicitate perdomuit, ſubjecitque Romano imperio.

19. Claudii privignus Imperiique ſucceſſor Domitius Nero, ad omne flagitium effuſus, cum decreviſſet Romam ſumptuoſiſſimis ædificiis, aliiſquæ publicis decorare ornamentis, Urbem totius orbis ampliſſimam nocturnis horis incendit, diſpoſitis paſſim ſceleratis viris qui ignem admoverent, & accurrentes ad extinguendum vi prohiberent. Ipſe interea tuto loco de turris Mæcenatis vertice ex erumpentium flammarum proſpectu, & miſerandis hominum vociferationibus immanem capiens voluptatem, Troianæ urbis veterem conflagrationem ad citharam decantabat. Poſt deformatam incendio Romam, volens à ſe tanti ſceleris amovere ſuſpicionem, in Chriſtianos innocentes atrociſſimi criminis derivavit accuſationem, diriſſimiſque ſuppliciis affecit. Plurimos eorum ferarum exuviis contectos canibus ferocibus tradidit laniandos, alios à leonibus in publicis ſpectaculis expoſuit devorandos, alios innumeros adipe & pice illitos palis, & axibus alligatos, ſuppoſitis ſarmentis & virgultis, per urbis trivia & compita in uſum nocturni luminis ardere fecit. Dici pro rei indignitate non poteſt, quæ fuerit innocentium Chriſtianorum conſternatio, quantaque naſcentis Eccleſiæ calamitas & deſolatio.

20. Præterea Simon ille præſtigiator, olim Samariæ ab Apoſtolo Petro acerbè reprehenſus, Romam iiſdem temporibus migraverat. Hic Neronis in omne ſcelus projectum animum maleficis artibus, ſibi conciliavit: ſed Magum à Tartareis dæmonibus in ſublimen aerem ſubvectum admirabilis ille Petrus orationis ſuæ ſuæ vi, diſſipatis præſtigiis, in ima præcipitem egit; illeque cruribus effractis, totoque corpore eliſus, lacer, & ſaucius miſerrimè interiit. Qua ex cauſa excandeſcens Nero Petrum & Paulum ultimo ſupplicio addixit, illum crucis, iſtum capitis abciſſionis utpote Romanum civem, anno exeunte Imperii ſui decimo tertio, Chriſtique ſexageſimo-ſeptimo, poſtquam Petrus Romanam Eccleſiam annos ſolidos rexit quinque & viginti. Denique crudeliſſimus Nero, ineunte regni ſui anno decimo quinto, rebellantibus contra eum univerſis, à Senatu damnatus, in agrum fugitivus mortem ſibi adacto in ventrem pugione conſcivit. Ejus capeſſivit imperium Sergius Galba. Sed iſtum imperio ſimul vitaque privavit Sylvius Otho. Othonem viciſſim Vitellius expulit, Vitellium, denique Flavius Veſpaſianus, dum bellum adverſus Judæos proſequitur, ad quos

perdomandos ab ipſo Nerone miſſus fuerat.

21. Judæorum gens, ante ſex annos quam fuerit Petrus cruci affixus, Jacobum Apoſtolum, Minorem dictum, & Dom. Jeſu fratrem, id eſt conſobrinum, ex Cleopha ſive Alphæo, & ex Maria ſorore Mariæ Virginis Deiparæ natum, de templi pinnaculo præcipitaverant. Hujus Epiſcopatui Jeroſolymitano Simeon ſucceſſit, qui martyrio quoque crucis, imperante Trajano, in cœlum abiit. Marcus Evangeliſta iiſdem temporibus Eccleſiæ præfuit Alexandrinæ, cujus fuerat à Petro primus conſtitutus Epiſcopus, in cujus deinde ſedem ſuffectus eſt Anianus. Antiochenam pariter Eccleſiam adminiſtrabat ſecundus ab Apoſtolo Petro Evodius, quem poſtmodum excepit Ignatius. At verò Romanæ clavum Eccleſiæ primus à Petro rexit Linus, deinde Cletus, qui aliis Anacletus dicitur, & hoc defuncto, Clemens olim Petri diſcipulus; ſanctitate omnes & martyrio inſignes.

22. Quæſtio ſatis ambigua eſt de Lino, de Cleto, & de Clemente, uter eorum poſt Petri martyrium totius Eccleſiæ regimen ſuſceperit. Scribunt aliqui electum ſibi à vivente Petro ſucceſſorem Clementem, à quo tamen recuſatum fuerit regiminis onus. Ideo Linum per communem electionem, ſuffectum ad ſupremum regimen fuiſſe, eique defuncto Cletum ſubrogatum. Cleto deinde Clementem, & poſt Clementis exceſſum, fuiſſe Anacletum Eccleſiæ gubernaculo admotum. Græci veteres, Ignatius, Iræneus, Euſebius; & ex Latinis Optatus, & Auguſtinus epiſt. 164. Cletum non agnoſcunt, ſed Anacletum, quem perhibent Clementis ſucceſſorem. His alii quidem recentiores Petrum, poſtquam mortuo Claudio, & regnante Nerone, Romam ex Judæa revertit, cum ſe ad emetiendas pro Evangelii propagatione diverſas Provincias accingeret, conſtituiſſe ferunt chorepiſcopum Linum, qui ſe abſente Romanam Eccleſiam regeret: Linum verò tranſactis undecim regiminis annis obiiſſe, anno Neronis duodecimo; & defuncto Lino Petrum jam Romam regreſſum deſignaſſe ante ſuum martyrium Clementem, ſibi ſucceſſorem. Sed poſtquam in cœlum Petrus abiit, orta inter fideles diſſenſione, metuentes ne deſignatio iſta ſucceſſionis foret pernicioſi deinceps exempli, Clementem ipſum Cleti electionem promoviſſe, poſt cujus interitum communibus demum ſuffragiis electum fuiſſe Clementem, cui Trajani Principis juſſu in Cherſoneſum relegato, & in mare demerſo fuiſſe tandem canonicè ſubſectum ſcribunt ſucceſſorem Anacletum.

23. Sacrilegam Judæorum impietatem ultus eſt Deus per Romanos Principes Veſpaſianum, & ejus filium Titum. Hujus inviſæ gentis calamitati nulla par hiſtoriarum monumentis deſcribitur, Deo ſcilicet vindictam ſceleris in Chriſtum ab impia gente commiſſi repoſcente, per horrendas Romanorum Præfectorum, & Præſidum immanitates, quales prodit oculatus teſtis Flavius Joſephus, & per odia crudeliſſima finitimarum nationum, imò etiam remotarum, inter quas diſperſi erant innumeri Judæi. Miſerrima natio aſſiduis contumeliis, rapinis, percuſſionibus, & cædibus in deſperationem adducta in apertam demum prorupit rebellionem. Nec id ſatis, ſed eadem ipſa gens in factiones diviſa adverſus ſeipſam furens mutuis direptionibus, incendiis, & cædibus hoſtiliter ſæviebat & debacchabatur. His acceſſerunt horrendæ peſtilentiæ, fameſque eò uſque rabida, ut matres propriis infantibus à ſe trucidatis veſcerentur. Caput gentis Jeroſolymam circumducto undequaque muro, ne quis elabi poſſet, Romanus exercitus Tito duce obſedit; quod futurum Chriſtus Dominus ſuper hac civitate plorans prænuntiaverat. Itaque innumeri Judæi, qui eò ex remotiſſimis etiam quas incolebant regionibus confluxerant ad ſolemnia paſchalia, ſeptuageſimo Chriſti anno quaſi feræ intra caſſes adactæ, concluſi ſunt, eorumque (quod alibi prorſus eſt inauditum) undecies centena millia una illa obſidione periere. Templum gentis, magnificentiæ ac ſplendoris toto terrarum orbe incomparabilis, injecto à milite igne conflagravit. Urbs denique illa everſa, & ſolo æquata.

24. Poſt extinctum Veſpaſianum, ejuſque ſucceſſorem filium Titum, cui optima indoles, & virtutis præſertim beneficentiæ & clementiæ ſtudium hanc laudem aſciverat, ut humani generis deliciæ diceretur, hujus frater Domitianus, immenſæ ſuperbiæ, & inſatiabilis crudelitatis monſtrum, habenas ſuſcepit Imperii. Hic ſecundam à Neroniana perſecutionem adverſus Eccleſiam excitavit, anno regni ſui decimo, Chriſtique nonageſimo tertio, Cletum Pontificem neci dedit; Joannem Apoſtolum, Epheſo Romam ab Aſiæ Proconſule miſſum, in ferventis olei dolium mitti juſſit: ſed protegente Deo eductum inde in columem in Pathmon inſulam ex Sporadibus unam, fecit deportari. In qua vir ſanctus divinam ſcripſit Apocalypſim, manſitque ibi, donec reſciſſis à Senatu ſub Nerva Principe Domitiani actis, Epheſum poſtliminio repetiit: qua in civitate anno Chriſti nonageſimo nono, & Nervæ primo, Evangelium compoſuit, ad aſſerendam contra hæreticos Ebionem, & Cerinthum, Chriſti divinitatem. Inter ſecundæ hujus perſecutionis martyres, recenſentur Antipas, cujus eſt honorifica in Apocalypſi mentio, Anacletus Pontifex, Flavius Clemens, qui erat Domitiani Patruelis, cujus etiam liberos deſtinarat Imperii ſucceſſores Domitianus. Flavia item Domitilla Flavii Clementis ex ſorore neptis, jubente Domitiano, in inſulam Pontiam relegata martyrium tandem ſub Trajano conſummavit. Hæretici Eccleſiam hoc primo ſæculo oppugnarunt Simon Magus, ejuſque diſcipuli Baſilides, Saturninus & Menander. Itemque Cerinthus & Ebion Chriſtum merum hominem aſſerentes. Nicolaitarum ſpurciſſima ſecta, Gnoſticorum, id eſt peritorum nomen jactanter ſibi vendicantium ſæculum iſtud teterrima lue afflavit. Fuit enim malignantium dæmonum conſilium Chriſtianos in infamiam, & odium omnium hominum pertrahendi, per hæreticorum, qui ſe Chriſtianos mentiebantur, fœdiſſima, execrandaque inſtituta, ſceleratiſſimos mores, præſtigias tartareas

carnis deteſtandas ſpurcitias, & portentoſa dogmatum deliria; qualia de propudioſis illorum temporum hæreticis referuntur ab Irenæo, Tertulliano, Epiphanio, Philaſtrio, & aliis.

DE CANONIBUS APOSTOLORUM propempticа Diatriba.

1. MIRARI ſubit ſi quum habita fuere illa de rebaptizandis his quos abluerant hæretici, Concilia, fuerit aliqua canonum Apoſtolis attributorum notitia, qui fieri potuerit, ut non ab Agrippino, neque à Carthaginenſi, cui ille præfuit, Concilio, nec poſtea à Divo Cypriano, & octoginta ſex aliis Epiſcopis, quibus ille præſedit, & quorum ſingula vota ſuperſunt, facta ulla ſit mentio trium Canonum Apoſtolorum, ſcilicet 45. 46. & 68. qui perſpicuè decernunt inanem eſſe baptiſmum ab hæreticis collatum: cum tamen ſuppeditaſſent iſti Canones præcipuum ſententiæ ipſorum præſidium ac munimen: maximè cum Stephani Romani Papæ reſcriptum, ex adverſo urgeret ipſam Africanis adverſantem Apoſtolorum traditionem. Ipſi quidem Africani Præſules recurrunt interdum ad Apoſtolicam authoritatem; ſed eam dumtaxat quæ à ſolis Apoſtolorum ſacris libris hauritur, quale eſt illud Pauli effatum ſæpiſſimè ab ipſis repetitum: *Unus Deus, una fides, unum baptiſma.* His adjunge Auguſtinum, qui neque in ſeptem libris adverſus Donatiſtas, in quibus fuſiſſimè iſtam texuit diſputationem, ullius meminit Apoſtolorum Canonis; neque Optatus Milevitanus toto ſuo prolixo adverſus Donatiſtam Parmenionem opere, cum etiam Donatiſtis ſolemne eſſet quoſcumque extra ſuam ſectam baptizatos denuò baptizare. Imò verò Auguſtinus ſic in oppoſitum docet lib.5. de Baptiſmo cap.20. [Apoſtoli nihil exinde præceperunt, ſed conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt; ſicut multa, quæ univerſa tenet Eccleſia; & ob hoc ab Apoſtolis rectè præcepta creduntur, quamquam ſcripta non reperiantur.] Igitur Canones illi tres Apoſtolis adſcripti, fictitii ſunt, eorùmque traditio, ſi Aggrippino, ſi Sancto Cypriano, ſi Stephano Papæ, ſi ab eis collectis Synodis, ſi Auguſtino fidem habemus.

2. Nec minus antiquioribus Græcis quam Latinis iſti Canones inviſi planeque ignoti ſunt. Alioqui enim Firmilianus Cæſareæ Cappadocum Græcus Epiſcopus, & Græcæ Synodi adverſus hæreticorum Baptiſmum congregatæ Præſes, cujus per Firmilianum, ſcriptis ad Cyprianum literis, Patres quæcumque poſſunt ſuæ cum Cypriano communis ſententiæ argumenta congerunt, hoſce Apoſtolicos Canones minimè ſiluiſſet, ſi notos habuiſſet. Quod idem de Dionyſio Alexandrino, ſuiſq; in idem propoſitum cum Cypriano, & Firmiliano conſentientibus, dici quoque poteſt; haud enim notant ſibi Canones Apoſtolorum ſemel iterumque ſuffragari.

3. Nihil verò confert ad iſtos vulgares aſtruendos Canones, Apoſtolorum nomine inſcriptos, quòd videatur aliqui ex illis etiam ab antiquis Græcis allegari, tum in Nicæna Synodo prima, tum in canonica illa Baſilii ad Amphilochium epiſtola, tum in alia Conſtantini ad Euſebium Cæſareæ Paleſtinæ Antiſtitem, quæ legitur lib.3. vitæ Conſtantini Auguſti circa finem, & ſi qua ejuſmodi alia proferuntur loca: non enim reſpiciunt ad hanc, de qua movetur quæſtio, Canonum collectionem; ſed ſolemnis erat conſuetudo, quæ adhuc perdurat, & ab Auguſtino aſſeritur, quæcumque moribus in univerſa Eccleſia vigent, nec tamen in divinis Scripturis exprimuntur, referendi, ut æquum eſt, ad acceptas ab Apoſtolis traditiones, ac Apoſtolicas regulas diſciplinæ. Exemplo ſit vel ipſum Nicænum aliquas referens Apoſtolicas Sanctiones, quæ tamen in illa de qua diſceptamus collectione minimè continentur. Ejuſmodi eſt Nicænus Canon ſextus, inſtaurans electionum ritum juxta vetuſtiorem (ut ait) Canonem. Præterea Canon Nicænus: Ne quis in exitu vitæ divino privetur Viatico: allegans ad hoc antiquiorem Canonem. Inſuper Nicænus Canon 38. aſtruit ex antiquore Canone: illicitum eſſe, ſi Diaconus auſit Presbytero ſacram Euchariſtiam ad communionem porrigere. Itemque veteri Canone cautum eſſe: Ne Diaconi inter Presbyteros conſideant. Præterea Nicænis Canonibus 9. & 10. declaratur fuiſſe priſcis Canonibus proviſum, ne ordinentur illi qui non fuerint antea examinati, aut qui fuerint gravium criminum convicti, aut aliquando de fide Catholica lapſi. De quibus tamen omnibus nihil in totis Canonibus Apoſtolis attributis legitur; cum tamen nullus ambigat, cæteros uſque ad finem Canones Apoſtolicos dictos, numerum perficientes octogeſimum quartum, ſuppoſititios, & pſeudepigraphos eſſe; quin etiam ex iiſdem non paucos ab Hæreticis & Schiſmaticis obtruſos.

4. Sed neque conſtans perſuaſio eſt de prioribus quinquaginta, fuiſſe ab Apoſtolis concinnatos. Summus enim Pontifex Gelaſius in Romano ſeptuaginta Epiſcoporum Concilio anni quadringenteſimi nonageſimi-quarti, unà cum multis Hæreticorum libris reprobat, & apocryphum declarat librum Canonum Apoſtolorum, atque inter ipſos quinquaginta habentur Canones baptiſmum ab Hæreticis collatum indiſcriminatim reprobantes. Poſt annos tamen ab illo Romano Concilio duos & triginta, Dionyſius Abbas dictus Exiguus, primus inſeruit Latine à ſe converſos eoſdem Canones quinquaginta, etiamſi non fuiſſent in antiquioribus ſacrorum Canonum collectionibus ullatenus admiſſi. Cæterum idem ipſe Dionyſius in ſua Præfatione ſic proteſtatur, quaſi diffidens etiam probatiorum illorum quinquaginta Canonum authoritati: [In principio (inquit) Canones quinquaginta, qui dicuntur Apoſtolorum, de Græco tranſtulimus; quibus quia plurimi conſenſum non præbuere facilem, hoc ipſum noluimus veſtram ignorare ſanctitatem, quamvis poſtea conſtituta Pontificum ex ipſis Canonibus aſſumpta eſſe videantur.]

5. Licet verò Iſidori compilatio, quæ Dionyſianam ſubſequuta eſt, Canonum Apoſtolis aſcriptorum numerum auxerit ad quatuor & octoginta, Humbertus tamen Cardinalis Epiſcopus Sylvæ-Candidæ, qui Legatione apud Græcos pro Leone Papa nono, magna eruditionis laude fungebatur, reſpondens ad librum Nicetæ Græci ſchiſmatici, aſſeverat apocryphos eſſe Apoſtolorum Canones, exceptis quinquaginta, quamvis horum quoque vacillet authoritas, utrùm ab ipſis Apoſtolis immediatè promanarint, an verò ab aliis (quod eſt veroſimilius) ex obſervatione veterum Eccleſiæ conſuetudinum, poſterioribus ſæculis procuſi fuerint. Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis, qui anno Chriſti ſexcenteſimo trigeſimo ſexto obiit, gravior author altero Iſidoro dicto Mercatore, hæc refert ex Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ: [Canones qui dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdem nec ſedes Apoſtolica recepit, nec Sancti Patres illis aſſenſum præbuerunt, pro eo quòd ab Hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur, quamvis in eis utilia inveniantur; tamen ab authoritate Canonica, atque Apoſtolica, eorum geſta conſtat eſſe remota, atque inter apocrypha deputata.] Refertur apud Gratianum diſt. 16. can. 1. Vide pariter c. S. Rom. Eccleſia, diſt. 15.

6. Franci ſub prima Regum ſuorum progenie ſuam habuere Canonum Eccleſiaſticorum collectionem, cujus meminit Papa Hormiſdas, Clodovæo, qui primus Galliæ Regum Chriſtianam profeſſus eſt religionem, coævus, in c. ſi quis Diaconus, diſt. 50. In ea Gallicana collectione nulli erant Canones Apoſtolis attributi, ſed Chilpericus Rex, dum Prætextatum perſequitur Epiſcopum Rothomagenſem, iſtam collectionem augeri voluit Canonibus Apoſtolorum, ut Epiſcopi iſtius, cui erat infenſus, condemnationem magis urgeret, conquerens illum eſſe reum tranſgreſſi, violatique Canonis Apoſtolorum vigeſimi quarti, ideoque ex ejuſdem Canonis præſcripto eſſe Epiſcopatu amovendum. Sic enim teſtificatur Gregorius Turonenſis lib. 5. Hiſt. Franc. c. 18. [Ipſe verò (Rex Chilpericus) ad metatum diſceſſit transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens canones quaſi Apoſtolicos, continentes hæc: Epiſcopus in homicidio, adulterio, aut perjurio deprehenſus à Sacerdotio divellatur.] Seriùs tandem ſæculo ſexto decurrente, quo primum Romæ prodiit Dionyſiana collectio quinquaginta Canonibus adaucta, illis authoritas acceſſit nova, non utique quaſi fabricatis communi Apoſtolorum decreto aut conſenſu, ſed ex ſequenti Romanæ ſedis confirmatione: adeò ut eodem ſexto ſæculo Joannes Papa ſecundùs Epiſt. VI. ad Cæſarium Arelatenſem, inter Canones, ſecundum quos cauſam criminalem Contumelioſi Reienſis Epiſcopi judicari jubet, Apoſtolorum Canonum 25. attexuerit.

7.-In

7. Inter priores illos 50. Canones, is qui ordine quintus legitur, ſtatuens ſegregationis, & depoſitionis pœnas in Epiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum, qui religionis prætextu ſuam dimiſerit uxorem, vero-ſimiliter fuit olim ab Hæreticis, vel Schiſmaticis confectus. Atque adeò ſchiſmatica Synodus Quiniſexta, prætextu violationis ejuſdem & quorundam Canonum aliorum ex illis Apoſtolicis, damnare præſumſit Romanam, cum cæteris Latinis, Eccleſiam. Cæterum Sanctus Papa Gregorius Magnus lib. 7. epiſt. 29. ritè diſtinguit cohabitationem domeſticam à conſortio tori, hoc aſtruens, licitam quidem eſſe ſacris clericis domeſticam uxorum, quas ante ordinationem duxerant, ſollicitudinem & curam; ſed prohibitum omnino conjugii uſum. Et ſanè Concilium Arelatenſe ſecundum tempore S. Leonis Papæ primi celebratum, quamvis can. 3. prohibeat quemquam uxoratum ad Sacerdotium aſſumi, niſi præmiſſa ab utriſque conjugibus cœlibatus fide, permittit tamen can. 4. ut presbyteri & Diaconi converſam ſecum uxorem habeant. Id tamen non vacat periculo, & peccati fomitem, & occaſionem ſuppeditat incontinentiæ, cujus luctuoſa exempla proferuntur à Siricio Papa epiſt. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. VIII. & à S. Baſilio epiſt. 198. ad Paregorium.

8. Igitur meliori cautione proviſum fuit, ne uxor vel uxoratus ad religionem, vel ſacrum ordinem aſſumatur, niſi conſorte conjuge religionem pariter aut ordinem ſacrum profitente. Sic enim poſterioribus temporibus ſancitum eſt ab Alexandro III. c. ad Apoſtolicam, de converſ. conjug. Denique mirum eſt, ad ſtabiliendam Canonum iſtorum Apoſtolicam authoritatem, proferri à nonnullis Synodum Conſtantinopolitanam ſub Nectario, quæ ſanxit in cauſa Agapii & Bagadii, non licere Epiſcopum deponi à duobus vel tribus aliis, ſed neceſſarium eſſe Synodi Provincialis judicium juxta Apoſtolicos Canones. Controverti enim non debet ità fuiſſe olim ab Apoſtolis conſtitutum, ſed tamen extra vulgares illos octoginta quatuor Canones illis inſcriptos, & affixos, in quibus ea Sanctio nullatenus legitur, ſed potius aliquid videtur adverſari; Canone enim 74. decernitur duos ſufficere teſtes ad Epiſcopi depoſitionem, nihilque prorſus ſtatuit de Synodo Provinciali.

CANONES SANCTORUM Apoſtolorum, per Clementem à Petro Apoſtolo Romæ ordinatum Epiſcopum, in unum congeſti.

I. EPISCOPUS à duobus aut tribus Epiſcopis ordinator.

II. Presbyter ab uno Epiſcopo ordinator: item Diaconus, & reliqui Clerici.

III. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini, quam de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, putà aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut aves, aut aliqua animalia, aut legumina ſupra altare obtulerit, ut qui contra ordinationem Domini faciat, deponitor: excepto novo frumento, & uva opportuno tempore. Præterea licitum non eſto aliud quippiam admovere ad altare, quam oleum in candelabrum, & incenſum, oblationis tempore.

IV. Omnium aliorum pomorum primitiæ Epiſcopo & Presbyteris domum mittuntor, non ſuper altare. Manifeſtum eſt autem, quod Epiſcopus, & Presbyteri inter Diaconos & reliquos clericos eas dividunt.

V. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem ſuam prætextu religionis non abjicito; ſi abjicit, ſegregator à communione: ſi perſeverat, deponitor.

VI. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ſæculares curas non ſuſcipito: alioquin deponitor.

VII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter aut Diaconus, ſanctum diem Paſchæ, ante vernum æquinoctium cum Judæis celebraverit, deponitor.

VIII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque ex ſacerdotali conſortio, oblatione facta, non communicaverit, cauſam dicito. Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, à communione excluditor, tanquam qui populo auctor offenſionis fuerit, mota contra eum ſuſpicione qui obtulit.

IX. Quicunque fideles Eccleſiam ingrediuntur, & ſcripturas audiunt, neque apud preces & ſanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in Eccleſia perturbationem inducant, à communione arceri oportet.

X. Si quis cum excommunicato, licet in domo preces conjunxerit, iſte communione privator.

XI. Si quis cum depoſito Clerico, ut cum Clerico preces conjunxerit, deponitor & ipſe.

XII. Si quis Clericus, aut laicus à communione ſegregatus, ſeu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus civitatem, ſine commendatitiis literis receptus fuerit, à communione excluditor tam qui recepit, quàm qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excomunicatio protenditor.

XIII. Epiſcopo, qui parochiam ſuam dereliquerit, alteri inſilire nefas eſto, licèt à pluribus ad hoc compellatur, niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat, nempe quòd plùs lucri & utilitatis his, qui illic conſtituti ſint, verbo pietatis conferre poſſit: neque hoc tamen à ſeipſo, ſed multorum Epiſcoporum judicio, & exhortatione maxima.

XIV. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque tandem de Clericorum conſortio, relicta Parochia ſua, in aliam conceſſerit, & omnino tranſmigratione facta, præter voluntatem ſui Epiſcopi in alia Parochia moram traxerit: hunc jubemus, ne porrò in miniſterio publico ſit Eccleſiæ, maximè ſi accerſente ipſum Epiſcopo ejus redire contemnat, perverſo illic ordine perſeverans: ut laicus tamen ibi laicorum in communionem admittitor.

XV. Quòd ſi Epiſcopus ad quem acceſſerint, pro nihilo reputata vacationis à miniſterio Eccleſiaſtico pœna, quæ contra eos definita eſt, ipſos ut clericos ſuſceperit, à communione excluditor, ut perverſi ordinis magiſter.

XVI. Qui poſt Baptiſmum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is Epiſcopus, aut Præsbyter, aut Diaconus, aut denique in conſortio Sacerdotali eſſe non poteſt.

XVII. Qui viduam duxit, aut divortio ſeparatam à viro, aut meretricem aut ancillam, aut aliquam quæ publicis mancipata ſit ſpectaculis, Epiſcopus, Præsbyter, aut Diaconus, aut denique ex conſortio Sacerdotali eſſe non poteſt.

XVIII. Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam Clericus eſſe non poteſt.

XIX. Clericus qui fidejuſſiones dat, deponitor.

XX. Si

XX. Si quis humana violentia eunuchus factus eſt, aut in perſecutione amputata ei ſunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus eſt, efficitor Epiſcopus.

XXI. Qui ſibi ipſi virilia amputavit, Clericus non efficitor; ſui enim ipſius homicida eſt, & inimicus creationi Dei.

XXII. Si quis, cùm Clericus eſſet, virilia ſibi ipſi amputaverit, deponitor: homicida etenim ſui ipſius eſt.

XXIII Laicus, qui ſeipſum mutilavit per tres annos à communione eiicitor: putà quia ipſe vitæ ſuæ poſuit inſidias.

XXIV. Epiſcopus, aut presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut pejurio, aut furto deprehenſus, deponitor: non tamen à communione excluditor. Dicit enim Scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni conſimiliter & reliqui Clerici ſubduntor.

XXV. Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenerunt, jubemus, ut lectores tantùm & cantatores (ſi velint) nuptias contrahant.

XXVI. Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipſis per hujuſmodi vult incutere, deponi præcipimus. Nuſquam enim Dominus hoc nos docuit. Immo verò contra, cùm ipſe percuteretur, non repercutiebat: cùm laceſſeretur convitiis, non reddebat convitium: cùm pateretur, non comminabatur.

XXVII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ob certa crimina juſtè depoſitus, attingere miniſterium, quod aliquando tractaverat, præſumpſerit; omnino hic ab Eccleſia abſcinditor.

XXVIII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus pecuniæ interventu, hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipſe, quàm qui eum ordinavit, & omnino à communione abſcinditor, quemadmodum Simon Magus à me Petro.

XXIX. Si quis Epiſcopus ſæcularium magiſtratuum familiaritate uſus per ipſos Eccleſiam nactus fuerit, deponitor, ſegregantor quoque à communione, quicunque cum ipſo communionem habent.

XXX. Si quis Presbyter proprium aſpernatus Epiſcopum ſeorſum conventicula egerit, & altare erexerit, cùm de nullo crimine Epiſcopum in pietate ac juſtitia condemnarit, deponitor, quaſi qui principatum ambiat: tyrannus enim eſt. Conſimiliter & reliqui Clerici, qui ſuum illi calculum apponunt. Laici verò à communione ſegregantor. Atque hæc poſt unam, & item alteram, ac tertiam Epiſcopi exhortationem fiunto.

XXXI. Si quis Presbyter, aut Diaconus per Epiſcopum à communione excluſus ſit, hunc neutiquam ab alio fas eſto ſuſcipi, quàm ab eo qui ipſum à communione excluſit; niſi fortè fortuna Epiſcopus, qui ipſum à communione ſegregavit, defunctus ſit.

XXXII. Nemo peregrinorum Epiſcoporum, aut Presbyterorum aut Diaconorum ſine commendatitiis ſuſcipitor literis: & ſi eas obtulerit, attentiùs in diſquiſitionem vocantor. Et quidem ſi prædicatores pietatis fuerint, ſuſcipiuntor: ſin minus, ubi neceſſaria ipſis ſuppeditaveritis, ad communionem & ulteriorem ipſos conſuetudinem non admittitote; multa enim per obreptionem fiunt.

XXXIII. Cujuſque gentis Epiſcopus oportet ſcire, quinam inter ipſos primus ſit, habereque ipſum quodammodo pro capite, neque ſine illius voluntate quidquam agere inſolitum: illa autem ſola quemque pro ſe tractare, quæ ad Parochiam ejus, & loca ipſi ſubdita attinent. Sed neque in illa citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in ſancto Spiritu.

XXXIV. Epiſcopus extra terminos ſuos in civitatibus & regionibus ſibi non ſubjectis ordinationes facere non præſumito. Si verò præter voluntatem eorum, qui civitates illas aut regiones detinent, id feciſſe convictus fuerit, deponitor tam ipſe, quàm etiam hi quos ordinavit.

XXXV. Si quis ordinatus Epiſcopus miniſterium & curam populi ſibi commiſſam non ſuſceperit, hic à communione ſejunctus eſto tandiu, donec ſuſceperit, obedientiam accommodans. Similiter autem Presbiter & Diaconus. Si verò non præ voluntate ſua, ſed præ malitia populi non ſuſceperit, maneto ipſe quidem Epiſcopus: Clerus verò ejus civitatis à communione ſegregator; eo quod tam inobedientem populum non corripuerit.

XXXVI. Bis in anno Epiſcoporum celebrator Synodus: ac pietatis inter ſe dogmata in diſquiſitionem vocanto, neque non in Eccleſiis incidentes contradictiones dirimunto: ſemel quidem quarta feria Pentecoſtes *a* ſecundo duodecima Hyperberetæi *b*.

XXXVII. Omnium rerum Eccleſiaſticarum curam Epiſcopus gerito, & eas diſpenſato, quaſi inſpectante Deo. Non licitum autem ei eſto quidpiam ex iis ſibi tanquam proprium aſſumere: aut cognatis ſuis elargiri, quæ Deo dedicata ſunt. Quod ſi pauperes illi ſint, ut pauperibus ſubminiſtrato: non tamen horum prætextu res Eccleſiæ venundato.

XXXVIII. Presbyteri, & Diaconi abſque voluntate Epiſcopi nihil peragunto: ipſius enim fidei populus Domini commiſſus eſt, & pro animabus ab ipſo repetetur ratio.

XXXIX. Manifeſtæ ſunto privatæ res Epiſcopi, ſi modo & privatas habet: manifeſtæ item ſunto dominicæ, ut privatas quidem res Epiſcopus cùm moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occaſione Eccleſiaſticarum rerum intercidant res Epiſcopi, qui nonnunquam uxorem & liberos aut cognatos, aut ſervos habet. Juſtum enim eſt apud Deum pariter & homines, ſimul ne Eccleſia per ignorationem rerum Epiſcopi damni aliquid ſuſtineat, ſimul ne Epiſcopus aut cognati ejus prætextu Eccleſiæ oblædantur:

a *al. hebdomade.* b *Hyperberetæus apud Aſiæ populos & Macedones October Grecè dictus.*

tur: aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, ejuſque mors implicetur diffamationibus.

XL. Præcipimus, ut Epiſcopus res Eccleſiæ in poteſtate habeat. Nam ſi pretioſæ hominum animæ fidei ejus committendæ ſunt: multò utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu diſpenſentur, neque non cum timore Dei ſummaque ſollicitudine per Preſbyteros ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipſe (ſi modò indiget) quantùm ad neceſſarios ſuos & hoſpitio exceptorum fratrum uſus opus habet, ne quo modo ipſe poſteriore loco habeatur, quàm cæteri. Ordinavit enim lex Dei, ut qui altari inſerviunt, de altari nutriantur, quando nec milites unquam ſuis annonis hoſtibus arma inferant.

XLI. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel deſinito, vel deponitor.

XLII. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui conſimilia facit, vel deſinito, vel à communione ſejungitor. Similiter & laici.

XLIII. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui uſuras à mutuum accipientibus exigit, vel deſinito, vel deponitor.

XLIV. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui cum hæreticis preces conjunxerit, duntaxat à communione ſuſpenditor. Si verò etiam ipſos tanquam Clericos aliquid agere permiſerit, deponitor.

XLV. Epiſcopum, aut Presbyterum, qui hæreticorum baptiſma, aut ſacrificium ſuſceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conventio inter Chriſtum & Belial, aut quæ particula fidelis cum infideli?

XLVI. Epiſcopus, aut Presbyter, ſi eum, qui verum baptiſma habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor, ut qui crucem & mortem Domini derideat, neque diſcernat veros Sacerdotes à Sacerdotibus impoſtoribus.

XLVII. Si quis laicus, cum ſuam à ſe uxorem abjicit, alteram duxerit, aut ab alio dimiſſam, à communione ſegregator.

XLVIII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, ſecundùm ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, ſed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos, deponitor.

XLIX. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, in una initiatione non tres immerſiones, ſed unam duntaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Non enim dixit Dominus, In mortem meam baptizate: ſed, profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

L. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quivis omnino de Sacerdotali conſortio, nuptiis, & carnibus, & vino abſtinuerit, non propterea quò mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, ſed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valdè, & quòd maſculum & fœminam Deus creavit hominem, ſed diffamationibus laceſſens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, & ex Eccleſia rejicitor. Conſimiliter laicus.

LI. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter eum, qui à peccato revertitur, non recipit, ſed rejicit, deponitor, eò quod Chriſtum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem qui reſipiſcat, gaudium oboriri in cœlo.

LII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, carnibus & vino feſtivis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habet conſcientiam, & multis auctor ſit offendiculi.

LIII. Si quis Clericus in caupona cibum capere deprehenſus fuerit, à communione excluditor: excepto tamen eo, qui neceſſariò in itinere in commune divertit hoſpitium.

LIV. Si quis Clericus Epiſcopum contumelia affecerit, deponitor: Principi enim populi tui non maledices.

LV. Si quis Clericus contumelia affecerit Preſbyterum, aut Diaconum, à communione ſegregator.

LVI. Si quis Clericus mancum, aut mutum, ſurdùmve, aut cœcum, aut eum cui vitioſus inceſſus eſt, ſubſannaverit, communione privator. Conſimiliter & laicus.

LVII. Epiſcopus, aut Presbyter, qui negligentiùs circa Clerum vel populum agit, neque in pietate eos erudit, à communione ſegregator. Si verò in ea ſocordia perſeveraverit, deponitor.

LVIII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, Clerico ex inopia laboranti neceſſaria non ſuppeditaverit, à communione rejicitor: ſin perſeverat, deponitor, ut qui fratrem ſuum necaverit.

LIX. Si quis falsò inſcriptos impiorum libros tanquam ſacros in Eccleſia ad populi & Cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

LX. Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in Clerum non perducitor.

LXI. Si quis Clericus per metum humanum, vel Judæi, vel Græci, vel hæretici negaverit, ſi quidem nomen Chriſti, ab Eccleſia rejicitor, ſi verò nomen Clerici, deponitor: pœnitentia tamen ductus, ut laicus recipitor.

LXII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Sacerdotali conſortio comederit carnes in ſanguine animæ ejus, aut à beſtiis abreptum, aut ſuffocatum, deponitor: hoc enim lex prohibuit. Sin verò laicus fuerit, à communione excluditor.

LXIII. Si quis Clericus, aut laicus, Synagogam Judæorum, aut hæreticorum conventiculum ingreſſus fuerit, ut preces cum illis conjungat, deponitor, & à communione ſecluditor.

LXIV. Si quis Clericus in concertatione aliquem pulſaverit, & uno ictu ac pulſatione interemerit, deponitor propter temeritatem ſuam,

Sin

Sit verò laicus ſit, arcetor à communione.

LXV. Si quis Clericus Dominicum diem, aut Sabbatum, uno ſolo dempto, jejunare deprehendatur, deponitor; ſin laicus, à communione ejicitor.

LXVI. Si quis virginem ſibi non deſponſatam admota vi detinet, à communione ſuſpenditor. Non licitum autem eſto aliam ducere: ſed eam detineto, quam ſollicitavit, quamvis paupercula ſit.

LXVII Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ſecundam ab aliquo ordinationem ſuſceperit, deponitor tam ipſe, quam qui ipſum ordinavit: niſi fortè conſtet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui à talibus baptizati, aut ordinati ſunt, hi neque fideles, neque Clerici eſſe poſſunt.

LXVIII. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor ſacram Quadrageſimam Paſchæ, aut quartam feriam, aut Paraſceven non jejunaverit, deponitor: præterquam ſi imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus ſit, communione privator.

LXIX. Si quis Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Clericorum conſortio cum Judæis jejunaverit, aut communem feſtum diem cum ipſis egerit, aut lautitia feſti, nempe azyma, aut aliud hujus generis ab eis ſuſceperit; deponitor: ſi laicus à communione ſegregator.

LXX. Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra Gentilium, aut in Synagogam Judæorum in feſtis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditor.

LXXI. Si quis Clericus, aut laicus ceram aut oleum ex ſancta ſubripiat Eccleſia, à communione ſejungitor.

LXXII. Vas aureum & argenteum ſanctificatum, aut velamen, linteumve, nemo amplius in ſuos uſus aſſumito, iniquum enim eſt. Cæterùm ſi quis deprehenſus fuerit, excommunicatione mulctator.

LXXIII. Epiſcopum de aliquo per fide dignos accuſatum homines, ab Epiſcopis vocari neceſſarium eſt. Et ſi quidem comparuerit, & confeſſus, convictusve fuerit, cenſura irrogator Eccleſiaſtica. Si verò vocatus non obtemperaverit, ſecunda quoque vice vocator, miſſis duobus ad ipſum Epiſcopis. Quod ſi per contumaciam ne ſic quidem comparuerit, Synodus ſuam contra ipſum pronunciato ſententiam, ne quid tergiverſando detrectandòque judicium, lucrifacere videatur.

LXXIV. In dictionem teſtimonii contra Epiſcopum hæreticus non admittitor: ſed neque fidelis, ſi ſolus ſit. In ore enim duorum aut trium teſtium conſiſtet omne dictum.

LXXV. Item non oportet Epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu. Neque enim Eccleſiam Dei conferre debet in hæredes. Enimverò ſi quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipſe autem excommunicatione percellitor.

LXXVI. Si quis oculo defectus, aut obtuſo crure exiſtat, & dignus ſit, Epiſcopus efficitor: non enim mutilatio corporis ipſum polluit, ſed inquinatio animæ.

LXXVII. Qui verò mutus, ſurduſve, & cœcus eſt, Epiſcopus non efficitor: non quia oblæſo corpore eſt, ſed ne Eccleſiaſtica impediantur munia.

LXXVIII. Si quis dæmonem habeat, Clericus non efficitor: ſed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus verò recipitor: & ſi dignus fuerit, efficitor.

LXXIX. Qui ex vita gentili advenerit, & baptizatus eſt, aut ex converſatione prava, eum juſtum non eſt protinus promoveri in Epiſcopum. Injurium enim eſt, eum, qui non priùs ſpecimen & documentum de ſe præbuerit, aliorum Doctorem exiſtere: niſi alicubi dono divinæ gratiæ hoc fiat.

LXXX. Dicimus, quod non oporteat Epiſcopum, aut Presbyterum publicis ſe adminiſtrationibus immittere: ſed vacare, & commodum ſe exhibere uſibus Eccleſiaſticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim poteſt duobus dominis ſervire, juxta præceptum Dominicum.

LXXXI. Servi ſi in Clerum promoveantur citra dominorum voluntatem, hoc ipſum operatur redhibitionem: Siquando verò ſervus quoque gradus ordinatione dignus videatur, (qualis & noſter Oneſimus apparuit) & domini conſenſerint, manuque emiſerint, & domo ſua ablegaverint, efficitor.

LXXXII. Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui militiæ vacaverit, & ſimul utrumque retinere voluerit tam Officium Romanum, quàm functionem Sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæſaris ſunt, Cæſari: & quæ Dei, Deo.

LXXXIII. Quiſquis Imperatorem, aut Magiſtratum contumelia affecerit, ſupplicium luito, & quidem ſi Clericus ſit, deponitor: ſi laicus, à communione removetor.

LXXXIV. Sunto omnibus vobis, Clericis ſimul & laicis venerandi ac ſacri libri, veteris quidem teſtamenti, Moyſis quinque, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Jeſu filii Nave unus, Judicum unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo: Heſter unus, de Machabæorum geſtis tres, Job unus, Pſalterium unus, Salomonis tres, Proverbia, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum Prophetarum duodecim; Unus Eſaiæ, Hieremiæ unus, Daniel unus. Inquiritor autem à vobis extrinſecus, ut adoleſcentes veſtri addiſcant item Sapientiam eruditi Syrach. Noſtra verò, hoc eſt novi teſtamenti, Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis: Pauli epiſtolæ quatuordecim: Petri epiſtolæ duæ: Joannis tres: Jacobi una: Judæ una: Clementis epiſtolæ duæ, & præceptiones, quæ vobis Epiſcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ ſunt, quas omnibus publicare non oportet ob quædam arcana, quæ in ſe continent: Et actiones noſtras Apoſtolorum.

DE

DE CONCILIIS ECCLESIÆ:

De differentia, & convocatione eorumdem, de perſonis, &c.

OBSERVATIONES.

1. PHilo, olim à Sancto Eccleſiæ Doctore Epiphanio conſecratus Carpathiorum Epiſcopus, exponens iſta Cantici Salomonis verba, *Capilli tui ſicut greges caprarum*, ſcribit, Eccleſiæ ſponſæ Chriſti capillitium eſſe ſancta Concilia. Quemadmodum enim teſtante Apoſtolo, 1. Cor. 11. mulieri ad ipſius ornatum capillos Deus conceſſit, ita etiam ex Sacris Conciliis decorem & dignitatem acquiri Eccleſiæ mirificam & præcipuam. Per hæc enim divinum numen Chriſtianos populos edocet omnem fidei veritatem, ſacraſque regulas præſcribit, quarum ductu fulcitur ſacra diſciplina Chriſtianorum, mores virtutibus illuſtrantur, univerſa Eccleſia, ut ſponſam Chriſti decet, ſanctitatis ornamentis decoratur. Hæc attendentes Concilii Conſtantienſis ſapientiſſimi Patres hæc aſſeruere ſeſſ. 39. [Conciliorum generalium celebratio agri Dominici præcipua cultura eſt, quæ vepres, tribulos, & ſpinas hæreſeon, errorum & ſchiſmatum extirpat; exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit. Illorum verò defectus ac neglectus præmiſſa mala diſſeminant, atque fovent.

2. Conciliorum celebrandorum jus & poteſtas qua potitur Eccleſia, ex ipſo divino jure atque Apoſtolicis traditionibus derivatur. Id præcipue docet Apoſtolorum Concilium decreto ſuo Spiritus ſancti auctoritatem aſciſcens his verbis: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis.* Act. 15. Ipſeque Dominus Deus ſic effatur, Matth. 18. *Ubi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi in medio eorum ſum.* Hoc enim Chriſti oraculum Cæleſtinus Papa in epiſt. ad Concil. Epheſinum; & Concilium Calchedonenſe in ſua ad Leonem Papam epiſt. Synodica: inſuper & ſexta Synodus act. 17. ſacris Eccleſiæ Synodis accommodant.

3. Quatuor dinumerantur Conciliorum differentiæ, 1. Generalium ſeu Oecumenicorum, 2. Nationalium. 3. Provincialium. 4. Diœceſanorum. Generalia illa ſunt ad quæ conveniendi jus habent omnes & ſinguli univerſæ Eccleſiæ Epiſcopi, quibus præſidet, vel per ſe, vel per Legatos a ſe miſſos, Summus Pontifex. Nationalia illa ſunt ad quæ convocantur unius alicujus regni vel nationis Præſules, quibus aliquis Patriarcha vel Primas præſidet, aut nonnunquam ipſe Papa, miſſive Pontificii Legati. Qui enim poteſt Concilia generalia ob collatam ſibi à Chriſto autoritatem indicere per univerſam Eccleſiam, eadem ratione minora poteſt Concilia in aliqua Eccleſiæ regione convocare, qualia pleraque habemus Gallicana: quibus nunc Summus Pontifex, nunc Pontificii Legati, prout ipſi Papæ viſum fuerat, præſederunt. Provincialia demum Concilia unius Provinciæ finibus coercentur. Atque illa veteres Canones bis unoquoque anno cogi à Metropolitanis ſtatuere. Tres iſtæ Conciliorum ſpecies, Generalium, Nationalium, Provincialium, commemorantur ab Auguſtino hæc dicente lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 3. *Concilia Provinciarum, vel etiam majora qualia ſunt Regionum, à plenariis Conciliis emendantur.* Quinetiam ipſa Nationalia interdum à Patribus nomine Generalium & univerſalium deſignantur. Atque ut alios ſileam, ipſe Auguſtinus eodem lib. 2. de Baptiſmo cap. 9. vocat primum Arelatenſe, in quo ſoli convenere Occidentis Epiſcopi, plenarium, univerſale & univerſæ Eccleſiæ Concilium.

4. Nec tantùm minoribus Conciliis majora ſic prævalent, ut ea emendare valeant, ſicut paulò ante dictum eſt, ſed etiam à poſterioribus Synodis priores tametſi non minores revocantur, aut emendantur. Præſtat ipſum audire Auguſtinum eodem lib. 2. de Baptiſmo cap. 3. dicentem: [Ipſa Concilia, quæ per ſingulas Diœceſes vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex univerſo orbe Chriſtiano ſine ullis ambiguitatibus cedere: ipſaque pleniora ſæpè priora poſterioribus emendari, quum aliquo experimento rerum aperitur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat.] Hujuſmodi quamplurima occurrunt exempla in iſta, quam proſequimur, Notitia Conciliorum.

5. Diſcrimen inter generalia, & his minora Concilia, non conſiſtit in majore vel minore Prælatorum qui interſunt numero: Contigit enim aliquando numeroſiorem eſſe cœtum Concilii nationalis, quàm fuerit Concilii Generalis. Secunda œcumenica ſub Damaſo Papa Synodus Conſtantinopoli habita, non plures quàm centùm quinquaginta numeravit Antiſtites, cùm tamen nationalis Carthaginenſis, cui Sanctus interfuit Auguſtinus, ducentis & ſeptemdecim Epiſcopis conſtiterit, teſte Proſpero in Chronico. Sola itaque convocatio ex legitima autoritate promanans, pluresque provincias complectens, totùm facit in hac re diſcrimen. Si ergo Summus Pontifex, cujus utique eſt in univerſam Eccleſiam poteſtas, univerſos ad Concilium Catholicos Epiſcopos acciverit, id erit Oecumenicum, ac Generale. Sed ſi Summus idem Pontifex, aut Patriarcha, vel Exarchus, aut Primas, unius tantummodò regionis Antiſtites advocaverit, quantocumque numero convenerint, illud erit Nationale.

6. Judices in Conciliis neceſſarii, atque ex jure divino ordinarii, non alii ſunt quàm Epiſcopi. His enim regimen Eccleſiæ ſuæ credidit ejus ſponſus Chriſtus Jeſus; his eiſdem Spiritus ſanctus ex officio proprio ipſorum præcipit, Act. 20. [Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Jure autem Eccleſiaſtici privilegii S. R. E. Cardinales, tametſi non Epiſcopi, judices in Conciliis exiſtunt. Propagatum fuit hoc idem ab Eccleſia privilegium ad Abbates conſecratos, & Ordinum regularium Generales, adeò ut ex diutina conſuetudine jus illud eis acceſſerit: Univerſa enim Latinorum generalia Concilia huic juri præluſerunt. Quin etiam in Nicæno ſecundo, quod Græcorum fuit, univerſali Concilio Act. 4. legimus ſubſcriptos, unà cum Epiſcopis, Archimandritas & ἡγουμένους, id eſt, Abbates ac regulares Præſules. In libro quoque Pontificali ſtatuitur, ut qui ab Epiſcopis benedicuntur Abbates, ſeſe jurejurando aſtringant accedendi ad Concilium quotieſcumque à Papa vocabuntur.

7. Presbyteri aliquando ſapientia & eruditione præcellentes admiſſi ſunt ad ſuffragia in Conciliis conſultiva, aut etiam ut præſentes hæreſiarchas diſputando convincerent, ac expugnarent. Ea de cauſa Origenem ad Concilium Arabicum introduxerunt Epiſcopi, qui tanta rationum vi naſcentem quandam hæreſim profligavit, ut illius auctores, & ſectatores, in eo ipſo Præſulum cœtu, ad Catholicam fidem revocarit, ut teſtatur Euſebius lib. 6. Hiſt. Eccleſ. cap. 37. Qui idem lib. 7. cap. 28. refert admiſſum in Synodum Antiochenam fuiſſe Malchionem presbyterum, ad refutandum & impugnandum Paulum Samoſatenum hæreſiarcham, propter quem Synodus indicta fuerat, idque Malchionem ſtrenue & feliciter præſtitiſſe. Rufinus, & Socrates perhibent, Alexandrum Alexandriæ Antiſtitem ſecum ad Nicænum Concilium Athanaſium Diaconum adduxiſſe: hunc verò acerrimè adverſus hæreſiarcham Arium, ejuſque fautores Epiſcopos inſtitiſſe. Quod idem in Conſtantienſi Concilio factum legimus, adverſus Joannem Hus & Hieronimum Pragenſem pariter Hereſiarchas: præſtitumque ſimiliter fuiſſet in Tridentino, ſi Luterani & Sacramentarii indulto ſibi uti voluiſſent commeatu.

8. Præter iſtam quam attigi cauſam, tres alias obſerva, propter quas ſæpenumerò viſum fuit Epiſcopis, ut Clerici ſecundi ordinis intra Synodos introducerentur, ſcientia & prudentia inſignes; quibus etiam deciſivum ſuffragium impertiebantur. Præter hos itaque ſolebant alii intromitti Epiſcoporum abſentium procuratores, qui votum ferebant deciſivum quale habuiſſent Epiſcopi à quibus mittebantur, & quorum vices gerebant. Denique vocari ſolent alii ad ventilandas & examinandas in privatis Congregationibus propoſitiones, quarum poſtea definitivum judicium, non ipſis quidem, ſed Epiſcopis in Concilio reſervatur.

9. Sacerdotes hoc fine ad Concilium vocati, ut concurrentibus cum Epiſcopis votis res deciderent, ac definirent, non ſedebant tamen promiſcuè cum Epiſcopis, ſed ab horum tergo: quemadmodum etiam ſejunctim poſt Epiſcopos ſubſcribebant. Idipſum liquet ex Synodicis antiquis ſubſcriptionibus quæ ſuperſunt. Concilium Eliberitanum

iſto inchoatur exordio: [Cum conſediſſent ſancti & religioſi Epiſcopi in Eccleſia Eliberitana, reſidentibus etiam viginti & ſex presbyteris, adſtantibus Diaconis, & omni plebe.] Romanum ſimiliter Concilium relatum à S. Gregorio Magno lib. 4. epiſt. 44. ſic habet: [Gregorius Papa coram ſanctiſſimo Beati Petri corpore, cum Epiſcopis omnibus, ac Romanæ Eccleſiæ presbyteris reſidens, adſtantibus Diaconis & cuncto Clero.] In cujus Concilii fine ſubcribunt poſt Gregorium Papam duo & viginti Epiſcopi, & ſeorſim ab his complures presbyteri. Concilium pariter Toletanum, can. 4. præſcribit iſtam habendi Concilii formam: Poſt ingreſſum Epiſcoporum, atque conſeſſum, vocentur deinde presbyteri, quos cauſa probaverit introire. Nullus ſe inter eos ingerat Diaconorum. Poſt hoc ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo probaverit intereſſe. Et corona facta de ſedibus Epiſcoporum, presbyteri à tergo eorum reſideant. Diacones in conſpectu Epiſcoporum ſtent. In primis Apoſtolorum Synodis, in quibus licuiſſet eis, ſi libuiſſet, alios excludere quoſcumque, legimus in Actis Apoſtolorum cap. 1. & 6. & 15. admiſſos etiam ad ſuffragium definitivum presbyteros ſeu Seniores.

10. De Procuratoribus Sacerdotibus, quos ad Concilia mittebant ii Epiſcopi, qui per ſe intereſſe nequibant, diverſimodè actum comperio inter Orientales Synodos, & Occidentales. In Orientalibus plagis convocatis Synodis, ad eundem ſeſſionis, ſuffragii, & ſubſcriptionis ordinem recipiebantur presbyteri, qui Epiſcopis eos delegantibus, ſi præſentes fuiſſent, debebatur. Facile id compertum cuivis percurrenti acta & ſubſcriptiones Nicænæ primæ; & Nicænæ ſecundæ, necnon Conſtantinopolitanarum, & Epheſinæ, & Chalcedonenſis, ipſiuſque licet ſchiſmaticæ Quiniſextæ. At verò diverſa viguit conſuetudo in Occiduarum regionum Conciliis. In his enim Sacerdotes, abſentium Epiſcoporum vicem gerentes, votum quidem ferebant deciſivum; non tamen inter Epiſcopos conſedebant, & ſeorſum ab ipſis ſubſcribebant. Id liquet ex primo Arelatenſi Concilio; ex Romano primo ſub Pontifice Symmacho, ex Agathenſi; ex Aurelianenſibus ſecundo, tertio, quarto, & quinto: (nam in Aurelianenſi primo ſoli Pontifices ſubſcripſere:) præterea ex Cabilonenſi; ex Africanis Conciliis, temporibus Innocentii, Zoſimi, Bonifacii, Cœleſtini Romanorum Pontificum; ex Hiſpanicis etiam Eliberitano, Ilerdenſi, Valentino, Egarenſi, & pleriſque Toletanis.

11. Longè aliud tamen ſemper, & ubique terrarum obſervatum in Apoſtolicis Legatis fuit; non ſolùm in Epiſcopis, ſed etiam in ſecundi ordinis Sacerdotibus, & Diaconis: quippe quibus honoratior ſedes ſemper reſervata fuit, etiam ante omnes Patriarchas, & Primates. Pius Papa IV. inſtaurato, quod fuerat intermiſſum, Tridentino Concilio, edixit de Primatibus tam veris quàm prætenſis, ut promiſcue inter Metropolitanos juxta conſecrationum ſuarum tempora ſederent, exeunte Decembri anno 1562.

12. Quales ingenio, & peritia viri ſint ad Eccleſiæ Concilia convocandi, & quantùm interſit delectum habere perfectiſſimè verſatorum in ſacris Literis, in Eccleſiaſticis Hiſtoriis, in Conciliis & Canonibus Eccleſiæ, nec non in rebus ſolerter agendis, docet defœcatiſſimi ingenii Cardinalis Jacobus Sadoletus in ſua ad Paulum Tertium Epiſtola, de indicendo Concilio generali ſollicitum. Ea verò eſt numero ſeptima libri duodecimi in qua hoc etiam admonet: [Etenim ſi confidit Sanctitas tua res bene proceſſuras, horum Theologorum ope, qui Doctoribus in iſtis recentioribus tantùm exercitati ſunt, credat mihi ipſa, in quo mentiri cupio, acerbiore diſſidio, & multiplicatis erroribus nos ex Concilio eſſe diſceſſuros.] Ratio quæ Sadoleti animum movebat hæc ipſa erat, quia antiquiorum Eccleſiæ rerum ignoratio, cum illa diſputandi acrimonia & uſitatiſſima inter contendentes in Scholaſtico pulvere contumacia, non tam de veritate, quàm de varia ingenii oſtentatione ſollicitis, quæque illos cogit, ne cedere videantur, ad tricas, & plenas ambagibus argutias recurrere, prorſus eſt ingenuæ ſinceritati, omnique veritatis perſpicuitati inimiciſſima.

13. In œcumenicis Synodis poſſunt Legati qui præſident, literas privatas ad ſe ſcriptas etiam ex parte Regum, & Rerumpublicarum recipere, privatim aperire & legere. Si his perlectis aliquid offendunt, de quo ſit admonendus Patrum conſeſſus, re illa cum Conſultoribus & Collegatis agitata, proponendum erit univerſo conſeſſui. Quæ verò literæ non privatim ad Legatos, ſed ad univerſum Concilium diriguntur, hæ non niſi conſultis Patribus aperiendæ ſunt, niſi earum literarum auctor alias privatim ad Legatos, aut unum ex eis ſimul direxiſſet, per quas ipſius Legati arbitrio ac prudentiæ permitteret, eas quæ ad univerſum Concilium ſcriptæ ſunt, vel proferre, vel ſupprimere. Quod autem ſpectat ad alias deliberationes in Concilio agitandas, harum propoſitio eſt de officio legatorum, aut Conſultorum Legatis adjunctorum diſcutienda, re tamen priùs cum Legatis accuratè examinata. Singulis autem qui ad Concilium convenere liberum eſt, quæ ſibi proponenda videbuntur, ſcriptis in manus Legatorum aut Conſultorum conſignare. Sic enim occurretur confuſioni, ſuperfluitati, & rerum inutilitati, perſonarumque contentioni, atque diſſenſioni futuræ, ſi ſinguli quæcunque menti occurrunt, vellent in communem deliberationem adduci.

14. Si Papam rebus humanis ſubduci contingeret, quo tempore generale Concilium celebratur, non pertineret ad Concilium electio ſucceſſoris, ſed ad ſolos Cardinales, quibus id officium incumbit. Exemplum præceſſit in Concilio Conſtantienſi, quod etſi jus ſibi aſſeruiſſet Pontifices Romanos tunc inter ſe contendentes abdicandi, non tamen eligendi eorum loco ſucceſſoris. Judicio itaque Concili Cardinales id negotii ſuſcepere, à quibus ſeorſum intra conclave Martinus, qui vulgò quintus dicitur, ad Petri Cathedram promotus fuit. Paulus etiam Papa tertius, antequàm indiceretur ab eo Tridentina Synodus, decreto ſpeciali Congregationis Cardinalium conſtituerat, ut ſi Papam mori contingeret, dum celebratur generale Concilium, Cardinales Sanctæ Eccleſiæ tantiſper à Concilio ſecederent, Romamque commigrarent, atque inter ſe ſucceſſorem Apoſtolicum Eccleſiæ Dei providerent. Hæc edita conſtitutio eſt deſinente Octobri anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo, ut ſcribit Cardinalis Sforcia Palavicinus, Hiſtoriæ Concilii Tridentini p. 1. cap. 1.

15. Præliminaria Conciliorum ineundorum hæc obſervanda ſunt. Indictio ſolemnis jejuniorum, nec non publicarum ſimul, privatarumque ſupplicationum, ad implorandam divini numinis opem & præſidium; ſimulque diei publicatio, quo ſacrum Concilium auſpicandum & inchoandum erit. Qua in re habenda ratio eſt temporis, intra quod remotiorum Eccleſiarum Antiſtites commodè poſſint ad Concilii deſignatum locum proficiſci. Die condicta conveniunt Patres, hora conſtituta, in aulam palatii deſtinati, atque ibidem ſinguli à propriis famulis, aut camerariis veſtiuntur, & ornantur propriæ dignitatis inſignibus, ut ſunt mitræ, pluvialia, caſulæ, dalmaticæ. Exinde, pro ſui gradus & conſecrationis ordine, bini & bini in Baſilicam deſtinatam, & magnificè adornatam ſilentio procedunt, præeunte S. Crucis vexillo. Chorum ingreſſi, flexis genibus orant: tum hymnus invocationis S. Spiritus alta voce ab omnibus concinitur, aliæque ſuccedunt preces. Miſſam univerſi ex præparatis undique ſedibus & ſubſelliis reverenter audiunt, Concio de ſuggeſtu ab inſigni oratore pronunciatur. His præmiſſis plebs foras emittitur, & fores loci obſerantur: conſident ſuo ordine Patres, diploma indictionis ſacri Conventus legitur; Officiales Concilii eliguntur, leges in Concilio ſervandæ promulgantur; Oratores Principum admittuntur, viſis & perlectis ipſorum literis commonitoriis: & deinceps quæſtiones in ſacro cœtu deſiniendæ proponuntur, rationes ex utraque patre accuratè expenduntur, explorantur & definiuntur; nonnunquam in alios dies plenius examinandæ differuntur. Quæ definita fuere, in ſcripta rediguntur, eorumque demum approbatio & confirmatio à ſummo Eccleſiæ Hierarcha, ſeu Pontifice humilibus precibus poſtulatur.

16. Prima quidem Nicæna Synodus inita fuit intra aulam Palatii Conſtantini Magni, ut in illius Vitæ lib. 3. cap. 12. fidem facit Euſebius. Sexta etiam Synodus contra Monothelitas, præſente Conſtantino Pogonato habita eſt in regiarum ædium laqueato loco, qui Trullus vocabatur, in quo etiam coacta poſtmodum fuit Synodus Quiniſexta. Oecumenica verò ſecunda Synodus Conſtantinopoli conſedit in ſacra æde Sanctorum martyrum Pan-

taleonis & Marini, quæ ex unanimi Epiſcoporum conſenſu nomen ὁμονοίας, id eſt *concordiæ* ſortita eſt, ut ſcribit Joannes Damaſcenus, tract. 3. de Imaginibus. Similiter Epheſina in æde Beatæ Mariæ, & Chalcedonenſi in Templo Sanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ. Nicena altera in ejus urbis primario Templo. Synodus denique octava in baſilica divinæ Sophiæ ſacra.

17. Conſuetudo ab antiquo invaluit, ut in medio Concilii ſolio ſuper pulvinari collocaretur ſacer Evangeliorum codex: nonnunquam etiam veneranda lipſana, ſeu reliquiæ, ut factum legimus in actis Synodorum Chalcedonenſis, Nicenæ ſecundæ, & ultimæ Conſtantinopolitanæ, quæ octava dicitur.

18. Præcipui qui inter præliminaria Conciliorum eligendi ſunt officiales, ſunt Conſultores, qui Legatis præſidibus aſſiſtunt in omnibus quæ agenda, proponenda, vel dirigenda ſunt: Notarii qui quæ dicuntur, proponuntur, poſtulantur, & conſtituuntur, in ſcripturam redigunt: Promotores ſeu Procuratores qui culpas & tranſgreſſiones decretorum Conciliarium obſervant, & poſtulant emendari: Scrutatores qui ſingulorum ſcrutinia excipiunt, inſcripta referunt, & ad menſam Conſultorum, deferunt numeranda.

19. Inſtituendæ pariter ſunt ab initio ſelectorum Doctorum congregationes, in quibus, ſeorſim à cœtu Concilii, accuratè diſceptentur per rationes & ſuffragia, non deciſiva aut definitiva, ſed tantùm conſultiva, propoſitiones & quæſtiones poſtmodum in ipſo Concilio dijudicandæ, ac definiendæ. Ad hujuſmodi diſceptationes prævias pertinere videtur illa S. Ambroſii ad Evangelium Lucæ expoſitio: *Duc rete in altum*, id eſt in profundum diſputationum, ne quid ſcilicet, niſi bene antea exploratum, decernatur.

20. In poſtremis demum Concilii ſeſſionibus illic editi Canones releguntur, ſubſcribunt Concilii Patres, Apoſtolicum rogant ut decreta confirmet: quemadmodum factum legimus à Synodi Chalcedonenſis Patribus, apud Pontificem Leonem Magnum, his verbis: Ὡς θείῳ κυβερνώμενοι πνεύματι πᾶσαν ὑμῖν τῶν πεπραγμένων τὴν δύναμιν ἐγνωρίσαμεν εἰς σύστασιν ἡμετέραν καὶ τῶν πεπραγμένων, βεβαίωσίν τε καὶ συγκατάθεσιν. [Ut nutu divino gubernati, omnem vobis geſtorum vim inſinuavimus, ad noſtræ ſinceritatis comprobationem, atque ad eorum quæ à nobis geſta ſunt confirmationem, & conſenſum.]

Apoſtolorum Concilia.

1. TRia legimus in Actis Apoſtolorum coacta ab ipſis, atque habita Concilia. Primum quidem, quo in locum perfidi Judæ, Matthias à cœtu Diſcipulorum ſublectus eſt; qui convenere numero circiter centum viginti, Act. 1. Petrus ut ſacri Collegii præfectus ac Præſes, & conventum indixit, & faciendam propoſuit electionem. Subjungitque ſacer hiſtoricus: *Et ſtatuerunt duos, Joſeph, qui vocabatur Barſabas qui cognominatus eſt Juſtus, & Matthiam.* Nimiùm demiſſe & abjectè, meo quidem judicio, de hac Matthiæ promotione ſentit venerabilis Beda. Scribens namque in primum iſtud caput, exiſtimat debuiſſe Diſcipulos per electionem procedere, quæ tutior, atque rationi, & Canonibus inſequentibus conformior via eſt: atque in hoc facto non fuiſſe à culpa immunes, quatenus, omiſſa electione, rem tanti momenti ſortibus commiſerunt: ſed tamen in hoc excuſandos, quia nondum in eos fuerat Spiritus Sanctus illapſus.

2. Verumtamen in oppoſitum contendunt cæteri Eccleſiæ Doctores, Origenes, Chryſoſtomus, Auguſtinus, aliique; & cum his maxima inſequentium Theologorum pars, proceſſum fuiſſe à Diſcipulis per electiva ſuffragia, & hac ratione conſtituiſſe duos præ reliquis Apoſtolico faſtigio eſſe digniores: ſed cum adhuc ambiguum eſſet uter amborum Deo eſſet acceptior, ad orationem recurriſſe, atque ad ſortes per Spiritum Dei dirigendas, de quibus nunc nobis agendum conformiter ad Eccleſiæ Doctorum mentem.

3. Præſtiterit in primis ipſius Joannis Chryſoſtomi os aureum audire, qui locum iſtum exponens, ter aſſeverat electionem à multitudine factam. [Quamobrem (inquit) exordiens Petrus dicebat; Viri fratres, oportet ELIGERE ex nobis. Multitudini permittit judicium, ſimul eos qui ELIGEBANTUR reddens reverendos, & ſeipſum liberans ab invidia, ſimultateque, quæ poterat à cæteris oboriri. Nam hæc ſemper ingentia gignit mala. Quod igitur ſic oportuit fieri docuit, adducto Prophetæ teſtimonio: ex quibus autem oporteat fieri ELECTIONEM ipſe interpretatur, dicens; Ex Congregatis nobis per omne tempus.]

4. Libet jam Origenis, qui Chryſoſtomum ætate longe præceſſit, ſubjungere teſtimonium homil. 33. in Joſue, [Invenio (ait) quod aliquando, cum deeſſet numero Apoſtolorum unus Apoſtolus, ut eſſet neceſſarium in loco Judæ alium ſubrogari, convenientes Apoſtoli, qui utique multo ſapientiores quàm ii, qui nunc Epiſcopos vel Presbyteros vel Diaconos ordinant, ELEGERUNT duos & ſtatuerunt in medio. Nec tamen de his ſibimetipſis judicium permiſerunt, ut illum facerent quem ipſi volebant: ſed orantes, inquit, miſerunt ſortem ex illis duobus quos ſtatuerunt in conſpectu Dei, id eſt Joſeph, qui vocabatur Barſabas, qui congnominatus eſt Juſtus, & Matthiam. Et cecidit, inquit, ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum undecim Diſcipulis. Præcedente namque oratione, non jam caſu, ſed providentia ſors divinum judicium deferebat.] Ita Origenes.

5. Tertius in medium teſtis adducatur Auguſtinus, hæc dicens in Pſal. 30. concio. 2. [Sors non aliquid mali eſt, ſed res eſt in dubitatione humana divinam indicans voluntatem: Nam & ſortes miſerunt Apoſtoli, quando Judas tradito Domino periit, & ſicut de illo ſcriptum eſt, abiit in locum ſuum, cœpit quæri quis in locum ejus ordinaretur. ELECTI ſunt duo judicio humano, & ELECTUS eſt de duobus unus judicio divino.] Sic Auguſtinus.

6. Poſteriora deinceps ſæcula confertiſſimam teſtium veritatis nubem ſuppeditant, quam proferre ſupervacaneum ſit. Non tamen pigebit, aliis quamplurimis prætermiſſis, Nicolaum Liranum adducere ſic dicentem: [Et ſtatuerunt duos. Non diſtinxerunt ab aliis per ſortem, ſed per ELECTIONEM, tanquam magis notabiles ex ſcientia, & factorum Chriſti experientia. Et poſt pauca: Et orantes dixerunt. Tu domine. Licet enim iſtos ELEGISSENT ut notabiliores aliis, ſicut dictum eſt; tamen ignorabant quis eorum eſſet dignior, ad Apoſtolatum: propter quod imploraverant ſuper hoc divinum judicium, per temperationem ſortium, ſecundùm quod dicitur Proverb. 16. Sortes in ſinum mittuntur, & à Domino temperantur.] Sic Liranus.

7. Noviſſimis ſæculis hæc iſtius loci de electione intelligentia magis invaluit, ex Græcarum literarum peritia, qua carebant ætatis mediæ Theologi, tametſi conſtantes hujuſce veritatis aſſertores. Itaque, ubi translatio vulgata dicit, *& annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis*, ipſe Sancti Lucæ contextus, quem certum eſt Græcè ſcripſiſſe, ſic effert: καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων. Quæ verba Joannes Gagnæus Theologus Pariſienſis probatiſſimus, juxta Græci verbi indubitatam proprietatem vertit: *Et calculis omnium cooptatus eſt cum undecim Apoſtolis.* Franciſcus quoque Vatablus, Regius Pariſiis ſacrarum Literarum Profeſſor, ſic exponit, *ſuffragiis additus eſt ad numerum undecim.* Xanthes inſuper Pagninus, & Arias Montanus, ita vertunt, *ſimul ſuffragiis electus eſt cum undecim.* Cornelius quoque à Lapide ſic exponendum dicit, juxta Græcum S. Lucæ archetypum: *communibus calculis cooptatus eſt.* His diſertè ſuffragantur Alfonſus, Salmeron, & Lorinus.

8. Illa tamen facta per Diſcipulos electio nihil obeſt, quominus Matthias profiteri poſſit cum Paulo ad Galatas ſcribente, eſſe ſe Apoſtolum, *Non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum:* cum perſpicuum planè ſit non ante cœpiſſe, aut extitiſſe hujus Apoſtolatum niſi ex quo divinitus directa ſors in ipſum cecidit. Quis verò neget has ipſas ſortes circa ambos diſcipulos fuiſſe ab hominibus datas? cum id liquidò teſtetur Lucas: *Et dederunt* (non alii ſanè quàm Diſcipuli, qui homines erant) *ſortes eis.* Et tamen ſortes iſtæ, ab hominibus collatæ, nihil huic divinæ vocationi obſiſtunt, ſed famulantur, & inſerviunt. Deus enim eas ad hunc finem ſua peculiari providentia direxit. Atteſtante Salomone; *Sortes in ſinum mittuntur, & à Domino temperantur.*

9. Iſte nimirum eſt conſtans divinæ Providentiæ ordo, & diſpoſitio, ut creatas & naturales cauſas inflectat ad ſibi propoſitos, quantumvis ſupernaturales, ſublimeſque fines. Exercitium piſcandi prorſus humanum & deſpicabile contribuit vocationi ad apicem Apoſtolicæ dignitatis,

in

in perſonis Petri, Andreæ, Joannis, & Jacobi. Chriſtus enim, in litore maris Galilææ obambulans, eos à piſcatione piſcium traduxit ad piſcationem hominum. Egreſſus Samaritanæ mulieris ad hauriendam aquam, in ordine divinæ Providentiæ, occaſio extitit, & cauſa per accidens ad cœleſtem ejuſdem converſionem. Simile quoque per eamdem providentiam contigit Zachæo publicano ex ejus in ſycomorum aſcenſu, quà Chriſtus erat tranſiturus. Ipſa quoque peccata Deus ideo permittit, ut electorum æternæ ſaluti contribuant, ut paſſim docet Auguſtinus. Sic enim Deus peccata Judæorum adverſus Chriſtum ſuum in redemptionem flexit generis humani, & tyrannorum infidelium crudelitas aditum Martyribus patefecit in cœlum. De Chriſto ſanè ſic Petrus affirmat Apoſtolus, Act. 2. *Hunc definito conſilio, & præſcientia Dei, traditum per manus iniquorum, affligentes interemiſtis.* Quod perinde eſt ac ſi dicat: Deum per conſilium altiſſimæ ſuæ providentiæ, malitia, quam permittebat uſum fuiſſe ad hunc finem, ut inde humani generis ſalus emergeret. Hæc eſt planè aurea Sancti Auguſtini tract. in Joan. 21. ſententia: *Sicut enim* (ait) *male utuntur iniqui bonis operibus Dei: ſic contra Deus bene utitur malis operibus iniquorum.* Fratres quoque ſuos, à quibus fuerit per invidiam venditus Joſeph ſic alloquitur: *Vos cogitaſtis de me malum, Deus autem vertit illud in bonum.* Si ergo peccata hominum dirigit Deus ad gratiæ ſupernaturales effectus, cur non multò magis eoſdem eliciet effectus ex ſanctorum etiam hominum rectè factis, & laude dignis actibus.

10. Verumtamen, ne extra ſacrarum Synodorum in quibus verſamur metas noſtras excurrat oratio, ipſi ſanè Patres in Concilium convenientes ad definiendas fidei quæſtiones ac ambiguitates, & homines ſunt, & humanis rationibus & diſputationibus quaſi velitantes, futuræ circa fidem definitioni præludunt; ut ex veterum & recentium Synodorum actis compertum eſt. Ipſa tamen fides, quæ per haſce diſputationes inveſtigatur, non ſyllogiſmis, non humanarum mentium argumentationibus, ſed piorum ſuperveniente conatibus divina illuſtratione, & ſuperna revelatione fundatur, innititur, & conſtat. Divus ſanè Auguſtinus de Theologiæ diſciplina loquens, quæ humanis rationibus res fidei explorat & confirmat, ſic ait lib. 4. de Trinit. cap. 1. *Huic ſcientiæ tribuitur id, quo fides ſaluberrima gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur.* Meminimus etiam, ſuperiori capite, allegoricæ expoſitionis, quam tradit D. Ambroſius ad Chriſti verba Lucæ 5. *Laxate retia veſtra in capturam*: & ad hæc altera Petro dicta: *Duc in altum*, de inſtitutis diſputationibus ad ſtabiliendam fidem.

11. Recurſum porrò ad ſortem non eſt cur in Diſcipulis venerabilis Beda coarguat; Certum eſt enim non modò fuiſſe Hebræis uſitatiſſimum, ſed ab ipſo Deo præſcriptum & approbatum. Inter duos hircos, quorum unus erat Deo immolandus, alter in deſertum ablegandus, ſors præcipiebatur jacienda Levit. 16. Aaron ſorte aliis prælatus ad capeſſendum ſummum Sacerdotium, Deo id fieri jubente Num. 17. Cujus etiam juſſu Samuel Saulem per ſortes Regem populi conſtituit, 1. Reg. cap. 10. Terra promiſſionis ſorte inter Iſraelitas diviſa fuit, Num. 25. Sacerdotalia munia ſorte obtingebant, 1. Paralip. 24. Ideoque ſcribit Luca, Zachariæ patri Joannis ſortem contigiſſe adolendi incenſum Deo in Sanctuario. Denique ait Auguſtinus, in Pſal. 30. conc. 2. *Sors non aliquid mali eſt, ſed in dubitatione humana res eſt divinam indicans voluntatem*: Idque allegatur apud Gratianum 26. quæſt. 2. c. 1.

12. Sæpenumero ſortium remedia jura civilia præcipiunt. Etenim cohæredes inter ſe ſortiuntur apud quem ex ipſis remanſuræ ſint hæreditariæ cautiones, l. ſi quæ ſunt cautiones, ff. familiæ erciſcun. Et ſortitione hæreditas dividitur, l. 2. C. quando & quib. quar. pars debet. Atque in judiciis familiæ erciſcundæ, communi dividundo, & finium regundorum, quibus, confines poſſeſſores, vel hæredes, vel ſocii de partitione decertant, ſi quæratur litis ordinandæ gratia uter actor ſit, uter reus, res per ſortes dirimitur, l. ſed cum ambo, ff. de judiciis. Et ſi plures legatarii circa rerum optionem diſſentiant, ſortibus hoc dijudicatur; ut ad quem ſors veniat, ſententia illius in optione rei legatę præcellat. §. optionis, Inſt. de legatis. Atque ideò verificatur dictum iſtud Prover. 18. *Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes dijudicat.* Denique ſortium alię conſultativę ſunt, quę ſolę reprobantur; alię diviſivę, aliç electivę harumque legitimus eſt uſus, ſaltem quando ambiguitas aliter expediri commodè non poteſt.

13. Secundum Apoſtolorum cęterorumque diſcipulorum Concilium refertur Act. 6. ubi coacto per Apoſtolos diſcipulorum grege, communibus ſuffragiis electi primum fuere ſeptem Diaconi. Eccleſię hierarchia ut docet S. Dionyſius cœleſtem imitatur. Sicut ergo ſeptem Angeli coràm Deo adſtant, Tobię 12. & Apocal. 1. ſimiliter in Eccleſia ante ſacrum Altare, & circa Hierarcham divina celebrantem Diaconi ſeptem adſtant: quem olim numerum non licebat excedere, ut conſtat ex Neocęſarienſi Concilio can. 15. qui allegatur c. Diaconi ſeptem, diſt. 93. & ex epiſtola Cornelii Papę ad Fabium Antiochenum, quam refert Euſebius, recenſens Clerum Romę conſiſtentem; ſcilicet Diaconos ſeptem, Subdiaconos totidem, &c. In Romano pariter ſub Sylveſtro Pontifice primo, numerantur Diaconi in urbe Cardinales ſeptem.

14. Etiamſi Diaconi ſucceſſerint Apoſtolis in menſarum miniſterium, non tamen in hac menſarum ac alimoniarum pręfectura ſtat pręcipuum illorum munus. Conſtituti quippe ſunt in Altaris miniſterium, quod eſt longè ſublimioris dignitatis. Id autem liquet, quia etiam Apoſtolis coęvus Ignatius epiſt. ad Trallianos, & qui ſub Ignatii nomine circumfertur autor epiſtolę ad Eronem Diaconum, tradunt officium Diaconorum in eo verſari, ut Epiſcopis & Sacerdotibus ſacrificantibus & divina Sacramenta miniſtrantibus ſubminiſtrent. Quinetiam eò quoque Diaconorum officium promovebatur, ut vivificum Chriſti ſanguinem communicantibus pręberent, ut teſtatur S. Juſtinus martyr Apolog. 2. & Sanctus Cyprianus ſerm. de lapſis, & de ſanctiſſimo Diacono & martyre Laurentio Sanctus commemorat Ambroſius lib. 1. Offic. Quinetiam Chriſtiano populo ſacroſanctum Chriſti corpus ſub ſpecię panis exhibebant, pręterquam Sacerdotibus, ut ſtatuitur Nicęnę primę Synodi can. 14. Perſpicuè etiam tradit martyr Juſtinus in extrema Apologia 2. ſolitos Diaconos vivificam Euchariſtiam ad abſentes deferre.

15. Tertium Apoſtolorum Concilium fuſiùs deſcribitur Act. 15. Convenęre in unum Apoſtoli & Seniores decernentes, fideles immunes eſſe à jugo circuncifionis & Moſaicarum cęremoniarum; tantùm ut abſtinerent ab immolatis ſimulacrorum, & à ſanguine, & à ſuffocatis animalibus, & fornicatione. Concilium iſtud Jeroſolymis habitum fuit, anno Chriſti ut ſupputat Baronius quinquageſimo primo. Huic Paulus & Barnabas interfuere ex Antiochena civitate profecti, anno ab ipſius Pauli converſione decimo-quarto, cum ſcribat *Gal. 2. Deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.*

16. Gravis hic ſuboritur difficultas. Cum enim hoc ipſo Concilio vetentur fidelibus carnes idolis immolatę, quę Gręcè idolothyta dicuntur, Paulus tamen paulò poſt ſcribens ad Corinthios, negat eos idolothytis veſcentes peccare, niſi vel ſcandalum infirmis parerent, vel per errorem peccare ſe exiſtimarent, 1. Cor. 8. Huic nodo convenientem cuneum Baronius adhibet, admonens pręceptum de idolothytis, ſanguine, & ſuffocatis, non fuiſſe ab Apoſtolis impoſitum fidelibus univerſis, ſed tantum incolis Judęę, Syriæ, atque Ciliciç, apud quos orta erat iſta quę Concilio cauſam dedit, controverſia: & quia Provincię illę, converſis ad Chriſtum Judęis, pręceptionibus Moſaicis aſſuetis, eorumque ęmulatoribus abundabant. Et quidem Synodica, quam Lucas refert, epiſtola ſic inſcribitur: *Apoſtoli & Seniores fratres, his qui ſunt Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex gentibus ſalutem.* His ergo propter converſorum Judęorum multitudinem, cum quibus converſi ad Chriſti Eccleſiam gentiles cohabitabant, ad eorum declinandam offenſionem, neve inter utroſque fraterna pax & charitas interturbaretur, hæc interdicta ſunt quę cęteris fidelibus libera fuere relicta.

17. Nihilominus pręceptum iſtud à ſanguine abſtinendi in univerſam Eccleſiam dimanavit, uſuque omnium ubique ferè receptum eſt; adeò ut multis poſtea ſęculis tam in Occidente quàm in Oriente invaluerit. Qua de re conſulito quę inferius congeſſi ad Synodi Gangrenſis can. 2. Chryſoſtomus hom. 3. in Act. Apoſt. obſervat in his conciliis prudentiam & ſummam in Petro animi moderationem, qui cum eſſet Summus Pontifex, Chriſtique per univerſum orbem Vicarius, & divini Spiritus luce pleniùs illuſtratus nihil tamen per ſeipſum aut jure proprię auctoritatis,

ctoritatis, quamvis Sacroſanctę, atque ſibi prę cunctis aliis divinitus collocatę poteſtatis, decernere voluit: tametſi (ait Chryſoſtomus) id per ſe agere vel ſolus potuiſſet, ſed Eccleſię ſuffragia per iſtas Synodorum convocationes requiſivit. Libentius quippe iis obtemperabatur quę communi conſenſu ſtabilita fuerant: ὅρα δὲ Πέτρον μετὰ κοινῆς πάντα γνώμης οὐδὲν αὐθεντικῶς οὐδὲν ἀρχοντικῶς, *Intuere Petrum nihil niſi de communi conſilio agentem, nihil verò per imperium, nihil ex propria authoritate.*

De variis circa diei Paſchalis obſervationem paſſim habitis Conciliis.

1. QUamvis diverſa ſit ratio decretorum fidei à decretis exterioris diſciplinę; adeò ut res fidei conſtantes ubique terrarum ſint ac immutabiles; cùm tamen diverſi poſſint, pro locorum varietate ac uſu, ritus exiſtere circa Eccleſiaſticam diſciplinam, nulla Eccleſiarum ſciſſione, ac nullo animarum damno inde ſubnaſcente; ut ex Ambroſii teſtimonio docet Auguſtinus, epiſt. ad Januarium 118. nec eſſe abſolutę neceſſitatis, in aliis orbis Chriſtiani partibus & plagis, conformationem ad aliquos Romanę Eccleſię ritus, apud quam jejunia ſabbatorum pręcipiebantur, cum tamen toto Oriente, etiam per Quadrageſimam prohiberentur: ut conſtat ex Ignatii epiſt. ad Philippenſes, & ex antiquis ſub nomine Apoſtolorum Canonibus can. 66. ipſeque Ambroſius aſſerat ſe, quando Romę verſabatur, ſabbato ſolitum jejunare, ſed non quando in ſuo Mediolanenſi Epiſcopatu degebat; idemque aliis conſulat faciendum. Ubi tamen juſta & gravis cauſa urgeret in oppoſitum, poſſent ſuis in locis Epiſcopi, totoque terrarum orbe Summi Pontifices, aliqua circa ſacram diſciplinam ſub pœnis & cenſuris jubere vel prohibere. Quis enim negaverit Apoſtolicum iſtud monitum, Hebr. 13. *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis: ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri*: latiùs ſe extendere, quàm circa ea quę vel fidem Catholicam, vel Sacramentorum ſubſtantiam comprehendunt?

2. Controverſia porrò de die Paſchalis celebrationis primo Eccleſię ſęculo prorſus innoxia fuit, neque ullum in Eccleſia ſchiſma, neque ſimultates animorum niſi leves, in quibus animarum ſalutis cardo non vertebatur, producebat. Idcircò perfecta viguit charitas inter Anicetum Romanum Pontificem & admirandum illum Polycarpum Smyrnę Antiſtitem, quamvis iſte Aſiaticum, ille verò Romanum & univerſalem circa diem Paſche ritum conſectaretur. Verùm ex quo immoderata partium ſtudia in id exceſſus prolapſa ſunt, ut alteri alteros damnarent, ipſique Aſiani cum Judęis convenirent ut ſimul Chriſtianos reliquos quaſi divinę legis violatores à ſua communione excluderent; & Polycrates Epheſinus Epiſcopus, atque eidem conſentientes Epiſcopi, palam per literas Synodicas proteſtarentur, ſibi & aliis quibuſcumque nefas eſſe alia quàm Lunę Martii decimaquarta die Paſcha celebrare, & jejunia ſolvere propter divinum & indiſpenſabile ad hoc adigens pręceptum, eique conformem quam à Joanne Apoſtolo acceperant traditionem: illudque oggererent, Deo potiùs obediendum quàm hominibus, quę pervicacia manifeſtum ſchiſma parturiebat: Tum demum Romanus Papa Victor, quamvis diſſuadente prę ſtudio pacis Irenęo Lugdunenſi, (qui tamen Romanum ritum cum univerſa Gallia ſervabat) Aſiaticos omnes, quicumque alio quàm Dominicę reſurrectionis die Paſcha deinceps celebrarent, fulmine perculit excommunicationis. Cęterum obſtinati Aſiani minimè obtemperarunt, duravitque conſciſſionis malum, donec per autoritatem Niceni Concilii & potentiam Magni Conſtantini penitus obſolevit, & coaleſcentibus diviſis antea partibus, unitas demum Eccleſiarum redintegrata eſt.

3. In cauſa iſta multa ſub Victore Papa celebrata Concilia, refert Euſebius lib. Hiſt. Eccleſ. 5. Romanum, Paleſtinum, Ponticum, Corinthiacum, Lugdunenſe, aliaque Gallicana, invicem omnia cum Romana obſervatione convenientia, hiſque unum adverſans Epheſinum, preſide Polycrate, cum quo Blaſtus quidam ſemijudęus factione jungebatur. Pars utraque in ſui defenſionem traditionem Apoſtolicam pretendebat. Quartodecimani ritum ſuum ad Joannem Apoſtolum, qui ſeptem Aſię Eccleſias fundaverat, referebant; ut ex ſcripto Polycratis perſpicuum fit apud Euſebium. Sed pars oppoſita, eodem referente Euſebio, ita ſibi à reliquis Apoſtolis traditum, prærertim Petro & Paulo aſſeverabat, ne Paſcha die alio quàm Dominico, quo mundi Salvator reſurrexerat, celebraretur. Ignatius vir Apoſtolicus, qui tertius ab Apoſtolo Petro Antiochenam rexit Eccleſiam, ſic ſcribit ad Philippenſes: *Si quis cum Judæis Paſcha celebrat, aut ſymbola eorum recipit, particeps eſt eorum qui Chriſtum occiderunt, & Apoſtolos ejus.* Proterius item Alexandrinus Epiſcopus, in ſua ad Papam Leonem epiſtola, quam refert Beda, de ratione temporum cap. 42. teſtatur: Petrum Apoſtolum Romanos ita docuiſſe, in venerationem Dominicæ Reſurrectionis, & Marcum hanc eandem Petri diſciplinam Alexandriæ promulgaviſſe. Octavus prætereà inter Apoſtolicos canon ſic edicit, *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ſanctum Paſchæ diem ante vernale æquinoctium cum Judæis celebraverit, abjiciatur.* Quod attinet ad oppoſitam Joannis Apoſtoli traditionem, ea non ſolùm quibuſdam Eccleſiis circumſcribebatur, ſed etiam diſpenſatoria erat ad breve duntaxat tempus, quemadmodum in Judæa obſervatio legalium: ut ſic ad fidem pellicerentur ſuaviter Judæi, & ſenſim perfectioribus inſtitutis aſſueſcerent. Contigere iſta, quæ commemoravi, de Paſchali ſolemnitate diſſidia, circa annum à Chriſto nato ducenteſimum.

ECCLE-

ECCLESIÆ SECUNDI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

ETIAMSI Coccei Nervæ imperium pacem optatiſſimam attulerit, quippe qui præceſſoris Domitiani Acta crudeliſſima reſcindendo, Chriſtianos à tetris carceribus, ab ergaſtulis, ab exiliis, à diris ſuppliciis eripuit; idem tamen, Ulpium Trajanum per ejus adoptionem ad Imperii ſucceſſionem deſignando, tertiæ auctorem perſecutionis ſuſcitavit. Iſte quidem non ſtatim ab Imperii ſui exordio fideles inſectatus eſt novis edictis, ſed permiſit tamen edita olim adverſus Chriſtianos Domitiani edicta quæ humanitate Nervæ vel reſciſſa, vel ſopita fuerant, denuò excitari & reviviſcere. Quo factum eſt, ut Clemens Pontifex, Trajani anno tertio, poſt biennii exilium apud Tauricam Cherſoneſum, in mare demerſus martyrium conſummarit.

2. At verò propriis edictis Trajanus deſævire cœpit anno Imperii ſui quinto. Etenim Cajus Plinius ſecundus, quo anno Bithyniam accepit Proconſul. imperio regendam, Conſulibus Romanis Sura & Serviano, qui fuit imperii Trajani quintus, ad hunc ipſum Imperatorem epiſtolam ſcribit (quæ eſt ejus libri decimi nonageſima ſeptima) illius conſilium exquirens, quid ſibi agendum foret in judiciis innumerorum Chriſtianorum qui deferebantur rei violatæ legis, qua Trajanus ipſe conventus omnes, & ſodalitia ipſis ſub capitalibus pœnis interdixerat: Cùm idem teſtatur in eorum cœtibus, poſt accuratas inquiſitiones, nihil comperiſſe criminis, præter inflexam animorum obſtinationem; cum ſe ſacramento obſtringerent abſtinendi ab omnibus flagitiis, ſolerentque ante lucem convenire ut Chriſto, quaſi Deo, carmen dicerent, cibumque promiſcuum, ſed tamen innoxium, caperent. Reſpondit Plinio Trajanus, non eſſe conquirendos Chriſtianos, ſed tamen, ſi ab aliis deferantur & arguantur, eſſe pœnis lege latis afficiendos. Hujus iniquitatem reſponſi arguit in Apologetico Tertull. [O ſententiam (inquit) neceſſitate confuſam! negat inquirendos eſſe ut innocentes, mandat puniri ut nocentes! parcit & ſævit, diſſimulat & animadvertit: quid teipſum cenſurâ circũvenis? ſi damnas, cur non inquiris? ſi nõ inquiris? cur non abſolvis?]

3. Quia tamen delatores implacabiles & infenſi nunquam deerant, non ceſſabant magiſtratuum inquiſitiones; & per dira ſupplicia propagabatur innocentium perſecutio. Atque iſta ſub Trajano procella occubuerunt martyres inſignes Oneſimus Pauli Apoſtoli diſcipulus Epheſi Epiſcopus, Simeon Cleophæ filius ex Davidica progenie, qui cum eſſet Jeroſolymorum Epiſcopus, ætatiſque adeò provectæ ut annos vixiſſet centum & viginti, admirabili conſtantia ſemel & iterùm flagellis laceratus, deinde cruci affixus glorioſiſſimam mortem obiit. Ignatius quoque, qui tertius fuit poſt Petrum & Evodium Antiochenorum Epiſcopus, ex Syria Romam devectus in amphitheatro Titi à leonibus peremptus eſt, ut Euſebius & reliqui veteres produnt, rerum potiente Trajano. Fallitur ergo Maximus martyr, dum ſcribens in Dionyſii libri c. 5. de divinis nominibus, Ignatium tradit ante Domitianum mortem oppetiviſſe. Anacletum quoque perſecutio eadem ſuſtulit Romanum Epiſcopum, quem Evariſtus, excepit.

4. Cum verò Trajanus Antiochiæ verſaretur; cujus ſanctiſſimum Antiſtitem Ignatium occiderat; horrendo terræ motu ampliſſima illa civitas eſt everſa, anno Chriſti centeſimo decimoquinto, quo fuere Conſules Meſſala & Pedo: quorum hic in illo terræ motu ruina eſt oppreſſus; Trajanus verò per feneſtram eductus vix ruinæ ereptus eſt. Cladem iſtam altera eſt calamitas ſubſequuta, ſubactæ ab Imperatore Provinciæ paſſim rebellarunt, Judæi Cyrenenſes & Paleſtini, fanatico ſpiritu abrepti, ex improviſo inſurgentes, vix credibilem Romanor. ſimul & Græcorum multitudinem interimunt: nec cæde contenti carnibus eorum veſcuntur, pellibus amiciuntur, & cruentis inteſtinis pro cingulis utuntur. Quos vivos ceperunt, partim medios à pube ad verticem ſerris diſſecant, alios beſtiis lacerandos objiciunt, alioſque inter ſeſe digladiari cogunt, conſtituto ſibi Andræa duce, ſub quo ducenta & amplius hominum millia omni crudelitatum genere trucidarunt. Pars alia Judæorum, duce Artemione, per inſulam Cyprum effuſa, tantâ rabie graſſata eſt, ut ducenta & quadraginta hominum millia ferro & igni abſumpſerit. In tantæ immanitatis ultionem conſtitutum eſt ne quiſquam Judæus Cyprum attingat, & ſi vel tempeſtatis vi, vel per errorem illuc deferri contingat, morte puniatur. Alia inſuper furentium Judæorum multitudo Ægyptum Luca ductore depopulata eſt. Veruntamen perduelles viciſſim Trajanus aſperrima ultione compeſcuit, per duces Martium Turbonem & Lucium Quietum, quorum iſte, poſtquam Judæos in Cypro debellavit, in Meſopotamiam miſſus Judæos in ea conjurantes internecione delevit: cujus expeditionis præmium à Trajano obtinuit Judææ præfecturam. Tunc Judæi quidem accîſis viribus tantiſper quieſcere compulſi ſunt, ſed haud multò poſt in novum furorem ſub imperio Adriani proruunt.

5. Ælius Adrianus Trajano ſuccedens, cœptam ab eo adverſus Chriſtianos perſecutionem proſequitur. Duos itaque Romanæ Pontific. Eccleſiæ, Evariſtum & Alexandrum, interimit: Brixianos etiam Fauſtinum & Jovitam morte afficit, alioſque perilluſtres, quorum in martyrologiis mentio legitur.

6. Interea Judæi clam defectionem machinabantur, & arma munitioneſque parabant. Poſtquam verò Adrianus, infenſo in Judæos animo, Jeroſolymam occaſione præcedentis ſub Trajano belli everſam inſtauravit, eamque Æliæ Capitolinæ nomine novo inſignivit, Jovis præterea intra eam templum excitavit; hiſque peractis, cum exercitu inde abſceſſit. Tum demum rebellionem priſtinam Judæi inſtauravere duce Barcoceba, quod Hebræum nomen *filium* ſignificat *ſtellæ*. Iſte quidem veterator ſe olim deſignatum aſſerebat illa libri Numerorum prophetia, *Orietur ſtella ex Jacob.* Vixerat Chriſtianis infenſiſſimus, quos, ut Juſtinus & Euſebius teſtatum reliquerunt, diris perurgebat cruciatibus ad ejurandam Chriſti fidem. Bellum iſtud in Judæa plures annos utramque partem diſtinuit, ſub Ruſo Judææ præſide Romanorum duce, ut neceſſe fuerit ex ultima Britannia Julium Severum egregium belli ducem accerſere, a quo innumeris cladibus afflicti Judæi, perdomiti tandem ſunt, ſub finem vitæ ac imperii Adriani. Judæis ad extremum redactis exitum, ſub capitali ſupplicio vetitum eſt, non modò Æliam, quæ olim Jeroſolyma fuit, ingredi, ſed etiam procul ex edito aliquo ſpectare loco, aut in ejus per circuitum territorio pedem figere; unico excepto quotannis die, quo illis permittebatur in agrum convenire, urbemque contemplari æternum ſuæ calamitatis exiliique monumentum. In ipſorum etiam opprobrium, ignominiamque, ſupra portam, quæ Bethleem reſpicit, collocatus eſt porcus in marmore inſculptus. Ab eodem Adriano profanata pariter ſunt ſacra Chriſtianorum loca, erecto in loco Reſurrectionis ſimulacro Jovis, in rupe ſalutiferæ Crucis ſtatua Veneris, & apud Bethlehem inſtituto meritricio Adonidis cultu. Quę ſacrilegæ profanationes, ut teſtificantur Hieronymus & Paulinus, aduſque Conſtantini Principis imperium perdurarunt.

7. Prole carens Adrianus adoptaverat, ſucceſſoremque ſibi deſignaverat Cejonium Commodum, ſed eo poſt paucos menſes extincto Arium Antoninum, qui Pius poſtea dictus, hac lege adoptavit, ut ille ſibi duos quoque liberos adoptaret Annium Verum, Cejonii Commodi (quem Adrianus Ælium Verum dici voluerat) filium, & Marcum Aurelium Antoninum. His peractis diutina conſumptus tabe periit, cum hoc dixiſſet: *Multitudo medicorum Imperatorem necavit.*

8. Hujus morte Imperium ſuſcepit Antoninus cognomine Pius, anno Chriſti centeſimo trigeſimo octavo, rexitque in ſumma pace, Patris potiùs quàm Principis affectu, ſola nixus autoritate quam ſubditorum amor ei conciliabat. Huic, poſt feliciſſimè exactos Imperii ſui annos quatuor & viginti, ſucceſſerunt ſecundùm tabulas adoptionis Marcus Antoninus Pii gener, hujus quippe filiam Valeriam Fauſtinam matrimonio acceperat; & Lucius Verus, cui filiam Lucillam Marcus Aurelius nuptu collocarat. Tunc primum duo ſimul Auguſti regnavere, donec Lucius Verus devictis Parthis mortuus eſt.

9. Parthico bello Marcomanicum ſucceſſit. Cunctæ enim Barbaræ gentes, ab Illyricis finibus ad Germanicum uſque Oceanum, adverſus Romanos conſpiraverant. Marcus Aurelius, poſt Marcomanos acie victos, à Quadis & reliqua hoſtium incredibili multitudine loco iniquo cum toto Romano exercitu circumcluditur, ipſique Romani conſilii inopes fame, ſiti, & morbis conficiebantur: Barbari verò ſe abſque cæde aut certamine Romanos cum Imperatore captivos brevi habituros confidebant. In hiſce anguſtiis, Prætorianorum militum præfectus admonet Marcum de legione Militinorum, quæ tota Chriſtianis militibus conſtabat, ut juberet ei Deum ſuum invocare (fruſtra enim Romani ab inanibus diis ſuis opem auxiliumque votis & ſacrificiis poſtulaverant.) Vis preces ſuas Chriſtiani finierant, cum cœlum nubibus undequaque obduci viſum, mugire tonitrua, & copioſum imbrem effundi, quem Romani clypeis & galeis excipiunt, ſitimque ſuam & equorum ſimul explevere. Quæ vero ſupra hoſtes cadebant aquæ, illos quaſi ignis ac fervens oleum exurebant, iidemque crebris & ſupernè excuſſis fulminibus interimebantur. Quibus adacti cladibus Barbari ad concluſos Romanos confugiebant veniam poſtulantes; hos ſupplices Imperator excepit perbenignè. Hinc Chriſtianæ legioni κεραυνοβόλου, ſeu fulminatricis inditum nomen. Quo Imperator commotus eventu, edicto prohibuit Chriſtianos ob ſolam quam profiteri ſolent religionem in jus vocari, propoſitis etiam gravibus contra eorum accuſatores pœnis, ut refert Tertullianus in Apologetico, & in libro ad Scapulam Africæ Proconſulem.

10. Nihilominus, diabolo inſtigante, haud multò poſt acerbior recruduit adverſus Chriſtianos perſecutio, ex intentatis falſis horrendorum criminum delationibus, & invidioſis calumniis inceſtuoſorum inter parentes & liberos diverſi ſexus congreſſuum, Thyeſtæorum conviviorum, in quibus infantium trucidatorum carnes pro eſcis erant, & ſanguis potabatur humanus, aliorumque pari atrocitatis confictorum ſcelerum. Hinc diriſſimæ habitæ à crudelibus & infenſis magiſtratibus queſtiones; hinc exquiſitiſſimi cruciatus, & diabolicæ innocentium carnificinæ; quales referuntur in celebri epiſtola illa, quam & Lugdun. & Viennenſis Eccleſiæ ad Eccleſias Phrygiæ conſcripſere; quæ ad longum inſerta eſt ab Euſebio lib. 5. hiſt. Eccl. c. 1. Iſto Gallicanę Eccleſię perſecutionis turbine abrepti ſunt glorioſiſſimi martyres Photinus Lugdun. Eccleſię Preſul, Vetius Epagathus Diaconus, Biblis & Blandina, Attalus & Alexander. Aliis verò locis, tres Romani Pontifices, Pius, Anicętus, & Soter; prętereà Polycarpus Smyrnenſium Epiſcopus, Juſtinus Philoſopus, aliique plerique martyrio mortem oppetierunt.

11. Toto Commodi regno, qui Patri Marco ſucceſſit, pax optatiſſima univerſæ Eccleſiæ aſſulſit, ex anno Chriſti quo mortuus eſt Vindibonæ ſeu Viennæ Marcus Aurelius, centeſimo octogeſimo, uſque ad annum ducenteſimum ſecundum, qui

qui fuit decimus Imp. Septimii Severi, qui eo anno novum Eccleſ. bellum indixit, cùm præcedentes annos in aſſerendo ſibi Imperio adverſus competitores ſuos Peſcennium Nigrum, & Albinum conſumpſiſſet.

12. Hæreſes complures ſæculo iſto quaſi viperei fœtus matris Eccleſiæ viſcera lacerarunt. Has excitarunt & propagarunt Baſilidiani, Saturniani, Carpocratiani, qui & Gnoſtici, Nicolaitarum ſectæ fœdiſſima propago: quorum propudioſis libidinibus profligatiſque flagitiis Chriſtiani inſontes ac incontaminatæ vitæ infamabantur, accuſabantur, atrocibusque ſuppliciis torquebantur ab Idololatris. Aquila Ponticus, à Sinope quæ eſt ad Pontum Euxinum oriundus, poſt tranſactos in idolorum cultu, & Mathematicis diſciplinis melioris ætatis annos, ſacris Chriſtianis nomen dedit, & baptiſmo luſtratus eſt. Verum quia genethliacorum indagationibus, & divinationibus ex horoſcopiorum obſervationibus plus nimio addictus erat, poſtquam multoties admonitus non deſiſtebat, communione tandem excilus fidelium, in Judaicam migrans ſuperſtitionem circuncidi voluit, atque in odium chriſtianæ religionis hebraicam linguam diligenter addidicit, proculditque novam ſacrorum voluminum translationem Græcam, qua eam quæ à ſeptuaginta Interpretibus edita Græco ſermone fuerat, & qua univerſa utebatur Eccleſia, perverteret, ac ſi poſſet aboleret: vetereſque de Chriſto ejuſquæ Eccleſia prophetias vel expungeret, vel in alienos ſenſus detorqueret, ut perhibet Epiphanius, qui hunc ſub Adriano Cæſare vixiſſe tradit.

13. Altera ex Ponto afflata peſtis Marcion hæreſiarcha, Sinope pariter natus ex patre qui ſoluto matrimonio fieri meruit Epiſcopus. Ab hoc Marcion ſanctè educatus in vitia deflexit, conſecratam enim Dei obſequio virginem vitiavit. Qua ex cauſa excommunicatus à proprio patre Romam confugit, ſperans ſe communioni à Romano Pontifice redditum iri. Veruntamen ob nequitiam ſuam ſpe illa fruſtratus, hæreſis ſuæ virus ibidem effudit, multoſque pervertit: ex quibus tamen plurimos divinus Polycarpus, qui tunc Romam cum Aniceto Papa de rebus Eccleſiæ collaturus advenerat, reduxit ad catholicam fidem. Polycarpo Marcion aliquando Romæ occurrens procaciter dixit, *cognoſcis ne nos?* Cui ille, *Cognoſco te primogenitum diaboli*. Docebat Marcion, ex doctrina Cerdonis, duos eſſe Deos inter ſeſe adverſantes, bonum unum, alterum malum, à quibus univerſa ſint condita. Deum malum veteris, bonum autem novæ legis autorem prædicabat; malum quoque Deum aſſerebat univerſarum rerum viſibilium opificem, bonum verò ſpiritualium rerum autorem; carnium uſum omnem, omniaque conjugia execrabatur, utpote inventa Dei perverſi. Sed Jeſum Chriſtum bonum eſſe Deum aiebat, cujus tamen negabat incarnationem, paſſionem, & mortem. Carnis quoque reſurrectionem repudiabat, hiſque alia multa deliria adjungebat; quæ omnia quinque libris refellit Tertullianus.

14. Eodem ſæculo, regnante Marco-Aurelio, ſe miſſum à Deo paracletum Montanus jactabat, comites ſecùm adducens inſanas duas mulieres Priſcam & Maximillam fatidicas, ſibi prophetiæ dona uſurpantes. Hic hæreſiarca conatus eſt, ſua occultando tantiſper dogmata perverſa, effictamque orthodoxæ fidei confeſſionem exhibendo, Romanæ ſedis communionem intercipere: adeò ut Pontifex ipſe Zephyrinus, ab eo deluſus, ſectariis iſtis formatas litteras & pacem per Phrygiam & Aſiam indulſerit. Sed poſtquam Praxeas illorum apud Romanum Epiſcopum fraudes detexit, & dogmatum perverſitatem reſeravit, tunc demum iſte literas ſuas ſubreptitiè conceſſas revocavit. Sanè nihil mirum accedit, ſi quando per dolos & mendacia Eccleſiæ Dei circa res facti illudatur: qua in re Tertulliano adverſus Praxeam ſcribenti & conquerenti aſſentimur. Simile deceptione Euſtachius Sebaſtenus hæreticus à Liberio Papa literas communicatorias poſterioribus temporibus retulit, qui fraude comperta eundem Eccleſiæ communione dejecit, ut commemorat Socrates lib. 4 c. 11. Cœleſtius ſimiliter hæreſiarcha damnatus ab Innocentio Papa Zoſimum ejuſdem ſucceſſorem circumvenerat, adeo ut litteras reprehenſionis ad Concilii Carthaginenſis Patres ſcripſerit, quaſi præcipiti judicio virum bene de fide ſentientem condemnaſſent. Idem tamen Zoſimus, poſtquam Africani Epiſcopi larvam Cæleſtio detraxerunt, hunc ipſum convictum iterato anathemate perculit, prudens tamen literas communicatorias, quamtumvis deceptus, eidem denegarat; utpote quem præceſſor Innocentius palam damnaverat. De Tertulliano, mirum eſt quod poſtquam Cataphrygas cum Montano inter hæreticos in ſuo de præſcriptionibus libro connumeraſſet, idem poſtmodum ſic ab eiſdem dementatus fuerit, ut eorum partes adverſus Catholicam Eccleſiam præfractè tueretur. Sed hominem proprii ingenii fiducia ſuperbientem, & ad omnia quæ ſeveritatem ſapiebant immodicè propenſum, miſerabiliter deluſit magnifica illa Parácleti & prophetarum larva, ſimulque jactantia hominum, qui nihil aliud perſonantes quàm perpetua jejunia, auſteritatem vitæ continentiam à nuptiis, martyrii appetentiam, orthodoxis omnibus, tanquam carnalibus, & animalis vitæ profeſſoribus, inſultabant.

15. Iiſdem ferè temporibus Tatianus natione Syrus ex Philoſopho Platonico Juſtini Philoſophi Chriſtiani & martyris diſcipulus, à quo chriſtiana fide imbutus fuit, & qui pro ſincera fide dimicavit, dum vixit præceptor & catechiſtes Juſtinus, poſt ejuſdem felicem obitum erroribus Valentini ſe implicuit. Marcionis quoque & Saturnini amplexus eſt continentiam, carnibus veſci ſacrilegum putans, nuptias execrationi habens, vini uſum tam pertinaciter condemnans, ut ipſum & à communi victu, & à ſacris myſteriis excluderet. Ex hoc autore hæreſis Encratitarum, id eſt, Continentium, ortum duxit: quam futuram prædixerat Apoſtolus 1. Tim. 4. Tales fuere Marcioniſtæ, Euſtathiani, Montaniſtæ, & quot-

quot

quot aliquorum ciborum, & vini, & matrimoniorum damnatores erant, quaſi rerum damnabilium; quas vel malus Deus, ut volebant Marcioniſtæ & Manichæi, vel cacodæmon produxerat; vel hominum, ut accuſabant Cataphryges, incontinentia invexerat. Iſte Tatianus dum rectè adhuc de fide ſentiebat, volumen edidit adverſus gentes: poſtquam autem deſcivit à recta fide, unum ex quatuor Evangelii librum compilavit inſcriptum Διὰ τεσσάρων, in quo tamen ſtudioſè reſecavit quæcumque de genealogia & carne Chriſti ab Evangeliſtis ſcripta fuerant, vir ſcilicet Marcioniſta.

16. Sæculi hujus ſcriptores eccleſiaſtici, quorum aliqui ſæculo etiam anteriore manum ſcriptioni admoverant, fuere Clemens Papa, cujus extant Recognitionum Apoſtolicarum libri octo, cum aliquot epiſtolis. Sed inter bonas fruges his comprehenſas inimicus homo zizania ſuperſeminavit. Etenim multa his ſuppoſititia hæretici olim inſeruerunt. Ignatii literæ priſtinam illam ſanctitatem & apoſtolicum fervorem undique reſpirant. Idem eſto judicium de Polycarpi ad Philippenſes epiſtola. Papiæ Joannis Evangeliſtæ diſcipuli ab antiquis commendatæ hiſtoriæ eccleſiaſticæ interciderunt. Sanctorum Chriſti martyrum libri eruditione atque pietate referti ſunt. Idemque cenſendum de attributis Dionyſio Areopagitæ libris. Melito Sardenſis Epiſcopus, Apollinaris Hierapolitanus, & Dionyſius Corinthius Epiſcopi, ſcriptis inſignibus Eccleſiam illuſtrarunt. Præclaras pro Chriſtianis apologias procuderunt ante omnes Quadratus Athenienſium Epiſcopus, & Ariſtides pariter Athenienſis ad Hadrianum Imperatorem, qui tum temporis hyemem Athenis tranſigebat. Deinde Juſtinus unam ad Senatum Romanum, & alteram ad Antoninum Pium Imperatorem. Melito Sardenſis, & Athenagoras, ſinguli ſuam apologiam Marco Aurelio Principi pro Chriſtianis obtulerunt. Theophilus Antiochenus Epiſcopus, ſub Marco Aurelio & Commodo, ingruentes tunc hæreſes pluribus voluminibus oppugnavit. Superſunt hujus in Bibliotheca Patrum tres ad Autolycum libri, & in quatuor Evangelia Commentarii, quorum Hieronymus, in Catalogo meminit. Pantæni etiam libri celebres fuerunt. Hic Alexandrinæ Scholæ magna commendatione, & diſcipulorum concurſu præfuit: quorum unus extitit Clemens Alexandrin. Juſſus Pantænus à Juliano Alexandriæ Epiſcopo, ut ſcribit Euſebius, aut à Demetrio Juliani ſucceſſore, ut tradit Hieronymus, ad Indos, regnante Commodo, profectus eſt, ad prædicandum huic genti Evangelium. Quo munere aliquandiu functus, Alexandriam reverſus Scholas iterum moderatus eſt aduſque vitæ finem. Sub eodem Commodi Imperio, Apollonius Romanus Senator, à proprio ſervo delatus quod Chriſtianus eſſet juſſuſque religionis ſuæ rationem reddere, luculentam edidit pro Chriſtianæ fidei defenſione apologiam, quam coram Senatu recitavit. Cujus tamen decreto abſciſſo capite in cœlum evolavit.

17. Sæculum iſtud cùm ſit Conciliis vacuum, nos circa perquiſitionem veterum Eccleſiæ rituum, & diſciplinæ quæ priſcis illis Chriſtianiſſimis temporibus floruit, exercebit. Quod utique inſtitutum eo pertingit, ut hujus operis lectio permultum ad univerſam rerum eccleſiaſticarum notitiam conducat; pretereaque, hujuſmodi notitię defectu innumera Patrum & Conciliorum veterum loca percipi ac intelligi non poſſunt; neque ordo neque progreſſus, ac viciſſitudo eccleſiaſticę diſciplinę. His adde cognitionem hujuſmodi multum habere jucunditatis & gratię.

DISPUTATIO I.

De Manuum Impoſitione.

1. CONFERT plurimùm iſta Diſſertatio ad antiquorum Canonum, & veterum Eccleſiæ Doctorum intelligentiam. Sciendum in primis quid manuum impoſitio ſignificet. Eam verò notitiam nobis egregiè tradit S. Dionyſius Hierar. Eccleſ. cap. 5. ſcribit enim, per hanc ſignificari eum, cui manus imponuntur, conſtitui ſub divinæ manus protectione; præterea virtutis, divinæque gratiæ in ſubjectum caput effuſionem: tertiò diabolicæ fraudis & malignitatis depulſionem: quartò denique ſub Deo ſubjectionem, ut nihil extra ductum ejus & auſpicium à nobis agatur; quaſi Deo nos ſibi manu ſua vindicante, ſuumque in dominium & poſſeſſionem aſſumente. Sic verò loquitur Dionyſius: ἡ δὲ τῆς ἱεραρχικῆς χειρὸς ἐπίθεσις ἅμα μὲν ἐμφαίνει τὴν τελεστουργικὴν σκέπην, ὑφ' ἧς ὡς παῖδες ἱεροὶ περιέποιται πατρικῶς αὐτοῖς μὲν ἕξιν, καὶ δύναμιν ἱερατικὴν δωρουμένοις, τὰς ἐναντίας ἀπ' αὐτῶν δυνάμεις ἀποσοβοῦσι, διδάσκει δὲ ἅμα καὶ πρὸς τὸ τελεῖν τὰς ἱεραρχικὰς ἐνεργείας, ὡς ὑπὸ Θεοῦ πράττοντας, τελεσθέντας, καὶ τὸν οἰκείων ἐνεργειῶν αὐτὸν ἔχοντας ἐν πᾶσι καθηγεμόνα. [Pontificiæ autem manus impoſitio ſimul quidem manifeſtat ſacramentalem protectionem, qua tanquam ſancti pueri paterna protectione foventur: quæ quidem Sacerdotalem det eis habitum & virtutem: contrarias autem poteſtates ab eis depellat: docet etiam ſacras functiones obire eos qui conſecrati ſunt, ut ſub Deo agentes, omniumque actuum ſuorum ducem habentes.] Manuum impoſitio dicitur χειρῶν ἐπίθεσις, Act. cap. 6. v. 6. & c. 8. v. 17. 18. 19. & 1. Tim. 4. v. 14. & 2. Tim. c. 1. v. 6. Concilium Nicænum primum can. 8. & 19. Ordinationem & conſecrationem verbi χειροτονίας & χειροθεσίας exprimit; necnon reliqua deinceps Græca Concilia & SS. PP. Tametſi vox χειροτονίας quævis etiam multitudinis ſuffragia & electiones ſignificet, nec tantùm Sacerdotes, ſed etiam Diaconi manuum impoſitione conſecrentur: ut refertur de primis ſeptem Eccleſiæ Diaconis, Act. 6. v. 6.

2. Ad diverſos effectus manuum impoſitione utebatur Eccleſia. Præclarè gloſſa in cap. manus impoſitio, 1. q. 1. quinque recenſet ſpecies manuum impoſitionis, confirmatoriam, ordinatoriam, reconciliatoriam, morborum curatoriam. Marcus Remenſis de variis capitib. Eccl. c. 18. has differentias accuratiùs pertractat, his verbis: [Non uno modo ſemper impoſitio manûs intelligitur, ſed pro diverſitate illorum ſub diverſa ſignificatione reperitur. Aliquando etiam pro confirmatione Neophytorum accipitur, ut in decretis Apoſtolicorum virorum, Clementis, Urbani, Melchiadis expreſſum ſæpenumero reperitur. Nunc pro ordinatione Sacerdotum, ſive Diaconorum, juxta illud Apoſtoli ad Timotheum: Nemini citò manus impoſueris: quod & Canones apertiſſimè præſcribunt. Eſt & reconciliatoria manus impoſitio, per quam pœnitentes hæretici, ſive ſchiſmatici, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reconciliantur; de qua ſimiliter Canones multa dicunt, & de qua B. Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſtas teſtatur quod nihil ſit niſi oratio ſuper hominem, quæ iterari poſſit. Fit etiam manus impoſitio ſuper infirmos, juxta illud Evangelii: Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Item ſuper catechumenos & cum ſimpliciter aliquem benedicimus, manus ei antiquo more imponimus. Sic enim Jacob Patriarcha, cum filios Joſeph benediceret, manus eis impoſuit. Et Dominus in Evangelio oblatos ſibi parvu-

los

los per impoſitionem manus benedixiſſe legitur.] His adde manuum impoſitionem ſuper Diaconiſſis, de qua in Diſſertatione proximè ſequenti.

3. Manuum impoſitio ad Confirmationis ſacramentum ſolius eſt Epiſcopi officium. Hujus præceſſit exemplum in Apoſtolis Petro & Joanne Samariam miſſis, ut urbis hujus habitatoribus paulò ante à Philippo Diacono baptizatis confirmationis ſignaculum conferrent, quò cum advenissent, *imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Scitè verò hæc docet S. Cypr. epiſt. 73. ad Jubajanum: [Quod deerat, id à Petro & Joanne factum eſt, ut oratione pro eis habita, & manu impoſita invocaretur, & infunderetur ſuper eos Spiritus ſanctus. Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur, præpoſitis Eccleſiæ offerantur, per noſtram orationem, ac manus impoſitionem Spiritum ſanctum conſequantur, & ſignaculo dominico conſummentur.] Cornelius etiam Papa in epiſt. ad Fabium Antiochenum, quam refert Euſebius lib. 6. Hiſt. Eccl. cap. 35. ita de Novatiano ſchiſmatico ſcribit: [In lecto, in quo decumbebat, aqua circumfuſus Baptiſmum accepit, ſi modo talem hominem baptiſmum accepiſſe dicendum ſit: verum morbo tandem elapſus, neque cætera, quibus poſt baptiſmum ſecundum Eccleſiæ Canonem imbui oportuerat, acquiſivit; neque Domini ſigillo ab Epiſcopo obſignatus fuit: quo quidem neutiquam potitus, quomodo quæſo Spiritum ſanctum adeptus eſt?]

4. Ad idem quoque Sacramentum, quod SS. PP. ſigni ac ſigilli nomine deſignant, Innocentius Papa III. cap. unico, de ſacra Unct. in ſacris in quibus unctio adhibetur, duplicem conſiderandam unctionem docet, externam nimirum atque ſenſibilem, alteram verò internam & inviſibilem, cujus autor agnoſcendus ſit ſacer Spiritus Dei. Prima illa unctione in tribus linimur Sacramentis, Confirmatione, Ordinatione, & ultima infirmorum Unctione, illaque ad ſubſtantiam pertinet trium Sacramentorum. Ea verò ſecunda, quæ interior eſt unctio, ad gratiam pertinet Sacramenti, & ad omnia etiam extra Sacramentum ſuperna chariſmata. Ejus generis eſt unctio, qua delibuta eſt ſacroſancta Chriſti Domini humanitas, prædicente Iſaia: *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me*, Rege etiam canente Pſalmiſta, *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis:* Et Petro Apoſtolo in Actib. Apoſtolorum enunciante, *Unxit eum Spiritu ſancto & virtute.* De Chriſtianis interna unctione delibutis Paulus 2. Cor. 1. [Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus, & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.] Quemadmodum etiam 1. Joan. 2. [Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis doceat vos. Sed ſicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum eſt.] Atque idem Innocentius, ſermonem ſuum proſequens, ingenioſè divini Spiritus unctioni columbam Spiritus ſancti ſymbolum accommodat, quæ in arcam Noe revolavit virentis olivæ ramum deferens, qua ex arbore oleum exprimitur. Eſt demum alterum unctionis externæ genus cæremoniale, & tantum Sacramento accidens; qualis eſt in ſcapulis & pectore atque vertice baptizati unctio olei, quæ ex Apoſtolica etiam inſtitutione ortum habet.

5. Fieri quoque ſolebat impoſitio manuum Epiſcopi ſimul & Cleri, in reconciliatione publicè pœnitentium; quem ritum Cyprianus commemorat epiſt. 10. [Nam cum in minoribus peccatis (ſcilicet comparatione habita cum peccatis fidei Chriſtianæ deſertorum, de quibus ibidem Cyprianus, tametſi ea de quibus loquitur quaſi de minoribus, gravia in ſeipſis eſſent, quippe quæ publica pœnitentia eluenda eſſent) agant peccatores pœnitentiam juſto tempore, & ſecundum diſciplinæ ordinem ad exomologeſim veniant, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus communicationis accipiant. Nunc crudo tempore, perſecutione adhuc perſeverante, nondum reſtituta Eccleſiæ ipſius pace, ad communionem admittuntur, & offertur eorum nomen, & nondum pœnitentia acta, & nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſita, &c.] Nec tantum in reconciliatione pœnitentium, ſed etiam inter preces, quas diebus jejuniorum fundebant Sacerdotes ſupra pœnitentes, manus quoque eiſdem imponebant: ut habetur Concilii quarti Carthaginenſis can. 80. Energumenis etiam exorciſtæ quotidie manus imponebant, ibid. can. 90. Manus impoſitio ad Confirmationis ſacramentum olim requiſita, nunc quoque uſu viget. Nam Epiſcopus manum fronti imponit, ſimulque inungit & oblinit, ut teſtatur Amalarius Fortunatus Epiſcopus Trevirenſis, lib. 1. de Offic. Eccl. c. 27. ſub finem, his verbis: *Ut ab Epiſcopis ſolis innugatur per manus impoſitionem, ab Apoſtolis acceptum eſt.* Denique ſolemne antiquitus fuit viduas ordinari Diaconiſſas adhibita manus impoſitione, ut ſequenti proxima diſſertatione demonſtrabitur.

DISSERTATIO II.

De Diaconiſſis.

1. Diaconiſſarum in Eccleſia primitiva jam inde ab Apoſtolorum ætate multiplex erat officium, ut ex Clemente Papa Romano ſancti Petri diſcipulo, ex Ignatio, atque ex Epiphanio, aliiſque veteribus colligitur. Ignatius quidem epiſt. 12. ad Antiochenos, curam illis attribuit januarum ſanctorum veſtibulorum, ſcilicet ejus partis Eccleſiæ ad quam ſolæ fœminæ admittebantur: his enim Diaconiſſæ præficiebantur. ἀσπάζομαι τὰς φρουρὰς τῶν ἁγίων πυλώνων τὰς ἐν Χριστῷ διακόνους. *Saluto in Chriſto Diaconiſſas ſacrorum veſtibulorum cuſtodes.* Quemadmodum etiam januis locorum, ad quæ ſoli viri conveniebant præficiebantur janitores, quos pariter ibidem Ignatius ſalutat πυλωρούς.

2. Sanctus martyr Clemens Papa lib. 3. Conſtitutionum cap. 15. & 16. hæc pariter Diaconiſſis aſſignat officia, ut ſcilicet pia Sacerdotum & Diaconorum mandata apud fœminas exequantur; ſive diſtribuendarum eleemoſynarum, ſive mutuarum reconciliationum, ſive ſanctarum admonitionum aut juſſionum Eccleſiaſticarum, ſive catecheſeon ejuſdem ſexus gratia. Sic enim præcavebatur, ne Clericorum cum fœminis converſationes fomitem ſuggererent vel peccatis, vel ſuſpicionibus pravis. Adjungit ibidem munus Diaconiſſarum verſari circa catechiſandas catechumenas, & proſpiciendum ne qua hora veſtibus exuebantur ad baptiſmum, vel baptizatæ in vertice à Sacerdote perungebantur, quidquam præter decorum aſpectui, vel contactui Sacerdotis occurreret: ipſæque Diaconiſſæ reliquas unctiones in multis Eccleſiis ſuis manibus proſequebantur. Eadem ſimiliter ſcribit Epiphanius hæreſi 79. quæ eſt Collyridianorum. Concilium pariter Carthaginenſe ſub Anaſtaſio Papa quartum can. 12. præſcribit Diaconiſſis miniſterium inſtruendi fœminas baptiſmi fonte abluendas.

3. Videndum nunc de viduis Diaconiſſis, quali ætate eligebantur, quonam habitu veſtiebantur, & utrum impoſitione manus tales conſtituerentur. Quod in primis ad earum ſpectat ætatem, providet Apoſtolus 1. Timot. 5. *ut eligatur vidua non minus ſexaginta annorum, neque bigama.* Tertullianus lib. de velan. virgin. hæc loquitur de Diaconiſſis: *ad quam ſedem præter annos ſexaginta non eliguntur.* His aſtipulatur S. Hieronymus in Iſai. cap. 3. [Nec Eccleſiaſticis vidua ſuſtentatur alimentis, niſi quæ ſexaginta annorum eſt, & maturitatem habet pariter morum & ætatis.] Extat pariter conſtitutio Theodoſii ſenioris Auguſti, cujus meminit Sozomenus lib. 7. cap. 16. quæque legitur in Codice Theodoſiano de Epiſco. & Cler. l. 27. [Ut nulla niſi emenſis ſexaginta annis, cui votiva domi proles ſit, ſecundum Apoſtoli præceptum ad Diaconiſſarum conſortium promoveatur.]

4. Virginibus quidem, & ſacris Monialibus, quia incluſæ, neque totidem ac Diaconiſſæ muneribus exterioribus addictæ erant, ſufficiebat ad velamen ſuſcipiendum annorum 40. ætas. Auctor quidem vitæ S. Leonis Papæ primi, quæ eſt in Pontificali, ſic de hoc atteſtatur: [Hic quoque conſtituit, ut Monachæ non acciperent velaminis capitis benedictionem niſi probatæ fuerint in virginitate ſexaginta (aut ut Codices regii referunt, ſexaginta novem) annis.] Verumtamen nihil tale prorſus in tanti Pontificis, quæ plurima extant, decretis reperiri poteſt. Quinimmò Synodus œcumenica Chalcedonenſis, quæ S. Leone Papa auctore celebrata fuit, cuique idem per legatos ex ſuo latere miſſos præſedit, quam & ſua roboravit confirmatione, præfixit ſolùm Diaconiſſis ordinandis annum quadrageſimum ætatis, can. 15. Quinetiam eodem S. Pontifice Leone ſuadente,

Maj-

Majorianus Augu. edixit Novella 8. ne qua virgo à ſuis parentibus oblata ſacrum velamen accipiat ante 40. ætatis annum. Eaque limitatur conſtitutio in illis quæ à parentibus offeruntur, ad conſulendum puellarum libertati, ne qua vis aut coactio à progenitoribus fieret. Quamvis autem in illis Eccleſiæ primordiis, providerit Apoſtolus, Diaconiſſas non admitti ante annos ætatis ſexaginta, proceſſu temporum illa præfinitio annorum ſenſim laxata fuit, & ad annos ætatis quadraginta reſtricta eſt: ut perſpicuum ſit per memoratum Chalcedonenſem canonem, & inſuper conformem Agathenſis Concilii can. 19. qui tamen non de Diaconiſſis, ſed de ſanctimonialibus velandis ſic decernit: [Sanctimoniales, quamlibet vita earum & mores probati ſint, ante annum ætatis ſuæ quadrageſimum non velentur.] Qui canon falſo à Gratiano attribuitur Concilio Carthaginenſi tertio; can. Sanctimoniales: 20. q. 1. Concilium in Trullo Quiniſextum can. 14. & Vormatienſe can. 73. Diaconiſſas expreſſè vetant ordinari, ſicut & Calchedonenſis can. 15. antequam attigerit quadrageſimum ætatis annum.

5. Diaconiſſarum habitum fuiſſe à ſeculari diſtinctum probat Concilii quarti Carthaginenſis can. 104. his verbis: [Viduæ, quæ ſe devoverunt Domino, & veſte laicali abjecta ſub teſtimonio Epiſcopi & Eccleſiæ in religioſo habitu apparuerint.] Et qui præcedit can. 103. eaſdem dicit ſtipendiis Eccleſiarum ſuſtentari. Concilium pariter Toletanum quartum can. 55. hæc de diſtinctis ab habitu ſæculari veſtibus enunciat; [Quæ forma ſervabatur etiam in viduis, virginibusque ſacris, ac pœnitentibus fœminis quæ ſanctimonialem habitum induerunt, & poſtea aut veſtem mutaverunt, aut ad nuptias tranſierunt.] Viduas tamen, quales erant Diaconiſſæ, velari omnino prohibet Gelaſius Papa, epiſt. 9. ad Lucanos & Siculos, can. 13. De virginum porrò & viduarum, quæ ſtipendiis Eccleſiarum alebantur, incumbente Epiſcopis ſollicitudine multa refert Chryſoſt. lib. 3. de Sacerdotio, ſub cujus poſtea Epiſcopatu Eccleſiam eximia ſanctimonia decorarunt Diaconiſſæ Conſtantipolitanæ Eccleſiæ, Olympias, Pentadia, Salvina, quæ de primarii totius Imperii proſapiis ortæ, & maritis dignitate toto orbe præcipuis orbatæ, diſtributis in egenos ampliſſimis operibus, ſeſe paupertati, humilitati, & Eccleſiæ obſequiis addixere. Neque vero hic omittendum alterum, præter ſuperiùs relata, Diaconiſſarum officium ex Hieron. epiſt. ad Nepotianum, ſcilicet ægrotorum cura & miniſterium: [Multas (inquit) anus nutrit Eccleſia, & quæ officium præbeant, & beneficium recipiant miniſtrando, ut infirmitas tua fructum quoque habeat eleemoſynæ.]

6. Supereſt ut de harum ordinationibus diſſeramus. Etiamſi doctiſſimus Baronius ad annum Chriſti 34. n. 288. innixus, ut ipſe autumat, Nicænæ Synodi can. 19. ſcribat, nullam olim fuiſſe in Diaconiſſis conſecrandis adhibitam manuum impoſitionem, alii tamen antiqui Canones manuum impoſitionem, ſolitas illas ordinari confirmant. Nicænus verò canon nihil iſtis obſiſtit: loquitur enim ſpeciatim de Paulianiſtarum baptiſmo, quem declarat inanem ac irritum; & ut qui ex iſta hæreſi convertuntur, novo abluantur baptiſmo; ac deinde, ſi ita viſum fuerit, ordines eis de novo conferantur, quales in ſua hæreſi indebitè exercuerant. Prohibet tamen converſas ex eadem hæreſi Diaconiſſas ad idem officium aſſumi, manuſque ipſis imponi. Certè ſi ejuſmodi tota Eccleſia viguiſſet diſciplina, ne Diaconiſſæ manus impoſitionem ſubirent, ſupervacaneum eſſet id ſpeciatim in Diaconiſſis, quæ Paulianiſtarum hæreſim profeſſæ aliquando fuiſſent, prohibere. Cauſa itaque hoc prohibendi ad præteritam hæreſim referenda eſt: Patres enim Nicæni præcipuè convenerant ad hæreſim Arianam reprimendam in hoc cum Pauliniana convenientem, quia utraque Chriſto divinitatem abrogabat. Quia verò præcipuum Diaconiſſarum officium in catechiſandis fœminis ad baptiſmum aſpirantibus verſabatur, grave periculum erat catechumenarum inſtitutionem fœminæ committere, quæ in hæreſi ultra ſexaginta annos (quod eſt præſupponendum in converſis Diaconiſſis) conſenuerit; & mutabile ſexus ingenium cauſa plerumque eſt, ut earum fides vacillet poſt oppoſitam tot annorum profeſſionem.

7. Juvabit quoque altera diſtinctio, ſi ad Canonem Nicænum reſpondeas, excludi quidem Diaconiſſas à Sacramentali manus impoſitione, qualis proculdubio cenſenda eſt quæ in Diaconorum conſecratione adhibebatur, non verò à mere cæremoniali quam præfata Concilia in Diaconiſſis diſertè requirunt, præcipuè Chalcedonenſe: cujus canonis verſio Dionyſiana, Græco exemplari perfectè conformis ait, *Si autem poſtquam manuum impoſitione ſuſcepta*, &c. Græcum exemplar ſic habet εἰ δὲ γε δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν, &c. Si voce χειροτονία uteretur, quæ nunc ſuffragium, nunc electionem ſignificat, res eſſet ambigua; ſed vox quam adhibet χειροθεσία nihil aliud quàm manus impoſitionem exprimit.

8. Deferveſcente tandem pietatis ac religionis ſtudio, & gliſcentibus Diaconiſſarum vitiis, deficiente pariter conſuetudine baptiſmum in provectiorem ætatem differendi, paulatim exoleſcere cœpit Diaconiſſarum miniſterium. Siquidem ſub ipſo Leone I. habitum Arauſicanum primum Concilium can. 26. de illis abolendis cogitans ita decernit: [Diaconæ omnimodis non ordinandæ. Si quæ jam ſunt, benedictioni quæ populo impenditur capita ſubmittant.] Quibus verbis eas quæ ſuperſunt in ſtatum redigit vulgarem ac ſæcularem. Deinde ſub Hormiſda Pontifice Concilium Epaonenſe ſic decernit, can. 21. [Viduarum conſecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni regione noſtra penitus abrogamus, ſola pœnitentiæ benedictione ſi converti ambiunt imponenda.] Demum Aurelianenſis ſecunda Synodus, ſub Joanne Papa ſecundo, ita ordinavit, cap. 18. [Placuit etiam ut nulli poſtmodum fœminæ Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur.]

DISSERTATIO III.

De ſacris Virginibus.

1. OLim in Eccleſia duo erant Sanctimonialium genera, quæ ſe perpetuæ continentiæ voto aſtringebant, ſcilicet Diaconiſſarum, quæ viduæ erant, de quibus ſuperiori diſſertatione abundè tractatum eſt; atque ſacrarum Virginum. Tertull. lib. de velandis virginib. Virgines utpote verecundiores, ſolitudini aptiores, & externarum rerum ſollicitudini minus idoneas, à Diaconatu excluſas, teſtis eſt locuples: [Ad quam ſedem (inquit, præter annos ſexaginta non tantùm univiræ, id eſt, nuptæ aliquando eligantur, ſed matres, & quidem educatrices liberorum: ſcilicet ut experimentis omnium affectuum inſtruere facile norint cæteras, & conſilio & ſolatio juvare.] Imò addit, quod ad monſtrum eſſet, ſi virgo in hujuſmodi ſtatu conſtituatur. Quòd verò ſuperius de Diaconiſſis obſervavimus, fuiſſe illas habitu ea veſte à laicis diſtinctas, hoc idem ſacris virginibus pariter commune erat, ut adducimus ex Concilii Carthag. 4. can. 11. ita ſtatuentis: [Sanctimonialis virgo, cum ad conſecrationem ſuo Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper uſura eſt profeſſioni & ſanctimoniæ aptis.] Virginum ſacrarum habitus erant pulla veſtimenta, tunica, pallium, & cingulum, & capitis velamen: dicente Hieron. epiſt. 12. [Solent quædam cum futuram virginem ſpoponderint, pulla tunica eam induere, & parvo operire pallio.] Idemque epiſt. 8. ad Demetriadem: *Vili tunica induitur, viliori tegitur pallio*. Idem etiam ad Marcellam epiſt. 13. *Pulla tunica minus cùm humi jacuerit ſordidatur*. Et de cingulo ibid. [Cingulum laneum & tota ſimplicitate puriſſimum, quòd poſſit magis aſtringere veſtimenta quàm ſcindere.] Apud Concilium Nicænum actio. 4. Aſterius ita refert de ſancta Euphemia virgine, & martyre Chalcedonenſi: *Aſtabat virgo pulla veſte & pallio Philoſophiam profeſſa*.

2. De ſacro virginum velo ſic Tertullian. de virginib. velandis cap. 15. [Vera, & tota, & pura virginitas nihil magis timet quam ſemetipſam: etiam fœminarum oculos pati non vult, alios ipſa oculos habet, confugit ad velamen capitis quaſi ad galeam, quaſi ad clypeum, qui bonum ſuum protegat adverſus ictius tentationum, adverſus jacula ſcandalorum, adverſus ſuſpiciones & ſuſurros.] Hieronymus ad Demetriadem: [Scio ad imprecationem Pontificis flammeum virginale ſanctum operire caput.] Quo etiam loco docemur, benedictione ſolemni ſolitum ſanctificari per Epiſcopum, & ſacræ virginis capiti velamen imponi. Ambroſius lib. 3. de

virginib.

virginib. cap. 1. ſcribit de Marcellina ſorore ſua, [fuiſſe Romæ ad Sanctum Petrum, ipſo Salvatoris natali die, à Liberio Papa conſecratam virginem, cum propoſitum virginitatis ipſa veſtis mutatione ſignaſſet] Crinium in virginitatis, aut viduitatis profeſſione tonſionem, ſolemnis fuiſſe in quibusdam Eccleſiis conſuetudinis, in Syria præſertim, & Ægypto, teſtis eſt Hieronyimus epiſt. 48. Quæ tamen non ubique viguit conſuetudo, cum ſcribat Ambroſius ad Virginem lapſam, c. 8. ſolitos alibi tonderi capillos in ignominiam, & delicti pœnam, ſi lapſa virgo in pœnitentiam redacta eſſet.

3. Jam ſupereſt ut de virginum ordinationibus diſſeramus. Adhibenda diſtinctio eſt quam ſatis evidenter Leo Magnus inſinuat, epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, inquiſit. 15: inter propoſitum virginitatis cum habitu conjunctum, ſeu veſte qua virginitatem profeſſæ amiciebantur, & ipſam conſecrationem quæ à nullo alio quam ab Epiſcopo fiebat ritu ſolemni. Ex teſtimonio enim ipſius Leonis mox adducendo conſtat moris fuiſſe, ut virginitatem profeſſæ non ſtatim à veſtitu, ſed interpoſito longioris temporis intervallo conſecrarentur. Et ſanè probabile eſt à nubili ſtatim ætate, ſcilicet duodecim expletis annis, potuiſſe poſt ſpontaneam perpetuæ virginitatis profeſſionem religioſo habitu indui, dilata in aliud tempus ſolemni conſecratione. Sic enim reſcribit Epiſcopo Narbonenſi Leo Magnus. [Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, ſed ſpontaneo judicio virginitatis propoſitum atque habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias eligant, prævaricantur, etiamſi conſecratio non acceſſerit; cujus utique non fraudarentur munere ſi in propoſito permanerent.]

4. Virginum Deo palam dedicatarum duo alia diſtinguebantur genera: quædam enim in parentum ædibus cum ipſis verſabantur, cujuſmodi fuerunt Sanctæ Marcella, Euſtochium, Principia, Demetrias: aliæ in Monaſteriorum ſeptis religioſam vitam à perſonis ſæcularibus ſejunctæ degebant. Quæ primi generis erant, in communem Eccleſiam cum laicis ad ſacra vel audienda, vel percipienda conveniebant, ad deſtinatam ſexui fœmineo Templi medietatem, quæ viris inacceſſa erat: ſed tamen ſanctimoniales ejus partis locum penitiorem occupabant, Sanctuario viciniorem, laicas fœminas à tergo habentes, etiam interpoſito ſepto ſejunctas: ut ex Ambroſii epiſtola ad virginem lapſam colligitur c. 6. Aliæque in Monaſterium ſeceſſerant, ſtrictiori diſciplina & clauſura circumſepiebantur, neque ad earum ſacellum ullus laicis aut religioſis etiam perſonis externis patebat aditus: cum eſſet ſacellum ac oratorium in Parthenonis ſeu Monaſterii penetralibus intimis: Sed probatiſſimæ vitæ Sacerdos mittebatur qui Miſſam intus celebraret, & Sacramenta miniſtraret Monialibus, hac conditione ſeu præſcripta lege, ut ſacro expleto miniſterio quam primùm regrederetur. Concilium Epaonenſe ſub Hormiſda Pontifice habitum has præſcribit cautiones can. 38. [Monaſteria puellarum non niſi probatæ vitæ & ætatis provectæ, ad quaſcumque earum neceſſitates, vel miniſtrationes, permittantur intrare. Ad faciendas verò Miſſas qui ingreſſi fuerint, ſtatim exacto miniſterio regredi feſtinabunt. Aliàs autem nec Clericus, nec Monachus juvenis ullum ad puellarum congregationem habebit acceſſum, niſi hoc aut paterna, aut germana neceſſitudo probetur admittere.] Eaſdem iterant præcautiones circa Miſſam, quæ intra intima clauſtra in oratorio Monialium celebranda erant, poſteriora Epaonenſi habita Concilia ſub Leone Papa tertio, & Carolo Imperatore Magno: ſcilicet Turonenſe tertium can. 29. Cabilonenſe ſecundum can. 16. Arelatenſe ſextum can. 7. & ſub Ludovico Pio Aquiſgranenſe part. 2. can. 27. Nunc verò temporis Monialium Eccleſiæ extra clauſtra ædificantur, ut ſit externorum ad eas liber acceſſus, ſtatio autem Monialium & Chorus, ut ſint externis inacceſſibiles, clauſtris includuntur. Quod autem ſpectat ad eas virgines quæ proprias parentum ædes incolebant, illuſtre præbent exemplum tres ſancti Gregorii primi Pontificis amitæ, invicem ſorores, Tarſilla, Æmiliana, & Gorgonio virginitatis voto Deo conſecratæ, de quibus ita idem S. Greg. hæc teſtatur homil. 8. in Evang. [Uno omnes ardore converſæ, uno eodemque tempore SACRATÆ SUNT ſub diſtrictione regulari degentes, in domo propria ſocialem vitam ducebant.]

5. Conſecrabantur ab Epiſcopo Virgines, per manus impoſitionem, & capitis benedictum velamen, non niſi ab anno ætatis quadrageſimo, & ut in diſſertatione ſuperiori declaratum eſt, juxta præſcriptum Conciliorum Chalcedonenſis, Charthaginenſis, ſeu potiùs Agathenſis, Quiniſexti, & Novellæ Majoriani Auguſti. Obſervandum tamen Concilio Carthaginenſi tertio can. 4. affigi Diaconorum ordinationem, & virginum conſecrationem anno ætatis 25. Qui Canon habetur apud Gratianum c. placuit ut ante annos. diſt. 7. Concilium iſtud dico, non ſecundum, ut volunt Baronius & Binius, ſed verè tertium, ut probat Labbæus. Et iſto quidem ſpeciali jure Africanæ utebantur Eccleſiæ Virginum conſecrationis ab anno 25. Nam ſecundum Milevitanum Concilium hoc idem jus conſtituit, eamdemque præſcribit ætatem ad accipiendum virgineum flammeum: quin etiam plures allegat cauſas ob quas tempus iſtud præveniri conveniat. Sic enim ejus can. 26. ſancitur: [Item placuit, ut quicumque Epiſcoporum, neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis (cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur; vel ſi aliquo etiam mortis ſcrupulo periculoſo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet) velaverit Virginem intra viginti quinque annos ætatis, non ei obſit Concilium quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt.] Qui canon iiſdem repetitur verbis in Concilio Africano can. 93. & in decreto Ivonis lib. 3. Citatus pariter in Concilio Turonenſi ſecundo can. 20. anni 567. Cum etiam in Concilio Arelatenſi ſecundo can. 32. excommunicatione feriat puellas quæ ſe Deo devoverunt; *& poſt annum 25. ad terrenas nuptias ſponte tranſierunt*, argumento eſt in Gallicanis Eccleſiis conſecrationem Virginum eodem ætatis anno fieri ſolitam, ſicut in Eccleſiis paſſim Africæ. Nam eadem pariter decernitur ætas in virginum ſolemni ordinatione, in Capitulari Aquiſgranenſi ſub Carolo Magno. Quinetiam in Græcis Eccleſiis minor ad conſecrationem hujuſmodi aliquando conceſſa fuit ætas: Sanctus enim Doctor Baſilius, in canonica & receptiſſima ad Amphilochium epiſtola, can. 18. ad eam ordinationem Virginum non amplius exigit quàm ſexdecim completos annos. Quam eamdem deſignavit Tridentinum ſacrum Concilium ad regularem utriuſque ſexus profeſſionem. Synodus Trullana Quiniſexta can. 40. jubet ut præſcripto S. Baſilii Virgines nullæ ante XVII. annum velentur.

DISSERTATIO IV.

De Ritibus olim Baptiſmo adhiberi ſolitis.

1. Baptiſmi tractatio aliis quibuſcunque Sacramentis præmittenda eſt, cum ſit & reliquorum Sacramentorum janua, & ad ipſam Chriſti Eccleſiam neceſſaria introductio; nec ſine illo haberi poſſit animæ ſalus, atteſtante ſalutis omnis auctore Chriſto Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Eſt quippe baptiſmus nativitas ad ſupernaturalem vitam omniſque ſanctitatis primordium, & fons, ab æterna morte traductio ad deiformem æternamque vitam. Adeò ut Gregorius Nazianzenus, or. 4. ad ſanctum Baptiſmum, non dubitet iſtud tam neceſſarium & ſaluberrimum myſterium proclamare: Τῶν θεῶ δώρων τὸ κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον. *Donorum omnium Dei pulcherimum & magnificentiſſimum.*

2. Quæcunque nunc cæremoniæ Baptiſmo adhibentur, eædem omnes apud priora Eccleſiæ ſæcula uſitatæ fuerunt catechiſmi, exorciſmi, inſufflationes, unctiones verticis, ſcapularum, & pectoris: quarum myſteria ab antiquis Patribus exponuntur; præſertim à Tertulliano tract. de Bapiſmo, adverſus Quintillam; & à Cyrillo Hyeroſolimitano in catecheſibus. Illinebantur pariter, ſicut nunc, oleo ſacro neophytorum aures & nares: quem ritum pulcherrimo ſermone Auguſtinus elucidat, ut per hoc ſinguli fidelium admoneantur, aures quidem eloquiis pernicioſis occludere, atque ad excipiendum bonum Chriſti odorem nares animi aperire, ut cum ſacra ſponſa poſt fragrantiam unguentorum ejus curramus, quandiu vita noſtra reſpirabit. Quæ tamen olim oleo

oleo liniebantur baptizandorum aures & nares,nunc ſaliva.

3. Aſpirantes ad Baptiſmum, qui Catechumeni vocabantur, in duplici erant differentia, audientium ſcilicet & competentium. Circa competentes præcipua verſabatur Sacerdotum cura: jam enim ſufficienter fidei myſteriis imbuti, ſcriptiſque eorum nominibus, preparabantur omni pietatis & pœnitentiæ diſpoſitione ad Sacramentum ſuſcipiendum, & ad ſingulos ritus, & ad interrogata reſponſiones ritè obeundas. Ad hos diriguntur Auguſtini ſermones inſcripti *ad competentes*. Cœterorum, qui auditores dicebantur, differebatur Baptiſmus ad tempora remotiora.

4. Licet autem Apoſtolica traditione receptum eſſet, ut infantes baptizarentur ſecluſo etiam vitę periculo, hoc tamen fiebat invito admodum Tertulliano, atque etiam vituperante: ſed futili prorſus & inani argumento, dum c. 18. de Baptiſmo ita conqueritur: *Cur feſtinat innocens ætas ad remiſſionem peccatorum?* Perinde ac ſi autor iſtę Pelagio pręcurrere, illiuſque heresim peccati originis impugnatricem prevertere ſtuduiſſet. Tunc verò nulla precedebat catecheſis, & miniſtri aſſumebantur ac ſponſores qui pro puero baptizando reſponderent conceptis verbis. Tempora baptiſmo, citra neceſſitatis caſus, pręfinita erant ſabbatis Paſcha & Pentecoſten pręcedentibus, ut ſtatuit Papa Siricius epiſt. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum c. 2. Leo Magnus epiſt. 4. & 80. Gelaſius epiſt. 1. cap. 12. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in ſanctum Baptiſma: in qua tertium preterea diem aſſignat Epiphaniam: ſed iſtud ad localem quandam conſuetudinem pertinebat. Et Tertullianus diverſique veteres canones diem excludunt Epiphanię ab hoc Sacramento, ſolaque duo Sabbata commemorata huic muneri aſſignant.

5. Præmittebatur adultorum Baptiſmo peccatorum omnium ſecundum diſtinctas ſpecies ad aurem Sacerdotis confeſſio quæ Græcis Exomologeſis dicitur. Non enim pudori parcebatur, qui nullus fuiſſet in generali & publica peccatorum confeſſione, qualem edit Sacerdos ſacram miſſam inchoans. Huius rei teſtes ſunt omni exceptione majores Tertull. l. 6. de Baptiſmo cap. ult. [Ingreſſuros Baptiſmum (inquit) orationibus crebris, jejuniis, & geniculationibus, & pervigiliis orare oportet, & cum confeſſione omnium retrò delictorum, ut exponant etiam Baptiſmum Joannis; tingebantur, inquit, confitentes delicta ſua. Nobis gratulandum eſt, ſi non publicè confitemur iniquitates aut turpitudines noſtras.] Hæc Tertull. Quod idem teſtatur Cyrillus Jeroſol. cathech. 1. Greg. etiam Nazianz. orat. 40. in ſanctum Baptiſma, cujus iſta ſunt verba: μὴ ἀπαξιώσῃς ἐξαγορεῦσαί σου τὴν ἁμαρτίαν, εἰδὼς ὅπως Ἰωάννης ἐβάπτιζεν, ἵνα διὰ τῆς αἰσχύνης τῆς ἐνταῦθα φύγῃς ὄνειδος τῆς ἐκεῖσε κολάσεως. καὶ δείξῃς ὅτι τὴν ἁμαρτίαν ὄντως μεμίσηκας παραδειγματίσας αὐτὴν. καὶ θριαμβεύσας ὡς ἀξίαν ὕβρεως. [Ne peccatum tuum confiteri grave ducas ſciens quo pacto Joannes baptizaverit, ut per iſtius vitæ pudorem, alterius vitæ ignominiam devites, notumque facias te ſeriò atque ex animo peccatum odiſſe ac deteſtari, dum illud tanquam contumelia dignum traducis, deque eo triumphum agis.]

6. Immediatè ante Baptiſmum denudabantur intra baptiſterium catechumeni, viri à Diaconis, fœminæ à Diaconiſſis; atque quaſi Chriſti athletæ inungebantur ab hierarcha in tribus corporis locis, ut ſcribit Dionyſius Eccl. Hierar. c. [illegible] Quod intellige in vertice, in pectore, atque inter humeros: quam unctionem reliqui miniſtri proſequebantur per totum corpus, Diaconi videlicet in viris, Diaconiſſæ in fœminis. Idem confirmat Cyrill. Jeroſol. catech. myſtagog. 2. dicens: εἶτα ἀποδυθέντες ἐλαίῳ ἠλείφεσθε ἐπορκιστῷ ἀπ' ἄκρων τριχῶν ἕως τῶν κάτω. *Deinde veſtibus exuti oleo exorciſato uncti eſtis à ſummis capillis uſque ad infima corporis.* Severus pretereà Alexandr. tract. de Baptiſmo, hæc ait: [Educit baptizator baptizatum de medio aquarum, & dat eum ſuſceptori ſuo, & ungit omnia membra ejus, & manus, & pedes & nares, tum demum induitur ſuis veſtimentis.]

7. Ritus baptizandi antiquiſſimus & communis erat per trinam immerſionem, quam indicat Apoſtolus Rom. 6. [Conſepulti enim ſumus cum Chriſto per baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudinis mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus.] Eadem ferè repetit, & commemorat, Coloſ. 3. Quamvis ergo immerſio plus haberet incommodi, & pudoris, quia tamen plus habebat myſterii ob Dominicę mortis, ſepulturę, & reſurrectionis conformitatem, ac ſimilitudinem majorem, erat in ordinario Eccleſię primitivę uſu; neque adhibebatur infuſionis ritus niſi erga periculoſè ęgrotantes. Nunc verò major habetur incommodorum corporis, atque pudoris ratio, ſimulque amovendarum tentationis illecebrarum, adeò ut ritus immerſionis jam ubique propemodum exoleverit.

8. Hincmarus Rhemenſis Metropolites in ſua ad Preſbyteros epiſtola de Baptiſmo, meminit ſalis quod in os baptiſandi ſolet ingeri ut catechumeni putrida & fluxa peccata ſale, quod eſt ſapientię ſymbolum ac hieroglyphicum, munere divino mundentur. Catechumenis etiam auditoribus necdum competentibus pro ſacramento guſtandum prebere conſueverat Eccleſia in communionis indicium. Id atteſtatur Concilium Carthaginenſe III. can. 1. v. ita ſtatuens: [Placuit ut etiam per ſolemniſſimos Paſchales dies Sacramentum Cathecumenis non detur niſi ſolitum ſal: quia ſi fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari.] Ibi eulogię ſacramenti nomine honeſtantur, qui catechumenis tribuebantur in ſignum pacis ac benevolentię & communionis per fidem. Quò ſpectat iſtud Auguſt. teſtimonium lib. de peccatorum meritis & remiſſ. cap. 6. [Id quod accipiunt catechumeni, quamvis non ſit corpus Chriſti, ſanctum eſt tamen, & ſanctius quam cibi quibus alimur, quia eſt Sacramentum, cum ſit ſacrę rei ſignum aliquod.]

9. Altera baptiſmi cęremonia ipſa eſt linitio qua aures & nares ſaliva perfunduntur à miniſtro baptiſmi, ut quemadmodum cęcus in Evangelio Marci cap. 7. luto è terra cum ſaliva Chriſti commiſto lumen luſtret. De hoc ritu hęc perhibet S. Ambroſius lib. 1. de Sacramen. capite 1. *Quid egimus Sabbatho? nempe apertionem qua myſteria celebrata ſunt apertionis, quando tibi aures Sacerdos tetigit & nares. Quod ſignificat in Evangelio Dominus noſter Jeſus Chriſtus quum ei oblatus eſſet ſurdus & mutus, & tetigit aures & os ejus: aures quia ſurdus erat & os quia mutus: & ait Ephpheta quod hebraicum verbum eſt, & dicitur adaperire, quia mutus erat os tetigit. Quare nares? ut bonum ordinem accipias pietatis æternæ, ut dicas, Chriſti bonus odor ſumus: Quemadmodum dicit ſanctus Apoſtolus 2. Cor. 1. & ſit in te fidei & devotionis plena fragrantia.*

10. Solemni Baptiſmo duo alia ut plurimùm Sacramenta jungebantur Euchariſtia & Confirmatio: ut liquet ex Tertulliano, Cypriano, Cyrillo Jeroſolymitano, Ambroſio, & Chryſoſtomi ad Innocentium Papam epiſtolis, facinus enarrantibus quod acciderat intra baptiſterium, quando eruptione militum Chriſti ſanguis præparatus ad neophytorum communionem effuſus eſt, exutæque ad baptiſmum fœminæ gravis contumeliæ diſcrimen ſubierunt. Albinus Flaccus, ſive Alcuinus, qui ſub finem octavi ſæculi floruit, lib. de divinis Officiis, cap. de Sabbato ſancti Paſchæ, hęc ſcribit: *Ipſis etiam infantibus tria uno die conferri Sacramenta, atque poſt trinam immerſionem ubi præſens eſt Epiſcopus, chriſmari ad Confirmationem, & mox ſacra Euchariſtia refici.* Hoc tamen diſtrictè admonet, ne lactentur infantes antequam communicaverint.

11. Teſtes ſunt Tertullianus de Corona militis c. 3. & Hieronymus in Dialogo adverſus Luciferianos, moris fuiſſe, ut recens batizatis exhiberetur lactis & mellis deguſtatio. Quo ritu myſticè ſignificabatur hac ſpirituali ad cœleſtem vitam nativitate, quaſi modò genitos infantes debere nos ad innocentiam & morum ſimplicitatem reformare, ut ibidem Hieronymus exponit. Quæ eadem res indicatur per veſtem candidam, qua induebantur qui de aquis baptiſmi emerſerant.

12. Conſuetudo Mediolani, aliiſque quibuſdam in locis non tamen Romæ, invaluerat, ut Epiſcopus linteo ſuccinctus, baptizandorum pedes ablueret, antequam ad fontem deducerentur. Id teſtatur Ambroſius lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. & lib. de his qui myſteriis initiantur, cap. 48. Ejuſdem meminit pariter Auguſtinus epiſt. 118. ad Januarium in fin. Quem morem abrogat in Hiſpaniis Concilium Illiberritanum can. 48. dicens: *Nec pedes eorum qui baptizantur lavandi ſunt à ſacerdotibus aut Clericis.*

13. Quod de Chriſti Salvatoris baptiſmo enunciaverat

S. Præ-

S. Præcurſor Joannes Baptiſta Matth. 3. *Ille vos baptizabit Spiritu ſancto & igne*, craſſo intellectu & pingui minerva concipientes quidam hæretici dicti Seleuciani quos memorat S. Auguſt. lib. de hæreſib. ab Quod vult deum hære. 59. nullam in ſuo baptiſmo adhibebant aquam, ſed tantummodo ignem qui metaphorice ſanctum exprimit Spiritum: quia quæ corporaliter ignis operari ſolet, eadem exequitur in animo divinus Spiritus: illuſtrat namque mentem, peccata pravoſque habitus abſumit, ſacrumque inſpirat charitatis ardorem. Ideoque ſæpius ſub ſpecie ignis legitur apparuiſſe,

DISSERTATIO V.

De veteribus in ſacroſancta Euchariſtia ſolitis adhiberi ritibus.

1. EORUM quam plurimi obſoleverunt, vel à recentioribus Eccleſiæ Canonibus in melius commutati ſunt. In primis perſpicuum eſt divinam Euchariſtiam primis quinque integris ſæculis in manus etiam laicorum dari ſolitam fuiſſe: quibus liberum erat eandem in proprios lares deferre, & privatim aſſervare; D. Cyprianus, tract. de lapſis, multa colligit exempla eorum qui Sacramentum iſtud indignis manibus acceptum, nec minore indignitate penes ſe cuſtoditum, ſenſerunt ſibi exitiale, divinamque ſuæ temeritatis ultionem ſunt experti. At verò miraculoſa beneficia iis collata, qui ad hoc Sacramentum privatim aſſervatum pia devotione recurrerunt, ut de aliis ſileam, de ſorore ſua Gorgonia Gregorius Nazianzenus, & de Satyro fratre ſuo Ambroſius, ſingulis quiſque orationibus in ipſorum funere habitis retulerunt. Gorgoniam à gravi, qua premebatur, ægritudine, effuſis coram Sacramento precibus, quod illa in privato conſervabat oratorio, liberatam. Satyrum verò in naufragio à fluctibus in quos ille ſe conjecerat ereptum, atque in locum tutum mirificè tranſlatum, eò quòd ſacratiſſimam Euchariſtiam orario involutam, ſibi ad collum alligari curaſſet. Similem nunciat eventum ſuo tempore accidiſſe Gregorius Papa Magnus, lib. 3. Dialogorum c. 36. de Maximiano, ejuſque Sodalibus, qui in naufragio conſtituti, ſacram quam ſupra ſe gerebant Euchariſtiam ore devotiſſimè ſumpſerunt, ejuſque virtute ad littus delati ſunt. Denique Baſilius in ſua ad Cæſariam Patriciam epiſtola ſic ſcribit. Aliquem verò manu propria ſumere Euchariſtiam ubi non eſt Sacerdos minime grave eſſe, ſupervacaneum eſt oſtendere; propterea quòd res ipſa longa conſuetudine probetur. Omnes enim qui ſunt in deſertis Monachi, ubi non eſt Sacerdos, illic habentes communionem ex ſeipſis illam ſumunt. Alexandriæ autem, & in Ægypto, unuſquiſque ex laicis qui illic degunt, maxima ex parte communionem habent domi. Poſtquam verò compertum in Hiſpania fuit Priſcillianiſtas hæreticos per immane ſacrilegium ſacratiſſima Euchariſtia in magicis præſtigiis abuti: Concilium Toletanum primum anno 405. & Cæſarauguſtanum can. 3. juſſerunt acceptam Euchariſtiam in ipſa Eccleſia per communionem abſumi. At extra Hiſpaniam, quò ſe hæreſis hæc non extenderat, priſtina etiam conſuetudo & libertas perdurarunt.

2. Synodus Quiniſexta, ineunte octavo ſeculo habita, nimirum anno 707 non permittit communicantes Euchariſtiam aliquo vaſculo, quantumvis pretioſo, ſed manibus in crucis figuram conformatis excipere. Hoc idem ſuadet Cyrillus Hieroſolymitan. Catech. Myſtag. 5. Eumdem veterem, communemque ritum commemorat Chryſoſtom. lib. 3. de Sacerdotio; μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος ταῖς ἀπάντων χερσὶ κατέχεται. *Qui cum Patre ſurſum ſedet omnium manibus continetur*. Alicubi tamen fœminæ divinum Sacramentum linteamine excipiebant, ut docet Auguſtinus ſerm. 252. Maximus martyr, & Monothelitarum debellator, admonet communicaturos viros, ut priùs manus abluant, quibus ſunt Sacramentum excepturi: at verò fœminas ut mundiſſima linteamina deferant, ſupra quæ à Sacerdote corpus Chriſti deponatur inter earum manus. Denique Antiſiodorenſe Concilium anni 578. ſtatuit can. 36. *Non licet mulieri Euchariſtiam nuda manu accipere*. Deinde can. 42. *Ut unaquæque mulier quando communicat, Dominicale ſuum habeat. Quod ſi quæ non habuerit, uſque in alium diem Dominicum non communicet*. Illud ipſum eſt quod admonet Auguſtinus dicto ſerm. 252. de tempo. *Omnes mulieres nitida exhibeant linteamina ubi corpus Chriſti excipiant*

3. Infantibus etiam lactantibus ab ipſis Eccleſiæ incunabulis adminiſtrabatur Euchariſtia, eorumque infundebatur ori Chriſti ſanguis de ſacro Calice. Cujuſmodi refert Cyprianus exemplum inſigne, tract. de lapſis; de puellula recens nata quam parentes Chriſtiani perſecutionem fugientes nutricis curæ commiſerant: illis abſentibus, gentiles puellulam idolis initiarunt, rei quæ gerebatur inſciam, rationiſque prorſus impotem, quam necdum valentem quidquam cibi deglutire vino potarunt idolis oblato: paulò poſt, ſedata tantiſper procella perſecutionis, parentes puellam ad ſe reverſi recipiunt, atque ad ſacram Synaxim offerunt, quæ cum nondũ obfirmatis gengivis ſolius alimenti liquidi capax eſſet, offertur ei a Diacono Dominicus de calice ſanguis, illa verò toto corpuſculo violenter commota, omni nixu reluctatur: ſed tandem majore vi gerularum cedere coacta, liquorem ingeſtum invita tranſmiſit in ſtomachum, ſed mox evomuit. Communionis Euchariſticæ infantium meminit Auguſtinus ep. 107. ad Vitalem ſic dicens: *Scimus parvulos ſecundum ea quæ per corpus geſſerunt recepturos vel bonum vel malum. Unde & ipſi, ſicut dixi, ſi in illa parva ætate moriuntur, utique ſecundum ea quæ per corpus geſſerunt, id eſt, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda & ora geſtantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati vel non baptizati ſunt, quando carnem Chriſti manducaverunt vel non manducaverunt, quando & ſanguinem biberunt vel non biberunt, ſecundum hæc ergo quæ per corpus geſſerunt judicabuntur*. Hactenus Auguſtinus.

4. Nicænæ Synodi prioris Canon Arabicus 10. ita ſancit, *Nati benedictionem accipiant ſecundùm Eccleſiæ legem, & conſtitutionem, nimirum, poſt quadrageſimum à nativitate diem nec ultra hoc tempus differendum eſt: ſed baptizentur & Chriſtiani efficiantur ſine ulla cunctatione ut ſacram ſuſcipiant Euchariſtiam, & edant panem, & vinum bibant, quæ ſunt caro & ſanguis Domini, & Dei noſtri Jeſu Chriſti*. His accedat ſancti Paulini teſtimonium, qui epiſt. 12. ad Severum, verſus commemorat à ſe conditos, quos in baſilicæ Nolanæ baptiſterio capitalibus ſcribi voluit literis.

Inde parens ſacra ducit de fonte Sacerdos
Infantes niveos corpore, corde, habitu:
Circumdanſque rudes feſtis altaribus agnos,
Cruda ſalutiferis imbuit ora cibis.

5. Idipſum fuiſſe in Gallia uſu receptum tempore ipſo Hugonis Victorini, Roſweidus in hunc Paulini locum annotat producens ipſius Hugonis verba iſta, lib. 1. de cæremoniis Eccleſiaſticis cap. 20. *Pueris recens natis idem Sacramentum in ſpecie ſanguinis eſt miniſtrandum, digito Sacerdotis; quia tales naturaliter ſugere poſſunt*. Citat Hugo ibidem verba quædam ex Auguſtino lib. 1. contra duas epiſt. Pelag. c. 22. Verùm illo Auguſtini loco nihil hac de re legitur. Sufficiat ergo locus Auguſtini paulò antè adductus ex ejuſdem ad Vitalem epiſt. 107. Abraham Echellen. Maronita, rituum Orientalium peritiſſimus, in ſuis ad Nicænos Canones Arabicos obſervationibus, fidem facit, hunc in multis Orientis regionibus vigere morem infantes communicandi, ut intinctum ſacro ſanguini digitum Sacerdos infanti exugendum præbeat. Sed tractationem iſtam claudat Tridentini Concili decretum ſeſſ. 21. cap. 4. *Denique eadem ſacroſancta Synodus docet parvulos uſu rationis carentes nulla obligari neceſſitate ad Sacramentalem Euchariſtiæ communionem: ſiquidem per Baptiſmi lavacrum regenerati, & Chriſto incorporati adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non poſſunt. Neque ideo tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis ſervavit aliquando: Ut enim ſanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam, pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe ſine controverſia credendum eſt*. Porrò ex utroque jam commemorato veteri ritu porrigendi Euchariſtiam laicis ipſis, domum ſi luberet deferendam, ſub ſola panis ſpecie; itemque tenellos infantes communicandi ſub ſola ſpecie vini, hoc dilucidè conſtat, poſſe fidelem populum ſub unica ſpecie communicare.

6. Fuiſſe inſuper receptiſſimam Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ conſuetudinem iſtam legimus apud Evagrium, lib. 4. hiſt. Eccl. cap. 36. pueros ex ſcholis accerſendi, ad comedendas Euchariſtiæ particulas, quæ de populi communione ſupererant, ne ſitu corrumperentur Qua occaſione miraculum narrat inſignè nati ex parentibus Judæis pueri, qui cum ſcholæ ſodalibus accitus de Sacramento ſimul comederat. Quod ubi pater reſcivit tanto exarſit furore, ut innocentem ac ſimplicem puerum in fornacem accenſam

conjecerit. Mater ſceleris paterni inſcia puerum aliquot dies flebiliter conquiſivit, qui tamen auditis ejulatibus maternis è fornace reſpondit. Ad ſtupefactæ matris diligentiam recluſo fornacis oſtio, puer inſtar trium Hebræorum puerorum veterum in Babylonicam fornacem conjectorum viſus eſt in mediis ignibus incolumis & illæſus: indeque eductus narravit ſe à parte in ignes truſum, à divina eximiaque quadam matrona exceptum, ejuſque pallio circumfuſum non ſenſiſſe flammarum ardorem. Quin etiam ne fame moleſtaretur, ſubminiſtratum ab eadem fuiſſe cibum & potum. Puer liberatus unà cum converſa matre ingenti populi concurſu, & celebritate, initiatus eſt baptiſmo. Pater autem obſtinatiſſimus damnante Juſtiniano Auguſto ob admiſſum in filium ſcelus affixus eſt cruci.

7. Ab ipſis Romanæ Cathedræ primordiis, ad ſignificandam omnium orbis Eccleſiarum conſenſionem & communionem cum Romana indivulſam, conſuetudo viguit, ut Romanus Epiſcopus ſacram per internuncios mitteret ad cœteros Epiſcopos Euchariſtiam, qui cum Romana Eccleſia & Apoſtolica Cathedra communionem & obſervantiam religioſè colebant. Id conſtat certiſſimo Irenæi Lugdunenſis teſtimonio, quod de ejuſdem ad Victorem Romæ Pontificem epiſtola refert Euſebius lib. 5. hiſt. Eccl. c. 24. Cum enim ſtatuiſſet Victor nonnullas Aſiæ Eccleſias à communione fidelium reſcindere hac de cauſa, quia in celebratione feſti paſchalis ab aliis omnibus diſſidebant: Irenæus pacis juxta nomen ſuum ſtudioſiſſimus, ut Victorem ab iſto conatu dimoveret, exemplum adducit præceſſorum Pontificum, quibus ſolemnis erat conſuetudo mittendi ad Aſianos, ſicut & ad alios Epiſcopos, ſacram Euchariſtiam, ad Catholicæ communionis ac ſocietatis pignus, & mutuæ dilectionis indicium.

8. Mos item in Romana Eccleſia olim invaluit, ut in communione Euchariſtica vinum, in quod pars aliqua ſacratiſſimi Sanguinis ex myſtico calice infuſa fuerat, populo ſubminiſtraretur, loco Sanguinis: ſic enim loquitur Ordo Romanus ex Alcuini libris, in quibus allegatur proculdubio antiquior ipſomet Alcuinò, ſub finem tituli de officio Miſſæ: *Sed ipſe Pontifex confirmatur* (hoc eſt communicat) *ab Archidiacono, in calice ſancto, de quo parum refundit Archidiaconus in majorem calicem, ſeu ſcyphum quem tenet Acolythus, ut ex eodem ſacro vaſe confirmetur* (id eſt communicet) *populus: quia vinum etiam non conſecratum, ſed ſanguine Domini commixtum ſanctificatur per omnem modum*. Ita liber Ordinis Romani.

9. In eadem Romana Eccleſia, conſuetudine receptum fuit, ut Epiſcopus à Romano Papa conſecratus communicaret ſuper altari, quo die conſecrabatur, de parte ſacræ hoſtiæ quam ei Papa conſecrator porrexerat. De reliquis autem ejuſdem hoſtiæ partibus per inſequentes quadraginta dies communicabat novus Epiſcopus, dieque quadrageſimo perficiebatur totius hoſtiæ conſummatio, ut Alcuinus tradit de divinis Officiis, tit. Qualiter Epiſcopus ordinetur in Romana Eccleſia. Simili ritu Eccleſia Senonenſis uſa diu fuit, cum ſeptem ſibi ſuffraganeis Eccleſiis Cathedralibus, ut fidem facit Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus ep. 2. ad Finardum: *Noſtri enim Epiſcopi Provinciales in hujuſmodi ritum omnes conſentiunt*. Ordinatus itaque in Sacerdotium de manu ordinantis hoſtiam ſacram ſumebat; cujus partem quotidie ad altare conſumere tenebatur, donec integra hoſtia quadrageſ. die demum conſumeretur. Atque hujus particularis ritus myſticas rationes Autor ibidem proſequitur.

10. Inoleverat variis in locis conſuetudo, ut etiam mortuis fidelibus Euchariſtia daretur. Sed hoc diſtrictè prohibet Concilium Carthaginenſe tertium, circa tempora Siricii congregatum, can. 6. Prætereàque Hipponenſe can. 5. Item Antiſiodorenſe anni 578. can. 12. Pariterque Synodus in Trullo Quiniſexta can. 83. Refert tamen S. Gregorius Papa lib. 2. Dialogor. c. 24. Sanctum Abbatem Benedictum viris quibuſdam in manus tradidiſſe corpus Domini, ut collocarent ſuper cadaveris pectus, quod bis terræ ſepultum, terra ipſa bis ejecerat: ſed tertiò ſepultum cum Euchariſtia ad pectus terra ſinu ſuo continuit. Ex Dionyſii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epiſtola refert Euſebius lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 44. felicem è vita exitum ſenis Serapionis Ægyptii, qui per infirmitatem perſecutione ſæviente Idolis ſacrificaverat, & mox facti ſui pœnitens reconciliationem, quam multis gemitibus ab Eccleſia poſtulabat, ob delicti gravitatem non potuerat obtinere. Hic in gravem delapſus ægritudinem triduo jacuit ſenſibus & voce deſtitutus. Quarto die pauliſper relevatus, accerſito nepote rogat, ut Sacerdotem à quo reconcilietur, adducat. Quia verò Dionyſius Epiſcopus mandaverat, ut quicumque pœnitentes in vitæ diſcrimen adducti ſine mora reconciliarentur, Sacerdos cum ipſe quoque morbo decumberet, puero exiguam Euchariſtiæ partem dedit mandavitque ut ægrotum Serapionem conveniens, madefactam in os infunderet illius: Serapion voce & ſenſu pauliſper recuperatis dixit: *Veniſti fili? quamvis presbyter non potuerit advenire, id præſta quod tibi in mandatis dedit, & dimitte me in pace diſcedere*. Puer madefactum Sacramentum in os ſenis ingeſſit, quod ut ille in ſtomachum dimiſit, ſpiritum Deo reddidit. Hic obſerva, urgente neceſſitate, cum neque Sacerdos, neque Diaconus præſto eſſet, adhibitum pueri miniſterium ad impertiendam Euchariſticam communionem, contra Canonum ſacrorum præſcripta.

11. Mos quoque multis in locis invaluerat, ut ſacra Euchariſtia ſanguine Chriſti madefacta & intincta communicantibus porrigeretur. Id verò fieri deinceps vetuit Julius Papa, in epiſt. ad Epiſcopos Ægypti, quæ refertur cap. cum omne, de conſecrat. diſtinct. 2. & Concilium Bracarenſe quartum anni 675. canon. 1. Qui tamen ritus alicubi etiam propagatus ad uſque undecimi ſæculi finem. Hildebertus enim qui tunc florebat, Cenomanenſis primum Epiſcopus, deinde Turonenſis Archiepiſcopus epiſt. 64. admonet Abbatem de conſuetudine ex ejus Monaſterio eliminanda, qua communio Monachis præbebatur in intincta hoſtia.

12. Sanctus Lucianus Presbyter, cum Nicomediæ ſub immani perſecutione Diocletiani detineretur in carcere ſupinus jacens & humi colligatus; eum verò Chriſtiani circumdarent triſtes, quia eis non licebat Sacro intereſſe, vel communicare, ſolemni qui tunc occurrebat Epiphaniæ die, ipſe vim præ animi devotione profundens lacrymarum, petiit ſacra ſymbola ſuo nudo pectori ſuperimponi divino amore flagranti, quo perinde ac altari uſus, rem divinam fecit, ſeque & circunſtantes fideles poſt peractam conſecrationem, fuſaſque ſolemnes preces, communione divina refecit, & aliquanto poſt expiravit. Martyris hujus breviter meminit Euſebius lib. hiſt. Eccl. 8. c. 13. & lib. 9. c. 6. ſed fuſius ejus hiſtoriam proſequitur Simeon Metaphraſtes Extat Chryſoſtomi de ſancto martyre Luciano panegyricus ſermo, quem ait fame necatum à gentilibus, cum non alios cibos quam idolis oblatos aut immolatos ad tentationem illi apponerent manducandos. Hanc orationem conſtat ex ipſius textu fuiſſe poſtridie feſti Epiphaniæ pronunciatam, quæ dici circunſtantia Metaphraſtis narrationem firmat. His factum adjungendum Theodoriti Cyri in Palæſtina Epiſcopi, qui ſola motus voluntate piis indulgendi deſideriis anachoritæ Maris, qui ſponte incluſus pedem de ſua cellula jam inde à multis annis non extulerat, divina myſteria intra eam cellam celebravit, uſus altari non alio quàm manibus ſibi aſtantium Diaconorum expanſis, ut idem de ſe refert Theodoritus in religioſa quam edidit Hiſtoria.

13. Exemplum ſimile pari dignum admiratione quod refert S. Gregorius Nazianzenus in orat. funebri parentis ſibi cognominis Gregorii, pariter Antiſtitis Nazianzeni, duobus præcedentibus adjungendum duxi. Senior ille Nazianzenus Gregorius graviſſima decumbebat ægritudine citra omnem ſpem recuperandæ ſalutis, univerſis enim viribus exhauſtis eò redactus erat ut vix extremos traheret anhelitus. Supervenerat nox illa ſacratiſſima quæ Chriſti reſurrectionem præcedit, quam populus unà cum Clero ſacris cantibus & hymnis in cathedrali baſilica peragebat. Ægrotans verò Epiſcopus unum ex aſſidentibus lecto famulis, tenui utcunque voce poterat, accivit, veſtemque expoſcit. Ille adjuvantibus conſervis languidum ſenem induit, brachiiſque vacillantem ſuſtentat: qui egreſſus lecto inter ſuſtentantium brachia abſque ullo altari, intra idem conclave ſacrà myſteria confecit, & quam conſecerat Euchariſtiâ ore ſumpſit: prolataque quaſi ad populum benedictione in lectum elatus eſt, placideque ſomnum cepit, ſomno tranſacto cibo exiguo refectus eſt, febre ſolutus poſtquam experrectus eſt. Id admirabile factum ſanctus ejus filius hiſce verbis exprimit, τὰς παρειμένας χεῖρας εἰς εὐχὴν σχηματίσας, συντελεῖ προθύμως, ἢ προτελεῖ τῷ λαῷ τὰ μυστήρια, ῥήμασι μὲν ὀλίγοις καὶ ὅσοις ἐσθένει, διανοίᾳ δὲ ὡς ἐμοὶ δοκεῖ καὶ λίαν τελειοτάτῃ. ὢ τοῦ θαύματος· ἄνευ βήματος ἐπὶ βήματος, ἄνευ θυσιαστηρίου θύτης, ἱερεὺς πόρρω τῶν τελουμένων. *Fractis ac debilitatis manibus ad orationem compoſitis, alacri animo cum populo vel ante populum myſteria peragit, paucis quidem &*

quibus

quibus poterat verbis, mente autem, ut mihi videtur, per quam integra. Rem miram! ſine ſacrario in ſacrario, ſine altari ſacrificus. Id ita geſtum divini Spiritus motioni attribuit ejus filius Gregorius dicens καὶ ταῦτα πάντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος. *Atque ita in eo operabatur Spiritus ſanctus.* Idque ſatis arguit miraculum derepente recuperatæ antea deſperatæ ſalutis momento inexpectato inſtauratæ.

DISSERTATIO VI.

De Agapis.

1. AB Apoſtolicis uſque temporibus Agaparum ducuntur initia. Harum quippe aperte Paulus meminit, & qui in eas irrepſerant abuſus Corinthiis in prima ad ipſos epiſtola exprobrat. Cum enim hac intentione inſtitutæ eſſent, ut intra Eccleſiam, poſt participatam Euchariſtiam, qui convenerant fideles, pauperes ſimul & divites, quaſi fratres iiſdem appoſitis cibis promiſcuè veſcerentur, quas ſoli divites propriis impenſis in commune conferebant, ut docet Chryſoſtomus in 1. Cor. 11. ſecus tamen res peragebantur. Qui enim ſumptus præbebant, intemperanter veſcebantur, pauperibus excluſis, quibus conferendi facultas non ſuppetebat. Idcirco expoſtulat Apoſtolus, *Convenientibus vobis in unum jam non eſt Dominicam cœnam manducare: unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum, & alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Eccleſiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent.*

2. De Agapis quales eſſent, aut ut in illis Chriſtiani ſe gererent, Romanum Senatum his verbis inſtruit Tertullianus Apologet. cap. 36. *Cœna noſtra de nomine rationem ſui oſtendit. Vocatur enim* ἀγάπη *id quod eſt penes Græcos Dilectio. Quantiſcunque ſumptibus conſtet, lucrum eſt pietatis nomine facere ſumptum: ſi quidem inopes quoque refrigerio iſto juvamus.* Et paucis interjectis: *Nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit, non prius diſcumbitur quam oratio ad Deum prægustetur. Editur quantum eſurientes cupiunt, bibitur quantum pudicis eſt utile: ita ſaturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe; ita fabulantur ut qui ſciant, Dominum audire. Oratio convivium dirimit.* De his iiſdem conviviis in Chriſtianorum conventibus inter preces ad Deum fieri ſolitis meminit Plinii ad Trajanum epiſtola, eademque eſſe teſtatur innoxia.

3. Synodus Gangrenſis can. 11. occaſione ſumpta ab hæreticis Euſtathianis, qui ſolemnes fidelium conventus averſabantur, eos omnes à fidelium communione reſecat, qui agapas ita deſpicantur, ut neque ad eas accedant, & accedentes condemnent. Ex adverſo autem, quia graves in agapas nonnunquam gliſcebant defectus, de quibus audivimus Paulum conquerentem, imò etiam horrendæ diſſolutiones in conventibus Nicolaitarum, contra quos acriter invehitur Judas Apoſtolus in ep. verſ. 12. eoſq; dicit in conviviis ſuis *maculas*, Græce in agapis ἐν ταῖς ἀγάπαις σπιλάδες.

Ideò Synodus Laodicena can. 28. edixit. *Non oportet in Dominicis locis ſeu Eccleſiis agapen facere, intus manducare, vel accubitus ſternere.* Concilium præterea Carthaginenſe tertium can. 30. vetat Epiſcopis & Clericis, univerſæque plebi intra Eccleſiam convivari. Hoc idem fieri Mediolani prohibuerat Ambroſius: refert quippe Auguſtinus de ſua matre Monica, lib. 6. Confeſſionum c. 2. ipſam dum Mediolani verſaretur, & ad memorias Sanctorum, ſicut in Africa ſolebat, caniſtrum cibis refertum detuliſſet, fuiſſe ab Oſtiario prohibitam, quia talia fieri præſul Ambroſius interdixerat; hanc verò docilem & morigeram, neque de conſuetudine Eccleſiarum Africanarum ultra ſollicitam, reportaſſe domum quæ inde aſportaverat. Anglis tamen recens converſis, ideoque ſuaviter alliciendis, ne auſteritate deterrerentur, Sanctus Papa Gregorius permiſit, ut in tabernaculis ex virentibus arborum ramis juxta Eccleſiam ſtructis, celebritates Martyrum religioſis conviviis celebrarent, lib. 9. epiſt. 71. hanc adjungens conceſſionis rationem: *Ut dum eis aliqua exterius gaudia reſervantur, ad interiora gaudia facilius valeant.*

DISSERTATIO VII.

De literis formatis ſeu Canonicis

QUÆ litteræ Græcè *Canonicæ*, Latine *formatæ* dicebantur, uſitatiſſimæ fuerunt ab ipſis Chriſtianiſmi primordiis ab Apoſtolorum ſæculo. Verum quia his frequenter tum hæretici, tum etiam ex gentilibus impoſtores abutebantur, viſum eſt Patribus in Nicæna prima Synodo congregatis novam illis formam præſcribere, ut fidem facit Atticus Conſtantinopolis Epiſcopus hoc ordine, ut in primis prima apponerentur ſanctiſſimæ Trinitatis perſonarum elementa, pro voce πατὴρ litera π. pro voce ὑιὸς lit. υ. & pro ἅγιον πνεῦμα lit. α. Apoſtoli quoque Petri lit. π. ejus demum qui formatam epiſtolam ſcribit prima nominis littera, cui ſcribitur ſecunda, & pro quo ſcribitur tertia, & civitatis de qua ſcribitur quarta litera. Deinde indictionis quæcumque tunc occurrit, numerus literalis aſſumatur. Obiter ex illo Attici teſtimonio liquet Indictionum uſum jam viguiſſe Nicæni Concilii tempore. Indictionum plerique ſuſpicantur auctorem Conſtantinum Magnum. Errare inſuper conſtat Cedrenum alioſque, illarum affirmantes auctorem Theodoſium ſeniorem. Indictiones ſingulæ quindecim annorum ſeriem complectebantur. Earum triplex notatur diſcrimen: aliæ namque Conſtantinopolitanæ dicebantur, de quibus ita loquitur Ambroſius in epiſt. ad Epiſcopos Æmiliæ: *Indictio Septembri menſe incipit hoc eſt ipſis calendis Septembribus.* Aliæ Cæſareæ vocabantur, quarum ſumitur initium ab octavo Calendas octobris. Tertiæ demum Romanæ, quia in Pontificiis diplomatibus adhiberi ſolent, earumdemque notatur exordium à Calendis Januarii. Ad finem formatarum adhibebatur Græca vox, ſeu potiùs Hebraica, ſed literis Græcis expreſſa, ἀμήν. Hanc de formatis litteris obſervationem juxta Nicænum decretum tranſmiſit Atticus Conſtantinopolis Epiſcopus, quaſi additamentum ad viginti Nicænæ Synodi canones, quos ab ipſo expetiverat Aurelius Cartaginenſis Epiſcopus, quo tempore habebatur Concilium, cui præſidebat, Carthaginenſe ſextum: ut annotat Baronius tomo 3. ad annum 325. & reperitur in antiqua Creſconiana editione, ſub Attici titulo; & alibi excuſum legitur poſt finem Synodi Chalcedonenſis, ut monet Baronius dicto anno, numero 162. & Bellarminus lib. 1. de Summo Pontifice c. 24.

2. Formatæ porrò litteræ in varias diſtribuuntur ſpecies; quarum aliæ *communicatoriæ* Græcæ κοινωνικαὶ γραφαὶ dicuntur, iſtæque ab Epiſcopis concedebantur ſubditis ſuis peregrè euntibus, ut quocunque tendebant in communionem fidelium admitterentur, hoſpitioque exciperentur. Huc reſpiciunt quæ ad Caium ſcribit S. Joannes Apoſtolus epiſt. 3. *Chariſſime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu Eccleſiæ: quos benefaciens deduces dignè Deo. Pro nomine enim ejus profecti ſunt, nihil accipientes à Gentibus. Nos ergo ſuſcipere debemus hujuſmodi, ut cooperatores ſimus veritatis. Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ, ſed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos: neque ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt prohibet, & de Eccleſia eiicit.* Hujuſmodi litterarum, ſub nomine *conteſſerationis hoſpitalitatis*, meminit Tertullianus, de preſcriptionib. adverſ. hæret. cap. 20.

3. Sub imperio Veſpaſiani veterator inſignis profeſſione Philoſophus, nomine Peregrinus, & ob verſatiles in omnem modum fraudes cognominatus Proteus, ſe aliquando Chriſtianum finxit; eoque dolo non modò frequentium peregrinationum certiſſimum viaticum retulit; ſed etiam innumera fabricans mendacia, multas divitias ex liberalibus Chriſtianorum officiis; quorum tandem communione (detectis impoſturis) ejectus, ſe ad priſtinam gentilitatem reduxit. Hujus veteratoris hiſtoriam flagitiis præſtigiiſque refertam Lucianus pertexuit.

4. Nihil verò quod ad rem attinet intercedebat diſcriminis inter literas pacificas & communicatorias, id eſt, ut Græci appellāt, inter εἰρηνικὰς καὶ κοινωνικὰς ſub diverſis nominibus una eademque res exprimebatur: nec his aliò intendebatur, quàm ut aliquis viæ ſe committens hoſpitio ſuſciperetur, & in communionem cum cæteris fidelibus admitteretur Chriſtianæ ſocietatis. At verò *Commendatitiæ*, non vulgaris

notæ & proletariis laicis, ſed ſolis honorificis perſonis indulgebantur, ut lautiùs & liberaliùs exciperentur ab Eccleſiis; ut colligere eſt ex can. 11. Chalcedonenſis Synodi, hoc ſanciente, ut pauperibus peregrè ituris ſolæ darentur ad Eccleſias literæ pacificæ, ſed non συστατικαὶ id eſt commendatitiæ, quippe quæ in favorem reſervandæ ſint τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει. Quia verò Græca vox ὑπόληψις nunc ſuſpicionem, nunc autem honorificam æſtimationem denotat; eam vocem hoc loco interpretati ſunt de ſiniſtra ſuſpicione poſteriores Græculi, Zonaras, Balſamon, & Matthæus Blaſtares. Gentianus quoque Hervetus ibi exponit, *Commendatitias* ſolis perſonis, quæ ſuſpectæ ſunt, concedi oportere. Sed jam quæro, cur ſolis pauperibus, & ſimul ſuſpicione improba laborantibus, non alias quàm pacificas præberi literas, cùm tamen clarioris notæ peregrini minus habeant ſuſpicionis, & paupertas viliores perſonas, præſertim vagas & errabundas, multò faciliùs ac frequentiùs ad mendacia & impoſturas adigere ſoleat: Quapropter cùm ſit major de pauperibus & obſcuris perſonis quàm de claris & ſublimioribus hominibus ſuſpicio, illis utique multo magis denegandæ ſunt commendatitiæ quàm iſtis, à quibus remotior eſt fraudulentiæ ſuſpicio. Sed longe prudentior mens Concilii fuit, indignum exiſtimantis, diſcrimini Eccleſiarum & Antiſtitum objicere homines abjectos, & ſuſpicioni obnoxios per commendatitias, quibus majus ineſt privilegium; eaſque illis recuſare quos ſua claritas & honorabilis exiſtimatio longius ab omni ſuſpicione removet. Feliciùs igitur veræ intelligentiæ ſcopum veteres tranſlationes attigerunt; Dionyſii quidem ſic vertentis: *Commendatitias litteras honoratioribus tantummodo perſonis præſtari*. Et deinde Iſidori ſic interpretantis *Commendatitias epiſtolas eos tantum accipere convenit, qui in opere ſunt clariores*. Et ſanè apud veteres Græcos voces duæ ὑπόληψις & δόξα id commune habent ut nunc opinionem ac exiſtimationem generatim, nunc verò glorioſam famam & claritudinem ſignificent. Ideoque Chalcedonenſis canon. 13. interdicit Clericis Eccleſiaſtica miniſteria in aliam commigrantibus civitatem, niſi commendatitiis inſtructi ſunt literis. Μηδένα ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. Quis verò inter obſcuros homines collocet Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos; cum ſint in Eccleſia digniores & honoratiores præ aliis ſive Clericis ſive laicis; Sardicenſis præterea canon. 9. providet, ut ad graviora negotia in majori civitate, aut in comitatu Principis gerenda, mittant Epiſcopi Diaconum ad loci Antiſtitem cum commendatitiis literis; Carthaginenſe pariter ſub Siricio Pontifice Concilium tertium can. 28. non permittit Epiſcopis tranſmarinas profectiones inconſulto Metropolitano, à quo Formatam ſumere neceſſe habent. Prima commendatitiarum epiſtolarum mentio fit 2. Corinth. 3. *Numquid egemus ſicut quidam commendatitiis epiſtolis ad vos?* Græcè συστατικῶν ἐπιστολῶν.

5. Quemadmodum, ut dixi, ad exercendos alibi jam ſuſceptos Ordines, neceſſariæ ſunt Clericis commendatitiæ literæ, ita & ad novos alibi ſuſcipiendos neceſſariæ ſunt Clerico ex parte proprii Epiſcopi dimiſſoriæ literæ ἀπολυτικαὶ γραφαὶ ut admonet Theodorus Balſamon, ad Apoſtolorum canonem 15. diſtrictè namque prohibetur Epiſcopis alieni Clerici ordinatio, niſi ex conſenſu proprii illius Epiſcopi, Nicæno canone 16. aliiſque innumeris canonibus priſcis atque recentibus.

6. Formatarum inſuper nomine deſignantur litteræ Paſchales, indicentes quota ejus anni Dominica celebrandum ſit proximum Paſcha. Fuit antiquiſſima conſuetudo, ut Romanus Epiſcopus quotannis ad univerſas Eccleſias ſcriptis encyclicis ſeu circularibus literis, diem Paſchalem indicaret, ut legitur Arelatenſis Concilii primi can. 1. Quia verò Ægyptii aſtronomiæ peritia præcellebant, ea cura per Nicænam Synodum demandata fuit Alexandrino Epiſcopo, ut in primis diem Paſchalem futurum Romano indicaret Epiſcopo ſedulo exploratum, à quo poſtmodum cæteris univerſi orbis Eccleſiis indiceretur & promulgaretur: ut S. Leo Papa ſcribit epiſt. 64. ad Marcianum Auguſtum, Primates deinde & Metropolitani ſuarum Provinciarum Epiſcopis, & hi ſubjectis ſibi Eccleſiis per literas formatas ſignificabant; ut ſtatuit Concilii Carthaginenſis can. 7. *Ut dies Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur*. Promulgabatur, autem futurus ille dies per diaconum inter Miſſarum ſolemnia ipſo Epiphaniæ die; ut conſtat ex Concilii quarti Aurelianenſis can. 1. & Bracarenſis ſecundi can. 9. qui eſt inſertus de conſecra. diſt. 3. c. placuit. Quo jubetur adveniente Natali Domini die, in Eccleſia poſt decantatum Evangelium, adſtante populo, diem ſeu lunam Paſchæ adventantis intimari. Commemorat Gregorius Turonenſis, lib. de gloria Martyrum cap. 24. & 25. in oppido Luſitaniæ, cui nomen Oſem, eſſe piſcinam marmoream ad Baptiſmi uſum extructam à Catholicis, atque in eam ipſa quinta majoris Hebdomadæ feria ſolitum eſſe cum Clero, & frequenti populo Pontificem, explorandi gratia procedere, nullaque reperta inibi aqua potiùs egredi, & valvas obſeratas ſigillo munire, ſed adveniente poſt biduum Sabbato ſolitum reverti Pontificem, comitantibus Clericis & populo, inſpectis & effractis ſigillis oſtia reſerari, & dictu mirum! piſcinam reperiri aquis exundantem; atque idem miraculum ſingulis annis renovari. Addit idem autor Hiſpaniarum Regem Theodogiſilum Arianum moleſte ferentem quòd par apud ſuos nullum fieret miraculum, credidiſſe fraudem ſubeſſe Catholicorum; ideoque proprio annulo una cum Orthodoxorum Antiſtite fores Baptiſterii obſignaſſe, effoſſa priùs in profundum terra per baſilicæ circuitum & diſpoſitis toto triduo excubantibus militibus. Sed quum fons ubertim aquis refertus Sabbato inſequenti viſus eſſet, confirmata eſt divini miraculi fides, cum gravi hæreticorum confuſione. Auctor pariter eſt in ſuo Chronico Sigibertus anno Chriſti 573. coortam fuiſſe inter Gallos & Hiſpanos concertationem, quonam ejuſdem anni die celebranda foret Paſchæ feſtivitas. Sed tandem rectè à Gallis celebratam divino oſtento monſtratum fuiſſe. Cùm enim Hiſpani per errorem calculi prævenſſent diem, fuiſſe ipſorum fontes quo die celebrarunt vacuos & aridos, ſed altera hebdomada, qua Galli Paſcha celebrarunt, eoſdem ipſos Hiſpaniæ fontes aquarum copia exuberaſſe. Caſſianus item, collat. 10. c. 1. perhibet moris eſſe, ut ſancto Epiphaniæ die inter ſacra myſteria populus admoneatur, quonam die Paſchale feſtum ſit celebrandum.

7. Formatis pariter accenſendæ ſunt encyclicæ, ſive circulares epiſtolæ, quæ vel ab Epiſcopo Romano, vel à Primate, vel ab inferiore Prælato, vel è Synodo tranſmittuntur ad plures Eccleſias, vel perſonas diſtribuendæ, ſive in cauſa fidei, ſive in rebus diſciplinæ, ſive ad indicendas preces aut jejunia, vel ad fideles de aliis rebus admonendos.

8. Inter formatas recenſentur quoque commonitoriæ ſeu memoriales literæ, quæ Legatis, vel Nunciis vel Apocriſiariis ac reſponſalibus Eccleſiaſticis expediuntur, præſcribentes ut ſe gerere debeant in miniſterio ſibi injuncto. Harum fit mentio in can. 98. Concilii Africani, & apud Cyrillum epiſt. 1. ad Succeſſum, apud Auguſtinum epiſt. 120. & 158. & Sidonium Appollinarem lib. 8. carm. ad Lampridium, aliòſque veteres.

9. Locum præterea inter Formatas habent Tractoriæ quibus providebatur, ut Prælatis ad Synodum commeantibus vecturæ, & viatica ſuppeditarentur. Harum meminit Carthaginenſe Concilium quintum, can. 10. Non hic ſermo eſt de tractoriis Imperatorum, etiam in convocandis Epiſcoporum Synodis, quales innumeræ leguntur in veterum Conciliorum & hiſtoriarum Eccleſiæ monumentis. De tractoriis multa ex ſacris & ex prophanis Scriptoribus teſtimonia congerunt duo Gallicani Juriſconſulti conſummatiſſimæ eruditionis, Barnabas Briſſonius de verborum ſignificatione, v. Tractoriæ: & Jacob. Cujacius ad lib. 12. Codicis, tit. 51. qui de Tractoriis.

10. Inter commoda innumera & emolumenta, quæ in univerſam Eccleſiam per formatas diffunduntur, primum dignitatis habebat olim locum admirabilis illa fidelium toto terrarum orbe in unitate fidei in officiis charitatis, & ſanctitate diſciplinæ communio. Religioſiſſimam iſtam ſocietatem æmulati ſunt Schiſmatici, & Hæretici, ſed nunquam aſſequi potuere. Hoc unitatis Eccleſiæ argumento tanquam inevitabili telo Tertullianus, Cyprianus, Auguſtinus, hæreticorum ſectas impugnarunt, & profligarunt. Optatus lib. 2. contra Parmenianum, recenſita Epiſcoporum Romæ à Petro ad Damaſum uſque ſerie addit, *cum quo* (ſcilicet Damaſo) *nobis totus orbis commercio formatarum in una communionis ſocietate concordat*. Auguſtinus etiam, ut Fortunium Epiſcopum Donatiſtam affirmare auſum ſuam ſuorumque gregalium ſocietatem ubique terrarum protendi, dum vult ſibi *Catholici*, hoc eſt univerſalis denominationem vindicare, falli manifeſtè convincat, ſic ſcribit epiſt. 163. ad Eleuſium; *Quærebam* (ait) ab

ab eo, utrum communicatorias epiſtolas, quas Formatas dicimus, poſſet quò vellet dare? & affirmabam quod manifeſtum erat omnibus hoc modo facillimè illam terminari quæſtionem poſſe. Refert Gregorius Nazianzenus invectiva 1. in Julianum, ſceleſtiſſimum iſtum apoſtatam invidia concitatum, transferre in Gentiliſmum propoſuiſſe multos laudabiles quibus Eccleſia florebat ritus, ac præſertim litteras hoſpitalis.

DISSERTATIO VIII.

De publicis priſcorum Chriſtianorum pœnitentiis.

1. PLERIQUE magnæ eruditionis Scriptores materiam iſtam pertractarunt, inter quos eminet Joannes Morinus Congregationis Oratorii Domini JESU inſigne decus, & ornamentum. Sciendum in primis de diverſis publicæ pœnitentiæ ſpeciebus, Nicenæ primæ Synodi canones 11. & 12. tres illius diſtinguere ſpecies aut claſſes, Auditorum Subſtratorum, & citra oblationem communicantium. Auditores juxta fores Eccleſiæ, ab earum tamen limine excluſi, in ſummo luctu, & ſquallore, ſaccis & ciliciis amicti verſabantur. Iidemque poſt ſtatutum tempus in ſubſtratorum ſtationem tranſibant. Subſtrati porrò intra Eccleſiæ partem, quæ à forium liminibus primùm occurſebat, & Narthex vocabatur, admitti ſolebant, ibique Miſſæ partem illam, quæ catechumenorum dicebatur, nec non homiliam ac ſermonem qui in Eccleſia de ſuggeſto poſt decantatum Evangelium pronunciabatur, una cum cathecumenis audiebant; ſed ante offertorium, ne myſteriis ineffabilibus intereſſent, una cum catechumenis & energumenis, ut Dionyſius in ſua Eccleſiaſtica Hierarchia docet, voce Diaconi à liminibus templi omnino excludebantur: ſoluſque in templo perſiſtebat ad finem uſque Collectæ ac Miſſæ tertius pœnitentium ordo, qui ſolius divinæ Euchariſtiæ communionis exors erat. Nicæni quidem Patres nihil de pœnitentibus omnino ab Eccleſiæ aditu prohibitis meminerunt, qui Lugentes dicebantur, ſed tacite ſupponunt, juxta illud Apoſtoli 1. Cor. 5. *Quid enim mihi de his quæ foris ſunt judicare.* Præterea cum iidem Patres can. 11: proteſtentur, ſe humaniùs & præter meritum eorum, qui ſub nupera Licinii tyrannide lapſi fuerant, decernere; credendum eſt, ne canonica ſeveritas lapſos deterreret, eorumque converſioni obſiſteret, remiſſam illis fuiſſe aſperiorem ſtationis lugentium obſervationem, ideoque ab initio ipſo remiſſos fuiſſe reos hujuſmodi ad ſecundã, quę eſt Audientium ſtationem.

2. At verò Sancti Gregorius Neocæſarienſis & Baſilius Magnus, in ſuis pœnitentium Canonibus, aliique veteres Patres publicè pœnitentium quatuor diſtinguunt ordines in πρόσκλαυσιν *fletum* ἀκρόασιν *auditionem* ὑπόπτωσιν *proſtrationem &* σύστασιν *conſiſtentiam*, quibus tandem ſuccedebant μέθεξις *participatio Euchariſtiæ*. Exempli gratia, Baſilius in ſuis ad Amphilochium canonibus, pręſcribit mœchis annos publicæ pœnitentiæ quindecim, quatuor nimirum in fletu, quinque in auditione, quatuor in proſtratione, reliquos duos in conſiſtentia. Gregorius autem Neocæſarienſis can. 11. flentes ait arceri ab Eccleſiæ foribus; audientes intra fores admitti, verſarique in parte navis, quæ Narthex vocabatur. Sub audientium autem appellatione comprehendit proſtratos, iſtoſque omnes, cum catechumenis, ante offertorium docet expelli foras. Ultimumque pœnitentium ordinem, qui Conſiſtentium dicitur, unà cum fideli populo ad finem uſque ſacrificii intus perſiſtere, privari tamen Euchariſtica communione. Judæis autem, & gentilibus atque hæreticis, quò facilius ad veram fidem pellicerentur, permittebatur ut promiſcuè catechumenorum officio Eccleſiaſtico intereſſent, & concionem Evangelicam audirent; ut liquet ex Carthaginenſis Concilii quarti can. 84. Solis quippe primæ claſſis pœnitentibus, id eſt lugentibus interdicebatur Eccleſiæ aditus, ut in humum abjecti ſub dio, aut ſaltem in veſtibulo preces & lacrimas funderent.

3. Pœnitentium habitus erant pullæ veſtes cinere conſperſæ, ſacci, cilicia, ſquallor capitis inculti. Diutinis præterea in pane & aqua jejuniis, orationum frequentia, crebris vigiliis, chameuniis, omniumque deliciarum abdicatione, aliiſque σκληραγωγίαις ſeu aſperitatibus perpetim exercebantur; nuptias, convivia, balneas, & hominum congreſſus averſabantur, neque ipſis arma deferre aut militare licebat. Hæc docent Arelatenſe Concilium ſecundum can. 21. Leo Magnus epiſt. 92. cap. 11. & 12. Tertullianus lib. de Pœnitentia, Pacianus paræneſi ad pœnitentiam, Hieronymus epiſt. ad Oceanum de obitu Fabiolæ, Ambroſius epiſt. ad virginem lapſam, & lib. 2. de Pœnitentia cap. 10. Concilium Toletanum tertium cap. 12. Concilium Agathenſe can. 15.

4. Quæri poteſt utrùm ad pœnitentiam publicam adjuncta eſſet publica criminis confeſſio; Rem elucidabit una diſtinctio: ſi enim publica illa pœnitentia injuncta erat ob publicum delictum, aut publicè notum, nihil repugnat ejus publicam præſcribi confeſſionem delicti, qualis extitit Fabiolæ unius ex primariis Romæ matronis, in æde Lateranenſi, quippe quæ publicè alteri viro, vivente adhuc marito, nupſerat per errorem juris, dum credit id ſibi licitum propter mariti adulteria. Hanc Fabiolæ pœnitentiam Hieronymus in epiſtola illa ad Oceanum gráphicè deſcribit.

5. Cætetùm ubi delictorum occultorum publica ſuſcipiebatur pœnitentia, ex arbitrio pœnitentis ſimul & ex Epiſcopi prudentia id totum dependebat, an ſufficeret generalis illa delictorum confeſſio, quæ nullum in ſpecie propalaret peccatum, an verò expediret aliquid particulare fateri. Et quidem pluribus priſcorum teſtimoniis probari poteſt ſæpius contigiſſe, ut ad publicam pœnitentiam nulla particularis confeſſio adjungeretur. Primus huc accedat teſtis Ambroſius lib. 1. de pœnit. c. 16. dicens, *Si quis occulta crimina habens, propter Chriſtum tamen pœnitentiam egerit ſtudioſè, quomodo iſthic recipiet ſi ei communio non refunditur?* Hic certè occulti criminis occulta duntaxat ac generalis confeſſio cum publica pœnitentia copulatur. At verò toto illo de pœnitentia opere, ſanctus Doctor non de alia, quàm de publica pœnitentia tractationem inſtituit. Statim enim ibidem ſubjungit: *Volo veniam reus ſperet, petat eam lacrymis, petat gemitibus, petat totius populi fletibus.* Idemque lib. 2. de pœnitentia c. 10. hortatur ad publicam pœnitentiam, quos ab illa ſuſcipienda pudor quidam deterrebat. Iſtoque ibidem nititur argumento, nihil eſſe cauſæ cur eos pudeat Deo publicè ſupplicare, & humiliari, cum non puduerit occultè apud Sacerdotem confiteri admiſſum delictum, quod tamen ante privatam illam confeſſionem Sacerdos ignorabat. *An pudeat* (inquit) *Deo ſupplicare quem non lates, cum te non pudeat peccata tua homini quem lates confiteri?* Quæ Ambroſii ratio prorſus inepta depellendo pudori eſſet, ſi publica exomologeſis, ſeu confeſſio, indivulſa ſemper à publica pœnitentia fuiſſet: cum nemo ignoret graviorem multò pudorem ex publica ad univerſum populum criminis antea ignoti confeſſione naſci, quam ex privata ſecretaque ad unius Sacerdotis aurem. Hoc igitur Ambroſii loco pudor ex publica exurgens pœnitentia ſine ſpeciali peccatorum manifeſtatione, confertur cum pudore manifeſtati privatim penes unum Sacerdotem per ſecretam confeſſionem.

6. Similiter Concilium Toletanum quartum can. 14. decernit per publicam illam pœnitentiam, cui non fuerit comes publica delicti confeſſio, neminem à ſacris Ordinibus excludi. Quod idem deinde iteravit Concilium Toletanum decimum tertium can. 10. Cæteroqui enim certum apud omnes eſt, publicam pœnitentiam qua particulare crimen populo aſtanti exprimebatur perpetuam peperiſſe ad ſacros Ordines irregularitatem, ut conſtat ex Origene lib. 2. contra Celſum, ex Hieronymo Dialog. adver. Luciferianos; ex Siricio Pontifice epiſt. 1. ex Innocentio Papa epiſt. ad Agapitum; & ex Conciliorum autoritate, Niceni primi can. 10. Toletani primi can. 2. Carthaginenſis quarti, can. 68. Arelatenſis quarti can. 3. Epaonenſis can. 3. & aliis.

7. Præterea Leo magnus epiſt. 238. alias 80. ad univerſos Epiſcopos Campaniæ, Samnii & Piceni, loquens de pœnitentiis publicis, perſpicuè docet, ſufficere in his ſecretam penes unum Sacerdotem confeſſionem; nec neceſſe eſſe reatum palam manifeſtari. Iſtis tamen tam frequentibus teſtimoniis unus obſiſtere videtur can. 32. Concilii Carthaginenſis tertii, diſertè prohibens omninò permitti ullam publicam penitentiam, *niſi ob publicum & vulgatiſſimum crimen quod univerſa Eccleſia noverit.* Et ſanè canone iſto convincitur diverſum aliquando à reliquis fuiſſe Africanarum Eccleſiarum uſum.

8. Siricius Papa epiſt. 1. cap. 14. duas circa publicam pœnitentiam regulas præſcribit; eam ſcilicet quam jam protulimus, non eſſe recipiẽdum in Clerum eum qui publica fuerit

aliquando pœnitentia (adde & exomologeſi publica) perfunctus. Alteram, eum qui ordini Clericali fuerit adſcriptus non eſſe ad publicam pœnitentiam, neque ad manuum impoſitionem ablegandum; ſic dicens; *Illud quoque nos par fuit providere, ut ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum; ita & poſt pœnitudinem & reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem Clericatus adipiſci. Quod quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere debent, qui dudum fuerint vaſa vitiorum.* Diſciplinæ hujus, qua laicus in crimen lapſus ſuſcipiebatur in pœnitentiam, & communione privabatur Sacramentorum, Clericus autem deponebatur à Clericali gradu & honore, ſed pœnitentiæ minime addicebatur, neque prorſus à communione ſegregabatur, teſtis eſt locuples Baſilius epiſt. ad Amphilochium, can.3. duas ibi rationes allegans; quarum prima eſt: quia Deus non vindicat bis in idipſum. Nahum 1. atque ideò non ſit ad pœnam depoſitionis Clerici altera pœna cumulanda. Quæ ratio quoque profertur circa depoſitionem majorum Clericorum, ſcilicet Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi, in can. 24. Apoſtolorum. Altera Baſilii ratio hæc eſt; quia laicus reus completo pœnitentiæ canonico tempore, in priſtinum communionis ſtatum reſtituitur, Diaconus autem ab inflicta ſemel depoſitione non reſurgit. Idemque juris eſt in Preſbyteris, & Epiſcopis. Sed loco publicæ intra Eccleſiam pœnitentiæ in Monaſterium adigebantur aliquando. Ita conſtituit Joannes Papa ſecundus. ep. ad Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum, mandans ut Regienſis Epiſcopus, nomine Contumelioſus, ob ſua crimina deponatur, totaque reliqua vita Monaſterio concluſus veniam à Deo requirat. Concilium inſuper Agatenſe can. 50. ſtatuit: *Si Epiſcopus, Preſbyter, aut Diaconus, capitale crimen commiſerit, aut chartam falſaverit, aut teſtimonium falſum dixerit, ab officii honore depoſitus in Monaſterium detrudatur: & ibi quandiu vixerit laicam tantummodo communionem accipiat.* Similia ſancivit Concilium Epaonenſe can. 22. *Si Preſbyter, aut Diaconus crimen capitale commiſerit, ab officii bonore depoſitus in Monaſterium retrudatur, ibi tantummodo quandiu vixerit communione ſumenda.*

9. Primum quidem Arauſicanum Concilium can. 4. præfatæ diſciplinæ videtur contradicere, dum ſtatuit: *Pœnitentiam deſiderantibus Clericis non neganda.* Sed hujuſmodi pœnitentiam ſpecie omninò diviſam à vulgari cenſeo: itaut nullam irregularitatis notam poſcenti Clerico inureret, non inhabilem functionibus Eccleſiaſticis redderet, neque publicam ullius delicti confeſſionem involveret: ſolumque ad majorem plebis ædificationem, & Clerici poſcentis majorem perfectionem conduceret: quemadmodum ſuperius ex luculentis Ambroſii, Leonis, & Conciliorum Toletanorum teſtimoniis demonſtravimus. Hæc eſt Albaſpinæi Aurelianenſis Epiſcopi, in antiquitatibus Eccleſiaſticis admodum verſati, conjectura in illum canonem Arauſicanum. Hieronymus, ſcribens ad Sabinianum Diaconum lapſum, evidenter innuit Eccleſiæ conſuetudinem lapſos majores Clericos ad ſolitudinem vel monaſteria ablegandi, ſic dicens: *Hortatus ſum ut ageres pœnitentiam, & in cilicio & cinere volutareris, ut ſolitudinem peteres, ut viveres in Monaſterio, & Dei miſericordiam jugibus lacrymis implorares.* Auguſtinus verò teſtatur lapſis hujuſmodi Clericis, & idcirco à miniſterio excluſis, manus tamen inter laicos non imponi, lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 1. Manus imponere lapſis Preſbyteris & Diaconis vetat quoque canon 11. Carthaginenſis Concilii quinti, cui idem Auguſtinus interfuit. Hoc tamen ſcitè obſervat Joannes Morinus lib. 4. de Pœnitentia cap. 12. tribus primis Eccleſiæ ſæculis ipſos Epiſcopos, Preſbyteros, & Diaconos fuiſſe plerumque ad publicam pœnitentiam, lugubrem habitum, & manus inter laicos impoſitionem adactos; idque convincit variis antiquorum patrum, Tertulliani, Cypriani, aliorumque locis: adeò ut diſciplina præmonſtrata, quæ lapſos Clericos à laicis pœnitentibus ſecernit, non invaluerit, niſi quarto ineunte ſæculo. Clerici propter delicta non numquam ad communionem laicam redigebantur, ut frequenter canonibus ſtatutum legimus; & ita excidebant privilegio Clericalis communionis, per quam admiſſi fuiſſent ad communionem Euchariſticam in ipſum Sanctuarium ſeorſum à laicis, quibus extra Sanctuarium ſacra communio impertiebatur, juxta canonem 13. Concilii Bracarenſis primi, ſic edicentem: *Item placuit ut intra Sanctuarium altaris ingredi ad communicandum non liceat laicis viris, vel mulieribus niſi tantum Clericis, ſicut & antiquis Canonibus ſtatutum eſt.* Atque ita per pœnitentiam Clerici rei ſeorſim ab aliis Clericis extra Sanctuarium promiſcuè cum laicis divinæ participabant Euchariſtiæ. Sic Sanctus Papa Gregor. lib. 4. epiſt. 5. mandat, ut Saturninus Preſbyter juſtè depoſitus, *Si pœnituerit, inter laicos accipiat communionem:* Et in Synodo octava, act.4. adverſus quoſdam Epiſcopos olim ob Photinianam hæreſim depoſitos, aſſerentes ſe olim à Nicolao Papa in communionem Romæ admiſſos, hæc reſpondet Maximus Romanæ Diaconus Eccleſiæ eademque in Synodo Legatus Pontificius, *Quando iſti Romam adventarunt, ego in Eccleſia S. Mariæ, quæ dicitur Præſepis, miniſtrabam. Illic eos ſuſcepit Sanctiſſimus Papa Nicolaus, per ſatisfactionem libelli & juramenti, nec tamen contulit eis communionem in loco Epiſcoporum: Si verò contradixerint, oſtendant quòd eos ſuſcepit in communionem ut Epiſcopos.*

10. Duplex à Sacerdotibus adminiſtrabatur pœnitentibus publicis manuum impoſitio: una quidem quæ ad ſingulas collectas iterabatur, ante ipſorum ab Eccleſia dimmiſſionem, fieri ante offertorium ſolitam, fundebantque Sacerdotes pro illis ad Deum preces cum manus impoſitione, quæ dicitur deprecatoria. Altera erat Sacramentalis, & abſolutoria vocabatur, & reconciliatio ſeu communio pacis: hæc manus impoſitio ſemel tantùm indulgebatur pœnitentibus, & tunc pœnitentiæ publicæ legibus ſolvebantur, niſi anticipanda eſſet ob vitæ diſcrimen ſuperveniens, nondum expleto tempore ad pœnitentiam præſtituto, hac tamen lege, ut ſi convaleſceret reus, interruptam pœnitentiam proſequeretur ad tempus, vel Canone, vel Epiſcopi arbitrio præfinitum. Nunquam verò reconciliabantur pœnitentes, quin ſimul ſacra eis Dominici corporis indulgeretur communio, teſtificante Ambroſio lib. 2. de Pœnitentia cap. 3. *Quotieſcunque peccata donantur, corporis ejus Sacramentum ſumimus, ut per ſanguinem ejus fiat peccatorum remiſſio.*

11. Quæ verò crimina expianda publica pœnitentia erant, ad tria potiſſimum reducebantur: infidelitatem, luxuriam, & homicidium; ut docet Tertullianus de Pudicitia c.14.& 12. Pacianus in parænesi: *Reliqua (inquit) peccata meliorum operum compenſatione curavit Spiritus ſanctus. Hæc verò tria crimina ut baſiliſci afflatus, ut veneni calix, & lethalis arundo metuenda ſunt. Quid faciet contemptor Dei? quid ſanguinarius aget? quod remedium capiet fornicator? nunquid aut placare Dominum deſertor ipſius poterit? aut conſecrare ſanguinem ſuum qui fudit alienum? aut redintegrare Dei templum qui illud fornicando in ſe violaverit? iſta ſunt capitalia fratres, iſta mortalia.* Gregorius Nazianzenus, in ſua ad Lectojum Epiſcopum epiſtola pœnitentiæ publicæ his tribus criminibus indictæ rationem petit à tribus animæ humanæ primariis facultatibus, ratione, concupiſcentia, & ira; quatenus rationem omnis in Deum impietas pervertit, iram homicidia attingunt, ut cupiditatem ſeu libidinem mœchia, qua omnia ſpeciebus diverſa, quæ per carnis concupiſcentiam exercentur, flagitia continentur. Ad infidelitatem ibidem refert omnes magorum præſtigias, incantationes, & dæmoniacas invocationes, Concilium Arelatenſe primum can. 14. & Agatenſe can. 32. ſubiiciunt publicæ pœnitentiæ crimina falſi, ſive in chartis & ſcripturis, ſive in falſis & calumnioſis accuſationibus & teſtificationibus. Publicarum pœnitentiarum praxis in Eccleſia duodecim integris ſæculis viguit. Et quamvis pœnitentibus armorum geſtatio, & militia interdicta decem omnino ſæculis fuiſſent, ut ſupra docuimus: duobus tamen ultimis ſæculis pœnitentiæ canonicæ in expeditiones adverſum infideles ac ſacram militiam commutatæ ſunt.

DISSERTATIO IX.

De Ordinum Eccleſiaſticorum numero apud veteres tum Orientis tum Occidentis Eccleſias; & de Orario quid rei eſſet.

NON eſt præſentis mei propoſiti illa diſcutere quæ inter Theologos oppoſitis partibus & ſententiis diſputantur, utrùm minores ordines ſint Sacramenta, necne; utrùm ex divina immediatè, an ex Eccleſiaſtica inſtitutione ortum ducant. Apud omnes orthodoxos in confeſſo eſt, Epiſcopatum, Sacerdotium, Diaconatum, eſſe Sacramenta, non genere, ſed ſpecie ab invicem diſtincta, divinituſq; inſtituta. De Subdiaconatu aliiſq; inferioribus adhuc ſub judice

lis

lis eſt. Tonſuram verò negant propemodum omnes eſſe Sacramentum; nihil eſſe aſſerentes quàm præparationem, ſeu diſpoſitionem ad Ordines ſuſcipiendos. Septenarium ordinum Eccleſiaſticorum numerum penes Latinas Eccleſias jam inde à primis ſæculis invaluiſſe plane compertum eſt; Presbyterorum ſcilicet, ſub quibus Epiſcopi comprehenduntur, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum, Exorciſtarum, Lectorum, & Oſtiariorum; hos enim cunctos recenſet Clemens Papa diſcipulus Petri epiſt. 2. ad Jacobum fratrem Domini: & Cornelius Pontifex in epiſt. ad Fabium Antiochenum, apud Euſebium lib. 6. hiſt. Eccl. Cap. 42. Item Cajus Pontifex, in epiſt. ad Felicem; cujus etiam meminit Damaſus Papa. Concilium etiam ſub Sylveſtro can. 3. Item Laodicenum can. 24. & Carthaginenſe quartum can. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. cui ſubſcribit Auguſtinus Hipponenſis, atque (ut mediorum temporum teſtificationes ſileam) noviſſimè Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 2.

2. Hypodiaconatum non fuiſſe olim ſacris ordinibus accenſitum liquido conſtat ex cap. nullus in Epiſcopum, diſt. 60. & diſertè docet Innocentius tertius, c. à multis, de ætate & qual. ord. Sed cum poſterior Eccleſiæ conſtitutio ſacris adnumerarit Ordinibus, ea nunc eidem competit dignitas per Eccleſiæ inſtitutionem, etſi non jure divino. Numerum ſeptenarium iſtum aſtruunt pariter leges civiles, qualis eſt Valentiniani, Valentis, & Gratiani, qua tribuitur perſonalium onerum immunitas diſertè Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Exorciſtis, Lectoribus, Oſtiariis, & Acolytis, l. Presbyteros 6. C. de Epiſcop. & Cler.

3. An verò iidem omnes Ordines penes Orientis Eccleſias ſimiliter recepti uſitatique fuerint, non perinde perſpectum eſt, ut in Occidentalibus. Acolythorum apud Græcos, etſi vox ipſa Græca ſit, vel nulla mentio, vel ſaltem ambigua, utrùm de ſpeciali ordine Eccleſiaſtico intelligenda, an generaliùs de quocunque aſſecla ſeu comite, id enim Græca vox ſignificat. Martyr quidem Ignatius in epiſt. ad Antiochenos, recenſet ordines Presbyterorum, Diaconorum, Hypodiaconorum, Lectorum, Janitorum, Exorciſtarum, iiſdem adjungit Cantores, & laborantes, non tamen Acolythos, ut neque Synodus Antiochena, cujus can. 10. à chorepiſcopo ordinari poſſe aſſerit Lectores, & Exorciſtas, & Hypodiaconos, de Acolythis nihil enunciat; à ſolis verò Epiſcopis Presbyteros & Diaconos initiari. Quos verò martyr Ignatius vocat κοπιῶντας *laborantes*, id nomen non ordinis, ſed officii erat; quemadmodum & ψάλτας, id eſt Cantores, quos eadem epiſtolà commemorat. Docet enim Epiphanius in compendio, iſtorum verſari officium in fidelium defunctorum cadaveribus ſepeliendis, quales pollinctores profana vocabat antiquitas, & quales antiquus auctor libri de ſeptem gradibus Eccleſiæ, ad Ruſticum Narbonenſem, inſerti inter opera Hieronymi, vocat foſſarios: Synodus Laodicena can. 24. recenſet ſingillatim Presbyteros, Diaconos, ὑπηρέτας, id eſt Miniſtros (hi ſunt Subdiaconi) Lectores, Cantores, Exorciſtas, & Oſtiarios. Juſtinianus Imperator, Novella 3. cap. 1. & 2. teſtatur fuiſſe in Conſtantinopolitana Eccleſia Presbyteros, Diaconos, Hypodiaconos, Lectores, Cantores, & Oſtiarios. Sed neque Cantorum, quos Ignatius, Concilium Carthaginenſe quartum, & Juſtinianus Auguſtus commemorant, ullus erat ſpecialis ordo, ſed merum officium; cùm conſtet ex Carthaginenſi canone, id munus non ab Epiſcopo, ſed à ſimplici Sacerdote conferri ſolitum. Synodus quoque Laodicena can. 22. meminit ordinis Lectorum, ſimulque officii Cantorum, & can. 7. ὑπηρετῶν quos ait portarum habere præfecturam. Hoſce ὑπηρέτας, ſeu ſubminiſtros nonnulli exiſtimant non alios eſſe, quàm Hypodiaconos, quibus cura januarum navis Eccleſiæ incumbebat. Cùm verò nonnulli negant eſſe nunc Græcorum ullos ordines, quàm Lectorum: ſi hoc ita ſit, nuperum eſt; cùm ex ſuperius adductis priſcorum Græcorum teſtimoniis, per omnem Græciam viguiſſe minores Hypodiaconorum, Lectorum, Exorciſtarum & Oſtiariorum, ſeu janitorum ordines, liquido conſtet.

4. Quòd verò, apud præfatos canones Laodicenos 22. & 23. ſolis permittitur Sacerdotibus, & Diaconis orarii geſtatio & uſus: Hyperetis autem, & Lectoribus prohibetur; ſciendum eſt, Orarii nomine diverſa ſignificari; in primis verò ſacri ornamenti genus, quod vulgò *ſtolam* dicunt, & prælongæ laciniæ formam habet. Vocabulum iſtud, in hoc ipſo ſignificato, Græci Latinique ſuæ linguæ attribuunt. Balſamon enim Græcus canonum ſcholiaſtes, ſcribens in hunc ipſum Laodicenum can. 22. deducit ejus etymon à verbo ὁρῶ quod eſt *videre* ac *obſervare*: quia Diaconus aſſiſtens Presbytero celebranti Clericis in pulpito exiſtentibus orarii ſui elevatione indicat, & admonet, quoties novus ab ipſis cantus ſit exordiendus. Eſt tamen vox illa originis Latinæ ab orando; quod orarii uſus eſt in publicis orationum miniſteriis. In Græca Cryſoſtomi Liturgia ὀράριον & ἐπιτραχήλιον pro eodem geſtamine uſurpantur: eſt enim τράχηλος *collum* & ἐπιτραχήλιον *collare*, ſeu colli amictus: quia orarium collo circumaptatur. Concilium ſecundum Bracarenſe, anno Chriſti 563. ſub Joanne tertio Papa collectum, præcipit can. 9. ut Diaconi ſuperpoſito ſcapulæ orario utantur: quam rem multo pridem Sylveſter Pontifex conſtituerat in Romano Concilio c. 6. Deinde Concilio Toletano quarto can. 4. conſtitutum ita legimus, *Orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero propter quod orat ſive prædicat. Dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditius ad miniſterium Sacerdotale diſcurrat.* Beda in collectionibus, cap. de ſeptem ordinibus, hæc ſcribit: *Bene etiam orationibus convenit orarium, conveniens officio veſtimentum.*

5. Alteram eccleſiaſticam Orarii ſignificationem alii comminiſcuntur de longa & talari veſte; & ſanè propria & vulgaris eſt ſignificatio, non orarii quidem, ſed ſtolæ tam ſacræ, quam profanæ. Vocabulum enim ſtolæ, Græcis, Latiniſque longè ante Chriſtum uſurpatum, non poteſt ad ſignificationem Eccleſiaſticam reſtringi. Dicitur quoque id genus veſtimenti ποδήρης eo quod ad pedes uſque dimittatur, Apoc. 1. *ſimilem filio hominis veſtitum podere.* Porrò illam orarii pro talare veſte ſignificationem vere dixi eſſe commentitiam: errori cauſam dedit perverſè intellectus canon 28. Concilii Moguntini: *Presbyteri ſine intermiſſione utantur orariis propter differentiam Sacerdotii dignitatis.* Ibi enim orarium quidam exponunt de talari veſte. Sed nunquid talare veſtimentum commune pariter erat Diaconis; & tamen canon Moguntinus vult orarii perpetuam geſtationem eſſe differentiam & privilegium Sacerdotalis dignitatis. Quo ſuppoſito, ſi Diaconi hujuſmodi orarium extra publicum officium geſtaſſent, attentaſſent uſurpare inſignia dignitatis alienæ: & tamen clerici minores, nedum Diaconi longis veſtibus amiciri tenebantur; cum tamen ipſis orarium geſtare non liceret extra Eccleſiam & divina officia. Quod tamen jubebat Synodus Moguntinenſis à Presbyteris perpetuo deferri, tum ob dignitatis venerationem, tum etiam ut ubique expediti eſſent ad ſacras preces, & Sacramenta etiam in repentinis & inopinatis eventibus miniſtranda; quam etiam ob cauſam Synodus Arauſicana prima can. 1. juſſit Sacerdotibus, aliiſque Baptiſmi miniſtris, ut indeſinenter ſacrum Chriſma ſecum deferrent. Explodatur iſta orarii, pro longa promiſſaque ad pedes tunica, ſignificatio.

6. Orarium denique, etiam apud profanos Autores, commune linteum, vultui detergendo deſtinatū, ſignificat, quod aliàs ſudarium, aut ſudariolum vocitatur. Fuit etiam conſuetudo vetus tam Græcis, quàm Latinis, tum in theatris, tum in Eccleſiis, ut in ſignum applauſus & favorabilis acclamationis populus oraria, id eſt linteos & ſudaria ſurſum jactaret. Refert Flavius Vopiſcus in Aureliano, hunc primum oraria populo Romano in theatris & comitiis diſtribui feciſſe, quibus utebantur ad favoris ſignificationem. Narrat Euſebius hiſt. Eccleſ. lib. 7. c. 30. de Paulo Samoſateno Antiochiæ Epiſcopo & hæreſiarcha vaniſſimo, voluiſſe, ut ſibi in Eccleſia concionanti populus, lintea elevando & jactando, applauderet, perinde ac in theatris: ὡς ἐν θεάτροις κατασείεσι ταῖς ὀθόναις *Ab auditoribus vero non favorem neque plauſum expectare ſolum, ſed theatrali more oraria ſibi moveri affectabat.* Pontius Diaconus Sancti Cypriani Epiſcopi & martyris diſcipulus, in hiſtoria martyrii ejus refert, à fidelibus linteamina & oraria in loco præparata & depoſita fuiſſe, ut Martyris fluentem cruorem exciperent. Ambroſius, in oratione quam habuit in obitu fratris Satyri, perhibet de ipſo, quòd cùm adhuc cathecumenus eſſet, & navis qua vehebatur immani tempeſtate jactaretur, jam proxima naufragio, metuens myſterii vacuus è vita diſcedere, petiit à convectoribus qui erant myſteriis initiati divinum Sacramentum, & orario involutum fecit ſibi ad collum alligari. Quem de orario locum, mirum eſt a liquem ſomniaſ-

niaſſe ſtola Liturgica involutum, per ignorantiam illiùs lintei ac orarii, quod Dominicale vocabatur, quo divinum Sacramentum moris erat excipi. Myſteriis autem initiati, ubi nihil additur, intelligendi ſunt duntaxat laici baptizati. Orarium etiam communi uſu linteamen proprie ac ſudarium, ut probatum eſt, ſignificat, indiſcriminatim in rebus ſacris & prophanis.

DISSERTATIO X.

De veterum Eccleſiarum ſitu, partibus, & ſtructura.

1. VETERES Eccleſiæ, illæ ſaltem quæ ob amplitudinem & hominum confluentium frequentiam, Baſilicæ vocabantur, quatuor conſtabant partibus: quarum prima, quæ ingreſſuris obvia erat, Græcè πρόναος, Latinè *veſtibulum* ſeu porticus dicebatur, atque pro foribus Eccleſiæ ſtructa erat: non tamen ſacra cenſebatur, etſi ſacræ ſtructuræ proximè adjaceret. Secunda pars Græcè ναὸς, Latinè *Navis*, ſeu gremium denominabatur: huc populus ad divina officia conveniebat. Tertia pars aliquot gradibus, ſupra navim aſſurgens Græcè dicebatur ἄμβων deducta voce ab ἀναβαίνειν, quod eſt *aſcendere*, Latinè vero *Suggeſtum* nominabatur. Iſto ex loco Scripturæ ſacræ ad populum legebantur, & ſermones à concionatoribus habebantur, Epiſcoporum conſtitutiones, Imperatorum etiam edicta quandoque promulgabantur, Pſalmi etiam ſolemniter concinebantur, aliæque divini Officii partes. Fruſtra igitur vir quidam doctiſſimus chorum ab ambone ſejungit: cui refellendo ſufficiat Laodicenus canon 15. περὶ τοῦ μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ. *Non oportere præter Canonicos cantores, qui ambonem aſcendunt, & ex membrana legunt, aliquos alios canere in Eccleſia.* Quarta denique pars Eccleſiæ Græcis ἱερατεῖον nec non ἁγιαστήριον itemque ἱερὸν βῆμα Latinis *Sanctuarium, Sacrarium, ſanctum Altare* dicebatur, eoque loco divina myſteria & ſacrificia ſolemni ritu celebrabantur.

2. Ut autem ſingillatim quas diximus partes exploremus. Veſtibulum ac porticus nihil aliud erat, quàm tectum humilioris ſitus, ab Eccleſiæ tecto, quod ſublimius erat, diſtinctum, columnis aut arcubus ſuffultum, qualia viſuntur ante pleraſque Romæ Baſilicas ſacras. Hic locus, cum non eſſet muris concluſus, ventis & ſolaribus radiis pervius & apertus erat. Hic aſſentiri minimè poſſum Scriptori tametſi peritiſſimo, qui pœnitentium ſecundæ claſſis, hoc eſt Auditorum ſtationem in illa porticu collocat; depellitque ab ea primum hoc eſt flentium ordinem, quos ad aream ſub dio vult omnino ablegatos. In primis enim certum indubitatumque eſt, Auditores pœnitentes fuiſſe intus Eccleſiam admiſſos, eorumque ſtationem ideò dictam audientium fuiſſe, quia lectiones Scripturarum audiebant, quæ divinum præcedebant Officium; & finitis lectionibus Pſalmodiam, deinde Miſſam catechumenorum dictam, poſtmodum Evangelii cantum, poſtremo Evangelicam prædicationem diſtinctè & intelligibiliter audiebant; & poſt aliquot Sacerdotum preces ſuper iſtis pronunciatas, foras voce Diaconi dimittebantur. At nihil horum ſub porticu fiebat, aut fieri audirique poterat, ſed intra Eccleſiæ fores ac limina. Præterea quis neſciat diſtinctas fuiſſe à lugentibus Auditorum ſtationes? At verò innumeris & perſpicuis priſcorum Patrum teſtificationibus liquido conſtat, flentium ſeu lugentium locum fuiſſe ad fores Eccleſiæ, quarum tamen limen tranſilire vetabantur. At verò, ut ad metam illam auditores ſe ſiſterent, tranſilienda primum eis porticus erat, quippe quæ foribus illis objecta erat: Omiſſis teſtibus aliis innumeris audiamus can. 11. Gregorii Neocæſarienſis aut ſi quis ſit alius ejus autor gravis certè & antiquitate venerandus, ἡ πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστίν, *fletus extra januam oratorii eſt*. Deinde ſubjungit, ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, *auditio intra portam in Narthece*. Non igitur cis portam, ad quam porticus pertingebat, ſed inter eamdem, ſeu intra oratorium in quo decantabantur divina Officia, legebantur divinæ ſcripturæ, pronunciabantur de pulpito ad plebem ſermones; quarum omnium rerum auditioni obſtrictum erat genus pœnitentium ſecundum, hoc eſt Auditores. Similiter Baſilius ab Amphilochium can. 56. de voluntario homicida, quem ante omnia ſtationi fletus per quadriennium addicit, ſic decernit, ἐν τέσσαρσιν ἔτεσι προσκλαίειν ὀφείλει ἔξω τῆς θύρας ἑστὼς τοῦ εὐκτηρίου οἴκου. *Debet quatuor annis deflere ſtans, extra fores oratorii*. Idemque can. 75. de inceſtuoſo qui propriam ſororem vitiavit, τριετείαν προσκλαιέτω τῇ θύρᾳ τῶν εὐκτηρίων δόμων παρεστηκώς. *Triennio defleat ſtans ad fores domus oratoria*. Non igitur reum ordinis flentium amandat procul extra oratorii valvas ad aream aliquam ſub dio, ſed ſtationem ad oratorii valvas aſſignat, & canoni ſatisfit, ſi propter januam conſiſtat, dum limen oratorii non tranſiliat. Et verò ſi pœnitentibus iſtiuſmodi orandum ſub dio fuiſſet, periclitandum illis de morte fuiſſet ingruente imbrium vi, aliave tempeſtate.

3. Ingreſſis Eccleſiæ januas primum occurebat pars una navis, quę νάρθηξ dicebatur, eratque pœnitentium Auditorum ſtatio. Toto enim cœlo aberrarunt, qui Narthecem Auditorum locum ac ſtationem, exiſtimarunt eſſe porticum extra Eccleſiæ ſanctæ ambitum & laquearia ſtructam, tectoque humiliorem: ſatis enim ſuperque jam oſtenſum eſt, Auditores conſtitiſſe intus ſacram Eccleſiam, flenteſque in ipſo veſtibulo ſeu porticu. Sapientiùs itaque locum Gregorii Neocæſarienſis εἰς τὸν νάρθηκα Baronius to. 2. ad an. Chr. 263. n. 26. ſic exponit, *in loco quem Narthecа vocant, ſeu in ferula*: quam vulgaris interpres, qui multi fraudi fuit, dum vertit *in porticu*. Hujuſce verò denominationis cauſam congruentem nullam video, præter eam quam tradit Joannes Meurſius in ſuo Lexico Græcobarbaro: Quia (inquit) ibi pœnitentium ſtatio erat ſub Eccleſiaſticæ cenſuræ ferula; id enim, id eſt *ferulam*, ſonat νάρθηξ. Flentes autem quaſi projectitii & alieni ab ingreſſu Eccleſiæ manuumque impoſitione Sacerdotali, non dignabantur nomine filiorum ſub ferula conſtitutorum, juxta illud Pauli Hebr. 12. *Quod ſi extra diſciplinam eſtis; ergo adulteri, & non filii eſtis*.

4. Audientes pœnitentes loco intus Eccleſiam antecedebat aliorum pœnitentium ordo, qui ὑποπίπτοντες, id eſt *ſubſtrati* ſeu proſtrati dicebantur. Atque iſti ſimulque audientes unà cum catechumenis atque energumenis, ad vocem Diaconi proclamantis: *Exeant qui non communicant, de Eccleſia*: ante offertorium diſcedebant; remanentibus tamen aduſque finem collectæ pœnitentibus quartæ claſſis, qui Græcè συνεστῶτες Latinè *conſiſtentes* noncupabantur; eorumque ſtatio ac ordo, σύστασις, id eſt, *conſiſtentia* quarti generis pœnitentium, qui à tergo populi ad Euchariſtiæ participationem admiſſi, exortes tamen erant ſacræ communionis. Quæ ultima populi verſus Sacrarium ſtatio, & Baſilio dicitur μέθεξις, id eſt, *participatio*, nimirum communionis.

5. Navim ingreſſis occurſabat tabulatum, aut murus intermedius virorum ſtationem à fœminis dirimens, pertingenſque à primis Eccleſiæ foribus aduſque ambonem & Sanctuarium. Ex utraque parte janua occurrebat, cujus præfectura incumbebat ex parte fœminarum oſtiariæ Diaconiſſæ. Januæ verò, quæ viris aditum aperiebat, cuſtodia penes oſtiarios Clericos erat. In hiſce ſexuum ſeparationibus ordines utraque ex parte ſervabantur pœnitentium & participantium, à nobis jam commemorati; quibus ex parte fœminarum adjungebantur ſacræ Virgines ad intimam ſtationem Sanctuario proximiorem: ſicut ex parte virorum intima occupabant Monachi, quo tempore proprias Eccleſias non habebant, ut ex Dionyſii hierarchia Eccleſiaſtica & ex Ambroſii ad virginem lapſam epiſtola colligitur. Per gemina etiam Navis ſeu gremii latera, in quibuſdam Eccleſiis producebantur hinc inde porticus arcubus vel columnis ſuffultæ, intra quas diſtincta erant ſacella ſeu oratoria ad ſecretiùs, ſi luberet, orandum: ut commemorat Paulinus in epiſtola ad Severum, in quibus altaria erecta erant. Scribit etiam Ambroſius epiſt. 33. ad virginem Marcellinam ſororem ſuam, poſtquam tumultum graphicè deſcripſit ab Ariana Imperatrice Juſtina concitatum adverſus ipſummet Ambroſium Epiſcopum, quem plebs Mediolanenſis ſtudioſè cuſtodiebat intra Baſilicam ſacram, quam Juſtina furens ſancto Epiſcopo & Orthodoxis eripi, & Arianis tradi, immiſſis intra illam armatis contendebat: poſtquam demum Juſtinæ filius Valentinianus Imperator pacem denunciari, militeſque ex Baſilica occupata pedes efferre juſſit, ſcribit Ambroſius in illa communi Fidelium lætitia *milites ipſos*

irruen-

irruentes in Altaria oſculis ſignificaſſe pacis indicia. Igitur non unicum ſtabat intra ad templum Altare, ſed plura hinc inde diſperſa. His adde, majus Altare, quod erectum intus Sanctuarium erat, fuiſſe armatis inacceſſum, & cancellis circumcluſum, illuc enim aliis quibuslibet quam Sacerdotibus, & ſacris Diaconis accedere nefas erat. Altaria itaque illa, quibus nova pacis denunciatione lætantes milites oſcula figebant, inferius per circuitum Navis collocata erant & hinc inde diſperſa. Magnus præterea Romæ Pontifex Gregorius I. lib. 1. ep. 50. ad Palladium, meminit Eccleſiæ cujuſdam, quæ tredecim Altaria continebat. Quorſum verò tot Altaria, ſi ſemel dumtaxat intra unam Eccleſiam licebat offerre Sacrificium, ut nonnulli putaverunt.

6. Altera Eccleſiæ pars erat, ut dictum eſt, Ambon; chorus nimirum muro circumſeptus, ad quem gradibus aliquot aſcendebatur ex paululum ſubjecta navi. Situs erat ambonis intermedius navi & Sanctuario. Ex ambone minores Clerici pſallebant, ut liquet ex præcitato canone Laodiceno 15. Itemque Carthaginenſis quarti Concilii can. 10. & ex Romano ſub Sancto Gregorio anni 595. Ibidem Diaconus ſolemniter in Miſſa ſanctum concinebat Evangelium, proclamabantur Epiſcoporum edicta & juſſiones, denunciabantur excommunicati, recitabantur ex diptychis fidelium tum viventium tum defunctorum nomina, legebantur a Clericis lectoribus ſacri libri, atque ad populum ſermones habebantur. Superſunt Romæ integri duo vetuſtiſſimi ambones, quos præſens, dum eſſem in comitatu Eminentiſſimi Cardinalis Hieronymi Grimaldi Aquiſextienſis Archiepiſcopi, exactè obſervavi. Horum unus eſt in Eccleſia Sancti Clementis Papæ & Martyris ad Amphitheatrum: alter in Eccleſia Sanctorum Martyrum Nerei & Achillei. Prior ille ambon duo continet pulpita, ſingula utrique lateri cohærentia, cùm tamen unicum ſit Sanctorum Nerei & Achillei pulpitum muro navis cohærens,

7. Quatuor ut plurimum erant in ambonibus portæ, ex quibus geminæ ad Navim ſpectantes vocabantur ὡραῖαι *ſpecioſæ*, aliæ pariter gemminæ ad Sanctuarium prebentes ingreſſum, dicebantur *ἅγιαι πύλαι portæ ſanctæ*. Iſtarum cura & cuſtodia Subdiaconis incumbebat, quibus prohibent Synodi Laodicenæ canones 21. & 22. ab his januis diſcedere, atque eiſdem vetant in Sanctuarium & Diaconium ſe ingerere,

8. In Eccleſiis Græcorum locus erat amboni & Sanctuario intermedius, qui nunc σωλεῖον, nunc σωλεὺς nunc σώλεα legitur appellatus: eratque ambone ſeu choro paucis aliquot gradibus elevatior: atquè euſque ad Euchariſtiam participandam procedebant laici, & cum eis Clerici, qui ob aliquam culpam fuerant ad laicam redacti communionem. Qua de re tractatum ſupra fuit in *Diſſertatione V. de veteribus olim in ſacra Euchariſtia adhibitis ritibus*. Solea itaque interjacebit inter ambonem & Sanctuarii cancellos. In hiſce objectis Sanctuario cancellis erant apud Græcos dictæ ſacræ portæ. Mihi quidem adhuc incompertum eſt, utrùm tempore Chalcedonenſis Synodi, Senatus, qui ante cancellos conſidebat, eſſet intus, an extra cancellos; an in ſanctuario, an in ſolea. Certè vel Principum ambitione, vel Cleri ſocordia factum fuerat, ut Principes primùm, deinde Optimates aulæ, multa ſibi indebita in Eccleſiis Græcorum præriperent; ut addiſcimus ex congreſſu Theodoſii ſenioris cum Ambroſio Mediolanenſi Epiſcopo, coram quo ſuam ille excuſat in Sanctuario præſentiam, eò quòd neſciviſſet uſum cæterarum à Conſtantinopolitana Eccleſiarum, in qua Patriarcha Nectarius ipſum in Sanctuario voluerat reſidere. Perſpecta etiam eſt Nicolai Romæ Pontificis expoſtulatio apud Michaelem Orientis Imperatorem, qui etiam inter ſacra officia Conſtantinopolitanum Patriarcham ad ſuos pedes abjicere non verebatur. Refert hiſtoricus Nicetas ſolium Imperatoris intra Conſtantinopolis Eccleſiam longè eminentius fuiſſe Patriarchali ſede. Illa ſanè Chalcedonenſis œcumenicæ Synodi expreſſio, actione 1. Reſidentibus magnificentiſſimis & glorioſiſſimis Judicibus, & Ampliſſimo Senatu *in medio ante cancellos ſantiſſimi Altaris* ἐν τῷ μέσῳ πρὸ τῶν καγκέλλων τοῦ ἁγιωτάτου θυσιαστηρίου, videtur ambigua, num intra, vel extra ſacros cancellos ſederent illi Magiſtratus. Sed tamen mirum eſt, ſi Sanctuarium Eccleſiæ Chalcedonenſis tantæ fuiſſet amplitudinis, ut ambitu ſuo tam multos Antiſtites, tamque numeroſam Optimatum & Senatorum multitudinem complecti poſſet.

9. Quartæ demum Eccleſiæ partis diverſa erant nomina Sanctuarium, Secretarium, Tribunal, Sancta Sanctorum Latinis, Græcis verò ἱερατεῖον, ἱερὸν βῆμα, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἁγιαστήριον eratque pars Eccleſiæ ſacratiſſima penitiſſimaque. Hujus in medio ſitum erat ſub tabernaculo Altare primarium, ad quod Sacerdos ſacrum celebrans ſtabat facie ad populum verſa; quo etiam ſitu pleraque adhuc Romæ viſuntur altaria, præcipua nimirum quinque Baſilicarum præcellentium, quæ Patriarchales nuncupantur, Lateranenſis, Petri in Vaticano, Pauli in via Oſtienſi, Sanctæ Mariæ Majoris in Eſquiliis, & Laurentii in agro Verano, prætereaque Cæciliæ trans Tiberin, Sabinæ, Alexii, Pancratii, Euſtachii, Nerei atque Achillei. Tabernaculum verò altari ſuperpoſitum, fornix erat lapidea, aut ex metallo quatuor columnis ſuſtentata, qualis etiam nunc viſitur in altaribus jam memoratis. Eidem etiam nomen *Ciborii* promiſcuè à Græcis & Latinis tribuitur, ut paſſim legitur in libro Pontificum Anaſtaſii. Germanus inſuper Conſtantinopolis Epiſcopus κιβώριον iſtud deſcribit, conſtans supernè ampla teſtudine, & quatuor infernè columnis altare ambientibus. Quin etiam huic voci Græcam tribuit etymologiam à κίβος ſeu κιβωτός id eſt *arca*, & ὁρᾶν quod eſt *videre*, quaſi ſit Arca viſionis, ſeu manifeſtationis Domini Salvatoris. Latini verò deducunt à *cibo* id nomen, hoc eſt ab Euchariſtico pane, quo ad perennem vitam alimur. Simile in præcedenti diſſertatione vidimus de Orario, cujus etymon Græci, Latinique ſinguli ad propriam linguam referunt. Nec deſunt qui vocem *myſterium*, alii ad Græcam, alii ad Hebraicam originem referant; hi ad radicem סתר *Satar*, alii ad Grecum μύω quæ utraque vox ſignificat abſcondere claudere; & מסתר *Miſtar, abſconditum, res abdita*. Unde facilè deducitur *Myſterium*.

10. Sanctuarium porrò ipſum, interjectis cancellis, à reliqua Eccleſia fuiſſe diviſum, non modò tradit Chalcedonenſe Concilium, ſed etiam meminit Gregorius Nazianzenus *καγκέλλιδες cancelli*, orat. 150. ex quo verbum Dei populo prædicabat. Euſebius etiam Cæſarienſis lib. 10. hiſt. Eccl. c. 4. loquens de ſtructura Baſilicæ Tyri, à Paulino ejuſdem civitatis Epiſcopo dedicatæ, hæc dicit: *Locus erat Sanctuarii in ſpeciem quadratam columnis ſublimibus undique circumſeptus, quarum media intervalla interſtitiis ex ligno inſtar retis aut tranſennæ cancellatis in mediocrem & æquabilem longitudinem circumcluſus*. Additque, altare in Sanctuarii meditullio ſitum fuiſſe. Ibidemque adjungit à fronte hujus templi poſitum fuiſſe fontem uberes aquas profundentem, ad quem manus abluebant quicunque locum ſacrum ingreſſuri erant. Paulinus etiam Nolanus Epiſcopus aliorum meminit fontium ad introitum Eccleſiarum conſtitutorum, epiſt. 12. ad Severum, & epiſt. 31. ad Aletium; quibus arguitur, conſuetudinem religioſam, quam Judæi ſervabant, manus abluendi ante ſacras preces, quam refert Ariſteas, lib. de ſeptuaginta Interpretibus, ad primos quoque Chriſtianos pervaſiſſe, ideoque ſolitos fontes pro foribus Eccleſiarum collocare.

11. Præterea ita diſponebatur Eccleſiarum ſitus, ut ad Orientem ſpectarent. Clemens Papa & martyr de Eccleſiæ ſtructura loquens lib. 2. Conſtitutionum c. 6. *Primum quidem* (inquit) *ſit longa & ad Orientem converſa*. Hoc idem ſignificat Tertullianus adverſus Valentinum c. 2. Idemque aſſerit Paulinus in relata ad Severum epiſt. 12. hoc idem atteſtatur loco citato Euſebius, de ſtructura memoratæ Tyri Eccleſiæ. Qui prætereà lib 3. vitæ Conſtantini cap. 36. deſcribens fundatum à Magno Conſtantino in loco Dominicæ Reſurrectionis templum, tres illius partes ad Ortum perſpexiſſe perhibet. Templi quoque Salomonis anteriorem partem Solis ortum proſpexiſſe teſtantur oculati teſtes Ariſteas, & Joſephus, atque ex horum teſtificatione Ribera, in opere ſuo de templo Judaico, & Baronius ad annum Chriſti 57. numero 103. Quinetiam quamplurimis veterum autorum teſtificationibus convincitur, religioſum apud Romanos fuiſſe, ante prædicatam Chriſti fidem, ut quatenus fieri poſſet dum falſis numinibus cultum adhibebant aut ſacrificabant, id agerent converſo ad Ortum aſpectu. Hunc ritum Numam Regem Romanis Deos invocantibus præſcripſiſſe tradit Plutarchus in ipſius vita. Eodem referentur hi Virgilii verſus lib. 8. Æneid.

Surgit & ætherei ſpectans Orientia Solis
Lumina, ritè cavis undam de flumine palmis
Suſtulit, ac tales effundit ad æthera voces.

Ejuſdem ritus idem pariter meminit Æneid. lib. 12.

Illi

Illi ad ſurgentem converſi lumina Solem
Dant fruges manibus ſalſas,

Quo loco Servius ait: *Diſtiplinam cæremoniarum ſequutus eſt ut Orientem ſpectare diceret eum, qui eſſet precaturus*. His adde Ovidium lib. 4. Faſtor.

His Dea placanda eſt, hæc tu converſus ad Ortum
Dic quater.

Sed & Vitruvius de templorum architectura libr. 4. c. 5. hæc prodit; *Ædes autem ſacræ deorum immortalium ad regiones quas ſpectare debent ſic erunt conſtituendæ, uti ſi nulla ratio impediverit, liberaque fuerit poteſtas, ædis ſignum quod erit in cella collocatum, ſpectet ad veſpertinam cœli regionem: ut qui adi erint ad aram immolantes, aut ſacra facientes ſpectent ad partem cœli Orientis, & ſimulacrum quod erit in æde. Et ita vota ſuſcipientes contuentur ædem & Orientem cœli*. Quo etiam argumento Tertullianus in Apologetico dicit: *Sed & pleriſque veſtrum affectatione aliquando cœleſtia adorandi, ad Solis Ortum labia vibratis*. Huc pertinet dictum iſtud Latini Pacati in Panegyric. *Ut divinis rebus operantes in eam cœli plagam ora convertimus à qua Lucis exordium eſt*. Denique Clemens Alexandrin. lib. 7. Stromatum, ſolemnem planè fuiſſe hanc ad orientem converſionem in actibus ad religionem ſpectantibus indicat.

12. In Sanctuario, præter intermedium Altare, geminæ hinc inde menſæ collocatæ erant, quales etiam nunc conſpiciuntur marmoreæ in Sanctuario commemoratæ ſanctorum Martyrum Nerei & Achillei Eccleſiæ. In ea, quæ ad lævam erat, reponebantur vaſa ſacra cum ſuis velis ſimulque panis conſecrationi, ſacræque communioni deſtinatus, partim etiam eulogiis poſt ſacram ſynaxim diſtribuendis aſſignatus. Menſam iſtam Græci πρόθεσιν id eſt *propoſitionem* & διακόνικον vocant; cujus acceſſum etiam ipſis Subdiaconis, necnon ſacrorum vaſorum contactum interdicit Laodicena Synodus canon. 21. In altera ad dexteram erecta menſa reponebantur ſacra Epiſcopi vel Sacerdotis ſacrificaturi veſtimenta.

13. Per interiorem Sanctuarii circuitum diſpoſitæ erant exedræ pro Sacerdotibus, atque his editior Cathedra Epiſcopalis in medio ac intimo Sanctuarii hemicyclo è regione altaris; adeò ut ſedens Epiſcopus & altare & populum rectà proſpiceret. Hujuſmodi viſitur ſolium, in illo ſanctorum Nerei & Achillei ſanctuario, ex quo ſanctus Papa Gregorius (ut ipſe de ſe perhibet) ſermonem olim die horum martyrum natalitio ad populum habuit. Propter quæ venerandæ antiquitatis veſtigia, ſedulò admonuit, inſculptis marmori literis, nunquam ſatis laudatus ejuſdem Eccleſiæ titularis Cardinalis Cæſar Baronius, ne quis poſthac eius ſpeciem immutaret, aut lapidem moveret. Cujus etiam curam & miniſterium Sacerdotibus Oratorii Sanctæ Mariæ dictæ in Vallicella fecit attribui. Iſta verò Pontificia ſedes, tribus eſt elevata gradibus ſupra contiguas utrobique diſpoſitas ex marmore Cathedras. De Cathedra Epiſcopi ſic Auguſtinus ſcribit in Pſalm. 126. *Quomodo vinitori altior locus fit ad cuſtodiendam vineam ſic & Epiſcopis altior locus factus eſt; & de iſto loco periculoſa redditur ratio*. Liturgia etiam Chryſoſtomi ſedem vocat Epiſcopalem τὴν ἄνω καθέδραν *quæ ſurſum eſt Cathedram*. Clemens Papa & Martyr lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum, c. 61. ſimiliter docet in medio Sanctuarii ſedere Epiſcopum, id eſt in medio penitioris parietis qui Sanctuarium à tergo ambit. Additque ſacrum Clerum ad ejus utrumque latus aſſidere.

14. Verum tamen ex iſta Cathedra, quæ divinis Officiis inſerviebat, ſermocinari non ſolebant ad populum Epiſcopi; neque ex ambone, niſi minores Sacerdotes. Sed quando Antiſtes erat ad plebem concionaturus, apparabatur ei mobilis cathedra ſupra celſiorem Altaris gradum è regione ambonis atque navis. Eaque vigebat conſuetudo tum in Orientalibus tum in Occiduis Eccleſiis. Gregorius enim Nazianzenus, oratio. 150. ait ſe concionante cancellos vim paſſos ac penè emotos à confluentis populi frequentia, καὶ ἡ βιαζομένη κιγκλὶς αὐτὴ τοῖς περὶ λόγον ἀθροιζομένοις. Cancellorum autem objectu ſuperiùs dictum eſt Sanctuarium fuiſſe a reliquo templo diviſum. Et de Chryſoſtomo Socrates prodit peculiare hoc ei fuiſſe, ut extra Sanctuarium, quo meliùs à populo audiri poſſet, in ambonem prodiret ad concionandum, inſtar inferiorum Sacerdotum, quibus licitum non erat è Sanctuario ſermocinari. Huc ſpectat pariter Prudentii Baſilicam Hippolyti martiris deſcribentis diſtichum de Sanctuario ſic loquens.

Fronte ſub adverſà gradibus ſublime tribunal
Tollitur, Antiſtes prædicat inde Deum

Et Sidonius Appolinaris in carmine euchariſtico ad Frauſtum Reienſem Epiſcopum ita concinit:

Seu te conſpicuis gradibus venerabilis ara
Concionaturum plebs ſedula circumſiſtit,
Expoſitæ legis bibat auribus ut medicinam.

Suprà memoratus Clemens meminit duorum, ut appellat, Paſtophoriorum in Eccleſiis extruendorum, lib. 6. Conſtit. Apoſt. cap. 61. Eadem ſignificat Paulinus nomine *Secretariorum*, quæ dicit eſſe ad abſidem epiſt. 12. ad Severum. Cùm verò Abſis peculiariter diceretur fornix, ſeu arcus ipſum Sanctuarium ſupernè coronans; facilè colligitur gemina illa Paſtophoria ſeu ſecretaria fuiſſe in fronte Sanctuarii hinc inde collocata, quorum unum inſerviebat (ut multis viſum eſt) recondendæ ſacratiſſimæ Euchariſtiæ; aut (ut alii multi opinantur) erat ipſa quæ nunc vocatur Sacriſtia, & antiquitus Secretarium, quod idem nomen nonnumquam Sanctuario qnoque tribuebatur, ut diverſis paulò poſt teſtimoniis comprobabitur. Græcè etiam Sacriſtia σκευοφυλάκιον vocabatur, & Sacriſtiæ præfectus, ſeu Ædituus σκευοφύλαξ, Latinè *Sacriſta*, Cuſtos, Ædituus. Alterum verò Secretarium ſeu Paſtophorium ſacris Eccleſiaſticis libris recondendis uſui erat. Teſtificatur Paulinus ſe quod ad lævam erat Secretarium hoc diſticho inſcripſiſſe:

Si quem ſancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit reſidens ſacris intendere libris.

Idemque, de altero Secretario ad dextram ſito à ſe deſcripti Templi, ſcribit à ſe ſuperpoſitum fuiſſe diſtichum iſtud:

Hic locus eſt, veneranda penus quo conditur; & quo
Promitur alma ſacri pompa miniſterii.

15. Sacræ reconditorium Euchariſtiæ ſolebat antiquis ut plurimùm eſſe armarium ac repoſitorum ad Sanctuarii latus, ut colligitur ex ſupra allegatis Clementis & Paulini locis. At verò ſecundum Turonenſe Concilium can. 3. prohibet in imaginario ordine componi Dominicum corpus, ſed jubet in Altari reponi ſub titulo Crucis. Poterat quidem eſſe loculus affabrè diſpoſitus in illa Crucis mediana parte, quà duo ligna, rectum & tranſverſum, committebantur; aut certè titulus Crucis pro ipſamet Cruce ibi uſurpatur, ut velit Concilium, Euchariſtiam in medio Altari recondi intra locum ſitum ſub pede Crucis. Alibi prætereà ſolebat divinum Sacramentum reponi & aſſervari intra ſuſpenſam ſupra ſanctum Altare columbam, vel pyxidem, vel arculam auream vel argenteam, ut colligitur ex ſupplice libello quem œcumenicæ quintæ Synodo Clerici & Monachi Antiocheni obtulerunt, actione 1. Severum Pſeudopatriarcham hæreticum accuſantes ſubreptarum furto columbarum ex auro fabricatarum, quæ fuerant ad ſacras aras appenſæ, itemque aliarum argentearum quæ fuerant in Baptiſteriis collocatæ, ad communicandos (ut conjicio) recens, pro vigente tunc conſuetudine, baptizatos. Legimus inſuper in Baſilii Græcè conſcripta vita, Amphilochio attributa, columbis argenteis incluſam de more fuiſſe in templis Euchariſtiam. Quem ritum ſuſpendendi vaſculo auguſtiſſimum Sacramentum, quod funiculo ſerico elevari aut demitti olim ad populi communionem ſoleret, vidimus aduſque noſtram ætatem perduraſſe in Metropolitana Aquarum ſextiarum Baſilica. Sed jam prorſus inolevit, introductis commodioribus tabernaculis primario Altari ſuperpoſitis. Extat Venantii Fortunati carmen de Turri, quàm Felix Bituricenſis Epiſcopus ex auro fabricari curaverat, ad condendũ intus vivificum Sacramentum. Is verò Felix huic Turonenſi ſecundæ Synodo legitur ſubſcriptus. Aſſervatæ præterea in templis Euchariſtiæ exemplum habet Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum, in illo Donatiſtarum ſcelere, qui facta in Eccleſiam orthodoxam irruptione, deprompt um inde ſacratiſſimi Corporis Sacramentum canibus devorandum projecerunt: ſed converſi canes ad ſacrilegos, non Euchariſtiam, ſed illos impios dentibus & efferatà rabie lacerarunt. Taceo epiſtolam ad Jacobum fratrem Domini, quæ meminit aſſervationis ſacrorum fragmentorum hujus Sacramenti intra Sacrarium, quæ Clementi Papæ attribuitur; quæ quidem pſeudepigrapha & ſuppoſititia eſt, opus tamen antiquum, & demonſtrans priſci temporis uſum.

16. *Secretarii* vocabulum diverſa ſignificat. Primùm apud Juriſperitos uſurpatur pro ſecreto judicis auditorio, in

quo

quo ſeorſim tum partes, tum teſtes audiebantur. Apud Eccleſiaſticos verò Scriptores diverſa connotat: nunc ipſum Conclave in quo vaſa ſacra & alia ad ſacrificium ſpectantia, omniſque ad templi cultum & ornatum pertinens ſuppellex aſſervatur: nunc illam etiam Sanctuarii partem, in qua vela, vaſaque, & indumenta ſacra ad ſacrificium decenter apparabantur, tum in Diaconio, tum in menſa protheſis, ut ſuperius deſcripſi; nunc demum pro tòto ipſo Sanctuario uſurpantur. Sic enim tertium Carthagine habitùm Concilium inſcribitur, *In Secretario Baſilicæ Reſtitutæ*. Et quartum Carthaginenſe ſimiliter; *In Secretario*. Sextumque ibidem, *In Scretario Baſilicæ Fauſti*. Septimum pariter in eadem civitate, *In Secretario Baſilicæ Reſtitutæ*. Et Milevitanum, *In Secretario Baſilicæ*. Atque Africanum plenarium, *In Secretario Baſilicæ*. Cæſarauguſtanum, *In Secretario*. Arelatenſe ſecundum can. 15. diſertè *Secretarii* nomine Sanctuarium exprimit. Liberatus Diaconus in Breviario c. 13. vocat *Secretarium*, Eccleſiæ Sanctæ Euphemiæ locum, in quo Synodus inita eſt Chalcedonenſis. Denique Gregorius Magnus lib. 2. epiſt. 54. Sanctuarium ſimiliter *Secretarii* appellatione deſignat.

17. Græca etiam vox βῆμα duplex Eccleſiaſticum ſignificatum complectitur, ſecluſis aliis & prophanis ſignificationibus. Nam præterquam quòd Sanctuarium perſæpè ſignificat, uſurpatum pariter pro *Ambone* legitur, vociſque origo ac etymon utrique rei convenit παρὰ τὸ βαίνειν *ab aſcendendo*: Gregorius Nazianzenus, Invectiva 1. in Julianum, poſtquam retulit iſtum militiæ Chriſtianæ infamem deſertorem, olim in Eccleſia Clericum Lectorem fuiſſe, ſubjungit καὶ τῷ μεγάλου βήματος ἠξιωμένον τινὰ *ab ambonis aſcenſu honoratum*. Siquidem ex ambone legebatur: ſolis verò ſacris Clericis quales minimè cenſebantur Lectores, Sanctuarium ingredi licebat, ut perſpicuè decernunt Laodicenæ Synodi canones 21. & 22.

18. Denique Baptiſteria non intra, ſed extra Eccleſiam conſtructa erant: quale hodie viſitur Conſtantinianum juxta Baſilicam Lateranenſem, quam utramque fabricam Conſtantinus à fundamentis erexerat. In primariis item Etruriæ civitatibus Florentia & Piſis, Metropolitanarum Baſilicarum Baptiſteria ſejuncta ab eis cernuntur, veteriſque hujus conſuetudinis certam fidem facit Cyrillus, Catech. Myſt. 1. Paulinus etiam in ſæpius præfatâ ep. 12. Baptiſterium refert à ſe inter duas Baſilicas extructum.

DISSERTATIO XI.

De Eulogiis.

1. EULOGIÆ erant ex panibus exciſæ particulæ, precibus ſolemnibus benedictæ, in ſignum Catholicæ in fide & charitate communionis, inter fideles diſtribuendę. Harum referunt multiplices ſpecies antiquorum monumenta: quædam enim erant panis azymi, quædam panis fermentati: aliæ item publicæ, aliæ privatæ cenſebantur. Prima Eulogiarum inſtitutio ſolas azymas, nec ullatenus fermentatas admittebat. Hac nimirum ratione, quia diſpertiebantur fidelibus illis, qui ſacroſanctæ Euchariſtiæ non fuerant participes: earum enim materia ex panibus erat ad myſticam conſecrationem deſtinatis, quæ primis ſæculis ubique in Oriente & Occidente non aliter quàm in azymis fiebat. Panes itaque azimi, antequam ad ſacrum Altare deferrentur, apponebantur in Diaconica menſa, ibique ſolemnibus orationibus benedicebantur; quibus peractis cultro, quem Græci ἁγίαν λόγχην *ſacram Lanceam* vocant, in multas diſſecabantur partes, quarum aliquæ ad conſecrationem & myſticam Altaris communionem tam Sacerdotis quam populi ſecernebantur; reliquę verò citra myſticam conſecrationem, pro fidelibus, qui Euchariſtiæ non participarant, nec tamen Catholicæ & Eccleſiaſticæ communionis exortes erant, ſeponebantur; & in ſymbolum quoque communis fraternæque unionis diſtribuebantur manducandæ. Poſt debellatos magni Conſtantini armis tyrannos Eccleſiæ Chriſti perſecutores, ruinis jam deficientis Paganiſmi Eccleſia mirifice aucta propagataque fuit, qua occaſione Melchiades ejus temporis Romanus Pontifex conſtituit, ut non tantùm ex azymis, ut olim ſolebat, ſed etiam ex fermentatis panibus conficerentur. Idque Pontificali autor vitæ illius inſinuat: *Hic fecit ut oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecrato Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Inde liquet ab Epiſcopo ſolitam impertiri benedictionem iſtam, qui haſce deinde Eulogias ad titulorum Presbyteros, id eſt Parochos dirigebat, iſtique ſubditis ſibi fidelibus largiebantur. qui ritus brevi omnes Occidentis provincias pervaſit: non conſtat tamen fuiſſe ad orientem propagatum.

2. Altera fermenti mentio in Siricii vita ſic legitur: *Hic conſtituit ut nullus Presbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* Vox ibi *conſecratum*, perinde eſt ac vox *benedictum*. Tertia ejus mentio ab Innocentio Papa primo, in epiſt. ad Decentium Epiſcopum Eugubinum, cap. 5. *De fermento verò quod die Dominico per titulos mittitur, ſuperflue nos conſulere voluiſti cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ: quarum Presbyteri, quia die ipſo propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum a nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione maximè illa die non judicent ſeparatos: quod per Parochias* (ſcilicet rulales atque ab urbe longè remotas) *fieri debere non puto, quia non longè portanda ſunt ſacramenta* (id eſt res benedictæ ac precibus Sanctificatæ, licet non cenſeantur de numero ſacramentorum ſtrictiùs uſurpatorum ſeptenario) *nec nos per cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus, ut & presbyteri eorum conficiendorum jus habeant atque licentiam.* Vult hoc loco Innocentius eamdem per cunctos Epiſcopatus circa Eulogias fermentatas ſervari conſuetudinem, quæ Romæ uſitabatur. Quarta demum fermenti mentio eſt in perantiquo Romano libro, quem citat Baronius his verbis: *Quinta Dominica in Quadrageſima Sabbato datur fermentum in conſiſtorio Lateranenſi.*

3. In Oriente celebrata Synodus Laodicena can. 15. ita ſciſcit: *Ne ſancta inſtar Eulogiarum in feſto Paſchæ in alias Parochias tranſmittantur*: Cujus decreti ratio eſt, quia cum Paſchalibus feſtis omnes fideles Euchariſtiam ſumant, ſuperflua fuiſſet minor communionis fidelium (quæ per Eulogias fit) ſignificatio, quæ diebus aliis non communicantibus Euchariſtiam fidelibus impertiebantur. Eſt præterea Laodicenus can. 32. prohibens ab hæreticis Eulogias ſumere. Cujus ratio conſtat: quia cum dentur Eulogiæ in ſignum communionis ac unionis fidelium, is qui ab hæreticis acciperet, proteſtaretur ipſo facto cum eorundem ſecta communionem ac ſocietatem. Eadem inſuper Synodus can. 49. ſancit non eſſe in Quadrageſima panem offerendum aliis à Sabbato & Dominica diebus. Illi qui panem hunc ibi de Euchariſtia intelligunt, rationem iſtam decreti proferunt, unà cum Græco commentatore Theodoro Balſamone, quia non celebrantur apud Græcos Sacræ Liturgiæ, neque participatur Euchariſtiæ Sacramentum diebus jejuniorum, & quia Sabbatis & Dominicis totius anni, etiam intra Quadrageſimam occurrentibus, ab Apoſtolorum uſque ætate prohibita ſunt apud Eccleſias Orientis jejunia. Alii verò canonem de Eulogiis exponentes rationē adducunt iſtam: quia preſcripta quadrageſimalibus diebus jejunia comeſtione Eulogiarum infringerētur; quæ quidē infractio non eſt pertimeſcenda Sabbatis & Dominicis, quibus apud Orientales jejunia vetātur.

4. Catechumenis aliquando datæ fuerunt feſtis Paſchæ diebus Eulogiæ, quia vice erant ac ſupplemento Euchariſtiæ quam iiſdem ſumere nefas erat; quatenus ante Baptiſmum res eſt nefaria & ſacrilega participatio alterius cujuſcumq; propriè dicti Sacramenti. Sed Eulogias catechumenis tandem conferri prohibuit Concilium Carthaginenſe tertium can. 5. eò quòd nondum in Eccleſiam ſint admiſſi, permiſitque eis dumtaxat ſalis prægustationem, quam nihilominus idem *Sacramentum* vocat, largiore nimirum ſignificatu. Quo eodem uſurpat Auguſt. dum ſic de catechumenis loquitur lib. 2. de peccatorum meritis, cap. 26. *Et quod accipiunt, quamvis non ſit corpus Chriſti Sanctum eſt tamen & ſanctius quam cibi quibus alimur quoniam Sacramentum eſt.* Idque ſacramenti nomen de Eulogiis uſurpat paulò antè prolatus Innocentii Pontificis locus. Theophilus ſimiliter Alexandrinus, can. 8. decernit oblatorum ad Altare minimè participes eſſe debere catechumenos: ſed ſolùm Clericos, & plebem myſteriis initiatam.

6. Priuſquam fuiſſet inſtitutum fermentum, editus eſt de Eulogiis à Pio Papa primo canon iſte, *ut de oblationibus quæ offeruntur a populo, & de conſecrationibus quæ ſuperſunt,*

nec non

nec non de panibus quos deferunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis Presbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido & convenienti, ut poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerunt parati Eulogias, hoc eſt panem benedictum omni die Dominico & diebus feſtis exinde accipiant, quæ cum benedictione prius faciat. Iſte ritus etiam nunc à Græcis Clericis obſervatur Romæ poſt celebratam ab ipſis Liturgiam Græco ritu intra ſacram S. Athanaſii Baſilicam. Denique ſæculo nonò Leo Papa quartus, idem qui adverſus Saracenos in Italia graſſantes Vaticanam Eccleſiam, & ſuburbium munitionibus cinxit, eique parti nomen Leoninæ urbis indidit, ita ſancivit epiſtola encyclica ad omnes ubiq; Sacerdotes: *Eulogias poſt Miſſas in diebus feſtis plebi diſtribuite.* Antiquiſſimus ille oblationum populi ritus, ex quibus ſacra ſubinde conficienda erat Euchariſtia, cum diſtribuendis Eulogiis, confirmatur iſta Cypriani Carthaginenſis querela, de opere & eleemoſynis: *Locuples & dives es & Dominicum celebrare te credis, qui corbonam omninò non reſpicis, qui in Dominicum ſine ſacrificio venis, qui & partem de ſacrificio quod pauper obtulit ſumis.* Similem renovat querimoniam Auguſtin. ſerm. 252. de temp. *Oblationes, quæ in Altari conſecrentur, offerte; erubeſcere debet homo idoneus ſi de aliena oblatione communicat.* Eamdemque materiam ſermone ſequenti fusè quoque proſequitur idem Auguſtinus.

6. Ne verò privatas Eulogias ſilentio involvamus, quas ſcilicet privatim amici inter ſeſe ultrò citroque mittere conſueverant, Paulinus, epiſt. 1. in fine, vini Campani eulogiam mittit ad Severum. Idemque aliam ad Auguſtinum & alteram ad Alypium, ut legimus epiſt. 31. apud Auguſtinum & epiſt. 35. Idemque ad Romanium & Licentium alias mittit eulogias ex pane. Auguſtinus viciſſim eulogias ad Paulinum mittit. epiſt. 34. Atque iſta ſatis, ut ad alia progrediamur.

DISSERTATIO XII.

De fermento: & quidnam rei inter priſcos Eccleſiæ Romanæ ritus fuerit.

AD hauriendam hujus difficultatis elucidationem, in memoriam revocanda ſunt tria loca ex vita Melchiadis, & Siricii, Romanorum Pontificum, arceſſita; nec non ex Innocentii I. Pap. etiam Romani epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum. Et quidem qui prior eſt locus manifeſtè arguit diſtribuendi fermenti inſtitutionem ſua habuiſſe primordia a Melchiade Papa; cum tamen inſtitutio diſtribuendæ Euchariſtiæ, quam nonnulli cum fermento confundi voluere, ſit divinæ ab uno Chriſto originis: eamque Petrus Apoſtolus primus Romanis tradiderit.

2. Porro ſecundus, qui eſt Siricii Papæ, locus, tantùm abeſt ut propter fermenti a Papa, vel quolibet Epiſcopo, benedicti ſeu conſecrati diſtributionem, cunctis inferioris gradus Sacerdotibus prohibeatur ſacroſanctæ Miſſæ celebratio, ut adverſarii contendunt; quin potius eos omnes ad ſacrificandum adeò decernit obligari, ut non aliter fermentum ab ipſis diſtribui permittat, niſi poſtquam Deo ſacrificaverint.

3. Tertius denique textus, qui eſt Innocentii, admodum perplexus & obſcurus, perſpicuè tamen hoc docet, fermentum non eſſe ſacratiſſimam Euchariſtiam, quatenus officium tranſportandi fermenti, non Sacerdotibus, non Diaconis, imo ne ipſis quidem Subdiaconis, contra debitam vivificæ Euchariſtiæ venerationem, & laudabilem veteris Eccleſiæ conſuetudinem; ſed ſolis infimis clericulis Acolythis aſſignat.

4. Sed ſi quis inſiſtat tribus his locis, fermento nomen artribui *Conſecrati*, vel *Sacramenti*? Expedita reſponſio præſtò eſt, qua hujuſce teli, ſi qua ſit, acies retunditur. Certum quippe eſt his quoque vocabulis exprimi ſolitas quaſcunque eulogias fuiſſe. Cui veritati aſtipulatur Concilii Cartaginenſis tertii canon 5. dicens: *Placuit ut per ſolemniſſimos dies Sacramentum catechumenis non detur niſi ſolitum ſal.* Auguſtinus pariter lib. 2. de pecca. merit. cap. 26. ait: *Et quod accipiunt catechumeni, quamvis non ſit corpus Chriſti, ſanctum eſt tamen, & ſanctius quàm cibi, quibus alimur, quoniam Sacramentum eſt.*

5. Qui verò recentem hanc opinionem invexerunt, alios ſimul nequaquam negligendos errores induxerunt: in primis, fermentum nihil aliud aut minus fuiſſe quàm adorandum Corpus Chriſti. Secundò, erroneam fuiſſe Eccleſiæ Romanæ perſuaſionem, aut nunc eſſe, quod ſibi traditum ab Apoſtolis Petro & Paulo jam inde ab initio ut in fermento conſecraret, nunc verò oppoſitum ab eadem Rom. Eccleſia ſimul doceri & diſtricte juberi, quaſi Petri & Pauli inviolabile præceptum, ut non aliter in Romana Eccleſia niſi in azymis ſacrificetur. Tertio etiamſi ſtabilita Eccleſiæ pace in ampliſſima, & populoſiſſima totius orbis terrarum civitate innumeræ ſparſæ eſſent ſacræ baſilicæ, edictis Romanorum Pontificum ſollicitè cautum fuiſſe, ne pluſquam in una Romanæ urbis Eccleſia, neve plus una per totam civitatem Miſſa, feſtis etiam ſolemnioribus, & Dominicis diebus, quiſquam Sacerdos celebrare præſumeret; atque ſine ullo Sacerdotum, vel populi crimine ferale interdictum Romam univerſam occuparet, adeo ut fieri non poſſet, ut quantumcunque ſeſe miſerandus populus comprimeret, ex quinque millibus vix duo treſve homines ad ſe inſinuandum in confertiſſimas turbas robuſtiſſimi, Sacro poſſent intereſſe, Dominicis etiam & Paſchalibus diebus. Idemque ſtrictiſſimè ritus præſcriberetur & ſervaretur quacunque protenduntur occiduarum Provinciarum Eccleſiæ, ipſique Sacerdotes propemodum omnes tota ferè vita nullum Deo ſacrificium litare poſſent: Qui quartus eſt error, ſi non modo Romanus Princeps Paſtorum neceſſariis paſcuis proprias ſibi viciniores prohibuiſſet oves perpetua fame perimendas, ſed aliis quoque minorum Eccleſiarum Paſtoribus juſſiſſet, ut omnia penes ſe paſcua, fonteſque ſalubrium aquarum, commiſſis ſuæ curæ ovibus & agnis intercluderent: non enim aliter mandatum Innocentii ad Decentium Epiſcopum intelligi volunt.

6. Quintus demum iſta opinantium accedit error, idemque inſignis; nullum fuiſſe per octingentos annos penes Latinas ſive Europæ, ſive Africæ Eccleſias, Eulogiarum uſum. Undenam quæſo tam præceps aſſeverandi fiducia? Cenſentque Auguſtinum & Paulinum fuiſſe vel origine, vel Epiſcopatu Græcos, aut non niſi poſt octingentos a Chriſto annos prodiiſſe. Conſtat vero ex mutuis amborum literis Eulogias inter ſe ſe tranſmiſiſſe. Pius etiam Romanus Pontifex & Martyr decretum edidit de oblationibus populorum in hæc verba; *Ut de oblationibus quæ offeruntur a populo, & de conſecrationibus quæ ſuperſunt, vel de panibus quos deferunt Fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis Presbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe mundo & convenienti, ut poſt Miſſarum ſolemnia qui communicare non fuerint parati, Eulogias omni die dominico & in diebus feſtis exinde accipiant, quæ cum benedictione prius faciat.* Melchiades etiam, referente in ipſius vita Damaſo, ſimile decretum edidit. Præterea Carthaginenſe Concilium tertium anni 397. can. 5. edixit de Catechumenorum Eulogiis, certè Catechumenis ad Euchariſtiam nullus erat acceſſus.

7. Illius porrò aſſertionis de unico nec iterabili in univerſa civitate Romana ſacrificio, & ſimiliter in omnibus & ſingulis Epiſcopatibus, atque ita cunctis Sacerdotibus ubique interdicta in perpetuum Miſſa, evaneſcit falſitas per eam rationem, qua Sancti Patres diſcrimen aſſignant inter Sacerdotes veteris & novæ Legis, quorum illi ab uxoribus ſe continebant ſolo tempore, quo ſecundum vices ſuas incumbebat illis ſacrificandi miniſterium; cùm ſit ſecus judicandum de Sacerdotibus Eccleſiæ Chriſti; quia non per certas vices, ſed quotidie ſacrificium & quidem ſanctius & divinius offerunt. Hanc diſcriminis cauſam Siricius pontifex in epiſt. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, cap. 7. poſtquam adduxit, ſic ait: *Noſtri autem Sacerdotes Deo QUOTIDIE ſacrificant, ut in his quæ QUOTIDIE oferimus ſacrificiis Deo noſtro placeamus.* Et qui de fermento mandavit ille ipſe Innocentius Papa I. ſcribens ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum, cap. 7. hoc idem urget argumentum dicens: *Tenere Eccleſia omnino debet, ut Sacerdotes & Levitæ cum ſuis uxoribus non coeant, quia myſterii QUOTIDIANI neceſſitatibus occupantur.* Ex mox: *Nam ſi priſcis temporibus de templo Dei Sacerdotibus anno vicis ſuæ non diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus; quanto magis Sacerdotes Eccleſiæ, vel Levitæ, pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec PRÆTERIT DIES, qua vel à Sacrificiis divinis, vel a Baptiſmatis officio vacent: Nam*

ſi B. Pau-

ſi B. Paulus ad Corinthios ſcribit : Abſtinete vos ad tempus ut vacetis orationi ; & hoc utique Laicis præcipit : multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & SACRIFICANDI JUGE OFFICIUM EST, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere. Ipſemet Papa Innocentius idem iterat argumentum in epiſt. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum cap. 1. His addendum Concilium Toletanum primum anno 400. can. 5. dicens : *Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus Clericus, ſi intra civitatem fuerit, vel loco in quo Eccleſia eſt, aut caſtello, aut vico, aut villa, & ad Eccleſiam ad SACRIFICIUM QUOTIDIANUM non acceſſerit, Clericus non habeatur*.

8. Quinetiam Leo Papa Magnus ad Dioſcorum ſcribens Alexandrinum epiſt. 11. alias 81. his illum verbis commonet : *Ut autem in omnibus obſervantia noſtra concordet, illud quoque volumus cuſtodiri ut cum ſolemnior quæque feſtivitas conventum populi numeroſioris indixerit, & ea Fidelium multitudo convenerit, quam recipere ſemel una baſilica non poſſit, Sacrificii oblatio ſimul indubitanter iteretur, ne bis tantum admiſſis ad hanc devotionem qui primi advenerint, videantur hi qui poſtmodum confluxerint non recepti. Neceſſe eſt autem ut quædam pars populi ſua devotione privetur, ſi unius tantum Miſſæ, more ſervato, Sacrificium offerre non poſſint, niſi qui prima diei parte convenerint. Studioſe ergo dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod noſtræ conſuetudini ex forma* (Nota hęc) *paternæ traditionis inſedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis fide & actionibus congruamus*. Sanè Leo magnus indignum non judicaſſet, quod pars populi Alexandrini feſtivitatum diebus Miſſa fruſtraretur, neque Dioſcorum Epiſcopum hortaretur, ut in hoc ritum Eccleſiæ Romanæ ſequeretur, ſi res ipſa deteriore loco Romæ foret, majorque fidelium Romanorum pars ab audiendo Sacro excluderetur, eo futili prætextu, ne qualicunque die intra Romam, cujus mœnia quinquaginta milliaribus, teſte Flavio Vopiſco, protendebantur, pluſquam una Miſſa celebraretur.

9. Quorſum igitur Magnus ille Conſtantinus tam multas ſacras baſilicas excitarat, incredibili ſplendore atque magnificentia locupletiſſimis latifundiis & cenſibus ditaverat, donariis pretioſiſſimis decoraverat, ſi una fortaſſis excepta, cæteræ omnes ſolitariæ, divinoque cultu futuræ erant deſtitutæ. Veruntamen non uſque adeo ſordidè irreligioſeque actum fuit : adhuc enim viſuntur & ſuperſunt etiam in minimis & antiquioribus Romæ Eccleſiis, quales ſunt ſancti Clementis ad amphiteatrum, ſanctorumque Martyrum Nerei, Achillei, & Domitillæ ambones, ſanctuaria, Altaria, ſacræ portæ, Diaconicæ menſæ, certiſſima monimenta Miſſarum in eiſdem omni apparatu olim cerebratarum. Quis vero ambigit, vel ignorat in pleriſque minoribns Eccleſiis inter Miſſarum ſolemnia fuiſſe multas a ſancto Gregorio Romano Pontifice homilias pronunciatas, intra inquam Miſſarum ſolemnia, ut ille teſtatur expreſsè in ſua ad illas prefatione, quales ſunt (ut celebriores taceam) Eccleſiæ Sanctæ Felicitatis, S. Stephani, S. Andreæ, SS. Marcellini & Petri (& iſta quidem notatur habita in die Dominica) S. etiam Sylveſtri, S. Agnetis, B. Felicis, B. Laurentii, S. Pancratii, SS. Nerei & Achillei, SS. Proceſſi & Martiani, S. Clementis, SS. Joannis & Pauli (quæ etiam habita prænotatur Dominica die) S. etiam Mammæ, SS. Philippi & Jacobi, Dominica quoque die : iterum S. Clementis in die Dominico, & in Eccleſia iterum Laurentii die pariter Dominico. Quis vero exiſtimet quando in arctis & anguſtis illis locis ſanctus ille Pontifex diebus etiam Dominicis ſacrum peragebat, nullam fuiſſe aliam in tanta urbe Miſſam.

DISSERTATIO XIII.

De diſcrimine inter Epiſcopos, & Presbyteros jam inde ab ipſis Eccleſiæ exordiis.

1 INFAUSTO quodam omine conſcripti a quodam Batavo Calviniano libri adverſus Epiſcoporum dignitatem, & quod mirum eſt, inſulſi, inepti, perpetuiſque ipſius autoris adverſus ſemetipſum contradictionibus referti, nonnullos etiam Catholicæ profeſſionis adeo ludificantur, ut etiam editis in lucem libris non dubitarint hunc aſſerere errorem, in Catholicæ profeſſionis viris intolerabilem : nihil fuiſſe diſcriminis inter Epiſcopos & Presbyteros primis Eccleſiæ ſæculis, quod attinet officium dignitatemque, ſed qualecumque nunc temporis invectum ſit, id omne novitatem redolere; ab initio autem non ſic fuiſſe. Prætermitto hic vetuſtiſſimorum Scriptorum monumenta, quę omni perſpicuitate convicunt iſtam inter utroſque differentiam, adeo ut omnes Epiſcopi præcipuum quid haberent, neque cum inferioribus Sacerdotibus commune; ita ut non omnes Sacerdotes eſſent, aut dicerentur Epiſcopi; atque iſtos illis præfuiſſe non ſolum ratione ordinationis, quæ tamen ſuprema eſt in Eccleſiæ regimine dignitas; ſed etiam in confirmandi poteſtate, qua confertur Spiritus Deus, in aliis manuum impoſitionibus, in conſecrationibus Eccleſiarum, Altarium, ſacrorum Vaſorum, & Virginum, in poteſtate juriſdictionis Eccleſiaſticæ interioris atque exterioris, in auctoritate publicè decernendi, in inflictione cenſurarum aliarumque pœnarum Eccleſiæ, in diſpenſationibus, mandatis, juſſionibus, in Officiis & Beneficiis conferendis, aut amovendis, in promulgandis legibus aut decretis, in Synodis convocandis, in ſacro conficiendo chriſmate, aliiſque innumeris functionibus, quas regimen requirit humeris Epiſcopalibus incumbentis Eccleſiæ. Ordinatio pariter Epiſcopalis longe diverſa fuit a communi Sacerdotali, adeò ut per hanc conſecrationem Spiritus ſanctus talem illis impertiatur poteſtatem, & regendi Eccleſiam autoritatem, qualem ex vi proprię conſecrationis cæteri Sacerdotes minimè nanciſcuntur, aut nanciſci potuerunt ab initio, nec deinceps poterunt aduſque mundi finem. Idque non humana licentia, ſed fide prorsùs ad ſalutem æternam neceſſaria tenendum.

2 Epiphanius hæreſi 76. Aerium hęreſiarcham ab Eccleſia eo nomine damnatum perhibet, quia omne tollebat Epiſcopi & ſimplicis Sacerdotis diſcrimen, eoſque in omnibus volebat haberi pares. At Epiphanius longè diſpares eſſe probat ratione ordinationis, quæ ſolis ab Epiſcopis fieri poteſt. Verba ejus omninò digna ſunt quæ mentibus fidelium infigantur ἡ μὲν γὰρ ἐπισκόπων τάξις πατέρων ἐστὶ γεννητική, πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν τοὺς πατέρας ἢ διδασκάλους, καὶ πῶς οἷόν τε ἦν καθιστᾶν πρεσβύτερον πατέρα μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν; *Epiſcoporum ordo eſt ad gignendos Patres, nam Eccleſia patres, id eſt Sacerdotes, progignit. At Sacerdotum ordo cum nequeat Patres progignere, generat tamen per lavacrum regenerationis filios Eccleſiæ. Quomodo enim poſſet Patres progignere poteſtate carens manuum impoſitionis?*

3 Quantos vero ætatis poſſumus Apoſtolicæ, atque adeò ab ipſis Apoſtolis conſecratos Epiſcopos proferre? Jacobum Jeroſolymis Domini fratrem, quique huic ſucceſſit Simeonem; itemque Marcum Alexandriæ, & qui ei ſucceſſit Anianum; Evodium Antiochiæ, & hoc defuncto Ignatium, Smyrnæ pariter Polycarpum Joannis Apoſtoli diſcipulum. Tres præterea ab Apoſtolo Paulo conſecratos Epiſcopos, Timotheum Epheſi, Titum Cretæ, Epaphroditum Philippenſium.

4 De Epiſcopatu Jacobi Apoſtoli fratris Domini cognomento Juſti refert Hegeſippus apud Hieronymum, de ſcriptorib. Eccleſ. cap. 4. *Hegeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum in quinto Commentariorum libro de Jacobo narrans, ait, ſuſcepit Eccleſiam Jeroſolymæ frater Domini cognomento Juſtus*. Clemens Alexandrinus lib. 6. hypotypoſeon, & ex eo Euſebius lib. 2. hiſt. Eccleſ. cap. 1. eumdem aſſerunt a Petro & Joanne & Jacobo majore Jeroſolymorum conſtitutum Epiſcopum. His adde ſi lubet Anacletum Pontificem Apoſtolis ſupparem, relatum in decreto, can. ult. diſt. 66. & Clementem Papam Petri diſcipulum lib. 8. conſtit. Apoſt. cap. 35. referentem, quod Jacobus tam a Chriſto primum, quam ab Apoſtolis creatus eſt Jeroſolymitanæ Eccleſiæ Antiſtes. Quibus accedunt conformia poſteriorum teſtimonia Euſebii & Hieronymi in Chronico, Epiphanii hæreſi 29. num. 3. & hær. 78 n. 13. & 14. Cyrilli Hieroſolymitani catech. 4. & 14. Chryſoſtomi ſermon. 38. in 1. Corint. & ſermon. 3. in Acta.

5 De Epiſcopatu Marci Evangeliſtæ fidem faciunt Euſebius lib. 2. hiſt. Eccl. cap. 24. Hieronymus in Catalog. ſcript. Eccl. cap. 18. dicens Alexandrinam Eccleſiam fuiſſe

à Marco Evangeliſta fundatam eique ſucceſſiſſe Anianum octavo Neronis anno. Idemque epiſt. 126. Epiphanius quoque hæreſi 51. Marcum aſſerit fuiſſe à Petro miſſum in Ægyptum, poſtquàm Evangelium conſcripſerat. Euſebius ſimiliter & Hieronymus teſtificantur Petro in Antiochenam ſedem ſucceſſiſſe Evodium, & deinde Ignatium. Timotheum ab Apoſtolo Paulo conſtitutum Epheſinæ Præſulem Eccleſiæ, idem Apoſtolus ſcribit, 2. Timoth. 1. *Admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei, quæ in te eſt, per impoſitionem manuum mearum.* Deque ejuſdem ſupra Sacerdotes judiciaria poteſtate 1. Tim. 5. *Adversùs Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Titum ſimiliter Paulus perhibet à ſe conſecratum Cretenſium Præſulem. Tit. 1. *Hujus rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros ſicut ego diſpoſui tibi.* Epaphroditum denique fuiſſe ad Epiſcopalem Philippenſium Eccleſiæ ſedem promotum, idem docet Apoſtolus Philipp. 2. quo loco eumdem vocat Philippenſium Apoſtolum.

6. Irenæus lib. 3. cap. 3. perhibet Apoſtolos in ſingulis Eccleſiis a ſe fundatis conſtituiſſe qui eas regerent Epiſcopos. Additque Romanam Eccleſiam inſtitutionis ſuæ à Petro, qui primus ejus fuit Epiſcopus, habuiſſe primordia, ejuſdemque ſucceſſorum Pontificum ſeriem texit ad ſuam uſque ætatem. Ipſum deinde Polycarpum commemorat ab Apoſtolis præfectum Smyrnæ Antiſtitem ac Hierarcham, *quem nos* (inquit) *vidimus in priori noſtra ætate.* Idemque alios exprimit Epiſcopos, quorum ſucceſſorum ſeriem extare affirmat in propriarum Eccleſiarum Archiviis. Eidem patrocinatur cauſæ Tertullianus qui ſecundo exeunte tertioque ineunte ſæculo ſcribebat, hoc argumento, hiſque verbis, quoſcumque hæreticos fortiter expugnans, tractatu de præſcript. cap. 32. *Edant ergo origines Eccleſiarum, ſuarum, evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverint, habuerit auctorem & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrnæorum Eccleſia habens Polycarpum ab Joanne collocatum refert, ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit. Proinde utique, & cæteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici.* Hactenus Tertullianus.

7. Ut verò cunctos obices & remoras amoveamus, ultrò annuimus, ſimplices quandoque ac ſecundi Ordinis Sacerdotes Epiſcoporum nomine in ſacris Scripturis deſignari, quæ mera denominatio eſt, rei ipſius diſcrimen minimè tollens. Eædem namque voces & nomina nunc ampliorem nunc ſtrictiorem ſignificationem ſortiuntur; & peſſimè argumentaretur quiſquis ex eo quòd paſſim apud Sanctos Patres Cyprianum, Hieronymum, Auguſtinum, Paulinum, alioſque, vocentur quilibet nomine Papæ, vellet concludere, habere ſingulos æqualem cum ſupremo Pontifice gradum, paremque in univerſa Eccleſia poteſtatem. Indifferentem illam Epiſcopi & Sacerdotis denominationem obſervant Hieronym. Chryſoſtomus Theodoritus, freti tum verbis iſtis Apoſtoli ad Philippenſes, *Omnibus ſanctis qui ſunt Philippis cum Epiſcopis & Diaconibus.* Nulla ibi Presbyterorum mentio, quia ſub Epiſcoporum nomine comprehenduntur: aliqui enim eſſe in una urbe plures Epiſcopi non poſſunt, ſumendo id nomen in ſtricta magiſque propria notione, quæ ad ſolos coarctatur Pontifices. His accedunt verba quoque Pauli Act. 20. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo Spiritus ſanctus poſuit vos Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Quo loco Apoſtolus Presbyteros Epheſinæ Eccleſiæ adhortatur, quos Miletum acciverat; cùm tamen ex ſacris Eccleſiæ inſtitutionibus non poſſit niſi unus Epiſcopus uni Eccleſiæ præfici. Tertius locus eſt in cap. 1. epiſtolæ ad Titum, cui maximè innititur Hieronymus in ejus loci commentario: *Hujus rei gratia, reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut ego diſpoſui tibi, ſi quis ſine crimine eſt*, &c. Cujus moniti hanc rationem ſubjungit, *Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut diſpenſatorem Dei.* Apoſtolus igitur ſingulis Presbyteris, quos Titus ordinaverat, nomen quoque tribuit Epiſcopi.

8 Enimverò prorſus eſt improbabilis opinio Theodoriti comment. ad 1. Tim. cap. 3. Eos nimirum qui ſunt ſuperioris ordinis Sacerdotes, & nunc vocari ſolent Epiſcopi, fuiſſe olim nominatos Apoſtolos. At verò poſterioris ordinis Sacerdotes communi appellatione Epiſcoporum fuiſſe deſignatos. Eſto vocaverit ſemel Paulus Epaphroditum Apoſtolum, Philip. 2. At pluries etiam nunc contingit perfectos, ſuique officii admodum ſtudioſos Clericos cujuſcunque Ordinis, quorum opera plures ad morum ſanctitatem, aut fidei profeſſionem, ex depravata vita, vel ex infidelitate, aut hæreſi converſi fuerint, Apoſtolos audire ac denominari. Sic S. Dominicus apud Volcas & Tectoſages, S. Vincentius Ferrerius, S. Antonius Ulyſſiponenſis, apud Japones S. Franciſcus Xaverius, qui nunquam fuere Epiſcopi, denominati ſunt Apoſtoli. At verò illi, qui cùm Epiſcopali dignitate fulgerent, dicti quoque fuere Apoſtoli, illam nuncupationem honorificam ſunt conſequuti, non propter characterem ſacri Ordinis, ſed ſolùm propter converſas à ſe nationes: ſic enim Sancti Epiſcopi Remigius Francorum, & Leander Viſigothorum, Bonifacius Germanorum Apoſtoli audiunt, ob populos quos evangelizando in ovilia Chriſti traduxerunt. Eoque ſenſu Epaphroditum nuncupat Paulus Apoſtolum, qui Apoſtolicis laboribus, & ſacro zelo quo ardebat in excolendis ſibi commiſſis populis.

9. Hieronymus tamen haud leve hac in re negotium faceſſit, tum in epiſt. ad Evagrium 85. tum in commentariis epiſtolæ ad Titum cap. 1. adeò ut Michael Medina ipſum in invidiam traxerit dogmatis Aeriani; ſed perperam, nec citra temeritatem. In primis Sanctus Doctor contendit nomen *Epiſcopi* fuiſſe ab ipſis Apoſtolis attributum quibuslibet Eccleſiæ Presbyteris; quod nos ultrò concedimus. Additque in illa ad Evagrium epiſtola: *Quod autem unus electus eſt, qui cæteris præponeretur, ut ſchiſmatis remedium factum eſt, ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet.* Atque hoc idem ſic repetit ſcribens in epiſtolam ad Titum: *Poſtea verò cum in partes & contraria ſtudia diviſus eſſet populus, ut dicerent ut quemadmodum Corinthii: Ego ſum Pauli, ego vero Apollo, ego autem Cephæ, ut demum plantaria iſta diſſenſionum divellerentur, ad unum ſingulari Epiſcopi nuncupatione omnium ſollicitudinem eſſe delatam.* Et ſubinde: *Sicut ergo presbyteri ex Eccleſiæ conſuetudine ſciunt ſe ei qui ſibi præpoſitus fuerit eſſe ſubjectos, ita Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere, imitatores Moyſis, qui cum haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit cum quibus populum judicaret.* Idemque præfata ad Evagrium epiſtola: *Quid enim facit, excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat.*

10. Agnoſcens ergo Hieronymus Epiſcopos inferioribus Presbyteris præcellere ordinandi poteſtate, quà iſti omnino carent; idemque pares Moyſi faciens Epiſcopos, & æquiparans Presbyteros ſeptuaginta illis judicibus, quos Moyſes in ſui conſortium & ſolatium aſſumpſerat, ſatis indicat ſe non exiguum poteſtatis & dignitatis diſcrimen agnoſcere inter Epiſcopum & Presbyterum: dum verò contendit idem in Eccleſiæ exordio, pares cum Epiſcopo fuiſſe Presbyteros, id multiplices eoſque veros ſenſus involvit. In primis pares erant nuncupatione, ſecundùm quam nunc diſpares exiſtunt. Secundò pares in regimine, quamvis origo & fons regiminis in ſolo eſſet Epiſcopo. Ea quippe moderatio primo vereque aureo ſæculo in Epiſcopis erat, ut in commune bonum omnia cum Sacerdotum cœtu gererent, neque his inconſultis Præſules quidquam aggrederentur. Quæ diſciplina licèt in multis exoleverit, multa ſuperſunt tamen, in quibus neceſſe habent Epiſcopi conſilium Capituli adhibere. Præclarèque decernit Alexander Papa III. de his que fiunt à Prælat. ſine conſen. capit. c. novit. *Novit tuæ diſcretionis prudentia qualiter tu & fratres tui unum corpus ſitis, ita quòd tu caput, illi membra eſſe probantur. Unde non decet te, omiſſis membris, in Eccleſiæ tuæ negotiis aliorum conſiliis niti, cùm id non ſit dubium, & honeſtati tuæ, & Sanctorum Patrum inſtitutionibus contraire.*

11. Æquiparari nonnihil poteſt priſtinum illud à Hieronymo commemoratum regimen Eccleſiarum cum illo Prætorum Athenienſium, quos ἄρχοντας vocabant, Collegio. Poſtquàm enim, mortuo ultimo illorum Rege Codro, Reſpublica Athenienſium in Democratiam vertit, ab electo-

electorum à ſe PrætorumSenatu ſemper fuit adminiſtrata. Iſti quidem ſinguli Archontes vocabantur, ſingulis etiam incumbebat Reipublicæ ſollicitudo: Sed tamen horum unus ſimiliter Archon dignitate reliquis præeminebat, ſolus collegas convocabat, convocatis præſidebat, ejuſque ſolius nomine anni & faſti ſignabantur. Sufficit verò ad eluendam labem, quam auſus eſt Medina Hieronymo, ipſique Epiphanio inſpergere, quòd uterque in ſolo Epiſcopo agnovit Ordinationis poteſtatem, quæ tamen non unica eſt prærogativa: veteres quippe canones, quos ambo Patres optimè notant, alia Epiſcopis privilegia tribuunt, à nobis paulò ante recenſita, ad quæ Sacerdotibus inferioribus aſpirare ac præſumere non licebat. Ipſeque Epiphanius Aerium inter hæreticos accenſet hoc nomine, quia temerario auſu Presbyteros Epiſcopis æquiparabat.

12. Egregium circa Epiſcopalem ordinandi poteſtatem aliis Sacerdotibus incommunicabilem proferre lubet exemplum ex hiſtoria Eccleſiaſtica, & veteris Concilii orthodoxi teſtimonio. Athanaſius in ſuo Apologetico refert ſe Arianorum accuſatione reum peractum eo nomine, quod Iſchyram Presbyterum ſacris ad Altare myſteriis operantem Macarius ab ipſo mandatus Athanaſio malè multaſſet, atque myſticum calicem (quo utebatur Iſchyras) confregiſſet. Tum Synodus Alexandrina, ad quam Epiſcopi Ægypti, Lybiæ, Thebaidis, & Pentapolis convenere, poſt diſcuſſam accuſationis hujus cauſſam, ſcripſit Synodicam ad Julium Romæ Pontificem, cæteroſque omnes orbis Chriſtiani Antiſtites, quam integram ſuo inſeruit Apologetico idem Athanaſ. ea verò teſtificatur neque ibi Iſchyram rem ſacram feciſſe, neque myſticum calicem habuiſſe, ac ne Presbyterum quidem fuiſſe, ſed tantùm laicum; qui à Collutho manuum ſuſceperat impoſitionem, qui non Epiſcopus, ſed tantùm Presbyter erat.

13. Ut verò ad Hieronymum regrediar, ejus ſententia de differentia inter Epiſcopum & Presbyteros introducta, non à Domino, ſed ab Eccleſia, elucidatur per veterem atque indiſcriminatam Epiſcopi & Presbyteri nuncupationem: Scripturis etiam ſacris, quas paulò antè produximus, & ab Hieronymo comprobata, & quam poſtmodum Eccleſia diſcriminavit, ad ſolos Eccleſiæ Præſules & Hierarchas hanc reſtringens denominationem. Neque ſolùm clareſcit per commune Presbyterorum conſilium, quorum operam & miniſterium in conſortium laboris & ſollicitudinis aſſumere ſacri ſolebant Pontifices. Sed tertiò quoque aſtruitur & elucidatur inde, quia Apoſtol. ætatè erant Epiſcopales ſeu Cathedrales Eccleſiæ, earum quippe maxima pars à Sacerdotibus minoribus regebatur nullo præſente Pontifice, quemadmodum fieri cernimus in Parochialibus Eccleſiis. Etenim in Actis Apoſt. legimus, ipſam Samariam inclytam civitatem Jeroſolymit. æmulam, & in ipſo Judææ confinio ſitam, non habuiſſe peculiarem ullum Epiſcopum: cùm neceſſe fuerit ad eam mitti Petrum & Joannem Apoſtolos, ut ibi munus obirent Epiſcopale impoſitionis manuum ad Sacramentum Confirmationis.

14. Preeminentiam denique Epiſcoporum in omnem clerum & populum, & obtemperandi neceſſitatem ac officium, quo illis Presbyteri obſtricti ſunt, inſigniter commendat inſignis Apoſtolorum diſcipulus & tertius à Petro in Antiochena Eccleſia Epiſcopus Ignatius Martyr ſanctiſſimus, ad Philadelphenſes ſcribens. Stet demum fidei fundamentum inconcuſſum, jam inde ab Apoſtolis, ipſoque Chriſto ſtabilitum, & noviſſimo generali Conc. Trident. adverſum nuperas hæreſes aſſertum, ſeſſ. 23. can. 6. *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina Ordinatione inſtitutam, qua conſtat Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit*. Deinde can. 7. *Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, anathema ſit.*

DISSERTATIO XIV.

De Provinciis Eccleſiaſticis.

1. PLurimùm conducit ad hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, Conciliorumque notitiam, Provinciarum Eccleſiaſticarum peritia, quam hic pertractare aggredior. Quia verò diſtributiones præcipuarum Eccleſiarum factæ olim comperiuntur ad normam & partitionem veteris Imperii Romani, adeò ut omnium Eccleſiarum antiquiſſima pariter & Sanctiſſima Jeroſolymitana, nihil antiquitus quàm ſimplex parœcia fuerit Epiſcopalis, Cæſareæ Paleſtinæ Metropoli ſubjecta & ſuffraganea, non alia de causâ, quàm quia Cæſarea ſecundum civilem poteſtatem habebatur totius Paleſtinæ Metropolis, tametſi antequàm ab Herode Idumæo in honorem Cæſaris amplificaretur, non aliud quàm Turris Stratonis nomen haberet. Sic enim quia Byzantium nobiliſſima Urbs ab irato & infenſo adversùs eam SeptimioSevero fuerat ſub præfectura ignobilis oppidi Perinthi, ſeu Heracleæ Thraciæ conſtituta, idcirco Byzantinus Epiſc. qui poſtremò evadet Conſtantinop. Patriarcha, permultis annis extitit ab initio unus ex ſuffraganeis Heracleenſis Metropolitæ. Quia proptereà inter Imperii Romani civitates primarias poſt Imperii caput Romam, primo fulgebat dignitatis gradu Alexandria Ægypti, & ſecundo Antiochia Syriæ ad Orientem; ideò vivente Apoſtolo Petro Romana Eccleſia primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium ſortita eſt nobilitatis gradum: diſerteque aſſerit Anacletus Pontifex Apoſtolos renovaſſe in Eccleſia jam dudum factam à Romanis Imperii diviſionem, c. Provincias, diſt. 99.

2. Itaque operæ pretium duxi, brevem, ſed tamen exactam Præfecturarum Imperii Romani notionem texere, ut innoteſcat inde quænam prioribus ſæculis fuerit partitio & ordo præfecturarum quoque Eccleſiaſticarum. Summa olim Præfecti prætorio poteſtas, quæ arma ſimul & jura complectebatur, fuerat jam inde à regno Tiberii Cæſaris penes unum. Sed ex quo inſidias Perennis Præfecti prætorio Commodus Imperator evaſit, cœpit ea poteſtas (ne foret nimia, ipſoſque Præfectos ad Imperii ambitionem ſollicitaret) inter duos æmulos dividi, teſte Herodiano lib. 1. Poſtmodum Conſtantinus Magnus eam poteſtatem dignitatemque inter quatuor Præfectos partitus eſt, ſinguliſque proprias attribuit diſtinctas regiones. Quorum primus Orientem regebat, ei denique ſubdebantur Provinciæ Aegypti, Lybiæ, Pentapoleos, Syrtes, Aſia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Armenia, Thracia, Myſia inferior, Cyprus cum reliquis Orientis plagis. Sequebatur Præfectus Illyrici, cui parebat Illyricum, Dacia, Triballi, Pannonia, Myſia ſuperior, Macedonia, Theſſalia, Græcia, Peloponneſus, Creta, & inſulæ circumfuſæ; Tertius accedebat Italiæ Præfectus, qui præerat Italiæ, Siciliæ, Africæ, & circumjacentibus inſulis. Quarto loco erat Galliarum Præfectus, cui obtemperabat Gallia, Hiſpania, Britannia, & inſulæ adjacentes, ut ſcribit Zoſimus l. 2.

Quatuor iſtæ ſingulæ Præfecturæ in plures diſpertiebantur Diœceſes, quæ à Præfectorum Vicariis regebantur; unde Vicariæ quoque dicebantur, plures etiam regiones ac provincias complectentes, ut videre eſt libro notitiæ utriuſque Imperii, quem eruditis commentariis Pancirolus illuſtravit.

3. Secto deinde in duas partes Imperio ſex dinumeratæ ſunt Orientalis ſeu Conſtantinopolitani Imperii Diœceſes. Prima Orientis cujus Metropolis Antiochia, & cujus Vicarius ſpeciali deſignatione audiebat Comes Orientis: Secunda Aegypti: Tertia Aſiæ: Quarta Ponticæ: Quinta Traciæ: Sexta Illyrici partis Orientalis, quarum meminere leges 1. & 2. C. de militari veſte lib. 12. & l. 1. C. ut nemo ad ſuum patrocinium ſuſcipiat ruſticanos vel Vicar. eor. & l. ult. C. de diverſ. offic. lib. 12. Orientis Diœceſis caput ac Metropolis fuit Antiochia, ut liquet ex hiſtorico Zoſimo lib. 1. Hieronymo ad Pammachium, Chryſoſtomo homil. 1. ad populum Antioch. De hujuſce Vicarii officio extat tit. C. de offic. Comit. Orien. Diœceſis Ægypti Metropolis fuit Alexandria, ut ex Theodorito conſtat lib. 1. hiſt. Eccl. c. 1. Aegypti Vicarius appellatione inſigniebatur Præfecti Auguſtalis, de cujus officio, tit. habetur in Cod. de offic. præf. Auguſtalis, & in ff. pariter. Diœceſis Aſianæ Metropolis erat Epheſus, Chryſoſtomo teſte in epiſt. ad Epheſ. necnon ſubſcriptione Theodori Epheſini Epiſcopi act. 18. Synodi ſextæ. Porrò Diœceſis Ponticæ Metropolis extitit Cæſarea Cappadociæ, ut fidem facit Greg. Nazianz. orat. de laudibus Baſilii, & ſubſcriptio Philalethis Epiſcopi Cœſareæ Cappadocum in ſexta Synodo. Thraciæ Metropolis à tempore Conſtantini fuit Conſtantinopolis, quam idem ſede Imperii decoravit. Tres verò iſtæ Diœceſes Thracia

Pontica, & Aſiana, fraude Græcorum in Concilio Conſtantinopol. primùm, deinde Chalcedonenſi diſtractæ fuerunt; Thracia quidem à Romana ſede, Aſiana & Pontica ab Antiochena Diœceſi.

4. Diœceſis autem Macedoniæ, Daciæ, atque Illyrici partis ejus, quæ ad Orientis pertinebat Imperium, caput fuit Theſſalonica, ut refert Theodoritus lib. 5. hiſt. Eccl. cap. 17. Ad poſtremum tamen Juſtinianus, tum ſedem Præfecti prætorio Illyrici, tum etiam Vicariam Apoſtolicam, ſeu jura Primatis (aſſentiente Papa Vigilio) ex urbe Theſſalonica tranſtulit Acridum Dardaniæ oppidum, Juſtiniani natalem patriam, quam de ſuo nomine Juſtinianam primam dici voluit, Novella XI. Deinde Nicolaus Papa primus epiſt. 2. hortatus eſt Michaelem Auguſtum, ut antiqua jura inſtaurari curaret, quibus fruebatur olim Theſſalonicenſis Epiſcopus, tanquam Romani Pontificis Vicarius per omnem Epirum, Illyricum, Macedoniam, Achaiam, Theſſaliam, Daciam Ripenſem, Daciamque Mediterraneam, & Myſiam, Dardaniam atque Prævalim; has enim omnes Provincias hec olim Vicaria ſacra complectebatur.

5. Sex pariter conſtitutæ ſunt Occidentis Diœceſes, ac Vicariæ civiles. Una Italiæ; Altera Illyrici, partis ejus quæ ad Occidentis pertinebat Imperium, tertia Africæ, quarta Galliæ, quinta Hiſpaniæ, ſexta Britanniæ. Vicariæ Italiæ Metropolis fuit Mediolanum, ut ex epiſtola colligitur Athanaſii ad Solitar. vit. agen. ubi loquitur de Dionyſio Mediolanenſi Epiſcopo. Galliæ autem Auguſta Trevirorum, ut ex eadem colligitur, ubi ſermonem habet de Paulino Trevirorum Antiſtite. Idem confirmat Thodoritus lib. 2. hiſt. Eccl. c. 15. Salvianus etiam lib. 2. de providentia Dei, Treverim dicens ſummam Galliarum urbem. Britanniæ Vicariæ caput erat Eboracum Romanorum colonia, quam Spartianus in Severo, Urbem abſolutè per antonomaſiam vocat, & in qua Conſtantius Chlorus Magni Conſtantini pater Regiam conſtituit, diemque obiit extremum, ut produnt Euſebius lib. 1. vitæ Conſtantini, Eutropius, Aurelius Victor & Oroſius.

Diæceſis Africæ indubitatum eſt Metropolim tam civilem quàm Eccleſiaſticam fuiſſe Carthaginem, cujus etiam Epiſcopus Primatu totius Africæ potiebatur, ut paſſim viſitur in Cypriani epiſtolis in Conciliis Africanis, quæ omnia ab Epiſcopo Carthaginenſi indicebantur, quibus etiam præſidebat, cuique etiam ſubjacebant provinciæ Numidiæ, atque utriuſque Mauritaniæ Cæſarienſis & Tingitanæ; quæ à ſuis quidem regebantur particularibus Primatibus; ſed ſub generali regimine atque autoritate Carthaginenſis Epiſcopi.

6. Carthago urbs totius Africæ celeberrima, cujus per Didonem Tyriam fundatio, Romæ conditum annis centum præceſſit, in eum poteſtatis opulentiæque gradum conſcendit, ut Romanę urbis ęmula cum ea diuturnis annis per atrociſſima bella de Imperio contenderit, & poſt partum Romanis victoribus terrarum orbis imperium, ſoli Romæ cedens cum Alexandria Ægypti de ſecunda palma contenderit, cùm incertum eſſet utra ex duabus vel amplitudine, vel opibus, vel populi frequentia prævaleret, ut Herodianus perhibet hiſt. l. 7. Perduravitque illa contentio uſque dum Saraceni Carthaginem funditus everterunt. Quamdiu verò Carthago ſtetit ſub Romanorum imperio, Metropolis fuit Africæ partis illius, quæ à freto Gaditano per omnes Lybicas Mediterranei maris oras aduſque Cyrenem porrigitur inter ipſum mare & Atlantem montem intercluſa. Neque tantùm Metropolis Civilis dignitatem obtinuit, ſed etiam Eccleſiaſticæ, poſtquam illis plagis Chriſti Evangelium illuxit.

7. Ex multis conſtat vetuſtiorum Scriptorum teſtimoniis illam præſediſſe tribus peramplis provinciis Africanis, nimirum Proconſulari, cujus in primaria civitate Carthagine Romanus Proconſul ſedem fixerat, ibique juridicos ſolebat habere conventus. Deinde Numidiæ, Mauritaniæque, uſque ad Magni Conſtantini tempus. Hic verò ſubjectam Imperio Romano Africam in ſex provincias civiles partitus eſt: Carthaginenſem ſeu Proconſularem, Numidiam, Byzacenam, Tripolitanam, duaſque Mauritanias, ſcilicet Sitifenſem & Cæſarienſem quæ Tingitana quoque dicebatur.

8. Priſtinarum ſub Carthagine Provinciarum ternarius conſtat numerus ex ipſo Carthaginenſi Concilio de baptizandis converſis hereticis, cui Cyprianus præſedit: *Cum in unum* (inquit) *Carthagini conveniſſent Calendis Septembris Epiſcopi plurimi ex Provincia Africana, Numidia, Mauritania, cum Preſbyteris & Diaconibus.* Idemque Cyprianus epiſt. 45. ad Cornelium Papam: *Quoniam latiùs fuſa eſt provincia noſtra, habet etiam Numidiam & Mauritanias duas ſibi cohærentes, id eſt Tingitanam & Cæſarienſem*: quas olim Galba Imperator in unam copulaverat provinciam, ut ex his liquet Taciti verbis lib. 2. hiſt. *Luceius Albinus à Nerone Mauritaniæ Cæſarienſi præpoſitus addita per Galbam Tingitanæ provinciæ adminiſtratione, haud ſpernendis viribus agebat.* Appianus Alexandrinus in proœmio librorum de civilibus bellis, tres recenſet nec plures Africæ provincias, Mauritaniam ſeu Mauruſios: deinde Lybicorum nationem, quæ Carthaginem complectitur: poſtremò Nomadum regionem, ſeu ut Romani vocabant, Numidiam. Scripſit autem Appianus ſub Hadriano Cæſare. Pomponius etiam Mela quatuor quidem Africæ partes dinumerat, Mauritaniam, Numidiam, Africam minorem, & Cyrenaicam. Cæterùm quarta iſta Ægypto contributa fuit.

9. Magnus demum Conſtantinus ſex Africanas recenſet provincias in ſua tractoria quam Ablavio ſcripſit epiſtola pro primo Arelatenſi Concilio, quod Nicænum præceſſit: ſic enim illum compellat: *Ut mox has meas literas acceperis Cæcilianum ſupradictum* (Carthaginis Epiſcopum) *cum aliquibus ex eis quos ipſe delegerit, ſed & de Byzacenæ, Tripolitanæ, Numidiarum, & Mauritaniarum provinciis, ſinguli quique aliquantos ex ſuis perducere debebunt, quos ipſi putaverint eligendos: ſed etiam aliquos qui contra Cæcilianum eundem diſſentiunt, data evectione publica,* &c.) His adjunge Sexti Rufi locum illum ipſius Breviarii ad Valentinianum Imperatorem: *Per omnem Africam ſex provinciæ factæ, ipſa ubi Carthago eſt provincia Proconſularis, Numidia, Byzacium, Tripolis, & duæ Mauritaniæ, hoc eſt Sitifenſis, & Cæſarienſis.* Tametſi autem à Conſtantino diſtributæ fuiſſent ſex memoratæ provinciæ Civiles, non tamen plures Eccleſiaſticæ quàm quinque numerabantur, ut fidem facit Ferrandus Diaconus Carthaginenſis in ſua Canonum breviatione, tit. 82. quia Mauritania Sitifenſis non ſtatim ſuum nacta eſt Primatem, ſed poſteriore id Concilio Carthaginenſi obtinuit. Unde in Concilio quoque Carthaginenſi ſexto anni 419. fit ſingillatim mentio *Provinciæ proconſularis, Numidiarum duarum, Byzacenæ, Mauritaniæ Sitifenſis, & Mauritaniæ Cæſarienſis, ſed & Tripolis.*

10. Circa hæc iſtud præterea ſciendum, provinciæ quidem proconſularis Carthaginem extitiſſe Præfecti Africæ, ſimul & proprii Epiſcopi, atque Primatis Africanarum omnium Eccleſiarum perpetuam fixamque Sedem: cæterarum autem provinciarum Africanarum Primates non fuiſſe alicui certæ Eccleſiæ affixos, ſed eos ſolos Epiſcopos Primatum dignitate fulſiſſe in ſingulis provinciis, qui reliquos cujuſque provinciæ Antiſtites ordinationis Epiſcopalis antiquitate præcedebant, ut admonet Leo Papa nonus epiſt. 4. ad Petrum, & Joannem, Epiſcopos. Cæterùm Metropoles civiles erant Cirtha, alias Conſtantia in provincia Numidiæ, Cæſaræa in Mauritania Cæſarienſi, Sitifi in Mauritania Sitifenſi, Tingi ad fretum Herculeum in Mauritania Tingitana, Telepte in Byzacena, & Tripolis ſeu Leptis major in provincia Tripolitana.

11. Hoc etiam loco monendum cum Sexto Rufo in breviario Mauritaniam Tingitanam regimini Hiſpaniarum Vicarii ſubjectam fuiſſe. Quæ cauſa eſt cur Siricius Papa epiſt. I. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, remota quæſtione de civili regimine, ſolam perpendens Eccleſiaſticam poteſtatem, Hiſpaniarum Epiſcopos intra quinque provincias reſtrinxit iſtas, Tarraconenſem; II. Carthaginenſem in qua ſita eſt Carthago nova, quæ nunc Carthagena vocatur. III. Bœticam, Luſitaniam, & Gallicianam. Quia ſcilicet Tingitana provincia civilis parebat quidem Hiſpaniarum Vicario, ſed eadem Eccleſiaſtica proprium intra Africam agnoſcebat Primatem. Eſt tamen non levis conjectura, Vandalos Africa ſubacta civilem quoque Tingitanam ſibi vindicaſſe.

12. Illyrici, partis ejus, quæ ad Occidentis ſpectabat Imperium, Metropolis fuit Sardica, urbs ejus Provinciæ prę reliquis celebris, & Concilio œcumenico nobilitata, in quo trecenti & amplius Occiduarum Provinciarum Antiſtites, procurante religioſiſſimo Imperatore Conſtante, de Ariana impietate triumpharunt. In ſubſcriptionibus Con-

Concilii Magni Nicæni apud Gelaſium Cyzicenum ita ſubſcriptum legimus: *Protogenes Sardicæ civitatis Epiſcopus pro Sanctis Dei Eccleſiis quæ ſunt in Dacia, Calauria, Dardania, & Provinciis vicinis.*

13. De Hiſpaniarum olim Metropoli Eccleſiaſtica, quænam olim fuerit, ſupervacaneum eſt inveſtigare. Ut enim obſervat Fernandus Mendoza lib. 1. de confirmando Concilio Illiberritano ad ſubſcriptionem primam, quæ eſt Felicis Accitani Epiſcopi, nulla erat Primatuum, aut Archiepiſcoporum vel Metropolitanorum denominatio certis Eccleſiis affixa, niſi ſequioribus ſeculis: ſed quiſquis in ſingulis Provinciis reperiebatur ordinatione antiquior Epiſcopus, tametſi minori præeſſet civitati, jura exercebat Metropolitani, idque tum ex ipſo Concilio Illiberritano, tum aliunde facilè convincitur. Simplicius Papa primus circa annum 470. epiſt. 1. ad Zenonem Hiſpalenſem Epiſcopum, hunc ipſum in Hiſpanicis Eccleſiis Apoſtolicæ Sedis Vicarium creat. Deinde Hormiſda epiſt. 26. Saluſtium Hiſpalenſem pariter Epiſcopum Vicarium ſuum ſuper Provinciis Bœtica & Luſitanica, cum plena poteſtate Concilia convocandi, declarat. Factum tandem eſt regnante in Hiſpaniis Hervigio anno Chriſti 681. ut Concilii Toletani duodecimi can. 6. Hiſpanarum Eccleſiarum Primatia deinceps affixa ſit Epiſcopo Toletano Provinciæ Carpetanæ Metropolitano, cum hac poteſtatis acceſſione, ut quem Reges (qui jampridem regiam ſedem Toleti ſtabiliverant) Epiſcopum cujuſcumque Provinciæ elegiſſent, ſine mora conſecraretur ab Epiſcopo Toletano, ſub obligatione tamen ſiſtendi ſe coram proprio Metropolitano intra tres à conſecratione menſes, ut refertur a Gratiano diſt. 63. c. cum longè lateque.

14. Romę verò Summus pręerat pręfectus, qui reliquis omnibus præeminebat officiis & dignitatibus urbis, l. 3. C. de offic. præfecti urbis. Huic parebant ſuburbicæ quoque regiones, quotquot ſcilicèt intra centeſimum ab Urbe lapidem protendebantur intra Tuſciam, Picenum, & Campaniam, l. 1. ff. eod. Huc reſpexit Septimius Severus Auguſtus, quando exautoratos Prætorianos milites Romæ finibus uſque ad centeſimum lapidem ſub capitis pœna juſſit excedere, ut refert Herodianus lib. 2.

15. Demum Juſtinianus pulſis ex Africa Vandalis, quintum cæteris adjecit præcedentibus præfectum prætorio, ejuſque ſedem Carthagine (quam de ſe *Juſtinianam tertiam* dici voluit) conſtituit l. 1. C. de offic. Præfecti prætor. Africæ.

16. Nos ſuperius Vicariam quidem Galliarum Treviris præfiximus. At verò ſedem ipſius Galliarum Præfecti, cujus poteſtas Hiſpaniam quoque atque Britanniam inſulam complectebatur, ſtabiliverat Conſtantinus Magnus in Arelatenſi urbe, cui etiam de ſe *Conſtantinæ* nomen eſt impertitus. Prorſus enim errant nonnulli, qui hoc nomen cum aliis omnibus prærogativis mutatum exiſtimant a tyranno Conſtantino, qui contra Honorium rebellis hac ſe urbe communierat. Nequaquam enim poſt eundem profligatum & extinctum tyrannum idem Honorius in ſuo ad Agricolam Galliarum Præfectum reſcripto Arelatem vocaret Conſtantinam, ut eam vocat, ſi recens id nomen a tyranno invaſore accepiſſet. Quo eodem reſcripto declaratur fuiſſe inſuper conſtitutam Arelate Præfecti ſedem. Jubet enim Honorius veterem conſuetudinem per tyrannos intermiſſam inſtaurari, ut quotannis in ea urbe conventus habeatur ſeptem Galliæ Provinciarum *ſub illuſtri* (ſic enim loquitur) *præſentia Præfecturæ*. Undenam verò conſuetudo illa ortum habuit, niſi a Magno Conſtant. civitatis hujus ſtudioſiſſimo, qui ſuum ei nomen indidit quique totius Occidentis generale Concil. ibidem celebrari voluit in cauſa Donatiſtarum? Inſuper illa Galliarum Præfecti ſedes aſſeritur Arelate fixa his verbis Epiſcoporum olim Arelatenſi Primati ſubditorum, ad Leonem Papam ſcribentium: *Hanc civitatem ſublimiſſima Præfectura, hanc reliquæ poteſtates velut communem omnibus patriam ſemper inhabitant.* His alterum non minoris autoritatis adjungo teſtimonium Gregorii Turonenſis ſcribentis lib. 2. hiſt. Franc. cap. 7. Quo tempore Hunnorum Rex Attila ſe obſidioni Aureliæ accingebat, ejus urbis Epiſcopum Anianum implorandarum ſuppetiarum cauſa ad Actium Galliarum Præfectum ſe contuliſſe, Arelate commorantem. Denique res eadem aſtruitur antiquis inſcriptionibus, quarum iſta in civitate Arelatenſi ſupereſt de Auxiliari Præfecto, cujus etiam fit mentio in Hilarii Arelatenſis Epiſcopi vita ab auctore temporis ejuſdem privatis monitionibus ab Hilario correptum, non tamen emendatum ab eodem tandem publicè concionante fuiſſe præſentem in Eccleſia redargutum. Inſcriptio illa vetuſta hæc continet.

Dominis noſtris SALVIS DD. NN. THEODOSIO *Piis Felicibus Victoribus* ET VALENTINIANO P. F. V.
Triumphatoribus AC TRIUM. SEMPER AUG. XV.
Vir inluſtris. COS. VIR INL. AUXILIARIS
Præfectus prætorio PRÆF. PRÆTO. GALL. *Galliarum*
DE ARELATE MAMILLARIA PONI F. *fecit*
Milliare paſſuum unum. M. P. I.

Erat columna iſta primus lapis milliarius proficiſcentibus ex Arelatenſi urbe. Hinc eſt quòd ſanctum Eccleſiæ Doctorem & Pontificem Ambroſium urbs Arelatenſis ſibi civem jure merito vindicare poterit, cùm teſtetur in ejus vita Paulinus natum in Gallia, in ipſoque Prætorio educatum fuiſſe infantem, eique in cunis dormienti examem apum circumſtetiſſe, dum pater infantis Præfectura Prætoriana in Galliis fungebatur.

17. Perperam verò Joſephus Scaliger, & Vidus Savaro in ſuis ad Appollinarem commentariis, tres fuiſſe intra Galliam Vicarios imaginantur, cùm diſertè doceat liber Notitiæ Imperii ſex tantummodo fuiſſe in toto Occidente Vicarios. In Italiæ quidem Præfectura tres, totidemque alios in Galliarum Præfectura, unum quidem Vicarium intra Galliæ fines, ſecundum in Hiſpania, tertium in Britannica inſula, ſub uno omnes Galliarum Præfecto prętorio. Quam rem accuratiùs obſervarunt Pancirolus ejuſdem Notitiæ commentator, & Jacobus Simondus in ſuis ad Sidonium Apollinarem notis lib. 1. epiſt. 3.

18. Qui Primates in Occidentalibus plagis nominantur, illi in Oriente a Græcis vocabantur ἔξαρχοι τῶν διοικήσεων. *Exarchi in Diœceſibus*, quorum meminit Synodus Chalcedonenſis duobus locis can. 9. & can. 17. Diœceſis enim vocabulo comprehendebantur plures Eccleſiaſticæ provinciæ ſeu Metropoles. Singulæ verò Metropoles complectebantur plures Parœcias, ſeu inferiores Epiſcopatus, qui hodierno uſu ſolent Diœceſes vocitari. Zonaras ſcribens ad Chalcedonenſem can. 17. quatuor commemorat Exarchos Epiſcopos, Cæſareæ Cappadocum, Epheſi, Theſſalonices, & Corinthi. Synodus ſecunda œcumenica can. 2. tres commemorat Diœceſes Eccleſiaſticas: Aſiæ, cujus metropolis Epheſus: Thraciæ, cujus metropolis Heraclea: & Ponti, cujus metropolis Cæſarea Cappadocum.

16. Quod verò attingit Occidentis Primatias, Romanus Epiſcopus Vicarios ſuos ſtabilire ſolebat quoſdam illuſtriorum ſedium Epiſcopos, quibus poteſtatem & juriſdictionem in vicinas provincias conferebat. Extat magni Leonis Pontificis epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, cui jura Primatis in finitimis Metropoles confirmat. Cæterùm ut ad Latinas Eccleſias progrediar, Zoſimus Papa epiſt. ad Epiſcopos Galliæ Patroclum ſuum conſtituit Vicarium in tribus finitimis Provinciis, ſcilicet Vienneſi, & duabus Narbonenſibus. Deinde Vigilius Papa ſcribens ad Aurelianum Arelatenſem Epiſcopum, hanc illi attribuit Primatiæ, ſeu (quod idem eſt) Vicariæ Apoſtolicæ autoritatem. Quæ legitur epiſtola in actis Synodi œcumenicæ quintę. Eandemque renovat poteſtatem ſanctus Papa Gregorius in gratiam Virgilii Arelatenſis lib. 4. epiſt. 81. & 52. vices ſuas ei committens per omnes Eccleſias quas regnum Childeberti complectitur. Romanus quoque Pontifex Zacharias in ſua ad Bonifacium Moguntium Præſulem epiſtola, hunc ipſum per omnem Germaniam Primatem conſtituit. Similem indulget poteſtatem Hormiſda Papa Remigio Remenſium Antiſtiti per ſuam epiſt. 1. quacumque protenditur Clodovei regnum. Idemque Hormiſda eamdem Saluſtio Epiſcopo Hiſpalenſi confert autoritatem in provinciarum Bæticæ atque Luſitaniæ Eccleſias univerſas.

DISSERTATIO XV.

De diptychis Eccleſiaſticis.

1. PRo omnibus quidem Chriſti fidelibus ſolet Eccleſia inter ſacra miniſteria preces ad Deum fundere communes: ſed præterea ſpeciales Deo preces offerebat pro certis quibuſdam hominibus, tum viventibus, tum vitâ functis, quorum nomina ex ſcripto per Diaconos pronunciabantur inter ſacra myſtica, pro Imperatoribus & Regibus, pro Summo Pontifice, pro Epiſcopo loci, pro Patriarchis, pro cæteris quibuſdam Epiſcopis ſibi invicem hoc genere officii gratificantibus: denique pro fidelibus illis qui munera & oblationes ad rem ſacram divinumque cultum contulerant. Ex altera autem chartâ, quæ defunctorum nomina referebat, nominabantur pariter ad populum ex ambone ad aliquod tempus homines, vel Principatu temporali, vel dignitate Epiſcopali pridem ſpectabiles. Inſignium autem benefactorum, quales erant fundatores illius Eccleſiæ, perpetua fiebat memoria & recordatio. Hujuſce ritus ſimulque gratitudinis innumera legimus veterū monumenta: nonunquam etiam graves erant inter Eccleſias concertationes, aliis quorundam inſignium dignitate virorum memoriam colentibus, aliis ex adverſo damnantibus, ut contigit in Joanne Chryſoſtomo, cujus memoriam Romana venerabatur Eccleſia; ſed in oppoſitum Alexandrina, dum vixit infenſiſſimus Chryſoſtomi perſecutor Theophilus, execrabatur, una cum factione Theophili freta imperatoris Arcadii animoſitate, qui ſanctiſſimum virum, urgente Theophilo, injuſtiſſimis exiliis damnaverat, ut referunt Socrates, Sozomenus & Palladius. Nec minus nota ſunt diſſidia Orientalium Eccleſiarum cum Romana; dum hæc Acacii memoriam tanquam hæretici (ut verè fuerat,) execratur: illæ verò ab eodem olim ſeductæ recolunt: quam referunt hiſtoriam Chronicon Marcellini, Theophanes, & Theodorus Lector. Eàque ex cauſa Euphemius Conſtantinopolis Epiſcopus Apoſtolicæ ſedis communione tanquam ſchiſmaticus excidit, cæteroqui orthodoxus, ob pertinaciam quà nomen Acacii de tabulis Eccleſiaſticis eradere recuſarat, ut prodit Theophanes, & Nicephorus hiſtoricus.

2. Dionyſius lib. 3. de Eccl. hier. hæc de diptychis refert: & cum ſe mutuò omnes ſalutaverint, myſtica *ſacrarum tabularum* ἱερῶν πτυχῶν recitatio fit. Eodem ſpectat illa Cypriani expoſtulatio epiſt. 10. de faciliori quorundam lapſorum reconciliatione: *Ad communionem admittuntur, & offertur eorum nomen, nondum pœnitentia facta.* Hieronymus in comment. ſuper Ezechielem 18. egregiè dicit: *Publicè Diaconus in Eccleſia offerentium nomina recitat, tantum offert ille, tantum ille pollicitus, placentque ſibi ad plauſum populi torquente conſcientia, damuſque materiam miſeris ut gaudeant ad ea quæ tribuunt, & non lugeant ad ea quæ rapuerunt.* Innocentius Papa in illa notiſſima ad Decentium Eugubinum Epiſcopum epiſtola dicit: *Prius ergo oblationes ſunt commendandæ, ac tum eorum nomina, quorum ſunt oblationes, edicenda: ut inter ſacra myſteria nominentur, non inter alia quæ antea præmittimus, ut ipſis in myſteris viam futuris precibus aperiamus.* Recitandorum nominum praxis viſitur in ipſis Liturgiis Jacobi Apoſtoli, Baſilii, & Joannis Chryſoſtomi. In harum duabus ultimis hæc habentur: ὁ διάκονος θυμιᾷ γύρωθεν τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὰ δίπτυχα τῶν τε ζώντων καὶ κεκοιμημένων, ὧν βούλεται μνημονεύει *Diaconus ſacram menſam incenſat per circuitum, & diptycha tam viventium, quàm eorum qui dormierunt, quorum vult commemorat.* His adjungo Concilii Emeritenſis can. 19. *Proinde ſalubri deliberatione cenſemus, ut pro ſingulis quibuſque Eccleſiis, in quibus Presbyter juſſus fuerit per ſui Epiſcopi ordinationem præeſſe, pro ſingulis diebus Dominicis ſacrificium Deo procuret offerre; & eorum nomina à quibus Eccleſias conſtat eſſe conſtructas, vel qui aliquid his ſanctis Eccleſiis videntur, aut viſi ſunt contuliſſe, ſi viventes in corpore ſunt, ante altare recitentur tempore Miſſæ: Quod ſi ab hac luce diſceſſerint, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur ſuo in ordine.* Magnus Gregorius Papa lib. 2., epiſt. 37. ad Conſtantium Mediolani Epiſcopum reſcripſit, nullam ipſi neceſſitatem incumbere Joannem Ravennæ Epiſcopum nominandi, cùm neque Joannes Conſtantium ad altare nominare ſoleat.

3. Acacius Conſtantinopolis Epiſcopus hæreſi Eutichianæ clam addictus, Zenoni Auguſto edictum (quod vocabatur henoticum) ſuggeſſerat, quod univerſum orbem impenſe perturbavit, abrogato Synodi Chalcedonenſis contra Eutychianam hæreſim decreto: idemque Petrum Moggum Alexandrinum Epiſcopum, ipſoſque Felicis Papæ tertii Legatos in ſuas partes attraxit & corrupit. Quamobrem Papa Felix Acacium turbarum autorem communione fidelium amovit, qui vicem rependens, Felicis Pontificis nomen ex Eccleſiaſticis diptychis eraſit, anno 484. Mortuo demum Acacio, Gelaſius Felicis in Romana ſede ſucceſſor omni ſtudio connixus eſt, ut perfidi Acacii nomen ex Græcarum Eccleſiarum diptychis obliteraretur, quem pariter conatum proſequuti ſunt inſequentes Romani Pontifices, Anaſtaſius, & Symachus, inani tamen opera. Sed rem demum obtinuit Hormiſda Pontifex, Juſtino fretus religioſiſſimo Imperatore, ſub quo ablatum diuturnum ſchiſma, & pax inter Orientis & Occidentis Eccleſias feliciſſimè reſtituta, damnata duorum præcedentium hæreticorum Imperatorum Zenonis & Anaſtaſii memoria, deletiſque ſacris ex tabulis eorum ſimul, & Acacii, cæterorumque ſequacium infauſtis nominibus, poſt ſex & triginta pernicioſi ſchiſmatis annos ab excommunicatione Acacii.

4. Fidem quoque facit Theodoritus libro. 5. hiſt. Eccl. cap. 34. circa graviſſimum diſſidium occaſione Joannis Chryſoſtomi, factione Eudoxiæ Auguſtæ, & Theophili Alexandrini, qui dicto ad Quercum conciliabulo præſidens Chryſoſtomum injuſtiſſimè damnarat, & Epiſcopatu ejecerat. Sed Innocentius Papa innocentis Epiſcopi ſuſcepta diſcuſſaque cauſa, ipſum conciliabuli decretum abrogavit, atque in exilio defuncti memoriam honorificè reſtitui curavit; nec aliter pax inter Occidentis & Orientis Eccleſias ſtudii diviſas iniri potuit, niſi reſtituto ad ſacras tabulas Joannis Chryſoſtomi nomine.

DISSERTATIO XVI.

De Communionibus, laica, & peregrina.

1. UTRAMQUE plerique confundunt, nil eſſe diſcriminis inter laicam & peregrinam communionem exiſtimantes. At longe diverſæ ſunt, nec aliud quid inter ſe commune habent, quàm ut ſint ambæ pœnales, quotieſcunque ad alterutram illarum clerici reducuntur. Jam eſt utraque ſeorſim explicanda.

2. Laica communio Clericis ſacris, ſeu majoribus ordinibus initiatis in pœnam decernebatur, ut intra Sanctuarium Euchariſtiam ſumerent. Statutum quippe fuit Laodiceno canone 19. μόνοις ἱερατικοῖς ἐξὸν εἶναι εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσιέναι καὶ κοινωνεῖν. *Solis licet* (non quidem Sacerdotibus, ut minùs peritè aliqui tranſtulerunt, ſed ut accuratius vertit Dyonyſius exiguus,) *ſacro miniſterio dedicatis*, id eſt Presbyteris & Diaconis, *ingredi Sanctuarium, inibique communicare.* Cæterùm in alicujus delicti pœnam ſacri Clerici quandoque privilegio iſto excidebant, nec niſi cum promiſcua turba licebat eis communione divina refici. Hinc à Synodo Sardic. Euthyc. & Muſæus, qui ordinationes indebitas exercuerant, clericali etiam communione excluduntur, nec ipſis laica indulgetur communio, niſi poſtquàm illam convenienti humilitate petierint, Sardicen. can. 19. Præterea Agat. can. 32. ita ſancitur: *Si Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, capitale crimen commiſerit, aut chartam falſaverit, aut teſtimonium falſum dixerit, ab officii honore depoſitus in monaſterium detrudatur; & ibi, quandiu vixerit, laicam tantùm communionem accipiat.* Quem canonem inſerit Gratianus diſt. 50. c. Si quis Epiſcopus. Præterea canon Apoſtolorum 15. vagos clericos ad laicam demittit communionem. Cyprian. epiſt. 2. ad Antonianum ita ſcribit de Trophimo Sacerdote in perſecutione lapſo: *Sic tamen admiſſus eſt Trophimus ut tanquam laicus communicet.* Baſilius item ad Amphilochium can. 3. ad laicam communionem redigit Diaconum, qui ſit fornicatus: *Quoniam*, inquit, *antiquus eſt canon ut qui à gradu exciderunt, hoc ſolo puniționis modo plectantur.* Quibus verbis ſignificat, illam

illam ſacris initiati Clerici pœnam, dummodo permittatur ei laica communio, eſſe quidem genus quoddam depoſitionis a jure Eccleſiaſticæ communionis, ſed nullatenus excommunicationis: atque illatæ depoſitionis vindictæ non licere per Canones adjungere alteram excommunicationis pœnam. Quod idem repetit Baſilius ad Amphilochium can. 32. & comprobatur canone Apoſtolorum 25. ſic decernente: *Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, fornicationis, vel perjurii, vel furti convictus deponatur, & non ſegregetur: dicit enim ſcriptura, de eodem delicto bis ultionem non exiges.* Quo Græco canone dicitur καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. Supponit ergo duplicem acceſſuram vindictam ac pœnam, ſi ad depoſitionem adderetur abſoluta communionis privatio. Non raro tamen ſacris etiam Clericis Eccleſia excommunicationem abſolutam infligit, quæ una depoſitionem aut ſuſpenſionem involvit, in unius clerici perſona. Sic enim memorata Synodus Sardicenſis can. 1. Epiſcopos, qui priore Epiſcopatu dimiſſo in alterum involaverint, laica etiam excludit communione. Ithacius quoque eo quod Priſcillianum tametſi flagitioſiſſimum hæreſiarcham apud Maximum tyrannum, ad quem hæreſiarcha indebitè appellaverat, capitali ſupplicio addici feciſſet, ab Epiſcopo Theognoſto cum Ithacianis fidelium communione ſejunctus eſt. Quæ damnatio tantùm invaluit apud Deum, ut ſanctum Epiſcopum Martinum qui Treveris ad horam, gravi urgente neceſſitate, cum aliquibus Ithacianis cõmunicaverat, per Angelum Deus ipſe coarguerit, & eidem ſolitam miraculorum edendorum virtutem diminuerit.

3 Quia vero clericis Eccleſiaſtica communione motis & ad laicam & promiſcuam redactis, ſolitæ (ut eas Cyprianus vocat) ſportulæ non præſtabantur; ſed ut plurimùm, vel ex patrimonialibus, vel aliorum liberalitate, vel ex proprio labore ac induſtria victum ſibi quærere compellebantur: Et excluſis ſimul a decimis & oblationibus, & prædiorum Eccleſiæ fructibus, ſi nihil aliud ſuppetebat, ex commiſeratione Eccleſia victum illis providebat. Ad menſam igitur illos admitti curabat, quæ ad quotidianum victum fidelibus peregrinis apparari ſolebat, quos proprius Epiſcopus per literas formatas Eccleſiis, ad quas, aut per quas peregrè ibant, commendarat: his enim Eccleſiæ alimoniam tum ex particularium contributione, tum ex propriis opibus reſervabant. Iſtiuſmodi humanitatis exempla ſuppeditat in primis Concilium Chalcedonenſe providens poſt act. 10. ut Domnus Antiochenus ſede exautoratus ejuſdem Eccleſiæ facultatibus alatur. Simili etiam modo ſuſtentationi Baſſiani & Stephani providet act. 12. poſtquam Epiſcopali dignitate ambos ob delicta ſummovit. Simili exemplo Syneſius Epiſcopus ſuffraganei cujuſdam Epiſcopi quæ ſui officii erant exequi negligentis ideo juſtè a Theophilo Patriarcha ſede pulſi curam ſuſcepit. Sic enim epiſt. 68. ſcribit Theophilo Alaxandrino Patriarchæ: *In Eccleſiam quidem illum admittere nolui, nec ſacram cum illo menſam communem habui: domi verò perinde ac innocentem honoravi.* Denique Agathenſis Concilii canone 2. decernitur: *Contumacibus clericis, qui prioris gradus elati ſuperbia communionem fortaſſis contempſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, peregrina communio tribuatur, ita ut cum eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula gradum ſuum dignitatemque recipiant.*

4 Ad exemplum & ſimilitudinem hujus pœnalis peregrinæ communionis, qua in Clericos animadvertebatur, altera vocabatur minus propriè peregrina communio, qua Epiſcopi aliique inter Sacerdotes primarii, ſeu præfecturam habentes, non deponebantur prorſus a Clero, ſed ſolùm a digniori & ſublimiori priſtino gradu, ut tamen in gradu inferiorum clericorum conſiſterent; adeò ut Epiſcopi ad inferiorum Sacerdotum ordinem redigerentur, ut & iſti ad Diaconorum, atque iſti ad minorum clericorum ſtationem & claſſem. Sic enim depoſitis Epiſcopis ſubtrahebatur illa redituum Eccleſiæ quarta pars, quam Epiſcopis ſacri canones reſervabant, ut deinceps minora cum Sacerdotibus ſtipendia partirentur. Sacerdotes quoque illi qui præſunt, & quos Apoſtolus judicat duplici honore, hoc eſt ſtipendio vitæ providendos, ab hoc excidentes honore minus & exilius ſtipendium inter Diaconos nanciſcebantur. Iſti demum ſed minùs propria locutione dicebantur peregrina communione ſuſtentari, licet quotidianum victum cum inferioribus clericis ex quotidianis Eccleſiæ diſtributionibus perciperent.

5. Hujuſce pœnalis ſed aliquantò humanioris ac mitioris diſciplinæ legimus exempla luculenta. Primum in Nicæna Synodo canone 8. quo Novatianos dudum Epiſcopos ad Eccleſiaſticam unitatem redeuntes, ſi eorum loco aliquis jam fuerat Orthodoxus Epiſcopus conſtitutus, edicit potiri Sacerdotis, aut Chorepiſcopi gradu, miniſterioque. Concilium ſimiliter Toletanum primum can. 4. ſic decernit: *Subdiaconus defuncta uxore, ſi aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat removeatur, & habeatur inter oſtiarios & lectores.*

6. His accedit Concilium Regienſe, habitum in ſecunda Narbonenſi provincia, quod diſertè communionis meminit peregrinæ. Armentarius per ambitionem ſe in Epiſcopum fecerat ordinari Eccleſiæ Ebrodunenſis a duobus tantùm Epiſcopis, invito etiam Metropolitano, qualem ſe prætendebat id temporis Arelatenſis Præſul, cujus cura & ſollicitudine Synodus iſta convocata eſt anno 439. hujus can. 3. ſic ſtatuitur: *Liceat ei* (Armentario) *in unam ſuarum parochiarum concedere, in qua Chorepiſcopi munere, aut peregrina communione foveatur, nec quidquam ipſi de Epiſcopalibus officiis uſquam uſurpare liceat, præterquam in Eccleſia, quam cujuſquam miſericordia fuerit indeptus, in qua ei ſolùm neophytos confirmare, & ante Preſbyteros offerre conceditur.* Quæ ſanè verba obſervatu digna ſunt: Sic enim Synodus Armentarium deponit, exautoratque Epiſcopali gradu, ut non modò ei ſalva ſuperſint Sacerdotalia jura, ſed etiam Pontificalia quædam poſſit exercere, nimirum Confirmationis ſignaculum conferre, cæteroſque præcedere Sacerdotes; eidemque providetur ut communione peregrina foveatur, ad victum nimirum quotidianum. Et quamvis contra Canonum præſcripta non fuerit a tribus Epiſcopis conſecratus, invito etiam Metropolita, character tamen in ipſo Epiſcopalis agnoſcitur ad neophytos confirmandos. Denique in œcumenica Synodo VIII. act. 4. adverſus quoſdam Epiſcopos olim ob Photinianam hæreſim depoſitos, aſſerentes ſe Romæ à Nicolao Pontifice in communionem reſtitutos, hæc reſpondet Marinus Romanæ Diaconus Eccleſiæ, & in Synodo Legatus Apoſtolicus; *Quando iſti Romam adventarunt, miniſtrabam ego in Eccleſia S. Mariæ Virginis, quæ dicitur Præſepe. Illic eos ſuſcepit ſanctiſſimus Papa Nicolaus, per ſatisfactionem libelli & juramenti, nec tamen contulit eis communionem in loco Epiſcoporum. Si verò contradixerint, oſtendant quod eos ſuſceperit in communionem ut Epiſcopos.* Sanctus item Papa Gregorius Magnus lib. 4. epiſt. 5. mandat, ut Saturninus Sacerdos juſte depoſitus, ſi dignè pœnituerit, *inter laicos accipiat communionem.*

DISSERTATIO XVII.

Quisnam fuerit habitus olim proprius Epiſcopus ad Ordinum ſuſceptionem.

1 Compertum eſt Nicæni Concilii primi can. 16. & Arelatenſis primi can. 22. & Antiocheni can. 22. & Sardicenſis can. 15. & Carthaginenſis primi ſub Iulio Papa can. 5. aliiſque pleriſque, proprium cujuſque clerici Epiſcopum, ad quem pro ſuſcipienda ordinatione recurrendum erat, aut ſaltem pro dimiſſoriis ad hunc finem literis, illum ipſum fuiſſe, a quo clericus erat conſtitutus, certæque cuidam Eccleſiæ addictus, cui miniſtraret; a qua tranſilire ſacri præfati canones diſtrictè vetabant. Iſtam diffuſe atque eruditè pertractat quæſtionem Franciſcus Hallier profeſſor primùm Sorbonicus, deinde dignus Caballicenſium Epiſcopus, tractatu de ſacris electionib. ſectio. 5. cap. 3.

2 Scio equidem habitam quoque fuiſſe originis rationem, ipſe namque præallegatus Carthaginenſis can. 5. hoc etiam præſcribit: *Nec licere laicum uſurpare ſibi de plebe aliena, ut eum ordinet ſine conſcientia Epiſcopi ejus, de cujus plebe eſt:* Quod idem & a Sardicenſi Concilio decretum fuiſſe ibi aſſerit Gratus Carthaginenſis Epiſcopus. Et Julianus Papa, ſub cujus Pontificio duo iſta Conciliacelebrata fuere, ſic decernit in ſua inſcripta ad Orientales pro Athanaſio epiſtola: *Nullus Epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere, aut ordinare, aut judicare, abſque ejus voluntate; quia ſicut irrita erit ejus ordinatio, ita & judicatio.*

3 Cæterum pro origine reputabatur ipſum domicilium, ut ſi quis

utſi quis in alia, quam in qua natus erat, parœcia inhabitaret, hoc ipſo ſubjiceretur Epiſcopo loci, in quo domicilium fixerat, ut poſſet ab ipſo in clericum aſſumi, Eccleſiæque certæ aſcribi, neque poſſet deinceps ab altero ordinari abſque dimiſſoriis. Neque vero prædicti canones obſiſtunt. Cenſebatur enim quis de plebe & de parœcia cujus erat incola. Id autem innumeris ſuadetur teſtimoniis. In primis Arauſicani primi Concilii can. 8. qui tamen requirit etiam jure merito alterius Epiſcopi teſtimonium, in cujus olim parœcia aliquis diu habitaverat in Clerum ordinandus: *Si quis* (ait) *alibi conſiſtentem clericum ordinandum putaverit; prius definiat ut cum ipſo habitet. Nec enim ſine conſultatione ejus Epiſcopi cum quo habitavit, ordinare preſumat; quia non ſine cauſa diu ab alio non ordinatus remanſit.*

4 In Carthaginenſis Concilii tertii can. 44. & Africani can. 28. Epigonius Epiſcopus conqueritur quemdam a ſe baptizatum, educatum, & demum ordinatum Lectorem, fuiſſe ſibi a Juliano Epiſcopo ſubreptum, dicente civem eſſe ſuæ parœciæ, ideoque ab eodem ſine ullis Epigonii dimiſſoriis factum Diaconum. Judicat verò Concilium fuiſſe hoc a Juliano indebite attentatum, rationem adducens: quia dudum fuerat is clericus ab Epigonio ordinatus, & Mapalienſis Eccleſiæ miniſterio adſcriptus, in qua biennio Lectoris officium exercuerat. Cæteræ rationes Epigonii ad majorem ingratitudinis expreſſionem ex abundantia proferuntur, quòd is clericus, de quo agebatur, fuerat ab Epigonio baptizatus, quod educatus, quod in gravi ſuſtentatus inopia, quod denique idem Epigonius eumdem Juliano commendaſſet.

5 Paulinus epiſt. 45. quæ etiam inter Auguſtini epiſtolas inſerta legitur ordine 35. refert ſe Burdigalæ ab Epiſcopo Delphino baptizatum: deinde Barcinone ad ferventem Barcinonenſium civium poſtulationem clericum ordinatum ab Epiſcopo Lampio, ſacratumque fuiſſe: ſed tamen decreviſſe a nullo alio quam ab Ambroſio Mediolanenſi Sacerdotium ſuſcipere. Ex quo duo eruuntur obſervatu digna; Primum quidem, exiguam & ferè nullam originis & baptiſmi rationem in ordinationibus habitam, quandoquidem Paulinus in provincia procul ab urbe nativitatis, baptiſmique ſui diſſita & remota, in Clerum fuit, ſacrumque Ordinem adſcriptus. Ad id enim ſufficiebat perfecta viri virtus toto orbe notiſſimi, ad amovendum periculum ordinandi eum, qui fortaſſis inſignis aliquo vitio, aut apud ſuos populares infamia laboraret, aut ob alium defectum canone ab Ordinibus arceretur. Cæteroqui enim remittendus ad originis, vel diuturnioris domicilii Epiſcopum fuiſſet, cui perſpectiores eſſe poſſent hujus ad Ordinem explorandæ qualitates. Obſervandum ſecundò, ex eodem Paulini teſtimonio, potuiſſe aliquem jam in Clerum aſſumptum, & ordine aliquo initiatum recipere ab aliquo alio Antiſtite Sacerdotium abſque prioris Epiſcopi dimiſſoriis: ſi tamen non ſponte, ſed quaſi per vim & coactionem ordinem anteriorem ſuſceperat, cum hac proteſtatione, nolle ſe addici certæ ac peculiaris Eccleſiæ intra illum Epiſcopatum obſequio. Id enim Paulinus a ſe factum perhibet, epiſt. 6. ad Severum, ſic dicens: *Nam in Barcinonenſis Eccleſiæ conditione conſecrari adductus ſum, ut ipſi Eccleſia non alligarer, in Sacerdotium autem, non in locum Eccleſiæ dedicatus.* Ubi autem iſtæ deerant conditiones, ab eo ſolo qui primùm Clero addixerat, vel ordinarat, ſuſcipiendum erat Sacerdotium, quantumvis alibi quis natus fuiſſet.

6 Præterea multa ſuppetunt alia hujuſce apud veteres ritus exempla, præter iſtud Paulini. Origenes enim ortu Ægyptius ab Alexandro Jeroſolymorum Epiſcopo fuit Presbyter conſecratus, ad ſolas Demetrii Præſulis Alexandrini literas de vita & moribus teſtimoniales, ſine dimiſſoriis. Nec vero tanti meriti Præſul qui Deo revelante fuerat ad Jeroſolymitanæ Eccleſiæ ſolium promotus, quique vitæ ſanctitate, & librorum quos ſcripſit eruditione, toti Eccleſiæ tanquam cæleſte ſydus illuxit, atque illibatam vitam glorioſo tandem martyrio concluſit,) rem indebitam attentaſſet, aut libro in Demetrium Alexandrinum edito defendiſſet, cujus refert elogium Hieronymus in catalogo ſcript. Eccleſ. in Alexandro.

7 Præfatus autem Paulinus & Severus Sulpicius, ſcriptores ambo vitæ ſancti Martini Turonenſis Epiſcopi, narrant Martinum Sabariæ in Pannonia natum, in Cypri urbe Salamine fuiſſe, quamvis invitum & repugnantem, exorciſtam primùm ordinatum: deinde ad majores Ordines evectum; & deinceps Hilario Pictavienſium Pontifici dum vixit addictum.

8 Epiphanius juxta Eleutheropolim Phœniciæ oppidum natus, Clero, tametſi repugnans & invitus, in Cypri urbe Salamine initiatus fuit; mox Diaconus, deinde Sacerdos; poſtremò Epiſcopus ejuſdem urbis creatus: ut ejus vitæ ſcriptor Græcus teſtificatur.

9 Similiter Hieronymus, Stridone oppido in Dalmatia oriundus, ab Anthiochiæ Epiſcopo Paulino Presbyter eſt ordinatus, ut ex ipſius epiſtolis 57. 58. & 61. compertum eſt. Hieronymi quoque frater Paulinianus æque Stridonenſis Sacerdotio ab Epiphanio Salaminæ, quæ Conſtantia quoque dicitur, Epiſcopo fuit inauguratus, ut ex Hieronymi epiſtola 61. liquet.

10 Auguſtinus, cui patria Tagaſte in Africa, ab Ambroſio Mediolani baptiſmum, a Valerio autem Hipponenſi Epiſcopo clericalem tonſuram, cunctoſque ordines, atque adeo Sacerdotium ſuſcepit, ut refert in ejus vita Poſſidius.

11 Pinianus nobilis & illuſtris Romanus, cum Hipponem Auguſtini viſendi gratia conceſſiſſet, urgente atque ad clericalem militiam expoſcente eum populo, ſe jurejurando obſtrinxit, nulla alia in Eccleſia clericatu initiatum iri quam in Hipponenſi, ut perhibet Auguſtinus epiſt. 225.

12 Evagrium etiam Ægyptium Gregorius Nazianzenus Conſtantinopoli Diaconum ordinavit, teſte Socrate lib. 5. cap. 18.

13 Quin etiam Auguſtinus & Severus mutuo diſceptantes pro Timotheo clerico, epiſt. Auguſtini 240. & 241. nihil de ipſius patria diſputant, ſed ſolum a quonam fuerit ordinatus, ut eum ſibi ſolus vindicare poſſit, qui clericum fecerat. Conqueritur ibidem Auguſtinus Timotheum, poſtquam pluries in Eccleſia ſuæ parœciæ de pulpito legerat, fuiſſe tamen a Severo, ſe inconſulto, Subdiaconum ordinatum: ſed eum ad ſuam Eccleſiam aſſeverat pertinere, a Severo indebitè uſurpatum, & ordinatum: quem rogat ne hunc aperiri ſinat aditum ad ordinem infringendum Eccleſiaſticæ diſciplinæ: ſed Timotheum ad ſe dimittat, ne iſte ulterius perjurio ſuo Deum offendat, poſtquam Eccleſiæ, in qua primum ordinatus eſt, juravit ſe nullatenus ex ea diſceſſurum. Ex hoc Auguſtini loco perſpicua fit veteris Eccleſiæ conſuetudo, qua is qui Clero aſcribebatur juramento ſpondebat ſtabilitatem in Eccleſia, cui per ordinationem primum alligabatur: qua tamen ſponſione ſe devincire Barcinonenſi Eccleſiæ Paulinus recuſavit, & ipſe Hieronymus Antiochenæ, quia in ſua ordinatione nullius ſe miniſterio addictum iri proteſtatus eſt, ut de ſe ipſemet ſcribit epiſt. 61.

14 Collapſa demum aut ſaltem labefactata Eccleſiæ diſciplina, ex quo laudabilis deſiit conſuetudo, traditione Apoſtolica, ſacriſque veterum Conciliorum Sanctionibus ſtabilita, ut quilibet clericus in ordinatione ſua certæ & particularis Eccleſiæ obſequio deputetur, a qua diſcedere poſt hac non ſit ei liberum, ut ſtatuitur generalis Concilii Arelatenſi primi can. 22. & œcumenicarum ſynodorum Nicænæ primæ can. 15. & Chalcedonenſis can. 6. facta demum clericis pro libito ab una ad alteram Eccleſiam commigrandi licentia & poteſtate, tum primum invaluit proprii Epiſcopi notio & acceptio diverſa. Tria namque diſtincta ſunt Epiſcoporum diſcrimina, ad quos unicuique liberum eſſet recurrere, ad quoſvis ordines ſuſcipiendos: hi vero ſunt Epiſcopi vel originis, vel domicilii, vel beneficii: cujus diſtinctionis primus ex iis qui ſuperſunt meminit canon Bonifacii Papæ VIII. c. nullus, de temp. ordin. in 6.

DISSERTATIO XVIII.

Quiſnam fuerit priſcorum Epiſcoporum Senatus ac Presbyterium.

1 PRioribus Eccleſiæ ſeculis viguit Sacerdotum ac Diaconorum, quibus tum Cathedralis Eccleſiæ nobiliora miniſteria & officia, tum inferiorum parochiarum cura & Sacramentorum adminiſtratio incumbebat, collegium, quod quoties convocabatur, ſolebat Presbyterii nomine deſignari. Hujus meminit Paulus dicens 1. Timoth. 4. *Cum impoſitione manuum presbyterii*, & Act. Apoſt. qui Antiochenæ Eccleſiæ miniſtrabant, & Spiritu Sancto commonente, manus Paulo & Barnabe impoſuerunt, & ad prædicandum gentibus miſerunt; hi componebant Eccleſiæ Antiochenæ presbyterium: Quemadmodum etiam

etiam Jeroſolymitanæ ſeniores illi, qui una cum Apoſtolis decretum ſuum de immunitate à legalibus obſervationibus ad Eccleſias Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ tranſmiſerunt per communes ac Synodicas literas. Tertullianus Apologet. cap. 39. de conventibus Chriſtianorum ſic loquitur: *Præſident probati quique ſeniores.* A ſenioribus enim qui Grecè πρεσβυτεροι dicuntur, denominatur Presbyterium.

2. Inſuper apud Cyprianum extat epiſtola 3. Cleri Romani ad Clerum Carthaginenſem, quo tempore per Fabiani Romani Pontificis recens martyrium ſuprema ſedes vacabat: Cyprianus verò per fugam, eadem ſæviente perſecutione, latebat: unde colligitur, Presbyterium non modò à conſiliis præſenti Epiſcopo fuiſſe, ſed ad ipſum quoque, vacua Epiſcopali ſede, præfecturam & ſollicitudinem Eccleſiarum pertinuiſſe: quemadmodum Capitulum viduatæ Cathedralis Eccleſiæ nunc quoque curam gerit, idque his verbis ibidem ſatis exprimit Romanus Clerus: *Et cum incumbat nobis qui videmur præpoſiti eſſe vice Paſtoris & cuſtodire gregem.* Iidemque alias ad Cyprianum Romana ex urbe literas miſerunt, quibus iſte reſcribit epiſtolam ſuam quartam. Cumque diuturnior eſſet Romanæ ſedis vacatio, Cyprianus iterum Romanum Presbyterium interpellat epiſt. 23. & 29. cui à Romano Clero reſpondetur epiſt. 30. & 31. Presbyterii pariter idem meminit Cyprianus epiſt. 35. 46. & 49. Qui Fabianum martyrem exceperat Cornelius Papa, in eadem epiſt. 46. ad Cyprianum de Clero Romano in Concilium à ſe convocato, ſic ait: *Omni igitur actu ad me perlato, placuit contrahi Presbyterium. Adfuerunt etiam Epiſcopi quinque, qui & hodie præſentes fuerunt, ut firmato concilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet, conſenſu omnium ſtatueretur.* Siricius item Papa, epiſt. 2. *Facto igitur* (ait) *Presbyterio, conſtitit doctrinæ noſtræ, id eſt legi Chriſtianæ, eſſe contraria. Unde omnium noſtrum tam Presbyterorum & Diaconorum, quam totius etiam Cleri una lata fuit ſententia.*

3. Quod hic dicitur Presbyterium, Hieronymus ad Ruſticum Clerici Romani *Senatum* vocat, quia ſine hujuſmodi conſilio Romanus Epiſcopus nihil arduum aggredi ſolet. Senatus iſte componitur etiam nunc ex Epiſcopis Romanæ provinciæ ſuffraganeis, & Presbyteris atque Diaconis titulorum ſeu Baſilicarum Romanæ civitatis, qui jam vocantur Cardinales, quos etiam purpureo amictu decoravit Innocentius quartus in Concilio Lugdunenſi generali anno 1250. Similiter Presbyteria ſeu Senatus cæterorum paſſim Epiſcoporum non fuerant à primævo canonici choro addicti, qui olim Cantorum nomine cenſebantur, ut neque nunc Romæ Canonici præcipuarum Baſilicarum Lateranæ aut Vaticanæ; ſed honoratiores Eccleſiæ Cathedralis officiales Presbyteri, cum Parochis urbis. De hujuſmodi Presbyteris ſic decernit Gregorius Magnus lib. 11. epiſt. 49. ad Joannem Epiſcopum Panormitanum: *Tabellarium una cum conſenſu Seniorum & Cleri memineris ordinandum, qui annis ſingulis, ad amputandam fraudis ſuſpicionem, ſolemniter debeat rationes ſuas exponere.* Et ſubinde: *Si quid de quocunque clerico ad aures tuas pervenit quod te juſtè poſſit offendere, facilè non credas, nec te ad vindictam res accendat incognita: ſed præſentibus Senioribus Eccleſiæ tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda; & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.*

4. Seniores illi conferri poſſunt ad Epiſcopum, quemadmodum olim, teſte Hieronymo, judices illi ſeptuaginta ad Moyſem. Ait enim in comment. ad epiſt. ad Titum: *Epiſcopi meminerint in commune cum Presbyteris Eccleſiam regere, imitantes Moyſem, qui cum haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit cum quibus populum judicaret.* Alexander Papa III. in c. novit de his quæ fiunt à prælat. ſine conſ. Capit. hoc ſtatuit. *Novit tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus ſitis, ita quod tu caput & illi membra eſſe probantur. Unde non decet te, omiſſis membris, aliorum conſilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti, cum id non ſit dubium & honeſtati tuæ, & ſanctorum Patrum inſtitutionibus contraire.*

5. Temporum tamen ſucceſſu Senatus Epiſcopalis jam non Parochis & Eccleſiarum Auctoribus conſtat, ſed Canonicorum cœtu, qui ſibi ex omnibus Eccleſiæ funcionibus, non Sacrificia, non Sacramentorum, non Doctrinæ, non Catecheſeon, non verbi Dei miniſterium; ſed munus ſanctum quidem, his tamen longè inferius, Eccleſiaſticum cantum aſciverunt, qui cantus ſolis olim infimis Clericis reſervabatur, adeò ut cantores à ſolo Presbytero, nullo Epiſcopi interventu, conſtituerentur: cùm tamen Ordines etiam minores nemo conferre poſſit præter Epiſcopum, ut liquet ex Concilii quarti Carthaginenſis canone 10. Concilium etiam Romanum prȩſidente Magno Gregorio Papa, cujus ipſe meminit libro 4. epiſt. 44. & refertur diſt. 92. cap. in ſancta Romana: vetat Presbyteris & Diaconis in Eccleſia cantare, eo quòd eſſent ſanctioribus & ſublimioribus Officiis addicti. Huc etiam ſpectat inferius videndus Laodicænæ Synodi canon. 15.

DISSERTATIO XIX.

De Symbolo Athanaſiano.

1. DUAS legimus Græcas hujus Symboli editiones unam quidem Latinæ (quam originalem & prototypam omnes agnoſcunt eruditi) planè conformem, circa proceſſionem Spiritus ſancti à Patre Filioque: alteram, quæ Filii vocem inde, Græco errore, obliterat, aliaque paſſim interpolat. Ex antiquis qui hujus meminere ſymboli ſeu profeſſionis fidei, Hincmarus Rhemenſis (qui anno Chriſti 848. floruit) ita ſtatuit: *Sermonem Athanaſii de fide, cujus initium eſt: Quicunque vult ſalvus eſſe, memoriæ quiſque commendet, & ſenſum illius intelligat.* Sed Hincmaro paulò antiquior Ahiton Epiſcopus Baſileenſis tempore Ludovici Pii in ſuo Capitulari cap. 4. ſic decernit: *Quarto ut fides Sancti Athanaſii à ſacerdotibus diſcatur, & ex corde die Dominico ad horam primam recitetur.* Quinetiam circumfertur priſcus Auguſtodunenſis canon, quem veriſſimile eſt fuiſſe in Auguſtodunenſi Concilio editum, cujus epocham refert Sirmondus ad annum Chr. 670. ita ſanciens, *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus ſymbolum, quod inſpirante ſancto Spiritu Apoſtoli tradiderunt, & fidem ſancti Athanaſii Præſulis irreprehenſibiliter non recenſuerit, ab Epiſcopo condemnetur.* Quod vero teſtimonium Auguſtino tribuitur, in Pſal. 120. cui fidem adhibet Cardinalis Bellarminus, aſcititium, & falſò ſuppoſitum ab aliis eruditis communiter cenſetur. Baronius illud teſtimonium leviter perſtringit, non tamen confirmare audet, quamvis id ſymbolum indubie Athanaſio aſcribat. Locum verò illum Auguſtino attributum Lovanienſes ideò expunxerunt, quia non reperitur in ullis antiquis Manuſcriptis, ut obſervat quoque doctiſſimus & perſpicaciſſimus Jacobus Sirmondus Societatis JESU.

2. Athanaſium porrò non eſſe illius profeſſionis fidei autorem multa ſuadent. Sanctus hic Doctor perpetuus & præcipuus fuit vocis *conſubſtantialis* aſſertor, quà veluti teſſera diſcernebantur a Catholicis Ariani, nec illam omiſiſſet ſuo tempore uſque adeò neceſſariam in ſymbolo fidei à ſe edito. Præterea idem ſe prorſus alienum commonſtrat à condenda nova fidei formula, nec aliam Arianis, quam Nicænæ Synodi (in qua conſubſtantialitas definitur) permittit; cùm tamen in omnes ſe formas verterent, multaſque in dies formulas fidei procuderent; ut Nicænam in odium conſubſtantialitatis abolerent, ut ipſe Athanaſius Arianis idemtidem exprobrat, & vitio vertit, præſertim in ſuis quatuor adverſus eoſdem ſermonibus, & in epiſtola ad Antiochenos.

3. Hoc idem præterea convincitur, quia hujus profeſſionis verbis: *Unus omnino non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ*, directè refelluntur duæ hæreſes, quæ nondum tempore Athanaſii innotuerant: ſcilicet hæreſis Neſtorii, & altera Eutychis, quæ in Chriſto divinitatem cum humanitate confundebat, emerſitque ſub Leonis magni Pontificatu: damnataque fuit primùm à Flaviano Conſtantinopolis Epiſcopo, deinde à Leone Papa œcumenica Synodo Chalcedonenſi. Palmare utique eſt iſtud argumentum. Quis verò credat tantam fuiſſe Romanȩ Eccleſiæ offuſam caliginem, quæ in ſuo (quem in proprium uſum confecerat) Codice, quaſcunque agnoſceret fidei profeſſiones, ſollicitè compilaverat, & hanc Athanaſiam neglexerat, aut ignoraverat? Idemque de doctiſſimo & ſapientiſſimo Leone Magno quis ſibi perſuadeat, dum ſollicitè conquiſita veterum Patrum Eccleſiæ Doctorum ad refellendam Eutychianam hæreſim accuratè congerit teſtimonia, illud unum (quod præcipuum & evidentius, majoriſque præ reliquis debuiſſet eſſe autoritatis) Symbolum Athanaſii prætermiſiſſe ſi tunc temporis

Eccleſiæ

Eccleſiæ innotuiſſet; præſertim cum in ſuis admonitoriis ad œcumenicam Synodum libris, neque ipſe, neque œcumenica Synodus, alia Athanaſii loca minus evidentia, minoriſque quàm fidei Symbola authoritatis, adverſus Hæreticum dogma ſiluerit. Eo verò magis memoriæ inhærere, atque altiùs menti Summi Romæ Pontificis, ejuſque conciliariorum infigi debuiſſet, ſi verum extitiſſet (quod perhibet Annalium conditor) Athanaſium, quando Romæ ſuam adversùs Euſebianos cauſam coram Pontifice Julio tuebatur hunc fidei libellum Latine ſcripſiſſe, & in præſentia Julii, ipſique aſſidentium Sacerdotum ſelectiorum recitaſſe, ipſis omnibus profeſſionem hujuſmodi approbantibus. Quod idem de Cæleſtino Romæ Præſule, necnon de Cyrillo, qui Athanaſii in Alexandrina Cathedra ſucceſſor Epiſcopus, & Cœleſtini in Epheſina Synodo præſidens Legatus, in congerie Patrum, quorum teſtificationibus oppugnanda erat Neſtoriana hæreſis, hanc ſolam eamque primariam nullatenus omiſiſſent, ſi eam perſpectam habuiſſent. Enim verò unitatem perſonæ in Chriſto, ut fidei veritatem, Symbolum iſtud profitetur, cùm tamen Neſtorius duas Perſonas divinam humanamque in Chriſto diſtinctas aſſeveraret. Geminum iſtud argumentum tanti eſt, ut in injuriam tantorum Pontificum & generalium Conciliorum, à quibus profligatæ ſunt hæreſes Neſtoriana & Eutychiana, redundet Symboli hujus tanquam Athanaſii aſſertio.

DISSERTATIO XX.

De veterum jejuniorum Eccleſiæ origine & ritibus.

1. OPERÆPRETIUM haud exiguum fuerit originis, & legum jejunii Eccleſiaſtici tractationem inſtituere, cujus priſca ſeveritas temporum inſequentium decurſu admodum remiſſa laxataque eſt. Quod verò ad Quadrageſimam ſpectat, ejus origo altiùs quàm ad Teleſphorum Romanum Epiſcopum referenda eſt, qui ſub Antonino Pio Cæſareæ Martyr occubuit. Enim verò multis ante hunc annis ſanctus Martyr Ignatius ſic ſcribit ad Philippenſes: *Quadrageſimale jejunium ne ſpernatis, continet enim exemplum converſationis Dominicæ.* Imò jam inde à primordiis Eccleſiæ Apoſtolos inſtituiſſe comperta res eſt, atteſtante Hieronymo epiſt. ad Marcellam: *Nos unam Quadrageſimam ſecundum traditionem Apoſtolorum toto anno tempore nobis congruo jejunamus.* Deinde ſubtexit de Montaniſtis hæreticis: *Illi tres in anno Quadrageſimas faciunt, quaſi tres paſſi ſint ſalvatores, non quod ut per totum annum, excepta Pentecoſte, jejunare non liceat: ſed quia aliud ſit neceſſitate munus offerre, aliud voluntate.* Ex quo liquet, ſtatum quæſtionis olim inter Orthodoxos & Montaniſtas in hoc extitiſſe, quod iſti præter Antepaſchalem Quadrageſimam ab Apoſtolis inſtitutam, binas alias quaſi ex divino præcepto ſingulis annis obſervarent; quia ſcilicet Montanus, quem Paracletum credere debent, ita juſſerat.

2. Sanctus præterea Pontifex Leo ſerm. 42. qui eſt 6. de Quadrageſima, *Ut Apoſtolica* (inquit) *inſtitutio quadraginta dierum jejuniis impleatur.* Idemque ſerm. qui eſt ſecundus de jejunio Pentecoſtes, & ſerm. 92. qui eſt nonus de jejunio decimi menſis, quatuor temporum jejunia decimi menſis Apoſtolicæ adſcribit. In pro feſtis magnarum ſolemnitatum indixerat ſacra traditio jejunia ſimul cum vigiliis, ut fidem faciunt Clemens lib. 5. conſtitut. Apoſtol. cap. 19, Tertull. lib. ad uxorem: Euſeb. lib. 7. hiſt. Eccl. cap. 7. & plerique alii veteres. At poſterioribus ſæculis ob gravia offendicula, quæ occaſione nocturnorum in Oratoriis conventuum naſcebantur, ceſſatum demum fuit à vigiliis, & retenta ſunt ſola jejunia.

3. Jejuniorum diebus non à carnibus ſolùm, ſed à vino quoque oleoque abſtinendum erat. Id pleriſque veterum teſtimoniis comprobatur. Laodicenæ Synodi can. 50. decernit ſervandam totam Quadrageſimam in Xerophagia, Δεῖ πᾶσαν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας. *Oportet totam Quadrageſimam jejunare aridis veſcentes.* Quid ſit Xerophagia, ſeu aridorum victus exponit Tertull. lib. adversùs Pſychicos dicens: *Xerophagiam obſervamus ſiccantes cibum ab omni carne, ab omni jurulentia, & uvidioribus quibuſcumque pomis, ne quid vicoſitatis, vel edamus, vel potemus.* Teſtantur inſuper S. Baſilius ſerm. 1. de jejunio. Theophilus Alexandrinus epiſt. Paſchali 3. aliique veteres ſcriptores, Chriſtianos jejunantes abſtinuiſſe à vino, & uſu carnium. Carnis prohibitæ nomine piſces comprehendebantur; nomine quoque jurulentiæ, oleum, cæteraque condimenta, præter ſal: omne quippe mactabile, ut ait Trullana Synodus, arcebatur à jejuniis can. 56. νηστείαν ἐπιτελεῖν δεῖ, καὶ ἀπέχεσθαι ὥσπερ θυτοῦ παντοίου, οὕτω δὴ καὶ ᾠοῦ, καὶ τυροῦ. *Jejunium perficere oportet, & abſtinere quemadmodum ab omni mactabili, ſic & ab ovo & caſeo.* Quæ quidem obſervantia, ab antiquo deducta, in hanc uſque ætatem ad ſchiſmaticas Orientis Eccleſias defluxit. Græcos enim tota Quadrageſima piſcibus minimè veſci, teſtis eſt Balſamon ad Apoſtolor. can. 69. imò etiam quartis & ſextis feriis per totum decurrentem annum; adeò ut nec ægrotis ipſis diſpenſetur circa piſcium eſum, in ipſo mortis confinio, ut idem refert Balſamon. Et ſcribunt diverſi qui utramque Armeniam peragrarunt, Armenos, qui ferè omnes Euthychetis dogmata conſectantur, nec piſcibus jejuniorum diebus veſci, nec vinum bibere, nec oleum adhibere ad olera; Præterea S. Baſilius homil. 1. de jejunio: *Carnes* (ait) *non edis, vino abſtines, veſperam expectas ut cibum capias.* Theophilus pariter Alexandrinus Epiſcopus, in epiſt. Paſchali ad diverſas Eccleſias Ægypti ita ſcribit: *Qui legum præcepta cuſtodiunt, ignorant vinum in jejuniis & carnium uſum repudiant.* Idemque Theophilus, in interrogationibus & reſponſionibus canonicis, ſic edicit: *Decimo quæritur, an qui ex infirmitate contabuerit, poſſit veſci oleo & vino tempore Quadrageſimæ, & reſpondemus poſſe.* His aſtipulantur Cyrillus Jeroſol. catecheſi 4. Illuminatorum, ſcribens, *Jejunamus & à vino carnibuſque nos abſtinemus, non ea quaſi piacula abhorrentes, ſed mercedem expectantes, ut dum ſenſibus grata reſpuimus, ſpirituali cœleſtique menſa fruamur.* His ſanctus accedit Hieronymus in hæc verba Dan. 4. *Panem deſiderabilem non comedi; hoc enim docemur exemplo tempore jejunii à cibis delicatioribus abſtinere, nec vinum bibere, nec carnem comedere.* Sunt & alia propemodum innumerabilia priſcorum Patrum ad iſthæc confirmanda teſtimonia.

4. Quadrageſimale jejunium, continuis duodecim ſæculis, non niſi veſpere, ac tribus poſt horam nonam horis ſolvi licitum fuit. Reliqua verò per annum jejunia non niſi poſt Nonæ officium ſolvi conſuetum erat, id eſt poſt emenſas tres à meridie horas cum triente. Sanè legenti homil. 1. Baſilii de jejunio, ubi dicit *Veſperam expectas ut cibum ſumas*, perſpicuè conſtat ſermonem eſſe quadrageſimalem. Et Hieronymus epiſt. 22. ad Euſtoch. hæc ait: *Jejunium totius anni æquale eſt, except Quadrageſima, in qua ſola conceditur diſtrictiùs vivere. A Paſcha autem in Pentecoſtem cœnæ mutantur in prandia.* Quibus ſignificat in medio Paſchæ & Pentecoſtes interſtitio ceſſare omne jejunium. Hoc tamen intererat diſcrimen inter cœnobitas Ægypti (de quibus ibidem loquitur Hieronymus) & reliquos de populo Chriſtianos; quia iſti à jejunio immunibus diebus duplicem adhibere ſolebant refectionem prandii & cœnæ quacumque luberet hora; ſed Ægyptii tum Cœnobitæ tum Anachoretæ unico prandio reficiebantur, ſolutis jejunii diebus, niſi poſt Nonam; quia ſi Nonam cibo præveniſſent, minùs ipſis tolerabilis fuiſſet unica refectio in cœnam dilata, eoque pertingunt hæc Hieronymi verba: *Cœnæ mutantur in prandia, quò & traditioni Eccleſiaſticæ ſatisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.* Et utique ſecundum communem loquendi uſum, dies prandii apud veteres ſanctos Patres diebus jejuniorum quadrageſimalium opponi ſolent, ut paſſim loquitur Auguſtinus epiſt. ad Caſulanum, in qua loquitur de jejuniis extra Quadrageſimam occurrentibus, quibus poſt Nonam refectio promiſcuè fiebat. Quod idem hiſce Pauli verbis vitam Ambroſii contexentis confirmatur: *Ipſe autem venerabilis Epiſcopus erat multa abſtinentiæ & vigiliarum, & laborum, quotidiano jejunio macerans corpus, cui prandendi nunquam conſuetudo fuit niſi die Dominico & Sabbato.* Quinetiàm ſic ait ipſemet Ambroſius ſermone 33. *Illud etiam, fratres, ad perfectionem jejunii tacendum eſt; ut qui abſtinemus & minimè prandemus hoc tempore, prandia noſtra pauperibus erogemus.* Atque idem ſerm. 39. *Homines, quorum animus ſemper in prandio eſt, prandendi ſibi cauſas inquirunt, dum ſe à jejuniis excuſant.*

5. Porrò de jejuniis Sabbatorum, & quantùm Orientales Eccleſiæ hac in re ab Occidentalibus diſcrepabant, ſatis ſuper-

ſuperque diſſerui hoc in opere ad can. 50. Synodi Laodicenæ, ubi notas inferiùs conſule.

6. Ad poſtremum Sæculo XIII. invaluit conſuetudo refrigeſcente devotione, ut quadrageſimali quoque jejunio ſtatim à Nona corporibus cibus indulgeretur, ut ex S. Thoma colligitur 2. 2. quæſt. 14. tit. 7. noviſſimiſque demum ſæculis, nullo ſuffragante canone, ſuperaddita eſt ſub *collationis* nomine refectio veſpertina, quam etiam ad aliquam moderationem vix ulla repagula coercere queunt, uſque adeò natura humana in deteriora proclivis eſt: ſimilis aquæ in caldaria olim fervidè bullienti, quæ niſi continuè fomenta ignis ſubjiciantur, ſuum ſenſim reſumit priſtinum & naturale frigus; ſic animæ noſtræ, ſi non in malum proclivitati fervor charitatis & continuus labor obnitatur, in deteriora paulatim dilabuntur: quod altera ſimilitudine vetus Poeta egregiè exprimit,

——— Adverſo veluti qui flumine lembum
Remigiis ſubigit, ſi brachia fortè remittat,
Tunc illum in præceps prono rapit alveus amne.

Certè perſpicuum eſt Sæculo duodecimo non niſi poſt veſpertinam horam licuiſſe jejunium quadrageſimale ſolvere refectiunculis quas vocant, & commeſſationibus longè remotis. Ut enim vetuſtiora tempora, ipſamque Benedictinam regulam omittam ex uſu totius Eccleſiæ ſic ſtatuentem cap. 41. *Ab initio Quadrageſimæ uſque ad Paſcha ad veſperam reficiant*. Veſpertinum autem officium veteri ritu computabatur, & perſolvebatur tribus à Nona horis, Nonaque ipſa tribus aliis à meridie horis: perſolutoque veſperarum officio diſcedebatur ex choro ad cœnam. Theodulfus Aurelianenſium Præſul in ſuo Capitulari cap. 39. ſubditum ſibi populum ſic admonet. *Solent plures, qui ſe jejunare in quadrageſima putant, mox ut ſignum audierint ad horam nonam comedere; qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi ante manducaverint quam veſpertinum celebretur officium.* Canon iſte falsò ab Ivone, & à Gratiano diſt. 1. de conſecr. cap. ſolent, Concilio Cabilonenſi aſcribitur: à Burcardo autem, Sylverio Papæ. Sanctus Denique Bernardus, quem conſtat ſæculo floruiſſe duodecimo, ſic prædicat ſerm. 5. de Quadrageſima: *Hactenus uſque ad nonam jeiunavimus ſoli: nunc uſque ad veſperum jejunabunt nobiſcum ſimul univerſi Reges & Principes, Clerus & populus, nobiles & ignobiles, ſimul in unum dives & pauper.* Et Micrologus de rebus Eccleſiaſticis cap. 49. hoc dicit: *In hoc quadrageſimale ieiunium a cæteris differt ieiuniorum diebus, quod in aliis poſt nonam, & in hoc poſt veſperam refici debemus.* Atque idipſum eſt quod Hieronymus epiſt. 22. ad Euſtochium ait: *jeiunium totius anni æquale eſt excepta Quadrageſima, in qua ſola conceditur diſtrictius vivere*. Baſilius pariter loquens de quadrageſimali diſtrictione ſerm. 1. de jejunio, *Veſperam* (inquit) *expectas ut cibum ſumas*.

DISSERTATIO XXI

De priſco eligendi eos qui ad ſacros Ordines initiandi erant ritu.

1. **E**CCLESIA Dei, quam Spiritus divinus regit ac munit, prędicatur in ſacris voluminibus *terribilis ut caſtrorum acies ordinata*: pulcherrimus enim in ea effulgens ordo ipſi mirifico decori eſt & ornamento, & inſuper munimini atque præſidio, ejus ſpeciem admirabiliter auget ſimulque invicta fortitudine roborat, terroremque in ipſius hoſte latiſſimè diffundit. Secus autem accidit in hæreticorum caſtris, in quibus ἀταξία difformis prævalet, ut illis accommodari hoc ritè poſſit quod de tartareis locis in libro Job enunciatur: *In quibus nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*. His namque rebellium conſortijs & ſodalitiis ſpiritus confuſionis cacodæmon dominatur. Hierarchiæ porro Eccleſiaſticæ, quæ cœleſtes in cælis ordines imitari ſtudet, præcipua munia his tribus ordinibus continentur, ut fuſius docet ſublimis ille Dionyſius dictus Areopagita, ſcilicet Epiſcopis, Sacerdotibus & Diaconis: quorum promotio & conſecratio ſolis competit Epiſcopis, Eccleſiæ ducibus & Principibus Apoſtolorumque ſucceſſoribus, juxta regii Prophetæ vaticinium: *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.*

2. Hoc verò ſciendum, tres eſſe diſtinctas res, electionem, poſtulationem, & conſecrationem. Iſta quidem tertia qua poteſtas confertur ac dignitas Eccleſiaſtica ejuſque indelebilis character, ab Epiſcopis duntaxat, nullatenus autem a reliquo Clero vel a populo ſuffragante conferri poteſt. Ad electionem autem, vel ad poſtulationem, quarum prima jus aliquod ad rem initiat, ſecunda vero ſolis nititur precibus, aliquando ſolus Clerus, nonnunquam etiam laicorum fidelium vota, pro diverſorum locorum temporumque viciſſitudine admittebantur. Verumtamen quia plebis concurſu frequentes pariebat diſſenſiones, ejus ſuffragia jampridem requiri deſierunt, totaque demum res ad optimatum, qui ſunt in Clero, arbitrium delata eſt.

3. Perſpicuum eſt etiam ab Eccleſię naſcentis primordiis Epiſcoporum creationem fieri conſueviſſe accedentibus populorum ſuffragiis, ut contigit in ipſius Matthiæ ad Apoſtolatum electione Act. 1. & ſubinde ſeptem Diaconorum, Act. 6. Quam rem inferius & fuſius probabimus in noſtris ad can. 4. Nicæni Concilii obſervationibus, quas lector perquiret, ne frequentius idem a nobis repeti contingat. Rationem requiſiti olim totius civitatis conſenſus iſtam refert S. Pontifex Leo primus epiſt. 12. aliàs 84. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem cap. 5. *Ne civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religioſa quam convenit, cui non licuerit habere quem voluerit*. Quæ tamen conſuetudo progreſſu temporum exolevit. Enim vero Synodus œcumenica Nicæna ſecunda can. 3. excludit plane laicorum plebiſque ſuffragia ab Epiſcoporum electionibus. S. Joannes Chryſoſtomus lib. 3. de ſacerdotio jam antè graviter expoſtulaverat, quòd ſuo tempore à ſuffragiis populorum dependeret Epiſcoporum electio. Ideoque *non eſſe admirandum*, ait, *ſi flagitioſi præficiantur Eccleſiis, digniſſimi autem in obſcuro jaceant & deliteſcant, cùm electionis judicium ab illis petatur, quorum animi ſolis temporalibus lucris, & voluptatum illecebris addicti ſunt, nec niſi terrena ſapiunt*. Divus Auguſtinus confuſos reformidans tumultus, qui ſe defuncto de ſuæ ſucceſſione ſedis exorituri in populo eſſent, id malum ſapienter adhuc vivens prævenit. Quippe congregato in primaria Baſilica populo nomivavit & impensè commendavit eum, quem ſibi cooptarat ſucceſſorem Eradium Sacerdotem, plebiſque conſenſum rogavit & obtinuit, protinuſque in acta publica referri curavit. Cujus rei ipſe fidem facit epiſt. 110. In qua præterea exemplum profert Severi Milevitenſium Antiſtitis, qui paulò antè ſibi adhuc vivens ſucceſſorem deſignaverat, in quem congregatus intra Cathedrale templum populus lubens conſenſerat. Atque hanc facti ſui rationem adjungit: *Scio* (inquit) *poſt obitus Epiſcoporum, per ambitioſos aut contentioſos ſolere Eccleſias perturbari: & quod ſæpe expertus ſum & dolui, debeo quantum ad me attinet, ne contingat, huic proſpicere civitati*. Præclare Cicero in oratio pro Lucio Flacco, Græciæ olim opibus, Imperio, & gloria florentis poſteriores calamitates huic uni malo aſcribit, *libertati immoderatæ, ac licentiæ concionum; Cum in theatro imperiti homines rerum omnium rudes ignarique conſederant, tum bella inutilia ſuſcipiebant, tum optime meritos civitate ejiciebant*. Exemplum turbarum, quæ inter medios concionum popularium fluctus in Epiſcoporum electione ingruebant, ſuppeditat memorabile Ammianus Marcellinus poſt Liberii Pontificis Romani obitum, diviſis inter Damaſum & Urſicinum Romani populi ſtudiis, uno die intra Sicini baſilicam centum triginta ſeptem homines fuiſſe interemptos. Rufinus etiam eandem attingens hiſtoriam lib. 2. cap. 10. *Tanta* (inquit) *ſeditio, imovero tanta bella coorta ſunt, alterutrum defendentibus populis, ut replerentur humano ſanguine orationum loca*.

4. Cæterum etſi pluribus ſæculis ad Epiſcoporum electionem requiſita fuerint populorum ſuffragia; cæterorum tamen Clericorum electionem plebibus Laodicena Synodus interdixit, can. 12. Ipſeque Gregorius Papa nonus quoſcumque laicos à quibuſcunque Eccleſiaſticis electionibus longè ſummovet, c. Sacroſancta, &c. Meſſana de electio. Intermediis tamen ſæculis, tametſi non electiones quidem populi circa inferiores ab Epiſcopatu ordines prævaluere; teſtimonia tamen circa ordinandorum conditiones & vitam Epiſcopi ordinatores perquiſierunt: id etiam præſcribentibus ſacris Eccleſiæ regulis, ne quis indignus per ignorantiam promoveatur. Provident enim Concilium Carthaginenſe tertium can. 22. *Ut nullus ordinetur Clericus niſi probatus vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio.* Et quarti Carthaginenſis Conc. can. pariter 22 *Ut Epiſcopus ſine conſilio Clericorum ſuorū Clericos non ordinet, ita*

ut

ut civium conniventiam & teſtimonium quærat. Et quidem de Epiſcopo loquens Apoſtolus 1. Thimoth. 3. *ait Oportet illum & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt*.

5. Contingebat aliquando, ut inſignis alicujus meriti perſonæ ſolutæ à populo expeterentur apud Epiſcopos ordinandæ, ut ſcilicet ordinis vinculo aſtrictæ ibidem deinceps reſiderent, & ita populus earum exemplis, aut doctrina, aut eleemoſynis juvaretur, & valde proficeret. Quomodo de ſeipſo Paulinus Nolanæ civitatis Antiſtes epiſtola 45. quæ etiam inter Auguſtinianas recenſetur ordine 35. refert, cum fortè Barcinone degeret, fuiſſe ad ferventem Barcinonenſium civium poſtulationem, cum nihil tale cogitaſſet, ordinatum ab Epiſcopo Lampio, noluiſſe tamen ulli Eccleſiæ civitatis ejus addici, cum deſtinaſſet Sacerdotium ab Ambroſio ſuſcipere, ab eoque Mediolanenſis Eccleſiæ obſequiis alligari. Præterea Pinianus nobiliſſimus & perilluſtris Romanus cum Hipponem Auguſtini viſendi gratia profectus eſſet urgente atque ad Clericalem militiam expoſcente ipſum populo, Clericali militiæ ab Auguſtino fuit initiatus & adſcriptus, ut ipſemet perhibet Auguſtinus epiſt. 225.

6. Inepte autem Novatores hæretici demonſtrare præſumunt divinæ inſtitutionis eſſe, ut Presbyteri per ſuffragia plebis ordinentur, eò quod act. 14. v. 22. ubi de Paulo & Barnaba hoc enunciatur; *Cum conſtituiſſent illis per ſingulas civitates Presbyteros*. Græcumque exemplar dicat χειροτονήσαντες, quam vocem ſic vertunt: *Cum per popularia ſuffragia ordinaſſent*. Ceterum diſtinguenda ſunt diverſa hujus Grecæ vocis ſignificata. Primum eſt, per ſuffragia multitudinis decernere; eſt enim χειροτονία manuum extenſio aut elevatio, quo ſigno populus ſuam indicabat aliquid ſciſcendi ſeu decernendi voluntatem. Quæ eſt apud veteres Græcos admodum frequens ſignificatio qui adventum præceſſere Chriſti: eodemque ſenſu ait Cicero de Græcanico cujuſdam populi decreto in oratione pro Flacco, *porrexerunt manum, ſophiſma natum eſt*. Secundò ſignificat abſolutè & indefinite quodvis decretum etiam privatum & ſingulare. Quod eodem ſenſu legimus Act. 10. *Dedit eum manifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus præordinatis a Deo*. Græcè μάρτυσι τοῖς ποτὲ χειροτονημένοις ἀπὸ θεοῦ. Quis verò dixerit Deum æterno ſuo conſilio per ſuffragia plebis eligere aut decernere? Atque hoc ipſo ſenſu illa intelligenda eſt facta per Apoſtolos eo loco Presbyterorum ordinatio, abſque aliorum ſuffragiis aut concurſu. Poteſt etiam vox illa apprime juxta tertium ſignificatum concipi, ſcilicet ſacræ ordinationis quæ fit per Epiſcopi manuum impoſitionem, qui ſenſus eſt in uſu Eccleſiæ apud Græcos ſanctos Patres frequentiſſimus. Atque utrolibet duorum iſtorum ſignificato, nullatenus verò primo concipi debet vis vocabuli hujus in loco ab Heterodoxis allegato. Secunda namque licet actu non interveniat manus ulla, eſt tamen derivatio à priore vocis hujus uſu. Tertia autem manuum etiam porrectionem ac impoſitionem reipſa diſerteque exprimit.

7. Quæ verò electio ex perverſis ducta principiis, duimpietate & ambitione, iiſdem pariter ſuffulta & propagata, in funeſtas atque diuturnas clades proſiluit, ea ipſa eſt qua Ariani Principes primùm occupato per vim Italiæ dominatu Eccleſiam oppreſſerunt, ſibi electionem Romanorum Pontificum cæterorumque Antiſtitum arrogantes. Deinde Orientis Imperatores, & ab his conſtituti ſupra Italiam Præfecti ſub nomine Exarcharum, qui apud Ravennam ſedem fixerant, poſtquam Italiam de Gothis à ſe devictis receperunt. Poſtmodum Reguli qui debilitata Caroli Magni progenie tyrannicis invaſionibus eamdem provinciam urbemque Romam, unaque Apoſtolicam Cathedram diriſſima ſervitute oppreſſerunt, improvidè faventibus ipſis ab initio Romanis Pontificibus. Denique plerique Germanorum Reges ac Imperatores, qui ſibi indebitam autoritatem aſſeruerunt, ſolo ſuo nutu Romanos eligendi Pontifices, eoſque Apoſtolica ſede exturbandi, qui ſe inconſultis in eam conſcendiſſent.

7. Pernicies iſta initium ſumpſit ab Odoacre Principe Barbaro Arianæ impietatis ſectario, poſtquam armorum vi ſub dominationis ſuæ jugum Italiam ſubegit, ſeque illius regem conſtituit. In quarto enim Romano ſub Symmacho Papa Concilio Præfecti ſui voce edixit, ne poſt obitum Rom. Papæ ullus ei ſublegeretur ſucceſſor, abſque Regis conſenſu. Quam legem ſacra Synodus repudiavit. Qui vero Odoacrum Italiæ regno vitaque ſpoliavit, ejuſque in ſe tranſtulit ſceptrum Theodoricus Arianæ quoque ſequax impietatis, eamdem inſtauravit legem, ut ex epiſtola colligitur Athalarici Regis ad Romæ Senatum ſcripta ſuper Felicis tertii electione quam refert Caſſiodorus lib. 8. epiſt. 15. Succeſſit Imperator Juſtinianus exactis per Beliſarium tota Italia Oſtrogothis, juſque iſtud, quod hæreticorum qui præceſſerant Regum tyrannis invexerat, confirmavit, ſibique non dubitavit aſſerere, atque ad ſucceſſores Imperii tranſmittere, qui paucis exceptis hæreſes Neſtorii, Eutychis, Monothelitarum, Iconoclaſtarum conſectati ſunt. Quæ cauſa deinde fuit immanium adverſus ſacroſanctos Pontifices eiſque ſubjectas Eccleſias perſecutionum. Quin etiam ingenti pretio compellebantur Imperatoris aut etiam Exarchæ Ravennatis conſenſum ad Pontificiam promotionem promercari: adeo ut ad ſacrarum dignitatum culmen non aliter quam per ſimoniaca flagitia conſcenderetur: quod ſacrilegium inauſum inauditumque fuerat erga Romanos Epiſcopos, ipſis etiam idololatris Romanorum Imperatoribus. Inde pariter naſcebantur exitialia ſchiſmata, dum ſcelerati Clerici ſummum ambientes Pontificium, grandi pecunia & indigniſſimis pollicitationibus nunc Imperatorum, nunc conjugum Auguſtarum, nunc Comitum Palatinorum gratiam aucupabantur.

9. Evidentibus argumentis commonſtrat Eminentiſſimus Cardinalis Baronius ad annum 774. ex quo armis Regum Franciæ Pipini & Caroli Magni extincto Longobardorum in Italia dominatu, Provinciarum quæ victoribus ceſſerant Francis, major pars incredibili pene magnificentia Romani Pontificis ditioni attributa eſt ab iiſdem; Imperiumque Occidentale à Leone III. Pontifice Francis collatum eſt, liberas permanſiſſe annis ducentis Romanorum Pontificum electiones, nec ulli aſtrictas Francorum Regum & Imperatorum arbitrio vel confirmationi. Sed ex quo ad Germanos Principes devolutum eſt Romanum Imperiũ, deficiente aut ſaltem ab avita virtute degenere Caroli Mag. progenie; tum demũ Romanę Eccleſię vetus illa ſervitus tot annorum decurſu interrupta recruduit; quo tẽpore Otho primus è Saxonum gente, hac lege Romanos aſtrinxit, quam idem per ſchiſma intruſum à ſe Leonem ejus nominis octavum, vivente adhuc ſed in ordinem redacto Joanne XII. legitimo Papa ſancivit: ut non niſi præcedente Othonis conſenſu ſuique filii, & deinceps ſucceſſorum Imperii, quiſquam eligeretur aut conſecraretur Romanus Pontifex. Cujus etiam edicti meminit Luitprandus rei geſtæ vivens ac videns teſtis, hiſtoriæ ſuæ lib. 6. cap. 6. Privilegium iſtud (ſi tale vocari poſſit) obſervari voluerunt Imperatores Germani, nemine reſiſtere aut obluctari auſo Romæ Antiſtite aduſque Gregorii VII. dicti Hildebrandi Pontificatum, qui poſtquam vexillum Pontificiæ libertatis ex arce Romana in ſublime erexit ipſe, & qui poſt ipſum in Pontificiæ dignitatis apicem conſcenderunt, feralibus & atrociſſimis bellis ab Imperatoribus Germanis conflictati ſunt, quibus Italia & Germania horrendum in morem conflagrarunt ſub Othonibus, Fridericis, & Bavaris principibus, qui infenſiſſimis bellis ſæpiuſque repetitis univerſam Italiam funeſtarunt: per quos etiam diverſi Pſeudopontifices, legitimis ejectis, Romanam in ſedem obtruſi ſunt: donec ipſis aſſentientibus Imperatoribus ſervitutis indebitæ jugum à cervicibus Eccleſiæ ſponſæ Regis Regum amotum eſt.

10. Denique ut huic de ordinandorum electione diſſertationi finis imponatur; ſciendum, minimè prorſus intelligendum de ordinatione Epiſcopali veterem illum Eccleſiæ Alexandrinæ ritum, cujus eſt apud Hieronymum mentio in epiſt. ad Evagrium: *Alexandriæ* (inquit) *a Marco Evangeliſta uſque Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant: quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi de ſe eligant quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent*. Ritus ille nullatenus Epiſcopum conſecrabat, ſed electionem ſequebatur, atque ut vulgus vocat, inſtallatio, atque in poſſeſſionem immiſſio, ad firmandam electionem factam, aut fortaſſe fiebat poſt unctionem conſecrationis myſticæ, quemadmodum ex præſcripto Pontificalis, conſecratores Antiſtites conſecratum à ſe novum Hierarcham ſacræ dignitatis inſignibus decoratum in ſede collocant Epiſcopali.

ECCLESIÆ TERTII SÆCULI.
HISTORICA SYNOPSIS.

SANCTA Dei Eccleſia, quæ ſub Marco-Aurelio fuerat atrociter divexata, pace tandem tranquilla potiri cœpit ſub ejus filio & ſucceſſore Commodo; quem, tametſi ſceleſtiſſimum atque impuriſſimum Principem, Deus ſuſcitaſſe viſus eſt Chriſtianorum ultorem. Innumeros enim Senatores & Provinciarum Præfectos, qui patre vivente omni crudelitate adverſus Chriſtianos graſſati fuerant, ipſe exiliis, bonorum ſpoliatione, & ultimis ſuppliciis, quandiu regnavit, inſectatus eſt atrociſſimè. Commodo regnante, Lucius ejus partis Britanniæ inſulę Rex, quam nondum Romani ſubegerant, miſſis Legatis ad Eleutherium Romanum Epiſcopum, Chriſtianam religionem expetivit, & ſacros ab eo miniſtros impetravit, qui ſe ſuumque populum divina fide imbuerunt: ut referunt liber de Romanis Pontificibus in Eleutherio, & Beda de geſtis Anglorum lib. 1. cap. 4. Ado quoque in Chronico, atque hoc eodem vivens ſæculo Tertullianus, adverſus Judæos cap. 7. ita ſcribit: *Britannorum inacceſſa Romanis loca Chriſto ſunt ſubdita*. Sub Commodo Principe Theodotion, qui ex hæreticorum lacunis ad Judæorum cloacas tranſmigrarat, tertiam edidit Bibliorum Græcam editionem, poſt illas quas ſeptuaginta Interpretes primum ſub Ptolomæo Philadelpho, Ægypti Rege, deinde Aquila Ponticus ſub Hadriano Imperatore concinnarant. Quartam verò poſtmodum ſub Septimio Severo Symmachus edidit.

2. Occiſo à ſuis Commodo datus eſt ſucceſſor Pertinax, cujus probitatem & optima inſtituta cum ferre non poſſent milites Prætoriani, luxui olim & rapinis ſub Commodo aſſueti morte indigna ab eiſdem perduellibus Prætorianis, intra octogeſimum octavum ab electione diem, ſublatus eſt. Tum Septimius Severus à Pannonicis legionibus, devictis duobus Imperii competitoribus Peſcennio Nigro, quem Syriæ legiones, deinde Clodio Albino, quem Britanniæ legiones elegerant, Imperium capeſſivit, natione Afer, ingenio vaferrimus, & moribus crudelis; poſtquàm duos potentiſſimos adverſarios diviſit, ſibique magnificis pollicitationibus Cæſareæ dignitatis & partis Imperii devinxit. Verùm poſt debellatum Peſcennium, arma in ſocium Albinum inopinatò convertit, calumniis rebellionis & perfidiæ innocentem perfidus ipſe opprimens, cum eo acie ad Lugdunum congreditur, quo in prælio Clodius Albinus pugnans interimitur, ipſaque urbs victoris ira diripitur & incenditur. Rerum potitus Severus, Baſſianum, natu priorem filium ſuum Antonini, gratiſſimo Romanis nomine, decoravit, poſterioremque Getam nominavit.

3. Anno deinde Imperii decimo, qui fuit Chriſti ducenteſimus ſecundus, graviſſimam perſecutionis procellam Severus contra Chriſtianos movit quæ cælo Martyres dedit Alexandriæ quidem Leonidam Origenis parentem: Lugduni Irenæum: Romæ Victorem Pontificem: in Africa Perpetuam, & Felicitatem nobiles fœminas. Severo mortuo, filii duo paternum ſortiti ſunt regnum Baſſianus Antoninus, dictus pariter Caracalla, & frater Geta: Sed hunc brevi ſuapte manu in palatio, atque inter matris brachia, Caracalla trucidavit. Sub hoc deferbuit, quam pater in Chriſtianos ſuſcitaverat, perſecutio, eamque in ipſos vertit perſecutores. Superbiſſimum enim Plautianum ſocerum ſuum, Chriſtianorum toto orbe diriſſimum carnificem, vivente adhuc patre, occidit: quin etiam Severum patrem mori præ mærore coegit, poſtquam diverſis modis ejus inſidiatus eſt vitæ; mortuoque patre in Senatores, & Præſides provinciarum, cæteroſque magiſtratus, paternæ adverſus Eccleſiam hoſtilitatis adminiſtros, atrociter deſæviit.

4. Prima crudelitatis ejus poſt cæſum fratrem victima fuit Juriſconſultus Papinianus, Senatus Romani præcipuum decus, quem interpellavit ut fratricidium apud Senatum quaſi juſtum, & ad avertendas Getæ adverſus primogenitum fratrem inſidias neceſſarium, excuſaret. Sed vir probus & integer mori prælegit quàm injuſtis calumniis, & occiſoris ſceleri patrocinari. Quapropter ad mortem à furente Caracalla damnato cervix gladio cęſa eſt. Poſt iſta Romæ perpetrata flagitia, in Ægyptum abiit Alexandrinis infenſus, à quibus fuerat dicteriis perſtrictus eoſque ad ſpectaculorum apparatum allectos ingenti ſtrage exercitus quem ducebat, nihil tale ſuſpicantes, trucidavit; & fugientes eſt inſectatus, ut ampliſſima civitas civium cruore redundaret. Inde digreſſus Artabanum Parthorum Regem ficto prætextu nuptiarum cum ejus filia, fraudulenter oppreſſit, ejuſque populatus eſt regnum.

5. Interea dum pace fruebatur Eccleſia Romæ ſub Zephyrino, qui poſt Victoris martyrium ſedem Petri aſcenderat, nobilis & publica diſputatio de fide habita eſt, inter Caſum peritiſſimum Theologum, & Proclum apud Montaniſtas Cataphrygas celeberrimum ducem. Victoria penes catholicam partem ſterit, divulgatòque in omnes partes adeò felici ſucceſſu, ſecta ipſa pene extincta fuit, ſectariis certatim ad Eccleſiam redeuntibus; etiamſi pertinaciſſimus Tertullianus variis editis libris

collabentem ac propemodum conclamatam hæreſim fulcire niteretur.

6. Eccleſiæ à Gentilibus pax cœpta ab exordio Imperii Caracallæ recenſeri poſſet annorum quatuor & viginti, aduſque regnum Maximi, niſi fuiſſet aliquando interrupta regnante Alexandro Mammeæ filio; qui licet benè affectus erga Chriſtianos eſſet, ipſumque Chriſtum unà cum falſis numinibus in ſuo privato larario coleret; quia tamen Ulpiano Juriſconſulto Chriſtianis infenſo, quem præfecti prætorio dignitate decoraverat, cuique curam Imperii commiſerat, in omnibus obſequebatur aliosque inſignes Juriſconſultos imperialium legum & Senatus Conſultorum adversùs Chriſtianam religionem editorum ſtudioſos, Papiniani illuſtriſſimi olim diſcipulos, Fabium Sabinum, Julium Paulum, Pomponium, Modeſtinum, Calliſtratum, Celſum, aliosque peritia juris inſignes, præcipuis muneribus & provinciarum præfecturis honorabat; inde factum eſt, ut ſub optimo principe Chriſtiani graves ubique clades à magiſtratibus, quibus erant inviſi, perpeſſi fuerint. Inſignes ſub Alexandro Martyrês Eccleſiam illuſtrarunt, in primis duo Romanæ Eccleſiæ Pontifices, Calliſtus, pro Chriſti fide in puteum demerſus, & Urbanus Papa; Cæcilia inſuper Virgo cum ſponſo Valeriano, & hujus fratre Tiburtio; item Calepodius Presbyter, Martina Virgo Romana, Aurea Virgo apud Oſtia Tiberina, Hippolytus Portuenſis Epiſcopus, Julius & Heſychius Chriſtiani milites.

7. Eodem regnante Alexandro, gravis eſt orta contentio inter Demetrium Alexandriæ Epiſcopum, & Theoctiſtum Cæſareæ Palæſtinę & Alexandrum Jeroſolymorum Epiſcopos. Cùm enim celeberrimus ille Origenes adhuc adoleſcens, ne dum ſatis maturo judicio in errorem inductus ex malè intellecta Evangelii propoſitione: *Sunt eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnum cælorum*, auſus fuiſſet ſe ipſum virilibus mutilare, poſtque aliquot annos Alexandria profectus, ſecum deferens ab Alexandrino Epiſcopo commendatitias communionis literas, Cæſaream Palæſtinę appuliſſet, Theoctiſtus Cæſareæ, & Alexander Jeroſolymę Epiſcopi ſuarum impoſitione manuum illum Diaconatu, Sacerdotioque ex mutuo conſenſu ordinarunt. Quæ ut reſcivit Demetrius Alexandrinus, literas querelarum plenas ad quoſcunque potuit Antiſtites tranſmiſit, admonens de harum ordinationum ſacris Canonibus adverſantium nullitate. Primùm quia illa Origenis mutilatio ſpontanea legum Eccleſiaſticarum erat evidens tranſgreſſio, irregularitatem pariens, atque ad Eccleſiaſticos ordines inhabilitatem. Deinde quia ſine ſui conſenſione (cum proprius eſſet Origenis Epiſcopus) ipſum, quod ſacri vetabant Canones, ordinare attentaſſent. At illi ſe in hoc facto ab omni culpa immunes aſſeverabant; eò quòd non ſe ferro, ſed medicaminibus quibuſdam caſtraſſet Origenes, prætereaque nihil ipſi peregiſſent, niſi poſt inſpectas Demetrii commendatitias literas, quas ſufficere, nec aliud præterea requiri contendebant. Simultas iſta Demetrii cum Origene majoribus deinde acceſſionibus eſt aucta, deprehenſis inter ejus editos libros permultis erroribus, à quibus ſe tamen Origenes purgare nitebatur, culpam omnem in ſuos malevolos refundens, quos conquerebatur ſe inſcio errores illos ſuis libris inſperſiſſe. Cæterum neque iſtas ſuppoſitiones ab aliis factas fuiſſe convincebat, neque primaria ulla exemplaria ab his immunia proferebat, neque objectos ſibi errores ſigillatim contrariis damnabat, ideòque Demetrius illum quaſi hęreſis convictum, fidelium communione ſummovit.

8. Sub Alexandri quoque regno alterum graviſſimum exortum eſt diſſidium, quod ſuccedentibus temporibus Eccleſiam fere univerſam diſtinuit. Tertullianus Afer, ante ſuam ab Eccleſia Catholica defectionem, librum Græco ſermone procuderat, quo demonſtrare intendebat, nullam eſſe baptiſmi vim ac efficaciam à quocumque hæretico collati. Is liber prorſus intercidit, cujus tamen idem meminit lib. de Baptiſmo cap. 14. quo ſuam illam pariter aſſeverat opinionem. Hæc verò ita Africanorum mentes pervaſit, ut Agrippinus Eccleſiæ Carthaginenſis Præſul, totiusque Africæ Primas coacto Africæ, Numidiæque Concilio Epiſcoporum, omniumque rogata ſententia, Canonem ediderit de iterando hæreticorum Baptiſmo, ut refert Cyprianus epiſt. 71. ad Quintum. Sed & ipſe Cyprianus Agrippini ſucceſſor hoc ipſum dogma, tribus aliis Carthagine convocatis Conciliis, firmavit. Interea Stephanus Romanus Epiſcopus geminum Cypriani Concilium reprobavit, prohibuitque ne quis auſit ab oppoſita huic decreto Apoſtolica traditione diſcedere. Cyprianus, ea contradictione indignatus, tertium octoginta ſeptem ex Numidia, Africa, & Mauritania Epiſcoporum colligit, quo præcedentium decretum firmatur & inſtauratur. Iiſdem temporibus Firmilianus Cæſareæ Cappadocum Metropolites, cujus extat ea de re, inter Cyprianicas ad ipſum Cyprianum, epiſtola 61. commotionis plena, Synodum alteram Iconii in Phrygia multorum Epiſcoporum habuit, quę omnem pariter hæreticorum baptiſmum reprobavit. Idemque decrevit Dionyſius Alexandriæ Antiſtes, ut fidem facit Euſebius lib. 7. hiſt. Eccl. cap. 6.

9. Interfector Alexandri Maximinus invaſit Imperium, ſimulque in Chriſtianos immanem perſecutionem exorſus eſt, duoſque occidit Romanos Pontifices Pontianum, & Anterum, cui datus ſucceſſor Fabianus. Breve tamen fuit tyranni hujus imperium, utpote violentum, morte optimi Principis uſurpatum & ultra omnem modum cruentum & intolerabile. Cùm enim Aquileiam Carnorum Metropolim, & Italię validiſſimum ex parte Aquilonis propugnaculum obſidione premeret,

furo-

ſuroreque percitus ob civium conſtantem reſiſtentiam in proprios ipſe milites crudeliter ſæviret, iſti laboribus ſupra quàm ferre poterant aſſiduè fatigati, tyrannique violentiam pertæſi, ipſum cum cognomine filio, quem ſocium ſecerat Imperii, trucidarunt.

10. Accepto nuncio de interſectione Alexandri amantiſſimi Principis, deque invaſo per interſectorem Imperio, Gordiani pater & filius, promoventibus Africæ legionibus, purpuram cæteraque Imperii inſignia Carthagine ſumpſerunt. Verumtamen ambo, poſt exactum annum, purpura ſimul & vita ſpoliati ſunt à Maximini duce Cappelliano. At Romanus Senatus ut Maximinum truculentiſſimum tyrannum amoliretur, Clodium Balbinum, & Maximum Pupienum unà cum puero Gordiano, cui populus impensè ſavebat, promovit in Imperium, miſitque in omnes Provincias Legatos, qui eas in Senatus poteſtate firmarent. At Balbinus & Pupienus cùm per mutuam æmulationem haud ſatis inter ſe convenirent, niſi in hoc uno, ut Gordianum amoverent, militum ſimul populique odium in ſe concitarunt, à quibus occiſi ſunt. Gordianus itaque optimæ indolis adoleſcens ſolus imperare cœpit, ductâque in uxorem viri ſapientiſſimi Miſithei filia, conſiliis ſoceri regebatur, cujus ductu & hortatu Perſas adortus, eos ultra Tigrim repulit. Verumtamen res proſperè decurrentes evertit Philippi Arabis ambitio, à quo primùm occiſus eſt Miſitheus, deinde Gordianus, concitatis in ipſum auro pollicitationibuſque corruptis militibus. Cujus in locum parricida ipſe ſucceſſit, ſociato in regnum cognomine Filio. Cum Perſis ab invaſore pax fœdiſſima inita eſt, quibus reſtitutæ ſunt Carræ, Niſibis, aliàque limitanea oppida, & arces quas Gordianus & Miſitheus paulò ante expugnaverant. Sub Philipporum regno milleſimus ab Urbe condita occurrit annus, quo ſæculares ludi magnificè ſunt celebrati. In horum aliquo ſpectaculo obſervatum eſt, Philippum patrem in cachinnos effuſiorem à filio per faciei averſionem fuiſſe admonitum, & tacitè increpatum, qua occaſione filio inditum cognomen eſt Agelaſti.

11. Scribit Euſebius lib. *6.* hiſt. Eccle. cap. 27. Philippum Chriſtianum fuiſſe, atque ob patrata flagitia inter pœnitentes redactum, & à Romano Epiſcopo (is erat Fabianus) ingreſſu Eccleſiæ prohibitum, morem geſiſſe. Sexto demum poteſtatis anno ambo Philippi, pater Veronæ, filius Romæ, à militibus necati ſunt Decium promoventibus.

12. Decius ex Pannonia ortus filium ejuſdem ſecum nominis aſcivit in Imperium, idque ſtatim auſpicatus eſt, perſecutione Eccleſiæ indicta, cujus initio Fabianus Papa Martyrium ſubiit, tantàque animadverſione protinus in Chriſtianos ſævitum eſt, ut Romana ſedes annum ampliùs vacaverit. Dionyſius Alexandrinæ tunc temporis Eccleſiæ Præſul, admiranda commemorat de Martyribus Alexandriæ, totiuſque Ægypti, quos Deciana perſecutio in cœlum tranſmiſit in epiſt. prçlonga, quam refert Euſebius lib. *6.* hiſt. Eccleſ. c. 33. & 34. Celebratur etiam Babylæ Antiocheni Epiſcopi nobile martyrium. Sanctæ præterea virginis Reparatæ Ceſareæ in Palæſtina; & Catanæ in Sicilia, virginis nobilis triumphus Agathæ, Smyrnçque in Aſia Pionii Presbyteri, qui in cruce clavis confixus, ſubjecto igne glorioſus in cœlum evolavit. In Gallia ut enarrat Gregorius Turonenſis lib. 1. hiſt. cap. 30. imperante Decio, eodemque & Grato conſulibus, Dionyſius Epiſcopus Pariſienſis cum ſociis Ruſtico & Eleutherio, mortem pro Chriſto ſubiit.

13. Divina tandem ultio crudelem Eccleſiæ hoſtem ſecundo illius Imperii anno ſuſtulit. Conſerto enim cum Gothis prælio, amiſſoque filio Imperii conſorte, qui fortiter in acie pugnans occubuit, Decius pater inclinantem aciem ſuorum redintegrare conatus in voraginem incidit, qua hauſtus cum equo nunquam deinceps eſt viſus. Victus profligatuſque à Barbaris Romanus exercitus Gallum Hoſtilium creavit Imperatorem, qui Voluſianum filium in conſortium aſſumpſit Imperii.

14. Primum quod in Eccleſia Dei Schiſma legitur contigiſſe, ſuſcitavit adverſùs Cyprianum Carthaginis Epiſcopum, & Africanarum Eccleſiarum Primatem, Sacerdos Feliciſſimus, colligatis aliis ſibi Sacerdotibus quinque. Infelix ille primùm electioni Cypriani omnibus viribus fruſtra obſtiterat, ut ex Cypriani epiſt. 40. liquet. Electus tandem Cyprianus cum ex officio ſtudioque ſacræ diſciplinæ lapſis in perſecutione communionem differret, donec congruam pœnitentiam ſecundùm Canones compleſſent, nec ſibi oblatos à Confeſſoribus intempeſtivè libellos pro lapſis reciperet, vir ſacrilegus invidia & ambitione tumens, tum lapſos, tum Confeſſores à Cypriano divellere ſtuduit. Eò demum progreſſus eſt, ut quoſcumque ſuis partibus addixerat, Eccleſiam ſeorſim & altare ſacrilegum erigens, in montibus colligeret. Fœdus iſtud impium Cyprianus ut diſſolveret, duos Epiſcopos Caldonium & Herculanum, duoſque cum his Sacerdotes Rogatianum & Numidicum Vicarios ſuos ad hanc rem conſtituit, mandans inter alia ut pauperum curam gererent, eorumque debita expungerent, ut his beneficiis devincti, ſchiſmate abjurato in Eccelſiæ communionem reducerentur. Sed iſtud fraternæ charitatis officium, adlectis ſibi creditoribus, & adhibitis gentilibus magiſtratibus, aliiſque artibus Feliciſſimus impedivit. Tum demum Cyprianus Feliciſſimum & quoſdam alios ejus aſſeclas præſente anathemate nominatim percutit, ceteriſque horum partiariis ſimilem comminatus eſt pœnam, niſi ab illis diſcederent. Diſceſſio iſta Feliciſſimi veluti germen aliquod fuit, ex quo Novatianorum pariter & Donatiſtarum ſchiſmata pullularunt. Novatus quippe pſeudoepiſcopus Feliciſſimum diaconatu initiaverat, atque ita ſcelere ambo

conjuncti erant, ut Feliciſſimum Cyprianus ep. 49. Novati Satellitem vocet. Eoque res proceſſit, ut Fortunatus adversùs Cyprianum fuerit à ſchiſmaticis ſubſectus Carthaginis Epiſcopus, iſteque cum deſertorum collegio Feliciſſimum Romam ſine mora delegaverit, ut ſchiſmatis cauſam apud ſupremam Sedem tueretur, & calumnias adverſus Cyprianum contexeret. Verumtamen Cornelius Papa ſchiſmaticos ne quidem auditione dignatus eſt; remiſitque ut erant, excommunicatos. Hæc Cyprianus, epiſt. 55. Sæculo exinde inſequenti ſimile ſuſcitavit ſchiſma Donatus adverſus Cæcilianum Carthaginis Epiſcopum, ſuoſque ſequaces, ad imitationem Feliciſſimi in montes ſeorſum ad ſacrilegos conventus adducebat, eaque de cauſa Montenſium nomen Donatiſtis adhæſit. Porrò Feliciſſimi ac Fortunati pſeudoepiſcopi factio ad Cornelium potiùs quàm ad Novatianum pſeudopontificem Romanorum recurrere præelegit, quia contrarium prorſus erat utriuſque ſchiſmatis inſtitutum. Novatiani enim lapſos nequidem poſt expletam pœnitentiam recipiendos contendebant; Feliciſſimi autem factio lapſos quoſcunque præproperè in Eccleſiam admitti volebat haud expleta, imò necdum inchoata pœnitentia.

15. Poſt Fabiani martyrium, & pluſquam anni interregnum ſubrogatus eſt Cornelius Papa, contra quem Novatianus primum in Eccleſia Romana ſchiſma fabricavit, à pauciſſimis ſectariis electus, cui ſe Novatus Africanus Epiſcopus adjunxit. Inter eos qui Novatiani ſchiſma ſtrenuè oppugnaverunt, eminet S. Cyprianus Carthaginenſis, & S. Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus, cujus epiſtolas ad ipſum Novatianum, & ad Fabium Antiochenum Epiſcopum vacillantem, quem Novatianus ipſe in ſuas penè partes pellexerat, aliaſque ad alios ſchiſmatis Novatiani ſimul & hæreſis impugnatores literas refert ad longum Euſebius. Erat Romanæ Preſbyter Eccleſiæ Novatianus, ſed contra canonum inſtituta ordinatus, quibus adulti, qui in lecto per morbum decumbentes baptizati fuerant (ut in Novatiano contigerat) ab ordinibus Eccleſiaſticis arcebantur. Fuerat præterea ernegumenus, & per Exorciſtas poteſtati dæmonis ereptus, quales ab Eccleſiæ ordinibus pariter excludebantur. Tanta verò efferebatur ambitione ut malis & fraudulentis artibus primam univerſæ Eccleſiæ ſedem adverſus legitimè promotum Cornelium ambiverit; novas hæreſes excitaverit; ſe ſuoſque Catharos, id eſt, *puros* vocitarit, & quoſcunque in Eccleſiis Orthodoxis baptizatos ad ſe deficientes rebaptizari voluerit, omnem alium præterquam ſuæ ſectæ Baptiſmum ut ſacrilegum, impurum, & inanem reprobans atque abjiciens.

16. Gallus & Voluſianus exacto Imperii biennio à propris militibus interempti ſunt, poſtquam ambo à præceſſore Decio excitatam perſecutionem proſequuti Cornelio Papæ ob Chriſti fidem necem intulere. Cornelio ſuffectus Lucius ſub Valeriano ejuſque filio Galieno martyr occubuit. Lucio datus ſucceſſor Stephanus, quem deinde, & qui Stephano ſucceſſit Sixtum Romæ Epiſcopum, eorumdem Valeriani & Galieni perſecutio abſtulit.

17. Sedente Romæ Stephano, Agrippini quondam Carthaginis Epiſcopi, & Concilii ſub ipſo habiti decretum majoribus ſumptis viribus inſtauratum eſt. Sub annum quippe Chriſti 246. Carthagine à Cypriano convocato altero Concilio Baptiſmus Hæreticorum irritus eſt declaratus, ideoque in Eccleſia iterandus. Quod idem aliis celebratis alibi Conciliis ſancivere Cæſareæ in Cappadocia Firmilianus, & apud Alexandriam Ægypti Dionyſius primariæ eruditionis & ſanctitatis Epiſcopi, famaque rerum præclare in Eccleſia geſtarum celeberrimi. His ſe Romæ Stephanus Pontifex conſtanter oppoſuit: vetuitque traditionem hactenus in Eccleſia receptam immutari: cujus tamen prohibitioni adhuc reſtitiſſe conſtat prænominatos Antiſtites. Furente Valeriani perſecutione ſublatus fuit primùm Sthephanus, Cyprianus verò in exilium pulſus anno Chr. 257. & poſt annum exilii decollatus. Sixtus Papa, ejuſdem nominis primus, morte damnatus anno Chr. 259. Quatriduo pòſt Laurentinus Diaconus illuſtre martyrium ſubiit, moxque Hippolytus.

18. Sed Valerianus, qui etiam priuſquam iniret Imperium, conſtitutus cenſor ab Imperatore Decio atrocem in Chriſtianos carnificinam exercuerat, pœnas demum crudelitati ſuæ debitas exolvit. Enim verò Saporis Perſarum Regis dolo interceptus, & feræ inſtar in cavea circumductus, ejus ad humum incurvati cervicem pedibus Sapores conculcabat, quoties equum aſcenſurus erat. Ad poſtremum cum Galienus filius patrem ex tam injurioſa captivitate redimere negligeret, Saporis juſſu Valerianus excoriatus fuit, & inſtar porci ſale conditus miſerrimè interiit. Ipſe verò Galienus Paterno edoctus exemplo mitiorem ſe Chriſtianis exhibuit.

19. Cypriani omnibus perſpectiſſima virtus, & ſapientia uſque adeò celebrem ipſi famam pepererant, ut Gallicanæ etiam & Hiſpanicæ Eccleſiæ ipſius in graviſſimis negotiis conſilium & autoritatem expeterent. Marcianus Arelatenſium Præſul Novatianorum non modò fovebat cauſam, ſed & omni ſtudio & conatu promovebat in Gallia: Fauſtinus Lugdunenſium Antiſtes admonuit (ut parerat) hujus in Eccleſia Gallicana ſtragis Stephanum Romanum Epiſcopum: & prætereà literas ad Cyprianum ſemel & iterum direxit, ut qua pollebat autoritate & exiſtimatione, remiſtam apud Stephanum ſcriptis promoveret. His incitatus ille, literas quæ extant ad Stephanum ſcripſit hortatorias, ut graſſantem in ovili Dominico lupum expellat, literaſque admonitorias ad Epiſcopos Galliæ dirigat, ut ſchiſmatico & hæretico caveant, eumque averſentur: alias quoque ad plebem Arelate conſiſtentem, quibus abſtento abdicatoque Marciano alius in ejus locum eligatur Epiſcopus.

20. In Hiſpaniis Baſilides Legionenſis & Martialis Aſturicenſis Epiſcopi proditæ religionis ſub perſe-

perſecutione, aliorumque flagitiorum convicti rei, & idcirco Epiſcopatu moti, cum vellent Epiſcopatus recuperare quibus exciderant, ſibique canonica electione ſubrogatos Sabinum atque Felicem diſpellere, turbas in Hiſpaniis graves excitarunt. Ex his Baſilides, qui crimen confeſſus & pœnitentia ductus ſe ab Epiſcopatu ſponte abdicarat, atque in pœnitentium claſſem demiſerat, mox in deteriora verſus, & livore adverſus ſubrogatum contabeſcens Sabinum, Romam profectus dolis & mendaciis Stephanum aggreditur, qui nimiùm credulus, & occultatæ ſibi veritatis ignarus, nec audita parte ſe paſſus eſt exorari. De Martiali verò utrùm Apoſtolicam ſedem adierit incompertum eſt. At Hiſpaniæ Antiſtites à quibus fuerant ambo depoſiti, & alii eorum loco ſublecti, volentes pro ſuo officio perfidos amoliri, & cauſſam iſtam apud Stephanum proſequi, ſuffragium Cypriani, quo præmunirentur, exquiſierunt, ipſoſque ſubrogatos Epiſcopos Sabinum & Felicem Carthaginem dimiſerunt, Romam inde profecturos. Ab his ſollicitatus Cyprianus Concilium iniit Epiſcoporum, in quo lectę ſunt Præſulum Hiſpanorum literæ, auditique horum Legati, atque prolata probationum acta, omnibuſque ritè perfectis, reprobata eſt Baſilidis & Martialis poſtulatio, approbataque Sabini & Felicis cauſa. Tunc Cyprianus collegarum omnium nomine ſcripſit epiſtolam 68 ad Clerum & plebes in Hiſpania conſiſtentes, in qua hæc habetur expreſſio: *Nec reſcindere ordinationem jure perfectam poteſt, quòd Baſilides poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam propria confeſſione nudatam, Romam pergens Stephanum collegam noſtrum longe poſitum, & rei geſtæ ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret reponi ſe injuſtè in Epiſcopatum, de quo fuerat juſtè depoſitus. Hoc eò pertinet, ut Baſilidis non tam abolita ſint, quam cumulata delicta, ut ad ſuperiora peccata ejus etiam fallaciæ & circumventionis crimen acceſſerit. Neque enim tam culpandus eſt ille cui negligenter obrpetum eſt, quam hic execrandus, qui fraudulenter obrepſit.* Quonam verò exitu terminata ſit iſta diſceptatio incertum eſt.

21. Sub Imperio Valeriani Sabellius acceptam à Magiſtro Noeto hæreſim latiùs propagavit, quæ Trinitatem Perſonarumque diſtinctionem rejiciebat, unamque in Deo Perſonam quemadmodum & eſſentiam aſſerebat; tria verò omnia nihil aliud quàm diverſos erga creaturas reſpectus ac effectus connotare. Huic ſe peſti fortiter oppoſuit Dionyſius Alexandrinus: ſed iſtud officium quod laudi eſſe debuerat, calumniæ adverſùs ipſum occaſio fuit. Ex hoc enim quòd divinárum Perſonarum diſcrimina fortiter propugnabat, nonnulli ejus Diœceſi ſubditi Pentapolitani illum hæreſis apud cognominem Romanum Pontificem Dionyſium poſtularunt; perinde ac naturæ ſubſtantiæque diverſitatem inter Perſonas æternas docentem & prædicantem; eaſque conſubſtantiales ejuſdemque eſſe naturæ inficiantem, quæ fuit Arii hæreſis ſæculo ſequenti. Juſſionem à ſuprema ſede Dionyſius Alexandrinus accepit, ut ſuam hac in re mentem dilucidè ſcripto explicaret: quod ubi cumulatè perfecit, rejecta eſt adverſariorum accuſatio, ipſeque a lite dimiſſus. Idemque ſtylum acuit ad refellendum Millenariorum ſeu Chiliaſtarum errorem, occaſione librorum Nepotis Ægyptii Epiſcopi, paſſim per omnem Ægyptum ſe effundentem. Denique ſcribendi finem fecit in refutanda Pauli Samoſateni Epiſcopi Antiocheni hæreſi, Chriſto Divinitatem abrogante, quo labore perfunctus regnante Galieno ad præmia cœleſtia evolavit.

22. Paulus iſte divinitatem Chriſti auſus eſt impugnare: contra cujus hæreſim duæ Synodi Antiochiæ diverſis temporibus convenerunt. Harum primæ interfuere Firmilianus Cæſareæ Cappadocum, & Gregorius dictus Thaumaturgus Neocæſareæ in Ponto, ejuſque frater Athenodorus pariter in Ponto Epiſcopi: Sed ſubdola ſimulatione vafer hæreſiarcha Patres eluſit, qualemque iſti optabant fidei profeſſionem ſed fictam ementitamque edidit. Quare ab horum diſceſſu, depoſita larva, pernicioſum dogma apertè inſtauravit. Poſt felicem Gregorii Neocæſarienſis obitum, eadem recrudeſcens peſtis poſteriori Concilio Antiocheno cauſam dedit quo Paulus damnatus & Epiſcopatu dejectus eſt. Quia verò pervicax hæreticus ſedem priſtinam quà vi quà dolo retinere contendebat, ab Epiſcopis interpellatus, qui tunc regnabat Aurelianus Auguſtus, edixit adjudicandam Antiochenam ei, cui Italiæ Epiſcopi & Romanus Epiſcopus tribuendam eſſe decernerent: quo factum eſt, ut Dionyſii Papæ, cæterorumque Italiæ Præſulum decreto Paulus coactus fuerit ſede excedere, anno Chriſti 270.

23. Nunquam terrarum orbis univerſus tot calamitatibus eſt involutus, quot paſſus Imperante Galieno. Exitioſiſſima peſtis, qualis nulla unquam extiterat jam inde ab Imperio Galli & Voluſiani ad uſque Aureliani regnum per univerſas Orientis & Occidentis provincias hominum ſtragem incredibilem fecit. Terræmotus, & portentoſi terrarum hiatus innumeras urbes vel everterunt, vel abſorbuerunt. Atrociſſimis perſecutionibus, exceptis ultimis Galieni annis, in Chriſtianos ubique ſævitum eſt. Innumeræ diverſis ex partibus Barbarorum gentes ferro, flammiſque, atque omni immanitate univerſas Provincias undique infeſtarunt. His adjunge triginta tyrannos, qui regnante Galieno ex ipſis Imperii Romani viſceribus prodierunt, & ſinguli aſſumpta purpura Provincias teterrimis bellis, immanibus tributis, & direptionibus oppreſſerunt, Imperiumque dilacerarunt.

24. Claudius dux exercitus in Dacia, pertæſus Galieni ſocordiam, invadit Imperium, ejuſque dolo Galienus apud Mediolanum occiditur. Chriſtianorum carnificinam à Galieno intermiſſam reſuſcitavit ſimul ac Romam ingreſſus eſt, exorſus à nobiliſſima Virgine Cyrilla, quam jugulari fecit. Prætorianos etiam milites quotquot Romæ Chriſtiani comperiri potuerunt, cum eorum uxoribus & liberis trucidari

 juſſit.

juſſit. Illuſtres de barbaris, Imperii provincias incurſantibus, victorias reportavit. Ipſeque demum peſte contractus, orbem indeſinenter devaſtante, occubuit. Tuncque Aurelianum exercitus Imperatorem proclamarunt, à quo prorogata eſt in Chriſtianos indeſinens, atque in dies ſæviens perſecutio. Sub hoc martyrium paſſi Felix Papa Dionyſii ſucceſſor, Symphorianus, Reſtituta Virgo, Syneſius lector, Athenodorus Gregorii Thaumaturgi germanus, Mamas apud Cæſaream Cappadocum ſcriptis Baſilii celebratus. Ipſe demum Aurelianus, qui tam multos innocentes necaverat, necatus eſt Mneſtei inſidiis, antevertentis mortem, quam ipſimet fuerat interminatus Aurelianus. Romanam civitatem ſic Aurelianus ampliavit, ut murorum ambitus (ſi Vopiſco habenda ſit fides) ad quinquaginta milliaria perductus ſit. Aureliano ſucceſſor datus eſt Tacitus, qui ad Tacitum præſtantem hiſtoricum ſuam referebat progeniem; Quo febri conſumpto, Probus Imperium ſumpſit. Iſte paucis annis res maximas bello geſſit; Germanos univerſa ex Gallia, quam occupaverant, exegit; Sarmatas ex Illyrico, Gotthos ex Thracia debellatos repulit: Blemmios ſubegit, tyrannos profligavit; Parthos & Perſas ad pacem ſecum componendam adegit. Eccleſia Chriſti ſub hoc Principe, non minùs, quàm nomine probo, continuam pacem habuit.

25. Anno Chriſti 270. Probo imperium tenente Manes, qui & Manichæus, novæ hæreſis virus effudit, latèque in animarum perniciem propagavit. Duo rerum principia, eaque ab æterno exiſtentia docuit. Unum horum bonum totius naturæ ſpiritualis, & animarum rationalium conditorem, novæque ſub Chriſto legis autorem: alterum verò huic adverſum & malum, corporearum ſubſtantiarum opificem, Moſaicarum præceptionum legislatorem, animarum corpora informantium creatorem. Duas in ſingulis hominibus ineſſe animas prædicabat, bonam unam à principio bono exortam, intellectualem ac rationalem: alteram malam à malo principio profectam, quæ corporeæ ſubſtantiæ forma ſit, eique vitam impertiat, quæque univerſa peccata operetur. Chriſtum verò negabat carnem aſſumpſiſſe, cùm ſit caro de ſe mala, omniſque mali fomes. Eam etiam ob cauſam Martyrum reliquias execrabatur. Se quoque paracletum jactabat eſſe, Montani delirium & arrogantiam æmulatus. Cùm demum veterator iſte Regi Perſarum pollicitus eſſet ſe filium ejus periculosè ægrotantem ſoſpitem ſolis ſuis precibus redditurum, amandatis procul medicis filius Regis inter Manetis manus expiravit. At Manes, juſſu Regis quem deluſerat, toto corpore excoriatus meritas impoſturæ ſuæ pœnas luit.

26. Extincto Probo ſuffectus eſt Manlius Aurelius Carus, qui liberos ſuos Numerianum & Carinum Cæſares fecit. Carus Narbone oriundus, devictis bello Perſis, receptaque Meſopotamia, & ad Cteſiphontem uſque progreſſus fulminis ictu perimitur. Numerianus verò debilitatis ex morte patris nimio fletu oculis, dum lectica vehitur, inſidiis Apri perfidi ſoceri ſui, hoc parricidio viam ſibi ad regnum munire volentis, occiditur. Tum verò Diocletiano Dalmatæ Romanus Imperium defert: quo ille accepto perfidum Aprum ſuapte manu obtruncat. Id contigit Septembri menſe, anno Chriſti 284. decurrente.

27. Nulli ſub Imperio Cari leguntur Martyres: at multi ſub Numeriano, quales fuere Romæ Pontifex Eutychianus, Chryſanthus & Daria conjuges, & in provinciis plerique alii. Unde conjiciendum videtur, Numerianum, cum Cæſarem ageret, hanc perſecutionis procellam proprio marte, inconſulto aut diſſimulante patre, ſuſcitaſſe. Carinus patri fratrique ſuperſtes, perverſitate morum, odia omnium in ſe concitavit atque inſequente anno, cùm arma contra Diocletianum moveret, à ſuis apud Murgium oppidum Mœſiæ proditus, Diocletiani traditus eſt militibus, qui ſtatim illum peremerunt. Ipſe verò Diocletianus regni ſui primordio ruſticos in Gallis tumultuantes, quos Bacaudas vocabant, profligavit, miſſo contra illos Herculio Maximiano quem Cæſaris dignitate decorarat. Anno deinde 286. eundem Maximianum creavit Auguſtum, ſuccreſcentibuſque diverſis ex partibus cauſis bellorum, Cæſares novos fecit Conſtantium Chlorum, (cujus poſtmodum filius Conſtantinus divina providentia ad Imperii apicem promovebitur) & Galerium Maximianum, qui eò quòd armentorum aliquando paſtor fuiſſet, Armentarii cognomen habuit. Statimque hi ad diverſa bella accincti profectique ſunt. Carauſius Dux in Britannicis, quas occupaverat, inſulis, potens armis hærebat; Achillæus Ægyptum invaſerat atque uterque Imperii ſumpſerat inſignia: Narſes Perſarum Rex limites Orientis infeſtabat. Quinquegentiani ſeu Pentapolitani Africam incurſantes populabantur. Ambos Cæſares affinitate ſibi duo Auguſti devinxere, antequam bellicas expeditiones inter ſe partirentur. Diocletianus filiam ſuam Valeriano Armentario, Maximianus Herculius privignam ſuam Theodoram Conſtantio nuptum dedit, repudiatis quas antea duxerant uxoribus: atque ita Helena Conſtantini mater extra Conſtantini ædes amandata eſt. His peractis nuptiis principes ad diverſas profecti ſunt expeditiones quæ multis exhauſtis laboribus felicem demum ſortitæ ſunt exitum. Carauſius enim à ſocio æmuloque ſuo Alecto per inſidias extinctus eſt, atque ita recepta Britannia. Quinquegentianos Herculius perdomuit. Armentarius Galerius à Perſiis victus & fugatus acceptum dedecus ſequenti anno reparavit, fuſo Perſarum exercitu captiviſque adductis Narſetis conjugibus & liberis. Diocletianus obſeſſa expugnataque Alexandria, profligatiſque hoſtilibus copiis Ægyptum recuperavit.

28. Atrocius bellum & injuſtius iſti Principes adverſus Chriſtianos innocentes & inermes excitarunt. Enim verò etiam antequam feralia promulgarentur edicta Sebaſtianum Diocletianus præto-

prætoriæ cohortis ducem, ob Chriſti fidem ultimo ſupplicio affecerat. Maximianus Herculius in illa contra Bacaudas expeditione, Thebæorum cum duce Mauricio legionem, quæ tota ex Chriſtianis militibus conſtabat, totius reliqui exercitus armis nullatenus reſiſtentem deleverat, eò quòd à profanis gentilium ſacrificiis ſe ſubduxiſſet tantiſper ad Agaunum oppidum. Sunt tamen qui altera a poſteriore Gallicana expeditione hoc martyrium legionis contigiſſe velint. Nihil certè intricatius horum temporum chronologiis, tum ob Scriptorum diſſenſiones, tum ob difficultatem reducendi Chriſtianæ annos epochæ ad annos Romanorum conſulares; aut etiam diſcernendorum annorum inchoatorum ſeu ineuntium à deſinentibus: tum ob diverſarum conjecturarum incurſantes difficultates. Quas ob cauſas doctiores qui noſtris temporibus floruere chronologi, poſtquàm ab iſtis ſe ambagibus expedire conati ſunt, longè tamen ab invicem diſſentiunt. Diocletiani Maximianique contra Chriſtianos edicta biennio priuſquam imperio cederent, publicata ſunt. Quo ab initio aduſque Maximini exitum Orientis tyranni, quem ſubſequuta eſt Eccleſiæ pax, quacunque protendebatur Romanum Imperium Paulus Oroſius annos decem reſenſet perſecutionis; quæ quidem tam dira & Chriſtianorum quos abſumpſit multitudine, & horrenda ſuppliciorum immanitate fuit, ut nihil atrocius, aut crudelius excogitari queat. Euſebius Cæſarienſis hanc perſecutionem duobus, octavo & nono, hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libris deſcripſit. Verſabantur Nicomediæ duo ſimul Imperatores, quando perſecutionis edictum promulgarunt. Quo eodem die publicè propoſitum vir Chriſtianus, ex nobilioribus Nicomedię civibus, divino fidei ęſtu incenſus edictum ex publico detractum loco palam diſcerpſit, ideoque inter immaniſſimos cruciatus conſtantiſſimè paſſos generoſum ſpiritum exhalavit. Antimus Nicomedię Epiſcopus, Petrus, Dorotheus, Gorgonius, aliique innumeri morte glorioſa martyrium conſummarunt. In ſola Ægypto centum quadraginta quatuor Chriſtianorum millia cęſa numerantur. In Galliis hac perſecutione ſublati ſunt, ſub Rictiovaro pręſide, Epiſcopi Victorinus Pictavorum, Firminuſque Ambianorum: Remis Macia virgo. In Hiſpaniis, ſub Præſide Daciano, Vincentius Cæſaraugustæ, Eulalia virgo Emeritæ, ut etiam in Sicilia poſt Agatham virginem Lucia virgo Syracuſis, & Procopius & Pamphilus apud Cæſaream Palæſtinæ illuſtre martyrium ſubiere.

29. Ambo tandem Auguſti Diocletianus Nicomediæ, & hujus ſuaſione Maximianus Mediolani eodem die Imperium dimiſerunt. Id anno Diocletiani vigeſimo & Chriſti tercenteſimo quarto contigit eodemque ſimul die renunciati ſunt Auguſti Conſtantius Chlorus, & Maximianus Calerius Armentarius. Hic verò duos Cæſares fecit, Severum, & Maximinum ſuum ex ſorore nepotem, quem Orienti, priorem verò Italiæ præfecit. Conſtantius reliquis abdicatis provinciis ſolam ſibi Galliam, & Hiſpaniam cum Britannia retinuit.

30. Extra fines Imperii magna hoc ſæculo facta eſt in Oriente rerum converſio. Perſæ cùm antea ſub Parthorum regno fuiſſent, contra illorum regem Artabanum rebellarunt, duce Artaxerxe, qui tribus pręliis Parthos ſuperavit, ipſumque Artabanum occidit, atque ſujectis ſibi Parthis vetus Perſarum regnum, ab Alexandro Macedone exciſum, inſtauravit, à quo deinceps graves Romani clades perpeſſi ſunt.

31. Doctores inſignes Eccleſiam hac ætate illuſtrarunt. Pantænus in primis Chriſtianas ſcholas rexit, quas longo ante ipſum tempore fuiſſe Alexandriæ inſtitutas tradit Euſebius. Hic ad prædicandum Indis ſacrum Evangelium ſive à Juliano (ut ſcribit Euſebius) Alexandriæ Epiſcopo, ſive à Juliani ſucceſſore Demetrio, ut teſtatum reliquit Hieronymus, Evangelium Matthæi quod anteà fuerat receptum in illis regionibus reperit: huic enim genti Bartholomæus Apoſtolus fidem Chriſti prædicaverat, & Matthæi Evangelium Hebraicè ſcriptum reliquerat, quod fuerat à Chriſtianorum ibi commorantium reliquiis religioſè aſſervatum. Reliquit poſt ſe Pantęnus pleroſque ſuæ pietatis atque eruditionis ſucceſſores, inter quos eminet pręcipuus ejuș diſcipulus Clemens Alexandrinus, præceptoris ſui magnificus laudator, divinarum humanarumque diſciplinarum (ut ejus ſcripta produnt) peritiſſimus. Ex eadem ſchola prodit Origenes Clementis diſcipulus, ſtupendi ingenii, quem eruditiſſimi gentilium Plotinus Amelius, & ipſe Chriſtianis infenſiſſimus Porphyrius in admiratione habuerunt, & teſtati ſunt Origenem arcem eruditionis tenuiſſe. Apollonius Senator, qui Commodo imperium tenente ſcriptam à ſe pro Chriſtianis apologiam in Senatu recitavit cujus decreto caput illi amputatum eſt. Gregorius Thaumaturgus, Julius Africanus, Heraclas Alexandrinus Epiſcopus. Ammonius Philoſophiam Alexandriæ magna celebritate profeſſus, cujus auditor (teſte Porphyrio) Plotinus fuit. In Africa Tertullianus, qui poſtquam ſcriptis omnem laudem excedentibus orthodoxam fidem inviciſſimè defendit, miſerando tandem lapſu in Cataphrygum hęreſim deflexit. Romę Minutius felix. Carthagine Cęcilius Cyprianus, doctrinę ſimul, eloquentię, ſanctitatiſque ſpecimen egregium. Alexandrię Dionyſius Epiſcopus, de quo ſuperius eſt actum. Pamphilus Cæſareæ Pælęſtinę Presbyter, & Lucianus Antiochię Presbyter, ambo doctiſſimi, qui ſub Maximino martyrium paſſi. Arnobius, ex gentili artis rhetoricę profeſſore, factus Chriſtianus, & hujus diſcipulus Lactantius Firmianus, Criſpi Cęſaris magni Conſtantini filii inſtitutor, quo nemo inter Eccleſiaſticos Scriptores Latinè politior.

CON-

CONCILIA DIVERSIS LOCIS
Ad reprobandum hæreticorum Baptiſmum habita.

1. TERTIO decurrente ſæculo, ſeges plurimarum in Eccleſia concertationum fuit tantoperè agitata quæſtio de validitate collati ab hæreticis baptiſmi. Mota primum hæc diſputatio fuit à Præſulibus Africanis ſub Agrippino Carthaginis Epiſcopo, qui hac de re Concilium Africanorum convocavit, quo decretum fuit, quoſcunque ab hæreticis baptizatos nullatenus eſſe in Eccleſiam admittendos, niſi denuò in Eccleſia baptiſmum accipiant, ut memoriæ prodit Cyprianus, epiſt. 71. ad Quintum: *Quod quidem* (inquit) *Agrippinus cum cæteris coepiſcopis ſuis, qui illo tempore in Provincia Africa & Numidia Eccleſiam Dei gubernabant, ſtatuit, & librato Concilii communis examine firmavit, quorum ſententiam nos etiam ſequuti ſumus.* Idemque repetit epiſt. 73. ad Jubajanum. Quo verò iſta ſub Agrippino Synodus pleniorem ſortiretur autoritatem, altera quoque Africanorum Patrum Synodus ab eodem indicta eſt Cypriano, convenientibus uno & ſeptuaginta Epiſcopis, qui præcedens decretum, nemine contradicente, firmarunt. Poſthæc ſcripſit hac de re Cyprianus ſynodicam ad Stephanum Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum epiſtolam, ſub cujus finem providens ne ex iſta concertatione ullum ſchiſma naſceretur, ut ipſe conteſtatur, addit, nihil iſto decreto præjudicari aliorum libertati, ut liceat eis oppoſitum ſentire, ſi ita eis videatur, ſine ulla Eccleſiaſticæ unitatis labe. His acceptis literis, Stephanus Africani Concilii ſanctionem reprobavit, vetuitque ne quis auderet à contraria traditione Apoſtolica recedere. Cui tamen Stephani reſcripto Cyprianus minimè acquievit, ſed refertam querimoniarum de Stephano epiſtolam 74. ad Pompeium ſcripſit, qua Stephanum tum ſuperbiæ, tum imprudentiæ inſimulat. In quo ſanè moderationis limites haud dubiè tranſilivit. Quin etiam alteram ſine mora convocat Africanorum Epiſcoporum Synodum octoginta & ſeptem, ex provinciis Africæ, & Mauritaniæ & Numidiæ: in cujus initio præfatur, non eſſe dirimendam ab his qui diſſentiunt communionem & pacem. Deinde tacito Stephani nomine, ipſum paulò acriùs perſtringit his verbis: *Neque enim ſe quiſquam noſtrum Epiſcopum Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequii neceſſitatem collegas ſuos adigit.* Quo ex loco, atque ex Tertulliani libro adversùs Pſychicos, cap. 1. ubi Romanum Pontificem pariter *Epiſcopum Epiſcoporum* nuncupat, conjicitur hunc fuiſſe priſcis illis ſæculis unum de titulis communiter illi attributis. Iſto demum Concilio præcedentium ſanctio fuit renovata. Cæterùm ab iſta culpa mox reſipuiſſe Africanos Patres prodit Hieronymus, in Dialogo adversùs Luciferianos, ſic dicens: *Denique illi ipſi Epiſcopi, qui rebaptizandos eſſe hæreticos cum ipſo* (Cypriano) *ſtatuerant, novum emiſere decretum. Quid facimus? Ita nobis majores noſtri, & illis ſui tradidere majores.*

2. Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 4. dubitat num Cyprianus ſuam tandem de Baptiſmo hæreticorum mutaverit ſententiam, dicens: *Et fortaſſe factum eſt, ſed neſcimus: neque enim omnia quæ illo tempore inter Epiſcopos geſta ſunt, memoriæ literiſque mandari potuerunt, aut omnia quæ mandata ſunt novimus.* Atque idem epiſtol. 48. ſic de Cypriano loquitur: *Correxiſſe autem iſtam ſententiam non invenitur: non incongruenter tamen de tali viro exiſtimandum eſt quod correxerit; & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimirum delectati ſunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.* Exemplo certè S. Cypriani, S. Auguſtinus paſſim Donatiſtas expugnat; quatenus ille, cæterique Patres Africani, licet diverſa ſentientes, univerſitatis atque unitatis Eccleſiaſticæ conſervandæ ſemper fuere ſolliciti: Donatiſtæ ex adverſo fuere adeò in ſuo ſenſu pertinaces, ut à Petri ſede, atque ab univerſa Eccleſia Catholica diverterint, neque ullum in ſectam ſuam aſciverint, niſi ejurato Baptiſmo, quem priùs in Eccleſia Catholica ſuſceperat.

3. Iiſdem ferè temporibus, Stephano Summo Pontifice, duæ in Orientis partibus Synodi hoc idem, de rebaptizandis hæreticis quibuſcumque, decreverant, Iconii & Synadis anno circiter 256. quarum meminere S. Dionyſius Alexandrinus, epiſt. ad Philemonem Romanum Presbyterum, & Euſebius lib. 7. hiſt. Eccl. cap. 7. Firmilianus quoque Cæſareæ Cappadocum Epiſcopus Metropolites, cum multis Cappadociæ & Ponti Epiſcopis, huic errori tenaciter adhæſit: ut liquet ex ejuſdem ad Cyprianum epiſtola, quæ eſt inter Cyprianicas 61. in qua graviter expoſtulat ſe à Stephano fuiſſe de communione Eccleſiæ dejectum. Et potuit utique fieri, ut ipſum ſolum ad incutiendum aliis terrorem à cœtu fidelium ſejunxerit, nihil tale auſus in Dionyſium Alexandriæ, Ægyptique Patriarcham, vel in Cyprianum Carthaginis & Africæ Primatem, veritus imminens periculum, ſi communionis exortes fierent tam multæ Eccleſiæ, tantæque exiſtimationis Prælati. Fortaſſis etiam Firmilianus, iracundiæ abreptus æſtu Stephani comminationis, perinde ac ſi reipſa completa eſſet, quaſi modum excedentis ſeveritatem exagerat. Ipſe tamen Cyprianus quamquam aſperiùs de Stephano, tum alibi, tum præſertim in ſua ad Antonianum epiſtola quiritetur, & Auguſtinus qui tam ſæpe tamque prolixè de his paſſim diſputat, neque Euſebius ullatenus de excommunicatione ſermonem habent. Imò verò illæſam fraternam dilectionem, & pacem in his concertationibus ſervaſſe refert Auguſtinus lib. 5. de Baptiſmo, cap. 25. aliiſque locis, Euſebius autem lib. 7. cap. 5. ex epiſtola Dionyſii Alexandrini refert, Stephanum ſcribentem ad Eccleſias Ciliciæ, Cappadociæ, Galatiæ, aliaſque his finitimas de Heleno & Firmiliano, tantùm comminatum fuiſſe communionem ſe abrupturum, niſi deſiſterent hæreticos converſos rebaptizare. Ipſe quidem Dionyſius aliquandiu verſatus eodem in errore fuit, de quo ita refert Hieronymus in catalogo ſcrip. Eccleſ. *Dionyſius in Cypriani & Africa Synodi dogma conſenſit.* Veruntamen neque ipſe, neque Firmilianus in errore diu perſtiterunt ut facilè conjicitur ex Dionyſii allegatis ab Euſebio literis: idque etiam convincitur Baſilii teſtimonio, qui in ſua ad Amphilochium epiſtola apertè de Dionyſio conqueritur, quòd baptiſmum Pepuſianorum hæreticorum, Montani hæreſiarchæ ſectariorum, approbaret; etiamſi in his, quam in cæteris hæreticis gravior Baptiſmi eorum reprobandi cauſa foret, eò quòd Pepuſiani alium Paracletum prædicarent, quàm quem Eccleſia Catholica in Baptiſmo invocat, eum ſcilicet, quem falſa deceptione illuſi credebant fuiſſe in Montano incarnatum. Cæterùm Dionyſii ab errore priſtino reſipiſcentis mens erat, quemadmodum Stephani Papæ, baptiſmum non mutuare virtutem & efficaciam ab interiore miniſtri diſpoſitione, vel cogitatione, ſed ab externis & ſenſibilibus ſignis, & verbis à Chriſto inſtitutis. Atque ita quantumcunque Pepuſianus hæreticus, aut Montaniſta, de Divinis perſonis deliret ac hallucinetur, dummodò tres Perſonas enunciet, quomodo enunciari Chriſtus inſtituit, ratus validuſque ſtat baptiſmus. Id ipſum verò poſtmodum diſertis verbis ita definivit anno 314. Concilium Arelatenſe primum can. 8. his verbis: *De Afris quòd propria lege ſua utuntur ut rebaptizent, placuit ut ſi ad Eccleſiam aliquis de hæreſi venerit, interrogent eum ſymbolum; & ſi perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto eſſe baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum ſanctum. Quod ſi interrogatus non reſponderit hanc Trinitatem, baptizetur.* Agebatur tunc temporis de Donatiſtis per Africam diſperſis, qui quoſcunque ſive ab Eccleſia Catholica, ſive in diverſa ſecta baptizatos ad ſe deficientes ſolebant rebaptizare.

4. Poſt annos ab Arelatenſi Concilio undecim devolutos, Nicænum Concilium can. 19. cùm de ſolis Pauliniſtis ad orthodoxam fidem converſis, decernat eſſe iterùm baptizandos, ſatis inſinuat eos qui apud reliquas ſectas baptiſmum ſuſceperint, nullatenus eſſe rebaptizandos. Ideòque Hieronymus adversùs Luciferianos diſertè ſcribit: *Synodus quoque Nicæna omnes hæreticos ſuſcepit, exceptis Pauli Samoſateni diſcipulis.*

5. His ita conſtitutis mirari ſubit, poſt Stephani Pontificis decretum, poſt Dionyſii & Firmiliani palinodiam ac reſipiſcentiam, poſt definitiones Conciliorum primùm Arela-

Arelatenſis, deinde Nicæni, aliquos ex ſanctiſſimis Epiſcopis & primariis ſanctę Eccleſię Doctoribus conſtanter aſſeruiſſe, Baptizandos denuò eſſe hæreticos ad Eccleſiam revertentes, ſi fuerant ab hæreticis Baptizati. Baſilius Magnus, qui eamdem Cæſareæ Cappadocum rexit Eccleſiam, quam rexerat pridem Firmilianus, in prima illa epiſtola ad Amphilochium, quam omnes propemodum Orientis Eccleſiæ, ut normam Eccleſiaſticæ diſciplinæ complexæ ſunt, videtur antiquiori illi Firmiliani ſenſui reprobato adhærere. Siquidem can. 1. diſcrimen haberi vult inter Hæreticos, & Schiſmaticos, qui illæſa fide ſeipſos ab Eccleſię unitate ſejunxere, quales ibidem proponit Catharos, id eſt Novatianos: atque eoſdem de ſchiſmate reſilientes docet ſine novo Baptiſmo admittendos, ſi olim fuerant intra Eccleſiam ſacro fonte abluti: ſed eoſdem tamen, ſi in ſchiſmate baptizati fuerint, cenſet eſſe in Eccleſia ad quam redeunt iterum baptizandos, quia baptiſmum priorem ab illis extra Eccleſiam ſuſceptum pro nullo haberet. Id tamen expreſsè proteſtatur, ſe non ita proprio ſenſui adblandiri, ut ſi qua vigeat in quibuſdam Eccleſiis contraria diſciplina vel conſuetudo, eam convellere velit. Quæ ſanè fuit olim Cypriani & conſentientium Cypriano Præſulum Africanorum proteſtatio. At verò quoſcumque ab hæreticis baptizatos, qui deinde ab hæretica pravitate abſcedunt, erroremque priſtinum abjurant, declarat Baſilius eſſe novo baptiſmo initiandos, cunctos quidem communiter, ſed eos maximè qui circa divinæ Trinitatis perſonas erraverunt, quales dicit eſſe Pepuſianos, hoc eſt Montaniſtas. Ejuſmodi namque cenſet tres Perſonas perperam pronunciaſſe, cùm reipſa non in Spiritu Sancto, qui verus eſt Deus, ſed in Montano, quem depravata mente paracletum credebant, abluti eſſent. Atque ibidem miratur Dionyſium Pepuſianos Eccleſiæ reconciliatos conſueviſſe ſine novo baptiſmo recipere. Qui locus Baſilii certam fidem facit, Dionyſium placitis tandem Stephani Papæ acquieviſſe.

6. Neque verò de Baſilio tantùm, ſed de Athanaſio quoque cauſa ſubeſt admirandi, qui cùm Nicæno Concilio interfuiſſet, parum veriſimile eſt ejus ignoraſſe decretum, ut excluſo duntaxat Paulianiſtarum Baptiſmo, cæteri ad Eccleſiam redeuntes citra novum baptiſmum reciperentur, Cathari ſcilicet, Arianique, quorum occaſione celebrabatur hæc Nicæna Synodus: Catharos autem, id eſt Novatianos, inficiari nemo poteſt fuiſſe non ſolùm Schiſmaticos, ſed pariter Hæreticos, utpote negantes ullam eſſe in Eccleſia poteſtatem lapſos quantumvis pœnitentes reconciliandi. Sed ipſum audiamus Athanaſium, in medio tertiæ contra Arianos orationis, ita loquentem: *Ariani in periculum veniunt ne amittant integritatem myſterii, loquor autem de baptiſmate. Si enim in nomine Patris & Filii datur perfectio plenaque initiatio, Patrem autem verum illi non pronunciant, eò quòd negent aliquid ex ipſius ſubſtantia exiſtere, negant quoque verum Filium, aliumque ex non entibus ſibi comminiſcentes in baptiſmate proferunt. Qui quæſo igitur non fuerit vanum ac inutile baptiſma, quod ab illis datur, cum illud non niſi ſpecies ſit ac ſimulacrum inane, ipſique ea re nihil ſolidæ opis afferant ad pietatem? Non enim in Patre & Filio baptiſma tribuunt Ariani, ſed in creatore & creatura, in factore & factura. Sicut igitur creatura diverſum quiddam eſt à Filio, ita diverſum quiddam à vero baptiſmate eſt, quod ab illis exiſtimatur dari, tametſi nomen Patris & Filii, quia illa in Scripturis vident, ſimulant ſe nominare; ſed qui nomen exprimit & rectam fidem habet. Ideoque Salvator noſter non quovis modo baptizandum præcepit, ſed primùm dicit: docete, ac deinde, baptizate in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, ut ex doctrina recta fides oriretur, & cum fide integra baptiſmatis initiatio perficeretur. Certæ etiam aliæ hæreſes, eæque etiam numero non exiguæ, nomine tenus ritum iſtum pronunciant, ſed non rectè ſentientes ut dictum eſt, neque ſanam fidem retinentes, inutilem retinent aquam quam impertiunt, nimirum & religione deſtitutam: adeò ut qui ab illis aſperguntur, ſordeſcant potius prava religione, quam redimantur. Ita quoque & ethnici, quamvis Deum in ore habeant, impietatis crimini ſubjiciuntur, eò quod verum Deum non agnoſcant Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti. Itidem quoque Manichæi, Phryges, ac diſcipuli Samoſatenſis nomina ipſa pronunciantes, nihilominus ſunt hæretici. Itaque deinceps & reliqui qui cum Ario ſentiunt, etiamſi recitent ſcripta, proloquanturque ipſa nomina, fruſtrantur, illuduntque illis qui ab ipſis baptiſma ſuſcipiunt; homines nimirum improbiores, quam ulli hæretici, quos in dies magis magiſque ſuperant, hæreſeſque propemodum omnes juſtas oris ſui effrænitate reddunt.* Hactenus Athanaſius, cujus teſtimonium, quamvis prolixius, inſerendum duxi, ut mens ejus plenius cognoſcatur; quà non ſolùm Arianorum baptiſmum reprobat, licet inſtituta à Chriſto verba proferrent: ſed hoc etiam addit, multas eſſe hæreticorum ſectas alias, quarum baptiſmus ſit prorſus inanis, etiamſi ore tres Trinitatis perſonas exprimant, in quibus recenſet Paulianiſtas, ſeu Samoſatenos, quorum duntaxat baptiſmum reſpuit Synodus Nicæna, ſed aliorum hæreticorum admittit; adeò ut parum videatur Athanaſius cum eo canone convenire.

7. Iſtud autem argumentum, quod tantoperè adversùs Arianorum baptiſmum urget Sanctus Eccleſiæ Doctor, minùs habet virium ad infirmandam baptiſmi illorum veritatem, dum ad aquæ elementum adjungatur ſenſibilis illa verborum à Chriſto inſtitutorum prolatio. Enimverò Innocentius Papa primus, epiſtol. 22. cap. 5. cauſam inveſtigans, cur Nicæna Synodus Paulianiſtarum baptiſmum reprobet, cùm tamen Novatianorum approbet, iſtam ſapienter adducit: *Quia Paulianiſtæ in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti minimè baptizabant, & Novatiani iiſdem tremendis venerandiſque nominibus baptizant.* Et ante Innocentium Siricius Pontifex in epiſt. ad Himerium Tarraconenſem hæc ſcribit: *Cum fieri & Apoſtolus vetet, & Canones contradicant, & poſt caſſatum Ariminenſe Concilium, miſſa ad Provincias à venerandæ memoriæ prædeceſſore meo Liberio generalia decreta prohibeant, quos nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut eſt in Synodo conſtitutum, per invocationem ſolam ſeptiformis ſpiritus, Epiſcopalis manus impoſitione Catholicorum conventui ſociamus: quod etiam totus Oriens Occidenſque cuſtodit.* Nota verba iſta. *Novatianis, aliiſque hæreticis.* Obſerva etiam iſta, *totus Oriens Occidenſque cuſtodit.* Hæc enim indicant hæreticos toto Oriente & Occidente nullatenus rebaptizatos.

8. His aliud accedat Auguſtini teſtimonium lib. 3. de baptiſmo contra Donat. cap. 5. eruditionis plenum: *Quamobrem* (inquit) *ſi Evangelicis verbis in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Marcion baptiſmum conſecrabat, integrum erat ſacramentum, quamvis eius fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet non eſſet integra ſed fabuloſis falſitatibus inquinata. Nam ſub eiſdem verbis, id eſt in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, non ſolùm Marcion, aut Valentinus Arius, aut Eunomius, ſed ipſi carnales parvuli Eccleſiæ, de quibus dicebat Apoſtolus, Nō potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus; ſi poſſent ſinguli diligēter interrogari, tot diverſitates opinionum fortaſſis, quot homines numerarentur.* Idemque lib. 6. c. 25. *Cæterum* (ait) *quis neſciat non eſſe baptiſmum Chriſti, ſi verba Evangelica, quibus ſymbolum conſtat, illic defuerint; Sed facilius inveniuntur hæretici, qui omninò non baptizant, quam qui non illis verbis baptizent.* Ita Auguſt. Et quidem ex tam multis hæreticis, qui tam nefaria & portentoſa uſque ad Concilium Nicænum effutiuerant, ſolorum Paulianiſtarum baptiſmus rejectus fuit: Ipſorum verò Arianorum baptiſmum quidquid oppoſitum dicere videatur Athanaſius, ab Eccleſia Catholica probari & admitti, teſtes ſunt Auguſtinus Siricius, aliique omni exceptione maiores. Et Gallicani patres in ſecundo Arelatenſi Concilio ita definiunt can. 17. *Bonoſianos autem ex eodem errore venientes, quos ſicut Arianos in Trinitate baptizare manifeſtum eſt, ſi interrogati fidem noſtram ex toto corde confeſſi fuerint, chriſmate & manus impoſitione in Eccleſia recipi ſufficit.*

9. Nec verò primus fuit Carthaginenſis Agrippinus, qui hæreticorum baptiſmum labefactare ſtuduerit; jam illi præiverat Tertullianus ipſe quoque Ater, viamque illam aperuerat, qui libro de Baptiſmo cap. 15. ſumit argumentum ex illo Apoſtolico effato, *Unus Deus, una fides unum baptiſma*, & hæc ſubjungit: *Non debeo in illis* (hæreticis) *agnoſcere quod mihi eſt præceptum, quia non idem nobis Deus & illis, nec unus Chriſtus idem nobiſcum ideoque nec baptiſmus unus, quia non idem; quem cum rite non habeant, ſine dubio non habent. Nec capit numerari quod non habeatur ita nec poſſunt accipere qui non habent.*

10. Valeatne Baptiſmus à non baptizato quovis homine etiam Judæo, vel pagano collatus, ſi hoc intenderit exequi quod facit Eccleſia, dubitatum diu fuit, neque hanc quæſtionem diſſolvere auſus eſt Auguſtinus ſic loquēs

contra

contra Parmenianum lib. 2. c. 13. *Et hæc quidem alia quæſtio eſt, utrum & ab his qui nunquam fuerunt Chriſtiani poſſit baptiſmus dari: nec aliquid temere indè affirmandum eſt ſine autoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit. De his verò qui ab Eccleſiæ unitate ſeparati ſunt, nulla jam quæſtio eſt quin & habeant & dare poſſint.* Cæterùm quæſtionem temporibus inſequentibus enucleavit elucidavitque Nicolaus Papa primus, in reſponſionibus ad Conſulta Bulgarorum cap. 204. valere ſcilicet baptiſmum, ſeriò ab infideli non baptizato collatum. Id refertur cap. à quodam Judæo. diſt. 4. Quod idem, ante Nicolai decretum declaraverat Concilium Compendienſe articul. 9. anno Chriſti 757.

CONCILIA ANTIOCHENA CONTRA *Paulum Samoſatenum Hæreſiarcham.*

1 PRÆCLARE Joannes Apoſtolus prædicat, Chriſtum in hoc apparuiſſe, ut diſſolvat opera diaboli; & iſte viciſſim ſua ſtudia & machinas in hoc præſertim molitur, ut per emiſſarios ſuos & præcurſores hæreſiarchas Chriſtum Jeſum deprimat, ejuſque divinitatem impugnet. Quocirca jam indè ab Apoſtolorum ætate Ebionem & Cerinthum ſuſcitavit, Chriſto divinitate mabrogantes. Sæculo deinde ſecundo nefariorum iſtorum penè inter mortuam hæreſim ab inferis reduxit per Theodorum Byſantinum coriarium, quem Victor Papa damnavit. Sed eam tertio excurrente ſæculo Artemon primum & hunc inſequutus Paulus Samoſatenus Antiochiæ Epiſcopus, quanto potuere ſtudio, propagarunt. Neque verò in his conquievit exitialis adverſarius, Sæculo enim quarto, ut Arianos ſileam Chriſtum negantes Patri æqualem eſſe, coeſſantialem & coæternum, prodiit nova peſtis Photinus Sirmii Epiſcopus, qui exitiale Samoſateni dogma inſtauravit.

2. Obſervat Baronius à vero aberrare Epiphanium, ſcribentem hæreſi 73. Paulum iſtum fuiſſe ſub Imperio Aureliani & Probi Epiſcopum, cum tamen in primo Concilio Antiocheno, dum ille civitatis illius erat Epiſcopus, interfuerit inter ejus condemnatores Gregorius Neocæſareæ Antiſtes; & Dionyſius Alexandrinus ad idem Concilium epiſtolam ſcripſerit regnante Galieno, ſub quo celebratum id Concilium fuit, & apertè conſtet ex Euſebii hiſtoria Gregorium & Dionyſium, imperante ipſo Galieno ex vita exceſſiſſe, pluribus annis antequam Aurelianus, aut Probus Imperium iniret. Perduravit tamen hæreſiarcha in ſuo illo Epiſcopatu per contumaciam ad uſque Aurelianum, cujus Imperiali autoritate, rogantibus Catholicis Epiſcopis, indebita ſibi ſede extruſus eſt.

3. Paulus primùm Sabellio hæreſiarchæ conſentit, ambo enim in divinitate non niſi unicam agnoverunt prædicaveruntque perſonam, cujus tria ſunt nomina non proprietates perſonales, ſed ſolùm diverſas ejuſdem perfectiones, aut operationes ſignificantia. Hac verò in re diſſidebant, quatenus Sabellius fatebatur Deum humanam ſibi copulaſſe naturam; At Samoſatenus novo dogmate perfidiam augebat, negans Chriſtum quidquam divinitatis habuiſſe, quippe quem merum hominem prædicabat, filij tamen Dei nomen quoque ſortitum fuiſſe per inſignium virtutum magnarumque rerum à ſe geſtarum merita.

4. Iſtius extinguendæ peſtis ſtudio complures Epiſcopi Antiochiam ex condicto ad communem Synodum convenerunt, rem urgente, ut ex Athanaſii libro de Synodis colligitur, Dionyſio Romano Epiſcopo. Inſigniorum ex his quoque Antiſtitum nomina prodit in hiſtoria Euſebius, ſcilicet Gregorium Thaumaturgum cognominatum, & Athenodorum illius fratrem, Helenumque qui Tarſi regebat Eccleſiam; Nicomam, qui Eccleſiæ præerat Iconii, Hymeneum Jeroſolymæ, & Theotechnum Cæſareæ in Palæſtina, & Firmilianum Cæſareæ in Cappadocia, & Maximum Boſtrenſis Eccleſiæ Epiſcopum. Dionyſius Alexandriæ Antiſtes, eo quoque vocatus, ſenectutem & corporis ægritudines cauſatus eſt ne accederet, ſed ſenſum ſuum orthodoxæ pietati conſentaneum per epiſtolam expreſſit. Concilii Patres fidei luculentam profeſſionem edidere, de tribus diſtinctis Sanctiſſimæ Trinitatis perſonis, deque Verbi æterni incarnatione, ſelectis Scripturarum teſtimoniis roboratam, cui ſe Paulus acquieſcere voce ſcriptoque profeſſus eſt, vafer & ſubdolus Hæreſiarcha. Hac verò efficta, fraudulentaque palinodia priſtinam ſedem, unde dejectus fuerat, Patrum miſeratione ac indulgentia recuperavit. Hujus indulgentiæ cauſam probabilem refert Baronius ad Zenobiæ favorem & gratiam, qua erga Paulum afficiebatur: ipſa enim his temporibus cum viro ſuo Odenato Palmyrenorum Rege, Imperium Orientis, quod ſuis armis adverſus Perſas ſtrenuè tuebatur, regebat conceſſione Galieni, qui ſibi provincias occidentis reſervarat. Zenobia porro, ut tradit Athanaſius, Judaicam profitebatur religionem, nec tamen à Sacris Chriſtianis abhorrebat, ſeque Samoſateni Pauli protectricem gerebat: ut tradunt Athanaſius, in epiſt. ad Solitarios, & Philaſtrius lib. de Hæreſibus cap. 65. qui eamdem ait Pauli fuiſſe diſcipulam, à quo, nimis abjectè de Chriſto ſentiente, edocta fuit judaizare.

5. Paulus qui ſubdola tergiverſatione ſtudia Patrum eluſerat in priore Concilio, eodem dirempto, poſtquam ſinguli ad propria remearunt, larvam depoſuit ſimulationis, priſtinamque apertè reſumpſit hæreſim. Quamobrem vicinarum provinciarum Epiſcopi alterum Antiochiæ iniere Concilium, vita jam functis Gregorio Neocæſarienſi, Dionyſio Alexandrino, Firmiliano Cæſarienſi. Hac in poſteriore Synodo Malchion Presbyter Eccleſiæ Antiochenæ Paulum coarguit, ejuſque reſeratis veteratoriis artibus, errores publica diſputatione refutavit. Convictus igitur, nec tamen converſus Samoſatenus damnationis à Synodo & depoſitionis ſententia percellitur, cùmque obtemperare ac cedere recuſaret, Patres ad neceſſitatem adegit Aurelianum, qui tunc Imperium regebat, interpellandi; à quo demum cauſa iſta Epiſcopis Italiæ Romæque Antiſtiti Dionyſio commiſſa fuit; qui re penitus diſcuſsa explorataque, Paulum juſtè depoſitum pronunciavere. Deturbato itaque Paulo, Domnus ejus in ſedem ſuffectus eſt, anno Chriſti 272.

6. Quia Samoſatenſis paralogiſmo utens divinitatem Chriſto abrogabat, dicendo ſequi ex adverſariorum ſententia Chriſtum hominem eſſe Deo conſubſtantialem, atque ita vel non conſtare anima & corpore, vel Deum ipſum eſſe homini concorporeum; unde graves ſequantur abſurditates, cum divina æternaque natura incompatibiles. Hoc ſenſu Antiochena Synodo vetitum eſt aſſerere Chriſtum eſſe Deo ὁμοούσιον, & conſubſtantialem, ut refert Athanaſius lib. de Synodis. At verò qui ſequuti ſunt Ariani, ut Nicænum Symbolum labefactarent, quo conſubſtantialis Patri Chriſtus prædicatur, decretum Antiochenæ Synodi opponebant. Reſpondet autem Athanaſius Patres Antiochenos à Nicænis minimè diſcrepare in re ipſa fidei, quippe qui Filium, ratione divinæ perſonæ, crederent unanimes eſſe Patri conſubſtantialem, ob unitatem atque ut ita dicam identitatem divinæ naturæ ac ſubſtantiæ; ſed præciſè ſpectatum ſecundùm aſſumptam humanitatem, non dici conſubſtantialem: quatenus enim Deus eſt, incorporeus eſt. Idem quandoque inter ſanctos Eccleſiç Patres accidit in voce Hypoſtaſis, quam Sardicenſe Concilium prohibuit uſurpari circa divinarum Perſonarum diſtinctionem, & quidem rectè ſpectata ejus vocis apud Patres Sardicenſes intellectione de eſſentia ipſa; non enim tres ſunt in Trinitate eſſentiæ, ſed unica tribus communis. Duæ verò Alexandriæ Synodi, una ſub Oſio, & altera ſub Athanaſio præſide, vocis ejuſdem diverſum ſignificatum uſurpabant circa Perſonarum divinarum proprietates ac diſtinctiones mutuas, ejuſque uſum approbarunt, ne defectu vocabulorum divinæ veritates confunderentur, aut explicari non poſſent, quæ gravium diſſenſionum poterat eſſe fons & origo. Itaque cum vocabulorum ſignificata ex uſu, aut mente loquentium dependeant, Sardicenſes Patres Hypoſtaſim pro eſſentia ſubſtantiaque uſurpabant, quo eorum ſenſu non niſi unica eſt divinæ Trinitatis Hypoſtaſis. Alexandrini verò Patres eam vocem ad perſonarum proprietates referebant, eòque ſenſu veriſſimè aſſerebant tres in divina æternaque Trinitate Hypoſtaſes ac ſubſiſtentias, ut à Latinis uſurpantur. Notatu dignum eſt, Dionyſium Alexandrinum, qui prius eruditiſſimis ſcriptis naſcentem Pauli hæreſim oppugnavit, cum rogatus accedere ad ſecundam hanc Synodum Antiochenam,

chenam ut ei pro dignitate ſedis ſuæ præſideret, eique eximia eruditione præluceret, ægritudine detentus ab ea ſe profectione excuſaret, hæc ſcripſiſſe ad ipſum Hæreſiarcham: τὸν λόγον τοῦ πατρὸς δι' οὗ τὰ πάντα ἐποίησεν ὁ πατὴρ, καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ εἰρημένον ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων. *Verbum Patris per quod Pater omnia condidit, quodque homoouſion & conſubſtantiale Patri vocant Sancti Patres.* Atque ita longè ante Nicænam Synodum non tantum Dionyſius, cujus per ſe gravis eſt autoritas, ſed etiam eodem atteſtante, Sancti Patres *Homoouſion Patri* dixerunt.

CONCILIUM ELIBERINUM ſeu Illiberritanum.

1. GRAVIS inter eruditos de hujus Concilii loco, tempore, atque autoritate concertatio fuit: Fernandez Mendoza haſce difficultates tanta doctrinæ luce diſcuſſit elucidavitque, ut in ſuum ſenſum reliquorum eruditorum conſenſum traxerit. Concilii locus, ut idem luculenter demonſtrat, non alius eſt quam Illiberis, ſeptimo lapide ab urbe Granatenſi diſtans, cujus nunc tantummodò rudera & parietinæ ſuperſunt in colle, qui nunc vulgò *Mons Elbiræ* dicitur in Bœtica provincia. Plinius lib. 3. c. 3. Illiberim recenſet inter celeberrima, quæ inter Bœtim amnem & Oceanum interjacent, oppida. Locus eſt olim Epiſcopali ſede inſignis. Meminit Romanum Martyrol. idibus Maij, & Hieronymus in Catalogo Scrip. Eccl. Gregorii Bœtici, quem fuiſſe ajunt Illyberis Epiſcopum. De altera verò Illiberi ſub Pyrenæis jugis in Narbonenſi provincia ſita, quam probat Fernandez non aliam eſſe, quàm quæ nunc *Collibre* ſeu *Collioure* dicitur, improbabile eſt fuiſſe hujus Concilii locum; tum quia in iſto Concilio proprius loci ſubſcribit Epiſcopus Flavius Epiſcopus Eliberitanus, tum quia illa Narbonenſis nunquam extitit Epiſcopalis, tum quia qui ſubſcripſere Epiſcopi ſunt ex Hiſpania penitiori, nulli verò ex ſubalpinis versùs Galliam locis. Quis verò credat celeberrimum totius Hiſpaniæ Concilium totum conſtans ex Hiſpanicis Præſulibus, fuiſſe convocatum ad extremos regionis fines, intra oppidum, quod nunquam fuit Epiſcopale? His aliiſque rationibus aſſerunt eruditiſſimi ſcriptores Baronius & Fernandez Mendoza, everſa demum Epiſcopali Illiberi, populum & Clerum cum Epiſcopali prærogativa Granatam tranſmigraſſe duabus diſtantem leucis.

2. De tempore Concilii hujus magna eſt controverſia. Sileo illorum opinionem, qui poſt Conſtantini Magni converſionem habitum exiſtimant, utpotè minus probabilem: duæ ſolum ſuperſunt probabiliores explorandæ, eorum ſcilicet qui cum Baronio referunt ad tempora Conſtantii Chlori, & Maximiani Herculii. Licet enim ſub Chloro Conſtantini patre longè mitiſſimo, & erga Chriſtianos bene affecto, qui Galliis, Hiſpaniis, & Britanniæ imperabat, nulla perſecutio Chriſtianos regionum iſtarum divexaverit: iſtis tamen ex immani perſecutione reſpirantibus providendum erat in futurum, quando non ſolùm per cæteras omnes Imperii partes atrox ſæviebat perſecutio; ſed etiam Conſtantii Chlori liberi, & Maxentius Herculio natus falſos colebant Deos, & periculum permiſcebatur ne Herculius, qui invitus Imperium depoſuerat, vellet illud reſumere. Unde nihil mirum foret, ſi illis etiam temporibus Chriſtiani Hiſpanias incolentes inter innumeros ſibique infenſos idolorum cultores de religione providere ſatagebant, ſive in præſenti, ſive ad futurorum temporum præcautionem. Enimverò inter ſubſcriptos Epiſcopos Oſius Cordubenſis Epiſcopus, & Valerius Cœſaraugustanus, haud multo ante in perſecutione capti, atque in exilium relegati, ſub Daciano Hiſpaniarum crudeliſſimo Præſide fuerant, à quo Diaconus Vincentius fuit crudeliſſimis tormentis cum multis aliis ad necem excruciatus. Sed poſtquam Conſtantius Chlorus Occidentem regendum cum Cæſaris nomine recepit, excitatam procellam ſedavit, & quotquot in cuſtodia & exiliis detinebantur Chriſtiani, poſtliminii beneficium cum libertate receperunt. Ita cenſet Baronius.

3. Mendozæ tamen opinio eſt, Concilium iſtud, ante excitatam à Diocletiano & Maximiano Impp. Eccleſiæ perſecutionem, celebratum fuiſſe, cujus rationes ſunt iſtæ: non quidem plenè convincentes, ſed tamen admodum veriſimiles. Scribit Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium fuiſſe inchoatam perſecutionem, Diocletiano octavum & Maximiano ſeptimùm Conſulibus, quando (ut tradit Euſebius lib. 8. hiſt. Eccleſ. capit. 2.) feſtum imminebat Dominicæ Paſſionis, qui Conſulatus in annum incidit tercenteſimum tertium juxta univerſaliùs receptam ſupputationem. Nec verò potuit, niſi aliquot interjectis menſibus, ob locorum diſtantiam, executioni mandari impium edictum, quod fuerat Nicomedienſi in civitate, in qua ſimul tunc verſabantur duo Imperatores, publicatum. Inſiſtit verò Mendoza fuiſſe Oſium, qui ſubſcripſit huic Synodo, jam exilio damnatum ob Chriſti fidem, ut liquet ex epiſtola ad Conſtantium Auguſtum apud Athanaſium, in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, in qua ſic ſcribit Athanaſius ex ipſomet Oſio: *Ego confeſſionem unus explevi, cum moveretur perſecutio ab avo tuo Maximiano. Quod ſi tu quoque perſecutionem moves, etiam nunc ad quidvis potius ſubſtinendum paratus ſum.* At confitenti non potuit mitior infligi pœna, quàm exilii aut deportationis. Addit Nicephorus fuiſſe illum quoque ſtigmatibus inuſtum, eamque ob cauſam à Conſtantino exoſculatum amantiſſimè ac impenſè dilectum. De Valerio quoque Epiſcopo, qui huic Synodo interfuit & ſubſcripſit, addit Mendoza, fuiſſe exilio relegatum, atque in eodem exilio interiiſſe probat traditione, & Breviariis Hiſpanicarum Eccleſiarum, annalibuſque Aragoniæ & Valentiæ. Præterea Innocentius Papa primus, in epiſtol. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum, hanc profert cauſam ſeverioris antiquæ diſciplinæ, temporibus poſterioribus mitigatæ, ut poſthac communio lapſis pœnitentibus indulgeretur, quæ fuerat olim abſolutè denegata: quia nimirum prioris diſtrictionis tempore, perſecutionibus crebris affligebantur Eccleſiæ, ideòque duriore diſciplina opus erat, quæ fideles contineret ne ſuccumberent. Qua ceſſante cauſa, redditaque Eccleſiis pace, mitiùs agendum fuit; quia deſierat ſuccumbendi adeò violenter urgens periculum. Durioris autem illius diſciplinæ frænum ac retinaculum non niſi ad canones Illiberitanos referri poteſt: ut ipſe refert Baronius. Fatendum igitur fuiſſe initum iſtud Concilium, quod lapſis quantumvis pœnitentibus, communionem indulgeri etiam in exitu vitæ prohibet, non niſi perſecutionis urgentis, aut certe inſtantis tempore fuiſſe convocatum. Similis apparet in epiſtolis paſſim Cypriani Eccleſiaſtica diſtrictio ſub Decii atque Valeriani tunc temporis perſecutione. Videri poteſt Cypriani ad Cornelium epiſt. 8. itemque Concilium Ancyranum can. 6. Denique ipſi canones Illiberini, in quibus decernitur de Flaminibus ethnicorum, de coronis Sacerdotum, de Chriſtianis ſive libellaticis, ſive thurificatis, ſive ſacrificatis; de literis Confeſſorum non admittendis, quas in gratiam lapſorum ut reconciliarentur in Eccleſia, de carceribus, de inſulis exilii deque ergaſtulis ſcribebant ad Epiſcopos ſancti Confeſſores veniam pro illis rogantes: Item de domeſticis laribus, & de his quos occidi contingeret dum templa Gentilium aut altaria evertunt, aut ſimulacra effringunt, aliàque ejuſmodi permulta Synodi decreta abundè convincunt fuiſſe procuſam nondum Eccleſiæ placida tranquillitate, qua Chriſtiani ſub Conſtantio Chloro fruebantur; ſed potius ſub Diocletiani infeſtatione vel atrociter ſæviente, vel metum ſaltem & trepidationem ingerente.

4. De autoritate autem iſtorum Canonum, quam aliqui elevare ſtudent diverſo prætextu, quia nimirum apud priſcos Canonum collectores nulla ſit Eliberitani Concilii mentio, Ferrandum Diaconum, Dionyſium Abbatem cognomento Exiguum, Iſidorum, Creſconium. Reſpondetur alios pleroſque antiquos & graves meminiſſe, Burcardum Vormatienſem Epiſcopum, Ivonem Carnotenſem, Joannem Gallenſem, Anſelmum, Gratianum, a quibus in ſuis Canonum collationibus fit frequens Illiberritanorum Canonum mentio. Agobardus quoque Lugdunenſis Epiſcopus, qui ſub Carolo Magno & Ludovico Pio claruit, in ſuo de Imaginibus tractatu, nititur autoritate Illiberritani canonis 36. Sed habemus prætereà firmiorem (ut ita loquar) propheticum ſermonem, ſacroſancta pleraque Concilia, & Sanctorum Romæ Pontificum decreta, his collectoribus antiquiora. In primis œcumenicum Sardicenſe Concilium, per quod Eccleſia de Arianis triumphavit, an. 347. & cui Legatus Apoſtolicus

præſidit

præſidit Oſius, idem qui cum Patribus Illiberitanis conſederat & ſubſcripſerat. Itaque in Sardicenſi can. 11. ſic habetur: *Oſius dixit: Recordemini Patres noſtros in tempore præterito decreviſſe, ut ſi quis laicus in aliqua urbe tribus diebus Dominicis in tribus hebdomadibus non conveniat, is communione moveatur. Si hoc ergo de laicis ſtatutum eſt, non oportet Epiſcopum, ſi non habet graviorem neceſſitatem, vel negotium difficilius, ab Eccleſia ſua diutius abeſſe, & ſibi commiſſum populum contriſtare. Omnes Epiſcopi dixerunt hanc quoque ſententiam eſſe convenientiſſimam.* Certè nullibi ſtatutum fuiſſe conſtat de laicis niſi in Concilii Eliberritani can. 21. hiſce verbis. *Si quis in civitate poſitus tres dominicas ad Eccleſiam non acceſſerit, tanto tempore abſtineat ut correptus eſſe videatur.*

5. Habemus præterea celeberrimum Concilium Arelatenſe primum, quod jure merito ab Auguſtino vocatur plenarium & univerſale, anni 314. ſub Sylveſtro Pontifice, antiquius Nicæno & Sardicenſi. At huic Arelatenſi multorum canonum materiam ſuppeditavit iſtud, quod ſaltem annis duodecim præceſſerat; Illiberritanus enim can. 4. de Agitatoribus: & can. 4.; de Theatricis: & can. 6. de his qui in infirmitate credere volunt: & can. 7. de his qui Magiſtratus gentium gerunt: & can. 9. de literis Confeſſorum: & can. 11. de matrimoniis Infidelium: & can. 23. de apoſtatis, qui omnes ſimiliter renovati leguntur in Arelatenſi primo. Item Vormatienſe Concilium ſub Hadriano Papa ſecundo habitum anno 688. can. 39. iiſdem ipſis verbis repetit canonem Illiberritanum 5. Præterea Concilium Moguntinum ſub Rabano Mauro Archiepiſcopo canones aliquos Illiberitanos iiſdem quoque verbis renovat. Inſuper Concilium Sueſſionenſe, apud Sanctum Medardum in actis ſextæ actionis, quæ extant ad finem canonis ultimi, ad definiendam gravem ſubortam cauſam inter Hincmarum Rhemenſem Archiepiſcopum, & quoſdam alios, profert canonem 75. Illiberitanum: & adjungit Illiberitano Concilio præfuiſſe Apoſtolicæ ſedis Legatos. Innocentius inſuper Papa primus huic eidem Illiberritanæ Synodo autoritatem conciliat, ut monet Baronius, quando in epiſt. ad Exuperium Epiſcopum Tholoſanum, hæc ait cap. 2. *De veteri obſervatione duriori, quam tamen juſtam reddebant eorum temporum perſecutiones.* Quibus verbis nihil aliud ſignificari poteſt quàm Illiberritani canones, qui tempore perſecutionis ſanciti, ſoli privant communione in articulo mortis aliquos lapſos: non enim laudare, aut juſtos pronunciare auderet tantus pontifex, ſi eſſent Novatiani ſchiſmatica dogmata. Inſuper Adrianus primus Pontifex in ea decretorum collectione, quam ad ſui defenſionem ex Græcis & Latinis Conciliis variis concinnavit, duos inſerit canones Illiberritanos, ſcilicet can. 52. *Si qui inventi fuerint libros famoſos legere, vel cantare excommunicentur.* Et can. 75. *Si quis Epiſcopum, vel presbyterum, vel Diaconum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei eſſe communionem.*

7. An verò in his aliiſque canonibus Illiberitanis privatio communionis in fine vitæ ſit intelligenda de ſolius Euchariſtiæ privatione, an verò ſignificet etiam reconciliationis ſeu abſolutionis excluſionem, diſputatio inter doctos ventilatur: vox enim *Communio* utriuſque ſignificationis eſt capax. Bellarminus qui exiſtimat iſtud Illiberritanum Concilium fuiſſe non Orthodoxorum, ſed Novatianorum, ideòque ut damnabile rejiciendum, non dubitat eſſe intelligendum de abſolutionis interdictione, cum ipſorum hæreſis eſſet, Eccleſiam nec debere, nec poſſe abſolutionem lapſis in quædam graviora crimina, quantumcumque pœnitentibus, impertiri. Alii verò non eouſque proceſſerunt, ut cenſuerint horum canonum autores fuiſſe Novatianos, nec iſtam ab Eccleſia eſſe amovendam poteſtatem, qui erat Novatianorum & Cataphrygum error, ſed tamen conducibilius judicaſſe ſi certis quibuſdam occurrentiis illam exercere recuſaret, juxta Apoſtoli effatum 1. Cor. 6. *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* Ita ſentiunt Albaſpinæus & Jacobus Sirmondus: atque ita ſenſerat Dionyſius Petavius in ſuis ad Epiphanium annotationibus, ſed poſtmodum mutavit ſententiam, nec niſi de privatione Euchariſtiæ cenſuit intelligendos canones iſtos in ſuis ad Syneſium obſervationibus, quod idem cenſuerat Cardinalis Baronius & Fernandez Mendoza, illos ad ſolius Euchariſtiæ recuſationem reſtringentes. Hoc certè obſervandum, Eliberritanas iſtas ſanctiones etiam reſtrictas ad ſolius Euchariſtiſtici viatici privationem ſeveritatem præ ſe ferre, qualem alii Canones Eccleſiaſtici non judicarunt ullo caſu erga pœnitentes adhibendam in extremis vitæ. Refert enim Ambroſius lib. 2. de pœnitentia cap. 3. quòd pœnitentis reconciliationem comitari indivulsè ſolebat Dominicæ carnis communio. His accedunt conformia ſacrorum Conciliorum placita. Nicæna enim Synodus cui idem ipſe præſedit Oſius Cordubenſis, qui ſua ſubſcriptione Eliberritanam confirmaverat, non permittit can. 13. pœnitentes inſtante mortis diſcrimine divino iſto privari viatico. Idèmque paulò ante Nicænum fuerat à Concilio Ancyrano ſtatutum, can. 6. fuitque poſterioribus Eccleſiæ regulis confirmatum Agatenſis Concilij can. 15. & ab Innocentio Pontifice hujus nominis primo, epiſt. ad Exuperium Toloſanum, his verbis: *Et quæſitum eſt, quid obſervari oportet de his qui poſt baptiſmum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti* (en qualem tranſactæ vitæ nequitiam) *in extremo vitæ ſuæ fine pœnitentiæ ſimul & communionis reconciliationem expoſcunt. De his obſervatio prior durior, poſterior interveniente miſericordia inclinatior eſt. Nam conſuetudo tenuit prior ut concederetur pœnitentia ſed communio negaretur. Nam cum illis temporibus perſecutiones crebræ eſſent, ut communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret à lapſu; negata meritò communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur: & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſteaquam Dominus noſter pacem Eccleſiis reddidit, jam terrore depulſo, communionem dari abeuntibus placuit; & propter Domini miſericordiam, quaſi viaticum profecturis; & ne Novatiani hæretici negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſequi videamur.* Sed & operæpretium fuerit Cœleſtino Pontifici auſcultare ſic dicenti, epiſt. 2. ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis & Narbonenſis, cap. 2. *Agnovimus pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus fratres fateor, tantæ impietatis poſſe aliquem reperiri, ut de Dei pietate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem, pondere, quo ſe expediri deſiderat, liberare. Quid hoc rogo aliud eſt quàm morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? Cum Deus ad abſolvendum paratiſſimus, invitans ad pœnitentiam, ſic promittat: pecccator, inquiens, quacumque die converſus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei. Et iterum; Nolo mortem peccatoris, ſed tantùm ut convertatur & vivat. Perdidiſſet latro præmium in cruce ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet,* &c.

7. Ne igitur diram immanitatem, quam Eccleſia in hæreticis Novatianis & Montaniſtis ſemper execrata eſt, in iſtud Concilium refundamus, illa communionis in ipſo exitu ſtatuta privatio nullatenus reconciliationis, ſeu abſolutionis, ſed Euchariſtiæ Sacramentum adimere cenſenda eſt. Ecquis non abhorreat, & deteſtetur pœnitenti veniam in ipſo vitæ exitu atque imminentis jam irrevocabilis judicii limine, ſuppliciter & lacrimosè roganti, reconciliationis opem in tanto diſcrimine ſubtrahere? Quis non perhorreſcat illius crudelitatem qui prohiberet ne quiſquam manum auxiliarem illi porrigeret, qui ſua culpa in gurgitem prolapſus, & jam fluctibus immergendus ſupplices manus tenderet, ut diſcrimini eriperetur, præſertim ſi facillimè, & abſque liberatoris periculo eripi poſſet? An verò major pro vita temporali adhibenda charitas eſt, quàm pro redempta Chriſti ſanguine anima, quæ pœnitens & lugens in extremo vitæ confinio æternæque ſalutis imminenti diſcrimine, pientiſſimæ matris Eccleſiæ opem præſidiumque, jamjam in præſentium & frementium dæmonum caſura fauces, efflagigat, & miſerabiliter implorat?

8. Damnabile iſtud immanitatis genus condemnat antiquæ pietatis, & eruditionis ſpecimen Cyprianus epiſt. 2. ad Antonianum: *Miror* (ait) *quoſdam* (de Novatianis loquitur) *ſic obſtinatos eſſe, ut dandam lapſis pœnitentiam non putent, aut pœnitentibus veniam exiſtiment denegandam.* Sed & præſtat ejuſdem alteram, ſimulque Africanorum Antiſtitum epiſtolam 14. ad Cornelium Romæ Epiſcopum fuſiùs hæc eadem prædicantem, proferre: *Statuerunt jampridem, frater chariſſime, participato nobiſcum conſilio invicem, ut qui in perſecutionis infeſtatione ſup-*

plantati ab adverſario & lapſi fuiſſent, ac ſe ſacrificiis illicitis polluiſſent, agerent diu pœnitentiam plenam, & ſi periculum infirmitatis urgeret, pacem ſub ictu mortis acciperent. Nec enim fas erat aut permittebat paterna pietas, & divina clementia Eccleſiam pulſantibus claudi, & dolentibus, & deprecantibus ſpei ſalutaris ſubſidium denegari, ut de ſæculo decedentes ſine communione, aut pace Domini dimitterentur. Et poſt pauca interſerta: *Quod ſi de collegis aliquis extiterit, qui urgente certamine pacem fratribus & ſororibus non putat dandam, reddet ille rationem in die judicii Domino, vel importunæ cenſuræ, vel inhumanæ duritiei ſuæ.* At de his ſatis, nunc pro noſtro inſtituto diſcutiendi ſunt Illiberritani Canones obſervatu digniores.

9. Canon III. *Item flamines qui non immolaverint, ſed munus tantum dederint, eò quòd ſe à funeſtis abſtinuerint ſacrificiis, placuit in fine præſtari eis communionem, facta tamen legitima pœnitentia.*

Flamines iſtos Binius, aliique nonnulli, de Chriſtianis Sacerdotibus exponunt: ſed hoc nomen profanum eſt, nec niſi ethnicorum ſacerdotibus applicabile. Meliùs mihi videtur exponere Mendoza de Idolorum ſacrificis, qui abdicato prophano Sacerdotio fidem cum Baptiſmo ſuſceperant: ſed urgente perſecutione ſuperveniente, illius declinandæ cauſa Magiſtratibus munera dederant, ut libellos immunitatis ab eis reciperent, ne ad exercenda ſacrificia cogerentur. Apud veteres tria lapſorum genera celebrantur 1. Sacrificatorum, qui ſe idolorum ſacrificiis contaminarant. 2. Thurificatorum, qui thura idolis incenderant. 3. Libellatorum, qui libellos à Magiſtratibus acceperant. Iſtud namque nomen non ab oblatis, ſed ab acceptis libellis derivatur ut perſuadent ipſa verba quæ libellaticis martyr Cyprianus attribuit, epiſt. 52. ad Antonium: *Cum occaſio libelli fuiſſet oblata, quem nec ipſum acciperem, niſi oſtenſa fuiſſet occaſio.* Sed præſtat locum proferre integrum qui plenius uſum libellorum edocet: *Quæ inclementia eſt, & quàm acerba duritia, libellaticos cum his qui ſacrificaverunt jungere, quando is cui libellus acceptus eſt dicat: Ego prius legeram, & Epiſcopo tractante cognoveram non ſacrificandum idolis, nec ſimulacra a ſervo Dei adorari debere. Et idcirco ne facerem quod non licebat, cum occaſio libelli fuiſſet oblata, quem nec ipſum acciperem niſi oſtenſa fuiſſet occaſio, ad magiſtratum veni, vel alio eunte mandavi, Chriſtianum me eſſe, ſacrificare mihi non licere, ad aras diaboli me venire non poſſe, dare me hoc præmium ne quod non licet faciam.* Certè huc uſque nullum apparet ſcelus. Dum enim nihil contra fidem Chriſtianam dicatur, aut fiat, licitum eſt oblata pecunia ſe ab injuſta vexatione redimere. Et quidem S. Petrus Epiſcopus Alexandrinus, qui graſſante in Oriente Maximini perſecutione, ſuam ſanctiſſime rexit Eccleſiam, & ſapientiſſimos canones edidit, quibus mederi poſſet graviſſimis vulneribus quæ eadem inflixerat perſecutio: quique ſub eadem glorioſi martyrii adeptus eſt coronam, præclare docet invictis rationibus & exemplis, licere perſecutionem pecunia & muneribus redimere, can. 2. ſic dicens: *His enim qui pecuniam dederunt, ut ab omni improbitatis moleſtia omni ex parte remoti eſſent, crimen intendi non poteſt. Damnum enim & iacturam pecuniarum ſubſtinuerunt, ne ipſi animæ detrimento afficerentur, vel ipſam etiam perderent; quod alii propter lucrū non fecerunt, cum Dominus dicat: Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animę vero ſuę detrimentū patiatur? vel quam commutationem dabit homo pro anima ſua? & rurſum: non poteſtis Deo ſervire ſimul & mammonæ. In his enim apparuerunt Deo ſervire, exoſis, abdicatis, conculcatiſque pecuniis: & id compleverunt quod ſcriptum eſt: Pretium redemptionis animæ hominis propriæ divitiæ. Nam in Actis Apoſtolorum legimus, eos qui pro Paulo & Sila Theſſalonicę tradebantur, datis multis pecuniis fuiſſe dimiſſos, Poſtquam enim ipſos propter nomen Chriſti multum oneraſſent, & multitudinem magiſtratuſque perturbaſſent, ab Jaſone, inquit, & reliquis ſatiſdatione accepta eos dimiſerunt: fratres autem protinus Paulum & Silam miſerunt Berœam.* Hactenus Petrus Alexandrinus. Sane libellos impetrare nefas fuiſſet, ſi in his declaratum eſſet eos qui impetraſſent fidem Chriſti abjuraſſe, vel Gentilium religionem fuiſſe profeſſos, vel ſecretò coram Magiſtratu idolo thus adhibuiſſe. Tametſi enim ea falſa eſſet declaratio, ſcelus tamen admitteretur in hujuſmodi libelli petitione aut prolatione, dicente & condemnante Domino: *Qui me abnegaverit coram hominibus, abnegabo eum coram Patre meo.* Eſt autem veriſimile tale aliquid expreſſum fuiſſe in libellis quos obtinuerant libellatici, quos Cyprianus & Clerus Romanus inter Cypriani epiſtolas damnant, & ad pœnitentiam adigunt: alioqui enim non impunè Magiſtratibus fuiſſet illa eorum facilitas, edictorum Imperialium eluſoria.

10. Alterum erat libellorum genus, idque proculdubio nefarium, quo pravi ſegneſque Chriſtiani, ut ſe bonorum proſcriptioni, aut corporeis ſuppliciis eriperent, ſcriptis ſchedulis apud judices proteſtabantur ſe Chriſtianam religionem ejurare, aut Gentilium profiteri; quantumvis non mente, ſed fictè ac diſſimulanter agerent. Iſtiuſmodi libellorum Plinius Secundus meminit lib. 10. epiſt. 97. ad Trajanum Auguſtum: *Propoſitus eſt* (inquit) *libellus ſine auctore multorum nomina continens, qui negarent eſſe Chriſtianos, aut fuiſſe, quum præſente me Deos appellarent & imagini tuæ quam propter hoc juſſeram cum ſimulacris numinum afferri, thure & vino ſupplicarent, pretereaque maledicirent Chriſto.*

11. Canon VI. *Si quis verò maleficio interficiat alterum, eò quòd ſine idololatria ſcelus perficere non potuit, nec in fine impertiendam eſſe illi communionem.*

Hoc maximè augetur maleficiorum flagitium, quòd malignorum dæmonum invocatione ſeu tacita ſeu expreſſe, quorum opera ſuas ad præſtigias utuntur, perficiatur. His aſtipulatur Tertullianus dum lib. de idololatria ſic loquitur: *Animadvertimus etiam inter artes, profeſſiones quaſdam obnoxias idololatriæ. De aſtronomis ne loquendum quidem eſt. Non allego quod idola honoret, quorum nomina cælo inſcripſit, quibus omnem Dei poteſtatem addixit: quod proptereà non putant homines Deum requirendum, præſumentes numina immutabili ſtellarum arbitrio agi. Unum propono eſſe illos Angelos Dei deſertores, fœminarum amatores, proditores etiam hujus curioſitatis: propterea que damnatos à Deo, cui etiam ignorantes teſtimonium reddunt. Expelluntur mathematici ſicut angeli eorum. Urbs & Italia interdicitur mathematicis, ſicut cælum angelis eorum: eadem pœna exilii & diſcipulis & magiſtris.* His ſuffragatur Auguſtinus, lib. 8. de Civit. Dei cap. 10. *Omnia* (inquit) *miracula magorum doctrinis fiunt & operibus dæmonum.* Idemque lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 23. *Omnes huiuſmodi artes vel nugatoriæ ſunt, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum, & dæmonum, quaſi pacto infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta.* Magicæ artes ac præſtigiæ puniuntur juſta legum ſeveritate, ſub tit. Cod. de malef. & mathemat. Multòque antea lege 12. tabularum ſancitum erat: *Qui fruges excantaſſit, qui malum carmen incantaſſit, pœnas dato: neve alienam ſegetem pellexerit incantando, ne incantanto, ne agrum defrugantō.* Cujus legis meminere Seneca lib. 3. natur. quæſt. cap. 7. Plinius lib. 28. natur. hiſt. cap. 2. Apuleius in Apologia. Tiberium Cæſarem ſeveras contra Magos ſanciviſſe leges teſtantur Dio lib. 57. Plinius lib. 39. cap. 1. & Tacitus. lib. Annal. 2. memorat edita de Mathematicis, & Magis, Italia pellendis Senatuſconſulta.

12. Can. XXV. *Omnis qui attulerit literas confeſſorias, ſublato nomine Confeſſoris, eò quod ſub hac nominis gloria paſſim concutiant ſimplices, communicatoriæ dandæ ſunt ei litteræ.*

Quo tempore ſæviebant adverſus Eccleſiam gentilium perſecutiones, tantus deferebatur honos illis, qui ob fidei confeſſionem cruciatus ſuſtinuerant, & adhuc vinculis & exilio mactabantur, ideòque indiſcriminatim Confeſſorum ac Martyrum nominibus deſignabatur, ut litteris ſuis pacem iis qui lapſi fuiſſent indulgerent, etſi pœnitentiæ canonicæ nondum tempora expleviſſent. Hujus tamen occaſione privilegii duo non exigua naſcebantur mala. Primum quia ſine ullo gravitatis delictorum diſcrimine, neque perſpectis rogantium lapſorum animi

F diſpo-

diſpoſitionibus, aut utrùm congruam necne exhibuiſſent Eccleſiæ ſatisfactionem, & convenientia pœnitentiæ indicia, Martyres conveniebantur, qui lapſorum precibus intenti per nimiam facilitatem ſupplicibus annuebant: ſicque fiebat ut delictis non ſatis purgatis pœnitentiæ ceſſarent, vitia non emendarentur, fervor animarum tepeſceret, Eccleſiæque diſciplina ſoluta labefieret. Alterum præterea non minus exitioſum naſcebatur damnum, quia plerique lapſi tantam de his literis fiduciam concipiebant, atque ex fiducia tantam audaciam, ut Epiſcoporum autoritatem deſpectui haberent, & injuriam fieri ſibi prætenderent, ſi Epiſcopus indiſcretam Confeſſoris conceſſionem vellet ad convenientem modum temperare ac reducere. Inde orta famoſa illa rebellio eſt Fortunati & Feliciſſimi ducum factionis contra Cyprianum, hoc prætextu excitatæ, quòd literas, quas a Confeſſoribus lapſi reportabant, non ſtatim exequeretur, ſed nonnihil differendo conceſſionem moderaretur, donec cœpta pœnitentia meliorem ad frugem maturuiſſet. Cujus factionis & perduellionis ipſe meminit Cyprianus epiſt. 55. ad Cornelium Papam, ad quem factioſi Romam navigantes ſuas deferebant querelas. Et tamen quicunque iſtas querimonias intendebant, ignorare non debebant, literas, quas a Confeſſoribus obtinuerant, non eſſe prorſus ullius juriſdictionis vel autoritatis, ſed ſolùm deprecatorias. Quam rem inſinuat iſte Illiberritanus Canon, dicens, ſub hac nominis Confeſſoris aut Martyris gloria ſimplices concuti, ſive decipi: nec enim ex ſe quidquam operari, ſed exigi præterea ut ab Epiſcopo poſteriores communicatoriæ literæ obtineantur. Canonem iſtum poſt paucos annos inſtauravit Concilium Arelatenſe primum, can. 9. his verbis: *De his qui Confeſſorum literas afferunt, placuit ut ſublatis illis literis alias accipiant communicatorias.* Hæc porrò a ſolis Epiſcopis impetrabantur. Frequenter legimus in Cyprianicis epiſtolis de Confeſſorum literis expoſtulationes, eo quòd nullo delectu remiſſionem darent, qua regulæ Eccleſiæ infringebantur. Ipſeque Romanus Clerus Cypriano reſcribens, huic incommodo remedium & modum ſuadet adhiberi.

13 Can. XXVI. *Errorem placuit corrigi, ut omni Sabbato die jejunii ſuperpoſitionem celebremus.*

Decernitur hic Sabbatorum per annum jejunium in Hiſpanicis Eccleſiis: cur autem vocetur hoc loco jejunium *ſuperpoſitionis*, ratio eſt, quia ſuccedebat & ſuperaddebatur feriarum ſextarum jejuniis, in memoriam Dominicæ Paſſionis inſtitutis: quale per omnes totius orbis Eccleſias religiosè ſervabatur. De jejuniis autem Sabbatorum non erat ubique tanta conſenſio. Enimverò toto Oriente Sabbatis nullatenus jejunabatur, niſi a ſolis hæreticis, qui Simonis & Manichæorum deliria ſectabantur: idque in odium ſervabatur Dei Judæorum, quem ſectarii malum eſſe Deum hallucinabantur, malorumque omnium fontem, & auctorem, mundi corporei & viſibilis, quem illi abhorrebant, conditorem, Qui cum ſeptimo die ab operibus ſuis requieviſſet, ideoque diem illum ſuo cultui addixiſſet, hac de cauſa in illius creatoris execrationem, diem illum jejunio tranſigebant. Ex adverſo autem orthodoxorum Orientalium Eccleſiæ in execrationem delirantium hujuſmodi hæreticorum, jejunia illorum Sabbatina ſic adverſabantur, ut nefas eſſe ducerent Sabbatis etiam quadrageſimalibus jejunare. Quamobrem Canon qui inter Apoſtolicos numeratur 67. jejunari prohibet Sabbatis, ſolo excepto Paſchæ pervigilio: pœnam jejunantibus clericis imponens depoſitionis, laicis verò excommunicationis. At verò Canon, Apoſt. 69. ſecluſis Sabbatis, jejunium per Quadrageſimam indicit, per annum verò feriis quarta & ſexta. Ignatius quoque Martyr Apoſtolorum illuſtris diſcipulus, epiſt. ad Philippenſes, poſtquam diſtrictè commendavit Quadrageſimæ, nec non toto anni decurſu quartæ, & ſextæ feriarum jejunium, adjungit; eos qui Sabbatis jejunant, uno duntaxat excepto, eſſe Chriſticidas. Petrus Alexandrinus Epiſcopus & Martyr, can. 15. jejunium quartæ feriæ idcirco præceptum dicit, quia die illo conſilium initum fuit capiendi & occidendi Jeſum: Sextæ porro jejunium, quia die illo cruci affixus fuit. In Occidentalibus autem Eccleſiis, quod attinet ad Sabbata, diverſæ conſuetudines paſſim pro lege erant. Romæ ſabbatis jejunabatur, ſed non Mediolani; in Africa Sabbatis alicubi jejunabatur, alicubi minimè, prout conſuetudo prævaluerat, ut refert Auguſtinus epiſt. 86. ad Caſulanum. Atque ex canone iſto Illiberritano liquet, in multis Hiſpaniarum plagis indicta fuiſſe Sabbatorum jejunia. Plura de veterum jejuniis ſuperius require, inter diſſertationes quas ad ſæculum ſecundum congeſſi. Locus Ambroſii lib. de Elia & jejunio cap. 10. *Quadrageſima totis, præter ſabbatum & Dominicum, diebus jejunatur*: intelligendus, quantùm Sabbata ſpectat, de ſolo ritu Mediolanenſis Eccleſiæ, quam regebat Ambroſius; quem cùm Auguſtinus hac de re Mediolani conſuluiſſet, iſtud ab eo reſponſum habuit, relatum in Auguſtiniana illa ad Caſulanum epiſt. 86. *Quid poſſum hic dicere amplius quam quod ipſe facio? Quando hic ſum non jejuno Sabbato, quando Romæ ſum jejuno Sabbato: & ad quamcunque Eccleſiam deveneritis, ejus morem ſervate, ſi pati ſcandalum non vultis, aut facere.*

14 Can. XXVIII. *Epiſcopum placuit ab eo qui non communicat munus accipere non debere.*

Munera impiorum Deo diſplicent, nec ab his recipere dignatur, niſi poſt ſinceram converſionem. Ideoque ſcriptum eſt: *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus: ad Cain autem & ad munera ejus non reſpexit.* Et in Deuteronomio lege promulgatum voluit: *Non offeres mercedem proſtibuli, nec pretium canis in domo Domini Dei tui.* His aſtipulatur Salomon Prov. 21. *Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex ſcelere.* Suffragatur etiam filius Sirach, Eccleſiaſtici 34. *Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui.* Attendant iſtis animarum directores, circa eos qui pro fœnore, rapinis, infimorum oppreſſionibus, retentis mercenariorum mercedibus ac ſtipendiis, & mercium emptarum pretiis fraudibuſque, & violentiis, cumulatè ſatisfactum a ſe putant novorum ſacellorum erectione, aut magnifico alicujus templi ornatu, appoſitis etiam ad jactabundam oſtentationem ſuis ſtemmatibus & inſignibus armis: nec reſtituere miſeris quibus injuſta intulere damna conantur. Scribit Athanaſius epiſt. ad ſolitar. Euſebium Conſtantii Imperatoris Legatum miſſum ad Liberium Romanum Pontificem pretioſa donaria templo Apoſtoli Petri conſecraſſe: id verò iniquo ferentem animo Liberium, cuſtodem templi graviter increpaſſe, quod ea recepiſſet ipſa donaria; eademque protinus de templo ejeciſſe. Teſtis eſt Tertullianus lib. de præſcriptionibus, Eccleſiam Marcioni, poſtquàm manifeſtata ejus hæreſis fuit, multa remiſiſſe ſeſtertia quæ ante notam ejus hæreſim ſponte contulerat. Miram rem perhibet Nazianzenus, invectiva 1. in Julianum, in Gallo & Juliano, qui cum ædem ſacram Martyribus erigere cogitaſſent, partem illam quam Gallus ſumpſerat extruendam feliciter proceſſiſſe, at partem fratris ejus Juliani, qui poſtea impius fidei deſertor evaſit, quantumcunque illo certatim urgente, nullatenus promoveri potuiſſe, cum terra nec ſarculis ad fundamenta cederet, & ſuperextructa rejiceret: Deo non aliter erga ambos fratres iſtos affecto quam fuerat olim erga fratres Cainum & Abelem. Scriptum enim eſt Eccleſiaſtici 34. *Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.* Præpotentiſſimus Comes Bonifacius, qui fuerat Auguſtino Hipponenſi Epiſcopo arctiſſimo amicitiæ vinculo conjunctus, cum quemdam qui ad Eccleſiam confugerat per vim abſtraxiſſet, abſciſſus ab eodem Epiſcopo Auguſtino a fidelium communione fuit, & quæ Eccleſiæ offerebat magnifica dona recipi prohibita: ut ex ipſius Auguſtini ad eum epiſtola 187. conſtat, quæ refertur à Gratiano, 17. qu. 4. c. minor: Clemens Papa lib. 3. conſtitut. Apoſtolicarum c. 8. & lib. 4. c. 6. 7. 8. 9. tanta aſſeveratione dicit eſſe excommunicatorum Deique inimicorum dona & oblationes a Clero reſpuendas, ut præſtet perire atque emori, quam per hoc ab impiis profectum ſubſidium penuriam inopum ſublevare. Sanctus quoque Athanaſius, epiſt. ad Patrophilum, collaudat Euſebii Vercellenſis Epiſco-

Epiſcopi admirabilem conſtantiam, qui fame in carcere interire maluit, quam cibis veſci ab Arianis ſuppeditatis. Huic demum canoni Illiberritano poſteriora Concilia cōformantur, ut Carthaginenſe quartum, can. 93. & 94. *Oblationes diſſidentium fratrum, neque in Sacrario, neque in Gazophylacio recipiantur. Eorumque qui pauperes opprimunt dona à Sacerdotibus refutanda.* Concilium Lateranum generale ſub Alexandro Papa tertio can. 23. uſurariorum manifeſtorum intra Eccleſiam recipi vetat oblationes.

15. Can. XXIX. *Energumenum qui ab erratico ſpiritu exagitatur, hujus nomen neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum ut ſua manu ad altare miniſtret.*

Energumeni Græca vox energiam, id eſt, operationem maligni ſpiritus exprimit, in illo quem corporaliter poſſidet. Connotat autem vim cacodæmonis activam tum exteriùs adhibitam per motus viſibiles, tum etiam interiùs per motionem facultatum imaginativæ ac phantaſticæ, quarum organa tenebrio ſpiritus tum movet, tum ligata tenet ad libitum. Quod idem dicendum de utroque appetitu ſenſibili quoad motiones ſive concupiſcentiæ ſive iracundiæ, diſponit enim de cunctis corporis a ſe poſſeſſi partibus, de ſpiritibus quoque & humoribus: non utique ſemper ad ſuum omnem libitum, ſed quantum Deus ejus malignitati permiſerit. Canon iſte duabus rebus privat energumenos; primum enim, non permittit eorum nomen ad Altare cum oblationibus recitari; Secundò, nec ullum ab his miniſterium intra Eccleſiam exerceri. De iiſdem ſtatuitur Apoſtolorum can. 78. *Si quis dæmonium habet, clericus non efficitor: ſed nec cum fidelibus preces fundito. Mundatus vero recipitor, & ſi fuerit dignus, efficitor;* ſcilicet clericus. An verò ſit ad Euchariſtiæ communionem admittendus, diverſis placitis Eccleſiæ diſciplina vacillavit. Dionyſius in Hierarchia Eccleſiaſtica, cap. de communione, docet; energumenos, & Catechumenos, & primos pœnitentium ordines arceri à divinis, & foras ejici ante myſticam oblationem: atque ita nec offerre, nec communicare. Soli namque offerebant qui communionis ſacræ futuri erant participes. Concilium Carthaginenſe quartum hoc unum energumenis tribuit miniſterium, ut ſacrarum ædium pavimenta verrant, canone 91.

16. At verò Timotheus Alexandrinus in reſponſis canonicis, reſponſo 3. ſtatuit, fidelem energumenum, ſi non blaſphemet, debere ſanctorum myſteriorum fieri participem; non ſingulis quidem diebus, ſed ſtatis temporibus. Concilium inſuper Arauſicanum primum can. 14. ſacram eis permittit altaris communionem, dummodo ſe Clericis morigeros exhibeant: rationem hanc adjungens, quia virtute Sacramenti opus ipſis eſt qua muniantur contra dæmonum agreſſiones. Apud Caſſianum collat. 8. cap. 29. & 30. Germanus interrogat ſintne ſacra communione gratificandi energumeni? *Quos (inquit) non ſolùm deſpici ab hominibus vel horreri, ſed etiam à communione Dominica in noſtris provinciis videmus perpetuò abſtinere?* Cui reſpondet Serenus Abbas: *Communionem ſacroſanctam à ſenioribus noſtris nunquam vidimus eis interdictam. Quinimo ſi poſſibile eſſet, eis etiam quotidie impertiri eam debere cenſebant. Nec enim ſecundum Evangelii ſententiam, quam huic ſenſui copulatis, Nolite ſanctum dare canibus, ad dæmonis eſcam ſacroſancta communio, & non potius ad tutelam corporis animæque pervenire credenda eſt, quia ab homine percepta, eum qui in membris ejus inſidet ſpiritum, ſeu in ipſis latitare conatur, velut exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicum nuper aſpeximus.* Huc uſque Caſſianus. Egregium ſane opus quod inter Proſperi opera circumfertur, de prædictionibus, lib. 4. cap. 6. refert de puella nomine Araba, cum in balneo Veneris ſimulacrum impudicè reſpexiſſet, eique ſeipſam conſimilaſſet, fuiſſe ſtatim à diabolo correptam: qui meatus gutturis ejus occupans, effecit ne ſeptuaginta diebus cibum aut potum ullum trajiceret, quamvis illa toto illo tempore nec famem, nec ſitim ſenſerit, totoque corpore vegeta & robuſta perſtiterit. Deductam demum ad altare in quo reliquiæ ſitæ erant ſancti martyris Stephani, eodem præſente qui hanc tradit hiſtoriam, particulam exiguam corporis Domini tinctam à Sacerdote percepiſſe, quam ſemihora mandens trajicere non valuit, ſubjecta ejus ori manu Sacerdotis, ne Sanctum projiceret: ſed ſuadente Diacono Calicem ſalutarem fuiſſe à Sacerdote gutturi puellæ applicatum, ſtatimque recedente diabolo, illam Sacramentum Dominici corporis tranſglutiviſſe; fuiſſeque deinceps à poteſtate nequiſſimi ſpiritus liberam. Quotieſcumque ſimilia eveniunt, diſpiciendum eſt, non modo quænam ſit animi diſpoſitio in energumeno, ſed etiam quantam Deus laxaverit poteſtatem in energumenum, quatenus poteſt experimento & ipſius patientis relatione dignoſci. Quandiu autem prudentia dictat periculum imminere vel ſcandali, vel irreverentiæ divini Sacramenti, adhærendum eſt tum temporis antiqui, tum præſentis Eccleſiæ ductui, prohibentis communionem Euchariſticam etiam in extremis, quandiu pertimeſcitur aut vomitus, aut exſcreatus divini Sacramenti, & olim ſejungentis energumenos à reliquo fidelium cœtu & aſſiſtentia myſticæ oblationis. Adeo ut Ancyranæ Synodi can. 17. eos qui ſe nefandis contra naturam libidinibus contaminaverant, ad majorem confuſionem, relegarit εἰς τοὺς χειμαζομένους, quos de energumenis à Dæmonibus vehementius agitatis exponunt eruditiores, juxta veteres Dionyſii Abbatis & Iſidori interpretationes. Denique de antiquo ritu recitandi intra Eccleſiam nomina offerentium, conſulito diſſertationem de diptychis Eccleſiaſticis, quæ ſuperiùs cum reliquis inſerta eſt in ſecundo Eccleſiæ ſæculo.

17. Can. XXXIV. *Cereos per diem placuit in cœmeteris non incendi. Inquietandi enim non ſunt Sanctorum ſpiritus. Qui hæc non obſervaverint, arceantur ab Eccleſiæ communione.*

Obſerva non prohiberi cereos intra Eccleſias incendi, in quibus neque tempore Concilii Illiberritani, neque ſubſequutis temporibus corpora fidelium ſepeliri permittebantur: ſed ſolis in cœmeteriis. Quia Canon iſte non cæremonias divini cultus, ſed necromanticæ impietatis, aut divinationis dæmoniacæ præſtigias interdicit, quibus utebantur multi qui ex ſchola Simonis Magi, diſcipulorumque ipſius, Baſilidis, Menandri, Saturnini vipereorum geniminum prodierunt: unde etiam emerſit intra Hiſpaniam diabolica Priſcillianiſtarum propago, incantamentis & divinationibus addicta. Ejuſmodi ſacrilegis inſidebat curioſa mortuorum evocatio per tenebriones dæmones, quorum invocatione ſuadebant mortuos evocari, atque ab his quaſi ab oraculis abditiſſima, ſecreta & ventura facta poſſe addiſci. Sacræ Regum Hiſtoriæ referunt infeliciſſimum Regem Saul, pridie mortis ſuæ atque funeſti illius cum Philiſteis conflictus, (quo duobus filiis interemptis, deletoque internecione Iſraelitico exercitu, ipſe quoque miſeram vitam ſuam miſeriore interitu concluſit) cum ſe à Deo deſtitutum ſentiret, extremaque omnia ſibi ſuiſque imminere, per Pythoniſſam, quæ erat in Endor, cum paululum à caſtris ſuis nocte intempeſta ſe ſubduxiſſet, animam prophetæ Samuelis petiiſſe evocari: ut ejus reſponſis quid ſibi ſortis impenderet addiſcere poſſet. De Appione ſcribit Plinius lib. hiſtor. natural. 30. cap. 2. Manes Homeri ab inferis evocaſſe, ut quæ eſſet ejus patria, & alia inania, & abſque ulla fruge curioſa perdiſceret, nec tamen profiteri auſum quid ſibi ille reſpondiſſet. De Apollonio Thianæo ſcribit Philoſtratus, cum veniſſet ad Achillis ſepulcrum, ejus evocaſſe Manes, ut ſibi Herois illius imaginem qualis in vivis fuiſſet commoſtrarent. Narrat Tertullianus lib. de anima cap. 57. ex Heraclidis, Nymphodori, & Herodoti hiſtoriis, Naſamonas ſolitos oracula captare pernoctando ad parentum ſuorum ſepulchra. Idemque ex Nicandro affirmat Celtas apud victorum fortium buſta eorumdem ſpiritus de occultis rebus conſulere. Ibidèmque aſſerit imagines mortuorum iſtis inquiſitoribus occurſantes, nullatenus eſſe defunctorum animas, ſed inania ſpectra, quæ ipſi cacodæmones oculis conſultorum illudentes effingunt. Hiſque idem addit Tertullianus, non ipſam Samuelis animam oculis Saul objectam fuiſſe, ſed ejus ementitam effigiem. Neque reipſa fuiſſe in ſerpentes converſas magorum Pharaonis Virgas, ſed ita viſum faſcinatis arte dæmoniaca circumſtantium oculis.

oculis. Sancti denique, quos Canon iſte dicit non eſſe inquietandos, ipſimet intelligi fideles debent, quos ſcripturæ ſacræ Sanctorum nomine ſignificare plerumque ſolent, & frequentiſſimè Paulus Apoſtolus in ſuis epiſtolis. Viſum porrò eſt Illiberritanis Patribus verbum *inquietandi* hic uſurpare; quia Samuelis effigies ſimilibus præſtigiis evocata, eodem uſa eſt verbo: *Quare inquietaſti me ut ſuſcitarer?* Sanctis enim ab hac mortali vita ſubductis, *amodò dicit ſpiritus ut requieſcant à laboribus ſuis*: corpora quidem horum in ſepulcris, & animæ in ipſo Dei ſinu.

18. Jam verò luminarium & lampadum uſum antiquiſſimum in Eccleſia fuiſſe, veterum Patrum teſtimoniis conſtat. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in ſanctum Baptiſma, Cyrillus Hieroſolymitanus in Procatecheſi, & in Catecheſi Myſtag. 1. Auguſtinus in Pſal. 15. Venantius Fortunatus lib. 4. carminum, docent, catechumenos ad baptiſmum accedentes, cereos accenſos deferre ſolitos: fuiſſe pariter conſuetudinem Chriſtianorum in funeribus, & exequiis fidelium faces accenſas ac cereos adhibendi, ad æternæ lucis ſignificationem quæ piorum ex hac vita demigrantium animis affulget in cœlis, priſcorum Patrum relationibus compertum eſt. Pontius Diaconus, qui ſancti Martyris Cypriani ſepulturæ interfuit, refert ſacrum ejus corpus à fidelibus cereos deferentibus, magna elatum fuiſſe triumphi celebritate. Scribit Hieronymus in epitaphio Paulæ, ad ejus funus ingentem fuiſſe Clericorum, & Monachorum ardentes cereos in manibus habentium, concurſum: Gregorius pariter Nyſſenus in vita Macrinæ ſororis commemorat frequentiam Clericorum, & populi, ad ejus funus accenſos cereos geſtantium, τὰς ἐκοτεκιρῦ λαμπάδας ἔχοντες · πάντες. Theodor. lib. 1. Hiſt. Eccl. cap. 36. fidem facit, in translatione Reliquiarum S. Joannis Chryſoſtomi plurima accenſa luminaria prælata fuiſſe. Vigilantius hæreticus exprobrat apud Hieroymum his verbis conſuetudinem Eccleſiæ Catholicæ: *Videmus moles cereorum ſole fulgente accendi*. Idemque Hieronymus epiſtol. ad Riparium: *Ergo accenſi ante tumulos Martyrum cerei idololatriæ inſigna ſunt*; Adde quæ Vigilantio idem ſanctus Doctor objectat de communi Eccleſiæ ritu cereos accendendi tum ad Martyrum memorias, tum ad ſolemnem Evangelii ad Altare lectionem: *Et abſque Martyrum reliquiis, per totas Orientis Eccleſias, quando legendum eſt Evangelium, accenduntur luminaria jam ſole rutilante: non utique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum*. Paulinus ſancto Felici cultum fidelium veneratione adhibitum graphicè deſcribit his verſibus:

Aurea nunc niveis ornantur limina velis,
Clara coronantur denſis altaria lychnis,
Limina ceratis adolentur odora papyris:
Nocte dieque micant: ſic nox ſplendore diei
Fulget, & ipſa dies cæleſti illuſtris honore
Plus micat, innumeris lucens gemmata lucernis.

Concilium Bracarenſe ſecundum, anni Chriſti 563. can. 7. tertiam rerum Eccleſiæ portionem aſſignat luminaribus ipſius Eccleſiæ. Idemque de tertia illa proventuum parte ſtatuitur Concilii Bracarenſis tertii can. 2. Deinde can. 5. edicit, ne ulla fiat ab Epiſcopis Baſilicæ aut cujuſvis Oratorii conſecratio vel dedicatio, niſi recepta donationis chartula, quæ ſufficiat ad luminarium proviſionem, & Clericorum qui miniſtraturi ſunt, ſuſtentationem. Utrumque Concilium habitum eſt Joanne tertio Pontifice. Sed his antiquius Concilium Carthaginenſe quartum can. 6. decernit: *Acolytus cum ordinatur, ab Epiſcopo doceatur qualiter in officio ſuo agere debeat, ed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ lumina mancipari.*

19. Canon XXXV. *Placuit prohiberi ne fœminæ in cœmeteriis pervigilent, eò quòd ſæpè ſub obtentu orationis ſcelera latenter committant.*

Permulta ſunt ſanctiſſimè inſtituta, quorum tamen abolitio neceſſaria fuit ad auferendos pravorum hominum prætextus, occaſionem inde captantium delinquendi. Agapas fieri per omnes Eccleſias Apoſtoli ſancti approbaverant, quas tamen temporum progreſſu, quia in his Chriſtiani ſe inordinatè gerebant, plerique ſancti Epiſcopi abrogandas, atque ab Eccleſiis eliminandas cenſuerunt: & reipſa ſacris ſanctionibus eliminarunt: ut ſuprà in noſtra de Agapis diſſertatione commonſtravimus. Idem contingit in nocturnis Chriſtianorum conventibus, & privilegiis ad communem orationem deſtinatis. De his teſtatur Plinius epiſt. ad Trajanum: *Quod ſoliti eſſent ſtato diè ante lucem convenire, carmenque Chriſto quaſi Deo dicere*. Tertullianus lib. ad uxorem capit. 4. captivitatem deſcribens mulieris fidelis, quæ viro nupſerit infideli, ſic ait: *Quis* (infidelis maritus) *nocturnis convocationibus, ſi ita oportuerit à latere ſuo abſcedere conjugem ſuam, libenter feret?* Baſilius Magnus epiſt. 63. ad Clericos Eccleſiæ Neocæſarienſis mentionem iniicit populi conſurgentis nocturnis horis, & in Eccleſiam ad orandum & pſallendum convenientis: & ejuſmodi Antelucanum Conventum non ſolùm in Aſia, ſed etiam in Ægypto, in utraque Lybia, in Paleſtina, in Phœnicia, in Syria, in Arabia, & in provinciis quas Euphrates alluit frequentari teſtatur. Lubet ejuſdem ad ſuos Cæſarienſes ſermonis initium referre, quod argumentum ſit indefeſſi in optimo paſtore laboris, & admirabilis in ſubdito grege devotionis. Sic ergo Baſilius ſuum in Pſal. 114. ſermonem auſpicatur: *Jam inde ab uſque media nocte, quum hoc dicatum Martyribus templum ſubieritis, ipſorum Martyrum Deum hymnidicis laudibus placabilem vobis reddentes ac propitium, interim tamen non deſiſtitis ad hanc uſque meridiei horam noſtrum aperiri ad vos adventum. Quares vobis parata merces eſt, quod honorem erga Martyres atque cultum divinum ſomno prætuleritis & requiei. Quòd ſi nobis item opus fuerit verbis, ut cauſam afferamus moræ iſtius nectendæ excuſationem, noſtræque abſentiæ diuturnioris, hanc unam fuiſſe dicemus; quòd pro diſpenſatione nobis concredita Eccleſiam alteram huic nihilò diſparem ſedulò curavimus, non mediocri à vobis disjunctam ſpatio. In hoc obeundo munere partem impendimus hujuſce diei*. Sidonius Apollinaris liber. 5. epiſtola 17. ſcribit, ſe Lugduni anniverſariæ ſancti Juſti feſtivitati cum innumera utriuſque ſexus multitudine interfuiſſe, vigiliaſque communes cum antelucanis proceſſionibus celebraſſe in illius Sancti venerationem. Concilium Matiſconenſe ſecundum anni Chriſt. 585. can. 1. præcipiens cunctis fidelibus Dominicæ diei celebrationem hæc addit: *Noctem quoque ipſam, quæ nos inſperatæ luci innaceeſſibili reddidit, ſpiritualibus exigamus excubiis, nec dormiamus in ea quemadmodum dormitant qui nomine tenus Chriſtiani eſſe noſcuntur, ſed oremus & vigilemus operibus ſacris.*

20. Sæculo demum decimotertio nocturnæ in Eccleſiis vigiliæ non modo obſoleverunt, ſed etiam prohibitæ ſunt. Concilium namque Copriniacienſe, à Petro Burdegalenſi Archiepiſcopo cum Suffraganeis celebratum anno 1260. ſtatuit can. 1. *Cum ex vigiliis, quæ in Eccleſiis fiunt, frequenter multa turpia inſequantur, & frequentiſſimè vulnera inferantur, propter quæ eædem Eccleſiæ reconciliatione, quæ per ſolos Epiſcopos habet fieri, indigere noſcuntur, ſtatuimus & præcipimus firmiter, ne de cætero in prædictis Eccleſiis, vel cœmeteriis vigiliæ fiant*. Concilium inſuper ad Pontem Audomari à Guilielmo Rothomagenſium Archiepiſcopo cum Suffraganeis habitum anno 1279. ita ſancit can. 10. *Firmiter inhibemus, ne vigiliæ & choreæ in cœmeteriis & locis ſacris fiant; præcipientes quòd tranſgreſſores puniantur*. Concilium Antiſiodorenſe jam inde à ſexto ſæculo anno Chriſt. 578. can. 3. vetat: *Compenſos in domibus propriis, & vigilias in feſtivitatibus Sanctorum facere*. Hoc tamen addens: *Sed quicunque votum habuerit in Eccleſia vigilet*. Qui canon ſatis obſcurus & perplexus eſt: Deinde can. 5. ibid. ſancitur: *Omninò & inter ſupradictas conditiones, pervigilias, quas in honore domini Martini obſervant, omnimodis prohibet*. Hæ prohibitiones non abſolutæ videntur, ſed ut loquitur canon, *inter ſupradictas conditiones*. Quænam verò illæ fuerint non ſatis liquet. Qui huic particulari præſedit Synodo Annacharius, Epiſcopus Antiſiodorenſis Eccleſiæ, legitur ſubſcriptus in Concilio Matiſconenſi ſecundo, quod poſt octo annos ab hoc Antiſiodorenſi habitum eſt, cujus canonem 1. de celebrandis dierum Dominicorum pervigiliis paulò antè retulimus.

21. Referunt Dionyſius Halicarnaſſeus lib. 2. Romanarum antiquitatum, & Cicero lib. 2. de legibus, nocturna ſacra propter diſſolutionem, quibus obnoxia erant,

lege Romuli fuiſſe ſuppreſſa & interdicta: quæ tamen cum poſtmodum fuiſſent licentioſiùs introducta ſequutum fuiſſe Poſthumio Albino & Martio Philippo Coſſ. Senatuſconſultum, quo ſacræ hujuſmodi excubiæ diſtrictè vetabantur. Verumtamen Romani invaſor Imperii Maxentius, eaſdem neſarias illas in honorem falſorum numinum vigilias Romæ reſtituit. Sed Maxentio è vivis ſublato, Conſtantinus neſaria eadem nocturnaque ſacra ſuo edicto eliminavit: quod eſt in Theodoſiano Codice l. 5. tit. de Paganis, & Sacrificiis, & Templis eorum.

22. Canon XXXVI. *Placuit picturas eſſe in Eccleſia non debere, ne quod colitur, & adoratur in parietibus depingatur.*

Quamvis receptiſſima ſit apud omnes fideles traditio, Deum depingi poſſe humana figura, non quidem ad ejus repræſentandam ſubſtantiam aut naturam; id enim ad Audeanorum, ſeu Anthropomorphitarum hæreſim pertineret, Deo humana membra & corporeas delineationes affingentium; ſed ad humanæ memoriæ ſubſidium, repræſentando ſenſibus non qualis ipſe eſt, ſed in quibus formis, & quâ ſpecie ſeſe hominum oculis, ut ſacræ Paginæ referunt, dignatus eſt exhibere, & cum illis colloqui. Primis tamen ſæculis Eccleſia non judicavit hac uti Dei corporea repræſentatione, ne idolorum cultores Chriſtianis regererent, ipſos quoque in eundem errorem impingere, quem in aliis vituperabant, ſimulachra humanaſque effigies pro numine adorandi, & ſtatuas colendi atque picturas: tametſi longè diſpar hac in re quoque foret noſtra, & illorum conditio; illi quippe falſa in ſimulacris numina, nos verò unicum verumque Deum, imaginum adminiculo adjuti, veneramur. Spectandum eſt autem hujus Concilii tempus, quum Eccleſia regnantibus Diocletiano & Maximiano ſub impiorum tyrannide gemebat. Iſtam Chriſtianorum illis ſæculis viventium diſcretionem, moderationemque probra illa, & convicia teſtantur ab ethnicis objecta apud Minutium Felicem in Octavio: *Cur enim occultare, & abſcondere quidquid illi colunt magnopere nituntur, cum honeſta ſemper publico gaudeant, ſcelera ſecreta ſint? cur nullas aras habent, templa nulla? nulla nota ſimulachra? nunquam palam loqui? nunquam liberè congregari? niſi illud quod colunt & interprimunt aut puniendum eſſe aut pudendum.*

23. Verùm ubi Eccleſia ſub Chriſtianis Imperatoribus liberum caput altiùs extulit, depreſſaque idololatria lux majoris libertatis & fiduciæ ſacræ Religioni affulſit, tum cœperunt fideles Imagines in templis erigere, eiſque venerationem ad earumdem exemplaria reſilientem ac redundantem impartiri. Nonnulli tamen imaginum uſum approbantes, tum ad Eccleſiarum decorem & ornatum, tum ad memoriæ fidelium adminiculum, & devotionis incitamentum, tum etiam ad rudium, & illiteratorum inſtructionem, non perinde approbarunt cultum aliquem ipſis Imaginibus adhiberi. Res quippe his initiis nondum ſatis diſcuſſæ erant: neque in religioſo cultu, ac veneratione omnibus innotuerat diſtinctio, quæ eſt inter latriam & duliam; neque inter has ſatis perſpectum fuerat intercedens diſcrimen inter duliam abſolutam, & relativam; quorum prior ipſis Sanctis hominibus, aut Angelis immediatè exhibetur; poſterior autem rebus ad eos pertinentibus aut repræſentantibus, quales ſunt libri, veſtes, imagines: ſicut neque inter latriam relativam, & per accidens, quæ venerandæ cruci Redemptoris, & latriam abſolutam, & propriam, ac per ſe, quæ Chriſti perſonæ, aut humanitati deferenda eſt, non tamen eius ſalutiferæ cruci, aut præſepi, aut faſciis, aut imaginibus ejuſdem applicatur. Eo verò ſolùm Minucius Felix in Octavio gentilibus reſpondens objicientibus crucis adorationem, ſic ait: *Nos crucem neque adoramus* (nimirum cultu abſoluto, ſed tantummodo relativo) *neque optamus.* Eadem intelligentia concipi debent Auguſtini verba, quaſi per vituperationem prolata, tract. de moribus Eccleſiaſticis, cap. 34. *Novi multos eſſe ſepulchrorum & imaginum adoratores;* hoc unum intendens, ſepulchra, vel imagines ſecundum propriam materiam lapideam, metallicam, aut colores, abſolutè, ac per ſe nullam mereri adorationem. At diſtinctiùs idem loquitur Auguſtinus lib. 3. de Trinit. cap. 10. ubi diſtinguitur inter res ipſas ſacras ſecundùm ſe, ac earum ſigna, quæ ſacra vocat eo reſpectu; quia res de ſe abſolutè ſacras repræſentant ac ſignificant, quales ſunt Angeli Dei, aut Prophetæ, vice Dei quem ſignificant apparentes, aut loquentes; aut figuræ vel imagines ſenſibiles, per quas hominibus, qui non niſi per ſenſus quidquam intelligunt ſe manifeſtant. Hæc verò ſigna ibidem vocat ſacra, & pronunciat eſſe veneranda: *Sed quia* (inquit) *hæc hominibus nota ſunt, quia per homines fiunt, honorem tanquam religioſa poſſunt habere, ſtuporem tanquam mira non poſſunt.* Ibidemque inter ſigna, quæ religioſum merentur honorem, æneum ſerpentem recenſet, prout eſt Chriſti figura. Diſtinctiùs quoque idem Sanctus Doctor lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 9. ait, Judæos fuiſſe ſervos ſub ſignis legalibus conſtitutos, quia honorabant quidem utilia ſigna eorumque non noverant ſignificationem, eos verò qui & venerantur utilia ſigna, & eorum intelligunt ſignificata, ut ſunt in Eccleſia fideles, dicit non tam honorare ſignum, quam rem ipſam ſignificatam, quam Judæi colentes ignorabant; ideoque præ veteribus Judæis liberos eſſe. Ego quoque probabile judico, Galorum illorum errorem, qui temporibus Caroli Magni, Ludovici Pii, Caroli Calvi, ſacras quidem Imagines intra Eccleſias admittebant, & approbabant; ſed eaſdem adorari, aut quacunque religioſa veneratione coli negabant eſſe licitum, ſolùm exceptâ ſalutifera Cruce, non tunc exordia habuiſſe: ſed altiori traditione ad eos dimanaſſe, jam inde à prima Franciæ Regum progenie. Sereno namque Maſſilienſium Epiſcopo, Imagines ab Eccleſia ſua removente, ſi populus earum venerationi aſſuéviſſet, tantam non fuiſſet paſſus indignitatem: cum ipſe populus Conſtantinopolitanus, jampridem cultui ſacrarum Imaginum addictus & aſſuetus, quando æneam Salvatoris imaginem Leo Iſauricus Iconomachus Imperator de templo deturbari juſſit, tantam adverſus ipſum, & præſentem, & armis, militibuſque ſuccinctum, moviſſe legatur ſeditionem, populo eidem qui infirmior erat, exitialem. Serenū porrò his verbis arguit, & admonet Gregorius Magnus lib. 7. epiſt. 109. *Ad nos pervenit, quod fraternitas veſtra adoratores quoſdam imaginum reſpiciens, eaſdem Eccleſiæ imagines confregit, atque projecit; & zelum quidem vos, ne quid manufactum adorari poſſit, laudavimus habuiſſe, ſed frangere eaſdem imagines debuiſſe non judicavimus. Idcircò enim pictura in Eccleſiis adhibetur, ut illi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illas ſervare, & ab eorum adoratu populum prohibere debuit, quatenus & literarum neſcii haberent unde ſcientiam hiſtoriæ colligerent, & populus in adoratione picturæ minimè peccaret.* Idem Sanctus Papa, ejuſdem libri epiſt. 53. ad Secundinum, hæc ſcribit: *Scio quidem quod imaginem Salvatoris noſtri non petis, ut quaſi Deum colas, ſed ob recordationem Filii Dei in ejus amore incaleſcas, cujus te imaginem videre conſideras. Et nos quidem non quaſi ante divinitatem, ante illam proſternimur; ſed eum adoramus quem per imaginem aut natum, aut paſſum, ſed in throno ſedentem recordamur. Et dum nobis ipſa pictura, quaſi ſcriptura, ad memoriam Filium Dei reducit: animum noſtrum aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demulcet. Ideoque direximus tibi ſextarias duas, imaginem Salvatoris, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, Beatorumque Apoſtolorum Petri & Pauli continentes, per ſupradictum filium noſtrum.*

24. Alii non inconcinnè rationem iſtam Canonis proferunt, ne in parietibus depictæ imagines ludibrio gentilium exponerentur. Signa enim, & ſtatuæ, & tabulæ mobiles, facilè poterant à Chriſti aliò transferri & occultari, dum perſecutio imminebat, atque ludibriis ethnicorum eripi; non verò parietibus adhærentes picturæ. Inſuper facilè contingebat, ut vel fœdarentur vel decruſtatis parietibus indecorè mutilarentur. Simili de cauſa in Codice Juſtinianeo lib. 1. tit. 8. lex promulgatur Theodoſii & Valentiniani Impp. prohibens humi Salvatoris ſignū in ſilice inſculpi, aut depingi, ne videlicet conſpuatur, aut conculcetur ab iis, qui ſacrum in locum conveniunt. Quod idem ſancivit Quiniſexta Synodus, can. 73. cum hac ratione: ὡς ἂν μὴ τῇ τῶν βαδιζόντων καταπατήσει τὸ τῆς νίκης ἡμῶν τρόπαιον ἐξυβρίζιτο, *ne incendentium proculcatione, quod nobis victoriæ trophæum eſt, injuria afficiatur.*

25. Canon. LX. *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quia in Evangeliis non eſt ſcriptum, nec invenitur ab Apoſtolis unquam*

factum, placuit eum in numerum non recipi Martyrum.

Ratio eſt quia hujuſmodi aggreſſio non modò nihil pariebat utilitatis, ſed inſuper gravium damnorum cauſa erat; quatenus nonulli temerè ac inconſulto ad hujuſmodi actus proſilientes, nihil aliud promovebant, quám majus & obſtinatius Chriſtianæ religionis odium; & gentilium Principes ac Magiſtratus ad atrociorem adverſus Chriſticolas perſecutionem. Exemplo ſit Audas Epiſcopus, qui, ut prodit Theodoritus lib. 5. hiſtor. Eccleſ. cap. 38. dum Eccleſia in Perſide pace tranquilla potiebatur, horrendæ ſub Rege Iſdigerde perſecutioni cauſam dedit, eò quòd nulla adigente neceſſitate Templum ultrò incendiſſet gentilium. Refert quoque Auguſtinus in breviculo, Menſurium Carthaginis Epiſcopum, ſæviente Diocletianea perſecutione, decretum edidiſſe, ne Martyrum honore afficerentur illi, qui nec citati, nec interrogati, Magiſtratibus ocurrebant, declarantes ſe ſacros aſſervare libros, nunquam à ſe tradendos;

26. Canon. LXV. *Si cujus Clerici uxor fuerit mœchata, & ſciat eam maritus ſuus mœchari, & eam non ſtatim projecerit, ne in fine accipiat communionem; ne ab his qui exemplum bonæ converſationis eſſe debent, videantur magiſteria ſcelerum procedere.*

Invicem aſtipulantur jura Civilia & Eccleſiaſtica in hoc, ne liceat marito uxorem quam ſcit adulteram retinere: nec impunè ferat ſi retinuerit. Id perſpicuè decernunt l. 2. §. 2. & l. conſtante, & l. mariti lenocinium, ff. ad leg. Jul. de adulter. & l. 2. & ſine metu, Cod. eod. tit. prodit etiam Ulpianus l. 2. unde, ff. eod. Claudium Gorgonium, virum clariſſimum, lenocinii crimine ſine accuſatore damnatum à Severo, quod in adulterio deprehenſam uxorem retinuerit. Prolixius eſſet Canones aliaque Eccleſiaſtica quæ penè innumera ſunt jura referre; ſed ex multis iſta ſelecta ſufficient. Concilium Namnetenſe can. 12. *Si cujus uxor (inquit) adulterium perpetraverit, & hoc a viro deprehenſum fuerit & publicatum, dimittat uxorem ſi ipſe voluerit propter fornicationem. Illa vero ſeptem annis publicè pœniteat. Vir verò ejus illa vivente nullatenus aliam recipiat. Quod ſi voluerit adulteram ſibi reconciliari, licentiam habeat: ita tamet ut pariter cum illa pœnitentiam agat; & exacta pœnitentia poſt ſeptem annos ad communionem uterque accedat. Similis forma & in muliere ſervabitur, ſi eam vir ejus adulterabit.* Concilium Tarraconenſe primum can. 9. ita ſcilcit: *Si quis Lectorum adulteræ mulieri voluerit miſceri, vel adhærere conſortio, aut relinquat adulteram, aut à Clero habeatur extraneus. Similis ſententia oſtiariorum ſcholam manebit.* Item in Decretalibus, de adulter. cap. 3. *Si vir ſciverit uxorem deliquiſſe & non egerit pœnitentiam mulier, ſed permanet in fornicatione ſua, & vivit cum illa, vir reus erit, & ejus peccati particeps. Quod ſi mulier dimiſſa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum reverti, debet recipere peccatricem quæ pœnitentiam egit, ſed non ſæpè.* Porrò Hieronymi & Chryſoſtomi, aliorumque Patrum teſtimonia refert Gratianus ſub cauſa 32. quæſt. 1.

27. Canon. LXXI. *Stupratoribus puerorum, nec in fine dandam eſſe communionem.*

Notabilis eſt Conſtantini Magni lex, cum vir, Cod. ad leg. Jul. de adulter. *Cum vir nubit in fœminam viris porrecturam, quid cupiatur, ubi ſexus perdidit locum? ubi ſcelus eſt id quod non proficit ſcire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor quæritur, nec videtur? Jubemus inſurgere leges armari jura gladio ultore, ut exquiſitis pœnis ſubdantur infames qui ſunt, vel futuri ſunt rei.* His accedat Valentiniani, Theodoſii, & Arcadii ſexta, cum l. ſeq. in Cod. Theodoſiano, tit. 7. lib. 9. *Omnes, quibus flagitii uſus eſt virile corpus muliebriter conſtitutum alieni ſexus damnare patientia, hujuſmodi ſcelus ſpectante populo, flammis vindicibus expiabunt.* Sodomæ & finitimarum urbium incolas hoc flagitio contaminatos, ultricibus è Cœlo flammis conflagraſſe ſacri Libri produnt.

28. Canon. LXXV. *Si quis autem Epiſcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum falſis criminibus oppetiverit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei eſſe communionem.*

CONCILIUM SINUESSANUM, Anni 303.

1. HABITUM fuiſſe contendit Baronius anno Chriſti 303. Imperiique Diocletiani vigeſimo; ejus quæ ſuperſunt acta vetuſtatis venerandæ ſunt, ſed pleriſque mendis ſcatentia. Pontificale Damaſo attributum de Marcellino Papa hæc perhibet: *Quo tempore fuit perſecutio magna, itaut intra triginta dies decem & ſeptem millia promiſcui ſexus hominum per diverſas provincias martyrio coronaretur. De qua re & ipſe Marcellinus ad ſacrificium ductus eſt, ut thurificaret, quod & fecit. Et poſt paucos dies pœnitentia ductus ab eodem Diocletiano pro fide Chriſti cum Claudio, & Cyrino, & Antonio capite truncatus eſt, & martyrio coronatus.* Auguſtinus de veritate lapſus Marcellini Pontificis ambiguè loquitur, veritus ne ſit Donatiſtarum commentum. Ait enim tract. de unico Baptiſmo contra Petilitanum. cap. 16. *Lapſum Marcellini Donatiſtæ quidem Catholicis objecerunt, ſed crimen commiſſum eſſe hactenus non probaverunt* Cauſæ Donati contra Cæcilianum, in qua ambo de Carthaginenſi Epiſcopatu, quem uterque ſibi aſſerebat, contendebant, commiſſum fuerat judicium per Conſtantini Auguſti decretum Melchiadi Romano Pontifici, aliiſque quibuſdam Epiſcopis, à quibus adjudicatus eſt Cæciliano Carthaginenſi Epiſcopatus. At Donatus iſtud judicium quo ſuccubuit, ut infirmaret, aſſeveravit incompetentem judicem eſſe Melchiadem quem accuſabat unum ex Marcellini Sacerdotibus extitiſſe, eumdemque idolis unà cum Marcellino thurificaſſe: cum tamen crimen iſtud Melchiadis thurificantis minimè probare valuiſſet. Verumtamen iſtud Melchiadis judicium, Concilio Arelatenſi paulò pòſt convocato, confirmatum eſt. Auguſtinus quidem objectum ſibi eo capite Marcellini & Melchiadis crimen non aliter negat, quàm quatenus illud ſibi erat ignotum, atque ſibi à Petiliano & aliis Donati ſectariis objectum, nullatenus probatum, & quia quiſquis alteri crimen intentat, nec tamen probat, pro calumniatore habendus eſt. *Quid jam opus eſt* (inquit) *ut Epiſcoporum Romanæ Eccleſiæ; quos incredibilibus calumniis inſectatus eſt, objecta ab eo crimina diluamus; Marcellinus & Presbyteri ejus Melchiades, Marcellus, & Sylveſter, traditionis Codicum divinorum & thurificationis ab eo crimine arguuntur, ſed nunquid ideò etiam convincuntur, aut convicti aliqua documentorum firmitate monſtrantur; Ipſe ſceleratos & ſacrilegos fuiſſes dicit, ego innocentes fuiſſe reſpondeo. Quid laborem probare defenſionem meam, cum ille nec tenuiter probare conatus ſit ſuam?* Certè ex meris negativis nihil concluditur, neque ex eo quod Marcellini culpam Auguſtinus ignoravit, inferre quis poteſt eſſe fabuloſam, non magis quàm inferat quiſquam nullum fuiſſe Sardicenſe Concilium, ex eo quòd idem Auguſtinus illud minimè agnoverit. Lubens equidem cum Auguſtino admiſerim Melchiadis thurificationem fuiſſe commentitiam, quia ſoli Donatiſtæ in eum peſſimè affecti erant, à quo juſtè condemnati fuerant, ipſorùmque admodum intererat ejus reſcindi judicium: ſed adverſus Marcellinum nullum conceperant odium, ut ei calumniam conferrent: ſed tamen ejus lapſum ideò commemorati ſunt, ut inde occaſionem captarent adverſus Melchiadem ſibi inviſum & calumniarentur fuiſſe ejuſdem lapſus reum & ſocium; hac ſumpta inde conjectura, quia erat tempore illo Marcellini individuus Sacerdos, quæ utique conjectura abſque aliis argumentis prorſus erat inſufficiens. De Marcellini autem delicto multa urgent argumenta: Et ut Emmanuelis Scheleſtratis Belgæ verba adducam, Chriſtianus Lupus lapſum Marcellini mercibus Iſidori Mercatoris immeritò adſcripſit; Donatiſtæ enim tribus aut quatuor ſæculis hunc Iſidorum præcedentes, jam lapſum Marcellini ut indubitatum habebant: & ideo illum

ut

itt lapſorum Principem proponebant, ne ejus Clericorum lapſus ab ipſis confictus detegeretur. Deinde Pontificale Damaſi, qui ſęculo quarto floruit, ex mercibus Iſidori confectum eſſe non potuit. Et ponamus hoc Pontificale non eſſe Damaſi, ſed alterius: certe Anaſtaſius Bibliothecarius ſeculo nono vitam Marcellini ex aliis antiquioribus monimentis operi ſuo inſeruit.

2 Stant quoque Sinueſſani Concilii acta, quibus veneranda ipſa antiquitas majeſtate ſua ab invitis etiam venerationem aſciſcit, ut loquitur Binius in notis ad hoc Sinueſſanum Concilium. Luitprandus Ticinenſis, ſęculo nono, hujus prolapſionis Marcellini, Nicolaus pariter Papa primus, in epiſt. ad Michaelem Imperatorem meminere. Cui etiam fidem aſtruunt Romanum Martyrologium & Breviarium. Demum locuples hujus rei teſtimonium præfert Marcellini Papæ vita, ex antiquiſſimo codice, Juliani Imperatoris tempore, ut fertur exarato, quem eruditi Patres Henſcenius & Papembrochius nuperrime publici juris fecerunt. Cardinalis Baronius cui primum ſuſpecta hæc hiſtoria viſa fuerat, re demùm accuratiùs ad amuſſim examinata in appendice ad Tomum 10. ſuam priorem ſententiam retractavit.

3 Poſtquam Marcellini factum innotuit Romano Clero, (ad quem, ut ex Cypriani epiſtolis addiſcimus, deficiente Romano Epiſcopo, pertinebat univerſæ Eccleſiæ ſollicitudo) formido animi graviſſima inceſſit, ne deplorandus pontificis caſus, qualis nunquam obtigerat, Eccleſiæ quoque ruinam ſecum traheret, & diverſis in diverſas ſententias abeuntibus, ſchiſmata invehe- rentur: judicatum fuit neceſſe prorſus eſſe Concilium, quam fieri poſſet ampliſſimum, diverſis ex partibus & provinciis convocari in ſecretiſſimum aliquem locum, ea fide & prudentia, ut conventus iſte perſecutores Eccleſiæ lateret. Miſſis itaque in diverſas nunciis, & literis, locus aſſignatus conventui fuit crypta Sinueſſæ: Non enim coactum fuiſſe a Marcellino Concilium inde liquet, quia culpam ſuam coram Patribus qui convenerant primùm negavit, neque ante confiteri eſt auſus, quam multorum teſtium productione, & præſentia ineluctabili convictus fuerit. Tunc demum, profuſis lacrymis in humum abjectus, caſum ſuum confeſſus eſt, neque dignum ſe eſſe qui in ordine Sacerdotali verſaretur, ſeque Chriſtianamque rempublicam Patrum Concilio commiſit. Certè ipſa Chriſti Eccleſiæ fabrica, poſtquam tanta qua fulciebatur columna convulſa fuerat, in ruinæ diſcrimen adducta erat. Reſponſum fuit a Patribus: *Ore tuo condemnaberis, quia prima Sedes non judicatur a quoquam.* Digreſſus inde Marcellinus Diocletiano occurrit, pœnitentiam lapſus ſui voce & lacrymis ſignificans, fidemque a ſe proditam conſtanter profitens, Imperatoris juſſu gladio peremptus ſuo ſanguine culpam priorem diluit & abſterſit. Hujus lapſus non fuit error animi contra fidei veritatem, ſed prava fictio contra debitam fidei profeſſionem, & ex puſillanimitate conſenſus in externos idololatriæ actus, qualis olim fuerat Petri, ex animi ſegnitie in Paſſione Chriſti negatio.

4 Erat Sinueſſa Campaniæ oppidum, quod Plinius lib. 3. cap. 5. dicit extremum novi Latii, non procul a Liri fluvio, priùs Synope dictum, de qua Livius Hiſtoricus lib. 3. cap. 5. *In ſaltu Veſtino Falernum contingente agrum, Synope dicitur Graca Urbs fuiſſe.* Ejuſdemque meminit Stabo lib. 5. Idem nunc oppidum Seſſa dicitur, titulum habens Ducatus in Neapolitano Regno.

5. Quod verò Concilio iſto dictum eſt, primam Sedem a nemine judicari, ea ratione nititur; quia Summus Pontifex, cum ſit totius Eccleſiæ Princeps, neminem habet in terris ſuperiorem, ſed omnes Eccleſiæ filii ejus juriſdictioni, in omnibus ad æternam ſalutem pertinentibus, ſubjiciuntur. Illud effatum eodem ex Concilio repetit Nicolaus primus Pontifex epiſt. ad Michaelem Imperatorem. His conſonat Romanum Concilium ſub Sylveſtro ducentorum octoginta Epiſcoporum, can. ult. hoc definiens: *Neque ab Auguſto, neque a Regibus, neque ab omni Clero, neque a populo judicabitur prima Sedes.* Hujus decreti meminit pariter loco citato idem Nicolaus. Atque in Synodo Romana ſub Sixto tertio legimus dictum, *Non licet in Pontificem ſententiam dicere.* Cum Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus, in Synodo Epheſina ſecunda, Leonem primum judicare & damnare auſus fuiſſet, ita id factum exhorruit Eccleſia Catholica, ut ſubſequens œcumenica Synodus Chalcedonenſis Dioſcorum damnarit, & exautoraverit; dicens *Nihil tale a quoquam fuiſſe attentatum.* Electo ad ſupremam Sedem per legitima ſuffragia Symmacho, Schiſmatici Laurentium pſeudopapam, anno 498. oppoſuerunt. Quamobrem convocatum eſt Romanum Concilium, in quo Ennodii Ticinenſis opera laudata eſt, egregiè perorantis contra Schiſmaticos pro cauſa Symmachi, & concluſum: *Quod aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari, ſed Romanæ ſedis Præſulem ſuo reſervavit ſoli arbitrio.* Oecumenica Synodus octava, actione VII. ſub Adriano ſecundo, approbat decretum iſtud Concilii ſub eodem Zacharia Romę celebrati: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus judicaſſe legimus, de eo verò quemquam judicaſſe non legimus.* Quod ſanè de legitimo judicio intelligendum eſt: facta enim illegitimè, auctoritate carent, nullaque eorum habenda ratio eſt.

6 Acta iſta Sinueſſana qualia nunc habemus, non ſunt judicialia, ſed hiſtoricè ab aliquo ſcriptore contexta, cùm meminerint libræ Occiduæ quæ numerum duorum & ſeptuaginta electorum teſtium deſignat, ad differentiam Orientalis libræ, quæ octoginta quatuor numerum explebat. Mos enim veteribus frequens erat numeros deſignandi nominibus ponderum, ut quum ſolidam hæreditatem nomine Libræ, & hæreditatis partes nominibus Unciarum exprimebant. Conſtat verò ex l. 1. tit. de ponderatorib. lib. 12. tit. 7. Cod. Theodoſ. appellationis ac diſcriminis, Conſtantinum Magnum autorem fuiſſe utriuſque libræ. Præterea judiciaria Concilii acta nunquam tempus iſtud notaſſent, *Diocletianus cum eſſet in bello Perſarum.* Iſtud enim falſum & ſuppoſititium eſt: conſtat enim Diocletianum hoc ipſo anno, qui erat Imperii ſui vigeſimus, Imperium depoſuiſſe; & quod hunc auget errorem, ante biennium de Perſis fuſis, profligatiſque, Romæ triumphaſſe. Aut igitur ſic corrigendum, *Diocletianus cum eſſet reverſus è bello Perſarum,* aut ingenuè fatendum (quod multis aliis Conciliis accidit) appendicem non veram aut germanam, ſed ab aliquo aſſutam fuiſſe.

CONCILIUM CIRTENSE
ejuſque ex Auguſtino fragmentum anno Chriſti 303.

1 EODEM anno eodemque Romano Pontifice Marcellino convenit Synodus Cirtæ in Numidia, Secundo Tigiſitano Epiſcopo tunc Numidarum Antiſtitum Primate, autore. Epiſcopi qui obtemperantes Imperatorum Diocletiani & Maximiani Herculii edicto, divinos Codices, aliaſve res ſacras ethnicis Magiſtratibus tradiderant, aut idolis thura incenderant, eo fine convenere, ut in locum defuncti Cirtenſis Epiſcopi alium ſufficiendum eligerent. Celebrata Synodus hæc eſt in ædibus privatis Urbani Caris, quia Baſilicæ nondum erant Chriſtianis reſtitutæ. De ſacrorum Codicum traditione interrogante Secundo Tigiſitano, reliqui præſentes Traditionis crimen confeſſi ſunt; ſuumque Primatem interrogantem ejuſdem delicti redarguerunt. Qua de re ipſe literis ad Menſurium Carthaginenſem Epiſcopum totius Africæ Primatem purgare ſe, & excuſare fruſtra conatus eſt. Porrò Epiſcopum Cirtenſem (quæ ferè præcipua conveniendi cauſa fuit) ordinarunt Paulum quemdam, qui hoc eodem anno a Magiſtratibus poſtulatus, Scripturas ſacras, & Eccleſiæ ſuppellectilem tradiderat. Stupendum omnino eſt: tantam & uſque adeò effuſam temporis illius Epiſcoporum, & Cleri ſegnitiem fuiſſe, divinique cultus & diſciplinæ ſacræ neglectum. Sylvanus quoque hujus Subdiaconus, ejuſdem perfidiæ reus fuit, neque in illo cœtu quiſquam repertus eſt ab illo ſcelere immunis. Quin etiam unus ex illis Epiſcopis, nomine Purpurius, adeò perditę fuit, tantæque in ſuis flagitiis profitendis impudentiæ, qualem mox videbimus, ut vix alia par apud nequiores Paganos poſſit inveniri.

2 Ex iſtis traditoribus impii Donatiſtæ prodierunt, quorum cauſa Eccleſiæ Africanæ tot cladibus conflictatę ſunt. Hujus mentio Synodi legitur apud Optatum, lib. 1. contra Parmenianum, & apud Auguſtinum lib. 3. contra Creſconium cap. 26. & 27. his verbis: *De veſtris autem majoribus*

joribus extat Secundi Tigiſitani Concilium , cum pauciſſimis quibuſdam factum apud Cirtam , poſt perſecutionem Codicum tradendorum, ut illic in locum defuncti ordinaretur Epiſcopus. Ibi quæ geſta ſunt accipe . Nam quæ neceſſaria ſunt , ipſa ſcribere curavi. Deinde proſequitur ut infrà .

3 Diocletiano octies & Maximiano ſepties Conſulibus, quarto nonas Martii, Cirtæ cum Secundus Epiſcopus Tigiſitanus primæ Cathedræ conſediſſet , in domo Urbani Donati ; idem dixit : Probemus nos primò , & ſic poterimus hic ordinare Epiſcopum . Secundus Donato Maſculitano dixit : dicitur te tradidiſſe. Donatus reſpondit : Scis quantum me quæſivit Florus ut thurificarem , & non me tradidit Deus in manus ejus , frater : ſed quia Deus mihi dimiſit . Ergo & tu ſerva me Deo . Secundus dixit : Quid ergo facturi ſumus de martyribus ? quia non tradiderunt , ideò & coronati ſint . Donatus dixit : Mitte me ad Deum ibi reddam rationem. Secundus dixit: Accede una parte . Secundus Marino ab Aquis Tribilitanis dixit : Dicitur & te tradidiſſe. Marinus reſpondit : Dedi Pollo chartulas, nam codices mei ſervati ſunt . Secundus dixit : Tranſi una parte . Secundus Donato Calamenſi dixit : Dicitur te tradidiſſe, Donatus reſpondit: Dedi codices medicinales. Secundus dixit, Tranſi una parte : & alio loco . Secundus Victori a Ruſſicade dixit : Dicitur te tradidiſſe quatuor Evangelia . Victor reſpondit : Valentinianus curator fuit, ipſe me coegit ut mitterem illa in ignem, ſciebam illa deletitia fuiſſe : Hoc dictum indulge mihi , & indulgebit mihi Deus . Secundus dixit , Tranſi ex una parte . Et alio loco . Secundus Purpurio de Limata dixit : Dicitur te necaſſe filios ſororis tuæ , duos Milei . Purpurius reſpondit : Putas me terreri a te ſicut alteri , tu quid egiſti ; quo tentus es a curatore & ordine ut ſcripturas dares? quomodo te liberaſti ab ipſis, niſi quia dediſti aut juſſiſti dare quodcumque ; nam non te dimittebant paſſim . Nam ego occidi, & occido eos qui contra me faciunt : ideò noli me provocare ut plus dicam , ſcis me de nemine tractare . Secundus minor patruo ſuo Secundo dixit : Audis quæ dicat in te, paratus eſt recedere, & ſchiſma facere , non tantùm ipſe , ſed & omnes quos arguit : quos ſcio quia dimittere te habent , & dare in te ſententiam , & remanebit ſolus hæreticus . Ideò quid ad te pertinet? quid quis egit, Deo habet reddere rationem. Secundus Felici a Rotaria Centurioni & Victori a Garbe dixit : Quid vobis videtur ; Reſponderunt : Habent Deum cui reddant rationem. Secundus dixit : Vos ſcitis & Deus, ſedete, & reſponderunt omnes, Deo gratias. Hos tu traditores (pergit Auguſtinus) qui cum aliis apud Carthaginem in Cæcilianum & ſocios ejus dixerunt ſententias, inter quos & Sylvanus Cirtenſis fuit, de cujus traditione geſta mox inſeram , præclara videlicet ratione defendis, &c.

4 Præſules non priùs Cirta diſceſſere , quam id peregerint propter quod eo convenerant . Creaverunt quippè & ordinarunt Paulum Cirtæ Antiſtitem, qui eodem ipſo anno a Magiſtratibus interpellatus, una cum Diacono Sylvano Codices ſacros, cimelia & ſupellectilem Eccleſiaſticam tradidit . Sed eodem Paulo paucis poſt annis vita functo in ejus ſubrogatus eſt locum Sylvanus ejuſdem ſacrilegę traditionis ſocius & reus, ut ex Proconſularibus actis demonſtrat Auguſtinus, lib. 3. contra Creſconium cap. 27. & 28. & epiſt. 165. ad Generoſum .

DUO QUÆDAM CARTAGINENSIA Donatiſtarum Conciliabula annorum 306. & 308.

1 PRIMUM horum Marcelli Pontificatus tempore anno Chriſti 306. Cartagine celebratum eſt ab Epiſcopis Donatiſtis circiter ſeptuaginta , adverſus Cæcilianum Carthaginis Epiſcopum , qui Menſurio legitimis ſuffragiis ad illius Eccleſiæ regimen ſuffectus fuerat . At Schiſmaticorum Donatiſtarum factio, ut ibi ſoli Eccleſiam illam totius Africæ primariam aſſereret, Cæcilianum calumnioſè accuſabat traditionis divinorum Librorum , & prohibitionis ne victus fidelibus carcere detentis, furente Diocletiani perſecutione , erogaretur. Cauſabantur inſuper Donatiſtæ invalidè fuiſſe conſecratum Epiſcopum a Felice Aptungitano Antiſtite , quem incuſabant ſacros Codices gentilibus tradidiſſe. Iniquam factionem perurgebat Lucilla mulier Hiſpana , opibus præpotens , Cæciliano infenſa & vindictæ appetens , juſtæque reprehenſionis ſibi olim ab illo factæ impatiens, memor ſe ab eo reprehenſam , dum eſſet Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconus , hac de cauſa ; quia mortui cujuſdam os, quem Martyrem credebat, non ſolùm ſuper ſe deferre conſueverat , ſed etiam palam in Eccleſia exoſculari , quo momento erat ſacram Euchariſtiam acceptura ; etiamſi non fuiſſet ab Eccleſia in Sanctorum album adſcriptus. His accedebat illorum infenſiſſimum odium , a quibus receptam depoſitamque a Menſurio Carthaginenſi Epiſcopo ſacram ſupellectilem, ne in ethnicorum manus deveniret , Cæcilianus repoſcebat , illi verò ſacrilege ſibi uſurpabant . Illud ergo malignantium Concilium Cæcilianum pronunciat ſacrorum Librorum traditorem, communionis fidelium exortem , Epiſcopalis ſedis invaſorem, illoque deturbato, Majorinum illus factioſæ Lucillæ domeſticum in Carthaginenſem ſedem obtrudit, ordinatum a Donato factionis ſacrilegæ Principe, dictoque a Caſis nigris, Epiſcopo, a quo primum denominati Donatiſtę. Quamquam ut ſunt inſtabilia ſectariorum ingenia,& in novitates proclivia,poſtquam alter quidam Donatus invaſor factus eſt Carthaginenſis Eccleſiæ, ab iſto recentiore dici maluerunt Donatiſtæ. Hoc in conciliabulo famoſus ille nepotum ſuorum interemptor ſuperius in Cirtenſi conciliabulo memoratus , ſuam his verbis adverſus Cæcilianum ſententiam expreſſit : *Exeat huc quaſi imponatur manus illi in Epiſcopatu , & quaſſetur illi caput de pœnitentia*: ut prodit Milevitanus Optatus lib. 1.

2 Secundum a Donatiſtis initum Carthaginenſe Concilium, temporibus quoque Pontificatus Marcelli Romanam regentis Eccleſiam, congregatum fertur anno Chriſti 308. in quo poſt acres dierum ſeptuaginta quinque diſputationes, pertinax Donatiſtarum furor dilucidum admiſit intervallum, ducentis enim & ſeptuaginta ipſorum Epiſcopis placuit, ut qui fuerant eorum factionis traditores etiamſi novi baptiſmi ſuſceptione reconciliari recuſarent, ad communionem reciperentur. Atque ita hujus vigore decreti , ut teſtatur Auguſtinus epiſt. 48. ad Vincentium , Donatus una cum omnibus ſuæ factionis ſectariis Deuterio Macrinenſis Eccleſiæ pſeudoepiſcopo, univerſiſque per Mauritanias ejuſdem ſchiſmatis Epiſcopis , deinceps uſque ad Macarianam perſecutionem , per annos quadraginta communicarunt . Cum verò illa per Macarium ſuſcitata perſecutio aſſignetur a Baronio, Emmanuele Scheleſtrate , aliiſque doctiſſimis viris , anno Chriſti 348. ſi ex numero iſto demas annos quadraginta, conſequens fit ut referendum ſit iſtud Conciliabulum ad annum Chriſti 308. quo ſanctus Papa Marcellus , qui paulò poſt in perſecutione Maxentii martyr Chriſti occubuit , Eccleſiæ Romanæ clavum regebat . Iſto quidem decreto numerus Donatiſtarum multum accrevit ; Secundus enim Tigiſitanus Epiſcopus, (de quo jam a nobis in Cirtenſi Conciliabulo facta eſt mentio) Numidarum Primas, cum eſſet ipſe de numero eorum qui ſacra volumina ethnicis Magiſtratibus tradiderant comburenda , omneſque illius aſſeclæ , tum Numidæ , tum Mauri, tum cæterarum plagarum Africæ, quos ex actibus Proconſularibus conſtabat fuiſſe damnabilis traditionis reos , Donatiſtarum partes augebant & promovebant . Sed inde tamen facta eſt eorum cauſa longè deterior; ſibi enim adimebant diſceſſionis a Cæciliano prætextum , in falſo traditionis , quod illi ejuſque ordinatori Felici Aptungitano Epiſcopo impingebant, crimine fundatum ; ſolaque remanebat evidens omnique major exceptione ſchiſmatis quod invexerant cauſa , odium implacabile Cæciliani , & pertinax ambito . Proinde illos tandem hujuſce decreti admodum puduit, quo ſperaverant pacem inter ſeſe mutuam ſtabilire, diſſidiaque quibus invicem diſſidebant acriterque diſceprabant , componere ; immutatiſque animorum ſententiis, quatenus fieri poterat ſuppreſſerunt , ut procaciùs gloriari poſſent ſe ſolos mundos , alios autem immundos & contaminatos eſſe , atque hanc diſceſſionis ſuæ cauſam prætexere.

EC-

ECCLESIÆ QUARTI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1 ABDICATIO Diocletiani & Maximiani nonnihil perſecutionem imminuit, eam tamen non extinxit quandiu ſuperſtitere Galerius Armentarius, & Romæ Maxentius Maximiani Herculii filius, in Oriente verò Maximinus & Licinius. Moderatiſſimus Princeps Conſtantius amoris affectu erga Chriſtianos propenſus, Galliis & Britanniis contentus, Italia, Hiſpaniaque, & Africa ſponte ceſſit Maximiano Galerio Armentario. Hic verò aucta ditione ſua geminos creavit Cæſares, Severum Occiduis provinciis & Maximinum ſororis filium Orientalibus regionibus præficiendo. Conſtantius Chlorus non ultra biennium Auguſti dignitate potitus eſt. Ad eum extrema ægritudine Eboraci in magna Britannia decumbentem, filius Conſtantinus, quem ex Helena ſuſceperat, dilapſus è cuſtodia qua eum Galerius detinebat, publicis etiam quacumque proficiſcebatur necatis jumentis, ut perſequentium celeritatem evaderet, fauſto ſucceſſu confugit; in cujus complexu lætitia effuſus pater paulò poſt animam emiſit anno Chriſti trecenteſimo ſexto.

2 Quamvis Italia ceſſione Conſtantii ditioni Galerii acceſſiſſet, hanc tamen prætorianorum militum, & amicorum factione uſurpavit Maxentius, Maximiano Herculio natus. Adverſus quem Galerius Severum Cæſarem cum exercitu miſit: qui tamen deſtitutus a ſuis, Ravennam fugere compulſus eſt. Galerius ipſe Romam contendit novo ſuccinctus exercitu, ſed a militibus quoque deſertus in Illiricum ſe recepit, ibique Licinium Cæſarem creavit. Interea Herculius Imperium quo ſe invitus abdicaverat reſumere affectavit, & ſcriptis literis Diocletianum ut idem faceret, adhortatus eſt; ſed ejus ambitionem & inconſtantiam ſprevit Diocletianus, reſpondens ſe quietem & voluptatem, qua in conſerendis & colendis Salonæ hortis fruebatur, longè Imperii Romani gloriæ anteferre, ideoque in propoſito ſe perſiſtere, privatæ quietæque quam elegerat vitæ. Herculius primùm, quaſi honorarius pacis inter filium Maxentium & Severum conciliandæ arbiter, data huic jurisjurandi fide Ravenna eundem eduxit, eductumque perfidioſè Maxentianis tradidit occidendum: ac deinde illos ut ſe duce militent adverſus Maxentium ſollicitat. Sed perfidus ſenex ab illis deſpectus, ſuæque vitæ metuens ad Conſtantinum in Galliam recurrit, eique Fauſtam filiam nuptum dat cum Imperii dotali titulo. His demum celebratis nuptiis, mentem ſuam de Conſtantino genero diſperdendo, filiæ ſuæ aperit. Illa patris perfidiam exhorreſcens, virum ſeorſum admonet, ut ſibi ab inſidiis ſoceri caveat. Herculius rem ſuſpicatus, aut etiam à filia quoque admonitus, ut ſi ſalvus eſſe velit, fuga ſe quamprimùm proripiat, clam aufugit: ſed miſſi à Conſtantino celeres percuſſores, illum Maſſiliæ interceptum interfecere: quo exemplo confirmatum illud eſt; perfida conſilia eſſe tandem autoribus exitialia.

3 Ipſe Conſtantinus dum in Galliis expeditionem contra Maxentium parat, divino Crucis in cœlo rutilantis oſtento, & victoriam ſub tali auſpicio pollicentis admonitus, verbis etiam Rheticii Heduenſis Epiſcopi confirmatus, & inſtitutus, Chriſtianam amplectitur religionem, & progrediens, arces, & præſidia in Alpibus ſibi objecta expugnat, tres Maxentii exercitus collatis ſignis fundit. Quarta demum acie, ad ipſos Romæ muros, quanquam copiis ac militum numero inferior, cæſos Maxentianos vertit in fugam, in qua Maxentius ipſe, dum Tiberim trajicit ligneo ponte ſub equitum multitudine fatiſcente amni demerſus periit.

4 Galerius ſub iiſdem temporibus in Urbe Sardica Illiriei & Daciæ Metropoli, correptus immani morbo, inter acerrimos ignis interni cruciatus, vermium corroſiones, & dira viſcerum tormina, ſceleratiſſimam animam expiravit, multis occiſis medicis, qui fœtorem intolerabilem ex ejus corpore exhalantem ferre non potuerant. Duo adhuc tyranni ſupererant Licinius & Maximinus. Iſte poſtquam innumeros Chriſtianos atrociter excruciatos neci dedit, ſtolido tandem conſilio Licinium bello adoritur, nihil tale opinantem, ejuſque in fines hoſtiliter irrumpit: ſed commiſſo prælio victus a Licinio, fugatuſque fuit. Et ſubinde Tarſi in Cilicia diriſſimo conflictatus morbo, ultricem Dei manum agnovit, & quod moribundus fecerat Galerius, edicta quoque pro Chriſtianorum libertate promulgavit, qualia etiam Galerius morti proximus ediderat. Licinius victor liberos Maximini omnes trucidat, ne quis ex impia & odioſa progenie ſupereſſet, devictique provincias omnes invadit.

5 Sic igitur factum eſt, ut univerſæ Romanorum Imperii provinciæ duobus Principibus parerent, Oriens Licinio idolorum cultori, & Occidens Conſtantino Chriſtiano: quos inter ambos fœdera junguntur. Licinius a Conſtantino invitatus Mediolanum accedit, eaque in urbe nuptiæ Licinii & Conſtantiæ Conſtantini ſororis ingenti lætitia & apparatu celebrantur. Ad has ambo Imperatores Diocletianum invitarant, at ille excuſationem prætexuit ſenectutis. Hæc evenerunt anno 313. Biennio poſt in Dalmatia in hortis Salonianis

nianis moritur Diocletianus; viſo tyrannorum Eccleſiæ hoſtium teterrimo exitu, Chriſtianorum autem, quos omni crudelitatum genere conatus fuerat exterminare, triumpho, pace & libertate quam Licinius proprio edicto ſtabiliverat,

6. Nec tamen pax illa diuturna fuit. Enimverò poſt biennium ab illo amborum Principum fœdere, Licinius intermiſſam Chriſtianorum vexationem inſtauravit: qua de cauſa Conſtantinus in illum arma movet. Primus armorum concurſus fuit ad Cibalim Pannoniç oppidum: deinde in campo Mardienſi, quibus duobus præliis cæſi fugatique ſunt Liciniani. Tertius conflictus ad Hadrianopolim in Thracia, quartus prope Byſantium factus, quintus denique ad Chalcedonem. His præliis terra marique victor extitit Conſtantinus, in cujus manus ipſe Licinius cecidit. Sed Conſtantia inter fratrem & conjugem pacem conciliavit, qua Licinius ſuis omnibus provinciis ſpoliatus, Theſſalonicam cum annuo decenti ſtipendio fuit relegatus. Sed Licinius fœdifragus & irrequietus, rebus novis etiam tunc ſtudens mortem ſibi accerſivit, juſſuque Conſtantini extinctus fuit anno Chriſti 325.

7. Bellorum itaque radicibus accisis, innumeris perfunctum Conſtantinum bellorum periculis, ſumma domi calamitas excepit. Criſpus Cæſaris dignitate decoratus liberorum illius primo genitus fuit, natus ex priore uxore Minervina, præſtantiſſimus juvenis, ſub avia Helena jam inde à teneris in Chriſti religione educatus, literis à Lactantio Firmiano excultus, partaque de Alemannis victoria illuſtris. Hunc perditiſſimo amore deperiit noverca ejus Fauſta Auguſta, & ad ſtuprum ſollicitavit: ſed repulſam à caſtiſſimo juvene paſſa amorem in odium vertit: quo inſtigata, ſimulque ejus interitu viam ad Imperium, quam ille major natu præcludebat, filiis propriis munire intendens, non dubitavit Criſpum attentati in ſe adulterii apud patrem accuſare; qualia pleraque referunt exempla ſacræ profanæque hiſtoriæ uxoris Putipharis contra Joſephum; StenobϾ uxoris Prœti contra Bellerophontem; Phædræ novercæ adverſus privignum Hippolitum. Conſtantinus malè credulus juvenem innocentiſſimum in dicta cauſa clam neci addixit. Sed paulò pòſt, comperta uxoris fraude & calumnia, balneo ardenti concluſam necari juſſit. Delirat planè Zoſimus gentilis hiſtoricus, & Conſtantino propter ejus Chriſtianiſmum perpetuò infenſiſſimus, dum ſcribit ipſum propter interfectionem Criſpi & Fauſtæ diris agitatum, cum nulla eſſet penes veterem Romanam religionem ſpecies expiationis, qua tam deteſtabilia ſcelera elui poſſent; tum demum ad Chriſtianos recurriſſe, perſuaſum ab Hiſpano quodam nullum eſſe flagitii genus quod per Chriſtiana ſacra expiari facilè non poſſet. Quis verò ignoret Chriſti fidem ſuſcepiſſe multis annis ante hunc infauſtum eventum? Refert Euſebius ocularis horum temporum teſtis, eum antequam bellum Maxentio inferret, Chriſtianæ ſe religioni addixiſſe, oſtenſa ſibi in cœlo fulgente cruce, per quam victor futurus erat. Idque ſignum cœleſte non ipſi ſoli conſpectum, ſed univerſis etiam copiis quæ ductorem illum ſequebantur; eumque multoties rem, apud eos qui non viderant, aſſeveraſſe. Taceo Labarum crucem nomenque Chriſti referens auro gemmiſque coruſcans, quod ejus ab initio præibat exercitum. Taceo veteres inſcriptiones, & numiſmata ſtatim ab ipſa de Maxentio victoria procuſa, in quibus victor ille cum Labaro repręſentatur, aliaque, quibus id confirmatur, omni exceptione majora monumenta.

8. Profligatis univerſo Romano orbe tyrannis, Eccleſia ſub Chriſtiano & piiſſimo Principe ſumma pace & felicitate potita fuiſſet, niſi diſcordiis inteſtinis & mutuis odiis diſciſſa per eos ipſos fuiſſet, qui de nomine Chriſtiano gloriabantur; adeò ut cum Propheta lamentari Eccleſia poſſet: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima.* Duorum hoc tempore turbinum procellis illa cœpit concuti, ſchiſmatibus ſcilicet Donatiſtarum & Meletianorum. Originem Donatiſtarum paulò ante perhibuimus in noſtris ad eorumdem Concilia obſervationibus. In iſtis maximè verificatum fuit quod de hæreticis ſcribit ad Titum Apoſtolus: *Subverſos eſſe, & delinquere, cum ſint proprio judicio condemnati.* Conſtat enim ex tribus ipſorum Conciliis, Cirtenſi cum duobus Carthaginenſibus, eos ipſos qui hanc peſtem ſuſcitarunt fuiſſe in perſecutione traditores ſacrorum voluminum; qui tamen ut odioſum, ſibique inviſum, Epiſcopatu deturbarent Cæcilianum, fingebant in eo & ejus conſecratore Felice Aptungitano, hoc idem traditionis crimen, cum tamen vera & unica hujus reprobationis cauſa eſſet ipſorum ambitio, & odium, & invidia; quia Cæcilianus ab iis ſacra vaſa repetebat, quæ præceſſor Menſurius penes præcipuos hujus factionis autores depoſuerat, qui eadem ſibi per ſacrilegium retinebant. Hi ſuç ſectæ ſigniferum Majorinum ordinarunt Carthaginenſem Epiſcopum, adverſus legitimè promotum Cæcilianum. Iſti ergo poſtquam atrociter per omnem ferè Africam tumultuati ſunt, Conſtantinum interpellant, qui Melchiadi Romano Pontifici, tribuſque Gallicanis Epiſcopis, Materno Agrippinenſi, Rheticio Auguſtodunenſi, & Marino Arelatenſi; Rhetico Auguſtodunenſi, & Marino Arelatenſi, aliiſque quibuſdam Epiſcopis, cauſç judicium commiſit. Romæ igitur auditis partium accuſationibus, & defenſionibus, Donatiſtæ ſubmoventur ut calumniatores, Cæcilianique electio confirmatur. Huic judicio refragantur Donatiſtæ, ipſumque Romanum Pontificem novis calumniis dilacerant: cui falsò imponunt, nec probare ullatenus valent crimen thurificationis ad idola. Hinc ingentes turbas tota Africa cient. Ælianus

Africæ

Africæ Proconſul Donatiſtas compeſcere & quietos eſſe jubet: Illi ab ejus juſſionibus ad Conſtantinum provocant; cujus mandato Arelate in ampliſſimo Concilio ex omnibus propemodum Europæ provinciis convocato, cauſa eadem reviſitur, eaque hinc inde diſceptata, ſecundùm Cæcilianum dicta ſententia fuit. At pertinaciſſimè obſtinati Donatiſtæ ad Imperatorem denuò provocant, a quo primùm Romam citati novæ damnationis ſententiam acceperunt, addita exilii pœna, quam poſtmodum Conſtantinus nimia facilitate remiſit.

9 Alterum Meletianorum ſchiſma Meletium autorem habuit, Lycopolis in Ægypto Epiſcopum, qui ob diverſa crimina fuit a Petro Alexandrino Epiſcopo ſede motus, poſtquam convictus fuit idolis ſacrificaſſe ſub Maximini perſecutione. Perculſus hac juſta condemnatione Meletius a Petri communione ſe ſubduxit, ſuumque pro viribus ſchiſma propagavit. Cui ſe Arius adjunxit, qui Petro delatum prenſaverat Epiſcopatum, ambitione præceps invidiaque tabeſcens, & futurus orbis terræ teterrima peſtis. Ipſe verò Petrus doctrina, charitate, vigilantia, omnique pietate inſignis, poſtquam Eccleſias Ægypti difficillimis perſecutionum temporibus ſanctiſſimè rexit, pro fide Chriſtiana capite cæſus eſt. Iſta verò Maximini perſecutio innumeros Martyres transmiſit in cœlum; inter quos recenſentur Cæſareæ Palæſtinæ Pamphilus, eruditione cum vitæ ſanctitate conjuncta mirificè illuſtris; & Procopius Nicomediæ, Lucianus Antiochenus, Græca ſacrorum librorum editione ac emendatione ad Hebraicos fontes collata celeberrimus. In Phrygia urbs, quæ tota Chriſtiana erat, idolis ſacrificare renuens, circumfuſo Maximini exercitu, cum civibus omnibus incenſa eſt. Sileo Catharinæ Virginis nobile martyrium; Potamienæ quoque ancillæ viri ethnici certamen, quale ex ore ſancti Abbatis Antonii acceptum Palladius in hiſtoria Lauſiaca cap. 1. deſcribit. Hæc ad ſtuprum a ſuo hero ac domino expetita, ſed in virginitatis propoſito conſtantiſſima, ab eodem delata & tradita eſt in manus præfecti, qui edicta Principis ſumma crudelitate ſolebat exequi. Hic fruſtra virginis tentato verbis propoſito, ahenum parari mandat pice oleoque refertum, ignemque ſupponi. At illa imperterrita enixe rogavit, ne ſe totam ſimul immergi, ſed paulatim in bullientem liquorem demitti mandaret; ut diuturniorem cruciatum amore Chriſti perferret. Id verò a crudeliſſimo judice obtinuit, ſuſpenſaque ſenſim demiſſa eſt per unius horæ ſpacium. Defecitque vita ejus quando pix ardens ejus collo circumfuſa eſt. Eadem in civitate, eademque graſſante perſecutione, gladio ſimul perempti ſunt, præter admirabilem Petrum, alii quatuor Epiſcopi, Phileas, Heſychius, Pachomius, & Theodorus: cumque his uno die ſexcenti ſexaginta alii Martyres mortem ſubierunt.

10 Martyrum quoque ſub Licinio perſequente innumerabilis extitit multitudo. In quibus inſignes ſunt quadraginta Martyres, nocte hyberna in lacum frigidiſſimum immerſi, & frigore in Armenia necati: in qua etiam Blaſius Sebaſtæ Antiſtes variis & diris cruciatibus affectus, & demum gladio decollatus eſt. Præterea apud Adrianopolim in Thracia Ammon Diaconus, cum quadraginta Virginibus monialibus, quarum curam & inſtitutionem gerebat, ignium & gladiorum diris tormentis mortem glorioſam oppetiverunt.

11 Sed ut Arium infelicem, cujus paulo ante ſtrictim mentio facta, reſumamus. Ille cum eſſet presbyter Alexandrinus, atque ut ait Theodoritus, ſacrarum Literarum interpretationi præpoſitus; cum Epiſcopatum Alexandrinæ Eccleſiæ ambiviſſet, ſibique prælatum doleret Alexandrum, ſubjectionis impatiens, illum deprimere, ſanctamque illius doctrinam ſubvertere pro viribus & ingenio nitebatur. Eo perverſo conatu novam de Chriſto invexit hæreſim, ejus impugnantem divinitatem, & ſubſtantiæ cum æterno Patre unitatem, ejuſque negantem æternitatem. Hujus hæreſis virus omni ſtudio & induſtria quaquaverſum effudit, & propagavit: cujus patronos ſibi aſcivit Epiſcopos non paucos, præſertim vero duos Euſebios admodum celebres, Cæſarienſem in Palæſtina, & Nicomedienſem in Bithynia. Huic ſe peſti omni, ut par erat, diligentia opponit meritiſſimus Alexandrinæ Eccleſiæ Præſul Alexander; a quo Arius communione fidelium ejicitur. Sed impius iſte permultos in dies nanciſcitur dogmatis ſui propugnatores, adeò ut incendium iſtud brevi provincias Orientis pervaſerit. Mirum ſanè eſt, Conſtantinum, tot adeoque animoſis diſſidiis, tot accuſationibus mutuis inter Epiſcopos, tot nequitiis & calumniis in dies ab Antiſtitibus & Sacerdotibus ſuſcitatis, tum ex parte Arianorum, tum ex parte Donatiſtarum, in religione Chriſtiana quam ſuſceperat, non nutaſſe, non vacillaſſe, non ſcandalum paſſum fuiſſe. Omne verò ſtudium adhibuit religioſiſſimus Princeps ad conciliandam in Eccleſia concordiam, nec tamen valuit incendium iſtud extinguere, ob perditam nequitiam, hypocriſim & dolos aulicorum Epiſcoporum, a quibus obſidebatur, & perpetuò circumveniebatur. In his tamen unus inventus eſt ſinceræ fidei Cordubenſis Epiſcopus, cujus in Diocletianea perſecutione confeſſio carceribus & plagis probata fuerat: hujus integritatem & prudentiam perſpectam habens Conſtantinus, illum in Orientem miſit, qua decuit poteſtate tum Eccleſiaſtica, tum civili præmunitum, etiam Concilia ubicumque viſum eſſet convocandi, atque in his præſidendi: ſed in Ægypto præcipuè illiuſque Metropoli Alexandria, ex qua præſens, cui medendum erat, damnum emerſerat. Hac igitur in civitate copioſam Synodum congregavit, quam Athanaſius Apolog. 2. vocat generalem: quia ex mul-

ex multis Orientis Epiſcopis, præſertim ex Ægypti Diœceſi coacta fuit. Poterat iſtud malum ſi non extingui, at aliqua ex parte coerceri, ſi duo Euſebii ſeſe in gratiam primum Conſtantini, deinde filii ejus Conſtantii, penitus non inſinuaſſent.

12 Viſum eſt tandem Conſtantino ſummum & ultimum huic morbo petendum eſſe remedium ex œcumenica Synodo, cujus decreta, ex omnium Eccleſiarum conſenſione dimanantia, nulla temeritas reiicere aut convellere auſit. Hæc igitur indicta celebrataque Nicææ in Bithynia Synodus fuit; cui Conſtantinus ipſe, non ut judex, ſed ut pacis promotor & conciliator, interfuit; cujus præſentia & majeſtas omnem quæ ſuboriri poſſet inſolentiam, & proterviam, intra officii limites cohiberet. Huic præſedere Apoſtolici Legati a Sylveſtro electi, Oſius Epiſcopus, Vituſque & Vincentius presbyteri. Arius ibi damnatus eſt aſſertuſque Filius Dei conſubſtantialis & coæternus Patri; dirempta etiam de Paſchalis feſti die vetus controverſia, & ſancitum nec ante decimam quartam menſis Martii lunam, nec niſi Dominico die celebrandum id feſtum eſſe. Arii fautores Epiſcopi exautorationis ſuæ exiliique metu, ſubdolè conſenſum ad Nicænam fidem ſimularunt, ut alio poſthac tempore audentiùs impugnarent. Celebratum iſtud Concilium trecentorum, & ſeptemdecim Epiſcoporum fuit anno Chriſti 325. Imperii Conſtantini anno 20. Paulino & Juliano Conſulibus.

13 Religioſus Imperator ſollicitus de Chriſtianis non tantùm ſibi ſubditis, ſed etiam de illis qui alieno parebant Imperio, audiens Saporem Perſarum Regem Chriſtianos qui erant in Perſide, vexare, humaniſſimis literis ad eum ſcriptis mitigare illum ſtuduit. Chriſtiana verò religio latiùs in Indiam & Iberiam propagata eſt. Frumentius Tyrius in Indiam Chriſti fidem intulit: Indeque reverſus Athanaſium convenit Alexandriæ verſantem, cui exponit quanto Evangelicæ legis ſtudio populus iſte ferveret, ſi Doctores idonei eo mitterentur. Frumentium verò ad Indos remiſit Athanaſius eorum linguæ peritum, ipſiſque aſſuetum & familiarem, quem conſecravit gentis Epiſcopum. Iiſdem temporibus Chriſtiana quædam captiva, ſanctitate & miraculoſis morborum curationibus in ea regione celebris, Iberis populis hujus regionis accolis ſuaſit religionem Chriſti capeſſere. Habitant vero Iberi inter duo maria Euxinum atque Hircanum ſeu Caſpium. Mulier hæc Chriſtianorum inſtitutorum perita Regem Reginamque illius plagæ, ſola invocatione Chriſti, a periculoſis morbis, quibus medici nullum potuerant adhibere remedium, curaverat. Tantam verò apud eos gratiam iniit, ut templa Chriſto ædificare perſuaſerit, legationem etiam ad Magnum Conſtantinum mittere, rogantes ut Epiſcopos & Sacerdotes mitteret, quorum ductu baptiſmum & Chriſtianam religionem ſuſciperent. Conſtantinus Legatos benigniſſimè exceptos & magnificis muneribus donatos cum delecto a ſe Epiſcopo & Clericis ad Regem dimiſit.

14 Ariani verò Epiſcopi nullatenus deſiſtunt dolis & calumniis orthodoxos Epiſcopos inſectari: ſed illorum acriùs exarſit furor adverſus præcipua fidei columina, ſcilicet Athanaſium Alexandrinum, qui Alexandro ſucceſſerat, Paulum Conſtantinopolitanum, Euſtathium Antiochenum, primarum ſedium ſanctiſſimos & digniſſimos Antiſtites, & Hilarium Pictavorum, Euſebium Vercellenſium, alioſque vitæ ſanctimonia doctrinæque ſplendore ſpectabiles. Athanaſius quem ſolummodo adhuc Diaconum Alexander Alexandrinus Præſul in Concilium Nicænum introduxerat, tanta animi vi Arium diſputando repreſſit, ut ingentem a Catholicis gloriam, & ab hæreticis invidiam, & odium implacabile ſibi deinceps accerſiverit: Idemque poſt quinque a Concilio menſes, erepto ex hac vita divino Alexandro, in ejus ſedem promotus, adduci nunquam potuit ut Arium ſineret Alexandriæ conſiſtere. Quamobrem ab Arianis, per nequiſſimas calumnias in Tyrio conciliabulo, cui Euſebius Cæſarienſis præſidebat, damnatus eſt anno 335. & a Conſtantino Treviros relegatus, ibidem biennio & quatuor menſibus degit in exilio.

15 Sub his temporibus è vivis excedit Conſtantinus anno Chriſti 337. exactis in Imperio uno & triginta annis, depoſito ſuo teſtamento in manus Presbyteri cujuſdam Ariani ſibi enixè commendati a ſorore Conſtantia pariter Ariana, Licinii tyranni vidua. Mortuus autem eſt Conſtantinus in ſuburbana Nicomediæ villa, ætatis anno circiter ſexageſimotertio. Corpus ejus Conſtantinopolim delatum multo exequiarum apparatu ſepultum in veſtibulo fuit, quod erat ante Apoſtolorum Baſilicam. Presbyter ejus teſtamenti depoſitarius occultum illud habuit, prout morituro Conſtantino jurejurando pollicitus fuerat, donec adventanti Conſtantio qui inter ſuperſtites Conſtantini filios natu ſecundus erat, illud remiſiſſet. Sic verò partitum inter liberos reliquit Imperium. Conſtantino majori natu pars omnis illa ceſſit quæ eſt ultra Alpes, Gallia, Hiſpania, Britannia, & quidquid erat terrarum ultra Rhenum fluvium. Conſtantio natu ſecundo quidquid regionum protendebatur a freto Propontidis aduſque Orientis fines cum Ægypto. Conſtanti minimo natu, Roma cum Italia, ſimulque Sicilia, Africanæ Provinciæ, atque Illyricum obtigere.

16 Conſtantinus Magni Conſtantini filius natu major, erga Athanaſium & partem Catholicam optimè affectus, poſt patris obitum Athanaſium ex Gallia & Treviris Alexandriam poſtliminio reverti fecit, non auſo Conſtantio in oppoſitum obniti. Inter hæc Conſtantinus in fratrem Conſtantem bellum movit, factaque in illius terras irruptione, interfectus eſt ad Aquilejam anno 340. Tum vero in ejus ſine liberis defuncti provincias Conſtans invaſit.

invaſit. Euſebiani, odio in Athanaſium reſtitutum recrudeſcente, novas adverſus illum turbas excitant, novam tamen metuentes Conſtantis potentiam, cujus ditio Romam & Italiam complectebatur, Julium Romanum Epiſcopum demereri ſtudent, & quia cauſa iſta cognitionem ſupremæ Sedis requirebat, ejusdem quoque judicium ſe expetere ſimulant, certi moras nectere, & prout vel in ſe pronum, vel a ſua cauſa alienum ejus animum deprehenderent, vel expetitum vadimonium ſubire, vel deſerere, prout è re nata temporumque ſucceſſu ſibi noverint expedire. Julius interea cauſæ judicium ad ſuam cognitionem evocatum proſequitur, & partes ambas ad ſuum citat tribunal. Athanaſius, cæterique Epiſcopi Tyrio conciliabulo damnati, & ſedibus pulſi, citationi obtemperare minimè differunt: Euſebiani econtra dilationibus & ludificatoriis prætextibus, ut ſolent malæ fidei litigatores, cauſam remorantur. Athanaſius, cum aliis exulibus Epiſcopis, Romæ annum integrum treſque inſuper menſes litis judicium præſtolatur. Julius, poſt iterata erga Euſebianos judicialium citationum edicta, his nullatenus comparentibus, judicium exequitur peremptorium, & cauſa quam accuratiſſime diſcuſſa, ſecundùm exules Epiſcopos ſententiam dicit; eoſque in priſtinas unde fuerant ejecti ſedes reſtituit, anno 341. Quo eodem anno Euſebiani, ſumpto prætextu dedicationis Baſilicæ Antiochenæ, quam Magnus Conſtantinus multis expenſis conſtruxerat, Antiochiam magno numero conveniunt & ibi novo inito conciliabulo, Athanaſium, qui ex decreto Julii Alexandriam civibus lætitia exultantibus reverterat, denuò condemnant, & repetita ſede iterum extrudunt; & ne ſpes aliqua poſtliminii ſeu reſtitutionis ſupereſſet, in ejus ſedem provehunt Gregorium Cappadocem militaribus Conſtantii copiis ſuccinctum, a quibus quaſi in urbe per vim expugnata, horrenda civium Alexandrinorum cædes perpetrata eſt, cum luctuoſis domuum invaſionibus, opum direptionibus & ſacrilegis virginum raptationibus. Athanaſius ad cædem conquiſitus, clam dilapſus Romam iterum proficiſcitur, quo etiam Paulus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, aliique Antiſtites ab Arianis pulſi, ut in ſacrum aſylum ſe recepere, Aſclepas Gazæ, Marcellus Ancyræ, aliique.

17 Verùm qui Euſebiani ſuarum autoritate Synodorum nitebantur, quę tamen prorſus fraudulentę ſuſpectęque erant, utpote ab Arii ſectariis habitę adverſus eos qui Nicænam fidem ab illis impugnatam profitebantur, inſtitit Conſtans, annuente per metum Conſtantio, ut univerſale Concilium Sardicæ indiceretur, quæ civitas eſt confinis Illyrico & Thraciæ in ipſa ditione Conſtantii, ut Euſebianis omnis tergiverſandi prætextus ſubmoveretur; ad quam tamen liberior & facilior cunctis Epiſcopis Orientis & Occidentis, ubi Conſtans dominabatur, eſſet acceſſus. Celebrata igitur eſt, non Sardibus in Lydia, ſed Sardicæ in Myſia, Synodus generalis anno 347. Ab hac Ariani, cum eſſent numero longè orthodoxis impares, ſe ſubdolè ſubduxere, & Philippis in vicinia conventiculum fecere, cui nomen quoque Concilii Sardicenſis indidere, in quo *Conſubſtantialis* uſurpari vocabulum prohibuere. Attamen vera Sardicenſis Synodus, reviſis exactè Arianorum conventiculorum actis, illiſque penitus reſciſſis, ſententiam pro Athanaſio aliiſque injuſtè damnatis dixit; Gregorium Alexandrinæ invaſorem Eccleſiæ damnavit, Urſacium etiam a Singiduno, Valentem a Murſa, Narciſſum ab Hierapoli, Stephanum ab Antiochia, Acacium a Cæſarea, Menophantum ab Epheſo, Georgium a Laodicea, alioſque gradu ſuo exegit: quamvis Socrates & Sozomenus ſcripſerint, huic interfuiſſe Concilio Paulum Conſtantinopolis Præſulem; ſed fides potius adhibenda Theodorito ſcribenti, Paulum cum eſſet Sardicam profecturus, fuiſſe ab orthodoxis Conſtantinopolitanis prohibitum, ſcientibus paratas adverſum eum ab Arianis in itinere inſidias.

18 Cæterum haud multò poſt, Ariani Paulum apud Conſtantium tum ſeditionis, tum aliorum criminum falsò criminati, hoc obtinuerunt ab iniquo & hæretico Principe, indicta cauſa & inaudita parte, ut Cucuſum minoris Armeniæ oppidulum relegaretur; quæ fuit quarta & ultima ſanctiſſimi Epiſcopi relegatio. Scribit enim Athanaſius ad ſolitar. vit. agen. primum ejus exilium fuiſſe in regionem Ponti: Secundò fuiſſe catenis vinctum in Singram Meſopotamiæ deportatum: Tertio Emeſam amandatum, ut tot agitationibus & incommodis rerumque omnium penuria conficeretur: Quartò Cucuſum ſub aere frigidiſſimo, inter deſerta montis Tauri, rerum omnium indigum, & omni penuria laborantem locum; quo ut pervenit in tetrum carcerem conjectum fuiſſe, & omni cibo & potu deſtitutum, die ſexto aperto carcere, inventum adhuc ſpirantem, juſſu Philippi præfecti fuiſſe laqueo ſtrangulatum.

19 Parum valuiſſet apud Conſtantium hæreticum Sardicenſis œcumenicæ Synodi decretum pro Athanaſio, niſi Catholicus Princeps Conſtans ejus urſiſſet executionem, interminatus ſi tam juſta poſtulatio rejiceretur, ſe aperto bello id executurum. Itaque Conſtantius pro Athanaſio ſcribit, ut ad priſtinam ſedem reducatur; ſed illa non fuit diuturna tranquillitas: Magnentius enim tyrannus, ſumpta Imperiali apud Auguſtodunum purpura, Conſtantem per Gaiſonem ducem apud oppidum Helenam Pyrenæo proximum interfecit, anno 350. Tanto ergo protectore deſtitutus Athanaſius fugere iterum, omniaque latibula quærere cogitur, Conſtantio vires omnes intendente in illius exitium, novaque in dies Conciliabula cogente in diverſis terrarum partibus, ad ejus condemnationem: Quotquot verò ſceleratis decretis renitebantur, carceribus,

exiliis, & verberibus plectebantur. Hinc prodiere pſeudoſynodi, Sirmienſis, Seleucienſis, Mediolanenſis, Ariminenſis, in quibus erepta Catholicis omni libertate, impietas Ariana prævaluit. Mortuo demum Conſtantio, cui Julianus ſucceſſit, priſtinam Eccleſiam Athanaſius tantiſper recuperavit: ſed rurſum Juliano perſequente, ſolum vertere cogitur: Mortuoque apoſtata Juliano Alexandriam repetit, ſub piiſſimo Principe Joviano, cujus rogatu divinus Athanaſius regulam fidei conſcriptam ad ipſum tranſmiſit. Denique ſub Imperio Valentis Ariani, qui eumdem jam cœperat exagitare, intra Alexandriam diem clauſit extremum, innumerorum pro fide laborum & ærumnarum mercedem in cœlo percepturus ab agonotheta Jeſu Chriſto, cujus divinitatem invicta conſtantia in terris propugnaverat.

20 Euſtathius Antiochenus, alterum fidei orthodoxæ propugnaculum, vir inſignis eruditionis, qui eloquenti oratione Nicænam Synodum aperuerat, & nomine univerſi Concilii Conſtantino Magno gratias egerat, rabiem Arianorum pariter in ſe fuit expertus. Viſum eſt Euſebianis hunc acrem fidei defenſorem è medio tollere. Euſebius Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, poſt deturbatum ex illa eximium Paulum, invaſor, vir aulicus & Conſtantii gratia fretus, ſpecie ſacra Palæſtinæ loca inviſendi, una cum Theognide Nicææ Epiſcopo Arianæ factioni addictiſſimo, fraudulenter obtentis a Conſtantio quales voluerat honorificis literis, & copioſo itineris commeatu, viæ ſe dedit cum ſuperbo & ambitioſo comitatu, fuitque quacunque proficiſcebatur juxta Imperiale mandatum honoribus ampliſſimis exceptus. Hunc Antiochia pertranſeuntem Euſtathius amiciſſimè & honorificè excepit, inde Jeroſolymam faſtuoſus Prælatus contendit, quo in itinere ſceleratum conſilium diſperdendi Euſtathii, Theognidi Nicæno, Euſebio Cæſarienſi, Patrophilo Scythopolitano, Aetio Lyddæ, Theodoto Laodiceæ, aliiſque qui ſe comitabantur Antiſtitibus Arianis, aperuit: qui omnes Euſebium Conſtantinopolis Epiſcopum redeuntem Antiochiam ſpecie honoris deduxerunt. Ibi meretriculæ pretio conductæ perſuaſerunt, ut linguæ ſuæ operam voluntati Epiſcoporum accommodaret. Apud iſtos ergo ad fraudulentam Synodum Antiochiæ congregatos, petulans fœmina in medium introducta expoſtulat, ſe infantem quem ulnis geſtabat Euſtathii congreſſu concepiſſe, qui tamen pollicitam & concubitus mercedem, & infantis educationis pretium, tametſi ſæpiſſimè rogatus, exolvere recuſabat. Euſtathius tam infami calumnia impetitus poſtulavit, ut ſi quem ejus rei conſcium teſtem haberet, proferret accuſatrix. Illa negante ullum ſe habere teſtem, eo quòd illam conventionem Euſtathius ſuæ famæ conſulens, clam & ſemotis arbitris ſecum iniiſſet, juramentum iniquiſſimi judices infami proſtibulo detulerunt adverſus Antiſtitem tertiæ inter primarias Eccleſiæ, virtutum omnium ſplendore venerabilem, quantumvis divina clament oracula, non niſi duorum aut trium, omni exceptione majorum, aſſeveratione fidem eſſe ullis accuſationibus adhibendam, & Paulus ad Timotheum Epiſcopum ſcribat: accuſationem adverſus Presbyterum ne recipiat, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. Attamen flagitioſi Epiſcopi, ſpretis divinis humaniſque legibus, accuſationem adverſus talem tantumque virum unius ſcorti aſſeveratione ratam eſſe voluere, atque ita Euſtathium meritis eximium & ſenem omni commendatione majorem Epiſcopatu abdicarunt. Non defuere tamen Epiſcopi perverſæ machinationis inſcii, qui hanc nequitiam indignè tulerunt, & refragati ſunt; ſed doli hujus opifices Conſtantio ſollicitè perſuaſerunt, & veram eſſe accuſationem, & Euſtathium abundè convictum, ejuſque exilium impetrarunt; quo Trajanopolim deportatus diem ibi clauſit extremum, anno 340. At verò meretrix, gravi poſtea ægritudine correpta, nec tantùm vitæ ſuæ metuens, ſed magis conſcientia urgente de animæ propriæ ſalute ſollicita, totam illam Epiſcoporum machinationem, propalavit; ſeque mercede ab Euſebio conductam altè confeſſa eſt: nec tamen omnino falſum quo ſe aſtrinxerat jusjurandum fuiſſe, quandoquidem verus infantis pater Euſtathii nomine, fuerat quidam faber ærarius. Divus Hieronymus eleganter in Apologia 2. contra Rufinum, machinationes Euſebianorum adverſus Athanaſium & Euſtathium his exprimit verbis: *Euſtathius Antiochenus Epiſcopus filios dum neſcit invenit. Sic Athanaſius Alexandrinæ urbis Pontifex tertiam Arſenii amputavit manum; duas enim qui mortuus prius fingebatur vivens poſtea habere monſtratus eſt.* Hanc in Athanaſium impoſturam alter Euſebius, nimirum Cæſarienſis, in altero ſcilicet apud Tyrum conciliabulo machinatus erat.

21 Quid memorem Oſii, quid Liberii Pontificis perſecutiones; quid utriuſque lapſus deplorandos? quàm eſt odioſa Conſtantii inhumanitas! Oſium inſignem meritis, quem tantopere pater Conſtantinus veneratus fuit, ejuſque opera & ſanctiſſimis conſiliis, pleniſque ſapientia in arduis & præcipui momenti rebus fuerat uſus; illum, inquam, tempore Diocletianeæ perſecutionis, acceptis plagis & vibicibus pro fidei profeſſione ſpectabilem; illum qui Legatus Apoſtolicus duobus œcumenicis Conciliis Nicæno & Sardicenſi præſederat, pluribuſque aliis nationalibus Synodis; illum qui tot illuſtres Legationes ſub Magno Conſtatino magna laude obiverat; illum jam ætate nonagenarium, corpore animoque jam per ætatem longævam infirmatum, fuiſſe a Conſtantio carceribus maceratum, verberibus indigniſſimè cæſum, quibus tandem afflictum ſenem ad nefariam confeſſionem in Arianico Sirmienſi Concilio adegit, anno 351. Quo in eodem Concilio Liberius Romanus Pontifex, poſt biennii pro Catholica fide toleratum exilium, affectu immodico recuperandæ priſtinæ Sedis, ad quam æmulus ejus Felix fuerat a

Con-

Conſtantio intruſus, Athanaſii condemnationi ſubſcripſit. Eadem Conſtantii impietas ſanctiſſimos Pontifices Hilarium Pictavienſem, Euſebium Vercellenſem, Dionyſium Mediolanenſem, alioſque multavit exiliis. Ejuſdem præterea Conſtantii tyrannide, ſimulque pſeudo-epiſcoporum Urſacii & Valentis pravis artibus, Arimini celebratum Concilium fuit anno 359. quod fauſtis initiis auſpicatum, infauſto tandem exitu diremptum eſt in Occidente. Quo eodem anno in Oriente ab Arianis celebratum pariter fuit Seleucienſes, in quo ſolus Hilarius pro fide orthodoxa, propter quam exulabat, ſtrenuè dimicavit.

22 Ut verò a rebus Eccleſiaſticis ad res Imperii digrediamur. Occiſo Conſtante, ut jam dixeram, a Gaiſone Magnentii tyranni duce, atroci prælio dimicatum eſt apud Murſam Pannoniæ urbem, inter duos exercitus oppoſitos Conſtantii & Magnentii, quo victa primo impetu fuit Conſtantii acies: ſed eadem reſumptis animis exultantes Magnentii copias immani ſtrage affecit, atque in fugam compulit, anno 351. Magnentius verò poſt ſuorum cædem deſperatis rebus ſuis in Galliam confugit, ſed a cunctis derelictum ſe videns, Lugduni propria manu ſibi mortem conſcivit. Decentius quoque, cui frater Magnentius Cæſaris nomen dignitatemque contulerat, ſeipſum apud Senonas interemit.

23 Conſtantius, obtenta de Magnentio victoria, patruelem ſuum Gallum Cæſarem creavit, cui Orientis regimen commiſit. Sed dum ſumma poteſtate per vim & libidinem Gallus abutitur, juſſu Conſtantii in Illyrico perimitur. Julianus minor Galli frater vix neci ereptus eſt precibus Euſebiæ uxoris Conſtantii, & Athenas ad literarum ſtudia dimiſſus, in quibus Gregorium Nazianzenum condiſcipulum habuit. Hinc ex ſtudiis rediens Cæſaris dignitate a Conſtantio honeſtatus eſt, & Galliis præfectus celebres de Germanis, Francis, & Alemannis Galliarum fines incurſantibus, victorias reportavit.

24 Interea Perſæ limitaneas Imperii Provincias in Oriente armis infeſtabant. Niſibim Imperii propugnaculum, ante paucos annos arcta obſidione cinxerant: ſed urbis obſeſſæ Epiſcopus Jacobus eidem fuſis ad Deum precibus, opem tulit: obtinuit enim a Deo culicum agmen, Perſas eorumque jumenta uſque adeò moleſtans, ut compulſi fuerint obſidione ſoluta recedere. Sed poſtquam ſanctum Antiſtitem Deus in cœlum evocavit, Perſæ majore ſumpta fiducia obſidionem iterarunt, dum Julianus tranſmiſſo Rheno propagatiſque Imperii finibus, ſuiſque victoriis inſolens, purpura & aliis inſignibus Imperii aſſumptis, in Conſtantium rebellat. Conſtantius anxius & animi incertus, quemnam ex tam diſſitis hoſtibus adoriatur, febri ſuperveniente moritur. Tum Julianus, nemine jam prohibente proclamatur Imperator Lutetiæ Pariſiorum anno 361. Exinde Conſtantii amicos, qua exilio, qua opum expoliatione damnat: novaque impietate ſuum auſpicatur Imperium. Chriſtianam enim religionem palam ejurat, idolorum fana reſerat, ſolos Paganos gratia & favore proſequitur, Chriſtianos dignitatibus & officiis arcet, & quibuſcunque dolis & occultis artibus ſugillat, atque inſectatur, eiſque omnibus literarum ſtudiis interdicit, ut debiliores & deſpectiores efficiat. Quin etiam in perfidiæ ſocietatem Judæos adjungit, quos ad inſtaurandum Jeroſolymitanum Templum excitavit: ſed impios conatus Deus miraculo prohibuit, erumpentibus de inchoatis fundamentis ignibus, ſimulque apparentibus in Judæorum amictu crucibus, quas nulla potuit lotio abluere. Nec his contentus, libris etiam editis Chriſtianam religionem procaciter impugnavit.

25 Excurrente anno Chriſti 362. Liberio Summo Pontifice, dum Julianus a cacodæmonibus circumventus, ad Perſicum bellum, quod ſibi fauſtum fore ominabatur, ſe accingit, Antiochiæ ad Orontem amnem ſitæ conſtitit aliquandiu quamplurimis ſacrificiis Apollini Daphnæo litans. Hærebat huic civitati amœniſſimum ſuburbium nomine Daphne, lauris, aliiſque virentibus arboribus conſitum, fontibuſque irriguum, quod profana antiquitas Apollini dedicarat; in quo diabolus oracula fundebat: quæ tamen obmutuerant, ex quo Chriſtiani eum in locum ſacras reliquias intulerant Babylæ Antiocheni Epiſcopi & Martyris, qui ſub Deciana perſecutione glorioſam mortem oppetierat. Tametſi verò (ut ſanctus obſervat Chryſoſtomus) innumera hominum & jumentorum jacerent oſſa & cadavera, ſola Babylæ ſanctitas potuerat dæmonem obſtruere ac mutum reddere. Juſſit ergo impius deſertor Julianus inde ſacra Martyris pignora aſportari: cui paruere Chriſtiani adhibitis ſacris cantibus, cereiſque & funalibus acceſis, ſolemnique pompa in urbis Eccleſiam reportarunt. Sed novo oſtento Deus & Martyris ſui ejectionem, & Juliani ultus eſt impietatem. Hoc enim indignante frementeque tyranno, eademque in urbe verſante, poſt amotum venerandi Martyris loculum inſequenti nocte Daphnæi Apollinis fanum conflagravit, eoque igni totum falſi numinis ſimulacrum in cineres verſum fuit. Julianus excandeſcens diram exercuit quæſtionem in ipſum profani templi Sacerdotem, & æditues, ac famulos, ut incendii calumniam in Chriſtianos rejicerent: Sacerdos verò tormentis dilaniatus, nihil aliud quàm quod verum erat, prodere, ignem cœlitus immiſſum culmini templi primùm incubuiſſe nocte intempeſta, indeque ad ædis interiora pervaſiſſe; illæſaque reliqua fabrica ſolum tectum, & inferiùs collocatum idolum ignibus abſumptum. Hæc non tantum à Chriſtianis ejus ſæculi ſcriptoribus, Gregorio Nazianzeno, Socrate, Rufino, Sozomeno, Theodorito, Chryſoſtomo, qui tunc Antiochiæ juvenili ætate verſabatur, fuitque rei geſtæ oculatus teſtis; ſed etiam a profanis ethniciſque ſcriptoribus, Libanio, Ammiano Marcellino, ipſoque Juliano Auguſto, in ſuo quem Miſopogonem inſcripſit libro referuntur.

26 Ipſe verò nefarius apoſtata, & impius transfuga, dum exercitum apparat, cæſis, quod vel dictu horrendum eſt, humanis victimis, & diſſectis ad magicam tartaream que haruſpicinam fœminarum prægnantium & capillis ſuſpenſarum uteris, in Perſas movit; trajectoque Euphrate, naves omnes, quæ commeatui copiis ſuppeditando, noviſque delectibus ad Romanum exercitum tranſvehendis neceſſariæ omninò erant, ſtolido conſilio combuſſit, quaſi ſuis animum additurus fugæ deſperatione: quo factum eſt, ut traductus per hoſtium ſterilia & arida deſerta Romanorum exercitus, fame, ſiti, laſſitudine, rerumque omnium penuria in ultimum ſit diſcrimen & deſperationem redactus; jamque occurſantibus Perſis, per quos internecione deletus ac cæſus fuiſſet, autor omnis mali Julianus telo incerto transfixus eſt, morienſque exceptum cava manu cruorem in cœlum jecit, cum hac blaſphema voce: *Viciſti Galilæe*.

27 Cladi ſuperſtites milites Joviniano Imperium deferunt, qui atteſtatus eſt initio ſe Chriſtianum eſſe, nec delatum ſibi ſuſcepturum Imperium niſi data ab offerentibus fide, ſe quoque velle Chriſtianos eſſe; quibus in idem conſentientibus, acceptiſque hoſtium benignitate victualibus, & ad remeandum navibus, pacem cum illis ferit, ſi non decoram, attamen neceſſariam. Imminutæ exhauſtæque Romanorum copiæ ad propria revertuntur. Jovinianum omnibus virtutum ornamentis excultum Principem Deus terris tantùm oſtendit, nec ultra eſſe ſivit. Etenim anno ipſo quo relatus eſt Imperator, edita ut religioſum Principem decebat lege, Eccleſiis frumenti largitionem, olim a Magno Conſtantino aſſignatam, poſteaque a Juliano ſuppreſſam, reſtitui edixit. Dumque Conſtantinopolim proficiſcitur morte in finibus Bithyniæ & Galatiæ præventus terrenum regnum cœleſti commutavit. Cauſam morti ejus dedere prunæ in ejus conclavi hyberni frigoris temperandi cauſa ſuccenſæ (id enim contigit Februario menſe, ut ſcribunt Socrates & Eutropius) quarum vapore ſpirituum meatibus occluſis nocte inventus eſt ſuffocatus.

28 Extincto Joviniano Valentinianus militaribus ſuffragiis anno 363. ſuffectus eſt. Hic ſubinde Valentem fratrem accivit, cum quo Imperium ita partitus eſt, ut ſibi Occidens remaneret, Orientem verò Valens regeret. Commune in primis edictum ambo pro Catholica ſeu Nicæna fide promulgarunt. Valentinianus exactis in Imperio duodecim annis, dum adverſus Quados expeditionem parat, qui excurſionibus in Galliam graſſati fuerant, Legatis eorum veniam rogantibus ira vehementiùs excandeſcens ſubita correptus apoplexia paulò poſt extinguitur, binos ſuperſtites relinquens filios, Gratianum quem vivens fecerat Auguſtum, & Valentinianum juniorem, quem ſexto poſt die factio militaris ad idem faſtigium dignitatis evexit. Gratianum Valentinianus ex priore matrimonio ſuſceperat, Valentinianum ex ſecundis cum Juſtina nuptiis.

29 Valens in Oriente, peremptis Procopio & Marcello tyrannis, a quibus fuerat affectatum Imperium, bellum continuum cum Gothis geſſit impari ſucceſſu. Tertio namque anno ex quo imperium eſt exorſus, hortatu Arianæ conjugis, in eamdem quam prius damnarat hæreſim traductus eſt: ſuſceptoque adverſus Gothos bello, qui trajecto Iſtro terras Imperii populabantur, baptiſmum expetiit ab Eudoxio Conſtantinopolis pſeudoepiſcopo Ariano, qui ab eo nefarium jusjurandum exegit ſe in Ariano dogmate perſtiturum, & eos qui contrarium ſentirent pro viribus inſectaturum. Idque reipſa præſtitit. Quæ cauſa fuit Gregorio Nazianzeno & Baſilio ex pacifica ſolitudine diſcedendi, ut apertiùs Eccleſiæ laboranti ſuppetias ferrent. Monachis autem præcipuè infenſum ſe Valens exhibuit, miſitque in eorum deſerta & cellulas ſatellites ſuos, qui fuſtibus omnique violentia abductos cogebant impio edicto Nicænam fidem ejurare, & abjectis monaſticis veſtibus in militiam conſcribi. Orthodoxos Epiſcopos crudeliter eſt inſectatus, Meletium Antiochenum, Euſebium Samoſatenſem, & Baſilii Magni fratrem Gregorium Nyſſænum procul a propriis Eccleſiis relegavit. Idem in ipſum Baſilium molitus, ſed divinis miraculis prohibitus fuit: ſimulque in Athanaſium, ſed Alexandrinorum ſeditionem metuens a cœptis deſtitit. Catholici ab Arianis oppreſſi, octoginta venerabilium Sacerdotum & Diaconorum ſupplicem legationem ad Valentem miſerunt, at ille Cyclope immanior a ſe dimiſſos & navi impoſitos in medio mari, per Modeſtum præfectum, incendio ſimul & fluctibus abſumpſit.

30 Poſtquam Athanaſius lecto decumbens in cœlum abiit, Lucium Arianum Valens ei ſubrogavit, miſſo ſimul exercitu, qui Catholicorum cædibus diriſque ſuppliciis, virginum ſacrarum raptationibus, direptionibus ædium, omnique ſacrilegarum impietatum genere, plures dies graſſatus eſt. Iſta contigere anno 371. quo Athanaſius obiit, poſtquam Alexandrinæ præfuit Eccleſiæ annis 46. inter perpetes ab Arianis anguſtias & inſectationes.

31 Mauvia Saracenorum Regina, cui bellum Valens indixerat, fuſis Valentis copiis, inſignem de Romanis victoriam reportavit: neque pacem iniri ullatenus paſſa eſt niſi hac conditione, ut genti ſuæ Moiſes ſanctiſſimus anachoreta præficeretur Epiſcopus; qui Alexandriam adductus ut conſecraretur, a Lucio nullatenus ſuſtinuit ſacrilegas ſibi manus imponi; eoque res evaſit, ut conquiſiti Orthodoxi Epiſcopi Moiſem Epiſcopali ordinatione conſecrarint.

32 Gothos in belli ſocietatem Valens accivit; ſed Hunnorum incurſione ſedibus ſuis pulſi ſupplicem legationem ad Valentem deſtinarunt, rogantes ut ſibi ſedes quas incolerent ad Iſtri ripas concederet, quas ſuis armis adverſus finitimos barbaros tutarentur; pollicentes ſe fore Imperii poteſtati ſubditos clientes. Qua

fide da-

fide data receptaque, ſuaſit Valenti Conſtantinopolis Præſul Arianus Eudoxius, non aliter fœdus ſtabile fore niſi gens illa eamdem cum Imperatore religionem, eademque ſacra ſuſciperet. Quocirca uſi ſunt opera Ulphilæ Gothorum Epiſcopi à ſe corrupti, qui eos pridem Orthodoxos ad Arianam impietatem, utpotè rudes & barbaros, haud ægrè traduxit, connitentibus miſſis à Valente Legatis. Antea verò Gothos illibatam tenuiſſe Catholicam fidem, diſerte affirmant Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 31. & Theodoritus libr. 4. hiſt. Eccleſ. cap. ult. Hallucinatur ergo Sozomenus, dum ſcribit libr. 6. cap. 37. Ulphilam primùm Gothos ab idolorum cultu ad Chriſtianam profeſſionem convertiſſe.

33. *Sic igitur* Gothi, inito cum Valente fœdere, illud idem brevi infregerunt. Per eoſdem enim quos ſibi fidiſſimos & addictiſſimos fore Valens confidebat, divina ultio parabat eidem exitium, a quo tantopere fuerat adverſus Eccleſiam ſævitum. Enimvero quo eodem tempore Deus illuſtrem victoriam Gratiano religioſiſſimo Romanorum apud Occaſum Imperatori, de Alemannis rebellantibus indulſit, alteri Romanorum Orientalium perfido Imperatori graviſſimam intulit cladem ac perniciem à perduelli Gothorum gente, qui à ſedibus ſibi præſcriptis exilientes, quum in ditionem Valentis prædabundi erupiſſent, hunc compulere ut obviam cum exercitu adverſus eos graſſantes occurreret: ſed magna ſtrage cæſi à Gothis Romani in fugam vertuntur ad Hadrianopolim Thraciæ, ipſeque Valens ſagitta confixus, quum præ vulneris dolore ulteriùs fugere non poſſet, ſe in tugurium abdidit, in quo vivus unà cum tugurio, à ſuperveniente hoſte injecto igne, miſer conflagravit.

34. Cladem adeò funeſtam Valens evitaſſet, ſi mens non læva fuiſſet, ſed eam ſibi accerſivit, tum ſuis que præceſſerant criminibus, tum præſenti temeritate. Gratianus enim Auguſtus ejus ex fratre nepos celeriter debellatis felici ad Rhenum congreſſu Alemannis, cum victricibus copiis magnis itineribus ad Valentem contendebat, ut conjunctis viribus Gothi profligarentur: ſed æmulatione gloriæ invidiæque, ut ſoli ſibi victoriæ quam præſumebat, laus aſcriberetur, iſtam celerrimè prævenit Valens copiarum junctionem, ut ſolus cum Barbaris confligeret. Feliciſſimè autem Gratianus Alemannicum bellum confecerat; primaque acie quadraginta Barbarorum millia cæſa interfectaque fuerant, eorùmque caſtra direpta. Sola ſupererant Alemannorum quinque millia, que ſtragem fuga evaſerant, ſed victore ſuperveniente Gratiani exercitu, abjectis armis ſui deditionem fecere, ut Ammianus Marcellinus commemorat.

35. Mortuo ſine liberis Valente, hujus ſucceſſio ad Gratianum devoluta eſt, atque ita duo imperia in unum coaluere; ſed novis ſupervenientibus bellis iterum diviſa ſunt. Gothi enim victoria recenti inſoleſcentes, Thraciam populabantur, oppida occupantes, & quocunque excurrebant, terrorem vaſtitatemque latè circumferebant. In Occidente verò tyrannus Maximus in Britanniis à corruptis auro legionibus Imperator proclamatus, Galliam quoque occupavit, novique ſedem Imperii Treviris fixit. Gratianus Theodoſium Hiſpanum in communionem aſſumpſit Imperii, anno 379. Maximus tyrannus per Andragathum ducem Gratianum Lugduni interceptum intemrimit anno 383. ſimulque Italiam improviſus invadit, diffugiente cum matre Juſtina Arianæ ſectæ addicta fratre Gratiani Valentiniano. Sed accurens Theodoſius anno 388. Maximum apud Aquilejam acie ſuperatum occidit, cujus filius nomine Victor ab Arbogaſte Comite pariter occiſus eſt. Andragathius verò rebus ſuis deſperatis ſe in mare præcipitem dedit. Theodoſius Valentinianum profugum in imperium reſtituit, abductumque ab hæreſi Ariana, cum Ambroſio, quem urgente & inſtigante matre vexaverat, reconciliavit.

36. Novus etiam adverſus Valentinianum tyrannus inſurrexit Eugenius, Arbogaſti comitis potentia fretus: ab hoc Valentinianus interceptus Viennæ in Gallia perimitur anno 382. Theodoſius Eugenii copias acie vicit, captumque tyrannum ultimo ſupplicio addixit. Arbogaſtus interfector Valentiniani mortem ſibi conſcivit. Theodoſius, pacato illuſtribus victoriis Imperio, Mediolani diem obiit extremum anno 395. Princeps armis, juſtitia, religionique inclytus. Hic ademptas Arianis Eccleſias Catholicis addixit: idemque adverſus quaſcumque hæreſes ſanctionem edidit, ſolamque obtinere juſſit catholicam fidem, quam Romæ Damaſus Pontifex tenebat. Sub ejus Imperio celebrata eſt œcumenica Synodus, quæ damnato Macedonii dogmate, Spiritus ſancti divinitatem unam eamdemque cum Patre Filioque aſſeruit, anno 381. ſub Damaſo Summo Pontifice. Concilium iſtud quidem laudem meruit in decernenda fidei veritate: ſimulque vituperium quia prævalente in illo Timothei Alexandrini factione, immenſi virum meriti Gregorium Epiſcopatu regiæ Urbis dejecit: & quia defuncto in ea Synodo Meletio Antiocheno, cum fuiſſet antea Synodi Alexandrinæ cui magnus præſederat Athanaſius, decreto ſapientiſſimè conſtitutum, ut qui ex duobus digniſſimis Antiochenæ Eccleſiæ Pontificibus Meletio & Paulino prior moreretur, non alium haberet ſucceſſorem quàm alterum è duobus relictum ſuperſtitem, idque Damaſus Romanus Hierarcha, ut finiretur ſchiſma, perurgeret, Gregoriuſque Nazianzenus, quem mox iſta Synodus depoſuit, Patres ad hoc impensè hortaretur; æmulatione tamen Damaſi & Latinorum concitata Græca Synodus, maluit continuari ſchiſma, quàm Paulinum Meletio ſubrogari. Itaque ut Synodica Orientalium ad Damaſum cæteroſque Antiſtites Romæ congregatos epiſtola fidem facit, Synodus Conſtantinopolitana defuncto Meletio Antiocheno Præſule Flavianum eligi ac ſuffici ejus in

 ſedem

ſedem voluit, ut Paulinus excluderetur. Synodicas haſce literas Theodoritus refert lib. 5. cap. 9.

37. Theodoſii Auguſti, quæ ſola dignoſcitur, labes fuit, in iracundiam propenſio: ejuſmodi tamen ut non niſi rebus digniſſimis commoveretur, ſeque citò placari ſineret. Antiocheni per ſeditionem ſtatuas Flacillæ Auguſtæ, omnium virtutum meritis ornatiſſimæ, dejecerant, publicèque totà civitate raptaverant, qua offenſus indignitate conjunx Theodoſius acerbam de urbe vindictam ſumere parabat, civeſque in ingentem redacti conſternationem extrema omnia formidabant. Tum verò Flavianus Epiſcopus, ſuſcepta pro dejecto, factique pœnitente populo legatione, Theodoſium Conſtantinopoli intra regias ædes convenit, dejectus ipſe vimque lacrymarum profundens, & lamentabili oratione veniam exorans à Principe pro univerſa, cujus erat paſtor, civitate, impetravit. Minus tamen felicem ſortita fuit exitum Theſſalonicenſium ſeditio, interfecto à furente plebe Illyrici Præfecto. Pro admiſſo facinore Ambroſius Epiſcopus veniam à Theodoſio petierat & obtinuerat; qui tamen promiſſis non ſtetit. Aulici namque aſſentatores identidem admonebant, nimia Principis indulgentia populos efferatiores reddi, magiſque inſoleſcere; futurumque ut per impunitatem vita Magiſtratuum & Præfectorum in perpetuo diſcrimine verſetur; & ad hoc adjiciebant, ſi pridem fuiſſet, prout decuerat, animadverſum in ſcelus Antiochenæ plebis, nunquam Theſſalonicenſes auſuros fuiſſe ſimile facinus patrare, quod ſi & iſti impunè ferant, deinceps populos cuncta auſuros paſſimque in rebelliones erupturos. Quibus perſuaſus Theoſius Præfecto militum dedit in mandatis, ut in populum ad Circum prætextu ſpectaculorum invitatum, armatos furenteſque milites ad promiſcuam populi cædem immitteret. Neque hic ſtrages illa ſtetit, ſed inde cruentus miles per vicos plateaſque ſe effundens, atque etiam intra privatas publicaſque ædes irrumpens, ſine ullo delectu quoſcumque obvios trucidavit, noxios innocenteſque indiſcriminatim, cives ſimul & advenas. Hac ſtrage ſeptem hominum millia trium horarum ſpacio cæſa ſunt. At verò Ambroſius, accepta infelicis populi clade, adventanti ad Eccleſiam Theodoſio occurrit, & ingreſſu Eccleſiæ prohibuit, ſejunxitque à fidelium communione, donec publica pœnitentia ſcelus expiaſſet. Morem geſſit Imperator, tranſactiſque in lacrymoſa pœnitentia octo menſibus, vix tandem obtinuit, cum dies adveniſſet Dominici Natalis, ut ſibi liceret Eccleſiam ingredi: intra quam admiſſus, non ſtans neque genibus flexis, ſed pronus & in humum abjectus veniam à Deo vim lacrymarum effundens precabatur, quibus ſacrum pavimentum perfundebat.

38. Sæculo iſto fœdiſſima ſecta intra Hiſpaniam exorta eſt, cujus autor Priſcillianus fuit permiſtis una veterum Gnoſticorum propudioſis impudicitiis & Manichæorum deliriis. Hæc primùm damnata fuit à concilio Cæſarauguſtano in Hiſpania, deinde à Burdegalenſi in Gallia, à cujus decreto, quamquam ipſe Priſcillianus jam tunc ordinatus Epiſcopus Abulenſis ad tyrannum Maximum, Treviris tunc in Gallia degentem, provocaſſet, hujus tandem judicio capitis damnatus eſt.

39. Iſtud ſæculum feracem edidit celeberrimorum Scriptorum proventum, non minus vitæ ſanctimonia quàm eximia doctrina ſpectabilium, quorum lucrubationes inſequentibus quoque ſæculis Eccleſiam mirificè illuſtrarunt, atque deinceps illuſtraturæ ſunt. His præcipuè accenſendi Athanaſius Alexandrinus Præſul, Euſtathius Antiochenus, Hilarius Pictavienſis. Eximiam quoque laudem meruiſſet Euſebius Cæſareenſis in Palæſtina, ſi præſtantis eruditionis laudem, quæ in omnibus ejus libris præfulget, Ariana perfidia non maculaſſet. Iſtis ſucceſſere Baſilius Cęſarienſis in Cappadocia, ejuſque ſocius individuus Gregorius Nanzianzenus, Baſiliique Magni frater Gregorius Nyſſenus, digniſſimi Antiſtites, pręcipue magnitudinis, & ſplendoris ſtellę in cœlo Eccleſiæ intermicantes, ſive eloquentię majeſtatem, ſive doctrinæ profunditatem, ſive morum ſanctitatem ſpectes. Scripſit quoque eruditas hoc ſæculo Catecheſes Cyrillus Hieroſolymitanus Antiſtes. His eſt connumerandus Ambroſius Mediolanenſium Antiſtes, qui ſub hujus ſæculi finem admirandis virtutum exemplis & doctrina præfulſit.

CONCILIUM ANCYRANUM
Anni Chriſti 314.

1. COACTA eſt Synodus Ancyrana, ſimulatque morte Maximini dira in Oriente adverſus Chriſtianos extincta eſt perſecutio, qua ſæviente, ſacri Eccleſiarum Præſules, qui vel latebras quærere cogebantur, vel deprehenſi à Magiſtratibus in carceres trudebantur, & cruciatibus atque ultimo ſupplicio addicebantur, non poterant Ancyram, Metropolim Galatiæ, in qua conſtitutum erat ſupremum Officialium ethnicorum tribunal, convenire, aut ibi verſari, aut indidem recedere indemnes. Incidit iſta Synodus in primum Sylveſtri Romani Epiſcopatus annum, qui fuit à Chriſto 314. Urgebat enim lapſorum innumerorum cauſa, celeremque exigebat per Synodum definitionem. His adde Baſilium Amaſeæ in Ponto Epiſcopum, qui non tantùm huic Ancyrano, verum etiam poſteriori Neocæſarienſi Concilio interfuit, & ſubſcripſit, fuiſſe martyrio coronatum, anno 316. ſub Licinii perſecutione, ut ex Euſebio liquet. Præceſſit vero Synodus iſta menſibus aliquot Arelatenſem, eodem habitam anno, ſed poſt Calendas Auguſti, ut fidem facit Conſtantini tractoria ad Ælaſium Africæ Vicarium epiſtola, quæ Arelatenſi Concilio præfixa eſt. Nec enim tam cito poterant ex inſula Britanniæ, ex Italia, & Africa, remotis ab Arelate provinciis Epiſcopi, ex circumvicinia, in urbem Ancyram in medio fermè Aſiæ minoris ſitam accedere.

2. Canone I. decernitur, Presbyteros, qui falſis numinibus immolaverunt, ſed poſtmodum altero certamine fideique apud infideles profeſſione, non ſpecie tenus aut per colluſionem, ſed ſincerè atque ex animo culpam admiſſam repararunt, excludi quidem à myſtica altaris oblatione, aliiſque Sacerdotalibus officiis, neque ipſis licere prædicare ad populum verbum Dei, poſſe tamen priſtinæ ſedis honorem retinere. Similiter tradit Cyprianus l. de lapſis: *Tanto candore conſpicuos miniſtros ſuos Eccleſia eſſe decernit, ut licet ſecundo certamine elatum priore victoria hoſtem ſuperaſſent, ac proinde ſe negationis ſuæ labe emaculaſſent, non tamen idoneos amplius exiſtimaverit qui ſacris functionibus miniſtrarent.* Petrus Alexandrinus in ſuis de pœnitentia Canoni-

Canonibus, can. 8. eos qui primò certamine ſuccubuere, ſed in confeſſione deinde fidei in cuſtodiam conjecti ſe conſtantes in tormentis exhibuerunt, ad Sacramenta corporis & ſanguinis jubet admitti.

3. Canone II. ſtatuitur de Diaconis, qui poſtquam idolis ſacrificarunt, novum iniere fidei certamen *ceſſare debere omni ſacro miniſterio*, πεπαῦσθαι δὲ πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας: quæ verba parum accuratè vertit Gentianus Hervetus, *ab omni Sacerdotali miniſterio ceſſare*: Neque enim ceſſare aliquis dici poteſt ab actu quem nunquam exercuit, nec potuit exercere. Sed quemadmodum cap. 1. lapſum presbyterum negat exercere munia Sacerdotalia poſſe, pari ratione canon iſte 3. prohibet Diacono aliquando lapſo ſacra exercere Diaconatus miniſteria. Quæ verò ſequuntur verba τῆς τε τὸν ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, non erant ſic à Dionyſio & Iſidoro transferenda: *& panem aut calicem offerendi*: Sunt enim duæ res in ſacris longè diſtinctæ ἀναφέρειν *circumferre aut proferre*, quod erat pars officii Diaconorum; & προσφέρειν, id eſt *offerre*. Primis enim Eccleſiæ ſæculis Diaconis licebat ſacrum Chriſti corpus & vivificum ſanguinem circumferre, populoque communicare. At verò offerendi poteſtas, quod idem eſt ac ſacrificium, ſeu myſtica oblatio, nunquam penes Diaconos, ſed ſolùm penes Sacerdotes fuit. Huc pertinet canon 18. magni Nicæni Concilii, Diaconis vetans communionem corporis Domini Sacerdotibus impartiri. Quæ particularis prohibitio ſatis arguit fas eſſe Diaconis ſacra communione cæteros, qui non ſunt presbyteri, reficere. Rationem ſui decreti Canon ipſe hanc perhibet, quæ pariter confirmat id quod paulò ante aſſervi de Græcæ vocis προσφέρειν Eccleſiaſtico ſignificato, pro myſtica oblatione ac ſacrificio, οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς μὴ ἐξουσίαν ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. *Neque canon neque conſuetudo tradit, ut qui offerendi poteſtate carent* (ſcilicet Diaconi) *eis qui offerunt* (puta Sacerdotibus) *Chriſti corpus tradant*. Et abſolutè ait S. Clemens Papa & Martyr lib. 8. conſtit Apoſt. cap. 28. Διάκονος οὐ προσφέρει, *Diaconus non offert*. Et cap. 46. οὔτε γὰρ τῷ διακόνῳ προσφέρειν θυσίαν θέμιτον. *Non enim Diacono fas eſt offerre ſacrificium*.

4. Quod verò in hoc ſecundo canone declaratur, non licere Diacono aliquando lapſo κηρύττειν, notandum quoque eſt, hanc vocem iſto loco eſſe aliter intelligendam: quàm vulgo uſurpari ſolet. Iſtud enim vocabulum indifferens eſt ex ſe ad ſignificandum verbi prædicationem, quę fit ab oratoribus, & proclamationem ſeu denunciationem quę fit à præconibus, qui etiam Grecè κήρυκες dicuntur. Imò verò hæc ſecunda ſignificatio propria eſt ac germana, prior autem alia, metaphorica minuſque propria eſt. At verò præcedens ac primus canon qui Sacerdoti ſemel lapſo prædicationem interdicit verbi Dei, ſolo utitur vocabulo ὁμιλεῖν. Proclamabant vero ad populum ſæpe numero Diaconi, inter divina Officia denunciantes aliquid, aut jubentes; quales erant admonitiones de nominatim excommunicatis, aut de impedimentis futuri matrimonii, ſi quis ſciret, enunciandis. Solebant inſuper, antequam divina myſteria inchoarentur, pœnitentes, & catechumenos alta voce admonere ut Eccleſia egrederentur. Item ut ſe fideles inclinarent, & ad benedictionem prepararent, aut ut communicaturi ſe ad ſacram Euchariſtiam præpararent, hæc altè pronuntiando, *Sancta Sanctis*; ut refert in ſuis Catecheſibus Cyrillus Jeroſolymitanus. Solebant præterea nomina fidelium ex diptychis alta voce legere. Itemque dimittere populum perſoluto Sacro: aliaſque facere in Eccleſia proclamationes, quæ commemorantur à Clemente lib. 8. Conſtit. Apoſt. cap. 5. & ſeqq. uſque ad 16. Ibidemque Diaconorum præconia ſeu proclamationes vocat προσφωνήσεις ipſeque illas pronuncians Diaconus dicitur ibi κηρύττειν in fine cap. 3. itemque προσφωνεῖν cap. 6.

5. Can. X. *Quicumque Diaconi ordinati in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt, oportere ſe uxores ducere cum non poſſint ſic manere, ii ſi uxorem poſtea duxerint, ſint in miniſterio, eò quòd hoc illis ſit ab Epiſcopo conceſſum. Si qui autem hoc ſilentio præterito, & in ordinatione ut ita manerent ſuſcepti ſunt, poſtea autem in matrimonium venerint, ii à Diaconatu ceſſent*.

Iſtud quidem fuit Ancyranorum Patrum judicium. Sed tamen non eſt tanti momenti unius alicujus Diaconi ordinatio, ut ejus gratia, nullaque urgente neceſſitate, liceat uni aut alteri Epiſcopo ſacras ab Apoſtolis traditas, totaque Eccleſia Catholica receptas leges tam leviter infringere: ex quo univerſam demum Clericalē diſciplinam corruere neceſſe ſit. Et quidem ſummum ac precipuum Epiſcopi munus in eo ſtat, ut quam diligentiſſimè legum Eccleſiaſticarum obſervationi ſtudeat, & invigilet, juxta Ezechielem cap. 3. & 33. *Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael.* Quod ipſum ſonat, & exprimit ipſum Epiſcopi nomen. Unde graviter delinqueret qui ſic affectum, & proteſtantem Clericum Diaconatu conſecrat, nec non ipſe Clericus huic conſentiens ordinationi. Quiſquis enim libertatis & rationis compos ſacrum ordinem ſuſcipit, eo ipſo ſe communibus illius ordinis obligationibus & legibus aſtringit. Quanto verò nexu ſacer ordo continentiæ inviolabili aſtringat, tractationem reſervo ad Nicænæ primæ Synodi can. 3. Prorſus autem contrarium huic Ancyrano Canoni decernit Concilium Aurelianenſe tertium, ſub Vigilio Summo Pontifice can. 7. ſanciens ut qui invitus aut reclamans fuerit ordinatus, ſi poſtea matrimonium inire velit, à miniſterio penitus abiiciatur; liceat tamen illi communicare. Sed qui eum ordinavit Epiſcopus à Miſſis abſtineat, & integri anni pœnitentiam adimpleat.

6. Canon XIII. in contextu Græco qualem nunc habemus corruptus & mutilus eſt; ſed utraque latina verſione, tum Dionyſii, tum Iſidori ſic ſuppletur.

Chorepiſcopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare. Sed nec Presbyteris civitatis, ſine præcepto vel literis Epiſcopi, in unaquaque Parochia aliquid imperare: nec ſine auctoritate literarum ejus, in unaquaque Parochia aliquid agere.

Huc ſpectat Antiocheni poſt Nicænum Concilii canon 10. ſolam Chorepiſcopis permittens Exorciſtarum, Lectorum, & Subdiaconorum ordinationem, prohibens verò Sacerdotum & Diaconorum: *Etiamſi* (inquit) *Epiſcoporum ordinationem Chorepiſcopi acceperint*. Iſte porrò Antiochenus canon 10. duo circa Chorepiſcopos edocet. Primum, illos non in civitatibus, ſed in vicis & minoribus oppidis conſtitui, τοὺς ἐν ταῖς χώραις ἢ ταῖς κώμαις καλουμένους χωρεπισκόπους, Secundò, poſſe contingere ut Epiſcopali quoque charactere prętulgeant ipſi Chorepiſcopi. Quæ obſervatio egregiè conciliat Canonem Antiochenum cum epiſtola decretali Papæ Damaſi (ſi tamen conficta & ſuppoſititia, quod multi cenſent eruditi, non ſit) quæ negat Chorepiſcopos ullam habere ordinandi poteſtatem, eò quod nihil amplius ſint quàm Presbyteri, nec ullatenus Epiſcopi. Loquitur namque Damaſus de poteſtate Chorepiſcopi præciſè quà talis eſt; non tamen inficiatur fieri poſſe, ut Epiſcopus aliquis curam ac ſollicitudinem ſubeat Chorepiſcopi, vel ut Chorepiſcopus in Epiſcopum conſecretur. Sic enim reperimus in quibusdam priſcis Conciliis, Epiſcopos à propriis ſedibus dimotos permitti, ut alicubi Chorepiſcoporum fungantur officio: cujus exemplum ſuppeditat Nicænæ Synodi can. 8. Simile quoque videmus in titularibus Epiſcopis, qui aſſignati Eccleſiis in remotis infidelium partibus conſtitutis, habent quidem ordinem Epiſcopalem, ſed omni juriſdictionis exercitio carent; præter eam quæ ipſis ab aliis Epiſcopis pro ſuo libito in propriis finibus ad Diœceſibus indulgetur. Præclarè verò Damaſus in illa de Chorepiſcopis epiſtola, confert Epiſcopos, qui ſtudio quietis & ocii ſuum Chorepiſcopis officium committebant, cum nefariis illis meretricibus, quæ ut liberius fœdæ libidini indulgeant, ſobolis ſuæ curam penes conductas pretio nutrices abjiciunt. Quod idem, proh nefas! aptari poteſt inertibus Prælatis, quibus, ut cum Seneca loquar epiſt. 1. tota ferè vita elabitur, aut aliud agendo, aut nihil agendo, aut malè agendo. Illa tamen conſtitutio non obſtitit quin poſt Damaſum permulti extiterint Chorepiſcopi, quorum mentio in Conciliorum inſequentium ſubſcriptionibus paſſim occurrit.

7. Canon. XV. *Si qua de rebus Eccleſiæ, quum Epiſcopus non eſt, Presbyteri vendiderint, placuit reſciſſo contractu ad jus Eccleſiaſticum revocari.*

in

In judicio autem Epiſcopi erit ſi conſtitutum pretium debeat recipi necne: propter quod ſæpè contingit diſtractarum rerum reditus ampliorem ſummam quàm pro dato pretio reddidiſſe.

Secundùm hunc Ancyranum Canonem, alienatio Eccleſiaſticæ rei à Clero facta ſine Epiſcopo rata non eſt. Et viciſſim Concilii quarti Carthaginenſis can. 32. Alienatio Eccleſiaſticæ rei ab Epiſcopo facta ſine Cleri conſenſu irrita declaratur. Ut igitur hujuſmodi alienatio ſubſiſtat, concurrere neceſſe eſt utriuſque conſenſum, Epiſcopi & Cleri. Vide inferiùs ſuo loco Carthaginenſem illum Canonem, & quæ ibi annotavi de ſolemnitatibus ad eam alienationem requiſitis.

8. Canon XVI. alibi XVII. inſcribitur, περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ ἀλογευομένων. *Qui irrationale ſcelus commiſere vel committunt.* Veroſimilior expoſitio eſt eorum, qui de nefando hominis cum bruto congreſſu interpretantur, cujus reos & cum his leproſos (qua voce λεπρώσαντας καὶ λεπρὰς veroſimilius eſt indicari ac perſtringi ſodomitas, aliaque nefandæ libidinis monſtra:) ideo ad longiorem & aſperiorem adigit pœnitentiam. Eos igitur qui hunc reatum ante annos ætatis viginti commiſerunt, ad proſtratos ſpatio quindecim annorum amandat: quibus exactis inter ſupplicantes communicantes ad finem uſque ſacræ liturgiæ, ſed non participes divinæ Euchariſtiæ, jubentur quinquennio conſiſtere. Quicunque autem conjugio ligati, & ultra viginti annos provecti iſtud crimen admiſerint, eorum proſtratio ad annos viginti continuo prorogatur: poſteaque quinquennio ſupplicant ſine Euchariſtiæ perceptione. Eos denique qui uxorati ſunt, & annum ætatis quinquageſimum tranſgreſſi peccaverunt, privat communione præterquam in exitu vitæ. Quicunque autem cum brutis congreſſi ſunt, amandat Synodus ad χειμαζομένοις *hyemantes* εἰς τοὺς χειμαζομένους *inter hyemantes*, ſeu tempeſtate jactatos: quà voce aliqui eos ſignificari volunt qui ſub dio & aere aperto pœnitentiam agunt. Huc pertinere videtur illud Tertulliani tract. de pudicitia: *Reliquas autem libidinum furias impias, & in corpora & in ſexus ultra jus naturæ, non modo limine, verùm omni Eccleſiæ tecto ſubmovemus: quia non ſunt delicta, ſed monſtra.* Alii plerique antiqui non alios intelligunt χειμαζομένους quam *Dæmoniacos*. Dionyſii verſio ſic ait: *Inter eos orare qui ſpiritu periclitantur immundo.* At verò energumenis locus erat intra Eccleſiæ limina. Iſidoriana quoque translatio ſic effert: *Placuit inter eos orare qui tempeſtate jactantur, qui à nobis energumeni appellantur.* Martinus etiam Bracarenſis, origine Græcus etſi Bracaræ in Hiſpania Epiſcopus, in ſua Canonum collectione, quam ſcripſit anno 570. iſtos χειμαζομένους vertit *dæmonioſos*. Si autem de coitu contra naturam ſit intelligendus cum quibuſdam iſte locus, eodem ſpectat Synodi Illiberritanæ canon 71. *Stupratoribus puerorum nec in fine dandam eſſe communionem.*

9. Baronius ad annum 314. num. 89. docet duas appendices Latinas perperam adſcribi Ancyrano Concilio, nuſquam enim Grecè leguntur, neque reperiuntur in antiquioribus editionibus Dionyſii Exigui, aut Iſidori, aut Creſconiana; referuntur autem in collectionibus Burcardi, Ivonis, & Gratiani ſub cauſa 26. quæſt. 5. can. Epiſcopi.

Canone iſto, qualiſcunque & undecunque ſit, impingitur perſonis à Satana deluſis, & ut vocat, ſceleratis crimen infidelitatis ac hæreſis, eo quòd credant Dianam & Herodiadem non detineri inferni carceribus, ſed noctibus in terris magno apparatu exultare, ac veris animalibus equitando, multarum terrarum ſpatia peragrare grandi comitatu. Canon iſte non tantum mulierculis illis attribuit deceptionem ex parte dæmonum, quæ poſſet fieri citra ipſarum fœminarum hæreſim vel perfidiam, res theologicas neſcientium per exilitatem ingenii penetrare; ſed eam eluſionem quæ cum hæreſi & perfidia conjungitur, & divinitatem ac numen penes Dianam & Herodiadem ineſſe credit, alioſque in eandem infidelitatis voraginem pertrahit.

10. Canon iſte de ſtrigibus ſeu ſortiariis ac maleficis, quales frequenter deteguntur, intelligi minimè poteſt: ſed de aliis quibuſdam ſectariis, de quibus an aliquando extiterint, ignoratur, quæque ſectæ vel nunquam vel rariſſimè occurrunt. Vulgares autem ſagæ de Diana vel Herodiade ne ſomniarunt quidem aut ſe aſſeclas utriuſque eſſe per noctes equitando, ſed videntes & vigilantes unguine quodam ſeſe illinire, appoſitoque inter femora bacillo ſtatim a dæmone in aera levari, alioque deferri, ubi cum aliis ſibi notis ſcelerum ſociis ex condicto confluunt, hircum adorant, epulantur, tripudiant, inter ſe de patrandis flagitiis nefandis deliberant, & turpiter ac promiſcuè congrediuntur. Quibus peractis nefariis, ab iis cacodæmonibus qui detulerunt, rurſus in priſtina loca revehuntur, quæque abeuntes veſtimenta depoſuerant, in reditu reperiunt, & ſi lubet reſumunt. Loca, perſonas, & ſingula geſta recognoſcunt & urgentibus Inquiſitoribus, aut Magiſtratibus non rarò confitentur, rerum circunſtantias certò deſignant, conſtanter teſtificantur, mutuoque accuſant & convincunt. Nonnumquam etiam diſploſis in prætereuntem nubem, ex qua voces audiebantur, militaribus ſclopetis, vulneribus acceptis, nudi venefici in terram alliſi ſunt: ſimile pariter contigit onus deponente dæmone, atque recedente, quo momento Marianæ ſalutationis ſignum matutinum pulſabatur, ut ex plurimis officialium proceſſibus ac inquiſitionibus compertum fuit.

11. Poſſe verò ex naturali facultate, quæ utique tam in bonis quàm in perverſis angelis integra perdurat, dæmones corpoream aliquam ſubſtantiam aliò ex permiſſu Dei transferre, ac loco movere, nemo Catholicus dubitat. Sacræ hoc ipſum teſtantur paginæ de Habacuc Propheta Angelo aſſumente, qui ex Judæa illum in Chaldæam in lacum leonum tranſportavit, in quem demiſſus propheta Daniel fuerat ab ipſis devorandus. Legimus in Evangelio Chriſtum à diabolo in templi pinnaculum, & deinde in præcelſum montem delatum. Conſtat ex hiſtoriis Eccleſiaſticis, & ex teſtimonio Clementis Papæ & Martyris, Simonem Magum fuiſſe per dæmonem ſpectante Roma elatum in ſublime, ſed orante Petro in ima mox decidentem cruribus effractis jacuiſſe, poſtridieque mortem obiiſſe. Hanc Spirituum in corpora poteſtatem agnocunt unanimes priſci Patres, & recentes Theologi: Clemens lib. 6. Conſtitut. Apoſt. cap. 9. Origenes homil. 31. in Lucam, Arnobius lib. 2. contr. gent. Egeſippus lib. 3. excidii Jeroſol. Cyrillus Jeroſol. catech. 6. Auguſtinus lib. 18. de civit. Dei, cap. 18. Epiphanius contra hæret. hær. 30. Maximus Taurinenſis ſerm. de natal. Apoſt. Gregorius Papa lib. 1. dialog. cap. 4. & hom. 26. in Evang. S. Thomas 1. par. q. 5. art. 2.

12. Cumque experimento frequenti liqueat ſagas ſeu lamias à dæmonibus in condicta loca tranſportari, proferuntur tamen alię quędam experientię de iiſdem non translatis aliò, ſed profundo in eodem loco ſomno conſopitis, in quo ſe unxerant. Reſpondent Spineus & Martinus Delrio divina & inſcrutabili permiſſione id relinqui dæmonis ipſius arbitrio, ut vel tranſvehat vigilantes, vel jampridem obſequio ſuo addictos ſortilegos conſopiat, quæque libuerit ſomnia jacentibus immittat, prout rebus ſuis magis conducere judicat. Si jacentes ſopore demergat, judicibus & inquiſitoribus perſuadere intendens falſa & inania eſſe quæ de ſagarum tranſvectionibus circumferuntur, atque ita juſtitiæ impediat progreſſum & executionem, horrendaq; crimina impunita te foveantur & creſcant, hoc ipſum magno lucro deputat: id enim obtinet ut quantûcunq; urgeant criminum nefariorum rationes & pręſumptiones, uſque adeo nonnullos magiſtratus præoccupatos hujuſce canonis fictitii autoritas detineat, ut nullas probationes aut accuſationes audire velint: qua etiã in re, atheis & impiis patrocinantur, omnem abrogantibus fidem de Deo, de ſpirituum ſeparatorum exiſtentia, de animarum ratione præditarum immortalitate, eaque pro deliriis haberi, remordente etiam propria ratione & conſcientia, ſatagentibus. Similis quoque fallacia & pertinacia probas etiam mentes inceſſit, quæ tametſi certis nonnumquam argumentis conſtet quempiam eſſe energumenum, dum ſic diſponente Deo abditiſſima revelat, longeque remota certiſſimè prodit, ignotis loquitur linguis, eaque effatur & operatur quæ naturæ vires excedunt, ſe tamen fraudibus dæmonum turpiter illudi ſinunt, dum iſti de exorciſmis fatigentur aut crucientur, locove cedere compellantur, atroces agitationes effingunt ad falſos explorandum adhibitos exorciſmos, falſarum reliquiarum oppoſitiones, & vulgaris nec luſtralis aquæ aſperſiones.

13. Ne-

13. Neque verò ſibi quiſquam in animum inducat, dæmoniaca vi fieri poſſe, ut anima relicto corpore jacente oberret ac circumvagetur, poſteaque ad proprium corpus remeet, aut evenire poſſe ut ſtante in corpore anima commigret phantaſia in loca diſſita, nil habet enim ſubſtātię ipſa phantaſia, ſed eſt accidens & facultas animæ ſenſitivæ inhærens, & ab ipſa inſeparabilis, nullum enim poteſt accidens ab uno ſubjecto in alterum demigrare. Ipſa verò anima nonniſi per mortem à proprio corpore recedit. Neque poteſt niſi per divinam virtutem corpus à quo receſſit reſumere, à privatione quippe ad habitum nullus datur regreſſus, ut ſcite docet Ariſtoteles. Hallucinatur ergo Plinius lib. 7. cap. 52. hæc referens, Hermotimi Clazomenii animam relicto corpore errare ſolitam, vagamque è longinquo multa enuntiare, quæ niſi à præſente noſci non poſſent, corpore interim ſemianimi, donec cremato eo inimici qui Cantharidæ vocabantur, remeanti animæ velut vaginam ademerint.

14. Porrò Canoni iſti ſuppoſititio non magis ab Auguſtino quàm ab Ancyrana Synodo aſcribenda eſt autoritas. Recenſetur quidem inter Auguſtini opera in appendice tomi tertii tractatus de ſpiritu & anima, cujus cap. 28. iiſdem verbis referuntur quæ canone iſto comprehenduntur: verumtamen docti omnes conſentiunt pſeudoepigraphum tractatum ipſum, eique falsò affixum, cùm ſit, ut produnt quos allegat autores, Auguſtini ætate multò recentior. De magia dæmonica quædam alia requiri poſſunt à me obſervata ſuperiùs ad Canones 34. & 35. Concilii Illiberritan.

NEOCÆSAREENSE CONCILIUM
Anni Chriſti 314.

1. POST Ancyranum eodem anno celebratum fuit Neocæſareenſe Concilium eodem præſidente Vitali Antiocheno qui Ancyrano præfuerat. In primo quidem pœnitentiæ delictorum conſtituuntur. In hoc autem irregularitates definiuntur ab Eccleſiaſticis ordinibus arcentes. Eſt Neocæſarea Cappadociæ urbs quam Lycus flumen intefluit.

2. Canon VIII. decernit eſſe ſacris Ordinibus inhabilem & irregularem cujus fuerit uxor adultera. Citatur in decreto cap. ſi cujus uxorem, diſt. 34. *Si cujus uxorem adulterium commiſiſſe, cum eſſet laicus, evidenter fuerit comprobatum, hic ad officium Eccleſiaſticum admitti non poteſt. Quod ſi in Clericatu jam eo conſtituto adulteravit, dato repudio eam dimittere debet. Si vero retinere ejus conſortium velit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.* Quęritur an qui eam virginem duxit uxorem, quæ fuerat alteri deſponſata, ſed non cognita, cenſeatur bigamus? Negative reſpondet Pelagius Papa cap. Valentino, diſt. 34. & Innocentius Papa III. cap. debitam, de bigamis.

3. Canon IX irregularem dicit reſpectu Sacerdotii, & Can. X. reſpectu etiam Diaconatus eum, qui fuerit aliquando fornicatus, ut ſi poſt tale delictum contingat ordinari, ſit ſuſpenſus ab illius quem indebitè ſuſcepit ordinis exercitio. Id jam eſt abolitum: ſed tamen inde colligito, quantam illis temporibus vitæ anteactæ innocentiam Eccleſia ad Ordinum ſuſceptionem exigebat ſacrumque Miniſterium. Similiter Nicęnus canon 2. illi viam ad ſacros Ordines præcludit, qui peccatum carnale vel ſemel commiſerit. Quòd idem ante ſtatuerat Eliberritanus canon 30. his verbis *Subdiaconos eos ordinari non debere qui in adoleſcentia ſua fuerint mœchati.*

4. Canon XI. *Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quamvis ſit probabilis vitæ: ſed obſervet uſque ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Jeſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt, & tunc prædicavit.*

Citatur in Decreto diſt. 78. cap. Presbyter: fuit olim ubique recepta Eccleſiæ diſciplina, ne annis triginta juniores ad Sacerdotium promoverentur: tum apud Græcos, ut hic docet Neocæſarienſis canon: tum apud Latinos, ut conſtituitur Agathenſis Concilii can. 17. *Presbyterum verò vel Epiſcopum ante triginta annos, id eſt, antequam ad perfecti viri ætatem perveniat: & Diaconum ante vigintiquinque, nullus Metropolitanorum ordinare præſumat: ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur.* Eædem quoque ætates præfingutur reſpectivè in Sacerdotibus & Diaconis ordinandis in quarta Synodo Toletana can. 19. Vide in Decreto, diſt. 77. c. Epiſcopus, &c. in veteri. Poſterior Eccleſiæ diſciplina laxior evaſit. Sic enim ſancivit Tridentini Concilii ſeſſ. 23. c. 12. *Nullus in poſterum ad ſubdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum: ad Diaconatus ante vigeſimum tertium: ad Presbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur.*

5. Canon XII. illum à Sacerdotio excludit, qui ægrotans fuerit illuminatus, id eſt baptizatus, eò quòd per acediam, & ſalutis animæ ſuæ neglectum in id temporis baptiſmum diſtulerit. Eos qui lecto per ægritudinem decumbentes lavacro regenerationis abluti ſunt, ſanctus Cyprianus per ludibrium *clinicos* vocat, qui verò ſani *peripateticos* epiſt. 76. ad Magnum. Neque verò hanc irregularitatem Neocæſarienſis Synodus prima introduxit: longe enim antea Romanus Epiſcopus Cornelius, circa ann. Chriſti 255. in ſua ad Fabium Antiochenum epiſtola, quam refert Euſebius lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 33. diſerte aſſerit, Novatianum non potuiſſe conſecrari Epiſcopum, quia non licet baptizatos in lecto aſſumere in Clerum.

6. Canon XV. ita decernit: *Diaconi ſeptem eſſe debent ex Canone, etiamſi magna ſit civitas, ejus autem fidem facit liber Actorum*

Habetur in decreto, c. Diaconi ſeptem, diſt. 93. Idque adeò verum eſt, ut ne Romæ quidem numerus hic excederetur. Cornelius enim Pontifex numerū Cleri Romę conſiſtentis recenſens, in eadem ad Fabium Epiſtola ſic enumerat: Epiſcopum unum, Presbyteros quadraginta ſex, Diaconos ſeptem, Subdiaconos ſeptem, Acolythos quaquadraginta duos, Exorciſtas & Lectores cum Oſtiariis quinquaginta duos.

CONCILIUM ARELATENSE
anno Chriſti 314.

MENSURIUS Carthaginis Epiſcopus à tyranno Maxentio Romam evocatus, ſenioribus quibuſdam vaſa Eccleſiæ ſacra diſceſſurus commendaverat. Inter hæc moritur Menſurius, atque in hujus ſedem legitimis ſuffragiis promovetur Cæcilianus Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconus, qui ſtatim pro ſuo officio vaſa Eccleſiæ à depoſitariis repoſcit. At iſti, qui ſacrilego auſu ſibi ea retinebant à Cæciliani communione ſe meritò diſcedere proteſtantur, triplici ad hunc finem excogitata calumnia. Primò ſacrorum Voluminum traditionis in manus infidelium Magiſtratuum, quam Cæciliano affigebant. Secundo paris traditionis, cujus ſine ulla probatione ordinatorem Cęciliani Felicem Aptungitanum Epiſcop. inſimulabant. Tertiò ſubtractionis alimoniarum, quas fideles fratribus confeſſoribus vinculis detentis communi pietate deſtinarant. Accuſatorum nequitiam fovebat & accendebat Lucilla, Cæciliano pridem infenſa ex impatientia juſtæ reprehenſionis, qua eam Diaconus Cæcilianus in Eccleſia perſtrinxerat, cum eſſet illa opibus & animi præſumptione ſuperba. Falſas verò accuſationes autores ſchiſmatis Cæciliano intendebant, ipſi tamen veris criminibus obnoxii. Ex tribus enim Donatiſtarum conciliabulis, Cirtenſi & duobus Carthaginenſibus, quæ ad finem præcedentis ſæculi attexui, perſpicuè conſtat, accuſatores iſtos fuiſſe, ſub noviſſima perſecutione, tum Librorum ſacrorum tum ſupellectilis perfidos traditores.

2. Donatiſtæ (ſic dicti à Donato à caſis nigris præcipuo ſchiſmatis autore, qui adverſus Cæcilianum ordinarat Majorinum Pſeudepiſcopum Carthaginis) interceſſorem adhibent Annulinum Africæ Proconſulem, ut quandoquidem inter Epiſcopos Africæ controverſia ventilabatur, ideoque ſuſpecti dici poſſent in cauſa Cæciliani, ab Imperatore Conſtantino Epiſcopos, quos ei viſum fuerit Gallicanos, obtineat, quorum judicio lis illa dirimatur. Conſtantinus tres deſignat qui judicium ferant, Rheticium Auguſtodunenſem, Maternum Agrippinenſem, & Marinum Are-

Arelatenſem. Sed antequàm lis apud eos conteſtaretur, aliter diſponit, judiciumque remittit Melchiadi Romano Pontifici, qui ſibi quindecim accerſeret Italiæ Epiſcopos, adjunctis inſuper tribus nominatis Gallicanis. Itaque Romam accedunt Cæcilianus poſtulatus à Donatiſtis reus cum decem Epiſcopis Africanis ſui defenſoribus, ſimulque decem Epiſcopi Donatiſtæ illius accuſatores. Agitatur cauſa in ædibus Lateranis, quas Imperatrix Fauſta poſſidebat hæreditarias. Examinatis ad amuſſim cauſæ inſtrumentis jus omne adjudicatur Cæciliano, anno Chriſti 314. Quinetiam ut firmiore nexu pax inter diſſidentes conciliaretur, admittuntur ſimul in communionem Epiſcopi, quos Majorinus in ſchiſmate ordinarat, lexque generalis profertur: ut ubicunque duarum partium ordinati fuerunt Epiſcopi, is qui prior manum impoſitionem acceperit, exerceat Epiſcopatum: alteri verò quo meliore modo fieri poſſet, provideatur, dummodò à ſchiſmate diſcedatur. Quod prudens Melchiadis judicium eximiè collaudatur ab Auguſtino epiſt. 162.

3. At pervicaces Donatiſtæ ab hac ſententia provocarunt ad Conſtantinum, qui retentis apud ſe Cæciliano & Donato, ne per utriuſque reditum incendium iſtud Africanas Eccleſias devaſtaret, non potuit tamen Donati ejuſque ſequacium pertinaciam ulla ratione flectere. Quocirca novum illis indulſit plenioris atque ampliſſimi examinis gratia Concilium Arelate cogendum. Præſtat hic narrantis Auguſtini verba ſubtexere epiſt. 166. *Scitote quod primi maiores veſtri cauſam Cæciliani ad Imperatorem Conſtantinum detulerunt. Sed quia Conſtantinus non eſt auſus de cauſa Epiſc. judicare, eam diſcutiendam atque definiendam Epiſc. delegavit. Quod & factũ eſt in urbe Roma preſidente Melchiade illius Epiſc. cũ multis collegis ſuis: qui cum Cecilianum innocentem pronuntiaſſent, & Donatum qui ſchiſma Carthagine fecerat ſententia percuſſiſſent, iterum veſtri ad Imperatorem venerunt, & de iudicio in quo victi fuerant, murmuraverunt. Quomodò verò poteſt malus litigator laudare judices quibus iudicantibus victus eſt? Iterum tamen clementiſſimus Imperator alios iudices Epiſcopos dedit apud Arelatem Galliæ civitatem: & ab ipſis veſtri ad illum Imperatorem appellarunt, donec ipſe cauſam cognoſceret, & innocentem Cæcilianum, & ipſos calumnioſos pronunciaret. Nulla hic à Melchiadis & collegarum eius Epiſcoporum iudicio appellatio: ſed tantùm querimoniæ & murmurationes tanquam eorum qui per gratiam malè iudicaſſent: ideoque ſuſpectum id eſſe iudicium, & cauſam retractandam apud alios minimè ſuſpectos.* Hoc loco caſtigatiùs pro rei veritate loquitur Auguſtinus, negans ullam fuiſſe ab Eccleſiæ judicio interjectam appellationem, quantumvis obloquatur Optatus, qui quamlibet adverſus quodcumque judicium reclamationem appellationis nomine ſignificari credidit. Aliud quippe eſt appellare ab inferiori & ſubalterno tribunali ad tribunal ſuperius: aliud verò judicii reviſionem poſtulare ac recognitionem, tanquàm à malè informatis, ſeu de rei veritate minus inſtructis, aut ſuſpectis judicibus editi.

4. Idemque Auguſtinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 92. *Si autem* (inquit) *quod verum eſſe petentibus tum maioribus veſtris iudicium Epiſcopale dederat Conſtantinus, & apud Romã & apud Arelatem, quorum primum apud eum accuſatis & ab altero apud eum appellatis.* Negat Auguſtinus appellatum à Summi Pontificis judicio: conceditque appellatum ab Epiſcoporum Concilio minimè œcumenico. His adde nullum eſſe in facto temerè litigantium (quales erant ſchiſmatici Donatiſtæ) fundamentum. Etiamſi verò Conſtantinus pervicacibus acquieverit in hac re, ideò ſe ita geſſit ut omnem eis præriperet occaſionem & prætextum conquerendi ac tergiverſandi: utque iteratis condemnationibus juſtè ſuccumbentes, vel tandem à ſua perverſitate reſilirent, vel eoſdem ipſorum malitia, palam cunctis innoteſcens, omnibus magis faceret odioſos. Ipſemet Conſtantinus eorum admirans veſanam proterviam exclamavit: *O rabida furoris audacia! ſicut in cauſis gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt.* Et idem rurſus: *Meum iudicium poſtulant qui ipſe iudicium Chriſti expecto. Dico enim ut ſe veritas habet, Sacerdotum iudicium ita debet haberi ac ſi ipſe Dominus reſidens iudicet.* Hæc refert Optatus, ipſiuſque Conſtantini epiſtola nihil aliud fuit quam judicii Epiſcoporum confirmatio. Verùm nulla Decreti Imperatorii ratione habita ſchiſmatici turbas miſcere non deſtiterunt. Deinde ſub Conſtantio Ariano pacem cum Arianis, indicto communi adverſus Orthodoxos bello, ſanxerunt. Juliani deinde Apoſtatæ præſidium ſibi poſtulavere, qui reſtituta ubique terrarum idololatria, nihil magis habebat in votis quàm ut Chriſtiani nominis profeſſores ſe invicem mutuis odiis conficerent.

5. Quæ in Donatiſtarum cauſa, mandante Conſtantino Auguſto, & approbante Papa Sylveſtro, apud Arelatem Synodus anno 314. convenit, multis nominibus celebritatem habet: quippe in qua Conſtantinus per ſe interfuit, & innumeri propemodum Epiſcopi ex univerſa Gallia, Britannia, & Hibernia, Italia, Sicilia, & Africa eo confluxerunt. Interfuere pariter Summi Pontificis Legati Claudianus & Vitus Presbyteri, Eugenius & Cyriacus Diaconi. Aſſerit Ado Viennenſis in Chronico, ſexcentos in iſtud Concilium Patres acceſſiſſe. Meminere paſſim hujus Synodi Optatus Milevitanus Epiſcopus & Auguſtinus; qui ambo egregios libros adverſus ſcripta Parmeniani exararunt. Parmenianus iſte ſublato è vivis Donato Carthaginis pſeudoepiſcopo, à Donatiſtis fuit ſubrogatus; qui mox ut Cathedram illam nactus eſt, libros edidit in ſuæ ſectæ patrocinium, mendaciis confertos. Quorum tamen partem Ticonius, tametſi Donatiſta, cujus eſt frequens apud Auguſtinum mentio, contrariis ſcriptis impugnavit. Concilium Arelatenſe Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo cap. 9. & epiſt. 162. vocat plenarium & univerſale, atque univerſæ Eccleſiæ Concilium. Non fuit quidem generale concilium ſeu œcumenicum, nec propriè loquendo Nationale ex una quapiam natione qualia permulta viſuntur in Conciliorum collectionibus, Italica, Germanica, Gallicana, Hiſpanica, Carthaginenſia ſeu Africana: iſtud verò ex plurimis nationibus Occiduis collectum eſt, quæ Patriarchalem Romani Pontificis conſtituunt dignitatem ab illa diſtinctam, quam eidem Chriſtus contulit in univerſalem toto orbe diffuſam Eccleſiam. De Antiſtitum numero qui Synodo interfuerunt, non eſſe Adoni Viennnenſi habendam fidem viri docti conſentiunt, ſexcentos conſediſſe Epiſcopos perhibenti, ſed potius adhærendum Auguſtino de ducentis atteſtanti lib. 1, contra epiſt. Parmeniani, cap. 5. *Uſque adeò dementes ſunt homines* (inquit) *ut ducentos iudices apud quos victi ſunt victis litigatoribus credant eſſe poſtponendos.* Præterea admodum veroſimile eſt, Marinum Arelatenſem his præſediſſe comitiis, eique Sylveſtrum Romanum ſuas commiſiſſe vices: quandoquidem primus in epiſtola Synodali nominatur, tum quia ſecundum Arelatenſe Concilium can. 18. ita decernit: *Ad Arelatenſis Epiſcopi arbitrium Synodus congreganda: ad quam urbem ex omnibus mundi partibus præcipuè Gallicanis, ſub ſancti Marini tempore legimus celebratum fuiſſe Concilium atque conventum. Si quis commonitus infirmitatis cauſa defuerit, perſonam vice ſua dirigat.*

6. Can. I. *Primo loco de obſervatione Paſchæ Dominici, ut uno die & uno tempore per orbem omnem a nobis celebretur, & juxta conſuetudinem literas ad omnes tu dirigas.*

Alloquitur Sylveſtrum Papam. Inſcriptio enim Concilii ſic habet: *Domino Sanctiſſimo Fratri Sylveſtro Marinus, vel cœtus Epiſcoporum qui adunati ſunt in oppido Arelatenſi:* His concinit Carthaginenſis quinti Concilii Canon 7. *Ut dies Paſcha formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur.* Neminem latet gravis illa Eccleſiarum jam inde à primo ſæculo diſſenſio circa diem celebrationis paſchalis. Haud paucæ enim Orientis Eccleſiæ Paſcha eodem quo Judæi die celebrabant ex Moſaica lege decimaquarta lunæ menſis Martii, Hebraico menſi *Niſan* reſpondenti. Cujus tuendi ritus gratia S. Polycarpus Eccleſiæ Smyrnenſium Epiſcopus Romam advenit Pontifice Aniceto. Romana verò Eccleſia, cui major pars orbis ſe conformabat, paſchale feſtum non niſi Dominico die, qui proximè decimamquartam Martii lunam ſequitur, celebrabat. Quem uſum conſtituit deinde Romanus pontifex Victor per omnes Eccleſias ſervari, adjecta excommunicationis adverſus contravenientes pœna. Cui demum decreto complures Aſianæ Eccleſiæ obtemperantes, deſierunt Judaico ritu, quem olim ſectatæ fuerant, uti. Multæ tamen quæ in Meſopotamia, Syria, & Cilicia erant Eccleſiæ a priſtina cum Judæis conſuetudine non receſſerunt: ſed poſtea Nicæni Concilii decretis paruerunt. Quoniam verò Ægyptii

Altro-

Aſtronomiæ peritia præcellebant, curam pronunciandi quotannis Dominicæ Paſchalis diem, Nicæna Synodus Alexandrino Præſuli demandavit: ut diem illum accuratè ab Aſtronomis exploratum Romano Pontifici indicaret, cujus erat officium eumdem poſtea diem, miſſis per omnes Eccleſias formatis literis, indicare: ut tradit S. Leo Papa Magnus in epiſt. 64. ad Marcianum Auguſtum. In cunctis deinde Eccleſiis ſolemne erat per Diaconum inter Miſſarum ſolemnia futurum Paſchæ diem ipſo Epiphaniæ die ad populum proclamari: ut docemur Concilii Aurelianenſis quarti can. 1. & Bracarenſis ſecundi can. 9. qui legitur inſertus de conſecrat. diſt. 3. cap. placuit. Plura ſuperiùs require ad ſæculum II. Diſſert. 7. De literis formatis.

7. Can. II. *De his qui in quibuſdam locis ordinati fuerint miniſtri, in ipſis locis perſeverent.* Eodem ſpectat hujuſce Concilii can. 21. *De Presbyteris aut Diaconibus, qui ſolent dimittere loca ſua, in quibus ordinati ſunt, & ad alia loca ſe transferunt, placuit ut eis locis miniſtrent quibus præfixi ſunt. Quod ſi relictis locis ſuis ad alium ſe locum transferre voluerint, deponantur.*

Ambobus hiſce Canonibus tria præſcribuntur Eccleſiaſticæ diſciplinæ capita. Primum, ut quicunque ordine quovis Eccleſiaſtico initiantur, certæ pariter Eccleſiæ alligentur, cui per ſuſceptorum Ordinum miniſterium deſerviant. Secundum, ut eis non ſit liberum ab Eccleſiæ miniſterio cui ab ipſa ordinatione addicti ſunt diſcedere, aut alio ſuum pro libito transferre miniſterium. Tertium, ut pœnam ſuſpenſionis ab executione Ordinum incurrant, qui ab præfixa ſibi ſtatione diſcedere, aut alibi Ordines ſuſceptos exercere citra veniam proprii Antiſtitis præſumpſerint. His aſtipulatur Nicænus canon 15. quo cavetur ne Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi ab Eccleſiis, ad quas fuerunt ordinati, in aliarum Eccleſiarum miniſterium tranſeant. Et citatur in c. non oportet Epiſcopum, 7. q. 1. Suffragatur pariter canon 6. Chalcedonenſis concilii prohibens quemquam abſolute ordinari, ſed in ipſa ſui ordinatione jubens deſtinari certæ cui famuletur Eccleſiæ: & profertur a Gratiano, c. neminem abſolutè, diſt. 7. Eodem collimant Canones Apoſtolorum 15. & 16. quibus etiam pœna excommunicationis infligitur Epiſcopo alienum Clericum detinenti invito, ad quem Clericus pertinet, Epiſcopo. Regulam iſtam aliqua ex parte inſtaurare connixum eſt Tridentinum concilium, ſeſſ. 23. cap. 16. *Nemo (inquit) ordinetur quin certæ Eccleſiæ aſcribatur. Nec admittantur alieni Clerici ad divina Officia celebranda, ſine commendatitiis proprii ordinarii Epiſcopi.*

8. Canon V. *De theatricis, & ipſos placuit quandiu agunt, a communione ſeparari.*

Eadem infligitur pœna ſuperiori can. 4. agitatoribus Circenſibus. Concilium Illiberritanum cap. 62. ita decernit: *Si auriga aut pantomimi credere voluerint, placuit ut prius ſuis artibus renuncient, & tunc demum ſuſcipiantur: ita ut ulterius ad eas non revertantur. Quod ſi facere contra interdictum tentaverint, projiciantur ab Eccleſia.* Idemque concilium can. 67. *Prohibendum ne qua fidelis, aut catechumena, aut comicos aut viros ſcenicos habeat: quæcunque hoc fecerit a communione arceatur.* Videndus Tertullianus lib. de ſpectaculis, & Salvianus lib. 5. de Providentia Dei. Iſtiuſmodi perſonæ in jure ſunt infames, l. 2. ff. de his qui not. infam. Trajanum Plinius in panegyrico laudibus effert hoc ipſo, quod pantomimos omnes Roma exegerat. Innocentius III. c. cum decorem, de vita & hon. Cler. ludos theatrales in Eccleſiis, aut per Clericos exhiberi vetat.

9. Can. VII. *De Præſidibus qui fideles ad præſidatum proſiliunt, placuit, ut cum promoti fuerint, literas accipiant Eccleſiaſticas communicatorias: ita tamen ut in quibuſcumque locis geſſerint, ab Epiſcopo ejuſdem loci cura de illis agatur, & cum cœperint contra diſciplinam agere, tum demum a communione excludantur. Similiter & de his qui rempublicam agere volunt.*

Optimè proviſum: ne miſſi ad Provincias Magiſtratus, immunitatem a jurisdictione Epiſcopi ejus loci, ad quem a Principe mittuntur, prætenderent; utpote ad ſolum loci ex quo profecti ſunt Epiſcopum pertinentes; animumque habentes diſcedendi poſt magiſtratus ſibi delegati geſtionem, eoque prætextu conceſſa ſibi abuterentur poteſtate, ſeque licentioſiùs gererent. Hoc verò decretum Conſtantinus, qui Concilio interfuit, ſua præſentia confirmavit. Ambroſius certe non in advenam officialem, ſed quod plus eſt in advenam Imperatorem Theodoſium ſeniorem, tunc forte Mediolani degentem, Epiſcopalem exercuit poteſtatem, quando ipſum introitu Eccleſiæ prohibuit, & ad publicam adegit pœnitentiam. His adjunge conſtans eſſe juris axioma, ibi cauſam eſſe ventilandam, ubi delictum eſt admiſſum, l. 1. C. ubi de crim. agi opor. & l. ult. ff. de accuſatio. & c. ibi ſemper. 3. q. 6. & c. ult. de foro compet. & c. 1. de raptorib. Prærequirit autem hic Arelatenſis canon, ut delegatus Præſes, antequam ad delegatam ſibi præfecturam migret, literas ab Epiſcopo loci, unde abſceſſurus eſt, formatas recipiat, ſecundum regulam Eccleſiaſticam prioribus illis ſæculis apud fideles vigentem.

6. Canon VIII. *De Afris quod propria lege ſua utuntur, ut rebaptizent: placuit ut ſi ad Eccleſiam aliquis de hæreſi venerit, interrogent ſymbolum: & ſi perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu ſancto eſſe baptizatum, manus tantum ei imponatur ut accipiat Spiritum ſanctum. Quod ſi interrogatus non reſponderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Hoc anno & conſulatu nondum Ariana hæreſis innotuerat, cum qua mox Donatiſtæ ſocietatem junxere. Certè anno primo Sylveſtri Pontificis hoc Arelatenſe Concilium celebratum conſtat, Voluſiano & Anniano Conſulibus. Arius verò Sylveſtri ejuſdem anno tertio cœpit Alexandriæ hæreſim ſuam ſpargere. Eodemque anno Alexandrinus Antiſtes Alexander, ut naſcentem hæreſim comprimeret, in Synodo centum ferè Epiſcoporum Arium damnavit. Itaque corrigendus Gratianus, qui hunc allegans Canonem octavum pro Afris, ſupponit Arianos; de conſecr. diſt. 4. c. de Arianis. Tunc enim necdum Ariana hæreſis emerſerat; ſed eo uſque furente odio adverſus Catholicam partem perciti erant Donatiſtæ, ut quoſcunque ſeductos ad ſuas partes traxerant, nulla ratione habita baptiſmi, quem apud Orthodoxos ſuſceperant, ſed illum potiùs execrantes, denuò baptizarent: majori temeritate dogma vetus inſtaurantes, quod ſub Epiſcopis Carthaginenſibus Agrippino, & Cypriano, duobus Conciliis Africanis ſtabilitum, Stephanus Pontifex in Romano Concilio autoritate Apoſtolicę traditionis proſcripſerat.

11. Canon IX. *De his qui Confeſſorum literas afferunt; placuit, ut ſublatis eis litteris accipiant communicatorias.*

Iſtarum communicatoriarum conceſſio muneris erat epiſcopalis. Canone iſto aboletur libellorum uſus a Martyribus & Confeſſoribus proficiſcentium, quorum intuitu & precibus, canonicæ pœnitentiæ tempora minuere ſolebant Epiſcopi, atque lapſi ante præfinitum tempus reconciliabantur. Ejuſmodi libellorum ullam haberi rationem vetuerat Illiberritanus canon 25. Illorum pariter meminere, nec ſine querimoniis, quod per illos ſacræ diſciplinæ vigor enervaretur, Tertullianus lib. ad Martyres, & Cyprianus epiſt. 10. 11. 12. 14. 15. Illa pœnitentiæ canonicæ ad Martyrum preces concedi olim ſolita mitigatio, Indulgentiis hodiernis præludebat: ut ad Cyprianum Scholiaſtes Pamelius adnotat.

12 Ca-

12 Canon XI. *De puellis fidelibus quæ gentilibus junguntur, placuit ut aliquanto tempore à communione ſeparentur.*

Cultus diſparitas prioribus Eccleſiæ ſæculis non fuit habita pro impedimento matrimonium dirimente, multum enim obſtitiſſet Chriſtianæ fidei propagationi, magnamque confuſionem & diſſidia in familias invexiſſet. Quapropter hanc diſpoſitionem Chriſtus Eccleſiæ ſuæ regimini & prudentiæ reliquit. A primordiis igitur Eccleſiæ prævaluit hæc Apoſtolica ſanctio 1. Cor. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cùm illo, non dimittat eam. Et ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioqui filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt. Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſmodi; in pace autem vocavit nos Deus.* Poſtquam verò Chriſtiana religio ſub Conſtantino caput extulit, viſum eſt Patribus hujus Synodi, non quidem hujuſmodi prohibere matrimonia; ſed aliquam illis pœnam quaſi remotam injicere, quâ ſenſim poſterioribus ſæculis via muniretur ad hanc prohibitionem quæ deinceps hujuſmodi connubia redderet irrita.

13 Canon XIII. *De his qui ſacras Scripturas tradidiſſe dicuntur, vel vaſa dominica, vel nomina fratrum ſuorum: placuit nobis ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis ab ordine Cleri amoveatur. Nam ſi iidem aliquos ordinaſſe fuerint deprehenſi, & de his quos ordinaverint ratio ſubſiſtit, non illis obſit ordinatio. Et quoniam multi ſunt qui contra Eccleſiaſticam regulam pugnare videntur, & per teſtes redemptos putant ſe ad accuſationem admitti debere, omnino non admittantur: niſi ut ſupra diximus actis publicis docuerint.*

Tria providè Patres Canone iſto decernunt, ut Donatiſtarum malignitati prætextus ſubducant Eccleſiæ perturbandæ. Primùm, ut ſufficienter convicti traditores, quales permulti erant inter Donatiſtas, ab ordine Cleri & miniſtris Eccleſiæ arceantur. Deinde quia illorum perdita nequitia veris convictionibus deſtituta, falſos teſtes pretio conducebat, ejuſmodi corruptioni obviam itur, dum adjiguntur ad probandum per acta dumtaxat publica traditionis, cæteraque ab illis objecta delicta. Perfacilis autem erat hujuſmodi probatio ſi crimina vera eſſent, quæ accuſabant. Etenim lapſus illi omnes à Magiſtratibus ethnicis fuerant in acta publica redacti, idololatriæ, thurificationes, fratrum delationes, ſanctorum Librorum aut Eccleſiaſticæ ſupellectilis traditiones. Ad illa quippe acta, reddita demum ſub Chriſtiano Imperatore Eccleſiæ pace, facilis erat unicuique recurſus. Tertiò ac poſtremo ſi quis objecti criminis innocens, manuum impoſitionem ab Epiſcopo ſuſcepiſſet, qui fortaſſe lapſus fuiſſet, ne hujus delicto prægravaretur: ſed ejuſmodi rata eſſet ordinatio. Et utique ordinatoris delicto non impeditur, neque tollitur indelebilis characteris poteſtas. Talis verò erat cauſæ Cæciliani ſtatus, ab Epiſcopo Felice conſecrati, quem adverſarii cauſabantur traditionis reum.

14. Canon XIV. *De his qui falsò accuſant fratres; placuit eos uſque ad exitum non communicare.*

Cæcilianum falsò accuſabant Donatiſtæ ſubtractarum eleemoſynarum, quas pia fidelium cura victui Confeſſorum, qui in vinculis erant, deſtinaverat. Et inſuper eamdem traditionis poſtulabant ſæviente perſecutione. quorum nihil tamen juridicè probare valuerant: niſi forte per corruptos & ſuſpectos teſtes, nullatenus per acta aut inſtrumenta publica. Poteſt iſte canon ſic intelligi, ut ad finem vitæ differatur, tandemque concedatur communio, ſed in pari delicto ſeverior eſt Illiberritani Con. canon 75. *Si quis Epiſcopum, Presbyterum, vel Diaconum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei eſſe communionem.*

NICÆNÆ PRIMÆ OECUMENICÆ Synodi hiſtoria.

1. NUNC agendum de prima œcumenica Synodo Nicæna, cui cauſam dedit hæreſis Ariana. Arius Presbyter Alexandrinus ſacrarum Literarum interpretationi præpoſitus, ambitione tumens; quum ſublato e vivis Achilla Epiſcopo Alexandrino, ferre non poſſet ſibi hunc Epiſcopatum quem ambiverat, non fuiſſe delatum, ſibique prælatum Alexandrum, virum hac ſublimi ſede digniſſimum, virtutum meritis & ſanctarum Literarum peritia præeminentem, invidiæ ſtimulis agitatus, adoritur quocumque modo ſanæ Apoſtolicæque illius doctrinæ obſiſtere. Prædicante igitur Alexandro, Dei Filium ejuſdē eſſe cum progenitore naturę, poteſtate atque ęternitate parē; ipſe ex adverſo Filium aſſeverabat eſſe diverſæ à Patre inferioriſque naturæ, atque à Patre in tempore ex nihilo creatum. Alexander illum, privatis primum admonitionibus & benignis officiis, conatus ad veritatis cognitionem reducere, obſtinatius tamen inſiſtentem, falſæque doctrinæ virus ad animarum perniciem latius ſpargentem, fidelium communione ſubmovit. Arius ad Euſebium Cæſareæ Palæſtinæ Epiſcopum confugit, quem ſuæ ſocium & fautorem hæreſis nactus eſt, cum aliis eadem lue infectis Epiſcopis, Paulino Tyri, Patrophilo Scythopolis, Athanaſio Anazarbi, Theodoto Laodiceæ, Gregorio Beryti, Aetio Lyddæ, quæ aliter dicta Dioſpolis. Nec multo poſt, ſcriptis ad Euſebium Nicomedienſem Epiſcopum literis, ipſum in ſuas partes allexit, virum aulicis artibus inſtructiſſimum, cujus permagna erat apud Conſtantinum Auguſtum gratia & autoritas. Plures etiam clericos, Deoque ſacras virgines, atque ex plebe plurimos, univerſamque Meletianorum ſchiſmaticorum factionem ſui dogmatis contagione pervertit. Fuitque brevi completum in Ario Apoſtolicum hoc oraculum: *Mali autem homines & ſeductores proficient in pejus, errantes, & in errorem mittentes.*

2. Serpente latiùs malo, Arianiſque inſolentius indies tumultuantibus, Alexander Alexandrinus Antiſtes innumeras ad Epiſcopos literas conſcripſit, atq; in his laudatiſſimam quæ ſupereſt ad ſibi cognominem Alexandrum Conſtantinopolis Epiſcopum. Sylveſter Romanæ univerſæque Eccleſiæ Pontifex hujus ingraveſcentis perniciei admonitus, Oſium ſapientiſſimum, & religioſiſſimum Cordubæ in Hiſpania Bœtica Epiſcopum, cum ampliſſima poteſtate delegavit ad Conſtantinum tunc Nicomediæ, ubi Epiſcopatum gerebat Euſebius, degentem: nec non ad Eccleſias Orientis & Ægypti ad extinguendum quatenus fieri poſſet iſtud incendium. Ipſe autem Conſtantinus nullas Oſio legationis literas expedivit, nullum ei mandatum, nullum commonitorium quod reſciri poſſit ſcripto tradidit, nulla illum poteſtate divali præmunivit, ſed tantummodo literas illi ad Alexandrum & Arium privatim ſcriptas, quales conflaverat Euſebius Nicomedienſis, tradidit perferendas. Quin etiam in his duabus epiſtolis ne quidem Oſii nomen exprimitur, neque ulla fit ejuſdem mentio, niſi tanquam nuncii; perinde ac ſi ſimplex tabellarii munus obiret. Cum igitur nullam per literas delegationem Oſio Conſtantinus impoſuerit, nullus eſt dubitandi locus aliunde legationis munere ac poteſtate inſtructum roboratumque fuiſſe. Undenam verò niſi à Summo qui tunc erat Pontifice Sylveſtro? Et quanam ratione potuiſſet alienus, neque majorum ſedium Epiſcopus in remotiſſimas provincias, atque adeò in ſecundam dignitate toto terrarum orbe Eccleſiam Alexandrinam ſe ingerere, ibique Synodum Epiſcoporum uſque adeò celebrem cogere ut eam Athanaſius Apolo. 2. vocet generalem? Non alia ſané ratione quàm quia præſente Apoſtolicæ ſedis Legato, Epiſcopi provinciarum quæcunque parebant Alexandrino Patriarchæ, in id Concilium convenerunt.

3. In hiſce Conſtantini ad Alexandrum & Arium literis, malus Euſebii Nicomedienſis animus ſe perſpicuè prodit, quem Imperator ſingulari amore proſequebatur, & cujus conſilium in rebus religionis exquirebat. In primis, prima & præcipua culpa in Alexandrum refunditur, deinde tam acris diſceptationis cauſam levis eſſe momenti aſſerit, nec prorſus ad res fidei aut animarum ſalutem pertinere. Euſebius autem Cæſarienſis pariter Aria-

Arianis addictiſſimus, haſce Conſtantini literas ideò ſuæ de vita Conſtantini hiſtoriæ interſeruit, ut omnem turbarum cauſam in Alexandrum unum rejiceret, Ariique dogma ab omni cenſura vindicaret.

4. Digreſſus à Conſtantino Oſius Alexandriam conceſſit, ibique diſſidentes animos ad pacem & concordiam traducere pro viribus laboravit, & ſtuduit. Concilium eadem in urbe indixit, ab Athanaſio apolog. 2. & Socrate lib. 3. cap. 5. memoratum: qui referunt diſcuſſam in illo fuiſſe Arianorum & Meletianorum cauſam, damnatum etiam impii Sabellii dogma, divinarum Trinitatis ſanctiſſimæ perſonarum diſtinctiones inficiantis. Addit Athanaſius fuiſſe ibi quoque Colluthum condemnatum Presbyterum Alexandrinum, eò quòd cum Presbyter tantummodo eſſet Eccleſiæ Alexandrinæ, pleroſque Clericos ordinare præſumpſiſſet: ideoque & illum, & quotquot manus impoſitionem ab illo acceperant, fuiſſe ab Oſio in ordinem redactos. Addit Socrates in eadem Alexandrina Synodo fuiſſe conſtitutum, ne voces deficerent per quas fidei veritas exprimeretur, ut in Sanctiſſima Trinitate unica prædicaretur οὐσία, tres verò ad diſtinguendas perſonarum proprietates, dicerentur ὑποστάσεις.

5. Cum verò Ariani deſpecta Concilii Alexandrini autoritate ſe inſolentiùs efferrent, perverſumque dogma propagarent, viſum eſt controverſiam eſſe œcumenica & inſigniori Synodo dirimendam: hanc itaque Conſtantinus, aſſentiente Sylveſtro Papa, Nicææ in Bithynia Aſiæ Provincia indixit. Ipſeque Imperator religionis ſpecimen egregium dedit, miſſis in omnes partes curſoribus & literis, quibus Epiſcopos ad Synodum ut convenirent incitavit: eorumque pro Dei cultu, fidei integritate, totiuſque Eccleſiæ pace atque dignitate, quàm maxime potuit zelum ſtudiumque ſuccendit. Vecturas itinerum, omneſque victus impenſas, tam ipſis quàm illos comitantibus & familiaribus largè providit. Nicæam itaque ex diverſis orbis terrarum plagis trecenti decem & octo Epiſcopi convenere. Paulino & Juliano Conſulibus, anno Chr. 325. auſpicatum eſt in Nicæa Metropoli Bithyniæ, ut tradit Concilium Chalcedonenſe actio. 2. tenuitque uſque in diem VIII. Kalendarum Septembris à die inchoationis, qui fuit XIII. Calendas Julii, ut conſentiunt Synodus Chalcedonenſis, & vetuſtiſſima Creſconiana collectio. Ex quibus corrigendi, tum qui Synodum in alium Conſulatum rejiciunt, tum qui plures ei annos attribuunt.

6. Synodo præſederunt Oſius Corbubenſis Epiſcopus, qui primus ei ſubſcripſit, quemque Dalmatius, ſive Gelaſius Cyzicenus Epiſcopus refert in hujus Concilii Hiſtoria, Sylveſtri Romani Epiſcopi ſediſſe Legatum, & cum hoc duo alii Apoſtolici Legati Victor & Vincentius Romanæ Eccleſiæ Presbyteri. Hi tres ſupra ipſos omnes præcipuarum Eccleſiarum Antiſtites ac Patriarchas conſederunt, & ſubſcripſerunt. Interfuerunt Alexander Alexandriæ Ægypti Epiſcopus, Euſtathius Antiochiæ, & Macarius Jeroſolymæ Epiſcopi, Alexander Conſtantinopolis, aliique Præſules, quorum præcellens ſanctitas Eccleſiæ faſtis conſignatur & colitur: Paphnutius Thebarum Ægypti, Potamon Heracleæ Ægyptiorum, Spiridion Trimythuntis Cypri, (his duobus Potamoni & Spiridioni olim propter Chriſtianæ fidei profeſſionem, in perſecutione Maximini, alter oculus fuerat effoſſus, & poples ſuccifus) Paulus etiam Cæſareæ Euphrateſię, qui ſub Licinio candentium laminarum cruciatum ſuſtinuerat; Jacobus Niſibis in Meſopotamia, qui mortuos (ut narrat Theodoritus) ad vitam revocaverat, quique Niſibim obſidentes Perſarum copias ſemel & iterum, fuſis ad Deum precibus, immiſſo culicum agmine fugavit: Aroſtanas etiam in Armenia ſuperiori Epiſcopus, Gregorii Armenii diſcipulus, & in Epiſcopatu ſucceſſor. Utrùm verò Nicolaus celeberrimus Myræ Antiſtes in Lycia, Concilio interfuerit, non eſt adeò exploratum. Interfuiſſe affirmant ejus acta, quæ Methodius conſcripſit. Cæcilianus pariter Carthaginenſis Epiſcopus tantoperè ab impiis Donatiſtis exagitatus inter Nicænos Antiſtites conſedit, ut teſtantur Athanaſius orat. 1. contra Arianos, Gelaſius Cyzicenus, & Concilium Carthaginenſe ſextum.

7. Verumtamen quod ſcriptum eſt in libro Job hoc pariter accidit: *Cum veniſſent Filii Dei ut aſſiſterent coram Domino, adfuit inter eos etiam Satan.* Interfuere namque cum ſanctiſſimis illis Præſulibus Ariani Epiſcopi, uterque Euſebius Cæſarienſis & Nicomedienſis, Paulinus Tyri, Theognis dictus, aliis Thegonius Nicææ, Menophantes Epheſi, Patrophilus Scythopolis, Narciſſus Herodiadis, Theonas Marmaricæ, Theodotus Laodiceæ, Athanaſius Anazarbi, Greg. Berythi, Aetius Lyddæ, Maris Chalcedonis, Secundus Ptolemaidis, Paulus Laradenis. Hi primùm calumnioſis accuſationibus, & famoſis oblatis libellis, orthodoxos Antiſtites inſectati ſunt apud Imperatorem: qui tamen porrectos ſibi libellos legere noluit, ſed omnes involucro concluſos & ſigillatos palam concremavit; profeſſus Epiſcopos à ſolo Deo judicandos, ſe autem Epiſcoporum judicio in illis quę ad Eccleſiam & proprios mores ſpectant ſubeſſe. Occultanda pręterea eſſe Sacerdotum delicta, ne inde aliqui anſam arriperent ſcandali aut deſpicientiæ ſacri miniſterii; ut ſcribunt Rufinus lib. 1. cap. 2. Sozomen. lib. 1. cap. 17. Theodoritus lib. 1. cap. 11. Gregorius Papa lib. 4. epiſt. 75. ad Mauricium Auguſtum, & Carolus Magnus in Capitularibus lib. 6. cap. 301.

8. Conſtitutum in primis fuit pro inconcuſſo fundamento, à Nicęnis Patribus nihil contra fidem ab antiquo traditam, & hactenus in Eccleſia receptam, innovandum eſſe: ut ibid. ſcribit Sozomen. Lecta deinde ſunt Arii ſcripta, & damnabilis Euſebii Nicomedienſis epiſtola. Ipſimet preſentes interrogati, & auditi: quos alioſque pervicaces Arianos Athanaſius, etiamnum juvenis & Diaconus, quem Alexander ſecum eo fine adduxerat ſtrenuè diſputando refellit. Qua ex cauſa odium Arianorum implacabile in ſe concitavit. Laudem etiam in his diſputationibus adeptus eſt inſignem Marcellus Ancyræ Epiſcopus. Vide Athanaſium orat. contra Arianos; Gregorium Nazianz. orat. in laudem Athanaſii; Socratem lib. 1. cap. 8: qui adverſarios, cum quibus Athanaſius eſt in Concilio congreſſus, nominat; Arium hæreſiarcham, Euſebium Nicomedienſem, Theognim Nicænum, & Marim Chalcedonenſem. Horum dogmata execrati Nicæni Patres, unanimes definierunt, Filium eſſe Patri coeſſentialem, & conſubſtantialem, atque coæternum, ante omnia tempora genitum. Damnaverunt iſtud Arianorum effatum: *Fuiſſe aliquando tempus quando Filius non erat, & quando qui ejus vocatur Pater, erat quidem ab æterno Deus, ſed nondum Pater.* At in oppoſitum ſancta & œcumenica Synodus, edito fidei ſymbolo, profeſſa eſt, Filium eſſe genitum ante omnia ſæcula, Deum verum de Deo verò, Patrique ὁμοούσιον καὶ συναΐδιον, *conſubſtantialem & coæternum.*

9. Conſtantinus dum in Concilio diſputabatur attentè auſcultabat, rumores ſubnaſcentes conſopiebat, ſuum modeſtè ſenſum inſinuabat, ſingulos amicè alloquebatur, ut refert Euſebius Cęſarienſis lib. 3. vitę Conſtantini, cap. 13. Denique formulę fidei ſubſcripſerunt tum Orthodoxi, tum etiam Ariani, formidantes ſimul gratię Principis ſediumque Epiſcopalium ammiſſionem. Euſebius Nicomediæ, & Theognis Nicææ, ſpiritu ducti ſuperbiæ, ne convicti poſt tantum à ſe exhibitum ardorem atque inconſtantes judicarentur, cedere & ſubſcribere per aliquod tempus detrectarunt. Itaque ſuis ob pertinacem hæreſim dejecti ſunt ſedibus: in quibus eorum loco ſuffecti ſunt Nicomedię Amphion, & Nicææ Chriſtus. Quo eodem tempore Conſtantinus duas ſcripſit epiſtolas, unam quidem ad Nicomedienſes, alteram ad Theodotum, in quibus ſceleratos mores Euſebii Nicomedienſis & Theognis graphicè deſcribit: ut mirari ſatis nemo queat Imperatoris facilitatem, qui paulò pòſt ſe totum ejuſdem Euſebii conſiliis addixit, ejuſque perſpicuis & palam manifeſtis calumniis ſe credulum exhibuit, ad perſequendos ſanctiſſimos Epiſcopos ſanctæ œcumenicæque Synodi columina, præcipue verò magnum Athanaſium, cujus fuerat in ipſa Synodo virtutem admiratus. Cum ex adverſo projectam Euſebii nequitiam, perfidiam, & veteratorias artes tam ſæpè fuiſſet expertus. Et qui quantumvis Epiſcopus, Licinii non modo ethnici idolorumque cultoris, verum etiam immanis Eccleſiæ perſecutoris, & injuſtiſſimum bellum, violata juris jurandi à ſe præſtiti fide contra Chriſtianiſſimum principem, ſanctęque Eccleſiæ inſtauratorem, moventis partes omni ſtudio & adulatione foverat, exiſtimans id magis ex re fortuniſque ſuis eſſe, omni abdicato religionis ſenſu & probitatis reſpectu. Nihil ſane ad religionis ſtudium in Conſtantino addi vel deſiderari poſſe videbatur. Statim enim dirempto ſolutoque Concilio innumeras literas, quarum adhuc multæ ſuperſunt ad complures Eccleſias & provinciarum Præſides, pro ſtabilienda

H Nicæna

Nicæna fide, & abrogando Arianiſmo tranſmiſit. Sed res feliciter cœptas, Euſebii Nicomedienſis, in ſupremam Conſtantini gratiam denuò recepti, fraudulenta conſilia mox, ut videbimus, peſſumdederunt, ac in deteriora verterunt. Euſebius & Theognis ut priſtinas ſedes reſumerent inviti decreto Nicæno ſubſcripſerunt, atque interveniente pro eis Conſtantino ad Concilii Patres, ſuas recuperarunt Eccleſias, ut commemorat Socrates lib. 1. cap. 5. & 10. qui tamen amboNicænam fidem pro viribus poſthac impugnarunt, illiuſque aſſertores enixe perſequi nunquam deſtiterunt. Ipſe Arius malorum omnium fons, poſtquam Synodali decreto fidelium communione avulſus fuit, & à Conſtantino pulſus exilio, ab eodem mox ob ſimulatam reſipiſcentiam & palinodiam, poſtliminio reductus eſt; hac tamen lege, ne Alexandriam ingredi auderet, cujus rei fidem facit Hieronymus Dialog.adver.Luciferianos. Cumque cæteri Ariani ficto animo ſuſcripſiſſent, ſoli duo Epiſcopi nunquam adduci potuerunt ut ſubſcriberent, Theonas Marmaricæ in Libya, & Secundus Ptolemaidis in Pentapoli, atque ideò ſuis Eccleſiis ejecti, ut ipſa declarat Synodica Nicænorum Patrum adAlexandrinamEccleſiam epiſtola. Meletius verò Ægyptii ſchiſmatis autor, quem quia idolis ſub Maximini tyrannide ſacrificaverat, ſanctiſſimus Petrus Alexandrinus Patriarcha Lycopolitano Epiſcopatu detruſerat, quique ſchiſmatis de ſuo nomine dicti occaſione, innumeras turbas adverſus Petrum & hujus ſucceſſores Achillam & Alexandrum concitarat, iterum exautoratus in Nicæna Synodo fuit; nec tamen conquievit, nec ejus ſchiſma, quod Ariani ſollicitè fovebant, extinctum eſt. Obiter verò iſtud advertendum, hiſtoriam de Meletio, qualem refert Epiphanius hære. 68. nullam apud doctos fidem reperire, utpote falſis ab eodem relationibus acceptam, & directè adverſantem his, quæ de eodem ſcribit oculatus & præſens teſtis Athanaſius, qui Meletium omniaque illius facinora exactè notat, apol. 2. &Socrates lib. 1. c. 3.

DE ORDINE ET CONSESSU
Patrum tum in Nicæna Synodo, tum in aliis inſequentibus œcumenicis.

1. IN primis ſciendum, delegatos ab Epiſcopis abſentibus eodem olim ordine ſediſſe, quo ipſi delegantes Epiſcopi præſentes conſediſſent. Idcircò in multorum Conciliorum actis & ſubſcriptionum ſerie, plerumque Presbyteri & Diaconi altiùs compluribus Epiſcopis ſubſcribunt.

2. Ex eiſdem ſubſcriptionibus & actis pariter liquet, Legatos Apoſtolicæ ſedis, quippe qui vices Summi Pontificis gerunt, ſediſſe & ſubſcripſiſſe ſupra quoſcunque Patriarchas, fuiſſeque Conciliorum Præſides. Inductione hoc patet in Nicæna quam pertractamus Synodo, in qua Legati præſederunt Sylveſtri Papæ, Oſius, Victor & Vincentius Presbyteri. Hos ſequebantur Alexander Alexandriæ, Euſtachius Antiochiæ, Macharius Jeroſolymorum Epiſcopi.

3. Paucis à Nicæna annis prœfuerant Synodo Sardicenſi nomine Sylveſtri, Oſius Epiſcopus, Vincentius Capuanus, Calepodius Neapolitanus: deinde ſequitur Athanaſius Alexandriæ.

4. In Conſtantinopolitana prima nulli Apoſtolici Legati interfuere: quia tunc temporis Damaſus Papa aliam Romæ Præſulum Occidentis Synodum celebrabat. Orientales autem fuiſſe animis conſentientes cum Occidentalibus & Damaſo, probant mutuæ literæ Damaſi ad Concilium Conſtantinopolitanum, & hujus viciſſim ad Damaſum apud Theodoritum lib. 5. cap. 9. & 10.

5. Epheſinæ Synodo præfuit Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus ut Legatus Cæleſtini Romani Hierarchæ. Quem tamen Cyrillum proprio nomine præſidere non ſubſtinuiſſent, extra propriæ Patriarchiæ fines, in alia Diœceſi, quam ſibi Conſtantinopolitanus Epiſcopus jam vendicabat, ut ſecundus ab Epiſcopo Romano Patriarcha. In hujus ergo Synodi actis paſſim legitur: *Cyrillo Alexand. præſidente & locum tenente ſanctiſſimi & religioſiſſimi Archiepiſcopi Romanæ Eccleſiæ Cæleſtini*. Mox ſubſignant Juvenalis Jeroſolymæ Epiſcopus, Memnon Epheſi, Flavianus Vicarius & Locumtenens Rufi Epiſcopi Theſſalonicæ, Theodotus Ancyræ in Galatia, Firminus Cæſareæ in Cappadocia prima Epiſcopus.

6. In Chalcedonenſi act. 3. Paſchaſius & Lucentius Epiſcopi & Bonifacius Presbyter, Legati ſanctiſſimi Deoque amantiſſimi Archiepiſcopi veteris Romæ. Dein Anatolius ſanctiſſimus Archiepiſcopus novæ Romæ, Dioſcorus Archiepiſcopus Alexandriæ, Maximus Antiochiæ, Juvenalis Jeroſolymæ, Quintillus Heracleæ Macedoniæ locum tenens Anaſtaſii Epiſcopi Theſſalonicæ, Thalaſſus Cæſareæ Cappadociæ, Stephanus Epheſi, Lucianus Byſæ, locum tenens Cyriaci Epiſcopi Heracleæ Thraciæ, Euſebius Ancyræ Galatiæ Epiſcopus. Hæc ita ſingillatim recenſeo ut dignoſcantur præcipuæ Orientis Metropoles.

7. In quinta Synodo, quæ eſt ſecunda Conſtantinopolitana, præfuit Eutychius Patriarcha Conſtantinopolis novæ Romæ, approbante Vigilio Romæ veteris Pontifice: ad quem ſic ſcribit Eutychius: *Petimus Præſidente veſtra beatitudine de tribus Capitulis quæri & conferri*. Quam epiſtolam continent iſtius Synodi acta. Et Zonaras in Juſtiniano ſcribit, Synodi Principem fuiſſe Vigilium Romæ veteris Epiſcopum. Qui etiam, ut Photius ſcribit lib. de ſeptem Synodis, iſtius acta & decreta Concilii confirmavit. Porrò in ejus actis & ſubſcriptionibus, hæc notatur Epiſcoporum ſeries: Conſidentibus in Secretario Venerabilibus Eutychio ſanctiſſ. Patriarcha Regiæ Conſtantinopolis novæ Romæ, Apollinario ſanctiſſ. Archiepiſcopo Alexandriæ, Domno ſanctiſſ. Patriarcha Theopoleos, id eſt Antiochiæ, Stephano Epiſcopo Raphiæ, & Georgio Epiſcopo Tiberiadis, & Damiano Epiſcopo Sozuſæ vicem agentibus Euſtachii ſanctiſſimi Epiſcopi Jeroſolymitani, Benigno Epiſcopo Heracleæ Thraciæ, vices agente Heliæ Theſſalonicenſis Epiſcopi, Theodoro Epiſcopo Ceſareæ primæ Cappadociæ, Andrea Epiſcopo Epheſi, &c.

8. In ſexta Synodo, Conſtantinopolitana tertia, actio. 1. ſub Conſtantino Auguſto (cui nomen erat Pogonato,) in Secretario ſacri Palatii quod cognominatur Trullus, conveniente ſancta & univerſali Synodo, id eſt Theodoro & Georgio venerabilibus Presbyteris, & Joanne venerabili Diacono vicem agentibus ſanctiſſ. & beatiſſ. Archiepiſcopi Romæ veteris Agathonis, & Joanne ſanctiſſ Archiepiſcopo magnæ Conſtantinop. Romæ novæ, & Petro Presbytero & Monacho Locumtenente ſedisAlexandriæ(Græcè τοποτηρητοῦ ἀλεξανδρείας) Machario Archiepiſcopo Theopolis, & Georgio Presbytero, Monacho & Apocriſiario Theodori venerabilis Vicarii τοποτηρητοῦ ſedis Jeroſolymorum, & Theodoro Epiſcopo Epheſi, &c.

9. In ſeptima Synodo, quæ eſt Nicæna ſecunda, Act. 1. Preſidentibus Petro Archipresbytero Romanæ Eccleſiâ SS. Petri & Pauli, & altero Petro Presbytero & Monacho Abbate S.Sabæ Romæ Vicariis Sanctiſſ. Archiepiſc. veteris Romæ Adriani. Sequitur Taraſius Archiepiſcopus Conſtantinopolit. novæ Romæ, Joannes & Thomas Presbyteri Monachi, & Vicarii ſedium Orientis Patriarchalium Alexandriæ, Theopolis, Jeroſolymæ, Agapetus Cæſareę Cappadocię Epiſcopus, Joannes Epheſi Epiſcopus.

10. Octava Synodus, quę eſt quarta Conſtantinopolitana, præmittit act. 1. Donatum & Stephanum Epiſcopos, & Macarinum Diaconum, Legatos Adriani Papę II. ſubditque Ignatium Archiepiſcop.Conſtantinop. novę Romę. Deinde Vicarios τοποτηρητὰς ſedium Patriarchalium Orientis.

11. Obiter in predictis obſerva, nomen Archiepiſcopi pluribus ſeculis non fuiſſe attributum Metropolitanis unius provincię, ut nunc eſt uſui; ſed illis duntaxat quibus multi ſubjecti erant Metropolitani, ſcilicet Patriarchis, & Primatibus, ſeu Exarchis. Decreſcente demum apud Grecos religione cum poteſtate, eorumdemque tamen (quod mirum ſit) creſcente ſuperbia, cœptum eſt novum in Oriente genus Archiepiſcoporum nomine tenus, qui licet nullis preeſſent Epiſcopis, ex ſolo Imperatoris reſcripto, eoque venali, hoc inane nomen adipiſcebantur; mediique erant inter Metropolitas & Epiſcopos inferiores. Hinc effectum, ut; in Leonis Imperatoris διατυπώσει ſubjectæ Conſtantinopolitano Patriarchæ, recenſeantur Metropoles una & octoginta. Deinde Archiepiſcopatus prædicti generis novem: & triginta;& legatur aliquoties apud Neotericos Græcos; Ex Archiepicopatu Metropolis civitas facta eſt.

12. Obſerva pariter in Occidentalibus Conciliis, ſalvo jure Legatorum Apoſtolicorum,qui nemine contradicente

ſupra

ſupra quoſcunque præſederunt, aliter factum de procuratoribus quorumcunque Epiſcoporum: qui utique procuratores inferiore ſedebant loco, quàm quem ipſe qui mandaverat tenuiſſet, quoties fiebat ut miſſus Procurator aut Vicarius dignitate Epiſcopali non præfulgeret. Quinimò ſeparatis ab ordine Epiſcopali ſedibus & ſubſcriptionibus diſtinguebantur. E diverſo, in Orientalium Synodis, miſſi ab Epiſcopis abſentibus procuratores eodem ſolebant conſedere loco, quem mittens ipſe tenuiſſet.

13. Euſebius Cæſarienſis qui Nicæna in Synodo conſedit. lib. 3. vitæ Conſtantini, eum qui primam ſedem occupabat à dextro latere, orationem habuiſſe refert gratiarum actionis ad Conſtantinum. Theodoritus autem lib. 1. cap. 7. ſcribit, eum qui nomine Concilii orationem gratiarum actionis pronunciavit, fuiſſe Euſtathium Antiochenum; cujus nomen per invidiam ſuppreſſit Cæſarienſis, orthodoxis infenſus. Cæterùm cum Antiochenus eſſet ordine ac dignitate inferior Alexandrino, in illa prima ſeſſione ad dextrum latus, infert Cardinalis Bellarminus, lib. 1. de Conciliis cap. 13. fuiſſe in Nicæno Concilio tres ſedium ordines, ac exedras. Primum in capite aulæ, ibique ſediſſe Conſtantinum medium inter Oſium & Alexandrum Alexandriæ Epiſcopum. Secundamque exedram fuiſſe à dextra parte, in qua primus ſedit Euſtathius. In tertia denique exedra ad ſiniſtram primo conſediſſe ordine Macarium Jeroſolymorum Epiſcopum.

14. Certè Oſium, Vitum ſeu Victorem, & Vincentium ſimul præſediſſe, perſpicuum ac exploratum eſt, tum ex teſtificatione Athanaſii, epiſt. ad Solitar. ubi etiam refert Oſium fuiſſe Synodi Principem, & Nicænæ fidei ſymbolum compoſuiſſe: tum etiam ex ipſis Synodi ſubſcriptionibus, tum ex Gelaſio Cyziceno, qui acta hujuſce Concilii edidit, juxta vetus Dalmatii Epiſcopi Cyziceni exemplar, tum etiam ex Photii lib. de ſeptem Synodis, qui etiam in ſua Bibliotheca mentionem interjicit illius Gelaſii operis. Scribit ergo Gelaſius lib. 2. cap. 5. adducto etiam ex vita Conſtantini teſtimonio Euſebii hoc idem aſſerentis, Oſium præſediſſe Legatum Sylveſtri Romæ veteris Epiſcopi, tametſi locus iſte Euſebii, qualem nunc legimus, nihil meminerit de Oſii Apoſtolica Legatione. Verùm longè major habenda fides Græcis exemplaribus, quæ ante mille & ducentos annos extabant, temporibus Dalmatii & Gelaſii, quàm illis quæ poſterioribus ſæculis ſchiſmatici Græci, Romanæ Eccleſiæ perpetui hoſtes & æmuli, nobis ſuppeditarunt: corruptis ſcilicet, aut ſuppreſſis ipſorum malignitate locis ad eminentiam Eccleſiæ Romanæ pertinentibus. Verùm enimverò ipſe Oſius Hiſpanus Epiſcopus præſentibus Patriarchis, in aliena eaque Orientali regione præſidere neque præſumſiſſet, neque permiſsus fuiſset, niſi eodem titulo cohoneſtatus Apoſtolici Legati, qua ſola dignitate, nemine contradicente, Victor & Vincentius tantum Presbyteri, Patriarchas eadem in Synodo anteceſſerunt.

15. Cardinalis Baronius aliter Nicænorum Patrum conſeſſum diſponit, cujus potior in hac parte mihi videtur ſententia utpotè inſequentium conciliorum ordini & uſui conformior. Cenſet ergo Conſtantinum ſeorſum ſediſſe humili ac demiſſo ſedili aureo, ut in ipſius vitæ lib. 3. cap. 10. ſcribit Euſebius: addens non antè ſediſſe quàm rogatum à Patribus, neque fuiſſe ſolito ſatellitio ſtipatum, ſed primariis aliquibus aulæ regiæ Proceribus. Baronius porrò duos tantum fuiſſe conſeſſus autumat Concilii Patrum: dextrorſum unum, ſiniſtrorſum alterum. Atque in iſto Legatos Romani Pontificis conceſſiſſe primum, ſub his verò aſsediſſe Alexandrinum Patriarcham. At verò in dextero conſeſſu ſediſſe primo loco Patriarcham Antiochenum, & ſub eo Macarium Jeroſolymitanum, alioſque deinceps hinc inde Epiſcopos. Cum enim exploratum eſſe debeat, inſequentes œcumenicas Synodos ſe ad Nicænæ hujus exemplum conformaſſe; legitur act. 1. Chalcedonenſis Concilii Senatum in medio ante cancellos Secretarii conſediſſe. A ſiniſtris verò Legatos ſanctiſſimi veteris Romæ Epiſcopi Leonis, poſt hos deinde Anatolium Conſtantinopolis novæ Romæ Archiepiſcopum, & Maximum Antiochiæ. A dextro autem latere Dioſcorum Alexandriæ, & Juvenalem Jeroſolymorum Epiſcopum. Itaque prima exedræ dexteræ ſedes reſervabatur ſecundo Patriarchæ qualis erat Antiochenus in Synodo Nicæna & in Chalcedonenſi Alexandrinus: quia jam tunc Conſtantinopolitanus Epiſcopus cœperat primæ ſedis poſt Romanum Epiſcopum honorem ſibi vindicare.

16. Ad hæc in ſexta Synodo actione 1. refertur ſediſſe ſeorſum Conſtantinum, dictum Pogonatum, Auguſtum, cum Patriciis & Conſulibus. A læva autem parte Legatos Apoſtolicæ ſedis, deinde Vicarium ac Apocriſiarium Epiſcopi Jeroſolymæ, alioſque deinceps Præſules. A dextra verò parte Conſtantinopolis Epiſcopum, deinde Theopolis, quæ eſt Antiochia, tertioque loco Vicarium Epiſcopi Alexandrini. Cur autem Epiſcopus Jeroſolymitanus inferior Alexandrino & Antiocheno, immediate tamen Legatis Apoſtolicis aſſederit, ideò factum quia cum multi eſſent Apoſtolici Legati, quos non erat æquum ab invicem disjungi, Jeroſolymitanus ex conſequenti multos ante ſe habebat ſeſſores: Antiochenus ex alia parte unicum ſupra ſe patiebatur ſeſſorem Conſtantinopolitanum, ideoque Antiochenus Epiſcopus honoratiorem præ Jeroſolymitano ſeſſionem occupare hac in Synodo cenſebatur, hac ratione; quia ex ſuo latere ab uno duntaxat præcedebatur. Solidis verò rationibus Baronius probat ad annum 325. n. 52. & ad an. 213. n. 6. in ſacris & Eccleſiaſticis rebus præcelluiſſe olim ſiniſtram dexteræ, tum in Oriente tum in Occidente. Quæ res ſi comperta Petro Damiano Cardinali fuiſſet, dum in tractatu de picturis Apoſtolorum Petri & Pauli diſceptabat, quorſum Petrus ad ſiniſtram, Paulus verò ad dexteram pingi aut ſculpi ſoleret, nequaquam ſe fatigaſſet in conquirendis Pauli ſupra Petrum prærogativis.

VICARIORUM ROMANI *Pontificis differentiæ.*

1. ROMANI Pontificis Vicariorum multiplex diſcrimen fuit. Quidam enim dicebantur legati à latere, quidam Cognitores, ſeu Commiſſarii, dicti à Concilio Sardicenſi can. 3. & 5. *ἐκγνώμονες Cognitores*, habentes mandatum ſeu commiſſionem à Papa, ut cauſas in Provinciis aut Diœceſibus exortas inquirerent, vel judicarent, vel reviſerent: maximè in judiciis appellationum ad ſupremam Sedem. Alii dicebantur Apocriſiarii ſeu reſponſales, quorum hodie locum & munus implent Nuncii Apoſtolici. Mittebantur ad Imperatores ut res Eccleſiæ apud eos procurarent, aut jura Romanæ Eccleſiæ tuerentur. Frequens eſt eorum mentio in Epiſtolis Gregorii Papæ. Quinetiam alii quoque Epiſcopi ſuos ubicunque opus erat, Apocriſiarios habebant. Anatolius enim, quem Dioſcorus Alexandrinus promovit ad Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſedem Patriarchalem, fuerat pridem ejuſdem Dioſcori in regia civitate Apocriſiarius. Et Georgius Presbyter ſubſcriptus in ſexta Synodo legitur, cum titulo Apocriſiarii ſedis Jeroſolymorum. Neque verò ad ſolum Principem, ſed ad diverſos etiam Epiſcopos, præſertim ad Patriarchas & Exarchas Eccleſiaſticos & ad Metropolitanos, ut fidè facit Juſtin. Novella 6. cap. 2. circa fin. & cap. 3. Idemque Novella 123. cap. 25. Quo etiam loco decernit non poſſe illos validam inire conventionem ultra Epiſcopi vel Eccleſiæ delegantis mandatum. Scribit ſanctus Gregorius Papa lib. 14. Moralium, cap. 29. ſe Apocriſiarii munere functum olim Conſtantinopoli apud Tiberium Auguſtum, jubente Pelagio prædeceſſore. Poſt Legatos à Latere, poſt Cognitores, poſt Apocriſiarios, quartum & nobiliſſimum Vicariorum Apoſtolicorum genus conſtituebant Primates.

2. Primatibus tanquam Vicariis ſupremæ Sedis conferebatur à Summo Pontifice poteſtas & juriſdictio ſupra plures Metropolitanos, & his ſubjectos Epiſcopos. Ita S. Leo Papa epiſt. 84. Anaſtaſium Theſſalonices Epiſcopum Vicarium ſuum creat in multis Europæ provinciis ad Orientem vergentibus, quas ſigillatim recenſet Nicolaus primus epiſt. 2. ad Michaelem Imperatorem. Addit S. Papa ibid. prædeceſſores Anaſtaſii fuiſſe ſimiliter prædeceſſorum Romanorum Epiſcoporum Vicarios. Huc referunt nonnulli cauſam canonis 20. Concilii Sardicenſis, prohibentis extraneis Clericis diutinam Theſſalonicæ moram: & hanc addunt rationem, quia propter primatis Theſſalonicenſis reſidentiam eò confluere ſolebant complures ex vicinis provinciis Clerici, qui litibus nonnunquam ſuperfluis & temerariis impliciti, vel ſupervacanea negotiorum apud auditorium Primatis geſtione, vel capti civitatis ſplendore ac amœnitate diutius à propriis Eccleſiis aberant.

3 In veteribus Conciliis, antequam, Juſtiniano Auguſto poſtulante, Vigilius Papa Vicariam Theſſalonicę ablatam tranſtuliſſet Acridum Bulgariæ urbem, quæ Juſtiniano patria natalis fuit, quamque ille de ſe *Juſtinianam primam* dici voluit, ſubſcribit Theſſalonicenſis Epiſcopus inter primos, poſt Patriarchas, Epiſcopos, ut ſuperiori capite commonſtratum fuit. Videnda ad hoc Juſtiniani Novella 131. cap. 3. Cæleſtinus inſuper Pontifex in cauſa hæreſis Neſtorianę Cyrillum Alexandrię Epiſcopum ſibi creat Vicarium, ad hoc ut Conſtantinopolis Eccleſiam regat, quam infelix Neſtorius quaſi lupus devaſtabat. Superſunt hac de re Cæleſtini Papæ literæ ad Cyrillum, & Cyrilli ad Clerum & plebem Conſtatinopolis tomo 4. operum Cyrilli.

4. Deinde Hormiſdas epiſt. ad Saluſtium Hiſpalis Epiſcopum conſtituit ipſum Apoſtolicum per omnem Bœticam & Luſitaniam Vicarium ſuum. Idemque Remigio Rhemenſi Epiſcopo eamdem confert poteſtatem per univerſam Clodovæi ditionem, quem vocat ibi Ludovicum Francorum Regem. Literas ſileo Pontificum Zoſimi, Symmachi, Vigilii, Gregorii Magni, quibus promovent Arelatenſes ad quos ſcribunt Epiſcopos, ad Vicariatum Apoſtolicum ſuper plures Galliæ provincias. Complures alias Primatias prætermitto, quas diverſis temporibus Romani Pontifices, tum in Galliis, tum in Hiſpaniis, tum in Germania, tum in Anglia conſtituere.

5 Canonici juris profeſſores Legatorum Pontificiorum tres ſpecies diſtinguunt cum gloſſa cap. 1. & cap. excommunicatis, de officio Legat. in 6. ut ſint alii dicti a Latere, alii Legati nati, alii miſſi ſive Nuncii Apoſtolici. Natos vocant canoniſtæ Primates, quales ſunt, aut olim fuere, certarum civitatum Epiſcopi, quibus eorumve ſucceſſoribus id contulit poteſtatis Summus Pontifex in plurium Provinciarum Epiſcopos, qualia ſuppeditant exempla Rhemenſes, Arelatenſes, Hiſpalenſes, Theſſalonicenſes, aliique paulò ante commemorati Epiſcopi, amplitudine juriſdictionis in plures finitimas Provincias ab Epiſcopo Romano decorati & cohoneſtati. De miſſis Legatis ſufficiens quoque a nobis facta mentio, ſub nomine Apocriſiariorum. Legatorum autem a Latere, nunc eſt primaria ſplendidiorque dignitas, quoniam his temporibus non ſolet illa committi niſi Cardinalibus, qui nunc ſoli dicuntur nati conſiliarii Romani Pontificis, cum ſoli ejus Senatum & ſacratiſſimum Conſilium ex officio conſtituant, ideoque nunc ſoli ex ejus latere cenſeantur ad illuſtriora miniſteria delegari; ſive ut Conciliis præſint, eaque indicendi poteſtatem habeant; ſive ut res maximi momenti cum ſupremis Principibus & populis tractent & definiant. Verbum illud, *a Latere*, legitur in Sardicenſi Concilio can. 7. ſed non cum uſque adeo illuſtri ſignificatione, qualem comprehendit Eminentiſſimorum Cardinalium Legatio. Sanctus quoque Papa Leo hac eadem expreſſione utitur epiſt. 14. ad Fauſtum, dicens: *Cum enim propter cauſam fidei, quam Eutyches perturbare tentavit, de latere meo mitterem, qui defenſioni veritatis aſſiſterent.*

DE LOCO SYNODI NICÆNÆ *aliarumque nonullarum inſequentium.*

1. VETERUM Orientis Conciliorum quædam convenerunt in ædibus Imperialibus: atque in primis iſtud Nicenum in Aula Palatii Conſtantini, ut fidem facit Euſebius lib. 3. vitæ Conſtantini cap. 12. Sexta pariter Synodus ſub Conſtantini Pogonati Imperio, in ea Regiæ parte quæ Trullus dicebatur. Quo eodem loco Synodus Quiniſexta coacta legitur, ſub Juſtiniano ſecundo. In Occidente quoque Conſtantini Magni ſollicitudine, Cauſa Cæciliani Carthaginenſis & Donatiſtarum, in Concilio Romano, præſide Melchiade Pontifice, dijudicata fuit intra Imperiales ædes, quæ tunc Fauſtæ conjugis Conſtantini dicebantur, conſtructas in monte Cœlio a Plautio quodam Laterano, quem Nero ut in ejus opes invaderet, ſuppoſito perduellionis crimine, gladio necari juſſerat. Cujus eſt etiam apud Hieronymum mentio epiſt. 30. ad Oceanum: *Tota* (inquit) *urbe inſpectante Romana ante diem Paſchæ in Baſilica, quæ quondam Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio, ſtaret Fabiola in ordine pœnitentium.* In his enim ædibus ſplendidiſſimum poſtea templum Conſtantinus Chriſto Salvatori ædificavit, in quo illuſtriſſima inter matronas Romanas Fabiola publica pœnitentia perfuncta eſt, & intra quod multi Romani Pontifices diverſa memoranda Concilia, dicta communi nomine *Laterana*, deinceps celebrarunt.

2 Cęterę per Orientem Synodi intra ſacras Baſilicas coactæ fuerunt. Conſtantinopolitana quidem, quę numeratur inter œcumenicas ſecunda, convenit intra Oratorium Sanctorum martyrum Pantaleonis & Marini: qui ſacer locus ex tunc ὁμόνοια id eſt *Concordia* nominatus eſt, propterea quod centum & quinquaginta Epiſcopi in eandem fidei ſententiam adverſus Macedonii hæreſim unanimes convenerunt; ut teſtatum reliquit Joannes Damaſcenus in tertio de ſacris Imaginibus tractatu. Epheſina quidem intra Dei genitricis Virginis Marię templum, ut ejus acta teſtantur, celebrata eſt. Chalcedonenſis intra Eccleſiam ſanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ in ipſo Sanctuario. Nicæna altera in templo ante ambonem. Octava Synodus in æde S. Sophiæ intra catechumenorum ſtationem, ut earum acta probant. Hæ quoque duæ poſtremo ſcripto aſſerunt, ſacros Evangeliorum codices fuiſſe in medio & honoratiore Patrum conſeſſu collocatos. In octava Synodo additæ ſunt vivificæ Crucis reliquiæ, προτεθέντων τῶν τιμίων ξύλων, καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων: *præpoſitis venerabilibus lignis, & ſacro-ſanctis Evangeliis.*

SYMBOLUM NICÆNI *Concilii.*

ISTUD referunt Athanaſius tract. de fide ad Jovianum Auguſtum, Rufinus, Socrates, Teodoritus prout hic ſubjicio: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei, ex Patre natum unigenitum*, ideſt, ex ſubſtantia Patris, *Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero. Natum, non factum. Conſubſtantialem Patri. Per quem omnia facta ſunt in cœlo & in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus. Paſſus eſt & reſurrexit tertia die. Et aſcendit in cœlos. Et iterum venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum.* Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam naſceretur non erat: & quia ex iis quæ non ſunt factus eſt: aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia dicunt eſſe; vel creatum; vel mutabilem; vel convertibilem filium Dei, anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

AD NICÆNOS CANONES primum & ſecundum.

I. Can. 1. *Si quis a medicis propter languorem deſectus eſt, aut a barbaris abſciſſus, hic in Clero permaneat. Siquis autem ſeipſum ſanus abſcidit, hunc etiam in Clero conſtitutum abſtinere convenit. Et deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quia de his qui hanc rem affectant, audentque ſemetipſos abſcindere dictum ſit: Sic eos, quos aut Barbari, aut domini caſtraverunt, ſi inveniantur alias digni, tales ad Clerum ſuſcipit regula.*

2. REFERTUR quoque in Decreto, c. ſi quis a medicis, diſt. 55. Iſti canoni occaſionem fortaſſis Leontius Presbyter dedit, qui, ut ſcribunt Athanaſius Apolog. de fuga ſua, in fin. Socrates lib. 2. capite 21. Theodoritus lib. 2. cap. 24. poſtulatus inhoneſtæ aut ſuſpectæ cum Euſtolia juvencula conſuetudinis, juſſuſque ab Antiocheno Præſule Euſtathio ut deſiſteret cum ea converſari: cum iſte obſequi detrectaret, ſibi virilia ad amovendam mali ſuſpicionem reſecuit. Perinde ac ſi homini liceret ſe quomodolibet nullaque urgente morbi vi mutilare. Et quaſi verò amputata illa parte, ſimul excideretur quidquid fœda libido poteſt vel cogitare, vel ſenſu, vel affectu, vel opere exequi. Leontium igitur duplici cauſa & jure, tum illicitæ reſectionis, tum prohibitæ conſuetudinis, depoſuit

depoſuit Euſtathius. At Leontius per novum ſcelus ſe Arianis adjunxit, quorum factione ipſam etiam ſedem Antiochenam invaſit. Refert quoque Euſebius lib. 6. hiſt. Eccl. Origenem, cum fœminas aliquot Theologicis diſciplinis & ſacris literis erudiret, velletque aut malum ipſum aut mali ſuſpicionem antevertere, ſeſe adhibitis quibuſdam medicamentis feciſſe eunuchum, verba iſta Evangelii aliter quam par erat intelligendo: *Sunt eunuchi qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum Cælorum.* Quapropter Demetrius Alexandriæ Antiſtes ſacram ordinationem petenti recuſavit. At Origenes in Palæſtinam commigrans, cum conſuetis Epiſcopi ſui Demetrii teſtimonialibus literis, ſacros Ordines ipſumque Sacerdotium ſumpſit ab Epiſcopis Cæſarienſi & Jeroſolymiano: unde graves exortæ Demetrii cum illis Epiſcopis querelæ. Quam pariter hiſtoriam narrat Epiphanius hære. 58. & Hieronymus de ſcript. Eccl. in Alexandro. Itaque genus iſtud irregularitatis etiam longè ante Nicænam Synodum ſumſit exordium. Prætereaque ſtabilitur Apoſtolorum canonibus 21. & 22. Spontaneam hujuſmodi mutilationem vetuerunt pariter Romanorum leges civiles. Edicto Adriani Cæſaris, cujus eſt mentio in l. 4. §. 2. ad leg. Cornel. de ſicar. & venef. pœna capitalis intentatur & medico qui ſine juſta neceſſitate caſtraverit, & ei qui ſe caſtrandum obtulerit. Morte ſimiliter multari jubent lex Conſtantini, & lex Leonis hujuſce criminis reos, l. 1. & l. 2. C. de eunuchis. Huc ſpectat Juſtiniani Novella 142. de iis qui eunuchos faciunt.

3. Can. 11. *Quoniam plura aut per neceſſitatem, aut alias urgentibus hominibus adverſus Eccleſiaſticam facta ſunt regulam; ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & inſtructi brevi tempore, mox ad lavacrum ſpirituale perducerent, ſimulque ut baptizati ſunt ad Epiſcopatum, vel ad Presbyterium promoverent: optime placuit nihil tale de reliquo fieri. Nam & tempore opus eſt ei qui catechizatur, & poſt baptiſmum probatione quàm plurima. Manifeſta enim eſt Apoſtolica ſcriptura quæ dicit: Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat, & in laqueum diaboli. Si verò proceſſu temporis aliquod delictum animæ circa perſonam reperiatur hujuſmodi, & a duobus aut tribus teſtibus arguatur, a Clero talis abſtineat. Si quis autem præter hoc fecerit, quaſi contra magnum Concilium ſe efferens, ipſe de clericatus honore periclitabitur.*

4. Hoc idem ſtatuit Laodicenus Canon. 3. Concilium præterea Sardicenſe can. 10. Græco, Latino autem 13. cavet, ne quis ad ſuperioris ordinis gradum promoveatur, niſi antea prioris ordinis miniſterium congruo tempore in Eccleſia exercuerit: ut poſſint ejus fides, probitas, moderatio, & conſtantia ſufficienter dignoſci. Providit etiam Laodicenus Canon 3. ne recens illuminati ad Sacerdotium promoveantur. Alexander Severus Auguſtus, referente Ammiano Marcellino, neminem ad Magiſtratus & præfecturas promovebat, niſi poſt factam diſquiſitionem judicioque populi approbatum: atque in eo ſe profitebatur Chriſtianorum diſciplinam imitari, qui neminem, niſi accuratè priùs exploratum, ad Eccleſiaſtica miniſteria ſolebant admittere. Rem miram narrat Joannes Moſchus in Prato ſpirituali cap. 149. Cum fuiſſet Abbas Ammos provectus ad patriarchatum Jeroſolymitanum, atque ad eum venerationis cauſa omnes ex eremo Abbates conveniſſent, ſe quoque cum ſuo Abbate affuiſſe. Ammos verò ut pro ſe, ad tam formidabile onus adhibitum, preces Deo funderent enixè Patres rogavit: potiſſimum verò metuere ſe onus ordinationi annexum, ex quo ſcriptum invenit beatiſſimum Leonem, qui tanta virtutum laude Romanam rexit Eccleſiam, poſtquam totis quadraginta diebus ad ſepulchrum Apoſtoli Petri vigiliis & orationibus inſtans, ſuorum delictorum veniam imploraviſſet, apparentem in fine Petrum ei dixiſſe: *Oravi pro te, dimiſſaque tibi reliqua omnia in quibus peccaſti confirmo: adhuc tamen apud Chriſtum judicem hoc unum de præteritis requiretur ſi quid in manus impoſitione deliqueris.* Nec ſine gravi cauſa Timotheum admonet Apoſtolus Paulus 1. Timoth. 5. *Manus citò nemini impoſueris.*

5. Dubitatur quidnam rei ſit illud *delictum animæ*, ſeu potiùs *animale*, ψυχικὸν ἁμάρτημα in hoc Nicæno can. 2. Clero excludens eum qui duobus vel tribus teſtibus convictus fuerit illius reus: Iſtud exponit Theodorus Balsamon de quacunque culpa, qua Dei gratia extinguatur in delinquente. Alii peccatum quodcunque intelligunt, cujus expiationi leges Eccleſiæ publicam injungebant pœnitentiam. Eaque peccata ab antiquis vocitantur per antonomaſiam *mortalia*, ſeu capitalia, quamvis non deſint alia minora quidem, & tamen mortalia quibus non infligebatur pœnitentia niſi privata. Eoque ſenſu intelligendum eſt quod ſcribit Iſidorus lib. 2. de divinis officiis: *Conſuetudinem Eccleſiæ hanc eſſe, ut ſordidati peccato mortali ad Ordines non promoveantur: & ſi quis poſt ordinationem mortale peccatum commiſerit, prohibeatur à ſacri Ordinis exercitio.* Præterea Concilium Valentinum in Gallia ſub Damaſo Papa can. 4. inhibet ab Epiſcopatu, Sacerdotio & Diaconatu, eos, qui ſe mortali crimine fatentur irretitos. Concilium pariter Agathenſe can. 32. decernit, Clericum qui ſe capitali crimine aſtrinxerit deponi, & in monaſterium detrudi. Concilium denique Toletanum quartum c. 52. ſancit, eos qui publicam agentes pœnitentiam, mortale delictum publicè confeſſi ſunt, non poſſe clericos ordinari. Et paſſim ſacri canones vetant, publica pœnitentia perfunctos ordinari; ut inferiùs commonſtrabimus oportuno loco. Secunda hæc ſententia non levi nititur probabilitate. Prior verò nullatenus eſt veroſimilis; ſecundum quam vel unicus actus odii, invidiæ, aut libidinoſi conſenſus ab Ordinibus in æternùm excluderet, atque ordinatus illorum prohiberetur exercitio: unde uberrima naſceretur ſcrupulorum & anxietatum animi ſeges, ob ambiguitatem ſive judicii ſive memoriæ, circa hujuſmodi culpas. Innumeris prætereà viris egregiè meritis & Eccleſiæ valde utilibus aditus ad Eccleſiæ miniſteria intercluderetur; vixque unus & alter reperiri poſſet ad Clerum idoneus, atque meſſis abundans deperiret operariorum paucitate.

6. Tertia denique, omniumque probabiliſſima explicatio eſt, de completa per actum externum luxuria poſt baptiſmi ſuſceptionem. Eſt enim conformis canonibus 9. & 10. Concilii Neocæſarienſis de quibus ſuperius actum & canoni Eliberritano 50. ſic ſtatuenti: *Subdiaconos eos ordinari non debere, qui in adoleſcentia fuerant mœchati, eò quod poſtmodum per ſubreptionem ad altiorem gradum promoveantur. Si autem aliqui ſunt in præterito ordinati amoveantur.* Notandum verò eundem Oſium, qui Nicæno præfuit Concilio, priùs in Illiberritano conſediſſe.

AD TERTIUM NICÆNUM Canonem.

1. Canon III. *Interdixit per omnia magna Nicæna Synodus, non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, non alicui omnino qui in Clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi fortè aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas quæ omnem ſuſpicionem effugiunt.*

EADEM ſancita poſtmodò fuere Concilii Carthaginenſis tertii can. 17. de ſolis enim permittit matribus, aviis, materteris, amitis, ſororibus, & filiabus fratrum aut ſororum, & illis quæ ex familiæ neceſſitate domeſtica etiam antequam Clericus initiaretur, jam in iiſdem ædibus habitabant aut famulabantur; vel ſi filii ejus qui ordinatus eſt uxores acceperint: aut ſervis domeſticis non habentibus in domo quas uxores accipiant, aliunde ducere neceſſitas fuerit. Illi porro ſervi, de quibus loquitur Carthaginenſis canon, erant familiæ in perpetuum addicti & libertatis exortes, diverſique à famulis hodiernis, qui ſui juris ſunt. His tamen minime contentus Auguſtinus, legem ſibi ſeveriorem præſcripſerat: non enim conſenſit intra ſuas ædes converſari cum germana ſorore, quæ vidua erat religioſiſſima; neque cum patrui & fratris ſui filiabus virginibus hac ratione: quia tametſi de ſorore & neptibus ſecum commorantibus nulla ſuſpicio naſceretur, poterat tamen naſci de fœminis illis famulantibus, aut de externis ad eas accedentibus ac inviſentibus. Hæc refert in ipſius vita Poſſidius. Canon iſte Nicænus legitur & in Decreto, c. interdicit per omnia 1. diſt. 32. Omnia fere priſca Concilia legem continentiæ ſacris Clericis præfigunt, uſuque matrimonii ante initi abſtinere jubent. Indubitatum eſt Nicena Synodo antiquiores fuiſſe in Oriente Ancyranam, & in Occidente Illiberritanam. Ancyrana diſpenſat ab iſta continentiæ lege ſolos Diaconos, qui antequam ordinarentur fuerant expreſſè proteſtati, nec poſſe nec velle ab uxore abſtinere: Sed ut eo loco admonui

poſterior Eccleſiæ diſpoſitio illam exceptionem abrogavit. Illiberritanus autem canon 33. hæc ſciſcit: *Placuit in totum probiberi Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus & Subdiaconibus poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à conjugibus, & non generare filios: quicunque verò fecerit, ab bonore clericatus exterminetur.* Concilium deinde Arelatenſe ſecundum can. 2. ſtatuit: *Aſſumi aliquem ad Sacerdotium non poſſe in vinculo conjugii conſtitutum, niſi primum fuerit promiſſa converſio.* Concilium Carthaginenſe ſecundum can. 2. aſſerit hanc legem ab Apoſtolis dimanaſſe, dum ait: *Placuit & condecet ſacroſanctos Antiſtites, & Dei Sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui ſacramentis divinis inſerviunt, continentes eſſe in omnibus, quò poſſint ſimpliciter quod à Deo poſtulant impetrare. Ut Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Omnibus placet, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi & qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ſe ab uxoribus contineant.*

2. Iſtud idem renovatur in Concilio Carthaginenſi quinto can. 3. & in Arelatenſi ſecundo can. 2. proximè relato. Et can. 3. *Si quis de clericis à gradu Diaconatus in ſolatio ſuo mulierem, præter aviam, & matrem, & neptem, ſororem, filiam, vel converſam ſecum uxorem habere præſumpſerit, à communione alienus habeatur. Par quoque mulierem, ſi ſe non ſeparaverit, pœna percellat.* Nec verò ſine periculo permittit ille canon converſam ſecum mulierem habere: ideoque poſteriore Eccleſiæ regula proviſum aliter fuit; ut ſcilicet uxor à viro ſejuncta in aliquo monaſterio profiteatur. Illa verò cum uxore converſa cohabitatio quam permittit præfatus canon, reſtringitur ad illam canone expreſſam converſionem promiſſam. Quo eodem intelligendus eſt ſenſu canon ille ſextus Apoſtolis attributus, quo Græci ſchiſmatici abutuntur: & cujus obtentu veriti non ſunt in Synodo Quiniſexta Romanam Eccleſiam condemnare. Vult autem canon ille ſextus Apoſtolis adſcriptus, ut Epiſcopi, Sacerdotes, & Diaconi curam uxorum habeant, nec eas ſpecie religionis abjiciant: ſanè quemadmodum iidem curam gerere tenentur matris, aviæ, ſororum, ſine ullo cubilis conſortio. Peſſimum verò ſortita eſt exitum illa Sacerdotis cohabitatio, quem privata epiſtola Baſilius coarguit, qui cum uxore à communione tecti transierat in ſocietatem tori, cujus uxorem mandat includi monaſterio.

3. Agathenſe Concilium cœlibatum, quem vocant, & continentiam clericorum aſtruit can. 23. Itemque Turonenſe ſecundum, can. 20. decernens, *Si inventus fuerit Presbyter cum ſua presbytera, aut Diaconus cum ſua Diaconiſſa, aut Subdiaconus cum ſubdiaconiſſa* (ſic vulgo nominabantur horum clericorum uxores, quemadmodum uxores Ducum, Marchionum, & Comitum, dici conſueverunt Duciſſæ, Marchioniſſæ, Comitiſſæ) *annum integrum excommunicatus habeatur, & depoſitus ab omni officio clericali inter laicos ſe obſecrare cognoſcat.* Alii ſunt innumeri his conformes veterum Conciliorum canones, quos omitto: cum hi quos adduxi abundè ſufficiant.

4. Siricius Papa epiſt. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. 7. eandem renovat in ſacro Clero diſciplinam. Quemadmodum, & Innocentius Papa epiſt. ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum cap. 9. Leo Magnus epiſt. 82. ad Athanaſium cap. 3. & 4. dicens: *Ad perfectæ continentiæ puritatem exhibendam, nec ſubdiaconis quidem connubium carnale conceditur: ut & qui habent, ſint tanquam non habentes; & qui non habent uxores, permaneant ſingulares. Quod ſi in hoc ordine, qui quartus eſt à capite, dignum eſt cuſtodiri, quanto magis in primo, vel in ſecundo, tertiove, obſervandum eſt?* Gregorius item Magnus lib. 4. Dialog. c. 11. de Urſicino Sacerdote ſic refert: *Hic ex tempore ordinationis ſuæ, presbyteram ſuam ut ſororem diligens, ſed quaſi hoſtem cavens, ad ſe propiùs accedere nunquam ſinebat.* Et ſubinde commemorat, quod cùm venerabilis hic ſenex, quadrageſimo ſuæ ordinationis anno, ultima ægritudine decumbens, vix extremos ſpiritus traheret; ejuſque presbytera incerta ſi expiraſſet, aurem naribus ejus admoviſſet; ille recollectis viribus in has erupit voces: *Diſcede mulier, adhuc igniculus eſt, amove paleam.* Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum non modo hanc diſciplinam ſuo teſtimonio roborat, ſed etiam ratione ex Apoſtol. 1. Cor. 7. deducta, dicens: *Si laicus, & quicunque fidelis orare non poteſt niſi careat officio conjugali; Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt, ſemper orandum eſt: igitur ſemper matrimonio carendum.* Eandem rationem ab Apoſtolo deſumptam, monente conjugatos ut ad tempus abſtineant ad vacandum orationi, urget Concilium Turonenſe primum can. 1. ut ad perpetuam continentiam ſacros clericos aſtringat. His conformia quoque docet Ambroſius lib. 1. offic. c. ult.

5. Oppoſita Græcorum conſuetudo gliſcere quinto ſæculo cœpit, haud multò ante Synodum Quiniſextam. Enimverò Hieronymus diu in Oriente verſatus, ita ſcribit adversùs Vigilantium: *Quid facient Orientis Eccleſiæ? Quid Ægypti, & ſedis Apoſtolicæ? Quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes; aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt;* Aſtipulatur ex Græcis partibus Calchedonenſis Synodus œcumenica can. 14. *Cum in quibuſdam provinciis conceſſum ſit lectoribus & cantoribus uxores ducere.* Non igitur ſuperiorum ordinum clericis. Origenes homil. 13. in Numer. *Ille* (inquit) *ſolitus eſt offerre Deo ſacrifitium, qui ſe indeſinenti & perpetuæ devoverit caſtitati.* Euſebius lib. 1. demonſtr. c. 9. *Verum tamen* (ait) *eos qui ſacrati ſunt, atque in Dei cultu & miniſterio occupati, continere ſe deinceps ab uxoris commercio docet.* Πλὴν ἀλλὰ τοῖς ἱερωμένοις καὶ περὶ τὴν τοῦ θεοῦ θεραπείαν ἀσχολουμένοις ἀνέχειν λοιπὸν σφᾶς αὐτοὺς προσήκει τῆς γαμικῆς ὁμιλίας. ὅσοι δὲ τῆς τοιαύτης μὴ ἠξίωνται ἱερουργίας, τούτοις ὁ θεῖος λόγος καθυφίησι μόνον οὐχὶ διαῤῥήδην ἅπασι κηρύττων ὅτι δὴ τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος; *Cæterum ſacratis viris & circa Dei cultum vacantibus abſtinere de reliquo & continere ſe convenit nuptiali conſuetudine. Quicunque verò ad ſacrum hoc officium non aſcenderunt, his divinus ſermo ſolis indulget, omnibus palàm denuncians honorabile conjugium & cubile immaculatum.*

6. Chryſoſtomus, de homil. patientia Job, hæc prædicat: *Sic dicit Apoſtolus unius uxoris virum; non ea ratione ut id nunc ab Eccleſia obſervetur: oportet enim prorſus caſtitate Sacerdotem ornatum eſſe.* Baſilius Magnus epiſt. 198. ad Paregorium, hunc Presbyterum ſeptuagenarium qui mulierem intra ſuas ædes ad miniſterium habebat graviter objurgat, eumq; affirmat Niceni decreti tranſgreſſorem, quamvis ſiniſtram omnem ſuſpicionem amovere conaretur tum ratione provectæ ſenectutis ſuæ, tum etiam prætetitæ hactenus continentiæ ſuæ. Baſilius verò nulla excuſationum habita ratione, diſtrictè jubet ut illam domo ejiciat & in monaſterium tradat, eumque interim ordine ſuſpendit: & niſi pareat, anathemati ſubjicit. Etſi verò Græca γυνὴ indifferenter nunc *mulierem* nunc *uxorem* ſignificet, juſſio tamen non tantum ejiciendi foras ſed etiam in monaſterium tradendi, non ſolutam aliquam mulierem, ſed propriam uxorem arguit. Sanè cautio iſta Baſilii & tutior & melior eſt, quàm quod permittit Concilium Carthaginenſe V. can. 3. & Gregorius Magnus lib. 7. epiſt. 29. uxorem intra ædes retinere. Majori ſanè providentia utitur poſt Baſilium can. 48. ſextæ Synodi, jubens, ut poſt ordinationem Epiſcopi, uxor ejus in monaſterio collocetur.

7. Epiphanius, ad finem operis contra hæreſes, his pariter ſuffragatur, dicens: *Sanctum Sacerdotium ex virginibus ut plurimùm, aut ex ſolitariis, aut ſi hi ad miniſterium non ſuffecerint, ex his conſtituitur qui propriis ab uxoribus ſe continent: Et ſi quis ab initio continens fuerit, aut viduus, habere poteſt locum Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi.* Idemque hær. 59. quæ eſt Catharorum, ait: *Sed & liberos gignentem unius uxoris virum Eccleſia non aſcripſit, ſed eum qui ſe ab una continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, aut Hypodiaconum, aut Epiſcopum, aut Presbyterum, maximè ubi ſinceri ſunt canones Eccleſiaſtici. At dices mihi, quibuſdam in locis filios gignere Presbyteros, Diaconos, aut Hypodiaconos: at non eſt juxta Canones ſed hominum mentem quæ per tempus elanguit.* Ex his poſtremis Epiphanii verbis colligitur, eo jam tempore alicubi ſuboriri cœpiſſe eam, quam neoterici Græci conſuetudinem ſervant, ne liceat ſacris miniſtris novas quidem inire nuptias, poſſint tamen matrimonium ante ordinationem contractum exercere, ſolis ab hac libertate exceptis Epiſcopis. Quæ licentia, ſuccedentibus ſæculis, & ſuperveniente ferali ſchiſmate, priſtinam demum diſciplinam toto Oriente eliminavit.

8. Quod verò refert Socrates lib. 1. cap. 8. & ex illo Sozomenus lib. 1. cap. 22. intendiſſe Nicænum Concilium legem ferre, ut ſacri Clerici uxoris abſtinerent amplexibus; huic tamen propoſito uſque adeò validis rationibus interceſſiſſe confeſſorem Paphnutium, ut Synodum in ſuam ſententiam traxerit, ne id lege ſtatueretur; ſed ut hujuſcemodi continentia ſingulorum libertati arbitrioque relinquere-

quereretur: Grecorum Patrum teſtimonia ſuperiùs adducta, & teſtificatio Hieronymi de communi Eccleſiarum Orientis uſu, ſatis ſuperque convincunt, narrationem illam eſſe confictam & fabuloſam: ut mirum ſit, eruditum virum Ferdinandum Mendozam ad can. Illiberitanum 33. illius fabulæ patrocinium ſuſcepiſſe. Sed major adhibenda fides ſacris canonibus & Patribus tum Latinis, tum Græcis, inter quos Epiphanius hæreſi 59. ſic atteſtatur: Ἀλλὰ καὶ τὸν ἔτι βιοῦντα καὶ τεκνογονοῦντα, μιᾶς γυναικὸς ὄντα ἄνδρα οὐ δέχεται, ἀλλὰ μιᾶς ἐγκρατευσάμενον, ἢ χηρεύσαντα Διάκονόν τε, καὶ Πρεσβύτερον καὶ Ἐπίσκοπον, καὶ Ὑποδιάκονον, μάλιστα ὅπου ἀκριβεῖς κανόνες οἱ Ἐκκλησιαστικοί. *Quin eum inſuper qui adhuc in matrimonio degit ac liberis procreandis dat operam, tametſi unius ſit uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Epiſcopi, aut Subdiaconi Ordinem admittit. Sed eum dumtaxat qui ab uxoris conſuetudine ſeſe continuerit, aut ea ſit orbatus. Quod in iis locis præcipue fit, ubi Eccleſiaſtici Canones accuratè ſervantur.* De uſu autem oppoſito qui alicubi introducebatur, ſic ait: τοῦτο οὐ παρὰ τὸν κανόνα, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων κατὰ καιρὸν ῥαθυμησάντων διάνοιαν, καὶ τοῦ πλήθους ἕνεκεν, μὴ εὑρισκομένης ὑπηρεσίας. *Non illud ex Canonis autoritate fieri: ſed propter hominum ignaviam, quæ nonnunquam negligenter agere ac connivere ſolet ob nimiam populi multitudinem deficientibus idoneis miniſtris.*

CANONIS NICÆNI IV. elucidatio.

1. Canon IV. *Epiſcopum oportet maximè quidem ab omnibus qui in Provincia ſunt Epiſcopis ordinari. Si autem hoc difficile, vel propter urgentem neceſſitatem vel viæ longitudinem, tres omnino eundem in locum congregatos, abſentibus quoque ſuffragium ferentibus, ſcriptiſque aſſentientibus, tunc electionem fieri. Eorum autem quæ fiunt confirmationem in unaquaque Provincia à Metropolitano fieri.*

REFERTUR in c. Epiſcopi ab omnibus, diſt. 64. Eadem repetuntur de novo promovendo Epiſcopo per Epiſcoporum Provinciæ ſuffragia, & cum Metropolitani conſenſu in Concilio Antiocheno can. 3. Nullatenus hic audiendus Theodorus Balſamon pſeudopatriarcha Antiochenus ſcribens in hunc Nicænum can. 4. Epiſcopos olim quidem ab univerſa plebe electos: quia tamen in hiſce popularibus comitiis multa jactabantur indecorè in eos, quorum proponebatur electio, fuiſſe Canone iſto conſuetudinem illam abrogatam, ſtatutùmque ut ſoli Epiſcopi eligerent. Sed errat Balſamon, cùm nullum hic appareat abrogationis veſtigium; atque conſtet poſt Nicænum Concilium, peræquè ut priùs admiſſa in Epiſcopis eligendis populorum ſuffragia: ſic tamen ut moderationi & regimini ſubeſſent Epiſcoporum. Quemadmodum in Athenienſium olim republica, πρόεδροι præſides popularibus ſuffragiis præerant, ut docet Julius Pollux lib. 8. Et utique Athanaſius, qui Diaconus in hac apud Nicæam Synodo interfuerat, evectus poſtmodum fuit ad Patriarchalem Alexandriæ ſedem univerſæ plebis ſuffragiis, ut refert Gregorius Nazianzenus orat. in ejus laudem. Cæleſtinus præterea Romæ Pontifex in epiſt. ad Epiſcopos Narbonenſis Provinciæ c. 5. *Nullus* (ait) *invitis detur Epiſcopus: Cleri, plebis, & ordinis conſenſus requiratur.* Paria ſcribit Leo Magnus epiſt. 89. & ſecundum Arelatenſe Concilium ſtatuit can. 54. ut tres ab Epiſcopis nominentur de quibus Clerici, & cives, poteſtatem habeant unum eligendi. Confirmatur Concilii Cabilonenſis can. 10. & Carthaginenſis quarti can. 1. Præterea Synæſius epiſt. 76. refert Antonium fuiſſe ab univerſo Olbiatarum populo Epiſcopum creatum. Synodus autem Nicæna id unum ſancivit ut novi Epiſcopi electionis & conſecrationis cura præfecturaque ſit penes Metropolitem: cæterique Epiſcopi ad ejus qui fuerit electus ordinationem conveniant, & ita fiat ordinatio ut minimum à tribus. Pro certo Greculus ille Balſamon minimè legerat Nicænorum Patrum Synodicam epiſtolam ad Eccleſias Ægypti, Libyæ & Pentapolis, quæ integra habetur apud Socratè, Theodoritum, & Gelaſium Cyzicenum, quæ diſertè exigit plebis ipſius in novi Epiſcopi creatione cōſenſum, ſic decernens: *Quod ſi quis fortè eorum, qui Eccleſiæ funguntur muneribus, diem ſuum objerit; tum unus ex illis qui nuper in Eccleſiam aſciti ſunt, modò idoneus videatur, & populus illum egigat,* καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο, *Epiſcopuſque Alexandriæ & ſuffragetur & conſentiat, in locum demortui ſuccedat.* His accedat luculentum Cypriani teſtimonium, epiſt. 68. ad Hiſpanos: *Videmus de divina auctoritate deſcendere, ut Sacerdos plebe præſentè ſub omnium oculis deligatur, & dignus, atque publico judicio ac teſtimonio confirmetur; ſicut in Numeris Dominus Moyſi præcipit, dicens: Apprehende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium ejus, & impones eos in montem coram omni Synagoga, & exue Aaron ſtolam ejus, & indue Eleazarum filium ejus, & Aaron appoſitus moriatur illic. Coram omni Synagoga jubet Deus conſtitui Sacerdotem, id eſt inſtruit & oſtendit ordinationes Sacerdotales non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & ſit ordinatio juſta & legitima, quæ omnium ſuffragio & judicio fuerit examinata.* Deinde rem confirmat Cyprianus exemplis Apoſtolorum, deferentium ad ſuffragia turbæ centum viginti hominum ejus electionem, qui futurus erat Judæ mortui ſucceſſor; quod idem oſtendit ab Apoſtolis obſervatum præſente plebe, deque ejus conſenſu in electionibus Diaconorum ſeptem, atque in miſſionibus ſacrorum Sacerdotum. Ac demum his verbis Cyprianus rem concludit: *Propter quod diligenter de traditione divina & Apoſtolica obſervandum eſt, & tenendum, quod apud nos quoque & fere univerſas Provincias tenetur; ut ad ordinationes ritè celebrandas ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejus Provinciæ proximi quinque conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſime novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione perſpexit.* Hactenus Cyprianus.

2. Porrò in novi Epiſcopi conſecratione tres ſecundum Canones intervenire debent Epiſcopi. Nam præter hunc Nicænum, Anacletus epiſt. 2. citata in Decreto, cap. fin. diſt. 66. & Anicetus, qui ambo primo ſæculo Eccleſiam rexerunt, non modo iſtud de tribus Epiſcopis ordinatoribus præſcribunt: ſed etiam Apoſtolos hæc tradidiſſe confirmant. Quinetiam à tribus Apoſtolis Petro, Joanne, & Jacobo majore fuiſſe Jacobum minorem, qui frater Domini dictus eſt, ordinatum Jeroſolymorum Epiſcopum: ut hoc facto traderetur in poſterum ordinationum Epiſcopalium ritus & forma. Adſcriptus quoque Apoſtolis can. 1. præſcribit, Epiſcopum à duobus vel tribus Epiſcopis eſſe conſecrandum. Sub Sylveſtro Pontifice, undecim annis Nicæno iſto antiquius Concilium Arelatenſe can. 20. diſertè interdixerat, ne quiſquam conſecraretur Epiſcopus minùs quam à tribus Epiſcopis. Innocentius I. epiſt. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum, prohibet quemquā Antiſtitem ordinari niſi à tribus Epiſcopis. Synæſius item epiſt. 67. ad Theophilum Alexandrinum perhibet Siderium contra Eccleſiæ leges renunciatum Epiſcopum Palæbiſcæ; idque temerè factum notat, quatenus nec ipſe Alexandriæ Antiſtes his conſenſerat, neque à tribus Epiſcopis peracta fuerat conſecratio. Denique in Concilio Regienſi reprobatur Armentarii ordinatio, qui fuerat renunciatus Ebroduni Epiſcopus; tum eo nomine quia tres Epiſcopi non conſecrarunt, tum quia Metropolitani conſenſus defuerat: quæ tamen utraque ſimul exigit quartus iſtæ Nicænus canon. Quinimò Concilium Arelatenſe primum can. 21. decernit, ut qui Epiſcopum conſecrat ſeptem alios ſecum aſſumat Epiſcopos: ubi verò compleri numerus ille non poterit, ne minus quàm tres Epiſcopi interſint.

3. Illuſtris eſt quæſtio ſitne de neceſſitate Sacramenti, an verò de ſola præcepti neceſſitate, ut tres hic interveniant Epiſcopi? tres ventilantur in hac re Theologorum ſententiæ. Aliqui contendunt id eſſe de Sacramenti neceſſitate; ut ſi vel unus de numero deſit, nihil agatur. Opinantur alii eſſe id quidem de Sacramenti neceſſitate, non quidem abſolute, ſed hac reſtrictione, ſi non fuerit ab Eccleſiæ ſuprema poteſtate diſpenſatum ut ſecus fiat. Quo etiam modo plerique docent eſſe de Sacramenti confirmationis neceſſitate, ut ab Epiſcopo adminiſtretur: Si tamen acceſſerit vel Romani Papæ, vel Concilii generalis diſpenſatio, poſſe ſimplicem Sacerdotem illius eſſe miniſtrum. Tertia demum ſententia eſt, poſſe etiam citra diſpenſationem validè conferri, ac ſuſcipi Epiſcopalem conſecrationem & characterem, etiamſi illicitè, ab unico Epiſcopo. Prçcitatus quidem Anicetus Papa (ſi tamen verè ſit) declarat hujuſ-

hujuſmodi ordinationem viribus carere, atque irritam omninò eſſe. Illius tamen Canonis gloſſa id exponit de executione officii, hoc eſt ut non liceat Sacerdoti illa exequi quæ ſunt muneris Epiſcopalis, donec diſpenſatum cum illo fuerit.

4. Tertia illa potior ac verior eſt ſententia; firmioribus namque nititur argumentis. Primùm enim Innocentius Papa epiſt. 22. ad Bonifacium diſſenſionem componit Eccleſiæ Antiochenæ, quam duo primùm regebant Epiſcopi mandatque illos, qui fuerant ab Evagrio ordinati, cum ſuis recipi in ordinum gradibus & honoribus. Et tamen certò conſtabat, Evagrium contra Eccleſiæ normam fuiſſe à ſolo Paulino Epiſcopo conſecratum Epiſcopum, ut fidem facit Theodoritus lib. 5. hiſt. Eccl. c. 23. Syneſius perhibet de Siderio ſuperiùs memorato, fuiſſe à ſolo Epiſcopo Cyrenenſi Philone conſecratum Epiſcopum, neque id tamen obſtitiſſe quominùs magnus Athanaſius abſque nova conſecratione cum eo diſpenſaverit, & ad regimen admoverit Eccleſiæ. Ad hæc Synodus Regienſis cum præfato Armentario diſpenſavit, ut baptizatos ſeu neophytos confirmaret, & Clericis ab eodem ordinatis permiſit, dummodo alioquin idonei & inculpatæ vitæ judicentur, in ordinum ſuorum miniſterio retineri. Inſuper Apoſtolorum can. 1. approbat Epiſcopum à duobus Epiſcopis conſecrari.

5. Simon Apoſtolus apud Clementem Papam lib. 8. conſtitut. Apoſt. cap. 27. ordinationem Epiſcopi valere ſancit à duobus tantùm factam Epiſcopis. Et hoc addit, poſſe occurrente neceſſitate ab unico Epiſcopo conſecrari Epiſcopum. Dionyſius item in hierar. Eccl. deſcribens Epiſcopi Augurandi ritum, meminit unius duntaxat conſecrantis Epiſcopi. Idque amplius inde confirmatur, quod vix ac ne vix quidem fieri plerumque poterat, ut Apoſtoli terrarum orbem ad evangelizandum peragrantes, novaſque in provinciis ad quas accedebant fundantes Eccleſias, copiam ſemper haberent Epiſcoporum, quos vel paſſim novis Eccleſiis præficerent, aut quorum opera novos ordinarent. Teſtatur Henriquez ſummæ ſuæ tom. 1. lib. 19. cap 24. Pontificem Gregorium XIII. diſpenſaſſe cum recens conſtituto à ſe Patriarcha Æthiopiæ ex Societate JESU, ut ſolus ſine aſſiſtentibus Epiſcopis poſſet novos Epiſcopos conſecrare, ubicumque operæpretium foret. Quærenti Auguſtino Angliæ Primati, quot eſſent Epiſcopi neceſſarii ad novum conſecrandum, reſcribit Gregorius Magnus Pontifex reſp. 8. ad Auguſtini interrogata, verbis quidem obſcuris, quorum tamen hic eſt genuinus ſenſus: Cùm ſit ſolus in Anglia Epiſcopus Auguſtinus, expectandos eſſe de vicina Gallia Epiſcopos qui novos antiſtites ordinaturo Auguſtino aſſiſtant. Et poſtmodum advocandos eſſe noviter ordinatos in Anglia Epiſcopos ad novam aliorum Præſulum conſecrationem.

AD CANONEM NICÆNUM V.

1. Can. V. *De his qui communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex laico ordine, ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam ſententia regularis obtineat: ut hi qui reiiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem ne puſillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet Epiſcopi vitio videantur à congregatione ſecluſi: Ut hoc ergo decentius inquiratur: bene placuit annis ſingulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis Provinciæ congregatis, diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones. Et ſic qui ſuo peccaverint evidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, uſquequo Epiſcopo vel in communi placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur unum quidem ante Quadrageſimam Paſchæ, ut omni diſſenſione ſublata munus offeratur Deo puriſſimum: ſecundum verò circa tempus autumni.*

ARIUS communione fidelium ab Alexandro proprio Epiſcopo ſegregatus, & in communionem ab utroque Euſebio, aliiſque quibuſdam Epiſcopis admiſſus, præcipua hujus Canonis cauſa fuit. Citatur in Decreto, 11. queſt. 2. cap. ſervetur iſta ſententia. Renovatur & in Concilio Sardicenſi can. 13. Eodem ſpectat Antiocheni Concilii can. 20. Ante Nicænum Concilium fuerat hoc idem ſancitum in Illiberritano can. 53. deinde confirmatum à Romanis Pontificibus, Siricio epiſt. ad Epiſcopos Africanos, cap. 7. *Ut abiectum Clericum alia Eccleſia non admittat*. Et ab Innocentio epiſt. 2. cap. 7. Huc pertinet Apoſtolorum can. 32. & Concilii Arelatenſis primi can. 16. & Arauſicani primi can. 11. His ſanctus ſuffragatur Auguſtinus epiſt. 215. ad Quintianum. Concinit & Antiochena Synodus can 6. Idemque decernitur cap. cum & plantare, de privileg. & cap. nulli, de ſent. ex com. Solum itaque ſupereſt excommunicato remedium, vel abſolutionis, vel recurſus ad ſuperius tribunal per appellationem: quæ tamen minimè ſuſpendit excommunicationem, ſed ad ſuperiorem devolvit judicem, juxta cap. ad hæc quoniam, de appellat. Sanè ubi excommunicationis ſententia eſſet apertè invalida, ut ſi nulla præceſſiſſet præmonitio, nullatenus ligaret, nec opus eſſet appellatione, cap. ſtatuimus, de ſent. excommunicatio enim peccatum prærequirit cum contumacia conjunctum, alioquin irrita eſt, & inanis.

2. Præcipit hic idem Nicænus canon, ut ſingulis annis bis convocentur ad Synodum omnes in ſingulis Provinciis Epiſcopi, primùm quidem appetente Quadrageſimæ tempore: deinde autumno: atque ut Synodus examinet prolatas à ſingulis per parochias Epiſcopis ſententias, que ibi prout videbitur, vel confirmabuntur, vel corrigentur, vel revocabuntur. Eamdem iterat conſtitutionem Synodus Antiochena can. 20. Deinde Chalcedonenſis œcumenica can 19. & Leo Papa 1. ep. 82. cap. 7. quæ ſuper omnia compilavit Gratianus diſt. 18. Inſuper Apoſtolorum can. 37. jubet quotannis Synodos Epiſcoporum provinciæ cujuslibet convocari tum hebdomade quarta Pentecoſtes, tum die duodecima menſis Hyperberetæi, qui noſtro fere Octobri reſpondet: ibique appellationum cauſas terminari, ſingulorumque Præſulum prolatas in ſuis parochiis ſententias & acta explorari.

3. Hoc ipſum Romanus quoque Pontifex ſingulis annis ſervabat, duaſque Synodos cogebat, Epiſcoporum; primam quidem ex provincia, cui præeſt ille titulo Metropolitani, Provincialem; ſecundam Nationalem menſe Octobri Italiæ Siciliæque Epiſcoporum quibus ipſe præficitur ſpeciali jure Primatus. Hujus notitiam rei ſuppeditat Leonis I. epiſt. 62. ad Epiſcopos Siciliæ, cap. 4. his verbis: *Ut quia ſaluberrime à ſanctis Patribus conſtitutum eſt, binos in annis ſingulis Epiſcoporum debere eſſe conventus, terni ſemper ex ipſis ad diem tertium Calendas Octobris Romam fraterno Concilio ſociandi occurrant*. Nonnumquam etiam, ſed rariùs, cogebat Romanus Epiſcopus, ut Occidentis Patriarcha, Concilium non modo Italiæ & Siciliæ, ſed etiam Galliæ, Hiſpaniæ, Britanniæ, Africæ, Illyrici: quale ſuperius vidimus Arelatenſe in cauſa Donatiſtarum. Denique ad Papam Romanum ut ſupremum univerſi dominici gregis paſtorem Concilii œcumenici indicendi poteſtas ſpectat.

AD NICÆNUM CANONEM VI.

1. Can. VI. *Antiqui mores ſerventur in Ægypto, Lybia, & Pentapoli: ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem: quandoquidem & Epiſcopo Romano hoc eſt conſuetum. Similiter & in Antiochia, & in aliis provinciis ſua privilegia Eccleſiis ſerventur. Illud autem eſt omninò manifeſtum, quòd ſi quis abſque Metropolitani ſententia factus ſit Epiſcopus, eum Magna Synodus definit non oportere Epiſcopum eſſe. Quod ſi quidem communi electioni omnium, quæ rationi conſentanea & ex regula Eccleſiaſtica facta eſt, duo vel tres propter ſuam qua delectantur contentionem contradicant, vincant plurium ſuffragia.*

HUJUS canonis ſupplendum eſt initium quod hic deeſt, tum ex vetuſtiſſimo Codice Canonum quo utebatur temporibus Julii Papæ Romana Eccleſia; tum etiam ex œcumenicæ Synodi Chalcedonenſis actione

ctione 16. tum præterea ex perantiquo codice Canonum & Conſtitutionum Romanæ Eccleſiæ, quem vir eruditus Queſnelius ad fidem trium vetuſtiſſimorum manuſcriptorum in lucem emiſit; tum etiam ex conſtitutione Valentiniani Auguſti adverſus Hilarium Arelatenſem edita, in qua hæc verba continentur: *Cum igitur ſedis Apoſtolicæ Primatum, ſancti Petri meritum, qui princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis SACRAE ETIAM SYNODI firmarit autoritas*. Canon Nicænus prout legitur in prima collectione Romana, quam agnoverunt Alanus Copus, & Severinus Binius, ſic orditur: *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum*. Cui conformior eſt idem canon Græcus, qualis lectus & approbatus fuit in Concilio Chalcedonenſi ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔσχε τὰ πρωτεῖα *Eccleſia Romana ſemper habuit principatum. Antiqui mores ſerventur in Ægypto, &c.* quo lecto canone univerſa Synodus ead. actio. 16. ſucclamavit: *Videmus omnes ante omnia Primatum & præcipuum honorem, ſecundum canones, Dei amantiſſimo Archiepiſcopo veteris Romæ conſervari*. Queſnelianus verò codex; *Eccleſia* (inquit) *Romana ſemper habeat primatum*, quaſi decretorie; cùm tamen alii citati codices cum Chalced. loquantur enuntiative, *ſempre habuit*. Rufinus canonem iſtum verbis ambiguis, atque adeo intelligentia & conſtructione vacuis, non tam vertit quàm pervertit. Quid enim intelligitur his Rufini verbis: *Et apud Alexandriam, & in urbe Roma vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat?* Neque vulgaris contextus Græcus, neque exemplaria Gelaſii, aut ea, quæ ad Patres Concilii Carthaginenſis tranſmiſſa leguntur, quidquam de ſuburbicariis Eccleſiis, quas Rufinus intruſit in canonem, referunt; & fruſtra viri docti quid ſint apud Rufinum ſuburbicariæ Eccleſiæ decertant; non enim provincias dicit, ſed Eccleſias ſuburbicarias, perinde ac ſi de prædiis, ac oratoriis intra paucos ab urbis mœnibus lapides ſitis ſermo illi eſſet. Longè verò alia quæſtio eſt de ſuburbanis ſeu ſuburbicariis provinciis, quæ ſanè latiùs patent; non adeò latè tamen ut jus Patriarchicum Romani Epiſcopi adæquare queant, quod Italiam, Galliam, Hiſpaniam, Britanniam, & magnam Africæ partem complectebatur. At verò ſuburbicariæ provinciæ, ad quas protendebatur Vicarii urbis Romæ juriſdictio & poteſtas, juxta diviſionem à Conſtantino ſtatutam, decem recenſebantur, Campania, Tuſcia ſimul cum Umbria, Piceni pars dicta ſuburbicaria, Sicilia, Apulia ſimul cum Calabria, Brutii, ſimul cum Lucania, Samnium, Sardinia, Corſica, Valeria: ut à Notitia Imperii recenſentur. Valentinianus ſenior Urſinum, autorem ſchiſmatis adverſus Damaſum, in Gallias primum relegaverat: ſed poſt aliquot annos mitigatus libertatem eidem indulſit quocunque vellet loco conſiſtendi, ſolis exceptis urbicariis Provinciis, ad quas omnis ei prohibebatur acceſſus, ne Urbis vicinitate abuteretur ad novas Romæ turbas & ſeditiones concitandas; ut ex Valentiniani duobus reſcriptis conſtat, ad Ampelium urbis Præfectum, & ad Maximinum Romæ Vicarium: quæ ſuis Annalibus eruditiſſimus Baronius inſeruit ad an. 372. Certe, ſi ut Rufinum interpretantur aliqui, ſuburbicariæ Eccleſiæ omnem ſignificabant Occidentis ditionem, Valentinianus hoc gemino reſcripto ſeveriùs cum Urſino egiſſet, quem hac ratione tota Europa exulare juſſiſſet. Quid autem Rufino in mentem venit, dum ſolus hoc eodem canone ſic loquitur: *Et ut apud Alexandriam & in urbe Roma vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat*; quiſnam poteſt affigi ſenſus duplicatæ illi disjunctivæ voci *vel*? quænam verò conſtructio his demonſtrativis, vel *ille*, vel *hic*, nihil enim præceſſit ad quod referantur? Cur ſolus ſiluit Libyam & Pentapolim? cur ſolus meminit ſuburbicariarum Eccleſiarum, & quidnam per eas vult ſignificari? Quorſum igitur in his perquirendis, quæ ſunt velut ægri ſomnia, viri eruditiſſimi longas pertexunt diſputationes; per me quidem licet, ſi per hæc πάρεργα inveſtigare ſtudent antiqui Romanorum Imperii, quam Rufinus ipſe ignorabat, notitiam; ſed hæc nihil ad Rufinum. Sed ſi Rufini mentem fruſtra perquirere ſatagunt, audiant potius teſtimonium Summi Pontificis Anaſtaſii primi epiſt. 3. *Rufinum ſcito ita haberi à noſtris partibus alienum, ut quid agat, aut ubi ſit, neſcire cumpiamus. Ipſe denique viderit ubi poſſit abſolvi*: Audiant pariter Hieronymum apolog. 1. in Rufinum: *Ego ſcripta tua relegens, quanquam interdum non intelligam quid loquaris, & Heraclitum me legere putem; tamen non doleo, nec me pænitet tarditatis: id enim in legendo patior quod tu pateris in ſcribendo*. Ibidemque Græcæ ſimul & Latinæ linguæ imperitiam objectat. Argumento ſit, ne extra canones Nicænos digrediamur, quod idem ignorans quidnam rei ſit Chorepiſcopus, can. 8. *Epiſcopi locum vacantem* inſulſe interpretatur. Porrò iſtius Nicæni canonis verba hæc: ἐπειδὴ, καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. *Quandoquidem & Epiſcopo Romæ hoc eſt conſuetum*; ſic intelligenda ſunt, ut idcirco præfata illa in Ægyptum, Libyam, & Pentapolim poteſtas Alexandrino Epiſcopo competat; quia illud ei jus tribuere ſolet Romanus Epiſcopus.

2 *Similiter & in Antiochia, & in aliis Provinciis ſua privilegia Eccleſiis ſerventur*. Antiochenus Epiſcopus celebrabatur Orientis Patriarcha ab Helleſponto ad amnem Tigrim & ultra. Tempore namque Nicæni Concilii Provinciæ Aſiana & Pontica cum ſuis Metropolibus, Aſianæ quidem Epheſo, Ponticæ autem Cæſarea Cappadocum Antiocheno Epiſcopo ſubdebantur, a quo poſtea Græcorum fraude poſt Chalcedonenſem Synodum disjunctæ fuerunt, ad novum conſtituendum Conſtantinopolis Patriarcharum. In partitione quoque civili Antiochiæ civitas erat Metropolis & ſedes Præfecti Orientis, ſicque eam vocat Zozimus hiſtoricus lib. 2. & Chryſoſtomus civis ipſe Antiochenſis homil. 3. ad pop. Antioch. & Hieronymus adverſ. error. Joan. Jeroſol. Atque hæc eſt apud veteres prima Orientis acceptio. Secunda verò acceptio cum commemoratis regionibus Thraciam pariter cum Myſia (quæ poſtmodum Bulgaria dicta) prætereaque Ægyptum, Libyam, & Pentapolim complectebatur; Atque hæc eſt illa Imperii pars quæ Conſtantio ex Magni Conſtantini teſtamento primùm obtigit. Deindeque Arcadio Theodoſii ſenioris filio juxta factam a Patre partitionem: atque Orientis dicebatur Imperium. Hanc tamen Imperii Orientalis partitionem non adæquabat ſuis finibus diſtributio Provinciarum Præfecti Orientis prætorio, qualem conſtituerat Conſtantinus: aliquot enim Orientalis Imperii Provinciæ ad alterius Præfecti juriſdictionem pertinebant, quas refert Zoſimus lib. 2. ſiquidem Macedonia, Theſſalia, Græcia, Creta, & circumjacentes inſulæ, Lemnos, Samothracia, Epirus, Illyricum, etiam ſi Orientali obtemperarent Imperio, nihilominus ad alium quam Orientis Præfectum pertinebant. Is erat Præfectus Illyrici. Reliqui duo Præfecti qui quaternorum a Conſtantino conſtitutum numerum complebant, ad Occidentis Imperium attinebant, erantque Præfectus Italiæ, & Præfectus Galliæ. Singulis Præfectis diverſæ ſuberant Vicariæ, quas qui regebant Vicarii appellabantur, a quibus ad ipſos Præfectos provocabatur. Subditæ Vicariis regiones vocabantur communi nomine Diœceſes, quarum etiam ſingulæ plures provincias complectebantur. Cujuſmodi ſub Orientis Præfecto erant Aſiana, Pontica, & Diœceſis Orientis, quæ provincias multiplices, Syriæ, Phœniciamque, atque Meſopotamiam ſuo ambitu concludebat, cujus Vicarius peculiari nomine Comes Orientis dicebatur. Quæ Orientis quidem ſignificatio, præ duabus aliis pauló ante cômmemoratis Imperii & Præfecturæ Orientalis, multò erat arctior & contractior: quippe quæ unius duntaxat erat Vicariæ ſub Orientis Præfecto, qui quinque Vicariis præficiebatur, ac Diœceſibus; ſcilicet Ægypti, Aſianæ, Ponticæ, Thraciæ, & ſpecialis Orientis: ut docet liber Notitiæ Imperii, quem eruditiſſimis commentariis illuſtravit Pancirolus, & colligitur ex l. 2. & 3. C. de militari veſte, lib. 12. & ex l. 1. C. ut nemo ad ſuum patrocinium ſuſcipiat. Ægypti Diœceſis Vicarius peculiari nomine Præfectus Auguſtalis vocabatur.

3. Similiter Præfecto prætorii urbis Romæ ſubdebantur Diœceſes Illyrici Occidentalis; item Africæ, prætereaque Italiæ, quæ in duas diſtributa partes geminas quoque Vicarias comprehendebat; unam quidem quæ ſeptem provincias complectebatur, Venetiam ſimul cum Iſtria, Æmiliam, Liguriam, Flaminiam ſimul cum Piceno, dicto annonario, Alpes Cottias, Rhetiam primam, & Rhetiam ſecundam. Qui præſidebat ſeptem his provinciis Vicarius dicebatur non Urbis, ſed Italiæ Vicarius, qui Mediolani ſedem fixam habebat. Reliqua Italiæ pars decem ſuperiùs nominatis provinciis conſtabat, quas etiam Notitia Imperii dinumerat, quæ ſuburbicariæ dicebantur, Campania, Tuſcia ſimul cum Umbria, Picc-

Picenum ſuburbicarium dictum, ad diſcrimen Piceni annonarii, Sicilia, Apulia ſimul cum Calabria, Brutii ſimul cum Lucania, Samnium, Sardinia, Corſica, Valeria. Qui has ſub Præfecto prætorio provincias adminiſtrabat, non Italiæ, ſed urbis Romæ Vicarius ſalutabatur. Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius, ſcriptis ad Probum Præfectum prætorio Italiæ literis, mandantes ut edictum ſuum de irritandis privilegiis per obreptionem impetratis, in provinciis illi ſubjectis obſervet, Italiam ab Urbicariis ſejungunt, & quatuor illi ſubjectas Vicarias ſic exprimunt: *Sinceritas tua idipſum per omnem Italiam, tum etiam per Urbicarias, Africanaſque regiones, ac per omne Illyricum, prælata hujus oraculi autoritate firmabit.* Illyrici præfectura in duas Diœceſes ſecabatur, Macedoniam & Daciam, quibus duo præficiebantur Vicarii. Præfecto prætorio Galliarum tres obtemperabant Vicarii, unus in ipſa Gallia, alter in Hiſpania, tertius in Britannia. Hoc ante nos accuratè delibavit Joannes Morinus, Oratorii Domini JESU Sacerdos conſummatiſſimæ eruditionis.

4 Hoc eodem Nicæno canone norma præſcribitur Eccleſiaſtica, ut in electionibus & deliberationibus pars ea prævaleat, quæ plurimum ſuffragiis nititur: eique recentiores canones conformantur. Licèt enim nonnulli canones præferant majorem & ſaniorem ſuffragatorum partem: ſanior illa pars non intelligitur comparativè ad ſingulorum merita: quæ ſanè exploratio fomes eſſet mutuarum contumeliarum, & odiorum incitamentum; ſed ad canonica impedimenta: ut ſi major pars incrementum ex illis ſumeret, quos canones a ſuffragiis excludunt, aut ſi hunc vellet promovere, cui manifeſtè canones refragantur. Idque admonet ac docet receptiſſima gloſſa in c. ea noſcitur, in verb. majoris & ſanioris, de his quæ fiunt a præl. ſine conſen. capit. Præclareque ſancitur c. indemnitatis, §. ut autem, de elect. in 6. *Decernimus, non ut zeli ad zelum, nec meriti ad meritum; ſed tantùm numeri ad numerum fiat collatio.*

AD NICÆNOS CANONES VII. VIII. IX. X. & XI.

Can. VII. *Quoniam obtinuit conſuetudo & antiqua traditio, ut qui eſt in Ælia Epiſcopus, honoretur, habeat honoris conſequentiam Metropoli propria dignitate ſervata.*

1. Ælia vocatur Jeroſolymorum civitas, quia illam ob perduellionis crimen a ſe primùm everſam mox inſtauravit, & inſtauratam de ſuo nomine Ælia dici voluit Ælius Adrianus Auguſtus. Etiamſi verò civitas illa fuerit Domini Salvatoris prædicatione, miraculis, morte, reſurrectione decorata; prætereaque Spiritus ſancti in diſcipulos illapſu commendata: in eaque primùm Apoſtoli fidem Chriſti prædicarint, primamque ibidem fundarint Eccleſiam; prætereaque primus Jacobus Apoſtolus ſedem ibi fixerit Epiſcopalem, quam proprio martyrio conſecravit & illuſtravit: illa nihilominus Eccleſia, uſque adeò inſignibus nominibus & titulis inclyta, Metropoli Cæſareæ Paleſtinæ ſubjecta, ſuffraganeaque fuit: tantùmque abeſt ut verum ſit, quod ſcripſit incautiùs in canonem Nicænum Theodorus Balſamon, fuiſſe in hac œcumenica Synodo Patriarchali dignitate auctam: ut ex adverſo illius erga Cæſareenſem Metropolitanum ſubjectionem Patres Nicæni hoc ipſo canone confirmarint. Adeò ut ab Jeroſolymitani Epiſcopi judiciis ad Cæſareenſem appellationes devolverentur. Cujus rei certam fidem faciunt Hieronymus epiſt. 65. & Leo Magnus epiſt. 62. quæ eſt ad Maximum Antiochenum. Suprema verò jura & honores Præſulis Jeroſolymitani, in ſolis majoribus Synodis effulgebant. Hinc factum, ut in Antiochena Synodo adverſus Paulum Samoſatenum, ad quam ex diverſis provinciis Epiſcopi convenerant, inter eos quos recenſet Euſebius lib. 7. hiſt. Eccl. cap. 28. Hymenæus Jeroſolymæ Epiſcopus primus numeretur, & ſecundus ab eo Theotechenus Cæſareæ Palæſtinæ. In Chalcedonenſi etiam Synodo œcumenica, juxta Epiſcopum Alexandrinum conſediſſe legitur Jeroſolymorum Epiſcopus, ſupra omnes Metropolitas. Quinetiam in iſto Nicæno Concilio Macarius Jeroſolymitanus ſuperior Euſebio Cæſarienſi conſedit. At verò in Synodis Provincialibus Palæſtinæ Metropolites Cæſarienſis, ut ſuæ Provinciæ caput, præſidere ſupra Jeroſolymitanum ſolitus fuit, ut duæ ejuſdem Provinciæ Synodi exploratum reddunt; etenim præſedit in Concilio Cæſareæ Paleſtinæ contra Quartadecumanos coacto Theophilus Cæſareenſis, cui proximus aſſedit Narciſſus Jeroſolymitanus, ut docet Euſebius lib. 5. Eccl. cap. 15. Simile deinde contigit in Synodo Dioſpolitana ejuſdem Provinciæ, in qua Cæſareenſi ceſſit Joannes Jeroſolymitanus. Concilium Chalcedonenſe illam demum Eccleſiam in Patriarchalem erexit, eique deciſam Palæſtinæ partem, cum aliquot Epiſcopis ſubdidit, reclamante licèt Pontifice Leone primo. Vide quæ de hoc Patriarchatu infra commemorabo, ad can. 5. Concilii Laterani IV.

2. Can. VIII. *De his qui ſe Catharos, id eſt puros, quandoque nominant, ad Catholicam autem & Apoſtolicam Eccleſiam accedunt, ſanctæ magnæ Synodo viſum eſt, ut impoſitis eis manibus ſic in Clero maneant. Ante omnia autem hoc in ſcriptis ipſos profiteri convenit, quod adhærebunt & ſequentur Catholicæ Eccleſiæ decreta. Id eſt, cum digamis communicabunt, & cum iis, qui in perſecutione lapſi ſunt, in quibus & tempus conſtitutum eſt, & opportunitas præfinita, ut ipſi ſequantur Eccleſiæ decreta. Ubi ergo omnes ſive in vicis, ſive in urbibus, ipſi ſoli inveniuntur ordinati, qui inveniuntur in Clero, in eodem erunt Ordine. Si autem Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo vel Presbytero exiſtente accedunt aliqui, clarum eſt, quòd Eccleſiæ quidem Epiſcopus dignitatem habebit. Qui autem apud eos eſt, qui Cathari dicuntur, qui nominatur Epiſcopus, Presbyteri honorem habebit: niſi utique Epiſcopo placeat ipſi nominis illius honorem impertiri. Si autem hoc illi non placeat, vel Presbyteri, vel Chorepiſcopi locum excogitabit, ut eſſe omninò in Clero videatur; ne in civitate duo ſint Epiſcopi.*

3. Pacis componendæ fratrumque diſperſorum colligendorum ſtudio, de veterum Canonum ſeveritate canon iſte remittit, eoſque qui ſe Catharos dicunt, (hi ſunt Novatiani) ad Eccleſiæ unitatem revertentes, in priſtinum reſtituit Epiſcopatus, vel Sacerdotis, vel Clericalis Ordinis gradum: dum tamen eidem Eccleſiæ alius non fuerit proviſus Epiſcopus orthodoxus. Quo eventu, eum, qui ex Novatiani ſchiſmate eamdem ſedem occupaverat, contentum eſſe jubet Sacerdotis aut Chorepiſcopi gradu: *Ne* (inquit) *in una civitate duo ſint Epiſcopi.* Hunc deſignat Canonem Auguſtinus epiſt. 110. ſic dicens: *Adhuc in corpore poſito beatæ memoriæ Patre & Epiſcopo meo ſene Valerio, Epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo: quod Nicæno Concilio prohibitum eſſe neſciebam, nec ille ſciebat.* Cæteroqui hæc ipſa Nicæna Synodus can. 10. lapſos ita excludit a Clero, ut ſi quis aliquando lapſus Clero aſcriptus fuerit, vel ordinatus, jubeat eumdem, quamprimùm lapſus ejus innotuerit, deponi. Et antea Synodus Illyberritana can. 51. quemcunque ex quavis hæreſi converſum ita excludit a Clero, ut eos etiam, qui fuerant ante hæreſim ordinati, deponi præcipiat. Cornelius Papa & Martyr in ſua ad Fabium Antiochenum epiſtola, quam refert Euſebius lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 35. ait, ſe vixdum idque in gratiam univerſi populi pro eo ſupplicantis, admiſiſſe ad laicam communionem unum de tribus Epiſcopis graviter facti ſui pœnitentem, qui Novato manum ad Epiſcopalem conſecrationem impoſuerant. Et refert Cyprianus epiſt. 52. ad Antonianum, ab eodem Papa Cornelio Epiſcopum olim ſchiſmaticum, ſed jam pœnitentem Trophimum, fuiſſe tandem ad laicam communionem indulgenter admiſſum: ſed tam effuſæ benignitatis cauſam fuiſſe recolligendorum fratrum neceſſitatem, quorum plurimi ductore

Tro-

Trophimo ad Eccleſiæ unitatem ſe recipiebant, Idemque Cyprianus epiſt. 64. & 68. contendit, non eſſe recipiendos prolapſos quantumvis pœnitentes ad priſtinum Ordinis gradum. Teſtatur Auguſtinus epiſt. 162. ad Epiſcopos Donat. & in breviculo collat. Melchiadem Romanum Papam Donatiſtis Epiſcopis, qui à ſchiſmate diſcederent, conditionem obtuliſſe, ac decreviſſe, ut ipſis Epiſcopale miniſterium indulgeretur. Et in quibuſcumque locis duo eſſent contrariarum partium Epiſcopi, confirmaretur is, qui prior fuiſſet ordinatus; alteri verò plebs alia regenda provideretur: idque Melchiadis decretum collaudat Auguſtinus, qui idem lib. 2. contra Creſconium, capit. 11. & epiſt. 5. refert Africanum Concilium eadem ratione & neceſſitate adductum pro reductione lapſorum, & Eccleſiaſtica pace, reſtituiſſe Donatiſtas Epiſcopos ad priſtinum dignitatis gradum. Idque valde probat: additque ſub finem epiſt. quintæ, reſtitutionem quandoque factam priſtinorum Epiſcopatuum in gratiam Arianorum ad Eccleſiam revertentium: hoc tamen adjungens, citra gravem & urgentem Eccleſiæ utilitatem aut neceſſitatem, inſiſtendum conſtanter eſſe Canonicæ diſciplinæ, interdicenti Clericis quibuſcumque lapſis reverſionem ad priſtinum gradum. Similiter ſcribunt Socrates lib. 3. cap. 7. 8. & 9. Theodoritus lib. 3. cap. 4. & 5. Athanaſium quum Alexandriam per Juliani edictum revertiſſet, Synodum convocaſſe, quæ decrevit, ut Ariani Epiſcopi hæreſim ejurantes, priſtinas ſedes, unde exciderant, recuperarent. Cęterùm ut ait Bonifacius Papa VIII. regula juris 78. *In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa.* Deinde Apoſtolis aſcriptus canon 29. ſic ait: *Ne Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus juſtè depoſitus miniſterium priſtinum reſumat.* Et can. 61. *Ne convictus de crimine ad Clerum promoveatur.* Et can. 62. *Ut lapſi Clerici deponantur, & ſi pœnitentia ducuntur, ne recipiantur, niſi ut laici.*

3. Canon IX. *Si qui citra examinationem promoti ſunt Presbyteri, vel examinati ſua peccata confeſſi ſunt, eiſque confeſſis præter Canonem moti homines manus impoſuerunt, eos Canon non admittit. Quod eſt enim à reprehenſione alienum, defendit Eccleſia.*

Canon iſte docet præmittendum ordinationibus examen. Vide ſuperiùs dicta ad Nicænum can. 2.

Canon X. *Quicunque ex eis, qui lapſi ſunt vel per ignorantiam, vel ſcientibus iis qui promoverunt, ordinati ſunt, hoc Eccleſiaſtico canoni non præjudicat, ii enim cogniti deponuntur.*

Canon XI. *De iis qui ſine neceſſitate, vel ſine facultatum ſuarum ablatione, vel ſine ullo periculo, vel aliquo hujuſmodi tranſgreſſi ſunt, quod ſub Licinii tyrannide factum eſt, Synodo viſum eſt, etſi humanitate indigni ſunt, clementia tamen & bonitate in eos uti. Quicunque ergo germanè & verè pœnitentia ducuntur, tres annos inter auditores exigent ut fideles: & ſeptem annis proſternentur ſupplices: duobus autem annis abſque oblatione erunt orationum cum populo participes.*

Require ſuperiùs ad Sæculum ſecundum Diſſertationem 8. de publicis priſcorum fidelium pœnitentiis.

AD NICÆNOS CANONES XII. XIII. XIV. XV. & XVI. elucidationes.

Canon XII. *Quicunque vocati per gratiam primum ſuum ardorem oſtenderunt, & cingula depoſuerunt, poſtea autem ut canes ad vomitum ſuum reverſi ſunt, ut nonnulli etiam pecuniam profunderent, & beneficiis militiam aſſequerentur: hi decem annis proſternantur ſupplices etiam poſt triennii auditionis tempus. In his autem omnibus examinare convenit conſilium & ſpeciem pœnitentiæ. Quicunque enim & metu, & lacrymis, & tolerantia, & bonis operibus converſionem & opere & habitu oſtendunt; hi impleto auditionis tempore, quod præfinitum eſt, meritò orationum communionem habebunt, adeò quòd liceat etiam Epiſcopo humanius aliquid de iis ſtatuere. Quicunque autem non adeò graviter tulerunt, nec multum ſua referre exiſtimaverunt, ſatiſque eſſe putarunt in Eccleſias ingredi, tempus ad converſionem omninò impleant.*

Tantum abeſt ut Eccleſia poſt extinctam idololatriam tyrannorùmque infidelium dominationem, fidelibus neque in claſſe pœnitentium, neque in ſacro Clero, neque in monaſtico habitu conſtitutis militiam prohibuerit: quin potiùs ante paucos annos Arelatenſe Concilium primum can. 3. excommunicatione milites percellit, qui arma, ſive in pace, (ut referunt vulgata exemplaria) ſive in bello (ut quædam habent vetera manuſcripta) arma projicient, utpote deſertores, & militaris ſacramenti fœdifragos. Iſte verò Nicænus canon editus eſt in eos, qui ut ſe inchoatæ pœnitentiæ moleſtiis eriperent, militarem profeſſionem, quam pœnitentiæ cauſa abdicarant, reſumpſerunt, aut etiam (quod deterius eſt) pretio & largitionibus militaria Officia & Præfecturas emerunt. Nicænam iſtam ſanctionem inſtauraverunt Siricius epiſt. ad Tarraconenſem Epiſcopum, & Innocentius epiſt. ad Epiſcopum Rotomagenſem, & Leo Magnus epiſt. ad Ruſticum, can. 10. & 12. Antiqua fuit Manichæorum hæreſis qui bellum, qualecunque foret, indiſcriminatim damnabant, quaſi Divino jure prohibitum: ideòque Abrahamum, Moyſem, Joſue, Davidemque averſabantur quaſi reos impietatis: ut refert Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum Manichæum c. 74. & ſeqq.

1. Canon. XIII. *De his qui ad vitæ exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua ſervabitur: ita ut ſi quis egreditur è corpore, ultimo & maximè neceſſario viatico minimè privetur. Quòd ſi deſperatus & conſecutus Communionem, oblationiſque particeps factus iterum convaleſcit, ſit inter eos qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito & poſcenti ſibi Eucharistiæ gratiam tribui, Epiſcopus poſtquam probaverit, ex oblatione dare debebit.*

Obſerva hoc in Canone Sacramenti Corporis & Sanguinis Domini quatuor denominationes. Vocatur enim primò τελευταῖον καὶ ἀναγκαιότατον ἐφόδιον, *ultimum maximeque neceſſarium Viaticum*. Deinde κοινωνία, *Communio*. Poſtmodum εὐχαριστία, Euchariſta. Poſtremò ſecundùm vetuſtiſſimas quaſdam editiones Græcas, quæ hunc ita terminant Canonem, μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς quibus Dionyſius Abbas inhærens ita vertit, *ex oblatione dare debebit*, vocatur iſtud Sacramentum προσφορὰ, *oblatio*. Verſio quoque hujus Canonis cum aliis Nicænis ab Attico Conſtantinopolis Epiſcopo ad Patres Carthaginenſes Latinè tranſmiſſa ſic effert in ipſo fine: *Epiſcopus probabiliter oblationem ei contradat*. Nemini etiam peccatori pœnitenti denegandam in extremis vitæ communionem ſacri Viatici tradit Innocentius I. epiſt. 3. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum, cap. 2. & Concilium primum Valentinum anni 374. can. 3. allegato iſto Nicæno Canone decernit, quemcunque peccatorem necdum expleto pœnitentiæ tempore, ſi mortis urget diſcrimen reconciliari: ſic tamen ut ſi poſtmodò convaleſcat, pœnitentiæ canonicæ tempora proſequatur. Similiter Syneſius ad Theophilum Alexandrinum ſcribit, ſe presbyteris ſuis mandaſſe Lamponiani a communione dejecti abſolutionem ac reconciliationem, ſi de vita in ægritudine periclitetur, ea tamen lege, ut ſi convaleſcere contingat, quod ſupereſt temporis, ad pœnitentiam præſtituti emetiatur ac expleat.

2. Can.

2. Can. XIV. *De Catechumenis qui lapſi ſunt, ſancto & magno Concilio placuit, ut tribus annis ſint inter audientes tantummodo: poſt hæc autem cum catechumenis orent.*

3. Can. XV. *Propter multum tumultum, & ſeditiones quæ fiunt, omninò viſum eſt, ut conſuetudo, quæ præter Canonem in nonnullis partibus invenitur, tollatur: ut à civitate in civitatem nec Epiſcopus, nec Presbyter, nec Diaconus tranſeat. Si quis autem poſt ſanctæ & magnæ Synodi definitionem tale quippiam aggreſſus fuerit, vel ſe rei ejuſmodi dederit, quod factum fuerit omninò infirmabitur, & Eccleſiæ reſtituetur, cui Epiſcopus, vel Presbyter vel Diaconus ordinatus fuerit.*

Eadem decernunt Canones Apoſtolis attributi 14. & 15. Conciliùmque Sardicence can. 1. & 2. eò procedit, ut ad laicam communionem Epiſcopos, qui à minoris civitatis Epiſcopatu ad ampliorem & opulentiorem ſedem commigraverint, ablegет. Id autem vitio vertit ambitionis aut avaræ cupiditatis, cùm nemo reperiatur, qui ab ampliore Epiſcopatu ad pauperiorem vel dejectiorem tranſire viſus ſit. Hieronymus epiſt. 83. ad Oceanum docet, hanc Apoſtoli ad Timotheum, & ad Titum præceptionem, ut ſit Epiſcopus *unius uxoris vir*, hunc quoque ſenſum complecti: ut uxor intelligatur Eccleſia; cui Epiſcopus ſemel præficitur; ut quemadmodum ſemel ducta uxor relinqui non poteſt, ut altera ducatur: neque Epiſcopus ab Eccleſia, cui ſemel fuit deſponſatus, diſcedere fas ſibi eſſe ducat, ut alteram, quæcumque illa ſit, ſibi adipiſcatur. *Et hoc* (inquit) *in Nicæna Synodo à Patribus eſſe decretum, ne de alia ad aliam Eccleſiam transferatur Epiſcopus, ne virginis pauperculæ ſocietate contempta, ditioris adulteræ quærat amplexus.* Laudem ſibi aucupatur Euſebius Cæſarienſis libr. 3. vitæ Conſtantini, cap. ult. dum tres refert epiſtolas laudum ſuarum teſtes, à Conſtantino conſcriptas, hac occaſione, quòd oblatum ſibi Antiochenum recuſaſſet Epiſcopatum, hac ratione, quia Cæſarienſi Eccleſiæ ſpiritualis conjugii nexu inſolubili eſſet aligatus. At contrarium prorſus exemplum iiſdem temporibus præbebat alter Euſebius, qui relicta Berytenſi, cujus erat Epiſcopus, Eccleſia, in Nicomedienſem involavit; quam etiam poſt aliquot annos deſeruit, ut thronum conſcenderet Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Prædictas quoque ſedium Epiſcopalium tranſlationes vetat quintus Chalcedonenſis Synodi canon. Leo etiam Pontifex epiſt. 12. aliàs 84. ad Anaſtaſium Theſalonicenſem cap. 8. jubet Antiſtitem ſic tranſlatum utraque depelli Eccleſia, & quam reliquit, & quam adipiſci voluit. Tertium præterea Carthaginenſe Concilium can. 8. commemorat in Capuenſi plenaria Synodo (cujus nunc temporis acta & canones intercidеrunt) tria hæc omninò fuiſſe prohibita, rebaptizationes, reordinationes, & Epiſcoporum tranſlationes. Canon inſuper proximè ſubſequens ad idem pertinet argumentum.

4. Can. XVI. *Quicunque temerè & inconſideratè, nec Dei timorem præ oculis habentes, nec Eccleſiaſticum Canonem tenentes, Presbyteri, vel Diaconi, vel quicunque omnino in Canone recenſentur, ab Eccleſiis ſeceſſerint, ii in aliena Eccleſia nullo modo recipi debent: ſed omninò cogendi ſunt in ſuas ipſorum parochias redire: vel ſi perſeverarint, eos omninò à communione ſeparatos eſſe oportet. Sin autem etiam auſus fuerit quiſpiam eum, qui ad alium pertinet, ſubripere, & in Eccleſia ordinare, non conſentiente proprio Epiſcopo, à quo receſſit, qui in Canone cenſetur, irrita ſit ordinatio.*

Nulla ſanctio extat tam ſepè Canonibus tum antiquis, tum novis repetita, ac iſta, ne quis alienum Clericum inſcio vel invito proprio Antiſtite ſuſcipiat, vel ordinet. Vide ſuperiùs Apoſtolorum canones 14. & 15. & Antiocheni ſub Julio Papa Concilii canon. 3. & Chalcedonenſis can. 20. quo etiam communionis fidelium ſimul exortes fiunt, & Clericus commigrans, & Epiſcopus ſuſcipiens. Eodem ſpectat Sardicenſis can. 15. aliàs 19. Concilium Taurinenſe anni 397. can. 7. hæc omnia colligit: *Nec illud prætermittendum, quod Synodi ſententia definitum fuit, ut Clericum alterius ſecundùm ſtatuta canonum nemo ſuſcipiat, neque ſuæ Eccleſiæ, licet in alio gradu, audeat ordinare, neque abjectum in communionem recipiat.* Huc pertinet Concilii Carthaginenſis quarti can. 27. Atque ut alios innumeros canones prætermittam, noviſſimum generale Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 2. & ſeſſ. 23. cap. 8.

AD RELIQUOS CANONES NICÆNOS elucidationes.

1. Can. XVII. *Quoniam multi qui in Canone recenſentur, plura habendi ſtudium, & turpe lucrum perſequentes, divinæ Scripturæ obliti ſunt, quæ dicit, argentum ſuum non dedit ad uſuram: & fœnerantes centeſimas exigunt: æquum cenſet ſancta & magna Synodus, ut ſi quis inventus fuerit poſt ſtatutum uſuras ex mutuo ſumere, vel eam rem aliter perſequi, vel ſeſqui alteras exigere, vel aliquid aliud excogitare turpis lucri gratia, è Clero deponatur, & ſit alienus à Canone.*

QUia Romanæ leges uſuras exigi & permittebant, & creditoribus adjudicabant, priores Eccleſiæ Canones ut offenſionem civilis poteſtatis evitarent, dum uſuras prohibent, Clericorum tantummodò mentionem habent: ſic tamen ut Divinam legem obtendentes, cujus eſt generalis uſurarum interdictio, laicis pariter inſinuaretur, non poſſe citra delictum uſuras ab ipſis exerceri. Cujuſmodi ſunt Apoſtolorum can. 44. Arelatenſis primi Concilii can. 12. Laodiceni canon 5. Carthaginenſis tertii can. 16. ſic ſtatuens: *Nullus Clericorum amplius recipiat quàm cuipiam accomodaverit; ſi pecuniam, pecuniam accipiat: ſpeciem eamdem, quantam dederit, accipiat: ſi quidquam aliud, quantum dederit, accipiat.* Concilium Illiberritanum his antiquius can. 20. providit, ut non modò Clericis, ſed etiam laicis interdicantur uſuræ. Et Clemen. unica, §. ſanè, de uſur. aſſerit hæreticum eſſe, quicunque dixerit, uſuras exigere non eſſe peccatum. Meminit ſpecialiter Nicænus canon iſte uſuræ centeſimæ; ſic dictæ, quia centeſimo quoque menſe ſortem exæquabat; ſingulas libras ad ſingulos menſes computando, eaque centeſimæ ſortis adæquatio menſe quarto anni ſubſequentis noni complebatur. Meminit pariter uſuræ ἡμιολίας, id eſt *ſeſquialteræ*, per quam fœnerator debitorem ſibi obſtringebat ad reddendam mutuatam ſortem, & præterea ſortis ejuſdem dimidium, ut pro uno mutuo accepto nummo, nummum & nummi dimidium redderet: & pro duobus nummis tres exolveret, pro decem mutuatis quindecim retribueret; continet enim proportionem arithmeticam certi numeri cum incremento, & additione dimidii ejuſdem numeri. Utriuſque fœnoris condemnationem continet præterea, qui in Nicæna Synodo conſedit, Conſtantini Auguſti lex ſub tit. ultimo lib. 2. Cod. Theodoſ. Eſt enim inconcuſſa Chriſti lex Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde ſperantes.* Dilucidè porrò uſuram definit Concilium Arelatenſe can. 8. *Uſura eſt ubi amplius requiritur quam datur: verbi gratia, ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris.* Hoc ipſum delictum ſimul reprobat, & quid ſit, explicat Dei ſermo, ſic dicens Ezechielis 18. ℣. 8. *Si ad uſuram non commodaverit, & amplius non acceperit.* Quæ verba exponens Hieronymus ad eum locum, ſic ait: *Putant quidam uſuram tantùm eſſe in pecunia: quod providens Scriptura Divina, omni rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias quam dediſti. Solent in agris frumenti, & milii, vini & olei, cæterarumque ſpecierum uſuræ exigi, ſive ut appellat ſermo Divinus, ſuperabundantiæ: verbi gratia ut hyemis tempore demus decem modios, & in æſtate recipiamus quindecim, hoc eſt amplius partem mediam.* Auguſtinus ſimiliter in Pſal. 36. conc. 3. præclarè ſic admonet: *Si fœneraveris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, quàm dediſti, expectes accipere, non pecuniam ſolùm, ſed aliquid plus quàm dediſti, ſive illud triticum, ſive vinum, ſive oleum, ſive quodlibet aliud, ſi plus quàm dediſti, expectas* accipere

accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus. Notum eſt illud Pſal. 14. *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, & munera ſuper innocentem non accepit*. Eſt aliud fœnoris genus, antiquis dictum antichreſis, per quod creditor fundi alteriusve rei frugiferæ ſibi pignori datæ fructus ſine ulla compenſatione, aut rei mutuatæ diminutione, ſibi in lucrum vindicat. Quod utique lucrum adeò ipſis infidelibus viſum eſt improbum, ut ſcribat Ulpianus, creditorem, qui pignore utitur, furti crimine obligari, l. ſi pignore, ff. de furtis. Nec omittendum Leonis Magni Papæ teſtimonium adverſus quoſcunque fœneratores, Clericos ſimul & laicos, epiſt. 1. alias 3. ad Epiſcopos Campaniæ & Piceni: *Nec hoc quoque* (inquit) *prætereundum duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos uſurariam exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam in eos qui ſunt in Clericali officio conſtituti, ſed & in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vendicari acrius in iis, qui fuerint confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimitatur*.

2. Can XVIII. *Pervenit ad ſanctam Synodum, quòd in nonnullis locis & civitatibus Diaconi dant Presbyteris Euchariſtiam, quod nec Canon, nec conſuetudo tradidit, ut qui offerendi poteſtatem non habent, his qui offerunt, dent Corpus Chriſti. Jam verò illud etiam cognitum eſt, quod jam quidem ex Diaconis etiam ante Epiſcopos Euchariſtiam attingunt. Hæc ergo omnia auferantur: & Diaconi intra ſuas menſuras permaneant, ſcientes quod ſunt quidem Epiſcopi miniſtri, Presbyteris autem minores. Accipiant verò ſuo ordine Euchariſtiam poſt Presbyteros eis præbente Epiſcopo, vel Presbytero. Sed nec in medio quidem Presbyterorum liceat Diaconis ſedere. Id fit enim præter ordinem & Canonem. Sed ſi quis non vult obedire poſt has conſtitutiones, a Diaconatu deſiſtat*.

Similiter Laodicenus canon 20. cavet, ne Diaconus coram Presbytero ſedeat, niſi jubente ipſo Presbytero. Eſt verò obſervatu digna ratio, quam ipſe profert Decreti ſui Nicænus Canon, qua Calviniſtarum hæreſis ſacrificium incruentum adorta, profligetur: οὔτε ὁ κανὼν οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. *Neque lex, neque conſuetudo tradit, ut qui offerendi poteſtatem non habent, his qui offerunt, dent Corpus Chriſti*. Uſus obtinet apud Eccleſiaſticos ſcriptores, ut προσφέρειν, & munus offerre Deo & ſacrificare ſignificet. Qua etiam ſignificatione catechiſmus a Calvino editus, quem Calviniſtæ omnes adeò pro fidei regula haberi volunt, ut nemo apud eos in miniſterium admittatur, niſi juratus ſe quæcumque complectitur, propugnaturum & concionaturum. Qui catechiſmus ſic ait, in Dominica 52. *Non eſt inſtituta Dominica Cœna ad offerendum Deo Patri Corpus JESU Chriſti*.

3. Verùm expreſſior in actis Concilii hujus apud Gelaſium Cyzicenum habetur declaratio, quam multis commentitiis gloſſematis eludere & obſcurare nititur Calvinus lib. 4. Inſtitutionum, cap. 14. ſect. 36. ſed inepta ejus gloſſemata ipſa deſtruuntur ac evertuntur perſpicuis hujuſce Nicæni teſtimonii verbis, ita conceptis: *Iterum etiam hac in menſa divina, ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & calicem: ſed attollentes mentem fide, intelligamus ſitum in ſacra illa menſa illum DEI Agnum tollentem peccata mundi incruente a Sacerdotibus immolatum: & pretioſum ipſius Corpus & Sanguinem verè nos ſumentes credere hæc eſſe noſtræ reſurrectionis ſymbola: propter hæc enim neque multum accipimus, ſed parum, ut ſciamus non ad ſatietatem, ſed ad ſanctificationem ſumi*. Hactenus Nicæna verba, quibus definitur expreſsè ſitum eſſe in illa ipſa menſa immaculatum, qui a Sacerdote offertur Agnum. At è contra Dominica Calvinianorum 53. diſertè negatur, in illa menſa Corpus contineri Chriſti, neque extra cælum exiſtere, tantoque interſtitio a propoſitis in menſa ſignis diſtare, quantum intervalli cœlum inter & terram intercedit. Sacrificium Euchariſticum ſuo vaticinio firmat Propheta Malachias, dum cap. 1. Deum hæc loquentem induxit: *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim Solis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum*. Quam Malachiæ prædictionem, ſatis alioqui per ſe manifeſtam, Sancti veteres Eccleſiæ Doctores de ſacrificio Corporis Dominici unanimes interpretantur. Ex quibus (ut cæteros omittam) Juſtinus martyr in Dialogo cum Triphone Judæo, ſic ait: *De noſtris gentium quæ in omni loco offeruntur ſacrificiis, hoc eſt pane Euchariſtico & poculo ſimiliter Euchariſtiæ, jam tunc loquutus Malachias prædixit, nos quidem glorificare nomen ejus, vos autem profanare*.

4. Illa porrò Nicænorum Patrum locutio, *incruentè immolatum*, Græcè ἀθύτως θυόμενον, affinis ac ſynonyma eſt cum hac altera expreſſione, ἀναιμάκτου θυσίας, *incruenti ſacrificii*, quæ frequens eſt antiquis Patribus Græcis, Clementi Papæ & martyri lib. 6. Conſtitutionum, cap. 2. Euſebio lib. 1. demonſtr. Evang. cap. 10. Gregorio Nazianzeno invect. 1. & 2. adverſ. Julian. Anaſtaſio Sinaitæ epiſt. ad Phrudegardam, Cyrillo Alexandrino in Concilio Alexandrino. Itemque ad anathemat. 11. Synodi Quiniſextæ can. 52. & Synodi Nicænæ ſecundæ act. 6. Atque hoc diſcrimine myſtica differt oblatio in omni loco offerenda, quam Malachias prænunciavit, ab illa cruenta, quæ ſemel Jeroſolymis in cruce confecta, immolataque fuit.

5. Ex canone iſto 18. addiſce, ad poteſtatem quoque Diaconorum olim pertinuiſſe, non modò vivificum Calicem aliis quibuſcumque propinare, qui Sacerdotes non eſſent, ſaltem ubi non aderat Sacerdos; verùm etiam ſacroſanctum ac myſticum Panem porrigere. Atque ejus rei pariter meminit Juſtinus Apol. 2. in fine, ſolemne Diaconis fuiſſe ſacratiſſimam Euchariſtiam ad abſentes deferre. Sacri verò Calicis miniſterium fuiſſe Diaconis conceſſum, docent Cyprianus tract. de lapſis: & colloquium Sixti Papæ cum Laurentio apud Ambroſium.

6. Can. XIX. *De Pauliniſtis qui deinde ad Eccleſiam confugerunt, ſtatutum eſt, ut ij omninò rebaptizentur. Si qui verò tempore præterito in Clericorum numero erant, ſi quidem a culpa & reprenſione alieno viſi ſint, rebaptizati ordinentur a Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo. Si verò examinatio eos non eſſe aptos deprehendit, deponi eos oportet. Similiter autem de Diaconiſſis, & de omnibus omninò, qui inter Clericos annumerantur, eadem forma ſervabitur. Diaconiſſarum autem meminimus, quæ in habitu quidem cenſentur; quoniam nec ullam habent manuum impoſitionem, ut omninò inter laicos connumerentur ipſæ*.

Quæ fuerit Pauliniſtarum hæreſis, & unde orta, & cur rebaptizandi ipſi eſſent ad Eccleſiam redeuntes, docet Auguſtinus lib. de hæreſibus, ad Quod-vult-deum, hæreſi 44. *Pauliani, a Paulo Samoſateno dicti, Chriſtum non ſemper fuiſſe dicunt: ſed ejus initium, ex quo de Maria natus eſt, aſſeverant. Nec eum aliquid amplius quàm hominem putant. Iſta hæreſis aliquando cujusdam Artemonis fuit. Sed cùm defeciſſet, inſtaurata eſt a Paulo: & poſtea ſic a Photino confirmata, ut Photiniani quam Pauliniani crebrius nuncupentur. Iſtos ſanè Paulinianos baptizandos eſſe in Eccleſia Catholica Nicæno Concilio conſtitutum eſt. Unde credendum eſt, eos regulam baptiſmatis non tenere, quam ſecum multi hæretici, cum de Catholica fide diſcederent, abſtulerunt, eamque cuſtodiunt*.

7. Superiùs vidimus damnatas a Stephano Pontifice Synodos Africanas, a quibus hæreticorum baptiſmus ut inanis reprobatus fuerat. Debet igitur in Paulianis ineſſe ſpecialis cauſa, cur eorum baptiſmum Nicæni Patres rejecerint, ut admonet Auguſtinus. Atque hæc ipſa fuiſſe videtur: quia cum Paulo Samoſateno Divinitatem Chriſto abrogantes, & inſuper cum Sabellianis omnem adimentes Perſonarum Divinarum proprietatem ac diſtinctionem, unicamque ſtatuentes in Deo Perſonam perinde atque

 eſſen-

aſſentiam, talia ex conſequenti verba adhibebant, ab omni perſonarum expreſſione aliena, ſine qua baptiſmus non ſubſiſtit. Diſertis etiam verbis ait Innocentius I. Papa epiſt. 22. cap. 5. *Paulianiſtæ in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti minime baptizabant*. Quæ cauſa eſt, cur aſſerat Hieronymus contra Luciferianos, Concilium Nicænum admiſiſſe omnium hæreticorum baptiſmum, ſolo Paulianiſtarum excepto. Præterea Arelatenſe ſecundum Concilium ſic decernit can. 16. *Photinianos ſive Paulianiſtas ſecundum Patrum ſtatuta baptizari oportet*.

8. Can. XX. *Quoniam ſunt quidam, qui in die Dominico genuflectunt, & ipſis diebus Pentecoſtes; ut omnia ſimiliter in omni Parochia ſerventur, viſum eſt ſanctæ Synodo, ut ſtantes Deo orationes effundant.*

Hanc viguiſſe praxim longè ante Synodum Nicænam, ut fideles diebus per annum Dominicis, & continuis quinquaginta Paſchalibus diebus, ad uſque feſtum Pentecoſtes, ſtantes orarent, teſtis eſt locuples Tertullianus de Corona militis, cap. 3. & Juſtinus Martyr, ſive quiſquis eſt autor Græcus quæſtionum ad Orthodoxos. Publici tamen pœnitentes, illis etiam ſolemnibus diebus, genibus flexis orabant. De his enim ſancivit Concilium Carthaginenſe quartum can. 28. Porrò Nicænus iſte canon 29. citatur cap. quoniam ſunt, de conſecrat. diſt. 3.

DE DIVINARUN PERSONARUM a Nicæno Symbolo aſſerta conſubſtantialitate.

1. ADmiratu ſimul & obſervatu dignum eſt, quod ſcribit Divinus Athanaſius, lib. de Synod. Arimin. & Seleucien. venerandos illos Patres, a quibus in Antiochena Synodo Pauli Samoſateni hæreſis profligata eſt, uſum prohibuiſſe vocis ὁμουσίου Filii, ſeu conſubſtantialis atque coeſſentialis reſpectu Patris, a quo progignitur, cùm tamen ſancta magnaque Synodus Nicæna hanc eandem vocem tanti æſtimaverit, ut eam voluerit eſſe fidei teſſeram in Eccleſia, qua impietas Ariana diſcriminatur & ſecernitur a vera & orthodoxa, quam fideles omnes ſequi tenentur doctrina & traditione. Non tamen diſcrepat mens Synodi Nicænæ ab ea, quæ fuit veteris illius Antiochenæ: cùm enim ſoleant improborum animi rebus etiam optimis abuti ad ſuam aliorumque perniciem, Pauli Samoſateni ſequaces, qui Chriſtum merum duntaxat hominem prædicabant, in orthodoxos invehebantur hoc argumento, quod gravis infligeretur Divinæ ſubſtantiæ injuria, ſi Chriſto nihil niſi humanum habenti, & a Divinitate remotiſſimo, increata illa & divina adjudicaretur ſubſtantia. Preterea idem hæreſiarcha diſcrimen omne perſonarum a Divinitate removebat, quam unica perſona conſtare aſſeverebat cum altero hæreſiarcha Sabellio, qui Valeriano Imperium regente ſuum ſparſerat virus, ut prodit Epiphanius hæreſ. 65. quo eodem veneno imbutus eſt Samoſatenus, ideoque Verbum æternum Patri eſſe ὁμοούσιον, & conſubſtantiale hoc ſenſu prædicabat, quatenus unam eamdemque atque indiſtinctam Perſonam cum Patre aſſerebat; ſed eo ſenſu Eccleſia tunc temporis vocem homouſii proſcripſit, quia veriſſimè docebat, Patrem & Filium reipſa diſtinctas eſſe perſonas. Veruntamen quia Divinarum Perſonarum, ac ſuppoſitorum diſtinctio nullatenus obſiſtit unitati ſeu identitati naturæ ac eſſentiæ, ut ita dicam, Divinæ, Eccleſia apud Nicæam congregata ad refellendam Arianam hæreſim delirantem, Verbum eſſe longè inferioris a Patre dignitatis, ab eodem in tempore creatum, vocem ὁμουσίου reſtituit & inſtauravit, adverſus Arium divinitatem & æternitatem Verbi evertentem: quo id vocabulum pro teſſera eſſet ac militari ſigno, quo inſurgens hæreſis ab Eccleſiæ caſtris eliminaretur & arceretur. Quapropter Athanaſius voculæ iſtius vim his magnificat verbis, lib. de Synodis: ταύτην μόνην τὴν λέξιν ὡς διελέγχουσαν αὐτῶν τὴν αἵρεσιν δεδίασιν, ἣν οἱ πατέρες ὥσπερ ἐπιτείχισμα κατὰ πάσης ἀσεβοῦς ἐπινοίας αὐτῶν ταύτην ἔγραψαν. *Solam hanc dictionem, ut quæ ipſorum convincit hæreſim, adverſarii reformidant: quam quidem Patres pro munimento & arce contra omnia illorum impia commenta ſcriptam objecerunt.*

2. Nicæni quidem Patres, etiamſi neque de Divinitate, neque de æternitate, neque de conſubſtantialitate ſancti Spiritus ambigerent; de ſolo tamen Filio apertum tulere judicium; ſua nimirum Decreta reſtringentes ad labefactandam hæreſim ab Ario excitatam, qui nihil de ſancto Spiritu expreſſerat, ſed de ſolo Filio dogmatizabat; ne illa, de quibus nulla erat mota quæſtio, decernentes, novas excitarent controverſias: præſertim cum tam multi pullularent hominum perverſorum animi, qui erant Synodum vituperaturi, ut novorum diſſidiorum fontem & cauſam. Verumtamen Synodus Alexandrina, cui ipſe præſedit Athanaſius anno 362. a Juliano Cæſare in priſtinam ſedem revocatus, Liberio exiſtente Romano Pontifice, difficultates omnes expedivit, definiendo tres eſſe reipſa diſtinctas hypoſtaſes in una eademque Divinitate: & inſuper Apollinaris hæreſim profligavit, animam rationalem Chriſto abrogantis, ut vicem ejus Verbi perſona ſuppleret in ſolo humano corpore. De qua Synodo Socrates lib. 3. cap. 4. & 5. fidem facit, Spiritus ſancti Divinitatem fuiſſe ſtabilitam, eumque in conſubſtantiali fuiſſe Trinitate comprehenſum, Filium quoque hominem integrè aſſumpſiſſe; nec ſolum corpus induiſſe, ſed ſimul animam rationalem; atque ita hæreſim Apollinaris evertiſſe. Prodiit deinde Macedonius, apertè negans Spiritus Sancti Divinitatem, eumque in ordinem redigens creaturarum. Contra hunc hæreſiarcham Theodoſius ſenior Synodum coegit Conſtantinopoli centum quinquaginta Epiſcoporum, Pontifice Damaſo. Ariana porrò hæreſis in duas diſſecta erat factiones, rigidiorum Arianorum, qui Anomœi dici voluerunt, ea de cauſa, quia diſſimilem Patri Filium prædicabant, id enim ſonat vox ἀνόμοιος, horum Princeps erat Eunomius. Altera factio non ita rigida, ſed mitior, quamvis negaret Filium eſſe ὁμοούσιον Patri, addita tamen huic voci literula ι; fatebatur eumdem eſſe paternæ ſubſtantiæ ſimilem ac ὁμοιούσιον. Horum ſignifer erat Baſilius Ancyranus.

3. Verumtamen magnum opus, magnuſque videtur eſſe labor in enodanda divina unitate & ſimplicitate, non dico cum tribus Perſonis, quæ, ut orthodoxa Theologia docet, non re ipſa, ſed ratione tantùm ab divina eſſentia diſtinguuntur; re tamen ipſa nequaquam ab divina eſſentia differunt. Quam rem aptiſſima grani comparatione, Græcus ſimul & Catholicus autor dilucidè explicat in orthodoxi cum Anomœo Dialogo, in quo interrogat Anomœus: *Aliud ne eſt* οὐσία, *id eſt ſubſtantia; & aliud hypoſtaſis? Reſpondet orthodoxus: Aliud & aliud dixi, non ut res alia & alia: ſed quòd aliud ſignificat hypoſtaſis, aliud ſubſtantia. Quemadmodum granum frumenti dicitur, & eſt ſemen, & fructus, non ut res ſit alia. Verum aliud ſignificat ſemen, & aliud fructus: quoniam ſemen futuræ agricolationis eſt ſemen; fructus autem præteritæ agricolationis eſt fructus.* Apud hunc auctorem ſignificatione differre nihil aliud eſt quam λόγῳ, ſeu *ratione* differre. Ratione itaque diſtinguuntur proprietates Perſonarum a ſubſtantia, ſed nullatenus re diſcriminantur; tametſi diverſa de utroque prædicantur, quod ſubinde Maximus eodem in loco demonſtrat. Dialogi iſti Athanaſio communiter aſcribuntur, & habentur in editionis operum ipſius tom. 2. Verumtamen a recentioribus Græcis ſub nomine Maximi martyris citantur & circumferuntur. Hanc eamdem doctrinam profert inter Latinos S. Thomas 1. p. q. 27. art. 2.

4. Cæterum pars quæſtionis altera quæ reſtat enodanda, profundioribus difficultatibus videtur eſſe implexa & involuta, non enim initur comparatio Perſonarum ad divinam ſubſtantiam, ſed earumdem Perſonarum inter ſe mutuo; quas certum eſt, non jam per intellectum, ſed actu & reipſa abinvicem diſtingui; & tamen omnes una ſunt eademque res, quæ eſt ipſa Trinitas. Quinam ergo ſimplex erit Deus, qui ex tribus conſtat rebus invicem diſtinctis: Communis Sanctorum Patrum reſponſio eſt, Gregorii Nazianzeni in libello de Divinitate ad Evagrium Monachum; Gregorii Nyſſeni in ſuo ad Ablavium libro, qui inſcribitur, Cur non ſint tres Dii; Baſilii lib. 1. contra Eunomium; Cyrilli Alexandrini in Dialog. 7. aſſerentium Perſonarum diſtinctas proprietates, quæ numerum ternarium conſtituunt, nequaquam obſiſtere divinæ eſſentiæ (quæ indiviſim in tribus numero diſtinctis Perſonis tota exiſtit) unitati ac ſimplicitati: quatenus illa eſſentia ſimpliciſſima tota eſt in Patre, eademque tota in Filio, totaque ac ſine ullo diſcrimine in Spiritu ſancto. Spectatur

itaque

itaque numerus ac pluralitas in perſonis ac hypoſtaſibus divinis, ſed eſſentia impartibilis, ut ita dicam, ſeu ſubſtantia diviſionis incapax eadem eſt in tribus atque in ſingulis ſuppoſitis, quæ Trinitatem conſtituunt. Similia prorſus docent & aſtruunt Latini Patres Hilarius, Auguſtinus, Fulgentius. His conſonant divinæ Scripturæ, Jon. 10. *Ego & Pater unum ſumus*. Et 1. Joan. 5. *Et hi tres unum ſunt*. Concilium œcumenicum Lateranenſe Innocentio III. Pontifice, c. 3. eamdem fidei veritatem confirmat: *Quod una quædam res eſt incomprehenſibilis quidem & inæſtimabilis, quæ veraciter eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus tres ſimul Perſonæ, ac ſingulatim quælibet earum*. Evertitur autem fundamentum Arianorum, conſubſtantialem Patri Filium negantium & oppugnantium, quatenus hallucinabantur non potuiſſe Patrem ſuam Filio communicare ſubſtantiam, niſi vel per diviſionem partis ſuiipſius, ut fit in corporum generatione; aut per effuſionem totius ſuæ ſubſtantiæ extra ſeipſum: cùm tamen fide conſtet, Filium & Spiritum ſanctum, nec eſſe alium à Patre Deum, ſed unum eundemque cum Patre: neque eſſe extra Patrem, per circuminſeſſionem, quæ Græcè περιχώρησις dicitur ſecundùm quam ipſe JESUS ait Joan. 14. ℣. 12. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba quæ ego vobis loquor, à meipſo non loquor, Pater autem in me manens ipſe facit opera*. Et in Evangelii exordio: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. Præclaré in hæc verba ſic meditatur Ambroſius, lib. de fide Trinitatis, cap. 5. *His quatuor aut quinque verbis omnes hæreſes excluſit piſcator noſter. Quod enim erat in principio, non includitur tempore. Ergo Arius conticeſcat, qui Filium Patri coæternum negat. Quod autem erat apud Deum, non commixtione confunditur, ſed manentis Dei apud Patrem ſolidâ perfectione diſtinguitur, ut Sabellius & Photinus obmuteſcant, qui nullam in perſonis divinis diſtinctionem agnoſcebant. Si verò Deus erat Verbum ſempiternæ divinitatis, in Patre & Filio inſeparabilis unitas & conſubſtantialitas eſt, ut erubeſcant Eudoxius, & Eunomius* Atque ita delirabat Arius, aſſeverando non alia ratione concipi mēte poſſe Filium Patri conſubſtantialem, niſi vel communicando ei partem ſubſtantiæ paternæ, aut fingendo Patrem ſe totum extra ſeipſum effudiſſe. Quæ utraque ſuppoſitio falſa omninò eſt; non enim partem ſubſtantiæ, quæ indiviſibilis eſt, Pater Filio contulit, neque conferendo ſubſtantiam ſuam à ſe abalienavit, ſed communem inter ſe & Filium in ſinu proprio genitum reddit, neque quidquam de ſua primitiva divinitate amiſit.

5. Sed & altera ſupereſt non minus intricata, & perplexa quæſtio elucidanda. Ex dogmate namque Arii, perverſè docentis Filium à Patre creatum, non ab æterno, ſed in temporum progreſſu, plerique ſancti doctores hanc ex mente hæreſiarchæ colligunt abſurditatem, non fuiſſe Patrem ab æterno, ſed tantùm ex tempore ſapientem; quo nihil abſurdiùs aut magis impium dici quidquam poteſt. Cum enim veriſſimè dicat Apoſtolus 1. Cor. 1. *Filium Dei ſapientiam & virtutem*, conſectaneum eſſe replicant Sancti Patres, non fuiſſe Deum ab æterno ſapientem, ante ſuppoſitam illam unigeniti creationem: ſed tantùm à momento illo quo excogitat Arius Filium fuiſſe à Patre creatum. Sic enim argumentantur Athanaſius orat. 2. contra Arianos. Baſilius lib. 4. contra Eunomium. Gregorius Nyſſenus lib. 7. adverſus Eunomium. Gregorius Nazianzenus orat. 35. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. & 14. Theſauri, & lib. 1. commentariorum in Joan. cap. 3. Ambroſius lib. de Symbolo, cap. 11. & lib. 2. in Hexaemeron, cap. 3. Verumtamen Auguſtinus ex hujuſmodi argumentatione non pauca abſurda ſequi docet, quatenus ſupponere videtur Patrem eſſe ſapientem ſapientia Filii, non verò Filium à Patre nanciſci ſapientiam, quemadmodum & alias perfectiones, quæ ab eſſentia non diſtinguuntur, quam certum eſt à Patre communicari duabus reliquis Perſonis; alioquin ordine inverſo non Filius à Patre, ſed Pater à Filio ſapientiam, virtutem & divinitatem reciperet. Hæc ſubtiliter & induſtriè admonet Auguſtinus lib. 6. & 7. & 15. de Trinit. cap. 7. & in lib. 1. retractationum, cap. 26. Verumtamen non eſt caduca cæterorum, quos nominavimus, Patrum adverſus Arium inſtantia, ſi debitam adhibeas diſtinctionem, qualem inſinuat præclarè S. Thomas 1. par. q. 37. art. 2. ut non in formali, ſed in cauſali & illativo, ut ita dicam, ſenſu Sancti Patres intelligantur. Quamvis enim Filius, quà Filius eſt, non ſit illa ſapientia qua Pater eſt ſapiens, neceſſarió tamen cum illa conjungitur, ab eaque oritur. Sapientia quippe quæ in Patre eſt, non eſt habitus, aut facultas, aut potentia, qualis eſt rebus creatis; ſed eſt purus ac ſimplex actus. Porrò actus omnis ſapiendi, intelligendique verbum, neceſſariò complectitur omnis intellectionis terminum inevitabilem: ſine quo ſapiendi aut intelligendi actus ne quidem animo concipi poteſt. Terminus autem eſt ipſum verbum Grecè denominatum λόλος, ut advertit Cyrillus lib. 4. in Joan. cap. 48. ἄλογος γὰρ οὐκ ἔςαι ποτὲ νοῦς. *Numquam enim mens erit ſine verbo*, quod & in lib. theſauri uberiùs explicat. Et ſanctus Thomas, loco paulò antè allegato, res ait communiter denominari non ſolùm à ſuis formis, ſicut album ab albedine, homo ab humanitate: ſed etiam à termino, ut cùm arbor dicitur florida à floribus quos produxit, quamvis non ſint arboris forma, ſed effectus ac terminus. Atque ita optimè contra Arium, Patrem non fuiſſe actu ſapientem, nec eſſe potuiſſe ſine verbo ac unigenito, concludunt ſancti Patres.

DE NUMERO CANONUM NICÆnorum, Diatriba.

1. Circa Nicænorum Canonum numerum inter multos controvertitur. Concilium Carthaginenſe VI. ſub Romanis Epiſcopis celebratum Zoſimo, Bonifacio, & Cæleſtino, magna in hac re ambiguitate fluctuavit. Inſiſtebat Zoſimus apud Concilium, ut decerneret de admittendis appellationibus ab Epiſcoporum Africanorum judiciis ad Apoſtolicam ſedem, juxta Nicænorum Canonum præſcriptum. Huic poſtulationi haud ſtatim acquievere Carthaginenſes, miſeruntque ad Atticum Conſtantinopolis, & ad Cyrillum Alexandriæ Epiſcopos, ut ſibi copiam facerent omnium Nicæni Concilii conſtitutionum. At iſti ad Africanos tranſmiſerunt vulgata illa viginti Nicæna capita, in quibus ne verbum quidem ullum de appellationibus ad Romanam ſedem. Rufini quoque hiſtoria duos & viginti Can. exhibet, nec tamen conſtitutiones auget, ſed duos Canones duntaxat nihil addendo partitur. Præterea Theodoritus lib. 1. hiſt. Eccl. cap. 8. in fine, atteſtatur, fuiſſe Canones in Nicæna Synodo non plures viginti. Relatione quoque conſtat memorati Concilii Carthaginenſis VI. Cæcilianum Carthaginenſem Epiſcopum, qui ipſe inter trecentos decem & octo Nicænos præſules conſederat, non plures viginti canones ex Nicæa Carthaginem retuliſſe. Dixere namque Carthaginenſes Patres Aurelio, Carthaginenſi Concilio Præſidenti: *Exemplaria fidei, & ſtatuta Nicænæ Synodi, quæ ad noſtrum Concilium per beatæ recordationis olim prædeceſſorem tuæ ſanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum Epiſcopum allata ſunt*. Poſt quæ notarius citavit ex Cæciliani Codice confeſſionem fidei Nicææ editam: *Statuta quoque Nicæni Concilii in viginti capitulis ſimiliter recitata ſunt*. Quis autem fidem non habeat tam multis, tam perſpicuis tam antiquis, tamque inſignis autoritatis teſtimoniis; Gelaſius quoque Cyzicenus Nicænos ſolummodo viginti canones commemorat.

2. Ex oppoſito tamen veteres Sancti Patres, haud pauca hujus Concilii decreta referunt, nullatenus hiſce viginti comprehenſa. Conticeſco mutuas ſub nomine Athanaſii & Marci Romæ Pontificis Latinè ſcriptas epiſtolas, in quibus Athanaſius rogat Marcum, ut ad ſe tranſmittat octoginta Nicænos Canones, quales Alexandriam ex magna illa Synodo tranſportarat: ſed Ariani omnia diligenter conquiſita Nicæna exemplaria flammis concremarant; ut nulla in Ægypto, Libya, & Pentapoli jam reliqua eſſent. Reſpondet Marcus Athanaſio, ſe canones illos octoginta pridem, ſed ab Nicæna poſtea Synodo in ſeptuaginta redactos, ad ipſum tranſmittere. Hæ verò geminæ epiſtolæ fictitiæ ſunt, nulliuſque apud eruditos autoritatis.

3. Julius Romanus Pontifex ad Orientales epiſtolam ſcripſit, quam refert Athanaſius apolog. 2. meminit autem decreti Synodi Nicænæ, de prioris Synodi actis in poſteriore Synodo examinandis: inde probare intendens legitimè ſuſceptam ab Apoſtolica ſede cauſam Athanaſii, poſt Concilii Tyrii judicium in Romano Concilio reviſendum & retractandum; atque ſe juxta veterem

conſuetudinem proceſſiſſe: *Cujus* (inquit) *renovata memoria, & ſcripto prodita in magna Synodo*. Leo Papa I. epiſt. 24. ad Theodoſium juniorem Auguſtum, poſtulat ab eo retractatorium Concilium in cauſa Flaviani ab Epheſino Latrocinio appellantis; hanc roborat petitionem Decretum prætendens Nicæni Concilii: *Quàm autem poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò expoſtuletur, Canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, quæ a totius mundi ſunt Sacerdotibus conſtituta*. Zoſimus, Innocentius, & Cæleſtinus, Summi Pontifices petunt ab Africanis Carthagine ſextum Concilium celebrantibus, ut obſervetur ab eiſdem canon Nicænus circa appellationes ad Romanam ſedem interjectas ab Epiſcoporum judiciis, nihil tamen horum habetur in vulgatis illis viginti canonibus.

4. Gelaſius Cyzicenus lib. 2. cap. 30. ſtatutum à Nicænis Patribus editum refert, novem continens capita. 1. De Chriſtianorum vita ſanè & religiosè inſtituenda. 2. Laudabilem eſſe propriarum manuum laborem, & aſpernandos eſſe, qui eum aſpernantur. 3. De ordine & hierarchia Eccleſiaſtica, & quanta Clerici ſanctitate præfulgere debeant. 4. Non debere laicos in ſuggeſtum aſcendere. 5. De gratia quæ per baptiſmum comparatur. 6. De menſa Euchariſtica, in qua Chriſtus adeſt, & verè ac reipſa immolatur incruentè. 7. Reſurrectionem Chriſti pignus eſſe reſurrectionis, quam expectamus in perennem vitam 7. Unicam eſſe Eccleſiam & fidem, extra quam nulla ſalus. 9. De providentia Dei, quæ per gratiam Sanctos diſponit ad æternæ gloriæ conſecutionem: his præmiſſis novem Nicænæ Synodi inſtitutionibus Gelaſius vulgares viginti canones ſingillatim recenſet,

5. Ambroſius præterea, in epiſt. ad Vercellenſem Eccleſiam, hæc ait: *Patres in Concilio Nicæno tractatus addiderunt, neque Clericum quemquam eſſe debere, qui ſecunda conjugia ſortitus eſt*. Innocentius quoque Papa I. epiſt. 23. ad Synodum Toloſanam, quam reſtituit Jacobus Sirmondus, refert ex regulis Nicænis de ordinationibus: *Ne quiſpiam qui poſt baptiſmum militaverit, ad Ordinem debeat Clericatus admitti: neque qui cauſas poſt baptiſmum acceptum egerint, &c.* Hieronymus etiam, præfat. in librum Judith fidem facit, librum Judith à Nicæna Synodo fuiſſe inter Canonicas Scripturas connumeratum. Neminem præterea latet illud Nicæni Concilii decretum, de non celebrando Paſchali feſto niſi die Dominica occurrente primùm poſt decimamquartam menſis Martii lunam. Id enim teſtatum reliquit Concilium Antiochenum can. 1. ipſeque, qui Nicæno interfuit, Conſtantinus Auguſtus in ſua epiſtola, quam refert integram in ejus vitæ lib. 3. Euſebius Cæſarienſis, & qui eodem in Concilio quaſi ſydus effulſit Athanaſius, libro de Conciliis Arimin. & Seleuc. denique hoc idem Epiphanius hæreſ. 69. At nihil prædictorum reperitur ſive in Canonibus, ſive in actis Synodi Nicenæ.

6. Hic adde in epiſtola Julii Papæ recenſeri Decretum Nicænum iſtud: *Non debere præter ſententiam Romani Epiſcopi Concilia celebrari.* Et iſtud alterum de appellationibus ad Romani Epiſcopi tribunal admittendis: *Iſtud inſuper tertium, ne comprovinciales quidquam ſtatuant adverſus ullum Provinciæ Epiſcopum inconſulto Romano Epiſcopo.* Inſuper Ægypti Epiſcoporum epiſtola ad Felicem Papam II. ſic enunciat: *Scimus in magna Nicæna Synodo trecentorum & octo Epiſcoporum, ab omnibus concorditer eſſe roboratum, non debere abſque Romani Epiſcopi ſententia Concilia celebrari nec Epiſcopos damnari; licet hæc & complura alia neceſſaria Synodi capitula fuerint ab hæreticis, quotidie nos infeſtantibus, exuſta, nobiſque prærepta*. Hujus tamen epiſtolæ fides nutat, eamque Baronius aliique viri pariter eruditi arguunt falſitatis, & ſuppoſititiam dicunt.

7. In collectionibus Conciliorum inſeri ſolet poſt Chalcedonenſem Synodum Attici Epiſcopi relatio, modum ac rationem perhibens conſcribendarum literarum, quæ Canonicæ formatæque nominantur, per Græcorum literarum uſum: quarum aliæ numerales, aliæ propriorum nominum initiales ſint, juxta Nicænæ præſcriptum: de quibus tamen nullum legitur inter Nicænos canones aut acta Decretum. Illud verò quod retulimus de Julii Romani Epiſcopi epiſtola circa Nicænum Decretum, de appellationibus ad Apoſtolicam ſedem, confirmatur teſtimonio quoque Theodoriti lib. 2. hiſt. Eccl. cap. 4. referentis: Athanaſium Arianorum judiciis calumnioſis oppreſſum recurriſſe ad Pontificis Julii præſidium, ipſoſque Arianos miſſis ad Julium epiſtolis provocationis iſtius apud Julium cauſam nonnihil proſequutos. Athanaſius verò ſequutus (ut Theodoritus loquitur) Canonem Eccleſiæ, τῷ τῆς ἐκκλησίας ἑπόμενος νόμῳ, Romam advenit, ipſeque Julius adverſariis diem ad cauſam dicendam dixit; ſed quænam illa Eccleſiæ lex? Non videtur Sardicenſis, ſed Nicæna ſanctio: cùm hæc appellatio Sardicenſem Synodum præceſſerit, ut liquet ex Theodoriti ſequenti cap. 5.

8. Canones quidem Arabici falsò adſtribuntur à quibuſdam Nicænæ Synodo, & Franciſcus Turrianus primus, deinde Abraham Echellenſis nonnullos eorum adnotant, qui pro ſupplemento videri poſſint nonnullarum ſanctionum, quas graves, & vetuſti quidam auctores Nicænæ Synodo attribuunt. Attamen ſi alicui harum parti pro ſupplemento eſſe, aut videri queant; reſtat adhuc tamen major pars, quam nullatenus attingunt Canones illi Arabici. Quin etiam canones Arabici nonnullis ex vicinis illis indubitatis canonibus adverſantur. Exemplo ſit canon Arabicus 36. quo ſubjicitur Epiſcopus Æthiopicus Alexandrino, cui tamen Nicæni Patres juriſdictionem omnem intra Ægypti, Lybiæ & Pentapolis fines limitant. Qui ſequitur canon Arabicus 37. electionem Archiepiſcopi Salaminæ, quæ Cypri inſulæ Metropolis, Antiocheno Patriarchæ adjudicat. Quod tamen jus tempore Nicænæ Synodi nequaquam Antiocheno Epiſcopo competebat, idque probatur eo quòd in Synodo Epheſina œcumenica mota quæſtio fuit inter Antiochenum Epiſcopum & Conſtantienſem Cypri Metropolitam. Contendebat Antiochenus ſibi jus ordinationum in Conſtantienſem competere. At Conſtantienſis & reliqui Cyprii Epiſcopi petitionem antiocheni Aſſeverabant contrariam eſſe conſtitutioni Patrum in Nicæa congregatorum, a quibus ſancitum fuit can. 6. *Ut privilegia ſuis ſerventur Eccleſiis.* At verò Epheſinum Concilium ex mente Nicæni Concilii petitionem ſubmovit Antiocheni; atque in hæc verba prorupit: *Memor ſit ſancta Synodus Canonis ſanctorum Patrum in Nicæa congregatorum, qui conſervat unicuique Eccleſiæ priſcam dignitatem.* Quod utique nullatenus judicaſſet Synodus Epheſina, ſi tunc canon ille Arabicus 37. inter Nicænos extitiſſet, qui diſertè adjudicat Antiocheno illam ordinationem acelectionem Cyprii Metropolitæ.

9. Deinde quæro, quonam glutino cohærere eum germanis Nicææ Canonibus queat iſte Arabicus numero 38. in editione Echellenſis, qui numeratur 33. in editione Turriani: *Transferatur Patriarchatus Epheſi ad urbem Regiam, ut honor ſit regno & Sacerdotio ſimul, & honoretur Epiſcopus ejus nempe Epheſi, nec parvipendatur propter translationem Patriarchatus ejus, honoreturque nomine Primatis, ſcilicet Catholici. Neque etiam ſubjiciatur Epiſcopus Jeroſolymorum aliis Epiſcopis; ſed honoretur, & in veneratione habeatur, quia præeſt ſanctæ Civitati, eſtque in poteſtate ejus Crux Chriſti, & locus illius reſurrectionis. Honoretur quoque Dominus ſedis Seleuciæ, &c.* Novitatem ſapit frequens illa Patriarchatus & Patriarcharum denominatio, quæ non niſi poſt Synodum Chalcedonenſem in uſu fuit. Tantum autem abeſt, ut ab Nicæna Synodo fuerit decorata Conſtantinopolis Eccleſia dignitate Patriarchali, idque (ſi ſuperis placet) per translationem Patriarchatus Epheſinæ Eccleſiæ, quę ne per ſomnium quidem illo potita eſt unquam gradu. Quis autem ferat attribui Nicæno Concilio omnem a quocunque Epiſcopo Jeroſolymitanæ Eccleſiæ immunitatem ſubjectionis, cum diſertis verbis germanus Canon Nicęnus ſalvum & integrum eſſe jubeat jus Metropolitani (qui Cæſareenſis eſt Epiſcopus) erga Æliæ ſeu Jeroſolymorum Eccleſiam? De Conſtantinopolitano verò Patriarchatu id minimè tentatum eſt, niſi poſt multos a tempore Nicæni Concilii annos, & quando id attentatum fuit, neminem latet, quanto ſtudio obſtiterit Pontifex Leo, verè Magnus, commonſtrans conatum illum Nicænis decretis & ſanctionibus adverſari. Seleucienſis porrò Primatis dignitas non emerſit niſi poſt aliquot a Nicæno Concilio ſæcula.

10. In actis Concilii Nicæni, quæ Gelaſius Cyzicenus in lucem emiſit, non omnia comprehenduntur, aut eluceſcunt, quæ plerique Patres de Nicęnis conſtitutionibus perhibent. Dalmatius quidem Cyzicenæ Eccleſiæ Metropolites, quanto potuerat ſtudio, acta iſta collegerat, quæ cum aliquando in manus Gelaſii incidiſſent, ab eo lecta explorataque fuerunt; ut ipſemet in operis hujus prȩliminio refert: ſed poſt aliquod tempus cum jam volumen Dalmatii præſens non haberet, quæcunque potuit memoriter retinere, ne prorſus deperirent, ſcriptis exaravit.

Verum

Verùm cum ex ipſius memoria permulta illo codice comprehenſa, quem idem Mare magnum ac vaſtum denominat, excidiſſent, evitare non potuit multarum rerum, quarum non amplius recordabatur, omiſſionem. Teſtis eſt Athanaſius epiſt. de Synodis Arim. & Seleuc. Acta Nicæni Concilii fuiſſe accuratè deſcripta. Denique ſcribit Iſidorus Mercator in ſuæ collectionis præfatione: *Nobis quidam è conſortio fratrum noſtrorum Orientalium teſtati ſunt, ſe vidiſſe Concilium Nicænum, potiorem quatuor Evangeliorum magnitudinem continens, habens in ſe ſeſſiones Epiſcoporum & productiones, judiciaque querimoniarum, atque definitiones & conſtitutiones, necnon & ſubſcriptiones eorum.*

11. Ex his quæ in hanc Diatribam congeſta legiſti, ut mihi quidem videtur, extra omnem dubitationis aleam reſultant aſſertiones, quarum prima eſt: Non plures editos à Nicæna Synodo fuiſſe Canones quàm viginti pervulgatos, quos Cæcilianus Carthaginenſis Epiſcopus (quem conſtat inter Nicænos Patres conſediſſe) in Africam reverſus attulerat, quoſque Atticus Conſtantinopolitanus, & Cyrillus Alexandrinus ad rogantes Africanos Patres tranſmiſerant, quos item Rufinus in ſua Eccleſiaſtica hiſtoria complectitur, quos pariter recenſet Gelaſius Cyzicenus, de quibus etiam diſertè ſcribit Theod. lib. 2. hiſt. Eccleſ. cap. 30. Ediderunt autem Eccleſiaſticos Canones viginti in Nicæna Synodo. Quos denique collegit & compilavit Abbas Dionyſius Exiguus, & poſt eum Iſidorus. Uſque adeò graves, multiplices, & in unum conformes teſtes, quis negare auſit eſſe omni exceptione majores? Secunda ſit aſſertio: præter illos viginti Canones, tradita fuiſſe ab eadem Synodo pleraque Decreta, non tamen ex communi Patrum conſpiratione, in ſcripturam redacta; quæ tamen nonnulli privatis ſtudiis quaſi univerſæ Eccleſiæ valde conducibilia ſollicitè collegerunt, & in libros reduxerunt. Huc referri debent collectiones Dalmatii Cyziceni, quarum meminit Gelaſius, ipſe quoque Cyzicenus, qui tamen non potuit omnium, quæ Dalmatius recenſuerat, olimque in ejus manuſcripto perlegerat, cujus jam non habebat copiam reminiſci. Tertia demum aſſertio ſit, pleraſque ab antiquis Patribus relatas Nicænæ Synodi conſtitutiones, neque apud Gelaſium, neque in collectione Canonum Arabicorum reperiri, ſed ſenſim prævaluiſſe opinionem fortaſſe minime veram ex decretis Nicænis fuiſſe profectas. Quinimò quod ad Arabicos Can. attinet, in his nonnulla etiam comprehendi Nicænis ſanctionibus directè oppoſita: cujuſmodi ſunt alii Patriarchatus ab illis quos ſolos agnoſcit Nicænum Concilium, quibus initia dedere ut plurimum poſteriores Eccleſiarum conſciſſiones & ſchiſmata, hæreſeſque Neſtorii, Eutychetis, ac Monothelitarum: ut neceſſe ſit falli Abrahamum Echellenſem Orthodoxum, eruditumque Maronitam, dum Arabicorum Canonum collectorem fuiſſe refert Jacobum Niſibenſem Epiſcopum ſanctitate & miraculorum operatione celeberrimum, qui Nicænæ huic Synodo interfuerat.

DE EPACTIS ET ENNEADECAETERIDIBUS *ad rationem diei Paſchalis ineundam, Diſſertatio.*

1. Ut anni ſpatium converſione Solis, ſic menſis intervallum Lunæ circuitu deſcribitur: ſicut enim Sol unius anni decurſu totum Zodiacum ac duodecim ſigna peragrat, ita Luna menſibus duodecies iteratis univerſum quoque Zodiacum emetitur. Menſis porrò lunaris diebus conſtat viginti novem horiſque duodecim cum ſuperadditis aliquot minutis. Lunares iſti menſes duodecies iterati annum Lunarem componunt, qui diebus conſtat trecentis quinquaginta quatuor. Sol verò eundem conficiendo Zodiaci circuitum, annum complet ſolarem, qui eſt dierum trecentorum ſexaginta quinque & horarum ferè ſex, demptis aliquot minutis: quorum defectus cùm non fuiſſet computatus in Solaris anni decurſu, excreverat tandem a Niceni Concilii primi tempore, uſque ad annum correcti Calendarii, ſub Gregor. XIII. Pontifice, qui exſtitit anno 1582. ad decem dies, quos ipſe Gregorius demi juſſit. Eoque pacto Solſtitium æſtivum, & Solſtitium brumale, quæ jam tunc malè collocabantur in fine Junii & Decembri, reduxit ad eorumdem menſium diem 21. Æquinoctiorum autem verni quidem ad diem Martii 21. Autumnalis verò ad diem pariter 21. Septembris. Quia verò ſex horæ quater ductæ diem conſtituunt naturalem, idcirco ſingulis quadrienniis dies exurgit biſſextilis, ſeu intercalaris, qui additur poſt Februarii diem 24. & tunc ille menſis fit dierum 29. cùm toto triennio præcedenti dies 28. non exceſſerit. Eoque occurſu, die quidem Februarii 24. dicitur ſexto Calendas Martii, atque die inſequenti, qui eſt 25. dicitur bis ſexto Calendas Martii: unde deductum nomen dici & & anni biſſextilis; Literaque Dominicalis, quæ aſſumpta fuerat menſe Januario, mutatur in litteram præcedentem.

2. Porrò ut certus aſſignetur annus, quo Sol & Luna ſuum ſimul in Zodiaco curſum inchoant, habenda ratio notitiaque eſt tum Epactæ, tum Cycli decemnovennalis, qui dicitur vulgò numerus aureus. Epacta nihil aliud eſt quàm numerus dierum, quibus annus Solaris annum Lunarem excedit, ea ratione quam paulò antè memoravi, undecim dierum, cum ſuperadditis horis & minutis ſupra Lunarem annum. Cyclus porrò decemnovennalis, quem Græci Enneadecaeteridem vocant, eſt computatio decem & novem annorum excurrentium ab eo anno, quo Sol & Luna ſimul eodemque die curſum Zodiaci auſpicati ſunt ſub ſigno Arietis: ſingulis quippe recurrentibus annorum novemdecim ſpaciis, duo hæc ſydera unum eumdemque ſimul annum inchoant; at cæteris intermediis octodecim annis, Luna cùm brevior ſit ejus annus, Soli præcurrit. Itaque finito illo primo cycli decemnovennalis anno, quo duo hæc aſtra ſuum ſimul inchoavere curſum, dies ſuperſunt undecim quibus Solaris annus Lunarem excedit.

3. Anno inſequenti alii dies undecim ſuperaddendi, qui cum totidem præcedentis anni diebus duos & viginti ſimul dies efficiunt.

Tertio deinde anno dies alios undecim adjungendo, conſtituentur dies triginta tres, ex quibus deducendo triginta dies, quibus conſtat circiter menſis Lunaris, fit additamentum menſis Lunaris intercalaris.

Quarto poſtmodum anno computantur ad undecim dies epactæ Lunaris tres illi, qui ſuperfuere dies ſupra intercalarem ſeu emboliſmalem menſem, & ita exurgunt dies quatuordecim, quibus adjungendo dies undecim, anno qui ſequitur quinto, reſultabunt dies vigintiquinque. Sextoque annos dies pariter undecim addendo fient dies triginta ſex: unde conſtabit alia emboliſmalis ſeu intercalaris luna, præterea dies ſex, quibus adjunges ſeptimo ſequenti anno alios undecim, fientque ſimul epactæ dies ſeptemdecim.

4. Pari ſerie atque ordine anno octavo, epacta erit dierum viginti octo; annoque nono addendo ad dies viginti octo alios undecim, reſultabit menſis intercalaris, & ſuperſtabunt novem epactæ dies: ad iſtos verò novem epactæ dies, decimo qui ſequitur anno, ſi jungas alios undecim, epacta erit dierum viginti, & his viginti alios adjungens undecim, reſultabit anno undecimo menſis emboliſmalis & unus inſuper epactæ dies. Atque hac ſerie ſequentes annos proſequendo invenies demum anno decimonono Lunam emboliſmalem dierum vigintinovem. Solus enim Lunaris menſis, quo circumſcribitur cyclus decemnovennalis, diebus vigintinovem definitur, nec alia ſupereſt dierum epacta. Itaque anno qui ſequitur vigeſimo, Sol & Luna ſimul ad idem revertentur punctum, ab eoque novum annum auſpicabuntur.

5. Judæis ſolemne erat celebrare Paſcha Lunæ decimaquarta die menſis Niſan, quo etiam menſe annum ſuum inchoabant, qui noſtro partim Martio partim Aprili reſpondet. Utebantur verò anno Lunari, qui ut videmus, noſtro Solari non adæquatur. Itaque illi plerumque ſuum Paſcha celebrabant ante vernum æquinoctium, & non rarò bis intra eundem Solarem annum: nulla enim erat penes eos epactarum ſubductio: neque alium norant niſi quatuor annorum cyclum, quo tranſacto Lunarem menſem intercalabant; ſed aliorum qui ſupererant, dierum, nulla erat apud eos ratio. Hodierni tamen Judæi Lunari quoque utuntur anno, ſimulque cyclo decemnovennali, cujus primus autor apud Græcos Meton Aſtrologus proditur. Antiquiorum autem ſæculorum Athenienſes, & reliqui ferè Græci, annis Lunaribus utebantur: quos tamen ad Solares utcunque accommodabant mediis quibuſdam intercalationibus, & octo annorum cyclis, quos octaeteridas vocabant. Arabes porro & Turcæ Lunarem

menſem obſervant, ſed nullo Solarium annorum reſpectu, ideoque ſine ullo emboliſmo aut intercalatione. Quo fit ut ſinguli eorum menſes progreſſu annorum per omnes anni ſolaris tempeſtates excurrant, idemque apud eos menſis nunc in hyberno Solſtitio, nunc in æſtivali occurrat; menſiſque ab ipſis vocatus *Romadam*, qui eſt totus Mahumetanorum jejunio dicatus, & id quod immediatè ſequitur triduum dictum *Bairam*, quo ſuum Paſcha celebrant, nunc hyeme, nunc vere, nunc æſtate, nunc autumno contingat, pro Solarium annorum diverſitate, ut ſcriptis prodiderunt multi, qui diu mores & ritus in ipſorum locis obſervaverunt. Epocham verò dinumerationis ſuorum temporum ſumunt Turcæ aliique Mahometani ab Hegira, ſeu fuga Mahometis, quæ incidit in annum Chriſti 622. menſe Julio. Denique teſtis eſt omni exceptione major Ambroſius, epiſt. ad Epiſcopos Æmiliæ, Nicænos Patres uſum enneadecaeteridis approbaſſe ad explorandum Paſchalis feſti diem. Ejus enim verba hæc ſunt; *Undè majores noſtri in tractatu Concilii Nicæni eum diem enneadecaeteride, ſi quis diligenter intendat, ſtatuendum putaverunt.* Eandemque poſtea rem Dionyſius Exiguus de Nicæna Synodo teſtificatus eſt.

CONCILIUM ROMANUM ſub Sylveſtro examinatur, ſimulque Conſtantini baptiſmus.

1. POſt Romanum Concilium Melchiade Pontifice in Laterano celebratum, quo novem decim Epiſcopi ſimul convenerunt in cauſa Ceciliani Carthaginenſis, eique adverſantium Donatiſtarum; duo alia memorantur Romana ſub Sylveſtro, quorum unum dicitur ſecundum, & perhibetur Nicænam Synodum præceſſiſſe; alterum recenſetur numero Tertium, & perhibetur Nicæna Synodo poſterius. Primum quidem illud ſub Melchiade extra omnem dubii aleam conſtituitur, ejuſque mentio legitur apud Euſebium, Optatum, Auguſtinum: duo verò inſequentia ſub Sylveſtro multas præſe ferunt inanitatis & ſuppoſitionis adulterinæ notas, nec altiore quàm Iſidori Mercatoris autoritate nituntur, qui circa Chriſti annum 619. ſuas propalabat merces. Ab hoc enim cæteri deſumpſere. quotquot hujuſmodi mercimonia expoſuerunt, ſcilicet Hadrianus Papa primus anno 785. edito tractatu ad Ingilramum Mediomatricis Eccleſiæ præſulem; Luitprandus Ticinenſis, qui Sylveſtri vitam per ſæculi noni medium procudit; Nicolaus Papa primus epiſt. 8. ad Michaelem, Concilium Moguntinum anni 888. can. 12, & quotquot veſtigiis Mercatoris inſtiterunt collectores canonum, Burcardus Epiſcopus Vormatienſis, Ivo Carnotenſis, Gratianus. At Dionyſius Abbas, qui Romæ Codicem canonum Juſtiniano imperante concinnavit, Concilia iſta Romana, quamvis Græcis permultis aliiſque Orientalibus numeroſiora, quorum Canones accuratè collegit, prorſus conticuit, utpote ſuo tempore, ipſaque etiam in civitate Romana, in qua ſcribebat, planè incognita. Hincmarus Remenſis Canonem III. ubi ſtatuitur, majorem à minori accuſari non poſſe, arguit falſitatis, & evidenter adverſari ſacris veteribus Canonibus, ipſique juri commonſtrat, epiſt. 7. Labbæus notat ad vigeſimum, qui ultimus eſt hujus Concilii, canonem, eſſe adulterinum. Marca etiam Pariſienſis Metropolita, Chriſtianus Lupus, & Emmanuel Schelestrates, confictum eſſe iſtud Concilium aſſeverant: in eodem fit mentio Diaconorum & Sacerdotum Cardinalium, illi ſæculo & ſuccedentibus longè ſæculis planè inaudita. Baptiſmi quoque Conſtantino Auguſto à Sylveſtro Pontifice collati, & mirificæ curationis à lepra, cui medendæ netarium ex infantium ſanguine balneum Medici præſcripſerant.

2. Quò autem lectori quæ in utramque partem de hoc Baptiſmo veteres Scriptores prodidere, velut in tranſcurſu proponamus, refertur hiſtoria baptiſmi Romæ à Conſtantino ſuſcepti, ejuſque curationis ac emundationis à lepra in poſteriore Synodo Nicæna, necnon in vetuſtis Sylveſtri Papæ actis, quæ olim approbavit Gelaſius Papa in Concilio ſeptuaginta Epiſcoporum Romanorum, ut habetur in cap. Romana Eccleſia, diſt. 15. his alludit Gregorius Turonenſis, narrans Clodovæum Francorum Regem ad ſacrum Lavacrum properaſſe quaſi alterum Conſtantinum, ut mundaretur à lepra. Venantius Fortunatus eadem Sylveſtri acta commemorat in vita S. Marcelli. Ex Græcis etiam ſcriptoribus Theophanes, & Simeon Metaphraſtes, in vita S. Sylveſtri, Conſtantinum perhibent ab ipſo baptizatum. Quam in ſententiam magis propendet Baronius, contradicentibus ei Cardinalibus Cuſano; Ænea Sylvio, qui poſtea Pius Papa II. & Perronio.

3. Baptizatum autem Nicomediæ ſub finem vitæ Conſtantinum fuiſſe, graviſſima ſuadent teſtimonia: hoc enim diſertè affirmat Euſebius lib. 4. vitæ Conſtantini cap. 62; addens collatum fuiſſe baptiſmũ ab Euſebio Nicomedienſi. Etiamſi verò ſcriptor iſte ſit Arianus, cùm tamen de re omnium quæ ſuo tempore contigerant notiſſima, univerſoque terrarum Orbi comperta teſtimonium publicum conſcribat, ſi jam antea fuiſſet Romæ à Sylveſtro cum inſigni ſolemnitate, tantique miraculi acceſſione baptizatus Imperator, non modò fuiſſet præfractæ impudentiæ, ſed projectæ omnino dementiæ, contrariam & publicam teſtificationem ſcriptis mandare, apud homines qui ſub Conſtantino vixerant. Sit licet Euſebius ſuſpectus & malè parti addictus autor; nullatenus tamen ſuſpectum eſſe poteſt in re uſque adeò publica ſuæque ætatis teſtimonium. Eidem ſubſcribit Ambroſius in Orat. ad Theodoſii obitum, cujus hæc ſunt ipſa verba: *Cui* (Conſtantino) *licèt baptiſmi gratia in ultimis conſtituto omnia peccata dimiſerit, tamen quod primus Imperatorum credidit, & poſt ſe hæreditatem fidei Principibus dereliquit, magni meriti locum reperit.* His tertius teſtis Hieronymus apertè concinit, dicens in Chronico: *Conſtantinus extremo vitæ tempore ab Euſebio Nicomedienſi baptizatus in Arianum ſchiſma declinat, à quo uſque in præſens tempus Eccleſiarum rapinæ, & totius Orbis eſt ſequuta diſcordia.* Verba porro iſta: *In Arianum ſchiſma declinat*, ſecundùm exteriorem ſpeciem dumtaxat & apparentes effectus intelligenda ſunt; conſentit enim Baronius Conſtantinum Euſebio Ariano, aliiſque factionis Euſebianæ fraudulentis & calumnioſis Epiſcopis nimis addictum & credulum, ingentibus cladibus Eccleſiam afflixiſſe. Id teſtantur Conciliabula Tyrium, Jeroſolymitanum, & Conſtantinopolitanum ab eodem indicta; exilioque damnati Athanaſius Alexandrinus, Euſtathius Antiochenus, Paulus Conſtantinopolitanus, aliique Præſules orthodoxæ religionis columina: atque ex oppoſito mandatum recipiendi Arium facem totius incendii intra urbem Alexandrinam, neglecto ſanctæ Nicenæ Synodi decreto, quod Arium etiam poſt ſimulatam palinodiam fictàmque pœnitentiam Alexandriæ acceſſu prohibuerat. Quem eumdem Conſtantinus, Trevirenſi exilio relegato jam procul à propria Eccleſia magno Athanaſio, voluit Arium hereſiarcham triumphali pompa, & ſatellitio imperiali ſtipatum, ab Euſebio Nicomedienſi intra Conſtantinopolitanam Baſilicam communicaturum deduci, gementibus & collacrymantibus unà cum ſuo ſanctiſſimo Epiſcopo Alexandro univerſo Clero, populòque Orthodoxo. Urget etiam pro Conſtantini baptiſmo apud Nicomediam teſtificatio Catholicorum Antiſtitum, qui conſederant regnante Conſtantio in Concilio Arimineſi, in epiſtola ipſorum ad Conſtantium ſcripta, quam referunt Athanaſius lib. de Synodo Arimin. & Socrates & Sozomenus & Theodoritus, & in fragmentis Hilarius. Præterea diſertè ſcribunt Socrates lib. 1. cap. 39. Theodoritus lib. 1. cap. 12. Sozomenus, Romanæque urbis Præfectus Caſſiodorus, lib. hiſt. tripar. Conſtantinum morti appropinquantem fuiſſe apud Nicomediam ab Euſebio Nicomedienſi, qui gratia immodicè apud eum prævaluerat, baptizatum: cùm pridem conſtituiſſet ad fluenta Jordanis baptiſmo initiari. Teſtificatur hoc idem Gelaſius Cyzicenus lib. 3. qui apud nos intercidit, ſed ejus hoc teſtimonium adducit Photius in Bibliotheca. His conformia ſcribit chronicon Alexandrinum. Sed ut reſumamus epiſtolam Ariminenſium Patrum, ea refert Conſtantinum accepto baptiſmo ex hac vita in æterna præmia commigraſſe.

4. Cæterùm Baronius ſolo unius typographi errore fretus, eodem loco pro Conſtantino vult Conſtantem legi, contra quàm habent reliquæ omnes editiones & exemplaria univerſa. Providè namque obſervat & admonet Joannes Morinus, Oratorii JESU Sacerdos undequaque doctiſſimus, in ſua Conſtantiniana hiſtoria, in omnibus quæ extitere Athanaſii editionibus, Græcis & Latinis, eo loco nomen Conſtantini, non verò Conſtantis reperi, pręterquã in ſola columna Latina ſolius editionis Commelini:

in

in Latina inquam translatione : ſi quidem in columna quæ Græcum refert contextum ejuſdem Commelini editionis, expreſsè habetur Κωνςαντῖνος. Cæterùm editiones Pariſienſes cæteræque omnes a Commeliniana explicitè habent apud Athanaſium loco prefato nomen Conſtantini, in Græco autem contextu ipſe etiam editor Commelinus, quemadmodum cunctæ aliæ editiones, exprimit nomen Κωνςαντῖνος. Sed ipſa inſuper omnia tum Hilarii, tum Socratis, tum Sozomeni, tum Thedoriti, tum Caſſiodori, quæ eamdem Ariminenſium Patrum epiſtolam referunt, nihil habent tam Latinè, quam Græcè, niſi Conſtantinum. Quænam itaque æquitas ferre queat, ut unius typographi oſcitantia, & mendum, quod fuerat corrigendum, ſubruat evertatque omnia undecùmque conformia inter ſe illibataque exemplaria?

5 Canon Sylveſtrini Concilii primi, numero tertius, habenas laxat omnibus Clericis ad univerſa flagitia, non utique qua juſtè religioſeque prohibet litem criminis coram laicis judicibus adverſus Clericos intentari : ſed qua abſolutè removet omnes ſive accuſatores, ſive teſtes, qui poſſent Clericum quemlibet ſceleris etiam apud Eccleſiaſticum judicem convincere. Excluduntur enim quicunque laici ab accuſatione & teſtimonio in cauſa criminis cujuſcunque Clerici. Sicut & quorumlibet Clericorum adverſus quoſcunque altioris gradus Clericos. Nec id ſufficit; ſed ut poſſit Præſul convinci judicio, requiruntur 72. teſtimonia non ſuſpecta, non laicorum, non Clericorum inferiorum, ſed Epiſcoporum. Similiter adverſus Sacerdotem teſtimonia non minus 44. Sacerdotum; & ſimiliter Diaconus non habebitur convictus niſi per teſtes 36. eoſque ad minimum Diaconos. Quiſquis vellet ſcelera omnia impunè tota Eccleſia graſſari, poſſetnè commodiorem ad hunc pernicioſum finem excogitare conſtitutionem?

6. Epilogus hujus Concilii affirmat, non ſolùm Arium, ſed & Photinum in eo damnatos. Id tamen veritati repugnat, nondum enim Photini hæreſis innotuerat, quæ longè poſt hæc primo a Concilio Sirmienſi damnata eſt. Idem Epilogus commemorat Presbyteros & Diaconos Cardinales. Id tamen nomen, cum illo eminenti dignitatis gradu, nondum obtinuerant regionarii urbis Romæ Sacerdotes & Diaconi, qui reipſa Eccleſiarum, quibus allegati erant, quotidiano miniſterio fungebantur : quique Epiſcopos obſervabant ut ſibi ſuperiores. Caput deinde 1. enarrat conveniſſe in iſtud Concilium 284. Epiſcopos, cura & impenſis Conſtantini, fuiſſeque celebratum intra thermas Domitianas, quæ poſtea Trajanæ nominatæ ſunt : refert autem Epiſcopos conſediſſe, & a tergo eorum Sacerdotes ſtetiſſe. Quæ tamen res non videtur poſſe Romanæ diſciplinæ ac regulæ accommodari; de qua Hieronymus fidem facit epiſt. 85. ad Evagrium, his verbis : *Cæterùm etiam in Eccleſia Romæ Presbyteri ſedent, & ſtant Diaconi : licèt paulatim increbreſcentibus vitiis inter Presbyteros abſente Epiſcopo ſedere Diaconum viderim*. Concilium præterea Carthaginenſe IV. can. 34. *ſtatuit, ut Epiſcopus in quolibet loco ſedens ſtare Presbyterum non patiatur*.

7. Mirandi etiam cauſa ſubeſt in iſto Concilio, quod Romæ initum fuiſſe teſtatur ejus epilogus; quòd cum jam decretum fuiſſet congregari anno ſeq. Nicææ in Bithynia, ejuſdem Sylveſtri Papæ juſſu 318. Epiſcoporum Concilium adverſus Arianos, nihil tamen in hoc Romano decretum ſit de Ariano dogmate, quamvis Conſtantinus interfuerit & ſubſcripſerit. Eſt etiam major admirandi cauſa, inter ejus ſubſcriptores Helenam Conſtantini matrem recenſeri. Quod eſt contra Eccleſiæ receptum uſum; non enim alibi reperitur fœminas Conciliis interfuiſſe ac ſubſcripſiſſe. Denique negotium faceſſit Conſulatus ibidem notatus, his verbis, veterum editionum, & noviſſimæ Labbæanæ, quæ omnium exactiſſima eſt : *Donno Conſtantino Auguſto tertio, & Priſco Conſule* : Illud ſanè *Donno* pro *Domino* barbariem ſapit longè poſteriorum ſeculorum. Præterea ſi Conſtantinus Auguſtus eo anno Conſulatum iniit, non potuit is ejus Conſulatus eſſe numero tertius, ſed ſeptimus : Quandoquidem ſex præceſſerant illius Conſulatus. Sextus enim Conſtantini Auguſti Conſulatus faſtis adſcriptus occurrit ann. Chriſti 320. quo ſibi collegam filium aſciverat Conſtantinum juniorem Cæſarem. Hunc vero Cæſarem, ſi velis eodem anno fuiſſe Conſulem, quo Romanum iſtud Concilium perhibetur celebratum, malè vocatur Auguſtus in fine Concilii, cùm Cæſar dicendus fuiſſet. Si autem pro collega Priſco velis Criſpum Cæſarem ingerere, iſtud tibi regeretur; non modò hunc debuiſſe Cæſarem appellari, ſed etiam primum ordine poni; utpotè natu majorem, & Cæſaris dignitate multis annis anteriorem juniore Conſtantino fratre, ex ſecundis nuptiis progenito.

8. De ſecundo ſub Sylveſtro Romano Concilio ad approbandum Apoſtolicæ ſedis autoritate Nicænum Concilium, nequaquam ambigendum eſt, jus ac poteſtatem eſſe Apoſtolicæ ſedis roborandi quæcunque Concilia, etiam plenaria & generalia. Sed interciderunt hujuſce approbationis acta, eorumque loco Iſidoriana collectio duo Romana ſub Sylveſtro commentitia Concilia, mutuaſque Nicænorum Patrum & Sylveſtri Pontificis epiſtolas ſuppoſuit, utraſque mendis ſcatentes; eamque præſertim, quę Sylveſtro aſcribitur, mendoſiſſimam, ut ſcribit Baronius; addens ob Conſulatus perperam poſitos commentitiam reputari. Haſce ex officina Mercatoris Hiſpani merces ignotas olim fuiſſe Romanæ Eccleſiæ vel inde conſtat, quia nec duo illa Romana ſub Sylveſtro Concilia, nec illorum Canones, qui ſi conficti non eſſent, vel præcipuum inter Romanos locum habere debuerant, ullatenus reperiuntur in Canonum Romanæ Eccleſiæ Codicibus venerandæ antiquitatis, ſive Juſtelli, ſive Queſnelli : neque in collectione Dionyſii Abbatis; qui cum eſſet Romanæ Eccleſiæ Diaconus, ibique ſuum opus conſcriberet, haſce præcipui momenti partes, ſi legitimæ fuiſſent, non omiſiſſet. Reipſa tamen fuiſſe ab Eccleſia Romana confirmatam Synodum Nicænam, requirentibus ipſis Patribus Nicænis, firmiora iſtis commentitiis ſcripturis teſtimonia confirmant & aſtruunt. In primis præfatio, quam ipſa olim Romana Eccleſia in ſuo Codice Nicænis Canonibus præmiſit, his verbis : *Beatiſſimo Sylveſtro in urbe Roma Apoſtolicæ ſedis Antiſtite, Conſtantino Auguſto & Licinio Cæſare, Conſulatu Paulini & Juliani virorum clariſſimorum : anno ab Alexandro 1036. menſe Junio, 13. Calend. Julii : propter inſurgentes hæreſes fides Catholica expoſita eſt apud Nicæam Bithyniæ : quam ſancta & reverendiſſima Romana complectitur & veneratur Eccleſia : quippe quam trecenti decem & octo Patres, mediantibus Victore atque Vincentio religioſiſſimis Romanæ ſedis Presbyteris, inſpirante Deo, pro deſtruendo Arii veneno protulerunt. Nam & nonnullæ regulæ ſubnexæ ſunt, quæ memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia. Sciendum eſt ſanè omnibus Catholicis, quoniam S. Eccleſia Romana nullis Synodicis decretis prælata eſt, ſed Evangelica voce Domini JESU Chriſti Salvatoris noſtri primatum obtinuit, ubi dixit B. Apoſtolo Petro : Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, &c. Felix etiam Papa III. ep. 4. hæc atteſtatur, *Domino ad B. Petrum Apoſtolum dicente : Tu es Petrus*, &c. *eam vocem ſequentes trecenti decem & octo Patres apud Nicæam congregati, confirmationem rerum atque autoritatem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ detulerunt*. Ipſa quoque Eccleſiæ vetuſtiſſima & Apoſtolica traditio ſatis ſuperque indicat, ſacroſanctæ Nicænæ Synodi decreta firmitatem & robur ab Epiſcopo Romanæ Eccleſiæ accepiſſe, de qua Socrates lib. 2. cap. 13. ſic prodit : *Canon Eccleſiaſticus vetat, ne decreta abſque ſententia Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi ſanciantur*.

GESTA AB ARIANIS SUPERSTITE Magno Conſtantino; & de Cæſarienſi, Tyrio, & Jeroſolymitano Conciliabulis.

1. Fidei Symbolum in Nicæna Synodo procuſum invicti Ariani Epiſcopi ſpecie tenus ac diſſimulanter ſuſcepere, formidine adducti amiſſionis ſuarum Eccleſiarum, & omnium fortunarum, & exilii. Pauci ex eis per aliquod tempus ſubſcribere renuerunt, ideoque ſedibus ſuis brevi tempore depulſi, aliis in eorum vices ſubrogatis, ut Euſebius Nicomedienſis, & Theogonius ſive Theognis Nicænus : ſed mox ad Conſtantini clementiam recurrentes, ejus interventu priſtinas recuperavere ſedes, poſtquam ficto animo ſubſcripſerunt. Duoque dumtaxat Ariani Epiſcopi Theonas Marmaricæ, & Secundus Ptolemaidis, nunquam ad ſubſcriptionem illam aut animi fictionem conſenſerunt, priſtiniſque ſedibus & fidelium

fidelium communione irreparabiliter exciderunt, ut prodit Synodica Nicænorum Patrum ad univerſas Eccleſias epiſtola. Quinto poſt ſacroſanctam Synodum menſe ad cæleſtem translatus eſt vitam Alexandriæ Antiſtes Alexander, qui primus adverſus Arianos claſſicum inſonuerat, vexillumque erexerat: ejuſque in locum ſubſtitutus eſt non quidem Theonas, ut deceptus ſcribit Epiphanius, ſed Athanaſius; obſiſtentibus licèt atque frementibus Arianis, qui Theonam fortaſſis expetiverant, ut hac ratione ſedem, ex qua fuerat extruſus, cumulatius compenſarent.

2. Conſtantini quidem edicto cautum erat, ut decretis Nicænis ab omnibus obtemperaretur, propoſitis in refractarios exilii pœnis, bonorumque amiſſionis: utque Arii ſcripta non ſolùm hæretica; ſed etiam liber ille obſcœnus, quem Thaliæ titulo inſcripſerat, ignibus traderentur: ut inſuper Porphyriani vocarentur omnes hæreſis Arianæ ſequaces, odioſo Sophiſtæ nomine, qui nefariis libris Chriſtianam religionem proſciderat. Dum vixit Conſtantinus, Ariani Nicænam fidem aperto Marte nequaquam oppugnare auſi, multò plus Eccleſiam divexarunt, quam ſi eamdem aperto bello fuiſſent adorti. Sic enim ſuos Epiſcopatus, ſuoſque gradus & ordines retinuerunt, ut commiſſos ſibi populos ſeducerent. Eaque calliditate in Dominicum ovile majore licentia graſſati ſunt, gregales ſuos peſtilenteſque Doctores promoverunt, fideles autem per calumnias cæteraſque malas artes ſubmoverunt; conventus Synodales ad fidei oppugnationem frequentes habuerunt: atque in Conſtantini gratiam, & aulicam poteſtatem adeò intimè ſe inſinuavere, ut Orthodoxi Epiſcopi non tantùm inde procul ſubmoti, ſed etiam innumeris fuerint curialium vexationibus obnoxii; ipſeque deluſus Imperator calumniis ab Arianis excogitatis fidem habuerit: impiaque Pſeudoſynodorum decreta ab Euſebianis procuſa imperiali ſua autoritate firmaverit: Officiales verò Euſebianis addictos, & Orthodoxis infenſos, Epiſcoporum Synodis, in quibus Ariani prævalebant, præfecerit. Ita factum eſt, ingruente ab Arianis perſecutione, & ipſis addictiſſimi Principis cæco ſtudio ac violentia, ut hæreſis latiùs indies manaverit, & quaſi contagione innumerorum hominum mentes brevi pervaſerit.

3. At verò in Athanaſium præcipuum & acerrimum Nicænæ pietatis defenſorem atrocius Arianorum furor exarſit. Fax Arianorum præcipua erat Nicomedienſis Euſebius, qui ut Athanaſium deturbaret, illum cum Conſtantino, cujus gratia & facilitate abutebatur, committere, atque in contentionem trahere ſategit. Hoc igitur animo perſuaſit Ario, ut pœnitentiam ac reſipiſcentiam a priſtina hæreſi coram Principe ſubdolè ſimularet, & quaſi palinodiam diceret, demumque præſidium ejus ſupplex imploraret. Ratus Conſtantinus præclaram affulgere componendorum omnium diſſidiorum, ſtabiliſque ineundæ pacis occaſionem, ſolumque Athanaſium cum ſua factione per damnabile pertinaxque odium his optatiſſimis ſucceſſibus obſiſtere, literas comminatorias ad Athanaſium miſit, niſi Arium in ſuam reciperet Eccleſiam. At ille intelligens quam exitioſa peſtis futurus eſſet Arius apud ſuos, & quantam ſtragem lupus ille inſidiator, ovina pelle indutus, eſſet editurus, ſi eum contingeret admitti, tantam ſimul prudentiam & conſtantiam adhibuit, ut Imperator ab eo propoſito deſtiterit. Videndus ipſe Athanaſius in Apolog. 2. & Rufinus, & Theodoritus, & Sozomenus, qui ea pariter referunt quæ proximè ſequuntur.

4. Euſebius Nicomedienſis omnis doli & ſcelerum fabricator, adverſus Athanaſium novas inceſſanter accuſationes apud Conſtantinum ſtruit: inter quas inſignes fuere, de occiſo per eum Arſenio Epiſcopo, atque ad flagitii cumulum de amputata ejus manu ad uſum nefandæ ac dæmoniacæ artis magicæ. Altera de fracto per auſum ſacrilegum calice, de ſacro altari everſo, aliiſque impietatibus ab eo patratis in odium Iſchyræ Sacerdotis, quo tempore divinum ſacrificium offerebat. Sed utraque accuſatio hic proſequenda.

5. Arſenius ipſo Athanaſio teſte Apol. 2. Epiſcopus erat Hypſeles in prima Thebaide, iſque de Meletii ſchiſmate. Hic pretio corruptus fuerat, ut dum intentaretur in Athanaſium homicidii in perſona Arſenii perpetrati, & diabolicarum præſtigiarum crimen, ipſe ad fovendam intentatam querelam in loco ſibi aſſignato deliteſceret. Hinc factum ut Arſenio nullibi locorum comparente, Euſebiani duplicis hujus criminis ementiti Athanaſium coram Imperatore poſtulaverint: eidemque amputatam, ſaleque conditam hominis manum, quam Arſenii eſſe dicebant, oſtentaverint, depoſcentes a Conſtantino, tam immane ſcelus obſtupeſcente, condignum pro rei atrocitate ſupplicium. His reſcitis Athanaſius clam miſit inveſtigatum per loca diverſa, ſi fortè reperiri poſſet Arſenius, aut aliqua de ipſo fama percipi. Miſſus ad hanc perquiſitionem Diaconus locum addiſcit latebrarum Arſenii: cujus cuſtodes comperto Diaconi adventu Arſenium navigio celeriter impoſitum, per amnem Nilum in partes alias devehi curant. Tum hujus cuſtodiæ præfectus Primus ſcriptis quam citiſſimè literis Joannem admonet iſtius conſcium calumniæ, promotoremque ut ab iſta deſiſtat accuſatione. Jam enim viventis Arſenii latebras innotuiſſe per confeſſionem a Diacono exceptam quatuor ejus loci, quos nominat, Monachorum: ſeque Primum una cum Elia fuiſſe ad Auguſtalem Præfectum opera Diaconi perductum, coram quo rei evidentia coacti, dolum omnem & calumniam adverſus Athanaſium conflatam juridicè confeſſi ſint. Paphnutius quoque Monachus his Primi literis ſubſcripſit, remque ita eſſe confirmavit. Nec longè poſt Tyri deprehenſus ab aliis Arſenius fuit, quorum etiam fuit apud acta publica teſtificatio excepta. Ipſe quidem Arſenius cum Primo ejus cuſtode deprehenſus, præfractè ſe eum eſſe negavit, ſed mox adductus in conſpectum Pauli Epiſcopi Tyri, qui ipſum de facie jampridem noverat, ſe Arſenium eſſe confeſſus eſt, omnemque impoſturarum molitionem aperuit. Neque id ſatis, ſed ipſemet Arſenius & Joannes calumniarum adverſus Athanaſium ſtructarum conſcius, ſcriptis ad Athanaſium literis, ejurato per eas Meletiano ſchiſmate flagitioſaque factione, veniam ab eo poſtularunt, & ſub ipſo inviolabilem deinceps communionem. Quæ omnia ſingillatim refert Athanaſius Apolog. 2. & epiſtola Synodica Concilii Alexandrini. Sed non multo poſt iterata perfidia Joannes ille a promiſſis deſcivit, ſeque denuo Meletianis & Euſebianis omnis flagitii miniſtrum adjunxit. Arſenium verò probabile eſt in officio perſtitiſſe, cum ejus legatur ad Concilium Sardicenſe ſubſcriptio. Quis non judicaſſet his probationibus tam multiplicibus, tam perſpicuis, omnique exceptione majoribus, iſtoque tam inopinato rerum ſucceſſu indelebilem confuſionem æternumque ſilentium adverſariis Athanaſii indictum iri? Eiſque Conſtantinum tamquam notoriis & nequiſſimis impoſtoribus fidem omnem deinceps abrogaturum? Illi tamen veriti non ſunt eaſdem veteratorias accuſationes identidem renovare, aliaſque novas fabricare, ut virum ſanctiſſimum & innocentiſſimum ultimo exitio diſperderent.

6. Altera de Iſchyra in Athanaſium ab Euſebianis machinata eſt impoſtura. Erat Iſchyras vir laicus, vici cujuſdam exilis in Mareotide incola, quæ regio eſt Ægypti, ſic denominata a Mareotide lacu quo alluitur. Vir iſte affectavit, tametſi merus laicus, Sacerdotio conſecrari a Collutho flagitioſo & ambitioſo Sacerdote, qui ſe fingens Epiſcopum auſus fuerat ordinationes inanes & imaginarias conficere, inſciis aut etiam invitis propriis eorum, quibus ſacrilegas manus imponebat, Epiſcopis. Veruntamen in Concilio Alexand. an. 324. quod fuerat ab Oſio convocatum, Colluthus declaratus fuit nihil aliud eſſe quam Sacerdos; & irritæ dictæ ſunt quaſcunque attentaverat ordinationes: ipſeque Iſchyras ibidem nominatim in vulgus laicorum redactus fuit: quippe qui non aliunde initiatus fuerat quam a Collutho tantum Presbytero. Sed pervicax Iſchyras nihilo ſecius in obſcuro viculo ſuo ſe pro Sacerdote gerebat. Qua de re admonitus eſt Athanaſius a vicini oppidi Presbytero, cujus curæ viculus ille ſubjiciebatur, in quo Iſchyras ſe pro Sacerdote gerebat. Eum ergo qui admonuerat Sacerdotem una cum Macario Alexandrinæ Eccleſiæ Presbytero miſit citatum Iſchyram, ut ſe coram ſiſteret accuſationi falſi uſurpati Sacerdotii reſponſurus. Miſſi ambo Sacerdotes Iſchyram per ægritudinem decumbentem comperiunt: nec aliud prorſus agunt, quam quod verbis ſignificant Iſchyræ parentibus, ut ipſum ex parte Athanaſii admoneant, ne poſt hac Sacerdotalibus officiis ſe ingerat. Qui porrò Iſchyræ illic communicabant; vix hominum ſeptem numerum, eorumque agreſtium & ruſticanorum complebant: nec verò eidem Iſchyræ proprii paren-

parentes poſt Concilii ab Oſio celebrati decretum ullatenus adhæſerant. Nulla verò Eccleſia nullumque ſacellum in eo pago ſtructum erat; ſed Iſchyras inane & ſacrilegum exercebat miniſterium in profano, privatoque conclavi, ad infantem & orphanum quemdam pertinente, cujus nomen erat Iſion. Convaleſcens demum Iſchyras, atque a propriis parentibus, qui Athanaſio communicabant, monitus ut a miniſterio deſiſteret: ille incorrigibilis perſiſtens; id unum providit, ut ſe hoſtibus Athanaſii adjungeret, quo, illorum fretus poteſtate, illius legitimæ poteſtati ſibique debitis pœnis præriperet. Igitur ſe Meletianis adjunxit ſchiſmaticis, quorum interventu Euſebianorum ſibi patrocinium aſſeruit. Horum ſuaſione litem accuſationis in Athanaſium intendit, quam Nicomedienſis apud Conſtantinum proſecutus, inſtaurari poſtmodum curavit in Tyria pſeudoſynodo, ſacri calicis ab Athanaſio effracti, everſique altaris atque in humum projecti divini Sacramenti, ſacri voluminis diſcerpti, deſtructæ uſque ad fundamentum Eccleſiæ. Hæc enim omnia mentiebantur: fuiſſe in pago illo Eccleſiam, & in ea ſacrificaſſe Presbyterum Iſchyram; quo verò tempore ipſum ægritudo in lecto detinebat, adventaſſe Athanaſium, qui tamen procul inde tunc aberat, ingentique ſcandalo illa omnia ſacrilegia perpetraſſe, per ſummam nequitiam ab ipſis, qui judices futuri erant, conficta, ut Athanaſium innocentem opprimerent.

7. Ad iſta itaque, aliaque calumnioſa crimina dijudicanda, hortante Nicomedienſi Conſtantinus conventum Epiſcoporum Cæſareæ Palæſtinæ indicit; eorum ſcilicet quos Nicomedienſis deſignaverat; quibus præſidem conſtituit alterum Euſebium Cæſareenſem Epiſcopum. Miſſus fuit, quem Euſebiani optarunt, Dionyſius Comes, militari manu ſuccinctus ad compeſcendas ſimultates, & ſilentium, ubi opus eſſet, indicendum. Citatur ad cauſam dicendam Athanaſius, qui primum odientium ſe judicium declinavit, nec tantùm ut ſuſpectorum, ſed etiam ut incompetentium. Nec enim illorum ſuberat juriſdictioni, utpote altioris præ illis omnibus ſedis Eccleſiæque Pontifex. Quam rem contumaciæ ſuperbiæque attribuentes adverſarii, Conſtantinum in eum graviùs exaſperant, a quo literæ increpatoriæ in ipſum ſcriptæ mandant, ne Synodi cognitionem declinet: quam Cæſarea Tyrum eodem tempore transferri jubet. Poſtquam Euſebiani relicta Cæſarea Tyrum commigravere, eodem adventavit Athanaſius ſecum adducens quadraginta ſeptem Ægyptiæ Diœceſis Epiſcopos, quos inter eminebant Potamon & Paphnutius, confeſſionis gloria illuſtres. Euſebiani verò Antiſtites ſexaginta convenerant, ut ſcribit Socrates lib. 1. c. 20. quibus omnibus Euſebius Cæſareenſis præſidebat. Jubent Euſebiani Athanaſium ſtare reum, ad Synodi interrogata reſponſurum. Tum verò Potamon Heracleæ in Ægypto Epiſcopus, ut refert Epiphanius hære. 68. converſus ad Cæſareenſem, hæc illi lacrymans exprobravit: Tu Euſebi ſedens ſtare in conſpectu tuo Athanaſium jubes? Quis tantam non perhorreſcat indignitatem? Annè meminiſti, furente gentilium perſecutione, te mecum in carcerem fuiſſe detruſum? Illic orbatus oculo fui, ut in hac facie vides, quia malui quidvis perpeti, quam fidem Chriſto promiſſam prodere: tu verò dimiſſus es integer & illæſus, quia gentilis Magiſtratus acquieſcens voluntati, libertatem tuam, & indemnitatem proditione redemiſti Chriſtianæ religionis.

8. Proteſtatus primùm Athanaſius de judicum incompetentia fuit, ſed ipſius a Synodo declinatione rejecta, producti ſunt accuſatores ex Meletiana factione, manum exhibentes, quam mentiebantur occiſo per Athanaſium Arſenio exciſam, & ad magicas præſtigias reſervatam. Præcipuus accuſator erat idem ipſe Joannes, qui veniam a ſe fabricatę nequitiæ calumniæque ab ipſo Athanaſio petierat & obtinuerat. Sed eum Euſebiani poſt ſceleris a ſe deſignati confeſſionem, ſuas denuò in partes pellexerant. Ipſe verò Arſenius Deo ſic providente ad Athanaſium nocte præcedente clam diverterat: eumque diſpoſuit Athanaſius, ut a longè ſequens & quantum fieri poſſet, demiſſo opertoque vultu ſe ad fores loci, in quo Synodus habebatur, proriperet. Interrogatus itaque de hoc ſcelere Athanaſius, rogavit hominem ſuæ juſtificationi pernece ſſarium ad fores aſtantem introduci. Introducitur Arſenius ambobus brachiis ſub pallio, quo erat amictus, occultatis, ſtetitque a tergo Athanaſii qui rogavit Epiſcopos num quis eorum Arſenium probè noverit? Reſpondentibus ſe noviſſe, palam producit qui latuerat Arſenium. Amota igitur utraque ex lateribus pallii lacinia, en inquit dexteram Arſenii manum, en pariter ejus ſiniſtram. Aut igitur hunc inſiſtite tres habuiſſe manus, aut rationem ab illis exigite, qui exciſam alterius hominis proculdubio ab eis interempti manum in hoc judicium produxerunt, undenam illam habuerint, nec tantum crimen indiſcuſſum relinquatur. Introducta eſt etiam fœmina procaciſſimæ impudentiæ, ut Athanaſium ſtupri ſibi ab eodem per vim illati poſtularet. Interrogatur Athanaſius quid habeat reſponſi ad illam mulieris criminationem? Ille conſultò tantiſper ſilet, ſed non Timotheus, Athanaſii Presbyter, qui ultrò ſe proripiens; Egonè (inquit) o mulier tuas ſum ingreſſus ædes? Egonè tibi vim intuli? Cui illa intento in eum brachio: Tu ipſe es ſceleſtiſſime, qui per charitatem hoſpitio in meas ædes exceptus, virginitatem, quam Deo ſacraveram, abſtuliſti; & invitam omnibuſque viribus reſiſtentem violaſti. Præcipit Concilium fœminam dimitti, obſtante Athanaſio nequaquam dimittendam, ſed inquirendum in præſentem, & cognoſcendum, quiſnam has fraudes & crimina confixerit. Horum fidem facit Theodoritus lib. 1. cap. 30.

9. Athanaſius ex illo malignantium conventu auxiliante Dionyſio Comite digreſſus, ad Imperatorem, qui tunc Conſtantinopoli verſabatur, confugit, vixque in ejus colloquium admiſſus, fraudes adverſantium ſibi, & quidquid in illo conventu geſtum erat, enunciat: ejuſque opem ac præſidium adverſus calumniantes reipſa convictos implorat. Qui verò Tyri conſederant Euſebiani, ex ſuo cœtu Epiſcopos in Mareotidem delegant Theognim, Theodorum, Marim, Macedonium, Urſacium, & Valentem de fracto calice inquiſituros. Hi rejectis quaſi ſuſpectis probis omnibus qui rem ipſam viderant, & pro veritate teſtimonium dicere parati erant, ſolos a ſe corruptos, & pollicitationibus, aut minis aut pretio emendicatos & ſubornatos in teſtimonium admiſere. Cumque Tyrum remeaſſent, Conciliabulum iſtud Athanaſium ut flagitiorum convictum, tam per fugam ſuique ſubtractionem a judicio, quam per juridicam inquiſitionem, teſteſque juratos, damnat, ſuóque depellit Epiſcopatu; prohibet quoque Alexandriæ acceſſu, ne per illum ſeditiones & tumultus ea in urbe concitentur. Literas etiam rerum a ſe geſtarum plenas falſitatum ad Conſtantinum perſcribunt, & ad diverſas Eccleſias, quibus omnem prohibent cum Athanaſio communionem.

10. Peracta Tyri peſtilente Synodo Euſebiani mandato Conſtantini Jeroſolymam conveniunt ad Baſilicæ dedicationem, quam magnificis ſumptibus extruxerat. Dumque illi Jeroſolymæ conſiſtunt, in qua civitate, damnato ad crucem JESU Chriſto, Barabbas fuerat abſolutus, poſt damnatum a ſe Athanaſium, iidem Pſeudoepiſcopi Arium, novam confeſſionem, in qua omnis ſupprimebatur conſubſtantialis Filii mentio, profitentem, publica gratulatione amplectuntur, & in communionem recipiunt, eundemque Synodalibus literis Imperatori commendant, obnixè rogantes ut illum ſinat Alexandriam regredi. Sub his Athanaſius, innumeris ſuperatis per aulicos obſtaculis, qui ipſum Principis acceſſu arcebant, Imperatorem quamvis invitum convenit, eique adverſariorum perſpicuam nequitiam manifeſtaſque fraudes propalavit. His compertis Conſtantinus Antiſtites, qui Tyri conſederant, indidemque Jeroſolymam conceſſerant, Conſtantinopolim ad ſe accerſivit, judicii contra Athanaſium ſui rationem reddituros. Cæteris Epiſcopis ob ſceleris conſcientiam detrectantibus, moraſque nectentibus, ſex tantummodò regiam in urbem adventarunt, ſuæ in aula poteſtati ſuarumque fraudum confiſi præſtigiis: uterque ſcilicet Euſebius Nicomedienſis & Cæſareenſis, Theognis, Patrophilus, Urſacius, & Valens, qui judicii Synodalis ut examen declinarent, veteribus omiſſis calumniis, novas alias in Athanaſium commenti ſunt, per quas denuò Conſtantinum in Athanaſium concitarunt, hunc comminatum fuiſſe aſſeverantes prohibiturum ſe annonæ ex Ægypto tranſvectionem ad regiam civitatem, atque teſtes partim a ſeipſis, partim a Dionyſio corruptos produxere quinque Ægyptios Epiſcopos, ex illorum numero, qui Athanaſium comitati in Tyri Pſeudoſynodo defenderant.

Conſtan-

Conſtantinus hac de re Athanaſio graviter ſuccenſens, Treviris illum exulare jubet. Non tamen permiſit Euſebianis, quod enixè poſtulabant, alium ejus loco ſufficere Antiſtitem. Hoc tamen obtinuere, ut Alexandriam, unde Athanaſius ejiciebatur, regrederetur execrabilis Arius. Verum ſtatim atque in illa civitate verſari cœpit hæreſiarcha, omnia tumultu & violentiis replevit, ideoque Alexandria eum Conſtantinus revocavit.

11. Treviros profectus Athanaſius a Maximino civitatis illius Epiſcopo atque ab ejus plebe & Clero, tanquam Dei Angelus, atque uti verè erat, invictiſſimus fidei confeſſor & aſſertor, exceptus eſt. Interim Euſebiani tantoperè apud Conſtantinum prævaluerunt, ut ipſe Arium reſipiſcentiam ſimulantem benigniſſimis literis ad ſe acciverit, in ipſa regia civitate fidelium communione potiturum, & mox accedentem hæreſiarcham ſingulari gratia lætitiaque complexus ſit. Tunc Alexander digniſſimus Conſtantinopolitanæ Præſul Eccleſiæ, poſtquam fruſtra Imperatorem admonuit, rogavit & obteſtatus eſt, jejuniis, lacrymis & orationibus intentus, noctem integram Deo ſupplicans in Eccleſia excubavit. Poſtridie Arius cum ampliſſimo nobilium aulicorum & Imperialium ſatellitum comitatu, agmen ducente Nicomedienſi Euſebio, ad templum ſpecie triumphi progreditur: ſed medio in itinere, urgente alvi neceſſitate, cogitur de via in publicum ſeceſſum divertere, in quo divina exceptus ultione medius inſtar proditoris Judæ crepuit, diruptiſque viſcerum compagibus, fœdiſſimam animam cum inteſtinis effudit. Ipſeque Conſtantinus divinam in nefarium hominem vindictam agnoſcens, revocare Athanaſium Treviris exulantem anno propoſuit, nec tamen re præſtitit, accedente ſubinde morbo: & ad calida balnea remedii cauſa profectus, morte occubuit in Nicomediæ ſuburbano, anno Imperii, ſecundum Euſebii ſupputationem, trigeſimo primo, ſuæ vero ætatis circiter ſexageſimo tertio, qui erat Chriſti trecenteſimus trigeſimus ſeptimus.

GESTA AB ARIANIS POST obitum Conſtantini.

1. Conſtantino ex vivis ablato, qui prior natus ſuperſtes erat Conſtantinus junior dictus, Nicænæ fidei cultor ex Galliis, in quibus regnabat, Athanaſium cum honorificis literis Alexandriam remiſit; non auſo Conſtantio, qui erat natu ſecundus, cui parebat Ægyptus, quamquam iſte Arianam apertè profitebatur impietatem, obſiſtere metu fraterni belli, infeſtantibus etiam ditionis ſuæ fines Perſarum armis. Quicunque etiam alii Orthodoxi Epiſcopi a Tyri Conciliabulo propriis abdicati fuerant Eccleſiis, reſtituti ſunt communi Catholicorum Principum opera, Conſtantini junioris & Conſtantis, qui erat trium fratrum natu minimus: Eaque occaſione Ariani ſeditiones & tumultus paſſim in ditionibus Conſtantii excitarunt, priſtinas calumnias toties refutatas renovarunt, novaſque commenti ſunt de homicidiis in Athanaſii reditu ab ejus gregalibus perpetratis, de frumento ab eo ſubrepto, quod Conſtantinus pater viduis Ægypti & Libyæ in earum alimoniam diſtribui conſtituerat, & de infracto Synodi Tyri decreto, quo fuerat Athanaſius Epiſcopatu abdicatus, quem tamen temerario auſu reſumpſerat. Quia vero Ariani odio Athanaſii ad tres fratres Auguſtos, ad Julium quoque Romæ Pontificem, ſimulque ad omnes propemodum Eccleſias literas mittebant hiſce calumniis refertas, neceſſarium judicarunt intemeratæ fidei Epiſcopi Alexandriæ Synodum convenire, in qua illæ omnes accuſationes juſto examine diſcuterentur. Quod ubi fideliſſimè & accuratiſſimè præſtitum fuit, prolixam, quæ ſupereſt, Synodicam epiſtolam ad univerſas Eccleſias direxerunt: in qua calumnias in cauſa Iſchyræ & Arſenii, aliaſque ſuperadditas accuſationes invictiſſimis profligant argumentis, earumque infamiam omnem in accuſantium capita refundunt ad ſummam Euſebianorum ignominiam. Incidit Alexandrina hæc Synodus in annum Chriſti 339.

2. Euſebiani tamen, ut ſe de communione primæ ſedis jactare poſſent, ſimulque metuentes ne ſibi ipſis contraria foret, niſi eam officio ſimul & ſuis ordinariis fraudibus prævenirent, tres ad Julium Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum miſere Legatos, Macarium Presbyterum, Martyrium, & Heſychium Diaconos, quorum potiſſima petitio fuit, ut Tyri decreta damnatio Athanaſii rata haberetur: atque ita prætextu careret Athanaſius non ab aliis quam ab incompetentibus ſeque inferioribus Epiſcopis fuiſſe damnatum, geminique Imperatores qui Tyrium decretum aſpernabantur, minus adverſarentur, dum judicium expectaretur primæ atque Apoſtolicæ ſedis. Miſit quoque ſuos Athanaſius ad Julium Legatos, qui Euſebianos refellerent, ſimulque ſuæ defenſionis epiſtolam, quam eamdem veriſimile eſt fuiſſe, quam Synodus Alexandrina cuderat, & quam ipſe idem integram inſeruit in ſuæ ſecundæ apologiæ exordio: qui & idem in eadem ſecunda ſui apologia refert Julii Papæ ad Euſebianos literas, in quibus teſtatur, auditis utriuſque partis Legatorum aſſertionibus, ſuperiores longe apparuiſſe Athanaſii Legatos, ab illiſque plane convictos Euſebianorum Legatos: ideoque proximi & imminentis, quod metuebant, judicii declinandi cauſa, Concilium generale indici poſtulaſſe. His addit Carponam, qui erat Euſebianis addictus, fuiſſe jamdudum hæreſis Arianæ convictum, ſimiliter & Piſtum a Nicæna Synodo & ab Epiſcopo Alexandro judicatum Arianum, & ordine repulſum, quem ei malè Secundus pariter Arianus contulerat. Legati Euſebianorum prorſus confuſi, neque pudorem, quo ſuffuſi erant, prorſus valentes ſuſtinere, ſtatim atque ipſorum petitioni Julius Concilium generale indulſit, Roma furtim nocte intempeſta digreſſi Orientem repetierunt: relictis tamen Romæ per ſummam imprudentiam Tyrii Conciliabuli & Mareoticæ Legationis actis. Quæ quidem inadvertentia viſa eſt Euſebianis intolerabilis, qui optaſſent acta tam deformia, tam ſibi ipſis contraria, tamque perſpicuam prodentia injuſtitiam, perpetua oblivione obliterari ac deleri. Eorundem verò actorum exemplar calumnias adverſariorum ſecundum inconteſtabiles juris formas manifeſtè convincens, Julius ad Athanaſium (qui hoc ipſum in ſua Apologia 2. conteſtatur) tranſmiſit.

3. Ariani, qui declinandæ condemnationis a Julio futuræ cauſa cum ſibi eſſent tot flagitiorum conſcii, deferri cauſam ad generale Concilium ab ipſo Julio indicendum petiverant, citati demum ut huic Concilio ſe ſiſterent, venire tamen detrectarunt; quamvis alii Epiſcopi, qui querelas etiam adverſus Arianos habebant, Romam conveniſſent ex Oriente: ex quibus Athanaſius annum integrum & ſex menſes Romæ præſtolatus eſt adverſariorum adventum. At illi tergiverſantes ſe Perſici belli futili prætextu excuſavere, ſuæ deploratæ cauſæ diffiſi. Judicium quippe Julii & liberi incorruptique Concilii admodum formidabant, in quo (ut loquitur Athanaſius epiſt. ad ſolita. vit. agen.) *nec Comes aulæ corruptus, partique deteriori addictus adfuturus eſſet, nec ſatellites pro foribus excubarent, neque ex Cæſaris præſcriptis omnia fierent; quibus rationibus, & non aliis, Sanctos oppreſſerunt Epiſcopos, qui nec audiebantur, neque impune loqui permittebantur*: Hactenus Athanaſius. Sed cum die condicto Euſebiani Romæ intereſſe deberent, Antiochiæ conſederunt; ibique illegitimum inivere Concilium, cui Conſtantius Imperator Arianus interfuit; in quo quidquid ipſis collibitum fuit, conſtituerunt, indictaque cauſa Athanaſium cum aliis ſibi inviſis Epiſcopis iterum propriis Eccleſiis deturbarunt, anno Chriſti 341. In locum Athanaſii Euſebius ille jam Conſtantinopolis Epiſcopus, qui paulò ante Nicomedienſem rexerat Eccleſiam, primas in Antiochena iſta Synodo tenens, curaverat ſubrogari Euſebium Emiſſenum inter Arianos celebrem. Sed iſto recuſante ob indefeſſum ſtudium, quo Alexandrini erga Athanaſium afficiebantur, ſublectus illius loco eſt Gregorius Cappadox, homo truculentior feris, eo conſilio ut armis & omni violentiæ genere in populum Athanaſii ſtudioſiſſimum graſſaretur. Quod ille inſigniter præſtitit. Armatorum quippe copiis ſuccinctus, ea omnia patrari juſſit aut permiſit, quæcunque ab inſolentibus victoribus expugnati cives pati poſſunt. Immaniſſimam quæ tunc accidit Eccleſiæ Alexandrinæ cladem, graphicè deſcribit Athanaſius in ſua ad Orthodoxos epiſtola. Quo tempore Gregorius Alexandrinam invaſit Eccleſiam, Athanaſius a Julio Romanoque Concilio in communionem receptus ac reſtitutus Alexandriam navi-

navigio reverterat: ſed ſubito invaſoris Gregorii turbine involutus, & ad necem conquiſitus, vix hoſtiles manus evaſit: atque in fuga annos ferè ſex exegit: donec à Sardicenſis Concilii decreto Gregorius Cappadox de gradu ejectus, & Athanaſius in priſtinam provectus eſt ſedem anno Chriſti 347. hoc interea temporum intervallo triennium Romæ commoratus eſt: quò etiam confugere, ut ad commune aſylum, plerique alii Epiſcopi ſedibus ſuis ab Arianis expulſi. Quod reliquum temporis effluxit, Athanaſius Mediolani exegit, à Conſtante orthodoxo Imperatore accitus; quia ea in urbe ſedem ſui fixerat Imperii.

4 Paulum quoque Ariana rabies inſectata eſt, digniſſimum Conſtantinopolis Epiſcopum, Alexandri olim à nobis commemorati ſucceſſorem. Conſtantius inſtigante Nicomedienſi Euſebio moleſtè tulit Regiæ civitatis Eccleſiam ab Epiſcopo Catholicæ profeſſionis gubernari. Poſtquam igitur ab Euſebianis Epiſcopis, qui ad ſe convenerant, illum Epiſcopatu dimoveri curavit, Nicomedienſem Euſebium Conſtantinopolis Epiſcopum renunciavit anno Chriſti 340. eodemque Paulum in Pontum deportari juſſit. Poſt biennium autem mortuo tot facinorum autore ac ſuaſore Euſebio, Paulus in priſtinam ſedem regreditur: novis ſe perſecutionibus oppignorans, ne probrum apud Deum incurreret vacantis jam Eccleſiæ ſuæ derelictæ. Arianis itaque adverſus illum tumultuantibus, Conſtantius Antiochia digreſſus Conſtantinopolim redit, Paulùmque aſperiore plectit exilio, ferroque vinctum deportari jubet in Singeram Meſopotamiæ vicum, ut refert Athanaſius epiſt. ad Solitar. Inde eum Emeſam relegari mandat. Denique ut exoſum ſibi religionis causâ hominem crudeliùs mactaret, ad Cucuſam oppidum ſub frigidiſſimo cœlo, & in aſperrimo ſterilique ſolo, in deſertis montis Caucaſi ad fines Armeniæ ſitum, quarto exilio deportari fecit; quo loco in tetro & ſquallenti carcere incluſus, fame, frigore, omniumque rerum inopia ſemimortuus, recluſo carcere parumque adhuc reſpirans laqueo Arianis ſtrangulatus eſt, ut ibidem refert Athanaſius.

5. Eadem Arianorum ſub Conſtantio perſecutio Euſtathium perculit Antiochiæ Præſulem, Nicænæ fidei defenſorem, qui Nicænam Synodum egregia oratione aperuerat, libriſque editis, quos Hieronymus recenſet, Eccleſiam illuſtrarat. Hujus perſecutionem jam ab Euſebio tunc Conſtantinopolis Epiſcopo ſatis ſuperque proſequutus ſum in hiſtorica hujus Sæculi Synopſi. Tantùm hoc addo, non parum hallucinari veteres aliquot ſcriptores, qui Euſtathii damnationem ad tempora referunt Conſtantini. Cæterùm Theodoritus lib. 1. cap. 20. Euſtathii dejectionem factam ab Euſebio refert, poſtquam Epiſcopatum adeptus eſt Conſtantinopolitanum Euſebius, deturbato inde Paulo. Neminem autem latet, exilium Pauli non niſi poſt exceſſum Conſtantini contigiſſe: nihilque dilucidius eſt hoc Athanaſii teſtimonio epiſt. ad ſolitar. vit. agen. *Fuit quidem Euſtathius Antiochiæ Epiſcopus vir confeſſione clarus, religione pius, quem magno ſtudio pro veritate ſtantem, & Arianam hæreſim odio proſequentem aversantemque, homines Arianæ opinionis, ita apud Conſtantium accuſarunt fictâ calumnia, quaſi in matrem Principis contumelioſus fuiſſet; nec mora in exilium ejicitur, & cum eo ingens turba Presbyterorum & Diaconorum.* His accedit Hieronymus ſic loquens de eodem in Catal. *Euſtathius ſub Conſtantio Principe pulſus eſt in exilium*:

6. Sub Conſtantio pariter obtigit illa Stephani Antiocheni Epiſcopi flagitioſa machinatio, qua duos incontaminatæ vitæ Epiſcopos Synodi Sardicenſis Legatos, Vincentium & Ephratam publica infamia inurere molitus fuerat per meretricem Antiochenam. Cùm enim Legati ad Antiochiæ quoddam hoſpitium divertiſſent; atque in eorum inſciorum & dormientium conclave noctu introducta aliunde fuiſſet, perverſa illa machinatio inſidias contrario ſucceſſu eluſit; Epiſcopi enim inopinato ingreſſu territi exclamarunt; meretrix ejuſque introductor fugam repentè capeſſiverunt. Fortè Antiochiæ tunc degebat Conſtantius Auguſtus, ad quem ſuum miſerat Legatum Salianum Comitem & Magiſtrum militum Conſtans, alter Auguſtus. Comes iſte ſuſcepta duorum Epiſcoporum querela, & cauſa explorata, Stephanum judicio poſtulavit. Et quia ſuſpecti erant Arianæ partis Epiſcopi, innumerarum calumniarum toties adverſus Orthodoxos Antiſtites convicti, enixè à Conſtantio petiit & obtinuit, ut hoc judicium Magiſtratibus imperialibus totum committeretur; juridica inquiſitione facta Stephanus convictus eſt hujus impoſturæ autor. Ipſeque Salianus non antè litem hanc proſequi deſtitit, quàm Conſtantio ad hoc perſuaſo amovendum de ſecta publicum ſcandalum, ejuſque culpam in ſolius rei caput refundendam, acciti fuerint viciniis ex locis Epiſcopi, à quibus fuit Stephanus ſuo abdicatus Epiſcopatu; cujus loco Leontium pariter Arianum ſuffecerunt. Hæc ab Athanaſio referuntur epiſt. ad Solitar. & fuſiùs à Theodorito lib. 2. cap. 7.

7. Regnantibus Cath. Principibus Conſtantino, juniore & Conſtante, Occidentales Imperii Romani Eccleſię ab Arianorum infeſtatione tutæ tranquilla pace fruebantur, & quaſi halcyonios dies feliciter peragebant: dum Orientis Eccleſiæ ſub Conſtantii tyrannide gemebant, eaſque Ariana impietas angebat, vaſtabat, ac depopulabatur. Sed poſtquam arcano DEI judicio Principes illi Orthodoxæ fidei columina ex hac vita diſceſſerunt, in eorùmque ditionem ſucceſſit hæreticus Conſtantius, tunc demum Ariana hæreſis quaſi immanis procella, disjectis violenter aggeribus, diſruptiſque obicibus longè lateque ſe effundens; Gallias, Hiſpanias, Italiam, & Britaniam inundavit: Eccleſiaſque harum Provinciarum detruſis Catholicæ fidei aſſertoribus Epiſcopis & Presbyteris, Ariani quà vi, quà dolis invaſerunt. Ex his Saturninus Arelatenſem Eccleſiam, cujus erat permagna in multas Gallicanas Provincias autoritas, occupavit. Ab hoc Biterris Volcarum oppido coactum eſt Concilium anno 356. ex quo Hilarius Pictavorum Epiſcopus, eò quòd ſtrenuè Arianis reſiſteret, miſſus fuit in exilium in Orientem. Ibi dum commoratur exul, initum eſt apud Orientales Seleucienſe Concilium anno 359. quo eodem in Occidente habebatur Concilium Ariminenſe. Hilarius intra Seleucienſe admiſſus mirabili conſtantia, & ingenii vi adverſus Arianos pro Nicæna fide diſputavit. Quinetiam eoſdem à Synodo revertentes ad conſpectum uſque Conſtantii intrepidè conſequutus eſt, ut coram Principe cauſam fidei ſuſtineret. Verum tamen illius acumen pertimeſcentes Ariani, Conſtantio perſuaſerunt, ut eum ad priſtinam Eccleſiam poſtliminio liberum præmitteret. Atque ita victor & ab exilio redux Hilarius, Gallicanas Eccleſias, quas impius Saturninus cum ſuis aſſeclis vaſtaverat, nova luce lætitiaque perfudit, dejectóſque Catholicorum animos erexit. Et ſicut memorat Severus Sulpicius, frequentes Synodos, ad reparandas editas ab Ariana factione ruinas, paſſim excitavit. In his Synodus eminet Pariſienſis, per quam lapſorum multitudo in Eccleſiæ caſtra remeavit. Ipſe verò cladium autor Saturninus excommunicatione inflicta, ſedem, quam indigniſſimè occuparat, amiſit Epiſcopalem. Patres autem Synodalem ad Eccleſias Orientis epiſtolam conſcripſere, rerum feliciter geſtarum ſeriem exprimentem, quæ inter Synodica Hilarii fragmenta ſupereſt.

8. Antequam huic capiti finis imponatur, plurimùm juverit veterum Græcorum, qui poſt Athanaſium hiſtoriam litis extorrium Epiſcoporum, & qui ipſos ſuis Eccleſiis expulerant, Arianorum, coram Julio Romano Hierarcha ſcriptis ediderunt, teſtimonia hic attexere: ut eluceſcat, quàm fuerint circa Romani Epiſcopi dignitatem ac poteſtatem alieni ipſorum quoque Arianorum animi & ſenſus ab hodiernis hæreticis & Græculis ſchiſmaticis. Socrates judicium hoc ſupremum, quo plurimarum Synodorum decreta erant reſcindenda, aut confirmanda, ipſis etiam poſtulantibus aut conſentientibus Arianis, fundatum refert in ipſo Romanæ Sedis principatu. Theodoritus verò niti ſcribit ſacro Eccleſiæ canone ac legibus. Sozomenus demum attribuit Romanæ atque Apoſtolicæ Cathedræ majeſtati, cujus juridicæ poteſtati cæteræ omnes univerſo Orbe diſperſæ Eccleſiæ ſubjiciuntur. Socratis verba hæc ipſa ſunt lib. 2. cap. 11. ὁ δὲ ἰούλιος ἅτε προνόμια τῆς ἐν ῥώμῃ ἐκκλησίας ἐχούσης παῤῥησιαστικοῖς γράμμασιν ὠχύρωσεν αὐτούς, *Julius verò quippe cujus Eccleſia Romana præfecturam habet, litteris confidentia & autoritate plenis ipſos munivit*, ſcilicet Athanaſium cæteroſque abdicatos Epiſcopos.

9. Theodoritus lib. 2. cap. 4. ſic ait: οἱ περὶ εὐσέβιον τὰς κατὰ ἀθανασίου συκοφαντίας συντεθείσας ἔπεμψαν, ὁ δὲ (ἰούλιος) τῷ τῆς ἐκκλησίας ἑπόμενος νόμῳ καὶ αὐτοὺς καταλαβεῖν τὴν ῥώμην ἐκέλευσε, καὶ τὸν θεῖον ἀθανάσιον εἰς δίκην ἐκάλεσε. *Euſebiani*

ad

ad Julium accuſationes ſcriptas miſerunt: Julius autem Eccleſiæ legem ſequutus, accuſatores Romam venire juſſit, divinumque Athanaſium in jus vocavit.

10. His accedat Sozomenus ita teſtificans lib. 2. cap. 8. ἐπειδὴ πάντας ὁμονοοῦντας εὗρε περὶ τὸ δόγμα τῆς ἐν νικαίᾳ συνόδου, ὡς ὁμοδόξους αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν προσήγετο, οἷα δὲ τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου, ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπέδωκε, καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν ἕω ἐπισκόποις ἐπέγραψε, μεμφόμενος ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευσαμένοις περὶ τοὺς ἄνδρας· ὀλίγους δὲ ἐκ πάντων εἰς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι ἐκέλευσε διελέγξαντας δικαίαν ἐπ' αὐτοῖς ἐνισχέναι τ̃ ψῆφον, ἢ τοῦ λοιποῦ οὐκ ἀνέξεσθαι ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσοιντο νεωτερίζοντες. *Ubi omnes una mente complecti ea, quæ in Nicæna Synodo decreta erant, animadvertit, utpote ejuſdem ſecum fidei, eos in communionem admiſit, & unicuique ſuam ſedem reſtituit, eò quod ad ipſum propter Apoſtolicæ Cathedræ majeſtatem omnium Eccleſiarum cura pertineret. Tum ad Orientis Epiſcopos ſcripſit, expoſtulans, quòd duriùs Orthodoxos Epiſcopos accepiſſent: Mandavitque, ut pauci ex omnibus ſtato die Romæ adeſſent, probaturi, ſe ſuper illis juſtam tuliſſe ſententiam. Alioqui de cætero non impunè laturos interminatus eſt, niſi ab his iniquè geſtis abſtinerent.*

11. Judicio itaque Julii Romani ab ipſis Arianis expetito, tanquam ejus cujus eſſet ſupremum in univerſas Eccleſias tribunal, reſciſſa ſunt iniqua Synodorum Orientalium decreta, injuſteque dejectis adjudicatæ ſunt Eccleſiæ priſtinæ, Athanaſio Alexandrina, Paulo Conſtantinopolitana, Aſclepæ Gazenſis, Marcello Ancyrana, Lucio Hadrianopolitana. Hac eadem ſuprema autoritate uſum fuiſſe apud Græcos Agapetum ſanctiſſimum Romæ Pontificem, etiam abſque ullius Synodi convocatione, compertum exploratumque eſt, quando idem miſſus à Theodato Italiæ Rege ad Juſtinianum Auguſtum Legatus, Anthimum Conſtantinopolis Epiſcopum, Eutychianæ ſectæ principem, communione fidelium ſimulque Patriarchali ſede expulit, ejuſque loco Mennam Catholicum ſuffecit, perperàm reluctante atque furente Theodora Auguſta anno Chr. 536.

CONCILIUM GANGRENSE, *tempore Sylveſtri Pontificis habitum, incertum quoto Chriſti anno.*

1. Convenit Gangris urbe Provinciæ Paphlagoniæ minoris Aſiæ, Sylveſtro exiſtente Romano Epiſcopo, & Imperatore Conſtantino, quo tempore Oſius Sylveſtri Legatus ſua fungebatur in Oriente legatione. Quoto autem celebratum ſit anno, nihil comperti habemus. Collectum verò fuit ad hæreſes Euſtathianorum reprimendas, de Manichæorum colluvie natas. Multa illi præcipiebant, quæ ex ſui natura flagitioſa erant, ut fœminas ab invitis maritis, & ſervos ab ipſorum dominis pariter invitis diſcedere; primitias ac decimas Eccleſiis exſolvendas ſibi vindicare; conventus Eccleſiarum fugere; & privatos in Eccleſiarum deſpectum uſurpare; aliàque ſimilia. Rurſum multa prohibebant licita, dicentes eſſe criminoſa, & Eccleſiam hæc permittentem criminabantur; cujuſmodi erat licitorum ciborum uſus, à quibus perinde ac de ſe malis abhorrebant, nuptias & quoſcunque connubiales actus execrabantur, aliaque, quorum abſtinentia ſolius eſt perfectioris conſilii ad pœnitentiam & carnis macerationem. Unde liquidò conſtat, quanti ſit momenti vel recta, vel ſiniſtra intentio, ad bona vel mala diſcernenda, ut ſacro docemur Evangelio: *Si oculus tuus fuerit ſimplex totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit.* Ibi enim Chriſtus per oculum, intentionem; per corpus autem, actionem ipſam deſignat. Quod idem præterea occaſione ſectæ Manichæorum, cujus ſurculus erat iſta Euſtathianorum factio, docet Auguſtinus lib. 2. de moribus Manichæorum, cap. 13. *Quòd non veſcimini carnibus, & vinum non bibitis, mirandum & laudandum putatis: quod quæro à vobis quo fine facitis? Finis enim quò referuntur ea, quæ facimus, eſt is propter quem facimus, quidquid facimus, ſi non ſolùm inculpabilis, ſed etiam laudabilis fuerit, tunc demum etiam facta noſtra laude aliqua digna ſunt. Si ille jure meritoque culpatur, quem ſpectamus & intuemur, cùm in aliquo verſamur officio, id quoque officium nemo improbandum vituperandumque dubitaverat. De Catilina memoriæ proditum eſt, quod frigus, ſitim, famem ferre poterat: erant hæc illi ſpurco & ſacrilego etiam cum Apoſtolis noſtris communia: unde ergo diſcernitur parricida iſte ab Apoſtolis noſtris? Niſi fine illo, quem diverſiſſimum ab Apoſtolis ſequebatur: Namque ille iſta tolerabat, ut immoderatiſſimas & vaſtiſſimas expleret cupiditates; illi è contra, ut eas premerent, & dominanti rationi ſervire cogerent.* Symmachus Papa in Romano Concilio Gangrenſes canones aſſerit Apoſtolica autoritate ſancitos. Quia ſcilicet Oſius Cordubenſis Epiſcopus, à quo prodiere, Apoſtolica Legatione fungebatur. Ab his canonibus numero viginti totidem adverſus violatores decernuntur anathemata.

2. Canon I. Anathema enunciat in vituperatores matrimonii, & quoſcunque excludentes à regno Dei eos, qui nexu matrimonii conjuncti vivunt. Hos prævideret, & in anteceſſum damnaverat Apoſtolus, 1. Timoth. 4. *Attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, prohibentes nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione.*

3. Canon II. In condemnatores eorum, qui carnem præter ſanguinem, & idolothytum, & ſuffocatum, cum pietate & fide comedunt. Hinc perſpicuum fit, eo tempore fideles religiosè abſtinuiſſe à ſanguine & ſuffocato, juxta decretum Apoſtolicum Act. 15. Ex epiſtola Eccleſiarum Gallicanarum Lugdunenſis & Viennenſis ad Eccleſias Aſiæ, refert Euſebius lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 1. Sanctam martyrem Biblydem, ſub immani Marci Aurelii Antonini perſecutione, ſic alloquutam fuiſſe gentilem Præſidem, & plebem circumſtantem: *Quomodo poſſemus nos Chriſtiani in animum inducere, ut infantes, quemadmodum calumniamini, devoremus, qui nefas eſſe ducimus ſanguine veſci vel brutorum;* Tertullianus Apologet. cap. 9. eandem calumniam eodem refellit argumento. Sed & his longe poſterius Concilium Quiniſextum anni 707. can. 67. eamdem ſanguinis & ſuffocatorum prohibitionem inſtaurat. Quæ cùm fuerit ab Apoſtolis exorta, non ut Divini, ſed ut humani ac Eccleſiaſtici juris, ut ſe Judæis alioqui ſcandalum paſſuris, & à converſione ad Chriſti fidem abſterrendis fideles accommodarent, potuit ſenſim legis hujus obligatio antiquari, ex quo ipſius cauſa finiſque deſiverunt. Præterea ut ſuperiùs obſervavi ad tertium Apoſtolorum Concilium, & ex Actis liquet Apoſtolorum cap. 5. & ex 1. Cor. 8. præceptionem iſtam de ſanguine, ſuffocatis animantibus, & idolothytis, non fuiſſe univerſis Chriſtianis impoſitam, ſed ſolis indictam Syris & Cilicibus, apud quos plures quam alibi Judæi, utpote Jeroſolymæ viciniores verſabantur.

III. Canon, in eos qui ſervos à miniſteriis debitis, aut à propriis dominis abducebant ac avocabant; cùm ex oppoſito Apoſtoli jubeant ſervos eſſe dominis ſuis ſubditos & obſequentes, Tit. 6. & 1. Petri 2.

IV. Canon, in contendentes non eſſe capaces communicandi Sacerdotum ſacrificiis eos, eaſvè, qui conjugati aliquando fuiſſent.

V. In quoſcunque abſtrahentes ab Eccleſiis & publicis ſynaxibus.

VI. In facientes privatos & laicos conventus, ad eas exercitationes, quæ non niſi in Eccleſiis peragi debent.

VII. In uſurpantes ſibi aut privatis conventibus fructus & oblationes Eccleſiis debitas.

VIII. In quoſcunque ſibi propria ſponte vindicantes deſtinatas pauperibus diſtributiones.

IX. In illos qui virginitatem aut continentiam eo animo profitentur, ut nuptias reprobent.

X. In virgines & continentes, etiam ſtudio & pietate in Deum, ſi conjugatis inſultent.

XI. In quoſlibet deſpectui habentes Agapas.

XII. In veſtium novas formas invehentes, eoſque damnantes qui communibus utuntur.

XIII. In fœminas prætextu religionis viriles habitus aſſumentes.

XIV. In uxores, quæ obtentu religionis à maritis abſcedunt.

XV. In eos qui proprios liberos à ſe abjiciunt, nec pietate informant propter odium matrimonii.

XVI. Ex adverſo in liberos, qui pari prætextu à parentibus abſcedunt, nec eis ſubjici aut obtemperare volunt.

XVII. In fœminas, quæ prætextu Divini cultus crine atton-

attendent, quos ipſis datos, in ſubjectionis indicium admonet Apoſtolus 1. Cor. 11. Nihil hic agitur de vera, ſed de Euſtathiana religione, quæ res ſecundùm ſe indifferentes, aut etiam bonas, intentione, ut ſupra exploravimus, perverſa, depravabat; quemadmodum ſi quis ſalubres dapes immixtione veneni redderet lethiferas. Euſtathiani matrimoniorum honorem, quæ ubicumque poterant, vel contrahi prohibebant, vel contracta diſſolvebant, ſexuumque quos diverſos Deus ad matrimonii finem condiderat, omnem differentiam, non niſi ad ſtupra & adulteria, intervertere ac depravare nitebantur. Quocirca fœminas virilibus indumentis veſtiri, & perinde ut viros tonderi decernebant. Hiſque perverſis inſtitutis id conſequebantur, ut pro matrimoniorum, quæ Deus inſtituit, legitimis conjunctionibus, omnia promiſcuis concubitibus & libidinibus fœdarentur, omniſque pudor ſexuumque diſcrimen procul eliminarentur: ut in hujus Synodi proloquio commonent Grangrenſes Patres. Nihil igitur Canon hic obſiſtit virginum Deo ſacratarum detonſioni, olim in Ægypti & Syriæ monaſteriis fieri ſolitæ, ut prodit Hieronymus epiſt. 48. ad Sabinianum Diaconum; jam verò in omnes ferè parthenones pervaſit illa capillorum reſecatio.

XVIII. In jejunantes Dominicis diebus.

XIX. In diſſolventes jejunia, quæ præcipit Eccleſia, certis quibuſdam temporibus à fidelibus ſervari ſolita, exceptâ corporis neceſſitate χωρὶς σωματικῆς ἀνάγκης. Adeò pervicax & effrænis erat hæreticorum iſtorum inſolentia, ut indictos ab Eccleſia jejuniorum dies execrarentur, diebus verò à jejunio prohibitis (ut ſunt Dominici dies) jejunari juberent.

XX. Anathema illis infligit, qui fidelium concurſum ad Martyrum memorias vituperant, & ſacra quæ in iis locis fiunt, averſantur; quam irreligioſitatem noſtrates hæretici inſtaurant.

SYNODUS ANTIOCHENA ANNI 341.

1. QUo tempore Romæ apud Julium cauſa tractabatur Athanaſii, aliorumque Epiſcoporum à ſuis Eccleſiis extorrium, Ariani, ut judicium Romani Epiſcopi eluderent, & ſpecioſo prætextu indictum ſibi à Julio vadimonium declinarent, ab Imperatore Conſtantio Arianæ impietatis fautore juſſionem impetrarunt conveniendi Antiochiam, ad encænia Baſilicæ, quam à Patre Conſtantino magnificis impenſis inchoatam ipſe demum perfecerat. Id factum eſt ſecundùm Conſulares faſtos, ut atteſtantur Athanaſius lib. de Synodis, & Socrates lib. 2. c. 5. Marcellino & Probino Conſulibus, qui annus in annum Chriſti 341. occurrit. Ibi præter celebrem illam dedicationem mandati à Conſtantio Epiſcopi (qui ipſe præſens his omnibus interfuit) Synodum hanc habuere partim Orthodoxi, partim Ariani ſimul permixti, numero juxta Athanaſium 90. aut ut ſcribit Hilarius 97. aut ſecundùm Sozomenum 99. Intra hunc numerum 37. erant Ariani Epiſcopi, quibus Conſtantius Auguſtus, qui Synodo iſti ſemper adfuit, omnia deferebat, a quibus ſolis damnatus eſt Athanaſius, ut prodit Julius Pontifex in ſua ad Arianos epiſt. ſic loquens: *Qui igitur ſunt, qui contra cannones agunt? Noſne qui cum tantis rerum documentis virum recipimus? An qui ſolùm ad triginta ſex ſuffragia eorum, qui Antiochiæ fuerunt, externum hominem Epiſcopum ſalutaverunt, eumque militari manu Alexandriam deduxerunt?* De Gregorio Cappadoce loquitur quem Ariani hac in Synodo, contra electionum regulas invitis Clericis populoque Alexandriæ, in locum Athanaſii per vim armatam intruſerunt. Ibidem quoque Ariani inſtabiles, quatuor fidei formulas conſcripſere, ſententiis quidem Catholicas, hoc uno excepto, quòd *Conſubſtantialis* vocem devitarunt. Catholici verò non aliud fidei ſymbolum quàm Apoſtolicum & Nicænum profitebantur. Simul tamen omnes Orthodoxi & Ariani Canones 25. qui circumferuntur, communi conſenſu ediderunt. Quos omnes ſacroſancta Eccleſia comprobavit, ſolis contradicentibus quibuſdam, quamvis piis & eruditis, ultimorum ſæculorum Doctoribus, qui quartum, duodecimum, & decimumquintum canonem ut fœtum Arianæ perfidiæ averſantur: quorum tamen ſententiam egregiè refellit Emanuel Scheleſtrates in ſua Antiquitate illuſtrata, par. 2. diſſert. 2. cap. 5. his, quæ ſequuntur, argumentis.

2. Inprimis quia hæc Synodus Antiochena paſſim Nicænæ honorificè meminit, & multis ejus canonibus aſtruendis ſuam quoque autoritatem impertit, vocatque *Sanctum & Magnum Concilium apud Nicæam congregatum*, can. 1. quo Paſchalis celebritatis tempus ſecundùm Nicænum præſcriptum indicitur. Canon Nicænus 16. de non ſuſcipiendis alterius Eccleſiæ Clericis renovatur can. 3. Antiocheno. Canon Nicænus 4. de Metropolitani in Provincia autoritate, per Antiochenos can. 9. & 10. Nicænus can. 8. de Chorepiſcopis per Antiochenum 10. Nicænus 5. de Conciliis bis in anno celebrandis per Antiochenum 20. *Secundo*, quia Chalcedonenſis Synodus Antiochenæ autoritatem conciliavit, ejuſque canones ſervari præcepit. Enimverò actio. 4. Aetius Archidiaconus ex Codice legit canon. 5. Antiochenum de Clericis & Monachis adversùs Epiſcopum ſchiſmaticos conventus facientibus reprimendis. Quo lecto, refertur in Actis: *Omnes reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt: Hæc eſt juſta regula Patrum.* Poſtmodum Aetius idem mandante Concilio legit ex Codice inſcripto, θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, *Divinorum & ſacrorum Canonum*, canonem octogeſimum tertium, qui eſt quartus Antiochenus, iiſdem verbis. Et act. 11. Leontius Magneſiæ Epiſcopus ex eodem Codice canonem legit nonageſimum ſextum, qui eſt Antiochenus 17. & ſubinde can. 95. qui eſt Antiochenus 16. Quæ utique indicant, canones Antiochenos fuiſſe ab univerſa Eccleſia in autoritatem receptos, primùm per Græcam Divinorum & ſacrorum Canonum collectionem, deinde per generale Chalcedonenſe Concilium. Et apud Latinos Dionyſius Exiguus Antiochenos canones Latinitate donavit, ut his & reliquis ſuæ collectioni canonibus Eccleſia pro regulis uteretur. *Tertio*, quia proximè ſequentibus ſæculis Eccleſia canones iſtos 25. venerata fuit, eorumque ſequuta eſt autoritatem & præſcripta. Etenim poſt Chalcedonenſem Synodum, cujus vel ſola autoritas ſufficeret, uſi ſunt canone 4. Antiocheno Epiſcopi Piſidiæ, ut fidem facit Scheleſtrates. Gelaſius Romanus Pontifex in Concilio 70. Epiſcoporum indicem texens librorum apocryphorum, nihil meminit canonum Antiochenorum. Imò verò perantiquus Romanæ Eccleſiæ Codex, unde illa regulas diſciplinæ Eccleſiaſticæ haurire ſolebat, cujus mentio frequens occurrit in veterum Romanorum Pontificum epiſtolis; cujus etiam meminit in ſua collectionis præfatione Dionyſius Exiguus, ejus confuſionem cauſam eſſe dicens ſuæ novæ collectionis: Ille, inquam, vetuſtus Codex, ſimulque Dionyſiana collectio omnes canones Antiochenos complectuntur; quemadmodum & Iſidoriana collectio. Martinus quoque Bracarenſis in ſuo Capitulari Græcorum canonum, quod anno 572. concinnavit: ſimiliter etiam Creſconius Africanus Epiſcopus in ſuo canonum breviario, Antiochenos canones inſeruerunt. Præterea Pontifex Adrianus I. Codicem canonum Romæ uſitatorum Carolo Magno obtulit, ad uſum Gallicanarum, anno 783. in quo Antiocheni canones 25. continentur. Ipſeque Carolus in ſuo Aquiſgranenſi Capitulari, ad Cleri reformationem eoſdem canones Antiochenos anno 789. promulgavit obſervandos. His adjunge Leonem Papam IV. in Concilio Romano 67. Epiſcoporum ſic loquentium in depoſitione ibi facta Anaſtaſii Presbyteri: *Quid aliud arbitrari aut proferre valemus: niſi ut Sancti Patres, qui in Antiocheno Concilio reſidentes tertio capitulo promulgarunt, & inviolabiliter ſtatuerunt?* Idemque Pontifex reſcribens ad Epiſcopos Britanniæ, inter Canones, per quos regendæ ſunt Eccleſiæ, recenſet Antiochenos, cap. de libellis, diſt. 20. Omitto quoſcunque alios approbatos Canonum compilatores, Martinum, Burchardum, Anſelmum, Ivonem Carnotenſem, Gratianum, qui ſuis paſſim collectionibus canones Antiochenſes inſeruerunt. Adeò ut Antonius Auguſtinus lib. 1. de emendatione Gratiani, Dialog. 11. affirmet his verbis: *Receptos eſſe conſtat canones Antiochenos, & in corpore Canonum poſitos ante Concilium Chalcedonenſe, ut in ejus Concilii actione 12. Græcis, & 11. Latinis apparet, & ex aliis multorum teſtimoniis conſtat, præſertim Paſchalis I I. in Concilio*

Romano: Id Concilium non aliud eſſe reor à Lateranenſi ſecundo ſub eodem Pontifice Paſchali II. cui ipſe præſedit; in quo cum aliis Canonibus allegatur Antiocheni Concilii can. 24.

3. Quòd verò Julius Papa in cauſa Athanaſii, & Innocentius I. in lite Chryſoſtomi damnant ut injuſtum canonem Antiochenum, quo utrumque Sanctum depoſitum & extorrem adverſariorum implacabilis furor conabatur opprimere; hoc de nullo ex viginti quinque Canonibus, qui ſuperſunt, intelligi debere contendit vir doctiſſimus Schelestrates; quandoquidem omnes ab Eccleſia in autoritatem recepti ſunt, jam abuſque Synodo Chalcedonenſi: & Codices Canonum, quibus olim Romana utebatur Eccleſia, ſive eum dicas, quem edidit in lucem Juſtellus, ſive quem publicavit Queſnellus noſter, utrumque ſanè venerandæ antiquitatis, quemadmodum etiam antiquiſſimæ collectiones Dionyſii Abbatis, & Iſidori Mercatoris; omnes illos Canones ut Eccleſiæ probatos & regiminis Eccleſiaſtici regulas proferunt. Et qui maximè omnium ſuſpectus videri poſſet quartus canon Antiochenus, lectus & approbatus fuit actione quarta in Concilio Chalcedonenſi, & planè juſtus, ſacroque regimini conformis eſt; quemadmodum duodecimus, qui tamen vellicari cœpit tantùm hoc ultimo ſæculo, ut obſervat Schelestrates, ab Scriptoribus quidem ingenii, meriti, & peritiæ profundiſſimæ, Baronio, Perronioque Cardinalibus, Antonio Auguſtino, & Marca Epiſcopis, aliiſque clariſſimis viris. Quiſnam verò tandem eſt ille canon Antiochenus, à Julio, & Innocentio Summis Pontificibus rejectus? Ille utique, quem ſeorſim à Catholicis Epiſcopis Ariani, paulò poſt diremptam Synodum, conſentiente Conſtantio Principe procuderunt: quo tempore Gregorium Alexandriæ Antiſtitem ſacrilega manuum impoſitione crearunt. Canon autem tunc ab eis conflatus refertur à Palladio quidem Helenopolitano Epiſcopo, Chryſoſtomi diſcipulo, cujus vitam conſcripſit: *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, ſive juſte, ſive injuſtè depoſitus, ex ſeipſo abſque Synodo in Eccleſiam redierit, hic jam excuſationis non habeat locum, ſed omnino expellatur*. Refertur pariter eodem ſenſu à Gregorio Patriarcha Alexandrino in ejuſdem vita: *Sive Epiſcopus, ſive Presbyter, juſte aut injuſtè depoſitus, ſi privata autoritate citra decretum Synodi invaſerit Eccleſiam, talem deinceps noluimus locum obtinere ſui expurgandi, ſed expellatur & demum in exilium relegetur*. Res quidem eſſet deterrimi exempli, gravemque introducens confuſionem & anarchiam, ſi quis à legitimo judicio exautoratus poſſet privata autoritate ſe ſtabilire. Poſt Chriſti condemnationem nullum potuit ſuſpectius, nullum flagitioſius, nullum calumnioſius judicium, quàm quo fuit oppreſſus Athanaſius in Tyrio Conciliabulo, ab Epiſcopis tum ob immane odium ſuſpectis tum incompetentibus, nec ullam in eum poteſtatem legitimam aut juriſdictionem habentibus, qua ſolus in ipſum utpote ſecundæ ſedis Patriarcham, pollere poterat Romanus Epiſcopus totius Eccleſiæ caput; & tamen Athanaſius, ut ait Synodica Alexandrinorum Ægyptiorumque Antiſtitum epiſtola ad ann. Chriſti 339. *Ad religioſiſſimum Imperatorem aſcenderat deprecans iniquitatem hominis, & adverſariorum calumnias, ut legitima Epiſcoporum Synodus indiceretur*. Prætereaque ad Summum Pontificem Julium recurſum habuit. Eademque propemodum in Chryſoſtomo contigere, cujus cauſam Romanus Pontifex Innocentius in ſuum ſuſcepit patrocinium.

4. Can. I. Nicænum inſtauratur decretum de Paſchali ſolemnitate celebranda die Dominico: quam rem uberiùs tractavi in prima Arelatenſi: & fuſiùs in ipſa Nicæna Synodo. Vide etiam Apoſtolis adſcriptum canonem VIII.

Can. II. Ita ſancit; *Omnes qui in Eccleſiam ingrediuntur, & ſacras Scripturas audiunt, orationi autem cum populo non communicant, vel ſanctam Eucharistiæ participationem propter aliquam inſolentiam averſantur, eos ab Eccleſia eiici oportet, donec poſtquam confeſſi fuerint, fructuſque pœnitentiæ oſtenderint, & imploraverint, veniam aſſequi poſſint. Non licere autem communicare cum excommunicatis, neque in domibus convenientes orare pro iis, qui in Eccleſia non communicant. Neque in alia recipi, qui in alia non communicant. Si quem autem ex Epiſcopis, vel Presbyteris, vel Diaconis, vel quemvis ex Canone excommunicatis communicare apparuerit, eum quoque eſſe excommunicatum, ut qui canonem Eccleſiæ confundat*. Vide huc ſpectantem Nicęnum canonem V.

Quod ſpectat priorem hujuſce Canonis partem, de ſuſcipienda ab omnibus, qui ſacro interſunt, nec Canone prohibentur, Euchariſtia, id conforme quidem eſt Apoſtolorum canoni 8. eos excommunicanti, qui convenientes in Eccleſiam minimè communicant: itemque canoni 10. Apoſtolis pariter attributo. Quos omnes canones quiſquis exactiùs expenderit, non aliud concludet, quàm fuiſſe præceptam iis duntaxat Euchariſtiæ communionem, qui altari ſubminiſtrant Clericis: atque à fidelium ſocietate disjungi, τοὺς ἀποστρεφομένους τὴν μετάληψιν τῆς εὐχαριστίας κατά τινα ἀταξίαν, ut hic loquitur Antiochenus canon; hoc eſt, *averſantes participationem Euchariſtiæ per aliquam perverſitatem*: quales ſunt hęretici, aut ſchiſmatici, aut peccatores obſtinati. Pontifex Anacletus (ſi qua ſit habenda fides epiſtolis illis, quas pridem Dionyſio Abbati Romano, cæteriſque veteribus incognitas, & ab Iſidoro Mercatore primùm editas Hincmarus Remenſis prorſus rejicit, Baronius verò pro mangonizatis & interpolatis ab iſto Mercatore mercimoniis haberi vult, omnèſque ferè docti ſuppoſititias arguunt) Anacletus inquam epiſt. 1. n. 2. poſtquam admonuit, ſacrificanti ſolemniter Epiſcopo plures adſtare debere Sacerdotes, Diaconos, Subdiaconos, aliòſque ſacris veſtibus amictos adminiſtros, ſubjungit conſtitutum ab Apoſtolis fuiſſe, atque hanc eſſe Romanæ Eccleſiæ diſciplinam, ut peracta conſecratione univerſi communicent. Illi nimirum, quos dicit, qui ſacris veſtibus inſigniti, ſolemni ſacrificio adminiſtrant, c. Epiſcopus, 19. de conſecrat. diſt. 1. Edidere pridem Colonienſis Eccleſiæ Canonici librum egregium, quem inſcribunt *Antididagma* ad Hermannum Coloniæ Agrippinę apoſtatam Archiepiſcopum, Lutheranæ ſectæ aſſeclam, in quo conſtanter negant, fuiſſe ullo unquam tempore laicis in Eccleſiam convenientibus quotidianam communionem injunctam. Dionyſius etiam Petavius undecunque doctiſſimus, ad Epiphanianam fidei expoſitionem ſcribit, eſſe falſiſſimam & ſtolidam illam Caſauboni aliorumque opinionem, fideles publicæ pœnitentiæ legibus non aſtrictos, quando ſacris collectis interérant, fuiſſe obligatione obſtrictos Euchariſtiam percipiendi. Antiquiſſima Fabiani Romani Epiſcopi vita, qui Decio Cæſare perſequente martyrium ſubiit, Decretum ab eo refert emanaſſe, *ut tribus tantùm anni temporibus laici fideles aliunde non prohibiti ad ſacram communionem teneantur obſtricti*. Et refertur c. etſi non frequentius, de conſecrat. diſt. 2. Quam eandem ſanctionem renovat Concilium Agathenſe can. 18. Præterea directè obſtant priſci canones, providentes ut diebus Dominicis & feſtis diſtribuantur in Eccleſiis eulogiæ, iis qui Sacramento Dominici Corporis non communicarunt, Conſulito infrà ſuper his Laodicenum can. 14. atque illa quæ fuſiùs ibi adnotavimus. Præterea fuiſſet iſtiuſmodi præcepti executio prorſus impoſſibilis feſtis aut Dominicis diebus, quibus univerſi fideles ſacro intereſſe tenentur: maximè ubi de ipſo Calice communicabatur; non etiam potuiſſet ſufficere unius diei tempus ad omnium communionem, neque ulla Sacerdotum quantumvis numeroſa multitudo ad excipiendas ſingulorum confeſſiones comparantium ſe ad dignè communicandum. Ideoque videmus non unicum diem, ſed quindecim aſſignari ab Eccleſia ad Paſchalem communionem.

5. Altera ſecundi hujus Canonis pars illos à fidelium ſocietate disjungit, qui cum excommunicatis participant. Cui conſonat Apoſtolorum canon 10. necnon Carthaginenſis Concilii ſecundi can. 8. ut Epiſcopus, aut Clericus, qui excommunicatum alterius Epiſcopi ſuſceperit, habeatur excommunicatus. Inſuper quarti Carthaginenſis Concilii can. 73. ſic edicit: *Qui communicaverit vel oraverit cum excommunicato, ſive Clericus, ſive laicus, excommunicetur*. Denique poſteriorum temporum mitior ac indulgentior diſciplina pœnam iſtam ex æquitate leni-

lenivit. Primùm, ut non æqualis, ſed minor incurratur excommunicatio ab hominibus cum excommunicato participantibus, quæ nec ab Eccleſiæ ſuffragiis, neque à conſortio fidelium, nec à conferendis alteri cuipiam Sacramentis excludit; à ſola Sacramenti receptione, cap. cum excommunicato, 11.q.3. & cap. nuper de ſentent. excommun. Plura circa hæc requirito inferiùs ad can. 3. Lateranenſis ſub Innocentio II. Concilii. Secunda deinde ſucceſſit ex Conſtantienſi Concilio mitigatio, ut excommunicationi etiam minori locus ſit nullus, niſi excommunicatus, quo cum aliquis participat, fuerit publicè atque nominatim denunciatus.

6. Can. III. *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel omninò quilibet de Clero, deſerta ſua Eccleſia in aliam abierit, & in ea diutiùs commoretur, ne ampliùs miniſtret; maximè ſi ſuus Epiſcopus vocet. Quòd ſi in hac* ἀταξίᾳ*, ſeu perverſitate perſiſtat, deponatur. Si verò propter culpam iſtam depoſitum Clericum alius Epiſcopus ſuſceperit, ille quoque à Synodo communi redarguatur, tanquam Eccleſiaſtica jura diſſolvens.*

Habetur in decreto cap. ſi quis Presbyter vel Diaconus 7.q.1. & confirmatur Apoſtolorum Canonibus 15. & 16. & Arelat. Concilii I. can. 21. & Nicænis canonibus 15. & 16. Vide ſuperiùs adnotata ad Nicænum c. 15. Pretereàque Chalcedonenſem can. 20. & Aquiſgranenſem can. 71. huc etiam refer Nicænum can. 5. Antiochenum 2.

7. Can. IV. *Si quis Epiſcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus à ſuo Epiſcopo, auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, ſive Epiſcopus juxta præcedentem conſuetudinem, ſive Presbyter, aut Diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem aut locum habere ſatisfactionis; ſed & communicantes ei omnes de Eccleſia abiici oportet, & maximè ſi poſtquam didicerint adverſum memoratos prolatam ſententiam fuiſſe, eiſdem communicare tentaverint.*

Hanc pœnam meretur Clericus quicunque Superioris cenſuram adverſum ſe latam per contumaciam violaverit, cùm liceret ei vel Prælato ſupplicare, aut appellationem ad ſuperius tribunal interiicere. Poteſt tamen pia mater Eccleſia pœnitentem adhuc in integrum reſtituere, atque ab hujus Canonis ſeveritate diſpenſare, ſi humiliter ſuum reatum agnoſcat. Habetur apud Gratianum cap. ſi quis Epiſcopus, 11. q. 3. Vide paulò infrà can. 6. hujuſce Concilii.

Iſtam doctiſſimorum animis offuſam caliginem diſcuſſit Scheleſtrates, ſcribentium, Canonem iſtum quartum, utpote per invidioſam malitiam Arianorum ſancitum, fuiſſe à Romanis Pontificibus Julio, & Innocentio primo reſciſſum & obliteratum in cauſis ſanctorum Athanaſii & Chryſoſtomi. Veruntamen Pontifices illi Canonem iſtum IV. non intenderunt abrogare, ſed alterum, quem furtim apud Antiochiam, præſente Ariano Principe Conſtantio, Epiſcopi Ariani procuderunt, poſtquam Orthodoxi Antiſtites ſeſe à Concilio jam dirempto ſubduxerant. Iſte verò quartus reliquique Antiocheni canones, ut ſuprà commonſtratum eſt artic. 3. in autoritatem ab Eccleſia recepti ſunt à ſexcentis Patribus in Synodo Chalcedonenſi, actione 4. adverſus Carolum & Dorotheum monachos Eutychianos, qui nitebantur Dioſcorum Synodali judicio gradu motum reſtituere. Tunc Synodus Canonum ſelectorum librum, quibus Romana utebatur Eccleſia, proferri juſſit, ex quo lectus eſt iiſdem verbis Canon iſte Antiochenus, & à cunctis approbatus: ſecundùm quem Carolus & Dorotheus declarati ſunt ac denunciati excommunicati. En ſexcenti Patres Canonem hunc ipſum non modò approbant, ſed etiam pro Regula, quam tranſilire non liceat, ſibi proponunt. Præterea Epiſcopi Piſidiæ in ſua ad Leonem Antiochenum ep. 4. eo utuntur adverſus Timotheum Aelurum à Synodo Ægyptiaca ſub Proterio Alexandrino Epiſcopo depoſitum, & in pertinacia perſiſtentem. Eundem pariter Canonem inſinuant Epiſcopi Iſauriæ contra ſuprà memoratum Timotheum epiſt. ad Leonem Auguſtum 39. dicentes. *Nullus ei per Canones ſanctorum Patrum veniæ ſermo relinquitur.* Horum plenam fidem facit Liberatus Diaconus in Breviario. Anno 534. rogatus à Ceſario Arelatenſi Joannes Papa II. de cauſa Contumelioſi Epiſcopi, reſpondit ei epiſt. 4. ſervandum eſſe Canonem 4. Antiochenum; cujus ipſa verba profert. Ad hæc verò reſcribit Cæſarius: *Canones illos ad ſe tranſmiſſos à ſanctis Sacerdotibus provenire, qui hoc pro exemplo vel remedio Eccleſiarum ſuis definitionibus deliberaverunt.* Et addit: *Non poſſe, nec debere fieri, ut tantorum ac talium Sacerdotum Canones contemnentes, aliter quàm illi ſtatuerint, obſervare vel agere præſumamus.* Denique octavo ſæculo Adrianus I. Pontifex tranſmittit ad Carolum Magnum ſelectos Canones, quorum præſertim auctoritate Romana regebatur Eccleſia. In his Canon 4. Antiochenus nominatim habetur. Ipſeque Carolus religioſo deſiderio flagrans, ut his canonibus Gallicanæ regerentur Eccleſiæ, ipſos eoſdem, & nominatim Antiochenum quartum in ſuo Capitulari inſeruit. Poſſent alia pleraque adduci in confirmationem hujuſce Canonis quarti argumenta, niſi hæc ſatis abundeque ſufficerent.

8. Can. V. *Si quis Presbyter vel Diaconus contempto ſuo Epiſcopo ſeipſum ab Eccleſia ſegregaverit, & privatim apud ſe collectus populis altare erigere auſus fuit; & nihilominus, Epiſcopo ſe exhortante, & ſemel & iterum revocante inobediens extiterit, hunc modis omnibus deponendum, nec aliquando conſequi curationem aut proprium honorem recipere ſperet. Quòd ſi etiam perſeveraverit conturbans & concitans Eccleſiam, per eam quæ foris eſt poteſtatem, hunc tanquam ſeditioſum corripi oportet.*

Lectus eſt ad verbum Canon iſte atque approbatus in Concilio Chalcedonenſi actio. 4. Canon iſte primus occurrit eorum, qui recurſum decernunt ab Eccleſia fieri ad poteſtatem & vim ſæcularem adversùs contumaces, quos nequeunt Eccleſiaſticæ pœnæ in officio continere. Et antiquior altera Synodus Antiochena hujuſmodi olim præſtitit exemplum, recurrendo ad ethnicum Imperatorem Aurelianum, ejuſque brachium ac poteſtatem implorando, adversùs pervicacem Paulum Samoſatenum hæreſiarcham Antiochenſis Eccleſiæ Antiſtitem.

9. Can. VI. *Si quis à proprio Epiſcopo fuit excommunicatus, ne priùs ab aliis ſuſcipiatur, quàm fuerit a proprio Epiſcopo ſuſceptus, vel facta Synodo accedens ſe defenderit, & perſuaſa Synodo aliam ſententiam retulerit. Idem autem Decretum adverſus laicos, & Presbyteros, & Diaconos, & eos qui ſunt in Cleri catalogo, obſervetur.*

Habetur apud Gratianum cap. ſi quis à proprio Epiſcopo, 11. qu. 3. hoc idem ſanciverat Nicænus can. 5. cui conformis eſt Sardicenſis can. 13. Nunc verò loco Synodi provocatio fit ad Metropolitanam aliamve ſuperiorem ſedem, c. per tuas literas, §. nos igitur de ſentent. excom. & cap. venerabilibus, §. 1. eod. in 6.

10 Can. VII. *Nullus externus ſine pacificis ſuſcipiatur.*

De pacificis, ſeu formatis, ſeu commendatitiis literis, vide Diſſertationem 7. in ſæculo ſecundo.

Can. IX. *Epiſcopos, qui ſunt in unaquaque Provincia, ſcire oportet, Epiſcopum qui præeſt Metropoli, etiam curam ſuſcipere totius Provinciæ: eò quod in Metropolim concurrunt omnes undequaque, qui habent negotia; unde viſum eſt eam quoque honore præcedere. Reliquos autem Epiſcopos nihil magni momenti aggredi ſine illo, ut vult, qui ab initio obtinuit Patrum Canon: niſi hæc ſola, quæ ad uniuſcujuſque Parœciam conferunt, & adminiſtrare pro unicuique conveniente reverentia, & totius regionis curam gerere, quæ*

ſiæ urbi ſubeſt: ut etiam ordinent Presbyteros & Diaconos, & ſingula cum judicio tractent. Et nihil ultra facere aggrediantur ſine Metropolis Epiſcopo; neque ipſe ſine reliquorum ſententia.

Habetur cap. per ſingulas Provincias, 9. q. 3. Privilegia a Metropolitanorum ſanciverant Nicæni Patres cap. 4. 5. 6. 7. Parœcia verò tunc dicebatur, quæ nunc Diœceſis dici ſolet: cùm olim Diœceſis nomen tam in Eccleſiaſtico, quàm civili uſu, complures ſimul Provincias complecteretur. Obiter hic admonendus lector, erroneam eſſe hujus canonis editam à Gentiano Herveto translationem, ubi μηδὲν ἢ vertit, *nihil vel*, cùm ſignificet, *nihil niſi*, ut meliùs verterunt Dionyſius & Mercator: Huic canoni ſuffragatur Apoſtol. can. 35.

11. Nonus iſte Canon tres commemorat Eccleſiaſticæ præfecturæ gradus. 1. ἐπαρχίαν ſub Metropolite Præſule. 2. παροικίαν parœciam ſub comprovinciali ſeu ſuffraganeo Epiſcopo: ſicut etiam in Canone 17. Ancyrano legimus, Epiſcopum, qui non ſuſcipitur a propria parœcia non debere alterius Epiſcopi parœciam invadere. 3. χώραν locum ſeu minus territorium: unde Chorepiſcopi dicti locorum particularium intra parœciam præfecti, quorum etiam interjecta mentio can. 10. hujus, in qua verſamus, Synodi. Veruntamen iſtos omnes gradus longè antecellebat διοίκησις, *Diœceſis* plures habens ſub ſua præfectura provincias, qualis erat ſingulorum Patriarcharum ditio: cujus vocis ac dignitatis uſurpatio tum ſæpè in Chalcedonenſi Concilio, tum etiam alibi mentio eſt. Voces porrò *Parochus*, & *Parochia*, nullam habent apud priſcos autores Eccleſiaſticam ſignificationem, ſed ejus officium connotant, cui cura incumbebat ſuppeditandi hoſpitibus publicis res neceſſarias, horum origo eſt verbum παρέχειν. At verò parœciæ etymon eſt οἰκία.

12. Canon. X. *Qui in vicis & in pagis Chorepiſcopi dicuntur, etiamſi Epiſcopi ordinationem manuumve impoſitionem acceperint, & ut Epiſcopi conſecrati fuerint, viſum eſt, ut ſuum modum ſciant & ſibi ſubiectas Eccleſias adminiſtrent, earumque cura & ſolicitudine gerenda contenti ſint. Conſtituant autem Lectores, Hypodiaconos, & Exorciſtas; & eorum promotionem ſibi ſufficere exiſtiment; nec Presbyterum, nec Diaconum ordinare audeant abſque urbis Epiſcopo, cui ſubiiciuntur ipſe & regio. Si quis autem ea quæ definita ſunt, tranſgredi audeat, ipſe quoque deponatur ab eo honore, quem habet. Fiat autem Chorepiſcopus ab Epiſcopo civitatis, cui ſubiicitur.*

De Chorepiſcopis requirito ſuperius obſervata ad canonem Ancyranum 13. Et ex iſto Antiocheno hæc addiſce: 1. Chorepiſcopum non eſſe Ordinis nomen, ſicut eſt nomen Epiſcopi, ſed tantùm dependentis ab Epiſcopi arbitrio præfecturæ Eccleſiaſticæ ad certum locum præfinitæ ac limitatæ. 2. Chorepiſcoporum alios inſigniri Ordine & charactere Epiſcopali, alios eo carere. 3. Nemini eorum, qui conſecrationem Epiſcopalem ſuſcepere, licere Clericos ordinare, niſi quatenus id ei Epiſcopus loci conceſſerit. 4. Sex apud Græcos præſenti canone Ordines exprimi, tres minores, Lectorum, Hypodiaconorum, Exorciſtarum: & tres majores, Diaconorum, Presbyterorum & Epiſcoporum.

13. Canon XI. *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aliuſque quilibet ex canone, citra ſententiam & literas Epiſcoporum provinciæ, & maxime Metropolitanorum ad Imperatorem proficiſci aggreſſus fuerit, is abdicetur & abiiciatur non ſolùm à communione, ſed etiam à dignitate, cujus eſt particeps; ut qui religioſiſſimi Imperatoris auribus moleſtiam afferre audeat præter legem Eccleſiæ. Si autem neceſſarius uſus hoc exigat, ut ad Imperatorem ſe conferat, id agat cum deliberatione & conſenſu Metropolitani provinciæ, & eorum qui ſunt in ea, eorumque literis munitus iter invadat.* Videto inferiùs de hac ipſa re Sardicenſes canones 8. 9. 10. 11. 12.

14. Can. XII. *Si quis à proprio Epiſcopo depoſitus Presbyter, vel Diaconus, aut etiam ſi aliquis Epiſcopus à Synodo fuerit exautoratus, & auſus fuerit Imperatoris auribus moleſtiam exhibere, cùm oporteat ad majorem Synodum converti, & jus, quod habere ſe putat, ad plures Epiſcopos referre, eorumque examinationem & judicium ſuſcipere; qui itaque his contemptis Imperatori moleſtus fuerit, is nulla venia dignus, neque defendendi ſui locum habeat, nec reſtitutionis futuræ ſpem expectet.*

Canone iſto tribus gravibus malis obviatur. Primùm, ne perſonæ Eccleſiaſticæ ſæcularibus curiis aut potentium obſequiis ſe addicant, & aulæ gratiam aucupentur. *Exeat ex aula, qui volet eſſe pius.* Secundò, ne per hujuſmodi perſonas Eccleſia cum aula committatur, & ferantur inter utramque poteſtatem diſſenſiones aut rixæ, ſi contingat alteram alteri diſconvenire. Præclarè utique ſcribit ad Marcianum Auguſtum Leo Magnus Romanus Pontifex: *Non ſola aſſertione verborum, ſed ipſis jam operum affectibus demonſtraſtis, ad defenſionem Catholicæ fidei divinum in vobis vigere præſidium. Quo utique non ſolùm Eccleſiæ ſtatus, ſed etiam veſtri robur munitur Imperii: ut meritò ejus ſpectetis protectionem, cujus colitis veritatem.* Tertiò demùm, Eccleſia DEI, ſemotis humanis affectibus, & perſonarum reſpectu, ſibi debita potiatur libertate tuendæ ſacræ diſciplinæ, quæ alioqui privatorum artibus & ſtudiis facilè collaberetur.

15. Can. XIII. *Nullum Epiſcopum audere debere ex alia provincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in Eccleſiis, aut provehere ad ſacrum miniſterium; nec alios illuc ſecum attrahat Epiſcopos, niſi fortè per literas rogatus abierit, non ſolùm a Metropolitano, ſed & ab his qui cum eo ſunt, omnibus provinciæ Epiſcopis. Quòd ſi nullo invitante ordinatè ſuperveniat, & aliquos vel ordinare præſumpſerit, vel quoslibet actus illi Eccleſiæ competentes, quæ ad ſe minimè pertinet, uſurpare tentaverit, vacua quidem & inania erunt omnia quæ geſſerit, ipſe verò hujus indiſciplinati auſus & irrationabilis cœpti dignas cauſas expendat tanquam depoſitus à Synodo ſancta, & propter hujuſmodi præſumptionem jam prædamnatus.*

Profertur in Decreto, c. nullum Epiſcopum audere, 9. q. 2. Nihil in canonibus hac prohibitione frequentius. Id ſtatuit Apoſtolorum canon 34. Hervetianæ editionis, ſeu 36. Dionyſianæ. Quin & hæc ipſa Antiochena Synodus hoc iterum edicit can. 22. Item Conſtantinopolitana prima can. 2. & Arauſicana prima can. 8. Atque (ut alia intermedia ſileam Concilia) Tridentinum ſeſſ. 6. c. 5. de reform. ſed & Nicænum primũ hoc idem vetuerat can. 17.

16. XIV. Canon judicium de Epiſcopis criminum reis pertinere decrevit ad Synodum Provinciæ. Sed ſi adeò diviſa ſunt Epiſcoporum ſuffragia, ut judicium certum ferri nequeat, decernit, ut à Metropolitano advocentur ad hoc judicium de viciniore Provincia Epiſcopi. Deinde Antiochenus canon 19. ubi judicum ſuffragia non conſentiunt, decernit prævalere plurium ſententias.

XX. Canon conſtituit, ut bis ſingulis annis conveniant Synodi Provinciales ſub Metropolitano: quam eamdem rem plerique veteres Canones edixere. Require ſuperiùs obſervata ad Nicænæ Synodi can. 5.

Can. XXIII. *Epiſcopo non licet pro ſe alterum ſibi ſucceſſorem conſtituere, licèt ad exitum vitæ perveniat. Quòd ſi tale aliquid factum fuerit, irritum eſſe hujuſmodi conſtitutum eſt. Servetur autem jus Eccleſiaſticum id continens, oportere non aliter fieri niſi cum Synodo & judicio Epiſcoporum, qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent, eum qui dignus extiterit, promovendi.*

Refer-

Refertur à Gratiano, 8. quæſt. 1. cap. Epiſcopo non licere pro ſe. Alia huc pertinentia require in eadem quæſt. 1. aduſque can. olim. Atque in primis adſcriptus Apoſtolis canon 75. ita ſancit: *Quod non oportet Epiſcopum fratri, vel filio, vel alii cognato gratificantem humana affectione ad Epiſcopatus dignitatem, quem vult, eligere: Epiſcopatus enim hæredes facere juſtum non eſt, ea quæ DEI ſunt, largientem. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem maneat electio, ipſe autem ſegregatione mulctetur*. Contigit ſanè in periculis Eccleſiæ graviſſimis, nec abſque ſingulari Divini Spiritus motione, ut ſanctiſſimi Eccleſiæ Præſules ex hac vita diſceſſuri quoſdam ſibi ſucceſſores elegerint. Alexander ille divinus Alexandriæ Epiſcopus horrendas prævidens ab Arianis in exitum Eccleſiæ conſpirantibus tragœdias excitandas, magnum illum Athanaſium ſibi ſucceſſorem deſignavit, qui ſanctiſſime Ægypti Eccleſias gubernavit, & conſtantiſſimè Arianorum procellas ſex & quadraginta annos ſuſtinuit; quo argumento & ſucceſſu probat Epiphanius hæreſi 68. ejus electionem ab Alexandro non ſine divino afflatu proceſſiſſe. Simili Dei nutu & inſpirante numine, idem Athanaſius ſollicitè peregit, ut ſibi poſt obitum Petrus ſubrogaretur, cui deſignationi omnis orthodoxus Clerus populuſque ſuffragati ſunt, ut perhibet Theodoritus libr. 4. cap. 18. Ab eodem divino Spiritu profecta eſt mirifica electio, quam Conſtantinopolitanus Epiſcopus Alexander, vicina morte, de ſanctiſſimo Sacerdote Paulo procuravit, ut Arianorum factiones præveniret, à quibus poſt ſæviſſimas inſectationes Paulus, qui ſucceſſit, martyrii palmam retulit.

Memoriæ ſuccurrit alter non minùs admirabilis Alexander, qui dum in Cappadocia eſſet Epiſcopus, inſpiratus divinitùs fuit, ut Jeroſolymam ſacra ibi veneraturus loca migraret: quò poſtquam acceſſit, cœleſte numen Cleri populique Jeroſolymitani mentes impulit, ut Narciſſo Epiſcopo admodum ſeni illum coadjutorem aſciſcerent, eique vita perfuncto ſucceſſorem deſignarent. In unum convocati Palæſtinæ Antiſtites ardentibus populi deſideriis annuere, tametſi duo ſacri canones obſtarent; quorum uno prohibebantur Epiſcoporum in alias Eccleſias translationes: altero cavebatur, ne duo ſimul eſſent unius civitatis Epiſcopi, neve ullus viventi adhuc Epiſcopo deſignaretur ſucceſſor. Divinum tamen conſilium prævaluit, coactuſque fuit Alexander eo loco ſubſiſtere, & illius Eccleſiæ regimen ſuſcipere. Hæc ab Euſebio referuntur lib. 6. cap. 11. ubi hoc ſuperaddit epiſtolæ Narciſſi fragmentum: *Salutat vos Narciſſus, qui ante me Epiſcopalem hujus Eccleſiæ ſedem tenuit, & qui mihi tunc conjunctus eſt in ordinationibus, annos natus ſexdecim ſupra centum.*

Hæc quidem extra communem ordinem facta ſunt. Quæ autem à jure communi exorbitant, nequaquam in conſequentiâ trahenda ſunt. Et in argumentum trahi non poſſunt, quæ aliquando propter neceſſitatem ſunt conceſſa, cap. quæ à jure, & cap. quæ propter neceſſitatem, de reg. jur. in 6. & l. quæ propter neceſſitatem, ff. eod.

Neque verò ſilentio involvendum eſt, quod de ſeipſo ſcripſit Auguſtinus epiſt. 110. *Adhuc in corpore poſito beatæ memoriæ Patre & Epiſcopo meo Valerio ſene, Epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum ipſo; quod Nicæno Concilio prohibitum fuiſſe neſciebam, nec ipſe ſciebat. Quod ergo reprehenſum eſt in me, nolo reprehendi in filio meo*. De Eradio diſcipulo ſuo ibi loquitur. Expertus enim vir ſanctus plerumque evenire, ut poſtquam è vivis exceſſit Epiſcopus, multæ exurgant in populo factiones & diſſidia de ſucceſſore ſubrogando; in quibus ſæpenumero prævalet ejus, qui deterior eſt, corruptis pretio & ambitu ſuffragiis, electio; angebatur animo Auguſtinus, ſi fortè poſt obitum ſuum Hipponenſi Eccleſiæ paſtor indignus, qui eam diſſiparet, præficeretur. Quale detrimentum præanticipare intendens, ipſe Sacerdotem meritiſſimum Eradium ſibi ſucceſſorem elegit, publiceque propoſuit, fecitque ab univerſo Clero & populo acclamante, approbari, atque in publica tabularia redigi; hoc unum cavens, ne ſe vivente, præter Nicænam ſanctionem Eradius conſecraretur Epiſcopus. Simili pridem induſtria uſus fuerat Auguſtinus, quum defuncto Severo Milevitano Epiſcopo, perſuaſit Clero & plebi civitatis illius ut eum eligerent, quem Severus imminente morte ſibi deſignaverat ſucceſſorem. Etiamſi autem Canon iſte 23. Antiochenus prohibeat etiam in exitu vitæ ſibi nominare ſucceſſorem, credendum eſt vel non innotuiſſe Africanis, vel certè non fuiſſe ab illis receptam ejus Concilii autoritatem, quatenus Ariani promiſcuè cum Catholicis in eo conſederant.

Huc denique pertinent ultrò citroque transmiſſæ inter Tarraconenſe Concilium & Hilarium Romanum Pontificem literæ anno 463. excurrente. Nundinarius Barcinonenſis Epiſcopus imminente ſua morte, Irenæum Sacerdotem ſupremæ voluntatis arbitrio optaverat & rogarat ſubſtitui ſucceſſorem. Hiſpaniæ Præſules, qui ad Concilium Tarraconenſe convenerant, hujus deſignationis ſuſcepto patrocinio, literas ad Hilarium conſcripſerunt, inſignia Irænei merita recenſentes. Hilarius Papa, coacto eam in rem Romano Concilio, ſuis viciſſim literis petitionem Hiſpanorum Antiſtitum recuſavit, factaque hujus Antiochenæ ſanctionis mentione, quidquam adverſus illam attentari vetuit. Alia non pauca in hunc ſcopum collimantia poſſent inſuper congeri: ne tamen in faſtidioſam prolixitatem excurrat oratio, figendus hic terminus.

18. Can. XXIV. *Quæcunque res Eccleſiæ ſunt ſub omni ſollicitudine & conſcientia bona, & fide quæ in Deum eſt, qui cuncta conſiderat judicatque, ſerventur; quæ etiam diſpenſanda ſunt judicio, & poteſtate Epiſcopi, cui commiſſus eſt populus, & animæ, quæ in Eccleſia congregantur. Manifeſta verò ſunt, quæ pertinere videntur ad Eccleſiam cum notitia Presbyterorum & Diaconorum, qui circa ipſam ſunt, ita ut agnoſcant nec ignorent, quæ ſunt Eccleſiæ propria, nec eos aliquid lateat. Ut ſi contingeret Epiſcopum migrare de ſæculo, certis exiſtentibus rebus, quæ ſunt Eccleſiæ, nec ipſæ collapſæ depereant: nec quæ propria probantur Epiſcopi, ſub occaſione rerum pervadantur Eccleſiæ. Juſtum namque & acceptum eſt coram Deo & hominibus, ut ſua Epiſcopus, quibus voluerit, derelinquat, & quæ Eccleſiæ ſunt, eidem conſerventur Eccleſiæ ut nec Eccleſia aliquid patiatur incommodum, nec Epiſcopus ſub occaſione proſcribatur Eccleſiæ; neque in cauſas incidant, qui ad eum pertinent, & ipſe poſt obitum maledictionibus ingravetur.*

Iſta bonorum Eccleſiæ à bonis Epiſcopi diſtinctio uſque adeò viguit prioribus Eccleſiæ ſæculis, ut ſanctiſſimorum Epiſcoporum Gregorii Nazianzeni, tunc temporis cùm teſtamentum conderet, Conſtantinopolis, ut ibidem ſcribitur, Epiſcopi, & Cæſarii Arelatenſis, & Remigii Remenſis Epiſcoporum teſtamenta ſuperſint, in quibus de facultatibus aliunde quàm ex Eccleſia quæſitis plena libertate diſponunt. Canon iſte Antiochenus refertur in cap. quæcunque res, 9. q. 1. Concilium generale Lateranenſe ſub Alexandro III. irrita eſſe decernit Clericorum teſtamenta circa bona, quæ illis ex Eccleſia obvenerunt, can. 15. Quod jus præterea confirmatur cap. cùm in officiis, c. quia nos, c. relatum eſt auribus, de teſtamen. Iſtis ſubinde Canonibus, qui Clericorum ſucceſſionem Eccleſiis deferebant, poſtremùm acceſſit jus ſpolii, relicta hujuſmodi bona Cameræ addicens Apoſtolicæ. Iſtius ſpolii nulla mentio eſt in toto corpore Canonici juris, ſed ejus meminit Guido Papæ deciſ. 110. Idque receptum jus eſt in Italia & Hiſpania, ſed non in Gallia, Belgio, & Germania. Plura vide inferiùs huc pertinentia in can. 48. Agathenſi, & quæ inibi obſervavimus.

19. Canon. XXV. & ultimus Antioch. *Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem ad diſpenſandum erga omnes qui indigent, cum ſumma reverentia & timore Dei. Participet autem & ipſe quibus indiget, ſi tamen indiget, tam in ſuis quam in fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſariis uſibus profuturis, ita ut in nulla qualibet occaſione fraudentur, juxta Apoſtolum ſanctum dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti ſimus. Quod*

ſi contentus iſtis minimè fuerit, convertat autem res Eccleſiæ in ſuos uſus domeſticos, & commoda Eccleſiæ agrorumque fructus, ſine Presbyterorum & Diaconorum conſcientia pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis, aut fratribus filiiſque committat, ut per hujuſmodi perſonas cæteri Clerici lædi videantur, Synodo Provinciæ pœnas iſte perſolvat. Si autem & aliàs accuſetur Epiſcopus, aut Presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quòd ea, quæ pertinent ad Eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Eccleſiaſtica facultate ſibimet uſurpent, ita ut affligantur quidem ex hoc pauperes, criminationi autem & blaſphemiis tam ſermo prædicationis, quam hi qui diſpenſant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, ſancta Synodo id quod condecet, examinante.

Colligito inde, primariam olim fructuum & oblationum Eccleſiæ curam ad Epiſcopum pertinuiſſe, necnon horum diſtributionem, tum Clericis, ut Cyprianus loquitur; ſportulantibus, tum egenis, tum hoſpitibus, tum Eccleſiæ ſartis tectis diſpenſandam. Quod idem ſancitur Apoſtolorum canone 40. qui citatur c. præcipimus, 12. q. 1. Declaratur pariter in c. 7. Gangrenſis Concilii. Paſchalis Papa II. ſic in ſuis decretis monet: *Canone Apoſtolorum ſtatutum eſt, ut omnium rerum Eccleſiaſticarum curam Epiſcopus habeat, & eas veluti DEO contemplante diſpenſet.* Singulis autem menſibus oblationes Eccleſiæ in ſportulis olim inter Clericos diſtribuebantur, ſaltem in Eccleſiis Africanis; ideòque vocat eas Cyprianus epiſt. 34. diviſiones menſurnas, id eſt menſtruas.

20. Triennio, poſt celebratam, de qua egimus, Synodum Antiochenam in encæniis, cujus Canones communi, ut probatum eſt, orthodoxorum ſimul & Arianorum conſenſu editos diſcuſſimus, convenere eodem denuò Ariani Epiſcopi, in quo Antiocheno conventu editas in priſtina Synodo formulas fidei rejecerunt, & quintam procuderunt quatuor illis præcedentibus prolixiorem, qua multas Arii de Chriſto blaſphemias execrantur; ſed omnimodam cum Patre æqualitatem & conſubſtantialitatem confiteri refugiunt; DEUM tamen de DEO Patre natum ante omnia ſæcula profitentes; neque duos Deos, ſed unum cum Patre Deum, Patre tamen inferiorem atque minorem, Patrique ſubjectum, ab eoque creatum, ſed non perinde ut reliquæ creaturæ, quas Pater per Filium condidit. Quintam iſtam formulam à ſe procuſam ad Occidentis Epiſcopos tranſmiſerunt, à quibus rejecta meritò eſt. Narrat fuſiùs hæc Socrates lib. 2. cap. 19. Sozomenus lib. 3. cap. 5. ipſeque Athanaſius lib. de Synodis, hæc dicens: *Rurſum cùm iſtorum* (ſcilicet quatuor formularum fidei) *pœniteret, poſt triennium in conſeſſum veniunt.* Pſeudoſynodus hæc Antiochena anno 344. peracta fuit. Hilarius Pictavorum Epiſcopus elegantem & pereruditum librum de Synodis conſcripſit, quem ſequenti ſæculo Hieronymus, dum in Gallia verſabatur, à ſe propria manu exſcriptum teſtatur, in quo ſelectam ex quatuor formulis fidei in priore Antiochena Synodo procuſis, ſecundam Catholico ſenſu exponit: in qua nihil aliud videtur deſiderari poſſe præter *Conſubſtantialis* vocem tantopere Arianis exoſam & inviſam.

SYNODUS OECUMENICA SARDICENSIS anni à Chriſto 347.

1. Conſtans, qui poſtquam in Conſtantini fratris natu majoris demortui ditiones & provincias ſucceſſerat, totius Occidentis ſolus regebat Imperium, cùm eſſet Nicænæ fidæi ſtudioſiſſimus cultor, quam frater Conſtantius Orientis tenens Imperium, omni conatu convellere ac profligare nitebatur, adhibitis tum precibus, tum belli indicendi interminationibus, hoc ab illo tandem obtinuit, ut de amborum conſenſu œcumenica Synodus Sardicæ cogeretur ad eum effectum commodiſſimæ, quippe quæ confinis eſſet civitas ac intermedia provincis Orientis & Occidentis inter Illyricum, Mœſiam & Thraciam conſtituta. Eamdem Theodorus Balſamon ſuo ſæculo Triaditzen vocitari ſcribit.

2. Anno igitur Chriſti 347. ſub Julio Romano Epiſcopo, Rufino & Euſebio Conſulibus, ut Socrates lib. 2. c. 15. & Sozomenus lib. 3. cap. 11. tradunt, in cauſa tantopere ventilata in Arianorum pſeudoſynodis, & in Romanis tribus ſub Julio Papa Conciliis, necnon in Alexandrino Catholico atque legitimo, convocata eſt hæc Sardicenſis Synodus. Oſius Cordubæ in Hiſpania Epiſcopus huic præſedit tanquam patronus & director, à quo proponebantur ſingula in Concilio decernenda, quique primus omnium ſubſcripſit: deinde Protogenes Sardicæ Epiſcopus, tum, quos Athanaſius ad Solitarios dicit Julii Romæ Epiſcopi Legatos, Archidamus & Polixenus Presbyteri. Huic interfuere pluſquàm trecenti Orthodoxi Epiſcopi, ut Athanaſius, qui ipſe in hac Synodo conſedit, teſtatur in Apologiæ ſuæ ſecundæ exordio. Idemque paulò inferiùs ſubſcripſiſſe refert trecentos quadraginta quatuor. Socrates verò aſſerit interfuiſſe Occidentalium Catholicorum numerum trecentorum ſeptuaginta ſex, lib. 2. cap. 16. Præter quos Sardicam convenere Orientales ex Arii & Euſebianorum colluvie ſeptuaginta ſex Epiſcopi, qui cauſæ ſuę diffiſi urbe Sardica Philippopolim Thraciæ conceſſerunt, pſeudoſynodum ibidem habituri, ſub præſide Stephano Epiſcopo Antiocheno.

3. Agitatum eſt in primis de Athanaſio ab Euſebianis damnato & abdicato judicium, citatique illius accuſatores & damnatores, ut accuſationum & condemnationum ſuarum cauſas rationeſque proferrent & proſequerentur. At illi, qui perfidiarum ſuarum conſcii ſeſe jam ſubduxerant, ſpreto vadimonio in priſtina malitia fuere contumaces. Reviſa ſunt Sardicæ acta & proceſſus Tyrii Conciliabuli, Romanique Concilii, & quæcunque Legati Euſebianorum eadem in cauſa apud Julium Romæ adverſus Athanaſium produxerant; cunctiſque accuratiſſimè circumſpectis, pro Athanaſio dicta ſententia eſt. Simile retulere abſolutionis judicium Marcellus Ancyræ, Aſclepas Gazæ, aliique ab Arianis abdicati Antiſtites, & conſtitutum, ut ad proprias Eccleſias remearent, expulſis ab Alexandria Gregorio, Ancyra Baſilio, & Gaza Quintiano harum Eccleſiarum invaſoribus. Quin etiam aliquot Arianos Præſules ex his, qui Philippopolim ſeceſſerant, juridicè citatos, & coram adeſſe detrectantes, examinatis eorum actis damnarunt, & ſedibus Eccleſiarum dejecerunt, Stephanum Antiochia, Menophantem Epheſo, Acacium Euſebii ſucceſſorem Cæſarea Palæſtinæ, Gregorium Laodicea, Theodorum Heraclea, Narciſſum Neroniade, Urſacium Syngidone, Valentem Murſo in Pannonia. De his omnibus Sardicenſes Patres literas ad Julium Pontificem, ad Conſtantium & Conſtantem Auguſtos, & ad Ægypti Eccleſias conſcripſere, aliaſque inſuper ad univerſas Eccleſias. Nullum verò fidei Symbolum ediderunt, exiſtimantes Nicænum ſufficere; longè ab Arianorum inſtabilitate novas ſubinde fidei formulas fingentium atque refingentium, diſcrepantes. Quod etiam decreto ſuo confirmavere Sardicenſes; id enim prodit Athanaſius ſcribens ad Antiochenos: *Sancta* (inquit) *Synodus, quæ Sardicæ convenit, decreto ſuo ſancivit, ne quid ulteriùs de fide ſcriberetur, & ſe contentos eſſe Nicænà fide declararunt, ut cui nihil deeſſet, & in qua integra & ſolida pietas contineretur. Neque edendam eſſe aliam profeſſionem fidei, ne illa, quæ Nicææ ſcripta eſt, ſuos numeros non habere videretur, neve illis, quibus libido eſt ſemper nova ſtatuere, occaſio hujuſmodi ſuppeditaretur, ut iterum atque iterum de fide definiant.*

4. Can. Sardicenſis I. *Oſius urbis Cordubæ Epiſcopus dixit: Non tam mala conſuetudo, quàm corruptiſſima rerum coruptela eſt ex ipſis fundamentis penitùs extirpanda, ne cui Epiſcopo liceat à parva civitate in aliam migrare. Ejus enim cauſæ prætextus eſt manifeſtus, propter quem talia tentantur. Nullus enim Epiſcopus adhuc inveniri potuit, qui à majori civitate in minorem transferre ſtuduerit. Unde conſtat, eos habendi plura cupiditate ſuccendi, & magis arrogantiæ ſervire, ut videantur majorem habere poteſtatem, placetne hoc omnibus ut hujuſmodi improditas acerbiùs vindicetur? Exiſtimo enim eos ne laicam quidem habere debere communionem. Omnes Epiſcopi dixerunt; Placet omnibus*

Conſuli-

Conſulito quæ ſuperiùs adnotavi ad Nicænum can. 5. quo pœna tranſilientium ab uno ad alterum Epiſcopatum ſtatuitur, ut compellatur priſtinam, quam deſeruerant, Eccleſiam reſumere. At Sardicenſis canon vult eos utraque carere, & inſuper omni etiam laica communione arceri: Non deſunt tamen in oppoſitum priſca exempla: ſed canonum auctoritate, non autem infractionis conſuetudine regi debet Eccleſia, niſi contrarium ſuadeat gravis aut neceſſitas, aut utilitas illius, omni poſthabito ad ſingulos homines affectu atque reſpectu. Certum eſt, non niſi divino Spiritu impulſum (quod etiam ſuadebat maxima univerſę Eccleſiæ neceſſitas) Principem Apoſtolorum Petrum Antiochia exceſſiſſe, ſuàmque ſedem Romæ fixiſſe, quæ caput Imperii erat, & ubi Chriſtus nondum fuerat annunciatus. Gregorius Nazianzenus, poſt adminiſtratam Saſimorum, & Nazianzenam Eccleſiam, conſenſit electioni ſuæ ad Conſtantinopolitanam: Meletius priuſquam Antiochenam capeſſeret Eccleſiam, alteram jam rexerat, ſcilicet Sebaſtenam in Armenia, ut teſtantur Hieronymus in Chronico, vetèreſque hiſtoriæ Eccleſiaſticæ autores, Rufinus, Socrates, Theodoritus, Sozomenus. Similiter Euſtathius laudatiſſimus Antiochenæ Eccleſiæ Præſul, Eccleſiam prius Berœæ in Syria rexerat, ut fidem facit in Catalogo ſcriptorum Hieronymus. Alia multa hujuſmodi congèrit exempla Socrates lib. 7. cap. 37. Sed utrùm illa omnia licitè peracta fuerint, viderit idem ipſe qui retulit. Quin etiam addit Canon 2. Sardicenſis, *ut ſi quis Epiſcopus fraudulenter alterum ambiverit Epiſcopatum ne quidem in exitu vitæ laica communione dignus habeatur.*

5. Canon. III. *Oſius Epiſcopus dixit: Hoc quoque neceſſariò eſt adjiciendum, ut nullus Epiſcoporum ex ſua provincia in aliam provinciam, in qua ſunt Epiſcopi, tranſeat: niſi utique à ſuis fratribus vocetur, ne videamur dilectionis fores claudere. Hoc autem etiam ſimiliter providendum eſt, ut ſi in aliqua provincia Epiſcoporum quiſpiam adversùs fratrem ſuum & coepiſcopum negotium habet, neuter eorum ex alia provincia Epiſcopos cognitores evocet. Si quis autem Epiſcoporum in aliquo negotio condemnandus viſus fuerit, & exiſtimet, ſe non malam, ſed bonam cauſam habere ut etiam rurſus judicium revocetur ſi Veſtræ Dilectioni videtur, Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ab ijs, qui judicaverunt, ſcribatur Julio Romanorum Epiſcopo, & per propinquos provinciæ Epiſcopos, ſi opus ſit, judicium renovetur, & cognitores ipſe præbeat. Si autem probari non poteſt cauſam eſſe talem, ut ea rurſus judicari opus ſit, quæ ſemel ſunt judicata, non infirmentur, ſed rata ſit lata ſententia.*

Prima hujus Canonis parte ſapienter proviſum eſt, ne inter Epiſcopos alii aliis offendiculo ſint, dum alii aliorum provincias parœciaſque per ambitionem & mutuam æmulationem peragrant, ſuique oſtentatione & faſtu diœceſanos aliis ſubditos in ſui cultum & admirationem propriique Epiſcopi deſpectum excitant. Quod utique vitium Euſebianis Epiſcopis de Imperatoris gratia ſuperbientibus, & adverſum Orthodoxos Antiſtites inſultantibus erat frequentiſſimum. Huic conſonat canoni hujuſce Synodi can. XI.

6. Altera Canonis pars non minore ſapientia providet, ut Epiſcoporum ad Apoſtolicam ſedem appellationes admittantur; id enim dirimendis Epiſcoporum litibus peropportunum eſt, ut recurſus interjiciatur ad ſupremum Eccleſiæ tribunal, à quo demum cauſæ ita definiantur, ut nulla ſuperſit provocatio. Nemo Marcionis hiſtoriam neſcit, ab excommunicatione ſibi à proprio patre Ponti Epiſcopo inflicta ad Pium Papam recurrentis, ut tradit Epiphanius hære. 42. Fortunatus pariter, & Felix, à Cypriano Carthaginenſi depoſiti ad Cornelium Pontificem provocarunt, ut colligitur ex Cypriani epiſt. 55. ad eumdem Cornelium. Baſilides quoque in Hiſpania gradu motus ad Stephanum ſummum Pontificem provocavit, eodem Cypriano teſte epiſt. 68. Athanaſius aliique Epiſcopi, ab Arianorum Conciliabulis abdicati, ad Julium Epiſcopum Romanum appellantes, ſuis ſedibus priſtinis ejus judicio reſtituti ſunt. Idque judicium præceſſit Synodum Sardicenſem, ut initio ſecundæ apologiæ ſuæ perſpicuum facit idem Athanaſius. Exinde poſt Sardicenſe decretum, Joannes Chryſoſtomus à Concilio depoſitus, cui præerat Theophilus Alexandrinus, ad Innocentium Papam provocavit, ut ex duabus ejus epiſtolis ab ipſo ad eumdem ſcriptis liquet. Flavianus, à Dioſcoro Alexandrino in pſeudo-ſynodo Epheſina Epiſcopatu dimotus, Leonem Romanum Epiſcopum imploravit, ut ſcribit Liberatus in breviario cap. 12. Ad eumdem ſimili remedio recurrit Theodoretus Epiſcopali ſede ejectus, ut fidem facit ejuſdem ad Leonem epiſtola. Gregorius primus lib. 2. ep. 6. ſacra ſuſpendit communione Joannem Epiſcopum primæ Juſtinianæ, eo quod Thebanum Epiſcopum poſt ejus ad Apoſtolicum tribunal provocationem, judicare auſus fuiſſet. Summus Pontifex Leo Magnus ita de iſtiuſmodi appellationibus ſuum perhibet teſtimonium epiſt. 86. ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis: *Nitimur conſilio maturiore corrigere, & veſtrarum Eccleſiarum ſtatum communicato vobiſcum labore componere; non nova inſtituentes, ſed vetera renovantes: ut in ſtatus conſuetudine, quæ nobis à noſtris patribus eſt tradita, perduremus; & DEO noſtro, per boni operis miniſterium, remotis perturbationum ſcandalis, placeamus. Nobiſcum itaque veſtra fraternitas recognoſcat Apoſtolicam ſedem pro ſui reverentia à veſtræ etiam provinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus eſſe conſultam, & per diverſarum, quemadmodum vetus conſuetudo poſcebat, appellationem cauſarum aut retractata aut confirmata fuiſſe judicia.*

7. Can. IV. *Gaudentius Epiſcopus dixit. Si videtur neceſſe eſſe adjici huic ſententiæ, quam ſincera dilectione plenam protuliſti, ut ſi quis Epiſcopus fuerit depoſitus judicio Epiſcopornm, qui ſunt in vicinia, & dicat rurſus ſibi defenſionis negotium competere, non priùs in Cathedram alius ſubſtituatur, quam Romanus Epiſcopus cauſa cognita ſententiam tulerit.*

Prudens neceſſariaque admonitio propter violatum jus ab Arianis, qui depoſito à ſeipſis Athanaſio & ad Julium Papam appellanti, Gregorium Cappadocem ſuffecere. Legitimus etiam interjectæ appellationis effectus eſt ſuſpenſio judicii anterioris, & devolutio ad judicium ſuperioris tribunalis, l. unica, ff. nihil novari appellat. interpo. & cap. ad hæc, & cap. propoſuit, de appellat.

8. Can. V. *Oſius Epiſcopus dixit: Et hoc placuit, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & omnes judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint; ſi appellaverit qui dejectus videtur, & confugerit ad beatiſſimum Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum, & voluerit ſe audiri; ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur Epiſcopus Romanus, qui in finitima & propinqua altera provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterùm audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Presbyteros mittat, erit in poteſtate quid velit, & quid æſtimet. Si decreverit mittendos eſſe, qui cum Epiſcopis præſentes judicent, ut habeant etiam autoritatem illius perſonæ, a qua deſtinati ſunt, erit in ejus arbitrio. Si verò crediderit ſufficere, ut Epiſcopi comprovinciales negotio terminum imponant, faciet quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.* Canon iſte, qui in editione Græca notatur quintus, in editionibus Dionyſiana & Iſidoriana collocatur ſeptimus.

Sapienti providaque definitione ſancitum fuerat à Sardicenſibus Patribus can. 3. Si inter duos Epiſcopos lis aliqua ſubnaſcatur, à neutro litigantium poſſe ullos alterius provinciæ Epiſcopos in cauſæ cognitionem evocari.

Nec

Nec enim in cauſas alterius provinciæ iſti ullam juriſdictionem habent, neque litigantes eam illis conferre queunt, niſi per compromiſſum in eos ut in Arbitros conveniant; Par enim (ut monet Innocentius Papa III.) in parem non habet imperium, cap. innotuit, de elect. Quia verò Apoſtolica poteſtas in omnem diffunditur Eccleſiam, eique omnis ſubjicitur Epiſcopatus; idcirco ſtatuunt can. 5. Sardicenſes Patres, quorumlibet Epiſcoporum cauſas dirimi a Romano Epiſcopo poſſe, mittente cognitores ἐπιγνώμονας ſive ex latere ſuo, ſive illos ex provinciis, & ut dicunt, *ex partibus* eligente ac delegante, prout ſatius duxerit.

Can. VI. *Licentia vero danda non eſt ordinandi Epiſcopum aut in vico aliquo, aut in civitate modica, cui ſufficit unus Presbyter; quia non eſt neceſſe ibi Epiſcopum fieri, ne vileſcat nomen Epiſcopi & autoritas.*

Hoc idem ſtatuitur in Concilio Laodiceno can. 75. quem inferiùs require. Eodem ſpectat apud Gratianum diſtinctio 80. per totam.

Gravis & illuſtris circa novorum Epiſcopatuum erectionem quæſtio ventilatur, ſive in jamdudum conſtituta provincia Eccleſiaſtica, ſive in locis noviter ad Chriſti fidem converſis. Et in provinciis quidem jam in Eccleſia conſtitutis nihil aliud olim ad novos conſtituendos Epiſcopatus requirebatur quam Metropolitani, aut Synodi provincialis decretum, ſimulque Epiſcopi ſuffraganei conſenſus, de cujus territorio novus ſubducendus erat Epiſcopatus. Neque tunc requirebatur ullus ſive Romani Epiſcopi, ſive Imperatoris Regiſve conſenſus. Hac via Baſilius Magnus, poſtquam Valentinianus Imperator Arianus Cappadociam in duas civiles provincias diſtinxerat, novamque in ſecunda Cappadocia Metropolim erexerat Tyanam; ut ſuæ provinciæ diminutionem Cæſarienſis Metropolita Baſilius utcunque reſarciret, Sazimorum Eccleſiam erexit in Cathedralem ſeu Epiſcopalem, quam Gregorio Nazianzeno regendam contulit, invito licèt multumque repugnanti & reluctanti. Auguſtinus pariter Hipponenſis Epiſcopus, conſentiente Numidiæ Primate, Fuſſalam de proprii Epiſcopatus territorio detraxit, fecitque ſeorſim Epiſcopalem recenti conſtituto in ea Præſule Antonio; quam rem à ſe ita geſtam poſtmodùm idem ſcripſit Auguſtinus epiſt. 261. ad Cæleſtinum Romanum Pontificem, dolenter illi recenſens inſolentes exceſſus novi Epiſcopi ex recenti dignitate in ſuperbiam elati. Joannes pariter Chryſoſtomus Vvilam orthodoxum Gothis præfecerat Epiſcopum, ut gentem illam in Arianiſmum prolapſam in fidem Nicænam reduceret: quod à ſe factum ipſemet ſcribit epiſt. 123. ad Olympiadem. Celebre eſt, quod de Athanaſio Alexandriæ Antiſtite referunt Rufinus & Socrates, conſecratum fuiſſe ab illo Frumentium, ut eſſet Indorum Epiſcopus, tametſi Alexandrino Epiſcopo Nicæna Synodus limites intra Ægyptum, Libyam, & Pentapolim præfixiſſet. Pantænum quoque ab Alexandriæ Epiſcopo ad prædicandum Indis Evangelium fuiſſe jam anteà directum, fidem faciunt Euſebius & Hieronymus. Poſtquam Baſinopolis Juliani Apoſtatæ reſcripto in Civitatis honorem erecta fuit, non diſtulit Nicænus Epiſcopus, de cujus parœcia erat nova civitas, novum illi aſciſcere & ſacrare Præſulem. His ſimilia occurſant Veterum exempla.

Verumtamen ſeptimo excurrente ſæculo, cæperunt tum Romæ Pontifices, tum gentium Reges intervenire ad novorum Epiſcopatuum erectiones: idque jus in hunc uſque diem propagatum eſt. Gregorius Papa II. Bonifacium Apoſtolicæ virtutis virum in vaſtiſſimas Germaniæ regiones tranſmiſit: quem Apoſtolicæ poteſtatis ad prædicandum, novaſque fundandas Eccleſias, deque iis ad nutum diſponendis conſortem fecit. Eaque de re Carolum Martellum Franciæ gentis Principem admonuit, enixè rogans, ut Bonifacium ſuo tueatur protegatque patrocinio. Id verò beneficium invictiſſimus Carolus cumulatè præſtitit. Bonifacius Bajoariam poſtmodùm adventans, Othilone duce aliiſque Principibus mirificè approbantibus, ad præcedentem, quem reperit, regionis Epiſcopatum tres novos adjunxit; tunc enim erectæ recens Eccleſiæ Cathedrales quaternarium numerum complevere, Salisburgenſis, Friſingenſis, Ratiſbonenſis, & Paſſavienſis. Acceſſerunt reliqui his temporibus Apoſtolici Prædicatores, à quibus propagata feliciter gentium Aquilonarium converſio eſt, Villebrodus, Svvibertus Corbinianus, atque ante hos in Anglia Auguſtinus Gregorii Papæ I. Apoſtolicus Legatus, qui pleroſque in ea inſula recentes Epiſcopatus erexit. Quin etiam Gregorius Turonenſis lib. 1. hiſtor. cap. 3. & de glor. Confeſſ. cap. 3. fundatores Gallicanarum Eccleſiarum ex Romana Sede tranſmiſſos ad prædicandum efferatis gentibus Chriſti fidem, enumerat Saturninum Toloſatibus, Gratianum Turonibus, Trophimum Arelatenſibus, Paulum Narbonenſibus, Dionyſium Pariſienſibus, Aſtremonium Arvernis, Martialem Lemovicenſibus: hos omnes Romana Sedes huc ad prædicandum tranſmiſit, non uno, ſed diverſis, ut credibilius eſt, temporibus. Hæc, aliaque permulta Ludovicus Tomaſſinus, Congregationis Oratorii Gallicani illibatum decus, ingenii admirabilis inexhauſta fœcunditate congeſſit in ſua illa Diſciplinæ veteris atque recentis Eccleſiæ doctiſſima lucubratione.

9. Can. VII. Editionis Græcæ, qui eſt VIII. Dionyſianæ & Iſidorianæ. *Oſius Epiſcopus dixit: Importunitates, & nimia frequentia, & injuſtæ petitiones fecerunt nos non tantum habere gratiam vel fiduciam, dum quidam Epiſcopi non ceſſant ad Comitatum ire, & maximè Afri, qui ſicut cognovimus, ſanctiſſimi fratris & coepiſcopi noſtri Grati ſalutaria conſilia ſpernunt atque contemnunt; ut non ſolùm ad Comitatum multas & diverſas Eccleſiæ non profuturas cauſas perferant, neque ut fieri ſolet & oportet, ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis ſubveniatur, ſed ut dignitates & adminiſtrationes ſæculares quibuſdam poſtulent. Hæc itaque privatas olim non ſolùm murmurationes, ſed & ſcandala excitant. Honeſtum eſt autem, ut Epiſcopi interceſſionem his præſtent, qui iniqua vi opprimuntur, aut ſi vidua affligatur, aut pupillus expolietur; ſi tamen iſta nomina juſtam habeant cauſam aut petitionem. Si ergo vobis fratres chariſſimi placet, decernite, ne Epiſcopi ad Comitatum accedant, niſi fortè hi, qui religioſi Imperatoris literis invitati, vel evocati fuerint. Sed quoniam ſæpè contingit, ut ad miſericordiam Eccleſiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel in inſulis damnantur, aut certe quamcunque ſententiam accipiunt: ſubveniendum eſt his, & ſine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, ſi vobis placet. Univerſi dixerunt: Placet, & conſtituatur.*

Inſequentes canones eodem ſpectant. Sanciunt enim ne quis Epiſcopus eat in Comitatum ſeu Principis aulam, niſi ab ipſo Principe accerſitus: cujus literas hæc Synodus exhiberi vult aut Metropolitano, aut Synodo provinciali, à quibus etiam tenetur Epiſcopus literas commendatitias referre. Quod ſi Romæ verſetur Imperator, ne quis Epiſcopus extraneus ei ſupplices libellos offerat niſi priùs lectos & approbatos ab Antiſtite Romano. Cum Epiſcopis has leges tranſgredientibus omnis interdicitur communicatio. Sancivit quoque ut Epiſcopi civitatum, quæ in canali ſunt, accedentes in aulam, Epiſcopos admoneant, ut ex ipſo loco Diaconum ſuum ad Principem mittant, ipſe verò extraneus Epiſcopus in ſuam ſe paræciam recipiat. Sed ſi hic refractetur, non eſt à cæteris Epiſcopis in communionem recipiendus: quin potiùs ſervata judiciorum forma dignitate ſpoliandus. Epiſcopi porrò, qui in canali dicuntur conſtituti, illi ſunt qui ſedes habent in curſu publico, via nimirum qua publici equi per ſtationes ad iter agendum poſiti erant, ut docet l. 15. Cod. Theod. de cauſa publica. Mirificè Chryſoſtomus homil. 57. in Gene. invehitur in Prælatos cupiditatibus ſæcularibus addictos, ſuique paſtoralis officii negligentes: ubi obſervans quanta ſolicitudine, quanta laborum die noctuque aſſiduitate, quantis

quantis proprii corporis incommodis Jacob gregem ſoceri ſui Labani curaverit, Gen. 31. commonſtrat quàm deploranda, & divinæ ultionis aſperitate vindicanda ſit Prælatorum circa ſibi commiſſum à Deo gregem, non pecudum, ſed animarum Chriſti ſanguine redemptarum incuria, & neglectus, pro quarum ſalute ille ineffabili charitate mortem crucis oppetiit. Sapienter admonet Apollinaris Sidonius lib. 7. epiſt. 6. Hoſtis antiquus quò faciliùs inſultet balatibus ovium deſtitutarum, priùs dormitantium incipit cervicibus inhærere Paſtorum. Inconcuſſum pariter eſt iſtud Magni Gregorii Papæ oraculum: Non poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit. De Evonio Apolloniate refert Herodotus lib. 9. cùm ei ſacrarum Solis ovium cuſtodia commiſſa eſſet, illéque noctu obdormiſſet, lupique caulam ingreſſi ſexaginta oves ſacras jugulaſſent; Apolloniates communi judicio utrùmque oculum Evonio eruiſſe. Quàm verò gravior pœna & ultio ſacrarum animarum Præfectis imminet, ſi horum incuria vel neglectu tartareorum luporum dentibus lacerentur ipſæ & intereant? Quibus Deus per Ezechielem c. 34. hæc ſeverè comminatur: *Væ Paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos! Nonne greges à paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini: & quod craſſum erat, occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis: quod confractum eſt, non alligaſtis, & quod abjectum eſt, non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis & cum potentia: Et diſperſæ ſunt oves meæ*, &c.

10. Can. X. Græcæ editionis, ſed Dionyſianæ & Iſidorianæ XIII. *Oſius Epiſcopus dixit: Hoc quoque neceſſarium exiſtimo, ut cum omni cura & diligentia examinetur: ut ſi quis ex foro ſive dives, ſive ſcholaſticus Epiſcopus fieri dignus habeatur, non priùs conſtituatur quàm Lectoris, & Diaconi, & Presbyteri miniſterium peregerit in unoquoque gradu; ut ſi dignus exiſtimatus fuerit, ad Epiſcopatus faſtigium per progreſſionem poſſit aſcendere. Habebit autem uniuſcujuſque ordinis gradus, non minimi ſcilicet temporis longitudinem, per quod & fides, & morum integritas, & conſtantia, & moderatio poſſit cognoſci, & ipſe divino Sacerdotio dignus exiſtimatus maximum honorem aſſequatur. Neque enim convenit, neque ſcientia & bona converſatio hoc recipit, ut temerè & leviter ad id accedatur, ut Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus promptè ac facilè conſtituatur. Sic enim meritò neophytus exiſtimetur. Quandoquidem & Beatiſſimus Apoſtolus, qui fuit etiam Doctor gentium, probibuiſſe videtur, ne celeres fiant ordinationes. Longiſſimi enim temporis probatio & converſationem, & cujuſque mores non improbabiliter exprimere poterit. Omnes dixerunt ipſis placere, & omninò non oportere ea ſubvertere.*

Notatu dignus canon circa ordinationum interſtitia. Concilium Carthaginenſe tertium anni 397. canonibus 4. & 5. vetat ante viginti quinque annos Diaconum ordinari, Virginéſque conſecrari. Hoc ipſum confirmat anno Chriſti 506. Concilium Agathenſe can. 16. quod deinde can. 17. præfigit annum 30. ordinationi Sacerdotum, atque Epiſcoporum. Et legitur in Decreto, diſtinct. 77. cap. Epiſcopus beneditionem. Arelatenſe quartum anni 524. can. 1. Diaconi ordinationem fieri ante completum annum ætatis vigeſimum quintum, Sacerdotii verò ante trigeſimum pariter completum prohibet. Poſtmodum Toletanum ſecundum can. 1. indulget, ut poſſit quis Subdiaconatum ſuſcipere anno vigeſimo, ſed Diaconatum non ante vigeſimum quintum planè exactum. Id coactum Concilium fuit anno 531. His ſuccedens Vormatienſe anno 868. can, 69. annos præſcribit viginti quinque Diaconorum ordinationi. Clemens Papa V. Clem. ultima, de ætat. & qualit. aſſignat annum decimumoctavum ad Subdiaconatum, Diaconorum conſecrationi vigeſimum, Sacerdotio vigeſimum quintum. Noviſſimè Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 12. ita ſancit: *Nullus in poſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur.* Si plura quis expetat, perlegat Gratiani diſtinctiones 28. & 77. Jure antiquo poterat quis jam uſque ab ipſa infantia in Clericum initiari, atque Clericali militiæ adſcribi; ut conſtat ex epiſtol. 1. cap. 3. Zoſimi Papæ ad Eſychium, & ex cap. in ſingulis, diſtinct. 77. & ex Concilio Toletano ſecundo, canon. 1. cap. de iis, diſtinct. 28. Infantia verò non computatur ultra ſeptennium exactum, l. ſi infanti, Cod. de jure deliber. Ex quo infert gloſſ. in d. cap. de iis, poſſe infantem ſeptennem tonſurari, & ad ſimplex beneficium promoveri. Quo jure hactenus uſa eſt Gallia, exceptis canonicatibus. Sed Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. de reform. c. 6. vetat conferri ullum beneficium, qualecunque ſit, aut ſuſcipi ante decimumquartum annum.

11. Canon editionis Græcæ XIII. Dionyſianæ autem & Iſidorianæ XVI. *Oſius Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placeat, ut ſi Diaconus, vel Presbyter, vel etiam ex Eccleſiaſticis aliquis ſit excommunicatus, & ad alium Epiſcopum, qui eum novit, confugerit, ſcientem eum à proprio Epiſcopo communione motum, non oportere Epiſcopo & fratri ſuo injuriam facientem ei communionem præbere. Sin autem hoc facere auſus fuerit, ſciat, cùm convenerint Epiſcopi, ſeipſum cauſam eſſe dicturum. Omnes Epiſcopi dixerunt; Hoc judicium & pacem uſque cuſtodiet, & omnium concordiam tuebitur.* Vide ſuperiùs Canon. V. Nicænæ Synodi, cum ſcholiis noſtris.

12. Canon XI. Græcæ editionis: ſed Dionyſianæ atque Iſidorianæ XIV. *Oſius Epiſcopus dixit: Et hoc quoque ſtatuere debetis, ut Epiſcopus, ſi ex alia civitate convenerit ad aliam civitatem, vel ex Provincia ſua ad aliam Provinciam, & ambitioni magis quàm devotioni ſerviens, voluerit in aliena civitate multo tempore reſidere; Fortè enim evenit, Epiſcopum loci non eſſe tam inſtructum, neque tam doctum; is verò qui advenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere ſermonem, ut dehoneſtet & infirmet illius perſonam, ita ut ex hac occaſione non dubitet relinquere aſſignatam ſibi Eccleſiam, & tranſeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia & non recipi Epiſcopum inhumanum eſt, & ſi diutiùs reſideat in alieno, pernicioſum. Hoc ne fiat, providendum eſt. Memini autem ſuperiore Concilio fratres noſtros conſtituiſſe, ut ſi laicus in ea, in qua commoratur, civitate tres Dominicos dies, id eſt, tres ſeptimanas non celebraſſet conventum, communione privaretur. Si ergo hæc circa laicos conſtituta ſunt, multò magis Epiſcopum nec decet, nec licet, ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas, quæ detineat, ut amplius à ſuprà ſcripto tempore abſens ſit ab Eccleſia ſua Univerſi dixerunt placere ſibi.*

Concilium illud canone iſto commemoratum eſt Illiberritanum, cui idem ipſe qui, loquitur Oſius, interfuit. Hoc enim de laicis conſtituit Illiberritanus canon 21. Mens ergo Patrum Sardicenſium eſt, ne citra urgentem neceſſitatem Epiſcopus extra Parœciam ſuam tres integras ſeptimanas exigat. Laicos etiam, qui data opera tribus Dominicis à Parochiali Eccleſia abſiſtunt, Concilium Ravennenſe, cui Joannes Papa VIII. præſedit, privat communione.

13. Canon in Græco XV. in aliis editionibus XIX.

XIX. *Oſius Epiſcopus dixit; Hoc quoque omnes definiamus, ut ſi quis Epiſcopus ex alia parœcia velit alienum miniſtrum ſine conſenſu proprij Epiſcopi ordinare, irrita & inanis hujuſmodi ordinatio exiſtimetur; Si qui autem hoc ſibi ipſis permiſerint, à fratribus & Coepiſcopis admoneri & corrigi debent. Omnes dixerunt: Hoc quoque decretum ſtet firmum & immobile.*

Vide ſimilem canonem Nicænum 17. & Antiochen. 13. & 22. atque inibi à nobis obſervatos ſimiles alios Canones.

14. Canon in Græco XVI. alibi XX. *Aetius Epiſcopus dixit: Non ignoratis, qualis quantæque ſit Theſſalonicenſium Metropolis. Sæpe itaque ad eam ex Provinciis Presbyteri & Diaconi accedunt, & brevis temporis mora non contenti permanent, & omne tempus illic agentes tranſigunt, aut vix tandem poſt plurimum tempus in ſuas Eccleſias reverti coguntur. De iis ergo definiendum eſt. Oſius Epiſcopus dixit: Ea decreta, quæ de Epiſcopis conſtituta ſunt, ſerventur etiam in hujuſmodi perſonis.*

Qui in iſto Canone loquitur, ut ex ſupſcriptione liquet hujus Synodi, erat Theſſalonicenſis Epiſcopus: ideòque de propria Eccleſia proviſum eſſe voluit. Theſſalonica porrò celeberrima eſt Macedoniæ Metropolis, nobiliſſimùmque fuit Orientis emporium. Ad hanc verò plerique Clerici confluebant, non tantùm loci amœnitate & ſplendore civitatis illecti, ſed etiam ad cauſas & lites Eccleſiaſticas proſequendas ad hujus Metropolitæ tribunal, cujus erat ampliſſima juriſdictio in univerſas Macedoniæ, Daciæ, Myſiæque Eccleſias, eamque Illyrici partem quæ ad Orientis Imperium pertinebat, ut fidem facit Theodoritus lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 17. At verò alteriùs Illyrici partis, quæ ditione comprehendebatur Occidentalis Imperii, quod tempore hujuſce Concilii à Conſtante regebatur, caput & Metropolis erat Sardica civitas, in qua peractum fuit iſtud, quod exponimus, Concilium. Quod quidem tametſi fuerit generale, quia tamen nihil novi circa fidem definivit, ſed Nicænam definitionem, quæ præceſſerat, ſtabilivit & confirmavit: idcirco Zoſimus Pontifex Romanus, ut ex Carthaginenſi VI. Concilio liquet, Sardicenſes canones Nicæno Concilio adſcribit, & vetuſtiſſimus Codex canonum, quo utebatur Romana Eccleſia ſub unico Niceni Concilii titulo, ut ex editione Queſneliana perſpicuum fit, Nicænos & Sardicenſes omnes unà canones comprehendit. Prætereaque Gregorius Magnus lib. 1. epiſt. 10. Iſidorus lib. 8. etymolog. cap. 16. Beda lib. de temporib. cap. 65. aliique nonnulli in enumeratione Conciliorum generalium Sardicenſe tanquam Nicæni appendicem ſilentio prætereunt.

CONCILIABULUM SARDICENSE, ſeu potiùs Philippenſe Arianorum anni ejuſdem cum legitimo præcedente.

1. EXperimento nimis frequenti compertum eſt, veriſſimè ab Hieronymo, in vita Malchi monachi, aſſeri; Eccleſiam Chriſti, poſtquam ad Chriſtianos principes devenit, potentia quidem & opibus ſplendidiorem, ſed virtutibus minorem evaſiſſe. Otium enim & proſperitas ſuperbiam atque hæreſes invexerunt, à quibus reliquæ animorum peſtes, omniſque generis vitia propagata ſunt. Profligatis à Conſtantino Magno tyrannis Chriſtianorum perſecutoribus Maximiano, Licinio, Maximino, pleròſque Eccleſiæ Antiſtites aulica inceſſit ambitio, adulatio, luxus, invidia, ſuperbia; inde diſſidia, hæreſes, calumniæ, & mutuæ inſectationes odiaque infenſiſſima, adjuvante & promovente Conſtantio Ariano Principe, ab hæreticis Epiſcopis dementato. Igitur poſtquam Catholici Principis Conſtantis generoſo conatu Conſtantius Arianus conſenſit in Sardicenſe Concilium ad dirimendas de religione controverſias, Sardicæ indicta eſt œcumenica Synodus. Epiſcopi orthodoxi toto ferè ex Occidente ad commune bonum, pacemque componendam ſtabilem ac diuturnam confluxere. Ariani quoque rogati Sardicam advenere numero ſeptuaginta tres, animis obſtinatis, tantùm ne viderentur tantopere deſideratàm communem concordiam averſari. Advertentes tamen ſe numero cæteris impares, neque ſperantes ullum à Conſtantio ejuſve Comitibus præſidium, qui orthodoxis inſultare, diriſque eos comminationibus percellere ſolebant, aſtuto conſilio ſeſe à Catholicis ſubduxerunt. Et quamvis illos ad ſe Catholici miſſis Legatis invitarent, obnixeque detrectantes, ad Synodum ab ambobus Imperatoribus indictam juridicè demum citarent, illi Sardica diſcedentes Philippos Thraciæ urbem conceſſerunt, atque ita ſeorſum utrique Synodum ſuam habuere. Sardicenſes auſpicantur à diſcuſſione cauſæ tantopere agitatæ Athanaſii Alexandrini, Marcelli Ancyrani, & Aſclepæ Gazenſis, aliorumque, quos Euſebiani calumniis depoſitionibus & exiliis fuerant inſectati, omnibuſque ad amuſſim exploratis pronunciant innocentes & injuſtè ſedibus ſuis ejectos, acta reſcindunt Arianorum Epiſcoporum, eorumque non paucos ſedibus & dignitatibus exautorant, & in ordinem redigunt, Gregorium Alexandria, Stephanum Antiochia, Baſilium Ancyra, Quintianum Gaza, Urſacium Singidone, Valentem Murſo depellunt. Legatos cum literis ad Imperatores mittunt rogantes, ut ipſorum ſtudio & ſollicitudine, ſacri Concilii decreta executioni mandentur. Synodicas epiſtolas ad Julium Papam tranſmiſit, & ad Alexandrinam Eccleſiam, aliaſque omnes Eccleſias, & ad univerſos Epiſcopos, quarum permultæ referuntur ab Athanaſio in Apologiis, & ad Solitarios, & ab Hilario in fragmentis.

2. Ex adverſa parte Ariani Philippos ſeceſſerunt, præſidente illorum conventui Stephano Antiocheno. Sciendum, duas eſſe Philipporum civitates, unam quidem Macedoniæ, prædicatione Pauli Apoſtoli, ejuſdemque epiſtola ad Philippenſes inſignem: alteram in Thracia, cujus eſt apud Plinium mentio lib. 4. cap. 11. In iſta verò Traciæ habita eſt Pſeudoſynodus, ut Socrates aliique veteres Scriptores tradidere. Iſta hæreticorum cohors omnes tranſiliens religionis & modeſtiæ fines, adverſus Julium Romæ Pontificem, Oſium Cordubenſem, Maximinum Trevirenſem, alioſque Præſules Orthodoxos, eo nomine quòd Athanaſio aliiſque Epiſcopis Tyria Synodo damnatis communicarent, eiſque patrocinarentur, anathematis ſententiam dixit: novam fidei formulam, haud contenta multiplicibus à ſe in Concilio Antiocheno fabricatis, procudit, quam Sardicenſem denominavit: in qua condemnatis, ut in Chriſtum religioſior videretur, quibuſdam Arii blaſphemiis, à conſubſtantialitate conſultò abſtinuit. Præterea ut tradit Sozomenus lib. 3. cap. 10. encyclicas literas ad univerſas Eccleſias & Antiſtites direxit, ne Julio aliiſve à ſe damnatis communicarent. Præterea ut Donatiſtas quamtumvis religione à ſe diverſos demereretur, eorumque acceſſione & ſocietate ſuas partes augeret, ad Donatum ſcripſit Carthaginis Pſeudoepiſcopum literas ſocietatis. Grato autem legitimo Carthaginis Epiſcopo, qui in ſacra Sardicenſi legitimaque conſederat, infenſiſſimam Synodicam epiſtolam fraudulentis refertam mendaciis conſcripſit, quæ in fragmentis Hilarii legitur: quo factum eſt, ut Donatiſtæ, in hæreticorum iſtorum ſocietatem adjuncti, falſam iſtam & hæreticam Synodum ſub nomine Sardicenſis tota Africa pervulgaverint, veramque & Catholicam Sardicenſem omni arte ſuppreſſerint. Ideoque Auguſtinus non aliud Sardicenſe Concilium agnoverit quàm Arianorum, lib. 3. contra Creſconium, cap. 34. & epiſt. 163. inſcripta ad Eleuſium, & alios fratres.

3. Hilarius lib. de Synodis adverſus Arianos, iſtos refellit homœouſion de Filio Dei prædicantes, ſed homouſion ideo rejicientes, quia vox iſta in ſacris Scripturis minimè legitur. At ille replicat neque homœouſion in eis legi, quod tamen ſæpè uſurpant, parùmque referre de vocibus, dum rerum veritas teneatur, quam Scripturæ ipſæ confirmant. Additque eoſdem eandem reprobare vocem eo prætextu, quia in priſcis Antio-

Antiochenis contra Paulum Samoſatenum Conciliis vox homouſii fuerit repudiata; ſed ſapienter reſpondet hujus rejectionis cauſam fuiſſe, quia hic hæreſiarcha dogmatizabat unicam eſſe totius Trinitatis Perſonam, eamque hæreſim, quam poſtmodum Sabellius propugnavit, Paulum Samoſatenum docuiſſe nomine abuſum homouſii. Nunc verò ab Eccleſia iſtam Catholico ſenſu approbari vocem, ad diſtinguendam inter diſtinctas Perſonas unam indiviſam eamdemque naturam ac ſubſtantiam.

CONCILIUM CARTHAGINENSE primum ſub Julio Romanæ Eccleſiæ Pontifice, Anni 348.

1. SOluto Sardicenſi Concilio, Gratus Carthaginenſis Epiſcopus, & Africæ Primas, (cujus fit mentio in Canone Sardicenſi 7. aliàs 8. quique ibidem ſubſcriptus legitur cum triginta aliis Africanis Epiſcopis) ex ſacra digreſſus Synodo, aliquot ſibi adhærentibus Præſulibus comitatus Conſtantem Auguſtum (cujus Imperio Africa parebat) convenit, auxilium rogans contra tumultuantes aſſiduè Donatiſtas. Ille ut eos reprimeret, geminos Legatos Paulum & Macarium plena inſtructos poteſtate, copiis numeroſis præmunitos in Africam miſit, ut paſſim referunt Optatus & Auguſtinus. Unde ipſi Donatiſtæ cædibus & perturbationibus omnia miſcentes coerciti ſunt: eorumque Præſules uſurpatis ſedibus dejecti, exilio compulſi ſunt ſolum vertere: & cum his præcipuè Donatus Carthaginenſis Eccleſiæ invaſor. Horum omnium exilio, & (quam Donatiſtæ vocabant) perſecutione Macariana factum eſt, ut Africanæ Eccleſiæ multos annos tranquillâ felicitate fruerentur: donec mortuis Conſtante & Conſtantio, qui eis ſucceſſit Julianus Apoſtata, in Eccleſiæ perniciem intentus, omnes Donatiſtas poſtliminio revocavit. Quando autem, illis perturbatoribus depulſis, Africa in fide unanimi & profunda pace conquieſcebat, Gratus Carthaginenſis iſtud Concilium Carthagine indixit anno Chriſti 348. ut ruinas ſarciret, quas Donati ſchiſma induxerat.

2. Canon V. *Privatus Epiſcopus Vegeſilitanus dixit: Suggero ſanctitati veſtræ, ut ſtatuatis non licere Clericum alienum ab aliquo ſuſcipi ſine literis Epiſcopi ſui, neque apud ſe retinere, nec laicum uſurpare ſibi de plebe aliena, ut eum ordinet ſine conſenſu Epiſcopi ſui, de cujus plebe eſt. Gratus Epiſcopus dixit: Hæc obſervantia pacem cuſtodivit: nam memini in Sardicenſi Concilio ſanctiſſimo ſtatutum ut nemo alterius plebis hominem uſurpet; Sed ſi fortè erit neceſſarius, petat à collega, & per conſenſum habeat.* Vide ipſos Sardicenſes canones 15. 16. 19. Eamdem præcipiunt diſciplinam Apoſtolorum canones 15. & 16. & maximè 3. *Neminem* (inquit) *peregrinum, ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſive Diaconum recipi decernimus, ſine commendatitiis literis* ἄνευ συςατικῶν. Theodorus Balſamon ad Apoſtolorum can. 15. ſcribit, opus eſſe volenti clerico in alieno Epiſcopatu verſari commendatitiis literis: at volenti clericalia ibidem obire munia, neceſſarias eſſe literas ἀπολυτικὰς, *dimiſſorias*: quales etiam ſumebant aliò proficiſcentes Epiſcopi à ſuo Metropolitano, vel à Synodo Provinciali; ut ſtatutum paulò ante vidimus à Concilio Sardicenſi. Hodie verò ad clericalia munia in alieno Epiſcopatu obeunda ſufficiunt ſuſcepti Ordinis literæ, cum commendatitiis ſeu teſtimonialibus proprii Epiſcopi, juxta Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 16. Prohibet verò Synodus Nicæna can. 16. omnem alieni clerici ordinationem, factamque declarat irritam, ubi proprii conſenſus Epiſcopi defuit, qui debuit manifeſtari literarum dimiſſoriarum exhibitione. Quam regulam iterarunt innumera ſubſequuta Concilia.

3. Can. VI. Clericis diſtrictè vetat domorum adminiſtrationem aut procurationem ſuſcipere, cùm edicatur 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſæcularibus.* Eodem ſpectat Lateranenſis Concilii canon, cap. penult. de vita & honeſt. Cler. Maxime verò Chalcedonenſis Synodi can. 3. quem inferiùs cum additis obſervationibus requirito.

Can. VIII. Interdicit Procuratores, Tutores, negotiorum geſtores in Clerum ordinari, niſi poſtquam redditis ratiociniis liberati fuerint. Habetur in Decreto, cap. Magnus Epiſcopus, diſtinct. 54.

In ſerie orthodoxorum Carthaginis Epiſcoporum, poſt Menſurium ſequitur Cæcilianus, Cæciliano ſucceſſit Rufus, Ruſo Gratus, qui obitu ſuo vacuam Carthaginenſis Eccleſiæ ſedem Genethlio (qui alibi Genedius ſcribitur) reliquit: Genethlius deinde Aurelium nactus eſt ſucceſſorem.

MEDIOLANENSIA CONCILIA, primum ex parte Catholicum, ſecundum hæreticum Arianorum.

1. DUæ Mediolani celebratæ ſunt Synodi circa Nicænam fidem. Prima quidem planè Orthodoxa, Imperii Occidentalis (cujus pars erat Mediolanum cum Italia) habenas moderante Conſtante Auguſto. Iſtudque coactum fuit Concilium ſtatim poſt Sardicenſe eodem ipſo anno 347. ut fuſiùs contra Baronium probat Dionyſius Petavius in ſuis ad Epiphanium notis, & in ſua de Photino diſſertatione. Huic Synodo Mediolanenſi Legati Julii Romani Pontificis interfuere. Ab hoc jam inchoato quatuor Ariani Epiſcopi diſceſſerunt irati, prævidentes in eo reprobatum iri Arianiſmum, Demophilus, Macedonius, Eudoxius, & Martyrius. Eadem in Synodo Valens Epiſcopus Murſi, & Urſacius Singidonis, quæ duæ civitates intra ditionem Conſtantis Auguſti comprehendebantur, ambabus Eccleſiis deturbati jam à Sardicenſi Concilio & eaſdem recuperare adnitentes, ſuique Principis inire gratiam ſtudentes, ſupplices pœnitentiæ libellos Mediolanenſibus Patribus obtulerunt, quibus ejurata hæreſi Ariana Nicænam profitebantur fidem; ſuaſque adverſus Athanaſium calumnias ſimul fatebantur & condemnabant. Eademque in Synodo Photinus Syrmii Epiſcopus in Pannonia, qui ob inſtauratam Pauli Samoſatenſis impietatem, hallucinantis Chriſtum nihil aliud quàm merum hominem extitiſſe, fuerat paulò antè in Sardicenſi Concilio damnatus, ut Epiphanius teſtatur hære. 71. iteratam damnationis ſententiam ſubiit à Patribus apud Mediolanum congregatis. Hæc omnia comprobantur tum Oſii ad Conſtantinum literis apud Athanaſium epiſt. ad Solitar. tum epiſtola Synodi Ariminenſis apud eundem lib. de Synodis Arimin. & Seleucienſi; & apud Theodoritum lib. 2. cap. 15. & teſtimonio Hilarii ſic dicentis in fragmentis: *Igitur ad tollendum ex Epiſcopatu Photinum, qui ante biennium jam in Mediolanenſi Synodo erat hæreticus damnatus, &c.* Itemque ſupereſt epiſtola Liberii Papæ ad Conſtantium ſcripta, antequam in exilium ipſe mitteretur anno 355. in Hilarii fragmentis, & in calce operum Luciferi, per quem ad Conſtantium hanc miſerat Epiſtolam: in qua eidem reſpondet ſollicitanti, ut Athanaſii depoſitioni ſubſcriberet; interque alia ſic ait: *Quæ eſt pax clementiſſime Imperator, cùm ſint ex partibus ipſis quatuor Epiſcopi, Demophilus, Macedonius, Eudoxius, Martyrius, qui ante annos octo cùm apud Mediolanum Arii ſententiam hæreticam noluiſſent damnare, de Concilio iratis animis exierunt;* Iam ſi demas octo, qui præceſſerant, annos in annum aſcendes 347. quo celebrata eſt hæc Synodus Mediolanenſis, unde quatuor illi Ariani Epiſcopi ſe ſubduxerunt; in qua Legati Romani Presbyteri conſederunt, & in qua Valens & Urſacius libellos pœnitentiæ protulerunt. Quæ commemorantur ſimul in epiſtola Catholicorum Epiſcoporum Synodi Ariminenſis ad Conſtantium, quæ Græcè extat apud Athanaſium, Socratem, Theodoritum: Latinè verò apud Hilarium, ſed conciſior, & multis mutila, quæ Græco exemplari continentur, Latinaque verſione Epiphanii Scholaſtici, in Tripartita hiſtoria lib. 5. cap. 21. his verbis: *Quapropter Urſacius & Valens, quoniam participes & concordes Ariani dogmatis erant, à noſtra ſunt communione ſegregati. Quam ut ſuſciperent cognoſcentes delicta, quibus peccaverunt, pœnitentiam & veniam impetrare poſcebant: & reſcripta eorum hæc ita ſe habere teſtantur, per quæ criminum veniam conſequuti ſunt. Erat enim tempus quo hæc geſta noſcuntur, quando Mediolani Synodus celebrata eſt præſentibus Romanæ Eccleſiæ Presbyteris:* (Legatos vocat Hilarius) *Cognoſcentes verò ſimul etiam poſt mortem, dignum memoria Conſtantinum cum omni in-*

ni integritate & examinatione conſcriptam expoſuiſſe fidem: qui cum ab hac luce baptiſmate percepto deceſſerit, & ad præmia debita pacis acceſſerit, incongruum eſſe judicamus poſt illum aliquid novitatis admittere. Quòd verò Conſtantino præſente habitum Mediolanenſe Concilium apud Hilarium legitur, temporum ratio id credere de Conſtantino tam de ſeniore, quàm de juniore, nullatenus permittit, quos jam mors abſtulerat, ſed id nomen pro Conſtante obrepſit, Principe tum vivente Nicænæque fidei aſſertore.

2. Perperam verò (ut loquitur Petavius) Urſacii & Valentis iſta reconciliatio in Annalibus confertur in annum Chriſti trecenteſimum quinquageſimum poſt mortem Conſtantis: Etenim certiſſimum eſt, Conſtante ſuperſtite ambos illos reſipuiſſe, ac libellos dediſſe, quod Athanaſius ipſe dubium eſſe non patitur, in epiſtola ad Solitarios, ubi iſtos ait poſt Conſtantis obitum ab Arianis adductos eſſe, ut ad vomitum redirent, & ab Athanaſii pariter atque Eccleſiæ Catholicæ communione deſciſcerent, cauſantes metu ſe Conſtantis & ingratiis ad ſimulandum hanc pœnitentiam eſſe compulſos. Hoc verò falsò illos allegaſſe dicit Athanaſius, quòd neque tunc ullus palatinus aut notarius miſſus ſit ad eos, qui illos cogeret, ſed nec Imperator quidem adeſſet: verùm ſponte ipſi Romam advolaſſent, & in medio Eccleſiæ cœtu, pœnitentiæ palam libellos protuliſſent. Hæc Athanaſius. Ex quibus perſpicuum eſt, Conſtante adhuc vivo, Valentem & Urſacium Julio pariter & Athanaſio ſupplicaſſe, quod anno trecenteſimo quadrageſimo nono contigit, biennio poſt Mediolanenſem orthodoxam Synodum, quæ, ut ſupra commonſtratum eſt, ante annos octo quàm Liberius ad Conſtantium epiſtolam daret, indicta ponitur ab eodem Liberio. Unde hoc etiam ſequitur, Photini damnationem in Mediolanenſi Catholicorum Concilio anni trecenteſimi quadrageſimi ſeptimi factam eſſe. Athanaſio quoque de ſpontanea Valentis & Urſacii liberaque pœnitentia ſuccinit Oſius, teſtis alter omni exceptione major, in ſua ad Conſtantium epiſtola (quam ibidem refert Athanaſius) hæc exprimente: *Cur igitur nunc audis obtrectatores Athanaſii? Aut cur toleras Valentis & Urſatii criminationes pœnitentia & ſcripto profitentium ſe calumniam feciſſe? Confeſſi enim ſunt ſuam ſycophantiam non vi adacti, ut ipſi cauſantur, cùm nulli ibi milites incumberent, & tuus frater neſciret. Nihil enim tale ſub ipſo agebatur, qualia nunc fiunt. Sed illi ultro Romam venerunt, & coram Epiſcopo & Presbyteris ibi præſentibus confeſſionem ſuam ſcripto ediderunt, cùm prius pacatas literas & amicas ad Athanaſium dediſſent.* Videtur porrò Athanaſius & cum eo Oſius contradicere Hilario, qui ſive Conſtantinum, ſive Conſtantem præſentem fuiſſe Mediolani Synodo dicit, quo tempore Urſacius & Valens pœnitentiam & veniam ab eadem Synodo poſtularunt, cùm tamen præſentem fuiſſe conſtanter negent Athanaſius & Oſius. Veruntamen hunc Hilarii locum fuiſſe depravatum, conſtans eſt eruditorum judicium. Quòd etiam locus ille Hilarii ſignificet, Valentem & Urſacium veniam à Concilio Mediolanenſi meruiſſe, aliter intelligendum quàm verbis videtur exprimi; non enim illos Synodus communioni reſtituit, ſed ambos ad Julium remiſit, ut quod Julio Romanoque Concilio viſum foret, de illis decerneretur.

3. Anno poſtmodum Chriſti trecenteſimo quinquageſimo religioſiſſimus Conſtans Imperator, ſanctæ Eccleſiæ adverſus oppugnantes Arianos & Donatiſtas defenſor egregius & vindex, interfectus eſt ad Pyrenæos in caſtro, cui Helenæ nomen, à Gaiſone Magnentii tyranni duce, nullis ſuperſtitibus liberis. Dici non poteſt quàm grave vulnus Eccleſiæ Dei tanti Principis interitus inflixerit. Arianorum namque audacia, eo, quo hactenus coercebatur, aggere everſo, deinceps immani ferocia toto terrarum Orbe graſſata eſt. Tunc demum venales illæ animæ Urſacius & Valens è re ſua eſſe cenſuerunt temporibus religionem accommodare, & ad fortunæ varietates quaſi ad ventorum mutationes æternæ ſalutis vela vel expandere, vel contrahere. Uterque igitur ut Conſtantii gratiam iniret, fidem Eccleſiæ datam fregit, ſeque iterum Arianis fœdiſſimo relapſu adjunxit. Magnentius, ſublato Conſtante, in Conſtantium arma perduellia convertit. Omnibus utriuſque partis viribus confligitur ad Murſiam Pannoniæ urbem. Primo impetu concuſſæ Conſtantii copiæ pedem retulerunt: ſed reſumptis fortiter viribus in Magnentianos ſtrenuè irruperunt, & acie victos internecione profligarunt. Biennio poſt deſperatis rebus ſuis Magnentius mortem ſibi apud Lugdunum conſcivit. Dum ſe Conſtantius ad prælium adverſus tyrannum comparabat, Gallum patrui ſui Conſtantii Magni Conſtantini fratris filium natu majorem creavit ſucceſſorem, dum Antiochiæ verſabatur. Quo tempore Gallus ut cacodæmonis oracula reddentis apud Daphnem ſuburbanum Antiochiæ locum præſtigias eluderet, ſacra Babylæ martyris oſſa, olim Antiochiæ Antiſtitis ſub Decio Imperatore martyrio affecti, eundem in locum, lauris conſitum & fontibus irriguum, quem ethnicorum ſuperſtitio Apollini dicarat, ſolemnibus hymnis & inſigni pompa, Chriſtianorumque concurſu tranſtulit: eaque translatione facta dæmon obmutuit & oracula deſierunt. At perfidus Julianus Galli frater minor natu, poſtquam Conſtantio in Imperium ſucceſſit, ſacras Babylæ reliquias indidem transferri juſſit, & Apollinis fanum aramque inſtauravit. Sed excuſſo repente fulmine, ara ſacrilega disjecta eſt, fanumque conflagravit; ut inter alios veteres ſcriptores enarrat Joannes Chryſoſtomus civis ipſe Antiochenus in libro contra gentes.

4. Ut verò paululùm intermiſsum hiſtoriæ Conſtantii Auguſti filum retexamus: dum hujus & Magnentii exercitus acie decernebant, Conſtantius intra Eccleſiam Murſiæ non longe à conflictu exitum ipſius anxiè præſtolabatur, unà cum Epiſcopo loci Valente. Hic occultè diſpoſuerat, ut ſibi prælii exitus quàm citiſſimè aliquo indicio ſignificaretur magna propoſita mercede, antequam Conſtantius id reſcire poſſet. Primus itaque Valens victoriam Conſtantio congratulabundus nunciavit, & ſiſcitanti undenam id ſciret, aſſeveravit id ſibi ab Angelo revelatum inter ſupplices ad Deum preces: eoque factum ut credulus Imperator victoriam Valentis orationibus & ſanctitati referens acceptam, acriorem pro Ariana impietate adverſus Orthodoxos perſecutionem exorſus ſit. Nam & per Occidentis regiones hactenus Arianæ perfidiæ ferè inacceſſas longè lateque propagare ſtuduit, uſus maxime opera Urſacii & Valentis, Fortunatiani Aquilejenſis, & Saturnini Arelatenſis pſeudoepiſcoporum. Cùm autem jam ab omni metu liber, & fratris Conſtantis & Magnentii tyranni, urgeret Athanaſii damnationem, & huic ſubſcribere impotenter vellet Liberium Romanum Epiſcopum Julii ſucceſſorem, petiit Liberius cauſam iſtam in plena atque intra Italiæ fines Synodo convocata pertractari.

5. Conſtantius itaque confidens ſe tyrannica vexatione ſuaque abſoluta poteſtate, ſuæque ſectæ gregalium, dolis haud dubiè compotem deſiderii fore, ſecundum Mediolanenſe Concilium indixit, quod eſt auſpicatum anno trecēteſimo quinquageſimo quinto. Speraverat Liberius in Occidentali Concilio prævalituram Catholicam partem. Et utique Catholici longé numero prævalebant. Res tamen in contrarium vertit ob Conſtantii potentiam, neſcio dicam, an animi impotentiam; qui omnem adhibuit vim, ut quæ animo propoſuerat, omnium conſenſu comprobarentur, vota Orthodoxorum nihili pendens, ſeque illis excandeſcentem & infenſiſſimum exhibens. Adfuerunt Pontificii Legati Lucifer Calaritanus in Sardinia Epiſcopus, Pancratius Presbyter, & Hilarius Diaconus. Hi poſtularunt in primis ad ſtabiliendam fidei animorumque optatiſſimam unitatem & concordiam ut ab omnibus ſubſcriberetur Nicænæ fidei profeſſioni: quod unum poterat omnia diſſidia componere. Cœpit ſine mora ſubſcribere Dionyſius Mediolanenſium Epiſcopus, ſed ei Valens calamum & chartam per vim extorſit. Ex adverſo inſtant Ariani hanc unam eſſe ineundæ concordiæ rationem & viam, ſi omnes Athanaſii, cujus cauſa Synodus præſens fuerat indicta, quemque tot præcedentia Concilia jamdum proſcripſerant, condemnationi ſubſcribant, neque hac in cauſa de communi fide decerni, ſed de privati hominis delictis. Eoque demum facto, cætera ad concordiam prona fore. Dionyſius Arianorum fraudulentis pollicitationibus deluſus ſpondentium de cætero univerſæ Eccleſiæ pacem & unanimitatem, cui parandæ unius hominis ſæpius judicati & damnati victima debebatur, cæteroqui nullam ſperandam eſſe com-

munem

munem Eccleſiæ pacem, condemnationi Athanaſii, prout Orientales Synodi judicarant, ſubſcripſit. Sed eum ſeorſim fortiter coarguit Euſebius Vercellenſis Epiſcopus, & ad facti hujus pœnitentiam adduxit. Hęc itaque inter innumeras utrinque concertationes, & rixas protracta finitaque ſeſſio fuit.

6. Poſtridie interpellatus Euſebius profitetur, haud ægrè ſe iturum communis pacis ſtudio in Dionyſii ſententiam circa ipſum Athanaſium, tam multis Synodicis jam exautoratum, dum provideatur, ne ſibi ſeniori Antiſtiti junior Dionyſius præferatur. Ideòque illius obliteretur ſubſcriptio, ut cùm eidem viſum fuerit, iterum ſubſcribat, poſtquàm ætate & Epiſcopatu provectior ſuum, ut par eſt, nomen appoſuerit. Non multùm in oppoſitum contendit Dionyſius, Ariani verò conſenſione Euſebii omnium laudatiſſimi geſtientes, de cujus nutu & exemplo cæteri pendebant partium Occiduarum Præſules, Dionyſii nomen ita eraſerunt, nulla ut litera ſupereſſet. Tum verò Euſebius ſimul & Dionyſius aperte proteſtantur, ſe damnationi ſanctiſſimi & innocentiſſimi Epiſcopi nunquam conſenſuros, qui non niſi proprer juſtitiam & fidei veritatem inſectationes patiebatur. Hæc refert Ambroſius ſerm. 69. Cæteri Orthodoxi reſumptis animis pro Athanaſio ſtant, Valenti & Urſacio perturbationum Eccleſiæ funeſtis facibus, propriam objectant, quam voce & ſcriptis ediderant, confeſſionem, ſe per calumniam falſiſſima crimina contra Athanaſium confinxiſſe.

7. Tum confuſi eoque acriùs excandeſcentes Ariani, ut ſcribit Athanaſius, epiſt. ad Solitarios, Apoſtolicos Legatos conſtantiſſimè perditis ſuis conatibus obſiſtentes indigniſſimè habent. Ex quibus Hilarium Diaconum flagellis indigniſſimè lacerant: deinde reliquos duos Apoſtolicos Legatos Luciferum Epiſcopum, & Pancratium Presbyterum, ſimulque Epiſcopos Euſebium Vercellenſem, Dionyſium Mediolanenſem, Paulinum Trevirenſem, aliosque non paucos ſuis ablegant Eccleſiis, qui in diverſas Orbis terræ plagas raptati deportatique ſunt edicto Conſtantii, qui & ipſum Romanum Epiſcopum Liberium ſede ſua ejectum hujuſce Conciliabuli decreto in Thraciam relegavit. Ejuſque in Cathedram Ariani Felicem intruſere Romanæ Diaconum Eccleſiæ, qui tametſi mente Orthodoxus, ambitu tamen primæ ſedis cum Arianis ſocietatem inivit, Athanaſii damnationem ſcripto roboravit. At Clerus, populuſque Romanus perfidi hujus invaſionem averſatus eſt. Tres verò Ariani Epiſcopi eum Pontificem ordinaverunt, ut perhibent Athanaſius epiſt. ad Solitarios, Hieronymus de ſcript. Eccleſ. in Acacio, Rufinus & Theodoritus lib. 2. cap. 14.

8. Conſtantius miſſo cum exercitu Cyriano Comite Gregorium perditiſſimum, ex hujus pſeudoſynodi Mediolanenſis decreto, in Alexandrina ſede ſtabilivit. Luctuoſiſſima tunc edita eſt Catholicorum ſtrages, ſine ullo profeſſionū & ſexuum diſcrimine in Cleros, in Monachos, in ſacras Virgines, cædibus, raptationibus, flagellis, ædium bonorumque direptionibus, exquiſitis cruciatibus rabies Ariana deſævìit: quamplurimi diros inter cruciatus trucidati ſunt, concitatis etiam per Arianos Paganis & Judæis adverſus populum fidelem, qui omnia paſſus eſt quæ in internecino bello ab immanibus & ſæviſſimis hoſtibus infligi poſſunt. Eaque calamitas per univerſam Ægyptum, Cyrenem, Libyamque pervagata eſt. Tot inter atrocitates clam evaſit ad necem conquiſitus Athanaſius, multoſque annos delituit. In hiſce latebris epiſtolam contexuit ad ſolitariam vitam agentes, diverſaſque apolo ias quæ ſuperſunt.

9. Oſius etiam Cordubenſis toto Orbe celeberrimus, jamque ætate centenarius, ut ſcribit Athanaſius, fruſtrà blanditiis terroribuſque ad damnandum Athanaſium tentatus, Sirmium tandem Pannoniæ oppidum deportatus eſt. Ibique uſque ad Sirmienſe Concilium exilio detentus. Lucifer verò Calaritanus ſcripſit in exilio ad Conſtantium plures pro Eccleſia Catholica libros, quibus nihil fortius, nihil conſtantius, nihil aculeatius legi poteſt, intrepidus quidem fidei athleta, niſi inflexile illius ingenium ad ea quoque obduruiſſet, quibus ex æquo & bono cedendum erat: inde namque exortum Luciferianorum ſchiſma.

SIRMIENSIA DUO CONCILIA, Catholicorum unum, Arianorum alterum, Ancyrana pſeudoſynodus.

1. QUod ſuperiùs de duabus Mediolanenſibus Synodis, prima Canonica, ſecunda Ariana diximus; hoc idem de duabus pariter Sirmienſibus affirmat Dionyſius Petavius, ſcriptor undequaque doctiſſimus: etiamſi præcedentibus ſæculis unica eaque hæretica innotuerit. At Catholicam præceſſiſſe aſtruit ille, teſtimonio fretus Hilarii, cujus ex fragmentis hanc producit laciniam: *Igitur ad tollendum ex Epiſcopatu Photinum, qui ante biennium jam in Mediolanenſi Synodo erat hæreticus damnatus, ex plurimis Provinciis congregantur Sacerdotes.* Cùm ergo probatum ſit ubi actum eſt de Mediolanenſibus Conciliis, fuiſse primum celebratum an. 347. ſi biennium ad hunc numerum adjungas, iſtud alterum Sirmii Concilium ab Epiſcopis orthodoxis celebratum in annum incidet 349. ſuperſtite Conſtante. Subjicit enim ibidem Hilarius: *Verum inter hæc Sirmium convenitur: Photinus hæreticus olim comprehenſus reus pronunciatur* (ſcilicet in Synodis Sardicenſi & Mediolanenſi prima) *& à communione jampridem unitatis abſciſſus, ne tunc quidem per factionem populi potuit amoveri.* Hinc multiplici ratione convincitur, iſtud Sirmienſe Concilium aliud omninò eſſe ab illo Sirmienſi Arianorum. *Primùm*, quia iſtud, de quo loquitur hoc loco Hilarius, contigit anno 349. ſub Conſtāte. Principe Orthodoxo: at illud alterum Arian. ſeu Semiarianorum, in quo Baſilius Ancyranus pręcipuas partes egit, ut minimū biennio poſt contigit, anno nimirùm Chriſti 351. aut etiam ut Baronius aſſerit, anno 357. Utcùmque ſe res habeat, celebratum eſt Conſtantio rerum potiente. *Secundò*, quia Photinus in primo Sirmienſi damnatus non potuit Hilario teſte à ſua Eccleſia divelli, ob factam pro eo populi ſeditionem; in poſteriori verò idem omninò Conſtantii potentia dejectus eſt, ut Sozomenus refert lib. 4. in fine cap. 6. *Tertiò*, quia Concilium Sirmienſe primum, de quo Hilarius hoc loco, ſoli Occidentales habuere; ſuumque decretum ad Orientales tranſmiſere; ut ex eodem Hilario perſpicuum eſt, dicente: *Decretum de Photino ab Occidentalibus ad Orientales relatum eſt mente callidos, ingenio ſubtiles, malitia pertinaces, occaſionem revolvendi ejus quod Athanaſii abſolutione eſt diſſolutum judicii quæſierunt. Et reſcribentes de Photino, Marcelli mentionem velut inſtitutionum talium Magiſtri addiderunt; ut mortuam de Athanaſio ipſo jam tempore quæſtionem, & veritatis judicio conſepultam in publicam recordationem novitas cauſæ excitaret; & ſubrepens per Photini damnationem Marcellini nomen inveheret.* Ita Hilarius. Obſervandum hic eſt exprobrandi cauſa mentionem Marcelli ab Orientalibus factam, quia Marcellus Ancyranus fuerat Photini magiſter: hic enim ab adoleſcentia Marcello hæſerat, fueratque ſub illo Ancyranæ Eccleſiæ Diaconus. *Quartò* quia Valens & Urſacius occaſione iſtius Sirmienſis Catholicorum Synodi cum Catholicis & Athanaſio pacem & concordiam expetierunt: cujus anteà in Mediolanenſi Concilio jecerant primordia & fundamenta, ut ex eodem Hilario liquet, hæc eorum verba in fragmentis referente: *Sicut per priorem libellum noſtrum, quem apud Mediolanum porreximus, & nunc & ſemper anathematizaſſe hac manu noſtra, quæ ſcripſimus, profitemur.* Deinde ſubjungit Hilarius: *Hæc epiſtola poſt biennium miſſa eſt quam hæreſis Photini à Romanis damnata eſt*; ſcilicet in Mediolanenſi Concilio, cui Romani Legati præfuerunt.

2. Atqui tranſacto illo biennio, initum eſt Sirmii regnante adhuc Conſtante, Concilium (juxta allegata ex his Hilarii fragmentis loca) in quo & Photinus iterùm damnationis ſententiam accepit, & Valens cum Urſacio ultimo oblato libello ſuam cum Eccleſia, & Athanaſio pacem complevere. Id verò non in alia quàm planè Orthodoxa Synodo Sirmienſi fieri potuit ac debuit. Denique locus hic integer ex Hilarii fragmentis memoriæ mandandus eſt: *Igitur ad tollendum ex Epiſcopatu Photinum, qui ante biennium ex Mediolanenſi Synodo erat hæreticus damnatus, ex plurimis Provinciis congregantur Sacerdotes, hoc magis ſolliciti atque anxii turbari iterum miſcerique omnia, quod*

quod jampridem plurimi rei Epiſcopi, vel falſorum in Athanaſio judiciorum, vel communionis hæreſis Arianæ ab Eccleſia fuerant ejecti. Quam opportunitatem nacti Urſacius & Valens Romanæ plebis Epiſcopum adeunt, recipi ſe in Eccleſiam deprecantur, & in communione per veniam admitti rogant. Cæterùm licet hiſce locis ex Hilario deſumptis ſufficienter videatur probatum primum illud Sirmienſe ſub Conſtante Concilium; non tamen inde convincitur id, quod Petavius pariter intendit, hujus occaſione Concilii Valentem & Urſacium cum Chatolicis & Athanaſio pacem & concordiam iniviſſe. Nuſquam enim legitur illos ad hoc primum Sirmienſe Concilium acceſſiſſe. Libellus enim amborum eſt ad Julium Romanum Pontificem, qui ambos Eccleſiaſticæ communionis conſortes fecit. Aitque Hilarius paulò poſt ultra à nobis adducta ejuſdem verba: *Julius ex Concilio veniam, quam orabat, impertit, ut cum lucro Catholicæ Eccleſiæ vires quoque detraberet Arianis*. Id verò Concilium ſupponit accitorum diverſis ex locis Epiſcoporum à Julio ipſo conventum ad uſque adeò celebrem actum ſolemniùs peragendum, atque ad deliberandum circa res Eccleſiæ tunc temporis urgentes.

Altera Sirmienſis Synodus contigit poſt biennium ab illa prima: eo nimirum anno poſt Conſulatum Sergii & Nigriani, quo nulli conſulatum geſſerunt ob bellicos tumultus. Hoc teſtantur Socrates lib. 3. cap. 19. Græcæ editionis, & Sozomenus lib. 4. cap. 6. Is eſt annus Chriſti 351. Petavius autem, in ſuis ad Epiphanium animadverſionibus, rationes omnes convellit, quibus motus Baronius hanc Synodum in annum rejicit 357. Convenere Sirmium plerique Orientales Ariani, qui quum videri Catholici atque religioſi erga Chriſtum affectarent, Photinum ejus Epiſcopum civitatis, præcedentis Sirmienſis decreto ab Occidentalibus Epiſcopis damnatum, ne ſoli Occidentales viderentur Chriſti gloriæ ſtudioſi, iterum damnarunt. Cùmque illo priore decreto non potuiſſet, ejus reſiſtente plebe, hæreticus Epiſcopus ejici, iſto demum anno in vim hujuſce recentioris decreti, Conſtantio vim militum ſuppeditante, compulſus fuit Photinus Epiſcopatu cedere. Hoc in Concilio novam edidere fidei formulam Orientales, quà profitebantur Chriſtum Patri ſecundùm ſubſtantiam ſimilem, quatenus Dei Filius eſt, ſed conſubſtantialem ſilebant; ab ea voce quaſi ſcopulo declinantes. Huic formulæ (quæ ſanè nihil niſi orthodoxum exprimebat, ſimulque Athanaſii damnationi ſubcripſit infeliciter Liberius Papa, qui Sirmii tunc pro Catholica fide exulabat) illecebris & deſiderio ſuccumbens primæ recuperandæ ſedis, quam æmulus Felix à Conſtantio intruſus occupabat, atque ita factus eſt deſiderii compos, per Sirmienſe decretum reſtitutus, quod etiam Felicem deturbavit, conſentiente Conſtantio. Hanc Liberii ſubſcriptionē commemorat Athanaſius, epiſt. ad Solitarios; & Hilarius lib. contra Conſtantium, quem his compellat verbis: *Vertiſti deinde uſque ad Romam bellum tuum, eripuiſti illinc Epiſcopum: &, ò te miſerum! qui neſcio utrum majore impietate relegaveris, quam remiſeris*. Et Sozomenus libro 4. cap. 14. Ea res Catholicis ingenti offendiculo fuit. Romam Liberius ingreditur, cum Arianis apertè communicans. Ex adverſo Felix hactenus ſchiſmaticus, & in ſpeciem, quamvis non ex animo, Arianus, cœpit deinceps omnem abrumpere cum hæreticis ſocietatem. Liberius hac prævaricatione cœpit eſſe Romano Clero multiſque de plebe inviſus ac odioſus, quorum voluntates erga Felicem priſtinam perfidiam retractantem cœperunt inclinare. Mortuo demum Felice reſipiſcens Liberius, atque ab Arianorum conſuetudine reſiliens, admiſſus demum fuit à Clero Romæ conſiſtente in legitimum Pontificem. Ejus itaque Pontificatus intermiſſus eſt Felicis nomine ſecundi Pontificatu legitimo, ex quo à ſocietate Arianorum diſcedens de præcipitio ſurrexit, in quod recenti lapſu ſe Liberius conjecerat; eoque reſpectu Felicem ut Pontificem Romani colere cœperunt, abdicato, propter recentem perfidiam, Liberio: qui tandem ſublato per mortem æmulo ad officium palàm rediit, facta ab Arianis diſceſſione. Ipſe verò Felix uſqueadeò felicem mortem ab Arianis oppetiit, ut martyris inde titulum ac meritum reportaret. Romanorum verò prudentia innotuit, dum unum & alterum reſipiſcentem admiſit per vices, quamvis præteritæ prævaricationis labe infamem; ut ſcilicet exitiale ſchiſma prævenirent ac anteverterent, haud dubiè futurum, ſi tertium quempiam quantumvis digniorem elegiſſent, ſibique præfeciſsent Epiſcopum.

3. Verumtamen ut eſt leve atque inſtabile hæreſis ingenium, & ut Apoſtolus ad Titum ſcribit: *Delinquit hereticus, cùm ſit proprio judicio condem natus*. Iidem Sirmienſes alteram ſubinde formulam, priore, quam paulò ante ediderant, derelicta, recuderunt: cui hanc præfixit incriptionem Hilarius, ſub initium libri de Synodis: *Exemplar blaſphemiæ apud Sirmium per Oſium, & Potamium conſcripta*. Atque hæc profeſſio, quam miſerandus Oſius prævaricator eſſe ratam voluit, eſt priore illa multò deterior, qua vox ſubſtantiæ, quæ in priore exprimebatur, expuncta fuit, dictuſque fuit Patri ſimilis Filius abſque alio additamento, atque ita tam *homouſion* Catholicorum, quàm *homœouſion* mitiorum Arianorum excludebantur ab hac poſteriore formula, ſolaque reſtabat deteriorum Arianorum, qui plùs reliquis Arianis Chriſto injurioſi erant, non ſolùm ſubſtantiæ Paternæ in Filio identitatem ac æqualitatem, ſed unam præterea ſecùndum ſubſtantiam ſimilitudinem negantium. Hujuſce verò Oſianæ profeſſionis tantum poſtmodò ſuppuduit Arianos, ut eam ſupprimi voluerint interpoſita Conſtantii (ſicut infra videbimus) auctoritate. Quis verò ſtupendum iſtum Oſii lapſum non deploret? O deplorandum Sirmii Conciliabulum & planè funeſtum, quod duas illas Eccleſiæ columnas liberium & Oſium ſubruit, ſoloque adæquavit! Oſius tamen ut Athanaſii condemnationi conſentiret, adduci nullo modo potuit. Quis humanæ infirmitatis & inconſtantiæ vicem non lugeat, non obſtupeſcat, non contremiſcat? Quis hæreticorum artes & nequitiam, atque illorum crudelitate plagas centenario, tamque ſublimis meriti ſeni, ut in iſtam apoſtaſiam compelleretur, illatas non execretur? Magnum illum & hactenus ſanctiſſimum Epiſcopum, invictæ conſtantiæ ſpecimen, qui præclaræ confeſſionis, atque ſub Diocletianea perſecutione paſſionis vibices & cicatrices corpore ſuo gerebat? Oſium illum, quo tot annos defenſore ac duce Orthodoxa fides adverſus atrociſſimos Arianorum inſultus ſteterat invicta & inconcuſſa; illum verè (ſic enim audiebat) Synodorum Patrem, qui poteſtate Apoſtolici Legati duabus œcumenicis Synodis præſederat, Nicænæ in Oriente, Sardicenſi in Occidente; qui cum tanto gloriæ ſplendore interfuerat, præcipuaſque partes egerat in Concilio Eliberritano, Arelatenſi, Neocæſareenſi, Alexandrino, & Gangrenſi, qui Solis inſtar Orientis & Occidentis regiones mirificæ doctrinæ, ſanctitatis & prudentiæ ſplendoribus colluſtraverat, qui fuerat Magni Conſtantini in capeſſenda Chriſtiana religione catechiſtes; & quem ille viciſſim, per venerationem & obſervantiam, Patris appellatione honorabat; qui ſymbolum Nicænæ fidei contexuerat: illum inquam Oſium, tot victoriis, tot trophæis, tanta meritorum gloria inſignem, venerabilem, admirandum, in tam provecta & venerabili ſenectute, flagellis tandem & cruciatibus (ut ſcribunt Socrates & Sozomenus) adegit Ariana perfidia ad hæreſim, quam tot annos glorioſè profligaverat, profitendam! Refert tamen Athanaſius epiſt. ad Solitar. ipſum in Hiſpaniam reducem, ſub exitum vitæ, ſuam damnaſſe cum Urſacio, Valente cæteriſque Sirmienſibus communionem, nefariamque conſenſionem.

4. Dirempto Sirmienſi Conciliabulo, coram multis Epiſcopis nondum digreſſis, & octo Senatorii ordinis viris, à Conſtantio delegatis deſcendiſſe in certamen, produnt Epiphanius, Socrates, & Sozomenus, Photinum cum Baſilio Ancyrano (quem in ſedem Marcelli Ancyrani à ſe abdicati ſuffecerant Ariani) in eaque concertatione victum Photinum, tum demum Epiſcopatu Sirmienſi depulſum: Victorem autem Baſilium indidem Ancyram profectum cum pluribus Epiſcopis ad Encænia celebranda Baſilicæ quam erat dedicaturus. Quò cùm adveniſſent, habito Antiſtitum conventu deliberatum eſt de ſupprimenda illa Sirmienſi profeſſione ſecunda, utpotè Filio Dei nimium injurioſa, cui Oſius infelix ſubſcripſerat; deque retinenda, & quoad fieri poſſet, propaganda priore illa Sirmienſi, cui Liberius Papa conſenſerat Qui huic formulæ adhæſerunt, Semiariani dicti ſunt, quorum principes erant Georgius Laodicenus, & ipſe Baſilius Ancyranus. Peracta hac Synodo Ancyrana Legati inde ad Conſtantium Principem profecti ſunt, Ba-

ſilius

ſilius ipſe, Euſtathius Sebaſtenus, Eleuſius Cyzicenus & Leontius Presbyter, petentes ab Imperatore ultimæ Sirmienſis formulæ abolitionem. Quibus tunc ille conſenſit. Veruntamen verè inconſtans Conſtantius deteriorem formulam Chriſtoque contumelioſiorem, ſuadente Acacio, prævalere mox jubebit, & ipſum Baſilium Ancyranum cæteroſque Semiarianos ſedibus ſuis dejiciet.

CONCILIUM ARIMINENSE *Anni* 359.

1. MIratur Athanaſius Conſtantii cæterorumque Arianorum veſaniam, tam multas Synodos indicentium, atque inceſſanter per omnes mundi plagas diſcurſantium hoc ſolo fine, ut inquiratur & ſtatuatur, quidnam ſit de Chriſto ab ipſis Chriſtianis tenendum & credendum. Quaſi verò (inquit lib. de Synodis) neque ipſi, neque Patres eorum Chriſti fide notitiaque imbuti fuerint, & innumerabilis Sanctorum, qui præceſſere, multitudo Martyrum, Confeſſorum, Virginum, & Eccleſiæ Doctorum, qui tam multa de Chriſto Dei Filio fideque Chriſtiana conſcripſerunt, Chriſtum neſcierint. Adeò ut per trecentos & amplius a Chriſto annos, Chriſti cognitio necdum illuxiſſe cœperit. Nemo enim habere quærit niſi hoc unum, quod nondum habet, atque cùm tam crebris repetitiſque Synodis nondum eorum animis ſit ſatisfactum; & tot tamque diverſas fidei formulas in ſuis illis Synodis procuderint ſeſe invicem deſtruentes, oſtendunt ſe tanto molimine, tantis diſcurſationibus, tantoque apparatu iteratis perquiſitionibus, nondum ſe hoc aſſequi potuiſſe, quidnam de Chriſto ab ipſis Chriſtianis fide ad æternam ſalutem neceſſaria tenendum ſit. Quæ ſane res omnium impiorum gentilium atque Judæorum ludibrio, in quotidianis ſubſannationibus Chriſti Eccleſiam religionemque indigniſſime exponit. Synodus quidem Nicæna, quæ iſtos omnes conventus præceſſit, non perquiſivit novam aliquam de Filio Dei cognitionem; ſed novam inſurgentem adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus hæreſim opponendo unanimem totius Eccleſiæ de Chriſto perſuaſionem & certiſſimam fidem, ſectam novam damnavit & anathemate perculit; ſoloque propoſito ſemel ſymbolo fidei hactenus de Chriſto traditæ, iſtos novarum Synodorum auctores arguit ſatis ſuperque hæreticos eſſe pertinaces.

2. De Conſtantio veriſſimè teſtatur ethnicus hiſtoricus Ammianus Marcellinus: *Chriſtianam religionem abſolutam & ſimplicem anili ſuperſtitione confundens, in qua ſcrutanda perplexiùs quam componenda excitavit diſſidia plurima; quæ progreſſa fuſius aluit concertatione verborum, ut catervis Antiſtitum jumentis publicis ultrò citroque diſcurrentibus, per Synodos quas appellant, dum ritum omnem ad ſuum traducere conatur arbitrium, rei vehiculariæ ſuccideret nervos.*

3. Uno eodemque anno Chriſti 359. qui eſt Liberii Papæ octavus, & Conſtantii Cæſaris vigeſimus nonus, Conſulibus Euſebio & Hypatio, Conſtantius duas toto Orbe Synodos indixit: unam Seleuciæ in Oriente, alteram Arimini in Occidente. Utriuſque contexuit fidelem hiſtoriam Athanaſius lib. de Synodis Ariminenſi & Seleucienſi. Convenere Arimini, quæ eſt Italiæ Urbs in Provincia Æmiliæ, quadringenti circiter Epiſcopi, in quibus numerabantur ſecundùm Athanaſium quinquaginta, ſecundùm autem Severum Sulpicium octoginta Ariani, in quibus erant Valens, Urſatius, Demophilus Mediolanenſis Eccleſiæ invaſor pulſo in exilium Dionyſio. Huic interfuit Synodo Vincentius Capuæ Epiſcopus Apoſtolicus Legatus, qui eodem dudum fuerat munere in ſancta & œcumenica Nicæna perfunctus. In primis inſtitere Ariani, ut illa Sirmii edita ſecunda formula fidei prævaleret, qua Patri ſimilis Filius aſſerebatur, nulla interjecta *ſubſtantiæ*, multoque minùs *conſubſtantialitatis* mentione. Catholici non aliud quàm Nicænæ fidei ſymbolum admittendum eſſe contendebant. Et poſt varias demum concertationes, Ariani ſe ab Orthodoxis ſejunxerunt. Tum Orthodoxi Antiſtites Valentem, Urſacium, Auxentium, Demophilum declaratos hæreticos à fidelium ſocietate reſecarunt.

4. Quia verò dirimi ac diſſolvi Synodum Conſtantius vetuerat, antequam ipſe receptis Synodicis literis, & de Synodi actis plene inſtructus, ſuum ſcripto placitum Patribus ſignificaſſet: Pars utraque per delegatos à ſe Synodicas ad ipſum tranſmiſit; ſed Arianorum Legati Valens & Urſacius citatiore curſu primi ad Conſtantium in Oriente degentem delati, præoccupato illius animo ſic illum à Catholicis alienarunt, ut ſupervenientibus Catholicis Legatis ſui acceſſum non permiſerit. Scripſit tamen ad Synodum ſe negotiorum fluctibus obrutum non potuiſſe Legatos in ſuum conſpectum admittere. Veruntamen ipſis delegatis mandaſſe, ut ſe Adrianopoli præſtolarentur, donec ipſe ab expeditione, cui ſe accingebat, regrederetur. Sic ille conſultò egit, ut Orthodoxi, quorum major pars exiſtimans gratiam Imperatoris inire, ſi ejus ærarii ſumptus præſtaret, maluerat ſuis aut Eccleſiarum expenſis Arimini vivere, quam oblato ſibi ab eo commeatu, tanta dilati temporis prolixitate deterriti, cum Arianis citiùs convenirent; aut ſaltem Legati orthodoxi, & tædio diuturnitatis & expenſarum expavefacti, demererentur Arianorum Legatos; initoque cum illis conſenſu circa res fidei, Principis acceſſum ſimul & benevolentiam aucuparentur. Idque ita ſucceſſit lugubri prorſus exitu. Legati enim Catholicæ partis eò tandem adducti ſunt, ut Sirmienſi formulæ ſibi oblatæ ſubſcripſerint. Eaque Legatorum prævaricatio non paucos ad Arianas partes traduxit, cæteris ſpem animumque dejecit, univerſos gravi mœrore afflixit. Ad Taurum quoque Comitem, quem Concilio cum armatorum manu præfecerat, reſcripſit Conſtantius; ut quacunque ratione univerſos ad unum conſenſum adigeret, nec ante quàm id factum eſſet, Synodum ſolvi, aut quemquam inde ſineret egredi.

5. Reverſi ad Synodum prævaricatores Legati, ab Epiſcopis Catholicis excommunicati ſunt. Iſte tamen fidei ardor non diu perduravit. Diverſi enim indies quà animorum dejectione, quà precibus & pollicitationibus, quà minis, quà vi, quà dolis & artibus, quà longioris moræ tædio, quà quietis & Eccleſiarum reviſendarum deſiderio, ad Arianos accedebant. Qui cùm alio loco ſuos hactenus conventus habuiſſent, ad primariam Ariminenſem Baſilicam ſeſe quaſi victores tranſtulerunt, & de reliquis adhuc perſtantibus deponendis, & exilio mulctandis deliberationem inierunt. Quibuſdam igitur ad eorum partes deficientibus, aliis adhuc perſtantibus, Valens quaſi benevolus arbiter, eorum qui ſupererant, futuras & proximas quaſi miſeratus calamitates, perinde ac ſi novam rationem adinveniſſet, quæ timoratas etiam conſcientias in tuto collocaret, propoſuit ſe effecturum, ut relicta illa, qua moleſtabantur, Sirmienſi profeſſione, id unum per commiſerationem & ſummam Principis indulgentiam profiterentur, Filium Dei non eſſe creaturam, ut ſunt cætera creata. Simulque celerem ejus propoſitionis unà cum Tauro rem urgente, reliquorum ſubſcriptionem obtinuit; qui ut erant ſive tædio ſive formidine victi, re minus penſiculatè inſpecta, ſolumque conſiderantes, in duas duntaxat propoſitiones Catholicas conſenſum ſe præbere; quòd Verbum non ſit aliqua creatura; & quod omnibus creaturis dignitate præcellat; occaſionem gloriandi dederunt Arianæ factioni, traxiſſe ſe in plenaria Synodo ſuos omnes adverſarios ad profitendum propriis ſcriptis, Filium Dei eſſe intra ordinem creaturarum: idque commune cum his habere quidem, ut ſimul inter res creatas collocetur; quibus omnibus ſupereminet longè ſublimiori, ſed tamen creata, propria excellentia.

6. Tametſi autem iſti ſubſcribentes re melius perſpecta gravi ſint pudore ſuffuſi, neque ulla ſit hæreſis ſine animi conſenſu; nullatenus tamen ſunt a gravi culpa excuſabiles: quatenus rem immenſi momenti præcipitanter & inconſideratè peregerunt. Eoque ſenſu, ſcribit Hieronymus, occaſione generalis Concilii Ariminenſis, totum Orbem terrarum miratum fuiſſe ſe eſſe Arianum. Illudque Liberius Papa, & poſt eum Damaſus reprobavere. Errant verò Rufinus & Socrates lib. 2. cap. 29. qui tempora confundentes, Liberii exilium, & Felicis in locum illius ſubrogationem, poſt Ariminenſem Synodum referunt: quæ tamen ante plures annos in Mediolanenſi Conciliabulo contigerant. Digniſſima porro ſunt obſervatu, ea quæ ad Illyricos Epiſcopos ſcripſit, occaſione

Ariminenſis conventus, Romanorum nonaginta partim Italorum, partim Gallicorum Epiſcoporum Concilium, præſide Damaſo Papa, & refertur Synodica illa epiſtola apud Theodoritum lib. 2. cap. 17. *Sed in ipſo principio ab his ipſis, qui Arimini novare ac retractare compellebantur, eatenus res correcta eſt, ut confiterentur ſibi alia diſputatione ſubreptum, quod non intelligerent Patrum ſententiæ apud Nicæam conſtitutæ hoc eſſe contrarium. Neque enim præjudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum, quando conſtat neque Romanum Epiſcopum, cujus ante omnia expectanda erat ſententia, neque Vincentium, qui tot annorum Epiſcopatum integrè geſſerat; neque alios talibus præbuiſſe conſenſum. Maximè cum iſti ipſi, ſicut diximus, qui per fraudem deflexiſſe viſi ſunt, meliore conſilio hæc ſibi diſplicere teſtati ſint.* Hæc Romana Synodus.

SYNODUS SELEUCIENSIS anni 359. & Conſtantinopolitana anni 360.

1. EOdem anno 359. altera in Iſauriæ civitate Seleucia coacta Synodus fuit, Orientalium Epiſcoporum centum quinquaginta, ſecundùm Theodoritum; aut centum ſexaginta, ſecundùm Athanaſium, erantque Ariani ferè omnes. Hilarius Pictavorum Epiſcopus, qui antè a Synodo Biterrenſi, quam Saturninus Arelatenſium Epiſcopus convocarat, injuſtè depoſitus, propterea quòd conſtanter Arianis obſiſteret, ideoque in Phrygiam relegatus, nihilominus a Præfecto imperiali quartò ſui exilii anno accerſitus, data revectionis copia, ut ſcribit Severus Sulpicius, ad iſtam Synodum profectus eſt. Interfuere quoque orthodoxi Epiſcopi Ægypti, qui cum Hilario Nicænam fidem ſtrenue propugnarunt. Interim Semiariani cum Arianis abſolutis, quorum princeps erat Acacius Cæſareæ Paleſtinæ Epiſcopus, continuis diſputationibus & vociferationibus acerrime inter ſe mutuò digladiati ſunt; adeò ut Leonas Comes, quem Conſtantius Synodo præfecerat, fruſtra enixus eos in concordiam, aut ſaltem in aliquam moderationem reducere, dixerit: ſe ab Imperatore quidem miſſum, ut Concilio modeſtorum hominum intereſſet. Verùm ſubjunxit: *Cùm implacabiliter ſimul omnes inconditis clamoribus obſtrepatis, nec ullus rationi aut moderationi ſit inter vos locus, in veſtras revertimini Eccleſias, ibique veſtras nugas agite.* Tunc Acaciana factio Semiarianorum factioni, quorum ſolam fidei profeſſionem a Baſilio Ancyrano ſibi oblatam Conſtantius approbaverat, numero longè impar de Concilio abſceſſit, perſiſtente intra Synodum Semiariana factione; quæ poſtridie Acacianos, qui digreſſi erant, citavit ut reos de criminibus reſponſuros. At illis poſt iteratas citationes comparere detrectantibus, Synodus Acacium ipſum, Gregorium etiam Alexandriæ Epiſcopum, Uranium Tyri, Theodorum Chæretaporum urbis Phrygiæ, Theodoſium Philadelphiæ, quæ eſt in Lydia, Evagrium Mitylenes inſulæ, Leontium Tripolis in Lydia, & Eudoxium, qui primùm Germaniciæ Epiſcopus, deinde Antiochiæ Syriæ, abdicavit, ſimulque Patrophilum Scythopolis, alios etiam pleroſque communione excluſit. Sed hi condemnati ad Conſtantium convolant, & decem Legatos Seleucienſis Synodi antevertunt, ejuſque animum præoccupant, qui viſus ſæpè fuit in Acacium propenſior. Mens eorum qui Seleuciæ perſtiterunt, fuit, ut refert Athanaſius, inſiſtendum eſſe formulæ in Antiochena Synodo pro encæniis editæ; ſic tamen ut affirmaretur Filii cum Patre ſimilitudo, exploſis nihilo ſecius duabus vocibus, *homouſii* & *homœouſii*, tanquam novis, & damnata voce *Anomæi*, hoc eſt, *diſſimilis*. Formula iſta Seleucienſis, quam refert Athanaſius lib. de Synodis, ſic exorditur: *Non refugimus authenticam in encæniis Antiochiæ editam fidem.*

2. Ex ſententia ergo Acacianorum indixit Conſtantius novum Conſtantinopoli Concilium Epiſcoporum quinquaginta, ex vicinis Provinciis accitorum, a quibus conflata eſt nova fidei formula, quæ inter alia habet, ita referente Athanaſio: *Nomen autem ſubſtantiæ ſimplicius a Patribus editum, ignotum populis, ſcandalum affert; & quod in ſacris Literis non continetur, placuit de medio tolli, & omnino nullam ejus mentionem fieri debere; quia ſacræ Literæ nuſquam ſubſtantiæ Patris & Filii meminere. Imò nec hypoſtaſis ſive ſubſiſtentia de Patre & Filio & Spiritu ſancto nominari debet. Similem autem Patrem Filiumque loquuntur & docent ſacræ Scripturæ. Omnes porrò hæreſes, ſive olim damnatæ, ſive recens ortæ, contrariæ huic promulgatæ Scripturæ, anathema ſunt.* At præclarè ingenioſeque Conſtantio exprobrat Hilarius lib. contra Conſtantium: *Utitur etiam nunc, ut in cæteris artis ſuæ conſuetudine, ut per recti ſpeciem prava confirmet, & per rationis nomen inſana conſtituat. Nolo, inquit, verba quæ ſcripta non ſunt dici. Hoc tandem rogo quis Epiſcopus jubeat? Et quis Apoſtolicæ prædicationis vetet formam? Dic prius ſi rectè dici putas. Nolo adverſus nova venena novas medicamentorum compoſitiones; nolo adverſus novos hoſtes nova bella; nolo adverſus novas inſidias conſilia recentia.* Et ſubinde: *Novitates vocum ſed profanas devitari jubet Apoſtolus: tu cur pias excludis?*

3. Hic verò ſe prodit Conſtantii ſtupenda inconſtantia, & effectus iræ Dei, comminantis per Iſaiam adverſus reprobos ſpiritum vertiginis, quæ eſt inſtabilitas judicii, mentiſque contradictio ex cœcitate orta, qua impii circumferuntur omni vento doctrinæ in nequitia hominum. Cùm enim Conſtantius Antiochenam formulam, mox Ancyrana Synodo confirmatam, prævalere juſſiſſet; qua Filius Deo genitori ſecundùm ſubſtantiam ſimilis prædicabatur: & in hac cauſa Semiariani in iſto Seleucienſi Concilio, perſpecta Conſtantii voluntate abſolutos Arianos diſſimilitudinis aſſertores, ideoque dictos Anomæos, hoc eſt diſſimiles, facilè ſupplantaſſent, nunc ſibi diſſimilis Conſtantius ab Acacio circumventus contrariam priori a ſe probatæ formulam iſtam jubet a cunctis admitti & ſubſcribi, appoſitis depoſitionis & exilii pœnis, quas incurrit & ſubire cogitur ipſe Baſilius, cujus ſolam formulam prævalere paulò antè Conſtantius edixerat. Ejus itaque juſſione Conſtantinopolim ad Synodum convenere quinquaginta Ariani Præſules, qui Principis novam mentem pro fidei oraculo ſequentes, formulam ab Acacio editam comprobarunt, quæ inter Arianas nona recenſetur ab Athanaſio, Hilario, & Socrate: cùm tamen Orthodoxi unicam Nicænam profeſſionem complexi ſint. Hac itaque Synodo ab Acacianis viciſſim depoſiti, omnique communione excluſi ſunt Baſilius Ancyræ, Macedonius Conſtantinopolis, Eleuſius Cyzici, Euſtathius Sebaſtæ, aliique Semiariani Epiſcopi; Aetius quoque ex Syria Presbyter nonnullorum criminum inſimulatus, novorumque dogmatum artifex, de gradu Sacerdotii dejectus eſt, tametſi Acacianus ac Arianus abſolutus eſſet. Iſta quoque Conſtantinopolitana Pſeudoſynodo depoſitus eſt Cyrillus Ieroſolymitanus Epiſcopus, cujus in ſedem Herennius Arianus promotus fuit.

4. Hilarius Pictavienſis ſoluto Seleuciano Conciliabulo Arianos Conſtantinopolim uſque proſequutus, ut in ipſa Imperatoris regia trophæum Chriſti victor magnanimus erigeret, tres libellos ſupplices Principi obtulit, ut ſibi per eum liceret de fide cum Arianis ipſo præſente diſputare: ſcriptos etiam adverſus hæreſim Arianam libros offerre Conſtantio non formidavit: unum è duobus futurum ſperans, ut vel Conſtantius, vel alii ſectarii falſitatem & fraudes tandem aliquando dignoſcerent Arianiſmi; aut ipſemet ab iratis multa pro ſacroſancta fide pateretur, aut martyrii palmam lucraretur. Sed neutrius voti compos effectus eſt. Cùm enim ejus invictam dicendi vim & ingenii acumen pertimeſcerent adverſarii, ne Orientem, ubi prævalebat Arianiſmus, Hilarius commoveret ulteriùs, Conſtantio perſuaſerunt, ut ipſum ſuam in Eccleſiam Pictavienſem remitteret, ut ſcribunt Hieronymus & Severus Sulpicius. Nec ſatis admirari quis poſſit virum Orthodoxum & Epiſcopum tantopere Arianos oppugnantem, fuiſſe pacificè a Conſtantio priſtinæ Eccleſiæ reſtitutum, quo eodem tempore tam multos Arianos Epiſcopos exulare compellebat propriis dejectos Eccleſiis.

5. Macedonius Semiarianus poſtquam depoſitus Conſtantinopolitana ſede in hac Synodo ab Acacianis fuit, novam invexit adverſus Spiritum ſanctum hæreſim, cui divinitatem omnem impie abrogabat. Quamvis enim illum Patri ſecundùm ſubſtantiam ſimilem prædicaret, Spiritum tamen ſanctum & ſubſtantia diſſimilem, longeque Patre Filioque inferiorem, quinimò utriuſque ſervum & ſubditum ſacrilego dogmate aſſeverabat. Quam hereſim

ejus

ejus ſodales Baſilius Ancyranus, Eleuſius Cyzicenus & & Eunomius propugnaverunt & propagaverunt. Ariani verò poſtquam depulſo Macedonio, Eudoxium Antiochiæ Epiſcopum in ſede Conſtantinopolitana collocarunt, in Eudoxii quoque vacuam ſedem Meletium promoverunt. Et Meletio poſt ob Nicænam fidem, quam apertè profiteri poſt hanc promotionem cœperat, exautorato, Euzojum ſuffecerunt. Quod utrumque factum eſt in ultima Antiochena Pſeudoſynodo. Contigere iſta an. 360. Sequenti verò 361. Conſtantius Imperator è vivis exceſſit, ab Euzojo paucis ante mortem diebus baptizatus Antiochiæ, ut teſtis eſt Athanaſius lib. de Synodis.

SYNODUS LAODICENA,
anni incerti ſub Damaſo Pontifice.

1. Nemo ante Annalium conditorem in dubium revocaverat, num iſtud Concilium fuiſſet Nicæno poſterius. Veteres omnes Scriptores & canonum collectores Laodicenam Synodum poſt Antiochenam collocant in encæniis. In primis id conſtat ex antiquiſſimo Codice canonum, quo Romana utebatur Eccleſia, priuſquam Dionyſius Abbas ſuam compilaſſet collectionem; ſive exiſtimes antiquiſſimum illum Codicem eum eſſe quem Juſtellus, ſive eum ipſum quem poſtea Queſnellus edidit in lucem. Conſtat præterea ex accuratiore Dionyſii editione ſubſequuta, necnon ex Iſidoriana, & aliis omnibus poſterioribus aduſque Severinum Binium, qui ſibi legem impoſuerat, ne latum quidem unguem a quacumque Baronii opinione diſcedendi. Conſtat & ex Synodo Quiniſexta, in qua texitur iſte Conciliorum ordo: *Confirmamus & cæteros Sanctorum Canones & Synodos: id eſt Nicænam, Ancyranam, Neocæſarienſem, Gangrenſem, Antiochenam, Laodicenſem, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam*, &c. Leo quoque papa quartus ſcribens ad Epiſcopos Britanniæ, Laodicenam mediam inſerit inter præfatam Antiochenam in encæniis, & œcumenicam Conſtantinopolitanam ſub Damaſo. Nec verò jure veteris tantumodo poſſeſſionis, & ſæculorum ab antiquo traditione ſtabilitur hic ordo, ſed ratione pariter inconcuſſa. Etenim Laodicenus can. 7. meminit Photinianorum hæreticorum. At Photini hæreſis non niſi poſt Nicænum Concilium exorta eſt, unde infertur, neceſſariò Laodicenum Concilium Nicæno eſſe poſterius. Reſpondet nobilis Annaliſta in translatione Iſidori nullam eſſe Photinianorum mentionem: ſed ſufficit eſſe in exemplaribus Græcis: Sufficit quoque eſſe in Dionyſiana verſione, quæ & antiquior & fidelior eſt omnium, atque adeò, ipſius Baronii teſtimonio, Iſidori, quem ipſe idem Baronius alibi deſpectui habet, vocatque falſarum mercium venditorem. Et ne divagemur extra Iſidorianas translationes. Quemadmodum, contra Græci exemplaris fidem, Iſidorus Photinianos ſubticuit, quos Dionyſius non omiſit; ita pariter in Iſidoriana canonis 19. Nicæni verſione injecta legitur mentio Cataphrygum, quæ nec in Græco archetypo, nec in Dionyſii translatione prorſus viſitur; ſed tantùm Pauliniſtarum, & quidem jure merito: Hieronymus namque ſcribens adverſus Luciferianos diſertè exprimit Nicænum Concilium omnium hæreticorum recepiſſe baptiſmum, præterquam Pauliniſtarum.

2. Ratio autem, cur Baronius, ſcriptor utique magni ingenii profundæque eruditionis, tanto ſtudio contendit Laodicenam Synodum antiquiorem eſſe Nicæna, hæc eſt: quia Hieronymus in librum Judith ſic præfatur: *Hunc librum Nicæna Synodus in numero ſacrarum Scripturarum legitur computaſſe*. Unde vult Baronius pro certo inferre, Canonem ſacrorum Librorum fuiſſe à Nicæna Synodo editum: quod tamen ex illo Hieronymi teſtimonio minimè deduci poteſt, atque vacillat iſta illius ratiocinatio: neceſſe eſt ut illa Laodicena Synodus Nicænam præceſſerit, quia niſi præceſſiſſet, non ſiluiſſet Laodicena in ſuo ſacrorum librorum Canone librum Judith, quem jam antè inſeruerat Nicæna in ſuo de ſacris Scripturis canone. Sed illatio iſta ex falſis aut certè incertis derivata principiis nulla nititur veritate. Quia vox illa, qua ibi utitur Hieronymus, ſcilicet *legitur*, de aliquo loquitur ſcriptore, cui fortaſſe Hieronymus vel nullam, vel levem adhibebat fidem; & quidem parum fidei habuiſſe conſtat inde, quia ipſe Hieronymus librum Judith plus quam ſemel excludit à Canone Divinarum Scripturarum. Hoc igitur argumento Baronius concludere potuiſſet, ſcripta Hieronymi antiquiora eſſe Nicæna Synodo; quandoquidem Hieronymus ipſe non uno in loco declarat, non eſſe locum libro Judith inter Divinos & canonicos libros; ſcripſit ergo Hieronymus, antequam Nicænum Concilium conveniſſet. Eademque ratione probaret, Athanaſium & Gregorium Nazianzenum ſuos, quos habemus, ſcripſiſſe libros, priuſquam idem haberetur Concilium; cùm certum ſit, ſanctos hoſce Doctores à librorum Divinorum ſerie eumdem librum Judith excluſiſſe. Enimverò Hieronymus in ſuo prologo galeato diſertè negat, librum Judith eſſe hagiographum, aſſeritque apocryphum eſſe perinde ac librum quem commemorat Paſtoris. Idemque librum Judith expungit à ſerie Divinorum librorum in c. 1. Aggæi. Hoc idem repetit epiſt. 11. ad Furiam. Adde quartum ſimile Hieronymi de eodem libro teſtimonium, quo non ſolùm ſuam aperit mentem, ſed eam inſuper univerſæ attribuit Eccleſiæ; ſic enim effatur epiſt. 115. *Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas ſcripturas non recipit*. Similiter Athanaſius in Synopſi, quam ſcripſit poſt multos à dirempto Nicæno Concilio annos, cui juvenis & tantùm Diaconus interfuerat; libros Judith, Tobiæ, Sapientiæ, & Eccleſiaſtici, declarat minimè Divinos aut Canonicos eſſe, additque hac ex cauſa minimè à fidelibus legi ſolere. Ignorabat videlicet tantus Doctor Nicæni Concilii decretum ſolemne, cui ipſemet interfuerat. Gregorius verò Nazianzenus, qui tempore Nicænæ Synodi necdum erat natus, in ſuo de ſacris Scripturis carmine non recenſet in illarum ſerie Judith, Tobiam, Sapientiam, Eccleſiaſticum, neque Machabæorum libros, imò neque Joannis Apocalypſim. Quin etiam ſuo Divinorum librorum Catalogo ita ſubjungit: *εἰ δὲ τούτων ἐκτὸς οὐκ ἐν γνησίοις Si quis profertur alius liber ab his recenſitis, non eſt germanus*. Rufinus pariter Concilio prædicto longè poſterior in ſymbolum Apoſtolorum, librum Judith cum aliis quibuſdam ſacris libris non accenſet; quia illis ab Eccleſia non fuerant adſcripti. Non igitur Nicæna Synodus, ſed poſteriora Eccleſiæ ſanctæ decreta libro Judith Divinam adjudicarunt authoritatem. Potuit fortaſſis aliquis ex Nicænis Patribus inter conſultandum aut diſputandum ex eodem libro teſtimonium aliquod quaſi Divinum protuliſſe in cœtu Patrum, aut contendiſſe, ut liber ille ſacro Canoni adjungeretur. Verùm Catholici Theologi conſentiunt, multa in ſacris Conciliis proferri ac affirmari, quæ tamen non ſunt conciliariter (ut ipſi loquuntur) intelligenda, eò quòd non intendat Concilium hæc Eccleſiæ præſcribere aut proponere tanquam completè à ſe determinata ſeu definita.

3. In primis occurrit præfatiuncula, quæ Synodum teſtatur convocatam Laodiceæ Phrygiæ Pacatianæ ex diverſis Aſiæ Provinciis. Errarunt igitur, qui habitam dixere in cognomine civitate Laodicea Syriæ ex futili conjectura, & tradidere huic interfuiſſe Theodorum Laodiceæ Epiſcopum, illum qui ad Nicænam legitur ſubſcripſiſſe tertius inter Epiſcopos Cœleſyriæ. Porrò iſta Phrygiæ Pacatianæ Laodicea, quæ iſto egregio Concilio decoratur, una eſt ex ſeptem præcipuis urbibus Aſiæ, quæ ab Apoſtolo Joanne in Apocalypſi commendantur. Ad hanc quoque Paulus ſingularem ſcripſit epiſtolam, ut idem teſtatur Apoſtolus Coloſ. 4.

4. Laodicenus Canon I. communione illos ad aliquod tempus ſuſpendit, qui ſecundas nuptias inierint, eiſque preces & jejunia præſcribit, antequam ex venia *κατὰ συγγνώμην* illis communio indulgeatur, his planè ſimilia conſtituerat Synodus Neocæſarienſis can. 3. ad quem reſpiciunt hæc noſtri canonis verba *κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα*, *ſecundùm Eccleſiaſticum canonem*. Et Baſilius in ſuis ad Amphilochium canonibus idem decernit. Quinimò trigamos ad Euchariſticam communionem vix admittit poſt quinquennium exactæ pœnitentiæ. Adeò diſtinctè primitiva Eccleſia vitæ puritatem, corporiſque ſimul & animi munditiem exigebat in acceſſuris ad incontaminata & ſacratiſſima Domini myſteria.

5. Can. II. *Eos qui in diverſis delictis peccant. & in oratione, confeſſioneque & pœnitentia fortiter perſeverant, & ſe*

a malis perſectè convertunt, tempore pœnitentiæ eis proportione delicti dato, propter DEI miſerationes & bonitatem, communio concedatur. Canone iſto Novatianorum impietas perſtringitur, ſimulque hæreticorum hujus noſtri temporis novatorum. Meminit enim converſionis, confeſſionis, & peccatorum deteſtationis, quas res ut ſuperfluas Lutheri Calvinique aſſeclæ faſtidiunt, docentes, ſufficere mutationis vitæ morumque correctionis nudum propoſitum. Cætera his adjuncta Divinæ clementiæ injurioſa eſſe, utpote diffidentiæ meritorum Chriſti, propriæque in ſuis meritis fiduciæ ſtabilitæ indicia. Hæc noſtri canonis verba, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πταίσματος, *pro portione delicti*, nos inſtruunt, pro modo menſuraque delictorum Deo ſatisfactionem deberi; neque quidquam frequentius legentibus ſacra veteris Eccleſiæ Concilia & Patres occurrit, quam Canones diverſas præſcribentes pœnitentium ſatisfactiones, & earumdem vel breviora, vel prolixiora tempora proportione habita delictorum. Ex Conciliis, quæ multa citari poſſent, ſufficiant Concilium Ancyranum & Nicænum can. 11. 12. 13. 14. Ex ſanctis Patribus ſufficiat indicaſſe Cyprianum in multis epiſtolis, & ſerm. de lapſis; Baſilium in duabus ad Amphilochium epiſtolis; & Petrum Alexandrinum in Canonibus pœnitentium; Ambroſius epiſt. ad Virginem lapſam: *Grandi plaga* (ait) *alta & prolixa opus eſt medicina, grande ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfactionem*. De injunctis verò a Sacerdote ſatisfactionibus ſic injungit Gregorius Magnus lib. 3. in 1. Reg. cap. 7. *Afflictio pœnitentiæ ad delenda peccata idonea eſt, cum Sacerdotis judicio fuerit imperata, cum ab eo confitentium actibus diſcuſſis, pro modo criminis onus eis decernitur afflictionis.* Poſtremò Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 8. jubet injungi a Sacerdotibus ſatisfactiones pro qualitate criminum.

6. Can. III. *Non oportere eos, qui recens ſunt illuminati, in ordinem Sacerdotalem promoveri.* Paria decernit Nicænus can. 2. Vide inibi a me notata.

Can. IV. *Non oportere ſacros Clericos fœnerari, & uſuras, & quæ dicuntur lucra ſeſcupla, accipere.* Vide huic conformem Nicænum can. 37. cum cæteris ibidem allegatis. Seſcupla, quæ græcè ἡμιολία, uſuræ genus erat, in qua creditor, & rem mutuatam ſeu æquivalentem, prætereaque dimidii acceſſionem recipiebat, ut qui duo dederat, tria reciperet; qui viginti, triginta. His adde can. non licet fœnerari, diſt. 46.

7. Can. VII. *Eos qui ex hæreſibus, hoc eſt, Novatianis, Photinianis, aut Teſſaradecatitis convertuntur, ſive catechumenos, ſive qui apud illos fideles dicuntur, non admitti, priuſquam omnem hæreſim anathematizaverint, & præcipuè eam qua detinebantur. Et tunc deinceps eos, qui apud illos fideles dicebantur fidei ſymbola diſcentes, & ſacro chriſmate inunctos, ſic ſancto myſterio communicare.* Vide paulò ſuperius noſtra in iſtud Concilium præliminaria, in quibus probamus iſtud Concilium Nicæno eſſe poſterius, atque adverſus quoſdam adverſantes querelam intentamus de termino moto. Illi tamen adverſarii adhuc excipiunt haud eſſe credibile, quod Laodiceni Patres baptiſmum Photinianorum approbarint, cùm reprobatum legatur a Concilio Arelatenſi ſecundo, can. 16. his verbis: *Photinianos ſive Paulianiſtas ſecundum Patrum ſtatuta baptizari oportere.* At percontari lubet, undenam adverſarii colligant, per hunc can. 7. approbari Photinianorum baptiſmum, cùm de baptiſmo ne verbum quidem dicat, ſed de hæreſi quacunque abjuranda, de inſtructione circa res fidei, & de chriſmatione, quam veriſimilius exiſtimo intelligendam hoc loco de Sacramentali manuum impoſitione, quam dicimus Confirmationem. Cùm verò Canon de quibuſcunque hæreſibus ſtatuat, & ſpeciatim aliquas denominet, quæcunque hic ſtatuuntur; non cunctis indiſcriminatim applicanda ſunt, ſed diverſimode inter ſingulos ſapienti diſcretione diſtribuenda; non enim omnes iſti converſi ab hæreſi erant baptizandi, ſed illi qui Photini peſte recens orta erant infecti. Itaque magna Photinianorum pars jamdudum fuerat intra orthodoxam Eccleſiam baptizata, pauciſſimi eam a parentibus ſuſceperant, utpote noviter exortam. Qui ergo ſemel lavacro regenerationis aliquando abluti, poſtmodum hac lue contacti afflatique fuerant, hi nullatenus baptizandi erant, ſed eo adducendi, ut hæreſim ejurarent. Prætereà permulti tum Catholici, tum hæretici, ſive urgente vitæ diſcrimine, ſive etiam ſolemnibus Paſchę & Pentecoſtes diebus a loci Sacerdotibus baptizabantur abſente Epiſcopo, qui utique non poterat in omnibus Eccleſiis baptiſmalibus præſens adeſſe: & his extra baptiſmum chriſmatio ab Epiſcopo aliis temporibus erat adhibenda. Pleriſque etiam hæreticis promiſcuè, quemadmodum & orthodoxis, inceſſerat voluntas, quæ illis temporibus frequens erat, differendi baptiſmum aduſque vitæ exitum, atque iſtis ſive Catholicis ab initio, ſive hæreticis, conferendus erat baptiſmus, quo nunquam fuerant initiati. Solis verò Paulianiſtis & Photinianis religione conformibus, & Sabellianis Divinarum perſonarum abnegantibus veritatem, etiamſi ſacrilegum in hæreſi baptiſmum ſine debita Trinitatis expreſſione ſuſcepiſſent, neceſſe erat converſis, luſtralibus baptiſmi aquis ſecundum Eccleſiæ ritum perfundi: ut fuerat ante paucos annos generali Nicæno decreto definitum.

8. Can. X. *Non oportere eos, qui ſunt Eccleſiæ, indifferenter ſuos filios filiaſque cum hæreticis nuptiarum fœdere conjungere.* Hujus ſanctionis multiplex eſt ratio. Primùm, hæreticæ pravitatis odium. Secundò, periculum perverſionis alterius ab altero. Hæc allegatur ratio circa matrimonia cum gentilibus, Deuteron. 7. *Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo, quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me, & ut magis ſerviat diis alienis.* Tertia ſumitur ratio ex profanatione Chriſtiani conjugii, quod unum eſt ex Eccleſię Sacramentis. Huic ſimilem can. 14. edidit œcumenica Synodus Chalcedonenſis. Vox tamen ἀδιαφόρως *indifferenter*, quam habet canon iſte Laodicenus, innuere videtur, poſſe aliquando nuptias cum hæreticis permitti, ubi gravis ſubeſt ac rationabilis cauſa. Eamdem ſanctionem iterat quoque canon Laodicenus 31. & Agathenſis Concilii can. 67. a Gratiano inſertus cap. non oportet cum omnibus, & cap. cave, 28. q. 1.

Can. XII. *Ut Epiſcopi judicio Metropolitanorum, & eorum Epiſcoporum, qui circumcirca ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem diu examinati, & in ratione fidei, & in rectæ converſationis exemplo.* Habetur cap. Epiſcopi, diſt. 24.

9. Can. XIII. *Non eſt permittendum turbis electiones eorum facere, qui ſunt ad Sacerdotium provehendi.* Habetur in Decreto, cap. non eſt permittendum, diſt. 63. de Epiſcoporum electione, vide ſuperiùs Nicænum can. 4. cum ibi adnotatis. Populi quidem ſuffragia olim ad Epiſcoporum electionem admiſſa fuere; ſecus tamen ad minorum Sacerdotum & inferiorum miniſtrorum promotionem. Sanè populi teſtimonium circa vitam & mores cujuſque ordinandi requiri ſolebat, juxta Apoſtolum, 1. Timoth. 3. *Oportet illum & teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt.* Quinetiam populus ipſe nonnunquam aliquem benemeritum ad inferiores ſacros Ordines poſtulabat, & impetrabat. Teſtatur namque Paulinus epiſt. 45. ſe Barcinone aliquando fuiſſe ab Epiſcopo Lampio initiatum Clero, & ſacratum ad illius populi poſtulationem. Auguſtinus etiam refert epiſt. 225. Pinnarium fuiſſe ab Hipponenſi plebe inſtanter poſtulatum, ut ad Clerum promoveretur. Inſuper Act. Apol. 1. non ſoli Apoſtoli, ſed etiam tota Eccleſia Matthiam elegit, & Joſeph Barſabam, ut eorum unus aſſumeretur in Apoſtolatum. Idem Act. 6. credentium multitudo convocata ſeptem Diaconos elegit. Cæterum ad illud Act. cap. 1. Chryſoſtomus aſſerit, Petrum quidem potuiſſe per ſeipſum novum loco Judæ Apoſtolum eligere, ſed maluiſſe per prudentiam & modeſtiam univerſæ Eccleſiæ gratificari. Poſtulationes autem, quæ à populis ad Epiſcopos dirigebantur, nihil fuiſſe quàm ſupplicationes, neque jus ullum aut obligationem induxiſſe perſpicuum eſt.

Can. XIV. *Ne Sancta, inſtar Eulogiarum, in feſto Paſchæ in alias Parœcias tranſmittantur.* Canonis ratio hæc eſt, quia cùm diebus Paſchalibus fideles omnes Euchariſtiam ſumerent, non alio ſymbolo ſanctæ ſocietatis opus illis erat. Per Euchariſtiam quippe *unus panis & unum corpus multi ſumus omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus*, 1. Cor. 10. Vide in ſecundi Sæculi diſſertationibus illam, quæ, tractat de Eulogiis quæ eſt undecima.

19. Can. XV. *Non oportere præter Canonicos cantores, qui ſuggeſtum aſcendunt, & ex membrana legunt, aliquos alios canere in Eccleſia*, Græcè, πλὴν τῶν κανονικῶν ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων.

Hic

Hic obſerva vocem Ambonis. Quidnam verò eſſet Ambon, ſatis ſuperque docui ad Sæculum 2. in Diſſertatione 10. de antiquo ſitu & partibus Eccleſiarum. Hic etiam adverte, vocem *Canonitorum* fuiſſe olim quoque cantoribus Eccleſiaſticis attributam. De cantoribus ſeu Pſaltis conſulito infrà can. 10. Carthaginenſis Concilii quarti. Iſte itaque Laodicenus canon vocem Canonicorum in Eccleſiis affectam Clericis cantoribus, obſervat eſſe vetuſtioris uſus quàm opinentur illi, qui ejus originem ad Canonicos regulares referunt, eò quòd canon *Regulam* apud Græcos ſignificet. At Laodiceni Concilii temporibus, nondum inſtitutio emerſerat Canonicorum dictorum Regularium, hoc ſenſu, quòd ad religioſam & aſceticam profeſſionem regulæ addicti erant, quæ illos à Clero, ut vocant, ſæculari ſecerneret. Enim verò ante iſtiuſmodi inſtitutionem regularem votis aſtrictam, Canonici denominabantur à canone, quatenus pro matricula ſeu catalogo uſurpatur in Eccleſia, ut tertii quartique ſæculi teſtimoniis pleriſque huc adducendis compertum fiet, in quibus Clerici de ſportulis & oblationibus Eccleſiarum participantes, Clerici de canone, aut Canonici, ut eos Laodiceni Patres appellant, vocabantur. Nicænæ Synodi can. 16. ſic effatur: πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι ἢ ὅλως ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι. *Sacerdotes, aut Diaconi aut generaliter, quicumque in canone recenſentur.* Et inſequens can. 17. πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, *plerique in Canone recenſiti* τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, *avaritiam & turpe lucrum conſectantes.* Præterea Synodus Antioch. can. 2. εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων, ἢ τις τοῦ κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, *Si quis deprehenſus fuerit Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aut alius qui de canone ſit, cum excommunicatis communicans.* Canon pariter Antiochenus 6. ὁ αὐτὸς δὲ ὅρος ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καὶ πάντων τῶν ἐν κανόνι. *Idem ſit decretum circa laicos, & Sacerdotes, & Diaconos, & omnes qui de canone ſunt.* Ejuſdemque Synodi can. 11. εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ κανόνος. *Si quis Epiſcopus, aut Presb. aut Diaconus, aut generatim aliquis de canone.* Chalcedonenſe Concilium damnans ſimoniacam in Clero promotionem can. 2. εἴ τις ἐπίσκοπος προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν. ἢ οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, *Si quis Epiſcopus promoveat per pecunias aut œconomum, aut defenſorem, vel manſionarium, vel omninò aliquem, qui ſit in canone.* Canonis ſimiliter vox ſub ſignificatione catalogi ac indicis uſurpari ab antiquo ſolet, de tabula librorum Divinæ Scripturæ, qui ideo dicuntur canonici, aut in canone comprehenſi. Illa quoque ſacræ Liturgiæ pars, in qua Sanctorum conſcripta nomina pronunciantur à Sacerdote, quorum opem ac præſidium ſancta Dei Eccleſia ante & poſt myſticam conſecrationem invocat, ex priſca conſuetudine *Canon* dici ſolet: voxque ipſa Canonis ortum inde habere videtur, vel quia in Miſſæ canone nomen addebatur ejus, quem Eccleſia vindicabat, ut loquitur Optatus lib. 1. contra Parmenianum; hoc eſt, Sanctorum indici aſcribebat: vel quia Sanctus vita functus, cujus publicè colendi & invocandi nova per Eccleſiam dabatur poteſtas, Canoni, hoc eſt, Sanctorum albo ac ſyllabo inſcribebatur. Cęterùm ut ad canonem ſeu tabulam Clericorum nominibus inſcriptam regrediar, illam deſignat Cyprianus epiſt. 35. monens, fuiſſe à ſe Numidicum inſcripum Presbyterorum numero Carthaginenſis Eccleſiæ, ut ſedeat deinceps in Clero. Meminere inſuper canones Apoſtolorum 17. & 61. ſub nomine καταλόγου ἱερατικοῦ, *Catalogi ſacri*. Et Baſilius Magnus in epiſtola canonica ad Chorepiſcopos ſub nomine ἀπογραφῆς, *inſcriptionis*. Præterea Concilium Agathenſe can. 2. ſub vocabulo Matriculæ. Sidonius quoque Appollinaris lib. 6. epiſt. 8. ſub nomine Albi: *Nomen* (inquit) *lectorum Albus nuper excepit*. Porrò ex Albo Clericorum delebantur Clerici contumaces, excommunicati, depoſiti, aut ſceleris convicti, ut liquet ex citato canone Agathenſi, & ex Auguſtini epiſt. 137. de Bonifacio Sacerdote criminis poſtulato; Clerici quoque ad Ordines expetiti & rogati, non inſerebantur canoni, ſeu Albo miniſtrorum ejus Eccleſiæ, in qua ordinabantur, niſi ſe inſeri conſentirent: ita ut libertas eis relinqueretur aliò commigrandi, ut conſtat ex Paulini epiſtolis 8. & 45. Hęc inſignia teſtimonia ad probationem Canonis Eccleſiarum, & Canonicorum Clericorum alicujus Eccleſiæ miniſterio & obſequio addictorum ſufficiant.

11. Can. XIX. *Oportere ſeorſum primùm, poſt Epiſcoporum ſermones, catechumenorum orationem peragi: & poſtquàm exierint catechumeni, eorum qui pœnitentiam agunt, fieri orationem; his etiam accedentibus ad manum Sacerdotis, & cùm deceſſerint, fidelium preces ſic ter fieri: unam quidem ſcilicet primam ſilentio; ſecundam autem & tertiam per pronunciationem impleri: Deinde ſic pacem dari. Et poſtquam Presbyteri pacem Epiſcopo dederint, tunc laicos etiam pacem dare.* (Dionyſius Exiguus ſic exponit: *Et poſtquam Epiſcopus Presbyteris oſculum pacis dederit, tunc laici ſibi tribuunt:*) *& ſic ſanctam oblationem perfici. Et ſolis licere ſacratis ad altare accedere, & communicare.*

Obſerva catechumenorum olim duplex in Eccleſia genus, Auditorum ſcilicet & Competentium. Primi quidem verbum DEI intra Eccleſiam audiebant, & Chriſtiani fieri deſiderabant, ſed ad baptiſmum ſuſcipiendum necdum nomen dederant. Secundi verò, nomen ſuum in hoc dederant, ideoque ad baptiſmum ſollicitè inſtituebantur per aliquot dierum ante Paſcha vel Pentecoſten hebdomades, & preces intra Eccleſiam ſuper his à Sacerdotibus fundebantur. De his loquitur Auguſtinus lib. de cura pro mortuis: *Paſcha* (inquit) *ut propinquabat, dedit nomen inter Competentes.* Supereſt etiam ejuſdem ſermo de tempore 116. ad Competentes. Eoſdem Leo Papa epiſt. 4. & Ordo Romanus vocant Electos. Obſerva præterea, illam ſolitam poſtea dari pacem fuiſſe antiquitùs per oſcula exhibitam, ut perhibent Juſtinus martyr. apolog. 2. *Finitis* (ait) *orationibus nos invicem oſculo ſalutamus*, φιλήματι ἀσπαζόμεθα: & Dionyſius Eccl. hier. cap. 14. Cyrillus Jeroſol. catech. myſtag. 5. Chryſoſtomus homil. 30. in 2. Corinth. Auguſtinus ſerm. 83. de diverſis, ſic dicens: *Poſt Orationem Dominicam, quam accepiſtis & didiciſtis, dicitur Pax vobiſcum: & oſculantur ſe invicem Chriſtiani in oſculo ſancto, quod eſt ſignum pacis, ſi quod oſtendunt labia, fiat in conſcientia: id eſt, ſicut labia fratris tui ad labia tua accedunt, ſic cor tuum à corde illius non recedat.* Huc pertinet illud Apoſtoli ſæpiùs repetitum: *Salutate invicem in oſculo ſancto*, Rom. 6. ℣. 16. 2. Cor. 13. ℣. 12. 1. Theſſal. 5. ℣. 26. Nec verò id fiebat inter diverſos ſexus, cùm certum ſit, fœminas intra Eccleſiam fuiſſe loco & ſpacio à viris ſejunctas; Pacem dabant Sacerdotes primùm Epiſcopo, deinde ipſi inter ſe invicem, ac demum laici laicis viciſſim, ut hic ſtatuitur.

12. Can. XX. *Quòd non oportet Diaconum ante Presbyterum ſedere: ſed ſedere cum juſſu Presbyteri. Similiter autem etiam haberi honorem Diaconis à miniſtris, & omnibus Clericis oportet.*

Synodus quoque Nicæna can. 18. prohibet ſedere Diaconos inter Presbyteros. Vide hùc pertinentem can. 34. Concilii Carthaginenſis quarti, & quæ ibi obſervavi.

Can. XXI. *Non oportet Subdiaconos locum habere in Diaconico, & Dominica vaſa contingere.*

Habetur cap. non oportet, diſt. 23. Idemque decernitur can. 66. Concilii Agathenſis: *Quoniam non oportet non ſacratos miniſtros* (olim autem Subdiaconi non erant neque cenſebantur ſacrati) *licentiam habere in ſecretarium, quod Græci vocant* διακονικὸν, *ingredi, & contingere vaſa Dominica*. His tamen vaſis ſacris non contingendis obſtare videtur imprimis Concilii quarti Carthaginenſis canon 5. ſtatuens, ut qui Subdiaconus ordinatur, calicem vacuum patenamque vacuam ſumat de manibus Epiſcopi. Deinde Concilium Bracarenſe allegatum in Decreto cap. non liceat, diſt. 22. interdicit inferioribus Clericis vaſa ſacra perferre niſi Subdiaconis. Sed diſtinguendum cum Theodoro Balſamone: Subdiaconis quidem inhiberi ſacrorum vaſorum contrectationem, dum Divina continent Sacramenta, non verò ſi his vacua ſint. Quinimò horum vacuorum contrectationem ad ipſorum munus & officium pertinere.

13. Can. XXII. & XXIII. *Ὑπηρέτην*, hoc eſt, *adminiſtrum* Clericum, ſcilicet Subdiaconum, eoque inferiores

Cle-

Clericos negant poſſe orarium geſtare. Vox iſta *Orarium*, Græcis pariter & Latinis uſitata, ſtolam, quam nunc appellamus, ſignificat. Hujus crebra mentio eſt in Liturgia Chryſoſtomi, in qua hoc indumenti genus nunc ὠράριον, nunc ἐπιτραχήλιον dicitur, quod ſonat *collo circumaptatum*: τράχηλος quippe *collum* ſignificat. Et quartum Toletanum Concilium allegatum in Decreto diſtinct. 15. cap. orarium, ſic decernit: *Unum orarium oportet Levitam* (is eſt Diaconus) *de ſiniſtro humero geſtare, propter quod orat. Dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditiùs ad miniſterium Sacerdotale deſerviat*. Græci, Latinique hanc ſibi vocem aſciſcunt, pro diverſis, quas ei tribuunt, etymologiis. Græci quidem ab ὁρᾶν, quod eſt *inſpicere*; quoniam apud ipſos Sacer chorus, ſigno à Diacono per orarii elevationem dato, eoque inſpecto, & obſervato, cantum exorditur, aut ſe loco movet ad proceſſionem vel ad communionem. Latini verò idem nomen ab *oratione* deducunt. Aliquando etiam Orarium ſignificat linteamen, quo fideles etiam laici ſacratiſſimam Euchariſtiam involutam priſciſcis ſæculis privatim geſtabant, aut penes ſe aſſervabant, quod *Dominicale* pariter dicebatur. Scribitque Ambroſius in obitum Satyri fratris ſui, eum, cum adhuc eſſet catechumenus, in graviſſimo naufragii, vitæque diſcrimine conſtitutum, ne vacuus myſterii è vita excederet, ab iis, qui myſteriis initiati erant, petiviſſe Sacramentum, & ipſum ſibi ad collum alligari feciſſe orario involutum, ſeque mox in medios fluctus dediſſe præcipitem. Verùm inſigni miraculo fuiſſe incolumem ad littus delatum. Orarium etiam apud profanos dicebatur vulgare ſudariolum, quo ſudores, & cerebro defluentes humores ab ore ſeu facie deterguntur.

14. Can. XXIV. *Quòd non oportet ſacratos à Presbyteris uſque ad Diaconos, & deinceps quemlibet Eccleſiaſtici Ordinis uſque ad miniſtros* (ita vocat Subdiaconos) *vel lectores, cantores, vel exorciſtas, vel oſtiarios, vel aſcetas* (hi ſunt monachi) *in cauponam ingredi.*

Hoc loco nota diverſos inferiorum Clericorum gradus apud antiquiores Græcos. Eamque in rem vide peculiarem noſtram in ſecundo ſæculo Diſſertationem 9. De prohibitione cauponarum ingreſſus, habetur cap. non oportet, diſt. 44. & Apoſtolorum can. 33. *Si quis Clericus in caupona comedens deprehenſus fuerit, ſegregetur: præterquam ſi in itinere propter neceſſitatem divertit in publicum hoſpitium*. Et Concilium Carthaginenſe tertium can. 27. *Ut Clerici edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi*. Extant innumeri poſteriores de hoc Canones.

15. Can. XXVIII. *Non oportet in Dominicis locis ſeu Eccleſiis eas, quæ dicuntur agapas fieri, & in domo Dei comedere & accubitus ſternere*.

Erat agapa convivium inter fideles ſolitum olim intra Eccleſiam exhiberi, poſtquam ſacra peracta erant myſteria, jam inde à naſcentis Eccleſiæ primordio uſitatum; hujus enim mentio eſt Cor. 11. & in epiſt. Judæ, *hi ſunt in epulis* (Græcus contextus habet ἐν ταῖς ἀγάπαις, in agapis) *maculæ convivantes ſine timore*. Ritum Agaparum deſcribit Chryſoſt. hom. 27. in princ. ad 1. Cor. 10. *Statis diebus* (inquit) *menſas habebant communes, & peracta ſynaxi poſt Sacramentorum communionem inibant convivium, divitibus quidem cibos ſuppeditantibus, pauperibus vocatis, & omnibus communiter veſcentibus*. Meminit quoque earum Tertullianus in Apologetico: *Cœna noſtra de nomine ſuo rationem ſui oſtendit. Vocatur enim Agape, quod eſt apud Græcos dilectio. Quantiſcunque ſumptibus conſtet, lucrum eſt pietatis nomine facere ſumptum, ſiquidem inopes refrigerio iſto juvamus*. Synodus Gangrenſis can. 11. anathemate percellit eos, qui agapas ita deſpiciunt, ut in eis intervenire nolint. Idque ſtatuit occaſione Euſtathianorum hæreticorum, de quibus ad id Concilium ſuprà egimus. Quia tamen ex adverſo pravi abuſus ſe in agapas inſinuabant, quales ipſi arguunt Apoſtoli Paulus & Judas, idcircò ſatiùs duxerunt Laodiceni Patres occaſionem hanc vitiorum abſcindere, quæ per agapas fovebantur. Atque hujuſmodi intra Eccleſias convictus Ambroſio impensè diſplicuiſſe refert Auguſtinus lib. 3. confeſſio. cap. 2.

16. Can. XXIX. Celebrari prohibet diem Sabbati Judaico ritu, præcipit verò Dominici diei celebrationem. Dies enim Dominicus ſucceſſit in locum veteris Sabbati ex Apoſtolica traditione 1. Cor. 16. *Per unam Sabbati unuſquiſque veſtrum apud ſe ſeponat*, &c. vocaturque Dominica dies Apoc. 1. ℣. 10. in honorem & cultum Dominicæ Reſurrectionis.

Can. XXXIII. *Non oportet cum ſchiſmaticis vel hæreticis orare*. Hæc eadem Synodus conjugia cum hæreticis jungi vetat can. 10. & 31. Eademque can. 23. Eulogias hæreticorum accipere prohibet. Nota eſt hiſtoria Joannis Apoſtoli refugientis balnei lavacrum, in quo Cerinthus hæreticus lavabatur, quam ex Irenæo refert Euſebius lib. 3. hiſt. Eccleſ. cap. 28. Paulus quoque hæreticum poſt unam & alteram correptionem devitari jubet, ad Tit. 3. Ipſeque Apoſtolus Joannes epiſt. 2. ait: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, neque Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis*. Et verò ſi in humanis & civilibus illicitum eſt cum hæreticis communicare, quantò minùs in Divinis fas erit, & in ſocietate precum. Vide inferiùs canones 72. & 73. Concilii Carthaginenſis quarti.

17. Can. XXXV. *Quòd non oportet Chriſtianos relicta Dei Eccleſia abire, & Angelos nominare, vel congregationes facere, quod eſt prohibitum. Si quis ergo inventus fuerit huic occultæ idololatriæ vacare, ſit anathema; quia reliquit Dominum noſtrum JEſum Chriſtum, & acceſſit ad idololatriam.*

Laodiceni Patres can. 51. ſanctorum Martyrum, cultum, feſta & memorias approbantes, non poſſunt ſanctorum Dei Angelorum, qui eamdem cum Martyribus gloriam in cœlo participant, & pari cum Martyribus erga nos charitate fervent, reprobare venerationem. Sed quemadmodum eo, qui immediatè præcedit, canone 34. illos anathemate damnant, qui relictis ſanctis Chriſti Martyribus in cœlo regnantibus, debitum illis cultum ad falſos hæreticorum martyres, quos inferni gehenna ſuſcepit, transferunt; conſequenter iſto can. 35. illos anathemate damnant, qui relictis ſanctis Angelis Dei in cœlis regnantibus, debitum illis cultum traducunt ad rebelles illos & tenebriones angelos inferni accolas, eoſque venerantur & invocant ad imitationem gregalium Saturnini, Baſilidis, Ebionis, Apellis, & ſimilium hæreticorum magicis artibus addictorum, ex Simonis magi colluvie prodeuntium, quorum meminere Irenæus, Tertullianus, Epiphanius. Fortaſſis etiam canon iſte eos perſtringit, qui idcircò dicti Angeli ſunt, eò quòd beatis etiam Angelis eum Latriæ cultum deferebant, qui ſoli debetur omnium rerum Conditori, de quibus Epiphanius hæreſi 60. & Auguſtinus hæreſi 39. Longe tamen probabilius eſt, hunc editum eſſe canonem adverſùs cacodæmonum adoratores & invocatores. Qui enim proximè ſequitur canon 36. quaſi eòdem pertinens, magos, & incantatores eliminat ab Eccleſia. Theodoritus in epiſt. ad Coloſſenſes cap. 2. reprobare videtur cultum etiam ſanctorum Angelorum, atque adeò Sancto Michaeli dicata oratoria, καὶ μέχρι νῦν εὐκτήρια τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ: atque adverſus hujuſmodi cultum & invocationem iſtam objectat canonem Laodicenum. Bellarminus quidem tract. de invocatione Sanctorum, iſtum Theodoriti locum ab errore nititur vindicare, dicens non aliter intelligendum quàm de latriæ cultu; ſed cùm nihil tale ex loco iſto, qui abſolutè loquitur, colligi poſſit, Baronius non dubitat Theodoritum erroris coarguere, ſuaque cenſura locum iſtum perſtringere.

18. Can. XXXVI. *Non oportet eos, qui ſunt ſacrati, vel clerici, eſſe magos, vel incantatores, vel mathematicos, vel aſtrologos, vel facere ea quæ dicuntur amuleta*, Græcè φυλακτήρια, *quæ quidem ſunt ipſarum animarum vincula. Eos autem qui talibus utuntur, ejici ex Eccleſia juſſimus.*

Eadem planè ſancit Agathenſe Concilium can. 68. Operæ pretium fuerit referre hoc loco Concilii Turonenſis ſub Carolo Magno can. 42. *Admoneant Sacerdotes fideles populos, ut noverint magicas artes, incantationeſque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedii conferre-*

conferre: non animalibus languentibus, claudicantibuſve, vel etiam moribundis quidquam mederi, non ligaturas oſſium aut herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe: ſed hæc eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus humanum genus decipere nititur.

19. Can. XL. *Non oportet eum, qui eſt ſacratus, vel Clericus, ſine canonicis literis iter ingredi.*

Iſidorus Mercator duabus vocibus auget, *vel etiam laicus*, quæ tamen neque in Græco exemplari, neque in Dionyſiana verſione leguntur. Sed tamen habentur in Canonum Codice perantiquo Romanæ Eccleſiæ, quem edidit in lucem Queſnelius noſter altæ vir eruditionis. Canonicæ literæ, aliàs formatæ, aliàs pacificæ, aliàs Eccleſiaſticæ, aliàs communicatoriæ vocantur: de quibus peculiarem edidi ad ſecundum ſæculum Diſſertationem 7. Huc etiam ſpectat, qui proximè ſequitur.

Can. XLI. *Non oportet eos, qui ſunt ſacrati vel clerici, ſine juſſu Epiſcopi iter ingredi.*

20. Can. XLVIII. *Oportet eos, qui illuminantur, poſt baptiſma inungi ſupercœleſti chariſmate, & eſſe regni Chriſti participes.*

Duplex ſolebat olim, uti & nunc, in baptiſmate unctio adhiberi. Præcedebat enim baptiſmum prima unctio ex oleo Catechumenorum. Sequebatur verò baptiſmum unctio chriſmatis, cujus meminere Clemens Papa lib. 3. conſtit. Apoſt. cap. 16. & 17. Dionyſius Eccl. hierarch. c. 2. Tertullianus l. 1. de Baptiſmo c. 7. dicens: *Exinde de lavacro egreſſi perungimur.* Juſtinus Mar. quæſt. 187. Cyprianus epiſt. 70. ad Januarium, Cyrillus Hieroſol. Catech. myſtag. 2. & 3. Ambroſius lib. 1. de Sacram. cap. 7. Auguſtinus ſermo 106. de temp. Concilium Arauſicanum primum can. 1. Circumfertur Fabiani Papæ nomine ſecunda epiſtola; ſed eam peritiores, aliaſque eidem adſcriptas, ſuppoſitionis coarguunt. Memorat Optatus lib. 2. contra Parmenianum, vitream chariſmatis ſacri ampullam è ſublimi in ſubjecta ſaxa projectam à Donatiſtis, ſervatam per miraculum fuiſſe illæſam. Unctio porrò ex oleo catechumenorum, quæ baptiſmo præmittebatur, fiebat quidem apud Latinos in vertice capitis & in pectore baptizandi, ut ex Ambroſio notat Pamelius ad lib. Tertulliani de baptiſmo initio libri, vel etiam in pectore & in ſcapulis, ut habet liber Theodulphi Aurelianenſis de ordine baptiſmi cap. 10. At verò apud Græcos unctio iſta fiebat à Sacerdote per totum ejus, qui baptizandus erat, corpus. Hoc enim diſertè tradunt Dionyſius Eccl. hier. cap. 2. Cyrillus catech. myſtag. 2. & Chryſoſtomus homil. 6. in epiſt. ad Coloſſenſes. Quæ cauſa fuit, ut Canon ſanctus Presbyter, cui demandatum fuerat baptizandi officium, ſibi metuens ex libidinis ſenſu, quo invitus tamen omnique conatu renitens afficiebatur, quando fœminas in baptiſmi procinctu oleo perungebat, fugam in deſertum capeſſiverit; undè tamen revocatus eſt ſancto ſibi apparente Joanne Baptiſta, & concupiſcentiæ affectum ab eo reſecante; adeò ut Perſicam fœminam inſignis pulchritudinis, cujus præſertim formidine ſe fuga ſubtraxerat, ſine ullo libidinis ſenſu, & ſine ulla ſexus advertentia, ſtatim à regreſſu unxerit & baptizaverit, ut refert Joannes Moſchus cap. 3. Prati ſpiritualis. Obviam tamen ibatur oculorum illecebris, interpoſitis per Diaconiſſas oppanſis linteis, ut ſcribit Theophilus Rainaldus tract. de vetita clericorum cum fœminis converſatione. Illa verò unctione admonebantur novi Chriſtiani, ut tanquam athletæ paratos ſe exhiberent ad conſtanter & fideliter decertandum, juxta illud monitum Eccleſiaſtici 2. *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.*

21. Canon XLIX. *Non oportet in Quadrageſima panem offerre, niſi Sabbato & ſolis Dominicis.*

Similiter Synodus in Trullo dicta Quiniſexta can. 52. conſtituit, ut tota Quadrageſima, exceptis Sabbatis & Dominicis, & feſto Annunciationis, non alia celebretur liturgia niſi præſanctificatorum προηγιασμένων, quæ ibi Balſamon interpretatur oblationem ſacrificii diebus anteactis celebrati; quemadmodum mos eſt apud Latinos magnæ Paraſceves die, quo ad altare conſumitur á Sacerdote hoſtia adorabilis pridie conſecrata. Idemque Trullanus hanc ſubjungit rationem, quia ſacrificium indicium eſt ſolemnis lętitiæ, ideoque minimè conveniens mœſtitiæ jejuniorum & pœnitentiæ. Nonnulli tamen de Eulogiis, non de Sacrificio canonem iſtum 49. exponi malunt, conjicientes ideo in Quadrageſima eulogias panis prohiberi, ne per earum comeſtionem rigor ſolvatur jejunii, exceptis Sabbatis & Dominicis, quibus apud Græcos jejunare nefas erat. Verùm, eſſe potiùs de pane Euchariſtico intellectum canonem, tum alia ſuadent argumenta, tum illud, quod ſumitur ex Eccleſiaſtico verbo προσφέρειν, quo utitur. Similiter enim Nicænus canon 14. negat, Diaconos poteſtatem habere τοῦ προσφέρειν, ſed ſolos Sacerdotes id poſſe. Similiter Nicænus can. 12. eos, qui in pœnitentium ordine verſabantur, qui σύστασις, id eſt, *conſiſtentia* dicebatur, ſolaque privabantur Euchariſtiæ communione, dixit κοινωνεῖν ἄνευ προσφορᾶς, *communicare citra Divini Altaris oblationem ac ſacrificium.* Laodicenus item canon 57. non permittit in privatis ædibus ſacra offerri myſteria, οὐ δεῖ ἐν τοῖς οἴκοις προσφορὰς γίνεσθαι παρὰ τῶν ἐπισκόπων, *non oportere in domibus ſacras fieri ab Epiſcopis oblationes:* ut alia pleraque ſanctorum Patrum veteris Eccleſiæ ſignificationis teſtimonia pro ipſo Sacrificio prætermittam. Refert Socrates lib. 5. cap. 22. & Sozomenus lib. 7. cap. 19. divina in omnibus Eccleſiis celebrari myſteria Sabbatis, præterquam Romæ & Alexandriæ. Cujus rei cauſa ſaltem quoad ſolam Romanam Eccleſiam hæc veriſimilior erat; quia Romani Sabbatis per annum jejunabant, ut perſpicuum fit ex Innocentii Papæ epiſt. ad Decentium Eugubii Epiſcopum cap. 4. & Hieronymi ad Lucinium, & Auguſtini epiſt. 86. ad Caſulanum, & ejuſdem epiſt. 118. ad Januarium. Itaque Synaxium, quæ Latinè collectæ dicebantur, quædam inſtitutæ ſolùm erant ad audiendum Dei verbum & fundendas preces, aliæ veró prætereà ad ſacratiſſimum & incruentum Sacrificium Deo offerendum. Quod etiam præallegato Socratis loco aſtruitur, ubi refert fieri Alexandriæ Synaxes δίχα τῆς τῶν μυστηρίων τελετῆς, *abſque myſteriorum oblatione.*

22. Can. L. *Non oportet in Quadrageſimæ poſtrema ſeptimana quinta feria jejunium ſolvere, & totam Quadrageſimam injuria afficere; ſed oportet totam Quadrageſimam jejunare aridis veſcentes. Græcè* ξηροφαγοῦντες. Xerophagiam, quæ hic præcipitur, deſcribit Tertullianus lib. 1. adver. Pſychicos his verbis: *Xerophagiam obſervamus, ſiccàntes cibum ab omni carne, & jurulentia, & uvidioribus quibuſcunque pomis, ne quid vinoſitatis edamus, vel potemus.*

Ejuſmodi etiam Xerophagiam in jejuniis Græci aliqua ex parte obſervant, apud quos vigere à cunctis piſcibus abſtinentiam teſtatur Balſamon, quos Tertullianus ſub nomine *omnis carnis* comprehendit. Armeni quoque ſchiſmatici, & Eutychetis ſectarii non ſolùm ab omni carne animalium terreſtrium & aquatilium, à lacticiniis & ovis, ſed etiam à vino & oleo abſtinent, ut teſtantur plerique qui regiones illas noſtris diebus peragrarunt. Docet præterea Balſamon ad Apoſtolorum can. 69. ſervari quoque à Græcis Xerophagiæ jejunium non in ſola Quadrageſima, ſed omnibus anni quartis & ſextis feriis, adeò ut nec cum ægrotantibus diſpenſetur, etiam in mortis confinio, niſi circa piſces.

23. Quod verò attinet ab Sabbatorum dies, Græci cæterique Orientales nefas ducunt in illis jejunare, ducta conſuetudine ab ipſis Eccleſiæ primordiis, ſive intra, ſive extra Quadrageſimam occurrant. Canon Apoſtolorum 66. decernit: *Si quis clericis inveniatur ſive Dominico die, ſive Sabbato jejunans, uno ſolo excepto Sabbato* (eo ſcilicet Sabbato quod eſt feſti Paſchalis pervigilium) *deponatur: ſi verò laicus, excommunicetur:* Canon item Apoſtolorum 69. præcipit Quadrageſimæ omniumque quartarum & ſextarum feriarum per ânum jejunia. Ignatius Apoſtolorum diſcipulus & germen inclytum, in epiſt. ad Philippenſes, poſt diſtrictè commendatum quadrageſimale jejunium, necnon feriarum quartæ & ſextæ per totum anni decurſum, hoc demum adjungit; *eos qui Sabbatis jejunant, uno ſolo excepto* (quod eſt pridie Paſchatis) *eſſe Chriſticidas.* Petrus Alexandrinus can. 15. Jejunium quartæ feriæ ideo præcipi refert, quia eo die conſilium

initum

initum fuit de capiendo & occidendo Chriſto ; ſextæ autem, quia eo die Chriſtus crucem & mortem ſubiit. Cauſa verò cur Orientales jejunium Sabbati tantopere averſarentur, iſta fuit : quia jam inde ab Apoſtolorum tempore hæreſes obortæ erant profitentes Hebræorum Deum, qui mundum hunc viſibilem condidit, legemque Moyſi dedit, eſſe malum, omniumque malorum fontem ac principium ; atque in ejus odium Sabbatis jejunabant ; quos ille dies ſuo cultui deſtinarat. Iſtius hæreſis autor fuit Simon magus ; eamque diſcipuli ejus Menander, Baſilides, Saturninus, Cerinthus, Carpocrates pro viribus propagarunt. His ſucceſſit Cerdon, Cerdoni Marcion : quibus ſe Manichæi duorum principiorum prorſus inter ſe contrariorum aſſertores adjunxere. De quibus omnibus videndus Irenæus lib. 1. cap. 20. & ſeqq. & Epiphanius hæreſ. 21. & ſeqq. Refert Auguſtinus epiſt. ad Caſulanum 86. in Eccleſiis Orientalibus non jejunari quidem Sabbatis : in Occidentalibus autem ritus eſſe diverſos, tum inter Eccleſias Africanas, tum inter ipſas quoque Italicas : Romæ quippe diſtrictè jejunari, ſed non Mediolani : ſeque cum hac de re Ambroſium conſuluiſſet, iſtud ab illo ſapientiſſimum retuliſſe reſponſum : *Quid poſſum hic docere amplius quàm quod ipſe facio? Quando hic ſum, non jejuno Sabbato ; quando Romæ ſum, jejuno Sabbato. Et ad quamcumque Eccleſiam veneritis, ejus morem ſervate, ſi pati ſcandalum non vultis, aut facere.* Eadem repetit idem Auguſtinus epiſt. 118. ad Januarium.

24. At in Gallia Concilium Agathenſe can. 8. & Aurelianenſe quartum can. 2. Sabbatis jejunari præcipiunt. Eademque in Hiſpania ſervari teſtatur Hieronymus ad Lucilium Bœticum : Innocentius primus epiſt. ad Decentium Epiſcopum Eugubinum cap. 4. Et hoc addit, cauſam, cur Græci cenſent jejunandum eſſe Sabbato in pervigilio Paſchæ, cùm tamen reliquis anni Sabbatis jejunare nefas ducerent, valere nihilominus in reliquis totius anni Sabbatis : memoriam nimirum Dominicæ ſepulturæ ac triduanæ mortis. Quandoquidem profitentur ipſi Græci feſtivum Dominicæ reſurrectionis gaudium, non ſolùm ipſo die Paſchatis, ſed omnibus etiam anni Dominicis diebus celebrandum eſſe : adeo ut ob hujus myſterii memoriam nec jejunare, nec genua flectere permittant. Pari quoque ratione conveniens eſſe Sabbatis jejunare toto anno occurrentibus, ad piam recolendam Chriſti mortis & ſepulturæ memoriam. Huc pertinet c. placuit &c. Sabbato, de ſacra. diſt. 3. Feriis pariter totius anni quartis, ſolemnia fuiſſe Græcis & Orientalibus jejunia in venerationem Dominicæ paſſionis, liquet ex epiſt. Ignatii ad Philippenſes, & ex can. 15. Petri Alexandrini. Et ex can. 69. Apoſtolorum ; ex Clemente quoque Alexandrino lib. 7. ſtromatum, ejuſque diſcipulo Origene homil. 10. in Levit. Cæterùm apud Latinos pro feria quarta, qua non jejunabant, aſſumptum fuit multis locis jejunium Sabbatorum. Locus autem hic Ambroſii lib. de Elia & jejunio, cap. 19. *Quadrageſima tota præterquam Sabbatis & Dominicis diebus jejunatur*, intelligendus eſt de privato ritu Eccleſiæ Mediolanenſis, cui præerat ; & cui concionabatur Ambroſius. Innocentius quoque loco citato teſtatur ſingulis per anni decurſum ſextis feriis jejunium in Eccleſiis celebrari ob memoriam Dominicæ paſſionis & mortis, quæ contigere feria ſexta biduo ante Paſchalem ſolemnitatem.

25. Can. LI. Martyrum feſta celebrari vetat in Quadrageſima, niſi Sabbatis & Dominicis. Ratio eadem eſt, quæ prohibiti eiſdem diebus Sacrificii ſuperius can. 49. quia non eſt conveniens cum luctu & pœnitentia lætitia publica : qua etiam de cauſa qui ſequitur canon 52. inhibet nuptias & natalitia per Quadrageſimam.

26. Can. LIV. *Quod non oportet ſacratos & clericos in nuptiis vel in conviviis aliqua ſpectacula contemplari ; ſed priuſquam ingrediantur thymelici, ſurgere & ſecedere.* Concilium generale Lateranenſe ſub Innocentio III. ex quo deſumptum eſt c. clerici officia, de vita & honeſt. cleric. ſic edicit : *Clerici mimis, joculatoribus & hiſtrionibus non intendant.*

Ludi etiam ſcenici ſeu theatrales etiam prætextu conſuetudinis in Eccleſiis, aut etiam quocunque loco à Clericis exhiberi prohibentur, c. cùm decorem, de vita & honeſt. cleric. Eam corruptelam renaſcentem denuo prohibuit Concilium Baſileenſe ſeſſ. 21. unde erutum fuit caput, & titulus pragmaticæ ſanctionis de ſpectaculis in Eccleſia non faciendis. Jus quoque civile prohibet ne clerici ludis theatralibus ſpectandi cauſa interſint, l. 34. §. 1. C. de epiſcop. audien. & Novella 123. cap. 10. Quin etiam iſtiuſmodi ſpectacula Eccleſia non tantùm in clericis, ſed præterea in laicis ſæpius damnavit : Concilium Arelatenſe primum cap. 5. ſic decernit : *De theatricis, & ipſos placuit, quandiu agunt, a communione ſeparari.* Tertullianus lib. de ſpectaculis, Cyprianus, Auguſtinus, aliique Patres invehuntur in hujuſmodi ſpectacula, & eorum ſpectatores. Actoribus verò jus civile irrogat infamiam, l. 1. & 2. §. fin. ff. de his qui not. infam. Vide interiùs can. 2. Concilii Carthaginenſis tertii.

27. Can. LVI. Decernit de jure honorifico Epiſcopis à propriis Clericis debito, ne priùs Canonici in choro aut in ſacro tribunali ad divina officia peragenda conſidere audeant, quàm fuerit ingreſſus Epiſcopus : ſed ipſum Epiſcopum eò deducant & ingreſſurum comitentur. Sic ergo ſtatuit : *Quòd non oportet Presbyteros ante Epiſcopi introitum in ſacrum tribunal ingredi & ſedere ; ſed cum Epiſcopo ingredi, præterquam ſi ſit mala valetudine, vel profectus ſit peregre.* Sacrum tribunal locum fuiſſe, qui primarium altare ambibat, quo Epiſcopus & ſacer Clerus conveniebant ad ſacra peragenda, & alio nomine Sanctuarium vocabatur : expoſui peculiari Diſſertatione 10. in 2. ſæculo, de ſtructura veteri, & partibus Eccleſiarum. Canon iſte Laodicenus habetur in Decreto, diſt. 95. c. non oportet.

28. Can. LVII. Cavetur ne in villis aut vicis conſtituantur Epiſcopi, ſed tantùm viſitatores, quos canon iſte περιοδευτὰς appellat. Simile decretum edidit Synodus Sardicenſis canone 6. Quo etiam ratio hæc inſinuatur, ne ſi talibus locis præficiantur Epiſcopi, dignitas illorum vileſcat. Huc ſpectat apud Gratianum diſtinctio 8. per totam. Periodeutarum quoque mentio fit in lege Græca Juſtiniani ad Atarbium præfectum prætorio C. de Epiſ. & Clericis, qua in lege 42. §. 9. collocantur Periodeutæ poſt Chorepiſcopos, & præferuntur aliis Sacerdotibus.

29. Can. LVIII. *Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, aut Presbyteris.*

Debita ſanctis & incontaminatis myſteriis veneratio jus iſtud produxit. Felix Papa quartus epiſt. 1. docet conformitatem hanc eſſe inter Moſaicam legem & Eccleſiam, ut quemadmodum ſub veteri lege non licebat niſi intra tabernaculum hoſtias offerre Deo, ita neque nunc licitum eſt Sacrificium offerre Deo niſi in locis, ritu Eccleſiaſtico ad hoc ſacrum miniſterium dedicatis, ut refertur c. 1. 2. &c. ſicut non alii, de conſecr. diſt. 1. Ubi verò publica quædam neceſſitas urget, aut etiam privatorum aliquorum ; qua tamen adveniente, non æquè facilis eſſe debet iſta ab Epiſcopo conſenſio ; cum tamen hujus expreſſa bona venia, nec niſi ſuper altariolo debitè conſecrato poteſt Sacerdos in privato Miſſam celebrare. Et quamvis Tridentinum Concilium ſeſ. 23. in decreto de obſervand. & evit. in celebr. miſſ. hanc reprimat, conceſſionem : innumeri tamen poſtea ſcripſere Theologi, mentem Concilii non fuiſſe ut omninò illa licentia exſcinderetur, ſed tantum nimia facilitas & abuſio. Eadem neceſſitatis ratio cauſam dedit jam uſque à primis Eccleſiæ ſæculis atrociter ſæviente gentilium inſectatione, in locis abditis & privatis ſacra Myſteria peragendi. Atque etiam nunc in pleriſque infidelium aut hæreticorum ditionibus hæc licentia conceditur celebrandi, pro fidelium ſolatio intra privatorum ædes. Meminit Auguſtinus lib. 2. de civit. Dei cap. 8. cujuſdam ex ſuæ Eccleſiæ Presbyteris, qui rogatus à quodam nomine Heſperio, ut ad villam ejus accederet, quam malus dæmon multas hominibus & jumentis clades inferens, dirè infeſtabat, ad eam domum acceſſit, ibique Sacrificium Corporis Chriſti obtulit, quo peracto ceſſavit omnino illa vexatio & terriculamenta. Exiſtimandum eſt id non niſi Epiſcopi permiſſu fuiſſe geſtum. Theodoritus Cyri in Palæſtina Epiſcopus ſuæ religioſæ hiſtoriæ cap. 20. factum proprium longè audentius commemorat, ſeipſum nimirum in cella Maris anachoretæ recluſi, ut ejus ardenti deſiderio ſatisfaceret, divinam etiam ſine ullo altari ſuper manibus duorum quos adduxerat Diaconorum celebraſſe litur-

liturgiam, cùm neque illa cella ullo Eccleſiaſtico ritu fuiſſet dicata. At id exemplum adeò contrarium ſanctis canonibus nullatenus ad imitationem trahi debet.

30. Can. LIX. *Non oportet privatos & plebejos pſalmos in Eccleſia cantare; neque libros non canonicos legi, ſed ſolùm ſacra volumina Novi Teſtamenti, vel veteris.*

Deinde ſancta Synodus, indice librorum ſacrorum utriuſque teſtamenti, ſuis canonibus finem imponit. Solent novatores canonem Laodicenum, Tridentino ſacrarum ſcripturarum canoni quaſi adverſantem opponere: cùm tamen ambo Concilia neque invicem adverſentur, neque repugnent. Laodicenum enim nullatenus erravit, dum eos libros in albo canonicorum recenſuit, de quibus Epiſcopi ejus Concilii certi erant, cæteroſque omiſit, non quidem negans eſſe canonicos, ſed nolens rem adhuc dubiam & nondum Eccleſiæ manifeſtè revelatam definire. At verò de iiſdem, quos canon iſte Laodicenus prudenter ſiluit, utpote re nondum plenè comperta, Spiritui divino placuit ſuę Eccleſię paulò poſt Synodum Laodicenam revelare, undecim ſæculis ante Concilium Tridentinum, quod cùm ſit œcumenicum, & à ſummis Pontificibus approbatum, longè potiore autoritate prævalet ſupra Laodicenum, quod erat unius provinciæ, nec uſquam legitur ab ullo ſummo Pontifice expreſſe approbatum. Quamvis autem Laodicenum ob ſapientiſſimos, quos edidit, canones multum mereatur venerationis, nemo tamen ſapiens inficias ierit, Concilium Carthaginenſe, quod dicitur tertium anni 397. autoritate prævalere, utpote Nationale: cui præſedit Aurelius omnium Africanarum Eccleſiarum Primas, ſubſcripſit verò inter alios omni præconio major, & inter primaria totius Eccleſiæ ſydera connumerandus Auguſtinus. Iſtud verò Concilium omnes & ſingulos canonicos recenſet, quos eoſdem poſt tam multa ſæcula iterum recenſuit Tridentinum. Præter Carthaginenſem Catalogum can. 47. comprehenſum, ſummi illorum temporum Pontifices ſanctitate & ſapientia conſpicui, pares omnino Sacrorum librorum canones texuerunt, in quibus libri Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & duo Machabæorum connumerantur. Innocentius primus epiſt. ad Exuperium, Gelaſius primus in decreto de libris Sacris, in Concilio Romano Epiſcoporum ſeptuaginta, Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. Iſidorus lib. 6. etymologiarum cap. 1. Caſſiodorus lib. 1. divinarum lectionum. Et verò Laodicenus canon ſubticet Apocalypſim, quam Calviniani inter ſacros libros recipiunt. Ex oppoſito iidem librum Baruch rejiciunt, quem Laodicenus canon recenſet, ejuſque divinam aſtruit autoritatem. Hereticis id proprium eſt ac ſingulare, ut illis quæ circa fidem Eccleſia divino movente Spiritu pronunciavit, auſint præfractè refragari: cùm ex adverſo Eccleſia Chriſti, dum res adhuc in incerto ſunt, & necdum Spiritus Dei certiſſima illuſtratione dignatus eſt ei manifeſtare, ſuum modeſtè ſuſpendat judicium, donec Deo viſum fuerit eam pleniori luce colluſtrare, qua depellatur ambiguitas, intra quam ſe modeſtè continuit. Licuit olim graviſſimis & ſanctiſſimis Theologis, ex quibuſdam Apocalypſis locis necdum ſatis explicatis eſſe Chiliaſtis, Papiæ Hierapolis Epiſcopo, Irenæo Lugdunenſi, Juſtino, Lactantio, Victorino, Severo Sulpicio, & qui doctus quidem ſed non ſanctus fuit, Tertulliano, qui nunc tamen ſenſus hæreſim ſaperet. Licuit pariter olim non modò Judæis ſcriptoribus Philoni & Joſepho, ſed etiam Juſtino Apol. 1. Clementi Alexandrino lib. 2. divin. inſtitut. cap. 15. viris eruditis docere & ſcribere, dejectos cælo fuiſſe malos angelos, eò quòd in terris cum fœminis congreſſi eſſent, exiſtimantibus filios illos Dei apud Geneſim, qui cum filiabus hominum commixti fuerant, fuiſſe angelos cæli. Sed poſtquam plenioris lucis acceſſione Eccleſiæ verus illius loci ſenſus illuxit, id non affirmaretur citra piaculum. Hoc idem faciendum judicium de canonicis quibuſdam Scripturis, rebus nondum ſatis perſpicuis & exploratis.

SYNODUS ALEXANDRINA ſub Liberio Papa an. Ch. CCCLXII.

1. Occaſione Arianæ hæreſis multæ apud Alexandriam Synodi convenere, duæ quidem ſub Sylveſtro Papa Romano, aliæque binæ ſub Pontifice Liberio. Primam Alexander Alexandrinus Præſul convocavit centum Epiſcoporum, quorum decreto Arius hæreticus fuit declaratus, communione ejectus, & Sacerdotio exautoratus, anno, ut optimè ex teſtimoniis Lactantii & Oroſii, & ex actis Baſilii Amaſeni Epiſcopi & martyris colligit Baronius, trecenteſimò decimoquinto. Huic idem qui convocarat, præſedit Alexander. In ſecunda iidem omnes, qui in præcedente interfuerant, unà cum Alexandro conſederunt Epiſcopi, ſed præſidente Apoſtolico Legato Oſio, quem Sylveſter Romanus cum ampla poteſtate tranſmiſerat; & qui per Nicomediam tranſiens, literas à Conſtantino ibi tunc agente acceperat; quam ob cauſam Athanaſius Synodum iſtam vocat generalem ob præſentiam Legati Apoſtolici Oſii Cordubenſis Epiſcopi, contigitque anno 319. In hac ut ſcribunt Athanaſius Apol. 2. & Socrates lib. 3. cap. 5. non ſolùm condemnatus eſt Arius, ſed etiam Sabellii dogma, omnem divinarum perſonarum diſtinctionem realem amoventis. Colluthum etiam Alexandrinum Presbyterum, qui temerè ſibi Epiſcopalem arrogabat poteſtatem, jamque permultos clericos conſecrarat, Oſius in ordinem redegit, ſed ſchiſmaticus iſte ſe Arianis & Meletianis adjunxit, multaſque deinceps tempeſtates excitavit.

2. His ſucceſſit tempore Liberii tertia Synodus Alexandrina, reſtituto in priſtinam ſedem Athanaſio. Ultor enim injuriæ ſibi à Conſtantino irrogatæ Filius Dei, quem ille ad culmen impietatis hortatore Acacio Cæſareæ Paleſtinæ Epiſcopo conſcendens, Patri diſſimilem nova edita formula credi juſſerat, ad tremendum ejus, quem deprimi voluerat, judicium evocatus Conſtantius vacuum imperii locum morte ſua Juliano relinquit, qui ſumpta rerum poteſtate, omnes ab Arianis relegatos Epiſcopos, ipſumque Athanaſium in priſtinas ſedes revocavit. Tum Liberius, qui ad clavum & regimen univerſalis Eccleſiæ ſedebat, nihil prius & antiquius habuit, quàm ut Eccleſiæ ruinas inſtauraret, Arianoſque ad Eccleſiæ ſinum invitaret, reduceſque paterna charitate complecteretur. Hic in primis magni nominis Epiſcopos Euſebium Vercellenſem Epiſcopum, & Luciferum Calaritanum adhuc in Oriente, quò eos Conſtantius relegaverat, commorantes, Legatorum Apoſtolicorum autoritate decoravit, ut in Oriente collapſas Eccleſias ſimulque Orthodoxorum dejectos animos erigerent.

3. Interea regreſſus Alexandriam Athanaſius Epiſcopos ad Concilium ibi celebrandum convocavit, ad quod invitatus Lucifer duos vice ſui Diaconos ſubdelegavit, cùm interim Antiochiæ hæreret, ut illi Eccleſiæ ſchiſmate divulſæ, quod ſuperiùs retuli, provideret. Cùmque eſſet ingenio ad rigiditatem ſeveritatemque admodum proclivi, Meletii Epiſcopatum & partes, eò quòd Arianis olim conſenſiſſet, minimè approbans, oppoſitis Meletio Euſtathianis Epiſcopum dedit & ſacravit Paulinum. Synodus verò Alexandrina, præſidente Athanaſio, ſtudens paci & concordiæ communi, decrevit ut Ariani Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi de lapſu reſurgentes reciperentur in Eccleſiam cum priſtinis gradibus. Hoc decretum Lucifero diſplicuit, ut erat inflexi animi, non tamen apertè obniti auſus eſt ei, quod Diaconi, quos ſubdelegaverat, ſubſcriptione ſua communierant, & cui cæteri omnes conſenſum præſtiterant, ut ſcribit Rufinus. Quinetiam cùm Vercellarum Epiſcopus Euſebius, ſoluto Concilio Alexandrino, cui ſtudioſè ſuffragabatur, Antiochiam conceſſiſſet, neque ſatis Luciferi apud eam geſta probaret; iſte iniquo ferens animo ſe ab Euſebii communione ſubduxit. Et quamprimùm in Sardiniam reverſus, omnium averſatus eſt communionem Epiſcoporum, qui per Arianorum fraudes Ariminenſi Concilii profeſſioni ſubſcripſerant, ſimulque eorum omnium qui eoſdem ſub pœnitentia recepiſſent: tametſi Liberius reſtituendæ pacis deſiderio flagrans, miſſis ad omnes Italiæ Epiſcopos literis, quæ ſuperſunt inter Hilarii fragmen-

fragmenta, mandaſſet eſſe recipiendos. Atque ita conflatum eſt Luciferianorum ſchiſma.

4. Multa præterea in hac Alexandrina Synodo conſtituta ſunt, ut perhibet Socrates lib. 3. cap. 5. Ibi quippe proſcripta & damnata eſt Macedonii & Eunomii hæreſis adverſus Spiritus ſancti divinitatem, ſimulque alia hæreſis, quæ recens emergebat, Apollinaris, qui animam humanam ac rationalem à Chriſto removebat. Innovatum quoque fuit præcedentis alterius Alexandrini Concilii ſub Papa Sylveſtro decretum, cui Oſius Legatione Apoſtolica per Orientem fungens præſederat, quo reprobatum fuit Sabellii dogma omne divinarum Perſonarum reale diſcrimen tollens. Ut verò diſertè fides Trinitatis explicari poſſet, neve fideles ex verborum penuria viderentur hæreſi Sabellianę conſentire, ſtatutum eodem Oſio pręſidente fuerat, Synodo præcedenti Alexandrina; utendum eſſe nomine οὐσίας, ad ſignificandam unam communemque trium naturam Perſonarum, & ὑποστάσεων, ad exprimendas ſingularum Perſonarum diſtinctas proprietates. Quæ eadem vocum uſurpatio hac altera Synodo comprobata eſt, auctore & præſide illius Athanaſio. Sic tamen ut tam Græcis quàm Latinis liberum eſſet propriis Linguarum ſuarum idiomatibus uti, ne circa voces certamen exardeſceret, modò nulla eſſet in re diſcrepantia; ut teſtatur & impensè laudat Gregorius Nazianzenus, orat. in laudem Athanaſii. His tamen adverſari videtur Synodica Patrum Sardicenſium epiſtola ad totius Orbis Epiſcopos, quam refert ad longum Theodoritus lib. 2. hiſt. Eccl. cap. 6. in qua continentur hæc verba: *Nuper viperæ duæ ex aſpide Ariana prodierunt Valens & Urſacius, qui gloriantur & non dubitant ſe dicere Chriſtianos, qui & Verbum & Spiritum crucifixum & vulneratum & mortuum eſſe & reſurrexiſſe: quodque hæreticorum cohors contendit, diverſas eſſe hypoſtaſes Patris & Filii & Spiritus ſancti pronunciant, & eas ſeparatas eſſe. Nos autem hanc percepimus, & didicimus, & hanc habemus Catholicam traditionem & fidem atque confeſſionem, unam eſſe Hypoſtaſim, quam ipſi hæretici uſiam vocant Patris & Filii & Spiritus ſancti. Et ſi quærant quæ ſit hypoſtaſis Filii, profitemur eam eſſe quæ & Patris eſſe ſolam, in confeſſo eſt. Neque verò unquam Patrem ſine Filio, neque Filium ſine Patre fuiſſe, nec eſſe poſſe ſine Spiritu.* Itaque ob diverſas quę uni eidemque voci attribuebantur ſignificationes, factum eſt, ut hypoſtaſis à diverſis iiſque orthodoxis Synodis & approbaretur & reprobaretur: quod idem antea contigerat in vocabulo *Conſubſtantialis* tantoperè ventilato, quod anterior Synodus Antiochena contra Samoſatenum Paulum rejecerat, ac prohibuerat. Synodus autem Nicęna poſtea ut cardinem fidei ſuæ prælegerat & complexa fuerat, ob diverſa ejuſdem vocis ſignificata.

5. Sanè inter Catholicos, non autem hæreticos, ut addiſcimus ex Hieronymi Epiſtola ad Damaſum, de proprietate vocis *Hypoſtaſis*, gravis agitata eſt concertatio, his Arianiſmum, illis Sabellianiſmum invicem exprobrantibus; cùm tamen reipſa omnes veram de Trinitate fidem tenerent. Ipſe Hieronymus ſuſpectam ſibi ibidem aſſerit Hypoſtaſis dictionem circa divinas Perſonas, eò quòd Hypoſtaſis Latinè ſubſtantiam ſonet: eſſe autem tres in divina Trinitate ſubſtantias ſeu eſſentias, mens ejus reſpuebat aſſentiri. Ideoque ſupremam Sedem ut oraculum conſulit, cujus tamen ignoratur reſponſio. Hilarius quidem lib. de Synodis admittit dici poſſe tres in una Deitate ſubſtantias. Ex adverſo Auguſtinus lib. 6. de Trinit. cap. 8. & 9. lib. 7. cap. 4. & Tertullianus lib. contra Praxeam, & Concilium Toletanum ſecundum, cap. 1. & Lateranenſe ſub Innocentio III. can. 2. ut taceam Hieronymum loco præfato, unicam in Deo ſubſtantiam aſſerunt, tres verò conſtanter negant. Sed hi ſubſtantiam pro eſſentia intelligunt. At Hilarius non alio ſenſu de tribus aſſerit, quàm eodem ſignificato quo Sanctorum conſenſus Patrum tres admittit Hypoſtaſes: tametſi literæ ſoli inhærendo, Hipoſtaſis Græce nihil aliud ſonet quàm Latinum nomen *ſubſtantia*, ut ait Hieronymus; utraque enim vox Græcè Latineque duas complectitur voces, *ſub* & *ſtare*, ſed mens pronuntiantis potius eſt attendenda quam origo grammatica, tunc præſertim quum vocabulorum penuria laboratur. Et quidem Apoſtolus Hebr. 1. unigenitum Patris vocat χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, *characterem Hypoſtaſis ejus*, nimirum Patris, quam hypoſtaſim ſancta Eccleſia vertit *ſubſtantiam*, dicens, *figuram ſubſtantiæ ejus*. Ariſtoteles quidem in Categoriis ſeu prędicamentis vocat οὐσίαν, quam Latini philoſophi ſubſtantiam dicunt: eoque ſenſu non ſunt in divinis aſſerendæ tres eſſentiæ ſeu ſubſtantiæ. Athanaſius verò paſſim ſingulis divinis Perſonis diſtinctas tribuit hypoſtaſes. Et in tertio de ſancta Trinitate dialogo ait, Abrahamum in tribus hypoſtaſibus unicum agnoviſſe Dominum. Baſilius Magnus epiſt. 43. ad fratrem ſuum Gregorium Epiſcopum Nyſſenum de differentia uſiæ & hypoſtaſis docet, uſiam in Divinis eſſe aliquid tribus commune Perſonis, hypoſtaſim verò eſſe unicuique Perſonæ ſingularem, & alteri minimè communicabilem. Gregorius etiam Nyſſenus eandem tradit doctrinam Catecheticæ orationis cap. 1. Omitto epiſtolam illam Baſilii 43. ad Gregorium fratrem, ab aliis ipſi Gregorio Nyſſeno, & inter ejus opera connumerari cum inſcriptione Gregorii Nyſſeni ad Petrum fratrem.

6. Nulli ſuperſunt hujus Synodi canones; ejus tamen extat apud Athanaſium Synodica epiſtola, quę ejus decreta refert, qualia paulò antè commemoravi. Primus ſubſcribit Athanaſius, interfuit Euſebius Vercellenſis Epiſcopus; pro Lucifero abſente miſſi ab eo Diaconi Herennius & Agapetus interfuerunt; proque abſente Paulino Antiochenſium Epiſcopo Maximus & Calimerus pariter Diaconi; pro Apollinari Laodicenſium Pręſule Monachi aliquot ab eo miſſi. Hujuſce Apollinaris hæreſim, de anima humana per Verbum non aſſumpta, damnavit hęc ſancta Synodus, ſuppreſſo tamen autoris nomine, ſive quia incertus hactenus fuerat, aut ignotus illius autor; ſive quia per illos à ſe miſſos ad Synodum monachos hęreſi renunciarat. Quo factum eſt, ut poſtea Baſilius Magnus cum Apollinare communicari potuiſſe reſponderit, quem erraſſe ignorabat, ut notat. Baronius.

Alteram demum indixit Athanaſius Alexandrię Synodum, poſtquam piiſſimus Jovinianus in Imperium mortuo impio Juliano promotus, fidei inſtitutionem ab Athanaſio expetivit, anno Chriſti 363.

SYNODUS OECUMENICA SECUNDA anno 381. Conſtantinopoli celebrata, ſimulque Romana ſub Damaſo, & Aquileienſis.

1. Conſtantinopolis olim Byſantium dicta, cujus conditor Lacedæmoniorum dux Pauſanias, à Conſtantino Magno Romanorum Imperatore mirificè nobilitata & amplificata fuit, à quo ſuum nomen accepit, ſimulque novæ ſecundeque Romæ cognomen: pleraque habens cum illa veteri communia ornamenta; utraque ſolium ac ſedes Imperii conſtituta fuit, utraque Senatu ampliſſimo decorata, utraque ſeptem collibus conſpicua, quos murorum ſuorum ambitu complectitur. Nulla viſitur toto terrarum Orbe civitas tam capaci & opportuno portu, tam amœnis littoribus, tam commodo & optabili ſitu, interjacens Europæ Aſiæque; interque diverſa maria, quæ ad Auſtrum, quæque ad Aquilonem reſpiciunt, uſque adeò feliciter collocata, ut undequaque naves ad eam confluant, commoda & opes omnium Orbis regionum in hujus ampliſſimæ civitatis ſinum comportantes, adeo ut nullum ſit facilius nullumque felicius emporium: cùm enim diverſa variis ex partibus conjungat maria & freta, ſi qua parte ventus & tempeſtas impedit navium acceſſum ex regione Aquilonari, ventus idem ipſe aut alius ventus naves in tutiſſimum portum & ſtationem deferet, ex oppoſita auſtrali plaga venientes. Tribus locis mari alluitur, à meridie quidem ſinu Popontidis, quod vocant *Mar di Marmora*, qui ſinus pars eſt maris Ægæi vulgò *Archipelago* nominati. Ab ortu civitas Boſphorò cohæret freto commodiſſimo, Aſiam ab Europa dirimente. Cui ex parte Aſiæ objecta eſt Chalcedon urbs, quæ nunc *Scutari* dicitur. Denique alluitur ex parte Septentrionis ſinu illo, qui à Boſphori ſuperiore ſeu boreali parte verſus occaſum exporrigitur, qui vulgò denominatur *Cornu*, & portum conſtituit toto ambitu profundum, ut ſit undequaque capax innumerarum maximarumque navium continendarum. Ulterius verò ad Arcton imminet civitati Pontus Euxinus, qui nunc *Mare nigrum*, & *Mare majus* appella-

appellatur. Ipſa verò Urbs, intus quidem vilibus ædificiis, & vicis arctis & obliquis, ut nunc quidem viſitur, deformatur: ſed foris ob ſitus pulchritudinem jucundiſſimamque, quæ circumfluit, terrarum & aquarum varietatem, regiæque domus, quæ *Serrallio* dicitur, & adjacentium hortorum amœnitatem, quæ accedentibus ab Ægæo mari primo ſe aſpectu offert, ſpecioſiſſima eſt, & admirabiliter jucunda. Ita ut condita videatur ad rerum omnium aliis ex regionibus confluxum, ad latè propagandum terra marique dominatum, & ad omnes humani generis delicias comparandas, opeſque remotiſſimarum gentium convehendas.

2. Synodus iſta ſub Romano Pontifice Damaſo, Imperante Theodoſio ſeniore, an. Chriſti 381. celebrata eſt tres potiſſimùm ob cauſas. *Primùm*, ut Nicæna fides tot jactata procellis, atque adeò multis Pſeudoſynodis reprobata, diverſis Arianorum turbinibus, in integrum reſtitueretur. *Secundò*, ut Eccleſiæ Conſtantinopolis Præſul orthodoxus eaq; ſede dignus præficeretur, quam Ariani Epiſcopi Euſebius è Nicomedia accitus, Macedonius, Eudoxius, & Demophilus alter alteri ſuccedentes miſerrimè labefactaverant. *Tertiò*, ut Macedoniana hæreſis profligaretur. Macedonius qui unà cum Baſilio Ancyrano, Eleuſio Cyziceno, aliiſque quibuſdam formulæ fabricatoribus Semiarianis Filium æterno progenitori ſimilem aſſerentibus, graves habuerat in Seleucienſi Conciliabulo concertationes cum Acacio Cæſarienſi in Palæſtina Epiſcopo, aliiſque quibuſdam abſolutis Arianis inde dictis Anomœis, quia omnem Filii cum Patre ſimilitudinem reſpuebant; iſte inquam Macedonius, cùm ſuam apud Conſtantinopolim formulam prævalere vellet, in oppoſitum acriter contendentibus Acacianis, à Conſtantio Principe, qui Acacianis adhærebat, tanquam ſeditioſus de ſede illa detruſus, atque in exilium ejectus eſt, ſuffecto ei Eudoxio ex Anomœorum ſecta. Sic ergo deſtitutus, atque in ordinem redactus, & extorris Macedonius, novam invexit adverſus Spiritum ſanctum hæreſim, affirmando eſſe Patri Filioque diſſimilem, utroque longè inferiorem & utriuſque ſervum. Primus hanc hæreſim ſcriptis confutavit Athanaſius generoſiſſimus conſubſtantialitatis cum Patre Filii ſanctique Spiritus aſſertor, geminæque hæreſis expugnator, cùm in tribus luculentiſſimis ad Serapionem contra dogma iſtud Macedonianum epiſtolis, tum in tertio de ſanctiſſima Trinitate dialogo, qui totus verſatur in Macedonio refellendo, tum in aliis paſſim tractatibus.

3. Unanimi conſenſu Damaſus & Theodoſius iſtud generale Concilium indixerunt. Nec enim legitimum fuiſſet ſine univerſalis Pontificis conſenſione. Ipſe namque Damaſus de multum numeroſiore Concilio Ariminenſi, cujus tamen infauſtus & luctuoſus toti Eccleſiæ fuit exitus, ſic ſcribit, atteſtante Theodorito lib. 2. cap. 17. ad Epiſcopos Illyrici: *Neque enim præjudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum, quod conſtat neque Romanum Epiſcopum, cujus ante omnia expectanda erat ſententia, neque Vincentium, qui tot annorum Epiſcopatum integrè geſſerat, neque alios talibus præbuiſſe conſenſum.* Vincentium idcirco nominat, quia in eo Conciliabulo, & antea in Nicæno ſacroſancto Concilio Legati Apoſtolici functus fuerat officio. In Synodo pariter œcumenica Chalcedonenſi actio. 1. vocatur in judicium reus Dioſcorus Alexandrinus hoc nomine: *Quia cùm nec perſonam judicandi haberet, ſubrepſit, & Synodum auſus eſt facere, ſine autoritate Sedis Apoſtolicæ; quod nunquam ritè factum eſt, nec fieri licuit.* Igitur neque in iſto, quod præceſſerat, Conſtantinopolitano Concilio. Socrates etiam lib. 2. cap. 17. affirmat id ita canone Eccleſiæ receptum eſſe. Julius etiam Romanus Epiſcopus in epiſt. ad Epiſcopos Orientales, quam refert integram Athanaſius apolog. 2. aſſerit id fuiſſe ab Apoſtolis traditum, & deinde à Magno Concilio (id eſt Nicæno) declaratum, non poſſe ullam convocari Synodum inconſulto aut invito Romano Epiſcopo. His adſtipulatur Sozomenus lib. 3. cap. 8. hæc dicens: *Propter Romanæ ſedis dignitatem, omnium rerum Eccleſiaſticarum curam ad Romanum Epiſcopum pertinere.* Et paulò poſt ait, Romanam Eccleſiam eſſe φροντιστήριον, id eſt ſcholam Apoſtolorum, & Metropolim ab initio factam eſſe pietatis erga quoſvis. Deinde cap. 10. refert Sacerdotali lege conſtitutum, pro irritis habenda eſſe quæcunque præter ſententiam Romani Epiſcopi geruntur. Quinetiam ipſi Conſtantinopolitani Patres, in Synodica ad Damaſum epiſtola inſerta, relataque à Theodorito lib. 5. hiſt. Eccl. cap. 9. ſic ajunt: *Poſtquam Synodum Romæ Dei nutu congregantes, nos etiam pro fraterna charitate erga nos veſtra, tanquam membra propria per religioſiſſimi Imperatoris literas evocaſtis.* Et ſubinde addunt: *Conveneramus apud Conſtantinopolim, ad literas à reverentia veſtra, ſuperiori anno poſt Concilium Aquilejenſe, ad religioſiſſimum Imperatorem Theodoſium miſſas.*

4. Continua nec interrupta ſerie inita ſunt tria ſub Damaſo Concilia. Primum Aquileienſe, dein Romanum, poſtremò Conſtantinopolitanum. Triàque iſta Concilia pari autoritate edita in unum coaluere generale Concilium, conſpirantibus ſcilicet Occidentalibus, qui in Aquileienſi & in Romano convenerant, cum Orientalibus qui Conſtantinopoli verſabantur: & quos ſuis literis Damaſus invitarat Romamque acciverat. Aquilejenſium comitiorum acta ſuperſunt, hiſque præſedit Valerianus Aquileiæ Antiſtes, quæ urbs Metropolis eſt Carnorum ad Timavum amnem ſita, Italiæ quondam adverſus Barbarorum ex Septentrione incurſiones validiſſimum propugnaculum: ab Hunnis poſtmodùm duce Attila poſt longam obſidionem ſubverſa. Nunc verò propter cœli intemperiem, & circumjacentes paludes deſerta & inhabitabilis. Valeriano in hac Synodo proximus aſſedit Ambroſius Mediolanenſis. Huic etiam interfuit Philaſtrius Brixienſis Epiſcopus, ſcriptorum librorum eruditione vitæque ſanctimonia perilluſtris: nec non Juſtus Lugdunenſium Epiſcopus, aliique tum ex Gallia, tum ex Italia, tum ex Africa Præſules. Synodica etiam Aquileienſium epiſtola ad Epiſcopos Provinciarum Viennenſis, & duarum Narbonenſium, meminit Proculi Maſſilienſis, & Conſtantii, qui Legati ab Eccleſiis Gallicanis miſſi ad Aquileienſe Concilium fuerunt. Quinetiam altera ejuſdem Concilii ad Gratianum, Valentinianum & Theodoſium imperatores epiſtola, dicit ex omnibus Provinciis Occidentalibus advenientes huic Synodo interfuiſſe. In hac impietas Ariana damnatione nova obtrita eſt, Arianique Epiſcopi Palladius & Secundianus præſentes ab Ambroſio convicti Sacerdotioque abdicati ſunt. In iſta, quæ ſupereſt, diſputatione confirmatum fuit, quod jam dixi, coaluiſſe in Concilium unum œcumenicum tres Synodos nationales, quamvis locis diſtinctas, ſed conſpirantes mutuò in unum eundemque finem. Acta verò ipſa hæc efferunt: *Ambroſius Epiſcopus dixit: Qui ſunt conſortes veſtri? Palladius dixit, Orientales Epiſcopi. Ambroſius Epiſcopus dixit: Interim quia ſuperioribus temporibus Concilium ſic factum eſt, ut Orientales in Orientis partibus conſtituti haberent Concilium, quemadmodum & Occidentales in Occidente; nos in Occidentis partibus conſtituti convenimus ad Aquilejenſem civitatem juxta Imperatoris præceptum. Denique etiam Præfectus Italiæ literas dedit, ut ſi vellent convenire, in poteſtate haberent. Sed quia ſcierunt conſuetudinem hujuſmodi, ut in Oriente Orientalium eſſet Concilium, & intra Occidentem Occidentalium, ideò putaverunt non eſſe veniendum. Palladius dixit, Imperator noſter Gratianus juſſit Orientales venire, negas tu juſſiſſe? Ipſe Imperator nobis dixit ſe Orientales juſſiſſe venire. Ambroſius dixit: Utique juſſit, qui non prohibuit huc venire.*

5. Demiſſo Aquilejæ Concilio alterum Romæ Damaſus coegit Epiſcoporum pariter Occidentis, inter quos præfati Valerianus & Ambroſius conſederunt. Ad iſtud Orientales quoque Damaſus invitarat; ſed hi poſtquam Conſtantinopoli ſimul convenerunt, ſeſe per Synodicas literas excuſarunt, miſſis Romam de ſuo cœtu tribus Epiſcopis, Cyriaco, Euſebio, & Priſciano, qui eas detulerunt, ut fidem facit eadem epiſtola apud Theodoritum lib. 5. cap. 9. Iſto Romano Concilio reprobatum eſt Ariminenſe, quod anteà Liberius quoque Pontifex damnaverat. Extat apud Theodoritum lib. 2. cap. 17. Damaſi, Valeriani, & Epiſcoporum nonaginta Romæ, partim ex Italia, ex Gallia congregatorum Synodica epiſtola. Synodo quoque iſta Romana damnata eſt Apollinaris ejuſque diſcipuli Timothei, quæ multis locis gliſcebat hæreſis, animam abrogans rationalem incarnato Filio Dei. Ut quemadmodum Ariani DEI Filio Divinitatem quandam non niſi imperfectam, mutilam & decurtatam attribuebant, ita Apollinariſtæ eidem humanitatem non

niſi imperfectam, ſuique meliori parte diminutam, quippe mente animaque rationali deſtitutam aſſignabant, cujus vicem & defectum perſona Verbi ſuppleret. Extat de his Synodi Romanæ ſub Damaſo ad Epiſcopos Orientis epiſtola apud Theodoritum lib. 5. cap. 10. ſed injecta in ea mentio Petri Alexandrini Epiſcopi, tanquam qui huic Romanæ Synodo interfuerat, fateri cogit eſſe commentitium additamentum. Itaque Orientales Epiſcopi numero centum quinquaginta ſuam apud Conſtantinopolim Synodum auſpicati & proſequuti ſunt, cui præſedit primuſque ſubſcripſit Nectarius regiæ urbis Epiſcopus, interfuit Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus, Cyrillus Jeroſolymitanus, Gregorius Nazianzenus, Helladius Cæſarienſis Cappadocum, Gregorius Nyſſenus, Amphilochius Iconienſis. Jam verò diſpiciendi Canones ſunt in hac Synodo Conſtantinopolitana editi.

6. Canone I. inſtauratur & roboratur Nicæna fides de Filii DEI æternitate & conſubſtantialitate cum æterno Patre. Damnantur inſuper nefaria Macedonii Eunomiique dogmata Spiritui ſancto Divinitatem abrogantia, & blaſphemantia ipſum eſſe a Filio creatum, diverſæque à Filio ſubſtantiæ, & inferiorem dignitate. Jugulantur ibidem Arianorum omnis generis, Eudoxianorum, Anomæorum, Semiarianorum ſectæ. Prætereaque Sabellianorum Divinam Trinitatem abnegantium, nec niſi unicam perſonam agnoſcentium, quæ pro ſuarum diverſitate operationum nunc Patris, nunc Filii, nunc Spiritus ſancti nomina ſubeat. Profligantur inſuper hæreſes Marcelli Ancyrani & Photini Sirmienſis Epiſcoporum, Chriſtum Dominum nihil eſſe præter merum hominem, gratiarum donis & virtutum meritis ſupereminentem. Ad poſtremum Apollinaris Laodiceni hæreſim profligat, Incarnato Verbo adimentem animam intellectualem, cujus vices Verbum ipſum ſuppleat.

7. Can. II. *Epiſcopi, qui extra Diœceſim ſunt ad Eccleſias, quæ extra terminos eorum ſunt, ne accedant, neque confundant & permiſceant Eccleſias, ſecundùm regulas conſtitutas. Alexandriæ quidem Epiſcopus ea, quæ in Ægypto ſunt, tantùm gubernet. Orientis autem Epiſcopi ſolius Orientis curam gerant, ſervatis honoribus Primatus Eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ Synodi continentur. Sed & Aſianæ Diœceſis Epiſcopi, & quæ ſunt in Aſia, & ad Aſianam tantummodò Diœceſim pertinent, gubernent. Ponti autem Epiſcopi Ponticæ tantùm Diœceſis habeant curam. Thraciæ verò ipſius tantummodò Thraciæ.*

Habetur cap. Epiſcopi qui extra. 9. q. 2. Idemque ſtatuitur Apoſtolorum can. 34. jubente Epiſcopos deponi, qui intra alienos fines ordinarunt, eoſque qui ſic ordinati fuerint; ſub Papa quoque Julio idem fuit Antiocheno can. 22. conſtitutum, quem allegat Gratianus cap. Epiſcopum non debere, 9. quæſt. 9. aliiſque pleriſque poſterioribus Conciliis, & demum à Tridentino ſeſſ. 6. cap. 5. de reform. Denique in Græco ſic definit canon iſte 2. *Quæ autem in barbaris ſunt gentibus, Dei Eccleſias adminiſtrare oportet ſecundùm Patrum, quæ ſervata eſt, conſuetudinem.*

8. Can. III. *Epiſcopus Conſtantinopolitanus habeat priores honoris partes poſt Romanum Epiſcopum, eò quòd Conſtantinopolis ſit nova Roma.*

Editus fuit iſte Canon contra quàm Nicæno decreto fuerat conſtitutum. Nova itaque hic autoritas invehitur per Orientalium quorumdam ambitionem, quæ freta innixaque Imperatorum Orientalium effræni ἀταξίᾳ, adverſus Eccleſiæ univerſæ Primatum inſurgere auſa, quem Chriſtus Apoſtolorum Principi Petro ejuſque ſucceſſoribus contulerat: innumeras hæreſes, & feralia ſchiſmata invexit ad æternum animarum, & innumerorum populorum nunquam ſatis deplorandum exitium. Conatum eumdem ambitioſum Græci poſtmodum in Synodo Chalcedonenſi renovarunt; quinimò majori etiam acceſſione adauxerunt per novam attributionem Aſiæ, Ponti, & Thraciæ Provinciarum. Cùm tamen hujus ipſius Conſtantinopolitani Concilii can. 2. proviſum ſit, ne ullus Thraciæ Epiſcopus, qualis eſt Conſtantinopoleos, ſe ultra fines Thraciæ auſit ingerere. Sed illi Chalcedonenſi decreto Leo Pontifex omnem detraxit autoritatem epiſt. 51. ad Anatolium Conſtantinopolis Epiſcopum, & epiſt. 32. ad Pulcheriam Auguſtam, ubi hujus tertii canonis meminit, dicens: *Fruſtrà quorundam Epiſcoporum profertur conſenſus, cui tot annorum ſeries negavit effectum.* Deinde Juſtiniani Imperatoris prodit Novella 130. cæteris Patriarchis, quos ab ordine priſco recedere juſſit, injurioſa: *Sancimus* (inquiens) *ſecundùm ipſorum fines ſanctiſſimum veteris Romæ Papam primum eſſe omnium Sacerdotum: beatiſſimum verò Archiepiſcopum Conſtantinopolis novæ Romæ ſecundum ordinem obtinere poſt ſanctiſſimum Apoſtolicum thronum veteris Romæ.* Hanc Novellam Greci inſeruerunt lib. 5. Baſilicon cap. 3. Veruntamen non iſto gradu ſubſtitit Græca ſuperbia; verè enim enunciat ſanctus Rex & Propheta: *Superbia eorum, qui Te oderunt aſcendit ſemper.* Succeſſu enim temporum, quamvis Græcorum dominatio indies collabebatur, ſuperbiæ nihilominùs intolerabilis adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus alas diſploſit, thronumque Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Græcorum hæreſis à Romana & Apoſtolica ſede divulſit, impioque ſchiſmate ſubtraxit, ſed etiam ſupra illam ſeſe evexit, ſuoque ſacrilego ſimul & ridiculo auſu non dubitavit eam proprio ſubjicere judicio, & brutis fulminibus impetere. Poſt Leonem Magnum, Gregorius eodem Magni elogio commendabilis, legendus eſt lib. 6. epiſt. 31. ad Eulogium Alexandrinum, & Nicolaum Antiochenum. Nicolaus item primus epiſt. ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit: *Propoſueramus*, & Leo Papa nonus epiſt. ad alterum Michaelem Imperatorem, quatuor Summi Pontifices morum ſanctitate & ſapientiæ ſplendore, ſupra omne humanum evecti faſtigium. Sed tandem poſt temerarios conatus iſtos, Conſtantinopolitanæ ſedi ſecundus ille dignitatis gradus indultus fuit à legitima poteſtate, decreto Innocentii tertii, præſidentis generali Lateranenſi Concilio, quod refertur, cap. Antiqua, de privileg. Sanè ab antiquo Epiſcopus Byſantii multis annis nihil amplius extitit quam ſuffraganeus Metropolitani Heracleæ Thraciæ Antiſtitis, quod ipſe ultro teſtatur ſchiſmaticus Græcus Theodorus Balſamon, ſcribens in hanc Synodum.

9. Can. IV. Statutum eſt etiam de Maximo Cynico, & ejus petulantia & inſolentia, quæ fuit Conſtantinopoli, ut *ipſe nec Epiſcopus fuerit, nec ſit: nec qui ab eo ordinati fuerunt, in illo, quicunque is ſit, gradu Cleri: omnibus, quæ circa ipſum fuerunt, & quæ ab illo facta ſunt, infirmatis.* Maximus iſte, patria Alexandrinus, profeſſione Philoſophus, ex Cynicorum ſecta, vafer homo & ſubdolus, ambitionem immenſam pectore conceptam ementitæ ſanctitatis ſpecie obtegebat. Jactitabat ſe ſubinde martyrum filium, ſuamque in Chriſti fide conſtantiam prædicabat, ſeque verbera, bonorum proſcriptionem, atque duriſſimum in Oaſim exilium ſuſtinuiſſe pro aſſerenda Chriſti cum Patre conſubſtantialitate, perſequente Lucio Ariano, poſtquam ſubtracto ex hac vita admirando Athanaſio, promotoque à Catholicis in ſolium Alexandrinæ Eccleſiæ Petro, ipſe Lucius autoritate fretus Valentis Ariani Auguſti Petrum deturbavit, ejuſque invaſit Eccleſiam. Veruntamen poſtquam Valens Auguſtus victus, & à victoribus barbaris in fuga interceptus, intra tugurium campeſtre injecto igne concrematus, impietatis & crudelitatis pœnas luere cœpit, facto deſcenſu ex illo temporali ad æternum ignem: tum demum deturbato Lucio, Petrus priſtinam reſumpſit Eccleſiam. Ipſe Maximus ab exilio reverſus, Petri gratiam, quam ſibi admodum profuturam ſperabat, omni obſequio & arte excoluit, ejuſque literis & commendatione præmunitus Conſtantinopolim proficiſcitur, nihil minus quàm regiæ urbis Epiſcopatum animo proponens, & occultis dolis ambiens. Itaque ſe in familiaritatem Gregorii Nazianzeni inſinuavit, qui Epiſcopus deſignabatur à multis ejus, quæ caput erat totius Orientis Eccleſiæ. Hunc quaſi glorioſum confeſſorem, & Arianorum debellatorem, multæque literaturæ oſtentatorem gratanter excepit Nazianzenus, & familiari convictu & contubernio dignatus eſt; & quia ſibi multa de illo ad Eccleſiæ fideique gloriam pollicebatur, eum publicè ſuis in concionibus laudibus extulit.

Hoc ſucceſſu veterator ſpem ambitioſè conceptam de obtinendo urbis Epiſcopatu firmavit. Hæc refert Hieronymus in Gregorio Nazianzeno lib. de ſcriptor. Eccl. *Scripſit Gregorius laudes Maximi Philoſophi poſt exilium reverſi, quem falſo nomine quidam Heronis ſuperſcripſerunt, quia & eſt alius liber vituperationem ejuſdem Maximi continens, quaſi non licuerit eundem laudare & vituperare pro tempore.* Ipſe namque Nazianzenus excuſſa hypocritæ larva, ſuoque edoctus damno, ejuſdem poſtea vafritiem, ſuperbiam & temeritatem in carmine dè vita ſua graphicè deſcribit. Aderant tum temporis in urbe Regia ſeptem Ægyptii Epiſcopi ad Theodoſium Legati, qui navibus onerariis copioſum Ægypti frumentum ad ſubſidium regiæ civitatis, aliarumque finitimarum convectati fuerant; quos benigniſſimè & perhonorificè exceptos Nazianzenus in Eccleſia mirificis extulit laudibus, quæ inter ejus conciones leguntur. Cum his tamen ſecretum inierat conſilium Petrus, antequam Alexandriæ portu ſolverent de Nazianzeno exturbando, & Maximo in ejus locum promovendo. Quæ nefaria conſpiratio hunc eſt ſortita effectum. Decumbente ex morbo Gregorio in ſuburbana quadam domo, ſubornatos Ægyptios in nefariam ſocietatem aſciſcit conſpirans factio, atque intempeſta nocte in Eccleſiam primariam irrumpit cum ſeptem Epiſcopis, & paucis quibuſdam Clericis, quos Maximus privatis congreſſibus ſuis partibus addixerat, atque adversùs Gregorium concitarat. Collocatur, poſtquam detonſus eſt, in Epiſcopali ſolio Maximus. Quæ conjuratio poſtquam populo furenti innotuit, autores ejus fuga ſe proripuerunt, ſeptemque Ægyptii Epiſcopi in Scenici cujuſdam hoſpitium ſe abdentes Maximum furtim ordinant, eique ſacrilegas manus imponunt. Maximus è Conſtantinopoli fugiens, Theſſalonicen ſe proripuit, ut Theodoſio, qui tum ibi fortè verſabatur, ſuum factum probaret, vel ſaltem conquiſitis mendaciis excuſaret, ejuſque ſibi animum conciliaret; ſed nihil præter vituperia, & aſperam ab eo repulſam retulit: indeque in Ægyptum ſe recepit. Conatus fuerat Maximus olim ſibi alterum Imperatorem Gratianum demereri, eoque animo Mediolanum profectus, eidem laudatum ab Hieronymo inſigne adverſus Arianos volumen obtulerat, nihil tamen de ſuo ambitu, quem adhuc animo celabat, auſus eſt referre, necdum matura occaſione.

10. Obſervatu dignum eſt Gregorii Papæ Magni de Conſtantinopolitani hujus Concilii decretis judicium, lib. 6. epiſt. 31. ad Eulogium Alexandrinum & Anaſtaſium Antiochenum: *Romana* (inquit) *Eccleſia Conſtantinopolitanos canones, vel geſta Synodi illius hactenus non habet, neque accipit. In hoc autem eandem Synodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum. Reliquas verò hæreſes, quæ illic memoratæ ſunt, ab aliis jam Patribus damnatas reprobat.* Enim verò major Epiſcoporum, qui huic Synodo interfuerunt, pars, de juſtitia, deque Eccleſiarum pace & ſanctiore adminiſtratione parum ſollicita, propriiſque atque humanis affectibus plus æquo indulgens, multas perturbationes concitavit, & pleraque præſtitit Epiſcopis indigna & indecora. In primis æmulationes illaudabiles exhibuit adverſus ſupremam Sedem, quæ, ut tradit Cyprianus, *centrum eſt Eccleſiaſticæ unitatis, & vinculum Eccleſiarum concordiæ*, dum inconſulto Romano Pontifice ſpretaque Nicæni Concilii ordinatione, novam ſecundo loco ſedem conſtituit, præque illa recenti antiquam dignitatem Eccleſiarum ab Apoſtolorum Principe Petro inſtitutarum Alexandrinæ, atque Antiochenæ Nicæno decreto firmatam depreſſit. Pari quoque æmulatione ſchiſma, quod erat opportunè extinguendum in Meletii Antiocheni Præſulis interitu, ſtudioſè propagari voluit, dum contra ſuperiora conventa novum ſubrogavit Epiſcopum Flavianum, per invidiam adverſus Paulinum conceptam: quia ſcilicet cum Damaſo conveniebat, neque invidioſas Orientalium adverſus Occidentales ullatenus factiones approbabat. Meletius Antiochenus Epiſcopus, qui Sanctorum faſtis poſt obitum tàm à Latinis, quàm ab Orientis Eccleſiis aſcribi meruit, & in cujus anniverſaria celebritate Joannes Chryſoſtomus ſermonem habuit, & cujus in exequiis Gregorius Nyſſenus panegyricam orationem pronuntiavit, cùm tempore hujus Concilii, in quo conſederat, ultima fuiſſet ægritudine correptus, Epiſcopos ad Eccleſiæ pacem conciliandam impensè hortatus eſt, neve ullus ſibi mortuo præter Paulinum ſucceſſor eligeretur, ut ſic diſperſa hactenus ſub duobus capitibus Eccleſiæ Antiochenæ membra in unum corpus, & ſub eodem capite coaleſcerent, ſicut jam antè communi partium conſenſu conſtitutum proviſumque fuerat, cùm primùm alter duorum vita excederet.

Gregorius Nazianzenus, aliique ſancti Epiſcopi in hoc inſtabant, ut ſolus in Eccleſia Antiochena relinqueretur Paulinus Epiſcopus. Sed quæ cauſa illis majorem laudem & benevolentiam conciliare debuerat, reliquorum adverſùs ipſos offenſionem odiumque concitavit, conjectantium non ſtudio pacis, ſed colligatione cum Damaſo & Occidentalibus Nazianzenum eique adhærentes, in hanc propendere ſententiam, atque hac de cauſa conſilium inivere de abdicando illi Conſtantinopolitano Epiſcopatu, quem hoc ipſum Concilium ante paucos dies unanimi conſenſu ei contulerat, poſt redactum in ordinem Cynicum illum invaſorem. Populus ipſe meritiſſimi Præſulis electioni fauſtis acclamationibus faverat. Eamdem magno affectu, magniſque laudibus Theodoſius Auguſtus exceperat, literaſque gratulatorias ad Synodum direxerat. Heu quanta tyrannide pravis animis affectus inordinati dominantur! Poſthabito pudore omni, & Eccleſiæ debita ſollicitude, Deique reſpectu, & Theodoſii veneratione, votiſque populi ad ſalubriora propenſi, meritiſſimum, ſi quis unquam fuerat, Antiſtitem, cujus doctrina, pioque zelo, maxima fuerat civium Regiæ urbis pars ab Arianiſmo ad fidem orthodoxam converſa, & cujus eloquentiſſimis concionibus pravi mores omnis generis hominum à vitiis ad meliora traducti fuerant, exturbarunt Concilii Patres, & concurrente ſecum Timothei Alexandrini Epiſcopi factione, qui Petri fratris ſui paulò antè demortui Epiſcopatum ſuſceperat, in locum abdicati indigniſſimè Gregorii, ſenem quendam ordinis Senatorii ſcientiæ eccleſiaſticæ prorſus imperitum eligunt, & uſque adeò in tam provecta ætate ſalutis animæ negligentem, ut nedum de ſuſcipiendo Baptiſmo cogitaret, Nectarium nomine, ſine ullo Divinę vocationis indicio, intra triduum necdum ſufficienter catechizatum Baptiſmi fonte abluunt, deinde tumultuariè ac præcipitanter in Clericum attondent, raptimque Ordinibus Eccleſiaſticis initiant, neque monitum Apoſtolicum, *Manus citò nemini impoſueris*, penſi habentes, præcipiti feſtinatione Sacerdotio & Epiſcopatu conſecrant. Gregorius naſcentis tempeſtatis molimina cernens illud Jonæ Prophetæ uſurpavit: *Si propter me tempeſtas iſta orta eſt, mittite me in mare*, ſeque ſponte communis concordiæ propriæque quietis ſtudio abdicavit, ſuoque animo conſtituit nullis poſthac Synodis unquam intereſſe, eò quòd ſicut ipſe expertus ſcribit, omnia in his per factiones & tumultus agerentur. Annoque inſequenti quamvis Conſtantinopoli verſaretur ad novam in Synodum ab Epiſcopis invitatus, & à Theodoſio Imperatore rogatus, ſe ab ingreſſu Synodi excuſavit.

11. Can. VI. Prohibet inprimis accuſationem adverſùs Epiſcopum ab eo intentari, qui vel hæreticus, vel alioqui excommunicatus, vel qui in judicio criminis condemnatus ſit, vel aliter infamis, niſi ſe accuſator plenè purgaverit, aut infamiæ labem abſterſerit. Quinimò neque adverſus ullum Clericum audiri accuſationem permittit, ſi accuſator ipſe jam delicti reus conſtitutus ſit, niſi poſtquam objecti criminis ſe probaverit inſontem. Quam renovavit ſanctionem Concilium Carthaginenſe, vulgò dictum ſecundum, can. 6.

12. Eodem Conſtantinopolitano canone ſexto ſancitur: *Ut in accuſatione Epiſcopi poſſit à Provinciali Synodo Epiſcoporum recurri ad majorem Synodum Diœceſis Epiſcoporum.* Προσιέναι μείζονι συνόδῳ τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων. Marcellus Papa & ſub Maxentio tyranno martyr, ad Epiſcopos Provinciæ Antiochiæ ſcribit, eſſe jam inde ab Apoſtolis conſtitutum, ut accuſatus Epiſcopus non niſi in Synodo autoritate Romani Epiſcopi convocata judicari poſſit. Cæterùm in remotioribus maximè per Orientem regionibus, illa de Epiſcoporum delictis cognitio exercebatur à vicinarum Provinciarum Synodis à Metropolitano coactis, ut ex veteris Eccleſiaſticæ hiſtoriæ locis innumeris compertum eſt. Inferiorum Epiſcoporum ditio, quæ nunc Diœceſis, olim Parœcia dicebatur, nec permittebatur his Metropolitano ſubjectis Epiſcopis, aliam cogere Synodum niſi ſubditorum ſibi Sacerdotum & Clericorum. Metropolitæ verò Epiſcopi, qui nunc temporis Archiepiſcopi audiunt, ſuæ Provinciæ Epiſcopos ad Synodum convocabant, quæ Provinciæ Græcè ἐπαρχίαι dicebantur, ſuffraganei autem Epiſcopi ἐπαρχιῶται, id eſt

Provinciales vocabantur, ut docet hic ipſe ſextus canon. His etiam ſuperiores erant Epiſcopi plurium ſimul Provinciarum Eccleſiaſticarum juridici, à quibus indicebantur plurium ſimul Provinciarum Synodi, atque majores iſti Epiſcopi ampliori Provinciarum juriſdictione fungentes à Græcis ἐπάρχαι, *Eparchæ* nominabantur, quorum mentio eſt in Chalcedonenſib. canonibus 9. & 17. à Latinis autem Primates dicebantur. Supra hos ampliori juriſdictione Patriarcharum dignitas præeminebat. Zonaras ad canonem Chalcedonenſem 17. Exarchos commemorat Epiſcopos Græcos, Cæſareæ Cappadocum, & Epheſinum, & Theſſalonicenſem, & Corinthium, quos ideo inſignia dignitatis ſuæ geſtare dicit πολυσταύρια, *polyſtauria*, ſic à crucium multitudine dicta. Quod quidem inſigne non aliud eſt, quàm quod cap. 14. octavæ Synodi ὠμοφόριον, id eſt, *ſuperhumerale* vocatur, à Latinis autem Pallium. Argumento eſt, quia Gregorius Pontifex lib. 9. epiſt. 55. ad Epiſcopum Corinthi, quem Zonaras inter Exarchos recenſet, Pallium tranſmittit Pontificiæ ſublimioris poteſtatis inſigne. Et fidem facit Anaſtaſius in Marco Sylveſtri Papæ ſucceſſore, Oſtienſem Epiſcopum, eò quòd ab ipſo Romanus Epiſcopus conſecretur, jus habuiſſe à Marco geſtandi pallii. Hoc ornamento ſcribit Iſidorus Peluſiota lib. 1. Epiſt. 136. repræſentari ſummi & optimi Paſtoris JESU-CHRISTI eximiam charitatem, qua humeris ſuis impoſitam ovem, quæ aberraverat, reducit ad caulam. Eſt enim iſtud inſigne laneum, & humeris deſtinatum geſtamen. His ſuffragatur Clemens Papa ſecundus, qui Pallium mittens ad Joannem Salernitanum Archipræſulem, ſic eum cohortatur: *In quo (pallio) quia de vellere ovis eſt, intellige teipſum paſtorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas, cognoſcas & undique circumſpicias, ne aliqua erret, & in morſus incidat luporum. Quod ſi aliquando (quod abſit) contigerit, eam habeas in humeros ad caulam reportare, & priſtinæ ſocietati coadunare. Quòd verò antè & retrò crux Domini habetur, illud Apoſtolicum ſemper docet ante oculos tuæ mentis habere: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.*

Ad Pallii Pontificii geſtamen pertinet pariter iſte octavæ Synodi canon 14. *Sancimus, ut deſignati ad ſuperhumeralia geſtanda, certis illa temporibus ſtatiſque locis ea geſtent, ne hujuſmodi cultu per faſtum & ſuperbiam abutantur, aut quovis tempore Divini Officii, & quavis Eccleſiaſtica functione deferant. Eos etiam qui Monachi fuerint, & ad Epiſcopatus honorem ſunt provecti, ut religioſam veſtem ſuam, habitumque monaſticum ſervent ſtatuimus. Quòd ſi Epiſcopus præter deſignata tempora humerale* ὠμόφορον *tulerit, aut Monaſticam veſtem abjecerit: vel corrigatur vel deponatur.* Quod attinet ad uſum Pallii, vide tit. in Decretalibus de autoritate & uſu Pallii, ubi cap. 1. ſtatuitur, intra quamlibet Provinciæ ſuæ Eccleſiam poſſe Archiepiſcopum uti pallio. Et cap. 3. neminem vocandum Archiepiſcopum, tametſi conſecratum, niſi à Romano Pontifice ſuſceperit Pallium, eoque conferri paſtoralis officii plenitudinem. Deinde ſtatuit cap. 4. Soli Papæ licere Pallio ubique uti. Et cap. 6. in qualibet Provinciæ ſuæ Eccleſia poſſe Archiepiſcopum, dum Miſſam celebrat ſolemnibus diebus, deferre Pallium. Quod attinet ad alteram partem canonis 14. ex octava Synodo deprompti, de non abjiciendo Monaſtico habitu ſuperveniente Epiſcopali dignitate; confirmatum pariter fuit Lateranenſis Concilii generalis ſub Innocentio III. can. 16. hiſce verbis: *Ut Epiſcopi olim regulares religionis ſuæ habitum retineant.* Citatur in cap. Clerici officia, de vita & honeſt. Cleric.

13. Can. VII. *Eos qui rectæ fidei adjiciuntur, & parti eorum qui ex hæreticis ſervantur, recipimus ſecundùm hic ſubjectam conſequentiam & conſuetudinem; Arianos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos, qui dicunt ſeipſos Catharos, & Ariſteros (hoc eſt mundos vel ſiniſtros) & Teſſaradecatitas ſive Tetraditas & Apollinariſtas recipimus; dantes quidem libellos & omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit ſicut ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia, & ſignatos ſive unctos primò ſancto chariſmate & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures. Et eos ſignantes dicimus, ſignaculum doni Spiritus Sancti. Atqui Eunomianos, qui in unam demerſionem baptizantur, & Montaniſtas, qui hic dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui eundem eſſe Patrem & Filium opinantur, utrumque ſimul confundentes, & alia gravia & indigna faciunt; & alias omnes hæreſes, quia hic multi ſunt hæretici, & maximè qui ex Galatarum regione veniunt, quicunque ex his rectæ fidei adſcribi volunt, ut Græcos admittimus. Et primo quidem die ipſos Chriſtianos facimus, ſecundo catechumenos, deinde tertio exorcizamus ſive adjuramus ipſos, ter ſimul in faciem eorum & aures inſufflando. Et ſic eos catechizamus, ſive initiamus, & curamus, ut longo tempore verſentur in Eccleſia, & audiant ſcripturas, & tunc eos baptizamus.*

SYMBOLUM FIDEI EJUSDEM Concilii Conſtantinopolitani, à ſancta Eccleſia in Miſſis decantari ſolitum.

1. CRedimus in unum DEUM Patrem omnipotentem Factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium. Et in unum Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, Filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia ſæcula, Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; natum, non factum; homouſion Patri, id eſt ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine, & homo factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus eſt. Tertia die reſurrexit à mortuis, ſecundùm Scripturas. Aſcendit in cœlos, ſedet ad dexteram Patris. Inde venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos. Cujus regni non erit finis. Credimus in Spiritum ſanctum, Dominum & vivificantem ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum. Qui locutus eſt per Prophetas. Et unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Expectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam futuri ſæculi. Amen.

Porrò de proceſſione Spiritus ſancti à Patre ſimul & Filio, conſule inferiùs Diſſertationem noſtram: Quam velut appendicem ſubjecimus Concilio generali Lugd. II. ſub Gregorio X. Summo Pontifice.

CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM Anni 381.

1. HAbitum fuit Damaſo Pontifice, ad explodendos Priſcillianiſtarum errores: ejus meminit Severus Sulpicius lib. 2.

2. Can. III. *Eucharistiæ gratiam ſi quis probatur acceptam in Eccleſia non ſumpſiſſe; anathema ſit.* Canoni occaſionem dedere Priſcillianiſtæ ſacrilegi. Antea namque liberum fidelibus fuerat vel in Eccleſia Sacramentum abſumere, vel in ædes proprias perferre in privatis oratoriis adorandum. Vide noſtram de ſacra Euchariſtia diſſertationem 5. in 2. ſæculo.

3. Can. V. *Ut hi qui per diſciplinam, aut ſententia Epiſcopi ab Eccleſia fuerint ſeparati, ab aliis Epiſcopis non ſint recipiendi. Quod ſi*

ſcientes

ſcientes Epiſcopi fecerint ; dictum eſt : qui hoc commiſerint, non habeant Communionem. Vide Nicænum can. 5. ibique notata.

Can. VII. *Ne quis Doctoris ſibi nomen imponat : præter has perſonas quibus conceſſum eſt, ſecundùm quod ſcriptum eſt :*

Can. VIII. Item lectum eſt : non velandas eſſe Virgines, quæ ſe Deo voverent, niſi quadraginta annorum probata ætate, quam Sacerdos comprobaverit. Vide ad ſecundum Sæculum diſſertationem noſtrram 3. de ſacris Virginibus.

CONCILIUM CARTHAGINENSE tertium, Anni 397.

1. ISTud ſuo loco movere fruſtrà conatus eſt Baronius, quem ducem ſequutus Severinus Binius in eundem erroris lapidem impegit. Ambo iſti exiſtimantes illud, quod ordine præcedit iſtud ipſum de quo agimus, non fuiſſe Carthaginenſe ſecundum: quippe quod falsò credunt tempore fuiſſe poſterius ipſo etiam Carthaginenſi VI. eò quòd ſibi animo finxerunt Genedium Carthaginis Epiſcopum, qui ſecundo dicto Carthaginenſi præfuit, fuiſſe Aurelii eodem in Epiſcopatu ſucceſſorem: atque ideò reiiciendum eſſe poſt omnia Carthaginenſia, quæ ſub Aurelio celebrata fuere. Proindeque id quod tertium dicitur, cui conſtat præſediſſe Aurelium, referendum eſſe ordine ſecundum potiùs quàm tertium. Veruntamen in eo decipiuntur, quod credunt, illum ipſum Genedium, ſeu Genethlium, qui ſecundo præſedit Carthaginenſi, Aurelio ſucceſſiſſe; cùm tamen fuerit Aurelii præceſſor. Primum itaque poſt Nicænam Synodum Carthaginenſe Concilium ſub Grato Carthaginis Epiſcopo geſtum eſt, anno 348. Secundum ſub Genethlio annò 390. Tertium iſtud ipſum, cui præſedit Aurelius, Siricio Romanam regente Eccleſiam anno Chriſtianæ epochæ 397.

2. Can. I. *Placuit ergo in principio propter errorem, qui ſæpe ſolet oboriri, ut omnes Africanæ Provinciæ Epiſcopi obſervationem Paſchalem ab Eccleſia Carthaginenſi curent accipere.*

Convenit huic Carthaginenſis quinti Concilii can. 7. *Placuit ut dies venerabilis Paſcha formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur.* Iſto functus eſt officio Ambroſius, prænuncians Provincialibus Epiſcopis futuræ Paſchalis ſolemnitatis diem, qui ob Lunæ decimæquartę concurſum poterat eſſe ambiguus. In illo ergo tractatu de Paſchalis celebritatis ratione, quem ad Epiſcopos Æmiliæ dirigit, recenſet, Nicęnæ Synodi Patres, ut deinceps apud Eccleſias certa haberetur ratio ſolemnitatis Paſchalis diei, congregatis peritiſſimis calculandi, decem & novem annorum collegiſſe rationem, & quaſi quemdam inſtituiſſe circulum, quem Enneadecaeterida nuncuparunt, qui pro regula foret conſtituendi quotannis feſti Paſchalis. Hujus verò perquiſitionis ſollicitudinem commiſſam fuiſſe Alexandrino Epiſcopo, eò quod Alexandrina Academia pręſtantiſſimos Mathematicos ſuppeditaret. Hanc verò regulam conſectandam eſſe monet Ambroſius, ne Domini paſſio die Dominica celebretur, & ſi quartadecima Luna in Dominicam inciderit, adjungendam alteram eſſe hebdomadam, cujus die Dominica Paſchalis reſurrectionis celebretur ſolemnitas. Leo Papa Magnus cognomine, ſcribens ad Marcianum Imperatorem, epiſt.64. teſtatur, hanc perquiſitionem à Nicænis Patribus fuiſſe Alexandrinis Epiſcopis relictam cum hoc onere, ut Romanum Pontificem diei præſtituti opportunè admonerent, per quem cæteris Epiſcopis dies ille innoteſceret, atque ita fiebat, ut Carthaginenſis Epiſcopus formatis Romani Epiſcopi admonitus, minores Africæ Primates, & hi ſubjectos ſibi Epiſcopos de diei hujus occurſu quotannis inſtruerent. Inſtituta Apoſtolorum, quibus deinde Victor Papa primus, Nicænique Patres ab omnibus Eccleſiis obtemperari juſſerunt circa Paſchale feſtum, require apud Clementem lib. 5. conſtit. Apoſt. cap. 16.

3. Can. II. *Similiter placuit, ut propter cauſas Eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plebium ſæpe veteraſcunt, ſingulis quibuſque annis Concilium convocetur, ad quod omnes Provinciæ, quæ primas ſedes habent, de Conciliis ſuis ternos Legatos mittant.*

Quin etiam aliis priſcis canonibus frequentiora Provincialia Concilia fieri jubentur, bina ſcilicet ſingulis annis, ut can.37. Apoſtolis attributo: preterea can.5. Niceno: Item can.20. Antiocheno: & Chalcedonenſi can. 19. & Leonis Papæ primi epiſt.82. cap.7. Vide Gratiani diſt.18.

Can. III. *Item placuit, ut ordinandis Epiſcopis vel Clericis priùs ab ordinatoribus ſuis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilii feciſſe aſſerant.*

Habetur c. placuit ut ordinandis, diſt. 38. his conſonat Cæleſtinus Papa I. epiſt. ad Epiſcopos Calabriæ & Apulię: *Nulli Sacerdotum* (ait) *liceat ſuos Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum poſſit regulis obviare.* Habetur c. nulli Sacerdotum, diſt.38. Et Concil. Aurelianenſe IV. an. 541. can.6. *Parochiani Clerici à Pontificibus ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta Canonum legenda percipiant, ne ſe ipſi, vel populi, quæ pro ſalute eorum decreta ſunt, excuſent poſtmodum ignoraſſe.* Jampridem enim declaraverat Aurelianenſe Concilium tertium an.538. can. ult. *Canones ſuos nec ignorare quemquam, nec diſſimulare, id eſt, præterire permittitur.* Refert Poſſidius vitæ Auguſtini c.8. *Sategit Auguſtinus, ut Conciliis ſtatueretur Epiſcoporum ab ordinatoribus debere ordinatis vel ordinandis omnium ſtatuta Sacerdotum in notitiam deferre.* Cùm verò ex hujuſce Concilii canone ultimo, ac ſubſcriptione, liquidò conſtet, Auguſtinum in eo conſediſſe, perſpicuum fit, ejus rogatu tertium iſtum canonem fuiſſe à Patribus Carthaginenſibus editum.

4. Can. IV. *Item placuit, ut ante viginti quinque annos ætatis, nec Diaconi ordinentur, nec Virgines conſecrentur: & ut Lectores populum non ſalutent.*

Habetur in Decreto, c. placuit ut ante 25. diſt. 77. & cap. placuit, 20. q. 1. Eandem ad Diaconatum ætatem exigit quoque Synodus Quiniſexta c. 14. & Concilium Toletanum IV. can. 20. & Arelatenſe pariter IV. anni 524. can. 1. Necnon Agathenſe can. 16. qui habetur c. Epiſcopus benedictionem diſt. 77.

Can. VI. *Item placuit, ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur. Dictum eſt enim à Domino: Accipite & edite ; cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Cavendum eſt etiam, ne mortuos baptizari poſſe fratrum infirmitas credat, cùm Euchariſtiam mortuis non dari advertit.*

Vide inter Diſſertationes noſtras 2. ſæculi, eam quæ eſt de priſcis Euchariſtiæ ritibus, 5. in ordine.

5. Can. IX. *Item placuit, ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, ſeu Clericorum, cùm in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis cauſa ei fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico judicio publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro illo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat : & hoc in criminali judicio. In civili verò perdat quod evicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos judices undique patet autoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio judicat, qui de univerſa Eccleſia malè ſentiendo, de judicio ſæculari poſcit auxilium ; cùm privatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibi terminari præcipiat.* Habetur c. placuit ut quiſquis Epiſcoporum, 11. q. 1. Imò etiam Concilium Carthagin. IV. can.86. quoſcunque Catholicos etiam laicos, ad judicium infidelium vel hęreticorum provocantes excomunicationi ſubjicit.

Can. XI. *A ſpectaculis & omnes laici probibentur. Semper enim Chriſtianis omnibus hoc interdictum eſt, ut ubi blaſphemi ſunt, non accedant.*

Require ſuperius Laodicenum can. 54. cum ibi adnotatis. Quod verò Laodicenus canon 11. q. 1. Clericis interdixit, iſte Carthaginenſis canon laicis etiam quibuſcumque interdicit.

6. Can. XV. *Item placuit, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, vel Clerici non ſint conductores*

neque procuratores , neque ullo turpi vel inhoneſto negotio victum quærant ; quia reſpicere debent , ſcriptum eſſe : Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus .

Habetur c. placuit ut Epiſcopi, 21. q. 3. Vide inferiùs Chalcedonenſem can.3. Porro artificiolum & agriculturа ad quærendum victum non cenſentur indigna Clerico ut Carthaginenſi Concilio quarto paulò poſt declarabitur.

Can. XVIII. *Ut Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi non ordinentur , priuſquam omnes, qui ſunt in domo eorum, Chriſtianos Catholicos fecerint .*

7. Can. XIX. *Placuit ut Lectores , cum ad annos pubertatis venerint, cogantur , aut uxores ducere , aut continentiam profiteri .*

Quidam vetuſti Codices ſecus habent , nihil tamen immutato ſenſu : *Ut Lectores uſque ad annos pubertatis legant, deinceps autem niſi uxores cuſtodita pudicitia acceperint, aut continentiam profeſſi fuerint, legere non ſinantur.* Ergo impuberes etiam Lectores ordinabantur. Quod iſtis quoque Auguſtini verbis confirmatur , lib. 1. de conſenſu Evangeliſtarum, cap. 10. *Ita cæcati ſunt , ut etiam à pueris , qui adhuc pueriliter in gradu Lectorum Chriſtianas literas norunt, meritò rideantur .* Et Siricius Papa epiſt. 1. ad Himerium Tarraconenſem cap. 9. *Quicumque itaque ſe Eccleſiæ vovit obſequiis , à ſua infantia ante pubertatis annos baptizari , & Lectorum debet miniſterio ſociari , qui ab acceſſu adoleſcentiæ uſque ad trigeſimum* (alii quidam Codices habent vigeſimum) *ætatis annum , ſi probabiliter vixerit , una tantùm & ea , quam virginem communi per Sacerdotem benedictione perceperit , uxore contentus, Acolythus & Subdiaconus eſſe debebit.* Scribit Ennodius Ticinenſis Epiſcopus de prædeceſſore ſuo Epiphanio , fuiſſe ordinatum Lectorem octavo ætatis anno. Ex iſto Carthaginenſi canone , & citato Siricii loco addiſcimus, non modò Lectores impuberes fuiſſe in Eccleſiis admiſſos, ſed etiam conjugii vinculo adſtrictos (modò bigami non eſſent) miniſteria Eccleſiaſtica , quæ non erant ſacris Ordinibus adnexa, obiviſſe, accipiendo etiam ob miniſterium Eccleſiæ ſtipendia , ut declarat Gregorius Magnus, in reſpon.2.ad Auguſtinum. Vide in Decretalibus tit.de Cler.conjugat. Sunt & alia pleraque apud veteres Scriptores indicia , impuberes olim fuiſſe canonicè minoribus Ordinibus initiatos. Zoſimus Papa epiſt.1. ad Heſychium Salonitanum Epiſcopum cap.3. ſic ait: *Hæc autem in ſingulis gradibus obſervanda ſunt tempora , ſi ab infantia Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit inter Lectores, &c.* Victor Uticenſis Epiſcopus, in ſua Vandalicæ perſecutionis hiſtoria, confeſſionem inter cruciatus memorat *Clericorum duodecim infantulorum modulis cantilenæ in Eccleſia miniſtrantium. Quos nunc Carthago miro colit affectu , & quaſi duodecim Apoſtolorum chorum conſpicit puerorum .* Idemque Victor ulteriùs addit : *Univerſus Clerus Eccleſiæ Carthaginenſis fame inediaque maceratur, ferè quingenti vel amplius ; inter quos quamplurimi Lectores erant infantuli, qui gaudentes in Domino procul exilio crudeli traduntur.* Sidonius Apollinaris lib. 4. epiſt. ult. ſic exorditur elogium ſancti Epiſcopi Joannis : *Lector hic primum fit miniſter altaris, idque ab infantia .* Surius in vita S. Cæſarii die 27. Auguſti refert : *Eum Clero adſcriptum fuiſſe inter ipſa infantiæ rudimenta , poſt exactum ætatis ſeptennium.* Secundum quoque Toletanum Concilium can. 1. permittit parentibus liberos ſuos adhuc infantes Clero devovere: Epiſcopis autem à parentibus oblatos tonſura initiare *à primis infantiæ annis.* In ſacris literis legimus Samuelem à tenera infantia tabernaculo miniſtraſſe. Sed illa ejus erat extraordinaria, & in ſolitis Dei donis inſignita vocatio, quæ trahi non debet in commune exemplum.

8. Can. XXII. *Ut nullus ordinetur Clericus niſi probatus vel Epiſcoporum examine , vel populi teſtimonio .*

Cap. nullus Clericorum, diſt. 14. Huc ſpectant Niceni canones 10. & 19. vide inferiùs Carthaginenſis quarti can. 22.

Can. XXIX. *Ut Sacramenta altaris non niſi à jejunis hominibus celebrentur , excepto uno die anniverſario , quo Cœna Domini celebratur .*

Cap. Sacramenta altaris , diſt. 1. huc refertur dictum illud Tertulliani lib. ad uxorem cap. 3. *Non ſciet maritus, quid ſecretò ante omnem cibum guſtes : & ſi ſciverit, panem illum non credit, qui eſſe dicitur.* His conſonat Auguſtinus epiſt. 118. cap. 6. ad Januarium ; poſtquam enim exemplum ibi protulit Apoſtolorum, qui poſt refectionem Agni paſchalis, in ultima cœna, Chriſto ipſis porrigente, ſacram ſumpſerunt Euchariſtiam ; iſta ſubinde verba ſubjungit : *Nunquid tamen propterea calumniandum eſt univerſa Eccleſia, quòd à jejunis ſemper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti Sacramenti , in os Chriſtiani priùs Dominicum corpus intraret quam cæteri cibi, nam ideo per univerſum Orbem mos iſte ſervatur.* Docet poſtmodùm eodem loco, quod attinet ad Paſchalis diei communionem, diſparem eſſe per diverſas Eccleſias conſuetudinem ; alicubi enim ſolemnia Paſchalia de nocte peragi, & alibi manè jejunio inviolato. Ritum verò iſtum fuiſſe à jejunis in Carthaginenſi Eccleſia ſervatum ipſo Paſchali die, docet ipſe Cyprianus epiſt. 63. ad Cæcilium.

9. Can. XXXII. *Ut Presbyter inconſulto Epiſcopo non recipiat pœnitentem, niſi abſente Epiſcopo, & neceſſitate cogente . Cujuſcunque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt , quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem manus ei imponatur .*

Cap. Presbyter inconſulto Epiſcopo, 26. q. 9. Tunc enim admiſſum crimen iam divulgatum audienti populo declarabatur; occultum verò ſilebatur etiam in publica pœnitentia, & reconciliatione. Vide inter diſſertationes noſtras ſecundo Sæculo inſertas, illam quæ eſt de pœnitentiis publicis. In ſecundo Carthaginenſi Concilio, cui anno 397. præſedit Genedius ſive Genethlius Carthaginenſis Epiſcopus can. 3. tria recenſentur Epiſcopo reſervata, quæ poteſtatem Sacerdotum excedunt ; ſcilicet pœnitentium reconciliatio, Virginum conſecratio, & chriſmatis ſacri confectio, & habetur in Decreto, can. ſi jubet ſanctitas, 1. cum ſeq. 26. q. 6.

10. Can. XXXVIII. *Illud autem ſuggerimus, mandatum nobis quod in Capuenſi plenaria Synodo videtur ſtatutum, non liceat fieri rebaptizationes , reordinationes , vel translationes Epiſcoporum. Nam Creſconius Villæregienſis Epiſcopus plebe ſua derelicta Tubienenſem invaſit Eccleſiam, & uſque hodiè commonitus , ſecundùm quod ſtatutum fuerat, relinquere eamdem, quam invaſerat plebem, comtempſit. Petimus ſecundùm id , quod nobis mandatum eſt, ut dignemini dare fiduciam, quò jam neceſſitate ipſa cogente , liberum ſit nobis rectorem provinciæ ſecundùm ſtatuta glorioſiſſimorum Principum adversùs illum adire , ut qui miti admonitioni Sanctitatis veſtræ acquieſcere noluit, & emendare illicitum , autoritate judiciaria prorsùs excludatur . Aurelius Epiſcopus dixit: Servata forma diſciplinæ non æſtimabitur appetitus, ſi à veſtra charitate modeſtè conventus recedere detrectaverit , cùm fuerit contemptu & contumacia faciente , etiam auctoritate judicaria conventus. Honoratus & Urbanus Epiſcopi dixerunt: Hoc enim omnibus placet. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt : Juſtum eſt, placet.*

Habetur, de conſecrat. diſt. 4. c. non licet fieri 107. Meritò ſolet Eccleſia adverſus damnatos à ſe contumaces, poteſtatem brachii ſæcularis implorare, ad illorum quæ per ipſam decreta ſunt, executionem, ut hic factum vidimus. Imò etiam aliquando ad Principes infideles recurrit, ut contigit in depulſione Pauli Samoſateni hæreſiarchæ Antiocheni Epiſcopi, cujus fracta eſt contumacia, fuitque cedere coactus poteſtati Aureliani Imperatoris ethnici ab Antiochena Synodo rogati ac interpellati. Duabus verò ex cauſis recurrere ſolet Eccleſia ad brachii ſæcularis poteſtatem, ſcilicet ad ſuorum decretorum adverſus reos contumaces executionem: prætereaque in gravioribus clericorum criminibus, quos judicibus ſæcularibus, priùs à ſe gradu & privilegiis Eccleſiaſticis motos ac exautoratos, dimittit puniendos citra pœnam ſanguinis & necis.

11. Can.

11. Can. XLII. *Epigonius Epiſcopus dixit : Multis in Concilio hoc ſtatutum eſt , ut plebes , quæ in Diœceſibus ab Epiſcopis retinentur , quæ Epiſcopum nunquam habuerunt , non niſi cum voluntate ejus Epiſcopi , à quo tenentur , proprios accipiant rectores , id eſt Epiſcopos . At verò quia nonnulli quodam dominatu adepto communionem fratrum abhorrent : vel certè cùm elevati fuerint , quaſi in arce quadam tyrannicam illic dominationem vindicant , &c.*

Sanctum Baſilium legimus Cæſareæ in Cappadocia Metropolitem, ut æmulo ſuo Tyanæ (quæ erat in ſecunda Cappadocia) Metropolitæ numero Epiſcoporum prævaleret, erexiſſe in Epiſcopalem Saſimorum Eccleſiam, eique tametſi reluctantem præfeciſſe Gregorium Nazianzenum . Præterea Auguſtinus , ut ipſe de ſe teſtatur epiſt. 261. ad Cæleſtinum Romanum Epiſcopum , in ſuæ Diœceſis oppido Fuſſala ſedem novam conſtituit Epiſcopalem, eò quod longo ab Hippone diſtaret intervallo, eique præfecit Antonium Epiſcopum de conſenſu Primatis Numidiæ, cui ſubjecta erat Hipponenſis Eccleſia . Nunc verò poteſtas hujuſmodi Romano Papæ reſervatur.

Can. XLVII. Catalogum texit divinorum librorum, quem univerſa complectitur Eccleſia: Tu vide quæ fuſius à nobis diſputata ſunt ad Synodum Laodicenam, de Sacrorum librorum canone, num. 2. & ad can. 59.

CONCILIUM CARTHAGINENSE quartum an. Chr. CCCXCVIII.

1. INitio Pontificatus Anaſtaſii , Honorio Auguſto quartum , & Eutychiano Conſulibus, an. Chr. 398. convocatum eſt univerſale Concilium (ſic enim vocatur in ipſius proloquio) ducentorum quatuordecim Epiſcoporum in ſecretario Carthaginenſis Baſilicæ . Concilio præſedit Aurelius Carthaginis Epiſcopus & univerſæ Africæ Primas . Huic inter alios interfuit Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus . Tametſi autem inſcribatur quartum , verius tamen cenſendum eſt numero quintum . Siquidem iſtud generale convenit Carthagine in fine anni , ſcilicet (ut ait ejus proloquium) ſexto Idus Novembris . Illud verò provinciale , quod quintum Carthaginenſe dicitur , jam antè celebratum fuerat menſe ejuſdem anni Majo , ut ejus prologus refert , ſcilicet ſexto Calendas Junii , poſt conſulatum Cæſarii & Attici , qui annum expleverat 397. atque ita Chriſtianæ epochæ 398. Nos tamen accommodabimur communi potius errori , quam legitimo temporum ordini : proindeque diſcutiemus primò Concilium , quod vulgari errore collocari ſolet & dici quartum : deinde illud explicabimus , quod pari errore quintum inſcribitur , cùm dicendum potius eſſet quartum .

2. Africa Occidentalis , quæ Patriarchiæ ſubjiciebatur Romani Epiſcopi , quæque in partitione Imperii ad Romanum Imperium Occidentis pertinebat , ſex provincias complectebatur : 1. Proconſularem Africam ſeu Zeugitanam . 2. Numidiam . 3. Byzacenam . 4. Tripolitanam . 5. Mauritaniam Septenſem ſeu Sitifenſem ſeu Tingitanam . 6. Mauritaniam Cæſareenſem , ut conſtat ex Imperii notitiæ libro , & ex Concilii Milevitani cap. 27. variiſque Carthaginenſibus Conciliis . Primatis autem univerſalis dignitate his præerat omnibus provinciis Carthaginenſis Epiſcopus . In ſola proconſulari provincia , in qua erat Carthago , recenſiti ſunt Vandalicæ perſecutionis tempore centum ſexaginta quatuor Epiſcopi , teſte Victore Uticenſi lib. 1. Epiſcopales Eccleſiæ pluſquam trecentæ Carthaginenſi Primati obtemperabant , cùm nunc temporis duæ tantum vix ſuperſint , Septenſis quæ Olyſſiponenſi Metropoli , & Tingitana quæ Eborenſi Metropoli ſubjiciuntur . Duæque illæ Metropoles extra Africam ſitæ ſunt in Hiſpania & Luſitania . Præter Carthaginenſem univerſæ Africæ Primatem , aliis quinque ſingulis provinciis Africanis præerat olim ſuus peculiaris Primas generali Carthaginenſi ſubditus . Is verò in ſingulis quinque provinciis titulus præeminentiæ ac Primatiæ non erat certæ ſedi vel Eccleſiæ affixus ; non enim alius Primas eſſe poterat quam antiquiſſimus pro tempore occurrens cujuslibet provinciæ Præſul , qui Primas & Senex audiebat , ut paſſim ex Synodis Africanis colligitur , & ex Optato Milevitano libriſque Auguſtini adverſus Donatiſtas . Hoc idem præclarè admonet Leo papa nonus epiſt. 4. ſic ſcribens : *In ſingulis Africæ provinciis antiquitus Primates conſtituebantur , non ſecundum potentiam alicujus civitatis , ſed ſecundum tempus ordinationis , quibus tamen præerat unus ſcilicet Carthaginenſis Archiepiſcopus : qui etiam non improprie dici poteſt Metropolitanus propter Metropolim totius Africæ Carthaginem .* Hactenus Leo nonus . Iſta in Synodo adeò providè proſpectum fuit circa Eccleſiæ normam ac diſciplinam , ut nuſquam meliùs aut univerſalius conſultum legatur : vereque dici hæc Synodus poſſit Promptuarium totius Ordinis ac regulæ Clericalis .

3. Can. 1. Multam comprehendit peritiam circa requiſitas in futuro Epiſcopo virtutes & perfectiones , multas etiam & luculentas fidei definitiones & formas : præterea electionis & conſecrationis Epiſcoporum , ut qui Epiſcopus ordinandus eſt , accuratè examinetur ſi natura ſit prudens , ſi docilis , ſi moribus temperatus , ſi vita caſtus , ſi in victu ſobrius , ſi ſemper ſuis negotiis & officiis cavens & intentus , ſi humilis , ſi affabilis , ſi miſericors , ſi rebus ſæculi liber , ſi in lege Domini inſtructus , ſi in Scripturarum ſenſibus cautus , ſi in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatus , & ante omnia ſi fidei documenta verbis ſimplicibus enunciet ; id eſt , ſi Patrem , & Filium , & Spiritum ſanctum unum DEUM eſſe confirmans , totamque Trinitatis ſubſtantiam conſubſtantialem , coeſſentialem , & coæternam , & coomnipotentem prædicat . Si ſingularem ſuamque in Trinitate perſonam plenum Deum , ſi Divinam incarnationem non in Patre , neque in Spiritu ſancto , ſed in Filio tantum factam credat ; ut qui erat in Trinitate Dei Filius , ipſe fieret in homine aſſumpto hominis Matris Filius , DEUS verus ex Patre , Homo verus ex Virgine Matre , carnem ex Matris viſceribus trahens , & animam humanam ex præſenti creatione habens , ſimulque Divinitatem & humanitatem coexiſtentes in una Verbi perſona , unus DEUS , unus Filius , unus Chriſtus , unus Dominus Creator omnium , & Autor , & Dominus , & Rector cum Patre & Spiritu Sancto omnium creaturarum ; qui paſſus ſit vera paſſione , & mortuus vera corporis ſui morte , reſurrexit vera carnis ſuæ reſurrectione & vera animæ ſuæ reſumptione : in qua veniet judicare vivos & mortuos . Quærendum etiam ab eo , ſi veteris & novi Teſtamenti , id eſt Legis , & Prophetarum , & Apoſtolorum unum eundemque credat Autorem & Deum . Si diabolus non per conditionem , ſed per arbitrium factus ſit malus . Quærendum etiam ab eo : Si credat hujus , quam geſtamus , & non alterius carnis reſurrectionem . Si credat judicium futurum , & recepturos ſingulos pro his , quæ in carne geſſerunt , vel gloriam , vel pœnam æternam . Si nuptias non reprobet : ſi ſecunda matrimonia non damnet : ſi carnium perceptionem non culpet : ſi pœnitentibus reconciliatis communicet : ſi in baptiſmo omnia peccata , id eſt , tam iſtud originale , quam illa quæ voluntariè admiſſa ſunt , dimittantur : ſi extra Eccleſiam Catholicam nullus ſalvetur . *Cum in his omnibus examinatus inventus fuerit plenè inſtructus , tunc cum conſenſu Clericorum , & laicorum , & conventu totius provinciæ Epiſcoporum maximeque Metropolitani vel authoritate , vel præſentia , ordinetur Epiſcopus . Suſcepto in nomine Chriſti Epiſcopatu , non ſuæ delectationi , nec ſuis motibus , ſed his Patrum definitionibus acquieſcat . In cujus ordinatione ætas etiam requiratur , quam ſancti Patres in præligendis Epiſcopis conſtituerunt .*

4. Can. II. *Epiſcopus cùm ordinatur , duo Epiſcopi ponant & teneant Evangeliorum Codicem ſuper caput & cervicem ejus , & uno ſuper eum fundente benedictionem , reliqui omnes Epiſcopi , qui adſunt , manibus ſuis caput ejus tangant .*

Can. III. *Presbyter cùm ordinatur , Epiſcopo eum benedicente , & manum ſuper caput ejus tenente , etiam omnes Presbyteri , qui præſentes ſunt , manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput ejus teneant .*

Can. IV. *Diaconus cum ordinatur , ſolus Epiſcopus qui eum benedicit , manum ſuper caput ejus ponat : quia non ad ſacerdotium , ſed ad miniſterium conſecratur .*

Can.

Can. V. *Subdiaconus cùm ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de Epiſcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu verò Archidiaconi urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium.*

5. Can. VI. *Acolythus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat: ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ lumina mancipari. Accipiat & urceolum vacuum, ad ſuggerendum vinum in Eucharistiam ſanguinis Chriſti.*

Can. VII. *Exorciſta cùm ordinatur, accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt Exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum.*

Can. VIII. *Lector cùm ordinatur, faciat de illo verbum Epiſcopus ad plebem, judicans ejus fidem ac vitam atque ingenium. Poſt hæc ſpectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum: Accipe, & eſto lector Verbi DEI, habiturus, ſi fideliter & utiliter adimpleveris officium, partem cum eis, qui Verbum DEI adminiſtraverint.*

Can. IX. *Oſtiarius cùm ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat converſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claves Eccleſiæ de altario, dicens: Sic age, quaſi redditurus DEO rationem de his rebus, quæ his clavibus recluduntur.*

Can. X. *Pſalmiſta, id eſt, cantor, poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione Presbyteri, officium ſuſcipere cantandi; dicente ſibi Presbytero: Vide, ut quod ore cantas, corde credas; & quod corde credis, operibus comprobes.*

Can. XI. *Sanctimonialis virgo cùm ad conſecrationem ſub Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper uſura eſt profeſſioni & ſanctimoniæ aptis.*

Hoc idem pariter decernitur in Synodo Quiniſexta, can. 45. Hi omnes qui præcedunt canones, habentur in Decreto, diſt. 23.

6. Porrò Canones Carthaginenſes, ut liquet, nullius meminere inſtrumenti ſive traditi, ſive contrectati in conſecratione, ſive Sacerdotis, ſive Diaconi. Qua ex re gravis exurgit difficultas & ardua quæſtio: quia decretum unionis Armenorum ab Eugenio IV. Pontifice, ſub finem Concilii Florentini editum, nullius meminit in ſacris illis ordinationibus manuum impoſitionis, ſed tantummodo inſtrumentorum traditionis & contrectationis, quam docet prorſus eſſe neceſſariam. Canones autem Carthaginenſe 3. & 4. nihil præter manus impoſitionem requirunt. Indubitatum eſt præterea, ſacros Ordines fuiſſe in primitiva Eccleſia collatos ſine contactu codicum Evangeliorum, cùm necdum edita eſſent ſancta Evangelia, quorum exigitur contactus ab illo de Armenis decreto. Compertum pariter eſt, fieri ſacras Græcanicæ Eccleſiæ ordinationes, quas utique Romana approbat Eccleſia, cum manuum impoſitione, abſque hujuſmodi rerum exhibitione. Quæſtio iſta ventilabitur poſt hujus Concilii finem ſpeciali appendice & diſſertatione. Requirito etiam ſuperius ad ſecundum Eccleſiæ ſæculum Diſſertationem noſtram 9. de Ordinum Eccleſiaſticorum numero.

7. Can. XII. *Viduæ vel ſanctimoniales, quæ ad miniſterium baptizandarum mulierum eliguntur, tam inſtructæ ſint ad officium, ut poſſint apto vel ſano ſermone docere imperitas & ruſticas mulieres tempore quo baptizandæ ſunt, qualiter baptizatori interrogatæ reſpondeant, & qualiter accepto Baptiſmate vivant.*

Nomen itaque Sanctimonialium commune olim fuit ſacratis virginibus de quibus loquitur Canon II. itemque Diaconiſſis, quæ viduæ olim eligi ſolebant, de quibus ſtatuit præſens canon. Inviſe noſtras circa ſacras Virgines & Diaconiſſas ſub eodem 2. ſæculo diſſertationes 2. & 3. in quibus hæc uberius pertractantur.

Can. XIII. *Sponſus & ſponſa cùm benedicendi ſunt à Sacerdote, à parentibus ſuis vel paranymphis offerantur: qui cùm benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant.* Legitur in Decreto, diſt. 13. c. ſponſus & ſponſa.

8. Can. XIV. *Ut Epiſcopus non longè ab Eccleſia hoſpitiolum habeat.* c. Epiſcopus, §. hoſpitium, diſt. 41.

Can. XV. *Ut Epiſcopus vilem ſupellectilem & menſam ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ auctoritatem fide ac vitæ meritis quærat.*

Habetur diſt. 41. c. Epiſcopus vilem, §. hoſpitium, & in Tridentino, ſeſſ. 25. cap. 1. Memorabile eſt Ammiani Marcellini ethnici hiſtorici de quibuſdam ſui temporis Epiſcopis judicium lib. 27. *Antiſtites quoſdam provinciales tenuitas edendi potandique parciſſimè, vilitas etiam indumentorum, & ſupercilia humum ſpectantia perpetuo Numini veriſque ejus cultoribus ut puros commendant & verecundos.* De Auguſtino Poſſidius ejus vitæ c. 22. ita refert: *Veſtis ejus & calceamenta & moderato & competenti habitu erant, nec nitido nimium nec abjecto plurimum, menſa etiam uſus eſt frugali & parca.*

Can. XVI. *Ut Epiſcopus gentilium libros non legat, hæreticorum autem pro neceſſitate & tempore.* c. Epiſcopus gentilium diſt. 37.

Can. XVII. *Ut Epiſcopus gubernationem viduarum, pupillorum, & peregrinorum, non per ſeipſum, ſed per Archipresbyterum aut Archidiaconum agat.* c. Epiſcopus, diſt. 88.

Can. XVIII. *Ut Epiſcopus tuitionem teſtamentorum non ſuſcipiat.* Ibid.

Can. XIX. *Ut Epiſcopus pro rebus tranſitoriis non litiget provocatus.* Ibid 14. q. 1. c. Epiſcopus.

9. Can. XX. *Ut Epiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe revocet; ſed lectioni, & orationi, & prædicationi Verbi DEI tantummodò vacet.* Can. Epiſcopus nullam, diſt. 88.

Huc ſpectat Gregorii Nazianzeni de ſeipſo teſtimonium in carmine de vita ſua, nullam ſe operam dediſſe in exigendis quæſtorum ſuorum rationibus circa Eccleſiæ ſuæ facultates. Sapienter tamen Auguſtinus, ut refert in ejus vita Poſſidius c. 24. *Facultatum Eccleſiæ curam Clericis fidelibus demandabat, à quibus cuncta accepta & erogata notabantur. Ipſe verò ſingulis annis eorum rationes audiebat, nunquam tamen clavem vel annulum penes ſe habebat.* Præclariſſime verò Apoſtoli obteſtantur Act. 6. *Non eſt æquum nos derelinquere verbum & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo, fratres, viros boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos verò orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus.*

10. Can. XXI. *Ut Epiſcopus ad Synodum ire non ſine ſatis gravi neceſſitate inhibeatur; ſic tamen ut in ſua perſona Legatum mittat, ſuſcepturus ſalva fidei veritate, quidquid Synodus ſtatuerit.*

Diſt. 18. c. Epiſcopus ad Synodum. Laodicena etiam Synodus can. 40. edicit, non licere vocato ad Synodum Epiſcopo recuſare, ſed ei incumbere adeundi obligationem, niſi propter ægritudinem excuſetur. Symmachus etiam ſummus Pontifex querelis ſatisfaciens, quas intentabat Cæſarius Arelatenſis in Epiſcopum Aquenſem, qui cum eſſet alterius provinciæ, ſcilicet ſecundæ Narbonenſis, recuſabat Cæſario ſubdi, ideoque vocatus ad Synodum a Cæſario renuebat adire; ſic edicit reſcripto ſuo, ſeu epiſt. 10. ad Cæſarium, qua eidem poteſtatem firmat, non ſolum per Galliam, verum etiam per Hiſpaniam, cui ſanè poteſtati par nulla unquam legitur legata. *Et ſi tam Eccleſiæ*

ſiæ Aquenſis Antiſtes, quam alius quilibet Metropolitano Pontifici juxta canonum præſcripta vocatus obtemperare detrectaverit, noverit ſubdendum ſe non quod optamus Eccleſiaſticæ diſciplinæ. His aliud adjungit inſigne privilegium, ne quis Ordinis Eccleſiaſtici exiſtens ex Gallia, vel ex Hiſpania, ſedem Apoſtolicam conveniat, niſi literis *Cæſarii* formatis ſit præmunitus.

11. Can. XXII. *Ut Epiſcopus ſine conſilio clericorum ſuorum clericos non ordinet; ita ut civium conniventiam & teſtimonium quærat.*

Diſt. 24. c. Epiſcopus ſine conſilio. De Alexandro Severo refert Lampridius, laudaviſſe ritum apud Chriſtianos circa mores clericorum, in Eccleſiis inquirendi priuſquam ordinentur: eorumque imitatione ſolitum fuiſſe nomina illorum, quos ad præfecturas deſtinabat, palam proponere, ut in illorum vitam moreſque inquireretur, ne quis inexploratus promoveretur. Vide ſuperiùs Concilium Carthaginenſe III. can. 22.

12. Can. XXIII. *Ut Epiſcopus nullius cauſam audiat abſque præſentia Clericorum ſuorum, alioqui irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentia confirmetur.* c. nullius cauſam 15. qu. 7.

Can. XXIV. *Sacerdote verbum faciente in Eccleſia; qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.* c. Sacerdote verbum faciente, de conſecr. diſt. 1.

Can. XXV. *Diſſidentes Epiſcopos ſi non timor Dei, Synodus reconciliet.* c. diſſidentes diſt. 90.

Can. XXVI. *Statuendum eſt Epiſcopis, ut diſſidentes fratres, ſive clericos, ſive laicos, ad pacem magis quam ad judicium cohortentur.* c. ſtatuendum diſt. 90. alias citatur, *ſtudendum*.

Can. XXVII. *Ut Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis clericus. Sanè ſi id utilitas Eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum Epiſcopis porrecto, in præſentia Synodi transferatur: nihilominus alio in loco ejus Epiſcopo ſubrogato. Inferioris verò gradus Sacerdotes, vel alii Clerici conceſſione ſuorum Epiſcoporum poſſunt in alias Eccleſias tranſmigrare.* 7. q. 1. c. Epiſcopi de loco.

Nicæni Concilii canon 15. prohibet Epiſcoporum tranſlationes ſub pœna depoſitionis a ſecundo Epiſcopatu, ut dimiſſum reſumat. Sed ſubſequutum Concilium Sardicenſe multò ſeverius agit cum ejuſmodi translatitiis Epiſcopis, quos non ſolum utroque privat Epiſcopatu, ſed ipſa etiam laica communione: & ſi accedat contumacia, ne quidem in fine vitæ communicare permittit. Vide ſuperius annotata in utrumque can. Nicænum, & Sardic. I.

13. Can. XXXII. *Irrita erit donatio Epiſcoporum, vel venditio, vel commutatio rei Eccleſiaſticæ, abſque conniventia & ſubſcriptione Clericorum.*

Cap. Sine exceptione, 12. q. 2. & per totam. In Galliæ regno per edictum Henrici ſecundi an. 1558. inſtauratum in Comitiis Aurelianenſibus ſub Carolo nono art. 29. nemorum ad Eccleſias pertinentium proceras arbores dejicere prohibetur Epiſcopis, Abbatibus, & quibuſcunque præbendatis, aliiſque quibuslibet perſonis. Solemnitates etiam ſervandas ad legitimam rerum Eccleſiæ alienationem, quibus prætermiſſis foret invalida, refert Chenutius Gallicanus Juriſconſultus in ſuo de rerum Eccleſiæ alienatione tractatu. Quarum *Prima* eſt, ut præcedat Capituli ſeu Cleri deliberatio & cõſenſus ſcripto expreſſus cum ſingulorum ſubſcriptione, juxta hunc ipſum can. Carthaginenſem. *Secunda*, ut per Capitulum certæ perſonæ committantur ad juridicè inquirendum de qualitate rei, cujus tractatur alienatio, deque utilitate aut neceſſitate iſtius alienationis: quæ facta demum perquiſitio ad Capitulum referatur. *Tertia*, ut publicè per Parochos tum loci, tum vicinos, perque affixas ſchedulas denuncietur futura alienatio per licitationem ac ſubhaſtationem, cum diei & loci deſignatione, ut qui plus licitaverit, datis cautionibus rem obtineat. *Quarta*, ut accedat Epiſcopi, aut Vicarii ejus conſenſus, vel Abbatis, ſi de re agatur monaſterii, cum conſenſu Capituli Regularium: quo ultimo caſu requiritur etiam Papæ approbatio; non enim ſufficeret Superioris generalis, aut provincialis regularis autoritas. Prædictæ requiruntur ſolemnitates, etiamſi non fiat alienatio in perpetuum, aut ad triginta annos, dummodo fiat emphyteuſis ultra novennium, ut ex praxi & jure Gallicano refert Chenutius, addens, vel ob unum præfatarum ſolemnitatum defectum, multis judiciis declaratas irritas fuiſſe haſce alienationes, quæ videbantur pluſquam centum annorum præſcriptione firmatę. Tres juſtas rerum Eccleſiæ alienationis cauſas docet gloſſa in prœmio cauſæ 12. q. 2. Prima eſt, evidens ipſius Eccleſiæ neceſſitas: ut ſi fructus ad debitas Eccleſię impēſas, aut Cleri ſuſtentationem, aut debitorum ſolutionem minimè ſufficiant, c. hoc jus porrectum, 10. q. 2. Cauſa ſecunda eſt pietatis, ad egenorum ſubſidium in gravi neceſſitate, aut redemptionem captivorum, juxta traditam à ſancto Gregorio Papa doctrinam lib. 5. epiſt. 17. & lib. 7. epiſt. 4. qui vult. his caſibus vaſa ſacra confringi & pecuniam conflari. *Aurum habet Eccleſia, non ut ſervet, ſed eroget & ſubveniat in neceſſitatibus*, c. aurum, 12. q. 2. & c. ad aures, de reb. Eccle. non alien. Tertia cauſa eſt majoris Eccleſiæ commodi, & utilitatis evidentis, c. ſine exceptione, & c. terrulas, 12. q. 2. Denique contra alienationem, quæ fit a Capitulo, vel unus ejuſdem Capituli opponens audiendus eſt, c. ſi quis, de reb. eccl. non alien. Etenim in re communi potior eſt conditio prohibentis, c. in re communi, de regu. jur. in 6. Concilii autem Carthaginenſis quinti can. 4. vetat Eccleſiæ rem alienari inconſulto Primate. Sanè minor requiritur ſolemnitas in diſtrahendis terrulis aut vineolis longè poſitis, ut deciditur hujus Concilii can. 53. & citatur can. terrulas 12. q. 2.

14. Can. XXXIV. *Ut Epiſcopus in quolibet loco ſedens, ſtare Presbyterum non patiatur.* 95. c. Epiſcopus in quolibet.

Huc referri poteſt, quod ſcribit Hieronymus epiſt. 2. ad Nepotianum: *Epiſcopi ſe eſſe Sacerdotes meminerint, non dominos; honorent Clericos, quaſi Clericos, ut & ipſis à Clericis quaſi Epiſcopis honor deferatur. Scitum eſt illud oratoris Domitii: Cum ego te habeam ut Principem, cur tu me non habeas ut Senatorem.* Et ſubinde: *recordemur ſemper, quid Apoſtolus Petrus præcipiat Sacerdotibus: Paſcite eum, qui in vobis eſt, gregem Domini, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum; neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè; neque ut dominantes in Clero, ſed forma facti gregis ex animo: ut cum apparuerit Princeps paſtorum, percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam.* Hæc ſimul allegantur c. eſto ſubjectus, diſt. 95. His conformis eſt inſequens iſte canon:

15. Can. XXXV. *Ut Epiſcopus in Eccleſia, & in conſeſſu Presbyterorum ſublimior ſedeat, intra domum verò collegam ſe Sacerdotum eſſe cognoſcat.*

Diſt. 95. cap. Epiſcopus in Eccleſia. In Liturgia Chryſoſt. ſedes Epiſcopalis dicitur cap. 21. ἡ ἐπάνω καθέδρα, *quæ ſublimis eſt cathedra, & omnibus conſpicua*. Dicitque Auguſt. in Pſal. 26. *Epiſcopis altior ponitur ſedes, ut cognoſcant ſe quaſi vinitores in ſpecu conſtitutos eſſe ad vineam Domini Sabaoth, quæ eſt ejus Eccleſia, cuſtodiendam, & de iſto loco alto periculoſa ratio redditur.*

Can. XXXVI. *Presbyteri, qui per Diœceſes Eccleſias regunt, non à quibuslibet Epiſcopis, ſed à ſuis: nec per juniorem Clericum, ſed aut per ſeipſos, aut per illum qui ſacrarium tenet, ante Paſchæ ſolemnitatem Chriſma petant*, c. Presbyteri qui per, diſt. 95.

Jam antè fuerat conſtitutum hoc idem in Concilio Valentino primo ſub Damaſo Papa: quæ conſtitutio legitur apud Gratianum, de conſecrat. diſt. 4. can. 23. in hæc verba: *Presbyteri, qui Diœceſanas regunt Eccleſias, non à quibuslibet Epiſcopis, ſed à ſuo; nec per minorem clericorum, ſed per ſeipſos, aut per illum qui ejuſdem Ordinis ſit, ante Paſchæ ſolemnitatem chriſma petant.* Et in Toletano primo Concilio anni 400. can. 20. decernitur, à ſolis Epiſcopis chriſma conficiendum eſſe; & à diſſitis ſeu remotis Eccleſiis mittendos eſſe vel Presbyteros, vel Diaconos, qui ante Paſchalia feſta acceptum chriſma in uſum anni ad eas deferant. Concilium ſimiliter Vaſenſe ſeu Vaſionenſe an-

ſe anni 442. ſub Leone Papa I. can. 3. & Concilium Antiſiodorenſe anni 578. can. 6. pluraque deinceps alia Concilia, in quibus eſt Aquenſe anni 1585. tit. de ſacro Chriſmate, vetant Parochis mittere laicos, aut clericos ſacros Ordinibus minime initiatos, ad ſanctum oleum in Parochiam deferendum.

Can. XXXVIII. *Ut Diaconus, præſente Preſbytero, Eucharistiam Corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget*, cap. præſente, diſt. 93.

Can. XLI. *Clericus neque comam nutriat, neque barbam*, cap. Clericus neque, diſt. 42. Idem cavetur Agathenſis Concilii can. 20. De tonſura autem Clericali haud pauca notabilia require infrà ad concilii Toletani IV. can. 40.

Can. XLV. *Clericus profeſſionem ſuam & in habitu, & in inceſſu ſuo probet, & nec veſtibus, nec calceamentis, decorem quærat.*

Cap. Clericus profeſſionem, diſt. 41. Huic ſimilem require canonem 16. Nicænæ ſecundæ Synodi. Clericum nihil magis dedecet quàm levitas aut ſuperbia. Sapienterque admonet Eccleſiaſticus: *Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus; amictus corporis, riſus dentium, & ingreſſus hominis annunciant de illo*, id eſt, qualis intùs & in animo ſit. Quemadmodum in horologio gnomon, exterius apparens, index eſt interioris machinarum diſpoſitionis. Ambroſius lib. 1. officiorum, cap. 18. duorum refert abdicatorum à ſe Clericorum exempla, quorum inceſſus & habitus exterior nequitiæ internæ index erat, quique infelicem ſortiti ſunt exitum.

16. Can. XLVI. *Clericus cum extraneis mulieribus non habitet*. Vide ſcholia noſtra ad Nicenum can. 3.

Can. XLVII. *Clericus per plateas & andronas, niſi certâ & maximâ officii ſui neceſſitate, non ambulet.*

Can. LI. *Clericus quantumlibet verbo DEI eruditus artificio victum quærat.*

Diſt. 91. c. Clericus quantumlibet. Vide infra can. 52.

Can. LII. *Clericus victum ſibi & veſtitum artificiolo vel agricultura, abſque officii ſui detrimento paret*. Ibid. cap. Clericus victum. Eadem docet jubetque Clemens Papa lib. 3. Conſtit. Apoſt. cap. ult. adducens Apoſtolorum exempla, & ſpeciatim Pauli Actuum 18. ✝. 4. & Act. 20. ✝. 34. & Theſſal. primæ cap. 3. Epiphanius hære. 80. fidem facit, pleroſque tempore ſuo Sacerdotes ſolitos eſſe propriis manibus operari. De Spiridione, qui in magna Synodo Nicæna conſedit, perhibent Rufinus & Socrates, illum ſimul, & Trimythuntis in Cypro Epiſcopum, & capellarum gregis fuiſſe paſtorem, unde victum tenuem ſuſtentabat. Synodus verò Nicæna ſecunda can. 15. pauperibus Clericis exemplum proponit Pauli Apoſtoli, ut ejus imitatione vitam propriis manibus operando tueri non vereantur. Admodum notabile eſt quod duabus epiſtolis ſcribunt Agathon Romanus Pontifex, & Romanum Concilium ad Imperatorem Conſtantinum cognomento Pogonatum, ſuos ei commendantes ad ſextam Synodum Legatos; ſe enim primùm excuſant, quòd cùm cupiviſſent peritiores & eloquentiores mittere pro tanti officii dignitate Legatos, ideoque ex ultima Britannia Clericum his ornatum dotibus acciviſſent, iſte tamen adventare non potuit, nec alius reperiri Clericus inſigniter doctus, ex quo direptis & vaſtatis per Longobardos Eccleſiis, tam hi qui mittuntur Legati, quàm cæteri Clerici non valuerunt ſtudiis literarum incumbere, neceſſitate adacti ad continuum manuum laborem, quo vitæ poſſent neceſſitatibus ſubvenire. Denique Aquilejenſe Concilium, cui Ambroſius Mediolanenſis Antiſtes interfuit, pauperiem dicit eſſe in Sacerdotibus glorioſam. Verùm ad hujuſmodi gloriam non ſunt ambitioſi noſtrorum temporum Clerici vel Monachi.

Can. LX. *Clericum ſcurrilem & verbis turpibus jocularem ab officio eſſe retrahendum.*

Citatur diſt. 46. cap. Clericum ſcurrilem. Stultiloquium & ſcurrilitatem damnat Apoſtolus Epheſ. 5. ✝. 4. Præclarè admonet Bernardus: *Nugæ in ore laicorum nugæ ſunt, in ore Clericorum blaſphemiæ. Conſecraſti os tuum Evangelio, talibus aperire non licet.*

Ambroſius audiendus lib. 1. officiorum cap. 23. *Licet interdum honeſta joca & levia ſint, tamen ab Eccleſiaſtica abhorrent regula: Væ vobis qui ridetis, quia flebitis, ait Dominus; non ſolum profuſos, ſed omnes jocos declinandos arbitror: Plenum tamen ſuavitatis & gratiæ ſermonem eſſe, non indecorum.*

17. Can. LXVIII. *Ex pœnitentibus Clericus, quamvis ſit bonus, non ordinetur. Si per ignorantiam Epiſcopi factum ſit, deponatur à Clero, quia ordinationis tempore non prodidit ſe fuiſſe pœnitentem.*

Similiter Siricius Papa in epiſt. ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem c. 14. *Illud quoque par fuit nos providere, ut ſicut pœnitentiam agere non conceditur Clericorum cuiquam ita poſt pœnitudinem & reconciliationem nulli unquam liceat laicorum Clericatus honorem adipiſci.* Cauſa utrobique eſt decor ac veneratio Clericalis ſtatus, utque Clericus ſit juxta Paulum inconfuſibilis & irreprehenſibilis. Similiter Leo Papa epiſt. 92. inquiſ. 2. *Alienum eſt à conſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in Preſbyterali honore, aut in gradu Diaconi fuerint conſecrati, hi pro aliquo crimine ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi. Quod proculdubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum id quod ſcriptum eſt: Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujuſmodi lapſis, ad promerendum miſericordiam Dei, privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi digna fuerit, ſit etiam fructuoſa.* His ſuffragatur Origen. lib. 2. cont. Celſum, dicens, eum, qui pœnitentiam obiviſſet, arceri in perpetuum à ſacris Ordinibus, aut eorum exercitio. Adſtipulantur pariter Optatus Milevitanus in fin. lib. 2. *Multis* (inquit) *notum eſt, & probatum, perſecutionis tempore aliquos Epiſcopos inertia à confeſſione DEI delapſos thurificaſſe: & tamen nullus eorum, qui evaſerunt, aut manum lapſis impoſuit, aut ut genua figerent, imperavit.* Similiter Aug. lib. 1. de Baptiſmo cont. Donat. cap. 1. ait: *Ordinatis cùm ad Eccleſiam ex ſchiſmate redeunt, non imponitur manus inter laicos.* Sed Concil. Carthag. V. can. 11. ſic decernit: *Idem confirmatum eſt, ut ſi aliquando Preſbyteri vel Diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint quâ eos à miniſterio neceſſe fuerit removere, non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur.* Cæterum publicæ pœnitentiæ loco Clericus delicti reus in Monaſterium relegabatur, aut ad privatam ſeceſſionem, ut docent Leo Magnus loco cit. & Hieronymus epiſt. 48. ad Sabinianum Diaconum lapſum, & Concilium Aurelian. III. can. 4.

18. Canones autem, quibus pœnitentia lapſis Clericis injungebatur, ut eſt Arauſicani primi Concilii can. 4. dicens: *Pœnitentiam deſiderantibus etiam Clericis non negandam*, quidam exponunt de pœnitentia privata, alii etiam de publica, non judiciaria illa quidem, ſed ſpontanea, quæ contingere quoque abſque gravi delicto queat. De qua etiam loquitur Concilium Tolet. IV. can. 53. quæque ipſis laicis, quominus poſtea ad ſacros Ordines promoveri poſſit, non officit, ut ibidem decernitur. Ita noſter Joan. Morinus oppoſitos qui videntur canones exponit lib. 2. de exercitat. Eccleſ. c. 23. Veruntamen Cypriani epiſt. 59. ad Fidum Epiſcopum expoſtulat adverſus Teraphium Epiſcopum, eò quòd Victorem Presbyterum, qui graviter deliquerat, auſus fuerat reconciliare, eique pacem dare præpropera nimis feſtinatione, antequam plenam conſummaſſet pœnitentiam; illa inquam Cypriani epiſt. ad Fidum perſpicuè loquitur de publica & judiciaria pœnitentia, nec poteſt de privata tantumque ſpontanea exponi. Potiùs igitur crediderim, prohibitionem de non admittendis ad publicam pœnitentiam ſacris Clericis, neque ſemper, neque ubique regionum Catholicarum viguiſſe, ſed pro temporum ac locorum diverſitate uſum fuiſſe diverſum; quemadmodum ſuperiùs perſpeximus in jejuniis Sabbatorum, aliiſque diſciplinæ officiis & uſibus. Concilii quoque Toletani XIII. can. 10. etiam Pontifices & Sacerdotes publicam pœnitentiam ſuſcipere poſſe, ſalvo gradu & ordine decernit, dummodo nulla ſe mortalis criminis profeſſione notaverint; ſuſceptaque per Metropolitanum reconciliatione, ad priſtina redire Ordinum ſuorum officia permittuntur.

19. Can. LXIX. *Simili ſententiæ ſubjacebit Epiſcopus, ſi ſciens ordinaverit Clericum, eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut ſecundam.*

Huc ſpectat Apoſtolorum can. 18. inſertus apud Gratianum c. ſi quis viduam, diſt. 34. Conciliique Agathenſis can. 1

Can.

Can. LXXIV. *Qui communicaverit, vel oraverit cum excommunicato, ſive Clericus, ſive laicus, excommunicetur.*

Cap. qui communicaverit, 11. q. 3. huic ſimilem Antiochenæ Synodi can. 2. require ſuperius.

Can. LXXVI. *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſin verſus fuerit, donent teſtimonium qui audierint, & accipiat pœnitentiam. Et ſi continuò moriturus creditur, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Eucariſtia. Si ſupervixerit, admoneatur à prædictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactum eſſe; & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus quamdiu Sacerdos, qui pœnitentiã dedit, probaverit.*

Simile decretum edidit Concil. Arauſicanum I. can. 2. *Subitò obmuteſcens, prout ſtatutum eſt baptizari aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium, aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* Hoc idem ſtatuit Leo Papa Magnus epiſt. 72. alias 91. ad Theodorum Forojulienſem. Juvat verba ipſa tanti Pontificis huc producere: *His qui in tempore tantæ neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio intercidenda eſt, nec reconciliatio deneganda; quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus imponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris, nimirum Iſaiæ 30. ℣. 15. & alibi: Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. In diſpenſandis itaque DEI donis non debemus eſſe difficiles, nec accuſantium ſe lacrymas gemituſque negligere; cum ipſam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo: Ne forte det illis Deus pœnitentiam, ut reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem. Unde oportet unumquemque Chriſtianum conſcientiæ ſuæ habere judicium, ne converti ad Deum de die in diem differat, nec ſatisfactionis ſibi tempus in fine vitæ ſuæ conſtituat, quia periculosè hac ſe conditione fragilitas & ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum ſe reſervet incertum; & dum poſſit pleniore ſatisfactione indulgentiam promereri, illius temporis anguſtias eligat, quo vix inveniat ſpatium vel confeſſio pœnitentis, vel reconciliatio Sacerdotis. Verum ut dixi, etiam talium neceſſitati ita auxiliandum eſt; ut & actio illis pœnitentiæ, & communionis gratia, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus poſtulant, non negetur. At ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulò antè poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium circumſtantium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur.* Hactenus S. Leo Papa epiſt. 82. alias 91.

His accedit S. Thomas, qui 3. par. qu. 80. art. 9. diſertè docet, poſſe amentibus Euchariſtiam adminiſtrari, ſi antequam inciderent in amentiam, devotionem erga iſtud Sacramentum habuerint, neque timeatur vomitus, aut execratio vel rejectio Sacramenti. Et utique allegatus canon 2. Concilii Arauſicenſis primi hoc ſimiliter edicit: *Amentibus etiam quæcumque pietatis officia conferenda ſunt.* Ex quo infert S. Thomas: *Et ita eſt eis conferendum Euchariſtiæ Sacramentum, quod eſt pietatis Sacramentum.* Habetur canon hic Arauſicenſis, cap. qui recedunt, 26. qu. 6. Iſte quoque Carthaginenſis ibid. cap. is qui pœnitentiam, apud Gratianum.

20. Can LXXVII. *Pœnitentes, qui in infirmitate ſunt, Viaticum accipiant.*

Hoc ipſum anteà ſanciverat magnum Nicænum Concilium can. 12. quo pariter ſtatuitur, ut ſi poſt acceptum ſacrum Viaticum convaleſcant, ad ſtatum pœnitentium revertantur, & in illorum claſſe verſentur, qui in ſola oratione communicant. Quò idem intendit, qui proximus hic ſequitur.

Can. LXXVIII. *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum acceperint Euchariſtiæ, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione ſi ſupervixerint.*

Can. LXXIX. *Pœnitentes, qui attentè pœnitentiæ leges exequuntur, ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint, ſubveniri non poſſit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.*

Plura inferius huc pertinentia perquire ad Vaſionenſis Concilii can. 2. Vide hunc & tres ſequentes Carthaginenſes canones comprehenſos in c. Sacerdos pœnitentiã 26. q. 7.

Can. LXXX. *Omni tempore jejunii manus pœnitentibus a Sacerdotibus imponantur.*

Can. LXXXI. *Mortuos pœnitentes Eccleſiæ efferant & ſepeliant.*

Can. LXXXII. *Pœnitentes etiam diebus remiſſionis genua flectant.*

Can. LXXXIII. *Pauperes & ſenes Eccleſiæ plus cæteris honorandi ſunt.*

21 Can. LXXXIV. *Ut Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam & audire verbum Dei, ſive gentilem, ſive hæreticum, ſive Judæum, uſque ad Miſſam catechumenorum.*

De conſecra. diſt. 1. c. Epiſcopi nullum. Soli pœnitentes primæ claſſis, qui flentes dicebantur, ingreſſu Eccleſiæ arcebantur. Gentiles porrò, Judæique, & hæretici, licèt ingreſſu non prohiberentur, excludebantur tamen poſt Miſſam catechumenorum & concionem Evangelicam, non tamen ad precum ſocietatem admittebantur, cum prohibita ſit fidelibus ſub excommunicationis pœna talis ſocietas, hujuſce Concilii can. 72. & 73. In Judaico Dei templo pars quædam erat, quæ Atrium gentium vocabatur: quo loco Gentibus conſiſtere, atque adeò DEUM verum & unicum palam licebat adorare, ſeorſum tamen à Judaico populo, cujus erat in altero atrio ſtatio ſeparata. Unde Joan. 12. ℣. 20. ſcriptum eſt: *Erant autem quidam Gentiles ex iis, qui aſcenderant, ut adorarent in die feſto.* Laodicenæ Synodi can. 6. ita ſancit: *Non permittitur hæreticis, ut in domum Domini ingrediantur, ſi in hæreſi permaneant.* Sed intelligendus eſt ſecundùm præſcriptum hujus Carthaginenſis Concilii, quo prohibetur precum ſocietas cum hæreticis, quemadmodum etiam vetatur hæreticorum intra Eccleſiaſticum templum conſiſtentia poſt catechumenorum Miſſam; ſed eis aſſiſtere permittitur in ſtatione catechumenorum antequam myſticum Sacrum inchoetur, donec jubeantur voce Diaconi, quicunque non communicant, pedem efferre & prodire foras.

22. Can. LXXXV. *Baptizandi nomen ſuum dent & diu abſtinentia vini & carnium, ac manus impoſitione crebra examinati baptizentur.*

Baptizandi ex quo nomen ſuum dederant, a reliquis catechumenis diſcernebantur, & Competentium nomine deſignabantur, atque ſeorſim catechizabantur, & orationibus, manus impoſitionibus crebris, jejuniiſque aſſueſcebant, ſicque præparabantur ad Baptiſmum ſuſcipiendum appetente Paſchate, aut Pentecoſte.

Can. LXXXVI. *Neophyti* (ſic dicebantur recens baptizati) *aliquandiu a lautioribus epulis, & ſpectaculis, & conjugibus abſtineant.*

Atque ita Baptiſmũ adultorum diſtrictior vivendi ratio & præcedebat, & comitabatur, c. Neophyti, de cõſecr. diſt. 5.

Can. LXXXVII. *Catholicus, qui cauſam ſuam, ſive juſtam, ſive injuſtam, ad judicium alterius fidei judicis provocat, excommunicetur.*

Can. LXXXVIII. *Qui die ſolemni, prætermiſſo ſolemni Eccleſiæ conventu, ad ſpeculum vadit, excommunicetur.* Cap. qui die ſolemni, de conſecr. diſt. 1.

23. Can. XC. *Omni die Exorciſtæ energumenis manum imponant.*

Cap. omni die, de conſecra. diſt. 5. Multiplices obſervæ olim uſitatas manuum impoſitiones in Eccleſia: 1. In Confirmationis ſeu chriſmatis Sacramento ab Epiſcopo. Quod Sacramentum in Actib. Apoſtolorum non alio, quam manuum impoſitionis nomine exprimitur. Reliquæ ferè omnes in Eccleſia conſuetæ manuum impoſitiones, hujuſce Concilii canonibus ſignificantur; etenim conſecratio Epiſcoporum per manuum impoſitionem deſignatur hujus Concilii can. 2. Tertia item, in conſecratione Sacerdotum, can. 3. Quarta, in Diaconorum ordinatione, can. 4. Quintæ ſu-

tæ ſuper pœnitentibus publicis in diebus jejuniorum per Presbyteros Eccleſiæ adhibitis orationibus, meminit can. 8. Sextæ ſupra etiam pœnitentes ſolo die, quo publicè in Eccleſia reconciliabantur, expleto tempore pœnitentiæ præſtituto, ad quam requirebatur manus per Epiſcopum impoſitio, etiamſi poſt Epiſcopum Sacerdotes quoque manus imponebant, mentio in can. 78. quemadmodum etiam can. 3. Concilii Carthaginenſis, vulgò dicti ſecundi. Septimæ in Virginum conſecratione, quæ a ſolo fiebat Epiſcopo, can. 12. Carthaginenſis hujus Concilii: prætereaque can. 15. Chalcedonenſi. Octavæ manuum impoſitionis quotidianæ a Sacerdotibus ſupra Competentes faciendæ mentio fit can. Carthaginenſi 85. Nonæ denique manus impoſitionis per Exorciſtas ſuper energumenis diebus ſingulis faciendæ, agitur mentio iſto ipſo can. 90. Porrò manus impoſitio, a quocunque facienda, ſeu adhibenda erat, ſemper cum oratione adjungebatur, dicente Auguſtino, lib. 3. de Baptiſmo cont. Donat. cap. 16. *Quid eſt enim aliud manus impoſitio niſi oratio ſuper hominem.*

Can. XCI. *Pavimenta domorum Dei energumeni verrant.*

Can. XCII. *Energumenis in domo Dei aſſidentibus victus quotidianus per Exorciſtas opportuno tempore miniſtretur.*

Can. XCIII. *Oblationes diſſidentium fratrum, neque in ſacrario, neque in gazophylacio recipiẽdæ ſunt.*

Cap. oblationes diſſidentium, diſt. 90. Huc ſpectat Matth. 5. 23. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet &c.*

Can. XCIV. *Eorum qui pauperes opprimunt, dona à Sacerdotibus refutanda.*

Cap. eorum qui, diſt. 90. Notatu dignus canon circa illos, qui ſecuros ſe exiſtimant a reſtituendi obligatione, his quibus injuriam fecere, dum falſam, & inanem pietatis, & magnificentiæ gloriam ſibi ſuæque proſapiæ aucupantur, ſacella ſuis armis ſtemmatibuſque inſignia extruendo, aut miniſteria nova exigendo ſub reſervatione perpetui juriſpatronatus ex corraſis injuſtè pecuniis. His convenit pulcherrimum Eccleſiaſtici 34. ℣. 23. effatum: *Dona iniquorum non probat Altiſſimus: nec reſpicit in oblationes, nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperis, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris.*

25. Can. XCV. *Qui oblationes defunctorum aut negant Eccleſiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur.*

Cap. qui oblationes: 13. qu. 2. His ſuffragatur Vaſenſe Concilium, can. 4. & Arelatenſe ſecundum, c. 47. & Matiſconenſe primum, can. 4.

Can. XCVII. *Qui religioſis fœminis præponendus eſt, ab Epiſcopo loci probetur.*

Cap. qui religioſis: 18. qu. 2. Ideoque Greg. XV. Papa in Bulla quæ incipit, *Inſcrutabili*, declarat non poſſe Confeſſarios, ſive ſæculares, ſive regulares deputari ad audiendas Monialium, etiam Regularibus exemptis ſubditarum, confeſſiones, niſi poſtquam ab Epiſcopo loci fuerint approbati, ac idonei judicati. Quod idem confirmatur per bullam Clementis X. anni 1670. quâ decernit, Regulares ad audiendas ſubjectarum ſibi Monialium confeſſiones egere quoad iſtud ſpeciali Epiſcopi approbatione.

Cap. CIV. teſtatur de habitu religioſo viduarum, quæ ſe obſequio Dei & Eccleſiæ devoverunt: de voto pariter perennis continentiæ, dicens:

Si quæ viduæ quantumlibet in minoribus adhuc annis poſitæ ſe devoverint Domino, & veſte laicali abjecta, ſub teſtimonio Epiſcopi & Eccleſiæ religioſo habitu apparuerint: poſtea verò ad nuptias ſæculares tranſierint, ſecundùm Apoſtolum damnationem habebunt; quoniam fidem caſtitatis, quam Domino voverunt, irritam facere auſæ ſunt. Tales ergo perſonæ ſine Chriſtianorum communione maneant, quæ etiam neque in convivio cum Chriſtianis communicent.

Hoc idem Concilium can. 12. de Virginibus conſecratis teſtatur ſpecialibus amiciri veſtibus, profeſſioni earum, & ſanctimoniæ aptis. Hoc ipſum ſignificat Hieronymus ſcribens ad Marcellam de laudibus Aſellæ, de qua hæc prædicat: *Tunicam fuſciorem, quam a matre impetrare non poterat induta, pio negociationis auſpicio, ſe repentè Domino conſecravit; ut intelligeret univerſa cognatio, non poſſe aliud ei extorqueri, quæ ſæculum jam damnaſſet in veſtibus.* Idemque ad Gaudentium de Pacatulæ educatione: *Solent quædam cum futuram virginem ſpoponderint, pulla tunica eam induere, & furvo operire pallio, auferre linteamina.* Præcipuum verò conſecrationis virginum inſigne fulgebat in capite: per omnes ferè Occidentis Eccleſias, ſolemni ritu Virgines conſecrabantur ab Epiſcopo impoſitione veli ſupra Virginis caput. Hoc ritu conſecratam ſororem ſuam Marcellinam Virginem a Liberio Romano Pontifice prodit Ambroſius lib. 3. de Virgin. Idemque ſcribens ad Virginem lapſam c. 5. *Non es memorata* (inquit) *diei ſanctæ Dominicæ reſurrectionis, in qua divino altari te obtuliſti velandam? In tanto itaque ſolemni conventu Eccleſiæ Dei, inter lumina illa ſplendida, inter candidatos regni cœleſtis quaſi regina Regi nuptura proceſſeras.* Et aliquanto poſt: *His tunc in illo die conſecrationis tuæ dictis, & multis ſupra caſtitatem tuam præconiis, ſacro velamine tecta es.* Hieronymus præterea ſic ſcribit ad virginem Demetriadem: *Scio quod ad imprecationem Pontificis flammeum virginale ſanctum operuit caput.* Idemque ad Sabinianum vitiatæ a ſe Virginis reum: *Poſt Apoſtoli Petri Baſilicam, in qua Chriſti flammeo conſecrata eſt.* Alicubi tamen mitra vel cidaris capiti virginis ab Antiſtite conſecratore imponebatur, ut liquet ex his Optati verbis exprobrantis Epiſcopo Donatiſtæ ſtuprum ſacrilegum, quod Virgini a ſe conſecratæ intulerat: *Cui mitram ipſe impoſuerat, a qua pater ante vocabatur.* Et addit: *Mitellam hujuſmodi de lana fieri purpura tincta, idque eſſe ſpirituale nubendi genus, ad indicium ne qui ſponſabat, perſeveret petere, aut raptor audeat violare.* Hujuſmodi tegmen capitis fuiſſe acuminatum, & faſtigiatum, colligo ex his Palladii verbis hiſtoriæ Lauſiacæ cap. 41. *Virginum hujuſmodi erat habitus, ut eſſent tonſæ & cucullatæ.* παρθένων πάντων τὸ σχῆμα ἦν κεκαρμένων, ἐχόντων κουκούλια ἐπὶ τὴν κεφαλήν. Erat iſtud Monaſterium Tabenneſiatarum quadringentarum Monialium in Thebaide Ægypti regione Æthiopiæ contermina. Eſt verò Mitra originis Perſicæ vocabulum. Ex mitra dependebant teniæ ſeu redimicula ad alligandum ſub mento iſtud capitis operimentum, quorum ſpecies aliqua reſtat in appendicibus duabus mitrarum Epiſcopalium. Æneid. lib. 8. habitus deſcribitur Æneæ, ejuſque Phrygii comitatus:

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

De tonſura Monialium in monaſteriis Ægypti & Syriæ, fidem facit Hieronymus epiſt. ad Sabinianum.

Diſſertatio & Appendix ad Canones ordinationum præcedentis Concilii Carthaginenſis.

1. PLeræque nonnullorum Scholaſticorum Theologorum concluſiones haud ſatis convenire compertæ ſunt cum uſibus veteris Eccleſiæ tam Latinæ, quam Græcanicæ. Cùm enim illos uſus neſcirent, nec ſatis verſati eſſent in canonibus priſcæ diſciplinæ, poteſtatem quam Chriſtus Eccleſiæ ſuæ in re Sacramentaria contulit ampliorem, arctioribus limitibus coarctarunt hoc ipſo, quod omnia reduxere ad ſui temporis Rituales, quos exiſtimarunt divina & immutabili ab uſque naſcentis Eccleſiæ cunabulis deducta inſtitutione, atque uſu inconcuſſo roboratos. In primis multi eorum aſſeruerunt, ad ſacramenti pœnitentiæ validitatem ac eſſentiam neceſſe prorſus eſſe, ut abſolvendi formam perſonam connotet Sacerdotis, hoc ſolo fulti argumento, quia rituales libri uſum hujus Sacramenti præſcribentes, in Latinis Eccleſiæ vocem primæ perſonæ uſurpant. Hoc verè quidem & providè; nihil tamen de neceſſitate Sacramenti definiunt. Huic quoque rationi congruè quidem, ſed non abſolutæ neceſſitatis inſiſtendum duxerunt, quia ſcilicet ejuſmodi uſus propius accedit ad judiciorũ humanorũ formas, in quibus judices decernẽtes, ſuas exprimere ſolent perſonas. Et tamen innumeris conſtat Sanctorum Patrum, tum Latinorum, tum Græcorum teſtimoniis, olim in abſolvendis pœnitentibus, ſanctam Eccleſiam verbis uſam deprecativis, nulla adjuncta perſonæ abſolventis expreſſione, Græcoſque etiamnum orthodoxos, approbante Latina Eccleſia, uſos fuiſſe, & adhuc uti precibus pro ipſamet abſolvendi formula. Arcudius quidẽ apud Græcos diutiſſimè verſatus, unicam profert paucis Græcis uſitatam, nec ita pridem, ſed nuper a Rutenis acceptam formulam, nec niſi poſt inſtauratum ultimo ſchiſmate

natam,

natam, *ἔχω σε συγκεχωρημένον ϗ λελυμένον*, *habeo te condonatum & abſolutum*: ſed ipſe fatetur Arcudius recens natam, nec in ullo melioris notæ Euchologio aut Sacramentario alias reperiri quàm deprecatorias abſolutiones, in Conciliis generalibus Lateranenſi, Lugdunenſi, Florentinoque approbatas, in quibus redintegrata fuit Græcorum cum Latinis Eccleſiis pax & concordia: tametſi novam hanc formulam, poſt ultimum ſchiſma procuſam, magis approbet ſcriptor nuperus apud Græcos ſchiſmaticos Gabriel Philadelphienſis in ſuo de Sacramentis opuſculo, hac inductus ratione, quia judiciariam autoritatem plus redolet. Ipſe tamen fatetur Arcudius lib. 4 de concordia Eccleſiæ Orient. cum Occid. cap. 3. hanc abſolutionem apud Græcos eſſe Neotericam paucis uſitatam, nec in Euchologiis toties ab Eccleſia Romana confirmatis reperiri. Abſolutionem verò tam apud veteres Latinos, quàm apud Græcos, non niſi deprecatoriam extitiſſe confirmant peritiſſimi ſcriptores Hugo Menardus Ordinis Benedictini in notis ad Sacramentale Gregorian. Ioan. Morinus Oratorii Domini JEſu Presbyter lib. 8. de Pœnitentia, cap. 8. & ſeqq. & alii: qui præter luculenta cæterorum Patrum teſtimonia, quæ proferunt, oſtendunt Leonem Romanum Pontificem, quoties de Sacramentali reconciliatione loquitur, non aliis rebus eam attribuere quàm pœnitentium confeſſioni, & Sacerdotum ſupplicationibus ac precibus. Etenim in epiſt. 87. ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum, ter hoc ipſum inculcat dicens cap. 2. *Sic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei niſi ſupplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri*. Et cap. 3. ibid. *Si quis autem eorum pro quibus Domino ſupplicamus*. Et ſubinde: *Multum enim utile ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali ſupplicatione ſolvatur*. Idemque epiſt. 80. aliàs 136. *Sufficit illa confeſſio, quæ primùm Deo affertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit*. Idemque epiſt. 139. cap. 1. *Reconciliandos Deo per Eccleſiæ preces inſtanter acquiras*. Profert verò præfatus etiam Morinus euchologia diverſa & ritualia omnium ferè Eccleſiarum Orientis, & quod caput eſt, Latinorum generalibus Conciliis & ſummorum Romæ Pontificum decretis approbata, quibus, quotquot in Orientis plagis exiſtunt Chriſtiani, etiam nunc communiter utuntur, poſt Occidentalia unionum decreta, & uſi fuerant, antequam ſchiſmata ſupervenirent, Græci, Armeni, Syri, Maronitæ, in ſuo eruditiſſimo de Pœnitentia Opere. Hæc ſi Theologi noviſſimorum ſæculorum reſciviſſent, aliter procul dubio docuiſſent. Enim verò cùm S. Thomas in 4. diſt. 3. art. 2. ad 1. Paludanus ead. diſt. quæſt. 1. quæſito 3. aliique communiter, ex eo quòd Græcorum Eccleſiæ inter baptizandum vocem uſurpant, non quidem ut illi exiſtimant, *Baptizetur*, ſed ut reverà fit, *Baptizatur Chriſti ſervus*, inferant & concludant non eſſe abſolutè in baptiſmo neceſſariam perſonæ miniſtri expreſſionem; pari argumento docuiſſent, nec eſſe neceſſariam in ſacramento pœnitentiæ: quoniam, ipſorum pariter ætate, Græci ſuam non enunciabant perſonam, dum pœnitentes nexibus peccatorum abſolvebant.

2. Eadem ipſa ratione, ſi Doctoribus Latinis innotuiſſent approbatiſſimi à Romana ſede Orientalium nationum diverſæ linguæ cum Romana Eccleſia communicantium ritus, & praxes ordinationum, his indubitanter venerationem & conſenſum detuliſſent, nec in eas deveniſſent aſſertiones, ex quibus ſequatur, ſi veritate nitantur, Orthodoxos Orientales omnes fuiſſe tot ſæculis ab Eccleſia Romana deluſos, quæ non tantùm eorum ritus accuratè exploratos comprobavit, ſed etiam illos propriorum rituum obſervantia ſic adſtrinxit: ut lethalem contrahant noxam, ſi velint in propriis Eccleſiis ritu Latino miniſtrare. Ex quo id pariter ſequeretur vel cogitatu horrendum, nullos penes ipſos fuiſſe Epiſcopos, Presbyteros, nullam Euchariſtiam, nullum pœnitentiæ Sacramentum, neque Confirmationis, neque Extremæ Unctionis; quia ſcilicet nulla fuiſſet Sacerdotum ordinatio, à quibus poſſint cætera præter baptiſmum adminiſtrari Sacramenta. Quinimò neque pluribus ſæculis apud Latinos ipſos ſub felicibus Sanctorum Patrum temporibus: Conſtat enim ex prioribus Concilii quarti Carthaginenſis canonibus, quos ducenti Epiſcopi ediderunt, inter quos Auguſtinus eminebat, nullum fuiſſe traditum contrectandum inſtrumentum in Sacerdotali ordinatione, quæ ſola manuum impoſitione certiſque orationum formis perficiebatur. Dionyſius ſimiliter lib. Hiera. Eccleſ. nullam traditionem aut contrectationem, ſed ſolam *χειροθεσίαν* & preces ſolemnes in Sacerdotum conſecratione commemorat. Clemens pariter Romanus Pontifex Petri diſcipulus, in Apoſtolicis conſtitutionibus, quas Epiphanius hæreſi 70. teſtatur omnia complecti ad Eccleſiæ conſtitutiones & diſciplinam attinentia, lib 8. cap. 16. & ſeqq. in quibus ea, quæ in ordinationibus miniſtrorum Eccleſiæ peragenda ſunt, proſequitur, ſpeciales nimirum pro ſingulis Ordinibus preces, & manuum impoſitiones, etiam in Subdiaconis & Lectoribus; nullam verò rei contrectandæ exhibitionem, nequidem in minorum Ordinum collatione cōmemorat. Atque in his duobus canones Carthaginenſes diſſentiunt, negantes ullam in minoribus intervenire manus impoſitionē, ſimulque aſſerentibus in iiſdem inſtrumentorum exhibitionem.

3. Iſtis aliiſque varietatibus perſpicuum fit, Eccleſiam non eſſe, aut fuiſſe invariabilibus & immutabilibus formis in quorumdam Sacramentorum miniſteriis aſtrictam: ſed ritus diverſos pro locis & temporibus approbatos, cum intentione miniſtri à Chriſto Domino inſtituti Sacramenta pleraque confeciſſe. Antiquiſſima, quæ legitur in Sacerdotum ordinatione, calicis & patenæ exhibitio, legitur in Romani ordinis libello, quem Alcuinus, Caroli Magni præceptor, alicubi commemorat. Hic enim libellus p. 2. refert, non ſolùm ab Epiſcopo manus illis imponi, qui Sacerdotio augurantur, manuſque ejus qui ordinatur inungi, ſed etiam calicem vinum aqua miſtum continentem, & patenam cum pane tradi, ſimulque iſta eiſdem enunciari: *Accipe poteſtatem offerre Sacrificium Deo, miſſamque celebrare tam pro vivis, quàm pro defunctis*. Morinus ſuo in opere de ſacris ordinationibus, inſeruit perantiquos nec unquam antea typis excuſos ordinationum Rituales, ex Vaticana aliiſque illuſtribus bibliothecis erutos, necnon librum Syriacum ordinationum Maronitarum, qui fuere hactenus Libani montis accolæ, quorum fidem & ſacros ritus jampridem Romana probavit Eccleſia. Iſto aliiſque recens editis manuſcriptis ritualibus, non aliter enunciantur ordinari Sacerdotes & Diaconi quàm manus impoſitione, & ſolemnibus quibuſdam precibus, nihilque aliud ordinando porrigitur quàm Evangeliorum codex, ut ipſum diligenter perlegat. Nec diſſimiles ſunt Armenorum, eorum qui cum Romana Eccleſia communicant, ordinationum ritus ac obſervationes, quorum ſacris miniſteriis exercendis ſummi Pontifices Eccleſiam intra Romam conceſſerunt tituli ſanctæ Mariæ Ægyptiæ prope Tyberim. Quin etiam in actis Apoſtolorum, & 1. Timot. 4. nihil de ſacra ordinatione præter *χειροτονίαν* commemoratur. Sed & ipſum Tridentinum Concilium omnem amovet ambiguitatem, cùm diſertè dicat ſeſſ. 14. cap. 3. Sacerdotes ritè ordinari per manuum impoſitionem. Et ſeſſ. 23. can. 4. *Si quis* (ait) *dixerit, per ſanctam ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcoporum dicere: Accipe Spiritum ſanctum, anathema ſit*. Atqui hæc ipſa verba profert Epiſcopus, dum manus imponit. Judicat ergo Concilium id eſſe de ordinationis ſubſtantia.

4. Omitto Latinorum quoque Patrum teſtimonia, qui ut diligenter obſervavit monuitque Bellarminus lib. de Sacramento Ordinis cap. 9. inſtrumentorum traditionem prorſus ſilent, manuum verò impoſitionem frequenter commemorant. His accedat argumentis relatio Theodoriti hiſtoriæ religioſæ c. 13. Macedonio monacho per callidam verſutamque diſſimulationem ad altare acceſſito, neque prorſus de ſui futura ordinatione ſuſpicanti, celeberrimus ille Flavianus Antiochenus Antiſtes Sacrum celebrans, manus ad ſacram ordinationem impoſuit. Bonus verò monachus fraude comperta adeo ſucceſuit, ut Pontificem arrepto, quo ſuſtentabatur ſcipione, ex improviſo percutere connixus ſit, niſi Clerici circumſtantes ſenem excandeſcentem compeſcuiſſent, qui hoc ſolo ritu inopinato ſacram iniit ordinationem. Ipſi verò Scholaſtici Theologi admodum ab invicem diſſident circa neceſſariam ac eſſentialem (ut cum eis loquar) ordinationis Sacerdotum & Diaconorum materiam. Sanctus enim Bonaventura in 4. diſt. 24. p. 2. art. 1. quæſt. 4. ſolam docet eſſe abſolutè neceſſariam manus impoſitionem. Ex adverſo Capreolus, Dominicus Sotus, & Valentia contendunt hanc nihil eſſe præter accidentariam cæremoniam; ſolumque pertinere ad harum ordinationum eſſentiam

inſtrumentorum porrectionem & contactum. Melius tamen Petrus Sotus, Ledeſma, Bellarminus, & Vaſquez, utraque ſimul ſaltem in Eccleſiis Latinorum ad ſacrarum ordinationum eſſentiam pertinere volunt.

5. Romani Pontifices Leo IX. Cæleſtinus III. Innocentius III. ſimulque Concilium Lateranenſe ſub eodem IV. Innocentius IV. Alexander IV. Gregorius X. & ſub eo generale Concilium Lugdunenſe ſecundum, Concilium pariter Florentinum, quod anno integro ſub Eugenio Papa IV. Græcanicam religionem ejuſque ritus accuratè exploravit, examinavitque ad amuſſim: & inſuper Clemens VIII. qui Græcos Romæ collegio à ſe magnificè fundato cum Eccleſia Sancto Athanaſio dedicata donavit, ut inibi Græco ritu divina miniſtrarent, quique ſua conſtitutione 34. quæ in Bullario to. 3. edixit, ut Romæ commoretur Græcus Epiſcopus Catholicus, qui Græcos priùs ritè probatos Græcanico ritu ordinet. Iſti inquam omnes Græcorum ritus & ordinationes confirmarunt: & quoties clerici Græci de ſchiſmate revertuntur, tametſi fuerint à ſchiſmaticis Epiſcopis ordinati, ad ſacrum ulteriùs miniſterium admittuntur, nullatenus iterata quæ in ſchiſmate præceſſerat, ordinatione. Poſteriores demum, qui Romæ verſabantur, Latini Theologi, perſpectis inibi factis Græcorum clericorum ab Epiſcopo Græco ordinationibus, & obſervantes nullum fuiſſe promotis ad Sacerdotium & Diaconatum porrectum calicem ac patenam, rem demum majori ſedulitate exploraverunt: atque antiquiores Græcos Latinæque ordinationis ritus cum Græcanicis horum temporum conſentire perſpexerunt, ſeduloque inveſtigarunt rationes conciliandi Græcanicos uſus, tam multorum ſummorum Pontificum & ſacrorum Conciliorum approbatione ſuffultos, cum Latinis horum temporum, ac præſertim cum Eugenii IV. decreto ad Armenos, in quo gravioris difficultatis cardo vertitur.

6. Itaque inter plures quæ circumferuntur conciliandi rationes, iſta præ cæteris placuit, ut Chriſtus Dominus noſter materiam Eccleſiaſticarum ordinationum ſacrarum Apoſtolis tradiderit manuum cum certis quibuſdam orationibus impoſitionem, quam nec ipſa mutare poſſit Eccleſia: & inſuper aliam quandam inſtituerit materiam ſive eſſentialem, ſive ut conditionem ſine qua non, ſpecialiter connotantem illam poteſtatem, quæ per ſingulos Ordines confertur, ita ut pars iſta materiæ in aliquo ſigno conſiſtat, quod Chriſtus non determinavit ſecundùm ſpeciem, ſed arbitrio commiſit Eccleſiæ. Atque ita factum eſt, ut Orientales Eccleſiæ unum certum elegerint ſibi modum; Occidentales verò alium diverſum, retenta manuum utrobique impoſitione inter ſolemnes orationes, quam Chriſtus immutabiliter præſcripſit: cui tamen Occidentis Eccleſiæ aliam ſpecialem adjungi præcepere, quæ ipſa eſt inſtrumentorum traditio, poteſtate quidem à Chriſto derivata, ſed tamen determinabili per Eccleſiam, cujus uſum arbitrio & inſtitutioni commiſit Eccleſiæ, ſive eam dicas partem materiæ eſſentialem, ſive deſignes ut conditionem appoſitam ſine qua non: quemadmodum videmus in Sacramento matrimonii, materiam quidem ejus immutabilem genericam & à Chriſto determinatam eſſe mutuum maris & fœminæ ad nuptias conſenſum extra primum affinitatis aut cognationis gradum; cæteros autem gradus relinquit arbitrio Eccleſiæ ſuæ deſignandos, ita ut aliquando fuerit matrimonium nullum ac invalidum intra ſeptimum gradum; aliquando duntaxat intra quartum; utcumque dicas, ſive partem ſpecialem materiæ, ſive conditionem ſine qua non, ab Eccleſia ipſa determinabilem; hac reſponſione plenè ſatisfit objectioni, quæ formari poteſt ex decreto Eugenii de ordinationibus ad Armenos, quos pellicere ſtudebat ad ritus Romanæ Eccleſiæ. Eademque ratione difficultatem enodat ac ſolvit Bellarminus, ſecundùm quam objici poſſet fuiſſe ab Eccleſia immutatam ſacri Ordinis Diaconatus materiam, quæ nunc ſtat in traditione libri Evangeliorum, cùm tamen indubitatum ſit ipſo primo naſcentis Eccleſiæ anno fuiſſe Diaconos ſeptem, ſola manuum impoſitione ordinatos, multoſque alios Diaconos in illis exordiis creſcentis Eccleſiæ fuiſſe paſſim conſecratos, antequam ullum conſcriptum eſſet Evangelium: horum enim primum ab Apoſtolo Matthæo fuit editum anno à natali Chriſti, ut ſupputat Baronius, quadrageſimo primo, atque adeo annis ſeptem à deſcenſu Spiritus ſancti in diſcipulos. Quamquam Irenæus lib. 3. cap. 1. refundat longè poſteriùs Evangelii ſecundùm Matthæum conſcriptionem, ad tempora quibus Petrus & Paulus Romæ prædicabant: quod videtur referendum ut minimum ad annum Chriſti ſexageſimum.

7. Quinetiam fieri poteſt, ut ſola manuum impoſitio ſit Orientalibus eſſentialis, cæteraque in ipſorum ordinationibus adhiberi ſolita ſint ceremoniæ tantùm accidentariæ; adeò ut ſola eſſentialis materia ſit penes illos Chirotheſia, quam intentio miniſtri & ſuperadditæ verborum formæ ad hunc vel alterum determinent Eccleſiaſtici Ordinis gradum; cùm è diverſo illa manuum impoſitio fortaſſe non conſtituat in Latinis Eccleſiis totalem & adæquatam Ordinum Eccleſiaſticorum materiam, eo quòd ab aliquot retrò ſeculis viſum ſit Romanæ Eccleſiæ aliud quid materiale adjungere, traditionem ſcilicet inſtrumentorum, quæ juxta ipſius mentem ac inſtitutum, vel ſit de materia eſſentiam conſtituente, vel concurrat ut conditio ſine qua non; proindeque neceſſaria ſit ad Sacramenti ſi non eſſentiam, ſaltem ad ejuſdem exiſtentiam, pro illa quam Chriſtus Eccleſiæ indulſit circa rem Sacramentariam poteſtate.

8. Iſta verò, quam dixi, Eccleſiæ poteſtas indulta & conceſſa in tribus potiſſimùm Sacramentis conſpicua eſt. In Ordine quidem, ut jam diſſeruimus. In Pœnitentia etiam, in qua reſtringitur per Eccleſiam illa definita poteſtas pœnitentes abſolvendi, quæ in ordinatione Presbyterorum confertur ſuper ipſa hominum peccata, quæ ſunt pœnitentiæ Sacramentalis ſubjecta materia. Neque rationi à pœnitentia deductæ ſufficienter occurres, ſi dicas, in ordinatione non conferri abſolvendi poteſtatem, niſi ſolùm in actu primo; ſed in actu demum ſecundo conferri ab Epiſcopis, dum jam ordinatis Presbyteris ſubditos attribuunt, in quos illam exercere autoritatem ac juriſdictionem poſſint ligandi ac ſolvendi, quam in ſui ordinatione receperunt. Hæc nihilo ſecius urget argumenti vis in ipſis Epiſcopis & Parochis, qui licèt ſubditos nanciſcantur in ſola ad propriam Eccleſiam addictione, adhuc tamen Eccleſia ipſa poſt illam ad ſingulares Eccleſias addictionem reſtringit, aut ſuſpendit eamdem in proprios eorum ſubditos juriſdictionem, ut neque Epiſcopus valeat proprios ſubditos ſolvere à cenſuris & peccatis, quos ſupremum Eccleſiæ tribunal ſibi reſervaverit. Nec minus perſpicua eſt in matrimonii Sacramento illa in re Sacramentaria Eccleſiæ à Chriſto attributa poteſtas; cùm enim Sacramenti hujus materia divinitùs conſtituta, ſit mutuus legitimuſque partium conſenſus, certò conſtat apud omnes Catholicos, Eccleſiam poſſe pro ſuo prudenti arbitrio edicere, ut conſenſus, qui olim ſufficiebat ad hoc Sacramentum, deinceps minimè ſufficiat; & ex adverſo diſponere poſſe, ut deinceps ſufficiat conſenſus ille, qui ante hac non erat ſufficiens; verùm enim verò ante Tridentinum decretum clandeſtinus partium conſenſus ſufficiens erat ad hoc Sacramentum, jam verò non ſufficit. Atque ex oppoſito, in multis circumſtantiis non ſufficiebat olim partium conſenſus, qui nunc ſufficit remotis priſtinis impedimentis. Generalia enim Concilia Lateranenſe quartum ſub Innocentio III. & Tridentinum multa graduum olim prohibitorum impedimenta dirimentia cognationis & affinitatis, quà carnalis, quà ſpiritualis, ademerunt; adeò ut mutuus, qui anteà invalidus fuerat & irritus conſenſus, jam ſit ratus & validus ad nuptias.

Circa memoratas ordinationum difficultates ex rituum diverſitate ortas, egregiè diſputant Cardinalis de Lugo diſpu. 2. de Sacram. in gen. lect. 5. num. 85. & ſeqq. Becanus p. 3. de ſacrament. Ord. qu. 4. Inter Gallicanos Hugo Menardus, & Joannes Morinus. Atque inter præſtantiſſimos Sorbonici Collegii Profeſſores, Hallerius, Gamachæus, & Yſambertus.

CONCILIUM CARTHAGINENSE quintum an. Chr. CCCXCVIII.

1. Concilium iſtud eodem anno Carthagine initum fuit, quo præcedens; & quamvis aliquot menſibus iſtud, quod quintum dicitur, anteceſſerit alteram Synodum, quæ quarta nuncupari ſolet Carthaginenſis; rectiùs tamen iſtud, in quo jam verſamur, Concilium dici debet quartum; illi verò, quod ſupra immediatè diſcuſſimus, quinti

quinti potiùs denominatio convenit. Iſtud enim, quod jam tractamus, menſe Majo abſolutum eſt, eſtque provinciale trium & ſeptuaginta Epiſcoporum: illud verò alterum, quod generale nuncupat Auguſtinus, fuit ducentorum quatuordecim Epiſcoporum, ſexto idus Novembris ejuſdem anni celebratum 398. Utrique præſedit Aurelius Carthaginenſis, Arcadio & Honorio Imperatoribus, Anaſtaſio Romano Pontifice.

Can. I. *Nulla ad teſtimonium dicendum Eccleſiaſtici cujuslibet perſona pulſetur*, hoc eſt, citetur.

2. Can. II. *Præterea cùm de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur, placuit Epiſcopos & Presbyteros & Diaconos ſecundùm priora ſtatuta etiam ab uxoribus continere. Quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi; ſed ſecundùm uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere.* Videndus Nicænus canon. 3. cum ibi annotatis.

Can. V. *Placuit, ut nemini ſit facultas, relicta principali Eccleſia, ad aliquam Eccleſiam in diœceſi conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutiùs quàm oportet conſtitutum, curam vel frequentationem propriæ Cathedræ negligere.* 7. q. 1. c. placuit ut nemini.

Huic Canoni Epiſcopi contraveniunt, qui non ſolùm relicta Cathedrali ad aliam diœceſis Eccleſiam divertunt, ibique longas moras nectunt: ſed quod deterius eſt, magna parte anni ruri verſantur ac delicientur, ſeque propriarum ovium uſibus ſubducunt, ut inerti otio fruantur.

3. Can. IV. *Placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem idonei de traditis ſibi Sacramentis reſpondere, abſque ſcrupulo eos eſſe baptizandos, ne iſta trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Hinc enim Legati Maurorum fratres noſtri conſuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. Similiter de Eccleſiis, quoties ſuper earum conſecratione hæſitatur, agendum eſt, id eſt, ut ſine ulla trepidatione conſecrentur.*

Habetur de conſecra. diſt. 4. c. placuit de infantibus. Et in Concilio Africano can. 39. Simile decernitur in Synodo Quiniſexta can. 84. Hoc ipſum conſtanter definivit Gregorius Papa Magnus lib. 12. epiſt. 31. his verbis: *Hoc ritè tenere debetis, quod & nos ab anteceſſoribus noſtris traditum accipimus; ut quoties tam de baptiſmo aliquorum, quam de confirmatione, quàm de Eccleſiarum conſecratione dubitatio habetur; & nec ſcriptis, neque teſtibus certa ratio habetur; ut baptizentur tales, vel confirmentur, vel Eccleſiæ conſecrentur: ne talis dubitatio fidelibus ruina fiat, quoniam non monſtratur iteratum, quod certis indiciis non oſtenditur ritè peractum. Hæc vobis tenere & mandare docemus, &c.* Raimundus Decretalium ſub Gregorio Papa nono compilator, hæc eadem extendit ad ordinationes ſacras, ſic dicens lib. 3. ſummæ, tit. de æta. ordinand. §. 1. *Regulariter teneas, quod in hujuſmodi, de quibus non conſtat, quòd ſint de eſſentia, vel non, invenitur tamen, quòd debent fieri, intelligas omnia eſſe de eſſentia. Unde ſi aliquid tale, de quo dubitatur, utrùm ſit de ſubſtantia, vel non, fuerit omiſſum, poteſt ordinatio iterari: non enim intelligitur iteratum, quod neſcitur eſſe factum* diſt. 86. c. Presbyteri. Et de conſecra. diſt. 1. c. ſolemnitates. In iſtiuſmodi eventibus providè adhibenda eſt clauſula, quam præſcribit cap. 2. de baptiſmo: Si baptizatus es, non te baptizo; ſed ſi non es baptizatus, ego te baptizo in nomine, &c.

4. Can. VII. *Placuit, ut dies venerabilis Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur.*

De conſecr. diſt. 3. c. placuit, ut dies venerabilis: & Concil. African. c. 41. Literarum formatarum ſeu canonicarum rationem Atticus Conſtantinopolis Epiſcopus tradidit in Appendice, quæ inſeri ſolet poſt Synodum Chalcedonenſem. De literis formatis Diſſertationem noſtram 7. reviſe ſuperiùs poſt hiſtoriam ſecundi ſæculi, quo loco de Paſchalibus etiam formatis ſatis ſuperque tractatum eſt.

5. Canon IX. *Ab Imperatoribus viſum univerſis eſt poſtulandum, propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine intermiſſione fatigatur Eccleſia, ut defenſores eis adverſus potentias divitum cum Epiſcoporum proviſione delegentur.*

Præclarè Ambroſius Eccleſiæ ſacros miniſtros ſic exhortatur, lib. 2. offic. cap. 29. *Egregiè hinc veſtrum eniteſcit miniſterium, ſi ſuſcepta impreſſio potentis, quam vel vidua vel orphani tolerare non queant, Eccleſiæ ſubſidio cohibeatur; ſi oſtendatis plus apud vos mandatum Domini, quàm divitis valere gratiam. Meminiſtis etiam, quoties adverſus regales impetus pro viduarum, imò omnium depoſitis, certamem ſuſcepimus.* Et utique hujus rei teſtes locupletes ſunt duæ illæ ad Maximum Imperii invaſorem, rogatu Juſtinæ Imperatricis viduæ pro ejus filio Valentiniano juniore puerilis ætatis, ſuſceptæ ab Ambroſio difficillimæ legationes, quas idem enarrat epiſt. 27. indignantique tyranno reſpondit: *Glorioſum mihi eſt, hoc pro ſalute pupilli Imperatoris. Quos enim Epiſcopi magis quàm pupillos tueri debemus?*

6. Can. XI. Vetat Presbyteris, & Diaconis lapſis publicam pœnitentiam dare, aut manus eis ut pœnitentibus imponere. Inviſe ſuprà Carthaginenſis Concilii quarti can. 68. cum ſubjectis noſtris ſcholiis.

Can. XIII. *Item placuit, ut ſi quis de alterius monaſterio rejectum, vel ad clericatum promovere voluerit, vel in ſuo monaſterio majorem monaſterii conſtituerit; Epiſcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione ſejunctus, ſuæ tantùm plebis communione contentus ſit: & ille neque clericus neque præpoſitus perſeveret.*

Cap. ſi quis de alterius, diſt. 58. & Concil. Africanum can. 47. Perquirito infrà Concilium Arelatenſe tertium ſub Ravennio, in cauſa Theodori Forojulienſis Epiſcopi, & Fauſti Abbatis Lerinenſis, in quo jura Epiſcopi & jura Abbatis diſcutiuntur.

7. Can. XIV. Jubet ab Epiſcopis altaria everti, quæ paſſim per vias aut agros conſtituta ſunt, in quibus nullum corpus aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, c. placuit ut altaria, de conſecr. diſt. 1. & Concil. Afric. c. 50.

Can. XV. *Item placuit ab imperatoribus glorioſiſſimis peti, ut reliquiæ idololatriæ non ſolùm in ſimulacris ſed in quibuſcunque locis, vel in lucis, vel arboribus, omnimodè deleantur.*

Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginis ſuprà comprehenſis in noſtro Concilio ſtatutis ſubſcripſit. Similiter ſeptuaginta duo Epiſcopi ſubſcripſerunt.

ECCLESIÆ QUINTI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. AUſpicatiſſimum quinto Sæculo dabit exordium Concilium Toletanum primum, anno quadringenteſimo celebratum, quo præcedens deſinit, novumque Sæculum aperitur. Illo Concilio proviſum eſt, ne Priſcillianiſtarum hæreſis ulteriùs quaſi cancer exitialis ſerperet. Romanus tunc temporis Epiſcopus erat Anaſtaſius, qui Siricio Papæ ſuffectus legitima electione fuerat anno 398. Imperium verò Romanum duas in partes diſpertitum, duo regebant Theodoſii Magni liberi, Arcadius in Oriente, Honorius in Occidente. Arcadius natu major, Eudoxiam ſtatim à patris obitu nuptum duxit Eutropii conſilio, metuentis ne Rufini æmuli ſui filiam ſumeret uxorem. Moriens Theodoſius, proſpicienſque filiorum juvenili & inexpertæ ætati, ſimulque publicæ rei incolumitati, duos ſelegerat duces prudentia & autoritate præcellentes, quorum ductu & conſiliis utrumque regeretur imperium, Stiliconem, qui rebus Occidentis, & Rufinum, qui Orientis rebus præeſſet: ſed tam prudens conſilium infauſtos ſortitum eſt exitus ducis utriuſque immenſa præcipitique ambitione, mutuaque invidia, quæ inter eos exarſit. Uterque enim occulta fœdera in alterius æmuli perniciem cum barbaris gentibus inivit, eoſque ad lacerandum Imperium accivit, uterque bellum diutinum ſtudioſè cum eis propagavit, atque ut ſe neceſſarium Imperio exhiberet, propriamque poteſtatem armis & exercitibus fretus firmiùs ſtabiliret, levibus dimicationibus exiguiſque contentus victoriis, cùm poſſet eos ad internecionem cædere, barbaros in regionibus Imperii conſiſtere atque hoſtiliter prædari, non ſolùm permiſit, ſed etiam occultè ſuaſit, & clàm opibus adjuvit, ne bellum propriæ neceſſarium ambitioni deſineret, ſeque adversùs æmulum armis præmuniret, eumque, quantum fieri poſſet, debilitaret ac diſperderet. Stilico utriuſque Imperii præfecturæ avidus, intendenſque ſenſim viam ſibi filioque Eucherio munire ad imperium, poſtquam ingentem ſibi gloriam comparavit per inſignem de Radagaiſo Gothorum rege victoriam, qui in Italiam quam ſubjugare deſtinabat, cum ducentis hominum millibus, ut Oroſius & Marcellinus produnt, horrenda clade & vaſtitate irruperat. Stilico infeſtam ſibi Honoriique Imperio tantam multitudinem Feſulanis montibus intercepto omni commeatu, inter locorum anguſtias concluſam, admirabili felicitate, abſque ulla ſuorum jactura, internecione profligavit, ducemque captum interemit anno 405.

2. Stilico ſucceſſu iſto ſuperbiens profectionem in Orientem parat, devincto ſibi Gaina Gothici generis duce. Veruntamen ut Stiliconem à ſe propulſaret Rufinus, aditus Græciæ armis occupat, ſimulque Alaricum Gothorum regem ad Italicam expeditionem adversùs Stiliconem concitat. Inter has rerum turbas Gainas, quem Stilico ad Arcadium ſpecie quidem tuendæ Græciæ cum Gothicis copiis miſerat, quam tunc Alaricus cum ſuis, quorum Rex erat, Gothis fœdè populabatur, factionem molitur militum adversùs Rufinum, qui tandem ab illis obtruncatus eſt. Hujus cum Stilicone conſilii particeps quoque fuerat Eutropius eunuchus, qui ſublato Rufino nimiam Stiliconis potentiam reformidans, Gildonem Comitem Africæ dudum ab Theodoſio Auguſto præfectum, ſibi fœdere devinxit: adversùs quem Stilico Maſceſelem miſit, qui exigua manu victum Gildonem ad necem compulit anno 398. Sed poſt Africanam victoriam reverſum in Italiam Maſceſelem ingratus & perfidus Stilico per ſuos de ponte in profluentem præcipitavit.

3. Anno inſequente, qui fuit 399. Conſulibus Manlio Theodoro & Eutropio eunucho, Gainas contra Imperatorem Arcadium cum Tribigildo hac arte conſpirat, ut Tribigildus palam rebellaret, Gainas verò dux belli ab Arcadio adversùs rebellantem electus rem ex utriuſque conſpiratoris opportunitate gereret. Eodem pariter anno Eutropius Gainæ artibus in ſuſpicionem nec ſine cauſa adductus, nondum finito ſui Conſulatus anno interemptus eſt, ejuſque damnatum ac de faſtis publicis obliteratum eſt nomen.

4. Gainas proſperis ſucceſſibus in ſuperbiæ culmen elatus rurſum in Arcadium conſpirat. Admotis enim Chalcedone barbaricis copiis è regione regiæ civitatis, Imperatorem poſtulat ad ſe in colloquium venire ſemotis omnibus arbitris. Fide ultrò citroque data Gainam convenit Arcadius. Cui ille inſolenti audacia petiit ſibi dedi tria illuſtriſſima Imperii capita ex ordine Senatorio Aurelianum Conſulem, Saturninum Conſularem, & Joannem, qui erat Imperatori à ſecretis: prætereaque intra regiam civitatem templum aliquod concedi pro ſe ſuiſque militibus, cæteriſque Arianam religionem profitentibus. Hæc præmittebat futuræ quam ſibi propoſuerat, totius Imperii invaſionis primordia truculentiſſimus barbarus. Has adeò immanes conditiones accipere & polliceri compulſus eſt Arcadius, futurus, ſi abnueret, ſub armati Gainæ poteſtate. Tres verò Proceres viri lubenti animo ad Gainam proceſſerunt, parati quodvis pro Imperii incolumitate pati, & pro ſalute Principis. Dux verò perduellis horum magnanimitate pudefactus ſolo illos exilio damnavit. Joannes verò Chryſoſtomus Conſtantinopolis Epiſcopus admirabili conſtantia Imperatori proteſtatus eſt, nunquam

ſe permiſſurum, ut veri cultores Chriſti Baſilica depellantur Chriſto conſecrata, ut eorum in locum introducantur hæretici Chriſtum quotidie blaſphemantes. Si verò Arcadius vereatur, quæ barbaro pollicitus fuit, retractare, ſeipſum cuicunque diſcrimini petit exponi, atque ad colloquium cum Gaina venire, ut ſolus quodcunque periculum ſuſcipiat. Admiſſa eſt Joannis petitio: atque præſente Arcadio Gainam affatus eſt: Eccleſias non Imperatoris, ſed Epiſcopi ſubeſſe poteſtati, neque ſe permiſſurum ejus rei executionem, quam indebitè, & contra jus omne promiſerat Imperator. Si velit Gainas ejuſque milites cultum DEO deferre, patere omnia Catholicorum in urbe templa, ut Chriſtum in eis catholico ritu veneretur quicunque volet. Cumque Gainas inſiſteret templum ſibi concedi in præmium & remunerationem inſignium officiorum, quibus Imperium Romanum demeruerat, regeſſit in oppoſitum ſanctus Epiſcopus, ipſum ingenti mercede fuiſſe remuneratum merita excedente, quæ jactabat; quippe qui ex gregario milite in eum dignitatis & potentiæ gradum provectus eſſet, quò nemo alius aſcenderat. His monitis tandem ceſſit Gainas, virtutem admiratus Antiſtitis. Dux tamen ille perfidus nunquam res novas moliri deſtitit, ut Imperio, quod ſibi uſurparet, Arcadium dejiceret, cujus vitæ inceſſanter inſidiabatur, introductis intra urbem Imperialem militibus Gothis, eductiſque indidem Romanis militiis, quas procul in diverſas ſtationes & præſidia diſperſerat. Ejus tamen perverſos conatus Deus eluſit, adeò ut Conſtantinopolitani cives arreptis armis quamplurimos Gothos trucidarint, magnamque illorum partem, qui in hac rerum ſuarum deſperatione ad templum confertim, ut loci religione tuti eſſent, accurrerant, injectis ex diruto tecto flammis combuſſerint. Eodemque ferè tempore dux Fravita, tametſi Gothus, ſed fidei Arcadio præſtitæ obſervantiſſimus, eductis copiis, Gainam omnia ferro & igni vaſtantem inſequutus multis cladibus affecit, collatiſque demum ſignis in fugam compulit: ultimaque demum acie novam perduellium ſtragem edidit: inter quos Gainas ipſe ſtrenuè dimicans corruit. Qua victoria Fravita Conſulatum inſequentis anni 301. meruit.

5. In Occidente non minoribus perturbationibus ſub Honorio agitatum Romanum Imperium fuit. Stilico infenſus Rufino univerſam Illyrici Provinciam ab Arcadii dominatu ad Honorium transferre ſatagens, bellique cauſas aucupans, ut ſui neceſſitatem faceret, armorumque occaſione ſuæ velificaret ambitioni, Alaricum Gothorum Regem ſibi fidum in Græciam amandavit, à quo miſerum in modum depopulata, quaſi torrens violentus, monente ſuadenteque Rufino in Italiam divitem adhuc & copioſam, quaſi in vicinum agrum divertit, ut eam inundaret. Eò igitur progreſſus, oppida & agros hoſtiliter devaſtavit. Hunc ut averteret Honorius, Gallias & Hiſpanias, quas jam ſibi retinere nequibat, illi conceſſit habitandas. Pace ita compoſita Saulus dux gentilis, cui Stilico exercitum cum mandatis commiſerat, Gothos compoſitæ pacis fiducia ſecuros, & recedentes ex improviſo adoritur, à quibus tamen Romanus fuſus eſt exercitus. Alaricus injuria irritatus, & victoria elatus, copias victrices Romæ admovet, urbemque expugnat poſt Gallicam cladem nongentis ampliùs annis intactam. Triduo continuo civitas Orbis caput miſerrimè direpta eſt: quicunque tamen ad ſacras Baſilicas confugere cives, indemnes & illæſi fuerunt. Contigit illa direptio urbis anno quadringenteſimo decimo.

6. Ante biennium, anno ſcilicet 408. Stiliconem agnitum jam reipublicæ proditorem Heraclianus ſuaptè manu, juſſu Honorii, apud Ravennam necavit. Compertum namque fuit, ab ipſo cis Rhenum excitata fuiſſe Barbarorum agmina, quæ Romanum dilaceraverunt Imperium, qui Gallias, Hiſpanias, Italiam, Africam, & Orientem incurſarunt & invaſerunt; Vandalos, ex quibus oriundus erat ipſe Stilico, Suevos, Alanos, Burgundiones, aliaſque gentes efferas evocatas, quæ ſparſæ diverſis Provinciis incubuerunt, per vim occupatis. Certum quippe ac evidens erat, non libuiſſe illi Alaricum debellare, quem acie vicerat ad Pollentiam, & Romanis copiis circumfuſo permiſiſſe illi receptum liberum, ut poſſet vires debilitatas reparare, ne ſuæ ambitioni bella deeſſent, quibus Imperium Eucherio filio ſuo pararet, qui paganus erat, & apertus Chriſtianæ religionis hoſtis; hic Romæ cum matre Serena ex Theodoſii fratre genita occiſus eſt. Subacta Roma, Rex Alaricus & Attaulfus illius uxoris frater, cum copiis in Siciliam iter intendunt, ſed in itinere apud Rhegium Alaricus morbo interiit. Cujus ſucceſſor Attaulfus prædæ aviditate Romam regreditur, iterumque diripit: indeque abductam Placidiam Imperatorum ſororem duxit uxorem, cujus precibus pace Honorio Imperioque conceſſa, Hiſpaniam novi ſibi parandi regni ſpe ductus unà cum conjuge petiit.

7. Sed nunc pauliſper in Orientem noſtra revocanda eſt narratio. Joannem, cui eloquendi vis Chryſoſtomi nomen peperit, quod olim fuerat Dioni Pruſæo inditum, Theodoſius Auguſtus Antiochia (quæ patria ejus erat) acciverat, ut eſſet Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, quam Nectarius obitu ſuo vacuam reliquerat. Eò adveniens Joannes mores omnis ordinis virorum ac mulierum offendit depravatiſſimos, ſuperbia, & luxus Optimatum erant intolerabiles, rapinis, & omni oppreſſionum genere eos, qui debiliores erant, exhauriebant, & impunè mactabant. Clerus urbis corruptiſſimus omnibus vitiis diffluebat; dum verò vir ſanctus ex officio in vitia invehitur, moreſque depravatiſſimos corrigere, Clerumque ad meliorem frugem reducere ſtudet, multorum odia in ſe concitavit. Prava inoleverat in Clero illius urbis conſuetudo, ut deſpectis Nicænæ aliarumque Synodorum, circa Clericorum cum mulieribus cohabitationem, prohibitionibus, Sacerdotes & Diaconi, prætextu ſumpto cuſtodiendæ virginum & viduarum & adoleſcentularum parentibus orbarum caſtitatis, & temporalium, ſi quas habebant, facultatum geſtionis, eaſdem cum ipſis ædes in-

incolerent, quotidiana cum ipſis & procacia colloquia miſcerent; quæ omnia ſpecie officii, mutuæque dilectionis, fœdis voluptatibus lenocinabantur, & per frequentes lapſus & ſcandala Clericos ad populum reddebant deſpicabiles atque inviſos. Has vitiorum ſentes dum conatur Chryſoſtomus emendare, & correctionis falce exſcindere, Clericorum, quos vel invitos ad officium compellebat, murmurationes & odia in ſe vertit.

8. Per hæc tempora contigit, ut Theophilus Alexandrinus Epiſcopus, qui olim Joannis ad Epiſcopatum promotioni obſtiterat, ut ſibi fidiſſimum Iſidorum Presbyterum ad ſedem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ proveheret, gravi poſtea in ipſum Iſidorum concepta ſimultate, eò quòd acceptas in pauperum alimoniam pecunias, divertere in expenſas Eccleſiæ Theophilo id jubenti recuſaſſet, depulit ab Alexandrina Eccleſia, cui multos annos magna fidelium ædificatione ille olim ex eremo aſſumptus deſervierat; qua occaſione Nitriæ deſerta petiit, ſeque juxta priſtinum vitæ inſtitutum eremi incolis adjunxit. Nec tamen hoc ſeceſſu mitigatus eſt implacabilis Theophili animus. Quinimò ardentiori flamma exarſit in eos etiam, qui profugum Iſidorum exceperant. Milites enim ab Auguſtali præfecto impetravit, qui nocte ad ſolitarios impreſſione facta, omni licentia & contumeliis adversùs eos graſſati, cellas illorum expilarunt, & injectis flammis incenderunt. Compulſi monachi relicta Ægypto ut ſe tanto furori eriperent, in Palæſtinam commigrant, & apud Scythopolim, palmis ad quotidianas ipſorum operas abundantem, ſedes figunt: quò tamen Theophili vindicta ipſos perſequi non deſtitit. Epiſcopus enim loci acceptis minacibus Theophili literis, ejuſque iram reformidans, juſſit monachos quamprimùm de ſua ditione excedere. Illi numero quinquaginta ab illis ſedibus extorres Conſtantinopolim commigrarunt, ſeque ad pedes Joannis abjecerunt, ejus præſidium implorantes. Ille profugos anachoretas vitæ auſteritate confectos, ætate provectos, canitie multaque aliquorum ex iis ſacrarum literarum peritia venerabiles, benignè exceptos fovit hoſpitio, victuque quotidiano, officiumque in ſe ſuſcepit curandæ ipſorum cum Theophilo reconciliationis. Et quamvis ſe omnes errores, qui in libris Origenis continebantur, ſincero animo averſari & damnare aſſeverarent, (hunc enim prætextum illos perſequendi obtendebat Theophilus) Chryſoſtomus tamen illos omnes ad Eccleſiaſticam communionem noluit admittere, cauſa illa necdum judicata, Theophiloque invito. De his ergo literas ad Theophilum plenas moderationis direxit. Ille verò quoſdam monachos ſibi devinctos, quos in dejectorum locum ſuffecerat, Conſtantinopolim mittit cum ſcriptis, quibus dejectos & profugos monachos magicarum artium & cum cacodæmonibus fœderis criminabatur. At extorres monachi calumniæ perditiſſimæ Theophilum incuſantes, obſiſtente licèt pro viribus Joanne, libelliſque oblatis apud Arcadium Auguſtum & Imperii adminiſtros Theophilum capitalium criminum accuſarunt. Ea verò de re Theophilum Joannes admonuit, proteſtans id quod erat ſe omni conatu his accuſatoribus obſtitiſſe, nec verò quidquam profeciſſe. At neque idem his ſinceris officiis profecit apud Theophilum, qui literas ad Joannem ſcripſit prorsùs inciviles & contumelioſas.

9. Citatur edicto Arcadii Theophilus Conſtantinopolim, ut veniat rationem de quibus accuſatur, redditurus. Tum verò ille moras nectere ſuiſque perſuadere & conqueri ſe dolis & machinationibus Joannis ſuum poſcentis exitium circumſcribi; quo tamen nihil falſius. Qui verò maximè cum Theophilo ad profligandos Origenis errores collaborabant, vitæ ſanctitate ſpectabiles Epiphanius Salaminæ in Cypro Epiſcopus, & Hieronymus Theophilo auſcultabant, Joannem indicta cauſa criminanti. Ipſeque Epiphanius non dubitavit Conſtantinopolim accedere eo animo concitandi adversùs Joannem in ejus Eccleſia & civitate quoſcunque poſſet. Et licèt perhonorificè à Ioanne exceptus, & omni officio ad pacem invitatus, ille omnem cum Joanne quaſi hæretico excommunicato, & voluntario calumniatore, perrupit communionem, & quantum in illo fuit, obnixus eſt populum à ſancto Paſtore quaſi à lupo avocare. Sed tandem perſpecta invicta Joannis moderatione, proprioque deterritus conatu abſtitit à cœptis, tacituſque in ſuam abſceſſit Eccleſiam reverſurus.

10. Interea Joannis implacabiles adverſarii ac æmuli Acacius Berœæ, Severianus Gabalenſis, aliique malignantes Epiſcopi propriæ ambitionis & aulæ Ioanni adverſantis mancipia, inter quæ maximè ſe efferebat Antiochus Ptolemaidis Epiſcopus, adjuncto Iſaacio turbulentiſſimo monaco, aliaque perverſorum tum clericorum, tum monachorum colluvie; conſilium inivere diſperdendi Joannis; tentatiſque perperàm de illius vita perquiſitionibus, ſi quid reipſa aut apparenter crimínoſum, ſive Antiochiæ ipſius patria, ſive aliis in locis comperiri poſſet, eò tandem redacti ſunt, ut ſcriptis ad Theophilum in commune literis, notum ipſi fecerint, quanto ſtudio ſe illi adjungere volebant, ad inferendum Ioanni, quodcunque poſſent, exitium. His perlectis altiores ſumpſit animos, ſperans fore ut his uſus adjutoribus certam de Ioanne ſumeret ultionem. Plenus itaque fiduciæ, nec ignorans quantum Ioanni infenſa erat major aulæ pars, ipſaque Auguſta, profectioni Conſtantinopolitanæ ſe accingit, & quoſcumque poteſt Epiſcopos fidos, ſuiſque partibus inhærentes adjungit ſibi comites, Synodum molitus ad urbem regiam, qua Ioannes ipſe damnaretur & exautoraretur.

11. Qui ergo ad monachorum accuſationem citatus ab Arcadio fuerat, juſſuſque ut ſolus Conſtantinopolim veniret de illatis criminibus majeſtatis, rebellionis, homicidii, & ſacrilegiorum, aliiſque gravibus reſponſurus, ſumpta majore fiducia profectioni ſe dedit multis comitatus Prælatis & amicis, & Conſtantinopolim triumphanti ſimilis appellit, venientibus ei in occurſum ple-

plerisque cum feſtivis acclamationibus Joannis adverſariis, cum nautarum & mercatorum Alexandrinorum, qui tunc apud Conſtantinopolim degebant, multitudine. Præcipuo etiam favore & complexu ab Arcadio, à quo multis artibus accepit exambitam juſſionem Synodi convocandæ in ſuburbio Chalcedonis ad quercum, intra baſilicam Apoſtolorum, à Rufino primario Imperii, adminiſtro magnificè extructam ibique de accuſationibus, quibus Joannes impetebatur, judicandi. Ad iſtud malignantium Concilium citatur Joannes quaſi de vulgo clericus ſine ulla Epiſcopi denominatione. Ille vadimonium detrectat, tum ob defectum juriſdictionis in Theophilo cæteriſque ipſum circumſtantibus Epiſcopis, tum quia ſe ſuſpectos eſſe ipſi manifeſtaverant multis actibus, verbis & ſcriptis indubitatis, odium inſigne adverſum ſe illorum infenſum commonſtrantibus. Sed horum nullam rationem habuit pſeudoſynodus, Joannemque contumacem, & tamen abundè convictum multorum criminum reum dicens, damnat & communione arcet. Arcadius verò ſuo decreto exulare jubet, hac præſertim cauſa in eum infenſus, quòd Joannes, poſtquam citatus ad id Conciliabulum fuerat, concionem in Eccleſia habuerat, in qua Eudoxiam Auguſtam cum Jeſabele Eliam prophetam acriter perſequente, & cum Herodiade fremente, caputque Joannis depoſcente contulerat. Quâ utraque comparatione Ambroſius Mediolanenſis uſus fuerat adveſùs excandeſcentem contra ſe Juſtinam Imperatricem. Nocte ineunte è portu ſolvit navis, quæ ſanctum Antiſtitem in exilium deferat. Sed poſtquam in altum provecta fuit, populuſque gemens & collacrymans è littore in ſuas ſe recepit ædes, uſque adeò vehementi terræ motu concuſſa eſt ampliſſima civitas, ut omnes ejus imminentem everſionem trepidi formidarent, Divinamque ultionem ob tam inſignem in ſanctiſſimum Antiſtitem injuſtitiam incumbere urbi proclamarent. Eudoxia & Arcadius expaveſcentes quàm citiſſimè nuncios expediverunt cum mandatis, ut Joannem protinùs reducerent. Qui poſtridiè honorificentiſſimò in urbem & propriam Eccleſiam reſtituitur, ſibi ſemper æqualis nec vultu aut verbis mutatus in tanta fortunæ inæqualitate, neque animo dejectus in adverſis, neque elatus in proſperis, ubique conſtans & moderatus. Theophilus autem tot malorum incendiarius poſt paucos dies clam dilapſus Alexandriam repetiit.

12. Omnia jam pacatiſſima videbantur, ipſeque Joannes ſermonem ad populum habens ſeſe in Eudoxiæ laudes effuderat, ut hoc quaſi donativo ejus iracundiam placaret. Vix tamen tranſactis duobus à Joannis reditu menſibus, ulcus, quod jam cicatricem obduxiſſe videbatur, recruduit. Id contigit occaſione ſtatuæ in honorem Eudoxiæ in conſpectu ſacri templi erectæ; ad cujus dedicationem perſtrepentibus tubis & tympanis, ſimulque magnis populi vociferationibus Divinum interturbabatur Officium, ut non poſſent Clerici Divinis laudibus inſiſtentes ſe invicem audire, Divinuſque cultus interrumperetur. Hac de cauſa Joannes, qui ſæpiſſime contra quælibet ſpectacula invectus fuerat, cùm his accederet publica in Deum irreverentia, populuſque ſacris interruptis Officiis ab Eccleſia in vicinam aream avocaretur, ſuggeſtum aſcendit, gravemque Dei contemptum & injuriam, ex intempeſtiva illa pro fœmina mortali, quæ DEO præferebatur, celebritate reſultantem, vehementi oratione perſtrinxit. Hæc ut accepit Eudoxia animi impotens, & iracundia exæſtuans, Joannis depoſitionem & exilium ardentiùs quàm anteà proſequitur, & Arcadium ad ultionem concitat priſtinis Joannis adverſariis fomitem ſuggerentibus: itaque inſtaurantur, quæ ſopitæ aliquandiu fuerant, accuſationes. Theophilus aliique infenſi Epiſcopi Conſtantinopolim adverſùs Joannem Arcadii & Eudoxiæ literis acceſſuntur. Theophilus quidem ſe Alexandriæ continuit, ſed tamen omni ſtudio literis ſuis & conſiliis iteratam promovit Synodum, ſumpto prætextu ab inſidioſo illo & captioſo canone, quo Arianorum cœtus Athanaſium in ſedem reſtitutum denuò deſtituerat, & in exilium coegerat. Iteratur ergo Synodus ad Quercum, eam quæ præceſſerat contra Joannem, confirmans. Hic verò ab hac iniqua oppreſſione ad Innocentium Romanum Pontificem provocavit. Sed Imperiali vi ſubnixum prævaluit Pſeudoſynodi judicium, & depoſitus Joannes ſolum vertere compulſus eſt.

13. Nihil magis ſacrilegum excogitari poteſt, quàm quæ immiſſi in Eccleſiam & baptiſterium milites adverſùs ſacra & fideles auſi ſunt, graſſantibus impiis per cædes & raptationes, horrendaque ſacrilegia; quæ omnia Palladius horum teſtis præſens & oculatus, ipſeque Joannes in priore ad Innocentium Papam epiſtola graphicè deſcribunt, quæque ipſo Paſchæ pervigilio Baptiſmi Catechumenorum tempore contigere. Novo demùm exilio deportatur ſanctiſſimus Præſul anno Chriſti 404. Abducto ex urbe Joanne, prodigioſum excitatum eſt in æde Sophiæ incendium, quod exortum ab ipſo Epiſcopali ſolio totum concremavit; deinde longè lateque diffuſum omnem flammis baſilicam abſumpſit. Inde ſublime ſeſe efferens flammarum vis, in ſenatum erumpens ingens quoque illud ædificium comprehendit, non qua parte ſacræ baſilicæ vicinum erat, ſed mirum! qua parte principis palatium, quod ulterius ac remotius erat, reſpectabat, flamma inde latiùs per ampliſſimas Senatus porticus ſe explicante, utraque fabrica & Senatus & ſacræ Baſilicæ conflagravit. Hanc Joannis adverſarii arripuere occaſionem, adverſùs Joanni adhærentes, quaſi incendiarios, crudeliter ſæviendi diris quæſtionibus, cruciatibus, & vinculis. Eudoxia poſt quatuor à Joannis exilio menſes vita exceſſit. Ipſe verò Joannes à ductoribus diebus noctibuſque per ardua loca raptatus, omnium egenus, & aſſiduis ærumnis confectus

Cucu-

Cucuſum pervenit, exilio, martyrioque Pauli Conſtantinopolis Epiſcopi nobilitatum. Inde Arabiſſam adductus eſt, quæ oppida ſunt minoris Armeniæ inter deſerta Caucaſi. Hinc ad plagas Ponti-Euxini traductus, ultimùm pernoctavit in æde Sancto Baſiliſco martyri Amaſeæ in Ponto Epiſcopo conſecrata, qui Joanni mirabiliter apparens, his illum verbis compellavit: *Joannes frater, macte animo, craſtino die ſimul eodem loco verſabimur*: dicti veritatem ſucceſſus comprobavit. Poſtridie namque Joannes verè martyr ex tot ærumnis ad perennem quietem convolavit, quarto exilii ſui anno, Chriſti verò 407. menſe Septembri.

14. Dejecto Chryſoſtomo Joanne, ejus in ſedem ſucceſſit Arſacius, Nectarii quondam Conſtantinopolitani Epiſcopi frater, cui poſt quatuordecim à promotione menſes ſubrogatus eſt Atticus ex Armenia Monachus. Innocentius Papa, omneſque Occidentis Eccleſiæ, non priùs communionem ullam cum Attico & Orientalibus habere voluere, quàm eraſo ex diptychis Arſacii nomine, Joannis nomen in eaſdem Eccleſiaſticas tabulas, unde fuerat injuſtè obliteratum, referretur. Quæ verò circumferuntur mutuæ Innocentii Arcadium & Eudoxiam excommunicantis, & reſpondentis Arcadii literæ, ſpuriæ ſunt, & commentitiæ, atque in ipſis evidens continetur anachroniſmus. Cùm enim demortuum Joannem commemorent, ac deplorent, Eudoxiamque ſupponant malè ab Arcadio habitam, & hac de cauſa morbo decumbentem, ſuam produnt falſitatem; cum perſpicuè liqueat Socratis, Sozomeni, Marcellini, faſtorumque Græcorum teſtimoniis Eudoxiam in partu interiiſſe pluſquam triennio ante Joannis obitum; Arcadius verò non niſi ſeptem cum paucis diebus Joanni ſupervixit, mortuus quippe anno 408. Calendis Maii, Baſſo & Philippo Conſulibus. Ferox tamen Theophili animus nec Joannis ærumnis, nec morte illius, quarum ille cauſa fuit, potuit mitigari, ſed à ſe pertinaciſſimè vexatum & interemptum dirè quoque poſt ejus necem inſectatus, omni conatu obſtitit, ne nomen ejus in diptychis contineretur. Librum etiam virulentum ad ejus dilacerandam memoriam edidit, cujus aliqua fragmenta ſuperſunt in Hermianenſis Epiſcopi Facundi libris, ad Juſtinianum Imperatorem pro trium capitulorum defenſione ſcriptis. Refert Theodoritus lib. 5. cap. 34. omnes Occidentis Eccleſias ab Orientalibus hac in re deſciviſſe. Iſidorus quidem Peluſiota, cujus eo tempore mirifica ſanctitas pari doctrinæ conjuncta Orientem illuſtrabat, lib. 5. epiſt. 152. ad Symmachum Theophili perverſitatem, ſimulque quatuor ejus gregalium Joannis jam tum in cœlum tranſlati ad verſariorum graviter reprehendit. Quatuor autem illi, quorum nomina ſupprimit, Epiſcopi erant Joanni inſenſiſſimi, qui ardentiore ſtudio cum Theophilo conſpirarant, Severianus Gabalenſis, Acacius Berœenſis, Antiochus Ptolemaidis, & Cyrinus Chalcedonis. Inter ſanctos viros, qui falſis rumoribus ſeducti Theophilo adhæſerunt, connumerandi ſunt Epiphanius & Hieronymus, fraudibus & calliditate decepti, quem illi ſuſpiciebant ut præcipuum errorum Origenis expugnatorem, quem Joannes, ut ipſi exiſtimabant, favore inductus Monachorum Origeniſtarum, & gratia Imperatoris abutens, in extremum diſcrimen abducere conatus fuerat, ni Deus malum conſilium meliore terminaſſet exitu. Cyrillus etiam Alexandrinus Theophili ex fratre nepos, qui patruo in eodem Epiſcopatu ſucceſſit, ſimilis erroris fraude ſeductus eſt. Cùm enim Atticus Conſtantinopolis Epiſcopus ad eum ſcripſiſſet, exhortans, ut Joannem in Eccleſiæ Alexandrinæ tabulis conſcribi conſentiret, reſpondit rem eſſe illicitam, eò quòd duobus Epiſcoporum Synodis fuiſſet condemnatus & abdicatus. Attamen idem poſtmodum, re meliùs perſpecta, Arſacium è diptychis Alexandrinis deleri, eique Joannis nomen ſubrogari conſenſit.

15. Defuncto Attico ſuffectus eſt in Conſtantinopolitanam Eccleſiam Siſinnius, Siſinnioque poſt mortem accitus Antiochia Neſtorius, quo deinde ob hæreſim in Epheſina Synodo damnato, ſedeque depulſo, ſublectus eſt Maximianus, iſtique poſt biennium vita functo ſubrogatus Proclus, Joannis Chryſoſtomi diſcipulus. Jam inde ab eo tempore, quo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præerat Neſtorius, Joannis per univerſum Orientem feſtus dies publico cultu cœperat celebrari, ſtudiis populorum, & pietate Theodoſii junioris qui mortuo patre ſuo Arcadio habenas Imperii ſuſceperat, fueratque infans à Chryſoſtomo baptiſmi ſacro fonte ablutus; ſed illa feſtivitas majore cultu aucta eſt, poſtquam ſancti Pontificis reliquiæ Comanis regiam in urbem celeberrimo apparatu tranſlatæ fuere, dum Proclus Conſtantinopolis regebat Eccleſiam. Theodoſius ſelectos Senatores Comanam ad Pontum Euxinum ſitam Legatos miſit, qui ſanctiſſimi Præſulis reliquias magnificentiſſima pompa Conſtantinopolim advexerunt. Quacunque ſacra lipſana deducebantur, occurrebant Eccleſiarum pſallentes chori, locorumque Magiſtratus, populorumque frequentia cereos accenſos geſtantium. Theodoſius Auguſtus cum Patriarcha & Senatu, univerſoque Clero principis Baſilicæ obviam Chalcedonem uſque ſacro depoſito proceſſerunt, & cum facibus accenſis, & muſicis cantibus ad Eccleſiam Patriarchalem deduxerunt. Ibi Theodoſius genibus ad ſacra pignora provolutus veniam ſupplex pro ſuis parentibus oravit, & glorioſiſſimo Pontifici ſe ſuumque commendavit Imperium. Atque ita magnificavit Dominus Sanctum ſuum, in quo abundè completum eſt iſtud Domini in primo Regum libro effatum: *Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles*. Sacra iſta tranſlatio contigit, ut obſervat Baronius an. Chr. 438. Theodoſio Auguſto & Fauſto Conſulib.

16. Tres quinto iſto ſæculo hæreſes præcipuæ ab in-

ab inferis emerſerunt, Pelagianorum, Neſtorianorum, & Eutychianorum. Pelagius natione Scotus ex inſula Britannia oriundus, profectus in Palæſtinam, monachique aſſumpta profeſſione, gratiam Chriſti, ſanamque de peccato originali doctrinam impugnare aggreſſus, Cœleſtium nactus eſt diſcipulum, qui primus in Africa hæreſes iſtas diſſeminans, ſententiam damnationis accepit à Carthaginenſi Concilio, accuſatore Paulino Eccleſiæ Carthaginenſis Diacono, anno 412. Cùm verò Pelagius in Palæſtina hæreret, duos habuit accuſatores Gallicanos Epiſcopos Erotem Arelatenſem, & Lazarum Aquenſem apud Epiſcopos Palæſtinæ, ad quos illi excerpta de Pelagii, Cœleſtiique libris capitula miſerunt. Qua de re Dioſpoli in Palæſtina quatuordecim Epiſcoporum convocata eſt Synodus, quos interrogantes citatus ad cauſam dicendam Pelagius, diſſimulata veritate, captioſis reſponſis eluſit. Ideoque Joannis Jeroſolymitani Epiſcopi & Rufini Presbyteri, qui ambo Origeniſtæ erant, interventu, dimiſſus eſt abſolutus. Anno poſtea 416. Provinciales Synodi Carthaginenſis & Milevitana præſente Auguſtino Synodicas ad Innocentium Romæ Epiſcopum miſerunt, commemorantes ſuo decreto damnatos fuiſſe Pelagium & Cœleſtium. Sequenti anno 417. ſucceſſit Innocentio Zoſimus, Cœleſtii, qui Romam purgandi ſui cauſa venerat, ficta profeſſione, ſubdoliſque Pelagii & Epiſcopi Jeroſolymitani Praylii literis deceptus in Africanos Patres, atque in Erotem & Lazarum indignatus eſt. Duos tamen præfixit menſes ad pleniorem cauſæ hujus cognitionem, quo ſpatio ſatagentibus Africanis, Zoſimus demum amborum hæreticorum calliditate comperta, cùm Cœleſtius clàm Roma ſe ſubduxiſſet, utrumque ſecunda poſt Innocentii decretum excommunicatione perculit anno 418. Innocentius verò utrumque hæreſiarcham Eccleſiaſtica communione excluſerat anno qui præceſſerat 417. Honorio & Conſtantino Conſulibus, ut teſtantur ejus epiſtola, prætereaque Auguſtinus epiſt. 91. & 93. eodemque prodiit adverſus eoſdem Honorii edictum. Subſequutum eſt in Africa plenarium, ut ait Proſper, ducentorum & quatuordecim Epiſcoporum Carthaginenſe Concilium, quod adversùs Pelagianam hæreſim octo canones edidit, qui falsò Milevitano Concilio attribuuntur, & quos Cœleſtinus Pontifex in epiſt ad Epiſcopos Galliæ ſub Carthaginenſis Synodi nomine profert. Hujus toto jam Orbe profligatæ patrocinium ſuſcepit Julianus Memorii Epiſcopi Capuani ex legitimo præcedente matrimonio filius, eademque in ſede electus ſucceſſor, qui ob eamdem hæreſim ſede pulſus & ſolum vertere coactus, pluribus literis cum ſancto Auguſtino decertavit. Succeſſit ſubinde Semipelagianorum ſecta, quam in Galliis gliſcentem idem Auguſtinus ſub finem vitæ duobus libris de prædeſtinatione Sanctorum, & de dono perſeverantiæ, oppugnavit; & poſt eum Proſper Aquitanicus, Fulgentius, Cæſarius, aliique: & ſecunda Synodus Arauſicana damnavit anno Chr. 529.

17. Neſtorius Conſtantinopolitanus Antiſtes novam hæreſim invexit, quam, minimè diſſimulavit, ut ſæpè fecerant commemorati paulò antè Pelagius & Cœleſtius; ſed apertè tum concionando, tum ſcribendo, tum viva voce apud Synodos reſpondendo profeſſus eſt ad ultimum uſque vitæ halitum. Duas hic hæreſiarcha diſtinctas in Chriſto perſonas, Divinam unam, & humanam alteram aſſerebat. Addens Mariam Virginem nullatenus dicendam *Deiparam* θεοτόκον, ac DEI Matrem, ſed tantùm Chriſti, eò quòd humanam ejus duntaxat perſonã genuerit cum natura humana humanitus ſubſiſtente & completa. Ad hoc reſtinguendum naſcens incendium permultum contulit Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus, cui mandavit Cœleſtinus Romanus Pontifex, ut Vicaria poteſtate in cauſam Neſtorii inquireret, eumque, ſi fieri poſſet, ad palinodiam adigeret, ad quam certum hæreſiarchæ tempus præfixit. At illo in contumacia perſiſtente, ne longius malum exitiale ſerperet, anno 431. Synodus œcumenica Epheſi coacta eſt ducentorum Epiſcoporum, qui perdiu expectato Joannis Antiocheni Epiſcopi, cæterorumque qui ei ſuberant, Epiſcoporum adventu, cùm iſti moras traherent, ſive à Chryſaphio Imperii primario adminiſtro, qui Neſtorio conjunctiſſimus erat, ſubornati, ſive quia popularem ſuum veteremque amicum civem Antiochenum damnare pigebat, Synodus tamen illis abſentibus inchoata eſt. Terque citato neque comparente Neſtorio, atque probationibus accuratè diſcuſſis, Neſtorius damnatus & Epiſcopatu dejectus eſt. His ritè peractis, quaſi ex condicto Joannes cum ſuis, inter quos eminebat Theodoritus Cyri Epiſcopus, Epheſum ingreditur nec, tamen ſe ſacræ Synodo adjunxit, ſed quiritantes ſibi factam injuriam omnes iſti Orientales, damnabili exemplo, alio loco ſimul convenere, ut ducentorum Patrum in re tanti momenti Synodum reſcinderent, ſicque univerſam Eccleſiam perturbarent, fidemque ſimul ac religionem confunderent, ut hominis damnabilis, & hæreſiarchæ gratiam inirent, hæreſiſque latiùs propagaretur, magiſque poſthac inſoleſceret. Hæc enim conſectaria eſſe ex maligno iſto receſſu nemo non videbat. Iſtis Epiſcopis comites, quos Chryſaphius in gratiam Neſtorii ſubornaverat, Candidianus & Irenæus Neſtoriana lue infecti ſe adjungunt, ad legitimam Synodum evertendam, omnique dolo & perverſitate ad deteſtabilem hunc finem conſpirant. Prima hujus exiguæ ſchiſmaticæque Synodi acta protinus omnem audaciam & violentiam produnt. Acta ſacroſanctæ Synodi revocant damnant & reſcindunt: neque id ſatis; per comites enim ſuos præſidem Concilii Cyrillum Legatum Apoſtolicum, & ſecundæ ſedis Patriarcham à ſatellitibus apprehenſum in carcerem trudunt, eundemque & Memnonem Epheſi Antiſtitem Epiſcopatibus deponunt: prohibent, ne quiſquam cum ducentis communicet verbis vivæ vocis, aut literis; epiſtolas

epiſtolas omnes ad ducentos undecunque ſcriptas, aut à ducentis profectas intercipiunt. Cœtus verò illegitimus ſimulque Candidianus & Irenæus literas ſcribunt Conſtantinopolim, aliòque quaquaverſum falſitatum & calumniarum plenas, præſertim ad Imperatorem ejuſque aulicos ſcriptitant mendaciis refertas, quibus eorum animi magis indies exaſperentur.

18. Iſti tandem doli in apertum prodiere. Sacra enim ducentorum ſynodus hominem fidelem reperit, qui militibus obſervatoribus inſciis Synodi legitimæ literas mendici habitu occultè, eaſque arundine incluſas Conſtantinopolim detulit, reique perſpecta veritate, mediante Pulcheria Imperatoris ſorore, prudentiſſima & religioſiſſima virgine, Imperator, quęcunque utrimque geſta erant, reſcivit, Candidiano, Irenæoque acriter ſuccenſuit, geſta Antiocheni cum ſuis Orientalibus reprobavit, omnemque quam poterat, legitimæ Synodo præſtitit auctoritatem; Neſtorium ejuſque hæreſim ſuo proſcripſit edicto, ipſumque ſede pulſum in monaſterium Antiochenum, unde exierat, relegavit. Quia verò multos ibi hæreſis ſuæ contagio pervertebat. in Oaſin deinde exportari juſſit: quo loco tabe confectus, corroſaque à vermibus maledica lingua, miſerrime interiit anno 436.

19. In Gallia Leporius quidam monachus Presbyter factus in Pelagii lapſus eſt hæreſim, cui alteram adjunxit de duabus in Chriſto perſonis, qualem poſteà Neſtorius accepit & prædicavit. Ille itaque Neſtorianæ prælusit hæreſi, ut in Leporio refert Gennadius. Sed ut idem addit, à Gallicanis Doctoribus admonitus, & poſtquam in Africam tranſmiſit, ab Auguſtino emendatus, ita ab utroque errore reſipuit, ut diſperſis ubique libellis, veniam ubique peteret, ſuorumque pœnitentiam errorum ſtabiliter manifeſtaret. Ejuſdem quoque mentionem injicit Caſſianus lib. 1. & 7. de incarna. Verbi. Dirempta feliciore quam cęperat ſucceſſu Synodo Epheſina, non ſtatim dirempta ęſt Epiſcoporum ſimultas eorum, qui in legitima, & qui in falſa Synodo conſederant. Graves enim offenſæ utraque ex parte obtendebantur. Sed tandem Theodoſii ſtudio, & admirandi Simeonis Stylitæ interventu diſſidia omnia compoſita fuere.

20. Jam verò ad tertiam, quam ſuprà commemoravi, hæreſim progrediendum eſt. Eutyches archimandrita, id eſt Abbas Conſtantinopolitani cujuſdam monaſterii, novum conflavit dogma, omne naturarum in Chriſto amovens diſcrimen: ſed utramque in unam confundens Divinam, à qua quidquid in Chriſto apparebat humanum abſorbebatur ac diſperdebatur: unde conſequebatur, vel divinam naturam eſſe in ſeipſa mutationibus & humanis perpeſſionibus mortique obnoxiam, vel quæ pro noſtra redemptione paſſus dicitur Chriſtus, mera eſſe commenta & ludibria. Cumque Flavianus Conſtantinopolis Epiſcopus, qui Proclo ſucceſſerat, Synodum Epiſcoporum Conſtantinopoli haberet, Euſebius Dorylæi Epiſcopus Eutychetem judicio hæreſis poſtulavit apud Synodum, qua re penitiùs explorata Eutycheti diem dicit, ut coram ſe ſiſtat. Iſte de morbo excuſationem prætexit, ſed demùm poſt tertium citationis edictum Synodum adit, turbulentiſſimis monachis, & militum manu ſtipatus, quos Chryſaphius Flaviano jampridem infenſus præbuerat. His munitus præſidiis Eutyches coram Synodo ſenſum ſuum de naturarum in Chriſto commixtione audenter propugnat coram Patribus, à quibus refert damnationis ſententiam anno 448. Ille prævenire volens Leonis Romani Pontificis animum, ſcripſit ad eum permultas querimonias, & mendacia, inſinuans ſe Nicænæ fidei aſſertorem injuſtè damnatum ab Epiſcoporum cum Neſtorio ſentientium factione, Chriſtum perſonarum diverſitate dividentium, ſeque ad ſupremam Romanam ſedem provocante rejectum, nihil præter odium & ludibria retuliſſe. De his ſcripſit ad Flavianum Leo, à quo rei totius veritatem addidicit. Inter hæc Dioſcorus Alexandriæ poſt defunctum Cyrillum Epiſcopus, ſimulque Chryſaphius Theodoſii & Eudoxiæ Auguſtæ animos injuſtis adverſus Flavianum querelis præoccupant, remque perſuadent ad œcumenicam Synodum referendam, in qua Flavianus non judicis ſed tantùm rei perſonam ſuſtineat. Horum & Eudoxiæ ſuaſione Theodoſius generale Concilium Epheſi celebrandum indicit, cui Dioſcorus ipſe præſideat. Hæc eſt Synodus illa, quam λῃστρικὴν Græci, hoc eſt, *latrocinalem* vocant: in qua omnia per dolos perque vim apertam & militarem geſta ſunt Dioſcoro præſide. Hic protinus communioni, priſtinæque dignitati reſtitutus eſt Eutyches indicta cauſa, Flavianuſque ſede ſua depoſitus, ejuſque loco ſuffectus eſt Anatolius Dioſcori apud Theodoſium apocriſiarius. Theodoritus Cyri Epiſcopus, & Domnus Antiochenus gradu moti ſunt, ac in ordinem redacti. Flavianus dum Leonem Romæ Epiſcopum appellat, exilio damnatur, & crebris percuſſionibus occiditur, ejuſque vacuam ſedem invadit Anatolius. Leo Papa, his acceptis, Pſeudoſynodum damnat: quem viciſſim Dioſcorus Alexandriam reverſus temerario auſu pronunciat excommunicatum. Geſta hæc ſunt Theodoſio juniore Auguſto conſentiente ab iniquiſſimis ſeducto, abſente ſorore Pulcheria, quæ Chryſaphii Eunuchi, Eudoxiæ Imperatricis dolis in ſuum gynæceum ad privatam ſortem redacta, Imperii adminiſtratione ceſſerat. Veruntamen aliquantò pòſt Theodoſius objurgatam Eudoxiam Jeroſolymam relegavit, Pulcheriamque in priſtinas Imperii curas revocavit ultimo vitæ ſuæ anno, qui fuit 450. Quo eodem Marcianus belli dux cum Pulcheria, quam illa conditione conjugem obtinuerat, ut intacta, quam illa Deo voverat, virginitate, connubio ſociarentur, ſimul cum illa Imperium dotale recepit. Spado Chryſaphius multorum criminum reus Pulcheriæ juſſu peremptus eſt.

21. Sub hoc novo Imperio Catholica fides de Eutychiana perfidia glorioſè triumphavit, adnitentibus cum Leone Pontifice Marciano Pulcheriaque Auguſtis. His tribus viſum eſt Chalcedone convocandum eſſe generale Concilium, quo damna Latrocinantis omnia reſarcirentur. Itaque Chalcedone œcumenica Synodus convocata eſt ſexcentorum triginta Patrum anno 451. Interfuere Leonis Papæ Legati Paſchaſinus Lilybetanus, aliique tres, ipſeque Dioſcorus. Adfuere Marcianus & Pulcheria cum Senatu in templo Virgini & Martyri Euphemiæ dedicato. Latrocinans ibi Conciliabulum meritam damnationem accepit unà cum Eutychete & Dioſcoro. Flaviani memoria honorificè fuit reſtituta. Dioſcorus Gangram Paphlagoniæ relegatus, cujus in ſedem Proterius eſt ſubrogatus. Alexandrinos pro Dioſcoro tumultuantes Marcianus facilè compeſcuit

22. Poſtquam Gangræ mortuus eſt Dioſcorus, Alexandrini denuò in ſeditionem verſi ſunt, concitantibus hæreticis monachis, ductore Timotheo dicto Æluro monacho ſimul & Presbytero, qui armis & vi aperta ſedem occupat Epiſcopalem, Paſchalibus diebus, deturbato inde Proterio anno 457. duobus à Marciani Auguſti obitu menſibus elapſis. Proterius fugiens intra baptiſterium confoditur. At præcipuos hujus facinores autores Leo Imperator, qui Marciano ſucceſſit, linguarum abſciſſione punivit; Timotheum verò Epiſcoporum judicio reſervavit, ſed urgente denuum Romæ Pontifice Leone, Imperator Leo Gangram primùm, deinde Cherſonam Timotheum relegavit.

23. Iiſdem temporibus altera ab Eutychianis ſeditio mota eſt in Antiochena urbe à Petro Cnapheo ſeu Fullone adversùs ejuſdem Eccleſiæ Antiſtitem Martyrium; cujus ille ſedem invaſit. Martyrius cedere coactus hæc altè proteſtatus eſt: *Renuncio Eccleſiæ corruptæ, clero immorigero, plebique rebelli*. Petrus Fullo Eccleſiæ illius invaſor hæreſim Theopaſchitarum invexit, quæ eſt quædam Eutychianæ appendix, & Triſagium *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis*, has voces adjunxit, *qui paſſus es pro nobis*. Sed mox ab Imperatore Leone damnatus exilio, in Acœmetarum monaſterio, Conſtantinopoli latuit, donec defuncto Leone Baſiliſcus tyrannus uſurpato Imperio Petrum Fullonem Antiochiam, & Timotheum Ælurum Alexandriam in Eccleſiæ fideique ſummam perniciem revocavit anno 476. Sed anno inſequenti Zeno, recuperato quod ſibi Baſiliſcus eripuerat Imperio, utrumque ſedibus illis repulit. Eodemque ann 477. mortuus eſt Timotheus, quem poſt ſui depoſitionem ſcribit Liberatus c. 16. mortem ſibi veneno conſciviſſe. In locum demortui Timothei, crearunt hæretici Alexandrinum Epiſcopum Petrum Moggum, Catholici verò Timotheum Solophaciolum elegerunt; Petrum verò Moggum Zeno juſſit exulare. Antiochia quoque Petrus Cnapheus à Zenone pellitur, eique ſufficitur Stephanus orthodoxus; ſed hunc anno 479. mota ſeditione gregales Cnaphei in baptiſterio trucidarunt, poſt quem Catholici prævalentes alterum Stephanum, & huic vita functo Calendionem ambos orthodoxos ſuffecerunt.

24 Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ clavum rexit poſt Anatolium Gennadius, eximiæ vir pietatis & doctrinæ; huic, anno 471. vita functo ſucceſſor datus eſt Acacius vafer & callidus homo, clam Eutychianæ addictus hæreſi, ſed religionis, prout è re ſua eſſe judicabat, mirus ſimulator*. Hujus ſuaſione Zeno in deteriora mutatus Joannem Zalaidam orthodoxum, qui Timotheo Solophaciolo pariter catholico ſucceſſerat in Alexandrinæ regimen Eccleſiæ, loco movit, Petrumque Moggum ad eam ſedem revocavit anno 482. novamque fidei formulam fabricavit, in quam Catholici perinde ac hæretici poterant conſentire, cui proinde nomen ἑνωτικὸν indidit, quaſi *pacis conciliatorium*; ſed intacta præſenti diſſidiorum circa fidem materia, ibi tacitè Concilii Chalcedonenſis definitio abrogabatur. Huic Zenonis edicto Catholici conſtanter reſtiterunt, præſertim Felix III. Romanæ Sedis Epiſcopus, qui Leonis Magni ſucceſſori Simpliciano Papæ anno 483. fuerat ſubrogatus. Hic ex Romana Synodo tres Legatos pro cauſa fidei Conſtantinopolim miſit, Vitalem, Miſenumque Epiſcopos, & Felicem Romanæ defenſorem Eccleſiæ, qui Acacium ad tribunal citarent Romani Pontificis, & Moggum ab Alexandrina Eccleſia depelli curarent. At Vitalis & Miſenus ab Acacio vexati, cum hoc conſenſerunt, ſimulque cum Petro Moggo communicarunt. Felix cùm morbo impeditus ſubſtitiſſet, poſtea Conſtantinopolim adveniens in vincula conjectus eſt. His offenſus Papa Felix duos, qui cum Acacio & Moggo perfida prævaricatione communicarunt, propriis ſedibus depoſuit, & Acacium ſententia perculit anathematis, qui per vindictam, Felicis Papæ nomen ex diptychis Eccleſiaſticis abraſit anno 484.

35. Petrus Moggus apud Alexandriam recepto Zenonis henotico, Catholicos in diſcriminatim, & hæreticos demereri ſtudens, & Chalcedonenſem Synodum nunc rejiciens cum Eutychianis, nunc approbans cum Catholicis, quibuſcum agebat, utrorumque in ſe odium attraxit, multique Eutychiani ejus reſpuunt communionem, qui cùm neque cum Eccleſia ſentirent neque cum ſuo Epiſcopo convenirent, *Acephali*, hoc eſt, capite deſtituti, vocati ſunt. Moritur exinde Cnapheus Antiochiæ anno 486. Moggus Alexandriæ anno 498. Acacius Conſtantinopoli anno 488. Acacio ſucceſſit Flavita hæreticus; Flavitæ ſinguli hoc ordine ſucceſſerunt Catholici quidem, ſed ſchiſmate ab Eccleſia Romana divulſi; Euphemius, Macedonius, Timotheus, hoc ſolo ab Apoſtolica ſede rejecti, quòd impii Acacii nomen de ſuarum Eccleſiarum tabulis delere recuſabant, contra Summi Pontificis præceptum, excluſionem à communione decernentis in contumaces. Diuturna fuit illa Eccleſiarum diſciſſio, perduravitque à tem-

à tempore decreti Felicis III. uſque ad tempora Hormiſdæ Papæ, involvitque quatuor ſucceſſivè Conſtatinopolis Patriarchas jam nominatos: deſiitque ſub Hormiſda Pontifice, quum Joannis regiæ urbis Patriarchæ ſtudio, de conſenſu Juſtini primi Imperatoris, aſſentientibus Orientis Epiſcopis, pax interrupta iterum illuxit, & nomina Acacii, Flavitæ, Euphemii, Macedonii, & Timothei, obliterata ex Eccleſiis toto Oriente fuerunt, ſimulque nomina damnabilium Imperatorum Zenonis & Anaſtaſii. Id factum anno 519. quo feliciter in unum corpus ac fœdus coaluerunt Eccleſiæ disjunctæ pridem per ſolidos trigintaquinque annos, quibus diremptæ ab Apoſtolica ſede & unitate, tam multæ diſperſæ per Orientem Eccleſiæ Divinæ lucis beneficio, & ſacri Capitis virifico influxu deſtitutæ fuerunt.

26. Occidentis Imperium ſub Honorio Auguſto poſtquam à Gothorum armis reſpirare cœpit, aliis quoque bellis concuſſum fuit. Conſtantinus quidam in Britannia inſula purpuram ſumpſit; inde in Galliam cum numeroſo exercitu digreſſus cum duobus filiis Conſtante & Juliano à Conſtantio Comite propè Arelatam victus & captus, Ravennamque abductus, Honorio jubente jugulatus eſt anno 411. Conſtantius deinde Placidiæ, poſt Attaulphi Gothi Principis ejus mariti obitum, Romam regreſſæ matrimonio junctus eſt, Honorio Imperatore nuptias iſtas conciliante quo ex matrimonio Valentinianus, qui poſtea hoc nomine tertius imperavit, & Honoria, nati ſunt. Ipſe Conſtantius ab Honorio ſorori Placidiæ gratificari volente in Imperii conſortium an. 420. aſſumptus eſt. Honorius verò an. 423. interiit, ſucceſſoremque habuit ex ſorore nepotem Valentinianum III. Hoc imperante ſoror ipſius Honoria ob admiſſum cum procuratore ſuo ſtuprum ejecta Palatio fraterno, & ad Theodoſium in Orientem tranſmiſſa, Attilam adversùs Valentinianum concitavit in bellum, exhortans, ut contractis ſecum nuptiis, jura dominii Provinciarum, quæ ſibi competere tanquam partem paternæ in Imperium Occidentale ſucceſſionis prætendebat, ut narrat Priſcus Græcus illius temporis Hiſtoricus, armis vindicaret; ſimulque annulum pretioſum ad eum tranſmiſit, ut arrham & pignus fœderis hujus nuptialis. Attila occiſo fratre Bleda Hunnis regnabat, annoque Chriſti 450. in Gallias contendit, quas per ea tempora obtinebant diverſis partibus Occidentales Gothi, dicti Viſigothi, & Franci, & Burgundiones, aliæque barbaræ gentes, poſtquam propriis ad Aquilonem ſedibus relictis Rhenum tranſmiſerunt. Partem aliam Galliarum Romani Aetio duce ac præfecto ægre tuebantur. Aetius ſtrenuus belli dux collectis undequaque copiis Attilæ occurrit, collatiſque ſignis ingenti ſtrage copias ejus fundit in campis Catalaunicis anno 451. Victus Attila in Italiam excurrit, Aquilejam obſidione expugnatam ſolo æquat, Mediolanum, Ticinum, aliaque Æmiliæ, Liguriæque oppida capit, & fœdè vaſtat. Inde Romam iter dirigens dum Mincium amnem tranſire parat, Leonem Romanum Pontificem in occurſum habuit, miſſum à Valentiniano & Romanis Legatum, cujus Divina perſuaſus eloquentia, Numine quoque cœleſti animum ejus commovente, in patriam abſceſſit an. 452. Hoc eodem ſeculo in Sicambris ad Rheni fluenta mortuo Marcomiro Francorum duce Regis ſumpto nomine dominatus eſt ejus filius Pharamundus ab anno Chriſti 420. ut prodit Chronicum Proſperi Pitœanum ad annum *26*. Honorii Imperatoris, Conſulibus Theodoſio Auguſto nonùm, & Conſtantio Cæſare tertium. Scribit Salvianus temporum illorum autor graviſſimus, Auguſtam Trevirorum primariam Galliꝗ civitatem ter fuiſſe à Francis incenſam & direptam, & pulſis demùm Francis, fuiſſe à Romanis recuperatam. Hęc verò celeberrimæ urbis excidia cùm non contigerint regnante Clodione, contigiſſe neceſſe eſt regnante ejus parente Pharamundo, aut etiam Francis dominante Marcomiro.

27. Valentinianus poſt Placidiæ matris obitum in libidines effuſus, Maximi Senatoris uxori ſtuprum obtulit: qua ille percitus injuria exitium Valentiniano molitur, ſibique viam munit ad Imperium. Animum quippe Valentiniani ſuſpicionibus innumeris, & calumniis commovet adversùs Aetium rerum geſtarum gloria clariſſimum, ſolumque Imperio dignum, occulteque illi perſuadet ejus interfectionem per ſicariorum inſidias. Credulus Valentinianus illud conſilium exequitur. Aetii verò milites ducis tanti necem morte Valentiniani ulciſcuntur, ejuſdem Maximi dolo, qui exambitis exercitus ſuffragiis acclamatur Imperator, nuptiiſque potitur Eudoxiæ Auguſtæ Valentiniani viduæ, cui demens poſtmodùm ſuum aperit adversùs Valentinianum facinus, eidem aſſerens non aliam habuiſſe tanti conatus cauſam, præter ardentem illius, quo flagrabat, amorem, cujus nunc fructum capiebat optatiſſimum. At illla inde conceptum ex horrendo ſcelere odium cautè diſſimulans, neque vindictam diu remorata, Genſericum in Africa ſuis armis ſubacta regnantem Vandalorum Regem advocat in Italiam, quam debellare facile poſſet, ſe præſertim cum ipſo cònſpirante, nullo relicto ad reſiſtendum belli duce; Maximum verò prorſus inertem eſſe ducem; prætereaque inviſum non modò ſibi, ſed etiam exercitibus Romanis, quippe quem ſuſpicentur autorem fuiſſe mortis Valentiniani; ſeipſam proditorium Maximi facinus opportunè Romanis in ejus execrationem prodituram, modò ipſe ex Africa ſolvens copias in Italiam educat. Rei propoſitæ feliciter gerendæ occaſionem amplectitur Vandalus, cujus inexpectato adventu conſternata eſt Italia: Maximus verò terrore perculſus, & fugam meditans laniatur à ſuis, atque in Tiberim demergitur. Genſericus urbe capta Leonis Pontificis oratione mitigatus, incendio, cædibus, & libidinibus abſtinuit; omnes tamen ſacra

profa.

profanaſque opes urbis, quæ immenſe erant, quatuordecim dierum direptione abſtulit. Eudoxiam Auguſtam ejuſque filias ambas Eudoxiam cognomine, & Placidiam Valentiniano genitas Carthaginem abduxit, è quibus Eudoxiam Hunnerico filio conjugem dedit; Placidiam verò, quia jam Olybrio nupſerat, ſervavit.

28. Porrò Eudoxia ambarum mater ex Theodoſio juniore, & ejus conjuge Eudocia nata fuerat. Contigit illa per Vandalos Romana clades anno 455. quo etiam multa captivorum millia Vandali in Africam abduxerunt. Vandalorum progreſſus hic fuit ex quo propriis relictis ſedibus Rhenum trajecerunt. Anno 406. ab ambitioſo Stilicone exciti in Gallias populabundi excurrerunt, ut ſcribit Proſper in Chronico. Inde Pyrenæum anno 409. tranſgreſſi Hiſpanias devaſtaverunt. Eos porrò in Africa ſedem regni ſtabilire conantes perdiù repulit ab ejus littoribus Bonifacius Comes, ſed tamen mutua Romanorum præfectorum æmulatione omnia peſſum ivere. Bonifacium enim Aetius proditionis inſimulavit, miſitque adversùs eum Sigiſvultum, & copias, quæ Bonifacium circumſtabant, revocavit: hic ergo ſe imparem Romanorum viribus cernens, omnique deſtitutus auxilio, Vandalorum opem præſidiumque requiſivit. Anno itaque 427. Genſericus cum octoginta Vandalorum & Alanorum millibus Africam occupavit. Bonifacius verò in gratiam Romanorum reſtitutus, Vandalos armis repellere conatus, ab eis acie vincitur. Genſericus annos triginta ſeptem in Africa regnavit. Qui hunc excepit filius Hunnericus, anno regni ſui octavo ac ultimo, qui fuit Chriſti 484. ut ſuam Arianam religionem propagaret, Eccleſiam violenter oppreſſit. Ut enim refert Victor Uticenſis in ſuis de perſecutione Vandalica libris, omnes Catholicorum conventus interdixit, eorum Eccleſias occluſit, opes eorum omnes partim ſuo fiſco, partim pſeudo-epiſcopis Arianis, eorumque eccleſiis addixit; orthodoxis exſpoliatis hoſpitium, & cibaria, veſtimentaque ſuppeditari ſub gravibus pœnis prohibuit, adeò ut innumeri ſub dio, aut in deſertis degentes, fame, ſiti, frigore perierint. Feralia enim ejus edicta ſub initium menſis Februarii promulgata fuere. Hac in perſecutione diris cruciatibus & cædibus in omnem ſexum, omnemque conditionem ſævitum eſt. Epiſcopi ſupra ducentos triginta in diverſa ſunt exilia relegati. Complures linguis radicitùs exciſis, ac manibus truncatis, in diverſa loca extorres, per miraculum perfectè diſtinctèque loquebantur. Horum unus, ut in Dialogis Gregorius Magnus refert, poſtquam in fornicationem lapſus eſt, gratiam loquelæ amiſit. Sed ſub anni finem Hunnericum Divina ultio excepit, qui à vermibus corroſus ſæviendi atque vivendi finem habuit.

29. Sæculo demum iſto Romanum Imperium in Occidente concidit. Avitus Gallus anno 455. poſt Maximi mortem ab exercitu Romano in Gallia conſiſtente renunciatus apud Toloſam Imperator, pacem cum Gothis firmavit. Sed anno ſequenti à ſuis deſtitutus Placentiæ privatam ad ſortem redactus eſt. Majorianus illi ſucceſſor datus, mox a Ricimere vita Imperioque privatur. Ejus loco ſufficitur Severus, ejuſdem Ricimeris factione, a quo deinde perfido Ricimere veneno perimitur. Idem mox Ricimer utriuſque militiæ Præfectus Anthemium patricium ex Græcia in Imperium accerſit, ejuſque fit gener; ſed ſocerum haud multò poſt infidus gener vita cum Imperio ſpoliat, ejuſque in vicem Olybrium ſubſtituit: cui brevi ſucceſſit Glycerius, & Glycerio Julius Nepos, Nepoti Oreſtes, Oreſtem prælio victum Odoacer ſuſtulit: cui tamen filius Momyllus dictus Auguſtus datus eſt ſucceſſor, dictus per ludibrium Auguſtulus; in hoc deſiit Occidentis Imperium, quod in Auguſto exorſum, in Auguſtulo terminatum eſt.

30. Odoacer Turcilingorum Rex cum Scythis & Herulis auxiliaribus Oreſtem acie ſuperatum ſuſtulit, & Auguſtulum in Campaniam relegavit. Subjugataque Italia titulum Imperii detrectans, non alio quàm Regis nomine dominatus eſt ſeptemdecim annis. Anno demum 489. Theodoricus Gothorum Rex Italiam ingreſſus, Odoacrem triplici conflictu ſuperatum fugere Ravennam compulit, & poſt triennii obſidionem, fraudulenta pactione deluſum, ut ſcilicet ambo communi autoritate Italiam regerent, eundem ſpecie pacis ad convivium adhibitum interfecit anno 493. quo iniit Oſtrogothorum in Italia regnum, fixa Ravennæ regia ſede. Permultæ hoc infelici Sæculo factæ ſunt Regnorum mutationes & exordia, Francorum & Burgundionum in Galliis, Viſigothorum in Hiſpaniis, Oſtrogothorum in Italia, Anglorum in Britannica Inſula, Vandalorum in Africa. Quo tempore Aetius Galliæ præfecturam pro Romano gerebat Imperio, & innumeris diſtentus hoſtibus nullas poterat Britannis ſuppetias ferre, iſti Pictorum & Scotorum hoſtilitatibus & armis reſiſtere non valentes, Anglos in auxilium ex Germania accivérunt. Et Anglos quidem inter Germaniæ populos recenſet Tacitus in ſuo de moribus Germanorum libello. Angli ſub Rege Vitigerne compreſſis Scotis & Pictis, Britannos, a quibus implorati fuerant, ſub dominationis ſuæ jugum ſubmiſerunt, ut referunt Beda lib. 1. de geſtis Anglorum cap. 16. Gildas Britannicus, Paulus Diaconus lib. 14. ad finem. Venetorum pariter civitas & reſpublica, dum imperabat Valentinianus tertius, ſua habuit exordia, Italis pleriſque, dum Attila finitimas Adriatico ſinui oras, ipſamque Aquilejam armis infeſtaret, ſeſe ex urbium incendiis & ruinis in æſtuaria illa recipientibus.

31. Iſto eodem ſæculo, monaſtica profeſſio in multiplicibus Orientis & Occidentis plagis illuſtria incrementa ſumpſit. Primùm quidem in Græcia, Ponto, & Aſia, ſub inſigni aſceticæ vitæ legiſlatore Baſilio Cæſareæ Cappadocum

Antiſtite : tum etiam in Italia , ſub Ambroſio Mediolanenſi : atque in Africa , ſub Auguſtino Hipponenſi, altero Cœnobitarum inſtitutore : tum in Gallia , ſub auſpiciis Martini Turonum Epiſcopi ; apud Maſſiliam quoque ſub Caſſiano: quemadmodum etiam in Stœcadibus & Lerinenſibus inſulis. Paula etiam Hieronymi diſcipula, virorum , mulierumque diſtincta monaſteria apud Bethlehem conſtruxit . Hujus ſobolem ſanctitate inſignem , tum ad hiſtoriæ ſacræ notitiam, tum ad ipſius Hieronymi epiſtolarum intelligentiam , viſum eſt hic deſcribere . Paula ex primaria Romanæ nobilitatis Scipionum & Æmiliorum gente orta nupſerat Toxotio ex perilluſtri Æneæ & Julii ſtirpe nato. Hoc ex matrimonio quinque ſunt editi liberi , ſcilicet Blæſilla primogenita , quæ ſeptimo a nuptiis ſuis menſe admodùm juvenis obiit. Deinde Paulina Pammachii Hieronymo amiciſſimi uxor. Tertiò , Euſtochium virgo . Quartò , Ruffina , quæ pariter virgo in juvenili flore vita exceſſit. Quintò , Toxotius maſculus ; quo in lucem edito, Paula mater parere deſiit ; ut intelligatur, Paulam marito filium marem expetenti hactenus morem geſſiſſe : poſt hac verò ex communi conſenſu ambos conjugio abſtinuiſſe . Toxotius junior Lętam duxit uxorem . Ex eoque matrimonio edita eſt Paula puellula , pro qua in Monaſterio Bethlehemitico ſub aviæ Paulæ & amitæ Euſtochii cura educanda Hieronymus ex Hieroſolymitano monaſterio ad Lætam ejus matrem literas ſcripſit.

32 Huic ſeculo multum contulere ſplendoris Eccleſiaſtici Scriptores . Joannes ille Chryſoſtomus , cujus vitam & acta paulò antè contexui. Deinde Hieronymus ſacrarum ſimul & ſæcularium ſcientiarum , linguarumque Hebraicę , Chaldaicæ , Græcæ , Latinæque peritia toto Orbe celeberrimus . Iſte quoto Chriſti anno Stridone in Dalmatia natus ſit, ignoratur. Eaque incertitudo incertam pariter & obſcuram ſanctiſſimi Doctoris ætatem reddit. Proſper quidem in Chronico vivere in terris deſiiſſe illum affirmat anno Chriſti 420. Theodoſio Auguſto nonum , & Conſtantio Cæſare tertiùm Conſulibus , annum ætatis agentem nonageſimum primum ; Beda verò in Martyrologio , ejuſque aſſeclæ Ado, Uſuardus , & Sigibertus, annos quibus vixit , recenſent nonaginta octo , vel novem . Cæterùm Baronius in Annalibus non niſi annos octo , vel novem , ſupra octoginta illi aſcribit. Epiphanius Salaminæ in Inſula Cypro Epiſcopus . Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus ſcriptis , & vitæ ſanctitate rebuſque geſtis clariſſimus. Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus ingenii copia & facilitate admirandus, præcipuus hæreticorum tum ſcriptis, tum viva voce, tum habitis cum ipſis & publicis & privatis collationibus debellator, atque illuſtrium, quæ tum per Africam celebratæ ſunt Synodorum, mens & oraculum . Hic poſt multos pro Eccleſia DEI feliciter exantlatos labores, Hippone regio tertium jam menſem a Vandalis obſeſſo, ætatis anno ſeptuageſimo ſexto, epochæ Chriſtianæ quadringenteſimo ſupra trigeſimum anno , ſpiritum Deo reddidit . Claruit pariter Cyrillus Alexandrinus Antiſtes , rebus pro Eccleſia geſtis , præſertim contra Neſtorii hæreſim tunc inſurgentem , ſcriptorumque multitudine & ſplendore clariſſimus . Paulinus Nolanus Epiſcopus Burdigalæ natus , ſplendore generis in ſæculo perilluſtris ; ſed contemptu ſæculi, profeſſione paupertatis , ſuique dejectione apud Deum illuſtrior , magnorum illorum virorum Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini laudibus & amicitia celebratus. Leo Papa primus, re & cognomine Magnus , maximum Eccleſiæ contulit decus & ornamentum eruditione, pietate, eloquentia, rerum præclarè a ſe geſtarum magnitudine, ſcriptiſque libris. Proſper Aquitanicus ſui contra Pelagianos, Semipelagianoſque ſcriptis lucubrationibus admodum eruditis valdè celebris . Huic attributum fuit trium librorum Opus de vita contemplativa , ſed jam communi eruditiorum ſuffragio vindicatur ſuo autori Juliano Pomerio Afro . Librum etiam de providentia DEI jure merito Bellarminus negat eſſe Proſperi , cui pſeudepigraphe attributum fuerat ; ſapit enim Semipelagianiſmum , quem tanta ingenii vi & eruditione Proſper genuinis ſuis libris exagitat. Oroſius ex Hiſpania oriundus Presbyter ſcriptis hiſtoriis , quas ſuadente Auguſtino edidit, nominis celebritatem meruit. Hic eodem hortante Auguſtino in Orientem profectus , ſancti martyris Stephani reliquias in Africam aſportavit, multis & inſignibus miraculis comprobatas , quæ Auguſtinus in ſuis de civitate libris commemorat . Optatus Epiſcopus Milevitanus in Numidiæ Provincia ſeptem egregiis libris Parmeniani inſignis Donatiſtæ pſeudo-epiſcopi Carthaginenſis ſcripta refellit, atque Catholicam veritatem fortiter & eruditè propugnat , antequam Auguſtinus , qui poſterior in certamen prodiit, ſtylum ſuum adversùs ſectam eandem acuiſſet. Joannes Caſſianus Scytha , Chryſoſtomi diſcipulus , admirator, & præco (quod ipſe palam profitetur lib. 7. de Incarnatione) ſuas edidit elegantes & pias collationes, aliaque aſcetica opuſcula. Ad poſtremum hortatu Leonis , qui tunc Archidiaconi Romanæ Eccleſiæ fungebatur officio, ſed poſtea defuncto Sixto in ſummum evaſit Pontificem, libros ſeptem de Incarnatione excellenti eruditione conſcripſit, quibus Neſtorii dogma quaſi validiſſimo ariete demolitur. Gennadius de viris illuſtribus cap. 61. illius ita meminit : *Ad extremum rogatus a Leone urbis Romæ Archidiacono poſtea Epiſcopo, ſcripſit adversùs Neſtorium de Incarnatione Domini libros ſeptem , & in his ſcribendis apud Maſſiliam , & vivendi finem fecit , Theodoſio , & Valentiniano regnantibus .* Hoc in Opere nihil de Concilio Epheſino meminit Caſſianus , quo præcipuo telo Neſtorius fuerat percutiendus , quod indicium eſt , ſcriptum hoc fuiſſe Opus ante Concilii hujus decretum. Hic eſt ille collator , contra quem Proſper ſuum adversùs collatorem librum elucubravit, hac occaſione, quia Caſſiani collatio XIII.

erroribus tota referta eſt Semipelagianorum. Vincentius Lirinenſis laudatiſſimum edidit adverſus hæreſes tractatum, tertio, ut ipſemet ſcribit, poſt Epheſinam Synodum anno. Eucherius pariter, & Sidonius Apollinaris Aviti primùm Imperatoris Romani gener, deinde Avernorum Epiſcopus, claruerunt in Gallia doctis & eloquentibus libris, quibus Eccleſiam illuſtrarunt. Inſignibus quoque multumque eruditis voluminibus hoc eodem Sæculo ſplendorem Eccleſiæ contulerunt Theodoritus Cyri in Paleſtina Epiſcopus, & Syneſius ex gentili Philoſopho Chriſtianus, poſteàque Cyrenenſis Epiſcopus. Victor Uticenſis Epiſcopus, inſigni vir pietate, auctor trium librorum de perſecutione Vandalica, quæ hiſtoria ſcitu digniſſima eſt, permultum ad ſtudium religionis conducens, & devotionem accendit in animis lectorum, per fortitudinis, admirabiliſque conſtantiæ exempla, quæ ancti Martyres & Confeſſores, qui in hac perſecutione claruerunt, exhibent legentibus. Scripſere hoc eodem Sæculo pii de ſacris & Chriſtiani rebus Poetæ Aurelius Prudentius, Marius Victor Maſſilienſis Rhetor, & Sedulius. Nomen quoque celebre ſibi pepererunt Petrus Chryſologus Ravennas Epiſcopus, & Iſidorus Peluſiota Monachus egregiè doctus.

32. Hoc eodem Sæculo celebrem conſequutus eſt ſanctimoniæ doctrinæque laudem Eucherius ex Lirinenſi monacho Lugdunenſis Epiſcopus, ab illo diverſus Eucherio qui ſubſcriptus legitur Concilio Arelatenſi quarto, an. Chr. 524. deinde Arauſicano ſecundo, an. 529. prætereaque Vaſionenſi ſecundo ejuſdem deſinentis anni. Quapropter Baronius, Bellarminus, Labbæus, aliique plerique doctrina inſignes Scriptores agnoſcunt ac diſcernunt diverſos Eucherios Epiſcopos, quorum qui junior fuit, tribus denominatis Conciliis interfuit. Senioris verò cum ingenti laude meminerunt Hilarius Arelatenſis Epiſcopus in panegyrica in ſanctum Honoratum oratione. Gennadius de Script. Eccleſ. cap 63. Sidonius Appollinaris in carmine Euchariſtico ad Fauſtum Reienſem Epiſcopum hoc verſu:

Eucherii venientis iter, redeuntis Hilari. Inſuper Claudianus Mamertus lib. 2. de ſtatu animæ cap. 9. Salvianus Maſſilienſis epiſtola ad Salonium, Marcellinus Comes in Chron. Iſidorus de viris illuſtrib. cap. 15. Ado Viennenſis in Chron. Hujus ſenioris Eucherii eſt diſertiſſimus tractatus ad Valerianum cognatum ſuum de contemptu mundi, ſcriptus, ut ipſe de ſe fidem facit, anno Romanæ urbis conditæ 1085. qui fuit Chriſti 432. Prætereà epiſtola de laudibus eremi, ſeu de vita ſolitaria ad ſanctum Hilarium, priuſquam electus eſſet Arelatenſis Eccleſiæ Præſul, & proinde ante annum 430. Inſuper librum contexuit formularum ſpiritualis intelligentiæ, quem Verano filio ſuo dedicavit. Libros quoque duos inſtructionum ad alterum filium ſuum Salonium. Quiſnam verò ſibi perſuaſerit, Eucherium, qui duorum filiorum jam adultorum parens erat, qui ambo poſtmodum fuere diverſarum Eccleſiarum Epiſcopi, eximium illum inquam Eccleſiæ Doctorem, qui tanta ſapientiæ vi ac luce ſcripſerat ante annum Chriſti 430. evolutis poſtmodum centum annis, ſatis habuiſſe vitæ ac vigoris, ut duobus Conciliis interfuerit & ſubſcripſerit;

APPENDIX EJUSDEM AUCTORIS ad ſuam hujus quinti ſæculi hiſtoriam.

1. ANte ſeptennium vir quidam ſtudioſus quemdam, qui ſibi obvenerat, Græcum mihi librum exhibuit. Et quia Græcam non callebat linguam, erogavit me, ut eo perlecto ſibi notificarem, quidnam rei in illo tractaretur. Eum librum ſubciſivis horis perlegi, de quo nihil videram vel legeram niſi autoris nomen apud Jornandem, qui eum nonnunquam in teſtimonium ſuæ adducit hiſtoriæ. Autoris illius librum de legationibus ante obſcurum & ignotum ex vetuſta quadam bibliotheca erutum, vir doctus David Hœſchelius apud Auguſtam Vindelicorum typis edi curaverat; ſed hæc ipſa editio, quia ſine Latina verſione venalis erat, paucos reperit emptores: adeo ut nec in notitiam devenerit eruditiſſimorum, nec non linguæ Græcæ peritiſſimorum, qui poſtea ſcripſere, qualem honoris cauſa nomino Dionyſium Petavium, non ſolum peritia linguarum celebrem ſed undequaque doctiſſimum, ut ejus ſcripta palam faciunt, in cujus manus ſi editio illa Auguſtana perveniſſet, aliter in ſuis hiſtoriis de rebus Francicis quibuſdam enarraſſet, præſertim de Clodionis liberis, & de expeditionibus Attilæ Hunnorum Regis. Quia verò liber ille Priſci de legationibus necdum facilè reperitur, ejus hic attexam fragmentum de Clodianis geminis liberis, & de Attilæ excurſionibus, aliiſque ad ipſum attinentibus rebus, noſtramque adjungam, ut res pluribus innoteſcat, Latinam tranſlationem. Hæc igitur perhibet Priſcus in ſuis ſelectarum legationum hiſtoriis: Τέως ἐπὶ τὸν μείζονα τρέπεσθαι πόλεμον αὐτῷ τῷ Ἀττήλᾳ ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ εἰς τὴν ἑσπέραν στρατεύσασθαι. τῆς μάχης αὐτῷ μὴ μόνον ἐσομένης πρὸς Ἰταλιώτας, ὥστε τὴν Ὠνωρίαν μετὰ τῶν χρημάτων λαβεῖν. πρὸς δὲ Γότθους, χάριν Γεζερίχῳ κατατιθέμενον, Καὶ τῷ Ἀττήλᾳ ἦν τοῦ πρὸς τοὺς Φράγγους πολέμου πρόφασις ἡ τοῦ σφῶν βασιλέως τελευτὴ, καὶ ἡ τῆς ἀρχῆς ἐκείνου παίδων διαφορά· τοῦ πρεσβυτέρου μὲν Ἀττήλαν, τοῦ δὲ νεωτέρου Ἀέτιον ἐπὶ συμμαχίᾳ ἐπάγεσθαι ἐγνωκότος· ὃν κατὰ τὴν Ῥώμην εἴδομεν πρεσβευόμενον, καὶ μήπου ἰούλου ἀρχόμενον, ξανθὸν τὴν κόμην τοῖς αὐτοῦ περικεχυμένην διὰ μέγεθος ὤμοις· θετὸν δὲ αὐτὸν ὁ Ἀέτιος ποιησάμενος παῖδα, καὶ πλεῖστα δῶρα δοὺς, ἅμα τῷ βασιλεύοντι, ἐπὶ φιλίᾳ τε καὶ ὁμαιχμίᾳ ἀπέπεμψε. Τούτων ἕνεκα ὁ Ἀττήλας τὴν ἐκστρατείαν ποιούμενος, αὖθις τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἄνδρας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔπεμπεν, ὥστε τὴν Ὠνωρίαν ἐκδιδόναι. εἶναι γὰρ αὐτῷ ἡρμοσμένην πρὸς γάμον, τεκμήριον ποιούμενος τὸν παρ' αὐτῆς πεμφθέντα δακτύλιον, ὃν καὶ ἐπιδειχθησόμενον ἐστάλκει, παραχωρεῖν δὲ αὐτῷ τὸν Βαλεντινιανὸν καὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς βασιλείας μέρους· ὡς καὶ τῆς Ὠνωρίας διαδεξαμένης μὲν παρὰ πατρὸς, ταύτης δὲ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀφαιρεθείσης πλεονεξίᾳ. Ὡς δὲ ἑσπέριοι Ῥωμαῖοι τῆς προτέρας ἐχόμενοι γνώμης πρὸς οὐδὲν τῶν αὐτῷ δεδογμένων ὑπήκουον, εἴχετο μᾶλλον τῆς πολέμου παρασκευῆς, πᾶν τὸ τῶν μαχίμων ἀγείρων πλῆθος. Προσέτι ὁ Ἀττήλας μετὰ τὴν Ἰταλίαν ἀνδραποδίσασθαι, πρὸ τοῦ ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀναζεῦξαι, τοῖς κρατοῦσι τῶν ἑῴων Ῥωμαίων πόλεμον, καὶ ἀνδραποδισμὸν τῆς χώρας κατήγγελεν, ὡς μὴ ἐκπεμφθέντος τοῦ παρὰ Θεοδοσίου τεταγμένου φόρου. Hoc eſt: *Interea animo propoſuit Attila in Occiduas regiones bellum inferre: nec ſolùm in Italiam ut Honoriam cum ſuis opibus & juribus nanciſceretur, verùm etiam in Franciam hoc propoſito ut Genſericum demereretur. Prætextus autem, quem obtendebat Francici belli, ex interitu oriebatur Francorum Regis, cujus occaſione liberi, quos ſuperſtites reliquerat, mutuo bello de regno decertabant, eo quidem qui natu major erat, ſe Attilæ adjungente; qui verò minor, cum Aetio belli ſocietatem ac fœdus ineunte. Hunc juniorem Romæ conſpeximus legatione pro Attila fungentem, cui præ juventa nondum lanugo creverat, flava cæſarie ſpectabilem, cujus prolixitas humeros eius obtegebat, eumque Aetius ſibi in filium adoptarat, muneribuſque cumulatum ad Imperatorem ob negotiandam belli hujus ſocietatem direxerat. Diverſa ex parte*

ex parte Attila ſibi familiaritate junctos ad eumdem delegaverat Romanum Principem, ut ab illo Honoriam poſcerent Attilæ ipſi nupturam, quæ pridem hujus connubii fidem dederat ejuſque in arrbam & pignus annulum tranſmiſerat, quo oſtenſo Valentinianum Legati interpellarent, ut dimidia Imperii parte cederet, quam ſibi per injuriam ſororis Honoriæ, cui æqua ſucceſſionis paternæ pars debebatur, arrogaverat. Cumque petitio illa ab Occiduis Romanis rejecta fuiſset, novo habito militum delectu bellum adverſus eos apparabat; eidemque propoſitum erat, poſt ſubactam Italiam, bellum inde à ſe denunciatum in Orientis Imperium transferre, hoc jure quia conventum mutuo inter ſe & Theodoſium fœdere tributum minime perſolveret.

32. Ex uno iſto fragmento pleraque addiſcimus, quæ aliunde non potuerant nobis innoteſcere. In primis Francorum Regem Clodionem binos poſt ſe reliquiſſe, cùm tamen noſtri exiſtimarint ſine liberis deceſſiſſe. Secundò duorum horum fratrum eum, qui natu major erat, ſocietatem belli cum Attila iniviſſe Hunnorum Rege: minorem verò (is non alius à Meroveo eſſe poteſt, ſeſe Aetio adjunxiſſe. Tertiò, fuiſſe eumdem ab Aetio adopptatum, Romamque ad Imperatorem Valentinianum miſſum; ejuſque rei hunc ipſum, à quo hæc conſcripta ſunt, Priſcum teſtem fuiſſe oculatum. Hic verò Priſcus jam fuerat honorificis legationibus ſub Theodoſio juniore perfunctus, ut refert Jornandes, qui ejus paſſim hiſtorias in teſtimonium adducit. Gregorius Turonenſis, qui poſt intermedium ſæculum vixit, res iſtas minime compertas habuit, qui lib. 2. hiſt. Franc. c. 9. ſic ait: *Clodio civitatem Camaracum apprehendit, in qua paucum tempus reſidens uſque ad Suminam fluvium occupavit. De hujus ſtirpe quidam Meroveum Regem fuiſſe aſſerunt, cujus filius fuit Childericus.* Hæc Gregorius. Quod verò Sidonius in carmine 7. panegyrico ad Avitum recenſet, Francos in Attilæ copiis, id Priſci narrationem firmat de bellica ſocietate primogeniti fratrum circa regni paterni ſucceſſionem contendentium, qui ad ſui opem Attilam accivit, cùm certum ſit, Meroveum, qui æquam cum fratre regni partitionem depoſcebat, inter copias Aetii militaſſe: quod tamen Gregorius ipſe Francicam contexens hiſtoriam ſiluit, adeo vel negligens, vel inſcius fuit rerum ad Francicam hiſtoriam pertinentium. Idem tamen mentionem injicit Theudonis Gothorum Regis ejuſque filii Thoriſmundi, qui cum Aetio adverſus Attilam congreſſi ſunt. Quod verò Priſcus perhibet, Attilam adverſus Gothos ideo bellum ſuſcepiſſe, ut Genſerico Vandalorum Regi gratificaret: Sciendum eſt Genſericum graviſſima offenſione odium Theudonis, ut vocat Gregorius Turonenſis, ſeu ut ab aliis nominatur, Theodorici Gothorum Occidentalium, ſeu Viſigothorum Regis concitaſſe. Cùm enim hujus Theodorici filiam Genſerici filius nuptu accepiſſet, eamdem ob veneni ſuſpicionem Genſericus truncis naribus & auribus dehoneſtatam ad patrem remiſerat. Ab hoc ſibi metuens Vandalus, Attilam ampliſſimis muneribus pellectum, ut Theodoricum bello adoriretur, incitavit, ut Jornandes de reb. Gothicis ca. 36. fidem facit. Hic etiam advertas licet animi grandem in Attila fiduciam quatuor ſimul bella moliente, eaque graviſſima, ſcilicet adverſus Theodoricum Viſigothorum, cujus dominatio latè per Hiſpanias & Gallias protendebatur, adverſus Meroveum Francorum parte validiſque ſocietatibus fretum, adverſus Occidentis Imperatorem Valentinianum tertium, ob vindicatam ſibi mediam ejus Imperii partem, ſpecie juris dotalis Honoriæ ſororis ejus. Hæc enim ob ſtuprum admiſſum ejecta ignominioſè de fratris aula, Attilam in ſui ultionem acerſiverat, paciſcens cum eo nuptias, & pro dote dimidiam Occidentis Imperii portionem, ut Priſcus hic prodit, quam ſibi tanquam ex ſemiſſe cum fratre hæredi debitam aſſeverabat. Et demum adverſus præpotentem Orientis Imperatorem Marcianum, eò quòd tributum annuum, cui ſolvendo præceſſor ejus Theodoſius junior ſe Attilæ devinxerat, pendere recuſaret.

CONCILIUM TOLETANUM primum Anni 400.

1. FUerat pridem iſtud Concilium communi judicio adſcriptum anno Chriſti 405. Errori cauſam dederat Innocentii Papæ epiſtola 23. ad Synodum in Toloſana civitate conſtitutam, ſeu ut reſtituit Sirmondus, ad Epiſcopos Synodi Toletanæ. Cæterùm hæc Innocentii epiſtola non ad iſtam, quam hic tractamus, Synodum Toletanam ſcripta eſt; ſed ad poſteriorem Toletanam, in qua de ordinationibus perperam factis agebatur. Iſta verò prior quam nunc tractamus, contigit ſub Anaſtaſii (qui ſucceſſorem Innocentium habuit (Pontificatu. Idque præclare primus animadvertit Baronius, inde quia Concilium iſtud primum Toletanum in definitiva, quæ Canonibus ſubjicitur, ſententia meminit tunc viventis Simpliciani, qui Ambroſio in Epiſcopatu Mediolanenſi proximus ſucceſſerat, his verbis: *Expectantes pari exemplo, quod Papa qui nunc eſt, quid ſanctus Simplicianus Mediolanenſi Epiſcopus, reliquique Eccleſiarum conſtituant Sacerdotes.* Et iterum: *Conſtituimus autem priuſquam illis per Papam, vel per ſanctum Simplicianum communio redditur.* Poſterioris verò Toletani, ad quod Innocentius Papa ſcripſit, annus, & decreta ignorantur. Hóc unum pro certo habendum, acquieviſſe placitis in epiſtola Innocentii comprehenſis, atque ita Hiſpanarum Eccleſiarum compreſſa fuiſſe diſſidia, quibus illæ pernicioſè infeſtabantur circa converſos ab hæreſi Priſcilliani Epiſcopos, utrùm in priſtino dignitatis gradu recipiendi eſſent, & circa permultas ordinationes Eccleſiaſticas, quas conſtabat factas contra Nicænos alioſque ſacros Eccleſiæ canones, quaſque aliqui irritas & pro nullis habendas, alii qualitercumque factas ſubſiſtere ac ſuſtineri debere contendebant. Innocentius de diverſis ordinationibus diverſa præſcribit. Sed quod ad futuras ordinationes attinet, præcipit in eis poſthac ſacros Canones inviolatè cuſtodiri. Ad ſtabiliendam verò neceſſariam pacem, pro qua conciliandа Hilarius Epiſcopus, qui ſubſcriptus Concilio Toletano legitur, & Elpidius Presbyter ex Hiſpania Romam ad Innocentium commigrarant, Symphoſium & Dictinnium Epiſcopos & Comaſium Presbyterum, alioſque ex Priſcilliani ſecta redeuntes, quos Toletanum primum Concilium damnantes Priſcilliani ſectam, in communionem retentis priſtinis honoribus, ut ſcribit Idacius in Chronico, receperat, ſtatuit Innocentius poſſe in priſtinis gradibus ac dignitatibus permanere; eos verò qui pervicaciùs obſiſterent, quieſcere jubet, admonens ne Luciferi olim Calaritani in Sardinia Epiſcopi ſchiſma in ſimili cauſa imitentur. Porrò Concilium, quod pertractamus, neceſſe eſt collocari ante annum 401. quo defuncto jam Simpliciano Venerius Mediolanenſem regebat Eccleſiam, ut conſtat ex Legatione in Concilio Africano decreta ad Anaſtaſium Papam, & Venerium Mediolanenſem Epiſcopum poſt primum Stiliconis Conſulatum. At verò iſta Toletana prima Synodus, ſub illo eodem coacta eſt Stiliconis Conſulatu, qui anno Chr. 400. eſt aſſignandus, Anaſtaſio Papa Eccleſiam moderante.

2. Eſt verò Toletum civitas inſignis ad amnem Tagum ſita, caput Carpetanorum, quæ nunc regio Caſtillia dicitur nova: hujus cogendæ Synodi duæ fuerunt præcipuæ cauſæ, ſchiſma Eccleſiarum Hiſpaniæ, præſertim Bœticarum, & Provinciæ Gallæciæ ab invicem diſſidentium, exortum ex pleriſque factis contra Canonum præſcripta ordinationibus, quas quidam ſubſiſtere, alii eſſe irritas, omnique validitate vacuas, prorſuſque nullas obnixè aſſerebant. Prætereàque ex occaſione Priſcillianiſtarum hæreſis, quæ multas Ibericas provincias pervaſerat, & diſcordiæ inter Catholicos natæ, utrùm converſi ab illa hæreſi Sacerdotes, & Epiſcopi priſtino in gradu poſt ejuratam hæreſim relinquendi eſſent. Severus Sulpicius hujus hiſtoriam hæreſis accuratè deſcribit, quæ Simonis atque Baſilidis dæmoniacas præſtigias, Gnoſticorum infames ſpurcitias, & Manichæorum deliria renovabat. Ejus autor Priſcillianus Epiſcopus, ea de cauſa capitali ſupplicio ab Imperii uſurpatore Maximo addictus eſt. Complures Synodus iſta canones

& ana-

& anathematiſmos edidit, quemadmodum etiam Bracarenſis prima, & Cæſarauguſtana, quibus iſta damnatur & reprimitur hæreſis. Iſtud quoque obſervandum eſt, Toletanum hoc primum Concilium, novum procudiſſe fidei ſymbolum, quo proceſſio ſancti Spiritus à Patre Filioque confirmatur his verbis: *Eſt ergo ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus Paracletus, ſed à Patre Filioque procedens*. Ex eadem Hiſpania Bracarenſe Concilium primum anni à Chr. 411. in fidei, quam procudit, profeſſione, hoc idem enunciat: *Credo in Spiritum ſanctum procedentem à Patre & Verbo*. Eadem expreſſe ſimul profitentur poſteriora Toletana Concilia, tertium anni 589. & quartum anni 633. & octavum anni 653. & undecimum anni 675. Quæ omnia celebrata ſunt ante annum 700. quo infauſtè cœpit Græcorum diſſidium.

3. In iſtius Toletani primi Concilii canonibus multæ proponuntur irregularitates, quæ homines à ſacris Ordinibus arcent. Cujuſmodi ſunt publica, quæ præceſſerit, pœnitentia, can. 2. Bigamia tum propriè dicta, tum etiam interpretativa, can. 3. 4. & 7. Militia quoque poſt baptiſmum, can. 8. Quarum rerum recitatione ſuperſedeo, quia illas alibi exactiùs à me proſequutum iri ſpero.

4. Can. V. Hoc exigit ab omnibus Clericis, ut quandocunque poſſunt, Miſſæ quotidie interſint Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus Clericus, ſi intra civitatem fuerit, vel in loco, caſtello, vico, aut villa, in qua quotidianum offeratur Sacrificium.

Can. VI. *Item neque puella Dei, aut familiaritatem habeat cum confeſſore, aut cum quolibet laico ſibi ſanguinis alieni.*

Similiter Concilium Pariſienſe ſub Gregorio IV. regnante Ludovico Pio Francorum Imperatore, hæc ſtatuit lib. 1. cap. 46. *Clerici vel Monachi ne cum ſanctimonialibus colloquantur niſi ex conſenſu Epiſcopi, & ex cauſa neceſſitatis. Neve ullus Sacerdos alicujus monialis confeſſionem audiat, niſi coram teſtibus haud procul adſtantibus.* Conſulito etiam, quæ adnotavi ad can. 20. Nicænæ Synodi ſecundæ, & ad can. 28. Agathenſis Concilii. Vide Concil. Carthag. IV. can. 97. ut religioſis fœminis præponendus ab Epiſcopo probetur.

5. Can. XIV. *Si quis acceptam à Sacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur.*

Veterem itaque ritum abolet, quo libertas fidelibus relinquebatur ſacram Euchariſtiam, vel intra Eccleſiam præſenti manducatione abſumendi, vel manu exceptam intra privatas ædes deferendi. Qua de re pluribus pertractatum ſuprà eſt ad ſecundum Eccleſiæ Sæculum, in diſſertatione 5. de veteribus circa Euchariſtiam ritibus. Eamdem quoque de abſumenda intra Eccleſiam Divina Euchariſtia, ſanctionem procudit Concilium Cæſarauguſtanum can. 3. Cauſam dedit harum in Hiſpania conſtitutionum, Priſcillianiſtarum, qui eas provincias peſtifera lue infecerant, nefanda impietas, qui ſuis in propudioſis & nocturnis conventibus, rebus ſacris impiè, ut Sulpicius Severus prodit, abutebantur.

6. Can. XVII. *Si quis habens uxorem fidelem, & concubinam habeat, non communicet. Cæterùm qui non habet uxorem, & concubinam pro uxore habet, à communione non repellatur, tantùm ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ, ut ei placuerit, ſit conjunctione contentus.*

Eſt apud Gratianum c. is qui, diſt. 34. Quicunque canonem iſtum expoſuerunt, concubinas, de quibus loquitur, illas eſſe dixerunt, quæ maritali affectu ductæ ſunt atque in matrimonium licitum, ſed ſine inſtrumentis & conventionibus dotalibus, & citra ſolitas adhiberi ſolemnitates, quales erant Abrahami concubinæ, adeò ut tales conjunctiones eſſent à peccato immunes, & vera inter Chriſtianos Sacramenta. Unde mirum eſt, quid potuerit Ferdinando Mendozæ in mentem venire, ſcribenti ad can. 2. Illiberritanum, ut expoſuerit Toletanum canonem iſtum de pellicibus, ac de fornicariis, legeque Chriſtiana prohibitis concubinis, quarum nullus eſſe uſus poteſt citra crimen lethiferum. Et cùm abſolutè Chriſtus vetet: *Nolite Sanctum dare canibus, & margaritas projicere ante porcos*. Et alte prædicet Chriſti Apoſtolus, & præco, ut *probet ſeipſum homo; qui enim manducant & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini*. At verò in oppoſitum ſancta & approbata Synodus in eam præceps ruat voraginem, ut Sacerdotibus prohibeat, quantumvis notos, ſcandoloſos, & impœnitentes obſtinatoſque concubinarios ab hiſce incontaminatis & tremendis myſteriis excludere ac prohibere; jubeatque publica ſanctione Sanctum dare canibus, & margaritum immenſæ puritatis, atque inappretiabile, projicere ante porcos. Quis verò in animum inducat ita decreviſſe Concilium iſtud, cujus proximè ſequenti canone ſtudium adeò videtur erga continentiam immoderatum, ſi ſic dicere licet, ut matrimonium aliquod Divino ipſo & Evangelico jure licitum, atque à peccato prorſus immune, perpetua puniat Euchariſticæ communionis privatione, præterquam in exitu vitæ; ſic enim decernit can. ſequenti.

7. Can. XVIII. *Si qua vidua Epiſcopi, ſive Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nulla religioſa cum ea convivium ſumat, nunquam communicet, morienti tantum ei Sacramentum ſubveniat.*

Quàm malè cohæret canon uſque adeò ſeverus cum præcedenti canone, quo ſi Mendozæ fidem habeamus, porrigi jubetur Euchariſtia concubinariis impœnitentibus, nec à peccato deſiſtere volentibus.

8. Can. XX. *Quamvis penè ubique cuſtodiatur, ut abſque Epiſcopo nemo Chriſma conficiat: tamen quia in aliquibus locis vel Provinciis Presbyteri dicuntur chriſma conficere, placuit ex hac die nullum alium niſi Epiſcopum chriſma conficere, & per diœceſim deſtinare; ita ut de ſingulis Eccleſiis ad Epiſcopum ante diem Paſchæ Diaconi deſtinentur, aut Subdiaconi, ut confectum chriſma ab Epiſcopo deſtinatum ad diem Paſchæ poſſit occurrere. Epiſcopo ſanè certum eſt omni tempore licere chriſma conficere. Sine conſcientia autem Epiſcopi nihil penitùs faciendum. Statutum verò eſt, Diaconum non chriſmare, ſed Presbyterum abſente Epiſcopo; præſente verò Epiſcopo poſſe, ſi ab Epiſcopo fuerit præceptum.*

His conformia jam antè diſpoſuerant Carthaginenſes Canones. Etenim Concilii Carthaginenſis ſecundi canon 3. ſic habet: *Fortunatus Epiſcopus dixit, ſi jubet Sanctitas Veſtra ſuggero. Nam memini præcedenti Concilio fuiſſe ſtatutum, ut chriſma, vel reconciliatio pœnitentium, necnon puellarum conſecratio à Presbyteris non fiant. Ab univerſis dictum eſt Epiſcopis: Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio à Presbyteris non fiant; vel reconciliare quemquam in publica Miſſa Presbytero non licere: hoc omnibus placet.* En igitur tria, quæ fieri à Presbyteris non poterant, Chriſmatis confectio, Virginum conſecratio, & pœnitentium publica reconciliatio. Simile decretum à Concilio Carthaginenſi tertio promanavit can. 36. *Ut Presbyter inconſulto Epiſcopo virgines non conſecret: chriſma verò nunquam conficiat.* De reconciliatione verò publicè pœnitentium eodem Carthaginenſi, Concilio tertio can. 32. ſic decernitur: *Ut Presbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſente Epiſcopo, neceſſitate cogente. Cujuſcumque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem manus ei imponatur.*

9. Quod verò ait noſter Toletanus canon 20. *Epiſcopo ſanè certum eſt, omni tempore licere chriſma conficere*. Id non eſt indiſcriminatim intelligendum, ſed accommodatè ad omnes annos; nullatenus verò ad omnes anni dies. Nemo Catholicus ambigit Apoſtolicam eſſe traditionem, ut quotannis in die Cœnæ Domini chriſma conficiatur. Et Concilium Meldenſe can. 46. decernit: *Ut nemo ſacrum chriſma niſi in quinta feria maioris ſeptimanæ, id eſt in Cœna, quæ ſpecialiter appellatur Dominica, conficere præſumat*. Porrò canon iſte Toletanus refertur à Martino origine quidem Græco, ſed in Hiſpania Bracarenſi Epiſcopo, Martinianæ collectionis can. 51. & à Gratiano diſt. 3. de conſecr. cap. omni tempore.

CONCILIUM TAURINENSE.
Anni 402.

1. QUod attinet ad hujus Concilii tempus, quamvis communi judicio exiſtimatum fuerit ejus incidiſſe celebrationem in annum à Chriſto 397. dum Siricius Papa Eccleſiæ præſidebat, rectiùs tamen aſſignandum eſt anno 402. aut ſequenti, Sanctus enim Martinus Turonenſem rexit Eccleſiam aduſque initium quinti ſæculi; recteque ex Sulpicio conjicit Baronius, Martini obitum non contigiſſe ante quadringenteſimi ſaltem anni aut ſequentis finem, die Novembris undecima: & aliundè liquet ex Zoſimi Pontificis ad Africanos epiſt. 4. & ex ejuſdem ad Africanos, Gallos & Hiſpanos epiſt. 7. Lazarum fuiſſe in Taurinenſi Concilio calumniæ convictum, contra Bricium Epiſcopum intentatæ. Hic autem in Martini demortui ſucceſſerat Epiſcopatum. Unde neceſſe eſt iſtud Concilium referre ſaltem in annum epochæ Chriſtianæ 402. quo Bricius Turonenſi Eccleſiæ poſt Martinum præfuit. Niſi fortè Zoſimus ipſe falſis relationibus fuerit circumventus ab adverſariis Lazari, quales pro certo erant Patroclus & Celeſtinus Pelagianus.

2. Auguſta Taurinorum urbs eſt in regione Pedemontium, intra Galliam, dictam olim Ciſalpinam, Sabaudiæ Ducum ſedes. Ibi congregatum Concilium fuit ad ſedandas quorumdam Gallicanorum Præſulum controverſias, quæ tamen diremptæ non fuerunt. Litigabant invicem de Primatu Vienneſis & Arelatenſis Epiſcopi, nec tamen ibi proceſſum ad definitivum judicium fuit, ſed hoc tantummodò interlocutorium: *Ut qui ex eis approbaverit civitatem ſuam eſſe Metropolim, is totius Provinciæ honorem Primatus obtineat, & ipſe juxta canonum præceptum ordinationum habeat poteſtatem. Can. 2.* Certè ad pacis vinculum conſervandum hoc utiliore conſilio decretum eſt, ut ſi placet memoratarum urbium Epiſcopis, unaquæque de his viciniores ſibi intra Provinciam vindicet civitates, eaſque viſitet Eccleſias, quas oppidis ſuis viciniores eſſe conſtiterit. Ita ut memores concordiæ, atque unanimitatis, non alter alterum longius ſibi uſurpando, quod eſt alii propius, inquietet.

3. Proculus etiam Epiſcopus Maſſilienſis Arelatenſi Metropolitano ſubjectus ac Suffraganeus, vir ſublimes præſeferens ſpiritus, quemque ſuprà vidimus unà cum Conſtantio Legatum Gallicanarum Eccleſiarum in Aquileienſi Concilio conſediſſe, ambiebat in aliena Provincia, ſcilicet in ſecunda Narbonenſi Metropolitani dignitatem, nullum jus, nullamque ſuorum prædeceſſorum allegans poſſeſſionem, ſed unum hoc prætendens, (quod tamen alii negabant Provinciæ Epiſcopi) fuiſſe à ſe quoſdam ejuſdem Provinciæ Epiſcopos conſecratos. Apertè & indubiè Baronius hic fallitur, cujus hæc ipſa in iſtud Concilium verba: *Sed & Narbonenſis Provinciæ primam eſſe ſedem Maſſilienſem Eccleſiam declaratum eſt.* At contrarium prorſus à Concilio declaratum eſt can. 1. his ipſis verbis; *Siquidem aſſereret Proculus eaſdem Eccleſias* (ſecundæ Narbonenſis Provinciæ) *vel ſuas Parochias eſſe, vel Epiſcopos à ſe in eiſdem Eccleſiis ordinatos. Et è diverſo ejuſdem regionis Epiſcopi aliud defenſarent, ac ſibi alterius Provinciæ Sacerdotem præeſſe non debere contenderent: id judicatum eſt à ſancta Synodo contemplatione pacis atque concordiæ; ut non tam civitati ejus, quæ in altera Provincia eſt ſita, cujus magnitudinem penitus neſciremus, quàm ipſi potiſſimum deferretur, ut tanquam pater filiis honore primatus aſſiſteret. Dignum enim viſum eſt, ut quamvis unitate Provinciæ minimè tenerentur, conſtringerentur tamen pietatis affectu: hæc igitur ipſi tantum in vita ejus forma ſervabitur.* Hactenus verba Concilii Taurinenſis, quod fatetur ſemel iterumque Maſſiliam eſſe diverſæ à Narbonenſi ſecunda Provinciæ, ideoque jus Metropoleos apertè excludit ab Eccleſia Maſſilienſi: ſed ſoli perſonæ Proculi ſolius ad ſolam illius vitam Primatum iſtum indulgere ſe profitetur. Quæ Concilii verba Proculi injuſtam patefaciunt ambitionem, ſimulque Concilii puſillanimitatem, non auſi Proculum factione prævalidum penitùs offendere. Commonſtrat tamen ſe novitatem in univerſa Eccleſia hactenus inauditam & inſolitam ad tempus dumtaxat vitæ unius invehere. Et utique Summus Pontifex Zoſimus perſpecta hujus Taurinenſis decreti iniquitate, ipſum contrario decreto penitùs abrogavit: ejuſque impetratorem Proculum apertè damnavit in ſua ad Patroclum Arelatenſem epiſtola. Quin etiam Proclum adverſus Apoſtolica mandata pertinacem, novaſque turbas, & populares factiones concitantem, ipſa Maſſilienſi ſede & Eccleſia exturbat, mandatque alium ejus loco Epiſcopum eligi; ut ex aliis duabus Zoſimi epiſtolis liquet ad Patroclum & ad Maſſilienſes.

4. Sanè conſtituerat Nicæna Synodus can. 4. ut in unaquaque Provincia Eccleſiaſtica præſit Metropolitanus intra eam conſtitutus. Perſpicuè verò teſtantur tum Laterculum Provinciarum Imperii Romani, tum Ammianus Marcellinus lib. hiſtoriarum 15. Arelatem & Maſſiliam ad Viennenſem provinciam pertinere: quinetiam idipſum pluſquam ſemel declarat verbis jam allegatis Taurinenſe Concilium. Hæc igitur ſecunda Narbonenſis Provincia, neque Maſſilienſem debuit Epiſcopum, neque Arelatenſem Archiepiſcopum habere Metropolitanum, ſed potiùs Aquiſextienſem, qui hoc etiam nunc potitur dignitatis gradu. Etenim Aquas ſextias Notitia Imperii collocat ſecundæ Narbonenſis Provinciæ Metropolim, eique eaſdem ſubjicit civitates, quæ etiam nunc in Eccleſiaſtica partitione eidem Aquenſi comprovinciales ſunt ac ſuffraganeæ. Eſt verò demonſtratu facillimum, Eccleſiarum diſtributiones & colligationes jam inde ab exordiis naſcentis Eccleſiæ cum partitione civili conformatas fuiſſe. Porrò Arelatenſis Eccleſia non modò ex antiquo conſequuta eſt, ut eſſet Metropolis Eccleſiaſtica, ſicque præeſſet Eccleſiis Provinciæ ſecundæ, ſeu inferioris Viennenſis, atque ita ſubeſſet Arelatenſi Metropoli (quæ ejuſdem eſt Provinciæ ſuffraganea) Maſſilienſis Eccleſia, verùm etiam diuturnis temporibus Primatiæ ac Vicariæ Apoſtolicæ jure ac autoritate ſupra utramque Narbonenſem primam & ſecundam univerſamque Viennenſem ſuperiorem, potita fuit; & licet Nicæno canone cautum eſſet, ut Epiſcopi cujuſlibet Provinciæ à propriis Metropolitis conſecrarentur, prohibitum nihilo ſeciùs à Zoſimo Papa fuit, ne quiſquam Viennenſium aut Narbonenſium Provinciarum ordinaretur Epiſcopus ab alio quàm ab Arelatenſi, cui etiam jus collatum fuit Synodos per illas Provincias convocandi; in eiſque præſidendi, ut factum videmus in Concilio Agathenſi, cui Cæſarius Arelatenſis præſedit, etiamſi Agatha ſit ſuffraganea Narbonenſi Metropolitæ. In Concilio ſimiliter Rejenſi ſeu Regenſi præfuit Hilarius Arelatenſis tempore Sixti Papæ tertii, quamvis Rejorum civitas ad ſecundam Narbonenſem, cujus eſt Metropolites Aquenſis Epiſcopus, pertineret. Antoninus enim Auguſtus Rejenſium civitatem in ſuo collocat itinerario intra ſecundam Narbonenſem, cujus Metropolim eſſe docet Aquas ſextias, hac ipſa ſerie Provinciæ (inquit) Narbonenſis ſecundæ civitates numero ſeptem. 1. Metropolis civitas Aquenſium. 2. Aptenſium. 3. Rejenſium. 4. Forojulienſium. 5. Vapincenſium. 6. Seſterienſium. 7. Antipolitana. Similiter idem Imperator Antoninus Provinciam Viennenſem ſic delineat; In Provincia Viennenſi civitates numero quindecim: 1. Metropolis civitas Viennenſium. 2. Gebennenſium. 3. Gratianopolitanorum. 4. Belloiocenſium. 5. Vivariæ. 6. Dienſium. 7. Valentinorum. 8. Avenionenſium. 9. Arelatenſium. 10. Carpentoractenſium 11. Maſſilienſium. 12. Tricaſtinorum. 13. Vaſionenſium. 14. Arauſienſium. 15. Cabellionum. Primam verò Narbonenſem ita concinnat; Provinciæ primæ Narbonenſis civitates numero ſeptem: 1. Metropolis civitas Narbonenſium. 2. Toloſatum. 3. Biterrenſium. 4. Agathenſium. 5. Nemauſenſium. 6. Maganenſium. 7. Lutevanorum, & caſtrum Ucetienſe. In Provincia vero Alpium maritimarum Metropolim locat Ebrodunum. Deinde civitatem Dinienſem, &c. Non inficior immutatam unius aut alterius oppidi nomenclaturam ab ætate Antonini diverſam, ut contigit in Gratianopoli ſic denominata ab Imperatore Gratiano, qui longe poſt Antoninum regnavit, cùm priùs Cularona diceretur. Id verò quod poſterius accedit ad certiorem urbis notitiam, amovendamque ambiguitatem, quæ ex veteri nomenclatura poterat ſuboriri, nihil obſtat, quò minùs verum ſit ac germanum hoc itinerarium, nulla facta ſecundùm rei ſubſtantiam commutatione. Sanctus Leo Papa epiſt. 50. ad novemdecim

Gallia-

Galliarum Epiſcopos, qui Ravennii Arelatenſis Epiſcopi Hilario defuncto ſubjecti cauſæ patrocinabantur, quatuor duntaxat civitates Vienneſi attribuit Antiſtiti, quibus Metropolitani jure præſit, Valentiam, Tarentaſiam, Genevam, & Gratianopolim; reliquaſque omnes Viennenſis Provinciæ civitates ad Arelatenſem revocat. Tarentaſia porrò, ſi non falluntur, qui eamdem cum Centronibus civitatem eſſe autumant, eſto fuerit aliquando in civili partitione Provinciæ Graiarum & Pœninarum Alpium Metropolis, ſed non Eccleſiaſticæ diſtributionis, cùm hic Metropoli Viennæ alligetur. Rem ſanè obſcuram & ambiguam reddunt veteres immutatæ nominationes, nunc ſanè Tarentaſia Metropolis eſt Eccleſiaſtica, cui ſubjiciuntur Epiſcopi Auguſtenſis *d' Aoſte*, & Sedunenſis *de Sion*.

5. Quod verò jam admonui, intra primam Narbonenſem Concilio Agathenſi Arelatenſem Epiſcopum Cæſarium præſediſſe, ſimiliterque intra ſecundam Narbonenſem Provinciam in Concilio Rejenſi Hilarium pariter Arelatenſem, idem obtigit inter primam Viennenſem Provinciam in Concilio Valentino ſecundo, anni 584. ſub Pelagio Papa ſecundo; huic enim Sapaudus Arelatenſis præſedit, primuſque illud ſua ſubſcriptione firmavit, poſt quem ſubſcripſit Priſcus Lugdunenſis, tertioque loco Evantius Viennenſis Provinciȩ illius Metropolites.

6. Cæterùm conceſſum à Zoſimo Papa Eccleſiæ Arelatenſi privilegium, ut ejus poſſit Epiſcopus ſolus conſecrare civitatum intra utramque Narbonenſem & Viennenſem Epiſcopos harum Provinciarum, illa utique poteſtas de jure communi nec ipſis Primatibus ac Apoſtolicæ Sedis Vicariis poterat competere: ſed per canonem 4. magnæ Nicænæ Synodi ſolis Provinciæ Metropolitis debebatur. τὸ δὲ κῦρος τῶν γιγνομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ, *ut Metropolitæ poteſtas detur eorum, quæ per ſingulas Provincias fiunt*. Ipſæ quoque Romanorum Pontificum literæ, per quas ſuos ubivis Vicarios & Primates conſtituebant, hanc legem exprimebant: *Ne quid detrimenti Metropolitarum juribus inſerretur*: quales videre eſt pleraſque, ut ſunt S. Leonis Papæ ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, cui ſuas per Illyricam vices committit, ſervato tamen ſingulis Metropolitanis jure proprio, ut eis in ſuis Provinciis jus ſervetur Epiſcopos ordinandi. Itemque Hormiſdæ Papæ ſuas Remigio Rhemenſi Epiſcopo vices per totum Clodovæi regnum delegantis epiſt. 1. Ejuſdemque Pontificis epiſt. 26. ad Saluſtium Hiſpalenſem Epiſcopum, quem ſuum conſtituit Vicarium per omnem Bœticam & Luſitaniam; utrobique enim Hormiſda hanc adjungit reſervationem: *Salvis privilegiis, quæ Metropolitanis Epiſcopis decrevit antiquitas*. Sanctus quoque Pontifex Gregorius lib. 4. epiſt. 51. Virgilio Arelatenſi ſic ſcribit: *Fraternitati Veſtræ vices noſtras in Eccleſiis, quæ ſub Regno ſunt præcellentiſſimi filii noſtri Childeberti, juxta antiquum morem Deo autore committimus: ſingulis ſiquidem Metropolitis ſecundùm priſcam conſuetudinem proprio honore ſervato*. Quinetiam ipſe Zoſimus, qui per diminutionem juris ac autoritatis Metropolitanorum Vicarii ſui Arelatenſis dignitatem novo & inuſitato incremento cumulaverat, maturiore poſtea conſilio reſcidit, quod indulſerat, ut idem ipſe ſcribens ad Simplicium Viennenſis Provinciæ veteris Metropolitanum ingenuè fatetur. Quò pariter reſpexit Leo Papa primus, ſcribens ad Epiſcopos, per Viennenſem Provinciam conſtitutos epiſt. 89. aliàs 10. *Quid ſibi (inquit) quærit Hilarius in aliena Provincia, & id quod nullus deceſſorum ipſius ante Patroclum habuit quid uſurpat? Cùm & ipſum quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodum ſit ſententia meliore ſublatum*.

7. Id verò perquàm mirum eſt, Epiſcopum Maſſilienſem, qui Arelatenſis Epiſcopi Suffraganeus erat, eique comprovincialis, tantum ſibi juris uſurpare præſumpſiſſe, ut etiam in aliena Provincia Metropolites eſſe ambiret, atque ſi verum eſſet, quod jactabat, ordinatos à ſe fuiſſe Narbonenſis ſecundæ Epiſcopos; qui fieri potuerat, ut vel Arelatenſis Primas, vel Aquenſis Metropolites hoc ſibi jus ab extraneo præripi ſinerent. Probabiles ſunt conjecturæ, ſi hoc factum fuerit, (quod tamen alii Epiſcopi inficiabantur) id contigiſſe, aut ſpecie honoris, vel ſponte ex vicinia acceſſiſſe, aut etiam rogatum quò celebriores eſſent plurium infulatorum Præſulum concurſu conſecrationes; non tamen ex officio, aut ex ulla neceſſitate. Facilè quoque id contigiſſe potuit, ut quemadmodum imperante Ariano Principe Conſtantio, Saturninus Arianus in Arelatenſem Epiſcopum provectus fuerat, ita & Aquenſem Eccleſiam indebitè occuparit, ſive ſub Juliano Apoſtata, ſive ſub Ariana Juſtina Imperatrice, vel etiam propter aliquod aliud delictum fuerit, vel Pontificio, vel Synodali decreto ſuſpenſus à Pontificalibus, aut alioqui exautoratus Aquenſis Eccleſiæ Præſul, eaque occaſione factum, ut viciniori Epiſcopo fuerit per proviſionem contributa illa, qua Epiſcopus Aquenſis exciderat, Eccleſiaſtica juriſdictio ac poteſtas. Proximior autem Epiſcopus ipſe eſt Maſſilienſis. Ambæ namque civitates Aquenſis & Maſſilienſis dimidiæ tantùm dietæ itinere ab invicem diſtant. Veruntamen quæcunque cauſa extiterit, Proculus illa ſua ambitioſa præſumptione commeruit Zoſimi Papæ decreto etiam propria Eccleſia dejici, ut ex ejus liquet reſcriptis, reſciſſaque juſtiſſimè fuit illa Taurinenſis Concilii parum canonica proviſio. Aquiſextienſis porrò Epiſcopus, ne quod jus Metropolitanæ dignitati ſuæ decederet, detrectare ſolebat in Synodos acceſſum, ad quas ab Arelatenſi Epiſcopo convenire jubebatur, ut fidem facit Symmachi Papæ Romani epiſtola ad Cæſarium Arelatenſem, qui per Ægidium ſibi ſubditum Abbatem conqueſtus de Aquenſi Epiſcopo fuerat, recuſante ad Concilia per Arelatenſem indicta proficiſci; cujus querimoniȩ occaſione Symmachus reſcripto ſuo renovat, inſtauratque Arelatenſis Antiſtitis privilegia, ut invigilet circa Gallicanarum Provinciarum Epiſcopos, plenoque jure in eos eorumque Eccleſias utatur, ſpeciatim verò in Aquenſem Epiſcopum ad Concilia, quæ indixerit, per canonicas pœnas compellendum. Sanctus autem Papa Leo primus, qui magna ſolicitudine Arelatenſem Metropolitem ad propriæ ſecundæ Viennenſis Provinciæ limites coercere ſtuduit, & jura dignitatemque Metropolitanorum, ne longiùs evagarentur, intra Nicænæ Synodi præſcripta reduxit, ne Arelatenſes Antiſtites obtentu Primatiȩ aut Apoſtolicæ Vicariȩ Epiſcopos ac Metropolitas Provinciarum Narbonenſium, & prioris Viennenſis, poſthac opprimere pergeret; ille igitur ſcribens ad Theodorum Forojulii ſecundæ Narbonenſis Præſulem epiſt. 83. aliàs 91. graviter illum corripit dicens: *Solicitudinis quidem tuæ hic ordo eſſe debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitùs de eo, quod quærendum eſſe videbatur, conferres*. At quo Metropolitano? Non utique Arelatenſi, quem Leo ipſe omni jure, quod prætendebat in utramque Narbonenſem & alteram Viennenſem, ut ex permultis ejus liquet epiſtolis, excluſerat; ergo Aquenſi, qui Aquiſextiis ſecundæ Narbonenſis Metropoli fixam habebat ſedem.

Porrò ſecundam Narbonenſem jam inde à prioribus ſæculis ſpectatam fuiſſe ut peculiarem provinciam Eccleſiaſticam, cui ex conſequenti præeſſe deberet peculiaris de ſuo gremio Epiſcopus Metropolita, non modò liquet ex iſto Taurinenſi Concilio, ſed etiam ex Aquilejenſi celebrato ſub Pontifice Damaſo, anno Chriſtianæ Epochæ 381. cujus extat Synodica epiſtola ſub hac epigraphe: *Concilium, quod convenit Aquileiæ, dilectiſſimis fratribus Epiſcopis Provinciæ Viennenſium & Narbonenſium primæ & ſecundæ*.

CONCILIUM MILEVITANUM *Anni* 416.

1. Scitè Baronius admonet, duo fuiſſe Milevitana Concilia in unum à collectoribus confuſa: primum anno Chriſti 402. initio Pontificatus Innocentii, necdum oborta hæreſi Pelagiana. Huic præſedit Aurelius Carthaginenſis Arcadio & Honorio Auguſtis quintùm Conſulibus, ut refert ejuſdem præfatio, quæ tamen indebitè præfixa eſt ſecundo Milevitano Concilio, de quo nunc agimus, & in quo examinata eſt Pelagii & Cæleſtii hæreſis. Iſtud verò ſecundum coactum eſt anno Chriſti 416. ultimo Innocentii Pontificatus anno, quo eodem pariter habitum eſt eadem in cauſa Concilium Carthaginenſe, præſidente pariter Aurelio. Autumat Baronius ad iſtud ſecundum Milevitanum pertinere anathematiſmorum

contra

contra Pelagianam hæreſim canones octo, quos dicit à plenario deinde Concilio Africanorum Epiſcoporum Carthagine celebrato non editos de novo, ſed ex Milevitano iſto eductos ac inſtauratos. Nos verò indiſcriminatim quotquot in eo coacervati reperiuntur canones, ſive ibi editos, ſive aliis ex Africanis Synodis tranſumptos, & huc translatos proſequemur. Huic præſedit Milevitano Silvanus Numidiæ Primas, eique interfuit Auguſtinus. Conſtat ex ejus ſecundi Milevitani epiſtola ad Innocentium Papam, quę non modo iſti Concilio ſubjicitur, ſed etiam inter Auguſtini epiſtolas legitur inſerta numero 92. Concilio iſti nec interfuiſſe, nec præſediſſe Aurelium Carthaginenſem totius Africæ Primatem, quamvis interloquatur in canonibus huic Synodo attributis, cenſeaturque in ſubſcriptione primus, ſed iſti canones ex aliis hauſti ſunt Africanis Conciliis; ſubſcriptio verò ſpuria & commentitia eſt, quemadmodum & ultima periodus appoſitæ iſti Concilio præfationis, qua mentio injicitur hæreſis Pelagianæ: præloquium enim illud alterius Concilii eſt, cujus tempore nondum iſta hæreſis prodierat aut innotuerat. Itaque interpolator aliquis, ſive per inſcitiam, ſive per malam fidem Concilium iſtud vitiaverat, tum in prologorum corpore ipſo, tum in ſubſcriptione. Maiorque adhibenda eſt fides inſcriptioni Epiſcoporum circiter ſexaginta hujuſce Concilii ſcribentium ad Innocentium Papam, in quibus nec recenſentur Aurelius Carthaginenſis, nec Donatianus Teleptenſis primæ ſedis indigitatus in ſuppoſititia illa ſubſcriptione, ſed primus ſecundùm rei veritatem, qui Concilio iſti præſedit, atque ita prior cæteris ſubſcripſiſſe debuit, eſt Sylvanus ſenex, quę ſenectutis commemoratio titulo æquivalet Primatis alicujus in Africa regionis, juxta Africanam conſuetudinem. Excepto enim Carthaginis Epiſcopo, cui conſtanter affixus erat univerſæ Africæ Primatus, ſingulæ Africæ regiones non alium agnoſcebant particularem, ſeu ſecundi ordinis Primatem, quàm illum qui prior cæteris fuiſſet conſecratus Epiſcopus. Auguſtinus autem Hipponenſis, qui tertius ſimulque poſtremus in falſa illa Concilii ſubſcriptione, nonniſi octavus recenſetur in Synodica epiſtola ad Innocentium Papam conſcripta. Sed de his ſatis: nunc perſcrutandi canones octo, quos iſtud Concilium erroribus oppoſuit Pelagianorum.

Can. I. *Placuit ergo omnibus Epiſcopis, qui fuerunt in hac ſancta Synodo, conſtituere hæc quæ in præſenti Concilio definita ſunt. Ut quicunque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret non peccati merito, ſed neceſſitate naturę, anathema ſit.*

Non inficiatur Synodus primos parentes, quamvis in primæva innocentia perſeveraſſent, habuiſſe in ſeipſis principia mortalitatis, adverſarias nimirum elementorum & humorum, ex quibus conſtituitur humanum corpus, qualitates, & innati caloris primogenium humorem depaſcentis, & ipſam corporis materiem cujus eſt natura mutabilis; his adjunge innumeras ab extrinſeco deſtructionis cauſas, quibus noſtra eſt obnoxia conditio corporalis. Veruntamen hominem ab initio innocentem Deus ſupernaturali præſidio conſervaſſet incolumem & inviolatum, atque ſingulari providentia dolorum mortiſque reddidiſſet expertem ac immunem: Ut veriſſime dicat Apoſtolus Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertranſivit, in quo omnes peccaverunt.*

Can. II. *Item placuit, ut quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negant, aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur, unde ſit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non verè, ſed falsò intelligatur, anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt; niſi quemadmodum Eccleſia Catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſeipſis committere potuerunt ideò in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.*

Can. III. *Item placuit, ut quicunque dixerit, gratiam Dei, in qua juſtificamur per JEſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur anathema ſit.*

Can. IV. *Item ſi quis dixerit, eamdem gratiam per JEſum Chriſtum Dominum noſtrum propter hoc tantùm nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus: Scientia inflat, charitas autem ædificat, valde impium eſt, ut credamus ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, ad eam quæ ædificat, non habere: cùm ſit utrumque donum Dei, & ſcire quid agere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate ſcientia inflare non poſſit. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt: Qui docet hominem ſcientiam; ita etiam ſcriptum eſt, Charitas ex DEO eſt.*

Can. V. *Item placuit, ut quicunque dixerit, ideo gratiam juſtificationis nobis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, faciliùs implere valeamus per gratiam: tanquam etiamſi gratia non daretur non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere Divina mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficiliùs poteſtis facere; ſed ait: Sine me nihil poteſtis facere.*

Can. VI. *Item placuit, quod ait ſanctus Joannes Apoſtolus: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt; quiſquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia verè ita eſt, anathema ſit. Sequitur enim Apoſtolus, & adjungit: Si autem confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt Dominus, & juſtus, qui remittat peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate. Ubi ſatis apparet, hoc non tantùm ſimiliter, ſed etiam veraciter dici. Poterat enim Apoſtolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipſos extollimus, & humilitas in nobis non eſt; ſed cùm ait: Nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt; ſatis oſtendit, eum, qui ſe dixerit non habere peccatum, non verum loqui, ſed falſum.*

Can. VII. *Item placuit, ut quicunque dixerit, in Oratione Dominica ideo dicere Sanctos: Dimitte nobis debita noſtra, ut non pro ſeipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria petitio, ſed pro aliis, qui ſunt in ſuo populo peccatores, & ideo non dicere unumquemque Sanctorum, dimitte mihi debita mea, ſed dimitte nobis debita noſtra, ut hoc pro aliis potiùs quàm pro ſe juſtus petere intelligatur; anathema ſit. Sanctus enim & juſtus erat Apoſtolus Jacobus, cùm dicebat: In multis enim offendimus omnes. Nam quare additum eſt, omnes, niſi ut omnibus iſta ſententia conveniret? Et*

Pſalmo

Pſalmo ubi dicitur : Non intres in judicium cum ſervo tuo , quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens . Et in oratione ſapientiſſimi Salomonis : Non eſt homo qui non peccet . Et in libro Job : In manu omnis hominis ſignat , ut ſciat omnis homo infirmitatem ſuam . Unde etiam Daniel ſanctus & juſtus , cùm in oratione pluraliter diceret : Peccavimus , iniquitatem fecimus , & cætera quæ ibi veraciter & humiliter confitetur ; ne putaretur , quemadmodum aliqui ſentiunt , hæc non de ſuis , ſed populi ſui potiùs dixiſſe peccatis , poſtea dixit : Cùm orarem , & confiterer peccata mea & peccata populi mei Domino Deo noſtro ; noluit dicere peccata noſtra , ſed & populi ſui dixit , & ſua ; quia futuros iſtos , qui tam malè intelligerent , tanquam propheta prævidit .

3. Can. VIII. *Item placuit , ut quicunque verba ipſa Dominicæ Orationis , ubi dicimus : Dimitte nobis debita noſtra , ita volunt à Sanctis dici , ut humiliter , non veraciter hoc dicatur ; Anathema ſit . Quis enim ferat orantem , & non hominibus , ſed ipſi Deo mentientem , qui labiis dicit , ſibi dimitti velle ; & corde dicat , quæ ſibi dimittantur , ſeu debita non habere ?*

Hucuſque Milevitani Patres de fide pronunciarunt adverſus Pelagianos . Præter hos de fide canones Dionyſius Abbas , ſimiles alios decem collegit definitionum ac ſententiarum adverſus eamdem hæreſim canones , indubitatæ quidem in Eccleſia autoritatis , quamvis earum ſententiarum autor ignoretur . Quidam Cæleſtino Romano Pontifici eas aſcribunt , & ſubjiciunt epiſtolæ quam idem ſcripſit ad Epiſcopos Galliæ . Allegantur prætereà à Petro Diacono lib. de Incarnatione & gratia Chriſti , ad Sanctum Fulgentium cap. 8. à Floro quoque Lugdunenſi , lib. adverſus Joannem Scotum ſeu Erigenam : ab Hincmaro Rhemenſi lib. de prædeſtinatione cap. 22. à Creſconio Africano in calce ſuæ canonum collectionis , à Remigio Lugdunenſi Epiſcopo lib. de tribus epiſtolis c. 23. aliiſque antiquis , qui omnes Dionyſium ſequuti decem iſta capitula Cæleſtino adjudicant . Nonnulli Hormiſdæ Papæ hæc aſcribunt , non ut primo autori , ſed ut aſſertori , qui è ſcriniis Eccleſiæ Romanæ eruerit : eorumque obſcurè meminerit in ſua ad Poſſeſſorem epiſtola , ubi ait : *De arbitrio libero & gratia Dei , quid Romana , hoc eſt Catholica ſequatur & ſervet Eccleſia , licet ex variis libris beati Auguſtini & maximè ad Hilarium & Proſperum abundè poſſit agnoſci : tamen & in ſcriniis Eccleſiaſticis expreſſe capitula continentur , quæ ſi tibi deſunt & neceſſaria creditis , deſtinabimus .* Admodum probabile eſt Dionyſium Abbatem , qui primus decem capitula in lucem edidit , eadem ex ſcriniis Romanæ Eccleſiæ hauſiſſe . Nec defuere , qui eadem Leoni primo Pontifici , quibuſdam ex conjecturis , conati ſint vindicare ut eorumdem autori . Cujuſcunque verò ſit opus , ne quis in hoc noſtro deſideret Opere , poſt calcem hujus Concilii ſubjungam .

Can. XVI. *Placuit etiam , ut petatur à glorioſiſſimis Imperatoribus , ut jubeant judicibus dari ſibi peritos Defenſores ſcholaſticos , qui in actu ſint vel officio defenſionum cauſarum Eccleſiaſticarum , more Sacerdotum provinciæ , ut ijdem ipſi qui defenſionem Eccleſiarum ſuſceperint , habeant facultatem pro negotiis Eccleſiarum , quoties neceſſitas Eccleſiarum flagitaverit , vel ad obſiſtendum callidè decipientibus , vel obrepentibus , vel ad neceſſaria ſuggerenda , ingredi judicum ſecretaria .*

Nec verò ſolùm Eccleſiarum defenſores , ſed etiam pauperum , conſueverat Eccleſia ab Imperatoribus poſtulare : ut conſtat ex Carthaginenſis Concilii quarti can. 9. Defenſorum Eccleſiarum meminere quoque civilia Romanorum jura , l. 33. & l. 42. C. de Epiſc. & cler. Defenſores aliquoties laici erant , de quibus loquuntur iſta Concilia , & Zoſimus Papa epiſt. 1. in fine , de laicis etiam Eccleſiarum defenſoribus ſermonem habet : ſed etiam aliquando erant defenſores Eccleſiarum clerici : Synodus namque Chalcedonenſis can. 23. defenſori Eccleſiæ Conſtantinopolitanę poteſtatem confert ejiciendi clericos & monachos , in ea preter Epiſcopi voluntatem verſantes : quam non contuliſſet ulli laico . Eademque Chalcedonenſis Synodus ſępè Joannem Presbyterum commemorat Eccleſię defenſorem . Papa etiam Gregorius Magnus quàm ſępiſſime commemorat Clericos Eccleſiæ defenſores , lib. 4. epiſt. 25. lib. 7. epiſt. 27. lib. 8. epiſt. 26. lib. 9. epiſt. 33. & ſparſim alibi . Præter illos Eccleſiæ , alii erant regionarii defenſores , quos vel Papa , vel Epiſcopi pręficiebant tuitioni , ſupremęque adminiſtrationi jurium aut prædiorum Eccleſiarum in remotioribus locis conſtitutorum , quaſi locales œconomos . Ad hujuſmodi Defenſores , innumeras ſcribit epiſtolas idem Papa Gregorius . Erant pariter locorum Defenſores , ſed horum planè civile officium erat . Sicut enim Romę verſabantur Conſules , Tribuni plebis , & Senatus , reipublicę commodis proſpicientes : ita horum vice in pleriſque Imperii civitatibus & oppidis erant Conſulum vice Decemviri , nunc Quartumviri , nunc Triumviri municipales defenſores ac adminiſtratores , de quibus decernunt l. 3. & 4. C. de defenſoribus civitatum , & l. 1. C. de offic. juridici Alexan. Horum munus initio quinquennale fuit : ſed Juſtiniani Novella 15. reduxit ad biennium . Quam novellam Balſamon parùm ſcitè de Eccleſiarum defenſoribus intelligi vult , quos ex eadem aſtruere conatur , nunquam , niſi laicos , extitiſſe . Defenſores ſive Eccleſiarum , ſive pauperum , ſive civitatum , communi nomine apud Gręcos ἔκδικοι , vocabantur . Canoni iſti 16. conformis eſt canon 64. Concilii dicti Africani , quod eſt Canonum Africanorum collectio.

Can. XVII. *Placuit , ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam , neque dimiſſus ab uxore , neque dimiſſa à marito , alteri conjungantur , ſed ita maneant , aut ſibimet reconcilientur . Quod ſi contempſerint , ad pœnitentiam redigantur . In qua cauſa legem Imperialem petendam promulgari .*

Iiſdem verbis reperitur in Concilio dicto Africano can. 69. & apud Gratianum 32. qu. 7. c. placuit ut ſecundum . Fundatur autem Matt. 5. ℣. 32. Matt. 19. ℣. 9. Matt. 10. ℣. 11. Luc. 16. ℣. 18. 1. Cor. 7. ℣. 10. 11.

Can. XVIII. *Placuit , ut quicunque non communicat in provincia propria , & in alijs provincijs , vel tranſmarinis partibus ad communicandum obrepſerit , jacturam communionis & clericatus accipiat .*

Habetur Conc. Afric. c. 72. & Cod. can. Afric. c. 105.

Can. XIX. *Placuit , ut quicunque ab Imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit , honore proprio privetur . Si autem Epiſcopale judicium ab Imperatore poſtulaverit nihil ei obſit .*

Conc. Afric. c. 71. & Cod. Can. Afric. c. 104. & in Decreto , 11. q. 3. c. placuit ut quicunque ab Imperatore.

Can. XX. *Placuit , ut quicunque clericus propter neceſſitatem ſuam alicubi ad comitatum ire voluerit , formatam ab Epiſcopo accipiat : Quòd ſi ſine formata voluerit pergere , à communione removeatur .*

Concil. Afri. c. 73. & Coll. can. Afri. c. 106.

Can. XXI. *Item placuit , ut quicunque Epiſcopi quaſcunque Eccleſias vel plebes , quas ad ſuam Cathedram æſtimant pertinere , non ita repetierint , ut cauſas ſuas Epiſcopis judicantibus agant , ſed alio renitente irruerint , ſive volentibus , ſive nolentibus plebibus , cauſæ ſuæ detrimentum patiantur .*

Conc. Afric. 87. Cod. colle. can. Afric. c. 120.

Can. XXII. *Item placuit , ut Presbyteri , Diaconi , vel cæteri inferiores clerici , in cauſis quas habuerint , ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint , vicini Epiſcopi eos audiant , & inter eos , quidquid id eſt , finiant , adhibiti ab eis ex conſenſu*

Epiſco-

Epiſcoporum ſuorum. Quòd ſi & ab eis provocandum putaverint, non provocent niſi ad Africana Concilia, vel ad Primates provinciarum ſuarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

Concil. Afric. c. 92. Cod. col. can. Afric. c. 125. & apud Gratia. 2. qu. 6. c. placuit ut Presbyteri. Severinus Binius ad hunc Milevitanum canonem, Gratianum coarguit ob iſtam quam attexuit exceptionem: *Niſi fortè Romanam ſedem appellaverunt*. Quò enim Africani trans mare appellantes appellaſſent niſi Romanam ſedem? Sed hoc advertendum, canone iſto ſolos exprimi Presbyteros, Diaconos, vel inferiores his Clericos, quod indicium eſt Epiſcopis non fuiſſe abſolutè interdictas tranſmarinas, ſeu (quod idem eſt) ad Apoſtolicam ſedem appellationes. Itaque nullatenus adverſatur canon Milevitanus canoni 7. Concilii generalis Sardicenſis, quod attinet ad provocantes Epiſcopos ad Apoſtolicum tribunal: Ipſeque Auguſtinus, qui multis Africanis Conciliis interfuit, teſtatum reddit, Africanis Epiſcopis ultra mare ad Romanum judicium appellare conceſſum; Clericis verò minoribus id prohibitum eſſe, ut liquet ex ejus epiſt. 162.

5. Can. XXVI. *Item placuit, ut quicunque Epiſcoporum neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis (cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel ſi aliquo etiam mortis ſcrupulo periculoſo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his quorum ad curam pertinet) velaverit virginem, ſeu velavit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obſit Concilium, quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt.*

Concilium cujus in iſto canone fit mentio, eſt ipſum tertium Chartaginenſe ſub Siricio Pontifice, quod ita decernit can. 4. *Item placuit ut ante viginti quinque annos ætatis, nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur*. Præſens verò Milevitanus canon 26. reperitur & inſtauratur in Concilio Turonenſi ſecundo, anni 567. can. 20.

6. XXXVII. Canon nullatenus pertinet ad Milevitanum, utpote particulare Concilium provinciæ Numidię, finitimarumque Eccleſiarum Epiſcoporum circiter ſexaginta; cùm tamen ex ejus diſertis verbis conſtet fuiſſe canonem editum in Concilio univerſali. Iſto verò canone providit univerſale Concilium Charthaginenſe, ne per diuturnam Epiſcoporum ab Eccleſiis propriis abſentiam, hæ diſpendium paterentur, ut terni de ſingulis quinque Africanis Provinciis, quas Atlas mons longo tractu ab Æthiopibus per Africæ deſerta diſperſis dirimit, deligerentur Epiſcopi, qui mutua deliberatione decernerent ea, quibus Charthaginenſis Synodus non potuerat ſufficienter providere. Sunt autem quinque illæ Africanæ Provinciæ ibidem expreſſæ. 1. Charthaginenſis. 2. Numidica ex qua delecti fuerunt Alypius, Auguſtinus, & Reſtitutus. 3. Provincia Byzacena. 4. Mauritania Sitifenſis. 5. Tripolitana, ut delecti ex illis quindecim Antiſtites cum Aurelio Charthaginenſi, quæ conducibilia videbuntur, maturè ſanciant.

DECEM CELEBRES DE GRATIA liberoque arbitrio ſententiæ, incertum à quonam Summo Romanæ Eccleſiæ Epiſcopo, Cæleſtino, an Hormiſda, an Leone Magno collectæ.

PRÆFATIO.

1. Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum ſenſibus ſeu pravitate, ſive imperitia demorantes, piiſſimis diſputationibus obviare præſumunt. Et cùm Pelagium atque Cæleſtium anathematizare non dubitent, magiſtris tamen noſtris, tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur; eaque tantummodo ſequi & probare profitentur, quę ſacratiſſima Beati Petri Apoſtoli Sedes contra inimicos gratiæ Dei per miniſterium Præſulum ſuorum ſanxit & docuit: neceſſarium fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicarint, & contra nocentiſſimos liberi arbitrii defenſores quid de gratia Dei ſentiendum eſſe, cenſuerint; ita etiam Africanorum Conciliorum quaſdam ſententias jungeremus, quas utique ſuas fecerunt Apoſtolici Antiſtites, cùm probarunt. Ut ergò pleniùs qui in aliquo dubitant, inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo, quo ſi quis non nimiùm eſt contentioſus, agnoſcat omnium connexionem ex hac ſubditarum autoritatum brevitate pendere, nullamque ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi cum Catholicis credat, & dicat:

I. *Quòd Adam omnes homines læſerit, nec quemquam niſi Chriſti gratia poſſe ſalvari.*

2. In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem poſſibilitatem, & innocentiam perdidiſſe, & neminem de profundo illius næniæ per liberum arbitrium poſſe conſurgere, niſi eum gratia Dei miſerentis erexerit: pronuntiante beatæ memoriæ Papa Innocentio, atque in epiſtola ad Chartaginenſe Concilium I. *Libero enim arbitrio olim ille perverſus, dum ſuis inconſultiùs utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda, demerſus eſt, & nihil, quemadmodùm indè reſurgere poſſet, invenit; ſuaque in æternum libertate deceptus, hujus ruinæ ſubjacuiſſet oppreſſus, niſi eum poſteà Chriſti per ſuam gratiam relevaſſet adventus, qui per novæ regenerationis purificationem, præteritum omne vitium ſui baptiſmatis lavacro purgavit.*

II. *Quòd nemo ſit bonus ſuis viribus, niſi participatione ejus, qui ſolus eſt bonus.*

3. Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationem ſui ille donet, qui ſolus eſt bonus; quod in eiſdem ſcriptis ejuſdem Pontificis ſententia proteſtatur, dicens: *Nam quid nos de eorum poſt hæc rectum mentibus æſtimemus, qui ſibi ſe putant debere quòd boni ſunt; nec illum conſiderant, cujus quotidie gratiam conſequuntur, qui ſine illo tantum ſe aſſequi, poſſe confidunt.*

III. *Quòd niſi gratia Dei continua juvemur, inſidias diaboli ſuperare non poſſumus.*

4. Neminem, etiam baptiſmatis gratia renovatum, idoneum eſſe ad ſuperandas diaboli inſidias, & ad evincendas carnis concupiſcentias, niſi per quotidianum adjutorium Dei perſeverantiam bonæ converſationis acceperit: quòd ejuſdem Antiſtitis in iiſdem paginis doctrina confirmat, dicens: *Nam quamvis hominem redemiſſet à præteritis ille peccatis, tamen ſciens illum iterum poſſe peccare, ad reparationem ſibi, quemadmodum poſſet illum & poſt iſta corrigere, multa ſervavit, quotidiana præſtans ille remedia, quibus niſi freti, confiſique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Neceſſe eſt enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

IV. *Quòd per Chriſtum libero benè utamur arbitrio.*

5. Quòd nemo niſi per Chriſtum, libero benè utatur arbitrio, idem Magiſter in epiſtola ad Milevitanum Concilium data prædicat, dicens: *Adverte tandem o praviſſimarum mentium perverſa doctrina! quòd primum hominem ità libertas ipſa decepit, ut dùm indulgentiùs frænis ejus utitur, in prævaricationem præſumptione conciderit; nec ex hac potuerit erui, niſi ei providentia regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti Domini reformaſſet adventu.*

V. *Quòd omnia Sanctorum merita dona ſunt Dei.*

6. Quòd omnia ſtudia, & omnia opera ac merita Sanctorum, ad Dei gloriam laudemque referenda ſunt: quia nemo aliundè ei placeat, niſi ex eo quod ipſe donaverit. In quam nos ſententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zoſimi regularis autoritas, cùm ſcribens ad totius Orbis Epiſcopos ait: *Nos autem inſtinctu Dei (omnia enim bona ad autorem ſuum referenda ſunt, unde naſcuntur) ad fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum conſcientiam univerſa retulimus. Hunc autem ſermonem ſinceriſſimæ veritatis luce radiantem tanto Afri Epiſcopi honore venerati ſunt, ut ita ad eumdem virum ſcriberent: Illud verò quòd in litteris, quas in univerſas provincias curaſti eſſe mittendas, poſuiſti, dicens: Nos tamen inſtinctu Dei, &c. ſic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem diſtricto gladio veritatis,*

velut curſim tranſiens amputares. Quid enim tam libero feciſti arbitrio, quam quod univerſa in noſtræ humilitatis conſcientiam retuliſti, & tamen inſtinctu Dei factum eſſe fideliter ſapienterque vidiſti, veraciter fidenterque dixiſti? Ideò utique quia præparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangat corda fidelium; quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt: ut nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.

VI. *Quod omnis ſancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo ſit.*

7. Quòd ita Deus in cordibus hominum, atque in ipſo libero operetur arbitrio, ut ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſque motus bonæ voluntatis ex Deo ſit: quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus, ad hanc enim nos profeſſionem idem Doctor inſtituit, qui cùm ad totius Orbis Epiſcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur; *Quod ergò*, ait, *tempus intervenit quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, cauſis, cogitationibus, motibus, adjutor & protector orandus eſt. Superbum eſt enim ut quidquam ſibi humana natura præſumat, clamante Apoſtolo: Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed contra principes & poteſtates aeris hujus contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Et ſicut ipſe iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per JESUM Chriſtum Dominum noſtrum. Et iterum, gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed plus illis omnibus laboravi. Non ego autem, ſed gratia Dei mecum.*

VII. *Quòd gratia Dei non ſolùm peccata dimittat, ſed etiam adjuvet ne committantur, & præſtet ut lex impleatur, non ſicut ait Pelagius, facilè, quaſi ſine gratia Dei difficiliùs poſſit impleri.*

8. Illud etiam, quod intra Charthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ ſedis amplectimur, quod ſcilicet tertio capitulo definitum eſt: *Ut quicunque dixerit, gratiam Dei, qua juſtificamur per JEſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema ſit.* Et iterum quarto capitulo: *Ut quiſquis dixerit, gratiam Dei per JEſum Chriſtum, propter hoc nos tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, & quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus, atque valeamus; anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus, ſcientia inflat, charitas verò ædificat, valde impium eſt ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Chriſti, & ad eam quæ ædificat, non habere; cùm ſit utrumque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate, ſcientia non poſſit inflare; ſicut autem de Deo ſcriptum eſt, qui docet hominem ſcientiam; ita etiam ſcriptum eſt, charitas ex Deo eſt.* Item quinto capitulo, *ut quiſquis dixerit, ideò nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, faciliùs poſſimus implere per gratiam; tanquam ſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata; anathema ſit: de fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: ſine me nihil difficiliùs poteſtis facere; ſed ait: ſine me nihil poteſtis facere.*

VIII. *Quòd præter ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, omnes orationes Eccleſiæ Chriſti gratiam reſonant qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.*

9. Præter beatiſſimæ & Apoſtolicæ ſedis inviolabiles ſanctiones, quibus nos piiſſimi Patres peſtifera novitatis elatione dejecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium ſtudiorum, & in eis uſque in finem perſeverantiam ad Chriſti gratiam referre docuerunt: obſecrationum quoque ſacerdotalium Sacramenta reſpiciamus, quæ ab Apoſtolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Eccleſia uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi. Cùm enim ſanctarum plebium Præſules mandata ſibimet legatione fungantur apud divinam clementiam, humani generis agunt cauſam, & tota ſecum Eccleſia congemiſcente poſtulant & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis ſuæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei receptione reſipiſcant; ut ſchiſmatici ſpiritum redivivæ charitatis accipiant, ut lapſis pœnitentiæ remedia conferantur; ut denique Catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis cæleſtis miſericordiæ aula reſeretur: hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Deo peti, rerum ipſarum monſtrat effectus; quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate tenebrarum transferat in regnum filii charitatis ſuæ, & ex vaſis iræ faciat vaſa miſericordiæ: quod adeo totum Divini operis eſſe ſentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio, laudiſque confeſſio pro illuminatione talium, vel correctione referatur.

IX. *Quod gratiam Dei etiam baptizandorum teſtetur inſtituta purgatio, cùm exorciſmis, & ex ſufflationibus ſpiritus ab eis abiguntur immundi.*

10. Illud etiam quod circa baptizandos in univerſo mundo Sancta Eccleſia uniformiter agit, non otioſo contemplemur intuitu: Cùm ſive parvuli, ſive juvenes ad regenerationis veniunt ſacramentum, non priùs vitæ fontem adeunt, quàm exorciſmis, & exſufflationibus Clericorum, ſpiritus ab eis immundus abigatur; ut tunc verè appareat quomodò princeps mundi hujus emittatur foras, & quomodò priùs alligetur fortis, & deinceps vaſa ejus diripiantur in poſſeſſionem translata victoris, qui captivam ducit captivitatem, & dat dona hominibus. His ergo Eccleſiaſticis regulis, & ex divina ſumptis autoritate documentis, ita adjuvante Domino conformati ſumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium ſtudiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur autorem, & non dubitemus ab ipſius gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur: ut de tenebroſo lucidum, de pravo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit providum: tanta eſt enim erga omnes homines bonitas Dei, ut noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, & pro his quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus. Agit quippè in nobis, ut quod vult, & velimus, & agamus; nec otioſa in nobis eſſe patitur, quæ exercenda, non negligenda donavit, ut & nos cooperatores ſimus gratiæ Dei; ac ſi quid nobis ex noſtra viderimus remiſſione langueſcere, ad illum ſolicitè recurramus, qui ſanat omnes languores noſtros, & redimit de interitu vitam noſtram, & cui quotidiè dicimus: Ne inducas nos in tentationem, ſed libera nos à malo.

X. *Quòd profundiores quæſtiones nec contemnendæ ſint, nec penitùs aſſerendæ.*

11. Profundiores verò difficilioreſque partes incurrentium quæſtionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ità non neceſſe habemus aſtruere. Quia ad confitendam gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitùs ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus, quidquid ſecundùm prædictas regulas Apoſtolicæ ſedis nos ſcripta docuerunt: ut prorſus non opinemur catholicum, quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contrarium.

CONCILIUM CARTHAGINENSE VI. idemque Africanum plenarium Anni 418.

1. NUlla poſt Romam, quæ mundi Chriſtiani caput eſt, toto Orbe fuit illis, de quibus hic agitur temporibus, Eccleſiaſtica tantæ amplitudinis præfectura, quæ Charthaginenſem Primatum æquipararet Epiſcopatuum numero, qui trecentos excedebat. Antiquitate verò tribus duntaxat cedebat, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ Patriarchis. Urbis verò in qua ſtabilitus erat iſte Primatus, celebritate, vel opibus, vel populi frequentia, vel magnitudine tantùm Romæ concedens, cùm Ægyptiaca Alexandria de ſecunda palma contendebat, ut fidem facit Herodianus lib. hiſtoriarum 7. Hæcque duo à qui-

à quibuſdam, in primiſque à Baronio diſtincta Concilia, pro uno eodemque habenda ſunt, quod exorſum eſt anno Chriſti 418. porrectumque in ſequentem annum 419. inchoatum quidem ſub Zoſimo Romano Epiſcopo, & deſiit in Pontificatum Bonifacii, qui Zoſimo proximè ſucceſſit. Certè utrumque fuit Charthagine celebratum, utrumque plenarium extitit. Utrique par Epiſcoporum numerus ſubſcripſit, ſub eodem Charthaginis Epiſcopo Aurelio, ex eorum actis liquet miſſos fuiſſe Zoſimi ad Charthaginenſes ſive Africanos Præſules Legatos Fauſtinum Epiſcopum, & unà Philippum & Aſellum Presbyteros cum eodem Papæ commonitorio, utrinque pariter remiſſos eoſdem Legatos ad Bonifacium, qui Zoſimo proximè defuncto ſubrogatus fuerat. Quæ omnia quomodo poſſint in diverſis Synodis adeo conformiter concurrere, quivis judicet. Quanti verò fuiſſet laboris, ducentos decem & ſeptem Epiſcopos tam brevi tempore ex remotiſſimis provinciis Charthaginem acceſſiſſe, Concilium habuiſſe, indeque in proprias uſque adeò diſſitas Eccleſias remeaſſe, indeque iterum Charthaginem magnis itinerum moleſtiis & impenſis revocatos? Quod verò ſcribit Baronius Charthaginenſi Concilio ſexto ſubſcripſiſſe quidem, Proſpero teſte, ducentos decem & ſeptem Epiſcopos, in propriis quidem Eccleſiis ſingulos, ſed pauciores Charthaginenſi Concilio interfuiſſe; id affirmari nequaquam poſſe inde arguitur; quandoquidem hujuſce Concilii præfatio diſertè exprimit ex ſingulis Africanis provinciis Charthaginem conveniſſe ducentos numero Antiſtites ſupra ſeptemdecim, qui deinde ſubſcripſere, ut admonet profundiſſimæ doctrinæ ſpecimen Cardinalis Perronius, ipſeque notat Baronii Abbreviator Spondanus Epiſcopus. Eſt itaque ſub diverſis iiſque veriſſimis nominibus Charthaginenſis & Africani unum idemque Concilium anno initiatum quadringenteſimo decimo octavo ſub Pontifice Zoſimo, qui eo Legatos prænominatos direxit, cum ſuo quatuor capitum commonitorio. Hic profligata eſt Pelagiana hæreſis. Hinc miſſæ ad Atticum Conſtantinopolis, & Cyrillum Alexandriæ Antiſtites Synodicæ literæ pro comparandis Nicænæ Synodi germanis exemplaribus. Hic abundè cumulateque proviſum eſt de Cleri, Eccleſiæque diſciplina. Et ne canonum librorumque diſperſorum multitudo confuſionem aut ignorationem rerum, quas ſciri permultum intereſt, pareret, ſapienter inſtaurata ſunt, & in unum veluti faſciculum congeſta præcedentium Africanarum Synodorum ſalubriora decreta, iiſdemque verbis huic Synodo inſerta, ut ſic in unum libellum collecta, commodiùs addiſci & retineri poſſent. Sancti etiam Auguſtinus & Proſper unius duntaxat plenarii meminere Concilii Africani, circa Pelagiana dogmata decernentis: hic in chronico, ille in ſua epiſt. 47. ad Valentinum, & qui cum eo ſunt fratres, ubi omnia, per quæ proſcripta fuit hæreſis Pelagiana, dinumerans, ſic effatur: *Quod ſcriptum eſt ad Papam Innocentium Romanæ urbis Epiſcopum de Concilio provinciæ Charthaginenſis, & de Concilio Numidiæ* (iſtud eſt Milevitanum à nobis ſupra expoſitum) *& aliquando diligentius à quinque Epiſcopis, & quæ ipſe ad tria reſcripſit. Item quod Papæ Zoſimo de Africano Concilio ſcriptum eſt, ejuſque reſcriptum ad totius Orbis Epiſcopos univerſos miſſum. Et quod poſteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipſum errorem breviter conſtituimus*. Quibus verbis Auguſtinus quatuor indicat Africana circa errores Pelagii & Cæleſtii Concilia, duo nimirum ſub Innocentio Papa, Milevitanum & Charthaginenſe, ambo provincialia; duoque alia totidem ſub Innocentii ſucceſſore Zoſimo, primum Africanum in provincia Zeugitana, cujus erat Metropolis Charthago, quæ provincia peculiari nuncupatione perque antonomaſiam dici ſolebat Africana & Proconſularis: atque iſtud provinciale Concilium celebratum eſt anno 417. Alterum deinde pleniſſimum ducentorum decem & ſeptem Antiſtitum, quod eodem deſinente anno coactum Charthagine fuit, & inſequente anno prorogatum, deſiitque ad initium Pontificatus Bonifacii, qui demortuo Zoſimo Romanæ Eccleſiæ gubernacula ſuſcepit. Hujus Concilii præfatio poſt dinumeratas Africanarum Eccleſiarum ſingulas provincias, conſediſſe refert ducentos decem & ſeptem Epiſcopos. Tandemque deſiit hoc idem Concilium per epiſtolam, quam direxit ad Bonifacium, directam per manus trium Legatorum, qui Romam ab hoc Concilio remiſſi ſunt, unde profecti erant cum Zoſimi Papæ commonitorio: hujus epiſtolæ inſcriptio perhibet ſcriptam fuiſſe à ducentis ſeptem & decem Epiſcopis, qui præſentes ſe adfuiſſe teſtantur in Concilio Africæ: finit quoque eadem epiſtola his verbis: *Subſcripſerunt quoque Alypius, Auguſtinus, Poſſidius, Marinus, & cæteri Epiſcopi CCXVII.* 217. Reſpondent Africani Patres ad quatuor capita commonitorii ad ſe per Zoſimum Papam directi. Ad primum quidem, de admittendis Epiſcoporum ad Romanam ſedem provocantium appellationibus: & ad ſecundum, de admittendis Presbyterorum & inferiorum clericorum à proprii Epiſcopi judicio ad finitimos Epiſcopos provocantium appellationibus: quæ utraque Concilii Nicæni decreto ſtabilita jam fuiſſe Zoſimus ſuo mandato aſſeverat; reſpondent ſe neque in canonibus Latinis, neque in Græcis exemplaribus, quæ rogati Atticus Conſtantinopolitanus & Cyrillus Alexandrinus tranſmiſerant, reperiſſe, rogantque niſi pleniore facta perquiſitione conſtet, hoc ipſum à Nicænis Patribus fuiſſe decretum, ne Africanas Eccleſias velit ad hanc obſervantiam adigere. Ad capitulum de Apiario Presbytero, à quo calumniatore fuerat Zoſimus adverſus ejus Epiſcopum Urbanum concitatus, reſpondent, Apiarium ipſum, poſtquam ex urbe Roma rediit, reſipuiſſe, palamque confeſſum ſuam injuſtam adverſus Urbanum proprium ſuum & Siccenſi Eccleſiæ Epiſcopum proterviam, veniam delicti rogaſſe, conceſſumque ipſi à pleniore Synodo fuiſſe, ut dummodò in Siccenſem Epiſcopatum nunquam deinceps accederet, poſſet alibi ubivis Sacerdotium ex beneplacito Epiſcoporum, ad quos diverteret, exercere, eique ad hoc formatas literas fuiſſe à Concilio indultas. Denique quod petebat Zoſimus, ne Africani Præſules indicta cauſa ad Comitatum importuni navigarent, jam eſſe Concilii ſollicitudine proviſum. Incertum prorſus eſt, quid ad iſta Bonifacius Papa reſponderit.

2. Iſtud verò Concilium Auguſtinus poſterius dicit, non tam reſcripti à Zoſimo contra duos hæreſiarchas editi, quàm reſpectu Synodi provincialis Africanæ. Cæterum quinque illi Epiſcopi, quos memorat dicto loco Auguſtinus, iſti ſunt, Aurelius Charthaginenſis, Auguſtinus Hipponenſis, Alypius Tagaſtenſis, Poſſidius Calamenſis, & Exodius Uzalenſis Epiſcopi. Quorum extat communis ad Innocentium Papam inter Auguſtinianas epiſtola 95. ſic incipiens: *De Conciliis duobus provinciæ Charthaginenſis atque Numidiæ*. Cui ſubjungitur tanto Pontifice digna reſponſio incipiens: *Fraternitatis veſtræ lineas*.

3. Circumfertur poſt quinquennium à dirempto iſto de quo agimus Africano ſimul & Charthaginenſi plenario Concilio, in quo directa eſt ad Bonifacium Papam per Legatos Apoſtolicæ ſedis Synodica epiſtola, reſpondens ad Zoſimi Papæ commonitorium. Circumfertur inquam alterum titulo ſimul Africanum Charthaginenſe Concilium univerſale, cui literæ ad Papam Cæleſtinum falſo commento attribuuntur de cauſa Apiarii Presbyteri Afri, qui falſis delationibus Zoſimum Papam adverſus Urbanum Epiſcopum ſuum adeò concitaverat, ut mandaret Concilio Africano, ut Urbanum vel ſede Epiſcopali dejiceret, vel communione fidelium, ob crimina quæ adverſus illum Apiarius Presbyter intentaverat. Nonne illa criminatio, publica poſteriore confeſſione ipſius Apiarii coram Concilio plenario abundè diluta, urgente & torquente conſcientia Presbyteri ſcelerati, qui inter propria alia crimina ſe falſis criminibus Urbanum Romæ infamaſſe profitebatur cauſam illam calumnioſam ipſaque teſtificatio Pontificiorum Legatorum, qui confeſſioni huic interfuerant, ſufficiebat abundè, ad eliminandam, quam Presbyter ipſe fatebatur, calumniam, Quid ergo neceſſe erat poſt integrum quinquennium eamdem in judicium reſumi? Et ſi fides nulla habita Romæ fuerat teſtificationi univerſalis Concilii de re viſa & audita ſcribentis, unà cum aſſeveratione revertentium ex Africa Romanorum Legatorum; quid opus erat altera teſtificatione alterius poſt quinquennium Concilii? Ea certè epiſtola ſuam apud omnes qui ratione judicioque utuntur, prodit ſuppoſitionem, ſimulque Concilii, cui affigitur, fictionem, cujus aliud nullum ullibi reſtat indicium, aut ſæculi illius teſtimonium. Canonum

verò

verò Africanorum collectio non huic commentitio aut certè obſcuro & incerto, quod in tempora Cæleſtini Papę intruditur, aſcribenda eſt; ſed illi Concilio Africano ſimul & Carthaginenſi, & univerſali, quod tempore Zoſimi Pontificis inchoatum, in initium deſiit Pontificatus Bonifacii, quo Romani Legati dimiſſi, & Synodica Concilii decreta & reſponſionem ad Zoſimi jam demortui Pontificis commonitorium Romanum retulerunt. In hoc enim conſederunt Auguſtinus Hipponenſis hujuſmodi canonum collectionis cupidiſſimus ſollicitator, ut in ejus vita prodit Poſſidius, qui eadem in Synodo conſedit Calamenſis Epiſcopus, Alypius Tagaſtenſis, aliique fidiſſimi Auguſtini aſſeclæ & diſcipuli.

4. Admodum probabile eſt moleſtè tuliſſe Pontificem Zoſimum prohibitionem appellationum tranſmarinarum, quam paulò antè Milevitana Synodus promulgaverat, cujus canon 22. ita decernit: *Item placuit, ut Presbyteri, Diaconi; vel cæteri inferiores clerici, in cauſis quas habuerint ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis, ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi & ab eis provocandum putaverint: non provocent niſi ad Africana Concilia, vel ad Primates provinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem ſuſcipiatur.* Cauſa cur Zoſimus pro Sardicenſi canone Nicænum allegaverit Concilium, hæc eſt; quia tametſi duo iſta Concilia fuerint generalia, pariſque autoritatis; Nicænum tamen & notius erat, & major erat erga iſtud populorum veneratio, tum alias ob cauſas, tum quia primum de Ariana impietate triumphaverat. Deinde quia in collectione canonum, quibus Romana utebatur Eccleſia, permixti erant canones Nicæni & Sardicenſes ſub eadem Nicæni Concilii inſcriptione: quod manifeſtè apparet in Juſtellianis & Queſnelianis Nicænorum canonum editionibus. At verò Sardicenſe Concilium, in quo hæc ipſa, quæ Zoſimus a Patribus Africanis de Epiſcoporum quorumcunque ad Romanam ſedem appellandi jure expoſcit obſervari, diſertè ſancita leguntur in Synodo Sardicenſi, quæ tamen Africanis Patribus planè ignota erat, atque ita ejus canon VII. quo hæc ſanciebantur. Ipſemet Auguſtinus, in cujus ſententiam univerſum iverat Carthaginenſe Concilium, ſe profitendo hæc de appellationibus ſervaturos interea, donec miſſis in Orientem Legationibus ſibi conſtaret, quid ea de re Nicæni Patres decreverint, non enim in Latinis, quæ ad manus habebant, exemplaribus quidquam ea de re ſollicitè conquiſitum reperiſſe? ipſe, inquam, Auguſtinus, qui cæteris ita reſpondendi autor fuerat, ſcribit lib. 3. contra Creſconium cap. 34. ſe nullum agnoſcere Sardicenſe Concilium aliud quam hæreticorum Arianorum. Enimverò ut ſuperius ad Sardicenſe Concilium obſervatum fuit, Ariani ſe a legitimo Sardicenſi Concilio ſponte ſubduxerant, ut venenatos canones liberius conflarent, quod deinde Sardicenſis Synodi ementito nomine venditarunt; initaque cum Donatiſtis, qui eodem in Conciliabulo conſederant, ſocietate, ſuum per eos conventiculum tota Africa promulgarunt, legitimamque Sardicæ Synodum occultari ac ſupprimi curaverunt. Itaque mentio Sardicenſis canonis & Oſii, quæ nunc legitur in can. 6. Concilii hujus Carthaginenſis ſexti, nihil aliud eſt quam ſuppoſititia lacinia neoterici alicujus, aut quæ fortaſſis ex margine indebitè inſerta fuit. Nemo pius negabit majori pollere authoritate Synodum Sardicenſem, utpotè generalem, quam particulares Africanas, quæcunque illæ ſunt.

AN PROSPER ET HILARIUS, autores epiſtolarum ad S. Auguſtinum fuerint Epiſcopi? Diatriba.

1. MUltorum animis inceſſerat opinio de Proſpero & Hilario, quorum litteris fuerat Auguſtinus admonitus, pleroſque Gallicanos ejus de prædeſtinatione abſoluta & ineluctabili, deque prævenientis gratiæ neceſſitate judicium reprobare quaſi adverſans humanæ libertati, & animis deſperationem ingerens: duos quidem iſtos admonitores Epiſcopali dignitate præfulſiſſe, fuiſſeque Hilarium Antiſtitem Arelatenſem, Proſperum verò Regienſem. Sed qui ſic exiſtimant, procul ipſi a vero aberrant. Enim verò Proſper ipſe in ſua ad Auguſtinum epiſtola, ipſum admonet de Hilario Arelatenſi Epiſcopo, hunc eſſe præcipuum inter Gallicanos adverſantes utrique illius doctrinæ, tum de abſoluta prædeſtinatione, tum de gratia ad quæcunque bona præveniente, eaque neceſſaria ad ſingulos actus. At verò Hilarius, ille cujus eſt ad Auguſtinum epiſtola, addictiſſimum eſſe huic Auguſtinianę doctrinę, iſtiſque Semipelagianis adverſante probant hæc ejus ad eundem verba: *Nolo autem ſanctitas tua ſic me arbitretur hæc ſcribere, quaſi de iis, quæ nunc edidiſti, dubitem. Sufficiat mihi pœna mea, quod a præſentiæ tuæ deliciis exulatus, ubi ſalubribus uberibus tuis nutriebar, non ſolum abſentia tua crucior, verum etiam pervicacia quorundam, qui non tantum manifeſta reſpuunt, ſed etiam non intellecta reprehendunt. Cæterum hac ſuſpicione in tantum careo, ut potius infirmitatem meam, qua tales impatienter fero, probabilem putem.* Inde conſtat, quantum erret anonymus autor præfationis duarum epiſtolarum Proſperi atque Hilarii, dum hunc ipſum prodit extitiſſe Hilarium Arelatenſem, quem tamen Proſper aſſerit Auguſtini doctrinæ admodum adverſari.

2. Quin etiam ipſe Auguſtinus neminem horum Epiſcopatum gerere palam indicat, dum initio libri de prædeſtinatione ſanctorum, ambos ita compellat: *Filii chariſſimi Proſper & Hilari.* Quos, ſi fuiſſent Epiſcopi, Fratres, Coepiſcopos, Conſacerdotes, & quod plerumque ſolet, etiam Dominos ſuos compellaſſet. Dumque ibidem addit, *quod nolint ab aliis errari*: ſatis declarat hunc Hilarium monitorem ſuum longè diverſum eſſe ab adverſante ſibi Hilario Arelatenſi. Verumtamen hunc ipſum Arelatenſis Eccleſiæ Antiſtitem a Semipelagianorum errore poſtmodum reſipuiſſe conſtat ex iis, quæ coævus ejus vitæ ſcriptor refert profeſſum illum fuiſſe ſub vitæ finem his verbis: *Ad cœleſtem beatitudinem cœleſti gratia præcedente, & induſtria ſubſequente perveniri.*

3. De Proſpero autem inconſulte a quibuſdam in catalogo Regienſium in ſecunda Narbonenſi Provincia Epiſcoporum, interſeritur medius inter Maximum & Fauſtum: qui convincitur error iſto Sidonii Apollinaris teſtimonio, in ſuo illo carmine eucharistico ad ipſum Fauſtum conſcripto:

— fuerit quis Maximus ille
Urbem tu cujus monachuſque, Antiſtes & Abbas,
Bis ſucceſſor agis.

Cum enim Sanctus Honoratus Lirinenſis aſceterii Fundator & Abbas ad Arelatenſis Eccleſiæ Infulas vocatus eſſet, reliquit in Monaſterio ſui ſucceſſorem Abbatem Maximum, qui poſtmodum ad Epiſcopatum Regienſem accitus, reliquit ſibi in eo Monaſterio Abbatem ſui ſucceſſorem Fauſtum. Cumque Maximus felici obitu a ſede Regienſi migraſſet in cælum, ſublectus eidem in Epiſcopatu fuit Fauſtus, qui proinde bis ſucceſſor Maximi celebratur.

Quinetiam alterum ſuppetit luculentum ipſiuſmet Fauſti teſtimonium: quo etiam utitur ſingulari qua pollet perſpicacia vir clariſſimus Forojulienſis Eccleſiæ Canonicus & eximium decus Joſephus Antelmius. Inter homilias Euſebii Emiſſeni nomine inſcriptas, quas nonnulli Cæſario, alii Eucherio adſcribunt, una eſt, quæ non alium quam Fauſtum authorem habet, qui cum præceſſori ſuo Maximo recens defuncto, ejuſque in ſedem electus juſta perſolveret, Hilarii Arelatenſis novi Epiſcopi in præceſſoris defuncti ſancti Honorati dignitatem ſuffecti laudabili imitatione, ſui quoque in Regienſi ſede præceſſoris Maximi laudes oratione funebri proſequutus fuit. Sic enim Fauſtus defuncto Maximo in ipſa Rejenſi Eccleſia parentavit, ejuſque laudes funebri oratione complexus eſt. In hac oratione in primis ille ſe Monaſterii Lirinenſis fuiſſe profitetur aſcetam ſub regimine Maximi, poſtque recentem ejus obitum fuiſſe in ejuſdem ſedem aſſumptum. Seque teſtem commemorat inquiſitionis, qua Forojulienſis Eccleſia Maximum poſt ſui Epiſcopi Theodori deceſſum expetierat ſucceſſorem. Sed cum honorificam ea de re legationem Maximus præſenſiſſet, ſe ita multos dies abdidiſſe, ut Legatis ſpem omnem præſentiæ ſuæ ademerit, proindeque alterius electioni proſpectum ſit. Veruntamen non ei perinde facile fuiſſe Rejenſis Eccleſiæ poſt ſeptennium ſuo Pontifice vidua-

viduatæ electionem evadere, quo demum ſanctiſſimè perfuncto Epiſcopatu, ſe tandem Fauſtus in ejus Cathedram aſſumptum vel dolet, vel dolere ſe diſſimulat. Hiſque utitur verbis: *Meritò ſe vobis imputet beatiſſima illa Inſula ex hoc uno atque unico munere* (ſcilicet Maximi) *licet multum erubeſcat ex altero*, (ſcilicet Fauſto in locum Maximi ſubrogato.) Hunc verò funebrem ſermonem in ipſa Regienſi Eccleſia pronunciatum fuiſſe, perſpicuum faciunt hæc ejuſdem verba: *Non poſt multum temporis, ut meminiſtis, ſancto orbata Paſtore populi præſentis Eccleſia piam ſupplex mandat filiis legationem.*

Itaque nullus in Epiſcoporum Regienſium ſerie relinquitur locus vacuus, in quo poſſit Proſper iſte Aquitanicus Auguſtinianæ doctrinæ conſtantiſſimus aſſertor collocari. Maximus enim anno 426. hujus Eccleſiæ regimen capeſſivit, poſtquam ſeptennio poſt aſſumptionem Honorati ad Arelatenſem Eccleſiam Monaſterii Lerinenſis Abbatiam ſecundus ab Honorato exercuit. Idemque Maximus perfunctus Epiſcopatu Rejenſi Fauſtum habuit (ut evidenter commonſtratum eſt) ſucceſſorem immediatum. Ipſe verò Fauſtus plurimos annos Rejenſem rexit Eccleſiam, & reipſa regebat, quo tempore Baſilius Aquenſis Epiſcopus legatione pro Eccleſiis Narbonenſis provinciæ apud Viſigothorum Regem Evaricem Catholicis infenſum fungebatur. Quod inde liquidò conſtat, quia Sidonius Apollinaris lib. 7. Epiſt. 6. ad eundem Baſilium legationem illam obeuntem commemorat inter viventes Eccleſiarum provincialium Præſules ipſummet Rejenſem Fauſtum. At verò Gregorius Turonenſis lib. 2. hiſtor. cap. 24. in fin. meminit hujus a Sidonio tranſmiſſæ ad Baſilium Epiſtolæ; cujus temporis reſpectu, hæc ipſa de Evarice ſubjungit: *Non multò poſt ultione divina percuſſus interiit.* Solide autem probat Baronius Evaricis mortem anno Chriſti 484. accidiſſe. Qua ex obſervatione convincitur ad minus eſſe prorogandum Fauſti Epiſcopatum, qui fortaſſe alios etiam inſequentes complexus eſt annos.

Ipſe quidem Baronius ſola quadam recenti Rejenſium traditione ſubnixus (cui veteres cuncti refragantur) author eſt Proſperum Rejenſi Eccleſiæ præfuiſſe annos minimum vigintiquatuor, ejuſque deceſſum anno Chriſtiano 466. adſcribit, poſt quem tradit Maximum Rejenſis Eccleſiæ clavum ſuſcepiſſe. Sed hic Anachroniſmus coarguitur inde, quia anno 426. certum eſt cæſo Arelatenſi Epiſcopo improbo Patroclo, ſanctum Honoratum ex Monaſterio Lerinenſi accerſitum Arelatenſis Eccleſiæ regimen ſuſcepiſſe, relicto in Lerinenſi Monaſterio Abbate ſucceſſore Maximo; qui deinde anno ſuæ hujus Lerinenſis præfecturæ ſeptimo, ut fidem facit paulò antè relatus Fauſtus, in Rejenſem promotus eſt Epiſcopatum, proindeque anno 433. Nequivit ergo tunc Proſper eſſe. Atque ita corruunt quæcunque conditor Annalium, eumque ſequutus Bellarminus in Scriptoribus Eccleſiaſticis aſſeruere de Proſperi Epiſcopatu Regienſi. Iſtam quoque rationem his adjunge, ſcilicet in Concilio Regienſi, quod fuit anno Chr. 439. & in Arauſicano primo anni 441. nullum ſubſcribere Proſperum: ſubſcribunt verò Theodorus Forojulienſis, qui de Abbate Fauſto querelam intentavit, deinde Maximus Regienſis. Similiter poſt obitum Hilarii Arelatenſis ſcripſere quidem Epiſcopi Provinciales in gratiam Ravennis, qui proximus Hilario defuncto ſucceſſerat, ad Leonem Romæ Pontificem, a quo pariter reſponſum accepere. In omnibus illis epiſtolis fit mentio Maximi Epiſcopi, nulla verò Proſperi. Luce igitur meridiana clarius liquet, iiſdem temporibus, quæ Baronius Proſperi apud Rejenſens pontificio adſcribit, nullatenus Proſperum, ſed Maximum illo potitum fuiſſe Epiſcopatu.

4. His accedit, nec ipſum Proſperum extitiſſe unquam Epiſcopum, imò etiam nec ulli Ordini ſacro initiatum, ſed merè laicum fuiſſe. Conſtat quidem ex ipſius ad uxorem carmine, cujus etiam Beda meminit, fuiſſe ſaltem aliquando matrimonio alligatum. De cetero ejus nemo veterum non aliter quam ut laici cujuſdam clariſſimi mentionem habet. In primis Auguſtinus lib. de prædeſtinatione ſanctorum, ut dixi, non Fratres ſuoſque Dominos Proſperum ſimul & Hilarium vocat, ſed ut mere laicos, *filios chariſſimos*. Proſpero iſti agnominato Aquitanico coætaneus, ejuſque popularis Victorius Aquitanicus, in ſua ad Hilarium Eccleſiæ Romanæ Archidiaconum epiſtola Scriptores Chronicorum commemorat Euſebium, quem dicit Cæſareæ apud Palæſtinam Epiſcopum; deinde Hieronymum, quem titulo Presbyteri cohoneſtat; tertioque loco Proſperum, quem neque Epiſcopum, neque Presbyterum, ſed tantum dicit *honorabilem virum*. Hæc autem ſcribebat Victorius anno Chr. 457. Conſtantino & Ruffo Conſulibus.

5. Quintò, poſt Victorium Romanus Pontifex Gelaſius cap. Sancta Romana Eccleſia, diſt. 15. in Romano Concilio anni Chr. 494. ſic approbat aliquos libros: *Opuſcul. B. Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi. Item Opuſcula B. Hieronymi Presbyteri. Item Opuſcula B. Proſperi viri religioſiſſimi.* Ecce Pontifex Romanus in Concilio præſidens & univerſalem Eccleſiam docens, Auguſtinum non fraudat titulo Epiſcopi, neque Hieronymum Presbyteri, ſtatimque Proſperum denominans, neque Epiſcopum, neque Presbyterum enuntiat, ſed alterum illi titulum perquirit. Gennadius inſuper Maſſilienſis Presbyter Proſperoque σύγχρονος, meminit quidem illius, ſed abſque ulla Eccleſiaſtici Ordinis expreſſione. Proſperum ſimiliter collaudant Fulgentius lib. ad Monimum cap. 30. & Marcellinus Comes in Chronico ad annum 463. & Ado Viennenſis in ſexta ætate; ſed eum nullo inſigniunt Eccleſiaſtico gradu, ſoluſque Ado Beati Leonis Notarii titulo exornat. Nec iſti ſolum partim eidem coævi, partim qui exiguo poſt tempore ſupervixerunt; verum etiam quotquot mediæ ætatis auctores de illo ſcripſere, Beda, Hincmarus, Florus, Prudentius, Rabbanus, & alii Proſperum commemorantes, nullum eidem attribuunt Ordinis Eccleſiaſtici gradum.

SYNODUS EPHESINA *œcumenica anni 431.*

1. Poſtquam Dei hominumque infenſiſſimus hoſtis bellum divinis perſonis indixit, Filio quidem Dei per Arium Hereſiarcham, cujus hæreſis prima Nicæna Synodo jugulata eſt: & deinde Spiritui S. per Macedonium, cujus impium dogma ſecundæ Synodo, quæ Coſtantinopoli convenit, cauſam dedit: ſuam deinde rabiem adverſus Deiparam Virginem convertit, opera Neſtorii duas in Chriſto perſonas comminiſcentis abinvicem diſtinctas, perinde ac naturas divinam humanamque; atque ideo dignitatem Dei Matris Virgini ſanctiſſimæ Mariæ abrogantis, dum natum ex ea Chriſtum aſſerit ſecundum humanam ſolam quam ei affingebat, perſonam. Nec verò a Neſtorio hanc hæreſim exorſus eſt execrandus cacodæmon, quippe qui præcurſorem Neſtorio ante annos aliquot ſuſcitaverat Leporium quemdam Monachum & Sacerdotem eadem quæ poſtea Neſtorius de duabus in Chriſto hypoſtaſibus, deque Mariæ reſpectu ſolius hominis Chriſti maternitate prædicantem. Iſte verò ab Epiſcopo Maſſilienſi Proculo damnatus, ſacerdotioque dimotus, in Africam cum ſequacibus diſcipulis ſuis commigravit. Sed habitis primum cum Aurelio Carthaginenſi, poſteaque cum Auguſtino Hipponenſi colloquiis, tandem reſipuit, eorumque litteris præmunitus, in Galliam reverſus, oblatoque Proculo fidei libello, peractaque pœnitentia priſtino gradui reſtitutus eſt. Refert Gennadius, ab eodem fuiſſe quoque Pelagianam hæreſim ejuratam, quam eandem poſtmodùm hæc Epheſina Synodus ſimul cum Neſtoriana, teſte Proſpero contra Collatorem, damnavit, novoque anathemate obtrivit. Porrò Neſtorius & publicis in Eccleſia Conſtantinopolitana concionibus, quibus pius populus apertè obſtrepebat, & miſſis undique ſcriptis virulentis, & Clericorum rectè ſentientium depoſitionibus, vinculis & exiliis, & captatis Magnatum amicitiis peſtem ſui dogmatis latè propagare ſtudebat. Huic ſe perniciei conſtanter Cyrillus oppoſuit Epiſcopus Alexandrinus, Neſtoriumque ſcriptis primum amantiſſimis literis de ſententia pravè concepta dimovere conatus eſt. Præcipuum quorumcunque fidelium, præſertim verò Eccleſiæ Paſtorum officium eſſe ducens, fidei periclitanti ſuppetias ferre: quod ibidem verbis æternæ memoriæ commendandis proteſtatur: πῶς ἐῦν ἂν σιωπῆσαι πίςεως ἀδικεμένης ϗ τοσέτων διεςραμμένων; ἢ ἐ παραςησόμεθα τῷ βήματι τῶ χριςῶ; ἐκ ἀπολογησόμεθα δὲ τῆς ἀκαίρε σιωπῆς ἕνεκα; καί τοι τεταγμένοι πκ.

περ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸ λέγειν ἅ δεῖ; *Cùm igitur fides tam inſigniter ſubverteretur, totque paſſim homines perverterentur, qui tandem facere hic licuit? An non ante tribunal Chriſti ſiſtemur? An intempeſtivi ſilentii rationem reddituri non ſumus? Præſertim nos qui ea de cauſa in hunc locum provecti ſumus, ut quæ oportet, prædicemus?* Hæc Cyrillus, querimoniis ad ſe a Neſtorio ſcriptis reſpondens.

2. Quinetiam Joannes ipſe Antiochenus Patriarcha, qui paulò poſt contra fas omne partes Neſtorii adverſus Cyrillum ſanctamque œcumenicam Synodum acerrimè defendit, hortatorias epiſtolas, quæ in priore hujus Synodi parte inſeruntur, ad Neſtorium ſcripſit, ut ab errore ſuſcepto reſiliret, Eccleſiæque fidem & pacem laceſſere deſineret. Inerea ſcribunt hac de re ſeorſim ad Romanum Pontificem Cæleſtinum Cyrillus atque Neſtorius, & iſte quidem nihil de perverſo ſuo dogmate diſſimulans, ſed iſtud apertè propugnans. Quibus acceptis Cæleſtinus Romæ multorum Epiſcoporum Concilium coegit, in quo damnatus eſt Neſtorii error, eique decem dies præſcripti ſunt ab hujus Romani decreti ſignificatione recenſendi, quos intra niſi dogma hæreticum pubblicè abjuraverit, dignitas ei Epiſcopalis abrogetur, & a communione fidelium exſcindatur. Priſtinis gradibus etiam reſtituuntur, quotquot Neſtorius ſibi reſiſtentes ab Eccleſiæ communione, vel a ſacris miniſteriis abſtraxerat. Horum omnium executio Cyrillo Alexandrino delegatur, cui Cæleſtinus vicem ſuam & poteſtatem per omnem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ditionem commiſit. Cyrillus verò Alexandriæ Synodum ſubjectorum ſibi Epiſcoporum habuit, in qua duodecim excuſi ſunt fidei canones adverſantes Neſtorianæ impietati, dicti Anathematiſmi. Eademque Synodus quatuor ſelectos ad Neſtorium delegavit Epiſcopos cum literis ipſum commonentibus ad ſubſcribendum anathematibus. At ille duodecim illa capita totidem aliis contrariis anathematiſmis niſus eſt eludere, ſuamque rabiem adaugens, factionem perverſam ſuis faventem partibus conflavit per Chryſaphium præcipuum Imperii adminiſtrum, cui Theodoſius nimia credulitate in omnibus auſcultabat, ejuſque ductum ſequebatur, atque ut homines humana ſapientes, partim ſpe, partim metu adducti eò propendent & inclinant, ubi major poteſtas effulget; non modò Imperialis aula, & per provincias ipſi officiales Imperii, ſed quod deterius & luctuoſius eſt, permulti a Cryſaphio ſollicitati Antiſtites, fallacibus conſiliis ab initio cautè diſſimulatis, huic ſe deterrimæ parti adjunxerunt: inter quos dignitate præcipuus fuit Joannes ipſe Antiochiæ Epiſcopus, ex qua oriundus erat hæreſiarcha Neſtorius. Hic in partes jam inde ab initio perverſi factioſique conſilii, Theodoritum Cyri Epiſcopum Antiochenæ diœceſi ſubjectum pellexerat, virum eruditionis ſplendore eximium & hactenus vita inculpabilem. Qui ſibi adblandiens ad ſe recurri, ut eſſet ob ſingularem eruditionem præcipuum columen potentiſſimæ factionis, qualem ſibi gloriam ſperare non poterat in oppoſitis partibus, in quibus præeminebat doctiſſimus Cyrillus, cujus gloriam æmulabatur, & cujus anathematiſmos contrariis ſcriptis exagitavit, falſo & futili uſus eſt prætextu a Cyrillo hæreſim Apollinaris inſtaurari. Quænam demum fuit hæreſis Apollinaris? A Verbo incarnato non fuiſſe aſſumptam rationalem animam. Quidnam verè Cyrillus & cum eo omnis docebat ſemperque docuerat Eccleſia? Eſſe in Chriſto anima humanam ſimul & corpus, non tamen humanam perſonam; ſolo enim divino Verbo & animam & corpus Chriſti ſimul fulciri, & ſuſtentari, abdicata penitus humana perſona, ac hypoſtaſi naturali. Veriſſimum eſt quod Proverbiorum c. 18. enunciat, *Occaſionem quærit, qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis.* Quinetiam idem Theodoretus in ſuſcepto ſemel peſſimo propoſito pervicax & protervus, conatus eſt, ſi fieri poſſet, præcipuos Italiæ Epiſcopos adverſus Pontificem Cæleſtinum concitare, ſcriptis ad Epiſcopum Mediolanenſem, Aquilejenſem, & Ravennatenſem literis, in quibus quaſi claſſicum canens graviter expoſtulat toto Oriente ab Alexandrino Cyrillo ejuſque aſſeclis Apollinariſtarum hęreſim ab inferis revocari. Quorum reſponſiones ſi quas habuit, non eſt auſus publicare ne ſe vel contemptũ vel increpatum fuiſſe ab illis proderet.

3. Ad ſedandas iſtas, quibus Eccleſia conflictabatur, procellas, interpellatus Theodoſius Auguſtus Synodum Epheſi generalem indixit, ad quam Comites miſſi ſunt ſpecie tumultuum compeſcendorum Iræneus & Candidianus Neſtorio conjunctiſſimi, in quem Theodoſius pravis conſiliis ludificatus ſtudio propenſiore ferebatur. Nam cùm increbreſcente hujus hæreſi Cyrillus illam tribus miſſis libris ad Theodoſium & Reginas Pulcheriam & Eudoxiam ſolidiſſimè refelliſſet, Neſtorio patrocinans Theodoſius Cyrillum acerbioribus literis perſtrinxit. Sapientis quidem & religioſi Principis eſt ſollicitum eſſe, ne quid in Chriſtiana (quæ unica & vera religio eſt) innovetur: ideoque controverſiis circa religionem exurgentibus, inquirere qua parte exurgat novitas, & qua parte ſtet antiquitas. Hanc regulam ſi Conſtantinus, ſi Theodoſius junior, alioqui laudatiſſimi Principes, conſectati fuiſſent, & Ariana perfidia, & Neſtoriana impietas, pariterque Eutychiana in ipſo ortu extinctæ fuiſſent, quas tamen incautius foverunt, cauſamque incrementi exitialis latè ſuppeditaverunt, ſanctiſſimos etiam Antiſtites perſequendo, quos Numen ſuſcitabat ad obſiſtendum irruptionibus & cladibus peſtilentium novitatum, quales inter præcipuos enituerunt ſanctiſſimi & conſtantiſſimi Antiſtites Athanaſius, Cyrillus, Flavianus: aut ſaltem ab illa Petri Cathedra Eccleſiæque univerſæ Capite lux conſilii perquirenda erat, de qua Chriſtus prædicaverat: *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi* (quales ſunt profanæ hęreſium vanitates) *non prævalebunt adverſus eam.*

4. Neſtorius majore quàm cęteri diligentia ſtatim a Paſchalibus feſtis Epheſum convolat, ut futuram Synodum antevertat, & adventantes diverſis ex locis Epiſcopos ſollicitando ſibi acquirat. Nec tamen Synodum ingreſſus eſt, ne ſortem ſuam in incertum committeret; ſperans tamen validum ab Orientalibus ſecum conſpirantibus ſubſidium, nec minus pręſidium a Comitibus delegatis. Inſtantibus deinde Pentecoſtes ſolemniis advenit Cyrillus, & cum eo Ægyptii Epiſcopi. Nec multo poſt Juvenalis Jeroſolymorum Antiſtes, cum Epiſcopis Palęſtinis. Cęteri diverſarum regionum Epiſcopi frequentes confluunt. Scripſerat Theodoſius Auguſtus invitatorias ad Auguſtinum literas, percupiens tanti viri pręſentia Synodum illuſtrari: ſed antequam literæ ad ipſum deveniſſent, mortalem vitam immortali gloria commutaverat. Capreolus Carthaginenſis Præſul Beſulam Diaconum miſerat Epheſum, ut excuſaret non poſſe ullum Africanum Epiſcopum Concilio intereſſe ob graſſantem in univerſa Africa Vandalicam feritatem, & denegatam a Genſerico Rege proficiſcendi veniam. Congregati reliqui Patres pluſquam ducenti Joannem Antiochenum cum ſuis Orientalibus Epiſcopis tergiverſantem, moraſque trahentem indebitas fruſtrà opperiebantur, qui quemadmodum ad Cæleſtinum Synodus ſcripſit, ſæpius invitati diuque expectati conſultò procraſtinabantur, ne damnationi Neſtorii intereſſent, quam poſtmodum poſſent ſeorſum convenientes impugnare, ejuſque auctores inſectando irritam reddere. Concilium auſpiſcati ſunt Epiſcopi orthodoxi in æde beatiſſimæ Virginis Mariæ, pro cujus dignitate, aſſerendaque divina maternitate convenerant decimo Calendas Julias, Baſſo & Antiocho Conſulibus, qui fuit annus a Chriſto 431. Ter accerſitus Neſtorius nihil præter convicia reddidit: & qui eum nomine Concilii citaverant, petulanter a militibus, qui Neſtorii domum cinxerant, habiti, & plagis affecti diſceſſerunt.

5. Itaque citati & contumacis rei cauſa diſcuſſa examinataque fuit, perlecti ejus libri multipliceſque epiſtolæ, auditi recenſitique teſtes, tandemque hæreſis præfractæque obſtinationis convictus a ſacra Synodo excommunicatus, & omni gradu dignitateque depoſitus fuit. Quinto inde die quaſi ex condicto Joannes cum ſuis advenit Epiſcopis, quos inter præcellere credebatur Theodoritus Cyri Epiſcopus, qui adverſus Cyrilli duodecim anathematiſmos, librum ſcripſerat aculeatum & criminationibus refertum. Iſti ſe non fuiſſe diutiùs expectatos acriter expoſtulantes, ſuiſque privatis & damnabilibus affectibus etiam in evidentem univerſæ Eccleſiæ perniciem indulgentes, ſeorſim a ſacro legitimoque & œcumenico Concilio, a quo fuerant perhonorificè invitati & rogati, ſuum habere voluerunt ſchiſmaticum ſacrilegumque conventiculum, in quo diabolica ſuggeſtione

ſtatim acta omnia legitimę Synodi reſciderunt, ultioniſque cęca perciti cupiditate, Cyrillum Alexandrię, & Memnonem Epheſi, cæteroſque ſanctæ Synodi Epiſcopos damnant, & excommunicatos pronunciant quaſi Apollinaris hæreſi conſpurcatos. Cum Antiochenæ factionis Epiſcopis conſpirant unanimes Comites Irenæus & Candidianus. Hi literas ex legitima Synodo profectas intercipiunt, & Antiocheno cœtui aperiendas & legendas exhibent. Multiſque ſcriptis ad regiam civitatem calumniis Imperatorem & aulæ Proceres adverſus Sanctæ Synodi Patres exaſperant, infenſioreſque indies reddunt. Itaque reſcriptis Theodoſii Cyrillus Alexandrinus & Memnon Epheſinus in vincula indigniſſimè detruduntur. Nec minus tamen legitima Synodus ſuo fungi pergit officio pluſquam ducentis conſtans Epiſcopis & harum tempeſtatum autorem Joannem fruſtrà delinire ac mitigare conata, tertio tandem dicta illi die ſe ſiſtendi ad ſacram Synodum, neque vadimonium præſtanti, judicium excommunicationis infert ac omni ſacerdotio palam abdicat.

6. Contigit demum, ut eluſis Comitum exploratoribus, legitimi Concilii literæ oppreſſionum, quibus affligebatur indies, omniaque prout contigerant, perſpicue enunciantes, per fidelem hominem ſub mendici habitu latentem arundine incluſæ, ad Auguſtum ejuſque ſororem Pulcheriam eximiæ pietatis & prudentiæ virginem, aliaſque ſpectatiſſimæ virtutis perſonas deferrentur: quibus ſatagentibus Theodoſius convictis impoſturis, reique veritate patefacta, benevolum ſe tandem ſanctiſſimæ Synodo exhibet, cœtum Orientalium omniaque in eo geſta reprobat, acta per Candidianum & Irenæum revocat, & admiſſis ſanctæ Synodi decretis, Neſtorium depoſitum in priſtinum Antiochenum Monaſterium, & poſtremò ne Monachos alioſque pergeret falſæ doctrinæ contagio pervertere, Oaſim relegat ſitum in Libyæ deſertis oppidulum: indeque vaſtato per Nomadum incurſionem oppido, Elephantinam deportari jubet, quo loco, ut teſtatur Evagrius, ejus blaſphema lingua vermibus exeſa, totoque ejus corpore, ut ſcribit in collectaneis Theodorus Lector, putredine abſumpto infelicem vitam æterno ſupplicio commutavit. Libri ejus undequaque conquiſiti flammis traditi. Denique Theodoſio interveniente, unaque magno illo Simeone Stylite, pax Cyrillum inter & Joannem conciliata eſt, Orientaleſque Epiſcopi in integrum reſtituti, Concilio legitimo acquieverunt. Pulſo Neſtorio, electus ipſius loco Maximianus Conſtantinopolitanæ præfuit Eccleſiæ. Hic verò Proclum habuit ſucceſſorem.

7. Iſtud verò ſpeciali nota dignum eſt, quod ſcribunt Epheſini Patres in Synodica ad Clerum populumque Antiochenum epiſtola, Deiparam Virginem Mariam, comitante Apoſtolo & Evangeliſta Joanne, Epheſum ex Judæa profectam reliquum ibi vitæ tranſegiſſe. *In civitate* (inquit) *Epheſiorum pervenit, in qua Joannes Theologus & Deipara virgo Sancta Maria.* Hic ſubintelligendum verbum ᾤκησαν habitaverunt, Concil. Epheſ. act. 1. ad finem. Ab hac eadem Synodo fuiſſe quoque damnatam Pelagianam hæreſim, Proſper contra Collatorem, memoriæ prodit; etiamſi nihil tale viſitur in actis, quæ nunc ſuperſunt.

DIATRIBA DE EXCISIONE *poteſtatis, quæ olim Antiocheno Epiſcopo competierat in Eccleſia Cypri.*

1. IN Epiſcopo Antiocheno Joanne divinæ ultionis judicio effectum eſt id, quod Deus olim Heli ſummo Judæorum Pontifici comminans enunciaverat: *Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, ignobiles erunt.* Intoleranda ſuperbia ſe Joannes extulerat, quando aulica gratia fretus & Imperiali favore ſuperbiens, eo uſque hæreſiarcham olim a ſe literis reprehenſum protexit, ut ſtudio placendi Principibus aulicis, a quibus ille fovebatur, quidquid eſt in Eccleſia majeſtatis, dignitatis & ſanctitatis, in œcumenica Synodo, in Primariis ſibique haud dubiè ſuperioribus Prælatis, Romano & Alexandrino, nihil penſi habens, Dei majeſtatem, Eccleſiæ dignitatem, animarum ſalutem, cum ſequacibus Epiſcopis, homines ſæculari poteſtate fulgentes magis quam Deum reveritis, pedibus inſolenter proculcaverit, ſanctoſque collegas, quos venerari, obſervare & imitari debuerat, indigniſſimè vexaverit per ſæcularem & armatam autoritatem. Nihil ſane mitius admirando illo Cyrillo excogitari poteſt, qui tam indigna ab infenſo Joanne paſſus, poſt atroces calumnias, poſt dejectionem ex propria ſede, poſt intruſionem ſui in carcerem & vincula, quàm potuit conſtantiſſimè obſtitit, ne quidquam de priſtinis Antiocheni juribus quocunque prætextu aut ſpecie demereretur. At Deus aliter per Concilium œcumenicum diſpoſuit, quod ampliſſimam ubertimamque provinciam Cyprum Antiocheno Patriarchæ prorſus ademit, ut liquet ex Epheſinæ Synodi parte 2. act. 7. ubi requirentibus Rhegino Conſtantiæ Cypri Epiſcopo totiuſque Inſulæ Metropolita, cæteriſque Cypri Antiſtibus aſſerentibus deductum jam ab Apoſtolis privilegium, ut non ab Antiocheno Archiepiſcopo, ſed ab ipſa provinciæ Cypri Synodo Inſulares Epiſcopi ordinarentur, quamvis id nulla perſpicuitate probaretur, ſacroſancta Synodus Epheſi conſtituta iſtud eis privilegium indulſit, dum adhuc Orientales in ſuo ſchiſmatico cœtu perſiſtebant.

2. Illa quidem Cypri Eccleſiaſtica provincia ſe duplici nexu liberam ab Antiocheno Epiſcopo contendebat. Primum ut Metropolitanus Salaminæ, quæ & Conſtantia & Famaguſta dicitur, poſſet a Cypriis Epiſcopis inconſulto Antiocheno conſecrari. Secundò, ne idem ejuſque comprovinciales adſtricti eſſent ad Synodum illo vocante convenire, ideoque non expectato Joannis Antiocheni juſſu ad Epheſinam Synodum convenerant: quamvis fortior illos ratio impuliſſet, quæ eſt ſuprema Eccleſię univerſalis autoritas, cui ſchiſmaticus Joannes ejuſque aſſeclæ Antiſtites obtemperare ac ſubeſſe detrectabant. Cæterum ante iſtud excitatum ab Joanne Antiocheno ſchiſma, tres numerabantur Salaminienſes Metropolitani, qui injuſſu Antiocheni ab Epiſcopis ſuffraganeis conſecrationem ſuſceperant, Troilus, Theodorus, & qui tunc vivebat Rheginus, nullatenus tamen aſſerentibus ſed obſiſtentibus Antiochenorum Epiſcopis, ſibique injuriam fieri expoſtulantibus. Ipſe iſte Joannes hoc intendens præfecturam ſuam Eccleſiarum Orientis iiſdem limitibus concludi, quibus ipſa Orientis præfectura civilis, eaſdemque quindecim numero Provincias ſibi in Eccleſiaſticis rebus ſubeſſe, quas in civilibus complectitur Orientis Præfectus, quas inter provincias indubitata res eſt Cyprum Inſulam recenſeri. Atque ita per illam, quam Cypri Eccleſiæ ſibi arrogant immunitatem, intringi ac violari Nicænæ ſacroſanctæ Synodi canonem ſextum, decernentem Antiochenæ Eccleſiæ illibata ſervari & cuſtodiri privilegia. Poſt Nicænam Synodum contigit illa Antiochenæ Eccleſiæ diviſio, inter tres invicem diſſidentes Epiſcopos, quorum ſinguli Antiochenam ſibi Eccleſiam vindicabant, Euzojum Arianæ partis Epiſcopum, & Meletium atque Paulinum ambos Orthodoxos. Eadem enim diviſio Epiſcopis Cypri anſam ac fiduciam præſtitit, ſe ab Antiochenæ Eccleſiæ præfectura ſubtrahendi, quaſi inſciis cuinam duorum Catholicorum, qui ſibi Antiochenam aſſerebant Eccleſiam, ſubeſſe deberent; & juſtam metuendi cauſam habentibus, ne idem ſchiſma Eccleſias quoque Cypri involveret. Hæc itaque controverſia admodum in incerto fluctuavit. At dirempto illo per mortem concurrentium una duorum Antiochenſium Epiſcoporum diſſidio, eadem Antiochena Eccleſia olim nonnihil labefactata, priorem in ſtatum redintegrata fuit, ſcribente ad Alexandrum ejuſdem Epiſcopum Innocentio Papa I. epiſt. 18. cap. 2. *Cyprios aſſeris olim Arianæ impietatis potentia fatigatos non ſervaſſe Nicænos canones in ordinandis ſibi Epiſcopis, & uſque adhuc habere præſumptum ut ſuo arbitratu ordinent, neminem conſulentes. Quocirca perſuademus eis, ut juxta fidem canonum curent fidem Catholicam ſapere, atque unum cum cæteris ſentire Provinciis: ut appareat Spiritus ſancti gratia ipſos quoque, ut omnes Eccleſias, gubernari.* Cyprii nihilominus, poſtquam Sanctus Epiphanius Salaminę Epiſcopus Metropolites ad ſuperos conceſſit, fruſtra obnitentibus a Joanne Antiocheno Legatis, ſecumque conſpirante quaſi in communi cum Joanne cauſa Comite Orientis Dionyſio, ſub cujus præfectura Cyprus conſtituta erat, qui & armatorum copias ad

Præ-

Præſidem Cypri Theodorum tranſmiſit cum mandato ad ipſum, ut per vim militarem impediat, ne dum vacat Salaminia ſedes, alius in ea ſuſcipiatur Epiſcopus, quam is quem ſacra Synodus Epheſi regia autoritate indicta ſuſceperit, & conſecrandum duxerit. Alias ſcripſit præterea literas ad Clericos Conſtantiæ in Cypro conſtitutos, ne quemquam defuncti recens Epiſcopi loco eligant, aut ordinari curent, niſi de ſententia proxime celebrandæ in Epheſo Synodi. Milites mandato Dionyſii abſentis & Theodori præſentis exciti ad prohibendum, ne ad electionem conveniretur, gravem ſuſcitavere tumultum apud Clerum, & plebem, qua recurrente ad arma, & vim illatam propulſante, copioſus utrinque ſanguis effuſus eſt. Ipſe quoque Epiphanius dum vigebat Antiochena inter Epiſcopos ſimultas, & æmulatio, ſola Salaminienſium electione Cypriorumque Epiſcoporum ſpontanea manuum impoſitione legitur promotus & ordinatus Salaminienſis Metropolita. Paucos canones iſta Epheſina Synodus procudit, ad rem duntaxat, pro qua conventum fuerat, Neſtorii ejuſque hæreſis attinentes. Decretum verò quo exempti ſunt a poteſtate Antiocheni Præſulis, decreto hujus Synodi Antiſtites Cyprii, & qui eis præerat Conſtantiæ Metropolita, uſque eò invaluit, ut poſtea Leo Papa Magnus, quamvis ſtuduerit Antiocheno Patriarchæ priſtina jura reſtitui, quibus jam uſque a Nicęna Synodo, aut etiam altioribus temporibus potiebatur, ut ex ejus conſtat ad Maximum Antiochenum epiſt. 62. nullatenus tamen ſanctionem hanc Epheſinam valuerit labefactare. Unde Cyprii Metropolitæ perpetuum ſibi aſcivere nomen, quo dicti ſunt αὐτοκέφαλοι.

3. Eadem rurſus contentio recruduit ſub Zenonis Imperio, ſed ſtatim ſopita fuit inventione quæ tunc temporis contigit ſacri corporis Barnabæ Apoſtoli: cùm enim Petrus dictus Græcis Cnapheus, Latinis Fullo Antiochiæ Patriarcha priſca Eccleſiæ ſuæ jura in Eccleſias Cypri niteretur inſtaurare, ex divina revelatione effoſſa fuere ſancti Apoſtoli ſacra lipſana cum Evangelio Matthæi, quod Barnabas ipſe ſuapte manu exſcripſerat, ad pectus admoto: quo eventu Zeno commotus voluit deinceps Eccleſiam Conſtantiæ in Cypro cenſeri Apoſtolicam, & ab Antiocheni poteſtate immunem: ut fidem faciunt Cedrenus in Zenone, & Nicephorus lib. 16. c. 37.

CONCILIUM REGENSE
Anni à Chriſto 439.

1. Tria ſunt ejuſdem ferè denominationis oppida. Rhegium in extrema Brutii agri parte ſitum Siculo freto, qua parte Italiam alluit, conterminum, dictumque a Græco ῥήγνυμι, quod eſt *frangere*, quoniam veteribus perſuaſio inoleverat, Siciliam quondam terræ Italicæ cohæſiſſe, temporibus autem ſuccedentibus maris impetu abſciſſam ab Italiæ terris ac divulſam fuiſſe. Oppidi hujus accolæ ab illa Græca voce cum aſpiratione & littera υ Græca dicti fuere Rhegyni. Eſt & aliud oppidum Regium abſque aſpiratione denominatum in ea Italiæ parte, quæ Gallia Ciſalpina, & Æmilia vocatur, haud procul Parma & Mutina diſtans, quæ nunc regio Longobardia ab ejus invaſoribus Longobardis appellatur. Iſtud oppidum a Lepido inſtauratum, dictum ejus nomine fuit Regium Lepidi. Tertium in Gallia Narbonenſi ſecunda, cujus quondam Epiſcopi fuerunt Maximus & Fauſtus, qui ex Inſula Lirinenſi prodierant. Sidonius vocat Rejos oppidum iſtud, & Antoninus in itinerario Rejenſem civitatem collocat in ſecunda Narbonenſi Provincia ſub Aquenſi Metropoli. Atque hoc ipſo loco habitum fuit de quo agimus, Concilium.

2. Regenſis ſeu Rejenſis hujuſce Concilii ſextum canonem profert, de exequiis defuncti Epiſcopi a viciniori Epiſcopo celebrandis, Concilii Valentini in Hiſpania canon 2. Præcipuam Regenſis Concilii convocandi cauſam dedit Armentarii ordinatio in Epiſcopum Ebrodunenſem triplici defectu laborans, contra formam a Nicæno quarto canone Præſcriptam, ut ſcilicet fiat Epiſcopi conſecratio a tribus ſaltem Epiſcopis, & cum comprovincialium Epiſcoporum conſenſu, interveniatque autoritas Metropolitani. At verò Armentarium duo tantum Epiſcopi ſtudioſe conquiſiti furtim ordinaverant, citra comprovincialium Antiſtitum conſenſum, ſpretaque Metropolitani, ſeu Primatis Arelatenſis autoritate. Ebrodunum quidem ſtatuitur Alpium maritimarum caput, & Metropolis in itinerario Antonini Auguſti. Sed privilegia, quibus Conſtantinus Magnus Imperator Eccleſiam Arelatenſem in gratiam Epiſcopi Marini decorari expetierat, Arelatenſis metropoleos jura, & dignitatem ad finitimas etiam Provincias propagarunt. Ideoque utramque Narbonenſem, primamque Viennenſem, & Alpes maritimas diù complexa eſt Eccleſia Arelatenſis. Unde etiam factum eſt, ut huic præſederit Concilio, in quo de Epiſcopatu Ebrodunenſi agebatur, atque adeò in oppido ad ſecundam Narbonenſem pertinente Provinciam Hilarius Arelatenſis Epiſcopus ſedente Romæ Sixto III. Pontifice anno 439.

3. Primo & ſecundo canone irrita declaratur Armentarii ordinatio, & decernitur ut alius Ebrodunenſi Eccleſiæ ſecundùm canonum præſcripta Epiſcopus præficiatur. Et ut duo qui ordinare ipſum præſumpſerant, deinceps ordinationibus, & Conciliis Eccleſiaſticis abſtineant.

4. Tertio canone prohibetur Armentario intra Provinciam Alpium maritimarum conſiſtere: permittit tamen ut extra illam liceat Epiſcopo, quicunque voluerit, aliquam illi de ſuis Parochiis, aut habitandam, aut etiam ſub nomine & officio Chorepiſcopi adminiſtrandam concedere; in qua ſi non adminiſtret, peregrina communione fruatur; quæ ſcilicet peregrinis in aliena Eccleſia verſantibus, necdum tamen in communionem Eccleſiaſticam admiſſis, pro quotidiano victu indulgebatur. Sed ſi in Eccleſiæ miniſterium admittatur ab Epiſcopo, eo eventu in canonem ſeu matriculam illius Eccleſię conſcribatur, & ſtipendiorum ejus particeps fiat. Qua in re conformare ſe Nicęno canoni profitetur, quo Catharorum, id eſt Novatianorum Epiſcopis ad Eccleſiam regredientibus locus, & adminiſtratio Chorepiſcopi permittitur.

5. De Clericis verò quos ordinaverat Armentarius, ſic decernit quartus canon, ut ſi quidam ex ipſis deprehendantur excommunicati, omnino deponantur. De reliquis verò in arbitrio ſit Ebrodunenſis Epiſcopi, vel eos in Eccleſia ſua retinere, vel ad locum transferre, quem incolet Armentarius.

6. Quod verò indulget Armentario quintus canon, ut in ea quam nactus fuerit Eccleſia, liceat ei neophytos confirmare, virgineſque conſecrare, cùm hęc ambo munia ſint Pontificalia, inde colligi ac inferri poteſt, conſecrationem Armentarii a duobus factam Epiſcopis fuiſſe quidem illicitam, ſed validam tamen ac ſufficientem. Cęteroqui enim non potuiſſet Concilium hanc illi conferre poteſtatem, charactere carenti Epiſcopali. Vide quę ſuperius ad Nicęnum quartum canonem fuſius diſputavi.

CONCILIUM ARAUSICANUM
primum anni Chriſtianæ epochæ 441.

1. Arauſio civitas eſt Cavarum, pertinens ad inferiorem Provinciam Viennenſem ſub Metropoli Arelatenſi: duabus hęc Synodis tota Eccleſia celebribus nobilitata fuit, quarum hæc prior convenit anno 441. ſub Leone Romano ejus nominis primo Pontifice, Theodoſio juniore in Oriente, & Valentiniano tertio in Occidente Imperatoribus. Præſedit Hilarius Arelatenſis eique aſſedit Eucherius, quem Baronius non dubitat fuiſſe celebrem illum ejus nominis Epiſcopum Lugdunenſem; certè ambo iiſdem vixere ac floruere temporibus, prodieruntque ambo ex Lirinenſibus Inſulis. Primus Concilii canon ſic ſtatuit.

Can. I. *Hæreticos in mortis diſcrimine poſitos ſi Catholici eſſe deſiderant, ſi deſit Epiſcopus, à Presbyteris cum chriſmate & benedictione conſignari placuit.*

2 Can. II. *Nullus miniſtrorum, qui baptizandi recipit officium, ſine chriſmate uſquam debet progredi, quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari. De eo autem qui in baptiſmate, quacumque neceſſitate faciente, non chriſmatus fuerit,*

in confirmatione Sacerdos commonebitur. Nam inter nos chriſmatis ipſius non niſi una benedictio eſt. Non ut præjudicans quidquam dico, ſed ut neceſſaria habeatur chriſmatio repetita.

Ita habetur cap. nullus miniſtrorum 125. de conſecra. diſt. 4. Canonem iſtum ſic enodat gloſſa Decreti ad hæc ejus verba: *Non præjudicantes*. Dixi ante Confirmationem chriſmandum baptizatum: nec tamen per hoc præjudicamus: quin ſi antea factum non fuerit, poſtea fieri debet: id eſt non præjudicamus quin in alio tempore, quam in confirmatione poſſit hæc chriſmatio fieri in vertice. Deinde ad verba: *Neceſſaria habeatur chriſmatio*. Videlicet ut in alio tempore non fieret in vertice ejus chriſmatio: ſaltem tunc non prætermittatur, quia neceſſaria eſt. Sit igitur canonis hujus hæc analyſis: Cum ſæpe contingat, ut nondum baptizatus inopinatò in mortis diſcrimen incurrat, debet Parochus ſecum aſſiduè ſacrum chriſma deferre, ut quum tale periculum occurrerit, præſtò ſit ſimul ad baptizandum & chriſmandum. Sed ſi occurrente periculo fuerit aliquis privatim baptizatus, non tamen chriſmate delinitus: ac deinde periculo ereptus ſacramentum Confirmationis deſideret, admonendus erit vel Epiſcopus, quem ſacræ literæ ſanctique Patres plerumque ſolo Sacerdotis nomine ſignificant, aut Epiſcopi adminiſter Sacerdos, cui onus incumbit explorandi & præſentandi confirmandos, ut ſic premonitus duplicem curet adhiberi chriſmationem; in vertice quidem unam, quę ceremonialis, & anteacto Baptiſmo defuit; & in fronte alteram, qua conſignetur Confirmationis ſacramento. Ambas enim Sacra Synodus judicat eſſe neceſſarias chriſmationes.

3. Ea porrò fuit veteris Eccleſię conſuetudo, ne duę illę chriſmationes longe a ſe invicem disjungerentur. Nam etiam in Baptiſmo quandocunque urgens vitę diſcrimen non compellebat ſtata anni tempora, & Epiſcopi prevenire pręſentiam, pręter verticis inunctionem, frons etiam baptizati ad Confirmationis ſacramentum liniebatur, ut docent innumera Patrum teſtimonia. Amalarius Fortunatus Epiſcopus Trevirenſis lib. 1. de Offic. Eccleſ. cap. 27. poſtquam docuit ſtatim a baptiſmo ungendum eſſe in vertice neophytum, ita ſubjungit: *Sicut in geſtis Pontificalibus legitur Sylveſtrum inſtituiſſe, ut a Presbytero ungeretur chriſmate neophytus in cerebro*. Deinde ſcribit, *hanc fieri poſſe unctionem a Presbytero, Epiſcopo etiam præſente; cum tamen ſolus poſſit Epiſcopus dare baptizatis Spiritum ſanctum per manus impoſitionem, ungendo chriſmate non in vertice, ſed in fronte*. Super quo hiſtoriam perhibet Philippi Diaconi non valentis Spiritum ſanctum Samaritanis a ſe baptizatis conferre, quia neque Apoſtolus erat, neque Pontifex. Unde neceſſe fuit ad iſtud officium mitti Petrum & Joannem Act. Apoſt. cap. 8. Conſtat ex Florentino & Tridentino Conciliis, ſolum Epiſcopum eſſe Confirmationis miniſtrum ordinarium. Docet verò S. Thomas 3. p. q. 72. art. 11. extraordinarium Confirmationis miniſtrum poſſe ex Romani Pontificis delegatione ſimplicem eſſe Sacerdotem. Idque probatur ex Gregorio Magno lib. 3. epiſt. 26. ad Januarium Epiſcopum Calaritanum ſic loquente: *Ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos tingere debeant concedimus*. His enim verbis citatur a Gratiano cap. pervenit, diſt. 93. atque a S. Thoma: quamvis alii quidam aliter legendum velint. Teſtatur quoque vetuſtus, ſed tamen S. Ambroſio aſcriptus falsò commentarius in omnes Pauli epiſtolas, in quo iſtud habetur: *In Ægypto Presbyteri conſignant, ubi non eſt Epiſcopus*. Quin etiam hujuſce Concilii canon. 1. vult, hæreticum hominem ſubitæ mortis periculo converſum, ſi deſit Epiſcopus, *etiam Presbyteris chriſmate & benedictione conſignari*. Verbum *conſignari*, & circunſtantia *Epiſcopi abſentis*, arguunt hanc eſſe Confirmationis chriſmationem. Similiter Concilii Toletani primi canon 20. demandat Presbytero chriſmationem, Epiſcopo abſente. Nonnulli tamen volunt chriſmationem illam eſſe cæremonialem, non verò ſacramentalem Confirmationis; veruntamen Amalarius ſuprà citatus docet, hanc fieri chriſmationem cæremonialem a ſimplici Sacerdote, Epiſcopo quoque præſente, cùm ſit merum baptiſmi accidens, cujus eſt ſimplex Sacerdos miniſter idoneus.

4. Obſervanda porrò ſunt hæc Amalarii verba ſub finem præfati cap. 27. *Ut ab Epiſcopis ſolis inungatur per manus impoſitionem, ab Apoſtolis acceptum eſt*. Et iſta ejuſdem, *ſolus poteſt Epiſcopus dare Spiritum ſanctum per manus impoſitionem, ungendo chriſmate non in vertice, ſed in fronte*. Quibus perſpicuè declarat ipſam Epiſcopi actionem, qua frontem manu ſua illinit, eſſe ipſam illam manus impoſitionem, qua juxta Act. Apoſt. cap. 8. conferebatur per Apoſtolos Spiritus ſanctus. Et ibi quidem ℣. 18. *manus* in ſingulari impoſitio exprimitur, quia ſacra hæc unctio fit unica manu. Licet autem hoc Sacramentum alibi dicatur manuum impoſitio, id nihil obeſt, quia de pluribus Apoſtolis loquitur, & ſic de pluribus manibus dexteris, tametſi ſinguli unicam manum adhiberent. Addit Amalarius Fortunatus, per iſtam manus impoſitionem efformari crucem ſuper fidelibus, eadem faciei parte ubi Pontifex Aaronicus in lamina aurea inſculptum gerebat Dei nomen. Itaque uno eodemque contactu in Confirmatione manus imponitur, frons chriſmate myſtico linitur, & ſignum crucis efformatur. Inaniter itaque recurrunt nonnulli Scriptores ad ſpecialem Chriſti diſpenſationem, ut præſens Eccleſia uſum omiſerit manus impoſitionis hoc in Sacramēto, quam uſque adeo viſibilem advertere nequiverunt. Concludendus demum eſt iſte articulus Innocentii Papæ primi notatu digniſſimo reſcripto, epiſt. 1. ad Decentium Epiſcopum Eugubinum art. 3. cujus hæc ſunt ipſa verba: *De conſignandis verò infantibus manifeſtum eſt, non ab alio quàm ab Epiſcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus ſolis debere, ut vel conſignent, vel Paraclitum Spiritum tradant, non ſolum conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, verum & illa lectio Actuum Apoſtolorum, quæ aſſerit, Petrum & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum. Nam de Presbyteris, ſeu extra Epiſcopum, ſeu præſente Epiſcopo baptizant, chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum, non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum.*

5. Canon III. præſcribit, ut qui pœnitentiam acceperunt, ſi ea necdum peracta in vitæ diſcrimen deveniant, communicent Euchariſtiæ viatico abſque ſolemni manus impoſitione illa, quæ non niſi integrè pœnitentia functis concedebatur. Adeò ut ſi convaluerint, in priſtinum regrediantur pœnitentiæ ſtatum, donec completo tempore præſtituto ſolemnem impoſitionem, ſeu ſummam reconciliationem accipiant. Hæc eadem pridem edixerat Synodus Nicæna can. 13. καθ᾽ ὅλε δὲ καὶ περὶ παντὸς ὅςινος ὅυν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος μεταχεῖν εὐχαριςίας ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας ἐπιδότω τῆς προσφορᾶς. *Omnimodo autem de quolibet quomodocunque vita excedente & Euchariſtiæ participationem petente, Epiſcopus cum examinatione oblationem ei impertiat*. Synodus ſimiliter Ancyrana can. 6. & Agathenſis can. 11. Concilium etiam Carthaginenſe quartum can. 76. 77. & 78. & Innocentius Papa primus epiſt. 3. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum cap. 2. quibuſcunque in vitæ diſcrimen adductis reconciliationem & Euchariſtiam indulgent.

6. Can. IV. *Pœnitentiam deſiderantibus Clericis non negandam.*

Concilium Toletanum XIII. can. 10. etiam Pontifices & Sacerdotes publicam pœnitentiam ſuſcipere poſſe, ſalvo gradu & ordine, decernit, dummodò mortalium criminum nulla ſe publica profeſſione notaverint. Conſtat ex diverſis Cypriani epiſtolis, ejus tempore Clericos Africanos fuiſſe pœnitentiæ publicæ obnoxios. Etſi verò permulti Canones illam Clericis interdicant, ea tamen praxis non fuit omnium temporum, neque omnium Eccleſiarum. Inviſe ſuperiùs quæ circa vel interdictam, vel permiſſam Clericis pœnitentiam diſſerui ad Concilii Carthaginenſis IV. can. 68.

7. Can. V. *Eos qui ad Eccleſiam confugerint, tradi non oportere, ſed loci reverentia, & interceſſione defendi.*

Habetur c. eos qui ad Eccl. diſt. 87. Extat in fine Concilii Epheſini prolixior hac de re conſtitutio Theodoſii & Valentiniani Imperatorum, quæ reſtrictior habetur in Cod. Theodoſ. lib. 9. tit. 43. & in Juſtinianæo Cod. leg. 3. de his qui ad Eccl. confug. ſtatuitque confugientibus immunitatem non tantum intra quatuor Eccleſiæ parietes, ſed ne quis compellatur intra oratorium, aut ad ſacra altaria, vel intra quælibet oratoria conſiſtere

aut

aut pernoctare: illamque immunitatem extendit ad circum jacentes hortos, areas, & porticus, ne inde quis extrahatur eò confugiens ſub capitis pœna. Hanc legem altera præceſſerat Honorii & Theodoſii ad confugientium præſidium ſpectans, l. 2. C. de his qui ad Eccl. confug. Eadem ſanctionibus Eccleſiaſticis confirmatur, ut eſt iſte Arauſicanus Canon, & Concilii Aurelianenſis I. can. 1. & Aurelianenſis IV. 21. Qui, tametſi Gallicani Canones, non ſervantur, quod attinet ad criminum reos in univerſo Gallicano regno. Enimverò ne hoc aſyli genus fomitem & impunitatem criminibus pareret, cautum eſt edictis Franciſci I. an. 1529. art. 166. & Henrici III. an. 1585. ut rei criminum, contra quos judex capturam decreverit, hoc perfugio careant, & ex locis ſacris vi abducantur. Exemplum præceſſit in Joab homicida innocentium Amaſæ & Abneris, qui ad ſacrum Altare, quò confugerat, juſſu Salomonis fuit interemptus. Contulerat Conſtantinus, ut in actis Sylveſtri Papæ legitur, immunitatem iis, qui ad Eccleſias confugiſſent: quam deinde Conſtitutionem ſuaſu Eutropii præpotentis & flagitioſiſſimi Eunuchi Arcadius contraria lege abrogavit, quæ tertia eſt in Codice Theodoſiano ſub tit. de his, qui ad Eccl. confug. Divina tamen ultione ipſemet Eutropius ob innumera ſcelera depoſcitur ad ſupplicium, qui ad Eccleſiam confugit, cujus paulò antè violaverat immunitatem; Sed intercedens Chryſoſtomus Joannes non priùs ſinit illum à frementibus militibus & Magiſtratibus abduci, quam præſtito ab ipſis Magiſtratibus de vitæ ejus ſecuritate jurejurando, qua fide data Eutropius capitis pœnam evaſit, ſoloque exilio mulctatus eſt.

8. Can. XI. Vetans Epiſcopis quibuſcunque cum eo communicare, quem ſciverint ab alio excommunicatum, conformis eſt Nicæno canoni 5. hoc idem prohibenti, & Concilio Antiocheno can. 2. & 6. & Concilio Sardicenſi can. 16. Quos Canones Carolus Magnus inſtauravit initio Capitularis Aquiſgranenſis. Eadem ex cauſa Auguſtinus Quintiano Presbytero ab Epiſcopo ſuo communione dejecto ſic ſcribit epiſt. 235. *Manifeſtum eſt quidem, quòd ſi ad nos venires, venerabili Epiſcopo Aurelio non communicans, nec apud nos poſſes communicare: ſed ea charitate nos faceremus, qua & illum facere non dubitamus.*

9. Can. XII. *Subitò obmuteſcens prout ſtatutum eſt, baptizari aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet ſacerdos, aut præſentis in ſuo nutu.*

Similem planè canonem ſuperiùs perquire 76. Concilii Carthaginenſis IV. quò reſpicere videntur iſta hujus canonis verba, *prout ſtatutum eſt*. His pariter ſuffragatur S. Leo Papa epiſt. 82. aliàs 91. ad Theodorum Epiſcopum Forojulienſem dicens: *Etiam talium neceſſitati ita auxiliandum eſt, ut & actio illis pœnitentiæ & communionis gratia, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus poſtulant, non negetur. At ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut id, quod paulò ante poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis circumſtantium fidelium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur.*

10. Can. XIII. *Amentibus quæcunque pietatis ſunt conferenda.*

Si de baptiſmo quæratur, baptizari debent, qui mentis compotes nunquam fuerunt. Itemque ſi ante amentiam, aut per lucida intervalla baptiſmum expetiverint. Euchariſtiam vero citra periculum irreverentiæ gravis, aut ſcandali, illis tantùm & in morte dari, qui ante amentiam deſiderarunt. Oblationem etiam & preces fieri pro eo poſſe, qui ſibi per amentiam mortem conſciverit, declarat Timotheus Alexandrinus can. 14.

11. Can XVII. *Energumeni jam baptizati ſi de purgatione ſua curant, & ſe ſollicitudini Clericorum tradant, monitiſque obtemperent, omnimodis communicent. Sacramenti ipſius virtute vel muniendi ab incurſu dæmonii, quo infeſtantur, vel purgandi, quorum jam oſtenditur vita purgatior.*

Illiberitanum Concilium can. 37. abſolutè definit, his, qui ab immundis vexantur ſpiritibus, ſi fideles fuerint, dandam eſſe communionem. Apud Caſſianum collat. 7. Quum Germanus dixiſſet cap. 29. energumenos in quibuſdam provinciis à communione perpetuò excludi, reſpondet Abbas Serenus his verbis cap. 30. *Communionem ſacroſanctam à ſenioribus noſtris nunquam meminimus eis interdictam. Quinimò ſi poſſibile eſſet, etiam quotidie eis impertiri eam debere cenſebant.* Timotheus denique Alexandrinus can. 3. Energumenum fidelem, ſi abſit periculum, ſacris myſteriis, ait, debere participare, non quidem quotidie, ſed quod ei ſatis ſit, temporibus opportunis. Præfatus Serenus Abbas teſtatur, per Euchariſticam communionem curatum Abbatem Andronicum, alioſque complures ſibi notos energumenos. Prætereaque de Araba puella fidem facit Proſper, aut quiſquis eſt autor librorum de promiſſionibus & prædictionibus DEI, fuiſſe Carthagine à dæmone invaſore liberatam particula Corporis Domini de manu Epiſcopi percepta.

12. Can. XXI. *Qui palàm à dæmone arrepti ſunt, aliquando non ſolùm non aſſumendi ad ullum Ordinem clericatus; ſed etſi aliqui jam ordinati ſunt, ab impoſito officio repellendi.*

Arreptitii ne Clerici fiant, cautum eſt Apoſtolorum can. 78. Qui ordinati ſunt, ne miniſtrent, vetat Illiberitani Concilii can. 29. Removendos eſſe à ſacris miniſteriis ſtatuit Gelaſius Papa decreto 19. Inde Concilium Toletanum XI. can. 13. *Bene*, inquit, *majorum regulis definitum eſt, ut dæmoniacis aliiſque paſſionibus irretitis miniſteria ſacra tractare non liceat.*

13 Canon XXII. Legem continentiæ ſolis præſcribit Diaconis & Presbyteris. Sed qui eodem tempore Romanæ præſidebat Eccleſiæ Leo Magnus epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem inquiſit. 3. ſolis libertatem connubii lectoribus relinquit, cæteris autem interdicit quibuſcunque Clericis, & gradibus miniſtrorum Altaris. His multò plura requirito in ſcholiis noſtris ad Nicænum can. 3. in Notitia Sæculi IV.

14. Can. XXV. Bigamos arcet à ſacris miniſteriis & Ordinibus. Aſtipulatur Apoſtolorum can. 17. Apoſtolus Paulus 1. Timoth. 3. & Tit. 3. Epiſcopum vult eſſe unius uxoris virum. Quod idem à Nicænis Patribus confirmatum fuiſſe, tradit Ambroſius ad Eccleſiam Vercellenſem, ut irregularis ſit omnis bigamus. Huc etiam ſpectat bigamia vulgò dicta interpretativa. Ideoque Apoſtolorum can. 18. à ſacris excluditur Ordinibus, quiſquis viduam, aut ejectam, aut meretricem duxerit, vide can. ſi quis poſt, diſt. 33. & can. ſi quis viduam, diſt. 34. Itemque Neocæſarienſi can. 8. irregularitatem incurrit, & contrahit, quiſquis uxorem ſuam cognitam adulteram à ſe non dimiſerit, ſed poſtea cognoverit, c. ſi cujus uxorem, diſt. 34. Idemque decernit Innocentius I. epiſt. 4. ad Felicem Nucerianum Epiſcopum cap. 2. & Levit. 21. ait, *non viduam, non abjectam.*

15. Can. XXVI. *Diaconæ omnimodis non ordinandæ: ſi quæ jam ſunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita ſubmittant.*

Hoc ergo Concilio Diaconiſſarum inſtitutum aboletur, quemadmodum & ſequentibus Conciliis Epaunenſi can. 21. & Aurelianenſi II. can. 18. Vide ad ſecundum Sæculum noſtram de Diaconiſſis diſſertationem 2.

16. Can. XXVII. *Viduitatis ſervandæ profeſſionem coram Epiſcopo in ſecretario habitam, impoſita ab Epiſcopo veſte viduali indicandam. Raptorem verò talium, & ipſam talis profeſſionis deſertricem meritò eſſe damnandam.*

Refertur c. viduitatis ſervandæ 27. qu. 1. Quamvis igitur Diaconiſſæ quoque viduæ eſſent, & publicè coram Epiſcopo profiteri ſolerent vitæ continentiam, his tamen quoad Eccleſiæ miniſteria, quæ ex officio exequebantur, reciſis & exautoratis, quia fortaſſis de miniſterio ſuperbiebant, & inter ſe mutuò æmulabantur, & rixabantur, ſacris miniſtris detrahebant, & quæ illarum manibus inter pauperes diſtribuenda committebantur, ſibi ſuiſque per avaritiam, & carnis ſanguiniſque affectum reſervabant, retentæ ſunt viduæ religioſæ ac humiles priſtinis illis miniſteriis non aſtrictæ, niſi aliquæ

ex eis

ex eis ſublectæ ſpontaneum habuiſſent ab Epiſcopo vel Presbytero, & fortuitum mandatum.

17. Can. XXIX. Sanctio ſtabilitur, ne deinceps Concilia ſolvantur, niſi prius indicto Concilii, quod anno inſequenti congregandum erit, loco. Itaque deſtinatur Concilii iterum ineundi dies decimusquintus Calendas Novembris proximi anni, locus verò idem qui nunc Arauſio. Cujus tamen deſignati Concilii nihil ad nos pervenit. Altera enim quæ jam ſupereſt ſecunda Arauſicana Synodus, aliquot annis hac poſterior eſt.

CONCILIUM VASENSE, *ſeu potiùs Vaſionenſe, anni* 442.

1. PRævaluit uſus, ut Concilium Vaſenſe dicatur, quod Vaſionenſe dici debuit, utpote Vaſione habitum, quod Vocontiorum oppidum eſt: duo nec plura celebrata fuiſſe conſtat ex veteribus monumentis Vaſione Concilia. Hoc primum ſub Leone Papa I. alterum poſt annos ferè nonaginta ſub Felice Papa IV. Tertium his duobus antiquius perperam aliqui finxerunt, hac ratione ducti, quia ſecundum Arelatenſe Concilium Vaſenſis alicubi meminit: ſed inde potiùs colligere debuerant, illud Arelatenſe poſteriùs eſſe iſto Vaſenſi, quod nunc pertractamus, quàm præceſſiſſe ante illud Arelatenſe aliud Vaſenſe, cujus nullum eſt apud veteres veſtigium. Ita Jacobus Sirmondus Baronium refellit, & Binium. Vide paulò inferiùs can. 4. Vaſionis mentio eſt apud Plinium, Melam, & Ptolomeum.

2. Can. II. *Pro his qui pœnitentia accepta in bonæ vitæ curſu ſatisfactoria compunctione viventes, ſine communione inopinato nonnunquam tranſitu in agris aut itineribus præveniuntur, oblationem recipiendam, ac eorum funera, & deinceps memoriam Eccleſiaſtico affectu proſequendam; quia nefas eſt eorum commemorationes excludi ſalutaribus ſacris, qui ad eadem ſacra fideli affectu contendentes, dum ſe diutiùs reos ſtatuunt, indignos ſalutiferis myſteriis judicant, ac dum purgatiores reſtitui deſiderant, abſque Sacramentorum Viatico intercipiuntur: quibus fortaſſe nec abſolutiſſimam reconciliationem Sacerdos denegandam putaſſet.*

Hoc idem ſecundi Arelatenſis Concilii can. 12. ita ſancitur: *De his qui in pœnitentia poſiti vita exceſſerunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti: ſed pro eo quod honoravit pœnitentiam, oblatio illius ſuſcipiatur.* Sæpè contingit, ut in quæſtionibus definiendis pleræque veriſimiles ac probabiles rationes utrinque occurrant, quo fit, ut ſanctiſſimi ſervi DEI circa unam ac eamdem quæſtionem in contrarias invicem diſcedant ſententias. Magna procul dubio duobus iſtis Conciliis Vaſenſi & Arelatenſi debetur veneratio, affirmativè definientibus; magna etiam pro certo debetur veneratio Sancto Leoni cognomine Magno contrarium planè aſtruenti, in ſua ad Ruſticum Narbonenſem epiſtola, inquiſ. 8. & oppoſitum ſeveriùs circa idem decernenti. *Horum* (inquit) *cauſa DEI judicio reſervanda eſt, in cujus manu fuit, ut talium obitus uſque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.* Idemque Leo ſimile prorſus reſcribit Theodoro Epiſcopo Forojulienſi epiſt. 82. aliàs 91. cap. 3. *Quod manens* (ait) *in corpore non recepit, conſequi exutus carne non poterit. Nec neceſſe eſt nos eorum, qui ſic obierunt, merita actuſque diſcutere, cùm Dominus DEUS noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale miniſterium implere non potuit, ſuæ juſtitiæ reſervaverit.* Hactenus Leo Pontifex. Cæterùm non modò mitiùs decreverunt ejuſdem ætatis memorata bina Concilia, ſed & his antiquius Carthaginenſe quartum Concilium can. 79. his verbis: *Pœnitentes verò, qui leges pœnitentiæ attentè exequuntur, ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis ſubveniri non poteſt, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.* Sed & his omnibus poſterius Toletanum Concilium dictum undecimum an. 675. hæc decernit can. 12. *De his autem, qui accepta pœnitentia, antequam reconcilientur, ab hac vita receſſerint, quanquam diverſitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nos ſententias placuit ſequi, qui multiplices numero de hujuſmodi humanius decreverunt, ut & memoria talium in Eccleſiis commendetur, & oblatio pro eorum dedicata ſpiritibus accipiatur.* Quo aliiſque innumeris exemplis, quæ facillimum eſſet huc adducere, modeſtè admonemur, ne uſque eò unuſquiſque noſtrum in ſuo ſenſu abundet, ut diverſa aliorum Catholicorum ſenſa, quæ neque ratione, neque gravium & peritorum Autorum præſidio deſtituuntur, temerè reprobet, condemnet, ac ſugillet.

Can. III. *Per ſingula territoria Presbyteri, vel miniſtri ab Epiſcopis, non prout libitum fuerit, à vicinioribus, ſed à ſuis propriis per annos ſingulos chriſma petant, & appropinquante ſolemnitate Paſchali: nec per quemcunque Eccleſiaſticum, ſed ſi qua neceſſitas aut miniſtrorum occupatio eſt, per Subdiaconum. Quia inhonorum eſt inferioribus ſumma committi. Optimum autem eſt, ut ipſe ſuſcipiat, qui in tradendo uſurus eſt. Si quod obſtat, ſaltem is cujus officii eſt ſacrarium diſponere, & ſacramenta ſuſcipere.* Idem anteà ſtatutum fuerat Concilii Carthaginenſis IV. can. 36.

Can. IV. *Qui oblationes defunctorum fidelium detinent, & Eccleſiis tradere demorantur, ut infideles ſunt ab Eccleſia abjiciendi, quia uſque ad exinanitionem fidei pervenire certum eſt hanc Divinæ pietatis exacerbationem, qua & fideles de corpore decedentes votorum ſuorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur. Hi enim tales quaſi egentium necatores, nec credentes judicium Dei habendi ſunt. Unde & quidam Patrum hoc ſcriptis ſuis inſeruit congruente ſententia,* (is eſt S. Hieronymus ep. 2. ad Nepotianum) *qua ait: Amico quippiam rapere, furtum eſt, Eccleſiam fraudare, ſacrilegium.*

Refertur c. qui oblationes, 13. q. 2. Canon iſte nominatim in teſtimonium adducitur, & confirmatur à Concilio ſecundo Arelatenſi can. 47. his verbis: *Secundum conſtitutionem Synodi Vaſenſis, qui oblationem fidelium ſuppreſſerit, aut negaverit, ab Eccleſia, cui fraudem fecit, excludatur.* Hoc idem de fidelium defunctorum oblationibus ſanxerat Concilium Carthaginenſe quartum can. 95. Ad hunc etiam canonem tacito nomine reſpicit Concilium Agathenſe can. 4. & de reorum pœna conſentit, ut ab Eccleſiis excludantur. Matiſconenſe pariter Concilium I. can. 4. ut ab Eccleſiæ liminibus arceantur. Porrò allegatus à Vaſenſi Concilio Hieronymi locus ſatis ſuperque convincit eſſe Hieronymo poſterius, atque ideò malè in Julij tempora referri: prætereaque eſſe tempore anterius ſecundo Arelatenſi, cùm iſtud can. 47. nominatim proferat iſtud Vaſenſe, ejuſque canonem iſtum quartum confirmet. Quem etiam confirmat Aurelianenſis Concilii can. 20.

Atrocitatem ſacrilegii, quo res Eccleſiis relictę vel invaduntur, vel furtim uſurpant, graviter exaggerat Iſidorus Peluſiota lib. 5. epiſt. 210. ad Zoſimum, quem ita corripit: Εἰ ὁ τὰ οἰκεῖα εἰς ἐλεημοσύνην μὴ προϊέμενος, ὁ κατὰ Λουκᾶν πλούσιος εἰς τὸν ποταμὸν πέμπεται τοῦ πυρὸς ἀφόρητα βασανισθῆ. ὁ καὶ τῶν πενήτων ἰδιοποιούμενος τί πείσεται; εἰ ὁ τὰ ἑαυτοῦ μὴ διδοὺς οὐ συγγνωσθήσεται, ὁ καὶ τὰ διδόμενα ἀποσυλῶν ποῦ χωρήσει; ἐπειδὴ δὲ τρυφῶν καὶ σκιρτῶν τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς δέον ἐπικουφίζειν ἐπιτρίβεις, ποία σοι λέλειπται ἀπολογία; τίς ἔλεος; ποία συγγνώμη; ταῦτα δάκρυσι σχεδὸν κεράσας τὸ μέλαν ἐπέσταλκα. *Si qui ſua pauperi non diſtribuit in eleemoſynam, dives ille ſecundùm Lucam in ignium torrentes intolerandos mittitur excruciandus; qui quæ ſunt pauperum, ſibi per nefas uſurpat, ecquid patietur? Si qui ſua non largitur, ei non ignoſcitur, quò tandem abibit, qui ab aliis in eleemoſynam data deprædatur? Cùm verò luxui indulgens at-*

que

que inſolens alienas calamitates, quas ſublevare deberes, eaſdem aggravas, ecquæ tibi relicta defenſio? Quæ expectanda miſericordia? Quæ denique venia? Hæc lacrymis miſcens atramentum ad te conſcripſi.

3. Can. V. *Si quis Epiſcopi ſui ſententiæ non acquieſcit, recurrat ad Synodum.*

Nicænus can. 5. ita pridem diſpoſuerat, ut qui à ſuo fuerat condemnatus Epiſcopo, provocare ad provinciæ Synodum poſſet, penes quam cauſa iterum diſceptaretur: iiſque de cauſis Synodos Provinciales quotannis eſſe bis convocandas. Similiter Carthaginenſe Concilium quartum edicit can. 66. Clericos qui Epiſcopi circa ſe diſtrictionem injuſtam putant, recurrere ad Synodum poſſe. Idemque ſtatuitur Aurelianenſis Concilii tertii can. 20.

CONCILIUM OECUMENICUM CHALCEDONENSE, Leone I. Summo Pontifice, anno Chr. 451.

1. Exacto per Synodum Epheſinam Hæreſiarcha Neſtorio Maximianus Conſtantinopolis Eccleſiam rexit, hunc deinde Proclus excepit, Proclum Flavianus, qui cùm Synodum Epiſcoporum triginta, regnante juniore Theodoſio, Conſtantinopoli convocaſſet, Euſebius Dorylæi Epiſcopus oblato libello expoſuit Synodo, Eutychetem Sacerdotem & Monaſterii, quod celeberrimum erat in urbe regia Archimandritam ſeu Abbatem, prætextu declinandi erroris Neſtoriani, ambas Chriſti naturas divinam humanamque ita confuſas aſſeverare; ut in unam mutua commiſtione coaluiſſe prædicaret; ſic tamen ut abſorpta intra Verbum tanquam in immenſam abyſſum humanitas nihil de ſuæ naturæ veritate retineret, ſed ſolam duntaxat apparentiam quandam & figuram: adeo ut ſola Verbi perſona in terris de Virgine nata ſit, carniſque ſuſtinuerit pro hominum redemptione infirmitates, famem, ſitim, laſſitudinem, flagella, crucem & mortem perpeſſa ſit; ſolaque de ſepulcro ſurrexerit. Valentini quoque peſtilens dogma renovans non ex Virgine, ſed è cæleſti ſubſtantia formatum Chriſti corpus per Virginem in terras tranſmiſſum delirabat, neque quidquam de Maria Virgine ſumpſiſſe, ſed per eam duntaxat, quaſi per canalem aut fiſtulam ad nos tranſmeaſſe: ut referunt de Eutyche Auguſtinus & Philaſtrius in ſuis Hæreſeon Catalogis, necnon Theodoritus lib. 4. hæret. fabul. de Valentino autem Tertullianus in ſuis libris de carne Chriſti cap. 21. & 22. & adverſus Valentinianos cap. 27. At Eutyches inſuper, referentibus Theodorito, Auguſtino, & Philaſtrio, Verbum fuiſſe in carnem converſum delirabat. Ter miſſis à Synodo Legatis citatus Eutyches fictitiis excuſationibus Epiſcopos ludificavit, tertiaque citatione ſeptem dierum inducias petiit, quibus ſuam, quam fingebat, affectam valetudinem pauliſper firmaret. Interea Chryſaphio ſpadoni, qui gratia Imperatoris præ cunctis aliis prævalebat, quique amicitia Eutycheti conjunctiſſimus erat, (fuerat quippe ab hæreſiarcha de ſacro fonte levatus, idemque Flaviano jampridem per privatas ſimultates infenſus erat) ſuam cauſam impenſè commendat. Cujus avidè ſuſcepto patrocinio Chryſaphius Theodoſio ſuadet, ut Florentium Patricium jubeat cum poteſtate Synodo intereſſe. Theodoſii mandatum detulit ad Synodi Patres magnus Silentiarius, cum quo Monachis ſuis comitantibus prætorianorumque militum ſatellitio ſtipatus, Eutyches arrogantia tumens & animo pervicax Synodo ſe ſiſtit. In his rerum anguſtiis Florentium gratulabundi Patres excipiunt, multumque Theodoſio Auguſto debere præ ſe ferunt, quòd clariſſimi viri, cujus fides religioque perſpecta ſit, præſidio Synodum præmuniſſet. Eutyches mandante Synodo ſenſum ſuum exprimit, admonetur à Patribus, ne contra receptam in Eccleſia fidem quidquam innovaret, utque abjecto errore privato ad Eccleſiæ rediret unitatem. Ille verò in contumacia perſiſtens, Synodi tandem judicio de Sacerdotio deponitur, Monaſteriique præfectura dimovetur; ſubſcribentibus triginta Epiſcopis & Abbatibus viginti tribus.

2. Sic ille condemnatus immanibus adverſus Synodum intemperiis furit, quam libellis per compita & fora civitatis affixis proſcindit, novaſque pro ſe factiones conflat ubique. Quinetiam apud Leonem veteris Romæ Pontificem ſcripto conqueritur, Neſtorii hæreſim per Flavianum Conſtantinopoli revixiſſe, indieſque incrementa ſumere. Seque fidem Epheſinam qua par erat conſtantia prædicantem, fuiſſe à Neſtorianis oppreſſum, & Ordine motum, neque ullatenus auditum, dum Apoſtolicum tribunal appellat. Huic Leo plenas benevolentiæ literas reſcribit. Sed receptis paulò poſt Flaviani literis cum omnibus Synodalibus actis, damnationem Eutychetis approbavit. Tum Eutyches per ſummum nefas à Synodi & Romani Pontificis judicio ad Theodoſium provocavit. Annuit Imperator à Chryſaphio deluſus, novamque Synodum indixit. Concurſant undique & tumultuantur Eutychiani Monachi, & cum his complures aulici ſimul & plebei partibus Hæreſiarchæ addicti. Verùm iſta quoque recens Synodus reviſo anterioris Synodi proceſſu, exploratiſque illius actis, auditoque recens Eutychete, priorem illam novo judicio confirmavit. Atque ita Flaviani ſinceritas & Eutychis perverſitas luculentiùs innotuere.

3. Eutyches ad ſuæ cauſæ penè comploratæ ſubſidium, diſcordiam inter Epiſcopos ſerere aggreditur. Dioſcorum itaque magni olim Cyrilli Diaconum, & tunc temporis in Alexandrino Patriarchatu indigniſſimum ſucceſſorem, projectiſſimæ nequitiæ virum, plurimis homicidiis, adulteriis, rapinis & ſacrilegiis inquinatum, Chryſaphii clientem, Flavianoque ob morum diſſimilitudinem & ſedium æmulationem infenſum, in ſuas facilè partes adducit, ſpecie tuendæ contra Neſtorianos Catholicæ fidei, quam præceſſor ejus Cyrillus Epheſina Synodo ſtrenuè propugnarat. Agit ergo per literas cum Theodoſio Dioſcorus, tantas controverſiarum difficultates non fuiſſe privatis aliquot Epiſcoporum hoſtiliter adverſùs Eutychem affectorum conventibus dijudicandas, ſed eſſe per œcumenicæ Synodi inconteſtabilem autoritatem dirimendas. Huic obſtitere ſuggeſtioni Flavianus primùm, deinde Leo Papa. Prævaluit tamen horum diſſuaſionibus Chryſaphii & Dioſcori conſpiratio, cùm hic ſe præſidem univerſalis Concilii à Theodoſio deſignatum iri confideret. Hoc itaque à Theodoſio indicitur Epheſi poſt novendecim à primo Epheſino annos. Eò Romanus Papa Leo ſuos direxit Legatos cum duabus Epiſtolis, una quidem ad Synodum Epheſinam, & altera ad Flavianum, quibus orthodoxam fidem adverſùs Eutychetis præſtigias inſigniter elucidabat. Ad eam itaque Synodum convenere Dioſcorus Alexandrinus, Domnus Antiochenus, Joannis illius, qui priori œcumenicæ Synodo Epheſinæ præfracto animo reſtiterat ſucceſſor, Juvenalis Jeroſolymorum & Flavianus Conſtantinopolitanus. Ad novam Synodum iſtam Theodoſius Barſumam Archimandritam miſit, qui nomine totius Ordinis Monachorum, & Imperatoria fretus autoritate Antiſtites inſectaretur, a quibus fuerat damnatus Eutyches. Miſit præterea Imperator Comitem Elpidium iſtius Synodi defenſorem ſeu conſervatorem, cui dedit in mandatis, ut Epiſcopis, qui contra Eutychem ſententiam dixerant, omnem judicandi adimeret autoritatem.

4. Tam infauſtis & iniquis auſpiciis coacta Epheſi Synodo, jubet Elpidius ante omnia de actis Conſtantinopolitanæ ſub Flaviano Synodi quæſtionem haberi. Obſiſtunt Apoſtolici Legati, & primùm omnium literas Leonis poſtulant recitari. Obſtrepit cum ſuis Eutyches, Legatos Leonis in ſuſpicionem & invidiam trahit, utpote Flaviano prorſus addictos, addens ipſos Legatos apud Flavianum pranſos. Concitatur adverſum eos tumultus, denegatur eis in ſedendo primatus, quem ſibi Dioſcorus vindicat. Omnia contentioſis vociferationibus perſtrepunt. Abſcedunt Pontificii Legati, ſed paulò poſt ſedato aliquantulum tumultu revocantur. Sed mox valida & audax trecentorum Monachorum manus in Synodum irrumpit, multos ſecum trahens milites armatos, cum quibus occultè Dioſcorus conſpirabat. Undique confuſio, clamores horrendi, comminationes & convicia atrocia perſonant, raptantur, diriſque verberibus cæduntur ſancti Epiſcopi. Notariis digiti effringuntur, tabulæ Synodicæ diſcerpuntur. Flaviano niſi interrogato ut criminis reo ſilentium indicitur, & Antiſtites ejus aſſeclæ in vincula conjiciuntur.

5. Tum verò ſoli gregales Dioſcori omne ſibi judicium vindicant: Domnum Antiochenum ſuo dejiciunt Epiſcopatu, ſimulque Theodoritum Cyri, & Ibam Edeſſæ Epiſcopos, utrumque abſentem & indicta cauſa. Qui verò interſunt & ad conſeſſum admittuntur Epiſcopi, partim ſpontanei Eutychiani, partim metu adacti puris & albis membranis ſubſcribunt, in quibus quid ſcribendum eſſet, magna illorum pars ignorabat. Legati Apoſtolici furtim gladios inter & haſtas dilabuntur, poſtquam pro ſuo reclamarunt, & proteſtati ſunt officio. Denique in iſta latronum Synodo (ſic enim & jure merito Græci λῃστρικὴν σύνοδον vocant) prolatum Eutychetis Symbolum approbatur, ipſeque orthodoxus prædicatur, priſtinumque in ſtatum reſtituitus. Flavianus autem & Euſebius Doryleus Eutychetis accuſator hæretici Neſtoriani declarantur, ſuiſque ſedibus depelluntur, & carceribus includuntur. Flavianum provocantem ad Apoſtolicum tribunal Dioſcorus factus ex Epiſcopo carnifex, tam atrociter verberibus excipit, ut mox dum in exilium deportaretur, toto corpore contuſus, fractus & ſaucius poſt triduum vita exceſſerit. Sine mora ejus loco ſubrogatur Anatolius Diaconus & Dioſcori apocriſiarius. Dum demum exultans quaſi de prælio victor Dioſcorus Alexandriam revertitur: atque à Leone Pontifice fidelium communione exciſus, ipſe quoque viciſſim novo & hactenus inaudito auſu in Leonem anathematis ſententiam dixit.

6. Tot inſignium calamitatum accepto nuncio, dici non poteſt, quanto animi dolore Leo Flaviani necem, Epiſcoporum orthodoxorum depoſitiones, vincula, exilia, divulſas Eccleſias, proſtratam & peſſundatam Religionem, exultantem Imperatoris protectione hæreſim, univerſoque Oriente triumphantem & inſoleſcentem deploraverit. Coacta quamprimùm Romæ Synodo Epheſinum iſtud malignantium Concilium, ſeu potiùs latrocinium reſcidit, & Dioſcorum ut dictum eſt, ſimulque hujus incendii facem Eutychetem anathemate perculit; crebraſque ad Theodoſium ejuſque ſororem Pulcheriam literas conſcripſit. Quinetiam cùm pleriſque Italiæ Epiſcopis obviam prodiit Occidentis Imperatori Valentiniano III. qui cum Reginis Galla Placidia matre, & Eudoxia uxore, Romam religionis ergò ad inviſenda ſacra Apoſtolorum limina adventabat: cumque illis tam luctuoſas religionis clades flebiliter expoſuiſſet, lacrymas Reginis excuſſit, ſuiſque precibus impetravit, ut Valentinianus & Reginæ Theodoſio ſcriptis literis ſuaderent, ut præſentem Eccleſiæ ſtatum miſeratus, curaret novo legitimoque ac libero Concilio, quæ per vim & factiones Epheſi geſta erant, examini ſubjici. Studebat Leo, ut in Italia, intra quam liberiùs poterat Eccleſia reſpirare, nova Synodus indiceretur, quæ labem & infamiam Epheſinam detergeret: Sed Theodoſii mens hæreticorum artibus irretita flecti Valentiniani & Auguſtarum precibus minimè potuit: quinimò promulgatis novis edictis Epheſinum conventiculum Nicæno ſacroſancto Concilio juſſit adæquari. Sed haud multò poſt morte ſua melioſi regimini locum ceſſit. Leo, quod à Theodoſio impetrare non potuit, ab ejus ſucceſſore Marciano obtinuit Principe ſapientiſſimo & religioſiſſimo, cui approbante Senatu Orientis Imperium ſimulque ſeipſam nuptu tradidit Pulcheria, ea tamen lege, ut ſibi ipſi virgini eſſe liceret. Leonis igitur acceptis litteris Marcianus, ſuffragante Pulcheria, Synodum generalem Chalcedone indixit: quæ civitas ſeptem dumtaxat ſtadiis diſtat ab urbe regia, interjecto inter utramque Boſphoro, hoc ſcilicet fine, ut illic intereſſe commodè, ſuamque Synodo autoritatem poſſet impertiri, qua factioſi, qui tot hactenus turbas concitaverant, in officio continerentur. Primùm quidem ad Leonis poſtulationem explorata fuit Anatolii fides, ejuſque admiſſa publica fidei profeſſio damnans Eutychetis & Dioſcori perfidiam, & conventiculum Epheſinum. Marcianus quotquot pſeudo-ſynodus latrocinans expulerat, adhuc ſuperſtites revocavit, ut ad legitimam Synodum convenirent. Sacrum Flaviani corpus ex loco, in quo exul & martyr occubuerat, ſolemni pompa Conſtantinopolim reduxit.

7. Hiſce feliciſſimis auſpiciis Chalcedone apertum eſt Generale Concilium numero quartum, intra templum ſanctæ Virginis & Martyris Euphemiæ anno Chriſti 451. menſe Octobris, Marciano & Adolphio Conſulibus, præſentibus Leonis Pontificis Legatis Paſchaſino Lilybætano, Lucenſi Aſculano, Juliano Coenſi Epiſcopis, & Bonifacio Presbytero. Secundus ab Apoſtolicis Legatis ſedit Anatolius Conſtantinopolis Epiſcopus, tertius Dioſcorus Alexandriæ, quartus Maximus Antiochiæ, quintus Juvenalis Jeroſolymæ, aliique deinceps tum ad dexteram tum ad lævam. Principes verò à Marciano cum ampliſſimo Senatu miſſi in medio conſederunt ante ſanctiſſimi altaris cancellos, ut exprimitur actione 1. & alibi paſſim: ἐν τῷ μέσῳ πρὸ τῶν καγκέλλων τοῦ ἁγιωτάτου θυσιαστηρίου, hos qui erant Conſtantinopoli ante ſacrum altare, cancellos vocat Gregorius Nazianzenus ora. 32. κιγκλίδα. Principio Legati Apoſtolici obteſtati ſunt, fas non eſſe, Dioſcorum, qui reus ſit Synodo judicandus, inter Epiſcopos ſedere judicem. Euſebius Dorylæi libellum profert adverſus Dioſcorum flagitiis latrocinantis conciliabuli infamem. Leguntur ſubinde acta Synodorum Conſtantinopolis ſub Flaviano, & Epheſi ſub Dioſcoro. Fremunt Patres adverſus Dioſcorum, tot ejus ſceleribus in apertum productis. Inſtat Dioſcorus omnia refundere in Epiſcopos Epheſinos, nihil ſe illis invitis aut inconſultis egiſſe. At illi excipiunt ſibi vim illatam per introductos à Dioſcoro armatos. Convictus criminum Dioſcorus de gradu & ſeſſione in Synodo depellitur.

Obſervandum in prima iſta actione primam dejiciendi Dioſcori allegatam fuiſſe cauſam, quia Synodum auſus fuerat cogere ſine Apoſtolicæ Sedis autoritate; ὅτι οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ ἔξεστιν γενέσθαι, quod nunquam hactenus factum eſt, nec fieri licet. Sanctus Papa & Chriſti martyr Marcellus epiſt. ad Epiſcopos Antiochenæ Provinciæ ſcribit, ſanctionem Apoſtolorum eſſe, ut non poſſint Concilia celebrari præter ſententiam Romani Epiſcopi. Hoc idem teſtatum reliquit Julius Papa in epiſt. ad Orientales Epiſcopos, quæ refertur ab Athanaſio apolo. 2. & à Socrate lib. 1. cap. 13. & à Sozomeno lib. 3. cap. 9. additque hunc Apoſtolicum canonem fuiſſe in Synodo Nicæna renovatum. Quod idem teſtificatur Synodus Alexandrina, epiſt. ad Felicem. Damaſus quoque Papa epiſt. ad Stephanum, & ad Concilia Africæ: *Nam ut noſtis, (ait) Synodum ſine Romanæ ſedis autoritate fieri non eſt Catholicum: nec Epiſcopus, niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore vocatione Apoſtolica congregata, definitè damnari poteſt. Neque ulla unquam Concilia rata leguntur, quæ non ſunt fulta Apoſtolica autoritate.* Hæc Damaſus, ſi tamen non ſint ei falsò afficta. Idemque in epiſtola ad Epiſcopos Illyrici, quæ melioris notæ cenſetur: *Neque enim præjudicium aliquod fieri poteſt per numerum Arimini congregatum, quando conſtat neque Romanum Epiſcopum, cujus ante omnia docebat eos expectare decretum; neque Vincentium, qui tantis annis Epiſcopatum inviolabiliter cuſtodivit; neque alios talibus præbuiſſe conſenſum: maximè dum ſicut prædiximus, iſti ipſi qui per circumventionem declinaſſe videbantur, ipſi denuo utentes meliore conſilio hæc ſibi diſplicere teſtati ſunt.* Quod ait de Vincentio Capuano Epiſcopo, qui fuerat Sylveſtri Papæ in Nicæna Synodo Legatus, quique adhuc ſuperſtes erat, id ſignificat, Romanum Pontificem, neque per ſeipſum, neque per Legatos acta Ariminenſia approbaſſe. Inſuper Synodus VII. œcumenica actio. 16. præcedentem pſeudoſynodum Iconoclaſtarum Conſtantinopoli habitam, reprobam irritamque hac ratione pronunciat, quia inconſulta ſede Apoſtolica fuerat celebrata. Denique in Romano Concilio ſub Pontifice Symmacho, cùm Rex Theodoricus convocatis in unum Italiæ Præſulibus denunciaret ſe, ipſos convocaſſe, ut cauſam Symmachi cognoſcerent; reſponderunt unanimes, convocationes Concilii non ad Regem, ſed ad Pontificem ſummum pertinere. Cumque Theodoricus commonſtraſſet, Symmachum ipſum rogare ac expetere, ut Synodus iſta cogeretur, atque huic convocationi Symmachum ſuam præſtare autoritatem, ac jubere, ut de ſua cauſa Synodus cognoſcat, & judicet, non antè acquieverunt, quàm Symmachus ipſe præſens ſe id ipſum à Rege poſtulaſſe & velle aſſeruerit, ut per hoc ſua innocentia comprobetur. Ipſa verò Synodus ſpretis calumniis, quæ Schiſmatici legitimis probationibus fulcire non poterant, Symmachum purgavit: & quia primus fuerat legitimis formis electus, poſteriorem Laurentii per aliquot factioſos electionem irritam & ſchiſmaticam declaravit; de criminibus verò, quæ Laurentiana factio Symmacho ſine probatione objectabat, judicium

judicium

dicium omne Deo ſoli (cui nihil occultum) eſſe committendum cenſuit, ut fidem facit in Apologetico Ennodius Ticinenſis, cujus ſcripta hanc in rem edita Concilium ipſum iterato convocatum approbavit.

8. Actione Chalcedonenſi 2. recitata ſunt fidei ſymbola Nicænum & Conſtantinopolitanum; lectæ etiam literæ Cyrilli tum ad Neſtorium, tum ad Joannem Antiochenum; deinde Leonis ad Flavianum, eaque perlecta Synodus acclamavit: *Petrus per Leonem loquutus eſt; Apoſtoli hoc docuerunt*. Dioſcorus, qui ſe ſubduxerat, citatur reus. At is flagitiorum ſibi conſcius refugit ſe actionibus ſecundæ & tertiæ ſiſtere. Poſt tertiam compellationem venire recuſans accuſatur & judicatur abſens : prolatis etiam Alexandrinorum teſtimoniis circa devaſtatos ab ejus ſatellitibus agros, abductas ſegetes, incenſas ædes, abreptas ab eo multorum uxores, fœdata conjugia, violatas virgines, aliaque atrocia facinora. Has ob cauſas ſimulque ob ſceleratiſſimè per eum geſta in cauſa Euthychetis damnatus in Synodo eſt Dioſcorus, & dignitate, quam dedecorabat, ſpoliatus. Epiſcopis Epheſinæ pſeudoſynodi veniam ſupplicantibus poſt convenientem fidei profeſſionem, damnatumque Eutychetis dogma, conceſſa reconciliatio fuit, & in priſtinas dignitates regreſſus; Ibas Edeſſæ & Theodoritus Cyri Antiſtites priſtinis Eccleſiis & ſedibus, quibus illos exuerat Dioſcorus, reſtituti ſunt, fideſque unanimi omnium conſenſu ad normam epiſtolæ Leonis ſtabilita fuit. Definitumque, Dominum noſtrum JEſum Chriſtum ex duabus naturis invicem diſtinctis & inconfuſis Divina humanaque conſiſtere. Et Divinitate Deo Patri, humanitate nobis conſubſtantialem eſſe, ac per omnia nobis eſſe ſimilem abſque peccato. Contrarium verò Eutychis & Dioſcori dogma proponitur actione 5. his verbis: *Ex duabus Chriſtum naturis coaluiſſe ſuſcipio, duas vero eſſe in Chriſto naturas non ſuſcipio.* Leonis autem ibidem approbat doctrinam ſacra Synodus duas eſſe in Chriſto naturas unitas inconfusè, & inconvertibiliter, & indiviſibiliter.

9. Sed operæ pretium erit, brevem diſputationis proluſionem inter Eutychen hæreſiarcham, ſe in ſuo monaſterio fingentem ægritudine detentum, & Theophilum atque Mamantem Presbyteros, a Concilio Conſtantinopolitano, cui Flavianus præſidebat, miſſos, ut diem comparendi coram Concilio dicerent. Habetur vero actione 7. ejuſdem Concilii, & inſeritur action. 1. Chalcedonenſi. Sic ergo rem exponit Theophilus coram Synodo Conſtantinopolitana: Ego & religioſiſſimus Presbyter Mamas pervenimus ad monaſterium reverendiſſimi Presbyteri & Archimandritæ Eutychis, & porreximus ei à veſtra ſancta Synodo directum commonitorium evocationis ejus: & cœpit velle diſputare nobiſcum. Reverendo autem Presbytero Mamante dicente ei, quia non pro hoc venimus, ut unà cum tua reverentia diſputemus, ſed evocare te ad occurrendum in ſancta Synodo; cæpit Eutyches præſentibus monachis dicere: In qua ſcriptura habentur duæ naturæ? Deinde verò quis Sanctorum Patrum expoſuit Deum Verbum habere duas naturas? Ad hæc nobis reſpondentibus: Et tu oſtende nobis, ubi con tinetur homouſion, aut quæ ſcriptura hoc dicit? Reſpondit idem Eutyches: non continetur in ſcripturis, in expoſitione verò Patrum jacet. Ad hæc Presbyter Mamas reſpondit: Non continetur in Scripturis, in expoſitione verò Patrum jacet eo modo, ſicut homouſion in ſanctis ſcripturis non diſertè exprimitur, ſed à SS.PP. expoſitum eſt, ita de duabus naturis Sancti Patres expoſuerunt. Dixi ad hæc & ego: perfectus eſt Deus Verbum, an non? Dixit Eutyches: perfectus. Dixi & ego: perfectus & homo incarnatus, an non Dixit idē: perfectus. Si ergo (inquam) Deus perfectus & homo perfectus, duo perfecta unum perficiunt Filium. Quid igitur nos dicere prohibet ex duabus naturis unum perfici lium? Et ad hæc reſpondit Eutyches: abſit à me dicere ex duabus naturis unum Filium Chriſtum, aut de natura loqui ſeu diſputare Dei mei. Impietati Eutychiani dogmatis conjunctam abſurditatem S. Leo Papa ſic demonſtrat in ſua illa celeberrima ad Flavianum epiſtola dicens: *Cùm ad interlocutionem examinis veſtri Eutyches reſponderit dicens: Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem: poſt adunationem autem unam naturam confiteor. Cùm tam impiè duarum naturarum ante incarnationem unigenitus Dei Filius fuiſſe dicatur, quàm nefariè, poſtquam Verbum caro factum eſt, natura in eo ſingularis aſſeritur, &c.* Qua eadem epiſtola S. Leo per manifeſtas Scripturas Eutychem refellit, quid verò doceant Eccleſiæ ſancti Patres, perſpicuè commonſtrat in ſua teſtimoniorum eorumdem collectione, quam Leo Pontifex ad Leonem Imperatorem tranſmiſit cum ſua ad eumdem epiſtola ſic exordiente: *Promiſiſſe me memini, &c.*

10. Marcianus Auguſtus, rebus majoris momenti jam pacificè à Concilio conſtitutis, ad ſacrum Concilium acceſſit, cujus actioni 6. interfuit, & cum eo Pulcheria Auguſta de omni Eccleſia inſigniter merita. Ille verò dignam Imperatore ſapientiſſimo & Chriſtianiſſimo habuit orationem.

11. Actione VII. Sacroſanctæ œcumenicæ Synodi graviſſima compoſita eſt diſſenſio inter Maximum Antiochenum Patriarcham & Juvenalem, cujus loco Scriptor quidam eruditiſſimus humano memoriæ lapſu in ſuis primis exercitationibus Joannem ſupponit Jeroſolymitanum jamdudum vita functum. Eccleſia Jeroſolymitana ſeu urbis Æliæ ſexto Nicænæ Synodi canone ſubjecta fuerat Cæſareæ Metropoli Provinciæ Palæſtinæ, ſecundùm veterem conſuetudinem. Verumtamen Theodoſio juniore regnante Juvenalis Æliæ Antiſtes ſublimiore ſpiritu elatus, occaſione ſumpta Synodi Epheſinæ, quam Joannes Antiochenus, ut ſuperius ſuo loco retulimus, atrociter offenderat, quippe qui adverſus illam tot turbas excitaverat, ejuſque ſanctiſſima decreta, ut hæreſiarchæ Neſtorio, & hujus fautoribus corruptiſſimis aulicis gratificaretur, damnaverat, & ſpectabiliores ſanctæ Synodi Epiſcopos ſuis Eccleſiis expoliatos exiliis & carceribus indigniſſimè affecerat, univerſamque Chriſti Eccleſiam in ultimum adduxerat diſcrimen. Cogitavit Juvenalis non ſolùm Cæſarienſi Metropolitano ſe ſubtrahere, ſed etiam ipſimet Patriarchæ Antiocheno juriſdictionem in univerſam Palæſtinam antehac pacificè exercenti. Quocirca in Synodo quidem Epheſina productis inſignibus prærogativis, quibus Jeroſolymitana Eccleſia fuerat ab ipſo Chriſto, atque ab Apoſtolorum cœtu, & ſingulariter ab Jacobo primo ejus Epiſcopo decorata, nihil tamen inde præter repulſam retulit, ut prodit S. Leo Papa in ſua ad Maximum Antiochenum dicens: *In Epheſina Synodo, quà impium Neſtorium cum dogmate ſuo perculit, Juvenalis Epiſcopus ad obtinendum Palæſtinæ Provinciæ principatum credidit ſe poſſe ſufficere, & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare. Quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus meritò perborreſcens ſcriptis ſuis, quid prædicti cupiditas auſa eſſet, indicavit, & ſollicita prece multum popoſcit,* nimirùm à Cæleſtino Pontifice) *ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio*. Indicium ſanè ac ſpecimen Cyrillus exhibuit perfectæ charitatis, dum Antiocheno adeò ſtudioſè patrocinatur nondum reconciliato, à quo fuerat immaniſſimè impetitus. Sed quod à Cyrillo & Synodo nequivit obtinere Juvenalis, à Theodoſio Principe impetravit. Iſte enim ſe Joannis Antiocheni dolis deluſum, atque adverſus ſacram & œcumenicam Synodum fuiſſe concitatum indignè ferebat, nec remoratus eſt, divali decreto, ſex Provincias, Antiocheno Patriarchæ ademptas, in Juvenalem transferre, ejuſque Ælienſem ſedem nova Patriarchæ Jeroſolymitani dignitate ſublimare. Nec verò dubitandum eſt, eundem hujuſce divalis ſanctionis confirmationem à latrocinante Synodo, cui Theodoſio impensè favebat, obtinuiſſe. Hæ porrò Provinciæ fuere tres, Palæſtinæ, duæ Phœniciæ, & Arabia. Sed quæ inſequuta eſt Chalcedonenſis Synodus actione 7. interveniente Marciano Auguſto, tanquam honorario & irrecuſabili arbitro, litem iſtam in perpetuum diremit ex mutua partium conventione, ut tres Palæſtinas Juvenalis ejuſque ſucceſſores cum Patriarchæ titulo retinerent; duæ verò Phœniciæ cum Arabia Maximo Antiocheno Joannis demortui ſucceſſori reſtituerentur. Denique iſtud Chalcedonenſe arbitrium de duabus Patriarchiis, quinta Synodus novo decreto, Juſtiniano rogante & ſuadente; firmavit ac roboravit. Petrus autem, quem Juvenalis habuit ſucceſſorem, in tam ſublimis dignitatis culmem elatus Concilium indixit trium Palæſtinarum, eique cum appellatione Patriarchæ præſedit aſſidentibus ſibi tribus Metropolitanis, aliiſque trium Provinciarum Epiſcopis adverſus Anthimum, Severum, Petrum, & Zoaram hæreticos anno Chr. 536. denique Concilium generale Lateranenſe quartum anno 1215. ſub Innocentio III. can. 5. & 6. jura dignitatemque Patriarchalem ſalvo in cunctas

ctas Romanæ Eccleſiæ Principatu quatuor Eccleſiis concedit, primùm quidem Conſtantinopolitanæ, tum Alexandrinæ, dein Antiochenæ, poſtremo Jeroſolymitanæ. Habetur hoc Lateranum decretum c. antiqua, de privileg.

12. Denique peracta actione 15. ſoluta eſt ſacra Chalcedonenſis Synodus, ex eaque receſſerunt illuſtriſſimi Comites cum ampliſſimo Senatu venerandiſque Apoſtolicis Legatis. Sed Anatolius furtim congregatis Orientalibus Epiſcopis præter Ægypti Epiſcopos, & necdum creato Alexandrino in locum deturbati Dioſcori, ad quem Patriarcham, ſi exiſteret, maximè omnium pertineret ambitioni Anatolii obſiſtere, canones tres adulterini & ſuppoſititii Anatolio urgente procuſi ſunt; quorum priore conſtituebatur, Epiſcopum Conſtantinopolis, eo quod Civitas iſta Imperii ſede & Senatu, novæque Romæ appellatione decoretur, æqualibus privilegiis debere potiri cum veteris Romæ Pontifice, atque ſecundum ab illo dignitatis gradum obtinere. Deinde Conſtantinopolis Eccleſiæ ut Patriarchali ſubjiciendas eſſe tres provincias Ponti, Thraciæ, minoriſque Aſiæ, Thracia porro adimebatur de jure Patriarchico Romæ veteris, Pontus verò de exarchia Cæſareæ Cappadocum, & Aſia de exarchia Epheſini Metropolitæ. Tertius denique canon ſubdolè enunciat fuiſſe à Sacra Synodo conceſſum Epiſcopis Ægypti, ut eis liceat Sacræ Synodi ſubſcriptionem differre vacante Alexandrina ſede, donec novus canonicè fuerit in eam promotus ſucceſſor, eò quod talis conſuetudo hactenus apud eos invaluiſſet. Subſcripſere autem tribus hiſce canonibus Anatolius & Orientales, quibuſcum conſpiraverat. Ubi fraus iſta Legatis Apoſtolicis innotuit, novam ac decimam ſextam iniri ſeſſionem impetrarunt, in qua & reclamarunt adverſus canones illos ſubreptitios adverſantes ſacris Nicæni Concilii decretis, & contra normam legitimarum Synodorum furtivè occultiſque artibus editos. Protulere inſuper Leonis Papæ commonitorium, qui quod futurum erat, præſagiens, iſtud illis inter alia capitula mandaret: *Sanctorum quoque Patrum conſtitutionem prolatam nullâ patiamini temeritate violari, ſervantes omnimodis perſonæ noſtræ in vobis, quos vice noſtra transmiſimus dignitatem. Ac ſi qui fortè civitatum ſuarum ſplendore confiſi aliquid ſibi tentaverunt uſurpare, hoc quâ dignum eſt, conſtantia retundatis.* Hactenus Leo. Sanè commemoratus ille ab Anatolio ſecundæ Synodi canon, quo primæ poſt Romanum Epiſcopum partes honoris Conſtantinopolitano Epiſcopo aſſerebantur, fuerat irritus, quia illum Legati Pontificii nulli, neque Damaſus approbaverat, ſed repudiaverat: adeò ut nec ipſi Orientales ullam ejus rationem habuerint, qui poſtmodum Theophilum Alexandrinum ad damnationem Joannis Chryſoſtomi acceſſiverunt, ut quaſi ſuperioris gradus Antiſtes judicium de Conſtantinopolitano Epiſcopo ferret Synodo præſidens, ad quam Chryſoſtomus fuerat poſtulatus reus. Ideoque Paſchaſinus Leonis apud Chalcedonem Legatus hæc ſubintulit: *Si uſi ſunt, quid requirunt? Si non uſi, quare requirunt?* Cæterùm, cùm Græci ab iniquo propoſito diſcedere recuſarent, iſtud unum obtinuere Legati, ut ſua in oppoſitum proteſtatio actis Synodi conſcriberetur. Deinde Leo ſcriptis ad omnes Epiſcopos encyclicis literis, ea ſola probavit Synodi hujus decreta, quæ ad Catholicam fidem pertinerent, aut quibus ſui Legati conſenſiſſent, cæteris rejectis. Sexcentos triginta Epiſcopos huic interfuiſſe Concilio produnt Marcellinus in Chronico, Liberatus Diaconus in Breviario cap. 13. Photius de ſeptem Synodis cap. 4. Leo Pontifex epiſt. 77. alias 52. ad Epiſcopos Galliarum ſexcentos ferè Epiſcopos interfuiſſe commemorat.

13. Can. II. *Si quis Epiſcopus propter pecunias ordinationem fecerit, & non venalem gratiam in venditionem deduxerit, & propter pecunias ordinaverit Epiſcopum, vel Chorepiſcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum qui in clero annumerantur; vel propter pecunias promoverit œconomum, vel defenſorem, vel manſionarium* προσμονάριον, *vel omninò aliquem ex canone turpis lucri gratia; qui hoc tentaſſe convictus fuerit, de proprio gradu in periculum veniat; & qui eſt ordinatus, ex ordinatione vel promotione, quæ inſtar mercatorum venundatur, nihil juvetur; ſed ſit à dignitate vel curatione alienus, quàm pecuniis adeptus eſt. Si quis autem ſequeſter vel interceſſor adeò turpibus & nefariis lucris apparuit, hic quoque ſi ſit quidem clericus, proprio gradu excidat; ſi ſit autem laicus, vel Monachus, anathematiſetur.*

C. ſi quis Epiſcopus 1. qu. 1. Canonem iſtum Chalcedonenſem roboravit Concilium Conſtantinopolitanum ſub Gennadio Patriarcha anni 459. ut ex ejus liquet epiſtola Synodica. Eumdem deinde confirmavit œcumenica Nicæna Synodus ſecunda can. 4. & 5. Vide hanc ad rem epiſtolam ſecundam Nicolai Papæ II. De venalibus inſuper ordinationibus videndi canones 3. & 4. Concilii Aurelianenſis ſecundi, & Conſtantienſis ſub Martino V. ſeſſ. 43. de ſimonia.

Eodem ſpectat Nicænæ Synodi ſecundæ canon 19. ita decernens: *Tanta execrabilis avaritiæ labes Eccleſiarum præfectis invaſit, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac religioſi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos qui ad Sacerdotalem Ordinem, & vitam Monaſticam accedunt, pecuniis admittant: & quorum reprobum eſt principium, univerſum quoque rejiciendum efficitur, ut ait magnus Baſilius; nec enim DEO licet & mammonæ ſervire: Si quis ergo inventus fuerit hoc facere, & reipſa facit hoc, ſi ſit quidem Epiſcopus, vel Monaſteriis præfectus, vel ex Sacerdotali Ordine; vel ceſſet, vel deponatur, ut vult ſecundus canon Chalcedonenſis Synodi. Sin autem Monaſterii præfecta, à Monaſterio excludatur, & alii Monaſterio tradatur in ſubjectionem. Similiter & Monaſterii præfectus, qui Presbyterii ordinationem habet. De iis autem, quæ dantur liberis à parentibus inſtar dotis, vel rebus ſuis propriis oblatis, profitentibus iis, qui ea offerunt eſſe Deo conſecrata, ſtatuimus, ut ſive maneant, ſive exeant, ea in Monaſterio maneant, ut fuit ipſorum profeſſio; niſi is, qui præeſt, in culpa fuerit.*

14. Can. III. *Pervenit ad Sanctam Synodum, quod eorum, qui in Clerum cooptati ſunt, quidam propter turpe lucrum alienas poſſeſſiones conducunt, & ſæcularia negotia exercent, divinum miniſterium negligentes, ſæcularium verò domos ſubeuntes, & eorum facultatum tractationem ac curationem propter avaritiam ſuſcipientes: Definit ergo ſancta Synodus, neminem deinceps neque Epiſcopum, neque clericum, neque monachum, vel poſſeſſiones conducere, vel ſæcularibus poſſeſſionum adminiſtrationibus ſeipſum ingerere, niſi utique ex lege ad inexcuſabilem impuberum tutelam vocetur, vel civitatis Epiſcopus eum rerum Eccleſiaſticarum curam gerere permittat, vel orphanorum, vel viduarum, quibus provideri non poteſt, vel perſonarum, quæ Eccleſiaſtico auxilio maximè indigent propter timorem Domini. Si quis autem, quæ ſtatuta ſunt, deinceps tranſgredi aggreſſus fuerit, is pœnis Eccleſiaſticis ſubjiciatur.*

C. pervenit ad ſanctam, diſt. 76. Paria ſanxit Concilium Chartaginenſe primum can. 6. & Apoſtolorum canon 7. & diſt. 88. per totam. Cujus canon ultimus refert Cypriani epiſtolam declarantis Victorem excludi à fidelium ſuffragiis & altaris ſacrificio, eò quod Presbyterum liberorum ſuorum tutela teſtamenti ſui tabulis oneraſſet. Huc reſpicit Decretalium tit. ne clerici vel mona. ſæcular. nego. ſe im. Et Paulus præclamat; *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*, 2. Timoth. 2. Vide canonem Lateranenſem allegatum c. ult. de vita & hon. cler. Denique præclarè Ambroſius lib. 1. de offic. cap. 36. hæc ait: *Non te implices negotiis ſæcularibus, quia Deo militas: etenim ſi is, qui Imperatoribus militat à ſe ſuſceptionibus litium, actis negotiorum forenſium, venditione mercium probibetur humanis legibus; quanto magis qui fidei exercet militiam?*

15. Can. IV. *Qui verè & ſincerè vitam monaſticam aggrediuntur, digni convenienti hoc honore habeantur. Quoniam autem nonnulli prætextu monaſtico utentes, & Eccleſias & negotia civilia perturbant*

bant & temerè citra ullam diſcriminis rationẽ in urbibus concurſantes, quinetiam monaſteria ſibi conſtituere ſtudentes, viſum eſt nullum conſtruere monaſterium, uſquam ædificare vel conſtituere, vel oratoriam domum præter ſententiam ipſius civitatis Epiſcopi. Monachos autem, qui ſunt in unaquaque regione, & civitate, Epiſcopo ſubjectos eſſe, & quietem amplecti, ſoli orationi & jejunio vacare, in quibus ordinati ſunt locis fortiter perſeverantes; nec Eccleſiaſticis nec ſæcularibus negotiis ſe ingerere vel communicare, propria relinquentes monaſteria, niſi quandoque à civitatis Epiſcopo eis permiſſum fuerit. Nullum autem in monaſteriis ſervum recipi ad hoc, ut ſit monachus præter voluntatem Domini ſui. Eum autem, qui noſtram hanc definitionem tranſgreditur, definimus, eſſe excommucatum, ne nomen Dei blaſpemetur. Civitatis autem Epiſcopum oportet, eam, quam par eſt, monaſteriorum curam gerere.

C. qui verè pureque: 16. qu. 1. & c. quidam monachorum: 18. qu. 2. Monachos itaque damnat, περιϊόντας ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν, *concurſantes temere per civitates*. Cui ſuffragatur c. 42. Synodi quiniſextæ coerceri ab Epiſcopis jubens eremitas ſubjectionis jugo ſolutos & vagos. Quod idem providetur quoque in c. quanto, de offic. jud. ordin. prætereaque Francico edicto Caroli IX. in Comitiis Aurelianenſibus art. 11. Quantum ad reliqua hujus Chalcedonenſis canonis ne ulli monachi Eccleſias vel oratoria injuſſu Epiſcoporum ædificent, quibus etiam jubentur eſſe ſubditi & morigeri, & ut Epiſcopi monaſteriorum curam gerant. Similes juris antiqui diſpoſitiones habentur c. nemo Eccleſiam, de conſecra. diſt. 1. & c. autoritate, de privile. in 6. & Juſtiniani authen. de Eccleſiaſticis titulis: §. ſi quis autem, & authen. de monach. §. 1. & ſpeciali authen. ut nullus fabricet, & ædificet domos oratorii præter voluntatem Epiſcopi, §. 1. Vide pariter inferiùs annotata ad Concilium Arelatenſe III. & Concilium Agathenſe can. 27. & 58. *Cellulas*, inquit, *novas aut congregatiunculas monachorum abſque notitia Epiſcopi probibemus inſtitui.* Qui canon iiſdem repetitur verbis in Concilio Epaunenſi can. 10. Obſervatu dignus eſt Bernardi Abbatis ſanctiſſimi locus iſte ex epiſtola 42. ad Henricum Senonenſem Epiſcopum: *Certus ſum ego monachus & monachorum qualiſcunque Abbas, ſi mei Pontificis excutere quandoque jugum a propriis cervicibus tentavero, quòd ſatanæ mox tyrannidi mè ſubjicio*. Idemque ſuum aperit ſenſum circa Pontificalia Abbatum inſignia: *Abbates* (ait) *apertè indicant, quid cogitent, cùm multo tempore ac pretio Apoſtolicis adeptis privilegiis per ipſa ſibi vindicant inſignia temporalia, utentes & ipſi more Pontificum mitra, baculo, annulo, atque ſandaliis. Sanè ſi attenditur rerum dignitas, hanc monachi abborret profeſſio: ſi miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus. Profectò eſſe deſiderant, quod videri geſtiunt, meritoque non queunt Epiſcopis eſſe ſubjecti, quibus jam ſe comparant deſiderio. Quid ſi & nomen eis conferre poſſet privilegiorum autoritas, quanto putas auro redimerent, ut appellarentur Pontifices? Quò iſta, o monachi! Ubi timor mentis? Ubi rubor frontis? Quis unquam probatorum monachorum tale aliquid aut verbo docuit, aut reliquit exemplo?* Denique Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. de refor. cap. 3. ita ſancivit: *Ne de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cujus diœceſi erigenda ſunt, licentia priùs obtenta*. Loquitur autem de monaſteriis & domibus Regularium utriuſque ſexus.

Edicens quartus iſte canon, ut quilibet Regulares in ſuis monaſteriis & Eccleſiis ſint Epiſcopo ſubditi & obſequentes, in cujus regione verſantur, ſatis arguit, nondum felicibus illis ſæculis invaluiſſe conſuetudines Eccleſiarum aut Clericorum cujuſcunque generis, nulli diœceſi adſcriptorum, neque multiplicium privilegiorum ac exemptionum, quibus abutentes clerici quomodocunque obtentis in ſuperbiam erigebantur, adverſus ſacroſanctam Epiſcoporum poteſtatem inſoleſcebant, majorique licentia in flagitia proſiliebant, impunitate propoſita. Sciendum tamen, prudentia & vigilantia poſtremorum Romanorum Pontificum fuiſſe tantis abuſibus remedium adhibitum. Jam enim conſtitutum eſt, illos etiam, quorum Eccleſiæ vel domicilia extra omnem diœceſim eſſe dicuntur, non poſſe ab aliis dimiſſorias literas, vel Ordines recipere, niſi ab Epiſcopo viciniore: veteres etiam immunitates & damnoſiora privilegia intra limites rationi congruos Apoſtolicæ ſanctiones, quarum multas in noſtræ Canonicæ praxis & theoriæ lib. 1. recenſui, reduxerunt.

Perhibent Conciliorum collectiones anno 1025. regnante in Gallia Roberto, Anſanum in territorio Lugdunenſi Concilium fuiſſe coactum, cui Burchardus præſedit Lugdunenſium Archiepiſcopus, in quo Gaulenius Matiſconenſis Antiſtes conqueſtus eſt de facta ſibi ab altero Burchardo Viennæ Archiepiſcopo injuria, qui ſine ſuo conſenſu & venia contra Canonum inſtituta Ordines Eccleſiaſticos monachis Cluniacenſibus contulerat, intra Matiſconenſis Epiſcopatus fines. Tunc verò in medium prodiens Cluniacenſis Abbas Odilo, cujus rogatu Viennenſis Præſul monachos ordinarat: privilegii chartam exhibuit à Romana Curia utcunque ſubreptam, ut Cluniacenſes nulli ſubjicerentur Epiſcopo, liceretque illis quemcunque mallent Epiſcopum cum Romana Eccleſia communicantem in ſuum accerſere cœnobium, intra quod monachi de Abbatis conſenſu ordinarentur. In oppoſitum productus eſt œcumenici Concilii Chalcedonenſis quartus canon, unaque permultæ aliæ Eccleſiaſticæ conſtitutiones, ſtatuentes, ut per unamquamque regionem Abbates & monachi proprio ſubdantur Epiſcopo: & prohibentes fieri in aliena parochia ordinationes aut conſecrationes citra expreſſam Epiſcopi ejuſdem loci conceſſionem. Decretumque à Synodo fuit, chartam non eſſe ratam, quæ canonicis non ſolum non concordaret ſanctionibus, ſed eas everteret. Unde Synodali decreto Archiepiſcopus Viennenſis veniam ab Epiſcopo Matiſconenſi Gaulerio palam petiit, atque in ſatisfactionem per ſelectos fidejuſſores pollicitus eſt, ſe dum viveret, ſingulis annis tempore Quadrageſimæ olei certam menſuram ad conficiendum chriſma Matiſconenſi perſoluturum. Sapientiſſimè quippe Gelaſius Pontifex in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ ſic profitetur: *Confidimus, quod nullus jam veraciter ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi præ cæteris oportere ſedem quàm primam; quæ & unamquamque Synodum ſua authoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit*. Habetur can. 1. 25. qu. 1. Eadem divini Spiritus luce perfuſus, magnus ille Papa Leo ſic ſcribit ad Anatolium Epiſcopum epiſt. 51. vel 53. *Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter inſtituta ſunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trabantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa: Sed manentibus terminis, quos conſtituerunt Patres, nemo injuſtè uſurpet alienum; ſed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit in latitudine, ſe exerceat charitatis.* c. quæ ad perpetuam: 25. q. 1. Viſendi reliqui hujus quæſtionis canones in eundem ſcopum conſpirantes.

Can. VI. *Nullum abſolutè ordinari nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omninò aliquem eorum, qui ſunt in Ordine Eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter in Eccleſia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel monaſterio, is qui ordinatur, deſignetur. Eos autem qui abſolutè ordinantur, decrevit Sancta Synodus, irritam & invalidam habere hujuſmodi manuum impoſitionem, & nunquam exercere aut operari poſſe ad ejus, qui ordinavit, injuriam.*

C. neminem abſolutè, diſt. 70. Vide ſuperiùs Nicænæ Synodi can. 15. cum annotatis.

Can. VII. *Eos qui in clero ſemel ordinati ſunt, & itidem monachos, ſtatuimus, neque ad militarem expeditionem, neque ad ſæcularem dignitatem poſſe venire. Qui autem hoc audent, & non pœnitentia ducti ad hoc revertuntur, quod propter Deum priùs elegerant, anathematiſari.*

C. eos qui ſemel. 20. qu. 3.

Can. VIII. *Clerici ptochotrophiorum, monaſteriorum, & templorum martyrum ſub poteſtate Epiſcoporum qui ſunt in unaquaque civitate, ex Sanctorum Patrum traditione permaneant, & non per arrogantiam ſe à proprio Epiſcopo imperium ejus detrectantes ſubducant. Qui hanc autem conſtitutionem*

evertere auſi fuerint, ſi ſint quidem Clerici, canonum pœnis ſubjiciantur; ſi autem laici, vel monachi, ſint excommunicati. c. quidam monachorum, 18. qu. 2.

16. Can. IX. *Si quis Clericus habet cum Clerico litem, aut negotium, proprium Epiſcopum non relinquat, & ad ſæcularia judicia ne excurrat; ſed cauſam prius apud proprium Epiſcopum agat, vel de Epiſcopi ſententia apud eos, quos utraque pars elegerit, judicium agitetur. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis pœnis ſubjiciatur. Si clericus autem cum proprio, vel etiam alio Epiſcopo negotium aut litem habeat, a provinciæ Synodo judicetur. Si autem cum ipſius provinciæ Metropolitano Epiſcopus aut clericus controverſiam habeat, Diœceſis Exarcham adeat vel Imperialis urbis Conſtantinopolis thronum, & apud eum litiget*, c. ſi clericus, 11. qu. 1.

Idque idem repetitur infrà can. 17. Itaque ſupra infimarum ſedium Epiſcopos conſtituti erant per ſingulas provincias Metropolitani. Supra Metropolitanos in Oriente Exarchæ, in Occidente verò Primates, utpotè pluribus præfecti provinciis Eccleſiaſticis. Denique ſupra Exarchos præeminebant Patriarchæ, ſic tamen ut quæ inferioris gradus Epiſcopo inter proprios ſubditos competebat poteſtas & juriſdictio, nihil pateretur detrimenti ex Præſulum ſuperioris gradus autoritate, ſalvo tamen appellationum jure, ut ex multis oſtendimus exemplis ſupra ad Concilium Taurinenſe. Celebratiores totius Orientis Exarchæ fuere Epheſinus in Aſiana Diœceſi; Cæſareenſis in Cappadocia, cui ſubjiciebatur Pontica Diœceſis; Theſſalonicenſis in Macedonica Diœceſi; quemadmodum & in Thracica Diœceſi Epiſcopus Heracleæ, quæ & Perinthus quoque, ut teſtatum reliquit Ammianus Marcellinus lib. 27. appellabatur. Sed Thraciæ exarchatum Heracleenſi ſeu Perinthio ademit, ſibique aſſerere voluit Conſtantinopolitanus Epiſcopus Anatolius in hac ipſa Synodo. Alios præterea commemorat Orientalium plagarum Exarchas Gelaſius Cyzicenus lib. 2. hiſt. Conc. Nic. cap. 27. Diœceſis porrò nomen apud Orientales latiùs patebat quàm in Occidente: ſiquidem apud illos plures provincias complectebatur, quæ uni vel Exarchæ, vel Patriarchæ obtemperabant. Singulas verò provincias, quibus præerant ſinguli Metropolitæ, vocabant Græci Exarchias: At verò comprovinciales ditiones, quibus ſinguli inferioris gradus Epiſcopi præficiebantur, vocabant Græci Parochias, cum tamen apud Latinos parochiæ ſignificatio ad ſpeciales Eccleſias reſtringatur, in quibus ſolebant fidelibus adminiſtrari Sacramenta, ut liquet ex multis Conciliis Latinæ Europæ, atque Africæ. Jampridem ante Chalcedonenſem Synodum Conſtantinopolitana ſub Damaſo hoc idem conſtituerat, ut in cauſis quæ contra Epiſcopum aliquem intentantur, judicium ſit penes provincialem Synodum, ex qua provocari poſſit ad majorem Synodum Diœceſis προσιέναι μείζονι συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἐπισκόπων. Simile planè decretum fuit a Pelagio Papa primo epiſt. 21. ut ſcilicet a Metropolitana ſede ac provinciali Synodo poteſtas ſit ad altius tribunal, ſcilicet ad Primatem reccurendi. Sic tamen ut præcipui momenti quæſtiones Apoſtolicæ ſedi reſerventur definiendę.

17. Can. X. *Non licere Clerico in duarum civitatum Eccleſiis eodem tempore in catalogum referri, & in ea in qua a principio ordinatus eſt, & in ea in quam tanquam ad majorem confugit propter inanis gloriæ cupiditatem. Eos autem qui hoc faciunt, propriæ Eccleſiæ reſtitui, in qua ab initio ordinati ſunt, ut illic ſolum miniſtrent. Sed ſi jam quiſpiam ex alia in aliam Eccleſiam translatus eſt, nihil prioris Eccleſiæ, vel eorum quæ ſub ea ſunt, martyriorum, vel ptochotrophiorum, vel xenodochiorum rebus communicare. Eos autem qui auſi fuerint poſt magnę huius & univerſalis Synodi definitionem aliquid horum, quæ ſunt prohibita, facere, ſtatuit ſancta Synodus eos proprio gradu excidere.*

Eadem repetitur ſanctio Canone hujus Synodi 20. Quod attinet ad prohibitionem duarum ſimul Eccleſiarum, ſeu ut vocant, beneficiorum, ac præbendarum, eamdem innovat Synodus ſecunda Nicæna can. 15. quem inferius ſuo loco exquire; ibi enim fuſius res iſta pertractatur.

18. Can. XI. *Omnes pauperes, & qui auxilio indigent, cum examinatione cum epiſtolis ſeu literis pacificis Eccleſiaſticis ſolis viam ingredi ſtatuimus, & non cum commendatitiis: quoniam literas commendatitias iis ſolis perſonis, quæ ſunt ſuſpectæ, præberi oportet.*

Ita vertit Hervetus Canonis verba Græca τοῖς οὖσι μόνοις ἐν ὑπολήψει. At ex oppoſito Dionyſius Exiguus & Iſidorus interpretantur, *honoratioribus tantumodo*. Vox enim ὑπόληψις nunc ſuſpicionem, nunc famam & opinionem aliquando bonam, nonnunquam & malam denotat. Hervetus vocem in malam intelligit partem, cæteri in bonam: ſic vernaculè dicimus *homme de ſtime & de reputation*, abſolutè in laudabilem ſenſum, tametſi duo iſta Gallicana vocabula poſſint etiam in malum ſumi; ſicut & Latinum *fama*, nunc in laudem, nunc in vituperium deflecti. Scite ait eruditiſſimus Cujacius in c. 5. de cler. non reſid. Non eſt ommittendum, quod Chalcedonenſis Synodi proditum eſt can. XI. a commendatitiis literis ſive συστατικαῖς γραφαῖς εἰρηνικαῖς ſeu pacificas ſepararari, quaſi hæ dentur humilioribus, illæ honeſtioribus, τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει, *qui ſont en reputation*. Atque hæc mens Concilii eſſe videtur: quamvis Græci Scriptores Zonaras & Balſamon ὑπόληψιν ſumant hoc loco in deteriorem intelligentiam. Et verò ſi Eccleſia promiſcuè etiam abjectioribus perſonis ad pacificas, quæ ſufficere poſſent, literas etiam ſuſpectis quibuſcunque patrocinii & commendationis adjeciſſet, hæc facilitas dignitatem Eccleſiæ valdè imminuiſſet. Quinetiam has literas concedentibus in probrum vertiſſet, ſi mores iter agentium huic teſtimonio poſtmodum diſſentirent. At verò Clericos alio proficiſcentes, ſine proprii Epiſcopi commendatitiis, nullatenus ad munia clericalia licitum erat admittere, ut cavetur hujus Synodi canone ſequenti 13.

19. Can. XII. *Pervenit ad nos, quod quidam, cum prǽter ritus Eccleſiaſticos ad potentatus acceſſiſſent, per pragmaticam unam provinciam in duas diviſerunt; ut ex eo duo eſſent Metropolitani in eadem provincia. Statuit ergo Sacra Synodus, ne Epiſcopus deinces tale quid audeat, quoniam is, qui hoc aggreditur, a ſuo gradu excidit. Quęcumque autem civitates per literas Imperatorias Metropolis nomine honoratę ſunt, ſolo honore fruantur, & qui ejus Eccleſiam adminiſtrat Epiſcopus, ſervata ſcilicet veræ Metropoli ſuo jure.*

Orientis Imperatores ultrà fas poteſtatem ſibi in Eccleſias uſurpantes, plerumque ambitioni Epiſcoporum aulę mancipiorum velificantes, novas Metropoles novoſque Archiepiſcopatus erigebant, unde magna Eccleſiarum ἀταξία & confuſio naſcebatur, cui medendæ editus fuit iſte canon. Hoc modo ad Cæſaream Cappadocum adjuncta eſt altera Metropolis Tyana. Fuerat unica olim Palæſtinæ provincia ſub alterius Cæſareæ Metropoli, ac ideò cùm Joannes Jeroſolymitanus Cæſareenſi Metropolitæ ſubjici abnueret, ſuaſque ad Theophilum Alexandrinum querimonias direxiſſet, ut adulatione iſta illius gratiam demereretur, ſeque ipſum non ſolùm Cæſareenſi, ſed etiam Antiocheni juriſdictioni ſubduceret, ſic ad eum ſcribit Hieroymus: *Tu qui regulas quæris Eccleſiaſticas, & Nicæni Concilii canonibus uteris, & alienos clericos cum ſuis Epiſcopis commorantes tibi niteris uſurpare, reſponde mihi, ad Alexandrinum Epiſcopum Palæſtina quid pertinet? Niſi fallor, hoc ibi decernitur, ut Palæſtinæ Metropolis Cæſarea ſit, & totius Orientis Antiochia*. Sed præter hanc Cęſareæ metropolim duæ poſtmodùm aliæ acceſſere Metropoles Palæſtinę, eaque provincia trifariam diſtincta fuit. Sed ecce alterum exemplum ſimile, quod fuit in hoc ipſo Chalcedonenſi Concilio diſceptatum actione 5. Jam olim primæ provinciæ Phœniciæ Tyrus jure Metropolis ſola præfuerat. Accidit ſubinde, ut Imperator pragmatica ſanctione hanc unam in duas

provin-

provincias diſpertierit, Berythi nova conſtituta Metropoli. Cùm verò Photius Tyri Epiſcopus ad œcumenicam iſtam Synodum acceſſiſſet, libellum ſupplicem Marciano Auguſto obtulit, expoſtulans de jure ſuæ Metropolis diminuto per Euſtathium Berythi Epiſcopum. Tum Marcianus cauſam illam ſanctæ Synodo tradit judicandam. Quæ demum, auditis partium allegationibus, cauſam Photio Tyrio adjudicavit, & Euſtathium ejuſque Eccleſiam Metropolitanis juribus ac titulis deſtitui ac excidere ſancivit. Ad poſtremum accedente Græcorum ab Apoſtolica Eccleſia ſchiſmate, omnia jura Eccleſiaſtica ſacrique omnes canones ab inſanis Græcorum Imperatoribus proculcati ſunt; cumque miſellum illud & deſpicabile Imperium barbaricæ gentes undequaque deprædarentur, ipſumque in ſuam ruinam præceps ageretur, Imperatores illi acciſa omni mundi gloria, deperditiſque melioribus provinciis in arctum conſtricti, veſana nihilo ſeciùs ſuperbia ſeſe extulerunt, ſuamque potentiam terrenam indies everti cernentes, faſtum ſuum adversùs Eccleſiam, quam peſſumdabant, erexerunt, dum eorumdem fovebant arrogantiam Epiſcoporum & pſeudoſynodorum inſulſæ adulationes. Idque ulterius malum ſerpere non deſiit, donec totum illud Imperium in prædam Mahumetanorum ac diræ ſervitutis jugum redactum fuit.

Can. XIII. *Extraneos clericos & ignotos in alia civitate, ſine proprij Epiſcopi commendatitijs literis, nuſquàm ullo modo miniſtrare.*

C. extraneos Clericos, diſt. 71. Require ad finem ſecundi Eccleſiæ Sæculi noſtram de literis formatis diſſertationem 7.

Can. XIV. *Quoniam in nonnullis provinciis conceſſum eſt lectoribus & cantoribus uxores ducere; decrevit Sancta Synodus nulli licere diverſæ à recta opinionis uxorem ducere; eos autem qui ex hujuſmodi matrimonio liberos ſuſceperunt, ſi eos quidem ab hæreticis baptizari prævenerint, ad Catholicæ Eccleſiæ communionem adducere: ſi autem non baptizaverint, non poſſe eos apud hæreticos baptizare. Sed neque hæretico, vel pagano, vel Judæo, matrimonio conjungere, niſi utique perſona, quæ orthodoxæ conjungitur, ſe ad orthodoxam fidem convertendam ſpondeat. Si quis autem hoc Sanctæ Synodi decretum tranſgreſſus fuerit, canonicis pœnis ſubjiciatur.*

C. quoniam in quibuſdam, diſt. 32. Sic etiam Synodus Laodicena can. 10. definit: *Non oportet eos, qui Eccleſiæ ſunt, filios indiſcriminatim cum hæreticis matrimonio conjungere.* Ejuſdemque Synodi canon 31. ſic conſtituit: *Non oportet cum omni hæretico matrimonium contrahere, vel dare filios aut filias, ſed magis accipere, ſi ſe Chriſtianos fore polliceantur.* Concilium pariter Agathenſe can. 67. *Quoniam non oportet cum omnibus hæreticis miſcere connubia, & vel filios aut filias dare, ſed potiùs accipere; ſi tamen profiteantur Chriſtianos futuros ſe eſſe & Catholicos.* Et citatur c. quoniam non oportet, 28. qu. 1. Præterea c. cave, 28. qu. 1. *Cave gentilem, aut Judæam atque alienigenam, hoc eſt, hæreticam atque alienam à fide tua uxorem accerſas tibi.* Qui canon deſumptus eſt ex Ambroſio lib. de Abraham, cap. 9. Permittit itaque Eccleſia nuptias cum perſonis hæreticis, dum promittant futuram converſionem, ſecùs verò prohibet.

20. Can. XV. *Diaconiſſam non eſſe mulierem ordinandam* (Græcè μὴ χειροτονεῖσθαι) *ante quadrageſimum annum, & eam cum accurata examinatione. Si autem poſtquam, ordinatione ſuſcepta* (Græcè δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν) *in miniſterio aliquo tempore permanſit, ſeipſam matrimonio tradiderit, Dei gratiæ injuriam faciens, ea unà cum illo, qui ei conjunctus eſt, anathematiſetur.*

C. Diaconiſſam. 27. q. 1.

En diverſas in priſca Eccleſia manuum impoſitiones, ſcilicet ad Sacramentum Confirmationis, ad Sacramentum Ordinis, ad preces ſuprà pœnitentes per Sacerdotes, quamdiu pœnitentia perdurat, ad eoſdem ſolvendos ac in fine reconciliandos, manu, quantum fieri poterat, Epiſcopi; item ad conſecrandas virgines, ad initiandas Diaconiſſas; & demum ab Exorciſtis ſuper energumenis, juxta Concilium Carthaginenſe quartum can. 90. Cùm autem adeò diſertè aſſerat iſte Chalcedonenſis Canon, Diaconiſſas ordinari per manus impoſitionem, duabuſque ad id exprimendum vocibus utatur χειροτονεῖσθαι, & χειροθεσία, mirum ſuboriri poſſet, cùm adeò manifeſte videatur Chalcedonenſis canon Nicæno canoni 19. contradicere, abſolutè neganti ſuſcipi à Diaconiſſis manuum impoſitionem his ipſis verbis: ἐμνήσθημεν δὲ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι. *Meminimus Diaconiſſarum, quæ in habitu eſſe probantur, quòd non habeant manus impoſitionem, ut omnimodè ipſæ inter laicas habeantur.* Synodus Trullana can. 14. & 40. Diaconiſſas χειροτονεῖσθαι docet. Præterea refertur Bartholomæi Apoſtoli decretum, quo forma illa præſcribitur ordinandi Diaconiſſas; ut ſcilicet Epiſcopus præſente Sacerdotum & Diaconorum ſacro Collegio, illis manus imponat adhibita ſolemni precatione, lib. Conſtitu. Apoſt. cap. 19. & 20. Diaconiſſæ quidem, ut ſanctis, ad quæ deſtinabantur, miniſteriis pari ſanctitate fungerentur, manuum impoſitione & ſolemnibus precibus inaugurabantur per Epiſcopum. Hæc tamen manuum impoſitio ab illa diſcriminabatur manuum impoſitione, qua Diaconi & Sacerdotes conſecrabantur. Hæc enim poſterior erat Sacramentalis, characterem animæ infigens, & gratiæ per ſe, atque, ut loquuntur Theologi, ex opere operato productrix: eoſdemque à reliquo populo ſecernebat. Cùm tamen illa quæ Diaconiſſis adhibebatur, mere cæremonialis eſſet, nec ipſas à laicis eximeret. Sexus enim in fœminis indiſpenſabilem habet irregularitatem. Hoc verò unum intendunt Nicæni Patres, dum canon. 19. ab eis amovent χειροθεσίαν, eam talem non eſſe ut poſſit eas à laicorum claſſe ſejungere, ac fortaſſe, qualiſcunque ſit iſta viduatum χειροθεσία, tempore Nicænæ Synodi necdum erat in uſu, ſed poſteriùs acceſſit. Porrò Diaconiſſarum aliæ intra privatas ædes, aliæ in communibus aſceteriis vitam tranſigebant: ut docet l. raptores 54. C. de Epiſc. & Cler.

Can. XVI. *Virginem, quæ ſe Domino DEO dedicavit, ſimiliter & Monachos non licere matrimonio jungi. Sin autem hoc feciſſe inventi fuerint, ſint excommunicati. Oſtendendæ tamen in eos humanitatis autoritatem habere ſtatuimus Epiſcopum ejus loci.* c. ſi qua virgo, 27. qu. 1. & 1. Timoth. 5.

21. Can. XVII. *Per ſingulas Eccleſias parœcias rurales ſive in poſſeſſionibus manere immobiles apud eos, qui eas retinent Epiſcopos, & maximè ſi eas ſine violentia jam per triginta annos tenentes gubernaverunt. Si verò intra triginta annos facta fuerit, aut fiat de his altercatio licere ijs qui ſe dixerint læſos, propter eas movere apud Synodum provinciæ certamen. Si quis verò putaverit ſe à proprio Metropolitano gravari, apud Primatem Diœceſeos,* (Græcè παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως) *aut apud Conſtantinopolitanæ civitatis ſedem agat judicium, ſicut dictum eſt. Si verò quælibet civitas per auctoritatem Imperialem renovata eſt, aut ſi renovabitur in poſterum, civilibus & publicis ordinationibus etiam Eccleſiarum parochianarum ordinationes conformentur.*

Habetur c. per ſingulas, 16. qu. 3. Vide ſuperiùs hujus Synodi can. 9. unà cum ſcholiis noſtris. Circa præſcriptionem Eccleſiaſticam annorum triginta, canone iſto aſſertam, obſerva hujuſce Concilii tempore maximè viguiſſe recentem adhuc Theodoſii junioris conſtitutionem, quæ ſummam & longiſſimam præſcriptionem annorum triginta poſſeſſione minimè interrupta definiebat, l. 1. Cod. Theod. de action. certo temp. fin. & l. 4. eod. Cod. finium regund. Poſt hæc Juſtinianus in gratiam Eccleſiarum loco tricennalis Theodoſianæ præſcriptionis centenariam induxit; quam ille idem poſtea judicans enormem & inextricabilem, & privatorum juri, & poſſeſſioni pernicioſam, ſuis novellis conſtitutionibus ſuſtulit, excepta ſola Romana Eccleſia, cui centenariam firmavit; reliquis

Q 2 verò

verò Eccleſiis indulſit annorum quadraginta præſcriptionem. Iſtam agnoſcunt & ſingulis Eccleſiis aſſerunt c. 1.2. & 3. cauſæ 16. qu. 4. tricennalem verò aſtruunt canones tres præcedentis quæſtionis. At Gratianus hoſce invicem adverſantes canones conciliare nititur, inſcitè comminiſcendo triennalem vigere præſcriptionem inter invicem litigantes Eccleſias. Sed ſi Eccleſia quæpiam Monaſterio litem intentet, non poſſe minore præſcriptione repelli quàm annorum quadraginta: cum tamen neque leges ullæ, neque canones quidquam diſcriminis inter Eccleſias & Monaſteria conſtituant. Cæterùm vera deſumenda eſt differentia à temporum & locorum diverſitate. Enim verò à Theodoſio ad Juſtinianum uſque, præſcriptio annorum triginta in Eccleſiis obtinuit. Exinde ſub Juſtiniano centenaria pauliſper recepta, mox in quadragenariam mutata fuit, abolitaque centenaria, ſic prævaluit quadragenaria, ut nec ipſe Pontifex Gregorius Magnus ipſam Romanam excipere voluerit Eccleſiam, d. c. 2. cauſæ 16. qu. 4. Qui verò canones quos complectitur quæſt. 3. poſteriores quidem ſunt Juſtiniani ætate; ſed tamen editi ab Hiſpaniarum Conciliis, in quibus non Juſtiniani, ſed Theodoſii Codicem ex Alarici Viſigothorum Regis juſſu ab Aniano collectum, & expoſitionibus ejuſdem illuſtratum, ejuſdem Alarici conſtitutione vim & autoritatem per Hiſpanias, quibus Alaricus dominabatur, obtinuiſſe conſtat. In decretalibus autem ſola centum annorum præſcriptio admittitur in gratiam Romanæ Eccleſiæ, c. ad audientiam, & c. cum vobis, de præſcriptio. In cunctis verò cæteris Eccleſiis quadragenaria vim habet, c. illud autem, & c. quia indicante; etiam inter duas litigantes Eccleſias, c. ad aures, eod. tit. Vide Juſtiniani Novellam 131. Eccleſiaſticam etiam præſcriptionem anni 40. definit Carolus Magnus lib. 5. cap. 389.

22. Can. XVIII. *Conjurationis vel ſodalitatis crimen ab externis etiam legibus eſt omninò prohibitum, multò magis hoc autem in DEI Eccleſia fieri probibere oportet. Si qui ergo clerici vel monachi inventi fuerint vel ſe jactantes, vel ſodalitates comparantes, vel aliquid ſtruentes ac molientes adversùs Epiſcopos, ac Clericos, proprio gradu omninò excident.*

Allegatur c. conjurationum, 11. qu. 1. & c. ſi qui clerici, ibid. Eumdem renovat canonem Synodus in Trullo can. 34. Hoc idem ſancit Apoſtolorum can. 30. Prætereaque l. ſub prætextu. ff. de extraord. criminib. *Sub prætextu religionis vel ſolvendi voti cœtus illicitos nec à veteranis tentari oportet.* Ibique Accurſius verb. *illicitos*, ait, *Quales omnes ſunt, niſi ſpecialiter contra probetur, ut infra de colleg. illici. l. 1. §. in ſumma.* In ſumma autem niſi ex Senatuſconſulti autoritate, vel Cæſaris, collegium vel qualecunque tale corpus coierit, contra Senatuſconſultum & mandata, & conſtitutiones collegium celebrant. Idemque lege civili prohibetur clericis, l. conventicula illicita, C. de Epiſcopis & cler. & l. 1. ff. de colleg. illicit.

Can. XIX. *Pervenit ad aures noſtras, quòd in provinciis ſtatuta Epiſcoporum Concilia minime celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Eccleſiaſticarum cauſarum, quæ correctionibus indigeant. Decrevit itaque Sacra Synodus, ſecundùm ſanctos Canones Patrum bis in anno Epiſcopos per unamquamque provinciam convenire, quò Metropolitanus Epiſcopus probaverit, & corrigere ſingula, ſi quæ fortaſſis emerſerint; Quicunque verò non advenerint Epiſcopi, reſident autem in ſuis civitatibus, & hoc ſi in ſua incolumitate conſiſtunt, omnique inexcuſabili & neceſſaria occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu.*

C. Pervenit ad noſtras, diſt. 18. Vide hanc in rem Synodum Nicænam can. 5. eaque ibidem à nobis congeſta canonum decreta. Pars illa Canonis ultima, qua ſtatuitur, Epiſcopum ad Synodum vocatum venire detrectantem eſſe corripiendum, niſi juſta ſit abſentiæ excuſatio, conformis eſt Laodicenæ Synodi canoni 40. & Carthaginenſis IV. canoni 21. & Agathenſis can. 35. quibus Epiſcopi citra juſtam cauſam venire recuſantes plectuntur etiam excommunicatione. Quam eandem pœnam Concilium Arelatenſe ſecundum, anni 452. can. 19. ſanxerat adverſus Epiſcopum tum venire negligentem, tum ante Concilii diſſolutionem ſine cauſa inde recedentem. Et habetur in Decreto diſt. 18. c. ſi quis autem. Videndi quoque hac de re ſunt Conciliorum Epaonenſis, nec non Aurelianenſis ſecundi, atque Turonenſis anni 570. canones primi.

Can. XX. *Clericos in Eccleſiis miniſterio fungentes quemadmodum jam ſtatuimus non licere in alius civitatis Eccleſia ordinare, ſed illa eſſe contentos, in qua ab initio ut miniſtrarent, digni habiti ſunt, præter illos qui amiſſa ſua patria in aliam Eccleſiam neceſſariò tranſierunt. Si qui autem Epiſcopi, poſt hoc decretum, clericum, qui ad alium Epiſcopum pertinet, ſuſceperint, placuit eſſe excommunicatos; eumque qui ſuſceptus eſt, & eum qui ſuſcepit, donec clericus, qui migravit, in ſuam Eccleſiam redeat.*

C. Clericos in ſingulis, diſt. 71. Conſule ſuperiùs Nicænum can. 15. quem inſtaurat præſens canon, quæque ibi obſervavi.

Can. XXI. *Clericos aut laicos, qui accuſant Epiſcopos aut clericos paſſim & ſine probatione, ad accuſandum recipi non debere, niſi priùs diſcutiatur eorum exiſtimationis opinio.*

C. Clericos, 11. q. 7. Concilium quoque Carthaginenſe quartum can. 96. ſic decernit: *Quærendum in judicio, cujus ſit converſationis & fidei is qui accuſat, & is qui accuſatur.*

Can. XXV. *Quoniam nonnulli Metropolitani, ut ſæpè à nobis auditum eſt, & greges ſibi commiſſos negligunt, & Epiſcoporum ordinationes differunt, ſanctæ Synodo placuit, ut intra tres menſes Epiſcoporum ordinationes fiant, niſi inexorabilis neceſſitas utique effecerit, ut ordinis tempus prorogetur. Si autem hoc non fecerint, Eccleſiaſticæ pœnæ illos ſubjici. Viduæ verò Eccleſiæ reditum apud Eccleſiæ œconomum ſalvum cuſtodiri.*

Iſti Canoni adſtipulatur Concilium Tridentinum ſeſſ. 33. de refor. cap. 2. Ut conſecratio Epiſcopalis intra tres menſes ſuſcipiatur etiam à Clericis Cardinalibus. Ultra quod tempus ſi diſtulerint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Et ſi intra totidem alios menſes id neglexerint, Eccleſiis ipſo jure ſint privati.

Secunda hujuſce Canonis pars, *ut viduæ Eccleſiæ reditus apud Eccleſiæ œconomum ſalvus cuſtodiatur:* pleriſque aliis canonibus roboratur. Iſtud enim ipſum Chalcedonenſe Concilium act. 3. poſtquam impium Dioſcorum dignitate movit, curam ſcribendi ſuſcepit ad Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyterum œconomum, alioſque Clericos, ut invigilarent conſervationi opum & redituum vacantis Eccleſiæ, quorum rationem apud ſucceſſurum Epiſcopum erant reddituri. Epheſina pariter Synodus haud multò antè, detruſo ex Conſtantinopolitana ſede Neſtorio, parem mandaverat ſolicitudinem Presbyteris, œconomis & Clero illius vacantis Eccleſiæ circa temporales illius proventus, Concil. Epheſ. act. 1. Cæterum ne ſolius œconomi incuria vel autoritatis defectu Eccleſiæ viduatæ fructus deperirent, Concilium Reienſe curam iſtam ad viciniorem Epiſcopum extendit. Cujus canone 6. ita cavetur: *Ut de cætero obſervaretur, ne quis ad eam Eccleſiam, quæ Epiſcopum perdidiſſet, niſi vicinus Epiſcopus exequiarum tempore accederet, qui Viſitatoris vice ſtatim Eccleſiæ ipſius curam diſtrictiſſimè gereret, ne quid ante ordinationem diſcordantium in novitatibus clericorum ſubverſioni liceret. Itaque cùm tale aliquid accidit, vicinis vicinarum Eccleſiarum recenſio, inſpectio, deſcriptioque mandatur.* Hunc ipſum Regienſem canonem allegat, ſervarique jubet Valentinum in Hiſpania Concilium anni 524. c. 2. Quos verò Regienſis canon vocat vacantis Eccleſiæ Viſitatores, Auguſtinus epiſt. 163. & lib. de unico Baptiſmo cap. 16. tum Interventores, tum Interceſſores, tum Viſitatores dicit. Et in breviculo collationis Carthaginenſis paſſim etiam vocat tum viſitatores, tum interceſſores, tum interventores. Concilium præterea Aurelianenſe

ſecun-

ſecundum anni 533. regnante Childeberto, can. 16. ſimiliter decernit: *Ut Epiſcopus qui ad ſepeliendum Epiſcopum venerit, evocatis Presbyteris in unum, domum Eccleſiæ adeat, deſcriptamque idoneis perſonis cuſtodiendam ſub integra diligentia derelinquat: ut res Eccleſiæ ullorum improbitate non pereant*. Neque omittendum, Concilii Pariſienſis V. anni 615. regnante Clotario, canone 7. ſic decerni: *Ut defuncto Epiſcopo, non per præfectum, neque per judicem, nec per qualemcunque perſonam, res Eccleſiæ, vel Epiſcopi propriæ à nullo penitus contingantur: ſed ab Archidiacono, vel Clero in omnibus defendantur, & defenſentur. Quòd ſi quis immemor hujus definitionis temerè aliquid exinde auferre præſumpſerit, aut auſu temerario in res ipſas ingreſſus fuerit, & de dominatione ipſius Eccleſiæ abſtulerit, ut necator pauperum communione privetur*.

Can. XXVI. *Quoniam in nonnullis Eccleſiis, ut ſæpè à nobis auditum eſt, Epiſcopi abſque œconomo tractant res Eccleſiaſticas, placuit omnem Eccleſiam Epiſcopum habentem, ex proprio Clero œconomum habere; ut nec ſine teſtibus Eccleſiæ ſit adminiſtratio, nec ideo res ejus diſſipentur, & probrum ac deducus ſacerdotio inuratur: Si autem hoc non fecerit, Divinis etiam canonibus ſubjici*.

C. quia in quibuſdam, diſt. 89. Eccleſiæ pariter œconomum jubet præcedens canon 25. vacante ſede reditum omnem ac proventum recipere ſalvumque cuſtodire.

Can. XXVII. *Eos qui nomine conjugij mulieres rapiunt, vel opem ferunt ac conſentiunt iis, qui rapiũt, ſtatuit Synodus, ſi ſint quidem Clerici, proprio gradu excidere; ſin laici, anathematiſari*. c. eos qui rapiunt, 36. q. 2. His adjunge providum Concilii Tridentini decretum ſeſſ. 24. de refor. matrim. cap. 6. *Decernit Sancta Synodus inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in raptoris poteſtate manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quòd ſi rapta à raptore ſeparata & in loco tuto & libero conſtituta illum in virum habere conſenſerit, eam raptor uxorem habeat; & nihilominùs raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium & favorem præbentes ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces; & ſi clerici ſint, de proprio gradu excidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſive eam duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare*.

24. Dirempto Concilio, & abſentibus Romani Epiſcopi Legatis, tres Anatolii Conſtantinopolitani Antiſtitis fraude, nonnullorumque Orientalium occulta conſpiratione adjuncti ſunt canones, à Leone Papa poſtmodum reprobati. Quorum primo ſtatuebatur, Eccleſiam Conſtantinopolitanam eò quòd Imperio & Senatu quemadmodum Romana civitas decoraretur, pari cum Romana Eccleſia privilegio & dignitate præfulgere debere, ideoque provincias Ponticam & Aſianam & Thraciam ad ejus Diœceſim pertinere oportere, atque Conſtantinopolis Epiſcopo ſubjici, earumque Metropolitanos ab Epiſcopo Conſtantinopolis eſſe deinceps ordinandos. Secundus canon eſt de Epiſcopis dignitate motis, ut ſi juſta fuerit cauſa, Sacerdotii quoque gradu, quo indigni ſunt, excidant: ſi verò juſta cauſa non fuerit, ut utrumque gradum retineant & Epiſcopatus & Sacerdotii. Tertius ac poſtremus indulget Epiſcopis Ægypti, ut ſuas ad epiſtolam Leonis Pontificis & ad Synodi præſentis decreta poſſint differre ſubſcriptiones, donec ſedi Alexandrinæ per Dioſcori abdicationem vacanti novus fuerit proviſus Epiſcopus: præſtita tamen vel cautione, vel ſaltem jurejurando, ſe his omnibus unà cum novo, qui fuerit promotus, Epiſcopo, abſque mora ſubſcripturos.

25. Græcorum factione qui ad primum Concilium Conſtantinopolitanum convenerant, cui nullus interfuit Apoſtolicus Legatus, qui decretis ambitioſis intercedere poſſet, dignitas Conſtantinopolis Epiſcopi, cui ſecundus à Romana ſede gradus contra Nicænæ Synodi decretum attributus eſt, eò uſque ſublimitatis provecta eſt, ut omnem propemodum Patriarchalium ſedium dignitatem exhauſerit: non enim tantummodò huic poſthabitæ ſunt Alexandrini & Antiocheni Patriarcharum ſedes, ut eis Conſtantinopolitanus præeſſet, verùm etiam ut in eos ipſos eorumque ſuffraganeos Epiſcopos & quoſcunque clericos Alexandrino & Antiocheno, aliiſque Exarchis ſubditos, ſuam propagaret juriſdictionem; etiam citra omnem appellationem, adeo ut etiam inconſultis cæteris Patriarchis, ſubditorum illis clericorum cauſas, quaſi jure præventionis, omiſſiſque ac neglectis intermediis tribunalibus, ad ſe ſuamque cognitionem accerſerit. Illam verò immenſam poteſtatem ab exilibus initiis etiam (olim quippe Conſtantinopolitana Eccleſia, non niſi comprovincialis & ſuffraganea ſub Heracleenſi Metropoli extiterat) Romani Pontifices nunquam approbarant, ſed ne irrito conatu in oppoſitum niterentur, utcumque toleraverant ſtudio pacis & Eccleſiaſticæ tranquillitatis ſervandæ cauſa.

26. Nectarius Conſtantinopolitano primo Concilio, in quo nulli interfuerunt Apoſtolici Legati, præſedit ſupra Theophilum Alexandrinum, & Flavianum Antiochenum. Nectario ſucceſſit Joannes Chryſoſtomus, quem Theophilus eidem infenſus adverſarius eo nomine judicio poſtulavit in Conciliabulo ad Quercum, quòd Aſianos pleroſque Epiſcopos ſimoniæ accuſatos, interque illos Aſianum Metropolitanum ſedibus dejeciſſet, alioſque in eorum locum intruſiſſet atque ordinaſſet, cùm tamen Aſiana provincia Conſtantinopolitanæ non ſubeſſet Eccleſiæ. Poſt Chryſoſtomum Atticus Regiæ urbis Epiſcopus, ut perhibet Socrates lib. 7. cap. 28. legem à Theodoſio juniore impetravit, ne quiſquam Epiſcopus deſignaretur abſque ſententia & autoritate Epiſcopi Conſtantinopolitani. Subſequentibus temporibus Flavianus ejuſdem civitatis Epiſcopus accuſationem ſibi delatam ſuſcepit à clericis Edeſſenæ Eccleſiæ adverſus Ibam ejus Epiſcopum intentatam, quam priùs proſequi apud Memnonem cogitaverant Antiochenum Epiſcopum, ad quem ea juriſdictio pertinebat, quæ in univerſum Orientem, cujus erat Edeſſa, protendebatur. Veruntamen exiſtimantes id judicium felicius & potentiore autoritate dirimendum eſſe, ſi ad Regiæ civitatis Epiſcopum deferretur, rei cognitionem ad tribunal Epiſcopi Conſtantinopolitani deferunt, mandante Imperatore, & Flaviano ſuſcipiente, qui tres Metropolitanos Antiocheno ſubditos ad ferendum in cauſa iſta judicium delegavit, Tyrium, Berytenſem, & Hymerienſem Epiſcopos, per quos apud Berytum Phœniciæ habita Synodo ſecundùm Ibam judicatum fuit, ipſeque poſt ſtrenuam ſui defenſionem remiſſus eſt abſolutus. Acta hujus Concilii referuntur actione 10. Synodi Chalcedonenſis. Atticus quidem Sylvano Philippopoleos Thraciæ Epiſcopatum contulerat: cumque trienniо poſt, Clerus Eccleſiæ Troadis, quæ in Phrygia eſt, viduatæ, novum ab Attico ſuffici ſucceſſorem, miſſis Conſtantinopolim Legatis, poſtularet, idem eumdem Sylvanum priori ſede translatum illius dedit Antiſtitem. Veruntamen præterquam quòd vicinæ Conſtantinopolis Diœceſes Thracia, Pontus, & Aſia, Archiepiſcopo Conſtantinopolis ſive ipſo uſu, ſive conceſſione Imperatorum propemodum attribuebantur, non erant illæ Provinciæ Alexandrino, aut Antiocheno Præſulibus ſubditæ; Unde minor difficultas in illis invadendis occurrebat. Tres illæ vicinæ Hierarchiæ Byſantino Archiepiſcopo in Synodo Chalcedonenſi addictæ, eumdem, ut obſervat Theodoritus lib. 5. cap. 28. octo & viginti provinciis locupletabant; Thraeica enim Diœceſis ſex Metropoles, Aſiana verò undecim, Pontica pariter Diœceſis alias undecim complectebantur.

27. De præſeſſione nulla erat inter Conſtantinopolis Epiſcopum cum Antiocheno aut Alexandrino diſſenſio, Imperatoribus jura honorifica Epiſcopis Regiæ urbis attribuentibus & promoventibus. Conſtat enim, Nectarium præſediſſe Conſtantinopolitano Concilio ſub Damaſo Papa, & Theodoſio ſeniore Principe, celebrato; quamvis adeſſent Timotheus Alexandrinus, & Flavianus Antiochenus. In altero quoque ibidem convocato Concilio idem Nectarius ſuper Theophilum pariter Alexandrinum conſedit, biennio poſt præfatum generale. In Chalcedonenſi præſederunt quidem Legati Pontificij tres, Paſchaſinus & Lucentius, Epiſcopi, &

& Bonifacius Presbyter; Deinde Anatolius Conſtantinopolis Antiſtes, poſt hunc Dioſcorus Alexandrinus, deinde Maximus Antiochenus, Legatis Apoſtolicis nihil pro duobus iſtis muſſitantibus.

28. Inſigne quoque privilegium, nec alteri quam ſummo Pontifici attributum retulit ex canonibus Chalcedonenſibus IX. & XVII. Conſtantinopoleos Epiſcopus: quibus indulgetur libertas provocandi à Metropolitanorum judiciis, prout libuerit, ſive ad Exarcham ſeu Patriarcham, ſive immediatè ac per ſaltum proſiliendi ad Regiæ urbis Antiſtitem; qua certè ſanctione omni fermè Patriarcharum ac Primatum dignitas evertitur, & ad Byzantinum transfunditur Epiſcopum. Tam immane privilegium juridicæ præventionis vel non coaluit, vel brevi obſolevit. Ipſeque Juſtinianus Novellâ 123. cap. 22. & Novella 137. cap. 5. omnem adeò appellationum præventionem abſcindit, ut inviolatè ſervari hunc in judiciis ordinem jubeat, ut primò ad Epiſcopum omnis cauſa referatur, inde ad Metropolitanum, & ex hoc ad Diœceſeos Patriarcham provocetur.

CONCILIUM ARELATENSE ſecundum anni circiter 452.

QUo anno aut ſub quo Præſule convenerit hæc Synodus, incompertum eſt. Per hanc diverſi Canones Conciliorum Arelatenſis primi, & Nicæni, & Vaſionenſis, & Arauſicani primi inſtaurantur: quare convincitur iſtud eſſe illis omnibus poſterius. Quæcunque verò in hoc Arelatenſi nota inſigniore digna ſunt, ea in ipſis fontibus, unde manarunt, à nobis jam diſcuſſa ſunt.

CONCILIUM ANDEGAVENSE anni 453.

1. ANdegavum civitas Epiſcopalis eſt in Gallia Lugdunenſi ad Ligerim fluvium ſita, ad quam cum ſeptem vicinarum civitatum Epiſcopi convenïſſent, & Thalaſſium electum Andegavenſem (ut ex ſubſcriptionibus Concilii Turonenſis liquet) Epiſcopum conſecraſſent, ſuis pariter in commune collatis decretis Eccleſiaſticam collabantem diſciplinam fulcire niſi ſunt. Subeſt verò Andegavenſis Eccleſia Turonenſi Metropolitæ. Celebrata Synodus hæc fuit Opilione V. CL. Conſule, an. Chr. 453. Leonis Papæ 13. Valentiniani III. Imperatoris 28.

2. Can. I. *Primùm ut contra Epiſcopale judicium clericis non liceat proſilire, neque inconſultis ſacerdotibus ſæcularia judicia expetere. Sed nec de loco ad alium ſine Epiſcopi permiſſione tranſire, nec ſine commendatitijs Sacerdotum ſuorum literis commeare.*

Vide ſuperiùs Chalchedonenſes canones 8. 9. & 20. Valentinianus III. qui tunc temporis in Occidente imperabat, Chriſtiano Principi parum convenientem ſanctionem promulgarat, qua ſacros peſſumdans Eccleſiæ canones, & divales Conſtantini Magni, nec non Theodoſii Magni, & Caroli Magni, omni laude præcellentium Auguſtorum proculcans conſtitutiones, fori exceptionem Clericis abſtulit, omnemque Eccleſiis juris dicendi poteſtatem ademit extra ſolas de fide Catholica & religione quæſtiones, ſoliſque his exceptis voluit quaſcunque cujuſcunque gradus Eccleſiaſticas perſonas, ab Officialibus laicis judicari, exilis ingenii Princeps, nullaque virtutum laude commendabilis. Carolus Magnus hanc immunitatem Clericorum à ſæcularibus judicibus ſancivit in ſuis Capitularibus lib. 6. cap. 303. & lib. 5. c. 398. Quæ require infrà ad Sæculum VIII.

Can. VIII. *Monachi quoque, qui cœptam obſervationis viam relinquunt, & abſque epiſtolis, & abſque certis negotiis vel neceſſitatibus per regiones vagantur alienas, cognita diſtrictione ſi ſe non emendaverint, ab Abbatibus ſuis, vel à ſacerdotibus ad communionem non recipiantur.* Vide ſuperiùs Chalcedonenſem can. 4.

Can. XI. *Non niſi unius uxoris viri, ijdemque virginibus copulati Diaconi vel Presbyteri ordinentur.* Vide Apoſtolorum can. 17 & Arauſican. primæ Synodi can. 25.

CONCILIUM ARELATENSE III. Anni à Chriſto 455.

1. QUarto à Synodo Chalcedonenſi anno, Chriſtique epochæ 455. ſub Leone I. Papa, coegit iſtud Arelatenſe Concilium Ravennius Arelatæ Antiſtes, in cauſa Theodori Epiſcopi Forojulienſis, ad quem extat Leonis Pontificis epiſtola 82. aliàs 91. qui cùm juriſdictionis aliquod officium in Lirinenſe Monaſterium exequi vellet obſiſtente Abbate Fauſto & Monachis, cum graviſſimo ſcandalo repulſus eſt. Sidonius in carmine ad hunc ipſum Fauſtum, cum quo magna erat neceſſitudine conjunctus, ſcribit, eum Maximi bis extitiſſe ſucceſſorem, primùm in Abbatia Lirinenſi, deinde in Epiſcopatu Regienſi. Fauſtus Semipelagiani dogmatis præcipuus fuit aſſertor, & propugnator, cujus libros eam ob cauſam Romana Synodus ſub Gelaſio Papa damnavit. Hujus ergo inter Theodorum & Fauſtum conflictus occaſione coactum iſtud Arelatenſe Concilium rogavit enixè Theodorum, ut Fauſto ejuſque Monachis offenſam condonaret. Deinde ne poſthac ſimilia jurgia occurrerent, in hoc incubuit, ut Epiſcopi & Abbatis jura diſcernerentur, ne horum ignoratione rixæ ſopitæ aliquando recrudeſcerent.

2. Statuitur ergo, ut Monachi Lirinenſes à nullo alio Epiſcopo præter Theodorum ejuſque ſucceſſores militiæ Clericali aut Eccleſiaſticis Ordinibus aſcribi poſſent. Ut ab eo ſolo monaſterium chriſma requirat. Confirmationis etiam Sacramentum monachi ſuſcipiant, aut ab eo cui permiſerit, ſacrum illud ſignaculum eis conferre. Ut nulli peregrini Clerici abſque ejus arbitrio ad communionem, vel ad ſacrum miniſterium admittantur. Laici porrò monachi ad ſolam Abbatis directionem regimenque pertineant: nec eorum quemquam Epiſcopus ad Clerum Ordineſve Eccleſiaſticos promoveat, niſi Abbate id poſtulante. Require ſuperiùs canon. 4. Chalcedonenſem cum ibi adnotatis: quibus & iſta, quæ ſequuntur, viſum eſt adjicere. Veterum etiam Monachorum ſub Epiſcopis ſubjectio non tantùm decernitur canone illo 4. aliiſque ibidem congeſtis teſtimoniis, verùm etiam Adriani Papæ II. epiſt. 27. ad Carolum Calvum Francorum Regem: *Omne* (inquit) *monaſterium in poteſtate Epiſcopi conſiſtere debet juxta canonicam autoritatem. Et quia hoc eſt tranſgreſſum, ideo plurima monaſteria habentur destructa.* Quod idem iiſdem verbis repetit ep. 30. ad eumdem Regem. Concilii præthereà primi Aurelianenſis canon 21. ſtatuit, Abbates ſubeſſe Epiſcoporum autoritati ac poteſtati: & ſi quid deliquerint, ab iis eſſe corrigendos. Iſta verò non ideò à me adducuntur, ut exemptionibus obſiſtam, quas poſterioribus ſæculis Regulares à ſupre a Sede impetrarunt; Sed ut meum proſequar toto hoc Opere inſtitutum, veteres Eccleſiæ ritus & canones indagandi, ut dignoſcant Lectores, qualis fuerit ſucceſſu temporum multis in rebus Eccleſiæ ordo ac diſciplina. Quoniam verò acriter diſceptabatur utramque in partem quatenus pertingerent Regularium immunitates, quum iſti eas ultrà præſcriptos limites proferrent, has ſingillatim controverſias diremit, definivitque accuratiſſimè Gregorii Papæ XV. conſtitutio, quæ incipit, *Inſcrutabili*, ad quam ut normam inviolabilem ſubſequentes Summi Pontifices Urbanus VIII. Innocentius X. Alexander VII. Clemens X. & XI. & Sacræ Cardinalium Congregationes de Regularibus, quoties eædem concertationes recruduerunt, ſuas omnes conſtitutiones, decreta & judicia conformavere. Sed ante hos omnes Tridentina ſacra Synodus ſapientiſſimè provideràt ſeſſ. 5. de refor. c. 2. & ſeſſ. 23. c. 15. Præterea ſeſſ. 24. cap. 4. necnon ſeſſ. 25. cap. 3. in fine. Itemque c. 7. & ſeptem inſequentibus. De poteſtate inſuper Ordinariorum ſuper monaſteriis Regularium directioni ſubditis, Gregorius ſanctiſſimus Eccleſiæ Pontifex & Doctor privilegium intendens, ut ipſe dicit, indulgere ſanctimonialium Monaſterio Maſſilienſi in honorem Sancti Caſſiani conſecrato lib. 6. epiſt. 12. ad Reſpectam Abbatiſſam nonnulla ſancivit. Plura verò Conci-

Concilium Tridentinum locis paulò antè allegatis, & diplomata Summorum Pontificum reviſenda, quæ in noſtra Juris Canonici Theoria & Praxi recenſui.

DISSERTATIO DE PRÆDESTINATIONIS, deque Semipelagianis Fauſti libris, & de commemoratis ab eodem Arelatenſi & Lugdunenſi Conciliis.

1. QUod omnibus ſerè Hæreticis commune eſt, falſa comminiſci, quæ perverſis dogmatibus apud incautos fidem aſtruant, id Pelagianis & Semipelagianis maximè inſedit, adeò ut pravis artibus pios & orthodoxos, addo & eruditiſſimos viros ludificaverint. Ipſique Auguſtino aliquando perſuaſerint Sixti gentilis, atque de Pythagoreorum ſecta Philoſophi, libellum ſuæ faventem hæreſi opus eſſe Sixti Romani Pontificis Chriſtique martyris. Iſtud verò eruditioribus compertum eſt, & olim fuit, hæreticorum Prædeſtinatianorum ſectam & nomen a ſolis olim Semipelagianorum Autoribus conflatum fuiſſe figmentum Fauſto, Gennadio, Pſeudoproſpero; & cùm tot tantique ab Auguſtini ætate Sanctiſſimi Doctores Eccleſiæ, de lapſorum hominum libertate, deque prædeſtinatione, de gratiæ Chriſti neceſſitate diſputaverint, & ampliſſimos doctiſſimoſque commentarios adversùs quoſcumque in his rebus ſectarios ediderint, nemo tamen illorum uſlibi Prædeſtinatianorum ſectæ legitur injeciſſe mentionem, ut dubitari minimè poſſit, calliditate Semipelagianorum fuiſſe iſta nuncupatione deſignatos omnes orthodoxos, qui cum Auguſtino gratiam Chriſti cum hominis libertate poſt Adami peccatum ita conciliabant, ut liberum ipſum arbitrium peccato ſauciatum poſſe negarent quidquam boni æternæ vitæ meritorii vel agere, vel conari, niſi gratiæ ſupernaturalis virtute præventum, quam Deus vel ex ſpontanea liberalitate peccatori largitur, vel ex mera juſtitia ſua dare recuſat. Atque inde fieri, ut quidam ex Divino æternoque propoſito prædeſtinentur ad gloriam, alii verò in peccatis ſuis antecedentibus derelicti præſciantur, atque adeò, ut loquitur Auguſtinus, prædeſtinentur ad debita peccatis ipſorum ſupplica ſempiterna.

2. Quia tamen Semipelagiani pro perſuaſo habebant, gratiam & prædeſtinationem Auguſtinianam nequaquam poſſe cum arbitrii libertate ſtare, ſed invehere fatalem quamdam ſive ad bonum, ſive ad malum neceſſitatem, idcircò invidioſè Catholicis affingebant quædam falſiſſima quaſi ex Auguſtini ſententiis conſectanea; eoſque velut hæreticos, & humanæ libertatis profligatores ſub nomine Prædeſtinatianorum inſectabantur. Id verò perſpicuè atteſtatur, & admonet Florus Diaconus Eccleſiæ Lugdunenſis, cujus ipſe nomine & mandato ſcribebat adversùs hæreſes Joannis Scoti, dicti Erigenæ, cap. 4. *Non poteſt* (ait) *inveniri toto tempore, quod fuit inter Auguſtinum, & nos, aliquam talem hæreſim in Eccleſia extitiſſe, niſi quod, vel nos, qui eum ſectamur, iſtius erroris accuſant*. Scripſit autem Florus anno Chr. 849. & ſecunda Synodus Arauſicana anno Chr. 529. celebrata, cujus quot ſunt canones, totidem ſunt fidei definitiones, non agnoſcit extitiſſe, vel extare uſpiam hujuſmodi hæreſim Prædeſtinatianorum, dum ad amoliendam iſtam Semipelagianorum calumniam ita decernit: *Aliquos Divina poteſtate ad malum prædeſtinatos eſſe non ſolum non credimus, ſed etiam ſi ſint, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus*. Et tamen ejuſdem Synodi canones nihil ita inculcant & urgent, ut neceſſitatem prævenientis gratiæ DEI ad ſalutem, & ad quodcumque bonum opus. Ejus inquam gratiæ, quæ nemini debeatur, ſed ex ſola Dei miſeratione, propoſito, & electione ſingulari ortum ducat.

3. Poſſet aliquis ſuſpicari, hoc genus erroris aliquorum ex Adrumetino in Byzacena Provincia Monaſterio mentibus inſediſſe, poſtquam Felix ejuſdem inſtituti monachus fratribus communicavit tranſcriptam Auguſtini ad Sixtum Romanæ Eccleſiæ Presbyterum Epiſtolam, (ea porrò eſt inter Auguſtinianas epiſtolas numero 105.) in qua gratiam Chriſti probat eſſe gratuitam, neque ex hominum meritis dari, neque juſtorum electionem ex prævisis meritis oriri. Et nihilominùs inexcuſabiles omnes infideles, ipſoſque infantes docet, quicunque ſine baptiſmo vita exceſſerunt. His perlectis aliquorum animos perturbatio invaſit: indeque inter fratres coorta eſt diſſenſio, cujus extinguendæ gratia duo Adrumetini monachi Creſconius & Felix (diverſus ab illo Felice, qui tranſcriptam illam Auguſtini ad Sixtum epiſtolam ad fratres pertulerat) profecti ad Auguſtinum, ejus diſſenſionis remedium, & quidnam de gravibus illis difficultatibus ſentiendum eſſet, expetiverunt. Hac occaſione ſcripſit Auguſtinus ad Monaſterij Adrumetini præfectum Valentinum epiſt. 46. in qua refert ſibi a prædictis fratribus relatum natam fuiſſe in monaſterio diſſenſionem: dicentibus nonnullis fratribus, gratiam ſolam ad ſalutem abſque humana libertate conferri: aliis vero bonam voluntatem humanæ libertati, ſine qua nemo bonum aut malum operatur, aſcribentibus. Iſtaque occaſione ſcripſit eodem tempore Sanctus Doctor librum de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, & Monachos ejus in cujus primo capite hæc ait: *Quoniam ſunt quidam, qui liberum hominis arbitrium ſic prædicant*. Valentinus hoc recepto & perlecto inter monachos Auguſtini tractatu, gratulatoriam ſcripſit ad ipſum epiſtolam, (quæ inter Auguſtinianas ducenteſima quinquageſima ſexta collocatur) miſitque, qui eam deferret, Florum monachum, admonens Auguſtinum accepto ejus libello fratres omnes conquieviſſe, & unanimes ejus acquieviſſe doctrinæ. Quia verò didicit a Floro Auguſtinus, fuiſſe quemdam, qui diceret, præceptionibus nihil relinqui loci, hoc poſito, quod libertas humana, quam Dei gratia non prævenerit, aut adjuverit, ſit omnis bonæ operationis & cogitationis incapax, alterum ſcripſit ad eamdem fraternitatem luculentum tractatum de correptione & gratia. Utriuſque tractatus cauſam & argumentum idem perhibet Auguſtinus lib. 2. retractationum in fine. Nam c. penult. *Priorem*, ait, *ſcripſiſſe tractatum de gratia & libero arbitrio, propter eos, qui quum defenditur DEI gratia, putantes negari liberum arbitrium, ſic ipſi defendunt liberum arbitrium, ut negent DEI gratiam, aſſerentes eam ſecundum merita noſtra dari: ſcripſi alterum librum, quem de correptione & gratia pranotavi, cùm mihi renunciatum eſſet, dixiſſe quemdam, ibi neminem corripiendum, ſi Dei præcepta non facit, ſed pro illo, ut faciat, tantummodo orandum*. Haud gravatè conceſſerim, ex Adrumetinis Monachis fuiſſe nonnullos, qui mentem Auguſtini non capientes, liberum in bonis operibus arbitrium, aut elevarent, aut prorſus ſubmoverent, ut gratiam Dei ſtabilirent: verumtamen, iidem poſtquam majori perſpicuitate Auguſtinus rem illam elucidavit, aliter ſentire cœperunt, neque ullius hæreſis inſimulari poſſunt, quia non ex pertinacia adversùs Eccleſiam, ſed ex inculpabili abſtruſiſſimæ & difficillimæ quæſtionis ignoratione, brevi tempore aberrarunt a veri cognitione, neque ſectam ullam introduxerunt, neque iſta de cauſa quiſquam veterum Monachos iſtos dixit aut hæreticos, aut Prædeſtinatianos.

4. Ediderat Proſper Sancti Auguſtini ejuſque doctrinæ ſtudioſiſſimus aſſertor Chronicon, quod adhuc fidelium manibus teritur. At Pelagiani, quibus illud Iſaiæ 28. apprimè convenit: *Poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus*, ſive in deſpectum adverſarii ſui Proſperi, ſive ſperantes fore, ut genuinum ac germanum ejus Chronicon alterius fictitii ſuppoſitione aboleretur, cui tamen autoritas ex ementito tanti viri nomine conciliaretur, alterum Chronicon edidere, cui præfixere ipſius Proſperi nomen, definitque in idem cum altero tempus, ſcilicet ad annum Theodoſii junioris XVIII. & Albini Conſulatum, qui cenſetur Chriſtianæ epochæ quadringenteſimus quadrageſimus quartus. Hic autem Pſeudoproſper non modò Caſſianum laudibus effert Semipelagianorum anteſignanum, ſed etiam Auguſtinum ejuſque diſcipulos hæreticis accenſet, quos vocat Prædeſtinatianos, dicens: *Prædeſtinatianorum hæreſis, quæ ab Auguſtino accepiſſe dicitur initium, his temporibus ſerpere exorſa eſt*. Iſtam loquendi audaciam poſt ſæcula novem Sigibertus nonnihil moderari voluit ad annum 414. ut Proſper dicere debuerit non *ab Au-*

ab Auguſtino, ſed *ab Auguſtini libris malè intellectis*, & cum iſta correctione editum eſt à Pithæo Proſperi Chronicon illud ſuppoſititiúm, cùm tamen in omnibus anterioribus editionibus, & omnibus, quæ reperiri potuere, manuſcriptis, ubique legatur *ab Auguſtino*, nullibi verò *ab Auguſtini libris malè intellectis*, quod etiam Sirmondus fatetur.

5. Alter de Prædeſtinatiana hæreſi teſtis profertur Semipelagianus ipſe Gennadius Maſſilienſis Presbyter & Caſſiani diſcipulus. Hujus ſuperſunt præcipui duo libri, ſcilicet de dogmatibus Eccleſiaſticis, liber Pelagiana fuligine fœdatus, ad incautorum hominum fraudem Auguſtini nomine venditatus; & alterum volumen illuſtrium Scriptorum catalogum inſcriptum, in quo magnis illis Pelagianorum adverſariis virulentor obtrectat, Auguſtino, Hieronymo, Proſpero, atque ex adverſo Pelagianos laudibus extollit mirificis, Rufinum, Caſſianum, Fauſtum. Auguſtinum ſugillat mendacii ex multiloquio, additque ſinceritatem illi defuiſſe, ut in cæteris ejus diſputationibus, ſic etiam in quæſtione de mortuorum reſurrectione, eumque in diſputando ſic erraſſe dicit, ut tamen nondum fuerit hæreſis condemnatus. Idem Hieronymum Rufini obtrectatorem vocat, & æmûlationis ſtimulo incitatum, ad obloquendum vertiſſe ſtylum aſſerit. De Proſpero ita ſcribit; *Vidi librum adversus opuſcula*, (ſuppreſſis Caſſiani & Vincentii nominibus) *quæ* (opuſcula) *Eccleſia Dei probat, ſed ille infamat nociva*. Fauſti eadem cum Caſſiano & Vincentio fuligine tincti librum de Gratia Dei dicit opus egregium, librique auctorem egregii Doctoris elogio cohoneſtat. Idem pariter Gennadius indiculum de hæreſibus conſcripſit, in cujus calce notat Prædeſtinatianos, iiſque eàdem dogmata aſcribit, quæ Semipelagiani Maſſilienſes apud Proſperum in objectionibus Gallorum & in Vincentianis invidiosè Auguſtino affingunt, ejuſque diſcipulis premoventis gratiæ neceſſitatis, abſolutæque ex divino propoſito prædeſtinationis aſſertoribus. Quocirca ſapienter Dionyſius Petavius tom. 1. de Theolog. dogmat. lib. 9. c. 2. fidem facit in illo Gennadii indiculo, *nonnulla referri prædeſtinatianorum capita quaſi hæreſes, quæ majori ex parte Auguſtini doctrinam ſapiunt, niſi quod ad invidiam illis ſimul & Auguſtino faciendam calumniosè concepta ſunt*. Itaque Gennadius ipſemet hæreticus Catholicos ipſos in hæreticorum album ſub prædeſtinatianorum appellatione odioſa referre non erubuit.

6. Supereſt ut Fauſtum a Gennadio ejuſdem aſſecla commendatum diſpiciamus. Fauſtus id quod a Magiſtro & Doctore ſuo Caſſiano didicerat, cumulatè docendo & ſcribendo præſtitit. Docet Caſſianus collat. 17. c. 17. licitum eſſe abſolutè mentiri ad bonum finem. Nec id ſolum, ſed præterea ſaluti animæ plerumque neceſſarium eſſe mentiri, ita ut ex mendacio ſæpenumerò homo juſtificetur apud Deum; nec raro eveniat, ut pœnam mereatur æternam eo quod mentiri opportunè noluerit. Fauſtus hac intentione propagandæ ſuæ ſectæ mendaciorum portenta comminiſci ac effingere non eſt veritus; quæ cauſa eſt, ut jure merito Iſidorus lib. de viris illuſtrib. c. 14. virum illum notet profundæ calliditatis, & Baronius virum dicat vafri conſilii, & vulpeculam verſipellem, duobus ab illo conflatis libris Semipelagiana hæreſi aſperſis de gratia & libero arbitrio, quos Gelaſius Pontifex in Romano ſeptuaginta Epiſcoporum Concilio, & poſt Gelaſium Hormiſda quoque Pontifex in ſuo ad Poſſeſſorem Africanum Epiſcopum reſcripto damnarunt, quos etiam contrariis ſcriptis libris impugnarunt plerique illius ſæculi ſanctitate ſimul & doctrina eminentes viri, Fulgentius Ruſpenſis, Avitus Viennenſis, Cæſarius Arelatenſis Epiſcopi. Eademque in Palæſtra decertarunt adverſus Fauſti libros inſignes luctatores Petrus Diaconus Legatus in cauſa fidei Romam miſſus a Græcis, in ſuo de Incarnatione libro, Joannes Maxentius Presbyter Antiochenus, aliique, ut ſatis demirari non poſſim virum eruditum Molinæ profitentem ſe partibus addictum librorum Fauſti apologiam a ſe contextam in vulgus edidiſſe, eoque facto grande ſubſidium propriis circa gratiam & prædeſtinationem ſenſibus ſe conferre credidiſſe. At è contra quamnam majorem parti ſuę injuriam inferre potuit quam ſcriptione iſta? Perinde ac ſi opiniones illæ, quas tam infami præſidio firmare contendit, ſtare poſſent, niſi ſtante & triumphante hæreſi Semipelagiana, tot Sanctorum Pontificum & Conciliorum decretis damnata, anathematum fulminibus perculſa, obtrita, & in Tartaream voraginem depreſſa. Quàm ſunt religioſiores & ſapientiores alii ejuſdem inſtituti, & ſcholæ Doctores, qui dogmata Fauſti, Caſſiani, Vincentii, & Gennadii, ſimiliumque, quæ ſancta jampridem damnavit Eccleſia, cane pejus & angue averſari ſe profitentur, atque eniti ut propriarum Scholarum doctrina ſit, & credatur immunis ab iſta hæreticæ labis infamia. Plus exhibet ingenuïtatis grande illud ingenium, divinarum humanarumque diſciplinarum omni peritia conſummatiſſimum, Dionyſius Petavius, qui tom. 1. Theologicorum dogmatum lib. 9. c. 2. ſic de Fauſto ſcribit: *Fauſtus libris duobus, quos ſcripſit de gratia & libero arbitrio, intemperantius evectus Catholicæ modum profeſſionis exceſſit. Nam & Auguſtini doctrinæ adverſatur in omnibus, & Semipelagiana decreta propalam aſſeveravit. Quod utrumque demonſtrat Joannes Maxentius in reſponſione prima.* De Fulgentii adverſus Fauſtum libris ſeptem ſic teſtatur Iſidorus lib. de viris illuſtrib. c. 14. *Legimus de gratia Dei & libero arbitrio Fulgentii libros ſeptem reſponſionum, Fauſto Galliæ Regienſis Urbis Epiſcopo Pelagianæ pravitatis conſentienti reſpondentis. Obnititur ejus profundam deſtruere calliditatem.* Et ſane Fauſtus ipſo librorum ſuorum exordio, ut incautos alliciat ac ludificet, profitetur ſe opus aggreſſum ad propugnandam Auguſtini doctrinam; & tamen toto duorum librorum decurſu, omnem Auguſtini doctrinam perpetuò, & quibuſcumque poteſt modis convellit, & impugnat. Sed & alias poſtmodum ejuſdem fraudes ac dolos patefaciemus. Ferrandus etiam Diaconus in vita Fulgentii c. 28. *Sanctus Fulgentius* (inquit) *libris Fauſti reſpondit, ne occultum in illis ſerperet virus.* Cæſarius pariter Arelàtenſis Epiſcopus ſtylum contra eumdem acuit, ſcriptiſque dogmata Fauſti refellit, vel ipſo Gennadio teſte de ſcript. Eccleſ. cap. 86. Eumdemque Cęſarii librum teſtatur ibidem fuiſſe a Felice Romę Pontifice per epiſtolam roboratum, & latius promulgatum. Quid memorem Alcimum Avitum Viennenſium Antiſtitem? Quid Joannem Maxentium Presbyterum Antiochenum? De utroque hæc teſtatur Ado Viennenſis pariter Epiſcopus in Chronico an. Domini 492. *Fauſtus ex Abbate Lirinenſis Monaſterii apud Regiam Galliæ factus Epiſcopus Pelagianum dogma deſtruere conatus, in errorem labitur. Unde qui ejus ſenſus in hac parte Catholicos prædicant, ut Gennadius de illuſtribus viris ſcribens, omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Auguſtinus quàm cæteri Catholici in Eccleſia Dei docent, ut illuminatio ejus, virtus & ſalus illi a Chriſto, & per Chriſtum, & in Chriſto ſit; Fauſtus vero iſte, ita liberum Chriſtianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus & ſalus non a Chriſto, ſed a natura ſit. Contra hunc lucidiſſima fide ſcribit Avitus Viennenſis Epiſcopus, ejus redarguens errorem. Similiter & Joannes vir eruditus Antiochenus Presbyter.* Hactenus Ado. His adjunge Poſſeſſorem Africanum Epiſcopum de Fauſti libris ad Hormiſdam Pápam ſcribentem: ſed & Romanos Summos Pontifices Felicem, Gelaſium, Hormiſdam, a quibus libri Fauſti proſcripti ſunt. Quæ cùm ita ſint, conſultius utique erit, tam multis primariæ ſanctitatis, nec minoris ſcientiæ Doctoribus, ſimulque tribus maximis Pontificibus libros Fauſti damnantibus acquieſcere, quàm unius Jacobi Sirmondi pro libris Fauſti apologiæ. Joannis tamen Maxentii teſtimonium ideò protuli, quia illum Ado in cauſa iſta cum ſanctiſſimo Scriptore conjunxit. Haud enim me latet, quas turbas apud Conſtantinopolim cum Scythis monachis ſeditioſis tempore Hormiſdæ Pontificis excitarit olim idem Joannes: qui tamen præclaræ laudem eruditionis, & ingenii ſibi paravit, ubi Fauſtum refellit Scripturarum autoritate, ſelectiſque ex Auguſtini voluminibus ſententiis. Sed non eſt ſilentio prætereundus Petrus Diaconus, Fulgentio, cui librum de Incarnatione & gratia Chriſti dedicavit, conjunctiſſimus. Ad cujus libri finem ita loquitur: *Omnium Sanctorum Patrum imbuti doctrinis anathematiſamus Pelagium & Cæleſtium ſimulque Julianum, & qui illis ſimilia ſapiunt. Præcipuè libros Fauſti Gallorum Epiſcopi, qui de Monaſterio Lerinenſi profectus eſt, quos contra prædeſtinationis ſententiam ſcriptos eſſe non dubium eſt, in quibus non ſolùm contra horum omnium Sanctorum Patrum, verùm etiam contra ipſius Apoſtoli contradictionem veniens, humano labori ſubjungit gratiæ auxilium, &c.* Denique doctiſſimus Cardinalis Bellarminus

lib.. de

lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, contendit fuiſſe Fauſtum hæreticum, ſimulque vituperat nonnullos recentiores qui Catholicum fuiſſe exiſtimant.

7. Inter calliditates Fauſti una hæc eſt, quòd in ipſo libri ſui exordio bellum Pelagio indixit, atque Auguſtini partes ſe tueri profeſſus eſt, ut hac larva tectus ſine ulla ſuſpicione faciliùs animis lectorum venena erroris inſtillet. Quin etiam Pelagii tela ab Auguſtino retuſa iterum recudit, & denuò vibrat in Auguſtinum. Altera hæc eſt, quam Baronius obſervat, quia dum libros Semipelagianos a ſe elucubratos ad ſuos populares Britannos tranſmittit, (inde enim Fauſtus erat oriundus, quemadmodum etiam Pelagius hæreſiarcha) Concilii Arelatenſis ſubſcriptiones ſuis ſubjecit libris, ut perſuaderet libros ſuos fuiſſe a Concilio approbatos; cùm tamen illæ undecim Epiſcoporum ſubſcriptiones ſolam Fauſti ad Lucidum Presbyterum comprobarent epiſtolam, cui Lucidus quoque ſub interminatione gravi jubebatur ſubſcribere. Ne verò calliditas iſta internoſceretur, Fauſtus tabellario ſuo Britanniam Inſulam petenti quidquam de ſcriptis ſuis dicere, vel communicare, iter faciendo prohibuit, ne ſuæ fraudes Gallicanis innoteſcerent, quibus non adeò illudi facilè erat, ac remotioribus totoque diviſis Orbe Britannis. Attamen Apollinaris Sidonius Arvernorum Præſul horum librorum cupidiſſimus, eoſdem libros a tabellario progrediente per verſutiam, & vim adhibitam intercepit, quantum opus habebat, ad eos exſcribendos, ut ex ejuſdem ad Fauſtum epiſtola nona libri noni, perſpicuum fit. Neque deſunt, qui alteram vafriciem commemorent ementitorum duorum Conciliorum Arelatenſis & Lugdunenſis ſuppoſitionem, ut inde ſibi apud conterraneos inſignem gloriam aucuparetur, ſuiſque ſimul erroribus autoritatem conciliaret. Eoque magis adducuntur ad id credendum, quia cùm duo illa Concilia de rebus fidei tantoperè illis locis, & temporibus agitatis deliberaverint, fuerintque illis temporibus lociſque celeberrimi partium contrariarum aſſertores, & ſcriptores, qui ſuas de his controverſiis lucubrationes Semipelagianas ad poſteros tranſmiſerunt, Caſſianus, Vincentius, Gennadius; nemo tamen ex ipſis in hac Galliæ parte verſantibus, unde manaviſſe dicuntur duo illa Concilia, eorum meminit, aut ad ſuæ cauſæ patrocinium tantiſper produxit, neque illo, neque proximè inſequentibus ſeculis, præter mendaciis aſſuetum, omnique verſutia refertum Fauſtum. Quod ſanè mirum, ne dicam ſtupendum, accidit.

8. Veruntamen utcunque res illæ contigerint, ſatius apud me duco, graviſſimorum Scriptorum, qui ab annis ducentis ingenti laude floruerunt, ductum ſequi, ut cum illis exiſtimem verè coacta fuiſſe ambo Concilia; unde ſicut & ex aliis ſacris fontibus probatio erui poteſt veritatis iſtius, Chriſtum pro omnibus ac univerſis hominibus, tametſi non uſquequaque efficaciter, paſſum, & mortuum fuiſſe adverſus Janſenianum errorem. Sidonius enim ſi fraudem in re tanti momenti deprehendiſſet, ipſius urgente conſcientia debuiſſet tam inſignem impoſturam quocunque modo evertere, ſubſcriptos enim illis Synodis Epiſcopos familiariter noverat, ut ex multiplicib. epiſtolis ejuſdem ad eos ſcriptis compertum eſt. Idem etiam ſe Arelatem, Aquas ſextias, Maſſiliam, Rejoſque Apollinares peragraſſe commemorat in carmine ad hunc ipſum Fauſtum Reienſem Epiſcopum. Huic igitur Arelatenſi Concilio, ut Fauſtus ſcribit, præſedit Leontius Arelatenſis Epiſcopus anno, ut rectè advertit Sirmondus, circiter quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto. Alteram inſuper addit Baronius Fauſti vafritiem, qua in ſua ad Leontium Arelatenſem epiſtola verbis uſus eſt ambiguis, quibus facilè rei geſtæ ignarus lector poterat perſuaderi, libros Fauſti ipſius erroribus ſcatentes fuiſſe Concilii approbatione munitos, cum tamen nonniſi poſt Concilium editi ſint. Concilii quidem Patres Fauſto mandarunt, ut Concilii decreta ſcriptis ordinaret, veruntamen ſolitis ille præſtigiis utens, privata ſcripta elucubravit, quibus mentem Concilii intervertit. Alii quidam exiſtimarunt, mandatum fuiſſe Fauſto, non de Synodalibus decretis colligendis, quæ nulla extant; ſed ut pro tuenda doctrina Auguſtini, & contra Pelagii dogmata ſcriberet, quod utrumque Fauſtus ipſo libri initio facturum ſe fraudulenter recipit ac pollicetur, ſed prorſus contrarium exequitur, fidemque fallit in totius Operis progreſſu. Quo ſenſu ſic ſcribit Petavius in ſuo temporum rationario: *Fauſtus impoſitam ſibi à Concilio Arelatenſi de gratia & libero arbitrio diſputandi provinciam ſuſcipiens, ultrà fines jaculo expedito, nonnulla parum Catholica ſuis libris aſperſit. Atque ut Operi ſuo autoritatem conciliaret, duorum Conciliorum Arelatenſis & Lugdunenſis monumenta libris ſuis affixit.*

9. Qui propoſitiones in epiſtola ad Lucidum, & in hujus profeſſione fidei comprehenſas Pelagianiſmi arguunt, aquam in pumice, nodumque in ſcirpo quærunt. Catholicus enim ſingularum ſenſus ultrò eſt obvius, eumque ſine ambiguitate cognoverunt graviſſimi quique Scriptores Catholici. Detorquere verò in falſos & alienos ſenſus quantumlibet laudabiles ſententias facilè poſſunt ſuſpicioſi aut malæ fidei homines. Utcunque ſe res habeat, nullam Prædeſtinatianorum ſectam Lucidus invexit. Ejuſque ſolius converſione perverſum, quod ei attributum eſt dogma, extinctum fuit. Id verò Prædeſtinatianorum dogma ſeu vero ſeu falſo Lucido attributum, ab accuſatore Fauſto in hoc verſabatur damnabili errore, ſalutem aut damnationem hominum æternam, fatalem ad bonum vel malum neceſſitatem inferre ipſis hominibus ineluctabilem, atque adeò omnem perimere humanam libertatem. Cum tamen certa fide tenendum ſit, boni quidem operationem utcumque ſimul præſupponere gratiam Dei prævenientem, & adjuvantem, eique concurrentem & cooperantem hominis libertatem: malum verò eſſe ſolius humanæ libertatis opus. Quæ eſt illibata Sancti Auguſtini doctrina in omnibus ejus contra Pelagianos operibus, multiplicibuſque ejuſdem epiſtolis repetita, ſacriſque Scripturis communita.

10. Quòd verò Baronius in appendice decimi Annalium tomi, conjunctiſſimi ſibi atque amiciſſimi viri (cujus eruditionis condignas & meritas utique laudes ante paucas lineas commendaverat) deſideriis atque ſtudiis pro Fauſto, cui ſcriptis publice editis patrocinabatur, nonnihil indulſerit: id nullatenus derogat iis, quæ pridem Baronius ipſe veritate convictus, de illius hæreticis libris, & mendaciis, & vafriciis homine probo indigniſſimis teſtificatus fuerat. Quod Semiarianorum ac Maſſilienſium errores non modò ſanctiſſimi Eccleſiæ Doctores ſcriptis adverſùs Fauſtum voluminibus convulſerant, ſed etiam Cæleſtinus Papa ejuſque præceſſores Romani Pontifices in illa decem Capitum collectione celeberrima, priuſquàm cogeretur ipſa Synodus Arauſicana, Maſſilienſium dogmata, ut ſacræ fidei doctrinæ adverſantia, ſuis decretis damnaverant. Nemo eſt qui ignoret, quid in Romano Concilio Gelaſius, quid Hormiſda in ep.90. ad Poſſeſſorem, Romani ambo Pontifices adverſus Fauſti libros definierint. Necdum tamen convenerat Synodus Arauſicana, quo ſolo argumento conatur Sirmondus Fauſtum ejuſque libros excuſare. Quid verò Baronius tot tantiſque, quas antea protulerat adverſùs Fauſtum, convictionibus in illa poſteriori appendice reſpondet? Μηδὲ γρῦ, *ne gryquidem*. Quid verò his diſſimulatis demum ait, & quodnam quærit effugium? *Opinari* (inquit) *non prohibemur de eodem Fauſto accidere potuiſſe, quod ipſe ſuum errorem fuerit ſcriptis contrariis deteſtatus, quæ potuerint ut alia quamplurima periiſſe*. O ſolidam & ineluctabilem reſponſionem!

11. De Gotteſcalcho Monacho criminis prædeſtinatianæ hæreſis poſtulato agendum nobis erit in Synodis Moguntinenſi & Remenſi. Eo tamen magis propendeo, ut hæreticus ipſe fuerit, non tamen ſectæ alicujus auctor.

ROMANA DUO CONCILIA ſub Felice III. Pontifice, anno Chriſti 483. & 484.

I. Occidentis diſſipato Imperio, & Gothis Arianis per Occiduas Provincias graſſantibus, ſubactaque a Vandalis hæreticis Arianis Africa, toto pariter Oriente Catholica fides ſub hæreticis Imperatoribus graviſſimis conflictata eſt ærumnis ab Eutychianis hæreticis, quorum impietatem hæretici Imperatores Zeno, & qui Zenoni ſucceſſit, Anaſtaſius, apertè fovebant. Conſtantinopolitanam regebat Eccleſiam Gennadii ſucceſſor Acacius, clam Eutychianæ addictus hæreſi, qui malis artibus & aulicis obſequiis Imperatorum Zenonis & Anaſtaſii gratiam

gratiam aucupabatur. Hic Zenoni autor fuit condendi Henotici edicti, Eccleſiæ fideique pernicioſi : prætereaque deturbandi ex Alexandrino Epiſcopatu Joannem Talaidam, ſubrogandique illius loco Petrum Moggum hæreticum anno 482. Joannes injuſtè ſede ſua depulſus Felici Romano Epiſcopo adverſus Acacium libellos obtulit. Qui convocato Romæ Italicorum Epiſcoporum Concilio, tres ex eodem Legatos Conſtantinopolim miſit anno 483. Vitalem Troentinum, Miſenum Cumanum Epiſcopos, & Felicem Eccleſiæ Romanæ defenſorem. Verùm Vitalis & Miſenus Acacii fraudibus circumventi, qui mandatum habebant ipſum Romanum ad tribunal citandi, cum ipſo Acacio & Petro Moggo prævaricantes communicarunt. Felix cùm ob morbum ſubſtitiſſet in itinere, poſtea Conſtantinopolim adveniens in vincula miſſus eſt. Ea re commotus Pontifex Legatos duos Epiſcopos exautoravit in nova Synodo, & Acacium communione fidelium excluſit. Qui vicem male rependens, Felicis Papæ nomen ex diptichis anno 484. obliteravit. Ex hac ſecunda Synodo ſcripſit Felix Romanus Epiſcopus literas ad pſeudo-epiſcopum Antiochenum Petrum Cnapheum, quibus eum Epiſcopali dignitate, & fidelium communione dejecit, poſtquam duabus aliis anterioribus fraternæ admonitionis eumdem fruſtrà delinire conatus fuerat. Petrus iſte a Græcis Cnapheus, a Latinis *Fullo* dictus, Zenonis gratia fultus, quam ei Acacius conciliaverat, pulſo Martyrio Antiochiæ orthodoxo Epiſcopo, adverſus quem plebem concitaverat, & Clerum planè irreligioſum moribuſque corruptum & indocilem, ejus ſedem invaſit. Martyrius diſceſſurus, ut ſcribit Theodorus Lector, hæc elata voce in templo patriarchali publicè profeſſus: *Clero immorigero, populo rebelli, & Eccleſia contaminata abrenuncio, ſervata mihi interim Sacerdotii dignitate.* Tum Fullo ejus in ſedem intruſus Theopaſchitarum hæreſim quaſi ſui futuri regiminis ſpecimen inſtauravit. Addidit ad Triſagium, quo reclamatur *Sanctus DEUS, Sanctus Fortis, & Sanctus Immortalis*, has voces, *qui paſſus eſt pro nobis*: hic in ſua perfidia, & tyrannicè uſurpata ſede mortem obiit anno 486. Alteras eadem ex Synodo Romana literas ſcripſit ad Zenonem, admonens, ne Fulloni, ne Acacio, ne Petro Moggo Alexandrino communicaret juſtiſſimè a Romano Concilio depoſitis, & Anathemate damnatis. Veruntamen horum ſacrilegam pertinaciam Zeno aluit & protexit. Moritur Acacius anno 488. Petruſque Moggus anno 498. Præter Papæ Felicis epiſtolas, quæ ſuperſunt, hæc eadem omnia referuntur apud Evagrium, Liberatum, Theophanem, Victorem Tununenſem, alioſque veteres Scriptores.

2. Felix iſte tertius, qui temporibus calamitoſiſſimis Eccleſiam DEI ſanctiſſimè rexit, fuit Gregorii Magni Pontificis atavus, ut ipſe fidem facit homil. in Evang. 3. & lib. 4. Dialog. cap. 16. proditque, eum Tarſillæ virgini Gregorii amitæ per viſionem apparuiſſe, cui manſionem perpetuæ claritatis oſtendit, dicens: *Veni, quia in hanc lucis æternæ manſionem ſuſcipieris*: quæ virgo ſuccedente mox febri correpta migravit in cœlum.

3. Pontifice iſto Odoacer Turcilingorum Rex Italiam omnem, relegato in Campaniam Imperatore Auguſtulo, ejuſque patre Oreſte perempto, regebat. In Africa verò Hunnericus Vandalorum Rex Genſerico invaſore natus, pariterque Arianus, feralem adverſus Orthodoxos, quos contemptim *Uſianos* vocabat, perſecutionem excitavit, omnes eorum Eccleſias occluſas Arianis diſtribuit, omnes Catholicorum conventus addita capitali pœna interdixit. Supra trecentos triginta quatuor Epiſcopos ex ſubditis ſibi Africanis provinciis Carthaginem per edictum accivit, boniſque omnibus ſpoliatos omni tecto, acqua, & igne interdictos, magnaque ex parte flagellis cruentatos, linguis aut manibus truncatos, omnique calamitate mactatos in exilia diverſa deportari fecit. Quam latè proſequitur hiſtoriam tribus de perſecutione Vandalica libris Victor Uticenſis Epiſcopus.

CONCILIUM AGATHENSE, *anno Chr. 506.*

1. QUod in ſua Conciliorum editione Laurentius Surius Synodi Agathenſis canones in Codice Gemblacenſi extare tantùm octo & quadraginta, hoc idem monet Jacobus Sirmondus a ſe compertum fuiſſe in Lugdunenſi, Rhemenſi, Corbeienſi, Foſſatenſi, atque in aliis quibuſcunque antiquiſſimis exemplaribus, ut dubium minimè videatur, non plures hoc numero conditos primum a Synodo ipſa fuiſſe. Reliquos verò XXV. qui ſuprà hunc numerum excurrunt, aliunde poſtea, ſcilicet ex Epaunenſi potiſſimùm Synodo depromptos, atque in hanc Synodum alterius cujuſpiam Synodi autoritate inſertos eſſe.

2. Initum Agathenſe Concilium fuit an. Chr. 506. ſub Papa Symmacho. Eſt verò Agatha Provinciæ Narbonenſis primæ oppidum vetus Maſſilienſium colonia, ut ſcribit Strabo. Conceſſum autem fuit ab Alarico Viſigothorum Ariano Rege, qui non ſolum Hiſpaniæ, ſed etiam Provinciis Galliæ Narbonenſis primæ & ſecundæ, & Aquitanicæ dominabatur. Quas pater ejus Evaricus armis invaſerat. Tametſi enim & pater & filius hæretici, & Catholicæ religioni infenſi erant: hæc tamen non obſtiterunt quominus illarum partium Epiſcopi majore vi adacti tyrannicæ injuſtæque dominationis jugo cervices ſubmiſerint, victoribuſque Principibus ceſſerint, quos Deus in Catholicorum peccantium pœnam, quaſi Nabuchodonoſores ſuſcitarat, ſuæ vindices & ultores juſtitiæ, ut videre eſt apud Sidonium, qui ſub Evarico Arvernorum Epiſcopus fuit. lib. 7. epiſt. 6. ad Baſilium (quem Sirmondus probat Aquenſem fuiſſe in ſecunda Narbonenſi Antiſtitem) & apud Gregorium Turonenſem lib. 2. hiſt. Franc. c. 25. Sub filio autem ejuſdem Alarico pariter Ariano legimus ſanctiſſimum Præſulem Cæſarium Arelatenſem, qui huic Synodo præfuit, alioſque qui Agatham convenerunt Epiſcopos, his verbis Synodum aperuiſſe: *Cum in Dei nomine & permiſſu regis Alarici in Agathenſem civitatem ſancta Synodus conveniſſet, & in Sancti Andreæ Baſilica conſediſſemus, ibique flexis genibus in terra pro regno ejus, & pro longævitate populi Dominum deprecaremur, ut qui nobis congregationis permiſerat poteſtatem; regnum ejus Dominus felicitate extenderet, juſtitia gubernaret, virtute protegeret*, &c. Similiter poſtquam Maximus tyrannus adverſus religioſiſſimum & optimum Principem Gratianum rebellaſſet, Galliis per vim occupatis, Epiſcopi Gallicani armis ſubacti pacem cum illo coluerunt, Sanctuſque Martinus Turonum Epiſcopus ad ipſum ut Imperatorem recurrit, neque illius menſam, & convictum recuſavit. Sed & ipſi Romani Pontifices ſubjectionem pacemque coluerunt ſub Principibus hæreticis ſimul & Italiæ invaſoribus Odoacro, Theodorico, & hujus ſucceſſoribus Arianis: quam hiſtoriæ veritatem nemo in dubium revocare poſſit. Profiteor quidem haud licuiſſe his ſe ſponte ab initio ſubjicere, ſi non major vis adegiſſet; ſed poſt impoſitum hujuſcemodi tyrannicum jugum, propoſita docent Sanctorum exempla ſatius eſſe cum hujuſmodi tyrannis, & invaſoribus violentis etiam infidelibus pacem civilem, ſalva ſemper religione conſervare, ſubjectionemque politicam profiteri; hoc eſt enim propriè providentiæ divinæ, etiam malorum permiſſivæ, ſe ſubjicere; recenſetur enim ab Eccleſiæ Doctoribus permiſſio inevitabilis mali inter ſigna divinæ voluntatis, modo ne quis per adulationem, aut mandatum Dei tranſgrediatur, ut eſſet abnegatio fidei, aut in aliquod peccatum conſenſio. Scitum eſt illud Petri Apoſtoli ad Sacerdotum Concilium Act. 9. ℣. 29. *Obedire Deo oportet magis quàm hominibus.* De cætero ſapientiſſimum eſt monitum iſtud apud Tacitum lib. 4. hiſt. *Meminiſſe temporum quibus nati ſumus: & bonos Principes voto expetere, at qualeſcunque tolerare.* Pauluſque ſervos hortatur, & jubet, *ſubditos eſſe in omni timore dominis etiam dyſcolis.*

3. Sed ut ad Alaricum redeamus, refert Iſidorus, ipſum feliciter regnaſſe ſubnixum orationibus, quas Cæſarius Arelatenſis, & Quintianus Rutenenſis Epiſcopi ambo ſanctiſſimi pro ejus ſalute, & felici regno ad Deum fundebant. Sed ex quo malevolorum calumniis fidem adhibens ambos in exilium relegavit, tum demum fuiſſe a Clodovæo Francorum Rege prælio ſuperatum & occiſum. Calumniam adverſus Cæſarium confictam refert ejus diſcipulus Cyprianus Tolonenſium Epiſcopus, fuiſſe a quibuſdam æmulis accuſatum perduellionis, quaſi conſpiraſſet transferre Arelatenſem civitatem in ditionem ac poteſtatem Regis Burgundionum pariter Ariani. Sed meram fuiſſe calumniam ſubſequuta Cæſarii miracula ejuſque in propriam Eccleſiam revocatio coarguunt. Idem

poſtmo-

poſtmodum ſimili calumnia impetitus eſt, quòd attentaſſet prodere Arelatem Francorum Regi Clodovæo jam tum Catholico, dum poſt debellatum, & in acie cæſum Alaricum, Franci urbem illam obſidione premebant, adeo ut Gothi, qui urbem occupabant, vinctum Præſulem ſanctum ad Theodoricum Italiæ Regem perduxerint, qui tunc Ravennæ, quam Regni ſui caput conſtituerat, reſidebat. Sed illum Theodoricus licet Arianus honoribus & laudibus cumulatum remiſit Arelatem liberum in ejus accuſatores indignatus: quam latiùs proſequitur hiſtoriam Cyprianus in vita Cæſarii.

4. Agathenſis Canon ſecundus: *Contumaces Clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopis corrigantur: & ſi qui prioris gradus elati ſuperbia communionem fortaſſe contempſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur: ita ut cum eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula gradum ſuum dignitatemque recipiant.* Cap. contumaces Clerici, diſt. 20. Matriculam intellige catalogum miniſtrantium in Eccleſia clericorum, qui alio nomine Canon vocabatur. Obſervandum hic eſt, Clericos primi gradus, ut iſte loquitur canon, non alios eſſe quàm Sacerdotes: Porrò ea erat conſuetudo, ut Sacerdotes per vices in Eccleſiis, quibus addicti erant, ſacrificarent. Cæteri verò quo die non offerebant ſeu ſacrificabant, communionem Euchariſticam ſumerent de manu ſacrificantis intra ipſum Sanctuarium; & præterea divinis Officiis tam Matutinis quam Veſpertinis intereſſent, niſi aliud neceſſitas, aut urgens proximi charitas ſuaderet. Quia verò aliquoties eveniebat, ut Sacerdotes, quibus diebus non ipſis obtingebant ſacrificandi vices, vel ex ſuperbia, vel ex animi tepiditate, & irreligioſitate refugerent alterius oblationi intereſſe, vel aliis ſe ſubtraherent Eccleſiaſticis officiis, in hujuſmodi reprimendis verſatur iſte canon, ſtatuens, ut qui divinis Officiis fraudem iſtam fecerint, non cenſeantur de matricula Eccleſiæ, ſed velut expuncti fruſtrentur Eccleſiaſticis ſtipendiis, nec alius eis victus præbeatur, niſi qui peregrinis ex uſu Eccleſiæ illis in ſingulos dies tribui ſolebat, qui literis formatis ac teſtimonialibus de religione præmuniti probabant, quacunque proficiſcebantur, ſe eſſe de fidelium communione. Duas ſuperius conſulito ad ſæculum ſecundum Diſſertationes 7. & 16. unam de literis, & alteram de laica & de peregrina communione. Hujus præterea Synodi can. 5. ad peregrinam redigit communionem Clericum, qui furtum fecerit. De matricula verò Eccleſiæ mentio quoque fit in Aurelianenſi Concilio IV. can. 13. ſic dicente: *Clerici quorum nomina in matricula Eccleſiæ tenentur.* Et concilium Antiſiodorenſe can. 3. loquitur de reddendo voto aut matriculæ ſcilicet Eccleſiæ, aut pauperibus. De ſportulantibus Clericis, hoc eſt de percipientibus per ſingulos menſes Eccleſiaſtica pro victu ſtipendia, videndus Cyprianus epiſt. 34.

5. Can. IV. *Clerici etiam Sacerdotes, qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamentis relictas retinere perſtiterint, aut id quod ipſi donaverint Eccleſiis, aut Monaſteriis crediderint auferendum, ſicut Synodus ſancta* (hæc eſt Vaſionenſis can. 4.) *conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, ab Eccleſiis excludantur.*

Can. Clerici vel ſæculares, 13. q. 2. Vide ſupra canonem illum Vaſionenſem cum ibi annotatis.

Can. VII. *Caſellas verò vel mancipiola Eccleſię Epiſcopi, ſicut priſca canonum præcepit autoritas, vel vaſa miniſterii quaſi commendata, fidéli propoſito integro Eccleſiæ jure poſſideant: id eſt, ut neque vendere, neque per quoſcunque contractus res, unde pauperes vivunt, alienare præſumant. Quòd ſi neceſſitas certa compulerit, ut pro Eccleſiæ aut neceſſitate, aut utilitate, vel in uſufructu, vel in directa venditione aliquid diſtrahatur, apud duos vel tres comprovinciales vel vicinos Epiſcopos, cauſa qua neceſſe ſit vendi primitus comprobetur: & habita diſcuſſione Sacerdotali, eorum ſubſcriptione, quæ facta fuerit, venditio roboretur. Aliter facta venditio vel tranſactio non valebit. Sanè ſi quos de ſervis Eccleſiæ benemeritos ſibi Epiſcopus libertate donaverit, collatam libertatem a ſucceſſoribus placuit cuſtodiri, cum hoc quod eis manumiſſor in libertate contulerit. Quod tamen jubemus viginti ſolidorum numerum & modum in terrula, vineola, vel hoſpitiolo tenere. Quod amplius datum fuerit, poſt manumiſſoris mortem Eccleſia revocabit. Minuſculas verò res, aut Eccleſiæ minùs utiles, peregrinis vel Clericis, ſalvo jure Eccleſię, in uſum preſtare permittimus.*

Cap. caſellas vel mancipiola, 10. qu. 2. Tanti intereſt res Eccleſiæ non alienari, fundos præſertim ac prædia, & in longum tempus reditus, tamque multæ prætexuntur illuſoriæ alienandi cauſæ, ut admodum neceſſe fuerit iſtam alienandi facilitatem fortioribus prohibitionibus ac legibus quaſi quibuſdam repagulis coerceri: Multiplici enim experientia compertum eſt, diſtractiones rerum Eccleſiæ, quæ ab initio è re eſſe videbantur Eccleſiæ, in ejuſdem grave detrimentum ceſſiſſe. Quapropter Concilium iſtud conditiones ad hoc, ſolemnitateſque præfatas exigit. Et jampridem his providerat Carthaginenſe IV. Concilium canon. 32. ita ſanciens: *Irrita erit donatio Epiſcoporum, vel venditio & commutatio rei Eccleſiaſticæ abſque conniventia, & ſubſcriptione Clericorum.* Huc ſpectant decreta Gelaſii Papæ relata per Gratianum c. vobis enim: c. qui & divinis: c. Vulteranæ Eccleſiæ, 12. q. 2. nec non Synodi Romanæ tertiæ ſub Papa Symmacho can. 4. & ſeqq. In Galliæ Regno per edictum Henrici II. an. 1558. quod deinde in Comitiis Aurelianenſibus ſub Carolo nono ex deliberatione Cleri Gallicani confirmatum eſt art. 29. nemorum ad Eccleſias pertinentium proceras arbores dejicere prohibetur Epiſcopis, Abbatibus, & quibuſcunque præbendatis, aliiſque quibuslibet perſonis. Tres verò juſtas eſſe rerum Eccleſiæ alienandarum cauſas docet gloſſa in procemio cauſæ 12. q. 2. Primam, ipſius Eccleſiæ neceſſitatem, aut evidentem utilitatem, ut ſi fructus ad impenſas Eccleſiæ aut ſuſtentationem Cleri ſufficere nequeant, c. hoc jus porrectum, 10. q. 2. Cauſa ſecunda, pietatis eſt, ad pauperum in gravi neceſſitate ſubſidium, vel in redemptionem captivorum, juxta definitionem S. Papæ Gregorii lib. 5. epiſt. 17. & lib. 7. ep. 4. qui vult his caſibus ſacra vaſa confringi & conflari: *Aurum enim habet Eccleſia, non ut ſervet, ſed ut eroget, & ſubveniat in neceſſitatibus*, cap. aurum, 12. q. 2. Cauſa denique tertia eſt vitandi damni, quando Eccleſiæ prædia ſterilia, aut inculta remanerent ob magnas neceſſarias in eis reparandis ac reficiendis impenſas longamve diſtantiam, c. ſine exceptione, &c. terrulas, 12. q. 2. &c. ad aures de reb. Eccl. non alien.

6. Solemnitates etiam ſervandas ad legitimam rerum Eccleſiæ diſtractionem, quarum aliqua omiſſa (ſaltem in Gallia) foret invalida, collegit Chenutius Gallicanus Juriſconſultus in ſuo tractatu de alienationibus rerum Eccleſiæ. Prima eſt, ut interveniat Cleri & Capituli ſeria deliberatio, & conſenſus ſcripto expreſſus cum ſingulorum ſubſcriptione, juxta Canones præallegatos Carthaginenſem & Agathenſem: & c. ſine exceptione 12. q. 2. Secunda, ut ex deputatione per Capitulum committantur certæ perſonæ ad juridicè inquirendum de qualitate rei, cujus tractatur alienatio, deque utilitate aut neceſſitate alienationis: quæ demum facta inquiſitio refertur ad Capitulum. Tertia, ut publicè per loci & convicinos parochos, perque affixas ſchedulas denuncietur illa alienatio per licitationem ac ſubhaſtationem facienda, ut qui in licitatione plus obtulerit ac ſatisdederit per idoneos fidejuſſores, rem obtineat. Quarta, ut accedat Epiſcopi aut ejus Vicarii generalis conſenſus, aut Abbatis, ſi de re agitur regularis Eccleſiæ aut Monaſterii. Quo ultimo caſu exigitur pariter Summi Pontificis approbatio; non enim ad iſtud ſufficit ſuperioris Generalis, multoque minus Provincialis autoritas. Prædictæ requiruntur conditiones, etiamſi non fiat in perpetuum, aut ad annos triginta alienatio, dummodo contrahatur ultra novennium emphyteuſis, ut ex praxi & jure Gallicano docet Chenutius.

7. Quid ſi Summus Pontifex expreſſo diplomate, motuque proprio, alienationem roboraverit? Indubium eſt in remotarum Eccleſiarum rebus, quales ſunt Gallicanæ, facillimè imponi, atque ſubripi poſſe Summo Pontifici,

tifici, qui facilis eſſet modus Eccleſias expoliandi, & ad inopiam redigendi. Quocirca Symmachus Papa in tertia Synodo Romana præſidens ita dicere non eſt veritus: *Non liceat Papæ prædium Eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſſitate, nec in uſumfructum rura dare.* Ne igitur autoritas ſuprema damno ſit particularibus Eccleſiis, ejuſmodi Apoſtolica reſcripta non admittuntur in Gallia, niſi evidenter conſtet de Eccleſiarum emolumento, nec niſi in conditionibus, quas ſacri olim canones approbarunt paulò ante relati. Quibus adde c. quicunque, 17. q. 4. Et aliunde Imperatorum multiplicia edicta ſacris Canonibus de non alienandis Eccleſię rebus adſtipulantur, l. placet, l. neminem, l. ſancimus, C. de ſacroſ. Eccl. Novellæ quoque Juſtiniani VIII. XX. XXVI. Capitularia quoque Imperatoris Regiſque Francorum Caroli Magni lib. 1. cap. 83. atque inſequentium Regum conſtitutiones, qui Eccleſiarum Regni patrimonia ſub ſuam tutelam ſuſceperunt. Unde Fevretus uſum toto Regno vigere affirmat, ut niſi manifeſtè liqueat alienationes olim factas eſſe Eccleſiis conducibiles, a Curiis regni reſcindantur; profertque Divionenſe Senatuſconſultum 28. Julii an. 1614. quod irritam fecit mutuam jurium Eccleſiaſticorum permutationem, quamvis Capitulari deliberatione non ſolùm comprobatam, ſed etiam communi conſenſu conducibilem ab eodem Capitulo judicatam. Refertque alterum Pariſienſe Senatuſconſultum, quo reſciſſum fuit Concordatum initum inter Abbatiam dictam de Vejaluiſant, & Cardinalem Caſtillionem, & deinde Curiæ approbatione ac homologatione de partium conſenſu roboratum. Sed poſtquam compertum fuit defuiſſe huic alienationi requiſitas in hoc Regno ſolemnitates, Senatus Pariſienſis totam iſtam conventionem ejuſque homologationem reſcidit, parteſque in priſtinum, & anteriorem ſtatum reduxit abſque ulla fructuum reſtitutione. Fevretus lib. 3. de abuſu, c. 1. art. 19.

8. Can. VIII. *Id etiam placuit, ut Clericus, ſi relicto officio ſuo propter diſtrictionem ad ſæcularem judicem fortaſſe confugerit, & is, ad quem recurrit, ſolatium ei defenſionis impenderit, cum eodem de Eccleſiæ communione pellatur.*

C. placuit ut Clericus, 21. q. 5. Edicit ſimiliter c. Clerici, de judiciis. Clericos ſiſtendos eſſe de omni crimine judici Eccleſiaſtico, nec valere quamcunque oppoſitam conſuetudinem. His aliæ conſonant veteres Synodi, Chalcedonenſis enim œcumenica canon. 9. decernit Clericorum lites non apud judices laicos, ſed apud Epiſcopos agitari. Matiſconenſis Concilii primi can. 7. hoc idem jus renovat ſub eadem excommunicationis pœna in judice laico, & fuſtigationis aut carceris in Clerico. Permittit tamen laicis judicium Clericorum in cauſis gravium criminum, homicidii, furti, maleficii, vel quia talium criminum convictos vult jam excidiſſe privilegio clericali, vel ne impunè ferant & impunitate foveantur atrocia Clericorum delicta, cum ſanguinis pœnam Eccleſia non infligat. Juſtinianus in authen. ut Clerici apud proprios Epiſcopos, §. penult. collat. 6. ſeu Novella 83. conſtituit in omnibus criminibus aliis quam Eccleſiaſticis, conveniendos eſſe Clericos coram ſæcularibus judicibus. Conſulito inferius Cabilonenſis Concilii canon. 11. & Caroli Magni lib. 6. Capitularium cap. 313. Inviſe pariter Concilii III. Toletani canonem 13. quem Gratianus falsò adſcribit Milevitano Concilio, can. inolita præſumptio, 11. qu. 1. & ſi plura expetis, perlege totam illam quæſtionem 1.

Can. X. *Non ſolùm in domo Clerici extranea mulier non accedat, ſed nec ipſe frequentandi habeat poteſtatem.*

9. Can. XVI. *Epiſcopus benedictionem Diaconatus minoribus quam viginti quinque annorum penitus non committat. Sanè ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari, etiam uxoris voluntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato manſionis cubiculo, religione præmiſsà, poſteaquam pariter converſi fuerint, ordinentur.*

Can. Epiſcopus benedictionem, diſt. 77. Quoſnam ætatum fines recipiendis Ordinibus Eccleſiaſticis veteres Siricii & Zozimi canones Romanorum Epiſcoporum, qui habentur c. in ſingulis, &c. quicunque, diſt. 77. quales nunc ſuperſunt, adeo perplexè loquuntur, eorumque ita diverſa ſunt exemplaria tum typis edita tum manuſcripta, quibuſdam numerum vigeſimum, aliis trigeſimum in una eademque re proponentibus, ut nihil inde certi erui poſſit, tribus his duntaxat exceptis. I. Non aliam ætatem ad Lectoris gradum præfigi quam eam, qua pueri incunctanter ſciant de pulpito legere. Exinde progredi poſſe ad Acolythorum ac Subdiaconorum Ordinem, in quo famuletur annis quatuordecim. Quibus exactis, ſi dignus & idoneus habeatur, completo jam ætatis anno vigeſimo-primo, poſſit Diaconus ordinari: quem Ordinem quinquennio integro exercere præcipitur: nec niſi poſt trigeſimum annum, ſeu juxta alia exemplaria, quadrageſimum ætatis poterit Sacerdos conſecrari: nec niſi poſt exactos a Sacerdotio decem annos fas erit ad Pontificatus apicem ipſum promoveri. Certè ne quis Diaconus ordinetur antequam vigeſimum quintum ætatis annum emenſus fuerit, antiqua pleraque Concilia vetant, Carthaginenſe tertium can. 4. Agathenſe can. 16. quod idem can. ſeq. ad Sacerdotii Ordinem annos triginta exigit: Toletanum etiam quartum can. 19. eoſdem ætatis annos cum Agathenſi præſcribit, tum ad Ordinis Diaconatus, tum ad Sacerdotii collationem ac ſuſceptionem.

Apud Orientales tamen leges & canones minimè permittebant quemquam ordinari Sacerdotem niſi ſaltem trigeſimo ætatis anno. Hoc enim rectè prohibet Neocæſarienſis Synodi canon 11. ante ipſum Nicænum Concilium, *Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur.* Nicænus verò canon 2. vetat poſt Apoſtolum, quemquam neophytum Sacerdotem vel Epiſcopum conſecrari. Novella quoque Juſtiniani Authen. de Sanctiſſ. Epiſcopis, §. Clericos: apud Julianum anteceſſorem, conſtitutione 123. cap. 19. quę ſub nomine *Paleæ* inſerta legitur in Decreto Gratiani diſt. 78. cujus etiam in Nomocanone meminit Photius tit. 1. cap. 28. *Nemo* (inquit) *Presbyter conſecretur, qui minor ſit 30. annis: nemo Diaconus vel Subdiaconus fiat, qui minor annis 25. ſit: nemo Lectoribus connumeretur, qui minor 18. annis fuerit: nemo inter Diaconiſſas conſecretur ſanctæ Eccleſiæ, quæ minor ſit quadraginta annis, vel ad ſecundum matrimonium pervenerit.* Proximè verò ſequens Agathenſis canon 17. non patitur minorem annis triginta Sacerdotem ordinari, vel Epiſcopum.

Can. XVII. *Presbyterum verò vel Epiſcopum ante triginta annos, id eſt, antequam ad viri perfectam ætatem veniat, nullus Metropolitanorum ordinare præſumat, ne per ætatem, quod aliquoties evenit, aliquo errore culpentur.*

Vide d. c. Epiſcopus benedictionem, diſt. 77. Quæ verò his noſtris temporibus requiratur ad ſacros Ordines ætas, conſule Tridentinæ ſeſſ. 23. cap. 12.

10. Can. XVIII. *Sæculares, qui Natale Domini, Paſcha, & Petecoſten non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.*

C. Sæculares, de conſecra. diſt. 2. Confirmatur decreto Fabiani Papę & Martyris, de quo in c. etſi non frequentius, de conſecr. diſt. 2. Divini juris eſt, ut fideles teneantur Corpori Chriſti communicare, Joan 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis &c.* At verò præfixio temporis communicandi, eſt Eccleſiaſtici juris; hanc enim præceptionem Chriſtus prudentiæ permiſit Eccleſiæ; olim ter in anno, poſt Concilium autem Lateranenſe quartum, ſemel unoquoque anno in, Paſchate, niſi Confeſſarius cujuſque ex juſta cauſa, ne fiat tanto Sacramento injuria, ſerius pauliſper differri velit.

Can. XX. *Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiamſi noluerint, inviti tondeantur. Veſtimenta autem vel calceamenta eis, niſi quæ religionem deceant, uti, aut habere non liceat*

C. Clerici qui comam, diſt. 2. Huc ſpectat Concilii Carthaginenſis quarti can. 44. & 45. quos ſuperius inveſtiga.

Can. XXI. *Si quis etiam extra parochias in quibus legitimus eſt ordinariuſque conventus oratorium in agro habere voluerit, reliquis feſtivitatibus, ut ibi Miſſas teneat propter fatigationem familiæ, iuſta ordinatione permittimus.*

Paſcha

Paſcha verò, Natale Domini, Epiphania, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, & Natale S. Joannis Baptiſtæ, vel ſi qui maximi dies in feſtivitatibus habeantur, non niſi in civitatibus aut parochiis teneant. Clerici verò ſi qui in feſtivitatibus, quas ſuprà diximus, in oratoriis niſi jubente aut permittente Epiſcopo, Miſſas facere aut tenere voluerint, a communione pellantur.

C. Si quis etiam 35. de conſecr. diſt. 1. Simile infra decretum habes in Concilio Aurelianenſi primo can. 25. Eadem iteratur ſanctio in Concilio Arvernenſi anni 535. c. 15.

11. Can. XXV. *Si verò ſæculares, qui conjugale conſortium culpa graviore dimittunt, vel etiam dimiſerunt, & nullas cauſas diſſidii probabiliter proponentes, propterea matrimonia ſua dimittunt, ut aut illicita, aut aliena præſumant, ſi antequam apud Epiſcopos comprovinciales diſſidii cauſas dixerint, & priùs uxores, quam judicio damnentur, abjecerint, a communione Eccleſiæ & ſancto populi cœtu pro eo, quod fidem & conjugia maculant, excludantur.*

C. Sæculares qui conjugale, 33. q. 2. Prudenter Agathenſes Patres hæc ſuo canoni adjungunt, *ut aut illicita, aut aliena præſumant*, &c. Nonnumquam enim occurrunt ejuſmodi divortii juſtæ cauſæ, quæ probari nullatenus poſſunt, & tamen obligationem ſeparationis inducunt, ut quum exempli gratia conjux conjugem cohabitare cogit cum injuria Creatoris, quam rem pluries contigiſſe ſcimus tum in cauſa diverſæ religionis, tum in congreſſibus & aliis contra naturam libidinibus ac pollutionibus, ad quæ alter conjugum conſortem tori compellebat, tum in vitæ diſcrimine, quando truculentus conjux aut injuſta zelotipia furens laqueum ſtrangulandæ uxori, aut venenum adhibuit, quæ occurriſſe non ſemel perſpeximus. Scimus etiam mortuas uxores ex lue venerea a maritis contra fidem matrimonio debitam contracta. Et quando Paulus cognomento Simplex, ſua uxore adultera relicta, ad ſanctum Abbatem Antonium abſceſſit, non fuit ab hoc ad Epiſcopum aut juridicum Officialem remiſſus, ut ejus ſententiam in re, quam vir ſimplex probare judicio non poterat, expectaret, ſed nihil dubitans de Pauli proprios oculos teſtes habentis aſſeveratione, Monachi habitu illum induit, ut fidem facit Palladius hiſt. Lauſiacæ cap. 28. Sapienter quoque c. inquiſitioni, de ſent. excom. definit. uxorem quæ ſcit impedimentum, quod tamen probare non poteſt, teneri excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, potius quam per carnale cum viro commercium mortalis ſe ream peccati apud Deum conſtituere. Cauſæ quidem divortii quoad torum, non tamen quoad vinculum matrimonii, tres a canonibus recenſentur. 1. Si conjunx conjugem ad injuriam compellat Creatoris. 2. Sævitia unius conjugum adverſus alterum. 3. Adulterium alterius conjugum, adeo ut ob unam ex his tribus liceat viro ab uxore, & uxori a viro diſcedere. Scribit quidem Baſilius epiſt. 1. ad Amphilochium c. 9. uxorem a viro pulſatam verberibus, ſatius eſſe ut patiatur, quam ut ab eo divertat; ſed ſub hac exceptione intelligendus, niſi per ſævitiam modus excedatur. Chryſoſtomus autem ad 1. Cor. 11. homil. 26. ſic ait: *Hoc ex legiſlatoribus externis addiſcitis, qui talia paſſam uxorem habitare amplius non cogunt cum marito, qui eam verberibus affecit, quippe indigno illius deinceps ulla conſuetudine.* At ubi prætenditur nullum eſſe matrimonii nexum, adeo ut licitum ſit parti ad aliud aſpirare conjugium; tunc neceſſe eſt Epiſcopi poſt exactam cauſæ perquiſitionem, definitivam exſpectare ſententiam.

At verò de divortio cohabitationis, perdurante adhuc conjugii vinculo, proferenda eſſe duco Gregorii Nazianzeni, & Hieronymi ſimul cohærentia teſtimonia. Nazianzenus orat. 31. ita prædicat: *Quid autem cauſæ eſt, cur mulierem lex coerceret, marito contra indulgeret, eumque liberum relinqueret? Et mulier quidem, quæ improbum conſilium adverſus viri ſui cubile ſuſceperit, adulterii piaculo conſtringatur, acerbiſſimis legum pœnis excrucietur; vir autem qui fidem uxori datam per adulterium violaverit, nulli ſupplicio obnoxius ſit? Hanc legem haudquaquam probo, hanc conſuetudinem minimè laudo: viri erant qui legem iſtam ſanxerunt.* Dein paucis interjectis: *Qua igitur fronte pudicitiam exigis, quam ipſe viciſſim non præſtas? Quomodo quod non das petis? Quomodò corporis pari honore prædito imparem legem ſtatuis?* Hæc aliaque expoſtulat Nazianzenus. Jam verò audiendus Hieronymus hæc admonens in epitaphio Fabiolæ: *Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti excepta cauſa fornicationis: & ſi dimiſſa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc conſequenter redundat in fœminas. Neque enim adultera uxor dimittenda eſt, & vir mœchus tenendus. Aliæ ſunt leges Cæſarum, aliæ Chriſti. Aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcepit. Apud illos, viris impudicitiæ fræna laxantur: apud nos, quod non licet fœminis, æquè non licet viris: & eadem ſervitus pari conditione cenſetur.* Hieronymo adſtipulatur Auguſtinus, qui lib. 2. de adult. conjug. c. 8. Antonini Pii Cæſaris legem collaudat, qua in pari cauſa jus idem ſancitur viri & uxoris: *Sed iſti* (ait) *quibus diſplicet, ut inter virum & uxorem par pudicitiæ forma ſervetur, & potius eligunt, maximè in hac cauſa, mundi legibus ſubditi eſſe, quam Chriſti, quoniam jura forenſia non iiſdem quibus fœminas pudicitiæ nexibus viros videntur conſtringere; legant quod Imperator Antoninus non utique Chriſtianus de hac re conſtituerit, ubi maritus uxorem de crimine adulterii accuſare non ſinitur, cui moribus ſuis non præbuit caſtitatis exemplum, itaut ambo damnentur, ſi ambos pariter impudicos conflictus ipſe convicerit. Nam ſuperioris Imperatoris verba hæc ſunt quæ in Codice Gregoriano leguntur. Sane, inquit, meæ literæ nulla parte cauſæ præjudicabunt: neque enim ſi penes te culpa fuit, ut matrimonium ſolveretur, & ſecundum legem Juliam Eupaſia uxor tua nuberet, propter hoc meum reſcriptum adulterii damnanda erit, niſi conſtet eſſe commiſſum. Habebunt autem ante oculos hoc inquirere, an tu cum pudicè viveres, illi quoque bonos mores colendi autor fuiſti. Periniquum enim mihi videtur, ut pudicitiam ab uxore vir exigat, quam ipſe non exhibet. Quæ res poteſt & virum damnare, non ob compenſationem mutui criminis, rem inter utrumque componere, vel cauſam facti tollere. Si hæc obſervanda ſunt propter decus terrenæ civitatis, quantò caſtiores cœleſtis patria quærit, & ſocietas Angelorum?* Hactenus Auguſtinus. Ejuſdem conſtitutionis mentio eſt apud Ulpianum, l. ſi uxor, §. judex, ff. ad le. Jul. de adult. Sanè pars illa, quæ juſta de cauſa ſecundum conſcientiam, quam tamen luculenter apud homines probare non valet, ab altera parte diſcedit, cogetur Epiſcopali judicio, altera parte requirente, ad eam partem, unde abſceſſit, reverti, etiam excommunicationis inflicta pœna. Sed ſi convivere non poſſit abſque delicto, tenebitur pœnam hanc ſibi indebitam humiliter perferre, omnibuſque externis Eccleſiæ bonis potius privari, quam interius in DEUM peccare: ut loco citato c. inquiſitioni, de ſent. excom. declarat Innocentius III.

20. Can. XXVI. *Si quis de Clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut adverſariis fortaſſe tradere damnabili & punienda obſtinatione præſumpſerit, quidquid per abſentiam inſtrumentorum damni Eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam qui in damno Eccleſiæ inſtrumenta Eccleſiæ impiè a ſolicitatis traditoribus ſuſceperint, pari ſententia feriantur.*

C. ſi quis de clericis, 12. q. 2. Et reſcribit Alexander Papa III. c. pervenit ad audientiam, de teſtib. cogen. *Nemo debet adverſario inſtrumenta, quorum appellatione teſtes comprehenduntur, ſubtrahere: & tam ille qui ſubripit inſtrumenta, quam qui adverſario parem advocationis copiam ſubtrahit, iniquam oſtendit a ſe litem foveri, experiri debet in ſe judicis autoritatem eluſam.* Poteſt adverſus eum qui inſtrumenta prodidit, aut ſuppreſſit, intentari falſi crimen, l. 1. §. is qui depoſita, ff. ad leg. Cornel. de falſis, cujus pœna eſt deportatio & omnium bonorum publicatio, d. l. 1. §. fin. aut in metallum damnatio, l. ſi quis aliquid 38. §. inſtrumenta, ff. de pœnis.

13. Can. XXVII. *Monaſterium novum, niſi Epiſcopo aut permittente, aut probante, nullus incipere aut fundare præſumat. Monachi etiam vagantes ad*

officium clericatus, niſi eis Abbas ſuus teſtimonium ſuum dixerit, nec in civitatibus, nec in parœciis ordinentur. Monachum niſi Abbatis ſui aut permiſſu, aut voluntate ad alterum monaſterium commigrantem nullus Abbas ſuſcipere aut retinere præſumat, ſed ubicumque fuerit, Abbati ſuo auctoritate canonum revocetur. Si neceſſe fuerit clericum de monachis ordinare, tum cum conſenſu & voluntate Abbatis & non aliter præſumat Epiſcopus.

C. De monachis monaſterium, 18. q. 2. & c. monachi vagantes, 16. q. 1. & c. monachum niſi Abbatis, 20. q. 4. Vide Concilium Ilerdenſe can. 3. Huc pertinet, c. 4. Chalcedonenſis, & canon Concilii III. Arelatenſis de ſcandalo ab Abbate Fauſto Lirinenſi adverſus Theodorum Forojulienſem Epiſcopum excitato, cum utrobique adnotatis. Require inferius canonem 9. Aurelianenſis Concilii primi. Diſertè verò ſtatuit Ilerdenſis canon 3. de monachis verè id obſervari, quod Synodus Agathenſis vel Aurelianenſis noſcitur decreviſſe. Poſtremò Tridentinum Concilium ſeſſ. 25. de Regularibus cap. 3. iſtiuſmodi ſtructuras monaſteriorum aut Eccleſiarum injuſſu Epiſcopi fieri nullatenus permittit. Vide ſuperiùs annotata ad can. 4. Chalcedonenſis Synodi.

14. Can. XXVIII. *Monaſteria puellarum longiùs à monaſteriis monachorum, aut propter inſidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocentur.*

C. Monaſteria puellarum, 18. q. 2. Eamdem præcipit adhiberi cautelam Concilium Hiſpalenſe ſecundum, c. 11. & Synodus Nicæna ſeu œcumenica VII. can. 20. τὰ διπλᾶ μοναστήρια, *duplicia monaſteria*, monachorum ſcilicet & monialium, interdicit. Similiter providet Innocentius Papa III. in regeſto 15. epiſt. 80. ad Helenenſem Epiſcopum. Præterea que l. Sanctiſſimarum 44. C. de Epiſc. & Cler.

15. Can. XXXI. *Placuit etiam, ut ſicut plerumque fit, quicumque odio aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, à civitatis primitùs Sacerdotibus arguantur. Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de Eccleſiæ cœtu juſtiſſima excommunicatione pellantur.*

C. Placuit etiam, diſt. 90. Similis huic eſt canon 31. Arelatenſis ſecundi Concilii ſic ſtatuens: *Hi qui publicis inter ſe odiis exardeſcunt, ab Eccleſiaſticis conventibus ſunt removendi, donec ad pacem recurrant.* His adſtipulatur Nannetenſis Concilii canon. 1. decernens, *ut Parochiarum Presbyteri Dominicis & feſtis diebus, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi aliqui diſcordantes ſint, qui litem implacabilem inter ſe habeant, & ſi inventi fuerint, ſtatim reconcilientur: quod ſi renuerint pacem ſuſcipere, ab Eccleſia rejiciantur uſque quò ad charitatem redeant.* His conſonat Chriſti Domini noſtri oraculum Mat. 5. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc rediens offeres munus tuum.*

16. Can. XXV. *Si Metropolitanus Epiſcopus ad comprovinciales epiſtolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem ſummi Pontificis*, (ita quemlibet vocat Epiſcopum ad diſcrimen Sacerdotum, qui ſunt veluti minores Pontifices) *aut ad Synodum invitet, poſtpoſitis omnibus, excepta gravi infirmitate corporis, aut præceptione regia, ad conſtitutam diem adeſſe non differant. Quòd ſi defuerint, ſicut priſca canonum præcepit autoritas*, (ſcilicet Concilii Arelatenſis ſecundi canon 19.) *uſque ad proximam Synodum charitate fratrum & Eccleſiæ communione priventur.*

Can. ſi Epiſcopus Metropolitanus, diſt. 18. Præter dictum canonem Arelatenſem idem fuerat quoque ſtatutum à Concilio Carthaginenſi quarto can. 21. & a quinto Carthagineſi can. 10. & Tarraconenſi can. 6.

Can. XXXVI. *Clerici etiam omnes, qui Eccleſiæ fideliter vigilanterque deſerviunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundùm ſervitii ſui meritum, vel ordinationem canonum, à Sacerdotibus conſequantur.* c. clerici omnes; 1. qu. 2

17. Can. XXXVIII. *Clericis ſine commendatitiis epiſtolis Epiſcopi ſui licentia non pateat evagandi: in monachis quoque par ſententiæ forma formetur; quos ſi verborum increpatio non emendaverit, etiam verberibus ſtatuimus coerceri.*

Non omnes Eccleſiaſticæ pœnæ ſpirituales ſunt, ut ſunt cenſuræ, depoſitiones, ſuſpenſiones, interdicta, & excommunicationes, & ex delicto irregularitates: ſunt & aliquæ corporales, ut carcer, jejunia in pane & aqua, verberum inflictio, quibus intra cuſtodiam cæduntur clerici, vel monachi. Idque fieri ſolitum, præter canonem iſtum fidem facit Cyprianus in vita Cæſarii Arelatenſis, nec non alter Agathenſis can. 41. his verbis: *Clericus quem ebrium fuiſſe conſtiterit, aut triginta diebus ſit excommunicatus, aut corporali ſupplicio ſubditus ſit.* Qui canon legitur pariter in Concilio Venetico (*de Vannes*) nu. 13. His accedit Concilii Liptinenſis ſub Zacharia Papa ſecundo & Theodorico tertio Francorum Rege an. 743. in Hannonia celebrati canon 6. *Clerici & moniales fornicantes, carcere, jejunio in pane & aqua, & flagellationibus plectantur.* Hincmarus Rhemenſis Epiſcopus Gotheſcalcum Monachum & Presbyterum flagellis cædi fecit. Caſſianus lib. 4. de inſtitutis cœnobiorum cap. 16. poſt dinumeratas aliquot graviores Monachorum culpas, ita ſubjungit: *Hæc vel plagis emendantur, vel expulſione purgantur.* Matiſconenſe primum Concilium anni 581. can. 8. Clericum qui alterum clericum ad cauſam dicendam coram judice ſæculari traxerat, triginta novem ictibus pulſari jubet.

18. Can. XLIV. *Benedictionem ſuper plebem in Eccleſia fundere, aut pœnitentem in Eccleſia benedicere, Presbytero penitùs non licebit.*

Permittebatur olim Presbyteris in Eccleſia manus Pœnitentibus imponere, omnibus jejuniorum diebus, ut conſtituit Carthaginenſis quarti Concilii canon 80. Imò etiam ejuſdem Concilii can. 90. Exorciſtis jubetur, ut energumenis quotidie manus imponant. At verò reconciliatoriam manus impoſitionem, qua peracta pœnitentibus publicis Euchariſtica communio porrigebatur, non poterat Sacerdos exhibere, ſed tantùm Epiſcopus, niſi expreſſa accedente ab ipſo Epiſcopo venia. Hac de re Innocentius primus epiſt. ad Decentium Epiſcopum Eugubinum cap. 7. ſic decernit, *De pœnitentibus vero qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Paſcha eis remittendum Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Cæterùm de pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis. Sanè ſi quis in ægritudinem inciderit, atque uſque ad deſperationem devenerit, ei eſt ante tempus Paſchæ relaxandum, ne de ſæculo abſque communione diſcedat.* In Concilio quoque Carthaginenſi ſecundo ſub Siricio Pontifice can. 3. *Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Chriſmatis confectio & puellarum conſecratio à Presbyteris non fiant. Et reconciliare pœnitentem quemquam in publica Miſſa Presbytero non licere: hoc omnibus placet.* Deinde can. 4. Aurelius Epiſcopus dixit: *Si quiſquam in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari divinis altaribus petierit, ſi Epiſcopus abſens fuerit, debet utique Presbyter conſulere Epiſcopum, & ſic periclitantem ejus præcepto reconciliare. Quam rem debemus ſalubri Concilio corroborare. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt; Placet.* Sed & ante hos omnes Soter Pontifex in ſecunda decretali Epiſtola, *A nullis*, inquit, *in cœna Domini perceptio Euchariſtiæ negligatur, cum & pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & ſanguinis Domini Sacramenta reconcilientur.*

19. Can. XLV. *Terrulas aut vineolas exiguas & Eccleſiæ minùs utiles, aut longe poſitas parvas, Epiſcopus ſine conſilio fratrum, ſi neceſſitas fuerit, diſtrahendi habeat poteſtatem.*

C. Terrulas 53. 12. q. 2. Alioqui hoc ipſum Agathenſe Concilium can. 7. prohibet res Eccleſiæ ab Epiſcopo diſtrahi abſque deliberatione & conſenſu, & ſubſcriptione comprovincialium Epiſcoporum. Quo loco multa obſervatu digna congeſſi de ſolemnitatibus ad rerum Eccleſiæ alienationem hoc præſertim in Regno requiſitis.

2. Can.

20. Can. XLVII. *Miſſas die Dominico à ſæcularibus totas teneri ſpeciali ordinatione præcipimus: ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præſumat. Quod ſi fecerint, ab Epiſcopo publicè confundantur.*

C. Miſſas 64. de conſecr. diſt. 1. Ex iſta mentione benedictionis Sacerdotis in fine Miſsæ, facilè colligitur, canonem 44. qui paulò antè præceſſit de prohibita Presbyteris intra Eccleſiam benedictione, reſtringendum eſſe ad reconciliatoriam & publicam manus impoſitionem.

21. Can. XLVIII. *Ut de rebus Epiſcopi propriis vel acquiſitis, vel quidquid Epiſcopus de ſuo proprio habet, hæredibus ſuis, ſi voluerit, derelinquat. Quidquid verò de proviſione Eccleſiæ ſuæ fuerit, ſive de agris, ſive de frugibus, ſive de oblationibus, omnia in jure Eccleſiæ reſervare cenſuimus.*

C. Epiſcopi de rebus, 12. q. 1. Epaonenſe quoque Concilium anni 517. edicit can. 17. *Si Epiſcopus condito teſtamento aliquid de Eccleſiaſtici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, niſi in tantum de juris proprii facultate ſuppleverit.* Simile ſancitum legimus in Apoſtolorum canonibus 39. & 40. Idemque decernit Antiochena Synodus can. 24. Primumque, cui præſedit Sanctus Leander, Hiſpalenſe Concilium. Itemque ſanctus Papa Gregorius Magnus lib. 10. epiſt. 42. ad Deuſdedit Mediolanenſem Epiſcopum. Lateranum inſuper Concilium III. ſub Alexandro III. can. 15. generaliter definit, non poſſe clericos teſtari, neque inter vivos diſponere de bonis ex Eccleſia profectis; ſed ſolam Eccleſiam in hæc ſuccedere. Vide c. quia nos: & c. relatum eſt auribus: de teſtament. Horum ratio fundatur in deſtinatione quarumcumque facultatum Eccleſiæ, de quibus pervulgatum eſt dictum Urbani Papæ & Martyris. *Ipſæ res fidelium, quæ Domino offerunt, non poſſunt aliis quàm Eccleſiæ & fidelium indigentium uſibus applicari: quia vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum.* His Bernardus ſuffragatur ſerm. 23. in Cant. dicens: *Miniſtri Eccleſiæ, qui ſtipendiorum ſuperflua, quibus egeni ſuſtentandi forent, impiè ſacrilegeque ſibi retinent, duplici profectò peccant iniquitate; quòd & aliena diripiunt, & ſacris in ſuis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.* Idemque in 2. epiſt. ad Canonicum Lugdunenſem: *Quidquid præter neceſſarium victum & veſtitum de altari retines; tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.* Idemque ſimilia iterat epiſt. 42. Advertant ergo clerici, quàm formidanda ſe aſtringant damnatione, qui fructus Eccleſiæ ad proprium luxum conferunt, vel ad augendas agnatorum opes. Exquire ſuper his Antiochenum can. 34. cum ibi adjunctis.

Can. L. *Si Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus capitale crimen commiſerint, aut chartam falſaverint, aut teſtimonium falſum dixerint, ab officii honore depoſiti in monaſterium detrudantur: & ibi, quamdiu vixerint, laicam tantùm communionem accipiant.*

C. ſi Epiſcopus, Presbyter, diſt. 50. Quid ſit laica Communio, vide ſuperiùs in propria diſſertatione, quæ eſt 16. Notitiæ Sæculi II.

Can. LI. *Si Epiſcopus condito teſtamento aliquid de Eccleſiaſtici juris proprietate legaverit, aliter non valebit, niſi tantumdem de juris proprii facultate ſuppleverit.*

C. ſi Epiſcopus condito, 12. q. 5. Huic conformatur Epaonenſis Concilii can. 17.

Can. LVII. *Unum Abbatem duobus monaſteriis interdicimus præſidere.*

C. unum Abbatem, 21. q. 1. habetur in Concilio Epaonenſi can. 9.

22. Can. LIX. *Clerici quilibet quantacunque diuturnitate temporis de Eccleſiæ remuneratione aliqua poſſederint, in jus proprium præſcriptione temporis non revocentur, dummodo pateat Eccleſiæ rem fuiſſe: ne videantur etiam Epiſcopi adminiſtrationes prolixas, aut precatorias, cùm ordinati fuerint, facere debuiſſe, aut diu retentas facultates in jus proprietatis ſuæ poſſe tranſcribere.*

Can. Clerici quilibet, 16. q. 3. Deſinente quinto, & decurrente ſæculo ſexto frequens percrebuerat precariarum uſus. Hæ verò quædam erant ſive prædiorum, ſive mancipiorum, aliarumve rerum Eccleſiæ præſtationes, quas Epiſcopi quibuſdam Clericis vel laicis indulgebant ſub onere obſequii, non quidem in perpetuum, ſed ad longum tempus, donec revocarentur, vel ab Epiſcopo, qui conceſſerat, vel ab ejus ſucceſſore: fiebantque hujuſmodi præſtationes precariæ ut plurimùm ſub aliqua annua in Eccleſiam recognitione ac cenſu, reliquus verò uſusfructus receptatori præcariæ affectus erat. Sæpenumerò autem contingebat, res Eccleſiæ hac ratione vel præſcribi, vel ad hæredes & ſucceſſores poſſeſſorum ſenſim tranſmitti, ac in perpetuum alienari, etiamſi ab initio nonniſi precariò & ad aliquod tempus Eccleſiæ bona indulgerentur. Harum precariarum meminere præter Agathenſem iſtum canonem, Epaonenſis canon. 18. & Aurelianenſis Concilii primi can. 23. & in Bellovacenſi can. 5. & in Meldenſi can. 22. & in Rhemenſi c. 36. & 37. & in Concilio Moguntino ſub Arnulfo c. 20. hujuſmodi precariarum paſſim mentio legitur. Concilium Meldenſe, Sergio II. Pontifice, tempore Caroli Calvi Francorum Regis celebratum can. 22. decernit, ut precariæ ſecundùm antiquam conſuetudinem de quinquennio in quinquennium renoventur. Et in Decretalibus attribuitur Concilio Delvacenſi, c. 1. de precariis.

23. Can. LXIV. *Si quis in Clero conſtitutus ab Eccleſia ſua diebus ſolemnibus defuerit, id eſt Nativitate, Epiphania, Paſcha, vel Pentecoſte, dum potiùs ſæcularibus lucris ſtudet, quàm ſervitio Dei paret, convenit ut triennio à communione ſuſpendatur; ſimiliter Diaconus, vel Presbyter, ſi tres hebdomadas ab Eccleſia ſua defuerint, huic damnationi ſuccumbant.*

C. ſi quis in Clero, 7. q. 1. Concilium generale Sardicenſe longè anteà providerat: *Ne quis Epiſcopus ab Eccleſia ſua tres abſit continuas ſeptimanas extra gravem & urgentem neceſſitatem, quæ longiorem abſentiam exigat.* can. 14. Quinimò ante Synodum Sardicenſem laicis etiam prohibuerat ſub excommunicationis pœna Concilium Illiberritanum can. 21. per tres ſeptimanas citra neceſſitatem abeſſe à conventu Eccleſiæ, hoc eſt, tribus Dominicis.

Can. LXVI. *Quoniam non oportet in ſacratos miniſtros licentiam habere in Secretarium, quod Græci* διακονικὸν *vocant, ingredi, & contingere vaſa Dominica.*

C. quoniam non oportet in ſacratos, diſt. 23. Eadem pridem ſtatuta fuerant can. 21. Laodicenæ Synodi.

Can. LXVII. *Quoniam non oportet cum omnibus hæreticis miſcere connubia, & vel filios dare, vel filias dare, ſed potiùs accipere; ſi tamen futuros ſe eſſe profitentur Chriſtianos & Catholicos.*

C. non oportet, 28. q. 1. Idemque Laodicenæ Synodi can. 31. ſtatuitur.

Can. LXVIII. *Quoniam non oportet miniſtros altaris, aut clericos magos, & incantatores eſſe; aut facere quæ dicunt phylacteria, quæ ſunt magna obligamenta animarum; hos autem, qui talibus utuntur, projici ab Eccleſia juſſimus.*

C. non oportet miniſtros altaris, 26. q. 5. hoc idem planè conſtituerat Laodicenæ Synodi can. 36.

Can. LXIX. *Seditionarios nunquam ordinandos Clericos, ſicut nec uſurarios, vel injuriarum ſuarum ultores.*

C. ſeditionarios, diſt. 46. Hoc ipſum iiſdem verbis pridem ſanciverat Concilium Carthag. IV. can. 67.

Can. LXX. *Clericum ſcurrilem, & verbis turpibus joculatorem, ab officio retrahendum.*

C. clericum ſcurrilem, diſt. 46. Hoc idem iiſdem verbis ſancitum fuerat Carthaginenſis Synodi quartæ can. 60.

ECCLESIÆ SEXTI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. MAgno religionis damno peſſimo Imperatori Zenoni ſucceſſit Anaſtaſius, ſatagente Ariadna Zenonis vidua, quæ ſe illi cum dotali imperio nuptu tradidit. Fuerat Ariadna Leonis Thracis, qui poſt Marcianum imperaverat, filia, cujus Mater Verina, Leonis quondam Auguſti vidua, ac Zenonis ſocrus, in fratrem Baſiliſcum, quàm in generum propenſior, cum fratre conſpiravit adversùs inviſum ſibi Zenonem, qui utriuſque fugiens inſidias in patriam ſuam Iſauriam profugit, quem ſequuta eſt uxor Ariadna, conjugalem fidem blanditiis matris aulæque commodis & deliciis præferens. Baſiliſcus poſtquam Imperium invaſit, Eutychianæ hæreſi addictus deterrimos hæreticos Timotheum Ælurum in Alexandrinam ſedem, & Petrum Fullonem in Antiochenam, unde dejecti erant, reſtituit; Imperioque malè parto per tyrannidem abutitur; cumque omnia uxoris ſuæ Zenonidis Eutychianæ ductu & conſiliis perageret, jamque inviſus populis eſſet, ipſiſque Verinæ, quæ ſe ab æmula Zenonide rerum adminiſtratione excludi animo iniquo ferebat, revocatur ab Iſauria Zeno, ipſe verò Baſiliſcus cum uxore Zenonide ab Armaro militum magiſtro Limnis Cappadociæ caſtello includitur, ibique fame cum Zenonide conjuge mori compulſus eſt. Zeno reſtitutus Imperio nihilo melior effectus eſt, corpore animoque fœdus, à ſacra Chalcedonenſi Synodo alienus, crapulæ addictus, per quam epilepſiam contraxerat, qua ſæpe in humum allidebatur, in crudelitate quoque proclivis, occiſoque integerrimo & innocente viro Pelagio, qui virtutum meritis ad Patriciatus dignitatem pervenerat, ideoque ob morum diſſimilitudinem exoſum habens, metuenſque ne ille ſibi in Imperium ſuccederet, eò quod ſibi ab hariolis prædictum fuerat ſucceſſorem habiturum ſe unum, qui ex Silentiariorum ordine fuiſſet, è quorum numero fuerat aliquando Pelagius, ea de cauſa illum teſtem ac vindicem innocentiæ Deum appellantem morte affecit; nec tamen, quod metuebat, evaſit, ſucceſſorem quippe ex eorum ordine habuit Anaſtaſium. Par olim contigerat eventus impio Imperatori Valenti Ariano, qui cùm liberis carens de ſucceſſore ſollicitus quæſiſſet, reſponſoque deluſus Theodoſium egregium Ducem interfici juſſiſſet in Africa, nihil tamen obſtitit, quominùs alter ſibi Theodoſius ſuccederet illius occiſi filius, ut refertur ab Hieronymo in Chronico, & ab Oroſio lib. 7. cap. 33. DEI providentia ſic nonnunquam eos eludente, qui curioſis & nefariis artibus de futuris ſciſcitantur. Quale etiam poſtmodum alteri Græcorum Imperatori Andronico Comneno contigit, qui quum de futuro ſibi ſucceſſore per hydromantiam inquiſiviſſet, reſponſumque eſſet fore Iſaacium, qui tamen de Imperio non moliebatur quidquam, ſed ne cogitabat quidem, dum vult improviſum de medio tollere, illeque fuga evadens populi opem imploravit: plebs quotidiana Andronici tyrannide efferata in Andronicum manus injecit, & in ipſum crudeliſſimè ſæviens, Iſaacium nihil tale ſperantem ad ſolium Imperiale provexit. Ille porrò Andronicus non legitima ſucceſſione, neque electione, ſed prædatoria invaſione, legitimique atque innocentis Imperatoris Alexii parricidio Imperium occuparat.

2. Ut verò ad præſens Sæculum noſtra regrediatur hiſtoria. Anno 491. quo ad Imperium acceſſit Anaſtaſius, ejus promotionem Conſtantinopolitanus Patriarcha Euphemius diſtulit approbare, donec fidei profeſſionem chirographo proprio teſtatam cum Synodi Chalcedonenſis approbatione edidiſſet, eò quod Zenonis henoticum ſuſcepiſſet, dogmatiſque Eutychiani fautor haberetur, cui Patriarchæ poſtulationi Anaſtaſius proprio ſcripto per diſſimulationem illicò ſatisfecit. Cujus ſcriptum in Archivis Eccleſiæ repoſuit Euphemius, ut foret deinceps illius fidei pignus & convictio. Alia quoque boni regiminis initio regni ſpecimina exhibuit, ablato Chryſargyri immaniſſimo vectigali in capita ſingulorum hominum jumentorumque & canum impoſito. Sed optati compos factus Imperii, obfirmataque dominatione, ſe infenſum avitæ religionis hoſtem & populorum oppreſſorem exhibuit.

3. Univerſæ Italiæ Theodoricus Oſtrogothus, trucidato Odoacro, aſſumpto Regis titulo dominabatur. Hic vicinorum Principum affinitates expetiit, Clodovæi enim Francorum Regis ſororem Audefledam matrimonio duxit, & filiarum, quas ex concubina ſuſceperat, alteram Alarico Viſigothorum Regi, alteram Sigiſmundo Burgundionum Regi collocavit. Merovæi filius Chilpericus è Thuringia regreſſus, quò illum Francorum rebellio, ipſius commota flagitiis, ſtupris, & raptibus virginum, matronarumque, à quibus nulla ſe tueri poterat pudicitia, fugere compulerat: propriis edoctus calamitatibus, & ad meliorem frugem redactus, ſatagente fidiſſimo amico & conſiliario Vinomando, qui & Regem ſapientiſſimis monitis ad officium, & populum meliori ſpe ad obedientiam & ſubjectionem reduxit, & quod de Themiſtocle Græcorum teſtantur hiſtoriæ, *adoleſcentiæ libidinoſæ vitia magnis virtutibus emendavit*; Saxones & Britannos variis conflictibus repreſſit, Aureliam, Andegavos, aliaque munitiſſima hoſtium loca & arces

Fran-

Francico regno adjecit. Patris Chilperici filius Clodovæus regnum excepit, à quo regnum Francicum longè lateque auctum fuit, victo & occiſo Syagrio Ægidii Comitis Romani filio, cujus regiam ſedem Sueſſionas aliaque oppida ſibi adjecit anno 486. Thuringos etiam perdomuit anno 491. eorumque ſibi ditionem aſſeruit.

4. Alemanni (gens erat in ſuperiore Germania Mœnum inter Rhenumque & Danubium habitans) Coloniam Agrippinam bello adoriuntur, in qua regnabat Sigebertus Francus: huic opitulaturus Principi & affini, & vicino, quo ſemel deturbato, Alemanni victores impetum belli cis Rhenum adversùs reliquam Franciæ partem, cui regnabat Clodovæus, eſſent illaturi, Clodovæus ingentem peditum & equitum vim adducit, ſibique reſervans equitatum peditibus Sigebertum præficit. Alemanni trajecto Rheno apud Tolbiacum, qui vicus eſt inter Coloniam in Ubiis & Trevirim ſitus, caſtrametantur. His occurrentibus Francis atrox inter fortiſſimas gentes pugna conſeritur, diuque anceps pendet victoria, donec Sigebertus crure ſaucius, quo & poſtea claudicavit, à proprio filio pugnæ ereptus eſt, peditatus verò pedem retulit, & urgente Alemannorum vi, turbatis ordinibus in fugam eſt effuſus. Tunc verò hoſtilis impetus in equitatum Francicum totus incubuit. Clodovæus interim Ducis ac militis obire munera, ſuos adhortari, premere voce, exemploque præire cæpit, ſed irrito conatu cunctis ad fugam vergentibus. Tum Rex, qui ante aciem vota Jovi nuncupaverat, nec tamen Statorem, ut olim Romulus, experiebatur, in extremas redactus anguſtias DEI opem reclamat, quem uxor Clotildis colebat: *Chriſte*, inquit, *potentiſſime DEUS, polliceor me ſacra tua cum populo meo ſuſcepturum, ſi tuo beneficio victoriam de hoſtibus reportavero*. His dictis novus pugnandi ardor Francorum animis inceſſit, tuncque in hoſtem novo impetu proruunt. Alemanni inexpectatò mutatis vicibus animis concidunt, proprioque Rege in illo conflictu cum optimatibus interempto, perrumpentibus ordines Francis fugam capeſſunt, magnaque ſtrage funduntur. Clodovæus ſtrenuè victoriam proſequutus eſt, tranſmiſſoque Rheno, gentem Rege & fortiſſimis bellatoribus denudatam armis perdomuit, ſubjecitque tributo.

5. Clotildis interim ubi Pariſiis optatiſſimum nuncium accepit victorię geminæ de gentibus victis, & de victore ipſo reportatæ, triumphatori DEO publicis gratiis habitis, celeriter Rhemos Durocottorum advolat, ſanctumque Antiſtitem Remigium orat, ut quamprimùm ambo ſe ad Regem conferant. Maximi quippe momenti eſſe, ſi recentem à beneficio animum occupent, moramque omnem dæmoni abrumpant. Igitur gratulabundi obviam Regi accedunt, quem jam ſanctus Abbas & Presbyter Vedaſtus primis Chriſtianæ religionis rudimentis imbuerat, quemque Rex poſtmodùm ad Inſulas Eccleſiæ Atrebatenſium evexit. Rex ipſe à Præſule Remigio apud Rhemos ſacro fonte ablutus eſt anno Chriſti 496. ipſo die natali Chriſti, ut ex Aviti conſtat epiſtola, qua illi de ſuſcepta fide gratulatur. Addunt ad hanc hiſtoriam Hincmarus, & eum ſequuti Flodoardus Aimoinus, cùm præ multitudine hominum infinita, omnis ad fontem ſacrum intercluderetur auditus; ideoque ſacrum chriſma tardiùs è ſacrario proferretur, ad beati Antiſtitis preces columbam cœlitus advolaſſe, quæ ampullam alteram roſtro ad manus ejus attulerit, è qua Remigius Clodovæum inunxit, reliquique Franciæ Reges ad ætatem uſque noſtram conſecrantur: cujus tamen rei nulla apud Gregorium Turonenſem mentio. Singularem gratiam iſtam Clodovæo ſoli Chriſtus indulſit, ut unus tunc eſſet in univerſa terra Catholicus Princeps. Etenim Anaſtaſius Imperator Eutychiana hæreſi fœdabatur; Theodoricus verò Rex Italiæ, Rex etiam Viſigothorum Alaricus, qui Hiſpaniæ & parti Galliæ dominabatur, Rex quoque Burgundionum, Rexque Vandalorum in Africa impietatem ſimul Arianam ſectabantur: reliquarum verò gentium Principes idolorum cultui addicti erant.

6. Mox ab Alemannico bello ſucceſſit Burgundicum. Burgundionibus eo tempore regnabat Gundebaldus Princeps perfidus & fratricida. Adversùs hunc movit Clodovæus, ut ſoceri ſui Chilperici necem ulciſceretur. Gundericus ejus gentis Rex ab Athanarico Gothorum Principe trahens originem, quatuor ſibi ſuperſtites liberos reliquerat, primogenitum Gundebaldum, Godegiſilum, Chilpericum, qui Clotildis pater fuit, & Godomarum. Gundebaldus ut ſolus regno potiretur, Chilpericum ejuſque conjugem trucidaverat, prætereaque fratrem natu minimum Godomarum: Clotildim verò ejus abſentia (quippe ab educatrice è gladiis ſicariorum clam ſubducta fuerat tenera adhuc puella) ſervaverat; patruus verò Gundebaldus aliquantulum mitigatus eam deinceps ſub ſui cuſtodia educari voluerat, nihil ſibi à puella, cujus indolem gratam habebat, reformidans. Qui ex fratribus ſuperſtites erat Godegiſilus, fratrum peremptorum exemplo territus, quamvis metum quanta poterat ſolertia diſſimularet, ſibi necem indies imminere à truculento fratre formidabat. Clodovæus igitur precibus occultis ſollicitatus Godegiſili, & à Clotildi perdiu inſtigatus Gundebaldum bello adoritur, & ad Divionem caſtrum acie victum parte regni contentum eſſe jubet, alteram Godegiſilo tradit, & utrique vectigal imponit. Cæterum digreſſo Clodovæo Godegiſilum nec opinato circumſeſſum Viennæ capta urbe Gundebaldus interficit: Tum excuſſo Francorum jugo tractum illum recuperavit omnem, qui Burgundiæ nomine cenſetur, anno 501.

7. Suffectus in Gelaſii ſedem Pontifex Anaſtaſius, nihil antiquius habuit quàm Legationem ad Imperatorem Anaſtaſium mittere de Acacii nomine abolendo; quod fuerat à præceſſoribus Felice ſecundo & Gelaſio fruſtrà tentatum: neve

ea ex re difficultatis obex naſceretur, ſua declarat epiſtola, ordinationes, baptiſmata, cæteraque Sacramenta, quæ Acacius poſt ſuam condemnationem contulerat, rata permanere, neque in hujuſmodi quidquam eſſe mutandum. Hac perfuncti ſunt Legatione inſignis meriti viri Germanus Capuæ, & Creſconius Tuderti Epiſcopi. Legatos liberaliter excepit Anaſtaſius Auguſtus, neque abnuit rem perficere, quæ a ſe petebatur, dummodò Romanus Epiſcopus Zenonis henotico ſubſcriberet. Qua occaſione novum exorſum eſt ſchiſma apud ipſos Romanos. Interim vita excedit Anaſtaſius ſecundo ſui Pontificatus anno, qui fuit Chriſti 498. Reverſus Romam Feſtus Romanus Patricius, qui cum Anaſtaſii Papæ duobus Legatis ad Imperatorem profectus in ſe receperat, & Principi conditionem poſcenti pollicitus fuerat, ſe Romano Pontifici ſuaſurum pro Eccleſiæ pace hanc henotici ſubſcriptionem, & fore viciſſim, ut Principis & univerſorum conſenſu Acacii memoria prorſus aboleretur, nihil intentatum reliquit Feſtus, ut is Pontifex eligeretur, qui his conditionibus præberet aſſenſum. Quia verò id ſperabat à Laurentio, ut ſcribit Theodorus Lector, omni ſtudio multiſque pecuniarum largitionibus elaboravit, ut hic eligeretur. Quarto igitur ab obitu Anaſtaſii die, pars Cleri convenit Conſtantinianam Baſilicam, & Symmachum natione Sardum elegit: eodemque die pars altera in Baſilica Sanctæ Mariæ Laurentium Papam creavit, tanta utrinque animorum contentione, ut diviſis in utramque factionem non modo Clericis, ſed etiam Romano Senatu, magnæ in urbe cædes & rapinæ perpetratæ ſint. Ad hæc ſedanda certamina & ſiſtendam humani cruoris effuſionem, convenit inter geminas factiones, ut miſſis hinc inde Ravennam oratoribus, judicium Theodorici Regis expectaretur, & interim omnia quieta eſſent. Auditis partibus Rex ſupremum Pontificatum illi adjudicavit, quem conſtaret priorem electum fuiſſe; ſi verò id minimè conſtaret, ei certè quem major pars elegiſſet. Interquieſcente populo coacta eſt anno ſequenti Romæ in Baſilica Sancti Petri Epiſcoporum ſeptuaginta duorum Synodus, agente & præſidente Symmacho, cujus præceſſerat electio, eique confirmata Pontificia dignitas fuit, cui primus inter Presbyteros ſubſcripſit poſt Epiſcopos ipſe Laurentius, qui fuerat in ſchiſmate contra Symmachum creatus, factuſque eſt in hac ipſa Synodo Epiſcopus Nucerinus, ut teſtatur Pontificum liber.

8. Veruntamen anno inſequente ſchiſma recruduit, agentibus Senatoribus Feſto & Probino cum aliquibus de Clero zelo ductis, qui Symmachum gravium quorumdam criminum apud Theodoricum inſimularunt, & Laurentium occultè ad Romanam ſedem revocaverunt. Theodoricus ad horum petitionem Viſitatorem ad hoc delegavit Petrum Eccleſiæ Altinæ Antiſtitem, eoque res proceſſit, ut ablata ſit Symmacho rerum ac opum Eccleſiæ adminiſtratio, ut in ſuo apologetico expoſtulat Ennodius. Ut verò cauſa iſta pacificè ac citra tumultum expediretur, neceſſe fuit Romam adventare Theodoricum, cujus præſentia & poteſtate ſimultates partium in apertam alioqui hoſtilitatem erupturæ coercerentur. Nec tamen etiam præſens impedire valuit multas Sacerdotum & aliorum cædes, Monialium in apertum productarum horribiles contumelias, aliaſque ſeditioſorum inſolentias, adeo ut dum Symmachus ipſe ad Baſilicam Sancti Petri, ubi Synodus agebatur, accederet, multi qui comitabantur ipſum Sacerdotes, à furentibus occiſi ſint, ipſeque Pontifex inter ſaxorum imbres vix fugiens evaſerit. Hujus diuturnæ ſæpiuſque interruptæ Synodi diverſæ fuerunt pluribus in locis ſeſſiones, aliquando in Baſilica Julii, aliàs in Baſilica Seſſoriana ſanctæ Crucis, aliàs in ſancti Petri. Initio coram Theodorico Rege proteſtati ſunt Epiſcopi, non eſſe regiæ poteſtatis Synodum convocare. At Rex ſcriptum exhibuit ipſius Symmachi, hanc ſibi poteſtatem permittentis in re præſenti, atque diſpenſantis ſecum. Synodi Patres inſtiterunt Romanum Pontificem non niſi à Deo poſſe judicari. Symmachus præſens reſpondit, ſe hac in re proprio jure ſponte abdicare, ſeque ultrò Synodali judicio ſubmittere, ejuſque cognitioni cauſam iſtam delegare. Omnibus demum maturè diſcuſſis, vindicata eſt Synodi decreto Symmachi Papæ innocentia, ſuaque ei ſedes ac dignitas aſſerta, impoſitumque calumniatoribus ſilentium. Eadem in Synodo pertinaciſſimus hæreticorum fautor, & orthodoxorum implacabilis perſecutor Imperator Anaſtaſius communione fidelium ſummotus eſt, Chriſti anno 503. Ennodii Diaconi poſteaque Ticinenſis Epiſcopi ſcriptum pro hac ipſa Synodo apologeticum, eadem ipſa legit & approbavit. Adverſus excandeſcentem ob excommunicationem Anaſtaſium Symmachus quoque apologeticum egregium conſcripſit.

9. In Africa novæ perſecutionis turbo Eccleſiam perculit Traſamundus Vandalorum Rex, cùm ſe primis regni ſui annis mitem Catholicis exhibuiſſet, poſtmodum in deteriora mutatus anno 505. edixit, ne defuncto Catholicæ religionis Epiſcopo alius quiſpiam ſubrogaretur, ſperans Eccleſias orthodoxorum Epiſcoporum orbitate brevi deſolatum iri. Ad id anteverten dum exitium Victoris Byzacenæ provinciæ Primatis diligentia omnes illius Provinciæ Præſules communi conſenſu conſtituerunt ſufficiendos eſſe, quotieſcunque Eccleſiæ vacarent, novos Epiſcopos. Interea viduatæ Eccleſiæ Ruſpenſi Fulgentius eligitur & conſecratur Epiſcopus, ex Monaſterio, in quo ſanctiſſimè vixerat, eductus. Quam rem ut reſcivit Traſamundus, Fulgentium unà cum aliis Byzacenæ Provinciæ Epiſcopis plus quàm ſexaginta Sardiniam in exilium deportari juſſit. Præter quos eamdem in Inſulam relegati alii Africanarum cæterarum Provinciarum Antiſtites fuere, qui cum præcedentibus numerum ducentorum viginti quinque Epiſcoporum complevere, ut

ſcribit

ſcribit Paulus Diaconus hiſtoriæ Miſcellæ lib. 15. In his erat Hipponenſis Numidiæ Provinciæ Epiſcopus, qui ſecum in Sardiniam venerandum corpus attulit Eccleſiæ Catholicæ præcipui magiſtri Aurelii Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi, quo ex loco poſtea Ticinum a Luitprando Longobardorum Rege honorificè tranſlatum eſt. Effulſit tunc paterna Symmachi Romani Pontificis pietas, qui exulibus Chriſti Confeſſoribus extrema laborantibus egeſtate, quæ victui neceſſaria erant, largiter ſuppeditavit, ut fidem facit in ejus vita Romanorum Pontificum liber. Traſamundus cum accepiſſet Fulgentium inter exules præcipua doctrinæ laude celebrari, eum Carthaginem accerſivit, ſperans fore ut eo ſeparato Catholica fides in Africanis Provinciis concideret. Sed contra accidit; in omnibus namque diputationibus, tum ſcripto, tum viva voce agitatis, de hæreſi glorioſè triumphavit, multos vacillantes firmavit, & pleroſque lapſos ad priſtinam fidem feliciſſimè reduxit. Quapropter Traſamundus ſpe ſua deceptus, illum in Sardiniam remiſit. Cumque è portu Carthaginis ſolveret, amico lugenti predixit, ſe aliquando firmata Africanarum Eccleſiarum pace, cum reliquis Epiſcopis fore reducem. Id verò poſt annos viginti felici eventu adimpletum eſt, anno Chr. 522. quo qui Traſmundo ſucceſſit Hildericus, exules Epiſcopos in priſtinas revocavit Eccleſias, & in his admirabilem Fulgentium, omnibuſque regni ſui Catholicis plenam exercendæ ſuæ religionis libertatem indulſit.

10. Anno a Chriſto 507. Clodovæus ſtudio incenſus propagandæ Catholicæ religionis, ſimulque Franciæ dominationis, bellum adverſus Alaricum Viſigothorum Regem movet, qui tunc temporis Gallicanis Provinciis, quæ a fluvio Ligeri aduſque Pyrenæos montes protenduntur, dominabatur. In Pictonibus amnis Vigenna, qui vulgò *la Vienne* dicitur, ſic imbribus continuis intumuerat, ut Francis diù præſtolandum fuiſſet, donec defluentibus aquis amnis eſſet vadoſus ac permeabilis; ſed divinis fauſtiſque auſpiciis cerva ex vicinis virgultis proſiliens, amnem, Francis videntibus, tranſivit ea parte, qua ſola vadoſus erat, eademque ſequentes illius ductum Franci, ad oppoſitam ripam incolumes trajecerunt. Ulterius promotus Clodovæus Pictavorum urbem occupat. Deinde Alarici exercitum in campis Volcadenſibus, *Vovillè* vulgò dictis, decimo a Pictavio milliari aſſequitur. Atrox ibi prælium conſeritur. Clodovæus perruptis hoſtium cuneis ipſum Regem Alaricum cominus adoritur, ſuaque manu interimit. Amiſſo Rege in fugam effunduntur Viſigothi, quorum horribilem ſtragem inſequentes a tergo Franci ediderunt. Tanta inſignis victoria & opimis reportatis ſpoliis Clodovæus exercitum dividit, cujus partem filio notho Theodorico tradit, qui Provincias ſuperiores Aquitaniæ Rutenos, Cadurcos, alioſque regionis populos in deditionem recepit. Rex ipſe cum alia copiarum parte permulta oppida ipſamque Burdegalam occupat. Redacta univerſa Aquitania ſupererat Inculiſma, quam ſedulò munitam incluſi hoſtes ſtrenuè propugnare ſtatuerant, ſed paranti obſidionem Regi ſpontè corruentes muri facilem ad illam aditum dederunt. Inde victoriam proſequutus, quidquid propemodum illius Regni amnibus Ligeri & Rhodano concludebatur, ſuo adjecit regno una cum Toloſa & Tectoſagrum oppidis. Narbona tamen cum Volcis & Arecomicis in fide ſtetit Amalarici, qui Alarico patri ſucceſſit. Theodoricus Oſtrogothus Italiæ Rex quaſi patrocinium aſſumens Amalarici ex filia nepotis, ne Provinciam, quæ Rhodano & Varo fluminibus includitur, Clodovæus occuparet. Arelatem valido Gothorum præſidio & commeatu munivit, adeò ut Franci ab urbis obſidione repulſi fuerint, cujus tunc Cæſarius erat Epiſcopus ſanctitate celeberrimus, ut in hujus vita perhibet Cyprianus. Theodoricus verò Italiæ Rex tutorio nomine Hiſpanias, & Narbonenſes Provincias trans & cis Rhodanum depulſo Giſelico Alarici ex concubina filio, per ſuos Præfectos adminiſtravit ab Oceano aduſque maritimas Alpes. Porrò Anaſtaſius Imperator rerum a Clodovæo feliciter geſtarum fama commotus, ejus amicitiam expetivit, perque honorificam Legationem eidem eſt gratulatus, & miſſo ad eum paludamento, regioque diademate, jura Conſulatus Patriciamque dignitatem eidem contulit. At ille miſſum ad ſe diadema gratias Deo rependens, eique uni victorias acceptas referens ad altare Principis Apoſtolorum dedicari voluit & offerri, ut pignus & monumentum Catholicæ, quam ſolus Principum complectebatur, fidei.

11. Hoc eodem ſæculo Catholica fides alterum ſumpſit incrementum, Burgundionum ex Ariana perfidia converſione. Avitus Vienne Allobrogum Epiſcopus quod fruſtra tentaverat in Gundebaldo Burgundionum Rege, id tandem obtinuit in illius filio regnique ſucceſſore Sigiſmundo, quem ejurato Arianiſmo in ovile Chriſti traduxit, fuitque illi autor Synodum Epaonenſem convocandi anno 517. ad reſarciendam collapſam Eccleſię ſanctę fidem & diſciplinam, quemadmodum antea, Clodoveo ad fidem converſo, eadem ex cauſa Remigius Remenſium Epiſcopus Concilii Aurelianenſis perſuaſerat indictionem. Iſto pariter Sęculo in Oriente Alamundarus Saracenorum Rex bello ſtrenuus, poſt depopulatas Arabum & Palæſtinæ regiones, Chriſto nomen dedit, abjecto idolorum cultu, anno Chr. 513. Et licet Euthychiani, quos Anaſtaſius Imperator omni ſtudio fovebat, Catholicam fidem toto Oriente inſectarentur, & Severus ſpeudoepiſcopus Antiochenus ſectarios Epiſcopos ad hunc Principem delegaſſet, ſuaſuros ne alibi quam apud Eutychianos baptizari vellet; iſte ut eos ſimul eluderet, & convinceret, fabulam excogitavit, dicens, rem novam ſcriptis ad ſe literis didi-

didiciſſe, ſcilicet mortuum eſſe Archangelum Michaelem. Illi de bellatoris viri in rebus Theologicis imperitia & credulitate vix riſum cohibentes, negarunt fieri poſſe, ut Angelica natura mortem obiret; quibus ille regeſſit: Quomodo ſi duas naturas Chriſtus non habet, crucem & mortem Deus pertulit, cùm ne Angeli quidem, quos ex nihilo Deus creavit, quidquam pati aut mori poſſunt? Itaque perſtitit inconcuſſus Alamundarus in ſuſcipienda cum baptiſmo Catholica fide ab orthodoxo Epiſcopo, ut ſcribit Theodorus Lector collect. lib. 2. Anaſtaſius Bibliothecarius in Chronico, Paulus Diaconus, & alii, ejuſque baptiſmus contigit anno 513. Denique ſub hujus ſæculi, ut paulò poſt videbimus, exitum, Viſigothorum gens ſub Recaredo Hiſpaniarum Rege amplexa eſt Catholicam fidem. Clodovæus verò Lutetiæ Pariſiorum humanitatis debitum exolvit anno Chriſti deſinente 511. ætatis 45. ejus regnum ex æquo inter ſe diviſerunt quatuor ejus ſuperſtites liberi. Qui natu major erat Theodoricus, etſi ex concubina ſuſceptus, regni ſui ſedem apud Metas habuit. Reliqui tres legitimi, quos Clotildis peperit, Clodomirus quidem apud Aurelianos, Clotarius in Sueſſionibus, Childebertus Pariſiis regni ſedem habuit.

12. Eccleſiam interea Imperator Anaſtaſius, quacunque protendebatur illius dominatio, miſerabilem in modum dilacerabat. Impunè licitum erat ſub ejus Imperio quamcunque hæreſim profiteri, Manichæorum, Arianorum, Macedonianorum, Neſtorianorum, aliamve quamlibet; ſola Catholica fides profitentibus damno erat; non enim tolerabat quemquam Chalcedonenſi decreto adhærere. Leges admodum ſeveras adverſus hæreticos promulgavit, ſed hoc nomine ſoli comprehendebantur, quicunque Eutychetis & Dioſcori dogma reprobabant; ſoli itaque orthodoxi ſub ementito hæreticorum nomine carceribus, exiliis, omnium dignitatum abdicatione, bonorumque ſpoliatione plectebantur. In his Euphemium Conſtantinopolis Patriarcham conſtantia orthodoxæ fidei inſignem, eo tamen nomine vituperandum, quod communionem Apoſtolicæ ſedis abrumpere præelegiſſet, quam Acacii perfidi nomen de tabulis Eccleſiaſticis delere, Anaſtaſius Patriarchali ſolio dejecit, perpetuoque damnavit exilio.

13. Anaſtaſius hæreſi ſuæ amplificandæ intentus, & iniquo ferens animo populo regiæ urbis Catholicam fidem ſervari illibatam, Xenajam plurimis contaminatum impietatibus, inſigniſque temeritatis & audaciæ hominem Conſtantinopolim induxit anno 506. Erat iſte genere Perſa, fueratque ſervilis conditionis, quem Eutychianæ hæreſi addictiſſimus Petrus Cnapheus, Antiochenæ ſedis invaſor, Hierapolitanum ordinaverat Epiſcopum. Xenajas iſte, ab aliis Philoxenus dictus, principem ſe Manichæorum ſectæ profitebatur. Eutychetis hæreſim, ut impiis, a quibus omnia ſperabat, gratificaretur, omni cura & ſtudio promovebat. Primuſque adverſus ſacras imagines invehi cœpit, & futuris iconomachis præluſit. Idem Anaſtaſius anno 509. Severum ex Acephalorum ſecta ducentis monachis comitatum, regiam in civitatem advenientem honorificè complexus eſt. Hic nefarius hæreticus Anaſtaſii gratia fretus anno 513. dejecto ob fidei conſtantiam Flaviano Antiocheno Epiſcopo, ſe illius in locum per vim apertam intruſit, & Orientales omnes ad Synodi Chalcedonenſis damnationem omni modo pertrahere ſtuduit, ſibique obſiſtentes quoſcunque Antiſtites ſedibus ſuis pepulit, in quibus conſtantiſſimum ſacræ fidei aſſertorem Eliam Hieroſolymitanum Patriarcham. Macedonius verò regiæ civitatis Patriarcha ob ſimilem Chalcedonenſis fidei conſtantiam Anaſtaſio exoſus, & inviſus, exautoratus eſt anno 511. Hic tamen ejuſque prædeceſſor Euphemius communionem Apoſtolicæ ſedis minimè obtinuerunt, ob contumaciam in retinenda perfidi Acacii memoria, tametſi eſſent in reliquis religioſi atque orthodoxi.

14. Quod de Pharaone ſacra commemorat hiſtoria, ingruentibus caſtigationibus divinitus immiſſis a perſequendis Iſraelitis tantiſper deſtitiſſe; ſed illis ceſſantibus pœnis, ad priſtinam rediiſſe immanitatem, donec horrendo interitu periit, hoc idem Anaſtaſio contigit. Oppreſſus Conſtantinopolitanus populus ab ipſo propter Catholicam profeſſionem, in apertam rebellionem prorupit; ſed populum ipſe depoſitis Imperii inſignibus, & fallacibus promiſſis ludificatum placavit, atque in commiſerationem flexit, & ſic inſignia depoſita reſumpſit. Vitalianus etiam Scytha propria incenſus ambitione, per ſpeciem Catholicæ tuendæ religionis ab Anaſtaſio defecit, Cyrillum Thraciæ Præfectum interemit, Provincias Thraciæ, Scythiæ & Myſiæ cum arcibus occupavit, ipſamque Conſtantinopolim obſidione cinxit. In his anguſtiis Anaſtaſius palam profeſſus eſt Chalcedonenſis Concilii, & epiſtolæ Leonis fidem inviolatè ſervaturum, exules Catholicos in ſedes priſtinas poſtliminio revocaturum, literas ad Hormiſdam Pontificem de redintegranda Orientalium Eccleſiarum cum Romana, ad ipſius novæque Synodi, ſi ſic videretur, arbitrium, concordia, ſcripſit, ſigilloque munivit. Sed diſſipatis Vitaliani copiis hoc reſipiſcentiæ prætextu, perfidus Princeps larvam ſimulationis depoſuit, ſedatoque largitionibus populo, aliiſque artibus & muneribus, iis, quorum altior erat poteſtas, mitigatis, Hormiſdæ Legatos adventantes Græciæ acceſſu prohibuit. Rebus ita confirmatis recruduit impia perſecutio, & vix credibile eſt, quantis piorum hominum cædibus Eutychianorum & hæſitantium Acephalorum ſectæ graſſatæ illis temporibus fuerint, Anaſtaſio non ſolum connivente, ſed etiam incitante. Euſque ut Anaſtaſio dilectiſſimus Severus Antiochenæ invaſor Eccleſiæ, ſimul ac reſcivit, quæ contra Legatos Hormiſdæ geſſerat Anaſtaſius, collectam ſcelera-

torum

torum manum ad diſperdendos quoſcunque orthodoxos immiſerit, qui præter innumeras alias fidelium cædes, direptiones, & incendia, trecentos quinquaginta monachos, quorum multi ad altaria confugerant, non alia ex cauſa quam odii adverſus Catholicam fidem concepti, trucidarent. Legati autem qui horum facinorum querelam ad Anaſtaſium detulerunt, injurioſè excepti, & cum contumeliis rejecti ſunt a ſceleratiſſimo Imperatore, quem demum anno ſequente, qui fuit Chriſti 518. divina ultio fulmine de cælo ictum de medio ſuſtulit.

15. Poſt horrendas DEI Eccleſiæ offuſas per ſacrilegum & immaniſſimum perſecutorem tenebras, dies ſerenus illuxit, quo piiſſimus & amantiſſimus Eccleſię Princeps Juſtinus ad thronum Imperii evectus eſt. Hic ex abjectiſſima ſorte per virtutem & honorum gradus ad id faſtigium aſcendit, ex bubulco miles gregarius, inde militię dux, cohortis præfectus, tribunus militum pretorianorum pręfectus, & ad poſtremum Imperator evaſit. Hujus Imperii exordio Pontifex Hormiſda, quę tanto ſtudio, ſed hactenus inani, expetiverat, conſequutus eſt. Miſſis enim Conſtantinopolim Legatis hec a religioſiſſimo Principe impetravit. Primum, ut Secte omnes a recto Eccleſie Romanę tramite devię Imperiali edicto proſcriberentur. Tum quoque ut Acacii, Euphemii, & Macedonii Conſtantinopolis Antiſtitum, necnon impiorum Imperatorum Zenonis & Anaſtaſii memoria damnaretur, eorumque nomina de tabulis omnium Orientis Eccleſiarum eraderentur. Hac ratione diſſidium ceſſavit Eccleſiarum Orientis cum Romana Eccleſia, quod annos triginta ſex perduraverat, ex quo Felix Papa tertius anathemate juſto Acacium perculerat. Hæreticos Juſtinus inſectando, Arianum Regem Theodoricum adeò commovit, ut minaretur ſe æqualia facturum Italiæ, in qua regnabat Catholicis, eorumque Eccleſias & opes Arianis ſe attributurum, niſi Juſtinus, quaſcunque his abſtulerat Eccleſias, quamprimum reſtitueret, miſitque ad hanc Legationem Joannem Papam, qui mortuo Hormiſdæ ſucceſſor fuerat ordinatus, ut iſta Juſtino Auguſto denunciaret. Paulus quidem Diaconus in miſcel. la Hiſtoria refert, Juſtinum Joannis precibus adductum Eccleſias Arianis ereptas reſtituiſſe, & ab his vexandis deſtitiſſe. Sed Joannes tamen epiſt. 2. ſcripta ad omnes Italiæ Epiſcopos, contrarium prorſus de ſe teſtatur, nimirum ſe tempore Legationis quaſcunque reperire potuerat Eccleſias Arianis ereptas, conſecraſſe, Catholicis a Juſtino vindicatas. Rei quæ eventus id magis ſuadet; regreſſum enim ex illa Legatione Joannem, quaſi Legationis injunctæ prævaricatorem, Theodoricus Ravennæ in vincula conjecit, ibique inedia & ſqualore mori coegit anno 526. Quo eodem Symmachum Senatorem, ejuſque generum Boetium, Illuſtriſſimos Sæculi hujus viros, gladio necavit. Idemque ipſe Theodoricus paucis poſt diebus moriens ad tremendum DEI judicium evocatus eſt, relicta filia Amalaſuntha præſtantis virtutis fœmina, & ex illa nepote Athalarico regni ſucceſſore, qui anno ætatis decimo-ſexto extinctus eſt. Amalaſuntha, quæ Regnum ut tutelam filii ſui gerens ſapienter adminiſtraverat, Gothos verita, regnum in Theodatum tranſtulit Amalaphidæ ſororis Theodorici filium, quò præter meritum evectus homo iners, & flagitioſus, benè de ſe meritam fœminam trans Vulſinum lacum relegatam & carcere incluſam perfidioſè necari juſſit, anno 534.

16. Exacto Imperii novennio Juſtinus diem obit extremum, eique ſuccedit ex ſorore nepos Juſtinianus inconſtans, variiſque moribus Princeps, qui multis edictis Catholicæ religioni conſultum eſſe voluit, ſed idem tranſiliens juſtæ poteſtatis limites, immodicam ſibi autoritatem arrogavit, perniciemque gravem & ſchiſma in Eccleſiam invexit, in Summum Pontificem impius & crudelis, avunculo Juſtino longè diſſimilis, & Anaſtaſio impio moribus & ſtudiis conformior, cujus imitatione Synodum Chalcedonenſem impugnavit, ipſeque tandem cum impia uxore Theodora, Eutychis & Severianorum hæreſibus ſe irretivit, quas ſub Agapeto Pontifice, repugnante uxore, fuerat inſectatus: ut de ipſo prædicari poſſit, cum initio fuiſſet Juſtini pietatis imitator, degeneraſſe poſtmodum in Zenonis & Anaſtaſii pernicioſam imitationem. Hic ergo repugnante admodum & diſſuadente Romano Pontifice Vigilio: ſed hortatoribus hæreticis auſcultans, Concilium quintum œcumenicum Conſtantinopoli coegit, non ſolum Eccleſiæ inutile, ſed etiam pernicioſum, ut effectus comprobavit; ſibique renitentem Vigilium Pontificem in vincula conjecit, eumdemque ne quid deterius occaſione ſuæ reſiſtentiæ Juſtinianus moliretur, approbare Concilium compulit, diſſidia renovando, quæ jampridem autorum pœnitentia aboleverat, & Chalcedonenſium Patrum prudentia conſopiverat. Ab hoc igitur Imperatore, ad odium & vituperium ſacroſanctæ Synodi, autoritate ſanctiſſimi Pontificis Leonis, & religioſiſſimi ac ſapientiſſimi Marciani Auguſti celebratæ, ut nova & inutilis Synodus præcedentem & ſaluberrimam infirmaret, aut ſi fieri poſſet, aboleret, trium capitulorum diſputatio dudum extincta reſumpta eſt, ſcilicet de Ibę Edeſſeni epiſtola ad Marim Perſam, de Theodori Mopſueſtiæ Epiſcopi ſcriptis, & de Theodoriti Cyri Epiſcopi anathematiſmis impugnantibus anathematiſmos, quos Cyrillus Alexandrinus adverſus Neſtorianos procuderat. Continebantur quidem in hiſce capitulis errores cenſura digni, ſed jampridem ſatis per auctorum reſipiſcentiam expurgati, quos reſipiſcentes & priſtinos damnantes errores Synodus Chalcedonenſis reconciliaverat, & in ſuum conſeſſum admiſerat, ſcilicet Ibam Theodori Mopſueſtienſis in ſua illa epiſtola cum exceſſu laudatorem, & Theodoritum jam Cyrillo conſentientem:

ſuique

ſuique ſcripti pœnitentem; quorum uterque multum conferre poterat ad hæreſim Eutychetis profligandam. Veruntamen Eutychianæ hæreſis apertus fautor & aſſertor Theodorus Cæſareæ Cappadocum Antiſtes novæ & quintæ Synodi indicendæ autor & ſuaſor erat, odio incitatus Synodi Chalcedonenſis, quæ Eutychem, cujus ipſe ſectator erat, damnaverat.

17. Hæc porrò quinta Synodus urgente Juſtiniano, & in oppoſitum obtinente Papa Vigilio, (qui tandem impedire non valens eidem conſenſit, prævidens quam exitiale ſequuturum ſchiſma erat, ſi reſiſtere pergeret.) celebrata Conſtantinopoli fuit anno 553. In hac Origenes quoque anathemate damnatus eſt una cum Didymo & Evagrio, ſuumque inter œcumenicas habuit locum, ex quo Romanæ ſedis aſſenſione firmata fuit. Eutychiana & Severiana hæreſis, quæ Juſtino imperante ſemimortua jacuerat, ut vix reperiretur, qui palam illam auderet aſſerere, ſub Juſtiniano, ex quo ab uxore Theodora, & a Theodoro Cæſareenſi ſeductus illius patrocinium ſuſcepit, caput erexit. Theodora quidem Auguſta audax & ſuperba fœmina Eutychiana ſordens hæreſi, Anthimum pariter Eutychianum, ex Trapezuntino Epiſcopo Patriarcham fecerat Conſtantinopolitanum. Verum Agapetus Papa a Theodato Gothorum Rege Legatus ad Juſtinianum miſſus Anthimum ſede illa & fidelium communione privavit, atque ejus in locum Mennam Catholicum Sacerdotem promovit, anno 536. Theodora quidem fremente, Juſtiniano tamen abnuere minimè auſo. Sed poſtquam illa omnem ſibi Imperii autoritatem aſcivit, & Beliſarium Africæ, & Italiæ domitorem, alioſque Imperii Optimates ſuis juſſionibus obedientes reddidit, tunc demum Sylverium ſanctiſſimum Romæ Pontificem, ſuis precibus de Anthimo reſtituendo minimè obſequentem, calumniis appetitum exilio damnavit, eumque in Inſula Palmaria ærumnis & inedia necavit, ejuſque in locum Vigilium ex ambitu Summi Pontificatus conſentientem promoveri curavit. Ex eo tempore Juſtinianus nimium uxorius a priſtina religione degener eſſe cœpit. Enimverò Agapeto vita functo, Mennas Conſtantinopoli Synodum coegit, in qua Anthimum & Severum, cæteroſque damnavit hæreticos, quos omnes Juſtinianus necdum depravatus edicto ſuo relegavit, eorumque libros incendio addixit. Adeò variabile eſt humanum ingenium, atque ab optimis etiam initiis in deteriora proclive. Ex oppoſito Vigilius a deterrimis initiis ad meliora deflexit. Adhuc enim Sylverio in exilio vivente Cathedram Apoſtolicam factione Beliſarii occupavit, eumque Sylverius exul juſtiſſimo anathemate perculit. Cæterum biennio poſt Sylverio vita functo, Vigilius licet indignus, fide data de Catholica religione tuenda & promovenda legitimis comitiis, ut ſcilicet occurreretur futuro, quod metuebatur, ſchiſmati, electus eſt Summus Pontifex: quo ex tempore renuens, quæ Theodoræ pollicitus fuerat, exequi, de Menna deponendo, & Anthimo reſtituendo; ejus in ſe odium implacabile concitavit, ſeque deinceps ab omni hæreſi prorſus alienum dictis factiſque exhibuit.

18. Romanum ſub Juſtiniano Imperium ampliſſimis auctum eſt incrementis, ipſaque ſimul Catholica religio, depulſis Arianis Vandalis Africæ, Gothis verò Italiæ, Siciliæque, per Beliſarium & Narſetem victores dominatur. Sed his triumphis quaſi quædam velitatio præluſit Lazicum bellum. Lazorum Rex jam inde Juſtino Imperium regente ſuſcepta Chriſtiana fide cum Romanis fœdus junxerat, eorumque præſidio ſe adverſus Perſarum vires communierat. Sunt porrò Lazi populi, quos ad Orientale maris Euxini littus ſitos antiquitas Colchos dixerat, noſtra verò ætas Mengrelios, ſuntque Iberis, qui nunc Georgiani & Circaſſi vocantur, finitimi. Cabades Perſarum Rex Lazos bello aggreditur, quos Juſtinianus in ſuum præſidium & tutelam ſuſcipit, miſſo in Orientem Beliſario Duce, qui præclaras de Perſis victorias in Meſopotamia primum, deinde in Armenia reportavit: tertioque apud Daram caſtrum. Quas Beliſarii victorias exactè deſcribit Procopius, qui ſub Beliſarii ſignis militabat. Cæterum cum varia incertaque ſit Martis alea, ipſi quoque Romani a Perſis clades eodem bello paſſi ſunt. Pace cum Perſis utcumque compoſita, Juſtiniani anno ſexto, Conſtantinopoli graviſſima ſeditio exarſit, in qua Hypatius patricius acclamatus eſt Imperator. Juſtinianus cum de capeſſenda fuga dubitaſſet, palatium hortatu Theodoræ muniit, Beliſariique, atque Narſetis opera occiſa ſunt uno die pluſquam triginta hominum millia, multæque ſubverſæ Eccleſiæ, quas Juſtinianus poſtea refecit. Joannes Cappadox Præfectus Prætorio, & Tribonianus quæſtor, ut populo de amborum nequitia & rapinis conquerenti utcumque ſatisfieret, exautorati ſunt a Juſtiniano, ſed paulò poſt in priſtinum gradum ab eodem reſtituti. Exinde ſubſequutum eſt Vandalicum bellum. Gilimer fratre ſuo Hilderico perempto, ejus occupavit regnum: Quam ut ulciſceretur nequitiam Juſtinianus, bellum adverſus eum movit miſſo Beliſario Duce. Mirum quam celeriter tanti momenti bellum terminatum fuerit. Primo enim anno Carthago expugnata, multæque præcipuæ civitates & arces jugum victoris acceperunt. Sequenti verò, Gilimere in Beliſarii manus redacto, ampliſſimum id regnum in partes Romani ceſſit Imperii. Beliſarius victor ſpecie triumphi Conſtantinopolim eſt ingreſſus, non tamen currui, ſed equo phalerato inſidens, captivis ante ſe traductis, ipſoque Gilimere identidem verba iſta inclamante: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Qui tamen ſedentem Imperatorem compulſus eſt adorare, a quo donatus eſt agro in Cappadocia, in qua quod reliquum vitæ habuit, tranſegit.

19. Poſt

19. Poſt partas a Beliſario in Aſia de Perſis, & in Africa de Vandalis victorias, hoc unum ſupererat ad æquandos Pompeii triumphos, ut de Europa quoque triumpharet, qui laudis cumulus ad Beliſarii pariter gloriam bello adverſus Gothos Italico acceſſit. Juſtinianus ſtudio flagrans plectendi ſceleris, quod in Amalaſuntham Theodatus commiſerat, ſimulque Italiæ recuperandæ, Beliſarium contra Gothos immiſit anno 535. Cœptum id bellum in Sicilia fuit, quam Beliſarius eodem anno univerſam ſubegit. Gothi Theodati nequitiæ ignaviæque pertæſi, eo interempto Vitigem ſibi Regem conſtituunt, qui Romanis ſtrenuè reſiſtit. Romam nihilominus veterem Beliſarius expugnat anno 536. Deinde Ravennam Gothorum regni caput ac ſedem, Vitigemque cum ejus conjuge in ſuam redigit poteſtatem. Tum Gothi effuſis votis Beliſario regnum deferunt; quos ille conſtanti erga Principem ſuum fide repulit. Debellatum cum Gothis omninò fuiſſet, niſi novum bellum Perſis in Romanorum fines intentantibus Juſtinianus Beliſarium, ut novo bello præeſſet, ex Italia revocaſſet, qui anno 540. Vitigem Conſtantinopolim abduxit. Amoto Beliſario, Totila rem Gothicam propemodum deploratam mirabili fortitudine & prudentia erexit. Statim enim Romanos acie victos in fugam compulit, Romam, Neapolim, Samnium, Campaniam, & quaſcunque urbes & regiones Beliſarius ſuam in poteſtatem redegerat, recuperavit. Miſſus adverſum uſque adeò formidabilem hoſtem Narſes Eunuchus, renovato Romanorum exercitu, accitiſque Longobardorum, qui ſub eo egregiam navarunt operam, auxiliis, multas Italiæ regiones recepit, ſibique occurrentem cum valido exercitu Totilam, collatis ſignis, inſigni ex utraque parte edita ſtrage ſuperavit, fortiterque dimicantem occidit anno Chriſti 553. Atque ita Gothicum bellum extinctum eſt.

20. Ut verò ad res Francorum regrediamur, Sigiſmundus, qui ſuaſu ſancti Præſulis Aviti ad Catholicam fidem ab Ariana hæreſi tranſierat, necem proprii filii innocentis Sigerici, quem ex priore matrimonio ſuſceperat, a ſe illatam, inſtigante poſteriori uxore, in Agaunenſi a ſe condito monaſterio multorum dierum pœnitentia diluit, ipſeque *Deus* immiſſis in eum graviſſimis calamitatibus cumulatius voluit expiari. Clodomirus enim, qui apud Aurelianos Tetrarcha regnabat, illum acie ſuperatum cum uxore, & liberis, quorum gratia Sigericum interfecerat, abduxit captivum. Eoque cum univerſa prole detento in cuſtodia, Gundemarus Sigiſmundi frater occupatum a Francis regnum qua inſidiis, qua vi invadit. Quam rem iniquo ferens animo Clodomirus, Sigiſmundum cum uxore, & liberis, præcipitio in profundum puteum interimit. Et ipſe dum Burgundos ultima victos acie palantes inſequitur, interemptus eſt. Sed ſuperſtites ipſius fratres Clotarius & Childebertus, renovato Burgundico bello, Gundemarum regno ſpoliarunt, quod tunc omni ex parte in Francicum translatum eſt regnum anno 532. Clotarius demum tribus fratribus eorumque liberis ſuperſtes, Francicum regnum ex integro habuit in ſuam ditionem transfuſum. Sed eo vita functo, quatuor ejus liberi totidem in Tetrarchas denuò partiti ſunt regnum. Chariberto pars, quæ fuerat Childeberti, cum Lutetia Pariſiorum obtigit. Guntrammo pars olim Clodomiri apud Aurelianos. Chilperico portio, quæ patri Clotario primum obtigerat in Sueſſionibus. Sigiberto portio, quæ Theodorico ceſſerat cum civitate Metenſi.

21. In Hiſpaniis Amalaricus Alarici filius ejuſque coronæ ſucceſſor, Clodovæi liberis affinitate junctus fuerat, eorum quippe ſororem Clotildim nuptiis ſibi ſociaverat. Hanc poſtquam blanditiis conatus fruſtra fuit in Arianam hæreſim pellicere: eamdem cœpit indignis modis vexare, ut ejus animum quacunque poſſet ratione, ad perfidiam inflecteret, vi & cruciatibus adhibitis. Childebertus hanc ulciſci injuriam bello aggreditur. Amalaricus acie vincitur, fugamque iniens, Narbonæ a ſuis, quibus ob perverſam indolem inviſus erat, perimitur, anno 531. Childebertus abducta ſorore cum opimis manubiis in propria regreditur. Illa verò in itinere vitam exuit, Pariſioſque ad ſepulturam elata eſt.

22. Sigibertus, qui Francis apud Metas regnabat, affinitatem cum Viſigothis renovavit, accepta in conjugium Athanagildi Hiſpaniæ Regis filia Brunechilde, quæ ſtatim ejurata paterna hæreſi Catholicam amplexa eſt fidem. Chilpericus verò, qui Sueſſionibus regnabat, paulò poſt alteram Athanagildi filiam, Gaſuntham nomine, ſibi nuptiarum fœdere aſcivit, pellice rejecta Fredegunde, cujus poſtea blanditiis irretitus innocentem conjugem neci dedit, & Fredegundem accepit uxorem. Athanagildo Liuba ſucceſſit, & huic filius Leovigildus. Goſiuntham iſte ſecundis nuptiis ſibi copulavit; cùm jam ex priore conjuge Theodoſia ſanctorum Leandri & Iſidori ſorore liberos haberet Hermenegildum & Recaredum. Leovigildus virtute bellica inſignis, ſed gentilitio Arianiſmi errore imbutus, diram in Catholicos perſecutionem movit, quorum innumeros diverſis ſuppliciis interemit. Cum verò primogenitus filius Hermenigildus regni ſucceſſioni deſtinatus a patre, Ingundem Sigiberti Franci apud Metas regnantis filiam accepiſſet uxorem, eam in Hiſpaniam magno apparatu lætitiæque ſignificatione deductam Goſiuntha amiciſſimè complexa eſt, ſperans pari facilitate illam deſerturam Catholicam profeſſionem, qua mater ejus Brunechildis Arianam deſeruerat; ſed iſta omni poſthabito humano reſpectu, conſtans in ſancto propoſito perſeveravit. Tum Goſiuntha conſentiente Rege Leovigildo, quod blanditiis precibuſque non valuerat, per vim & cruciatus obtinere nixa eſt: ſed nullo

modo potuit puellæ conſtantia labefactari. Quinimò ipſa conjugem ſuum ad orthodoxam fidem traduxit. Quam rem ut reſcivit Leovigildus, poſtquam conatus omni arte fuit ſanctum juvenem a fide avertere, nec illum inflectere valuit, ira furens perſecutionem in Catholicos adauxit. Quæ cauſa belli fuit inter patrem & filium, Catholicorum crudeliſſimè vexatorum patrocinium ſuſcipientem: cujus avunculus Leander Legationem inivit ad Tiberium Imperatorem, ſubſidium pro Catholicis dirè oppreſſis rogans tum pecuniæ, tum militum. At res Tiberio ejuſque ſanctiori conſilio difficillima viſa eſt, nulliuſque ferè ſpei ex tam longinquo ſuppeditare auxilia Principi in propria patria admodum debili, inopi, & inexperto, adverſus potentiſſimum & bellicoſum Regem. Paucas tamen militum & pecuniæ ſuppetias miſit Imperator, quæ magis conferre poſſent ad pacem conciliandam, quam ad bellum proſequendum, quas rediens in Hiſpaniam Leander adduxit. Sed in procinctu prælii Dux ille Græcus cum ſuis a Leovigildo pecunia corruptis, antequam ad manus ventum eſſet, defecit ab Hermenegildo, ſeque copiis Leovigildi adjunxit. Quo factum eſt, ut Leovigildus dira ſtrage Catholicos affecerit, filiumque captum in vincula miſerit, eoque gravius exaſperatus in filium tanquam rebellem, atque in cæteros Catholicos, ut perduelles & læſæ majeſtatis reos ſævierit. Adventantibus verò Paſchalibus diebus, miſit intra carcerem Arianum Epiſcopum, ut Communionem Arianam ſuaderet. Cumque hic à ſancto propoſito dimoveri nullatenus potuiſſet, immiſſus a patre apparitor ſanctum juvenem impacta in cerebrum ſecuri peremit, anno Chr. 584. Leovigildus anno ſequenti moritur, poſtquam Recaredum filium alterum impenſius adhortatus fuit, ut fratris Hermenegildi pietatem imitaretur, & fidem Catholicam, quantum placidè fieri poterat, in regno propagaret. His monitis quam lubentiſſimè paruit Recaredus, conſiliiſque Leandri avunnculi uſus omne ferè regnum ad Catholicam fidem perduxit: indixit celeberrimum totius Hiſpaniæ Concilium nationale tertium Toletanum, quo accuratè proviſum eſt, & fidei propagationi, & Eccleſiæ ſacræ diſciplinæ.

23. Ad iſtud pariter Sæculum pertinet expeditio Regis Æthiopiæ Elesbaam, adverſus tyrannum Homeritarum Dunaam Chriſtianæ religionis deſertorem; qui non modò ad Judaicam perfidiam defecerat, ſed etiam gentem ſibi ſubditam omni adhibita opera ad Judaiſmum & circumciſionem attrahere ſtudebat, & reſiſtentes Chriſtianos ferro, & igni, diriſque ſuppliciis inſectabatur: adeò ut ejus regionis (quę eſt intra felicem Arabiam) urbes & oppida, Chriſtianorum ſanguine redundarent, & fidelium omnis ſexus, & ætatis, quos excruciabat, clamoribus perſonarent. Hiſce in anguſtiis ſuſcitavit DEUS Regem piiſſimum Elesbaam, qui zelo ſancto incitatus, immanis perſecutionis extinguendæ bellum Tyranno terra marique intulit, ejuſque fudit exercitus, atque urbes occupavit. Ipſum denique Dunaam ejuſque primores perſecutionis conſcios gladio ſubjecit. Et poſtquam Chriſtianum, & optimum Principem regioni præfecit, Eccleſiiſque priſtinum decorem & cultum reſtituit; rebus denique cunctis ſollicitè compoſitis diadema ſuum in gratiarum actionem DEO conſecravit, atque in Eccleſiam Jeroſolymorum tranſmiſit. Ipſe verò, abdicato proprio regno, monaſticam vitam cilicio indutus jejuniis & orationibus intentus, intra domunculam abditus, ab omni hominum conſortio ſejunctus, ſanctiſſimam vitam feliciſſimo exitu concluſit.

24. Sexto iſto Sæculo ſuſcitavit DEUS inſigni ſanctitate præditos viros, Ordinis Monachorum inſtaura tores ac patres, Sabbam in Oriente, qui ſub Anaſtaſio Imperatore floruit, cujus etiam impietati obſtitit: & Benedictum in Occidente, qui paulò poſt Juſtino, & Juſtiniano imperantibus, monaſticum inſtitutum mirificè reſtituit, & propagavit, cujus vitam & miracula Sanctus Papa Gregorius Magnus lib. 2. Dialogorum deſcripſit. Hic ſanctiſſimus Pontifex ornamento inſigni fuit tum huic ſexto Sæculo deſinenti, tum ſeptimo ineunti. Hic itaque re & cognomine Magnus, imò maximus, pro Pelagio ſecundo Pontifice apocriſiarii officio Conſtantinopoli apud Tiberium Cæſarem maxima cum laude perfunctus fuit. Ibidemque convicto Eutychio urbis regiæ Patriarcha, qui corporum reſurrectionem tractabilem pernegabat, eoque ad ſaniorem & orthodoxam ſententiam retracto, optimè de Eccleſia commeritus eſt. Ibidemque cum Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo, qui eo Legatus pro Hermenegildo Principe, & pro Catholicis Hiſpaniæ advenerat, amicitia ſanctiſſima contracta, demum mortuo ex peſtilentia Pelagio Pontifice, ſucceſſor illi electus, inter alia præclariſſimè geſta, Britannos Inſulares ad fidem convertit, miſſo illuc Auguſtino, aliiſque ſanctis Monachis, anno Chr. *596*.

25. Jam inde ante annos quadraginta, quam hæc acciderent, Britannicæ Inſulæ partes Boreales, quas Picti inſederant, ſanctus Columbanus ex vicina Hibernia profectus, verbis & operibus potens, ab idolorum cultu ad Chriſtianam religionem perduxerat, ex anno *565*. Qui verò Auſtralem Angliæ partem olim occuparant Anglo-Saxones, admittente Magno Gregorio, Chriſtianam fidem perceperunt.

26. In Gallia Epiſcopi duo, Sagittarius Ebrodunenſis & Salonius Vapingenſis, referente Gregorio Turonenſi lib. hiſt. 5. cap. 20. multorum ſcelerum, homicidii, adulterii, aliorumque convicti rei, in Concilio Lugdunenſi dejecti Epiſcopatu fuere. Cæterum ad Joannem III. Romanum Pontificem appellatione interjecta, pollicitaque morum emendatione, illius decreto reſtituti ſunt, nec ideò tamen reſipuerunt: quinimò ad priſtina relapſi flagitia, addito etiam crimine majeſtatis, & patriæ pro-

proditionis, in Synodo Cabilonenſi Regis Guntranni juſſu convocata, omni Eccleſiaſtico gradu exuti, inque laicorum ordinem redacti, retruſi ſunt in perpetuam cuſtodiam.

27. Permultorum Scriptorum ingeniis gloriaque Sæculum iſtud effloruit. Hos inter tum doctrina, tum ſanctitate vitæ, Fulgentius effulget, Carthagine ortus, Ruſpenſis Epiſcopus. Ennodius etiam Diaconus, & poſtmodum Ticinenſis Præſul, qui Apologeticum pro quarta Synodo Romana edidit, probatum & laudatum deinde in quinta Romana Synodo, cui præſedit Papa Symmachus. Petrus Diaconus librum ſcripſit de Incarnatione & gratia Chriſti ad ſanctum Fulgentium, & alios Africæ Epiſcopos. Ferrandus Diaconus Carthaginenſis iiſdem temporibus elucubravit paræneticum ad Reginum Comitem, & epiſtolas aliquot, breve inſuper compendium ſacrorum Canonum. Marcellinus Comes in lucem emiſit Chronicum hiſtoricum, quod proſequutus eſt ad nonum Juſtiniani annum, qui eſt Chriſti 535. Eamque hiſtoriam admodum laudat Caſſiodorus lib. de Divinis lectionibus cap. 17. Joannes Maxentius monachus, & ut creditur Presbyter Antiochenus, ſcripſit contra Hormiſdæ Pontificis epiſtolam ad Poſſeſſorem Epiſcopum Africanum, negans illam eſſe Hormiſdæ, ne videretur Summo Pontifici adverſari, cum revera negari non poſſit eſſe Hormiſdam illius auctorem. Illo quidem ſcripto Maxentius hoc nomine laudem meretur, quia Fauſtum & Pelagianos egregie refellit ex Auguſtini libris. Boetius Severinus vir clariſſimus, ex Torquatorum nobiliſſima proſapia Senator & Conſularis, permulta de rebus Philoſophicis & Theologicis volumina condidit præcipuæ & ſublimis eruditionis. Vixit ſub Theodorico Italiæ rege, a quo morte immerita damnatus eſt. Dionyſius cognomine Exiguus, natione Scytha, meritis doctrinæ atque pietatis vere magnus, temporibus quoque Regis Theodorici floruit, Cyclum Paſchalem anno 527. contexuit, quo rejecta dinumeratione profana annorum Diocletiani, annos cenſere cœpit ab Incarnatione Domini JESU Chriſti. Scripſit etiam ſacrorum Canonum collectionem ex Conciliis Eccleſiæ, quorum quę Gręca erant, Latina ſua translatione illuſtravit; quem poſtea imitati ſunt Iſidorus, Martinus Bracarenſis, Creſconius, aliique Canonum compilatores. Victor Africanus Epiſcopus librum egregium concinnavit de rationibus fidei Catholicæ, ad Hunnericum Vandalorum Regem, circa annum 530. Aurelius Caſſiodorus Senator Regi Theodorico ab epiſtolis fuit, quo tempore ſcripſit epiſtolarum libros duodecim, Chronicon etiam breve a mundi exordio ad ſua tempora, libroſque duodecim de Gothorum geſtis, quos in epitomen Jornandes contraxit. Qui idem Caſſiodorus factus deinde Monachus, duos compoſuit libros de Inſtitutionibus divinarum Lectionum, & in Pſalterium, & Cantica Canticorum commentarios. Hiſtoriam præterea tripartitam ex libris Socratis, Theodoriti, & Sozomeni per Epiphanium Scholaſticum è Græco in Latinum converſis. Primaſius Epiſcopus Africanus Conſtantinopoli fuit, cum quinta ibi Synodus œcumenica celebraretur, ut ex ſecunda ejuſdem Synodi collatione liquet, hic in epiſtolas Sancti Pauli, & in Apocalypſim commentaria conſcripſit. Martinus primum Dumienſis Monaſterii Abbas, deinde Eccleſiæ Bracarenſis Epiſcopus, præſedit Concilio Bracarenſi, quod habitum eſt æra 610. id eſt anno Domini 572. Canonum collectionem compilavit ex Græcis Synodis, cujus ſcriptionis meminit Iſidorus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum cap. 22. & libro de viris illuſtribus cap. 35. Gratianus frequenter illum allegat per errorem ſub nomine Martini Papæ. Joannes Climacus eximiæ devotionis Manachus, autor fuit libri Scalæ triginta graduum, quibus ad perfectam vitam conſcenditur, unde illi *Climaci* nomen inditum. Hunc nonnulli referunt ad annum 340. quod improbabile eſt, tum quia nec ipſe, nec ullus veterum hoc inſinuat, tum quia in eodem libro meminit nominis ſancti Abbatis Sabbæ, qui ſub Imperio Juſtiniani floruit, & obiit. Citatur Climacus a Dorotheo Archimandrita, qui ſermones vigintiquatuor edidit, vixitque ad annum Domini 560. Venantius Fortunatus Epiſcopus Pictavienſis, floruit doctrina & ſanctimonia tempore Juſtini junioris, Sancti Hilarii vitam, Epiſcopi Pictavienſis, ſcripſit, & Hymnos, quos inter celebres in Eccleſia ſunt, *Vexilla Regis*; & *Pange lingua*, de ſancta Cruce. Gregorius Turonenſis Epiſcopus iſtud quoque Sæculum illuſtravit, tum ſcriptis, tum eximiis virtutum meritis. Ejus Opera ſunt libri decem de hiſtoria Francorum, unus de gloria Martyrum, duo de gloria Confeſſorum; unus de miraculis ſancti Juliani, & quatuor de miraculis ſancti Martini: diemque obiit extremum anno 596. Summo Eccleſię ornamento fuit Gregorius Pontifex verè Magnus, ſacræ doctrinæ ſplendidiſſimum jubar, atque virtutum omnium abſolutiſſimum exemplar, cujus librorum ſuperfluum eſt indicem texere, cum ſint Sole ipſo clariores. Vitam ſanctiſſimam produxit ad annum 604. quo ad præmia cæleſtia evolavit.

CONCILIUM AURELIANENSE
primum anni 511.

1. Quæ ad Ligerim amnem ſita civitas vocatur a Julio Cęſare, aliiſque priſcis Scriptoribus *Genabum*, nomen poſtea ſumpſit *Aureliani*. Ex quo autem Francorum Rex Clodovæus abdicato inanium deorum cultu per Remigium Epiſcopum ſacro fonte ablutus, victoriam ſubinde illuſtrem de Alarico Viſigothorum Rege, quem in acie ſuapte manu peremit, reportavit: nihil prius aut antiquius animo habuit, quam ut ſacram a ſe ſuſceptam religionem propagaret, diſciplinamque Eccleſiæ per Epiſcoporum comitia inſtauraret. Hoc fine convenere triginta Epiſcopi apud Aurelianum, Symmacho clavum regente univerſalis Eccleſiæ, anno a Chriſto 511. quamvis Baronius ad annum præcedentem id referat, atque etiam ante Volcadenſem cum Alarico conſli-

conflictum. Iſta tamen nota adhuc in incerto eſt temporis, neque enim quidquam eſt, quod de alterutra opinione convincat; ſi enim Baronio fidem habemus, epiſtola Clodovæi Concilio præfixa ad ipſum Concilium ſcripta eſt, ideoque ab ipſo Concilium aſſignatur anno 507. ante Volcadenſem victoriam; Si vero Sirmondo credimus, victoria illa quadriennio Concilium præceſſit, nec illa Clodovæi ad Epiſcopos directa epiſtola, quę olim Concilio quaſi ad ipſum pertinens præfigi ſolebat, quidquam habet cum Concilio commune, quamvis Epiſcoporum reſponſio Concilii jam initi mentionem habeat. Sirmondus vero majorem fidem habet primæ Concilii ſubſcriptioni Cypriani Burdigalenſis Eccleſiæ Metropolitæ, quæ in quibuſdam vetuſtis exemplaribus tempus exprimit VI. Idus Julias; Felice vero clariſſimo Conſule. Ille vero Conſulatus poſterior eſt annis fere quatuor illa Volcadenſi de Alarico victoria, inciditque in annum Chr. 511. Huic interfuere Concilio Remigius Rhemenſis, tametſi non legatur ſubſcriptus, Gildardus Rothomagenſis, Lupus Sueſſionenſis, Melanius Redonenſis, Quintianus Rutenenſis, Theodorus Antiſiodorenſis ſanctitate celebres Epiſcopi, quos omnes cultu publico univerſa veneratur Eccleſia.

2. Can. I. *De homicidis, adulteris, & furibus, ſi ad Eccleſiam confugerint, id conſtituimus obſervandum, quod Eccleſiaſtici canones decreverunt, & lex Romana conſtituit, ut ab Eccleſiæ atriis vel domo Epiſcopi eos abſtrahi omninò non liceat: ſed nec aliter conſignari niſi ad Evangelia, datis Sacramentis de morte, de debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri; ita ut ei, cui reus fuerit criminoſus, de ſatisfactione conveniat. Quod ſi ſacramenta ſua quis convictus fuerit violaſſe, reus perjurii non ſolum a communione Eccleſiæ, vel omnium Clericorum, verum etiam & a Catholicorum convivio ſeparetur. Quod ſi is cui reus eſt, noluerit ſibi intentione faciente componi, & ipſe reus de Eccleſia actus timore diſceſſerit; ab Eccleſię Clericis non quæratur.* c. id conſtituimus 17. q. 4.

Quamvis Eccleſiarum immunitas pro reis aut ſervis ad eas confugientibus fuerit olim ubique gentium religioſe ſervata, accuratiore tamen ſtudio videtur antiquitus a Francis obſervata. Omitto hic Gallicanos canones Concilii Arauſicani primi can. 5. & Aurelianenſis quarti can. 21. & alios. Carolus etiam Magnus his adſtipulatur lib. 5. Capitularium, c. 90. *Reum*, (inquit) *ad Eccleſiam confugientem nemo abſtrahere audeat, neque inde damnare ad mortem, vel ad pœnam, ut honor Dei, & Sanctorum ejus conſervetur: ſed rectores Eccleſiarum pacem & vitam ac membra ejus obtinere ſtudeant: tamen legitime componat quod inique fecit.* Habetur c. reum ad Eccleſiam, 17. q. 4. Auguſtinus epiſt. 187. ad Bonifacium, hunc ipſum qui erat Africæ præfectus, acriter coarguit, quod reum criminis de Eccleſia rapuiſſet, mandatque ut illum indemnem ad Eccleſiam remittat, & donec id egerit, & præfinitum pœnitentiæ tempus expleverit, eumdem Eccleſiæ & fidelium communione arcet. Plura vide ſuperius obſervata ad Arauſicanum can. 5.

3. Can. IV. *De ordinationibus Clericorum id obſervandum eſſe decernimus, ut nullus ſæcularium ad clericatus officium præſumatur; niſi aut cum Regis juſſione, aut cum Judicis voluntate.*

Similis eſt ſanctio lib. 8. Capitularium Caroli Magni c. 120. *De Curialibus* (ait) *hominibus, qui ad ſervitium Dei tradere ſe volunt, ut prius hoc non faciant quam licentiam a nobis poſtulent: hoc ideo quia audivimus aliquos ex illis non tam cauſa devotionis hoc feciſſe, quam pro exercitu ſeu alia functione regali fugienda: quoſdam vero cupiditatis cauſa, ab his, quis res illorum concupiſcunt, circumventos audivimus, & ideo hæc fieri prohibemus.* Cum lege vetuiſſet Mauricius Cæſar, eos qui publicis miniſteriis fungebantur, ſeu curiales, ad Ordines Eccleſiaſticos recipi, & milites non exautoratos intra Monaſteria admitti nondum expletis ſtipendiis: priorem quidem legis partem approbavit; poſteriori vero fortiter obſtitit ſanctus Pontifex Gregorius lib. 2. epiſt. 62. ad Mauricium Auguſtum.

4. Can. V. *De oblationibus, & agris, quos Dominus noſter Rex Eccleſiis ſuo munere conferre dignatus eſt, vel adhuc non habentibus Deo inſpirante contulerit, ipſorum agrorum vel clericorum immunitate conceſſa: id eſſe juſtiſſimum definimus, ut in reparationibus Eccleſiarum, alimoniis Sacerdotum pauperum, & redemptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, impendatur; & Clerici in adjutorium Eccleſiaſtici operis conſtringantur. Quod ſi aliquis Sacerdotum ad hanc curam minus ſollicitus ac devotus extiterit, publice a comprovincialibus Epiſcopis confundatur. Quod ſi nec ſub tali confuſione correxerit, donec emendet errorem, communione fratrum habeatur indignus.*

5. Can. VII. *Abbatibus, Pesbyteris, omnique Clero, vel in religionis profeſſione viventibus, ſine diſcuſſione, vel commendatione Epiſcoporum pro petendis beneficiis ad domnos* (alias Principem) *venire non liceat. Quod ſi quiſquam præſumpſerit, tamdiu loci ſui honore & communione privetur, donec per pœnitentiam plenam ejus ſatisfactionem Sacerdos accipiat.*

Canon Sardicenſis 8. ne ipſis quidem Epiſcopis longius peregrinari, vel in aulam proficiſci permittit abſque dimiſſoriis Metropolitani ſui, vel Synodi Provincialis. Zoſimus Pontifex in epiſt. ad Epiſcopos Galliæ injungit cunctis Epiſcopis Romam ex Gallia profecturis, ut formatas ab Arelatenſi Epiſcopo accipiant. Concilium pariter Carthaginenſe tertium can. 28. prohibet Africanis Epiſcopis trans mare proficiſci, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo ſuæ cujuſque Provinciæ, & ſumpta ab ipſo formata. Chalcedonenſis can. 23. Clericos ſimul & Monachos percellit, qui non obtenta proprii Epiſcopi venia ad regiam urbem accedunt, & in ea commorantur, eoſque abigi per Defenſorem Conſtantinopolitanę Eccleſię jubet, atque ad proprium Epiſcopum redire compellit. Canon etiam Apoſtolorum 32. prohibet quemquam ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſive Diaconum, ſine commendatitiis literis quocumque pergant, ſuſcipi. Quę iteratur prohibitio per Laodicenę Synodi can. 41. Quinetiam Clemens Papa & Martyr lib. 2. conſt. Apoſt. hoc idem extendit etiam ad laicos cap. 258. Agathenſe pariter Concilium ita ſciſcit can. 51. *Presbytero, aut Diacono, aut Clerico ſine Antiſtitis ſui literis ambulanti communionem nullus impendat.* Concilium Chalcedonenſe can. 20. *Si qui* (ait) *Epiſcopus poſt hanc definitionem ſuſceperit Clericum ad alium Epiſcopum pertinentem, placuit, & ſuſceptum, & ſuſcipientem communione privari, donec is, qui migraverat Clericus, ad propriam fuerit regreſſus Eccleſiam.* Poſtremo ut alios prætercam intermedios canones, Con. Trid. ſeſſ. 23. c. 16. ita ſancit. *Nullus Clericus peregrinus ſine commendatitiis Ordinarii ſui literis ab ullo Epiſcopo ad Divina celebranda & Sacramenta adminiſtranda admittatur.* Hæ literæ vocantur pariter teſtimoniales. Saluberrimum hoc inſtitutum confirmat Nicænum I. Concilium can. 15.

6. Remoram aliquam poſſet injicere, quod hic idem ſtatuit canon 7. ut Clericus qui ſine commendatitiis alio commigrarit, pœnitentiæ addicatur, eaque completa, priſtinum recuperet gradum & officium; id enim innumeris canonibus contraire videtur, quibus Clerici, & a pœnitentia excluduntur, & qui laici pœnitentiam aliquando peregerint, a Clero in perpetuum arcentur. Cæterum pro diverſarum Eccleſiarum conſuetudine diverſus fuit uſus & obſervatio. Multis enim locis, penitentiæ faciendę ac obeundę cauſæ diſcernebantur, ut ſi ob gravia crimina inflictæ fuiſſent pœnitentiæ, aut ſi in his peragendis pœnitens grave crimen fuiſſet publice confeſſus, ſive ſua, ſive aliena vocę, ejuſmodi pœnitentia perpetuam pareret ἀκαρονιστίαν, ac indiſpenſabilem irregularitatem: hujuſmodi cenſebantur idololatria, aut gravis impietas, adulterium, furtum notabile, falſi crimen, ſacrilegium, ſi vero ob levius delictum fuerat quis publica functus pœnitentia, qualis eſt illa ſine teſtimonialibus proprii Antiſti-

Antiſtitis circumvagatio, aut ſi grave crimen pœnitentis non innotuiſſet, ejuſmodi pœnitentia in aliquibus Eccleſiis nihil obſtabat clericatui, ſed ejus duntaxat honorem, & miniſterium ad tempus ſuſpendebat; cujus rei exemplo ſit iſte Aurelianenſis canon. Itemque Arauſicenſis I. Concilii ſuprà ſuo loco citatus can. 4. *Pœnitentiam deſiderantibus etiam clericis non negandam*. Concilii quoque Toletani quarti can. 4. hoc ipſum confirmatur: *Hi qui in diſcrimine conſtituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifeſta ſcelera confitentes, ſed tantùm ſe peccatores eſſe profitentes; hujuſmodi ſi revaluerint, poſſunt etiam pro morum probitate ad gradus Eccleſiaſticos pervenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum ſe perpetraſſe publicè fateantur, ad Clerum pervenire nullatenus poterunt*. Hunc ipſum canononem commemorat & inſtaurat Concilium Toletanum decimumtertium, an. Chr. celebratum 683. ſtatuens can. 10. *Frater noſter Gaudentius Valerienſis ſedis Epiſcopus, inſinuans quòd per manus impoſitionem ſubactus fuiſſet pœnitentiæ legibus: ſed utrùm accepta pœnitentia liceret ſibi præcepta ſui Ordinis contrectare myſteria, vel Miſſarum ſoluta explere officia? Per Synodalia rogavit certificari reſponſa. Tunc collatis in unum hujuſmodi canonicis inſtrumentis, hoc ſancta Synodus definivit: Ut reconciliatione præmiſſa, ſoliti Ordinis retentet officia. Si enim regulæ præcedentium Patrum eos, qui pœnitentiam in diſcrimine mortis accipiunt, & nulla de ſe manifeſta ſcelera confitentur, (ſi adſit tamen in his & talibus probitas morum) ad Eccleſiaſticos gradus pervenire permittunt; quanto magis ut hi, qui in ipſo Sacerdotio conſtituti pœnitentiam accipiunt, à ſui Ordinis officio non retrahantur? Tantùm ſi ſe ipſi mortalium criminum profeſſione propria non notarunt*. Hæc pleniùs & uberiùs docet eruditiſſimus Morinus tum in commentariis de pœnitentia lib. 4. cap. 12. & ſeqq. tum in primis exercitationibus lib. 2. cap. 22. & 23. hoc ipſum Aurelianenſe primum Concilium can. 12. meminit Diaconorum & Presbyterorum, qui ſe ab altaris communione ſub pœnitentis profeſſione ſubmoverint, definitque, ſi alii defuerint, poſſe ex neceſſitate baptiſare. Itaque in his ſacer gradus non fuit obſtaculo, quominùs pœnitentia fungerentur.

Can. XVII. *Omnes autem Baſilicæ, quæ per diverſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit ſecundùm priorum canonum regulam, ut in ejus Epiſcopi, in cujus territorio ſitæ ſunt, poteſtate conſiſtant*.

C. omnes Baſilicæ 16. q. 7. Eodem quoque ſpectat Concilii III. Toletani can. 19. & habetur c. ſic quidam, 10. q. 1. Vide c. nullus laicorum, & cap. ſicut domini, 16. q. 7. & inſuper in Decretalib. tit. de religioſ. domib. & ut Epiſcopo ſint ſubjectæ: & tit. de capell. Monach.

Can. XVIII. *Neque ſuperſtes frater torum defuncti's fratris aſcendat, neve ſe quiſquam amiſſæ uxoris ſorori audeat ſociare. Quod ſi fecerint, Eccleſiaſtica diſtrictione feriantur*.

Can. XIX. *Abbates pro humilitate religionis in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant: & ſi quid extra regulam fecerint, ab Epiſcopis corrigantur, qui ſemel in anno in loco, ubi Epiſcopus elegerit, conveniant, accepta vocatione. Monachi autem Abbatibus omni ſe obedientiæ devotione ſubjiciant. Quòd ſi quis per contumaciam extiterit indevotus, aut per loca aliqua evagari, aut peculiare aliquid habere præſumpſerit, omnia quæ acquiſierit, ab Abbatibus auferantur ſecundùm regulam Monaſterio profutura. Ipſi autem qui fuerint pervagati, ubi inventi fuerint, cum auxilio Epiſcopi tanquam fugaces ſub cuſtodia revocentur. Et reum ſe Abbas ille futurum eſſe cognoſcat, qui in hujuſmodi perſonas non regulari animadverſione adſtrinxerit, vel qui Monachum ſuſceperit alienum*. c. Abbates pro humilitate 18. q. 2.

Perquire ſuperiùs Chalcedonenſis Synodi can. 4. Et Concilium Arelatenſe tertium, cum inibi obſervatis, & Agathenſem can. 27.

Can. XXV. *Ut nulli civium Paſchæ, Natalis Domini, vel Quinquageſimæ* (intellige hic Pentecoſten) *ſolemnitatem in villa liceat celebrare, niſi quem infirmitas probabitur tenuiſſe*, c. nulli civium de conſecr. diſt. 3.

Tribus his feſtis olim Chriſtiani Euchariſtiam ſumere tenebantur ex ſanctione, quam Sancto Papæ & Martyri Fabiano Gratianus adſcribit poſt Ivonem, c. etſi non frequentius: de conſecr. diſt. 2. & Agathenſi can. 18. 23. & 64.

8. Can. XXVI. *Id à Sacerdotibus omnibus decretum eſt, ut ante Paſchæ ſolemnitatem, non Quinquageſima, ſed Quadrageſima teneatur*, c. Sacerdotibus, de conſecr. diſt. 3.

Obſervandum eſt, Teleſphori decreto, qui nonus à Petro Apoſtolo Pontificatum geſſit, Clericis univerſis injunctam fuiſſe jejunii abſtinentiam per ſeptem ante Paſcha plenas hebdomadas: c. ſtatuimus, diſt. 4. *Quia* (inquit) *diſcreta eſſe debet vita Clericorum & laicorum*. Ut habet ejus ad univerſos Epiſcopos epiſtola, & liber Pontificalis refert in ejus vita: *Hic conſtituit, ut ſeptem hebdomadas ante Paſcha jejunium celebraretur*. Id verò quia fortaſſe antiquatum pridem & obſoletum erat, reducit iſtud Concilium ad communem populi uſum. Inchoatio verò jejunii à feria quarta poſt Quinquageſimam necdum fuerat introducta: quinetiam necdum invaluerat ſub Gregorii Magni Pontificatus exordiis, quibus liquidò conſtat, jejunium tunc inchoari ſolitum feria ſecunda poſt Quadrageſimæ Dominicam, ut fidem facit ejuſdem homilia 4. in Evang. quam etiam ad huius rei probationem profert Amalarius lib. 1. de Officiis cap. 7. Non eſt tamen improbabile, Magnum Gregorium ſub vitæ finem conſtituiſſe demum, ut à quarta poſt Quinquageſimam feria (quæ nunc invaluit conſuetudo) jejunium aperiretur, cùm ipſius Gregorii Sacramentarium quartam iſtam feriam caput ac initium jejunii eſſe affirmet. Suſpicantur tamen nonnulli eſſe laciniam Sacramentario Gregorii poſtmodùm aſſutam.

9. Can. XIX. *Rogationes ſive Litanias ante Aſcenſum Domini placuit celebrari, ita ut præmiſſum triduanum jejunium in Aſcenſionis Domini ſolemnitate ſolvatur. Per quod triduum ſervi & ancillæ ab opere relaxentur, quò magis plebs univerſa conveniat. Quo triduo omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis utantur*.

Sidonius Apollinaris lib. 1. epiſt. 7. ad Mamercum Viennenſem Epiſcopum, hunc ipſum prædicat autorem Rogationum, quarum præſidio civium ſuorum (quorum exitium & multa de cælo prodigia ac portenta, & barbarorum irruptiones interminabantur) ſaluti conſuluerit. Hęc porrò evenere circa Domini annum 474. Poſt Mamercum Heſychius Viennæ iniit Epiſcopatum. Huic ſucceſſit Avitus, qui in homil. in Rogatione, ſic ait: *Currit tramite viali non per Orbem totum Rogationis obſervantiæ flumen irriguum*. Iiſdem verbis canon iſte iteratur in Concilio Epaonenſi can. 27. & habetur c. rogationes, de conſecr. diſt. 3.

CONCILIUM EPAONENSE, *anni à Chr. 517.*

1. Converſus ab hæreſi Ariana Burgundionum Rex Sigiſmundus, nihil regia ſollicitudine dignius habuit, quàm ut Eccleſiam Chriſti per omnes dominationis ſuæ terras optimè conſtabiliret, eoque fine conſilio uſus ſancti Aviti Viennenſis Epiſcopi, cujus ſtudio & inſtitutione Catholicam ad fidem acceſſerat: Synodum iſtam congregari curavit in caſtro Epaonenſi, quod conjiciunt nonnulli ſitum ad Lemanum lacum fuiſſe, nec multùm Agauno diſtans, ſeorſim ab urbium frequentia. Haud enim paucæ ſub Gallicanis Regibus habitæ ſunt Epiſcoporum Synodi in campeſtribus Regum ædibus, ad quas ipſi divertere ſolebant ac deliciari. Convenit iſta Synodus anno Chriſtianæ epochæ 517.

Hormiſda Romano exiſtente Pontifice. Interfuere Epiſcopi XXV. quibus præſedit Alcimus ipſe Avitus, cui aſſedit Viventiolus Epiſcopus Lugdunenſis.

2. Can. III. *Pœnitentiam profeſſi ad Clericatum penitus non vocentur.*

Fuit hæc univerſalior Eccleſiæ lex, quamvis ejus ſeveritatem nonnullæ Eccleſiæ, & Concilia propriis uſibus & decretis limitaſſent. Humana enim inſtituta, atque adeò Eccleſiaſtica, plerumque involvunt commoda & incommoda, unde fit ut alicubi exactiſſimè vigeant, alibi verò vel obſoleſcant, vel mitigatione temperentur. Quod idem in diverſarum gentium contrariis legibus evenire conſpicimus. Paulò antè contraria de pœnitentium ad Clerum, & viciſſim de clericorum ad pœnitentiam admiſſione, produxi exempla ad Aurelianenſis Synodi primæ canonem 7. Jam verò contraria illis, ſed huic Epaonenſi canoni 3. conformes nonnullæ inter multas alias ſelectæ proferendæ ſunt auctoritates & decreta. Concilii Carthaginenſis quarti canon. 56. *Ex pœnitentibus clericus quamvis ſit bonus, non ordinetur. Si per ignorantiam Epiſcopi factum fuerit, deponatur a Clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit fuiſſe pœnitentem.* Siricius Romanus Pontifex epiſt. ad Himerium Tarraconæ Epiſcopum c. 14. *Illud quoque par fuit nos providere, ut ſicut pœnitentiam agere non conceditur cuiquam Clericorum; ita poſt pœnitudinem, ac reconciliationem, nulli unquam liceat laicorum clericatus honorem adpiſci.* Similiter Leo Papa epiſt. 92. alias 2. ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem, inquiſit. 2. *Alienum eſt a conſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in Presbyteriali honore, aut in Diaconi gradu fuerint conſecrati, hi pro aliquo crimine ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi. Quod proculdubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* Origenes lib. 2. contra Celſum docet, qui ſemel publicam pœnitentiam obiviſſet, hunc in perpetuum excludi a ſacris Ordinibus, aut eorum exercitio. Præterea dicit Auguſtinus lib. 1. de Baptiſmo contra Donat. cap. 1. *Ordinatis, quum ad Eccleſiam de ſchiſmate redeunt, non imponitur manus inter laicos.* Sed inſuper Concilium Carthaginenſe V. can. 11. hæc ſtatuit: *Idem confirmatum eſt, ut ſi quando Presbyteri vel Diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, qua eos & a miniſterio neceſſe ſit amovere, non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur.* His adde apud Gratianum c. Presbyter ſi fornicationem, diſt. 82. Ceterùm publicæ pœnitentiæ vice clericus delicti reus in monaſterium relegabatur, aut ad privatam ſeceſſionem, ut docent Leo Magnus loco cit. & Hieronymus epiſt. 48. ad Sabinianum Diaconum lapſum, & præſens iſtud Concilium 22. & Aurelianenſe III. can. 7.

3. Can. IV. *Epiſcopis, Presbyteris, atque Diaconibus, canes ad venandum, & accipitres habere non liceat. Quòd ſi quis talium perſonarum in hac fuerit voluntate detectus, ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus ſe a communione ſuſpendat; duobus Presbyter abſtineat; uno Diaconus ab omni officio & communione ceſſabit.*

Agathenſis etiam Concilii canon 55. ſancit: *Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconibus canes ad venandum aut accipitres habere non liceat.* Eamdem habet prohibitionem Matiſconenſis Concilii II. canon 13. Et obiter antiquitatem venationis obſerva per accipitres.

Can. VI. *Presbytero, vel Diacono, ſine Antiſtitis ſui literis ambulanti communionem nullus impendat.*

Vide huc pertinentia quæ ſuperius congeſſi ad Aurelianenſis primi Concilii can. 7.

4. Can. IX. *Unum Abbatem duobus Monaſteriis interdicimus præſidere.* c. unum Abbatem 21 q. 1.

Habetur iiſdem verbis in Concilio Agathenſi can. 57. Similiter & in Cabilonenſi cavetur canon. 12. ut duo Abbates in uno Monaſterio eſſe non poſſint: ne ſub obtentu poteſtatis ſimultas inter Monachos & ſcandala generentur.

5. Can. XI. *Clerici ſine ordinatione Epiſcopi ſui adire, vel interpellare publicum non præſumant; ſed ſi pulſati fuerint,* (id eſt citati & in jus vocati) *ſequi ad ſæculare judicium non morentur.*

Notabilis canon pro Gallicano Regno, in quo clerici ſæculare judicium ſubire compelluntur.

6. Can. XVI. *Presbyteros propter ſalutem animarum, quam in cunctis optamus deſperatis & decumbentibus hæreticis ſi converſionem ſubitam petant, chriſmate permittimus ſubvenire. Quod omnes converſuri, ſi ſani ſunt, ab Epiſcopo noverint expetendum.*

Vide ſimilem ſuperius ſanctionem in primo Concilio Arauſicano can. 1. Vide ibidem can. 2. utrùm & quandonam Presbyter eſſe poſſit Sacramenti Confirmationis miniſter.

7. Can. XVII. *Si Epiſcopus condito teſtamento aliquid de Eccleſiaſtici juris proprietate legaverit, aliter non valebit niſi vel tantum de juris proprii facultate ſuppleverit.*

Hinc liquet, Epiſcopos (idemque de Presbyteris & Diaconis eſto judicium) potuiſſe quoque bona temporalia poſſidere, liberamque eorum habuiſſe diſpoſitionem tum inter vivos, tum per ultimas voluntates. Ambroſius lib. 1. offic. cap. 30. ſic ait: *Sed & ſi quis Eccleſiam nolens gravare in Sacerdotio aliquo conſtitutus, aut miniſterio, non totum, quod habet, conferat; ſed operetur cum honeſtate, quantum officio ſatis eſt; non mihi imperfectus videtur.* Ipſe quidem perfectiora conſilia fuerat conſectatus, qui, ut ſcribit in ejus vita Paulinus, *prædia quæ habebat, reſervato uſufructu germanæ ſuæ, donavit Eccleſiæ, nihil ſibi quod ſuum diceret, derelinquens.* Et hanc rerum omnium abdicationem ad ipſum ſcribens Baſilius eidem ipſi congratulatur epiſt. 55. De ſancto Fulgentio Ruſpenſi Epiſcopo iſtud perhibet teſtimonium Ferrandus in ejus vita cap. 7. *Portionem ſubſtantiæ propriæ, quamvis haberet fratrem juniorem nomine Claudium, per donationem ſoli contulit matri, ut a matre poſtmodum ſi benè ſerviviſſet, donaretur & fratri.* Teſtantur hanc quoque libertatem ipſa quæ ſuperſunt ſanctorum Epiſcoporum teſtamenta, Gregorii Nazianzeni, Cæſarii Arelatenſis, & Remigii Remenſis.

8. Can. XXII. *Si Presbyter aut Diaconus capitale crimen commiſerit, ab officii honore depoſitus in Monaſterium retrudatur, ibi tantummodo, quandiu vixerit communione ſumenda.*

Francica Eccleſia in prima Synodo Aurelianenſi can. 7. perpenſis quibuſdam circumſtantiis clericos ad pœnitentiam admiſit, eaque peracta, priſtinis gradibus & officiis reſtituit. Burgundica verò Eccleſia in hac Epaonenſi, priſtinam maluit ſervare diſtrictionem, ut nunquam pœnitens quis in Clerum promoveatur: & ſi quando promotus lapſus ſit, non admittatur ad publicam pœnitentiam, ſed reliquo vitæ decurſu agat privatam, recluſus intra ſepta monaſterii, ut ſtatuitur canone iſto 22. Quod pœnitentiæ genus decernit erga lapſos clericos S. Leo Papa epiſt. ad Ruſticum, inquiſit. 2. ipſumque tertium Aurelianenſe Concilium can. 7. atque ad id hortatur Hieronymus Sabinianum.

9. Can. XXVI. *Laicis contra cujuslibet gradus Clericum ſi quid criminale parant objicere, dummodo vera ſuggerant, proponendi permittimus poteſtatem.*

Prodit Autor vitæ Pontificum in Sylveſtro, ipſum ordinaſſe, ne laicus Clerico crimen inferret. Profertur etiam Alexandri Papæ III. ex ipſius ad Salernitanum Epiſcopum epiſtola his verbis: *De cætero laicos in accuſationem vel teſtimonium contra clericum in criminali cauſa nullatenus eſſe admittendos, cenſura ſacrorum Canonum manifeſtius edocet, niſi forte ſuum vel ſuorum injuriam proſequantur. Nec tunc etiam ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.* c. de cætero, de teſtib. & atteſta. Proferuntur a Gratiano canones adulterini ex ſuppoſititiis (ut nunc docti omnes poſt Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum agnoſcunt) Pontificum Romanorum literis, quas Iſidorus, & poſt hunc Gratianus obtruſerunt, ut ſunt canones 1. & 3. cauſæ 2. q. 7. cum hac indigna viro ſapienti ratione; *Licet Epiſcopus ſit inordinatus, quia pro meritis ſubditorum*

diſponi-

diſponitur a DEO vita rectorum. Ergo impune dimittendus eſt lupus ovile Chriſti depopulans. At verò illa prohibitio non poteſt non eſſe ſcandaloſa, & Chriſto paſtorum Principi contumelioſa, ipſi & Eccleſiæ exitialis, ſi ipſa ſcelera rectorum alit, & quæ ſcandala manifeſta pariunt, diſſimulari vult, nec patitur accuſari, vel ſalubriter corrigi. Certè melius judicavit ſacra Chalcedonenſis Synodus ſexcentorum Epiſcoporum, dum can. 21. ipſos etiam laicos admittit ad Epiſcoporum accuſationem, ac contra eos teſtificationem, dum ſint probatæ vitæ illi accuſatores ac teſtes: *Clericos* (inquit) *vel laicos, Epiſcopos accuſantes, aut Clericos, non indiſcriminatim, nec citra inquiſitionem admittere liceat ad accuſationem, niſi eorum exiſtimatio priùs examinata fuerit*. Eadem eſt ſententia Patrum Synodi hujus Epaonenſis. Idemque ſapienter judicavit ſanctus Papa Gregorius lib. 2. epiſt. 36. admittens etiam fœminam ad teſtificandum de crimine Presbyteri: & refertur c. quoniam, de teſtib. atteſt. Ipſeque Apoſtolus 1. Timot. 5. *Accuſationem adversùs Presbyterum noli recipere niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*.

Can. XXV. *Sanctorum reliquiæ in oratorijs villaribus non ponantur, niſi forſan clericos cujuſcunque Parochiæ vicinos eſſe contingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequentia famulentur. Quod ſi illi defuerint, non antè proprij ordinentur, quam eis competens victus & veſtitus ſubſtantia deputetur*.

Can. XXVII. *Ad celebranda Divina officia ordinem, quem Metropolitani tenent, Provinciales eorum obſervare debebunt*.

Can. XXVIII. *Inceſtis conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cùm adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos verò nec ullo conjugii nomine prævelandos, præter illos, quos vel nominare funeſtum eſt*, (puta inter fratres & ſorores) *hos eſſe cenſemus, ſi quis relictam fratris, quæ pene ſoror priùs extiterit, carnali conjunctione violaverit: ſi quis frater germanam uxoris ſuæ accipiat: ſi quis novercam duxerit: ſi quis conſobrinæ ſobrinæve ſe ſociet: quod ut a præſenti tempore probibemus, ita ea quæ ſunt anterius inſtituta, non ſolvimus. Si quis relictæ avunculi miſceatur, aut patrui, vel privignæ, id eſt filiaſtræ concubitu polluatur. Sanè quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem*.

Hec iiſdem propemodum verbis habentur in Concilio Agathenſi can. 61. in Decreto c. de inceſtis, 35. q. 2. Eaſdem innovat prohibitiones Concilium Pariſienſe V. c. 14.

9. Can. XXXVI. *Ne ullus ſine remedio, aut ſpe veniæ ab Eccleſia repellatur, neve ulli ſi pœnituerit, aut ſe correxerit, ad veniam redeundi aditus obſtruatur. Sed ſi cui forſitan diſcrimen mortis immineat, damnationis conſtituta tempora relaxentur. Quod ſi ægrotum accepto viatico revaleſcere fortaſſè contingit, ſtatuti temporis ſpatia obſervare convenit*.

Nicænum Concilium de his, qui vita excedunt, can. 12. alias 13. & Concilium Carthaginenſe IV. can. 4. & cap. 76. & 78. Itemque Arauſicanum 1. c. 3. idem cum iſto Epaonenſi canone decernunt, & de conciliando & communicando ægro pœnitente, & de reſumenda pœnitentia, ſi convaleſcat.

11. Can. XXXVIII. *Monaſteria puellarum non niſi probatæ vitæ & ætatis provectæ ad quaſcunque earum neceſſitates vel miniſtrationes permittantur intrare. Ad faciendas verò Miſſas, qui ingreſſi fuerint, ſtatim exacto miniſterio regredi feſtinabunt. Alias autem nec Clericus, nec Monachus juvenis, ullum ad puellarum congregationem habebit acceſſum, niſi hoc aut paterna aut germana neceſſitudo probetur admittere*.

Illis ſanè & aliquot poſterioribus ſeculis non erant Monialium Eccleſiæ cum populo communes, ſed intra clauſuræ ſepta continebantur ſoli earum uſui deſtinatæ. Similia de prohibito Clericorum aliorumque virorum ad Monialium ſepta ingreſſu, præterquam neceſſitatis cauſa: & de obligatione Sacerdotibus impoſita egrediendi ſtatim a Miſſa peracta, nec ulterius conſiſtendi in oratorio, neque in clauſtro, renovantur in Conciliis quibuſdam ſub Carolo Magno celebratis, ſcilicet Arelatenſi ſexto càn. 7. & Turonenſi tertio can. 29.

12. Indicant ſubſcriptiones, celebratam hanc Epaonenſem Synodum fuiſſe, Agapito Conſule, primuſque ſubſcripſit, ut in propria Eccleſia Avitus Viennenſis, deinde Viventiolus Lugdunenſis Metropolites, & ſub his alii Epiſcopi 23.

CONCILIUM ARAUSICANUM ſecundum an. Chriſt. 529.

1. ARauſione convenit hæc Synodus ordine ſecunda, Chriſti anno 529. ſub Felice Papa IV. regnante in Italia Athalarico Amalaſunthæ filio, in Galliis verò liberis Clodovæi. Præſedit Concilio Cæſarius Arelatenſis, quod approbatum mox fuit a Bonifacio Papa II. Felicis ſucceſſore in ſua ad Cæſarium epiſtola. Hac Synodo adverſus Semipelagianos, qui in Gallia, maxime verò in ſecunda Narbonenſi Provincia, & circumvicinis locis percrebuerunt, ab Auguſtino circa gratiam Chriſti & liberum noſtrum arbitrium diſſentientes, quorum coryphæi erant Caſſianus, Fauſtus Reienſis, Vincentius, Gennadius. Caſſiani & Vincentii ſcripta ſolidè refellerat Proſper, editis adverſus Collatorem, & adverſus objectiones Vincentianas libris. Fauſti autem libros oppoſitis & ſincerioribus libris oppugnaverant ſanctiſſimi tres Epiſcopi Avitus Viennenſis, Fulgentius Ruſpenſis, & qui Synodo iſti præſedit Cæſarius Arelatenſis, cui interfuerunt octo viri optimates & illuſtres, Petrus Marcellinus Præfectus Prætorii Galliarum atque Patricius, Syagrius, Opilio, Pantagathus, Deodatus, Cariatto, Marcellus, & Namatius, qui poſt tredecim Epiſcopos ſubſcripſerunt, Decio juniore Conſule. Sic verò præfantur Antiſtites: *Cùm ad dedicationem Baſilicæ, quam Illuſtriſſimus Præfectus & Patricius filius noſter Petrus Marcellinus, Felix Liberius in Arauſica civitate fideliſſima devotione conſtruxit, Deo propitiante, & ipſo invitante conveniſſemus, & de rebus quæ ad Eccleſiaſticam regulam pertinent inter nos ſpiritualis eſſet oborta collatio, pervenit ad nos, eſſe aliquos qui de gratia & libero arbitrio per ſimplicitatem minus cautè, & non ſecundùm Catholicæ fidei regulam ſentire velint. Unde id nobis ſecundùm admonitionem, & autoritatem ſedis Apoſtolicæ juſtum ac rationabile viſum, ut pauca capitula ab Apoſtolica nobis ſede tranſmiſſa, quæ ab antiquis Patribus de ſanctarum Scripturarum voluminibus in hac præcipue cauſa collecta ſunt, ad docendos eos, qui aliter, quam oportet, ſentiunt, ab omnibus obſervanda, proferre, & manibus noſtris ſubſcribere deberemus, quibus lectis, qui hucuſque non ſicut oportebat, de gratia & libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei Catholicæ conveniunt, animum ſuum inclinare non differat*. Ex hac præfatione (quæ certè præceſſit Bonifacii epiſtolam hujus Synodi approbatricem) colligitur evidenter, eos, qui contraria ſequentibus Synodi definitionibus ſenſerant, vel docuerant, contra fidei Catholicæ regulam erraſſe. Id enim Patres Arauſicani fidenter declarant, antequam Bonifacius Papa ſuum ſenſum publico decreto aperuiſſet.

2. Can. III. *Si quis ad humanam invocationem gratiam Dei dicit conferri, non autem ipſam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Iſaiæ Prophetæ, vel Apoſtolo dicenti: Inventus ſum a non quærentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant*.

Semipelagiani ſeu Maſſilienſes quamvis contra Pelagianum dogma gratiam Dei ad ſalutem aſſererent neceſſariam, attamen in hominis arbitrio ſemina quædam, & diſpoſitiones ad evocandam Dei gratiam collocabant, ſcilicet deſiderium ſalutis, & libertatem naturalem & inſitam orandi, quibus rebus quemlibet hominem propriis & natura-

naturalibus viribus relictum gratiam promereri, & ad ſe elicere dicebant: ut ex epiſtolis conſtat Proſperi & Hilarii, quibus Auguſtinum admonent ingruentis in Gallia iſtius hæreſis.

3. Can. IV. *Si quis ut a peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non autem etiam ut purgari velimus, per Spiritus ſancti infuſionem & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit Spiritui ſancto per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas a Domino; & Apoſtolo ſalubriter prædicanti: Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.*

Sanctus Eccleſiæ Doctor, & divinæ gratiæ propugnator inſignis Auguſtinus, gratiæ vim & efficacitatem ſic deſcribit in libro de gratia Chriſti c. 10. *Sed nos hanc gratiam volumus iſti fateantur, qua futuræ gloriæ magnitudo non ſolum promittitur, ſed etiam creditur, & ſperatur; nec ſolum revelatur ſapientia, ſed etiam amatur: nec ſolum ſuadetur omne quod bonum eſt, ſed & perſuadetur. Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, ſi vult non ſolum vocari, ſed etiam eſſe Chriſtianus.* Vis illa quidem quam Lutherus invexit, quæ humanam voluntatem neceſſitate adigat, arcenda prorſus eſt a Chriſti gratia, ſolaque illi tribuenda virtus, & efficacia, cui poſſit humana libertas diſſentire, ſi velit; ut definit Synodus Tridentina ſeſſ. 6. can. 4. Idemque docet Auguſtinus, qui memorato ſuperius libro, aliiſque permultis locis aſſerit, gratiam Chriſti victricem ſuum ſemper ſortiri effectum; adeout de eadem victrice in lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 8. hæc aſſeveret: *Gratia, quæ Dei benignitate humano cordi infunditur, a nullo duro corde reſpuitur, cum ad hoc detur ut duriciem auferat cordis.* Idem tamen lib. de ſpiritu & litera luculenter docet cap. 33. integram ſub gratiæ ductu ſervari hominis libertatem his verbis: *Profecto & ipſum velle bonum Deus operatur in homine, & in omnibus miſericordia ejus prævenit nos: conſentire autem vocationi Dei, vel ab ea diſſentire, ſicut dixi, propriæ voluntatis eſt.* Nos verò errorem illum prorſus averſamur, qui voluntarium cum libero ita confundit, ut ipſam neceſſitatem, quam non repugnat eſſe quandoque voluntariam, cum libertate ſtudeat conciliare, quæ tamen reverà indivulſè cohæret cum indifferentia ad res oppoſitas, ſive contrarie ſive contradictorie. Eſtque doctrina Auguſtini, Hieronymi, & Thomæ: Ait enim Hieronymus contra Jovinianum libro. 2. *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes nec ad vitia neceſſitate trahimur: alioquin ubi neceſſitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt.* Iſtud Hieronymi effatum refert Auguſtinus lib. de natura & gratia cap. 65. & approbat ut veriſſimum. Idemque lib. 3. de liber. arbitr. cap. 1. confert motum lapidis naturæ impulſu deorſum cadentis, cum motu animi, quo relicto incommutabili bono, ad inferiora dilabimur; & nos diſſimiles in hoc eſſe docet, quod lapis naturæ impulſu deorſum movetur, nec in poteſtate habet lapis hunc motum cohibere; cum tamen animus poſſit motum cohibere, quo ſuperioribus deſertis ad inferiora demittitur. Idemque lib. de gratia & libero arbitrio, quem pro concilianda gratia cum noſtra libertate compoſuit, poſtquam verba Scripturæ ſacræ retulit: *Appoſui tibi ignem & aquam, ad quodcunque volueris, extende manum tuam. In conſpectu hominis vita & mors, quodcunque placuerit dabitur ei.* Hæc ſubjungit cap. 2. *Ecce apertiſſimè expreſſum videmus humanæ mentis arbitrium liberum.* Angelicus autem Doctor pluribus ſæculis ante conſtitutiones Summorum Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. docuerat propoſitionem iſtam, quod voluntas neceſſitate, ſine ulla tamen coactione mota, ſit alicujus meriti capax; eſſe ſimul fidei Catholicæ contrariam, & ſubvertere omnia principia Philoſophiæ moralis; tolli enim per eam neceſſitatem, liberum arbitrium, & deliberationem, & exhortationem & præceptionem, & laudem, & pœnam, & vituperium, quæſt. 6. de malo, art. 1.

Can. VI. *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus miſericordiam nobis divinitus conferri dicit, non autem ut credamus velimus; vel hæc omnia ſicut oportet fieri, agere valeamus per infuſionem & inſpirationem Spiritus ſancti in nobis confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti; Quid habes, quod non accepiſti? Et gratia DEI ſum id quod ſum.*

Can. VII. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere ſive ſalvari, id eſt Evangelicæ prædicationi conſentire poſſe confirmat abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuavitatem in conſentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil poteſtis facere; & illud Apoſtoli; Non quod idonei ſimus cogitare aliquid a nobis, ſed ſufficientia noſtra ex DEO eſt.*

4. Can. XII. *Tales nos DEUS amat, quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito.*

Depromptus eſt ex Auguſtini ep. 105. ad Sixtum. Docere intendit ſancta Synodus, neminem quantumvis juſtum promereri poſſe ſuam ad æternam vitam prædeſtinationem; ſeu quod eodem recidit, finalis perſeverantiæ donum. *Quod quidem* (ut loquitur Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 13. *aliunde haberi non poteſt niſi ab eo, qui potens eſt eum, qui ſtat, ſtatuere, ut perſeveranter ſtet: & eum qui cadit reſtituere.* Fulcitur item canone iſto merè gratuita in æterno Dei propoſito prædeſtinatio. Hinc enim dependet ſeries omnis gratiæ bonorumque operum, quibus æterna vita paratur. Efficax namque intentio finis invehit ſecum omnia media, ſine quibus non attingitur finis: & quiſquis terminum certò intendit, eadem intentione viam mit, qua neceſſariò eundum ſit ad terminum. Sunt itaque prædeſtinationis affectus, nullatenus verò prædeſtinationis cauſa omnes gratiæ efficaces, & ex his procedentia bona opera, & quod non cadit ſub meritum perſeverantiæ donum. Eoque ſenſu prædicat Apoſtolus Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti.* Quod ſanè propoſitum Dei ſic ibidem docet Auguſtinus in expoſit. epiſt. ad Rom. expoſit. 55. & in lib. de bono perſeverantiæ cap. ult., & lib. de prædeſt. Sanct. cap. 15. & epiſt. ad Sixtum 105. & alibi paſſim, non fundari ſuper futuris meritis, ſed ex oppoſito iſta inniti æterno Dei propoſito ut fonte, & cauſa ex qua promanant. Unde proſequitur Apoſtolus ibid. *Quos enim præſcivit, illos prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus ex multis fratribus.* Sanè ſicut primogenitus Filius Dei, de quo ſic teſtatur Apoſtolus Rom. 1. *Prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute*, ſine ullis humanitatis illius præcedentibus meritis electus eſt ad hoc, ut in perſonam Verbi aſſumeretur; ita quicunque ad vitam prædeſtinantur æternam, id beneficium debent electionis ſuæ non propriis virtutibus ac meritis, ſed gratuitæ Dei electioni ac propoſito, quo ipſo prorſus immeritos ſejunxit a maſſa damnationis, in qua incluſi una cum reprobis erant. Quo eodem ſenſu tum reſpectu prædeſtinationis ex propoſito, tum neceſſitatis gratiæ prævenientis, ſic ſuam ad Romanos epiſtolam proſequitur Paulus: *Non eſt volentis nec currentis, ſed miſerentis Dei.* Quod Apoſtolicum effatum præclarè Auguſtinus dilucidat in Enchiridio cap. 32. *Si propterea dictum eſt, non eſſe volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei; quia ex utroque fit, id eſt ex voluntate hominis, & miſericordia Dei; tanquam diceretur, non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia Dei: non ergo ſufficit miſericordia Dei, ſi non ſit etiam voluntas hominis: quia id voluntas hominis ſola non implet. Cur non & è contrario rectè dicitur, non miſerentis eſt Dei, ſed volentis hominis; quia id miſericordia ſola Dei non implet? Porro ſi nullus Chriſtianus dicere audebit, non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, ne Apoſtolo apertiſſimè contradicat, reſtat ut propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adjuvandam,*

& adju-

& adjuvat præparatam Hoc ſcilicet innuens, nullum eſſe bonæ voluntatis meritum niſi præveniente & adjuvante Deo. Similia habet Auguſtinus lib. 1. ad Simplicianum, quæ. 2. juxta ſententiam Apoſtolicam: *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4.

5. Can. XIV. *Nullus miſer de quacunque miſeria liberatur, niſi per DEI miſericordiam præveniatur, ſicut Pſalmiſta dicit: Miſericordia ejus præveniet me. Et: Citò anticipent nos miſericordiæ tuæ Domine.*

Canonem iſtum Synodus edidit, ut antidoti loco eſſet adverſus Maſſilienſium errorem, quem his verbis Proſper epiſt. ad Auguſtinum prodit: *Ad hanc gratiam, qua in Chriſto renaſcimur, perveniſſe credunt, per naturalem ſcilicet facultatem petendo, quærendo, & pulſando: & ideò accipiat, & ideò inveniat, & ideò introeat, quia bono naturæ benè uſus eſt, ut ad iſtam ſalvantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit pervenire.* Sed his egregiè reſpondet Auguſtinus de bono perſeverantiæ c. 23. *Ubi intelligimus & hoc ipſum eſſe donum Dei, ut veraci corde, & ſpiritualiter clamemus ad Dominum: Attendant ergo quomodo falluntur, qui putant eſſe à nobis, & non dari nobis ut petamus, quæramus, & pulſemus: & hoc eſſe dicunt quod gratia præceditur merito noſtro, & ſequatur illa; cùm accipiamus petentes, & inveniamus quærentes, aperiaturque pulſantibus. Nec volunt intelligere, etiam hoc divini muneris eſſe, ut oremus, hoc eſt petamus quæramus, atque pulſemus.*

Can. XVI. *Fortitudinem Gentium mundana cupiditas facit; fortitudinem Chriſtianorum Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris, non per voluntatis arbitrium, ſed per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis, nullis meritis gratiam prævenientibus.*

Deſumptum eſt ex Opere Auguſtini contra Julianum lib. 1. num. 83. & ex ejuſdem libro de Patientia cap. 17.

6. Can. XVIII. *Debetur merces bonis operibus ſi fiant; ſed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.*

Hic igitur mirabili nexu copulantur gratuitum, & meritorium; quia hominis meritum à gratia Chriſti præceditur ac prævenitur, atque ex ejus gratuitæ bonitatis fonte dimanat.

Can. XIX. *Natura humana, etſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret, nullo modo ſeipſam Creatore ſuo non adjuvante ſervaret. Unde cùm ſine gratia DEI ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit, quomodo ſine gratia Dei poterit reparare, quod perdidit?*

Deſumptum eſt ex Auguſtini epiſt. 106. Cui doctrinæ de actualium auxiliorum ad habitualem gratiam neceſſaria adjunctione, ſuffragatur aliud ejuſdem teſtimonium lib. de correp. & grat. c. 12. *Si autem hoc adjutorium vel homini, vel Angelo, cùm primùm facti ſunt, defuiſſet, quoniam non talis natura facta erat, ut ſine divino adjutorio poſſet manere, ſi vellet, non utique ſua culpa recidiſſent: adjutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſent.* Qua Auguſtiniana doctrina funditùs evertitur Michaelis Baii dogma, hominem peccare in eo etiam quod evitare non poſſit. Et ſtabilitur ſpecies illa gratiæ, quæ *ſufficiens* dicitur, cùm certum ſit, illud adjutorium Angelis qui lapſi ſunt, & Adamo poſt primam gratiam collatum, pertinere ad gratiam actualem, non tamen efficacem; quia illi non perſtiterunt in gratia cum illo auxilio, ergo ad ſufficientem; quatenus cum illo potuiſſent & culpam & ruinam evadere.

Can. XX. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo;* (cujuſmodi ſunt gratiæ omnes prævenientes) *nulla autem bona facit homo, quæ Deus non præſtet ut faciat homo.*

Erutum eſt ex Auguſtini lib. contra duas epiſt. Pelagii cap. 8.

7. Can. XXII. *Nemo de ſuo habet niſi peccatum & mendacium.*

Ex ejuſdem tract. 5. in Joan. habet quidem homo gratiam, non ſe tamen, ſed ex divina bonitate, ſecundùm Apoſtolum dicentem Rom. 11. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioqui gratia jam non eſt gratia.* Et ſapienter ait Auguſtinus epiſt. 143. ad Julianam viduam virginis Demetriadis matrem: *Nec miremini quia dicimus, & veſtra eſſe, & ex vobis non eſſe; nam & panem quotidianum dicimus noſtrum, ſed tamen addimus, da nobis. An verò quando Apoſtolo dicente audierit homo, Quis enim te diſcernit? Reſponſurus eſt, bona voluntas mea, fides mea, juſtitia mea & non continuò, quod ſequitur, auditurus. Quid enim habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Quis enim vos ab illa ex Adam maſſa mortis perditioniſque diſcernit? Nonne ille qui venit quærere & ſalvare quod perierat?* Luc. 9. 10.

Idipſum frequenter ingerunt & inculcant ſacræ paginæ, Joan. 5. *Sine me nihil poteſtis facere.* Quo loco Auguſtinus ita admonet: *Ne quiſquam putaret, ſaltem aliquem parvum fructum poſſe palmitem ferre, cùm dixiſſet hic fert fructum multum; ſed nihil poteſtis facere: non ait, parum poteſtis facere, ſed nihil poteſtis facere: Sive ergo parum, ſive multum, ſine illo fieri non poteſt ſine quo nihil fieri poteſt.* Hæc ſanctus Doctor ad Evangelicam comparationem palmitis à vite ſucciſi, vel evulſi, qui fructificare nullatenus poteſt. Hæc tamen intelligenda de fructibus & operibus æternam ad vitam conducentibus. Aliterque ſentiendum de temporali fructu quarumdam virtutum; quæ ſine divinæ gratiæ influxu laudes quidem tranſitorias temporariamque mercedem indubiè merentur; ſed non æterna præmia, cùm ab ipſis peccatoribus fiant rationi & honeſtati conſentanea: ut cùm quis miſeratione ductus, divina tamen gratia deſtitutus, ſtipem ſtipi erogat, aut honeſtate ductus honorem & obſequium parentibus defert, aut amore patriæ contra hoſtes præliatur, ſive affectu juſtitiæ ſuum cuique attribuit: circa enim hujuſmodi actus ſuam diverſis locis mentem aperit Auguſtinus: ut quum hæc ediſſerit lib. de ſpiritu & litera cap. 27. *Etiam impiorum nec Deum verum veraciter juſteque colentium quædam facta legi, vel audiri, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolum vituperare non poſſumus, verùm etiam meritò rectèque laudamus.* Deinde c. 28. ita proſequitur: *Veruntamen quia in anima humana non uſque adeò imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanſerint,* &c. *Sicut non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſine quibus hæc vita non ducitur: ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua BONA OPERA, ſine quibus difficillimè vita cujuſlibet peſſimi hominis invenitur.* Franciſcus Sylvius in Academia Duacena Regius & ordinarius Profeſſor in 1.2.q.109.art.2. iſtud profert Theologiæ Lovanienſis Facultatis decretum ad requiſitionem Epiſcopi Cremonenſis per utramque Germaniam Apoſtolici Nuncii editum: *Non ſic omnia bona principia evulſa ſunt; ut liberum arbitrium ſine gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valeat. Multa quippe ſunt, quæ vel ad humanos uſus utiliter, vel ad excolendos ornandoſque vitæ mores laudabiliter, vel ad reſpublicas conſtituendas induſtriè prudenterque prolata ſunt; eaque, in quantum ejuſmodi ſunt, peccata cenſeri nullo modo rectè poſſunt. Quocirca quod ex ſolis naturæ viribus, non ex illa per Chriſtum gratia ſpeciali ortum bonum opus agnoſcens, minimè is cum Pelagio ſentire hac in parte, ſeu Pelagiana hæreſi errare & labi dicendus eſt, ſed perſpicuè acquieſcere veritati.*

Negotium faceſſere fortaſſe poſſet, quæ videtur apparens contradictio inter iſtum Arauſicanum canonem, *Nemo de ſuo habet niſi peccatum & mendacium:* & exertam per ſummorum Pontificum Pii V. & Gregorii XII. decreta condemnationem hujus propoſitionis: *Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.* Verùm nulla hic ineſt contradictio, ſi mentem & verba tum canonis Arauſicani, tum Bullæ Pontificiæ, ritè perpendas. In canone namque Arauſicano voces iſtæ, *Nemo de ſuo*, excludunt id omne, quod Deum qualitercumque autorem habet, ſive in ordine naturæ, ſive in ordine gratiæ; quæcumque enim facit Deus, non niſi bona ſunt; ſolum autem peccatum eſt quodcunque à dæmonibus vel hominibus proficiſcitur, dum bonis Dei operibus ſua privata malitia abutuntur. Deus enim ſolus eſt naturarum & gratiæ conditor, ſoluſque liberi arbitrii (quod utique bonum eſt) autor: peccatum verò qualecunque ſit, nihil aliud eſt quàm abuſus liberi arbitrii. Solùm igitur quod ſupereſt malum, id omne eſt, quod Deum non habet autorem,

autorem, concupiſcentia ſcilicet & peccatum, quæ à Diabolo ſunt, ab Adamo ejùſque poſteris. Atque ita veriſſimum eſt iſtud Arauſicanum effatum: *Nemo de ſuo habet niſi peccatum & mendacium:* veriſſimum pariter eſt, hominem etiam in ſtatu naturæ corruptæ operantem ſecundùm leges rationis & honeſtatis, non peccare: quia omnis recta ratio, & omnis morum honeſtas, à Creatore omnis tam naturalis quàm ſupernaturalis boni originem ducit. Si ergo qualecùnque Dei bonum ab homine ſubducas, nihil in homine proprium ſupererit niſi peccatum & mendacium. Sed ſi bonum Dei ſpectes cum hominis voluntate conjunctum, homo erit liber ad malum & ad bonum opus; & ad iſtud quidem ſive ad naturale ac morale, ſi ductum rationis & communis honeſtatis ſequatur in ordine naturæ: nec tamen inde ullam ſupernaturalem mercedem aſſequetur, aut merebitur. Sed ſi divina gratia præventus in actiones exurgat ſuperioris dignitatis & ſublimioris meriti, æternam & celeſtem vitam ſibi parabit, ad quam nullæ aſſurgere poſſunt naturæ vires Hoc ſenſu præclarè canonem Arauſicanum exponunt & elucidant Eſtius in 2. ſentent. diſtint. 26. §. 16. Sylvius in 1. 2. quæſt. 109. articul. 2. & Suarez lib. 1. de neceſſit. gratiæ cap. 21. At vero in propoſitione damnata hæ voces; *Sine Dei adjutorio*, perinde ſonant ac ſi liberum arbitrium gratia Spiritus ſancti deſtitutum, operans tamen per naturæ vires, quas non à ſe, ſed ex Deo habet & per generalem Dei concurſum, & ſecundùm dictamen ac ductum rationis, quam Deus naturæ autor homini indidit ac impreſſit, non niſi ad peccatum valeat; etſi adulterio, furto, incontinentiæque reluctetur, ſi oppreſſum erigat, ſi aliena nequitia vexatum tueatur, ſi egenos relevet, ſi miſeris opituletur ex juſtitiæ vel pietatis affectu. Hæc ita concepta propoſitio hominem, qua parte eſt laudabilis, injuſtè damnat, ipſique divinæ providentiæ atrocem irrogat injuriam, hominem hôc ipſo punienti, quia divinis præceptis pro præſentibus, quas habet viribus, obtemperare conatur: ut minimè ſciam utrùm Democriti cachinnis, an potius Heracliti lacrymis excipienda ſit illa Pontificiis decretis proſcripta propoſitio. At verò Arauſicanus iſte canon quæcumque Dei bona ſunt, ſeorſim educens & ſeponens, Deum ipſum utpote bonorum omnium fontem magnificat; hominem verò in ſe uno ſpectatum juſtiſſimè deprimit: ſic enim ſpectatus nihil aliud in ſe conſpicit præter peccatum & mendacium, quæ ſola de ſuo habet: ut per ſui notitiam atque deſpectum, Deo placere incipiat, qui pauperem omnem ſuperbum, ut docet Eccleſiaſticus, exoſum habet.

8. Can. XXV. *Aliquos divina poteſtate ad malum prædeſtinatos eſſe non ſolùm non credimus; ſed etiam ſi ſint, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus.*

Hæreticis aſſuetum eſt affingere Catholicis falſa dogmata, ut ſanam eorum doctrinam in odium & contemptum adducant. Sic Neſtoriani Cyrillum criminabantur eſſe Appollinaris ſectarium. Eutychiani quoque orthodoxos, qui diſtinctas & inconfuſas in Chriſto naturas aſſerebant, Neſtorianæ hæreſis inſimulabant. Et olim Ariani, qui diverſas attribuebant ſingulis divinis perſonis eſſentias, & naturas, Catholicos ſibi adverſantes Sabellianæ hæreſis calumnia, unicam in Deo perſonam aſſerentis, impetebant. Simili vafricie Fauſtus Rejenſis Epiſcopus, eique coætaneus Gennadius, ex inconcuſſa Sancti Auguſtini doctrina falſas & malè cohærentes eliciebant conſequentias, quas falsò Auguſtini diſcipulis aſcribebant, eoſdèmque Prædeſtinatianorum hæreticorum nuncupatione nitebantur infamare. Iſtam calumniam ut amolirentur Arauſicani Patres, canonem iſtum ad præcedentes addiderunt. Magiſter Florus nomine Lugdunenſis Eccleſiæ, cujus erat ipſe Diaconus, librum olim eruditum compoſuit in Auguſtinianæ doctrinæ patrocinium, in quo negat fuiſſe ullam Prædeſtinatianorum hæreſim, nihilque aliud eſſe præter commentum à Fauſto Semipelagiano per impoſturam Catholicis affictum. Potuit quidem hæc macula Lucidii Presbyteri aut Goteſcalchi animis inſediſſe, ſi ſit habenda fides Fauſto & Hincmaro, non tamen ante Lutheri tempora in hæreticam ſocietatem coaluit.

9. Denique ſecundùm ſanam ab Auguſtino traditam doctrinam divinis Scripturis conformem, & ab Eccleſia probatam, duas diſtinguere opus eſt in Deo tum voluntates, tum vocationes, circa æternam hominum ſalutem; unam quidem, quam Joannes Damaſcenus vocat antecedentem, qua Deus vult omnes & ſingulos homines etiam poſt Adami lapſum ſalvos fieri, ad quam voluntatem reducitur etiam paſſio, & redemptio Chriſti pro omnibus & ſingulis citra ullius exceptionem hominibus. Altera verò Dei voluntas ſeu vocatio conſequens dicitur: Atque hæc cùm ſit abſoluta & efficax, ſuo nunquam fruſtratur effectu, neque omnes prorſus homines includit, ſed duplex dumtaxat eorum genus: inter quos aliqui juſtitiam, & gratiam temporaneam conſequuntur quidem, ad æternam verò non pertingunt: aliis verò donum indulgetur perſeverantiæ finalis; atque ſoli iſti ſalutem conſequuntur æternam. Huc pertinet iſtud Chriſti propoſitum: *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*, Matth. 20. necnon parabola invitatorum ad nuptias, quorum aliqui tametſi ad convivium invitati, non acceſſerunt, alii venientes ad convivium nuptiale diſcubuerunt. Ad hanc rem inſignis extat Auguſtini locus libr. de prædeſtinat. Sanct. cap. 16. *Vocat enim Deus* (inquit) *prædeſtinatos multos filios ſuos, ut eos faciat eſſe membra prædeſtinati unici Filii ſui, non ea vocatione qua vocati ſunt, qui noluerunt venire ad nuptias: illa quippe vocatione & Judæi vocati ſunt, quibus Chriſtus crucifixus ſcandalum eſt; & Gentes, quibus Chriſtus ſtultitia eſt: ſed ea vocatione prædeſtinatos vocat, quam diſtinxit Apoſtolus dicens: Ipſis vocatis Judæis & Græcis prædicare ſe Chriſtum Dei virtutem & Sapientiam; Sic enim ait: Ipſis autem vocatis; ut oſtenderet alios non vocatos: Sciens eſſe certam quandam vocationem eorum qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti, quos præſcivit & prædeſtinavit conformes eſſe imagini Filii ſui. Dixit ergo, ſed ex vocante, non quacunque vocatione, ſed qua vocatione fit credens.* Et ſubinde ita pergit: *Non enim vocatione illa vocati ſunt, de qua dictum eſt: Multi ſunt vocati, pauci verò electi, ſed illa ipſa qua vocantur electi. Unde ſubjecit Apoſtolus: ſine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei id eſt ſine mutatione ſtabiliter fixa ſunt. Ad hanc vocationem qui pertinent, omnes docibiles Dei ſunt, iſtorum autem nemo perit*

DISSERTATIO DE SEMIPELAGIANÆ hæreſis condemnationibus, quæ Synodum Arauſicanam præceſſerunt.

1. Nonnulli quoſdam celebres Semipelagianos à pertinacia adverſus Eccleſiam excuſare conati ſunt, eo pretextu, quia eorum errores nondum fuerant a ſecunda Synodo Arauſicana, & Bonifacio Papa ſecundo condemati. Illorum quidem fruſtra hæc prætenditur excuſatio, cùm perſpicuæ ſint aliæ quæ præceſſerant condemnationes: quæ utique Semipelagianos illos latere non poterant; quarum vi ſanctiſſimi & ſapientiſſimi Scriptores Cæſarius, Fulgentius, Alcimus Avitus, Petrus Diaconus, Proſper, aliique adverſus eoſdem pro Eccleſia decertabant.

In primis Innocentius I. Pontifex in ſuo ad Patres Concilii Carthaginenſis ſecundi (cujus acta intercidere) reſcripto ſic decernit: *Neceſſe eſt, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.* Quibus verbis evidenter definit, ſecluſo divinæ gratiæ adjutorio, nullam eſſe poſſe ex libero arbitrio bonæ voluntatis ac operationis initium, contra Semipelagianorum errorem. Sed paulò infrà ſic pergit Innocentius Carthaginenſe decretum approbans: *Quiſquis ergo huic aſſentiens videtur eſſe ſententiæ, ut dicat adjutorio nobis opus non eſſe divino, inimicum ſe CATHOLICÆ FIDEI, & Dei beneficiis profitetur ingratum. Nec illi noſtra communione ſunt digni, quam prædicando taliter polluerunt.* Concilium iſtud peractum eſt anno Chr. 416. Theodoſio VII. & Palladio Conſulibus, eique præſedit Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus.

3. Eodem pariter anno, & iiſdem Conſulib. exeunte Autumno, convenit Milevitanum in Numidia Concilium contra Pelagianos, eodem præſidente Aurelio Carthaginenſi, eique inter alios Præſules Auguſtinus conſedit, hujus Synodi decretum habetur can. 5. *Item placuit ut quicunque dixerit, ideo nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius*

facilius implere poſſimus per gratiam; tanquam etiamſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata, anathema ſit. Temerè igitur aſſerebant Maſſilienſes abſque gratia prævenienti eſſe poſſe bonæ voluntatis initium. Sed ita proſequitur canon ille Milevitanus: *De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficilius poteſtis facere; ſed ait: Sine me nihil poteſtis facere.* Quo ſanè oraculo bonum illud ex libero arbitrio initium penitùs profligatur. Innocentius verò Pontifex ſuo ad Patres Milevitanos reſcripto ipſorum acta decretaque confirmat. Id reſcriptum incipit, *Inter cætera*, & habetur inter Auguſtini epiſtolas numer. 23. Reſcriptum autem ejuſdem ad Concilii Carthaginenſis Patres ita exorditur: *In requirendo de his rebus.* Et eſt apud Auguſtinum ep.91.

4. Sanctus Proſper ſcribens contra Semipelagianos aſſerit, *ſe fidem Eccleſiæ defendere ex Apoſtolicæ ſedis autoritate* in ſua ad Vincentianas objectiones præfatione. Idemque ſcribens adverſus Collatorem Caſſianum Semipelagianorum ſigniferum cap. 10. opponit eidem contraria decreta Conciliorum Dioſpolitani, Carthaginenſis, & Milevitani: itemque decreta Summorum Pontificum Innocentii & Zoſimi: profertque ex epiſtola Synodica Milevitani Concilii ad Zoſimum Papam hæc ipſa verba: *Conſtituimus in Pelagium atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateantur gratia Dei per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum non ſolùm ad agnoſcendam, verùm etiam ad faciendam juſtitiam nos per ſingulos actus adjuvari: ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Subjungitque eleganter S. Proſper ad Caſſianum: *Videſne regulas tuas invictarum conſtitutionum ſoliditate contractas, & in fidei ſtructura privas ruinoſaſque juncturas, velut Hiericuntinos muros ad Sacerdotalium turbarum ruiſſe concentum.*

5. Zoſimi quidem Papæ tractoria epiſtola, qua detectis demum veteratoriis Cœleſtii artibus, quibus ipſi Zoſimo illuſerat, larvaque perfidæ ſimulationis excuſſa, tum Cœleſtius, tum Pelagius damnati, iterum ab Eccleſiæ communione (quod pridem Innocentius fecerat) declarati ſunt extorres: hæc inquam epiſtola intercidit. Illius tamen meminere Auguſtinus multis locis, & Proſper cap. 21. contra Collatorem dicens: *Quando Africanorum Conciliorum decretis, beatæ recordationis Papa Zoſimus ſententiæ ſuæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit Antiſtitum.* Idemque Proſper in Chronico ad annum 418. ait: *Concilio apud Carthaginem habito ducentorum quatuordecim, & amplius Epiſcoporum, ad Papam Zoſimum Synodi decreta perlata ſunt. Quibus prolatis per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt.* Marius Mercator his coævus in ſuo commonitorio tradidit tractoriam Zoſimi epiſtolam, in qua impia Pelagii & Cæleſtii dogmata ſingillatim recitabantur, & damnabantur, per univerſum terrarum Orbem tranſmiſſam, ſubſcriptionibus Sanctorum Antiſtitum fuiſſe roboratam. Julianum verò ejuſque ſectarios ſubſcribere detrectantes, Imperialibus legibus, ſimulque Eccleſiaſticis ſtatutis exauctoratos ac depoſitos univerſa exulaſſe Italia.

6. Deinde Proſper cap. 41. & 42. Caſſiano Romanos opponit Antiſtites Bonifacium perpetuum Pelagianorum inſectatorem, Auguſtinique doctrinæ ſtudioſiſſimum aſſertorem, & Cæleſtinum, qui Pelagianos etiam univerſa Britanniæ Inſula eliminavit, atque Cæleſtium non pœnitentiam, ſed novam poſtulantem audientiam Italiæ finibus exegit, & per Cyrillum Alexandrinum in Epheſina Synodo anathemate obtrivit. Quos eoſdem in Galliis inceſſivit ad querelam ipſius Proſperi & Hilarii, quos ambos, id eſt Proſperum & Hilarium neque Epiſcopos, neque fratres ſuos, ſed filios appellans, ſatis oſtendit, neutrum eorum Epiſcopali dignitate fulſiſſe. Idemque Papa Cæleſtinus ſcripta ad Epiſcopos Galliæ epiſtola, cujus Proſper & Photius aliique veteres mentionem habent, Semipelagianos in Gallia pullulantes proſcribit, atque in ea epiſtola expreſſis verbis: *Compeſci jubet eos, quos declarat veritatis & Eccleſiaſticæ doctrinæ adverſarios, & errorum Doctores, qui fideles intra portum doctrinæ ſanæ ſecurè quieſcentes naufragio mergere conantur.* Et demum honorificentiſſimo Auguſtinum commendat elogio dicens: *Auguſtinum ſanctæ recordationis virum pro vita ſua, atque meritis in noſtra communione ſemper habuimus, nec unquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit, quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, ut inter magiſtros optimos etiam antè à meis præceſſoribus haberetur. Bene ergo in communione omnes de eo ſenſerunt, utpote qui utique cunctis & amori fuerit & honori.* Qua laude Semipelagianos tanto viro temerè obtrectantes reprimit.

7. Huic Cœleſtini epiſtolæ Dionyſius Exiguus, aliique canonum collectores communiter decem adnectunt capitula de gratia Dei & libero hominum arbitrio, antecesſorum Pontificum auctoritates adverſum Semipelagianos complectentia, tametſi iſti (ut præfatur autor) Pelagium & Cæleſtium anathematizare non dubitarent. Auctorem hujuſce collectionis nonnulli exiſtimant Pontificem ipſum Cœleſtinum, ita ut ea collectio ejuſdem epiſtolæ partem conſtituat. Alii tamen id negant, ideò quia Romanos Epiſcopos, quorum adducit teſtimonia, ſuos non dicat, ut moris eſt, prædeceſſores. Conveniunt tamen univerſi, hanc teſtimoniorum congeriem factam eſſe ipſius Cæleſtini juſſu, ab eoque probatam ſupremę autoritatis vim habere, ſive collector fuerit Proſper, ſive Leo Magnus, antequam ſupremum iniret Pontificatum, dum erat Cœleſtino ab epiſtolis & ſanctioribus conſilis, ſive quis alius, ne incertis & levibus conjecturis diſcutiendis immoremur. Liquidò autem ex prædictis conſtat, Semipelagianam hæreſim à pluribus Conciliis & Romanis Pontificibus fuiſſe luculenter damnatam ante Synodum Arauſicanam, & hujus approbationem per reſcriptum Bonifacii II. Pontificis. Quinetiam ipſum Arauſicanorum Patrum præloquium, Semipelagianos evidenter doctrinæ fidei aſſerit adverſarios. Adeò ut ante hujus Concilii definitiones pro hæreticis & habiti & declarati ſępiùs fuerint, quicunque bonæ voluntatis, aut ſancti operis ullum exordium, non prævenienti gratiæ, ſed naturali arbitrio retulerint acceptum.

8. Denique ut nonnihil lucis à noſtris etiam veteribus Juriſprudentiæ ſtudiis aſciſcam: Quemadmodum delegatus judex nihil habet poteſtatis, niſi quatenus & quantum à delegante ſuo ordinario judice fuerit collatum, juxta l. 1. §. fin. ff. de offic. ejus cui mand. eſt juriſdic. &c. de cauſis, &c. in literis, de offic. jud. delegat. ſic etiam libertas humana omnis ſupernaturalis boni prorſus eſt incapax, niſi quatenus divini Spiritus prævia motione collatum ei fuerit. Præterea quemadmodum ſinguli homines domini aſſeruntur ejus rei, quam in communi poſſident, l. in re communi, ff. de ſervitu. urb, præd: & l. Sabinus, ff. communi divid. & l. ſervi electioni, ff. de legat. 1. Similiter ſanctæ hominum operationes communiter aſcribuntur Divinæ gratiæ tum prævenienti, tum adjuvanti, ſimulque libero arbitrio, atque ab utriſque producuntur; hoc tamen diſcrimine, quia liberum hominis arbitrium penitùs ſterile, atque incapax eſt tam nobilis productionis, niſi priùs Divina gratia motum & excitatum.

9. Operæ verò pretium haud exiguum faciam, proferendo præfationem decem capitum, quæ primæ Cæleſtini Pontificis ad Galliæ Epiſcopos epiſtolę in collectione Dionyſii Exigui ſubiiciuntur, ſub hac inſcriptione: *Præteritorum Sedis Apoſtolicæ Epiſcoporum auctoritates de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio.*

Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum ſenſibu, ſeu pravitate, ſeu imperitia demorantes piiſſimis diſputatoribus obviare præſumunt, & cùm Pelagium atque Cæleſtium anathematiſare non dubitent; magiſtris tamen noſtris quaſi neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur, eaque tantummodo ſequi, & probare profitentur, quæ ſacratiſſima beati Apoſtoli ſedes Petri contra inimicos gratiæ DEI per miniſterium Præſulum ſuorum ſanxit & docuit. Neceſſarium igitur fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicaverint, & contra nocentiſſimos liberi arbitrii defenſores, quid de gratia Dei ſentiendum eſſe cenſuerint: ita ut etiam Africanorum Conciliorum quaſdam ſententias jungeremus; quas utique ſuas fecerunt Apoſtolici Antiſtites, cùm probarunt. Ut ergo pleniùs, qui in aliquo dubitant, inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo. Quòd ſi quis non minimùm eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque ſibi con-

ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi eum Catholicis credat & dicat.

Hoc loco collocanda fuiſſent integra decem autoritatum capita, ſed ne ultra præſcriptum modum opus iſtud excreſceret, ſummas ac titulos ſententiarum hic opponere ſatis erit.

I. Quod Adam omnes homines læſerit, nec quemquam niſi gratia poſſe ſalvari.

II. Quod nemo ſit bonus ſuis viribus, niſi participatione ejus qui ſolus eſt bonus.

III. Quod niſi gratia Dei continua juvemur, inſidias diaboli ſuperare non poſſumus.

IV. Quod per Chriſtum libero bene utamur arbitrio.

V. Quod omnia Sanctorum merita dona ſint Dei.

VI. Quod omnis ſancta cogitatio, & motus piæ voluntatis, ex Deo ſit.

VII. Quod gratia Dei non ſolum peccata dimittat, ſed etiam adjuvet, ne committantur, & præſtet ut lex impleatur, non ſicut ait Pelagius facilè, quaſi ſine gratia Dei difficilius poſſit impleri.

VIII. Quod præter ſtatuta ſedis Apoſtolicę omnes orationes Eccleſiæ Chriſti gratiam reſonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.

IX. Quod gratiam Dei etiam baptizandorum teſtatur inſtituta purgatio, cum exorciſmis & exſufflatione ſpiritus ab eis abiguntur immundi.

X. Quod profundiores quæſtiones nec contemnendæ ſint, nec penitùs aſſerendæ.

HÆRESIS PELAGIANÆ *atque Semipelagianæ hiſtorica & Theologica delineatio.*

PElagius natione Scotus, profeſſione monachus, doctrina hæreticus, gratiæ Chriſti adverſarius, omnium operum merita ſoli humanæ naturalique libertati accepta ferens, omneque originis peccatum prorſus abnegans, accito ſibi Cæleſtio diſcipulo, magnam pervagatus eſt Orbis terræ partem, ut hæreſes ſuas paſſim diſſeminaret: inita cum Ruffino Presbytero & Joanne Jeroſolymitano Epiſcopo ambobus Origeniſtis ſanctique Doctoris Hieronymi æmulis adverſariiſque ſocietate; ſe Monaſterio quodam Jeroſolymitano incluſit, ut quoſcunque poſſet, tum monachos, tum ſæculares, ſuorum dogmatum contagio perverteret. Hujus lapſum & apoſtaſiam S. Joannes Chryſoſtomus Arabiſſi, quod eſt Armeniæ oppidum, quo fuerat injuſte relegatus, morti jam proximus flebiliter lamentatur epiſt. 4. ad Olimpiadem Diaconiſſam, σφόδρα ἤλγησα ὑπὲρ πελαγίου τοῦ μονάζοντος. ἐννόησον τοίνυν οἵων ἄξιοι στεφάνων εἰσὶν γενναίως στάντες, ὅταν ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ ἀσκήσει διαγαγόντες καὶ καρτερίᾳ οὕτω φαίνωσιν ὑποσυρόμενοι. De Pelagio monacho gravi dolore affectus ſum. Cogita igitur quantis coronis digni ſint, qui forti animo in acie ſteterunt, cum viros pie ſancteque tanta cum tolerantia viventes abripi atque in fraudem trahi videamus.

Cœleſtius verò Africam iiſdem erroribus inficere conatus eſt. Hic primus ann. 412. Carthaginenſi Concilio damnatus eſt accuſante Paulino Carthaginenſi Diacono. Paulo poſt Eros Arelatenſis & Lazarus Aquenſis Epiſcopi Gallicani Pelagium hæreſis criminati ſunt apud Synodum Dioſpolitanam quatuordecim Palæſtinæ Epiſcoporum, in qua Pelagius Patres eluſit prava ſua dogmata mendaciter diſſimulando. Id factum an. 415. deinde ſeq. an. 416. Provincialia duo in Africa celebrata ſunt Concilia. Unum quidem Carthagine, cui præſedit Aurelius univerſæ Africæ Primas. Alterum Milevi in Numidia Præſide Sylvano, cui Auguſtinus interfuit. Ex Carthaginenſi Synodicæ ad Innocentium Papam tranſmiſſæ ſunt, errores arguentes Cœleſtii & Pelagii. Ad has anno inſequente 417. reſpondit Innocentius, qui ambos hæreſiarchas Eccleſiæ communione ſummovit. Cœleſtius Romam expurgandi ſui cauſa commigravit ad Zoſimum, qui nuper vita functo Innocentio ſuffectus fuerat, eumque ficta profeſſione decepit. Eodemque tempore Pelagius tranſmiſſis ex Palæſtina ſubdolis literis, ſimulque Ptaylius alteris, a quo, vita functo Joanne, Jeroſolymitana regebatur Eccleſia: qui ſimul omnes Zoſimum Papam ita perculerunt, ut acriter adverſus Africanos Patres necnon Lazarum & Erotem ſuccenſuerit: Sed perſpecta demum veritate per Africanorum induſtriam, ipſoque ſibi ſceleris conſcio Cœleſtio clam Roma dilapſo, tum hic ipſe, tum Pelagius damnationis ſententia ab Apoſtolica Sede feriuntur anno 418. Mox Honorius Imperator pridie Calendas Maias ambos hæreſiarchas eorumque aſſeclas ſuo proſcripſit edicto, eoque menſe & anno accepto ab Zoſimo reſponſo plenaria Africæ Synodus indicta ducentorum tredecim Antiſtitum, ut teſtatur Proſper, canonibus octo Pelagianam hæreſim damnavit: quos vulgò tribuunt Milevitano Concilio, etſi Milevitanum iſtud nihil contra haſce hæreſes procuderit. Et paulo poſt Cæleſtinus Pontifex canones iſtos ſub Carthaginenſis Concilii nomine in ſua citavit epiſt. ad Epiſcopos Galliæ can. 7. Qui etiam attribuuntur Concilio Milevitano, non priori, ſed ſecundo. Alii attribuuntur Concilio plenario Carthaginenſi anni quadringenteſimi decimi octavi ſub Zoſimo. Errore compilatorum factum eſt, ut duo Milevitana Concilia in unum confuſa fuerint, ut ſagaciter advertit Baronius: in quorum primo nullum editum decretum fuit circa hæreſim Pelagianam, quæ nec dum plene tunc innotuerat. Duo vero præſidente univerſæ Eccleſiæ Innocentio habita ſunt Milevi in Africa Concilia, quæ eſt Numidiæ civitas. Primum ſane ſub Primatu Xanthippi Arcadio & Honorio quintum Conſulib. an. Domini 402. qui fuit Innocentii Papę primus. Alterum ſub Sylvano Numidiæ Primate Theodoſio ſeptimum & Palladio Conſulibus, anno Domini 416. Pontifice pariter Innocentio anno ſedis ejus 15. in quo Pelagiana hæreſis damnata eſt. Præfatio ſecundæ Milevitanæ Synodo præfixa ad hanc minime pertinet, ſed huc ex priore Milevitana translata fuit, ut Baronius obſervavit.

Uſporius Monachus & Presbyter Gallicanus Neſtorianæ hæreſi præluſerat, duplicem attribuendo perſonam. Chriſto, divinam & increatam, alteram cum ejus humanitate creatam: ſecundum quam ſolam illum prędicabat Virginis Mariæ Filium. Alteram quoque ſectabatur Pelagii hæreſim, nihil divinæ gratiæ, ſed hominis duntaxat libertati ad ſalutem omnia referens accepta, ut de ipſo tradunt Caſſianus lib. 1. de Incarnatione c. 5. Facundus Hermianenſis Epiſcopus lib. 1. de tribus capitulis & Gennadius. Damnatus & excluſus ab Eccleſiis Gallicanis, in Africam trajecit, ubi ab Auguſtino Hipponenſi ad fidem ex utroque errore converſus ſupplicem libellum emendationis ſuę ad Gallicanas Eccleſias tranſmiſit cum litteris Aurelii Auguſtini, aliorumque Africanorum Patrum ad Proculum Maſſilienſem alioſque Galliæ Præſules.

Concilium Carthaginenſe ſub Innocentio Papa, in quo primum Cœleſtius urgente Paulino Diacono convictus eſt Pelagianæ hæreſis, paucis exceptis, quæ ſanctus refert Auguſtinus, intercidit. Ejus loco neoterici quidam ſibi gratulantur eruiſſe ſe ex veteri quodam Palatino volumine neſcio quod obſcuriſſimi ſcriptoris Marii Mercatoris commonitorium, compendioſam tradens hæreſis Pelagianæ hiſtoram quaſi auri theſaurum, ſed verè (ut eſt in proverbio) theſaurum carbonarium ex ſchedis erutum viri clariſſ. Lucæ Holſtenii, cujus narrationibus multa veterum illius ſæculi teſtimonia multo majoris autoritatis contradicunt, quæ paulo poſt referentur. In primis admonitor iſte ſcribit, Pelagium ante vaſtationem urbis Romæ commentarios in Apoſtolum Paulum edidiſſe. Edidit quidem, ſed haud ita propere. Si enim jam edidiſſet, non omiſiſſent Eros & Lazarus ea ipſa loca, quorum meminit Mercator, eidem objicere, quæ profert adverſus ipſum eruta ex ejus commentariis in epiſtolam ad Romanos, ex quibus Pelagiana induſtria non ità ſe facile potuiſſet expedire. Eaque quemadmodum & reliqua objecta in Palęſtina Synodo recenſuiſſet Auguſtinus in ſuo de geſtis Pelagii opere.

Affirmat communiter Cæleſtium Carthaginenſi Concilio convictum atque damnatum provocaſſe ad Innocentium Papam, cum vero ex ejus officio eſſet ſuam proſequi appellationem, in Aſiam navigaſſe Epheſumque contendiſſe, ſacerdotiique ambiviſſe dignitatem, qua tamen fruſtratus eſt. Et poſt aliquot annos Conſtantinopolim petiiſſe, ibique ab Attico Patriarcha ejus hæreſim detectam fuiſſe, de qua ad multas Eccleſias litteras commonitorias ſcripſerit: tandemque Cœleſtium Romam concel-

conceſſiſſe, ut interruptam appellationem proſequeretur: Ubi ſummum Pontificem Zozimum, qui demortuo Innocentio ſucceſſerat, falſa profeſſione decepit, & contra Carthaginenſes irritavit, qui etiam literas querelarum plenas ad Patres Carthaginenſes tranſmiſit. Iſti verò ad Zoſimum reſcribentes Cœleſtii fraudes reſerarunt, quibus permotus Pontifex accedente occulta ſuſpectaque Cœleſtii evaſione, hæreticum tandem damnavit. Impetravitque ab Imperatoribus Theodoſio & Honorio reſcriptum damnationis & proſcriptionis contra Pelagium & Cœleſtium, & quoſcunque horum aſſeclas. At fieri non potuit, ut cum Carthaginenſe Concilium, ex quo appellaverat Cœleſtius, concluſum fuerit ſub finem Pontificatus Innocentii, cui brevi ſuffectus Zoſimus eſt tenuitque Apoſtolicam Sedem anno uno & ſeptem menſibus, ut omnibus compertum eſt, intra id breve tempus Cœleſtinus in Aſiam commigrarit, Epheſi reſederit, indeque POST ALIQUOT ANNOS, ut refert Commonitor, Conſtantinopolim adierit, ejuſque ab Attico Patriarcha detecta hæreſis fuerit, moxque Cœleſtius Romam profectus fuerit, Zoſimum redintegrata lite deceperit fraudulentis artibus. Ipſe verò Papa ad Africanos reprehenſionis literas ſcripſerit. Iſti verò ad Zoſimum reſcripſerint, quorum receptis literis malam Cœleſtii fidem reſerarit, cumque condemnandum eſſe duxerit. Inſuper edictum a duobus Auguſtis procul invicem diſtantibus impetraverit. Hæc omnia locis admodum remotis ultro citroque geſta, ſupperadditis inſuper MULTIS ANNIS, intra unius anni & ſeptem menſium interſtitium nullatenus fieri potuere; ac proinde falſa ementitaque ſunt ab iſto Mario mercatore, qui res temporis ſupra modum coarctavit.

Idem commonitor ſimul fallit & fallitur dum Julianum Capuanum tot tantiſque libris hæreticis memorabilem & perpetuum Auguſtini adverſarium in ſancta fide & communione ſancti Innocentii Papæ ad ejus uſque obitum perſtitiſſe aſſeverare audet, ab eoque Pelagium & Cœleſtium fuiſſe damnatos ſcribit, deinde verò edicto Imperiali de ſua depoſitum ſede extra Italiam exulaſſe ambiguæ religionis virum & ſtudentem, Epiſcopatum, quo fuerat dejectus, reſumere. Id verò planè falſum convincitur ex aſſiduis, quas cum ſancto Auguſtino habuit, concertationibus. Beda etiam lib. 1. in Cantica ſcribit: *Julianum parvulum a Pelagio nutritum quaſi regulum in caverna reguli*. Si replices Julianum interea diſſimulaſſe, contrarium liquido conſtat ex tam multis peſtilentibus libris, quibus hæreſim propugnat, fidemque orthodoxam apertiſſimè oppugnat. Inſuper hoc prodit Proſper in Chronico ad Conſulatum Theodoſii & Feſti: *Hac tempeſtate Julianus Eclanenſis* (hunc ſibi titulum amiſſo Epiſcopatu per ambitum vindicabat) *jactantiſſimus Pelagiani erroris aſſertor, quem dudum amiſſi Epiſcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi & correctionis ſpeciem præferens, molitus eſt in communionem Eccleſiæ irrepere*. Quin etiam paulò ante productus teſtis Beda ſcribens in Cantica meminit libri a Juliano editi de amore his verbis: *Eſt enim homo ut rhetor periſſimus, ita gratiæ Dei poſt Pelagium impugnator acerimus, ut apertius ſcripta ejus, quibus contra ſtrenuiſſimum gratiæ defenſorem Auguſtinum inſanivit, oſtendunt: cujus cauſa duelli primum de Amore libellum compoſuit*. Et poſt pauca dicit: *Sanctum nobis ac generoſum Amorem ab ipſo lucis exordio natura nobis conciliante inſitum, & ad ultimam uſque ſenectutem ſolis viribus animi innixum ſine damno ſui perſiſtere vigoris*.

Certiſſimum denique ſuppeditat de Juliani pertinacia teſtimonium Photius Bibliothecæ ſuæ c. 34. ubi cum dixiſſet, Pelagianos Synodo Epheſina præſide Cyrillo Alexandrino Antiſtite condemnatos fuiſſe, adjunxit Pelagium, Cœleſtium & Julianum Pelagianum ſimul damnationis ſententia ictos denuo per apologiam, quam Joannes Talaida (qui fuit poſt Cyrillum quintus Alexandrinus Præſul) ſcripſit ad Gelaſium Romanum Epiſcopum, ἀναθεματίζει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν τῇ πρὸς Γελάσιον Ρώμης ἀπολογίᾳ οὐ μόνον τὴν Πελαγιανὴν αἵρεσιν, ἀλλὰ καὶ Πελάγιον καὶ Κελέσιον καὶ Ἰουλιανὸν ὃς καὶ αὐτῶν ἐγνώσθη διάδοχος. Joannes quoque anathemate damnat Alexandriæ Præſul in ea, quam ad Gelaſium miſit Romæ Pontificem Pelagianam hæreſim, ſimulque Pelagium, Cœleſtium & notiſſimum utriuſque ſucceſſorem Julianum. Id profectò innuit, Julianum in illa ſecta ad extremam ætatem conſenuiſſe. His demum proſpectis quiſnam demum auſit iſti ſuppoſititiæ Marii relationi fidem habere?

Pelagianorum reliquiæ Orbe reliquo fugatæ, in Scotiam naturale Pelagii ſolum confugerunt; ad quas debellandas Scoti præſidium à Gallis quæſivere, qui eam in rem convocato Gallicano Concilio duos ſanctitate doctrinaque inſignes Epiſcopos Germanum Antiſiodorenſem & Lupum Tricaſſinum in Scotiam delegarunt. Hiſtoriam iſtam Venerabilis Beda lib. 1. hiſt. Angl. c. 17. hiſce verbis perhibet: *Ante paucos ſanè adventus eorum annos hæreſis Pelagiana per Agricolam illata Severiani Epiſcopi Pelagiani fidem Britannorum fœda peſte commaculaverat. Verum Britanni cùm neque ſuſcipere dogma perverſum gratiam Chriſti blaſphemando ullatenus vellent, neque verſutiam nefariæ perſuaſionis refutare verbis certando ſufficerent, inveniunt ſalubre Concilium, ut à Gallicanis Antiſtitibus auxilium belli ſpiritualis inquirant. Quam ob cauſam coacta magna Synodo quærebantur in commune, qui illuc ad ſuccurrendum fidei immitti debeant: atque omnium judicio eligebantur Apoſtolici Sacerdotes Germanus Antiſiodorenſis & Lupus Tricaſſinæ civitatis Epiſcopi. Quandiu Germanus & Lupus in Britannia Inſula verſati ſunt, Pelagiani victi ſe continuerunt; ſed poſtquam amborum diſceſſu Pelagiani audaciores facti ſunt, eaque de cauſa rogatus Germanus ſecundam in Britanniam profectionem inſtituit, aſſumpto ſecum Severo Lupi diſcipulo Tricaſſinorum Epiſcopo, ut refert Conſtantius Presbyter lib. 2. capite 1. 2. 3. 4. de vita Germani.*

Poſt tria & amplius ſæcula imperante Lothario Valentiæ in Gallia convocatum eſt Concilium, in quo præſidibus Remigio Lugdunenſi, Rotlando Arelatenſi Egilmaro Viennenſi Archiepiſcopis à trium Provinciarum Epiſcopis canones editi ſunt de præſcientia Dei, de prædeſtinatione, de quæſtione: An Chriſtus pro omnibus mortuus ſit, de vera omnium, qui baptizantur, redemptione, & de gratia & libero arbitrio, an. 855.

Suprema providentia duos ſuſcitavit ſtrenuos admodum ſacri belli duces, à quibus profligata eſt hæreſis Pelagiana, dum in Eccleſiæ perniciem inſurgebat. Primus eam ſcriptis impugnavit Hieronymus in Palæſtina ſuis ad Cteſiphontem literis, deinde tribus dialogis, in quibus ſe nomine Attici, Pelagium verò nomine Critobuli deſignat, necdum enim hæreſiarchæ aperta vi bellum indixerant, ſed per fraudes & quaſi per cuniculos murum Eccleſiæ ſuffodiebant, adeo ut Paleſtinæ Synodum Dioſpoli habitam circumvenerint, quæ illos in communionem ſuſceperat. Auguſtinus pariter ſe famæ & nomini Pelagii initio pepercisse profitetur, quia ſpecie ſanctimoniæ hujus hypocritæ Monachi magna dudum exiſtimatio percrebuerat. Satis igitur uterque ſanctiſſimus Doctor eſſe ducebat, ſi errores ſubnaſcentes refelleret; tum negatæ peccati originalis propagationis, tum neceſſitatis rejectæ divinæ gratiæ, ut ſola creaturæ libertas quaſi ſufficiens ſtabiliretur, quæ duo palmaria erant hæreſis iſtius capita.

In primis dogma de peccato Adami, ad ejus poſteros tranſmiſſo, Pelagius ad deliria Manichæorum referebat Deum malum effingentium malarum creaturarum opificem, indignumque divina bonitate ducebat, ſi proles innocens parentum delicto longè à ſe alieno gravaretur, ejuſque pœnam ſuſtineret. Mortem porrò & ægritudines & corporis in vita dolores nullatenus peccatis, ſed cauſis merè naturalibus Pelagius aſcribebat. Quæſtio iſta, quænam ſit cauſa efficiens peccati originalis, permultum involuta & perplexa valde Auguſtinum vexavit iſta cogitantem: Per quam cauſam iſtud adami peccatum perſonale ad parvulos tranſit? Per voluntatem? At nulla in his fuit: per formam corporis? Sed hanc Deus ipſe tribuit; per ingreſſum animæ? Sed nova conditur à Deo, nihilque debet ſemini corporali: per nuptias? Sed hæ pertinent ad opus parentum, quos in actu nubendi conſtat non peccaſſe. Certè non peccat iſte qui naſcitur, non peccat qui genuit, non peccat animæ conditor Deus. De quæſtione iſta viſum eſt Auguſtino conſulendum eſſe Hieronymum in Judæa tunc verſantem in Bethlehemitico Monaſterio. Commodum acciderat, ut Paulus Oroſius Presbyter Hiſpanus patriam ſuam indignatus erroribus Priſcilianiſtarum & Origeniſtarum perverti, in Africam ad Auguſtinum perſe-

perſelebris famæ acceſſerit, rogans illum ut errores graſſantes ſuis refelleret ſcriptis. Quam rem Auguſtinus cumulatè præſtitit, & viciſſim Oroſium hortatus eſt, ut hiſtoriam adverſus paganos contexeret, cui ille paruit, eidemque ſuam hiſtoriam dedicavit. Ab eoque mandatum accepit in Judæam ad Hieronymum contendendi, literas quas ad ipſum ſcribebat, deferendi, de peccati originalis propagatione. Anxius enim erat, cùm tamen nihil aſſerere auderet, ſi ex Adami anima in ipſius poſteros traduce derivaretur id peccatum; qua de re ipſe Auguſtinus prolixè diſputat in ſua ad Optatum epiſtola 157. Ipſe quoque Hieronymus ſcribit epiſtola 45. ad Marcellianum, quomodò corpus à corpore, ſic animam ex anima naſci, Tertullianum, Apollinarem, majoremque Orientalium partem exiſtimare. Somniabat præterea Origenes animas olim in cęlo creatas à Deo fuiſſe, indeque pro peccatis dum in cœlo verſantur, commiſſis, ad corpora iſthæc infirma relegari ad pœnam; Hæret verò Auguſtinus lib. 5. contra Julianum cap. 3. *Profectò, inquit, aut utrumque vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in vaſe vitiatum corrumpitur, ubi occulta juſtitia divinæ legis includitur. Quid autem horum ſit verum, libentius diſco quàm dico, ne audeam dicere quod neſcio.* Sanè Ariſtoteles lib. 2. de generat. anim. docet, ſola edoctus ratione naturali, νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι καὶ θεῖον εἶναι μόνον, mentem ſolam extrinſecus accedere, neque educi de materiæ potentia, ſolamque divinam eſſe. Theologorum autem frequens judicium eſt, animas rationales à Deo ex nihilo creari omnis expertes vitii, ſed vitiari in ipſo corpore traduce ex Adamo, quemadmodum aqua ex limpido fonte hauſta conſpurcatur ſimul ac in vas obſcœnum effuſa eſt.

Nec ſolum circa peccati originalis diffuſionem errabant Pelagiani, quam frequentiſſimè utriuſque Teſtamenti commemorant paginæ, verùm etiam circa ſupernaturalem Dei gratiam, quam ad ſingulas prepomodum periodos utriuſque fœderis oracula commendant. Illa porrò ſuperba hæreſis, quidquid boni eſt, ad ſolum hominis liberum arbitrium inſtar gentilium referebat. Hinc prodeunt illæ Pelagii impiæ ad virginem Demetriadem voces: *Spirituales divitias nullus tibi præter te conferre poteſt. In his ergo jure laudanda, in his meritò cæteris præferenda es, quæ niſi ex te & in te eſſe non poſſunt.* At verò deteſtabilior nulla eſſe ſuperbia poteſt, quàm illa, qua ſeſe ſuprà Deum ipſum audet efferre mortalis vitiiſque innumeris obnoxia de ſe creatura. Cotta apud Tullium in has erumpit nefarias voces: *Quia ſibi quiſque virtutem acquirit, neminem unquam acceptam Deo retuliſſe: propter enim virtutem jure laudamur, & de virtute rectè gloriamur: quod non contingeret, niſi id donum à Deo non à nobis haberemus. Judicium hoc omnium mortalium eſt fortunam à Deo petendam, à ſeipſo ſumendam eſſe ſapientiam.* His non abſimilia ſcribit Seneca epiſtola 53, *Eſt aliquid, quo ſapiens antecedat Deum: Ille naturæ beneficio, non ſuo ſapiens eſt. Ecce res magna, habere imbecillitatem hominis ſecuritatem Dei.* Idemque epiſtola 124. *Unum bonum eſt, quod vitæ beatæ cauſa & firmamentum eſt ſibi fidere.* Suppuduit Pelagium, qui Chriſtianus videri volebat, gratiæ Divinæ repudiationis: ideoque moderationem priſtinæ blaſphemiæ hanc adhibuit, addens liberum arbitrium referendum eſſe ad gratuita Dei dona, qui nullis præcedentibus meritis donum iſtud hominibus contulit, ſine quo neque bonum agere, neque malum vitare homini conceditur: his poſtmodum Pelagius gratias, quas vocat legis & doctrinæ, adjunxit, deinde Chriſti exhortationes & exempla, peccatorùmque remiſſionem. Sed hæc dona externa ſunt, gratiam autem interiùs operantem non modò intellectum illuminando, (quam etiam ad ultimum admittebant Pelagiani) ſed etiam quæ voluntatem proximè ac immediatè præveniebat & invictè movebat, eique non ſolùm poſſibilitatem, (quod neque abnuebat Pelagius) ſed ipſum velle atque operationem efficacem impertiendo per intima auxilia negabat. Quæ omnia & ſingula fusè diſcernit & explicat Auguſtinus l. de gratia Chriſti cap. 3. 4. & 5. Qui inſuper ait cap. 24. Intueantur & fateantur non lege ac doctrina inſonante forinſecus, ſed interna atque occulta mirabili atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates. *Hoc exigitur à Pelagio, non ſolum ut fateatur revelationem doctrinæ, qua intellectus illuſtretur, ſed etiam ſubminiſtrationem virtutis, qua voluntas immediatè à Deo moveatur efficaciſſima & certiſſima inſpiratione, ſine qua nec bonum velimus, neque malum evitemus.* Suamque mentem ibi & alibi paſſim Scripturæ ſacræ teſtimoniis innumeris roborat. Tandemque ita concludit: *Si ergo conſenſerit nobis Pelagius non ſolam poſſibilitatem in homine, ſed ipſam quoque voluntatem & actionem divinitus adjuvari, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controverſiæ relinquetur.* Milevitanum autem Concilium can. 5. omnem amovit diſceptationis ambiguitatem, his verbis: *Item placuit, ut quicunque dixerit, à Deo nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius implere poſſimus per gratiam, tanquam etſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed poſſimus tamen etiam ſine illa implere Divina mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficilius poteſtis facere; ſed ait: Sine me nihil poteſtis facere.* Joan. 17.

Quamvis Apoſtolus Rom. 11. diſertè doceat, quænam ſit notio & conditio gratiæ, dum ait: *Si autem gratia jam non ex operibus, alioquin gratia jam non eſt gratia*: Pelagiani tamen rerum ordinem intervertentes hominem gratiam demereri aſſerebant virtute actuum liberi ac naturalis arbitrii. Ex adverſo Catholici contendebant, non eo gratiam conferri, quia benè quis voluerit, ſed eo voluiſſe benè quia Deus gratia ſua illum prævenerit, per quam excitavit in eo cupiditatem boni: alioqui enim priores fore partes liberi arbitrii, poſteriores Dei. Unde Auguſtinus lib. 1. contra duas Pelag. epiſt. cap. ult. *Pelagianis non immeritò anathema dicimus, qui tam ſunt inimici gratiæ, quæ venit per JESUM Chriſtum Dominum noſtrum, ut eam dicant non gratis, ſed ſecundum merita noſtra dari, ac ſi non ſit gratia: tantumque conſtituunt in libero arbitrio, quo in profundum demerſus eſt homo, ut eo bene utendo dicant hominem mereri gratiam, cum bene illo uti non poſſit, niſi per gratiam, quæ non ſecundum debitum redditur, ſed Deo gratis miſerante donatur.* Quanquam igitur per fidem & invocationem Dei adipiſcamur ſpiritualia dona, non tamen natura hinc jactandi ſe cauſam habet, fides enim & invocatio Dei ex præcedenti gratia dimanant: Unde ſanctus idem Doctor epiſt. 105. ad Sixtum Papam hæc ait: *Ne ſe vel ipſius orationis meritum extollat, etiam ad vincendas rerum temporalium cupiditates, & diligenda bona æterna atque ipſum fontem omnium bonorum, Domini adjutorium datur oranti: Fides erat, quæ data eſt non oranti: quæ utique niſi data eſſet, orare non poſſet, atteſtante Apoſtolo Rom. 10. Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo audient ſine prædicante? Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Idem Auguſtinus de geſtis Pelag. cap. 14. & Proſper adver. collat. cap. 10. teſtantur, Pelagium in Synodo Palæſtina doctrinam tradentem, quod gratia ſecundum hominis meritum detur, adeo viſam damnabilem, ut Pelagius ne ipſe damnaretur, illam anathematiſare ſe ſimularit. Synodus præterea Arauſicana cap. 17. *Spiritus ſanctus datus eſt nobis nullis meritis gratiam prævenientibus.* Et can. 18. *Debetur merces operibus, ſi fiant: ſed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant.*

Occaſione librorum S. Auguſtini contra Pelagianos factum eſt, ut aliqui ex Monaſterii Adrumetini Monachis diſceptaverint inter ſe haud intellecta Auguſtini mente; quorum nonnulli videbantur gratiam Dei excludere, ut liberum relinqueretur arbitrium: exiſtimantes, gratiæ admiſſionem efficacem & infallibilem prorſus abolere hominis inter utramque partem libertatem: alii è diverſo ut gratiam victricem ſtabilirent, liberum arbitrium convellebant. Quam ambiguitatem Auguſtino Valentinus Monaſterii Præpoſitus ſuis literis ſignificavit. Auguſtinus vero ad eum duos reſcripſit libros, quibus oſtendit libertatem cum gratia egregiè ad bona opera convenire, unum de gratia & libero arbitrio, alterum de correptione & gratia: in quibus luculenter probat, per efficaciam gratiæ, quam ipſe prædicabat, minimè auferri libertatem neque neceſſitatem aut utilitatem correptionis. Idemque utriuſque meminit lib. 2. retractationum cap. 66. ſic dicens: *Propter eos qui quum defenditur Dei gratia, putant auferri liberum arbitrium, ſcripſi librum de gratia & libero arbitrio. Ad eos autem ſcripſi Monachos Adrumetinos, in quorum monaſterio hac*

de

de re cœperat eſſe contentio, ita ut me conſulere aliqui cogerentur. Rurſus ad eoſdem ſcripſi alterum librum, quem de correptione & gratia prænotavi, cum mihi nunciatum eſſet, dixiſſe ibi quemdam, neminem corripiendum ſi Dei præcepta non facit, ſed pro illo ut facias, tantummodò orandum. His perlectis Monachi Adrumetini ab utroque errore reſilierunt: ſed planè contrarium idem liber de correptione & gratia operatus eſt in Gallia apud Maſſiliam: unde lectis quæ de propoſito divinæ voluntatis & prædeſtinationis ibi ſcripta ſunt, & de efficacia divinæ gratiæ, qua moveri prædicatur indeclinabiliter noſtra voluntas, ſcandalum paſſi ſunt, mediamque viam excogitaverunt inter noſtram & Pelagii doctrinam, ut credant cum Eccleſia Chriſti contra Pelagii dogma peccato primi parentis obnoxium naſci humanum genus, nec ab illo malo niſi per juſtitiam ſecundi hominis liberari. Præveniri quoque hominum voluntates Dei gratia: atque ut ad nullum bonum opus vel incipiendum vel perficiendum ſibi quemquam ſufficere poſſe conſentiant. Sententiam verò Auguſtinianam ſic moderandam duxerunt, ut Deus quidem univerſali vocatione omnes pariter ad fidem & baptiſmum invitet, ſed ut vis & efficacia ejuſmodi vocationis ex humana dependeat voluntate, decrevêre, ut quiſquis credere & baptizari voluerit, eo ipſo merito quia voluerit, & fidei & perfectæ ſanctitatis augmentum conſequatur. Unde volunt, gratiam non requiri ad ſalutis initium, id eſt ad credendi voluntatem, ipſamque fidem initialem, ad quærendum, petendum & pulſandum ſufficere: atque inde pendere diſcrimen eorum, qui efficaciter vocantur, aut non vocantur ad fidem & ſalutem: quippe qui ab æterno fuere a Deo vocati & prædeſtinati, vel è contrario reprobati: quia ſcilicet Deus efficaciter vocat eos, qui præviis hujuſmodi initiis tanquam humanis meritis vocari meruerunt; & quos præſcivit hæc initia habituros, ſuaque gratia benè uſuros, aliis omnibus rejectis, in quibus ejuſmodi initia naturalia & bonum gratiæ uſum, liberique arbitrii cooperationem non prævidit. Itaque Semipelagiani ea in re cum Pelagianis conveniebant, ut primam gratiam & vocationem ex meritis bonæ voluntatis dari, & ex initiis imperfectæ fidei, qua movetur naturalis libertas, ita ut ex homine ſit initium juſtificationis, quo homo naturalibus ſuis viribus ad gratiam ſe præparat abſque auxilio divinæ gratiæ, quæ poſteà ſuperveniens conſummet, ut liquet ex Hilarii & Proſperi ad Auguſtinum literis, & ex hujus ad utrumque reſponſis: qua occaſione ad ſubmovendas difficultates, ſuamque comprobandam, quæ illi cum Eccleſia communis eſt, doctrinam, duos contexuit præclaros libros de prædeſtinatione Sanctorum & de dono perſeverantiæ. Ipſi verò Semipelagiani peccatum originale in infantibus propagari cenſebant, & in hoc Pelagii errores reſpuebant.

Præter Synodos, quas permultas attuli, quibus hæreſis Pelagiana ſententiam damnationis accepit, ſupereminet œcumenica Epheſina anni 431. Cœleſtino Pontifice & Theodoſio ſecundo imperante, quæ can. 4. ſic decernit. Εἰ δέ τινες ἀποστατήσειεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσειεν ἢ κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ τὰ Νεστορίου ἢ τὰ Κελεστίου φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθῃρημένους ἀπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαίωται. Si qui autem clericorum deſecerint, & auſi fuerint quæ Neſtorii ſunt aut Cœleſtii ſapere, ſancitum eſt a ſancta Synodo iſtos quoque a communione ſejungi.

IN QUIBUS A PELAGIANIS differant Semipelagiani.

Utramque ſectam ſuſcitatus a Deo Auguſtinus gratiæ divinæ patronus ſic invicem diſcernit lib. de prædeſtinatione Sanctorum ad Proſperum & Hilarium cap. 1. *Pervenerunt iſti fratres noſtri, pro quibus ſollicita eſt pia charitas veſtra, ut credant cum Eccleſia Chriſti, peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum, nec ab iſto malo, niſi per juſtitiam ſecundi hominis, aliquem liberari. Pervenerunt etiam ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum ſibi quemquam ſufficere conſentiant. Retenta ergo iſta, in qua pervenerunt, plurimum eos a Pelagianorum errore diſcernunt.* Hoc tamen in Auguſtini ſententia temperamentum exigebant, ut Deus quidem univerſali vocatione omnes pariter ad fidem & baptiſmum invitet, ſed vis & efficacia hujus vocationis ex humana pendeat voluntate, ut quicunque credere voluerit & baptizari, eo ipſo quo voluerit merito, & ipſius fidei augmentum & perfectæ ſanctitatis conſequatur effectum. Volebant itaque gratiam non eſſe neceſſariam ad ſalutis initium, quale eſſe credebant voluntatem credendi aut petendi, quærendi, pulſandi; ad hæc enim ſufficere liberi arbitrii naturales vires, atque ex iſtis initiis pendere diſcrimen eorum, qui vocantur, aut non vocantur efficaciter ad fidem & ſalutem; quippe qui fuerint ab æterno electi & prædeſtinati, vel reprobati: Deum enim efficaciter vocare, qui præviis iſtiuſmodi initiis tanquam humanis meritis vocari & prædeſtinari meruerunt. Et quos præſcivit iſta initia habituros, ſuaque gratia bene uſuros, prædeſtinaverit ad ſalutem: rejeceritque alios omnes, in quibus hæc initia naturalia & bonum gratiæ uſum, ipſam denique liberi arbitrii cooperationem non prævidit. Sic enim ait Proſper in epiſtola ad Auguſtinum: *Hæc ipſorum definitio ac profeſſio eſt, omnem quidem hominem Adam peccante peccaſſe, & neminem opera ſua, ſed per Dei gratiam regeneratione ſalvari; univerſis tamen hominibus propitiationem, quæ eſt in Sacramento ſanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam, ut quicunque ad fidem & ad baptiſmum accedere voluerint, ſalvi eſſe poſſint: qui autem credituri ſunt, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam ſit juvanda, manſuri ſunt, præſciiſſe ante mundi conſtitutionem, & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos dignos futura electione, & de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præviderit: ideoque omnem hominem ad credendum & operandum divinis inſtitutionibus admoneri, ut de apprehendenda æterna vita nemo deſperet, cum voluntaria devotioni ſit parata.* His conformia profert Hilarius epiſt. ad Auguſtinum: *Conſentiunt omnem hominem in Adam periiſſe, nec inde poſſe quemquam proprio arbitrio liberari: ſed id inconveniens aſſerunt veritati, ut cum proſtratis & nunquam ſuis viribus ſurrecturis annunciatur obtinendæ ſalutis occaſio, eo merito quo crediderint & voluerint a ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum & totius ſanitatis ſuæ conſequantur effectum.* Ex quibus infertur, eam fuiſſe Maſſilienſium mentem, ut vellent quidem humanam voluntatem præveniri ad quodcunque bonum opus vel incipiendum vel perficiendum, non tamen illo genere gratiæ, quod aſtruebat Auguſtinus contra Pelagianos, ſcilicet operante ipſum velle ac perficere. Illud enim ipſi quoque Maſſilienſes rejicientes erant, quaſi fatale & cum libero arbitrio incompatibile, ſed ſufficiens tandem ad excitandam libertatem in opus bonum, cui ſi libertas obtemperet, alterum ſuccedat ex parte Dei adjutorium, quo libera volúntas roboretur ad perficiendum inſpiratum a Deo bonum & in illo perſeverandum: conſentiebant quippe liberum arbitrium peccato ſaucium priſtinas ad bonum vires amiſiſſe, ideoque gratiam Dei eſſe neceſſariam ad actus meritorios & ad vitæ ſupernaturalis opera. Itaque neceſſe eſſe ut infundatur gratia per baptiſmum, aliave Sacramenta, aliaque media per Chriſti mortem humano generi collapſo comparata.

Volebant ergo, DEUM univerſali vocatione omnes pariter homines in peccatum, ſive originale, ſive actuale collapſos invitare ad gratiam juſtificationis, ſed vim hujuſce vocationis ex humana pendere voluntate, ut quicunque credere voluerit & baptizari, eo ipſo merito quo voluerit, & ipſius fidei argumentum & perfectæ ſanctitatis conſequatur effectum. Eſſe enim in homine lapſo, una cum naturali libero arbitrio per peccatum debilitato, ſed non planè deſtructo, naturæ rationalis quædam virtutum ſemina ſemiſopita, ad quæ cienda & excitanda requiritur interior quædam a Deo profecta illuſtratio ac inſpiratio, quæ ordinem naturalem non ſupergreditur. Quam ad rem probandam Caſſianus ipſe colla. 13. cap. 12. ſic dicit: *Denique non amiſiſſe humanum genus poſt prævaricationem ſcientiam boni, etiam Apoſtoli ſententia evidentiſſimè declaratur, quæ dicit: Oſtendunt gentes opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorum*, Rom. 2. Nec hominem tantum bonum noſſe, ſed etiam ad illud propenſum eſſe aſſerit, dum ait cap. 12. *Dubitari ergo non poteſt, ineſſe quidem omni animæ*

naturaliter virtutum ſemina beneficio Creatoris inſerta: ſed niſi hac opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire. Sed hæ ad bonum propenſiones cum ſint naturali conſentaneæ rationi, ad naturam, cujus etiam Deus auctor eſt, pertinent & ad illam gratiam referuntur, quam Pelagius ipſe vocabat legis, illuſtrationis, atque doctrinæ; tametſi gratia ipſa ſupernaturalis mediis nonnunquam naturalibus utatur ad actus eliciendos ſupernaturales, tametſi Pelagius (quibus Maſſilienſes non planè conſentiebant) hæc omnia libertati hominis naturali aſcriberet.

Concilium Arauſicanum ſibi potiſſimum habuit propoſitum Fauſti cæterorumque Semipelagianorum condemnare doctrinam negantium neceſſitatem gratiæ prævenientis. At ea ſtabilitur neceſſitas can. 3. *Si quis per humanam invocationem dixerit gratiam Dei conferri, & non potius ipſam facere ut a nobis invocetur, contradicit Iſaiæ vel Apoſtolo dicenti, inventus ſum a non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant.* Similiter can. 6. *Si quis ſine gratia Dei volentibus, deſiderantibus & pulſantibus miſericordiam dicit conferri, non autem divinitus ut hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus, per infuſionem & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & humilitati aut obedientiæ humanæ ſubjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti: Quid enim habes quod non accepiſti? Et, gratia Dei ſum id quod ſum,* Idem can. 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod ad ſalutem vitæ æternæ pertinens cogitare, ut expedit, aut eligere, ſive ſalutari, id eſt evangelicæ prædicationi conſentire poſſe confirmat abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil poteſtis facere. Et illud Apoſtoli: Non quod idonei ſumus cogitare aliquid boni ex nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Can. 9. *Divini eſt muneris cum benè cogitamus.* Can. 23. *Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque juſtitiam, ab illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi quibuſdam guttis irrorati non deficiamus in via.* Can. ult. *Nullus credere in Deum poteſt, niſi gratia eum & divina miſericordia prævenerit.* Et mox; *Ipſe nobis nullis præcedentibus bonis meritis & fidem & amorem ſui prius inſpirat, ut & baptiſmi ſacramenta fideliter requiramus, & poſt baptiſmum cum ipſius adjutorio ea, quæ ſibi ſunt placita, implere poſſimus. Unde manifeſtiſſimè credendum eſt, quod & illius latronis, quem Dominus ad paradiſi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini miſſus eſt, & Zachæi, qui ipſum Dominum ſuſcipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, ſed divinæ largitatis donum.*

Hæc verò adverſus Pelagianos & Semipelagianos communiter decernuntur, Sed Arauſicanus canon 8. Maſſilienſes ſingulariter premit his verbis; *Si quis alios per miſericordiam, alios vero per liberum arbitrium (quod in cunctis Adam poſteris certum eſt fuiſſe infirmatum) ad gratiam baptiſmi poſſe venire contendit, a recta fide probatur alienus; is enim non omnium hominum liberum arbitrium per peccatum primi hominis aſſerit infirmatum; aut certè ita læſum putat: ut tamen quidam valeant ſine revelatione DEI myſterium ſalutis æternæ per ſemetipſos poſſe conquirere. Quod quam ſit contrarium, ipſe Dominus probat, qui non aliquos, ſed neminem ad ſe poſſe venire teſtatur, niſi quem Pater attraxerit. Sicut & Petro dixit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in cœlis eſt. Et Apoſtolus; Nemo dicere poteſt Dominum JESUM niſi in Spiritu Sancto.* Idem Concilium Maſſilienſe propriè attingit can. 6. *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri divinitus, non autem ut velimus, credamus, pulſemus, quæramus, petamus, cæteraque ſicut oportet valeamus per inſpirationem & infuſionem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes aut humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti; Quid habes quod non accepiſti? Et Gratia Dei ſum id, quod ſum.*

Pelagianorum erat ambitioſus error, (quibus pro Deo erat liberum arbitrium) ſufficere homini naturalem libertatem, ut perſiſtat & perſeveret in bono. Maſſilienſes præter libertatem ſubſidium gratiæ ad perſeverandum in bono poſt initia fidei & conatus bonæ voluntatis, acceſſionem novorum gratiæ auxiliorum neceſſariam judicabant ad hoc, ut homo ſemel juſtificatus in bono propoſito conſtanter perſeveraret, neque per ſupervenientes tentationes à recto itinere deflecteret. Humanam & naturalem libertatem, quæ ſola gratiam præveniſſet, id promeritam eſſe autumabant, ut novo gratiæ acceſſu roboraretur; ac ita inchoatum ab humana libertate opus nova ſuperveniens gratia novo ſubſidio benè inchoatum hominis propoſitum roborando ad optatum finem perduceret. Ita ſentiens Caſſianus hæc ait colla. 7. cap. 14. *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id quod poteſtis; non utique id optat Apoſtolus Chriſti, ne eos Dominus tentari permiteret; ſed ne ſupra id, quod poterant, tentarentur. Illud enim indicat humani arbitrii facultatem; hoc vero Domini gratiam tentationum luctamina moderantis oſtendit.* Ut quaſi bigis ſimul concurſantibus libertas hominis & gratia Dei victoriam de tentationibus in humanæ vitæ ſtadio frequenter occurſantibus reportent, & ita felici decurſu ad vitæ metam & felicitatem adducant.

Haud planè liquet, utrùm Maſſilienſes initia fidei gratiæ ipſi, an viribus arbitrii aſcripſerint, quandoquidem falsò ſibi perſuadebant, libertatem huic initio acquieſcentem commeritam fuiſſe augmentum fidei ad perſeverandum in bono propoſito. Ipſe namque Auguſtinus ſe aliquando in hoc luto hæſiſſe fatetur contra Apoſtoli Pauli & S. Doctoris Cypriani judicium. Ait enim lib. de prædeſt. Sanct. cap. 3. *Non ſic pius atque humilis Doctor* (de Cypriano loquitur) *qui dixit in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit. Quod ut oſtenderet, adhibuit Apoſtolum teſtem, dicentem: Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Quo præcipuo teſtimonio etiam convictus ſum, cùm ſimiliter errarem, putans, fidem, qua in Deum credimus, non eſſe donum Dei, ſed à nobis eſſe in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo. Neque enim fidem putabam Dei gratia præveniri, ut per eam nobis daretur, quod poſceremus utiliter, niſi quia credere non poſſemus, ſi non præcederet præconium veritatis.* Hæc Auguſtinus. Et fieri potuit, ut error iſte, quo ſe aliquando ipſe detentum fatetur, fuerit Semipalagianis communis, aut certè inter ipſos indifferens, quibuſdam exiſtimantibus, prima initia fidei proficiſci ab humana libertate, aliis verò divini Spiritus monitioni aſcribentibus. Concilium verò Arauſicanum ſecundum longè oppoſitum docet, etiam ſi ſupponeret quis, Adam peccato non fuiſſe vitiatum humanum genus, ſic definiendo can. 19 *Natura humana, etiamſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret, nullo modo ſeipſam, Creatore ſuo non adjuvante, ſervaret. Unde cùm ſine Dei gratia ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit, quomodo ſine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?* Sic verò proſequitur can. 20. *Multa Deus in homine bona facit, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non præſtet Deus, ut faciat homo.*

MULTIPLICES GRATIÆ diſtinctiones, & primùm quid ſit gratia præveniens & ſubſequens.

QUandoquidem de hæreſi Pelagiana & Semipelagiana permultæ ambiguitates diſcuti minimè poſſunt, niſi teneatur multiplex divinæ gratiæ diſtinctio; ideò neceſſaria eſt iſta multiformis gratiæ diſquiſitio. Obſervanda eſt iſta gratiæ appellatio, quam tradit Apoſtolus Petrus 1. epiſt. 4. n. 10. dum nos hortatur, ut ſimus boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Omitto hic illam gratiæ diſtinctionem in naturalem, quæ donum Dei gratuitum eſt naturale, tametſi Deus illud frequenter dirigat ad ſupernaturalem finem, cui reſpondet ac parallela eſt, de qua ſola hic agimus, gratia ſupernaturalis per ſe ordinata ad vitam conſequendam æternam. Hæc verò gratia diſtinguitur in gratum facientem, quæ conducit ad ſanctificationem ejus, cui datur, & in gratis datam, ut ſunt gratiæ ſanitatum, miraculorum, prophetię, linguarum, ſcientię infuſę, quę poſſunt etiam reprobis conferri, de quibus Matth. 7.

nonnulli

nonnulli in judicio dicturi ſunt: *Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Quibus Judex dicturus eſt: *Non novi vos, diſcedite a me, qui operamini iniquitatem.*

Gratia ipſa ſupernaturalis vel eſt habitualis, vel actualis. Habitualis porrò confertur per modum inhærentis habitus & permanentis. Actualis verò datur ad modum actus tranſeuntis, & vocatur auxilium ſeu adjutorium. De hac loquitur Autor lib. 2. de vocat. gent. *Gratia Dei in omnibus juſtificationibus principaliter eminet, ſuadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo.* Gratia actualis dividitur in operantem & cooperantem, quæ aliter dicitur præveniens & ſubſequens, de quibus frequens ſumitur a Patribus occaſio diſputandi contra Pelagianos & Semipelagianos. *Per operantem ſeu prævenientem Deus ut velimus*, uti loquitur Auguſtinus de liber. arbitr. c. 17. *operatur incipiens: per cooperantem ſeu ſubſequentem Deus volentibus cooperatur perficiens. Ut ergo velimus, Deus ſine nobis operatur*, (inquit) *cum autem volumus, & ſic volumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur. Ita ut ſine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus.* De priori dicitur Philip. 2. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle & perficere.* De poſteriori dicitur, 1. Cor. 15. *Non ego, ſed gratia DEI mecum.* Nolentem prævenit Deus, ut velit, & volentem ſubſequitur ne fruſtra velit, prævenit, inſpirando bonam voluntatem, ſubſequitur, operando nobiſcum boni operis facultatem.

Gratia Chriſti, quæ medicinalis quoque dicitur, vel eſt efficax, vel ſufficiens, de hac diviſione eximie loquitur Cyrillus Alexandrinus lib. de adoratione, dicens: *Tantam benignitatem nobis exhibet univerſorum Salvator DEUS, ut efficaci ſubſidio adjuvet, ſecundum quod ſcriptum eſt: Apprehendiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me. Nam quoniam hominis natura non valdè generoſa eſt, neque ſatis idonea, ut malum effugere queat, ſimul nobiſcum quodammodo certat Deus, & duplex concedere beneficium videtur, perſuadens admonitionibus, ut ſubſidium inveniamus, & fortius illud præſtans, quam ut malum præſens & violentum prævalere poſſit.* Anima, quæ peccavit, mortua prorſus eſt, ſeque reſuſcitare ad vitam ſupernaturalem nullatenus poteſt. Quia ſicut formæ naturales non inducuntur in materiam, niſi per præcedentem operationem agentis cauſæ naturalis: ſic forma ſupernaturalis, quæ gratia eſt, non inducitur in animam hominis ſine ſupernaturali agente ſupernaturaliter ipſam animam movente & reſuſcitante. Gratiam ſufficientem ab efficace diſtinguit pariter ſanctus Thomas 1. 2. qu. 112. art. 2. ad 2. *Contingit quandoque, quod Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum: & talis præparatio præcedit gratiam; ſed quandoque ſtatim perfectè movet ipſum ad bonum, & ſubitò gratiam homo ſuſcipit.* Per gratiam efficacem ſeu victricem Deus voluntatem noſtram applicat operi. Sanctus Auguſtinus lib. de gratia Chriſti, & lib. de correpț. & gra. gratiam iſtam efficacem vocat auxilium actionis & auxilium quo, nimirum quo actu ipſo agimus, & perfectè operamur, de quo ſic enunciat: *Gratia Dei a nullo duro corde reſpuitur; ad hoc enim datur, ut duritiam auferat cordis.* Alterum auxilium idem vocat auxilium poſſibilitatis, & auxilium ſine quo non, dat quippe homini poſſe agere, & denominat adjutorium ſine quo non, quia dat poſſibilitatem agendi, ſine qua homo prorſus eſt invalidus ad bonum. In omni verò natura, præſertim intellectuali, diſtinguuntur hæc tria: eſſe, poſſe; & operari: qua proportione convenienter diſtinguuntur hæc tria in eſſe ſupernaturali: in quo gratiam ſanctificantem admittunt Theologi, qua conſortio divinæ naturæ dignamur, noſque, ut ſanctus Petrus loquitur, divinæ conſortes naturæ efficit: aliam pariter gratiam, quæ dat poſſe, eaque ſufficiens denominatur: & aliam, quæ cauſat & dat operari ſeu perfectum opus & auxilium quo. Itaque per gratiam ſufficientem homo expeditam habet facultatem, ut poſſit bonum exequi, nec aliud ei deeſt præterquam velle. Neque dicendo ſufficiens auxilium, quod nonnulli inſufficiens potius vocari vellent, pervulgatas omnium hominum notiones revellimus. Vox enim ſufficientis in omnibus adhibetur eventibus, in quibus nihil præter ſolum velle deſideratur; cibus enim ſufficiens dicitur, præter quem alius non exigitur; ſed ſola expectatur hominis, qui comeſturus ſit, voluntas. Illa pariter pecunia cenſetur ſufficiens, qua homo ære alieno gravatus debita ſolvere poteſt, ſi velit, ſolumque id requiritur, ut creditoribus numeret. Angelicus Doctor utrumque auxilium agnoſcit, tum ſufficiens ſeu poſſibilitatis, quale vocatur ab Auguſtino auxilium ſine quo non, tum efficax, quo voluntas operi applicatur, ita ut ab imperfecto gratia nonnunquam inchoet, ſequenti vero conatu ad perfectum adducat. Ait quippe S. Thom. 1. 2. q. 112. art. 2. ad 2. *Contingit quandoque, quod Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis præparatio præcedit gratiam; (nimirum ſanctificantem) ſed quandoque ſtatim perfectè movet hominem ad bonum, & ſubito gratiam homo ſuſcipit.* Deus enim operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate, Philip. 2. 13. Cyrillus loco citato vocat ἐνεργὸν ἐπικουρίαν, id eſt, efficax auxilium.

Antiqui Patres temeritatem Pelagii oppugnantes, ſententis, ſufficere ad ſalutem liberum hominis in omni actu arbitrium, divinæ gratiæ adjutorium neceſſarium eſſe ad ſingulos actus contendebant. Ita Hieronymus epiſt. ad Cteſiphontem: *Velle & currere meum ſine Dei ſemper auxilio non erit meum. Dicit enim Apoſtolus: Deus enim eſt qui operatur in nobis velle & perficere. Et Salvator in Evangelio: Pater meus uſquemodo operatur & ego operor: ſemper largitor, ſemper donator. Non mihi ſufficit quod ſemel donaverit. Peto ut accipiam, & cum accepero, rurſus peto. Avarus ſum ad accipienda beneficia Dei: nec ille deficit in dando, neque ego ſatior in accipiendo.* Idem tom. 3. epiſt. ad Cyprianum: *Homo a principio conditionis ſuæ DEO utitur adjutore; & cum illius ſit gratiæ quod creatus eſt, illiuſque miſericordiæ quod ſubſiſtit & vivit, nihil boni operis agere poteſt abſque eo, qui ita conceſſit liberum arbitrium, ut ſuam per ſingula opera gratiam non negaret;* & lib. 1. Dialog. *Non ſic donata eſt liberi arbitrii gratia, ut DEI per ſingula tollatur adminiculum.*

Auguſtinus pariter lib. de gratia Chriſti cap. 26. *Confiteatur, qui vult veraciter confiteri,* NIHIL BONI SINE GRATIA FIERI POSSE. Idem lib. de gratia & lib. arb. cap. 27. *Sine illo operante cùm volumus,* AD BONA PIETATIS OPERA NIHIL VALEMUS. Et epiſt. 106. ad Paulinum: *Gratia DEI niſi adjuvet,* NIHIL *pietatis atque juſtitiæ ſive in opere, ſive etiam in ipſa voluntate habere poſſumus. Deus quippe operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate.* Teſtatur Auguſtinus epiſt. 106. & de geſtis Palæſt. cap. 14. Concilium Palæſtinum aſſentiente Pelagio, ſed ficta ſimulatione Patres circumveniente, ne ab iis damnaretur, *Gratiam* AD SINGULOS ACTUS DARI. Concilium etiam plenarium Carthaginenſe 214. Sacerdotum, cujus meminit Proſper adversùs Collat. cap. 10. & reſpon. ad cap. 8. Gallorum, ſtatuit in epiſt. Synodica ad Zoſimum, Gratiam Dei per JESUM Chriſtum Dominum noſtrum non ſolùm ad cognoſcendam, verùm etiam ad faciendam juſtitiam, nos PER ACTUS SINGULOS adjuvare, ita ut NIHIL ſine gratia veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus. Cætera his ſimilia loca qui colligere vellet, rem aggrederetur immenſam. Quidquid verò extitit ſanctitatis in iis Patribus, qui ſub veteri lege floruerunt, id omne aſſequutos probat ſanctus Apoſtolus Paulus multis locis, præſertim in Epiſtolis ad Romanos & ad Galatas, non ipſius legis beneficio, ſed novi Teſtamenti per Chriſtum omnis gratiæ meritique Autorem. Et præclarè teſtatur Auguſtinus lib. 1. de pecc. mer. & remiſſ. cap. 11. *Regnum mortis ſola in quolibet homine gratia deſtruit Salvatoris, quæ operata eſt etiam* IN ANTIQUIS SANCTIS. *Quicunque fuerunt, antequam in carne Chriſtus veniret, ad ejus tamen adjuvantem gratiam, non ad legis literam, quæ jubere tantum, non adjuvare poterat; pertinebant.* Hoc namque occultabatur in veteri lege pro temporum diſpenſatione juſtiſſima, quod nunc in novo Teſtamento revelatur.

T 2 Super-

Supereſt, ut breviter diſcutiamus quæſtiones præcipuas ad peccatum originale pertinentes, quæ ſanè gravibus & fere inextricabilibus difficultatibus implicantur: idcircò id peccatum à Pelagianis prorſus reiiciebatur, quod tamen Maſſilienſes gravibus & frequentibus utriuſque fœderis convicti aſſertionibus inficiari non audebant. Quæritur in primis, ſitne voluntarium iſtud propagationis peccatum? Ex parte quidem priorum parentum planè voluntarium fuit; Deus enim conſtituerat illos, ut eſſent caput totius generis humani, quantum attinet ſive ad propagationem, ſive ad amiſſionem gratiæ ſeu juſtitiæ originalis; Ideoque illud DEI placitum vocatur pactum, Oſeæ 6. *Ipſi ſicut Adam transgreſſi ſunt pactum, ibi prævaricati ſunt omnes*. Quæ verba de præterito pacto quod in terreſtri Paradiſo tranſgreſſi ſunt primi conjuges exponunt S. Hieronymus, Cyrillus, Proſper & plerique alii. Unde ſic ait S. Thomas in 2. diſt. 30. quæſt. 1. art. 2. ad 1. *Peccatum originale cùm non ſit vitium perſonæ ut perſona eſt, ſed quaſi per accidens, in quantum perſona talem habet naturam, ideò non oportet quòd ſit in poteſtate hujuſmodi perſonæ hunc defectum habere vel non habere: ſed ſufficit, quòd ſit in poteſtate alicujus, qui eſt caput in illa natura*. Patres Sancti comparationibus ad id explicandum utuntur: Auguſtinus quidem grani tritici, quod quamvis fuerit ſeminatum abſque culmo, paleis & ariſtis, germinat tamen nova grana cum paleis & ariſtis. Sanctus item Thomas utitur ſimilitudine ſeminis prolifici deſecti à parentibus ortis ex progenie obnoxia lepræ, quorum aliquis etſi ſecundùm propriam & individuam perſonam non contraxerit lepram, illam tamen conferre poteſt filio a ſe progenito. Sic in cauſa peccati originalis, ſemen quo iſtud propagatur peccatum, eſt inſtrumentum, quo Adami peccatum in ejus prolem derivatur, etiamſi intermedius genitor eo tempore, quo genuit, fuerit pridem ab iſto originis peccato mundatus per ſuſceptum baptiſmum. Hominis itaque ſemen non aliam habet rationem quàm inſtrumentalis cauſæ hunc defectum non realiter ac poſitivè continentis, ſed virtualiter duntaxat; ipſe verò Adamus rationem habet cauſæ principalis, quia in ejus actuali peccato omnes ejus poſteri comprehendebantur, qui in illo tanquam in capite communi comprehenſi peccaverunt.

Sciendum verò, nullam ex prædicto Dei pacto futuram fuiſſe peccati propagationem, niſi ſolius primi peccati mortalis in perſona Adami ab ipſo actu commiſſi, ita ut per accidens contigerit, quòd id fuerit inobedientia, per peccatum gulæ. Id perſpicuè docet S. Th. in 2. diſt. 33. in fine expoſitionis litteræ ad 2. difficultatem, & in eadem diſtinct. q. 1. art. 1. diſt. 21. q. 2. art. 2. ad 1. Idemque ad Annibaldum art. 4. ad 2. Et ad Romanos 5. lect. 3. Et de malo q. 4. art. 8. & 2. 2. q. 163. artic. 3. ad 2. Juſtitiam enim originalem Deus Adamo impertiverat hac lege, ut illam poſteritati ſuæ vel conſervaret, vel ammitteret. Ipſeque Doctor Angelicus 2. 2. quæſt. 1. artic. 1. in corp. & ad 10. & alibi paſſim, aſſerit, peccatum originale formaliter eſſe defectum originalis juſtitiæ, per quam voluntas Deo ſubiiciebatur. Suffragatur S. Anſelmus lib. de concep. Virg. 26. dum ait: *Peccatum originale aliud intelligere nequeo in ipſis infantibus per inobedientiam Adæ, niſi nuditatem juſtitiæ*. Ratione id probatur, quia in qualibet re illud ſe habet ut ratio conſtitutiva, à quo tanquam à radice cætera ad illam pertinentia dimanant; Atqui à privatione juſtitiæ originalis, quantum ad primum ejus effectum, conjunctionem ſcilicet mentis in Deum, aliæ omnes dimanant deordinationes ex peccato Adami ad nos transfuſæ per generationem, ut fames ſeu concupiſcentia, rebellio appetitus inferioris contra ſuperiorem, pœnalitates corporeæ, morbi, dolores, defatigatio corporis, neceſſitas moriendi.

Hic jam quæritur, quænam pœna poſt hanc vitam deſtinata ſit infantibus ſine baptiſmo decedentibus? Omnes quidem Theologi in hoc uno conveniunt, incurrere pœnam damni, hoc eſt, incurrere privationem viſionis DEI beatificæ, & à cœli habitaculo excludi, ad quod ſola Dei gratia aditum aperit. Sed probabilius eſt, illos nullo exinde aut certè levi dolore affici, quippe qui ſciant ſe nullum ad id jus habere, neque ſe illa beatitudine per propriam culpam excidiſſe. Quidam alii ad extremam æternamque combuſtionem ignis inferni eos æternùm relegant, quò magis propendere videtur Auguſtinus; ſic tamen ut pœna ſenſus, qua plectuntur, ſit omnium mitiſſima. Alii cum Magiſto ſententiarum in 2. diſt. 33. & S. Thoma ibid. qu. 1. art. 1. & 2. & ad Annibal. diſt. 34. qu. unica, art. 4. & q. 5. de malo, art. 2. eos immunes ab omni ſupplicio cenſent, præterquam viſionis Dei privatione. Placet magis hæc ſenteutia, a qua non abhorret ipſemet Auguſtinus, dum ait l. 3. de liber. arbitr. cap. 25. dicens: *Sicut potuit vita eſſe media inter rectè factum & peccatum, ita & dari poteſt ſententia judicis media inter præmium atque ſupplicium*. Placet hoc loco referre hac de re ſententiam Gregorii Nazianzeni orat. XL. εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα circa med. τοὺς νηπίους τοῦ βαπτίσματος ἀποτυγχάνοντας ἡ γοῦμαι μήτε δοξασθήσεσθαι μήτε κολασθήσεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ, ὡς ἀσφραγίστους μὲν, ἀπονήρους δὲ, ἀλλὰ παθόντας μᾶλλον τὴν ζημίαν ἢ δράσαντας. οὐ γὰρ ὅστις οὐ κολάσεως ἄξιος ἤδη καὶ τιμῆς, ὥσπερ οὐδὲ ὅστις οὐ τιμῆς ἤδη καὶ κολάσεως. Infantes Baptiſmi exſortes puto neque glorificandos, neque puniendos a juſto Judice, quippe qui ſicut neque ſigillum accepere, neque quidquam mali commiſerunt, unde pœna digni ſint. Non enim quicunque pœnam nullam merentur, gloriam conſequi par eſt; ut neque quicunque præmium commerentur, pœna condigni ſunt. His conſentit Doctor Seraphicus ad loca præallegata Magiſtri ſententiarum, & in Compendio Theologiæ l. 3. c. 8. & c. 22. quo loco diſtinguit quatuor ſubterranea animarum receptacula, hæc addens: *In limbo puerorum eſt pœna damni, & non ſenſus*. His adjungam Pontificem Maximum Innocentium III. in cap. majorem extra de Baptiſmo, ubi ſic ait: *Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei; actualis verò peccati pœna gehennæ perpetuæ cruciatus*. Ratio Theologica id ſuadere videtur, pœna enim cum culpa proportionari & adæquari debet, juxta illud Apocal. 18. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*. Sed in culpa originali nulla talis delectatio invenitur; vel glorificatio in infantibus.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA ſub Patriarcha Menna anno 536.

I. Poſtea quam Joannes admodum laudabilis & orthodoxus Conſtantinopolis Patriarcha ex hac vita migravit, auſpiciis Juſtini Auguſti convocata eſt Conſtantinopoli Epiſcoporum, qui tunc fortuito Conſtantipoli verſabantur, numero viginti, Synodus extemporanea, qualem Græci ἐνδημοῦσαν ſeu *popularem* vocitabant, in qua concurrentibus populi acclamationibus, & Juſtini conſenſu, Epiphanius electus eſt Joannis ſucceſſor, eique virtutum meritis & ſtudio religionis æquiparandus. Iſte cum annis quindecim illam rexiſſet Eccleſiam, finem vivendi fecit anno 535. Juſtiniano rerum potiente. Cujus uxor Theodora Euthychianæ hæreſi addicta Anthimum Trapezuntis Epiſcopum pariter Eutychianum, ſed callidum orthodoxæ fidei ſimulatorem, ad vacantem illum Patriarchatum ſuis artibus provexit, Sub id tempus Gothorum Rex Theodatus, amiſſa bello Sicilia, Agapetum Romanum Epiſcopum ad Juſtinianum miſit Legatum, ut cum illo de pacis ineundæ conditionibus ageret: qui cùm Conſtantinopolim appuliſſet, & comperiſſet Anthimum eſſe hereticum, illum deponere aggreſſus eſt, cui initio obſtitit Juſtinianus ab uxore ſeductus; Sed poſtquam Anthimus a Juſtiniano præſente Agapeto interrogatus, renuit duas in Chriſto naturas con fiteri, voce, ſuoque ſcripto firmare, tum demum Romanus Pontifex Anthimum utraque ſede, quam indignè poſſederat, detruſit, conſentiente Juſtiniano, & rogante, ut in illius ſubmoti locum Mennas ſubſtitueretur, cujus jampridem virtus Principi perſpecta erat, utrumque Agapetus protinus eſt exequutus, ut narrat Anaſtaſius in Agapeti vita. Ita ritè compoſitis Eccleſiæ rebus, ſed infecta Principum pace, pro qua legatione fungebatur, paulò poſt eodem anno Conſtantinopoli mortem obiit. Tum Theodora furoris & ambitionis ſtimulis exagitata, nihil intentatum relinquit, ut Menna detruſo Anthimum in ordinem reſtituat. Cujus pernicioſos conatus ut averteret Mennas, nihil moratus eodem ipſo anno Synodum Epiſcoporum adhuc Conſtantinopoli verſantium, atque evicinia accitorum convocat. Adfuerunt Legati Apoſtolici ex Italia quinque Epiſcopi,

quos

quos Agapetus Romana ex urbe ante ſe præmiſerat. Præſedit Apoſtolico Vicariatu & autoritate, qua illum Agapetus præmunierat, antequam fatis concederet, Mennas Patriarcha: & cum eo interfuerunt quinquaginta alii Epiſcopi, multique præterea ſelecti inferiorum dignitatum præluſtres Clerici & Abbates. Mennæ & ſacræ Synodo viſum eſt tribus citationibus ad Anthimum mittere delegatos Epiſcopos, qui ipſum ad Synodum accerſerent & rogarent, ut publicè de naturis in Chriſto fidem profiteretur ad totius Eccleſiæ ædificationem; ſed ille diligenter perquiſitus nuſquam potuit reperiri. Perlectæ ſunt variis actionibus multæ epiſtolæ accuſatoriæ adverſus Anthimum & Severum Antiochiæ pſeudoepiſcopum; & Petrum, & Zoaram Eutychianorum principes; variique libelli querelarum adverſus prænominatos pleni, qui fuerant oblati tum Agapeto, tum Juſtiniano, & utriuſque decreta & conſtitutiones, quibus vel convicti, vel contumaces ab utriſque damnati fuerant, tandemque acceſſit prolixa Juſtiniani Auguſti conſtitutio ad Patriarcham Mennam directa, condemnationis & pœnarum infligendarum prænuncia contra Anthimum, Severum, Petrum, & Zoaram: quæ pariter habetur Novella 42. Atque ita actione V. finem nacta eſt Sacra Synodus poſt Beliſarii Conſulatum, an. 536. Hujus Synodi acta tranſmiſit Mennas ad Petrum Jeroſolymorum Patriarcham, huic ſtudens gratificari, eo quod ejus juſſu Monachi orthodoxi Palæſtinæ, & nonnulli remotiores Epiſcopi ex Oriente Conſtantinopolim commigraſſent, ut quatuor prædictos Epiſcopos coram Agapeto & Juſtiniano, tum hæreticæ pravitatis, tum aliorum criminum reos poſtularent. His acceptis a Menna literis, Petrus Jeroſolymitanus Synodum coegit quinquaginta quinque Epiſcoporum, qui eodem quoque excurrente anno, ſententiam anathematis adverſus quatuor hoſce pſeudoepiſcopos dixere; Agapeti ſummi Pontificis & ejus Legati Vicarii Mennæ judicium ſequuti; ſimulque providentes, ne quis cum illis communicare auderet, ac eis in animæ ſuæ perniciem auſcultaret.

DISSERTATIO BREVIS de urbanis ſeu popularibus Synodis.

I. Occaſione ſumpta ex præcedentibus Synodis Conſtantinopolitanis, ea ſcilicet qua in locum demortui Joannis ſublectus eſt Epiphanius, & altera inſequente, quam, ſubtracto ex vivis Agapeto, Mennas ex fortuito commorantibus Epiſcopis collegit apud Conſtantinopolim. Etiamſi plenaria Concilia haud parum Eccleſię conducerent, tamen permultum incommodi haud dubie involvebant; convocati enim remotis ex provinciis Epiſcopi multum defatigabantur, gravibus expenſis euntes, aut in loco Synodi degentes, tum etiam redeuntes onerabantur, eorumque in propriis Eccleſiis reſidentiæ, non ſine gravi earumdem diſpendio intermittebantur, aliaque non levia occurrebant incommoda, quorum intuitu rarius, nec niſi graviſſima urgente Eccleſiæ neceſſitate celebranda videbantur. Duæ verò erant in toto Chriſtiano Orbe civitates, Roma vetus & Conſtantinopolis, ad quas pro diverſis occurrentibus cauſis, & pro definiendis ob juriſdictionis & poteſtatis amplitudinem judiciis, etiam remotiorum Eccleſiarum Epiſcopis diverſis confluere neceſſe erat, In his duabus ſi qua gravis occurreret quæſtio ac difficultas decidenda, ſummus Pontifex aut Imperatricis urbis Patriarcha verſantes in urbe Antiſtites, alioſve ex vicinia accerſebant ad deliberandū in commune. Eaſque convocationes vocabant Græci συνόδους ἐνδημούσας ſive ἐπιδημούσας, ac ſi diceres *populares* aut *privatas Synodos*. Ejuſmodi fuere duæ illæ proximè a nobis commemoratæ: talis quoque fuit, qua Epiphanius Conſtantinopolis Patriarcha præfati Mennæ prædeceſſor, ne temere Stephanum Theſſalonicenſem ſua deſtituiſſe videretur Eccleſia, ex Epiſcopis diverſis in comitatu verſantibus convocarat. Ejuſmodi Concilium Romæ habuerat Cornelius Papa ſic ad Cyprianum ſcribens epiſt. 46. *Omni igitur actu ad me perlato placuit contrahi Presbyterium, adfuerunt etiam Epiſcopi quinque, qui & hodie præſentes fuerunt, ut firmato conſilio quid conſervari deberet, conſenſu omnium firmaretur.* Quam etiam conſuetudinem ſede vacante a Clero Romano ſervatam docet Cyprianus epiſt. 31. in cauſa lapſorum, dicens: *Ut temperamenti moderamen quæreretur, Clerum Urbanum cum quibuſdam Epiſcopis vicinis urbi & appropinquantibus, & quos ex aliis provinciis longè poſitis perſecutionis ardor ejecerat.* Summa horum ratio eſt, quia multorum ſententiis in unum collatis ſingulæ res juſtiore trutina examinantur, & facilius quod ex uſu eſt, perſpicitur. Et Proverb. 8. Sapientia de ſe verè prædicat: *Ego ſapientia habito in Conſilio, & eruditis interſum cogitationibus.*

CONCILIUM AURELIANENSE tertium an. Chriſt. 538.

1. Can. I. *Ut unuſquiſque Metropolitanus in provincia ſua cum comprovincialibus ſuis ſingulis annis Synodale debeat opportuno tempore habere Concilium.*

Hoc idem fuerat ſecundo Aurelianenſi Concilio conſtitutum can. 2. *Ut Metropolitani ſingulis annis comprovinciales ſuos ad Concilium evocent.* Idem præſcripſerat Agathenſis can. 71. & Toletani quarti can. 3. Atque jam fuerat remiſſa antiquior regula Synodorum provincialium ſingulis annis bis convocandarum, quam canon Apoſtolorum 37. & Nicænus canon 5. & Antiochenus 10. & Chalcedonenſis can. I. præceperat.

2. Can. II. *Ut nullus Clericorum a Subdiacono & ſuprà, qui uxores in propoſito ſuo accipere inhibentur, propriæ, ſi forte quam habeat, miſceatur uxori. Quod ſi fecerit, laica communione contentus juxta priorum canonum ſtatuta ab officio deponatur. Quem ſi ſciens Epiſcopus ſuus in hac vilitate permixtionis viventem ad officium poſtea admiſerit, & ipſe Epiſcopus ad agendam pœnitentiam tribus menſibus ſit a ſuo officio ſequeſtratus.*

Canon Agathenſis 9. *Placuit etiam, ut ſi Diaconi aut Preſbyteri conjugati ad torum uxorum ſuarum redire voluerint, Papæ Innocentii ordinatio & Siricii Epiſcopi auctoritas, quæ eſt his canonibus inſerta, conſervetur.* Subdit deinde Innocentii primi conſtitutionem ad Exuperium Toloſanum, & Siricii de Diaconis & Presbyteris a matrimonio converſis, ut ſi ad priſtinas redeant uxores, ab omni ſummoveantur Eccleſiaſtico miniſterio.

3. Can. XX. *Si quis Clericorum circa ſe aut diſtrictionem aut tractationem Epiſcopi ſui putat eſſe injuſtam, juxta antiquas conſtitutiones recurrat ad Synodum.*

Conſtitutum a Nicæno Concilio jampridem fuerat can. 5. liberum eſſe illi, in quem proprius Epiſcopus ſententiam excommunicationis protulerit, aut qui ab eo læſum ſe alioqui exiſtimaverit, recurrere ad Synodum provincialem, in qua reviſetur ac retractabitur eadem cauſa, eaque perſpecta factum Epiſcopi vel confirmabitur, vel reſcindetur, vel aliqua moderatione temperabitur. Idem de recurſu ad Provinciæ Synodum ſancitur Concilii Carthaginenſis quarti can. 66. *Clericus, qui Epiſcopi circa ſe diſtrictionem injuſtam putat, recurrat ad Synodum.* Quapropter ne multæ appellationum cauſæ injudicatæ manerent, neve compellerentur clerici injuſtas ſubire oppreſſiones, antiquiſſimi quidem canones quotannis duas cogi provinciales Synodos præcipiebant, poſterioreſque canones ſaltem ſemel unoquoque anno. Multis enim ab initio ſæculis ad Synodos interjiciebantur appellationes, quæ nunc ad metropolitanorum tribunalia deferuntur.

4. Can. XXII. *Si quis res Eccleſiæ debitas vel proprias Sacerdotis horrendæ cupiditatis inſtinctu occupaverit, retinuerit, aut a poteſtate ex competitione perceperit, ut eas non reſtituat, nullis rebus excuſetur. Sed ſi agnito jure Eccleſiaſtico non ſtatim Eccleſiæ vel Sacerdoti reformaverit, aut ut ipſum agnoſcere poſſit, in judicium electorum venire diſtulerit, tamdiu a communione Eccleſiaſtica ſuſpendatur,*

quamdiu reſtitutis rebus tam Eccleſiam quam Sacerdotem reddat indemnem. Similis etiam his, qui oblationes defunctorum legaliter dimiſſas quolibet ordine aſſignare tardaverint, vel retinere præſumpſerint, diſtrictionis Eccleſiaſticæ juxta priores canones forma ſervetur. Cui etiam ſententiæ ſubjacebit, quiſquis ille quolibet ordine, qui quod pro devotione ſua Eccleſiis dedit, revocare præſumpſerit.

Circa relicta Eccleſiis aut oblationes defunctorum adſtipulatur iſte Aurelianenſis canon Vaſionenſis Concilii canoni 4. & Carthaginenſis quarti can. 95. & Agathenſis can. 4. & Matiſconenſis primi can. 4. & ſecundi Arelatenſis can. 47. & Aurelianenſis ſecundi 15.

5. Obſerva hujus 22. canonis verba iſta: *Aut a poteſtate ex competitione perceperit.* Non enim poteſtas excuſabit rei Eccleſiaſticæ aut alienæ detentorem apud ſupremum Judicem DEUM, ut admonet Concilium primum Arvernenſe can. 5. Hac de re memorabile refertur exemplum a Gregorio Turonenſi lib. 4. de geſtis Francorum cap. 2. cujus hæc ſunt verba: *Clotarius Rex indixerat, ut omnes Eccleſiæ regni ſui tertiam partem fructuum fiſco ſolverent. Cui licet inviti ſancti Epiſcopi conſenſiſſent, atque ſubſcripſiſſent, viriliter hoc beatus Injurioſus reſpuens, ſubſcribere dedignatus eſt, dicens: Si volueris res Dei tollere, Dominus regnum tuum velociter auferet; quia iniquum eſt, ut pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum ſtipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem nec valedicens abſceſſit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem beati Martini emiſit poſt eum cum muneribus veniam petens, & hoc quod fecerat, damnans, ſimulque rogans, ut pro ſe virtutem beati Martini Antiſtitis exoraret.* Erat hic Epiſcopus Turonenſis, & ſubſcriptus legitur in Concilio Aurelianenſi ſecundo.

Can. XXIV. *Ut ne quis benedictionem pœnitentiæ juvenibus perſonis credere præſumat. Certè conjugatis niſi ex conſenſu partium, & ætate jam plena, eam dare non audeat.*

Can. XXVIII. *Quia perſuaſum eſt, populi die Dominico agi cum caballis, aut bobus, aut vehiculis itinera non debere, neque ullam rem ad victum præparare, vel ad nitorem domus, vel hominis pertinentem ullatenus exercere, (quæ res ad Judaicam magis quam ad Chriſtianam obſervantiam pertinere probatur) id ſtatuimus ut quod die Dominico antè fieri licuit, liceat. De opere tamen rurali, id eſt, aratro, vel vinea, vel ſectione, vel meſſione, excuſſione, exarto, vel ſepe, cenſuimus abſtinendum, quo facilius ad Eccleſiam convenientes orationis gratiæ vacent. Quod ſi inventus fuerit aliquis in operibus ſupra ſcriptis, quæ interdicta ſunt, ſe exercere, qualiter emendari debeat, non in laici diſtrictione, ſed in Sacerdotis caſtigatione conſtat.*

CONCILIUM AURELIANENSE
quintum ann. Chriſti 549.

1. Initum iſtud Concilium fuit Anno Chriſti 549. ſedente ad univerſalis Eccleſiæ gubernaculum Vigilio, Franciſque regnante Childeberto. Canones auſpicantur Concilii Patres a damnatione impietatis Neſtorianorum & Eutychianorum dogmatum.

2. Can. II. *Ut nullus Sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus cauſis a communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres Eccleſia arceri juſſerunt, committentes.*

Qui Canon iiſdem verbis renovatur in Concilio Vormatienſi can. 13. Et in Concilio Arvernienſi can. 2. Concilium Agathenſe his etiam ſuffragatur can. 3. *Epiſcopi,* (inquit) *ſi Sacerdotali moderatione poſthabita, innocentes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, a vicinis Epiſcopis ejuſdem Provinciæ literis moneantur. Et ſi parere noluerint, communio illis uſque ad tempus Synodi a reliquis Epiſcopis denegetur.* c. Vide, c. Epiſcopi, c. nemo Epiſcoporum, & c. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. de refor. c. 3. *Quamvis* (ait) *excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, ſobrie tamen magnaque circumſpectione exerendus eſt: cum experientia doceat, ſi temerè aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem parere potius quam ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis ad finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis ſeu ſubtractis rebus, ferri ſolent, a nemine proſus præterquam ab Epiſcopo decernantur: & tunc non alias quam ex re non vulgari, cauſa diligenter ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ ejus animum moveat. Nec ad eas concedendas cujuſvis ſæcularis etiam magiſtratus authoritate adducatur; ſed totum hoc in ejus arbitrio & conſcientia ſit poſitum.* Et utique Auguſtinus lib. de correp. & gra. c. 15. *Pœna* (inquit) *excommunicationis nulla major eſt in Eccleſia.* His aſtipulantur regia Francorum edicta, nimirum Caroli IX. in Comitiis Aurelianenſibus art. 18. & Ludovici XIV. anni 1666.

3. Can. II. *Item, ſicut antiqui Canones decreverunt, nullus invitis detur Epiſcopus: ſed nec per oppreſſionem potentium perſonarum ad conſenſum faciendum cives aut clerici, quod dici nefas eſt, inclinentur. Quod ſi factum fuerit, ipſe Epiſcopus, qui magis per violentiam, quam per decretum legitimum ordinatur, ab indepto Pontificatus honore in perpetuum deponatur.*

Cæleſtinus Papa epiſt. 2. c. 5. ſic decernit: *Nullus invitis detur Epiſcopus, Cleri, plebis, & Ordinis conſenſus ac deſiderium requiratur.*

4. Can. XII. *Nulli viventi Epiſcopo alius ſuperponatur aut ſuperordinetur Epiſcopus, niſi forſan in ejus locum quem capitalis culpa dejecerit.*

Et Nicæna Can. 8. prohibet duos eſſe unius civitatis Epiſcopos, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν. Ejus Canonis Auguſtinus meminit, cui a ſe & Valerio ſene per ignorantiam contraventum fatetur, quando ſuperſtite adhuc & ſatagente Valerio ordinatus fuit Hipponenſis Epiſcopus: qui poſtea ſub finem vitæ præcavens diſſenſiones, ambitus, & profanas largitiones, quæ non rarò uſuveniebant poſt obitum Epiſcopi in electione ſucceſſoris, Eradium presbyterum adhuc vivens propoſuit eligendum, eamque in acta publica electionem referri curavit: ſic tamen ut non niſi poſt mortem ſuam Eradius ordinaretur Epiſcopus. Quam eamdem præcautionem habuerat paulò antè Severus Milevitanus Epiſcopus, eoque defuncto, idem Auguſtinus Milevim conceſſit, ibique electionem ejus, quem ſibi adhuc vivens deſignaverat ſucceſſorem, a populo fecit confirmari. Hæc omnia refert Auguſtinus epiſt. 110. Quoniam verò iſta quoque præcautio poſſet eſſe abuſiva, & aliquibus periculis obnoxia: nec enim omnes pari cum Auguſtino ſinceritate intentionis aguntur, ejuſmodi proviſionem ac nominationem vetant poſteriora Concilia, in quibus eſt Pariſienſe quintum anni 615. & 2. Toletanum quartum ſanciens can. 2. *Ut nullus Epiſcoporum ſe vivente alium in loco ſuo eligat.* Quin etiam ante Auguſtini ipſius tempora hoc idem vetitum fuerat Antiochenæ Synodi can. 23.

Can. XIII. *Ne cui liceat res aut facultates Eccleſiis, aut Monaſteriis, aut Xenodochiis, pro quacunque eleemoſyna cum juſtitia delegatas retentare, alienare atque ſubtrahere. Quod quiſquis fecerit, tanquam necator pauperum, antiquorum Canonum ſententiis conſtrictus ab Eccleſiæ liminibus excludatur, quandiu ab ipſo ea, quæ ſunt ablata vel retenta, reddantur.*

Hoc idem ſtatuerat Vaſenſis Concilii can. 4. & Meldenſis can. 17. Et Matiſconenſis primi canon 4. Et Arelatenſis Concilii ſecundi can. 47. & Carthaginenſis quarti can. 95. Et Agathenſis can. 4. Itemque Aurelianenſis III. can. 22.

5. Can.

5. Can. XIX. *Quæcunque etiam puellæ ſeu propria voluntate monaſterium expetunt, ſeu a parentibus offeruntur, annum in ipſa, qua intraverunt, veſte permaneant. In his verò monaſteriis, ubi non perpetuò tenentur incluſæ, triennium in ea, qua intraverint, veſte permaneant: Et poſtmodum ſecundum ſtatuta monaſterii ipſius, in quo elegerint permanere, veſtimentum religionis accipiant. Quæ ſi deinceps ſacra reliquentes loca, propoſitum ſanctum ſæculi ambitione tranſcenderint, vel illæ quę in domibus propriis tam puellæ, quam viduæ, commutatis veſtibus convertuntur, cum his quibus conjugio copulantur, Eccleſiæ communione priventur; ſanè ſi culpam ſequeſtratione ſanaverint, ad communionis gratiam revocentur.*

Nota, duas olim Sanctimonialium perpetuo caſtitatis voto obſtrictarum ſpecies, quæ omnes relicto habitu ſæculari religionis habitum induebant. Nota etiam, eis, quæ Monaſteria ingrediebantur ad ſuſcipiendam religionem, non licuiſſe habitum ſæcularem, cum quo acceſſerant, commutare, niſi poſt annum exactum in Monaſteriis, in quibus vigebat clauſura; aut poſt triennium in Monaſteriis, quæ clauſuræ obnoxia non erant. Obſerva demum, inter vetera Monaſteria, quædam clauſuræ lege fuiſſe aſtricta, quædam non fuiſſe.

Can. XX. *Id etiam miſerationis intuitu æquum duximus cuſtodiri, ut qui pro quibuſcunque culpis in carceribus deputantur, ab Archidiacono, ſeu a præpoſito Eccleſiæ, ſingulis diebus Dominicis requirantur, & neceſſitas vinctorum ſecundùm præceptum Divinum miſericorditer ſubleveturꝰ; atque a Pontifice inſtituta fideli & diligenti perſona, quæ neceſſaria provideat, competens eis victus de domo Eccleſiæ tribuatur.*

Can. XXII. *Et licet propitio DEO omnium Domini Sacerdotum, vel quorumcunque hęc cura poſſit eſſe fidelium, ut egentibus neceſſaria debeant miniſtrare; ſpecialiter tamen de leproſis id pietatis cauſa convenit: ut unuſquiſque Epiſcoporum, quos incolas hanc infirmitatem incurriſſe tam territorii ſui quam civitatis agnoverit, de domo Eccleſię juxta poſſibilitatem victui & veſtitui neceſſaria ſubminiſtret, ut non eis deſit miſericordię cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis conſtringit inopia.*

OBSERVATIO AD CONCILII hujus Aurelianenſis ſubſcriptiones.

1. AUrelianenſi huic Synodo quintæ ſubjectæ ſubſcriptiones duorum meminerunt Epiſcoporum, quorum Cathedrales Eccleſiæ jamdumdum exoleverunt: una quidem (quæ Antipolitana eſt) tranſlata in Graſſenſem civitatem: altera verò (quæ Cemelienſis eſt) jampridem a Saracenorum incurſionibus funditus everſa. Non eſt planè compertum quonam ex tempore, quave ex cauſa dignitate illa Pontificia, quæ nunc Eccleſiæ Graſsenſi inſidet, Antipolitana Eccleſia exciderit. Conſtat quidem ex Tabulariorum monumentis id factum ſæculo decimotertio, atque hæſiſſe Antipoli Epiſcopatum anno 1242. E diverſo autem conſtat ex diplomate Innocentii IV. Romani Pontificis ad Henricum de Seguſio Archiepiſcopum Ebrodunenſem ann. 1250. factam fuiſſe illam Sedis tranſlationem, cum ibidem inter ejus ſuffraganeos Epiſcopos, non Antipolitanus, ſed Graſsenſis recenſeatur. Concilio Agathenſi anni 506. Agræcius Epiſcopus Antipolitanus ſubſcripſit. Quemadmodum Aurelianenſi quarto ann. 541. Eutherius Epiſcopus Antipolenſis. Et Aurelianenſi huic quinto anni 549. September Diaconus miſsus ab Euſebio Epiſcopo Antipolenſi. Qui idem Euſebius legitur ſubſcriptus Arelatenſi Concilio V. an. 554. Optatus quoque Antipolenſis Epiſcopus ſubſcripſit Pariſienſi Concil. an. 573.

Alter Epiſcopatus in eadem Galloprovincia ſeu Ceſtoliguria prorſus abolitus (cujus eſt mentio in hujus Aurelianenſis V. Concilii ſubſcriptionibus erat Cemelienſis. Cemelium autem civitas olim fuit ad Varum fluvium ſita, duobus circiter milliaribus Nicæa diſtans, ut ex ejus ruderibus facilè conjicitur. Cemelii meminit Plinius lib. 3. cap. 5. aitque non procul diſtare à Portu Herculis Monœcii. Hilarus Papa Romanus, qui proximus Leoni Magno ſucceſſit, in epiſt. ad Leontium, Veranum, & Victurum Epiſcopos, Cemelium nomine Civitatis, Nicæam verò nomine Caſtelli vocat, & ſancit, ut locus uterque ſimul ad unius Cemelienſis Epiſcopi regimen pertineat. Iſti Aurelianenſi Concilio V. ſubſcribit Aetius Presbyter directus ab Epiſcopo Cemelienſi Magno. Qui idem Magnus ſubſcriptus legitur Epiſcopus Cemelienſis in Concilio Arelatenſi V. an. 554. ſine ulla Nicænſis Eccleſiæ mentione. Poſtmodum autem in Concilio Matiſconenſi ſecundo anni 585. interfuit, ſuumque nomen Catulinus Niciæ Epiſcopus per miſſum a ſe Presbyterum; ſicut & Optatus Antipolitanus Antiſtes per directum à ſe Vicarium. Ambo iſti Epiſcopi Graſſenſis & Nicænſis Ebrodunenſi Metropolitano ſubſunt.

CONCILIUM UNIVERSALE quintum, ſeu Conſtantinopolitanum ſecundum, anno Domini 553. habitum.

1. NEſtorianam perfidiam & Eutychianam impietatem œcumenicæ Synodi Epheſina & Chalcedonenſis proſtraverant, non tamen extinxerant, pertinax enim malitia in multorum animis, & virus hæreſeos, & nova indies factionum molimina perpetim alebat & accendebat. Dudum etiam exoleti Origenis errores multis locis recrudeſcebant, unde innumera per Orientem diſſidia & concertationes pullulabant. In hac tamen multiplici hæreſium colluvie, perfidia Eutychiana, quæ regnante religioſiſſimo Principe Marciano in multorum animis metu potiùs quàm voluntate repreſſa latebat, poſt illius interitum in tantam prorupit audaciam, ut per omnem Aſiam & vicinas Europæ regiones omni furore & ſtrage graſſata ſit, treſque Orientis Patriarchias Alexandrinam, Antiochenam, & Conſtantinopolitanam fæde concuſſerit: de quibus ſingulis pauca hic perſtringenda, præſertim ex Liberati Carthaginenſis Diaconi Breviario.

2. In primis Alexandriæ, audito ſtatim Marciani Auguſti è vita diſceſſu, qui dum ſuperſtes fuit, Chalcedonenſem fidem ſtrenuè tutatus fuerat, ea ſoluti formidine quicunque Dioſcoro favebant, caput ſacrilegum extulerunt: præcipui horum fuere Duces Timotheus Ælurus, & Petrus Moggus. Hi primum, ut refert Liberatus c. 15. catervis Hæreticorum ſtipati Proterium adoriuntur Alexandrinum Epiſcopum, ex Chalcedonenſi decreto in locum deturbati ea ſede Dioſcori ſubrogatum, eumque in Baptiſterio, quò confugerat, latitantem jugulant, & flammis injectum in cineres redigunt, quos in ventum diſſipant. Ægerrimè hoc tulit qui Marciano ſucceſſerat, Leo Auguſtus. Nec minus tamen bacchantur Alexandriæ Eutychiani, hortante Timotheo Æluro, qui per vim & orthodoxorum cædes, Patriarchicum thronum dejecto inde Proterio invaſerat. Quin etiam poſt hujus invaſoris, interitum, per novam obſiſtentium Catholicorum ſtragem & internecionem horrendam, projectiſſimæ nequitiæ hæreticum Petrum Moggum in ea ſede collocant.

3. Antiochiæ verò non ſegniùs inſoleſcebant ejuſdem Sectæ gregales, authore præſertim Petro Cnapheo ſeu Fullone, qui ad Eutychetis dogma hæreſim adjunxit Theopaſchitarum, voceſque triſagio addidit, *qui paſſus eſt pro nobis*. Iſte concitata adverſus Martyrium multitudine Antiochenum Epiſcopum, illam violentus ſedem occupavit. Quam eamdem decurſis aliquot annis, alter Eutychianæ ſectæ propagator inſignis Severus invaſit, depulſo catholico Præſule Flavio, ſubnixus favore & gra-

tia Imperatoris Anaſtaſii, qui ſublato è vivis ſucceſſore Leonis Zenone, Romanum, quod pacificare debuerat, ubique perverſo regimine convellebat imperium. Severus ex iſta ſic occupata ſede ſanctam Chalcedonenſem Synodum auſus eſt anathematizare, Eccleſias omnes depopulatus eſt, atque Orthodoxos direptionibus, verberibus, carceribus, exiliis, cædibus atrociter divexavit. Et in his trecentos Monachos immaniter excruciatos trucidavit, omniaque luctu, cruore, & cadaveribus funeſtavit.

4. Nec minùs infeſtas Eutychianorum furias paſſa eſt Conſtantinopolis Eccleſia: primum quidem ſub Acacio, qui Petrum Moggum in Alexandrino Epiſcopatu retinendo omni præſidio & induſtria tutatus eſt: quippe Chalcedonenſis fidei proditor diu fallacibus artibus Romanorum Pontificum diligentiam eluſit. Deinde ſub Anthimo, qui abdicato Trapezuntis Epiſcopatu in ſedem Conſtantinopolitanam involavit, ut primùm vacare cæpit obitu Catholici Epiſcopi Epiphanii, quam violentus invaſor deinceps non deſtitit ſua hæreſi contaminare. Quæ cùm graviter ferret Romanus Epiſcopus Agapetus, qui tum temporis Theodati Gothorum Regis cauſa Conſtantinopolim ad Juſtinianum Auguſtum conceſſerat, non modò Anthimi ſalutatione omnique communione abſtinuit, ſed & ipſum, obſiſtente licet Theodora Imperatrice, Patriarchatu dimovit, Menna ſpectatæ religionis viro illius in locum ſuffecto, quem ſua ipſe manu ſacravit, applaudente Senatu & populo, ſuaque ſanctione id totum comprobante Juſtiniano. Atque ita repreſſa illic hæreticorum veſania tantiſper conquievit.

5. Sed & Orientem pariter depopulabatur hæreſis Neſtoriana, quam valde fovebant libelli quidam à tribus authoribus editi. Horum primus fuit Theodorus Mopſueſtiæ Epiſcopus, qui ante Synodum Epheſinam adverſus hæreticos Eunomium & Apollinarem ita ſcripſerat, ut unam tamen Chriſti perſonam, & Deum carne indutum, & Mariam fuiſſe Dei Matrem palam inficiaretur. Igitur Neſtoriani, interdictis per edicta Auguſtalia Neſtorii libris, ne deeſſet unde populis virus Neſtorianum propinaretur, ſcripta Theodori ſtudioſè divulgarunt, non Græco tantùm idiomate, ſed converſa etiam in Syrorum, Perſarum, atque Armenorum ſermonem. Alter fuit Theodoretus Cyri Antiſtes: qui duodecim Epheſinæ fidei capitibus à Cyrillo Alexandrino concinnatis totidem oppoſuerat & cuderat acres aculeataſque cenſuras. Tertius Ibas Edeſſenæ civitatis Epiſcopus, qui ſcripta ad Marim Perſam epiſtola, coarguit Rabulam deceſſorem ſuum, quòd immeritò Mopſueſtenum, quem optimè de Eccleſia meritum & ſtrenuiſſimum hæreticorum debellatorem aſſerit, anathemate damnaſſet. Poſtmodum Dioſcorus ejuſque in Epheſino Conciliabulo aſſeclæ Edeſſenum Ibam duas Chriſti prædicantem naturas adverſus Eutychem crudeliter inſectati ſunt, tanquam ab Epheſina Synodo & Cyrillo diſſidentem, eumque ſæpius in vincula redactum & condemnatum depoſuerunt. Ab his provocavit Ibas ad Synodum Chalcedonenſem, quæ Ibam Neſtorii dogma palam damnantem communioni, priſtinæque dignitati reſtituendum duxit, & ſeſſione in Concilio dignata eſt: de ipſius tamen ad Marim Epiſtola nihil definivit.

6. Ad Neſtorianam & Eutychianam luem tertia peſtis & calamitas acceſſit ex duobus monachis novæ Lauræ (id erat Sancti Sabæ in Palæſtina Monaſterium) Nonno & Leontio Byſantino; iſti collectos ex Origenis voluminibus graviſſimos errores, in omnes Orientis plagas diſperſerunt, quorum ſumma hæc erat: ante corpus extitiſſe animam in cœlo, in quo varia peccata commiſerit. Cælum, Solemque, lunam, & quæ cælis ſupernatant, aquas eſſe quaſdam animatas & ratione præditas virtutes. In reſurrectione corpora hominum rotunda & orbiculata excitatum iri. Omnium damnatorum tum dæmonum tum hominum tormenta finem habitura. Impios homines dæmoneſque in priorem ſuum à creatione ſtatum eſſe reſtituendos. Pro dæmonum ſalute Chriſtum denuo crucifigendum, idque ipſum patiendum eſſe à malignis, qui in cælo ſunt, ſpiritibus. Horum amentia ne latiùs indies ſerperet, ſupplicitèr id poſtulantibus monachis nonnullis Jeroſolymitanis, atque Pelagio Diacono Vigilii Papæ Apocriſiario, & Menna Conſtantinopolis Patriarcha, Juſtinianus Imperator non tantùm Neſtorianos & Eutychianos, ſed inſuper Origeniſtas ſevero coercuit edicto. Quod poſtea trium Orientis Patriarcharum, ſed & Vigilii potiſſimum ſuffragio confirmatum eſt, in quo iſtud aſſeritur; ex Origenis libris, Arium, Manetem, ac ferè reliquos omnes hæreticos tanquam immanes feras ex antris & caveis proſilientes, gregem Dominicum devaſtaſſe. Iſtiuſmodi condemnationem, ut prodit Liberatus Carthaginenſis Archidiaconus Breviarii ſui hiſtorici c. 2. 3. iniquo admodum animo tulit Cæſareæ Cappadocum Antiſtes Theodorus Origeni addictiſſimus, ſectaque Acephalus, quæ ramus & propago quædam erat hæreſis Eutychianæ, prætereaque Pelagio Diacono ſummopere infenſus. Ut igitur quaſcunque poterat Origeni & Acephalis ferrat ſuppetias, Juſtiniano Principi, cujus gratia pollebat, ſuadet ne ſe tot curis & laboribus conficeret in Acephalis inſectandis, & Chalcedonenſis tuenda Synodo; facili quippe negotio totum componi poſſe, ſi Mopſueſteni Theodori libro, Ibæ Epiſtolam, & Theodoriti capitula publico edicto damnaret. Nec enim aliam ob cauſam quicunque cum Eutyche ſentiunt, licèt in varias diſſecti partes, à Chalcedonenſi Synodo dicebat abhorrere, niſi quòd Theodoritum & Ibam juſtè ob hæreſim ſuis olim ſedibus ejectos retinuiſſet, atque in Synodi conſeſſum admiſiſſet. Deinde quod Ibæ relinquendo intactam Epiſtolam, ejuſque authorem honorificè reſtituendo, videretur hoc ipſo Theodori Mopſueſteni doctrinam tantopere in ea Epiſtola collaudatam approbaſſe. His verò tribus deterſis maculis, fore tandem, ut alioqui graviſſima Synodus nemine diſcrepante ubique recipiatur.

7. Iſta Theodorus Cæſarienſis Juſtiniano vaferrimè ſimul & mendaciſſimè ſuggeſſit. Non enim Sacra Synodus Theodoritum & Ibam in communionem & priſtinas ſedes & ſacrum conſeſſum recepit, niſi poſt teſtimonia pœnitentiæ, atque publicam ſinceræ fidei profeſſionem; nec ullum Theodoro Mopſueſteno honorem haberi voluit, cùm de illo nihil propoſitum aut definitum in ea Synodo fuerit: ſed ſi qua ejus mentio in his, quæ ſcripſit Ibas, fuit, ea hiſtoricè dumtaxat recitata eſt, quando multæ in Conciliis proferri aliquando ſolent privatorum ſcriptiones pro rerum occurrentium varietate. Longè quippe diſtant Synodica diſquiſitio, & ſimplex recitatio. Si enim de ſingulis, quæ recitantur, definiendum eſſet, res in immenſum abirent, & Synodi ſcopus, cui ſedulò intendendum eſt, in diverticula innumera moleſtiarum & confuſionum plena diſtraheretur. At verò Theodorus Cæſarienſis in unum illum ſcopum collimabat, ut Chalcedonenſi Concilio fidem & authoritatem omnem abrogaret, omnemquem procellam in Euthychianos incumbentem in horum adverſarios Neſtorianos converteret, Catholicos verò inter ſe invicem committeret ac ſchiſmate divelleret, Eutychianis verò ſolis & robur & ſecuritas accreſceret. Hæc ſapienter penetrans Vigilius Pontifex, Theodorum iſta molientem ſcriptis literis graviter coarguit. Juſtinianus tamen Theodoro morem gerens, miſſis in omnes partes epiſtolis, Epiſcopos ad trium præfatorum capitum damnationem inſtanter urget. Horum pars quidem acquieſcit, pars verò metuens ne Chalcedonenſi Concilio fraus fieret, moras nectit, & rem non aliter quàm totius Orbis deliberatione reſpondet eſſe dijudicandam, non verò fallacibus privatorum aliquorum affectibus. Itaque rem eò tandem Juſtinianus deduxit ut Capitula tria ſimulque Origeniſtarum ad œcumenicæ Synodi definitionem referrentur. Vigilius quidem Catholicæ paci & unitati proſpiciens, nec ignorans quem ſibi Juſtinianus, ejuſque ſuaſor Theodorus, finem in hoc ſupervacaneo, & tamen periculi pleno negotio proponerent, eo vergere propoſuerat, ubi major ſpes affulgeret ſanciendæ communi fidelium concordiæ. Eaque mente cùm Juſtinianus damnationi trium capitulorum Mennam Conſtantinopolis Epiſcopum & alios Patriarchas Orientis, cùm ſubditis Epiſcopis, ſubſcribere compuliſſet, illos damnatores Vigilius reprobavit; neque ullis Juſtiniani precibus, minis, & adhibita vi inflecti potuit ad capitula tria condemnanda. Præcluſis deinde omnibus excuſationum evaſionumque viis, cùm res ad generalem tandem Synodum vergeret, ſine qua damnationem petitam nullatenus fieri debere conſtanter aſſeveraverat; jamque videret rem ad œcumenicam Synodum eſſe deductam, omneſque in hoc ipſum unanimes conſentire provinciarum totius

Orientis

Orientis Epiſcopos, neque tergiverſandi ullum relinqui locum, ſed reluctante ſe naſciturum exitiale ſchiſma, cunctarumque Eccleſiarum Orientalium Romana ab ſede certiſſimam, deinceplque irreconciliabilem diſceſſionem: perpendens inſuper juſtam fore reverà capitulorum reprobationem, quam hactenus ſola Chalcedonenſi Synodo debita veneratio vetuiſſet, omneſque omnibus fidei decretis Chalcedonenſibus aſſenſum palam profiteri, ſimulque Leonis Pontificis epiſtolæ: tum demum Vigilius jure merito tria capitula damnavit, pari prudentiæ judicio & officio quo antea obſtiterat. Plerique tamen Africani & Iſtriæ Epiſcopi obſtinatius & Pontifici & Synodo refragantes ſchiſmatici evaſerunt. Eoque in ſchiſmate Aquileiæ Præſul, cui primas dignitatis partes cæteri ſchiſmatici regionis Epiſcopi deferebant, Patriarchæ novum ſibi titulum arrogavit.

8. Anno itaque Chriſti quingenteſimo quinquageſimo tertio Conſtantinopolitana Synodus ſecunda, & inter œcumenicas quinta indicitur. Interfuerunt Eutychius regiæ urbis Epiſcopus ac Patriarcha, qui Mennæ ſucceſſerat, Apollinaris Alexandrinus, Domnus Antiochenus, tres quoque, qui abſentis Euſtochii Jeroſolymitani Epiſcopi vices agebant, omneſque ſimul fuere centum ſexaginta Epiſcopi. Vigilius Romanus Pontifex non judicavit per ſeipſum, neque per ſuos delegatos huic intereſſe Synodo; etiamſi tum temporis ab ipſo Juſtiniano accitus Conſtantinopoli verſaretur, ne ſuâ præſentiâ per ſæcularem poteſtatem adigeretur (ſicut pluries aliis in Conciliis per Imperatores convocatis contigerat ipſis orthodoxis Epiſcopis, atque aliquando ipſi Liberio Pontifici) ad quidquam, quod ipſi Eccleſiæ dedecori ac detrimento verteret: ſed ſibi, ſine cujus approbatione Synodus nihil ratum ac validum poterat decernere, expectandum eſſe totius rei exitum: maximè cum abeſſent Occidentis Epiſcopi, à quibus ſinceriorem poterat ſibi fidem polliceri, & certiorem in eorum adjunctione fiduciam collocare; ſic namque integrum ſibi fore approbare, vel reſpuere, quæcunque tandem Synodus decreviſſet. Hanc Vigilii tanto in diſcrimine prudentiam magnoperè commendat illuſtriſſimus Annalium Scriptor.

9. Vigilius tamen, ut ad Concilium accederet, eique præſideret, etiam atque etiam rogatus fuit, ut ex ſcripta ad ipſum Synodali rogatione perſpicuum eſt: in qua poſtquam Eutychius Conſtantinopolis Patriarcha cæterique Patres diſertè proteſtati ſunt, ſe in omnibus definitis per ſacroſanctas quatuor Synodos conſtanter perſiſtere, omniaque decreta Chalcedonenſia unà cum beatiſſimi Leonis epiſtola venerari & amplexari, ſuppliciter poſtulant, ut præſentia ſui Synodo præſideat, de tribus Capitulis judicaturæ: καὶ διὰ τοῦτο αἰτοῦμεν προκαθημένης ἡμῶν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἐταρχέκλως καὶ μετὰ ἱερατικῆς πραότητος, τῶν ἁγίων προκειμένων εὐαγγελίων τὰ αὐτὰ κεφάλαια τὰ ἐν μέσῳ προτιθέμενα κοινῷ τρακτάτῳ ζητηθῆναι καὶ ἀντιβληθῆναι: *Et ideò petimus, præſidente nobis veſtra Beatitudine, ſua tranquillitate, & Sacerdotali manſuetudine, propoſitis ſanctis Evangeliis communi tractatu eadem Capitula in medio proponenda quæri & conferri*. Miſit Synodus imprimis honorificam ad Vigilium legationem trium Patriarcharum, & cum his aliorum ſeptendecim Epiſcoporum. Deinde Juſtinianus alteram ad eundem invitandum & rogandum trium illuſtrium Patriciorum, unà cum aliis delectis Epiſcopis: ille tamen nullis adduci precibus valuit, ut à præceſſorum ſuorum (hanc enim obtendit excuſationem) conſuetudine recederet, qui nunquam in œcumenicis Synodis conſederant. Prolixè tamen ſuam voluntatem & conſenſum in his pollicitus eſt rebus, quæ ſacro approbante Concilio pro Eccleſiæ dignitate decernendæ erant. Hæc ferè referuntur in primis duabus collationibus.

10. Patres in Secretario Concilium auſpicantur, actum eſt primùm de Theodoro quondam Mopſueſtiæ Epiſcopo, cujus productis & examinatis libris anathema in eum ejuſque doctrinam conclamatum eſt. Definitumque, hæreticos etiam poſt mortem poſſe condemnari, & anathemate inuri. Itum hinc eſt in epiſtolam Ibæ, quam ut à recta deflectentem fide Patres cenſura notarunt, & ultrà legi prohibuerunt. Idemque decretum in capitula Theodoriti. His peractis editi ſunt Canones quatuordecim, quibus Catholica fides adverſus Neſtorium & Acephalos, alioſque Eutychetis & Severi ſectarios explicata eſt.

11. Actum etiam de Origenis, Didymi & Evagrii erroribus, quos uno velut ore Patres omnes execrati ſunt. Operæ pretium fuerit, omnem damnationis ſcriptorum Origenis hiſtoriam ab ipſis exordiis contexere. Primus ejus viventis libros hæreſibus refertos damnat ejuſdem proprius Epiſcopus Demetrius Alexandrinus, eumque ut hæreticum anathematis ſententia perculerat, ut ſcribit Hieronymus lib. 2. adverſus Rufinum. Pro ſui verò defenſione literas apologeticas ad omnes Eccleſias ſcripſit Origenes, quibus erroneorum dogmatum crimen à ſe amoliri conatur, refundens illa in quemdam æmulum & hæreticum librorum exſcriptorem, qui ad ſanam Origenis doctrinam ſua zizania ſuperſeminaverit. Cæterùm ex officio feciſſet Origenes, ſi ſufficienter providiſſet, ne (quod poſtea contigit) fraus aliqua ulli ex ſuis libris fieret, illique ſibi adſcripti errores latiùs ſerperent; colligendi ergo fuerant ab ipſo ſigillatim in unum velut faſciculum, & deinde ab ipſo cuncti refellendi & anathematizandi; quod tamen illi nunquam præſtare libuit: præterea non in uno alterove codice, ſed, ut obſervat Hieronymus, in omnibus ferè libris, quos Origenes edidit innumeros, eædem paſſim hæreſes inſperſæ leguntur. Poterat ſaltem exemplaria aliquot proferre, quæ dictante ipſo Origene à multis antiquariis, quos pretio conductos Ambroſius Origenis amicus eidem liberaliſſimè ſuppeditabat, quibus ſimul ſcribentibus ipſe ſuos dictabat libros. Hinc enim perfectiſſimè fuiſſet Origenis innocentia comprobata; ſi eædem hæreſes ab iiſdem codicibus prototypis abfuiſſent. Cùm igitur tam neceſſariis adeoque facilibus rationibus ſe ſe expurgandi Origenes abſtinuerit, imò nec eoſdem errores refellere aut damnare dignatus ſit, judicium exploratum eſt, hos eoſdem errores ejus animo inſediſſe, ab eoque profectos.

12. Contigit exinde ſub annum Chriſti 399. ut Theophilus Alexandriæ Epiſcopus, collecta Epiſcoporum Ægypti & Lybiæ Synodo, libros damnaret Origenis, ejuſque fautores communione fidelium excluderet. His de rebus Anaſtaſium Romanum Pontificem fecit literis certiorem; quibus acceptis Anaſtaſius, eodem anno, & Origenem & Origeniſtas publica ſententia proſcripſit, ut teſtatur Hieronymus epiſt. 71. ad ipſum Theophilum, & epiſt. 78. ad Pammachium, & Apologet. 1. & 2. ad Rufinum. Multitudo ſubinde Ægypti Monachorum ab Eccleſiæ Sacramentis & liminibus prohibetur, totaque Ægypto depellitur, conceditque in Palæſtinam, unde pariter dejecta ad Joannem Chryſoſtomum Conſtantinopolis Epiſcopum perfugium quæſivit, qui eos ſola peregrina communione, qua victus neceſſarius providebatur, excepit: promiſitque fore ſe ipſorum cum Theophilo reconciliationis intermedium: quia verò nullas ab eo formatas literas producebant, ideò uſque dum pleniorem ipſorum cauſæ cognitionem haberet, noluit Monachos ad Sacramentorum Eccleſiæ perceptionem admittere, preces tamen eis ad Deum in Eccleſia fundere non prohibuit: diù obſtitit Chryſoſtomus, ne quod animo conceperant profugi Monachi, libellos accuſationum adverſus Theophilum Arcadio Auguſto exhiberent. At ubi nulla demum ſpes illis reditus & pacis affulgere prorſus viſa eſt, non ampliùs diſtulerunt Imperatori libellum offerre gravibus admodum accuſationibus refertum, adeo ut Theophilus in capitis diſcrimen adduceretur. Credidit Theophilus ſimulque ipſius adverſus Origeniſtas commilito ſtudioſiſſimus Epiphanius Conſtantiæ Cypri Epiſcopus, hanc fuiſſe Chryſoſtomo impulſore intentam accuſationem: ipſumque eſſe Origeniſtarum fautorem, falſa in utroque perſuaſione decepti.

13. Epiphanius Theophili ſuaſu ad Chryſoſtomum ſcribit de cogenda Conſtantinopoli Synodo ad condemnandum Origeniſtas, ſicut à Theophilo Alexandriæ factum fuerat, & ab Anaſtaſio Papa Romæ, cui reſcripſit Chryſoſtomus, Ægyptios Monachos conqueri ſe falſis accuſationibus appeti. Quod verò ſpectabat ad ad rem Origeniſtarum, cùm nulla id fuiſſet œcumenica Synodo decretum, conſultiùs videri ſibi agendum circa Origenis libros, ne majus ex hujuſmodi concertatione diſſidium & ſchiſma naſceretur: quandoquidem plerique ſan-

ſanctiſſimi Patres & Eccleſiæ Doctores magnam Origeni venerationem habuerunt. Epiphanius his minimè acquieſcens, ſuadente Theophilo Conſtantinopolim profectus eſt. Advenientem in urbem Epiphanium Chryſoſtomus omnibus humanitatis officiis proſecutus eſt, rogavitque ut una domo & una Eccleſia ſecum uteretur: ille verò negavit ſe ullatenus communionem cum eo habiturum, donec Origenis libros apertè damnaſſet, Monachoſque Origeniſtas expuliſſet. Epiphanius poſt aliquot diſputationes & rixas cum Clericis urbis, & cum Epiſcopis qui tunc in urbe regia verſabantur, quoſque nec à Chryſoſtomo divellere, nec ad ſuas potuit traducere partes, admonitus tandem periculi ſibi impendentis, ſi quis tumultus aut ſeditio moveretur, cujus ipſe incentor ultroneus adveniſſet, deſtitit ab inceptis; & ex urbe directa in Cyprum navigatione, re, pro qua venerat, infecta, ſuam repetiit Eccleſiam.

14. Digreſſo Epiphanio, Theophilus jubente Arcadio Principe profectus in regiam civitatem fuit, ut de accuſationibus reſponderet; in eo itinere complures collegit ſecumque adduxit Epiſcopos, in animo verſans, quod re poſtea complevit, Synodum adversùs Chryſoſtomum in ipſius Diœceſi celebrare; ſciebat enim, Eudoxiam Auguſtam ſanctiſſimo Præſuli, qui eam ſæpiùs coarguerat, eſſe acriter infenſam. Quinetiam fortuitò evenit, ut cùm pro concione Chryſoſtomus alludens ad Eliæ Prophetæ verba 3. Regum 18. *Congregate ad me Sacerdotes dedecoris, qui comedunt menſam Jeſabel*, &c. quotquot ei adverſabantur, Imperatricem aſperiùs in ejus perniciem accenderent, perſuadentes iſta convitiandi ipſi animo ab illo fuiſſe dicta, ſimulque in contumeliam Theophili Alexandrini, Severi Gabalitani, Acacii Antiochiæ Epiſcoporum Chryſoſtomo adverſantium, qui Eudoxiæ cura & impenſis Conſtantinopoli alebantur. Hæc ergo irarum impotens acriùs conſpirat cum ejuſmodi Chryſoſtomo infenſis Epiſcopis in ipſius exitium. Convenit itaque Concilium malignantium præſide Theophilo ad Quercum. Sic vocabatur Chalcedonis ſuburbium. Eò citatus Chryſoſtomus reus, cùm ad illegitimum Conciliabulum ſibi apertè adverſantium, hoſtilique animo affectorum, neque ullam in ſe poteſtatem habentium, ſe ſiſtere recuſaſſet, damnatur abſens, & ſede ac dignitate ut impius Origeniſta turbarum author & Auguſtæ dignitati injurioſus & temerarius deponitur, quinetiam poſtulante pſeudoſynodo, & urgente Eudoxia, exilio damnatur ab Arcadio; Monachi verò profugi, venia ſuppliciter rogata, in gratiam cum Theophilo redeunt. Iſte verò qui graviſſimorum criminum reus accerſitus ab Arcadio, Conſtantinopolim primùm triumphali comitatu ingreſſus, honoribus in aula cumulatus eſt, Synodumque in vicinia regiæ urbis habuit, cui præſedit, factus derepente ex reo Judex Epiſcopi ſibi nullatenus ſubditi, atque in aliena Diœceſi, cujus etiam Antiſtiti ante aliquot annos totius Orientis Epiſcopi in ſecunda œcumenica Synodo altiorem dignitatis gradum præ omnibus Orientis Patriarchis indulſerant. Scribit Socrates, hunc ipſum Theophilum, cùm frequenter Origenis ſcripta revolveret, dicere ſolitum: Ejus libros ſimiles eſſe prato omnibus florum herbarumque generibus conſito, ex qua bona & ſalubria multa decerpebat, reliqua verò quæ noxia erant, miſſa faceret. Severus quoque Sulpitius, quamvis Origeni fortaſsè addictior quàm par eſſet, quippe qui in Dialogo à ſe ſcripto de converſatione Orientalium Monachorum, Epiſcopos vituperat, qui libros Origenis damnabant; ibidem tamen ingenuè agnoſcit non tantùm perverſam ineſſe doctrinam, quam aliqui excuſabant non eo autore traditam, ſed ab ejus malevolis aut hæreticis inſperſam; ipſe tamen ab Origene, & non aliunde profectam aſſerit: *Alexandriæ* (inquit Dial. 1.) *fœda inter Epiſcopos atque Monachos certamina gerebantur ex ea occaſione, quia congregati in unum ſæpius Sacerdotes, frequentibus decreviſſe Synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet, qui tractator ſacrarum Scripturarum peritiſſimus habebatur; ſed Epiſcopi quædam in libris ipſius inſaniùs ſcripta memorabant, quæ aſſertores ejus defendere non auſi, ab hæreticis potiùs fraudulenter inſperſa dicebant; & ideò non propter illa, quæ in reprehenſionem meritò vocarentur, etiam reliqua eſſe damnanda. Cùm legentium fides facilè poſſet habere diſcrimen, ne falſata ſequeretur, & tamen Catholicè diſputata retineret, &c. Adverſum hæc Epiſcopi obſtinatius renitentes, pro poteſtate cogebant recta etiam univerſa cum pravis & cum ipſo authore damnare, &c. Mihi autem ex illius libris quædam curioſiùs indaganti admodum multa placuerunt; ſed nonnulla deprehendi, quibus illum prava ſenſiſſe non dubium eſt, quæ defenſores ejus falſa contendunt. Ego miror, unum eumdemque hominem tam diverſum eſſe à ſe potuiſſe, ut in ea parte, qua probatur quòd neminem poſt Apoſtolos habeat æqualem, in ea verò quæ jure reprehenditur, nemo deformius doceatur erraſſe.* Gelaſius Papa prædeceſſoris ſui Anaſtaſii veſtigiis inſiſtens, in Concilio Romano hæc pronunciat: *Origenis nonnulla opuſcula, quæ vir beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus: reliqua autem omnia cum authore ſuo dicimus eſſe renuenda.*

15. Exemplo hujuſce Synodi addiſcimus, quantas excitent in Eccleſia turbas Principes ſæculares, quando non obſecundando ſupremæ quam Chriſtus in ſua conſtituit Eccleſia poteſtati; ſed propria, quæ ſæcularis eſt abutentes poteſtate, ſive ſponte, ſive aliquorum vel ſæcularium Magiſtratum, vel Epiſcoporum quorumdam privato impulſu, regimen Eccleſiæ ſuſcipiunt, & novitates introducunt. Ipſemet Conſtantinus Magnus, ipſe quoque Theodoſius junior, Principes alioquin religioſiſſimi, quorundam quos pietatis ſtudio affectos exiſtimabant, Epiſcoporum hortatu, quàm pernicioſa Conciliabula, quàm luctuoſas in Eccleſia clades, quàm diras Sanctorum vexationes excitarunt! Arcadium ſileo Catholicum Imperatorem, cujus abuſi ſunt facilitate, quicunque tam immaniter Chryſoſtomum, eique conjunctos innumeros Sanctos inſectati ſunt, orrendaque ſcandala in ſacratiora Temploru m adyta intulerunt. Quid verò illis portentoſius excogitari poteſt, quæ Conſtantius, Valens, Zeno, Anaſtaſius, hæretici Imperatores regiminis Eccleſiaſtici ſuſceptis habenis effecerunt? Et ne metas trium Capitulorum ulteriùs tranſiliamus; quæ non edidit mala Juſtinianus, dum repugnante Vigilio Pontifice Concilium iſtud haberi voluit, ſuadente impio Theodoro Epiſcopo Cæſarienſi? Hinc exorta funeſta & diuturna in permultis Orbis terrarum Provinciis ſchiſmata, hinc cædes, bonorum direptiones, & innumerorum deportationes & exilia: ipſe in primis Summus Pontifex Vigilius damnationi capitulorum, quæ ab eo enixè poſtulabatur, diù & conſtanter reſtitit, nec eam valuit Juſtinianus ab illo extorquere, niſi poſtquam ægritudine ſenioque confectum Pontificem maximum, cujus ſacra perſona omni poteſtati venerabilis erat & inviolabilis, & in tetrum carcerem alligato ad collum fune detruſit, in quo dies multos elanguit, modico tantum pane & aqua paſtus. Comites autem Vigilii & meritis & dignitate venerandos, ignobiliter cæſos ceu vilia mancipia ad metalla damnavit, omni calamitate mactandos. Vigilius verò ærumnis confectus poſtquam ereptus è carcere Romam regreditur, in Sicilia interiit. Scripſere de his Paulus Diaconus l. 3. c. 12. & l. 4. c. 4. Beda lib. de ſex ætatibus, & Liberatus in Breviario, hoc addens: conſentientes trium capitulorum damnationi fuiſse muneribus ditatos, & honoribus auctos; diſſentientes verò ſedibus, dignitatibus & facultatibus ſpoliatos in ærumnoſa exilia relegatos fuiſſe, alioſque fuga latitantes in extremis anguſtiis vita exceſſiſſe. Victorem Tununenſem in Africa Epiſcopum eam ob cauſam ſua dejectum ſede omnique opum ſubſidio deſtitutum exilio multatum, tandemque in carcere mortem obiviſſe ſub Juſtiniani perſecutione. Facundum præterea Hermianenſem in Africa Epiſcopum par exilii tuliſſe ſupplicium. Theodorum alterum Africæ Epiſcopum, cùm tria capitula approbare conſtanter recuſaſſet, à Juſtiniano relegatum in ærumnoſo exilio vitam finiiſſe. Aliqui tamen Africani Epiſcopi Concilio ſubſcripti leguntur. In Provinciis quoque Iſtriæ, Venetorum, Liguriæ, & Inſubriæ, omnes propemodum Epiſcopi ſchiſmate ſe ab iis omnibus abduxerunt, qui Capitulorum damnationi conſenſerant: inprimis Paulinus Aquilejæ, & Honoratus Mediolani Antiſtites, qui Conciliabulo eam in rem convocato præſederunt, non modò inconſulto, ſed etiam palam adverſante Romano Pontifice Pelagio primo, quem ſcilicet Vigilius proximum ſibi habuit ſucceſſorem, ut hujus Pelagii ad illos Epiſcopos epiſtolæ fidem faciunt. Quamobrem egit Pelagius cum Narſete Patricio & Exar-

chæ

cha Italiæ ſub Juſtiniano Auguſto , ut iſtam ſchiſmaticorum proterviam ſua potentia & armis compeſceret . Paulinus autem & Honoratus militum cuſtodiæ traditi Conſtantinopolim ad Imperatorem traducti ſunt . Sed & ipſi Pelagio cauſa formidinis imminebat, vivente adhuc Juſtiniano , cujus tyrannidem ſacrilegam expertus fuerat Vigilius Papa , Synodum Capitulorum condemnatricem approbare renitens. Iſtæ quidem per Imperatorem, ejuſque ducem Italiæ Exarchum , vexationes graves tum publicas , tum privatas concitarunt calamitates, donec poſtremo Sancti Gregorii & Sergii Pontificum monitis & prudentia iſtud extinctum eſt incendium , ſedatæque perturbationes Eccleſiarum, Synodum quintam iidem tandem complecterentur , qui fuerant eidem infenſiores,

16. Caſſiodorum hanc Synodum non approbaſſe, inde colligit Baronius ad an. Chriſt. 556. n. 2. quòd cùm cæteras recenſeret œcumenicas, nullam hujus habeat mentionem: ſicut & ipſe S. Gregorius Papa feciſſe aliquando viſus eſt, dicendo ſe quatuor univerſalibus Conciliis parem cùm quatuor Evangeliis venerationem deferre. In quinto namque Concilio, ut ipſe alibi ſcribit, non de fide, ſed de perſonis tractatum fuit. Idemque de Felice trium Capitulorum defenſore ita ſcribit lib. 3. epiſt. 14. *Felix præſentium lator, cùm nullatenus in hæreticorum dogma lapſus ſit, nec à Catholica fide diſceſſerit, &c.* idemque lib. 3. epiſt. 37. ad Conſtantium Epiſcopum Mediolanenſem : *Quod autem ſcripſiſtis, quod epiſtolam meam reginæ Longobardorum Theodelindæ transmittere minimè voluiſtis , pro eo quod quinta Synodus in ea nominabatur : ſi eam exinde ſcandalizari poſſe credidiſtis , rectè factum eſt , ut minimè transmitteretis. Unde nunc iſtam facimus ut vobis placuit , ut quatuor Synodos ſolummodo laudaremus. De illa autem Synodo , quæ poſtmodum Conſtantinopoli facta eſt, quæ à multis quinta nominatur ; ſcire vos volo , quia nihil contra ſanctiſſimas Synodos conſtituerit , vel ſenſerit : quippe quia in ea de perſonis tantummodo , non autem de fide aliquid geſtum eſt.* Hæc Gregorius. Toletanum etiam Concilium decimum-quartum anni Domini 984. poſt recepta à ſuprema Sede ſextæ Synodi acta ſub Conſtantino Pogonato habitæ, obſervantiam profitetur quatuor primarum à Nicæna Synodorum , & poſt Chalcedonenſem à cunctis admitti jubet ſacroſanctam Synodum, quæ duas definit diſtinctas & inconfuſas in Chriſto voluntates.

17. Hac in Synodo neque Papa , neque ullus ejus Legatus interfuit: præſedit verò , eamque ſubſcriptione firmavit primus Eutychius Conſtantinopolitanus , deinde Apollinarius Alexandrinus Epiſcopus. Acta Synodi Latinè tantummodò ſuperſunt , exceptis quibuſdam Græcis epiſtolis & fragmentis: atque in eiſdem etiam haud pauca ſuppoſititia Baronius aliique viri eruditi agnoſcunt. Illa ſanè Theodoriti ad Joannem Antiochenum epiſtola his inſerta, de Cyrilli Alexandrini obitu , cujus memoriam probris & dicteriis proſcindit, mera impoſtura eſt : cùm Cyrillus ipſe literas ſcripſerit ad Domnum Antiochenum Epiſcopum Joannis illius ſucceſſorem, quæ inter Cyrilli opera extant. Nicephorus etiam in Chronico prodit, Cyrillum Joanni ſupervixiſſe. Quinimò in ſexta Synodo actione 3. evidenter commonſtratum fuit, inſertos fraudulenter in actis quintæ Synodi duos Vigilii Papæ ad Juſtinianum libros, & præterea Mennæ confictum ſermonem ad Vigilium. Ex his arguitur Græcorum profuſa ad contexendas impoſturas licentia.

CONCILIUM PARISIENSE tertium anni Chr. 557.

1. Concilium iſtud celebratum Lutetiæ Pariſiorum fuit circa Chriſti annum 557. Pelagio Papa primo Pontifice, regnante Childeberto. Primus ei ſubſcripſit Probianus Bituricenſis Epiſcopus , quem ſequitur Prætextatus Rotomagenſis.

Can. I. *Itaque placuit , ac nobis omnibus convenit obſervare , ut quia nonnulli memores ſui per quaslibet ſcripturas, pro captu animi , de facultatibus ſuis Eccleſiis aliquid contuliſſe probantur; quod à diverſis DEUM minùs timentibus eatenus mortifera calliditate tenetur, ut aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam , nec intueri poſſint corde diem judicii , dum nimiæ cupiditatis delectantur ardore. Quicunque ergo immemor interitus ſui , res Eccleſiæ, ut ſuprà diximus , delegatas injuſtè poſſidens præſumpſerit retinere ; & veritate comperta res Dei ſervis ejus diſſimulaverit reformare , ab omnibus Eccleſiis ſegregatus a ſancta Communione habeatur extraneus : nec aliud mereatur habere remedium, niſi cùm culpam propriam rerum emendatione purgaverit.*

Vide ſuperiùs Vaſionenſis Concilii primi can. 4. & Aurelianenſis V. can. 13.

Can. II. *Et quia Epiſcoporum res propriæ Eccleſiarum res eſſe noſcuntur, ſi in eorum facultatibus ſimili fuerit crudelitate graſſatum , pervaſores rerum memoratarum Canonum diſtrictione feriet vindicta, dum corrigit ; ut qui non moribus propriis ac nulla conſcientiæ caſtigatione corripitur, ſaltem regulæ obtundatur aculeis : perpetuò enim anathemate feriatur, qui res Eccleſiæ confiſcare , aut competere, aut pervadere periculoſa infeſtatione præſumpſerit.*

CONCILIUM BRACARENSE ſecundum an. Chr. 563.

1. Bracara in Hiſpania Metropolis eſt Galliciæ Provinciæ. Huc convenere anno Domini 563. diverſi Epiſcopi ſub Bracarenſi Metropolitano Lucretio, communique ſollicitudine primò circa res fidei , adversùs invaleſcentem in illis partibus Priſcilliani ſectam , ſeptemdecim Canones ediderunt. Exinde providentes Eccleſiæ Catholicæ diſciplinæ alios ſeorſim Canones procuderunt duos & viginti.

Can. III. *Item placuit, ut non aliter Epiſcopi, & non aliter Presbyteri populum , ſed uno modo ſalutent, dicentes: Dominus ſit vobiſcum , ſicut in libro Ruth legitur; & reſpondeatur à populo : & cum Spiritu tuo ; ſicut ab Apoſtolis traditum omnis retinet Oriens , & non ſicut Priſcilliana pravitas permutavit.*

Can. VI. *Item placuit, ut conſervato Metropolitani Epiſcopi primatu , cæteri Epiſcoporum ſecundùm ſuæ ordinationis tempus alius alii ſedendi deferat locum.*

Can. XVI. *Item placuit , ut hi, qui ſibi ipſis aut per ferrum , aut per venenum , aut per præcipitium , aut ſuſpendium , vel quolibet morbo violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat ; neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadavera deducantur ; multi enim ſibi hoc per ignorantiam uſurpaverunt.*

Can. XVII. *Item placuit , ut Catechumenis ſine redemptione baptiſmi defunctis , ſimili modo neque oblationis commemoratio , neque pſallendi impendatur officium; nam & hoc per ignorantiam uſurpatum eſt.*

Sanctus tamen Ambroſius aliud judicavit in perſona junioris Valentiniani, qui Catechumenus ab Argobaſto, quem exautoraverat , Viennæ in Gallia ſtrangulatus eſt, ſed nihil dubitavit Ambroſius juvenem Principem , cujus perſpectam habebat eximiam pietatem , quique paucis ante mortem diebus baptiſmum à ſe abſente flagitaverat, recepiſſe per Spiritum ſanctum gratiam concupiti baptiſmi. At verò Bracarenſis Canon iſte illos juſte perſtringit Catechumenos, qui per ſocordiam cùm Baptiſmum poſtulare neglexiſſent , morte præventi fuerant.

3. Can. XVIII. *Item placuit , ut corpora defunctorum nullo modo in Baſilica Sanctorum ſepelian-*

pelliantur: ſed ſi neceſſe eſt deforis circa murum Baſilicæ, uſque adeò non abhorret. Nam ſi firmiſſimum hoc privilegium uſque nunc retinent Civitates: ut nullo modo intra ambitus murorum cujuslibet defuncti corpus humetur, quantò magis hoc venerabilium Martyrum debet reverentia obtinere.

Huic planè conſonat Concilium Varenſe citatum, c. præcipiendum, 13. q. 2. vetans intra Eccleſias ſepulturæ mandari fidelium cadavera: ſed vel in porticu, vel in atrio, vel in exedris, qua voce intelliguntur Eccleſiarum contigua loca, quæ Clauſtra vulgò appellantur. Idem ſtatuit Concilii Triburienſis can. 13. citatus in Decreto, c. nullus laicus, de conſecr. diſt. 2. quod idem educitur, l. 2. Cod. de ſacroſ. Eccleſ. Seriùs in Eccleſiarum uſum receptum eſt, ut fidelium corpora intra Templorum ambitum ſepelirentur, præterquam illorum, quos Eccleſia cultu publico venerabatur; reliquorum enim fidelium corpora in publicis Cæmeteriis, aut in Templorum atriis condebantur, aut in ſacris veſtibulis. Epiſcopos tamen, ſi Sozomeno fidem habemus lib. 2. c. ultim. in ipſis Eccleſiis tumulari mos fuit. Idem ſcribit, Magnum quoque Conſtantinum fuiſſe in Baſilica ſepulchro conditum, quam ipſe in cultum ac memoriam Sanctorum Apoſtolorum Conſtantinopoli extruxerat. Verùm non alia in parte templi ſepultus eſt Conſtantinus, quàm in ipſo veſtibulo, quod idem pariter cenſendum de Epiſcoporum ſepulchris. Liquet verò ex Chryſoſtomo hom. 26. in 2. Cor. ſic loquente: *Conſtantius Auguſtus Conſtantinum Magnum ingenti honore ſe affecturum exiſtimavit, ſi in veſtibulis collocaret Piſcatoris; quod enim in Regiis janitores ſunt Regibus, id in ſepulchro Reges ſunt Piſcatoribus; & præclarè ſecum agi putant, ſi janua ipſis aſſignetur veſtibularis.* Scripſit tamen ad Paulinum Nolanum Epiſcopum Auguſtinus Libellum *de cura pro mortuis gerenda*, ab ipſo Paulino interpellatus, à quo petierat pia quædam matrona, ut permitteret defuncti filii corpus in Sancti Felicis Confeſſoris Baſilica deponi; Sic autem reſpondet Auguſtinus: *Quod verò quiſque apud memoriam Martyrum ſepelitur, hoc tantum mihi prodeſſe videtur defuncto, ut commendans eum etiam Martyrum patrocinio, affectus pro illo ſupplicationis augeatur.* Nullum tamen Paulino ea de re conſilium ſuggerit Auguſtinus. A Gregorii Magni Pontificis ſæculo jam invaluerat conſuetudo intra Eccleſias ſepeliendi, ut liquidò conſtat ex lib. 2. Dial. c. 23. & lib. 4. c. 51. 52. 53. 54. perhibet Gregorius Turonenſis, Clodovæum primum Chriſtianum Francorum Regem (qui anno Chriſti 511. obiit) ſepultum fuiſſe in Sanctorum Apoſtolorum à ſe fundata Baſilica.

4. Can. XIX. *Item placuit, ut ſi quid ex collatione fidelium, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud unum Clericorum fideliter colligatur, & conſtituto tempore aut ſemel, aut bis in anno inter omnes Clericos dividatur. Nam non modica ex ipſa inæqualitate diſcordia generatur, ſi unuſquiſque in ſua ſeptimana, quod oblatum fuerit, ſibi defendat.*

Tempore Cypriani oblationum diſtributiones, ſaltem in Eccleſia Carthaginenſi, fieri inter Clericos per ſportulas ſingulis menſibus conſuetum fuiſſe, idem docet Cyprianus epiſt. 34.

CONCILIUM TURONICUM anni Chr. 570.

1. Regnantibus in Gallia Clotarii Liberis, atque ex his Chariberto Lutetiæ Pariſiorum fixam ſedem ſortito, convenit in Turonibus ſecunda Synodus. Hujus Patres auſpicati ſunt initium hac ſententia notatu digna: *Eccleſiaſticæ diſciplinæ debet eſſe ſuffragium Congregatio Sacerdotum.*

2. Can. I. Convocari jubet à Metropolitano Comprovinciales ad Synodum Epiſcopos bis ſingulis annis; aut ſi neceſſitas quæpiam non id permittat, ſaltem ſemel in anno: mandatque Epiſcopos Synodum adire ſub interminatione excommunicationis, a qua ſola diſpenſet certiſſima corporis infirmitas; nullatenus verò Regis juſſio, vel obſequium: *Non enim* (ait) *ſpiritali operi præferri debet Regis præceptio.* Diverſum eſt planè judicium Canonis hujus excommunicationem decernentis adverſùs Epiſcopum, qui ad Concilium accerſitus non accedit: quàm incurri pœnam decernit, quantumvis contraria Regis juſſio interceſſerit: cùm tamen Concilium Agathenſe can. 35. excuſari ab hac convocatione declaret Epiſcopos, quos juſſio Regis accedere prohibuerit. Cauſa fortè diſcriminis eſt, quia Rex Alaricus, cujus permiſſu habebatur Agathenſe Concilium, erat Arianus; cujus gratia erat ſtudioſè fovenda, ne Arianorum ſuaſione non modò Catholicorum Epiſcoporum conventus non permitteret, ſed etiam Fidei perſecutor evaderet.

Can. IV. *Ut laici ſecus altare, quo ſancta Myſteria celebrantur, inter Clericos tam ad Vigilias, quàm ad Miſſas ſtare penitùs non præſumant. Sed pars illa, quæ à cancellis verſùs altare dividitur, Choris tantùm pſallentium pateat Clericorum; ad orandum verò & communicandum laicis, & fœminis, ſicut mos eſt, pateat Sancta Sanctorum.* Require ſuperiùs Laodicenos canones 15. & 21.

Can. V. *Ut quælibet Civitas pauperes ſuos incolas paſcat; ne aliis locis divagentur.*

3. Can. 10. Statuit, ut Clerici victum ſibi & veſtitum artificiolo comparent, ut iidem ſibi propriis manibus refectionem præparent; atque ita prætextu careant intra ſuas ædes fœminas introducendi. De artificiolo ad comparandum Clericis victum, diffuſius egi ad Carthaginenſis Concilii quarti canon. 51. & 52.

4. Can. XVII. Ordinat Monachorum jejunia. Quia verò jejuniorum diebus minimè prandebatur, ſed tantùm cœnabatur, idcircò ita decernit: *De jejuniis antiqua à Monachis inſtituta conſerventur, ut de Paſcha uſque ad Quinquageſimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur; poſt Quinquageſimam tota hebdomada ex aſſe jejunent. Poſtea uſque ad Calendas Auguſti ter in ſeptimana jejunent, ſecunda, quarta, & ſexta die, exceptis his, qui aliqua infirmitate conſtricti ſunt. In Auguſto quia quotidie Miſſæ Sanctorum ſunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Octobri & Novembri ſicut dictum eſt, ter in ſeptimana; de Decembri, uſque ad Natalem Domini omni die jejunent. Et quia inter Natalem Domini & Epiphaniam omni die Feſtivitates ſunt, itemque prandebunt. Excipitur triduum, quod ad calcandam gentilium conſuetudinem Patres noſtri ſtatuerunt, privatas in Calendis Januarii fieri Litanias: ut in Eccleſiis pſallatur, & hora octava in Calendis ipſius Circumciſionis Miſſa Deo propitio celebretur. Poſt Epiphaniam verò uſque ad Quadrageſimam ter in ſeptimana jejunent.*

In iſto Canone primùm obſerva, per triduum à Calendis Januariis veterem extitiſſe conſuetudinem jejuniorum & Litaniarum, ne fidelis populus communicaret diſſolutionibus, quibus gentiles illis diebus indulgebant in honorem Jani, quemadmodum multis in Eccleſiis ſacros cernimus celebrari Conventus cum orationibus, & ſacris Concionibus triduo profanorum Bacchanalium, à die Dominicæ Quinquageſimæ.

5. Obſerva ſecundò, diebus jejuniorum Miſſam differri ſolitam ad horam octavam, quia hora nona, & non antea licebat in jejuniis extra Quadrageſimam cibum capere. Incidebat autem hora nona in tertiam poſt meridiem horam. Quod autem attinet ad horam refectionis ac cœnæ per Quadrageſimam, ea differebatur in veſperam, quæ in horam à meridie ſextam incurrit. Meridies verò incurrebat in horam ſextam. Quo factum eſt, ut quamvis hora cœnæ jejuniorum multùm præ veteri illo ritu ſoleat anticipari, decantentur nihilominus

veſper-

veſpertinæ preces per Quadrageſimam ante refectionem, atque adeò ante meridiem, non autem in reliquis per annum jejuniis. Nam veteres hora, quæ nobis eſt poſt meridiem ſexta, veſpertinum Officium decantabant, indeque Quadrageſimalibus jejuniis ad refectionem, hoc eſt cœnam prodibant. In cæteris autem per annum jejuniis Canon iſte 18. edicit, ut hora octava celebretur Miſſa, nimirum hora poſt meridiem ſecunda; poſt Miſſam enim preces horæ nonæ concinebantur: quibus exactis, occurrebat hora de meridie tertia, qua ibatur ad cœnam. Tertullianus contra Pſychicos c. 10. ſcribit, Pſychicos (ita per contumeliam ipſos appellat Catholicos ſuperbus & protervus hæreticus) ſolitos non ultrà nonam jejunia ſua protrahere omnia, ſuos verò, hoc eſt Montaniſtas hæreticos uſque ad veſperam ſuam proferre à cibis abſtinentiam. Id tamen apertè falſum & calumnioſum eſt quoad jejunia Catholicorum Quadrageſimalia, ut ex teſtimoniis ſequentibus liquet. Baſilius Magnus homil. 1. de Jejunio: *Expectas*, inquit, *veſperam, ut cibum capias*. Chryſoſt. homil. 4. in Geneſim ſic pariter de Quadrageſima dicit: *Non exiſtimemus inediam uſque ad veſperam ad ſalutem nobis ſufficere*. Paulinus epiſt. 6. ad Amandum: *Quotidiana*, inquit, *jejunia non refugit, & pauperem menſam veſpertinus conviva non horruit*. Hieronymus epiſt. ad Euſtochium refert de quibuſdam Monachis: *Solitos fuiſſe poſt horam nonam cibum ſumere, & apud eos jejunium totius anni æquale eſſe, excepta Quadrageſima, in qua diſtrictiùs vivitur, atque ad pœnitentiam vela laxantur*. Huc accedit etiam Concilium Cabilonenſe, dicens: *Solent plures, qui jejunare ſe putant in Quadrageſima, mox ut audierint ſignum ad horam nonam, manducare; qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi antè manducaverint quàm veſpertinum celebretur Officium*. Et citatur de conſecr. diſt. 1. iſteque Turonenſis Canon hoc idem perſpicuè decernit. Sic etiam teſtatur Micrologus lib. de Eccleſiaſticis obſervationibus, c. 49. *In hoc differt Quadrageſimale jejunium ab aliis, quòd in aliis poſt nonam, in hoc autem poſt veſperam reficere nos debemus; nec juxta Canones quadrageſimaliter jejunare cenſemur, ſi ante veſperam reficimur*. Benedictus Monachorum pater in Regula c. 41. *Quarta & ſexta Feria jejunent uſque ad nonam*. Et ſubinde: *Ab initio Quadrageſimæ uſque ad Paſcha ad veſperam reficiantur*. Ne verò Monachis id peculiare credas, ſic teſtatur Bernardus ſerm. 3. de Quadrageſ. *Hactenus uſque ad nonam jejunavimus ſoli, nunc uſque ad veſperam jejunabunt nobiſcum ſimul in univerſum Reges & Principes, Clerus & populus, Nobiles & ignobiles, ſimul in unum dives & pauper*. Denique Auguſtinus epiſtol. 118. ad Januarium, ubi dicit: *Horam ſolvendi jejunium eſſe nonam*. Non de aliis ibi jejuniis loquitur quàm Sabbathorum per annum. Id ſanè fatendum, jam inde ab aliquot ſæculis fervorem Chriſtianorum admodum deferbuiſſe: ideòque Eccleſiam de priſtina ſeveritate plurimùm remiſiſſe: quatenus fideles in deteriora lapſi ejus diſtrictionis jugum de propriis cervicibus excuſſiſſent, ſi pia mater eos voluiſſet ad hæc adigere. Hinc peſſum abiere publicæ delictorum pœnitentiæ, & Canonum adversùs peccatores præſcripta pœnalia: hinc jejuniorum miræ relaxationes, tum horam præſcriptam longè anticipando, tum comeſſationem antea prohibitam interſerendo, tum Xerophagias, de quibus ſuperiùs ad Laodicenum Canonem nobis ſermo fuit, circa ciborum & potus ſubſtantiam, ferè omninò abolendo.

CONCILIUM BRACARENSE tertium an. Chr. 572.

1. Huic præſedit Martinus ille Bracarenſis Metropolitanus, cujus extat Canonum collectio, præſertim ex Græcis Synodis, quos ipſe in Latinum tranſtulit, in duaſque diſtribuit claſſes: unam quæ ad Clericos, alteram quæ ad laicos ſpectat. Hunc aliqui origine Græcum tradunt, alii Pannonium.

Can. V. *Hoc unuſquiſque Epiſcoporum meminerit, ut non priùs dedicet Eccleſiam aut Baſilicam, niſi anteà dotem Baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non levis eſt iſta temeritas, ſi ſine luminariis, vel ſine ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt tanquam domus privata ita conſecretur Eccleſia.*

Concilium Toletanum III. can. 15. ad omnem novæ Eccleſiæ dedicationem prærequirit ejuſdem dotationem ab Epiſcopo præfiniendam. Paria ſanciunt c. nemo, de conſecr. diſt. 1. & c. de Monachis, de Præben.

CONCILIUM ANTISIODORENSE, anni Chriſti circiter, ut ſentit Sirmondus, 578.

1. Concilium iſtud Antiſiodori Diœceſanum tantummodò fuit, cui ſolus interfuit Epiſcopus Aunacharius, qui Conciliis Pariſienſi IV. & Matiſconenſi II. legitur ſubſcripſiſſe. Antiſiodorum urbs in Burgundionibus, vulgò dicta *Auxerre*, Epiſcopalis, Metropolitano Senonenſi ſubjecta. Concilium iſtud peregerunt Epiſcopus unus, Abbates ſeptem, Presbyteri quatuor, & triginta Diaconi, qui vice abſentium Presbyterorum ſubſcripſerunt tres.

Can. X. *Non licet ſuper uno Altario in una die duas Miſſas dicere. Nec Altario ubi Epiſcopus Miſſas dixerit, ut Presbyter in illa die Miſſas dicat.*

Can. XII. *Non licet mortuis nec Euchariſtiam, nec oſculum tradi, nec velo vel pallis corpora eorum involvi. Concilium Carthaginenſe III. can. 6. ita decernit. Item placuit, ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur; dictum eſt enim à Domino: Accipite & edite; cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Cavendum eſt etiam, ne mortuos baptizari poſſe fratrum infirmitas credat; cùm Euchariſtiam mortuis non dari animadvertit.*

Vide inter Diſſertationes noſtras illam, quæ eſt de veteribus ritibus Euchariſtiæ: quæ eſt 6. Notit. Eccleſ. Sæculi 2.

Can. XVIII. *Non licet abſque Paſchæ ſolemnitate ullo tempore baptizare, niſi illos quibus mors vicina eſt, quos grabatarios dicunt; quòd ſi quis in alio pago contumacia faciente poſt interdictum hos infantes ſuos ad baptiſmum detulerit in Eccleſias noſtras, non recipiantur uſque ad ſatisfactionem; & quicunque Presbyter ipſos extra noſtrum permiſſum recipere præſumpſerit, tribus menſibus à communione Eccleſiæ ſequeſtratus ſit.*

Can. XXII. *Non licet relictæ Presbyteri, Diaconi nec Subdiaconi, poſt ejus mortem maritum accipere.*

Idem ſtatuitur in Conciliis Bracarenſi tertio, can. 29. & Matiſconenſi ſecundo, can. 6.

Idem quoque decernitur Concilii Toletani I. can. 18. ſub pœna interdictæ communionis adusque vitæ finem. Simile quid habetur apud Martinum Bracarenſem cap. 29. & in Concilio Matiſconenſi ſecundo can. 16. Credibile eſt uxoratos non aliter admiſſos ad ſacrum Clerum fuiſſe, niſi poſtquam eorum uxores voto ſe adſtrinxerant perpetuæ continentiæ; tametſi contingeret mariti prædeceſſus.

2. Can. XXXVI. *Non licet mulieri nuda manu Euchariſtiam accipere.* Et Can. 24. *Ut unaquæque mulier, quando communicat, Dominicalem ſuum habeat. Quod ſi qua non habuerit, uſque in alium diem Dominicum non communicet.*

Huc pertinet, quod admonet Auguſtinus ſerm.

142. de temp. his verbis: *Omnes viri quando communicare deſiderant, lavent manus; & omnes mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi Corpus Chriſti accipiant*. Cyrillus Jeroſolymitanus in Catech. Myſtag. 5. *Siniſtram* (ait) *veluti ſedem quandam ſubiiciens dexteræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt, & concava manu ſuſcipiat Corpus Chriſti*. Et Synodus Quiniſexta can. 101. nullatenus permittit communicantes Euchariſtiam vaſculo excipere, ſed ſolis manibus in Crucis formam conformatis.

CONCILIUM MATISCONENSE primum anni Chriſti 581.

1. Matiſcona oppidum eſt Æduorum, amni Arari adjacens, ſedem habet Epiſcopalem Lugdunenſi Metropoli ſubditam. Hoc loco anno Domini 581. initum eſt Concilium Pelagio ſecundo Pontifice, Guntranno Rege indicente, ut habet præfatio, uno ex quatuor Lotharii liberis, qui regnum paternum in totidem partes partiti fuerant. Meminit hujus Concilii Ado, ſanctorumque Præſulum, qui ei interfuerunt, Priſci Lugdunenſis, Artemii Senonenſis, Remigii Bituricenſis, & Siagrii Æduenſis, quamquam aliqui Codices non Remigium, ſed Remedium Eccleſiæ Bituricæ referunt Epiſcopum in ſubſcriptionibus; verùm ut præclarè obſervat Sirmondus eruditiſſimus Conciliorum Galliæ collector & illuſtrator, duo hæc nomina cognata ſunt, unique atque eidem promiſcuè attributa, adeò ut ipſe quoque Remigius Remenſis legatur interdum apud veteres Remedius appellatus. Idemque Ado in Chronico ſcribit, fuiſſe hic edita viginti Capitula, ex his tamen duo quædam veroſimile eſt in unum coaluiſſe, jam enim cenſentur tantùm decem & novem.

Can. I. *Definitum eſt, ut Epiſcopi vel Presbyteri atque Diaconi ita ſanctæ conſcientiæ luce reſplendeant, ut effugiant improbitatem actuum, maledicorum obloquia, ac teſtimonium in ſe Divinum implere contendant, quo Dominus ait: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra bona opera, & magnificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Igitur autoritate Canonica atque manſura in ævum conſtitutione ſancimus, ut fugiatur ab his extranearum mulierum culpanda libertas: & tantùm cum avia, matre, ſorore, vel nepte, ſi neceſſitas tulerit, habitent.*

Centies & ampliùs diverſis in Conciliis & Pontificum reſcriptis, repetita hæc conſtitutio. Vide ſuperiùs obſervata in Nicæno can. 3.

Can. III. *Ut nulla mulier in cubiculum Epiſcopi abſque duobus Presbyteris, aut certè Diaconis, ingredi permittatur.*

2. Can. IV. *Ut qui oblationes fidelium defunctorum, quæ Eccleſiis conferuntur, retinent, veluti retentatores bonorum Eccleſiæ, aut egentium necatores, ab Eccleſiæ liminibus arceantur.*

His aſtipulatur Carthaginenſis Concilii quarti can. 95. & Vaſenſis can. 4. & Arelat. Concilii ſecundi can. 47. & c. qui oblationes, 12. qu. 2. & Lugdunenſis Concilii II. can. 2.

Can. V. *Ut nullus Clericus ſagum, aut veſtimenta, vel calceamenta ſæcularia, niſi quæ religionem deceant, induere præſumat. Quòd ſi poſt hanc definitionem Clericus cum indecenti veſte, aut cum armis inventus fuerit, à ſeniore ita coerceatur, ut triginta dierum incluſione detentus aqua tantùm & modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur.*

Clerici arma ſumpſiſſe convicti Concilio Toletano quarto can. 44. jubentur gradu deponi & in Monaſterium ad pœnitentiam amandari. Depoſitionis etiam pœna ſancitur in Clericum qui arma ſumpſerit, aut armatus inceſſerit, can. Meldonenſis Concilii 37. Plura require apud Gratianum, cauſ. 23. q. 8.

Can. VI. *Ut Archiepiſcopus ſine pallio Miſſas dicere non præſumat.*

Hæc tamen diſciplina non univerſalis, ſed localis eſt. Vide in Decretalibus tit. de autho. & uſu pallii.

3. Can. VII. *Ut nullus Clericus de qualibet cauſa extra diſcuſſionem Epiſcopi ſui à ſæculari judicio injuriam patiatur, aut cuſtodiæ deputetur. Quòd ſi quicunque judex cujuſcumque Clericum abſque cauſa criminali, id eſt homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortaſſe præſumpſerit; quandiu Epiſcopo loci illius viſum fuerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.*

Videtur in cauſis graviorum criminum ſubjicere Clericos ſæcularium Officialium judiciis, eò quòd Eccleſia corporales pœnas ſceleribus gravioribus condignas non irroget; ſcelerati verò Clerici dum corporis ſupplicia evadant, ſpirituales pœnas parum reformidant. Nunc uſus Gallicanus crimina Clericorum, quæ privilegiata vocantur, (illa verò ſunt, quæ directè publicam quietem violant, aut Principis majeſtatem offendunt, ut publicæ ſeditiones, fabricatio falſæ monetæ, proditio ſeu perduellionis reatus, aliaque id genus) cognitioni Magiſtratuum Regiorum attribuit. Cætera verò Clericorum delicta, quæ communia dici ſolent, in quibus comprehenduntur privatum homicidium, furtum, maleficium, judicio Eccleſiaſtico reſervantur: niſi Eccleſiaſtico judici viſum fuerit reum convictum, & gradu Clericali dejectum, ſæculari tradere poteſtati, rogando tamen, ut mitiùs cum reo agatur.

Can. VIII. *Ut nullus Clericus ad judicem ſæcularem quemcunque alium fratrem de Clericis accuſare, aut ad cauſam dicendam trahere quocunque modo præſumat: ſed omne negotium Clericorum, aut in Epiſcopi ſui, aut in Presbyterorum, aut Archidiaconorum præſentia finiatur. Quòd ſi quicunque Clericus hoc implere diſtulerit, ſi junior fuerit, uno minus de quadraginta ictus accipiat; ſin certè honoratior, triginta dierum concluſione multetur.*

Can. XIV. *Ut Judæis à Cœna Domini uſque ad primum Paſcha, ſecundùm editum bonæ recordationis Domini Childeberti Regis, per plateas aut forum quaſi inſultationis cauſa deambulandi licentia denegetur.* Tertium Concilium Aurelianenſe ſub Childeberto Rege habitum ſic decernit de Judæis, can. 30. *Quia Deo propitio ſub Catholicorum Regum dominatione conſiſtimus, Judæi à die Cœnæ Domini uſque in ſecundam Sabbathi in Paſcha, hoc eſt ipſo quatriduo, procedere inter Chriſtianos, neque Catholicis populis ſe ullo loco, vel quacunque occaſione miſcere præſumant.*

Can XV. *Ut nullus Chriſtianus Judæorum conviviis participare præſumat; quod ſi facere quicunque, quod nefas eſt dici, Clericus aut ſæcularis præſumpſerit, ab omnium Chriſtianorum conſortio ſe noverit compeſcendum, quiſquis eorum impietatibus fuerit inquinatus.*

Can. XVII. *Si quis convictus fuerit alios ad falſum teſtimonium vel perjurium attraxiſſe, aut quacunque corruptione ſollicitaſſe, ipſe quidem uſque ad exitum non communicet; hi verò qui in perjurio conſenſiſſe probantur, poſt ab omni ſunt teſtimonio probibendi, & ſecundùm legem infamia notabuntur.* Habetur c. ſi quis, convictus 22. q. 5.

CON-

CONCILIUM MATISCONENSE ſecundum, anno Chr. 585.

1. IDem qui priori Matiſconenſi Synodo præfuerat Priſcus Lugdunenſis Epiſcopus, huic quoque ſecundæ præfuit, eodem regnante Guntranno, & Clavum Romanæ Eccleſiæ regente Pelagio Papa ſecundo; anno verò reparatæ ſalutis 585.

2. Can. 6. inſtaurat Concilii Africani can. 8. *Ut Sacramenta altaris non niſi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario, quo Cœna Domini celebratur.* Cui & hæc adjungit idem Matiſconenſis Can. 6. *Quæcumque reliquiæ ſacrificiorum poſt peractam Miſſam in ſacrario ſuperſederint; quarta vel ſexta Feria innocentes ab illo, cujus intereſt, in Eccleſiam adducantur, & indicto eis jejunio, eaſdem reliquias conſperſas vino percipiant.* Vide inſigne hujus praxis exemplum præclaro miraculo illuſtratum apud Evagrium lib. 4. hiſt. Eccleſ. cap. 36.

3 Can. XVI. *Illud quoque rectum nobis viſum eſt diſponere, ut quæ uxor Subdiaconi, vel Exorciſtæ, vel Acolythi fuerat, mortuo illo, ſecundo ſe non audeat ſociare matrimonio. Quod ſi fecerit, ſeparetur, & in cœnobiis puellarum Dei tradatur; & ibidem uſque ad exitum vitæ ſuæ permaneat.*

Difficile ſane fuerit hujus ſeveritatis & captivitatis erga viduas, ſaltem minorum Clericorum, probabilem aſſignare rationem. Simile jam proviſum fuerat de Clericorum majorum & ſacratiorum Ordinum relictis viduis in Synodo Antiſiodorenſi can. 22. Quod idem vetuſtiora quoque Concilia fieri prohibent ſub gravibus pœnis. Capitula enim à Martino Bracarenſi Epiſcopo collecta circa annum Chr. 572. hanc pœnam viduæ derelictæ nubenti irrogant: *Si qua vidua Epiſcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religioſa cum ea convivium ſumat, nunquam communicet; tantùm ei ſacramenta ſubveniant.* Quæ ultima verba obſcura ſunt, & forſan depravata. Sed clariùs pœnam hujus criminis enunciat Concilium Toletanum primum anni 400. can. 18. dum ait: *Si qua vidua Epiſcopi, ſive Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religioſa cum ea convivium ſumat, nunquam communicet; morienti tantum ei ſacramentum ſubveniat.* Ea ſanè vox, *morienti*, ex Toletano iſto canone ſupplenda eſt in præfato capitulo Bracarenſi. Quæ pœna cùm ſit omnium, quaſcunque poſſit Eccleſia atrocioribus criminibus infligere, ſumma extremaque; inferre inde neceſſe eſt, ad ordinationem mariti præceſſiſſe ſolemne uxoris votum ad perpetuam continentiam adſtringens, non modò dum victurus eſſet maritus, ſed etiam poſt ejuſdem ipſius obitum; ut ſubduceretur ſpes omnis ſeu occaſio captandæ mortis.

CONCILIUM TOLETANUM tertium anni à Chr. 589.

1. ÆTerna memoria digniſſimum iſtud Concilium eſt, utpotè feliciſſimis auſpiciis convocatum, cum primùm ſe erexit Catholica fides, quæ ſub Gothis Regibus Arianis oppreſſa in Hiſpaniis ingemuerat, & quam paulò ante Viſigothorum Rex Leovigildus atrociter fuerat inſectatus, uſque adeò, ut primogenitum ſuum Hermenegildum præſtantiſſimæ indolis adoleſcentem, ab Arianiſmo Catholicam ad fidem converſum in vincula conjecerit, & capite abſciſſo necaverit. At hujus frater minor natu Recaredus, de quo illud convenienter cum ſummo Poeta dici poteſt:

--Uno avulſo non deficit alter
Aureus, & ſimili frondeſcit virga metallo:

fraternæ pietatis ſe præſtitit imitatorem. Hic mortuo parente Leovigildo regnum capeſſivit, ſimulque religionem orthodoxam non modò profeſſus eſt, ſed etiam quanto potuit ſtudio fovit & propagavit. Eam ob rem ipſo regni ſui exordio Synodum iſtam nationalem curavit celebrari Pelagio II. Romæ Pontifice anno à Chriſto nato 589. & Hiſpanicæ æræ anno 627. Hoc enim obiter addiſcendum, Hiſpanicam æram annis 38. anteriorem eſſe Chriſtiana Epocha, cujuſque initium deſumi à Conſulatu Appii Claudii & Norbani Flacci, quo factam inter triumviros Octavianum, Antonium, & Lepidum Imperii Romani partitionem Senatus Romæ approbavit. Concilio primus ſubſcripſit Rex Flavius Recaredus: deinde Maſſona Eccleſiæ Emeritenſis Metropolitanus: tertio loco Euphemius Eccleſiæ Toletanæ Metropolitanus: quartò Leander Hiſpalenſis Metropolitanus: quintò Migerius Narbonenſis Metropolitanus: ſextò Pantardus Metropolitanus Eccleſiæ Bracarenſis. In primis editæ ſunt a cunctis Nicæni & Conſtantinopolitani Symboli, decretorumque Epheſinæ & Chalcedonenſis Synodorum profeſſiones, cumulatéque orthodoxæ religioni proviſum eſt, tribus & viginti de fide Canonibus. Quorum qui tertio loco eſt, ſic profitetur: *Quicunque Spiritum ſanctum non credit, aut non crediderit à Patre & Filio procedere, eumque non dixit coæternum eſſe Patri & Filio & coæqualem; anathema ſit.* In recitatione ſymboli Conſtantinopolitani hæc quoque enunciarunt: *Credimus & in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem.* Quod idem factitatum pridem in primo Toletano Concilio fuerat, anno à Chriſto 400. tempore Anaſtaſii Papæ primi: fidei namque profeſſionem edentes ejus Concilii Patres hæc proclamarunt: *Spiritum quoque Paracletum eſſe, qui nec Pater ſit ipſe, neque Filius, ſed à Patre Filioque procedens.* Præterea in primo Bracarenſi Concilio tempore Innocentii Papæ I. inter alios ibi propoſitos ſacræ fidei articulos Pancratius Epiſcopus præſidens dicit: *Credo in Spiritum ſanctum procedentem à Patre & Verbo. Reliqui omnes Epiſcopi reſpondent ſimiliter: Et nos credimus.* Concilii præterea Toletani quarti anni 633. cui ſubſcripſere ſexaginta duo Hiſpaniæ & Galliæ Epiſcopi, ſic definit can. 1. *Spiritum verò ſanctum nec creatum nec genitum, ſed procedentem ex Patre & Filio profitemur.*

Poſt ſtabilitos fidei articulos hujuſce tertii Toletani Concilii, Patres ſua vertunt ſtudia circa Clericalem diſciplinam.

2. Can. VII. *Pro reverentia Dei Sacerdotum id univerſa ſancta conſtituit Synodus, ut quia ſolent crebrò menſis otioſæ fabulæ interponi, in omni Sacerdotali convivio lectio Scripturarum Divinarum miſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.*

Concilii Biterrenſis anni 1233. c. 18. ſtatuitur à præſidente Legato Apoſtolico: *Ut omnes Regulares infra Monaſterium habeant & audiant lectiones ad menſam.* Et de Sancto Auguſtino prodit in ejus vita Poſſidius cap. 22. *In ipſa menſa magis lectionem, aut diſputationem, quàm epulationem potationemque diligebat, contra peſtilentiam humanæ conſuetudinis.* De Pomponio Attico Ciceroni amicitia & neceſſitudine conjunctiſſimò refert in ejus vita Cornelius Nepos, ſolitum lectionem ad menſam adhibere, ne dum corpore reficiebatur, animus conveniente cibi refectione careret.

Can. XIII. *Diuturna indiſciplinatio, & licentiæ inolita præſumptio uſque eo illicitis auſibus aditum patefecit, ut Clerici Conclericos ſuos neglecto Pontifice ad judicia publica pertrahant: proinde ſtatuimus hoc de cætero non præſumi: ſed ſi quis hoc facere præſumpſerit, & cauſam perdat, & à communione habeatur extraneus.*

3. Can. XXIII. *Exterminanda omnino eſt irreligioſa conſuetudo, quam vulgus per Sanctorum ſolemnitates agere conſuevit, ut populi, qui debent Officia Divina attendere, ſaltationibus & turpibus invigilent canticis: non ſolùm ſibi nocentes, ſed & religioſorum officiis perſtrepentes. Hoc etenim*

ut ab omni Hiſpania depellatur, Sacerdotum & Judicum à Concilio ſancto curæ committatur;

Canonis hujus obſervantia neceſſaria prorſus eſt, ut exterminentur ludicræ prorſuſque indecoræ ſaltationes, & ridiculæ geſticulationes per omnes propemodum Hiſpaniarum Eccleſias, & in proceſſionbus, & inter ſacra limina, ad præſentiam diviniſſimi Sacramenti uſitatę, quibus aſtantium animi à Dei veneratione ad riſus & ineptias divertuntur; ſed ſi quis iſtis auderet reclamare, libertatem ſalutemque propriam grave in diſcrimen apud populum, & fidei Catholicæ Inquiſitores adduceret: adeò abuſus invaluit.

CONCILIUM NARBONENSE *anno Chriſti 589.*

1. ANno regni Recaredi quarto, cui non ſolùm Hiſpaniarum Provinciæ, ſed etiam Gallicana Provincia Narbonenſis prima obtemperabat; Chriſti verò 589. Pelagio ſecundo Pontifice, octo Epiſcopi ad Provincialem Synodum Narbone convenerunt, ſub præſide ac Metropolitano Narbonenſis Antiſtite Migetio.

2. Can. I. *Hoc regulariter definitum eſt: Ut nullus Clericorum veſtimenta purpurea induat, quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religioſam dignitatem; ut ſicut eſt devotio in mente, ita & oſtendatur in corpore.*

Jam inſederat animis nonnullorum Clericorum id vanitatis genus, ut præ reliquis modeſtioribus inſigniri affectarent aliquo coloris fulgentioris privilegio, ſive prava conſuetudine uſurpato, ſive à ſuprema Sede emendicato. Conformatur huic diſpoſitioni Canon 16. Nicenæ Synodi poſterioris ac œcumenicæ, hoc præcipiens: *Omnis jactantia & ornatura corporalis aliena eſt à ſacro Ordine. Eos ergo Epiſcopos, vel Clericos, qui ſe fulgidis & claris veſtibus ornant, emendari oportet. Quod ſi in hoc permanſerint, pœnis afficiantur. Similiter & ii qui unguentis inunguntur.* Similiter Concilium Carthaginenſe quartum can. 45. edicit: *Clericus profeſſionem ſuam & in habitu & in inceſſu probet: & nec calceamentis decorem quærat.* Alia prætermitto innumera his recentiora Concilia.

2. Can. III. *Nam & hoc ſecundùm priſcorum cenſuram Canonum finitum, ut nullus Clericus, Subdiaconus, Diaconus vel Presbyter, in plateis reſideat; certè nec in plateis & ſtare, & fabulis diverſis commiſceri; quod ſi quis facere præſumpſerit, repellendum omninò ab officio & execrandum, ſi non emendaverit; & a communione & officio privetur.*

Concilium Carthaginenſe quartum pari ſollicitudine conſtituerat can. 47. *Clericus per plateas & androncs, niſi ex certa & maxima officii ſui neceſſitate non ambulet.* Ejuſmodi circumforaneis Clericis illud ex Evangelio exprobrari poteſt: *Quid hic ſtatis tota die otioſi?*

4. Can. VI. *Secundum Concilia priſcorum Orthodoxorum decrevit fraternitas, ut quicunque fuerit culpabilis inventus Clericus, aut honoratus de Civitate; & ad Monaſterium fuerit deputatus, ſic Abbas qui eſt Præfectus cum illo, qui dirigitur, agat, ſicut ab Epiſcopo manifeſta correptione fuerit ordinatum: aliter ſi Abbas facere elegerit, pro correctione tempus aliquod ſuſpendatur; quia ob hanc cauſam dirigitur, ut emendetur, non paſſim ferculis diverſis fatueretur.*

Multis ſæculis obſervatum in Eccleſia fuit, ut pravi ac delinquentes Clerici in Monaſteria ad pœnitentiam amandarentur; perfectiores verò Monachi ex Monaſteriis ad obeunda Eccleſiæ miniſteria educerentur. Hinc Hieronymus epiſt. 4. Ruſticum Monachum ſic adhortatur, *Ita ergo age & vive in Monaſterio ut Clericus eſſe merearis, ut adoleſcentiam tuam nulla ſorde commacules.*

Can. X. *Hoc maximè definitum eſſe, ut nullus audeat Clericorum ordinationem ſui Epiſcopi contemnere; ſed ubi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia & obedientia, & quæ injuncta fuerint, agere. Quod ſi ſub coturno ſuperbiæ neglexerit implere, non ſolùm à ſtipendio, ſed uno anno à communione privetur.*

5. Can. XIII. *Hoc regulariter ſecundùm priorum ſtatuta Canonum finitum eſt, ut tam Subdiaconus, quàm Oſtiarius, & reliqui, ſervitium ſanctæ Eccleſiæ conſuetum abſque ulla deſidia impleant, & ſenioribus vela ad oſtia ſublevent. Qui contempſerit facere, & adimplere, Subdiaconos verbis corripiendos, & ſi non emendaverint, ſtipendio privandos, reliquos flagris coercendos.*

De velis ſermo eſt, quæ appendi ſolent ad oſtiatum in eccleſiis, ut in Epiphanii epiſt. ad Joan. Jeroſolymitanum: *Inveni ibi velum pendens in foribus Eccleſiæ.* Et in Concilio Romano ſub Zacharia Pontifice: *Deneardus præ velo eſt, & petit ingredi:* tum etiam in cubiculis, ut apud Athanaſium Apolog. 1. αὐτὸς γὰρ ἐπεστάθη πρὸς τοῦ βήλου, de Eugenio magiſtro ad velum adſtante, cùm Athanaſius Conſtantem alloqueretur. Et Lampridius de Alexandro Severo ſcribit: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut ſalutaretur quaſi unus de Senatoribus, patente velo, admiſſionalibus remotis.* Prætendebantur etiam vela Secretariis, atque Auditoriis Magiſtratuum: ideòque acta proconſularia de Chriſtianorum Martyribus, à Baronio collecta tom. 2. Annal. an. 285. n. 8. referunt: *Lypſias Proconſul obduxit velum introgreſſus, & poſt exiens, ex tabella recitavit ſententiam.* Quam judiciorum ex velo conſuetudinem Baſilius quoque commemorat ep. 79. ad Euſtachium. Edicitque Conſtantinus lib. 1. Cod. Theod. de officio rectoris provinciæ: *Non ſit venale Judicis velum, non ingreſſus redempti, non infame licitationibus Secretarium.*

ECCLE-

ECCLESIÆ SEPTIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. Hujus ſæculi primordia Magni Gregorii Pontificatus occupat, quemadmodum & præcedentis exitum, quippe qui ad univerſalis Eccleſiæ regimen aſcendit anno 590. rexitque ad præſentis, cujus hiſtoriam teximus, ſæculi annum quartum, quo è vivis exceſſit. Ejus ad apoſtolicam Sedem promotio ſimul concurrit cum Imperii Mauritii anno quinto. Multiplices Italiam per id tempus calamitates infeſtam habebant, hoſtiles Longobardorum graſſationes, extrema annonæ penuria, aquarum eluviones ac inundationes, quales à viventium memoria nullæ viſæ fuerant, ſimulque atrociſſima peſtilentiæ clades. Longobardorum irruptio jam inde à regno Juſtini ſecundi, qui erat Juſtiniani Auguſti ex ſorore Vigilantia nepos, ortum habuit. Gentem illam Narſes Eunuchus præſtantiſſimus belli dux in excidium excivit Italiæ, ſi Anaſtaſio in vita Joannis Papæ tertii, & Paulo Diacono lib. 1. c. 5. & Varneſrido c. 25. fides habenda ſit: tametſi Baronius illis fidem abroget ob quaſdam rationes, aliorum pariter eruditorum judicio non admodum urgentes: & quia in unum confundit tres diſtinctos Narſetes, qui eodem floruere ſæculo. Narſes, inquam, poſtquam devicto interemptoque Totila, receptaque de Gothis univerſa Italia, ut nulla ſpes ſalutis illi genti niſi in ſubjectione ſupereſſet, Longobardos, quorum armis in debellandis Gothis uſus fuerat, in Pannoniam remiſit. Sed dum Narſes res Italiæ pro ſolita prudentia & juſtitia componeret, ejus æmuli ſuſpectam Juſtino Imperatori tanti ducis potentiam & felicitatem reddiderunt, ut virum revocaret. Sed & Imperatrix Sophia, exilis atque impotentis animi fœmina, injuriam ſuperaddit atrocem, ſcriptis ad ipſum Narſetem literis mandans, ut quàm citiſſimè ad Regiam properaret: ſe namque ipſi conveniens & debitum officium (erat enim Eunuchus) in aula deſtinaſſe, lanarum penſa puellis ſuis diſtribuendi. At ille tam indigna contumelia læſus, telam ſe illi talem ordiri reſpondit, quam nec ipſa, neque vir ejus texerent: eoque animo Longobardos ad invadendam accerſivit Italiam; qui ſub proprio Rege Alboino regnante Romanis Juſtino ſecundo, Ciſalpinam Galliam cum Mediolano & Ticino, in qua urbe regiam ſibi ſuiſque ſucceſſoribus conſtituit, ſubjugavit, Liguriam deinde, reliquamque Italiam præter Romam & Ravennam occupavit. Hic primùm affinitatem cum Clodovæi filio Clotario, ducta in matrimonium ejus filia Clotoſinda, junxit; ut prodit Gregorius Turonenſis lib. 4. cap. 35. eaque defuncta ſecundas inivit nuptias cum Roſemunda Cunicmundi Gepidarum Regis filia, quem in acie ſuaptè manu in Pannonia interemerat. Deinde rerum ſuarum ſucceſſu inſolens in medio convivio temulentus, Pincernam ad uxorem eidem accubantem menſæ dimiſit; eamque coegit de patris Calvaria auro obducta, & in pateram efformata, vinum bibere. Ea contumelia acriter irritata Roſemunda, Alboinum haud multò poſt per Hermigen percuſſorem trucidavit, cum quo abreptis Alboini theſauris Ravennam ad Exarcham Longinum ſe recepit. Cujus conſilio cùm in balneo adultero ſuo Hermigi venenum propinaſſet, iſteque hauſta parte venenum ſenſiſſet, eamque ſtricto gladio reliquum bibere compuliſſet, uterque nefarii parricidii pœnas morte luit. Narſes Gothorum Regni everſor, eodem anno periit, quo Alboinus, ſcilicet 572. ut ex narratione Anaſtaſii in Joanne tertio facilè colligitur: eodemque deceſſit Joannes Papa tertius. Florebat iiſdem temporibus opibus & aulæ gratia Narſes alter, juxta Procopium l. 1. de bello perſico p. 25. & l. 2. de bello Gothico, p. 280. ex eadem Perſarmenorum gente oriundus, ex qua prodierat Eunuchus Gothorum debellator; & ut admodum veriſimile eſt, eidem conſanguineus, qui cum fratre ſuo Aratio & matre ſua defecit ad Romanos, regnante Juſtiniano: fuitque liberaliter à Narſete Eunucho exceptus: cujus ſic meminit Corippus, de ſecundo Juſtini poſterioris Conſulatu:

Comptus cæſarie, formaque inſignis & ore,
Aureus omnis erat.

Quæ ſanè verba non poſſunt de priore illo Narſete intelligi: qui utpotè vetuſtate provectus ſpado, non poterat niſi rugoſo, glabro & aniliter deformi eſſe vultu: imò verò neque de ſecundo Narſete Aratii germano, qui anno Juſtiniani quarto ad Romanos à Perſis defecerat; ſcimus quippè quàm prolixum fuerit Juſtiniani Imperium; ſed de tertio Narſete hujus poſterioris filio ad quem extat Sancti Gregorii Pontificis ep. 6. l. 1. quem Phocas poſtea vivum comburi fecit: vehementerque errat Conſtantinus Manaſſes, qui putat hunc tam crudeliter habitum fuiſſe Gothorum domitorem, quem longè antè deceſſiſſe prodit Anaſtaſius; & qui cùm ineunte Juſtiniani Imperio ſummus belli dux extitiſſet, non potuerat ad uſque adeò decrepitam ætatem vitam prorogaſſe.

2. Juniore extincto Juſtino, ſinguli ordine in Imperium ſucceſſerunt Tiberius ſecundus, deinde Mauricius. Cujus edicto prohibenti milites, nondum completa militia, & rationibus publicis implicatos, ſive ad monaſticam ſive ad clericalem profeſſionem admitti; obſtitit Gregorius Pontifex, illudque ad hanc moderationem reduxit, ut milites, antequam monaſtico habitu induerentur, primùm triennio in habitu ſæculari probarentur; & ſi poſt probationem idonei judicarentur, Monachi fieri poſſent, tametſi nondum expleto militiæ autoramento: obnoxios verò rationibus publicis arcendos eſſe à Clero, aut à Monaſteriis, donec rationes legitimè reddiderint; quibus ſoluti, clericali aut Monachali demum militiæ aſcribi poſſunt. Legenda

Epiſtola ejus eſt undecima lib. 7. ad compſures Metropolitanos & alios Epiſcopos ditionis Imperialis, quæ ſic incipit: *Legem quam Piiſſimus Imperator dedit.*

3. Mauricius ex Arabiſſo Cappadociæ oppido ducens originem, privatus adhuc, miſſus adverſus Perſas belli dux à Tiberio Auguſto, egregiam de illis victoriam reportavit, eoſque ad reſtituenda oppida & arces, quas Romanis ſub Juſtiniano Principe abſtulerant, compulit. Promotus deinde ad Imperium, cùm initam ſub Tiberio pacem Hormiſda Perſarum Rex abrupiſſet, eoſdem Mauricius miſſis ducibus Romano & Philippico ſemel & iterum præliis attrivit. Quæ cauſa fuit irato Hormiſdæ muliebrem veſtem Baramo duci ſuo per vituperium tranſmittendi. At motus contumelia iſta Baramus, ab illo cum exercitu deficiens, in Coſroen ejus filium omne regnum tranſtulit: qui patrem excœcavit, & imprecari quaſcunque in filium diras non deſiſtentem fuſtibus necavit. Sed odio hujus parricidii à propriis ſubditis Coſroes regno pulſus, ad Mauricium confugit, à quo liberaliter exceptus eſt: Et Narſetis Patricii opera victis rebellibus, qui ſibi Baramum præfecerant, reſtitutus eſt in regnum. Finito proſperè bello Perſico, ſucceſſit impari ſucceſſu bellum Avaricum, Chaganus Avarum Rex Thraciam infeſtis armis incurſabat, junctis ſibi Sclavinorum & Bulgarorum copiis. Miſſus adverſus eum Commentiolus commiſſo prelio rem infeliciter geſſit. Cùmque decem millia Romanorum captivorum Chaganus remittere offerret, unius nummi per ſingula capita pretio tantùm, ut impenſis parceret homines ſibi inutiles alendi, Mauricius tantillum redemptionis pretium ſolvere recuſavit. Quapropter Chaganus hanc ejus avaritiam deteſtatus, captivos omnes trucidari juſſit. Neque moratus eſt Mauricius ſuam illam plenam inhumanitatis culpam agnoſcere, ſibi tot ſubditorum internecionem profuſis lacymis imputare, Deoque nocte dieque ſupplicare, ut tantæ immanitatis pœnas à ſe in hac potiùs vita quam poſt mortem repoſceret. Iſtud votum Deus ſupplicanti indulſit. Phocas enim audax & facinoroſus Centurio adverſus Mauricium exercitum concitavit, à quo tumultuariè ſalutatus eſt Imperator; atque in regiam irrumpens quinque Mauricii liberos, quorum priorem natu Theodoſium pater Auguſtum creaverat, ante oculos paternos trucidavit; Fratrem quoque Mauricii Petrum, & præcipuos amicos & proceres, qui ei cohærebant; nulla vox in tanta ſuorum carnificina ex ejus ore prodiit, præter iſtam: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum*; quinetiam unum ex ejus filiis infantem, occultante nutrice, ſuumque pro illo ad necem filium obiiciente, fraudem iſtam Mauricius detexit, nec alienum paſſus eſt occidi. Ipſe demum poſt liberos jugulatus eſt anno Chr. 602. vigeſimo primo Imperii ſui anno.

4. Phocas Romanum Imperium pari qua invaſerat immanitate adminiſtravit. Interea Coſroes Perſarum Rex in ultionem necis Mauricii, magnificè de ſe meriti, collectum copioſum exercitum in Romanorum Provincias immittit, concitante quoque adverſus nefarium uſurpatorem & Imperatoris parricidam Phocam Narſete, qui temporibus illis Edeſſæ Præfecturam habebat, ſed eum dolo & perfidia in ſuam redactum poteſtatem vivum comburi præcepit, anno Imperii ſui tertio: hoc maximè dolens, quòd Romanum exercitum, cui ducem Leontium præfecerat, Narſes pro Perſis dimicans profligaſſet.

5. Interea cùm Phocas erga hoſtes impunè Imperium lacerantes ſegnis, erga ſubditos autem crudelis & truculentus, Principum cædibus ſimul & infamibus libidinibus indulgeret, Heraclius Africæ Præfectus inſtucta claſſe inde ſolvens, Conſtantinopolim occupat, & Phocæ ſupplicio Mauricio Auguſto parentat, debitaſque perſolvit inferias, anno à Chriſto ſexcenteſimo decimo. Nec minùs Coſroes proſperè cœptum adverſus Phocam bellum felici ſucceſſu proſequitur adverſus Heraclium, Palæſtinam, Ægyptum, Libyam populatur: captiſque anno 614. Jeroſolymis, venerandam inde Crucem cum incredibili captivorum multitudine in Perſidem aſportat. Perſæ, duce Sae torrentis erumpentis inſtar, ulterius excurrentes Cappadociam, Phrygiam, Bithyniam, reliquaſque Aſiæ Provincias ferro & flammis vaſtant: ipſamque Chalcedonem, quæ brevi freto ab Conſtantinopoli dirimitur, obſidione cingunt. Chagano intereà Avarum Rege Thraciam hoſtilibus armis infeſtante. Tantis perculſus calamitatibus Heraclius pacem ſupplex à Coſroe petit: at ille nullam fore pacis conditionem ſuperbè reſpondit, niſi, Crucifixo abnegato Deo, Heraclius unà cum ſuis Solem adoraret. Heraclius ſuam omnem fiduciam in Deo reponens, ejuſque ſupplicibus precibus invocato præſidio, pacem utcumque cum Avaribus firmat, aſcitiſque in auxilium Turcis, Caucaſi ad portas Caſpias accolis, quidquid copiarum colligere potuit, in Aſiam tranſportavit, anno 621. Cum Coſrois ducibus ſæpiùs acie dimicavit ſucceſſu adeò felici, ut priſtinis omnibus receptis Provinciis in Perſidem irruperit. Coſroes in ſumma rerum deſperatione Medarſem juniorem natu filium regno deſtinat. Id verò moleſtiùs ferens major Siroes, cum Perſarum primoribus in patrem conſpirat, multiſque affectum ludibriis poſt jugulatos reliquos in ejus conſpectu filios, ſagittis confici juſſit. Tum demum pax Heraclium inter & Siroem inita eſt, captivi libertati reſtituti, Crux ſalutifera Heraclio perhonorificè reddita, reparatæ ſalutis anno 628. Eamque inſequenti vere Heraclius ſuis humeris Jeroſolymam tranſportavit.

6. Heraclio regnante, Mahometus exitialem ex Judaiſmo, Arianiſmo, & Ethniciſmo ſectam conflavit, Sergio Monacho ad ſcribenda impia dogmata uſus, cùm eſſet ipſe planè illiteratus. Cùmque dæmone morboque comitiali correptum frequens corrueret, uxori cæteriſque perſua-

perſuaſit, ſe Angeli Michaelis conſpectu & colloquio ſic conſternari. Cumque ſectam iſtam enixe propagare conaretur, inſurgente ob id perſecutione, fugam arripuit anno Chriſti *622*, Julii menſis die *16*. is eſt annus primus Hegiræ, hoc eſt perſecutionis, quæ Arabum cæterarumque Mahometicarum gentium certam epocham conſtituit. Veterator iſte ex infima ſorte primum ſervus, & camelis paſcendis addictus, prorſuſque literarum inſcius, locupletis heræ ſuæ effectus conjux, deinde Pſeudo-Prophetes, poſtremo Princeps atque Legiſlator, ipſo etiam Heraclio Imperante, Palæſtinam, Syriam & Ægyptum cum ſuis Saracenis occupavit.

7. Perſico bello perfunctus Heraclius, Numinis iram in ſe provocavit, dum Monothelitarum hæreſis patrocinium pertinacius aſſumit. Cum enim anno *630*. Hierapoli verſaretur, accedentem ad ſalutandum Athanaſium, Jacobitarum Patriarcham, hæreticum Eutychianum benigne excipiens, in ſpem erexit potiundi Patriarchatus Antiocheni, ſi Chalcedonenſem Synodum complecti vellet. Ea compellatione allectus Athanaſius, qui jam per ambitionem ſibi Patriarchæ nomen apud hæreticos Jacobitas indebite aſſeruerat, & Chalcedonenſem Synodum ſe ſuſcipere, duaſque in Chriſto naturas ſimulate dixit, rogavit autem Heraclium, an duplex admittenda eſſet in Chriſto voluntas & operatio, an una dumtaxat? Ille ſciſcitatur a Cyro Alexandrino & Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopis, quid ſit in hac quæſtione ſentiendum? Quibus reſpondentibus unicam eſſe in Chriſto voluntatem & operationem, hiſque aſſentiente Pſeudopatriarcha Athanaſio, in eumdem aſſenſum pertractus ſimul eſt Heraclius; tamque obfirmato animo hujus hæreſis fautor evaſit, ut anno *639*. publico edicto, quam Ecthesim vocant, tanquam certum fidei Chriſtianæ articulum omnibus amplectendum & prædicandum propoſuerit: quæ fuit deinceps multarum in Eccleſia perturbationum origo. Moritur demum infelix Heraclius trigeſimo primo Imperii ſui anno, qui fuit Chriſti *641*. ex aqua intercute alioque morbo fœdiſſimo, quo nuptias inceſtas cum Martina Mariæ ſororis ſuæ ex Martino filia, ut refert in ſua brevi hiſtoria Conſtantinopolis Patriarcha Nicephorus, luit. Miror Petavium, poſt editum a ſe Nicephori Breviarium, quo Martina ſororis Heraclii filia proditur, hujus immemorem ſcripſiſſe deinde in Rationario, fuiſſe ipſam fratris Heraclii filiam; at Baronius, qui nunquam illud Breviarium legerat, utpote ſuo tempore nondum a Petavio editum, ſed in obſcura Bibliotheca abditum, cautius ſcripſit neptem Heraclii, nihil de fratre aut ſorore adjiciens, utpote re adhuc incomperta, Vox autem, qua utitur in hac hiſtoria Zonaras, Ηράκλειος ἔγημε Μαρτίναν τὴν ἀδελφόπαιδα, indifferens eſt ad fratris aut ſororis filiam, eodem namque regimine ac derivatione a fœminino, μήτρα, quod *matricem* ſignificat, componitur vox μητρόπολις: neque dicitur *metripolis*, aut *metrapolis*.

8. Teſtamento ſuo Heraclius liberos duos Conſtantinum ex Eudoxia priore uxore, & Heraclium ex Martina poſterius ſuſceptum, æquo jure Imperii hæredes inſtituit, mandans utique, ut Martinam tanquam matrem & Imperatricem coleret: verum Conſtantinus quarto menſe a noverca Martina perimitur. Heraclius junior, qui ab aliis Heracleonas dicitur, cum Martina matre ſex menſibus exactis Imperio dejicitur Senatus decreto; quo etiam matri lingua præciditur, & Heracleoni nares. Hiſque relegatis, Conſtans Conſtantini filii nepos, Imperio ſolus præficitur. Hic religionis cultu a patre orthodoxo degener, avum maluit imitari, Heraclii enim Ecthesim promulgato ſuo typo, cui omnes ſubſcribere voluit, confirmavit. Martinus Pontifex Romanus, tranſmiſſum ad ſe a Conſtante typum, ut eum ſua cæterorumque Antiſtitum ſubſcriptione firmaret, convocato Romæ Concilio, Monothelitarum hæreſim damnavit. Ideoque excandeſcens furore impius Conſtans, ſanctiſſimum Pontificem per Exarchum Calliopam Roma Conſtantinopolim abripuit, atque inde Cherſonam relegavit. Quo in exilio confectus ærumnis mortalem vitam immortalitate commutavit, anno *655*. Maximum quoque, eximium fidei Catholicæ propugnatorem, lingua manuque abſciſſis exilio relegavit. His offenſus ſceleribus Deus ultores Saracenos ſuſcitavit, a quibus inſignes Inſulæ Cyprus & Rhodus occupatæ ſunt; effractuſque æneus ille Solis Coloſſus, quem Chares Lydius conflaverat, a Mauvia Saracenorum Principe, utriuſque Inſulæ invaſore, Ægyptiis mercatoribus divenditus eſt. Navali etiam prælio Conſtans contra Saracenos infeliciſſime certavit, anno *654*. Pertæſus tandem Conſtantinopolis, in Italiam numeroſum ducens exercitum trajecit: commiſſoque cum Longobardis certamine victus, & furore barbarico incenſus, Romam publicis privatorumque opibus & omnibus, quæ auferre potuit, ornamentis expilavit, tranſmiſitque in Siciliam: ubi cum ſex annis omnibus inviſus hæſiſſet, Syracuſis in balneo a ſuis anno Chriſti *668*. eſt interfectus.

9. Conſtantinus audita patris Conſtantis morte, atque ab interfectoribus novum electum Imperatorem Mezentium Armenum, illico Conſtantinopoli ſolvens in Siciliam contendit, tyrannumque Mezentium una cum iis, qui adverſus patrem conjuraverant, è medio tollit. Rebuſque ibi compoſitis, Conſtantinopolim regreditur, nomenque Pogonati ſeu Barbati adipiſcitur, quia cum inde imberbis exiſſet, eodem reverſus eſt barbatus. Princeps fuit patri diſſimilis, fidei Catholicæ addictus, & juſtitiæ ſtudioſus. Saracenos Conſtantinopolim obſidentes fortiter repulit, quos poſt magnam ſuorum jacturam

remean-

remeantes tam atrox tempeſtas invaſit, ut tota eorum claſſis diſperierit. Aliunde Mardaitæ Libani montis incolæ infidelem gentem domeſtico bello diſtinebant. His cladibus attriti Saraceni pacem a Romanis ſub annui tributi præſtatione impetrant. Eo bello Callinicius Mathematicus, invento a ſe Græcanico igne, cujus ea vis eſt, ut in ipſis undis ardeat, pleraſque Saracenorum naves exuſſit. Saracenico perfunctus bello Conſtantinus diſparem in Bulgarico bello ſucceſſum habuit. Bulgari amnis Volgæ accolæ ripis, quas incoluerant, excedentes, tunc primum in Thraciam excurrerunt: Sclaviſque ſubactis, Iſtrumque trajicientes, in ejus citimis ripis ſuas fixere ſedes; a quibus pacem Conſtantinus, & locorum conceſſione, & annui tributi penſitatione, redimere coactus eſt, anno Chriſti 677.

10. Sedatis bellis Imperator operam navavit in promovenda ſexta œcumenica Synodo, adnitente in primis Agathone Romano Pontifice: cujus Legati in ea præſederunt. Habita vero eſt Conſtantinopoli in Secretario Palatii Regii, quod Trullum vocabant, anno inchoata 680. deſiitque ſequenti. Hujus decretis damnati ſunt Conſtantis typus & Heraclii Ecthesis: definitumque, duas in Chriſto voluntates & actiones, divinam & humanam, totidem eſſe, quot ſunt in eo naturæ diſtinctæ & inconfuſæ: dictumque anathema in Sergium, Pyrrhum, Cyrum, Paulum, & alios, qui ſecus docuerant, aut docturi eſſent. Obiit Conſtantinus anno Domini 685. eodemque filius ejus ſucceſſit Juſtinianus ſecundus, cui poſtea Rhinotmeti nomen inditum a naribus præciſis. Hic præcipitis ferociſque animi levitate Imperium labefactavit. Mardaitas Libani incolas, unicum Saracenorum terrorem & robur Imperii, de ſuis ſedibus detractos, alio tranſtulit. Pacem cum Saracenis initam ſtolido conſilio abrupit, Sclavorum fretus auxiliis, quibus mox deſtitutus partam victoriam turpi fuga corrupit. In ſuos vero crudelis & rapax, omnium in ſe odia concitavit. His fretus populorum odiis Leontius Patricius apprehenſum Juſtinianum, naribus preciſis deformatum, anno 695. in Cherſonam relegavit. Sed alius inſurgens tyrannus Abſimarus Leontium deturbavit, parique ac ille Juſtinianum ſupplicio affecit: ipſe vero Juſtinianus Bulgarorum armis adjutus, recepit Imperium, deque Leontio & Abſimaro ſumpto ſupplicio, adeo priora vitia non emendavit, ut crudelior calamitate factus, novaque proſperitate redditus inſolentior, novis cumularet ſceleribus.

11. Tyranno Imperante Leontio, dum Juſtinianus apud Cherſonam exulat, Saraceni ulterius in Africam provecti Carthaginem expugnant anno 698. ad quam recuperandam Leontius ingentem claſſem miſit, ſed exercitus accepta clade rediens, & Leontii veritus offenſionem, Abſimarum ad Imperium provexit. Saraceni vero, nemine prohibente, dominationem ſuam in Africa uſque in Oceanum proferunt, & univerſa Mauritania potiuntur.

12. Verſus hujus ſæculi finem, ſedente Romæ Sergio Pontifice, Pipino Hereſtallo Principe Franciæ Præfecto, enixo ſtudio ad Borealium Provinciarum converſionem a Paganiſmo ad Chriſti religionem incumbente, magno incremento aucta eſt Eccleſia, per duos præſertim Apoſtolicos viros Sunibertum & Villebrodum, quorum hic Romam adiit, & a Sergio Papa prædicandi gentibus miſſionem & Epiſcopalem conſecrationem accepit. Sunibertus autem in Anglia fuit a Wilfrido Merciorum Antiſtite ordinatus Epiſcopus. Horum prædicatione atque ſtupendis miraculis Friſones, Hollandi, Weſtphali, Dani, aliique finitimi populi, abjecto idolorum cultu, Chriſti fidem ſuſceperunt: quam hiſtoriam deſcribit Marcellinus amborum comes & fidelis collaborator, in vita Suniberti, & Beda lib. 5. hiſt. Angl.

13. Sæculum iſtud pernicioſiſſimam mundo intulit peſtem Mahumeticam impietatem. Cujus autor Mahometes ex Arabia Felici ortus, cuidam viduæ locupleti mercede ſervierat ſuſcepta gregalium camelorum cura. Illam vero in amorem ſui pellectam duxit uxorem; ejuſque demortuæ adivit hæreditatem. Cum autem comitiali morbo identidem correptus terræ allideretur, comminiſcebatur id ſibi ex mirifico Archangeli Gabrielis aſpectu accidere, cujus fulgore & majeſtate adeo ſe percelli affirmabat, ut præ ſtupore corrueret, dum illius internuncio Deus ipſi ſua conſilia revelabat. Cum autem omnis literaturæ prorſus inſcius eſſet, nefarium ſibi Monachum nomine Sergium adjunxit, ob Neſtorianam hæreſim ab Eccleſia ejectum; qui Mahumetem inſignem & præcipuum Dei Prophetam & privatim & publice commendabat, illiuſque impoſturas tanquam profectas a Deo illuſtrationes conſcribebat. His artibus a popularibus ſuis habitus eſt Princeps, belli dux, & legislator: ſuamque ſectam longe lateque propagavit, partim ſeductoriis verbis, partim vi & armis rudes populos ad ſui obſequium compellens. Contigit tamen aliquando, ut errorum novitas complures ab eo alienaverit, ideoque fugam arripuerit, anno ſcilicet Chriſti 622. Quam fugam *Hegiram* vocant Arabes, a qua ſuam epocham auſpicari ſolent. Cæterum cunctis ad illum flagitioſis & latronibus undequaque confluentibus, quos ſpoliorum opulentia, urbium deprædationes, ſcelerumque impunitas pelliciebant, uſque adeo nova & bellatrix religio invaluit, ut vivens Mahometes univerſam Arabiam, Ægyptum, Palæſtinam, Phœniciam, omnemque adeo Syriam armis ſubjugarit. Scribunt Theophanes & Zonaras, quo tempore Heraclius a bello Perſico victor regrediebatur, acceſſiſſe ad ipſum cum ſuis Saracenis Mahometem ex

Æthri-

Æthribo Arabiæ Felicis regione; ab eoque petitas ad habitandum regiones obtinuiſſe.

14. Anno 692. exiſtente Romano Pontifice Sergio, imperante Juſtiniano ſecundo, coactum fuit Conſtantinopoli in Trullo Conciliabulum, dictum Quiniſextum, a Sergio Papa, ut teſtis eſt Beda, rejectum, ac reprobatum tanquam ſchiſmaticum.

15. Septimo ineunte ſæculo, Heſychius Jeroſolymitanus Epiſcopus ſcripſit in Levit. Libros ſeptem, quibus præclare myſteria reſerat ſub cæremoniarum Moſaicarum cortice latentia. Joannes Moſchus ſcripſit ad Sophronium Jeroſolymitanum Epiſcopum utilem admodum librum, Pratum ſpirituale, qui laudatur in ſeptima Synodo. Leontius Joannis cognominati Eleemoſynarii, Alexandrini Epiſcopi, vitam admirabilem ſcripſit, ut etiam Jonas ſive Anglus, ſive Hibernus Sancti Columbani vitam: qui omnes hoc ſæculo floruerunt. Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus hoc eodem ſæculo multa luculenter ſcripſit. Sæculum iſtud illuſtravit ſanctitate pariter & doctrina Maximus Monachus & Martyr ſub Conſtantis Imperatoris hæretici Monothelitæ perſecutione. Extat ejus diſputatio contra Pyrrhum Monothelitam, Liber etiam de Eccleſiaſtica Myſtagogia, & ſcholia in libros Dionyſii Areopagitæ. Ildefonſus Toletanus Epiſcopus inſignes edidit in laudem Dei genitricis Mariæ tractatus, atque ob ſuſceptum ejus adverſus hæreticos patrocinium, Alba ſacerdotali veſte cælitus allata ab ea donatus eſt. Obiit anno Domini 667. Julianus Epiſcopus Toletanus tres libros edidit adverſus Judæos, totidemque alios de futuro ſæculo, quos Prognoſticon vocavit.

CONCILIUM PARISIENSE quintum ann. Chr. 615.

1. Nova hæc Synodus (ait Sirmondus) a Clotario II. Rege tum indicta, cum poſt Theodeberti & Theodorici mortem, illorum quoque regno ſucceſſiſſet, univerſumque ſicut Clotarius alter ipſius avus Francorum ex aſſe Imperium adeptus eſſet. Quo factum, ut maximo ad eam numero Epiſcopi convenerint: Septuaginta novem adfuiſſe proditum eſt in vetere quadam collectione, quot in nullo antea Francorum Concilio fuiſſe memorantur. Eadem propterea generalis Synodus appellatur in Concilio Rhemenſi can. 3.

Can. I. *Primo in loco, ut Canonum inſtituta ab omnibus conſerventur: & quod per priora temporum ſpatia præceptum eſt, vel deinceps perpetualiter obſervetur; hoc eſt, ut decedente Epiſcopo, in loco ipſius, ille in Chriſto propitio debeat ordinari, quem Metropolitanus, a quo ordinandus eſt, cum Provincialibus ſuis Clerus vel populus Civitatis, abſque ullo commodo vel datione pecuniæ elegerint. Quod ſi aliter aut poteſtate ſubrepat, aut quacunque negligentia, abſque electione Metropolitani & Cleri conſenſu vel civium fuerit in Eccleſia intromiſſus, ordinatio ipſius ſecundum ſtatuta Patrum irrita babeatur.*

Require ſuperius canonem 4. Nicæni Concilii cum annotatis ibidem: & Concilii Aurelianenſis V. can. 12.

Can. II. *Ut nullus Epiſcoporum ſe vivente alium in loco ſuo eligat: nec qualiſcunque perſona, illo ſuperſtite, locum ipſius ſub quocunque argumento vel ingenio adoptare præſumat, nec a quoquam debeat ordinari, niſi certæ conditiones extiterint, ut Eccleſiam ſuam & Clerum regere non poſſit.* Vide ſuperiùs quinti Aurelianenſis Concilii can. 12.

2. Can. III. *Ut ſi quis Clericus quolibet honore munitus, contempto Epiſcopo ſuo, ad Principem vel ad potentiores homines, vel ubi & ubi ambulaverit, vel ſibi patronos elegerit, non recipiatur, præter ut veniam debeat promereri. Quod ſi fecerit, & qui ipſum poſt admonitionem Pontificis ſui retinere præſumpſerit, noverint ſe utrumque priorum Canonum ſententia damnandos.*

Canon iſte multas ſanctiones complectitur, quas ſuperius obſervavimus a multis Conciliis conſtitutas: ut ſunt, ne a proprio Epiſcopo excommunicati, aliave cenſura notati, ab aliis in communionem fidelium admittantur. Ne ſine dimiſſoriis proprii Epiſcopi ordinentur. Ne in aliis Diœceſibus ſine proprii Antiſtitis literis formatis admittantur. Ne liceat proprii Prælati juriſdictionem declinare, aut juſſionibus refragari citra legitimas formas, vel canonicas appellationes. Huc ſpectat Lex Deuteronomij cap. 17. *Qui ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael.* Et de Epiſcopis in perſona Apoſtolorum ait Chriſtus Luc. 10. *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et Hebr. 13. *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.*

Can. IV *Ut nullus judicum neque Presbyterum, neque Diaconum, vel Clericum ullum, aut juniores Eccleſiæ ſine ſcientia Pontificis per ſe diſtringat, aut damnare præſumat: quod ſi fecerit, ab Eccleſia, cui injuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quamdiu reatum ſuum corrigat & emendet.* Citatur c. 2. de foro comp.

Can. VIII. *His etiam conſtitutionibus adnecti placuit, ut defuncto Epiſcopo, vel Presbytero, vel Diacono, vel quoquam junioris Ordinis Clerico, non per præceptum, neque per judicem, neque per quamcunque perſonam res Eccleſiæ, vel eorum propriæ, quouſque aut teſtamentum, vel qualemcunque obligationem fecerit, cognoſcatur, a nullo penitus ſupradictæ res contingantur; ſed ab Archidiacono vel Clero in omnibus defenſentur & conſerventur. Quod ſi quis immemor hujus definitionis temere aliquid exinde auferre præſumpſerit, aut auſu temerario in res ipſas ingreſſus fuerit, & de dominatione Eccleſiæ abſtulerit: ut necator pauperum communione privetur.* Similia repetuntur hujus Concilii Canone 10.

3. Can. X. *Et quia multæ tergiverſationes infidelium Eccleſiam Dei quærunt collatis privare donariis, ſecundum conſtitutionem præcedentium Pontificum id convenit inviolabiliter obſervari, ut Teſtamenta, quæ Epiſcopi, Presbyteri, ſeu inferioris Ordinis Clerici, vel donationes, aut quæcumque inſtrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid Eccleſiæ aut quibuſcunque perſonis conferre videantur, omni ſtabilitate ſubſiſtant, ſpecialiter ſtatuentes, ut etiamſi quorumcunque Religioſorum voluntas, aut neceſſitate, aut ſimplicitate faciente, a legum ſæcularium ordine viſa fuerit diſcre-* pare,

pare, voluntas tamen defunctorum debeat inconvulſa manere, & in omnibus DEO auſpice cuſtodiri. De quibus rebus, ſi quis animæ ſuæ contemptor aliquid alienare præſumpſerit, uſque ad emendationis ſuæ vel reſtitutionis rei ablatæ tempus, a conſortio Eccleſiaſtico, vel a Chriſtianorum convivio habeatur alienus.

Canon iſte iiſdem verbis depromptus eſt ex can. 2. Concilii ſecundi Lugdunenſis anni 567. ſub Joanne Papa III. & huc pertinent Carthaginenſis Concilii IV. can. 95. & Vaſionenſis ſeu Vaſenſis can. 4. & Arelatenſis II. can. 47. & Matiſconenſis I. can. 4. & c. qui oblationes, 13. q. 2.

Can. XII. *Illud etiam unanimi conſenſu convenit, quod ſi quis Monachus aut Monacha in Congregatione poſiti religioſam converſationem elegerint, & poſtea aut ad parentes, aut ad propriam quamcunque ſubſtantiam ſe de Congregatione ipſa ſubtraxerint, & ab Epiſcopo ſuo per Epiſtolam admoniti ad ſepta Monaſterii ſui redire diſtulerint, ſint uſque ad exitum vitæ a communione ſuſpenſi, nec prius ad Euchariſtiæ gratiam admittantur, quam ad ovile ſuum, de quo ſe vagationis inſolentia viſi ſunt ſubtraxiſſe, cum humillimæ ſupplicationis ſatisfactione fuerint reverſi.* Reperitur iſte Canon. lib. 7 Capitul. Caroli Magni, c. 256.

4. Can. XIV. *Inceſtas vero conjunctiones ab omni Chriſtianorum populo cenſuimus ſpecialiter reſecari: ita ut ſi quis relictam fratris, ſororem uxoris, privignam, conſobrinam, ſobrinam, vel relictam; item patrui, atque avunculi, vel in religionis habitu debitam conjugii crediderit conſortio violandam, tandiu a communionis gratia ſegregetur, quamdiu ab illicitis conjunctionibus ſequeſtratione manifeſtiſſima debeat abſtinere.*

Has eaſdem conjunctiones ut inceſtuoſas prohibuerat Concilium Epaonenſe can. 30. & cum utrobique damnentur ſobrinorum conjunctiones, multo magis damnaſſent inter patruos aut avunculos cum neptibus ex fratre vel ſorore: ideoque, ut referunt Nicephorus Patriarcha in Breviario, Zonaras, & Cedrenus, gravem apud fideles omnes incurrit offenſionem Heraclius Imperator, quando Martinam ex ſorore ſua neptem ſibi ſumpſit uxorem, una enim generatione minus diſtant patruus & neptis, quam conſobrini.

5. Singulos hujus Concilii canones Clotarius ſecundus Rex ſuo edicto roboravit. Ad canonem vero 4. qui eſt de Clericorum a judiciis ſæcularium Officialium exemptione, hæc conſtituit Rex Clotarius: *Ut nullus judicum de quolibet Ordine Clericos de civilibus cauſis præter criminalia negotia per ſe diſtringere aut damnare præſumat, niſi convincitur manifeſtus; excepto Presbytero aut Diacono. Qui vero convicti fuerint de crimine capitali, juxta Canones diſtringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quod ſi cauſa inter perſonam publicam & homines Eccleſiæ ſteterit, pariter ab utraque parte præpoſiti Eccleſiarum & judex publicus in audientia publica poſiti ea debeant judicare.* Concilium Remenſe anni 625. can. 3. de Canonibus hujuſce Concilii ſic decernit: *Ut capitula Canonum Pariſiis acta in generali Synodo, in Baſilica Sancti Petri, Clotarii Regis ſtudio congregata, omni firmitate cuſtodiantur.*

CONCILIUM HISPALENSE II. anni Chriſti 619.

HUic præſedit notiſſimæ ſanctitatis & doctrinæ Iſidorus Hiſpalenſis Metropolites, regnante in Hiſpaniis Siſebuto, tempore Bonifacii Papæ V. Novem interfuere Epiſcopi, ſi his accenſeas Syrum quemdam advenam Epiſcopum, qui eodem in Concilio ab Acephalorum ſecta poſt diſputationum certamina tandem converſus & convictus orthodoxam amplexus eſt fidem. Garſias Loaiſia teſtimonium iſtud de Concilio iſto provinciali perhibet, *eſſe eruditum & doctum, juris Canonici atque Civilis ſapientia refertum, ita ut appareat a Viris eruditione divina & ſæculari præſtantibus eſſe editum.*

Can. I. *Prima actione Theodulphi Malacitanæ Antiſtitis Eccleſiæ ad nos oblata precatio eſt, aſſerentis antiquam ejuſdem urbis parochiam militaris quondam hoſtilitatis diſcrimine fuiſſe deciſam, & ex parte aliqua ab Eccleſiis Aſtigitanæ, Eliberitanæ, atque Agabrenſis urbium eſſe retentam. Pro qua re placuit, ut omnis parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe Eccleſiam ſuam comprobaret, ejus privilegio reſtitueretur. Sicut enim per legem mundialem, his, quos barbarica feritas captiva neceſſitate tranſvexit, poſtliminio revertentibus redditur antiqua poſſeſſio; non aliter eſt Eccleſia receptura Parochiam, quam ante retinuit, cum rebus ſuis, ſive ab aliis Eccleſiis poſſideantur, ſive in cujuslibet poſſeſſionem tranſfuſæ ſint. Non enim erit objicienda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.*

Ea porro lex mundialis hoc loco memorata habetur Cod. de captivis & poſtlim. reverſ. l. ſi quos & l. fin.

Can. II. *Secundo examine inter memoratos fratres noſtros, Fulgentium Aſtigitanum, & Honorium Cordubenſem Epiſcopos, diſcuſſio agitata eſt propter parochiam Baſilicæ cujuſdam, quamobrem alter Celticenſem, alter Reginenſem aſſeruit. Et quia inter utraſque partes hactenus limitis actio vindicata eſt, (cujus quamvis vetuſta retentio nullum juris præjudicium afferret) ideoque ne in dubium ultra inter eos noſtra advocaretur ſententia, prolatis canonibus ſynodalia decreta perlecta ſunt, quorum autoritas præmonet ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos uſurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inſpectionis viros mittendos: ita ut ſit in diœceſi poſſidentis (ſi tamen Baſilicam veteribus ſignis limes præfixus monſtraverit) Eccleſiæ, cujus eſt juſta retentio, æternum dominium. Quod ſi & limes legitimus eamdem Baſilicam non concludet, & tamen longi temporis probatur objecta præſcriptio, appellatio repetentis Epiſcopi non valebit, quia illi tricennalis objectio ſilentium ponit: hoc enim & ſæcularium Principum edicta præcipiunt, & Præſulum Romanorum decrevit autoritas. Sin vero infra metas tricennalis temporis extra alienos terminos Baſilicæ injuſta retentio reperitur, repetentis Epiſcopi juri ſine mora reſtituetur.*

Tricennalis ſive Tricenaria, hoc eſt triginta annorum, præſcriptio hac parte etiam in rebus Eccleſiaſticis aſſeritur, ſecundum Theodoſii conſtitutionem, l. 1. Cod. Theod. de action. cert. temp. fin. Concilium quoque Chalcedonenſe can. 17. ita decernit: *Per ſingulas Eccleſias parœcias rurales ſive in poſſeſſionibus manere immobiles apud eos, qui eas retinent Epiſcopos, & maxime ſi eas ſine violentia jam per triginta annos tenentes gubernaverunt.* Quamvis autem pro diverſorum Imperatorum libidine poſt tempora Theodoſii præſcriptio Eccleſiaſtica fuerit aduſque centum annos protogata; deinde ad quadraginta annos reducta; in Hiſpania tamen (ubi civitas Hiſpalenſis inter primarias cenſebatur) edixerat Alaricus Viſigothorum Rex Codicem Theodoſianum ubique ſervari. Inſuper œcumenica Synodus VIII. ſub Adriano Papa

Papa II. habita can. 18. ſubjicit anathemati eos, qui litem movent contra Eccleſiam de rebus ab eadem pacifice per annos triginta poſſeſſis. Sanctus tamen Papa Gregorius lib. 1. epiſt. 9. annos aſſignat quadraginta ad ſubmovendum quemcunque petitorem, etiam ipſam Romanam Eccleſiam, ſi quid juris in eam rem tanto tempore poſſeſſam prætenderet. Eccleſiaſticam quoque præſcriptionem annis quadraginta limitat Carolus Magnus lib. 5. cap. 389.

Quod demum attinet ad alienorum Epiſcopatuum fines, horum invaſionem quocunque prætextu fieri prohibet Concilium Carthaginenſe anni 348. ſub Grato Epiſcopo Carthaginenſi celebratum can. 10. Similiter & aliud Carthaginenſe ſub Genethlio Epiſcopo pariter Carthaginenſi habitum anno 397. can. 20. His adde Gelaſii primi epiſtolam 10. ad Epiſcopos Siciliæ, de non auferendis bonis ab Epiſcopis triginta annorum poſſeſſione ſubnixis.

Can. III. *Tertia definitione ad nos oblata, precatio eſt a reverendiſſimo fratre noſtro Cambrane Italicenſi Epiſcopo pro quodam Clerico Iſpaſſando, qui deſerens Eccleſiæ cultum ſuæ, in qua dicatus ab exordiis infantiæ ſuæ fuerat, ad Eccleſiam Cordubenſem ſe contulit; quem elegimus, ut ſi nihil proponeretur de eo, citra dilationis objecta proprio reformaretur Epiſcopo: ſcribitur enim in lege mundiali de colonis agrorum, ut ubi eſſe jam quiſque cœpit, ibi perduret. Non aliter & de Clericis, qui in agro Eccleſiæ operantur, Canonum decreto præcipitur, niſi ut ibi permaneant, ubi cœperunt. Ideoque placuit, ut ſi quis Clericus Miniſterijs propriæ Eccleſiæ deſtitutis, ad aliam tranſitum fecerit, compellente ad quem fuerit Sacerdote, ad Eccleſiam, quam prius incoluerat, remittatur. Qui vero eum ſuſceperit, nec ſtatim ſine ullo nixu exceptionis ad propriam Eccleſiam remittendum elegerit, quandiu eum reſtituat, communione ſe privatum agnoſcat. Deſertorem autem Clericum cingulo honoris atque Ordinis ſui exutum, aliquo tempore Monaſterio deligari convenit, ſicque poſtea in Miniſterio Eccleſiaſtici Ordinis revocari. Nam non poterit in talibus pervagationibus aboleri licentia, niſi fuerit in eis propter correptionem diſciplinæ ſubſecuta cenſura.*

De Clericorum intra propriam Eccleſiam præcepta ſtabilitate iſto præcedenti Canone, & de pœnis eos citra proprii Epiſcopi literas formatas recipientium, reviſe ſuperius Nicænæ magnæ Synodi can. 16. & Canones pleroſque eodem pertinentes inibi a nobis congeſtos. Quibus adde ſancti Leonis Magni ſanctionem in epiſt. 12. alias 84. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, cap. 8. quo loco jubet translatum ab una in alteram Eccleſiam utraque ſimul privari. Canon iſte Hiſpalenſis refertur in Decreto Gratiani, can. placuit, 21. q. 2. Porro leges mundiales, quas canon hic 3. adducit in exemplum & confirmationem, ſunt l. omnes omnino, & l. omnino profugi, l. originarios, l. ſervos, l. cum ſatis, Cod. de agricol. & cenſit. lib. 11.

Can. VIII. *Octavo diſcuſſio agitata eſt de quodam Eliſſeo ex familia Agabrenſis Eccleſiæ, qui ab Epiſcopo ſuo traditus libertati, de libertate confeſtim ad contumaciæ morbum tranſiliit: ſicque per ſuperbiam non ſolum ejuſdem Epiſcopi veneficis artibus ſalutem lædere voluit, ſed etiam patronam Eccleſiam libertatis immemor prædamnavit. Adverſus quem ingrati actio canonum ac legum autoritate juſte dirigitur, ſcilicet ut immeritæ libertatis damno mulctatus ad ſervitii nexum, in quo natus eſt, revocetur. Talium enim ſtatum, qui contra Epiſcopum ſuum vel patronam Eccleſiam nituntur, decidi potius quam conſervari convenit: ut quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſervitus; & qui ſuperbire noverunt adepta libertate, diſcant obedire ſubjecti.*

Juſtitiæ conſentaneum axioma eſt: *Privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate*, c. privilegium, 11. q. 3. & cap. tuarum, §. verum, de privileg. Itaque libertus iſte ad priſtinam erat ſervitutem revocandus.

Can. XI. Providetur, ut Monachi directioni Monialium præficiantur, præſcriptis tamen legibus, quas inviolate ſervent. *Undecima actione conſenſu communi decrevimus, ut Monaſteria Virginum in Bœtica condita Monachorum adminiſtratione ac præſidio gubernentur. Tunc enim ſalubria Chriſto dicatis virginibus providemus, quando eis Patres Epiſcopi tales eligimus, quorum non ſolum gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint: ea tamen circa Monachos diſciplinæ cautela ſervata, ut remoti ab earum familiaritate, nec uſque ad veſtibulum habeant accedendi familiare permiſſum. Sed nec Abbati, vel ei qui præficitur, extra eam quæ præeſt, loqui virginibus Chriſti aliquid, quod ad inſtitutionem morum pertinet, licebit: nec cum ſola quæ præeſt, frequenter ei loqui oportet, ſed ſub teſtimonio duarum aut trium ſororum; ita ut rara ſit acceſſio, & brevis omnino loquutio. Abſit enim ut Monachos (quod etiam dictu nefas eſt) Chriſti virginibus familiares eſſe velimus: ſed juxta quod juſſa regularum vel Canonum admonent, longe diſcretos atque ſejunctos eorum tantum gubernaculis deputamus; conſtituentes, ut unus Monachorum probatiſſimus eligatur, cujus curæ ſit prædiis earum urbanis & ruſticis intendere, fabricas extruere, vel ſi quid ad neceſſitatem ſpectat Monaſterii, providere, ut Chriſti famulæ pro animæ ſuæ tantum utilitate ſollicitæ ſolis Divinis cultibus vivant, operibuſque ſuis inſerviant. Sane is qui ab Abbate præponitur, judicio ſui Epiſcopi comprobetur. Veſtes autem illæ iiſdem faciant, a quibus tuitionem expectant; ab eiſdem denuo (ut prædictum eſt) laborum fructu & procurationis ſuffragium recepturæ. Si qui autem Monachorum hanc ordinationem aut contempſerint, aut qualibet inertiæ diſſolutione neglexerint; ſciant quod eorum tepor atque ſuperbia excommunicationis ſit plectenda cenſura.*

Similia Baſilius Magnus paſſim in ſuis Regulis providet circa familiaritatem & colloquia Monialium cum Monachis, etiam præfectis. Canonis hujus pars habetur cap. in decima 18. qu. 2. Huic conſonat Carthaginenſis Concilii quarti can. 97. dicens: *Qui religioſis fœminis præponendus eſt, ab Epiſcopo loci comprobetur.* Concilium Aquiſgranenſe ſub Ludovico Pio celebratum continet toto libro 2. pleraque monita de Monialium inſtitutione, cujus caput 20. incipiens: *Quia virorum frequentias, &c.* præcipit, ut Abbatiſſæ tres aut quatuor eligant ſanctimoniales vitæ probabilis, quæ interſint cæterarum Monialium colloquiis cum adventantibus viris. Iſtis Hiſpalenſium Patrum decretis apprime quadrant iſta, quæ tradit Auguſtinus lib. 1. de moribus Eccleſiæ cap. 31. *Vita etiam*, inquit, *fœminarum Deo ſollicite caſteque ſervientium, quæ habitaculis ſegregatæ ac remotæ a viris quam longiſſime decet, pia tantum illis charitate junguntur, & imitatione virtutis: ad quas juvenum nullus acceſſus eſt, neque ipſorum quamvis graviſſimorum & probatiſſimorum hominum niſi ad veſtibulum uſque neceſſaria præbendi quibus indigent gratia. Lanificio namque corpus exercent atque ſuſtentant, veſteſque ipſas fratribus tradunt, ab iis invicem, quod victui opus eſt, reſumientes. Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc inſtitutum ſi laudare velim, neque digne valeo.*

Actione 12. Synodum ingreditur quidam ex hæreſi Acepha-

Acephalorum Epiſcopus natione Syrus, duarum (ut iſti Patres loquuntur) in Chriſto Naturarum proprietatem abnegans, & Deitatem paſſibilem aſſerens. Hunc pertinacius renitentem multis ſacrorum librorum teſtimoniis, & rationum Theologicarum machinis ad rectam fidem adducere ſatagunt; ac poſtremo convictum, ſuamque ſectam ejurantem in communionem fidelium admittunt: Synodumque doctiſſimo tractatu concludunt, quo hæreſis illa (quam primus invexerat Eutyches) validiſſime profligatur.

CONCILIUM TOLETANUM quartum anni Chriſti 633.

1. URgente piiſſimo Hiſpaniarum Rege Siſenando, qui & Concilio interfuit, ſedente Romæ Honorio Pontifice, Æra Hiſpanica 661. anno Chriſti 633. celebratum eſt Toleti ex univerſa Hiſpania & vicinia Galliæ Concilium ſexaginta duorum Epiſcoporum, præter Vicarios ſeptem abſentium Antiſtitum. Sex interfuerunt Metropolitani, ex quibus qui præſedit, fuit Iſidorus Hiſpalenſis, ſecundus Selva Narbonenſis, tertius Stephanus Emeritenſis, quartus Julianus Bracarenſis, quintus Juſtus Toletanus, ſextus Audax Tarraconenſis, Metropolitani omnes.

2. Can. III. *Nulla pene res diſciplinæ mores ab Eccleſia Chriſti depulit quam Sacerdotum negligentia, qui contemptis Canonibus ad corrigendos Eccleſiaſticos mores, Synodum facere negligunt. Ob hoc a nobis univerſaliter definitum eſt, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporum fieri Concilium non ſinit, ſaltem vel ſemel a nobis celebretur: ita tamen ut ſi cauſa fidei eſt, aut quælibet alia Eccleſiæ generalis, totius Hiſpaniæ & Galliæ Synodus convocetur; ſi vero nec de fide, nec de communi Eccleſiæ utilitate tractabitur, ſpeciale erit Concilium uniuſcujuſque Provinciæ, ubi Metropolitanus elegerit, peragendum. Omnes autem qui cauſas adverſus Epiſcopos, aut judices, aut potentes, aut contra alios quoslibet habere noſcuntur, ad idem Concilium concurrant; & quæcunque examine Synodali a quibuslibet prave uſurpata inveniuntur, Regii executoris inſtantia, juſtiſſime his, quibus jura ſunt, reformentur; ita ut pro compellendis judicibus vel ſæcularibus viris ad Synodum, Metropolitani ſtudio idem executor a Principe poſtuletur.*

Obſerva in cauſa fidei, aut communis Eccleſiarum diſciplinæ, nationalem eſſe Synodum convocandam. Præterea in Synodis etiam Provincialibus audiri & dirimi querelas ſingularium adverſus Epiſcopos. Imo etiam adverſus judices & potentes ſæculares, qui per Regios executores compellendi ſunt, ut coram Synodo cauſam dicant, de quibus accuſantur. Item convocandas eſſe Provinciales Synodos ad minus ſemel ſingulis annis.

3. Can. IV. Forma celebrandi Concilii præſcribitur, ut ante Solis ortum omnes ab Eccleſia eliminentur per Oſtiarios: deinde ingrediantur Epiſcopi, deinde ſeorſim Presbyteri, poſtremo Diaconi: profuſiſque in commune precibus, Epiſcopi ſuis in ſedibus ad figuram coronæ diſpoſitis conſideant, atque ab eorum tergo Presbyteri quoque ſedeant, Diaconi vero ſtent in conſpectu Epiſcoporum.

4. Can. VI. Poſtquam expoſitum fuit trinam in Baptiſmo immerſionem, aut unam & ſimplicem uſu in diverſis Eccleſiis approbari, & ſacra myſteria in his involvi, ut tamen in uno ritu omnes Hiſpaniarum Eccleſiæ conveniant, decernit unicam fieri deinceps per omnes Hiſpaniæ Eccleſias immerſionem, prout Sanctus Papa Gregorius a Leandro Hiſpaniarum Primate conſultus eidem conſuluerat, l. 1. epiſt. 41. & habetur de conſecrat. diſt. 4. c. de trina merſione 80. Trinam autem exigunt immerſionem can. Apoſtolorum 49. Tertul. 6. adverſus Praxeam c. 26. Ambr. lib. 6. de Sacram. c. 7. Hieron. adverſ. Lucif. Chryſ. hom. 24. in Joan. aliique veteres Scriptores.

5. Can. IX. Præcipit per omnes Hiſpanici Regni Eccleſias, in pervigilio Paſchæ novum ignem & cæreum benedici. Hujuſce ritus, qui nocte ipſa, quæ Dominicam Paſchæ diem antecedit, circiter dimidium noctis ſolenniter peragebatur, merito quoque eſt apud Albinum Flaccum ſive Alcuinum lib. de Div. Officiis, ſub tit. de Sabbato ſancti Paſchæ. Meminere pariter Amalarius Fortunatus Epiſcopus Trevirenſis lib. de Eccleſiaſ. offic. cap. 118. & Valafridus Strabo de reb. Eccleſiaſt. cap. 30. Rabbanus Maurus lib. 2. de inſtit. Cleric. cap. 38. Qui omnes autorem iſtius ritus commemorant Zoſimum Papam. Hoc etiam addunt Alcuinus & Fortunatus Trevirenſis, cereo iſto Paſchali igneam ſignificari columnam, quæ Iſraelitis poſt celebratum Paſcha ad tranſitum rubri maris illuxit ea nocte, qua Pharaonis exercitus aquis ante diviſis in priſtina redeuntibus eſt ſubmerſus. Præſertim vero cereus iſte myſticus Chriſtum refert ex tumulo redivivum, profligatis triumphatiſque inferni poteſtatibus, ipſo fulgente lumine Divinitatem, & cera humanitatem Redemptoris ſignificantibus, ut iidem etiam Autores exponunt.

6. Can. XXIII. *Non aliter placuit, ut quemadmodum Antiſtites, ita Presbyteri atque Levitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas in conclavi Epiſcopi manere non ſinit, ut iidem in cellulis ſuis teſtes vitæ habeant, vitamque ſuam ſicut nomine, ita & meritis teneant.*

Hinc collige, Presbyteros & Diaconos ſolitos antiquitus in iiſdem habitare cum Epiſcopo ædibus: quæ conſuetudo in Gallia quoque viguit, juxta Aurelianenſis ſecundi Concilii can. 9. *Nullus Presbyterorum ſine permiſſione Epiſcopi ſui cum ſæcularibus habitare præſumat. Quod ſi fecerit, ab officii communione pellatur*, Ea firmatur priſca conſuetudo teſtimonio Auguſtini in ſerm. 22. de communi vita Clericorum, & ſerm. 36. ad Presbyteros, ejuſque in vita Poſſidius refert, c. 52. *Communi menſa in conclavi cum Presbyteris & Clericis uti ſolitum Auguſtinum*. His aſtipulantur duo Concilia ſub Pontifice Leone tertio, & Imperatore Carolo Magno habita: inprimis Moguntiacum can. 9. ſic ſtatuit: *In omnibus igitur quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici Clerici canonice vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam & documenta Sanctorum Patrum: Et nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Magiſtri eorum compoſite agere præſumant in unoquoque Epiſcopatu. Et ut ſimul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit. Vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant, & ſingulis diebus mane primo ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur. Ad menſam vero ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecundum Canones ſuis magiſtris exhibeant*. Sub iiſdem pariter celebratum Concilium Turonicum tertium paria decernit, his verbis: *Canonici & Clerici civitatum, qui in Epiſcopiis converſantur, conſideravimus, ut in clauſtris habitantes ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, ſimulque in uno reficiantur refectorio, quo facilius poſſint ad Horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & converſatione ſua admoneri & doceri: victum & veſtimentum juxta facultatem Epiſcopi accipiant, ne paupertatis occaſione compulſi, per diverſa vagari, ac turpibus ſe implicare negotiis cogantur: dimiſſoque Eccleſiaſtico officio incipiant indiſciplinate vivere, & propriis deſervire voluptatibus.*

Nec tantum erat Canonicorum ac Presbyterorum vita communis, ſed etiam minorum Clericorum, qui in Seminariis inſtituebantur: ut ex iſtius Concilii Toletani quarti canone ſequenti perſpicuum fit.

8. Can. XXIV. *Prona eſt omnis ætas ab adoleſcentia in malum, Prov. 30. Nihil enim incertius quam vita adoleſcentium: Ob hoc conſtituendum oportuit, ut ſi qui in Clero puberes aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſ-*

probatiſſimo ſeniori, quem & magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant. Quod ſi aliqui ex his pupilli exiſtunt, à Sacerdotali tutela foveantur, ut & vita eorum à criminibus intacta ſit, & res eorum ab injuria improborum. Qui autem his præceptis reſultaverint, Monaſteriis deputentur, ut vagantes animi & ſuperbi ſeveriori regula diſtringantur.

Concilium generale Lateranenſe tertium ſub Alexandro tertio Pontifice can. 18. jubet, ut in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus Epiſcopi curent ſcholas erigi, in eiſque Magiſtrum conſtitui, cui beneficium aliave emolumenta pro victu aſſignent, à quo Clerici ejuſdem Eccleſiæ, & pauperes ſcholares gratis doceantur. Poſtremò Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. c. 18. pleniore circa ſcholas & Seminaria Eccleſiaſtica conſtitutione providit.

9. Can. XXV. *Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè in Sacerdotibus Dei vitanda eſt qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas Scripturas admonentur, Paulo Apoſtolo dicente ad Timotheum: Intende lectioni, exhortationi, doctrinæ, ſemper permane in his. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas ſanctas, & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.*

Huc refertur Oſeæ 4. ℣. 6. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi.* Et Malac. 2. ℣. 7. *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Eccleſia magnoperè ſollicitudinem gerit, ut Clero addicti ſcientiis Eccleſiaſticis imbuantur. Ideoque approbat, ut beneficiis ac præbendis proviſi ab Eccleſiis ſuis abſint, ut ſtudiis informentur: Nec minus percipiant ſuos fructus præbendarum, cap. ſuper ſpecula, de Magiſtris. Et quod attinet ad Gallicanas Eccleſias, Concordatum Bononienſe in Concilio ultimo Lateranenſi approbatum, in gratiam cujuslibet Clerici propter ſtudia convenienter abſentis, ſic decernit tit. de collat. §. 1. *Et ut liberius ſtudio vacare poſſit, etiamſi abſens fuerit à Divinis, habeatur pro præſente, ita ut nihil perdat.* Quem in locum hoc ſcribit Commentator Rebuffus: Et ſic nec diſtributiones anniverſarias, nec aliud adventitium amittere debent, per hoc verbum, *nihil perdat*. Quod etiam ſuadetur per iſtum textum, qui fingit eum præſentem in Divinis. Tantum enim operatur fictio in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero, l. filio quem pater, ff. de liberis & poſthu. l. ſi filius familias, ff. ſi cert. peta. c. cùm dilectus, & c. ad audientium, de cler. non reſid. Item in Gallia, ex amore ſcientiæ, multæ reſervantur præbendæ tam ſimplices, quam curatæ, perſonis graduatis, per pragmaticam ſanctionem, atque Concordatum. Denique Canon iſte Toletanus citatur c. ignorantia mater, diſt. 38.

10. Can. XXVI. *Quando Preſbyteri in Parochiis ordinantur, libellum officialem à Sacerdote ſuo accipiant; ut ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi accedant, ne per ignorantiam etiam in Divinis Sacramentis Chriſtum offendant; ita ut quando ad Litanias vel ad Concilium venerint, rationem ſuo Epiſcopo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrant; vel baptizant.*

Habetur c. quando Presbyteri, diſt. 38. Sic etiam Concilium Aurelianenſe tertium can. ult. *Canones ſuos* (inquit) *nec ignorare quemquam, nec diſſimulare, id eſt præterire permittitur.* Et Concilium Aurelianenſe quartum can. 6. *Parochiani Clerici à Pontificibus ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta canonum legenda percipiant; ne ſe ipſi, vel populi, quæ pro ſalute eorum decreta ſunt, excuſent poſtmodum ignoraſſe.* Poſſidius in vita Auguſtini ſcribit c. 8. *Sategit Auguſtinus, ut Conciliis conſtitueretur Epiſcoporum, ab Ordinatoribus debere ordinandis, vel ordinatis, omnium ſtatuta Sacerdotum in notitiam deferri.*

11. Can. XXVIII. *Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, ſi à gradu ſuo injuſtè dejectus, in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe, quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altario, ſi Epiſcopus eſt, de manu Epiſcoporum orarium, annulum & baculum; ſi Preſbyter, orarium & planetam; ſi Diaconus, orarium & albam; ſi Subdiaconus, patenam & calicem; ſic & reliqui gradus ea in reparationem ſui recipiant, quæ cùm ordinarentur, perceperunt.*

Sicut per depoſitionem vel degradationem non adimitur ſacri characteris poteſtas, ita nec per iteratam ordinationem reſtituitur. Nulla igitur hic decernitur reordinatio, ſed ſolemnis quædam cæremonia Sacramento vacua præſcribitur in priſtinum miniſterium reſtitutionis, ei, qui injuſtè fuerat exautoratus, ſeu gradu motus, qualia diverſa ſuppeditat exempla Eccleſiaſtica antiquitas. Concilium quidem Nicænum in ſuis Synodicis ad Ægyptios literis, eos qui ordinati fuerint à Meletio Lycopolitano Epiſcopo ſchiſmatis auctore, ſi ad unitatem Eccleſiæ, unde ſe ſubtraxerant, revertantur, permittit in Clero perſiſtere, atque acceptorum Ordinum miniſteria exequi; hac tamen præmiſſa conditione, μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας, *dummodo ſanctiore manuum impoſitione confirmati fuerint.* Quo eodem ſenſu can. 8. Nicænus de Catharis clericis ad Eccleſiam redeuntibus χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ, *impoſitis eis manibus ſic in Clero maneant*. Veruntamen ſacra Eccleſiæ diſciplina neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri permittit, ut conſtitutum refert Ambroſius in epiſt. 78. & 79. in Capuana Synodo ſub Siricio Papa; & nominatim allegatur & confirmatur à Concilio Carthaginenſi tertio can. 38. his verbis: *Illud autem ſuggerimus mandatum vobis, quod etiam in Capuenſi plenaria Synodo videtur ſtatutum, non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel tranſlationes Epiſcoporum.* His conſonat Auguſtinus in lib. 2. contra Epiſtolam Parmeniani, c. 13. dicens: *Utrumque ſacramentum eſt, & quadam conſecratione utrùmque homini datur, illud cùm baptizatur, iſtud cùm ordinatur: ideoque in Catholica Eccleſia utrumque non licet iterari. Nam ſi quando ex ipſa parte etiam præpoſiti, pro bono pacis correcto ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt, & ſi viſum eſt opus eſſe ut eadem officia gererent quæ gerebant, non ſunt rurſus ordinati: ſed ſicut baptiſmus in eis, ita & ordinatio manſit integra.* Baſilius his conformatur in epiſt. 1. ad Amphilochium cap. 1. in fine, allegatis enim duorum Epiſcoporum exemplis, qui ab hæreticis conſecrationem acceperant, atque ad Pontificium miniſterium ſine nova ordinatione intra Eccleſiam Catholicam fuerant poſt ejuratam hæreſim admiſſi: hoc idem concludit circa alios quoſcunque ab hæreticis ſecundùm Eccleſiæ ritum ordinatos, ſi eos judicet Eccleſia miniſterio idoneos. Idemque ep. 198. dicit novum prorſus & horrore dignum eſſe, quod Euſtathius Epiſcopus etiam manum denuò quibuſdam imponere præſumpſerit; *quam rem* (inquit) *nemo unquam ex hæreticis feciſſe videtur.* Patres ergo Nicæni, per ſanctiorem illam manuum impoſitionem; & Toletani iſti, per hanc inſtrumentorum & ſacrorum inſignium ad altare redhibitionem, non reordinationem invehere intendunt, ſed pias cæremonias, per quas ſuſpenſis ab exercitio confertur poteſtas, non quidem validè, ſed tantum licitè Ordinis poſthac exercendi. His accedat Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis præclarè dicens in epiſt. 25. quo pacto id in Eccleſia ſuo tempore fieri ſoleret. *Rebaptizationes* (ait) *& reordinationes fieri Canones vetant. Propterea depoſitum non reordinabitis, ſed reddetis ei ſuos gradus per inſtrumenta & veſtimenta, quæ ad ipſos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradum oſtiarii in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Noviſſima autem benedictione lætificabis eum ſic concludendo: Benedictio Dei Patris & Filii & Spiritus ſancti ſuper te deſcendat, ut ſis reſtitutus in Ordine Sacerdotali, & offeras placabiles hoſtias.* His affatim illuſtratur Canon Toletanus.

12. Can. XXXII. *Epiſcopi in protegendis populis ac defendendis impoſitam ſibi à Deo curam non ambigant; Ideoque dum conſpiciunt judices & poteſtates pauperum oppreſſores exiſtere,*

prius eos Sacerdotali admonitione redarguant: & ſi contempſerint emendari, eorum inſolentiam Regiis auribus intiment; ut quos Sacerdotalis admonitio non flectit, ad juſtitiam Regalis poteſtas ab improbitate coerceat. Si quis autem Epiſcoporum neglexerit, Concilio reus erit.

Epiſcopalis conſtantiæ adverſus Magnatum violentiam & injuſtitiam illuſtria ſuppeditant exempla S. Nicolaus Myræ Antiſtes in Euſtochium Aſiæ Proconſulem, ut in ipſius actis legitur; Athanaſius Alexandrinus in Præfectum Libyæ ex Cappadocia oriundum, quem etiam ab eodem communione fidelium præciſum, Baſilius Cappadociæ Metropolita declaravit Cæſareæ à fidelium conſortio extorrem, ep. 47. ad Athanaſium. Idemque Baſilius pari virtutis laude Modeſtum Præſidem coercuit. Nota eſt Ambroſii erga Juſtinam Auguſtam, deinde erga Theodoſium magnanimitas, quem ob promiſcuam Theſſalonicenſium cædem ingreſſu Eccleſiæ prohibuit. Nec minùs perſpecta eſt Joannis Chryſoſtomi erga Eudoxiam Auguſtam animi conſtantia. Syneſius etiam Ptolemaidis Epiſcopus Andronicum Provinciæ Pentapolitanæ præfectum, virum crudeliſſimum & rapacem, ſimulque flagitiorum ejus conſcium & adminiſtrum Thoantem fruſtrà præmonitos & obſtinatos à cœtu fidelium excluſit, atque ad pœnitentiam demum adegit; ut in ſuis ipſe refert epiſtolis 57. 58. 72. 89. Nec prætermittendus Auguſtinus, qui præpotentem Africæ Comitem, ſibique ſingulari neceſſitudine devinctum Bonifacium excommunicavit, eò quòd hominem, qui ad Eccleſiam confugerat, ſceleratum & morte dignum, violato loci ſacri aſylo abſtrahi juſſiſſet: ut liquet ex appendice ep. 6. & 7. Idemque Auguſtinus epiſt. 159. Marcellinum Africæ præfectum ita compellat; *Quoniam Chriſtiano loquor, maximè in tali cauſa non arroganter dixerim, audire te Epiſcopum jubentem convenit, Domine eximie & merito inſignis atque chariſſime fili.* Huc denique pertinet Arelatenſis primi Concilii can. 7. *De Præſidibus, qui fideles ad præſidatum proſiliunt, placuit, ut cùm promoti fuerint, literas accipiant Eccleſiaſticas communicatorias: ita tamen, ut in quibuſcunque locis geſſerint, ab Epiſcopo ejuſdem loci cura de illis agatur. Et cùm cæperint contra diſciplinam agere, tum demum à communione excxcludantur. Similiter & de his, qui rempublicam agere volunt.*

Can. XXXIV. *Quicunque Epiſcopus alterius Epiſcopi Diœceſim* (hoc loco nomine Diœceſis pars territorii, aut aliqua ſpecialis Eccleſia comprehenditur) *per triginta annos ſine aliqua interpellatione poſſederit, quia ſecundùm jus legis ejus videtur eſſe Diœceſis, admittenda non eſt contra eum ratio repoſcendi, ſed hoc intra unam Provinciam, extra verò nullo modo: ne dum Diœceſis defenditur provinciarum termini confundantur.* His adde can. ſeq.

13. Can. XXXV. *Sicut Diœceſim alienam triennalis poſſeſſio tollit, ita territorii conventum non admittit. Ideoque Baſilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum procul dubio Epiſcopum pertinebunt, cujus conventus eſſe conſtiterit.*

Citatur apud Gratianum c. poſſeſſio, 16. q. 2. & c. ſicut Diœceſim 16. q. 3. exemplum ſit: Epiſcopus Bononienſis habet quidem jus patronatus in Eccleſia, quam vel ipſe vel ejus majores ædificarunt in Diœceſi Mutinenſi: non tamen poteſt hoc ipſo habere juriſdictionem in populum vel Clerum ad eam confluentem, neque illam conſecrare, aut Pontificalia intra illam exercere, niſi ex permiſſu Epiſcopi Mutinenſis, in cujus eſt territorio. Hoc ipſum Sanctus Papa Gregorius ſic definit lib. 11. ep. 19. *Lator præſentium Joannes frater Coepiſcopus noſter indicavit nobis, quod quidam Exuperantius Epiſcopus auſu temerario in Diœceſi ipſius oratorium conſtruxerit, idque ſine præcepti authoritate contra morem præſumpſerit dedicare, Miſſaſque illic publicas celebrare non metuit: Quam rem cum ſumma te celeritate ac diſtrictione convenit emendare, nec ulteriùs tale aliquid attentare permittas.* Non enim licitum eſt, oratorium aut Eccleſiam ædificare ſine venia Epiſcopi, in cujus Diœceſi conſtruitur. Cur autem Chalcedonenſis Synodi canon 17. & iſti Canones Toletani quadragenariæ in rebus Eccleſiæ præſcriptionis non meminerint, quam Juſtinianus introduxit; ratio eſt, quia Juſtinianum tempore præceſſit Synodus Chalcedonenſis; & quia ex lege Alarici Viſigothorum Regis, Hiſpaniarum populi Codicis Theodoſiani conſtitutionibus ab Aniano collectis regebantur. Require ſuperiùs canonem illum 17. Chalcedonenſem, cum ibidem per me annotatis ſcitu dignis.

Can. XXXVI. *Epiſcopum per cunctas Diœceſes Parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, ut exquirat pro unaquaque Baſilica, an reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequierit, Presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat, qui & reditus Eccleſiarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.* Habetur c. Epiſcopum 10. q. 1.

14. Can. XXXVIII. *Præbendum eſt à Sacerdotibus vitæ ſolatium indigentibus, & maximè his, quibus reſtituenda viciſſitudo eſt. Quicunque ergo fidelium de facultatibus ſuis Eccleſiæ aliquid devotione propria contulerunt, ſi fortè ipſi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant. Si enim Clericis, vel Monachis, ſeu peregrinis, aut quamlibet neceſſitatem ſuſtinentibus, pro ſolo Religionis intuitu in uſum res Eccleſiaſticæ largiuntur, quantò magis his conſulendum eſt, quibus retributione juſta debetur.*

Citatus c. quicunque fidelium, 16. q. 7. hoc ex fontè jus munat patronorum, ut iiſdem egentibus alimenta præbeantur ab Eccleſia: c. contra, & c. ſeq. 16. q. 7. & c. nobis fuit, de jur. patr.

Can. XL. *Unum orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat, id eſt, prædicat; dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditiùs ad miniſterium Sacerdotale diſcurrat;* Citatur c. unum orarium, diſt. 25

15. Can. XLI. *Omnes Clerici, vel Lectores, ſicut Levitæ & Sacerdotes, detonſo ſuperiùs toto capite, inferiùs ſolam circuli coronam relinquant; non ſicut huc uſque in Galliciæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis ut laici comis in ſolo capitis apice modicum circulum tondent: ritus enim iſte in Hiſpania huc uſque hæreticorum fuit. Unde oportet, ut pro amputando Eccleſiæ ſcandalo hoc ſignum dedecoris auferatur, & una ſit tonſura vel habitus, ſicut totius Hiſpaniæ eſt uſus. Qui autem hoc non cuſtodierit, fidei Catholicæ reus erit.*

En ut comam in quocunque Clerico ſcandalum & dedecoris ſignum ſanctiſſimi & ſapientiſſimi Patres vocant, Anicetus Papa epiſt. ad Cler. Gall. ſic ait: *Clerici comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant.* Citatur c. prohibet, diſt. 23. Concilium Carthaginenſe IV. can. 44. *Clericus neque comam alat, neque barbam.* Citatur c. Clericus, diſt. 41. Iſidor. lib. 2. de Divinis Officiis c. 4. inſtitutam ab ipſis Apoſtolis docet Clericorum tonſuram & coronam ad Nazaræorum imitationem; tanquam indicium & peculiarem profeſſionem addictionis ad cultum Dei. Quorum etiam ritu Paulus Jeroſolymis comam attondit, & purificatus in templo fuit, Act. Apoſt. 21. Rem ſcribit mirificam Gregorius Turonenſis in vita SS. PP. c. 17. *Nicetius Epiſcopus ab ipſo ortus ſui tempore deſignatus eſt Clericus. Nam cùm partu fuiſſet effuſus, omne caput ejus, ut eſt conſuetudo naſcentium infantium, à capillis quidem nudum cernebatur, in circuitu verò modicorum capillorum ordo apparuit, ut putares ab iiſdem coronam Clerici fuiſſe ſignatam.* Ex tonſura quoque ortum habuit conſuetudo rogandi & obteſtandi Epi-

ſcopum,

ſcopum, per ipſius coronam. Hieronymus namque ad Auguſtinum, epiſt. quæ eſt apud Auguſtinum 26. ita dicit: *Fratres tuos Dominum meum Alypium & Dominum meum Evodium, ut nomine meo ſalutes precor coronam tuam.* Ipſeque Auguſtinus ad Proculianum Epiſcopum epiſt. 147. *Per coronam noſtram nos adjurant veſtri, & per coronam veſtram vos adjurant noſtri.*

Can XLV. *Clerici, qui in quacunque ſeditione arma volentes ſumpſerint, amiſſo Ordinis ſui gradu in Monaſterium pœnitentiæ contradantur*, c. clerici qui, 23. q. 8.

Can. XLVII. *Præcipiente Domino atque excellentiſſimo Siſenando Rege id conſtituit Sanctum Concilium, ut omnes ingenui Clerici pro officio Religionis ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes: ut liberi Deo ſerviant, nullaque præpediti neceſſitate ab Eccleſiaſticis officiis retrahantur.*

Vide ſuperiùs Chalcedonenſes Canones 3. & 7. cum annotatis.

16. Can. XLIX. *Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit: quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnem ad ſæculum interdicimus regreſſum.* c. Monachum, 20. q. 1.

Monaſticæ vitæ olim multi ſola parentum oblatione ac voluntate ad totam vitam aſtringebantur. Hac de re vide inferiùs Concilii Vormatienſis can. 22. & quæ ibi congeſſi. Hujuſce Toletani Concilii eadem ingeruntur can. 55. æquales faciente pueros & puellas à propriis parentibus ad religioſam vitam detonſas, cum illis qui ſeipſos ſponte religioni devoverunt.

Can. LIV. *Hi qui in diſcrimine vitæ conſtituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifeſta ſcelera confitentens, ſed tantùm peccatores ſe prædicantes, hujuſmodi ſi revaluerint, poſſunt etiam pro morum probitate ad gradus Eccleſiaſticos pervenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum ſe perpetraſſe publicè fateantur, ad Clerum, vel ad honores Eccleſiaſticos pervenire nullatenus poterunt, quia ſe confeſſione propria notaverunt.*

Can. LX. *Judæorum filios, vel filias, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparari decernimus, deputatos aut Monaſteriis, aut Chriſtianis viris ac mulieribus Deum timentibus, ut ſub eorum converſatione cultum fidei diſcant, atque in melius inſtituti tam in moribus quàm in fide proficiant.* c. Judæorum filios, 28. q. 1.

17. Can. LXIII. *Judæi, qui Chriſtianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Epiſcopo ipſius, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quòd ſi admoniti noluerint, ſeparentur: quia non poteſt infidelis in ejus permanere conjugio, quæ jam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem. Filii autem, qui ex talibus exiſtunt nati, fidem atque conditionem matris ſequantur. Similiter & hi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Chriſtianam ſequantur religionem, non Judaicam ſuperſtitionem.* c. Judæi quæ Chriſtianas, 28. quæſt. 1.

Canonem iſtum Toletanum reſtrinxit poſtmodum Innocentius Papa III. ad duos caſus, nimirum ſi velit conjux infidelis ab eo divertere, qui fidem ſuſcepit: aut ſi velit quidem cohabitare, ſed non citra injuriam & offenſam Dei. c. quanto, & c. gaudemus, de divor. His ſuffragatur Apoſtolus 1. Cor. 7. *Si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam: quod ſi fidelis diſcedit, diſcedat: Non enim ſervituti ſubiectus eſt frater vel ſoror in hujuſmodi.* Satis innuens eo eventu poſſe fidelem ad alias nuptias progredi ex conjugis infidelis diſceſſione. Cæterùm in terris Pontificiæ ditionis, ex quo una ſeorſim regione concludi cœperunt Judæi, inſtaurata eſt proviſio Canonis hujuſce Toletani, neque permittitur converſo Judæo convivere cum conjuge non converſa, quia nec iſti permittitur inter Chriſtianos habitare, neque illi inter Hebræos. Quocirca Sanchez cum quibuſdam aliis obnixè contendit, non poſſe converſum ex paganiſmo vel Judaiſmo cohabitare deinceps cum conjuge, niſi convertatur, etiamſi ſpondeat nullatenus obſiſtere profeſſioni ac religioni ejus, qui converſus eſt. Obſervandum verò, impedimentum diſparitatis cultus, quo matrimonium dirimitur, non eſſe divino jure, ſed tantùm Eccleſiaſtico introductum, neque primævæ antiquitatis eſſe. Licitum quippe affirmat Auguſtinus lib. de fide & operibus, c. 19. fidelis cum infideli connubium. Quin etiam Matrem ſuam Monicam ab infantia Chriſtianam nupſiſſe viro gentili; ipſe teſtis eſt lib. 9. Conf. capite 9.

18. Can. LXXV. Sacrum Concilium anathemate percellit ſubditos in Regem perduelles, aut ejus vitæ inſidias molientes. Simili ferè anathemate Concilium Conſtantienſe obterit quoſcunque Regum parricidas. Ibidem decernunt Toletani Patres, ut defuncto in pace Rege, Primates Regni unà cum Regni Sacerdotibus communi conſenſu ſucceſſorem in Regem pronunncient. Deinde præſentem Siſenandum Regem admonent, rogant, & enixè adhortantur ad manſuetudinem & charitatem erga ſubditos, ad religionem, Deique cultum, ad juſtitiam, ad morum integritatem, ad animi moderationem, ut ei placeat, qui eum populis præfecit, & cui rationem adminiſtrationis redditurus eſt exactiſſimam. Denique anathema intorquent, æternamque maledictionem pronunciant adverſus flagitioſos & impios, ſi qui futuri ſunt Reges; fauſtaque omnia optimo Regi Siſenando adprecantur. Concilium iſtud decorarunt eximii doctrina & morum ſanctitate Antiſtites, ex quorum numero ſex iſti Sanctorum albo inſcribi, & publica veneratione coli meruerunt: Iſidorus Hiſpalenſis, Stephanus Emeritenſis, Juſtus Toletanus, Nonnitus Gerundenſis, Conantius Palentinus, Braulio Cæſar-Auguſtanus.

CONCILIUM CABILONENSE, à Chriſto 650.

1. Duæ ſunt in Gallia civitates Epiſcopales, quæ vulgari nomine *Chalons* indigitantur; harum una Latinè Catalaunum in Campania Galliæ, fluvio Matronæ adjacens, *Chalons en Champagne ſur la riviere de Marne*, Metropoli Rhemenſi ſuffraganea, in qua initum fuit Concilium ſub Paſchali Papa ſecundo, anno 1115. Altera verò Latinis dicitur Cabilo in Ducatu Burgundiæ ad amnem Ararim ſita, *Chalons ſur Saone:* hæc Lugdunenſi Archiepiſcopo ſubjacet; in ea multa legimus indicta Concilia, inter quæ hoc præcellit celebritate. Iſtud verò indictum fuit ſub Rege Clodovæo ſecundo, ſedente Romæ Martino Pontifice, Chriſti epochæ circiter 650. anno, convenientibus Epiſcopis 38. unà cum Vicariis ſex abſentium Epiſcoporum, præſeditque Candericus Lugdunenſis.

2. Can. IV. *Ut duo in una civitate penitùs uno tempore nec ordinentur, nec habeantur Epiſcopi, ne res Eccleſiæ ſæva diviſione debeant partiri.*

Non permittit Nicænus canon 8. geminos eſſe unius civitatis ſimul Epiſcopos. Cujus etiam meminit Auguſt. epiſt. 110. ita dicens: *Adhuc in corpore poſito beatæ memoriæ patre & Epiſcopo meo ſene Valerio Epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo, quod Nicæno Concilio prohibitum fuiſſe nec ſciebam, nec ipſe ſciebat.* Denique frequens præſentium temporum uſus hic eſt, ut per diſpenſationem

ſummi Pontificis inſtituatur viventis Epiſcopi coadjutor cum certa ſucceſſione prioris ac titularis Epiſcopi, ſi hic præmoriatur. Vide ſuperiùs, quæ adnotavi ad Nicænum can. 8. & ad Concilii Aurelianenſis V. can. 12.

3. Can. V. *Sæculares verò qui necdum ſunt ad clericatum converſi, res parochiarum, vel ipſas parochias minimè ad regendum debeant habere commiſſas.*

Hodiernus uſus eſt, ut certi conſtituantur æditui, quos Matricularios vocant, ex ordine laicorum, qui pecunias pro Confraternitatibus corrogent ad Eccleſiæ cultum, aut inſtaurationem inſumendas, quarum rationem tum recepti, tum expenſi, coram Clericis Eccleſiæ præfectis reddere ſunt aſtricti. Sed plerumque fit, ut iſti laici receptatores ſacram pecuniam in ſuos uſus vertant; quod ſacrilegium proximè ſequenti canone vetatur.

4. Can. VI. *Ut nullus ante audientiam* (ſcilicet reddendarum rationum) *res quarumlibet Eccleſiarum invadere aut auferre præſumat; quod qui fecerit, ut necator pauperum habeatur.*

Rerum Eccleſiis debitarum ſacrilegam expilationem multa pridem Concilia diſtrictè prohibuerant: Carthaginenſe quartum can. 95. Vaſionenſe can. 4. Arelatenſe ſecundum can. 47. citatus apud Gratianum c. qui oblationes, 13. q. 2. Concilium etiam Matiſconenſe primum cap. 4.

5. Can. VII. *Ut defuncto Preſbytero, vel Abbate, nihil ab Epiſcopo auferatur, vel Archidiacono, vel à quocunque de rebus parochiæ, vel Xenodochii, vel Monaſterii aliquid debeat minui. Quod qui fecerit, juxta ſtatuta canonum debeat coerceri.* Concilium Chalcedonenſe can. 22. ſtatuit pariter de rebus Epiſcopi demortui: *Non licere clericis, poſt obitum ſui Epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis eſt quoque canonibus conſtitutum. Quòd ſi hoc facere tentaverint, graduum ſuorum periculo ſubjacebunt.*

Claromontanum pariter ſeu Alvernenſe Concilium generale, cui præſedit Urbanus Papa II. tit. penult. ſic decernit: *Ne aliquis clericus res Epiſcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel poſt mortem eorum diripiat, vel in uſus proprios conferat. Quod ſi quis fecerit, anathema ſit: & dictum eſt ab omnibus, fiat.* Vide in Decreto c. de laicis, & ſeq. 12. quæſt. 2. Innocentius II. in Concilio Lateranenſi cap. 4. ſancit, ut diripientes defunctorum Epiſcoporum, aut quorumvis clericorum bona, excommunicationi ſubjaceant.

6. Can. VIII. *De pœnitentia verò peccatorum, quæ eſt medela animæ, utilem omnibus cenſemus: & ut pœnitentibus facta confeſſione à Sacerdotibus indicatur pœnitentia, univerſitas Patrum noſcitur conſentire.*

Concilium Laodicenum his conſonat, can. 2. *His qui diverſorum peccatorum lapſus incurrunt, & inſtant orationi, confeſſioni, ac pœnitentiæ, malorum ſuorum perfectam converſionem demonſtrantes, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus tribuendum eſt.* Concilium item Carthaginenſe III. can. 31. ſtatuit: *Ut pœnitentibus ſecundùm peccatorum differentiam, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.* S. Leo Papa epiſt. 80. aliàs 136. ad Epiſcopos Campaniæ ait: *Illam etiam contra Apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper audivi à quibuſdam illicita præſumptione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri: ne videlicet de ſingulorum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicetur; cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta.* Publica enim exhomologeſis ſeu confeſſio minimè facienda erat niſi de crimine publicè noto. At verò de privata exhomologeſi ſic loquitur Tertullianus tract. de pœnit. *Pleroſque hoc opus* (exhomologeſis) *ut publicationem ſui ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo, pudoris magis memores quàm ſalutis: velut illi, qui in partibus verecundioribus contracta corporis vexatione, conſcientiam medendi vitant: & ita cum erubeſcentia ſua pereunt.* (Et ſubinde per ironiam hæc ſubjungit:) *Grande planè emolumentum verecundiæ occultatio delicti pollicetur: Videlicet ſi quid humanæ notitiæ ſubduxerimus, proinde & Deum celabimus? Adeone exiſtimatio hominis & Dei conſcientia comparantur? An melius & damnatum latere, quàm palam abſolvi?* Ibidemque de confitentibus ſecretò ſic loquitur: *Presbyteris advolvi, aris Dei aggeniculari.* Item, *Cùm te ad fratrum genua protendis, Chriſtum exoras.* Fratres ibi vocat Presbyteros. Aut ſi etiam alios quoſcumque fratres ibi comprehendas, non de ſpeciali confeſſione ibi loquitur, ſed de ſupplicationibus pœnitentis orantis ut pro ſe alii preces Deo fundant. Quod ibidem his verbis exprimit: *Omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere.* His accedit Origenes homil. 7. in Pſal. 37. *Vide* (inquit) *quid edocet nos ſcriptura divina quia oportet peccatum non celare intrinſecus. Fortaſſe enim ſicut ii qui habent intus incluſam eſcam indigeſtam, aut humoris vel phlegmatis ſtomacho graviter & moleſtè imminentia, ſi vomuerint, relevantur; ita qui peccaverunt, ſi occultant & retinent intra ſe peccatum, intrinſecus urgentur & propemodum ſuffocantur à phlegmate, vel humore peccati. Si autem ipſe accuſator ſui fiat, dum accuſat peccatum & confitetur, ſimul evomit, & delictum atque omnem morbi digerit cauſam. Tantummodo diſpice diligentiùs cui debeas confiteri peccatum tuum; proba priùs Medicum cui debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit diſciplinam.* Quibus verbis convincitur ſermonem illi eſſe de privatis pœnitentiis & confeſſionibus. In publicis enim nulla erat eligendi libertas; ſolus enim proprius Epiſcopus illas indicendi, & in his abſolvendi poteſtate pollebat. Nec ſilendus Chryſoſtomus, qui lib. 3. de Sacerdotio, poſtquam poteſtatem Sacerdotibus à Chriſto collatam ligandi atque ſolvendi animas magnificè amplificavit, hæc demum ſubjicit: *Corporis lepram purgare, ſeu veriùs dicam, haud purgare quidem, ſed purgatam probare, Judæorum ſolis Sacerdotibus licebat. Neque neſcis quanta cum ambitione, quanto cum ſtudio & concertatione Sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At verò noſtris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ ſordes non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.* Inſtituti mei metas tranſilirem ſi alia permulta huc pertinentia ex ſanctis hauſta Patribus luberet congerere; ſed teſtium veritatis claudat agmen Auguſtinus ſic prædicans homil. 48. *Nemo ſibi dicat: Occultè ego apud Deum pœnitentiam ago: Ergo ſine cauſa dictum eſt: Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo? Ergo ſine cauſa ſunt data claves Eccleſiæ Dei? Fruſtramus Evangelium, fruſtramus verba Chriſti.*

7. Can. IX. *Pietatis eſt maximæ & religionis intuitus, ut captivitatis vinculum omninò à Chriſtianis redimatur. Unde ſancta Synodus noſcitur cenſuiſſe, ut nullus mancipium extra fines vel terminos Domini Clodovæi Regis* (is erat ejus nominis ſecundus) *penitùs debeat venundare: ne, quod abſit, per tale commercium, aut captivitatis vinculo, vel quod pejus eſt, Judaica ſervitute mancipia Chriſtiana teneantur implicita.*

Concilium Matiſconenſe I. can. 16. conſtituit pretium redemptionis cujuſcunque Chriſtiani mancipii Judæo ejus domino perſolvendum, cui refragari Judæus ipſe non poſſit; & ſi refragetur, poſſit ipſum mancipium quaſi libertati vindicatum aliò quocunque libuerit divertere. Poſtquam verò redempti fuerint ab eorum dominio Chriſtiani, prohibet eis poſthac habere Chriſtiana mancipia. Huc etiam pertinet Concilium Toletanum quartum ca. 58. & c. plerique de conſecr. diſt. 4. Item c. Judæi, & c. Judæorum, & c. ſæpè, & c. nullus, 28. q. 1. Item c. mancipia Chriſtiana (qui eſt Sancti Papæ Gregorii) diſt. 54.

8. Can. XI. *Pervenit ad ſanctam Synodum, quod judices publici contra veteranam conſuetudinem, per omnes parochias & Monaſteria, quæ mos eſt Epiſcopis circuire, ipſi illicita præſumptione videantur diſcurrere. Etiam & Clericos, vel Abbates, ut eos præparent, invitos atque diſtrictos ante ſe faciant exhiberi. Quod omnimodis nec religioni convenit, nec Canonum*

permittit

permittit autoritas. Unde omnes unanimiter cenſuimus, ſentientes, ut deinceps iſta debeant emendare: & ſi præſumptione vel poteſtate qua pollent, excepta invitatione Abbatis, vel Archipreſbyteri, in ipſa Monaſteria vel parochias aliquid fortaſsè præſumpſerint, à communione omnium Sacerdotum eos convenit ſequeſtrari.

Similes querelæ fuerant ad Lateranenſe Concilium ſub Leone Papa X. delatæ, quæ mox compoſitæ fuerunt, judicibus meliora in poſterum pollicentibus, qui utique ordinarias parochialium Eccleſiarum & Monaſteriorum viſitationes quas attentaverant, & quas quotannis inter ſeſe partiri conſueverant, deinceps non ſunt aggreſſi, ingenuè agnoſcentes iſtud officium ad ſolos Epiſcopos, & ad Regulares Prælatos pertinere. Concilium iſtud, quamvis noviſſimorum ſæculorum, idcirco primum quàm breviſſimè protuli, quia præcipua quæ in eo fuerat ventilata querimonia, quamvis nec aliæ deeſſent, ad viſitationes Eccleſiarum attinebat, quod habet cum iſto Cabilonenſi canone conformitatem. Jam verò antiquiorum Conciliorum decreta proſequar ſuccincta brevitate. In primis obſervanda eſt Synodica œcumenici Sardicenſis Concilii ad Eccleſiam Alexandrinam epiſtola omni veneratione digna, quam integram refert beatus Athanaſius in ſua ſecunda apologia: ſic verò ſcribunt ſancti illi Patres. Διόπερ ἀνηνέγκαμεν καὶ ἠξιώσαμεν τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ θεοφιλεστάτους βασιλέας, ὅπως ἡ φιλανθρωπία αὐτῶν καὶ τοὺς ἔτι κάμνοντας ἢ πιεζομένους ἀνεθῆναι κελεύσῃ, καὶ προστάξωσι μηδένα τῶν δικαστῶν οἷς περὶ μόνων τῶν δημοσίων μέλειν προσήκει, μήτε κρίνειν κληρικοὺς, μήτε ὅς τοῦ λοιποῦ προφάσει τῶν ἐκκλησιῶν, ἐπιχειρεῖν τι κατὰ τῶν ἀδελφῶν, *Quamobrem preces noſtras ad religioſiſſimos & amantiſſimos Dei Imperatores retulimus, ut illorum humanitas eos qui adhuc graviter laborant & affliguntur, relaxari jubeat, conſtituatque, ne quis judicum, qui publica ſolùm curare debent, aut clericos judicet, aut ulla ratione in poſterum ſub prætextu Eccleſiarum quidquam contra fratres moliatur.*

9. His alterum conſentit generale Concilium, atque adeo ex his quatuor unum, quæ ſancta Eccleſia Dei pari cum quatuor Evangeliis cultu venerari ſemper eſt profeſſa. Iſtud eſt Chalcedonenſe, cujus Can. IX. hæc mandat: *Si Clericus adverſus clericum habeat negotium, non relinquat ſuum Epiſcopum, & ad ſacularia judicia non concurrat. Sed priùs negotium agitetur apud proprium Epiſcopum. Vel certè ſi fuerit judicium ipſius Epiſcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium. Si quis verò contra hæc fecerit, canonum ſubjaceat correptionibus. Et ſi clericus adverſus ſuum, vel alium Epiſcopum habeat cauſam, apud audientiam Synodi provinciæ ejus conquiratur.* Quando canones Chalcedonenſes editi ſunt, aderat in ipſo Synodi loco ampliſſimus Senatus, qui ſæpè interloquebatur; nullatenus verò interloquutus eſt, quando Synodali decreto prohibitum eſt clericis apud ſæculares judices litigare. Alia pariter Gallicana Concilia permulta his ſuffragantur. Matiſconenſe primum, can. 7. & 8. Agathenſe, can. 8. quo ſimul communionis fidelium redduntur exortes, tum judex ſæcularis, tum clericus, qui ſe illius juriſdictioni ſubmiſit. His cohæret Concilium Aurelianenſe quartum, can. 20. Et Andegavenſe, can. 1. Romanum ſanè ſub Sylveſtro Pontifice Concilium, *vetat, ne clericus coram laico judice cauſam dicat.* Idemque ſub gravibus pœnis diſtrictè prohibet Carthaginenſe tertium Concilium, can. 9. Toletanum pariter tertium easdem iterat prohibitiones & pœnas, can. 13. Plures adhuc canones collegit Gratianus in cauſa 11. q. 1. Similia edicunt c. clericis, de judiciis, c. ſi diligenti, de foro comp. aliaque id genus jura, quæ miſſa facio.

10. Sacris canonibus ſuffragantur veterum Chriſtianorum Imperatorum leges, quos inter effulgent, qui religione præcipui, ſapientiæ laudibus præ reliquis inſignes, partiſque de hoſtibus victoriis illuſtriſſimi, quique Magnorum nomina non aulicis adulationibus, ſed ampliſſimis virtutum meritis apud poſteros adepti ſunt, Conſtantinus primus, Theodoſius primus, & eximium Francorum decus & religionis columen Carolus primus, Rex & Imperator. In primis neminem latet Conſtantini Magni reſcriptum ad Ablavium Præfectum prætorio decernens, quamcunque cauſam in judicium ſæculare deductam, debere etiam poſt litem conteſtatam ad judicium Epiſcopale devolvi, ſi pars una ex litigantibus hoc requirat, altero etiam collitigante invito: atque ut univerſi judices, quidquid Epiſcopus judicaverit, ratum habeant: l. 1. Cod. Theod. de Epiſc. judic. Præterea Imperatores Valentinianus, Valens, & Gratianus ad Claudium Urbis præfectum ita reſcribunt: *Quoniam Chronopius ex Antiſtite idem fuit in tuo, qui fuerat in ſeptuaginta Epiſcoporum judicio antea damnatus, & eam ſententiam provocatione ſuſpendit, à qua non potuit provocare, argentariam mulctam, quam hujuſmodi ſanctio generalis imponit, cogatur expendere. Hoc autem fiſco noſtro nolumus accedere, ſed his qui indigent, fideliter erogari,* l. quoniam 20. Cod. Theod. quorum appellat. non recip. Porrò ſanctio illa generalis, cujus eſt in iſto reſcripto mentio, temporum injuria intercidit: partem tamen illius, quæ magni momenti eſt, ad nos tranſmiſit ſanctus Eccleſiæ Doctor Ambroſius ep. 13. ad Valentinianum juniorem Auguſtum, his verbis: *Nec quiſquam contumacem judicare me debet, cum hoc aſſeram, quòd auguſtæ memoriæ Pater tuus non ſolùm ſermone reſpondit, ſed etiam legibus ſuis ſanxit: In cauſa fidei, vel alicujus Eccleſiaſtici Ordinis, eum judicare debere, qui nec munere impar ſit, nec jure diſſimilis. Hæc enim reſcripti verba ſunt: hoc eſt, Sacerdotes de Sacerdotibus voluit judicare.* Hactenus Ambroſius. Præterea lex clericos 41. Cod. Theod. de Epiſc. & cler. & l. quicunque de reſidentibus 35. Cod. Theod. eod. tit. decernunt, clericos, quos Epiſcopi ſententia damnaverit, nullatenus eſſe Principis autoritate vel reſcripto reſtituendos. Præterea Imperatores Valentinianus & Theodoſius dictus Magnus, cujus etiam ſollicitudine prodiit Codex iſte Theodoſianus, ſic inquiunt: *Clericos, quos indiſcretim ad ſæculare judicium deduci debere infauſtus præſumptor edixerat, Epiſcopali audientiæ reſervamus.* l. Cod. Theod. de Epiſc. & cler. Ille verò præſumptor infauſtus ac lege præſtrictus Maximus tyrannus extitit, Gratiani optimi Imperatoris parricidio infamis, qui novis etiam & ſacrilegis reſcriptis cultum reſtituerat Idolorum, quem religioſiſſimi Principes Valentinianus & Gratianus cœperant edictis ſuis velle abolere. Denique Imperatores Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius, l. graviter 3. Theod. de Epiſcoporum judiciis, ſanciunt, Epiſcoporum & Sacerdotum judicia non niſi coram Epiſcopis eſſe agitanda, quantum ad Eccleſiaſticas cauſas attinet. Cætera verò negotia eſſe penes judices publicos terminanda. Alia Tribunalis Eccleſiaſtici ex Imperatorum Chriſtianorum declarationibus munimina & præſidia ſuppeditat in ſua Eccleſiaſtica hiſtoria Rufinus lib. 1. c. 2. & Sozomenus lib. 6. c. 7.

11. Supereſt demum, ut Caroli verè Magni Franciæ Regis ac Imperatoris, inter omnes laudatiſſimi, ſenſum exploremus. Eum verò ipſemet uſque adeò dilucidè exprimit, ut nullus dubitationi locus relinquatur. Etenim lib. 5. Capitularium, prolato in primis ſenſu & exemplo Magni Conſtantini, his ipſis quæ leguntur cap. 115. verbis, Conſtantinus Imperator Epiſcopis dixit: *Deus conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem dedit vobis de nobis quoque judicandi; & ideo nos à vobis rectè judicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus judicari: propter quod DEI ſolius inter vos expectate judicium, veſtra jurgia, quæcunque ſint, ad illud Divinum revocentur examen: vos etenim nobis à Deo dati eſtis dii; & conveniens non eſt, ut homo judicet deos, ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt: Deus ſtetit in Synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.* Idem Carolus Magnus latiùs ſe diffundit in explicanda tribunalis Eccleſiaſtici contentioſi amplitudine, & in coercenda reſpectu Eccleſiæ ſæcularium quorumcunque juriſdictione, lib. 6. cap. 98. & 301. & 313. Sed ne longiùs evagemur, ita edicit memorati libri 6. cap. 390. *Sancitum eſt, ut nullus Epiſcopum, aut Sacerdotem vel Clericum apud judices publicos accuſare præſumat, ſed apud Epiſcopos.* Habetur ſimiliter apud Julianum Anteceſſorem Novella 131. cap. 10. Sed præſtat ejuſdem Caroli hanc conſtitutionem ſubtexere ex lib. Capitularium 5. cap. 5. *Nemo audeat Clericum, aut Monachum, aut Sanctimonialem fœminam ad civile judicium convenire.* Quo nihil expreſſius dici aut allegari poteſt. Quia verò præcipuum meum in hoc Opere inſtitutum verſatur in perquiſitione veterum ac indubitatorum Eccleſiæ canonum, & his conformium

X 3 Princi-

Principum edictorum, mei propoſiti non eſt perquirere aut indagare, quæ novo jure ſunt introducta.

12. Can. XII. *Ut duo Abbates in uno Monaſterio eſſe non debeant, ne ſub obtentu poteſtatis, ſimultas inter Monachos & ſcandala generentur. Veruntamen ſi quilibet Abbas elegerit ſucceſſorem, ipſe qui eligitur de facultatibus ipſius Monaſterii, ad regendum nullam habeat poteſtatem.*

Simili ex cauſa Concilium Nicænum primum vetat, duos eſſe in una civitate conſtitutos Epiſcopos, can. 8. Pari etiam ratione Concilium Pariſienſe quintum, can. 1. & 2. & Toletanum quartum, can. 2. ſuſcipi prohibent eum, quem Epiſcopus vivens ſibi elegerit futurum, poſtquam obierit ſucceſſorem: quod iſte Cabilonenſis canon de electo à vivente Abbate prohibet. Inviſe ſuperiùs Aurelianenſis Concilii can. 12. & quæ ibidem adnotavi.

13. Can. XIII. *Ut nullus alterius Clericum retinere præſumat, ſicut priſcis eſt Canonibus ſtatutum; nec ad ſacrum Ordinem ſine voluntate Epiſcopi ſui penitùs promovere*

Id pridem proviſum fuerat Sardicenſis œcumenicæ Synodi canonibus 16. 18. & 19. & Apoſtolorum canonibus 15. & 16. & 32. & primi Carthaginenſis Concilii ſub Julio Pontifice habiti can. 15. ne quis alterius Epiſcopi Clericum, ſine commendatitiis ab eodem literis ſuſciperet. Multoque magis ne quis alienum ordinaret abſque dimiſſoriis, quod fieri prohibent Nicænæ primæ Synodi can. 16. & Arelatenſis primæ can. 22. & Sardicenſis can. 15. & Antiochenæ can. 22. & Carthaginenſis primæ can. 5. quemadmodum & prohibetur hujus Cabilonenſis præſenti canone. Notæ ſunt veteres querimoniæ Demetrii Alexandrini adverſus Alexandrum Jeroſolymitanum, à quo fuerat Origenes ordinatus, & Joannis Jeroſolymitani adverſus Epiphanium, à quo fuerat Paulinianus Presbyter ordinatus, & Auguſtini Hipponenſis adversùs Severum, eò quòd Timotheum Subdiaconatu initiaſſet.

Can. XV. *Ut Abbates & Monachi, aut agentes Monaſteriorum, patrocinio ſæculari penitùs non utantur, nec ad Principis præſentiam ſine Epiſcopi ſui permiſſu ambulare audeant. Quod ſi fecerint, à ſuis Epiſcopis excommunicentur.*

14. Can. XVI. *Ut nullus Epiſcopus, neque Presbyter, vel Abbas, vel Diaconus, per prœmium ad ſacrum Ordinem amodò penitùs accedat. Quod qui fecerit, ipſo honore, quem prœmiis comparare præſumpſerit, omninò privetur.*

Synodus Chalcedonenſis can. 2. Epiſcopum pretio vel Ordines conferentem, aut aliquam per pecuniam Eccleſiam, ſimulque eum qui ſic Ordines aut Eccleſiam ſuſceperit, gradu moveri jubet, ſimulque eum qui mediator horum intervenerit, ſi ſit Clericus; ſi verò laicus exiſtat, aut Monachus, ſancit eſſe à communione extorrem. Bracarenſe Concilium ſecundum, can. 3. declarat, circa munera pro Clericorum ordinationibus, hanc eſſe priſcam ſanctorum Patrum conſuetudinem & definitionem, ut anathemate ſimul involvantur, & qui dat, & qui recepit. Idemque ſancitum in Toletano Concilio VIII. can. 8. Eodem collimat Lateranenſis Concilii Generalis ſub Innocentio III. can. 63. qui eſt in Decretalibus, c. ſi pro certo, de Simonia. Concilium denique Trid. ſeſſ. 21. c. 1. huic delicto indicit pœnas à jure inflictas ipſo facto, & abſolutè interdicit quidquam pro quorumcumque Ordinum collatione, aut pro Clericali tonſura, aut pro dimiſſoriis, vel pro teſtimonialibus literis, ne quidem pro ſigillo, aliave quacunque ex cauſa etiam ſponte oblata recipi ab Epiſcopis ſive eorum miniſtris. Permittit verò Notariis pro dimiſſoriis, aut pro teſtimonialibus literis ſingulis decimam ad ſummum unius aurei partem recipere, modò non ſit ſalarium aliunde conſtitutum. Tota hæc Tridentina Sanctio ſtabilita in Galliis fuit, inſertaque edictis Comitiorum Blæſenſium art. 20. Cæterum pro Beneficiariis proviſionibus, quæ vocantur in forma *Dignum*, aut *Viſa*, aut literæ beneficiales, eadem Bleſenſia Comitia art. 12. præmittunt aureum unum Ordinariis, ſed nihil amplius accipere.

Can. XX. *Agapium verò & Bobonem Epiſcopos Dinienſis urbis, pro eo quod ipſos contra ſtatuta Canonum in multis conditionibus erraſſe, vel deliquiſſe cognovimus, ipſos juxta tenorem Canonum ab omni Epiſcopatuum Ordine decrevimus degradare.*

CONCILIUM EMERITENSE *anni* 666. *à Chriſti epocha, Æra verò* 704.

1. EMerita Auguſta Romanorum colonia à Cæſare Auguſto condita, totius olim Luſitaniæ Metropolis tum civilis, tum Eccleſiaſtica, cujus à Mauris everſæ nihil ſupereſt niſi parietinæ, & rudera, olim nobilitata ſanctæ Virginis Eulaliæ natalitio & martyrio, de qua Prudentius canit in ipſius Hymno:

Carmine nobilis Eulalia
Mortis & indole nobilior:
Emeritam ſacra Virgo ſuam
Cujus ab ubere progenita eſt
Oſſibus ornat, amore colit.

Ejus verò dirutæ Metropoliticum jus Calliſtus ſecundus Papa in Compoſtellanam Eccleſiam tranſtulit. Concilium iſtud habuerunt duodecim Epiſcopi, præſide Proficio Emeritenſis Eccleſiæ Metropolite. Auſpicati ſunt Patres à Symboli Conſtantinopolitani profeſſione, in quo Spiritum ſanctum à Patre & Filio procedere diſertè confitentur.

2. Can. XII. *Si priorum Canonum ſententia hunc rectè tenet ordinem, ut Epiſcopus ab alio Epiſcopo, ſi indigentiam habuerit, Clericum ad ordinandum petat & accipiat: cur qui in Diœceſi ſua habet eos, quos pro Dei officio, & ſuo juvamine dignos repererit, ad ſuam principalem Eccleſiam non perducat & habeat? Pro hujus rei cauſa hoc elegit unanimitas noſtra, ut omnes Epiſcopos Provinciæ noſtræ, ſi voluerint de Parochianis Preſbyteris atque Diaconibus Cathedralem ſibi in principali Eccleſia facere, maneat per omnia licentia. Hi tamen qui fuerint traducti, humilitatem dignam Epiſcopo ſuo teneant, & eo honore & reverentia habeantur & venerentur in Cathedrali Eccleſia, ſicut hi, quos conſtat fuiſſe ordinatos in ea. Et quamvis ab Epiſcopo ſuo ſtipendii cauſa per bonam obedientiam aliquid accipiant, ab Eccleſiis tamen, in quibus priùs conſecrati ſunt, vel à rebus earum extranei non maneant; ſed Pontificali electione Preſbyteri ipſius ordinatione, Preſbyter alius inſtituatur, qui ſanctum officium peragat, & diſcretione prioris Preſbyteri victum & veſtitum rationabiliter illi miniſtret, ut non egeat: aut ſi quæſierit qui ordinatur, ſtipendium à ſuo Preſbytero accipiat, quantum dignitas officii eum habere expetat. Clericis verò quos ad ſerviendum ei dederit, per diſcretionis modum, quæ neceſſaria ſunt, miniſtret. Si quis ſententiæ hujus ordinem implere diſtulerit, prout ratio permiſerit, excommunicandum eſſe noverit.*

Hunc unum canonem præ cæteris hujus Synodi decretis, quæ exigui ſunt momenti, conſultò ſelegi, quia primus omnium, quos noſſe potuerim, formam refert hodierni Eccleſiarum Miniſterii, quo Cathedralium Eccleſiarum Canonici & curam habent Parochialium Eccleſiarum, & jus nominandi Parochos, qui eis ſubſunt, ut accedente Epiſcopi proviſione præficiantur Miniſterio Parochiarum. Ipſi verò qui ad Cathedralis Eccleſiæ Capitulum ſunt promoti, ita decimas parochialium Eccleſiarum Parochis, eorumque miniſtris pro laborum ſtipendiis, & convenientibus alimoniis aſſignent;

parſque inſuper altera in parochialis Eccleſiæ reparationes & ornatum inſumatur.

CONCILIUM TOLETANUM *undecimum anni a Chriſto 675.*

1. VAmbæ Hiſpaniarum Regis anno quarto, Adeodato Papa ad clavum ſedente Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ, dum agebatur a reparata generis humani ſalute annus ſexcenteſimus ſeptuageſimus quintus, convenit in Toletana civitate novemdecim Epiſcoporum Synodus; in qua factam tradunt legitimam, quæ deinceps prævaluit, Hiſpanicarum Eccleſiarum diviſionem, Hiſpanici Scriptores. Quæ tamen res Baronio perſuaderi non potuit; quia ad cauſam, quæ univerſæ Hiſpaniæ conventum exigebat nationalem, non credit ſolius Carpetanæ Provinciæ Præſules ſufficere potuiſſe, quantumvis rem illam præſens Rex Vamba premeret ac urgeret.

2. Can. III. *De his qui contra Apoſtoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ; placuit huic ſancto Concilio, ut Metropolitanæ ſedis auctoritate coacti uniuſcujuſque Provinciæ Pontifices, Rectoreſque Eccleſiarum, unum eumdemque in pſallendo teneant modum, quem in Metropolitana ſede noverint inſtitutum. Nec aliqua diverſitate cujuſcunque Ordinis vel officii a Metropolitana ſe patiantur ſede disjungi. Sit enim juſtum eſt, ut unuſquiſque ſumat inde regulas miniſterii, unde honoris conſecrationem accepit, ut juxta Majorum decreta, ſedes, quæ unicuique Sacerdotalis mater eſt dignitatis, ſit unicuique etiam Eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Abbatibus ſanè indultis Officiis, quæ juxta voluntatem ſui Epiſcopi regulariter illis implenda ſunt. Cætera Officia publica, id eſt Veſperam, Matutinum ſive Miſſam, aliter quam in principali Eccleſia celebrare non liceat.* Refertur in c. de his quæ contra, diſt. 12.

Hæc eadem pridem conſtituta fuerant a Concilio Toletano quarto, can. 2. & a Concilio I. Bracarenſi, can. 1. & a Venetico, can. 15. & ab Epaonenſi, can. 4. & a Gerundenſi, can. 1. Conſtat ex lib. 1. Capitularium Caroli Magni cap 74. ordinatum fuiſſe primum a Pipino Francorum Rege: deinde ab ejus filio Carolo Magno, ut abolito Gallicano ritu, & cantu, peragerentur etiam a Monachis divina Officia ritu, & cantu Romanis uſitato. Denique ſtatutum fuit in Tridentino Concilio, ut Miſſale & Breviarium diſponerentur ea ratione, qua deinceps Romana Eccleſia cæteræque toto Orbe diffuſæ Latinæ Eccleſiæ uterentur. Idque mox præſtitit Pius Papa V.

3. Can. IV. Decernit Sacerdotum diſcordantium oblationes, & ſacrificia nullatenus eſſe permittenda, niſi poſtquam in concordiam redierint, duplicatum fuerit tempus interdictionis a ſacro, quod perduravit a tempore diſcordiæ uſque ad initam de novo concordiam. Quod idem extendit decretum ad inferiorum clericorum, nec non laicorum ſacram communionem. Meminitque canon ſimilis antiquæ conſtitutionis, quia nimirum Carthaginenſis quarti Concilii can. 9. ſic ſancit: *Oblationes diſſidentium fratrum, neque in ſacrario, neque in gazophylacio recipiantur.*

Can. VI. *His, a quibus Domini Sacramenta tractanda ſunt, judicium ſanguinis agitare non licet. Et ideò magnopere talium exceſſibus prohibendum eſt, ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt, ſententia propria agitare præſumant, aut truncationes quaſlibet membrorum quibuſlibet perſonis aut per ſe inferant, aut inferendas præcipiant. Quod ſi quiſquam horum immemor præceptorum, aut Eccleſiæ ſuæ familiis,* (alias famulis) *aut in quibuſlibet perſonis tale aliquid fecerit; & conceſſi Ordinis honore privatus, & loco ſuo perpetuo damnationis teneatur religatus ergaſtulo, cui tamen Communio exeunti ex hac vita non neganda eſt propter Domini miſericordiam, qui non vult peccatoris mortem, ſed ut convertatur & vivat.* Habetur c. his a quibus, 22. q. 8.

4. Can. XIII. *Benè quidem majorum regulis definitum eſt, ut dæmoniis aliiſque ſimilibus paſſionibus irretitis miniſteria ſacra tractare non liceat; cui præcepto conſenſu rationis adhibito id communiter definivimus, ut nulli de his qui aut in terram arrepti a dæmonibus alliduntur, aut quolibet morbo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant miniſtrare altaribus, vel indiſcuſſos ſe Divinis ingerant Sacramentis; exceptis illis, qui variis corporum infirmitatibus dediti, ſine hujuſmodi paſſionibus in terram approbantur illiſi. Qui tamen & ipſi tamdiu erunt officii ſui ordine & loco ſuſpenſi, quouſque unius anni ſpatio, per diſcretionem Epiſcopi, inveniantur ab incurſu dæmonum alieni.*

Concilium Illiberitanum hæc ſtatuit can. 29. *Energumenus, qui ab erratico ſpiritu exagitatur, hujus nomen neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum ut ſua manu in Eccleſia miniſtret.* Can. Apoſt. 78. *Si quis* (inquit) *dæmonium habeat, ne fiat Clericus, ſed neque cum fidelibus precetur: purgatus autem recipiatur, & ſi ſit dignus, fiat.* Veruntamen canon *maritum*, diſt. 33. illum qui in furiam aliquando verſus inſanivit, illum etiam qui diabolica afflictione vexatus fuit, perpetuæ, ne unquam ordinari poſſit, ſubjicit irregularitati. Atque iſto poſteriori jure utitur Eccleſia. Canoni autem prædicto Toletano, qui antea ordinatis præfigit unius anni arreptitia infirmitate liberi ſpatium, ut poſſit re ab Epiſcopo explorata, reſumere ſuſcepti Ordinis exercitium, videtur contradicere c. nuper, 7. q. 2. quo Gelaſius Papa dies tantum triginta requirit ad explorandum epilepticum morbum, ut poſſit clericus priſtino reſtitui miniſterio. Sed Gloſſa rectè ambos canones conciliat, ut requiratur annus, ubi certò conſtat de præterito epileptico caſu: ſi verò non conſtet, ſed ſolum dubitetur, ſufficiat exploratio triginta dierum liberorum & immunium: ipſe namque canon *nuper* diſertè exprimit rem eſſe in ambiguo, & aſſeveranter ab illo negari circa quem lis agebatur. Quibus verò nondum ordinatis ejuſmodi caſus contigere, perpetua irregularitate ab Ordinibus deinceps excluduntur, juxta *d. c. maritum*, ſaltem ſi vel ſemel ceciderint poſt inchoatos pubertatis annos, ut ex medicis obſervationibus rem tractavimus in noſtra praxi Canonica.

Can. XIV. *Et illud Divini oraculi monentis ſingulis præcaventes, quo ſcribitur: Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem; ſummopere cavendum eſt & curandum nobis, ne horis illis atque temporibus, quibus DEO pſallitur & ſacrificatur, unicuique Divinis ſingulariter officiis inſiſtenti pernicioſa paſſio, vel corporis qualibet valetudo occurrat; quæ aut corpus ſubitò ſubrui faciat, aut mentem alienatione vel terrore confundat; pro hujuſmodi ergo caſibus præcavendis, neceſſarium duximus inſtituere, ut ubi temporis, vel loci, vel Cleri copia ſuffragatur, habeat ſemper quiſquis ille canens Deo atque ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adjutorium; ut ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus, a tergo ſemper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus.* Citatur c. illud Divini 7. q. 1. & reperitur in palea, ut illud de conſecr. diſt. 1.

CON-

CONCILIUM BRACARENSE *quartum, Chriſtianæ epochæ anno 675.*

1. EOdem quo præmemoratum Concilium Toletanum anno, regnante Hiſpanis Vamba, Romanam ſedem tenente Adeodato, convenit iſtud Bracarenſe Concilium in Luſitaniæ Provincia. Quo plerique in ignes, errores, & pravæ conſuetudines, quæ in illa Provincia inoleverant, repreſſæ ac emendatæ ſunt. Alicubi enim Sacerdotes in Divinis Sacrificiis loco vini lac offerebant: alibi intinctam Euchariſtiam populo ad communionem porrigebant; quidam in ſacrum Calicem ad vinum aquam non infundebant: quidam etiam ad plebis communionem botros uvarum loco vini conſecrati porrigebant: nonnulli etiam eò licentiæ procedebant, ut in profanis conviviis vaſis ſacris abuterentur. Mirum eſt, tantam ignorantiam & irreligioſitatem apud Chriſti Sacerdotes gliſcere potuiſſe. Hæc omnia fieri diſtrictè prohibentur can. 2. quem etiam profert Gratianus, c. cum omne crimen, de conſecr. diſt. 2. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. Auguſtinus lib. 4. de doct. Chriſt. c. 21, aliique Sancti Doctores tradunt ex Chriſti inſtitutione, ad Sacrificium myſtici altaris, vinum eſſe aqua permiſcendum. Eadem pariter ſanxerunt Romani Pontifices, & Concilium Carthaginenſe tertium, can. 24. Conſtat autem, non tantùm damnatos fuiſſe Hydroparaſtas ſeu aquarios, de quibus Epiphanius hær. 30. & 42. & Auguſtinus, hæreſi 44. ſed etiam Armenos de quibus Concilium quiniſextum, can. 57. qui ſolum & impermixtum aqua vinum Sacrificiis adhibebant. Denique Concilium Trid. ſeſſ. 22. can. 9. ita edicit: *Si quis dixerit aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, & quod ſit contra Chriſti inſtitutionem; anathema ſit.* Eccleſiæ fides ab initio fuit, prophetiam eſſe de ſacratiſſima Euchariſtia verba illa, quæ Proverb. c. 9. enunciantur de Sapientia: *Miſcuit vinum & propoſuit menſam ſuam.* Et: *Venite comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis.* Vide inferiùs can. 32. Synodi Quiniſextæ, cum ibi annotatis.

2. Can. 4. Jubetur Sacerdotibus, ut non modo cùm ſacrificant, ſed etiam quoties Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini ſumunt, orarium utrique humero circumpoſitum geſtent; quod ſignum Crucis in pectore formatum præferat, ſub excommunicationis pœna. Et refertur diſt. 23. c. Eccleſiaſtica.

3. Can. 5. Antiquam prohibitionem cohabitationis Clericorum cum fœminis extendit etiam ad proprias ſorores, ſolamque permittit cum matre habitationem: etiamſi verò Nicænæ Synodi can. 3. Carthaginenſis tertiæ can. 17. cohabitatio cum quibuſdam fœminis cognatione vel affinitate remotioribus permitteretur: Auguſtinus tamen, teſtante in ipſius vita Poſſidonio c. 26. nec cum ſorore quidem ſanctiſſima vidua conſenſit habitare, ob periculum quod naſci poterat occaſione famularum, aut aliarum ad eam adventantium fœminarum.

4. Can. 6. Pravam quorumdam Epiſcoporum conſuetudinem abolet, qui religionis prætextu faſtum fovebant in ſe ipſis intolerabilem, ut nimirum Levitarum albis indutorum humeris in ſella ſublimi geſtarentur, dum ſacras collo ſuo impoſitas Sanctorum Reliquias deferebant: approbat igitur, ut Reliquias arca incluſas Levitæ ſuppoſitis humeris ſolemnibus quibuſdam diebus geſtent: & ſi libeat Epiſcopo reliquias ac ſacra lipſana per ſe deferre, non aliter id præſtet quàm propriis pedibus progrediendo.

SYNODUS OECUMENICA *Sexta, Conſtantinopolitana tertia adverſus hæreſim Monothelitarum, anno Chr. 680.*

1. POſtquam Catholica fides Eutychianorum procella graviter concuſſa eſt, altera ſucceſſit non minus exitioſa tempeſtas ab hæreſi Monothelitarum, unicam in Criſto quemadmodum perſonam, (quæ quidem aſſertio Catholica eſt) ita (quod huic hæreſi proprium fuit) voluntatem dumtaxat unam atque actionem profitentium. Primus hujus hæreſis architectus & author fuit Theodorus Pharanita Epiſcopus, à quo iſta contagio ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, & ad Cyrum Phaſidis tunc Epiſcopum, & ad Athanaſium Jacobitarum Patriarcham derivata fuit, qui omnes & communis patriæ Syriæ, & procacium ingeniorum ſimilitudine, atque conſpirationis ſocietate conjunctiſſimi erant. Quæ demum peſtis hac occaſione in apertum erupit, & Eccleſiam ingenti exitio infeſtavit. Poſtquam Heraclius Imperator tunc temporis orthodoxus, Perſico bello feliciſſimè perfunctus, Romanas Provincias à Perſis per vim occupatas recuperavit, ſuiſque victoriis illorum dominationem ultra Tigrim coercuit, dum ex bello rediens Hierapoli verſatur, ipſum officio & gratulandi ſtudio convenit Athanaſius, qui ſe Patriarcham Jacobitarum nuncupabat, quorum ſecta ſurculus & propago hæreſis Eutychianæ erat. Hunc ejuſque aſſeclas adhortatus eſt Heraclius, ut ejurato Eutychetis dogmate Synodi Chalcedonenſis decretis obtemperarent. Sed res aliter ac Imperator ratus erat, ſucceſſit, Athanaſius vafer homo rem, quæ petebatur, in aliam quæſtionem divertit, rogatque viciſſim, unamne an duas eſſe Chriſti voluntates & actiones exiſtimet? Imperator Sergium Conſtantinopolis Antiſtitem abſentem, & Cyrum Phaſidis Epiſcopum de propoſita quæſtione conſuluit; perſuaſerunt ambo unam voluntatem unamque actionem Heraclio; qui eam ſententiam edicto pervulgavit, cui nomen Ecthesis indictum, & Cyrum in ſceleris præmium in locum demortui Georgii Alexandrini Patriarchæ ſuffecit. Sergius coacta ſibi ſubditorum Epiſcoporum Pſeudo-ſynodo, novam hæreſim quanta potuit ope ſtabilivit, ſimulque Ectheſim Heraclianam Græcorum Præſulum ſubſcriptione roboratam, univerſo ſpectante populo pro foribus Baſilicæ Sophiæ affixit. Eadem omnia Cyrus Alexandriæ præſtitit. Atque his protinus turbis univerſus Oriens concuſſus eſt.

2. Iſtis Patriarcharum ſacrilegis novitatibus Imperiali authoritate fultis, magna conſtantia fideique ardore quaſi Eccleſiæ ſanctæ murum & propugnaculum oppoſuit ſe Sophronius Monachus, qui poſtmodum prævalentibus in Palæſtina orthodoxis, ad Inſulas Jeroſolymitanæ Eccleſiæ provectus fuit, Synodumque convocavit, quæ Metropolitarum hæreſim anathematizavit. Cæterùm priuſquam ad Epiſcopatum promoveretur Sophronius, contra iſtam inſurgentem hæreſim ad Cyrum ſcripſerat. Ad Sergium etiam ex Palæſtina profectus fuit, poſtquam ſcriptis ad eumdem pro aſſerenda Catholica fide literis nihil profecerat. Quin etiam idem ſtrenuus atque indefeſſus fidei athleta, jam antea iiſdem de rebus literas Romam ad Pontificem Honorium tranſmiſerat: quæ ſæpius in hac ipſa Synodo cum laude lectæ ſunt, & quarum mentio quoque fit à Photio Biblioth. c. 131. Cùm igitur magnanimus ille Sophronius, quaſi Tobias alter concurrentibus catervatim Epiſcopis & populis ad vitulos aureos, quos Rex Jeroboamus erexerat, ſolus in ſancta civitate Jeruſalem cultum verò Deo debitum exhiberet, ſeque belli ſacri quaſi alter Mathatias ſtrenuum atque intrepidum ducem præſtaret, Sergius ille perfidus, perſpecta Honorii Romani meticuloſa indole, literas ad hunc ſcripſit, quibus de Sophronio conqueritur, qui Cyrum Alexandrinum impugnabat per ſuam geminæ voluntatis atque operationis Chriſti prædicationem, importuneque deſtruebat, quæ Cyrus ſapientiſſimè per Ægyptum & Lybiam conſtituerat. Sergio reſcribit privatis dumtaxat, nec ullatenus ex Petri Apoſtolico ſolio profectis literis Honorius, quæ iſta concluſione deſinunt: *Hæc nobiſcum veſtra fraternitas prædicet, ut ſicut & nos ea vobiſcum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius, vel geminæ novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiſcum Dominum JEſum Chriſtum Filium Dei vivi, Deum veriſſimum in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus fide orthodoxa & unitate Catholica prædicetis.* Ectheſis quidem Heraclii vetat duas aſſeri voluntates & actiones, ſed unam ſolam jubet prædicari. At Honorii epiſtola tam unam quam geminas annunciari prohibet: geminas quidem voluntates Neſtorianum, unicam verò Eutychianum virus redolere; neque aliam admittit aſſertionem, quam unius volentis & operantis in Chriſto perſonæ. Ambæ Sergii & Honorii epiſtolæ referuntur integræ in actione 12. præſentis Synodi. Suffragatur verò Conſtantis typus huic Honorii epiſtolæ, prohibendo tam unam

unam quam duas Chriſti voluntates & actiones prædicari.

3. Poſt Honorium Romanus creatus eſt Pontifex Severinus, a quo primum Heraclii damnata eſt Ecthesis, ut videre eſt in Secretario tertio Lateranenſis ſub Martino Papa Concilii. Severino defuncto, ſubrogatus Joannes Papa quartus anno 640. coacta Romæ Synodo Monothelitas anathemate mulctavit, ut a Theophane proditum eſt. Joanni ſucceſſit Theodorus anno 641. quo tempore Pyrrhus Conſtantinopolis Epiſcopus ſibi conſcius mortis Conſtantino Imperatori pio & Catholico per veneficium ab ejus noverca Martina illatæ; ut tanti ſceleris commeritum ſupplicium evitaret, in Africam ſpontanea fuga conceſſerat; ibidemque habita cum Monacho ſanctiſſimo diſputatione convictus, indidem Romam profectus Monotheliſmi hæreſim in manibus Theodori Papæ publicè ejuravit: a quo ſub titulo Conſtantinopolitani Epiſcopi intra gremium Eccleſiæ admiſſus fuit. Interea Paulus Monothelita, quem Conſtans Imperator poſt Pyrrhi fugam in Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ thronum promoverat, Conſtanti author fuit novi Edicti ſub nomine Typi promulgandi, quo unius aut duarum Chriſti voluntatum profeſſio peræque vetabatur. Quem typum ad ſe tranſmiſſum Theodorus Papa convocata Romæ Synodo Epiſcoporum proſcripſit atque damnavit, quatenus duarum voluntatum & actionum Chriſti fidem veram, perinde atque Monotheliſmi hæreſim ſupprimebat. Pyrrhus verò Ravennam ab Olympio Exarcha accitus, dataque ſibi ſecuritate magnam ineundi penes Conſtantem Auguſtum gratiam, ſi quam ediderat Romæ profeſſionem fidei abrogaret ac revocaret, hoc ipſum perfidioſe præſtitit, indeque Conſtantinopolim reverſus eſt. Quam perfidiam ut Theodorus reſcivit, convocato in Baſilicam Petri Apoſtoli Clero, Pyrrhum communione fidelium excluſit. Refert verò Theophanes a Theodoro ſcriptam fuiſſe anathematis ſententiam mixto atramento cum tremendo ex ſacro calice inſtillato ſanguine Chriſti. Conſtans verò poſt Pauli Pſeudo-patriarchæ mox ſecutum interitum, Pyrrhum fidei deſertorem atque relapſum in ejus ſedem ſuffecit.

4. Theodoro Papa vita functo Romanam ſedem anno 649. Martinus obtinuit: a quo eodem anno congregata eſt Lateranenſis Synodus ad refellendum ad ſe tranſmiſſum Conſtantis typum. In hujus Secretario ſeu actione 3. inter alia Sanctorum Eccleſiæ Doctorum pro Catholica fide teſtimonia proferuntur duo Dionyſii Areopagitæ loca, unum ex libro de nominibus divinis, alterum teſtimonium ex ejuſdem ad Cajum epiſtola. Non ita pridem fidelibus innotuerant hujus ſancti Doctoris ſublimia ſcripta: temporibus enim Juſtiniani ſenioris ſedente Romæ Joanne Papa ſecundo, anno Chriſti 533. ventilata Conſtantinopoli fuit nobilis Catholicorum cum Severianis collatio, in qua primum legimus allegatum a Severianis hæreticis Dionyſii Areopagitæ pravè intellecti locum. Reſpondent Orthodoxi ſibi eſſe prorſus incognitos Dionyſii Areopagitæ libros. Veruntamen inſequente ſæculo magis innotuerunt: adeò ut rerum potiente Conſtante Imperatore, poſt annos ſex ſupra centum, Lateranenſe Concilium ſub Martino Pontifice ad convincendos Monothelitas teſtimonia protulerit Dionyſii hujus actio. 5. quin etiam multis ante iſtud Concilium annis Pontifex Gregorius Magnus homil. 34. in Evang. Dionyſium Areopagitam citat auctorem. Deinde poſt Martinum Pontificem Deique martyrem, Agathon Papa in ſua ad Conſtantinum cognomine Pogonatum epiſtola, quæ perlecta & approbata fuit in hac œcumenica ſexta Synodo, actione 4. Dionyſii Areop. teſtimonio hæreſim refellit Monothelitarum. Et jam dudum Maximus ſanctiſſimus ſub Conſtante perſecutore martyr, libros Dionyſii eruditis Commentariis illuſtraverat. Abrahamus Echellenſis Maronita, multiplici rerum ſcientia & Linguarum Orientalium peritia inſignis, in ſua ad Joannem Morinum Oratorii JESU Presbyterum Epiſtola fidem facit, Joannem Epiſcopum Darenſem Syrum ſcripſiſſe quarto ſæculo Commentarios in utramque Dionyſii Areopagitæ Hierarchiam, Iſaacum præterea Syrum ſancti Ephremi diſcipulum, qui floruit ſæculo tertio ad quartum vergente, libros elucubraſſe de Angelis, in quibus teſtimonio Areopagitæ frequenter utitur. Affirmat verò Echellenſis rem eſſe ſibi planè compertam, cum libros iſtorum Syriacè ſcriptos ſæpius perlegerit. Sanè nulla eſt habenda ratio, quod nominatim Areopagitæ legatur mentio in quadam Homilia in 1. cap. Joan. Origeni adſcripta, nec non in libro quæſtionum ad Antiochum, quorum primus Arianorum meminit, qui diu poſt Origenem exorti ſunt. Secundus vero Scriptores citat Athanaſio longè poſteriores, atque hæc obiter de Areopagitæ ſcriptis. Photinus in Bibliotheca meminit libri cujuſdam Theodori Presbyteri propugnantis Dionyſii libros germanos ac legitimos eſſe; & ad quatuor in oppoſitum objecta reſpondentis: ejus tamen reſponſa, quæ fuerint, Photius non indicat.

5. Morte impii Conſtantis, Divina Providentia filium ejus Conſtantium ad ſolium Imperiale promovit, optimum & religioſiſſimum Principem, ad eluendam parentum quaſi hæreditariam labem natum. Hic ſecum ad Imperium fratres accivit Tiberium & Heraclium: idemque fidei & pacis Eccleſiæ impensè ſtudioſus literas ad Donum Romanum Pontificem direxit, invitantes ad convocandum tertium Conſtantinopoli univerſale Concilium, cui vel ipſe, vel miſſi ab ipſo Legati præeſſent, ſed exempto rebus humanis Dono, in manus, qui eidem ſucceſſit, Agathonis devenerunt, qui tam juſtæ petitioni libentiſſimè conceſſit: & conteſtim coacta Romæ centum viginti Epiſcoporum Synodo, quæſtionem fidei ea ratione, qua fuerat a prædeceſſoribus Romanis Pontificibus finita, diremit ac reſolvit. Inde ſelecti Legati Apoſtolici ab Agathone, qui mox celebrando univerſali Concilio præſiderent Theodorus & Gregorius Presbyteri, Joannes item Diaconus, & Conſtantius Hypodiaconus. Nomine autem Romanæ Synodi miſſi pariter fuere Joannes Portuenſis, Abundantius Paternenſis, & Joannes Rhegienſis Epiſcopi, & cum his Theodorus Presbyter loco Theodori Ravennatis Epiſcopi, qui poſt diuturnum Ravennatis Eccleſiæ ſchiſma ſe lubens Agathoni ſubmiſerat, pacemque cum Romana Eccleſia iniverat: ut ex Lateranſis ſub Agathone Concilio, & ex Anaſtaſio in Agathonis vita liquet.

6. Itaque ſexta generalis Synodus anno 680. indictione 9. menſe Novembri, regia in urbe intra Palatii Imperialis Secretarium, cui Trullo nomen erat, cœpta eſt, annoque inſequente terminata. Præſens interfuit Conſtantinus Imperator cum primariis aulæ Comitibus. Præſederunt Theodorus, & Georgius Presbyter, & Joannes Diaconus Agathonis Romæ Pontificis Legati Apoſtolici. His aſſedit Georgius, quem Conſtantius Imperator, amoto Theodoro Monothelita, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfecerat: Deinde Petrus Preſbyter vicem gerens Alexandrini Antiſtitis: Macarius Theopolis ſeu Antiochiæ Epiſcopus: Georgius Preſbyter Vicarius Epiſcopi Jeroſolymitani, Poſt quatuor Patriarchas, in ſingulis actionibus, recenſentur Epiſcopi Joannes Portuenſis, Abundantius Paternenſis, & Joannes Rhegienſis Vicarii ſancti Concilii Romæ habiti centum viginti Epiſcoporum. Cum vero Macarius Antiochenus Epiſcopus in ſuſpicionem adductus eſſet hæreſis Monothelitarum; hujus Synodi actione 8. cauſa ejus diſcuſſa eſt, proprioque ore ſcriptiſque convictus, fruſtraque Patribus diſputando, admonendo, exhortando, rogando connitentibus virum contumacem ab errore revocare, omni demum dignitate, Sacerdotio & fidelium ſocietate dejectus eſt actio. 9. ejuſque in locum ſubrogatus eſt Theophanes, qui deinceps poſt Alexandrum ſedit, & ſubſcripſit.

7. In hujuſce Synodi actio. 15. Polychronius Sacerdos & Monachus ſuam in tantopere illuſtri theatro dementiam prodidit. Cum enim eſſet hæreticus Monothelita, eique cacodæmon ſuis præſtigiis illuderet, vehementer expetivit in ſacrum conſeſſum introduci, habere ſe aſſerens rem ſummi momenti Patribus proponendam; poſtquam verò intromiſſus fuit, ſibi divinitus mandatum aſſeverat, ut Imperatori & univerſæ Synodo veram fidem enunciaret, ſpemque ſalutis æternæ in hoc verſari, ut quotquot adſunt ſincerè definiant, & profiteantur unicam exiſtere Chriſti JESU voluntatem & actionem. Ut autem ſibi fides adhibeatur, certò ſpondet mortuum hominem a ſe ad vitam revocatum

tum iri, univerſo ſpectante populo, ſtatim atque cadaveris capiti admoverit ſcriptam fidei ſuæ profeſſionem. Viſum eſt Epiſcoporum cœtui oblatam conditionem experiri, ne illa rejecta, Polychronius cæterique hæretici jactarent, ac inſultarent Patres ſuæ cauſæ diffiſos, occaſionem uſque adeò expertu facilem ſponte oblatam maligno animo recuſaſſe. Adducitur in medium forum humanum cadaver, cui Polychronius ſcriptum ſuum ad caput & ad pectus iterum iterumque admovet, mortuique auribus inſuſurrat, nec tamen movetur demortuum corpus. Omnis circumſtans populus uti juſſum fuerat ſilens quieſcit, & ridiculum fabulæ exitum præſtolatur: ille vero mortuorum ſuſcitator jam tremebundus non ſecus ac præſens cadaver expalleſcit, tandemque fateri cogitur non poſſe a ſe mortuum ſuſcitari. Effuſus omnis populi riſus & conclamatio ſuboritur. Miſerum tamen & confuſione dejectum Polychronium Patres omni opera conantur ab hæreſi revocare, ſed inflexum & obſtinatum Sacerdotio movent, & anathemate percellunt.

8. In hac demum ſancta Synodo quinque approbatis, quæ præceſſerant, œcumenicis Synodis; decretum eſt, duas eſſe in Chriſto Domino voluntates, totidemque actiones, divinam & humanam: iſtamque divinæ per omnia ſubditam & conſentientem: & qui ſecus docuerant, pro hæreticis damnati Sergius, Cyrus, Pyrrhus, Paulus, aliique, quibus adjungunt Patres in actis Concilii ſæpius repetitum Honorium Romanum Epiſcopum. Quidam tamen nullo veteri ſcripto ſubnixi affirmant, & contendunt in hujus Synodi pluſquam duodecim locis pro Theodoro fraudulenter obliterato, a Græcis Latinorum æmulis fuiſſe ſuppoſitum Honorii nomen: ſed fatendum eſt illam de falſo inſcriptionem nullo exemplari antiquo, nullo veteri de hac prætenſa falſitate niti teſtimonio. Præterea ſi potuiſſet illa toties repetita falſitas obrepere, potuiſſet in exemplar quod Conſtantinopoli ad futuram memoriam reſervabatur: at non in alia quatuor quæ pro quatuor aliis Patriarchalibus Eccleſiis, ſcilicet Alexandrina, Antiochena, Jeroſolymitana, præſertim verò pro Romana deſtinabantur. Præſertim verò præſentibus pleriſque Latinis: ex quorum numero quatuor Legati Apoſtolici Synodo præſederant; & quorum ductu & auſpiciis omnia ibi gerebantur, & quorum officii erat intendere, ne qua fraus in re tanti momenti ſubnaſceretur. Nihil ſanè expreſſius eſſe poteſt his, quæ in hac ipſa Synodo actio. 18. referuntur: *Sancta Synodus dixit: petimus a Domini poteſtate inſtructa à Deo ad majorem orthodoxæ fidei ſtabilitatem & confirmationem, ut ſcripta exempla definitionis relicta præſente veſtra ſereniſſima poteſtate edantur quinque Patriarchalibus ſedibus una cum veſtra pia ſublimatione*. Exemplarium utique facta lectio & ſubſcriptio, ad religioſiſſimi præſentiam Imperatoris, qui omnibus Synodi actis interfuerat: ejuſque Regiæ manus atteſtatio, cautio erat omni exceptione major. His adde quatuor Apoſtolicorum Legatorum Synodi Præſidum præſentiam & ſollicitudinem neceſſariam: adjunge his tres Epiſcopos Romani Concilii Legatos, inſuper & Ravennatis Epiſcopi Vicarium, Latinos omnes; qui fieri potuit ut iſti præ reliquis electi tanta omnes animi vel ſtupiditate, vel alienatione fuerint, ut præſentes fraudem toties repetitam non adverterint: hæc quoque proſequitur eadem actio 18. *Piiſſimus Imperator exempla definitionis cum ſubſignatione manſuetæ ejus ſerenitatis præbuit quinque patriarchalibus ſedibus*. Porrò Leo Papa II. Sanctorum albo meritiſſimè aſcriptus, qui Agathoni Papæ immediatè ſucceſſit, & primus Synodum iſtam Apoſtolica authoritate roboravit, non modo iſtam quæ prætenditur falſitatem emendare aut corrigere, vel delere neglexit, ſed etiam in iſtis ſuis ad Conſtantinum Auguſtum literis, quibus hanc Synodum approbat & confirmat, hæc referre non eſt veritus, quæ nullis argutiis declinari poſſunt: *Anathematizamus novi erroris inventores Theodorum Pharanitanum Epiſcopum, Sergium, Pirrhum, Petrum, Paulum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ inſidiatores magis quam Præſules; nec non & Honorium, qui hanc Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina illuſtravit, ſed prophana traditione immaculatam maculari permiſit*. Idemque Leo epiſt. 2. ad Epiſcopos per Hiſpaniam conſtitutos, ſic ait: *Æterna damnatione mulctati ſunt Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Conſtantinopolitani, cum Honorio, qui flammam hæretici dogmatis non (ut decuit Apoſtolicam authoritatem) incipientem extinxit, ſed negligendo confovit*: Idem iterum epiſt. 5. ad Ervigium Hiſpaniarum Regem: *Et una cum eis Honorius Romanus, qui immaculatam Apoſtolicæ traditionis regulam, quam a prædeceſſoribus accepit, maculari permiſit*. Certè non modò Synodus hæc ſexta, ſed etiam ſeptima, & octava, præſentibus nec diſſentientibus Apoſtolicis Legatis, in ſuis de fide orthodoxa decretis, Honorium cæteris Monothelitarum ſigniferis ac ducibus accenſent. Quin & actione 7. octavæ adverſus Photium Synodi legitur iſta Hadriani Papæ II. notatu digna declaratio: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum præſulibus judicaſſe legimus; de eo verò quemquam judicaſſe non legimus. Licet enim Honorio poſt mortem ab Orientalibus anathema ſit dictum; ſciendum tamen eſt, quia fuerat ſuper hæreſi accuſatus: propter quam ſolam licitum eſt minoribus majorum ſuorum motibus reſiſtere, vel pravos ſenſus libere reſpuere*. Nicephorus Conſtantinopolis Patriarcha & glorioſus Chriſti Confeſſor & Martyr, in ea quam plenam fidei & in Apoſtolicam ſedem obſervantiæ ad Leonem tertium Pontificem Romanum ſcripſit epiſtola, inter hæreticos Monothelitas Theodorum Pharanitam Epiſcopum, deinde Honorium, tertiò Cyrum commemorat. Fueritne, an non fuerit Honorius hæreticus, nihil præjudicatur ad Petri Cathedram; cujus in rebus fidei nunquam fallit aut fallitur definitio; non enim ad hanc pertinet privata cujuſquam Romani Epiſcopi ad privatam alicujus epiſtolam reſponſio. Deinde iſtæ illius ad Sergium literæ, quantumvis aliquam, quæ tum agitabatur, quæſtionem fidei ac veritatem diſſimulent, ac ſilentio indebito premant, nihil tamen niſi orthodoxum exprimunt; qua diſſimulatione ac ſilentio nihil contra internam fidem delinquitur, ſed contra externam, & ex officio tunc temporis profeſſionem fidei; contra quam etiam Liberium Pontificem in Sirmienſi Concilio, & Marcellinum Papam coram ethnico Magiſtratu, imò & ipſum Eccleſiæ fundamentum Petrum in triplici negatione peccaſſe, apud omnes in confeſſo eſt. Cui tamen Chriſtus Dominus paulò antè aſſeruerat, *rogavi pro te ut non deficiat fides tua*: neque deſiit intus eſſe orthodoxus, dum negavit exterius. Nec ſi idem Apoſtolorum Coriphæus & Princeps, atteſtante ad Coloſſenſes Paulo, fuit reprehenſibilis, dum Antiochiæ ad fratrum ex Judaiſmo converſorum adventum, paulò ultra quam deceret, addictiorem ſe legalibus obſervantiis exhibuit, ideò aliquis ei calumniam intentaverit proditæ religionis aut defectionis, atque transfugii ad Judaicam ſuperſtitionem: cum certum ſit nunquam a Chriſtiana profeſſione defeciſſe. Sic neque Honorium planè Monothelitam ac hæreticum fuiſſe affirmare auſim, tametſi Petro Apoſtolo multò reprehenſione digniorem; quatenus agens cum nequiſſimo hæreſiarcha per puſillanimitatem ea utitur verborum textura, quæ hæreſiarchæ adblandiebatur; quando ex officio incumbebat erumpentem hæreſim, ejuſque injuſtas adverſus Monotheliſmi fortiſſimum debellatorem Sophronium querimonias retundere.

9. Feliciſſimo ſucceſſu dirempta ſexta Synodo, Imperator & Synodi Patres ad Agathonem mittunt, rogantes ut quæ ſancita erant, Apoſtolica authoritate roboret. His edictum accedit Conſtantini mandans univerſis, ut Concilii decretis morem gerant, propoſitis in refractarios pœnis. Cæterum priuſquam Synodicæ literæ Romam delatæ eſſent, ſupremum Agatho diem obiverat. Ejus verò ſucceſſor Leo ſecundus ſanctitate illuſtris, Synodum Apoſtolicis edictis quæ ſuperſunt, comprobavit. Has tamen literas œcumenicæ Orientalium Synodi approbatrices, ideoque ampliſſimæ Sedis Romanæ majeſtati & gloriæ quam maximè conducentes, aliaſque Sanctiſſimi ejuſdem Pontificis auro & topaziis Romanæ Tiaræ longe pretioſiores, prætextu notarum aliquot numeralium, quæ operarum celeritate, incuriaque exſcriptorum, atque Typographorum, multis præſertim intercurrentibus ſæculis ſunt inevitabiles, Annalium Scriptor, & poſt eum nonnulli geſtientes omnia quæcunque Honorium perſtringunt, abolere monimenta, ſuppoſitionis & falſi conantur arguere. Arguant, per me licet,

licet, ſi poſſunt tria generalia Concilia, præſentibus & præſidentibus pluribus Apoſtolicæ ſedis Legatis celebrata, ſextum, ſeptimum, & octavum: arguant ſi lubet Pontifices non tantum dignitate, ſed vita etiam moribuſque ſanctiſſimos Leonem II. & Hadrianum II. quorum iſte Romano Concilio præſidens, Honorium non ut ego puſillanimitatis & ſimulationis, ſed hæreſis Monothelitarum apertè damnavit. Criminentur inſuper Anaſtaſium Eccleſiæ Romanæ Bibliothecarium, Synodorum ſuis temporibus habitarum ſeptimæ & octavæ ex Græco in Latinum translatorem, qui Honorii damnationem, quam in Græcis legebat, ex ſua Latina verſione non expunxit. Quinetiam in Leonis ſecundi vita idem aſſerit, Honorium una cum Cyro, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro atque Macario fuiſſe in ſexta Synodo damnatum. Ipſe inſuper ſanctus Papa Leo ſextam Synodum in Latinum vertit, nec in ſua verſione Honorii damnationem ſuppreſſit. Præfatus quoque Anaſtaſius in octava quam transtulit Synodo conſedit, itaque optimè reſcivit, quid in eadem Synodo de Honorio fuiſſet conſtitutum; & hujus octavæ translationem ſuam Hadriano ſecundo Pontifici dedicavit. Deinde ſuam ſeptimæ translationem, qua ſimiliter damnata eſt Honorii memoria, Joanni octavo Romæ Pontifici conſequentibus annis lucubratam inſcripſit. Damnent denique ampliſſimos & meritiſſimos tum maximorum Pontificum, tum Romanorum Conciliorum Legatos, qui uſque adeò perditas in Honorium a ſacris Synodis irrogatas calumnias, & falſa convicia, tam ſegni & flagitioſo ſilentio approbarunt. Et ſi hæc omnia nec damnare auſint, nec ſupprimere poſſint; advertant demum ſe in abolenda re, quæ tam multiplicibus, tamque venerabilibus nititur teſtimoniis, immoderato affectu ſtudioque fruſtra laborare. Cum verò teſtimonia domeſticorum, vel quæ quis de ſeipſo profert, quantumvis honeſtæ vitæ ſit, nullam in jure fidem faciant, ſuſpectæque habeantur omnes ſive domeſticæ, ſive in propria cauſa teſtificationes, id quod ex Maximi diſputatione deſumitur; Joannis teſtimonium, qui tunc Secretarii fungebatur officio ſub Honorio Pontifice, parum convincit, utpote utraque ſuſpicione laborans, & domeſtici, quia de rebus proprii Domini, ſimulque inſignis benefactoris agitur; & in propria cauſa, quia Joannes ipſe grave incurrebat vituperium, eo ipſo quod inviſam illam epiſtolam propria manu deſcripſerat. Et ita Honorianæ prævaricationis delictum in ipſum Joannem ut conſcium & cooperatorem refundebatur. Quis porrò auſit aſſerere hoc uno in propria cauſa, necnon Domini & benefactoris proprii officioſo mendacio, ad grande utriuſque probrum amoliendum adhibito, inſimulari debere flagitioſæ impoſturæ, aut ſtolidæ credulitatis, tot ampliſſima Concilia, Pontifices, Romanos Legatos, & venerandos Antiſtites? Parum verò juvat quod Agatho Pontifex in ſua ad Conſtantinum Epiſtola ſcribit, ſedem Apoſtolicam nunquam defeciſſe, aut deficere, ſuorumque prædeceſſorum neminem in fide aberraſſe. In primis enim de ſede Apoſtolica nunquam erraſſe, neque futurum ut erret contra fidem orthodoxam, Catholici omnes ultro fatentur; ſed & omnibus in confeſſo eſt, ad Apoſtolicam ſedem non pertinere quidquid Summus Pontifex privatim, vel ſcriptis vel ore profert. Quo in genere collocanda eſt illa Honorii privata ad privatam Sergii epiſtolam reſponſio. Inſuper accuratè hoc ipſum, quod ſupra dixi, perpendendum eſt, ne in illa quidem privata Honorii epiſtola quidquam contineri quod hæreſim apertè ſapiat, vel doceat; Etiamſi hoc ſimul verum ſit, verborum ambiguitate per animi metum, ſuam (ut ego exiſtimo) rectam & Catholicam fidem Honorium non auſum tunc manifeſtare. Non ignorabat Agatho Papa, quid ante Honorium, duobus aliis Romanis Pontificibus Marcellino & Liberio contigiſſet: quorum prior per puſilli animi vitium idolis formidine mortis litaverat. Poſterior verò, ſimili metu cum aviditate recuperandæ priſtinæ dignitatis conjuncto, in Conciliabulo Arianorum Sirmienſi, & Athanaſium præcipuam orthodoxæ fidei columnam & columen damnaverat, & ſuppreſſioni conſubſtantialitatis, quæ militantis Eccleſiæ adverſus Arianos certiſſima erat teſſera, ſua manu ſubſcripſerat. Quibus expenſis circumſtantiis facilè intelligitur utrumque verum eſſe, & quod Honorio per puſillanimitatem culpabilem contigit, & quod Agathonis epiſtola perhibet, neminem præceſſorum ſuorum a Catholica fide deviaſſe; quamvis Marcellinum & Liberium ab illa propoſitione minimè excipias, quorum animi propoſitum nunquam a fide alienum fuit, etiamſi contra debitam ejus profeſſionem, non per definitionem ex Apoſtolica ſede, ſed per privatam ſimulationem deliquerint.

10. Inter Apoſtolicos Legatos maxima illorum ratio habebatur, qui ad Concilia Orientalia, præſertim verò œcumenica, Romana ex urbe mittebantur; præcipui enim momenti res erat unitatis Eccleſiarum conſervatio quæ minimè conſiſtere poteſt niſi duobus vinculis inter ſeſe mutuò connectantur, unitate fidei, & unitate capitis; unitas fidei dirimitur per hæreſim, unitas verò capitis per ſchiſmata, & rebelliones erigentes ſe adverſus conſtitutum a Deo caput Eccleſiæ. Quia verò Diabolus ſemper advigilat ad utramque vel alterutram ex duabus unionem diſſolvendam, præſertim ubi coeunt diverſarum Provinciarum a ſe invicem remotiſſimarum Concilia, ſapientiſſimo conſilio jam inde a prioribus Eccleſiæ ſæculis proviſum eſt, ut poſt indictas in Oriente ineundas Synodos, quò pauci ex Occidente confluere poſſunt, Romanus Pontifex, convocato apud ſe occidentalium Epiſcoporum Concilio, Synodis in Oriente congregandis præludat, quæſtiones fidei diligenter exploret, omniaque ſolicitè præparet ad utramque commemoratam unitatem & pacem conducentia. Ex his verò ſive Romanis, ſive Lateranenſibus Conciliis, certæ & eximiæ delegantur ad Orientalem Synodum perſonæ, aliæ quidem ex Latere Romani Pontificis: his verò ſolis incumbebat præeſſe Synodo ante quoſcunque Patriarchas alioſque Antiſtites, atque ante omnes decretis ſubſcribere, ſi non opponebantur literis, quas a Summo Pontifice referebant, commonitoriis. Cæteris verò Romani Concilii Legatis munus incumbebat, ut conventa inter Romanum Pontificem ejuſque Concilium executioni fideliter mandarentur. Atque iſti quidem cum prioribus in idem officium conſpirabant, non tamen ut primi illi præſidebant, ſed tamen ſeſſio illis poſt Patriarchas honoratior ſervabatur. Id verò perſpicuè in iſta tertia œcumenica Conſtantinopoleos Synodo, quemadmodum & in aliis pleriſque, cernimus obſervatum. Præſident enim qui Summi Pontificis vices gerunt, primique proponunt & ſubſignant, tametſi non eſſent Epiſcopi, Theodorus Presbyter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Gregorius Presbyter S. R. E. Joannes Diaconus S. R. E. ſequuntur quatuor Patriarchæ Georgius Epiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, Petrus Preſbyter & locum ſervans ſedis Alexandriæ, Theophanes Epiſcopus Theopoleos, id eſt Antiochiæ, Georgius Presbyter locum gerens ſedis Jeroſolymorum. Hos deinde ſequitur Joannes Epiſcopus Theſſalonicenſis & Apoſtolicæ ſedis Romæ Legatus, aliique deinceps Epiſcopi numero quinque ſedis Apoſtolicæ veteris Romæ Legati.

CONCILIABULUM QUINISEXTUM
Conſtantinopoli in Trullo habitum anno Chriſti 692.

1. DUodecim exactis a ſexta œcumenica Synodo annis Juſtiniano cognomine Rhinotmete Conſtantini Pogonati filio rerum potiente, ad clavum autem ſedente Sergio Pontifice, Chriſtique anno 602. habitus eſt Conſtantinopoli Orientalium Præſulum conventus in Trullo Imperialis Palatii Secretario ſupernè fornicato, qui duos ſupra centum Canones condiderunt; quem conventum πενθέκτην, id eſt, *Quiniſextam* Synodum nuncuparunt, ut ei quintæ ſextæque Synodorum authoritatem conciliarent, quaſi canones ſupplenti, quales duæ illæ Synodi ſolis fidei definitionibus intentæ non ediderant, quibus ſtabiliri poſſet Eccleſiaſtica diſciplina. Hoc ipſi Trullani Patres prætexunt in ſua ad Juſtinianum Principem prochariſtica oratione. Ducenti viginti ſeptem convenerunt Epiſcopi, quos inter non plures tribus & quadraginta recenſentur ex his, qui ſexta in Synodo conſederunt. Neque verò cœtus iſte cenſeri aut dici poteſt œcumeni-

menicus, cui nulli, ut par erat, præſederunt Apoſtolici Legati, non magis quam Pſeudoſynodus illa, cui Dioſcorus præfuerat, de qua expoſtularunt apud Chalcedonem Apoſtolici Legati Dioſcorum his verbis, initio quartæ Synodi accuſantes: *Perſonam judicis Dioſcorus ſibi aſſumpſit quam non habebat, Synodum auſus cogere præter Apoſtolicæ ſedis autboritatem, quod nunquam factum eſt, nec fieri licitum.* Similiter ſecunda Synodus Nicæna, in actione ſexta, Conciliabulum damnans adverſus ſacras Imagines a Copronymo coactum, præfixum eidem Oecumenici titulum ideò refellit, quoniam non interfuere Occiduarum Eccleſiarum Epiſcopi, neque Romani Epiſcopi Vicarii, ut Conciliorum lege præſcriptum eſt. Quin etiam ſchiſmaticus iſte congreſſus, non eſt veritus Romanam damnare Eccleſiam, eique leges, quas ab ea recipere debuerat, auſu temerario præfigere. Quamobrem ſententiam damnationis, ut Beda de ſexta ætate in Juſtiniano minore, atque Anaſtaſius in Sergiò referunt, Sergius Pontifex in hanc Pſeudoſynodum dixit. Baſilius porrò Gortiniorum in Creta Epiſcopus, qui promiſcuè in turba Epiſcoporum conſedit, & ſubſcripſit, locum ſe Romanæ Synodi tenere ſcribens, non a Romanis miſſionem habuit, ſed a Conciliabulo Trullano dicis cauſâ, & in ſpeciem dumtaxat, illam nactus eſt denominationem ac titulum.

2. Can. 2. Clementis Papæ Conſtitutiones rejicit, utpotè ab hæreticis additione multarum rerum a pietate alienarum adulteratas. Et quidem ut alia omittam parum ſincera lib. 3. Conſtitut. c. 2. quartas nuptias vocant apertam fornicationem lib. 5. c. 6. Mariam Magdalenam a ſorore Lazari diſtinguunt, & c. 10. abſolutè prohibent laicis baptizare. Et lib. 6. c. 15. baptizatos ab hæreticis rebaptizari jubent, eam ob cauſam, quia hæretici non ſunt Sacerdotes. Jam verò dixerant c. 7. ejuſdem libri, Philippum, qui Simonem Magum in Samaria baptizavit, fuiſſe Chriſti Apoſtolum, quod eſt evidenter falſum. Et lib. 7. c. 24. jubent ſervari dies Sabbati & Dominicæ. Et lib. 8. c. 4. negant Jacobum fratrem Domini, fuiſſe Apoſtolum. Et c. 26. 27. 28. manum imponi volunt Subdiacono & Lectori & Diaconiſſæ, dum ordinantur. Et c. 32. negant ordinari Exorciſtas; Et c. 38. aſſerunt ancillam ſoli domino obſequentem, recipiendâm ad Sacramenta; ſed ſi cum aliis congreſſum habeat, rejiciendam.

3. Can. 6. Prohibet Hypodiaconis, Diaconis, Presbyteris uxorem ducere. Canon tamen 13. ſchiſmaticæ hujus Pſeudoſynodi non modò permittit ex uxoratis aliquos ad ordines Hypodiaconorum, Diaconorum, & Presbyterorum promoveri, verum etiam hoc ſtatuit, ut maritali affectu, & uſu cum uxoribus cohabitent, ſolo excepto tempore quo ſacro miniſterio functuri ſunt. Et Romanæ Eccleſiæ vitio vertit, quod a promovendis ad ſacros Ordines perpetuæ continentiæ exigat promiſſionem. Videndus eſt Nicænus can. 3. cum Scholiis noſtris: itemque Ancyranus can. 10. cum noſtris ad eum obſervationibus. Prohibet nihilominus Trullanus can. 12. Epiſcopos, ſeu generalius Eccleſiarum Prælatos τοὺς θεοφιλεστάτους προέδρους ullo umquam tempore uxoribus copulari, etiam ante conſecrationem ductis. Cæterum cum Trullani cælibatum impugnent Eccleſiaſticum prætextu Canonis Apoſtolis attributi, qui tamen peræque meminit Epiſcoporum, ac Presbyterorum, atque Diaconorum, fateantur neceſſe eſt ſe Canonem illum apertè infringere, dum id quod Presbyteris permittunt & Diaconis, hoc ipſum Epiſcopis prohibent. Sic verò decernit attributus Apoſtolis can. 5. *Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus uxorem ſuam ne rejiciat religionis prætextu; ſin autem ejecerit, ſegregetur; & ſi perſeveret, deponatur.* Veruntamen longè aliter exponendus eſt ille Canon, ut nimirum ablata prorſus tori ſocietate, curam uxoris gerat ſacer Clericus & ſollicitudinem in omnibus ſalutem illius tum animæ tum corporis concernentibus. Sic enim ſanctus & magnus exponit Pontifex Eccleſiæque Doctor Gregorius lib. 7. epiſt. 36. nam Carthaginenſe Concilium nomine ſecundum, quod vulgò Siricii Papæ temporibus attribuitur, cum tamen ſit ordine poſtremum, atque ad Cæleſtini tempora referendum, can 3. Presbyterorum & Diaconorum omnimodam continentiam ad Apoſtolorum refert inſtitutionem, hiſce verbis: *Ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.*

4. Can. Quiniſextus 32. Armenos reprobat vinum aqua non permiſcentes in ſacro Altaris miniſteriò. Damnat præterea hæreticos hydroparaſtas ſeu Aquarios, qui ſolam in Calice aquam ad Altare offerebant: quos etiam perſtringit ſcribens in Matthæum Chryſoſtomus. Eoſdem Concilium Carthaginenſe tertium pariter damnat, can. 24. atque his omnibus antiquior Cyprianus martyr epiſt. 63. Trullanus iſte Canon vino permiſcendam eſſe in ſacro Calice aquam, teſtimoniis confirmat Jacobi Apoſtoli, & Baſilii. Vide can. 2. de Conſecr. diſt. 1. Vetuſtiſſimus præterea ſcriptor Juſtinus martyr. Apol. 2. verſus finem, de fidelium communione, ſic ait: μεταλαβεῖν ἀπὸ συγχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, *Participare de pane Eucbariſtico & vino & aqua*, ſcilicet, qua vinum ante conſecrationem dilutum fuit. Vide ſuperius can. 2. Concilii Bracarenſis quarti, cum ibi annotatis.

5. Can. 42. Statuit vagos & per urbem diſcurſantes Eremitas compellendos, ut vel in communibus Monaſteriis cum Monachis profiteantur, vel ad ſolitudinem retrudantur, quò reipſa exequantur quod nomine Eremitarum, hoc eſt deſerti incolarum præ ſe ferunt. Require ſuperius circa vagos Monachos Chalcedonenſem can. 4.

Can. XLV. *Quoniam intelleximus in nonnullis mulierum Monaſteriis mulieres, quæ ſacro illo amictu ſunt induendæ, prius ſericis & omnis generis veſtibus, præterea autem & mundis auro & gemmis variatis ab iis, qui illas ducunt, exornari: Et ſic ad Altare accedentes exui tanto opum apparatu, & ſtatim in illis fieri babitus benedictionem, illaſque nigro amictu indui: ſtatuimus ne boc deinceps fiat. Neque enim fas eſt, ut quæ jam propriæ voluntate omnem vitæ jucunditatem depoſuit, & eam, quæ ſecundum Deum eſt, vitæ agendæ rationem amplexa eſt, firmiſque ac ſtabilibus rationibus eam confirmavit, & ita ad Monaſterium acceſſit, per eum qui interit ac fluit mundum, quorum jam oblita erat, memoriam revocet. Et ex eo anceps reddatur, ejuſque anima perturbetur inſtar exundantium fluctuum bucque & illuc verſantium: ut nec nonnunquam lacrymam emittens cordis per compunctionem oſtendat; ſed etſi exigua aliqua, ut eſt conſentaneum, lacryma exilierit, non magis propter affectionem, quam babet propter exercitatorium certamen, quam propterea quod mundum & mundana relinquat, eam videntibus profluxiſſe putetur.* Idque ipſum diù antè decreverat Concilium Carthaginenſe quartum can. 12. *Sanctimonialis virgo cum ad conſecrationem ſuo Epiſcopo affertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper uſura eſt profeſſioni & ſanctimoniæ aptis.*

Can. XLVII. *Neque mulier in virorum Monaſterio, neque vir in mulierum dormiat. Extra offendiculum enim & ſcandalum fideles eſſe oportet, & ad id quod decorum & boneſtum Deoque gratum eſt, vitam componere. Si quis autem boc fecerit, ſive Clericus, ſive Laicus, ſegregetur.*

6. Can. LII. *In omnibus ſanctæ Quadrageſimæ jejunii diebus, præterquam Sabbato & Dominica, & ſancto Annunciationis die, fiat ſacrum præſanctificatorum myſterium.*

Γινέσθω ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερὰ ἱερουργία. Iſte notandus Græcanicæ Eccleſiæ ab antiquo ritus, ut feriis Quadrageſimæ ſacra Miſſa nequaquam celebretur; ſed tantum præſanctificata offerantur, ut moris apud nos eſt ſancto Paraſceves die. Balſamon in hunc locum inquit: *Præſanctificatorum Liturgiam non intelligimus ſacrificium incruentum, ſed adductionem ſeu oblationem ſacrificii jam antea peracti & oblati.* Atque hanc iſtius Canonis rationem perhibet, quia per ſacrificium gaudium & Eccleſiæ ſolemnis exul-

exultatio celebratur, quæ minime convenit diebus pœnitentiæ & luctus. Idcirco Laodiceni Concilii can. 49. oblationes fieri ac feſta Martyrum iiſdem diebus celebrari prohibet. Et Laodicenus pariter can. 51. ſtatuit feſta hæc & oblationes tunc occurrentes in Sabbata vel Dominicas ejuſdem Quadrageſimæ transferri.

7. Can. 55. Sabbatorum jejunia etiam in diebus Quadrageſimæ reprobat, uti & reliquis anni partibus diverſum damnans Eccleſiæ Romanæ uſum, cui etiam arroganter & ſtolide jubet ut inviolabiliter ſervet Apoſtolorum can. 65. prohibentem Sabbatorum & Dominicarum jejunia. Quidquid ſit de primis Quinquaginta ſub nomine Apoſtolorum canonibus, ſancta Dei Eccleſia reliquis hunc numerum excedentibus omnem derogat authoritatem: & qui primus canones ſub nomine Apoſtolorum compilavit Dionyſius Abbas, non plures quam quinquaginta tradidit. Cæterum de jejuniis Sabbatorum inveſtiga, quæ tractavi ad Laodicenum canon. 50.

8. Can. 63. Legi vetat falſas & confictas martyrum hiſtorias, ſed igni tradi jubet. Balſamon in hunc locum fidem & diligentiam Simeonis Metaphraſtis commendat, qui ex antiquioribus Sanctorum vitis pleraque falſa & commentitia, quæ irrepſerant eliminavit, edito hac de re libro caſtigatiore. Laudem quidem eo nomine meretur Metaphraſtes, ſed non integram. Haud enim pauca ſpuria & fabuloſa ſuam in hiſtoriam nimia ex credulitate congeſſit ſpongia lituraque digna; ut eruditi advertunt, & paſſim Baronius admonet.

9. Can. LXIX *Nulli hominum liceat, qui ſit in laicorum numero, intra ſepta ſacri Altaris ingredi; nequaquam tamen prohibita ab eo poteſtate & authoritate Imperiali, quandoquidem voluerit dona Deo offerre ex antiqua traditione.*

Balſamon privilegii hujus Imperatoribus Byſantinis indulti cauſam refert ad Imperatoriam unctionem, qua dicit illos Imperio ſimul & Clero inaugurari. Cæterum iſta unctio non erat ex divina inſtitutione orta, qualis erat Regum Iſraelitici populi, & qualis eſt Regum Franciæ, ſi habeatur fides Hincmaro Rhemenſi & Flodoardo, ſcripto tradentibus delapſam cælitus ampullam fuiſſe, quando primus Chriſtianus Francorum Rex Clodovæus baptiſmum de manu Remigii Rhemenſis Epiſcopi ſuſcepit. Quæ Rhemis etiam nunc religioſe aſſervatur, & qua inungi ſolemne eſt Franciæ Reges quum regnum auſpicantur; qua peracta unctione mirifica, ſtrumas ſeu ſcrofulas ſolo ſuo contactu curandi poteſtate pollent deinceps, ut quotannis in hominum millibus eo morbo correptis experientia firmat. Quæ ſane curandi ratio ſupra communes naturæ vires aſſurgit. Mirum tamen eſt, Gregorium Turonenſem, qui ſuas in hiſtorias miracula quævis congerere ſolet, nihil iſtius ampullæ cælitus delatę meminiſſe. Circa Rhemenſem Regum Gallię unctionem, hiſtoriam prodigioſam ſcribit Flodoardus, Heribertum Aquitaniæ potentiſſimum Comitem omni opera connixum fuiſſe, ut filius ſuus crearetur Rhemenſis Epiſcopus, ad hunc finem ut poteſtate ungendi Regem penes Rhemenſem Antiſtitem conſtituta, non alius Gallorum Rex ungeretur vel haberetur, quam is quem ipſe electum & unctum vellet. Miniſtri vero Comitis moræ omnis impatientes Seulfum Rhemenſem Epiſcopum veneno flagitioſiſſime ſuſtulerunt. Quo facto filius Heriberti Comitis necdum quinquennis electus & conſecratus eſt in Rhemenſem Archiepiſcopum, Joannis Papæ decimi ſcandaloſa plane diſpenſatione, qui munia interim Epiſcopalia in ea Eccleſia Epiſcopo Sueſſionenſium Abboni delegavit. Hæc refert Flodoardus lib. 4. hiſt. Rhem. c. 19.

10. Ut autem ad Conſtantinop. Imperatorem regrediamur. Poſterioribus ſæculis tanta hic ambitione ſupra omnem ſacroſanctæ Eccleſiæ dignitatem ab ipſis Græcanici ſchiſmatis exordiis ſe efferebat, ut intra Templi ſacrarium ea celſitudine ſolium ſuum ſic elevaret, ut Patriarchę Cathedra ad ejus pedes demiſſa eſſet. Qua de re Innocentius Papa tertius Conſtantinopolis Imperatorem admonet, libereque coarguit, c. ſolitæ, de majorit. & obedi. Nicetas Choniates in Andronico Comneno refert, hunc ipſum Imperatorem pro mercede ſibi conceſſæ a Patriarcha indebitæ circa nuptiarum ex affinitate impedimentum diſpenſationis, permiſiſſe ut Cleri ſubſellia tollerentur altius, quatenus lateri Imperiali Patriarcha quodammodo aſſideret, univerſaque Cleri ſeries. Verum poſt ſolemnem eo nomine pronunciatam Imperatori gratiarum actionem, in qua Davidicum illud Imperatori applicabant, *Oculi mei ad fideles terræ ut ſedeant mecum*: ipſum Andronicum poſtridie cum inſigni totius Cleri pudore ac deriſione juſſiſſe, ut ad priſtinam menſuram Patriarchæ Clerique ſedilia rurſus deprimerentur: quin & in hoc ipſo Conciliabulo Juſtinianus Rhinotmetus Imperator primus ante omnes Patriarchas Canonibus ſubſcripſit, a Conſtantino Pogonato patre degener, qui poſt omnes Epiſcopos ſextæ Synodo, nec niſi his rogantibus ſubſcripſerat.

11. Locus hic eſt veterum teſtimonia congerendi circa Clericorum ſupra quoſcumque Laicos, etiam Imperatores Orbis, in locis præſertim ſacris præceſſiones, quæ hac noſtri ſæculi fæce tanta indignitate violantur. Scribit Theodoritus lib. 5. hiſt. Eccl. c. 17. Magnum Theodoſium, cum Mediolani verſaretur, ex medio Templi gremio ad altare proceſſiſſe offerendi cauſa, factaque oblatione conſtitiſſe poſt Cleri conſeſſum intra Sanctuarii cancellos. Hoc ut advertit Ambroſius Epiſcopus, miſſo Diacono Theodoſium admonuit, ſolis fas eſſe Sacerdotibus & Diaconis in Sanctuario conſiſtere, mandavitque ut inde ad Laicorum loca digrederetur: purpuram enim facere Imperatores, ſed non Sacerdotes. Reſpondit Theodoſius excuſando ſe non per ambitum intus conſtitiſſe, ſed ſola conſuetudine adductum, quam Conſtantinopoli didicerat, habere vero ſe gratiam Epiſcopo Ambroſio pro hac admonitione paterna: ſimulque morem geſſit & exivit. Regreſſus poſtmodum Conſtantinopolim, cum ſolitam oblationem ad Altare contuliſſet, memor hujus moniti ſe extra Presbyterium ad populi ſtationem recepit. Tum Nectarius Epiſcopus rogatum miſit, ut priſtinam ſedem reſumeret, at Imperator: *Hoc demum didici* (ait) *quantum ſit inter Imperatorem & Sacerdotem diſcriminis, & vix tandem reperi ſincerum unum veritatis Magiſtrum Ambroſium, quem ſolum Epiſcopum hoc dignum nomine cognovi.*

12. Gregorius quoque Nazianzenus orat. ad cives tim. percul. ſic Præfectum alloquitur: *An me libere loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque Imperio ac throno meo lex Chriſti ſubjicit; Imperium enim nos quoque gerimus, addo etiam præſtantius & perfectius: niſi vero æquum eſt Spiritum carni faſces ſubmittere, & cæleſtia terrenis cedere: Sed non dubito, quin hanc dicendi libertatem ſis accepturus in optimam partem, utpote ſacri gregis mei ovis ſacra, magnique Paſtoris alumna.*

13. Apoſtolici vir ſpiritus & ætatis Ignatius Ep. ad Philadelphios his etiam altiora ſapit & docet ita loquens: *Præfecti obediant Cæſari, Præfectis autem milites: Diaconi quoque Sacerdotibus, & Sacerdotes ſimul & Diaconi & reliquus Clerus omniſque Populus, milites quoque & Præfecti, & Cæſar obtemperent Epiſcopo: Epiſcopi vero Chriſto, ſicut & Chriſtus obtemperavit Patri; & ita unitas a cunctis ſervabitur.*

14. His convenientia prædicat Joannes Chryſoſtomus in Matt. hom. 83. ſacros ſic alloquens Eccleſiæ miniſtros: *Si quis dux militiæ, ſi Præfectus, ſi Princeps diademate coronatus indigne accedat: prohibe: majorem illo habes dignitatem: propterea vos Deus hoc tali honore inſignivit, ut talia diſcernatis.*

15. Carolus Magnus laicos indebitum ſibi locum vendicantes optimates ſic reprimit, lib. Capitular. c. 290. *Si quis indebitum ſibi locum uſurpaverit, nulla ſe ignoratione defendat; ſitque plane ſacrilegii reus, qui hoc attentaverit.*

16. Huc pertinet præallegatum caput, ſolitæ, de majorit. & obed. quo Innocentius tertius Imperatorem admonet, Epiſcopum præeſſe Principibus debere, utpote in altiori dignitatis & poteſtatis gradu conſtitutum, quanto cæleſtia terrenis, ſpiritualia & divina corporalibus humanis antecellunt. Nota hiſtoria eſt ſancti Martini Turonenſium Epiſcopi apud Severum Sulpitium, & alios, ut ſe geſſerit in menſa Imperatoris Maximi. Quin etiam Valerius Maximus de religione populi Romani, quamvis falſorum ac inanium Deorum cultui addicti, & præterea innumeris triumphis & ampliſſima dominatione ſuperbi, ſic teſtatur lib. 1. c. 1. *Omnia poſt religio-*

religionem ponenda ſemper noſtra civitas duxit, etiam in quibus ſummæ maieſtatis decus conſpici voluit; quapropter non dubitaverunt ſacris Imperia ſervire, ita ſe rerum humanarum habitura regimen exiſtimantia, ſi divinæ potentiæ bene & conſtanter fuiſſent famulata.

17. Can. 79. Vulgarem illorum temporum & abuſivam conſuetudinem reprimit, quo certis quibuſdam ritibus colebantur Virginei partus ſecundinæ: declaratque Deiparæ partum fuiſſe ἀλόχευτον immunem a ſecundinis & ſupervacaneis eluvionibus. Addit etiam abſque ſemine ullo τόκον ἀσπόρως συςάντα.

18. Can. 82. Jubet Chriſtum ſub humana figura repræſentari & coli: vetat autem ſub Agni figura. Hadrianus Papa in ſuo ad Carolum Magnum pro imaginibus libello Trullanum iſtum Canonem profert; non ut Pſeudoſynodo huic authoritatem conciliet, quam præceſſor Sergius Papa reprobarat; ſed ut Schiſmaticos, & Græcos Iconoclaſtas, alioſque his conſentientes propriis ipſorum armis debellet, quemadmodum Goliathem Philiſthæum David educto ejus gladio capite truncaverat. Cæterum illa imaginum Chriſti ſub Agni ſpecie repræſentati prohibitio Scripturis divinis injurioſa eſt, a quibus plerumque ſub Agni tum denominatione tum effigie Dominus JESUS repræſentatur; ut patet in Iſaia, in teſtimonio Joannis Baptiſtæ, apud Evangeliſtas, & in Apocalypſi, primaque Petri Epiſtola. Religioſus etiam primitivæ Eccleſiæ uſus nihil habuit hujuſmodi effigie frequentius, quæ paſſim viſitur in antiquiſſimis, quæ Romæ etiam nunc extant Baſilicis, & in ſubterraneis cæmeteriis, aliiſque vetuſtiſſimis monimentis, tum ſculpto, tum muſivo teſſelatoque opere. Denique antiquus liber Ordo Romanus ex priſco receptoque olim uſu hæc tradit: *In eadem Dominica poſt Albas, intra civitatem Romanam dantur Agni cerei ab Archidiacono in Eccleſia poſt Miſſam & communionem populo.* Quæ adhuc quotannis Romæ conſuetudo ſervatur.

19. Can. LXXXIV. ***Canonicos Patrum ritus ſequentes, de infantibus quoque decernimus, quoties non inveniuntur firmi teſtes, qui eos abſque dubitatione ulla baptizatos eſſe dicant, nec ipſi propter ætatem de tradito ſibi myſterio apte reſpondere poſſint, debere abſque ulla offenſione baptizari, ne forte hujuſmodi dubitatio eos ejuſmodi purificationis ſanctificatione privet.***

Simile huic decretum longe præceſſerat Concilii Carthaginenſis quinti canon 6. quem ſuperius ſuo loco vide una cum ſcholiis noſtris, in quibus illuſtria ſancti Gregorii Papæ, necnon ſancti Raimundi de dubiis etiam Confirmationibus, Eccleſiarum conſecrationibus, & ambiguis Clericorum ordinationibus.

20. Can. LXXXXVI. *Qui Chriſtum per Baptiſmum induerunt, ejus in carne vitæ agendæ rationem imitari profeſſi ſunt.*

Sententia hæc omnium Chriſtianorum cordi infixa eſſe debet: οἱ Χριςὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνδυσάμενοι τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν μιμεῖσθαι καθωμολόγησαν. Præclare de baptiſmo loquitur Apoſtolus Rom. 6. *Quicunque baptizati ſumus in Chriſto JESU, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus; ſi enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus.*

21. Can. C. picturas prohibet, quæ ad turpes libidines illiciunt, & earum opifices excommunicari præcipit. Hoc enim habet vox ἀφοριζέσθω; non vero, ut tranſfert Latinus interpres, *deponi*, quam depoſitionis pœnam ſolis Clerici ſolent Græci Canones infligere per vocem καθαιρέσθω.

22. Can. CI. minime permittit communicantes Euchariſtiam aliquo vaſculo excipere, ſed ſolis manibus in crucis figuram conformatis. Hoc idem ſuadet Cyrillus Jeroſolymitanus Cathe. Myſtago. 5, quem etiam veterem communicandi ritum ſic exprimit lib. 3. de ſacerdotio Chryſoſtomus, ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος ταῖς ἁπάντων κατέχεται χερσί. *Qui cum Patre ſurſum ſedet, omnium manibus continetur.* Alicubi tamen mulieres ſacratiſſimam hoſtiam linteamine excipiebant, ut docet Auguſtinus ſerm. 252. Maximus Martyr & Monothelitarum generoſus debellator admonet communicaturos viros, ut prius manus abluant, mulieresque ut linteamina mundiſſima deferant, quibus Chriſti Corpus excipiant. Denique Concilium Antiſiodorenſe præcipit can. 36. *Non liceat mulieribus nuda manu Euchariſtiam ſumere.* Vocatque idem Concilium can. 42. *Dominicale linteum*, illud quo mulieres jubet ad hoc uti.

ECCLE-

ECCLESIÆ OCTAVI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. DEſinente ſeptimo Sæculo & octavo ineunte, Chriſti fides Borealibus Regionibus illuxit. Suvibertus & Willibrordus ſancti Sacerdotes ambo ex Anglia profecti, & authoritate Apoſtolica præmuniti Divinum Evangelium Batavis, Friſiis, Saxonibus, & Danis prædicarunt. Permultiſque miraculis vaſtiſſimas illas Provincias ab idolorum cultu ad Chriſtum converterunt. Sub his feliciſſimis auſpiciis partiſque utriuſque laboribus, cum jam illis in regionibus Eccleſia radicata floreſceret, Willebrordus Romam ad Sergium Pontificem profectus, donatus eſt ab eo Archiepiſcopali pallio, & Romæ in Archiepiſcopum Trajectenſem conſecratus. Inde Trajectum regreſſus, magna gratulatione & gaudio a Suviberto exceptus eſt, convocataque ampliſſima Synodo apud Trajectum rebus Eccleſiæ communicatis conſiliis ſapientiſſime providerunt. Suvibertus, quem ut ducem & caput ſalutiferæ hujus miſſionis Wilfridus Epiſcopus gentis Nordhumbrorum conſecraverat Trajectenſis civitatis Antiſtitem, authoritate Apoſtolici Legati, qua ipſum Agatho Papa decoraverat, poſtquam fuerat Romanum in Concilium ſub eodem Pontifice præſens admiſſus, Suvibertus inquam vocabatur Trajectenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Willebrordus autem ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus, quippe qui pallio cum hac denominatione fuerat a Sergio Romæ inſignitus, ut ſcribit dignus utriuſque collaborator & comes Marcellinus in Suviberti vita, & ex illo Baronius ad annum *695*. num. *6*. & 7. Ex Willebrordi diſciplina inſignis prodiit diſcipulus Winfridus Sacerdos alter Germanorum Apoſtolus, qui Evangelium in ulteriores quoque Germaniæ Provincias propagavit, aſcitoque novo Bonifacii nomine conſecratus eſt Moguntinenſis Archiepiſcopus: ſed poſt obitum Willebrordi, cui Sergius Papa nomen Clementis ſimiliter indiderat, ſtabilitus fuit ſecundus Trajectenſis Archiepiſcopus, ut illam quoque regeret Præfecturam, ut prodidit idem Marcellinus. Ad harum gentium converſionem permultum contulit illuſtris Princeps & Major domus ſub Franciæ Regibus Clotario, & Dagoberto, atque Dux Neuſtriæ Pipinus dictus Hereſtallus, qui fuit avus alterius Pipini genitoris Caroli Martelli, & proavus Pipini, qui primus ejus ſtirpis & nominis ſceptrum Francici Regni tenuit. Cum enim Radbodus Friſonum Rex naſcentem in illis locis Eccleſiam extinguere conniteretur, Pipinus illum Francicis armis Trajecto & Friſia expulit, atque ad remotiorem quamdam Inſulam fugere coegit, præcepitque ſubditis ſibi Paganis, ne quis prædicantibus Chriſtum quidquam moleſtiæ inferret; quodcunque vero potuit præſidii, ad hæc Eccleſiarum primordia liberaliſſimè contulit, hortante ſpontaneum Itta conjuge religioſiſſima & ſanctiſſima, ex qua tres ille liberos ſuſcepit, Grimoaldum, Gertrudem & Beggam: ex Beggæ vero & Anſegiſi matrimonio editus eſt Pipinus junior, ejus nominis ſecundus; ex hoc Pipino Hereſtalli Pipini nepote & Elpaide concubina ortus fuit Carolus ille Martelli cognomine inſignis, a quo progeniti ſunt Carolus alter, & Carolomannus, qui monachiſmum apud montem Caſſinum ſub Abbate Petronacte profeſſus eſt, & Pipinus tertius, qui Franciæ regnum eſt adeptus. Hanc illuſtrem genealogiam ex Abbate Stephano refert Baronius anno *631*. num. *6*. Porro Itta Pipini ſenioris vidua cum Gertrude filia Monaſticæ vitæ ſe addixit.

2. Byzantinum Imperium ſimulque Catholicam in Oriente religionem nequitia Juſtiniani Rhinotmeti ejuſque ſucceſſorum peſſumdedit. Philippicus poſtquam Rhinotmeti ejuſque filium Tyberium jugulavit, Imperiumque aſſumpſit, ſceleſtum & hæreticum hominem Regiæ urbis Patriarcham fecit, annoque 712. ſextam Synodum proſcripſit, hæreſimque Monothelitarum ſopitam reſuſcitavit. Theodoſio Adramytteno rerum potiente, Muſalmas Saracenorum Princeps in Aſiam excurrit, & Cappadociam invadit. Depulſo Theodoſio, Iſauricus Leo genere natus obſcuro, Imperium capeſſivit; ſub cujus primordio Saracenos Conſtantinopolim obſidentes gravi eorum clade profligavit anno 717. idemque Bezoris ex Chriſtiano Mahumetani conſiliis addictus, anno *726*. bellum in Sanctorum imagines excivit: quo per ſatellites ſuos æneam Chriſti ſtatuam dejecit. Germanum Conſtantinopolis Patriarcham edicto contra Imagines ſubſcribere renuentem dignitate removet, ſubrogato illius in ſedem Anaſtaſio: omni furit immanitate adverſus quoſcunque impietatem illam averſantes, venerabile Studitarum Collegium Religionis columen, ſcientiarum promptuarium, dubitantium & conſulentium refugium & oraculum, una cum inſtructiſſima Bibliotheca injectis flammis concremavit. Joanni Damaſceno, per calumniam dexteram, qua præſtantiſſimos pro ſacrorum imaginum defenſione libros ſcripſerat, amputari fecit. Sed vir Sanctus Dei Genitrice coram ipſius imagine ininvocata præciſam manum ſtupendo miraculo recuperavit.

3. Scelerato parenti nequior ſucceſſit proles Conſtantinus dictus Copronymus, quia dum baptizabatur, ſacrum lavacrum ventris ſordibus conſpurcaverat: qua occaſione ſpiritu prophetico, qui eum baptizabat, vaticinatus eſt Germanus Patriarcha, futurum aliquando, ut Eccleſiam ille ſuæ ſordibus impietatis fœdaret. Iſte vero ad paternam

adverſùs pias Imagines perfidiam, Sanctorum in Cœlo regnantium venerationem, atque adeò Virginis Matris, quam prohibebat Dei Matrem appellari, ſacrum etiam Reliquiarum cultum quantis potuit viribus exterminavit. Pſeudoſynodum trecentorum triginta octo Antiſtitum coegit, cujus decreto adverſùs pias Imagines conclamatum eſt anno 754. Per triginta quatuor regni ſui annos vix unquam crudelia & atrociſſima ſupplicia intermiſit. Tandem dum adversùs Bulgaros exercitum movet, interno viſceraque depaſcente igne conflagrans, vociferanſque Divina ſe ultione cremari, ob contemptam & dehoneſtatam Matris DEI dignitatem, æternoque ſe damnatum incendio, miſerrimam animam efflavit, Septembri menſe annô Chriſti 775. Succeſſorem Regni & impietatis filium habuit Leonem quartum, qui pro imaginibus evertendis omnem adhibuit ſollicitudinem, annoque demum Imperii quinto, priſtina flagitia ſacrilegio cumulavit. Coronam enim pretioſiſſimis lapillis emicantem, quam Mauricius olim in primario Templo dedicarat, inde raptam præ gemmarum ſtudio, dum capiti ſuo applicat, carbunculis igneis è capite tumeſcentibus, ex quibus ardens exorta febris, inter graviſsimos dolores conſumptus eſt, decurrente Chriſti anno 780.

4. Filius huic ſucceſſit Conſtantinus ſub matris Irenes tutela: qui cum matre annos ferè decem imperavit: Irenes exordia pietas & fortitudo illuſtrarunt. Nicephorum enim Conſtantini patruum Imperii cupidum, præliis fractum Græcia fugavit. Taraſium quoque pietate inſignem virum Regiæ urbis Patriarcham fecit: Eòque hortante Synodum œcumenicam curavit convocari, eaque de re ad Hadrianum Papam unà cum filio ſcripſit. Id verò negotium felici exitu perfectum eſt, quamvis gravibus occurrentibus obſtaculis: ex Occidente Apoſtolici Legati, ex Oriente autem omnium ſedium Patriarchalium Legati Conſtantinopolim advenerunt, coeuntibus pleriſque Epiſcopis. Cæterùm hæreticorum factione res ad ſeditionem deducta eſt: quamobrem in annum dilata res eſt, relictaque Conſtantinopoli ſeditioſis tum militibus, tum civibus referta, Nicæam convenere Antiſtites, Chriſti anno 787. numero trecenti quinquaginta, præſidentibus Romani Papæ Legatis Petro Presbytero, alteroque Petro Sancti Sabæ Abbate, cum Taraſio, atque aliorum Patriarcharum Vicariis. Hæc eſt ſeptima Synodus œcumenica Nicææ in Bithynia habita, in qua Iconoclaſtarum condemnata hæreſi, piarum Imaginum inſtauratus eſt cultus.

5. Felicem iſtum rerum decurſum interpellavit ambitio. Tutelæ & adminiſtrationis maternæ pertæſus Conſtantinus, neque Stauracii, cujus conſiliis omnia gerebantur, potentiam ferre valens, Irenem matrem in ordinem redegit, & cuſtodia ſepſit; Stauracium in carcerem truſit. Dum autem juvenis per ſe aſſentatorumque conſiliis res Imperii peſsimè adminiſtrat, & innoxios adulatorum delationibus & calumniis perſuaſus afficit ſupliciis, uxori quoque repudium mittit, quam Monaſterio includit, eaque vivente Theodoram ſibi ementito nuptiarum nomine jungit, ipſo connivente Taraſio, metu ne quod juvenis minabatur libidine percitus, abrogata Nicæna Synodo, Patrum ſuorum hæreſes revocaret, & Catholicos ad illorum imitationem omni vexationum genere inſectaretur, quæ res Orientis Eccleſias diſſenſionibus replevit: duobus ſanctiſſimis magnæque authoritatis viris Platone & Theodoro Studita, non modo a Joſephi Abbatis, qui has ſacrilegas nuptias junxerat, ſed etiam ab ipſius Taraſii communione recedentibus. Dum denique Conſtantinus Nicephorum patruum & Alexium Ducem oculis orbat, fortuniſque omnibus exuit, tantum ſe odium juvenis præceps concitavit, ut nemine pro eo ſtare auſo, facile fuerit matri & Stauracio Imperii geſtionem, & priſtinam poteſtatem reſumere; atque comprehenſo Conſtantino oculos effodere, qua calamitate infelix haud multo poſt expiravit. Ejus mortem ſecuta eſt dierum ſeptemdecim horrenda caligo. Irene porro anno ab hoc facinore ſexto, & Chriſti 802. ab Nicephoro fortunis omnibus exuta in Lesbon deportata vivere deſiit.

6. Nicephorus ejecta Irene Imperium arripuit, omni ſcelere fœdatus, avarus, perfidus, impius, & Eccleſiæ, piorumque omnium infenſus hoſtis, qui tandem a Bulgaris victus in prælio cecidit anno 811. Leo Armenius Orientis Imperium ſuſcipit, ſimulque inſtauratis quæ dudum obſoleverant, Leonis Iſaurici & Conſtantini Copronymi feralibus edictis Imagines ſacras deturbat, & undequaque disjicit, cultoreſque omni crudelitate proſequitur. Hic Nicephorum, cujus admonitiones perinique ferebat, Patriarchatu dejecit, Theodorumque ſuæ impietati conſentientem ejus loco collocavit. Sed Leonem Imperio vitaque privavit Michael dictus ab linguæ vitio Balbus, qui regnare cœpit anno Chr. 820 ferocior ipſo Leone iconomachus; nam ſanctitate doctrinaque præſtantiſſimos viros Euthymium & Methodium omni crudelitate fuit inſectatus. Et Euthymium quidem non gladio, non laqueo, neque carnificis vulgaris manu, ſed taureis flagellis toto corpore per proprium filium Regni ſucceſſioni deſtinatum tamdiu cecidit, eaque immanitate, ut in illo cruciatu interierit. Sed quia tam efferata barbaries vix fidem inveniret, rem confirmare placet duorum inſignium Græcorum Hiſtoricorum ejuſdem Sæculi atteſtatione Zonaræ & Cedreni, quorum prior ita teſtificatur in Michaele Balbo: τὸν ἀοίδιμον Εὐθύμιον δὲ μαρτυρικῷ τέλει θανάτῳ ἀφειδῶς μαστιζόμενον διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου, *Euthymium venerandum martyrem occidit immiſericorditer ad necem flagellis cæſum per proprium filium Theophilum*. Cedrenus non minus exerte hoc ipſum aſtruit his verbis: τὸν μακαρίτην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι βουνεύροις τυπτόμενον ἀφειδῶς. *Beatum Euthymium per proprium filium Theophilum morte crudeliter affecit bubulis nervis cæſum.*

7. Quid

7. Quid ulterius memorem admirandum illum Methodium? Quem perverſæ hæreſi refragantem memoratus ille Theophilus innumeris cruciatibus affecit: inter quos a Zonara violenta dentium ab ipſis radicibus evulſio recenſetur. A quo etiam in Inſulam deportatus fuit; ibidemque in ſepulcro cum duobus latronibus incluſus ſub cujuſdam piſcatoris cuſtodia, cui vetitum erat, ne plus panis & aquæ incluſis ſuppeditaret, quam neceſſe foret ad hoc, ne inedia vel ſiti morerentur. Contigit vero, ut alter latronum interierit, cujus cadaver foras educi prohibuit Imperator. Quantam autem violentiam & moleſtiam vir ſanctus ex teterrimo cadaveris fœtore tolerarit, nulla poteſt oratio exprimere. Septennium ille intra tumulum exegit. Poſtmodum conſentiente Theophilo intra regium palatium occulte ſine cujuſquam acceſſu detentus eſt incluſus: ſolus illum adibat Imperator ejus ſapientiſſimis delectatus colloquiis. Mortuo Theophilo, dum Theodora Auguſta Imperium regebat, reſpiravit Orientalis Eccleſia: & adnitente religioſiſſima Auguſta, Joannes, quem ſua hæreſis & perverſi mores ad Patriarchalem dignitatem evexerant, dignitate motus & in Monaſterium ad pœnitentiam relegatus, ejuſque in ſedem promotus fuit venerandus Methodius, qui quadriennio ſanctiſſime rexit Orientis Eccleſias, ſuoque felici obitu, accedente Theodoræ ſtudio ſucceſſorem nactus eſt virtutum eximiis meritis parem ſibi admirabilem Ignatium, anno 847. Michaelis Curopalatæ pietate paciſque artibus præclari, olim Imperatoris, ſed ob cladem a Bulgaris acceptam depoſiti filium.

8. Annus a Criſti ortu 712. Æræ autem Hiſpanicæ 750. Hegiræque Arabicæ 91. Hiſpaniæ funeſtus accidit. Rudericus profligato ſuis armis & excæcato Vitiſa Hiſpanorum Rege moribus perditiſſimo, regnum ejus ad ſe transtulerat. Hic in libidines effuſus Juliani Comitis vel uxorem, vel ut alii produnt, filiam conſtupravit. In hujus ultionem injuriæ Julianus Saracenos clam ex Africa in ſuam patriam excivit, ſuam eis operam, ubicumque offerretur occaſio, pollicitus. Illi transmiſſo freto Gaditano, primiſque arcibus & oppidis occupatis, ulterius per vim provehuntur, occiſoque in acie Ruderico a ſuis deſerto univerſam Hiſpaniam invadunt, præter illum Pyreneum tractum, qui Provinciis Aſturiæ Cantabriæque continetur. Eo namque Gothorum confugientes reliquiæ ulteriorem Barbarorum excurſionem armis ſuis, & rupium munitionibus coercuerunt Pelagio duce: qui primus celeberrimo conflictu victis Mauris Legione regnum condidit, ex quo poſteri gradatim progreſſi, plura in Hiſpaniis regna infideli gente victa & depulſa conſtituunt.

9. Nec vero Saraceni ſe Pyreneis montibus continuerunt, in Gallias enim effuſi illas tyrannicæ dominationis jugo ſubjeciſſent, niſi Dei providentia Pipino hujus nominis ſecundo genitum Carolum illis oppoſuiſſet innumeris victoriis inclytum ducem. Hic Pipino patre rebus humanis exempto, in cuſtodiam ab noverca Plectrude conjectus, indeque dilapſus, Raginfridum Palatii Regii præfectum, quem ætas illa Majorem domus vocabat, laceſſere auſus, primo illo tyrocinio victus eſt; ſed Carolus quaſi novus Antæus è caſu fortior ſurrexit, hoſteſque victoria præfidentes & minus cautos adortus magna ſtrage concidit: novaſque accumulans victorias, Saxones, Alemannos, Bajoarios, Noricos, & Eudone fugato Aquitanos profligavit. Eudo, ut fama eſt, rebus ſuis acciſis præſidium Maurorum implorat, eoſque in Galliam evocat, qui Galliæ potiundæ ſpe adducti, collectum ex Africa & Hiſpania copioſiſſimum exercitum Abderamo duce in Galliam effundunt; quacunque progrediuntur, promiſcuus furor ferro & ignibus graſſatur impune, Occitaniam vaſtant, urbeſque citra & ultra Rhodanum ſitas invadunt; Aquitaniam cum Burdegala hoſtilem in modum diripiunt: quæ cauſa fuit Eudoni, ſociorum, quos exciverat, perfidiam experto, confugiendi ad Carolum, & quantas colligere potuit vires, ad illius exercitum conjungendi. Progreſſis ingentibus Barbarorum ad Ligerim uſque copiis, Carolus prope Turones occurrit, dato pugnæ ſigno; Eudo, ut erat conſtitutum, ex improviſo caſtra hoſtium adortus eſt, Carolus alia ex parte fulminis inſtar in confertos Saracenorum cuneos advolat, & quidquid obvium occurrit, magno impetu disjicit; horrendaque edita ſtrage, hoſtium ordines diſturbat. Abderamus fortiſſime dimicans inter ſuorum acervos occiditur. Cæſa ſunt eo die ad trecenta ſeptuaginta quinque hoſtium millia, ut fidem facit in Gregorio II. Pontifice Anaſtaſius. Ex Francis tantummodo mille quingenti ceciderunt an. 727. Eodemque Burgundiam & Lugdunum Carolus recepit in poteſtatem: annoque ſequenti Eudone vita functo Aquitaniam pulſis Saracenis invaſit. Nec tamen his victoriis prorſus debellatum eſt: Saracenos enim ad ulciſcendam ſuorum ſtragem Galliam iterum ingenti numero delevit an. 731. & Avenionem ab illis interceptam recepit. Narbonem etiam cum omni Occitana provincia, quam Saraceni cum Hiſpania, cui provincia illa jampridem contributa erat, occupabant, ſub Francorum dominationem reduxit, internecione cæſis, qui ad opem ferendam ſæpius occurrerant, Barbarorum copiis.

10. Tantus denique terror & veneratio Caroli Martelli exterarum etiam gentium animis inſederat, ut rogatus a Gregorio Papa III. quem Luitprandus Longobardorum Rex acri bello premebat, ſolis ad ipſum miſſis literis Luitprandus abſterritus, quaſcunque occupaverat Eccleſiæ terras & opes, ſine mora reſtituerit. Poſtquam viſus eſt Carolus Martellus humani faſtigii culmen exceſſiſſe, vita demum exceſſit an. Chr. 741. quatuor ſuperſtites relinquens filios, Carlomannum, cui Auſtraſiam ſeu Orientalem Franciam; Pipinum, cui Neuſtriam ſeu Occiduam Franciam, quaſi hæreditariam reliquit; Ægidium etiam, quem ſacris addictum ad Rhotomagenſis Epiſcopatus Inſulas promoverat; & Gri-

& Griſonem natu minimum ſpiritu præferocem, qui indigne ferens ſe in nullam hæreditatis partem admiſſum, ſtatuit hortante matre Sunichilde, quam Martellus ex Bavaria petitam ſibi ſecundis nuptiis copulaverat, partem ſucceſſionis fratribus præripere, quam pater fratrum ex priore connubio ſuſceptorum arbitrio reliquerat. Itaque collectis furtim militibus Laudunum arcem tunc munitiſſimam intercipit. Sed inde fratrum armis pulſus eſt, idemque in cuſtodiam miſſus, ex eaque dilapſus, nunc in Bavariam, nunc in Saxoniam, nunc in Aquitaniam violentus irrumpit; ſæpius tamen debellatus, dum utraque Francia excluſus Italiam petit res novas moliturus, novaque bella inſtauraturus, in Alpium tranſitu perimitur.

11. Carolomannus Orientalis Franciæ Rex, poſt debellatos Saxones, & perdomitos a ſe Alemannos, compoſita in omni ditione ſua pace, Divino æſtuans amore in flore conſtitutus ætatis, ſuiſque ad ſummæ proſperitatis cumulum provectis rebus, regnum quo potiebatur ampliſſimum, regno longe ſublimiori per rerum omnium fluxarum atque mortalium deſpicientiam commutavit. Permiſſis ergo Pipino fratri fortunis, atque ditionibus ſuis, Monachum profeſſus eſt primum in eremo montis Soractis ædificato illic cœnobio. Verum qui videbatur in tanto Principe conſummatæ jam virtutis cumulus, ulterius properanti gradus fuit. Se nimium hominibus præſertim Magnatibus notum eſſe, ſuamque illorum occurſibus & ſalutationibus interturbari quietem indoluit. De ſeceſſu igitur ſecretiſſimo capeſſendo cogitavit, in quo degeret univerſis hominibus incognitus. Ad cœnobium Montis Caſſini unico fidiſſimo ſocio, cum quo ſecreti fidem jurejurando pactus fuerat, adhibito, clam & cunctis ignotus conceſſit; atque infimis precibus obtinuit ab Abbate Petronace ſui ad Monaſterium admiſſionem. In curam trucis & ferociter ruſticani culinarii traditus, ejuſque juſſis in viliſſimis & laborioſiſſimis culinæ muniis obſequentiſſimus Carolomannus, præfecti tamen illius culinarii quotidianis non tantum conviitiis, ſed frequentibus etiam verberibus afficiebatur; ejuſque invicta patientia laceſſebatur; donec poſt diuturnum ejuſmodi tyrocinium de culina ad caulas & ovile Monaſterii translatus eſt: Quo in officio dilectæ ſolitudini, divinæque contemplationi vacans cum cœlitibus, & ſuis pecudibus ſeorſim converſabatur. Eodem pariter tempore in idem Monaſterium ſeceſſit, vitamque cœleſtem exorſus eſt Longobardorum Rex Rachiſius, abdicato quo potiebatur Longobardiæ Regno in Aſtulphi fratris ſui manus: quia tamen cognitus inter Monachos admiſſus eſt, non æque duris ac Carolomannus exercitationibus probatus ac inſtitutus fuit.

12. Carolomanni abdicatione, & Griſonis morte, traductis in unum Pipinum Martelli opibus, poteſtate, & amicis, quos ampliſſima beneficia recepta devinxerant, aut futura in ſpem erigebant. Cum nihil ex Chilperici ſocordia vel commodi ſperaretur, aut privati damni timeretur, publicæ vero calamitates prævidenrentur innumeræ, ſive ab inteſtino civilique bello, ſive a devictarum gentium rebellione, quas unius Pipini virtus in officio continebat, ſive a Saracenorum incurſu, ſi Pipinus jam prole felix, ſed quæ per ætatem nondum erat regendis populis, aut Optimatum ambitione vel diviſionibus reprimendis ſatis idonea, rebus humanis atque Sceptri ſucceſſione eximeretur, cogitari cœptum eſt de Chilperico, cui nihil erat Regium præter inane nomen, abdicando, Pipinoque ejus fratre in Regnum ſufficiendo. Diſpoſitis jamdudum eam in rem omnium animis, curat Pipinus totius Regni comitia convocari, in his omnium conſenſu deliberatum eſt uni Pipino Regnum eſſe deferendum, atque in ejus liberos ingentis ſpei Principes Regni transferendam ſucceſſionem. Eo denique res proceſſit, ut omnibus deſpectus Chilpericus Regno cedere coactus ſit, ut in Pipinum ſuprema poteſtas transferretur, anno Chriſti 752.

13. Qui Zachariæ vita functo ſucceſſit Stephanus ſecundus, non ultra quatriduum ſedem Romanam tenuit. Huic ſuffectus Stephanus tertius, qui bello ab Aſtulfo Rege appetitus, poſtquam ille capta Ravenna cum Exarchatu omni, ejectiſque inde Græcis cum Exarcha Eutychio, & potentia & ſuperbia multum increverat, in Franciam ſummus Pontifex ad Pipinum confugit. Qui tranſcenſis Alpibus, & disjectis quæ montium clauſtra inſederant Longobardicis prœſidiis, incluſum Regia gentis urbe Ticino, quæ & Papia vocatur, Aſtulfum jurare compulit, cuncta ſe, quæ Romanæ ditionis erant, redditurum. Sed Francorum diſceſſu metu ſolutus non modo promiſſis non ſtetit, verum etiam Romam cum Pontifice arcta obſidione cinxit. Pontifex in has redactus anguſtias, Pipinum ſuppliciter evocat duabus ad commiſerationem compoſitis epiſtolis, tum proprio nomine, tum Principis Apoſtolorum. Pipinus his commotus pari celeritate tranſgreſſis Alpibus hoſtem acie adoritur, profligat, Romamque obſidione ſolvit, Aſtulfum fugientem ſeque mœnibus Ticini includentem obſidet, inque ſuam redigit poteſtatem. Atque Ravennæ Exarchatum, quam Romaniam vocant, & Pentapolim nempe Anconam, Ariminum, Piſaurum, Auximum & Urbinum, aliaque oppida & arces, quas ab Aſtulfo Græcis Imperatoribus ereptas Conſtantinus Copronymus a Pipino per Legatos fruſtra repetebat, Romano Pontifici tradidit, perpetuoque addixit, anno 756.

14. Pipinus extremum diem Pariſiis obiit Chriſti anno 768. Eodem Carolus cum Carlomanno paternum Regnum partitus eſt: ſed hoc intra triennium extincto, ſolus regnavit Carolus. Qui anno 773. advocatus ab Adriano Papa ejus nominis primo, quem Deſiderius Longobardorum Rex divexabat, paternas victorias inſtauravit. Veronam hoſti præripit fugato inde Adelgiſio Deſiderii filio, ipſum vero Deſide-

Deſiderium, qui ſe intra validiſſimam Ticini urbem incluſerat, cum urbe obſeſſa in ſuam redigit poteſtatem: eumque amiſſa cum Regno libertate una cum uxore & liberis Leodium Eburonum cuſtodiendum mittit. Sicque gentis Romano Pontifici infeſtæ regnum prorſus extinctum eſt, poſtquam ducentis circiter & ſex annis ab Albano fundatore in Italia floruit. Carolus vero non modo quæcunque a Pipino patre Pontifici Romano donata erant, rata eſſe voluit; ſed multa his adjecit, ſcilicet Sabinenſe territorium, Spoletinum Ducatum, & Beneventanum, quæ ab Anaſtaſio in Adriano referuntur, iiſque Venetiarum & Iſtriæ aſcribuntur provinciæ cum Inſula Corſica. Portus Lunæ, quem Adriano Papæ Carolus Magnus dono dedit, in illo Liguſtico ſinu ſitus erat, in quo extat Lerice ad Occidentem Macræ fluvii, qui Liguriam ab Etruria diſterminat, Cumque poſt interjectos aliquos annos a Deſiderii Regis captura, expeditionem alteram ad fines uſque remotiores Italiæ Carolus Magnus adverſus Beneventanum Ducem Arichiſum ſuſcepiſſet, nova terrarum acceſſione Romanam Eccleſiam locupletavit, qua Silarus amnis & oppidum Sipontus continebantur; quidquid igitur ab hoc Orientali limite per oram Mediterranei maris Lericem uſque protenditur, id omne Caroli Magni beneficentia Eccleſiæ Romanæ temporali dominationi acceſſit. Conſtat vero ex Adriani ipſius ad Carolum Magnum epiſt. 87. de donatione Beneventani Ducatus. Itemque ex ejuſdem ad eundem epiſtolis 73. 88. & 92. de donatione Capuæ & Campaniæ. Sed fuſius & prolixius has omnes donationes probat & explicat noſter Joannes Morinus, Oratorii apud Pariſios Presbyter, parte 3. cap. 16. & 20. Operis de ſuprema Papæ dominatione temporali.

15. Ex anno 772. inchoatum eſt Caroli Magni adverſus perduelles Saxones bellum, quod tres & triginta duravit annos ob continuas & pertinaciter iteratas gentis rebelliones, ejus a quo ſæpius devicta fuerat, clementia abutentis, quæ non aliter perdomari potuit niſi translatione gentium illarum Albis fluminis ripas incolentium in Galliam, & deductione coloniarum Gallicanarum in eas regiones; Sclavos præterea & Bajoarios cum duce ipſorum Taſſilone, quem demum captum in Monaſterium truſit, ad obſequium reduxit. Bellum inſuper cum Avaribus ſive Hunnis ea rebellantium ſtrage confecit, ut vix ſupereſſent a quibus agri colerentur. Saracenos quoque, facta in Hiſpaniam tranſmiſſione, ingenti clade fudit & fugavit. Cæſarauguſtam & omnem circumquaque regionem ſubjugavit, Pampelonam expugnavit, ejuſque muros disjecit. Perdomitiſque Celtiberorum & Cantabrorum Provinciis, dum per Pyreneos in Galliam regreditur, Vaſcones extremum per anguſtias agmen adorti Francos pleroſque ceciderunt, interque hos Rutlandum fortiſſimum Ducem, Britannicæ oræ Præfectum, impedimentaque exercitus dirupuerunt.

16. Carolus octingenteſimo Chriſti anno creatus eſt Occidentis novus Imperator, quum poſt Adriani obitum in ſacram Petri ſedem Leo tertius provectus eſſet. Contigit ſceleratorum quorumdam factione, ut novus Pontifex comprehenſus, effoſſis oculis abſciſſaque lingua, & multis plagis ſaucius & cruentus, in tetrum carcerem conjectus ſit. Sed Deo execrandum ſcelus emendante, reſtitutis oculis & lingua mirificè ſanatus eſt, atque adventante Vinichio Spoletano Duce vindicatus in libertatem ſanctus Pontifex, Spoletumque adductus & tantiſper recreatus, ſe ad Carolum contulit Saxonico tunc bello implicitum, qui Romam ipſum per Legatos reduci curavit, & in ſedem reſtituit Apoſtolicam: applaudentibus Clero populoque Romano. Ipſe verò Carolus cùm primùm per Saxones licuit, Romam cum Pipino filio & exercitu contendit: exceptuſque eſt ſumma omnium lætitia. Convocata Epiſcoporum Synodo cauſam Pontificis dijudicari mandavit; at verò perfidi ſicarii, qui ex affinibus erant defuncti Papæ Adriani, ut facinus admiſſum aliquo prætextu diminuerent, multas in Leonem accuſationes impegerant. Cæterùm nullo accuſatorum comparere auſo, nec enim probare conficta crimina poterant; Synodo verò conteſtante, quod olim in cauſa Marcellini, deinde in cauſa Symmachi Pontificum, fuerat ab aliis Synodis pronunciatum, nemini de Summo Pontifice judicandi præter ipſum ſolum competere in terris poteſtatem; Leo ambone conſcenſo, adhibito jurejurando, ſe illorum criminum, quorum falsò accuſabatur, profeſſus eſt innocentem, favente fauſtis acclamationibus omni populo. Poſt hæc de inſtaurando in Occidente Romano Imperio in perſona Caroli, cujus erant ampliſſima in Eccleſiam merita, quando Imperatores Orientis omni ope & ſtudio ſanctam religionem peſſumdare, atque Romanam Eccleſiam evertere contendebant, ſuum iſtud propoſitum conſcio nemine, atque inſcio Carolo ipſo, paucis poſt diebus perfecit. Ipſo Natalis Domini die in Vaticana Principis Apoſtolorum Baſilica, Carolum piis precibus intentum inopinus invadens, capiti ejus coronam imponit; Elataque voce Imperatorem Romanorum ſalutat & proclamat, ſucclamante atque applaudente omni multitudine. Ipſeque Nicephorus Orientis Imperator cum Carolo fœdus iniit, ut Orientis alter, alter Occidentis Auguſtus diceretur. Vitrichindus belli Saxonici fax, cujus molitionibus & ductu toties bellum illud recruduerat, abdicatis idolis Chriſtianos ritus cum baptiſmo ſuſcipit, Eique Carolus non veniam tantùm, ſed etiam Angrianum Ducatum dedit. Ab hoc plerique originem Capetiorum Regum arceſſunt. Ludovicus Caroli filius, quem pater Aquitaniæ Regem dixerat, in Hiſpaniam profectus Saracenos rebellantes collatis ſignis profligavit,

Bar-

Barcinonem aliaque Cataloniæ oppida expugnavit. Duobus etiam navalibus præliis Francorum virtus enituit: ſemel ad Sardiniam; iterumque ad Baleares Inſulas, quibus Saracenorum claſſes mare latrociniis infeſtantes inſignibus victoriis deletæ ſunt; multis eorum navibus partim interceptis, partim depreſſis, reliquis in fugam verſis. His aliiſque ſucceſſibus, quos dinumerare longum eſſet, Caroli Magni & Francorum ſub illo virtutem & gloriam Divina providentia in altiſſimum apicem evexit.

17. Idemque Princeps ubique Magnus Chriſtianam religionem, quàcunque protenditur Europa, longè lateque propagavit, Eccleſiam continua ſollicitudine ditavit, auxit, amplificavit. Eccleſiæ diſciplinam ubique ferè collapſam permultis convocatis Epiſcoporum Synodis reſtituit, & mirificè ſtabilivit. Idem quoque ingenio præſtans & diſciplinis excultus, literas & literatos viros inſigniter ſtuduit promovere, tandemque Aquiſgrani diem clauſit extremum an. Chriſti 814. ætatis 72. regni 47. imperii 14.

18. In Hiſpania rem Chriſtianam inſigniter promovit Gallæciæ Rex Alfonſus cognomine Caſtus; tùm quia cum uxore Berta Caroli Magni ſorore continenter vixit; tum etiam quia ſuis de Saracenorum gente victoriis regnum ſuum infami tributo quinquaginta nobilium virginum & totidem plebeiarum quotannis exolvendo liberavit, quod ejus præceſſor Maurogatus conſenſerat, an. Chr. circiter 784.

19. Sæculum iſtud ſcriptis illuſtrarunt Germanus Conſtantinopolis Patriarcha, qui multa propter ſacras Imagines & fecit egregiè, & pertulit fortiter: Theoriam ſcripſit rerum ſacrarum aliaque nonnulla: mortem obiit in exilio pro Catholica fide anno 730. Joannes Damaſcenus ſanctitate & eruditione præſtans multa egregiè ſcripſit; quatuor de fide Orthodoxa libros, in quibus univerſam Theologiam primus recta methodo complectitur; tres quoque doctiſſimas orationes pro ſacris Imaginibus; variaque opuſcula: ab Iconomachis Imperatoribus Leone Iſaurico & Conſtantino Copronymo plurima perpeſſus eſt. Venerabilis Beda Presbyter Anglus multa egregiè lucubravit, tum Hiſtorica, ut ſunt Anglicanæ hiſtoriæ libri quinque, plurium Sanctorum vitæ, & Martyrologium; tum expoſitiones in multos ſacrorum Scriptorum libros; tum ſermones, tum tractatus diverſos. Hadrianus Papa primus, præter diverſas epiſtolas, eruditum edidit librum pro ſeptimæ Synodi defenſione, atque reſponſionem ad librum ad ſe à Carolo Francorum Rege miſſum ex Concilio Francofordienſi. Paulus Diaconus à ſecretis erat Deſiderii Longobardorum Regis, everſoque per Carolum Magnum illo Regno, ſeceſſit in Caſſinenſe Monaſterium, in quo Monachus piè & religioſè vitam duxit, ut tradit Leo Oſtienſis in Chronico Caſſinenſi lib. 2. c. 17. Libros ſex procudit de Longobardorum geſtis, & alia opuſcula. Paulinus Aquileienſis Epiſcopus ſub Caroli Magni regno auctor fuit libri adverſus Felicem & Elipandum de Sancta Trinitate. Albinus Alcuinus Anglus, Bedæ diſcipulus, in Gallias à Carolo Magno accerſitus ob eximiam eruditionem ſcripſit librum de Divinis Officiis, aliaque diverſa; Diaconi Ordine contentus, recuſato per humilitatem Sacerdotio, è vivis exiit anno 804. Floruit deſinente octavo & ineunte nono ſæculo Nicephorus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui Chronicum ſeu brevem hiſtoriam à Mauricii Auguſti cæde, ad Leonis & Irenes uſque nuptias perductum conſcripſit. Uſuardus Monachus, natione Gallus, Alcuini diſcipulus, juſſu Caroli Magni accuratum ſatis & celebre Martyrologium in lucem emiſit. Marcellinus Presbyter vir Apoſtolicus, ſancti Suiberti, cui comes & collaborator aſſiduus fuit, vitam edidit, ad cujus relationem Suibertum Leo Papa tertius Canoni Sanctorum adſcripſit.

OECUMENICA SEPTIMA Synodus Nicæna ſecunda anno Domini 787.

1. Poſtquam à tribus Iconomachis Imperatoribus Leone Iſauro, Conſtantino Copronymo, & hujus Filio Leone, continuis quinquaginta annis fœdiſſimè vaſtatæ ſunt Orientales Eccleſiæ; & poſtquam tertius hic interiit, ejus viduam Irenem orthodoxam & religionis amantem fœminam ſuſcitavit Deus, quæ ruinas Eccleſiæ repararet. Efferatum graſſantemque Iſauricum Leonem Gregorius Papa ſecundus boni ſollicitique Paſtoris munus obiens, à nefariis cœptis per literas revocare conatus fuit; ſed impius Leo adverſus Pontificem ſuis nefariis conatibus adverſantem excandeſcens, Marino primùm Romanæ civitatis Præfecto, deinde Paulo Patricio & Exarchæ, ſemel atque iterum in mandatis dedit, ut Gregorium interficerent. Verùm comperto iniquiſſimo conſilio, exercitus ipſi, quos Imperator in Italia ſub ſtipendiis habebat, non modò fortiter obſtiterunt, ſed etiam rebellionem Italiæque defectionem adverſus impium Principem machinati ſunt. Optimus tamen Pontifex nihil intentatum reliquit, ut Romam, & reliquam Italiæ partem, quam Longobardi non ſubegerant, ſub officio & poteſtate Imperii contineret, ut Latini ejus ſæculi Scriptores fidem faciunt, Paulus Diaconus, & Anaſtaſius, ipſæque luculenter probant Epiſtolæ Gregorii ad Urſum Venetiarum Ducem, atque ad Leonem Auguſtum, ut obſervat Baronius ad annum 726. Cui hac parte major habenda fides quàm Cardinali Bellarmino, qui Græcorum duorum, quos profert, Cedreni & Zonaræ ſcriptis deceptus, quibus Theophanes quoque adjungi potuit, affirmat lib. 5. de Romano Pontifice c. 8. Gregorium II. ab Imperio Græcorum Italiam ſubtraxiſſe, eiſque ulteriùs tributa impendere vetaſſe. Ceterùm, Græci hæretici pariter & ſchiſmatici, qui nec ea cernebant, quæ in Italia gerebantur à Romano Pontifice, & defectionem tamen Italiæ experiebantur, ad quam populos illos veſana Leonis pertinacia invito etiam Pontifice, quem dirè inſectabatur, adigebat, ſibi & aliis quibuſcunque perſuaſum eſſe volebant, rebellaſſe Occidentem, inſtigante Romæ, quem averſabantur, Epiſcopo. Leo ipſe hac defectione efferatus, collecta ingenti claſſe, & Pontificis & Italiæ molitur exitium: ſed claſſem cum omni apparatu ad Adriaticum littus violenta exorta tempeſtas alliſit, aliiſque permultis calamitatibus ejus ferociam divina ultio repreſſit, Saracenorum deprædationibus, provinciarum rebellionibus, fame, penuriaque, peſtilentiis, & horrendis

rendis terrarum motibus, eò uſque ut regiæ urbis ædes penè omnes publicæ privatæque integri anni aſſiduis concuſſionibus corruerint, ipſaque urbis mænia ſolo æquata fuerint: ipſeque tot malorum autor Leo diris excruciatus viſcerum torminibus infelicem tandem animam exhalaverit.

2. Nec tamen ejus interitus atrocibus malis finem dedit, ejus quippe filius & regni ſucceſſor Conſtantinus Copronymus totum ſe magicis præſtigiis, cacodæmonum invocationibus, & animarum evocationibus, & flagitiis execrandis, piorum quorumcunque inſectationibus addixit, Dei genitricis, aliorumque Sanctorum, & Imaginum ſacrarum cultum feralibus edictis, omnique crudelitate inhibuit. Ejus impietate & immanitate irritati populi Conſtantino rebellant, affinemque illius Artabaſdum Curopalatem deſignant Imperatorem. Nefarium Beſerem tot malorum auctorem ſuaſoremque obtruncant, ſacraſque imagines priſtinis locis reponunt. Attamen comparato numeroſo exercitu Copronymus Conſtantinopolim terra marique obſidet, fameque ad extrema redactam ad deditionem compellit, Artabaſdo Curopalati oculos eruit, ejus liberos omnes trucidat, ne quis ex illa inviſa progenie ſcelerum ſuorum & ſacræ religionis vindex poſſet emergere; in reliquos perduelles crudeliſſimè ſævit. Quin etiam poſt excarnificatos immaniſſimè cives, ridiculum ſuæ veſaniæ ſpecimen erga ſibi ſemper fidum pſeudopatriarcham Anaſtaſium, quamvis ejuſdem ſecum impietatis fautorem, exhibuit; hunc enim aſello præpoſterè impoſitum, & flagello per urbis compita cæſum, in thronum Patriarchalem denuò promovit.

3. Cùm verò Romani Pontifices Concilia diverſa per Occidentem diverſis locis cogerent, ut malum in Religionis exitium erumpens cohiberent, Copronymus Pſeudoſynodum trecentorum & triginta Præſulum Conſtantinopoli indixit, qua in ſacras Imagines conclamatum eſt. Interea Conſtantinus Monachus Pſeudopatriarcha ſucceſſor Anaſtaſii, ſatellitio Imperatoris ſtipatus, per forum, per Eccleſias, per omnis ſexus Monaſteria, per privatorum ædes concurſans imagines ubique ſcrutatur, quotquot ſupererant, diripit, abradit, dejicit, effringit; eoſque qui habebant, verberibus & carceribus mancipat, Sanctorum reliquias loculis erutas cum venerandis Imaginibus, & Catholicorum libris, per fora ſuccenſis rogis incendit. Ipſe verò Copronymus aliquot Senatores & clariſſimos viros, eò quòd imagines coluiſſent, aut occultaſſent, duriſſimis nervis in medio foro cædi ad necem juſſit; Monachos etiam & Sanctimoniales raptari, & excarnificatos trucidari. Qui verò cædibus ſuperfuerunt, Monachos compulit pallio & cucullo exutos inire inceſta connubia, ſordidiſque artibus victum quærere. Inter milites diſtributa ſunt Monaſteria, ne quod ſancti inſtituti veſtigium ſupereſſet, prædia verò & opus Monaſteriorum fiſco ſuo addidit.

4. Conſtantinum verò pſeudopatriarcham tot ſcelerum facem & incentorem divina ultio proſecuta eſt: Cùm enim nefarius Copronymus arcanum illi ſuum de abroganda Chriſti divinitate aperuiſſet, nec ille rem ſilentio occultaſſet, juſſus eſt per urbis vicos flagellari, atque in ſordidiſſimo loco jugulari. Par etiam ultio in Copronymum incubuit, cui pedes ardentibus anthracibus intumuerunt, tantoque æſtu totum ejus corpus exarſit, ut vociferaretur infelix, ſe inextinguibili traditum igni ob violatum Virginis Deiparæ nomen & cultum. Cumque eamdem honorificè coli juſſiſſet, ſera tamen illius minimè veniam meruit pœnitentia, ſed acerbiſſimo & horrendo interitu, ad quæ migraret ſupplicia, demonſtravit.

5. Succeſſorem Copronymus habuit Leonem filium, qui Catholicum ſe initio ſimulavit, ubi verò ſuum ſtabili fundamento firmatum credidit Imperium, in apertam hæreſis profeſſionem ſe proripuit. Cùm enim gemmarum cupiditate carbunculis radiantem coronam, quam in templo Mauricius Auguſtus olim DEO dedicaverat, inde ereptam capiti ſuo impoſuiſſet, eruperunt ex ſacrilego capite venenati carbunculi, ex quibus ardens exorta febris illum brevi extinxit, ut Theophanes, & miſcellæ hiſtoriæ ſcriptor Paulus Diaconus referunt.

6. Hic hæredem poſt ſe reliquit Conſtantinum ex Irene uxore ſuſceptum filium decennem, cujus mater Auguſta regimen ſuſcepit Imperii, cujus ſapienti regimine, immanibus demum diuturniſque procellis diſcuſſis, pax optata, novaque lux Orientis Eccleſiis refulſit. Catholicæ namque religionis ſtudioſiſſima Irene nihil antiquius habuit, quàm ut illam jacentem ſuſcitaret, regiamque civitatem multiplici anathemate involutam, & à reliqua Eccleſia divulſam reduceret. Cùm autem Paulus abdicato Patriarchatu ſe ad ſpontaneam pœnitentiam in Monaſterium abdidiſſet, tam inſignis mutationis cauſam ſciſcitantibus Auguſtis reſpondit, quia Copronymi Conciliabulo, quo proculſum fuit adverſus venerandas Imagines decretum, ſuam adjeciſſet ſubſcriptionem, & niſi pœnitentia ſcelus elueret, æterno foret ſupplicio damnandus. Qua promoti reſponſione Imperatores de optimo eligendo Patriarcha ſolliciti, Taraſium promovendum curarunt. Ille porrò graviſſimum onus detrectabat, nec priùs urgentibus Auguſtis acquievit, quàm fore pollicerentur, ut legitimam Synodum ex Romani Pontificis conſenſu indicendam curarent.

7. Scripſit ergo litteras ad Adrianum primum ejus nominis Papam Taraſius, quibus de piarum Imaginum veneratione piè & eruditè diſſerit. Scripſere pariter ad eumdem Conſtantinus & Irene, rogantes ab eo Synodum indici, ad quam ſuos de more Legatos deſignaret. Jucundius Pontifici nullum afferri poterat nuncium; itaque Petrum Archipresbyterum Baſilicæ Divi Petri, & alterum Petrum Abbatem Sancti Sabæ committit, qui ſuo nomine Synodo præſint. Cæterùm adeò Conſtantinopoli hæreſis invaleſcebat, ut ibi tumultus incredibiles Iconomachi excitarint, quos nec potuere ipſi Imperatores compeſcere. Igitur Nicææ habita eſt ſacra Synodus, quæ Metropolis eſt Bithyniæ, priore omnium œcumenico Concilio jampridem celebris. Præſederunt Apoſtolici Legati, quibus aſſedit regię civitatis Patriarcha Taraſius, duoque Monachi Joannes & Thomas, cæterarum ſedium Orientis Patriarcharum Vicarii; cumque his trecenti quinquaginta Epiſcopi, multique cum delectis à ſe Monachis Archimandritę, conſeſſum Patrum ſanctitatis doctrinæque ſplendoribus decorantes, miſſique ab Imperatore complures Senatores. Geſta hæc ſunt anno Chr. 787. Coacta jam Synodo, multitudo advenit Epiſcoporum, à quibus ſupplices oblati ſunt libelli veniam & reconciliationem rogantes, eò quòd Copronymi Pſeudoſynodum approbaſſent: In his erat Gregorius Neocæſarienſis, qui nefariè Synodo interfuerat, ut præſes & anteſignanus. Utramque in partem vibrata diù ſententia titubavit, ſed mitior demùm prævaluit, qua cunctis condonatum eſt, permiſſumque ut priſtinum unuſquiſque gradum & dignitatem obtineret. Lecta primùm eſt Adriani epiſtola, cui honorificè ab omni Patrum cœtu acclamatum eſt.

8. Placuit ſubinde, ut ex Sanctorum Eccleſiæ Doctorum libris depromptæ palàm legerentur clara voce graviſſimæ ſententiæ & exempla, quibus religioſa Imaginum veneratio aſſeritur, tanquam à ſanctiſſimis Patribus tradita, jam inde ab exordiis Eccleſię, continuoque Chriſtianorum uſu recepta, plurimiſque miraculis confirmata hæreditas. Quapropter omnium Patrum ſuffragiis ſancitum eſt, ut in cunctis Eccleſiis aliiſque honeſtis locis Chriſti Domini, Sanctorumque imagines collocentur, ad piam memoriam, virtutumque imitationem in animis excitandam, tum etiam ut ipſi ſuis in imaginibus debito cultu honorentur; quandoquidem his delatus honor ad prototypum & exemplar refertur, quod illæ noſtris oculis & memoriæ repræſentant. Decretum pariter, ut fideles debita veneratione Sanctorum reliquias proſequantur. Hiſque contradicentes, hæretici declarantur, & anathemate feriuntur.

9. His ſanctiſſimè conſtitutis placuit in medium proferri Salvatoris effigiem, & ab omnibus ſuppliciter procumbentibus adorari. Perlecta etiam ne quid deeſset, examinataque ſedulò fuit Copronymi Conſtantini Synodus, ejuſque futiles rationes veriſſimis aliis, & ſolidis verſę, & quantum opus erat, expoſita divinarum literarum teſtimonia, quibus gentium idola redarguuntur, & perſpicuè oſtenſum, illa nihil cum ſacris Imaginibus habere commune. Proinde damnata illa Synodus omnium conſenſione fuit, & pronunciatum anathema in Anaſtaſium, Conſtantinum, & Nicetam Pſeudopatriarchas. Ad ultimum alios duos & viginti canones pro conſtituenda Eccleſiæ diſciplina procudit. His ritè peractis, Taraſius tranſmiſſis ad Adrianum literis, rerum in Synodo geſtarum ratio-

tationem reddidit, & confirmationem petiit. Ipſe verò Adrianus non modò Apoſtolica autoritate Synodum communivit ac approbavit, verùm etiam ſcripto ad Carolum Magnum Occidentis Imperatorem libro ab aliorum criminationibus defendit.

10. Hujus Nicænæ Synodi canone 1. confirmantur ſex œcumenicæ quæ præceſſerant Synodi, ab eiſque damnatæ hæreſes iterum damnantur. Deinde can. 2. decernitur, eum qui eſt ordinandus Epiſcopus, certò promittere debere ſe ſacros Canones ſervaturum, & populo divina eloquia traditurum: & niſi firmiter hoc promittat, nullatenus eſſe ordinandum. Chriſtus JEſus Epiſcopis omnibus in perſona Apoſtolorum debitum præſcribit officium, dum eos admonet eſſe debere lucem & ſal terræ. Quemadmodum enim fax accenſa dum aliis prælucet, ſeipſam conſumit, & ſal, ut à corruptione præſervet, ſeipſum deſtruit & abſumit; ita debent Epiſcopi cæterique animarum Paſtores propriis renunciare commodis, ut aliorum ſaluti invigilent, exemplum imitando ſupremi animarum Paſtoris, qui pro ſalute gregis ſui ſanguinem proprium vitamque ſacrificavit. Gregorius Nazianzenus brevi ſententia Epiſcoporum munus concluſit: Οὗτος ὅρος πάσης πνευματικῆς προστασίας, πανταχοῦ τὸ καθ' ἑαυτὸν παρορᾶν, πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον. *Hic omnis præfecturæ ſpiritualis finis eſt, ubique propria commoda negligendo, aliorum utilitati inſervire.* S. etiam Papa Gregorius Magnus homil. in Evang. Joannis 10. ad hæc verba: *Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Primum* (inquit) *nobis eſt exteriora noſtra miſericorditer ovibus Chriſti impendere. Poſtremum verò, ſi neceſſe ſit, etiam mortem noſtram pro eiſdem ovibus miniſtrare. Sed cùm incomparabiliter longè ſit melior anima qua vivimus, quàm terrena ſubſtantia quam exteriùs poſſidemus; qui non dat pro ovibus ſubſtantiam ſuam, quando pro his daturus eſt animam ſuam? Et ſunt nonnulli, qui dum plus terrenam ſubſtantiam quàm oves diligunt, meritò nomen paſtoris perdunt.* Hactenus Gregorius.

Can. III. *Omnem electionem quæ fit à magiſtratibus Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, irritam manere, ex canon. 3. Apoſt. dicente: Si quis Epiſcopus ſæcularibus Magiſtratibus uſus per eos Eccleſiam obtinuerit, deponatur & ſegregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum qui promovendus eſt ad Epiſcopatum, ab Epiſcopis eligi, quemadmodum à Sanctis Patribus Nicææ decretum eſt in can. 4. qui dicit, Epiſcoporum oportet maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia, conſtitui: Si autem hoc difficile fuerit vel propter urgentem neceſſitatem, vel propter viæ longitudinem, tres omninò eodem convenientes, iis quoque qui abſunt, ſimul ſuffragium ferentibus & aſſentientibus per literas, tunc facere electionem: eorum autem quæ à ſe fiunt, confirmationem dari in unaquaque Provincia à Metropolitano.*

Can. IV. *Præco veritatis Paulus divinus Apoſtolus quemdam veluti canonem Epheſiorum Presbyteris imponens, vel univerſæ potiùs Sacerdotali multitudini ſic liberè dixit: Argentum, vel aurum, vel veſtem nullius concupivi, omnia vobis oſtendi quòd oportet ſic laborantes infirmos ſuſcipere, dare beatum exiſtimans. Quocirca ab eo edocti ſtatuimus, ne turpis lucri gratia Epiſcopo in mentem veniat quærenti excuſationes in peccatis, aurum, vel argentum, vel ullam aliam ſpeciem, ab iis qui ſibi ſubſunt Epiſcopis, vel Clericis, vel Monachis exigere. Dicit enim Apoſtolus: Injuſti Regnum Dei non poſſidebunt, nec debent liberi parentibus theſaurum parare, ſed parentes liberis. Si quis ergo per auri exactionem, vel cujuſvis alterius ſpeciei, vel propter propriam aliquam affectionem à miniſterio arcere inventus fuerit vel ſegregare ſuorum Clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo divina fiant miniſteria, ad id quod non eſt ſenſu præditum, ſuam inſaniam immittens, eſt reverà ſine ſenſu, & talionis legi obnoxius erit, & labor ipſius in caput ejus redibit, ut qui ſit mandati DEI & Apoſtolicarum traditionum tranſgreſſor; Præcipit enim & Petrus ſuprema Apoſtolorum ſummitas: Paſcite gregem Domini, Epiſcopatum gerentes non per vim, ſed ſponte ac voluntariè ſecundùm Deum: neque turpis lucri gratia, ſed promptè & alacriter: nec ut dominatum Cleri habentes, ſed gregis exemplaria exiſtentes: & cùm ſummus Paſtor apparuerit, quæ nec corrumpi nec marceſcere poteſt, gloriæ coronam referetis.*

Hoc idem ſtatutum fuerat Chalcedonenſi canon. 2. Supervacaneum foret alios iſtiuſmodi ſimoniam damnantes canones referre, multiplices & innumeros. Eamdem proſequitur diſciplinam, qui proximè ſequitur Canon. 5.

Can. V. *Eſt peccatum ad mortem, quando peccantes aliqui manent incorrigibiles. Hoc autem eſt deterius, quando & erecta cervice adverùs pietatem & veritatem inſurgunt, mammona Dei obedientiæ præferentes, & ejus canonicas inſtitutiones non ferentes. In his ergo non eſt Dominus Deus, niſi fortè humiliati à ſuo delicto reſipuerint. Oportet enim eos magis DEO ſupplicare, & cum corde contrito hujus peccati remiſſionem & condonationem petere, & non de illicita donatione ſe jactare; DEUS enim prope eſt iis qui ſunt contrito corde, Pſalm. 33. Eos verò qui per auri dationem ſe fuiſſe in Eccleſia conſtitutos gloriantur, & in ea improba conſuetudine ſpem habent, quæ à Deo & ab omni Sacerdotio alienat; & ideo impudente vultu & ore aperto, probroſis & contumelioſis verbis, eos, qui propter actam ex virtute vitam à ſancto Spiritu ſelecti ordinatique ſunt præter auri dationem, proſcindunt ac vilipendunt; primum quidem eos qui hoc faciunt, ultimum proprii ordinis gradum ſumere; ſin autem perſeveraverint, inflicta pœna corrigi quoque decernimus. Si quis autem in ordinatione hoc quandoque feciſſe viſus fuerit, fiat ut vult canon Apoſtolicus cap. 38. qui dicit: Si quis Epiſcopus pecuniis ordinationem fecerit, & non venalem gratiam in emptionem deduxerit, vel Presbyter, vel Diaconus, deponatur, & ipſe, & qui ordinavit, & exſcindatur à communione ut Simon Magus à me Petro. Et ſecundus Canon Sanctorum Patrum, qui Chalcedone convenerunt, qui dicit: Si quis Epiſcopus pecuniis ordinationem fecerit, & non venalem gratiam in emptionem deduxerit, & pecuniis ordinaverit Epiſcopum, vel Chorepiſcoporum, vel Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum qui in Clero enumerantur, vel pecuniis promoverit œconomum, vel defenſorem, vel paramonarium, vel omninò aliquem ex canone turpis lucri gratia, qui hoc aggreſſus eſſe convincitur, proprii gradus id faciat periculo, & qui ordinatur, ex ea ordinatione vel promotione, quæ pretio dato inſtar mercaturæ facta eſt, nihil adjuvetur, ſed ſit alienus à dignitate, vel munere, ſeu curatione, quam pecuniis aſſecutus eſt. Si quis autem rebus adeò turpibus & lucris illicitis interceſſor ſeu ſequeſter apparuerit, hic quoque ſi ſit quidem Clericus, à proprio gradu excidat; ſin autem laicus, vel Monachus, ſegregetur.*

Can. VI *Quoniam Canon Nicænus 5. dicit, bis in anno in unaquaque Provincia per congregationes Epiſco-*

Epiſcoporum fieri oportere quæſtiones Canonicas, propter vexationem, & quod itineri perficiendo minus ſufficerent, qui cogebantur; ſtatuerunt Sancti ſextæ Synodi Patres can. 8 *ea omnino & quacunque poſtpoſita cauſa, ſemel in anno fieri, & delicta corrigi. Hunc ergo canonem nos quoque renovamus: & ſi quis Magiſtratus hoc probibere inventus fuerit, ſegregetur. Si quis autem Metropolitanus hoc fieri non curaverit, præterquam vi, vel neceſſitate, & juſta aliqua de cauſa, canonicis pœnis ſubjiciatur. Cum autem de Canonicis & Evangelicis rebus fiat Synodus; opus eſt, ut congregati Epiſcopi magnam curam & diligentiam gerant, ut Divina & vivifica mandata ſerventur. In eis enim ſervandis eſt retributio multa; quoniam lucerna eſt mandatum, lex vero lux & via vitæ, probatio & diſciplina, præceptum Domini illuminans oculos. Ne liceat autem Metropolitano ex iis quæ ſecum affert Epiſcopus, vel jumentum, vel aliam rem petere. Si enim hoc feciſſe deprehenſus fuerit, reddet quadruplum.*

12. Can. VII. *Ait Paulus Divinus Apoſtolus, quorundam hominum peccata ſunt manifeſta, nonnullos autem conſequuntur. Præcedentibus autem peccatis alia quoque ea ſequuntur. Impiam ergo hæreſim eorum qui Chriſtianos accuſant, alia quoque impia ſequuta ſunt. Quemadmodum enim venerabilium Imaginum aſpectum ex Eccleſia ſuſtulerunt, alios quoque mores reliquerunt; quos quidem oportet renovari, & tam ex jure ſcripto quam ex non ſcripto ſic obſervari. Quæcunque ergo Templa conſecrata ſunt abſque ſacris reliquiis Martyrum, in his fieri ſtatuimus reliquiarum depoſitionem cum conſuetis precibus. Epiſcopus autem poſthac Templum conſecrans ſine ſanctis reliquiis, deponatur: ut qui Eccleſiaſticas traditiones tranſgreſſus eſt.*

Hæretici Iconoclaſtæ præter abolitionem ſacrarum Imaginum, eamdem ſibi quoque licentiam adverſus venerandas Martyrum, aliorumque Sanctorum reliquias indulſerunt, Vigilantium contra Sanctorum reliquias inſultantem refellit edito adverſus illum inſigni libro Sanctus Hieronymus, Vigilantii dogmata inſtauravit Conſtantinus Copronymus Iconomachus, qui ut ſcribit Suidas, omnes ſacras Reliquias ubique deleri juſſit, & ſacra Martyrum lipſana e loculis & thecis eruta ignibus abſumpſit. Claudium quoque Taurinenſem Sanctorum reliquiis & imaginibus ſimul bellum indixiſſe perhibet Jonas Aurelianenſis lib. 1. de cultu Imaginum. Qua utraque dementia Vvicleffus, Lutherus, Calvinus aliique Novatores præcipites aguntur.

13. Ad ſacrum venerandarum Reliquiarum cultum aſſerendum, vetera Concilia, aliaque Sanctorum Eccleſiæ Doctorum teſtimonia unanimiter conſpirant. Iſtud ipſum quod explicamus Nicænum Concilium ſecundum actione 3. vocat Reliquias Sanctorum fontes ſalutares, ex quibus permulta DEI in homines beneficia diffunduntur. Et actione 7. jubet deponi clericum, & laicum excommunicari, qui reliquias Martyrum deſpectui habet, nec ut rei ſacræ religioſum honorem defert. Similiter Concilium Carthaginenſe V. can. 14. jubet, ut nulla altaria vel memoriæ dedicentur, niſi ſint ibi aliquæ Martyrum reliquiæ: utque aliter dedicata evertantur. Concilium item Gangrenſe can. ult. anathema intorquet in eos, qui Martyrum memorias, id eſt, loca, in quibus exiſtunt Martyrum reliquiæ, averſantur. Concilium Bracarenſe III. can. 5. ſancit, in communibus ſupplicationibus thecam, qua Sanctorum pignora includuntur, manibus Epiſcoporum, aut aliorum Sacerdotum publice geſtari, populi parte præcedente & alia ſubſequente. Concilium Epaonenſe can. 25. vetat reliquias Sanctorum in Eccleſia collocari, ubi non ſunt Clerici, qui ſacris pignoribus pſallendi frequentia famulentur. Simili vero pompa & apparatu Hieronymus contra Vigilantium, fidem certam facit tempore Magni Conſtantini translatas Conſtantinopolim Sanctorum Andreæ, Lucæ, & Timothei ſacras reliquias; & Imperante Arcadio translata fuiſſe Samuelis oſſa tanto honore, ut in vaſe aureo Epiſcoporum humeris geſtarentur; tanta comitante populorum frequentia, ut a Palæſtina Chalcedonem uſque jungerentur populorum & pſallentium Clericorum examina. Auguſtinus lib. 9. Confeſſio. cap. 7. & lib. 22. de Civitate Dei cap. 8. ſe præſente & inſpectore refert, ab Ambroſio per Divinam revelationem educta fuiſſe Sanctorum Chriſti Martyrum Gervaſii & Protaſii corpora, quæ diu in obſcuro & incognito loco delituerant, & inſpectante magna populi frequentia, cœcum hominem viſum recepiſſe. Quo eodem loco innumera miracula refert palam edita per ſacras Stephani martyris reliquias in Africam ex Palæſtina delatas. Res quoque eſt teſtatiſſima, & extra omnem dubii aleam poſita, quam referunt Rufinus lib. 2. cap. 33. Chryſoſtomus homil. contra Gentiles de Reliquiis ſancti Babylæ martyris, & Sozomenus lib. 4. cap. 10. Cum enim in Antiocheno ſuburbio Dæmon oracula ad populos decipiendos redderet, tum demum Chriſtianis viſum eſt ſancti Babylæ oſſa eodem transferre: quo facto cacodæmon oracula fundere deſiit: quod indigne ferens perfidus fidei Chriſtianæ deſertor Julianus Imperator juſſit Martyris ſacra oſſa inde in urbem Antiochenam tranſportari; hoc ſibi perſuadens fore, ut oracula, quæ ad Martyris præſentiam ſiluerant, reſtituerentur. At contra factum eſt, cœleſti namque igne de ſurſum lapſo, & fanum & idolum abſumpta ſunt. Alia ſuppetunt innumera Sanctorum Patrum teſtimonia, quæ nullus quantumvis ſedula diligentia exhaurire poſſit. Sufficient pro coronide, quæ Sanctus refert Eccleſiæ Doctor Ambroſius ad finem ſerm. 93. de duobus Sanctis Nazario & Celſo martyribus: *Quod ſi dicas mihi, quid honoras in carne jam reſoluta atque conſumpta? Honoro in carne Martyris exceptas pro Chriſti nomine cicatrices; honoro viventis memoriam perennitate virtutis; honoro per confeſſionem Martyris ſacratos cineres, honoro in cineribus ſemina æternitatis, honoro corpus quod mihi oſtendit Dominum diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reverentur & dæmones? Quod & afflixerunt in ſupplicio, ſed glorificant in ſepulchro? Honoro itaque corpus, quod Chriſtum honoravit in gladio, quod cum Chriſto regnabit in Cœlo.*

14. Can. VIII. *Quoniam Hebræorum religionis quidam errantes Chriſtum Deum noſtrum ſubſannare viſi ſunt, ſeſe Chriſtianos eſſe fingentes, ipſum autem clanculum & occulte negant, Sabbata obſervantes, & alia Judaica facientes: ſtatuimus, ut neque ad communionem, neque ad orationem, neque ad Eccleſiam admittantur, ſed aperte ſint ſecundum ſuam religionem Hebræi; & neque filios eorum baptizari, neque ſervum ab eis emi vel poſſideri. Sin autem ex pura & ſincera fide quis eorum converſus, & ex toto corde confeſſus fuerit, eorum moribus & rebus inſultans, veluti triumphum agens, ut & alii refellantur & corrigantur; tum recipi, & baptizari & ejus liberos, & cautos reddi, ut ſe ab Hebræorum ſtudiis & inſtitutis abſtineant. Si autem non ita ſe gerant, eos nullo modo admitti.*

Sanctus Papa Gregorius occaſiones captans infideles ad Chriſtianam religionem pelliciendi, conqueritur de Januario Caralitano Epiſcopo hac de re; quod ruſticos adhuc Paganiſmum profitentes permittat eſſe prædiorum Eccleſiæ, quæ in Sardinia ſunt, conductores & mercenarios colonos. *Et quid*, inquit, *vos admoneo, ut ad Dominum extraneos adducatis, qui veſtros ab infidelitate negligatis corrigere? Unde neceſſe eſt vos per omnia in eorum converſione vigilare. Nam ſi cujuslibet Epiſcopi in Sardinia inſula paganum ruſticum invenire potuero, in eodem Epiſcopo fortiter vindicabo. Jam vero ſi ruſticus tantæ fuerit perfidiæ & obſtinationis inventus, ut ad Dominum venire*

venire minimè conſentiat, tanto penſionis onere gravandus eſt, ut ipſa exactionis ſuæ pœna compellatur ad rectitudinem feſtinare. Hæc epiſtola habetur 26. lib. 3. Pari etiam ratione agendum cenſebat erga Judæos, ut ex ejus epiſtola liquet ad Cyprianum Diaconum, & rectorem patrimonii Siciliæ, quæ eſt 6. libri quarti, in qua cum hortatur, ut Manichæos, qui poſſeſſiones Eccleſiaſticas colunt, ſummoperè perſequatur, & ad fidem Catholicam revocet. His iſta quoque ſubjungit de Hebræis; *Pervenit ad me eſſe Hebræos in poſſeſſionibus noſtris, qui converti ad Dominum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, ut per omnes poſſeſſiones, in quibus ipſi Hebræi eſſe noſcuntur, epiſtolas tranſmittere debeas, eis ex me ſpecialiter promittens, quòd quicunque ad verum Dominum DEUM noſtrum JESUM Chriſtum ex eis converſus fuerit, onus poſſeſſionis ejus ex aliqua parte imminuetur.* (Nec multò poſt:) *Nec hoc utiliter facimus, ſi pro levandis penſionum oneribus, eos ad Chriſti gratiam perducamus; quia etſi ipſi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de iis nati fuerint, jam fidelius baptizantur. Aut ipſos ergo, aut eorum filios lucramur. Et ideo non eſt grave, quidquid de penſione pro Chriſto dimittimus.* Ab utroque tam à Gregorio Papa, quàm ab œcumenica Synodo laudabilis haud dubiè intenditur finis. Synodus quidem huc maximè collimat, ne per ementitam & ſimulatam converſionem (ut non rarò fit) Judæi Eccleſiam decipiant, neve ſacrilegi & infideles ad Sanctorum communionem admittantur. Pontifex verò Gregorius de filiorum ab Hebræis natorum ſalute magis eſt ſollicitus; & cùm de internis & cordium occultis Eccleſia non judicet, hoc tamen poſt debitam ſufficientem explorationem parentum, rectam mentem, dum baptiſmum poſtulant, plenioremque in Chriſtiana Eccleſia inſtitutionem, faciliùs præſumit eſſe ſinceram, nihilque ſubeſſe fraudis aut fictionis. Hoc ipſum quoque Gregorii inſtitutum laudat Joannes Diaconus ejus vitæ lib. 2. c. 47. & 48.

15. Can. IX. *Puerilia omnia ludibria, furioſaque, ac inſana dicta & ſcripta, quæ adversùs ſanctas Imagines edita ſunt, oportet dari Epiſcopo Conſtantinopolitano, ut cum reliquis libris hæreticis reponantur: Si quis autem hæc celare inventus fuerit; ſi ſit quidem Epiſcopus, aut Presbyter, vel Diaconus, deponatur: ſin autem laicus vel Monachus, ſegregetur.*

Imperatores Theodoſius & Valentinianus *l. damnato, Cod. de hæretic. & Manich.* diſtrictè prohibent libros hæreſiarchæ Neſtorii haberi, aut legi, aut deſcribi, jubentque diligenti ſtudio requiri ac publicè comburi. Et ibid. *l. ex Manichæo*, pœnas decernit in habentes Manichæorum libros, nec manifeſtantes ad hoc ut comburantur. Et Nicolaus Papa I. ad conſulta Bulgarorum, Reſpon. 103. libros falſæ religionis haberi aut retineri vetat, ſed flammis tradi jubet. Huc ſpectat Tridentini Concilii decretum de indice librorum prohibitorum, ſeſſ. 25. Refert Joannes Moſchus in ſua Lauſiaca hiſtoria cap. 46. cum acceſſiſſet ad Cyriacum Presbyterum & Abbatem Lauræ ad Jordanis fluenta ſitæ, ſibi apparuiſſe DEI Genitricem Mariam auguſtiſſima ſpecie extra cellam duobus ſibi adjunctis comitibus, Joanne Baptiſta, & Evangeliſta: cùmque Abbas ſupplex rogaret, ut intra cellam ſuam ingredi dignaretur, negaſſe illam, eò quòd adverſarium ſuum intùs incluſum haberet. Tum verò Cyriacum animo graviter anxium cùm ſolus in cella habitaret, formidaſse, num ipſe fuiſset nomine adverſarii à ſanctiſſima Virgine deſignatus; cùmque animo angeretur, nec tamen recordari poſset, cujuſnam offenſæ reus apud eam eſset, ad leniendum conceptum animo mœrorem, cepiſse librum mutuò ante aliquos dies ab Heſychio Jeroſolymitanæ Eccleſiæ Presbytero acceptum, quem evolvendo invenit adjunctos duos impii Neſtorii libros, qua perſpecta re, credidit de hoc adverſario conqueſtam fuiſse Virginem Mariam: neque diſtulit illum ad Presbyterum, à quo acceperat, comportare, eique quid ſibi accidiſset, enarrare. *Quo audito* ille ab eo volumine duos Neſtorii libros, excidit; eoſque igni tradidit, dicens: *Non manebit in cella mea ſancta DEI Genitricis ſemperque Virginis Mariæ inimicus.*

16. Can. X. *Quoniam nonnulli Clerici canonicam conſtitutionem prætergredientes ſua relicta paræcia in alias parœcias excurrunt, ut plurimùm autem in hanc à Deo cuſtoditam & Imperatoriam urbem, & apud Principes aſſident, & in eorum oratoriis divina miniſteria faciunt; eos ſine proprio Epiſcopo non licet in quavis æde vel Eccleſia recipi: Si quis autem hoc fecerit & perſeveraverit, deponatur. Quicunque autem cum prædictorum Sacerdotum conſenſu hoc faciunt, non licet eis curas ſæculares & mundanas ſuſcipere, ut qui ſint à canonibus prohibiti hoc facere. Si quis autem eorum, qui majores, id eſt, curatores appellantur, curationem obtinere deprehenſus fuerit; vel ceſſet, vel deponatur: potiùs autem ſe offerat ad docendos filios & ſervos, legens eis Divinas Scripturas. Ad hoc enim etiam Sacerdotium ſortitus eſt.*

Duæ res iſto Canone prohibentur; primùm ne injuſſu proprii Epiſcopi Clericus extra propriam diœceſim excurrat, aut ad Eccleſiaſtica miniſteria ullibi recipiatur. Secundò, ne clerici negotiationibus, aut profanis miniſteriis ſe addicant. Quod primum eſt, de Clericorum excurſionibus abſque licentia proprii eorum Epiſcopi, ſtatutum fuerat Nicæni primi Concilii canonibus 5. & 16. Itemque Sardicenſibus can. 18. & 19. aut ſecundùm Græcam editionem can. 15. & 16. & Antiochenæ Synodi can. 3. & inſuper Chalcedonenſis can. 5. can. 13. can. 20. & can. 23. Prætereaque Laodiceno can. 48. relato diſt. 5. de conſecr. c. non oportet 36. his accedat Apoſtolorum can. 13. & 15. Altera demùm pars de ſæcularibus negotiis aut profanis miniſteriis, quæ Clericis interdicuntur, habetur Apoſtolorum can. 7. præterea can. Apoſt. 20. Clerici vetantur pro aliis fidejubere. Concilium quoque Carthaginenſe III. canone 15. hæc decernit: *Item placuit, ut Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, vel Clerici non ſint conductores, neque procuratores, neque ullo turpi vel inhoneſto negotio victum quærant; quia reſpicere debeant ſcriptum eſſe ab Apoſtolo: Nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſæcularibus.* Idem ſtatuitur Chalcedonenſi can. 4. & Arelatenſis II. Concilii can. 14.

17. Can. XI. *Cùm omnes ſacros Canones cuſtodire teneamur, & eum qui ſtatuit, in unaquaque Eccleſia œconomos eſſe, inviolabilem modis omnibus cuſtodire debemus. Et ſi quidem unuſquiſque Metropolitanus in ſua Eccleſia conſtituerit œconomum, benè utique habet: ſin autem, ex autoritate propria Conſtantinopoleos Epiſcopo licentia eſt præponendi œconomum in ejus Eccleſia: ſimiliter & Metropolitanis, ſi Epiſcopi, qui ſub ipſis ſunt, non ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis Eccleſiis. Idipſum autem ſervandum eſt etiam in Monaſteriis.*

Porrò loco iſto allegatus canon eſt num. 26. in Concil Chalcedonenſi, cujus hæc ſunt verba: *Quoniam in nonnullis Eccleſiis, ut ſæpè à nobis auditum eſt, Epiſcopi abſque œconomo tractant res Eccleſiaſticas; placuit omnem Eccleſiam Epiſcopum habentem ex proprio Clero œconomum habere: ut nec ſine teſtibus ſit Eccleſiæ adminiſtratio, nec ideo res ejus diſſipentur, & probrum atque dedecus Eccleſiæ inuratur. Si autem hoc non fecerit, eum divinis etiam canonibus ſubjici.* Legitur etiam apud Gratianum c. quia in quibuſdam, diſt. 89. Antequam Eccleſiarum œconomi fuiſſent inſtituti, facillimum Epiſcopis erat proventus Eccleſiarum expilare. Siquidem Apoſtolis aſcriptus can. 40. aliàs 41. omnium Eccleſiæ proventuum curam Epiſcopis addixit, cujus hanc profert rationem; quia cùm illis animarum cura committatur, non eſt eis diffidendum in temporalium adminiſtratione. Quæ eadem ſanctio & ratio iteratur per can. 24. Antiocheni ſub Julio Papa celebrati Concilii. Quia tamen periculoſum eſt ei, qui nulli ſit rationi obnoxius, opes Eccleſiæ credere; tutius & cautius poſterior Eccleſiæ diſpoſitio œconomos eligi voluit ad temporalium Eccleſiæ rerum curam

& di-

& diſtributionem, qui ſint ὑπεύθυνοι, hoc eſt, *reddendis geſtionis ſuæ ratiociniis obnoxii*.

Can.XII. *Si quis Epiſcopus, vel Monaſterii Præfectus inventus fuerit ex Epicopatus vel Monaſterii agris, in Principis alicujus manus alienare, vel alteri perſonæ tradere, nullius momenti ſit traditio, ut SS. Apoſtolorum vult can. 39. qui dicit: Omnium rerum Eccleſiaſticarum Epiſcopus curam gerat, & eas adminiſtret tanquam Deo intuente. Ne liceat autem ex eis quidquam ſibi vendicare, vel propriis cognatis, que Dei ſunt, elargiri. Si ſint autem pauperes, ut pauperibus ſuppeditet: ſed non eorum prætextu res Eccleſiæ venundet. Sin autem detrimentum Eccleſiæ afferre cauſetur, ne quidquam ex agro emolumenti percipi, nec ſic quidem Principibus, qui ſunt eo loco, alienet prædium, ſed clericis vel agricolis. Sin autem improba aliqua calliditate utentur, & à clerico vel agricola Princeps agrum emerit: ſic quoque nullius ſit momenti venditio, & Epiſcopatui, vel Monaſterio reſtituatur. Porrò Epiſcopus, vel Monaſterii Præfectus, qui hoc fecerit, exturbetur quidem Epiſcopus ab Epiſcopatu; Monaſterij verò Præfectus, à Monaſterio, ut qui malè diſſipent, quæ non congregaverunt.*

Can.XIV. *Quòd Ordo in Sacerdotio verſatur, eſt omnibus manifeſtum, & Sacerdotis munera exactè ſervare DEO gratum eſt. Quoniam verò videmus nonnullos à pueris tonſuram Clerici accipientes, nondum verò accepta Epiſcopi manuum impoſitione in congregatione è ſuggeſtu legentes, & id non canonicè facientes; hoc à præſenti canone fieri non permittimus. Hoc ipſum autem etiam in Monacho ſervari; Lectoris autem manuum impoſitionem licet in proprio Monaſterio tantùm unicuique Monaſterij Præfecto facere, ſi ipſi Præfecto ſcilicet ab Epiſcopo adhibita ſit manus impoſitio ad Abbatialem dignitatem, dum ſit & ipſe Presbyter. Similiter & ex antiqua conſuetudine Chorepiſcopos Epiſcopi permiſſu oportet Lectores ordinare.*

Habetur etiam in c. quoniam, diſt. 69. Hic obſerva vetus privilegium Abbatum conſecratorum circa minorum Ordinum erga ſubditos Monachos collationem.

18. Can.XV. *Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Eccleſiis non collocetur: hoc enim eſt negotiationis & turpis lucri proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine alienum. Ab ipſa enim Domini voce audivimus, non poſſe quempiam dominis duobus ſervire; vel enim unum odio habebit, & alterum diliget; vel unum ſuſtinebit, & alterum contemnet Unuſquiſque ergo (ut vox eſt Apoſtolica) in eo, in quo vocatus eſt, debet manere, & in una Eccleſia aſſidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Eccleſiaſticis negotijs, ea à DEO ſunt aliena. Ad hujus autem vitæ uſum ſunt diverſa ſtudia. Ex ijs ergo ſi quis velit ea quæ ſunt corpori ad uſum neceſſaria, comparet. Dixit enim Apoſtolus, uſui meo, & ijs qui mecum ſunt, ſubminiſtraverunt manus meæ. Et hoc quidem in hac cuſtodita à Deo civitate. In ijs autem quæ extra ſunt locis, propter hominum inopiam permittatur.*

Refertur à Gratiano c. Clericus, 21. q. 1. hoc idem ſanciverat Chalcedonenſis Synodi can. 10. interdicens, ne quiſquam clericus duarum civitatum Eccleſiis adſcribatur. Pari ratione cavetur in Concilio Agathenſi can. 57. & in Epaonenſi can. 9. & in generali Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. can. 29. in Tridentino ſeſſ. 6. cap. 4. & ſeſſ. 24. c. 17. necnon in c. unum Abbatem, 21. p. 1. ne unus duabus Eccleſiis clericus, & ne unus duobus Monaſteriis præficiatur Abbas. Jus quoque civile non permittit duplicem in uno militiam, ſeu duobus meriti cingulis aut ſtipendiis, l. his quidem, C. qui militare non poſ. lib. 12. ſed hanc ex re nata quæſtionem paulò dilucidius diſcutiamus.

19. Canonum periti duplicem norunt plurium præbendarum ſeu beneficiorum incompatibilitatem; primi ſcilicet generis, & ſecundi. Incompatibilitas primi generis ea eſt, ut ſecundo per pacificam poſſeſſionem obtento beneficio, primum reipſa vacet ſtatim, c. de multa de præben. & extrav. execrabilis, eod. tit. in communib. & c. literas, de conceſſ. præben. & c. cum in cunctis 7. §. cùm verò, de electio. Secundi generis incompatibilitas ea eſt, qua ſimul nequeant licitè plura teneri beneficia, niſi accedat rationabilis diſpenſatio Superioris, id eſt, quæ juſta cauſa nitatur: nec ideo tamen vacant priora beneficia per poſterioris adeptionem, quamvis nulla fuerit impetrata diſpenſatio; & præterea horum alterum poſſit congruum victum proviſo ſuppeditare. Etenim ſi ſingula non ſufficiant honeſtæ ſuſtentationi, poſſunt duo ſimplicia beneficia licitè citra diſpenſationem poſſideri, juxta iſtud Tridentinum decretum ſeſſ. 24. cap. 17. *Statuit ſancta Synodus, ut impoſterùm unum tantum beneficium ſingulis conferatur: quod quidem ſi ad vitam honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominùs aliquod ſimplex beneficium, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferre.* Atque iſte ipſe quem exponimus Nicænus canon diſertè ea de cauſa extra urbem Imperialem poſſe pluribus Eccleſiis Clericum unum addici docet. Conſtantinopoli quippe facilius eſſe Clericis citra plurium præbendarum poſſeſſionem vitam honeſtè tueri, ſive, ut indicat, apud procerum familias ſacra miniſteria domi, vel in agro ex Epiſcopi venia celebrando; ſive filiorum aut famulorum inſtitutioni tum ad bonas literas, tum ad pietatem operam navando, excluſis tamen omninò ſæcularibus præfecturis, aut vilioribus obſequiis; ſive demùm aut publicè, aut privatim honeſtas ſcientias & diſciplinas edocendo; ſive Xenodochiis aliiſque piis domibus, aut etiam Sanctimonialium cœnobiis ſacram Præfecturam exercendo: ſive denique Apoſtolico Pauli exemplo propriis manibus honeſtè laborando.

20. At verò ad primi generis incompatibilitatem pertinent duæ ſimul dignitates, ut duo Epiſcopatus, duo Decanatus, aut unus Decanatus cum Præpoſitura ſimul, vel cum Archidiaconatu. Item plures Parochiæ, aliave curata Sacerdotia. Præterea plures in eadem Eccleſia perſonatus, aut dignitates etiam citra curam animarum. Denique plures ſub eodem tecto uniformes præbendæ, ut ſunt duo Canonicatus quantumvis ſimplices, c. literas de conceſ. præben. Iſta quoque incompatibilitas extenditur ad Epiſcopum, qui ſtatim atque conſecrationem ſuſcepit, & bonorum Epiſcopalium fructu gaudet, (non enim hic Epiſcopi comprehenduntur merè titulares, & Epiſcopalium proventuum proprietate non perfruentes) aut etiam elapſo tempore quod Canones conſecrationi Epiſcopali præfixerunt, amittit illicò jure ipſo, quæcunque prius habebat, beneficia, niſi Apoſtolicæ diſpenſatione Sedis fuerit præmunitus, c. cùm in cunctis 7. §. cùm verò, de electio. Sed ſi pauper ſit Epiſcopus, poterit ei adhuc poſt conſecrationem ſimplex aliquod conferri beneficium. Tametſi enim quæ priùs tenuerat, amittat, non eſt tamen ad poſteriora ſimplicia inhabilis, ut docent Martinus Navarra, Leſſius, aliique communiter. Nec tantùm circa prædicta verſatur prima illa beneficiorum incompatibilitas, inducens ipſo facto priſtini quo quis fuerat proviſus beneficii vacationem; ſed etiam circa Curatum beneficium cum aliis ſimul, quæ quamvis ſimplicia ſint, reſidendi tamen obligationem annexam habent; qualia ſunt quæ juriſdictionem annexam habent, vel chorum, ut ſunt Canonicatus, niſi his unita ſit cura, per Vicarium ab Epiſcopo approbatum & titulatum exercenda. Veruntamen ſi contingat, Curatum beneficium minimè ſufficere ad convenientem ejus qui proviſus fuit, ſuſtentationem, poteſtatem habet collator abſque alia diſpenſatione conferendi ei, qui proviſus eſt, ſimplex aliquod beneficium reſidentiæ non alligatum, juxta Tridentinam definitionem ſeſſ. 24. cap. 17. Sapienter verò docet Angelicus Doctor

Aquinas quodlib. 9. artic. 15. Quædam rerum genera ita eſſe ex ſe mala, ut nulla circunſtantia poſſint a malo excuſari, quale eſt adulterium. Alia, mali quidem ſpeciem habentia, quæ tamen adhibitis debitis circumſtantiis bona ſint. Hujuſmodi eſt homicidium, nam ſi fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, id eſt neceſſariæ, aut in reipublicæ utilitatem & ſecundum leges, bonum eſt. Et ſub hoc genere collocat S. Thomas beneficiorum Eccleſiaſticorum pluralitatem. Alia denique neque per ſe mala ſunt, neque mali ſpeciem habent, ſed ſolam ad bonum aut ad malum indifferentiam, ut ambulare, loqui, dormire.

Can. XVI. *Omnis luxus & ornatus corporeus eſt a Sacerdotali ſtatu alienus; Epiſcopum ergo vel Clericos, qui ſe ſplendidis & inſignibus veſtibus exornant, corrigere oportet; ſin autem permaneant, pœnæ ſubjici: ſimiliter & eos qui ſunt unguentis delibuti. Quidquid enim non propter uſum, ſed oſtentatorium ornatum aſſumitur, in malitiæ reprehenſionem incurrit, ut ait magnus Baſilius. A ſuperioribus enim uſque temporibus, omnis vir Sacerdotalis cum moderato & honeſto veſtimento induebatur; Sed nec ex ſericis texturis variatam quis veſtem habebat, neque in extremis veſtibus adjecta erant alieni coloris additamenta. Ex Divina enim lingua audierunt, quod qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.*

Notiſſimus eſt Concilii Carthaginenſis IV. canon 45. *Clericus profeſſionem ſuam & in habitu & in inceſſu ſuo probet; & nec veſtibus nec calceamentis decorem quærat.* Superius require can. Narbonenſis Concilii anni 589.

21. Can. XVII. *Quidam Monachi ſuis monaſteriis relictis, ut qui imperare deſiderent & parere recuſent, oratoria ædificare aggrediuntur, cum ea non habeant quæ ad perfectionem pertinent. Si quis hoc ergo facere aggreſſus fuerit, probibeatur ab ejus loci Epiſcopo.*

Licentia illa indiſcreta, qua tunc temporis laborabant ambitioſi Monachi, ſubeſſe renuentes, & præeſſe ambientes, jam noſtris temporibus ad Moniales ita pervaſit, ut cum nequeant Prælati pacem inter eas conciliare, ac ſedare diſcordias & partialitates, quas mutua regendi æmulatio accendit, nullum aliud ſuperſit remedium, præter novas Parthenonum fundationes, quas quotidie videmus peſſime ſuccedere, atque ad ſuppreſſionem terminari propter rerum omnium temporalium inopiam, victuſque neceſſarii penuriam, quam auget mala temporalium adminiſtratio ac potius diſſipatio, vel etiam ob novas internaſcentes regendi ambitiones, ob quas neceſſe judicatur eſſe remedium novas quærendi ſedes, ne diſſenſiones in immenſum excreſcant; & ſic multiplicantur improvidæ fundationes, & verificatur Iſaiæ vaticinium cap. 9. ℣. 3. *Multiplicaſti gentem, ſed non magnificaſti lætitiam.*

22. Can. XVIII. *Sine offenſione eſtote etiam iis qui extra ſunt, inquit Divinus Apoſtolus, 1. Cor. 10. Mulieres autem in Epiſcopiis vel Monaſteriis verſari eſt omnis offenſionis cauſa. Si quis ergo ancillam, vel liberam, in Epiſcopio poſſidere deprehenſus ſit, vel in Monaſterio ad miniſterium aliquod obeundum, puniatur: ſin autem perſeveret, deponatur.*

Can. XIX. *Tanta execrabilis avaritiæ labes Eccleſiarum præfectos invaſit, ut nonnulli horum virorum ac mulierum, qui pii ac religioſi dicuntur, Dominici mandati obliti fallantur; & eos qui ad Sacerdotalem Ordinem, aut ad vitam monaſticam accedunt, pecuniis admittant: & quorum reprobum eſt conſilium, univerſum quoque rejiciendum efficitur, ut ait magnus Baſilius; nec enim licet DEO ſervire & mammonæ. Si quis ergo inventus fuerit hoc facere; qui hoc facit, ſi ſit quidem Epiſcopus, vel Monaſterii Præfectus, vel ex Sacerdotali ordine, vel ceſſet, vel deponatur, ut vult ſecundus Canon Chalcedonenſis Synodi. Sin autem Monaſterii Præfecta, a Monaſterio extrudatur, & alii Monaſterio tradatur ad ſubjectionem. Similiter & Monaſterii Præfectus, qui Presbyterii ordinationem habet. De iis autem quæ dantur liberis a parentibus inſtar dotis: vel de rebus ſuis propriis oblatis profitentibus iis, qui ea offerunt, eſſe Deo conſecrata, ſtatuimus, ut ſive maneant, ſive exeant, ea in Monaſterio maneant, ut fuit eorum profeſſio; niſi is, qui præeſt, in culpa fuerit.*

Inferius requirito canones 63. & 64. Concilii quarti Lateranenſis generalis ſub Innocentio III. & ſubjectam eidem Concilio diſſertationem noſtram de pactionibus ſimoniacis in Monaſteriorum ingreſſu.

23. Can. XX. *A præſenti ſtatuimus non fieri duplex Monaſterium, quoniam hoc fit multis ſcandalum & offenſio. Si qui autem volunt cum cognatis mundo renunciare, & vitam ſequi monaſticam, viros quidem oportet in virorum Monaſteria diſcedere, fœminas autem ingredi in mulierum Monaſteria; hoc enim eſt Deo acceptum. Quæ autem huc uſque duplicia fuerunt, ſerventur ſecundum canonem ſancti Patris noſtri Baſilii: & ſecundum ejus conſtitutionem ita regantur. In uno autem Monaſterio ne verſentur Monachi & Monachæ. Adulterium enim media converſatione ineſt. Nec Monachus liberè cum Monacha, nec Monacha cum Monacho ſeorſum confabuletur; nec curet Monachus in fœminarum Monaſterio, nec cum Monacha ſeorſum comedat. Et quando quæ ſunt vitæ neceſſaria a parte virorum, ad Regulares fœminas deferuntur, extra portam hæc accipiant Monaſterii muliebris Præfecta cum aliqua monacha. Si autem eveniat, ut aliquam velit cognatam Monachus aſpicere, præſente Præfecta cum ea colloquatur exiguo & brevi ſermone, & mox ab ea recedat.*

Duplex Monaſterium canone iſto prohibitum duo comprehendebat contigua Monaſteria, unum Monachorum, alterum Monialium, inſtituto invicem, mutuaque adminiſtratione ac directione colligatorum, in quibus contiguitas illa, ſuperflua colloquia, & eo periculoſiora quò erant occultiora, fovere ſolebat. Magnus verò Baſilius Monaſticæ diſciplinæ pater ac legislator, in hujuſmodi minime neceſſaria diverſos inter ſexus colloquia quam rariſſima & breviſſima eſſe præcipit, atque ex his ſeu peſtiferis fontibus omnem depravationem morumque relaxationem ſcaturire admonet, dicens in libro conſtitutionum Monaſticarum cap. 3. *Quocirca fugiendæ in primis cum mulieribus nobis congreſſiones ſunt, & collocutiones: neque ad eas unquam accedendum, niſi cum graviſſima nos aliqua ad eas neceſſitas impellit, ut aliter facere non poſſimus. Atque ipſa enim etiam ubi nos neceſſitas adegerit, ab ipſis non ſecus atque ab igne cavendum eſt, adeo ut quam ociſſimè nulla mora ab iſtis nos extricemus. Animadverte enim quid de hac re Sapientia dicat: Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant? Aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?* Idemque cap. 11. hujuſmodi converſationes non aliter metitur quam verborum ad virtutes parandas utilitate, aut rei opportune gerendæ neceſſitate, ἢ περὶ ἀρετῆς ἐν καιρῷ διαλέγεσθαι, ἢ πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν τε καὶ κατεπείγουσαν χρείαν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. Qui autem in alio quovis genere ſermones verſentur, ii rejici tanquam ſupervacanei ac inutiles debent, τοὺς δὲ λοιποὺς ὡς περιττοὺς καὶ ἀνωφελεῖς παραιτεῖσθαι λόγους. Huc pariter ſpectant ad evitanda periculoſa conſortia regulæ magni Baſilii: *Non habeat Monachus ad Monacham aditum; vel Monacha ad Monachum ſecretò ad colloquium. Et non cubet Monachus in muleribri* Monaſterio; *& ſi contigerit ut aliquam propinquam ſuam videre velit Monachus, in præſentia Præfectæ huic colloquatur per modica & compendioſa verba, & in brevi ab ea diſcedat.* Videte ſuperius alia huc pertinentia, ad

can.

can. 28. Concilii Agathenſis, jubentem diverſorum ſexuum Monaſteria longè invicem eſſe remota. Similia huc pertinentia reviſe ſuperius ad can. 6. Concilii Tolet. I.

Can. XXI. *Non oportet Monachum, vel Monacham proprium relinquere Monaſterium, & ad aliud ſe conferre. Si hoc ipſum autem contigerit, ipſum ut hoſpitem accipi eſt neceſſarium: ſed eum recipi ſine mente ejus Præfecti non convenit.*

DIATRIBA DE IMAGINIBUS & earum cultu.

1. Quæcunque inſtituitur diſputatio, a nominis de quo diſceptatur, ſignificatione exordienda eſt, ne illius ignoratione aut confuſione res de qua diſceptatur, in incerto ſit: ipſique diſputantes fruſtra temereque contendant, & quaſi genus illud gladiatorum, qui obvelatis oculis in arena dimicabant, quoſque antiquitas vocabat Andabatas, gladios in incertum per aera ventilent. In primis hoc tenendum, longè diverſa eſſe ſignificata vocum imaginis, & idoli. Tradunt enim Origenes homil. 8. in Exod. & Theodoretus q. 38. in Exod. exponentes locum Exodi cap. 20. *Non facies ſculptile*, quod Interpretes 70. vertunt εἴδωλον, inter imaginem & idolum hoc eſſe diſcrimen, quod Imago ſit vera rei repræſentatæ ſimilitudo, ut contingit in hominis aut leonis repræſentatione picta vel ſculpta: etymon enim imaginis, eſt ab imitando: Idolum autem ſit falſa ſimilitudo, id referens quod revera non eſt; ut cum gentiles ſtatuas repræſentabant Palladis, aut Veneris, quaſi numinum, illa ſigna non niſi idola erant, quia Deos fœminini ſexus effingebant, quales nec dii ſunt, nec eſſe poſſunt. Quod enim non eſt, prorſus repræſentari non poteſt. Ex quo perſpicuum fit, imagines Chriſti, aut Sanctorum non eſſe idola. Sed neque Trinitatis, aut Angelorum, tametſi humanam referant figuram, non enim fiunt ad repræſentandam Trinitatis aut Angelorum naturam ſeu ſubſtantiam, ſed ad exprimendam formam, in qua Sanctis olim Patribus apparuiſſe ipſæ docent Scripturæ, vel certè ipſorum proprietates.

2. Iſtud vocum diſcrimen aſtruitur inde, quia Scriptura ſacra nuſquam idoli nomen attribuit veræ imagini, ſed ſolum gentilium ſimulacris falſos deos referentibus. Sacra eloquia vocant Filium Dei, imaginem Patris, Sap. 7. Coloſ. 1. & Hebr. 1. at nunquam idolum Patris. Et 3. Reg. 7. dicitur feciſſe Salomonem ad ornatum templi imagines Cherubin ad ſimilitudinem ac effigiem hominum, præterea que imagines boum, leonum, palmarum, malogranatorum, nec uſquam tamen vocantur idola, quia ſcilicet verarum rerum ſimilitudini conformabantur. Atque in veteri Teſtamento idola vocantur ordinariè (ælilim,) hoc eſt *nihilum*, ſeu *res nihili*; cujus radix ducitur a negativa (al) *non*, *nequaquam*, *ne*. Ut Levit. 19. 28. & alibi; vel (onim) ab (aven,) quod eſt *vanitas*, *peccatum*. Ut Num. 23. Oſeæ 6. & alibi paſſim. Nonunquam etiam (ſchækar) quod eſt *falſitas*, *mendacium*, ut obſervat Hieronymus in Oſeæ 7. Denique Habacuch. 2. dicit Scriptura: *Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus conflatile, & imaginem falſam?* Ubi evidenter dicitur idolum imago falſa. Cui ſuffragatur Plato in Theeteto, cum ait: ψευδῆ καὶ εἴδωλα περὶ πλείονος ποιησάμενοι τοῦ ἀληθοῦς, *mendacia & idola pluris facientes quam veritatem*: quo loco idolum cum mendacio adjunxit, oppoſuitque veritati. Tertullianus quoque lib. de idololatria docet, idolum eſſe diminutivum a vocabulo εἶδος quod *formam* ac *ſpeciem* ſignificat, eſſeque idolum exilem formam ac tenuem non ſolum quantitate, ſed etiam perfectione. Homerus quoque Odyſſeæ lib. 11. & Lucianus in Dialogo mortui, vocant idola mortuorum, ſpectra, & umbras inanes, quæ cum apparentiam corporum exhibeant, nihil tamen ſolidi habent, ſed inanes & vacuæ ſunt. Simile quid etiam habet vox *ſimulacri*. Semper enim ubi novi Teſtamenti textus Græcus habet εἴδωλα, Latinus Interpres reddit *ſimulacra*, ut Actor. 7. ℣. 41. & 15. ℣. 20. & 29. Item 17. ℣. 23. Et Pauli Apoſtoli 1. Cor. 12. ℣. 2. & Coloſ. 3. ℣. 5. Item 1. Theſ. 1. ℣. 9. Item 1. Joan. 5. ℣. 20. Et Apoc. 9. ℣. 20. Quinetiam diſertè ait Paulus 1. Cor. 8. *Scimus quia nihil eſt idolum in mundo*. Nam etſi ſit aliquid ſecundum materiam, nihil tamen eſt formaliter, cum id repræſentet quod nihil eſt. Ipſa verò ſimulacra potius a voce ſimulandi, quam a ſimilitudine deducuntur.

3. Vocabulum verò Hebraicum (pæſæl) & quod Latine idem exprimit *ſculptile*, indifferentem habet ſive in bonum ſive in malum ſignificationem; neque abſolutè in Decalogo prohibetur, ſed tantum reſpectivè & ſecundum quod: (paſal) enim quod eſt *ſculpere*, & inde ductum (pæſæl) *ſculptile*, non vetantur a Deo niſi reſpective ad ea quæ proximè præcedunt. *Non erunt tibi Dei alii*, & quæ proximè ſubſequuntur: *Non adorabis ea neque coles*. Alioqui enim illicitum eſſet ſculpere trabes, oſtia, feneſtras: Et prohibitionem Decalogi elevaret ac convelleret fabricatio Cherubinorum, boum, leonum, palmarum in ipſo Tabernaculo & Templo; nec non ſerpentis ænei juſſu Dei a Moyſe fabricati, niſi prohibitio faciendi omnem ſimilitudinem eorum quæ in cælo, & in terra, & ſub aquis ſunt, in Decalogo expreſſa, intelligenda eſſet ſecundum ea quæ præcedunt & ſubſequuntur ibidem verba, idololatriæ ſeu falſorum Deorum prohibitiva, tum Exodi 20. tum Deuteronom. 5.

4. Hic jam quæritur, liceatne coloribus, aut ſculptili, fuſilive opere Deum ſub humana figura repræſentare, cum id videatur Divinitati, quæ nullatenus corporalis, aut ſenſu corporeo eſt perſpicabilis, eſſe injurioſum? Ipſaque divina oracula multis locis videantur reclamare, ut Deuteron. 4. *Memento quod Dominus loquutus ſit in monte Horeb. Vocem verborum audiſti, imaginem nullam vidiſti: obſerva ergo teipſum ne fortè deceptus facias tibi ſimilitudinem ullam*. Et Iſaiæ 40. *Cui ſimilem feciſtis Deum? Aut quam imaginem ponetis ei?* Et Iſa. 46. *Cui ſimilem feciſtis me, & adæquaſtis & comparaſtis me? Qui confertis aurum de ſacculo, & argentum de ſtatera ponderatis, conducentes aurificem ut faciat Deum: & procidunt & adorant*. Denique Act. 17. ℣. 29. Paulus ſic admonet: *Genus ergo cum ſimus Dei, non eſt exiſtimandum auro, vel argento, vel lapidi artis ſculpturæ, & cogitationi hominum divinum eſſe ſimile*. Ad germanam horum locorum intelligentiam, ſciendum eſt, Judæis fuiſſe a Deo prohibitum, ne quas ſive publicè, ſive privatim fabricarent divinitatis Imagines, certò ſciente, quam proclivis eſſet gens illa ad idololatriam gentilium, inter quos degebat, imitandam; ad quam etiam illorum exemplo quam frequentiſſimè dilabebatur, ut ſacræ Hiſtoriæ compertum faciunt: cui ut obviaret periculo, non ſolum voluit Judæis omnia eſſe interdicta, quæ per ſe ac directè idololatriæ crimen involvebant, verum etiam occaſiones etſi de ſe non illicitas, quæ rudi & inconſtanti populo viam ad idololatriam aperuiſſent: quo in genere fuit illa per humanam artem humanæ figuræ expreſſio ad repræſentandum divinum numen. At verò ubi nullum imminebat ejuſmodi periculum, Sanctis Patribus, & Prophetis, ſub humana effigie non dubitavit Deus crebrò ſe manifeſtare: ſub hujuſmodi enim aſpectu primis parentibus necdum a Paradiſo exulibus ſe conſpicabilem exhibuit deambulans ad auram poſt meridiem. Sic etiam ſcribitur Geneſ. 12. apparuiſſe Abrahamo in convalle illuſtri juxta Sichem. Rurſus eidem apparuit Geneſ. 17. ejuſque proni in terram cadentis adorationem ſuſcepit. Iterumque Geneſ. 18. eidem ſe exhibuit ſub figuris humanis trium Angelorum, quos ſanctus Patriarcha adoravit in terram. Exodi 33. Moyſi Deus poſteriora ſua, id eſt tergum oſtendit. Propheta pariter Iſaias cap. 6. vidit Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum inter alatos Seraphim, dixitque: *Regem Dominum exercituum vidi oculis meis*. Michæas etiam 3. Reg. cap. 22. ſic loquitur: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei a dextris & a ſiniſtris*. Alias conticeſco viſiones, qualis eſt Jacobi Deum videntis innixum ſummitati ſcalæ. Ezechielis cap. 1. & 2. & Amos cap. 9. dicentis: *Vidi Dominum ſtantem ſuper altare*. Sed præcipua digna eſt obſervatione viſio Dei Patris Danieli manifeſtata c. 7. quem commemorat, Antiquum dierum, in throno ſedentem, cujus capilli cani erant, & veſtimentum ejus quaſi nix album, ad quem acceſſit Filius hominis, (is ipſe eſt Chriſtus) cui Antiquus ille dierum dedit poteſtatem, honorem, & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ ipſi ſerviant. Illo ſcilicet Dei

Filius eſt, de quo vaticinatus eſt David Pſ. 2. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Certè convincit Auguſtinus viſionem illam Danieli exhibitam cap. 7. non aliam fuiſſe quàm perſonæ Patris, lib. 2. de Trinit. cap. ultim. Qui idem eodem lib. cap. 11. aſſerit, in illis tribus viris qui Abrahæ apparuere, Gen. 18. ſeſe exhibuiſſe tres divinas Perſonas Sanctiſſimæ Trinitatis.

5. Obſervandum modis duobus rem quampiam repræſentari poſſe. Primùm quidem, ad exprimendam illius formæ ac naturę ſimilitudinem. Atque hac ratione res ſolæ corporeæ repræſentantur, quæ lineamentis & coloribus conſtant. Et ſi quis hoc modo Deum referre præſumeret, is proculdubio idolum efformaret. Altero autem modo poteſt depingi, exculpi aut conflari res merè ſpiritualis, non per propriam immediatamque ſimilitudinem, ſed per analogiam ac myſticas & metaphoricas ſignificationes, quo modo pinguntur Angeli juvenes, alati, formoſi, in agili quaſi motu, nudiſque pedibus, ad ſignificandum eos viribus eſſe vegetos, celerrimè moveri, gratiis & virtutibus eſſe præditos. Atque hoc modo ſimilitudo imperfecta inter Deum & hominem intercedit, qualis poteſt oculis noſtris repræſentari. Nec modò Deus & Angeli, ſed ipſę quoque virtutes, quæ mera ſunt accidentia, ſub humana figura effinguntur. Quinetiam in ſacris Scripturis, ac præſertim in Apocalypſi Chriſtus ſub figura Agni repræſentatur & apparuit. Atque in hac ipſa Synodo VII. actio. 2. legitur Adriani Papæ ad Taraſium epiſtola approbans Chriſti Salvatoris imaginem ſub Agni forma. Quæ eadem approbatio reperitur in actionibus 4. & 6. Spiritus quoque ſanctus apparuiſſe legitur Matth. 3. ſub effigie Columbæ; & Actuum Apoſt. 2. Spiritus ſanctus diſcipulis ſe viſibiliter manifeſtavit tanquam ignis. Eademque VII. Synodus act. 5. approbat eumdem divinum Spiritum depingi ſub ſpecie columbæ.

6. Jam verò de Imaginum cultu ſeu veneratione præſupponendum, eam eſſe relationem ac ordinem imaginis ad exemplar, ut delata imagini ſive veneratio, ſive contumelia, ſub ea ratione qua imago eſt, ad ipſum exemplar redundet. Itaque civilis aliquis imagini Regis debetur honor, quia perſonæ ipſi Regis debetur civilis cultus, unde & illud concluditur, religioſum honorem imagini convenire, cujus exemplari religioſus debetur cultus. Narrat Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Julianum, inſignem ejus fraudem iſtam: Cùm enim eſſet in more poſitum, ut imagines Imperatorum civili adoratione ab omnibus adorarentur, propoſuiſſe illum ſuam imaginem adorandam cum imagine Jovis de cœlo coronam & purpuram Imperatori deferentis, atque hinc inde Martem & Mercurium ſtantes, ipſumque gratanter conſpicientes, ut ſi Chriſtiani imaginem Juliani adorare detrectarent, punirentur quaſi Principi rebelles; ſi verò cultum deferrent, objiceretur eis apoſtaſiæ crimen ac violatæ Chriſtianæ religionis, quaſi Jovis, Martis, Mercuriique adoratoribus. Monet verò Nazianzenus, Chriſtianos dolum non advertentes fuiſſe inculpabiles. Similiter imago capax eſt contumeliæ reſilientis ad ipſius exemplar; ſic enim in odium Domitiani dejectas fuiſſe à populo Romano ejus ſtatuas, fœdatas, & per compita tractas, ſcribit Svetonius. Idemque in ſtatuis Maximini ad ipſius dedecus factitatum refert Euſebius lib. 9. hiſt. Eccl. cap. 10. Notum inſuper eſt, parum abfuiſſe Antiochenam civitatem ab integra everſione, per Theodoſium Auguſtum excandeſcentem ob contumelias illatas Imperatricis Flaccillæ ſtatuę ab inſana & furente plebe.

7. Ex quibus infertur, ritè honorem deferri Chriſti, Sanctorumque Imaginibus, eumque ſacrum ac religioſum, quatenus talis perſonis ipſorum defertur ac debetur. Quemadmodum Paulus Hebr. 9. confert Tabernaculum Moſaicum cum Cælo, Chryſoſtomus ſimiliter homil. 36. ad 1. Corinth. Chriſtianorum templa ſimilitudinem referre cælorum aſſerit. Itaque cùm regia cæli ſuſcipiat contineatque Chriſtum & glorificatos ab eo Sanctos; juſtum pariter eſt, ut ſacræ Baſilicæ Chriſti Sanctorumque Imaginibus decorentur, atque à Chriſti fidelibus congruos honores ſuſcipiant. Magna tamen difficultas agitatur, utrùm par imaginibus debeatur veneratio ei, quæ ipſarum exemplaribus immediate debetur in cælo regnantibus?

8. Diverſi Theologi in diverſas abiere ſententias, quæ ad tres differentias reducuntur, quarum prima hæc eſt, nullo modo colendam eſſe imaginem; ſed ad imaginis præſentiam colendum eſſe duntaxat illius exemplar. Quæ ſententia confirmatur duobus illis verſibus, quos fama eſt fuiſſe compoſitos tempore Synodi VII. quique Venetiis viſuntur in æde aurea antiquiſſimo opere inciſi, & referuntur à Sabellico lib. 8. Enneadis 4.

Nam Deus eſt quod imago docet, ſed non Deus ipſa.
Hanc videas, ſed mente colas, quod cernis in ipſa.

9. Huic oppoſita ſecunda ſententia eſt: eumdem imagini honorem deberi qui exemplari debetur: & proinde Chriſti adorandam eſſe imaginem cultu latriæ, ejus verò genitricis Mariæ cultu hyperduliæ, & aliorum Sanctorum cultu duliæ. Aſſertores hujus ſententiæ tribus potiſſimùm argumentis eam probant. Primò uſum adducunt Eccleſiæ ſic canentis: *O crux ave ſpes unica! auge piis juſtitiam, reiſque dona veniam*: necnon adorationem ligni Crucis adhiberi ſolitam feria ſexta Paraſceves. Probant ſecundò verbis Hieronymi in epiſtola de obitu Paulæ, *Proſtrata* (inquit) *ante crucem, quaſi pendentem Dominum cerneret, adorabat.* Tertiò denique ratione iſta, quia ſcilicet menſura venerationis cujuſque rei, eſt ipſa excellentia propter quam adoratur. At verò ratio cur adoratur imago, non alia eſt quam exemplaris excellentia. Igitur idem omninò cultus imagini debetur, qui & exemplari per eam repræſentato.

10. Sed hiſce duobus ſententiis ad oppoſita extrema vergentibus, tertia quæ media eſt ſententia, debet prævalere. Nimirum imagines in ſeipſis & propriè honorandas quidem eſſe, attamen honore minori quàm exemplar. Et proinde nullam imaginem eſſe cultu latriæ adorandam Imago enim nullam in ſe habet adorationis rationem ſeu cauſam præter eam, quam mutuatur ab exemplari, ſed eam tamen imparem ac diminutam, nec enim propter ſe, ſed propter aliud honoratur; ipſum autem exemplar propriè ac propter ſe, non verò per accidens ſicut imago. Idipſum probatur autoritate hujus in qua verſamur ſeptimæ Synodi, quæ diſertè duo iſta declarat act. 7. & alibi paſſim: Primum quidem, Imagines eſſe venerandas, & in eos qui negant, anathema decernit. Secundò autem ibidem declarat, Imagines eſſe adorandas, ſed non veneratione latriæ. Eademque in Synodo actio. 1. Baſilius Ancyranus, & act. 3. Conſtantinus Cypri Epiſcopus hæreſim abjurantes, pronunciant, ſe recipere & colere imagines ſacras; non tamen veneratione latriæ. Joannes etiam Damaſcenus lib. 1. & 3. Apologetico ſæpius repetit, Imagines honorari debere, ſed nullo modo latria. Auguſtinus etiam epiſt. 119. cap. 11. *Probibetur* (inquit) *coli aliqua in figmentis hominum Dei ſimilitudo; non quia non habet imaginem Deus, ſed quia nulla imago ejus coli debet, niſi illa quæ hoc eſt quod ipſe*, His adſtipulatur Gregorius Papa Magnus lib. 7. epiſt. 109. & lib. 9. epiſt. 9. monens Serenum Maſſiliæ Epiſcopum ut populum inſtruat, ne Imagines adoret. Et poſterioris ſæculi Concilium Senonenſe can. 14. & Moguntinum can. 41. jubent à Concionatoribus moneri populos, ne Imagines adorent. Quæ quidem omnia intelligenda ſunt conformiter ad Nicænam hanc Synodum de cultu latriæ; cum alioqui eadem Synodus evidenter definiat, pias Imagines ſub pœna anathematis eſſe venerandas. Qui verò Scholaſtici Theologi etiam latriæ cultum imaginibus Chriſti ac Dei adjudicant, ne videantur abſolute contradicere Nicænæ definitioni, aliiſque autoritatibus cultum latriæ ab imaginibus removentibus, diſtinguunt inter latriam abſolutam, & reſpectivam, ſeu eam quæ exhibetur alicui propter ſe, & eam, quæ debetur propter aliud; voluntque has autoritates loqui de prima reſpectu imaginum, ſed non de ſecunda. Cæterùm in myſteriis fidei ad populum exponendis loquendi modum à Conciliis ſanctiſque Patribus præſcriptum ſequi debemus, qui ſimpliciter negant Imaginibus latriæ cultum. Quinetiam hæc ipſa Synodus VII. in eadem act. 7. non ſolum dicit Imaginem Chriſti non eſſe latria adorandam; ſed & hoc addit, imagines non aliter adorari quàm adoretur liber Evangeliorum & ſacra vaſa; Nemo autem dixerit Evangeliorum librum, vel vaſa ſacra ullo modo latriæ cultu adorari.

11. Ad objectiones autem ut eas diluamus, Reſpondeo ad primam de Hymni parte, *O Crux! ave ſpes unica*, deque adoratione crucis die Paraſceves, ibi ſpectari Chriſtum, ejuſque

eiuſque imaginem Crucifixi, ut unum quid ex duobus compoſitum ſcilicet exemplari & imagine; Chriſtum verò per ſe & propriè adorari & invocari, ita ut ad eum immediatè terminetur adoratio; imago verò non aliter quam ut memoriale reſpiciciatur. Qua ratione etiam aliquis Concionator oculos convertendo ad imaginem Crucifixi hæc dicere non prohibetur: *Tu Domine Creator noſter, tu Salvator noſter, tu nos pretioſo tuo ſanguine redemiſti*. Similis eſt reſponſio ad locum Hieronymi allegatum: non enim refert Crucem a Paula propriè fuiſſe adoratam; ſed quod ante Crucem proſtrata Chriſtum adorabat, quem in Cruce repræſentatum conſpiciebat. Atque in totus latriæ cultus ad Chriſtum directè referebatur. Ad tertium verò quod objicitur: Reſpondeo admittendo quidem cum Divo Thoma, unum eſſe motum animi ad Imaginem & exemplar; nego tamen parem eſſe utrobique cultum. Vel enim exemplar tunc concipitur & adoratur tanquam principale objectum, vel non: id eſt vel concipitur & adoratur ipſe Chriſtus in tecto, tanquam in imagine refulgens; vel è diverſo concipio & adoro imaginem ut Chriſti imaginem, ita ut Chriſtus in obliquo ponatur, non in tecto: Si primum, tunc adoratio eſt latriæ, fertur enim per ſe in Chriſtum, in imaginem autem ſolum per accidens. Si ſecundum, tunc adoratio fertur quidem in imaginem objectivè per ſe, & conſequenter in Chriſtum, ſed non eſt adoratio veræ latriæ, ſed longè inferior. Si quis replicet hoc modo: Chriſto convenit adoratio veræ latriæ; ſi ergo iſta terminetur ad Chriſtnm, non alius erit ſpeciei quam veræ latriæ. Inſiſto ergo Chriſto convenire veram latriam quoties adoratur ut in ſe, eſt ſed non quando adoratur ut eſt imagine per participationem. Quemadmodum qui honorat Regis famulum, honorat ipſum conſequenter Regem: longè tamen aliter ac minore cultu Regem honorat in famulo, quam ſi Regem ipſum in perſona propria veneraretur: ita ratiocinatur Bellarminus.

11. His pro coronide adjungenda eſt Concilii Tridentini ſententia ſeſſ. 25. *Imagines porrò* (inquit) *Chriſti, Deiparæ Virginis, aliorumque Sanctorum, in Templis habendas præſertim, & retinendas, eiſque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quod credatur aliqua ineſſe in iis divinitas, aut virtus, propter quam ſint colendæ; vel quod ab eis ſit aliquid petendum; vel quod fiducia ſit in imaginibus figenda; veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis ſpem collocabant; ſed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, ut per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus; & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præſertim verò ſecundæ Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores eſt ſancitum.*

13. *Illud verò diligenter doceant Epiſcopi, per hiſtorias myſteriorum noſtræ redemptionis picturis vel aliis ſimilitudinibus expreſſas, erudiri & confirmari populum in articulis fidei aſſiduè commemorandis & recolendis: tum verò ex omnibus ſacris imaginibus magnum fructum percipi; non ſolum quia admonetur populus beneficiorum & munerum quæ a Chriſto ſibi collata ſunt, ſed etiam quia Dei per Sanctos miracula & ſalutaria exempla oculis fidelium ſubjiciuntur, ut pro eis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moreſque ſuos componant; excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut ſenſerit: anathema ſit. In has autem ſanctas & ſalutares obſervationes ſi qui abuſus obrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta Synodus vehementer cupit; ita ut nullæ falſi dogmatis imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem prebentes ſtatuantur. Quod ſi aliquando hiſtorias & narrationes ſacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit; doceatur populus non propterea divinitatem figurari, quaſi corporis oculis conſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit. Omnis porrò ſuperſtitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginum ſacro uſu tollatur: omnis turpis quæſtus eliminetur; omnis denique laſcivia vitetur; ita ut procaci venuſtate imagines non pingantur, nec ornentur; & Sanctorum celebratione ac reliquiarum viſitatione homines ad comeſſationes atque ebrietates non abutantur; quaſi feſti dies in honorem Sanctorum per luxum ac laſciviam agantur. Poſtremò tanta circa hæc diligentia & cura ab Epiſcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præpoſterè, aut tumultuarie accommodatum, nihil profanum, nihilque inhoneſtum appareat, cum domum Dei deceat ſanctitudo.* Hæc ſanctiſſimè & ſapientiſſimè Tridentini Patres.

CONCILIUM FOROJULIENSE an. 791.

1. Forumjulium oppidum in Italiæ decima regione, ſucceſſit in locum Aquilejæ ab Attila Hunnorum Rege everſæ. Huc igitur ſub Paulino Epiſcopo (quem Carolus ipſe Magnus in ſua ad Elipandum epiſtola, & Valafridus Strabo, qui Ludovico Pio Caroli Magni filio imperante floruit, vocant Forojulienſem Patriarcham) convenit Synodus iſta, ad aſſerendam ſanctiſſimæ Trinitatis atque Incarnationis Verbi fidem, ſummo exiſtente Pontifice Adriano Primo, Carolo Magno imperatore, anno Chriſti 791. In primis adverſus Sabellium definitæ ſunt trium divinarum Perſonarum diſtinctiones ac proprietates: earumdemque, adverſus Arium & Macedonium, æternitas, conſubſtantialitas, æqualitas, & ſecundum eſſentiam identitas. Determinatum eſt, Filium ex Patre, & Spiritum ſanctum ex Patre Filioque procedere ab æterno. Filium inſuper de Spiritu ſancto in ultimis diebus ex Virgine verè Deipara incarnatum, genitum & natum, in duabus naturis diſtinctis inconfuſiſque Divina humanaque ſubſiſtere in unica Divini æternique Verbis perſona: Eumdemque ſecundum Divinitatem, & ſecundum pariter aſſumptam humanitatis naturam, unicum eſſe DEI Patris Filium, non putativum, ſed verum; non adoptivum, ſed naturalem, propter Perſonæ individuam unitatem.

2. Proceſſum deinde eſt ad Canones, quibus diſciplinam ſacram in Eccleſiis ſtabiliri oportebat. Horum primo, ſimoniaca perverſitas ab Eccleſia eliminatur. Secundo Canone, vitæ morumque integritas & prædicationis ſinceritas Paſtoribus injungitur. III. Victus ſobrietas indicitur. IV. Fœminarum cohabitatio etiam nullatenus ſuſpectarum Clericis interdicitur, ne harum velamine, aliis quibuſcumque, quæ ſuſpicionem & flagitii cauſam inducere queant, acceſſus aperiatur. V. Sæcularia omnia negotia Clericis prohibentur. VI. Iiſdem vetantur mundanæ dignitates, faſtus ſæculares, luſus indecori, venationes, & alii quam Eccleſiaſtici cantus. Deinde omnibus fidelibus clandeſtinæ nuptiæ interdicuntur: arcentur impuberum matrimonia. X. Adductis ſancti Doctoris Hieronymi verbis declaratur illicitum, prætextu adulterii unius conjugum, quandiu pars adulterii rea vivit, alterum matrimonium. XI. Providet Monialium clauſuræ, ne quis clericus, aut etiam archimandrita prætextu viſitationis, aut Divini Verbi prædicationis, niſi de licentia Epiſcopi, clauſtra earum ingrediatur: neque ulli Moniali fas ſit etiam prætextu ſacrorum locorum inviſendorum pedes extra clauſtra efferre.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE an. 794.

1. Duæ ſunt in Germania hujus nominis civitates, nimirum Francofordium ad amnem Oderam, & Francofordium ad fluenta Mœni. In iſta ad Mœnum civitate coactum eſt anno Chriſti 794. communi Zachariæ Hadriani Pontificis primi, & Caroli Magni conſpiratione, celeberrimum iſtud Concilium. Huc enim ex toto Occidente, Italia, Gallia, Hiſpania, Germania, & Anglia, trecenti confluxerunt Epiſcopi: cui præſens ipſe Carolus interfuit, duoque Apoſtolici Legati Theophilactus & Stephanus, ut Ado perhibet in Chronico. Hujus convocandi cauſam dedit hæreſis Hiſpanos duos Epiſcopos habens autores, Elipandum Toletanum & Felicem Urgelitanum, quæ tota Hiſpania graſſabatur. Hi namque Neſtorianam hæreſim ab inferis reducentes, duas in Chriſto JESU perſonas aſſerebant invicem diſtinctas, Divinam, ſecundum quam naturalis Filius Dei erat, & humanam alteram, cui dignitatem Filii Dei abrogabant, nihil aliud eſſe aſſerentes, quam Filium Dei adoptivum ac aſcititium. Hæc eadem hæreſis paulò antè fuerat in duobus Conciliis proſcripta, damnataque in Forojulienſi ſub Forojulii Epiſcopo & Patriarcha Paulino, cui Petrus aſſidebat Mediolani Archiepiſcopus, anno 791. Deinde anno ſequenti

in Ratisbonenſi ad Danubium Synodo, in qua Felix ipſe Urgelitanus pœnitentia ductus ſuam damnavit hæreſim, qui per Angilbertum Abbatem inde Romam deductus veniam & reconciliationem a Zacharia Pontifice recepit, & in civitatem regreſſus eſt Urgelitanam. Veruntamen iterum ab Elipando ſeductus, quaſi ſus lota ſe rurſus volutabro immerſit, & vomitam hæreſim quaſi canis reſorbuit. Horum uterque cum ſequacibus ſuis primo ipſo Francofordienſi canone ſententia damnationis fuit inuſtus.

2. Secundus qui circumfertur Francofordienſis Canon, circa Imagines, uſque adeò mendaciis perplexus involutuſque eſt, ut nullo Ariadneo filo ex iſto labyrintho ſe quiſquam expedire queat. Conſtantinopolim, quæ eſt in Thraciæ provincia, collocat in provincia Bithyniæ. Synodum Conſtantinopoli habitam decreviſſe refert, ut imaginibus Sanctorum eadem veneratio adhibeatur, quæ deificæ Trinitati adhibenda eſt: quod eſt a vero alieniſſimum, ſive intelligas de Synodo Conſtantinopolitana, quæ ultimo fuerat habita, quippe quæ uſum piarum imaginum penitus interdixit; ſive de Nicæna, quæ piis imaginibus eam voluit deferri venerationem, quæ tamen latriam utpote ſoli debitam Trinitati excluderet. Nemo etiam aſſequi valet, qui fieri potuerit, ut Francofordienſium Patrum iſtam adeo abſurdam facti celeberrimi inſcitiam præſentes Apoſtolici Legati, circa Synodum ab eodem, a quo miſſi fuerant, Adriano ſuſceptam, & gratanter approbatam, facillima rei geſtæ admonitione non diſcuſſerint. Et tamen Ado Viennenſis Epiſcopus cujus memoria eſt tabulis Eccleſiaſticis conſecrata 16. Decembr. hæc refert in ſuo Chronico ætate 6. *Habita eſt Pſeudoſynodus* (ſic enim vocat) *in Oriente, quæ a Græcis vocatur Synodus ſeptima œcumenica pro imaginum cultu, quæ demum abrogata fuit in Synodo Francofordienſi ſub Carolo Magno regnante*. Hincmarus præterea Rhemenſis Archiepiſcopus in ſuo Opere ad nepotem Laudunenſem Epiſcopum cap. 20. in hoc verſatur errore, ut ſeptimam, quæ Nicæna eſt, Synodum non modo reprobet, ſed Conſtantinopoli, & præter autoritatem Apoſtolicæ Sedis (quorum utrumque falſum eſt) habitam autumet his verbis: *Septima autem apud Græcos vocata univerſalis Pſeudoſynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant: neutra vero pars intellectu ſano definiens, ſine authoritate Apoſtolicæ Sedis non longe ante noſtra tempora Conſtantinopoli eſt a quamplurimis Epiſcopis habita, & Romam miſſa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit; unde tempore Caroli Magni Imperatoris, juſſione Apoſtolicæ Sedis, generalis eſt Synodus in Francia convocante præfato Imperatore celebrata; & ſecundum Scripturarum tramitem, traditionemque Majorum, ipſa Græcorum Pſeudoſynodus deſtructa, & penitus abdicata, de cujus deſtructione non modicum volumen, quod in Palatio adoleſcentulus legis, ab eodem Imperatore Romam eſt per quoſdam Epiſcopos miſſum.* Vere dixit miſſum, non tamen compoſitum: & quidem quæ hujus voluminis ſuperſunt, ingenium autoris produnt, virulentum, procax, temerarium, & in omnem maledicentiam effuſiſſimum: ejus enim adverſus Nicænos Patres, & qui eis conſentiunt, ſæpius iterantur hec convicia: *Impudentiſſimè, deliramento plena, delirare, abſurdiſſimè, magna temeritas, ingenſque abſurditas, dementiſſimum dictum, apocryphas & omni deriſione dignas nænias, ridiculè & perverſiter dictum, ſtultiſſimè putant, deliramentum errore plenum, inutile & cum dementia prolatum, riſu dignum, falſiſſimum, omni ridiculo dignum dictum*, aliaque pleraque his paria. Supereſt verò Caroli Magni epiſtola ad hæreſiarcham Elipandum, in qua nulla vox contumelioſa legitur, ſed quæ miriſſimam charitatem & paternæ dilectionis præcordia ubique ſpirat. Sic autem exorditur: *Gaudet pietas Chriſtiana, divinæ ſcilicet atque fraternæ per lata terrarum ſpatia duplices charitatis alas extendere, ut materno foveat affectu, quos ſacro genuerat baptiſmate: & maxima eſt ſanctæ Matris Eccleſiæ exultatio ſuorum adunatio filiorum, ut ſint conſummati in unum, qui redempti ſunt ab uno, dicente eodem Redemptore Domino noſtro JESU Chriſto: Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut omnes unum ſint, ſicut & nos unum ſumus.* Quis credat ſapientiſſimum & maximum Imperatorem, qui tanta manſuetudine ſcripſit ad flagitioſiſſimum hæreſiarcham, tot effutiviſſe illiberales ſummaque majeſtate indignas contumelias in ſuis ad Summum Pontificem ſcriptis, quicum ſumma devinctus erat, & neceſſitudine & obſervantia? Miſit verò ad Hadrianum, ut rationes in utramque partem expenderet, ejuſque judicium de his quæſtionibus, quæ magna contentione ventilabantur, exploraret.

3. Canon Francofordienſis ſecundus hæc ſciſcit, juxta Sirmondi editionem: *Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Conſtantinopoli fecerunt; in qua ſcriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum ita ut Deificæ Trinitati ſervitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſuprà ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.*

Liquido conſtat ex adductis paulò ante vicinorum illorum temporum relationibus ex Adone Viennenſi, qui publicis Eccleſiæ tabulis in Sanctorum relatus eſt numerum, & Hincmaro Rhemenſi, præterea ex teſtimonio Anaſtaſii Bibliothecarii, qui in ſua ad Concilium ſeptimum a ſe Latinè translatum præfatione, Gallos ait alieno animo fuiſſe ab hac Græcorum Synodo, & ſacrarum Imaginum veneratione: quos tamen proprio ipſorum telo configit; cum enim Crucis imagines veneranter adorarent, metallo, aut ligno, aut lapide expreſſas, nefas tamen ducebant ipſius Chriſti effigiem adorare, aut potius Chriſtum ipſum ad ejus Imaginis præſentiam colere. Ex his, inquam, compertum fit, illorum temporum Gallos non quidem approbaſſe Inconoclaſtarum hæreſim, illas omni ex loco eliminantium & deſtruentium: illarum quippe uſum in Eccleſiis ad piam memoriam & rudium inſtructionem approbabant; ſed tamen averſo prorſus animo fuiſſe ab illarum etiam relativo cultu. Utrumque enim argumentum iiſdem ferè temporibus non tantum adverſus Græcos Inconomachos, ſed etiam contra Claudium Hiſpanum Taurinenſem Epiſcopum prorſus Iconoclaſtam, tribus editis libris pertractavit Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, qui ſub Ludovico Pio & Carolo Calvo floruit. Iiſdem quoque Imperantibus, ſuum de picturis & Imaginibus non adorandis, librum publicavit Agobardus Epiſcopus Lugdunenſis. Hunc eundem ſenſum tenet Valafridus Strabo, ut liber ejus de rebus Eccleſiaſticis c.8. fidem facit. Eamdem quoque ſententiam magna pertinacia propugnavit Synodus ſeu Conventus Pariſienſis ſub Ludovico Pio Caroli Magni filio, eo uſque ut cum Græcis Iconomachis juncta ſocietate, Legatos Gallicanos pro hac injuſta cauſa tuenda Romam miſerit; facilè itaque crediderim, prudentiſſimo conſilio Hadrianum Pontificem, ejuſque Legatos conſenſiſſe, ut Franci in ſua ignoratione & aliquatenus bona fide permanere ſinerentur, hoc prudenti circumſpectione prævidentes fore, ut ſi urgeretur Synodi ſeptimæ authoritas in re fidei, ejuſque ab Hadriano Pontifice confirmatio, fore ut ex Francorum univerſæ Chriſtianitati dominantium pertinacia, Chriſti Eccleſia fœdiſſima & immedicabili conſciſſione laceraretur. Mirum profectò eſt, Francos ea fuiſſe opinione imbutos de VII. Synodo, ut parem Sanctiſſimæ Trinitati deferendam eſſe Imaginibus adorationem ſanciverit, cum tamen eadem ipſa Nicæna Synodus definiat in oppoſitum, ſacram illam & religioſam προσκύνησιν, ac venerationem, quæ ſacris debetur Imaginibus, nullatenus eſſe Latriæ cultum ſoli DEO debitæ. Quo eodem ſenſu Sanctus Papa Gregorius lib. 9. epiſt. 9. ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum conſentit, non eſſe adorandas Imagines eodem ſcilicet, qui Deo debetur, cultu: idem tamen lib. 7. epiſt. 2. & 5. ad Januarium, & ad Secundinum debitam Imaginibus venerationem & honorem perſpicuè confirmat.

4. Can. III. *His peractis, de Taſſilone definitum eſt Capitulum, qui dum Bajoariæ Dux eſſet, fuerat ſobrinus videlicet Domini Caroli Regis. In medio ſanctiſſimi adſtitit Concilii veniam rogans pro commiſſis culpis, tam quas tempore Domini Pipini Regis adverſus eum & regnum Francorum commiſerat, quam & quas poſtea ſub tempore Domini noſtri piiſſimi Caroli Regis, in quibus fraudator fidei ſuæ extiterat, indul-*

gentiam

gentiam ut ab eo mereretur accipere, humili petitione viſus eſt poſtulaſſe, dimittens videlicet puro animo iram atque omne ſcandalum de parte ſua, quæque in eo perpetrata fuiſſent, & ſciebat; nec non omnem juſtitiam, & res proprietatis, quantum illi aut filiis vel filiabus ſuis in Ducatu Bajoariorum legitimè pertinere debuerant, gurpivit atque projecit, & in poſtmodum omni lite calcanda ſine ulla repetitione indulſit: & filios ac filias ſuas in illius miſericordia commendavit. Et idcirco Dominus noſter miſericordia motus, præfato Taſſiloni gratuito animo & culpas perpetratas indulſit, & gratiam ſuam pleniter conceſſit, & in ſua eleemoſyna eum in amore dilectionis viſus eſt ſuſcepiſſe, ut ſecurus de Dei miſericordia exiſteret inantea. Unde tres Breves ex hoc capitulo uno tenore conſcriptos fieri præcepit. Unum in Palatio retinendum, alterum præfato Taſſiloni, ut ſecum haberet in Monaſterio, dandum, tertium verò in ſacri Palatii capella recondendum fieri juſſit.

Taſſilo ab ipſis Bajoariis accuſatus apud Carolum Magnum, quòd ictum cum Carolo Magno fœdus violaſſet, atque in ipſum populos ad rebellionem ſollicitaſſet, Avaros quoque adverſus eumdem concitaſſet, vadimonium obire ad Conventum ſeu Synodum in villa Ingiſenheim compulſus eſt: ibique convictus tandem & confeſſus judicio condemnationis ſuccubuit. Cùmque capitalem in eum ſententiam omnes acclamarent, Carolus miſeratione conſanguinei ſui Taſſilonis ductus, obtinuit, ne moreretur: ſed ut reliquam vitam Monaſterio incluſus tranſigeret. Idque peractum eſt ſexennio ante Francofordinenſe Concilium.

5. Can. VII. *Definitum eſt à domno Rege & ſancta Synodo, ut Epiſcopus non migret de civitate in civitatem, ſed curam habeat Eccleſiæ ſuæ. Similiter Preſbyter & Diaconus maneat in Eccleſia ſua canonicè.*

Tranſlationes in aliam Eccleſiam jam pridem reprobaverunt Concilii Nicæni can. 15. & Sardicenſis can. 1. & & primi Arelatenſis c. 21. & Apoſtolorum canones 16. & 17. & Antiochenus can. 3. & 21. Ea de re plures congeruntur in Decreto canones, 7. q. 1. his adde Chalcedonenſes canones 5. & 10.

6. Can. VIII. *De altercatione Urſionis Viennenſis Epiſcopi, & Eliſanti Arelatenſis Epiſcopi lectæ ſunt Epiſtolæ Sancti Gregorii, Zoſimi, Leonis, & Symmachi, quæ definierunt, eò quòd Viennenſis Eccleſia quatuor ſuffraganeas habere ſedes deberet, quibus illa quinta præemineret: & Arelatenſis Eccleſia novem ſuffraganeas habere deberet, quibus ipſa præemineret. De Tarentaſia verò & Ebroduno ſive Aquis Legatio facta eſt ad Sedem Apoſtolicam, & quidquid per Pontificem Romæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur.*

Quatuor Eccleſiæ Viennenſi ſubditas ac ſuffraganeas ſedes deſignat S. Leo Papa I. epiſt. 50. aliàs 109. *Vicinis* (inquit) *ſibi quatuor oppidis præſidebit, id eſt Valentiæ, & Tarentaſiæ, & Genevæ, & Gratianopoli, ut cum eis ipſa Vienna ſit quinta, ad cujus Epiſcopum omnium prædictarum Eccleſiarum ſollicitudo pertineat. Reliquæ vero civitates ejuſdem Provinciæ ſub Arelatenſis Antiſtitis authoritate & ordinatione conſiſtant*: Novem porrò Cathedrales Eccleſias Arelatenſi conceſſas ex veteri codice Lugdunenſi Sirmondus iſtas enumerat, Maſſilienſium, Albenſium, Deenſium, (ſed hæc nunc temporis Viennenſi Metropolitæ ſubeſt) Tricaſtinorum, Vaſenſium, Arauſicorum, Cavellicorum, Avennicorum, & Carpentoractenſium; ſed Avenione poſtmodum in Metropolim ab Joanne Papa XXII. erecta, Vaſenſes, Cavellici & Carpentoractenſes in hanc ultimam Metropolim acceſſerunt. Sedes porrò Tarentaſienſis & Aquenſis quamvis intra Metropoles civiles cenſerentur, Tarentaſienſem tamen Vienna Allobrogum, Ebrodunenſem autem & Aquenſem invitas (quippe quæ aliarum Provinciarum capita erant) Arelatenſis Eccleſia ſibi vindicabat. Mirum eſt, civitatum quarumdam, quæ antea Metropolium dignitate decorabantur, mentionem inter id generis civitates vel nullam fieri octavo iſto ſæculo; aut quaſi ambigui juris recenſeri. Ejuſmodi ſunt Aquæſextiæ, Narbo, Ebrodunum, Tarentaſia. Doctiſſimus Ludovicus Tomaſſinus Oratorii Gallicani Presbyter ſubodoratus eſt cauſam diſciplinæ ſuæ Eccleſiaſticæ 3. p. lib. 1. cap. 7. n. 1. 2. & 3. quia ſcilicet erumpentes ex vicina Hiſpania Saraceni annis 738. & 739. effuſi in Provincias, quæ citra & trans Rhodanum ſunt, eas immaniter vaſtaverunt, Narbonam & Aquaſextias; multaque circumjacentia oppida funditùs everterant; quibus dirutis, Provinciæ Eccleſiaſticæ, quæ fuerant, deletæ ſunt. Nec niſi poſt diuturnam vaſtitatem in integrum reſtitui potuere. Ipſe Carolus Magnus in charta diſtributionis theſaurorum ſuorum, quæ ſolet anno aſcribi 811. nullatenus meminit Narbonenſis Eccleſiæ, nec Aquenſis, ibi tamen Metropolibus Tarentaſiam & Ebrodunum accenſet, quamvis Concilium iſtud Francofordienſe, anni 794. de tribus his Tarentaſia, Ebroduno, & Aquiſextiis ſuum ſuſpendat judicium, reſponſionem expectans Romani Pontificis, quæ nullibi viſitur. Charta verò illa theſaurorum Metropolibus diſtribuendorum conjecturam firmat, reſcripto Pontificio fuiſſe jus Metropoleon Ebroduno, & Tarentaſiæ conceſſum, ſed nondum Aquiſſextiis, quia fortè neque urbs iſta, neque illæ, quæ fuerant ei ſuffraganeæ, ex Sarracenis ruinis emerſerant. De Narbona quidem omnis removetur ambiguitas, etiamſi charta illa, quam diximus, non exprimatur, quatenus Concilium Arelatenſe ſub eodem Carolo Magno habitum ann. Chr. 813. Nibridium dicit Narbonenſem Archiepiſcopum.

7. Anno deinde 829. Ludovicus Pius indicens quatuor Galliarum locis ineunda Concilia; in unum horum ſcilicet Lugdunenſe convenire jubet quatuor Metropolitanos unà cum ſubjectis ſibi Suffraganeis; Agobardum ſcilicet Lugdunenſem, Bernardum, Andream & Agericum, quem Stephanus Baluſius in notis ad Capitularia fuiſſe ſcribit Aquiſextienſem Archiepiſcopum. Deinde Joannes Papa VIII. ep. 98. ſcribit Oteramno Archiepiſcopo Viennenſi, Aureliano Archiepiſcopo Lugdunenſi, Roberto Archiepiſcopo Aquenſi, Teutranno Archiepiſcopo Tarentaſienſi, Sigibodo Archiepiſcopo Narbonenſi, & Ariberto Archiepiſcopo Ebrodunenſi, ut unà cum ſuis Suffraganeis ad Tricaſſinum ſecundum Concilium conveniant, quod poſtmodum anno Chriſti 878. celebratum fuit. Idemque Joannes epiſt. 191. ſcribit ad tres Archiepiſcopos ſimul Roſtagnum Arelatenſem, Sigibodum Narbonenſem, & Robertum Aquenſem. Qui idem legitur ſubſcriptus Concilio Mantalenſi, in quo Boſoni nomen & inſignia regni Arelatenſis delata fuere anno 879. Aquenſem porrò Antiſtitem fuiſſe ab initio, longeque ante hæc tempora Metropolitanum, inde convincitur, quòd in controverſia, quæ inter Viennenſem & Arelatenſem Metropoles diſceptabatur, Leo Papa I. ut diximus epiſt. 50. aliàs 109. quatuor aſſignet Viennenſi Præſuli ſuffraganeas Eccleſias, inter quas Tarentaſia nominatur: Arelatenſi autem novem: ſed nulla inter novem iſtas recenſetur, quæ Narbonenſem ſecundam Provinciam ſub Aquenſi Metropoli conſtituat. Sirmondus vero novem illas recenſet ad fidem antiquiſſimi manuſcripti Lugdunenſis, ex quibus ad conſtituendam poſtea Avenionenſem Provinciam ademptæ ſunt quatuor: quinta quoque altera, quæ eſt Deenſium, Viennenſi accrevit: cæteræ Arelatenſem etiam nunc Metropolitanum agnoſcunt, Maſſilienſis & reliquæ cunctis notiſſimæ. Jam nunc quæritur, quiſnam ab antiquo fuerit Metropolites & caput Epiſcopatuum illorum celebrium jam uſque à prioribus ſæculis, atque in priſcis illis Conciliis commemoratorum, Aptenſium, Regienſium, Forojulienſium, Vapincenſium, Siſtaricenſium? Ex dictis palàm eſt, neque ad Viennenſem ſive primam, ſive ſecundam, cui præerat Arelatenſis, pertinuiſſe; ſed propriam conſtituiſſe Provinciam, quæ ſecunda Narbonenſis indigitabatur. Sub quo

igitur

igitur Metropolite? Non enim Epiſcopi iſti erant acephali, neque autocephali: Is non alius eſſe poteſt quam Aquenſis, quem ex priſcis & civilibus Romanorum monumentis conſtat caput fuiſſe Provinciæ ſingularis, quam illæ quinque urbes ac oppida conſtituebant ſecundæ Narbonenſis.

7. Can. XVI. *Audivimus, quòd quidam Abbates cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in Monaſterium requirunt. Ideo placuit nobis & ſanctæ Synodo, ut pro ſuſcipiendis in ſancto Ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur, ſed ſecundùm Regulam S. Benedicti ſuſcipiantur.*

Synodus œcumenica VII. æquiparat ſimoniam illam, quæ fit pro admiſſione ad Monaſterium, cum ea quæ fit pro ſuſceptione Ordinum, quam Synodus Chalcedonenſis can. 2. ſub gravibus pœnis prohibuerat. Ait ergo can. 18. *In tantum inolevit avaritiæ facinus in rectores Eccleſiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur religioſi viri, ac mulieres, obliviſcentes mandatorum Domini, decipiantur, & per aurum introitus accedentium tam ad ſacrum Ordinem, quàm ad monaſticam vitam efficiant. Unde fit, ut quorum initium improbabile eſt, omnia ſint projicienda, ut magnus ait Baſilius.* In hac tamen prohibitione non comprehendit ea, quæ ſponte, & citra omnem pactionem Monaſterio conferuntur: ſic enim proſequitur idem canon 18. *Porrò quæ filiis à parentibus dantur more dotis, vel ſi qua ex propriis rebus acquiſita offeruntur profitentibus his, qui ea offerunt, Deo dedicata definiamus, ſive perſeveraverint, ſive exierint, manere in Monaſterio, ſecundùm repromiſſionem ipſorum, niſi fuerit culpa Prælati.* De ſimonia in religionis ingreſſu, & ad quid talis ſimoniacus obligetur, vide conſtitutionem Papæ Clementis III. c. de regularibus Canonicis ſeu Monachis, de ſimonia. Et conſtitutionem Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. can. 64. eaque habetur c. quoniam ſimoniaca, eod. tit.

8. Can. XXVII. *De Clericis, ut nequaquam de Eccleſia ad aliam Eccleſiam tranſmigrent, neque recipiantur ſine conſcientia Epiſcopi, & literis commendatitiis, de cujus Diœceſi fuerunt.*

Eadem ſtatuta fuere Nicæno can. 15. & Chalcedonenſi can. 20. quo tam Epiſcopus ſuſcipiens quàm Clericus ſuſceptus privantur communione. Item Andegavenſe Concilium can. 1. Agathenſis pariter Concilii can. 52. excommunicantur Clerici, qui ſine Antiſtitis ſui literis peregrè proficiſcuntur. Eodem pertinent Apoſtolorum canones 16. 17.

9. Can. XXVIII. *Ut non abſolutè ordinentur.*

Nicænus can. 15. jubet Clericum, qui aliò commigrarit, reſtitui Eccleſiæ, in qua fuit ordinatus. Synodus etiam Chalcedonenſis can. 6. vetat quemquam abſolutè ordinari, ſed ab ordinatore certæ Eccleſiæ vel oratorio, cui miniſtret, addici. Citatur in c. neminem abſolutè, diſt. 7. Primum quoque Arelatenſe Concilium can. 21. de gradu deponit Presbyteros & Diaconos, qui in alias tranſgrediuntur Eccleſias, quàm quibus præfixi fuerant. Quem laudabilem ritum inſtaurat Trident. ſeſſ. 23. cap. 16. *Nemo ordinetur, quin certæ Eccleſiæ adſcribatur: nec admittantur alieni Clerici ad Divina Officia celebranda ſine commendatitiis proprii ordinarii Epiſcopi.*

Can. XXX. *Et ſi fortè inter Clericum & laicum fuerit orta altercatio, Epiſcopus, & Comes ſimul conveniant, & unanimiter inter eos cauſam definiant ſecundùm rectitudinem.*

Prudenti iſta judicum junctione prævenitur, qui exoriri poterat juriſdictionum conflictus.

Can. XL. *De puellis, quæ parentibus privatæ fuerint, ut ſub Epiſcoporum & Presbyterorum providentia gravioribus fœminis commendentur, ſicut Canonica docet autoritas.*

Rectè ait S. Papa Gregorius lib. 2. epiſt. 21. *Officii noſtri eſt, orbatis parentibus ferre conſultum.*

10. Can. XLI. *Ut nullus Epiſcopus propriam ſedem amittat alicubi frequentando, aut in propriis rebus ſuis manere audeat ampliùs quàm tres hebdomadas.*

Sanctio iſta ne amplius tribus hebdomadis abſit Epiſcopus, deſumpta eſt ex Illiberritano can. 21. & ex Sardicenſi 14. In hoc ipſo tamen Concilio can. 55. Patres conſentiunt Caroli Magni propoſitioni, ut poſſit duos Epiſcopos Angilrhamum & Hildebaldum in ſuo habere aſſiduè Palatio propter Eccleſiaſticas utilitates: additque Rex Carolus, ſe licentiam ejus rei ab Hadriano Papa obtinuiſſe. Credibile eſt, proviſum fuiſſe de Coadjutoribus, qui amborum abſentiam supplerent.

ECCLESIÆ NONI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. INeunte hoc ſæculo Carolus Magnus Romæ de manu Leonis Papæ tertii coronam accepit Imperii. Sub hæc Danos rebellantes cum eorum Rege Godefrido perdomuit. Leo Papa tertius anno Chr. 804. in Germaniam cum ampliſſimo Epiſcoporum aliorumque Prælatorum comitatu commigravit, ut teſtis oculatus ſanctus Lugerus primus Monaſterienſis Epiſcopus ad Rixfrigidum ſcribit Epiſcopum Trajectenſem, cumque Carolus apud Aquiſgranum magnificentiſſimè excepit, ſeque illi comitem adjunxit; cumque Verdam ſimul acceſſiſſent, Caroli rogatu, Sanctum Suvibertum, poſt lectam ipſius vitam, explorataque inſignia ejus miracula, poſt multas publicas preces, & jejunia, de Epiſcoporum cæterorumque Hierarcharum conſenſu ſolemni ritu inter ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium Sanctorum Confeſſorum publicis Eccleſiæ tabulis adſcripſit, Feſtumque in ejus venerationem indixit; atque confluentibus ex devotione populis indulgentias promulgavit: ut idem qui præſens adfuit Lugerus commemorat. Hanc primam legimus ſolemni ritu factam à Romano Pontifice canoniſationem; minori enim ſolemnitate antiquitus hæc fiebant.

2. Anno deinde 806. Carolus Magnus edidit teſtamentum diviſionis Provinciarum inter tres quos habebat filios. Quo Ludovico Aquitaniæ Regnum à Turonenſi urbe ad Pyreneos uſque protenſum deſtinabat, eoque quamprimùm profectus Ludovicus Eccleſiam & cultum divinum valde provexit. Pipino alteri filio Italiam & Alemanniæ partem conceſſit: Carolo verò majori natu reliquas Galliæ, Germaniæque provincias attribuit. Cæterùm reliquis duobus vivo parente defunctis liberis ſolus ſuperſtes Ludovicus paternam in ditionem ex aſſe ſucceſſit.

3. In Oriente dum agitur annus Chriſti 802. Legati Caroli Magni Conſtantinopolim profecti, ut nuptias Irenes cum Carolo Magno conciliarent, eaque ratione duo Imperia in unum coaleſcerent, ſpectatores facti ſunt non fœderis nuptialis, quod Irene quoque impensè expetiverat, ſed luctuoſæ tragœdiæ. Sub horum namque oculis Nicephorus Patricius & Logotheta, quem Irene ad authoritatis culmen provexerat, benè meritam de ſe imperatricem Irenem in Lesbon Inſulam ingenti ſatellitum manu ſtipatam deportavit: Imperiumque per tyrannidem invaſit; remiſſiſque Caroli Legatis alios ad Carolum ipſum cum locupletiſſimis donis tranſmittens fœdus cum illo junxit, ipſa verò Irene Auguſta anno inſequenti Nicephori crudelitate innumeris ærumnis in exilio confecta vivere deſiit.

4. Anno 813. cùm Græcorum Imperator Michael Curopalates, cognominatus Rhengabe, Princeps & moribus & ſtudio religionis admodum commendatus, adverſus Bulgaros infeliciter dimicaſſet, eaque de cauſa Leo Armenus exercitus Græcorum concitaſſet, ut abdicato Michaele ſibi purpuram cum diademate deferrent, tametſi publicè ac ſpecietenus inſignia Imperii recuſaret, conſilium cœpit laude digniſſimum Michael, prævidens, ſi per illam exercitus defectionem res ad civile bellum deduceretur, futurum ut victores & armati Bulgari debilitatum præſenti clade, & inſuper civilibus armis Imperium in ultimum diſcrimen adducerent, ſpontè ceſſit Imperio, Leonemque adhortatus eſt, ut periclitanti Reipublicæ opem ferret. Atque ad removendam omnem ſuſpicionem, ipſe unà cum uxore & liberis, detonſis capillis, monaſtica induit veſtimenta: tum verò Leo à Patriarcha Nicephoro coronatus atque inunctus eſt: nec tamen paſſus Michaelem, tametſi inter Monachos profitentem, intra urbis regiæ Monaſterium vitam exigere, ipſum & conjugem & liberos in Inſulam Protam relegavit, duos quoque illius filios Theophylactum majorem natu, & Ignatium, qui poſtea Conſtantinopolis Patriarcha factus eſt, caſtrari juſſit. At Bulgari victoriam proſequentes Hadrianopolim expugnarunt.

5. Sequenti anno 814. Carolus Magnus vita exceſſit, ſolo relicto ex conjuge Hildegardi ſuperſtite filio Ludovico: cui morti proximus ſanctiſſima pro morum honeſtate, Imperiique adminiſtratione monita reliquit, quæ commemorat Theganus illorum temporum Scriptor; Princeps, cui vix parem ullum in omni virtutum genere, ſive quæ præceſſerunt, ſive quæ inſequuta ſunt, ſæcula pepererunt, religione, juſtitia, clementia, prudentia, rebus maximis, bello, perpetuaque felicitate geſtis, ſcientiarum ornamentis, ſimulque zelo Eccleſiaſticæ tum diſciplinæ, tum propagationis: & in ſupremam Sedem obſervantia incomparabili, de cujus hoſtibus tot retulit triumphos, & quàm magnificentiſſimis multarum provinciarum donationibus locupletavit. Obiit Aquiſgrani anno ætatis ſeptuageſimo ſeptimo, Imperii verò decimo-quarto.

6. Bernardus Italiæ Rex Pipini fratris Imperatoris Ludovici ex concubina filius in eumdem rebellans Imperatorem, ejus deinde metu ad eum accedens, veniamque ejus pedibus provolutus petens, oculis orbatur, &

triduo poſt moritur. Cujus in fratris filium ſeveritatis pœnitentia ductus, poſt aliquot annos voluntarias ex Epiſcoporum arbitrio pœnas dedit. Leo verò Armenus Orientis Imperator, inſtaurata Iconomachorum hæreſi, adverſum orthodoxos impiè furit: cujus ſe impietati Theodorus Studita conſtanter opponens, crebraſque literas, quæ adhuc ſuperſunt, in omnes Orbis partes, ad confirmandos fideles, & revocandos, qui ceciderant, conſcribens, exilia, carceres & flagella, omniaque vexationum genera in ſe accerſivit.

7. Annus agebatur Chriſti 824. quum Michael Balbus, ejuſque filius Theophilus à patre in Imperium aſſumptus, ambo Iconoclaſtæ, Legationem ad Ludovicum Pium miſerunt, pacis cum eo ſtabiliendæ gratia: inter inſignia munera, quibus Ludovicum demereri cupiebant, fuere, ut ſcribit Hilduinus Abbas Monaſterii ſancti Dionyſii apud Pariſios, libri authentici Græcè ſcripti Dionyſii Areopagitæ, quos idem Hilduinus juſſu Ludovici Latinè vertit, additis quæ vocat Areopagiticis, in quibus refert, eadem die, qua iidem recepti ſunt libri, decem & novem diverſis & gravibus morbis affectos convaluiſſe per illius Sancti Martyris invocationem. Contendit verò, Dionyſium Pariſienſem Epiſcopum & martyrem non alium fuiſſe quàm Areopagitam, paſſumque fuiſſe anno Chriſti *96.* ſub Domitiani perſecutione. Gregorius tamen Turonenſis lib. 1. hiſt. cap. 30. refert, Decio & Grato Conſulibus, qui fuit Chriſti 250. ſæviente Decii perſecutione Dionyſium Pariſienſem Epiſcopum cum Ruſtico & Eleutherio mortem pro Chriſto ſubiiſſe. Hoc verò præcipuè intendebant Græci Imperatores, ut intervenientibus Francis apud Eugenium ſecundum Romanum Pontificem, Imaginum cultus omninò aboleretur unà cum ſeptima Synodo. Græci quippe Iconoclaſtæ omnem reſpuebant piarum imaginum uſum tanquam idololatriam; multorum verò Francorum mens erat jam inde à Francofordienſi ſub Carolo Magno Concilio admittendas quidem eſſe, ſed minimè colendas. At Romana Eccleſia & admittendas & colendas relativo ad prototypa his repræſentata cultu. Ludovicus Imperator audita Græcorum Legatione ex permiſſu Eugenii conventum Pariſienſem indixit, quo tandem deliberatum fuit remittendos Romam Græcorum Legatos; quibus Legati quoque ex parte Francorum adjungerentur, una cum ſupplicibus ad Eugenium literis horrantibus, ut in Synodi ſeptimæ, ſimulque imaginum venerationis reprobationem conſentiret. Selecti Francorum ad Pontificem Legati fuere Jeremias Senonenſis Archiepiſcopus, & Jonas Aurelianenſium Præſul, cujus extant tres libri adverſus Claudium Epiſcopum Taurinenſem hæreticum Iconoclaſtam. Omnis illa Romana Legatio fruſtra fuit, perſiſtente Summo Pontifice in antiqua & Apoſtolica traditione: atque in ſanctiſſimis œcumenicæ Synodi ſeptimæ, necnon Hadriani præceſſoris ſui decretis inconcuſſis.

8. Sub Imperio Michaelis Balbi, Saraceni ex Hiſpaniis profecti Cretam invadunt anno 822. & ſubinde alii Sarraceni ex Africa ſolventes anno 827. Siciliam ab Orientali Imperio ſubduxerunt.

9. In Occidente hactenus amplitudo majeſtaſque Francica ſtetit in apice. Mox initium malorum à domeſticis turbis & nefario Principum ſcelere prodiit, filiis adverſus optimum parentem conjurantibus. Ludovicus Pius Irmingrade priore conjuge mortua, Juditham Welphi Comitis filiam in matrimonium duxerat, ex qua natus ei eſt Carolus cognomine Calvus. Cùm verò tres liberi, ex Irmingarde geniti, Lotharius, Ludovicus, & Pipinus, ægrè ferrent, in patrem inſurrexerunt. Primùm anno 830. dum Lotharius, quem pater jam inde in Imperii conſortium ab anno 823. aſſumpſerat, quemque Auguſti nomine inſignitum Paſchalis Pontifex Imperiali diademate Romæ apud S. Petrum redimiverat, in Italia verſabatur; Ludovicus autem ſecundogenitus, cui Pater Bajoariam cum titulo Regni conceſſerat, in moderandis tranſrhenanis provinciis occupabatur, natu poſtremus ex Irmingardis filiis Pipinus Aquitaniæ Rex cum proceribus conſpirans, ingentem manum militum armat, primoque impetu Aureliam occupat, Imperatorem patrem in ſuam redigit poteſtatem, & Juditham novercam in Monaſterio includit, & velum Monaſticum ſuſcipere cogit. Lotharius, ex Italia ſuperveniens, quæ geſta erant, approbat, ſeque totius ejus belli & conjurationis ducem exhibet. Cæterùm anno ſequenti Germanorum opera Ludovicus recepit Imperium. Sed à parricidis filiis anno 833. inſtauratur rebellio: cui ut mederetur Gregorius Papa quartus, ſe honorarium pacis arbitrum interponens in Gallias conceſſit. Sed cùm à præferocibus conjuratis fratribus nihil moderatum impetrare valuiſſet, Romam triſtis re infecta repetiit. Poſt cujus diſceſſum, corruptiſſimi Antiſtites, inſtinctu præſertim Archiepiſcoporum Ebbonis Rhemenſis & Agobardi Lugdunenſis, Compendium ejuſdem anni menſe Octobri convenere, multaſque obtendentes ſcelerum ſpecies, quorum nullum veritate nitebatur, ſola excepta Bernardi ex fratre nepotis excæcatione, propter quam Imperator publicam egerat pridem pœnitentiam, Ludovicum ad iteratam pœnitentiam, in flagitiorum conceptis ex ſcripto verbis confeſſionem publicam adegerunt, atque ad cinguli militaris cum enſe & Imperialis amictus ſuprà ſacrum altare depoſitionem: coram quo amictus eſt cilicio, & pœnitentium indumentis, atque in Monaſterium ad omnem vitam detruſus.

10. Verùm tanta rerum indignitate frementibus populis, Lotharius pudore ſuffuſus, omnemque in Epiſcopos culpam refundens, in Italiam reverſus eſt,incluſo tamen & inſalutato patre relicto. Pipinum tamen & Ludovicum veniam petentes optimus pater complexus

plexus eſt, ſuamque recepit ex Monaſterii clauſtris Juditham uxorem cum filio impubere Carolo: Imperiique convenientibus proceribus & populis, magna omnium exultatione anno 834. omnia in templo reſumpſit inſignia. Annoque ſequenti 835. ad Theodonis villam numeroſa Epiſcoporum confluxit multitudo; eoque in Concilio proſcripta damnataque ſunt, quæcunque in Ludovicum, præſertim verò Compendii acta decretaque fuerant. Ebbo Rhemenſis hortantibus Collegis, ſe reum criminis palam confeſſus eſt, atque indignum Epiſcopatu, ſeque illo abdicavit. Quicunque etiam Compendii interfuerant, exautoratum injuſtè fuiſſe optimum & religioſiſſimum Imperatorem ſincerè profeſſi ſunt, ſeque vi ac metu adactos excuſaverunt. Agobardus porrò Lugdunenſis, qui accitus in Concilium venire neglexerat, damnationis ſententiam accepit. De cæteris, qui ad Italiam confugerant, nihil decretum, quòd ſcilicet viſi eſſent ad Apoſtolicæ judicium Sedis convolaſſe.

11. Lotharius, qui pertinaciùs quàm fratres in rebellione perſtiterat, poſt reditum in Italiam, pari ingrati animi vitio in ſummum quoque Pontificem Gregorium perduellis extitit, connixus eidem Romanæ urbis cæterarumque ditionum, quas illuſtrium Majorum ſuorum pietas in Romanam Eccleſiam contulerat, ſubripere dominatum, eoque fine hoſtilibus armis Romanos divexabat; ſed à Ludovico patre per nuncios acriter correptus invitus quievit. Sub idem tempus cum Normanni fines Regni hoſtiliter incurſarent, Ludovicus Pius in Phariſiam excurrens illorum graſſationes armis repreſſit, eorumque exercitus fudit. Annoque demum 840. propè Moguntiam diem obiit extremum. Ejus corpus frater ejus Drogo, ex Carolo Magno & concubina progenitus, qui morienti aſtiterat, Metenſium Epiſcopus, apud Mediomatricos magna pompa tranſtulit, atque in S. Arnulphi Baſilica ſepelivit.

12. Qui ad pacem cum Pio patre ineundam inflecti nequiverat, bellum eo mortuo Lotharius in fratres pacem quoque infimis precibus deprecantes movit, quibus partes a patre indictas invidebat, integræ ditionis avidus quam nactus fuerat vivens pater. Ludovicus itaque & Carolus in communis cauſæ diſcrimine, belli adverſus Lotharium ſocietatem ineunt, Pipinus verò, ejus Pipini filius, quem Ludovicus pater Aquitaniæ Regem creaverat, quique primus violentas manus in patrem Imperatorem & novercam Juditham injecerat, indignè ferens ſe per factam ab avo partitionem paterno Regno excludi, Regnum quidem paternum factione Procerum & populorum, qui Pipino patri obſequuti fuerant, recuperavit. Sed Carolo ex ſecundis nuptiis nato infenſiſſimus, omnem illi ſpem partem nanciſcendi exſcindere moliebatur; ideoque ſuas omnes cum Lothario vires conjunxit. Itaque inter Lotharium & Pipinum ex una parte; atque ex oppoſita parte inter Ludovicum, dictum Germanicum, & Carolum, cui Calvo nomen inditum, atroci prælio ad Fonteniacum vicum confligitur; quo cæſa ſunt, hominum centum millia, victoria tamen penes Ludovicum & Carolum ſtetit. Sed neque tanta internecione ceſſit Lotharii pertinacia: novo enim contracto exercitu, collatis ſignis fratres ad Argentoratum adortus, magna denuò ſuorum ſtrage vincitur. Lotharius, qui fratres ultrò laceſſiverat, eoſdem nunc de pace interpellat; eaque demum ita concluditur, ut Lothario præter Imperium, hoc eſt Italiam pars ea Galliæ cedat, quæ Scaldi & Rheno continetur, adjuncta etiam Burgundia, cæteriſque ad uſque Mediterraneum ſubjectis provinciis, quæ à reliqua Gallia & ab Italia hinc Rhodano, & inde Varo amnibus diſterminantur; Ludovico Germania omnis à ſinu Codano ſeu Baltico uſque Rhenum ultraque hunc tres (vini habendi gratia) civitates Moguntia, Spira, & Vvormatia; Carolo Francia Occidentalis ab Moſa flumine ad Oceanum Aquitanicum, vendicantes, Pipinum & Carolum, Monachos fieri coegit. Vix credas, quantum filii Ludovici Pii ab illuſtrium præceſſorum, quorum proſapia gloriabantur, Pipinorum & Carolorum magnanimitate, juſtitia, probitate morum, & religione degenerarint, ſocordiæ, nequitiæ, voluptatibus, fallaciis, & inertiæ addicti, lupis, vulpeculis, & porcis, quàm hominibus ſecundùm rationem & honeſtatem viventibus ſimiliores.

13. Tres Lotharius liberos habuit, inter quos diviſis omnibus quibus dominabatur provinciis, ipſe in Prumienſi Monaſterio Monachus eſt factus; Ludovico Italiam cum Imperio reliquit; Lothario provincias illas, quæ ducta ſive à Lothario primo, ſive hoc ſecundo appellatione, Lotharingiæ communi nomine cenſebantur, quæ nunc denominatio ad unam exiguamque earum partem contracta eſt. Carolo denique Burgundiam, Lugdunum, Viennam, & Provinciam maritimam impertivit.

14. Quartus Imperator Ludovicus ſecundus anno 855. Imperium inivit, quo eodem anno ex hac vita migravit ejus pater Lotharius, nec non Leo Pontifex quartus. Qui ne Vaticana Sancti Petri Baſilica Saracenorum incurſibus & direptioni exponeretur, collem Vaticanum cum ſacra Baſilica ducto muro urbi adjunxit; quæ nova adjunctio ab illius nomine urbs dicta eſt Leonina: jam enim Saracenorum claſſis, quæ ex Africa ſolverat, ſub præceſſore Sergio ſecundo Pontifice anno 846. duo illa templa, extra urbem ſita, Petri & Pauli, auro, argento, & gemmis opulentiſſima, deprædata fuerat.

15. Lotharii primi Imperatoris filius ſecundo-genitus Lotharius legitimam uxorem Teutbergam Boſonis filiam, falſis criminibus impetitam, repudiare inſtituit, ut pellicem Valdradam, cujus erat blanditiis irretitus, nuptu

acciperet.

acciperet. Qua de re ad Nicolaum primum Pontificem ſcripſit, quo cunctante reſpondere injuſtæ petitioni, ipſe Synodum Aquiſgrani cogit addictorum ſibi Epiſcoporum octo, quorum principes erant Guntarius Agrippinenſis, & Theutgardus Trevirenſis, à quibus novæ permiſſæ cum Valdrada nuptiæ. Quod iniquiſſimum decretum Nicolaus improbavit, alteramque Metis Synodum indixit, quæ prioris decretum confirmavit, Legatoſque Romam miſit eoſdem Guntarium & Theutgardum, quos Nicolaus dignitate movit, duaſque illas Synodos Lateranenſi Concilio damnavit. At illi Apoſtolica authoritate deſpecta, ſe pro Epiſcopis gerere non deſtiterunt: inſtitit verò Pontifex, ut alii eorum loco deligerentur. Lotharius demum poſt crebras ludificationes ab Imperatore Ludovico in auxilium contra Saracenos accitus, Romam petiit, mortuo ante biennium Nicolao: & ab ejus ſucceſſore Adriano ſecundo per mendacium impetrata venia; cùm ſub communionem Dominici Corporis ſe Valdrada poſt interdictum abſtinuiſſe pejeraſſet, hujus periurii pœnas morte luit paucos poſt menſes, in reditu lethali morbo confectus Placentiæ. Regnum ejus inter ſe partiti ſunt Carolus Calvus, & Germanorum Rex Ludovicus. Anno poſtmodum 875. Carolus Calvus Ludovici audita morte Romam advolans, à Joanne Papa octavo Imperii coronam obtinuit, & triennio poſt è vita exceſſit. Poſt hujus exceſſum Carolus Craſſus Ludovici Germaniæ Regis filius Imperator eſt proclamatus. Ludovicus enim Balbus Caroli Calvi filius non eſt Imperatoribus accenſendus, non enim coronam Imperii, ſed ſolius Francici Regni à Joanne octavo Pontifice accepit. Vita functo Ludovico, duo ejus ex Anſgarde filii Ludovicus tertius & Carolomannus in Regnum Francicum diviſis Provinciis ſucceſſerunt. Ambobus defunctis, pervenit utriuſque Regnum ad Carolum Craſſum Imperatorem, qui utrique oneri impar ob animi ſimul & corporis valetudinem, adverſus Normannos re infeliciter geſta, Regno, imperioque compulſus eſt ſe abdicare, eoque incidit calamitatis, ut victum emendicaret ab Arnulfo Carlomanni Bavariæ Regis filio, mortuuſque eſt anno 888. Arnulfus iſte anno *896.* a Formoſo Papa coronam accepit Imperii.

16. Sæculo iſto, Flandria ex Francico Regno divulſa in alium translata eſt Principem, hac de cauſa: Caroli Calvi filia Judith, quæ fuerat Etelredo Angliæ Regi nupta, poſt ejus mortem in Gallias reverſa, à Balduino Comite rapta eſt non invita, quamobrem Epiſcoporum ſententia damnatus anathemata Balduinus ad Nicolaum Papam profectus eſt, ut hac pœna levaretur, ejuſque interventu Regi Carolo reconciliaretur; qui tandem enixis precibus illi ab Rege veniam impetravit, adeò ut ritè celebratis nuptiis anno *866.* dotalem ab ipſo Flandriam acceperit.

17. Sæculo deſinente, magna rerum confuſio in Franciæ Regno exorta eſt, quam aluerunt tum Regum ex Caroli Magni ſtirpe natorum degener ſocordia, tum Normannorum aſſidua bella & excurſiones, quibus Gallia conflictabatur. Poſt Caroli Craſſi demiſſionem Regnum invaſit Odo victoriis & armis fretus, quibus Normannos Regnum populantes repreſſerat, prætereaque infirma ad bellum gerendum Regnumque adminiſtrandum ætate Caroli Calvi filio Regnum iſtud debebatur, in pupillari tamen adhuc ætate conſtituto. Iſte verò Odo, ſive, ut alii vocant, Eudo Pariſienſis Comes, ex Pipini Auſtraſiæ Principis & Francorum Præfecti proſapia illegitima per Elpaidem pellicem ortum ducebat: Unde quoque inſignis ille Carolus Martellus natu prior editus fuerat: ex qua etiam ſuccedentibus temporibus oriundi fuere Hugo Magnus, alter Pariſienſis Comes, ejuſque filius Hugo Capetus tertiæ Regum progeniei caput. Odo poſt ſupremæ poteſtatis quinquennium, ea ſe ultrò abdicavit; remiſitque in manus Caroli jam per ætatem rebus gerendis idonei, cui bona indoles & morum clementia, non autem animi ſtupor, Simplicis nomen indidit. Iſte poſt aliquot ancipites bellorum cum Normannis ſucceſſus, fœdus & amicitiam cum eis junxit, quorum Principem Rollonem unà cum multis ex illa gente, opere præſertim uſus Franconis Rothomagenſis Epiſcopi, ad fidem Chriſtianam ſacrumque baptiſmum pellexit, Giſlam filiam in matrimonium Rolloni dedit unà cum provincia dotali, quæ deinceps ab ea gente dicta eſt Normannia; ſub fide tamen & clientela Regum Franciæ anno *912.* Heribertus Viromanduorum Comes, homo ſeditioſus & perfidus, in Carolum Simplicem rebellis, illum incautum prætextu reconciliandæ gratiæ captivum cepit, & Peronæ carcere incluſit, in quo detentus Rex mortem obiit. Audito Regis infortunio Edgina conjux in Angliam cum Ludovico filio (qui poſtea in regnum paternum revocatus, dictus eam ob rem fuit Transmarinus) ad fratrem Anglorum Regem Adelſtanum confugit. Quo intervallo regnavit in Francia Rodulfus.

18. In Oriente Theophilus Iconomachus exactis in Imperio annis duodecim, moriens Michaelis filio dicto Porphyrogenito ſub matris Theodoræ religioſe eximieque virtutis fœminæ tutela reliquit Imperium. Hæc nihil antiquius habuit, quam ut Imaginum ſacrarum abolitum cultum inſtauraret, idque mira felicitat. perfecit, dejecto Pſeudo-patriarcha Joanne, ſuffectuſque in illius ſedem Methodius eſt Presbyter ſanctitate vitæ doctrinaque celeberrimus, fideique confeſſor eximius, quem Theophilus Imperator Iconoclaſta crudeliter flagris cæſum tumuloque incluſum per annos aliquot modico pane & aqua ſuſtentatum detinuerat, unde ille demum tanquam alter Jonas ex ventre ceti emerſit ad populorum converſionem. Concilium etiam Epiſcoporum utriuſque partis Conſtantinopoli habitum eſt tam felici ſucceſ-

ſucceſſu, ut major Iconoclaſtarum pars, mutatis animis & ſententiis, ad Eccleſiæ unitatem, ſecundæque Nicænæ Synodi profeſſionem redierit. Sub his etiam temporibus, Bogoris Bulgarorum Rex hortante ſorore, quæ bello capta Chriſtianam fidem ſuſceperat, cum ſuis populis Chriſtianam amplexus eſt fidem. Poſt aliquot verò annos, rebus Eccleſiæ optimè conſtitutis, in Monaſterium divino æſtuans amore ſeceſſit. Sed audiens filium ſucceſſorem peſſimè Regnum curare, priſtinamque reſumere ſuperſtitionem, Regnum reſumpſit, filium excæcavit, & in vincula reduxit; atque translato in alterum natu minorem Regno, priſtinam ſolitudinem repetiit. Huic Theodora Auguſta vires ad compeſcendos, qui rebellionem parabant, Bulgaros ſuppeditaverat.

19. Anno feliciſſimæ adminiſtrationis hujus decimo-quarto, Bardas homo impuriſſimus rerum ambiens præfecturam, cùm eſſet Theodoræ nequitiam ipſius averſantis frater, & Michaelis avunculus, author illi fuit Theodoram in ordinem redigendi, ſibique rerum omnium curam committendi, dum Princeps voluptatibus ad libitum indulgeret. Per id tempus vita functo Methodio, Ignatium Michaelis Curopalatæ Imperatoris filium, qui poſt tyrannicam patris depoſitionem à Leone Armeno factam, genitalibus excisis, in Monaſterium detruſus fuerat, curavit Theodora Patriarcham Regiæ urbis fieri, hominem ſanctiſſimum. Omnibus igitur rebus cum Cæſaris dignitate arbitrio Bardæ permiſſis, hujus incurrit indignationem Ignatius, primùm quia Bardæ petitioni refragatus eſt, dum Theodoram tondere & velare invitam renuit; tum quia etiam Bardam eumdem fidelium communione ſummovit, ob ſtupri cum propria nurû conſuetudinem. Quapropter Bardas Ignatio relegato in Inſulam Terebinthum prætextu calumnioſæ confictæque adverſus Imperatorem conſpirationis, deinde multis cruciatibus vexato, eò quòd libellus renunciationis proprii Patriarchatus non potuiſſet ab ipſo extorqueri; Photium laicum & aulicum magnaque apud Cæſarem Bardam gratia pollentem in locum depoſiti ſubrogavit: eximii quidem hominem ingenii, ſed ambitionis & malitiæ perditiſſimæ. Hunc Gregorius Syracuſanus, ab Ignatio in Concilio ob inſignia crimina damnatus, & communione atque dignitate depoſitus, quam poſteà Ignatii ſententiam Benedictus Papa tertius confirmarat, Conſtantinopolitanum Epiſcopum conſecravit anno 858. qui fons & origo eſt graviſſimarum, quibus deinceps Eccleſia Dei conflictata eſt, calamitatum. Photius execratione veriùs quàm conſecratione Patriarchicum invadens thronum, nihil moratus eſt Conciliabulum Conſtantinopoli cogere, quo Ignatium damnavit. Sed ipſe à Nicolao Papa damnatus, auſus eſt viciſſim Nicolaum damnationis ſententia perſtringere. Miſit etiam in Italiam, qui hanc Pſeudo-Synodi ſententiam & Nicolai abdicationem publicaret. Quin etiam ſuam ulteriùs provexit audaciam, miſſis muneribus ſcriptiſque literis ad Ludovicum ſecundum Occidentis Imperatorem, ejuſque conjugem Auguſtam, ut ſe ſuoſque populos à communione Nicolai hæretici, ideoque œcumenica totius Orientis Synodo juſtè damnati, ſubtraherent.

20. Cæterùm Deus non diſtulit meritas pœnas de malorum primario authore ſumere; anno enim 867. Michael Imperator Bardę ſuperbiam peroſus, eique diffidens, eundem per Baſilium Macedonem trucidari juſſit. Cujus cadaver fœdè diſcerptum lacerumque plebs per vicos & compita traxit. Baſilius Auguſti dignitate à Michaele donatus eſt: quam integritate morum, juſtitiæque ſtudio, & bellicis de Saracenis & Manichæis ſucceſſibus illuſtravit. Photium verò ſede ejecit, ad eamque Ignatium honorificè revocavit. Cùm verò Baſilius Michaelem Imperatorem ejus nominis tertium, aurigationibus, ſtupris, & perpotationibus & ludis prorſus addictum, prudentibus admonitionibus ad meliorem frugem adducere, ſtuderet, illius odium & inſidias in ſe excivit: quas ut anteverteret, cùm pręſertim remigi cuidam temulentus Imperium, ſi ab ipſo Baſilius perimeretur, promiſiſſet, Michaelem obrutum vino Baſilius interemit anno 867.

21. Inde Chriſti anno 869. ſtudio & cura Baſilii & Ignatii octava & ultima Græcorum habita eſt Conſtantinopoli Synodus œcumenica, cui præſederunt Hadriani Pontificis hoc nomine ſecundi Legati à latere, Donatus, Epiſcopus Oſtienſis, & Maximus S. R. E. Diaconus, quibus tertium ſociavit Stephanum Epiſcopum Nepeſinum, in Concilio pariter interfuerunt (ut refert, qui etiam interfuit, Anaſtaſius S. R. E. Bibliothecàrius) Legati duo à Ludovico ſecundo Occidentis Imperatore directi. Actione quinta, ſexta & ſeptima, Photius invitus in Synodum juſſu Baſilii eſt introductus tamquam laicus, qui cùm baculo innixus ingrederetur, juſſus eſt à Maximo Apoſtolico Legato illum dimittere, quod ſignum eſſet Paſtoralis, qua erat indignus, authoritatis. Pluries interrogatus, hoc unum impudenter reſpondit, ſe Chriſti exemplo tacere, cùm judicaretur. A Patribus ergò approbata ſunt omnia Synodorum ſub Ignatio primùm, deinde ſub Nicolao Pontifice acta, omneſque in Photium prolatæ ſententiæ. Geſta verò per Photium ejuſque Pſeudo-ſynodum abrogata & damnata. Qui Photio adhęſerant, pœnitentes in conſeſſum admiſſi ſunt; & poſt injunctas quaſdam orationes & jejunia, pacem Eccleſiæ, ſolutis quæ contraxerant anathematibus, acceperunt. Veruntamen anno demum 878. quo Ignatius vita ceſſit, ſedem priſtinam Photius recuperavit, à Baſilio revocatus. Hujus certè nullatenus excuſari reſtitutio poteſt, adverſus uſque adeò pernicioſum & inemendabilem ſchismaticùm, qui tot mala perpetrarat, & qui deinceps Eccleſiam Dei in multa ſæcula proſcidit atque peſſumdedit: Joannis pariter octavi Pontificis Romani facilitas jure redarguitur; qui

miſſis ad ſe legationibus tum Baſilii tum Photii per ſibi fidiſſimum præſtigiatorem Theodorum Santabarenum conſenſit, illum in Eccleſiæ communionem & in priſtinam Patriarchatus dignitatem recipi. Sequuta eſt Conſtantinopoli anno 879. Pſeudoſynodus Photiana, quam Photius & hodierni Græculi voluerunt dici octavam & œcumenicam Synodum, qua ea, quæ verè octava eſt præcedens ſub Hadriano ſecundo Pontifice adverſus Photium Synodus, unà cum omnibus per Nicolaum & Hadrianum adverſus eumdem invaſorem actis & decretis abrogatur. Joannes verò Papa ſequenti anno iſtam Photianam Synodum reprobavit, miſſo Conſtantinopolim Legato Maximo, qui ea, quæ perperam Legati Apoſtolici vel geſſerant, vel diſſimulaverant, in irritum revocavit.

22. Multa, quæ Baſilius inconſultè egit, artibus & fallaciis inſignis magi & impoſtoris Theodori Santabareni, Photio amiciſſimi, ſunt attribuenda. Leo Baſilii filius ægrè ferebat patrem ſuum Divinis attribuere miraculis præſtigias diabolicas nequiſſimi viri, eumdem pro ſancto venerari, omniaque ad nutum ejus decernere; quare Santabarenus Leonem ſapientiſſimum principem ab Imperii ſucceſſione hac fraude conatus eſt amoliri; Perſuaſit juveni, expedire admodum, ſi ad venationem ſub veſtibus pugionem deferret, ut ſe adverſus feras cominus occurrentes tueri poſſet, aut patris vitam, ſi (quod etiam facile contingit) fera in anguſtias redacta in ipſum inſiliret, id operę prętium forę Leo judicavit: ideoque patrem in venatu comitans pugionem occultè gerebat. Captata igitur occaſione, Baſilio Santabarenus ſignificat, ſe divinis accepiſſe monitis, Leonem ejus vitæ inſidiari, eaque ex cauſa pugionem clam deferre, illius inter venandum perimendi cauſa, Baſilius venatui ſe accingens rem explorat, compertoque pugione filium in vincula conjicit, oculis ambobus candenti ferro orbaturus. Senatus tamen & Proceres omni ſtudio interceſſerunt, ne hoc extremum ſupplicium præcipitaret; filii optimę indolis defenſionem admodum eſſe credibilem, nihilque ſibi eſſe metuendum, dum illum in poteſtate haberet. Poſt ſeptennium contigit, ut cùm Baſilius Senatui convivium exhiberet, pſicatus flebili voce ingeminarit: heu! heu! Domine Leo; qua audita voce multis Senatoribus in lacrymas effuſis, cunctiſque à cibo abſtinentibus, rogatur Imperator, ut infelicem innocentiſſimi & optimi filii captivitatem miſeraretur, his flexus Baſilius filium è vinculis eduxit, ſucceſſoremque Imperii deſignavit.

23. Leonem natu præceſſerat Conſtantinus utpote Baſilii primogenitus: ſed iſte vivente patre morbo extinctus eſt. Ejus defuncti deſiderio pater inconſolabilis dies noctéſque lugebat. Quem dolorem ut mitigaret Santabarenus Monachus & Sacerdos, ſimulque magicarum præſtigiarum ſcientiſſimus, eaque arte Baſilio acceptiſſimus, illum pro ſancto habenti, cœleſtiumque miraculorum patratore; pollicitus eſt nefarius ſanctimoniæ ſimulator, ſe in parentis amplexus adducturum, quem lugebat Conſtantinum. Atque ita ſpectrum Conſtantini equo inſidentis & ad patrem accedentis, ſemotis arbitris, oblatum eſt, in cujus amplexus pater irruit & oſculatus eſt: ſed eodem momento mutum & ſine voce ſpectrum diſparuit, patrem linquens mœrore conſternatum.

24. Eodem Græcis imperante Baſilio, Ruſſi, qui & Ruteni, & à Græcis *Ros* vocantur, religionem Chriſtianam, abnegato ſuorum Deorum cultu, Græcorum necdum Photiano ſchiſmate depravatorum prædicatione (quibus etiam nunc licèt ſchiſmaticis adhærent) ſuſcepérunt. Ad illos convertendos miſerat Imperator Epiſcopum cum numeroſo Sacerdotum & concionatorum comitatu: qui benignè excepti, rogati ſunt à plebe & optimatibus regionis, ut quoniam ad fidei confirmationem edita à Chriſto miracula magnificè prædicabant, ipſi quoque unum aliquod ſignum publicum & viſibile patrarent, quo populus ad credendum confirmaretur, omniſque tolleretur hæſitatio & ambiguitas: quoniam nemo præſentium Chriſti miracula conſpexerat, & multi conficta vel judicabant, vel dubitabant. At Græcus Epiſcopus, ne quis, inquit, fraudem aliquam à nobis ſuſpicetur, petite vos ipſi communi conſenſu, quale deſideratis miraculum. Tum illi, conceſſo brevi ad deliberandum ſpatio, volumus, ut Evangeliorum librum, quem prę manibus habes, in ardentem, quam excitaturi ſumus, lignorum ſtruem projicias, qui ſi illæſus ab igne remanſerit, nobis argumento erit & convictioni, vera eſſe quæ prædicas. Accepta conditione in forum comportantur copioſa ligna cum virgultis, quibus accenſis liber in medias flammas injicitur: expectatiſque aliquot horis, dum extingueretur incendium, tum demum liber in mediis prunis ardentibus illæſus conſpicitur, indeque eductus omni ex parte ab igne inviolatus apparuit. Ita factum eſt, ut gens barbara grandi concurſu idola ſubverterit, majoribuſque indies incrementis Chriſtiana religio ſenſim aduſque borealem circulum ſeſe exporrexerit. Hęc Zonaras, Michael Glicas & Cedrenus prodiderunt.

25. Deſinente hoc ſæculo Romanum Imperium, quod eodem ineunte tanta rerum geſtarum gloria fuerat à Carolo Magno promotum, provinciarum diviſionibus inter hujus poſteros, in inertiam quoque ſolutis ſucceſſoribus, diù vacillavit: Franciſ, Germanis, & quibuſdam Italiæ Dynaſtis ſibi per bella & rapinas illud vendicantibus. Amoto per ſocordiam Carolo Craſſo, ut ſuprà retuli, anno 888 Arnulfus Carolomanni ex pellice filius, illi à Germanis Proceribus ſufficitur in Epiſcoporum & Procerum Triburienſi conventu.

26. At verò in Italia, Chriſti anno 892. Vido ſeu Guido Spoleti Dux, à Pontifice Formoſo Imperii corona redimitur. Ab hoc æmulus ejus Berengarius Forojulienſis Dux bello victus ad Arnulfum Germanię Regem confugit, eumque

Italiæ

Italiæ potiundæ ſpe facilè pellexit. Sub hęc Vido moriens Lamberto filio coronam reliquit Imperii. Qua mox ab Arnulfo Italiam invadente ſpoliatur, à quo etiam ridiculo eventu Roma capta eſt; dum Arnulfus urbem obſidet, lepuſculus ſtrepitu militari perterritus, per campum fuga ultrò citroque ſe proripiebat, Germanis militibus hinc inſequentibus, inde obviam aliis cum magna vociferatione occurrentibus, inter hæc Romani murorum cuſtodes, dum has obſidentium diſcurſationes & ſtrepitus advertunt, neque lepuſculum diſcernunt, proximam murorum ab obſeſſoribus aggreſſionem imaginantur, & lepuſculo meticuloſiores relictis muris ad urbis interiora fugiunt. Quo perſpecto, Germani ſcalas muro indefenſo admovent, urbemque invadunt. Itaque civitas illa Martis tot nationum victrix, quæ olim per anſerum Capitolii clangorem ſervata fuerat, nunc temporis per leporem fuit ſubjugata. Redux in Germaniam Arnulfus pediculari morbo periit anno 899. ejuſque filium Ludovicum Germani Proceres Imperatorem deſignarunt. Iſtoque moriente anno 912. omnis Caroli Magni extincta eſt poſteritas.

17. In Hiſpania Ramirus Leonis & Gallæcię Rex dignus Alfonſi Caſti filius & ſucceſſor, conſerto prælio ſeptuaginta Saracenorum millia delevit, per viſionem à ſancto Jacobo Apoſtolo præcipuo Hiſpaniarum Patrono corfirmatus; juſſuſque cum ſuis peccata per confeſſionem expiare, atque ſacratiſſima Euchariſtia prę muniri. Deinde in acie perſpicuè viſus eſt Apoſtolus equo albo inſidens, deferenſque album vexillum, adverſus hoſtes fortiter dimicare. Quæ contigit victoria Chriſti Domini anno 844.

18. Ab Imperatoribus Iconomachis atrox ſæculo iſto mota eſt adverſus Eccleſiam perſecutio Leone Armeno, Michaele Balbo, ejuſque filio & ſucceſſore Theophilo; quæ ſicut multis ruinæ cauſa extitit, ſic etiam aliis pleriſque confeſſionum & martyriorum illuſtrium præbuit occaſionem. Quis verò admiranda certamina magni illius Theodori Studitarum Præpoſiti dignè laudarit? Quis condigno pręconio extulerit cippos, compedes, moleſtiſſimas deportationes, inediam, ſitimque perpetuam, ęſtus & frigora, inceſſabiles defatigationes, perennes ægritudines omni ſolatio vacuas, crudeliſſimas toto corpore nudo flagellationes ter aut ampliùs diverſis temporibus toleratas tanta aſperitate, ut ſpiritu deſtitutus & ſemimortuus relinqueretur, totumque cruore nataret carceris pavimentum, ejuſque fidiſſimus diſcipulus Nicolaus Studita, quanquam ipſe quoque toto corpore flagellis conſciſſus & lacerus, ſanctiſſimum Magiſtrum infuſa per os ejus modica aqua (non enim aliud ſuppetebat remedium) ad ſpiritum & ſenſus revocare, & carnes corpore reliquo divulſas & tenui quaſi filo pendulas reſecare curaret, ut reliqui muſculi adhuc oſſibus inhærentes poſſent in cicatrices coaleſcere. Quis pro dignitate commendet Divini Spiritus igne ardentes, quæ adhuc ſuperſunt literas, quas ad Confeſſores alioſque fideles in fide & patientia roborandos vir planè cœleſtis frequens ſcribebat? Mortuo demum Leone Armeno, ex vinculis revocatus, inter diſcipulorum brachia ſpiritum immenſis meritis cumulatum Deo reddidit.

29. Etiamſi ſucceſſor in Imperio Michael Balbus, ut benevolentiam civium ſibi conciliaret, extorres & vinculis detentos fideles poſtliminio revocaſſet, non diu tamen moratus eſt feralia contra ſacrarum Imaginum cultores edicta inſtaurare. Euthymius inſignis meriti vir jampridem Leonem Armenum magna libertate pro venerandis ſacris Imaginibus coram coarguerat. Qua ex cauſa tanta in ſanctum monitorem iracundia exarſit, ut eum inſectari deinceps non deſierit: quam deinde proſecutus eſt inſectationem ſuccedens Michael Balbus, qui ſanctum Confeſſorem in poteſtate habens, non alium quàm proprium filium Imperio deſtinatum adhibere illi carnificem voluerit, Theophilum ſcilicet, cui pater impius juſſit, ut tamdiù Euthymium taureis cæderet loris, donec animum exhalaſſet: quo in cruciatu martyrium conſummavit. Sed quia tam efferata barbaries vix fidem inveniret; rem confirmare placet duorum inſignium Græcorum ejus ſæculi teſtificatione. Audiendus in primis Zonaras, ſic dicens in Michaele Balbo: τὸν ἀοίδιμον Εὐθύμιον δὲ μαρτυρικῷ τελεῖ θανάτῳ ἀφειδῶς μαστιζόμενον διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου. *Venerandum Euthymium martyrio occidit immiſericorditer ad necem flagellis cæſum per proprium filium Theophilum*. Nec minùs exertè hoc ipſum aſtruit, ita ſcribens Cedrenus: τὸν δὲ μακαρίτην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι βουνεύροις τυπτόμενος ἀφειδῶς. *Beatum autem Euthymium per proprium filium Theophilum morte affecit, bubulis nervis crudeliter cædens*.

30. Quid ulteriùs memorem admirandum illum Methodium, quem perverſæ hæreſi refragantem memoratus Theophilus innumeris eſt cruciatibus proſecutus, inter quos à Zonara violenta dentium ab ipſis radicibus evulſio recenſetur? A quo etiam in Inſulam relegatus fuit, ibidemque in ſepulcro cum duobus alter latronibus incluſus ſub cujuſdam piſcatoris cuſtodia, cui vetitum erat, ne plus panis & aquæ incluſis ſuppeditaret, quàm neceſſe foret ad hoc, ne inedia interirent. Contigit autem, ut latronum intus moreretur; cujus cadaver foras educi prohibuit Imperator. Quantam autem violentiam & moleſtiam vir ſanctus ex teterrimo cadaveris fœtore tolerarit, nulla poteſt oratio exprimere. Septennium ille intra tumulum exegit. Deinde conſentiente Theophilo intra regium palatium occultè ſine cujuſquam acceſſu detentus eſt incluſus. Poſt mortem Theophili, dum Theodora Auguſta Imperium regebat, reſpirare cœpit à vexatione Orientalis Eccleſia: & adnitente religioſiſſima Theodora, Joannes, quem ſua hæreſis & perverſi mores ad Patriarchalem dignitatem evexerant, dignitate motus, ejuſque loco ſuffectus eſt

ſanctus ille Methodius, qui quadriennio rexit Orientis Eccleſias, ſuoque felici obitu ejuſdem Theodoræ ſtudio & auſpiciis ſucceſſorem nactus eſt virtutum meritis haud imparem Ignatium.

31. Eccleſiaſtici Scriptores ſęculum iſtud ſcriptis illuſtravere: Alcuinus ex Anglia in Galliam profectus, quo pręceptore plurimum uſus eſt Carolus Magnus, eumque ſancti Martini apud Turones Monaſterio præfecit, aliiſque nonnullis commendatitio potiùs quàm Abbatiali officio, non enim Monachus fuit, neque Sacerdos, ſed Diaconi Ordine ad uſque vitæ exitum contentus, ut vitæ illius hiſtoria refert. In Germania Rabanus Maurus Moguntinenſis ex Fuldenſi Monacho factus Epiſcopus. Hic Godeſcalcum Orbacenſem Monachum, qui creditus eſt Prædeſtinatianorum dogma renovaſſe, damnavit in Moguntinenſi Concilio anno 848. floruitque Lothario Imperante. Hincmarus in Gallia Rhemenſis Præſul ſub Carolo Calvo etiam floruit, ab eoque idem iterùm in Concilio Rhemenſi damnatus eſt Godeſcalcus: quem virgis cæſum ſcripta ſua in ignem conjicere compulit, & carceri reliqua vita incluſum tenuit. Omnem verò ejus contra Godeſcalcum actionem libro edito refutavit Eccleſia Lugdunenſis, cujus extat eruditus pro Auguſtini doctrina adverſus Joannem Erigenam Scotum dogma tuentem Pelagianum liber, in quo affirmat Prædeſtinatianorum vocabulum nihil eſſe quàm Pelagianum inventum in odium Auguſtinianę doctrinę, admittentis quidem humani arbitrii libertatem, ſive ad malum, ſive ad bonum, quod tamen ad opera æternæ ſalutis flecti non poſſit, niſi Divinę gratię motione & præveniatur & fulciatur. Aliud ejuſdem Eccleſiæ in cauſa Godeſcalci extat inſcriptum opus de tribus Epiſtolis, quas refellit, ſcilicet Epiſcoporum Rabani Moguntinenſis, Hincmari Rhemenſis, & Venilonis Sueſſionenſis. Veruntamen Rabani ſumma eruditio & morum integritas nullatenus credere ſinunt, ipſum Auguſtini intemeratam doctrinam ab hæreſi ſecernere nequiviſſe: multoque faciliùs crediderim, Godeſcalcum quàm Rabanum erraſſe. Etſi verò Lugdunenſis Eccleſia Godeſcalci patrocinium, hujus non quidem hæreſi ſeducta, ſed fraudibus & mendaciis illuſa ſuſceperit; non parum tamen habet authoritatis ejuſdem tunc Eccleſiæ Epiſcopus Amolo, cujus extant adverſus Godeſcalcum tria non contemnenda opuſcula. Petavius horum ſub nomine Lugdunenſis Eccleſiæ librorum, quorum eruditionem laudat, eſſe Magiſtri Flori Lugdunenſis cenſet lucubrationes. Scripſere pariter hoc ſæculo nono Nicephorus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, cujus extat breve Chronicon & Epiſtola prolixa ad Leonem Papam tertium, & opuſcula quædam contra Iconomachos. Uſuardus Alcuini diſcipulus juſſu Caroli Magni Martyrologium ſcripſit. Eginartus Caroli Magni Cancellarius ejus vitam ſcripſit, & Francorum Hiſtoriam, aliaque. Relictoque ſæculo Monachus & Abbas factus eſt. Multa ſcripſit Smaragdus Abbas, nec non Claudius Scotus, Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, & Dungalus Diaconus de imaginibus ſcripſerunt adverſus Claudium Taurinenſem Epiſcopum. Theodorus Studites inter eruditos Græcorum ſanctiſſimus, inter ſanctos eruditiſſimus, exilia, flagella, innumeraſque ærumnas ſuſtinuit, dum fidem Catholicam conſtantiſſime propugnat: quamplurimas edidit Epiſtolas Divino Spiritu refertiſſimas, aliaque opuſcula pietatem & eximiam doctrinam ſpirantia. Amalarius Fortunatus Trevirenſis Antiſtes quatuor edidit libros de Eccleſiaſticis Officiis. Rabanus Maurus Abbas primùm Fuldenſis, deinde Moguntinus Epiſcopus, vir que pius & doctus, Commentaria in omnes veteris novique Teſtamenti libros procudit. Hujus diſcipulus Strabus Fuldenſis Monachus in univerſa Biblia ſacra Gloſſam contexuit. quæ Ordinaria vocatur. Eulogius electus Toletanę Eccleſiæ Epiſcopus tribus libris deſcribit hiſtoriam Cordubenſium Martyrum ſub Arabica perſecutione, ipſeque tandem Martyr occubuit. Haimo Epiſcopus Alberſtatenſis luculentas expoſitiones edidit in Pſalmos & in omnes Prophetas, omneſque Pauli Epiſtolas, alioſque divinę Scripturæ libros. Paſchaſius Ratbertus Abbas Corbeienſis primus ex profeſſo Sacramentariis bellum indixit, inſigni libro de Corpore & Sanguine Domini, contra Bertramum Presbyterum, qui cœpit inter primos in dubium revocare, utrùm ſit idem in Euchariſtia Corpus, quod natum de Virgine fuit: Simeon Metaphraſtes Sanctorum vitas ſcripſit, in quibus, ut admonet Cardinalis Bellarminus, multa de ſuo addidit ingenio, aut ſaltem ex apocryphis, quæ præceſſerant relationibus mirabilia & incredibilia. Photius pſeudoepiſcopus Conſtantinopolitanus magni vir ingenii, ſed majoris nequitiæ, ſcripſit Nomocanonem, qui extat cum Scholiis Balſamonis, & præclarum opus, quod nomine Bibliothecę inſcripſit. Nicetas David egregiè Ignatii Epiſcopi Conſtantinopolitani vitam conſcripſit admirabilem, ſimulque vitia & perditiſſimam Photii malitiam, qui ſanctum Ignatium diriſſimè vexavit. Anaſtaſius Bibliothecarius & Abbas Romanus, Græcè Latinèque doctus, vitas Romanorum Pontificum à ſancto Petro uſque ad Nicolaum primum delineavit; Nicęnam, quę ſeptima eſt, Synodum Latinè tranſtulit: Latinè verò Concilium octavum generale, cui ipſe interfuit, edidit. Hincmarus Rhemenſis Epiſcopus paræneticam ſcripſit Epiſtolam ad Carolum Craſſum, etiamque de bono Regimine ad filios Ludovici junioris Imperatoris, vitam quoque ſancti Remigii Rhemenſis Epiſcopi, Opus præterea quinquaginta quinque capitulorum ad Hincmarum Laudunenſem. Joannes Diaconus libros quatuor de vita ſancti Gregorii Papæ primi accuratiſſimè elucubravit, & Joanni Papæ octavo dedicavit. Aimoinus Monachus hiſtoriam de geſtis Francorum edidit, exorſus à primo Rege Faramundo, quam uſque ad obitum Ludovici Pii Imperatoris proſequitur. Ado

Vien-

Viennenſis Epiſcopus de ſex ætatibus mundi Chronicum exorſus eſt ab Orbe condito, deſinitque ad annum Domini 879. Huic Viennenſi tribuitur ab aliquibus Martyrologium, quod alii Adoni Trevirenſi adſcribunt. Remigius Antiſiodorenſis Monachus Commentaria in Pſalmos ſcripſit, & in duodecim Prophetas, & volumen de Divinis Officiis. Hunc Fulco Rhemenſis Epiſcopus, qui anno 890. ſedebat, Remos excitavit ad ſcholas inſtaurandas: ut fidem facit in ejus vita Frodoardus.

SELECTA REGUM FRANCIÆ, præſertim verò Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularia.

1. CUm ſit exploratum ex Chriſtianiſſimorum veterum Franciæ Regum, præcipuè autem Caroli Magni, & Ludovici Pii Capitularibus, permagnam ad Eccleſiæ Dei regimen hauriri poſſe utilitatem, inprimis verò duos illos prenominatos non modò ſtudio Religionis præcelluiſſe, nihilque ad ordinem & diſciplinam Eccleſiaſticam pertinens ſanciviſſe, niſi ex ſupremæ Sedis & Epiſcoporum Regni approbatione & conſilio; propoſui præcipua ex eis ſeligere, quaſi flores vernantes & coruſcantes gemmas, quibus Eccleſiæ Sponſæ Chriſti corona rutilet ac eximiè decoretur. Uſus verò ſum exactiſſima omnium editione, quæ ſtudio & diligentia Stephani Baluſii egregiè de Eccleſia & omnibus ſtudioſis meriti prodiit.

2. In primis Capitulum occurrit obſervatu digniſſimum Dagoberti Regis, circa viduarum ſucceſſiones & fratrum: *Viduæ* (inquit) *ſi poſt mortem mariti in viduitate permaneant, æqualem inter filios ſuos, id eſt, qualem unus ex filiis, uſufructuariam habeant portionem, & uſque ad tempus extremum vitæ ſuæ uſufructuario jure poſſideant. Quòd ſi mater ad alias nuptias fortè tranſierit, eadem die uſufructuariam portionem, quam de bonis mariti ſuerat conſequuta, filii inter reliquas res paternas, qui ex eo nati ſunt conjugio, vendicabunt.* Et ibidem: *Ut fratres hæreditatem patris æqualiter dividant: ut quamvis multas mulieres habuiſſet, & totæ liberæ fuiſſent de genealogia ſua, quamvis non æqualiter divites, unuſquiſque hæreditatem matris ſuæ poſſideat. Res autem paternas æqualiter dividant.*

Ex Libro I. Capitularium Caroli Magni, & Ludovici Pii.

3. CAP. I. *Sunt aliqui, qui culpis exigentibus ab Epiſcopo proprio excommunicantur, & ab aliis Eccleſiaſticis vel laicis præſumptuosè in communionem recipiuntur; quod omnino ſanctum Nicænum ſimul & Chalcedonenſe, necnon Antiochenum & Sardicenſe fieri prohibent.* Hactenus verba Capitularis. Optandum eſſet, ut hæ priſcæ Conſtitutiones uſu nunc vigerent: aut ut Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio quarto, cujus conſtitutio habetur in c. venerabilem, de ſent. excom. in 6. decernens in cauſis appellationum à ſententia excommunicationis abſolutionem ad cautelam, dilucidè ſuam mentem expreſſiſſet, velitne hanc abſolutionem proviſionalem ſuſpendere omnes omninò excommunicationis effectus, perinde ac ſi nulla præceſſiſſet cenſura; adeò, ut Presbyter a ſuo Epiſcopo excommunicatus, poſſit intereà liberè & palam, re nondum comperta, Miſſam celebrare; an verò illa cenſuræ relaxatio ad hoc unum valeat ex mente Concilii, ut appellans vocem habeat ſtandi in judicio. Alioqui enim, ut ait canon, per tuas literas, ſentent. excommunic. non auditur appellans, volens probare ſe injuſtè fuiſſe excommunicatum, niſi ad cautelam priùs abſolvatur. Secùs ſi oſtendat errorem intolerabilem, ob quem ſententia ipſo jure nulla ſit. Ideoque c. ad præſentiam noſtram, de appellat. Alexander Papa III. declarat, Presbyterum, qui poſtquam à ſententia Archiepiſcopi ad Papam appellaverat, fueratque poſt appellationem excommunicatus, ideoque nulla prorſus erat excommunicatio, nullam incurriſſe irregularitatem aut pœnam. Sed ſi non arguatur excommunicationis ulla nullitas, ſed tantùm prætendatur ab appellante fuiſſe injuſtè latam, Lugdunenſe Concilium nihil decernit, utrùm ante ſuperioris judicis ſententiam definitivam, & cauſæ cognitionem, abſolutio ad cautelam præmiſſa limitetur ad aliquem minorem effectum, ut eſt jus & poteſtas ſtandi in judicio, ſuæque cauſæ patrocinandi, aut etiam in cunctis exterioribus communicandi; an verò Divina etiam palàm percipiendi, & Sacrum celebrandi. Videmus enim nonnunquam procaces & indiſciplinatos clericos, & Sacerdotes, quorum ſcelera & ſcandaloſi actus proprium Epiſcopum ad ferendam cenſuram, eamque juſtam compulerunt, ita poſt debitam excommunicationem in vim proviſionalis ad cautelam abſolutionis, re nondum judicata ſeu definita, propriis inſultare Prælatis, & Divina quaſi per jactantiam & deſpectum publicè ac præfidenter celebrare. Quod ſanè prioribus illis defæcatioris diſciplinæ ſæculis grandem incuſſiſſet horrorem. Neque prorſus video, qua ratione hoc poſſit cum inconcuſſis tametſi poſterioribus regulis juris accommodari. Per appellationem ſcilicet non ſuſpenditur excommunicationis ſententia, ſed tantùm devolvitur judicium illius ad ſuperiorem, c. ad reprimendam, de offic. jud. ordin. & iſtud aliud juris axioma: Poteſt judex, qui ſententiam tulit excommunicationis, eum qui appellavit, denunciare, ne quiſquam cum illo communicet, dum pendet appellatio, ſimulque illum fructibus beneficii ſpoliare, c. paſtoralis, §. verum, de appellat. At hæc concidant jura neceſſe eſt, ſi reus excommunicatus ante cauſæ cognitionem, & antequam dirempta ſit lis appellationis, in integrum reſtituatur perinde ac ſi nulla culpa, nullaque cenſura præceſſiſſet. Hæc tam præpropera judicis appellationis indulgentia diſciplinam enervat Eccleſiaſticam, fovet Clericorum protervium, & eſt Prælato, qui ſententiam tulit, injurioſa, ut admonet cap. cum ab Eccleſiarum Prælatis, de officio jud. ordinar.

CAP. III. *Item in eodem habetur Concilio Nicæno, necnon & Antiocheno, ſimul & in Chalcedonenſi, ut fugitivi clerici peregrini à nullo recipiantur, nec ordinentur ſine commendatitiis literis, & ſui Epiſcopi vel Abbatis licentia.*

CAP. IV. *Item in eadem Synodo interdictum eſt Presbyteris, & Diaconibus, & omnibus qui in Clero ſunt, mulierem habere in domo ſua propter ſuſpicionem, niſi matrem, aut ſororem, aut alias perſonas, quæ ſuſpicionem effugiunt.*

CAP. XIII. *Renovatur ſanctio Nicæna, & Chalcedonenſis, & Apoſtolorum canon, ut provinciales Epiſcopi cum ſuo Metropolitano bis in anno propter cauſas & Eccleſiæ diſciplinam Concilia celebrent.*

CAP. XIV. *In Concilio Laodicenſi nec non & Africano præcipitur, ut Monachi & clerici tabernas non ingrediantur edendi & bibendi cauſa.*

CAP. XVI. *Reprobat nomina aliorum Angelorum quàm Michaelis Gabrielis, & Raphaelis.*

CAP. XIX. *Item in Concilio Chalcedonenſi, quod non oporteat Epiſcopum, aut quemlibet ex Clero per pecunias ordinari; qui utique deponendi ſunt: & qui ordinatur, nec non qui mediator eſt inter eos. Item de eadem re in canonibus Apoſtolorum: ſi quis Epiſcopus, vel Presbyter, aut Diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur, & ipſe ordinator ejus, & communione abſcindatur.*

CAP. XXIV. *In eodem Chalcedonenſi Concilio, necnon in Sardicenſi, ut nec Epiſcopus nec Clerici tranſmigrent de civitate in civitatem.*

CAP. XXVI. *Item in eodem Concilio, ut nullus abſolutè ordinetur; & ſine pronunciatione ſtabilitatis loci, ad quem ordinatur.*

CAP. XXXVIII. *Ut nemini liceat alium cogere ad bibendum.*

CAP. XXXIX. *Ut mercatus die Dominico in nullo loco habeatur.*

CAP. XL. *Item in Concilio Africano; ut non liceat Epiſcopo principalem Cathedram ſuæ Parochiæ negligere, & aliam Eccleſiam in ſua Diœceſi magis frequentare*, Habetur in Concilio Carthaginenſi V. can. 5.

CAP. LXXIV *Monachi ut cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per Nocturnale vel Graduale Officium peragant, ſecundùm quod genitor noſter Pipinus Rex decertavit ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit ob unanimitatem Apoſtolicæ Sedis, & ſanctæ Dei pacificam concordiam.*

CAP CXLVII. *Ut nullus Presbyter alterius Parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat.*

Ita ſancitur Concilii Nannetenſis can. 3. & citat Gratianus c. nullus Presbyter, 9. q. 2.

CAP. CLI. *Ut unuſquiſque Presbyter res, quas poſt diem conſecrationis aquiſierit, propriæ Eccleſiæ relinquat.*

Allegat canonem iſtum Regino lib. 1. cap. 218. & Burchardus lib. 3. cap. 12.

Ex Libro II. Capitularium.

CAP. XLVI. *Ut parentes filios ſuos, & patrini eos, quos de lavacri fonte ſuſcipiunt, erudire ſummoperè ſtudeant; illi quia eos genuerunt, & eis à Dominio dati ſunt: iſti verò quia pro eis fidejuſſores exiſtunt.* Concilium Arelatenſe VI. can. 19. Regino lib. 1. cap. 274.

Ex Libro IV. Capitularium.

CAP. XXXIII. *De falſa moneta jubemus, ut qui eam percuſſiſſe comprobatus fuerit, manus ei amputetur. Et qui in hoc conſentit, ſi liber eſt, ſexaginta ſolidos componat; ſi ſervus eſt, ſexaginta ictus accipiat.*

Allegat Ivo p. 16. cap. 278. Vide inferiùs can. 15. Concilii I. generalis Lateranenſis ſub Calliſto ſecundo.

Ex Libro V. Capitularium.

CAP. VI. *Si quis baptiſatus eſt à Presbytero non baptiſato, & ſancta Trinitas in Baptiſmo invocata fuit, baptiſatus eſt, ſicut Sergius Papa dixit. Impoſitione verò manus indiget.* Profertur ab Ivone p. 1. cap. 175.

Gravis quidem & veteribus Eccleſiæ Patribus indeciſa quæſtio fuit, utrùm valeat baptiſmus ab eo collatus, qui nunquam baptizatus fuerit? Concilium Eliberritanum can. 38. definit, per laicos conferri baptiſmum, modò fuerint ipſimet baptiſati. Auguſtinus lib. 2. contra epiſt. Parmeniani cap. 13. ſic ait: *Et hæc quidem alia quæſtio eſt, utrùm & ab iis, qui nunquam fuerunt Chriſtiani, poſſit baptiſmus dari? Nec aliquid inde temerè affirmandum eſt ſine autoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit. De eis verò qui ab Eccleſiæ unitate ſeparati ſunt, nulla jam quæſtio eſt, quin & debeant & dare poſſint.* Idem etiam eamdem movet quæſtionem l. 7. de baptiſmo contra Donatiſt. cap. 53. Quo tamen loco magis eò propendere oſtendit, ut ratus ſit ejuſmodi baptiſmus. Citatur ex Iſidoro cap. Romanus Pontifex, de conſecr. diſt. 4. *Spiritum Dei gratiam ſubminiſtrare baptiſmi, licèt paganus ſit qui baptiſat.* Quod idem habetur quoque c. ſi quis per ignorantiam: 1. q. 1. Veruntamen Gregorius Papa II. in epiſt. ad Bonifacium, videtur oppoſitum ſignificare, ſic dicens: *Quos à paganis baptiſatos eſſe aſſeruiſti, ſi ita habetur, ut denuò baptiſes in nomine Trinitatis mandamus.* Et profertur c. quos a paganis, de conſecr. diſt. 4. Sed forſan ambigebatur, utrùm pagani rerum Eccleſiaſticarum imperiti formam baptiſmi vitiaſſent. Cæterùm quod deſideraverat Auguſtinus, adimpletum demum fuit in Concilio Florentino, quo definitum eſt, in neceſſitate licere cuivis laico, ſive viro, ſive fœminæ, ſive pagano, ſive Chriſtiano baptiſare, dum interveniant materia & forma & intentio debita. Hoc ipſum etiam ante Florentinam Synodum à Nicolao Pontifice fuerat definitum ad conſulta Bulgarorum, cap. 104. Et habetur c. à quodam Judæo, de conſecr. diſt. 4.

CAP. VI. *Si quis filiaſtrum, aut filiaſtram ſuam ante Epiſcopum ad confirmationem tenuerit, ſeparetur ab uxore ſua, & alteram non accipiat. Similiter & mulier alterum non accipiat.*

Regino lib. 2. cap. 218. Burchardus lib. 17. cap. 22. Fulbertus epiſt. 33. Ivo p. 9. c. 80. Gratianus cauſa 30. q. 1. ex Concilio apud Vermeriam.

4. CAP. XXI. *Si quis homo habens mulierem legitimam, ſi frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater vel fœmina qui adulterium perpetraverunt, interim quoad vivunt, nullum habeant ampliùs conjugium: ille verò cujus uxor fuit, ſi vult, poteſtatem habet accipere uxorem aliam.*

Regino lib. 2. cap. 218. Burchardus lib. 17. cap. 17. Ivo p. 8. cap. 256. Indubitatum eſt, non ſolùm ex hoc capitulo, quod præfati canonum collectores allegant; verùm etiam ex pleriſque aliis priſcis canonibus vulgatiſſimis, qui proferuntur in omnibus Conciliorum collectionibus, conceſſum fuiſſe alterum matrimonium conjugi innocenti, vivente altero conjuge, cujus adulterio factum fuerat, ut affinitas emerſiſſet, ob quam evaſerat deinceps illicita inter conjugatos nuptialis copula. Sub Pipino Caroli Magni patre, permultis convocatis ad Vermerienſe Concilium Epiſcopis ad iſtam elucidandam quæſtionem, aliaſque regulas pro Eccleſiæ optimo ſtatu procudendas, deciſum eſt Vermerienſibus canonibus 2. 10. & 11. licitum eſſe, ſuperſtite qui ſic deliquerat, altero conjuge, aliud matrimonium innoxio conjugi. Eodem ſæculo Compendienſe Concilium ſub eodem Pipino Rege anno 757. pares edidit canones 7. 8. 13. Innocenti conjugi prohibet congreſſum cum conjuge inceſtuoſo, permittit verò vivente illo alterum inire connubium. Quin etiam ante hæc tempora S. Bonifacius Moguntinus Epiſcopus canones concinnarat, quos poſtea Zacharias Papa I. probavit, eoſque poſtmodum Iſaac Lingonenſis Epiſcopus in ſuo canonum libello publicavit. In his verò tit. 3. de adulteriis can. 1. declarat, eum cujus uxor à proprio fratre compreſſa fuit, non poſse poſthac ſuam uxorem cognoſcere, ſed ipſi licitum eſse alteram ducere uxorem. Hoc itaque ſæculo ex bono & æquo partim permiſit, partim non damnavit Eccleſia. Nec tamen diu pòſt hæc diſtulit etiam his eventis alteras prohibere nuptias ſuperſtite adhuc inceſtuoſa parte. Sicque verificatum eſt illud S. Auguſtini effatum lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 3. *Ipſa Concilia, quæ per ſingulas regiones vel Provincias fiunt, pleniorum Conciliorum autoritati, quæ fiunt ex univerſo Orbe Chriſtiano, ſine ullis ambiguitatibus cedunt. Ipſaque pleniora ſæpè priora poſterioribus emendantur.*

Quæ poſterior definitio inconcuſsè cuſtodienda ſtrictiori ſenſu exponendas eſse judicavit haſce Scripturas Marci 10. ℣. 9. *Quod Deus conjuxit, homo non ſeparet.* Similiter 1. Cor. 7. ℣. 10. *Iis autem qui matrimonio conjuncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.* Idemque ℣. 39. *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit. Quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult nubat, tantùm in Domino.* Idemque Apoſtolus Romanis prædicaverat cap. 7. *Quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro alligata eſt legi: Si autem mortuus fuerit vir ejus; ſoluta eſt à lege viri.* Sanctus verò Auguſtinus lib. 2. de adulterinis conjugiis ad Pollentium cap. 13. hæc docet: *Non eſt ergo ad quod exhortemur eos, qui reconciliari timent conjugibus adulteris pœnitendo ſanatis, niſi ad cuſtodiendam continentiam. Quoniam mulier*

alliga-

alligata eſt, quamdiu ſive mœchus, ſive caſtus vir ejus vivit, & mœchatur, ſi alteri nupſerit: & vir alligatus quamdiu ſive mœcha ſive caſta uxor ejus vivit, mœchatur, ſi alteram duxerit. Hæc namque alligatio quandoquidem non ſolvitur, etiamſi per repudium conjunx a caſta conjuge ſeparetur; multo minus ſolvitur, ſi non ſeparata mœchetur. Ac per hoc non conjugia ſolvit, niſi mors conjugis non in adulterium corruentis, ſed de corpore exeuntis. Hactenus Auguſtinus. Liquet hanc illuſtrem matronam Fabiolam publicam peregiſſe pœnitentiam, qualem S. deſcribit Hieronymus, eo quod ob adulterium viventis adhuc mariti, alteri nupſiſſet.

CAP. XXVIII. *Clericum permanere oportet in Eccleſia, cui ab initio ab Epiſcopo prætitulatus eſt, & revocari debere ſtatuimus, in qua primitus ordinatus eſt, & ibi tantummodo miniſtrare. Si quis hanc definitionem tranſgreſſus fuerit, decrevit ſancta Synodus a proprio gradu excidere.* Synodus Chalcedonenſis can. 20.

5. CAP. CLXXIX. *Et hoc cavendum eſt, ut Presbyteri, vel Diaconi, ſive Subdiaconi arma portare non præſumant; neque venationes aliquas exercere.*

Similiter Germanicum Concilium primum tempore Zachariæ Papæ I. anno Chr. 743. arma ſimul & venationes clericis vetat can. 2. *Servis Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hoſtem pergere omnino prohibemus; niſi illis tantum qui propter divinum myſterium Miſſarum ſcilicet ſolemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda ad hoc electi ſunt; id eſt unum vel duos Epiſcopos cum Capellanis & Presbyteris eorum Princeps habeat ſecum. Et unuſquiſque præfectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare & indicare pœnitentiam poſſit. Nec non & illas venationes & ſylvaticas vagationes cum canibus omnibus Dei ſervis interdicimus: & ut accipitres vel falcones non habeant.* Venationem Clericis inhibent alia multa ſacra Concilia, Agathenſe quidem can. 55. Epaonenſe can. 3. Matiſconenſe ſecundum can. 13. citatur quoque Concilium Aurelianenſe de Clerico venatore c. 1. & 2. Concilium denique Nannetenſe anni 1264. can. 3. *Præcipimus, ut Prælati ſoliciti ſint & intenti in puniendo Clericos venatores, & præcipue Presbyteros, & Religioſos, de quibus majus ſcandalum generatur.* De vetitis apud Clericos armis ſimul & venationibus videri poteſt Concilium Mediolanenſe I. ſub S. Carolo Borromæo tit. de armis, ludis, ſpectaculis, &c. ubi dicitur, *a venatione abſtinebunt.*

CAP. CCCXV. *Præcipimus atque jubemus, ne forte (quod abſit) aliquis circa Epiſcopos leviter aut graviter agat, quod ad periculum totius Imperii noſtri pertinet. Et ut omnes agnoſcant nomen, poteſtatem, vigorem & dignitatem Sacerdotalem. Quod ex verbis Domini facile intelligi poteſt, quibus Beato Petro, cujus vicem Epiſcopi gerunt, ait: Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Et alibi Diſcipulis generaliter dicit: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Illud etiam ad exemplum reducendum erit, quod in hiſtoria Eccleſiaſtica* (ſcilicet Rufini Aquileienſis lib. 1. capite 2.) *Conſtantinus Imperator Epiſcopis ait: Deus conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem dedit vobis de nobis quoque judicandi. Et ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non poteſtis ab hominibus judicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium. Veſtra jurgia, quæcumque ſint, ad illud Divinum revocentur examen. Vos etenim nobis a Deo dati eſtis dii, & conveniens non eſt, ut homo judicet Deos; ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt: Deus ſtetit in Synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat. Sed & ad memoriam illis pariter reducendum eſt, qualiter S. Proſper in libro, quem de contemplativa & actuali vita ſcripſit, laudem Sacerdotum comprehendit: Ipſis enim, inquit,* (ſcilicet lib. 2. cap. 2.) *Sacerdotibus propria curandarum animarum ſolicitudo eſt commiſſa, qui pondus populi ſibi commiſſi viriliter ſuſtinentes, pro peccatis hominum velut pro ſuis infatigabiliter ſupplicant Deo. Ac veluti quondam Aaron incenſum contriti cordis & humiliati ſpiritus offerentes, quo placatur Deus, avertunt iram futuræ animadverſionis a populo, qui per Dei gratiam fiunt divinæ voluntatis judices Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis aſſertores, pravæ doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, & prave ſibi conſciis etiam ipſo viſu terribiles, vindices oppreſſorum, patres in fide Catholica regeneratorum, prædicatores cœleſtium præmiorum, exempla bonorum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipſi ſunt decus Eccleſiæ, in quibus fulget Eccleſia, ipſi columnæ firmiſſimæ, quibus in Chriſto fundatis innititur omnis multitudo credentium, ipſi januæ civitatis æternæ, per quas omnes, qui credunt, ingrediuntur ad Chriſtum; ipſi janitores, quibus claves datæ ſunt Regni cœlorum; ipſi etiam diſpenſatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni dividuntur gradus & officia ſingulorum.*

Iſta quoque ſunt iiſdem verbis ſtatuta ex Concilio Pariſienſi VI. ſub Ludovico Pio can. 8. & 9.

CAP. CCCLXXXIX. *Ne decennii, neque vicennii, neque triginta annorum præſcriptio religioſis domibus opponatur; ſed ſola quadraginta annorum curricula: & non ſolum in cæteris rebus, ſed etiam in legatis hæreditatibus.*

Hæc pariter habet Julianus Anteceſſor Novella 131. cap. 6. & Gratian. 16. q. 5. c. neque decennii.

CAP. CCCXC. *Sancitum eſt, ut nullus Epiſcopum, vel Sacerdotem, vel Clericum apud judices publicos accuſare præſumat; ſed apud Epiſcopos.*

Habetur ſimiliter apud Julianum Anteceſſorem Novella 131. cap. 10.

Ex Libro VI. Capitularium.

CAP. XXVI. *Qui mœchatus fuerit cum uxore alterius, & adulterium fecerit cum conjuge proximi ſui, morte moriatur, & mœchus & adultera.* Hoc idem conſtitutum fuerat Levit. 20. ℣. 10.

CAP. CLXXXVI. *Doceant Presbyteri populum legitima Quatuor Temporum jejunia obſervare: hoc eſt, menſe Martio, Julio, Septembri, & Decembri, quando ſacri Ordines juxta ſtatuta Canonum diſtribuuntur.*

6. CAP. CLXXXVII. *Iterum admoneant Sacerdotes, ut jejunia tria legitima agantur in anno. Id eſt quadraginta dies ante Nativitatem Domini, & quadraginta dies ante Paſcha, & poſt Pentecoſten quadraginta dies. Quanquam enim nonnulla ex his canonica priventur autoritate; nobis tamen ſimul omnibus propter conſuetudinem plebis, & parentum noſtrorum mores, hæc obſervare, ut ſuperius eſt comprehenſum, convenit.*

Et licet omnibus diebus orare & abſtinere conveniat; bis tamen temporibus amplius jejuniis & pœnitentiæ ſervire oportet. Præter autem legitima bæc tempora jejuniorum, omnis ſexta feria propter Paſſionem Domini jejunetur; ſed & Sabbati dies a pleriſque, propter quod jacuit in eo Dominus in ſepulcro, jejunio conſecratus babetur.

Hactenus iſtud Capitulum; Sed & ipſe Carolus Magnus inter Capitula Saxonica ſic edicit cap. 4. *Si quis ſanctum Quadrageſimale jejunium pro deſpectu Chriſtianitatis contempſerit, & carnem comederit, morte moriatur. Sed tamen conſideretur a Sacerdote, ne forte cauſa neceſſitatis boc cuilibet proveniat, ut carnem comedat.* Et vero ſanctionem prædictam de tribus integris in anno Quadrageſimis nuſquam legitur niſi apud Montaniſtas. Sed huic Gallicanæ atque orthodoxæ legi præiverat pia multorum Catholicorum conſuetudo.

CAP. CCCIII. *Conſtantinus Imperator de accuſationibus Epiſcoporum ait: Hæ quidem accuſationes tempus babent proprium, id eſt, diem magni judicii, judicem vero eum, qui tunc futurus eſt judicare omnes. Mibi ergo bomini conſtituto de bujuſmodi rebus auditorium babere non licet, Sacerdotum ſcilicet accuſantium & accuſatorum ſimul, quos minime convenit tales debere monſtrari, qui judicentur ab aliis. Imperator quoque Valentinianus de Epiſcoporum cauſis ait: Supra nos eſt veſtrum negotium; & ideo vos de veſtris cauſis inter vos agite, quia ſupra nos eſtis.*

Ex Libro VII. Capitularium.

7. CAP. XLIX. *Nulli Sacerdoti liceat Canones ignorare.*

Idem decernit Papa Cæleſtinus I. epiſt. 3. ad Epiſcopos Apuliæ iiſdemque verbis & hoc addens: *Nec quidquam facere, quod Patrum poſſit regulis obviare.* Refertur c. nulli Sacerdotum, diſt. 38. Eadem ſtatuuntur Aurelianenſis Concilii III. can. ult. & Aurelianenſis IV. anni 541. can. 6.

8. CAP. LXXI. *Ne non vocati Epiſcopi extra ſuam Diœceſim accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias diſpenſationes Eccleſiaſticas.*

Idem ſanciverat Concilium Conſtantinopolitanum I. can. 3. quod refertur c. non invitat cap. 9. q. 2. Item Concilium Antiochenum can. 21. & Arauſicanum I. can. 8. prohibens abſolute ullum alienum Clericum ordinari, aut proprium Clericum in aliena Diœceſi, niſi accedente conſenſu Epiſcopi, ad quem pertinet vel Clericus, vel Eccleſia. Item Sardicenſe can. 15. & Carthaginenſe III. canone 20. & 21. & Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 5. & ſeſſ. 23. cap. 8. & 9. & Apoſtolorum can. 34. quo deponi jubentur Epiſcopi, qui ſic intra fines alienos ordinaverunt, & ſimul Clerici ſic ordinati.

CAP. LXXVII. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum ſine juſſione ſui Pontificis proficiſci.*

Idem ſtatuitur in Synodo Laodicena can. 42. aliiſque innumeris Synodis.

CAP. CXII. Tertiæ additionis ad præfatos ſeptem libros hæc edicit Carolus Magnus: *Volumus atque præcipimus, ſicut Synodali atque canonica autoritate a Paſtoribus ſanctæ Eccleſiæ ſæpiſſime admoniti ſumus, ut Canonici Clerici, qui in civitatibus vel in Monaſteriis degunt, qui beneficia babent unde victum & veſtitum babere poſſunt, boc juxta Apoſtolum contenti ſint; & ſtipendia fratrum, unde pauperiores, & bi qui aſſidue in prædictis locis Domino famulantur & excubant, atque aſſidue Divinum implent officium, alendi ſunt, nequaquam aſſumant, uti in ſuis uſibus convertant. Scimus enim, quia abſque periculo ac diſpendio animarum ſuarum boc nullatenus facere poſſunt. Si quis bæc ſtatuta contempſerit, utriſque careat, id eſt, & beneficio & præbenda: atque ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, ipſis privetur.*

Ex Capitulo iſto liquet, non ſolum in Eccleſiis, quæ ſæculares vocantur, verum etiam in Monaſteriis diſtinctos jam tunc extitiſſe beneficiarios a præbendatis. Beneficiarios quippe fuiſſe Officiales amplioris præ cæteris dignitatis & gradus, quibus villę ac prædia titulo beneficii ac officii ſic erant affectata, ut ex eorum cultura proventus ad vitam commodius transfigendam perciperent: adeo ut nihil ipſis opus eſſet a communibus Monaſterii proventibus quidquam decerpere, quibus cæteri fratres choro addicti, aut Eccleſiæ, vel Monaſterio, quotidiano labore famulantes alebantur, tum ex menſa communi, tum ex modicis, quæ ipſis attribuebantur, ſtipendiis. Hæc vero ex communitate ad victum & amictum collata ſtipendia dicebantur Præbendæ, atque etiam (ut in priſcis quibuſdam chartis ac inſtrumentis ſcriptum legimus) *Provendæ*. Eodem refertur quod proxime ſequitur Capitulum CXIII. *Quod babet Eccleſia, vel Monaſterium, cum omnibus nibil babentibus commune babet; nec aliquid inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, convenit erogare, quando nibil ſit babentibus dare, quam perdere.* His Canonibus reprimitur Clericorum & Monachorum beneficiatorum avaritia, qui cum copioſius proventibus inſtructi eſſent, his non contenti, de ſubſidiis etiam tenuioribus ad victum eorum, qui omne laborum & miniſteriorum pondus ſuſtinebant, aliquid demere, ſibique aſſerere præſumebant ad provendatorum ſeu præbendatorum diminutionem, quibus tenuiores parcius alebantur. Hæc ſcite obſervat Baluſius.

9. CAP. CXXIII. *Servis Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in boſtem pergere omnino probibemus: niſi illis qui propter divinum miniſterium ad boc electi ſunt.*

Profertur apud Burcardum lib. 1. cap. 11. & Ivonem p. 5. c. 332. Vide ſuperius capitulare 79. libri 5. Extat Baſilii Magni canon: *Qui boſtem occidit, licet pietatis propugnator; triennio non communicet.* Refert Cedrenus, cum Nicephorus Imperator inſtaret, ut quiſquis in bello patriæ Imperiique defenſione mortem oppetiviſſet, pro martyre indiſcriminatim ab Eccleſia coleretur, obſtitiſſe Epiſcopos iſto Baſilii canone ſubnixos, qui etiam ab Harmenopulo allegatur. Leo quidem Papa tertius, ut ſcribit Eghinartus in vita & geſtis Caroli magni, Francicum exercitum ſic eſt adhortatus: *Omni timore ac terrore depoſito contra inimicos ſanctæ fidei, & adverſarios omnium religionum agere viriliter ſtudete. Novit enim Omnipotens, ſi quilibet veſtrum morietur: quod pro veritate fidei, & ſalvatione patriæ, ac defenſione Chriſtianorum mortuus eſt: & ideo ab eo præmium cæleſte conſequetur.* Et id quidem verum eſt, ſi ſit defæcata intentio, nec aliud quidquam obſiſtat. Certe quod attinet ad irregularitatem homicidii, aperte declarat Honorius Pontifex III. c. petitio tua, de homicidio, eam incurri etiam in bello aut conflictu contra infideles, etiam ab eo qui incertus eſt, & prudenter dubitat, utrum quemquam illorum peremerit. Quod idem commonuerat Zacharias Papa, cujus adduco teſtimonium ad proxime ſequens capitulum, quo eadem urgetur prohibitio.

10. CAP. CXXIV. *Ut Sacerdotes neque Chriſtianorum, neque Paganorum ſanguinem fundant.*

Citatur ab Ivone p. 10. cap. 45. Præter ea quæ ſuperiori canone allegavi, huc pariter ſpectat epiſtola Zachariæ Papæ ad Francos, his verbis expoſtulans: *Habuiſtis peccatis facientibus nunc uſque falſos & erroneos Sacerdotes: Unde & paganæ gentes cunctæ vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos, & Sacerdotes, quibus pugnare licitum non eſt. Qualis enim victoria datur, ubi Sacerdotes una bora Dominica pertractant myſteria, & Chriſtianis Dominicum porrigunt Corpus pro anima-*

animarum ſuarum redemptione : & poſtea Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut Paganos quibus prædicare debuerant Chriſtum, propriis ſacrilegiſque manibus necant? Hactenus Pontifex Zacharias.

11. CAP. CLXVII. *Ut unuſquiſque Presbyter per ſingulos annos Epiſcopo ſuo rationem ſui miniſterii reddat, tam de fide Catholica, quam de Baptiſmo, atque de omni ordine miniſterii ſui.*

Citatur apud Burchardum lib. 2. cap. 155. & Ivonem par. 6. cap. 246. de ſubjectione Presbyterorum erga Epiſcopos, & ut eiſdem rationem miniſterii reddant tempore Quadrageſimæ, decernitur pariter hoc eodem lib. 7. cap. 130.

CONCILIUM ARELATENSE VI. Chriſti anno 813.

1. STudio ſuccenſus Carolus Magnus conſtabiliendæ per omnem ſuam ditionem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, uno eodemque anno Chriſti 813. quinque indixit diverſis locis Epiſcoporum Concilia, ut refert Eghinartus in Chronico Regni ejus anno 45. Pontificatus vero Leonis tertii 18. ſcilicet Arelate, Moguntiæ, Rhemis, Turonibus, & Cabilone. Arelatenſi Concilio præſedit Joannes Arelatenſis Archiepiſcopus, eique proximus aſſedit Nibridius Archiepiſcopus Narbonenſis, intra S. Stephani Proto-martyris Eccleſiam. Solitis igitur præmiſſis ad Deum precibus, exaratum eſt in primis Chriſtianæ fidei Symbolum, quod inter alia Spiritum ſanctum a Patre Filioque procedere profitetur.

2. Can. III. *Ignorantia mater eſt cunctorum errorum, & maxime in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim ſanctas Scripturas legere admonet Paulus Apoſtolus, dicens ad Timotheum: Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas ſanctas & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat; atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.* His accedunt reliquæ Scripturæ, Oſeæ 4. *Conticuit populus meus, eo quod non habuerit ſcientiam. Et quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi.* Et Malachiæ 2. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem de ore ejus requirent, quia Angelus Domini exercituum eſt.*

Canon hic Arelatenſis deſumptus eſt iiſdem verbis ex Toletano Concilio quarto cap. 25. eſtque in Decreto inſertus, c. ignorantia, diſt. 38. De neceſſaria canonum peritia ſic habet Cæleſtini I. epiſtola ad Calabriæ & Apuliæ Epiſcopos: *Nulli Sacerdotum ſuos liceat Canones ignorare, nec quidquam facere quod Patrum poſſit regulis obviare.* Citatur c. nulli Sacerdotum, diſt. 38. Concilium vero Aurelianenſe tertium can. 33. ita ſciſcit: *Canones ſuos nec ignorare quemquam, nec diſſimulare, id eſt preterire permittitur.* Aurelianenſe deinde quartum can. 6. *Parochiani clerici a Pontificibus neceſſaria ſibi ſtatuta canonum legenda percipiant, ne ſe ipſi vel populi, quæ pro ſalute eorum decreta ſunt, excuſent poſtmodum ignoraſſe.* Poſſidius in Auguſtini vita cap. 8. *Auguſtinus fategit,* (inquit) *ut Conciliis conſtitueretur Epiſcoporum ab ordinatoribus debere ordinandis vel ordinatis omnium ſtatuta Sacerdotum in notitiam deferri.* Ipſeque Auguſtinus epiſt. 110. & a ſe, & a Valerio ſimul in ſui ordinatione Epiſcopali violatum ignoranter fuiſſe Nicænum canonem, vetantem duos ſimul eiſe civitatis ejuſdem Epiſcopos, ultro fatetur. Idem quoque in Concilio Carthaginenſi ſexto Sardicenſem generalem Synodum, cui Gratus Carthaginenſis Epiſcopus cum multis aliis Africanis interfuerat, prorſus neſcivit, in qua Eccleſia de Ariana hæreſi triumphum habuerat; cum tamen Sardicenſe Concilium nihil aliud fuiſſe velit Auguſtinus, quam Arianorum conventiculum. Adeo humanitatem quantumvis ſtudioſam & eruditam ſuperexcedit rerum omnium etiam Eccleſiaſticarum cognitio.

3. Can. IV. *Providendum neceſſe eſt unicuique Epiſcopo, qualiter Canonici vivere debeant, necnon & Monachi, ut ſecundum ordinem canonicum vel regularem vivere ſtudeant: & ut ait Apoſtolus, unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.*

Hic locus & occaſio ſuboritur jura tum Divina tum Eccleſiaſtica congerendi, quibus potiri Epiſcopi debent in proprias Eccleſias & Clerum. Jus Divinum ſuppeditant ſacræ literæ Act. 20. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Et ad Tit. 1. *Hujus gratia reliqui te Creta, ut ea quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut ego diſpoſui tibi.* Præterea idem Apoſtolus 1. ad Tim. 5. *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere niſi ſub duobus vel tribus. Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant.* Sanctus Ignatius Apoſtolorum coævus & propago, nihil adeo frequenter urget, quam ut Presbyteri, Diaconi, cæterique Clerici & laici ſuis obtemperent Epiſcopis, in ſcriptis ad Polycarpum, ad Magneſianos, ad Trallianos, ad Philadelphienſes literis. Additque ſcribens ad Smyrnenſes, non licere in Eccleſia quidquam agere citra Epiſcopi veniam. Item Apoſtolorum can. 40. *Præcipimus, ut Epiſcopus res Eccleſiæ in poteſtate habeat. Nam ſi pretioſæ hominum animæ ejus fidei committendæ ſunt, multo utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu diſpenſentur. Neque non cum timore Dei ſummaque ſollicitudine per Presbyteros ac Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipſe, ſi modo indiget, quantum ad neceſſarios ſuos & hoſpitio exceptorum fratrum uſus opus habet.* Idem pariter ſtatuitur Antiocheni Concilii can. 25. S. Cyprianus epiſt. 34. Clero ſuo populoque mandat, ut ordinatis a ſe lectoribus Celerino & Numidico parem cum Presbyteris portionem erogent. *Cæterum* (ait) *Presbyterii honorem deſignaſſe nos illis jam ſciatis, ut ſportulis iiſdem cum Presbyteris honorentur, & diviſiones menſurnas æquatis quantitatibus partiantur.* Quam epiſtolam Cyprianus tempore ſuæ in perſecutione fugæ ſcripſit. Concilia Nicænum I. can. 5. & Antiochenum can. 5. & Sardicenſe can. 13. quoſcunque Clericos cenſuræ judicioque propriorum Epiſcoporum ſubjecerunt, ut ab his excommunicari, ſi commeriti fuerint, valeant, eorumque cenſuris ligati permaneant in omnibus, ad quoſcunque perrexerint, aliorum Epiſcoporum diœceſibus. Antiochenus can. 3. omnibus prohibet Clericis peregre proficiſci abſque ſuorum Antiſtitum literis, a quibus alioqui ſint depoſitione plectendi. Canones Apoſtolorum 15. 16. & 32. & Synodus Sardicenſis can. 16. 18. 19. vetant Presbyterum, vel Diaconum, vel Subdiaconum alterius Diœceſis ſuſcipi abſque proprii Epiſcopi commendatitiis literis, aut Clericum ſine dimiſſoriis ordinari. Eædem prohibitiones iterantur in Concilio Carthaginenſi primo ſub Julio Papa can. 5. & in Agathenſi can. 38. & 52. Chalcedonenſis autem Synodi can. 4. Monachis quibuſcumque interdicit Monaſteria vel oratoria injuſſu Epiſcoporum erigere, jubetque his eſſe ſubditos: quod idem decernitur canone Agathenſi 58. & a Juſtiniano in authen. de Eccleſ. tit. §. ſi quis autem, & in authen. de Monachis, §. 1. & in authen. ut nullus fabricet domos Oratorii præter volun. Epiſc. §. 1. Conciliumſimiliter Aurelianenſe tertium citatum c. nemo Eccleſiam, de conſecr. diſt. 1. hoc idem diſponit, &c. authoritate, de privileg. in 6. etiam in exemptis quibuslibet. Eadem ſancit Concilium Tridentin. ſeſſ. 23. cap. 3. de Regular.

4. De inſumendis autem & applicandis Eccleſiarum oblationibus Nationale Concilium Aurelianenſe tertium anni 540. ſic ſtatuit can. 5. *Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint Baſilicis in civitatibus conſtitutis; ad poteſtatem Epiſcopi redigantur, & in eius ſit arbitrio, quid ad reparationem Baſilicæ, aut ob ſervientium ibi ſubſtantiam deputetur. De facultatibus vero Parochiarum*

vel Ba-

vel Baſilicarum in pagis civitatum conſtitutis, ſingulorum locorum conſuetudo ſervetur.

5. Quod vero ad perſonarum attinet correctionem, ejuſdem Concilii can. 10. ſic cavetur: *Si qui Clerici miniſteria ſuſcepta quacunque occaſione agere ſicut & reliqui detrectant, & excuſationem de patrociniis quorumcumque, ne officium impleant, prætendunt, ac Sacerdotes ſuos* (de Epiſcopis loquitur) *ſub hujuſmodi cauſa æſtimant per inobedientiam contemnendos, inter reliquos canonicos, ne hac licentia alii vitientur, nullatenus habeantur: neque ex rebus Eccleſiaſticis cum Canonicis ſtipendia aut munera percipiant.* Et Concilium generale Lateranenſe ſub Calliſto ſecundo, anno habitum 1122. ſic conſtituit cap. 4. *Secundum Apoſtolorum Canones, omnium Eccleſiaſticorum negotiorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet.* Et cap. 7. *Nullus* (inquit) *Archidiaconus, vel Archipresbyter, aut Præpoſitus, aut Decanus animarum curam vel præbendas Eccleſiæ ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi alicui tribuat: imo ſicut ſanctis Canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.* Gregorius Magnus allegatus in c. ſi quis, de major. & obed. jam ante ſic ſtatuerat: *Si quis venerit contra decretum Epiſcopi, ab Eccleſia ejiciatur.* Huc ſpectat memorabilis illa Caroli IX. in Comitiis Aurelianenſibus conſtitutio, art. 11. *Sancimus cunctos Canonicos & Capitula, tam ſæcularia quam regularia Eccleſiarum, tam Cathedralium quam Collegiatarum, ſubjecta eſſe Epiſcopo diœceſano; nec ullo poſſe uti privilegio ad evitandam viſitationem, aut criminum pœnam.* Ipſaque ejuſdem Caroli mandata ſuis ad Concilium Tridentinum Legatis hoc exprimunt art. 26. *Reſtituantur Epiſcopis intra omnem Eccleſiaſticam diœceſim Eccleſiaſticæ juriſdictiones, & tollantur omnes exemptiones;* Ipſum vero Tridentinum Concilium ſeſſ. 6. cap. 4. de refor. confirmat his verbis: *Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Eccleſiarum, illorumque perſonæ nullis exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum ſuos obligant auctores, non etiam ſucceſſores, tueri ſe poſſint quo minus a ſuis Epiſcopis, & aliis majoribus Prælatis, per ſeipſos ſolos, vel illis quibus ſibi videbitur adjunctis, juxta Canonicas ſanctiones toties quoties opus fuerit viſitari, corrigi, & emendari, auctoritate Apoſtolica poſſint & valeant.* Vide quoque, ſi lubet, idem Concilium ſeſſ. ult. cap. 6. de refor. Statuit vero c. cum non liceat, de præſcript. *Subditum non poſſe præſcribere contra obedientiam & reverentiam Epiſcopi.*

6. Ipſe vero Fevretus tract. de abuſu, lib. 3. cap. 3. §. 12. regulas generales præſcribens, quibus ſecundum Gallicanam praxim diſcernantur legitimæ ab abuſu appellationes ab illegitimis, hæc ita effatur: *La dixieme de ces regles eſt, que l'exemption des Chapitres, & des Reguliers de la juriſdiction des Ordinaires, donne lieu aſſez frequemment aux appellations comme d'abus, comme eſtant le droit public de la juriſdiction des Ordinaires violé par ces exemptions accordées contre l'authorité, puiſſance, & juriſdiction Dioceſaine. L'on a raiſon de qualifier ces exemptions du nom de privilege, parce qu'elles derogent au droit commun, qui ſoumet aux Eveſques les Chanoines, auſſi bien que les Religieux.* (Et poſt pauca:) *Pourtant comme on a reconnu depuis, que ces pretendus privileges & immunitez trop facilement accordées aux Colleges des Chanoines n'apportoient acune utilité à l'Egliſe, au contraire, qu'elles fomentoient les diviſions & proces ſans fin entre les Chapitres exempts & les Eveſques; les Cours Souveraines du Royaume ont tant qu'elles ont pu travaillé à maintenir les droits des Ordinaires contre les privileges.* Auctor quoque Tractatus admodum docti de juribus, immunitatibus, & libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ poſtquam multa protulit Senatuſconſulta Regni, quibus ſupremæ Curiæ hujuſmodi exemptiones Capitulorum & Canonicorum hierarchicum ordinem, & conſtabilitam a Deo juriſdictionem Epiſcopalem invertentium convellere ſolent, his demum verbis concludit: *L'on reſtraint en France tant que l'on peut ces ſortes d'exemptions, comme eſtant contre la liberté des Egliſes.*

7. Hos demum exemptionum abuſus prudenter advertit, & ad præcautionem ſic admonet Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. de refor. cap. 11. *Quoniam* (inquit) *privilegia & exemptiones, variis titulis plerunque concedunturhodie, perturbationem in Epiſcoporum juriſdictione excitare, & exemplis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur.* Ideoque idem Concilium ſeſſ. 6. cap. 3. & 4. de refor. declarat, nullis exemptionibus Ordinarios præpediri, quo minus viſitare, & criminalibus formis procedere poſſint adverſus ſubditos clericos ſæculares, ubicunque delinquentes. Nulla vero præſcriptione acquiri exemptionem adverſus Ordinarium poſſe definitur cap. cum non liceat, de præſcript.

8. Can. VII. *Ut Monaſteria puellarum non niſi probatæ vitæ & ætatis provectæ viri ad quaſcunque earum neceſſitates & miniſtrationes permittantur intrare; ad faciendas vero Miſſas qui ingreſſi fuerint, ſtatim exacto miniſterio regredi feſtinabunt: alias autem nec Monachus, nec Clericus juvenis ad puellarum congregationem habebit acceſſum, niſi aut paterna, aut germana neceſſitudo probetur admittere.*

Moniales nullam habebant extra clauſtra Eccleſiam, ſed interius in quod conveniebant oratorium, ad Miſſæ aſſiſtendum & pſallendum: ſic etiam in Turonenſi hoc eodem anno celebrato Concilio can. 29. *Presbyteris, Diaconibus, cæteriſque clericis intra clauſtra Monaſteriorum puellarum non ſit conceſſum habitare. Neque enim intreat Monaſteria, niſi tempore quo Miſſarum ſolemnia celebranda ſunt, vel alia qualibet Eccleſiaſtica Officia peragenda; quibus peractis, ſtatim egrediantur, nec ibi poſtea aliquam moram faciant. Similiter & aliis hominibus eadem Monaſteria frequentare importune cupientibus omnis aditus præcludatur.* Similiter Concilium Forojulienſe anni 791. dum can. 12. providet, ne ullus clericus, aut etiam Archimandrita ad prædicandum Monialibus Dei verbum clauſtra illarum niſi de licentia Epiſcopi ingrediatur; ſatis arguit caruiſſe olim Eccleſiis externis Monaſteria Sanctimonialium, in quibus, ut nunc fit, illis prædicaretur. Eadem habentur in Conciliis eodem an. 813. ſub eodem Carolo initis, Turonenſi can. 29. & Cabilonenſi ſecundo, can. 16. deinde ſub Ludovico Pio in Aquiſgranenſi part. 2. can. 27.

9. Can. VIII *Ut non amplius ſuſcipiantur Monaſterio Canonicorum atque Monachorum, ſeu etiam puellarum, niſi quantum ratio permittit, ut in eodem Monaſterio abſque neceſſariarum rerum penuria degere poſſit*

Eodem anno Moguntinenſis can. 19. *Ut plures non mittantur in Monaſteria canonicorum & Monachorum, aut etiam puellarum, quam ſufferri poſſit.* Ejuſdemque anni Rhemenſis can. 27. *Ut in civitatibus & Monaſteriis non major numerus ſervientium Deo mittatur, quam poſſibilitas eis miniſtrandi fuerit.* Turonenſis ejus quoque anni can. 31. *Ut in Monaſteriis canonicorum, Monachorum, ſeu puellarum major hominum numerus non admittatur, quam facultas monaſterii poſſit ſufficere.* Idem ſtatuitur Concilii Tridentini ſeſſ. 25. cap. 3. de Regularib.

Can. XVII. *Ut unuſquiſque Epiſcopus ſemel in anno circumeat parochiam ſuam, noveritque ſibi curam populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impoſitam. Ideoque dum conſpiciunt, judices ac potentes pauperum oppreſſores exiſtere, prius eos ſacerdotali admonitione redarguant. Et ſi contempſerint emendari, eorum inſolentia Regis auribus intimetur; ut quos ſacerdotalis admonitio non flectit ad juſtitiam, Regalis poteſtas ab improbitate coerceat.*

Huic ſimilem iiſdem fere verbis canonem 31. ediderat Concilium Toletanum quartum, anno 633.

Can. XVIII. *Ut Presbyteri ſub ſigillo cuſtodiant chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ vel cujuslibet rei donare præſumant: Genus enim Sacramenti eſt, & non ab aliis niſi a Sacerdotibus contingi debet. Quod ſi fecerint, honore priventur.*

Can. XIX. *Ut parentes filios ſuos & patrini eos, quos de fonte lavacri ſuſcipiunt, erudire*

ſummo-

ſummoperè ſtudeant. Illi, quia eos genuerunt, & eis à Domino dati ſunt; iſti, quia pro eis fidejuſſores exiſtunt.

Quænam docendi ſint Catechumeni, tradit ſigillatim Clemens Papa & Martyr lib.7.conſtitut. Apoſtol.cap. 40. Unum ſcilicet Deum in Trinitate perſonarum mundi creatorem, ejuſque in cuncta creata providentiam, Incarnationem Filii Dei, paſſionem & mortem pro peccatoribus perpeſſam, reſurrectionem, & aſcenſionem in cælum. Item Baptiſmi vim & neceſſitatem. His addunt Concilium Laodicenum can. 7. & Bracarenſe III. can. 1. Symbolum Apoſtolorum, ut pueri illud memoriter addiſcant. Concilium etiam VI. (quod eſt tertium Conſtantinopolitanum) conſtituit, ut nullus adultus baptizetur, aut chriſmetur, niſi Symbolum Apoſtolicum, & Orationem Dominicam memoria teneat; iſtamque rationem adjungit, quia in his duobus ſtat omne Fidei fundamentum. Obſerva tamen canonem iſtum adſcriptum Concilio ſexto, ſeu potius Quiniſexto, nequaquam reperiri inter Canones Græcos, ſed recenſeri inter novem Latinos Canones, qui in pervetuſtis quibuſdam manuſcriptis inſerti leguntur in Synodo Quiniſexta, quos inter iſte hic allegatus ſeptimum tenet locum. Obſerva pariter Canonem iſtum XIX. hujus Concilii Arelatenſis, iiſdem plane verbis repeti in Capitularibus Caroli Magni lib. 1. cap. 46.

Can. XXII. *Ut placita publica & ſæcularia neque in atriis baſilicarum, neque in ipſis baſilicis fiant, dicente Domino: Domus mea domus orationis vocabitur.*

Vide c. 1. de immunit. Eccl. & c. decet, eodem in 6. Et quod ſequitur proxime Concilium Moguntinum, c. 40.

10. Can. XXV. *Ut ſi quis beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad tecta ejuſdem Eccleſiæ reſtauranda, vel ad ipſas Eccleſias ædificandas adjuvet.*

Hoc idem fuerat ſub Carolo quoque Magno conſtitutum in Concilio Francofordienſi Adriano Papa I. Pontifice can. 26. *Ut domus Eccleſiarum & tegumenta ab eis fiant emendata vel reſtaurata, qui beneficia exinde habent:* Repetita fuit eadem ſanctio in Concilio Moguntino ſub eodem Carolo, can. 42.

CONCILIUM MOGUNTINUM anno 813.

1. MOguntia ad Rhenum ſita primum habuit Archiepiſcopum Bonifacium Germanorum Apoſtolum. Hujus Præſul privilegio gaudet primi Electoris Imperii, cui officium & ſollicitudo competit ceteros Electores convocandi ad Imperatoris electionem. Civitas hæc ab antiquis, indiſcriminatim & Moguntia ſive Maguntia dici ſolet, vulgo *Mentz*. Coactum iſtud Concilium fuit ſedente Romæ Leone tertio, regnante & Imperante Carolo Magno, qui hanc ſimul cum aliis quatuor Synodis eodem Chriſti Domini anno 813. propter morum reformationem, & inſtaurandam Eccleſiæ per univerſum ſuum Imperium diſciplinam voluit convocari.

2. Can IX. *In omnibus igitur, quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici clerici canonice vivant, obſervantes divinæ Scripturæ doctrinam & documenta ſanctorum Patrum, & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui vel magiſtri eorum compoſite præſumant agere in unoquoque Epiſcopatu. Et ut ſimul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt; & in ſuo clauſtro maneant, & in ſingulis diebus mane primo ad lectionem veniant & audiant quid eis imperetur. Ad menſam vero ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecundum canones ſuis magiſtris exhibeant.*

Conſuetudo erat ab antiquis ducta temporibus, ut propter Eccleſiam, vel in ipſo Epiſcopio, vel in ædibus Epiſcopio contiguis Canonici clerici in commune viverent, perinde ac in cœnobiis communi utentes menſa, & in communi quieſcentes dormitorio. Ex Auguſtini ſancti Doctoris exemplo pervaſerat in diverſas regiones laudabilis iſta conſuetudo, de quo fidiſſimus ejus diſcipulus Poſſidonius hæc perhibet vitæ ipſius c. 52. *Cum ipſo ſemper clerici una etiam domo & menſa ſumptibuſque communibus alebantur & veſtiebantur.* Hilarius etiam ex Monacho Lirinenſi ad Inſulas Arelatenſis Eccleſiæ promotus ſimilem inſtituit clericorum congregationem, de qua Hilarii diſcipulus Honoratus Maſſilienſis Epiſcopus ſic in ipſius vita refert, c. 7. *Congregationem ſubito inſtituit ſecreti cupidam, continuentiæ virtute creſcentem, quam ſuo non minus bene imbuit exemplo, quam formavit eloquio.* Morienſque Hilarius ad hanc Congregationem ſalubria monita effatus eſt, quæ idem commemorat Honoratus cap. 20. Concilium Aurelianenſe ſecundum, can. 9. providet, ne clerici cum ſæcularibus habitent. Aquiſgranenſe ſub Imperatore Ludovico Pio Concilium can. 121. & 122. ſancit, cunctis clericis æqualiter cibos diſtribui ad menſam. Idemque can. 134. modum & formam præſcribit correctionis clericorum in commune viventium. Huc pertinet Concilii Turonenſis tertii can. 23. Et Concilium Aquiſgraneſe ſub Ludovico Pio eadem ſtatuit p. 1. can. 118. quin etiam can. 143. jubet præfici portæ clericum laudabilem, qui canonicorum portam competenti tempore claudat, ac referet, ne cuiquam liceat abſque ſpeciali Præfecti licentia ingredi, vel egredi: & ut janitor expleto Completorio obſeratiſque portis claves ad Præfectum deferat, quas poſtridie ab eodem reſumat.

3. Præter iſtam Canonicorum una viventium & cohabitantim congregationem, erant inſuper juniorum clericorum ſcholæ, iiſdem in ædibus communiter ſub magiſtri educatione ac inſtitutione viventium, de quibus præcipit Concilii Toletani II. can. 1. *Juvenes clericos in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopi præſentia per ſibi præpoſitum erudiri.* Et refertur, c. de iis, diſt. 28. Concilium præterea Toletanum IV. can. 24. conſtituit: *Ut puberes omnes & adoleſcentes clerici in uno atrii conclavi ſimul habitent, diſciplinis Eccleſiaſticis inſtituendi, ſub ſenioris magiſtris probatiſſimi cura.* Et pariter refertur in Decreta, 12. q. 1. c. omnis ætas. Præfatum etiam Concilium Aquiſgranenſe can. 135. regulam præſcribit & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Similiter edicit Concilium Pariſienſe lib. 1. cap. 30. Denique Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 18. de refor. provideri jubet in ſingulis diœceſibus Seminaria & Scholas clericorum pro eorumdem inſtitutione. De his plenius Concilia & acta Mediolanenſis Eccleſiæ ſub ſanctiſſimo Præſule Carolo Borromæo.

4. Quod vero canon iſte Moguntinenſis præſcribit, de lectione ad menſam, res eſt antiquioris inſtituti, cujus eſt mentio apud Caſſian. lib. 4. de inſtit. renunc. cap. 17. Fidem pariter perhibet, hoc idem ſervaſſe inſtitutum Monachos in Cappadocia verſantes, Baſilius ipſe Cappadox & Monachorum pater ac inſtitutor, cum in regulis brevioribus hanc format interrogationem 180. *Cujuſmodi affectione atque attentione audienda ſint, quæ nobis ad menſam accumbentibus leguntur.* Auguſtinus item in regula: *Cum* (inquit) *acceditis ad menſam, donec inde ſurgatis, quod vobis ſecundum conſuetudinem legitur, ſine tumultu & contentionibus audite.* Benedictus pariter in regula cap. 38. *Menſis fratrum edentium lectio deeſſe non debet.* Gregorius Magnus lib. 1. ep. 37. deſcribens, qualia eſſe debent Epiſcoporum convivia præcipit: *Ne in eis inanes ſæcularium negotiorum fabulæ, ſed verba ſacre lectionis audiantur.* Citatur à Gratiano, c. convivia, diſt. 44. His accedit Laurentius Juſtinianus lib. de diſcip. & perfec. Monachor. cap. 20. *Indignum prorſus eſt, & a via ſpiritus alienum, ut mens, quæ nullo corporali eget alimento, corpore ſe reficiente jejuna permaneat: propter quod ſemper refectionis tempore aliquid de Divinis Scripturis legendum eſt, quatenus interior homo habeat, unde nutriatur, Divina namque eloquia & lectio Scripturam ſic animæ, ſicut panis corpori tribuit nutrimentum juxta Domini ſententiam dicentis: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quin etiam qui inter Ethnicos ſapientiores habiti ſunt, ſolliciti fuerunt animum lectione paſcere, dum corpus in menſa ſuo paſcebatur alimento. Cornelius Nepos in vita Titi Pomponii Attici de hoc ipſo fidem facit: *Nemo in convivio ejus aliud ἀκρόαμα audivit quam anagnoſtem; neque unquam ſine aliqua lectione apud eum cœnatum eſt, ut non minus animo quam ventre convivæ delectarentur: Namque eos vocabat,*

quorum

quorum mores a ſuis non abhorrerent. Plinius junior de ſe ſcribit ad Fuſcum lib. 6. ep. 36. *Cœnanti mihi cum uxore & paucis liber legitur*. Qua in re avunculi ſui Plinii ſenioris imitabatur exemplum, de cujus Cœna iſte illius ex ſorore nepos hoc teſtatur lib. 3. epiſt. 5. *Super hanc liber legebatur*. Sed iſta tractatio Sancti alicujus exemplo, ſicut eam cœperam, concludenda eſt. Scribens Honoratus Maſſilienſis Epiſcopus Hilarii Arelatenſis præceptoris ſui vitam, hoc inter alia commemorat: *Sedili, menſaque appoſita, liber ingerebatur, qui præbebat animo cibum*.

Can. XVII. *Nos autem qui reliquimus ſeculum, id modis omnibus obſervare volumus, ut arma ſpiritualia habeamus, ſæcularia dimittamus. Laicis vero, qui apud nos ſunt, arma portare non præjudicemus; quia antiquus mos eſt, & ad nos uſque pervenit*.

5. Can. XXVIII. *Presbyteri ſine intermiſſione utantur orariis propter differentiam Sacerdotii dignitatis*.

Quidam ex iſto Canone occaſionem ſumpſere tertiam quandam Orarii ſignificationem comminiſcendi, ut non tantum ſtolam Diaconicam, aut Sacerdotalem connotet, ſed etiam longam ac talarem Eccleſiaſticam veſtem. Sed conjectores iſtos lubens interrogaverim, an exiſtiment eam Concilii fuiſſe mentem ab veſtis talaris geſtamine ſacros Diaconos excludendi, cum velit hoc habitu Sacerdotes a quibuſcunque aliis clericis diſcerni *propter differentiam* (inquit) *Sacerdotii dignitatis*. Non igitur fas erit Diaconis veſtes deferre clericales, quæ non aliæ cenſendæ ſunt quam talares. Conſtituti ergo in ſacris Clerici, ſecundum præclaram iſtam diſciplinam, ad ſæcularium & gregariorum militum decurtatas veſtes redigendi erunt: idemque de inferioribus clericis erit ſtatuendum, ne qua ſacerdotalis dignitatis fiat ab eis invaſio, contra conceſſum jus iſtud ſolis Sacerdotibus, inſigne. Atque ita eliminandus erit Concilii Matiſconenſis primi perpetua obſervantia digniſſimus Canon quintus, ſic edicens. *Ut nullus Clericus ſagum aut veſtimenta, vel calceamenta ſæcularia, niſi quæ Religionem deceant, induere præſumat. Quod ſi poſt hanc definitionem clericus cum indecenti veſte, aut cum armis inventus fuerit, a ſeniore ita coerceatur, ut triginta dierum incluſione detentus, aqua tantum & modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur*. In confeſſo eſt apud omnes, ſagum, eo quod brevius eſſet, fuiſſe indumentum militare, a toga veſte Romanorum pacifica diſtinctum, quatenus toga, quæ longior erat, prolixitate ſua impedimento erat tum motuum celeritati, tum armorum tractationi. Habitus utique clericalis fuit ſemper a laicorum indumentis diſtinctus, ideoque *Religioſi habitus* nomine honeſtatus. Sic Conſtantius Presbyter in vita ſancti Germani Antiſiodorenſis Epiſcopi, de ejus tonſura & amictu clericali hæc ſcribit: *Ipſe vero* (ſcilicet Amator Antiſiodorenſis Epiſcopus, qui Germano clericalem tonſuram & veſtem clericalem indidit) *glomerata ſecum turba clericorum atque nobilium injiciens manus, Germanum apprendit & invocato nomine Domini cæſariem ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis ſæcularibus ornamentis, cum promotionis honore induit*. Sidonius lib. 4. epiſt. 24. de Maximo loquens, ex Palatino facto Clerico, ſic deſcribit illum: *Multum ab antiquo diſſimilis inceſſu; habitus viro, & gradus, pudor, color, ſermo religioſus fuit*. Pontificale Romanum in oratio. 1. de Clerico faciendo, Clericalem veſtem vocat habitum Religionis, & addit, clericum ignominiam habitus ſæcularis deponere. Hoc igitur unum decernit noſter hic Moguntinenſis Canon, debere a Sacerdote etiam extra Eccleſiæ ſepta deferri ſtolam illam ſacram, qua in ſacris miniſteriis utitur in ſuæ dignitatis inſigne, quo a reliquis clericis ſimilem cum illo deferentibus clericalem ac talarem veſtem diſcriminetur; tum etiam quia plerumque ex inopinato contingit, ut ægrotis, aut ſubito vulneratis, aliterve de vita periclitantibus, teneatur abſolutionis Sacramentum extra Eccleſiam impendere: cui ſimilem ob cauſam jubet prima Synodus Arauſicana can. 2. ne unquam Sacerdos, cui cura incumbit animarum, nimirum propter repentina & inopina vitæ diſcrimina, ut ſit in promptu paratus ad opem ferendam, ſine chriſmate progrediatur.

Can. XLV. *Symbolum, quod eſt ſignaculum fidei, & Orationem Dominicam diſcere, ſemper admoneant Sacerdotes populum Chriſtianum; volumuſque ut diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſive in jejunio, ſive in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, ut filios ſuos donent ad ſcholam, ſive ad Monaſteria, ſive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam recte diſcant, & Orationem Dominicam; ut domi alios edocere valeant: & qui aliter non potuerit, in ſua lingua hoc diſcat*.

Can. XLVII *Deinde præcipimus, ut unuſquiſque compater, vel proximi, ſpirituales filios ſuos Catholicos inſtruant*.

Can. LIV. *Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem poſt interdictum factum inventum fuerit, ſeparetur*.

Anteriores quidam canones ulterius cognationis & affinitatis graduum impedimenta extenderant, ex quibus haud ſatis perſpectis innumeræ naſcebantur inceſtæ conjunctiones. Liquet vero ex Sancti Papæ Gregorii epiſtola ad Felicem Meſſanæ Epiſcopum, & ex teſtimonio Iſidori Hiſpalenſis, atque reſcripto Alexandri ſecundi, graduum prohibitionem quoad conjugia uſque ad ſeptimum generationum gradum fuiſſe protenſam. Vide congeſta illa teſtimonia in Decreto Gratiani, cauſa 35. q. 5. Gregorius porro epiſt. ad Felicem Meſſanæ Epiſcopum, quæ eſt 31. lib. 12. inſiſtit quidem prohibitioni ſeptem graduum, ne intra numerum iſtum matrimonium inire liceat. Ibidem tamen præoccupat objectionem, quæ ſibi moveri poſſet ex eo, quod in ſuis ad Auguſtinum reſponſionibus permittenda eſſe velit connubia in quarto gradu; ſed excuſat ita ſe diſpenſaſſe cum ſolis Anglis ad breve tempus, ne intempeſtiva ſeveritate a Chriſtiana fide, quam recens ſuſcepit gens illa, deterreatur. Sed Lateranenſe ſub Innocentio tertio Concilium, & Tridentinum prohibitionem ad quartum gradum conformiter huic oguntino decreto reſtrinxerunt.

6. Can. LV. *Nullus igitur proprium filium vel filiam de fonte Baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem: nec illam, cujus filium aut filiam ad confirmationem duxerit; ubi autem factum fuerit, ſeparentur*.

7. Can. LVI. *Si quis uxorem viduam duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit; ſeu duabus ſororibus nupſerit; aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari, & disjungi præcipimus, nec umquam amplius conjugio copulari*.

Inceſtæ hujuſmodi ſupervenientes contracto jam matrimonio conjunctiones perplexam olim diſtinuerunt, atque etiam nunc diſtinent Eccleſiam; adeo ut nonnulli magnæ authoritatis Patres, ut Baſilius in epiſt. ad Amphilochium, diſſolutionem recte contracti matrimonii conjugi innocenti permiſerint, ut poſſit ad ſecundas nuptias convolare; uſu vero temerati illius per ſuccedentem inceſtum matrimonii utrique conjugi prorſus interdixerint, nec de diſpenſatione ad illius matrimoni uſum cogitarint, exiſtimantes ejuſmodi uſum fore deinceps contrarium juribus naturæ, ac deinde indiſpenſabilem, ſaltem in primo gradu. Major vero pars veterum ſecundas ex parte innocentis conjugis nuptias minime auſa eſt approbare, dicente Evangelio, id quod Deus conjuxit matrimonium, haud poſſe ab homine ſeparari, ſed ſola morte diſſolvi. Tertia demum his ſucceſſit poſterioris ſæculi opinio, matrimonium antea validum ſolo diſſolvi poſſe alterius conjugum interitu, ſed partem innocentem nullatenus excidere per alterius delictum jure exigendi debiti nuptialis. Proindeque teneri partem inceſtus ream petenti obtemperare: quin etiam poſſe hanc ipſam flagitii ream diſpenſationem ab Ordinario impetrare, ut ſibi liceat partem innocentem interpellare propter urgens in tanta occaſione periculum incontinentiæ, dum cohabitant ſimul: vide ſuperius admonitionis noſtræ caput, quod ſubjeci poſt Nicænam ſecundam, ac ſeptimam Œcumenicam Synodum.

CON-

CONCILIUM RHEMENSE II. *Chriſti anno* 813.

1. Eodem quo Arelatenſe & Moguntiacum anno 813. ejuſdem Caroli Magni juſſu Rhemenſem in civitatem, quæ olim Durocottorum quoque vocabatur, diverſi confluxerunt ad Concilium Epiſcopi, qui præſidente Vulfario Rhemenſi Archiepiſcopo, poſt indictas publicas ſupplicationes & triduanum jejunium (quod idem in Moguntiaco pariter Concilio factum fuiſſe memoratur) quatuor ſupra quadraginta Canones ediderunt.

2. Can. XVII. *Ut Epiſcopi & Abbates ante ſe joca turpia facere non permittant, ſed pauperes & indigentes ſecum adhibeant, & lectio divina ibi perſonet, & ſumant cibum cum benedictione & laude Domini ſecundùm Apoſtolum: Sive manducatis, ſive bibitis, omnia in laudem Dei facite.*

De lectione ad menſam, vide ſuperiùs adducta ad Moguntinum can. 9. Et præcipitur proximè ſequenti Concilio Turonenſi can. 5.

3. Can. XX. *Ut Presbyteris de minore titulo ad majorem non liceat tranſmigrare.*

Hoc ipſum quoque inhibetur Turonenſis tertii Concilii, quod proximè huic ſubjicietur, can. 14.

Can. XXVI. *Ut monachi & Canonici tabernas ad bibendum & edendum non ingrediantur, ſicut in Conciliis Laodicenſi* (ſc. can. 24.) *& Africano* (ſc. can. 7.) *legitur eſſe interdictum.*

His adde Apoſtolorum can. 53. & paulò poſt ſequentis Turonenſis Concilii can. 20.

Can. XXV. *Ut diebus Dominicis ſecundum Domini præceptum nulla opera ſervilia quilibet perficiat, nec ad placita conveniat, nec etiam donationes in publico facere præſumat, neque mercata exerceat.*

Vide in Decreto cauſ. 15. q. 4. & de conſecr. diſt. 3. & in Decretalibus, de Feriis totum tit.

CONCILIUM TURONENSE III. *Chriſti anno* 813.

1. Can. 1. & 2. enixe injungitur Epiſcopis ſacrarum paginarum lectio, præcipuè verò Evangeliorum & Epiſtolarum Apoſtoli Pauli, & Sanctorum Patrum in divinas Scripturas expoſitionum. Can. 3. iiſdem commendat frequentem Paſtoralis B. Gregorii Papæ lectionem, & ſanctorum Canonum. Can. 4. ut Epiſcopus ſit officio prædicationis intentus, vitæque ſuæ atque converſationis exemplis ſtudeat populum ædificare. Can. 5. ne Prælati ſint in conviviis profuſi, ſed parco & moderato victu contenti ſint. Can. 6. ut peregrinos & pauperes habeant convivas, eoſque ſpiritualibus pariter reficiant alimentis.

Can. X. *Epiſcopi quidem maximam curam & ſolicitudinem circa pauperes habeant, res Eccleſiaſticas Eccleſiis collatas cauta circumſpectione diſpenſent quaſi Dei miniſtri; non quaſi turpis lucri ſectatores: illiſque ita utantur non ut propriis, ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis.*

2. Can. XII. *Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc eſt ante trigeſimum ætatis annum. Sed priuſquam ad conſecrationem Presbyteratus accedat, maneat in Epiſcopio diſcendi gratia officium ſuum tamdiu, donec poſſint & mores & actus ejus animadverti, & tunc ſi dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.*

Pulcherrimum inſtitutum ad explorandos mores, indolem, ac ingenium eorum, qui ad Ordines promoveri aſpirant: id nunc reſuſcitato Sacerdotali vigore ac ſpiritu in pleriſque Gallicani Regni diœceſibus obſervari conſpicimus, non quidem intra Epiſcopia, ſed intra fundata hunc ad finem Seminaria; nec tantùm ad præparationem Sacerdotii, verùm etiam inferiorum Ordinum: quin etiam ad inſtitutionem ordinatorum pridem Sacerdotum, quoties & quandiu Epiſcopo viſum fuerit, ejuſmodi receſſum illis indicere. De ætate verò Presbyteri, ne ante 30. annum conſecretur, ſtatutum fuerat à Concilio Neocæſareenſi can. 11. *Presbyter ante triceſimum ætatis ſuæ annum nullatenus ordinetur, licite valdè ſit dignus; ſed hoc tempus obſervet. Nam Dominus noſter triceſimo ætatis ſuæ anno baptizatus eſt, & ſic cœpit docere.* Quem canonem renovavit Carolus Magnus lib. 1. capitul. 49. & Concilium Francofordienſe can. 49. Quibus ſucceſſit iſte Turonenſis canon.

Can. XIV. *De titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum ſit; ſed in eo permaneat, ad quem ordinatus eſt. Quòd ſi inventus fuerit contra ſtatuta id facere, eadem feriatur ſententia, qua Epiſcopus, ſi de minore ad majorem tranſmigraverit ſedem.*

De vetita Epiſcoporum translatione reſume, quæ dixi ad Nicænum canonem 14. Et vide paulò ſuperiùs Rhemenſis Concilii ſecundi can. 20. & Francofordienſis can. 7. & inferiùs Meldenſis Concilii can. 30.

3. Can. XXIII. *Canonici & Clerici civitatum, qui in Epiſcopiis converſantur, conſideravimus ut in clauſtris habitantes, ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, ſimulque in uno reficiantur Refectorio, quò faciliùs poſſint ad Horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & converſatione admoneri ſua, & doceri: victum & veſtitum juxta facultatem Epiſcopi accipiant, ne paupertatis occaſione compulſi, per diverſa vagari ac turpibus ſe implicare negotiis cogantur; dimiſſoque Eccleſiaſtico officio incipiant indiſciplinatè vivere, & propriis deſervire voluptatibus.*

Huic conformis eſt paulò ante notatus can. 12. Vide pleniùs de communi Clericorum vita & cohabitatione Moguntinum can. 9. & quæcunque in eum ſuperiùs congeſſi. Et ne Romanæ ſedis hac de re decretum deſideres, adjungo prædictis habiti ſub Eugenio Papa ſecundo Romani Concilii an. Chr. 828. canonem hunc 7. *Neceſſaria etenim res exiſtit, ut juxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus clerici diſciplinis Eccleſiaſticis vacent. Itaque omnibus unum ſit Refectorium ac Dormitorium, ſeu cæteræ officinæ ad uſus clericorum neceſſariæ. Miniſtri vero poſt Epiſcopum ſuper eos tales eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent quàm dehoneſtent* Hunc renovavit Leo Papa quartus, eumdemque citat Gratianus cauſa 12. quæſtio. 1. c. neceſſaria. Aliud præterea Romanum ſub Nicolao Papa ſecondo Concilium can. 4. eodem collimat. *Præcipientes ſtatuimus, ut ii prædictorum Ordinum, qui eidem prædeceſſori noſtro obedientes caſtitatem ſervaverunt, juxta Eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos Clericos, ſimul manducent & dormiant; & quidquid eis ab Eccleſiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam communem ſcilicet vitam ſummopere pervenire ſtudeant.* Porrò iſtud Romanum Concilium contigit anno Chriſti 1059.

4. Conterraneus ac popularis meus Ludovicus Thomaſſinus Oratorii JESU Presbyter, in præclariſſimo Opere illo de diſciplina Eccleſiæ p. 3. lib. 1. cap. 28. quatuor Seminariorum Eccleſiæ genera diſcernit. Horum enim quædam intra Epiſcopium ſeu ædes Epiſcopi inſtituta erant, quædam intra Monaſteria: tertia in ipſis communibus Canonicorum ſimul conviventium habitaculis: quarta denique ſeorſum ab his, in conſtitutis intra civitates contuberniis Clericorum inſtituendorum. Perſpicuus eſt iſte duodecimus Turonenſis canon, quo ſtatuitur, ut qui ad Sacerdotium provehendi ſunt, per aliquod tempus in Epiſcopio maneant, ut eorum mores explorentur, & quæ ſunt Sacerdotalis officii, addiſcant. Nec tantùm in his inſtituebantur Presbyteri ordinandi, verùm etiam Parochi cæterique Sacerdotes per Parochias diſperſi, qui per turmas aſſignatas ad Epiſcopum conveniebant, ſalutaribus monitis & doctrinis imbuendi circa mores & miniſterium. Sic enim decernitur lib. 1. Capitular. Carol. Magn. cap. 163. *Statutum eſt, ut omnes Presbyteri parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Epiſcopo ſibi conſtitutas conveniant*

 diſcendi

diſcendi gratia: ut aliqua pars in parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Eccleſia Dei abſque officio ſint, & aliqua utilia in civitate diſcant, ut meliores ad Parochias demum & ſapientiores, atque populis utiliores abſoluti revertantur. Et ibi ab Epiſcopo in civitate ſive à ſuis doctis miniſtris bono animo inſtruantur de ſacris lectionibus, & divinis cultibus, & Sanctis Canonibus, quæ prædicare & facere debent, &c. Canones plerique meminerunt domorum communium, quas in commune incolebant Clerici ſeu Canonici, ſub aliquo præfecto ſeu præpoſito, una eademque menſa utentes, eodemque dormitorio, ſub iiſdem regulis & exercitiis, eademque inſtitutione, & in unam redacti clauſuram, ex qua ſine Præpoſiti venia pedem efferre non licebat. Sacra illa diſciplina viguit non in Gallia tantùm, & Germania, ſed præterea in Hiſpaniis. Etenim Concilium Toletanum univerſæ Hiſpaniæ Nationale ordine quartum, anni 633. undeſeptuaginta Epiſcoporum ſubſcriptionibus roboratum, can. 24. conſtituit: *Ut puberes omnes & adoleſcentes Clerici in uno atrii conclavi ſimul habitent, diſciplinis Eccleſiaſticis inſtituendi ſub Senioris Magiſtri probatiſſimi cura.* Et antea ſimiliter Toletanum Concilium ſecundum canone 1. conſtituerat juvenes clericos in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopi præſentia per ſibi Præpoſitum erudiri: & habentur in Decreto diſt. 28. c. de his, & c. omnis ætas, 12. quæſt. 1. His adſtipulatur Moguntinum ſub Carolo Magno Concilium, communem etiam Canonicorum convictum ſtatuens, ſub iiſdem ædibus & contubernio, can. 9. Et Aurelianenſe ſecundum, can. 9. providet, ne Clerici cum ſæcularibus habitent. Aquiſgranenſe quoque ſub Ludovico Pio, can. 121. & 122. ſancit, Clericis cunctis æqualiter cibos diſtribui ad menſam. Canone verò 134. modum & formam præſcribit clericorum correctionis in communi viventium. Et ſubinde can. 135. præcipit regulam & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Paria præterea edicit Concilium Pariſienſe lib. 1. cap. 30. Ne verò Italia tam ſalubri regimine excludatur, retuli paulo ante Romani ſub Nicolao Papa II. Concilii canonem 4. cum prædictis conſpirantem. Et ne Africa hoc etiam honore fruſtretur, de Auguſtino Hipponenſi perhibet ejus diſcipulus & comes individuus vitæ ipſius ſcriptor Poſſidonius c. 52. *Cum ipſo ſemper Clerici una etiam domo & menſa ſumptibuſque communibus alebantur & veſtiebantur.*

5. In Monaſteriis non ſolum efformabantur juvenes ad Monaſticam profeſſionem, ſed præterea ad Eccleſiaſticam plerique militiam Clerici, & Canonici. Cùm de ſeipſo ſcribat Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus tom. 2. pag. 304. *Qui in Monaſterio, ubi ab ipſis rudimentis infantiæ ſub canonico habitu educatur, indeque eductus, in palatio Domini Ludovici Imperatoris non modico tempore manſi. Converſis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in Monaſterio ſancti Dionyſii, ubi nutritus fueram, in illud ſæculum fugiens, ſine ſpe vel appetitu Epiſcopatus aut alicujus prælationis, diutiùs degi.* Pervulgata eſt etiam Caroli Magni generalis epiſtola, de ſcholis per ſingula Epiſcopia & Monaſteria conſtituendis, quæ legitur ſub finem tom. VI. Conciliorum Labbeanæ editionis. Denique Vernenſe Concilium anni 755. ſub Pipino Francorum Rege in palatio Verno celebratum, dilucidè ſeminaria Epiſcopalia & Monaſtica diſtinguit, in quibus indiſcriminatim clerici virtutibus morum & Eccleſiaſticis ſtudiis inſtruebantur. Sic enim conſtituit can. 11. *De illis hominibus, qui dicunt, quod ſe propter Deum tonſuraſſet, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec ſub manu Epiſcopi ſunt, nec in Monaſterio regulariter vivunt; placuit ut in Monaſterio ſint ſub Ordine regulari, aut ſub manu Epiſcopi ſub Ordine canonico. Et ſi aliter fecerint, & correpti ab Epiſcopo ſuo, ſe emendare noluerint, excommunicentur.*

Can. XXIV. *Simili modo & Abbates Monaſteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur eſſe, ſollicite ſuis provideant Canonicis, ut habeant clauſtra, & dormitoria, in quibus ſimul dormiant, ſimulque reficiantur; horas canonicas cuſtodiant, victum & veſtimenta, juxta quod poterit Abbas, habeant, quò facilius ad Dei ſervitium poſſint conſtringi: ſintque Abbates ſibi ſubditis benè vivendo duces & prævii, viamque demonſtrent, qua rectè gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant.*

Can. XXV. *Monaſteria Monachorum, in quibus regula B. Benedicti Patris olim conſervabatur, ſed nunc fortè qualicumque negligentia ſubrepente remiſſiùs ac diſſolutiùs cuſtoditur; vel certè penitùs abolita negligitur; bonum videtur, ut ad priſtinum revertantur ſtatum, & Abbates eorumdem in eodem habitu & vita, qua ipſa regula præcipit eos incedere, vivere ſtudeant.*

Can. XXXIII. *Comitibus & judicibus reliquoque populo expedit, ut ſuis ſicut Epiſcopis conſentientes & obedientes, propter Dei amorem ſuique gradus honorem, & ſemper ab eis utile quærant conſilium, illorumque ſalubria non ſpernant monita; ſed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & Epiſcopi prædictas perſonas humiliter ſuſcipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant; Et ſic ſeſe mutuis ſublevare ſtudeant conſolationibus.*

Ad hunc canonem de colenda pace, & mutuis officiis inter Comites & Judices cum Epiſcopis, quibus tamen illi eſſe debent obſequentes in his quæ ad Eccleſiæ animarumque regimen ſpectant; refertur Concilii Cabilonenſis ſecundi, ejuſdemque anni 813. canon 20. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda eſt, dicente Apoſtolo, ſectamini pacem & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum, multò magis inter Epiſcopos & Comites eſſe debet, qui poſt Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter ſe concordare debent, ut alterutrum ſibi ad Dei ſervitium peragendum, & miniſterium ſuum exercendum, non ſolum non noceant, quin potiùs adminiculo ſint.* Meminerint tamen provinciarum Rectores ac populorum Præfecti, ſe oviculas eſſe ſacrorum Antiſtitum, quibus proinde venerationem & in rebus Eccleſiæ dignitatem ac poteſtatem à Chriſto collatam concernentibus obedientiam & cultum deferre par eſt; ut admonet Nazianzenus orat. ad cives timore perculſos, & præfectum iraſcentem. Et Auguſtinus epiſt. 170. ad Bonifacium Africæ præfectum. Idemque Auguſtinus ad alterum ſcribens Africæ Comitem Marcellinum epiſt. 159. admonet eum, ut ſibi Epiſcopo de ipſius animæ ſalute atque officio jubenti morem gerat.

Can. XXXV. *Nullus Chriſtianus pro qualibet placito vel judicio à qualibet perſona munera exigere aut accipere debet: quoniam id divina Scriptura multis in locis magna interdicit authoritate: teſte illa quæ ait: Munera excæcant oculos ſapientum, & ſubvertunt verba juſtorum.* His conformatur ſequentis Cabilonenſis Concilii Canon 21.

Can. XLIX. *Admonendi ſunt Domini ſubditorum, ut circa ſuos piè & miſericorditer agant, nec eos qualibet injuſta occaſione condemnent, nec vi opprimant, nec illorum ſubſtantiolas injuſtè tollant, nec ipſa debita, quæ à ſubditis reddenda ſunt, impiè ac crudeliter exigantur.*

6. Can. L. *Ut ſi non frequentiùs, ſaltem ter laici homines in anno communicent; niſi fortè quis majoribus criminibus impediatur.*

Majora crimina illa dicit, quæ juxta veteres pœnitentiarum canones excludebant reos a ſacra communione, etiam aliquando ad finem uſque vitæ. Canon attributus Fabiano Papæ & Martyri relatus in decreto c. & ſi non frequentius, de conſecr. diſt. 2. & Agathenſis can. 17. tria tempora aſſignant, Paſcha, Pentecoſten, & Natale Domini. Sæculo decimo-tertio ſub Innocentio tertio Concilium Lateranenſe generale can. 1. qui incipit, Omnis utriuſque ſexus, omnem communicandi obligationem ordinariam reduxit ad tempus Paſchale.

CON-

CONCILIUM CABILONENSE *ſecundum anni* 813.

1. Cum quatuor præcedentibus in ſimilia decreta conſpirat. Eſt unum quippe ex illis quinque, quæ Carolus ad generalem populorum, circa eorum mores, reformationem, & ad ſanciendam Eccleſiarum diſciplinam, uno eodemque anno 813. in diverſis provinciis celebranda indixerat.

Can. I. *Decrevimus juxta Sanctorum Canonum conſtitutionem, & cæterarum ſanctuarum Scripturarum doctrinam, ut Epiſcopi aſſidui ſint in lectione, & ſcrutentur myſteria verborum Dei, quibus in Eccleſia doctrinæ fulgore ſplendeant, & verborum Dei alimentis animas ſibi ſubditas ſatiare non ceſſent. Et cum David quotidie Domino dicant: Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Ita videlicet ut illas Scripturas nobiliſſimas habeant, quæ Canonicæ appellantur, & earum ſenſum per Patrum tractatus inquirant; Canones quoque intelligant, & librum Beati Gregorii Papæ de cura Paſtorali, & ſecundum formam ibidem conſtitutam & vivant & prædicent.*

Eadem primis canonibus præſcribunt Epiſcopis priores Canones Turonenſes.

2. Can. III. provident, ut juxta Caroli Magni ſaluberrima monita Epiſcopi ſcholas in ſuis Diœceſibus inſtituant, in quibus literas & ſacram diſciplinam clerici addiſcant, ad populorum doctrinam, & ad hæreſes refellendas.

Can. VI. *Imputatur quibuſdam fratribus, eo quod avaritiæ cauſa hominibus perſuadeant, ut abrenunciantes ſæculo res ſuas Eccleſiæ conferant, quod penitus ab omnium mentibus eradicandum eſt. Animarum quippe ſalutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet, quoniam fideles ad res ſuas dandas non ſunt cogendi, neque circumveniendi.* (Et paulo poſt:) *Eccleſia ſancta non ſolum fideles ſpoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes a ſancta Eccleſia ut a pia Matre & omnium gubernatrice ſubſidium accipiant; quia res Eccleſiæ, quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatitiis uti debent, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia fratrum in communi viventium.*

3. Can. VII. Ipſos Epiſcopos, & Abbates, qui per avaritiam & turpe lucrum quoſlibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione acceperunt & ſubripuerunt, pœnitentiæ ſubjacere decernit. Et accepta per circumventionem dominis, aut eorum hæredibus reſtitui jubet. Illis vero quos ita circumveniendo attonderunt, libertatem adimit ad ſæculum revertendi. Notatu digna hæc ſunt, quæ de Auguſtino prodit in ipſius vita Poſſidius Calamenſis Epiſcopus cap. 24. *Nam & aliquas eum hæreditates recuſaſſe novimus, non quia pauperibus inutiles eſſe poſſent, ſed quoniam juſtum & æquum eſſe videbat, ut a mortuorum vel filiis, vel parentibus, vel affinibus magis poſſiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt.*

Can. VIII. *Oportet etiam, ut ſi Sacerdotes fruges vel quoſdam reditus terræ congregant & protelant, non ideo hoc faciant ut carius vendant, & theſauros congregent, ſed ut pauperibus tempore neceſſitatis ſubveniant.*

Can. IX. *Queſti ſunt præterea quidam fratres, quod eſſent quidam Epiſcopi, & Abbates, qui decimas non ſinerent dari Eccleſiis, ubi illi coloni Miſſas audiunt. Proinde decrevit ſacer iſte conventus, ut Epiſcopi, & Abbates, de agris & vineis, quæ ad ſuum vel fratrum ſtipendium habent, decimas ad Eccleſias deferri faciant. Familiæ vero ibi dent decimas ſuas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt.* c. queſti ſunt 16. q. 1.

Can. XX. *Si inter omnes fideles pax & concorcordia habenda eſt, dicente Apoſtolo: Sequimini pacem & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum; multo magis inter Epiſcopos & Comites eſſe debet, qui poſt Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter ſe concordare debent, ut alterutrum ſibi ad Dei ſervitium peragendum, & miniſterium ſuum explendum, non ſolum non noceant, quin potius adminiculo ſint.*

Can. XXI. *Comitibus vero & judicibus hoc ſummopere obſervandum eſt, ut juſte judicent, & nequaquam in judicio munera ſeu perſonas accipiant; dicente Domino: Non accipies perſonam, nec munera, quia munera excæcant oculos ſapientum, & ſubvertunt corda juſtorum: ſed & miniſtros, quos Vicarios & Centenarios vocant, juſtos habere debent; ne forte eorum avaritia aut rapacitate populus gravetur.* Conſonat canon 35. præcedentis Turonenſis Concilii.

Can. XLVI. *In perceptione Corporis & Sanguinis Domini magna diſcretio adhibenda eſt. Cavendum eſt enim, ne ſi nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat; dicente Domino: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Si verò indiſcretè adhibeatur, timendum eſt illud quod ait Apoſtolus: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit. Juxta ejuſdem ergo Apoſtoli documentum, probare ſe debet homo, & ſic de pane illo manducare & de calice bibere, ut videlicet abſtinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque ſuam, præparet ſe ad accipiendum ſanctum Sacramentum, exemplo David, qui niſi ſe faſſus fuiſſet abſtinuiſſe ab opere conjugali ab heri & nudius tertius, panes propoſitionis nequaquam a Sacerdote accepiſſet.*

Can. XLIX. *In quibus locis, & quo apparatu Miſſarum ſolemnia, exceptis Baſilicis, celebrari debeant, & utrum celebrari debeant? In Concilio Laodicenſi ita ſcribitur, quòd non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, vel a Preſbyteris.* Vide quæ ſuo loco dixi ad Chalcedonenſem.

4. Can. LXI. *Non debere ſanctimoniales in propriis manſionibus cum aliquibus maſculis clericis, ſive laicis conſanguineis, ſive extraneis bibere ſive comedere; ſed ſi quando id agendum eſt, in auditorio agatur; & ubi auditorium deeſt, fiat: & cum nullo maſculo eis colloquium habere liceat, niſi in auditorio, & ibi coram teſtibus.*

Auditorium locus eſt vulgò dictus *Parloir*, quem locum Cabilonenſes Patres, ubi non eſt, conſtrui præcipiunt, ut rarior ſit externarum perſonarum introitus ad clauſtra, & Sanctimonialium penetralia.

CONCILIUM AQUISGRANENSE *anni Chriſti* 816.

1. Ludovicus Pius Imperator præcipuè paternæ religionis ac Monarchiæ ſucceſſor, biennio à patris Caroli Magni obitu Concilium apud Aquiſgranum convocavit: cujus ampliſſima capitula, pro majori parte, ex Sanctorum Patrum Eccleſiæ Doctorum; & ex anteriorum Eccleſiæ canonum monumentis, iiſdem expreſſa verbis

Bb 2 duos

duos complet libros. Quorum primus circa communem Eccleſiarum diſciplinam, & omnium fidelium mores corrigendos, & ſanctius inſtituendos centum & quinquaginta capita complectitur. Secundus vero, qui eſt de inſtitutione Sanctimonialium, octo & viginti capitula, alia admodum prolixa continet. Celebrata hac Synodo, Ludovicus Pius eodem anno 816. ſuum Aquiſgrani capitulare procudit, Stephano quarto ſummo Pontifice. Anno vero ſequenti 817. idem Ludovicus eadem in Urbe conventum Abbatum & inſigniorum Monachorum Francici Regni coegit: in quo editis octoginga capitulis proviſum eſt de regulari diſciplina. In hoc poſteriore Aquiſgranenſi conventu anno 817. Paſchali exiſtente ſummo Pontifice, idem Ludovicus celebrem edidit conſtitutionem, qua provincias & ditiones a prædeceſſoribus Carolo Magno, Pipino Rege, & principibus proavis Carolo Martello, & Pipino Hereſtallo, munificentiſſima liberalitate Romanæ Eccleſiæ conceſſas confirmat. In quibus Inſulas recenſet Corſicam, Sardiniam, & Siciliam; ſed novis a ſe terris ſuperadditis Ravennatis Exarchatus ditat. Deinde a jure Patribus ſuis a Romana ſede indulto decedit, factam novi Pontificis electionem ſuo conſenſu confirmandi & ratam faciendi; non vero, ut quidam opinati ſunt, propria authoritate eligendi ac nominandi. Huic munifico edicto poſt Ludovicum ſubſcripſere tres ejus filii, cum Epiſcopis, & Abbatibus, & Primoribus Regni. Horum meminit Leo Oſtienſis in Chronico Caſſinate: *Ultimo Abbatis Theodomiri anno, Ludovicus Imperator, Caroli Magni filius, quarto Imperii ſui anno, Aquiſgrani in palatio, cum pluribus totius Franciæ Abbatibus religioſiſque Monachis Concilium faciens, utiliſſima noſtri Ordinis obſervationi 80. generalia Capitula conſtituit, quæ omnia apud nos perinde fere ac regula ſancti Benedicti obſervantur. Hic pactum conſtitutionis & confirmationis fecit Beato Petro Apoſtolo, ejuſque Vicario Domino Paſchali, parentes ſuos Pipinum & Carolum imitatus, manuſque ſua ac filiorum ſubſcriptione corroborans, &c.*

CONCILIUM MELDENSE anno 845.

1. MEldæ oppidum ad Matronam haud procul Lutetia, vulgo *Meaux*, ſuffraganea quondam Senonenſi Metropoli ſedes Epiſcopalis, nunc vero Pariſienſi Archiepiſcopo ſubdita. Huc in Concilium convenere anno Chr. 845. Sergio Papa ſecundo & Carolo Calvo regnante, Imperium vero tenente Lothario Ludovici Pii filio, tres cum Suffraganeis Metropolitæ, Venilo Senonenſis, Hincmarus Rhemenſis, & Rodulphus Bituricenſis, ut quo meliori modo poſſent Eccleſiarum ruinis, diſciplinæ collapſæ, procerum violentiis & tyrannidi medeantur, quæ mala bellorum licentia invexerat, dum Normanni populationibus, direptionibus, incendiis & ſacrilegiis per Gallicanas provincias effuſi graſſabantur. Hujus plerique Canones Regem Carolum Calvum admonendo alloquuntur, ut paternam avitamque pietatem & virtutem exerat, ad coercendas propriorum aulicorum & belli ducum ſacrilegas injurias, rerumque Eccleſiæ invaſiones, de quibus a præcedentibus ad Theodonis-Villam, & apud Lauriacum, & in Vernenſi Palatio, & apud Bellovacum Synodis, querelæ fruſtraneæ jampridem apud Regiam Majeſtatem fuerant intentatæ. Calvus enim animo iners & moribus improbus evaſerat.

Can. VIII. *Quia bene noſtis ab illo, qui ſolus Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Eccleſiam diſpoſitam eſſe, ut Pontificali authoritate, & Regali poteſtate gubernetur; & ſcriptum eſſe liquido pervidetis, ubi non eſt gubernator, populus corruit; & tanto periculoſius, quanto anima plus eſt pretioſa quam corpus: Canonum etiam irrefragabilis auctoritas ſuper Epiſcoporum ordinatione evidentiſſime præcipiat: ferventiſſime Dei legatione fungentes monemus, ut quandocunque Deo diſpenſante quilibet Epiſcopus ad Dominum migraverit, ſubmota funditus peſte ſimonianæ hæreſeos, ſine dilatione juxta auctoritatem canonicam ſedes vacans Epiſcopum a vobis regulariter deſignatum, & gratia ſancti Spiritus conſecratum accipiat.*

Idem continetur canone 2. iiſdem fere verbis in Synodo anni 844. ad Theodonis-Villam.

2. Can. 9. & 10. graviter expoſtulant, quod laicis Abbatiæ, Monaſteriorumque regimina conferrentur. Hos Abbates laicos, niſi deſiſtant, ſimulque Monachos eis obtemperantes anathemate feriunt; Epiſcopos vero in ſuis diœceſibus hæc ſegniter diſſimulantes a Miſſis interdicunt.

Can. XI. *Occaſionem etiam & fomitem, unde ordo Eccleſiaſticus & canonica forma atque Monaſtica religio ſæpe a longe ſuperiori tempore, cum minus religioſos Principes habuit, titubavit, & pene collabens deperiit, & iterum cum devotos & zelo Dei ferventes Principes accipere meruit, reſurrectione quadam revixit, & vigorem accepit, atque ſui proceſſus tempore ambulavit, quod non ſine gravi dolore & metu ultionis divinæ dicimus in veſtri regiminis tempore, in deſtructionem, non in ædificationem, ſicut Paulus docuerat, accidiſſe conſpicimus, quod & noſtris peccatis, qui diſpenſatores & Paſtores Eccleſiarum eſſe debuimus, veraciter imputamus. Et eorum quorum factione res iſta adeo male pullulavit, & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruiſſe, pro certo auctoritate divina eveniſſe cognoſcimus; ut qui nocebant, ſicut ſcriptum eſt, nocerent adhuc; & qui in ſordibus erant, ſordeſcerent adhuc; & unde Deum gravius ad iracundiam provocarent, & Sanctos, quos interceſſores pro ſuis peccatis habere debuerant, infenſos haberent; & Sacerdotes, ac viros religioſos ſeu Chriſti pauperes, quos oratores & reconciliatores ſibi de ſuo promerere neceſſe fuerat, proclamatores adverſum ſe fieri irritarent, & ad cumulum ſuorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conſpectu Dei rationem in die terribilis judicii redderent, augerent, quæ illi commiſerunt, qui eadem ipſa peccata per interceſſionem fideliſſimarum oblationum deleverunt, quibus Eccleſiaſticarum rerum pervaſores inconſulte & in perniciem ſui ſine reverentia abutuntur. Quod ita verum eſſe, ut dicimus, Dominus proteſtatur, dicens: Peccata populi mei comedunt. Peccata enim populi comedunt, qui contra auctoritatem Divinam res Eccleſiaſticas indebite pervadunt, & nec interceſſionis ope, nec prædicationis conſilio, vel quocunque Divino auxilio pro peccatis eorum, qui eas dederant, laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inſervire permittunt. De quo periculoſo facto vos Principes Chriſtianiſſimi venerabiliter admonemus, & devotiſſime obſecramus, ut memores ſalutis veſtræ, præſentis ſcilicet & æternæ, & memores largitatis etiam progenitorum veſtrorum erga ſanctas Eccleſias, propter quam feliciter regnaverunt, & ſibi contrarios ſuperaverunt: memores ſiquidem, cum quanta religione etiam ante Chriſti ſanguinem, & in tempore famis in Ægypto, diſcretione ſancti Joſeph apud nefandum Regem Pharaonem terra Sacerdotalis extitit, innumera quoque Scripturarum exempla; ut lacte Eccleſiæ nutriti, & ſcientiæ ipſius uberibus ſufficienter repleti, ante oculos reducentes tunicam Chriſti, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites auſi fuerunt ſcindere, tempore veſtro quantocius reconſuite & reſarcite & nec violenta ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione, res ab Eccleſiis vobis ad tuendum & defenſandum ac propagandum commiſſas auferre tentate: ſed ut ſanctæ memoriæ avus & pater veſter eas gubernandas vobis fautore DEO dimiſerant, redinte-*

dintegrate, & præcepta Regalia earumdem Eccleſiarum conſervate & confirmate: ne ſicut intentavit Semeias Propheta ad Roboam filium Salomonis in conſciſſione pallii præſens Regnum, quod abſit, vobis Patrum labore acquiſitum, & hæreditate relictum à vobis Chriſtus ipſe dividat, & æternum Regnum, quod promiſit, non tribuat. Nec contra Dei faciem iratus hominum facies conſideretis: quia ſi ad tempus illis diſplicueritis, cùm vos Deo placebitis, in vobis ille, quod promiſit, implebit: cùm placuerint (inquiens) *Deo viæ hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem Prov.* 16. Deſumptus eſt iiſdem verbis ex Theodonvillano canon. 4.

3. Can. XII. *Petimus tandem, ut ordo Eccleſiaſticus, in quibuſcunque ei fuerit neceſſe rigorem ſalutis humanæ exercere, per poteſtatem veſtram, & per miniſterium miniſtrorum dominationis veſtræ ſecundùm antiquam conſuetudinem ſuum vigorem recipiat, & populi generalitas unà cum Eccleſiaſtica devotione judicium, quod honor Regis diligit, & juſtitiam, qua thronus ejus firmatur, per depoſitionem veſtram ſuſcipiat. Seu admonitione atque conſilio Sacerdotali, veſtra ſublimitas, & quiſque in quolibet ſtatu vel ordine de rapinis & cæteris, quæ diſcordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Domini reconciliationem expoſtulet: quam facilè omnis, qui quæſierit, inveniet, ſi in loco diſcordiæ plantata fuerit charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum; eumque potiùs quàm nos in conſilio non noſtro, ſed Dei, attendatis, qui dixit: Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

Eadem iiſdem verbis ſanciverat anno præcedenti Theodonvillanus canon. 6. Laudabilis, imò & ad ſalutem animarum neceſſaria Epiſcoporum libertas, Reges, ubicunque officio proprio deſunt, ac religionem peſſundant, non diſſimulanter commonentium, cùm tam multis adulatoribus & perverſis conſiliariis obſideantur in ipſorum perniciem. *Exiguo enim* (ut Rex Salomon in Spiritu Dei proteſtatur Sap. 6.) *conceditur miſericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio.*

Can. XVII. *Ut res Eccleſiaſticæ tempore principatus veſtri ablatæ ex integro præſentialiter reſtituantur, & reſtitutæ conſerventur, ſicut tempore avi & patris veſtri fuerunt, & excepto ſuperpoſito, quod ad uſus poſſidentium abſumptum eſt, quomodo tunc erant, quando vos illas inde tuliſtis, ſine refragatione reddantur. Hinc enim in canone quinto Aurelianenſis quinti tit.* 13. *ſcriptum eſt: Ne cui liceat res vel facultates Eccleſiæ, vel Monaſteriis, aut Xenodochiis, pro quacunque eleemoſyna cum juſtitia delegatas retentare, alienare, atque ſubtrahere. Quod ſi quis fecerit, tanquam necator pauperum, canonum antiquorum ſententiis conſtrictus, ab Eccleſiæ liminibus excludatur, quandiu ab ipſo ea, quæ ſunt ablata vel retenta, reddantur.* Eadem eodem anno conſtituta ſunt in Concilio Bellovacenſi, Can. 3.

Can. XVIII. *Ut præcepta illicita, jure beneficiario de rebus Eccleſiaſticis facta, à vobis ſine dilatione reſcindantur; & ut de cætero ne fiant, à dignitate veſtri nominis Regii caveantur.* Deſumptus eſt ex Bellovacenſi canone.

Can. XIX. *Ut ab Eccleſiis ditioni veſtræ ſubjectis indebitas conſuetudines & injuſtas exactiones de cætero non exigatis: Sed ita eas conſervetis, ſicut ordo docet canonicus, & tempore avi & patris veſtri conſervatæ ſunt.* Sic etiam habet Bellovacenſis Canon. 5.

Can. XXIV. *Ut contra deprædatores & oppreſſores Eccleſiarum, & rerum ad eaſdem pertinentium defenſores ſecundùm miniſterium veſtrum, quantum Deus poſſe dederit, exiſtatis: & præcepta, quæ avus ac pater Eccleſiis ditioni veſtræ ſubjectis fecerunt, ac firmaverunt, & ſtabilita confirmaverunt: quæque vos confirmaſtis, de cætero rata in omnibus conſervetis.* Repetitio eſt canonis Bellovacenſis 6.

4. Can. XXVIII. Regem admonet, ut plenam Epiſcopis reſidendi intra proprias Diœceſes libertatem tueatur, neque committat propter diverſas perturbationes ad remotiora loca ſecedere, atque ita per abſentiam ſuum officium à Deo injunctum deſerere.

5. Can. XXX. *Ut ſi quis de ordine Sacerdotali contemptu minoris Eccleſiæ ambitioſè & improbè ad potiorem aſpirare contenderit, canonica erga eum definitio conſervetur.*

Repetitur in Decreto 7. q. 1. c. ſi quis de ordine. Concilium pariter Rhemenſe ſecundum, can. 20. & Turonenſe tertium, can. 14. anno Chriſti 813. hoc idem vetuerant. Et ante hos Synodus Antiochena can. 21. & Sardicenſis can. 1.

Can. XXXIV. *Ut canonum ſtatuta ſine præjudicio ab omnibus cuſtodiantur, & nemo in actionibus vel judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed illorum authoritate ducatur. In exponendis etiam vel prædicandis Divinis Scripturis, Sanctorum Catholicorum & probatiſſimorum Patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſcriptis, ut beatus dicit Hieronymus,* (ſcilicet in epiſt. ad Lætam) *fidei veritas non vacillet. Sed & qui in ſuis Monaſteriis religioſè reſidere debent, & vocum novitates, & ut innoteſcant ſtudio, proferre ſatagunt, acerrimè ut præſumptores arguantur & comprimantur.*

Can. XXXVII. *Ut quicunque ex Clero eſſe videntur, arma militaria non ſumant, nec armati incedant; ſed profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus & Religioſo habitu præbeant. Quod ſi contempſerint, tanquam ſacrorum Canonum contemptores, & Eccleſiaſticæ ſanctitatis profanatores proprii gradus amiſſione mulctentur, quia non poſſunt ſimul Deo & ſæculo militare.*

Refertur à Gratiano, 23. q. 8. c. quicunque ex clero. Vide ſuperius Concilii Moguntini anni 813. can. 17.

Can. XL. *Admonenda eſt Regia magnitudo de Hoſpitalibus, quæ tempore prædeceſſorum ſuorum & ordinata & exculta fuerunt: & modò ad nihilum ſunt redacta. Sed & Hoſpitalia Scotorum, quæ ſancti homines gentis illius in hoc Regno conſtruxerunt, & rebus pro ſanctitate ſua acquiſitis ampliaverunt, ab eodem Hoſpitalitatis officio funditùs ſunt alienata; & non ſolùm ſupervenientes in eadem Hoſpitalia non recipiuntur, verùm etiam ipſi, qui ab infantia in eiſdem locis ſub religione Domino militaverunt, & exinde ejiciuntur, & oſtiatim mendicare coguntur. Unde pertimeſcenda eſt canonica ſententia, & maximè decretalis Symmachi Papæ definitio, qua necator pauperum & Chriſti traditor Judas, idem qui hujus ſceleris auctor & perpetrator eſſe dignoſcitur, præſenti & perpetuo eſt anathemate feriendus. Qui reiculam, inquit Symmachus Papa, vel quidquid fuerit Eccleſiæ, petunt à Regibus, & corrumpendæ pietatis inſtinctu egentium ſubſtantiam*

rapiunt, irrita habeantur, quæ obtinent, & à communione Eccleſiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur. Item in Canone Aurelianenſi, ſi quis quolibet tempore contra hanc conſtitutionem noſtram venire tentaverit, aut aliquid de conſuetudine vel facultate Xenodochii abſtulerit, ut Xenodochium, quod avertat Deus, eſſe deſinat, ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

Memorata Symmachi Papæ decretalis habetur in ejuſdem Epiſtola quinta ad Cæſarium Arelatenſem can. 1. Lapſu tamen memoriæ Meldenſis Synodus refert quaſi verba Symmachi, quæ tamen ejus non ſunt, ſed Arvernenſis Concilii ſub Agapeto Pontifice can. 5. quę verò verba refert ex Concilio Aurelianenſi, concipi debent de Concilio quinto Aurelianenſi, & ſunt in fine canonis 15. quod Concilium eſt anni 549, ſub Vigilio Pontifice.

Can. XLI. *Providendum eſt Regiæ Majeſtati, ut Monaſteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in ſua proprietate conſtructa, prædeceſſores illius cauſa defenſionis & Mundeburdi ſuſceperunt, ut libera libertate, remota ſpe hæreditaria de illorum propinquitate, ibidem religio obſervaretur, & nunc in allodium ſunt data; quapropter omnis exinde religio funditùs eſt everſa: qualiter vota fidelium inconvulſa permaneant, ne voces eorum contra ſe ante Deum clamantes, adjuncto periculo de eorum perditione, qui in eiſdem locis neceſſitate naufragantur, condemnabiles ſentiat.* Vox iſta *Mundeburdi* & *Mundeburdum* nonnunquam etiam *Mandeburdum*, inter ſcripta & formulas ſeculi ſeptimi, octavi, ac noni frequenter occurrit; nihilque aliud notat quàm protectionem, quæ vulgò dicitur; *Salvagardia*.

Can. XLII. *Monenda eſt ſolertia Regia, ut ſtrenuos & fideles miſſos per Regnum ſibi commiſſum dirigat, ut inveſtigent, ac diligenter imbrevient res Eccleſiaſticas, quas per ſubreptionem atque ignorantiam quorumcunque, in allodium ipſe aut pater ſuus donavit; & conſulens periculo animarum, ſuæ videlicet ac patris ſui, hoc ad tempus corrigere ſtudeat, ne forte cùm voluerit, minimè poſſit.*

7. Can. LXII. *Hi verò qui ex rebus Eccleſiaſticis nonas & decimas perſolvere debent, etiam ſarta tecta Eccleſiæ ſecundùm antiquam auctoritatem & conſuetudinem reſtaurare debent; & hoc non ſolùm negligunt, verùm & per contemptum dimittunt, atque clericos fame & penuria, Eccleſiaſtica quoque ædificia diſſolutione annullari permittunt, tandiu ab Eccleſiaſtica communione ſeparentur uſquedum diligentia emendare ſtudeant, quod ſocordia neglexerunt. Quod ſi denuò iteraverint, Regia poteſtate compulſi juxta legale & antiquum dictum: Qui negligit cenſum, perdat agrum.*

Poſſet alicujus animo ſubrepere ex canone iſto de omnibus, quicunque ex propriis & avitis prædiis fructus ſub decimarum præſtandarum obligatione colligunt, ut ſcilicet ſi ſarta tecta Eccleſiaſticorum ædificiorum reſtaurare negligant, ipſa eorum prædia Eccleſiis addicantur in proprietatem. Id tamen ab iſto canone non intenditur, cùm de nonis ſimul & decimis loquatur. Illis enim temporibus hæc vigebat conſuetudo, ut Eccleſiæ terras aliquas aliquibus etiam laicis largirentur excolendas & perfruendas, hac lege & conditione, ut de harum fructibus duplices perſolverent decimas, quas *Nonas-decimas* vocitabant, nunc etiam vulgò dicuntur *Neumes*. Et inſuper ejuſmodi colonos ſeu beneficiarios aſtringebant ad hoc, ut contribuerent ex parte ad Eccleſiarum ſtructuras inſtaurandas reparandaſque. Eodem ſpectat Arelatenſis Concilii VI. an. 813. can. 25. *Ut ſi quis beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad tecta ejuſdem Eccleſiæ reſtauranda, vel ad ipſas Eccleſias ædificandas omnino adjuvet.* Hoc idem decernitur ejuſdem anni Concilio Moguntinenſi can. 42. *Quicunque beneficium Eccleſiaſticum habent, ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas* (id eſt reficiendas) *omninò adjuvent, & nonam & decimam reddant.* Scimus nonnunquam Eccleſiarum Rectores, ſimulque parochianos, qui unius & ſimplicis decimæ ex paternis aut hæreditariis prædiis debitores ſunt, in partem reparationis aut ſtructurę Eccleſiarum, à quibus Sacramenta ſumpturi ſunt, vocari. Sed plane diverſi ſunt ab illis beneficiariis, quorum fit in præfatis aliiſque hujus Sæculi canonibus, quos multos proferre poſſemus, mentio. Liquet preterea, pleroſque Duces, & Optimates terras Eccleſiaſticas ſibi nimia licentia à Carolo Martello ejuſque poſteris Principibus conceſſas poſſediſſe in proprietatem, quos ab exorato Rege compellendos decernit iſte canon, quia Optimates illi Eccleſiæ juſſa ſpernebant eo prætextu, quia prædia & decimas feudales non ab Eccleſia, ſed propriis in bello meritis immediatè a Principe conſequuti eſſent. Ad iſtud pariter beneficiorum genus precariæ antiquæ, quarum jampridem uſus exolevit, referri poſſunt, per quas privatis quibuſdam Eccleſiaſticas terras ſub quibuſdam oneribus, ſine ulla temporis præfixione, ad libitum amovibiles ac reſumendas clericorum cœtus improvidiè attribuebat, quę nonnunquam ad poſteros tranſmittebantur; & per ſegniciem clericorum tractu temporis in familiarum dominium tranſibant. Iſtud ipſum, Meldenſe Concilium meminit precariarum c. 21. & 22. quas vel reſcindi jubet, vel ad melius reformari.

8. Can. LXIII. *Ut ſecundùm canonicam autoritatem & conſtitutionem Domini Imperatoris Ludovici, de agro Eccleſiaſtico & manſo, & de mancipiis, quæ ipſe ſuis capitulis conſtituit, vel ſi quilibet pro loco ſepulturæ aliquid largitus Eccleſiæ fuerit, neque de decimis & oblationibus fidelium, cuiquam Presbytero aliquem cenſum perſolvere cogat, nec quiſquam cujuslibet ordinis vel dignitatis exinde quidquam ſubtrahat, ut redbibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod ſi fecerit, communione uſque ad ſatisfactionem privetur, & regia poteſtate hoc emendare legaliter cogatur.*

Canon iſte inſertus eſt ab Ivone p. 3. cap. 56. Iſtud ipſum Concilium can. 11. in Eccleſiaſticę immunitatis gratiam, produxerat immunitatem terrarum Sacerdotalium in Ægypto, tempore dominationis Joſeph ſub Rege Pharaone, necnon tunicam inconſutilem figuram Eccleſiæ, quam nec ipſi crucifixores Chriſti dividere auſi ſunt inter ſe. Prætereaque conſciſſionem pallii Ahiæ Silonitis Prophetę, qua portendebatur futura Regni Judaici diviſio in pœnam profligatiſſimi Regis Salomonis. Carolus Magnus & Ludovicus Pius hæc de immunitate Eccleſiaſtica ſanciunt lib. 9. Capitularium, c. 148. *Volumus atque decernimus, ut omnes intelligant, non ſolum Clauſtra Monaſterii vel Eccleſiæ atque caſtitia Eccleſiarum ſub immunitatis defenſione conſiſtere, verùm etiam domos, & villas, & ſepta villarum & piſcatoria manufacta, & quidquid foſſis aut ſepibus, vel etiam alio clauſularum genere præcingitur, eodem immunitatis nomine comprehendi.* Idque etiam firmant lib. 5. c. 187. *Placuit ne prædia cœleſtium ſecretorum dicata, Deoque tradita, à quibuſdam aliqua occaſione vexentur aut invadantur, ſed ſub immunitatis tuitione, perpetua firmitate perdurent. Similiter & homines eorum, & omnia quæ eis ſubjecta eſſe noſcuntur* Hanc verò ſolam immunitatis exceptionem admittunt lib. 6. c. 107. *Poſſeſſiones* (inquiunt) *ad religioſa loca pertinentes nullam deſcriptionem agnoſcant, niſi ad conſtitutionem viarum, vel pontium, ſi tamen intra eadem loca habuerint poſſeſſiones: In aliis verò omnibus habeant integram immunitatem.* De novis tamen acquiſitionibus ſecus decernunt, ſi antequam Eccleſiæ obvenirent tributariæ fuerant, lib. 3. c. 26. *Ut de rebus, unde cenſus ad partem Regis exire ſolebant, ſi ad aliquam Eccleſiam traditæ ſunt, aut reddantur propriis hæredibus, aut qui eas retinuerit eumdem cenſum perſolvat.* Et lib. 4. c. 37. *Quicunque terram tributariam, unde tributum ad partem noſtram exire ſolebat, vel Eccleſiæ, vel cuilibet alteri tradiderit; is qui eam ſuſceperit tributum quod inde ſolvebatur, omnimodo ad partem*

noſtram

noſtram perſolvat: niſi fortè talem firmitatem de parte dominica habeat, per quam ipſum tributum ſibi perdonatum poſſit oſtendere.

6. Can. LXXII. *Ut nemo quemlibet mortuum in Eccleſia quaſi hæreditario jure, niſi quem Epiſcopus aut Presbyter pro qualitate converſationis & vitæ dignum duxerit, ſepelire præſumat. Nec quiſquam oſſa cujuslibet mortui de ſepulchro ſuo ejiciat, aut ſepulturam cujuſquam temerario auſu quoquo modo violet; ſed unumquemque in loculo ſibi à Deo præparato atque conceſſo, adventum judicis ſui præſtolari concedat: maximè cum non ſolum Divinæ leges, ſed etiam & humanæ apud humanam rempublicam, ſepulchrorum violatores reos morti dijudicent. Sed & neque pro loco ſepulturæ, ut verbis Sancti Gregorij utamur, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo tentet.* (Hæc ejus verba ſunt lib. 6. indict. 2. epiſt. 55.) *Si quando autem proximi vel hæredes ſpontè aliquid offerre in Eccleſia voluerint, & in eleemoſynam defuncti, accipere non vetamus: peti autem aut aliquid exigi omninò probibemus, ne quod valde irreligioſum eſt, aut venalis, quod abſit, Eccleſia dicatur, aut de humanis mortibus videantur gratulari, ſi compendium exinde ſtudemus modo quolibet quærere.*

Eadem ſtatuuntur c. queſta eſt, & tribus ſeq. 13. q. 1. & c. abolendæ, de ſepult. & c. audivimus, de Simonia. Require inferiùs Concilii Vermerienſis can. 16. Quæritur jam ſi quis ſibi ſuiſque hæredibus velit ſepulturæ locum ita proprium acquirere, ut non ſit deinceps liberum aliorum fidelium corpora eò inferre, utrùm paciſci liceat ob compenſandam ſervitutem illam, quæ imponitur Eccleſiæ; Affirmativè reſpondet Suarez de religione, tract. 3. lib. 4. cap. 14. n. 18. eaque communis eſt ſententia, & ubique ferè recepta praxis, de qua egi in noſtra theoria & praxi canonica. Porrò jura pœnalia, quæ innuit iſte canon Meldenſis, require in titulis, ff. & Cod. de ſepulcro violato.

CONCILIA IN CAUSA GOTESCALCHI Monachi diverſis locis celebrata.

1. GOteſcalchus Monachus & Presbyter Monaſterii Orbacenſis apud Sueſſiones, inquieti & ſuperbi ſpiritus homo, ſuo decedens Monaſterio Italiam, Dalmatiam, Pannoniam, Noricum, & Germaniam aviditate ſpargendi dogmata ſua peragravit: quæ cùm fidei Orthodoxæ adverſantia pleriſque viderentur, horum examinandorum gratia Rhabanus Moguntinus ex Monacho Archiepiſcopus, vir eximia doctrina & pietate præditus, Moguntiæ Concilium convocavit, coram quo citatus Goteſcalchus & interrogatus quæcunque libuit haud diſſimulanter reſpondit in ſuarum defenſionem opinionum, quas accuratè diſcuſſas Concilium judicavit hæreticas, communique conſenſu damnavit. Quia verò alienæ, hoc eſt Rhemenſis Provinciæ tum origine, tum ordinatione, tum Monaſtica profeſſione ſubditus erat juriſdictioni; poſtquam ejus reprobata eſt pernicioſa doctrina, remiſſa eſt Goteſcalchi perſona ad Hincmarum Rhemenſem Archiepiſcopum, an. Chr. 848.

2. Sequenti anno 849. apud Cariſiacum, vulgò *Creci*, coactum eſt Concilium, cui duo Metropolitani Venilo Senonenſium, & Hincmarus Rhemenſis cum multis Epiſcopis, Abbatibus & ſelectis Sacerdotibus interfuerunt, à quibus denuò diſcuſſa diligenti examine Goteſcalchi doctrina, iterum damnata proſcriptaque fuit. Ipſe verò poſt iteratas exhortationes in ſententia pertinax, aſperis verberibus caſtigatus ſuarum aſſertionum libros in ignem paratum projicere compulſus eſt. Si fides habenda ſit annalibus Bertinianis, eadem Goteſcalchi cauſa iterum ventilata eſt in altera Synodo Cariſiaca anni 847. ejuſque doctrina quatuor articulis oppoſitis reprobata. Sed re plenè ante quadriennium ab Epiſcopis Gallicanis exacta & diſcuſſa, ipſoque Goteſcalcho ad ergaſtulum perpetuumque ſilentium retruſo, nulla erat cauſa idem judicium ſub incudem revocandi. Appellaverat quidem Goteſcalchus ad ſupremam Sedem, ſed ei libertas omnis proſequendæ appellationis erepta fuit. Huic igitur uni Cariſiaco Concilio, non verò alteri poſteriori quatuor illa capita contra prædeſtinatianum Goteſcalchum attribuenda & ſubjicienda cenſuimus, abſque ulla verborum mutatione.

I. Quòd una tantùm ſit prædeſtinatio Dei.

3. Deus omnipotens hominem ſine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiſo poſuit, quem in ſanctitate juſtitię permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens peccavit & cecidit, & factus eſt maſſa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam. Cæteros autem quos juſtitiæ judicio in maſſa perditionis reliquit, perituros præſcivit, ſed non ut perirent prædeſtinavit. Pœnam autem illis quia juſtus eſt, prædeſtinavit æternam. Ac per hoc unam Dei prædeſtinationem tantummodò dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem juſtitiæ.

II. Quod liberum hominis arbitrium per gratiam ſanetur.

4. Libertatem Arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Chriſtum Dominum noſtrum recepimus, & habemus liberum arbitrium ad bonum præventum & adjutum gratia: & habemus liberum arbitrium ad malum deſertum gratia: liberum autem arbitrium habemus, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto ſanatum.

III. Quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri.

5. Deus omnipotens omnes homines ſine exceptione vult ſalvos fieri, licèt non omnes ſalventur. Quòd autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum: quòd autem quidam pereunt, pereuntium eſt meritum.

IV. Quòd Chriſtus pro omnibus hominibus paſſus ſit.

6. Chriſtus JEſus Dominus noſter, ſicut nullus eſt homo, fuit, vel erit, cujus natura in illo aſſumpta non fuerit, ita nullus eſt, fuit, vel erit homo, pro quo paſſus non fuerit, licèt non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd verò omnes Paſſionis ejus myſterio non redimuntur non reſpicit ad magnitudinem & pretii copioſitatem, ſed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem: quia poculum humanæ ſalutis, quòd confectum eſt infirmitate noſtra & divina virtute, habet quidem in ſe ut omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur.

7. Quinam porrò fuerint Goteſcalchi errores, colligitur ex Rhabani epiſtola Synodali ad Hincmarum: *Notum ſit* (inquit) *dilectioni veſtræ, quòd quidam gyrovagus, nomine Goteſcalchus, qui ſe aſſerit in veſtra parœcia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas ſuperſtitiones & noxiam doctrinam de prædeſtinatione Dei introducens & populos in errorem mittens: dicens quòd prædeſtinatio Dei ſicut in bono ſit ita & in malo: & tales ſint in hoc mundo quidam, qui propter prædeſtinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non poſſint ab errore & peccato ſe corrigere, quaſi Deus eos feciſſet ab initio incorrigibiles eſſe, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente atque jubente piiſſimo Rege noſtro Ludovico, decrevimus eum cum pernicioſiſſima doctrina damnatum mittere ad vos; quatenus eum recludatis in veſtra Parochia, unde primùm inordinatè receſſit, & non ſinatis eum ampliùs errorem docere, & ſeducere, & ſeducere populum Chriſtianum; quia jam multos, ut audivi, ſeductos habet, & minus devotos erga ſuam ſalutem, qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in ſervitio Dei? Quia ſi prædeſtinatus ſum ad mortem, nunquam illam evadam: ſi malè autem egero, & prædeſtinatus ſum ad vitam, ſine ulla dubitatione ad æternam requiem vadam. Hæc ergo paucis ſcribimus intimantes qualem ejus doctrinam reperimus; Vos etiam valebitis de ore ejus, quod ſentit, plenius audire, & quid inde agendum ſit plenius decernere: Dominus omnipotens ſanctitatem veſtram benè valentem, & pro nobis orantem in æternum conſervare dignetur.*

Qui

Qui plura de Prædeſtinatianis noſſe volet, recurrat licet ad noſtram de Prædeſtinatianis diſſertationem, quam ſuperiùs Concilio Arelatenſi tertio ſubjecimus, in Notit. Eccleſ. ſæculi V.

DIVERSA CONCILIA CIRCA EBBOnem Rhemenſem, & factas ab ipſo poſt ſui depoſitionem ordinationes.

1. EBbo Rhemenſis Archiepiſcopus, ut rebellantium in patrem Ludovicum Pium hujus & Irmingardis filiorum trium gratiam iniret, ſibi quidem utili ut rebatur, ſed injuſto prorſus conſilio, nihilque ſibi damni ſuſpicatus à Ludovico excluſo ab Imperio & captivo, aut à Carolo ultimo & impubere filio, omni humana ope deſtituto, Conciliabulo Epiſcoporum & Procerum Regni apud Compendium anno 833. menſe Octobri præſederat, omnemque adhibuerat operam, ut Ludovicus declararetur Imperio prorſus indignus, & Monaſterio concluſus reliquum vitæ in pœnitentia degeret. Sed commotis poſtmodum tanta indignitate populis probiſque omnibus tantum facinus deteſtantibus, ipſiſque perduellibus pudore ſuffuſis ob ſcelus admiſſum quod in Epiſcopos ipſos refundebant, libertati & Imperio reſtituitur Ludovicus. Convocatoque ad Theodonis-Villam magno Epiſcoporum & Optimatum conventu, reſciſſum eſt Compendienſe decretum, ann. 835. Cumque Ebbo argueretur à ſuis etiam conſciis ac participibus totius mali auctor & incentor, ipſe ut minori famæ ſuæ damno, quod inevitabile prævidebat, dignitate excideret, pœnitentis ſpeciem præ ſe tulit, ſeque ſponte coram Concilio, Epiſcopatu, ſuam confeſſus indignitatem, abdicavit. Diverſum cepit conſilium Agobardus Archiepiſcopus Lugdunenſis unus inter præcipuos adverſus Ludovicum conjuratores, hic enim & Bernardus Viennenſis acciti, & citati ad Theodonis-Villæ Concilium, comparere renuerunt, ſuiſque Eccleſiis facti ſunt extorres. Theodulfus quoque Abbas Floriacenſis gradu motus, & Andegavi carcere detentus fuit, ejuſdem reus conjurationis, ſed à Ludovico de carcere eductus, & ad inſulas Aurelianenſis Eccleſiæ provectus fuit.

2. Poſt Ludovici Pii obitum anno 840. Lotharius Imperator Ebbonem ſui cauſa depoſitum in priſtinam Rhemenſem ſedem reduci voluit, edicto hanc in rem in Palatio Engilenhemnenſi edito, cui viginti Epiſcopi ſubſcripſerunt. Quo tempore Carolus à Lothario pulſus ultra Sequanam profugerat. Qua uſus opportunitate Ebbo Rhemos rediit, multaſque fecit ordinationes, de quibus, an validæ eſſent, gravis poſtmodum agitata eſt controverſia. Cùm verò reſumptis viribus Carolus in Belgiam adventaret, ſibi metuens Ebbo relicta ſede, quam poſtliminio annum ferè tenuerat, ad Lotharium remeavit.

3. Poſtquam regnum ſuum Carolus armis ſtabilivit, anno demum 845. in Concilio Bellovacenſi proſpectum eſt Rhemenſi Eccleſiæ, jam multis ab annis Paſtore deſtitutæ, atque Antiſtitum conſenſu illi novus præfectus eſt Archiepiſcopus Hincmarus, olim Cœnobii Sancti Dionyſii prope Pariſios Monachus, ac poſteà Monaſterii Sanctæ Mariæ & Sancti Germani Abbas, Regi Carolo gratiſſimus, ingenio & eruditione clariſſimus, qui jam à Clero & populo Rhemenſi, ut Flodoardus ait, fuerat electus.

4. Anno porrò 853. celebratum eſt Sueſſionibus Concilium, cui præſens Rex interfuit, unaque quatuor Archiepiſcopi, Hincmarus Rhemenſis, Venilo Senonenſis, Paulus Rothomagenſis, Amalricus Turonenſis, cum aliis novem & viginti Epiſcopis, & aliquot Abbatibus. Can. 1. proponente Hincmaro concluſum fuit, neque Ebbonem potuiſſe legitimè à paucis quibuſdam & alienis Epiſcopis in priſtinam evehi ſedem, ex qua illum legitimum & numeroſum Concilium dejecerat, ipſo etiam id poſtulante in ſuæ conjurationis pœnam; & quas auſus eſt ordinationes poſt depoſitionem exercere, damnabiles pronunciavit. Ebbonis depoſitionem Sergius Pontifex Romanus confirmavit, eumque ad laicam communionem reduxit, ut fidem facit Flodoardus hiſt. Rhemen. lib. 3. cap. 11. Nicolaus deinde Papa primus, rectè ordinatos ab Ebbone Clericos fuiſſe decernit, tum in ſua ad Concilium Sueſſionenſe tertium ipſius juſſu anno 866. convocatum epiſtola, tum in altera ad Hincmarum Rhemenſem increpatoria; de confirmatione autem depoſitionis Ebbonis, ſimulque damnationis ordinationum, quas Ebbo fecerat, reſpondet prædeceſſorem Sergium nihil egiſſe aut decreviſſe, quàm quod Synodus Nicæna conſtituerat, ut ſcilicet quos ſive Synodus, ſive unus aliquis Epiſcopus alicui cenſuræ ſubjecerat, ab omnibus aliis Eccleſiis & Epiſcopis à miniſterio excluderentur, ſalva tamen pleniore diſcuſſione atque examine vel majoris Synodi, vel altioris Sedi, ad quam poſſet appellatio devolvi. Sergium porrò non ſuſcepiſſe illius Synodi Sueſſionenſis ſecundæ examen aut reviſionem, ideoque decreta illa Synodalia juxta Nicænum Canonem in ſuo vigore perduraſſe.

SYNODI IN CAUSA RHOTADI SUESſionenſis Epiſcopi habitæ: *Aliæque in cauſa junioris Hincmari Laudunenſis.*

1. HIncmarus Rhemenſis ingenii & eruditionis dotibus abundè cumulatus, & præterea Caroli Regis cognomine Calvi gratia & favore ſubnixus, in tantum ſuperbiæ faſtigium provectus fuit, ut ſuis voluntatibus non ſolum quemquam obſiſtere non ſuſtineret, ſed quanta valebat poteſtate, crudeliter in quoſque ſibi obſiſtentes ulciſceretur. Hoc inſtinctu Rhotadum Sueſſionum Epiſcopum Suffraganeum ſuum optimum ſenem, eò quòd Sacerdotem Sueſſionenſis Eccleſiæ moribus diſſolutum, & in ſtupro deprehenſum Sacerdotio abdicaſſet, convocata Synodo Sylvanectenſi anno 863. cui ipſe Hincmarus præſidebat, quamque Hincmaro ſuaſore, & perverſi illius Sacerdotis, (quem Rhotadus juſta depoſitionis ſententia perculerat, amico & patrono, Rex ipſe Carolus celebrari juſſerat, Rhotadum ipſum perverſo Coepiſcoporum judicio & Hincmari & Regis offenſam metuentium, Epiſcopatu depoſuit, & degradatum in Monaſterium retruſit, quamvis ad Romanum Pontificem appellaſſet, eaque appellatione debuiſſet ſuſpendi adeò nefaria ſententia. Quin etiam alium protinus in Rhotadi ſedem intruſit Epiſcopum. De his omnibus admonitus Nicolaus Papa, judicium omne ad ſe evocavit, mandavitque ut interim libertas Rhotado aſſereretur, & utraque pars judicio Apoſtolico ſe ſiſteret. Nihil tamen Hincmarus aut ejus Pſeudoſynodus eorum, quæ jubebat Pontifex, exequi dignati ſunt; ſed pro omni excuſatione aſſeverarunt, Rhotadi appellationem Imperatoris Caroli ſcilicet Calvi ſanctionibus eſſe adverſariam: ipſumque Carolum cum Summo Pontifice adverſarium committere non ſunt veriti Præſules indigniſſimi. Poſt multas demum tergiverſationes Rhotado permiſſum eſt Romam proficiſci; ſed ejus condemnatores juſſum vadimonium nullatenus obiverant, nec quiſquam eorum Romæ ad dicendam cauſam comparuit. Tandemque Nicolaus in Romano anni 865. Concilio Rhotadum, reſciſſis omnibus editis contra ipſum decretis in ſuam reſtituit Eccleſiam: pœnamque excommunicationis quibuſcunque refractariis intentavit. Extant Nicolai Epiſtolæ, una ad Carolum Regem, qua rogat ut Rhotado faveat ſuam Eccleſiam reſumenti, ac niſi pareat, æquè ipſi excommunicationem comminatur: aliis rurſum literis Hincmarum Rhemenſem Rhotadi perſecutorem acerrimis objurgationibus coarguit. Scribit & gratulatoriam ad Sueſſionenſem Eccleſiam, quæ amantiſſimum erat receptura Paſtorem. Rhemenſis verò Hincmarus judicio tandem Nicolai acquievit, ſeque apud Nicolaum prolixa & apologetica epiſtola excuſavit, quam refert integram Flodoardus lib. 3. hiſt. Rhemenſis cap. 13.

2. Vix ullum ab Apoſtolorum tempore ad noſtrum uſque ſæculum immanitatis, inſenſique animi unius Catholici Epiſcopi adverſus alterum pariter Catholicum exemplum reperire in toto Eccleſiaſticæ hiſtoriæ de-

curſu

curſu quis poſſit tyrannidi par, quam Rhemenſis Hincmarus erga proprium nepotem Laudunenſem Hincmarum exercuit: Epiſcopus in Epiſcopum, patruus in nepotem, injuſtus in innocentem, refractarius adverſus Apoſtolicam ſedem, in eum à quo illa reclamabatur. Hincmarus junior Laudunenſis Epiſcopus cùm videret patruum Rhemenſem Archiepiſcopum omnis impatientem ſubjectionis, jura Sedis Apoſtolicæ minuere & convellere conantem, ſcripta collegerat, quibus eadem robotare ſtudebat. Idem quoque Laudunenſis pro literis Apoſtolicis agens, conſenſum præbere noluerat excommunicationi, quam Rhemenſis in Carlomannum promulgaverat Caroli Regis filium, in præjudicium Sedis Apoſtolicæ, quam Carlomannus appellaverat, quæque hujus cauſæ judicium ad ſe evocarat. Infenſum etiam Laudunenſi Carolum Regem Rhemenſis fecerat, eò quod Laudunenſis Normannum quemdam excommunicaſſet, ideò quia bona Eccleſiaſtica in beneficium à Carolo accepta reſtituere recuſaſſet Eccleſiæ. Et ſanè Carolus hanc ſibi ſolitus erat licentiam vendicare, facultates Eccleſiarum in laicos transferendi, ut ſæpius conqueritur Meldenſe Concilium ſuperiùs adductum. Accuſabatur præterea Laudunenſis ſcripſiſſe ad ſupremum Pontificem contra præſtitum Regi juramentum, de crebra Eccleſiarum exſpoliatione, ſub obtentu Regiæ auctoritatis. Iſtiuſmodi accuſationes & querelas accuſator ſimul & judex Rhemenſis in nepotem ſtruxit primùm in Concilio apud Vermeriam in agro Sueſſionenſi anno 869. ſed Laudunenſis factionem cernens, quam adverſum ſe vindicta Regis, & patrui moliebatur, eorum utpote jure ſibi ſuſpectorum judicium prævenit, ſedem Apoſtolicam appellans, & admonitus eorum, quæ gerebantur, Adrianus Papa ſecundus, mandavit illam ad ſe deferri accuſationem, & vadimonium partibus indixit: ſed illi neque obtemperavit Rhemenſis, neque obtemperare valuit Laudunenſis à patruo detentus.

3. Secundum deinde ſubſequutum eſt adverſus Hincmarum Laudunenſem Concilium apud Attiniacum Diœceſis Rhemenſis, præſente Carolo Rege anno 870. Præfuerunt Archiepiſcopi tres cum ſuis comprovincialibus, aliiſque ſelectis Epiſcopis: tres, qui prætuerunt Archiepiſcopi, ſunt Remigius Lugdunenſis, Ardovicus Veſontienſis, & Bertulfus Trevirenſis, coram hoc cœtu Rhemenſis ſuas adverſus Laudunenſem nepotem, tum proprio, tum Regis, qui aderat, nomine, inſtauravit accuſationes. Sed nulla in toto Regno ſpes Laudunenſi affulgebat obtinendi juris ſui, accuſantibus tanto vindictæ atque odii æſtu & Rege, & potentiſſimo callidiſſimoque totius Regni aulico, quibus nullus diſplicere impune poterat, vel audebat. Inſiſtit igitur Laudunenſis, ut ſibi liceat Romam pro defenſione proficiſci; mandante præſertim Summo Pontifice. Sed verè latrocinans illa Synodus nihil jura, nihil juſtam defenſionem, nihil Romanam provocationem, nihil Zachariæ Pontificis citationis edictum penſi habens, Laudunenſem ſuo dejectum Epiſcopatu in tetrum carcerem conjici mandat, ferreis onuſtum catenis. Expoſtulatio Laudunenſis Hincmari, quam Joanni Papæ octavo in Concilio Trecenſi obtulit, meminit ſecundùm quædam exemplaria facta hæc fuiſſe ſtatim à Concilio Attiniacenſi, ut Baronius & Binius obſervant; ſecundum autem alia quædam exemplaria, ad Duziacenſe Concilium referuntur.

4. Tertia demum inita eſt Synodus apud Duziacum Campaniæ Gallicanæ vicum (vulgo *Douzi*) Rhemenſis Diœceſis anno 871. hic perdurante Rhemenſis, & Caroli Regis implacabili vindicta, & utroque fortiter accuſante, invitis quidem ſi ipſis tutum ac liberum fuiſſet, ſed gravi formidine adductis condemnatoribus, iteratæ ſunt priſtinæ infelicis rei damnationes. Et quamvis Laudunenſis ſuſpectos ſibi judices conſtanter recuſaret, ſuique judicium extra duorum infenſiſſimorum & præpotentiſſimorum accuſatorum ditionem ex æquo fieri poſtularet, atque in ſua priſtina ad ſummum Pontificem, qui dudum iſtam criminis cauſam ſuum ad tribunal evocarat, appellatione perſiſteret, ipſo præſente atque urgente Carolo Rege, Laudunenſis iterum damnatus & Epiſcopatus gradu ejectus eſt.

5. Defuncto Adriano ſecundo Pontifice (cujus ultimo ferè anno Synodus in Gallia Duziacenſis habita eſt) datus ſucceſſor fuit Joannes octavus prædeceſſori ſuo longè diſſimilis. Cùm enim Adriani ab omnibus Scriptoribus laudetur invicta in rebus juſtis animi conſtantia, ex adverſo tum à Baronio, tum ab aliis gravibus Scriptoribus inſimulatur Joannes profuſioris facilitatis in obſequendo injuſtis potentiorum poſtulatis ex nimia formidine, & ut ait Baronius, prudentia carnis, ob quam exiſtimatur occaſionem fabulæ de Joanna Papiſſa, quam inanes aliqui Scriptores in hæc tempora intruſerunt, præbuiſſe. Hic mortuo ſine liberis Ludovico ſecundo Imperatore, cùm ſucceſſio Imperii ejus fratri Germaniæ Regi alteri Ludovico, non verò patruo Carolo deberetur, Carolum nihilominùs in Auguſtum coronavit. Sed plus à Carolo potentiore quàm à Ludovico Joannes & formidabat & ſperabat. Simili poſtmodum facilitate Baſilio Græcorum Imperatori ſtatim ab Ignatii Patriarchæ obitu per Legatos petenti, ut Photium mortalium deterrimum, olim Ignatii viri ſanctiſſimi perſecutorem atrociſſimum, ſediſque illius invaſorem, Romanæ Eccleſiæ perpetuò infenſum, & ſchiſmaticum, quem ſancti prædeceſſores Pontifices Nicolaus, & Adrianus ſecundus, anathemati ſubjecerant, quique ipſos viciſſim excommunicare præſumpſerat; & quem iſte idem Joannes, cùm eſſet Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus, cum ipſis Pontificibus publico adhibito jurejurando nunquam eſſe recipiendum ſe obſtrinxerat; nulla præterea per Photium exhibita pœnitentię tantorum exceſſuum vel levi ſignificatione, conſenſit tamen ut ſacrilegus ille in Patriarchatum Conſtantinopolitanum promoveretur: addita etiam in omnes Photio communicare renuentes excommunicationis pœna. Quæ veriſimilis cauſa eſt, cur Anaſtaſius, qui octavæ œcumenicæ Synodo Conſtantinopoli interfuerat, eamdemque in Latinum tranſtulerat, qua Photius ſacrilegus & invaſor diris devovebatur, mollitiem Joannis averſatus, noluerit Joannis vitam ad præceſſorum, quas conſcripſerat, vitas adjungere. Nihil eſt igitur, cur quis miretur, ſi poſtquam Carolus Calvus Romam adiit, quem Joannes Papa tam ſæpe repetitis literis ſollicitaverat, ut Romanæ Eccleſiæ Saracenorum armis vexatæ, atque in extremum diſcrimen adductæ, ſuppetias ferret, tam mollis & meticuloſus Pontifex præſentis & armati Caroli Imperatoris implacabilis Laudunenſis Epiſcopi adverſarii petitionibus, nemine pro iſto ſtante defenſore, iſtud indulſit, ut judicium Duziacenſis Concilii confirmaretur ſine ulla judicii forma, ad ſolius infenſiſſimi ſimul & potentiſſimi accuſatoris petitionem, & ab Joanne literas ad Rhemenſem quoque pertinacem adverſarium accuſatoremque extorſerit. Hanc ſolam tantæ facilitatis cauſam omni rationi & juſtitiæ adverſam, & perverſiſſimi exempli afferens, quia accuſator ſimul & adverſarius hoc aſſerit, ergo fides illi adhibenda, & reus indefenſus condemnandus, *Carolus* (inquit) *invictiſſimus Imperator à nobis diligentiſſimè percunctatus circumſtantiam judicii à beatitudine tua Coepiſcopiſque tuis in Hincmarum dudum Laudunenſem Epiſcopum prolati, Apoſtolatui noſtro retulit: agnovimus juſtum omnino fuiſſe judicium: neque enim tantus Princeps niſi veritate fultum quidquam poterat affirmare. Unde nefas eſſe duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum*. Ita factum eſt, ut Rhemenſis poteſtate ſibi facta, quam conſtanter prædeceſſor Pontifex Hadrianus ſecundus & Regi Carolo & Conciliabulo Rhemenſi enixè petentibus conſtanter recuſaverat, additis etiam ad iſtos, maximè verò ad Rhemenſem literis, nunc incunctanter curaverit Hedenulfum in locum dejecti Epiſcopum creari Laudunenſem, ne qua dejecto ſpes reſtitutionis ſupereſſet.

6. Veruntamen Laudunenſi ad imam dejectionem depreſſo ſerenior demum lux arriſit, completumque in ipſo fuit divini Pſalmiſtæ oraculum: *Multæ tribulationes juſtorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus*. Mortuo Carolo Calvo deſiit metuendi cauſa, multumque imminuta eſt tyrannica illa Rhemenſis dominatio: quapropter Joannes Papa in Galliam profectus & à Rege Ludovico Balbo qua decebat veneratione exceptus, Synodum in civitate Tricaſſina indixit novem & viginti Epiſcoporum, cui ipſe trigeſimus præfuit. Inter hos ſedit Hincmarus Rhemenſis, ſed deficiente tyrannica poſt obitum Caroli Calvi formidine, nihil de conquerente palam Laudunenſi mutire eſt auſus, ne priſtinæ iniquitatis ſuæ myſterium in apertam lucem proferretur. Fuerat poſt Du-

ſiacum

-ſiacum Concilium Laudunenſis in carcerem truſus, ferrea catena vinctus, deinde crudeliter ſine judicii forma excœcatus, ſicque oculis orbus in miſerum exilium deportatus. Haſce omnes ærumnas nihil diſſimulans in autorem refert Rhemenſem Archiepiſcopum: ab Epiſcopis invitis imò etiam gementibus, quorum multi in Concilio tunc Tricaſſino erant, ſe damnatum dicit ac depoſitum: nec tamen quiſquam eorum huic Laudunenſi expoſtulanti contradixit. *Judicium* (inquit) *præfatus Archiepiſcopus ſuper me impoſuit, ut ab Epiſcopali removendus eſſem officio. Sed alii gemebant flebantque, inter quos nullum merebar pati inimicum. Scripta quidem ab eodem Archiepiſcopo ipſis impoſita manibus tenentes, ſed ore proferre nolentes, inviti vix verba ſingultiebant, aditum tamen ad Sedem Apoſtolicam minimè ſperantes mihi poſſe denegari. Unde ſalvo per omnia Sedis Apoſtolicæ judicio ipſi finem lectionis terminavere. Poſt hæc transmiſſus ſum in exilium, in quo per duos annos ſanus, ſed aliquanto tempore ferro vinctus cuſtoditus ſum. Duobus annis fermè peractis inſuper cæcatus ſum, & uſque modò retentus ad vos & ad veſtræ Serenitatis piiſſimam præſentiam mox ut venire dimiſſus potui, protinus acceſſi.* Aimoini hiſtoria continuata lib. 5. cap. 37. refert, non conſenſiſſe Pontificem aliquorum Epiſcoporum petitioni, ut Laudunenſis priſtinam ſedem reſumeret, ne proprio decreto adverſaretur cum aliqua famæ ſuæ diminutione, quia inſiſtenti Carolo Calvo Imperatori non fuerat auſus diſplicere; cujus amicitia ad coercendos hoſtes tota Italia graſſantes ſibi erat neceſſaria; ideòque Hedenulphus, ſic extorto Joannis conſenſu, creatus Laudunenſis Epiſcopus, quamvis abdicari humiliter peteret, in ſua conſervatus eſt dignitate. Quidquid verò potuit Laudunenſi Hincmaro concedi, libens Joannes indulſit, ut ſibi liceret, tametſi cœco Miſſam celebrare, veſtibus amicto Pontificalibus, & proventuum Epiſcopalium parte potiri. Quanta verò eſſet Epiſcoporum in ipſum benevolentia, manifeſtè apparuit; quia & Metropolitani, & Provinciarum Epiſcopi ſine præceptione Papæ, perinde ac ſolent famulantes Clerici, Hincmarum ſacris veſtibus induerunt, & lætitia geſtientes in præſentiam Summi Pontificis deduxerunt, indeque ſublatum cantantes in Eccleſiam illum deduxerunt, & ſignum benedictionis ad populum dari fecerunt. Quàm evidenter, quæ hactenus breviter protuli, calumnioſa mendacia coarguunt, quibus ſcatet illud additamentum, quod noviſſimè Conciliorum collectioni acceſſit ad calcem tomi octavi? Illud numero ſecundum Tricaſſinum ſeu Trecenſe Concilium anno Chriſti 878. Joanne octavo Papa, regnante Francis Ludovico Balbo, celebratum eſt. Laudunenſis porrò Epiſcopi excœcationis jure merito damnatur Rhemenſis, ſive juſſione Caroli Regis, quem omni ſtudio & opera Rhemenſis in odium Laudunenſis concitaverat, & fortaſſis occulto conſilio ſuaſerat & fraudulento, ut à ſeipſo illius ſacrilegæ immanitatis depelleret vituperium apud homines. Si verò ſcelus iſtud ipſo Rhemenſi Antiſtite apertè jubente perpetratum eſt, id non eſt ab ejus moribus alienum; quippè qui paulò anteà nullatenus infringere veritus canones, mutilationem humani corporis ſub gravibus pœnis prohibentes, ipſemet Presbyterum innocentem & inculpabilem Sueſſionenſi Epiſcopo ſubditum, per vim ſuum in conſpectum pertractum, proprio juſſu fecerit genitalibus non ſine vitæ periculo truncari, exſatiandi implacabilis odii cauſa, quo erat adverſus ejus Epiſcopum incenſus; ut ex Sueſſionenſis Epiſcopi Rhotadi ſcriptis hac de re ad Nicolaum primum Pontificem literis perſpicuè conſtat.

CONCILIUM WORMATIENSE ANNI Chriſti 868.

1. WOrmatia civitas eſt Vangionum ripæ Rheni ad dexteram verſus Galliam adjacens; in hac, ſub Hadriano Papa ſecundo, Imperatore Ludovico ſecundo, anno 868. habitum eſt iſtud Concilium.

Can III. *Placuit, quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopus invitatur, non quaſi ex debito munus aliquod à fundatore requirat, ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur. Attamen unuſquiſque Epiſcopus meminerit, ut non priùs dedicet Eccleſiam, niſi antea dotem Baſilicæ & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum accipiat: nam non levis eſt iſta temeritas, ſi ſine luminaribus, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt, tanquam domus privata conſecretur Eccleſia.*

2. Can. 5. qui prolixus eſt, decernit Baptiſmum ſive ſub trina, ſive ſub unica immerſione conferatur, dummodò tres ſigillatim Trinitatis Perſonæ invocentur, peræquè ratum ac validum eſſe. Probatque teſtimonio Gregorii Magni Pontificis lib. 1. epiſt. 41. ad Leandrum Epiſcopum: quod etiam refertur in Decreto de conſecra. diſt. 4. c. de trina.

Can. VIII. *Igitur Presbyteris, quamvis cum Epiſcopis plurima myſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen auctoritate veteris Legis, quædam Novellis & Eccleſiaſticis regulis prohibita ſibi noverint. Conſecratio ergo Virginum, & benedictio vel unctio altaris à Presbyteris minimè fiat. Similiter non liceat illis Eccleſias conſecrare, nec per impoſitionem manus Paracletum Spiritum tradere: nec chriſmate Baptizatorum frontem ſignare, ſed nec publicè quidem in Miſſa quemquam pœnitentium reconciliare: hæc enim omnia Presbyteris illicita eſſe cognoſcuntur, quia Pontificatus apicem non habent; quæ tamen omnia Epiſcopis auctoritate Canonum conceduntur.*

Sunt & aliæ multæ benedictiones, conſecrationes, & unctiones, Presbyteris vetitæ, quæ in Pontificali exprimuntur. Canon iſte falsò attribuitur à Gratiano c. quamvis, diſt. 68. epiſtolæ cuidam Leonis Papæ I. quæ ab eruditis ſpuria cenſetur.

Can. XXII. *Si pater, vel mater, filium filiamque intra ſepta Monaſterii in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, non liceat eis, poſtquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omninò devitandum eſt, quia nefas eſt, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur. Igitur, ut prædiximus, non liceat eis ſuſceptum habitum unquam deſerere: ſed convicti, quòd aliquando tonſuram aut Religioſam veſtem habuerint, in Religionis cultu velint nolint permanere cogantur.* Huic conſonat, qui ſequitur.

3. Can. XXIII. *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit; Quidquid horum fuerit alligatum, tenebit. Proindeque huic ad mundum revertendi interdicimus aditum, & omnes ad ſæculum interdicimus regreſſus.*

Canon iſte iiſdem erutus eſt verbis ex can. 49. Concilii Toletani quarti, celebrati anno Chriſti 633. cui præſidente Iſidoro Hiſpalenſi ſeptuaginta Epiſcopi, aut abſentium Vicarii ex omnibus Hiſpaniarum Provinciis interfuere. Habetur quoque 20. q. 1. c. Monachum. Hoc idem conſtituit Gregorius ſecundus in ſua ad Bonifacium Moguntinum Epiſcopum epiſtola. Iſidorus pariter allegatur, c. quicunque, 20. q. 1. Idem iteratur decretum in Concilo Triburienſi, quod citatur in c. quem progenitores, 20. q. 1. Alexander Papa tertius hoc idem firmat de oblatis in Monaſterio à parentibus liberis, in parte 50. appendicis ad Concil. Lateran. c. 10. poſt quem Clemens Papa tertius hanc eamdem confirmat diſciplinam & uſum, c. cum virum, de regularib. Itaque ſeptingentos ferè annos uſque adeo effuſa Patrum in liberos, nondum ſui per ætatem compotes, poteſtate uſa eſt Eccleſia: quam poſtmodum majori jure & æquita-

æquitate coercuit. Urgebant fortaſſis exempla Samuelis, quem mater infantem tabernaculi obſequiis conſecrarat,& Jephte votum, quo filiam unigenitam immolavit. Quinimò favore Religionis Monaſticæ ulterius etiam progreſſi ſunt olim Eccleſiæ Canones. Ex quo enim aliquis & adultus & ſui juris nec tamen mentis compos, aliena voluntate fuerat in ægritudine Monaſtico cucullo amictus, ſi deinde convaleſcebat, obſtrictus indiſpenſabiliter permanebat ad reliquum vitæ in Monachali veſte atque inſtituto traducendum. Adeò ut Hiſpaniæ Rex Vamba, & inſigni pietate, & bellica laude, & relatis de Saracenorum gente victoriis inclytus, cùm in morbum incidiſſet, alienatus à ſenſibus, ab Epiſcopis & Proceribus regni pro conſuetudine tunc temporis vigente, Monaſtica veſte indutus, & deinde convaleſcens, ſe aſtrictum Monaſticis inſtitutis agnoſcens, Regnum ſuum in Ervigium tranſtulerit, & in Monaſterium, quamvis nihil tale animo propoſuiſſet, ſe alieno ligatus facto abdiderit: ut liquidò conſtat ex Concilii Toletani XII. cap. 1. Cujus etiam ſecundus Canon generali ſanctione decernit, neminem qui in ægritudine, quantumvis in delirium ac phreneſin lapſus, habitu fuerit Monaſtico per alium indutus, poſſe niſi per crimen & damnabilem apoſtaſiam habitum ita ſuſceptum dimittere, & eſſe ad Monaſtica inſtituta compellendum. Pœnam nihilominus excommunicationis in Sacerdotem decernit, qui non petenti ægroto Monachicum amictum indiderit. Id Concilium anno Chr. 681. initum fuit, vivente in Monaſterio Vamba, & Ervigio regnante.

4. Poſterioribus ſanè Canonibus majore tum prudentia tum æquitate,prorſus oppoſitum cautum fuit,quibus omnis irrita Monaſtica profeſſio decernitur, ſi non fuerit libera & ſpontanea, & ſi non præceſſerit integer minimum probationis annus. His quoque proviſum eſt, ut omnis profeſſio,quæ pubertatem præceſſerit,hoc eſt completos duodecim annos in fœmina, & in maſculo quatuordecim itidem completos, ſit irrita & inanis, c. ſignificatum, & c. cum virum de regularibus, quibus Lateranenſe Concilium generale eamdem profeſſioni regulari prægit ætatem, quæ requiritur pariter ad validum & inſolubile connubium. Succeſſit demum Concilii Tridentini receptiſſima ſanctio ſeſſ. 25. de regul. cap. 15. exigens ad profeſſionem Religioſam in utroque ſexu completos ſexdecim annos. Idemque Concilium pœnam excommunicationis parentibus & aliis quibuſcunque infligit latæ ſententiæ, quicunque per vim aut metum ad Religionem quemquam adegerint, vel ad id cooperari fuerint, d. ſeſſ.25. cap. 17. & 18.

Can. XXIX. *Sæpe contingit, ut quis dum operi neceſſario inſiſtens arborem incidit, aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur; & idcircò ſi voluntate vel negligentia incidentis arborem factum eſt, ut homicida debet omninò pœnitentiæ ſubmitti. Quod ſi non voto, non incuria illius, non denique ſcientia contigit; ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet, iſte inſperatus occurrens ſub arborem improviſus advenit, & ſub ipſa nemine valente penitus adjuvare ſuppreſſus eſt, inciſor arboris homicidæ proculdubio non eſt comparandus.* Citatur c. ſæpè contingit dum quis, diſt. 50.

DIVERSA CONCILIA IN CAUSIS nuptiarum illegitimarum, a Francis Regibus initarum, tum Carolinæ, tum Capetianæ ſtirpis.

1. Lotharius Lotharii primi Imperatoris ſecundus natu filius, mortuo patre cum Ludovicus major natu Imperio potiretur, Regnum pro ſua parte obtinuit Orientalis Franciæ, quæ Auſtraſia jampridem dicebatur, deinde Lotharingia vocata eſt, deducto nomine ſive a Lothario patre, ſive ab ejus, de quo loquimur, filio, quod Regnum multas Rheno & Moſa fluviis interclusas Provincias complectebatur, tum Belgicas, tum Palatinatum tractum, & Alſaciam, & quæ reſtricto nunc admodum ſignificatu Lotharingiæ Ducatus appellatur, & Sequanos, Burgundos, deinde Lugdunum cum toto ſuo tractu, Sabaudiamque & Helvetios, Valleſios & Rhœtos, aliaſque ditiones. Iſte itaque Lotharius uxorem Theubegam Boſonis filiam falſis oneratam accuſationibus repudiavit, & Valdradam pellicem, quam efflictim deperibat, in matrimonium aſſumere voluit. Hac de re cum ad Nicolaum I. Pontificem miſiſſet, iſteque reſpondere cunctaretur, ſperans hac potius mora quam prompta contradictione illum ſenſim ad officium rediturum; Lotharius omnis impatiens dilationis, Concilium octo Epiſcoporum Aquiſgrani cogit, an. 862. quorum adulatione novæ illi cum Valdrada permiſſæ ſunt nuptiæ. Id vero Nicolaus indigne tulit, alterumque Concilium apud Mediomatrices indixit, ſed pari ac illud prius eventu: ſimulque Legati eo ex Concilio Romam directi ſunt, qui fuerant utriuſque Conciliabuli principes, Guntharius Agrippinenſis & Teutgardus Trevirenſis Archiepiſcopi: ſed Nicolaus in Lateranenſi Concilio ambos dignitate movit, ſimulque Synodos Aquiſgranenſem atque Metenſem reprobavit. At illi Pontifici rebelles pro Epiſcopis nihilominus ſe geſſerunt. Nicolaus vero inſtituit, ut alii eorum loco Epiſcopi crearentur.

2. Lotharius perpetuo tergiverſatus, tandem a fratre Ludovico Imperatore rogatus, ut ſibi ſuppetias in Italiam contra Saracenos ferret, Romam contendit anno 869. extincto ante biennium Pontifice Nicolao. Atque per fraudem & mendacium ab ejus ſucceſſore Hadriano ſecundo veniam exoravit, cum ſub Dominici Corporis communionem Valdrada ſe pellice abſtinuiſſe poſt interdictum Nicolai, atque in poteſtate Pontificis ſe fuiſſe dejeraſſet. perjurii pœnas mox in reditu dedit. Eodem quippe anno Placentiæ lethali morbo confectus eſt. Hæc referuntur ab Othone Friſingenſi, a Reginone, ab Anaſtaſio in Nicolao primo & aliis.

3. Philippus ejus nominis primus Franciæ Rex, repudiata legitima uxore Bertha Comitis Hollandiæ filia, ex qua etiam filium Ludovicum cognomine Craſſum, qui patri in Regnum ſucceſſit, ſuſceperat, illegitimo ſibi toro Bertradam aſcivit cognatam ſuam, Fulconis Comitis Andegavenſis adhuc viventis conjugem. Hiſce nefariis auſis Urbanus Papa ſecundus ſe conſtanter oppoſuit, quamvis gravem metuendi cauſam haberet, hoſtem patiens infenſum Henricum Imperatorem, & ab hoc intruſum Antipapam Guibertum; immineretque grave periculum, ſi Rex hac irritatus oppoſitione ſchiſmati ſe adjungeret, ſuumque in illud traheret Regnum. Ergo Legatum ſuum Urbanus in univerſo Regno Ugonem deſignavit Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui ſine mora Concilium nationale Gallicanorum Antiſtitum in oppido indixit, quod hujus Scriptor hiſtoriæ Bertoldus Oſtionem vocat, quod multi eſſe rentur Auguſtodunum ſeu Eduam, Gallicè *Autun* in Burgundiæ Ducatu. In hac Synodo ſincerè geſta ſunt omnia. Rex Philippus in proprio Regno à ſubditis Epiſcopis communione fidelium excitus eſt an. 1094. cumque nihilo ſeciùs ille in contumacia perſiſteret, ipſe demum Urbanus ortu Gallus in Galliam profectus, aliud Concilium univerſalius Claromonte in Avernis coegit ducentorum & quinque Antiſtitum, in quo Philippus denuò cum pellice Bertrada excommunicatione à fidelium cœtu fuit reſecatus. Ad poſtremum Rex idem reſipiſcens Bertradam longè à ſe amovit. Ipſa verò Regina Bertha præcedente anno procul à Regia è vivis exceſſerat, ut liquet ex Chronico Cœnobii Sancti Petri Vivi diœceſis Senonenſis, iiſdem temporibus conſcripto à Clario Monacho. Obſervatu dignum eſt, quod Petrus Matthæus ſub finem hiſtoriæ Sancti Regis Ludovici refert ex veteri Codice Abbatis Nogentini Guilberti ſcripto, ſub regno Ludovici Craſſi, quem Philippus ex Bertha filium & ſucceſſorem habuit, Philippum initio Regni complures ſtrumis morbidos ſuo contactu curaſſe; ſed iſtud amiſiſſe privilegium, neque poſthac, dum vixit, recuperaſſe, ex quo ejus mores per luxuriam & inceſtuoſos Bertradæ amores in deterius verſi ſunt.

4. Porrò Claromontanum iſtud Concilium celebratum fuit anno a Chriſto 1095. quo Urbanus ſacram indixit expeditionem pro Syria de manibus Mahumetanorum recuperanda, quæ quidem expeditio ſola ferè inter tam multas alias felicem nacta eſt exitum, duce ſtrenuo & religio-

gioſiſſimo Gotofrido Bullonio, qui an. 1099. Jeroſolymam expugnavit, omniumque ſuffragiis Principum, qui comites ei adhæſerant, Regnum iſtud ſuſcepit. De celebri hac Synodo plenior erit nobis tractatio ad Sæculum undecimum.

5. Sequenti Sæculo, Franciæ Rex Philippus cognomine Auguſtus in ſimilem injuſti divortii & illegitimi matrimonii ſcopulum impegit: ſuam iſte uxorem Gerbergam Danorum Regis filiam repudiavit; eaque ſuperſtite, Moraviæ Ducis filiam Mariam ementito matrimonii nomine duxit, prætexens aliquam dirimentem cum dimiſſa affinitatem. Tunc Cæleſtinus Papa III. binos in Galliam Legatos tranſmiſit, qui collecta Divione in Burgundia Synodo, cauſaque ſedulò explorata, Regem admonitum, & admonitionibus immorigerum, & contumacem, Regnumque univerſum Eccleſiaſtico interdicto ſubjiciunt, an. Domini 1197. Id Rex iniquo admodum animo tulit, ſed exactis aliquot in iracundia & murmure menſibus, ad officium tandem rediit, Mariamque ad ſuos dimiſit, & Gerbergam revocavit. Franciæ quædam hiſtoriæ hoc addunt, hoc ſtante interdicto, non fuiſſe pro recepta conſuetudine in publicis tabulis ſcriptum, *Regnante Philippo*, ſed *Regnante Chriſto*.

SYNODUS OECUMENICA OCTAVA ſeu Conſtantinopolitana quarta, an. 869.

1. Hujus novæ Synodi hiſtoriam exactiſſimè deſcribit Nicetas Paphlagonius David hujus ætatis Scriptor in vita S. Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolis Nicephorus Græcorum Imperator filiam ſuam propriam Michaeli Curopalatæ dederat in matrimonium, ex quo natus eſt Nicetas cum aliis liberis. Poſt Nicephori exceſſum, conſenſu omnium Michaeli defertur Imperium, Principi pietatis ſimul & juſtitiæ, cæterarumque virtutum ornamentis ſpectatiſſimo, qui biennium imperavit, donec Leo Armenus, cui Michael præfecturam exercituum Orientis crediderat, in ſuum Principem & benefactorem perduellis Regnum occupat, Michaelem cum conjuge & liberis in diverſas Inſulas ablegat, & Monaſteriis includit, Regios liberos caſtrari jubet, atque in his Nicetam, cui caſtrato & in Monachum detonſo Ignatii fuit inditum nomen. Leo qua tyrannide perfidiaque Regnum invaſerat, eadem adminiſtravit; & olim a Synodo ſeptima everſam Inconoclaſtarum hæreſim, magna Eccleſiarum clade piorumque omnium dira inſectatione reſtituit, non minori rabie furens quam Leo ille Iſauricus, à quo fuerat primum excitata. Verum exacto Imperii ſeptennio divina ultione interemptus eſt à Michaele Balbo pariter Iconoclaſta: quem poſt annos Imperii octo filius excepit Theophilus paternæ impietatis æmulator, qui annos aliquot potitus Imperio tranſmiſit illud ad filium Michaelem ſub Theodoræ matris tutela, religioſæ virilisque animi fœminæ, quæ filium Catholica Religione imbuendum curavit inſtauratoque ſacrarum imaginum cultu Methodium virum ſanctiſſimum, quem in profeſſione orthodoxa conſtantem & invictum Michael Balbus exilio damnarat, revocavit, atque in regia civitate Patriarcham conſtituit, qua dignitate præclare quadriennio perfunctus abiit in cœlum.

2. Tum verò ejuſdem Theodoræ ſtudio Ignatius, Michaele Curopalate natus, in eandem promotus eſt ſedem. Hoc Preſule, Eccleſia Orientalis fidei ſinceritate & morum commendatione refulſit, tranquillaque pace integros undecim annos potita eſt. Sed tam felicem rerum ſtatum Cæſaris Bardæ ipſius Theodoræ fratris ambitio turbavit. Hic Imperatori perſuaſit, ut matrem rerum gubernaculo ablegaret, Monaſterioque includeret: atque ex Michaelis vecordia fiduciam ſumens omnem Imperii poteſtatem in ſe unum tranſtulit. Erat præterea Bardas infenſiſſimo in Ignatium animo, qui paſtoralis officii & conſtantiæ ſpecimen dederat, quando poſt ſæpiùs admonitum fruſtrà Bardam, ut ſtupri conſuetudine, quam cum propria nuru, gravi omnium ſcandalo & offenſione, habebat, deſiſteret; ad ſacram Euchariſtiæ ſynaxim ſolemni Epiphaniorum die accedere auſum, palam repulit, & pœnitentiam eſt exhortatus. His acceſſerat, ut cum ſuaſu Bardę Michael accito Ignatio mandaſſet, ut Theodoram invitam attonderet, Monaſterioque includeret, id præſtare ut rem indignam & Eccleſiæ legibus adverſantem recuſaverit: quocirca Bardas Ignatium apud Imperatorem Majeſtatis reum poſtulavit, ſimulque in Inſulam deportari fecit, Photium Eunuchum in ejus ſedem intruſit.

3. Erat Photius vir laicus natalibus illuſtris, dignitate Protoſpatharius, primuſque à ſecretis, homo ambitionis immenſæ, veterator, ingenio ad univerſa verſatili, tantaque humanarum diſciplinarum peritia, ut vel ipſo Niceta Davide teſte, non modò ſui ævi Princeps haberetur, ſed etiam cum præſtantiſſimis veterum quorumcunque ingeniis decertare poſſet. At eximias naturæ & artis dotes animi ejus improbitas & incredibilis ambitio perfidiaque obſcurabant. Vix credat aliquis, quam implacabili crudelitate, quam impudentibus calumniis, & quam immanibus corporis cruciamentis, imperatori ſanguinis Patriarcham eximiam vitæ ſanctitate venerandum, ætate etiam provectum divexaverit ſceleſtiſſimus Photius, quandiu Bardas ſuperſtes fuit.

4. Ad poſtremum interimitur a Baſilio Macedone Protoſtatore juſſu ipſius Michaelis Imperatoris Bardas: occiſor verò in Imperii ſocietatem aſciſcitur: nec multò poſt Michael ipſe vino temulentus trucidatur. Cum enim illum novus Imperator Baſilius ab infamia morum ad meliorem reducere frugem ſtuderet, ejus tantum in ſe odium concitavit, ut remigi quoque obtulerit Imperium, ſi Baſilium interimeret, ſed Michaelem temulentum Baſilius antevertit, & occidit.

5. Solus itaque Imperio potitur Baſilius, qui cum eſſet juſtitiæ & Religionis amantiſſimus, publicam rem Michaelis vecordia nequitiaque perditam reparavit. In primis Ignatium dejecto Photio revocavit. Eaque de cauſa Synodum œcumenicam octavam Conſtantinopoli coegit, aſſentiente Adriano Papa ſecundo Nicolai primi ſucceſſore, qui etiam per Legatos ſuos Stephanum & Donatum Epiſcopos, & Marinum Diaconum, ſanctæ Synodo præſedit, ann. Chr. 869. Jam Photium Baſilius de throno in Monaſterium depulerat, etiamque Regiæ claſſis Drungarium cum dromone, id eſt celoce Imperiali pretioſis ornamentis inſtructo, cum magnifico ſplendidoque comitatu præmiſerat, ad reducendum ea, qua par erat, honoris pompa Ignatium. Reducem ab exilio Patriarcham Ordo Patricius occurrens exceperat, & frequens lætitiaque geſtiens populus veneratus, atque in templum triumphali apparatu & fauſtis acclamationibus proſequutus fuerat, antequam Synodus indicta eſſet.

6. Synodo interfuerunt, ut ſcribit Nicetas, Epiſcopi duo ſupra centum. Antiſtites verò & Sacerdotes, qui a ſanctiſſimis Patriarchis Methodio & Ignatio conſecrati fuerant, & poſtmodum ad Photii communionem abrepti, libellis pœnitentiæ porrectis ad Synodi pedes procubuere, lacrymis effuſis veniam ſupplicantes. Mitius cum his actum eſt, impoſitaque brevi pœnitentia, ad conſeſſum tandem Synodi & priſtinam dignitatem admiſſi ſunt. Photius citatus reus ad Synodi conſpectum adducitur, de propriis ſceleribus interrogatus, adduci non potuit ut aliud reſponderet quàm iſtud Davidicum; *Poſui ori meo cuſtodiam; & quod ſequitur, ipſi legitote;* hæc nimirum intelligi volens: *Cum conſiſteret peccator adverſum me.* Inſtant Legati, hoc obſtinato ſilentio non evaſurum damnationis judicium; quibus ille: *Neque JEſus tacendo evaſit damnationem.* Blandè rogatur ut ſe juſtificet de ſibi objectis accuſationibus: Reſpondit hypocrita: *Juſtificationes meæ non ſunt de hoc mundo.* Suadetur ut pœnitentiam exhibeat, qua ſolvatur anathemate: Ille pertinaciter ſilet, ſeque è conſpectu ſubducit.

7. Nicolaus Papa I. Photium jam olim in Romano Concilio damnaverat anathemate, ut violentum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ invaſorem. Photius verò coacto Conciliabulo in ipſum Nicolaum anathema regerere auſus fuerat. Quinetiam non dubitavit Pſeudo-ſynodi ſuę acta multis ſuppoſitis falſis & calumnioſis additamentis, ementitiſque veteratoriis Epiſcoporum ſubſcriptionibus tranſmittere ad Ludovicum pronepotem Caroli Magni, Lotharii filium, & quartum à Magno illo Carolo Imperatorem Occidentis, unà cum literis & munuſculis ad uxorem ejus Ingelbergam, eam ſollicitantibus, ut conjugi Ludovico ſuaderet à Nicolao Epiſcopo Romæ

diſceſſio-

diſceſſionem, utpotè canonicè auctoritate Concilii œcumenici depoſitum, eumque procul in exilium relegaret, quæ tamen ſcripta fuerunt intercepta, & in hanc Synodum octavam & legitimam ab Imperatore Baſilio producta. Porrò hujuſce Ludovici Legati, quemadmodum & Michaelis Bulgarorum Principis actioni decimæ ac ultimæ Synodi hujus interfuiſſe memorantur: aliis verò actionibus nulla horum mentio legitur.

8. Neque verò a ſolo Nicolao, ſed præterea ab Hadriano Papa II. in alia Synodo, in qua eadem iterum ventilata cauſa fuit, anathema Photio irrogatum fuit. Tertiumque demum anathematis telum in eundem contorſit hæc octava Synodus. Rem miram perhibet in Ignatii vita Nicetas, damnationi Photii ſubſcriptum ab œcumenicæ iſtius Synodi Patribus calamis non ſolùm atramento, ſed etiam tremendo Chriſti ſanguine delibutis in atramentum infuſo. Simili ſubſcriptione permixti atramento ex ſacro Calice Divini Sanguinis à Theodoro Papa ſignatum fuiſſe Pyrrhi Monothelitæ relapſi damnationem, fidem facit Theophanes. Octava hæc Synodus aliquot edidit Canones, qui recenſentur in Græcis exemplaribus numero quatuordecim: at verò in Latina editione Anaſtaſii ſeptem & viginti.

9. Can. I. Edicitur ſervandas atque tenendas eſſe Apoſtolicas traditiones non ſcriptas, perinde ac Divinas Scripturas: & ad hoc firmandum profert iſtud Pauli ad Theſſal. *State & tenete traditiones, quas didiciſtis ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.* Traditionibus hujuſmodi parem cum Divinis Scripturis adhibendam eſſe fidem ſcribunt quoque priſci Eccleſiæ Doctores ac Patres: Baſilius ad Amphilochium de Spiritu ſancto c. 29. Epiphanius hære. 61. Chryſoſtomus hom. 4. in 2. ad Theſſal. ut in Græca Synodo Latinos Patres ſileam.

10. Can. 2. Novæ pondus auctoritatis adjicitur ad Synodicas Nicolai & Adriani Pontificum definitiones, pro Ignatio contra Photium.

Can. III. *Sacram Imaginem Domini noſtri JEſu Chriſti, & omnium liberatoris & Salvatoris æquo honore cum libro ſanctorum Evangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per ſyllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, ſalutem conſequimur omnes; ita per colorum Imaginum operationem & ſapientes & idiotæ cuncti ex eo, quod in promptu eſt, perfruuntur utilitate: quæ enim in ſyllabis ſermo, hæc & pictura quæ in coloribus eſt, prædicat & commendat: & dignum eſt, ut ſecundùm congruentiam rationis, & antiquiſſimam traditionem, propter honorem, quia ad principalia ipſa referuntur, etiam derivativè icones honorentur & adorentur æquè ut ſanctorum ſacer Evangeliorum liber, atque typus pretioſæ Crucis: ſi quis ergo non adorat iconem Salvatoris Chriſti, non videat formam ejus, quando veniet in gloria paterna glorificari, & glorificare Sanctos ſuos, ſed alienus ſit à communione ipſius & claritate. Similiter autem & Imaginem intemeratæ Matris ejus & Genitricis DEI Mariæ: inſuper & icones ſanctorum Angelorum depingimus, quemadmodum eos figurat verbis Divina Scriptura: ſed & laudabiliſſimorum Apoſtolorum, & Prophetarum, & Martyrum & Sanctorum ſimul omnium & honoramus & adoramus. Et qui ſic ſe non habent, anathema ſint à Patre, & Filio, & Spiritu ſancto.* Canon iſte in Græco conciſior eſt.

Can. IV. *Ut ambitionem veluti quamdam malorum omnium malam radicem convellamus, Photium contra jus faſque præcipiti temeritate velut atrocem lupum in gregem Chriſti inſilientem, Orbemque terrarum perturbationibus complentem, nunquam anteà Epiſcopum fuiſſe, neque nunc ulla ratione eſſe, juſto decreto declaramus.* δικαίῳ λόγῳ ἐπιφαινόμεθα μηδέποτε γεγονέναι πρότερον ἢ νῦν ἐπίσκοπον, *nec ab illo creatos in Sacerdotii gradu, in quem ab eo promoti ſunt, manere. Præfectis quoque Monaſteriorum ab eo provectis præfecturam abrogamus. Dicit enim univerſorum Deus: Quoniam tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

His addit Anaſtaſianus Canon: *Sed & Eccleſias, quas, ut putatur, tam Photius, quàm ii, qui ab ipſo conſecrati ſunt, dedicaverunt, vel ſi commotas menſas* (id eſt Altaria) *ſtabilierunt, rurſus dedicari & inthronizari & ſtabiliri decernimus.*

11. Can. 5. decernit juxta Apoſtolum 2. Timoth. 3. & antiquos Canones, non eſſe ullatenus neophytos ad Epiſcopatum aſſumendos: nec tantùm neophytos in fide, ſed etiam in Clericorum Ordine. Arcet quoque illos, qui ab Imperatoria poteſtate intruduntur. Ἔτι δὲ πλέον τοῦτον ἀπείργομεν εἰ παρὰ βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τοῦτο συνωθῆται. Quorum utrumque in Photio contigerat. Præſcribit quoque, ut Lector ſaltem annum in eo exerceat officio, priuſquam Subdiaconus ordinetur: & hic biennium expectet, antequam ad Diaconatum aſcendat: Diaconus porrò in Ordine triennium compleat, antequam Sacerdos conſecretur. Et ut nullus in Epiſcopum aſſumatur, niſi poſt exactum in Sacerdotio quadriennium. Permittit tamen, ut poſſint Epiſcopi ex juſta cauſa in his interſtitiis diſpenſare. Concilium denique Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 11. conſtituit annum interſtitii ac miniſterii à ſuſceptione ultimi ex minoribus Ordinibus ad Subdiaconatum, & ex hoc alterum annum ad Diaconatum, alterum item ad Sacerdotium, niſi neceſſitas aut Eccleſiæ utilitas judicio Epiſcopi aliud expoſcat. Id enim intelligendum eſt per hæc verba: *Hi verò non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum Ordinum ad ſacros Ordines promoveantur.* Ubi minores Ordines non abſolutè, ſed reſpectu habito ad ſuperiores ſignificantur. Diſtrictè autem prohibet cap. 13. duos eodem die ſacros Ordines cuiquam conferri, ſed ibidem à Subdiaconatu ad Diaconatum annum interſtitii præfigit. Deinde cap. 14. alterum annum à Diaconatu ad Sacerdotalem ordinationem. Ita definit Concilium Tridentinum.

12. Can. X. *Cùm vetus novaque lex Teſtamenti doceat, unicam Domini, eamque ratione & intelligentia pollentem eſſe animam: eamdemque ſententiam Dei locorum omnium Patrum & Doctorum Eccleſiæ doctrina confirmat; ſunt tamen qui duas homini eſſe animas aſſerant, & quibuſdam vitioſis ratiocinatiunculis ſuam hæreſim ſtabiliant. Itaque ſancta hæc & œcumenica Synodus hujus impietatis conditores cum tota ſecta ſua magna voce anathematizat. Qui verò poſthac contraria dicere auſus fuerit, anathema eſto.*

Hæc fuit veterum quorumdam Philoſophorum, necnon Manichæorum hæreſis, præter animam rationalem, exiſtere quoque in nobis animam diſtinctam ſenſitivam, ex qua promanant omnes concupiſcendi actus, eamque Manichæi aſſeverabant propria natura malam eſſe, à malo principio exortam. Adverſus errorem iſtum diſputat Auguſtinus tum alibi, tum in libro de duabus animabus contra Manichæos. Præclarè docet Ariſtoteles lib. 1. de Anima, text. 66. & 91. unam duntaxat eſſe in homine animam, eamque rationalem, quæ tamen ſit eminenter ac virtute ſenſitiva vegetans. Suffragatur his ratio phyſica. Alioqui enim non eſſet homo unum aliquod ens per ſe, ſed multa entia aggregata, quemadmodum plures ſimul homines dicuntur unus populus, pluresque arbores una ſylva, & complures lapides unus acervus. Forma namque ipſa eſt, quę determinat eſſe cujuſque rei; ſicque multiplices animæ ac formæ plura entia conſtituunt. Ratio etiam Theologica ſuffragatur: cùm enim omnia in Chriſto fuerint, quæ ad humanæ ſubſtantiæ integritatem pertinent, ſi ad eam diſtinctæ formæ vegetans & ſenſitiva pertinerent, Verbum incarnatum ſimul eſſet homo, brutum, & planta. Deinde in triduo mortis, vel duæ ultimæ iſtæ animę diſperiiſſent: at quod Verbum ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit; vel manſiſſent ſeorſim à corpore, atque ita duæ materiales formæ contra phyſicam rationem fuiſſent per ſe ſubſiſtentes ab omni materia remotæ. Deinde quorſum abiiſſent? An ex honoris atque obſervantiæ officio animæ rationali ſe pediſſequas adjunxiſſent; an verò procul ab illa divagatæ fuiſſent? Neque verò

à ſeipſo Ariſtoteles diſſidet, dum lib. 2. de generat. animal. cap. 3. affirmat, embryonem hominis priùs vivere vita plantæ, deinde vita bruti, & ad ultimum vita hominis: S. quippe Thomas in Sum. p. 1. q. 118. art. 2. mentem hanc docet eſſe Ariſtotelis, formas illas in embryone nunquam ſimul, ſed ſucceſſivè ineſſe, atque abſcedente vegetativa ſuccedere ſenſitivam, & hac deſinente infundi à Deo rationalem, quæ ſimul non quidem formaliter, ſed virtute ſeu eminenter ſit vegetans & ſenſitiva; à nonnullis tamen reſpuitur illa animæ ſenſitivæ præceſſio in illo imperfecto humano fœtu: volunt enim primùm quidem animari fœtum forma vegetativa, cui proximè ac immediatè ſuccedat divinitùs creata forma, ſeu anima rationalis, quæ tamen operetur primùm ſecundùm facultatem vegetativam ac ſenſitivam, non verò ſecundùm rationalem gradum, niſi poſt unum aut alterum à nativitate annum.

13. In eodem pariter verſabatur errore Apollinaris Laodicenus Epiſcopus, qui tres in ſingulis hominibus animas conſtituebat, eoque jacto veluti fundamento aſſerebat binas in Chriſto animas, vegetantem & ſenſitivam, rationalem verò ab eo removebat. Aſſerebat enim, Verbum in aſſumpta humanitate animam prævenisse rationalem, illiuſque vicem ac locum occupaſſe. Qua ex aſſertione ſequebatur abſurditas duplex in primis aſſumptum eſſe ab æterno Verbo non hominem, ſed brutum, ac animal rationis expers: præterea ſolam animam ſenſitivam contuliſſe in Chriſto ad hominis redemptionem, qui tamen non niſi per libertatem ſive propriam, ſive primi omnium patris Adami deliquerat. Eſt autem libertas, animæ rationalis propria. Hæc Apollinariſtarum hæreſis damnata primùm fuit ann. 362. in Concilio Alexandrino præſide magno Athanaſio, poſtquam Juliani Cæſaris edicto exules Epiſcopi ab Arianis ſub Conſtantio pulſi poſtliminio revocati fuere. Et rurſum ab œcumenica ſecunda Synodo ſub Damaſo Papa Conſtantinopoli celebrata, can. 1.

Can. II. *Qui à divina gratia ad munus Epiſcopi evocantur, eos, ut qui imaginem ac figuram Sanctorum cœleſtium bierarchiam gerant, ab omnibus ſive Principibus ſive ſubjectis omni veneratione colendos ſancimus: nolumuſque eos aut ducibus bellicis, aut aliis dynaſtis longiùs à ſuis Eccleſiis obviam procedere, neque ex equis aut mulis venerationis cauſa ſupplices & metu timoreque abjectos deſcendere, procumbere, aut adorare. Si quis verò Epiſcopus poſt hoc editum ſanctæ Synodi decretum debitum ſibi honorem neglexerit, aut contra ſanctionem banc quidquam fecerit, fierive permiſerit, per annum ſeparetur: Princeps autem ſeu dux ille per biennium à ſanctis Sacramentis arceatur.*

Can. XII. *Perlatum eſt ad nos, non poſſe ſine Principum præſentia Concilium agi. Atqui nuſquam ſacri Canones ſanciunt, ut ad Synodos ſingulares Principes cogantur, ſed ſoli dumtaxat Epiſcopi, quare nec alias reperimus eos aliis niſi œcumenicis Conciliis interfuiſſe. Neque enim fas eſt, ut ſæculares Principes rerum, quæ Dei Sacerdotibus contingant, ſpectatores fiant.*

14 Can XIII. obſervatu dignus, in eos, qui Concilia etiam œcumenica cum Summo Pontifice temerè committere, atque in diſſidium trahere præſumunt. *Si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius & Dioſcorus, ſive ſcripto, ſive non ſcripto inſanias quaſdam contra Cathedram Coriphæi Apoſtolorum Petri audeat jactare, eamdem atque illi damnationis ſententiam accipiat. Si qua verò, œcumenica Synodo collecta, de Romana etiam Eccleſia controverſia extiterit, licebit eum decenti reverentia de propoſita quæſtione percunctari, reſponſumque admittere, vel utilitatem admittere vel dare: non tamen audacter contra ſeniores Romæ Pontifices ſententiam dicere.*

Exemplum hujus moderationis ſuppeditat Concilium plenarium Carthaginenſe ſextum, cui præſedit ſapientiſſimus Valerius, & interfuit Sanctiſſimus Auguſtinus, cùm nondum res utrimque perſpecta ſatis eſſet de commonitorio Zoſimi Pontificis. Vide etiam inferiùs Triburienſem Canonem.

15. Can. XIV. *Sancimus, ut deſignati ad ſuperbumeralia geſtanda Epiſcopi, certis ſtatiſque temporibus & locis ea geſtent, ne bujuſmodi cultu per faſtum aut ſuperbiam abutantur, aut quovis tempore divini Officii. Eos etiam qui poſt vitam monaſticam ad Epiſcopatus bonorem ſunt provecti; ut religioſam ſuam vitam babitumque monaſticum ſervent ſtatuimus: nulluſque per faſtum animique jactantiam bujuſmodi babitum exuere audeat, ne ſuas inde quas ſibi præſcripſerit leges, violet. Quòd ſi quis Epiſcopus præter deſignata ſibi ſcripto ſeu ſine ſcripto tempora omopboron tulerit, aut monaſticam veſtem abjecerit; vel corrigatur, vel deponatur.*

De pallio Pontificio plura ſuperiùs require ad can. 6. Conſtantinopolitani primi Concilii. Vide pariter in Decretalibus tit. de autor. & uſu pallii, ubi ſtatuitur cap. 1. intra quamlibet Provinciæ ſuæ Eccleſiam poſſe Archiepiſcopum uti pallio. Deinde c. 3. non eſſe quem vocandum nomine Archiepiſcopi, tametſi conſecratum, niſi à Romano Pontifice pallium ſuſceperit: & conferri per illud plenitudinem officii paſtoralis. Et c. 4. ſoli Papæ licitum eſſe pallium ubique geſtare. At c. 6. in qualibet Provinciæ ſuæ Eccleſia poſſe Archiepiſcopum ſolemnibus diebus Miſſam celebrando, pallio uti. Quo ſignificari ovem, quam bonus Paſtor diu requiſitam & ab errore revocatam ſupra ſuos humeros reportat, alibi poſt Iſidorum Peluſiotam docuimus. De habitu verò monaſtico non dimittendo ab Epiſcopo monachiſmum olim profeſſo, confirmatur pariter can. 16. Lateranenſis generalis ſub Innocentio tertio Concilii, citato in c. Clerici officia, de vit. & hon. Cleric.

16. Editionis Anaſtaſianæ can. 19. Metropolitis jus adimit viſitandi Suffraganeorum ſeu Comprovincialium Eccleſias. Hic verò Anaſtaſius Romanæ Bibliothecarius Eccleſiæ huic Synodo, quam etiam Latinè edidit, interfuerat. In Occidente autem Summi Pontifices & Concilia viſitationum univerſæ Provinciæ jura Metropolis aſſeruerunt, ut ex multis reſcriptis perſpicuum eſt. Quale eſt Lucii tertii ad Epiſcopum Ravennatem viſitantem Diœceſim Epiſcopi Bononienſis, c. ſopitæ, de cenſibus in 6. & ante hunc Innocentii tertii ep. 85. regeſti 15. qui idem in c. cùm officii 16. de præſcript. Abbatem condemnat Sancti Maglorii ad ſolvenda procurationis jura Archiepiſcopo Senonenſi Abbatiam viſitanti: at illa Abbatia eſt in ſuburbio Pariſienſi. Epiſcopus verò Pariſienſis nondum Archiepiſcopali dignitate præfulgebat, ſed tunc ſuberat Metropolitano Senonenſi. Similiter Bononienſis Eccleſia nondum erat in Metropolim erecta, quod poſteà factum eſt. Cæterùm quia proclive admodum erat naſci rixas & ſimultates occaſione viſitationum inter locorum Epiſcopos & Metropolitas, uno abrogante aut reprobante, quod alter probaverat vel ſtatuerat: & quia inſuper impenſæ atque onera Parochiarum multiplici viſitatione augebantur; idcircò demum à Concilio Tridentino ſancitum eſt ſeſſ. 24. cap. 3. non poſſe ab Archiepiſcopo Suffraganeorum Eccleſias viſitari, niſi ex cauſis in Synodo Provinciali approbatis.

17. Denique Anaſtaſianus can. 22. occaſione intruſionis Photii per Imperialem auctoritatem, prohibet ſub anathemate laicis Principibus aliiſque potentibus authoritatem ſibi in Epiſcoporum promotione arrogare; ſed Eccleſiam ſuæ libertati & juri permitti jubet. Iſto deinde canone Summi Pontifices uſi ſunt adversùs Epiſcopatuum inveſtituras, quas ſibi Occidentis Imperatores arrogabant: & citatur apud Gratianum c. 1. diſt. 93. Græcæ verò editionis hujus octavæ Synodi can. 5. poſtquam edixit de Neophytis ad Epiſcopatum non provehendis, hoc adjungit: Ἔτι δὲ πλέον τοῦτον (νεόφυτον) ἀπείργομεν εἰ παρὰ βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τοῦτο συνωθεῖται. *Maximè verò Neopbytum repellimus, ſi per Regiam intruſus fuerit poteſtatem.* Inveſtituras Eccleſiarum de manibus quorumlibet laicorum, etiam Imperatorum, aut Regum, niſi ex libera conceſſio-

conceſſione ſupremæ Sedis, quam conſtat eſſe Caput omnium Eccleſiarum, prohibet Gregorius Papa VII. qui ſcribens ad Hugonem Dienſem Epiſcopum, jubet ei decretum iſtud octavæ Synodi promulgare: *Cui œcumenicè apud Conſtantinopolim congregatæ per ſuos Legatos præfuit Pontifex Hadrianus II.* Similem edidit ſanctionem idem Gregor. VII. in Romano Concilio, anni 1078. ſub pœna excommunicationis ipſo actu incurrendæ. Alterum mox ſucceſſit ſub eodem Gregor. VII. Romanum Concilium ann. 180. quo & dantibus & ſuſcipientibus Eccleſiæ cujuſcumque de laicali manu qualemcumque inveſtituram decernitur ipſo facto excommunicatio. Poſtmodum ſub Victore Papa III. idem renovatum fuit in Concilio Beneventano, ut fidem facit Leo Oſtienſis. Hoc idem inſtauratum decretum fuit in Concilio Melphitano ſub Urbano II. anno 1089. Iterumque ſub eodem Urbano II. in Romano Concilio anno 1099. Et denuò in œcumenico Concilio Lugdun. ſecundo, cui preſedit Gregorius Pontifex decimus. Vide hiſtoriam duodecimi Sæculi, ubi multa huc pertinentia congerentur.

18. Exacto ab œcumenica Synodo iſta octava decennio, translatoque in cœleſtem beatitudinem Ignatio, Photius rurſus ad Patriarchale faſtigium aſpiravit, ſolitiſque artibus Baſilium Imperatorem ſuæ fautorem ambitionis nactus eſt, eoque rem provexit, tranſmiſſis Romam Imperatoris Legatis, propriiſque literis, quarum gerulus fuit inſignis dolorum artifex Theodorus Santabarenus, ut Joanni octavo Pontifici perſuaſum ſit, ut ſceleſtiſſimi Photii Romanæ hoſtis Eccleſiæ, juſtiſſimis anathematis à prædeceſſoribus Nicolao & Hadriano ſecundo illaqueati, ad ſolium Patriarchicum promotioni, miſſis etiam Legatis ad rem fortiùs peragendam ab Baſilium, unà cum gratioſis epiſtolis nimia certè facilitate conſenſerit. At ſeductor Photius ſibi præter jus faſque gratificantis Joannis famæ peſſimè conſuluit: literas enim hujus multis partibus falſificavit, Legatos quoque Romanos blanditiis & muneribus corrupit, ut ad ſuum & Imperatoris libitum omnia peragerent. Itaque quaſi ex conſenſu, ſed ſuppoſito & per calumniam effictο Joannis Papę Synodus, quam dicebant œcumenicam, colligitur, præcedentis veræque œcumenicæ octavæ omniumque adversùs Photium actorum damnationem continens, quæ prætextu falſæ & calumnioſæ conſenſionis Joannis Papæ, atque conciliandæ perpetuæ inter Occidentalem novamque Romam charitatis & pacis, anathema dixit in eos, qui verbum *Filioque* ad Symbolum addiderant, aut poſthac additum vellent. Statutum præterea, ut quos Romani Pontifices excommunicationi ſubdidiſſent, ab Eccleſiis quoque Orientalibus pro excommunicatis ſine controverſia haberentur: & viciſſim quos Patriarcha Conſtantinopoleos ſimili cenſura aliave canonica pœna perſtrinxiſſet, à Romana quoque Eccleſi arejecti eſſent. Qua veteratoria arte & Patriarchæ Regiæ urbis jus ſupremum & indeclinabile aſſerebatur, atque Romano Epiſcopo jura detrahebantur appellationum. Huic præterea Pſeudoſynodo Photius ipſe præſedit ſupra Romanos Legatos, violato uſu & ordine, qui in omnibus præcedentibus Conciliis fuerat ſine controverſia uſitatus. Reprobatum eſt legitimum & generale Concilium, cui Papa per ſuos Legatos præfuerat, ſimulque anathemata omnia, quibus laudatiſſimi Pontifices Nicolaus & Hadrianus ſecundus Pſeudopatriarcham, Romanæque infenſum Eccleſiæ Photium cum fautoribus obtriverant. Exorſumque ſchiſma eſt exitioſiſſimum totius Orientis, quod coaleſcere deinceps cum Occidentis Eccleſiis nunquam potuit. Hoc unum Legatis ſuis Joannes mandaverat, & in commonitorio injunxerat, ut Photium nomine ſuo in ſolium Patriarchale promoverent, atque ut Eccleſiæ Bulgarorum ad Romanam Eccleſiam redintegrarentur. Cætera omnia perfidia Photii, Imperatoris Baſilii gratia & poteſtate freti concurrente Legatorum prævaricatione, Joanne Papa inconſulto perfecta fuerant. Ipſa verò Bulgaria ſubjecta remanſit Conſtantinopolis Eccleſiæ. Joannes verò ut ſe perfidiosè circumventum illuſumque reſcivit, & deplorando eventu dimiſſas Romana ab ſede Orientis Provincias non ſine gravi culpa ſua ſenſit; compertis demum Photii fraudibus omnibus ambonem conſcendit, (ut teſtatum reliquit Formoſus Pontifex epiſt. ad Stylianum) atque in Photium anathema pronunciavit. Photiana iſta Pſeudoſynodus inita eſt deſinente anno 878. & dirempta ineunte ſequenti anno.

26. Julianum Cæſarinum S. R. E. Cardinalem jure merito Baronius coarguit, eò quod diſputans in Concilio Florentino adverſus Marcum Epheſinum Metropolitem, dum adhuc Ferrariæ concertationes cum Græcis agitabantur ſeſſ. 6. forſitan diffidentem poſſe Epheſini mendacia convinci ac refelli, manus dederit de non connumeranda inter œcumenicas ab Eccleſia receptas, octava iſta ſub Hadriano ſecundo contra Photium Synodo; non animadvertens impoſturas Photianæ Pſeudo ſynodi octavam, quæ præceſſerat, abrogantis, atque mentientis, Joannem Papam ſcriptis literis in ejus abrogationem conſenſiſſe. Cum tamen in hoc unum conſenſiſſet tum in ſuis literis, tum in commonitorio, ſpe pacis cum Orientalibus ſtabiliendæ, ut Photius vita functo Ignatio ſufficeretur. Et ſi quid præterea actum fuerit, ipſe in ſuis Epiſtolis 250. & 251. ſuo injuſſu id factum & proteſtatur & abrogat. Harum prior eſt ad ipſum verſipellem Photium, penes quem tamen vix audet muſſitare, formidans, credo, ne iſto exaſperato res in deterius caderent. Altera eſt ad Baſilium Auguſtum Latinorum pro Græcis æmulatorem & Photii atque Santabereni artibus faſcinatum. Ipſe tamen Photius in ſuo de Synodis libro non eſt auſus aliam Synodum ultra ſeptimam Nicææ celebratam commemorare: non octavam legitimam, utpote ſibi ignominioſam: neque ſchiſmaticam, cujus ipſe fuit autor, ne per illam ſuæ impoſturæ vulgarentur. Nilus verò ſchiſmaticus Rhodi Metropolites in ſuo de Synodis libello Photianam obtruſit nomine octavæ, & præcedentem, quæ Catholica eſt, ſuppreſſit.

CONCILIUM MANTALENSE anno 879.

ISTud ideò referendum duxi, quia novum per illud in Gallia Regnum inſtitutum eſt, confertque plurimùm ad hiſtoriæ notitiam Gallicæ, Provincialis quoque, atque etiam Italicæ: cùm ex hoc novo Regno tres Principes ad Italiæ Regnum acciti & provecti fuerint, Ludovicus Boſonis Regis ex Irmingarde filius, deinde Hugo: & ad poſtremum Hugonis filius Lotharius. Fuit Boſo Princeps Carolo Calvo Imperatori acceptiſſimus præ cunctis Regni Gallicani proceribus, ipſique affinitate conjunctiſſimus. Boſonis enim ſororem Richildem, mortua priore conjuge Hermentrude, Carolus Calvus ſibi matrimonio copulavit: Atque ad gratiæ cumulum novæque affinitatis nexum Hirmingardem neptem ſuam, Imperatoris Ludovici ejus nominis ſecundi Lothario Imperatore nati filiam eidem Boſoni conjugio copulavit. Nec minori gratia decoratus eſt Boſo à ſummo Pontifice Joanne VIII. à quo fuit in filium adoptatus, cujus tantæ neceſſitudinis non tantùm Aimoinus hiſtoricus, ſed ipſe etiam Joannes apertam fidem facit epiſt. 119. hujus enim interventu Joannes Papa omnes ſibi ſuppetias adversùs Saracenos, atque adverſus Italiæ Regulos immaniter graſſantes pollicebatur. Boſoni Carolus Calvus Imperator pręfecturam Provinciæ, aliarumque finitimarum regionum contulerat. Mortuo verò Calvo (quæ mors contigit Nonis Octobr. anno 877.) regnante in Gallia Occidentali ejus filio Ludovico Balbo, in Orientali autem Carolomanno, convenere Mantalam, Caſtrum in Viennenſi territorio ſitum, Arelatenſis Provinciæ Antiſtites & Proceres, unanimi de conſilio deferendi Boſoni illarum Provinciarum Proregi novum Arelatenſe Regnum. Urgebat grande hoc negotium, non tantum Boſonis ambitio & uxoris, quæ tot Imperatorum elata progenie Comitiſſæ appellationem dedignabatur; ſed præterea Joannis Pontificis paternus in adoptatum a ſe Boſonem affectus. In hoc igitur Conventu, conſpirantibus unà Epiſcopis & Optimatibus Idibus Octobris anno 879. deſpecta Regum Ludovici Balbi & Carolomanni utraque & corporis & animi infirmitate, (Carolomannus enim ſequenti anno 880. è vivis abiit) eligitur in novum Arelatenſe Regnum Boſo ad eumque conſulto abſentem mittitur legatio, qua rogabatur oblatum Regnum ut ſuſciperet. Subſcripsere Concilio ſex cum ſuis ſuffraganeis Archiepiſcopi, Ottrannus ſcilicet Viennenſis, Arelianus Lugdunenſis, Teutrannus Tarentaſienſis, Rotbertus Aquenſis, Roſtagnus Arelatenſis, Theodoricus Veſontinenſis. Iſtud ergo Regnum complectebatur cum Provincia, quæ Rhodano & Varo

fluminibus diſterminatur, Delphinatum, Breſſiam, Sabaudiam, Laudunenſem ditionem, & Burgundiæ Comitatum, cum civitatibus cis Ararim Matiſcona & Cabilone, quarum etiam Epiſcopi ſubſcripſerunt, quemadmodum Epiſcopi ultra Rhodanum Viviarenſis, Agathenſis, & Ucetienſis; eoſdem ſex Archiepiſcopos nominatim anno precedenti Johannes VIII. ad Concilium Trecenſe convocarat, additis duobus aliis Archiepiſcopis Sigibodo Narbonenſi, & Eriberto Ebrodunenſi Epiſt. 98. Ipſe porrò Joannes exacto in Pontificatu decennio obiit anno deſinente 882. decimo octavo Calendas Januarii.

CONCILIUM TRIBURIENSE anni 895.

1. Triburiam hujus præfatio Concilii Villam dicit Regiam in Terra Francorum conſiſtentem. Trithemius in Chronico Hiſaurgienſi refert ſitam ad Rhenum inter Moguntiam & Oppeneinum, cujus nihil ſupereſt præter parietinas & rudera. Anno Chr. 895. Formoſo Pontifice habitum eſt iſtud Concilium ſub Arnulfo Romanorum Rege, non verò Imperatore, ut multi exiſtimarunt; nunquam enim Imperii coronam, ſed Regni Germanorum ſuſcepit. Ideoque habita ſub eo Germanica, aut Francica Concilia, nunquam illum Imperatorem, ſed tantùm Regem appellant, ut Moguntiacum anni 888. in præfatione & duobus primis Canonibus; Metenſe in præfat. & can. 13. & iſtud Triburienſe in Synodica præfatione.

2. Can. II. *Si quis Clericus quamvis nimium coactus homicidium fecerit, ſive ſit Presbyter, ſive Diaconus, deponatur.*

Quovis tempore qui aggreſſorem injuſtum occidit, habitus fuit & delicti reus & pœnæ obnoxius, ſi moderamen exceſſit inculpatæ tutelæ: ſed ſi nullus propriam tuendi vitam ſupererat modus niſi aggreſſoris injuſti interfectione, oppoſitæ prorſus ſunt veterum & recentiorum Eccleſiæ Doctorum ſententiæ, nec non veteris cum nova Eccleſiæ exterior diſciplina. Prima namque Doctorum Eccleſiæ doctrina hæc fuit, nulla ratione licitum eſſe privato, quem violentus latro armis infeſtis adoritur, propriam tueri vitam aggreſſoris nece, quamvis nulla ratio alia occurrat diſcriminis evitandi. Hæc eſt Ambroſii ſententia libro tertio officiorum cap. 4. his verbis; *Mihi non videtur, quod vir Chriſtianus, & juſtus, & ſapiens, quærere ſibi vitam aliena morte debeat, utpote qui etiamſi in latronem armatum incidat, ferientem referire non poſſit; ne dum ſalutem defendit, pietatem contaminet.* Auguſtinus huic ſuffragatur ſententiæ, dicens in Epiſt. 154. *De occidendis hominibus ne ab eis quiſque occidatur, non mihi placet conſilium, niſi fortè ſit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro ſe hoc faciat, ſed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipſe eſt, accepta legitima poteſtate, ſi ejus congruit perſonæ.* Et allegatur in c. de occidendis, 23. q. 5. idem Auguſtinus epiſt. 163. eamdem inſinuat doctrinam. Hildebertus, qui duodecimo ſeculo florebat, hanc acriter propugnat ſententiam epiſt. 60. ad Carnotenſem Epiſcopum. Sacerdos quidam, quem latro cum armis adortus nitebatur occidere, ſtudio tuendæ in tanto diſcrimine vitæ ſuæ, lapidem correptum in caput aggreſſoris impegit, & latronem peremit. Sacerdotem Epiſcopus Carnotenſis toto ſeptennio in pœnitentia & ſuſpenſione detinuit, quo jam deſinente conſilium ab Hildeberto Turonum Archiepiſcopo exquirit, num ſat pœnarum Sacerdos ſubierit, poſſitque illum ad communionem admittere, qua tot annos privatus fuerat? Reſpondet Hildebertus, nefas eſſe id ſcelus tam exiguo tempore expiari, cùm ne laico quidem liceat propriam vitam morte aggreſſoris redimere. Miror Hildebertum tam ſeverè in miſerum Sacerdotem animadverti voluiſſe, qui tantum ſibi ipſi indulſit innumerorum canonum prævaricatori, laica etiam communione ad omnem vitam Epiſcopos privantium, qui à minori Epiſcopatu ad majorem ſe transferri conſenſiſſent: ipſe verò relicto Cenomanenſi Epiſcopatu, ad Turonenſes ac Archiepiſcopales Infulas lubens transferat.

3. Sed eodem quo Hildebertus vixit ſeculo, rigidior illa & juri naturali, ut plerique volunt, adverſaria ſalutique etiam æternæ illius periculoſa, quem latro nefarius imparatum ad tremendum judicium occidendo tranſmitteret, ſenſim exoleſcere opinio cœpit, tantumque paulò poſt in univerſa Eccleſia prævaluit, ut prior illa nullum habuerit defenſorem, ſed omnes impugnatores, in quibus recenſetur Theologiæ lumen Doctor irrefragabilis Alexander Alenſis p. 3. quæſ. 345. Thomas 2. 2. q. 64. art. 7. aliique ſancti Doctores, Bonaventura, Raimundus, Antonius, & ante Doctores iſtos Pontifex ſapientiſſimus Alexander tertius, qui anno 1160. Romanam regebat Eccleſiam, perſpicuè decrevit, c. ſi verò, de ſent. excom. *Si verò clericum vim ſibi inferentem vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad ſedem Apoſtolicam tranſmitti, ſi in continenti vim vi repellat, cum vim vi repellere omnes leges omniaque jura permittant.* Favet c. jus naturale, diſt. 1. & c. ſignificaſti, cujus eſt auctor Innocentius III. de homic. Concilium deinde generale Viennenſe definit, eum qui vim vi repellendo, aggreſſorem, cùm aliter ſe tueri non poſſet, occidit, nullam incurrere irregularitatem, Clement. ſi furioſus, de homicid. His denique ſuffragatur Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 7. de refor. Non auſim ego inter tot directè contraria invicem jura, adeòque ſanctimoniæ ſummæque commendationis laude florentes Pontifices & Eccleſiæ Doctores apertè diſſidentes ſedere arbiter: ſatis mihi videor meo functus officio abſque ullo ex me præjudicio utriuſque partis jura & autoritates præcipuas recenſuiſſe.

4. Can. XII. *Sacroſanctum Baptiſmi myſterium ſciant omnes in Chriſto regenerati, non niſi præfixis & legitimis in anno celebrari temporibus: cùm hoc ſibi privilegium, ut in epiſtola Siricii Papæ legitur capite ſecundo, & apud nos, & apud omnes Eccleſias ſpecialiter cum Pentecoſte ſua Dominicum Paſcha defendit: in quo, ut legitur in Epiſtola Leonis Papæ capite nono, orta eſt & virtus muneris & ſpecies actionis.*

Apud Conſtantinopolim & vicinas Eccleſias his duobus feſtis addebatur aliquando feſtum, quod vocabant luminum, quia ſcilicet primitiæ gentium Chriſto Infanti dedicatæ in Magorum perſona fuerunt, & eodem anniverſario die Chriſtus de manu Joannis Baptiſte in Jordane Baptiſmum ſuſcepit. Idque teſtimonio aſtruitur Gregorii Nazianzeni orat. 40. in Sanctum Baptiſma, in perſona differentium ab Baptiſmum accedere ſic prætexit: μένω τὰ φῶτα, τὸ Πάσχα μοὶ τιμιώτερον, τὴν Πεντηκοστὴν ἐκδέξομαι, *Luminum diem expecto, Paſchatis feſtum pluris facio, Pentecoſten expectabo.* Sed non multò pòſt Siricius Pontifex diem Luminum ſeu Epiphaniorum ſuppreſſit, alioſque certos dies in Hiſpaniis uſitatos; ſoliſque baptizari permittit citra neceſſitatem Paſchæ & Pentecoſtes diebus epiſt. 1. ad Himerium Tarraconenſem, cap. 2. quin etiam Leo magnus epiſt. 4. ſeu juxta Queſnellianam editionem 16. ad Epiſcopos Siciliæ, conſuetudinem, quæ in Sicilia inoleverat ſolemniter in Epiphania baptizandi, expreſſa prohibitione revocat cap. 1. & in ſequentibus id licitum aſtruit ſolis Paſchæ & Pentecoſtes diebus. Sed cap. 5. quandocumque premit neceſſitas, baptizandum eſſe monet. Et qui his ſucceſſit Gelaſius, ſic ſcribit ad Epiſcopos Lucaniæ epiſt. 9. cap. 10. *Baptizandi ſibi quiſquam paſſim quocunque tempore nullam credat ineſſe fiduciam præter Paſchale feſtum, & Pentecoſtes, venerabile Sacramentum; excepto duntaxat graviſſimi languoris incurſu, in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo, ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio preventus abſcedat.* Habetur, de conſecr. diſt. 4. c. Baptizandi: idem pariter ſtabilitum pleriſque Conciliis, ut Gerundenſi ſub Hormiſda can. 4. Antiſiodorenſi can. 18. Matiſconenſi ſecundo can. 3. & hoc denique Triburienſi. Sequentibus demum ſæculis, ad præveniendum omnia improviſa pericula, quinetiam propter infirmitatem ipſorum, qui in vitæ diſcrimine conſtituti, metu & horrore conſternantur ad hujuſmodi nuncium, quo fiebat, ut aſtantium incuria, vel formidine, nonnulli ex hac vita ſine ullo Sacramento migrarent. His omnibus obviam ire pia mater Eccleſia intendens, perſpicienſque Sacramenta propter homines inſtituta à Sponſo ſuo Chriſto eſſe, & non viceverſa: liberiorem laxavit poteſtatem, adeò neceſſarium ad ſalutem æternam Sacramentum quovis tempore adminiſtrandi.

5. Can XIII. *De decimis Auguſtinus Doctor mirabilis ſub brevi ratiuncula rem ſatis dilucidaſſe videtur, cùm ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quid ſi diceret Deus, nempe, meus es homo, mea eſt terra*

quam

quam colis, mea ſemina quæ ſpargis, mea animalia quæ fatigas, meus eſt Solis ardor, & cùm omnia mea ſint, tu qui manus accommodas, ſolam decimam merebaris, ſed ſervo tibi novem, da mihi decimam. Si non dederis mihi decimam, auferam novem. Si dederis mihi decimam multiplicabo novem. Si ergo quærit aliquis, cur decimæ dentur, ſciat quòd ideo dandæ ſunt, ut hac devotione Deus placatus largiùs præſtet quæ neceſſaria ſunt: & ut miniſtri Eccleſiæ exinde relevati liberiores fiant ad ſpiritualis ſervitutis expletionem: & ut munus populi exhinc in quotidiana oblatione Domino immoletur, nec non ſecundùm ſtatuta canonum in ſuſtentationem pauperum, & reſtaurationem Eccleſiarum proficiant; Quatuor enim fieri partes juxta canones judicamus de decimis & oblationibus fidelium: ut una ſit Epiſcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta reſtaurationi Eccleſiarum ſervetur: ſicut in epiſtola Gelaſii Papę capite vigeſimo ſeptimo legitur.

Prolatus Auguſtini locus deſumptus eſt de ex ejus ab uno tempore ſermonibus ad Dominicam duodecimam, qui inſcribitur, de reddendis decimis. In quo illud peculiari obſervatione dignum habetur, decimas non ſolùm fructuum terræ, ſed præterea proprii laboris & artificii eſſe perſolvendas. Hæc enim adjungit: *Quòd ſi decimas non habes fructuum terrenorum, quos habet agricola, quodcunque te paſcit ingenium, Dei eſt; & inde decimas expetit unde vivis: de militia, de negotio, de artificio redde decimas. Aliud enim pro terra dependitur, aliud pro uſura vitæ penſatur.* Et Ambroſius in ſerm. Quadrageſimæ, cujus initium eſt: Ecce nunc tempus: *Quicunque recognoverit* (inquit) *in ſe, quòd fideliter non dederit decimas ſuas, modò emendet quod minus fecit: Quid eſt fideliter decimas dare? Niſi ut nec pejus, nec minus Deo offerat aut de grano ſuo, aut de vino ſuo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, aut de ipſa venatione ſua.* Denique Clemens Papa III. in c. ex tranſmiſſa, de decimis generaliter ait: *Fidelis homo de omnibus, quæ licitè poteſt acquirere, decimas erogare tenetur.* Veruntamen in ſolutione decimarum ſtandum eſt locorum conſuetudini, juxta c. cùm ſint homines, eod. tit.

6. Quæſitum eſt præterea, quidnam juris ſit in terris, quarum decimis potiebatur Eccleſia vetuſtior, ſi contingat novam ędificari Eccleſiam, utrùm huic novæ, an potiùs antiquiori Eccleſiæ decimæ illius territorii ſolvendæ ſint? Definit Concilium Moguntinum ſub Leone Papa III. & Carolo Magno celebratum, jus illud penes vetuſtiorem Eccleſiam permanere, can. 41. *Eccleſiæ antiquitùs conſtitutæ nec decimis nec aliis poſſeſſionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.* His conformia conſtituit Carolus Magnus tum alibi, tum lib. 2. Capitularium cap. 36. Niſi de novo conſtructa eo loco ſit baptiſmalis Eccleſia; huic enim decimæ debentur, c. de decimis, & c. ſtatuimus, 16. q. 1. & in Decretalibus, c. fin. de Parochiis, & c. cùm contingat, de decimis, ubi ſtatuitur hæc regula: *Perceptionem decimarum ad Parochiales Eccleſias de jure communi pertinere, etiam novalium agrorum.* Octavo verò & nono Sæculis invaluerat potentiorum audacia, qui ædificando novas Eccleſias, ſe illarum dominos conſtituebant, ſibique decimas eo prætextu quaſi jure debitas invadebant: quorum avaritiam & Regia Caroli Magni, Ludovicique Pii Capitularia, & Synodorum ejus temporis Canones coercere ſatagebant.

7. Can. XVI. *Abhorrendus & Chriſtianis omnibus devitandus mos iniquus ſubrepſit, ſepulturam mortuis ſub pretio vendere, & gratiam Dei venalem facere, cùm hoc nuſquam ſub Evangelica gratia meminerimus nos inveniſſe vel legiſſe. In Eccleſiaſtico namque libro ſcriptum eſt: Mortuo non prohibeas gratiam, ſciens quia omnes morimur. Et item: Omnia quæ de terra ſunt, in terram convertuntur. Quid terra terram vendis? Memento quoniam terra es, & in terram ibis; & quoniam mors tibi futura eſt, appropiat, & non tardat. Recordare quoniam non hominis eſt terra, ſed, ut Pſalmiſta commemorat, Domini eſt terra & plenitudo ejus, & qui habitant in ea. Si terram vendis, invaſione alienæ rei reus teneberis. Gratis accepiſti à Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omninò Chriſtianis terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare. Niſi fortè proximi & amici defuncti propter nomen Domini & redemptionem animæ hominis gratis aliquid donare velint.*

Vide ſuperiùs huc pertinentem Concilii Meldenſis can. 72. Nec omittenda regula eſt tradita in fine Canonis Triburienſis 15. *Ubi decimam perſolvebat vivus, ſed ſepeliatur mortuus.*

8. Can. XVIII. *Vaſa, in quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria, Calices ſunt & Patenæ: de quibus Bonifacius Martyr & Epiſcopus interrogatus, ſi liceret in ligneis vaſculis Sacramenta conficere? Reſpondit, quondam Sacerdotes aurei vaſculis ligneis utebantur, nunc è contra lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus. Zephyrinus Papa vitreis Calicibus Miſſas celebrari conſtituit. Deinde Urbanus primus omnia ſacri Miniſterii vaſa fecit argentea, ligneorumque vaſorum uſum ab altaribus eliminavit*, can. vaſa in quibus ſacroſancta, de conſecra. diſt. 1.

Hieronym. epiſt. ad Ruſticum ſic teſtificatur de ſibi contemporaneo Exuperio Toloſatium Epiſcopo: *Nihil illo ditius qui Chriſti Corpus in caniſtro vimineo, & Sanguinem portat in vitro.* Eccleſiæ quippe ſacra vaſa pretioſa in redemptionem captivorum diſtraxerat. Quod idem præſtitere Auguſtinus in Africa tempore irruptionis Vandalorum, ut refert in ejus vita ſcriptor Poſſidius c. 24. & in Italia Paulinus Nolanus Epiſcopus. Ipſe quoque de ſe teſtatur Ambroſius lib. 2. offic. c. 28. *Nos aliquando in invidiam incidimus, qui confregerimus vaſa myſtica, ut captivos redimeremus; quod Arianis diſplicere poterat: nec tam factum diſplicere, quàm ut eſſet quod in nobis reprehenderent.* Cyprianus in vita Cæſarii Arelatenſis ait: *An non in vitro habetur Sanguis Chriſti?* Pretioſa tamen vaſa jam inde à primis Sæculis ſacris myſteriis adhibebantur. Damaſus in vita ſancti Urbani Papæ & Martyris refert, ipſum ſtatuiſſe, ut eſſent omnia ſacrata miniſterii vaſa argentea. Prudentius in Synodo de Laurentio Martyre, à quo vaſa ſacra repetebantur, ſic interpellantem introducit gentilem Magiſtratum:

Hunc eſſe veſtris orgiis
Moremque & artem proditum eſt,
Hanc diſciplinam fœderis
Libent ut auro Antiſtites.
Argenteis ſcyphis ferunt
Fumare ſacrum Sanguinem,
Auroque nocturnis ſacris
Adſtare fixos cereos.

Auguſtin. epiſt. 165. ex Proconſularibus actis refert, Chriſtianos ſub Diocletiani perſecutionem habuiſſe Calices aureos duos, & argenteos ſex. Gregorius Turonenſis de gloria Martyrum, cap. 38. ſcribit, Diocletianeæ infeſtationis tempore, vaſa ſacra argentea in cryptis, in quibus Chriſtiani deliteſcentes ſacra peragebant, effoſſa eſſe innumera. Omitto ſacrorum ex auro vel argento vaſorum exempla ſub Imperatoribus Chriſtianis.

9. Can. XXII. *Si quis fidelibus libertate notabilis, aliquo crimine aut infamia deputatur, utatur jure juramento ſe excuſare. Si verò tanto talique crimine publicatur, ut criminoſus à populo ſuſpicetur, & propterea ſuperjuretur, aut confiteatur & pœniteat, aut Epiſcopo vel ſuo miſſo diſcutiente per ignem candenti ferro cautè examinetur.*

Tam probationum quàm purgationum aliæ cenſentur Canonicæ, quæ ſacris Canonibus ſaltem poſterioribus approbantur: aliæ vulgares, quæ vulgari quidem in uſu erant, non tamen ullo canone recepto ſancitæ aut probatæ: cujuſmodi erant deficientibus aliis probationibus duellum, ferri candentis contrectatio, aqua fervens, aqua frigida, & id genus alia, que aliquando à Canonibus auctoritatem habuerunt, ſed aliis poſterioribus

Canonibus prohibitæ ſunt: Hinc tituli decretalium *de purgatione Canonica*: & *de purgatione vulgari*: quibus ſubjecta capita interdicunt & abrogant hujuſmodi purgationes, quas etiam per judicum Eccleſiaſticorum ſententias rei ſubire compellebantur, ſecus condemnandi. Innocentius III. Epiſcopum deponit, tum ob ejus alia delicta, tum ob ejus judicium per ferrum candens probationem indicens, c. ex literis, de exceſſ. Præla. & in Decreto Stephanus V. prohibet candentis ferri & ferventis aquæ probationem, & purgationem: Nicolaus verò monomachiæ probationem, &c. conſuluiſti, & c. monomachiam, 2. q. 4. inſuper S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. illicita eſſe docet illa examina, quibus tentatur Deus ad miraculum operandum.

10. In lege quidem veteri probabatur uxorum pudicitia per aquam zelotypiæ, in quam Sacerdos maledicta congeſſerat; Sed nihil de peccato periclitabatur, ubi de divina conſtabat inſtitutione, Nu. 5. Nihilominùs iſtiuſmodi purgationum genera non tantùm Longobardorum legibus leguntur introducta, ſed etiam in Capitularibus Caroli Magni præſcripta congeſta ex Synodalibus Antiſtitum illius temporis conſtitutionibus, lib. 4. Capitular. Hujuſmodi examine perhibentur uſi diverſi Germanorum Imperatores, ut Lotharius circa ſibi ſuſpectam adulterii Theutbergam conjugem, teſte Reginone Chron. lib. 2. qui voluit duos milites monomachia decernere. Sancta & virgo Imperatrix Cunegundis ſe apud ſanctum conjugem pariter virginem Henricum ſuſpicione malè concepta nudis plantis ſuper ardentes laminas incedendo liberavit, quaſi aurum per ignem examinata, ut ejuſdem temporis Scriptor vitę ejus apud Surium 3. Mart. prodit. Otho III. Mariam uxorem Aragonum Rege natam flammarum ſupplicio addixit adulterii accuſatam, poſtquam hujus accuſatrix vidua illibati ſanctiſſimique cujuſdam Comitis Palatini, qui ſtuprum Imperatricis, à qua efflictim fuerat ſollicitatus, metu offenſæ Dei conſtanter recuſarat, ideoque falſis ab illa apud Othonem adulterii attentati, ſed ab Auguſta qua decuerat indignatione rejecti, accuſationibus delatus, à nimis credulo Imperatore fuerat neci addictus. At vidua à viro ſub vitæ finem præmonita judicii præproperi retractationem poſtulans examinari cauſam, per laminæ ardentis contrectationem petiit, cujus in ſe experimentum ſemel & iterum illæſa fecit; imperatrix verò pari quod refugiebat, experimento convicta, tandemque ſcelus ſuum confeſſa, flammis crimen expiavit in Mutinenſi urbe, ut referunt Gotfridus Viterbienſis, & Albertus Crantzius.

11. Vulgares haſce probationes Ivo Carnotenſis paſſim reprobat & diſſuadet epiſt. 74. & 205. & 252. Approbat nihilominus his conditionibus, ſi aliæ non ſuppetunt idoneæ probationes, nec deſunt probabiles gravis delicti præſumptiones, atque præcedit poſt juridicam accuſationem ſententia judicis rem ita examinari decernens; ſic enim conſultus reſpondet epiſt. 252. ad Radulfum Rhemenſem Archiepiſcopum: *Non negamus tamen, quin ad divina aliquando recurrendum ſit teſtimonia, quando præcedente ordinaria accuſatione omnino deſunt humana teſtimonia, non quod lex hoc inſtituerit Divina, ſed quòd exigat incredulitas humana.* Qui plura hiſce de rebus circa monomachiæ ſeu duelli, vel aquæ frigidæ vinctorum corpora vel ſuſtentantis ad innocentiæ argumentum, vel demergentis ad ſceleris convictionem, vel aquæ ferventis, in quam pedes & manus immergebantur, vel ferri candentis, aliaque id genus priſcis uſitatas probationes, examina ac explorationes, atque etiam ex vetuſtiſſimis manuſcriptis exorciſmos aquæ frigidæ, vel calentis, aliaſque ſolemnes preces & ritus, quibus Sacerdotes his examinibus præibant, ſcire deſiderat, annotationes conſulat eruditas Franciſci Jureti ad Ivonis Carnotenſis epiſt. 74.

Can. XXVIII. *In Nicæno ſancto & univerſali Concilio continetur: propter multam perturbationem & ſeditiones, quæ fiunt, placuit conſuetudinem omnimodis amputari, ita ut de civitate ad civitatem non Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur, &c. In Chalcedonenſi capite vigeſimo, clericos in Eccleſia miniſtrantes in alterius civitatis Eccleſia ſtatutos fieri non oportet. Si quis Epiſcopus poſt hanc definitionem ſuſceperit clericum ad alium pertinentem, ſuſcipiens & ſuſceptus communione priventur; donec is qui migraverat, ad proprium fuerit regreſſus Eccleſiam. Item in Synodo Sardicenſi capite octavo, ut nulli liceat Epiſcopo alterius Epiſcopi miniſtrum Eccleſiaſticum ſollicitare, & in ſuis Parochiis ordinare. In Africani capite vigeſimo primo, ut clericum alienum nullus ſibi privet Epiſcopus præter ejus arbitrium, cujus fuerit clericus, &c. Item in decretis Papæ Leonis, alienum clericum invito Epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat, nemo ſollicitet niſi fortè ex placito charitatis id inter dantem accipientemque convenerit. Quibus conſtitutis, Sanctorum Canonum operam dantes, & veſtigiis Patrum inhærentes hoc ſecundùm præfixos Sanctos Canones ſtatuimus, & juſtum eſſe decernimus.*

Reviſe quæ ad Nicænum ſub Sylveſtro can. 15. Item Rhemenſis Concilii anni 813. can. 20. Et Francofordienſis anni 794. can. 7. Et Turonenſis anni 813. can. 14. & Meldenſis anni 813. can. 30. de hac materia diſſerui.

Can. XXX. *In memoriam Beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licèt vix ſervandum ab illa ſancta Sede imponatur jugum, conferamus, & pia devotione toleremus. Si verò quilibet, quod non decet, ſive Presbyter, ſive Diaconus aliquam perturbationem machinando & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe Epiſtolam, vel aliud quid quod inde non convenerit: ſalva fide & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrùm eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſque quò per epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis Legatos Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimùm ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine lex Romana ſtatuat definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.*

12. Can. XL. declarat irritum matrimonium inter eos, qui ante conjugis mortem ſimul mœchati fuerant cum futurarum nuptiarum pollicitatione, ſi conjux, cui hæc inferebatur injuria, prædecederet. Eſt unum ex impedimentis matrimonium etiam contractum dirimentibus, refertur in c. relatum, 31. q. 1.

13. Can. XLI. edicit, ut ſi frater fratris uxorem vitiarit, à neutro deinceps illa contingi poſſit propter evitandum inceſtum; addit tamen, ſi urgeat incontinenti e periculum, Epiſcopum poſt mulieris pœnitentiam ſuo præſcripto peractam eiſdem conjugatis uſum matrimonii debere diſpenſare; *Ne* (inquit) *dum ſperantur ad alta ſublevari, corruant in cœnum.* Hinc liquet, poſſe per Epiſcopum diſpenſare in impedimentis contracto legitimo matrimonio ſupervenientibus, etiam in primi gradus inceſtu, ut docet Thomas Sanchez de matrimonio lib. 8. diſp. 11. n. 16. quem Bonacina, aliique ſectantur.

2. Can. XLVIII. *Illud etiam nec canonica inſtitutione definimus, nec introductione aliqua refutamus, ſed propter eos, qui diverſe de eo ſentiunt, aliquid commemoramus: ſi quis ſuæ commatris ſpiritualis filiam fortuitò & ita contingente rerum cauſa in connubium duxerit, conſilio maturiore ſervato habeat, atque honeſtè legitimo conjugio operam det.*

Secundùm jus à Concilio Tridentino ſtatutum ſeſſ. 25. cap. 2. diſtinguendum eſt inter commatris filios de ſacro lavacro ſuſceptos, & non ſuſceptos; de ſuſceptis enim non poteſt eſſe ullum cum patrino conjugium, ſed poteſt aliis commatris filiis ſive compater ſive commater nuptiis copulari. Canon iſte manifeſtè aſtruit, in ambi-

ambiguis morum quæſtionibus utrimque probabilibus atque aſſertis a gravibus & probatis Doctoribus (quales in praxi caſus occurrunt innumeri, nullo evidenti ac recepto jure definiti) licitum eſſe, dum adſit bona fides, nec qui operatur oppoſitam partem eſſe credat probabiliorem, ad unam ex duabus ſe determinare. Hujus enim Concilii Patres nihil auſi ſunt in propoſita de matrimonio quæſtione (ut ipſimet proteſtantur) definire; conſilium tamen dant alteram e duabus ſequendi, cui ſe aliquis antea cum bona fide addixerit.

Can. LI. *Illud verò communi decreto ſecundùm Canonum inſtituta diffinimus & præjudicamus, ut ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit; moriente marito, Synodali judicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei conjungatur matrimonio, quam priùs polluit adulterio: nolumus enim, nec Chriſtianæ Religioni oportet, ut ullus ducat in conjugium, quam priùs polluit per adulterium.*

Non ſervatur iſte canon, ſi intelligas de invaliditate matrimonii poſt conjugis mortem inter adulteros initi, niſi ad adulterium præcedens acceſſerit vel mutua fides de contrahendo poſt conjugis mortem matrimonio, aut ipſi adulteri in mortem conjugis conſpiraverint. Imo ſufficit amborum conſpiratio ſine adultero, dummodo fuerit ſequuta occiſio; quin etiam nec requiritur amborum ad occiſionem conſpiratio, ſed unius eorum machinatio cum effectu altera inſcia parte, ſed eo caſu requiritur utriuſque adulterium. Vide tit. per totum in Decretalib. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

CONCILIUM NAMNETENSE
Epochæ incertæ.

1. Namnetes, ſeu Namnetæ, urbs eſt ad Ligerim Epiſcopalis ſub Turonenſi Metropolitano.

2. Can. I. *Ut Dominicis & feſtis diebus Presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit qui proprio contempto Presbytero ibi Miſſam velit audire. Quem ſi invenerint, ſtatim ex Eccleſia abjiciant, & ad ſuam Parochiam redire compellant. Similiter interrogent, ſi aliqui diſcordantes ſint, qui inter ſe litem implacabilem habeant, & ſi inventi fuerint, ſtatim reconcilientur. Quod ſi renuerint pacem ſuſcipere, ab Eccleſia rejiciantur, uſquequò ad charitatem redeant; non enim poſſumus munus vel oblationem ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur,* (Matth. 5.) *his ita peractis Sacerdotes Miſſarum ſolemnia ritè peragant.*

His conſentit can. 31. Concilii Arelatenſis ſecundi: *Hi qui publicis inter ſe odiis exardeſcunt, ab Eccleſiaſticis conventibus ſunt removendi, donec ad pacem recurrant.* Prior vero hujus Namnetenſis canonis pars, de audiendo Sacro in propria Parochia, iteratur in 2. canone ſequenti, ut nullus Presbyter alterius parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat. Eodem ſpectat Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. c. 4. de reform. his verbis: *Moneatque Epiſcopus populum diligenter teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei.* Cum his conſpirant pleræque conſtitutiones à ſanctiſſimo Præſule Carolo in Mediolanenſibus Conciliis editæ. His tamen derogat perpetua, totoque propemodum Orbe Chriſtiano recepta conſuetudo in oppoſitum.

3. Can. VI. *Præcipiendum ſecundùm Canonum auctoritatem, ut de ſepulchris & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant, niſi fortè qui ſepelitur, vivens juſſerit, Eccleſiæ, in cujus atrio ſepelitur, de ſuis aliquid tribuere, aut etiam poſt mortem illius; quibus commiſſum eſt ejus eleemoſynam facere, de rebus illius dare aliquid ſpontè voluerint; tamen à Presbyteris nullatenùs exigatur, ſive ab illis qui vicis & locis præſunt. Prohibendum etiam ſecundùm Majorum inſtituta, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in porticu, aut extra Eccleſiam; infra Eccleſiam verò aut prope Altare, ubi corpus Domini & ſanguis conficitur, nullatenus habeat licentiam ſepeliendi.*

Serius in uſum Eccleſiarum receptum fuit, ut fidelium cadavera intra templorum ambitum ſepelirentur, præterquam Martyrum, aliorumve, quos Eccleſia publico cultu veneratur. Cæterorum autem fidelium in publicis cœmeteriis, aut atriis templi condebantur. Epiſcopos tamen intra Eccleſias tumulari mos fuit, ut teſtatur Sozomenus lib. 2. cap. ult. in quo ſcribit quoque Conſtantinum fuiſſe in Baſilica Apoſtolorum Conſtantinopoli conditum, quam vivens a fundamentis excitaverat. Verum non in alia templi parte quam in veſtibulo, quod idem cenſendum pariter exiſtimo de Epiſcopis. Liquet vero ex Chryſoſtomi verbis homil. 26. in 2. Corinth. *Conſtantius Auguſtus Conſtantinum Magnum ingenti honore ſe affecturum exiſtimavit, ſi in veſtibulis collocaret Piſcatoris. Quod enim in Regiis janitores ſunt Regibus, id in ſepulchro Reges ſunt Piſcatoribus, & præclare ſecum agi putant, ſi janua ipſis aſſignetur veſtibularis.* Concilium Bracarenſe I. anni 573. can. 36. prohibet intra Baſilicas ſepeliri fidelium cadavera. Inſuper Concilium Varenſe citatum in Decreto, c. præcipiendum, 13. q. 2. jubet extra Eccleſias ſepulturæ mandari fideles defunctos: Sed vel in porticu, vel in atrio, vel in exedris, quo nomine hic intelligito loca illa, quæ vulgo Clauſtra vocantur. Idem injungit Concil. Triburienſe can. 17. his verbis: *Secundum ſtatuta Sanctorum Patrum & experimenta prohibemus, & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in Eccleſia ſepeliatur.* Idem ex Concilio Moguntiaco Gratianus, 13. q. 2. c. nullus: *Nullus mortuus intra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, aut fideles laici.* Huc pertinet l. 2. Cod. de ſacroſ. Eccleſ. & divi Auguſtini tractatus ad Paulinum, de cura pro mortuis gerenda; at ſancti Gregorii Magni temporibus jam invaluerat conſuetudo communis intra Eccleſiam ſepeliendi, ut perſpicuum fit lib. 2. dialog. cap. 23. & lib. 4. cap. 51. 52. 53. 54. Perhibet etiam Gregorius Turonenſis, Clodovæum primum Chriſtianum Francorum Regem (qui anno Chr. 511. mortem obiit) ſepultum fuiſſe in Sanctorum Apoſtolorum a ſe fundata Baſilica.

4. Can. VIII. *Sicut enim Epiſcopus non plus poteſt habere, quam unam civitatem, & vir unam uxorem, ita Presbyter unam tantum Eccleſiam. Itaque nullus Presbyter plures præſumat habere Eccleſias, niſi fortè alios Presbyteros ſub ſe in unaquaque habet, qui nocturnum atque diurnum officium adimpleant ſolemniter, & Miſſarum celebrationes quotidianis expleant cæremoniis.*

Ex fine hujus canonis compertum fit, jam tunc fuiſſe admodum relaxatam Eccleſiarum diſciplinam, cum uni Sacerdoti permittat duarum ſimul Eccleſiarum præfecturam. Præfectus autem Eccleſiæ reſidentiæ adſtringitur, ut ſubditos clericos & ſuo dirigat exemplo, ſuaque præſentia & admonitionibus in officio vitæque honeſtate contineat, eorumque defectibus & infirmitatibus per ſeipſum ſuppleat. Prov. 27. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera.* Sapienter ait Sanctus Papa Gregorius lib. 2. epiſt. 62. *Quæ enim poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi lupus oves comedit, & Paſtor neſcit?*

Can. IX. *Ut de oblationibus, quæ offeruntur a populo, & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus, quos afferunt fideles ad Eccleſiam: vel certe de ſuis Presbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido, ut poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerunt parati, eulogias omni die Dominico & in diebus feſtis exinde accipiant, & illa unde eulogias Presbyter daturus, ante in hæc verba benedicat: Domine ſancte, &c.*

Vide ſecundam noſtram de Eulogiis diſſertationem, in Notit. Eccl. ſæculi II.

ECCLESIÆ DECIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. QUia nonnulli inſequentium ſæculorum Scriptores, craſſa rerum, quæ contigerant ignorantia, & fabularum affectatione pro ſuorum temporum barbarie adducti, nomina ſummorum Pontificum antea prorſus ignota commenti ſunt, & aniles fabulas ſcriptis ſuis reſperſerunt, ut Marianus Scotus, Martinus Polonus, aliique nonnulli; viſum eſt, ſinceram Pontificum, in quibus erraverunt, enumerationem ex Autoribus antiquioribus, & quaſi oculatis ac præſentibus teſtibus, & utique multo gravioribus & ſapientioribus prætexere, Luitprando Ticinenſi, Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ Bibliothecario, Fulcone Rhemenſi Archiepiſcopo, qui proximus Hincmaro ſucceſſit, amborumque Hiſtorico Flodoardo, Græcoque iiſdem temporibus edito Romanorum Pontificum Catalogo, a Baronio ſcientiſſimo & diligentiſſimo Annaliſta prolato Igitur poſt Nicolaum primum ſedit in Romana Eccleſia Hadrianus II. deinde Joannes VIII. cui defuncto anno Chr. 882. ſuffectus eſt Maximus, & iſti ſubrogatur Hadrianus III. qui ſucceſſorem habuit Stephanum V. hunc proximus excepit Formoſus, quem Anaſtaſius in Nicolao magnæ ſanctitatis Epiſcopum nominat, quem Luitprandus ſapientiſſimus illorum temporum hiſtoricus Ticinenſis Epiſcopus laudatiſſimum teſtatur, tum religione, tum morum integritate atque doctrina, cuique honorificum admodum perhibet teſtimonium apud Flodoardum Hincmarus Rhemenſis, ejus ſanctitatem & ſcientiam mirifice commendans, ejuſque amicitiam expetens, datis ad ipſum Formoſum literis, cum nondum ad Romanam Cathedram aſcendiſſet, Formoſum deinde vita perfunctum ſubſequutus eſt longe illi diſpar Stephanus VI. præceſſori ſuo inſenſiſſimus.

2. Hadriano III. ſupremo exiſtente Pontifice anno Chr. 884. ut ſcribit Leo Oſtienſis, celeberrimum Caſſinenſe Monaſterium a Saracenis occupatum, expilatum, incenſumque barbarica immanitate fuit, multis trucidatis Monachis, & cum his ſancto Abbate Berthario. Fatiſcente apud Germanos Romano Imperio, novum in Italia inſtauratum eſt Romanorum Imperium anno 892. quo Formoſus Pontifex Vidonem corona Imperiali redimivit: cum alioqui pluribus antea annis privata uſurpatione ſe Imperatorem geſſiſſet, atque appellaſſet, filiumque Lambertum ſibi in Imperio ſucceſſorem deſignaſſet. Quo eodem anno, Germania Normannorum graſſationibus miſerabiliter devaſtata eſt, & ab illis nobile Prumienſe Monaſterium (intra quod depoſito ſponte Imperio Lotharius primus vitam finierat) direptum ac pene everſum fuit, ut eorumdem Scriptor temporum, & qui eodem in Monaſterio Monachatum profeſſus fuerat, Regino ſcriptis prodit.

3. Idem pariter annus inſignis in Gallia fuit inunctione & coronatione Caroli cognomine Simplicis, qui ſolus ex Regia proſapia ſupererat, rejecto Odone Comite Pariſienſi, qui Franciæ Regis titulum tyrannice ſibi vendicarat. Facta igitur Epiſcoporum Sinodo, ſimulque frequentibus Franciæ Procerum apud Durocottorum Rhemorum comitiis, ibidem conſtitutum eſt, non alium poſſe legitimum eſſe Francorum Regem, quam Ludovici Balbi nuperrimi Regis filium Carolum, quandoquidem Francorum inviolabili lege ſancitum erat, quam diutina conſuetudo jam inde ab intio Monarchiæ firmarat, non alium poſſe Regem ſuſcipi, quam quem ſanguine proximum præceſſor ſibi ſuperſtitem reliquiſſet, proindeque Odonem ſine ullo jure, nec alio quam tyrrannicæ invaſionis titulo potiri regno. Itaque Carolus quatuordecim tantum annorum puer Rex eſt proclamatus. Quod ut firmius ſtabiliretur, idem Fulco ſedulus tantæ rei promotor, in rei geſtæ defenſionem literas miſit ad Arnulfum Germaniæ Regem, & ad Vidonem Imperatorem, atque ad Romanum Pontificem Formoſum iteratas, ut ſe eorum, quæ Rhemis facta fuerant, approbatores & fautores exhiberent; ut Flodoardus in hiſtoria Rhemenſis Eccleſiæ ſub Fulcone fidem facit. Unde ſtatim ortæ inter Provincias Regni mutuæ diſſenſiones civiliaque bella, cum Odo ejuſque partibus addicti in oppoſitum armis contenderent.

4. Deficiente, aut ad inertiam prolapſa Caroli Magni progenie, innumeris cladibus conflictata eſt Italia per Saracenorum graſſationes, quibus acceſſit tyrannorum ambitio pro Italiæ regno, & Imperii corona mutuo contendentium, ad ultimum populorum diverſas in partes diviſorum exitium & internecionem, & quod caput malorum eſt, nefarii ſceleſtique Pontifices ſcortis in illorum temporum hiſtoria famoſiſſimis palam addicti, omnia ex illarum arbitrio gerebant. Stephanus aliis VI. recenſitus, aliis vero Papa VII. odio exitiali adverſus præceſſorem Formoſum Pontificem furens, ejus e tumulo erutum cadaver ad ſe in Epiſcoporum conſeſſum adductum pronunciato degradationis judicio, Pontificalibus indui juſſit ornamentis, quibus illum feralibus verbis & execrabili violentia ſenſim expoliavit: & ſic denudatum cadaver ſacris pollicibus & indicibus amputatis, in

Tibe-

Tiberim trahi & projici fecit. Nec ſatis habuit cætera omnia Formoſi acta reſcindere, ſed eodem quoque malignantium conſilio & decreto ſub gravibus pœnis edixit; ut quotquot Eccleſiaſticos Ordines ab illo, aut illis, quos Formoſus Epiſcopus conſecrarat, ſuſcepiſſent, ſe iterum ordinandos præſentarent. Hæc tam nefaria contigere ann. 896. Joannes deinde nonus longe moderatior Pontifex acta & ſancita ab hoc Romano Concilio reprobavit, Formoſique memoriam honorifice reſtituit, in Ravennatenſi Synodo, anno, ut ſcribit Sigonius, 898 ut autem aſſerit Baronius, anno 904. Succeſſit poſt hæc Sergius Papa tertius, pari cum Stephano VII. impietate inſignis, a quo damnatum Romæ fuit iſtud Ravennæ initum Concilium, inſtauratum vero, quod ſub Stephano præceſſerat Romanum. Refugit animus alia commemorare vel cogitatu horrenda, quæ a gravibus iſtius ſæculi Scriptoribus Luitprando Cremonenſi Epiſcopo, a Reginone Abbate, aliiſque referuntur; quæque fuſe proſequitur Baronius in Annalibus ſuis, Carolus Sigonius de Regno Italiæ, & alii.

5. Omni ſublimior laude Annalium conditor, Baronius, atque Genebrardus digniſſimus Aquarum ſextiarum Archiepiſcopus, vir in omni literatura profundiſſime verſatus, hæc & alia, quæ ſciens prætermitto, conſcribentes, ſapienter admonent, nihil cauſæ eſſe, cur Eccleſiæ Romanæ vitio verti poſſit hujuſmodi Pontificum promotio, morumque perverſitas. Non enim libera vel canonica Romani Cleri electione, (ut ante fieri conſuetum fuerat) ſed intruſione Principum nefariorum Romanam Eccleſiam, quamvis invitam, dira tyrannide opprimentium, Apoſtolicum ſolium iſti conſcenderant. Hi fuerunt in primis Principes Italici, qui ſuprema uſurpata Romæ dominatione, & Italiam pro ſuo regentes arbitrio, abolitis electionum canonicarum formis, ambitioſos Prælatos, altiore pretio & infamibus obſequiis & pollicitationibus licitantes, ad Romanam ſedem promovebant: cæteraſque Eccleſiæ dignitates venales habebant: quorum poſtmodo veſtigiis inſtitere plerique Germanorum Reges ac Imperatores. Nihil eſt igitur, quod miremur, ſi his pravis artibus provecti Pontifices prave turpiterque vixere. Sane alioqui nulla toto Orbe Eccleſia, tot illuſtres Pontifices publicaque veneratione colendos in cœlum tranſmiſit, ut Romana.

6. Jam inde ſuperſtite adhuc & Imperante Carolo Craſſo, cum liberis careret, duo quidam præcipui Italiæ Dynaſtæ, Vido Dux Spoletinus, & Berengarius Forojulii & Veronæ Dux, diviſa in factiones Italia, regnum Italiæ Romanumque Imperium, ut paulo ante dictum eſt, certatim ambiebant: obtinueruntque ab Adriano Papa ſecundo decretum, ut defuncto ſine liberis Carolo, regnum Italiæ Romanumque Imperium, non aliis, niſi alicui Italiæ Principi deferretur. Accepto demum de morte Caroli nuntio, ut ſcribit Luitprandus lib. 1. cap. 6. Guido certus de Pontificis Formoſi propenſo in ſe animo Romam convolavit, ab eoque acceptis omnibus Imperii inſignibus inunctus eſt Imperator, anno Redemptoris octingenteſimo nonageſimo ſecundo; quod probat Baronius ipſis Formoſi ad Fulconem Rhemenſem literis, quarum meminit Flodoardus lib.4. hiſt. Rhem. cap.2. At vero Berengarius Vidonis æmulus ante triennium ipſo, quo deceſſerat Carolus Craſſus anno 888. ſe Italiæ Regem proclamari fecerat, & in Ticinenſi civitate ab Anſelmo Mediolani Archiepiſcopo pro Rege inungi. Stephanus enim ſextus, quo Romana in ſede conſtituto, Carolus Craſſus mortem obiit, tot populorum & Principum in diverſa diſtractis ſtudiis refugerat ſe implicare, Germanorum, Francorum & Italorum. Carolus Craſſus, ad quem devolutum fuerat & Romanum Imperium & Franciæ regnum, Ludovici Germaniæ Regis filius, Imperii Coronam Romæ de manibus Joannis Papæ octavi ſumpſerat anno 881. ſed multis a Normannorum gente cladibus acceptis, corpore animoque infirmus, omniſque agnitus regiminis incapax, ab omnibus etiam domeſticis famulis deſertus, utraque infeliciſſimus Princeps Corona excidit. Franci enim illo abdicato Eudonem Comitem ſibi Regem præfecerunt. Germani vero Proceres communi aſſenſu Arnulfum Carinthiæ Ducem Carolomanni ex Magni Caroli progenie Principis illegitimum ac nothum filium, Germanorum Regem proclamaverunt, a quo deinceps Carolus Craſſus, proh regnorum indigniſſimas vices! victum precarium habuit. Anno demum 896. Arnulfus injurias, quibus Formoſus Pontifex a Romanis vexabatur, ulturus, copioſo ſuccinctus exercitu, Romam acceſſit, uxoremque Vidonis Imperatoris, quæ Romanam civitatem præſidio continebat, inde coegit excedere, ut ſcribit Regino: multoſque Romanorum Principes decollari præcepit: ex quibus facile conjicitur, graves illas, quibus Formoſus a Romanis afflictabatur vexationes, non aliunde quam ex ingrati & ab eodem Pontifice coronati Vidonis factione proceſſiſſe, Romam, aliaſque ditiones eidem per vim ſubtrahentis, quibus olim Francorum Reges Romanam Eccleſiam locupletarant. Itaque viventibus etiam nunc Vidone, ejuſque filio Lamberto, quos Formoſus Imperatores inauguraverat, idem Pontifex Arnulfum in Petri Apoſtoli æde corona Imperiali decoravit eodem Chriſti anno 896. quo deſinente, ipſe Formoſus e vita diſceſſit.

7. Nec vero ſilendus eſt ridiculus eventus, cujus occaſione in Arnulfi poteſtatem Roma venerat. Dum Germani obſeſſam urbem impugnabant, lepuſculus militum clamore territus urbem verſus fugere cœpit, quem militum manus per ludum inſequuta eſt, altera vero manus fugienti beſtiæ in occurſum veniens ejus curſum intercludere conabatur; perſtrepebat undique militum obſidentium clamor, quo

etiam

etiam Romani de muro ſpectantes perterrefacti ſunt, cumque lepuſculum non viderent, exiſtimarunt ab hoſtibus impreſſionem muris imminere; cujus formidine murum incuſtoditum ſuo abſceſſu reliquerunt. Hac re conſpecta, Germani locum ſibi datum aggrediendæ urbis rati, ſubito ſarcinas muro admoverunt, eiſque ad juſtam altitudinem coacervatis, extemplo alii muros conſcenderunt, alii portam ariete perfregerunt, & urbe potiti ſunt: qua occupata Arnulfus Sergianos Formoſo Pontifici infenſos interemit. Sergius vero fuga ſibi conſuluit. Sicque factum eſt, ut Martis illa civitas per meticuloſum lepuſculum expugnata ſit, quæ quondam per anſeres Capitolii ſervata fuerat: adeo nonnumquam ex leviſſimis eventibus maxima rerum momenta dependent. Arnulfus inde digreſſus, conſpirantibus per æmulationem Imperii adverſus eum quantumvis alioqui inter ſeſe mutuo infenſis Lamberti & Berengarii factionibus, ex Italia trans Alpes evaſit.

8. Inter hæc, Italia ſuorum factionibus fœdiſſime lacerabatur. Mortuis Vidone ejuſque filio Lamberto Spoleti Ducibus, in eorum adverſarium Berengarium Forojulii Ducem, devolutus eſt Italiæ Principatus, qui tamen non fuit ipſi diuturnus, res novas adverſus eum moliente Adelberto Tuſciæ (ut eum vocat Luitprandus) Marchione, qui ex Tranſalpina Provincia Ludovicum ſpe Italiæ potiundæ excivit. Erat hic Ludovicus Boſonis Arelatenſis Regis & Hermingardis filius, qui fuſo fugatoque Berengario, à Stephano Papa ſeptimo Romæ donatus eſt Imperii corona, Salvatoris anno 901. Cæterum vix Imperii ſui exacto triennio, proditus ab eodem, qui vocarat Adelberto, in manus cecidit Berengarii, qui eum oculis & Imperio privavit. Nec tamen hoc ſublato rivali quiete frui licuit Berengario; Adelbertus enim Eporediæ Marchio, quæ nunc Inurea dicitur in partibus Longobardiæ, cum aliis Italiæ Principibus Berengarium pertæſis, Rodulfum Burgundiæ Regem ad Italiæ regnum capeſſendum accerſivit. Quibus ille acquieſcens novum regnum felicibus auſpiciis exorſus eſt, acie fuſis Berengarii copiis, qui haud multo poſt Veronæ per inſidias eſt interemptus: filiam habuit Ghiſelem, cum qua inito matrimonio Adelbertus prædictus Eporedienſis Berengarium ſecundum progenuit, qui regno poſtmodum Italiæ potitus eſt.

9. Mortuo Berengario, Rudolfus, quaſi fato Italiæ Regibus illigato, eadem facilitate ac inconſtantia, qua fuerat expetitus, mox repulſus eſt, inclinantibus ad Hugonem Provinciæ Comitem Italorum animis: qui adventans in Italiam Rudolfum in fugam compulit anno 926. anniſque viginti ſceptrum tenuit. Maroſia illuſtriſſima meretricum Romam tunc temporis tyrannide premebat, duobus potentiſſimis freta filiis, Joanne, quem ex Sergio Papa tertio enixa fuerat, qui matris opera factus Romanus deinde Pontifex fuit, ejus nominis undecimus: & Alberico, quem eadem Adelberto Tuſciæ Marchioni pepererat. Cum Maroſia Hugo nuptias fecit, ex eaque dotalem Romæ vicinarumque arcium Principatum recepit; ſed mox orta Hugonem inter & privignum Albericum ſimultate, Roma ejectus Hugo Lotharium filium in regni ſocietatem excivit.

10. Berengarius ſecundus Adelberti Eporedienſis filius, Berengarii primi ex matre ſua Ghiſela nepos, cum res novas adverſus Hugonem & Lotharium moliretur, adactus in fugam ad Othonem Germaniæ Regem ſe recepit anno 939. ſed reverſis in ejus gratiam Italorum ſtudiis, in Italiam remeavit. Annoque 945. ita cum Hugone convenit, ut hic cum Lothario filio, Regis nuncupatione contentus, regimen omne Berengario permitteret. Hinc Hugo in Provinciam eſt regreſſus, relicto in Italia Lothario filio, cui pridem nupſerat Adelais Rudolfi Burgundiæ Regis filia. Moritur demum Lotharius, quo morte ſublato Berengarius Regis Italiæ titulum ſumpſit anno 950. una cum Adelberto filio, cui cum Adelaidem Lotharii viduam dare uxorem vellet; illa Othonem Germaniæ Regem in Italiam evocavit, eique an. 951. nupſit. Berengarius viribus longe impar Italiæ regnum precario ab Othone obtinuit, regnavitque annos circiter duodecim, donec Itali ejus tyrannide oppreſſi ad Othonem denuo confugere, qui accitus ſecundam in Italiam inſtituit profectionem, & ab Joanne duodecimo Pontifice Alberici filio coronam ſumpſit Imperii anno 962. Berengariumque in Bavariam abduxit: qui anno Domini 966. diem clauſit extremum. Duravit iſtud Italicum regnum atrociſſimis civilibus bellis fœdum, & immanibus crudelitatibus & perfidiis inſigne, annos ad Othonis uſque Imperium duos & ſeptuaginta.

11. In Oriente vero, primis hujus ſæculi annis, gravis eſt orta concertatio ob quartum Leonis Imperatoris, cui Philoſopho nomen, matrimonium; qui ante aliquot annos edictum promulgaverat canonicis pœnis ſubjiciens, quicunque ad tertias nuptias convolarent, maxime cum Neocæſareenſes canones 3. & 7. bigamos ad pœnitentiam adigant, & Sacerdotes horum conviviis nuptialibus intereſſe prohibeant. His aſtipulantur Baſilius epiſt. ad Amphilochium can. 40. ipſe tamen Leo, cum ex tribus priſtinis conjugiis liberos nullos ſuſtuliſſet, quartum cum Zoe contraxit. Quia vero Nicolaus Patriarcha cognomento Myſticus has nuptias benedicere recuſavit, & qui benedixerat, Sacerdotem Ordine depoſuit, & perdiu rogatur ab Imperatore, ipſum tamen aditu Eccleſiæ prohibuit: ideo a Leone in monaſterium relegatus eſt, cujus loco ſuffragiis Cleri ſublectus eſt Euthymius, qui fuerat depoſiti Nicolai Syncellus. Hanc fuſius proſequitur hiſtoriam Curopalates. Ex Zoe vero filium Leo ſuſcepit Conſtantinum Porphyrogenitum, quem habuit Imperii ſucceſſorem.

12. Anno 905. virtute Adelfonſi Galæciæ Regis, cognomento Magni, res Chriſtiana magnopere aucta eſt, ingenti Arabum fuſo exercitu, duceque ipſorum Alcainan in acie occiſo, ut refert Ambroſius Morales Chron. Hiſpan. lib. 15. cap. 28. qui idem c. 30. ejuſdem Adelfonſi factum æterna dignum laude ſcribit. Cum enim primogenitum ejus Garſiam longævi paterni regni tædium cepiſſet, adjuvantibus fratribus conſpiraret in patrem, Adelfonſus bello ſtrenuus & juſtitia ſuæ cauſæ ſubnixus, maluit tamen jure omni cedere, quam pro tuendo jure ſuo rem Chriſtianam & publicam pacem diſcrimini per bella civilia objicere; qua occaſione res infidelium admodum invaluiſſet. Licet vero ſe magnum victoriis de infideli gente relatis exhibuiſſet, major tamen & maximus cenſendus eſt, cum ſeipſum ſuperans ſponte filio ceſſit, & ſub filio Rege nobiles alias de Saracenis victorias diverſis præliis reportavit.

13. In Germania, ineunte decimo ſæculo, moritur ultimus pediculari morbo ex Caroli Magni ſtirpe Imperator Arnulfus. Hujus vero filius Ludovicus Procerum conſenſu anno 900. Germaniæ Regnum capeſſivit: idque annos duodecim tenuit, ſed Imperii coronam non ſumpſit, neque titulum habuit: in ipſoque obeunte, anno 911. Carolorum progenies in Germania extincta eſt. Conradus ejus loco Dux Franconiæ in Regnum Germaniæ ſubrogatur. Qui proximus morti cum annis ſeptem regnaſſet, Primoribus mandavit, ne alium ſibi ſucceſſorem eligerent, quam Henricum Othonis, Ducis Saxoniæ filium, qui ex Vittichindi Saxonum Regis, quem Carolus Magnus acie ſuperatum ad Chriſtianam fidem perduxerat, ſtirpe ortum ducebat. Itaque Henricus ab aucupii ſtudio cognomine Auceps ann. 919. regnum iniit inſignibus de Hunnis Germaniam vaſtantibus victoriis relatis.

14. Henricum ex hac luce ſubtractum anno 936. Otho filius ejus excepit, regnavitque annis 37. & re & appellatione Magnus. Slavos ſeu Bohemos perdomuit, Belgas & Lotharingos preliis attrivit, Ludovicum Francorum Occidentalium Regem victum in fugam adegit, eaque victoria Lotharingiam ſuæ aſſeruit poteſtati. Profectus deinde in Italiam Adelaidis accitu, quam Berengarius in ultimas redegerat anguſtias, & hanc ſibi conjugem ſociavit, & Berengarium a ſe victum, captum abduxit, inſigniaque Imperii ab Joanne duodecimo Pontifice recepit, anno 962. Italos denuo rebellantes cum Adelberto Berengarii filio acie fudit. Ulteriuſque progreſſus in Calabriam & Apuliam bellum movit, Græcoſque exinde expulit, annoque demum 973. morte obivit. Hujus filius Imperiique ſucceſſor Ottho ſecundus diſparem patri fortunam habuit, anno enim 982. adverſus Græcos Saracenorum auxilio Apuliam & Calabriam repetentes infeliciſſime dimicavit, cæſis ad interneciónem copiis ſuis, ipſeque clam dilapſus vix hoſtium manus effugit: qua ex clade tantum mœrorem cepit, ut anno 983. Romæ languore extinctus ſit. Hujus uxor Theophania Conſtantini Græcorum Imperatoris filia, ex oppoſito tantum lætitiæ concepit ex popularium ſuorum victoria, ut Latinis ea de cauſa inſolentius inſultaret, ut Dithmarus lib. 3. prodit.

15. Seculi hujus anno 12. Normanni, qui latrociniis & excurſionibus omnem Europam infeſtaverant, ad poſtremum ſub proprio Duce Rollone, abjecto idolorum cultu, ſuſceptoque Baptiſmo pacem cum Chriſtiana Religione colere cœperunt. Horum ferocia præcedenti anno validiſſime repreſſa retuſaque fuerat. Cum enim Autricum Carnutum admotis copiis obſidione premerent, Francorumque exercitus ad Normannorum caſtra Ricardo & Roberto Ducibus opis ferendæ oppidanis cauſa conſiſteret, pium inſedit Carnutenſibus conſilium in extremo diſcrimine ſanctiſſimæ Deiparæ præſidium implorandi; ejuſque quod penes ſe aſſervabant Induſium, inter ſolemnes & publicas preces circumferendi; quæ cum ab eis fierent, tantum pavoris Normannis repente injectum eſt, ut in fugam ſe præcipites dederint. Quod cernentes Francorum copiæ horribilem Normannorum confuſis ordinibus palantium edidere ſtragem. Poſt hæc Franconis Rothomagenſium Epiſcopi ſedula opera Rollo cum præcipuis Ducibus ſuorumque multitudine Chriſtiana ſacra ſuſcepit, fœduſque cum Carolo Simplice ictum, conceſſa Rolloni ejuſque ſucceſſoribus in dominium, ſub fidei clientela Regibus Franciæ deinceps præſtandæ, ampliſſima illa Neuſtriæ provincia, quæ poſthac Normannia dicta; & quo ſtrictius utraque gens jungeretur, Gislam Carolus filiam ſuam Rolloni nuptu collocavit. Hæc Dudo lib. 2. & Floriacenſe Chronicum, aliique illorum temporum Scriptores memoriæ prodiderunt.

15. Carolo Regi ſua, quæ ei peperit nomen, ſimplicitas multum obfuit. Cum enim Haganonem mediæ ſortis hominem ad ſummam potentiam evectum, interioribus conſiliis adhiberet, ea res æmulationem Procerum excitavit, fecitque rebelles: hoc inter præcipui eminebant Robertus Andium Dux equitum regni Præfectus, & frater Eudonis illius, qui medius inter Carolos duos Craſſum & Simplicem in Francia regnarat. Alter erat Heribertus immenſæ ambitionis Veromanduorum Comes, cujus ſororem Robertus duxerat. Horum conſpiratione Robertus Carolo abdicato Rex eligitur, eductis partium copiis in Sueſſionibus acriter dimicatur: quo prælio Robertus perimitur, ſuos tamen relinquens victores anno 925. Haud multò pòſt ab iiſdem Proceribus, quaſi ad vacuum Regni ſolium, accerſitus Rodulfus Burgundiæ Dux. Heribertus vero ſpecie conciliande

pacis,

pacis, credulum nimis Carolum, nihilque ſuſpicantem mali, Peronam abducit in arctam cuſtodiam, in qua Rex infelix vita deceſſit, anno 929.

17. Accepta Caroli Regis captivitate uxor ejus Eadgina, Alſtani Regis Anglorum filia, cum filio, quem ex Carolo ſuſceperat, ad patrem in Angliam profugerat: ibique hæſit, quandiu Rodulfus Burgundus in Francia regnavit. Hunc Rodulfum Uſpergenſis Abbas erroneè confundit cum altero Rodulfo Burgundo, qui tempore præceſſit, qui Rex Italię fuit, quem Hugo Italiæ regno depulit, & cujus filiam Adelaidem filio ſuo Lothario in matrimonium dedit. Iſte porrò, qui Francis regnavit Rodulfus, patre Ricardo natus, Roberti ejus gener fuit quem paulò antè vidimus in prælio contra Carolum Regem apud Sueſſiones cecidiſſe: ejus quippe filiam Emmam Hugonis Magni, e quo poſtea ortum duxit Capetiorum Regia familia, ſororem ſibi matrimonio ſociaverat. Hic igitur Hugonis ſororis & Heriberti factione in Franciæ regnum accitus è Burgundia Rodulfus regnum iniit ann. 923. Normannos in Aquitania graſſantes magna ſtrage profligavit; ſuumque regnum ad annum, quo mortuus eſt, 936. prorogavit. Quo eodem Henricus Auceps in Germania deceſſit. Eodem pariter anno ab Hugone revocatus eſt ex Anglia, ut regnum Franciæ capeſſeret, Caroli Simplicis filius Ludovicus, inde nomen Tranſmarini ſortitus. Hic Lotharingiam, quam deſperatis rebus ſuis Carolus ejus pater Henrico Germaniæ Regi ceſſerat, armis repetens; ab Othone Henrici filio depellitur anno 939. cum quo Hugo iterum rebellis belli ſocietatem inierat, ducta in matrimonium Othonis Germaniæ Regis ſorore.

18. Heribertus, ne quiſquam ſe invito in Franciæ Regem inauguraretur, rem molitus eſt indigniſſimam, quam Flodoardus, qui eodem vixit tempore, Rhemenſis Eccleſiæ Presbyter, prolixiùs refert in ejuſdem Eccleſiæ Rhemenſis Chronico libr. 4. Convenit cum Seulfo Rhemenſi Epiſcopo, ut ſuus filius adhuc infans Rhemenſi prę̨ficeretur Eccleſiæ, in qua liquor aſſervatur, quo liniri ſolent Franciæ Reges. Sed miniſtri Comitis præ moræ longioris impatientia Seulfum veneno propinato necaverunt: eoque patrato ſcelere puer Heriberti necdum quinquennis, Rhemenſis eligitur Epiſcopus: quale monſtrum necdum fuerat in Eccleſia viſum. Rodulfus Rex ne à ſe alienum haberet Heribertum, hanc electionem ratam habuit: quodque deterius eſt, Joannes X. innumeris flagitiis infamis eamdem ſua approbatione firmavit, & Ebboni Sueſſionum Præſuli Rhemenſis Eccleſiæ curam & miniſterium delegavit. Heribertus demum turbarum omnium auctor, quibus Regnum horrendè divexatum fuerat, ex hac vita migravit anuo 943.

19. Rex obiit Ludovicus Tranſmarinus anno 954. dum lupum venatu inſequitur, e quo liberius admiſſo dejectus & lapſu obtritus, Durocottori Rhemorum ſepultus eſt, duobus relictis liberis, Lothario & Carolo. Exactoque inde biennio mortuus eſt Hugo, cui nomen aſcivere Magni & ſumma poteſtas, qua plerumque abuſus fuerat, & civilis, ſed parum Chriſtiana prudentia; & illuſtres affinitates Regum & ſummorum Principum, & altiſſima propaginis nobilitas à Pipino, Hereſtallo Auſtraſiæ & Tungrorum Principe ducta, à quo exorta ſecunda Franciæ Regum progenies, & gloriæ avitæ ſplendor, ejus quippe avus Robertus Francici exercitus dux adverſus Normannos pro Religione & patriæ ſalute dimicans in acie glorioſè occubuerat anno 867. duobus relictis liberis, Odone, qui poſt Carolum Craſſum Rex electus Francorum multis regnavit annis: & altero Roberto, qui ex Eriberti, quam duxerat ſorore; Hugonem iſtum cognomine Magnum genuerat. Iſte verò ex Hoctuide Othonis Imperatoris ſorore tres reliquit ſibi ſuperſtites filios, Hugonem Capetum, qui poſtmodum ad regale faſtigium evectus, tertiæ Regum progeniei autor fuit; Othonem etiam ſecundogenitum, & tertium natu Henricum, filiamque Emmam, quæ Ricardo Normanorum Duci nupſit. Eidem Hugoni Magno nomen quoque Abbatis inditum, quia proventus Abbatiarum invadebat.

20. Lotharius in paternum Regnum ſucceſſit: hic bellum adverſus Imperatorem Othonem II. movit, quo Lotharingiam vi ſubactam Regno Franciæ redintegravit, ipſumque Othonem ex improviſo Aquiſgrani adortus conjecit in fugam. Quam ignominiam ut aboleret Otho, collecto numeroſiſſimo exercitu Regnum Pariſios uſque latè populatus; ſed iterum victus, & à Lothario fugatus eſt. Ad colloquium cum Othone Lotharius venit, quo Lotharius tametſi victor Lotharingiam victoriarum ſuarum fructum & præmium remiſit Othoni: hic verò eidem Provinciæ Carolum Lotharii fratrem præfecit: qua ſocorda Lotharius Principum & populorum animos a ſe alienos fecit, ſibique contemptum aſcivit omnium. Mortuo patre Lothario, filius Ludovicus in Regnum ſuffectus eſt, qui brevi Regno vitaque functus, nulla relicta prole ſepultus eſt Compendii anno 987. Solus ex ſtirpe Caroli Magni ſupererat Carolus Lotharingiæ Dux, cui jure ſucceſſionis utpote ſecundo Ludovici Tranſmarini filio & Lotharii fratri ſceptrum Francicum debebatur; ſed hujus cunctatio ac inertia, odiumque multorum quod incurrerat, dum ſpreta Francia Germanorum partes ſectabatur; & aliunde Capeti ſtrenua diligentia ſibi Regnum aſciſcentis id tandem effecerunt, ut abjecto Carolo, Regnum Franciæ Principum populorumque ſuffragiis & comitiis Hugoni Capeto delatum tributumque fuerit. Carolus tamen ſeriùs quàm decuerat

arma

arma movit, & quamvis Laudunum magni tunc momenti urbem armis invaſerit, & obſidentem Hugonem eruptione facta depulerit, caſtriſque exutum in fugam egerit, atque exinde Durocottorum Rhemorum proditione Adelgarii Presbyteri occupaverit, eaque in urbe Arnulſum Epiſcopum conſtituerit Lotharii fratris ſui ex concubina filium, Alberone Rhemenſium Epiſcopo capto & Laudunum abducto, ubi paulò poſt in vinculis mortuus eſt. Hugo novis contractis copiis Garolum Lauduno cum uxore incluſum proditione, ut ferunt, Aſcelini Epiſcopi occupata noctu civitate, in ſuam redegit poteſtatem, tranſmiſſumque Aurelianos Carolum turri incluſit, in qua diem egit extremum. Idemque operam dedit Hugo, ut Arnulfus Rhemenſis in Concilio Epiſcoporum apud Rhemos coacto, ſede illa deturbaretur, eumque Aurelianis in cuſtodia tribus annis detinuit; atque Gerbertum filii ſui Roberti præceptorem eidem Eccleſiæ præfecit anno *992*. Cæterùm Joannes Papa XV. Epiſcopis omnibus, qui id fecerant, ſacris interdixit; ſummotoque Gerberto Arnulfum pristinam ad ſedem revocavit, ut ſcribit Aimoinus. Illa depulſus ſede Gerbertus in Germaniam ad Othonem tertium commigravit, à quo creatus eſt Ravennæ Archiepiſcopus, approbante Gregorio V. Pontifice. Cui deinde vita functo proximè in Romana & Apoſtolica ſede ſucceſſit idem Gerbertus, mutato in Sylveſtrum ſecundum nomine, anno *999*.

21. Rex Hugo primarias dignitates Regni à ſuis majoribus poſſeſſas utpote Regibus ipſis formidandas & inſidioſas abolevit, Ducum Franciæ, & Comitum Pariſienſium; quod idem fecerant Carolini Reges de Majorum ſeu Præfectorum Palatii officio. Ut verò Proceres Regni ſibi conciliaret, paſſurus alioqui adverſarios, iis præfecturas indulſit, quas ſummo jure ſub titulo Ducum, aut Comitum, & gererent, & ad poſteros hæreditaria ſucceſſione tranſmitterent, uno dumtaxat Regiæ fidei, & clientelæ nomine Regibus devincti. Hinc orti Britanniæ, Burgundiæ, & Aquitaniæ Duces, Comiteſque Flandrenſis, Toloſanus, Andegavenſis, Campaniæ. Sed divina Providentia factum videmus, ut hæ Provinciæ, quæ diſtractæ adverſus Regnum plerumque conſpiraverant, in unum Monarchiæ corpus coaluerint. Calamitatibus etiam præcedentium Regum cautior factus, qui ad nutum Procerum inſtituebantur & deſtituebantur, Regnum non tantùm ſibi, ſed etiam primogenito ſuo Roberto aſſerere voluit, quum ipſum ſe vivo vegetoque additis etiam & Magnatum & popularium ſuffragiis comitiiſque, in Regni ſocietatem & inſignia ann. 988. aſſumpſit: obiitque ann. *997*. Robertus Princeps fuit eximia pietate, prudentia & ſcientia prædītus. Initio quidem labem aliquam vitæ ſuæ aſperſerat, contractis cum Berta inceſtis nuptiis, ſed his Gregorii V. Pontificis interdicto diremptis, Conſtantiam duxit Guillelmi Provinciæ Comitis filiam, corpore ſpecioſam, ſed animo audacem, & ultra modum ambitioſam: quæ viri ſapientiſſimi patientiam indeſinenter exercuit, eo uſque, ut regimen ipſa ſibi aſciſceret, invidiaque flagraret, ſi Rex alterius cujuſquam conſilio uteretur: qua de cauſa Ugonem Bellovacenſem, prudentiſſimum conſiliarium, cujus fidei & conſiliis Rex acquieſcebat, à ſicariis in venatu ſub ipſius Regis oculis juſſit trucidari, nulla ſequuta ſceleris pœna vel patrati, vel juſſi, Rege mira patientia pacem à muliere implacabili, factioſa, & ad extrema quæque parata, redimente.

22. Eodem hoc ſæculo exortus eſt Cluniacenſis Ordo, ex quo velut alveari fœcundiſſimo Monachorum multa examina per Galliam Italiam, Germaniam, & Hiſpaniam ſe propagarunt, & primum Benedictinorum fervorem ac ſpiritum, paſſim remiſſum & tepeſcentem, denuò accenderunt ac inſtaurarunt. Præclaro inſtituto dedit exordium Berno, ex potentiſſimo Comite Monachus, deinde Abbas Gigniacenſis, qui in regione Burgundiæ & agro Matiſconenſi ex bonis aviæ ſuæ Comitiſſæ Monaſterium extruxit, in quod multos Monachos reformationis ſtudioſos collegit & excoluit. Bernoni ſucceſſit Abbas Odo, Odoni Heimardus, huic Majolus, quem ſequutus eſt Odilo, egregia omnes ſanctitate conſpicui. Berno ad Deum migravit anno *912*.

23. Sarmatæ Sclavorum gens, quæ nunc Polonia dicitur, ab idolorum cultu Chriſtianam ad fidem felici converſione traducta eſt ann. *965*. etiamſi olim Chriſti Evangelium ad Sarmatas penetraſſe ſcribat Tertullianus contra Judæos, ſed iiſdem ad priſtinam idololatriam reverſis Chriſtiana jampridem religio apud illos deſierat. Hoc verò ſeculo Meiſcongentis illius Dux, ut perhibent Dithmarus lib. 4. & Chromerus lib. 3. in matrimonium duxit Dabravam ſeu Dobberam Boleslai primi Bohemorum Ducis filiam, ea lege, ut Chriſtianus fieret. Quod fideliter præſtitit, idemque à ſubditis præſtari ſtudioſè curavit. Miſſiſque ad Joannem Papam XIII. oratoribus id obtinuit, ut in eam regionem mitteretur Legatus à latere Negiduas Tuſculanus Epiſcopus, qui omnia perfectè ſtabilivit, diverſoſque erexit Epiſcopatus.

24. In Hiſpaniis Arabica perſecutio diverſos Martyres fecit, inter quos eminent Eugenia, & Pelagius: uterque Cordubæ paſſi ſub Imperio Regis Habdarthagman, qui ſibi titulum Amomiramolim, hoc eſt *Regis credentium*, ſumpſerat. Acta Eugeniæ interciderunt. Æterna memoria digniſſimum eſt Pelagii Martyrium; hic puer annorum duntaxat tredecim in Gallia natus, cum ab Ermoigio Epiſcopo à Saracenis capto, cujus ſobrinus erat, obſes datus, & Cordubam adductus eſſet elegantis formæ, ab Habdarrhagman Rege de turpitudine ſimul & fidei abnegatione fruſtrà tentatus, ab excandeſcente tyranno diriſſimis eſt addictus ſuppliciis: &

poſt ambas manus ferro amputatas, reliquo corpore gladiis crudeliter conciſus, glorioſum Martyrium Chriſtum jugiter reclamans conſummavit. Quo eodem ſæculo Ramirus Legionenſis Rex inſignem de Saracenis victoriam reportavit ann. 938. ut Ambroſius Morales lib. 14. Chron. Hiſpan. teſtatum reliquit. Conſpirantes Saracenorum Reges ex univerſa Hiſpania & ex Africa formidabilem eduxerant exercitum centum quinquaginta millium peditum, & equitum quinquaginta millium, in Chriſtianorum excidium. At iſti, præmiſſis jejuniis & aſſiduis ad Deum ſupplicationibus, ductore Ramiro, hoſtibus occurrunt Chriſtiani, qui prævios ſibi Cœli Angelos ſub forma equitum vident, certum futuræ victoriæ præſagium, commiſſoque prælio cæduntur ab ipſis octoginta Saracenorum millia, Regem Cæſar-Auguſtæ & Celtiberiæ nomine Abenam captivum abducunt, Rex verò Cordubæ & Andaluſiæ Habdarragman vix equi pernicitate elapſus eſt, reliqui omnes fuga diſperſi.

25. Hoc ſæculo fœdiſſimas Eccleſiæ maculas aſperſit profligatiſſima innumerorum Epiſcoporum vita, nec tantùm Romanorum Pontificum, ſed & aliorum diverſis locis. Romanus Orientis Imperator, cum tres haberet liberos, priores quidem duos inſignibus Imperii decoravit, tertium autem nomine Theophylactum, à Patriarcha tonſum, Clericali profeſſioni addixit, & Syncelli dignitate auxit, quæ ſecunda erat à Patriarchali. Defunctoque Conſtantinopolis Patriarcha Stephano, ejus loco ſuffectus eſt Theophylactus annum agens ætatis 16. dato ei adjutore Tryphone; quo tandem ſubducto, Theophylactus conſecratus eſt ætatis ann. 25. Nemo turpiùs illo vixit, tanta morum infamia, ut eorum fœditatem exprimere nefas eſſe ſcribat Curopalates. De cæteris autem ejuſdem nequitiis hæc idem hiſtoricus teſtata reliquit, venales palam propoſuiſſe quoſvis Eccleſiaſticos Ordines, & Epiſcoporum conſecrationes, itemque in ſacris & publicis celebritatibus introduxiſſe cantilenas indecoras, Sathanicas ſaltationes, effuſos riſus, indecoras vociferationes, ſcurrilia ſpectacula pro matutino Officio & ſacris Eccleſiæ Hymnis. Venationibus & popinis ultra omnem modum fuiſſe addictum: equorum verò amore ſic inſaniviſſe, ut ſupra duo millia equorum aleret, undequaque magniſque expenſis conquiſitorum, illiſque alendis non fœnum aut hordeum, ſed pinorum fructus & amygdala & piſtacia: prætereaque caricas, dactylos ſelectas mollioreſque uvas paſſas odoratiſſimo vino miſcuiſſe in equorum cibos, adhibito etiam croco, cinnamomo, balſamo, aliiſque aromatis. Denique dum temerè equitat, ad murum quendam illiſus ſanguinem ex ore exſpuit, & biennium morbo affectus in hydropiſim, quæ ultimum illi attulit exitium, incidit. Contigit aliquando, cum Feria quinta magnæ hebdomadis ſacra Officia in Pontificali Eccleſia perageret, præfectum ſtabuli ad aurem illi publicas pronuncianti preces jucundiſſimum nuncium ſignificaſſe, Phorbantem equam peperiſſe: quo accepto ille quanta potuit celeritate cæptam orationem concidit & abſolvit, & protinus in ſtabulum abſceſſit, viſoque exploratoque pullo, rediit ad interruptum Officium.

29. Manaſſes Arelatenſis Archiepiſcopus ſua non contentus Eccleſia, fretus gratia & affinitate Hugonis Italiæ Regis, Epiſcopatus quinque Eccleſiarum Mantuæ, Veronæ, Tridentis & ad poſtremum Mediolani contra fas ſibi vendicavit. Cujus Archiepiſcopatus obtinendi gratia in partes tranſiit Berengarii. Adeò infida eſt malorum ſocietas. Hæc prodiit Luitprandus.

27. Jam inde à Pontificatu Formoſi Romana Eccleſia innumeris flagitiis & perturbationibus concuſſa fuit, quarum nonnulla ſuperiùs facta mentio: Joannem X. Theodora amaſium, eadem impudiciſſima meretrix, quæ Romam ſuæ tyrannidi ſubjecerat, quò ejus amore potiretur, ex Ravennatenſi Archiepiſcopatu in Romanam ſedem potenti ſua factione tranſtulit ann. 912. ſed qui per infamem Theodoram amaſiam ſuam Pontificatum inierat, per Maroſiam atque impudicam Theodoræ filiam, ejuſque maritum Vidonem, Tuſciæ dominantem, & dejectus ſede, & in carcerem truſus, occiſo quoque ante ejus oculos fratre Petro, ipſe paulo poſt in carcere periit. Interjectoque brevi Leonis VI. & Stephani VIII. Pontificatu, ab eodem Vidone ejuſque conjuge Maroſia intruſus in ſedem Apoſtolicam fuit ann. 931. Joannes XI. Sergii infamiſſimi Papæ tertii ex dicta pellice Maroſia nothus filius; ut referunt Luitprandus, Flodoardus, & alii; ex quo colligit Baronius, fuiſſe hunc Joannem provectum juvenili ætate ad Apoſtolicam ſedem, quippe cujus mater adhuc amoribus apta eſſet, & pulchritudine florens.

28. Poſt Agapiti II. Papæ laudabilis exitum, Romanam invaſit Sedem Octavianus Alberici illius, quem Maroſia ex Adalberto Tuſciæ Marchione genuerat, filius, petulans juvenis, qui vix 18. agebat ætatis annum, quando Romanum Pontificatum iniit: ſibi ille ſumpſit Joannis XII. nomen, ob memoriam patrui ſui Joannis Papæ XI. Ab Octaviano Joanne Otho Germanorum I. Imperator in Italiam profectus ann. 962. Imperii coronam Romæ accepit. Sed illo digreſſo Adelbertum Berengarii filium Romam evocavit. Contra quos reverſus Otho, cum exercitum fugatis ambobus, conventum Epiſcoporum Romæ celebravit, quo citatus Joannes loco vadimonii adverſus omnes, qui convenerant, decretum excommunicationis tranſmiſit: Illi nihiloſeciùs crimina Joanni objecta judiciario proceſſu diſcutiunt, & ipſum Pontificatu abdicant, Leonemque dictum octavum ejus loco ſufficiunt, Chr. 963. anno. Leo verò in eodem conventu præſente & acceptante Imperatore decretum edidit

edidit à Gratiano relatum, c. in Synodo, diſſ. *93.* quo defertur plena authoritas Othoni, ejuſque in regno Italiæ ſucceſſoribus, eligendi ac nominandi deinceps ſummum Pontificem; quamcunque verò Papæ electionem à Clero populoque invito Imperatore factam pronunciat irritam, & qui ſic elegerint, excommunicatione percellit: ſancit præterea, cujuſcunque alterius Epiſcopi electionem & ordinationem habendam eſſe pro inani & invalida, niſi ex conſenſu prædictorum Othonis & ſucceſſorum, quibus jus attribuit conſenſus & inveſtituræ neceſſariæ, dum pretium nullum interveniat. Dici non poteſt, quantas ſchiſmatum & bellorum clades ſchiſmaticum iſtud decretum invexerit. Joannes, ſoluto illo conventu, & Othone abſente, Romam ex improviſo regreditur, novamque cogit Synodum, qua prioris acta decretaque omnia abrogantur, Leo deponitur, & urbe profugus ad Othonem refugit. Joannes reſtitutus ſuppliciis ſævit in quoſcunque poteſt apprehendere, adverſarios, in quibus Joannem Cardinalem Diaconum linguæ, narium, duorumque digitorum abſciſſione mulctat. Horum accepto nuncio ſine mora Otho Romam advolat. Sub his Joannes morbo decumbit, & moritur ann. *964.* & in illius vicem Romanus Clerus & populus Benedictum VIII. eligunt. Haud multò poſt Imperator Romam obſidione premit, & expugnata urbe conventum alterum cogit, cujus decreto Benedictus & deponitur, & omnibus ſacris exautoratur: Leo verò in ſolio conſtituitur Apoſtolico. His peractis Otho in Saxoniam remeat, captivum abducens Benedictum, qui tandem in eo exilio interiit: hæc tradunt Rhegino, Luitprandus & Dithmarus.

29. Otho II. poſt patrem Othonem Magnum imperavit annos novemdecim, ſeptemque menſes, obiitque ann. *983.* cui filius ejus Otho III. in regnum Germaniæ ſucceſſit. Eum Joannes Papa XV. adverſus tyrannidem Creſcentii Numentani, qui ſub titulo Romani Conſulis arcem S. Angeli occupaverat, reliquamque urbem dominatione premebat, in auxilium accerſivit. Quod ut præſtaret Otho, in Italiam adventavit; cumque Ravennæ aliquantiſper conſiſteret, mortuo ejus urbis Archiepiſcopo, Gerbertum in eam ſedem ſubrogavit, olim Rhemenſem Archiepiſcopum. Inde Romam cum exercitu proficiſcitur, quo tempore mortuo Joanne Pontifice, in ejus ſolium promotus eſt Gregorius V. natione Germanus, à quo ille Imperatoris titulum & coronam accepit, an. *990.* Creſcentium verò in munitione inexpugnabili ſe continentem, juramenti fide promiſſa vita, inde eduxiſſe referunt Petrus Damiani, & Leo Oſtienſis; ſed violata fide, capitis truncatione Othonem ſupplicium de illo ſumpſiſſe. Cujus perfidiæ expiandæ cauſa, ex præſcripto S. Romualdi, quem ipſe Claſſenſi Monaſterio apud Ravennam præfecerat, nudis pedibus ad Garganum Apuliæ montem, templo & miraculis S. Michaelis celebrem, peregrinatus eſt, & tota Quadrageſima Claſſenſi Monaſterio incluſus rigidam pœnitentiam egit.

30. Anno Chr. *996.* Gregorius V. & Imperator Otho tertius, ambo conſanguinitate juncti, animum adjecerunt ad convocandum Romæ Concilium, cujus acta interciderunt. Aſſerit verò Sigebertus ad an. 1002. Othonem tertium, dum Romæ verſaretur, tractaſſe, quæ ad regni jura pertinent. Res autem Romæ concluſæ tanti momenti, non privata, ſed publica declaratione (qualis eſt indicti Concilii) pertractandæ erant. Porrò cùm nemo dubitaret, translationem Imperii à Græcis ad Germanos ex mera Romani Papæ, qui tunc erat Leo tertius, autoritate dimanaſſe: inconſultò etiam nihilque tale cogitante, quem ille ad Imperii apicem promovit, Carolo Magno; cùm ſit pariter perſpicuum, in vim decreti Leonis Papæ octavi fuiſſe Othoni I. Teutonico Regi ejuſque ſucceſſoribus collatam poteſtatem Papæ ſucceſſorem eligendi, quod ita fuiſſe factum, nemo ambigit, ad uſque Othonem tertium. Hic verò cùm nullum haberet filium, nec ſe habiturum ſperaret, cui regni Germanici relinqueret ſucceſſorem; certumque foret vacuo relicto Imperii ſolio univerſam Germaniam bellis civilibus ex diverſorum Principum ſtudiis & diſſidiis laceratum iri; prorſus neceſſe erat tanti negotii pondus ad Principum Germaniæ comitia referri, cumque tanto eſſent & ſanguinis nexu & patriæ Teutonicæ ſocietate, & animorum concordia conjuncti, Gregorius & Otho; non aliunde quam ex utriuſque conſenſu dimanaſſe credi poteſt decretum electionis per comitia Germanica futuri Germanorum Regis, quem Summi Pontificis ſequens approbatio conſtitueret Imperatorem, ipſeque ſtatim ſecutus eventus uſu continuo ab Othonis tertii exitu, firmatus inſequentibus ſæculis, jus iſtud à ſuprema Sede profectum extra omnem ambiguitatis aleam collocat. Liquet ex hiſtoriis & veterum Romæ Pontificum literis, pertinuiſſe primùm illam electionem ad Principes univerſos Imperii Germanici feudatarios, tandemque ſæculis poſterioribus ad ſolos ſeptem Electores fuiſſe reſtrictam, nimirùm in Concilio Lugdunenſi ſub Innocentio IV.

31. Quamvis neſcio quo infortunio, ſæculo iſto decimo, tam multi Pontifices & Epiſcopi ad perditiſſimam nequitiam deflexerint, mirari ſatis nemo queat fuiſſe ferax hoc ipſum ſæculum, tam multorum ſæcularium Principum præcipuæ ſanctitatis pluſquam alia ſæcula multo feliciora cenſita. Hoc enim vixere S. Henricus Imperator, qui Othoni tertio datus eſt ſucceſſor, S. Eduardus Rex Angliæ, S. Heraldus Rex Daniæ, S. Stephanus Rex Hungariæ, duoque alii Reges, tametſi publico invocandorum Sanctorum albo non adſcripti, ſanctitate nihilominus & miraculis illuſtres, Robertus Rex Franciæ, & Adelfonſus Rex Gallæciæ, Sæculum iſtud Ordini Cluniacenſi dedit initium ſub Bernone Abbate, cui ſucceſſit Odo.

32. Inter hujus ſæculi ſcriptores commemorandus eſt Leo ſextus Græcorum Imperator, cui ſapientis juſtè inditum nomen; hujus ſupereſt præclara ad Regem Saracenorum de Chriſtianæ fidei veritate epiſtola, deque Mahumetana impietate, ubi diſertis verbis Spiritum ſanctum à Patre Filioque procedere affirmat. Extant ejuſdem diverſi pii tractatus ac orationes. Rhegino Prumienſis Abbas duos Chronicorum libros ſcripſit ab adventu Chriſti ad annum uſque 98. Id Opus proſecutus eſt Anonymus aliquis uſque ad an. 967. Radulphus Flaviacenſis in Gallia Monachus libros viginti elucubravit in Levit. Commentarios etiam in omnes Pauli Apoſtoli Epiſtolas. S. Odo ex Canonico Eccleſiæ S. Martini Turonenſis Monachus & Abbas Cluniacenſis, deinde Cremonenſis Epiſcopus, vir prudens & eruditus Legatione functus nomine Berengarii Imperatoris ad Conſtantinum Orientis Imperatorem an. Domini 946. ſex hiſtoriarum ſui temporis libros edidit. Vittichindus monachus Corbejenſis eodem ſæculo tres de rebus Saxonicis libros contexuit, quibus res geſtas Othonum Imperatorum deſcribit. Stephanus Eduenſis Epiſcopus librum ſcripſit de Sacramento Altaris. Flodoardus Eccleſiæ Rhemenſis Presbyter author Chronici ab anno Domini 919. ad annum 966. librorumque quatuor hiſtoriarum Eccleſiæ Rhemenſis. Eodem floruit ſæculo pietate eximius Rhaderius Epiſcopus Veronenſis, cujus diverſos tractatus Baron. ad an. Chr. 954. commemorat.

Decimum hoc ſæculum Conciliis peculiari nota dignis vacat. Idcircò hinc ad Undecimum progrediendum eſt.

ECCLESIÆ UNDECIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. Undecimum ſæculum, ſecundo ſui Pontificatus anno Sylveſter ſecundus auſpicatus eſt, Gerbertus antea dictus; qui primùm Rhemenſis Eccleſiæ promotus ad ſolium, indeque à Joanne XV. Pontifice dejectus, Ravennas creatus eſt Archiepiſcopus; quo ex gradu ad ſummum profectus eſt Pontificatum, anno 999. in quo mutato nomine, Sylveſter ſecundus dictus eſt, Romanum moderante Imperium Othone tertio, qui mox anno 1002. menſe Januario vacuam Imperii ſedem Henrico reliquit, Bavariæ Duci, ejus nominis ſecundo, ab aucupe Germanorum Rege, ſed Imperatorii tituli primo, cui Chriſtiana pietas *Sancti* nomen peperit. Hic virginitatem perpetuam cum uxore Cunegunde ſervavit, & affinitatem cum Stephano Hungarorum Duce inivit, collocata in matrimonium ſorore ſua Giſla: cujus hortatu, Stephanus ablegato idolorum cultu, Chriſtiana ſacra ſuſcepit: quæ tantis virtutum meritis excoluit, populo quoque ſuo ad Chriſti fidem traducto, ut *Sancti* nomen ac venerationem meruerit.

2. Hoc ſæculo Normannorum ex Gallia oriundorum, mirifica præfulſit in bello Italico virtus, quæ iiſdem amplam & opulentam peperit dominationem Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, quibus partim Græci, partim Saraceni, prout ſors armorum tulerat, dominabatur: quos inter bellum atrox exardebat. Saracenis Salernum obſidione prementibus, quadraginta equites Normanni ex Jeroſolymitana peregrinatione redeuntes, Salernum habitu peregrino appellunt, anno 1002. & Gaimaro urbis defenſioni præfecto ſuam contra infideles operam pollicentur, acceptiſque ab illo armis & equis, tanta vi irruptionem fecerunt in hoſtes, ut iis tum peremptis, tum in fugam actis urbem obſidione liberarint. Gaimarus miſſis ad Normannorum gentem muneribus & Legatis auxiliares copias tam ſtrenuæ gentis depoſcit, ad reliquum belli peragendum. Giſelbertus Baterius, unus ex Normannorum proceribus, ſe hujus expeditionis ducem offert, cui ſe alacres plerique ex eadem gente adjungunt, & Salernitanos Legatos ſequuti, unà cum aliquot Italicis cohortibus Græcos adoriuntur, qui ante annos triginta Romanis Pontificibus Apuliam, Hydruntum, Calabriam & Campaniam eripuerant. Normanni Italum Ducem Melum ſequuti, tribus atrociſſimis præliis, numeroſiſſimos ab Imperatore Baſilio ſecundo immiſſos exercitus Græcorum, magna ſtrage fundunt. Sed quarto demum conflictu, Græcorum aſtu circumſcripti Normanni, ad Cannas Apuliæ oppidum, Romanorum olim ab Annibale inflicta clade inſigne, magna ſtrage cæduntur. Melus ordinatis utcumque poterat Apuliæ rebus, ad Henricum Imperatorem iter intendit, ad comparanda adverſus Græcos auxilia: qui ipſe ingentibus copiis è Germania & Italia collectis in Apuliam contendit, commiſſaque adverſus Græcos acie memorabilem de illis victoriam reportavit, anno 1022. multaque de eis oppida recepit, Normannoque Reinulfo Giſelberti, quem ſupra nominavimus, fratri Averſam cum Comitatus titulo conceſſit. Ipſeque in Germaniam redux, Bambergæ ſancto fine quievit, anno 1024. & perpetuum cum Cunegunde conjuge ſervatum virginitatis florem in cœlum extulit. Hæc quæ ſuperiùs dicta, referuntur ab eorumdem temporum hiſtoricis, Leone Oſtienſi, Glabro, & aliis.

3. Nec ſilendum eſt memorabile Chriſtianæ humilitatis ac mutui obſequii exemplum, inter Henricum Imperatorem & Robertum Franciæ Regem; cùm enim emenſa Italia ad amnem Moſam, quo Imperium & Francia diſterminantur, accedere pararet; tum Robertus, officii gratia, eundem in locum proficiſcitur:

poſtri-

poſtridie manè trajicere putabat, atque ex improviſo Henricum ad oppoſitam ripam convenire: hic verò omnem Regis diligentiam antevertit, & vix illuceſcente diluculo ad oppoſitam ripam navigavit. Dici non poteſt, quàm fuerit ille congreſſus inter magnos Principes animo & omni virtute conjunctiſſimos mirificus, lætus, & obſequioſus, ſimul Sacræ Synaxi interfuerunt, ſimul pranderunt, ſimul amantiſſimè de promovendo Dei cultu, de Eccleſię amplificatione, de Chriſtianorum ubique conſtabilienda pace ſermones contulerunt, Rege ubique præcedentiam Imperatori deferente, hoc verò conſtantiſſimè recuſante, congreſſuſque omnes ad mutuam ſaltem æqualitatem reducente. In diſceſſu nihil ſincerius, nihil amantius excogitari poteſt, magnificentiſſima utrinque oblata munera, ſed utrinque recuſata, paucis exceptis cimeliis, ac munuſculis religioſis. Rodolphus Glaber lib. 3. cap. 2.

4. Ut Imperii Germanici plenior notitia eluceſcat, aliquantò altiùs ſeries reſumenda Imperatorum eorum, qui poſt extinctam Caroli Magni progeniem ſolium Imperiale occuparunt. Arnulpho Imperatori ejus filius à Principibus Germanis ex eadem Caroli Magni ſtirpe ſucceſſor datus eſt Ludovicus III. anno *900*. Sed huic poſtquam annos duodecim regnum tenuit, ſine liberis defuncto ſubrogavere Principem Saxonem Conradum. Hic ſub vitæ ſuæ exitum ſibi deſignavit ſucceſſorem Henricum Saxoniæ Ducem, dictum *Aucupem*, ob aucupii ſtudium. Rogati Germaniæ Proceres hanc deſignationem ratam habuerę. Ab hoc Hungari ſoliti antea Germaniam incurſare ac depopulari, perdomiti bello repreſſique ſunt. Henrico Aucupi filius ejus ſucceſſit Otho ob victorias inſignes cognomine Magnus. Qui Romam profectus, acclamatus eſt Imperator, fuitque à Joanne Papa XII. coronatus. Defunctum Othonem Magnum excepit ipſius & Adelaidis filius Otho II. Hunc pater in Vormatiæ comitiis ſibi delegerat ſucceſſorem ac Germaniæ Regem anno *961*. Eundem poſteaquam Romam advenit, Imperialibus inſignibus & corona redimivit Joannes Papa XIII. Hujus fortuna in bello admodum diſpar parentis fuit. Contra Græcos enim, eorumque auxiliares Saracenos illato bello tantam accepit cladem, ut copiæ ipſius omnes internecione deletæ fuerint, ipſe autem natando in fuga interceptus, & vix oblato pretio clam dimiſſus, haud diù poſt mœrore extinctus eſt.

5. Othoni patri ſucceſſit Otho tertius, quem Gregorius quintus natione Saxo Imperatorem Romæ ſalutavit. Iſte recepta de manibus Creſcentii Conſulis Adriani mole, quam tyrannicè invaſerat, contra fidem datam illum morte damnavit, ejuſque uxorem ſibi matrimonio junxit.

6. Poſt Othonem III. ad Imperii culmen aſcendit Sanctus Henricus Bavariæ Dux, qui Stephanum Hungariæ Regem, data ei in conjugem ſorore ſua Giſla, ipſum & omnem Hungariam ad fidem Chriſtianam traduxit.

7. Poſtquam ſanctitate inſignis Henricus II. morte ſua ad ſuperos conceſſit, legitimis eidem comitiis ſuffectus eſt Conradus, ex Vormatiæ Ducibus originem ducens, quem in ætatis primordiis à propriis conſanguineis deſpectum, Burchardus, Vormatienſis Epiſcopus, quaſi adoptivum, in ſuam curam ſuſceperat, magnaque ſedulitate inſtituerat. Hic annis quatuordecim in Imperio exactis apud Trajectum Friſiæ moritur anno Chriſti 1039.

8. Hunc filius ſucceſſor excepit Henricus, electus primùm Germaniæ Rex, qui necdum dictus Imperator Eccleſiam divexare cœpit, atque tyrannicam adverſus eam uſurpare auctoritatem, qua Ravennatem Archiepiſcopum abdicavit an. 1045. Deinde Gregorium ſextum Romanum Pontificem ſolio Apoſtolico exegit, intruſo in eam Sedem Suidgero Bambergenſis Eccleſiæ Antiſtite, qui ſe Clementem ſecundum nominavit, à quo unctus & proclamatus eſt Romæ Imperator una cum conjuge Agnete anno 104*6*. Iſtiuſmodi Eccleſiæ per laicos opprimendæ licentiam primus ſibi aſſeruerat Imperator Otho, ejus nominis primus, proſperis armorum ſucceſſibus abutens, longeque diſpar Carolo Magno, Francorum Regi, Religione præcipuo, qui ſuis armis Eccleſiam Romanam mirificè amplificaverat, ſuoque cultu & obſervantia quammaximè honeſtaverat. Prætextus verò exuendi Pontificatu Gregorium ſextum, non alius ab Henrico obtendebatur, quàm quia ſuus conſenſus non fuerat à ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus electoribus expetitus. Ipſe verò Gregorius prævidens horrenda & atrocia bella, neque fortaſſis unquam deſitura ſchiſmata, ſi jus ſuum tueri vellet, ſe lubens Pontificio abdicavit, veterem illam Gregorii Nazianzeni moderationem imitatus, ſe Conſtantinopolitano throno ſponte demittentis.

9. Henricus poſtquam res Italiæ ad ſuum compoſuit arbitrium, metuens, ne per ſui abſentiam factione aliqua promotio Clementis perturbaretur, Gregorium à ſe depoſitum in Germaniam ſecum abduxit, cui comes adhæſit Hildebrandus Romanæ Eccleſiæ Diaconus, qui in ea perfectione Cluniaci in Gallia ſubſtitit, ibique monaſticum profeſſus eſt inſtitutum.

10. Mortuo haud multò poſt Clemente, Henricus Romam miſit Poponem Epiſcopum Brixienſem, ut in Pontificem conſecraretur, qui omnium ſuffragiis receptus, Damaſi ſecundi ſibi nomen aſcivit. Sed hoc brevi etiam defuncto, ne diutiùs Eccleſia indebito jugo cervicem ſubjiceret, miſſa eſt à Romanis ad Henricum legatio, non ea quidem mente, ut ipſe Papam eligeret, ſed Romam illum mitteret, quem maximè utilem judicaret, ut ex veteri more à Concilio Cardinalium in ipſa urbe eligeretur & promoveretur. Henricus maximo totius Eccleſiæ commodo Brunonem Tullenſium

in Leucis Epiſcopum, ex nobili Francorum proſapia oriundum, Romam tranſmiſit, qui ſecum duxit ex Tullenſi Eccleſia eximii virum ingenii & prudentiæ Humbertum, factum poſtmodò Cardinalem & Legatum, cujus opera in rebus Eccleſiæ arduis ſummam contulit gloriam atque utilitatem. Cùm autem Bruno aſſumpta Pontificali purpura iter proſequens Cluniacenſe monaſterium eſſet ingreſſus, reprehenſus eſt ab Hildebrando monacho, quòd inſignia ſupremi Pontificatus ferre anteverteret, perinde ac ſi eum eſſet à manu laica canonicè conſecutus. Bruno illi morem gerens Pontificium illum dimiſit ornatum, & Hildebrandum reliqui itineris comitem ſibi adjunxit. Poſtquam Romam attigit Bruno, lætanter acceptus eſt, legitimiſque ſuffragiis in ſupremo ſolio collocatus, nomen ſortitus Leonis noni. Henricus per Legatos rogatus, rem totam, uti geſta erat, ratam habuit. Poſtquam Leo naturæ debitum ſolvit, ſucceſſorem habuit in primis Victorem ſecundum, deinde Stephanum nonum: quorum brevem Pontificatum Nicolaus ſecundus excepit, qui Synodum intra Lateranam Baſilicam coegit an. 1039. ad proſpiciendum, ne turbæ ac ſeditiones, quarum erat recens memoria, libertati Romani Cleri obſtreperent in electione ſummi Pontificis, vacante ſede.

11. Ea in Synodo iſtud editum Decretum fuit, prævalere Papæ electionem ejus, in quem vacante ſede S. R. E. Cardinales liberè conſenſerint, neque ulla ratione infringi debere. Sed his addita clauſula hæc fuit: *Salvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, qui in præſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente ſperatur, ſicut jam ſibi conceſſimus, & ſucceſſoribus illius, qui ab hac Apoſtolica ſede perſonaliter hoc jus impetraverint*; deinde ita inſiſtit: *Ut non obſtante pravorum atque iniquorum hominum perverſitate, pura & ſincera atque gratuita ſit Cardinalium & Cleri Romani, prævaleatque electio vacante Sede Apoſtolica, ſub interminatione maledictionis æternæ.* Erant hæc velut ſuſpiria Eccleſiæ ſub indigna ſervitute gementis, nec tamen audentis jugum, quo premebatur, excutere. Refertur iſtud apud Gratianum, c. in nomine, diſt. 23. Extitere tamen Antipapæ adverſus hunc Nicolaum ejuſque ſucceſſores legitimos. Joannes enim Mincius Nicolaum exagitavit; Alexandrum ſecundum Cadalous, antea Parmenſis Epiſcopus, Gregorium verò VII. qui Alexandro huic defuncto canonicis ſuffragiis electus eſt ſucceſſor, impugnavit Guibertus, qui fuerat Ravennas Epiſcopus. Similiter inſequentes Romanos Hierarchas Victorem III. & Urbanum II. concitante diutino, quo regnavit tempore Henrico III. Quia tamen Germanorum Reges extorto per vim & factiones injuſto privilegio in Eccleſiæ perniciem abuſi ſunt, eodem quàm juſtiſſimè excidere commeruerunt. *Privilegium namque meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate*, ut ſanctus decernit Pontifex Gregorius Magnus, c. privilegium 11. qu. 3. & cap. tuarum. ff. veterum de privileg.

11. Infauſtum atque funeſtum Eccleſiæ prorſus ſæculum iſtud fuit. In primis quia Eccleſia Regis Regum Chriſti ſponſa non à ſucceſſoribus Petri regebatur, cui claves regni cœleſtis Chriſtus contulerat, ſed à Principibus ſæculi detinebatur captiva, eorumque cupiditatibus & ambitioni ancillari indigniſſimè cogebatur, intruſis ad ſacras dignitates hominibus flagitioſiſſimis, non paſtoribus, ſed lupis, qui Prælaturas auro & indigniſſimis obſequiis à laicis Principibus promercabantur, eorumque famulis; ita ut emptoribus certamen eſſet, quis eorum cariùs licitaretur, aut de ampliori pretio ſatisdaret. Alia quoque non inferior peſtis Eccleſiam infeſtabat, & fœdiſſimè commaculabat, publica nimirùm Sacerdotum cum mulieribus commercia & convictus. Tanta verò inoleverat impudentia, ut Presbyteri & Diaconi promiſcuas cum feminis nuptias publicè & per tabulas publicas contraherent, convocatis utriuſque ſexus cognatis, & amicis privatim & publicè congratulantibus. Ipſi verò uxorati Sacerdotes poſt Sacrum ad Altare celebratum, nocte inſequenti cum pellice deſponſata ſibi, cubilis conſortio propudioſè utebantur. Augebatur verò Eccleſiæ pernicies, quatenus nefariis ſolis iſtis Clericis opes & præbendæ ſacræ affectabantur, quandocunque Imperatorum, eiſque famulantium Antipaparum ſcelerata poteſtas prævalebat. Tribus hiſce peſtibus, quaſi tribus ab inferno accitis furiis, aut tricipiti Cerbero, ſæculo iſto profligatiſſimo fædabatur & infeſtabatur Eccleſia; ſcilicet Henriciana hæreſi, quæ ſacra & inviolata Eccleſiæ jura poteſtatemque laicis Germaniæ Principibus aſſerebat; Nicolaitarum turpitudine, atque Simoniaca perverſitate.

13. Berengarius ſuam ſpargere cepit hæreſim, regnante Roberto, excludentem ab Euchariſtiæ Sacramento corporalem Chriſti præſentiam. Primùs adversùs hunc Hæreſiarcham ſcripſit Durandus Leodienſis Epiſcopus, deinde Adelmannus, poſteà Brixienſis Epiſcopus, qui fuerat olim Berengarii ſub magno Fulberto in Academia Carnotenſi condiſcipulus: hic porrò Hæreſiarcha Eccleſiæ Andegavenſis Archidiaconus, Brunonem ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum, in eamdem veſaniam egit præcipitem. Cùmque multis Conciliis damnatus ſæpiùs ſuam ejuraſſet hæreſim; iterumque Proteo inconſtantior in eandem relapſus fuiſſet, obiit tandem in Catholica profeſſione, ut ſcribit Vuillelmus Malmesburienſis anno 1088.

14. Poſt ſancti Henrici obitum, Conradus Princeps, ex Ducibus Vuormatiæ ortum ducens, quem in ætatis primordiis à propriis conſanguineis deſpectum, Burchardus Vuormatienſis Epiſcopus quaſi adoptivum ſuſceperat, magnaque ſedulitate inſtituerat, electus eſt Archiepiſcoporum aliorumque Germaniæ Principum ſuffragiis Rex Germanorum anno

1024.

1024. Imperii verò coronam Romæ à Joanne Papa vigeſimo ſumpſit, ipſo Paſchatis die, anno 1027. Conrado demum anno 1039. defuncto, ejus ſuffectus eſt filius Henricus in Regnum Germaniæ, dictus ejus nominis Regum tertius, Imperatorum verò ſecundus. Hic moritur anno 1056. relicto hærede filio pariter Henrico Imperatorum ejuſdem nominis tertio, Regum Germaniæ quarto: quinquennis puer regnum iniit, quod maximo rei Chriſtianæ damno, ad duos & quinquaginta produxit annos.

15. Anno 1041. magna rerum mutatio in Polonia contigit; ante aliquot annos Poloni, per aliquorum rebellium Ducum factionem, poſt Mieslai obitum, ejus filium Caſimirum, adhuc puerum, ſub matris tutela regnantem, regno unà cum matre expulerunt. Hæc in Germaniam aufugit, ille Pariſios delatus, literis ibidem operam dedit, unde Cluniacenſe monaſterium adiens, inter Monachos incognitus adlectus eſt, & ſacrum apud eos Ordinem Diaconatus, hortatu Abbatis, ſuſcepit. Interea Poloni, & bellis extraneis a finitimis laceſſiti, ſimulque civilibus per Procerum ambitionem, mutuamque æmulationem conflictati, id conſilii ceperunt unanimes, revocandum & regni gubernaculis admovendum Caſimirum. Neſciebatur, quo loco degeret Caſimirus, Legati gentis ab ejus matre addiſcunt, verſari apud Cluniacum, eo Legati pergunt, & apud Abbatem Odilonem cauſa legationis expoſita, ſummaque regni in ultimas anguſtias redacti neceſſitate, Optimatum conſenſu & populi votis, veniam impetrant, vicendi Caſimiri, qui diutinæ quieti aſſuetus, curiſque ſæculi prorſus abdicatis, voto duplici ſe tuetur, & monaſticæ profeſſionis, & ſacri, quo erat inauguratus, Ordinis. Abbas Odilo conſulit aditum ad ſupremam Sedem, ejuſque ſtandum eſſe judicio monet. Eo tempore Benedictus nonus annum agebat ſui Pontificatus octavum, illum Legati convenerunt, & impensè obſecrant, Caſimirum ſibi concedi, & cum eo de nuptiis diſpenſari, ne quando populi ob regiæ prolis defectum, in eaſdem calamitates reciderent. Urgebat regni graviſſima neceſſitas, obſtabat tamen hujuſmodi ad matrimonium diſpenſationis novitas, cujus nullum hactenus ſuppetebat exemplum; Benedictus re maturè expenſa, fuſis ad Deum multiplicibus precibus, & nonnullis pro votorum communibus piis conditionibus injunctis, Legatorum, & totius regni deſideriis acquievit, eaque res pacem & felicitatem in regnum invexit.

16. Nec minor poſt biennium, ſub eodem Benedicto nono, facta in regno Angliæ commutatio. Sciendum, Danos ſæpiùs Angliam invaſiſſe, anno enim Chriſti 874. ab eis multis victus præliis Boerredus Merciorum in Anglia ſapientiſſimus Rex, tandem Danis regno cedere coactus eſt, eoque profugus Romæ obiit, Tinici autem Regina, quæ ipſum ſequuta fuerat, morte extincta eſt. Anno poſtmodum 1011. novam infeſtationem eamque graviſſimam à Danis paſſa eſt Anglia, qui omni crudelitate & libidine debacchati ſunt, Angloſque ad fœdus coegerant, cujus ipſi perpetui & publici infractores fuere, uxores & filias virorum nobilium vi opprimentes, & ubique ludibrio tradentes, & privatorum bona diripientes. Qua ex cauſa Ethelredus, Anglorum Rex, ſecretò literas ad omnes Regni fines ſcripſit, ut omnes Dani, per univerſam Angliam diſperſi, furtivo impetu interimerentur. Atque ita ab illorum tyrannide Anglia tantiſper reſpiravit. Annoque 1016. mortuo Ethelredo, ex Anglo-Saxonum ſtirpe Anglorum Rege, communi Anglorum conſilio vocatus eſt in Regnum Canutus Danorum Rex, qui poſt patrem Suenonem inſulam illam armis occupatam poſſedit. Magna inter hos Reges contigit fortunæ viciſſitudo. Sueno enim Rex Danorum Ethelredum Angliæ Regem compulit inſula excedere circa annum 1013. Ethelredus ergo victus ad uxoris ſuæ Emmæ fratrem Richardum ſecundum Normanniæ Ducem, cum duobus filiis, ex ea ſuſceptis, Alfredo & Eduardo, confugit. Hujus auxilio poſt Suenonis mortem, ejus filio Canuto in Anglia regnante, regnum recuperat Ethelredus, ſed ab Canuto poſtea ſuperatus, moritur anno 1016. & Canutus demum ſublatis æmulis ſolido Regno fruitur. Cùm verò Canutus fatis conceſſiſſet, regnum Alfredo Ethelredi filio defertur, & poſt hujus obitum ejuſdem fratri Eduardo: qui paternum Regnum recepit, fretus Goduini Angli poteſtate, cujus Editham filiam conjugem accepit, cum qua tamen de mutuo conſenſu virginitatem in matrimonio ſervavit illibatam: Vivens Eduardus beneficiorum à Ricardo Normanniæ Duce acceptorum memor, filium ejus Guilielmum nothum Normanniæ ſucceſſorem hæreditarium, ſui quoque regni ſucceſſorem elegit. Sed ſtatim atque in cœlum morte commigravit Eduardus, anno 1066. Haraldus, Goduini filius, fraterque Edithæ, Regnum ex improviſo occupat. Sed Guilielmus nothus traductis ex Normannia validiſſimis copiis cum Haraldo conflixit, ejuſque exercitum profligavit, in quo Haraldus ipſe fortiter pugnans occubuit. Quo ex tempore Normanni in Britannia longa hæredum ſucceſſione regnarunt.

17. Turcæ, gens Schytica, montis Caucaſi accolæ, quos referunt Nicephorus in Breviario, Theophanes & Cedrenus, ab Heraclio Imperatore olim conductos victoriam illi de Perſis peperiſſe, magna hoc undecimo ſæculo incrementa rebus ſuis addiderunt. Caſpiis quippè iterùm egreſſi portis ſub Perſis ſtipendia meruerunt, à quibus Mahometanam hauſere ſuperſtitionem, ſub annum 1042. ſed mox converſis adverſus ipſos Perſas armis, eorumdem ampliſſimas regiones ſubegerunt, indeque torrentis inſtar ſe in Bithyniam, Cappadociam, cæteraſque minoris Aſiæ provincias

infudę-

inſuderunt. Primus eorum Sultanus, cujus ductu Perſidem occuparunt, à Græcis quibusdam Tragolipix, ab aliis Tragolipax dicitur, quando Conſtantinus Monomachus Græcorum regebat Imperium.

18. Anno 1046. Henricus ſalutatus eſt Romæ hujus nominis ſecundus Imperator à Gregorio Papa VI. cui tamen negotium faceſſere non eſt veritus, hoc ſolo nomine, quia ſuus conſenſus in illius Pontificis creatione non fuerat expetitus. Ipſe Gregorius prævidens hac de cauſa oriturum ſchiſma, ſpontè ſe Pontificio abdicavit, antiquam illam Gregorii Nazianzeni, ſe Conſtantinopolitano throno demittentis, moderationem imitatus. Tunc verò ab Henrico expetitus electus eſt Suidgerus, natione Germanus, Bambergenſis Epiſcopus, cui Clementis II. inditum nomen. Ea res deterrimum ſuppeditavit exemplum Henrici ſucceſſoribus, hæreſimque dictam Henricianam conſtabilivit, ſacram & Eccleſiaſticam poteſtatem Principibus & Magiſtratibus laicis indignè ſubjicientem.

19. Michael Cærularius, Patriarcha Conſtantinopolitanus, improbi vir ingenii Romanam Eccleſiam ſcriptis oppugnavit anno 1053. quem Leo Nonus eruditè confutavit. Sequente anno Legatos Conſtantinopolim miſit Humbertum, Sylvæ-Candidæ Epiſcopum, & Fridericum, ambos Cardinales, cum Petro Amalphitano Epiſcopo, qui perbenignè excepti fuere à Conſtantino Monomacho Imperatore. Humbertus oppoſitum ſibi Nicetam cœnobii Studitarum monachum, cognomento Pectoratum, qui adverſus Apoſtolicam Sedem ſcripta ediderat, tanta vi diſputando refellit, ut ad publicam palinodiam adegerit. Cærularium verò in errore pertinacem Legati publicè damnarunt.

20. Normannus eques Tancredus Altavillanus ex duobus matrimoniis duodecim ſuſceperat liberos mares, multaſque filias, cumque illius opes tam numeroſæ atque nobili proli non ſufficerent, ſolo retento domi primogenito, reliquis undecim ſuaſit, ut fortunam armis in Apulia quærerent, in qua Normanni dudum gloriam inſignem adepti erant. Illi, aſſumptis ſecum multis amicis, eò perrexerunt. Iis temporibus contigit magna pro Normannis occaſio & ſeges gloriæ: cum Græcis enim tribus ſubinde generalibus præliis in Apulia & Calabria congreſſum eſt. Græcique Normannorum virtute ter profligati; victores Normanni creato ſibi Duce Guilielmo ſtirpis Altavillæ, utriuſque provinciæ ſibi dominationem aſſeruerunt. Illi ſucceſſit Drogo frater, Drogoni Humfredus, pariter frater. Sub hæc Leo Papa bellum Normannis indixit, hoc jure, quia Provinciæ, quas occupabant, ad Romanæ Eccleſiæ dominium pertinuerant, poſt Græcorum Iconomachorum apoſtaſiam, ideoque Græcis invaſoribus iterum depulſis, debere ad Romanæ dictionem Eccleſiæ reverti. Normanni ad illam ſupremi Eccleſiæ dominii reverſionem conſentiebant, hoc unum petentes, ut quoniam ſua virtute & periculis Græcos exegerant, liceret ſibi easdem terras clientelæ ac beneficii jure, ſub tributi & obſequii præſtatione tenere. His rejectis, Leo ingentes Germanorum copias ab Henrico impetrat, aliaſque ex univerſa cogit Italia, & in Normannos, à ſe excommunicatos, dux ipſe belli magno apparatu contendit. Acies conſeritur, Leonis copiæ grandi internecione profligantur. Leo ex acie fugiens in arcem munitam ſe recipit, ibique à Normannis obſeſſus & in extremas redactus anguſtias, de pace agit. At Normanni, à quibus Leo multò graviora formidabat, id unum proponunt, & rogant, ut à Leone ſolvantur excommunicatione, poſſintque deinceps beneficiario jure, Romanæ Sedis, quas armis ſubegerant, terras ſub cenſus & obſequii obligatione poſſidere. His conventis Humfredus ad Leonis pedes ſe abjecit, eumque honorificè Beneventum uſque deduxit. Hactenus (inquit Baronius) ignoraverat Leo Pontifex, qui tanto æſtu Imperatorem utrumque Græcum & Germanum adverſus Normannos concitaverat, Dei conſilium eſſe, ut quos tantoperè perſequebatur, haud multò poſt Catholicam fidem ſuis armis intra ipſam Schiſmaticam Græciam promoverent, & Imperatores Germanos internecino bello, & odio Romanum Pontificem perſequentes, in turpem fugam cogerent, atque ab Italiæ cervicibus amolirentur. Mortuum Humfredum frater excepit Robertus Guiſcardus ſtirpis Altavillanæ præcipuum decus, anno 1058. Hic in Apulia Trojam Græcorum, à quibus condita fuerat munitiſſimum propugnaculum, & in Calabria Rhegium, multaque oppida & arces cepit, Græcoſque penitus Italia pepulit. Nicolaus Papa ſecundus, Roberto, quæcumque ipſe fratreſque ipſius bello acquiſierant, in dominium tradidit ſubalternum, ſub annuo cenſu Romanæ Eccleſiæ pendendo, ſola ſibi reſervata omnimoda Beneventi dominatione; inveſtituram eidem pariter indulſit Siciliæ à Saracenis detentæ, ad quam nondum Normanni pertigerant. His in Apulia ultrò citroque conventis, Nicolaus inde excedens Robertum cum valido ejus exercitu adduxit, ejuſque viribus Romanam Eccleſiam à tyrannis, à quibus tot inſignes contumelias & vexationes pertulerat, vindicavit, ſolo æquatis illorum arcibus & munitionibus Comitum Tuſculanorum, Præneſtinorum, Nomentanorum, & Galeriæ, anno 1059. Prædicta referuntur à contemporaneis Scriptoribus Leone Oſtienſi, Hermanno, & Aragone.

21. Robertus Apulia excedens bellum in Siciliam infert anno 1060. terminatque anno 1072. quo pulſis omni parte Saracenis univerſam Inſulam ſubjugavit. Inde in Italiam reverſus, Græcos, qui eo in Sicula expeditione occupato, rurſus Calabriam infeſtabant omni regione, omnibus illorum receptis oppidis fugavit, indeque tantis ferox victoriis,

quie-

quietiſque impatiens arma in Campaniam aliaque loca ad Romanam Eccleſiam pertinentia circumtulit. Qua ex cauſa Gregorius Papa VII. dictus olim Hildebrandus, anathemate illum perculit. Quibus ſolis armis invictum alioquin Robertum ad officium & debitum reduxit obſequium.

22. Poſt hæc admiranda facinora nihil ille minus cogitavit, quam atrociſſimum bellum in ipſa Græcorum Imperii viſcera inferre, & impiæ genti ereptam in ſe transferre Orientis dominationem: idque procul dubio præſtitiſſet, niſi ſtudium defendendi ab altero impio Imperatore ſummi Pontificis ipſum a feliciſſimis cœptis & victoriis avocaſſet. Alexius Comnenus, qui famam bellicæ peritiæ, rebus ſub Nicephoro Botoniate ſe duce feliciter geſtis, ſibi comparaverat, ipſo demum Botoniate pulſo, Imperium per vim & fraudem occuparat. Adverſus eum Robertus molitur bellum, & claſſe inſtructa, ſecundum Leonem Oſtienſem, quindecim millium hominum, aut ſecundum Ordericum, decem millium dumtaxat, ſolvit Hydrunte, atque in Macedoniam delatus, Dyrrachium munitiſſimam urbem obſidet. Alexius in auxilium occurrit cum centum & ſeptuaginta millium exercitu: acie decernitur, cujus victoria penes Robertum ſtetit. Et Alexius poſt horrendam ſuorum ſtragem Conſtantinopolim fuga ſe recepit. Novam ibi parat expeditionem ad ſolvendam Dyrrachii obſidionem, ſuas inſtaurat copias, & à Venetis Normannorum æmulis numeroſas copias impetrat: quibus præficiunt proprium Principem ac Ducem Sylvium. Robertus, collectis quantas potuerat viribus, acie cum Græcis & Venetis confligit, & utriſque fuſis Dyrrachium occupat, ſimulque Sariſſam, Caſtorium, aliaſque urbes. Jamque muris Conſtantinopolis imminebat, tùm literis à Gregorio Papa miſſis Romam accerſitur, quam Henricus tertius Imperator occupabat, ipſumque Pontificem arcta obſidione arce Sancti Angeli incluſum premebat. Gravis erat Pontificem inter & Imperatorem Henricum contentio, iſto Epiſcopos & Abbates propria autoritate, quinetiam quàm ſæpiſſimè pretio conſtituente, per vulgò dictam *Inveſtituram*: illo id fieri per iteratas excommunicationes prohibente; initium Schiſmatis ortum eſt anno 1076. quo Gregorius Henricum communione fidelium excluſit. Interim Saxones ab Henrico deficiunt, Rodulfum Sueviæ Ducem, Regem eligunt; qui Henricum fuſo ejus exercitu in fugam compulit anno 1080. At ſecundo conflictu Rodulfus fortiter pugnans occubuit. Eodem ſucceſſu elatus Henricus, Guibertum Ravennatem Epiſcopum, à Gregorio ante triennium anathemate damnatum in ſuorum conciliabulo Papam conſtituit, à quo, & Romæ in arce Sancti Angeli Gregorio intercluſo, inſignia ſumpſit Imperii anno 1084. Alexius Comnenus magna pecuniæ vi cum Henrico pactus fuerat, ut imminentem Orientis Imperio Robertum bello diſtineret: Sed Henricus contra jurisjurandi fidem ad reconciliandos ſibi Romanorum animos largitionibus inſumpſit: collocavitque cum præſidio Guibertum in Lateranenſi palatio. Sed Henricum Roberti adventus ita perterruit, ut raptim Roma decendens, Germaniam contento curſu repetierit Robertus, ut rebelles cives ad trivia in armis ſtantes & repagulis communitos ad extinguendum incendium revocaret, flammis magnam urbis partem incendit; viamque hoc modo aperuit ad arcem, ex qua Gregorium ad extrema redactum eduxit, & Salernum abduxit, ubi mortem oppetiit, anno ſecundum Leonem Oſtienſem 1084.

23. Pio iſto Robertus officio perfunctus in Græcos iterum bellum apparat; cui Græci ſimul & Veneti copiis ingentibus occurrunt: ſed iterum virtute Roberti fuſi & in fugam verſi ſunt. Quam ejus poſtremam victoriam mors excepit, conditusque jacet Venuſii Apuliæ, in æde S. Trinitati ſacra. Hujus excepit ſeu potius invaſit ſucceſſionem Rogerius ejus minor natu filius, prior natu Boemundus aberat, bello diſtentus contra Græcos. Inde gravia inter fratres orta diſſidia; donec hortatu Principum ad ſacram expeditionem Godefrido Bullionio ductore proficiſcentium, ſe illis adjunxit, ſuaque virtute meruit omnium conſenſu Antiochiæ principatum.

24. Eſt verò memorabilis hoc ſæculo Romani Diogenis Imperatoris Conſtantinopolitani vita & fortuna. Anno 1068. diem obiit extremum Conſtantinus Ducas Imperator Græcorum, poſtquam eidem Eudoxia conjux per ſyngrapham in manum Patriarchæ Joannis Xiphilini depoſitam, interpoſito jurejurando pollicita eſt ſe in viduitate permanſuram, & filiis Imperium conſervaturam: Illa tamen amore Romani Diogenis victa, ejus nuptias appetiit, quas ut iniret, vafrum quendam Eunuchum ad Patriarcham miſit, cui mentitus eſt, Imperatrici cordi eſſe ipſius Patriarchæ Germanum Bardam in conjugem accipere, niſi ſyngrapha prohiberetur. Quod ut Patriarcha accepit, ſummo ſtudio apud ſenatores egit de infirmando Eudoxiæ juramento, iiſdemque in ſententiam ſuam adductis ſyngrapham Eudoxiæ remiſit, cum diſpenſatione ad ſecundas nuptias Illa verò, Patriarcha deluſo, filiis ipſis conſentientibus, Romanum Diogenem virum accepit, ut refert Curopalates, ſugillans Patriarchæ ignaviam, quod privato commodo poſtabuiſſet religionem. Diogenes, accepto quaſi dotali Imperio, adoritur Turcarum Sultanum Aſamuam, quem pacem infimis precibus deprecantem Diogenes ferociter repellit; cumque Turcas ad noctem fuiſſet proſequutus, & ad poſtremam, quam reſervarat aciem, rediret, copiæ illæ exiſtimantes concito curſu redeuntem, hoſtibus inſequentibus terga vertiſſe, ſe quoque in fugam dederunt, qua bene occaſione uſi Turcæ victoriam adepti ſunt inſperatam, ipſumque Imperatorem captivum adduxerunt. Laudem ſummam meretur Sultani modeſtia, qui perbenignè accepto Imperatore, cum in

menſa

menſa eum Sultanus interrogaſſet, quid mihi feciſſes, ſi me in tua habuiſſes poteſtate? Ille nihil diſſimulans, multis plagis corpus tuum confeciſſem. At ego, ait Sultanus, tuam crudelitatem non imitabor, audio namque veſtrum præcipere Chriſtum pacem, & oblivionem injuriarum, & præſtitit ex animo dux Barbarus, quod promiſit. Inito enim cum Imperatore pacis perpetuæ mutuò ſervandæ fœdere, ipſum cum omnibus etiam captivis relaxavit. Sed qui tam mirabilem expertus fuit ab hoſte Mahometano, quem bello provocarat, humanitatem, paſſus eſt horrendam a ſuis crudelitatem. Prelato in urbem de clade nuncio, alius conſtitutus eſt Imperator Michael, ejus quem memoravi, Conſtantini Ducę filius, & Eudoxia Auguſta in Monaſterium detruſa. Michaelis juſſu miſſus in occurſum Diogenis Andronicus, eumdem captum nigraque veſte indutum muloque impoſitum perduxit, quem juſſit novus Imperator oculis confodi, & vulneribus non curatis, cum ejus caput intumuiſſet, vermibuſque ſcateret, & velut oſtentum viſu horribile, omnium expoſitus oculis, inter acerrimos dolores quos tamen admirabili, planeque Chriſtiana patientia toleravit, extinctus eſt. Hæc ſcripſere Zonaras, Glicas, Conſtantinus Manaſſes: contigitque illius mors anno 1071.

25. Urbanus Papa ſecundus generale Concilium apud Clarum-montem in Alvernis anno 1095. celebravit, in quo Chriſtianos ad ſacram Palæſtinæ expeditionem tanta vi exhortatus eſt, ut collectis undique copiis ſexcenta Peditum, Equitum centum & amplius millia recenſita ſint. Rem mirificè urſit Petri Eremitæ nobilis Galli ex Palæſtina legatio, cum multis quas attulit, literis Chriſtianorum ſervitute in Oriente oppreſſorum ad Principes Occidentis, qui pacem inter ſe inierunt, aut inducias, ut omnes ad unum ſacrum bellum intenderent. Hoc veluti Claſſico tota Europa perſtrepente certatim hanc in militiam adſcripti ſunt magnanimi Heroes, deſiderio æſtuantes propagandæ Sacræ Religionis, aſſerendæ Chriſtianorum libertatis ſub jugo diræ ſervitutis toto Oriente gementium. Sacræ huic militiæ nomen dedere Principes, præſertim inſignes nobiliſſimi ſanguinis & vitæ prodigi, felicitatis ſummæ loco ducentes omnes ærumnas, immenſoſque difficileſque expeditionis labores ſubire, mortemque pro Chriſto glorioſam oppetere. Ex Gallia igitur, Italia, Germania, (nam Hiſpani ſuis Mauris implicabantur) inter Principes conſcriptos eminebant Hugo Veromanduorum Comes, Philippi primi Francorum Regis frater, Raimundus Comes Toloſanus, Robertus Comes Flandiæ, Robertus alter Normanniæ Dux, Stephanus Carnutum Comes, Godefridus Bullionius Dux Lotharingiæ, qui in eam expeditionem Bullioniam toparchiam vendidit, regno Jeroſolymitano mox donandus in præmium, ejuſque duo fratres Balduinus & Euſtachius, Guillielmus Foriſienſis Comes, aliique Proceres ultra ducentos. Quibus deinde adjuncti in Italia Boemundus Guiſcardi illius celeberrimi primogenitus, & Tancredus. Rogerium Apuliæ occupatorem perculit fratris à ſe offenſi virtus, cum quo profeſſus eſt omnia in poſterum futura communia, lubenſque Tancredum filium generoſi ſpiritus adoleſcentem dedit patruo in conſortium periculorum & gloriæ: ſuperatis difficultatibus innumeris, quas perfidioſus Græcorum Imperator Alexius Comnenus contra pactam fidem tranſeuntibus per Græciam, tum commeatus & annonæ ſuppreſſione, tum nocturnis & inopinatis aggreſſionibus, tum diſpoſitis itinerum inſidiis, adverſus Latinos ſuſcitaverat.

26. Ubi trajecto Boſphoro in Aſiam perventum eſt, primus belli turbo Nicæam Bithyniæ urbem propugnaculis validis & præſidiis munitiſſimam perculit. Solimannus Aſiæ minoris dominator cum ſexaginta Turcarum millibus proximos montes inſederat: ſæpius cum illis dimicatum eſt, ſed nunquam ſine gravi Turcarum ſtrage. Urbs ipſa tandem poſt quinquageſimum oppugnationis diem deditione capitur. Poſt Nicæam expugnatam, novoque munitam præſidio, commeatus facilioris gratia duces exercitum partiuntur, Boemundo partem unam, Godefrido alteram ducentibus. At Solimannus Sultanus nuſquam animum deſpondens ratus deleri poſſe diviſas copias totis viribus in Boemundum impetum facit, dum caſtris poſitis militem feſſum reficeret; Et imparem haud dubie obruiſſet, niſi per celeres nuncios Godefridus certior periculi factus ſumpto ſecum Hugone comite advolaſſet cum quadraginta equitum millibus. Acerrimum prælium nox diremit, & fuga Solimanni, cæſis quadraginta Turcarum millibus, victoriam Chriſtianis aſſeruit. Pari noſtrorum virtute & ſucceſſu ſubacta eſt poſt minorem Aſiam, minor etiam Armenia, & Cilicum ora. Inde in Syriam ventum eſt. Antiochiam ſedem Imperii & Syriæ caput duplici muro vallatam exercitus obſidione aggreditur. Ad ſeptimum menſem producta eſt oppugnatio, multis hinc inde cædibus, nec vitæ parcitum magna utrinque pugnantium fortitudine: tandem urbs capta, & ejus cum circumſtantibus oppidis & arcibus dominium omnium conſenſu traditum Boemundo. Arx ſupererat civitatis ſitu & præſidio munitiſſima, quam Boemundus impugnans femur jaculo trajicitur. Aderat Corbanes Perſa cum ducentis hominum millibus, neque ſervari urbs niſi per novam victoriam poterat. In dimicatione præferebatur lancea, qua Chriſti in cruce ſacroſanctum latus fuerat perfoſſum, nuper inventa Antiochiæ. Hoc redemptionis humanæ momento incenſi noſtrorum animi irruptionem acerrimam in Perſas aggrediuntur, eo ardore, ut cæſis centum millibus acies reliqua diſſipata ſit, & hoſtilia caſtra opulentiſſima direpta, noſtros penuria laborantes, & fatigatos abundè fecerint. Raimundus in Cæſareæ obſidione ſtrenuè hæret,

quæ tandem expugnata illi in præmium fortitudinis ceſſit. Godefridus Jeroſolymam ſanctam civitatem obſidet, omni ope defenſam, primuſque murum tranſcendit, reliqui bellatores illum ſequnti vivido impetu in urbem irrumpunt, & capiunt: Bullionius Godefridus unanimi conſenſu Rex ſalutatur, quem titulum modeſtè recuſat, nec coronari ſe patitur in ea ut dicebat urbe, in qua Rex regum ſpineam coronam crudelemque & ignominioſam mortem ſubierat. Ægypti Sultanus ingentem conſcripſerat exercitum ex centum equitum millibus, multoque majore peditum numero, quo Chriſtianos ad viginti millia redactos conficeret ac exterminaret. Sed Godefridus ingenti animi robore confirmatum militem eduxit in aciem omninò palmariam; qua occiſa ſunt centum hoſtium millia, cæteris magna ex parte ſauciis in fugam actis, ac tota Palæſtina victori ſubdita & confirmata eſt, accurrentibus terra marique novis militum ſupplementis ex Occidentis Provinciis. Fuit verò Hieroſolyma expugnata anno 1099. Julii 15. die, feria 9. hora circiter diei nona, ut obſervat Guillielmus Tyrius. Fuitque Godefridus Bullionius Euſtachii Bononienſis Comitis filius ex Ida matre, Godefridi Gibboſi Lotharingiæ Ducis ſorore, qui ſine liberis moriens cognominem ſororis filium inſtituit & hæredem ſucceſſorem.

26. Sæculum iſtud multis Cœnobiorum inſtitutis initium dedit. Camaldulenſium, per Romualdum Abbatem. Vallis umbroſæ, per Joannem Gualbertum. Ciſtercienſium, per Robertum Abbatem. Inſuper cœnobitarum Sancti Antonii, qui exorti ſunt anno 1095. Pontifice Urbano ſecundo approbante, quos poſtmodum Bonifacius VIII. diplomate ſuo in regulares Canonicos erexit. Prodiit ſimul Ordo Cartuſianorum per Brunonem, cujus initia Ordinis conſcripſerunt graves ejuſdem ætatis ſcriptores Petrus Cluniacenſis, rerum mirabilium ſtudioſus conquiſitor, lib. 2. miraculorum, c. 28. Guibertus Abbas Nongentinus, & Sigebertus, apud quos tamen nulla mentio Canonici Pariſienſis, qui poſt obitum, dum ejus exequiæ peragerentur, damnationis ſuæ judicium nunciaverit.

27. Scitu neceſſarium, quiſnam tribus his continuis ſæculis decimo, undecimo, & duodecimo fuerit ſtatus Eccleſiæ & Imperii viciſſim contendentium: & quidem prorſus infauſtus atque funeſtus. In primis Eccleſia Dei, ſponſa Regis regum non à ſucceſſoribus Petri, cui claves regni cœleſtis Chriſtus Filius Dei contulerat, ſed factionibus, ambitione, & armis Imperatorum oppreſſa regebatur, illorumque injuſtis & tyrannicis cupiditatibus obſequi cogebatur; intruſis ad ſacras dignitates flagitioſis & ſacrilegis hominibus, qui numerata pecunia, aliiſque infamibus conditionibus illas à Principibus mundi hujus & tenebrarum harum, eorumque miniſtris ſacrilega licitatione alii præ aliis majus offerendo pretium coemerant, adeò ut Pontificiæ ſedes, Abbatiæ, & Eccleſiarum præbendæ paſſim ab ſceleratis & excommunicatis Clericis occuparentur. Alia quoque non minùs exitioſa peſtis Eccleſiam fœdiſſimè infeſtabat: publicus nimirùm Sacerdotum & ſcortorum ſub ementito matrimonii nomine convictus: publicis intra parochiales Eccleſias denunciationibus præmiſſis; & notariorum tabulis, affinium quoque & amicorum convocationibus & congratulationibus, mutuiſque in facie Eccleſiæ ſponſionibus & traditionibus adhibitis. Horret animus iſta commemorare. His Eccleſiæ cladibus accedebant Papæ ſchiſmatici, ab Imperatoribus promoti adverſus legitimè electos Pontifices, contra quos iidem Germaniæ Principes, ſumptis ſacrilegis armis, & contra fideles populos ferro & flammis omnique hoſtilitate decertabant. Ex his Otho primus Leonem adverſus Joannem XII. obtruſit: quemadmodum Henricus III. Joannem Mincium adverſus Nicolaum II. canonicè electum: & Henricus IV. adverſus Alexandrum II. idemque Guibertum Ravennatem adverſus Gregorium VII. Prætereaque Mauricium Burdinum adverſus Gelaſium II. Fredericus Ænobarbus Octavianum & Guidonem Cremenſem adverſus Alexandrum III. Ludovicus Bavarus Petrum Corbarienſem adverſus Joannem XXII. Tribus his peſtibus ſancta Dei Eccleſia conflictabatur, quas meritò dixeris tres ex Erebo ſimul erumpentes furias: I. Henriciana hæreſi, quæ ſummam Eccleſiæ poteſtatem electis legitimè Romanis Pontificibus ademptam in Henricos, aliosque Imperatores, atque in obtruſos ab eis Antipapas transfundebat. II. Nicolaitarum turpitudine in propudioſis Sacerdotum conjugiis. III. Simoniaca ſacrarum dignitatum nundinatione & beneficiorum Eccleſiaſticorum.

28. Doctis ac piis ſcriptis hoc ſæculum illuſtraverunt Fulbertus Carnotenſis, & Burchardus Wormacienſis, digniſſimi ambo Epiſcopi. Abbates quoque Odilo Cluniacenſis, Berno Augienſis, Rodulfus Glaber, Hermannus Contractus, monachi. Leo Pontifex nonus, Humbertus Cardinalis Sylvæ Candidæ Epiſcopus Oſtienſis, qui cùm in palæſtra monaſtica ætatem ante Pontificatum tranſegiſſet, plurimumque ſe exercuiſſet, ſtrenuum ſe athletam exhibuit, ſermone docens, & ſermonem vita confirmans. Tandemque multis pro Eccleſia Dei laboribus perfunctus, omnibus ſpontè abdicatis Eccleſiaſticis dignitatibus, ſeſe iterum priſtinæ ſolitudinis & contemplationis deſiderio monaſterio circumſepſit. Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis, Adelmannus Epiſcopus Brixienſis, Guitmundus Averſanus Epiſcopus. Hi tres adverſus hæreſim Berengarii pios & eruditione refertos ſcripſere libros. Anſelmus Cantuariæ Archiepiſcopus, alterque Anſelmus Laudunenſis author interlinearis Gloſſæ, & commentariorum in Cantica & in Apocalypſim: quamvis ob nominis

ſimilitudinem attribuantur etiam Cantuarienſi, ſed Edinetus referens catalogum librorum Cantuarienſis nullius horum meminit. Item Bertoldus Conſtantienſis, Micrologus, Lambertus Scafnaburgenſis, Bruno Cartuſianus, Ivo Carnotenſis Epiſcopus, Marianus Scotus Monachus Fuldenſis. Ex Græcis Zonaras, qui ſuam in Alexio Comneno hiſtoriam terminavit, Georgius Cedrenus, Joannes Curopalates hiſtorici. Præcipuam verò inter ſæculi ſcriptores Græcos meruit laudem Theophylactus, Bulgarorum Archiepiſcopus.

29. Undecimo deſinente ſæculo, aut ineunte duodecimo, Gallus quidam nomine Gerardus, ex provincia Provinciæ oriundus, initium dedit florentiſſimo celeberrimoque Ordini S. Joannis Baptiſtæ Hoſpitalariorum, inde nuncupato, quia Chriſtianos advenas, Jeroſolymam religionis cauſa adventantes, hoſpitio, cui hærebat ſacellum Præcurſori Chriſti ſacrum, in urbe Jeroſolymorum excipiebant, & infirmos omni ope fovebant. Floruit vir iſte ſub primis Jeroſolymitanis regibus Godefrido Bullione, ejuſque fratre regnique ſucceſſore Balduino primo. Extat diploma Paſchalis ſecundi Romani Pontificis anni Chriſti 1113. ad Gerardum ipſum conſcriptum, quo gratiæ & privilegia hoſpitali Jeroſolymitano conceduntur, & quo Gerardus ipſe in ipſa inſcriptione declaratur Inſtitutor, & Præpoſitus Jeroſolymitani Xenodochii. In ipſo verò textu hæc verba continentur: *Poſtulavit ſiquidem dilectio tua Xenodochium, quod in civitate Jeruſalem juxta B. Joannis Baptiſtæ Eccleſiam inſtituiſti, Apoſtolicæ Sedis autoritate muniri*, &c. Ipſum verò Gerardum ad Deum ex hac vita migraſſe referunt Ordinis Jeroſolymitani monimenta an. Chr. 1118. Quo eodem pariter anno obiere Paſchalis idem Pontifex & Balduinus Rex Jeroſolymitanus, ejus nominis primus. Poſt quem in Regnum promotus eſt Balduinus alter, Comes Edeſſæ. Quo eodem anno nobiles viri decem, duce Hugone Pagano, Religionem militarem Templariorum inſtituerunt, ſic denominatorum à vicinia Templi Salomonis; juxta quod primam ſibi habitationem conſtituerunt ex Regis & Patriarchæ conceſſione: quorum inſtitutum fuit, itinera ad ſanctam civitatem perducentia ſuis armis cuſtodire tuta ab incurſibus & inſidiis Infidelium, atque prædonum peregrinos infeſtantium. His regulam ſcripſit S. Bernardus Claravallenſis Monaſterii Abbas. Horum inſigne geſtamen fuit rubea crux candidæ veſti aſſuta. Gerardo autem Hoſpitalario ſucceſſit nobilis Gallus Raimundus à Podio, qui Ordinem Hoſpitalariorum reddidit quoque militarem, erexitque in Regularem cum aſtrictione ad tria religioſa vota, ſcripſitque commodam ad hoc Inſtitutum regulam, quam ſubinde diverſi Pontifices maximi ſua approbatione munierunt. Primus ſalutatus eſt Ordinis miniſter Raimundus a Podio, ſub cujus moderamine Ordo iſte grandia ſumpſit hominum & opum incrementa. Huic credita ſunt præcipua Chriſtianæ Religionis adverſus Mahumetanos propugnacula, primum Acon ſeu Ptolemais, deinde Rhodus, poſtremò Melita inſula. Quem ad ſcopulum vaſtiſſima illa Turcarum potentia ſemel & iterum alliſa eſt.

CONCILIUM ÆNHAMENSE in Anglia circa Chr. ann 1010.

1. INitum fuit Joanne XVI. Pontifice circa Chriſti an. 1010. ſub Anglorum Rege Ætelredo, præſeditque Archiepiſcopus Eboracenſis.

2. Can. XI. præcipitur de cenſu Romæ debito, ſeu denario ſancti Petri, ut quotannis ad feſtum ſancti Petri ad Vincula perſolvatur. Cenſum eundem confirmat in ſuis legibus Eccleſiaſticis ſanctus Rex Eduardus c. 10. ut a ſingulis patribus familias per ſingulas domos pendatur: ſed ſi quis plures habet domos, pro illa ſolvat, quam inhabitat. Jam inde à Domini ann. 740. Angliæ Occidentalis Rex Ina id tributum in honorem ſancti Apoſtolorum Principis ſingulis Regni ſui domibus indixerat. Annò deinde 775. Offa Marciorum ſive Orientalium Anglorum Rex tributum, miſſis Roma quæſtoribus exſolvendum, ſuis ſubditis præſcripſit. Anno deinde 1213. Joannes, vulgò *ſine terra* cognominatus, ut ab eodem Papa Innocentio tertio, à quo fuerat diris devotus, præſidium adverſus impugnantem ſe Philippum Auguſtum impetraret, Franciæ Regem, quem ipſe Innocentius ad id bellum concitaverat, Angliæ, Hiberniæque Regna Romano Pontifici ſubjecit, quæ indicto annuo ſterlinorum mille tributo, beneficii loco, deinceps poſſideret.

Can. XIV. *Si corpus aliquod extra ſuam Parochiam quis poſuerit, ſolvat nihilominus pecuniam (quod Symbolum animæ dicitur) illi Eccleſiæ, cui corpus famulabatur vivens.*

De funeraria portione Parochiali Eccleſiæ debita, ſi corpus alibi ſepeliatur, vide c. cum ſuper, c. certificari, de ſepult.

CONCILIUM AURELIANENSE ann. 1017.

1. SEdente in Romana Cathedra Benedicto Papa octavo, Chriſti Salvatori anno 1017. qui fuit Regni Roberti vigeſimus, deprehenſa fuit nefaria Secta, quæ ſenſim ut cancer in Regno Franciæ ſerpebat, de qua ſcribunt Glaber Rodulpus Hiſtoriæ ſuæ lib. 3. cap. 8. Ademarus Monachus, & Commentarii Author, quem ex Archiviis Cœnobii Sancti Petri in Valle propè Carnutum in lucem edidit Lucas Decherius to. 2. Spicilegii. Fanatica quædam mulier Itala in Galliam peſtem hanc invexerat, duos quoque magni nominis Sacerdotes ſcientia & apparenti virtutum ſpecie inſignes, & apud Regem & aulæ Proceres gratia provectos Liſoium & qui Reginæ Conſtantiæ erat a Confeſſionibus, Stephanum Heribertum, & Theodatum Eccleſiæ Aurelianenſis Canonicum Cantorem, ſapientiæ & Religionis exiſtimatione, & in pauperes, munificentia celebres, illuſoriis Cacodæmonum oſtentis ita dementaverat, ut de Uno Trinoque Deo fidem abnegarent, mundum, qualem nunc videmus, ab æterno extitiſſe crederent, nullam voluptatum carnalium pertimeſcendam eſſe in altera vita pœnam, nulla itidem laboribus & ærumnis pro virtute ſuſceptis præmia reſervari perſuaſum haberent, nocturnos etiam Conventus cum mulieribus, celebrarent, in quibus Dæmon ſe viſibilem exhibebat: ipſi verò cum mulieribus dato ſigno abſque ullo conſanguinitatis diſcrimine, candelis extinctis congrediebantur, partus verò ex nefario congreſſu editos poſt octavum diem igne crudeliter cremabant, eorumque cineres pro Euchariſtia venerabiliter aſſervabant, atque in Communionem & in Viaticum ſuis gregalibus impertiebantur. Magna verò ſollicitudine cavebant, ne ſecta ſua aliis quam ſodalibus innoteſceret. Hujus tamen ſoda-

ſodalitii fama perecrebuit, religioſiſſimumque Regem Robertum poſt accuratam perquiſitionem movit ad indicendum Aurelianis Concilium, ut hæc tanta pernicies extirparetur. Multum laboratum eſt, ut rei ſuſpecti convincerentur, qui tandem poſt multiplices ludificationes confeſſi, nulla ratione adduci potuerunt, ut a ſuſcepto errore reſilirent. Theodati ante triennium mortui cadaver e tumulo erutum fuit. Liſoius & Heribertus Sectæ principes cum aliis duodecim, cum in obſtinatione perſiſterent, ſolemni ritu de gradu Eccleſiaſtico dejecti, Regiæque poteſtati traditi ſunt, quæ vivos flammis cremari juſſit: at illi Dæmonis arte ſeducti ſe ignibus applicari velle jactabant, nihil damni ſe inde ſenſuros aſſeverantes, ſeſeque ultro lictoribus & carnificibus offerebant. Tum Regina, quæ in Concilio Regi Roberto ab hora prima diei ad veſperam uſque aſſederat, extra Baſilicæ valvas progreſſa, ne concurſu populi executio ſententiæ interturbaretur, occurrenti Heriberto baculi, quem manu tenebat, extremitate, oculum confodit. Cumque extra urbem adducti accenſo rogo acerrime præter ſpem a ſe conceptam cruciarentur, ſe arte diabolica peſſime deceptos vociferabantur, ſe hactenus de DEO male ſenſiſſe, ideoque ſe temporalibus & mox æternis ignibus eſſe cruciandos. His auditis multi circumſtantium humanitatis ſenſu conati ſunt, ſi quos poſſent ab ignibus eripere, ut ſpatium eis pœnitentiæ ſalutaris indulgeretur, ſed vindices flammæ illorum acceſſum prohibuerunt, & deſperantes reos abſumpſerunt.

CONCILIUM SALEGUSTADIENSE anni 1022.

1. SAleguſtadium eſt Caſtrum, aut vicus in Provincia Moguntiæ, quo convenere ad Synodum Aribo Archiepiſcopus Moguntinus, & alii plerique Germaniæ Præſules, quos inter eminebat Burchardus Epiſcopus Vormatienſis, doctrina, vitæque ſanctitate clarus, qui & Concilium iſtud ſuis Decretorum libris intexuit; initum fuit anno ſalutis 1022. ſub Benedicto Papa VIII. Imperante Germanis Henrico primo, Franciſque regnante Roberto.

5 Can. VIII *Decretum eſt, ut nemo gladium in Eccleſiam portet, Regali tantum excepto.*

Can IX. *Statuit etiam ſancta Synodus, ut mala conſuetudo, quæ jam apud omnes pene inolevit, omnino provibeatur, id eſt, quod colloquia ſua in atrio alicujus Eccleſiæ conſtituunt habenda, & tunc ea in ipſa maxime exercent Eccleſia, ubi orationes & Divina tantum fieri æquum eſt Officia.*

Can. XII. *Statutum eſt etiam, ut ædificia laicorum, quæ Eccleſiis adjuncta ſunt, auferantur, & nulla in atrio Eccleſiæ ponantur niſi tantum Presbyterorum.*

2. Can. XIII. *Item decretum eſt, ut nullus laicorum alicui Clerico ſuam commendet Eccleſiam præter conſenſum Epiſcopi: ſed cum ſuo mittat Epiſcopo, vel ejus Vicario, ut probetur, ſi ſcientia, ætate & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.*

Fuerat hoc idem in Concilio Viennenſi ſtatutum ſub Formoſo Papa & Eudone Francorum Rege anno 892. cujus can. 4. ita ſancit: *Ut nemo ſæcularium Eccleſias dare vel offerre abſque conſilio & voluntate Epiſcoporum, ad quos ipſæ Eccleſiæ pertinent, præſumat. Et ut nulli cenſus a Presbyteris loco muneris ad introitum, ut dicunt, Eccleſiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur.* Eadem de Patronis Eccleſiarum iteravit Concilium Bituricenſe anni 1031. can. 22.

3. Can. XVIII. *Quia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maxime confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata; ſancto viſum eſt Concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed prius juxta modum delicti pœnitentiam ſibi datam a ſuis Sacerdotibus impleant, & tunc Romam ire, ſi velint, ab Epiſcopo proprio licentiam & literas ad Apoſtolicum ex eiſdem rebus deferendas accipiant.*

His adhuc temporibus perſtabat antiqua publicarum pœnitentiarum diſciplina, & diuturna communionis Euchariſticæ ſuſpenſio, cum auſteris jejuniis, aliiſque corporis animique afflictionibus conjuncta juxta admiſſorum delictorum gravitatem. Neque obliterata erat omnino avita illa obſervantia, ne in ullis Eccleſiis admitterentur fideles, niſi eſſent propriorum Epiſcoporum literis formatis præmuniti. Cumque ſub deterrimis Pontificibus, quales paulo ante videbamus Romanam in ſedem intruſos, veterum Canonum vis aut elanguiſſet, aut obſoleviſſet, Patres in iſtud Concilium convenientes Canonem iſtum pia intentione moti ediderunt. Eadem mente ſanctus Cyprianus Carthaginenſis de Confeſſoribus Chriſti, quos Deciana perſecutio in carceres, ergaſtula, & metalla protruſerat, graves querimonias formaverat, eo quod nimia libellorum indulgendorum facilitate canonicarum pœnitentiarum vigorem nimis indiſcrete relaxarent, & peccatores ſeu lapſos non ſatis purgatos, ad ſacrorum participationem feſtinantius admitti poſtularent, ut ex ipſius multis epiſtolis liquet. Unde occaſionem ſumpſit Feliciſſimus Cypriano implacabiliter infenſus, falſo pietatis prætextu, exitioſum ſchiſma adverſus eum concitandi, Ultimis demum ſæculis, prævalente Chriſtianorum inertia, disjectiſque canonum pœnitentialium repagulis, cum ſpes nulla ſupereſſet priſtinum uſum reſtituendi, compulſa eſt Eccleſia ad mitiora remedia recurrere; quod faciunt Medici in ægris hominibus, quorum vident conſternatas vires, & efficaciorum medicaminum incapaces. Querimonia iſta de recurrentibus Romam pro peccatorum graviorum remiſſione, inconſulto proprio Epiſcopo, renovata poſt decennium fuit in Lemovicenſi Concilio, in quo Patres communi conſenſu ſeſſ. 2. hæc dixerunt, jurene, an injuria, ipſi viderint, non enim judicium hic ingero noſtrum:

Non noſtrum inter eos tantas componere lites.

Sed tantum fidelis relatoris officio hic fungor; dixerunt, inquam, his verbis: *Inconſulto Epiſcopo ſuo ab Apoſtolico pœnitentiam & abſolutionem nemini accipere licet.* Nondum illis temporibus uſus inoleverat, quo ſubditi Epiſcoporum jurisdictioni certi caſus, cum cenſuris, ſoli Apoſtolicæ ſedi reſervarentur; ſed cum ejuſmodi reſervationes, ſi ſint moderatæ, neque in exceſſum vergant, poſſint rationales eſſe ac juſtæ, non eſt juſta deinceps expoſtulandi cauſa, ſi modum non excedant.

CONCILIUM BITURICENSE anno 1031.

1. SUb Romano Pontifice Joanne XVIII. qui perperam vigeſimus ejus nominis nuncupari ſolet, regnante in Gallia Henrico I. Roberti primogenito, anno reparatæ humanæ ſalutis 1031. apud Bituriges convenere cum Aimone Metropolitano ſuffraganei Epiſcopi, multaque ad ſtabiliendam diſciplinam decreverunt.

2. Can. I. *In primis, ut per omnes ſuarum diœceſium Eccleſias ſancti Martialis Doctoris Aquitaniæ nomen & memoria, non inter Confeſſores, ſicut negligenter a nonnullis fieri ſolitum erat, ſed inter Apoſtolos proponatur, ſicut a Romana ſede, & a pluribus antiquis Patribus ſecundum veritatem Spiritus ſancti definitum eſt.*

Eadem ſancivit habitum poſt quindecim ab iſto Concilio annos Lemovicenſe, cui præſedit idem qui & huic præfuit Bituricenſi Aimo Biturigum Archiepiſcopus, iidemque interfuerunt comprovinciales Antiſtites. Quod vero de Romanæ Sedis definitione Canon iſte commemorat,

referendum eſt ad Summi Pontificis Joannis XVIII. prędicti epiſtolam de aſſerendo Apoſtolatus honore Sancto Martiali, ad Jordanum Lemovicenſem, cæteroſque Galliarum Epiſcopos. Jordanus iſte Lemovicenſis conſedit in Lemovicenſi Concilio, in quo de deferendo Martiali *Apoſtoli* titulo decretum fuit, Illa porro Joannis Papæ epiſtola hæc, quæ ſequuntur, commemorat: *Beatiſſimus quidem Martialis, ſicut in geſtis ejus reperimus, docente Chriſto in mundo, & præcipiente, a Petro Apoſtolorum Principe baptizatus eſt; & tanto ſancti Spiritus igne inflammatus, ut ex eo derelictis parentibus ſoli ipſi Filio Dei adhæreret, & hunc Magiſtrum & Dominum, Petro Apoſtolo confirmante, cujus ſanguine cretus erat, deſideraret; quod & factum eſt. Nam in reſuſcitatione Lazari præſens aderat, in Cœna interfuit; in lavatione pedum miniſtravit; poſt Paſſionem vero, quando putabant ſe ſpiritum videre, palpare manus & latus Thomam vidit; quando Apoſtoli dictum eſt: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, &c. Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt, audivit; Aſcendentem in cœlum vidit; Spiritum ſanctum in linguis igneis deſcendentem & vidit & accepit, omnibuſque linguis eſt uſus. Deinde Principi Apoſtolorum adhæſit utpote carne propinquus, & Baptiſmate filius, a quo, præcipiente Chriſto, ad prædicandum Provinciis Galliarum eſt deſtinatus, ubi infinitum populum a cultu idolorum removens Chriſto ſua doctrina dedicavit, quam piam ſanctamque tam gravitate & pietate morum, quam reſuſcitatione mortuorum, curatione claudorum, cæcorum illuminatione, & omnium mirabilium perpetratione confirmabat.* Suam deinde epiſtolam his verbis concludit: *Ut autem reverentia & celebritas tanti Apoſtoli in toto terrarum Orbe excelſius recolatur, ædificatum & dedicatum eſt a nobis in ejus honorem pulcherrimum altare in Baſilica Sancti Petri Apoſtoli Romæ ad meridianam templi partem 4. Idus Maij, ubi quotidie ipſius Sancti memoria devotiſſima veneratur, & præcipue in die natalitii ejus, quod eſt pridie Calendas Julias quotannis dulcius recolitur.* Vide paulo inferius Concilium Lemovicenſe.

Can. II. *Item quia Corpus Domini per Eccleſias Parœcianas dicebatur nimia vetuſtate neglectum, ſtatuerunt Epiſcopi in eodem Concilio, ut Corpus Domini non plus ſervetur quam a Dominica in alteram.*

3. Can. III. *Item ut Epiſcopi de ſacris Ordinibus munus non accipiant, nec aliquis eorum, neque aliquis de ſubjectis eorum, ſicut pro ſcribendis nominibus Ordinandorum ſolebant ſcriptores pretium accipere.*

De Simonia in collatione Ordinum aut Officiorum Eccleſiæ, videndus can. 2. Synodi Chalcedonenſis. Providit quoque Concilium Tridentinum tam circa Epiſcopos Ordinatores, Beneficiorum etiam Collatores, Electores, Patronos & eorum miniſtros, ne qua ſimoniæ labe aſpergantur, ſeſſ. 23. cap. 1. de refor. & ſeſſ. 24. cap. 14. de refor.

Can. IV. *Ut Archidiaconatum nullus habeat niſi Diaconus efficiatur.*

2. Can. VI. *Ut Epiſcopi nullum amplius ad Subdiaconatus gradum ordinent, niſi in præſentia Epiſcopi ante altare ſedentis Deo promittat, nunquam ſe habiturum uxorem, neque concubinam: & ſi tunc eam habuerit, mox ei abrenunciet, quod lingua Francorum eguerpire dicimus.*

Obſerva, vetus Francicum verbum *guerpire*, ſive *vuerpire*, eandem habuiſſe ſignificationem cum voce pragmaticis uſitata *deguerpire*, hoc eſt cedere, renunciare, abdicare, derelinquere, tradere, in alium transferre: ſic Aimoinus lib. 5. cap. 47. *Fulco Vuaſtinenſe ſicut promiſerat, Regi vuerpivit*, id eſt tradidit. Renatus Chopinus lib. 2. de conſuetudinibus Andegavenſium profert vetuſtum inſtrumentum ex Tabulario Sueſſionenſis Eccleſiæ, in quo ter repetita vox *vuerpire*, nihil aliud quam a ſe alienare, atque renunciare ſignificat. Theodulphus etiam eodem ſignificatu *Saxones* (ait) *alodem manibus guierpierunt*, id eſt, dimiſerunt. Vetus quoque Summa ruralis, hæreditatem dicit venditam & guerpitam. Vetus preterea Flandrenſe Chronicon dicit cap. 98. *guerpir l'hommage du Roy*, pro refutare feudum Regium; *guerpir la Ville*, pro urbe cedere; *guerpir la bataille*, pro ex acie fugere, cap. 89. & 98. & in quibuſdam Picardiæ conſuetudinibus, vidua dicitur *la guerpie*, id eſt *derelicta*. Fulbertus pariter, qui ante iſtud, quod exponimus Concilium, vita exceſſerat, ſic ait epiſt. 34. *Petit licentiam ineundi conjugii novi, dicens, uxorem ſe guerpiſſe, ſuamque pecuniam recepiſſe.* Chronicon denique Sancti Dionyſii refert, Dagobertum Reginam Demetriadem guerpiviſſe, eo quod eſſet ſterilis, hoc eſt, divortium cum ea feciſſe. Jam vero ex uſu forenſi verbum idem contrariam induit ſignificationem pro *ſumere*, aut *inire poſſeſſionem*.

Can. VII. *Ut Archidiaconi, Abbates, Præpoſiti, Capiſcholi, Canonici, Oſtiarii & omnes, qui miniſterium intra ſanctam Eccleſiam tractant, tonſuram Eccleſiaſticam habeant; hoc eſt, barbam raſam, & coronam in capite.*

Vide ſuperius canonem 40. Concilii Toletani quarti cum ibi notatis. Vide can. 44. Concilii Carthaginenſis quarti, & can. 20. Concilii Agathenſis.

5. Can. VIII. *Ut filii Presbyterorum ſive Subdiaconorum in Sacerdotio, vel Diaconatu, vel Subdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad Clericatum ſuſcipiantur; quia tales & omnes alii, qui non de legitimo conjugio ſunt nati,* ſemen maledictum *in Scripturis Divinis appellantur, nec apud ſæculares leges hæreditari poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi; & qui de talibus Clerici nunc ſunt, ſacros Ordines non accipiant, ſed in quocunque gradu nunc ſunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.*

Hæc eſt irregularitas ex defectu natalium, cujus plenior haurienda notio ex c. 1. de filiis Presb. *Ut filii* (inquit) *Presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad ſacros Ordines non promoveantur, niſi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes; prælationem vero nullatenus habeant: ſed neque ſervi, niſi a dominis ſuis libertate donentur.* Vide etiam cap. ult. ſub eod. tit. de fil. Presbyt.

Can. IX. *Similiter nullus ſervorum, vel collibertorum amodo Clericus fiat, niſi prius libertatem de Dominis ſuis habuerit ſub idoneis teſtibus.*

Huc ſpectat ſimilis prohibitio canonis Apoſtolorum 81. in quo mentio etiam fit Oneſimi, qui ſervus fuerat Philemonis illius, ad quem Apoſtolus Paulus ultimam ſcripſit epiſtolam; poſtquam enim a Philemone Oneſimus manumiſſus ac libertate donatus fuit, ad Eccleſiaſticos Ordines promotus eſt: quinetiam creatus, poſt Timothei martyrium, ſecundus ab illo Epheſiorum Epiſcopus, ut liquet ex Ignatii epiſtola 14. ad Epheſios ſcripta, in qua Oneſimum dicit Epheſiorum Epiſcopum. Similia de ſervis non ordinandis, niſi poſtquam a dominis ſuis ſponte manumiſſi fuerint, decernit Gelaſius Papa I. epiſt. 9. ad Epiſcopos Lucaniæ, cap. 14. His ſuffragantur cap. 1. & cap. nulli, & cap. qui ex familiis, & cap. quicunque, diſt. 54. Item cap. 1. in fin. de fil. preſbyt. & totus titul. de ſervis non ordin. & Concilium inſuper Francofordienſe ſub Carolo Magno cap. 23. his verbis: *De ſervis alienis ut a nemine recipiantur, neque ab Epiſcopis ſacrentur ſine licentia dominorum.* His demum adſtipulatur Capitulare VI. Ludovici Pii.

6. Can. XI. *Ita ſtatutum eſt, ut Epiſcopi, quando fecerint Ordines, vel Clericos audiente populo excommunicent, ut nullus eis offerat ad Clericatum filium Presbyteri, neque Diaconi, neque Subdiaconi, neque ſervos, neque collibertos aliorum, niſi libertate donatos; & ſi ipſi ſe per ſemetipſos obtulerint, nullus ſcienter eos ibi celet. Et ſi cuipiam de talibus ſacrum Ordinem vel Clericatum ignoranter tribuerit Epiſcopus, mox ut cognitum fuerit, Archidiaconus deponat eos, quia irrita eſt illicita Ordinatio, ſicut Sancti Patres dixerunt; & in talibus Eccleſia DEI deſpectui patet.*

Quod ait Canon iſte, irritam eſse illicitam Ordinationem; vox *irrita* non hic ſumitur pro nullitate Sacramenti, neque opponitur ejus validitati; alioquin enim dicendum eſset, eum, qui ſcienter Ordinem ſuſcepit in ſtatu peccati mortalis, nullatenus eſse ordinatum, nec poſse unquam miniſtrare, ſuumque Ordinem exercere, etiam poſtquam pœnitentia juſtificatus fuerit, ſed neceſse eſse eumdem de novo ordinari; quod liquet eſse falſiſſimum. Irritum itaque ibi ſignificat, quod non poteſt ſine mortali ſacrilegio exerceri niſi poſt expiatam culpam cum cenſura & irregularitate. Et ſic intelligenda eſt iſta Canonis hujus expreſſio, *Irrita eſt illicita Ordinatio*, quia ejus eſt prohibitus uſus, & cenſuræ obnoxius.

7. Hic jam ſolvenda eſt gravis difficultas, quæ aliquoties ex ipſo facto mihi fuit propoſita, utrum ſi ante Ordinationes Epiſcopus palam & alte proteſtatus ſit ſe nullatenus intendere illos ordinare, qui falſo nituntur patrimonio, vel falſis Dimiſsoriis, aut qui non ſunt ætatis competentis, aut alio quopiam ligati ſunt canonico impedimento, utrum ſatis ſibi conſcius impedimenti, ſi perſiſtat nec abſcedat, vere recipiat Ordinem? In mea Theoria & Praxi Canonici Juris lib. 3. cap. 15. n. 15. gravibus, quas ibi profero, rationibus adductis docui poſt Ludovicum Bail, talem Ordinis ſuſceptionem quamvis illicitam, eſse nihilominus validam, quemadmodum docet S. Auguſtinus de Baptiſmate ficte, hoc eſt illicite ſuſcepto, quod non ideo dici poſſit invalide ſuſceptum, aut iterabile, lib. 1. de Baptiſmo contra Donat. cap. 11. 12. & 13. ſimilem habet Gonetus reſolutionem circa validitatem Ordinis ab eodem Epiſcopo ſuſcepti, qui alte declaraverat nullam habere ſe intentionem ordinandi quicunque ſe offerret, cum tali, quale expreſſit Epiſcopus, impedimento vel defectu, etiamſi qui ſe obtulit, & manus impoſitionem ſacrilege accepit, talis ſibi defectus conſcius eſset. Joan. Bapt. Gonetus de Sacramentis diſp. 6. nu. 33.

Can. XII. *Nemo etiam pro baptiſmo, neque pro pœnitentia danda, neque pro ſepultura accipiat, niſi quod fideles ſponte dare vel offerre voluerint.*

Can. XIII. *Ut Presbyteri oblationes, vel luminaria, quæ eis ad manus offeruntur, tanquam propria ſua habeant: & cereus Paſchalis ad illuminanda altaria remaneat.*

CONCILIUM LEMOVICENSE anni 1031.

1. PAuci dies inter Bituricenſe & Lemovicenſe Concilia interceſserunt. Eodem quippe anno & menſe Novembri celebrata leguntur: ſedente ad Clavum univerſalis Eccleſiæ Joanne XVIII. Præcipua hujus Concilii cauſa fuit de aſſerendo Sancto Martiali Apoſtolatus per totam Galliam honore. Profitentur enim Patres Lemovicenſes: *Eccleſiam Lemovicæ a Martiali fundatam, primam eſſe omnium Galliæ Eccleſiarum.* Et hoc addunt: *Scit omnis Aquitanica, Martialem eſſe primum illuminatorem Galliæ, cui contradicere nullus poteſt.* Seſſ. 1. Et qui huic præſedit Synodo Provinciali Suffraganeorum Epiſcoporum Provinciæ, Bituricenſis Aimo Archiepiſcopus in ſuo Synodali edicto ſic enunciat: *Etſi Martialis reliquarum gentium Apoſtolus non eſt, totius tamen Galliæ ad Chriſtum convertendi princeps & Apoſtolus eſt.*

2. Eadem ſeſſ. 1. hæc pergunt commemorare: *Eſt carnaliter de genere Abrahæ, eſt diſcipulus Domini, eſt, a Petro baptizatus Chriſto jubente, eſt in Sion in die Pentecoſtes Spiritu ſancto repletus, omnium Gentium loquelas novit, Diſcipulum virtute reſurrectionis de morte poſt ſex dies Petri bacterio tactum reſurgere fecit. In antiquis etiam Martyrologii voluminibus duos diſcipulos Alpinianum & Auſtriclinianum ſcriptos eſſe adhuc reperimus Apoſtolos: ſic quippe legitur in quibuſdam: Pridie Calendas Julii: Natalis Sancti Martialis Aquitaniæ Doctoris & Apoſtoli, cum duobus Apoſtolis Auſtricliniano & Alpiniano, quorum vita ſignis & miraculis admodum effulſit.* Negant Frontum, Saturninum, Dionyſium, mortuum ullum ſuſcitaſſe; at de Martiali aſſerunt uno loco ſemel fuiſſe novem mortuos ſuſcitatos, alibi ſex alios, & alibi defunctam puellam. Negant uſpiam fuiſſe ſub Apoſtolorum nomine invocatos Frontum, Saturninum, Dionyſium, Julianum, Auſtremonium, Urſinum, alioſque, quos in Galliam non niſi poſt Martialem adventaſſe ajunt; & Martialem & in Gallia & alibi affimant Apoſtoli titulo decoratum. His adjungunt: *Martialis proculdubio unus eſt de illis ſeptuaginta duobus Diſcipulis; quando autem Diſcipulus Pauli Lucas Acta Apoſtolorum ſcripſit, jam ante triginta annos Martialis apud Aquitaniam erat;* Adjungunt etiam: *Martialem ætatis quindecim annorum fuiſſe, quando eum Dominus vocavit.* Sane mirum eſt, quindecennem puerum fuiſſe miſſum inter Septuaginta, & prædicaſſe cum eis per Judææ regiones, quis vero huic majori anachroniſmo fidem adhibeat, Martialem fuiſſe Petri aſſeclam, priuſquam ab eodem Petro ex urbe Roma miſſus, in Gallias Evangelium prædicaret apud Aquitanos? Et tamen, *Quando Diſcipulus Pauli Lucas Acta Apoſtolorum ſcripſit, jam ante triginta annos Martialem apud Aquitaniam fuiſſe.* Utrumque enim conſtanter aſſirmat Concilium Lemovicenſe. Cum vero ſedente Romæ Petro, & Martialis in Galliam profectus ſit, & Lucas eadem in urbe, illo biennio quo Paulus Romæ ſub cuſtodia manſit, ſuum Actorum librum ſcripſerit, non potuit inter duos illos eventus exiſtere plus quam triginta annorum intercapedo. Neque Petrus Romæ conſedit plus viginti quinque annis. Sed proh Deum immortalem! cuinam perſuaderi poterit hæc ibidem concionata fabula, Stephanum Galliarum Regem ad Neronem Romam commigraſſe? Quiſnam Stephanum Galliarum Regem ſomniavit, quando univerſa Gallia ſoli Romano parebat Imperio?

3. Seſſione ſecunda confirmata ſunt ea, quæ prima ſeſſione de Sancti Martialis Apoſtolatu decreta fuerant, & commendata illius authoritas præ reliquis, qui olim Verbum Dei in Gallia diſſeminaverunt; non tantum quia Martialis omnes in Gallia excolenda tempore præceſſerat, verum etiam quia cum ex ſeptuaginta Diſcipulis a Chriſto electis unus fuiſſet, ſuam immediate a Chriſto miſſionem & poteſtatem habuerat, antequam in Cœlum conſcenderet, & una cum Apoſtolis poſt ejus aſcenſum Spiritum Sanctum ſub ſpecie ignis mirabiliter acceperat; cum tamen reliqui, quos commemorant Lemovicenſes Patres, his tantis prærogativis arceantur, ſi Lemovicenſibus fides habenda ſit; ſcilicet Dionyſius Epiſcopus Pariſienſis, Saturninus Tholoſanus, Frontus Petragoricenſis, Auſtremonius Arvernenſis, Fidianus Cenomanenſis, Urſinus & ſi qui fuerint alii non a Chriſto proxime, ſed a Chriſti Diſcipulis inſtituti & miſſi.

4. Deinde Patribus viſum eſt incommodum eſſe præcedentis Concilii can. 2. ne ſervetur Euchariſtia alterius quam a Dominica in alteram proxime ſequentem; & pro hebdomadis conſtituti ſunt ad Euchariſtiæ renovationem ſinguli menſes.

5. Poſtmodum ad querelam de quodam Monaſterio propoſitam, cujus Abbas Eques erat ſecularis; accitus ille Abbas ſe illo indebito officio abdicavit, eique monachus idoneus eſt ſuffectus.

6. Conceſſa poſt hæc poteſtas Monachis fuit a laxioribus monaſteriis in alia obſervantiora commigrandi.

7. Definitum interea eſt, privilegia Eccleſiæ Sancti Martialis, quæ in Lemovicis eſt, nullatenus eſſe infringenda; proclamatumque eſt, *illam Beati Martialis Sedem, Caput & Matrem eſſe omnium Galliæ Eccleſiarum; quia prima ante omnes alias in Gallia extitit Deo conſecrata.* Actis hujuſce Concilii, qualia ſuperſunt, (finis enim deſideratur) coronidem imponit iterata fabuloſa de Stephano Galliarum Rege narratio. Stephanum iſtum tota Gallia uſque ad Pirenæos dominantem, Beatus Martialis ex idolorum cultu ad Chriſtianam Religionem converſum baptizaverat, eique pro Virginis Valeriæ interfectione, cæteriſque delictis pœnitentiam injunxerat. Interea jubetur a Nerone, copias Gallicanas Romam adducere. Eo cum veniſſet Stephanus, Petrum Apoſtolum convenit, petiitque ab eo ſolvi peccatum, quod virginem interficiendo contraxerat. Quid factum inde fuerit ab Apoſtolo, Synodi Patres non referunt diſertis verbis, ſolumque hæc verba ſubjiciunt: *Illa profecto Principis abſolutio a Beato Petro confirmatio fuit illius abſolutionis & pœnitentiæ,*

quam ei B. Martialis indixerat. Certe beatus Petrus ſi ſciret illum eſſe a B. Martiali excommunicatione obligatum, potius eum damnaret, quam abſolveret.

8. Verior & recentis tunc memoriæ narratio non eſt omittenda, quam eadem ſeſſ. 2. Epiſcopus Cadurcenſis Deus-dedit, his retulit verbis: *Nuperrime poſt Concilium Bituricenſe, qui de Excommunicatis Eques in noſtra Diœceſi interfectus eſt, quem ego rogantibus amicis & propinquis ejus nullatenus ſolvere volui, ut cæteri metum haberent, (gravem enim culpam prædantis habuerat) itaque ſine Sacerdotis obſequio a militibus apud quandam Eccleſiam Sancti Petri non me jubente ſepultus eſt. Mane autem facto corpus ejus longe extra Cœmeterium projectum & nudum ſuper faciem terræ inventum eſt: tumulus autem, ubi ſepulturam habuerat, intactus, ita ut dimiſſus pridem fuerat, repertus eſt: quem iterum milites aperuere, & nihil in eo aliud niſi veſtis, quibus involutum fuerat, invenerunt. Rurſus ibidem cadaver ſepeliunt, & diligenter tumulum ſub enormi pondere terræ & lapidum claudunt: ſed die altero projectum cadaver & tumulum intactum ut ante aſpiciunt. Quinquies ſepeliunt, toties eodem dejectum tenore contuentur; tanto demum victi ſtupore corpus longe a Cœmeterio terra obruunt. Quo terrore perculſi Principes militiæ pacem nobis velut optabamus firmare nequaquam diſtulerunt.* Difficile imo impoſſibile fuerit conciliare, quæ in duobus Conciliis Bituricenſi & Lemovicenſi referuntur de Sancto Martiali, cum multo antiquioribus teſtimoniis Gallicanorum Scriptorum Severi Sulpicii, Gregorii Turonenſis. Horum primus loquens de Lugdunenſi adverſus Chriſtianos perſecutione, quæ ſub Marco Aurelio exarſit anno 177. hæc loquitur lib. 2. Hiſtoriæ Sacræ: *Tum primum intra Gallias Martyria viſa, ſerius trans Alpes Dei Religione ſuſcepta.* Alter vero lib. 1. Hiſt. Franc. c. 30. ſic refert: *Hujus* (ſcilicet Imperatoris Decii) *tempore Septemviri Epiſcopi ordinati ad prædicandum in Gallias miſſi ſunt, ſicut Hiſtoria paſſionis Sancti Martyris Saturnini enarrat. Ait enim, ſub Decio & Grato Conſulibus* (horum vero Conſulatus in annum incidit a Chriſto nato 250.) *ſicut fideli relatione retinetur, primum ac ſummum Toloſana Civitas ſanctum Saturninum habere cœperat Sacerdotem. Hi ergo miſſi ſunt, Turonicis Gratianus Epiſcopus; Arelatenſibus Trophimus Epiſcopus; Narbonæ Paulus Epiſcopus; Toloſæ Saturninus Epiſcopus; Pariſiacis Dionyſius Epiſcopus; Arvernis Aſtremonius Epiſcopus; Lemovicis Martialis eſt deſtinatus, qui Epiſcopus diverſis pro Chriſti nomine affectus pœnis præſentem vitam gladio imminente finivit.* Saturninum refert furentis tauri veſtigiis primum alligatum & raptatum, & mox de capitolio præcipitatum vitam finiiſſe. Reliquos quinque Gratianum, Trophimum, Aſtremonium, Paulum atque Martialem poſt acquiſitos Eccleſiæ populos, felici confeſſione in cœlum migraſſe. Quæ vero nomine Martialis circumferuntur Epiſtolæ, tot tamque manifeſtis argumentis convincuntur ſuppoſitionis, ut Docti omnes eas Martiali abrogent. Videte Bellarminum de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

9. Veruntamen & fortioribus argumentis, & longe graviori Patrum autoritati, qui anterioribus ſæculis floruerunt, atque ad fontes Apoſtolicos propius acceſſerunt, auſcultandum potius eſt quam remotioribus & longe citerioribus Sulpicio & Gregorio Turonenſi, qui ipſi ambo a ſe invicem (ut mox conſtabit) diſſident. Reſque ipſa palam oſtendit, parum fuiſſe in iis, quas pertractant, hiſtoriis verſatos: qui etiam niſi ex remotiſſimis regionibus referente Cæſarienſi Euſebio res noſtras addidiciſſent, nullam Chriſtianæ fidei prædicationem, nullum pro illa martyrium in Gallia uſque adeo vicina Italiæ Romanæque civitati prorſus agnoviſſent, niſi poſt Decii & Grati conſulatum, qui tamen ſibimetipſis incautius contradicentes martyria Gallicana jam inde a Petri & Pauli temporibus commemorant. Primum igitur majore fide digniora proferenda ſunt longe antiquiorum & peritiorum teſtimonia. Irenæus Polycarpi diſcipulus & poſt Photinum martyrem ſecundus Eccleſiæ Lugdunenſis Epiſcopus, niſi forte alii etiam (qua de re nihil liquet) ante Photinum præceſſerint Lugdunenſes Antiſtites, Irenæus inquam teſtis locuples eſt, jam inde ab Apoſtolorum temporibus Chriſti Evangelium univerſis terræ habitabilis regionibus illuxiſſe, inter quas recenſet Celtas, id eſt Gallos, lib. adverſus hæreſes. cap. 2. & 3. Quin & hæc adjungit: *Habemus enumerare eos qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſque ad nos.* Tertullianus de tract. adverſus Judæos commonſtrat de Apoſtolis Chriſti prænunciatum, & Davidicam prædictionem adimpletam fuiſſe: *In omnem terram exbit ſonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum.* Deinde recenſens gentes ab illis cognitione unius verique DEI illuſtratas, enumerat in illis *Hiſpaniarum terminos omnes, & Gallorum diverſas nationes, & Britannorum inacceſſa Romanis loca.* Euſebius Cæſarienſis diligentiæ accuratiſſimæ hiſtoricus, qui niſi ſcripſiſſet, nos Galli antiquiſſimam Eccleſiæ Gallicanæ hiſtoriam circa celebriora noſtræ Galliæ decora, Gallicanorum Martyrum glorioſiſſimas palmas & trophæa ignoraremus, ex citata ſub Marci Aurelii perſecutione. Quinimo idem hiſtoricus lib. 1. cap. 1. refert, quemadmodum ſancti Apoſtoli toto Orbe diſperſi Eccleſiam Chriſti ad fines uſque terrarum propagavere, & nominatim hæc ſcribit: *Ex reliquis Pauli comitibus Creſcens fuit ab eo miſſus in Gallias,* (ἐπὶ τὰς Γαλλίας) *quod Pauli ipſius teſtimonio declaratur.* Et quamvis Pauli teſtimonium Gallias non exprimat, ſed Galatiam Aſiæ minoris Provinciam, 2. Timot. 4. ℣. 10. attamen ſi ſit Adoni Viennenſi habenda fides, ipſique Euſebio, utrumque de Creſcente in Galatia & Gallia verum erit. Sic enim Ado ſcribit in Chronico: *Sub Trajano Imperatore primus Creſcens diſcipulus Apoſtolorum Viennæ aliquot annos reſedit, quoad Galatiam reverſo, &c.* Idemque in eodem Chronico jam ante dixerat: *Tempore Neronis, quo creditur Apoſtolus Paulus ad Hiſpanias perveniſſe, & Arelate Trophimum, & Viennæ Creſcentem diſcipulos ſuos ad prædicandum reliquiſſe.* De Trophimo quoque Arelatenſi ſcriptis teſtimoniis Gregorio Turonenſi antiquioribus mox confirmabimus. De Trophimo enim, cujus eſt in epiſtolis Pauli memoria, teſtatur Pontifex Zoſimus, fuiſſe ab Apoſtolica ſede in Galliam evangelizandi gratia miſſum, & Eccleſiam apud Arelatem fundaſſe, hoc etiam addens: *Ex ejus fonte totas Gallias Fidei rivulos accepiſſe.* De hoc eodem ſcribunt Primitiæ Arelatenſis comprovinciales Epiſcopi fuiſſe ab Apoſtolo Petro ad urbem Arelatem miſſum; qui alibi miſſus quoque directuſque a Paulo ſcribitur. Cum enim ſimul Romæ ambo Apoſtoli verſabantur, communibus conſiliis univerſæ providebant Eccleſiæ. Sic vero ut de re Romanæ Eccleſiæ comperta & indubitata ſcribunt provinciales Epiſcopi ad Leonem I. Pontificem: *Sed nec ſacroſanctæ Eccleſiæ Romæ habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatenſis civitas miſſum a Beatiſſimo Petro ſanctum Trophimum habere meruit Sacerdotem: & exinde aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei religionis infuſum.*

Miretur fortaſſe aliquis, cur Maſſiliam Romæ viciniorem, appulſu faciliorem, & Orbis terrarum celeberrimum emporium, Apoſtolorum Principes ſive Trophimum ipſum, ſive quempiam alium ad prædicandum potius non direxerint. Sed probabilius eſt, jam dudum alteram præceſſiſſe apud Maſſiliam miſſionem, non quidem ab Apoſtolis deſtinatam, ſed ex occaſione ortam intentatæ adverſus primos Jeroſolymitanæ naſcentis Eccleſiæ fideles perſecutionis a Judæis excitatæ. Atque ita iſta non levis admirandi ratio ceſſat ex conſtanti, & jam inde a multis ſæculis Eccleſiæ monumentis atteſtata traditione, Magdalenam, Lazarum, Maximinum, aliosque Chriſti Diſcipulos navigio impoſitos, Divina aſpirante gratia, Maſſiliam appuliſſe, ibique a Lazaro novam fuiſſe ſtabilitam Eccleſiam: indeque Maximinum Aquas Sextias conceſſiſſe, primum extitiſſe Aquenſium Epiſcopum.

Sed ut interceptum a me propoſitum reſumatur, præter inconcuſſas Irenæi, Tertulliani & Euſebii Cæſarienſis autoritates, res ipſa exigit, ut his quoque aliam adjungamus, omni præconio majoris alterius Epiſcopi Gallicani Hilarii Pictavienſis, tum antiquitate venerandi, tum maxime ſplendoribus doctrinæ ſanctitatiſque perilluſtris; hic vero ſcribens in Matthæi Evangelium ad iſta Chriſti effata: *Et prædicabitur hoc Evangelium regni in univerſo Orbe, in teſtimonium omnibus gentibus, & tunc veniet conſummatio*: iſtam exponit conſummationem de Jeroſolymitana deſtructione, qua templum, in

cujus aſpectu Dominus noſter Chriſtus Diſcipulos alloquebatur, injecto a Romanis igne conflagravit. Hæc vero ſcribit Hilarius: *Ac tum per omnes Orbis partes Viris Apoſtolicis diſperſis veritas prædicabitur. Et quum univerſis fuerit cognitio ſacramenti cæleſtis invecta, tunc Jeruſalem occaſus & finis incumbet, ut prædicationis fidem, & infidelium pœna, & metus civitatis dirutæ conſequatur.* Sanctus hic Eccleſiæ univerſalis Doctor, & Gallicanæ decus, iſta utique minime aſſeveraſſet, niſi reſciviſſet, jam ante Jeroſolymorum expugnationem illatum fuiſſe in Provincias Galliæ ſacrum Evangelium. Ipſe quoque jam productus teſtis Cæſarienſis Euſebius, ne quis dicat illam Lugdunenſium ab Aurelio cladem paucorum fuiſſe Chriſtianorum, neque longius ab illa & Vienenſi urbe fuiſſe Chriſti intra Galliam religionem propagatam, referens celeberrimam illam duarum Eccleſiarum epiſtolam, ex eadem pariter iſtud adjungit: *Ex atrocitate hujus in duas civitates perſecutionis judicandum eſſe, quanta crudelitate in reliquas Galliæ provincias deſævierit.*

Quinimo ut ipſum Gregorium Turonenſem expendamus, idem ipſe in ſuis poſterioribus ſcriptis ea ipſa reſcindit, quæ minus de rei veritate inſtructus, de primis Gallicanis miſſionibus ſub Decii & Grati conſulatu prodiderat in primo a ſe edito Opere, ſcilicet hiſtor. Franc. lib. 1. cap. 29. & 31. quibus locis miſſos tunc temporis exprimit ad Arelatenſes Trophimum, ad Turonenſes Gratianum, ad Narbonenſes Paulum, ad Toloſates Saturninum, ad Pariſienſes Dionyſium, ad Arvernos Stremonium, ad Lemovicenſes Martialem. Deinde ſic proſequitur cap. 31. *De horum vero Diſcipulis quidam civitatem Bituricam aggreſſus, ſalutare omnium Chriſtum Dominum populis nunciavit.* Cæterum idem factus poſtmodum iſtius hiſtoriæ peritior, non illorum ſeptem miſſorum ignotum, & anonymum diſcipulum ſponte ſua ſibi colluſtrandam lumine fidei Bituricam aſſumentem, ſed priuſquam Gallias adiret, factum jam Epiſcopum, & ad fundandam Bituricæ Eccleſiam deſtinatum nomine Urſinum fidenter commemorat: ſimulque omnes octo ab Apoſtolorum diſcipulis (quæ ſane loquendi formula ſpecialem exigit obſervationem) Epiſcopos conſecratos, deinde miſſos in diverſas Galliarum civitates fuiſſe. Jam vero idem nullatenus de prædicto Conſulatu Decii mentionem ingerit, ſed dicens: *Ab Apoſtolorum diſcipulis* fuiſſe conſecratos & dimiſſos, horum omnium miſſionem multo antiquiorem fuiſſe demonſtrat. Hæc namque locutio immediatos innuit Diſcipulos, qui ab Apoſtolorum ore didicerint, cumque illis verſati fuerint. Nec enim qui hodie a ſummo Pontifice ad prædicandum gentibus deſtinantur, dici ſolent mitti ab Apoſtolorum diſcipulis, eaque tametſi aliquo ſenſu vera eſſe locutio poſſet, nova tamen & inuſitata inſolitaque haberetur. Quam tamen Gregorius noſter in poſterioribus libris ſuis ſolet de illis primis in Galliam miſſionibus uſurpare: ut de octo jam nominatis in lib. de gloria Confeſſorum, cap. 80. exprimit. Idemque lib. de miraculis Martyrum, cap. 48. *Saturninus vero* (inquit) *martyr, ut fertur, ab Apoſtolorum diſcipulis ordinatus, in urbem Toloſatium eſt directus.* Verba porro illa, *ut fertur*, priſcam & conſtantem Eccleſiæ traditionem, non vero vagum & inanem plebeculæ rumorem in uſu Scriptoris hujus indicant. Idem ſimiliter lib. de gloria Confeſſ. cap. 80. *Biturica vero urbs*, ait, *a ſancto Urſino, qui a Diſcipulis Apoſtolorum Epiſcopus ordinatus in Gallias deſtinatus eſt, verbum ſalutis accepit, atque Eccleſiam Bituricenſem primum inſtituit rexitque ei.* Confer caput iſtud 8. de glor. Confeſſ. & comperies evidenter in illo corrigi & retractari, quæ minus perite idem Autor ſcripſerat lib. de hiſtor. Franc. cap. 30. & 31. Idem pariter ſcribit lib. 1. de glor. Martyr. cap. 56. *Eutropius quoque martyr Santonicæ urbis a beato Clemente Epiſcopo fertur directus in Gallias, ab eodem etiam Pontificalis Ordinis gratia conſecratus eſt, impletique hujus officii ordine, peracta in incredulis prædicatione, inſurgentibus paganis, quos auctor invidiæ credere non permiſit, illiſo capite victor occubuit.* Nemini porro uſque adeo cornea fibra eſt, ut neſciat, Clementem fuiſſe immediatum Petri diſcipulum, & longa annorum ſerie decantatum illum Decii Gratique conſulatum anteceſſiſſe, ipſamque a Marco Aurelio excitatam Lugduni perſecutionem: ante quod tempus ſcripſit inconſultius Severus Sulpicius nulla viſa fuiſſe in Galliis martyria. Nec vero in hac re ſolus idem hallucinatus eſt Auctor, ut admonent præſtantiſſimi Cardinales Baronius in Annalib. & Bellarminus in ſcriptorib. Eccleſiaſt. Siquidem Severus lib. 1. de ſacra hiſt. aſſerit, filios Dei, qui filias hominum adamaverant, fuiſſe angelos. Idem ait, Sacerdotes, qui bona quæpiam poſſident, tranſgredi præceptum Domini datum quondam Levitis. At Levitæ non modo poſſeſſiones permittebantur habere, ſed ſanctiſſimus Propheta Jeremias ex genere Sacerdotum, agrum ſuum vendidiſſe legitur, Jerem. 2. ſanctuſque Levites Barnabas agrum ſuum ſimiliter vendidiſſe conſtat Act. 4. Templum quoque fundatum fuiſſe ſcribit Severus anno 588. ab egreſſu filiorum Iſrael contra Scripturæ fidem, qui 3. Reg. 6. annos deſignat non amplius 408. Idem dicit Eccleſiam auro non ſtrui, ſed deſtrui. At ſecluſis privatorum abuſibus, qui perverſis cupiditatibus Eccleſiam deſtruunt, Eccleſiæ neque ſtrui neque fundari poſſunt ſine auro & argento: & contrarium dogma damnatum fuit ut hæreticum in Valdenſibus, aliiſque hæreticis ſectis. Idem in Dialogis reprendit Epiſcopos, qui libros Origenis damnaverunt. Quiſnam vero ignorat Origeniſtas fuiſse ab Eccleſia meritiſſime damnatos una cum Origenis libris, quos perſpicuum eſt fuiſse hæreticis dogmatibus refertos? Idem docet, conjugium ad veniam, fornicationem ad pœnam, ſolamque virginitatem ad gloriam pertinere. Idem calumniam ſancto Martino impingit, dum ei delirium iſtud imponit: Neronem ſimul cum Antichriſto venturum; & Antichriſtum ex cacodæmone incubo conceptum iri. Idem arguitur a S. Hieronymo Ezech. 36. cum illis omnibus novam Jeruſalem expectantibus auream & gemmatam. Martyrum Lugdunenſium & Viennenſium hiſtoria evenit anno Chr. 177. Conſulatus porro Decii & Grati anno 250. aſſignatur. Itaque niſi prorſus a vero aberraverit Turonenſis, quo loco primas in Galliam prædicandi Evangelii miſſiones huic conſulatui alligat, neceſſe eſt fabulę adſcribere omnem illam Martyrum Lugdunenſium hiſtoriam. Quinetiam falſitatis arguentur, quæcumque factus poſtmodum peritior Gregorius poſterioribus ſcriptis ſuis tradit de Eutropio miſſo ad Santonibus evangelizandum, & ordinato ad id muneris Epiſcopo a B. Clemente Romano Pontifice: deque ejus in eadem urbe martyrio; deque octo aliorum Epiſcoporum in Gallias ab Apoſtolorum Diſcipulis miſſione, a quo tempore præter Eutropii martyrium haud prorſus credibile eſt nullos extitiſſe in Gallia poſt hæc fidei primordia Martyres ante Aurelianam illam perſecutionem; ut mirum ſit, ſummæ viros eruditionis tantam fidem adhibuiſſe duobus illis commemoratis teſtimoniis ſeſe invicem deſtruentibus; Severi quidem Sulpicii lib. 2. de ſacra hiſtor. his verbis: *Tunc primum intra Gallias martyria viſa, ſerius trans Alpes Dei religione ſuſcepta.* Et Gregorii Turonenſis lib. 1. hiſt. Franc. c. 31. primas in Galliam miſſiones ad Decianum conſulatum referentis, cum tamen ipſe ſcriptis poſterioribus idipſum retractaverit. Quinetiam ne a Lugdunenſi perſecutione digrediamur, Irenæus, qui poſt illam Aurelii crudelitatem infulas Eccleſiæ Lugdunenſis accepit, diſcipulus fuerat Polycarpi martyris, ipſe vero Polycarpus fidiſſimus extitit Apoſtoli Joannis diſcipulus. Photinus autem Irenæi præceſſor Lugdunenſem Eccleſiam annos ſolidos quinquaginta jam rexerat, & fortaſſis alium habuerat in Lugdunenſi Eccleſia anteceſſorem. Quidquid rei ſit, Photini pueritia ſimul tempore concurrerat cum Joannis Apoſtoli provecta ſenectute. Præter inconcuſſas autoritates Irenæi, Tertulliani, Euſebii, Hilarii: Præter miſſiones Eutropii Epiſcopi & martyris, & Creſcentis, & Trophimi: præter directiones Saturnini Epiſcopi & martyris, & aliorum ſeptem Epiſcoporum in diverſas Galliarum Eccleſias ab Apoſtolorum Petri & Pauli diſcipulis, ſatis ſuperque jam excuſſas, potuiſſet a me quoque produci Sergii Pauli in Narbonenſem urbem dimiſſio ab Apoſtolo Paulo in Hiſpaniam proficiſcente, a teſtibus commemorata non indignis, quibus adhibeatur fides; ſed quia illa in Hiſpaniam profectio Pauli ſatis nutat ac vacillat, idcirco hac uti probatione ſuperſedeo. Ut autem conſtet, multos ſub Aurelii dominatu fuiſſe in Gallia Chriſtianos, quos illa ejus perſecutio nequiverit exhaurire, teſtis erit

Euſebius ab Irenæo convocatum fuiſſe Lugduni Epiſcoporum celebre Concilium, definiens Paſchalis temporis ſolemnitatem poſt quartamdeciman Lunæ Martii diem contra Quartadecumanos.

MULTIPLICIA IN CAUSA Berengarii hæreſiarchæ habita Concilia,

1. UNdecimum Sæculum novum edidit monſtrum Berengarium hæreſiarcham. Hic ex Eccleſiæ matris ſinu erumpens quaſi vipereus fœtus, ejus viſcera nixus eſt lacerare. Cum igitur eſſet Andegavenſis Eccleſiæ Archidiaconus, hanc novam Hæreſim procudit, quæ negat Chriſti Corpus reipſa contineri ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento. Eodem delirio jam ante laboraverat, edito de Sacramento Altaris libro, ſive Joannes Scotus, ſive Rathramus ſub Caroli Calvi regno, unus idemque libri ejuſdem autor, qui primum ſub Joannis Scoti nomine, deinde ſub Rathrami pervulgatus eſt, ut probat Petrus de Marca Pariſienſis Archiepiſcopus in ſua ad Lucam Dacherium epiſtola. Ipſe vero Berengarius in ſua ad Lanfrancum epiſtola profitetur ſe Joannis Scoti ſententiam ſequi, nimirum figurate ac metaphorice duntaxat Chriſtum in Euchariſtiæ Sacramento adeſſe, Cum hæc Berengarii epiſtola intercepta fuiſſet, atque ad Leonem Papam nonum delata, coacta eſt ab eodem Romæ Synodus, quæ dogma iſtud ut hæreticum damnavit, eoſque qui illud conſectarentur, communionis Eccleſiaſticæ fecit extorres; abſentem vero Berengarium, cujus nomen epiſtola præferebat, ad proxime futurum Vercellenſe Concilium citavit, ut ſibi reſponderet de ſua fide. Ea Romana ſub Leone Synodus ann. Chriſti contigit 1050. ſequens vero Synodus Vercellenſis ejuſdem anni menſe Septemb. convocata fuit.

2. Sub hoc inter ambas Synodos intervallo, Berengarius in Normanniam conceſſit, cui tum Provinciæ dominabatur Guilielmus, dictus Nothus, ætate adhuc junior, ſed Religione & prudentia commendatus, qui poſtmodum Angliæ regnum adeptus eſt. Hæreſiarcha ad cœnobium Pratellenſe divertit, a cujus Abbate honeſte fuit exceptus: Sed cum inter colloquendum multa impia deblateraret, ab eodem graviter reprehenſus, inde digreſſus eſt, ipſumque Normanniæ Ducem adiit, attentans ipſum ſuis hæreſibus irretire, Ipſe vero Princeps conſcriptis in occulto literis ad eos quos peritiores in ſua ditione judicabat, illis indixit, ut ad certum diem Brionam locum maritimum ſe conferrent, quo erat idem ipſe conceſſurus, ut eorum ſenſum circa Theologicas quaſdam quæſtiones exquireret: Berengarium vero callide & ſenſim, quaſi aliud agens, Brionam ſecum adduxit; eo ut ventum eſt, in illum Sapientium conventum adductus Berengarius una cum aſſecla & diſcipulo ſuo Clerico, cujus ingenio admodum præfidebat, adeo convictus fuit; ut tandem quaſi mutus & elinguis remanſerit, eiſque urgentibus vel aſſenſum præſente Principe præbuerit, vel certe formidine gravioris mali ſimulaverit.

3. Accedente Septembri Summus Pontifex Leo IX. Vercellas ad Concilium indictum proficiſcitur, comitem ſecum adducens Lanfrancum, qui hæc refert: & ad id Concilium ſelectos & accitos ex diverſis Orbis Chriſtiani conveniſse viros, quibus præſedit ipſe Pontifex: Berengarium vero eo accedere non auſum duos pro ſe reſponſuros Clericos miſiſſe, qui a primo congreſſu convicti confuſique fuerunt. Lectum ibidem Joannis Scoti de Euchariſtia librum & damnatum, ipſumque Berengarium contumacem pari damnationis ac anathematis ſententia perculſum.

4. Eodem anno 1050. menſe Octob. Rex Henricus, Berengarinæ luem Hæreſeos in ſuo regno propagari moleſtiſſime ferens, Synodum Pariſiis ea de cauſa indixit, ut fidem facit Durandus Vroarnenſis, ad quam tamen citatus Berengarius malæ conſcientiæ terrore perculſus accedere non auſus, ſe abdidit cum Brunone Antiſtite Andegavenſi, quem ille in ſuam hæreſim perduxerat, Producta ſunt diverſa Berengarii ſcripta, quæ ille ad familiariſſimum ſibi Paulum dirigebat per veredarium, a cujus manibus Aurelianenſis Epiſcopus illa extorſerat. Horum lectio horrendis refertorum ſacrilegiis murmur & indignationem toto illo ampliſſimo cætu, cui Rex ipſe intererat, excitavit, Hæc igitur omnia cum autore, omnibuſque fautoribus, ſimulque Joannis ſcripta impia damnata ſunt: Decretumque fuit ut Sectarii, quocumque irent, manu militari conquirerentur, loca in quæ confugerent, obſidione premerentur, donec habitatores illos copiarum ductoribus traderent, ipſique Hæretici, aut incorrigibiles morte afficerentur, aut converſi ſub cuſtodia & pœnitentia detinerentur. In ultimis Conciliorum collectionibus extat Theoduini Leodienſis Epiſcopi ad Henricum Francorum Regem Epiſtola de Brunone Andegavenſi Epiſcopo, Berengarii erroribus commaculato hortatoria, ut cum Summo Pontifice agat ad hoc, ut Brunonis judicandi & damnandi poteſtatem delegare dignetur; quia *Epiſcopum* (inquit) *non oportet damnationis ſubire ſententiam præter Apoſtolicam authoritatem*. (Et ſubinde:) *Plurimum veremur, ſi illis miſerrimis & perditiſſimis viris audientia ſancti Concilii, ſicut ipſi de pœna ſecuri poſtulant, permittatur, cum de tanta præſumptione revictos puniri minime concedatur, graviſſima ſcandala in omnium fidelium populo generari. Certe quos videbunt impunitos & nequaquam a ſuis gradus honore dejectos, eoſdem putabunt ab omni Concilio aut vinci non potuiſſe, aut juſtificatos eſſe; eruntque, ut ita dicam, noviſſima pejora prioribus.*

5. Leonem nonum Victor excepit ejus nominis ſecundus, qui Hildebrandum Subdiaconum in Galliam miſit, autoritate Legati a Latere præmunitum, a quo indictum eſt anno 1055. Turonenſe Concilium. In hoc Berengarius abjurata priſtina hæreſi Catholicam profeſſus eſt fidem, & a Legato benigne ſuſceptus, ut ſcribunt Lanfrancus & Guitmundus Averſanus Epiſcopus. Attamen ſuperbus ille & inconſtans ſpiritus datam promiſſamque fidem mox effregit, & in veritate non ſtetit. Deinde tamen Palinodiam iterum cecinit in manus Nicolai Papæ ſecundi ſedentis in Lateranenſi centum & tredecim Epiſcoporum Synodo, anni 1059. priſtinam deteſtatus eſt hæreſim; fideique confeſſionem edidit, quæ incipit: *Ego Berengarius*, de conſecr. diſt. 2. quam Nicolaus ad populorum ædificationem in omnem Italiam, Galliam, Germaniam, promulgari juſſit. Cæterum ad volutabrum quaſi ſus lota reverſus eſt; & ad vomitum quaſi canis; ſpretaque Petri cathedra, rurſum relapſus eſt Berengarius, & fædifragus adverſus ſuam Romæ factam profeſſionem, virulenta de novo ſcripta auſus eſt edere, quæ contrariis ſcriptis Lanfrancus, Guitmundus Epiſcopus, & Algerus Monachus refutarunt; tandemque inveterati malorum dierum octogenarii Hæreſiarchæ, Chriſti an. 1079. Gregorius Papa VII. (coram quo cum eſſet Apoſtolicus Legatus in Concilio Turonico, ſuam primum hæreſim abjuraverat) ultimam ejus excepit in Romano Concilio abjurationem, atque Eccleſiæ ſanctæ reconciliavit, facta prohibitione ne quid unquam ſcriberet, prædicaret, aut diſputaret de hoc Sacramento, in quod toties tamque infeliciter impegerat, niſi forte ad eos convertendos quos in errorem traxerat. Ad poſtremum Nonagenarius interiit in profeſſione atque unione Catholica, die Epiphaniæ anno 1088. cujus Epitaphium contexuit vir eximie doctus Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus. Refert Vuillielmus Malmesburienſis illum morientem producto gemitu dixiſſe: *Hodie in die apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus JESUS-Chriſtus propter pœnitentiam, ut ſpero, ad gloriam; vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.* Ab eodem Malmesburienſi hoc pariter refertur, ſanctum Epiſcopum Fulbertum Carnotenſem anno 1028. extremo decumbentem morbo, & in mortis confinio poſitum advertiſſe inter circunſtantes diſcipulum olim ſuum, ſed ſanæ doctrinæ, qua olim imbuerat, perfidum deſertorem, & quo poterat niſu contendiſſe, ut expelleretur, dicendo ſe lateri ejus immanem aſſiſtentem dæmonem cernere.

CONCILIUM ROMANUM anni 1059.

1. HUjus paulo ante ſtrictim a nobis facta mentio eſt inter Concilia in cauſa Berengarii habita. Nicolaus Papa II. ut præſentibus Eccleſiæ vulneribus provideret, ex Schiſmate Mincii Romanæ Sedis invaſoris

ſub no-

ſub nomine Benedicti, & ex peſtifera Berengarii hæreſi, ex morum, præſertim Cleri, pravitate, atque ex Canonicæ diſciplinæ contemptu & neglectu Concilium centum tredecim Epiſcoporum convocavit in æde Lateranenſi, anno Pontificatus ſui primo, qui fuit Chriſti 1059. Citatus ad illud Berengarius (quod ſuperius attigi) ſuum eſt deteſtatus errorem, & fidelium communioni reſtitutus, ex qua non multò poſt carioſus & decrepitus hæreſiarcha deſcivit. Schiſmatibus quoque, ne deinceps emergerent, occurſum eſt.

Can. I. *Primò, inſpectore Deo eſt ſtatutum, ut electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium Epiſcoporum ſit, ita, ut ſi quis Apoſtolicæ Sedi ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deinde ſequentium Ordinum Religioſorum, Clericorum & Laicorum conſenſu inthronizatur, is non Papa vel Apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.*

Can. II. *Ut moriente Romano Pontifice, vel cujuſcunque civitatis, nullus præſumat facultates eorum invadere, ſed ſucceſſoribus eorum reſerventur integræ.*

2. Can. III. *Ut nullus Miſſam audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut introductam mulierem. Unde etiam ipſa ſancta Synodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicunque Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriæ præceſſoris noſtri ſanctiſſimi Papæ Leonis de caſtitate Clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei autoritate Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omninò contradicimus, ut Miſſam non cantet, neque Evangelium, vel Epiſtolam ac Miſſam legat, neque in Presbyterio ad Divina Officia cum iis, qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat; neque partem ab Eccleſia ſuſcipiat, quouſque à nobis ſententia ſuper hujuſmodi Deo concedente procedat.*

Uſque adeò invaluerat perditiſſimis illis temporibus Clericorum incontinentia, ut Sacerdotes ipſi, uxorum nomine, fœminas ducerent, omnibus adhibitis nuptiarum ſolemnitatibus, dotium conſtitutionibus, affinium & amicorum invitatu & gratulantium concurſu, nec ideo minus ad Altare ſacrificarent. Qualem impudentiam & frequentem & publicam deteſtatur deplorans Petrus Damiani horum temporum ſcriptor graviſſimus.

3 Can. IV. *Et præcipientes ſtatuimus, ut ii prædictorum Ordinum, qui eidem prædeceſſori noſtro obedientes caſtitatem ſervaverunt, juxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt, (ſicut decet Religioſos Clericos) ſimul manducent & dormiant; & quidquid eis ab Eccleſiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam, communem ſcilicet vitam pervenire ſummopere ſtudeant.*

De communi Clericorum vitâ & convictu multa à nobis collecta ſuperiùs require ad Concilium Moguntinum ſub Leone Papa tertio, & Carolo Magno. Effrænis illa Clericorum incontinentia decimo & undecimo Sæculo regularium Canonicorum inſtitutum propagandi amplam præbuit occaſionem; appellabantur enim ad præcipuarum Eccleſiarum miniſteria, ex quibus neceſſe erat ſæculares Clericos ejicere, non tantùm ob ſcandala, quæ invehebant, ſed etiam ne ulteriùs expilarentur vaſa ſacra, cæteraque Eccleſiarum ſuppellectilia ad uxorum & liberorum uſum ac luxum. Quin & ipſa Eccleſiarum prædia & jura temporalia dolo parentum Sacerdotum, & liberorum, quaſi hæreditaria & patrimonialia, ſubtractis fundationum titulis, transferebantur.

Can. V. *Deinde ut Decimæ & Primitiæ ſeu Oblationes Vivorum & Mortuorum Eccleſiis Dei fideliter reddantur à Laicis, & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint. Quas qui retinuerit, à Sanctæ Eccleſiæ communione ſeparentur.*

4. Can. VI. *Ut per Laicos nullo modo quilibet Clericus aut Presbyter obtineat Eccleſiam nec gratis, nec pretio.*

Hæc prohibitio intelligenda, ſi id fiat citra Epiſcopi proviſionem, vel interveniat Simonia. Hoc idem ſuperiùs annotavimus conſtitutum à Concilio Viennenſi anni 892. can. 4. & à Saleguſtadienſi anni 1022. can. 13.

Can. VII. *Ut nullus habitum Monachi ſuſcipiat ſpem aut promiſſionem habens ut Abbas fiat.*

Can. VIII. *Nec aliquis Presbyter duas Eccleſias ſimul obtineat.*

Can. IX. *Ut per Simoniacam hæreſim nemo ordinetur, aut promoveatur ad quodlibet Eccleſiaſticum Officium.*

Can. X. *Ut cujuslibet Ordinis Clericos Laici non judicent.*

Can. XI. *Ut de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat uſque ad generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poterit.*

Can. XII. *Laicus uxorem ſimul & concubinam habens non communicet Eccleſiæ.*

Vide Concilii Toletani primi canonem 17. ſeu can. is qui, diſt. 34.

5. Can. XIII. *Ut nullus laicus ad quemlibet gradum Eccleſiaſticum repentè promoveatur, niſi poſt mutatum habitum ſæcularem diuturna converſatione inter Clericos fuerit comprobatus.*

Hoc eodem in Concilio procuſum eſt edictum, formam præſcribens electionis Romani Pontificis, hujus tenoris: *In nomine Domini noſtri, &c. Decernimus, atque ſtatuimus, ut obeunte hujus Romanæ univerſalis Eccleſiæ Pontifice, in primis Cardinales Epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes, mox ipſi Clericos Cardinales adhibeant, ſicque Clericus ac populus ad conſenſum novæ electionis accedat, nimirum præcaventes ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat, & ideo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem ſequaces. Certus verò atque legitimus electionis ordo perpenditur, ſi perſpectis diverſorum Patrum Regulis ſive geſtis, etiam illa Beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur: Nulla, inquit, ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprovincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati; quia vero Sedes Apoſtolica cunctis in Orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideò ſupra ſe Metropolitanum habere non poteſt, Cardinales Epiſcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehant. Eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio, ſi reperietur idoneus, vel ſi de ipſa non reperitur, ex alia aſſumatur, ſalvò debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, qui impræſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator DEO concedente ſperatur, ſicut jam ſibi conceſſimus & ſucceſſoribus illius, qui ab Apoſtolica Sede perſonaliter hoc jus impetraverint. Quod ſi pravorum atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut pura ſincera atque gratuita fieri in urbe non poſſit Electio, Cardinales Epiſcopi cum Religioſis Clericis, Catholiciſque Laicis licèt paucis, jus poteſtatis obtineant eligere Apoſtolicæ Sedis Pontificem, ubi congruere viderint. Planè poſtquam electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcunque hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is, qui electus eſt, in Apoſtolica Sede juxta conſuetudinem inthronizari non valeat, electus tamen ſicut verus Papa obtineat autoritatem regendi Romanam Eccleſiam, & diſponendi omnes facultates illius; quod Beatum Gregorium ante ſuam Conſecrationem feciſſe cognovimus. Quòd ſi quis contra hoc noſtrum decretum Synodali ſententia promulgatum, &c.*

CONCILIUM LONDONIENSE
ann. 1075.

1. SEdente ad clavum univerſæ Eccleſię Gregorio ſeptimo, regnante in Anglia Guilielmo, cognomento Notho, ejuſque regni anno nono, Chriſti Salvatoris 1075. congregatum eſt Londoniæ Concilium totius Angliæ Nationale, cui Lanfrancus præſedit, Dorobernenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, & totius Angliæ Primas, in Eccleſia Beati Pauli Apoſtoli. Sic verò præfatur Concilium: *Et quia multis retrò annis in Anglicano regno uſus Conciliorum aboleverat, renovata ſunt nonnulla, quæ antiquis etiam noſcuntur Canonibus definita.*

2. Can. I. *Ex Concilio igitur Toletano quarto, Milevitano, atque Bracarenſi ſtatutum eſt, ut ſinguli ſecundùm ordinationis ſuæ tempora ſedeant, præter eos, qui ex antiqua conſuetudine ſive ſuarum Eccleſiarum privilegiis digniores ſedes habent. De qua re interrogati ſunt ſenes & ætate provecti, quid vel ipſi vidiſſent, vel à majoribus vel antiquioribus veraciter ac probabiliter accepiſſent. Super quo reſponſo petitæ ſunt induciæ ac conceſſæ uſque in craſtinum, à craſtina autem die concorditer perbibere, quòd Eboracenſis Archiepiſcopus ad dexteram Dorobernenſis ſedere debeat, Londonienſis Epiſcopus ad dextram, Wentanus ad ſiniſtram.*

Hoc primùm obſervandum eſt, unam & eamdem Eccleſiam ſub duobus eſſe nominibus Dorobernenſem & Cantuarienſem Primatis totius Angliæ ſedem, aut ut exprimit Concilium ipſum, totius inſulæ Britannicæ, ſub quo nomine Scotia pariter comprehenditur. Præterea primam Anglicanæ Eccleſiæ ſedem ab initio ſine controverſia fuiſſe Dorobernenſem ſeu Cantuarienſem; ſecundi verò loci prerogativa, Eboracenſem, quę nunc Yorc dicitur, potitam fuiſſe. Id liquet ex duabus Honorii Papæ primis epiſtolis relatis à Beda Venerabili lib. 2. Hiſt. Angl. cap. 17. & 18. quarum prior eſt ad Eduinum Angliæ Regem, ad quem duo pallia miſit, duobus Metropolitanis Regni ejus deſtinata, Honorio Dorobernenſi, & Paulino Eboracenſi; ut uter amborum prior vita exceſſerit, ſuperſtes alter Epiſcopus ſucceſſorem ei ſufficiat, Apoſtolica autoritate ſibi ex tunc delegata. Secunda ejuſdem Pontificis Epiſtola dirigitur ad cognominem Honorium Dorobernenſem Epiſcopum, eamdem iterans ſanctionem de ordinando ab amborum ſuperſtite utriuſque, qui prior deceſſerit, ſucceſſore; quia ut inquit, *Longa terrarum mariſque Romam inter & Angliam intervalla, Pontificem ad hac condeſcendere coegerunt*. Extat etiam Formoſi Papæ ad Angliæ Epiſcopos epiſtola hæc decernens: *Et ſicut B. Gregorius Papa I. veſtræ Gentis Epiſcopo Auguſtino omnes Anglorum Epiſcopos eſſe ſubjectos conſtituit; ſic nos prænominato fratri Dorobernię, ſive Cantorberia Archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus legitimis eamdem dignitatem confirmamus, mandantes & autoritate Dei & B. Petri Apoſtolorum Principis præcipientes, ut ejus canonicis diſpoſitionibus omnes obediant.*

Can. II. *Ex Regula Beati Benedicti, Dialogo Gregorii & antiqua regularium locorum conſuetudine, ut Monachi ordinem debitum teneant: infantum præcipuè & juvenum in omnibus locis, deputatis ſibi idoneis magiſtris, cuſtodiam habeant, nocte luminaria ferant: generaliter omnes niſi à Prælatis conceſſa proprietate careant. Si quis verò aliquid proprii ſine præfata licentia habere in morte fuerit deprehenſus, nec ante mortem id reddiderit cum pœnitentia & dolore peccatum ſuum confeſſus, nec ſigna pro eo pulſentur, nec ſalutaris pro ejus abſolutione Hoſtia immoletur, nec in Cœmeterio ſepeliatur.* Vide inferiùs Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. can. 10.

Can. III. *Ex Decretis Summorum Pontificum, Damaſi videlicet, & Leonis, necnon ex Conciliis Sardicenſi atque Leodicenſi, in quibus prohibetur Epiſcopales ſedes in villis exiſtere, conceſſum eſt Regia munificentia & Synodali authoritate præfatis tribus Epiſcopis de villis ad Civitates tranſire, Herimanno de Syraburna ad Sariſteriam; Stigando, de Seleugo ad Ciceſtum; Petro de Licifeldo ad Ceſtum. De quibuſdam qui in villis ſeu vicis adhuc degebant, dilatum eſt uſque ad Regis audientiam, qui in tranſmarinis partibus tunc temporis bella gerebat.*

Can. IV. *Ex multis Romanorum præſulum Decretis, diverſiſque ſacrorum Canonum authoritatibus, ne quis alienum Clericum vel Monachum ſine commendatitiis litteris retineat, vel ordinet.*

Can. V. *Ad comprimendam quorundam indiſcretorum inſolentiam, ex communi Decreto ſancitum eſt; ne quis in Concilio loquatur præter licentiam à Metropolitano acceptam, exceptis Epiſcopis & Abbatibus.*

Can. VI. *Ex decretis Gregorii Majoris, nec non & junioris, ut nullus de propria cognatione vel uxoris defunctæ, ſeu quam cognatus habuit uxorem, accipiat, quoaduſque parentela ex alterutra parte ad ſeptimum gradum perveniat. Ut nullus ſacros ordines, ſeu Officium Eccleſiaſticum, quod ad curam animarum pertineat, emat vel vendat. Hoc enim ſcelus à Petro Apoſtolo in Simone Mago primitùs damnatum eſt, poſtea à ſanctis Patribus vetitum, & excommunicatum.*

Can. VII. *Ne oſſa mortuorum animalium quaſi pro vitanda animalium peſte alicubi ſuſpendantur, nec ſortes, vel Aruſpicia ſeu divinationes, vel aliqua hujuſmodi opera diaboli ab aliquo exerceantur. Hæc enim omnia ſacri Canones prohibuerunt; & eos qui talia exercent, data ſententia excommunicaverunt.*

3. Can. VIII. *Ex Conciliis Eliberitano & Toletano undecimo, ut nullus Epiſcopus, vel Abbas, ſeu quilibet ex Clero hominem occidendum vel membris truncandum judicet; vel judicantibus ſuæ autoritatis favorem commodet.*

Subſcripſere Concilio cum Lanfranco Dorobernenſi quatuordecim Epiſcopi, quos inter poſt Epiſcopos Dorobernenſem, Eboracenſem, Londonienſem, & Vvintonien. quinto loco ſubſcribit Gaufridus Conſtantienſis Epiſcopus, qui ſe ibidem dicit in ſubſcriptione unum de Angliæ terræ Primatibus. Solus Dorobernenſis ſe Archiepiſcopum ſubſcribit, Eboracenſis autem Epiſcopum. Conſtantienſis porrò Epiſcopatus non in Anglia, ſed in Normannia Galliæ conſtitutus eſt: etſi enim ejus Epiſcopus Gaufridus, ut ipſum præfatur Concilium, tranſmarinus eſſet Epiſcopus, quia tamen multas in Anglia poſſeſſiones habebat, cum Anglis Præſulibus in Concilio ſedit. Poſt Epiſcopos quatuordecim ſubſcripſit Auſchitillus Archidiaconus Dorobernenſis Eccleſiæ. Deinde unus ex viginti Abbatibus. Duo verò deſiderati ſunt Anglicani Epiſcopi Roffenſis, quia illa tunc vacabat ſedes, & Lindiffarnenſis, qui & Dunelmenſis, quia canonicam excuſationem habens intereſſe non potuit.

CONCI-

CONCILIUM MELFITANUM anni 1089.

1. MElfia, quæ urbs eſt Apuliæ, Concilium habuit, cui Urbanus Papa ſecundus ipſemet interfuit, non quidem anno, ut putat Baronius, 1090. ſed ut liquet ex Joannis epiſtola, qui S. R. E. Diaconus & Cancellarius eidem Concilio interfuit, ad Abbatem Moliſmenſem, aliiſque certiſſimis argumentis, anno 1089. Primorum Canonum ſtatuta omittimus, quia eadem ante ex præcedentibus Conciliis ſæpiùs excerpſimus, ne toties eadem intuliter repetantur.

Can. VII. *Nullus Abbas pretium exigere ab iis, qui ad converſionem veniunt, aliqua occaſione præſumat.*

Can. VIII. *Illud ſummoperè & Apoſtolicæ Autoritatis privilegio providentes interdicimus, ut nullus in Clericali Ordine conſtitutus, nullus Monachus, Epiſcopatus & Abbatiæ, aut cujuslibet Eccleſiaſticæ dignitatis inveſtituram de manu laici ſuſcipere audeat. Quod ſi præſumpſerit, depoſitione mulctetur.*

Idem ſtatuerat Gregorius VII. in Concilio Romano anni 108 . can. 1.

2. Can. IX. *Quia novum hoc tempore Clericorum Acephalorum genus emerſit, qui morantur in Curiis & viris, & fœminis ad ſui ordinis dedecus ſubditi ſunt, cùm in Canonibus cautum ſit, ne quis ſine licentia Epiſcopi Clericus, nec Epiſcopus ſine Metropolitano Curiam adeat, præcipiendo præcipimus, & probibentes probibemus, ne quis retineat bujuſmodi: Sed proceres ab Epiſcopis animarum ſuarum Clericos poſtulent ſi Epiſcopi juſſione pro tempore ac viciſſim in curiis converſentur. Ipſis itaque omninò interdicimus, ne Clericis Proceres ſine conceſſione ſui Epiſcopi abutantur.*

Canones Sardicenſes 8. 9. 10. 11. & 12. accuratè provident, ne in Comitatum Epiſcopus ullus accedat niſi approbata ex cauſa per Metropolitanum, aut Synodum, aut Summum Pontificem; & hanc regulam reſtaurari mandavit per commonitorium Pontifex Romanus Zoſimus ad Concilium Carthaginenſe ſextum.

3. Can. X. *Præterea conſtituimus, ne quis Epiſcopus, aut Primas Monachum quemlibet vagantem in ſua Diœceſi, Provinciave retineat, niſi Abbatis proprii fuerit literis regulariter commendatus.*

Huic olim malo providerat Synodus Chalcedonenſis can. 4. & Quiniſexta in Trullo can. 42. & c. quanto, de offic. jud. ordin. & Carolus Franciæ Rex nonus in Comitiis Aurelianenſibus art. 11.

4. Can. XIII. *Utque omnia ſcandala omneſque occaſiones laicis ſubtrahantur, ſericis veſtibus clericos abuti ulteriùs probibemus, & ne pompoſis induantur exuviis, admonemus. Penſandum eſt namque, quantum viris flagitii adſcribatur, à quibus curavit Paſtor Eccleſiæ etiam fœminas probiberi, dicens: Non in veſte pretioſa,* 1 Tim. 2. *quam Dominus ipſe vituperans, nobiſque cavendam inſinuans, ait: Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.*

His conſentiunt Concilii Charthaginenſis canon 45. *Clericus profeſſionem ſuam & in habitu & in inceſſu probet, & nec veſtibus nec calceamentis decorem quærat.* Et Nicænæ Synodi ſecundæ can. 16. & apud Gratianum c. clericus profeſſionem, diſt. 41. & c. omnis jactantia, 21. qu. 4. & eſt can. 16. ſeptimæ Synodi œcumenicæ.

Can. XIV. *Presbyterorum filios* (intellige illegitimos) *à ſacri altaris miniſteriis removendos decernimus, niſi aut in cœnobiis, aut in canonicis religioſe probati fuerint converſari.* Vide in Decretalibus tit. de filiis Presbyt.

Can. XV. *A ſuis Epiſcopis excommunicatos ab aliis recipi magnopere probibemus.*

Hoc idem ſtatuerat Nicænum Concilium primum can. 5. & Sardicenſe can. 13. & c. ſervetur iſta ſententia 11. q. 2.

5. Can. XVI *Sanè quia inter cætera unum eſt, quod maximè ſanctam perturbat Eccleſiam, falſæ videlicet pœnitentiæ. Confratres noſtros Epiſcopos & Presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur, falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus de uno ſolo peccato pœnitentia agitur; cùm ſic de uno agitur, ut non diſcedatur ab alio; unde ſcriptum eſt: Qui totam legem ſervaverit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus; ſcilicet quantum ad vitam æternam; ſicut enim ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantùm maneat, vitæ æternæ januam non intrabit. Falſa etiam fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quæ ſine peccatis agi ulla ratione non prævalent, aut ſi odium in corde geſtet, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfaciat, aut ſi cùm non offenderit, offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.*

Eadem planè Concilium Romanum V. ſub Gregorio Papa VII. anno Chr. 1078. Sigillatim de falſis pœnitentiis commonet can. 5. quem non pigebit huc adducere: *Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundùm autoritatem ſanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicunque miles, vel negociator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, qui bona ulterius injuſte detinet, vel qui odium in corde gerit, & recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, niſi arma deponat, ulteriuſque non ferat niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum pro defendenda juſtitia, vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonaque quæ injuſte abſtulit, reſtituat, ne tamen deſperet. Interim quidquid boni facere poterit, bortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.* In hunc pariter ſcopum collineant quæ ſcribit S. Gregorius Magnus Homil. 24. in Evang. *Piſcatorem* (inquit) *Petrum, Matthæum telonarium ſcimus, ut poſt converſionem ſuam ad piſcationem Petrus rediit, Matthæus vero ad telonei negotium non reſedit: quia aliud eſt victum per piſcationem quærere, aliud autem telonei lucris pecuniam augere. Sunt enim pleraque negotia quæ ſine peccato exhiberi, aut vix aut nullatenus poſſunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt ut poſt converſionem animus non recurrat.* His adjunge fœminæ aut viri cohabitationem, quæ peccati frequentis occaſio fuerit. Idem iſte Melſitanus canon iiſdem reperitur verbis in ſecundo Lateranenſi œcumenico Concilio ſub Innocentio II. can. XXII.

CONCILIUM PLACENTINUM anni à Chriſto 1095.

1. URbanus Papa ſecundus infenſiſſimos patiens adverſarios Henricum Germanorum Regem, tum à ſe tum à prædeceſſoribus Pontificibus Gregorio ſeptimo, & Victore tertio communione pulſum; & Sovi-

bertum

bertum Antipapam ab eodem Henrico obtruſum, qui ipſe viciſſim Henricum poſtquam Romanæ civitatis partem, dictam Leoninam, invaſerat, Imperialibus ornamentis apud Sancti Petri Baſilicam inſigniverat; Papa inquam Urbanus, flagrante ubique exitiali Schiſmate, indictam à ſe generalem Synodum in urbe Placentina, quæ eſt Provinciæ Longobardiæ, anno 1095. circa mediam Quadrageſimam convocavit, eique præſedit. Eò confluxiſſe perhibentur ex Italia, Francia, Burgundia, Germania, Bajoaria, & aliis Provinciis quatuor Clericorum millia, & pluſquam triginta millia laicorum: adeò ut cùm nulla eſſet Baſilica tantæ multitudinis capax, neceſſe fuerit Synodum diebus aliquot in aperto & patenti campo ſub dio celebrare. Ut Bertoldus teſtis oculatus aliique ſcripſere.

2. In ea Synodo Praxedes Regina, ſuoque clàm ab Henrico Germanorum ſchiſmatico Rege, ſuoque marito, ob referendas illius, quas in ſe pati cogebatur, libidines, diverterat, de ejus immunditiis & ſpurcitiis, quas ab eo pertulerat, conqueſta, & abſoluta fuit de pœnitentiis injungendis, eò quòd illas non tam commiſiſſe quàm invitam tuliſſe certò conſtaret; quòdque ejuſmodi facinus ſponte & publicè confiteri minimè erubuiſſet. Galliarum Rex Philippus jam antè in Concilio Heduenſi, ob ementitas & ſacrilegas cum pellice Bertrada nuptias, ejectamque uxorem ſuam legitimam excommunicatus, necdum tamen reſipuerat, allegatis tamen per Legatos excuſationibus, inducias petiit adusque Pentecoſten ab Urbano & Concilio, & obtinuit.

3. Eadem in Synodo auditi ſunt Oratores Alexii Comneni Orientis Imperatoris ſuppetias implorantis adversùs Turcas, qui omnem Aſiæ Minoris regionem uſque ad Conſtantinopolis mœnia invaſerant. Urbanus omnem adhibuit operam, ut poſtulatum auxilium tranſmitteretur.

Placentini Concilii Can. I. *Ea quæ à ſanctis Patribus de ſimoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque Sancti Spiritus judicio & Apoſtolica authoritate firmamus.* Vide Chalcedonenſem canonem 2.

Can. II. *Quidquid igitur in ſacris Ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus, vel data vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas unquam vires habere cenſemus.*

Can. III. *Si qui tamen à ſimoniacis non ſimoniacè ordinati ſunt, ſiquidem probare potuerint, ſe, cùm ordinarentur, neſciviſſe eos eſſe ſimoniacos, & ſi tunc pro Catholicis habebantur in Eccleſia; talium ordinationes miſericordia ſuſtinemus, ſi tamen laudabilis eos vita commendat.* Habetur iſte canon apud Gratianum, c. ſi qui à ſimoniacis, 1. q. 1.

Can. IV. *Qui verò ſcienter ſe à ſimoniacis conſecrari, imò execrari paſſi ſunt, eorum conſecrationem omninò irritam eſſe decernimus.*

Præter Chalcedonenſis Concilii can. 2. vide quoquè c. erga ſimoniacos, 1. q. 1. & c. cùm deteſtabile, in extrav. com. de ſimonia.

4. Can. V. *Quicunque ſanè cupiditate parentum, cùm adhuc parvuli eſſent, Eccleſias, vel Eccleſiarum partes per pecunias adepti ſunt: poſtquam eas omninò dimiſerint, ſi canonicè in eis vivere voluerint, pro miſericordia ibidem eos eſſe concedimus: neque pro hoc facto à ſacris Ordinibus removemus, ſi aliàs digni inveniantur.*

Canonum Doctores de eo, qui ſine ſua culpa, & planè inſcius beneficio proviſus eſt, ſic diſtinguere ſolent, vel proviſus ſic ſimoniam pro ſe ab aliis factam ignoravit toto triennio, & ſic poteſt citra ullam diſpenſationem, aut reſignationem in ſuo perſiſtere beneficio; juvatur quippe regula de triennali poſſeſſore: vel reſcivit hanc ſimoniam nondum completo triennio; quo eventu debet quidem illud reſignare beneficium, ſed à proprio diſpenſatus Epiſcopo illud ab eodem per novam collationem recipiet. Vide quæ dixi in noſtra Canonica Praxi lib. 5. tit. 8. n. 3. Quia ergo inamovibiles ſunt ſuſcepti Ordines, Placentinum Concilium eos, qui innocenter Ordines ſuſceperint, permittit in iiſdem miniſtrare: cui etiam planè conformis eſt Canon *de ſimoniacè ordinatis*. Sed qui pari innocentia, aut facti ignorantia beneficium ſuſceperint, quo utique quivis ſe abdicare poteſt, intendit idem Concilium, ut ſic proviſus reſignare teneatur, quod his perſpicuè verbis declarat: *Poſtquam eas omninò dimiſerint*. Sed propter bonam fidem ſinceriore mox collatione legitime reſumant, & deinceps teneant.

Can. VIII. *Ordinationes, quæ à Guiberto Hæreſiarcha factæ ſunt, poſtquam ab Apoſtolicæ memoriæ Papa Gregorio & à Romana Eccleſia eſt damnatus, irritas eſſe judicamus.*

5. Can. IX. *Similiter etiam & eas, quæ à cæteris Hæreſiarchis nominatim excommunicatis factæ ſunt, & ab eis qui Catholicorum adhuc viventium Epiſcoporum ſedes invaſerunt, niſi probare valuerint, ſe, cùm ordinarentur, eos neſciſſe damnatos.*

Exceptio iſta (*niſi probare valuerint*) convincens probatio eſt, homines quantumvis excommunicatos & diris devotos, characteris poteſtatem retinere, ut quamvis illicitè, validè tamen ac efficaciter *Ordine* ut poſſint, ſive ordinando, ſive in Miſſa ſacrificando.

6 Can. X. *Qui verò ab Epiſcopis quondam quidem catholicè ordinatis, ſed in ſchiſmate à Romana Eccleſia ſeparatis conſecrati ſunt; eos nimirùm cùm ad Eccleſiæ unitatem redierint, ſervatis propriis Ordinibus ſuſcipi miſericorditer jubemus, ſi vita & ſcientia eos commendat.*

Can. XI. *Amodò autem, quicumque à prædictis ſchiſmaticis ſanctæque Romanæ Eccleſiæ adverſariis ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac venia dignus habeatur.*

Can. XII. *Quamvis autem miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogente, hanc in ſacris Ordinibus diſpenſationem conceſſerimus, nullum tamen præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus, ſed obtineant proprium robur, & ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſet, quod factum eſt pro neceſſitate; ubi enim multorum ſtrages jacet, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut demus amplius charitati.*

7. Can. XIII. *Illud quoque precipimus, ut pro chriſmate, & baptiſmo, & ſepultura nihil unquam exigatur.*

Simoniæ crimen contrahit, quiſquis pro aliquo ex his tribus pretium exigit, vel paciſcitur: maximè pro Baptiſmo, ſine quo nullus in regnum Dei patet. Pro ſepulturis etiam quidquam exigi vetat Concilium Nannetenſe can. 6. & S. Gregorius Papa lib. 7. ep. 4. & 55. Concilium præterea Bituricenſe an. 1031. can. 12. prohibet quidquam pro baptiſmo accipere, vel pro ſepultura; iis ſolis exceptis, quæ ſponte offeruntur. Vide apud Gratianum c. queſta eſt: c. poſtquam: c. in Eccleſiaſtico: & c. præcipiendum, 13. q. 2. Itemque cap. abolendæ, de ſepult. & cap. audivimus, de ſimon.

CONCILIUM CLAROMONTANUM anni Epochæ Chriſtianæ 1095.

1. PHilippus hujus nominis primus Francorum Rex, repudiata legitima uxore Bertha Comitis Hollandiæ filia, ex qua etiam filium Ludovicum cognomine Craſſum ſuſceperat, qui etiam in paternum regnum ſucceſſit, illegitimo ſibi toro, nomine matrimonii, cognatam

tam ſuam Bertradam Fulconis Andegavenſis Comitis adhuc viventis uxorem, libidinis ſtimulis abreptus conjungere eſt auſus. Quia verò id flagitium non ſimplicis fornicationis, aut ſtupri, aut etiam adulterii nomine cenſebatur, ſed erat apertum ſacrilegium, falſo ſacramenti nomine prætextum, atque ita religionem ipſam apertè impugnabat: idcirco Urbanus Papa ſecundus, natu Gallus, Legatum ſuum toto Galliæ Regno conſtituit Hugonem Archiepiſcopum Lugdunenſem, collata omni poteſtate, qua tantum poſſet ſcandalum amoveri. Ille ſine mora Concilium Epiſcoporum univerſi Regni Oſtione, ut vocat Bertoldus, & poſt eum Baronius, collegit; (hæc eſt Auguſtodunum Heduorum in Ducatu Burgundiæ, vulgò *Autun*) Epiſcopos nullatenus labefactavit proprii Regis ſive gratia, ſive metus; in hac enim Synodo Philippus communione fidelium exciſus fuit, anno 1094.

2. Cùm verò Rex nihilo ſecius in contumacia perſiſteret, ipſe demum Pontifex Urbanus in Galliam profectus alterum univerſale Concilium Claromonte apud Arvernos coegit, in quo ducenti quinque Antiſtites conſederunt, ſummo præſidente Pontifice. In hoc rurſus Philippus cum ſua pellice Bertrada excommunicatus eſt anno 1095. ut teſtantur Bertoldus, Vvilielmus Malmesburienſis, & Sigibertus. Ipſa vero Regina Bertha jam è vivis procul à Regia exceſſerat, ut liquet ex Chronico Cœnobii Sancti Petri, Diœceſis Senonenſis, eiſdem temporibus conſcripto à Clario Monacho.

3. In Claromontano Concilio Urbanus Pontifex Chriſtianos ad ſacram in Palæſtinam expeditionem mirificè adhortatus eſt, Petri Eremitæ Galli, qui ex Palæſtina urgendæ rei cauſa venerat, oratione commotus. Quo Claſſico excitatus Occidens numeroſiſſimos ad eam militiam fudit exercitus. Eo quippe in Concilio pœnitentiæ omnes ſacra ejus belli expeditione commutatæ ſunt; Epiſcopis & Proceribus injunctum onus populos ſubjectos ad id bellum graviter exhortandi, ærumnas omnes longæ profectionis & militiæ futuras in cumulatam noxarum omnium expiationem, & mortem, ſi contingat, ceſſuram in Martyrii gloriam. Induciæ bellorum inter Chriſtianos ad plures annos compoſitæ. Receptis à terrarum Principibus militantium perſonis & bonis, donèc à ſacra expeditione reverſi eſſent, ne quis litem intentare, aut facultates abſentium invadere aut vindicare præſumeret ſub excommunicationis eo ipſo incurrendę pœna, quæ non antè relaxari poſſit, quàm ablata reſtituantur, & de illatis damnis congrue ſatisfiat.

4. Hac eadem in Synodo confirmatum fuit jus Primatus Archiepiſcopo Lugdunenſi ſupra quatuor Provincias, tam in Metropolitanos earum, quàm in ſuffraganeos, ſcilicet in Lugdunenſem, Rothomagenſem, Senonenſem, & Turonenſem; qua de re decretum extat Urbani ad ſuperiùs memoratum Hugonem Archiepiſcopum Lugdunenſem, qua auctoritate tum ipſe, tum ejus futuri ſucceſſores potituri ſint.

5. Rem obſervatu dignam refert Urbanus Papa in tertio ſermone, quem habuit in Concilio Claromontano: *Neque equidem* (ait) *in Eccleſia Jeroſolymitana Deus hoc annuatim prætermittit facere miraculum, cum in diebus Paſſionis ſuæ extinctis omnibus, & in Sepulchro, & in Eccleſia circumcircà luminibus, jubare divino lampades extinctæ reaccenduntur*. Guibertus quoque Abbas Nongentinus, qui iiſdem temporibus vixit, teſtatum reliquit, Philippum initio regni complures ſtrumis morbidos ſolo contactu curaſſe; ſed iſtud amiſiſſe Coronæ Franciæ adnexum privilegium, neque poſthac, dum vixit, recuperaſſe, ex quo mores illius per luxuriam & inceſtuoſos Bertradæ amores in deterius verſi ſunt. Sed nunc Claromontani Canones diſcutiendi.

6. Can. II. *Quicunque pro ſola devotione, non prò honoris vel pecuniæ adeptione, ad liberandum Eccleſiam Dei Jeruſalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur*.

Olim quidem Pœnitentibus interdicta erat militia, ut fidem facit Siricius Papa epiſt. ad Himericum Tarraconenſem Epiſcopum cap. 5. ſanctuſque Papa Leo Magnus epiſt. 92. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum cap. 12. quæ eſt 2. editionis Queſnelianæ. Veruntamen apud Claromontanos Patres & inſecuta Concilia, necnon apud ſupremam Apoſtolicam Sedem tanti habita fuit in Orientem expeditio, ad liberandos earum partium præſertim Paleſtinæ Chriſtianos à Mahumetanorum impiorum tyrannide; prætereaque innumeræ clades, ærumnæ, labores, & expenſæ, quæ tam longinquam excurſionem & militiam comitabantur, pœnitentiarum uſu receptarum ſeveritatem longo intervallo excedere viſæ ſunt, ut ea commutatio abundantiùs pœnis omnibus canonicis quævis ſcelera poſſet expiare.

6. Can. IV. *Nec aliquis Clericus arma deferat. Et Apoſtolus*, 2. Cor. 10. *In carne ambulantes non ſecundùm carnem militamus: nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum*.

Et ſub Carolo Magno Capitulare Aquiſgranenſe cap. 70. *Omnimodis dicendum eſt Presbyteris & Diaconibus, ut arma non portent, ſed confidant magis in defenſione Dei quàm in armis*. Et Concilium Cloveshoviæ in Anglia ſub Zacharia Papa ann. Chr. 747. *Interdicimus ſervis Dei, ut pompatico habitu, vel ſago, vel armis utantur*. Et Concilium Buvenſe in Hungaria præſidente Philippo Legato Apoſtolico ſub Nicolao Papa VII. anno Chr. 1279. celebratum, can. 11. *Diſtrictè præcipimus, ne Sacerdotes, vel Clerici in quovis Ordine conſtituti, gladium vel cultellum, quod vulgariter dicitur* bord, *portent, niſi eis manifeſti timoris cauſa ingruerit, nec tunc abſque licentia Prælatorum portent*.

Can. IX. *Ut nullus Sacerdos, aut Diaconus, aut Subdiaconus, ſed & nullus qui Canonicam* (hoc eſt Beneficium Eccleſiaſticum) *habet, fornicationis ſibi copulam adjungat. Quod ſi fecerit, à Canonica omninò arceatur*.

Can. XI. *Ut nulli filii concubinarum ad Ordines, vel aliquos honores Eccleſiaſticos promoveantur, niſi monachaliter, vel canonicè vixerint in Eccleſia*.

Hic eſt defectus natalium, de quo videndum cap. 1. de fil. presbyt.

8. Can. XII. *Ut nulli Clericorum liceat deinceps in civitatibus duabus duas præbendas obtinere, cùm duos titulos non poſſit habere*.

Vide ſuperiùs Concilii Nicæni II. can. 15. Maximè cùm illis temporibus nullæ præbendæ ſine miniſteriis eſſent, quibus ſimul, præſertim duobus invicem diſtantibus locis, ſatisfieri non poterat.

5. Can. XIII. *Ut omnis Clericus ad eum titulum, ad quem primùm ordinatus eſt, ſemper ordinetur*.

Cavetur Nicænæ prioris Synodi can. 15. ne Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in alteram transferatur Eccleſiam. Concilium Chalcedonenſe prohibet can. 6. nullum Clericum abſolutè ordinari, ſed ſimul miniſterio alicujus Eccleſiæ, vel pagi, vel monaſterii deſignari, & aliter ordinatis exercitium ſeu uſum ſuſceptorum Ordinum interdicit. Meminit Auguſtinus epiſt. 240. & 241. ad Severum Epiſcopum, docetque ſemel ordinatum etiam in minoribus clericum, qualis erat Ordo Lectorum, non modò alligari cuipiam deſtinatæ ab Antiſtite ordinante Eccleſiæ, ſed & jurejurando profiteri ſe inde injuſſu Ordinatoris ejuſque ſucceſſoris Epiſcopi numquam diſceſſurum: nec poſſe alterum qualemcùmque alienum Epiſcopum abſque prioris venia clericum illum ſibi aſſerere, aut ulteriores Ordines eidem conferre.

Can. XIV. *Ut nullus deinceps in una Eccleſia geminos honores habeat*.

10. Can. XVI. *Interdictum eſt, ne Reges, vel alii Principes aliquam Inveſtituram de Eccleſiaſticis honoribus faciant*.

Syno-

Synodus Græcorum VIII. Oecumenica ſub Hadriano ſecundo Pontifice, occaſione Ignatii ſanctiſſimi Conſtantinopolis Patriarchæ, ſolio ab Imperatore Michaele, ſuadente avunculo Barda, deturbati, & Photii in idem Patriarchale ſolum intruſi, can. 22. Anaſtaſianæ editionis anathemate ferit quoſcumque laicos Principes, & quoſcumque Optimates, qui propriæ poteſtatis abuſu quemcumque citra canonicam & liberam electionem ad aliquem Epiſcopatum promoverint. Idem inſtauratus eſt canon anno 1080. in Concilio Romano adversùs Henricum IV. Imperatorem can. 1. & 2. quo eodem Concilio abrogatum eſt eidem Henrico Imperium, & in Rodulphum Sueviæ Ducem translatum.

Can. XVIII. *Ut nullus Presbyter capellanus alicujus laici eſſe poſſit abſque conceſſione ſui Epiſcopi. Ut nullus Princeps Cappellanum habeat, niſi quem ſibi Epiſcopus ſuus, aut Archidiaconus procuratorem animæ delectum conſtituat.*

11 Can. XIX. *Ne laici decimam partem de laboribus ſuis retineant.*

Nota eſt vulgaris decimarum diviſio in prædiales & perſonales, de quibus canon iſte 9. & c. ad audientiam, & c. ad Apoſtolicam, & c. paſtoralis, de decimis; atque mixtas, ut ſunt fœtus animalium, c. non eſt, eod. tit. & c. quicumque, & c. omnes decimæ, 16. qu. 7.

12. Can. XXVIII. *Ne quis communicet de Altari, niſi Corpus ſeparatim & Sanguinem ſimiliter ſumat, niſi per neceſſitatem, & per cautelam.*

Præceptum iſtud ſub utraque ſpepie communicandi Eccleſia haud multò pòſt revocavit graviſſimis adducta cauſis, & omnibus Miſſam actu non celebrantibus uſum Calicis interdixit. Videri poteſt inferiùs eam in rem Conſtantienſis Concilii ſeſſio 13. Poteſt etiam Canon iſte Claromontanus intelligi, ut prohibens ſervari ulteriùs conſuetudinem communicandi uno eodemque actu utramque Sacramenti ſpeciem de cocleari, per quod intinctus Chriſti Sanguine panis Euchariſticus ſingulis exhibetur ore ſumendus. Concilium Bracarenſe quartum anni Chriſti 675. can. 1. eos damnat, qui Euchariſtiam vino madidam credunt populis porrigendam. Micrologus Gregorio Papæ VIII. σύγχρονος, *Non eſt authenticum* (inquit cap. 29.) *quòd quidam Corpus Domini intinctum pro complemento communionis populo diſtribuunt. Nam ordo Romanus contradicit.* Qui uſus inſtitutioni Chriſti repugnat, qui ſeorſim Corpus ſuum & Sanguinem diſcipulis in Cœna diſtribuit, nec alii intinctum panem dedit quàm Judæ pro indicio proditionis. Uſus porrò utramque ſpeciem commiſcendi frequentatur etiam nunc à Græcis jam inde à multis ſæculis. Humbertus enim Sylvæ-Candidæ Cardinalis Epiſcopus, Leone Papa nono ad Conſtantinum Monomachum Imperatorem Græcorum miſſus anno 1054. Nicetæ Pectorato Abbati, diſputatione Conſtantinopoli cum eo habita, objecit peccari à Græcis hac in re contra ritum à Chriſto inſtitutum. Et ſanè Græcorum ille ritus non erat ab antiqua Græcanicæ Eccleſiæ inſtitutione, ut enim vetuſtiora ſileam Græcorum Patrum teſtimonia, Joannes Damaſcenus porrecti poſt Euchariſticum panem ſingulis de populo communicantibus, Calicis meminit lib. 4. de fide orthod. cap. 14. Ivo tamen Carnotenſis Epiſcopus, qui Urbani ipſius ſecundi tempore floruit, vir grandi eruditione & pari pietate, cujus etiam extant ad Urbanum Epiſtolæ, ab hoc uſu non abhorruit, ſuam enim ſic aperit mentem in tractatu de divinis officiis: *Sacerdotes juxta Concilii Toletani definitionem non intincto pane, non auctoritate, ſed ſumma neceſſitate timoris Sanguinis Chriſti effuſionis, permittitur communicare.* Concilium Turonenſe, referente Burcardo lib. 5. cap. 9. decrevit, tribuendam ægrotis eſſe Euchariſtiam Sanguine Chriſti intinctam, ut Presbyter verè dicere poſſit: *Corpus & Sanguis Domini noſtri JESU Chriſti.* Sed liquet, priſcis illis ſæculis variam extitiſſe Eccleſiarum circa Euchariſticos ritus diſciplinam, cujus miniſterium Chriſtus Eccleſiæ ſuæ prudentiæ judicioque commiſerat. Concilium verò Bracarenſe III. can. 5. ejuſmodi deinceps inhibuit panis Euchariſtici intinctionem. Et poſtmodum univerſa in ſuis œcumenicis Conciliis Eccleſia, omnibus non modò laicis, verùm etiam Sacerdotibus, dum non ſacrificant, uſu ſacri Calicis interdixit.

ECCLE-

ECCLESIÆ DUODECIMI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. Henricus tertius Imperator, à quo fuit Romana Eccleſia fœdiſſimè lacerata, qui ſummos Pontifices continuis bellis inſectatus eſt, qui Antipapas obtruſit, Cadaloum Parmenſem pſeudo-epiſcopum adverſus Alexandrum ſecundum Pontificem; deinde Guibertum Ravennæ Archiepiſcopum adverſus Gregorium VII. Victorem III. Urbanum II. & Paſchalem II. diverſis fluctibus abreptus, nunc Eccleſiæ implacabilis hoſtis, nunc adverſis urgentibus pœnitens & reconciliatus, deinde in deteriora lapſus multoties anathematibus fulguratus; perpetuas in caput ſuum calamitates ſua pertinaci nequitia accerſivit. Anno 1076. Gregorius ei ſacrorum communionem interdixit, Saxones & Suevi in Henricum rebellarunt, Principes Germani ab illo deſciverunt, Concilium Epiſcoporum, & Principum apud Triburiam conventus, communi conſpiratione regnum illi abrogarunt. Henrici aſſeclæ illo deſpecto certatim diverſis itineribus in Italiam contenderunt, ut veniam ab Gregorio humiliter implorarent. Ipſeque Henricus rebus ſuis deſperatis, derelictus & omnibus inviſus Canuſium advenit Comitiſſæ Matildis arcem, qua ſe Gregorius incluſerat, & hyeme aſperrima inter duos, quibus arx circundabatur, muros, nudis pedibus in habitu pœnitentis triduò uſque ad veſperam impaſtus ſui ad Pontificem admiſſionem expectavit, qui tandem admiſſum nexibus excommunicationis abſolvit. Sed inſequenti anno ſua inſtaurata factione, adjunctis ſibi Romanis proceribus, adverſus Pontificem inſoleſcere aſſuetis, in priſtinos relapſus mores, reſumptoque in Gregorium bello, ſacris iterum eſt interdictus. Interim Germani ab Henrico deficiunt, & Rodulfum, Sueviæ Ducem, Regem eligunt, qui Henricum acie victum in fugam conjecit; alteroque commiſſo prælio iterum fugavit; ſed dum fugientibus acriùs inſtat, perimitur anno 1080. relicta penes ſuos victoria. Catholici rurſus Principes Hermanno Lotharingo Regnum deferunt. Ad poſtremum Henrici ipſius filius, nominis ejuſdem, ſive zelo animatus Eccleſiæ tuendæ, ſive Regni excluſionem ob paternam impietatem reformidans, arma in Patrem movet, ſpoliatque Imperio: qui profugus & privatam ad ſortem redactus, Leodii inquietam & infelicem vitam finiit an. 1106. hæc referunt Bertholdus, Otho Friſingenſis, Marianus Scotus.

2. Violento & ſacrilego patri haud melior ſucceſſit proles Henricus Regum Germaniæ quintus, & Imperatorum quartus. Iſte initio profeſſus ſummam erga Romanam Sedem venerationem & obſervantiam, cùm univerſa Germania in patrem rebellaſſet, eumdem armis eſt inſectatus; Cùmque anno 1105. conventus generalis Epiſcoporum & Procerum Germaniæ, præſidentibus Legatis Sum. Pontificis Paſchalis ſecundi, celebraretur apud Moguntiam, Henricus ſenior extorris, & omnibus inviſus, ſe palam Imperio abdicavit, ejuſque inſignia in manus filii, jam ab omnibus in Regem ſuſcepti, & ab Apoſtolicæ Sedis Legatis confirmati, tradidit. Verùm quia non ex animo, ſed neceſſitate coactus ſe ita demiſerat, mox fuga dilapſus Leodium venit, ubi benigne per commiſerationem receptus, literas ſcripſit patentes & commonitorias, inſcriptas ad Regem Celtarum, quas ubique diſſeminari curavit, in quibus de ingrato & perduelli filio conqueritur, & de Paſchali Pontifice, quem criminatur rebellionis ſuaſorem & belli injuſtiſſimi incentorem. Qui etiam uſus Paſchalis abſentia, qui tunc Beneventi degebat, quemdam pſeudo-abbatem de Farſa in Romanam Cathedram intruſit, qui à plebe ignominioſè dejectus eſt. Ipſe verò Henricus Divina ultione repentina morte poſt renovatum ſchiſma impœnitens corruit, cum cælitum ſimul & mortalium omnium execratione. Leodienſis porro ſchiſmaticus Epiſcopus, qui occultè abſque exequiis corpus ejus in quodam monaſterio mandaverat ſepeliri, non potuit in Eccleſiæ communionem reſtitui, quam ſupplex impetrare conabatur, niſi poſtquam effoſſum cadaver extumulavit, quod inde Spiram delatum, in ſarcophago lapideo loco profano concluſum fuit.

3. Anno ſalutis humanæ 1110. Henricus junior, Germaniæ Rex, poſt præmiſſam inſignem legationem ad Paſchalem Papam, qua ſacrarum dignitatum inveſtituris renunciabat, æternamque fidem & ſubjectionem ſupremæ Sedi ſpondebat, rogabat etiam, ſe ab eodem Imperatorem conſecrari. His pactis utrimque conventis, Italiam cum ingenti exercitu petiit: annoque Chr. 1111. pridiè Idus Februarii extra urbem à Principibus viris & populo exceptus, in porta verò a Clero, ad ſuperiores autem ſancti Petri gradus à Paſchali Papa, cujus primùm oſculatus eſt pedes, deinde poſt amplexus mutuos, Eccleſiam ſimul ingreſſi ſunt. Cumque Pontifex Henricum de adimplendis conventionibus, & ſpeciatim de renunciando inveſtituris Eccleſiarum ſollicitaret, iſte non tantùm hæc renuit adimplere, ſed Pontificem aliter coronare recuſantem cum Cardinalibus captivum ſub militari cuſtodia detinuit ſexaginta & uno diebus apud quoddam in

Sabinis Caſtrum, conatus multis minis & ærumnis ejus labefactare conſtantiam in tuendis Eccleſiæ juribus. Cæterùm propoſitis Pontifici ab iis ipſis, qui ei adhærebant, reliquorum captivorum calamitatibus, & urbis ab exercitu Henrici graviſſimis periculis, & ſchiſmate numquam aliter deſituro, ſuorum tandem lacrymis victus, juramento promiſit, nunquam ſe Henricum excommunicaturum, & quaſcunque ab ipſo profecturas inveſtituras toleraturum; eadem qui cum Papa detinebantur reliqui Epiſcopi & Cardinales, jurare compulſi ſunt. Denique extortum à Paſchali ſcripto ſignato & ſigillato privilegium fuit, ut Henricus (canonicè tamen & citra ſimoniam aut vim) electos regni ſui Abbates & Epiſcopos per annulum & virgam inveſtiret, atque ut electi non aliter quàm prævia inveſtitura regia conſecrarentur. Poſt hæc captivis in libertatem eductis, Henricus à Paſchali coronatus & inunctus eſt. Sed poſtquam Henricus cum ſuis abſceſſit, & Paſchalis in Campaniam ſeceſſit, Epiſcopi & Cardinales Romæ ſeorſim convenientes confirmarunt, quæ à Gregorio VII. & Urbano ſecundo contra profectas à laicis quibuſcunque inveſtituras Eccleſiarum pluribus Conciliis ſtatuta fuerunt. Simulque decreverunt, nullam obtinere vim, quæcunque in oppoſitum à Paſchali Pontifice per vim fuerant extorta. Hæc memorant Otho Friſingenſis, Petrus Diaconus, & alii.

4. Anno ſuccedente 1116. Paſchalis generalem in baſilica Lateranenſi coegit univerſo ex Orbe Chriſtiano Synodum, in qua primum ipſe ſemet accuſavit puſillanimitatis & neglecti officii, quando Henrico illicita & Eccleſiæ pernicioſa conceſſit. Conciliumque rogavit, ut actu illicita reſcinderet, ſuaque errata providè reſarciret. Concilium laicas Eccleſiarum inveſtituras ſub anathemate dantium & recipientium prohibuit: Henricum ipſum ejuſque conſiliarios & fautores de communione fidelium reſecavit. Henricus anno 1117. cum exercitu Romam verſus contendit, S. R. E. perduelles ſibi arctius aſtringit, eorumque Coryphæo Ptolomæo Comiti Tuſculano filiam ſuam nuptu collocat, Paſchalis ejus ſe furori ſubducit, Beneventum ſecedens. Henricus Romam ſuperbo apparatu ingreditur, & nefarium hominem Mauritium Burdinum Bracarenſem Archiepiſcopum ad ſolium provehit Apoſtolicum, à quo & coronam accepit, quam per vim à Paſchali extorſerat. Altera quoque expeditione Henricus Romam profectus, ſummo tunc Pontifice Gelaſio ſecundo fuga elapſo, eumdem Burdinum denuò in Sedem Apoſtolicam protruſit, quo tempore Gelaſius in Galliam, afflictorum Pontificum Romanorum aſylum, ſe recepit. Parem ab Henrico inſectationem ſuſtinuit poſt Gelaſium Calliſtus ſecundus ad annum uſque Chriſti 1122. quo deſideratiſſima pax poſt tam diuturnas tempeſtates Orbi Chriſtiano illuxit, interveniente generali Lateranenſi Concilio ejuſdem anni, à quo miſſi in Germaniam Legati, per quos Wormatiæ conventus eſt habitus, in quo diſcuſſæ ſunt & utrimque approbatæ pacis conditiones. Legati verò Henricum & quoſcunque alios ſchiſmatis reos, veniam petentes, in communionem Eccleſiæ nomine Calliſti Papæ reſtituerunt. Ipſeque Imperator Legatos proprios cum Legatis Apoſtolicæ Sedis Romam ad Calliſtum cum muneribus direxit.

5. Morte admirandi Godofredi anno milleſimo centeſimo Regnum Jeroſolymitanum ad ejus fratrem Balduinum devolutum eſt. Et huic defuncto ſucceſſit ejus affinis Balduinus ſecundus, anno 1118. qui biennio poſt inſignem de Turcis victoriam eſt conſecutus; ſed idem paulò poſt per inſidias ab hoſtibus captus eſt, eaque calamitate res Chriſtianorum iis in locis deperiiſſent, niſi auxilio adventaſſet Venetorum claſſis, quæ formidabilem Ægyptiorum claſſem, longè navibus ſuperiorem, commiſſo prælio depreſſis multis eorum triremibus fudit. Annoque ſequenti opportuno Venetorum auxilio Tyrus, inexpugnabilis civitas, in Chriſtianorum redacta eſt poteſtatem. Balduinus ex captivitate redux anno 1131. Antiochiam ab irruentibus Infidelibus liberavit. Eidemque eodem anno vita functo ſuffectus eſt in Regnum gener ipſius Fulco Turonenſium comes; ſed tandem inertia Chriſtianorum Jeroſolymam Saladinus Babyloniæ Rex, Guidoni Luſiniano, ultimo ex Chriſtianis Palæſtinæ Regi, cum pleriſque aliis urbibus eripuit anno 1187. Hæc prolixius ab Vvilielmo Tyrio recenſentur.

6. Henricus Imperator vivere deſiit anno 1125. nullo ſuperſtite filio: eique ſubrogatus Germanorum Epiſcoporum & optimatum comitiis longè melior & commodior Princeps, Lotharius Saxoniæ Dux, Deo ita providente, ut à familia & progenie Eccleſiæ pertinaciſſime infenſa tranſiret Regnum ad gentem Saxonicam, quæ hactenus à partibus Eccleſiæ adverſus Henricos ſteterat. Initio variis modis exagitatus eſt Lotharius ab æmulis Friderico & Conrado, Henrici ultimi ſorore genitis: ideoque ambobus ob contumaciam Honorius ſecundus, qui eodem quoque anno Pontificatum iniit, ſacris interdixit. Eoſdem tamen Divus Bernardus Lothario primum, deinde Honorio reconciliavit.

7. Statim ab Honorii exitu grave in Eccleſia exortum Schiſma eſt inter Innocentium ſecundum & Petrum Leonis, qui ſe Anacletum dixit pariter ſecundum. Sanior Cardinalium pars ſolicite curabat, ut quàm primum fieret electio, ne ſcilicet Romæ laici proceres tyrannice, ut conſuetum ipſis erat, Pontificis electionem interturbarent, quod ſæpius factum ab ipſis fuerat, cæſis etiam & in vincula conjectis, neve præſenti, quæ facienda erat, electioni pro ſuo more obſiſterent. Juſta vero iſta eludendi & præveniendi tyrannos deliberatio occaſionem ſchiſmati dedit, qui enim proximè moribundo Honorio aſtabant, non ignorantes novæ ambitioſæque factionis molimina, illam

ſincero

ſincero ſtudio conati ſunt antevertere. Statim igitur ab Honorii nece, priuſquam illa divulgaretur, Gregorium tituli Sancti Angeli Cardinalem elegerunt, & conclamaverunt. Cæteri verò, qui nec moniti, nec vocati fuerant, eodem ipſo mortis die, prout ante ſtatutum fuerat, ad Sanctum Marcum ſtatim, ut reſcierunt Pontificis obitum, convenere, atque publico concurſu Epiſcoporum & Cardinalium, aliorumque Romæ Clericorum, ſimulque Nobilium civitatis, ad Petrum Leonis tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim conſenſere, qui ſibi Anacleti nomen aſcivit. Uterque civis Romanus erat. Innocentius per Oſtienſem Epiſcopum ex more conſecratus eſt in Baſilica Lateranenſi, Anacletus autem in Vaticana. Ille ſtirpis ac natalium nobilitate, & procerum gratia, & conſenſu inferior æmulo ſuo Anacleto; hic verò natalium ſplendore, divitiarum copia, nobilium favore ac plebis inclinatione longè ſuperior; neutiquam tamen ad religionem, morumque integritatem, quibus Innocentius commendabatur, accedebat. Sed ſpes præmiorum uberior, & conſanguineorum factio, cui omnis ferè nobilitas adhærebat, & pecuniis redempta plebis propenſio, multò plures ad Anacleti partes promovendas allexerat. Parte igitur, quæ pro Anacleto ſtabat, armata, totaque urbe furente, Innocentius cum ſuis Cardinalibus ad Frangipanum ſibi amicorum ampliſſimas ædes acceſſit, famulis & armis omnique commeatu abundè munitas. Erat tunc Romæ familia illa præcipua nobilitate & divitiis florens & inſignis. Anacletus porrò ad pecuniam, quam ex patrimonii opulentia & negotiis Eccleſiæ diu geſtis coacervatam habebat, ſimul aliam quoque nefarie comparavit. Siquidem occupata Apoſtoli Petri Vaticana Baſilica, coronas, calices, & crucifixos aureos, & argenteum ciborium, quod primario altari pro laqueari ſuperſtabat, argenteis pariter ſuffultum columnis expilavit, aliaque urbis templa donariis pretioſiſſimis expoliavit, ex quibus conflatis ingentem pecuniæ vim coacervavit. Itaque populus Romanus pravis illecebris Anacleti corruptus Innocentium & eidem addictos Cardinales, partemque illius non ſolùm probris & conviciis inceſſere inſtitit, ſed etiam armis & omni telorum genere in eorum vitam conſpirare.

8. Quibus malis cùm reſiſtere ſe non poſſe Innocentius cerneret, ſibi urbe cedendum exiſtimavit, ac relicto in Laterano Sabinenſi Epiſcopo Conrado, paratis occultè navigiis, ſecundo Tiberi cum ſociis Cardinalibus ad mare, atque inde duabus Piſanorum triremibus Piſas acceſſit. Exceptus eſt à Piſanis tantis ſtudiis, quantis verum excipi Pontificem decuit. Ibi proximorum Epiſcoporum conventu habito, Anacletum partemque ejus devovit. Interim Legati ab eo in Franciam miſſi ad Ludovicum Regem id obtinuere, ut Stampis convocato Epiſcoporum Concilio, ad quod accitus eſt Bernardus Clarevallenſis Abbas, utriuſque Pontificis comitia ſub examen revocarentur. Bernardo verò, cujus ſanctitas & ſapientia cæleſtis omnibus venerationi erat, Innocentii cauſam graviter ac copioſè agente, haud ægre & Rex & Epiſcopi Innocentii partes conſectati ſunt, ac miſſis ad eumdem nunciis ipſum in Franciam vocavere. Ita Pontifex rebus ſuis in Etruria conſtitutis, Piſis ſolvens in Franciam iter inſtituit. Ex itinere cùm Genuam attigiſſet, a civitate honorifice exceptus, inducias Genuenſes inter & Piſanos uſque ad ſuam reverſionem compoſuit. Profectus inde Genua ad littus Provinciæ acceſſit, & per Decembrem menſem alterum Claromonte conventum habuit, atque iterum Anacletum ejuſque fautores damnavit.

9. Dum hæc ab Innocentio geruntur, Anacletus, qui ſolus in Urbe remanſerat, anathema adverſus Innocentium ejuſque ſequaces intorquet, miſſiſque in diverſa loca Legatis & nunciis cauſam ſuam apud exteros probare conatur. Anſelmus Mediolanenſis Archiepiſcopus, ab Honorio communione fidelium reſecatus, ſe ſuoſque Mediolanenſes Anacleto prorſus adduxit, & pleroſque Longobardiæ Epiſcopos in eaſdem partes attraxit. Quinetiam Rogerius Siciliæ Comes atque Apuliæ & Calabriæ Dux cum Roberto Principe Capuano ſuos populos ad Anacletum traduxit, ſponſione accepta, Regii nominis ſibi ſuiſque poſteris ab Anacleto conferendi ſub fide ac feudo Romanæ Eccleſiæ. Quam occaſionem avidè arripuit Anacletus, atque inde factum, ut ipſius partibus provinciæ illæ cum Antiſtitibus & populis & ipſo Caſſinenſi Monaſterio ſe adjunxerint. Guilielmus inſuper Aquitaniæ Dux & Pictavorum Comes ſuadente Engoliſmenſi Epiſcopo Girardo, ſe ſuoſque populos Anacleti cauſæ adjunxit. Sed non multò poſt Divina virtus Bernardo Clarevallenſi affixa, ejuſque indefeſſa ſollicitudo Principes eoſdem eorumque Præſules & populos ad Innocentii partes mirificè traduxit. Innocentius Claromonte profectus Aurelianum acceſſit, ab Epiſcopis & Lodovico Rege, ejus nominis ſexto, ejuſque filio, qui poſt eum regnavit, dictus junior, & nomine ſeptimus, obviam progreſſis, exceptus & legitimè cultus fuit. Inde à Gaufrido Carnotenſi Epiſcopo Carnutum adductus, Henricum Anglorum Regem cum maximo Epiſcoporum Principumque ſuorum comitatu obviam habuit. Eo verò invitis Epiſcopis ſuis Innocentium recipere formidante Bernardus, qui aderat: *Quid haſitas*, inquit, *an ne Deo diſpliceas, & piaculum contrahas? Cogita de aliis peccatis tuis, quid ei ſis reſponſurus: iſtud vero fac, mihi relinquas, quod in me ſuſcipio.* Atque ita illum ad pedum oſcula impulit. Reverſus ex Germania Gerardus Cardinalis Legatus bonum Regis Germanorum Lotharii erga Innocentium animum retulit, ac præſtò eum ad Leodium fore nunciavit. Quo nuncio erectior ipſe factus, haud tamen

in præſens Leodium voluit adire, verùm Franciam ante poſtulantibus ita populis perluſtrare. Itaque præſente Ludovico Rege Concilium Rhemis frequentiſſimum habuit, in quo Anacletum de integro condemnavit, filiumque Regis patre poſtulante regia corona ornavit anno 1131. Eo die, qui erat Sabbati, (inquit vetus Mauriniacenſe Chronicum) Sol clarior ſolito effulſit. Auſpicato enim celeberrimo Concilio, cui Pontifex Innocentius præſedit, eique Rex Ludovicus aſſedit, quo innumeri Epiſcopi ex omni Gallia confluxere, & inſigni celebritate præſente Rege & innumeris Proceribus, ſummus Pontifex filium Regis ſacro Rhemenſi oleo inunxit, eique coronam impoſuit; omnia fauſta longinquis ex provinciis nunciata Pontifici ſunt. Ipſi enim per Magdeburgenſem Archiepiſcopum præſentatæ ſunt literæ à Lothario Germaniæ Rege, in quibus rurſus ei obedientia promittitur. Similiter aliæ ex parte Anglorum Regis per Hugonem Archiepiſcopum Rothomagenſem, plenum ei obſequium, fidem, & obedientiam renovantes. Reges quoque Hiſpaniæ citerioris, ſenior Ildefonſus, & Hiſpaniæ interioris Ildefonſus junior per Epiſcopos ſuarum Provinciarum ſeſe filios & obedientes denunciant, ſimulque auxilium contra Chriſtiani nominis inimicos regionum illarum invaſores Saracenos ſuppliciter efflagitant, aliæque diverſis ex partibus gratulatoriæ & obſequioſæ litteræ atque legationes.

10. Sequenti anno, qui fuit 1132. Innocentius Leodium prodiit, atque eodem Lotharius cum omnibus ſacris, profaniſque regni ſui Proceribus, & univerſa Germanæ nobilitate, Rex ad pedes Pontificis procubuit. Cùm verò propoſuiſſet Innocentio de reſtituendo inveſtiturarum jure, quo Imperatores præceſſores uſi fuerant, Divus Bernardus, qui nunquam à Pontificis latere diſcedebat, tanto animi vigore in oppoſitum peroravit, ut Lothatharius eidem tanquam oraculo acquieverit, & petitionem ſine mora revocarit. Data itaque dextera pollicitus eſt ſe Innocentium Romam cum exercitu reducturum, atque Anacleto exacto incolumem in Sede Apoſtolica collocaturum, ex qua ſibi diadema Imperatorium de ipſius manu ſumeret, quam rem Pontifex eidem ſpopondit. Collatoque de tantis rebus gerendis conſilio, Leodio digreſſus Innocentius, ac Bernardi Clarevallenſis Monaſterio luſtrato, ſeſe in Italiam retulit, ac Genuam reverſus ibi Lotharii adventum ſibi expectandum eſſe conſtituit. Ut verò Genuenſium & Piſanorum erga ſe merita rependeret, utramque Eccleſiam Genuenſem & Piſanam in Metropoles erexit, eiſque ſuffraganeas attribuit æquis partibus diſtributas, Epiſcopales Corſicæ Eccleſias, Primus Archiepiſcopi Genuenſis dignitate ornatus Syrus fuit, cùm antea Genuenſis Eccleſia Metropolitano Mediolanenſi ſubjaceret, Pacem deinde inter Genuenſes & Piſanos compoſuit.

11. Lotharius interea opportuniùs advenit, aſſumptoque Innocentio Viterbium, atque Romam perrexit. Ibi caſtris ad portam Sanctæ Agnetis locatis Genuenſes & Piſanos claſſes ſuas littoribus Romanis admovere juſſit, tantumque Anacleto & fautoribus ejus urbem tenentibus terroris injecit, ut in editas turres ſalutis ſuæ tuendæ cauſa conceſſerint. Qua re animadverſa, ab amicis receptus ipſe cum Innocentio pacato agmine urbem ingreditur, cumque illum in Laterano repoſuiſſet, ipſe Aventinum inſedit. Conatus eſt præſentem controverſiam cum Anacleto dirimere vel negotio, vel armis; cumque Anacletus neque ullius colloquii, neque prælii copiam faceret, omne ſtudium ad Auguſtalia recipienda inſignia convertit. Anacletus Baſilicam Vaticanam tenebat operibus præſidioque firmatam, in qua moris fuerat diadema Imperatorium tradi. Sed ne diuturna huic ſolemni mora injiceretur, facta eſt coronatio illa in Baſilica Lateranenſi. Premebantur interea Germani duobus graviſſimis detrimentis, uno quòd liberè vagari per urbem non poſſent, adverſariis ex turribus eos lapidibus, telis & ſagittis laceſſentibus; altero quòd æſtu Romani cœli Germanorum corporibus infeſtiſſimo graviter ſui afficerentur, Quorum utrique occurrere Lotharius cupiens urbe ceſſit, ac Longobardiam repetiit, indeque tranſmiſſis Alpium jugis in Germaniam tranſiit.

12. Anacleto tamen Romæ inhærente, tyranniceque in fautores Innocentii ſæviente, Rogerio quoque terras Eccleſiæ invadente, & quotquot Innocentium ſequebantur, crudeliter inſectante, Innocentius cogitur iterum Lotharii opem & præſidium implorare, qui tandem alteram in Italiam expeditionem decrevit, exercitumque multò quàm antè majorem atque omnibus rebus inſtructiorem paravit, ſecumque adduxit Henricum generum Bavariæ Ducem, cui partem exercitus dedit ad comprimendum Rogerium Roberti Guiſcardi filium, à quo ſuperiùs vidimus Boemundum majorem natu fratrem ſupplantatum, quippe ab Anacleto Regis titulum & inſignia obtinuerat. Hunc Henricus bello perſequens omnibus fere oppidis ſpoliavit Campaniæ, Apuliæ, Calabriæ, reliquiſque ditionibus, ita ut victus & extorris vix ullo loco tuto conſiſtere poſſet. Alteram exercitus partem ſibi aſſumens Lotharius, Longobardos perduelles & tumultuantes ad officium pacemque reduxit. Terras deinde Romanæ Eccleſiæ omni præſidio munitas, quæ Anacleto obtemperabant, Ravennam, Flaminiam, Picenum, Umbriam, Anconam, Spoletum. His confectis in Apuliam ingreſſus Barium urbem invaſit, & ad deditionem adegit. Verumtamen regreſſo in Germaniam Lothario, Rogerius ſemper in fovendis partibus Anacleti pervicax & obſtinatus, quæcumque amiſerat, brevi recuperavit, prætereaque Capuæ principatum occupavit, mortuo ejus principe Rainulfo. Qua invaſione irritatus Pontifex Innocentius copias adverſus Rogerium à ſe devotum & excommunicatum eduxit. Sed incautus & ſpecie

tra-

tractandæ pacis eluſus in manus cadit Guillelmi filii Rogerii anno 1139. qui captum ad patrem adduxit. Jam fuerat poſt circiter octo annorum in ſchiſmate decurſum mortuus Anacletus. Ipſe verò Innocentius apud hoſtes captivus dira & indigna ſibi metuebat, ſed longè ſecus res tota ſucceſſit. Rogerius enim perquam honorificè illum habuit, omnique cultu proſequutus eſt, & pacem ab eo ſupplex rogavit, miſſis ad Pontificem oratoribus, quæ ita concluſa eſt, ut Rogerius ejuſque ſucceſſores beneficiario ab Eccleſia jure & ſub Regis titulo ditionem Neapolitanam omnem, ſimulque Apuliam & Calabriam, ipſumque Capuæ principatum poſſiderent, cum certi annui tributi Eccleſiæ Romanæ ſolvendæ indictione. Rogerius ejuſque filius pedibus Innocentii procumbunt, perpetuamque fidem & clientelam Petro Apoſtolo & Innocentio ejuſque ſucceſſoribus jurejurando ſuper Sacroſanctis Evangeliis præſtito pollicentur. Innocentius indicem novæ inveſtituræ vexillum in manum utriuſque porrigit. Atque ita Principes illi Gallicani pulcherrimas provincias, innumeris laboribus & ſtupenda fortitudine à ſe ſubactas, & de manibus Saracenorum & ſchiſmaticorum Græcorum ereptas & vindicatas, in feudum Sanctæ Eccleſiæ & nobiliſſimam ſacri patrimonii Apoſtolici partem erexerunt.

13. Poſtquam vita ceſſit Lotharius Auguſtus abſque liberis, regni Germanici ſedes aliquandiu vacavit, donec anno 1139. habito Confluentiæ Principum conventu, cui Theodinus Epiſcopus & Cardinalis Legatus Apoſtolicus interfuit, Conradus electus eſt, Henrici quarti Imperatoris ſororius. Per hæc tempora Fulco Jeroſolymæ Rex inter venandum equo excuſſus interiit: relicta uxor & impuberes filii tanto gubernaculo inter hoſtes Saracenos erant impares. Edeſſam Noradinus Saracenus expugnaverat. Denique res Chriſtianæ in Oriente ad extremum diſcrimen adductæ Principum Occidentis opem implorabant; Bernardus ille omni præconio major ſcriptis literis & viva voce Cruciatam expeditionem urgebat, approbatore Eugenio Pontifice: Regeſque Conradum Germaniæ, & Ludovicum ſeptimum Galliæ, ad Jeroſolymitanam profectionem excivit. Conradus ducens peditum ducenta, equitumque ſeptuaginta millia poſt acceptam ab Imperatore Græcorum Manuele fidem, hujus tandem perfidia & invidia ingentem exercitus partem morte amiſit, & qui evaſerunt, morbis debilitatos eduxit, præbito fraudulenter corrupto frumento & farina, gypſo & calce permiſta, quæ tamen enormi pretio vendebatur. Datis quoque fraudulentis ductoribus, qui per devia & inacceſſa ducentes miſeros milites fatigabant, diſpoſitis per omnes itinerum anfractus prædonum inſidiis, qui fatigatos de ſublimibus & arduis locis telis vulnerabant. Cùmque Germanorum & Francorum copiæ admodum imminutæ ad Palæſtinam appuliſſent, ob quorundam tum æmulationem, tum perfidiam, nullum operæ pretium peregerunt; atque re infecta multis exhauſtis calamitatibus Germani primùm, & ſubinde Franci ad propria reverſi ſunt. Hæc referuntur ab Othone Epiſcopo Friſingenſi, qui Conradum tota illa expeditione ſequutus fuerat, à Vuillelmo Tyrio, partim etiam à Græco Hiſtorico Nicęta Choniate.

14. Mirum eſt, quantos ſuſcitaverit in urbe Roma tumultus Arnaldus Brixianus Petri Abaliardi diſcipulus, Romanis perſuadens, ut ſe in priſtinam Reipublicæ Ethnicæ libertatem aſſererent, tributa vectigalia imponerent, Magiſtratus crearent, Senatum, à quo Regimen omne politicum adminiſtraretur, erigerent, eique Patricium cum ſummo Imperio præficerent. Pontifici autem & Clero nihil præter Decimas & Primitias & cultum Eccleſiaſticum reſervarent. His ſeditionibus & armorum civilium tumultibus ſæpenumerò coacti ſunt Pontifices fuga evadere, Innocentius lecto decumbere, & præ animi mœſtitia mori: quali etiam mœſtitia & vulnere in capite à ſeditioſis accepto ejus ſucceſſor Lucius ſecundus interiit, exinde ſub Eugenio tertio eo uſque invaluit Arnaldiſtarum furor, ut nobilium Romanorum & Cardinalium domos, a patre Pontificis ſtantium, tota urbe ſparſas, ad uſque fundamenta diruerint & opes diripuerint, & quoſcunque tenere potuerunt, illarum dominos verberibus & inſignibus contumeliis affecerint, atque in cuſtodias incluſerint, multoſque occiderint. Eugenius interim fuga ſibi conſulens Viterbium ſe recepit. Qua occaſione Bernardus objurgatorium ſcripſit ad Romanos Ep. 242. nec non 243. ad Conradum Regem, quem hortatur, ut rebelles Romanos viribus armorum, ſi ſecus reprimi nequeant, ad officium redigat.

15. Conradus anno demum 1152. vita exceſſit, deinde Eugenius Papa anno 1153. quo eodem anno Bernardus ad ſuperos migravit, cujus olim fuerat Eugenius monachus & diſcipulus. Conradus vicina morte regni Germanici ſucceſſionem teſtamento reliquit non filio Friderico eò quod minoris eſſet ætatis, ſed fratris ſui filio nomine pariter Friderico & cognomine Ænobarbo, Suevorum Duci, quam diſpoſitionem comitia Germanica mox approbarunt. Hic in Italiam profectus primo congreſſu cum Hadriano quarto Pontifice proſtratus humi ejus oſculatus eſt pedes, ſed ſolitum ſtratoris officium recuſavit exhibere: poſtquam verò poſtridiè id officium à præceſſoribus commonſtratum eſt exhibitum, & qui præſentes aderant Principes, exhibendum judicaſſent, alacriter eo functus eſt Fridericus, illumque præſtito de tuendis Eccleſiæ Romanæ Juribus ſacramento, Hadrianus Imperiali corona redimivit anno 1155. Mox ſuſpicax & irrequietum Friderici ingenium rixarum anſam inde accepit, quia cum Londonienſis Epiſcopus Romana ex urbe in Angliam remeans, per Friderici ditionem iter haberet, captus à quibuſdam impiis & ſpolia-

tus & peſſimè habitus eſſet, adhucque in cuſtodia detineretur, Legatos ad Fridericum Hadrianus direxit cum literis, quibus de execrabili facinore in perſonam ſacram ab impiis commiſſo conqueſtus, & ejus vindicta à Friderico neglecta, rogans meminiſſet, quam propenſo animo ſuprema Sedes illi plenitudinem poteſtatis contuliſſet, nec collati beneficii peniteret, quin potiùs nova alia quæcunque liceret beneficia, libentiſſimè collaturam. Officioſæ iſtæ literæ adeò ſiniſtrè ab Imperatore ejuſque corruptoribus circumſtantibus aulicis acceptæ ſunt, ut juſſi fuerint Legati poſtridiè primo mane recta via Romam citiſſimè repetere, atque prohibiti ad aliquem Epiſcopum vel Abbatem divertere; nec moratus eſt Fridericus, literas circulares ad Principes, Reſpublicas, & Epiſcopos omnes transmittere, in quibus veram reticens Legationis Pontificiæ cauſam, expoſtulat Hadrianum ad ſe Legationem cum literis direxiſſe, ad arroganter Auguſto exprobrandum, non aliunde quam à Summo Pontifice Imperium accepiſſe, declarans ſe per electionem Principum à ſolo Deo regnum & Imperium tenere; ſeque mortis pericula quævis ante ſubire paratum, quam tantæ confuſionis opprobrium ſubſtinere. Edicto præterea ſubditis vetuit Romam peregrinari. Hadrianus proſpiciens Fridericum exitioſiſſimum ſchiſma apertè moliri, aliis quam mitiſſimè literis illius animum efferatum conatus eſt delinire, declarantibus ſe in præſentibus vocem *beneficii* nullatenus pro *feudo* accepiſſe, ſed pro benevolo propenſi animi benefacto, nec dare coronam, pro conferre pleno jure, ſed pro imponere capiti. Verumtamen Friderico multa injuſta & facere & poſtulare non ceſſante, rixa prior quàm citiſſimè recruduit cum ipſo Hadriano, quò paulò poſt ex hac vita ſubtracto anno 1159. eique ſuffecto Alexandro tertio, Fridericus Octavianum Pſeudopontificem obtruſit, à duobus ſchiſmaticis Cardinalibus promotum, poſtquam Alexander, eminentiſſimi vir meriti, fuerat reliquorum omnium Cardinalium ſuffragiis electus. Nomen porrò Victoris ſibi Octavianus ſumpſit. Quo apud Lucam Tuſciæ civitatem mortuo, à ſchiſmaticis ſubſtitutus eidem fuit Guido Cremenſis, quem Paſchalem tertium nominarunt anno 1164. ſequenti anno Alexander, qui in tutiſſimum refugium conceſſerat, Romanorum Legatione invitatus, in ſuam ſe recepit Romanam Sedem.

16. At Fridericus anno 1167. in Italiam formidabilem duxit exercitum, & Romam arcta obſidione cinxit, ſed qui terrorem, incendia & vaſtitatem circumtulerat, graſſante in exercitu ejus peſtilentia obſidionem ſolvit, & majori ſuorum parte amiſſa, vix incolumis in Germaniam evaſit. Alexander pertinacem Eccleſiæ perſecutorem Fridericum anathemate percellit, omneſque ejus fautores, illum regno & Imperio deponit, aliaque omni ditione, & ejus pridem ſubditos omni juramento & ſubjectionis fide ſolvit, imitatus præceſſoris ſui Gregorii VII. exemplum, qui Henricum, ſimilia patrantem, ſimili ſententia in Concilio Romano damnaverat. Eodem anno, qui erat Chriſti 1168. Mediolanenſes urbem ſuam, quam Fridericus ante paucos annos everterat, magna diligentia inſtaurant & communiunt; Alexandria etiam nova civitas, ſic à nomine Pontificis dicta, loco commodiſſimo à Cremonenſibus, Inſubribus & Placentinis ædificatur, ut ſit adverſus Papienſes & Marchionem Montisferrati fautores Frriderici validiſſimum in Longobardia propugnaculum. Ipſe vero Fridericus altera in Italiam tentata expeditione, acie cum Mediolanenſibus congreſſus, amiſſis armatorum viginti quinque millibus, in fugam actus Papiam ſe recepit, rebuſque ſuis deſperatis, aſſumpto famuli habitu, cum aliis quinque famulis noctu abſceſſit, & vix ſoſpes Aemaniam repetiit. Tot igitur fractus cladibus & populis omni ex parte rebellantibus pacem expetere compulſus eſt: quæ anno demum 1177. Venetiis, quò ſe Alexander receperat, eò quoque accedente Friderico, peracta eſt.

17. Orientis Imperium, mortuo Alexio Comneno, filius ejus Joannes ſeu Calojoannes capeſſivit, invita & renitente matre Irene, quæ in filiam Annam Cæſariſſam propenſior, hujus gratia generum Briennium omnibus ſuis viribus & induſtria in Imperium provehere contendebat. Erat Cæſariſſa verſatilis & elegantis ingenii fœmina, ut ejus hiſtoria, qua patris ſui acta proſecuta eſt, ſatis probat, longè aſſurgens ſupra temporis illius barbariem, dignaque antiquiore & politiore Græcia. Sed ejus erat inexplebilis ambitio, eam tamen poſt irritas & temerarias molitiones Joannes frater poteſtate, honoribus & libertate cumulavit. Idem religione & bellicis virtutibus ita præſtitit, ut neminem parem Byzantinum Imperium poſt ſeniorem Theodoſium habuerit. Scythas enim & Hungaros inſignibus victoriis fudit, & trans Iſtrum fugavit, Tribal-los debellavit. Deinde traductis in Orientem copiis Perſarmenos profligavit acie, atque innumeras hoſtium urbes & arces expugnavit; & Turcas in Aſia graſſantes victoriis ſuis repreſſit. Gloriam verò bellicorum facinorum non ſibi, ſed divinis præſidiis aſcripſit, atque in regiam urbem victor rediens triumphum religione inſignem indixit, albis quadrigis effigiem Dei genitricis impoſitam curru triumphali circumduxit, ipſe pedes incedens, & crucem manu geſtans, templumque ſplendidiſſimè ornatum ingreſſus publicas Deo grates rependit. Princeps verè injuriarum & offenſarum oblivioſus, clemens & beneficus. Hanc tamen ſuis moribus labem aſperſit, quatenus vigente pace, nullaque provocatus injuria, Chriſtiano Principi Raimundo Antiochiam dolis & proditione fruſtrà conatus eripere, ampliſſimæ civitatis ſuburbia hoſtiliter diripi à ſuis, & agros undique vaſtari juſſit. Sed

ejus ambitionem pœna mox comitata eſt. Nam dum in venatione aprum ſuo venaculo transfixum urget, manus impetu feræ repulſa pharetram obliquè ſuſpenſam & venenatis ſagittis refertam evertit, quarum contactu ſauciata manu veneno latiùs ſerpente, paucis diebus è vita ceſſit anno 1143. Imperium moriturus Manueli filio juniori reliquit, poſthabito majori natu Iſaacio ut minùs idoneo.

18. Manuel vafer & ſubdolus Princeps Chriſtianis rebus, quæ ad Latinos ſpectabant, infeſtus adeò fuit, ut cum Saracenis in illorum conſpiraret exitium. Hic eſt, qui Conradi Germanorum, & Ludovici Franciæ Regum florentiſſimos exercitus, ad ſacrum bellum proficiſcentes, omni perfidiarum genere diſperdidit. Filium reliquit impuberem Alexium Imperii hæredem, quem Andronicus Manuelis Patruelis nondum abſoluto Imperii triennio perfidè necavit. Sed biennio poſt omnibus ob immanes & quotidianas crudelitates inviſus, dum Iſaacio Angelo molitur necem, populari exorto tumultu comprehenſus, oculo effoſſo alteraque amputata manu, camelo impoſitus, perque urbem à furente plebe traductus, multiſque modis excruciatus, Dei tamen miſericordiam aſſiduè reclamans, eſt interemptus; in hoc deſiit Comnenorum progenies anno 1185.

19. Ejuſdem factione populi Iſaacius Angelus delatum ſibi Auguſti nomen accepit, Fridericum Ænobarbum per Thraciam & Aſiam in Palæſtinam properantem conatus intercipere, magno ſuo damno illius in ſe arma concitavit. Denique ab Alexio Angelo fratre cum oculis ereptum illi eſt Imperium anno 1195. Iſaaci Angeli filius & ipſe Alexii nomen habens, eluſis cuſtodibus, carcere, quo eum patruus incluſerat, ac patria profugus, acceptis ab Occidentis Imperatore Philippo ad Francos & Veneros commendatitiis literis, ut ipſorum opera in regnum unà cum patre reſtitueretur, (habebat quippe Philippus in matrimonio Iſaaci filiam Irenem) Balduinum Flandriæ, Ludovicum Bleſenſium, Stephanum Perticenſium, Henricum Fanipaulini Comites, Henricum Dandulum Venetorum Principem, & Bonifacium Montisferrati Marchionem, qui omnes ad ſacram in Saracenos militiam nomina profeſſi fuerant, ad ſocietatem impulit belli adverſus Alexium invaſorem, qui Comneni nomen aſſumpſerat. Fœderatorum Claſſis in conſpectum Byzantii provecta eſt, factaque copiarum aliquot extenſione terra marique ampliſſima civitas à paucis obſidetur, expugnatur, diripitur, incenditur, tyrannus dilapſus Delbetum profugit anno 1203. Sequenti anno Alexius Ducas, dictus à Græcis Murzuflus, adverſus Iſaacium & filium Alexium regnantes rebellat, Iſaacioque animam agente Alexium Angelum arte eludit, & captum laqueo interimit anno 1204. quo eodem communi Principum fœderatorum conſilio Balduino Flandrenſi delatum eſt Conſtantinopolis Imperium. Supradictæ hiſtoriæ fuſiùs perhibentur à Niceta Choniatè Græco.

20. In Galliæ regno Ludovicus dictus junior, ejuſque nominis ſeptimus, Alienoram, Willelmi, qui poſtmodum in album Sanctorum aſcriptus eſt, Aquitaniæ Ducis & Pictavorum Comitis unicam filiam, cum dotali ampliſſimarum provinciarum ſucceſſione acceperat uxorem, quamque in Orientem ſecum adduxerat: Pertæſus tamen ejus vitæ laſcivioris, regreſſus à ſacra expeditione, poſtquam in Concilio Baugenciaci exploratum fuit inter Ludovicum & Alienoram cognationis impedimentum, ut ſcribit Sugerius, Rex cum illa divortium fecit, & Mariam Alphonſi VII. Hiſpaniæ Regis filiam conjugem duxit. Hoc divortio admodum debilitatum eſt Franciæ regnum, & Anglis æmulis ac perpetuis hoſtibus ultra modum ſuccrevit fatalis Gallico regno potentia, qui cùm jam Normanniæ Ducatum & Andegavenſium Comitatum poſſiderent intra Galliam, Aquitaniæ Pictavorum provinciis ditati ſunt per nuptias, quas Alienora rejecta anno inſequenti cum Henrico Normanniæ Duce & Pictavienſium Comite ejuſque nominis ſecundo Anglorum Rege contraxit. Unde atrox ingruit de Aquitaniæ poſſeſſione bellum inter ambos Reges. Hic Henricus ille eſt, qui graviſſimas adverſus Thomam Cantuarienſem Epiſcopum jura & immunitates Eccleſiæ conſtanter tuentem excitavit turbas, exilia, proſcriptiones, & cujus mortem à ſicariis in Eccleſia illatam anno 1171. publica luit pœnitentia.

21. Anno 1118. inſtitutus eſt Templariorum militum Ordo, quorum erat habitatio prima juxta Porticum Jeroſolymitani Templi, unde ſortiti ſunt nomen: eorum autem erat officium in Palæſtinam peregrinantes deducere, atque à Saracenorum injuriis tueri. Ordo verò Hoſpitalariorum Sancti Joannis jam inde ab anno 1104. auctore Joanne Gerardo Provinciali ex oppido Marticenſi ortum duxit. Horum munus verſabatur in ſuſcipiendis peregrinis, Sepulchrum Chriſti adeuntibus, quibus neceſſaria quæque ad victum ſuppeditabant: qui Ordo latiùs propagatus ad ſuſceptionem peregrinorum adjunxit ſub Præfecto ac Magiſtro generali Raymundo à Podio, Nobili Gallo, munia militaria, ad reprimendam infidelium vim. Hi primas apud Jeroſolymam ſedes Ordinis ſui conſtituerunt, ſed illa urbe à Saracenis expugnata Ptolemaidem, munitiſſimum Palæſtinæ portum, diuturno tempore magna virtute adverſus Saracenos propugnarunt. Attamen prævalentibus infidelium armis, & deficientibus Chriſtianorum auxiliis, inde Rhodum commigrarunt, in qua innumera virtutum & fortitudinis ſpecimina ediderunt, ſed Turcarum viribus inde quoque abſcedere coacti, Melitam tranſlati, eo veluti propugnaculo immenſam hoſtium Chriſti potentiam coercent. Sub Innocentio tertio Pontifice Teutonicorum militum Ordo Cruce nigra ſu-

per alba veſte inſigni florere cœpit, ad quem non admittuntur alii, quàm nobiles Germani, quibus ſe poſtmodum Livonienſes milites adjunxere.

22. Diverſi præterea Cœnobitarum Ordines hoc ſæculum illuſtrarunt, inter quos celebrantur Præmonſtratenſes, Canonici regulares ſtrictioris obſervantiæ, quos primùm in Diœceſi Laudunenſi fundavit Nortbertus, poſtmodum Archiepiſcopus Magdeburgenſis. Ciſtercienſium Ordo pridem à ſæculo præcedenti ſua habuit exordia ex anno 1098. auctore Roberto Molismenſi Abbate; ſed eumdem antea obſcurum mirificè propagavit & decoravit præſenti ſæculo Bernardus Abbas Clarevallenſis. Fontis Ebraldi utriuſque ſexus inſtitutum, in quo viri Religioſi ſub fœminæ Abbatiſſæ cura reguntur, hoc ſæculo prodiit in honorem Virginis Deiparæ, cui Chriſtus è cruce Joannem ut matri filium commendavit, Ordinis autor fuit Robertus de Arbruſſellis, Theologus Pariſienſis.

23. Eccleſiæ ſæculo duodecimo ſcriptis lucubrationibus præfulſerunt, Leo Oſtienſis Epiſcopus, qui Chronicum ſcripſit Monaſterii Caſſinenſis, exorſus a S. Benedicto ad uſque Deſiderium Abbatem, qui promotus deinde ad Apoſtolicam Sedem dictus eſt Victor III. Sigebertus Monachus Gemblacenſis, temporibus vixit Gregorii VII. Pontificis, obiitque ſub Paſchali II. circa ann. Domini 1112. Henrico Imperatori ſchiſmatico addictus iniquior fuit Gregorio VII. de quo falſa non pauca perhibet. Duos etiam ſcripſit de viris illuſtribus libros, inter quos ſe collocat, ſuaque ſcripta enumerat, inter quæ meminit ſuorum opuſculorum contra epiſtolam Gregorii VII. & contra alteram Paſchalis II. quæ meritò ab Eccleſia interdicta ſunt. Scripſit etiam librum, quem ipſe commemorat, contra eos, qui calumniantur Miſſas conjugatorum Presbyterorum, in quo ipſemet calumniatur, quaſi vetuiſſet Gregorius VII. Miſſas ejuſmodi concubinariorum audiri eò, quòd nullum ibi eſſet ſacrificium, quin potiùs quia illi fœdiſſimi ſacrilegi Deum graviſſimè in illis ſacrilegis Miſſis offendebant, ideoque prohibitum erat fidelibus huic ſacrilegio quodammodo participare; eamque prohibitionem fide longè dignior Sanctus Anſelmus Cantuarienſis ſub iiſdem temporibus hæc ſcribendo juſtificat epiſt. 8. ad Guilielmum Abbatem: *Non quo quis ea, quæ tractant concubinarii Sacerdotes, contemnenda, ſed tractantes execrandos exiſtimet: ut qui Dei & Angelorum præſentiam non reverentur, hominum deteſtatione repulſi, ſacra contaminare deſiſtant*. Goffridus Abbas Vindocinenſis creatus ab Urbano ſecundo Cardinalis, tituli S. Priſcæ, ſcripſit epiſtolarum libros 5. Opuſcula item & ſermones. Berengoſius Abbas libros edidit de ſancta Cruce, varioſque Sermones, floruit ſub Paſchali II. Rupertus Abbas Tuitienſis multa ingenioſè ſcripſit, ſed audaci temeritate hæreſim de impanatione Euchariſtica invexit. Algerus, qui eodem ſæculo vixit lib. 1. de Sacramento Euchariſtię cap. 6. ait, tempore ſuo exortam novam hæreſim & abſurdiſſimam de impanatione, atque hunc aſſerit errorem Rupertus lib. 2. divin. Offic. cap. 2. & c. 9. & lib. 6. in Joan. & in Exod. lib. 2. c. 10. quibus in locis perſpicuè docet, panem in Chriſti Corpus non converti per tranſſubſtantiationem, ſed aſſumi à Verbo divino, dum conficitur Euchariſtia, quemadmodum aſſumpta eſt humanitas. Algerus Monachus Cluniacenſis ſcripſit Opuſcula de gratia & libero arbitrio, & de miſericordia & juſtitia: ſed præcipuum ejus Opus eſt de Corpore & Sanguine Domini, tribus comprehenſum libris contra Berengarium, de quo ſic teſtatur venerabilis Petrus Cluniacenſis, initio libri ſui de Sacrificio, Lanfrancum ſcripſiſſe de Sacramento Euchariſtiæ benè, plenè & perfectè, Guimundum meliùs, pleniùs & perfectiùs, Algerum optimè, pleniſſimè & perfectiſſimè. Hildebertus primùm Cenomanenſis Epiſcopus, poſteà Turonenſis Archiepiſcopus ſcripſit Epiſtolas eruditas, & Sermones, & Carmina ſacra. S. Bernardus Abbas Clarevallenſis, vir planè Apoſtolici ſpiritus & vitæ, cui optimè quadrat elogium, quo magnum Athanaſium Gregorius Nazianzenus orat. 21. cohoneſtat, dum illum prædicat, duorum laudabilium lapidum fuiſſe naturam imitatum, adamantis & magnetis. Sic enim Bernardus animi conſtantia & fortitudine quaſi infractus & præfulgidus adamas enituit, dum duorum Doctorum præcipuæ exiſtimationis, quorum ſe diſcipulos fuiſſe celebriores tota Gallia Epiſcopi gloriabantur, Gilberti Porretani, & Petri Abaliardi errores, tùm in Synodis Gallicanis, tum apud Apoſtolicam Sedem ingenti animo oppugnavit, & feliciſſimè profligavit. Idemque magnetis ferrum etiam attrahentis mirificam vim exhibuit, dum Reges ac Principes, ſimulque populos virtutum admiratione, & innumerorum ſtupendorumque ſignorum oſtenſione, & in rebus maximè arduis tractandis dexteritate atque prudentia in ſui amorem, & omnium, quæcumque intendebat, perſuaſionem atque conſenſum pelliciebat. Hic multa ſcripſit & mira devotione, & ſumma eruditione, & ſtyli jucunditate eximia, nec ſola ſcriptione atque Verbi Dei prædicatione, verùm etiam maximis pro Eccleſia & Principum unione & pace, laboribus & operibus, miraculornm prætereà gloria & frequentia ſupra omnem commendationem illuſtris, obiit ann. 1153. ætatis ſuę 63. Petrus cognominatus Venerabilis, Abbas Cluniacenſis, illuſtri inter Aquitanos proſapia natus, militiam primùm profeſſus, deinde Monachus, duos ſcripſit libros de temporis ſui miraculis; egregium quoque Opus adverſus errores Petri de Bruis hæretici, multos comprehendens tractatus; multaſque præterea epiſtolas, magnam redolentes ſapientiam auctoris. Hugo à S. Victore, natione Saxo, profeſ-

profeſſione Monachus, ad quem extat doctiſſima Bernardi epiſtola de primitiva ſuſcipiendi Baptiſmi obligatione. Scripſit Hugo pleroſque egregios tum Exegeticos in ſacram Scripturam libros, tum Aſceticos ad vitam ſanctè inſtituendam, tum Theologicos de Deo, de Chriſto, de Sacramentis, tum aliis de rebus didaſcalicos. Eodem tempore atque in eodem cum Hugone S. Victoris Monaſterio vixit monachus Ordinis Canonicorum regularium, Ricardus à S. Victore, cujus extant præclari & devoti plerique tractatus, ejus acumen ingenii cum pietate referentes, una cum libris ſeptem expoſitionum in Joannis Apocalypſim. Guilielmus Malmesburienſis Monachus Anglus, rerum Anglicarum tum Eccleſiaſticarum, tum profanarum cognitioni permultum ſuis hiſtoriis contulit. Gratianus temporibus Eugenii Papæ tertii & Conradi Imperatoris tertii claruit, patria Cluſinus, profeſſione Monachus Benedictinus, ſcripſit in Monaſterio Bononienſi Decretum ſive concordiam diſcordantium Canonum, in quo tamen parum cautus in delectu auctorum extitit, quibus ſæpè ſpuria & indigna per ignorantiam, ſed non ex mala fide attribuit. Eodem inclaruit tempore Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis, qui quemadmodum Gratianus canones, ita & iſte ſacrorum Theologorum ſententias collegit, unde ſibi Magiſtri ſententiarum & Theologorum Scholaſticorum nomen aſcivit. In quatuor libris ſententiarum hunc ſervavit ordinem, ut primus ſit de Deo Uno & Trino. Secundus, de creatione, de Angelis & hominibus, & de gratia Dei. Tertius de Incarnatione Verbi, deque virtutibus & vitiis. Quartus de Sacramentis, & de noviſſimis, ſcilicet reſurrectione, judicio, & æterna retributione. Otho Friſingenſis Epiſcopus, nobilitate inſignis, quippe qui conſanguinitate Imperatores proximè attigit, ſpretis mundi & aulæ illecebris, Monaſticam profeſſus eſt vitam apud Ciſtercium, inde factus eſt Morimundenſis Abbas, dein Friſingenſis Epiſcopus, poſtremoque ad Ciſtercium mortalis vitæ dimiſit exuvias. Chronicon ſcripſit ab Orbe condito ad an. 1146. autoris pietatem & ſapientiam ſpirans, & de geſtis Friderici I. Imperatoris, cujus ipſe patruus erat, geminos libros, quibus duos alios adjunxit Radevicus, Canonicus Friſingenſis Petrus Comeſtor hiſtoriam ſacram à mundi primordiis ad finem uſque libri Actuum Apoſtolorum. Hallucinantur, qui fratres fuiſſe dicunt, ex ſcorto natos, Gratianum, Petrum Lombardum & Comeſtorem. Certè longè patria diſtant, Gratianus Cluſii in Etruria natus, Petrus Lombardus Navariæ, Comeſtor Trecis in Gallia. Petrus Bleſenſis Archidiaconus Bathonenſis, qui diu Henrico II. Anglorum Regi familiaris & adminiſter fuit: & Petrus Cellenſis primùm Abbas, deinde Carnotenſis Epiſcopus, varios eodem ſæculo tractatus & epiſtolas edidere. Guillielmus Tyrius Archiepiſcopus Tyri tribus & viginti libris hiſtoriam texuit de bello ſacro, exorſus ab anno 1093. & deſinens in an. 1180. Neque defuerunt hoc ſæculo Eccleſiaſtici ſcriptores Græci. Oecumenius & Olympiodorus, Græci ſcriptores, catenas ex antiquis Patribus compoſuerunt, ille in acta Apoſtolorum & in Epiſtolas Pauli: iſte in Job; incertum tamen eſt ſæculum, quo ambo vixere. Euthymius Zigabenus, Monachus, tempore Alexii Comneni, ut ipſe initio Panopliæ teſtatur, Panopliam ſcripſit adverſus omnes hæreſes. Edidit præterea Commentaria in omnes Pſalmos, & in quatuor Evangelia. Joan. Zonaras Monachus, Græcus, tres elucubravit Annalium libros, ab Orbe condito uſque ad exitum Alexii Comneni, qui obiit anno 1118. pretereaque Commentaria ad Nomocanonem Photii. Theorianus vir Græcus & doctus, miſſus fuit ab Imperarore Manuele ad Armenos, ut eos ab Eutychetis erroribus revocaret. Eos quidem tum privatis tum publicis diſputationibus convicit, ſed gentem pervicacem ad hæreſis inolitæ profeſſione minimè reduxit. Extat pereruditus ejus dialogus cum Patriarcha, quem generalem vocant, habitus. Theodorus Balſamon ſchiſmaticus Patriarcha Antiochenus, ſed inde per Latinos extorris, qui Antiochiæ & Palæſtinæ dominatu potiebantur, duos Commentariorum libros Xiphilino Conſtantinopolitano Patriarchæ dedicavit, quorum unum edidit in Nomocanonem Photii, & alterum in Canones variorum Conciliorum & Sanctorum Patrum.

CONCILIUM LONDONIENSE, *anni* 1111.

1. GEnerale fuit Epiſcoporum totius regni Anglici, habitum ſub Paſchali Papa II. à quo etiam approbatum fuit, eique præſedit Archiepiſcopus Anſelmus Cantuariæ ſeu Doroberniæ, quæ Primatum univerſæ Eccleſiæ Anglicanæ tenet.

Can. I. *Statutum eſt, ne Epiſcopi ſæcularium placitorum officium ſuſcipiant; & ut non ſicut Laici, ſed ut perſonas religioſas decet, ordinatas veſtes habeant: & ut ſemper & ubique honeſtas perſonas habeant teſtes converſationis ſuæ.*

Can. III. *Ut Archidiaconi ſint Diaconi.*

Hoc idem ſuperiùs conſtitutum vide à Concilio Bituricenſi anni 1031. can. 4.

Can. VII. *Ut filii Presbyterorum non ſint hæredes Eccleſiarum patrum ſuorum.*

Hoc idem ſtatuitur c. Moyſes, & c. ſeq. 8. ſeq. 7. & c. ad extirpandas, & c. dilectus, de fil. Presbyt.

Can. XVI. *Ne Eccleſia ſacretur, donec provideantur neceſſaria & Presbytero & Eccleſiæ.*

Hæc eadem decernuntur c. nemo Eccleſiam, de conſecra. diſt. 1. ex Concilio Aurelian. III. & c. cum ſicut, de conſecra. Eccleſiæ.

Can. XXII. *Ut fides inter virum & mulierem occultè & ſine teſtibus de conjugio data, ſi ab alterutro negata fuerit, irrita habeatur.*

Et poſt Tridentinum Canonem omnia clandeſtina matrimonia invalida ſunt & irrita.

2. Can.

2. Can. XXIII. *Ut criniti ſic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non rogantur.*

Canon iſte ad laicos pertinet: de Clericis enim canone 12. iſtud Concilium jam providerat, *ut Clerici patentes Coronas habeant.* De laicis pariter decernit Concilium Rothomagenſe anni 1096. Can. *Nullus homo comam nutriat, ſed ſit tonſus; alioquin excommunicetur.* Monet quippe Apoſtolus 1. Cor. 11. *Vir quidem, ſi comam nutriat, ignominia eſt ei; mulier verò, ſi comam nutriat, gloria eſt illi.*

Can. XXVII. *Ne quis illud nefarium negotium, quo hactenus in Anglia ſolebant homines ſicut bruta animalia venundari, deinceps nullatenus facere præſumat.*

CONCILIUM LATERANENSE primum generale, ſub Calliſto ſecundo Pontifice anno 1123. habitum.

1. Quamvis generalis Synodus VIII. conſtituiſſet Can. 22. nemini Principum aut Potentium licere ingerere ſe Epiſcoporum electioni aut promotioni: quamvis etiam primus inter Chriſtianos Imperator Conſtantinus in ſua ad Epiſcopos qui Nicænæ Synodo non interfuerant, epiſtola, quam referunt integram Theodoretus & Gelaſius Cyzicenus, hanc auream & omnibus ſeculis memorabilem ſententiam circa Conciliorum autoritatem tradidiſſet: πᾶν ὅτι δ' ἂν ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπράχθη τοῦτο πρὸς θείαν βούλησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει. *Quidquid in ſacris Epiſcoporum conſeſſibus actum eſt, id omne ad Dei conſilium referri debet;* nonnulli tamen Germaniæ Reges ac Imperatores à Conſtantini pietate degeneres, jura Epiſcopatuum & Abbatiarum conferendarum ſibi aſſerebant, & cum fœdiſſimo ac ſimoniaco mercatu ſacras dignitates venales habebant, ideoque indigniſſimos viros ad eas aſſumebant, unde naſcebatur grandis morum & ſacræ diſciplinæ corruptela.

2. Huic peſti Romani Pontifices ex officio conati ſunt occurrere, atque omnium maximè Gregorius VII. dictus antea Hildebrandus. Cùm enim poſt Damaſi II. obitum, vacante Apoſtolica ſede, Imperator Henricus, quem Itali ſecundum, Germani tertium hujus nominis recenſent, delegiſſet Papam Brunonem Tullenſium in Leucis Epiſcopum, eumque purpura Pontificali ornatum à ſe dimiſiſſet, ut coram Cardinalium conſeſſu ſe ſiſteret acceptandum, & ad ſupremam Sedem aſſumendum; cumque hic per Galliam iter ageret, atque ad Cluniacenſem Monaſterium deveniſſet, in quo tunc verſabatur Hildebrandus, correptus ab iſto fuit, quòd necdum à Romano Clero electus ſe pro Summo Pontifice gereret, ac ſi liceret à laico Principe ſupremæ in Eccleſia dignitatis apicem conſequi. Addit Hildebrandus ſe id præſtiturum, ut nec Imperaror cauſam ſuccenſendi haberet, neque jura Eccleſiæ detrimentum paterentur. Bruno illius ſuaſu purpuram exuit, & iter proſequitur, comitem ſecum adducens Hildebrandum: cujus deinde opera & ſtudio Bruno Romæ à Clero Summus Pontifex eligitur ſub nomine Leonis noni, qui fuit pietate, prudentia, charitate, Eccleſiarum ſollicitudine, cæteriſque virtutibus tantum ad faſtigium requiſitis, eximius. Mirum eſt in tanta vitæ integritate ac innocentia quàm fuerit in ſe ipſum rigidus & auſterus, de quo ita ſcribit συγγρονος ei Leo Oſtienſis. *Quandiu Romæ remoratus eſt, omnibus tribus per hebdomadam diebus à Lateranenſi Eccleſia uſque Sanctum Petrum privato habitu nudiſque pedibus cum duobus aut tribus Clericis noctu pſallendo & orando pergebat.* Harum verò Baſilicarum intervallum tria milliaria excedit.

3. Functo vita Leoni ſubrogatur Victor II. precibus ſacri Cardinalium Collegii apud Henricum Imperatorem expetitus. Moritur paulò poſt Henricus, deditque operam Victor Pontifex, ut in Imperium eligeretur quinquennis hujus filius Henricus tertius, quo grandior factus Eccleſiæ Romanæ infenſiſſimus evaſit hoſtis. Mortuo ſubinde Victori ſufficitur Stephanus X. hunc excepit à Romano Clero ſublectus Nicolaus II. quem rogante Clero Henricus approbavit, iſte indicto in æde Lateranenſi Concilio ſanctionem edidit, quam refert Gratianus c. in nomine Domini, diſt. 23. quæ jubet Romanum eligi Epiſcopum à Clero & populo urbis: ſic tamen ut præſint Cardinales Epiſcopi, adhibitis aliis Cardinalibus Clericis atque ita reliquus cum populo Clerus ad conſenſum novæ electionis accedat, moxque iſta ſubjungit: *Salvo debito honore & reverentia dilectiſſimi filii noſtri Henrici, qui in præſentia Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente ſperatur, ſicut jam conceſſimus & ſucceſſoribus illius, qui ab hac Apoſtolica ſede perſonaliter jus hoc impetraverint.* Veruntamen tam inſigni privilegio ille ipſe Henricus & ejus ſucceſſores in animarum perniciem abutentes, indigniſſimoſque viros per ſimoniam promoventes, & Eccleſiam infeſtis armis lacerantes, perditiſſimoſque Antipapas obtrudentes privilegio tanto excidere meruerunt. *Privilegium enim omninò meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate c. privilegium, 11. q. 3. & c. tuarum, §. verum, de privilegiis.* Nicolaum II. excepit Alexander II. Alexandrum Hildebrandus, dictus Gregorius VII. in Etruria humili loco & patre fabro natus, ingenii tamen & virtutum laude conſpicuus. Hunc Henricus legitimis ſuffragiis Romæ electum approbavit, & aliquandiu impensè coluit, ſed ſubinde mutato in deteriora conſilio atrociſſimè divexavit, eique Guibertum Ravennæ Archiepiſcopum oppoſuit Pſeudopapam, qui diu Eccleſiam laceravit ſub legitimis Pontificibus Gregorio VII. Victore III. & Urbano II. mortuus demum ſub Paſchali II. ſed alios huic Antipapas ſchiſmatici Henriciani ſubſtituerunt.

4. Henricum III. ſchiſmaticum Imperatorem Gregorius VII. in Concilio Laterani habito anathemate perculit, ſubditoſque illi populos ſubjectionis ſacramento ſolvit. Quam iteravere ſententiam adverſus eumdem, eique cognominem filium & ſucceſſorem Henricum IV. inſequentes Pontifices.

5. Prolatæ hujus ſententiæ cauſæ multiplices fuere, primùm uſurpatio dignitatum & Prælaturarum Eccleſiæ, quas titulo inveſtituræ Imperatores conferebant. Deinde ſimonia, quia pretium pro Inveſtituris iſtiuſmodi exigebant. Poſtremò ſchiſma & aperta rebellio, quia face, & ferro Eccleſiaſticas & alias Eccleſiæ fidas provincias vaſtabant, & Antipapas factionibus & armis adverſum legitimos Pontifices promovebant.

6. Henricus IV. paternæ imitator nequitiæ, poſtquam Paſchalem II. perfida diſſimulatione in Vaticano veneratus eſt, ab eoque coronam ſumpſit Imperii, eumdem ex improviſo capi juſſit, & carcere incluſum dies multos detinuit: neque prius reddidit libertati quàm extorſerit præreptas ſibi & patri Prælaturarum inveſtituras, addito jurejurando. Paſchalis verò recepta libertate Concilium in Laterano coegit, quo revocata eſt per vim extorta conceſſio, ipſeque Henricus ſacris omnibus interdictus.

7. Henricus Paſchalis demortui ſucceſſorem Gelaſium in Italiam cum validis copiis reverſus Roma exegit, & Burdinum Bracarenſem Archiepiſcopum in Romanæ ſolium Eccleſiæ per vim obtruſit. Expulſus Gelaſius in Galliam confugit, ibique diem clauſit extremum. Denique unanimi Cardinalium conſenſione tam illorum qui Gelaſium comitati adhuc in Gallia verſabantur, quam eorum qui in Italia conſtiterant, Summus creatur Pontifex Guido Viennenſis Archiepiſcopus, cui Calliſti ſecundi nomen traditum. Hic ſtatim Rhemis Concilium habuit, quo ſimul Henrico & Burdino anathema dictum: inde Romam concedens Burdinum tandem in ſuam redactum poteſtatem monaſterio concluſit. Quin & Adalbertum Archiepiſcopum Moguntinum Legatum ſuum per omnem Germaniam conſtituit, qui ſuo ſtrenuè defungens munere, Epiſcopos & Principes pro tuenda Eccleſia in legitimas partes pellexit, & validiſſimum eduxit exercitum: qui cùm haud procul ab Henrici copiis caſtra poſuiſſet, confligere paratus magno Dei factum eſt beneficio, ut communicatis hinc inde conſiliis duodecim ex utroque exercitu Principibus electis de pace ineunda ſedulò actum fuerit, ſimulque conventum, prorſus eſſe extirpandum exitiale ſchiſma, & expediendos eſſe ab Henrico ad Pontificem Legatos pacem ſuppliciter rogantes, quæ tandem generalis Concilii decreto firmetur. Aſſentitur Henri-

Henricus, qui ſi detrectaſſet, ab omnibus ſe deſertum iri, ſuaque omni ditione ſpoliandum prævidebat. Nihil verò jucundius Calliſto, nihil Eccleſiæ conducibilius poterat accidere, quàm ut extincto diuturno ſchiſmate, ſedatiſque atrocibus bellis, quibus Italia & Germania tot annis conflagraverant, pax deſideratiſſima ſuccederet, atque ad Eccleſiæ unitatem Imperatores redirent.

8. Itaque nonum iſtud inter œcumenica Concilium convocatur anno milleſimo centeſimo vigeſimo tertio, ut rectè probat Gabriel Coſſartus annot. ad hoc Concilium; non verò, ut ſcribit Baronius, anno præcedente. Sugerius, qui Abbas S. Dionyſii huic interfuit Concilio, teſtatur, interfuiſſe trecentos amplius Epiſcopos præſidente Calliſto, & Henrico non quidem præſente, ſed haud procul abſente, ut ejus reſponſis ſi qua difficultas naſceretur, res citiùs & ſedatis animis componi poſſent. Abbas Urſpergenſis ex alterius cujuſdam teſtimonio ſcribit, quadringentos viginti ſex Patres interfuiſſe. Itaque rem ultra modum augent Pandulfus in vita Calliſti, & Onufrius ex illo, dum mille circiter Prælatos Concilio interfuiſſe referunt.

9. Hic fuerunt iſtæ pacis conditiones ſancitæ, ut Imperator liberas Clericis & Monachis ſineret Epiſcoporum & Abbatum electiones, & quæcunque Eccleſiis per ipſum, aut patrem, aut utriuſque miniſtros & fautores ablata fuerant, reſtitueret. Pontifex verò conceſſit Henrico & ſucceſſoribus ipſius, ut electi in Epiſcopos vel Abbates in terris Imperii regalia ab Imperatoribus ſumere aſtringerentur, dum omnis abeſſet pecuniaria contributio ac ſimoniæ labes.

10. Hoc eodem Concilio proviſum eſt de ferendis ſuppetiis Eccleſiis Orientis & Hiſpaniarum adverſus Saracenos, & renovatæ ſunt peccatorum remiſſiones ab Urbano ſecundo quondam indultæ fidelibus, qui cruce in veſtibus aſſuta Chriſtianis rebus præſidium contra Saracenos militando tulerint, eorumque domos & familias omniaque bona in Beati Petri & Romanæ Eccleſiæ protectione ſuſcepit ſacra Synodus, ut qui ea diſtrahere vel auferre tempore ſacræ expeditionis præſumpſerint, excommunicationis pœna plectantur. Et qui crucem ſuſceptam dimiſerint, injungit, ut intra præſtitutum tempus iter ad ſacram expeditionem aggrediantur, ſubituri alioqui pœnam interdicti ab Eccleſiæ ingreſſu.

11. Ordinationes etiam, quas fecit Burdinus, & Pſeudoepiſcopi per ipſum ordinati, à die, qua publico Eccleſiæ Romanæ judicio ille damnatus fuit, irritæ decernuntur.

Can. I. *Sanctorum Patrum exempla ſequentes, & officii noſtri debita innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in Eccleſia DEI vel promoveri autoritate Sedis Apoſtolicæ modis omnibus probibemus. Si quis verò in Eccleſia ordinationem vel promotionem taliter acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate.*

12. Can. II. *Nullus in Præpoſitum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum niſi Diaconus ordinetur.*

Superiùs vidimus hoc idem à Concilio Bituricenſi ſtatutum anno 1031. can. 4. & à Londonienſi anni 1102. can. 3. & à Toloſano anni 1119. cui idem Papa Calliſtus præſedit can. 2. iiſdem prorſus verbis.

Can. VII. *Nullus omninò Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpoſitus, vel Decanus animarum curas vel præbendas Eccleſiæ ſine judicio, vel conſenſu Epiſcopi alicui tribuat: imò ſicut ſanctis Canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis verò contra hæc facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare preſumpſerit, ab Eccleſię liminibus arceatur.*

Can. VIII. *Ad hæc, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ poſſeſſiones quietas ſervare per Dei gratiam cupientes præcipimus, & ſub diſtrictione anathematis interdicimus, ne aliqua perſona Beneventanam Beati Petri civitatem præſumat invadere aut violenter retinere. Si quis aliter præſumpſerit, anathematis vinculo teneatur.*

Can. IX. *A ſuis Epiſcopis excommunicatos, ab aliis Epiſcopis, Abbatibus & Clericis in communionem recipi proculdubio probibemus.*

Idem hoc ſanxerat Nicænum primum Concilium, can. 5. & Sardicenſe, can. 16.

Can. X. *Nullus in Epiſcopum niſi canonicè electum ad conſecrandum manus mittat: quod ſi præſumpſerit, & conſecratus & conſecrator abſque recuperationis ſpe deponatur.*

Can. XIV. *Sanctorum Patrum Canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo & reverendiſſimo Altari B. Petri, & Salvatoris, S. Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium Eccleſiarum Altaribus ſive Crucibus à laicis auferri penitùs interdicimus, & ſub anathematis diſtrictione firmamus, Eccleſias à laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi autoritate Apoſtolica probibemus.*

13. Can. XV. *Quicunque monetam falſam ſcienter fecerit, aut ſtudioſè expenderit, tanquam maledictus, & pauperum oppreſſor, & civitatis turbator, à fidelium conſortio ſeparetur.*

Hæc pœna planè canonica eſt. Sunt & aliæ conſtitutiones de crimine falſæ monetæ pœnales, ſcilicet Concilii Herbipolenſis anni 1287. can. 37. & generalis Concilii primi Lateranenſis ſub Calliſto II. Can. XI. Item Caroli Magni lib. 4. Capitularium cap. 33. allegato apud Ivonem parte 16. cap. 278. ſed pœna, quam indicit, non eſt canonica, cùm ſit amputatio manus. Inter Concilia quoque refertur Concilium Grateleanum anni 929. cui Rex Angliæ Æthelſtamus interfuit, ſed exiſtimatum potiùs fuiſſe regni Comitia, in quibus præter Epiſcopos major pars conſidet Officialium & delegatorum ſæcularium; decernit enim pœnam, quæ à Clericis infligi prohibetur. Etenim ita conſtituit: *Si monetariorum quiſquam nummos corruperit, ejus manus ſcelere violata præciditur, atque nummariæ fabricæ conſpicienda affligitur. Sin nummi adulterati aliquis poſtulatus criminis ſuſpicionem diluere poſſit, candentis ferri quæſtione manum ſceleris puram atque immunem oſtendito.* Sed ut ad ſpiritualem falſitatem deflectamus, multa eſt adulteratæ monetæ cum falſa doctrina ſimilitudo, ut dicitur in actis Concilii Baſileenſis. Inprimis enim adulterantur nummi, ſi reprobo aut impuro ex metallo cuduntur; ita & doctrina, ſi falſa ſit, & à Deo, qui ſuprema veritas eſt, & ab ejus interprete Eccleſia deviet ac reprobetur. Adulterina quoque fit moneta, quamvis ex probato auro vel argento procuſa ſit, ſi aliam quàm Principis imaginem referat; ſimiliter & doctrina, pro cujus confirmatione allegatur Divina Scriptura, quæ in Pſalmis argento confertur igne examinato & ſeptuplum purgato, ſi præter mentem & ſenſum Eccleſiæ profeeratur; quemadmodum diabolus verbis Scripturæ Chriſtum tentavit, ut ſe daret præcipitem: Et nulla eſt, fuitque hæreſis, quam per malè intellectam Scripturam firmare perverſi homines non ſint conati. Denique adulterina cuditur moneta, ſi juſto careat pondere: ita & doctrina, ad cujus munimen profertur Scriptura, ſed mutilata & decurtata; ut ſi quis vellet negare reproborum reſurrectionem, & judicium, per mutilata Scripturæ verba: *Ideo non reſurgent impii in judicio,* quorum tamen intellectus à ſequentibus dependet: *Neque peccatores in conſilio juſtorum.*

Can. XVI. *Si qui Romipetas & peregrinos Apoſtolorum limina, & aliorum Sanctorum oratoria viſitantes capere, ſeu rebus quas ferunt, ſpoliare, & novis telonorum ſeu pedagiorum exactionibus moleſtare tentaverit; donec ſatisfecerit, communione abſtineat Chriſtiana.*

Can. XX. *Paternarum traditionum exemplis commoniti, Paſtoralis officii debitum perſolventes, Eccleſias cum bonis ſuis tam perſonis, quàm poſſeſſionibus, Clericos videlicet ac Monachos, eorumque converſos, aratores quoque cum ſuis nibilo-*

nihilominus rebus quas ferunt, tutos & ſine moleſtia eſſe ſtatuimus; ſi quis autem contra hæc facere præſumpſerit, & poſtquam facinus ſuum recognoverit, infra triginta dierum ſpatium competenter non emendaverit, à liminibus Eccleſiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

Can.... *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus & Monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitùs interdicimus: contracta quoque matrimonia ab hujuſmodi perſonis disjungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi, juxta ſacrorum Canonum definitionem judicamus.*

CONCILIUM LONDONIENSE ſeu Weſtmonaſterienſe anni Domini 1125.

1. ACtum eſt Concilium iſtud ſub Honorio ſecundo Pontifice ann. 1145. pro reformandis pravis Eccleſiæ moribus; convocatis ex univerſa Britanniæ inſula Præſulibus, authoritate Joannis Cremenſis Presbyteri Cardinal. tituli S. Chryſogoni Legati Apoſtolici, qui Conc. præfuit regnante Anglis Henrico Guilielmi Magni filio; Scotis autem Davide.

Can. II. *Interdicimus etiam, ut pro Chriſmate, pro oleo, pro baptiſmate, pro pœnitentia, pro viſitatione infirmorum, ſeu unctione, pro communione Corporis Chriſti, pro ſepultura, nullum omninò pretium exigatur.*

Can. V. *Sancimus præterea, ne quis Eccleſiam ſibi, ſive præbendam paterna vindicet hæreditate; aut ſucceſſorem ſibi in aliquo conſtituat beneficio Eccleſiaſtico. Quod ſi præſumptum fuerit, nullas vires habere permittimus, dicentes cum Pſalmiſta: Qui dixerunt, hæreditate poſſideamus Sanctuarium Dei: Deus meus, pone illos ut rotam.*

Hoc idem conſtituit Concilium Londonienſe anni 1102. can. 7. & c. Moyſes, & c. ſeq. 8. q. 7. itemque c. ad extirpanda, & c. dilectus, de fil. presbyt.

2. Can. VIII. *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum niſi ad certum titulum ordinetur. Qui verò abſolutè fuerit ordinatus, ſumpta careat dignitate.*

Idem proviſum fuerat Chalcedonenſi can. 6. & habetur in Decreto, c. neminem abſolutè, diſt. 7. quam laudabilem diſciplinam inſtaurare ſtuduit Concilium Trid. ſeſſ. 23. c. 16. dicens: *Nemo ordinetur, quin certæ Eccleſiæ adſcribatur.*

3. Can. X. *Nullus Epiſcoporum alterius Parochianum præſumat ordinare, aut judicare; unusquiſque enim ſuo Domino ſtat, aut cadit, nec tenetur aliquis ſententia non à ſuo judice prolata.*

Hoc idem cautum fuerat Sardicenſibus canonibus 16. 18. 19. ne Epiſcopi alienum Parochianum ordinent ſine proprii illius Epiſcopi dimiſſoriis. Nec non à Carthaginenſi Concilio primo ſub Julio Pontifice can. 5. aliiſque permultis Conciliis.

4. Can. XI. *Nemo excommunicatum alterius præſumat in communionem ſuſcipere. Quod ſi ſcienter fecerit, & ipſe communione careat Chriſtiana.*

Eamdem ante biennium fecerat prohibitionem generale Concilium Lateranenſe primum can. 9. primum quoque Nicænum Concilium can. 5. & Sardicenſe can. 16.

5. Can. XIV. *Uſuram & turpe lucrum Clericis omnibus prohibemus. Qui verò ſuper crimine tali confeſſus fuerit, convictus, proprio gradu deiiciatur.*

Nicænæ primæ Synodi can. 17. clericum uſurarium deponi jubet. His ſuffragatur Apoſtolorum can. 44. & Arelatenſis primi Concilii can. 12. & Laodiceni can. 5. & Carthaginenſis tertii ſub Siricio Papa can. 16. & Tarraconenſis, anni 516. can. 3. & Lateranenſis generalis ſub Alexandro III. can. 25. quo uſurariorum pœnæ decernuntur. His adde antiquiſſimi Illiberitani Concilii can. 20. ut multa ſileam recentiora.

Can. XV. *Sortilegos, ariolos, & auguria quæque ſectantes, eique conſentientes excommunicari præcipimus, perpetuaque notamus infamia.*

Huc ſpectat Agathenſis can. 42. relatus à Gratiano c. aliquanti clerici, 26. 9. 5.

6. Can. XVI. *Inter conſarguineos ſeu affinitate conjunctos uſque ad ſeptimam generationem matrimonia contrahi prohibemus: ſi qui verò taliter conjuncti fuerint, ſeparentur.*

Ea fuit multis ſæculis Eccleſiæ diſciplina, ut irritum eſſet matrimonium ad uſque ſeptimum conſanguinitatis gradum, ut conſtat ex collectis veterum Patrum teſtimoniis apud Gratianum, cauſa 35. q. 5. Hoc ipſum duo Romana Concilia conſtituere: primum ſub Nicolao Papa II. can. 11. his verbis: *Ut de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat uſque ad generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poterit.* Poſterius autem an. 1063. ſub Alexandro Pontifice II. Sed ob innumera quæ quotidie emergebant inde ſcandala, ſapienter providit generale ſub Innocentio III. Concilium ne graduum prohibitio ultra quartum prorogaretur gradum: quæ Lateranenſis conſtitutio habetur in c. non debet, de conſang. & Affin.

CONCILIUM LATERANENSE ſecundum generale ſub Innocentio ſecundo ſummo Pontifice anni 1139.

1. POſtquam legitimis majoris partis Cardinalium ſuffragiis ſublectus fuit Honorio II. Calliſti II. ſucceſſori Innocentius II. reliqua pars Cardinalium Petrum Leonis Pſeudo-pontificem elegit, qui ſe Anacletum ſecundum nominavit. Imminente quippe Honorii obitu conventum inter Cardinales fuerat, ut poſtquam ille deceſſiſſet, ſimul omnes ad ſanctum Marcum convenirent ſucceſſorem communi conſilio electuri. Cæterùm qui familiaritate & aſſiduitate propinquiores Honorio fuerant, (ut refert Suggerius Abbas ſancti Dionyſii in vita Ludovici VI. Franciæ Regis) ſtatim atque Pontifex Honorius expiravit, antequam populo innoteſceret illius obitus tumultuari aſſueto, concitante ſeditioſiſſimo monacho Arnaldo Brixienſi, ideoque non auſi ad ſanctum Marcum convenire, ne rei divulgatio factiones & arma popularia excitaret, ſine mora Gregorium Cardinalem Diaconum tituli ſancti Angeli elegerunt, qui poſtea Innocentii ſecundi nomen ſumpſit. Reliqui verò Cardinales & Epiſcopi, qui cum majori Procerum Romanorum parte Petro Leonis opibus & affinitatibus præpotenti adhærebant, Cardinali Presbytero tituli S. Mariæ trans Tiberim, ad ſanctum Marcum eodem q ioque die convenientes ipſum Petrum in Papam elegerunt. Qui ſtatim cognatorum & affinium poteſtate & clientum multitudine ſubnixus ædes Frangipanum, ad quas ſe Innocentius receperat, obſidet, ſed inde repulſus præcipuarum urbis Eccleſiarum theſauros & vaſa diripit, ut his opibus ſuas partes promoveret.

2. Sibi etiam Petrus adjunxit Rogerium Calabriæ, Apuliæ & Siciliæ Ducem, quem ut ſibi devinctum haberet, titulo Regis decoravit. At Innocentius Roma furtim excedere compulſus ſe in Galliam recepit. Eum Rex Ludovicus VI. cognomento Craſſus pedibus ejus procumbens, & ſtratoris munere functus, honorificentiſſimè atque amantiſſimè excepit. Schiſmati huic extinguendo Sanctus Clarevallenſis Abbas Bernardus diligentiſſimam & utiliſſimam navavit operam, primùm apud Reges & Epiſcopos Franciæ & Angliæ, deinde apud Principes & Regem Germaniæ Lotharium Saxoniæ Ducem, qui etiam pollicitus eſt ſe Romam uſque Innocentium deducturum, ſuiſque armis Italiam & Romanam civitatem ad Innocentii obſequium compulſurum, idque ſedulò præſtitit. Innocentius Eccleſiarum Gallicanarum in ſui ſubſidium receptis collatitiis pecuniis ex Gallia in Italiam remeat. Lotharius eidem ſe comitem cum numeroſo exercitu adjungit, in Longobardia & Romam uſque

pro-

proſequitur, ubi & coronam Imperii de manu Innocentii recepit; indeque in Apuliam copias traducens, Rogerio bellum intulit; quo Apulia tota, Campaniaque depulſo, Rainaldum ibi Ducem conſtituit, & Germaniam repetiit, relicto Romæ pro Innocentii tutela copioſo validoque præſidio.

3. Neque ſolùm ſchiſmate per id tempus dilacerabatur Eccleſia, ſed hæreſibus quoque Petri de Bruis, & ſeditionibus, quas Arnaldus Brixianus Petri Abælardi diſcipulus concitabat, in id incumbens, ut omnem regiminis politici authoritatem ad primates laicos & plebem revocaret, eiſque Pontifices & Eccleſiam ſubiiceret: quibus medendis malis Innocentius in Baſilica Laterana Concilium iſtud generale anno 1139. coegit, mortuo pridem Lothario Saxone, & Conrado tertio Germanis regnante. Petrus verò Leonis mortem jam oppetierat, necdum tamen ejus factio extincta erat.

4. Can. I. Simoniacè ordinatos gradu deiicit. Require can. 2. Synodi Chalcedonenſis. Hoc idem conſtituerat iſte idem Innocentius II. in Concilio Remenſi, cui ipſemet præſederat anno 1131. can. 1. Sciendum eſt enim, ab hoc Pontifice transfuſos fuiſſe iiſdem propè verbis canones Remenſes in iſtud Lateranenſe, ut gravioris eſſent autoritatis, & ut ſuffulti generali Concilio per univerſas Eccleſias à cunctis fidelibus ſervarentur.

5. Can. II. *Si quis præbendam, vel prioratum, ſeu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam Eccleſiaſticam, ſeu quodlibet ſacramentum Eccleſiaſticum, utpotè Chriſma vel Oleum ſanctum, conſecrationes altarium vel Eccleſiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquiſivit, bonore malè acquiſito careat emptor, atque venditor & interventor nota infamiæ percellantur. Et nec pro paſtu nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante vel poſt à quoquam aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat, quoniam ſimoniacum eſt; ſed libere & abſque imminutione aliqua collata ſibi dignitate atque beneficio perfruatur.*

Statutum paulo ante fuerat de largitionibus ex conſuetudine aut ſtatuto peculiari fieri ſolitis in admiſſionibus ad Monaſteria, Dignitates & Canonicatus à Concilio Londonienſi ſub Honorio II. anno 1127. can. 3. his verbis:

Exactiones certas pecuniarum pro recipiendis Monachis, Canonicis, & Sanctimonialibus condemnamus.

Can. III. *A ſuis Epiſcopis excommunicatos ab aliis ſuſcipi modis omnibus probibemus. Qui verò excommunicato, antequam ab eo qui eum excommunicavit, abſolvatur, ſcienter communicare præſumpſerit, pari ſententiæ teneatur obnoxius.*

Hæc eadem prohibentur Apoſtolorum Can. 12. aliàs 13. & in Nicæno can. 5. & in Sardicenſi can. 16. & in Lateranenſi ſub Calliſto II. can. 9. & in Londonienſi anni 1125. can. 11. Quod vero canon iſte Lateranenſis 3. decernit de ſcienter communicantibus cum excommunicatis, ut pari cenſura innodentur, hoc duplici moderamine poſteriora jura temperarunt: Primùm ut communicans, non majorem, ſed minorem dumtaxat excommunicationem incurrat: Secundò ut nec ipſa minor excommunicatio locum habeat niſi communicando cum publicè atque nominatim denuntiatis, aut cum manifeſtis Clericorum vel Monachorum percuſſoribus, juxta placitum Conſtantienſis Concilii à Martino Pontifice confirmatum. Olim verò major ex ea culpa irrogabatur excommunicatio per Canonem 10. Apoſtolorum, & per Antiochenum can. 2. & Concilii Carthaginenſis IV. can. 74. qui eſt in Decreto Gratiani c. qui communicaverit, 11. q. 3.

Can. IV. *Præcipimus etiam, quod tam Epiſcopi quàm Clerici in ſtatu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere ſtudeant, & nec in ſuperfluitate, ſciſſura aut colore veſtium, nec intonſura intuentium, quorum formæ & exemplum eſſe debent, offendant aſpectum: ſed potiùs quæ eos deceat, ſanctitatem præ ſe ferant. Quòd ſi moniti ab Epiſcopis emendare noluerint, Eccleſiaſticis careant beneficiis.*

Can. V. *Illud autem quod in ſacro Chalcedonenſi conſtitutum eſt Concilio*, (ſcilicet Can. 22. Chalced.) *irrefragabiliter conſervari præcipimus. Ut videlicet decedentium bona Epiſcoporum à nullo omninò hominum diripiantur; ſed ad opus Eccleſiæ & ſucceſſoris ſui in libera æconomi & clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur de cætero illa deteſtabilis & ſæva rapacitas. Si quis autem amodò hoc attentare præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat. Qui verò morientium Presbyterorum, vel Clericorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubiiciantur.*

Can. VI. *Decernimus etiam, ut ii, qui in Ordine Subdiaconatus, & ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque eccleſiaſtico beneficio careant. Cùm enim ipſi templum DEI, vaſa Domini, ſacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe, & dici; indignum eſt eos cubilibus & immunditiis deſervire.*

Can. VII. *Ad hæc prædeceſſorum noſtrorum Gregorii Septimi, Urbani & Paſchalis Romanorum Pontificum veſtigiis inhærentes præcipimus, ut nullus Miſſas eorum audiat, quos uxores vel concubinas habere cognoverit. Ut autem lex continentiæ, & Deo placens munditia in Eccleſiaſticis perſonis & ſacris Ordinibus dilatetur, ſtatuimus, quatenus Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, regulares Canonici & Monachi atque converſi profeſſi, qui ſanctum tranſgredientes propoſitum uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant.*

7. Can. IX. Prohibet monachis & regularibus Canonicis leges ſæculares, & medicinam addiſcere, aut propter lucrum cauſarum Patronos agere, aut curationes corporum exercere.

Can. X. *Decimas Eccleſiarum, quas in uſum pietatis conceſſas eſſe canonica demonſtrat authoritas, à laicis poſſideri Apoſtolica authoritate probibemus. Sive enim ab Epiſcopis, vel Regibus, vel quibuslibet perſonis eas acceperint, niſi Eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe ſacrilegii crimen committere, & periculum æternæ damnationis incurrere. Præcipimus etiam, ut laici, qui Eccleſias tenent, eas aut Epiſcopis reſtituant, aut excommunicationi ſubjaceant. Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in Archidiaconum vel Decanum, niſi Diaconus vel Presbyter ordinetur. Archidiaconi verò, Decani, vel Præpoſiti, qui infrà Ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priventur. Probibemus autem, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros Ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores. Præcipimus etiam, ne conductitiis Presbyteris Eccleſiæ committantur, & unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem.*

Habetur in Decreto c. decimas 16. q. 7. Hæc omnia diſtinctis Synodi canonibus 7. 8. & 9. decernuntur. Concilium pariter Londonienſe anni 1127. can. 4. caverat, ut nullus in Decanum niſi Presbyter, nullusque in Archidiaconum niſi Diaconus conſtituantur.

Can. XIII. *Porrò deteſtabilem & probroſam Divinis & humanis legibus per Scripturam in*

novo & veteri Teſtamento abdicatam, illam inquam inſatiabilem fœneratorum rapacitatem damnamus; præcipientes, ut nullus Archiepiſcopus, nullus Epiſcopus, vel cujuslibet Ordinis Abbas, ſeu quivis in Ordine & Clero niſi cum ſumma cautela uſurarios recipere præſumat, ſed in tota vita infames habeantur, & niſi reſipuerint, Chriſtiana ſepultura priventur.

Can. XIV. *Deteſtabiles autem illas nundinas vel ferias, in quibus milites ex conducto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerariæ congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula ſæpè proveniunt, omnino fieri interdicimus, quamvis ei poſcenti pœnitentia & viaticum non denegetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.*

Iſte canon infra iteratur in Concilio Lateranenſi tertio ſub Alexandro III. can. 20.

Can. XV. *Item placuit, ut ſi quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum incurrit, quòd in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat; & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat. Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad Eccleſiam vel cæmeterium confugerint, nullus omninò manum mittere audeat: quod ſi fecerit, excommunicetur.*

Hoc idem ex Rhemenſi canone 13. huc derivatum fuit. Fueratque pariter decretum in Concilio Claromontano anni 1130. cui etiam præfuit hic idem Innocentius II. ut fidem facit Bernardus Guidonis in libello de Conciliis. Et habetur in Decretis 17. q. 4. c. Si quis ſuadente diabolo.

Can. XVI. *Indubitatum eſt, quoniam honores Eccleſiaſtici ſanguinis non ſunt, ſed meriti; & Eccleſia Dei non hæreditario jure aliquem, neque ſecundùm carnem ſucceſſorem expectat, ſed ad ſua regimina & officiorum ſuorum diſpenſationes honeſtas, ſapientes & religioſas perſonas expoſcit. Propterea authoritate prohibemus Apoſtolica, ne quis Eccleſias, præbendas, præpoſituras, capellanias, aut aliqua Eccleſiaſtica officia, hæreditario jure valeat vendicare, aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus, aut ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.*

8. Can. XVIII. Incendiarios eiſque conſilium aut auxilium ſcienter dantes excommunicat, & abſolvi vetat, niſi priùs omni damno ſecundùm facultates ſuas reſarcito, & adhibito juramento numquam poſt hac incendia patraturos. Pœnitentiamque illis injungi jubetur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſervitio Dei annum integrum permaneant.

Can. XIX. *Si quis autem Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat; & per annum ab officio Epiſcopali abſtineat.*

Can. XXI. *Præsbyterorum filios* (intellige illegitimè natos) *à ſacri Altaris miniſteriis removendos decernimus, niſi aut in cœnobiis, aut in Canonicis religioſè fuerint converſati.*

Can. XXIII. *Sanè quia inter cætera unum eſt, quod ſanctam maximè perturbat Eccleſiam, falſa videlicet pœnitentia: Confratres noſtros Epiſcopos & Presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus de uno ſolo pœnitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum eſt: Qui totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus, ſcilicet quantum ad vitam æternam; ſicut enim ſi peccatis omnibus eſſet involutus, ita ſi in uno tantùm maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falſa etiam fit pœnitentia, cùm pænitens ab officio, vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet: aut ſi odium in corde geſtetur; aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfaciat; aut ſi offendenti offenſus non indulgeat; aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.*

Habetur de pœnit. diſt. 5. c. 8. Similem ſuperiùs annotavimus Concilii Melfitani anni 1089. canonem 6. de falſis pœnitentibus, ex quo hic Lateranenſis iiſdem ferè verbis deſumptus eſt.

9. Can. XXIII. *Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes Domini Corporis & Sanguinis Sacramentum, baptiſma puerorum, Sacerdotium & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.*

Editus eſt iſte Canon ad reprimendam ſeſe latiùs effundentem Petri de Bruis hæreſim, cujus prava dogmata hic breviter inſinuantur; ſed latiùs exponit & refellit Petrus Cluniacenſis lib. 1. epiſt. 1. & 2. illam verò extinctam & ſepultam tectam Lutherus & Calvinus ab inferis reſuſcitarunt, Nec non Anabaptiſtæ, qui cùm Petro de Bruis negant parvulis infrà intelligibilem ætatem baptizatis poſſe illum prodeſſe baptiſmum, aut aliena fide poſſe ſalvari.

10. Can. XXVI. Damnat ſub anathemate ſanctimoniales, quæ à communi & cœnobitica vita abhorrentes, ſibi privata domicilia conſtituunt, in quibus ſub hoſpitalitatis velamine viros contra ſacros Canones & bonos mores ſuſcipere non erubeſcunt.

Can. XXVII. *Simili modo prohibemus, ne ſanctimoniales ſimul cum Canonicis vel Monachis in Eccleſia uno choro conveniant ad pſallendum.*

Can. XXX. *Ad hæc, ordinationes factas à Leonis, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.*

Quod ipſum fuerat Gallicanis Conciliis Claromontano, & Rhemenſi, atque Stampenſi paulo antè conſtitutum.

CONCILIA QUÆDAM AQUENSIA
Provinciæ Narbonenſis tum anni 1112. tum etiam anni 1306.

1. NIhil prohibet ex una eademque fidelia, ut eſt in proverbio, duos parietes dealbari. Hoc itaque loco Concilia duo Aquenſia comprehendo: & quidem quod tempore poſterius fuit, ſuccinctè pauciſque inſinuo, ut inde ad alterum gravioris momenti digrediar, licet tempore longe præceſſerit. Anno à mundi ſalute milleſimo trecenteſimo ſexto Novemb. menſis die 8. Roſtagnus Archiepiſcopus Aquis Sextiis Provincialem Synodum habuit, eique Suffraganei Epiſcopi conſederunt Gaufridus Vapincenſis, Jacobus Siſtericenſis, & Petrus Regienſis: cauſa convocationis hujus extitit, cùm Eccleſia Metropolitana Sancto Salvatori Chriſto dicata, Eccleſiæ confinis Sancti Præcurſoris Joannis Jeroſolymitani, plurimùm reparatione indigeret; Clerus populuſque non ſolùm Diœceſis Aquenſis, ſed etiam comprovincialium Eccleſiarum liberaliùs expenſas faciendas ad id contribueret, cohortantibus & ſatagentibus locorum Præſulibus, propoſitiſque per omnes Diœceſes quadraginta dierum indulgentiis quibuſcumque fidelibus, qui pœnitentes & confeſſi pio huic operi manus adjutrices porrexerint. Hæc pleniùs habentur in Archivo Archiepiſcopali cum ſubſcriptionibus & ſigillis Antiſtitum.

Jam verò ad aliud Aquenſe Concilium digrediamur anni

anni M. C. XII. cui præſedit Petrus Aquenſis Archipræſul, interfueruntque non ſolùm comprovinciales Epiſcopi, verùm etiam advenæ nonnulli ex Diœceſibus vicinis. Locus verò Synodi, ut ipſamet initio declarat, fuit Eccleſia B. Mariæ Virginis, quæ tunc Metropolitica erat, dicta S. Maria de Sede, quæ nunc etiam vetus retinet nomen ab Epiſcopali ſede; eique nunc famulantur religioſi Ordinis Minimorum S. Franciſci de Paula. Ex mutuo civilis obſervantiæ officio, quo ſæpe contingebat, ut Metropolitæ, à quibus Concilium cogebatur, vicinarum etiam provinciarum Epiſcopos rogarent, ut ſua quoque præſentia, & ſapientibus monitis Synodum indictam dignarentur decorare; fiebat etiam nonnumquam, ut externi Antiſtites ad id officii ſe ſponte offerrent, cujuſmodi permulta exempla in priſcis leguntur Conciliis. Ita evenit, ut Gibellinus Arelatenſis Metropolita cum ſuo comprovinciali Petro Cavallicenſi Epiſcopo iſti quoque Synodo interfuerit. Deſierat jampridem illa Eccleſiæ Arelatenſis priſca in provincias Narbonenſes & Alpium maritimarum juriſdictio, neque unius Metropolitæ præ alio Metropolitica dignitas aliunde quàm ex mutua inter eos & ſpontanea demiſſione ac obſervantia dimetiebatur. Sic enim in Concilio Epaonenſi an. 517. præſidet Avitus Viennenſis eique aſſidet & ſubſcribit Viventiolus Lugdunenſis. Similiter in Concilio Aurelianenſi III. an. 538. præſidet Lupus Lugdunenſis, eique proximus aſſidet & ſubſcribit Pantagathus Viennenſis. Item in Aurelianenſi V. an. 549. Sacerdos Lugdunenſis primus ſubſcribit, deinde Aurelianus Arelatenſis, tertius Elychius Viennenſis. Porrò in Concilio Lugdun. II. an. 567. primus ſubſcribit Philippus Viennenſis, ſecundoque loco Nicetius Lugdunenſis. At in Concilio Ludgun. III. an. 583. prima ſubſcriptio eſt Priſci Lugdunenſis, ſecunda Evantii Viennenſis. In Valentino II. an. 584. primus ſubſcribit Sapaudus Arelatenſis, ſecundus Priſcus Lugdunenſis, tertius Evantius Viennenſis. In Matiſconenſi II. anni 585. præſidet priorque ſubſcribit Priſcus Lugdun. dictus in præfatione Patriarcha, ſubſequitur Evantius Viennenſis; tum Prætextatus Rothomagenſis. At in Concilio Mantalenſi an. 879. ſubſcribitur hoc ordine: Othramus Archiepiſc. Viennenſis; Aurelianus Archiepiſc. Lugdunenſis; Teutranus Archiepiſc. Tarantaſienſis; Robertus Archiepiſc. Aquenſis. Ad eoſdem alioſque Metropolitanos cum Archiepiſcoporum denominatione frequentes ſcribit literas Joannes Papa VIII. quæ denominatio in Occidentalibus Eccleſiis fuerat anteà inuſitata.

2. Can. I. *Anno Incarnationis Domini M C. XII. præſidente Domno Petro Archiepiſcopo Aquenſi, unà cùm Leodegario Epiſcopo Aptenſi, Geraldo Ciſtaricenſi, Fulcone Præpoſito, Hugone Archidiacono, Petro & Giraldo Archipresbyteris, præſentibus fratribus Presbyteris, Monachis totius Archiepiſcopatus, celebrata eſt Synodus Aquis Sextiis in Eccleſia B. Mariæ; in qua communi conſilio, ſequendo regulas SS. Patrum, definitum ac conſtitutum eſt, quatenus redituum omnium Eccleſiarum totius Archiepiſcopatus, omnibus annis Aquenſis Eccleſia recipiat eam quartam partem, quæ ad proprium jus Archiepiſcopi jure Canonico pertinet.*

Neminem latent conſtitutiones de diſtribuendis in quatuor partes Eccleſiæ proventibus, quarum una cedat Epiſcopo, Secunda Clericis Eccleſiæ deſervientibus, Tertia reparandis Eccleſiis, Quarta pauperum ſubſidiis. Has recenſet ac obſervari præcipit Simplicius Papa epiſt. 3. cujus pars huc pertinens habetur c. de redditibus Eccleſiæ. 12. q. 2. Eamdem præſcribit quadruplicem partitionem Pontifex Gelaſius epiſt. 9. ad Epiſcopos Lucaniæ cap. 27. ubi ſimul cum redditibus comprehendit pariter quotidianas fidelium oblationes, dicens: *Quatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cujuslibet Eccleſiæ facultas admittit, ſicut dudum rationabiliter eſt decretum*, (nimirùm à prædeceſſore Simplicio) *convenit fieri portiones. Quarum ſit una Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda.* Eamdem quadripartitam diſtributionem fieri edicunt Carolus Mag. & Ludovicus Pius lib. 7. Capitularium c. 290. Primus vero iſte Aquenſis canon, præſente & conſentiente Archiepiſcopo, partem ipſi ex canonica diſpoſitione debitam refundit in ipſam Eccleſiam, quia Petrus propriis ſeu patrimonialibus bonis copioſe proviſus, lubens ſua canonica parte ceſſerat, fueratque ea ceſſio illius in gratiam Eccleſiæ facta in acta publica redacta an. 1003. Viſiturque eadem remiſſio ac ceſſio Petri in ſupra memoratis capituli Aquenſis archivis, ex quibus iſtud quoque Concilium depromptum eſt. Sed jam ad ejuſdem canonem 2. progrediamur.

3. Can. II. *Statutum & confirmatum eſt, ut nullus Presbyter vel Clericus Eccleſiam regendam ſuſcipiat ſine conſenſu Archiepiſcopi, vel Archidiaconi.*

Nulla hic Vicarii generalis Epiſcopi, neque in antiquioribus canonibus mentio. Nondum enim ſibi Vicarios Epiſcopi deligebant. Omniaque Vicarii generalis officia Archidiaconis incumbebant. In Concilio tamen Salegustadienſi an. 1022. can. 16. ita ſciſcit: *Decrevit quoque ſancta Synodus, ut nullus Romam eat niſi cum licentia ſui Epiſcopi, vel ejus Vicarii.* De conſenſu Epiſcopi circa regimina Eccleſiarum neceſſaria, ſapientiſſime decernit Concilium Lateranenſe I. ſub Calliſto II. can. 7. *Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpoſitus, aut Decanus animarum curam vel præbendas Eccleſiæ ſine judicio, vel conſenſu Epiſcopi alicui tribuat. Imo ſicut ſanctis Canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis vero contra hac facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.* S. Papa Gregorius ſtatuerat ſimiliter: *Si quis venerit contra decretum Epiſcopi, ab Eccleſia abjiciatur.* Allegatur in c. ſi quis, de majorit. & obed.

Can. III. *Statutum & judicatum eſt, ut nullus Clericus alterius Epiſcopatus ordinatus, vel ordinandus, aliquibus Ordinibus in Eccleſia Aquenſi recipiatur abſque literis ſui proprii Epiſcopi, ſicut in canone continetur.*

Nulla uſque adeo frequens eſt inter ſacros Canones conſtitutio ac iſta: circa quam poſſent abſque hyperbolica locutione centum circiter canones allegari, præcipuæ vero ſunt autoritatis tres Nicænæ Synodi cap. 15. 16. 17. diſtricte vetantes alienum clericum ſuſcipere; vel etiam ordinare citra proprii ejus Epiſcopi literas. Eadem itetatur prohibitio canonibus Sardicenſibus 16. 18. 19 & Apoſtolorum canonibus 15. 16. maxime vero 34. Prætereaque Carthaginenſis Concilii I. ſub Julio Papa c. 5. Et Trident. Concilio (ut aliqua innumera interjecta omittam) ſeſſ. 33. c. 16. Proſequitur vero idem Aquenſis Can. III. *hanc conſtitutionem, quamvis ad omnium Eccleſiarum, ſecundum canonum decreta, jura pertineat; nullus tamen Domnus Archiepiſcopus poſt eam cum aliqua perſona ab Aquenſi Eccleſia divellat; quod ſi faceret, officii ſui periculum pertimeſcat.* Tale hoc additamentum urſiſſe ac intenſius apponi poſtulaſſe veriſimile eſt Suffraganeos, metuentes ne (quod alias fortaſſe evenerat) aliquis Archiepiſcopus quaſi jure Metropolitani hoc deinceps attentaret in ſubditos comprovincialium Antiſtitum.

5. Can. IV. *Si quis in ſolvenda quarta parte magis inobediens extiterit, poſt tertiam admonitionem officio ſuſpendatur. Si vero poſt quadraginta dies in contumacia permanſerit, ut raptor & ſacrilegus ab omni Ordine deponatur. Eccleſiæ etiam, in quibus hæc injuria facta fuerit, Divinis careant Officiis.*

Hoc eſt, pertinax ille recuſator aditu Eccleſiæ prohibeatur: non enim de Eccleſia interdicenda ullus eſt ſermo, vel juſta cauſa; niſi quando ipſa Eccleſia debet illud ipſum jus Epiſcopo, ejuſque ſolutionem obſtinate recuſat. Eſt enim duplex Quarta Canonica ſecundum Canoniſtas; una quæ debetur Eccleſiæ Parochiali ex his bonis quæ Parochiani legant, ſive relinquunt vel offerunt ratione funeris, cum quis alicubi extra Parochiam elegit ſepulturam, c. cum ſuper, & c. certificari de ſepult. & vocatur Quarta Parochialis. Altera quæ dicitur Quarta Epiſcopalis, debetur ab Eccleſiis Epiſcopo ex omnibus bonis, quæ ipſis Eccleſiis relinquuntur & obveniunt: de qua tractat Gloſſa in c. officii & c. requiſiſti, & c. ult. de teſt. Debetur

autem Epiſcopo tum ex omnibus, quæ ipſis Parochialibus Eccleſiis legantur, ſive ex decimis, ſive ex oblationibus, c. de quarta, de præſcriptio. c. conceſſa, 12. c. q. 2. de his, 10. q. 1. Item à quibuſcumque Eccleſiis in Diœceſi conſtitutis non exemptis, debetur Epiſcopo Cathedraticum ſeu Synodaticum, c. conquerente, de offic. jud. ordin.

6. Petrus iſte ante novennium celebrationis hujuſce Concilii Pallium à Paſchali Papa II. ſuſceperat: cujus hac de re viſitur reſcriptum eodem in Archivo lib. inſcripto, *Concordantia*, his verbis: *Paſchalis ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Petro Aquenſi Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Apoſtolicæ ſedis dignitas exigit ſua cuique jura ſervare, & ſic honoris à Domino conſtituti privilegium cuſtodire, ut fratribus dignis honoris conſortium non negetur. Idcirco venerabilis Petre Aquenſis Archiepiſcope fraternitati tuæ tuiſque ſucceſſoribus confirmamus, quidquid Parochiæ, vel Metropolis, vel Epiſcopatus jure ad Aquenſem noſcitur Eccleſiam pertinere. Pallium præterea fraternitati tuæ plenitudinem videlicet Pontificii officii & Apoſtolicæ Sedis liberaliter concedimus, quo te intra Eccleſiam tantum ad Miſſarum ſolemnia, ſubſcriptis diebus induendum, id eſt Nativitatis D. N. JESU Chriſti, Epiphaniæ, Hypapanton, Cœna Domini, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, tribuſque ſolemnitatibus B. M. Virginis, in feſtivitatibus SS. Apoſtolorum, Commemorat. Omnium Sanctorum, ſanctorum Mariæ Magdalenæ, Maximini Confeſſoris & Epiſcopi, & eorum Martyrum, qui in Eccleſia Aquenſi requieſcunt, in conſecrationibus Eccleſiarum, Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, & Anniverſario tuæ conſecrationis die, cujus nimirum Pallii volumus te per omnia privilegium vendicare. Hujus ſiquidem indumenti honor humilitas atque juſtitia eſt; tota itaque mente fraternitas tua ſe exhibere feſtinet in proſperis humilem, & in adverſis, ſi quando eveniant, cum juſtitia erectum, amicum bonis, perverſis contrarium, nullius faciem contra veritatem recipiens, nullius faciem pro veritate loquentem premens, miſericordiæ operibus juxta virtutem inſiſtens ſubſtantiæ; & tamen inſiſtere ſupra virtutem cupiens, infirmis compatiens, benevalentibus congaudens, aliena damna propria reputans, de alienis gaudiis colletans. Fraternitatem tuam Divina miſeratio per tempora multa conſervare dignetur incolumem. Amen. Datum Laterani per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis, 5. Cal. April, indict. X. anno Domini Incarnationis M. C. III. Pontificatus autem noſtri anno IV.* In hoc reſcripto tu obiter obſerva an. 1103. S. Magdalenam, ſanctùmque Epiſcopum Maximinum fuiſſe ſolemni & præcipuo cultu in Diœceſi Aquenſi honoratos, ut primos Chriſtianæ fidei ſatores, per quos Evangelica doctrina & ſalus æterna his oris effulſit. Nec verò tunc primùm ſpectabilis hæc illis collata eſt veneratio, ſed ab antiqua & conſtante traditione uſque ad id tempus derivata. Extat uſque nunc humile atque ſpatio exiguum ſacellum intra baſilicam Chriſti Salvatoris incluſum, quod ſæculorum fama celebratur à S. Maximino uno ex ſeptuaginta diſcipulis ſeorſim à plebis frequentia conſtructum, ſæviente Gentilium perſecutione, intra quod vir verè Apoſtolicus primuſque Aquenſium Epiſcopus ſacroſancta myſteria coram primis à ſe converſis Chriſti cultoribus peragebat, intra quod Maria Magdalena morti vicina fertur Divinum viaticum de manu Maximini recepiſſe: locum iſtum ſanctitate venerandum Maximinus erecta intus ara transfigurato Chriſto dedicavit. Eodem verò anno, quo Petrum Archiepiſcopum Paſchalis ſummus Pontifex pallio Archiepiſcopali decoraverat, poſt quinque tranſactos menſes idem Archiepiſcopus novam baſilicam, quæ memoratum Sacellum intra ſui ambitum complectitur, Chriſto Salvatori dedicavit, ſolemnique ritu conſecravit; ut habent acta membrana conſcripta, & verſicoloribus eleganter picturata in tabellario Aquenſis Eccleſiæ, his quæ ſubjicio verbis expreſſa.

Anno Domini noſtri M. C. III. Petrus Aquenſis Archiepiſcopus, convocatis quibuſdam comprovincialibus Epiſcopis apud Aquas, videlicet Domino Gebellino (comprovincialis hic dicitur non quaſi ſuffraganeus Epiſcopus, ſed quia ejus Diæceſis intra unam eandemque civilem Provinciam propria nuncupatione a priſcis Romanis ita dictam, quæ intra ſe tres Eccleſiaſticas concludit Provincias Arelatenſem, Aquenſem, & Ebrodunenſem) *Arelatenſi Archiepiſcopo, Petro Cavallienſi Epiſcopo, Berengario Forojulienſi, Augerio Regienſi, unà cum Concilio Canonicorum ſuorum, videlicet Fulconis Præpoſiti, Hugonis Archidiaconi, Bremundi Sacriſtæ, Archipresbyteri Gaufridi, & Petri & Canonicorum Hugonis, & Norberti, Vuilielmi, Gerardi, & aliorum, quorum timendo moras nomina non enumeramus, ſtatuit conſecrare Eccleſiam S. Salvatoris hic noviter fundatam inter duas Eccleſias: videlicet verſus Septentrionem Eccleſiam Dei Genitricis, verſus meridiem verò Eccleſiam B. Joannis Baptiſtæ poſitam. Oratorio quoque ejuſdem Domini noſtri Salvatoris Orientem verſus conſtructo. Hanc denique conſecrationem Dominus Petrus Archiepiſcopus tantorum virorum religioſorum, quorum ſuperiùs nomina enumeravimus, authoritate muniri voluit, quatenùs venerabilis Eccleſia Glorioſi Salvatoris à venerabilibus viris conſervata, in poſterum venerabiliùs veneretur. Sed quoniam earumdem Eccleſiarum, quas ſuperiùs enumeravimus, B. Maximinus & B. Maria Magdalena primi fundatores extiterunt; In eadem Eccleſia Salvatoris à ſupradictis religioſiſſimis viris, in honorem B. Maximini & B. M. Magdalenæ altare dicatum eſt, cujus conſecratione dies eſt VII. Idus Auguſti, quatenùs futuris temporibus abſque ulla dubitatione in Eccleſia iſta, dies iſte celebris annuatim celebretur.* En alterum de Maximino & Magdalena omni exceptione majus teſtimonium fuiſſe illos advenas Aquenſes, qui ſalutaribus fidei radiis noſtras ab initio plagas illuſtrarunt. Veteres aliæ teſtificationes aliunde adduci poſſent; ſed quia à noſtro Conciliorum tractandorum propoſito remotiores ſunt, & pereruditè ab aliis ſcriptoribus exploratæ ſunt, ac diſcuſſæ, hic ſuperſedens: *Defigó tellure haſtas & ſcuta repono.*

CONCILIUM SENONENSE adverſus hæreſes Petri Abælardi, anni 1140.

PEtrus Abelardus illuſtris nominis Philoſophus, pluribus hæreſibus ſuos inſperſerat libros, quos ideo Legatus in Gallia Apoſtolicus juſta damnatione perſtrinxerat; ut enim ſcribit S. Bernardus epiſt. 188. *Cùm de Trinitate loquitur, ſapit Arium; cùm de gratia, ſapit Pelagium; cùm de perſona Chriſti, ſapit Neſtorium.* Superbus ille ſpiritus ſententiæ Legati nullatenus acquieſcens, quinimò magis inde exaſperatus, magnum ratus ſuæ cauſæ præſidium acceſſurum, ſi Bernardo Clarevallenſi ſuperior in diſputando evaderet, viro poſt expugnatum Leonis ſchiſma toto Orbe celeberrimo. Victoriam verò ſibi haud fore difficilem tum fiducia proprii ingenii, tum argutiis ſyllogiſticis continuoque diſputandi uſu ſibi perſuadebat, cui nequaquam adverſarius, quem provocabat, erat aſſuetus. Qua ſpe fretus inſtitit apud Joſcelinum Senonenſem Metropolit. ut conventum quàm fieri poterat, celeberrimum Prælatorum & inſignium Doctorum indiceret, Bernardumque adigeret ad publice diſputandum. Vir ſanctus diu reſtitit, ſed urgentibus Senonenſi aliiſque Epiſcopis in illam arenam prodiit, quò ſpectatores advenerant Rex ipſe Ludovicus, aliique Principes viri, Metropolitani quoque Senonenſis & Rhemenſis, cum pluribus Epiſcopis & Abbatibus, & accitis inſignioribus Theologis. Ubi ad rem ventum eſt, Bernardus dogmata ea de ſcriptis Abælardi protulit, quæ plane eſſe hæretica demonſtrare moliebatur. Abælardus verò inops animi non expectata diſceptatione, quam tantopere expetiverat Synodus, ante omne præſentis Synodi judicium, neque omninò congredi auſus provocavit ad Summi Pontificis judicium, inde plenus confuſionis ſe ſubduxit ac evaſit, quamvis Bernardus quem tunc formidare cœperat, fugientem comiter retinere conaretur. Non enim poterat reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui viri Dei, ipſeque ſuis confeſſus eſt ſibi eâ hora memoriam excidiſſe, mentem caligaſſe, ſenſumque interiorem defeciſſe. Evaſio tamen ejus non impedivit, quin Synodus ejus propoſitiones palam lectas examinarit condemnaritque, perſonæ tamen autoris parcens nihil de illo pronunciavit. Synodicas tamen literas ad Innocentium II. Pontificem direxerunt, referentes quæcumque in Synodo geſta fuerant. Conſiderat hæreſiarcha haud paucos Romæ degere Prælatos, quos olim habuerat diſcipulos. Veritas tamen prævaluit penes Apoſtolicam Cathe-

Cathedram; cauſaque accuratè explorata, confirmata eſt Concilii Senonenſis ſententia, dogmataque non modò damnata iterùm fuere, ſed Abælardus quoque anathemate obtritus, mandatumque, ut ille ejuſque diſcipulus Arnaldus Brixianus, qui turbas innumeras & Romæ & in reliqua Italia, præſertim Brixiæ patriæ ſuæ, concitarat, in monaſteriis diviſi arcta cuſtodia concluderentur, penitentiam reliqua vita acturi: libri autem Abælardi, quicumque reperiri poſſent, comburerentur. Hæc fuſiùs habent utriuſque Concilii Senonenſis & Romani acta, exactèque referuntur à fideliſſimo rerum, quæ ſuo tempore contigerunt, hiſtorico Othone Friſingenſi lib. II. de geſtis Friderici I. c. 48. & 49. Abælardus ipſe dum versùm Romam iter intenderet, ſuam perſecuturus appellationem, Cluniacum divertens ſe totum arbitrio Abbatis Petri Venerabilis dedidit, cujus opera ſuos omnes èrrores ejuravit, Bernardum impensè coluit, Monachus apud Cluniacum effectus eſt, perfectèque pœnitens in profunda ſui deſpicientia, vitæque auſteritate ſancto demum fine quievit. Eundem poſtquam obiit Petrus ille Venerabilis ſcripta ad Eloyſam Abbatiſſam epiſtola magnificè laudavit. Hæc ejus quondam fuerat uxor doctrina pariter excellens, eximiæque pietatis de viri quondam ſalute admodum ſolicita.

CONCILIUN REMENSE, anni 1148.

1. DUo inſignia Remis convenere nationalia Concilia, quorum ſingulis præſedere Romani Pontifices. Primum celebratum fuit præſente ſummo Pontifice Innocentio II. anno Chriſti 1131. ante celebratum ab eodem Lateranenſe œcumenicum, in quo etiam plerique Canones anterioris hujus Remenſis promulgati ſunt. Poſterius verò Remenſe, quod hoc loco elucidandum ſuſcepi, præſentia quoque decoratum fuit alterius Romani Pontificis Eugenii III. anno Chr. 1148. in eoque Gilberti Porretani Epiſcopi Pictavienſis libri reprobati fuere. Iſte quidem, priuſquam ad hunc dignitatis gradum perveniſſet, grande ſibi eruditionis nomen comparaverat, philoſophiam publicè, magnoque diſcipulorum concurſu docendo, firmavitque pernicioſo exemplo illud vetus Tertulliani effatum: Philoſophos eſſe hæreticorum Patriarchas; id enim in priorum ſæculorum hæreſiarchis, qui ex Platonis ſchola prodierunt, comprobatum eſt Ebione, Baſilide, Apelle, Saturnino, Marcione, Origene, iſtoque, de quo nobis ſermo eſt, ſæculo in Philoſophis, quos Ariſtotel. ſchola peperit, Petro Abælardo, Gilberto Porretano, Henrico, & aliis, quos S. Bernard. zelo Dei æſuans eſt inſectatus. Gilbertus proprio ingenio nimis confidens & contra Apoſtolicum monitum pluſquam oportet, ſapere præſumens, hæc publicè concionando, privatim colloquendo, lingua & ſcripto aſſerebat: I. Quòd Divina natura, quæ Divinitas dicitur, Deus non ſit, ſed forma, qua Deus eſt; quemadmodum humanitas homo non eſt, ſed forma, qua homo eſt. II. Quòd cùm Pater & Filius & Spiritus ſanctus unum eſſe dicuntur, non niſi una Divinitas eſſe intelligantur, nec converti poſſit ut unus Deus, vel una ſubſtantia, vel unum aliquid Pater & Filius & Spiritus S. eſſe dicatur. III. Quòd tres Perſonæ tribus unitatibus ſint tria, & diſtinctæ proprietatibus tribus, quæ non ſunt ipſæ perſonæ, ſed ſunt tres æternæ, & ab invicem à Divina ſubſtantia in numero differentes. IV. Quòd Divina natura non, ſit incarnata.

2. His oppoſitæ aſſertiones ſub Eugenio tertio Papa in Rhemenſi Concilio, cui ille præſedit, ſub nomine Symboli fidei confirmatæ ſunt. I. Credimus & confitemur, ſimplicem naturam Divitatis eſſe Deum, nec aliquo ſenſu Catholico poſſe negari, quin Divinitas ſit Deus, & Deus Divinitas. Sicubi verò dicitur, Dei ſapientia ſapientem, magnitudine magnum, Divinitate Deum eſſe, & alia hujuſmodi: credimus, non niſi ea ſapientia, quæ eſt ipſe Deus, ſapientem eſſe; non niſi ea magnitudine, quæ eſt ipſe Deus, magnum eſſe; non niſi ea æternitate, quæ eſt ipſe Deus, æternum eſſe; non niſi unitate eſſe unum, quæ eſt ipſe; non niſi ea Divinitate eſſe Deum, quæ eſt ipſe: id eſt, ſeipſo ſapientem, magnum, æternum, unum Deum. II. Cùm de tribus Perſonis loquimur, Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, ipſas unum DEUM, unam ſubſtantiam Divinam eſſe fatemur. Et è converſo cùm de uno DEO, una Divina ſubſtantia loquimur: ipſum unum DEUM, unam ſubſtantiam eſſe Divinam tres Perſonas confitemur, ſolum Deum Patrem, Filium & Spiritum Sanctum æternum eſſe, nec aliquas omninò res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, ſive unitates dicantur, vel alia hujuſmodi adeſſe Deo, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus. IV. Credimus & confitemur ipſam Divinitatem ſeu ſubſtantiam Divinam, ſive naturam Divinam dicas incarnatam eſſe, ſed Filio.

3. Cùm verò Pontifex Eugenius III. Romanorum factione Arnaldo Brixiano excitata coactus urbe excedere, in Galliam proficiſceretur, duo Pictavienſes Archidiac. Senis civitate Tuſciæ illi occurrerunt, illarum Epiſcopi ſui propoſitionum novitate offenſi, quas à Sum. Pontifice in examen revocari poſtularunt, qui pleniorem cauſæ cognitionem in Gallia, quò tendebat explorandam diſtulit. Tribus conventibus ab Eugenio indictis de propoſitionibus illis acriter Gilbertum ejuſque adverſarios diſputatum eſt Antiſiodori primùm, deinde Lutetiæ Pariſiorum, excuſſiſque hinc inde rationibus, ſumma reſervata eſt definitio ad Remenſe Concilium, à quo damnatæ ſunt ut hæreticæ Gilberti aſſertiones, cui judicio ille prorſus ſe ſubmiſit. Bernardus Clarevallenſis permultum & diſputando & agendo huic victoriç veritatis contulit, quam ob cauſam ab Othone Friſingenſi quaſi modum exceſſerit, nonnihil perſtringitur in hiſtoria; ſed idem Otho ante ſuum obitum ſollicitè curavit, ut quæ ipſe de Bernardo incautiùs ſcripſerat, obliterarentur, unà cum his quæ nimio amicitiæ affectu in laudem Gilberti publicarat; ut memoriæ prodit ejuſdem Eccleſiæ Friſingenſis Canonicus, qui præſens Othoni in extremis decumbenti interfuerat. Ipſe Gilibertus poſtquam ſuos errores humiliter agnovit, & proprio ore ſincerè refutavit, quia etiam ab ipſo contentionis initio ſeſe judicio & correctioni Eccleſiæ ſubmiſerat, in ſuam Eccleſiam pacificè remiſſus fuit, judicante Concilio ejus hæreticas fuiſſe aſſertiones, non tamen ipſum hæreticum, utpotè pertinaciæ adversùs Eccleſiam expertem. Ut enim ex Auguſtini doctrina colligitur, errantem fidelem ſola in Eccleſiam pertinacia ab hæretico ſejungit, lib. 4. de Baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 6. & lib. 18. de Civit. Dei, cap. 51.

4. Inter diverſa tela, quibus S. Bernardus Clarevallen. Abbas dogmata Gilberti profligavit, memoratur iſte S. Auguſtini locus lib. 2. de Trinit. c. 18. *Ipſa enim natura, vel ſubſtantia, vel eſſentia, vel quolibet alio nomine appellandum eſt idipſum, quod Deus eſt.* Qui & ibidem paulò antè hoc enuntiaverat: *Ejus ipſa ſubſtantia, qua eſt ipſe quod eſt*, nimirum Deus. Sed in iſta diſputatione operç pretium eſt ipſum audire Bernardum ſerm. 8. in Cantic. ſic loquentem: *Recedant à nobis, Chariſſimi, recedant novelli non Dialectici, ſed hæretici, qui magnitudinem, qua magnus eſt Deus, & item bonitatem, qua bonus, ſed & ſapientiam, qua ſapiens, & juſtitiam, qua juſtus, poſtremò Divinitatem, qua Deus eſt, non eſſe Deum impiiſſimè diſputant. Divinitate, inquiunt, Deus eſt, ſed Divinitas non eſt Deus. Forſitan non dignatur Divinitas Deus eſſe, quæ tanta eſt, ut faciat Deum. Sed ſi Deus non eſt, quid eſt? Aut enim Deus eſt, aut aliquid quod non eſt Deus, aut nihil. Equidem non das Deum eſſe, ſed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam uſque adeo neceſſariam Deo eſſe fateris, ut abſque ea Deus eſſe non poſſit. Quòd ſi aliquid eſt quod non eſt Deus, aut minor erit Deo, aut major, aut par: At quomodo minor qua Deus eſt? Reſtat ut eam aut majorem fatearis, aut parem. Sed ſi major eſt ipſa, ipſa eſt ſummum bonum, non Deus: Si par, duo ſunt ſumma bona, non unum: quorum utrumque Catholicus refugit ſenſus. Jam dè magnitudine, bonitate, juſtitia, ſapientiaque, idem per omnia quod de Divinitate ſentimus, unum in Deo ſunt, & cum Deo. Nec enim aliunde bonus quam unde magnus: nec aliunde juſtus aut ſapiens quàm unde magnus & bonus: nec aliunde ſimul hæc omnia eſt, quàm unde Deus: & hoc quoque non niſi à ſeipſo. Sed dicit hæreticus: Quid, Deum divinitate eſſe negas? Non; ſed eamdem Divinitatem, qua Deus eſt, Deum nihilominùs eſſe aſſero, nec Deo excellentiùs aliquid eſſe; nam & magnitudine dico magnum, ſed qua ipſe eſt Deus, nè majus aliquid DEO ponam: & bonitate fateor bonum, ſed non alia qua ipſe eſt, ne melius ipſo aliquid videar mihi inveniſſe: & de cæteris in hunc modum. Securus & libens pergo inoffenſo (ut ajunt) pede in ejus ſententiam, qui dicebat: Deus non niſi ea magnitudine magnus eſt, quæ eſt, quod ipſe: alioqui major*

erit illa magnitudo quàm Deus, Auguſtinus hic eſt validiſſimus malleus hæreticorum. Ita Bernardus. Unde liquet, ſuperbos animos pro luce tenebras offundere, eorumque quibus præfidunt acumina ingenii, hebetari ac evaneſcere ad ortum divinitùs infuſæ ſapientiæ. Quo utique ſenſu Origenes & poſt eum ſancti Patres in Canticum ſcribentes exponunt meliora eſſe vino ubera Sponſi per diſcrimen divinæ & humanæ ſapientiæ.

5. Iſtud Remenſe Concilium Otho Friſingenſis generale vocat: fuit enim celeberrimum tum præſentia Eugenii Papæ, qui præſedit, tum etiam concurſu Antiſtitum & Abbatum toto ex Orbe Catholico uſque ad mille & centum, ut teſtatum reliquit Anſelmus Gemblacenſis, non ſolùm ex Gallia, Italia, Alemannia, Anglia, ſed etiam Hiſpania, ut conſtat ex Eugenii Epiſtolis ad Alfonſum Hiſpaniæ Regem, & ad Bernardum Epiſcopum Tarraconenſem. Editi ſunt in Concilio iſto Canones 18.

Can. I. *Qui ab Epiſcopis ſuis anathematis ſententia condemnatur, quoniam à communione Eccleſiaſtica removentur, diabolicæ dignoſcuntur ſubiici poteſtati. Non enim eſt homo, qui ligat, ſed Chriſtus, qui hanc miniſtris ſuis exhibuit poteſtatem. Ideoque à ſuis Epiſcopis excommunicatos ab aliis recipi modis omnibus prohibemus. Epiſcopus autem, qui ſententiam promulgaverit, eam vicinis Epiſcopis enunciet. Qui verò excommunicato, donec ab eo qui eum excommunicaverat, vel autoritate Sedis Apoſtolicæ abſolvatur, ſcienter communicare præſumpſerit, eadem excommunicationis ſententia ipſum teneri cenſemus.*

Can. II. *Præcipimus etiam, quòd tam Epiſcopi, quàm Clerici, neque in ſuperfluitate, neque inhoneſta varietate colorum, aut ſciſſura veſtium, neque in tonſura intuentium, quorum forma & exemplum eſſe debent, offendant aſpectum, ſed potiùs ita in ſuis actibus eam condemnent, ut amorem innocentiæ converſatione demonſtrent, ſicut dignitas exigit Ordinis Clericalis. Quòd ſi moniti ab Epiſcopis ſuis intra quadraginta dies non obtemperaverint, Eccleſiaſticis beneficiis ſuis eorumdem Pontificum autoritate priventur. Epiſcopi verò ſi præfixam pœnam irrogare neglexerint; quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ ſunt quàm ad deſides negligenteſque rectores; tamdiu ab Epiſcopali officio abſtineant, donec pœnam à nobis conſtitutam Clericis ſibi ſubjectis imponant; nec etiam, niſi præcedente congrua ſatisfactione, relaxent.* 21. q. 9. c. ult.

Modeſtia Clericorum tum in veſtitu, tum in tonſura, tum in colore indumentorum, exactè præcipitur ſub pœna privationis beneficiorum non ſolùm in iſto poſteriore Remenſi Concilio anni 1148. Sed etiam canone pariter 2. antiquioris Remenſis Concilii anni 1131. Deinde can. 4. generalis Lateranenſis Concilii ſecundi.

Can. III. *Præterea quod à Patribus noſtris propenſiori cura novimus conſtitutum, nos quoque præcipimus obſervari; ut qui in Ordine Subdiaconatus, aut ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque Eccleſiaſtico beneficio careant.*

Can. IV. *Ad majorem autem domus Dei decorem adiicientes ſtatuimus, ut ſanctimoniales & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti & Auguſtini rationem, vitam ſuam in melius corrigant & emendent: ſuperfluitatem veſtium recidant: & in clauſtro ſint aſſiduè permanentes: choro, refectorio, & dormitorio ſint contentæ, & relictis præbendis, & aliis propriis, earum neceſſitatibus de communi provideant. Quod ſi uſque ad proximum Apoſtolorum geſtum non adimpleverint, ex tunc in earum Eccleſiis, donec hoc noſtrum mandatum adimpleverint, Divina prohibemus Officia celebrari: & ſi qua ipſarum mortua fuerit, Chriſtianorum careat ſepultura. Prohibemus etiam, ne in earum collegiis aliqua, quæ irregulariter victura fuerit, recipiatur.* 18. q. 2. c. 2. 25. pernicioſam.

Can. V. *Decernimus etiam, ut laici Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant: & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati, de negotiis eccleſiaſticis vel de aliis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, aliquorum laicorum judicio non diſponant; nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant juſtitiam exercere.* c. decernimus, de judic.

Can. VI. *Auctoritate quoque Apoſtolica prohibemus, ut nullus Advocatus præter jus & beneficium antiquitùs conſtitutum ſibi aliquid accipere vel uſurpare præſumat. Subadvocatos verò & exactores eorum, modis omnibus ab Eccleſiarum infeſtationibus removeri præcipimus. Quòd ſi quis contra hanc ſententiam à nobis promulgatam de cætero attentare præſumpſerit, Chriſtianorum careat ſepultura.*

Can. VII. *Quia verò continentia & Deo placens munditia in Eccleſiaſticis perſonis & ſanctis Ordinibus dilatanda eſt, ſanctorum Patrum & prædeceſſoris noſtri Innocentii veſtigiis inhærentes ſtatuimus, quatenus Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, regulares Canonici, Monachi, atque converſi profeſſi, qui ſacrum transgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam rationem conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Qui etiam ſeparati ab invicem, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque de ſanctimonialibus, ſi, quod abſit, nubere tentaverint, obſervari præcipimus.* 27. q. 1. ut lex continentiæ.

Can. VIII. *Divinarum legum maniſeſta eſt diſciplina, & ſanctorum Patrum decreta ſanxerunt, ut decimas Eccleſiarum, quas in uſus pietatis conceſſas Canonum demonſtrat autoritas, laici non debeant poſſidere. Nos quoque ne id fiat, modis omnibus prohibemus; quia ſive ab Epiſcopis, ſive a Regibus, vel quibuslibet perſonis acceperint, niſi Eccleſiæ reddiderint, ſacrilegii crimen committunt, & periculum æternæ damnationis incurrunt.*

Prohibitio facta laicis poſſidendi Eccleſiaſticas decimas, vel ipſas Eccleſias, non iſto tantùm poſterioris Remenſis Concilii canone 8. ſed etiam promulgatur ſecundi Lateranenſis œcumenici can. 10.

Can. IX. *Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in Archidiaconum vel Decanum niſi Diaconus aut Presbyter ordinetur. Archidiaconi verò, Decani, aut Præpoſiti, qui infrà Ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, ſuſcepto honore priventur. Prohibemus etiam, ne adoleſcentibus, vel infrà ſacros Ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.*

Huc ſpectat diſt. 60. c. 2. Et Concilii Londonienſis anni milleſimi centeſimi undecimi, can. 3. & Bituricenſis anni 1031. can. 4.

Can. X. *Præcipimus etiam, ne Presbyteris conductitiis Eccleſiæ committantur: & unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem; nec ab ejus regimine niſi Epiſcopi, in cujus*

Paro-

Parochia fuerit, vel Archidiaconi canonico judicio depellatur. Cui de bonis Eccleſiæ tantum beneficii tribuatur, unde convenienter valeat ſuſtentari. 1. qu. 2. cap. 5. & ult.

Can. XI. *Præcipimus quoque, ut Presbyteri, Clerici, Monachi, converſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia cum quibus arant, & oves omni tempore ſint ſecuræ. Si quis autem hoc noſtrum ſtatutum violare præſumpſerit, Epiſcopus, in cujus Parochia fuerit, omni trepiditate ſepoſita, canonicam de ipſo juſtitiam faciat.*

Hæc eadem prohibitio vexationis in perſonas Clericorum, Monachorum, mercatorum, ruſticorum, eorumve bona, jamdudum præceſſerat in antiquiore Concilio Remenſi can. 10. prætereaque in generali ſecundo Lateranenſi Concilio can. 11. iiſdem ipſis verbis eadem iteratur prohibitio.

Can. XII. *Temerariam quoque militum audaciam, qui ad deteſtabiles nundinas aut ferias ex condicto ſolent ad oſtentationem ſuarum virium convenire, unde mortes corporum & animarum ſæpius provenerunt, omnino fieri interdicimus Quod ſi quis ibidem cæſus vel mortuus fuerit, pœnitentia ei & viaticum non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.* de torneam c. 1.

Eadem præceſſerat prohibitio in anteriore Remenſi Concilio can. 12. poſtmodum iterata iiſdem ipſis verbis in ſecundo generali Concilio Lateranenſi can. 14.

Can. XIII *Nihilominus præſentis ſcripti ſerie ſtatuta prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Papæ Innocentii confirmantes, decernimus, ut ſi quis ſuadente diabolo tanti ſacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus mittat, anathemati ſubjaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere niſi urgente mortis periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.* 17. q. 4. c. ſi quis ſuadente diabolo.

Hoc ipſum antea ſanxerat primum Remenſe Concilium can. pariter 13. Et poſtmodum eamdem iiſdem verbis Sanctionem iteravit Concilium ſæpius jam memoratum Lateranenſe ſecundum, can. 15.

Can. XIV. *Hæc etiam conſona Sanctorum Patrum definitione ſancimus, ut in eos qui ad Eccleſiam vel Cœmeterium confugerint, nullus manus mittere audeat. Quod qui fecerit, anathema ſit.*

Hoc idem edixerat Remenſis prioris Synodi canon 14. Idque ipſum iteravit Concilium Lateranenſe II. in fin. can. 15.

Can. XV. *Innovamus etiam, ut ſi quis malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta, ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit; excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura. Nec abſolvatur, niſi prius damno, quod intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia ei detur, ut in Jeroſolymis vel Hiſpania in ſervitio Dei per annum permaneat. Si quis vero Archiepiſcopus vel Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat, & per annum ab officio Pontificali abſtineat. Sane Regibus & Principibus facultatem faciendæ juſtitiæ non negamus.*

Eadem pœnalis in incendiarios conſtitutio jam præceſſerat in priore Remenſi Concilio can. 17. Deinde in ſecundo Lateranenſi can. 18. Et refertur in Decreto, 23. q. 8. can. peſſimam.

Can. XVI. *Præcipimus etiam; ut pro Chriſmatis, & Olei ſacri, & ſepulturæ acceptione nullum pretium exigatur.*

Can. XVII. *Illud etiam quod a prædeceſſore noſtro Papa Innocentio ſtatutum eſt, innovantes; ordinationes factas a filio Petri Leonis, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.*

Can. XVIII. *Quia etiam Apoſtolica ſedes, quod rectum eſt, conſuevit attenta conſideratione defendere, & quod devium invenitur eſſe, devitare: præſentis decreti autoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæreſiarchas, & eorum ſequaces, qui in partibus Gaſconiæ aut Provinciæ . . . vel alibi commorantur, manuteneat vel defendat; nec aliquis eis receptaculum in terra ſua præbeat. Si quis autem vel eos de cætero retinere, vel ad alias partes proficiſcentes eorum errori conſentiens recipere forte præſumpſerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur; & in terris eorum, donec condigne ſatisfaciant, divina celebrari Officia interdicimus.*

CONCILIUM TURONENSE anni 1163.

1. Poſtquam Hadrianus Papa IV. rebus eſt humanis exemptus, Alexander ejus nominis III. in illius Sedem eſt ſubrogatus, omnium (exceptis tribus) ſuffragiis Cardinalium, patria Senenſis, omnique virtutum genere conſpicuus, qua canonice peracta electione, tres reliqui Cardinales Friderico Ænobarbo gratificari volentes, ſeorſum convenientes, Joannes, Guido & Octavianus, in hunc ipſum conſenſerunt, qui duobus ſubnixus ſuffragiis, introductaque copioſa mercenariorum militum manu, Victoris ſibi nomen aſſumpſit. Fridericus coactis Conciliabulis Octavianum intruſum violenter propugnavit, eidemque quaſi jure Imperii Pontificatum adjudicavit. Reges vero Franciæ & Angliæ, cæteroqui inter ſe hoſtes, coactis Epiſcoporum ditionum ſuarum Synodis, Alexandri, prout juſtum erat, partes foverunt. Qui Roma ob ſchiſmaticorum factiones, Italiaque, in qua omnia armis perſtrepebant, in Galliam appulit, portu Magalonis exceptus, inde Monſpelium profectus, maximo Prælatorum finitimorum Procerumque concurſu eſt ſuſceptus an. 1162. Inde per Arvernos in civitatem Turonenſem rogatus a Rege Franciæ conceſſit. Interim Rex Franciæ Ludovicus VII. & Rex Angliæ Henricus II. ex condicto ſuper Ligerim amnem convenientes, omni ſepoſita æmulatione, ad Alexandrum, qui ambos præſtolabatur, perrexerunt, exhibitiſque pedum oſculis, ſtratorum officio ſimul uſi ſunt, pedites dextra lævaque frænum equi ipſius tenentes, atque ad præparatum habitaculum perduxerunt, ut Robertus harum rerum teſtis oculatus prodit. Alexander vero pacem inter duos Reges conciliavit. His peractis, Concilium Turonenſe iniit anno 1163. eique præſedit: interfuerunt Cardinales decem & ſeptem, Epiſcopi centum viginti quinque; e quorum numero fuit Thomas ille celeberrimus Cantuariæ Archiepiſcopus. In hoc illuſtri Concilio anathemate juſto perculſus eſt, cum ſuis omnibus fautoribus, Antipapa, dictus Victor tertius, editique ſunt decem, qui ſequuntur, canones:

Can. I. *Majoribus Eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minorum Clericorum præbendæ recipiant ſectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis ſuis membris firmam habeat Eccleſia unitatem: diviſionem præbendarum aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.*

Ha-

Habetur c. majoribus 8. de præben. Et eſt titulus Decretalium, ut beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione conferantur. Idem Alexander III. hoc idem decernit c. avaritiæ, eod. tit. & confirmatur c. tuæ fraternitati, & c. cum cauſam, eod. Reſcribit tamen Innocentius III. c. vacante, eod. duas ſimul requiri conditiones, ut poſſit una præbenda dividi, ſcilicet juſtam & rationabilem cauſam, & ſufficientiam proventuum convenientium pro utroque proviſo. Duas in Corpore juris reperio dividendi cauſas; unam quidem ſi tanta excrevit populi multitudo, ut Presbyter unus olim conſtitutus deinceps regimini nequeat ſufficere. 16. q. 1. c. præcipimus. Altera cauſa ſumitur ex nimia plebium aut Eccleſiarum diſtantia, ob quam neceſſe ſit, unam de novo inſtitui præbendam, ut idem ipſe Alexander III. conſtituit c. ad audientiam, de Eccl. ædif. Major plerumque occurrit ratio diviſas olim præbendas reuniendi. Quæ res permittitur a Tridentino Concilio ſeſſ. 21. de refor. c. 5. & ſeſſ. 24. de refor. c. 13.

Can. II. *Plures Clericorum, & quod mœrentes dicimus, eorum quoque qui præſens ſæculum profeſſione, votis, & habitu reliquerunt, dum communes uſuras quaſi manifeſtius damnatas exhorrent, commodata pecunia indigentibus poſſeſſiones eorum in pignus accipiunt ultra ſortem: Idcirco generalis Concilii decernit autoritas, ut nullus amodo conſtitutus in Clero, vel hoc, vel aliud uſuræ genus exercere præſumat: Et ſi quis hactenus poſſeſſionem alicujus data pecunia ſub hac ſpe in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam deductis expenſis de fructibus jam recepit, abſolute poſſeſſionem ſuam reſtituat debitori. Sin autem aliquid minus habet, eo recepto, poſſeſſio libera ad dominum revertatur. Quod ſi poſt hujuſmodi conſtituta in Clero quiſquam extiterit, qui deteſtandis uſurarum lucris inſiſtat: Eccleſiaſtici officii periculum patiatur, niſi forte beneficium Eccleſiæ fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laica videatur.* Habetur c. 1. de uſur.

Can. II. *Quamvis grave nimis & divini dignum animadverſione judicii habeatur, quod laici quidam quod Sacerdotum eſt uſurpant in Eccleſiaſticis rebus: majorem id incutit formidinem ac dolorem, quod fomitem ſui erroris dicunt in ipſo Clero aliquoties invenire: dum quidam fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum aliorumque Prælatorum Eccleſiæ decimas eis & Eccleſiarum diſpenſationes indulgent, & in devia eos mortis impellunt, qui prædicatione illorum ad vitæ vitam fuerant revocandi. De quibus dicit Dominus per Prophetam: Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem provocant animas eorum. Unde ſtatuimus, ut ſi quis alicui laico in ſæculo remanenti Eccleſiam, decimam, oblationemve conceſſerit, a ſuo ſtatu, tanquam arbor quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec ſe emendet, lapſum ſuum deflens, ſubjaceat dolore proſtratus.* Habetur c. quamvis, de decimis.

Can. IV. *In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias Provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in morem ſerpentis intra ſuas evolutiones abſconditur, quanto ſerpit occultius, tanto gravius Dominicam vineam in ſimplicibus demolitur; Unde contra eos Epiſcopos & omnes Domini Sacerdotes in partibus illis commorantes vigilare præcipimus, & ſub interminatione anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæreſis ſectatores, ne receptaculum quiſquam eis in terra ſua præbere, aut præſidium impertiri præſumat. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino commercium habeatur, ut ſolatio ſaltem humanitatis amiſſo, ab errore vitæ ſuæ reſipiſcere compellantur. Quiſquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam particeps iniquitatis eorum anathemate feriatur. Illi vero ſi deprehenſi fuerint, per Catholicos Principes cuſtodiæ mancipati, omnium bonorum amiſſione mulctentur. Et quoniam de diverſis partibus in unum latibulum crebro conveniunt, & præter conſenſum erroris, nullam cohabitandi cauſam habentes in uno domicilio commorantur: talia conventicula inveſtigentur attentius; & ſi vera fuerint, canonica ſeveritate vetentur.*

Can. V. *Quoniam enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra Sanctorum Patrum conſtitutiones invaluit, ut ſub annuo pretio Sacerdotes ad Eccleſiarum regimen conſtituantur, id ne fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum Sacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.*

Vide ſimilem Conſtitutionem Concilii Remenſis anni 1148. c. 10. pariterque Concilii Lateranenſis œcumenici ſecundi can. 10.

Can. VI. *Non ſatis utiliter in populo avaritia redarguitur ab his qui in Clero conſtituti videntur, & præcipue qui contempto ſæculo religioſum nomen profitentur, & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, ne ab omnibus, qui ad religionem tranſire voluerint, aliqua pecunia requiratur, & ne Prioratus aut Capellaniæ quælibet Monachorum aut Clericorum, decimæ detractione vendantur: neque ab eo, cui regimen ipſarum committitur, pro earum commiſſione ullum pretium exigatur. Hoc autem ſimoniacum eſſe Sanctorum Patrum autoritas manifeſte declarat. Unde quiſquis de cætero hoc attentare præſumpſerit, tam qui dederit, quam qui receperit, partem ſe cum Simone non dubitet habiturum. Pro ſepultura quoque, Chriſmatis, & Olei ſacri perceptione, nulla cujuſquam pretii exactio intercedat; neque ſub obtentu alicujus conſuetudinis reatum ſuum quiſquam tueatur: quia diuturnitas non minuit peccatum, ſed auget.*

Quod idem decernitur can. 16. Remenſis Synodi anni 1148. Itemque Londonienſis an. 1125. can. 2. Præſertim vero Lateranenſis œcumenicæ ſecundæ can. 2.

Can. VII. *Quoniam in quibuſdam Epiſcopatibus Decani quidam, vel Archipresbyteri ad agendas vices Epiſcoporum ſeu Archidiaconorum, & terminandas cauſas Eccleſiaſticas conſtituuntur ſub annuo pretio; quod ad Sacerdotum gravamen & ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundare: id ulterius fieri diſtrictius prohibemus. Quod ſi facere præſumpſerit quiſquam, removeatur a Clero: Epiſcopus quoque, qui hoc in ſua Diœceſi ſuſtinuerit, & Eccleſiaſtica judicia patitur ſua diſſimulatione perverti, Canonica diſtrictione plectatur.*

Habetur c. 2. & 3. ne Prælati vices ſuas vel Eccleſias.

3. Can. VIII. *Quoniam ſupervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas, & Eccle-*

Eccleſiaſtieæ libertati conſulere, & ſubditorum utilitati providere curantes, ſtatuimus, ut Capellani caſtrorum & eorum vice miniſtrantes, hujuſmodi Sacramento aſtringantur; ut ex quo fuerit cognitum eis, ut aliquid Eccleſiæ, vel Cœmeterii, vel Eccleſiaſticæ poſſeſſionis in caſtrum veniſſe, vel caſtrenſium violentia ablatum eſſe, conveniant Dominum caſtri, ſive illum, qui primus ab eo dominatum habet, cujus poteſtate & conſilio res dirigi poſſit. Et ſi eorum commonitione præmiſſa, prædam non reddiderit, ſi adfuerit; vel ſi abſuerit, de integra reſtitutione intra octavum diem certam ſecuritatem non fecerit; ex tunc ab omni Eccleſiaſtico ceſſabitur officio, excepto Baptiſmo, & Confeſſione; & timore mortis, communione. Quod in omnibus terris eorum propriis præcipimus obſervari, nec non & in illis, in quibus integram exercent dominationem. Permittimus tamen, ut ſemel in hebdomada, cauſa conficiendi Corpus Chriſti, Miſſa in villa celebretur proxima, clauſis omnibus oſtiis, & excluſis excommunicatis preter miniſtros Altaris. Quod ſi prædicti caſtrenſes poſt latam in eos ſententiam, incorrigibiles per quadraginta dies extiterint, Capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commoraturi, quamdiu ſub anathematis vinculo teneantur: & ſub hac lege ſcriptores claudimus. Quod ſi Cappellani, vel quilibet officiales Clerici, ex ſuis poſſeſſionibus ſunt advocati ſervitii debitores, ultra tres menſes commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod ſi gratia commorationis eis concedatur, conveſcendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum commorari cum eis præſumpſerit, officio ſimul & Eccleſiaſtico careat beneficio. Et ne forte præda in dolo convertatur, aut Clericos caſtrorum excuſet ignorantia; egredi debent, obviare prædæ, audituri & ſollicite inquiſituri, ſi quæ res ibi fuerunt Eccleſiaſticæ, vel earum reclamatores. Si quis autem Clericus ob hujuſmodi receſſum propter juſtitiam, a Domino ſuo rerum ſuarum damna pertulerit; ipſe Dominus non niſi per integram rerum omnium reſtitutionem meretur abſolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata ſit ſententia: non careant officio, niſi qui ejus ſubſunt dominio. Quod ſi Eccleſia ſuæ advocationis fuerit eadem & ſibi interdicta: licet alterius advocationis corpora ſepeliri, Miſſa tamen non celebrabitur. De mutandis autem caſtrorum Vicariis vel Clericis, ſtatuimus, ut Archidiacono ſignificetur, ne alius ejus loco ſubſtituatur, donec eodem aſtringatur ſacramento. Mercatoribus autem & cæteris hominibus civitatum aut burgorum prohibemus, ne aliquem nomine excommunicatum hoſpitem ſuſcipiant, nec in venditione vel emptione, ſeu aliqua participent accommodatione. Qui vero tranſgreſſores extiterint, a Sacerdote parochiano per tres dies vocentur: tribus autem aliis diebus ad correctionem expectentur; ſeptimo autem die, ſi incorrigibiles apparuerint, anathematis ſententiam ſubituri, nec ab Epiſcopo nec ab Archidiacono ſe noverint abſolvendos. Si vero a Domino aliove potente ad hoſpitandum excommunicatum, hoſpiti vim illatam cognitum fuerit: hoſpes reus habeatur: ſed ejus qui violentiam intulit, terra ſuſpendatur, cujus ſuſpenſionis reſtitutio Pontificali erit arbitrio reſervanda. In villis vero, vel urbibus, vel caſtellis, quæ Regis ſubſunt Dominio, in quibus conſtabularii ad tempus ſtatuuntur, ſi ipſum conſtabularium conſtiterit anathematis ſententiam ſubiiſſe: ipſo in villa ſtante, loco illo divina vacent: quo recedente eodem die reverſuro, alii divinum Officium non omittant, ſuis domeſticis omnibus a Chriſtianitate ſuſpenſis. De Cœmeteriis vero & Eccleſiis, ſive quibuslibet Eccleſiaſticis poſſeſſionibus, cenſuarias dari prohibemus: ne pro Eccleſiæ vel Cœmeterii defenſione, ſidei ſuæ Clerici ſponſionem interponant: quod ſi præſumpſerint, Ordinis ſui beneficii periculum incurrant. Qui vero Eccleſiam vel Cœmeterium contempſerit, vel Ordinatis manus violentas impoſuerit, anathematis ſententia feriatur, nec ab alio niſi a Domino Papa abſolutionem conſequetur, niſi mortis interveniente periculo diſpenſatio miſericorditer ſubveniat: data tamen pro ſe ſatisfaciendi ſecuritate, & ſi convaluerit, pro abſolutione Papam aditurum. Si quis videns excommunicatum eo nomine hoſpitio ſuſceperit, vel ei pecuniam ſcienter accommodaverit: quia noſtri ſunt contemptores mandati, prohibemus, ne Chriſtianus vel Chriſtiana ei ſerviat, donec inde ſatisfecerit. Præcipimus autem, quod Decani fide adſtringantur, quod ſi eis cognitum fuerit, aliquem de Clericis hæc decreta non ſervaſſe, Epiſcopo, ſi adfuerit, vel Archidiacono denuntient. Probibemus etiam, ne Abbates, vel Monachi vel Priores, vel Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ, de poſſeſſionibus Eccleſiaſticis cenſuarias donent. Clericis autem & Laicis prohibemus, ne quis ſcienter prædia Eccleſiæ emat, vel prædium Cœmeterii vel cujuslibet poſſeſſionis Eccleſiaſticæ: quod qui præſumpſerint, anathematis vinculo feriantur.

Hoc decretum provide obſiſtit rerum Eccleſiæ rapinis & ſacrilegis uſurpationibus, prætereaque alienationibus, quæ plerumque ex conſtitutione cenſus contingunt, quem ſuper rebus Eccleſiæ conſtitutum ſæpiſſime evenit cauſam eſſe, ut ſaltem progreſſu temporis, prædia Eccleſiæ alienentur & diſſipentur, vel poſſeſſorum ſucceſſoribus ad inopiam vergentibus, vel mala fide ſibi uſurpantibus, vel illis inſtrumentorum deperditione in profanas manus aſſertis, nunquam Eccleſiæ, ex qua proceſſere, poſthac redintegrentur, ipſaque Eccleſia his privata nihil habeat reliqui, niſi lites & inanes expenſas. Providet quoque rerum Eccleſiaſticarum immunitati, ne a profanis hominibus ſervituti & indebitis oneribus ſubjiciantur. Huic tandem decreto adjungere operæ pretium eſt decretum aliud Concilii Saleguſtadienſis an. 1022. cui præſedit Aribo Archiepiſcopus Moguntinus, conſedentibus pleriſque Germaniæ Epiſcopis, atque inter eos celeberrimo illo Burchardo Vormatienſi Epiſcopo; a quibus ſapienter proviſum eſt fabricarum Eccleſiæ tum dignitati, tum immunitati; ne cui profanæ ſervituti per contiguas domos ſubjicerentur. Sic vero edicit Saleguſtadienſis canon 12. *Statutum eſt etiam, ut ædificia laicorum, quæ Eccleſiis adjuncta ſunt, auferantur; & nulla in atrio Eccleſiæ ponantur, niſi tantum Presbyterorum:* Sed uberius de immunitate Eccleſiarum infra pertractabimus ad quarti Lateranenſis œcumenici Concilii ſub Innocentio Papa III. can. 44.

CONCILIUM GENERALE LATERANENSE tertium ſub Alexandro Papa III. anno Chriſti 1179.

1. VIta functo Adriano III. ſucceſſor electus eſt a ſeptendecim Cardinalibus Alexander III. a duobus vero dumtaxat Octavianus Romanus Friderici Ænobarbi ſtudioſus, qui duodeviginti annos adverſus Alexandrum per omnem Italiam bellum atrociſſimum geſſit: parte Italorum pro legitimo Pontifice, parte alia pro Imperatore &

Antipa-

Antipapa dimicante. Tandem bello victus & profligatus Fridericus, & majori ſuorum parte tum aperte deficiente, tum nutante ac vacillante, reſipuit, ſeque Venetiis ad Alexandri pedes abjecit, atque ita ſolutus anathematis nexu fuit. Sedatis bellorum fluctibus, Alexander generale Concilium in Conſtantiniana Baſilica egit, ad providendum, ne deinceps Eccleſia ſimili calamitate conflictaretur. His alia cauſa Catharorum ſeu Peretinorum aut Manichæorum hæreſis accedebat: quæ in Aquitania exorta latius indies propagabatur, & Vaſconiam, Albegeſium, Toloſam, finitimaſque oras inceſſerat. Anno itaque 1179. Concilium iſtud iniit trecentorum Epiſcoporum, ut refert Guilielmus Archiepiſcopus Tyrius, qui hac eadem in Synodo conſedit, libro Bell. ſacri 21. cap. 2.

Can. I. *Statuimus, ut ſi forte inimico homine ſuperſeminante zizania, inter Cardinales de ſubſtituendo Pontifice non potuerit concordia plena eſſe: & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium præſumpſerit ordinare, ille Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertię partis nominatione confiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi uſurpaverit: tam ipſe, quam qui eum receperint, excommunicationi ſubjaceant, & totius ſacri Ordinis privatione mulctentur: ita ut Viatici eis etiam, niſi tantum in ultimis, communio denegetur: & niſi reſipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi a paucioribus quam a duabus partibus aliquis fuerit electus ad Apoſtolatus officium, niſi major concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur: & prædictæ pœnæ ſubjaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis conſtitutionibus & aliis Eccleſiaſticis pręjudicium generetur, in quibus majoris & ſanioris partis debet ſententia prævalere; quia quod in eis dubium venerit, Superioris poterit judicio definiri; in Romana vero Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad Superiorem haberi.* Inſertum eſt c. licet, de electione.

Can. II. *Quod a prædeceſſore noſtro felicis memoriæ Innocentio factum eſt, innovantes, ordinationes ab Octaviano, & Guidone hæreſiarchis, necnon a Joanne Strumenſi, qui eos ſequutus eſt, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus: adjicientes etiam, ut ſi quis dignitates Eccleſiaſticas ſeu beneficia per prædictos ſchiſmaticos receperit, careat impetratis. Alienationes autem ſeu invaſiones, quæ per eoſdem ſchiſmaticos, ſive per laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad Eccleſiam ſine omni ejus onere revertantur. Si quis autem contraire pręſumpſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere. Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterint, a ſacris Ordinibus & dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.*

Can. III. *Cum in cunctis ſacris Ordinibus & miniſteriis Eccleſiaſticis, & ætatis maturitas, & morum gravitas, & ſcientia literarum ſit inquirenda, multo fortius hæc in Epiſcopo oportet inquiri, qui ad curam poſitus aliorum, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Domini oporteat converſari. Eapropter ne quod a quibuſdam ex neceſſitate temporis factum eſt, in exemplum trahatur a poſteris, præſenti decreto ſtatuimus, ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum egerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, qui etiam ſcientia & vita commendabilis demonſtretur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit, decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis a Canonibus definito, is ad quem ſpectant beneficia, quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora etiam miniſteria, ut puta, Decanatus, Archidiaconatus, & alia, quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino ſuſcipiat; ſed nec parochialium Eccleſiarum regimen, niſi qui jam 25. ætatis annum attigerit, & qui ſcientia & moribus exiſtat commendandus. Cum autem aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus in Decanum, & Decani & reliqui admoniti, non fuerint præfixo a Canonibus tempore in presbyteros ordinati; & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, qui & velit & poſſit convenienter illud implere: nec proſit illis appellationis diffugium, ſi forte in tranſgreſſione conſtitutionis iſtius per appellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſane non ſolum de promovendis, ſed etiam de his qui jam promoti ſunt, ſi Canones non obſiſtant, præcepimus obſervandum. Clerici ſane ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi poteſtate tunc privatos, & ab officiis Eccleſiaſticis triennio ſe noverint ſuſpenſos. Dignum eſt enim, ut quos timor Dei a malo non revocat, Eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ. Epiſcopus autem ſi cui fecerit, aut fieri conſenſerit contra hoc, in conferendis prædictis poteſtatem ſuam amittat: & per Capitulum, aut per Metropolitanum, ſi Capitulum concordare nequiverit, ordinetur.*

Habetur c. cum in cunctis, de electione: & infra confirmatur in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. can. 13. & in Trid. ſeſſ. 24. c. 12. reform.

2. Can. IV. *Ne nimiis impenſis procurationum graventur Eccleſiæ, vetat, ne Archiepiſcopi inter viſitandum numerum quadraginta vel quiquaginta evectionum excedant; Cardinales vero ne viginti quinque; Epiſcopi ne viginti; Archidiaconi ne quinque aut ſeptem; Decani autem ut duobus comitantium equis ſint contenti. Et ne cum canibus venatoriis & avibus proficiſcantur.*

Ex illa ſane per Concilium moderatione, quæ nunc utique magnum (ſolis exceptis Decanis) gravamen haberet & exceſſum, colligere eſt, quantus præceſſerat viſitantium Prælatorum luxus & ambitio. Prohibet inſuper viſitatoribus Prælatis, *ne ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſtè & competenter fuerit illis miniſtratum. Et ne ſubditos ſuos tallis & exactionibus Epiſcopi gravare præſumant.* Pars hujus Canonis habetur in c. cum Apoſtolus, de cenſib.

Can. V. *Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet. Niſi ſi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.*

Can. VI. *Reprehenſibilis valde conſuetudo in quibuſdam partibus inolevit: ut fratres & Coepiſcopi noſtri, ſeu etiam Archidiaconi, quos appellaturos in cauſis ſuis exiſtimant, nulla penitus admonitione pręmiſſa ſuſpenſionis vel excommunicationis in eos ferant ſententiam. Alii etiam dum Superioris ſententiam & diſciplinam canonicam reformidant, ſine ullo gravamine appellationem objiciunt, & ad defenſionem iniquitatis uſurpant, quod ad ſubſidium innocentium dignoſcitur inſtitutum. Quocirca ne vel Prælati audeant ſine cauſa gravare ſubjectos, vel ſubditi pro ſua voluntate ſub appellationis obtentu, correctionem valeant eludere Prælatorum, præſenti decreto ſtatuimus, ut nec Prælati, niſi canonica*

commo-

commonitione præmiſſa, ſuſpenſionis vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubjectos; niſi forte talis ſit culpa, quæ ipſo genere ſuo ſuſpenſionis vel excommunicationis pœnam inducat. Nec ſubjecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam, ante ingreſſum cauſæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quiſquam pro ſua neceſſitate crediderit appellandum, competens ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur. Infra quem ſi forte proſequi neglexerit, libere tunc Epiſcopus ſua authoritate utatur. Si autem in quocunque negotio aliquis appellaverit, qui & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit; ſi proprium quid habet, convenientem ei recompenſationem faciat expenſarum, ut hoc ſaltem timore perterritus, ingravamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero in locis religioſis hoc volumus obſervari, ne Monachi, ſive quicunque religioſi, cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem Prelati ſui & Capituli diſciplinam appellare præſumant: ſed humiliter ac devote ſuſcipiant, quod pro ſalute utiliter eis fuerit injunctum. Habetur in c. reprehenſibilis, de appellation.

Can. VII. *Cum in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum eſt, gratis impendi; horribile nimis eſt, quod in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere: ita ut pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in ſede, ſeu introducendis Presbyteris in Eccleſiam, nec non pro ſepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, ſeu aliis Sacramentis, aliquid exigatur, & ille qui indiget, non poſſit iſta percipere, niſi manum implere curaverit largitoris, putant plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur: non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur, diſtrictius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Gieziſe noverit habiturum, cujus factum turpis muneris exactione imitatur. Probibemus inſuper, ne novi cenſus ab Epiſcopis vel Abbatibus aliiſque Prælatis imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum ſuis uſibus appropriare preſumant: ſed libertates, quas ſibi majores deſiderant conſervari, minoribus quoque ſuis bona voluntate conſervent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit, habeatur.*

Habetur in c. cum in Eccleſiæ corpore, de ſimonia. Ultima vero hujus Canonis Lateranenſis pars habetur in c. prohibemus, de cenſib. Require pariter ſuperius Lateranenſis Concilii II. can. 2.

Can. VIII. *Nulla Eccleſiaſtica Miniſteria, ſeu etiam beneficia, vel Eccleſiæ alicui tribuantur ſeu promittantur, antequam vacent; ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cum enim id etiam in ipſis gentilium legibus inveniatur probibitum, turpe nimis eſt & Divini plenum animadverſione judicii, ſi locum in Dei Eccleſia futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipſi gentiles homines curaverunt. Cum vero præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit vel etiamſi modo vacant, non diu maneant in ſuſpenſo, ſed infra ſex menſes perſonis, quæ digne adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus, ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quod ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit; Epiſcopus hoc ſecundum Deum cum virorum Religioſorum conſilio exequatur. Aut ſi omnes forte neglexerint, & Metropolitanus de ipſis ſecundum Deum abſque illorum contradictione diſponat.*

Habetur in c. nulla, de conceſſ. præb. Jus vero civile reprobat pactum de futura ſucceſſione, l. ex eo inſtrumento, C. de inutili. ſtipula & l. ultima, C. de pactis.

3. Can. X. *Monachi non pretio recipiantur in monaſterio, non peculium permittantur habere, non ſinguli per villas & oppida ſeu ad quaſcunque Parochiales ponantur Eccleſias; ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtium conflictionem expectent, Salomone dicente: Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habebit ſublevantem. Si quis autem exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros Ordines non aſcendat; is autem qui acceperit, officii ſui privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, a communione removeatur Altaris. Et qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam, quod etiam de diverſis Religioſis præcipimus obſervari. Abbas etiam, qui iſta diligenter non curaverit, officii ſui jacturam ſe noverit incurſurum. Prioratus quoque ſive Obedientiæ pretii datione nulli tradantur, alioquin & dantes & accipientes a miniſterio fiant Eccleſiaſtico alieni. Priores vero cum in Conventualibus Eccleſiis fuerint conſtituti, niſi pro manifeſta cauſa & rationabili non mutentur: videlicet ſi fuerint dilapidatores, nec continenter vixerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amovendi merito videantur: aut ſi etiam pro neceſſitatate majoris officii de conſilio fratrum fuerint transferendi.*

Eodem pertinet ſupra relati Concilii Londonienſis anni 1075. canon 2. nec non relatio S. Gregorii Papę lib. 4. Dial. c. 55. de Monacho, cui Juſto nomen erat, qui laborans extrema ægritudine, deprehenſus fuit occuluiſſe ſibi tres aureos; quem ipſe Gregorius a fratribus Monachis viſitari uſque ad mortem prohibuit, defunctum vero in ſterquilinio ſepeliri una cum tribus aureis fecit, unoquoque fratrum, dum terra profana cadaver operiebatur, dicente illi: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*. Quia vero gravem in extremis de ſuo delicto in illa fratrum derelictione conceperat animi dolorem, ſolo ei adſtante carnali fratre artis Medicæ profeſſore, poſt ſexaginta ob obitu dies, eidem fratri apparens denunciavit ſe gravibus pœnis liberatum occaſione triginta Miſſarum, quas Gregorius ipſe Præpoſito Monaſterii clam, cæteriſque inſciis, pro ejuſdem refrigerio juſſerat offerre.

Can. XI. *Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti, qui mulierculas ſuas in domibus ſuis incontinentię nota tenuerint; aut abjiciant eas & continenter vivant, aut ab officio & beneficio Eccleſiaſtico fiant alieni. Quicunque incontinentia illa, quæ contra naturam eſt, propter quam venit ira Dei in filios diffidentię, & quinque Civitates igne conſumpſit, deprehenſi fuerint laborare, ſi Clerici fuerint, ejiciantur a Clero, vel ad pœnitentiam agendam in monaſteriis detrudantur. Si laici excommunicationi ſubdantur, & a cœtu fidelium fiant prorſus alieni. Monaſteria præterea ſanctimonialium ſi quiſquam Clericus ſine manifeſta & neceſ-*

neceſſaria cauſa frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum arceatur; & ſi non deſtiterit, à beneficio Eccleſiaſtico videatur immunis.

Profertur in c. Monaſteria, de vita & honeſt. Cleric.

Can. XII. *Clerici in Subdiaconatu, & ſuprà, & in minoribus quoque Ordinibus ſi ſtipendijs Eccleſiaſticis ſuſtententur, coram judice ſæculari Advocati in negotijs fieri non præſumant; niſi propriam vel Eccleſiæ ſuæ cauſam fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus fortè perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt Sed nec procurationes villarum, aut juriſdictiones etiam ſæculares ſub aliquibus Principibus vel ſæcularibus viris, ut juſtitiarius eorum fiat, Clericorum quiſquam aſſumere præſumat. Si quis adverſùs hoc tentaverit, (quoniam contra doctrinam Apoſtoli eſt, dicentis: Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus) & ſeculariter agit, ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus: pro eo quòd officio Clericali neglecto, fluctibus ſæculi, ut potentibus ſæculi placeat, ſe immergit. Diſtrictiùs autem decrevimus puniendum, ſi religioſorum quiſquam aliquid prædictorum audeat attentare.*

Allegatur in c. ſed nec procurationes: ne Cler. vel Monachi ſæcul. negot.

Can. XIII. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diverſas Eccleſiaſticas & plures Eccleſias Parochiales contra ſacrorum Canonum inſtituta nituntur acquirere, ita ut cùm unum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum; ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quę reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſum valeat exercere. Quòd ſi aliter fuerit actum; & qui receperit, quod contra ſacros Canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.*

Can. XIV. *Quia in tantum jam quorumdam proceſſit ambitio, ut non duas aut tres, ſed ſex aut plures Eccleſias perhibeantur habere, nec duabus debitam poſſint proviſionem impendere, per fratres & chariſſimos Coepiſcopos noſtros emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum Canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum, eorum qui Eccleſiis dignè valeant deſervire, volumus Eccleſiaſticis beneficiis indigentiam ſublevari. Preterea quia in tantum laicorum quorundam proceſſit audacia, ut Epiſcoporum authoritate neglectà Clericos inſtituant in Eccleſiis & removeant etiam cùm voluerint: poſſeſſiones quoque atque alia bona Eccleſiaſtica pro ſua plerumque voluntate diſtribuant: & tam Eccleſias ipſas, quàm earum homines tallijs & exactionibus præſumant gravare: eos qui amodò iſta commiſerint, anathemate decernimus feriendos. Presbyter autem ſive Clericus, qui Eccleſiam per laicos ſine Epiſcopi proprij authoritate receperit tenendam, communione privetur; & ſi perſtiterit, a miniſterio Eccleſiaſtico & Ordine deponatur. Sanè quia laici quidam Eccleſiaſticas perſonas & ipſos etiam Epiſcopos ſuo judicio ſtare compellunt; eos, qui de cætero id præſumpſerint, à communione fidelium decernimus ſegregandos. Prohibemus etiam, ne laici decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios laicos poſſint quodammodo transferre: ſi quis verò receperit, & Eccleſiæ non tradiderit, Chriſtiana ſepultura privetur.*

Pars hujus Canonis habetur c. præterea, de jure patr.

Can. XV. *Cùm in officijs charitatis primò illis teneamur obnoxij, à quibus nos beneficium cognoſcimus accepiſſe; è contrario, Eccleſiaſtici quidam Clerici cùm ab Eccleſiis ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita in alios uſus transferre præſumunt. Hoc igitur quia & antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos etiam nihilominùs inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona precipimus remanere. Præterea quoniam quidam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecunię quantitate juriſdictionem Epiſcopalem exercent, præſenti decreto ſtatuimus, ut qui de cætero præſumpſerit, officio ſuo privetur, & Epiſcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat.*

Hinc depromptum eſt c. cùm in officiis de teſtam. Eò quoque pertinet rubrica Canonica, ne Prælati vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant. Huic eidem pravitati jam antè occurrerat Synodus Turonenſis anni 1163. can. 7. quem vide ſuperiùs.

Can. XVI. *Cùm in cunctis Eccleſiis, quod pluribus & ſenioribus fratribus viſum fuerit, incunctanter debeat obſervari, grave nimis & reprehenſione dignum eſt, quòd quarumdam Eccleſiarum pauci, quandoque non tam de ratione quàm de propria voluntate ordinationem multorum impediunt, & ordinationem Eccleſiaſticam procedere non permittunt. Quocircà præſenti decreto ſtatuimus, ut niſi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit oſtenſum, appellatione remotà ſemper prævaleat, & ſuum conſequatur effectum, quod à majori & ſaniori parte Capituli fuerit oſtenſum; nec noſtram conſtitutionem impediat, ſi fortè aliquis ad conſervandam Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem juramento ſe dicat aſtrictum; non enim dicenda ſunt juramenta, ſed potiùs perjuria, quæ contra utilitatem Eccleſiaſticam & Sanctorum Patrum veniunt inſtituta. Si quis autem hujuſmodi conſuetudines, quæ ratione juvantur, & ſacris congruunt inſtitutis irritare præſumpſerit, donec congruam egerit pœnitentiam, à Dominici Corporis perceptione fiat alienus.*

Can. XVII. *Quonim in quibuſdam locis Eccleſiarum fundatores, aut hæredes eorum, poteſtate, in qua eos Eccleſia hucuſque ſuſtinuit, abutuntur: Et cùm in Eccleſia Dei unus eſſe debeat, qui præſit, plures ſine reſpectu ſubjectiones eligere moliuntur: & cùm una* Eccleſia *unius debeat eſſe rectoris, pro ſua defenſione plurimos repræſentant. Quocirca præſenti decreto ſtatuimus, ut ſi fortè in plures partes fundatorum ſe vota diffuderint, ille præficiatur Eccleſię, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur aſſenſu. Si autem hoc ſine ſcandalo fieri nequiverit, ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut meliùs ſecundùm Deum viderit ordinandam. Idipſum etiam faciat, ſi de iure Patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & cui competat, infra quatuor menſes non fuerit definitum.*

Hinc depromitur c. quoniam in quibuſdam, de jure patron. Et exprimit quatuor menſes, atque firmatur is numerus per c. cum propter, eod. tit. Itaque quædam Conciliorum exemplaria, quæ tres menſes exprimunt, mendoſa ſunt.

Can. XVIII. *Quoniam Eccleſia Dei, & in iis quæ ſpectant ad ſubſidium corporis, & in ijs quæ ad profectum veniunt animarum indigentibus ſicut pia mater providere tenetur: ne pauperibus, qui parentum opibus iuvari non poſſunt, agendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur: per unamquamque Eccleſiam*

Cathedralem Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium aſſignetur; quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque reſtituatur Eccleſiis ſive Monaſteriis, ſi retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia verò docendi nullus pretium exigat, vel ſub obtentu alicujus conſuetudinis ab iis, qui docent, aliquid quærat, nec docere quempiam petita licentia qui ſit idoneus, interdicat. Qui verò contra hoc venire præſumpſerit, à beneficio Eccleſiaſtico fiat alienus. Dignum quidem eſſe videtur, ut in Eccleſia fructum laboris ſui non habeat, qui cupiditate animi dum vendit licentiam docendi, Eccleſiaſticum profectum nititur impedire. Hinc deductum eſt c. 1. de Magiſtr.

Can. XIX. *Non minùs pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimento qui ſuſtinent, grave nimis eſſe dignoſcitur, quòd in diverſis partibus mundi Rectores & Conſules civitatum, nec non & alii, qui poteſtatem habere videntur, tot Eccleſiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas crebriſque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum ſub eis Sacerdotium videatur quàm ſub Pharaone fuerit, qui Divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis ſervitute ſubjectis, Sacerdotes ſuos & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. Iſti verò univerſa ferè onera ſua imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut illud eis, quod Jeremias deplorat, competere videatur, Princeps Provinciarum facta eſt ſub tributo. Sive quidem foſſata, ſive expeditiones, ſive quælibet ſibi arbitrentur agenda, de bonis Eccleſiarum, Clericorum, & pauperum Chriſti uſibus deputatis cuncta volunt ferè compleri. Juriſdictionem etiam & authoritatem Epiſcoporum & aliorum Prælatorum ita evacuant, ut nihil poteſtatis eis ſuis hominibus videatur remanſiſſe. Super quo dolendum eſt pro Eccleſiis, dolendum etiam nihilominus & pro ipſis, qui timorem Dei & Eccleſiaſtici Ordinis reverentiam videntur penitùs abjeciſſe. Quocirca ſub anathematis diſtrictione ſeveriùs prohibemus, ne de cætero talia præſumant attentare; niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione ad relevandas communes neceſſitates, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem Conſules aut alii de cætero id præſumpſerint, & commoniti deſiſtere fortè noluerint, tam ipſi quàm eorum fautores excommunicationi ſe noverint ſubjacere: nec communioni fidelium reddantur, niſi ſatisfactionem fecerint competentem.*

Habetur in c. non minus, de immunit. Eccleſ. Vide inferiùs can. 46. Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III.

Can. XX. *Felicis memoriæ Papæ Innocentii & Eugenii prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, deteſtabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgò torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerè congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula ſæpè proveniunt, fieri prohibemus. Quòd ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti venia non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.*

Habetur c. 1. de torneamentis. Vide ſuperiùs ſecundi Lateranenſis can. 14.

4. Can. XXIII. Decernit, ut Leproſi ſibimeptiſis privatam habeant Eccleſiam, & Cœmeterium, & Presbyterum; eorumque hortos & pecuaria eximit ab obligatione decimarum.

Can. XXIV. *Ita quorumdam animos occupavit cæca cupiditas, ut cum glorientur nomine Chriſtiano, Saracenis arma, ferrum & lignamina Galearum deferant, & pares eis aut etiam ſuperiores in malitia fiant dum ad impugnandos Chriſtianos arma eis & neceſſaria ſubminiſtrant. Sunt etiam, qui pro ſua cupiditate in Galeis & piraticis Saracenorum navibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur à communione Eccleſiæ exciſos, & excommunicationi pro ſua iniquitate ſubjectos, & rerum ſuarum per ſæculi Principes Catholicos & Conſules civitatum privatione mulctari, & capientium ſervos, ſi capti fuerint, fore cenſemus. Præcipimus, etiam ut per Eccleſias maritimarum urbium crebra & ſolemnis excommunicatio proferatur in eos. Excommunicationis quoque pœnæ ſubdantur, qui Romanos aut alios Chriſtianos pro negotiatione, at aliis cauſis honeſtis navigio vectos aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt. Illi etiam qui Chriſtianos naufragia patientes, quibus ſecundùm regulam fidei auxilio eſſe tenentur, damnanda cupiditate rebus ſuis ſpoliare præſumunt, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe noverint ſubjacere.*

Can. XXV. *Quia in omnibus ferè locis crimen uſurarum ita inolevit, ut multi alijs negotijs prætermiſſis quaſi licitè uſuras exerceant, & qualiter utriuſque Teſtamenti pagina condemnentur nequaquam attendant: ideò conſtituimus, ut uſurarij manifeſti nec ad communionem admittantur Altaris, nec ad Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, ſepulturam, ſed nec eorum oblationem quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ; & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium ſui Epiſcopi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.*

Vide ſuperiùs ad Londonienſis Concilii anni 1125. canonem 14. multas ab anterioribus Conciliis uſurariæ pravitatis condemnationes.

5. Can. XXVII. Damnat hæreticos, qui Vaſconiam, Albigeſium, Toloſates, Arecomicos, & finitimas provincias peſtilenti doctrina inficiebant, qui nunc Cathari, nunc Albigenſes, nunc Manichæi, nunc Paterni vocabantur; quos unà cum defenſoribus & receptatoribus anathemati ſubjicit. Principes verò & populos Catholicos ad bella contra eos incitat, propoſitis quemadmodum & in ſacris adversùs Saracenos militiis indulgentiis & pœnitentiarum relaxationibus. Albigenſes porrò Baſilidis, Menandri, Marcionis, & Manetis ſepulta olim deliria ex inferis revocabant, duo rerum Principia ſomniantes, bonum unum, ſcilicet DEUM; malum alterum, Diabolum; hunc verò dicebant corporum omnium creatorem: corporum etiam negabant reſurrectionem. Infernum & Purgatorium fabulas meras dictitabant, Eccleſiæ poteſtatem abrogabant, originis peccatum, & Baptiſmum & unctionis Sacramentum, ſacram etiam Euchariſtiam inter inania diabolicæ fraudis figmenta cenſebant, confeſſionem, pœnitentiam, & injuſtè ablatorum reſtitutionem prorſus reſpuebant; matrimonium execrabantur, novas à Deo creari animas, & in corpora infundi præfractè negabant, ſed Pythagoræorum Metempſychoſim invehebant, animas de corporibus in alia, ex humanis etiam in belluina, & ex belluinis quoque in humana tranſmigrare aſſerentes: ut referunt Bernardus Lutzemburgenſis, Guido Carmelita, aliique veteres ſcriptores.

ECCLESIÆ DECIMI-TERTII SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. AB obitu Henrici ſexti, qui patri Friderico Ænobarbo in Imperium ſucceſſerat, diſſidentibus proceribus Electoribus, ſumma contentione de Imperio conflixere inter ſe Philippus Henrici frater, cujus partes tuebatur Philippus Auguſtus Franciæ Rex; & illius adverſarius Otho Saxoniæ Dux, cui favebat Innocentius Papa tertius, exoſam habens Friderici olim Eccleſię infenſiſſimi ſtirpem. Inſignia Regni primus Aquiſgrani Philippus aſſumpſerat; deinde Otho. Tandem inter ambos ea conditione pax iniit, ut quamdiu ſuperſtes eſſet Philippus, Regio nomine Otho abſtineret, poſt illius obitum ritè titulum hunc uſurparet. Regnavit itaque Philippus annos decem, interfectus demum an. 1208. vacuam Othoni, qui quartus ejus nominis fuit, ſedem reliquit. Philippi conjux, Iſaacii Conſtantinopolitani Imperatoris filia, ut necem viri audivit, præ mœſtitia vitam & ipſa finiit. Othonem Innocentius Imperatorem Romæ pronunciavit. Sed anno inſequenti fœdifragum, & Eccleſiæ jura violantem, atque hoſtiliter Italiam incurſantem, & factionibus laceſſentem, communione ſacrorum ſimul & Imperio ſubmovit.

2. Hic ille Otho eſt, qui inita belli ſocietate cum Joanne Avunculo ſuo Angliæ Rege, adverſus Franciæ Regem Philippum Auguſtum, pacta inter ambos totius Francici Regni diviſione, aſcitoque in fœdera belli Ferdinando Flandrię Comite, ad Bovinas propè Moſam fluvium conflixit, tanto utrinque ſtudio, ut in conferta acie & Philippus & Otho pugnantes equis dejecti ſint, & militum virtute in novos equos ſublevati. Otho demum, quamvis longè numeroſioribus copiis ſuccinctus, poſt horrendam ſuorum ſtragem ab Francis preſſus in fugam effunditur, immenſis relictis manubiis multiſque cum Aquila prætoriana à Francis occupatis ſignis ac vexillis, redactis ſimul in Francorum manum præcipuis belli ducibus: inter quos extitit belli fax & incentor Flandrorum Comes Ferdinandus. Eodemque die apud Andegavos altero prælio Francos inter & Anglos decertatum eſt: his ſub Regis ſui Joannis ductu, illis ſub Ludovico Philippi filio, qui nominis hujus octavus paternum ſucceſſit in regnum. Ab hoc pari felicitate profligati ſunt Angli, capto in acie Saliſberienſi Comite. Philippus utramque victoriam Deo referens acceptam, quæ utique ſi hoſtibus obtigiſſet, actum fuiſſet de florentiſſimo Regno, ædem Deiparæ Virgini ſacram ex voto juxta Sylvanectum dedicavit, & Victoriam appellari juſſit: Geminata iſta victoria obtigit anno 1214.

3. Anno inſequenti 1215. celebratum eſt ab Innocentio III. œcumenicum Lateranenſe quartum Concilium, in quod ex omnibus Chriſtiani Orbis provinciis Epiſcopi convenere duodecim ſupra quadringentos. Ibi conclamatum ſacrum eſt bellum ad Palęſtinam, quam Saladinus Calipha ſubjugarat, recuperandam. In eo Euchariſtiæ tranſſubſtantiationis fides confirmata, damnatuſque Joachimi Abbatis Florenſis Monaſterii liber, quem contra Petrum Lombardum ediderat. Cautum quoque fuit de Albigenſium & Valdenſium hæreſibus exterminandis, multaque ſaluberrima edita decreta pro morum & ſacræ diſciplinæ reformatione.

4. Exautorato Othone, Fridericus ſecundus Henrici ſexti filius anno tertio ab Philippi patrui nece, Germanorum ſuffragiis eligitur. Periculoſæ quidem aleæ plena res erat, ſi fortè (quod etiam poſtea contigit) adverſus Eccleſiam bellum moveret. Cùm enim ſub Henricis & ſub AEnobarbo tam immanes vexationes Eccleſia ſubſtinuerit, quo tempore principis Apuliæ & Calabriæ, Siciliæque, partes Romanorum Pontificum ſtrenuè tutabantur; quàm erat formidanda Imperatorum potentia, poſtquam tot opimis & præpotentibus provinciis aucti erant? Fridericus illis dominabatur provinciis jure hæreditatis maternæ, Henricus enim ejus progenitor Conſtantiam Rogerii primi Siciliæ Regis filiam duxerat, non monacham, ut quidam falsò prodiderunt, eamque ętate provectam, ſed regia in aulam educatam, & juvenili florentem ætate, anno 1186. Mortuo demum Aenobarbo in Oriente ac demerſo in flumine, in quod ſe natandi ſtudio injecerat, Henricus filius re & cognomine ferox, unà cum uxore Conſtantia corona Imperatoria donatus eſt Romæ ab Cæleſtino tertio Pontifice anno Chr. 1191. Cùm priùs Tuſculum Romanis conceſſiſſet, qui oppidanis, à quibus continuas clades ſub rebellibus Imperatoribus paſſi fuerant, infenſi, oppidum ſolo æquarunt, ejuſque cives exulare compulerunt. Ipſe verò Henricus truculentus & ſuſpicioſus in dotales uxoris provincias omni crudelitate deſæviit. Gulielmum autem, qui ſolus ex Roberti Guiſcardi ſtirpe ſupererat, oculis orbavit, atque in vinculis mori coegit. Anno demum 1197. Meſſanæ veneno ab uxore, ut quidam veteres referunt, ſublatus eſt, non valente ejus diutinas in ſuos immanitates perferre. Cùm priùs à Romano Pontifice anathemate perculſus eſset, eo quòd violatis ſacri belli immunitatibus, Richardum Angliæ Regem, à Palæſtina redeuntem, in Auſtria intercipi, & in vincula conjici mandaſset, ſeque ipſum coegiſset pretio ingenti redimere.

5. Fridericus nomine ſecundus, Henrici & Conſtantię proles, Romę de manu Honorii tertii

Pontificis inſignia cœpit Imperii anno 1220. fidemque jurejurando firmavit expeditionis adverſus Saracenos ſuſcipiendæ, quam tamen innumeris uſus tergiverſationibus in longum tempus diſtulit: annoque 1222. ditionem vexavit Pontificiam; Epiſcopos diverſos per Apuliam & Siciliam conſtituit, depulſis quos Papa iiſdem præfecerat Eccleſiis. Collectas etiam, & cenſus novos ab Eccleſiis exegit, promiſſamque ad Saracenos tranſmiſſionem, quam Honorius urgebat, ludificatus eſt. Sub his Joannes Brennus, Jeroſolymæ Rex, jure quidem ac titulo, ſed non poſſeſſione, Romam appulit, offenſarum, quæ inter Pontificem & Fridericum interceſſerant, futurus conciliator, nec non expeditionis in Orientem ſuaſor. Horum trium colloquio condonatæ ſunt offenſæ, promiſſaque ſatisfactio, atque ut firmiùs coaleſceret fœdus, Fridericus amiſſa priore conjuge Maria, Regis Aragonum filia, ex qua Henricum & Conradum filios ſuſceperat, Iolem ſeu Iolantem Joannis filiam duxit uxorem; eoque ex fœdere Siciliæ regibus Hieroſolymitani Regni titulus acceſſit. Anno igitur Chr. 1223. Honorius ad Philippum Franciæ Regem, aliosque Chriſtianos Reges literas tranſmiſit, hujuſce deliberationis teſtes, quibus iiſdem literis impensè illos ad eamdem cum Imperatore expeditionem hortatur, ipſeque Rex Joannes in Franciam & Angliam eodem Principes adhortandi ſtudio profectus eſt. Sed dum cunctatur Fridericus, moritur Honorius anno 1227. eique ſuffectus Gregorius nonus, Fridericum admonitum & tergiverſantem ſacrorum communione interdicit; qui demum ſequente anno in Syriam navigans, nullo edito prælio, nulla facta obſidione, propudioſam cum Sultano pactionem iniit, ut templo, quod Chriſtianorum fuerat, & Salomonis dicebatur, Saracenorum præſidio, cum locis per circuitum occupatis, ipſe Fridericus urbem voti ſolvendi gratia ingrederetur, aliaque ſacra Palæſtinæ loca in ſpeciem haberet, reſervatis tamen arcibus & munitionibus, quæ ſub Saracenorum poteſtate remanerent: atque in decem annos induciæ firmarentur. Nec tamen his comprehenderentur Antiochiæ Principatus, Tripolis Comitatus, aliæque civitates & loca Hoſpitalariorum, ſed ſi qua horum à Saracenis invaderentur, non ſolùm nullas ſuppetias ferret Imperator, verùm etiam ne ab aliis ferrentur, impedire pro viribus teneretur. His utrinque juratis (quibus tamen Sultanus Damaſci omninò conſentire renuit) Fridericus velut triumphabundus Jeroſolymam ingreſſus, nemine ſibi in occurſum veniente, cùm nullus eſſet, qui Divina celebrare Officia auderet, in templo ſepulchri Dominici poſitam altari ſacro Hieroſolymitani Regni coronam ſuis ipſe manibus capiti ſuo impoſuit: omni abſente Clero propter interdictum à Patriarcha rem Chriſtianam à Friderico prodi nullatenus patiente civitati injectum. Poſtridie Aconem ſeu Ptolemaidem properans, multas habuit cum Hoſpitalariis & Templariis Urbem illam defendentibus ſimultates, quæ erant in portu ad Terræ ſanctæ cuſtodiam collocatę triremes, per ſuos ſatellites deſtruxit, quaſi poſt induciarum fœdus inutiles: ipſe verò nemine ſalutato, & à nemine ſalutatus inde in Cyprum ſolvit, & in Italiam inglorius & infamis regreſſus eſt, quam protinus inteſtinis odiis & factionibus replevit Gibellinorum, qui partes ejus ſuſtinebant; cùm qui à Pontifice ſtabant, Guelfi dicerentur. Ducem verò in Longobardia conſtituit Gibellinæ partis Ecelinum, ſtirpis Teutonicæ, Tyrannum perfidum & immanem, qui annis quatuor & triginta Patavium, Veronam, Brixiam, Tridentum, Tarviſium, aliaſque urbes oppreſſas tenuit.

6. Philippus Auguſtus Franciæ & Richardus Angliæ Reges communi conſilio mutuas ſimultate, ad Saracenicum bellum pio Religionis affectu converterunt: ambo diſtinctis claſſibus Ptolemaidem, quæ aliter Acon dicitur, celeberrimum Orientis Emporium, in Phęnicia ſitum, appulerunt, & terra marique adorti, vi tandem expugnarunt anno 1191. Sed ſocietate in æmulationem & diſcordiam verſa, acciſiſque amborum viribus, uterque nullo alio operæ pretio facto, in ſuam ditionem remeavit. Richardus, antequam in Syriam deveniret, Cyprum inſulam ejecto inde Tyranno Iſaaco Comneno, Græco, in ſuam redegit poteſtatem. Eamque inſulam nobili Gallo Vidoni Luſiniano, quem Saladinus Regno Jeroſolymitano ſpoliarat, vendidit, in qua ipſe illiuſque poſteri deinceps regnaverunt. Richardus, dum regreditur, tempeſtate in Iſtriæ oram dejectus, ac ſumpta famuli veſte, ne internoſceretur, tandem in Germania à Leopoldo Auſtriæ Marchione, quem graviter in Ptolemaidis expugnatione offenderat, intercipitur, à quo Imperatori Henrico deditur, qui captivum, donec ſe pretio redimeret, in vinculis detinuit.

7. Altero bello ſacro diſtenta fuit Francia ſub Rege Philippo Auguſto. Albigenſium hæreticorum partes tuebantur Raimundus Toloſanus Comes, ejuſque affinis Petrus Aragonum Rex, eadem ambo infecti lue. Contra quos Innocentii III hortatu Catholici Principes ſacram militiam ſuſceperunt, Simone Monteforcio conſtituto duce. Quem Albigenſes ad Mauretum in agro Toloſano oppidulum adorti ſunt, habentes in exercitu centum millia armatorum, quorum ducebant ordines Aragonum Rex & Toloſanus Comes. Cùm tamen Monfortius non plures octingentis equitibus & mille peditibus in acie haberet, quibus Divino præſidio confiſus tam ingentem hoſtium multitudinem profligavit, inter quos Rex Aragonius pugnans occubuit cum octoginta ſuorum millibus. Simon auctis novo militum delectu Catholicis copiis, adeò memorabilem victoriam pari alacritate proſecutus eſt. Biterras, Carcaſſonam, Albigeſium, aliaque perduellium munitiſſima oppida Catholici expugnant, preeunte inter graviora diſcrimina intentiſſimis

precibus ad Deum, & adhortationibus ad milites & Crucifixi effigiem, quam manu gerebat oſtentante divo Dominico. Quibus incitamentis ſacræ copiæ ultrà humanas vires permulta facinora exequebantur. Strenuus tandem Monfortius, dum Toloſam obſidet, vibrato per machinam ſaxo læſus interiit. Idem bellum ab Rege Ludovico VIII. anno 1226. inſtauratum eſt, atque ab ejus filio ſancto Ludovico anno 1229. terminatum, quo Raimundus Comes ejuratâ hæreſi, filiam ſuam Alphonſo, ſancti Ludovici fratri, cum Toloſani Comitatus dote collocavit.

8. Suam etiam gloriæ ſegetem Hiſpania meſſuit hoc ſæculo uberrimam. Ilamolinus Tuniſii Rex univerſam vincendo pervagatus Hiſpaniam, Pyrenæos etiam montes tranſcenderat: ſed anno 1212. quatuor Reges Caſtellæ, Aragoniæ, Luſitaniæ, atque Navarræ, conjunctis viribus ad Toloſam Hiſpaniæ oppidum convenientes, tanta ſtrage Saracenos victoriis inſolentes profligarunt, ut ducenta millia cecidiſſe memorentur. Ea clade, Saracenorum res ad ruinam in Hiſpaniis inclinare cœperunt. Et vigeſimo poſt anno Ferdinandus Caſtellæ Rex Cordubam cepit Maurorum arcem, & regiam civitatem. Atque amiſſis paulatim cæteris Provinciis nihil eis reliquum fuit præter Granatenſe Regnum. Hec narrant Rodericus, Sancius, Mariana, aliique hiſtorici.

9. Jam verò ut à rebus Occidentis in Orientem digrediamur: ex hiſtorico Græco Niceta Choniate addiſcimus, Iſaacium Angelum, Byzantii Imperatorem, à proprio fratre regnandi cupiditate ducto fuiſſe Imperio depulſum, atque oculis orbatum, & in carcerem conjectum. Iſaacii verò filium Alexium Angelum effugiſſe patrui perfidiam & crudelitatem Alexii, qui ſibi Comneni cognomen aſciverat, atque è cuſtodia in qua detinebatur, dilapſum, ad Philippum recurſum habuiſſe, qui erat Germanorum Imperator, quique Irenem Iſaacii captivi filiam, atque ita evaſoris Alexii ſororem habebat uxorem, cujus opera & interventu cum Principibus, qui ad ſacram Jeroſolymorum expeditionem nomen dederant, hyememque in anchoris apud Conſtantinopolim tranſigebant, commodius tempus provectionis præſtolantes, conſilia communicavit; quorum precipui erant Dandulus Venetorum Dux, Balduinus Flandrenſium Comes, Boniſacius Montisferrati Marchio. Qui omnes bello adverſus Alexium Comnenum Imperii invaſorem gerendo conſpirarunt. Urbemque adorti vi tandem expugnarunt & incenderunt, ex qua furtim ſe Tyrannus ſubducens, Delbetum fuga ſe recepit. Contigit illa urbis expugnatio anno 1203. Tum è cuſtodia eductus, in ſolio Imperiali, ex quo dejectus fuerat, communi Principum ſtudio collocatus eſt cœcus Iſaacius, eique in conſortium Imperii filius adjunctus eſt Alexius. Introductus quoque fuit in urbem publicus Latinorum cultus, & conſentiente Innocentio III. primus ſtabilitus in urbe Latinus Patriarcha Thomas Venetus. Hæc & ſequentia referunt Græci ſcriptores Nicetas & Nicephorus Gregoras.

10. Rebus ita conſtitutis longiùs provehi cœpit fœderatorum Claſſis. Quo tempore Alexius Ducas, quem Græci Murzuphlum cognominabant, hoc eſt ſuperciliosum, advertens Græcos malè affectos in Alexium Angelum & Latinorum religionem, occaſionem ſumpſit ambiendi Imperii, ſeque ſuis artibus expeti & poſtulari fecit Imperatorem, cùm eſſet & progenie illuſtris ingenioque ſimul acer & conſilio prudens. Cùm verò Iſaacius Angelus ex continuo mœrore jam ad vicina mortis proceſſiſſet, multaſque ſenex prævideret ex juvenili filii ſui imprudentia futuras calamitates, & malè cum illo conveniret, quem videbat populis exoſum omniſque boni conſilii vacuum: Alexius Murzuphlus tumultum concitavit plebis contra Alexium Angelum, fingenſque ſe optimè erga eum affectum, eidem conſuluit, ut paululum ſecederet, donec ipſe populi turbas placaſſet, ſuaque compeſcuiſſet induſtria. Ille nihil diffidens paſſus eſt includi ſe in ſecretum conclave, dum Murzuphlus ad populum concitatum accedens lubens paſſus eſt Imperatorem proclamari. Inde ad Imperatorem, quem incluſerat, regrediens, venenum ad id paratum porrexit, quod cùm ille bibere recuſaſſet, fauces ejus laqueo eliſit, ſibique dominatum arripuit.

11. Tanti facinoris accepto nuncio fœderatorum Claſſis Conſtantinopolim regreditur, eamque denuò terra marique adoritur, brevique expugnat anno 1204. Murzuphlus ex fuga receptus Principum judicio ex alta turri præcipitatus eſt; communibuſque ſuffragiis, annitente potiſſimùm Dandulo Venetæ claſſis præfecto, Balduinus Flander eligitur Byzantinus Imperator, deciſo tamen & in arctum redacto Imperio; Veneti enim pleraſque tum maris Ægæi, tum Mediterranei inſulas retinuerunt: Boniſacius Montisferratenſis Peloponneſum, quæ Morea dicitur, cum regis titulo: Godefridus verò Trecenſis Athenas ſibi aſſeruit. Ex Græcis tandem Theodorus Laſcaris Alexii Comneni olim invaſoris gener dominatum in Bithynia Pruſæ & Nicææ finitimiſque locis fixit; cumque ſtrenuus eſſet belli dux, Turcas cum ipſorum Sultano Iconii Principe iteratis præliis ſuperavit ac fregit. David Comnenus perexiguum fundavit Græcorum Imperium apud Trapezuntem & Ponticam oram. Theodorus quoque Angelus Theſſalonicæ dominatum uſurpavit, aliique alia loca, ſinguli quaſi vectores in communi naufragio tabulas, quas ſors offerebat, ſibi vindicantes.

12. Balduinus dum prævalidam Thraciæ urbem Addrianopolim arcta premit obſidione, eaque ſe brevi potiturum ſperat infauſto caſu periit. Accurrente enim ad ferendas urbis ſuppetias cum ingenti Bulgarorum & Scytharum manu Joanne Bulgarorum Rege, quem Joanninum alii vocant, alii Calojoannem, hic ſtratagemate uſus, majorem copiarum partem relin-

relinquit in inſidiis, ipſeque cum minori parte copias obſidentes adoritur. Balduinus confidens ſe haud ægrè paucorum audaciam eſſe fracturum, copias in eorum occurſum educit, editoque certamine poſt aliquam hinc inde cędem Joanninus paulatim retroceſſit, inſtante acriùs Balduino, in fugam apertam effunditur, quem Balduinus à tergo urget; ſed derepentè inſurgunt, qui erant in inſidiis, & circumventos Latinos gravi occiſione cædunt, ipſeque Balduinus captivus cum ſuorum multis abducitur, necdum completo Imperii biennio. Poſt acceptam cladem, Henricus ejus frater Imperio præficitur, quod adminiſtrare cępit, nomine tamen regio & inſignibus abſtinens, donec anno quatuorque inſuper menſibus exactis ab illa captivitate, fratris mors comperta fuit; tunc demum in Imperii nomen & ornamenta conſenſit. Qua occaſione Nicetas Choniates illius moderationem cæteraſque virtutes commendat, ingenuè profeſſus contraria his exempla apud Græcos populares ſuos fuiſſe frequentia, apud quos regno deſignari, non expectata præceſſoris morte; aut illum oculis orbatum, & in vincula detruſum, regno depellere ſolebant, qualis erat adhuc recens memoria in Alexio Comneno adverſus fratrem Iſaacium, & in Alexio Duca Murzuphlo, qui Alexium Angelum pariter Imperatorem ſtrangulaverat. Illius porrò ætatis hiſtorici ſcribunt, Balduinum diu tetro carcere maceratum, fuiſſe ibidem necatum. Solus Nicetas crudeliùs cum eo geſtum prodit, ſcilicet brachiis cruribuſque amputatis relictum in deſerta quadam valle fuiſſe volucribus & feris in eſcam expoſitum.

13. Ejus in locum ſuffectus Henricus frater decennium imperavit. Huic ſucceſſit Petrus Altiſſiodorenſis gener: qui relicto impubere filio ſub Joannæ uxoris tutela, poſtquam in Imperio triennium poſuiſſet, extinctus eſt. Hunc Robertus excepit. Hic affinitatem contraxit cum altero Gręcorum Imperatore, Theodoro Laſcari, nuptum illi tradita Maria ſorore. Exactoque decennio, Balduino ſecundo filio Imperii ſucceſſionem reliquit, qui totos triginta annos varia fortuna cum Græcis luctatus eſt, donec proditione Conſtantinopolis interciperetur, ac Francis ereptum Græcorum Imperium ad Michaelem Palæologum delatum, Græcis iterum redderetur incerto anno, cùm nonnulli rem adſcribant anno 1259. alii 1260. alii 1261. Evaſus autem Balduinus in Italiam conceſſit.

14. Innocentio IV. Pontifice in Lateran. Concilio anno 1245. ſacram militiam indicenti paruit Rex Francorum ſanctus Ludovicus IX. cum valida claſſe trajecto mari bellum Ægypti Sultano intulit, primoque impetu Damietam, olim Peluſium dictam, cœpit anno 1249. ſed in Francorum caſtra paluſtribus ſita locis morbus peſtilens inceſſit, ſimulque rerum omnium penuria, cùm obſtructis tum Nilo, tum hoſtium caſtris undequaque itineribus, nihil commeatus à Damieta reciperetur: poſt acre ac longum pro ſanorum exiguitate & languentium debilitate certamen, tam Rex ipſe, quàm duo ejus fratres, Alfonſus Pictavienſis & Carolus Andegavenſis, Comites fortiſſimè pugnantes ab hoſtibus capti ſunt. Pauciſque fuga elapſis, cæteri aut cæſi, aut capti fuere. Regina Margarita, omni virtute ornatiſſima fœmina, quæ Damietæ degebat, audita conjugis Regis captivitate, Chriſtianique exercitus clade, cùm partui eſſet proxima, magno vitæ periculo filium enixa eſt, cui in Baptiſmo Joanni nominato cognomen *Triſtandi* eſt inditum, ob miſerias temporum & parentum calamitatem atque triſtitiam. Res tandem majori quàm ſperabatur facilitate compoſitæ ſunt, captivorum libertas pretio comparata eſt. Damieta reſtituta, & induciæ in decennium firmatæ. Ad ultimum ſub iſtius ſæculi finem Ptolemais, Tyrus, & quidquid in Syria Chriſtianæ ditionis reſiduum erat, in Saracenorum poteſtatem rediit: ex eòque deſierunt Chriſtianorum in Orientem excurſiones. Alteram tamen ſacram expeditionem Rex ſanctus in Africam contra Saracenos ſuſcepit, caſtriſque ad Tunetum poſitis, ingruente per exercitum peſtilentia contactus, ſanctiſſimum ſpiritum Deo reddidit anno ętatis 56. Regni 44. Chriſti 1270. Rex juſtitiæ tenaciſſimus, Chriſtianæ pietatis columen, Eccleſiæ morumque ſanctitatis propagandæ ſtudioſiſſimus, ſubditorum delicium, miſerabilium perſonarum providus tutor, eorum, qui opprimebantur, refugium & defenſor, criminum toto ſuo regno magnanimus averruncator ac depulſor, moribus & vita innocentiſſimus: quique à puero omnes à ſe ablegans voluptates, frequentibus jejuniis & hiſpido cilicio pudicum corpus macerabat: uno verbo, omnium concurſu virtutum conſummatiſſimus.

15. Redacto in ordinem Friderico ſecundo, diu Romanum vacavit Imperium, donec anno 1273. Electores in Rodulfum Harpurgenſem Comitem conveniunt, ob juſtitia, religione, bellicaque fortitudine commendabilem. Hic ſua contentus Germania, conſilia adeundæ Italiæ ſuperiorum Imperatorum ſcopuli repudiavit. Sed habuit in ipſa Germania victoriarum ſegetem, primùm in Ottocaro Bohemię Rege rebellante, quem armis ad officium revocavit; ſed reparatis viribus poſt veniam adhuc inſoleſcentem acie ſuperavit, in qua Ottocarus ipſe peremptus eſt. Quo ſucceſſu Auſtria, quæ fuerat Ottocari, Alberto Rodolfi victoris filio conceſſa, Auſtriacæ familiæ Regium feraciſſimæ in poſteris nomen dedit. Præterea Helveticos & Burgundiones, jugum detrectantes, repetitis prelits attrivit. Helvetii tamen ſub ejus filio ac ſucceſſore Alberto, excuſſo Imperii jugo, ſe in libertatem aſſeruerunt. Familiæ Auſtriacæ ingentes progreſſus Rodulphus ex Harpurgenſi Comite ad Imperium evectus auſpicatus eſt. Hic enim poſtquam Auſtriam rebelli Ottocaro eripuit, & in

filium ſuum Albertum transſtulit, Auſtriacum nomen ad poſteros ſuos transmiſit. Albertus mortuo patre ſucceſſit in Imperium, quod pater jam ab anno 1273. obtinuerat. His ſubinde Septem-viralibus comitiis alii ſucceſſores dati tum Auſtriacæ, tum alienæ familiæ; ſed tandem rediit Imperium ad Auſtriacam Gentem, electo poſt Sigiſmundi exceſſum illius genero Alberto Auſtriaco, ejus nominis Imperatore ſecundo. Hic ſocero Sigiſmundo Auguſto in duo ejus regna Hungariæ & Bohemiæ ſucceſſit. Alberti hujus filius, eo defuncto, ſalutatus eſt Imperator Fridericus III. eumque filius excepit Maximilianus Auguſtus, cujus regnis & ditionibus acceſſerunt in dotem Belgicæ provinciæ cum Burgundia Sequanorum, jure connubii cum Maria Caroli Burgundi filia ſimul & hærede initi. His ex nuptiis editus eſt unicus filius Philippus, qui ejus nominis primus ampliſſimum Hiſpaniarum adeptus eſt regnum, ducta in conjugem Joanna Ferdinandi Regis Caſtellæ VI. & Iſabellæ Aragonum Reginæ filia & hærede, quorum etiam auſpiciis, ampliſſima illa continens, quæ America dicitur, Hiſpaniarum regnis dudum acceſſerat. Philippo huic primo duo nati ſunt liberi Carolus V. & Ferdinandus I. qui ſucceſſiva quoque ſerie Imperium tenuere Germanorum. Sequenti anno, poſtquam Rodulphus Imperium iniit, Gregorius X. generalem Lugduni Synodum habuit quingentorum Epiſcoporum, in quam etiam convenit Patriarcha Conſtantinopolitanus cum diverſis Orientis Epiſcopis. Michael autem Palæologus per literas & nuncios Romanam profeſſus religionem Græcum ſibi firmavit Imperium. Metuebat enim ſibi ſubdolus & vafer Princeps à Carolo Andegavenſi ſuo æmulo, atque illud Imperium ambiente, nec non à Concilio in Gallia convocato, ne quid contra ſuam novam invaſionem, ſi eſſet alienæ religionis, decerneretur. Qua etiam de cauſa poſt diremptum Concilium novam miro & arcano artificio adverſus Andegavenſem Carolum utriuſque Siciliæ Regem machinatus eſt conjurationem; Petrum enim Aragonum Regem incitavit ad Siciliam invadendam, quaſi ſibi jure uxoris debitam Conſtantię Manfredi Siciliæ olim invaſoris filiæ, quam ſibi Arago matrimonii fœdere copulaverat. Interventu porrò uſi ſunt ambo Joannis Prochytæ olim Domini, qui veſte aſſumpta monachali ad faciliùs & ſecretiùs decipiendum conſilia Principum ultrò citròque perferebat, & occultis artibus Siculos ad rebellandum hortabatur. Quem ad conatum Palæologus multam auri vim in Siciliam & ad Aragonem transmiſit. Itaque his inſtigantibus anno 1282. Martii 30. feſto ipſo Dominicæ Reſurrectionis, Franci omnes, ſub campanæ ſignum ad veſpertina ſolemnia convocantis, per ſingula inſulæ oppida ex condicto à Siculis trucidati ſunt, Petro cum ſua claſſe in anchoris rei exitum haud valdè procul expectante: atque ita nefaria patrata eſt cædes in Chriſtianos, quam in Mithridate adverſus Romanos per Aſiam diſperſos inhorruit & damnavit ipſa barbaries.

16. Initia verò Francicæ in Apulia, Calabria & Sicilia damnationis altiùs hic repetenda. Fridericus ſecundus implacabilis Romanæ Eccleſiæ hoſtis, à multis Pontificibus, quos dirè ac perenniter fuerat inſectatus, & a multis etiam Conciliis execratus & damnatus, atque ab ipſis Imperii proceribus & Comitiis juſtè exauctoratus, Regni Siculi jure exciderat, quamvis illud adhuc injuſtè poſſideret, vita enim exceſſit in Apulia anno 1250. quem ſcribunt S. Antoninus & Flavius Blondus à Manfredo filio ex concubina ſuſcepto, compreſſo in ſtratis ore fuiſſe præfocatum: duos ſuperſtites reliquit filios legitimos, Henricum & Conradum; iſtum Manfredus veneno perimit. Moriens Conradus ſuperſtitem ejuſque nominis filium poſt ſe reliquit, quem Itali Conradinum appellarunt; hujus mortem falsò vulgavit Manfredus, qui tum in Apulia verſabatur, ut ſibi regni poſſeſſionem quaſi proximiori conſanguineo aſſereret. Deinde firmata ſibi poſſeſſione finxit ſe tutorio nomine Rgnum Conradini, donec annis adoleſceret, adminiſtrare. At Urbanus IV. Pontifex, ne inviſa & execrata proles Neapolitana Regna ulteriùs poſſideret, Carolum Andegavorum Comitem, ſancti Ludovici germanum, utriuſque Siciliæ Regem conſtituit. Quod idem jus Clemens IV. qui Urbano ſucceſſit, novo decreto firmavit, cum pacto annuę penſitationis aureorum duode-quadraginta millium. Carolus Manfredum ſibi cum valido exercitu occurrentem anno 1266. acie vicit & occidit. Idemque biennio poſt Conradinum cum exercitu Germanico ad Fucinum lacum prælio ſuperavit, & in poteſtatem redactum unà cum Friderico cognato Auſtriæ Marchione, Neapoli capite mulctavit anno 1268. atque in Conradino extincta prorſus fuit Suevica Fridericorum propago. Poſtquam autem quibus dixi auſpiciis, Petrus Arago Siciliæ Regnum invaſit, Carolus Andegavus illud fruſtrà repetere armis aggreſſus cladem inſuper graviſſimam accepit, Carolo Claudo ejus filio navali pugna ſuperato, & Barcinonem captivo abducto. Cui tamen præter ſpem Conſtantia Regina pepercit, occaſionem habens necem Patrueli ſuo Conradino illatam ulciſcendi. Petrus Aragoniæ Rex filios ex teſtamento hæredes reliquit Fridericum Aragoniæ & Jacobum Siciliæ, hic verò, Conſtantiæ Matris rogatu, Carolum è carcere in libertatem dimiſit, hac conditione, ut Jacobo à ſummo Pontifice & anathematis remiſſionem, & novum Regni Jus impetraret; id tamen ratum eſſe vetuit Nicolaus Papa IV. quare bellum inter ambos recrudeſcit. Inter hæc Bonifacius VIII. qui S. Cæleſtino Papæ V. ſe abdicanti ſucceſſerat, pacis arbiter ac ſequeſter interveniens, Jacobum juſſit Sicilia ſecedere; at Siculi ultionem cædis à ſe patratæ formidantes

Fride-

Friderico Jacobi fratre ad Regnum evecto Pontificis decretum eluſerunt. Hic idem Bonifacius ſanctum Ludovicum Franciæ Regem Sanctis adnumeravit. Sub his, Dei paciſque omnis inimicus zizaniorum ſator, grande ac fœdum diſſidium, atque, ut ita dicam, diſcordiæ pomum injecit inter Pontificem & Philippum Regem, cognomine Pulchrum. Diſtinebatur Rex Philippus bello graviſſimo cum Flandris ſubditis ſuis, quorum rebellionem Anglorum Rex perpetuus Franci æmulus & hoſtis ſtudioſè fovebat: dum exardeſcit hoc bellum, Bonifacius Philippo jubet, ut ſacram adverſus Saracenos militiam ſuſcipiat, eumque detrectantem, anathemate percellit anno 1302.

17. Sæculo iſto multiplices emerſerunt Religioſorum Ordines; quos inter eminent Prædicatores auctore ſancto Dominico, & Minores inſtitutore ſancto Franciſco; ab Honorio III. Pontifice approbati. Præterea Carmelitanis, qui in Syria circa montem Carmelum degebant, Albertus Patriarcha Jeroſolymitanus, approbante Innocentio III. Papa, regulam conſcripſit ex ſancti Baſilii Inſtitutis, quam poſtea Honorius III. Innocentii ſucceſſor confirmavit. Ordo etiam Servorum Beatæ Mariæ Virginis hoc ſæculo ſuum habuit initium: quo enim tempore Fridericus ſecundus ferro & flammis vaſtabat Italiam, ſeptem viri nobiles Divinis exciti monitis in montem ſeceſſerunt Florentiæ vicinum, ibique cellulis extructis Cænobiticam adorti ſunt vitam; ſe totos Dei & Virginis Deiparæ obſequio mancipantes. Beatus porrò Philippus Benicius Florentinus, quamvis in Martyrologio Romano neſcio qua inadvertentia, dicatur 23. Auguſti, hujus Ordinis Inſtitutor, fuit quidem hujus Ordinis Miniſter generalis, ſed neque primus numero, neque inſtitutor. Cæleſtini pariter huic ſæculo ſua debent exordia, fundati à Petro Morono, cui eremiticam agenti vitam alii pio & ſancto propoſito ſe ſocios adjunxere. Quorum inſtitutum Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi anno 1274. approbavit. Duos pariter Ordines ad redimendos Chriſtianos captivos apud Infideles Divinis revelationibus hoc ſæculo inſtitutos fuiſſe compertum eſt: Primum quidem ſanctiſſimæ Trinitatis, authoribus Joanne de Matha ex Provincia oriundo, Theologo Pariſienſi, & Felice Valeſio, poſtqoam apud Cervum frigidum (vulgo *Cerfroi*) Meldenſis territorii ſolitariam vitam multis annis egiſſent: Ordinis hujus inſtitutum approbatione Apoſtolica roboravit Innocentius tertius anno ſui Pontificatus primo, Chriſti 1198. ſeu, ut alii aſſerunt, anno Pontificatus duodecimo, Chriſti 1209. & utique potuit diſtinctis conſtitutionibus cum privilegiorum additionibus ratum habere. Alter Ordo pro redemptione captivorum, ſub titulo ſanctæ Mariæ de Mercede, ab Jacobo Aragonum Rege Barcinone inſtitutus, & anno 1218. ſeu quod alii aſſerunt, anno 1223. Honorio tertio Pontifice, conſilio Raimundi Pennafortii, qui tunc Regi à Confeſſionibus erat, & Ordinis poſtea Prædicatorum Magiſter generalis extitit. Petrus Nolaſcus, nobilis Gallus, primus hujus inſtituti habitum candidum cum Regiis Aragoniæ inſignibus de manu Beati Raimundi ſolemni cæremonia ſuſcepit. Auguſtinianorum Cænobitarum Ordo iſto ſæculo incrementa ſumpſit: ſed exordia longè antiquiora habet ab ipſomet Auguſtino, ut convincitur ex ſermonibus ejus de communi vita Clericorum, in quorum tertio ejus habetur regula, ex quibus etiam deſumpti ſunt c. non dicatis, c. nolo, c. certè, 12. q. 1. itemque ex ejuſdem epiſt. 39. ad Licentium. Sanè ex hoc ipſo ſæculo 13. ſuperiore multa ſuppetunt ejuſdem rei teſtimonia: S. Bernardus lib. de præcepto & diſpenſatione; Hugo à ſancto Victore, aliique Auguſtini regulæ meminerunt; Sanctus Norbertus, ut ejus apud Surium vita fidem facit, dum de regula ſuæ Præmonſtratenſium inſtitutionis ſollicitè cogitat, vidit ſibi apparentem Divum Auguſtinum, & admonentem, ut ſuam illis regulam præſcribat obſervandam: cui Norbertus lubentiſſimè obtemperavit. Extat inſuper Alexandri Papæ quarti conſtitutio edita Laterani quarto nonas Maji, anno 1256. quæ multas Eremitarum congregationes diverſis regulis, titulis & veſtibus utentes, ad omnem tollendam confuſionem in unam Ordinis & Regulæ ſancti Auguſtini obſervantiam, & uniformem in ſpontanea paupertate & nigro amictu vivendi modum redegit; primo ei dato Priori Generali Lanfranco Septalano Mediolanenſi: Poſt hæc Ordo iſte relictis ſolitudinibus urbes incolere cœpit, & doctrinæ verbo pariter & exemplo, ſicut cæteri Mendicantes, ſalutis fructus afferre.

18. Sancti Regis Ludovici noni temporibus Robertus Sorbonius collegium Sorbonæ circa Chriſti annum 1243. inſtituit, celeberrimam toto Orbe Univerſitatem, quam Alexander Papa IV. ita commendat: *Quaſi lignum vitæ in Paradiſo Dei & quaſi lucerna fulgoris in domo Domini eſt in ſancta Eccleſia Pariſienſis ſtudii diſciplina. Hæc quippe velut fœcunda eruditionis parens, ad irrigandam ſterilem Orbis faciem fluvios de fontibus ſapientiæ ſalutaris cum impetu foras mittens, ubique terrarum DEI lætificat civitatem.*

19. Vergente ad finem ſæculo iſto decimotertio, nova ex tenuibus initiis, virtutum meritis inſigniter promoventibus Auſtriaca progenies emerſit: quæ brevi temporis tractu permultas provincias & opulentiſſima regna intra Germaniam, Hiſpaniam, Italiam novumque Orbem ſuæ dominationi aſcivit. Rodolphus Princeps Habſpurgi, exigui in Alſatia oppidi, ſatagente Gregorio Papa decimo, comitiis Imperii ann. 1273. ad Imperium evehitur, juſtitia, pietate, prudentia bellicaque virtute celebratus. Hic verò rebellantem Bohemiæ Regem Ottocarum acie vicit, & Auſtriam, quæ ſubdita erat Ottocaro, illo occiſo, in filium ſuum Albertum transtulit; qui

qui ſolium ſubinde Rodulpho Patre defuncto conſcendit Imperii. Ab iſto Alberto primo ortum duxit Fridericus tertius, eique in Imperio ſucceſſor fuit. Quo vita functo alii diverſarum ſtirpium Principes imperarunt, Inter quos eminet Sigiſmundus: quo ex vivis erepto, Auſtriaca proles reſumpſit Imperium. Sigiſmundus unicam ex matrimonio reliquit ſuperſtitem filiam Eliſabetham, quæ Alberto Auſtriaco nupſit, in eumque transtulit dotalia duo regna, quæ Sigiſmundus tenuerat, Hungariam & Bohemiam, Albertus iſte dictus inter Imperatores ſecundus multa feliciter in bello geſſit adverſus rebellantes Moravos & Bohemos, & contra Turcas, verè hoc dignus elogio:

Conjugii FORTUNA dedit duo ſplendida regna,
Romanum VIRTUS addidit Imperium.

Albertum ſecundum filius excepit Fridericus tertius, qui & ipſe imperavit. Cui ſuffectus in Imperio filius Maximilianus Auſtriacus. Iſte ſuſcepta in matrimonium Maria Burgundiæ & Belgicarum provinciarum Ducis unica & hærede filia Caroli, qui ad Nanceium prælio victus occubuerat, in ſoceri ditiones Belgicas ſucceſſit, atque in eam Burgundiæ partem, quæ olim Sequanorum dicta. Reliqua verò pars, quæ Heduorum quondam nomine vocabatur, Regibus Franciæ ſub nomine Ducatus acceſſit. Iſtis ex nuptiis ortus eſt Philippus Auſtriacus, pietate, beneficentia & animi moderatione celebratus. Iſte avitas dominationes novis regnis & provinciis in profunda pace feliciſſimè adauxit & cumulavit. Ducta namque ſibi conjuge Joanna unica Ferdinandi & Iſabellæ prole, nova regnorum Hiſpaniarum, Apuliæ, Siciliæque, atque Americæ acceſſione locupletatus eſt. Cui filius ſucceſſit Carolus in ſerie Imperatorum ejus nominis quintus, & natu poſterior Ferdinandus qui ambo ſeorſim Germanicum tenuere Imperium. Ab his fratribus progenies Auſtriaca in duas propagines diviſa eſt. Caroli quinti filius Philippus ſecundus Hiſpanicas ditiones Italicaſque & Belgicas cum Americanis ſortitus eſt: Ferdinandi autem poſteris Hungaria, Bohemia, Auſtria, & aliæ quædam Germanicæ ditiones obtigerunt, valdè tamen imminutæ per Turcarum & rebellantium Lutheranorum invaſiones. Philippus quidem ſecundus ad reliqua Hiſpaniæ regna Luſitanum adjunxerat, mortuo in acie apud Africam Sebaſtiano Rege Luſitano, & poſt paucos annos avi illius fratris Henrici Cardinalis Luſitani obitu. Sed regnum iſtud Hiſpanis ademptum alii Luſitanæ originis Principes ſibi vindicarunt, eoque potiuntur, Regum Franciæ præſidio freti, quo tempore internecinum bellum inter Francos & Hiſpanos gerebatur. Ejuſmodi eſt humanarum rerum viciſſitudo, ut nullæ unquam ſtabilibus nixæ radicibus conſiſtant: non utique cœco & inſano (ut aliqui inſanè opinantur) volubilis fortunæ regimine; ſed Divino conſilio, quod ſeriem ordinemque cauſarum moderatur, atque ad propoſitum ſibi finem inflectit, poteſtatem ac proſperitatem nunc indulgens, nunc adimens, quibus viſum fuerit.

20. Duobus Philippi Auſtriaci primi & Joannæ liberis progenies Auſtriaca in duas diſſecta eſt propagines. Caroli enim quinti filius Philippus ſecundus Hiſpaniarum regna Apuliæ, Siciliæque, cæteraſque Italiæ apud Inſubres & Ethruſcos cum Sardinia ditiones, nec non Belgicas & Americanas regiones ſortitus eſt. At poſterior natu Caroli V. frater Ferdinandus, qui etiam poſt fratrem Imperio potitus eſt, intra Germaniam cum ſua prole conſtitit, atque Hungariam, Bohemiam, Auſtriam, cum aliis quibuſdam oppidis & arcibus ſibi retinuit: quas tamen Turcæ, perduelleſque hæretici admodum imminuerunt. Batavorum quoque invaſionibus, & Francorum armis Belgicæ finitimæque ditiones, ipſumque Luſitaniæ regnum, & Indiæ Orientis plagæ, Hiſpaniæ Regibus ademptæ à Principibus Luſitanæ originis, Francorum potentia fretis, poſt internecina bella inito demum pacis fœdere poſſidentur, & quiete reguntur.

21. Eccleſiam ſcriptis ſimul piis & eruditis illuſtravit Innocentius tertius Pontifex, vir magni ſpiritus, nec minoris in Eccleſia gubernanda prudentiæ. Cujus extant multæ conciones, tractatus & epiſtolæ. Helinandus Monachus Gallus, hiſtoriam concinnavit ab Orbe condito ad annum 1212. octo & quadraginta libris: quem præcipuum ſequuntur auctorem in ſuis ſcribendis hiſtoriis Vincentius Bellovacenſis, & ſanctus Antoninus. Nicetas Choniates variam & lectu jucundam Græcè ſcripſit hiſtoriam ab exitu Alexii Comneni ad obitum uſque Balduini primi ex Latinis Imperatoribus Conſtantinopolitani, qui pertingit ad annum 1205. edidit præterea quinque de fide Orthodoxa libros. Conradus Urſpergenſis Abbas Chronicum edidit, quod à primo Aſſyriorum Rege Belo ad annum uſque perducit Friderici Imperatoris, ejus nominis ſecundi, nonum, qui eſt Chriſti 1229. Honorius Auguſtodunenſis Presbyter claruit anno Domini 1220. ſcripſit Summam hiſtoriarum ſeu Chronicon Magnum, & Commentarios in libros Salomonis; & librum, Gemmam animæ, inſcriptum. Sanctus Antonius natu quidem Ulyſſiponenſis, cognomine autem Paduanus, quia Patavii ultimos vitæ ſuæ complevit annos, ſancti Franciſci alumnus, quo jubente primus inter fratres Theologiam docuit: multas reliquit conciones tum de tempore, tum de Sanctis, in quorum numerum ipſe à Gregorio Papa nono aſcitus eſt. Raimundus de Pennaforti Barcinonenſis, Ordinis Prædicatorum, juſſu Gregorii Papæ noni collegit in unum volumen Decretalium, quinque libris diſtinctum, decretales Pontificum Epiſtolas, ut ipſemet Gregorius in ejus operis præfatione fidem facit. Edidit etiam præclaram pro Confeſſariorum inſtructione Summam. Idemque

vitæ meritis & miraculorum gloria illuſtris in Sanctorum numerum eſt aſcriptus à Clemente Papa VIII. Guilielmus Antiſiodorenſis Epiſcopus Summam Theologicam elucubravit. Guilielmus Pariſienſis Epiſcopus admodum pius & doctus Eccleſiam multis tractatibus illuſtravit. Jacobus Victriacus natione Gallus, S.R.E. Cardinalis & Epiſcopus Tuſculanus, à Gregorio nono creatus, multis laboribus & Legationibus in Oriente & Occidente perfunctus, multarum concionum volumen edidit, & aliquot hiſtorias. Librum quoque contra Saracenos, duoſque vitæ Mariæ Oegniacenſis libros, qui extant apud Surium die Junii 23. & Epiſtolas ad diverſos. Edmundus Archiepiſcopus Cantuarienſis librum ſcripſit titulo Speculi Eccleſiæ: obiit anno 1240. ſuitque paulò poſt ab Innocentio IV. in Sanctorum numerum relatus. Innocentius IV. Pontifex, patria Genuenſis, ex nobilis Fliſcorum Comitum Lavaniæ familia, eruditum ſcripſit ſuper Decretales apparatum. Et quia erat juris conſultiſſimus, multum à Bartolo ſummo juris interprete commendatus, dictuſque Pater juris fuit. Alexander Alenſis, Anglus, Ordinis ſancti Franciſci Theologus doctiſſimus, ſanctorum Bonaventuræ & Thomæ Aquinatis præceptor, ſcripſit juſſu Innocentii Papæ quarti Summam Theologiæ egregiam & copioſiſſimam, aliaque nonnulla. Hugo de Sancto Caro, patria Burgundus, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis tituli S. Sabinæ, ab Innocentio quarto creatus, ſcripſit Commentaria in univerſa ſacra Biblia, & Concordantias Bibliorum. Humbertus quintus Generalis Ordinis Prædicatorum, patria Viennenſis, natione Gallus, multa pia ſcriptis prodidit. Vincentius Bellovacenſis, ex Ordine Prædicatorum, ſcripſit Doctrinale Speculum, tractans de omnibus ſcientiis à Grammatica uſque ad Theologiam: Hiſtoriale Speculum, tradens hiſtorias ab initio mundi ad ſua uſque tempora: Naturale Speculum, tractans de rebus omnibus naturalibus, herbis, avibus, piſcibus, quadrupedibus, &c. & Morale Speculum, ubi agit de legibus, de gratia, de virtutibus & vitiis copioſiſſimè. In hujus Speculi Moralis lib. 1. & 3. magna pars primæ ſecundæ, & ſecundæ ſecundæ Summæ Theologicæ S. Thomæ iiſdem verbis reperiuntur. Nec potuit Vincentius hæc mutuari ex Divo Thoma, cùm ipſe obierit anno Dom. 1256. ut teſtatur S. Antoninus; & ſanctus Thomas obierit anno Dom. 1274. & in extrema ſui ætate Summam Theologiæ ſcripſerit, nec morte præventus abſolvere potuerit. Sed neque ullatenus credibile eſt, ſanctum Thomam Summæ ſuæ partem nobiliſſimam ex alio ſcriptore hauſiſſe: ſed credibilius eſt, quartum hoc ſpeculum ab aliquo collectore fuiſſe poſt editam Divi Thomæ Summam adjunctum quaſi ſupplementum ad tria anteriora Vincentii ſpecula. Et certè legenti conſtat, ſpeculum quartum iſtud tribus diſtinctum libris, Opus eſſe longè ſublimioris & gravioris ingenii, quàm tria quæ præcedunt ſpecula. Albertus, cui ob multiplicem rerum ſcientiam Magni nomen inditum eſt, natione Suevus, profeſſione Religioſus Ordinis Prædicatorum, dignitate Epiſcopus Ratisbonenſis, plurima ſcripſit Theologica, Philoſophica, Mathematica, & Mechanica. Huic aſcripti ſunt per impoſturam aliqui tanto viro indigni tractatus inanes & ſuperſtitioſi, quales ſunt de mirabilibus, & de ſecretis mulierum. Alanus, Inſulis in Belgio oriundus, liberalium omnium Artium peritus, ideoque cognomen ſortitus Doctoris univerſalis, Lutetiæ Pariſiorum Eccleſiaſticæ ſcholæ multis annis magna fama & auditorum concurſu præfuit, ut de ipſo perhibent Henricus Gandavenſis, & Joan. Trithemius, in ſuis Scriptorum Eccleſiaſticorum Catalogis. Sed ſpretis mundanæ gloriæ illecebris Ciſtercienſe monaſterium ignotus petiit, in quo monaſticam ſub laici ac converſi habitu profeſſus eſt vitam. Et quamvis perſpectum poſtremò fuerit, qualis & quantus vixiſſet in ſæculo, conſtantibus precibus & lacrymis obtinuit, ut ſineretur in humili, quem elegerat, ſtatu delitcſcere. Ejus viſitur in Baſilica Ciſtercienſi tumulus & epitaphium, commemorans ſummam ac ſtupendam cunctarum ſcientiarum peritiam cum ſui deſpicientia conjunctam, fidemque faciens obiiſſe illum anno 1294. Aliquot ejus libri ſuperſunt tum verſibus tum ſoluta oratione, qui præclaram ingenii ejus ubertatem & acumen referunt. Thomas Cantipratenſis, ex Brabantiæ provincia, Religioſus Ordinis Prædicatorum, Alberti Magni auditor, & Sancti Thomæ condiſcipulus, ſcripſit duos utiliſſimos de Apibus libros, in quibus ſub apum figura officia Prælatorum & ſubditorum egregiè tractat, multaque ſui temporis exempla & miracula commemorat, vitam etiam Sanctarum aliquot ſui temporis ſtylo exaravit, Ludgardis, & Chriſtinæ admirabilis, unumque addidit librum ad vitam ſanctæ Mariæ de Oegnies, quæ extant apud Surium. Sanctus Thomas Aquinas, Ordinis Prædicatorum Religioſus, præſtantiſſimi ingenii Scriptor, atque primarium Theologiæ Scholaſticæ & Philoſophiæ ſidus, cujus celebratiſſima toto Orbe ſcripta eruditionis profunditate, veritatis indagandæ acumine, expreſſionis facilitate & perſpicuitate, atque ingenii ſoliditate admiranda, omne præconium excedunt. Eodem tempore effulſit alterum Theologiæ ſidus Bonaventura, cujus diverſi tractatus & libri non ſolùm magnam & ſublimem exprimunt eruditionem, ſed etiam Divino flagrant amore, pioſque affectus non modò redolent ac reſpirant, verùm etiam lectorum animis mirificè inſpirant. Duo iſti ſanctæ Eccleſiæ Doctores præter morum ſanctitatem, & eruditionis conformitatem, arctiſſimo etiam amicitiæ vinculo conjuncti vixerunt. Simul enim doctrinę Theologicę lauream in alma Pariſienſi Univerſitate uno eodemque die adepti ſunt. Simul labores ſuos in Religionis defenſionem adver-

ſus impugnatores contulerunt, ambo à Summo Pontifice ad Lugdunenſe Concilium acciti ſunt, ambo eodem anno mortalem vitam æterna commutarunt. Bonaventura in ipſo Lugdunenſi Concilio anni 1274. menſe Julio: Thomas verò in ipſa ad Concilium profectione, menſe Martio, Gregorio X. Summo Pontifice. Petrus Tarentaſienſis, Ordinis Prędicatorum, fuit unà cum S. Bonaventura ab Gregorio X. creatus Cardinalis. Vir, in quo doctrina & pietas de palma contendebant. Non defuere tamen, qui pluſquam centum ejus propoſitiones arguerent quaſi hæreticas aut erroneas, ſed juſſu Joannis Vercellenſis Magiſtri Prædicatorum Generalis, ſanctus Thomas illas propugnavit ac defendit. Poſt Albertum Magnum, S. Thomam, ſanctumque Bonaventuram, à quibus pridem edita fuerant in quatuor ſententiarum libros Commentaria, commentati ſunt pariter in eoſdem hoc ſæculo Udalricus de Argentina Ordinis Prædicatorum, & Alberti Magni auditor, & Rupertus ſeu Robertus de Ruſſia, Ordinis Minorum. Guilielmus Durandus, dictus Speculator, ex Provincia Provinciæ oriundus, ex oppidulo Podio-moiſſono, ut ipſius declarat Epitaphium, Epiſcopus Mimatenſis & Juris-conſultus inſignis, ſpeculum Juris compoſuit, in quod illuſtres Juriſconſulti Baldus & Joannes Andreæ ſuas edidere notas. Scripſit inſuper rationale Divinorum Officiorum libris octo: Romæ obiit, ejuſque viſitur tumulus cum epitaphio in Choro ſacræ ædis ad Minervam, ad latus primarii Altaris. Guido Baſilius, Archidiaconi appellatione notior, cùm eſſet Bononienſis Archidiaconus, Commentarium ſcripſit in Decretum Gratiani, quod Roſarium inſcripſit, & in Epiſtolas decretales. Ægidius Romanus ex nobili Columnenſium familia, Ordinis ſancti Auguſtini Prior Generalis, deinde Archiepiſcopus Bituricenſis in Gallia, S. Thomæ auditor, ejuſque doctrinæ defenſor acerrimus, plurima ſcripſit tum Philoſophica tum Theologica. Richardus de Mediavilla, natione Anglus, Ordinis Minorum ſcripſit in libros quatuor Sententiarum dilucida Commentaria, in quibus doctrinam ſancti Thomę imitatur, & in quatuor Evangelia, & regulam Fratrum Minorum. Henricus Gandavenſis, natione Belga, Archidiaconus Tornacenſis, quem Servitæ regulares ſuæ Religioni vendicant, vir doctiſſimus, ſcripſit egregium Quodlibetorum Opus, item Summam queſtionum ordinariam, Commentarios etiam in libros Phyſicorum & Metaphyſicorum Ariſtotelis, aliaque nonnulla. Joannes Pariſienſis, Ordinis Prędicatorum, Commentaria procudit in quatuor libros Sententiarum, & Quolibeta varia, & librum de poteſtate Regia & Papali; cùm incidiſſet in tempora turbulenta ob diſcordiam inter Bonifacium Papam octavum & Philippum Pulchrum Gallorum Regem. Dinus Mugellanus Juriſconſultus ſcripſit eruditè in titulum de regulis Juris in ſexto, claruit tempore Bonifacii Papæ VIII. anno 1299.

CONCILIUM LATERANENSE quartum generale ſub Innocentio Papa III. anno Domini 1215.

1. DUæ ſimul exortæ fuerant atrociſſimæ in Oriente peſtes ſub Heraclii Imperio. Hæreſis Monothelitarum, & Mahometica perfidia. Mahometes, qui ex ſervili ſtatu & camelorum cuſtodia, ſuæ tandem ſuperſtitionis intuitu Arabum à ſe ſeductorum Princeps evaſerat, ſuam protinus ferro & flammis exitialem Sectam ſtuduit propagare. Igitur cum Saracenis ſuis, non à Sara Abrahami uxore, ut quidam commenti ſunt, ſed à Saraca Metropoli Arabiæ civitate denominatis horrendam ſtragem & vaſtitatem per vicinas regiones Ægyptum, & Palæſtinam, & univerſam Syriam circumtulit, adeò ut ſub ipſius Heraclii Imperio haſce provincias Saraceni, Mahumete duce, longè lateque occupaverint: qui iidem mox in Perſidem eruperunt, quam etiam Hormiſda Perſarum Rege profligato ſubjugarunt anno Chriſti ſexcenteſimo quadrageſimo. Inſequenti porrò anno Heraclius vivere deſiit.

2. Igitur pluribus ſæculis Saraceni nemine obſiſtente ſacra loca Judææ, vulgò dictæ Palæſtinæ, occupaverunt, ad annum uſque 1099. quo Godofredus Bullionius ſacri belli Princeps Jeroſolymam expugnavit, idemque ſociorum ſuffragiis primus è Chriſtianis Jeroſolymorum proclamatus Rex fuit.

3. Ad hanc verò ſuſcitandam expeditionem Urbanus II. Pontifex oratione commotus Petri Eremitæ Galli, qui urgendæ illius cauſa ex Judæa à ſe luſtrata in occiduas regiones regreſſus erat, Concilium generale ad Clarummontem Arvernorum urbem convocaverat anno ſupra milleſimum nonageſimo quinto. Quo veluti claſſico exciti Latini ſumptis armis in Aſiam tranſmiſerunt trajecto Boſphoro: & Alexium Comnenum Conſtantinopolis Imperatorem ſibi obſiſtentem horribili edita Græcorum ſtrage repulerunt. Nicęamque primùm in Bythinia, deinde Antiochiam in Syria, potentiſſimas civitates expugnarunt, ipſamque demum Jeroſolymam obſidione ceperunt.

4. Anno poſtmodum 1147. ſub Eugenio Papa III. exhortante S. Bernardo Clarevallenſe Abbate, ſacram alteram in Orientem militiam adorti ſunt. Conradus II. Germanorum Imperator & Ludovicus VII. dictus junior, Francorum Rex, poſtquam Saraceni Edeſſam Orientis urbem armis invaſerunt, ſacræ militiæ ſe devoverunt: ſed florentiſſimi Latinorum exercitus in Orientem progreſſi maxima ex parte diſperierunt, Manuelis Comneni Græcorum Imperatoris execranda perfidia.

5. Contigit demum ipſam Jeroſolymam à Saladino Babylonis Ægypti Sultano ſimul & Calipha, hoc eſt, Mahumetanæ ſectæ Pontifice occupari anno ſupra 1187. qua occaſione Fridericus Ænobarbus Germaniæ Imperator, ut Eccleſiæ à ſe illata damna compenſaret, cum validiſſima Latinorum manu ſacro ſe bello accinxit. Hic multis tum in Thracia, tum in Aſia, adverſus obſiſtentem ſibi Conſtantinopolis Imperatorem Iſaacium Angelum, & Saracenorum in Aſia Regulos fortiſſimè geſtis, occupataque (ut memorat Pius Papa II. in deſcript. Aſię c.44.) minori Armenia perſpicuum amænumque amnem corporis abluendi gratia ingreſſus, gurgite abſorptus diſparuit, & inanes vanoſque hominum conatus oſtendit, quando res ab eo maximæ ſperabantur.

6. Nec tantùm Fridericus, verùm etiam Philippus Franciæ & Richardus Angliæ Reges laudabilem contra Saladinum exditionem ſuſceperunt, ſed (ita diſponente Deo, cujus judicia abyſſus multa) parum fructuoſam. Richardus quidem Anglus Cypri littoribus appulſus, Iſaacio Comneno Græco, qui hanc inſulam nomine Imperatoris Græcorum ſuſceperat gubernandam; rupta fide ab Imperio divulſerat, ſibique per tyrannidem ſubjecerat, bellò eripuit: Guidonique Luſiniano Gallicæ originis cum Regis titulo permiſit, poſtquam iſte omni jure Jeroſolymitani regni ſibi ab Infidelibuss erepti ceſſit: idque in in ipſum Richardum tranſtulit.

7. Hic obiter obſerva, Jeroſolymitanum regnum, cujus auſpicia Pontifex Urbanus II. in ſacris Claromontis Comitiis dederat, primuſque armis occupaverat Go-

dofredus

dofredus Bullionius, poſt annos demum octoginta & octo miſerabili viciſſitudine in Mahumeticam rediiſſe poteſtatem, Urbano III. Pontifice, cùm ultimus Chriſtianorum Regum illius gentis Guido Luſinianus à Saladino victus illo excidit regno.

8. Poſteaquam Innocentius III. Pontifex, qui ante Lotharius appellabatur, univerſæ Eccleſiæ gubernaculis admotus eſt, animum ad Terræ ſanctæ recuperationem adjecit. Eique acres ſtimulos admovit memorabilis illa victoria, qua Latini ſacro bello fœderati Conſtantinopolim ſubegerunt, creaveruntque Græciæ Imperatorem Balduinum, Flandriæ Comitem, ſub ipſius Innocentii Pontificatu: atque ita facilis apertus eſt aditus ad tranſmittendum in Aſiam, qua parte Græci olim magnam perniciem copiis noſtris per eorum ditionem trajicientibus intulerant. Eo igitur fauſto ſucceſſu amplius accenſus Innocentius generale iſtud Concilium ad propagandam in ulteriora Orientis Chriſti fidem indixit.

9. Itaque ut ſcribit ætatis illius hiſtoricus Abbas Uſpergenſis, celebrata eſt anno 1215. ſancta univerſalis Synodus Romæ in Eccleſia Conſtantiniana, dicta Salvatoris, menſe Novembris, præſidente Innocentio Papa III. Pontificatus ann. 18. in qua fuerunt Epiſcopi quadringenti & duodecim, & in his Patriarcha Conſtantinopolitanus & Jeroſolymitanus. At verò Alexandrinus & Antiochenus cùm per ſe intereſſe non poſſent, hic quidem quia in Caliphæ regno ſuam habebat ſedem, ſuos ad Concilium Apocriſiarios miſerunt. Interfuere pariter Imperatorum Orientis & Occidentis Legati, multorumque Regum ac Principum.

10. Inſignis in hac Synodo effulget ſapientia piaque ſollicitudo Innocentii exactè providentis circa res tum ordinis & diſciplinæ, omniaque ad amuſſim Capitulis ſeptuaginta breviter complectentis. Quibus demum ſubjicitur decretum pro ſacra in Palæſtinam protectione, de pace inter Chriſtianos componenda, aut ſaltem de firmandis in quadriennium induciis, deque ſubſidiis ad hoc bellum comparandis.

11. Can. I. Fidei proculditur ſymbolum de unitate atque æternitate divinæ ſubſtantiæ, de Perſonarum diſtinctione, de mundi creatione, de Incarnatione, & mundi redemptione per Chriſtum, de tranſſubſtantiatione in ſacratiſſima Euchariſtia, de ſacramentis Baptiſmi & Pœnitentiæ ad peccatorum remiſſionem. Circa hunc ſymboli hujus articulum: *Deus ſine omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis utramque condidit creaturam ſpiritualem & corpoream*, conſule ſuperius annotata ad Nicænæ poſterioris Synodi actionem 5. num Angeli ſint ſpiritus puri, ab omni corporum concretione remoti.

12. Can. II. Errorem damnat Abbatis Joachim, qui edito adverſus Petrum Lombardum Magiſtrum ſententiarum libro, eumdem dicit inſanum & hæreticum: eò quòd in ſuis ſententiarum libris ſcribat, quòd ſumma quædam res eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus, quæ non eſt generans, nec genita, nec procedens; qua ex propoſitione Joachimus Petro Lombardo affingit aſſertionem non Trinitatis, ſed Quaternitatis, nimirum trium ſingularum Perſonarum, & inſuper communis eſſentiæ, ut quartæ rei. Ipſe verò Joachim aſtruebat in Trinitate unitatem non illam quidem propriam eſſentialem, ſed collectitiam & ſimilitudinariam, ſicut multi homines dicuntur unus populus; idque probabat loco pravè intellecto Joan. 17. *Volo pater, ut ipſi in nobis unum ſint, ſicut & nos unum ſumus.* Concilium verò rei veritatem his verbis definit: *Nos autem credimus & confitemur cum Petro, quòd una quædam ſumma res eſt, & incomprehenſibilis ſimul & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, tres ſimul Perſonæ, & ſigillatim quælibet earumdem. Et ideò Trinitas ſolùm eſt in Deo, non quaternitas: quin quælibet illarum Perſonarum eſt illa res, videlicet natura, ſubſtantia, eſſentia divina, quæ ſola eſt univerſorum principium, præter quod aliud inveniri non poteſt. Et illa res non eſt generans, neque genita, neque procedens; Sed eſt Pater, qui generat, Filius, qui generatur, & Spiritus, qui procedit: ut diſtinctiones ſint in Perſonis, & unitas in natura. Licèt igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud: ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius & Spiritus ſanctus idem omninò, ut ſecundùm Catholicam & orthodoxam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando ſuam ſubſtantiam ei dedit, juxta quod ipſe teſtatur: Pater quod mihi dedit, majus omnibus eſt. Ac dici non poteſt, quòd partem ſuæ ſubſtantiæ ei dederit, & partem retinuerit ipſe ſibi, cùm ſubſtantia Patris indiviſibilis ſit, utpotè ſimplex omninò. Nec dici poteſt, quòd Pater tranſtulerit ſubſtantiam in Filium generando, quaſi ſic dederit Filio, ut non retinuerit ipſam ſibi. Alioqui deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, quòd ſine ulla diminutione Filius naſcendo Patris ſubſtantiam accepit, & ita Pater & Filius eamdem ſubſtantiam habent, & ſic eadem res eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ab utroque procedens. Quum ergo Veritas pro fidelibus ſuis orat: Volo, (inquiens) ut ipſi unum ſint in nobis, ſicut nos unum ſumus: hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia: pro Perſonis verò Divinis, ut attendatur identitas, atque in natura unitas. Quemadmodum Veritas alibi dicit: Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt: ac ſi dicat manifeſtiùs: eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt perfectione naturæ. Utraque videlicet ſuo modo: quia inter Creatorem & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin major ſit inter eos diſſimilitudo notanda.* Hæc verbatim habentur inſerta c. 1. & 2. de Sum. Trinit.

Can. III. *Damnati verò hæretici ſæcularibus Poteſtatibus præſentibus, aut eorum Ballivis relinquantur animadverſione debita puniendi: Clericis priùs à ſuis Ordinibus degradatis; ita quod bona hujuſmodi damnatorum ſi laici fuerint, confiſcentur: ſi verò Clerici, applicentur Eccleſiis, à quibus ſtipendia perceperunt.* (Et aliquantò poſt:) *Si verò Dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia terram ſuam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, per Metropolitanum & cæteros Provinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et ſi ſatisfacere neglexerit intra annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut ex tunc ipſe vaſſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos: & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis, ſine ulla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent: ſalvo jure Domini principalis, dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum apponat: eamdem nihilominùs lege ſervata circa eos, qui non habent dominos principales.* (Et aliquantò poſt:) *Quia verò nonnulli ſub ſpecie pietatis virtutem ejus, juxta quod ait Apoſtolus, abnegantes, authoritatem ſibi vendicant prædicandi, cùm idem Apoſtolus dicat: Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? Omnes qui prohibiti, vel non miſſi præter authoritatem ab Apoſtolica Sede, vel Catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publicè vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur; & niſi quantociùs reſipuerint, alia competenti pœna plectantur.* Hæc omnia referuntur c. excommunicamus, de hæreticis.

Can. V. *Antiqua Patriarchalium ſedium privilegia renovantes, ſacra univerſali Synodo approbante ſancimus, ut poſt Romanam Eccleſiam, quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet Principatum, utpotè mater univerſorum Chriſti fidelium & magiſtra, Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Jeroſolymitana quartum locum obtineant, ſervata cuilibet propria dignitate. Ita quòd poſtquam earum Antiſtites à Romano Pontifice acceperint Pallium, quod eſt plenitudinis officii Pontificalis inſigne, præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ juramento licenter & ipſi ſuis ſuffraganeis Pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem Canoni-*

cam

zam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem, Dominicæ verò crucis vexillum ante ſe faciant ubique deferri, niſi in urbe Romana, & ubicumque Summus Pontifex extiterit præſens, vel ejus Legatus utens inſigniis Apoſtolicæ dignitatis. In omnibus autem Provinciis eorum juriſdictioni ſubjectis, ad eas cùm neceſſe fuerit, provocetur, ſalvis appellationibus ad Sedem Apoſtolicam interpoſitis; quibus eſt ab omnibus deferendum. Refertur c. antiqua de privileg.

13. Summis Pontificibus ſemper diſplicuit Græcorum ambitio, qui nulla ratione Nicænæ ſanctionis habita, Patriarchalem pro Conſtantinopolitano Epiſcopo dignitatem, poſthabitis eiſdem veteribus Patriarchis, ad æmulationem etiam primæ, quæ Romana eſt, Sedis affectarunt, prætextum ſumentes ab Imperiali reſidentia, ut ſic Imperatori adblandientes illum haberènt ſuæ cauſæ patronum. Et talem certè nacti ſunt Marcianum Auguſtum, qui hac de re ſic ad Leonem Pontificem ſcripſit: *Quoniam verò & hoc ſtatutum eſt, ut ea, quæ centum quinquaginta ſanctiſſimi Epiſcopi ſub Theodoſio majore de bonore venerabilis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatuerunt, & quæ nunc à ſancta Synodo de eadem re ſtatuta ſunt, firma ſerventur. Scilicet ut poſt Sedem Apoſtolicam Conſtantinopolitanæ urbis Antiſtes ſecundum obtineat locum, quoniam & eadem ſplendidiſſima civitas junior Roma nuncupabatur, dignetur ſanctitas tua etiam huic parti proprium adbibere conſenſum, quamvis Reverendiſſimi Epiſcopi, qui tuæ Religionis vicem agentes, ad ſanctam Synodum convenerunt: contradixerint. Vebementer enim probibebant de hac venerabili Eccleſia à Synodo aliqua ordinari.* Quæ verò Anatolius Conſtantinopolis Epiſcopus, ut ſe in Patriarcham, eumque (ſi ſuperis placet) ſupra cæteros Orientalium Eccleſiarum Patriarchas erigeret, de ſecunda œcumenica Synodo in ſuæ ambitionis præſidium ac defenſionem proferebat, nullatenus ei patrocinabantur, quatenus id præcedens decretum nullam habuerat à Damaſo, qui tunc univerſali Eccleſiæ præerat, approbationem, neque ullatenus fuerat ei ſignificatum ſive ab ipſa, quod neceſſarium fuiſſet, Synodo, ſive ab Apoſtolicæ Sedis, qui nulli miſſi fuerant, Legatis, ſed furtim a Græcis ſolis res ſancita fuiſſet. Potuit itaque Damaſus juſtam facti huius prætendere ignorantiam, cur ambitioſo decreto non obſtitiſſet: & licèt privatis reiterationibus rem adeò conſpicuam totoque Oriente pervulgatam accepiſſet; juſtam nihilominus diſſimulandi cauſam habuit, ne ſua contradictio Græcos Latinorum, ut in illius hiſtoria Concilii refert Theodoritus, apertos æmulatores eò uſque irritaret, ut in ſchiſma, à quo non multum aberant, proſilirent. Itaque Leo Papa Anatolii ſuperbiam increpans hæc ad eum ſcribit: *Perſuaſioni tuæ in nullo penitus ſuffragatur, quorumdam Epiſcoporum ante ſexaginta, ut jactas, annos facta conſcriptio; nunquamque à prædeceſſoribus tuis ad Apoſtolicæ Sedis transmiſſa notitiam, cui ab initio ſui caducæ, dudumque collapſæ, ſera nunc & inutilia ſubjicere fulcimenta voluiſti, eliciendo à fratribus ſpeciem conſenſionis, quam tibi in ſuam injuriam verecundia fatigata præberet.* Eamdem Antiſtitum Regię urbis affectatam ſibique aſſertam præeminentiam, poſt Leonem reprobavit Nicolaus Papa I. in reſponſis ad Bulgaros; Capite enim 9. non alias admittit primarias Sedes, quàm conſtitutas à Petro Apoſtolo, ſive per ſeipſum, ſive per diſcipulum ſuum Marcum, Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam. Deinde c. 93. *Porrò* (ait) *quis Patriarcharum ſecundus ſit à Romano conſulitis; ſed juxta quod Romana Sancta tenet Eccleſia, & Nicæni Canones innuunt, & ſancti Præſules Romanorum defendunt, Alexandrinus Patriarcharum à Romano Papa ſecundus eſt.*

Ad ultimum Innocentius, huic Laterano Concilio præſidens, primus Romanorum Pontificum dignitatem ſecundæ à Romana Sedis Conſtantinopolis Præſuli indulſit. Multis rationibus adductus, ſcilicet ut iſto beneficio Græcos hactenus nutantes in Eccleſiæ Romanæ unione demereretur, amoto præſertim defectionis à prima Sede periculo, quando ad Latinos recens translatum erat Conſtantinopolis Imperium. Tum quia jam inde à multis ſæculis reliqui Orientis Patriarchæ Conſtantinopolitano ſpontè ceſſerant, nec ſolùm in Synodo œcumenica, Chalcedone habita, poſt Apoſtolicos Legatos Anatolius Conſtantinopolis Epiſcopus reliquos omnes præceſſerat, ſed in omnibus etiam ſubſequentibus œcumenicis habitis in Oriente Synodis ſucceſſores Anatolii jure iſto προεδρίας ac πρωτοκαθεδρίας abſque controverſia ſupra reliquos Orientis Patriarchas potiti fuerant.

15. Quod attinet ad Jeroſolymitanam Eccleſiam, origine quidem omnium Eccleſiarum matrem, non tamen dignitate, & quam Nicæna prima Synodus Cæſarienſi Metropolitæ ſubditam declaraverat, cœpit illa pleno jure Patriarchæ jam inde à Concilio Chalcedonenſi potiri, quod actione 8. Jeroſolymitanæ Eccleſiæ univerſam Palæſtinam in tres Provincias diſtributam ſubdidit. Interceſſit quidem Leo Papa Magnus, ne decretum iſtud executioni mandaretur, utpote Nicæno Canoni adverſans, epiſtola 92. aliàs 62. ad Maximum Antiochenum. Veruntamen idem Juvenalis Jeroſolymę Epiſcopus, qui in Chalcedonenſibus Comitiis conſederat, paulo poſt univerſæ Palæſtinæ Synodum indixit, cui ipſe præſedit authoritate Patriarchæ, primuſque ſubſcripſit. Secundo verò loco Irenæus Cæſareæ Palæſtinæ Metropolites, cùm tamen in anterioribus Provincialibus Palæſtinæ Synodis præſidere primuſque ſubſcribere conſueviſſet Cæſarienſis. Id liquet ex Dioſpolitana Synodo, cui ſecundus à Cæſarienſi Præſule ſubſcripſit Joannes Jeroſolymitannus. Et in altera Synodo antiquiore Cæſareæ habita adversùs Quarta-decimanos præſedit Theophilus Cæſareenſis, eique Narciſſus Jeroſolymitanus aſſedit, ut teſtatum reliquit Euſebius lib. 5. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capite 15. Synodus denique quinta œcumenica eadem jura Patriarchalia Jeroſolymorum Eccleſiæ confirmavit.

Can. VI. *Sicut olim à Sanctis Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis ſuffraganeis, Provincialia non omittant Concilia celebrare. In quibus de corrigendis exceſſibus & moribus reformandis, præſertim in Clero diligentem babeant cum Dei timore tractatum: Canonicas regulas, & maximè quæ ſtatuta ſunt in boc generali Concilio, relegentes, ut eas faciant obſervari, debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo. Ut autem id valeat efficaciùs adimpleri, per ſingulas Diœceſes ſtatuant idoneas perſonas, providas videlicet & boneſtas, quæ per totum annum ſimpliciter & de plano abſque ulla juriſdictione ſollicitè inveſtigent, quæ correctione vel reformatione ſint digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & ſuffraganeos, & alios in Concilio ſubſequenti; ut ſuper bis & aliis, prout utilitati & boneſtati congruerit, provida deliberatione procedant, & quæ ſtatuerint, faciant obſervari, publicantes eas in Epiſcopalibus Synodis annuatim, per ſingulas Diœceſes celebrandis. Quiſquis autem boc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, à ſuis beneficiis & executione officii ſuſpendatur, donec per Superioris arbitrium ſuſpenſio ejus relaxetur.*

C. ſicut olim, de accuſationib. inquiſit. & denunc. De Synodis Provincialibus celebrandis, vide ſupra Nicæni Concilii primi canonem 5. cum ibi notatis, & Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. can. 2.

Can. VII. *Irrefragabili conſtitutione ſancimus, ut Eccleſiarum Prælati ad corrigendos ſubditorum exceſſus, maximè Clericorum, & reformandos mores prudenter & diligenter intendant, ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. Ut autem correctionis et reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus, ut nulla executionem ipſorum conſuetudo vel appellatio valeat impedire; niſi formam exceſſerint in talibus obſervandam. Exceſſus tamen Canonicorum Eccleſiæ Catbedralis, qui conſueverunt corrigi per Capitulum, per*

per ipſum in illis Eccleſiis (quæ talem hactenus conſuetudinem habuerunt) ad commonitionem vel juſſionem Epiſcopi corrigantur , infra terminum competentem ab Epiſcopo præfigendum . Alioquin ex tunc Epiſcopus Deum habens præ oculis , omni contradictione ceſſante , ipſos prout cura animarum exegerit , per cenſuram Eccleſiaſticam corrigere non poſtponat : ſed & alios eorum exceſſus corrigere non omittat , prout animarum cauſa requirit , debito tamen ordine in omnibus obſervato . Cæterum ſi Canonici abſque manifeſta & rationabili cauſa , maxime in contemptum Epiſcopi , ceſſaverint a Divinis , Epiſcopus nihilominùs , ſi voluerit , celebret in Eccleſia Cathedrali , & Metropolitanus ad querelam ipſius , tanquam ſuper hoc delegatus a nobis , taliter eos per cenſuram Eccleſiaſticam cognita veritate caſtiget , quod pœnæ metu talia de cætero non præſumant . Provideant itaque diligenter Eccleſiarum Prælati , ut hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtum pecuniæ vel gravamen aliquod non convertant , ſed illud fideliter ac ſtudioſe exequantur , ſi Canonicam voluerint effugere ultionem : quoniam ſuper his Apoſtolica Sedes authore Domino attentiſſime vigilabit .

Refertur c. irrefragabili , de offic. iud. Ordina . Requirenda ſunt , quæ ſuperius uberrime congeſſi de poteſtate iuriſdictionis , & correctionis Epiſcopalis erga utrumque Clerum , & præſertim Canonicos , ad canonem 6. Concilii Arelatenſis VI. ſub Carolo Magno anno 813. Quod verò conſtituunt Lateranenſes Patres initio hujus Canonis VII. de correctione morum , in qua modus non excedatur , nulla ſuſpendi appellatione ejus executionem , hoc ipſum antea proviſum ab Alexandro III. fuerat , cap. noſtram , de appellat . Idemque Gallicanis firmatur editis Caroli Regis IX. anni 1571. art. 5. & Comitiorum Blæſenſium ſub Henrico Rege III. art. 59.

Can. VIII. *Qualiter & quomodo debeat Prælatus procedere ad inquirendum & puniendum ſubditorum exceſſus , ex autoritatibus Novi & Veteris Teſtamenti colligitur evidenter : ex quibus poſtea proceſſerunt Canonicæ Sanctiones , ſicut olim aperte diſtinximus , & nunc ſacri approbatione Concilij confirmamus . Legitur enim in Evangelio , quod villicus ille , qui diffamatus erat apud Dominum ſuum , quaſi diſſipaſſet bona ipſius , audivit ab illo : Quid hoc audio de te ? Redde rationem villicationis tuæ , jam enim non poteris villicare . Et in Geneſi Dominus ait : Deſcendam , & videbo , utrum clamorem , qui venit ad me , opere compleverint . Ex quibus authoritatibus manifeſte comprobatur , quod non ſolum quum ſubditus , verum etiam quum Prælatus excedit , ſi per clamorem , aut famam , ad aures Superioris pervenerit , non quidem a malevolis & maledicis , ſed a providis & honeſtis ; nec ſemel tantum , ſed ſæpe , (quod clamor innuit & diffamatio manifeſtat) debet coram Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentius perſcrutari , ut ſi rei popoſcerit qualitas , Canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis , non tanquam ſit actor & judex , ſed quaſi deferente fama , vel denunciante clamore , officii ſui debitum exequatur . Licet autem hoc ſit obſervandum in ſubditis , diligentius tamen obſervandum eſt in Prælatis , qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam : & quia non poſſunt omnibus complacere , cum ex officio teneantur non ſolum arguere , ſed etiam increpare , quin etiam interdum ſuſpendere , nonnunquam vero ligare ; frequenter odium multorum incurrunt , & inſidias patiuntur . Ideo ſancti Patres provide ſtatuerunt , ut accuſatio Prælatorum non facilè admittatur ; ne concuſſis columnis corruat ædificium : niſi diligens adhibeatur cautela , per quam non ſolùm falſæ , ſed etiam malignæ criminationi janua præcludatur . Verùm ita voluerunt providere Prælatis , ne criminarentur injuſtè , ut tamen caverent , ne delinquerent inſolenter : contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam , videlicet ut criminalis accuſatio , quæ ad diminutionem capitis (id eſt degradationem) intenditur , niſi legitima precedat inſcriptio , nullatenus admittatur . Sed cùm ſuper exceſſibus ſuis quiſquam fuerit infamatus , ita ut jam clamor aſcendat , qui diutiùs ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit , vel ſine periculo tolerari , abſque dubitationis ſcrupulo , ad inquirendum & puniendum ejus exceſſus , non ex odij fomite , ſed ex charitatis affectu procedatur : quatenus ſi gravis fuerit exceſſus , etſi non degradetur ab adminiſtratione , tamen amoveatur omninò , quod eſt ſecundùm Evangelicam ſententiam , à villicatione villicum amoveri , qui non poteſt villicationis ſuæ dignam reddere rationem . Debet igitur eſſe præſens is , contra quem facienda eſt inquiſitio , niſi ſe per contumaciam abſentaverit : & exponenda ſunt ei illa capitula , de quibus fuerit inquirendum , ut facultatem habeat defendendi ſeipſum . Et non ſolùm dicta , ſed etiam nomina ipſa teſtium ſunt ei , ut quid , & àquo ſit dictum appareat , publicanda . Nec non exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ , ne per ſuppreſſionem nominum infamandi , per exceptionum verò excluſionem , deponendi falſum audacia tribuatur . Ad corrigendos itaque ſubditorum exceſſus tantò diligentiùs debet Prælatus aſſurgere , quantò damnabiliùs eorum offenſas deſereret incorrectas . Contra quos (ut de notorijs exceſſibus taceatur) etſi tribus modis poſſit procedi , per accuſationem videlicet , denunciationem , & inquiſitionem eorum ; ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela , ne fortè per leve compendium ad grave diſpendium veniatur : ſicut accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio ; ſic denunciationem charitativa admonitio , & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio prævenire ; illo ſemper adhibito moderamine , ut juxta formam judicij ſententiæ quoque forma dictetur . Hunc tamen ordinem circa Regulares perſonas non credimus uſquequaque ſervandum , quæ cùm cauſa requirit , faciliùs & liberiùs a ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoveri .* Refertur c. qualiter , de accuſatio.

Can. X. *Inter cætera quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani , pabulum Verbi Dei permaximè noſcitur ſibi eſſe neceſſarium ; quia ſicut corpus materiali , ſic anima ſpirituali cibo nutritur : eò quòd non in ſolo pane vivit homo , ſed in omni verbo , quod procedit de ore Dei . Unde cùm ſæpe contingat , quòd Epiſcopi propter occupationes multiplices , vel valetudines corporales , vel hoſtiles incurſus , ſeu occaſiones alias , (ne dicamus defectum ſcientiæ , quod in eis eſt reprobandum omninò , nec de cætero tolerandum) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo Verbum Dei , maximè per amplas Diœceſes & diffuſas , generali conſtitutione ſancimus , ut Epiſcopi viros idoneos ad Sanctę prędicationis officium ſalubriter exequendum aſſumant , potentes in opere & ſermone , qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum cùm per ſe idem nequiverint , ſollicitè viſitantes , eas verbo ædificent & exemplo ; quibus ipſi , cùm indiguerint*

congruè neceſſaria miniſtrent, ne pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab incœpto. Unde præcipimus tam in Cathedralibus, quam in aliis Conventualibus Eccleſiis viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere non ſolùm in prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confeſſionibus & pœnitentiis injungendis, ac cæteris quæ ad ſalutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Refertur in c. inter cætera, de officio jud. ordinar.

16. Can. XI. *Quia nonnullis propter inopiam, & legendi ſtudium & opportunitas proficiendi ſubtrahitur, in Lateranenſi Concilio pia fuit inſtitutione proviſum, ut per unamquamque Cathedralem Eccleſiam Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ alioſque Scholares pauperes gratis inſtrueret, aliquod competens beneficium præberetur: quo & docentis relevaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam. Verum quia in multis Eccleſiis id minime obſervatur, nos prædictum roborantes ſtatutum adjicimus; ut non ſolum in qualibet Cathedrali Eccleſia, ſed etiam in aliis, quorum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur Magiſter idoneus a Prælato, cum Capitulo, ſeu majori ac ſaniori parte Capituli eligendus, qui Clericos Eccleſiarum ipſarum & aliarum gratis in Grammaticæ facultate ac aliis inſtruat, juxta poſſe. Sane Metropolitana Eccleſia Theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes & alios in ſacra Pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet Magiſtrorum a Capitulo unius præbendæ proventus, & pro Theologo a Metropolitano tantundem; non quod propter hoc efficiatur Canonicus, ſed tamdiu reditus ipſius percipiat, quamdiu perſtiterit in docendo. Quod ſi forte in duobus Magiſtris Metropolitana Eccleſia gravatur, Theologo juxta modum prædictum ipſa provideat; Grammatico vero in alia Eccleſia ſuæ Civitatis ſive Diœceſi, quod ſufficere valeat, faciat provideri.*

Refertur in c. quia nonnullis, de magiſtris. In Concilio Lateranenſi III. ſub Alexandro Papa III. can. 8. proviſum jam fuerat de Magiſtro in unaquaque Cathedrali Eccleſia conſtituendo. Iſtud verò Lateranenſe quartum adjungit, & de Theologo pariter conſtituendo. Deinde Concilium Tridentinum hæc utraque inſtaurat, ſeſſ. 5. cap. 1. de reform. Iſtis Synodicis ſanctionibus conformia ſunt Gallicana edicta tum in Concordato Bononienſi, tum in Comitiis Aurelianenſibus ſub Carolo IX. tum in Bleſenſibus ſub Henrico III. artic. 33. Porro Canon iſte undecimus Lateranenſis, necnon cap. 1. ſeſſ. 5. Tridentinæ Synodi, & artic. 8. & 9. Comitiorum Aurelianenſium decernunt, Magiſtrum, & Doctorem Theologum eligendos eſſe ab Epiſcopo cum conſilio Capituli. Et quandiu ſic actum fuit, res bene ceſſit, quia non eligebantur ad præbendam Theologalem niſi Clerici perſpectæ virtutis; ſed ut omnia ſancte conſtituta temporis progreſſu in deteriora ruunt, uſus demum invaluit, ut per reſignationes in favorem, ſic etiam judicantibus ſupremis regni Curiis, tam præbendæ Theologales, quàm curata beneficia, remota omni electione, acquirantur & conferantur. Officium Theologi ad docendum præbendati aſſignatur iſtud, Comitiorum Aurelianenſium artic. 8. *Ut ſingulis diebus Dominicis, & ſolemnibus Feſtis in Eccleſia concionetur: Aliis vero diebus ter in hebdomada ſacram Scripturam publice exponat, quibus intereſſe Canonici compellantur per diſtributionum ſubtractionem.* Quia vero functiones iſtæ ſtudium exigunt, animique præparationem, eidemque Theologo munus incumbit de occurrentibus ambiguitatibus & Theologicis atque Canonicis quæſtionibus perite reſpondendum, tempus illi ad ſtudium prorſus eſt neceſſarium; ideoque licet a Choro abſit, ſic tamen reputatur præſens, ut omnes acquirat ſibi diſtributiones. Id ſtatuitur in Concordato Bononienſi à Leone decimo Papa & Franciſco primo Rege, titul. de Collationibus, §. 1. his diſertis verbis: *Et ut liberius ſtudio vacare poſſit, etiamſi abſens fuerit à Divinis, habeatur pro præſente, ut nihil perdat.* Rebuffus in eum locum; *Et ſic* (inquit) *nec diſtributiones, anniverſaria, nec aliud adventitium amittere debet, per hoc verbum, nihil.* (Et aliquantò poſt:) *Et hoc ſuadetur per iſtum textum, qui fingit eum præſentem in divinis, qui ſi eſſet vere præſens in divinis, diſtributiones haberet; c. unico, de Cler. non reſid. in 6. ſic & quando fictè, ut tantum operetur fictio in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero: l. filio quem pater, ff. de liberis & poſthum, & l. ſi filius fam. ff. ſi cert. pet c. cum dilectus, &c. ad audientiam, de Cler. non reſid. cùm denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes, cap. fin. de Magiſtris.* Iiſdem quibus Concordatum verbis in gratiam Doctoris Theologi ſpecialiter ad hoc præbendati, uſum fuerat decretum Baſileenſe, & Pragmatica Sanctio, titul. de Collationibus, §. ſequitur: ſupervacaneum eſſet plures hac de re (quæ ſanè multæ ſunt) autoritates, præſertim Curiarum & Doctorum Galliæ, huc congerere. Simili de cauſa Concilium Tridentinum decernit ſeſſione 24. cap. 8. de reform. Pœnitentiarium ab Epiſcopo inſtitutum, dum Confeſſiones in Eccleſia audit, interim præſentem in Choro cenſendum, Gonzalez in Cancellariæ regulam 8. num. 180. docet, proviſum Præbenda Theologali, cenſendum eſſe pro præſenti in Choro quoad diſtributiones lucrandas, tametſi ſtudiorum cauſa abſit.

17. Can. XII. Providet Monaſteriorum reformationi duplici via, per Provincialia Capitula ſingulis trienniis inſtauranda, & per frequentes viſitationes. Denique hæc decernit *Illud etiam prohibemus, ne quis in diverſis Monaſteriis locum Monachi habere præſumat, nec unus Abbas pluribus Monaſteriis præſidere.* Similiter Concilium Agathenſe ſtatuit canon. 57. *Unum Abbatem duobus Monaſteriis præſidere interdicimus.* Sacri pariter Canones prohibent unum Clericum duabus Eccleſiis: ſcilicet Chalcedonenſis can. 10. & ſeptimæ, hoc eſt Nicænæ Synodi ſecundæ can. 15. hoc uno excepto, ſi una ex duabus ſit ad breve tempus commendata: c. qui plures, &c. relatio, 21. q. 1.

8. Can. 13. Prohibet, ne novæ inſtituantur Cænobitarum religiones: cui tamen paulò poſt derogatum eſt inſtitutione Ordinum Mendicantium ſanctorum Dominici, & Franciſci, multorumque ſubſequentium Ordinum,

Can. XIV. *Ut Clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caſtè vivere ſtudeant univerſi, præſertim in ſacris Ordinibus conſtituti ab omni libidinis vitio præcaventes; maximè illo, propter quod ira Dei venit de cœlo in filios diffidentiæ: quatenus in conſpectu Dei omnipotentis puro corde ac mundo corpore valeant miniſtrare. Ne verò facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, ſtatuimus, ut qui deprehenſi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccaverint, puniantur ſecundùm canonicas ſanctiones, quas efficaciùs & diſtrictiùs præcipimus obſervari: ut quos Divinus timor à malo non revocat, temporalis ſaltem pœna à peccato cohibeat. Si quis igitur hac da cauſa ſuſpenſus Divina celebrare præſumpſerit, non ſolùm Eccleſiaſticis beneficiis ſpolietur, verùm etiam pro hac duplici culpa perpetuò deponatur. Prælati verò, qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere, maximè obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari ſubjaceant ultioni. Qui autem ſecundùm regionis ſuæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, ſi lapſi fuerint, graviùs puniantur, cùm legitimo matrimonio poſſint uti.* Profertur in c. ut Clericorum, de vita & hon. Cler.

Can. XV. *A crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abſtineant. Unde vinum ſibi temperent, & ſe*

& ſe vino: nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abuſum decernimus penitùs abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potùs æquales ſuo modo ſe obligant potatores, & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit; ſi quis autem ſuper his culpabilem ſe exhibuerit, niſi à ſuperiore commonitus ſatisfecerit competenter, à beneficio vel officio ſuſpendatur. Venationem & aucupationem univerſis Clericis interdicimus: unde nec canes nec aves ad aucupandum habere præſumant.

C. à crapula de vita & honeſt. cler. De venatione autem Clericorum edixere Concilium Agathenſe can. 55. & Epaonenſe can. 3. & ſecundum Matiſconenſe can. 13.

19. Can. XVI. *Clerici officia vel commercia ſæcularia non exerceant, maximè inhoneſta. Mimis, joculatoribus, & hiſtrionibus non intendant; & tabernas prorſus evitent, niſi fortè cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint. Coronam & tonſuram habeant congruentem, & ſe in officiis divinis & aliis bonis exerceant ſtudiis diligenter. Clauſa deferant deſuper indumenta: nimia brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, & viridibus; nec non manicis aut ſotularibus conſutitiis ſeu roſtratis, frænis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus, non utantur; ſed nec annulos ferant, niſi quibus competit ex officio dignitatis.*

Allegatur c. clerici officia, de vita & honeſt. cler. Notabilis eſt Concilii quarti Carthaginenſis can. 45. *Clericus profeſſionem ſuam & in habitu & in inceſſu probet: & nec veſtibus nec calceamentis decorem quærat.* Idem hic Lateranenſis can. 16. ſic edicit: *Pontifices autem in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes utantur, niſi Monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem.* Hoc idem de retinendo ab Epiſcopis olim profeſſis Monachis habitu monachali ac regulari, jamdudum ſtatuerat Synodus Oecumenica VIII. cap. 14.

20 Can. XVII. *Dolentes referimus, quòd non ſolùm quidam minores Clerici, verùm etiam aliqui Eccleſiarum Prælati, circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes illicitas, ut de aliis taceamus, ferè medietatem noctis expendunt, & ſomno reſiduum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, tranſcurrendo undique continuata ſyncopa matutinum. Sunt & alii, qui Miſſarum celebrant ſolemnia vix quater in anno, & quod deterius eſt, intereſſe contemnunt: & ſi quando dum hæc celebrantur, interſunt, chori ſilentium fugientes, intendunt exteriùs collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos ſermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitùs inhibemus: diſtrictè præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſe celebrent pariter & devote.*

C. dolentes, de celebrat. Miſſar. ubi gloſſa inſignis vocem hanc *ſtudioſè* exponit quantum ad officium oris, ut diſtinctè & ſine ſyncopa pronuncietur: vocem autem *devotè*, quantum ad officium cordis & mentis attentionem, dicente Apoſtolo 1. Cor. 14. *Orabo ſpiritu, orabo & mente; pſallam ſpiritu, pſallam & mente.* Quo loco ſpiritus reſpirationem ac oris pronunciationem ſignificat: mens verò internum affectum. Caveat Clericus, ne illorum condemnatione involvatur, de quibus expoſtulat Dominus, Matth. 15. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.*

Can. XVIII. *Sententiam ſanguinis nullus Clericus dictet aut proferat: ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, interſit. Si quis autem hujuſmodi occaſione ſtatuti, Eccleſiis vel perſonis Eccleſiaſticis aliquod præſumpſerit inferre diſpendium, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcatur. Nec quiſquam Clericus literas ſcribat, aut dictet pro vindicta ſanguinis deſtinandas. Unde in curiis Principum hæc ſollicitudo non Clericis, ſed laicis committatur. Nullus quoque Clericus ruptariis aut balliſtariis, aut hujuſmodi viris ſanguinum præponatur, nec illam Chirurgiæ partem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceant, quæ aduſtionem vel inciſionem inducit. Nec quiſquam purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, ſeu ferri candentis ritum cujuslibet benedictionis aut conſecrationis impendant. Salvis nihilominùs prohibitionibus de monomachiis, ſive duellis anteà promulgatis.* c. ſententiam, ne Cler. vel Monachi negot.

Can. XIX. *Firmiter prohibemus, ne profana ſupellectilia in Eccleſiis admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes ad eas oporteat habere refugium; ſic tamen ut neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Præcipimus quoque, ut oratoria, vaſa, corporalia, & veſtimenta miniſtrorum munda & nitida conſerventur. Nimis enim videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.* citatur c. 2. de cuſtodia Euchar.

Can. XX. *Statuimus, ut in cunctis Eccleſiis Chriſma & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis conſerventur: nec poſſit ulla temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Si verò is, ad quem ſpectat cuſtodia, ea incautè reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur. Et ſi per ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori ſubjaceat ultioni.* c. 1. de cuſt. Euch.

Can. XXI. *Omnis utriuſque ſexus fidelis poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter ſaltem ſemel in anno proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum: niſi fortè de conſilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Unde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſiis publicetur; ne quiſquam ignorantiæ cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam priùs poſtulet & obtineat à proprio Sacerdote, cùm aliter ille ipſe non poſſit ſolvere & ligare. Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati: diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias, & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi conſilium debeat exhibere, & cujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſanandum ægrotum. Caveat autem omninò, ne verbo, ſigno, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ cautè requirat. Quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolùm à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendum.*

Allegatur in c. omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſio. Olim ex decreto Fabiani Papæ, & ſub Decio perſecutore Martyris, citato in c. Et ſi non frequentius, de conſecr. diſt. 2. deinde ex Concilij Agathenſis can. 18. Chriſti fideles non aliter impediti, obligatione aſtricti erant Euchariſtiam ter in anno ſumendi, in Nativitate Chriſti, in ejuſdem Reſurrectione, & in feſto Pentecoſtes.

Hoc ſciendum, proprium Confeſſarium eſſe omnem Sacerdotem habentem ordinariam juriſdictionem in aſſignato ſibi loco: qualem nanciſcitur Parochus intra parochiæ ſuæ limites: Epiſcopus etiam in Diœceſis ſuæ fines: & Romanus Papa in univerſo terrarum Orbe ſupra omnes Chriſtianos. Nec ſolùm iſti cenſendi ſunt in ordine Sacramentalis confeſſionis proprij Sacerdotes, ſed inſuper illi omnes, quibus ordinarii Prælati ſuam contribuerunt juriſdictionem. Anterioribus quidem ſæculis, atque adeò tempore hujuſce Lateranenſis Concilii, & deinceps uſque ad Tridentinum, Parochi potiebantur poteſtate ſuam propriam delegandi juriſdictionem etiam inconſultis Epiſcopis, ſuaſque vices Sacerdotibus pro ſuo arbitrio ad confeſſiones pœnitentium excipiendas conferendi: ſed Parochis illa poteſtas adempta poſtmodùm fuit in Concilio Tridentino, ſoliſque Præſulibus reſervata, ſeſſ.23. cap.15. ita ſanciente: *Quamvis Presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant: decernit tamen ſancta Synodus, nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Epiſcopo per examen, ſi illi videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & conſuetudine quacunque etiam immemorabili non obſtantibus.* Iſque demum ubique fermè terrarum viget uſus, ut delegata juriſdictio hujuſmodi nonniſi ab Epiſcopo obtineatur. Cæterum id quod aliquando licuit Parocho, multò magis & fortiori jure licuit Epiſcopo, quacunque illius Diœceſis protenditur, quippe cujus juriſdictioni & Parochi ipſi, & parochiani omnes ſubjiciuntur; niſi velit peculiari ſanctione Epiſcopus alicubi confeſſarios etiam aliquando à ſe probatos, à Parochis ipſis novam pro tempore Paſchali ſuſcipere approbationem. Certe uſus obtinet univerſalis decreto Tridentino conformis, ut omninò ſufficiat delegatio ab Epiſcopo obtenta. Idque communi conſenſu docent Summiſtæ. Toletus lib. 3. cap. 10. idemque cap. 13. n. 4. & 15. idemque iterum lib. 6. cap. 11. n. 4. & Bonacina de pœnit. diſp. 5. qu. 7. p. 7. art. 1. 4. & 5. aliique ſimiliter. Nec verò Epiſcopus minùs eſt proprius habendus Sacerdos in tota ſua Diœceſi, quàm in ſuis parochiis ipſi Parochi. Quinetiam intermedio inter iſtud Lateranenſe ac Tridentinum tempore decretum editum eſt, & juri Canonico inſertum, quo damnata eſt ut hæretica illa Joannis de Poliaco Doctoris Pariſienſis propoſitio: Quòd pœnitentes confeſſi Sacerdotibus habentibus generalem poteſtatem audiendarum confeſſionum teneantur eadem peccata iterum proprio Parocho confiteri. Ipſeque Poliacus ſuum retractavit errorem, & ſolicitè tum publicè tum privatim contrariam docuit veritatem, ſupremæque Sedis definitionem: ut fidem facit Joannes Papa XXII. cap. vas electionis, in extrav. comm. tit. de hæreticis. Ut ſit inexcuſabilis protervia, ſi quis & Cathedræ Apoſtolicæ contumax, & Epiſcopali dignitati injurioſus illam auſit hæreſim ab inferis excitare redivivam.

Can. XXII. *Cùm infirmitas corporalis nonnumquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido quem ſanaverat: Vade & ampliùs noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat: decreto præſenti ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus Medicis corporum, ut cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, quòd Medicos advocent animarum: ut poſtquam infirmis fuerit de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur, cùm cauſa ceſſante ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quòd quidam in ægritudinis lecto jacentes, cùm eis à Medicis ſuadetur, ut de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt, unde faciliùs mortis periculum incurrunt. Si quis autem Medicorum hujus noſtræ conſtitutionis, poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata, tranſgreſſor extiterit, tamdiu ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit competenter. Cæterùm cùm anima ſit multò pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.* c. cùm infirmitas, de pœnit. & remiſſ.

22. Can. XXIII. *Ne pro defectu Paſtoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus ut ultra tres menſes Cathedralis vel Regularis Eccleſia Prælato non vacet, infra quos, juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice; ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, devolvatur. Is verò ad quem devoluta fuerit poteſtas, Dominum habens præ oculis, non differat ultra tres menſes, cum Capituli ſui conſilio & aliorum prudentium virorum, viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſiæ vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare, ſi canonicam voluerit effugere ultionem.*

C. ne pro defectu, de electio. Cæterùm inſequutis temporibus ceſſarunt Epiſcoporum electiones, quæ hoc decimo-tertio Sæculo ab Eccleſiæ primordiis uſu viguerant, exceptis Imperialibus ad Epiſcopatus nominationibus.

23. Can. XXIV. *Quia propter electionum formas diverſas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Eccleſiis viduatis, ſtatuimus, ut cùm electio fuerit celebranda præſentibus omnibus, qui debent, & volunt, & poſſunt commodè intereſſe, aſſumantur tres de Collegio fide digni, qui ſecretò & ſingulatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsùs appellationis obſtaculo interjecto, ut is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel major vel ſanior pars Capituli conſentit. Vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ provideant de Paſtore. Aliter electio facta non valeat, niſi fortè communiter eſſet ab omnibus quaſi per inſpirationem Divinam abſque vitio celebrata. Qui verò contra prædictas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice poteſtate priventur. Illud penitùs interdicimus, ne quis electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo loco, de quo debeat avocari: juſtoque impedimento detentus venire non poſſit: ſuper quo, ſi fuerit opus, fidem faciat juramento. Et tunc ſi voluerit, uni committat de ipſo Collegio vicem ſuam. Electiones quoque clandeſtinas reprobamus, ſtatuentes, ut quàm citò electio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur.*

C. Quia propter, de electio. Hic Lateranenſes Patres electionum tres formas approbant, nempe ſcrutinii, compromiſſi, & inſpirationis. Cæterùm iſtam quoque ſcrutinii formam, quia per eam ſuffragiorum authores tribus colligentibus innoteſcebant, ideoque non erat plenè libera, quia non plenè ſecreta, Tridentinum Concilium in hoc abrogavit ſeſſ. 23. de regul. c. 6. ne electorum nomina tribus de collegio aſſumptis innoteſcant; Sanci-

Sancivitque *fieri deinceps electiones per vota ſecreta, ita ut ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur*. Vetuit præterea vota & ſuffragia abſentium ſuppleri, additque: *Si vero contra hujus decreti conſtitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita ſit*. Sunt igitur ſingulorum ſcrutinia occluſis & plicatis ſchedulis in communem urnam deferenda, deinde numeranda, poſtmodum aperienda, & ſcripto numerus perſonarum electarum conferendus, ut conſtet in quemnam major ſuffragiorum pars incumbat.

Can. XXV. *Quiſquis electioni de ſe factæ per ſæcularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit, contra canonicam libertatem; & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione poſſit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem hujuſmodi, quam ipſo jure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, ab officiis penitùs per triennium ſuſpendantur, eligendi tunc poteſtate privati* c. quiſquis electioni, de electio.

Can. XXVI. *Nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam, irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus cùm quiſquam fuerit ad regimen animarum aſſumptus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum, & perſonam electi, ut cùm omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia ſi ſecùs fuerit incautè præſumptum, non ſolùm dejiciendus eſt indignè promotus, verùm etiam indignè promovens puniendus. Ipſum quoque decernimus hac animadverſione puniri, ut cùm de ipſius conſtiterit negligentia, maximè ſi hominem inſufficientis ſcientiæ vel inhoneſtæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbaverit, non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verùm etiam ne aliquo caſu pœnam effugiat, à perceptione proprii beneficii ſuſpendatur, quouſque ſi æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri. Si verò convictus fuerit in hoc per malitiam exceſſiſſe, graviori ſubjaceat ultioni. Epiſcopi quoque tales ad ſacros Ordines & Eccleſiaſticas dignitates promovere procurent, qui commiſſum ſibi officium dignè valeant adimplere, ſi & ipſi canonicam cupiunt effugere ultionem.* c. nihil eſt, de electione.

24. Can. XXVII. *Cùm ſit ars artium regimen animarum, diſtrictè præcipimus, ut Epiſcopi promovendos in Sacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſeipſos, vel per alios viros idoneos, ſuper divinis officiis, & Eccleſiaſticis Sacramentis, qualiter ea valeant ritè celebrare: quoniam ſi ignaros & rudes de cætero ordinare præſumpſerint, quod quidem facilè poterit deprehendi; & ordinatores, & ordinatos gravi decrevimus ſubiacere ultioni. Satiùs eſt enim, maximè in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quàm multos malos habere miniſtros; quia ſi cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam dilabuntur.*

C. cùm ſit ars, de æt. & qualit. ordin. ſic admonet Timotheum Apoſtolus 1. Tim. 5. *Manus nemini citò impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis* Chryſoſt. lib. 4. de Sacerdotio, copiosè diſſerit, quàm grave ſit malum, indignorum Clericorum ordinatio; & quàm ſeveræ apud Deum ultioni ſint obnoxii talium ordinatores. Refert Sophronius in Prato ſpirituali, *c.* 149. Leoni primo ſummo Pontifici, cùm orationibus & ieiuniis intentus ad Principis Apoſtolorum ſepulchrum ſuorum peccatorum veniam imploraret, ſanctum Apoſtolum viſibilem ſe exhibuiſſe, eique reſponſum hujuſmodi dediſſe: *Deprecatus ſum pro te Dominum, à quo tibi tua condonata ſunt peccata, ſic tamen ut obnoxius adhuc ſis reddendæ apud eum rationis temerariæ impoſitionis*. Gregorius etiam Magnus Papa & Eccleſiæ Doctor, lib. 2. Epiſt. 48. ad Adeodatum Numidiæ Primatem, enixè officium ejus in ordinationibus ſollicitat admonens his verbis: *Eſtote præcipuè in ordinatione ſolliciti, & ad ſacros Ordines aſpirare niſi provectiores ætate & mundos opere nullatenus admittatis: ne fortè ſemper eſſe deſinant, quod immaturè eſſe feſtinant. Eorum enim, qui in ſacro ſunt Ordine collocandi, priùs vitam moreſque diſcutite, & ut dignos huic officio adhibere poſſitis, non vobis potentia aut ſupplicatio quarumlibet ſubrepat perſonarum*. Refertur á Gratiano, 1. q. 1. c. eſtote.

Can. XXVIII. *Quidam licentiam cedendi cum inſtantia poſtulantes, ea obtenta cedere prætermittunt. Sed cùm in poſtulatione ceſſionis huiuſmodi aut Eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut ſalutem videantur propriam attendiſſe, quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſunt ſua ſeu etiam levitate qualibet volumus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos.* c. quidam, de renunciat.

25. XXIX. *De multa providentia fuit in Lateranenſi Concilio prohibitum, ut nullus diverſas dignitates Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales reciperet, contra ſacrorum Canonum inſtituta: alioquin recipiens ſic acceptum amitteret, & largiendi poteſtate conferens privaretur. Quia verò propter præſumptiones & quorumdam cupiditates nullus hactenus aut rarus de prædicto ſtatuto fructus pervenit; nos evidentiùs & expreſſiùs occurrere cupientes præſenti decreto ſtatuimus, ut quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, ſi priùs tale beneficium habebat, eo ſit ipſo jure privatus: & ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur. Is quoque ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius liberè conferat, cui meritò viderit conferendum. Et ſi ultrà ſex menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alios ſecundùm Lateranenſis Concilii ſtatutum ejus collatio devolvatur; verùm etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus eſt illud beneficium, aſſignare, quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptum. Hoc idem in Perſonatibus eſſe decernimus obſervandum: addentes, ut in eadem Eccleſia nullus plures dignitates aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum. Circa ſublimes tamen & litteratas perſonas, quæ majoribus ſunt beneficiis honorandæ, cùm ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.*

C. de multa, de præben. Decretum Lateranenſis Concilii, cujus hic mentio eſt, legitur in præcedenti Lateranenſi ſub Alexandro III. can. 13. citato in c. quia nonnulli, de Cler. non reſid. Jus tamen in hoc variatum eſt, quatenus antea indulgebatur proviſo optio ejus è duobus beneficiis, quod tenere mallet, altero dimiſſo, c. referente, &c. præterea, de præben. ſed jure iſto poſteriore vacat ſtatim prius beneficium, poteſtque ſecundum retineri, juxta caput iſtud, *de multa*. Et extrav. execrabilis, §. qui verò deinceps de præben. & Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. capit. 4. ſed Papa quoties alicui beneficium habenti providet de ſecundo incompatibili, dare ſolet ſex menſes, per hanc clauſulam: *Quod orator habita pacifica poſſeſſione beneficii ſecundi, primum quod obtinet, intra ſex menſes dimittere omnino teneatur, alias utrumque vacet beneficium*. Sed proviſis ab Ordinario nullum tempus indulgetur poſt initam poſſeſſionem: Maſſorius in praxi habendi concurſum requiſit. 1. dub. 2. num. 4. & 5. At verò in Regno Galliæ conſuetudo pridem invaluit, ut expectetur annus pacificæ poſſeſſionis, etiamſi quis abſque illa particula proviſus fuerit, ſivè ab Ordinario, ſivè à Papa, intra quod tempus liberum ei eſt alterum

pro libito optare, dimiſſo alio: Lonetus lit. B. 5. Antonius Faber. Cod. de ſacroſ. Eccleſ. defin. 2. Rebuffus in praxi, tit. de non promotis intra annum, num. 45. & 46.

Can. XXX. *Grave nimis & abſurdum eſt, quod quidam Prælati Eccleſiarum, cum poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promovere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non judicium rationis: unde quanta Eccleſiis damna proveniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus, ut prætermiſſis indignis aſſumant idoneos, qui & Eccleſiis velint & valeant gratum impendere famulatum. Fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim. Ita quod qui poſt primam & ſecundam correctionem fuerit repertus culpabilis, a conferendis beneficiis per ipſum Concilium ſuſpendatur: inſtituta in eodem Concilio perſona provida & honeſta, quæ ſuppleat ſuſpenſi defectum, in beneficiis conferendis: & hoc ipſum Capitula, quæ in his deliquerint, obſervetur. Metropolitan s vero delictum Superioris judicio relinquatur ex parte Concilii nunciandum. Ut autem hæc ſalubris proviſio pleniorem conſequatur effectum, hujuſmodi ſuſpenſionis ſententia præter Romani Pontificis authoritatem, aut proprii Patriarchæ, minime relaxetur: ut in hoc quoque quatuor Patriarchales ſedes ſpecialiter honorentur*: c. grave nimis, de præben.

26. Can. XXXI. *Ad abolendam peſſimam, quæ in pleriſque Eccleſiis inolevit, corruptelam, firmiter prohibemus, ne Canonicorum filii, maxime ſpurii, Canonici fiant in ſæcularibus Eccleſiis, in quibus inſtituti ſunt patres eorum. Et ſi fuerit contra præſumptum, decernimus non valere. Qui vero tales, ut dictum eſt, canonicare præſumpſerint, a ſuis beneficiis ſuſpendantur*.

C. ad abolendam. de filiis Presbyt. Jam antea ſanxerat Alexander III. non debere filium in eadem Eccleſia aut præbenda miniſtrare, quam pater tenuiſſet, c. præſentium, & c. conquerente eod. tit. ſed ſi quis alius poſt patrem habuerit beneficium, poterit deinde filius, ſi nihil aliud obſiſtat, etiam admitti, c. ex tranſmiſſa, eod. tit.

27. Can. XXXII. *Extirpandæ con uetudinis vitium in quibuſdam partibus inolevit, quod ſcilicet patroni Eccleſiarum Parochialium & aliæ quædam perſonæ, proventus earum ſibi penitus vendicantes, Presbyteris earumdem ſervitio deputatus relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea nequeant ſuſtentari. Nam ut pro certo dicimus, in quibuſdam regionibus Parochiales Presbyteri pro ſuſtentatione non obtinent niſi quartæ, id eſt ſextam decimam decimarum: unde fit, ut in his regionibus plane nullus inveniatur Sacerdos Parochialis, qui vel modicam habeat peritiam literarum. Cum igitur os bovis alligari non debeat triturantis, ſed qui Altari ſervit, vivere debeat de Altari; ſtatuimus, ut conſuetudine qualibet Epiſcopi, vel Parochi, ſeu cujuſcunque alterius non obſtante, portio Presbyteris ipſis ſufficiens aſſignetur. Qui vero Parochialem habet Eccleſiam, non per Vicarium, ſed per ſeipſum illi deſerviat, in ordine, quem ipſius Eccleſiæ cura requirit: niſi forte præbendæ vel dignitati Parochialis Eccleſia ſit annexa: in quo caſu concedimus, ut is qui talem habet præbendam, vel dignitatem, cum oporteat eum in majori Eccleſia deſervire, in ipſa Parochiali Eccleſia idoneum & perpetuum ſtudeat habere Vicarium canonice inſtitutum, qui, ut prædictum eſt, congruentem habeat de ipſius Eccleſiæ proventibus portionem: alioquin illa ſe ſciat hujus decreti authoritate privatum libere alii conferenda, qui velit & poſſit, quod prædictum eſt, adimplere. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus Eccleſiæ, quæ curam proprii Sacerdotis debet habere, penſionem alii quaſi pro beneficio conferre præſumat*.

C. extirpandæ, de præbend. eamdem ob cauſam Synodus Tridentina ſtatuit ſeſſ. 25. c. 16. beneficia quoque abſtracta olim ab animarum cura, per Vicariæ perpetuæ aſſignationem, cui cura incumbit animarum, cum primum per ceſſum aut deceſſum vacaverint, redintegrari denuo, fierique ex ſimplicibus Parochialia, ſicut a primordio fuerant.

28. Can. XXXV. Prohibet appellare ante ſententiam, niſi allegata cauſa coram judice a quo, propter quam ab eodem appellatur. Reperitur in c. ut debitus honor, de appellat.

29. Can. XXXVI. *Cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, ſtatuimus, ut ſive judex ordinarius, ſive delegatus aliquid comminando, vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium gravaretur: & ſano uſus conſilio ab hujuſmodi comminationis vel interlocutionis effectu deſtiterit, liberè in cauſę cognitione procedat: non obſtante ſi à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, (dummodo non ſit ex alia legitima cauſa ſuſpectus) ne proceſſus negotii frivolis occaſionibus retardetur*.

C. cum ceſſante, de appellatio. Huc pertinere poteſt, quod ſcribit Bernardus ad Innocentium II. Papam epiſt. 1080. *Hoc ſolet habere præcipuum Apoſtoli Sedes, ut non pigeat revocare, quod à ſe forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.* Sæcularia verò judicia ſemel facta non corriguntur niſi à ſuperiore tribunali: l. nemo, & l. judex poſteaquam, ff. de re judicata.

30. C n. XXXVII. *Edicit, non poſſe quemquam per literas Apoſtolicas trahi ultra duas diętas extra diœceſim ad aliquod judicium.*

Continetur in c. nonnulli, de reſcriptis. Et confirmatur ab Honorio III. c. olim, de exceptio. Veruntamen his poſterior Bonifacius VIII. reduxit ejuſmodi citationes ad unicam ultra Diœceſis fines diætam: c. ſtatutum, § cum verò de reſcrip. in 6.

Can. XXXVIII. *Quoniam contra falſam aſſertionem iniqui judicii innocens litigator quandoque non poteſt veram negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla ſit directa probatio: ne falſitas veritati præjudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati, ſtatuimus, ut tam in ordinario judicio, quam extraordinario Judex ſemper adhibeat aut publicam ſi poteſt habere, perſonam, ut duos viros idoneos, qui fideliter univerſa judicii acta conſcribant; videlicet citationes, & dilationes; recuſationes, & exceptiones; petitiones, & reſponſiones; interrogationes, & confeſſiones; teſtium depoſitiones, & inſtrumentorum productiones; interlocutiones, appellationes, renunciationes, concluſiones, & cætera quæ occurrunt competenti ordine conſcribenda; deſignando loca, tempora, & perſonas; & omnia ſic conſcripta partibus tradantur, ita quod originalia penes ſcriptores remaneant: ut ſi ſuper proceſſu Judicis fuerit ſuborta contentio, per hæc poſſit veritas declarari; hoc adhibito moderamine, quatenus ſic honeſtis & diſcretis deferatur judicibus, quod per improvidos & iniquos innocentium juſtitia non lædatur. Judex autem qui conſtitutionem iſtam neglexerit obſervare, ſi propter ejus negligentiam aliquid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem Judicem animadverſione debita caſtigetur; nec pro ipſius præſumatur* proceſ-

proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis. c. quoniam contra, de probationibus.

31. Can. XXXIX. *Sæpè contingit, quod ſpoliatus per ſpoliationem in alium re translata, dum adverſus poſſeſſorem non ſubvenitur per reſtitutionis beneficium ſpoliato, commodo poſſeſſionis amiſſo propter difficultatem probationum juris, proprietatis amittit effectum. Unde non obſtante juris civilis rigore, ſancimus, ut ſi quis de cætero ſcienter rem talem acceperit, cùm ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium, eo quod non multum interſit quoad periculum animæ injuſte detinere, ac invadere alienum, contra poſſeſſionem hujuſmodi ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur:*

C. ſæpe contingit. de reſtitut. ſpoliat. quia cum jure civili cauſæ poſſeſſoriæ ſeu interdicta recuperandæ poſſeſſionis non admittantur, niſi adverſus invaſorem, ſeu ſpoliatorem, qui rem dolo aut vi ablatam poſſideat, 1. & l. cum à te, ff. de vi & vi armata: & l. ſi cum exceptione, §. aliquando, ff. quod metus cauſa: & l. ſuper, ff. quod vi aut clam: itaque omiſſa poſſeſſoria actione, qua repente potuiſſet ſpoliatus reſtitui, neceſſe ei fuiſſet petitoriam actionem intentare, ſuumque jus in rem ablatam probare; quod multo difficilius & longe prolixius eſt, multiſque conteſtationibus & eluſionibus obnoxium.

32. Can. XL. *Contingit interdum, quod cum actori ob contumaciam partes adverſæ, adjudicatur (cauſa rei ſervandæ) poſſeſſio, propter rei potentiam ſive dolum, actor infra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt, vel acquiſitam amittit. Et (cùm ſecundum multorum aſſertionem verus non efficeretur poſt lapſum anni poſſeſſor) reportet commodum de malitia ſua reus. Ne igitur contumax melioris quam obediens conditionis exiſtat, de canonica æquitate ſancimus, ut in caſu præmiſſo actor verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor.*

C. contigit, de dolo & contuma. dicti canonis 40. pars altera: *Ad hæc generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laicum; quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur: c. contingit, de arbitriis.* Quia Eccleſiaſtica negotia tractare laicos non convenit, c. laicor, qui fil. ſint legit. c. decernimus, de judic. & de univerſa Eccleſia male judicat, qui quærit laicorum judicium: can. placuit, 11. q. 1. Secus dicendum de arbitris etiam laicis in rebus temporalibus; canonis enim prohibitio eſt circa ſola ſpiritualia, ut notat gloſſ. in c. contingit, de arbitr. quæ pariter docet, ſi compromittatur cum conſenſu Superioris in Clericum conjunctim & laicum, valere; tum quia non ſimpliciter in laicum, tum quia authoritate Superioris. Idque luculenter probatur per ſequens caput, per tuas literas, eod. tit. etenim majus dignum trahit ad ſe minus dignum; c. quod in dubiis, de conſecr. Eccleſ. vel Alt. & c. Abbate, de verb. ſignific.

Can. XLI. *Quoniam omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, Synodali judicio definimus, ut nulla valeat abſque bona fide præſcriptio tam canonica, quam civilis; cum ſit generaliter omni conſtitutioni atque conſuetudini derogandum, quæ abſque mortali obſervari non poteſt peccato. Unde oportet, ut qui præſcribit, in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam alienæ,* c. quoniam omne, de præſcript.

Can. XLII. *Sicut volumus, ut jura Clericorum non uſurpent laici, ita velle debemus, ne Clerici jura ſibi vindicent laicorum. Quocirca univerſis Clericis interdicimus, ne quis prætextu Eccleſiaſticæ libertatis, ſuam de cætero juriſdictionem extendat in præjudicium juſtitiæ ſæcularis: ſed contentus exiſtat conſtitutionibus ſcriptis & conſuetudinibus hactenus approbatis; ut quæ ſunt Cæſaris, reddantur Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo recta diſtributione reddantur.* Joſaphat Rex Juda divino Spiritu ductus utrriuſque juriſdictionis limites præfigit 2. Paralip. 19. dicens: *Amarias Sacerdos & Pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit. Porrò Zabadias filius Iſmahel, qui eſt Dux in domo Juda, ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*

33. Can. XLVI. *Adverſus Conſules ac Rectores civitatum, & alios qui Eccleſias & viros Eccleſiaſticos taliis ſeu collectis, & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Eccleſiaſticæ Lateranenſe Concilium providere, præſumptionem hujuſmodi ſub anathematis diſtrictione prohibuit: tranſgreſſores, & fautores eorum, excommunicationi præcepit ſubjacere, donec ſatisfactionem impendant competentem. Verùm ſi quando forſan Epiſcopus Clericis ſimul tantam neceſſitatem vel utilitatem proſpexerint, ut abſque ulla coactione ad relevandas utilitates vel neceſſitates communes, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſiam duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & devote recipiant cum actionibus gratiarum: propter imprudentiam tamen quorumdam, Romanum priùs conſulant Pontificem, cujus intereſt communibus utilitatibus providere. Quoniam verò nec ſic quorumdam malitia contra Dei Eccleſiam conquievit, adiicimus, ut conſtitutiones & ſententiæ, quæ ab excommunicatis hujuſmodi, vel de ipſorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo unquam tempore valituræ. Cæterum quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, ut infra tempus regiminis ſuſtineat anathema, quaſi poſt illud non ſit ad ſatisfactionem debitam compellendus. Nam & ipſum qui ſatisfacere recuſaverit, & ſucceſſorem ipſius, ſi non ſatisfecerit intra menſem, manere decernimus Eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfecerit competenter; cùm ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.*

C. adverſus Conſules, de immunit. Eccl. vide ſuperius Concil. Lateranenſ. ſub Alexandro III. can. 19.

Quo canone refertur in exemplum immunitas prædiorum Sacerdotalium, quæ fuerat ſub Pharaone & Patriarcha Joſeph in univerſo Ægypti regno. Præter iſtos duorum iſtorum generalium Lateranenſium canones, aſtruitur rerum Eccleſiaſticarum immunitas ac libertas in Concilio Romano III. cui præſedit Papa Symmachus, in quo reſciſſa fuere Odoacri Regis ſeu potiùs Tyranni invaſoris & heretici contra Eccleſiæ libertatem edicta. *Ne* (inquit ſacrum Concilium) *in exemplum remaneret præſumendi quibuslibet laicis quamtumvis religioſis & potentibus in quacumque civitate quolibet modo aliquid decernere de Eccleſiaſticis facultatibus, quarum ſolis Sacerdotibus diſponendi diſcuſſe à DEO cura commiſſa docetur.* Citatur vero c. bene quidem, diſt. 96. Præterea in canonibus, quos juſſu Edmundi Angliæ Regis Odo Cantuariæ Epiſcopus & Eccleſiarum Angliæ Primas compilavit, canon primus ita decernit: *Ne alicui liceat cenſum imponere ſuper Eccleſiam Dei: quia Filii Dei ab omni cenſu terreſtri liberi ſunt in omni regno.* Idemque Odo profert autoritatem ſancti Ambroſii, dicentis, Eccleſiam Catholicam liberam eſſe ab omni cenſu Principis: præterea que ſancti Gregorii Papæ. Conſule apud Gratianum c. convenior, 23. q. 8. in quo ſelecta viſuntur Ambroſii loca ex ejuſdem epiſtola ad Marcellinam ſororem, & ex ejuſdem oratione contra Auxentium. His adiunge Paſchalis Papæ ſecundi Epiſtolam 29. ad Balduinum Jeroſolymæ Regem, in qua ſic ait: *Nec enim poſſumus manifeſte ſanctis Patrum noſtrorum conſtitutionibus obviare: nec omnino volumus aut pro Principum potentia Eccleſiaſticam minui dignitatem, aut pro Eccleſiaſtica dignitate Principum potentiam mutilari, ne apud vos occaſione alterutra pax, quod abſit, turbetur.* Et vero vel ipſi, qui maxime inter inſi-

infideles ſapientia floruerunt, permultum ex re & utilitate Principum eſse duxerunt, ſi ſacra venerentur & religionem colant. Unius ex multis ſufficiat Atiſtotelis autoritas accurate de politica prudentia diſſerentis lib. 5. Politic. cap. II. Δεῖ τὸν ἄρχοντα τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόντως. ἧττον τε γὰρ φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι παράνομον, ἐὰν δεισιδαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα, καὶ φροντίζειν τῶν θεῶν, καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον ὡς συμμάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς. Et plane ſapientiſſimus ille Stagirites, qui acumine ingenii unicum agnoſcebat Deum, ſupremum rerum omnium motorem, primamque ex qua omnia dependent cauſam, non ignorabat, quantis defectibus religio illa popularis, cui in ſpeciem famulabatur, laboraret; & quanta foret dignitas ejus religionis, quæ non niſi Deum unum veneraretur mundi rectorem. *Oportet* (inquit) *Principem res divinas videri curare ſerio & præ omnibus. Nam & minus injuſtum ſperant ab eo Principe pati, quem religioſum deorumque verentem exiſtimant: & minus ei inſidiantur ut tutores & adiutores habenti etiam Deos.* Conſtantinus ille Magnus, qui primus Auguſtorum Chriſto nomen dedit, ſimulque ejus Eccleſiam privilegiis ornavit, iſtius poſſeſſiones pari cum poſſeſſionibus domus Auguſtæ immunitate donavit, per legem quæ extat in Codice Theodoſiano lib. 2. tit. 1. l. 1. quæ ita ſancit: *Præter privatas res noſtras, & Eccleſias Catholicas, nemo ex noſtra juſſione præcipuis emolumentis familiaris juvetur ſubſtantiæ. Omnes penſitare debebunt.* Nihil jam hic moror oppoſitas ſubſequentium Imperatorum quorumdam conſtitutiones ſacrilegas.

Can. XLVII. *Sacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti præmonitione præmiſſa, præſentibus idoneis perſonis, per quas, ſi neceſſe fuerit, poſſit probari monitio, promulgare præſumat. Quod ſi quis contra præſumpſerit, etiamſi juſta fuerit excommunicationis ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem unum ſibi noverit interdictum; alia nihilominùs pœna mulctandus, ſi viſum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cujuſquam abſque manifeſta & rationabili cauſa procedat, ad quam ſi forte taliter proceſſerit, & requiſitus humiliter proceſſum hujuſmodi non curaverit abſque gravamine revocare, gravatus apud Superiorem deponat de injuſta excommunicatione querelam: qui ſi abſque periculo moræ remittere poteſt ad excommunicatorem, illum cum ſuo mandato remittat intra competentem terminum abſolvendum; alioquin ipſe per ſe vel per alium, prout viderit expedire, ſufficienti cautione recepta, munus ei abſolutionis impendat. Cumque adverſus excommunicatorem de injuſta excommunicatione conſtiterit, excommunicator condemnetur excommunicato ad intereſſe: alias nihilominus ſi culpæ qualitas poſtulaverit, Superioris arbitrio puniendus, cum non levis ſit culpa, tantam inſligere pœnam inſonti; niſi forſan erraverit ex cauſa probabili, maxime ſi laudabilis opinionis exiſtat. Verum ſi contra excommunicationis ſententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum, idem & ſuper injuſta conqueſtionis moleſtia per pœnam ad intereſſe, vel alias, ſecundum Superioris arbitrium condemnetur; niſi forſitan & ipſum probabilis error excuſet, & ſuper eo, pro quo juſta fuerit excommunicatione ligatus, per cautionem receptam ſatisfacere compellatur, vel in priſtinam reducatur ſententiam, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervandam. Si vero judex ſuum recognoſcens errorem paratus ſit talem revocare ſententiam, & is pro quo lata fuerat, ne abſque ſatisfactione revocet illam, appellet: appellationi non deferat in hac parte, niſi talis ſit error, de quo meritò poſſit dubitari: & tunc ſufficienti cautione recepta, quod coram eo, ad quem extitit appellatum, vel delegato ab ipſo, juri parebit, excommunicatum abſolvat; ſicque pœnæ præſcriptæ minime ſubiacebit: cavens omnino, ne voluntate perverſa in alterius præiudicium mentiatur errorem, ſi diſtrictionis canonicæ vult effugere ultionem.* c. ſacro, de ſenten. excom.

34 Can. XLVIII. *Cùm ſpeciali ſit prohibitione proviſum, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti commonitione præmiſſa, promulgare præſumat: volentes etiam providere, ne fortè commonitus fruſtratoriæ recuſationis, vel appellationis obtentu, monentis declinare poſſit examen; ſtatuimus, quòd ſi allegaverit ſe judicem habere ſuſpectum, coram eodem cauſam juſtæ ſuſpicionis aſſignet; & ipſe cum adverſario, aut ſi fortè adverſarium non habeat, cum Judice arbitros communiter eligat; aut ſi fortè communiter convenire non poſſunt, eligant abſque malitia ipſe unum, & ille alium, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: Et ſi nequiverint in unam concordare ſententiam, advocent tertium, ut quod duo ex ipſis decreverint, robur obtineat firmitatis. Sciant quoque ſe ad id fideliter exequendum, ex injuncto à nobis in virtute obedientiæ ſub atteſtatione divini judicii diſtricto præcepto teneri. Cauſa verò ſuſpicionis legitima coram ipſis infra competentem terminum non probata ſua juriſdictione judex utatur: at ipſa probata legitima, de recuſatoris aſſenſu perſonę idoneæ committat negotium recuſatus, vel ad Superiorem tranſmittat, ut in eo ipſe procedat, ſecundum quod fuerit procedendum. Porrò commonito ad appellationem convolante, ſi ejus exceſſus evidentia rei, vel ipſius confeſſione, aut alio modo legitimo fuerit manifeſtatus, cùm appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed in præſidium innocentiæ inſtitutum; non eſt provocationi hujuſmodi deferendum. Exceſſu quoque dubio exiſtente, ne frivolæ appellationis effugio appellans judicis proceſſum impediat, coram eodem probabilem appellationis cauſam exponat, talem videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari. Et tunc ſi habuerit adverſarium, intra terminum, ſecundùm locorum diſtantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotii, ab eodem iudice moderandum, appellationis cauſam proſequatur: quam ſi proſequi non curaverit, ex tunc ipſe iudex non obſtante appellatione procedat; Nullo autem adverſario comparente, cùm ex ſuo iudex procedat officio, appellationis cauſa coram Superiore probata, Superior ſuæ iuriſdictionis officium exequatur. Sed ſi appellans in eius probatione defecerit, ad eum à quo ipſum malitioſè appellaſſe conſtiterit, remittatur. Cæterùm has duas conſtitutiones præmiſſas nolumus ad Regulares extendi, qui ſuas habent obſervantias ſpeciales.*

C. cum ſpeciali, de appellat. Omni canonum huiuſce Concilii decurſu mirifica elucet Innocentii III. prudentia, & circumſpectio, qui tanta ingenii ſolertia omnibus rebus Eccleſiaſticis proſpexit, & improborum artes, & effugia præcluſit, cæteriſque Eccleſiæ incommodis occurrit.

Can. XLIX. *Sub interminatione Divini iudicii penitùs interdicimus, ut cauſa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare, vel abſolvere innodatum; in illis maximè regionibus, in quibus ex conſuetudine, cum excommunicatus*

nicatus abſolvitur, pecuniaria pœna multatur: ſtatuentes, ut cùm excommunicationis ſententiam injuſtam fuiſſe conſtiterit, excommunicator ad reſtituendam pecuniam ſic extortam per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur: & niſi probabili fuerit errore deceptus, tantumdem injuriam paſſo perſolvat: & ſi fortè ſolvendo non fuerit, animadverſione alia caſtigetur.

35. Can. L. *Non debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundùm varietatem temporum ſtatuta quoque varientur humana, præſertim, cùm urgens neceſſitas vel evidens utilitas id expoſcit; quoniam & ipſe Deus ex ijs, quæ in Veteri Teſtamento conſtituerat, nonnulla mutavit in Novo. Cùm igitur prohibitiones de conjugio in ſecundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptijs cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum: cùm ceſſante prohibitione ceſſet effectus, conſtitutiones ſuper hoc editas ſacri approbatione Concilij revocantes, præſenti conſtitutione decernimus, ut ſic contrahentes de cætero liberè copulentur. Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari. Quaternarius enim numerus benè congruit prohibitioni conjugii corporalis, de quo dicit Apoſtolus, quòd vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier; neque mulier habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir. Quia quatuor ſunt humores in corpore, quod conſtat ex quatuor elementis. Cùm ergo jam uſque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ ſit reſtricta, eam ita volumus eſſe perpetuam, non obſtantibus conſtitutionibus ſuper hæc dudum editis, vel ab alijs, vel à nobis; ut ſi qui contra prohibitionem hujuſmodi præſumpſerint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum: cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, ſed augeat, tantoque graviora ſint crimina, quanto diutiùs infelicem animam detinent alligatam.*

C. non debet, de conſang. & affin. Ad hujus canonis intelligentiam ſciendum, res eſſe longè diverſas, ſecundum & tertium affinitatis genus olim prohibita, ſed iſto canone permiſſa, à ſecundo & tertio affinitatis gradu iſto ipſo canone prohibitis, undè verſus:

Mutat nupta genus, ſed generata gradum.

Quod diſcrimen latè explicat Gloſſa in d. c. non debet: v. *in ſecundo & tertio*. Concilium deinde Tridentinum his alteram addit reductionem, ſeſſ. 24. c. 3. de refor. matrim. ſcilicet impedimenti publicæ honeſtatis ad ſecundum gradum incluſivè; & impedimenti affinitatis conſurgentis ex fornicatione, ac omni copula illicita, ne primum excedat gradum.

36. Can. LI. *Cùm inhibitio copulæ conjugalis ſit in tribus ultimis gradibus revocata, eam in alijs volumus diſtrictè obſervari. Unde prædeceſſorum noſtrorum inhærendo veſtigijs, clandeſtina conjugia penitùs inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorundam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando ſtatuimus, ut cùm matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per Presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, ut infrà illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipſi Presbyteri nihilominùs inveſtigent, utrùm aliquod impedimentum obſiſtat. Cùm autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſsè, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis. Si qui verò hujuſmodi clandeſtina vel interdicta conjugia inire præſumpſerint in gradu prohibito, etiam ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta, prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium, cùm illi taliter contrahendo, non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo illegitima proles cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum, præter interdictum in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumpſerint. Sanè Parochialis Sacerdos, qui tales conjunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam Regularis, qui iis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, graviùs puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit. Sed & iis qui taliter copulari præſumpſerint, etiam in gradu conceſſo, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitiosè impedimentum objecerit, Eccleſiaſticam non effugiet ultionem.*

C. cùm inhibitio, de clandeſtina deſponſ. Canon iſte prohibet quidem clandeſtina connubia, ſed non irrita reddit: & quamvis illicita, fuerunt tamen valida & rata, donec Concilium Tridentinum ejuſmodi conventiones clandeſtinas, nimirum in quibus non intervenit duorum triumve teſtium ad id accitorum & proprii Parochi præſentia, decrevit eſſe irritas, nec ullum ex eis exurgere matrimonium, ſeſſ. 14. c. 1.

Can. LII. *Licet ex quadam neceſſitate præter communem formam aliàs fuerit inſtitutum, ut in conſanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret teſtimonium de auditu, cùm propter brevem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerent uſque ad gradum ſeptimum computando: quia tamen plurimis exemplis & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima conjugia proveniſſe; ſtatuimus, ne ſuper hoc recipiantur teſtes de cætero de auditu, cùm jam quartum gradum prohibitio non excedat: Niſi perſonæ graves extiterint, quibus fides meritò ſit adhibenda, & ante motam litem teſtificata didicerint antiquioribus quidem ſuis, non utique uno, cùm non ſufficeret ille ſi viveret, ſed duobus ad minùs: nec ab infamibus & ſuſpectis, ſed à fide dignis & omni exceptione majoribus; cùm ſatis videretur abſurdum illos admitti, quorum repellerentur authores. Nec tamen ſi unus à pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint, quod teſtantur, tanquam plures & idonei teſtes debent admitti, cùm etiam ſecundùm ſolitum ordinem judiciorum non ſufficiat unius teſtis aſſertio, etiamſi præſidiali dignitate præfulgeat: & actus illegitimi ſint infamibus interdicti. Teſtes autem hujuſmodi proprio juramento firmantes, quòd ad ferendum in cauſa ipſa teſtimonium odio, vel timore, vel amore, vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus vel demonſtratione ſive circumlocutione ſufficienti deſignent, & ab utroque latere clara computatione gradus ſingulos diſtinguant, & in ſuo nihilominùs juramento concludant ſe accepiſſe à ſuis majoribus, quod deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficiant, niſi jurati deponant ſe vidiſſe perſonas ſaltem in uno prædictorum graduum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere. Tolerabilius eſt enim aliquos contra ſtatuta hominum copulatos dimittere, quàm conjunctos legitimè contra ſtatuta Domini ſeparare.* c. licet 47. de teſtib. & atteſt.

37. Can. LIV. *Cùm non ſit in homine quod ſemen ſerenti reſpondeat, quoniam juxta verbum Apoſtoli neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus, ipſo quidem de mortificato ſemine plurimum fructum afferente, nimis avarè in decimis quidam defraudare nituntur: cenſus & tributa, quæ interdum indecimata prætereuntur, de frugibus & primitijs deducentes. Cùm autem in ſignum univerſalis dominii quaſi quodam titulo ſpeciali ſibi Dominus decimas reſervaverit; nos & Eccleſiarum diſpendiis, & animarum periculis obviare volentes, ſtatuimus, ut in prærogativam Dominii generalis, exactionem tributorum & cenſuum præcedat ſolutio decimarum, vel ſaltem hi, ad quos cenſus & tributa indecimata pervenerint, quoniam res cum onere ſuo tranſit, ea per cenſuram Eccleſiaſticam decimare cogantur Eccleſiis, quibus jure debentur.*

C.cùm non ſit 33.de decimis. Similiter neque ſemen impenſum, neque alias expenſas deducere de prędialibus decimis licet, c. non eſt 22. & c. tua nobis 26. eod. tit.

Can. LV. *Nuper Abbates Ciſtercienſis Ordinis in generali Capitulo congregati ad commonitionem noſtram providè ſtatuerunt, ne de cætero fratres ipſius Ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debentur Eccleſiis; niſi fortè pro Monaſteriis noviter fundandis. Et ſi tales poſſeſſiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro Monaſteriis de novo fundandis, committant excolendas aliis, à quibus Eccleſiis decimæ perſolvantur; ne occaſione privilegiorum ſuorum Eccleſię ulteriùs prægraventur. Decernimus ergo, ut de alienis terris, & amodò acquirendis, etiamſi eas propriis manibus aut ſumptibus deinceps excoluerint, decimas perſolvant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſolvebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. Nos ergo ſtatutum ejuſmodi gratum & ratum habentes, hoc ipſum ad alios Regulares, qui gaudent ſimilibus privilegiis, extendi volumus & mandamus, ut Eccleſiarum Prælati proniores & efficaciores exiſtant ad exbibendum eis de ſuis malefactoribus juſtitiæ complementum: eorumque privilegia d licentiùs & perfectiùs ſtudeant obſervare.* C. nuper Abbates 34. de Decimis.

38. Can. LVIII. *Quod nonnullis eſt Religioſis indultum, in favorem Pontificalis officii ad Epiſcopos extendentes, concedimus, ut cùm commune terræ fuerit interdictum, excommunicatis & interdictis excluſis, poſſint quandoque januis clauſis, ſuppreſſa voce & non pulſatis campanis celebrare Officia Divina; niſi hoc ipſum eis expreſsè fuerit interdictum. Verùm hoc illis concedimus, qui cauſam aliquam non præſtiterint interdicto, nec quidquam doli vel fraudis ingeſſerint, tale compendium ad iniquum diſpendium pertrahentes.*

C. quod nonnullis, de privileg. Verùm quod hic in privilegium conceditur Epiſcopis, verſum eſt in ejus commune per conſtitutionem Bonifacii: qua etiam revocantur privilegia præcedentia Religioſis indulta circa exemptiones ab interdictis. Ea verò conſtitutio multum de antiqua interdictorum ſeveritate remittit, concedens ut tempore interdicti admittantur ad pœnitentiam non tantum periculosè ægrotantes, ſed quilibet etiam ſani, dummodò non ſint excommunicati, & dummodò cauſam interdicto non dederint; tales enim non ſunt admittendi, niſi pro tempore ſatisfaciant quantum valebunt: & in quo non valent, cautionem in futurum dent quantum valebunt: & ſi non aliam poſſunt, ſaltem juratoriam. Indulget præterea ut durante interdicto, Miſſæ & divina officia etiam ſub pœna amiſſionis diſtributionum celebrentur in Eccleſiis à Clericis, qui cauſam interdicto non dederunt: excluſo populo, januis clauſis, ſine campanarum ſono, ſubmiſſa voce ac ſine cantu. Permittit verò ut quater in anno, ſcilicet in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis Mariæ, campanæ pulſentur, & januis apertis alta voce divina Officia ſolemniter celebrentur, etiam perſonis interdictis admiſſis, non tamen Altari appropinquare permiſſis illis, quorum exceſſus interdicto cauſam dederit: cæteris ob reverentiam dictarum ſolemnitatum præfatis diebus participatio permittitur divinorum. Hæc ſanxit Bonifacius VIII. c. alma mater, de ſent. excom. in 6.

Can. LX. *Accedentibus ad nos de diverſis mundi partibus Epiſcoporum querelis, intelleximus graves & grandes quorundam Abbatum exceſſus, qui finibus ſuis non contenti, manus ad ea quæ ſunt Epiſcopalis dignitatis, extendunt, de cauſis matrimonialibus cognoſcendo, injungendo pœnitentias publicas, concedendo etiam indulgentiarum literas, & ſimilia præſumendo; unde contingit interdum, quòd vileſcat Epiſcopalis authoritas apud multos. Volentes igitur in iis & Epiſcoporum dignitati, & Abbatum providere ſaluti, præſenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia ſe præſumat extendere, ſi proprium voluerit periculum evitare: niſi fortè quiſquam eorum ſpeciali conceſſione, aliave legitima cauſa ſuper hujuſmodi valeat ſe tueri.* C. accedentibus, de exceſ. Prælat.

39. Can. LXI. *In Lateranenſi Concilio* (ſcilicet ſub Alexandro III. c. 9.) *noſcitur fuiſſe prohibitum, ne quilibet regulares Eccleſias, ſeu decimas ſine conſenſu Epiſcoporum de manu accipere præſumant laicali; nec excommunicatos, vel nominatim interdictos admittant aliquatenùs ad Divina. Nos autem id fortiùs inhibentes, transgreſſores condigna curabimus animadverſione puniri. Statuentes nihilominùs, quatenùs in Eccleſiis, quæ ad ipſos pleno jure non pertinent, juxta ejuſdem ſtatuta Concilii, Epiſcopis inſtituendos Presbyteros repræſentent; ut illis de plebis cura reſpondeant, ipſis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem: inſtitutos verò removere non audeant Epiſcopis inconſultis. Sane adjicimus, ut illos repræſentare procurent, quos vel converſatio reddit notos, vel commendat probabile teſtimonium Prælatorum.*

C. in Lateranenſi, de pręben. Similiter Urbanus III. ita ſancit de Capellis Mona. c. 1. *In Eccleſiis ubi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur, ſed Capellanus, qui populum regat, ab Epiſcopo per conſilium Monachorum inſtituatur. Ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio tam ordin..io ejus, quàm depoſitio, & totius vitæ pendeat converſatio.*

Can. LXII. *Cum ex eo quod quidam Sanctorum reliquias exponunt venales, & eas paſſim oſtendunt, Chriſtianæ religioni ſit detractum ſæpius, ne detrahatur in poſterum, præſenti decreto ſtatuimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capſam non oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publicè venerari præſumat, niſi prius autoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. Prælati vero de cætero non permittant, illos, qui ad eorum Eccleſias cauſa venerationis accedunt, vanis figmentis aut falſis decipi documentis, ſicut & in pleriſque locis occaſione quæſtus fieri conſuevit. Eleemoſynarum quoque quæſtores, quorum quidam ſe alios mentiendo abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt admitti, niſi Apoſtolicas, vel Diœceſani Epiſcopi literas veras exhibeant, prohibemus; & tunc præter id quod in ipſis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur. Formam vero quam communiter talibus Apoſtolica*

ſedes

ſedes indulget, duximus exprimendum, ut ſecundum eam Diœceſani Epiſcopi ſuas literas moderentur. Ea ſiquidem talis eſt.

Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpore geſſimus, ſive bonum, ſive malum fuerit, oportet nos diem miſſionis extremæ miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu colligere debeamus in cœlis, firmam ſpem fiduciamque tenentes; quoniam qui parce ſeminat, parce & metet; & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet in vitam æternam. Cum igitur ad ſuſtentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hoſpitale propriæ non ſuppetant facultates, univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis pias eleemoſynas, & grata eis charitatis ſubſidia erogetis; ut per ſubventionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur; & vos, per hæc & per alia bona, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire. Qui autem ad quærendas eleemoſynas deſtinan-tur, modeſti ſint & diſcreti, nec in tabernis aut locis aliis incongruis hoſpitentur, nec inutiles faciant aut ſumptuoſas expenſas; caventes omninò, ne falſæ Religionis habitum geſtent. Ad hæc, quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, claves Eccleſiæ contemnuntur, & pænitentialis ſatisfactio enervatur, decernimus, ut cùm dedicatur Baſilica, non extendantur indulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo, ſive à pluribus Epiſcopis dedicetur: ac deinde in anniverſario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat. Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet cauſis aliquoties conceduntur. Cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare.

Canon iſte habetur partim in c. ult. de reliquiis & vener. Sanct. & partim in c. cùm ex eo, de pænit. & remiſſ. ſed tamen ob frequentiores abuſus Concilium Tridentinum quęſtorum prædicantium uſum penitus abolevit, ſeſſ. 15. c. 2. de refor.

Can. LXIII. *Sicut pro certo didicimus in pleriſque locis, & à plurimis perſonis quaſi columbas in Templo vendentibus, fiunt exactiones & extorſiones turpes & pravæ pro conſecrationibus Epiſcoporum, & benedictionibus Abbatum, & Ordinibus Clericorum, eſtque taxatum quantum ſit iſti, vel illi, quantumve alteri vel alii perſolvendum: & ad cumulum damnationis majoris quidam turpitudinem & pravitatem hujuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſervatam. Tantum igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem hujuſmodi, quæ magis dicenda eſt corruptela, penitùs reprobamus: firmiter ſtatuentes, ut pro iis ſive conferendis, ſive collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere ac extorquere pręſumat; alioquin & qui receperit, & qui dederit hujuſmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.*

C. ſicut, de Simonia. Eodem ſpectat decretum Tridentinum ſeſſ. 21. c. 1. de refor.

40. Can. LXVI. *Ad Apoſtolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & ſimilibus pecuniam exigunt & extorquent: & ſi forte cupiditati eorum non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtrà verò quidam Laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam pia devotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere ſub pretextu canonicæ pietatis. Quapropter & pravas exactiones ſuper his fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari, ſtatuentes, ut libere conferantur Eccleſiaſtica Sacramenta; ſed per Epiſcopum loci veritate cognita compeſcantur, qui malitioſe nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.*

C. ad Apoſtolicam, de ſimon. Concilii mens videtur eſſe, ne Clerici exigant recuſando petentibus ſacra miniſteria, niſi pretium exolvant; id enim indecorum eſt, & ſordes redolet avaritiæ, præſertim erga pauperes, qui debitis ſibi ſacris miniſteriis per egeſtatem fraudarentur; ſed ut Epiſcopus ex ſuo officio pias & rationabiles conſuetudines ſuis ſcriptis conſtitutionibus roboret, à quibus tamen excipiantur inopes perſonæ, ſed iiſdem aſtringantur locupletes; qui ſi moroſi ſint, poſt exhibita officia, ſententiis Epiſcopalibus ad exolvendum compellantur. Gloſſa ipſa ad d. c. ad Apoſtolicam, de ſimon. huic explicationi ſuffragatur.

41. Poſtremi demum canones à ſacro Concilio procuſi ſunt ad compeſcendam Iudæorum pravitatem. Etenim canon. 67. graves & immoderatas uſuras, quas Judæi á Chriſtianis extorquent, inhibet. Quia verò plerique Principes damnabili cupiditate perciti, & Chriſtianò nomine indigni, ejuſmodi uſuras Judæis indulgent adverſus Chriſtianos infelices, ut graviora poſſint à Judæis hac via diteſcentibus exigere tributa; illos officii ſui admonet, ac præcipit, ut hujuſmodi fœnora Judæorum reprimant. Utinam Principes ſaltem Eccleſiaſtici huic ſuo ſatisfaciant officio.

42. Can. 68. Judæis peculiarem indumenti geſtationem præſcribit, quo à Chriſtiano populo ex primo aſpectu diſcernantur: & vetat ne diebus anniverſariis Redemptoris paſſioni deſtinatis in publicum prodeant; & pœnis plectantur condignis, ſi qui eorum in Chriſtum paſſum & crucifixum blaſphement.

43. Can. 69. diſtricte vetat ne Judæi publicis officiis præficiantur; quorum prætextu Chriſtianis inſultare, atque infeſti eſſe ſolent.

44. Can. 70. providet, ne converſi ad fidem Judæi quidquam de Judaicis ſuperſtitionibus retinere ſinantur.

DISSERTATIO SUPER CANONE Lateranenſi LXIV. de pactionibus ſimoniacis in Monaſteriorum ingreſſu.

1. CAn. 64. quem viſum eſt huc extra ſuum ordinem differre, ne ſeries Canonum interjecta longiore digreſſione interturbaretur, ſic effert: *Quoniam ſimoniaca labes adeò pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu, volentes hujuſmodi vitium palliare: ne de cætero fiat, penitus prohibemus: ſtatuentes, ut quæcunque de cætero talem pravitatem commiſerit, tam recipiens, quàm recepta, ſive ſit ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur in locum arctioris regulæ, ad agendam perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc Synodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monaſteriis, quæ perperàm ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem Ordinis collocentur. Quòd ſi propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiverint commodè collocari, ne damnabiliter in ſæculo evagentur, recipiantur in eiſdem Monaſteriis diſpenſativè de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos & alios Regulares decernimus obſervandum. Verùm ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus ut Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari.*

C. quoniam, de ſimonia. Indubium eſſe apud omnes debet,

debet, committi ſimoniam, ſi pactio verſetur contributionis temporalis circa ipſum monaſterii ingreſſum, & admiſſionem ad profitendam Religionem: quandoquidem Religio ſacra quædam res eſt, tam in pauperibus quam in opulentis monaſteriis. Atque jure merito damnatur omnis pecuniaria conventio pro admiſſione in Religionem, etiam in monaſteriis quorum opes non ſufficiunt ad alendam perſonam admitti poſtulantem: juxta decreta ſapientiſſima Concilii Nicæni ſecundi act. 8. c. 18. & Lateranenſis ſub Alexandro III. can. 10. & hujus alterius ſub Innocentio III. can. 64. Liquidò id conſtat ex ipſa ſimoniæ definitione, quæ nihil eſt, quàm rei temporalis contributio pro aſſequenda re ſpirituali, & ſacra, qualis eſt ipſa Religio: neque ulla quantumvis arcta paupertas ab hac ſimonia excuſat. Eaque prorſus eſt mens hujus Lateranenſis conſtitutionis. Aliud enim eſt, recipere in monaſterium indiſtinctè pretio convento, etiamſi monaſterium veram prætexat inopiam ac inſufficientiam opum; & aliud, gratuitò & ob ſolum Dei cultum admittere in Religionem, adeò ut nulla futura eſſet pactio, ſed lubens & gratuita admiſſio, ſi poſſet poſtulans de præſentibus monaſterii facultatibus ſuſtentari: ſed quia non poteſt, ob id unum præciſe fit pactio pro ſuppeditandis alimentis: quam utique rerum diſtinctionem pauci adverterunt. Quidam enim recurrunt circa hæc verba Canonis, *prætextu paupertatis*, ut dicant falſum & mendax fuiſſe illum prætextum, ſic enim exponit Sanctus Raimundus loco mox citando. Alii verò ſupponentes veram & non fictam paupertatem, dicunt id genus ſimoniæ iſto Canone ſignificatum, non fuiſſe divini ſeu naturalis juris, ſed tantùm Eccleſiaſtici: quod jus & canon & approbata conſuetudo poſſint pari facilitate & ſtatuere & abolere. Itaque non ſatis eſt ad evitandam ſimoniam divino jure prohibitam, ſi ſupponas veram Monaſterii paupertatem, ſed neceſſe eſt, ut voluntas admittendi ſit utrinque gratuita; voluntas autem paciſcendi ſupra ſolam alimentorum ſuppeditandorum cæterorumque temporalium onerum impotentiam ac inſufficientiam cadat. Neque enim monaſteriorum inopia juſtam præbet cauſam involvendi ſub una eademque pactione rei pecunia æſtimabilis ipſam admiſſionem, quæ hac conditione ſimoniaca foret juri divino adverſans.

2. Tres porrò invenio Catholicorum Doctorum admodum diverſas ſententias circa pactiones dotationum, quæ fieri ſolent occaſione ingreſſus in Religionem. Aliqui enim indiſtinctè ac indefinite docent hoc præciſe titulo licitum eſſe paciſci de dote in opulentis Monaſteriis. Eorum ſumma ratio eſt iſta: Quia cum alimenta, reliquaque Monaſteriorum onera pecuniarias expenſas exigentia ſint res mere temporales, nullatenus eſſe poſſunt materia ſimoniæ divina lege vetitæ, ſi pro iis ſupplendis conventio fiat. Adduntque ad ſuæ munimen ſententiæ, in matrimoniis fidelium iniri dotales conventiones, & pecuniarias pactiones ad onera matrimonii ſuſtinenda, juxta l. pro oneribus, Cod. de jure dot. etiam in opulentiſſimis familiis; quæ tamen immunes à labe ſimoniæ ſunt, quamvis matrimonium, cui pecuniariæ illæ conventiones accedunt, non modo ſit res ſacra, ſed etiam Scriptura atteſtante magnum Sacramentum in Chriſto & Eccleſia, Eph. 5. v. 32. Hæc eſt opinio Dominici Soto, cui adhæret Leſſius lib. 2. de Juſtitia, c. 35. dub. 13. ubi dicendo licitam eſſe dotis conventionem pro alimentis Monialis, maximè ſi monaſterium ſit tenue, perſpicue inſinuat in monaſteriis commodis hoc licitum eſſe, ſed majori tamen & peculiari ratione in tenuibus. Azorius item 1. p. lib. 13. c. 9. q. 1. indiſtincte approbat iſtas in Monaſteriorum ingreſſu conventiones, modo pro dote & alimentis fiat pactio, & non præciſe pro admiſſione in religionem. Cæterum mox probabo non valere hanc diſtinctionem in divitibus Monaſteriis, & poſtquam Azorius protulit authoritatem S. Thomæ 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. reprobantem iſtas pactiones, ſi fiant in monaſteriis opulentis, reſpondet ibidem Azorius, hoc genus prohibitionis, atque ſimoniæ non eſſe niſi Eccleſiaſtici juris, & non divini, eique a longo annorum decurſu receptam ubique locorum oppoſitam conſuetudinem derogaſſe, ut ceſſaverit illa pridem Eccleſiaſtica ſimonia. Eandem ſententiam aſtruunt Sanchez, aliique cum Bonacina tract. de Simonia diſp. 1. q. 7. §. 4. n. 4. 5. 6. Aliorum opinio, ſed paucorum, in extremum oppoſitum vergit, nullatenus fas eſſe in quibuſcumque monaſteriis, ſive commodis, ſive tenuibus, de pecuniaria contributione ſtipulari: quæ rigiditas magis in affectu ad extremas quaſque ſeveritates conſectandas, quàm in ulla ratione fundatur, ut ex dicendis perſpicuum fiet.

3. Tertia, eaque reliquis duabus longe præferenda ſententia, eſt S. Thomæ, S. Bonaventuræ, S. Raimundi præcipuæ celebritatis & ſanctitatis Doctorum, ſimulque aliorum ſequacium ſic diſtinguentium: In primis nefas & ſimoniacum eſſe in Monaſteriis etiam inopia laborantibus paciſci pecuniariam contributionem pro ipſa in religionem admiſſione: idque Divino, & non tantùm Eccleſiaſtico jure vetari; cùm Religio ipſa ſit ſpiritualis & ſacra, & ſimonia jure naturali prohibita omnis illa ſit, quæ rem ſacram pecuniaria contributione ex pacto compenſat. Eaque de cauſa canon iſte Lateranenſis 64. omnes illas damnat Moniales, quæ ſuæ paupertatis prætextu, aliquas in ſorores pretio recipiebant. Ubi verò pactio pecuniaria præciſe ac ſeorſim à Monaſtica admiſſione, circa ſolas temporales monaſteriis expenſas & alimenta præſtanda verſatur, ita præterea diſtingui volunt: Vel Monaſterio bona temporalia ita ſuppetunt, ut his expenſis & alimentis commode ſufficiant, & iſto caſu pactiones pro his initas affirmant eſſe ſimoniacas, jurique divino adverſantes: Vel Monaſterium ita indiget, ut non valeat expenſas iſtas atque alimenta præſtare, niſi perſona poſtulans pro his temporalibus ea, quæ ſunt neceſſaria, ſuppeditet, atque iſto caſu nullam exiſtere contra naturalem ſeu divinam legem ſimoniam, licitumque eſſe ita ſtipulari reſpectu Monaſteriorum indigentium; nullatenus vero à divitibus Monaſteriis. Quod ſi Monaſterium quantumlibet inops ad ſuperveniendum propriis neceſſitatibus, aliquam admittat, quæ minime ſit idonea, ſed tamen bene dotata, hoc ipſo convincitur hanc admiſſionem minime concedi perſonæ nullatenus admittendæ, ſed ſolis quas affert opibus, atque ita eſſe venalem.

4. Obiiciet aliquis hoc eſſe ſupervacaneum diſcrimen; alimentaque à Monaſterio præſtanda cùm ſint mere temporalia, poſſe pecuniaria conventione compenſari ab ipſis etiam divitibus Monaſteriis. Quandoquidem Monaſteriorum opulentia rerum naturam non immutat, & in hac pactione peræque in his atque in egenis Monaſteriis res temporalis alia re temporali commutatur: cum tamen ſimoniæ conceptus ac definitio includat neceſſario aliquid ſpirituale. Ad hæc reſpondeo, temetſi temporales Monaſteriorum facultates ſeorſim ſpectatæ, ſint temporales; eſſe tamen jus ſpirituale Religioſo acquiſitum, ut participet facultatibus Monaſterii in his, quæ ad victum ſibi à Religione præſtandum attinent. Si ergo Monaſterium temporales opes poſſidens ſufficientes admittendo Religioſo, ad præſtanda ei omnia vitæ ſubſidia, pro his tamen præſtandis paciſcatur pecuniam, vendit ei pretio temporali jus illud, quo tenetur ipſum Monaſterium opibus temporalibus, quas poſſidet Religioſo ſubvenire in omnibus ad victum neceſſariis. At è diverſo carens his temporalibus Monaſterium, non cenſetur vendere Religioſo illa, quibus caret; neque enim ea ſuppeditare tenetur, quæ non habet, atque ita non vendit per intervenientem de re temporali ſtipulationem jus, quod materiæ defectu nullum & prorſus inane eſt; atque in hiſce monaſteriorum temporalibus bonis ineſt par ratio, quæ in beneficiorum temporalibus. Utraque enim temporalia tam monaſteriorum, quàm præbendarum, ſunt ſpiritualibus indiviſſe coniuncta: & quemadmodum non poteſt in beneficio conferendo, aut per reſignationem in alium quempiam transferendo, vendi citra ſimoniam jus illud utendi, fruendi beneficii temporalibus fructibus & proventibus, ob inſeparabilem nexum & inſolubilem cum eo, quod eſt in beneficio ſpirituale, adeo ut qui temporale beneficii vendere vel emere prætendit, alterum nimirùm ſpirituale non relinquat invenditum, ut decernitur c. ſi quis objecerit, 1. q. 3. eadem pariter viget ratio in temporalibus monaſterii opibus, quæ Religionis communibus ſimul & particularibus commodis deſtinatæ ſunt, & firmo nexu cum ſpiritualibus Religionis bonis cohærent. Enim verò in Religionem ac Monaſterium alicujus perſonæ aſſumptio nihil eſt aliud, quam admiſſio ad monaſterii ſpiritua-

ritualia ſimul & temporalia bona. Cùm igitur inter religioſæ ac monaſticæ vitæ communia bona recenſendum ſit jus Monachis aut Monialibus competens, ut de communibus bonis alatur, hoc ipſum jus planè ſpirituale exiſtit, ideoque non poteſt conventione pecuniaria cum admittenda perſona vendi aut redimi. Secus eſt in tenuibus Monaſteriis, quæ cùm bonis careant, quibus recens admittendus ali poſſet, hæc quæ nullatenus exiſtunt bona, nullatenus ſacra aut ſpiritualia denominari poſſunt, imò ne quidem bona, quia ſecundùm Philoſophum non entis nullæ ſunt qualitates; ideoque huic temporalis rei pactioni ſubtrahitur res ſpiritualis, proindeque omnis amovetur ſimonia, ſupponendo admiſſionem ad Religionem eſſe planè ſincereque gratuitam, nullumque à dote habere motivum; niſi, ut admonui, admitteretur perſona hoc ſolo motivo, quia illius dote adjuvabitur Monaſterium, etiamſi ea, quæ poſtulat admiſſionem, agnoſceretur vitioſa, improba, & pravæ indolis. Sic enim non perſonæ, ſed ſolius dotis haberetur ratio.

5. Objectio porrò de pactis dotalibus nihil obſiſtit. Quandoquidem pacta illa nuptialia nullatenus ad matrimonium pertinent ut eſt Sacramentum, ſed ut civilis contractus & ſocietas omnibus gentibus etiam infidelibus communis. Ipſæque dotes & connubiales conventiones erant in communi matrimoniorum uſu, antequam Chriſti religio matrimonia fidelium elevaſſet ad Sacramenti dignitatem: quæ ſanè poſterior & acceſſoria eſt ad civilem contractum, ſicut conſecratio poſterior eſt, & acceſſoria Calici, nec impedit licitam ejuſdem conſecrati Calicis pecuniariam venditionem.

6. Præfatas verò ab inopibus Monaſteriis pro alimentis conventiones, modò nihil influant in poſtulantis perſonę religioſam admiſſionem, quæ merè gratuita ſit, fieri licitè poſſe, tria illa in Eccleſię cœlo primæ magnitudinis ſydera Thomas, Bonaventura, & qui ambo ætate preceſſit, Raimundus, poſteriores tamen hac Synodo Lateranenſi, cujus etiam hoc ipſum decretum allegant. Tres iſti ſanctitate & publica totius Eccleſiæ veneratione conſpicui, eruditione eminentiſſimi, & profeſſione Religioſi, quorum maximè perſpicua teſtimonia iiſdem ipſorum verbis hic ſubjicio.

7. Occurrit animo in primis S. Thomas, qui non ſemel, ſed diverſis locis hanc tradit doctrinam: ſic enim loquitur in 4. diſt. 25. q. 2. a. 2. ad 7. *Dicendum, quod cùm poſſeſſiones alicujus loci Religioſi non ſufficiunt ad ſuſtentandum plures, tunc poteſt exigi ab eo, qui in loco illo vult ſervire Deo, non quaſi pretium Religionis, ſed ut habeat Monaſterium, unde ei poſſit providere, & ideò non committitur ſimonia.* Idemque in ſumma Theologica 2. 2. q. 100. a 3. totus eſt in hac diſtinctione dati & accepti pro pretio rei ſpiritualis, quæ eſt Religio; & dati & accepti pro alimonia, quæ res eſt temporalis, atque iſtud quidem nullam involvere ſimoniam probat argumento ducto ex 1. Cor. 9. *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis paſcit gregem & de lacte illius non manducat?* Secundò, ex ſtipendiis Clericorum ad ſacra obeunda miniſteria, ad pſallendum in Choro, ad Miſſarum onera, ſeu pro vivis ſeu pro defunctis, ad aſſiſtendum proceſſionibus. Deinde ad 4. argumentum quod ſibi ipſi objecerat de Monaſteriis, in quibus aliquid à perſonis, quas recipiunt, exigitur, his reſpondet verbis: *Dicendum quòd pro ingreſſu Monaſterii non licet aliquid exigere vel accipere quaſi pretium: adeò licet tamen, ſi Monaſterium ſit adeò tenue, quòd non ſufficiat ad eas perſonas nutriendas; gratis quidem ingreſſum Monaſterii exhibeat, ſed poteſt accipere aliquid pro victu perſonæ, quæ in Monaſterio fuit recipienda, ſi ad hoc non ſufficiunt Monaſterii opes.* Hæc utique ultima verba omnem præcludunt evaſionem eorum, qui verba S. Thomæ reſtringenda præſumerent ad ſpontè oblata; quandoquidem in confeſſo eſt apud omnes licere ſpontè oblata accipere, etiamſi ſufficerent Monaſterii opes, at Doctor Angelicus ut conditionem requirit, remque limitat ne interveniat Simonia, dicens: *Si ad hoc non ſufficiunt Monaſterii opes.* Nunquam enim ſpontè & liberaliter oblata, ſed ipſæ pecuniariæ ſtipulationes ſimoniam conſtituunt: ut evidenter definitur c. etſi quæſtiones; de ſimon.

8. Sanctus item Bonaventura non poſſet dilucidiùs hanc ſuam proferre doctrinam. In Libello enim Apologetico adverſus obtrectatores Religionis Fratrum Minorum, qui habetur in tom. 1. Opuſculorum ejus, proponit q. 18. hanc illorum objectionem: *Cùm ergo ſitis informatores earum,* (loquuntur ibi de Monialibus Sanctę Claræ) *quare permittitis, quòd plures apud eas impure, id eſt per pecuniam recipiuntur, quæ ſi nihil ſecum ferrent, nullatenus reciperentur, & apertè ſimonia videtur? Reſponſio, ſi illud alii faciunt, de hoc non à nobis ſed ab illis eſt ratio exigenda. Sed tamen ut ſatisfaciamus quærentibus, ſciendum quod quantum ſpectat ad hanc materiam, quadruplex eſt forma recipiendi in Ordinem qualemcunque. Prima, quando aliquis recipitur nec pro pecunia, nec cum pecunia, ſed purè pro Deo; & iſta eſt puriſſima coram Deo & hominibus. Secunda, quando aliquis recipitur non pro pecunia, ſed cum pecunia, ita ut ſi nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo; & ſimiliter hoc purum eſt coram Deò, ſed cautè agendum eſt coram hominibus, ne detur eis occaſio ſcandali, & ne ſit ibi affectus avaritiæ infectus ex ſpe lucri. Tertia, quando quis recipitur non pro pecunia, nec tamen reciperetur ſine pecunia, eo quòd non habent aliter ei, qui eum recipiunt, in neceſſitatibus corporis providere; cùm tenues facultates domus vix ſufficiant iam receptis, nec ad eas audeant plures recipere, & iſtos ſuis neceſſitatibus ſpoliare: ita quòd talis perſona, quæ ſic recipitur, ſi abundaret locus, ſine pecuniis reciperetur. Similiter aliquis duxit uxorem propter divitias & nobilitatem ejus quæ habet naſum, nec tamen propter hoc ducit eam quia naſum habet, quam tamen ſi naſo careret, nullatenus duxiſſet. Et hoc non eſt impurum, licèt non appareat forſitan pulchrum. Quarta, cùm aliquis recipitur amore pecuniæ, ita quod ſi poſſent pecuniam illam habere ſine perſona, non reciperent perſonam, ſed ut habeant pecuniam, perſonam recipiunt: & hoc penitus impurum eſt & ſimoniacum, quia ibi pecunia cauſa eſt receptionis perſonæ, & non è converſo. Ubi ergo recipitur perſona propter pecuniam, ſimonia eſt, quia ibi venditur ſpirituale, id eſt conſortium ſpiritualis ſocietatis pro temporali ſcilicet pecunia. Et hoc plerique faciunt etiam ex mera inopia, optantes aliquem venire cum opibus, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſolverentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtruerentur; de talibus dicit Eccleſiaſticus c. 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Ubi verò pecunia recipitur propter perſonam, quam alias libenter reciperent, ſi haberent unde eam paſcerent, non videtur eſſe ſimonia, dummodo forma cum intentione concordet. Et hoc modo ſuſtinemus, quòd ſorores Sanctæ Claræ recipiunt pecuniam cum perſonis, ſi quando oporteat eas plures perſonas recipere, quàm de facultatibus Monaſterii congruè valeant ſuſtentari.* Doctor ergo Seraphicus negat eſſe ſimoniacum, ſi Monaſterium carens ſufficientibus facultatibus ad victum & ſuſtentationem poſtulantis, recuſet illum admittere, niſi augmentum temporale pro ſuo victu conferat in monaſterium; ſed ſi conferat, tunc poſtulans admittatur, dum duo iſta quæ ſola exprimit, ſimul concurrant. Primùm, ut Monaſterium ſit inops ac inſufficiens ad victum poſtulanti ſuppeditandum. Secundò, ut perſona dumtaxat propter Deum admittatur, & non propter eam quam defert pecuniam: adeò ut ſi Monaſterii facultates ejus quoque victui ſufficerent, nec perſona poſtulans quidquam ſecum afferret, nihilo tamen minùs in Monaſterium reciperetur. Primam conditionem illam notent Monaſteria, quibus facultates ad victum novæ poſtulantis ſuppetunt, quam tamen niſi ſub promiſſione pecuniæ admittere nolunt.

9. His pariter adſtipulatur Sanctus Raimundus Canoniſtarum Coriphæus, à quo etiam Decretalium volumen Gregorio nono Papa jubente habemus. Hic lib. 1. Summæ ſub cap. 1. §. 22. ita effatur: *Si Monaſterium eſſet adeò tenue, vel paupertate depreſſum, quòd reditus vel vix, vel non ſufficerent perſonis præſentibus; non ſolùm intentionem poſſet habere, ſed etiam credo, quòd poſſet dicere, non ſufficiunt nobis, libenter ſuſcipimus te ad ſpiritualia, ad temporalia non poſſumus niſi habeamus plures poſſeſſiones; & tunc ille offerat ſe & ſua. Quod autem dicitur in conſtitutione* (nimirum ſupradicti Lateranenſis Concilii) *eodem cap. quoniam, verſ. Paupertatis prætextu, de Simonia, intelligitur cùm hoc dicebant in fraudem.* Hactenus S. Raimundus.

10. Eadem docet Gloſſ. in d. c. quoniam: *Poſſet dici* (inquit) *quòd ſi ita pauperes ſunt, quòd non poſſunt ibi aliàs aliquo modo aliquem recipere, quia non haberent ibi victum; poſſunt ſub hac forma recipi: Non habemus, quid demus tibi pro victu, niſi tu portes tecum unde vivas. Dum tamen hoc non dicatur in fraudem.*

11. His Doctoribus antiquior Petrus Cantor Pariſienſis Doctor, qui duodecimo ſæculo floruit, ſic loquitur in tractatu de Verbo abbreviato c. 38. *Si Monaſterium adeo inops eſt, ut non poſſit recipere aut nutrire ſine pecuniæ contributione illum, qui ſe offert ad religionem, poterit huic concedere confraternitatem ſpiritualem, non autem corporalem: vel etiam habito reſpectu ad domus inopiam, & ad neceſſarias pro alimentis ipſius poſtulantis expenſas, exigere ab illo ut ſub ea conditione admittatur, quòd ſuppeditabit Monaſterio reditus temporales ad ſubſidium & alimoniam vitæ ſuæ*. Scripſit & obiit hic Author ante ortum Ordinum Mendicantium, & ante ipſum Lateranenſe ſub Innocentio Concilium.

12. Refertur à Dionyſio Carthuſiano lib. 2. de Simonia, reſponſum conſultæ Facultatis Pariſienſis, quod in hæc verba deſinit: *Dicimus ulterius, quòd ubi Monaſterium eſt ita tenue, quòd fœmina quæ recipi petit, non poſſet de bonis ipſius Monaſterii ſuſtentari ſine pecunia, oblatis gratis ſpiritualibus, & receptione perſonæ liberè facta ad ſpiritualia; ſi perſona illa ſic recepta habeat bona temporalia, de quibus juxta conſuetudinem regionis poteſt diſponere, & ea Monaſterio conferre, tunc poteſt ab ea aliquid peti ſolùm pro neceſſitate ſui victus ſine fraude, ut habeat Monaſterium unde ipſi providere poſſit: & hoc non intelligendo de exactione coactoria, quòd ejiciatur ſi non dederit*. Status porro fœminæ illius in Monaſterium receptæ, ut ex præfato reſponſo colligitur, talis erat quòd fuerat in Monaſterium recepta, & in probatione conſtituta ſub habitu regulari, ſed nondum profeſſionis vota ediderat, poſt quæ non licet Regulari, quidquam temporale poſſidere, vel dare. Poſt tanti nominis & meriti Doctores ſupervacaneum eſt aliorum teſtimonia perquirere.

ALIA QUÆDAM HUJUSCE Concilii acta.

1. NEc tantùm Concilio iſto ſtabilita eſt per ſanctiſſimos Canones Eccleſiaſtica diſciplina, ſed alia quoque permulta ingentis momenti peracta ſunt. Indicta eſt enim ſacra univerſo Chriſtiano orbe adverſus Saracenos pro recuperando Jeroſolymitano regno militia, Pontificis Innocentii diplomate, quod ad calcem Canonum aſſutum fuit.

2. Præterea cùm anno præcedente, qui fuit Chriſti 1214. celebre fuiſſet habitum in Monſpelienſi urbe Concilium ab Innocentio indictum, occaſione Albigenſium, cui præſederat Apoſtolicus Legatus Petrus Beneventanus Cardinalis, & conſederant præter alios Epiſcopos quinque Metropolitani, Narbonenſis, Auxitanus, Ebrodunenſis, Aquenſis, & Arelatenſis, ditio Raimundi Comitis Toloſani hæreticorum Albigenſium ducis precario conceſſa fuerat Simoni Comiti Montisfortii, à quo debellati fuerant Albigenſes, inſequutum iſtud generale in Laterano Concilium eaſdem trans amnem Rhodanum terras eidem Montifortio Comiti in perpetuum tradidit Toloſam, Montem Albanum, reliquamque omnem ditionem, quam Monsfortius Cruce ſignatorum dux ſuis armis Raimundo eripuerat. Uxori verò ejuſdem Raimundi & Aragonum quondam Regis ſorori, quæ in Catholica fide conſtans perſtiterat, neque viri aut fratris conſiliis umquam adhæſerat, honorem haberi voluit, ejuſque jura omnia cum dote ſervat. Eas verò terras quas Raimundus in Provincia poſſederat, ad quas bellum Albigenſe nullatenus pervenerat, Apoſtolicę Sedis precariæ poſſeſſioni & tutelæ reſervatæ ſunt, ut de eis fieret proviſio ſupplici filio Raimundi Toloſani ſive in parte, ſive in toto, ſi tamen per certa fidelitatis & bonæ converſationis indicia ſe miſericordia dignum poſthac exhiberet. Hæc habentur in decreto Innocentii Papæ, quod Dacherius ſui Spicilegii tomo 7. inſeruit: & narrantur in Albigenſium hiſtoria, quam Petrus Vallitſarnenſis Monachus illis ipſis temporibus vivens, atque in multis oculatus rerum geſtarum teſtis accuratè edidit.

3. De rebus pariter Imperii actum eſt, quod Friderico aſſertum eſt, repugnante nequicquam Othone, ut ex manuſcripto Richardi de S. Germano Chronico ediſſerit Odoricus Rainaldus.

4. Hic quoque excommunicati Anglicani proceres, eorumque fautores, qui Joannem Angliæ Regem regno deturbare moliebantur. Hic verò Joannes factus ex Rege diriſſimus tyrannus, omnibus vitiis mancipatus, in omnem effuſus libidinem, ſubditorumque populorum prædo & carnifex, omnes ad rebellandum contra ſeipſum concitaverat, ipſique Innocentio Pontifici erat inviſus; ſed rebus ſuis deſperatis, ut ſaltem induciis Cruce ſignatorum Principum potiretur, tutelamque Apoſtolicam ſibi accerſeret, Chriſtianæ militiæ adverſus Saracenos indictæ nomen dedit, ſuumque regnum, in clientelam cum annui tributi penſitatione Apoſtolicæ Sedi ſubjecit. Ea verò ex cauſa Innocentium Pontificem demeritus eſt, qui non ſolum Anglos perduelles, ſed etiam Ludovicum Philippi Franciæ Regis filium, qui ab Anglis invocatus Joannem bello inſectabatur, ſacris omnibus & fidelium communione ſubmovit.

5. In hac etiam ſacra Synodo Innocentius Crucigerorum veterem Ordinem ferè abolitum inſtauravit, & privilegiis auxit, quibus poſtea Innocentius Papa IV. in Concilio Lugdunenſi novam regulam præſcripſit, & Religioſis Ordinis præcepit, ut Crucem ſemper & ubique in manu perferrent: ut fidem faciunt Philippus Bergomas ſupplementi Chronicorum lib. 13. ad ann. 1215. Sabellicus Enneade 9. lib. 6. & Sylveſter Marulus in hiſt. ſacra.

6. Interfuiſſe huic Concilio S. Dominicum, & approbaſſe Innocentium Pontificem conſilium ejus Prædicatorum Ordinis inſtituendi, narrat in ejus vita Theodoricus lib. 1. c. ult. Idem narrant de S. Franciſco & Ordine Minorum eodem in Concilio approbato Marianus, Angelus Clarenus, Gonzaga, Chronicon Belgicum, Jordanus de Saxonia, S. Antoninus, Vadingus, aliique ab hoc producti teſtes.

7. Nihil hic aſſero de confirmato Archipræſuli Toletano Hiſpaniarum Primatu, id aſſerit Garcias Laoiſa fide nitens cujuſdam manuſcripti, ex Archivis Toletanæ Eccleſiæ deſumpti; ſed illud in propria cauſa manuſcriptum teſtimonium facilè poteſt eſſe ſuſpectum ſuppoſitionis, ideoque rejectitium, præſertim cùm Mariana lib. 12. c. 4. neget Concilium iſtud hac de re quidquam pronunciaſſe, idque duabus probatur literis Honorii II. qui Innocentio ſucceſſit, una ad Rodericum Toletanum, altera ad Bracarenſem Archiepiſcopum; ex quibus conſtat cauſam iſtam fuiſſe hactenus indeciſam. Idemque Mariana refert lib. 20. c. 14. Joannem Contrerium Archiepiſcopum Toletanum primum Archiepiſcoporum illius Eccleſiæ Primatis Hiſpaniarum nomen à Martino V. obtinuiſſe an. Chr. 1423.

CONCILIUM TOLOSANUM anni 1228.

1. DEbellatis Albigenſibus, Toloſa univerſaque Occitaniæ Provincia ſubacta, protrita hæreſi, quam Raimundus Toloſatium Comes ſæpiùs victus armiſque profligatus, tandem Pariſiis ejuravit ad pedes Romani Legati Apoſtolici Diaconi Cardinalis tituli S. Angeli, præſente S. Ludovico nono Franciæ Rege an. 1226. omni ſtudio tum ex parte Gregorii Papæ IX. tum etiam ex parte Ludovici Regis collaboratum eſt, ut proſtrata hæreſis penitùs extingueretur: ipſeque Raimundus Comes edito publicè jurejurando pollicitus eſt, ſe pro ſuis viribus in hæreticos quoſcunque inquiſiturum, pœniſque ſtatutis animadverſurum; filiam verò ſuam Alfonſo Pictonum Comiti S. Ludovici fratri cum Toloſani Comitatus dote nuptu collocavit. Pontifex interea Gregorius rogatus eſt tum à Raimundo Comite tum à Friderico Imperatore, quocum pacem tunc temporis habebat, tum ab Rege Ludovico, ut terras Venaſcenſis Comitatus, quas occupabat, reconciliato demum Raimundo reſtitueret. Quibus reſpondet Pontifex epiſt. 24. 25. & 26. teſtem Deum ſinceri animi ſui arbitrium invocando, ſe non ea mente terram illam detinere, ut ſibi jus ullum proprietatis ac dominii aſſerat, ſed hac de cauſa reſtitutionem differre, quandiu periculum ac metus ſubeſt, ne dimiſſa illa terra in priſtinam hæreſim relabatur: quo periculo tranſacto, ſe demum rogantibus Regibus, ipſique adeò Toloſatum Comiti rem gratam facturum. Poſteriore deinde epiſtola, quæ eſt 30. eidem Toloſano Comiti Raimundo per literas & nuncios roganti reſcribit, alios

alios eſſe qui eamdem in terram jus ſe habere pretendant, ſeque ex officio jus ſuum cuique ſervandi aſtrictum eſſe: quæ diverſorum jura nondum à ſe examinata diſcuſſurum ſe quamprimùm licuerit, pollicetur. Interçà Comitis indefeſſum in extirpanda hæreſi ſtudium & laborem collaudat, & ad perſeverandum impensè àdhortatur.

2. Is verò, quem prædixi, Pontificis Legatus Romanus Concilium Toloſę ex circumjacentibus Diœceſibus indixit, eique præſedit anno 1229. cujus præcipuos pro hæreſi profliganda, & pace firmiùs ſtabilienda Canones hic appono:

Can. I. *Statuimus itaque, ut Archiepiſcopi & Epiſcopi in ſingulis Parochijs, tam in civitatibus, quàm extrà, Sacerdotem unum, & duos, vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures, ſi opus fuerit, Sacramento aſtringant, qui diligenter, fideliter & frequenter inquirant hæreticos, in eiſdem Parochijs, domos ſingulas, & cameras ſubterraneas aliqua ſuſpicione notabiles perſcrutando, & appenſa ſeu adjuncta in iiſdem tectis ædificia, ſeu quæcunque alia latibula, quæ omnia deſtrui præcipimus, perquirendo: & ſi, quos invenerint hæreticos, credentes fautores & receptatores ſeu defenſores eorum, adhibita cautela, ne effugere poſſint, Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, Dominis locorum, ſeu Ballivis eorumdem cum omni feſtinantia ſtudeant intimare, ut animadverſione debita puniantur.*

Can. II. *Hoc idem faciant Abbates exempti in locis ſuis, quæ non ſunt Ordinarijs jure Diœceſano ſubjecta.*

Can. III. *Solliciti etiam ſint Domini terrarum circa inquiſitionem hæreticorum in villis, domibus & nemoribus faciendam: & circa hujuſmodi appenſa, adiuncta, ſeu ſubterranea latibula deſtruenda.*

Can. IV. *Statuimus etiam, ut quicumque in terra ſua de cætero permittet ſcienter morari hæreticum, ſive propter pecuniam, ſive ob aliam quamcunque cauſam, & fuerit inde confeſſus aut convictus: amittat in perpetuum terram ſuam, & corpus ſuum ſit in manu Domini ad faciendum inde quod debebit.*

Can. V. *Si autem de ſcientia convictus non fuerit, & probata fuerit eius negligentia diſſoluta, vel frequenter in terra ſua inveniantur hæretici, vel ſuper hoc ſit diffamatus, pœnis legitimis puniatur.*

Can. VI. *Illam autem domum, in qua inventus fuerit hæreticus, diruendam decernimus, & locus ipſe ſive fundus confiſcetur.*

Can. VII. *Ballivus vero, qui ſemper eſt in terra reſidens in loco, contra quem præſumitur, niſi contra hæreticos valdè ſollicitus inveniatur & diligens, bona ſua amittat, & de cætero nec ibi nec alibi conſtituatur Ballivus.*

Summa hujus ratio eſt in jure fundata, quia facientis culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare. Scriptum quippe eſt Rom. 1. *Non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt, facientibus participes judicantur.* Et nihil prodeſt non puniri proprio, qui puniendus eſt alieno peccato, c. facientis culpam, diſt. 86.

Can. VIII. *Ne autem innocentes pro nocentibus puniantur, aut quibuslibet per aliquorum calumniam hæretica pravitas impingatur, ſtatuimus, ne aliquis ut credens vel hæreticus puniatur, niſi per Epiſcopum loci, vel aliquam perſonam Eccleſiaſticam, quæ poteſtatem habeat, fuerit credens vel hæreticus iudicatus.*

Can. XII. *Univerſi tam mares, quàm fœminæ, maſculi à 14. anno, fœminæ à 12. abjurent omnem hæreſim extollentem ſe adverſùs ſanctam & Catholicam Romanam Eccleſiam & orthodoxam fidem, quibuſcunque nominibus cenſeatur: jurent etiam, quod fidem Catholicam, quam Romana Eccleſia tenet, prædicat, ſervabunt, & hæreticos pro viribus perſequentur, & eos bona fide manifeſtabunt. Nomina autem omnium virorum ac mulierum in qualibet Parochia conſcribantur, & omnes coram Epiſcopo, vel coram bonis viris, quibus hoc demandatum fuerit, præſtent juramentum præmiſſum. Et ſi quis abſens fuerit, & poſt reditum ejus infra 15. dies idem Sacramentum non præſtiterit, quod ex inſpectione nominum poterit apparere, ſuſpectus de hæreſi habeatur: hujuſmodi autem juramentum ſingulis biennijs renovetur.*

Can. XIII. *Omnes autem utriuſque ſexus, poſtquam ad annos diſcretionis advenerint, confeſſionem ter in anno faciant proprio Sacerdoti vel alii de voluntate ipſius vel mandato, iniunctam pœnitentiam humiliter & pro viribus impleturi: & ter in anno in Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte, Sacramentum Euchariſtiæ cum omni reverentia ſuſcepturi, ita quod Confeſſio Communionem præcedat: niſi fortè ob aliquam cauſam rationabilem ad tempus ab eius participatione abſtinuerint de conſilio proprii Sacerdotis. Solliciti ſint itaque Presbyteri circa iſta, ut ex nominum inſpectione cognoſcant, ſicut ſuperiùs expreſſum eſt, utrùm ſint aliqui, qui communicare ſubterfugiunt. Nam ſi quis à Communione niſi de conſilio proprii Sacerdotis abſtinuerit, ſuſpectus de hæreſi habeatur.*

Proximum quod anteceſſerat generale ſub Innocentio III. Lateranenſe Concilium, omnibus injunxerat confeſſionem & Euchariſticam communionem ſemel ſingulis annis can. 21. ſed Toloſatenſe iſtud Concilium propter hæreſim ex illis locis eliminandam, ter in anno hæc fieri præcipit, ne hæretici deliteſcant.

Can. XIV. *Prohibemus etiam, ne libros Veteris Teſtamenti, aut Novi, laici permittantur habere, niſi forte Pſalterium, vel Breviarium, pro Divinis Officiis, aut horas Beatæ Mariæ aliquis ex devotione habere velit: ſed ne præmiſſos libros habeant in vulgari translatos, arctiſſimè inhibemus.*

Can. XV. *Statuimus etiam, quod quicunque infamati fuerint de hæreſi, vel ſuſpicione notati, officio Medici de cætero non utantur. Cumque aliquem infirmum de manu Presbyteri ſui ſacram Communionem contigerit recepiſſe, adhibeatur ei diligens cuſtodia uſque ad diem obitus ſui vel convaleſcentiæ, ne hæreticus vel de hæreſi ſuſpectus ad ipſum infirmum poſſit habere accceſſum: cùm ex acceſſu talium nefanda intellexerimus & enormia pluries contigiſſe.*

Can. XXXVIII. *Inhibemus etiam, ut Barones, Caſtellani, milites, cives, burgenſes, ſeu etiam rurales, conjurationes, colligationes, confratrias, ſeu alias quaſcunque obligationes, fide ſeu juramento, ſeu alia qualibet firmantia interpoſita facere non præſumant: quod ſi fecerint, Baro in centum libris currentis monetæ puniatur, Caſtellanus in ſexaginta, miles in quadraginta, civis vel burgenſis in viginti, & rurales in centum ſolidis. Si quæ vero conjurationes vel colligationes uſque nunc factæ ſunt, eas decernimus irritas & inanes; ſtatuentes, ut omnes abjurare teneantur eaſdem.*

Can. XXXIX. *Item nullus caſtrum vel villam furetur, de his quæ ab Eccleſia tenentur, vel à Rege: quod ſi fecerit, & bona ipſius omnia publicentur, & excommunicatus perpetuo habeatur, nec à ſententia poſſit abſolvi niſi per Dominum Papam, aut Legatum de ipſius latere deſtinatum. Mittatur etiam ultra marè, ad terram propriam nullatenus reverſurus.*

Can. XL. *Item ſtatuimus, quòd nullus aliqua occaſione alicujus bona per vim rapiat, vel pignora, nec vaſſallum, nec rem vaſſalli pro domino capiat. Sed ſi quis aliquid ſibi deberi credit, per judices repetat. Si autem aliquis contra hoc fecerit, tanquam fractor pacis habeatur, & jus, quod habebat, amittat. Si verò nullum jus habuerit, res pignoratas & eorum æſtimationem reſtituat: & in utroque caſu, videlicet ſi jus habeat, vel non habeat, tantumdem Domino pro emenda perſolvat.*

Can. XLI. *Pro pace quoque meliùs conſervanda ſtatuimus, quòd caſtra non ædificentur de novo, occaſione bovariæ, vel quacunque alia ratione, nec munitiones dirutæ reædificentur.*

Can XLII. *Mulieres quoque viduæ, & mulieres hæredes nobiles, quæ munitiones habent vel caſtra, inimicis fidei vel pacis ſcienter non nubant. Quod ſi fecerint, caſtra ipſa & munitiones à terrarum dominis occupentur, ad hæredes tamen ipſarum legitimè reverſura.*

Can. XLIII. *Nullus omninò judex occaſione expenſarum ſeu prætextu alicujus conſuetudinis, pro juſtitia exhibenda aliquid à litigantibus exigere vel extorquere præſumat; ſed gratis omnibus juſtitia exhibeatur, poſtpoſita gratia, odio, vel timore.*

Can. XLIV. *Si autem aliqui pauperes ſint, aut pro paupertate Advocatum habere non poſſint, dèt ipſis Curia Advocatum, ſi cauſa indiguerit Advocato.*

Can. XLV. *Hæc autem ſtatuta præcipimus per Parochiales Presbyteros parochianis diligenter exponi quater in anno: in Dominicis videlicet diebus, quæ jejunia quatuor temporum proximè ſubſequuntur.*

CONCILIUM NARBONENSE anni 1235.

1. Conſtitutis ex Ordine Prædicatorum Inquiſitoribus à Gregorio Papa IX. initum Concilium trium Provinciarum Narbonenſis, Arelatenſis, & Aquenſis, eiuſdem, ut credere par eſt, Summi Pontificis iuſſu, qui tres iſtos Metropolitanos ſelegerat Petrum Amelium Narbonenſem, Joannem Arelatenſem, Raimundum Aquenſem, tametſi duo ultimi, præſertim Aquenſis, extra ditionem illam eſſent, quam rexerant Comites olim Toloſani; ſed maior fortaſſe de his fiducia concepta fuerat, ut ſingulari prudentia Inquiſitionibus fidei certas leges præſcriberent. Narbone igitur convenientes novem ſupra viginti canones procuderunt; ex quibus ſelectiores huc adducimus.

Can. VI. *Omnes verò ab hæreſi converſos faciatis culpas ſuas Clero & populo convocatis publicè confiteri & abjurare atque jurare, prout in mandatis Apoſtolicis & in ſtatutis Domini Romani pleniùs continetur. Niſi ubi culpæ levitas & ſcandali enormitas rigori etiam huic quidquam oſtenderent detrahendum, & ſingulis fiant publica inſtrumenta continentia culpas & abjurationes, & promiſſiones, & pœnitentias eorumdem; ne ulteriùs perire poſſit vel latere veritas diu celata, nunc autem à Domino tam mirabiliter quàm miſericorditer revelata.*

Can. VII. *Illa ſemper retentione cautè adhibita, ut liceat vobis, ſeu aliis Inquiſitoribus, ſeu quibus Romana Eccleſia, vel ille cui ex officio competit, duxerit committendum, pro veſtro & illorum arbitrio ac voluntate injunctis pœnitentiis addere, vel detrahere ex cauſa rationabili quandocunque.*

Can. XI. *Et illos qui poſt abjurationem erroris ſeu purgationem deprehenſi fuerint in abjuratam hæreſim recidiſſe, ſæculari judicio ſine ulla penitùs audientia relinquatis, animadverſione debita puniendos; cùm ſufficiat tales per falſam converſionem ſemel Eccleſiam decepiſſe; præſertim ubi tanta invaluit eorum multitudo, licèt eis pœnitentibus nequaquam pœnitentia ſit neganda.*

2. Can. XXII. *Illud autem caveatis ſecundùm providam Sedis Apoſtolicæ voluntatem, ne teſtium nomina verbo vel ſigno aliquo publicentur: ſed ſi inſtat, contra quem ſit inquiſitio, dicens, fortè ſe inimicos habere, vel ſe in aliquos conſpiraſſe: inimicorum ab eo ſeu conſpiratorum nomina, & inimicitiarum ſeu conſpirationis cauſa & veritas exigentur: ut ſic & teſtibus conſulatur, ipſis etiam convincendis.*

Quod hic ſtatuitur, & infra can. 24. de teſtibus etiam criminoſis, infamibus, & criminis eiuſdem participibus ac delicti ſociis, particulare utique eſt in cauſa hæreſis; non verò in aliis quibuslibet cauſis, in quibus huiuſmodi teſtimonia iure repelluntur, l. ob carmen, §. ſi teſtes, ff. de teſtibus: c. in primis, 3. q. 1. c. ex parte, &c. veniens, de teſtibus. Et ordo iudiciorum exigit, & naturalis ratio ſuadet, ut reus audiatur allegans cauſas ſuſpicionis contra teſtes; c. ſuſpectos c. 3. q. 5.

Can. XXIII. *Ad nullius verò condemnationem ſine lucidis & apertis probationibus, vel confeſſione propria procedatis. Satiùs enim eſt facinus impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare.*

Can. XXIV. *Quamvis in eiuſmodi crimine, propter ipſius enormitatem, omnes criminoſi & infames, & criminis etiam participes ad accuſationem & teſtimonium admittantur.*

Can. XXV. *Illis tantùm exceptionibus fidem teſtium ex toto evacuantibus, quæ non ex zelo juſtitiæ, ſed ex malignitatis fomite procedere videantur: ut ſunt conſpirationes & inimicitiæ capitales: alia verò crimina etſi debilitent, non repellunt, præſertim ſi teſtes de crimine fuerint emendati.*

CONCILIUM TURONENSE anni 1236.

1. Apud Turones ſub Pontifice Gregorio IX. regnante ſancto Ludovico, initum fuit ab Archiepiſcopo Juhello provinciale Concilium, cuius præcipuos canones hic proferimus.

Can. II. *Quia per advocatorum, vel ſcriptorum imperitiam multa ſolent in cauſis pericula evenire, ſtatuimus, quòd nulli recipiantur in cauſis publicis, niſi per triennium jura audierint, vel ſint in cauſarum exercitio approbati.*

Can. III. *Item nulli recipiantur ſcriptores in Curia, niſi ſciant ſtylum Curiæ, & ſtatuta, ſuper quibus examinari debebunt per officiarios locorum tam Advocati publici, quàm etiam ſcriptores.* Inſcriptus eſt Canon iſte de Notarijs.

Can. IV. *Statuimus, quòd nulli ſtatuantur Officiales, niſi per quinquennium jura audierint, vel per cauſarum exercitium judicandi officio ſint meritò approbati.*

2. Can. XIII. *Diſponant Epiſcopi in ſuis Diœceſibus, qualiter de novo converſi erudiantur in fide, & commodè ſuſtententur, ſicut viderint expedire; ne ſub paupertatis prætextu, ad vomitum redire cogantur.*

Præclarè dicit S. Papa Gregorius in primum Pſalmum pœnitentialium: *Boni Medici officium eſt non ſolum ſalutem reſtituere, ſed etiam reſtitutam cuſtodiæ ſedulitate ſervare.* At Epiſcopis animarum cura incumbit, quemadmodum Medicis cura corporum.

3. Can. XIV. *Injungimus Abbatibus, & Prioribus, ut hoſpitalitatem exhibeant ſicut decet,*

& ma-

& maximè Religioſis, qui nudi nudum ſequuti, propter Chriſtum propria dimiſerunt.
Iſtam hoſpitalitatis virtutem impenſe Abbatibus & Prioribus commendat Benedictus in regula, per eam Abraham & Loth Angelos excipere meruerunt, à quibus Abraham naſcituri filii promiſſionem accepit. Loth verò cum ſua familia ex incendio Sodomæ liberatus ac ereptus fuit. Et hortatur Apoſtolus Hebr. 13. *Hoſpitalitatem nolite oblviſci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hoſpitio receptis.* Duoque diſcipuli inſcii Chriſtum ipſum, poſtquam reſurrexit, hoſpitio & menſa exceperunt. Pontifex etiam Gregorius Magnus reſpon. 1. ad Auguſtinum, quartam bonorum Eccleſiæ portionem ſacris canonibus pro Epiſcopo aſſignatam deſtinari refert ad ejus familiæ ſuſtentationem, & ad hoſpitalitatem, ſuſceptionem exterorum. Citatur verò c. mos eſt, 12. q. 2.

CONCILIUM GENERALE Lugdunenſe primum ſub Innocentio IV. Pontifice anno 1245. celebratum.

1. Friderici Ænobarbi nepos, Henricique quarti Imperatoris filius, Fridericus ſecundus, ex Sueviæ Principum proſapia; beneficiis ampliſſimis ab Apoſtolica Sede affectus, quem à tenera ætate parentibus orbatum, belliſque civilibus divexatum tanta charitate in ſuam tutelam ſuſceperat Innocentius III. ut ipſius opera non modò eluſi fuerint illorum conatus, qui tum occultis conſpirationibus, tùm aperta vi materno illum Regno Apuliæ Siciliæque ſpoliare nitebantur, ſed ei aditum ad Imperium munierit, depulſo in ejus gratiam Othone, qui quartus ejus nominis fuerat deſignatus Imperator. Ingratus porrò Fridericus non tantùm his beneficiis gratiam nullam rependit, ſed arma etiam, quæ ex voto ad ſacra Palæſtinæ recuperanda loca conferre tenebatur, in Romanos Pontifices convertit. Graves imprimis cum Innocentii tertii ſucceſſore Honorio tertio ſimultates geſſit, quas poſtmodum adverſus Gregorium nonum proſequutus eſt, univerſamque factionibus & bellis laceravit Italiam, donec monente iſto & urgente copias in Syriam eduxit; ubi nullo commiſſo prælio Jeroſolymam à Saracenorum Calipha recepit, dicis tantùm cauſa, & ſpecie tenus, inita cum illo turpi pactione.
2. Hinc regreſſus in Occidentem complures Eccleſiæ Romanæ terras, qua proditionibus, qua Marte aperto invadit: adeò ut majore Piceni & Latii parte occupata Romam ipſam obſidione cinxerit, & quotquot Romanorum in ejus cecidere poteſtatem, vel gladio vel laqueo interemerit, omnem Italiam hoſtilibus armis depopulatus ſit, excitata in hoc ipſum & promota ſibi adhærentium factione, cui *Gibellinorum* nomen inditum: qui verò in antiquo Romanæ Sedis obſequio perſeverabant, nomen habuere *Guelforum*. Primas belli molitiones & impetus Fridericus excitatis ſibi addictorum partibus eſt exorſus, reliquos verò, qui juſta legitimaque ſubiectione Pontificis partes tuebantur, ad propulſandam iniuſtam aggreſſionem compulit. Indeque innumeræ cædes, direptiones, captivitates, incendia, omneſque hoſtiles & barbaricæ immanitates tota Italia graſſabantur.
3. His aliæ diriſſimæ in aliis Chriſtianis Provinciis ſtrages & calamitates accedebant. Saracenorum armis, quibuſcum Fridericus fœdus & amicitiam contraxerat, Orientem ſimul & Occidentem infeſtantibus. Imminebant præterea extremæ Conſtantinopolitano Imperio clades, cuius tunc Latini vix reliquias tuebantur; conſpirantibus adverſum eos Græcis finitimiſque Barbaris, nulla humani ſubſidii ſpe affulgente propter bella, quibus Occidentem Fridericus diſtinebat. Alter malorum cumulus iiſdem temporibus Chriſtianæ reipublicæ funeſtus incubuit. Gens enim Tartarorum, direpta primùm utraque Armenia, deinde vaſtatis, quę inter maria Caſpium & Euxinum interiacent, Provinciis Georgianorum & Mengrelinorum, veterem Iberiam & Cholcon incolentium, Moſcoviam, Poloniam, Tranſylvaniam, Hungariam, cædibus & incendiis populata eſt, Battone duce, circa annum 1241.
4. Angebat ſimul optimi Pontificis animum collapſa Eccleſiæ diſciplina, morumque perverſitas in graviora quotidie vitia dilabentium, ſive Clerum, ſive reliquum Chriſtianum populum inſpiceres. Cui malo cauſam dederant diutina bella, factiones, ſchiſmata renaſcentia. Cura iſta Pontificem ſollicitabat, ut Eccleſiæ tranquillitatem, & priſtinum, qui propemodum obſoleverat, dignitatis ſplendorem recuperaret. His de cauſis iamdudum Gregorius nonus, qui præceſſerat, Concilium generale Romæ indixerat. Eò cùm plurimi ex Galliis & Hiſpanis Antiſtites Genuenſium triremibus vecti properarent, in Friderici claſſem inciderunt, quam ductabat eius ex concubina filius Encius, quem pater Sardiniæ Regem inauguraverat; cui ſuas quoque maritimas vires Piſana civitas adiunxerat. Et cùm Encius in Apuliam ad patrem miſiſſet, inquirens, quid de captiva illa Prælatorum turba, in qua tres erant Cardinales Legati, fieri juberet, ille hac proſperitate inſolens hoc diſticho ad filium reſcripſit:

Omnes Prælati Papa mandante vocati,
Et tres Legati, veniant hucuſque ligati.

Eoſque ad ſe adductos Fridericus in diverſos per Apuliam carceres diſtribuit. Eam cladem & calamitatem ſic ægrè tulit Pontifex Gregorius, ut ex animi mœrore intra paucos dies extinctus ſit. Huic ſublectus Cœleſtinus quartus paucis diebus ſuperſtes vita exceſſit.
5. Cœleſtinum excepit Innocentius quartus, Sinibaldus antea vocatus, patria Genuenſis, ex illuſtri Fliſcorum gente Comitum Lavanię. Iſte Friderico ſtatim ęquiſſimas pacis conditiones obtulit: At ille, qui nec cum Infidelibus bellum gerere, neque cum fidelibus pacem colere ſciebat, omnibus deſpectis conditionibus, precibuſque & admonitionibus reiectis, maiori etiam furore exarſit. Tum demum Innocentius, ut luctuoſis Eccleſiæ ruinis occurreret, cùm nihil per Italiam bellorum tempeſtatibus undique iactatam tutum eſſet, clam in Galliam, ubi ſanctus regnabat Ludovicus, ſe recepit, Conciliumque generale Lugduni indixit: quò citatus ad cauſam dicendam Fridericus reus ire renuit: Legatos verò miſit, in quibus præeminebat Thadæus vir induſtrius, qui audacter in Concilio Friderici cauſam propugnavit.
6. Præſedit ſummus Pontifex, eique ad dexteram aſſedit Conſtantinopolitanus Imperator, ad ſiniſtram verò alii Principes laici. Interfuere tres Patriarchæ, Conſtantinopolitanus, Antiochenſis, & Aquileienſis, quamvis cum hoc tertio reliqui duo huius conſeſſus ordinem initio acriter diſputaſſent, eiuſque ſedem disieciſſent, quia non erat de priſcis quatuor Patriarchis.
7. Friderici cauſa ſedulò explorata, Innocentius de Synodi ſententia ipſum damnatum Imperio, Regnique Apuliæ, Siciliæque dignitate ſpoliavit. Tum Germania univerſa à Friderico defecit. Novus exinde creatus eſt Imperator Henricus Thuringiæ & Haſſiæ Landgravius. Iſtoque poſt biennium mortuo, Villielmus Hollandiæ Comes. Longobardi in Fridericum rebellant, ipſùmque acie victum in fugam vertunt. Ille profugus in Apuliam conceſſit, & lecto per ægritudinem decumbens, à Manfredo filio illegitimo, qui theſauro patris Regnoque Siciliæ inhiabat, ſuffocatus eſt, admoto eius ori pulvinari, ut referunt Martinus Polonus, Villanius, Ricordanus, S. Antoninus, aliique: mors eius anno contigit 1250.
8. Huiuſce Concilii decreta, quotquot à Bonifacio Papa VIII. in librum Decretalium ſextum compilata ſunt, iuxta ordinem, quem eodem in libro ſub diverſis titulis habent, placet huc referre: quin etiam omiſſiones ſupplere, quæ Binii collectoris optime de Eccleſia meriti diligentiam effugerunt.

Cùm in multis juris articulis infinitas reprobetur; provide duximus ſtatuendum, ut per illam generalem clauſulam, quidam alii, *quæ frequenter in literis noſtris inſeritur, ultrà tres vel quatuor in judicium non trahantur, quorum nomina in primo citatorio exprimat Imperatori, ne locus fraudi forſitan relinquatur, ſi circa ea poſſit liberè variare.* c. cùm in multis, de reſcriptis in 6.

Perpetuo probibemus edicto, ne ſub aliqua ex his formis, quas perniciosa curioſitas adinvenit: Eligo poſtulando, *&* poſtulo eligendo; *aut*: Eligo poſtulandum, *aut* poſtulo eligendum;

cùm nec vera electio, nec vera poſtulatio reſultet ex ipſis, quin ſibi potiùs adverſentur invicem, ad faciendas electiones, vel poſtulationes, de cætero procedatur: ſi ſecùs actum fuerit, eo ipsò irritum decernentes. Sub ea etiam forma: Eligo & poſtulo, prout poteſt meliùs de jure valere, (*cùm incertitudinem contineat*) *quemquam poſtulari vel eligi probibemus; ſtatuentes, quod contra factum fuerit, viribus omninò carere, niſi quando probabiliter dubitatur, utrùm quis ſit eligendus, vel potiùs poſtulandus, &c.* c. 1. de poſtulatio. Præla. in 6.

Sciendum, electionem eſſe juris ordinarii & communis, poſtulationem verò extraordinarii, cùm petat Superioris diſpenſationem ad promovendum eum, qui ob aliquod juris impedimentum eligi vetatur.

Diſpendia litium æquitatis compendio volentes, qua paſſumus induſtria coarctare, ſtatutum felicis recordationis Gregorii Papæ noni prædeceſſoris noſtri ſuper boc editum ampliantes, decrevimus, ut ſi quis contra alium plures perſonales movere voluerit actiones, non ad diverſos judices, ſed ad eoſdem ſuper buiuſmodi quæſtionibus omnibus literas ſtudeat impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commodo careat literarum; nec proceſſus babitus valeat per eaſdem: reo, ſi eum per ipſas citaverit, vel fatigaverit, in expenſis legitimis condemnandus. Reus quoque ſi eodem iudicio durante actorem ſibi obnoxium dixerit, reconventionis beneficio vel conventionis (ſi contra eum literas impetrare maluerit) de iure ſuo debet apud eoſdem iudices experiri, niſi eos ut ſuſpectos poterit recuſare, ſimili pœna ſi contra boc fecerit puniendus. c. diſpendia, de reſcrip. in 6.

Statuimus, ut ſi quis electionem, poſtulationem, vel proviſionem factam impugnat, in formam objiciens aliquid, vel perſonam, & propter boc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quàm qui defendit, & generaliter omnes, quorum intereſt, & quos cauſa contingit, per ſe vel per procuratores ad cauſam inſtructos ad Sedem Apoſtolicam à die objectionis iter arripiant infrà menſem. Sed ſi pars alia non venerit intra viginti dies, poſt adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obſtante cujuſquam abſentia, ſicut de jure fuerit, procedatur. Hæc autem in Dignitatibus, Perſonatibus, & Canoniis obſervari volumus & mandamus. Adjicientes, ut qui plenè non probaverit, quod in formam opponit, ad expenſas, quas propter boc pars altera ſe feciſſe docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit ejus, quod objicit in perſonam, à beneficiis Eccleſiaſticis triennio ſe noverit ſuſpenſum: ad quæ ſi infra illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit, eis ipſo jure perpetuò ſit privatus, nullam ſuper boc de miſericordia ſpem aut fiduciam babiturus: niſi manifeſtiſſimis conſliterit documentis, quòd ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis & ſufficiens excuſaret. c. 1. de election. in 6.

In electionibus & poſtulationibus ac ſcrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, vel incerta penitùs reprobamus. Statuentes, ut bujuſmodi votis pro non adjectis babitis, ex puris conſenſibus celebretur electio; voce illorum, qui non purè conſenſerint, ea vice, in alios recidente.

C. in electionibus, eod. tit. id conformatur regulæ generali: *Actus legitimi non recipiunt conditionem neque diem*, c. actus legitimi, de regu. jur. in 6. & l. actus legitimi, ff. eodem.

Statuimus, ut conſervatores, quos plerumque concedimus, à manifeſtis iniuriis & violentiis defendere poſſint, quos eis committimus defendendos: nec ad alia, quæ indicialem indaginem exigunt, ſuam poſſint extendere poteſtatem: c. 1. de offic. & poteſt. jud. deleg. in 6.

Officii noſtri debitum remediis invigilat ſubditorum, quia dum eorum excutimus onera, dum ſcandala removemus, nos in eorum quiete quieſcimus & fovemur in pace. Proinde præſenti decreto ſtatuimus, ut Romanæ Eccleſiæ Legati quantumcunque plenam legationem obtineant, ſive à nobis miſſi fuerint, ſive ſuarum prætextu Eccleſiarum legationis ſibi vendicent dignitatem; ex ipſius legationis munere conferendi beneficia nullam babeant poteſtatem: niſi boc alicui ſpecialiter duxerimus indulgendum; quod in Fratribus noſtris legatione fungentibus nolumus obſervari; quia ſicut bonoris prærogativa lætantur, ſic eos autboritate fungi volumus ampliori. c. de Offic. Leg. in 6.

Probibemus quoque, ne Remenſis Archiepiſcopus in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum foraneos Officiales conſtituat; quia cum Metropolitanis, ne ſuorum Suffraganeorum ingrediantur Diœceſes, ut in eis autboritate propria judicent, diſponant, aliquidve aliud agant, canonica probibeant inſtituta; nequaquam boc poſſunt in illis per alios exercere. Nec pro eo quod cauſas per appellationem delatas ad ipſos poſſunt in Suffraganeorum ſuorum diœceſibus delegare, ſimiliter eis licet tales Officiales inſtituere in eiſdem, qui eorum vice, cum appellatur ad ipſos, citationes vel inbibitiones faciant, ſeu compeſcant in bac parte rebelles. Quia in cauſis per appellationem devolutis ad ipſos, jam juriſdictionem obtinere noſcuntur, propter quod licite poſſunt ſuper illis committere vices ſuas; Non ſic autem in aliis, in quibus nondum extitit appellatum; & idcircò non debent aliquos conſtituere pro citationibus in futuris cauſis appellationum, & inbibitionibus faciendis; niſi aliud Remenſis Eccleſia, circa talium Officialium inſtitutionem, de conſuetudine obtineat ſpeciali. A quibus etiamſi de conſuetudine bujuſmodi poſſint in Remenſi provincia conſtitui, inbibitiones tamen ne procedatur in cauſis, priuſquam ad Remenſem curiam appellatur, fieri penitus interdicimus & inbibemus. Officiales autem Remenſis Archiepiſcopi, quamdiu in ſua Provincia vel circa illam extiterint, in Suffraganeos interdicti, vel ſuſpenſionis vel excommunicationis proferre ſententias non attentent: Et boc idem ab Officialibus cæterorum Metropolitanorum circa ipſorum Suffraganeos (quibus ob reverentiam Pontificalis officii deferri volumus in bac parte) præcipimus obſervari c. 1. de offic. Ordinar. in 6.

Juris eſſe ambiguum non videtur, iudicem delegatum, qui à Sede Apoſtolica mandatum ad boc non acceperit ſpeciale, iubere non poſſe alterutram partium coram ſe perſonaliter in iudicio comparere, niſi cauſa fuerit criminalis; vel niſi pro veritate dicenda, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel alia iuris neceſſitas partes coram eo exegerit perſonaliter comparere. c. 1. de judiciis in 6.

Exceptionis peremptoriæ ſeu defenſionis cuiuslibet principalis cognitionem negotii contingentis ante litis conteſtationem obiectus, niſi de re iudicata tranſacta, ſive finita excipiat litigator, litis conteſtationem

nem

nem non impediat, nec retardet. Licèt dicat objector, quod reſcriptum non fuiſſet obtentum, ſi quæ ſunt impetranti oppoſita, fuiſſent expoſita deleganti. c. 1. de litis conteſt. in 6.

Actor, qui ad terminum venire, ad quem citari adverſarium fecerat, non curavit, venienti reo in expenſis propter hoc factis legitime condemnetur: ad citationem aliam minimè admittendus, niſi ſufficienter caverit, quod in termino fideliter debeat comparere. c. 1 de dolo & contuma. in 6.

Eum qui ſuper dignitate, perſonatu, vel beneficio Eccleſiaſtico obtinendis cum aliquo litigat poſſeſſore; ob partis adverſæ contumaciam cauſa rei ſervandæ in ipſorum poſſeſſionem ſtatuimus non mittendum, ne per hoc ad ea ingreſſus patere valeat vitioſus. Sed liceat in hoc caſu, contumacis abſentiam divina replente præſentia, etiam lite non conteſtata, diligenter examinato negotio, ipſum ſine debito terminare. c. 1. de eo qui mittitur in poſſeſſionem cau. rei ſerv. in in 6.

Statuimus, ut poſitiones negativas, quæ probari non poſſunt niſi per confeſſionem adverſarii, judices admittere poſſint, ſi æquitate ſuadente viderint expedire. c. de confeſſis in 6.

Romana Eccleſia: & infrà. In appellationis cauſa is, qui appellantis procurator, vel advocatus in priori judicio fuerat, non recipiatur in teſtem. Neque indiſtincte ipſi appellanti (præſumptione faciente pro eo) deferatur etiam juramentum; ſed tunc cùm inſpectis perſonarum & ipſius cauſæ circumſtantiis id fuerit faciendum. c. Romana de teſtibus, in 6.

Pia conſideratione ſtatuit mater Eccleſia, quod majoris excommunicationis exceptio in quacunque parte judiciorum oppoſita lites differat, & repellat agentes, ut ex hoc magis cenſura Eccleſiaſtica timeatur, communionis periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur; excommmunicati, dum à communibus actibus excluduntur, rubore ſuffuſi, ad humilitatis gratiam & reconciliationis effectum facilius inclinentur. Sed hominum ſuccreſcente malitia, quod proviſum eſt ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in cauſis Eccleſiaſticis frequenter hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum differri negotia, & partes fatigari laboribus & expenſis: proinde quia morbus iſte quaſi communis irrepſit, dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, ſpeciem illius & nomen excommunicatoris exprimat, ſciturus eam rem ſe deferre debere in publicam notitiam, quam infra octo dierum ſpatium (die in quo opponitur minimè computato) probare valeat apertiſſimis documentis. Quod ſi non probaverit, judex in cauſa procedere non omittat, reum in expenſis, quas actor ob hoc diebus illis ſe feciſſe docuerit, prehabita taxatione condemnans. Si verò poſtmodum inſtantia durante, judicij & probationis copia ſuccedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum, & probetur: Actor in ſequentibus excludatur, donec meruerit abſolutionis gratiam obtinere. His quæ præceſſerunt, nihilominùs in ſuo robore duraturis. Proviſo quod ultra duas vices hæc non opponatur exceptio: præterquam ſi excommunicatio nova emerſerit, vel evidens & prompta probatio ſupervenerit de antiqua. Sed ſi poſt rem judicatam talis exceptio proponatur, executionem impediet; ſed ſententia quæ præceſſit, non minus robur debitum obtinebit. Eo tamen ſalvo, ut ſi actor excommunicatus ſit publice, & hoc judex noverit quandocumque, (etſi de hoc reus non excipiat) judex ex officio actorem repellere non poſtponat. cap. 1 de exceptionib. in 6

Frequens & aſſidua nos querela circumſtrepit, quod ſpoliationis exceptio nonnunquam in judiciis calumnioſè propoſita, cauſas Eccleſiaſticas impedit & perturbat. Dum enim exceptioni inſiſtitur, appellationes interponi contingit, & ſic intermittitur, & plerumque perimitur cauſæ cognitio principalis: Et propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: ſtatuimus, ut in civilibus negotiis, ſpoliationis objectu quæ ab alio quam ab actore facta proponitur, judex in principali procedere non poſtponat. Sed ſi in civilibus ab actore, in criminalibus autem ſe ſpoliatum reus aſſerat à quocunque, infra quindecim dierum ſpatium (poſt diem in quo proponitur) quod aſſerit, comprobabit. Alioquin ex expenſis, quas interim actor ob hoc fecerit, judiciali taxatione præhabita, condemnetur: alias, ſi judici æquum viſum fuerit, puniendus. Illum autem ſpoliatum intelligi volumus in hoc caſu, cùm criminaliter accuſatur, qui tota ſua ſubſtantia, vel majori parte ipſius, ſe per violentiam deſtitutum affirmat: ſecundùm hoc loqui Canones ſano credendum eſt intellectu, quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus. Habet enim ſpoliatus privilegium, ut non poſſit exui jam nudatus. Solet autem inter Scholaſticos dubitari, ſi ſpoliatus à tertio, de ſpoliatione contra ſuum accuſatorem excipiat, an ei tempus à Judice debeat indulgeri, infra quod reſtitutionem imploret: ne fortè ſic velit exiſtere, ut omnem accuſationem eludat; quod ſatis æquitati & juri conſonum æſtimamus. Quod ſi infra tempus indultum reſtitutionem non petierit, & cauſam, cum potuerit, non ducat ad finem, non obſtante ſpoliationis exceptione poterit accuſari. cap 1. de reſtitutione ſpoliatorum, in 6.

Cùm æterni tribunal Judicis illum reum non habeat, quem injuſte judex condemnat, teſtante Propheta: Nec damnabit eum, cùm judicabitur illi; caveant Eccleſiaſtici judices, & prudenter attendant, ut in cauſarum proceſſibus nihil vendicet odium, aut favor uſurpet; timor exulet, præmium aut expectatio præmii juſtitiam non evertat: ſed ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus quæ in cauſis agenda fuerint, præſertim in concipiendis ſententiis & ferendis, præ oculis habeant ſolum Deum: illius imitantes exemplum, qui querelas populi Tabernaculum ingreſſus ad Dominum deferebat, ut ſecundùm ejus imperium judicaret. Si quis autem judex Eccleſiaſticus ordinarius, aut etiam delegatus, famæ ſuæ prodigus & proprii proſecutor honoris, contra conſcientiam & iuſtitiam in gravamen partis alterius, in iudicio quidquam fecerit per gratiam, vel per ſordes, ab executione officii per annum noverit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem litis parti, quam læſerit, nihilominùs condemnandus; ſciturus, quod ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe divinis, irregularitatis laqueo ſe involvet, ſecundum Canonicas ſanctiones, a qua non niſi per Summum Pontificem poterit liberari. Salvis aliis conſtitutionibus, quæ iudicibus male iudicantibus pœnas ingerunt & infligunt. Dignum eſt enim, ut qui in tot præſumit offendere,

pœna

pœna multiplici caſtigetur, cap. 1. de ſent. & re jud. in 6.

Ad Apoſtolicæ dignitatis, & infrà. Sanè cùm dura guerrarum commotio nonnullas Chriſtianæ profeſſionis Provincias diutius afflixiſſet, nos ad Fridericum præcipuum Principem ſæcularem hujuſmodi diſſenſionis & tribulationis authorem, à felicis recordationis Gregorio Papa prædeceſſore noſtro ſuis exceſſibus anathematis vinculo innodatum, ſpeciales nuncios & magnæ authoritatis viros, videlicet venerabiles Fratres P. Albanenſem & H. Sabinenſem Epiſcopos, ac dilectum filium Guilielmum Baſilicæ duodecim Apoſtolornm Presbyterum Cardinalem, qui ſalutem zelabantur ipſius, duximus deſtinandos, facientes ſibi proponi per ipſos, quòd nos & fratres noſtri, quantum in nobis erat, pacem per omnia ſecum habere, necnon cum omnibus hominibus optamus, parati ſibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam univerſo. Et quia Prælatorum, Clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captivos, & omnium captivorum tam Clericorum, quàm Laicorum, quos ceperat in galeis, reſtitutio poterat eſſe pacis plurimùm inductiva, eum ut illos reſtitueret, (cùm hoc idem tam ipſe, quàm ſui nuncij, antequam ad Apoſtolatus vocati eſſemus officium, promiſiſſent) rogari ac peti fecimus ab ipſo per eoſdem, ac proponi inſuper, quod iiſdem parati erant pro nobis audire & tractare pacem, ac etiam audire ſatisfactionem, quam facere Princeps vellet de omnibus pro quibus erat vinculo excommunicationis adſtrictus. Et offerre præterea, quod ſi Eccleſia eum in aliquo contra debitum læſerat, (quod non credebat) parata erat corrigere ac in ſtatum debitum reformare. Et ſi diceret ipſe, quod in nullo contra juſtitiam læſerat Eccleſiam, nec quod nos ipſum contra juſtitiam læſiſſemus, parati eramus vocare Reges, & Prælatos, & Principes tam Eccleſiaſticos, quam ſæculares ad aliquem tutum locum, ubi per ſe vel ſolemnes nuncios convenirent. Eratque parata Eccleſia de conſilio Conſilii ſibi ſatisfacere, ſi eum læſiſſet in aliquo, ac revocare ſententiam, ſi quam contra ipſum injuſtè tuliſſet, & cum omni manſuetudine & miſericordia, quantum cum Deo & honore ſuo fieri poterat, recipere de injuriis & offenſis ipſi Eccleſiæ, ſuiſque per eum irrogatis, ſatiſfactionem ab eo volebat; Et omnes amicos ſuos ſibique adhærentes in pace ponere, plenaque ſecuritate gaudere, ut nunquam hac occaſione poſſent aliquod ſubire diſcrimen. Sed licèt ſic apud eum pro pace paternis monitis & precum inſiſtere curaremus lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans more aſpidis aures ſuas, preces hujuſmodi & monita elata obſtinatione ac obſtinata elatione deſpexit. Propter quod non valentes abſque gravi offenſa Chriſti ejus iniquitates ampliùs tolerare, cogimur urgente nos conſcientia juſtè animadvertere in eumdem. Et ut ad præſens de multis aliis ejus ſceleribus taceamus, quatuor graviſſima, quæ nulla poſſunt tergiverſatione celari, commiſit. Dejeravit enim multoties, pacem quondam inter Eccleſiam & Imperium reformatam temerè violando, &c. Perpetravit ſacrilegium, capi faciens Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac aliarum Eccleſiarum Prælatos, & Clericos religioſos & ſæculares, venientes ad Concilium, quod idem prædeceſſor noſter duxerat convocandum, &c. De hæreſi quoque non dubiis & levibus, ſed evidentibus argumentis ſuſpectus habetur, &c. Præter hæc Regnum Siciliæ, quod eſt ſpeciale patrimonium Principis Apoſtolorum, & quod idem ab Apoſtolica ſede tenebat in feudum, jam ad tantam in Clericis & laicis exinanitionem ſervitutemque redegit, quod eis penè nihil habentibus, & omnibus exinde ferè probis ejectis, illos qui remanſerunt ibidem, ſub ſervili quaſi conditione vivere, atque Romanam Eccleſiam, cujus ſunt principaliter homines & vaſſalli, offendere multipliciter & hoſtiliter impugnare compellit. Poſſet etiam meritò reprehendi, quod mille quidem furtorum annuam penſionem, in qua pro eodem regno ipſi Eccleſiæ Romanæ tenetur, per novem annos & ampliùs ſolvere prætermiſit. Nos itaque ſuper præmiſſis, & quàm pluribus aliis ejus nefandis exceſſibus, cum fratribus noſtris & ſancto Concilio deliberatione præhabita diligenti, cùm JEſu Chriſti vices licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in B. Petri perſona ſit dictum: Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, memoratum Principem, qui ſe Imperio & Regnis, omnique honore & dignitate reddidit tam indignum, quique propter ſuas iniquitates adeò ne regnet & imperet eſt abjectus, ſuis ligatum peccatis & abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino oſtendimus, denunciamus, nihilominùs ſententiando privamus; omnes qui ei juramento fidelitatis tenentur aſtricti, à juramento hujuſmodi perpetuo abſolventes; authoritate Apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam de cætero ſibi tanquam Imperatori vel Regi pareat & intendat. Decernendo quoslibet, qui ei deinceps ut Regi vel Imperatori conſilium vel auxilium præſtiterint, ſeu favorem, ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio Imperatoris ſpectat electio, eligant libere ſucceſſorem. De præfato Siciliæ Regno providere curabimus cum eorumdem fratrum noſtrorum conſilio, ſicut videbimus expedire. c. ad Apoſtolicæ de ſent. & re jud. in 6.

Cordi nobis eſt lites minuere, & à laboribus relevare ſubjectos. Sancimus igitur, ut ſi quis in judicio, vel extra, ſuper interlocutoria vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare deproperet, petat Apoſtolos, quos ei præcipimus exhiberi: in quibus appellationis cauſam exprimat, & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appellationi forſan ex Superioris reverentia ſit delatum. Poſt hoc appellatori ſecundùm locorum diſtantiam, perſonarum & negotii qualitatem, tempore proſecutionis indulto, ſi voluerit appellatus & petierit, principales perſonæ per ſe vel procuratores inſtructos cum mandatis ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad cauſam ſpectantibus, accedant ad Sedem Apoſtolicam ſic parati, ut (ſi nobis viſum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omiſſo, procedant in negotio principali, quantum de jure poterit & debebit: his quæ in appellationibus à definitivis ſententiis interpoſitis antiquitas ſtatuit, non mutatis. Quod ſi appellator, quæ præmiſſa ſunt, non obſervet, reputabitur non appellans, & ad prioris judicis redibit examen in expenſis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempſerit hoc ſtatutum,

in eum

jneum tanquam contumacem tam in expenſis, quam in cauſa, (quantum à jure permittitur) procedatur. Juſtum eſt equidem, ut in eum jura inſurgant, qui jus & judicem & partem eludit. cap. 1. de appellatio. in 6.

Legitima ſuſpicionis cauſa contra judicem aſſignata, & Arbitris à partibus ſecundùm formam juris electis, qui de ipſa cognoſcant, ſæpè contingit, quòd ipſis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad deciſionem ipſius negotii, ut tenentur, judex proferat excommunicationis ſententiam contra ipſos, quam ipſi tum propter odium, tum propter favorem partium diutius vilipendunt. Quare cauſa ipſa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo hujuſmodi neceſſariam adhibere medelam, ſtatuimus, ut ipſis Arbitris per judicem competens terminus præfigatur, infra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo, vel alter eorum ejuſdem ſuſpicionis negotium terminare procurent. Alioquin judex ex tunc in principali negotio procedere non omittat. can. legitima eod. tit.

9. *Pro humani redemptione generis de ſummis cœlorum ad ima mundi deſcendens, & mortem tandem ſubiens temporalem DEI Filius JEſus Chriſtus, ne gregem ſui pretio Sanguinis glorioſi redemptum aſcenſurus poſt reſurrectionem ad Patrem abſque paſtore deſereret, ipſius curam beato Petro Apoſtolo (ut ſuæ ſtabilitate fidei cæteros in Chriſtiana religione firmaret, eorumque mentes ad ſalutis opera ſuæ accenderet devotionis ardore) commiſit: unde nos ejuſdem Apoſtoli effecti, diſponente Domino (licet immeriti) ſucceſſores, & ipſius Redemptoris locum in terris, quamquam indignè, tenentes, circa gregis ejuſdem cuſtodiam ſollicitis excitati vigiliis, & animarum ſaluti jugis attentione cogitationis intendere, ſummovendo noxia, & agendo profutura debemus; ut excuſſo à nobis negligentiæ ſomno, noſtrique cordis oculis diligentia ſedula vigilantibus, animas Deo lucrifacere ſua nobis cooperante gratia valeamus. Cùm igitur illi, qui ſic horrenda inhumanitate deteſtandaque ſævitia mortem ſitiunt aliorum, ut ipſos faciant per aſſaſſinos occidi, non ſolùm corporum, ſed etiam mortem procurent animarum, niſi eos exuberans gratia Divina prævenerit, ut ſint armis ſpiritualibus præmuniti; ac omnis poteſtas tribuatur à Domino ad juſtitiam rectumque judicium exercendum; Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam nefarias præſumptiones Eccleſiaſticæ animadverſionis mucrone ferire, ut metus pœnæ meta huiuſmodi præſumptionis exiſtat, præſertim cùm nonnulli Magnates, taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorumdem aſſaſſinorum Domino impetrare, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam; ſacri approbatione Concilii ſtatuimus, ut quicunque Princeps, Prælatus, ſeu quævis alia Eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, quempiam Chriſtianorum per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit, (quamquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptaverit, vel defenderit, ſeu occultaverit, excommunicationis & depoſitionis à dignitate, honore, Ordine, officio & beneficio incurrat ſententias ipſo facto; & illa aliis libere per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur. Sit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus, tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, à toto Chriſtiano populo diffidatus perpetuo. Et poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis, aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis vel depoſitionis ſeu diffidationis adverſus eum ſententia requiratur.* cap. 1. de homicid. in 6.

Mirum eſt, tantam fuiſſe illius Sæculi in loquendo barbariem, ut quæ tribus quatuorve lineolis exprimi perſpicuè ac eleganter poterant, longiſſimis & perplexis multiloquiorum ambagibus, & interjectis inutilibus, frequentibus & intricatis parentheſum multiplicium anfractibus, ad ultimam uſque nauſeam exprimere affectarent, etiam eminentes dignitate perſonæ, ut ex eius Concilii conſtitutionibus liquidò conſtat. Quæ etiam in originali plerumque prolixiores ſunt, quàm in compilatione canonica Pontificis Bonifacii, quam ſequi præelegi.

Volentes libertatem, quam nonnullis Apoſtolica ſedes privilegio exemptionis indulſit, ſic integram obſervari, ut & illam alii non infringant, & ipſi limites eius non excedant, declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcunque ſic exempti gaudeant libertate, nibilominus tamen ratione delicti, ſive contractus, aut rei de qua contra ipſos agitur, ritè poſſunt coram locorum Ordinariis conveniri, & illi quoad hoc ſuam in ipſos iuriſdictionem, prout ius exigit, exercere. Numquid ergo caret omninò in his commodo libertatis? Non utique: quia nec coram Ordinarii ipſis, dummodo ſit in loco exempto commiſſum delictum, vel contractus initus, aut res religioſa, nec ubi domicilium habent, ſi alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, conveniri poſſunt aliquatenus ſuper iſtis: nec domiciliorum prætextu locorum Diœceſani (ſi ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipſa conſiſtit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipſis ut illic reſpondeant, injungendi aliquam habent poteſtatem: ſalvis nihilominùs caſibus aliis, in quibus eos Epiſcoporum juriſdictioni ſubeſſe canonica præcipiunt inſtituta. Et idipſum decernimus circa illos, quibus, ut non niſi ſub uno certo judice teneantur de ſe conquerentibus reſpondere, Apoſtolico privilegio eſt conceſſum. In eos autem, quibus ne interdici, ſuſpendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à Sede Apoſtolica eſt indultum, ſicut ſunt Religioſi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quiſquam Epiſcopus Monaſteriorum ſuorum Monachos pro ulla cauſa, ullove loco interdicere, ſuſpendere, vel excommunicare præſumat: iidem Ordinarii juriſdictionem ſuam, quantum ad iſta, ubicumque illi fuerint, penitùs exercere non poſſunt. Niſi forſan ipſi Monachi ad Monaſteriorum ſuorum prioratus Ordinariis eiſdem ſubjectos, (ut vel gerant eorum regimen, vel in eis tanquam proprii ipſorum locorum Monachi reſideant) fuerint deſtinati; tunc enim etſi liberè poſſint ad eadem monaſteria revocari; ac tam illorum quàm ipſorum prioratuum Monachi reputentur, (cùm non ſit inconveniens aliquem utrobique locum habere monachicum) unum alteri ſubeſſe Monaſterio, vel ab ipſo noſcitur dependere: ratione tamen eorumdem Prioratuum dicti Ordinarii ſua juriſdictione in ipſis, etiam quoad præmiſſa, quandiu morantur in illis, licite uti poſſunt.

C. 1. de privilegiis in 6. Vide infrà Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. de refor. c. 14. ubi hæc Decretalis innovatur.

10. *Cùm de diverſis mundi partibus multi confluant ad Sedem Apoſtolicam quaſi Matrem; nos ad commune tam ipſorum quàm aliorum omnium commodum*

dum & profectum paterna ſollicitudine intendentes, ut ſit illis mora hujuſmodi fructuoſa, providimus, quod ibidem de cætero regatur & vigeat juris Divini ſtudium & humani, Canonici videlicet & Civilis; unde volumus & ſtatuimus, ut ſtudentes in ſcholis ipſis penes Sedem eamdem, talibus privilegiis omninò, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent ſtudentes in ſcholis, ubi generale regitur ſtudium, ac recipiant integrè proventus ſuos Eccleſiaſticos ſicut illi. c. cùm de diverſis, de privileg. in 6.

Honorius Papa III. c. fin. de Magiſtris eos, qui propter ſtudium Theologiæ abſunt à propria Eccleſia, tametſi non reſideant, decernit per ſtudii quinquennium percipere beneficiorum proventus. Præterea ut uberior doctrinæ ſeges ac proventus percipiatur ex linguarum cognitione, ſancitum eſt in Concilio Viennenſi, cui præſedit Clemens Papa V. ut in celeberrimis Univerſitatibus, quales deſignat Romanam, Bononienſem, Pariſienſem, Oxonienſem, & Salamanticenſem, erigantur Scholæ, in quibus à peritis Profeſſoribus, aſſignatis convenientibus ſtipendiis, doceantur linguæ Hebraica, Chaldaica, & Arabica, duobus electis uniuſcuiuſque harum linguarum peritis, qui & publicè quoſvis accedentes doceant, & harum linguarum libros in Latinum fideliter transferant.

Romana Eccleſia, & infrà. Quæſtoribus autem fabricæ Eccleſiæ Rhemenſis, Archiepiſcopus ſeu Officiales ejus, citandi Suffraganeorum ipſius Eccleſiæ ſubditos, (quos iidem quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint) ut ſuper hoc compareant coram ipſis, nequaquam tribuant poteſtatem. Super benigna verò ipſorum receptione ac ſubventione ipſi fabricæ facienda, poſſunt eoſdem Suffraganeos & alios Chriſti fideles Rhemenſis provinciæ charitative monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Rhemenſis Archiepiſcopus ſtatutum Concilii generalis.

Id ſtatutum videri poteſt ſupra in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. c. 62. Refertur c. 1. de pœnit. & remiſ. in 6.

Cùm medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis; diſciplinans, non eradicans; dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat; cautè provideat judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis. Quiſquis igitur excommunicat excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſè conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò ejuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus: ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel litteras teſtimoniales confici ſigillo authentico conſignatas. Si quis autem judicum hujuſmodi conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ & Divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum. Superior verò, ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans, latorem excommunicationis ad expenſas & omne intereſſe condemnet, & alias puniat animadverſione condigna: ut pœna decente diſcant judices, quam grave ſit excommunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis volumus obſervari. Caveant autem Eccleſiarum Prælati, & judices univerſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant: quoniam ſi contingeret ſic ſuſpenſos Divina Officia exequi ſicut priùs, irregularitatem non effugiunt, juxta Canonicas ſanctiones, ſuper qua non niſi per Summum Pontificem poterit diſpenſari. c. 1. de ſent. excom. in 6.

Solet à nonnullis in dubium revocari, an cùm aliquis per Superiorem abſolvi poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis ſententiam aſſerit eſſe nullam, ſine contradictionis obſtaculo munus ei abſolutionis debeat impendi? Et an ante abſolutionem hujuſmodi is, qui ſe offert in judicio probaturum, ſe poſt appellationem legitimam excommunicatione innodatum, vel intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum, ſit in cæteris (excepto probationis illius articulo) evitandus? In prima igitur dubitatione ſic ſtatuimus obſervandum, ut petenti abſolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator, ſeu adverſarius ſe opponat, niſi eum excommunicatum pro manifeſta dicat offenſa: in quo caſu terminus octo dierum indulgebitur ſic dicenti, ut ſi probaverit quod opponit, non relaxetur ſententia, niſi priùs ſufficiens præſtetur emenda, vel competens cautio de parendo juri, ſi offenſa dubia proponatur. In ſecunda verò quæſtione ſtatuimus, ut is qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ ut actor in judiciis attentaverit, interim evitetur. Extra judicium verò in officiis, poſtulantioni, & electionibus, ac legitimis actibus nihilominùs admittatur. cap. ſolet, de ſent. excom. in 6.

Statuimus, ut nullus judicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione, & aliis quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare majori excommunicatione præſumat; ſalvis conſtitutionibus contra illas legitimè promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato. Quod ſi ex locutione & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortiùs indureſcat, poterit Judex poſt monitionem canonicam hujuſmodi participantes conſimili damnare cenſura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare, cap. ſtatuimus, de ſentent. excom. in 6.

Quia periculoſum eſt Epiſcopis, & eorum Superioribus, propter executionem Pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo caſu interdicti vel ſuſpenſionis incurrant ſententiam ipſo facto; Nos deliberatione provida duximus ſtatuendum, ut Epiſcopi, & alii ſuperiores Prælati, nullius conſtitutionis occaſione, ſententiæ, ſive mandati, prædictam incurrant ſententiam ullatenus ipſo jure; niſi in ipſis de Epiſcopis expreſſa mentio habeatur, cap quia periculoſum, eod. tit in 6.

Romana Eccleſia, & infrà. Cæterùm interdicti vel Excommunicationis ſententias latas ab Officialibus Archidiaconorum, ſeu quibuslibet aliis juriſdictionem habentibus Suffraganeorum Rhemenſis Eccleſiæ ſubditis, Rhemenſis Archiepiſcopus & ejus Officiales (omiſſis ipſis excommunicatoribus) non relaxent; ſalva contraria conſuetudine ſuper hoc, ſi quam habent. Porrò excommunicationum ſententiæ à Rhemenſi Archiepiſcopo ſuiſque Officialibus generaliter promulgatæ, ſubiectos iuriſdictioni eiuſdem Archiepiſcopi tantùm ligant. Sed nec in ſpecie nec in genere pro culpis & offenſis præteritis vel præſentibus excommunicationum ſententias abſque competenti monitione præmiſſa promulgent: & ſi contra præſumpſerint, iniuſtas noverint eſſe illas. Caveant etiam, ne

tales

tales ſententias excommunicationis, ſive ſpecialiter, ſive generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet ſi tale quid fecerint, vel etiam pro jam commiſſis ſub hac forma, ſi de illis intra tale tempus minimè ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora in exhibenda ſatisfactione, vel culpa ſeu offenſa præceſſerit, quibus meritò ad injungendam ſatisfactionem hujuſmodi, & taliter probibenda ſimilia inducantur, aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententiis exprimant) cauſa ſubſit. In Univerſitatem vel Collegium proferri excommunicationis ſententiam penitus probibemus; volentes animarum periculum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cùm nonnunquam contingeret, innoxios hujuſmodi ſententia irretiri: ſed in illos dumtaxat de Collegio vel Univerſitate, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgetur. cap. Romana Eccleſia, eod. tit. in 6.

Dilecto filio Decano Aurelianenſi, & infrà. Præterea cùm omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctiſque ſe defenſare permittant; licuit utique ipſi Decano, ſi prædictus Ballivus eum bonis ſuis mundanis injurioſè ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit, ut ſuperiùs eſt expreſſum, contra illius violentiam injuriamque ſe tueri. Et quoniam adversùs ejus nimiam potentiam ſufficiens temporalis defenſio fortè non aderat, potuit etiam ſpiritualiter, gladio videlicet utendo Eccleſiaſtico, defenſare; ac recurrere propter hoc ad arma ſpiritualia, quæ ſunt Eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine illis uti: præſertim cùm dictus Ballivus poſt latas ad eum ab eodem Decano ex aliis cauſis excommunicationis ſententias (ſicut idem Decanus aſſeruit) ipſum tanquam exinde provocatus, ſententiis ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet iiſdem: & propter hoc poſtmodum ipſe Decanus ſententiam tulerit interdicti, tanquam ſpirituali ſe mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam, ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum & in ipſarum contemptum illatam. Et quidem cùm liceat cuilibet ſuo vicino vel proximo pro repellenda ipſius injuria ſuum impartiri auxilium: imò ſi poteſt, & negligit, videatur injuriantem fovere, ac eſſe particeps ejus culpæ, licuit profectò ipſi Decano proprio ſibimet ſubvenire ſubſidio, & ſuammet temporalem injuriam ſua propria ſpirituali defenſione tueri: ſicque utrumque quodammodo gladium, & temporalem, & Eccleſiaſticum, alterum videlicet altero adjuvare: maximè quia hi duo gladii conſueverunt exigente neceſſitate ſibi ad invicem ſuffragari, & in juvamen alterius mutua ſubventione frequentiùs exerceri cap. dilecto, eod. tit. in 6.

Hoc eodem in Concilio inſigne rubri pilei Cardinalibus datum proditur. In eodem pariter produnt aliqui, occaſione depoſitionis Friderici, fuiſſe ius Imperatorem eligendi Septemviralibus ſuffragiis alligatum; quidam verò hoc referunt ad ſecundum Lugdunenſe Concilium, ſub Gregorio decimo celebratum. Ab aliis autem refertur id inſtitutum ad Gregorium V. Pontificem, & Othonem tertium Imperatorem, qui cùm eſſent patria Teutonici, ius iſtud Teutonicis Principibus attribuerunt. Fuerat quidem anteà ſucceſſio ad Imperium iuris hæreditarii: Cùm autem Otho tertius nullos haberet liberos, urgeretque metus futuri internecini belli pro hac ſucceſſione ob diverſa Principum ſtudia, conſtat quidem tum primùm Pontificia ſimul & Imperiali ſanctione Germanicum Imperium fuiſſe Principum Germanorum deinceps electioni alligatum, ut multi contendunt, ſive Septem virorum dumtaxat, ut alii conſtanter aſſerunt: eſt enim de his magna inter eruditos pleroſque concertatio. Conſule cap. venerabilem, de electio. cuius author Innocentius tertius. Decreto etiam huiuſce generalis Concilii proclamata fuit generalis Chriſtianorum bellica expeditio, nomine *Cruciatæ*, atque ad eius expenſas neceſſarias deſtinata fuit, non quidem (quod erroneè ſcribit Abbas Stadenſis in Chronico ad annum 1245.) proventuum Eccleſiaſticorum pars quinta, ſed vigeſima dumtaxat, idque ad triennium; id enim compertum eſt ex ipſiſmet verbis decreti 17. iſtius Concilii: *Cæterùm* (inquit) *ex communi Concilii approbatione ſtatuimus, ut omnes omninò Clerici, tam ſubditi, quàm Prælati, vigeſimam Eccleſiarum proventuum uſque ad triennium conferant in ſubſidium Terræ Sanctæ, per manus eorum, qui ad hoc Apoſtolica fuerint providentia ordinati: quibuſdam dumtaxat Religioſis exceptis ab hac præſtatione meritò eximendis, illiſque ſimiliter, qui aſſumpto vel aſſumendo Crucis ſignaculo ſunt perſonaliter profecturi. Nos & Fratres noſtri Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales plenariè decimam perſolvemus. Sciantque ſe omnes ad hoc fideliter obſervandum per excommunicationis ſententiam obligatos, ita quod illi, qui ſuper hoc fraudem ſcienter fecerint, ſententiam excommunicationis incurrant.*

SELECTA CAPITA

Ex Statutis Sancti Ludovici Francorum Regis apud Pariſios anno 1254.

Cap. I. *Quæſtus quidem illicitos, quantum poſſibile fuerit, in Ballivis & aliis Curialibus noſtris reprimere cupientes, Seneſcallos, Ballivos, Præpoſitos, Vicecomites, & villarum majores, & alios Officiales noſtros, juramento ſubſcripto duximus aſtringendos. Cujus ſi ipſi Seneſcalli, Ballivi, & alii Officiales noſtri fuerint tranſgreſſores, pœnas debitas in bona ipſorum, vel ſi res exigat, in perſonas, noſtræ voluntatis, vel deputatorum à nobis, arbitrio reſervamus. Si verò Majores, Ballivos, vel Officiales dejerare contigerit, in hac parte à Seneſcallis ſub bonarum teſtimonio perſonarum, & cum ipſarum conſilio puniantur.*

Cap. II *Jurabunt igitur omnes & ſinguli ſupradicti, quod quamdiu commiſſam ſibi tenebunt Seneſcalliam, vel Balliviam, Præpoſituram, vel aliud quodcunque officium ſupradictum, tam minoribus, quàm mediocribus, tam majoribus, quàm advenis, tam indigenis, quàm ſubjectis, ſine nationum & perſonarum acceptione jus reddent: ſervantes tamen in locis ſuis ſua jura, uſus & conſuetudines approbatas.*

Cap. III. *Jurabunt inſuper bona fide jura noſtra requirere & ſervare, & aliorum jura ſcienter non auferre, nec diminuere, nec etiam impedire.*

Cap. IV. *Jurabunt etiam, donum ſeu munus quodlibet à quacunque perſona per ſe, vel per alium, non recipere in pecunia, auro, vel argento, vel rebus aliis quibuſcunque mobilibus, aut immobilibus, aut ſe moventibus, ſeu beneficiis perſonalibus ſive perpetuis, præter eſculenta, quorum valor in una hebdomada ſummam decem ſolidorum Pariſiorum non excedat: & quod dicta bona ſeu beneficia uxoribus ſuis, liberis, fratribus, ſororibus, nepotibus, neptibus, vel conſanguineis, aut domeſticis ſeu conſimilibus minimè procurabunt. Imò bona fide diligentiam adhibebunt, ne uxores ſuæ vel aliæ perſonæ proximè nominatæ dona vel munera recipiant. Quod ſi fecerint, ex quo hoc ſciverint, eos ad reſtituendum bona fide compellant, ſub debito juramento.*

His

His conformantur alia Francica edicta, quale eſt Caroli IX. Regis in Comitiis Aurelianenſibus art. 43. prohibens etiam munera victualia litigantium. Deuſque ipſe ſic loquitur Deuter. 16. ℣. 19. *Non accipies perſonam, nec munera; quia munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba juſtorum.*

Cap. V. *Jurabunt etiam, quod ab illis de ſua Seneſcallia vel Ballivia, nec ab illis qui cauſam habent coram ipſis, vel ſcient in proximo habituros, mutuum non recipient per ſe, vel per alium, ultra ſummam viginti librarum, quas reddent à die contracti mutui infrà duos menſes, licet etiam creditores velint ſolutionis terminum prorogare.*

2. Cap. XI. *Inhibemus verò diſtrictè Seneſcallis & Ballivis noſtris, poſſeſſiones aliquas per ſe vel per alium emere, adminiſtratione durante in Seneſcallia vel Ballivia ſua, vel fraudulenter in alia ſine noſtra licentia præcedente. Quod ſi fecerint, emptionem irritam eſſe, & poſſeſſiones ſic emptas fiſco noſtro, ſi nobis placuerit, volumus applicari:*

Sanctam iſtam Ludovici legem (ait Baluzius) diu viguiſſe conſtat; adeò ut cùm Cancellinus de Vairollis Seneſcallus Cadurcenſis nonnullas poſſeſſiones emiſſet in ſua Seneſcallia, neceſſum ei fuerit anno 1361. literas à Carolo V. Rege impetrare, quibus huic derogaretur ſtatuto.

Cap. XII. *Probibentes inſuper Seneſcallis & Ballivis noſtris, ne quamdiu Seneſcalli vel Ballivi fuerint, ſibi vel ſuis liberis, fratribus, aut ſororibus, nepotibus, neptibus, conſanguineis, vel quibuſcunque de ſua familia matrimonia copulent cum perſonis ſuæ Seneſcalliæ, aut Balliviæ ſuæ, ſine noſtro ſpeciali conſenſu, nec prædictos in Religione ponant, aut beneficia Eccleſiaſtica vel poſſeſſiones eis acquirant.*

Hoc ſimiliter ſtatuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 9. *Ita plerumque temporalium Dominorum ac Magiſtratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros & mulieres ſub eorum juriſdictione degentes maximè divites, ſpem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant cum iis matrimonium contrahere, quos ipſi Domini vel Magiſtratus illis præſcripſerint: Quare cùm maximè nefarium ſit matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias naſci, à quibus jura expectantur, præcipit ſancta Synodus omnibus cujuſcumque gradus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna quam ipſo facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè ſubditos ſuos vel quoſcumque alios cogant, quo minùs liberè matrimonia contrahant.*

Cap. XX. *Quia verò nemo ſine cauſa vel culpa privandus eſt jure ſuo, Ballivis noſtris & aliis Officialibus prædictis inbibemus, ne deſaiſiant aliquem ſine cauſæ cognitione, vel noſtro ſpeciali mandato; ſubditos etiam noſtros novis exactionibus, conſuetudinibus vel oneribus non affligant, Cavalcatas extorquendæ pecuniæ cauſa non mandent, ſed ex cauſa tantummodo neceſſaria. Et tunc volentes perſonalem facere Cavalcatam, ad eam redimendam data pecunia non compellant.*

Cap. XXIII. *Cæterùm ordinationem factam de Judæis diſtrictè obſervari præcipimus, quæ talis eſt: Judæi ceſſent ab uſuris, & blaſphemiis, & ſortilegiis, & tam Talmud, quam alii libri, in quibus inveniuntur blaſphemiæ, comburantur. Et Judæi, qui hoc ſervare noluerint, expellantur, & tranſgreſſores legitimè puniantur. Et vivant omnes Judei ex laboribus manuum ſuarum, vel de negotiationibus ſine terminis & uſuris.*

Cap. XXIV. *Prætereà probibemus diſtrictiùs quod nullus omninò ad taxillos ludat, ſive aleis, ſive ſcacis. Scholas etiam deciorum (id eſt* des Brelans*) probibemus, & probiberi volumus omninò, & tenentes eas diſtrictiùs puniantur. Fabrica autem deciorum probibeatur ubique.*

His conformantur tit. ff. de aleatoribus: & authen. de ſanctiſſimis Epiſc. §. interdicimus, colla. 9. & Apoſt. can. 41. & 42. & ex Concil. Lateran. ſub Innocentio III. cap. Clerici officia de vita & honeſt. Cler.

3. Cap. XXV. *Nullus præterea recipiatur ad moram in tabernis faciendam, niſi ſit tranſiens, vel viator, vel in ipſa villa non babeat aliquam manſionem.*

Si hæc laicis publica lege prohibentur, quantò magis Clericis interdicuntur; vide Apoſtolorum can. 53. Eadem vetantur can. Laodicenſi 24. & ſextæ Synodi can. 9. & Concilii Carthag. III. can. 27. & his poſterioribus pleriſque Canonibus.

SANCTI LUDOVICI FRANCORUM Regis Pragmatica Sanctio.

LUDOVICUS DEI gratia Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam: pro ſalubri & tranquillo ſtatu Eccleſiæ regni noſtri, nec non pro Divini cultus augmento, & Chriſti fidelium animarum ſalute, utque gratiam & auxilium omnipotentis DEI (cujus ſolius ditioni ac protectioni regnum noſtrum ſemper ſubiectum extitit, & nunc eſſe volumus) conſequi valeamus, quæ ſequuntur hoc edicto conſultiſſimo in perpetuum valituro ſtatuimus & ordinamus.

Primo, ut Eccleſiarum regni noſtri Prælati, Patroni, & beneficiorum Collatores ordinarii ius ſuum plenariè babeant, & unicuique ſua iuriſdictione ſervetur.

2. *Item Eccleſiæ Cathedrales, & aliæ regni noſtri liberas electiones, & earum effectum integraliter babeant.*

3. *Item ſimoniæ crimen peſtiferum Eccleſiam labefactans à regno noſtro penitùs eliminandum volumus & iubemus.*

4. *Item promotiones, collationes, proviſiones & diſpoſitiones Prælaturarum, dignitatum, & aliorum quorumcunque beneficiorum & officiorum Eccleſiaſticorum regni noſtri, ſecundùm diſpoſitionem, ordinationem & determinationem iuris communis, ſacrorum Conciliorum Eccleſiæ Dei, atque inſtitutorum Sanctorum antiquorum Patrum fieri volumus & ordinamus.*

5. *Item exactiones, & onera graviſſima pecuniarum per Curiam Romanam Eccleſiæ regni noſtri vel impoſitas, vel impoſita, quibus miſerabiliter regnum noſtrum depauperatum exiſtit, ſive etiam imponendas, vel imponenda, levori aut colligi nullatenus volumus, niſi dumtaxat pro rationabili, pia, & urgentiſſima cauſa, vel inevitabili neceſſitate, & de ſpontaneo & expreſſo conſenſu noſtro, & Eccleſiæ regni noſtri.*

6. *Item libertates, franchiſias, prærogativas, iura ac privilegia per inclytæ recordationis Francorum Reges prædeceſſores noſtros, & ſucceſſivè per Nos Eccleſiis, Monaſteriis, ac locis piis, Religioſis, nec non Eccleſiaſticis perſonis regni noſtri conceſſas, & conceſſa, innovamus, laudamus, & approbamus.*

CONCILIUM LONDINENSE anni 1268.

1. OThobonus S. Andriani Diaconus Cardinalis anno 1268. à Clemente IV. miſſus Apoſtolicus Legatus, ad reformandas regnorum Angliæ, Scotiæ atque Hiberniæ Eccleſias, inſtaurandamque in eis collapſam ſacrorum Rituum morumque ſanctiorum inſtitutionem, Concilium natio-

nationale Antiſtitum totius Britanniæ Hiberniæque inſularum Londini, quæ primaria eſt Angliæ civitas, quam interluit fluvius Tameſis, convocavit; quod magnum ratione præeminentis excellentiæ vocatur à Matthæo Veſtmonaſterienſi. Cujus ſumma præcipuaque apud gentes illas authoritas fuit, ejuſdem inſtituta religioſe ab Anglis, Scotis, Hibernis, & Valliæ populis ſervata ſunt aduſque Provinciarum illarum à Romana Eccleſia ſub Henrico Rege VIII. defectionem.

Can. I. *Quia multorum ſimplicitas in Baptiſmi collatione deficeret, cùm neceſſitatis articulus immineret, niſi à miniſtris Chriſtianæ fidei docerentur; provide conſtituimus, ut Parochiales Presbyteri, eorumque perpetui Vicarii formam Baptiſmi Parochianis ſuis frequenter exponant diebus Dominicis in vulgari. Et quia præter certum ſalutis periculum non poteſt hoc negligi vel omitti; ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus, ut quilibet Archidiaconus per ſuum Archidiaconatum circa Presbyteros & Vicarios ipſos inquiſitionem faciat diligentem, eos, quos hoc ſalubre ſtatutum invenerit non ſervare, graviter, prout rei qualitas exegerit, puniendo.*

2. Can. II. *Quoniam cæca cupiditas ita ruit in Prælatos, ut operum terrenorum queſtu minime contenta, pro ſacris etiam & Divinis, quæ æſtimationem non capiunt, pretium profana venalitate ſuſcipiant, ſtatuimus & præcipimus oleum ſanctificatum & chriſma à miniſtris Eccleſiæ pure atque devote qualibet excluſa cupiditatis labe conferri, nulla difficultate in eis exhibendis adhibita, prætextu alicujus conſuetudinis, quæ dicitur ab eiſdem, qui ea recipiunt, aliqua quibuslibet perſolvenda: quibus adiicimus, ut ſuper iis tam Epiſcopi quam Archidiaconi per loca ſuæ juriſdictionis contra recipientes inquiſitionem faciant diligentem: & quos tales invenerint, tamquam ſimoniacos puniant ſecundum Canonicas ſanctiones. Qui ſi hoc implere neglexerint, Epiſcopus à Pontificalibus, Archidiaconus ab officio, quouſque rem congrue emendaverint, ſint ſuſpenſi.*

Percommodus videtur iſte locus ad refellendum errorem Calvini, quem hodierni Angli ducem in rebus fidei ſequuntur, ut compleatur effatum illud Chriſti aſſerentis, cœcum ſi cœco ducatum præſtet, ambos in foveam caſuros. Impudenter hic hæreſiarcha negat quemquam priſcorum Patrum unctionis olei quaſi rei Sacramentariæ meminiſſe. Quod falſiſſimum eſſe ſequentibus teſtimoniis commonſtratur. Tertullianus lib. de reſurrectione carnis: *Caro* (inquit) *ungitur, ut anima conſecretur: caro ſignatur, ut anima muniatur; caro manus impoſitione adumbratur, ut anima ſpiritu illuminetur.* Et in libro de Baptiſmo: *Exinde egreſſi de lavacro perungimur.* Idem lib. 1. contra Marcionem verſus finem conjugit *Olei unctionem cum aqua Baptiſmi.* Quemadmodum etiam lib. de Baptiſmo: *in nobis carnaliter currit unctio, ſed ſpiritualiter proficit.* Et poſt pauca: *Dehinc manus imponitur per benedictionem advocans & invitans Spiritum ſanctum.* S. Cyprianus lib. 1. epiſt. ult. *Ungi quoque neceſſe eſt eum qui baptizatus ſit, ut accepto chriſmate eſſe unctus Dei & habere in ſe Chriſti gratiam poſſit.* Prudentius in ψυχομαχία.

Poſt inſcripta oleo frontis ſignacula, per quæ
Unguentum regale latum eſt, & Chriſma perenne.

Idemque in hymno ante ſomnum,

Cultor Dei memento,
Te fontis & lavacri
Rorem ſubiſſe ſanctum,
Te chriſmate innotatum.

S. Auguſtinus lib. 5. de Baptiſ. cont. Donat. cap. 20. *Quomodo aquam mundat & ſanctificat homicida? Quomodo benedicunt oleum tenebræ?* (Et ſubinde:) *Si ergo ad hoc valet quod dictum eſt in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt & valent etiam per homicidas.* Conſtanter ibi diſputat Sanctus Doctor, & valere baptiſmum etiam ab hæreticis collatū & ſuſceptum, neque Sacramenta tum regenerationis per aquam, tum Confirmationis per unctionem & chriſma cum manus impoſitione, neque Euchariſtiæ, quæ tria ſimul ex Eccleſiæ veteri uſu conferri mos erat, vim ſuam mutuari à moribus miniſtrantium, ſed ex ipſa Chriſti inſtitutione. Idemque lib. 2. contra literas Petiliani cap. 104. *In hoc unguento Sacramentum Chriſmatis vult Petilianus interpretari. Quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum, ſicut ipſe Baptiſmus eſt, ſed poteſt eſſe in hominibus peſſimis.* Et inferius: *Diſcerne igitur viſibile ſanctum Sacramentum, quod eſſe & in malis poteſt: illis ad præmium, iſtis ad judicium, ab inviſibili unctione charitatis, quæ proprie bonorum eſt.* S. Papa Gregorius in Cant. 1. *In Engaddi* (inquit) *balſamum gignitur, quod cum oleo Pontificali benedictione chriſma efficitur, quo dona ſancti Spiritus exprimuntur.* Ex Patribus Græcis teſtimonia perſpicua ſuppetunt. Juſtinus qu. 137. orthodoxorum ſcribit peractis myſteriis Baptiſmi, conſignari fideles ſacro unguento. Orig. hom. 8. in Levit. prope fin. *Sic ergo converſis à peccato purificatio; purificatio quidem per omnia illa datur quæ ſuperiùs diximus. Donum gratiæ Spiritus per olei imaginem deſignatur; ut non ſolùm purgationem conſequi poſſit is, qui à peccato convertitur, ſed à Spiritu ſancto repleri.* Deinde homil. 9. ultra medium: *Omnes quicumque unguento ſacri Chriſmatis delibuti ſunt, Sacerdotes effecti ſunt, ſicut & Petrus ad omnem Eccleſiam dicit: Vos autem genus electum, regale Sacerdotium.* Cyrillus Jeroſolymitanus Catech. Myſtag. 3. *Quemadmodum panis Euchariſtiæ poſt Sancti Spiritus invocationem non amplius eſt panis communis, ſed eſt Corpus Chriſti: ſic & ſanctum hoc unguentum non ampliùs eſt unguentum nudum, poſtquam jam conſecratum eſt, ſed eſt chriſma Chriſti, quod adventu Spiritus ſancti, per ipſius divinitatem energiam habet, quâ frons & alii ſenſus tui ſymbolice inunguntur. Et corpus quidem iſto viſibili unguento perungitur, anima vero ſancto ac vivifico Spiritu ſanctificatur.* Gregorius Nazianzenus Orat. in ſanctum Lavacrum hæc ait: *At ſi tu per Baptiſmum teipſum obfirmaveris, ac præclariſſimo & firmiſſimo auxilio tibi in futurum caveris, animam ſcilicet & corpus unctione & Spiritu conſignans, quemadmodum olim Iſrael nocturno illo primigenioque tuente cruore, quid tibi accidet? Et quod tibi præſidium comparatum erit? Audi Salomonis parœmias? Si ſederis, ait, intrepidus eris; ſi dormieris, ſuavis erit ſomnus tuus.* Heu miſerandam & ter quaterque dolendam hæreticorum ſortem! qui Sacramentum iſtud Divinæ Unctionis, ac fontem aquæ vivæ ſalientis in vitam æternam, non turbaverunt modo, ſed omnino ſibimetipſis extinxerunt præcluſeruntque; hoc Sacramento anima ſpirituali lætitia perfunditur, & ad pugnam ſalutarem roboratur, quæ ſunt proprietates & fructus Sacramenti hujus emanantes à ſacratiſſimo illo nomine Salvatoris, ex quo prodierunt vivifica Eccleſiæ Sacramenta, de quo ſcriptum eſt Cant. 1. *Oleum effuſum Nomen tuum*, & in Pſalmis: *Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Oleum namque ſymbolum eſſe ſcimus hilaritatis atque lætitiæ. Hinc ethnici homines geniales dies celebraturi, unguentis delibuti in publico ſe conſpiciendos præbebant. Vitæ quoque Magiſter cùm vellet è jejunio hypocriſin arcere, hilares atque jucundos nos eſſe jubet, dicens: *Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans.* Et cum docet pluris faciendam eſſe nobis reprehenſionem acerbam viri boni, qui nos, quibus hæremus vitiis, revellere ſtudet, quàm improborum hominum aſſentationem, blandaque verba, quibus exhilaramur, hilaritatem animi oleo comparat: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Unctio præterea ad certamina præmunit. Eamque ob cauſam athletæ olim ad certamina deſcenſuri oleo ſe totos perungebant, ne pugnando ſpiritibus tranſmiſſis per patentes corporis meatus, quos oleum obturat atque obducit, vires diſſiparentur. Nomen itaque JESU in animum admiſſum, & intra præcordia conditum, magnam ingenerat fiduciam, terroreſque depellit, turbulentos affectus mitigat & componit, ne illis ſuccumbamus, & alacres ad prælia pro Chriſto ſuſcipienda, & dura quæque & aſpera ſubeunda efficit; hinc enim dimanabat illa ſanctorum

Chri-

Chriſti Diſcipulorum conſtantia : Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine JESU contumeliam pati. Hac incitatus Divini Spiritus vi audenter proteſtatur : Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio? An anguſtia? An fames? An nuditas? An periculum? An perſecutio? An gladius? Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto JESU Domino noſtro. Atque hæc eſt virtus mirifica, qua corpore delibuto anima etiam confirmatur, & perſunditur Divini Spiritus virtutibus & donis.

3. Can. V. Statuimus, & diſtricte precipimus, ut Clerici univerſi veſtes gerant, non brevitate nimia ridiculas vel notandas, ſed ſaltem ultra tibiarum medium attingentes. Aures quoque patentes quilibet non opertas, & coronas habeant probanda latitudine condecentes. Si qui vero in Sacerdotio vel Dignitatibus conſtituti, aut curam habentes animarum, ſeu Cathedralium Eccleſiarum Canonici, contra præmiſſa in infulis corona vel tonſura deliquerint, ſi moniti non emendaverint, ipſo facto ab officio ſuſpenſionem incurrant; in qua ſi per tres menſes perſtiterint, ex tunc à beneficio ſint ſuſpenſi; nec prius per ſuos Diœceſanos ab hujuſmodi ſententiis abſolvantur, quam ſextam redditunm ſuorum illius anni partem ſolvant, per ipſos Diœceſanos fideliter pauperibus erogandam : ſalvis aliis pœnis condignis, quas Prælati ſubditis in his delinquentibus voluerint irrogare. De ipſis quoque Sacerdotibus, Deconis, Archidiaconis, & aliis in Dignitatibus conſtitutis, qui in veſtium habitu contra præmiſſa deliquerint, eadem ſtatuimus obſervari. Reliquos vero Clericos in præmiſſis delinquentes ſuorum Prælatorum arbitrio relinquimus puniendos. Præcipimus autem in virtute ſanctæ Obedientiæ univerſis Archiepiſcopis, Archidiaconis, & cæteris Prælatis, ut in locis ſuæ juriſdictioni ſubjectis, ſuper præmiſſis diligenter inquirant, & contra delinquentes ſtatutum præſens efficaciter obſervent, & faciant obſervari : Qui ſi poſtquam eis per facti evidentiam, vel alio juſto modo conſtiterit quemquam delinquere in præmiſſis, corrigere eos ſecundum ea quæ ſunt ſtatuta, neglexerit; Archiepiſcopi quidem & Epiſcopi Dalmaticæ, tunicæ & ſandaliorum uſu : Archidiaconi vero & alii inferiores Prælati ipſo facto ab ingreſſu Eccleſiæ, donec circa correctionem & emendationem exerceant ſui officii debitum, ſint ſuſpenſi.

Can. IX. Sacrorum Ordinum diſpenſatio quaſi clavis ad aperiendum varias portas ſalutis & gratiæ ſpiritualis hominibus eſt conceſſa; quam habere neceſſe eſt, ut clavis aperiat, qui curam obtinet animarum. Qui etiam clavem geſtat, extra manſionem vagari non debet, ut paratus ſit in ſtatione continua vacantibus, & non vacantes ſuis exhortationibus, quaſi paſtor ſollicitus, ad ſe trahat. Hæc licet antiqua Sanctorum Patrum decernat authoritas : quia tamen ab iis, qui temporalem fructum plus diligunt quam æternum, invenitur temere non ſervatum, prædictus Legatus circa utrumque provide ſtatuit inter alia : nullum de cætero ad Vicariam admittendum niſi in Presbyterum jam ordinatum, vel ſaltem in Diaconum proximis temporibus ordinandum : qui renuncians aliis beneficiis, ſi quæ habet curam animarum habentia, juret ibi reſidentiam facere corporalem; alioqui inſtitutionem ipſius nullam fore decrevit, & Vicariam alii conferendam. De iis autem qui tunc jam fuerant conſtituti, non tamen in Presbyteros ordinati, ſtatuit & præcepit, ut ex tunc infra annum ad minus ſe facerent in Presbyteros ordinari : alioquin privatos ipſos ex tunc Vicariis fore decrevit : quod de reſidentia circa inſtituendos præceptum erat, ſtatuens etiam circa ipſos. Nos autem contra hoc agentium malitiam compeſcere noſtra quoque ad hoc opportuna diſtrictione volentes : adiicientes ſtatuimus, ut ſi quis de cætero contra hoc ſtatutum Vicariam tenuerit, fructus ſuos non faciat ſic perceptos, ſed ipſos reſtituere teneatur. Et ipſorum medietas Eccleſiæ, cujus eſt Vicaria, tradatur, in ipſius utilitatem modis omnibus convertenda; medietatis vero pars altera in pauperes illius Parochiæ expendatur, & altera loci Archidiacono applicetur. Ipſe vero Archidiaconus ſuper his annis ſingulis inquiſitionem faciat diligentem, ſuaque opera & ſollicitudine ſtatutum hoc faciat firmiter obſervari. Sciendum, ex jure communi vacare beneficium ipſo facto Sacerdotio annexum, ſi proviſus neglexerit ad Sacerdotium integro anno promoveri.

C. cum in cunctis, §. inferiora, de electiom. & c. 1. de ætat. & qualit. & ord. præficien. & c. ei qui, de præbend. in 6. & clemen. ut ii : de ætat. & qualit. & Concilium Triden. ſeſſ. 22. cap. 4 & ſeſſ. 24. cap. 12. de refor. §. neminem. Et edictum Henrici IV. an. 1606. art. 1.

4. Can. XII. Catholica unitas ſanxit & authoritas, ut in una Eccleſia unus ſit rector quaſi unius corporis unum caput. Sed ſtupefactivæ zizaniæ ſeminator interdum per plurium in una Eccleſia patronorum diſcordiam, interdum per cupidorum figmenta, qui de ipſa Eccleſia nihil aliud quàm commodum temporale venantur, hanc peſtiferam diviſionem diverſis modis inducit, ut in plures collata una Eccleſia dividatur. Nos igitur ſtatuimus, ut omnis hujuſmodi prorſus diviſio facta, niſi tanto præceſſerit tempore, ut meritò poſſit antiquitatis jure cenſeri, per locorum Diœceſanos revocetur. Si qua verò de cætero fiat diviſio, hanc nullam ipſo jure fore decernimus. Et præſentans quidem unus, aut plures, jus illa vice præſentandi amittat, ad ſuperiorem proximum devolvendum. Si verò Prælatus ſic contulerit, vel præſentatos admiſerit, non ſolùm inſtitutio ejus viribus careat; verùm etiam ipſe, quouſque id revocaverit, ipſo facto à collatione, inſtitutione, ſeu præſentatione beneficiorum quorumlibet ſit ſuſpenſus.

5. Can. XIII. Statuimus, ut ſi quis aliquem ad Eccleſiam, vel Cœmeterium, aut Clauſtrum confugientem inde abſtraxerit violenter, vel aliàs victum neceſſarium prohibuerit, in quo ſimilis eſt necanti : aut res alienas in locis prædictis depoſitas hoſtiliter ſeu violenter aſportaverit, vel aſportari fecerit, aut factam ſuo nomine vel à familiaribus ſuis aſportationem aut prohibitionem ratam habuerit, aut abſtrahentibus, prohibentibus, vel aſportantibus præbuerit publice vel occultè auxilium, conſilium, vel conſenſum; ipſo facto ſit excommunicationis vinculo innodatus, à quo nullatenus abſolvatur, niſi priùs Eccleſiæ, cui tantam injuriam fecit, & damnum paſſo ſatisfaciat competenter.

Can. XVIII. Improbam quorumdam avaritiam perſequentes, qui cùm à ſuis Eccleſiis & Eccleſiaſticis beneficiis multa bona ſuſcipiant, domos earum & cætera ædificia negligunt : ita ut integra non conſervent, & diruta non reſtaurent; propter quod ipſarum Eccleſiarum ſtatum deformitas occupat, & multa incommoda ſubſequuntur. Statuimus

atque

atque præcipimus, ut univerſi Clerici ſuorum beneficiorum domos & cætera ædificia, prout indiguerint, reficere ſtudeant condecenter: ad quod per ſuos Epiſcopos, vel Archidiaconos, ſollicitè moneantur. Si quis verò poſt Epiſcopi vel Archidiaconi ſui monitionem, per duos menſes id facere ceſſaverit, ex tunc Epiſcopus ipſe, ipſius Clerici ſumptibus, id fieri faciat diligenter, de fructibus ipſius Eccleſiæ, vel beneficii, præſentis authoritate ſtatuti, tantum accipi faciens, quantum ad refectionem hujuſmodi ſufficiat peragendam. Cancellos etiam Eccleſiæ per eos, qui ad id tenentur, refici faciant, prout ſuperiùs eſt expreſſum. Archiepiſcopos verò, Epiſcopos & alios inferiores Prælatos domos ac ædificia ſua ſarta tecta reficere, & in ſtatu ſuo conſervare ac tenere ſub Divini judicii obteſtatione præcipimus: ut ipſi ea reficiant, quæ refectione noverint indigere.

Concilium Moguntinenſe ſub Carolo Magno can. 42. ſimiliter decernit: *Quicumque Eccleſiaſticum beneficium habent, omnino adiuvent ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas.* Et refertur à Burchardo lib. 3. Decretal. cap. 30. & ab Ivone p. 3. cap. 35. & cap. 1. de eccleſ. ædific. Item cod. tit. cap. de his, ſtatuitur: *De his qui parochiales Eccleſias habent, duximus reſpondendum, quòd ad reparationem & inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent, cùm opus fuerit, de bonis, quæ ſunt ipſius Eccleſiæ, ſi eis ſuperſint, conferre, ut eorum exemplo cæteri invitentur.* Præterea Concilium Lingonenſe anni Chr. 859. can. XI. definit: *Ut Eccleſiæ ſarciantur & reſtaurentur in ædificiis ab iis, qui rebus earum utuntur.* Ad quem enim ſpectat emolumentum, pertinet etiam onus, l. manifeſtiſſimi, §. pen. in fin. Cod. de furt. Ipſeque uſufructuarius tenetur ad ſarta tecta, l. eum ad quem, C. de uſufr. & l. uſufructu legato, ff. eod. Vide omninò Concilium Trident. ſeſs. 21. de reform. cap. 7.

Can. XX. *Deus omnipotens, cujus omnia ſunt, pretium quodlibet pro delicto non accipit, & holocauſtum non poſtulat pro peccato. Quidam verò ad aliorum regimen deputati hoc ignorantes, aut ex temeraria quadam induſtria contemnentes, cùm peccatur, à ſubditis debitam pro pecunia pœnam remittunt. Ex quo fit, ut, Deo non indulgente, tam vindex criminis quàm commiſſor ſua in eodem ſacculo delicta conſignent pariter judicandi. Et quia juxta B. Iſidorum nullam reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis æſtimat, non ex hoc mala voluntas minuitur vel mutatur, ſed potiùs datur authoritas & licentia delinquendi: Statuimus, ut Prælati, quæ corrigenda invenerint, corrigant diligenter, nec pecuniam ad hoc ut non viſitent, vel non corrigant, vel ut crimina non puniant, ab aliquo recipere præſumant; nec aliquos ſententiis ſuis involvant injuſtè, ut ab eis poſſint pecuniam ex hoc extorquere.*

Can. XXII. *Paſtor bonus agnoſcens gregem ſuum debet ipſum mentis & corporis oculis jugiter intueri, & ne ipſum inſidioſus lupus invadat, ſicut hoſtis perſequendò invigilat, ſic Prælatus reſiſtet continuè defendendo. Oportet igitur, ut corporalis præſentia ipſum ſollicitè tueatur, quia videns Paſtor & veniens ſæpè non invenit quod reliquit, eò quod illud adverſarius non recedens neque dormiens aſportavit. Sanè licèt Epiſcopi ad perſonalem reſidentiam circa gregem Domini ſibi commiſſum tam Divinis quàm Eccleſiaſticis præceptis noſcantur aſtricti: quia in partibus noſtræ legationis nonnulli ſunt, qui hoc attendere non videntur; Nos ipſos efficaciter hortamur in Domino, & in virtute S. Obedientiæ, atque ſub Divini obteſtatione judicii commonemus, ut ad commiſſi gregis curam, ad deſponſatarum ſibi Eccleſiarum ſolatium, præcipuè diebus ſolemnibus Quadrageſimalibus, & Adventus, præſentiam ſuam exhibeant debitam, quibus ſe fide media copularunt: ſanctum Chriſma, Oleum ſacrum, & Oleum infirmorum in die Cœnæ Domini quolibet anno conficiant, niſi eos dictis diebus ab ipſorum Eccleſiis à ſuis ſuperioribus evocatos, vel ex alia juſta cauſa oporteat abſentare, ut quod ipſorum nomen prætendit, & commiſſum ſibi miniſterium exigit, quod non minùs gerit oneris quàm honoris, ſolicitis ſtudeat excubiis obſervare.*

Can. XXIII. *Nonnulli in Eccleſia, quæ per proprios conſuevit gubernari Rectores in uſus eorum conceſſa, ut totum quod ex appropriata ſibi Eccleſia provenit, inhianter abſorbeant, ipſam relinquunt Vicario deſtitutam, aut ſi Vicarium in ea fortaſſis inſtituunt, ita modicam eidem relinquunt fructuum portionem, quod non poteſt ſibi ſufficere; & Archidiaconorum, & alia ſibi incumbentium onera ſupportare. Quo fit, ut quod in eleemoſynam eſt proviſum, in ſitim avaritiæ confluat, tranſeat in rapinam. Super his igitur ſalubria remedia cogitantes, ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus, ut univerſi Religioſi exempti Ciſtercienſes, & alii quicunque, qui Eccleſias in proprios uſus habent, ſi Vicarii non ſint poſiti in iiſdem, infra ſex menſium ſpatium Vicarios præſentare Diœceſanis, qui eos inſtituere debeant, non omittant; quibus ſufficientem aſſignare pro facultate Eccleſiarum ſtudeant portionem. Alioquin ex tunc iidem Diœceſani id facere ſtudeant diligenter. Statuimus quoque, ut Epiſcopi qui Eccleſias in proprios uſus habent, domos in ipſarum Parochiis conſtruant, vel olim conſtructas reædificent & conſervent, in quibus honeſtè poſſint recipi viſitantes. Supradicta verò omnia tam ab Epiſcopis, quàm ab aliis, qui Eccleſias in proprios uſus habent, fieri præcipimus & ſervari.*

Ad curam verò alicui Monaſterio ſubjectam non monachi, ſed ſæculares Clerici ab Epiſcopo cum conſilio Monachorum inſtituendi ſunt; ſic tamen ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio ejus dependeat tam ordinatio, quàm depoſitio & totius ejus vitæ converſatio, c. 1. de Capell. Monachorum.

Can. XXX. *In poſterum cùm ad beneficium curam habens animarum quemquam præſentari, aut ipſius collationem aliàs fieri contigerit, ſtatuimus, ut Prælatus, qui circa hoc ſuum gerit officium, priùs de vita & converſatione præſentati ac inſtituendi, atque de aliis, quæ jura præcipiunt, inquiſitione præmiſſa, inquirat. Hoc quoque vigilanter diſcutiat & perquirat, utrùm habeat præſentatus, vel inſtituendus, hujuſmodi perſonatus, ſeu alia beneficia curam animarum habentia.*

Can. XXXI. *Nos & animarum ſaluti & Eccleſiarum ſtatus & indemnitati diligentia qua poſſumus ex officii noſtri debito proſpicere cupientes, univerſas Eccleſiarum commendationes hactenus quibuſcunque factas, niſi ex evidenti utilitate unius tantùm Eccleſiæ commendatio facta ſit, penitùs revocamus, & ipſas ex tunc vacantes decernimus: eis ad quos ipſarum collatio, vel ad eas præſentatio ſpectat, diſtrictè mandantes, ut infra duos menſes poſt præſentis conſtitutionis noſtræ publicationem conferant, ſeu præſentent; alioquin ipſarum collatio ad Sedem Apoſtolicam devolvatur. In poſterum autem inhibemus Eccleſiam quamlibet commendari, niſi juſta cauſa & legitima id expoſcat. Et ut omnibus*

verſutiis, adinventionibus, & fallaciis occurramus, ſtatuimus, ne cuiquam ultra unum cum cura animarum beneficium obtinenti Eccleſia commendetur, neque plures Eccleſiæ alicui perſonæ valeant commendari. Quod ſi contra ea, quæ ſalubriter hac noſtra proviſione ſtatuta ſunt, Eccleſiæ commendationem a quoquam vel cuiquam in locum noſtræ Legationis fieri contigerit, ipſam, & quidquid ex ipſa ſecutum fuerit, jure decernimus non valere. Epiſcopus vero, qui commendationem contra præmiſſa fecerit, donec revocaverit, ipſo facto a collatione ſeu præſentatione beneficiorum quorumlibet ſit ſuſpenſus.

Cap. nulli liceat. de reb. Eccl. alien. prohibetur omnis rei immobilis ad Eccleſiam pertinentis quæcunque alienatio, ſive fiat per donationem, ſive per venditionem, aut permutationem, ſive per emphyteuſim perpetuam, intentanturque pœnæ Leoninæ conſtitutionis, quæ refertur l. jubemus, §. œconomus, C. de ſacroſ. Eccleſ. Gregorius Papa VII. excommunicationi ſubjicit quoſcunque prædia Eccleſiarum occupantes, tametſi accedat vitioſus Rectorum Eccleſiæ conſenſus, cap. quicunque, l. 1. 12. qu. 2. Concilium etiam Meldenſe c. 21. precarias & commutationes tempore viduatæ Eccleſiæ factas reſcindit. Et habetur c. precariæ, 11. q. 2. Sunt vero precariæ, præſtationes uſusfructus de prædio, cujus proprietatem quidem Eccleſia retinet, neque longe diſtant ab emphyteuſi, poſſuntque quocunque tempore ad Eccleſiæ libitum revocari, & cum proprietate uſus ipſarum redintegrari: & reipſa ipſo jure redintegrantur & ceſſant expleto quinquennio, niſi ſingulis quinquenniis renoventur, juxta can. 22. Concilii Meldenſis, & habetur cap. de precariis. Porro locationes rerum Eccleſiæ ad longum tempus factæ reſcinduntur ac revocantur a Concilio Tridentino ſeſſ. 25. cap. 11. de reform.

7. Can. XXXII. *Quorumdam ignorantiam vel negligentiam aut diſſimulationem, quæ circa electorum confirmationes frequenter habetur, vel etiam procuratur, ex officii noſtri debito, diligentia qua poſſumus corrigentes ſtatuimus, & in virtute ſanctæ Obedientiæ diſtricte præcipimus, ut cum electionis Epiſcopalis confirmatio poſtulatur, inter cætera ſuper quibus inquiſitio & examinatio procedere debet, ſecundum Canonum ſtatuta illud exactiſſime inquiratur, utrum beneficia plura cum animarum cura, qui electus eſt, antequam eligeretur, habuerit; & ſi habuiſſe inveniatur, an cum eo ſuper hoc fuerit diſpenſatum: & an diſpenſatio, ſi quam exhibuerit, vera ſit, & ad omnia beneficia, quæ habuerit, extendatur. Quod ſi in aliquo præmiſſorum is, ad quem confirmatio ſpectat, electum deficere diſcuſſione compererit, eidem nullatenus munus confirmationis impendat.*

Ex Canone iſto compertum fit, tunc temporis electionum Epiſcopalium uſum apud Clerum & Populum perduraſſe: jus vero illas confirmandi fuiſſe penes Metropolitanum, aut cæteros una cum illo Provinciæ Epiſcopos; ſi enim Summus Pontifex confirmaſſet, aut proviſionem concedere conſueviſſet, nullatenus Legatus ei præcepiſſet ſub virtute ſanctæ obedientiæ.

Can. XXXIII. *Sane illud interdum evenire didicimus, ut cum vacante ſede, quamquis aſcendere concupiſcit, ipſe, metuens ſe obtentorum beneficiorum pluralitate in ſuo deſiderio poſſe deficere, ipſa beneficia reſignat, imo penes eum, ad cujus collationem ſpectant, deteſtabili quadam fictione deponit, ut ſi eum eligi non contingat, eadem beneficia quaſi depoſita reaſſumat. Contra hoc ergo tam abominabile colludium, & ſanctum & Deo placens obſtaculum opponentes diſtrictius inhibemus, ne cuiquam de cætero taliter ſua beneficia reſignanti, eadem reſtituantur: nec quaſi de novo aliquatenus concedantur, ſed tanquam ad vacantia de perſonis aliis canonice ordinetur. Quod ſi hujuſmodi reſignanti beneficia ipſa, vel aliquod ex eis, fuerint reddita vel conceſſa, redditionem & conceſſionem in eum factam invalidam decernimus & inanem. Qui vero taliter in ſuis manibus reſignata poſtmodum ſcienter ea contra præmiſſa contulerint, aut ipſum reſignantem inſtituerint in eadem, ſi quidem Epiſcopus fuerit, a Pontificalium indumentorum uſu, ſi alius vero Prælatus inferior, ab officio ſint ſuſpenſi, donec illud duxerint revocandum.*

Can. XXXIV. *Quia plerumque evenire didicimus, quod cum ad vacantem Eccleſiam fuerit præſentatio facienda, is qui præſentandus eſt, prius cum patrono de certa ſumma ex bonis Eccleſiæ annuatim ſolvenda paciſcitur, & ſic pactus ad Eccleſiam præſentatur. Nos huic actui tam ſimoniæ vitium, quam Eccleſiæ diſpendium ingerenti occurrere intendentes, univerſas promiſſiones & pactiones hujuſmodi penitus revocamus, & eas in poſterum fieri diſtrictius inhibemus, & ſi factæ fuerint, vires aliquas decernimus non habere.*

Can. XLII. *Et quidem ne proprietatis vitio ſuper dorſum peccatoris fabricandi occaſio Sathanæ offeratur, & ipſi homini detur habilitas delinquendi, ſtatuimus, ut cum quiſpiam Monachorum ſeu aliorum Religioſorum veſtibus, calceamentis, vel aliis vitæ neceſſariis indiguerit, is qui ſuper his miniſtrandis gerit officium, pecuniam ſeu denarios non tradat pro re hujuſmodi taliter indigenti, ſed res ipſas, prout neceſſitas exegerit, ſubminiſtret. Si autem is, qui hujuſmodi præeſt officio, contra facere præſumpſerit, officio, in quo ſic deliquit, & præſtitit materiam delinquendi ſit privatus; & nihilominus aliter Superioris arbitrio puniendus.*

Can. XLIII *Monachos, ſeu Canonicos regulares per maneria vel Eccleſias ſolos morari, tam indecens, quam animabus ipſorum periculoſum eſſe conſpicientes, firmiter & diſtricte præcipimus, ut Abbates & Priores, Monachos ſic manere non faciant vel permittant; ſed ſi qui ſint, ſine moræ diſpendio revocent ad Conventum, vel ſibi Monachum unum ſtudeant ſociare. Alioquin ipſi Abbates, vel Priores, ab officio, donec adimpleverint, ſint ſuſpenſi. Quod ſi forte pauperes habeant Eccleſias, quæ duobus non ſufficiant exhibendis, faciant illis per ſæculares Clericos deſerviri, ut ſic nec debitis Eccleſiæ fraudentur obſequiis, nec regularis frangatur integritas diſciplinæ.*

Huc pertinet c. ult. de Capell. Monach. *Ad audientiam noſtram pervenit, quod nonnulli Monachi lege tibi Diœceſana ſubjecti, in quibuſdam Prioratibus habitant ſolitarii contra ſtatutum generalis Concilii. Ideoque mandamus, quatenus ipſorum Abbates, vel Priores ut vel ipſos ad clauſtrum revocent, facientes in ipſis Eccleſiis deſerviri per Clericos ſæculares: vel alios Monachos eiſdem aſſocient, cum quibus vitam poſſint ducere regularem, monitione præmiſſa per cenſuram Eccleſiaſticam compellas.* Porro Concilium generale Lateranenſe ſub Alexandro III. decernit c. 2. de ſtatu Monach. *Ne ſinguli Monachi per villas & oppida & per quaſcumque Parochiales ponantur Eccleſias, ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant. Nec ſoli inter ſæculares homines ſpiritalium hoſtium conflictum expectent, Salomone dicente: Væ ſoli, quia cum ceciderit non eſt, qui ſublevet eum.*

Can. XLIV. *Ad firmam vero quæ mercationis inſtar habet alicui Monacho dari manerium, Eccleſiam, poſſeſſiones, vel alia quælibet bona, ſive a proprio Prælato, ſive ab alio quocunque, diſtrictius inhibe-*

inhibemus. Quod ſi factum fuerit, præter pœnas conſtitutionibus impoſitas, ſingulis ſextis feriis in pane tantùm & aqua per unius anni ſpatium jejunent.

CONCILIUM LUGDUNENSE SECUNdum generale à Gregorio Papa decimo celebratum anno Epochæ Chriſtianæ 1274.

1. Ab obitu Clementis IV. vacua permanſit ſedes Petri menſibus tribus & triginta, dum oppoſitis ſententiis Cardinales inter ſe diſſident, qui tandem in Sanctum Bonaventuram, Ordinis Minorum Sancti Franciſci, etiamſi nondum Cardinalis eſſet, compromiſerunt. Hic verò nullum propoſuit Cardinalem, ſed Thibaldum Leodii Archidiaconum virum ſanctitate vitæ inſignem deſignavit, qui tunc in Syria belli ſacri occaſione verſabatur. Huic nominationi cœtus Cardinalium acquievit, qui etiam tranſmiſſis in Orientem literis factam de ipſo electionem eidem ſignificarunt. Hic aſſerto ſibi Gregorii nomine, omnem adhibuit ſolicitudinem, in primis ut ſubſidia nova Chriſtianis in Oriente militantibus præſtarentur. Præterea ut Græci, quibus Michael Palæologus imperabat, deturbato Balduino ultimo ex Latinis Græcorum Imperatore, ad fidei & communionis Apoſtolicæ Sedis unitatem revocarentur. Et ſanè metuebat novus Imperator Principum Latinorum adverſus ſe conſpirationem, quam ſtudebat à ſe diſpellere, Pontificemque ſibi Romanum hac fidei profeſſione conciliare. Tertia denique ſollicitudo Pontificem urgebat, mores fidelium, maximè Clericorum, in deteriora lapſos, reformandi ac emendandi, ſimulque providendi, ne deinceps Romana Sedes cum magno Eccleſiæ detrimento & ſcandalo vacaret. His de cauſis direxit quaquaverſum literas & Nuncios ad principes & Epiſcopos ad Sacrum univerſale Concilium Lugduni indicendum poſt biennium celebrandum. Legatos inſuper ad Palæologum Imperatorem deſtinavit, qui ipſum & Græcos Antiſtites ad fidem & unionem Romanæ Eccleſiæ, & hanc œcumenicam Synodum benignè invitarent.

2. Anno igitur Chriſti ſuprà milleſimum ducenteſimo ſeptuageſimo quarto, Lugdunum convenere diverſis ex partibus Chriſtiani Orbis Epiſcopi circiter quingenti, in quibus fuere duo Patriarchæ Conſtantinopolitanus & Antiochenus, multi præterea Abbates, Magiſtri Ordinum Hoſpitalis Jeroſolymitani, & Militum Templi, Principum oratores, inter quos fuere Nuncii Imperatoris Palæologi cum literis unionem & obedientiam ſinceramque cum Apoſtolica Sede Romanaque Eccleſia fidem profitentibus. Illum verò interfuiſſe Synodo Lugdunenſi falsò ſcripſere Tritemius in Chronico Hiſaurgienſi, Siffridus, & quidam alii, cùm ex Concilii ipſius actis, & nuncis literiſque Palæologi ad Pontificem, & hujus viciſſim ad Palæologum, non niſi per Nuncios interfuiſſe conſtet. Interfuit verò Jacobus Aragoniæ Rex, qui juxta Summum Pontificem ſeorſim ab aliis omnibus conſedit. S. Bonaventuram in hoc Concilio præſediſſe produnt Petrus Galeſinus in ejus vita, duoque Sixti Pontifices IV. in Bulla canonizationis, & V. in diplomate, quo eundem inter Eccleſiæ Doctores annumerandum decernit. Verùm quia præſente Papa præſidere non poterat, non aliter intelligendum hoc eſt quàm de directione Concilii à Summo Pontifice commiſſa: ut nimirùm ea provideret, quæ proponenda eſſent. Idem tamen diem obiit extremum nondum dirempto Concilio. Sanctus verò Thomas, quem Pontifex ad Concilium acciverat, dum Lugdunum proficiſcitur, ultimo correptus morbo in monaſterio Foſſæ-Novæ Ordinis Ciſtercienſium decumbere coactus eſt, ibique fato conceſſit, vitamque mortalem æterna commutavit. Quia verò præcipuè in hac ſacra Synodo editæ Conſtitutiones fuere de Summi Pontificis electione à ſolis Cardinalibus in Conclavi facienda, & de fide proceſſionis Spiritus ſancti à Patre Filioque, & additione vocis *Filioque* ad Conſtantinopolitanum Symbolum, operæ pretium me facturum duxi, ſi duas hic contexuerim diſſertationes, quibus utramque rem & electionis, & additionis pleniùs elucidarem, poſtquam Canones à Concilio editos expoſuero.

Can. I. *Fideli ac devota profeſſione fatemur, quod ſpiritus ſanctus æternaliter ex Patre & Filio non tamquam ex duobus principiis, ſed tamquam ex uno principio, non duabus ſpirationibus, ſed unica ſpiratione procedit. Hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit; hoc firmiter tenet, prædicat, & docet, & profitetur Sancta Romana Eccleſia mater omnium fidelium & magiſtra: hoc habet orthodoxorum Patrum atque Doctorum Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera ſententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmiſſæ ignorantiam veritatis in errores varios ſunt prolapſi; Nos hujuſmodi erroribus viam præcludere cupientes ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum ſanctum ex Patre & Filio procedere, ſive etiam temerario auſu aſſerere, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex uno procedat.*

Can. II. *Ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio eſt pleniùs conſulendum. Quàm gravibus autem ſit onuſta diſpendiis, quot & quantis ſit plena periculis Eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti temporis conſideratio edocet, & conſiderata prudenter illius temporis diſcrimina manifeſtant. Hinc Nos evidens evocat ratio, ut dum reformandis etiam minoribus noſtra ſolers vacat intentio, ea quæ periculoſiora ſunt, nequaquam abſque remedio reformationis accommodæ relinquamus. Ideoque omnia, quę pro vitanda diſcordia in electione Romani Pontificis à noſtris ſunt prædeceſſoribus, & præcipuè à felicis recordationis Alexandro Papa tertio in Concilio Lateranenſi c. 1. ſalubriter inſtituta, omninò immota in ſua firmitate manere cenſentes, (nihil enim illis detrahere intendimus, ſed quod experientia deeſſe probavit, præſenti conſtitutione ſupplere) hoc ſacro Concilio approbante ſtatuimus: ut ſi eundem Pontificem in civitate, in qua cum ſua curia reſidebat, diem claudere contingat extremum, Cardinales, qui fuerint in civitate ipſa præſentes, abſentes expectare decem diebus tantummodò teneantur; quibus elapſis ſive abſentes venerint, ſive non, ex tunc omnes conveniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat, contenti ſinguli ſingulis tantummodo clericis ſervientibus vel laicis, prout duxerint eligendum, illis tamen, quibus patens neceſſitas id ſuggerit indulgeri, duos habere permittimus, ejuſdem electionis arbitrio reſervato. In eodem autem palatio unum Conclave, nullo intermedio pariete ſeu alio velamine, omnes habitent in communi: quod (ſervato libero ad ſecretam cameram aditu) ita claudatur undique, ut nullus intrare valeat, vel exire: nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat, vel facultas ſecretè loquendi cum eis: nec ipſi aliquos ad ſe venientes admittant, niſi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præſentium, pro iis tantùm, quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas ſit ipſis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium, mittere, vel ſcripturam. Qui verò contra fecerit, ſcripturam mittendo vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecreto loquendo, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. In Conclavi tamen prædicto aliqua feneſtra competens dimittatur,*

per quam eiſdem Cardinalibus ad victum neceſſaria commodè miniſtrentur; ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus. Verùm ſi (quod abſit) infra tres dies, poſtquam, ut prædicitur, Conclave prædictum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipſi Eccleſiæ de Paſtore proviſum, per ſpatium quinque dierum immediatè ſequentium, ſingulis diebus tam in prandio, quàm in cœna, uno ſolo ferculo ſint contenti. Quibus proviſione non facta decurſis, ex tunc tantummodò panis & vinum & aqua miniſtrentur eiſdem, donec eadem proviſio ſubſequatur. Proviſionis quoque hujuſmodi pendente negotio dicti Cardinales nihil de Camera Papæ recipiant, nec de aliis eidem Eccleſiæ tempore vacationis obvenientibus undequaque, ſed ea omnia ipſa vacatione durante, ſub ejus, cujus fidei & diligentiæ Camera eadem eſt commiſſa, cuſtodia maneant, per eum diſpoſitioni futuri Pontificis reſervanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur ex tunc à perceptione quorumlibet redituum ad ipſos ſpectantium abſtinere, donec de receptis taliter plenariam ſatisfactionem impendant. Iidem quoque Cardinales accelerandæ proviſioni ſic vacent attentiùs, quòd ſe nequaquam de alio negotio intromittant, niſi forſan neceſſitas adeò urgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipſius Eccleſiæ defendenda, vel ejus parte aliqua providere; vel niſi tam grande, tamque evidens aliquod periculum immineret, quòd omnibus & ſingulis Cardinalibus præſentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sanè ſi aliquis de prædictis Cardinalibus Conclave prædictum, ut ſupra exprimitur, non intraverit, aut intrans abſque aliqua manifeſta cauſa infirmitatis exierit, ipſo minimè requiſito, nec in ejuſdem electionis negotio ulteriùs admittendo, per alios ad eligendum ſummum Pontificem liberè procedatur. Si verò infirmitate ſuperveniente, idem Conclave aliquem ex eis exire contingat, ipſa etiam infirmitate durante, poterit ejus ſuffragio non requiſito ad electionem procedi. Sed ſi ad alios poſt ſanitatem ſibi redditam, ſeu anteà, redire voluerit; vel etiamſi alii abſentes, quos poſt decem dies diximus expectandos, ſupervenerint re integrà, videlicet antequam eidem Eccleſiæ ſit de Paſtore proviſum; in eodem negotio, in eodem ſtatu, in quo ipſum invenerint admittantur, præmiſſa tam de clauſura, quàm de ſervientibus, cibo ac potu, & reliquis cum aliis ſervaturi. Porrò ſi quando Romanum Pontificem extra civitatem prædictam, in qua erat cum ſua Curia reſidens, contigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in civitate, in cujus territorio ſeu diſtrictu idem Pontifex obiit, convenire, niſi ſit forſitan interdicta, vel contra Eccleſiam Romanam in aperta rebellione perſiſtat. Quo caſu in alia viciniore conveniant, quæ ſimiliter nec interdicto ſubjaceat, nec ſit, ut prædicitur, apertè rebellis. In hac etiam civitate tam quoad expectationem abſentium, quàm quoad habitationem communem, clauſuram, & cætera omnia, in domo Epiſcopali, vel alia qualibet eiſdem Cardinalibus deputanda, eadem obſerventur, quæ ſuperiùs obeunte dicto Pontifice in ea, in qua cum ſua reſidebat Curia, ſunt expreſſa. Præterea quia parum eſt jura condere, niſi ſint qui eadem tueantur, adjiciendo ſancimus, ut Dominus, aliique Rectores & Officiales civitatis illius, in qua Romani Pontificis celebranda fuerit electio, authoritate noſtra, & ejuſdem approbatione Concilii, poteſtate ſibi tradita, præmiſſa omnia & ſingula plenè ac inviolabiliter ſine fraude ac dolo aliquo faciant obſervari: nec Cardinales ultrà quàm præmittitur, arctare præſumant. Super his autem taliter obſervandis ſtatim audito ſummi Pontificis obitu, coram Clero & populo univerſo civitatis ipſius ad hoc ſpecialiter convocandis præſtent corporaliter juramentum. Quòd ſi fortè in præmiſſis, vel circa ea fraudem commiſerint, aut ipſa diligenter non obſervaverint, cujuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante privilegio, eo ipſo excommunicationis ſint vinculo innodati, & perpetuò ſint infames, nec unquam eis portæ dignitatis pateant, nec ad aliquod publicum officium admittantur. Ipſos inſuper feudis & bonis cæteriſque, quæ ab eadem Romana, vel quibuslibet aliis Eccleſiis obtinent, ipſo facto decernimus eſſe privatos, ita quòd ad Eccleſias ipſas plenè ac liberè revertantur, adminiſtratorum earumdem Eccleſiarum arbitrio ſine contradictione aliqua diſponenda. Civitas verò prædicta non ſolùm ſit interdicto ſuppoſita, ſed & Pontificali dignitate privata. Cæterùm quia cùm arbitrium vel inordinatus captivat affectus, vel ad certum aliquid obligationis cujuſcunque neceſſitas adigit, ceſſat electio, dum libertas adimitur eligendi: Cardinales eoſdem obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis obteſtamur, ut penſantes attentiùs quid eis imminet, cùm agitur de creatione Vicarii JESU Chriſti, ſucceſſoris Petri, Rectoris univerſalis Eccleſiæ, gregis Dominici directoris, omni privatæ affectionis inordinatione depoſita, & cujuſvis pactionis, conventionis & obligationis neceſſitate, nec non condicti & intendimenti contemplatione ceſſantibus; non in ſe reciprocent conſiderationis intuitum: vel in ſuos: non quæ ſua ſunt, quærant: non commodis privatis intendant; ſed nullo arctante ipſorum in eligendo judicium, niſi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conſcientia utilitatem publicam liberè proſequantur. Omni conatu & ſollicitudine, prout poſſibilitas patitur, illud acturi tantummodò, ut eorum miniſterio acceleretur utilis & perneceſſaria totius mundi proviſio, idoneo celeriter eidem Eccleſiæ ſponſo dato. Qui autem ſecùs egerint, divinæ ſubjaceant ultioni; eorum culpa niſi gravi propter hoc peracta pœnitentia nullatenus abolenda. Et Nos nihilominùs pactiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, ſive juramenti, ſive cujuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, caſſamus, irritamus, & viribus decernimus omninò carere; ita ut nullus ad illa obſervanda quomodolibet ſit adſtrictus: nec quiſquam ex eorum tranſgreſſione notam vereatur fidei non ſervatæ, ſed non indignæ laudis titulum potiùs mereatur: cùm lex etiam humana teſtetur, Deo magis tranſgreſſiones hujuſmodi, quàm jurisjurandi obſervationes acceptas.

Quia verò fidelibus non eſt tam de ſollicita quantumcunque inventione fidendum, quàm de inſtantia humilis & devotæ orationis ſperandum, huic adjicimus ſanctioni, ut in omnibus civitatibus cæteriſque locis inſignibus, ubi primùm de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit, à Clero & populo ſolemnibus pro exequiis celebratis, ſingulis diebus, donec de Eccleſiæ ipſius proviſione indubitatus rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur

ad Dominum , apud eum devotis orationibus inſiſtatur , ut ipſe , qui concordiam, facit in ſublimibus ſuis , ſic efficiet eorumdem Cardinalium corda in eligendo concordia , quòd proviſio celer , concors & utilis , prout , animarum ſalus exigit , & totius requirit Orbis utilitas , ex ipſorum unanimitate ſequatur Et ne tam ſalubre præſentis ſanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat , diſtrictè præcipimus , ut Patriarchæ , Archiepiſcopi, Epiſcopi , & alii Eccleſiarum Prælati, cæterique , quibus conceſſum eſt proponere Verbum Dei, Clerum & populum propter hoc ſpecialiter frequentius congregandos , in ſuis ſermonibus ad ſupplicum precum ſuffragia pro celeri & felici exitu tanti negotii frequentanda ſolerter hortentur . Et Ipſis eadem authoritate non ſolùm orationum frequentiam , ſed & obſervantiam , prout circumſtantiæ penſandæ ſuaſerint , jejuniorum indicant . cap. ubi periculum , de electio. in 6.

3. Can. III. *Ut circa electiones , poſtulationes , & proviſiones Eccleſiaſticas viam malitiis , prout eſt poſſibile , præcludamus , nec diutiùs periculosè vacent Eccleſiæ , vel perſonatuum, dignitatum , & aliorum Eccleſiaſticorum beneficiorum proviſio differatur ; edito perpetuo providemus , ut ſi quando aliqui electionibus , poſtulationibus , vel proviſionibus ſe opponunt , proponendo aliqua contra electionis , poſtulationis , ſeu proviſionis formam , aut perſonas eligentium , vel electi , ſive illius , cui proviſio erat facienda , vel facta , & propter hoc contigerit appellari ; appellantes in inſtrumento publico ſeu literis ſuper appellatione confectis , omnia & ſingula exprimant, quæ in formam intendunt obiicere, vel perſonas , coram perſonis authenticis , aut perſonæ, quæ ſuper hoc teſtimonium perhibeant veritati , corporali præſtito juramento , quòd credunt ea , quæ ſic exprimunt , eſſe vera , & ſe poſſe probare. Alioquin tam opponentes , quàm (tempore appellationis interpoſitæ vel poſtmodum) adhærentes eiſdem, obiiciendi aliqua , quæ non fuerint in hujuſmodi literis vel inſtrumentis expreſſa , poteſtatem ſibi noverint interdictam : niſi aliquid poſtea forſan emerſerit , vel ſuper antiquis ſupervenerit probandi facultas , aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de novo pervenerint , quæ appellantes appellationis emiſſæ tempore veriſimiliter , ignorare potuerint , & etiam ignorarint . Super hujuſmodi autem ignorantia, & ſuperveniente facultate probandi, fidem per proprium præſtandum corporaliter faciant juramentum. Hoc adiiciendo in juramento eodem , quòd ad ea probanda credunt ſe ſufficientes probationes habere . Illa ſanè quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus, contra non plenè probantes ea , quæ in formam , vel perſonam objecerunt , ſtatuit , in ſuo volumus robore permanere .*

Illa hic memorata Innocentii quarti Conſtitutio habetur ſuprà in Concilio Lugdunenſi primo , & his verbis incipit : *Statuimus , ut aliquis electiones & poſtulationes , &c.* Habentur pariter quemadmodum & ſuperiùs ex ſecundo Lagdunenſi Concilio paulò antè allegatæ Conſtitutiones, ſub titulo de electione , in 6.

Can. IV. *Avaritiæ cæcitas , & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam temeritatem impellunt, ut quæ ſibi à jure interdicta noverint, exquiſitis fraudibus uſurpare conentur . Nonnulli ſiquidem ad regimen Eccleſiarum electi, quia eis jure prohibente non licet ante confirmationem electionis celebratæ de ipſis , adminiſtrationi Eccleſiarum , ad quas vocantur , ingerere , ipſam ſibi tanquam procuratoribus ſeu œconomis committi procurant . Cùm igitur non ſit malitiis hominum indulgendum , Nos latiùs providere volentes , hac generali conſtitutione ſancimus , ut nullus de cætero adminiſtrationem dignitatis , ad quam electus eſt , priuſquam celebrata de ipſo electio confirmetur , ſub œconomatus vel procurationis nomine , aut alio de novo quæſito colore , in ſpiritualibus vel temporalibus, per ſe vel per alium , pro parte vel in totum gerere, vel recipere , aut illis ſe immiſcere præſumat . Omnes illos qui secùs fecerint , jure , ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit , decernentes eo ipſo privatos .* Habetur in c. avaritiæ , de electio in 6.

Can. V. *Quàm ſit Eccleſiis ipſarum diſpendioſa vacatio : quàm periculoſa etiam eſſe ſoleat animabus , non ſolùm jura teſtantur , ſed etiam magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat . Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare , hoc perpetuo decreto ſtatuimus , ut ſi quando fuerit electio in aliqua Eccleſia celebrata , electores electionem ipſam , quam citius commodè poterunt , electo præſentare , ac petere conſenſum ipſius procurent ; electus verò illum adhibere infrà menſem à tempore præſentationis hujuſmodi teneatur : quem ſi electus ipſi præſtare ultrà diſtulerit , jure , ſi quod ei ex ſua electione fuerat acquiſitum , ex tunc ſe noverit eo ipſo privatum : niſi forſan ea ſit electæ perſonæ conditio , ut electioni de ſe celebratæ abſque ſui Superioris licentia ex prohibitione , ſeu quavis proviſione Sedis Apoſtolicæ conſentire non poſſit . Quo caſu idem electus , ſeu electores ipſius , conſentiendi licentiam ab ejus ſuperiore cum ea celeritate , quam Superioris ipſius præſentia vel abſentia permiſerit , petere ſtudeant & habere . Alioquin ſi lapſo tempore pro ejuſdem Superioris præſentia vel abſentia , ut præmittitur , moderando , hujuſmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat , electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem . Cæterùm quivis electus infra tres menſes poſt conſenſum electioni de ſe celebratæ præſtitum , confirmationem electionis ipſius petere non omittat . Quòd ſi juſto impedimento ceſſante infra hujuſmodi trimeſtre tempus omiſerit , electio eadem eo ipſo viribus vacuetur .* Habetur in c. quam ſit Eccleſiis , de electio in 6.

Can. VII. *Nulli licere decernimus , poſtquam in ſcrutinio nominaverit aliquem , & electio fuerit ſubſecuta ; vel poſtquam præſtiterit electioni de ipſo ab aliis celebratæ conſenſum , illum ſuper electione ipſa , niſi ex cauſis poſtea emergentibus , impugnare : vel niſi ei morum ipſius antea celata de novo pandatur improbitas , ſeu alicujus latentis vitii vel defectus , quæ veriſimiliter ignorare potuerit, veritas reveletur . De hujuſmodi autem ignorantia fidem proprio faciat juramento.* Legitur in c. nulli licere de elect. in 6.

Can. XII. *Generali conſtitutione ſancimus , univerſos ſingulos , qui Regaliam , cuſtodiam ſive guardiam advocationis ſeu defenſionis titulum in Eccleſiis , monaſteriis , ſeu aliis quibuslibet piis locis de novo uſurpare conantes , bona Eccleſiarum , monaſteriorum , aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt , quantæcunque dignitatis honore præfulgeant ; Clericos etiam Eccleſiarum , Monachos monaſteriorum , & perſonas cæteras locorum eorundem, qui hæc fieri procurant eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere . Illos verò Clericos , qui ſe ,*

ut de-

ut debent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Eccleſiarum ſeu locorum ipſorum, pro tempore quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictiùs probibemus. Qui autem ab ipſarum Eccleſiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua conſuetudine jura bujuſmodi ſibi vindicant, ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos miniſtros in eis ſollicitè faciant abſtinere, quòd ea quæ non pertinent ad fructus ſeu redditus provenientes vacationis tempore, non uſurpent; nec bona cætera, quorum ſe aſſerunt babere cuſtodiam, dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſervent.

Ad hanc Eccleſiarum libertatem ac immunitatem opportunè altera iſta debet adjungi: ut ſcilicet laici cujuſcunque conditionis collectas Eccleſiis aut clericis imponentes citra liberum eorum conſenſum, ſi moniti non deſiſtant, ſint ipſo facto excommunicati cum fautoribus & cooperatoribus ex decreto Concilii Lateranenſis ſub Alexandro Papa III. can. 19. qui inſeritur ſub titulo de immunit. Eccleſ. Non minùs huc pariter ſpectant c. quanquam, de cenſib. in 6. & c. 1. de immunit Eccleſ. in 6.

4. Can. XIII. *Licèt Canon à felicis recordationis Alexandro Papa tertio prædeceſſore noſtro editus, inter cætera ſtatuerit, ut nullus regimen Eccleſiæ Parochialis ſuſcipiat, niſi vigeſimum quintum annum ætatis attigerit ac ſcientia & moribus commendandus exiſtat; quodque talis ad regimen aſſumptus bujuſmodi, ſi monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, à regiminis ejuſdem amoveatur officio, & alii conferatur: tamen in obſervatione canonis memorati ſe multi exhibent negligentes. Nos periculoſam illorum negligentiam volentes juris executione ſupplere, præſenti decreto ſtatuimus ut nullus ad regimen Parochialis Eccleſiæ aſſumatur niſi ſit idoneus ſcientia, moribus, & ætate, decernentes collationes de Parochialibus Eccleſiis, iis qui non attigerunt vigeſimum quintum annum, de cætero faciendas, viribus omninò carere. Is etiam qui ad bujuſmodi regimen aſſumetur; ut gregis ſibi crediti diligentiùs gerere curam poſſit, in Parochiali Eccleſia, cujus rector extiterit, reſidere perſonaliter teneatur, & infra annum à ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum ſe faciat ad Sacerdotium promoveri. Quòd ſi infra idem tempus promotus non fuerit; Eccleſia ſibi commiſſa, nulla etiam præmiſſa monitione, ſit præſentis conſtitutionis authoritate privatus. Super reſidentia verò, ut præmittitur, facienda, poſſit Ordinarius gratiam diſpenſativè ad tempus facere, prout cauſa rationabilis id expoſcet.*

Canon ille hic memoratus Alexandri videri poteſt ſuprà, numero tertius, in Concilio Lateranenſi generali ſub Alexandro tertio, & in c. cum in cunctis ſacris Ordinibus, §. inferiora, de electio. Gregorius X. addit ad Canonem Alexandri III. duo valdè notanda: Primùm, quia Alexander declarat, opus eſſe monitione prævia ad ſuſcipiendos Ordines; Gregorius autem amovet illam conditionem, ſine qua proviſus nihilominus excidet beneficio. Idem Alexander ſtatuit fieri privationem beneficii per judicis ſententiam; Gregorius verò privari ſtatuit ipſo jure. Concilium Tridentinum præfatum Alexandri III. decretum renovat ſeſſ. 24. c. 12.

Can XIV. *Nemo deinceps Parochialem Eccleſiam alicui non conſtituto in ætate legitima & Sacerdotio commendare præſumat, nec tali etiam niſi unam, & evidenti neceſſitate vel utilitate ipſius Eccleſiæ ſuadente. Hujuſmodi autem Commendam, ut præmittitur, rite factam, declaramus ultrà ſemeſtris temporis ſpatium non durare. Statuentes, quidquid ſecùs de commendis Eccleſiarum Parochialium actum fuerit, eſſe irritum ipſo jure.* Legitur inſertum de electio. in 6. c. nemo deinceps.

Can. XVIII. *Ordinarii locorum ſubditos ſuos plures dignitates, vel Eccleſias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, ſeu perſonatum, aut dignitatem, cum alio beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa, diſtrictè compellant diſpenſationes, authoritate quarum bujuſmodi Eccleſias, perſonatus, ſeu dignitates canonicè tenere ſe aſſerunt, infra tempus pro facti qualitate ipſorum Ordinariorum moderandum arbitrio exhibere. Quòd ſi fortè juſto impedimento ceſſante, nullam diſpenſationem infrà idem tempus contigerit exhiberi, Eccleſiæ, beneficia, perſonatus, ſeu dignitates, quæ ſine diſpenſatione aliqua eo ipſo illicitè detineri conſtabit, per eos, ad quos illorum collatio pertinet, liberè perſonis idoneis conferantur. Cæterùm ſi diſpenſatio exhibita ſufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis bujuſmodi, quæ canonicè obtinet, moleſtetur. Provideat tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in eiſdem Eccleſiis, perſonatibus, ſeu dignitatibus negligatur, nec beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur. Si verò de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur: ſuper hoc erit ad Sedem Apoſtolicam recurrendum, cujus eſt æſtimare, quemadmodum beneficii ſui eſſe velit. In conferendis inſuper perſonatibus dignitatibus, & aliis beneficiis curam animarum habentibus annexam, iidem Ordinarii diligentiam illam obſervent, ut perſonatum, dignitatem, vel aliud beneficium ſimilem curam habens alicui plura ſimilia obtinenti non antè conferre præſumant, quàm eis ſuper obtentis diſpenſatio evidenter ſufficiens oſtendatur. Qua etiam oſtenſa, ita demum ad collationem procedi volumus, ſi appareat per eamdem, quòd is, cui collatio eſt facienda, bujuſmodi perſonatum, dignitatem, vel beneficium liberè retinere valeat cum obtentis; vel ſi ea, quæ ſic obtinet, liberè ac ſpontè reſignet. Aliter autem de perſonatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio nullius penitùs ſit momenti.* Habetur in c. Ordinarii locorum, de officio Ordinar. in 6.

Can. XIX. *Properandum nobis viſum eſt, ut malitioſis litium protractionibus occurratur: quod ſperamus efficaciter provenire, ſi eos, qui circa judicia ſuum miniſterium exhibent, ad id congruis remediis dirigamus. Cùm igitur ea, quæ ad boc ſalubriter fuerant circa patronos cauſarum legali ſanctione proviſa, deſuetudine abolita videantur, nos ſanctionem eamdem præſentis redivivæ conſtitutionis ſuffragio, cum aliqua tamen adjectione, nec non & moderamine renovantes, ſtatuimus: ut omnes & ſinguli Advocationis officium in foro Eccleſiaſtico, ſive apud Sedem Apoſtolicam, ſive alibi exercentes, præſtent tactis Sacroſanctis Evangeliis, juramentum, quod in omnibus cauſis Eccleſiaſticis & aliis in eodem foro tractandis, quarum aſſumpſerunt patrocinium, vel aſſument, omni virtute ſua, omnique ope; id quod verum & juſtum exiſtimaverint, ſuis clientulis inferre procurent, nibil in boc ſtudii, quod eis poſſibile ſit, relinquentes, quòdque in quacunque parte judicii eis innotuerit improbam fore cauſam, quam in ſua fide receperant, ampliùs non patrocinabuntur eidem, imò ab ea omninò recedent, à communione illius ſe penitùs ſeparantes: reliquis quæ circa bæc*

ſunt in eadem ſanctione ſtatuta, inviolabiter obſervandis Procuratores inſuper juramento ſimili aſtringantur. Hujuſmodi quoque juramentum tam Advocati quam procuratores in foro, in quo idem aſſumpſerunt officium, teneantur annis ſingulis iterare. Qui verò ad eamdem ſedem veniunt, vel ad curiam cujuslibet Eccleſiaſtici judicis, in qua non tale præſtiterant juramentum, accedunt, in aliquibus ſingularibus cauſis patrocinium vel procurationis miniſterium præſtituri, præſtent in ſingulis cauſis eiſdem mota controverſia, ſimile juramentum. Advocati autem & procuratores, qui juxta prædictam formam jurare noluerint, executionem officiorum ſuorum hujuſmodi voluntate durante ſibi noverint interdictam. Quòd ſi juramentum præſtitum violare præſumſerint, præter reatum perjurii, conſiliarii etiam, qui ſcienter iniquam cauſam foverint, divinam & noſtram maledictionem incurrant; à qua non aliter liberentur, niſi duplum ejus reſtituerint, quod pro tam iniquis advocatione, procuratione, vel conſilio receperunt. Ac nihilominùs de damnis, quæ per iniqua hujuſmodi miniſteria partibus irrogarunt, illis ſatisfacere teneantur. Cæterùm ne cupiditatis ardor aliquos ad hæc ſalubria ſtatuta contemnenda præcipitet, diſtrictiùs inhibemus, ne aliquis Advocatus in quacunque cauſa ultra viginti, procurator verò ultrà duodecim libras Turonenſes recipere ſalarii nomine, vel etiam ſub palmarii colore præſumat. Qui autem ultra receperint, nequaquam dominium eorum, quæ prædictam quantitatem excedunt, acquirant, ſed ad reſtitutionem integram teneantur illorum. Ita quòd nihil horum, ad quæ reſtituenda eos teneri præmiſimus, in fraudem præſentis conſtitutionis remitti poſſit eiſdem. Et inſuper advocati conſtitutionem præſentem taliter violantes, ab advocationis officio triennio ſuſpendantur; Procuratores verò ex tunc ſibi ſciant cujuslibet procurationis in iudicio licentiam denegatam.

Spectabilis eſt Juſtiniani lex, rem non novam, C. de judiciis, de jurejurando a judicibus, & cauſarum patronis præſtando, & de habendo aſſiduè ſacrarum Scripturarum codice in ipſo judicii loco. Idem de jurejurando præcipiunt Gallicana edicta, quale eſt Franciſci primi anno 1535. c. 4. a. 1. Carolus etiam nonus anno 1560. articul. 56. jubet Advocatis, ut fideliter & ſincerè partibus conſilium ſecundùm jus ſuggerant, vetatque pravis cauſis patrocinari, ſub pœna omnis damni & expenſi partibus reſarciendi. S. Auguſtinus epiſtol. 54. ad Macedonium: *Redde quod accepiſti, quando contra veritatem ſtetiſti, iniquitati adfuiſti, judices fefelliſti, juſtam cauſam oppreſſiſti, de facilitate viciſti*; & S. Thomas 2. 2. q. 72. a. 3. ad 2. *Dicendum, quod Advocatus ſi in principio credit cauſam juſtam eſſe, & poſtea in proceſſu appareat eam eſſe injuſtam, non debet eam prodere, ut ſcilicet alterampartem juvet, vel ſecreta ſuæ cauſæ alteri parti revelet; poteſt tamen & debet cauſam deſerere vel eum, cujus cauſam agit, ad cedendum inducere, ſive ad componendum ſine adverſarii damno.*

Can. XXI. *Statutum felicis recordationis Clementis Papæ quarti prædeceſſoris noſtri de dignitatibus & beneficis: in curia Romana vacantibus, nequaquam per alium quam per Romanum Pontificem conferendis, decrevimus taliter moderandum, ut ii, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum ſpectat collatio, ſtatuto non obſtante prædicto, demum poſt menſem à die, quo dignitates ſeu beneficia ipſa vacaverint, numerandum, ea conferre valeant tantummodò per ſe ipſos, vel, ipſis agentibus in remotis, per ſuos Vicarios generales in eorum diœceſibus exiſtentes, quibus id canonicè ſit commiſſum*, cap ſtatutum, de præben. in 6.

Can. XXII. *Hoc conſultiſſimo probibemus edicto, univerſos & ſingulos Prælatos Eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu jura ipſarum laicis ſubmittere, ſubiicere ſeu ſupponere, abſque Capituli ſui conſenſu, & Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali: non concedendo bona ipſa, vel jura in emphytheuſim, ſeu aliàs alienando in forma & caſibus à jure permiſſis: ſed conſtituendo, vel recognoſcendo ſeu profitendo ab illis ea tanquam à Superioribus ſe tenere; ſeu ab ipſis eadem advocando, (prout in quibuſdam partibus vulgariter dicitur à* voher *) vel ipſos Patronos ſeu Advocatos Eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuò, aut ad tempus non modicum ſtatuendo. Contractus autem omnes etiam juramenti pœnæ vel alterius cujuslibet firmitatis abjectione vallatos, quos de talibus alienationibus ſine hujuſmodi licentia & conſenſu contigerit celebrari, & quidquid ex eis ſequutum fuerit, decernimus adeò viribus omninò carere, ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam pariant. Et nihilominùs Prælatos, qui ſecùs egerint, ipſo facto ab officio & adminiſtratione; Clericos autem, qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum, id Superiori denunciare neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia ſic gravata obtinent, triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos. Laici verò, qui Prælatos, vel Capitula Eccleſiarum, ſeu alias perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmiſſiones hujuſmodi faciendas hactenus compulerunt, niſi poſt competentem monitionem, remiſſa ſubmiſſione, quam per vim aut metum exegerant, Eccleſias, & bona Eccleſiaſtica eis ſubmiſſa taliter in ſua libertate dimittant; Illi etiam, qui de cætero Prelatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint, cujuſcunque ſint conditionis aut ſtatus, excommunicationis ſint ſententia innodati. Ex contractibus præterea ſuper præmiſſis (hujuſmodi licentia & conſenſu intervenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri continget, ſeu occaſione illorum, laici ultrà id, quod eis ex natura contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non uſurpent. Qui verò ſecùs egerint, niſi legitimè moniti ab hujuſmodi uſurpatione deſtiterint, reſtituendo etiam quæ taliter uſurparunt eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & ex tunc ad ſupponendum terram ipſorum, ſi opus fuerit, Eccleſiaſtico interdicto libere procedatur*. cap. hoc conſultiſſimo, de reb. Eccl. non alien. in 6.

Can. XXIII. *Religionum diverſitatem nimiam, ne confuſionem induceret, generale Concilium conſulta prohibitione vetuit,* (loquitur de Lateranenſi ſub Innocentio III. c. 12.) *Sed quia non ſolùm importuna petentium inhiatio illarum poſtmodum multiplicationem extorſit, verùm etiam aliquorum præſumptuoſa temeritas diverſorum Ordinum, præcipuè Mendicantium, quorum nondum approbationis meruere principium, effrenatam quaſi multitudinem adinvenit; repetita conſtitutione diſtrictiùs inhibentes, ne aliquis de cætero novum Ordinem aut Religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis aſſumat. Cunctas affatim religiones & Ordines mendicantes poſt dictum Concilium adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apoſtolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni ſubjicimus, & quatenus proceſſerant, revocamus. Confirmatos autem per Sedem eandem, poſt tamen idem Concilium inſtitutos, qui-*

bus

congruam ſuſtentationem reditus ac poſſeſſiones habere, profeſſio ſive regula aut conſtitutiones quælibet interdicunt, ſed per quæſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas, modo ſubſiſtere decernimus infrà ſcripto: ut profeſſoribus eorundem Ordinum ita liceat in illis remanere, ſi velint, quòd nullum deinceps ad eorum profeſſionem admittant, nec de novo domum aut locum aliquem acquirant, nec domus ſeu loca, quæ habent, alienare valeant ſine Sedis ejuſdem licentia ſpeciali. Nos enim ea diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervamus in Terræ Sanctæ ſubſidium, vel pauperum, aut alios quibus ipſa Sedes commiſerit convertenda. Si verò ſecus præſumptum fuerit, nec perſonarum receptio, nec domorum vel locorum acquiſitio, aut ipſorum cæterorumque bonorum alienatio valeat; & nihilominùs contrarium facientes, ſententiam Excommunicationis incurrant. Perſonis quoque ipſorum Ordinum omninò interdicimus quoad extraneos prædicationis & confeſſionis audiendæ officium, aut etiam ſepulturam. Sanè ad Prædicatorum, & Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens perbibet approbatos, præſentem non patimur conſtitutionem extendi. Cæterùm Carmelitarum, & Eremitarum ſancti Auguſtini Ordines, quorum inſtitutio dictum Concilium generale præceſſit, in ſuo ſtatu manere concedimus, donec de ipſis fuerit aliter ordinatum. Intendimus ſiquidem tam de ipſis, quàm de reliquis etiam non mendicantibus Ordinibus, prout animarum ſaluti & eorum ſtatui expedire videbimus, providere. Ad hæc, perſonis Ordinum, ad quos conſtitutio præſens extenditur, tranſeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quod nullus Ordo ad alium, vel conventus ad conventum ſe, ac loca ſua totaliter transferat, Sedis ejuſdem permiſſione ſuper hoc ſpecialiter non obtenta. cap. religionum, de relig. dom. in 6.

6. Can. XXIV. *Exigit perverſorum audacia, ut non ſimus ſola delictorum prohibitione contenti, ſed pœnam etiam delinquentibus imponamus. Conſtitutionem itaque felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri editam ſuper non recipiendis in pecunia procurationibus, & ſuper receptione munerum viſitantibus eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas prætergire, volentes inviolabiliter obſervari, eam decernimus pœnæ adjectione juvandam: ſtatuentes ut univerſi & ſinguli, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam, exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, aut aliàs conſtitutionem ipſam, recipiendo munera, ſive viſitationis officio non impenſo procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occaſione; violare præſumpſerint, duplum ejus, quod receperint, Eccleſiæ à qua id receptum fuerit, infrà menſem reddere teneantur: alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, duplum ipſum intra idem tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi Eccleſiæ interdictum ſentiant. Inferiores verò, ab officio & beneficio noverint ſe ſuſpenſos, quouſque de duplo hujuſmodi gravatis Eccleſiis plenariam ſatisfactionem, impendant. Nulla eis in hoc dantium remiſſione, libertate ſeu gratia valitura.* cap. exigit, de cenſib. in 6.

Memorata verò ibidem Innocentii quarti conſtitutio habetur c. 1. §. procurationes, eod. tit. Concilium autem Tridentinum ſeſſ. 24. c. 3. de reſor. Prælatis quibuſcunque, dum Eccleſias viſitant, inhibet munera vel pecunias accipere, aut procurationes exigere. Eccleſiarum tamen quæ viſitantur, libertati & optioni relinquit, ſi malint ſolvere id, quod erat ab ipſis antea ſolvi, certa pecunia taxari conſuetum; an verò victualia ſubminiſtrare citra pecuniam.

Can. XXV. *Decet domum Domini ſanctitudo, decet ut cujus in pace factus eſt locus, ejus ſit cultus cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad Eccleſias humilis & devotus ingreſſus. Sit in eis quieta converſatio, Deo grata, inſpicientibus placida, quæ conſiderantes non ſolùm inſtruat ſed & reficiat. Convenientes ibidem nomen illud, quod eſt ſuper omne nomen, à quo aliud ſub cælo non eſt datum hominibus, in quo ſalvos fieri credentes oporteat, nomen videlicet JESU Chriſti, qui ſalvum fecit populum ſuum à peccatis eorum, exhibitione reverentiæ ſpecialis attollant; & quod generaliter ſcribitur, ut in nomine JESU omne genuflectatur, ſinguli ſingulariter in ſeipſis implentes, præcipuè dum aguntur Miſſarum ſacra myſteria, glorioſum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua cordis ſuis, quod vel capitis inclinatione teſtantur. Attendantur in locis ipſis intentis præcordiis ſacra ſolemnia, devotis animi orationibus intendantur. Nullus in locis eiſdem, in quibus cum pace ac quiete vota convenit celebrari, ſeditionem excitet, conclamationem moveat, impetumque committat. Ceſſent in illis Univerſitatum & ſocietatum quarumlibet concilia, & conciones, & publica parlamenta. Ceſſent vana, & multò fortiùs fœda & profana colloquia. Ceſſent confabulationes quælibet. Sint poſtremò quæcunque alia, quæ divinum turbare poſſunt officium, aut oculis divinæ majeſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea: ne ubi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi. Ceſſent in Eccleſiis, earumque Cœmeteriis negotiationes, præcipuè nundinarum, ac fori cujuſcunque tumultus. Omnis in eis ſæcularium judiciorum ſtrepitus conquieſcat. Nulla inibi cauſa per laicos criminales maximè agitetur: ſint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena. Ordinarii locorum hæc faciant obſervari, ſuadenda ſuadeant, interdicta hujus canonicis authoritate compeſcant, ad hæc alios etiam in Eccleſiis ipſis magis aſſiduos, & ad præmiſſa idoneos deputando. Et nihilominus proceſſus judicum ſæcularium, ac ſpecialiter ſententiæ prolatæ in eiſdem locis omni careant robore firmitatis. Qui verò præmiſſas inhibitiones animo petulanti contempſerint, præter proceſſum Ordinariorum deputandorum ab ipſis, divinæ ultionis & noſtræ poterunt acrimoniam formidare, donec ſuum confeſſi reatum, à ſimilibus firmato propoſito deliberaverint abſtinere.*

Allegatur c. decet domum Domini, de immunit. Eccleſ. in 6. ita & Pſalm. 92. *Domum tuam Domine decet ſanctitudo in longitudinem dierum.* Inde conqueritur Deus Jerem. 11. ℣. 15. *Quid eſt quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Mat. 21. ℣. 13. *Scriptum eſt, domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.*

7. Can. XXVI. *Uſurarum voraginem quæ animas devorat, & facultates exhaurit, compeſcere cupientes, conſtitutionem Lateranenſis Concilii contra uſurarios editam, ſub divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter obſervari. Et quia quò minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eò magis adimetur fœnus exercendi libertas; hac generali conſtitutione ſancimus, ut nec collegium, nec alia uni-*

alia univerſitas, vel ſingularis perſona cujuſcunque ſit dignitatis, conditionis, aut ſtatus, alienigenas & alios non oriundos de terris ipſorum publicè pecuniam fænebrem exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris ſuis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: ſed hujuſmodi uſurarios manifeſtos omnes infra tres menſes de terris ſuis expellant: numquam aliquos tales de cætero admiſſuri: Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contrarium fecerint, ſi perſonæ fuerint Eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſuſpenſionis; minores verò perſonæ ſingulares, excommunicationis; Collegium autem, ſeu alia Univerſitas interdicti ſententiam ipſo facto ſe noverint incurſuros. Quamſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum, quamdiu in eis iidem uſurarii commorantur, ex tunc Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Cæterùm ſi laici fuerint, per ſuos Ordinarios ab hujuſmodi exceſſu omni privilegio ceſſante, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcantur.

C. 1. de uſuris, in 6. Citatum verò Concilium Lateranenſe editum fuit ſub Alexandro Papa III. & habetur c. quia in omnibus, extr. de uſuris, his verbis: *Conſtituimus, ut uſurarii manifeſti nec ad Communionem admittantur Altaris, nec Chriſtianam (ſi in hoc peccato deceſſerint) accipiant ſepulturam; ſed nec oblationes eorum quiſquam accipiat: Qui autem acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ; & qua acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfaciat, ab Officii ſui maneat executione ſuſpenſus*

8. Can. XXIX. *Conſtitutionem felicis recordationis Innocentii Papæ IV. Prædeceſſoris noſtri, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ ſolam minorem excommunicationem inducit, monitione canonica non præmiſſa, majori excommunicatione ligari, decernens, promulgatam aliter excommunicationis ſententiam non tenere ad tollendum omnem ambiguitatis ſcrupulum, declarantes decernimus; ita demum monitionem eſſe canonicam in hoc caſu, ſi aliis ritè ſervatis eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas, ut canonicè promulgetur excommunicationis ſententia, ſtatuunt jura præmitti; judices ſive monitionibus tribus utantur, ſive una pro omnibus, obſervent aliquorum dierum competentia intervalla: niſi facti neceſſitas aliter ſuaſerit moderanda.*

Allegatur c. conſtitutionem, de ſent. excom. in 6. quo loco Gloſſa & Doctores tradunt, requiri ad minus biduum intervalli inter ſingulas monitiones, quia pluralis locutio duorum numero eſt contenta: c. pluralis de regu. jur. in 6. ſed ſi pro tribus diſtinctis edictis fiat unicum peremptorium monitionis edictum, opus eſt, ut ſex dies intercurrant inter hanc monitionem, quæ declaranda eſt parti admonitæ, quòd ſit unica ſimul & ultima, ſed peremptoria, & poſt diem ſextam incurretur excommunicationis ſententia, ſi contumacia non deſierit. Quòd verò præſens conſtitutio ſeipſam limitat, his verbis: *Niſi facti neceſſitas ea ſuaſerit aliter moderanda*, id intelligendum, quando urget continuatio gravis alicujus criminis, & ſcandali prompta & celeri excommunicatione reprimendi, juxta gloſſam præſentis conſtitutionis in 6. ut ſi quis uxorem alienam apud ſe detineret in adulterium, aut puellam vi raptam, tunc enim ſufficere poteſt unica monitio, poteſtque coarctari tempus ad certam horam perendinæ diei, quà ſive inchoata ſive finita, ſi non paruerit, nec eam, quam injuſtè detinet, dimiſerit, ſuum protinus excommunicatio ſortietur effectum. Conſtitutio porrò Innocentii quarti, quam Gregorius X. commemorat, relatam ſuperiùs habes in primo Lugdunenſi Concilio & legitur pariter ſub titulo de ſentent. excommun. in 6. c. ſtatuimus.

Can. XXX. *Præſenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam quoad interdicti ſententias in civitates, caſtra, vel quælibet alia loca, ſive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.* Inſertum habes c. præſenti, de ſent. excom. in 6.

DISSERTATIONES duæ pro appendice ad ſecundum generale Concilium Lugdunenſe.

DISSERTATIO I.

De Proceſſione Spiritus Sancti.

1. Quia in hoc ſacro-ſancto Concilio Græcorum Eccleſia in eamdem cum Latinis fidem, maximè circa æternam Spiritus ſancti proceſſionem à Patre Filioque, ſimul conſenſit, & vocem *Filioque* Conſtantinopolitanæ Synodi Symbolo ſolemni ritu cantando adjecit, etiamſi brevi poſtmodum tempore priſtinam reſumpſerit infidelitatem, non abs re hanc iſto loco tractationem inſtitui. Hanc à duabus Perſonis proceſſionem Catholica ſemper Eccleſia profeſſa eſt, quam Scripturæ ſacræ, Sanctorumque Patrum Græcorum ſimul & Latinorum ſtabilivit authoritas. Utrorumque dilucida teſtimonia congeſſit Bellarminus tom. 1. lib. 2. de Chriſto, c. 22. 23. 24. 25. Cæterùm μνημονικῷ ἁμαρτήματι fallitur, cùm ait in concilio Toletano tertio Conſtantinopolitani Concilii Symbolum fuiſſe abſque *Filii* additione decantatum: Oppoſitum enim cuivis legenti conſtat; ſic enim in illo, quod Conſtantinopolitanum dicunt centum quinquaginta Patrum, Symbolo profitentur: *Et in Spiritum ſanctum Dominum & vivificantem ex Patre & Filio procedentem.* Et Recaredus, qui anno Chriſti 589. Catholicam ad fidem recens cum majori ſubditorum populorum parte ex Arianiſmo converſus hanc Synodum nationalem indixit, in ipſius Concilii exordio hanc edidit profeſſionem: *Spiritus æque ſanctus confitendus à nobis, & prædicandus eſt à Patre & Filio procedere.* Abrahan Echellen Maronita religionum linguarumque Orientalium peritiſſimus in ſuis notis ad Arabicos Nicæni Concilii Canones c. 5. luculentis teſtimoniis demonſtrat, Maronitas in ſua fidei confeſſione facta tempore Theodoſii junioris, diſertè profiteri hanc Spiritus ſancti à Patre ſimul & Filio proceſſionem: Eamque fidem teſtimoniis confirmat Sanctorum Athanaſiii, Baſilii, Cyrilli, Jacobi Syri, Ephrem, Zachariæ Alexandrini, Joannis Antiocheni & aliorum. Jacobus Zanzalus, Jacobitarum hæreſis author, in ſuo Catechiſmo ſcribit à tertia Synodo ſub Theodoſio juniore celebrata, fuiſſe definitam iſtam Spiritus à Patre & Filio proceſſionem. Forſan id factum occaſione noni Anathematiſmi ſancti Cyrilli adverſus reprehenſionem Theodoreti, qui primus afferere auſus eſt Spiritum ſanctum ex ſolo Patre dimanare. Quin etiam antiquiſſima Synodi Nicænæ editio Arabica, quam allegat Echellenus, quæque in Vaticana Bibliotheca ſervatur, hoc tradit idem de Spiritus à Patre ſimul & Filio proceſſione, per ſynonyma verba *Mombethec*, & *Sader*, quæ nihil aliud quàm *procedere* ſignificant; ut videre eſt in linguæ Arabicæ Theſauris & Dictionariis. Inſuper Leo Græcorum Imperator meritò *Sapientis* cognomine ornatus, qui eodem vixit tempore cum ſchiſmatico Patriarcha Photio, inſignem ſcripſit ad Regem Saracenorum de Chriſtianæ fidei veritate Epiſtolam, quæ eſt in Bibliotheca Patrum, in qua diſertis verbis Spiritum ſanctum à Patre & Filio procedere affirmat. Ex his liquidò patet, id erroris non fuiſſe illis temporibus omnibus Græcis commune, ſed aliquibus duntaxat, qui livore quodam Duce Photio bellum Eccleſiæ Romanæ indixerunt.

2. Diu antequam Photius ſchiſma contra Romanam Eccleſiam molitus eſſet, multa Concilia definierunt hanc etiam à Filio proceſſionem. Primum occurrit Alexandrinum, ex quo Cyrillus ita ſcribit ad Neſtorium, *Spiritus*

nus appellatus eſt Veritas, & Veritas Chriſtus eſt, unde & ab illa ſimiliter ſicut ex Patre procedit. Legitur hæc ipſa Epiſtola in Concilio Epheſino parte 1. c. 14. & approbata fuit tam a Patribus Epheſinis, quàm à Chalcedonenſi Synodo act. 5. & à V. Synodo act. ultima; & à VI. Synodo act. 17. & à VII. ſeu Nicæna ſecunda act. 17. atque ita quinque generalia Concilia apud Græcos habita hanc à Filio proceſſionem approbarunt. His accedunt Concilia Toletana I. c. 21. & III. ut paulò ante oſtenſum eſt; & IV. c. 1. & VIII. c. 1. & XI. c. 1. quæ omnia celebrata conſtat ante Græcorum diſſidium. In Gallia quoque, atque Germania, Concilium Aquiſgranenſe ſub Carolo Magno anno 829. ut conſtat ex Adonis Chronico proceſſionem iſtam & additionem vocis *Filioque*, ad Symbolum, quod in Miſſa multis in Eccleſiis cum expreſſione ejuſdem vocis decantabatur, confirmavit, ut pariter tradit Regino Abbas, miſſique ſunt tres ab hac Synodo ad Papam Leonem III. Legati, qui illum rogarent, ut hoc Symbolum pariter Romæ ex ejus authoritate cum additione vocis quadriſyllabæ ſolemniter concineretur. Leo Pontifex eſſe quidem fidei veritatem confirmavit, quòd etiam à Filio divinus procedat Spiritus; noluit tamen præbere conſenſum ut Romæ uſus illius ad Symbolum additionis reciperetur, ut conſtat ex legationis actis, quæ ſuperſunt. Quin etiam perhibet Anaſtaſius in vita Leonis III. hunc ipſum *pro amore & cautela Orthodoxæ fidei feciſſe in æde divi Petri ſcuta duo argentea, ſcripta utraque Symbola perhibet, unum quidem literis Græcis, & aliud Latinis dextra lævaque*, Et ejus quidem cum Legatis Aquiſgranenſis Synodi colloquio perſpicuum fit, vocem additamenti non fuiſſe ibi ſuperadditam. Idemque ſubinſerunt Magiſter ſententiarum lib. 1. diſt. 11. Baronius, Bellarminus, aliique communiter,

3. Cur autem Conſtantinopolitanum Symbolum ſolius meminerit proceſſionis à Patre, ratio in promptu eſt, quia cùm nova Symbola edita fuerint occaſione novæ inſurgentis hæreſis, indubitata fide fuerat creditum in univerſa Eccleſia Spiritum divinum a Patre Filioque produci; ſed inſurgens nova Macedonii hæreſis prædicabat ſolum Filium à Patre oriri, Spiritum verò ſanctum a ſolo Filio tanquam ipſius Filii creaturam longè Filio inferiorem: cui errori occurrendum duxit Concilium, nihil definiendo circa ea, in quæ Chatolici unà cum hæreticis conſentiebant de proceſſione à Filio; ſed circa ea ſola, in quibus diſſidebant, nimirùm de proceſſione a Patre, quam ſectarii inficiabantur. Ut fidem facit Baſilius, lib. 2. adverſus Eunomium.

DISSERTATIO SECUNDA, de electione ſummorum Pontificum, & de Cardinalibus.

1. Ritus & ordo, quem ſcripſit de eligendis deinceps in conclavi ſummis Pontificibus per ſanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinalès iſtud Lugdunenſe Concilium, hanc à nobis exigit diſſertationem, qua varios electionum Pontificalium ritus, qui diverſis temporibus invaluerunt, ſimulque Cardinalitiæ dignitatis initia & progreſſus accuratiùs exploremus ac inveſtigemus.

2. Quod attinet ad electiones, vetuſtiſſima ſanè atque ab initio receptiſſima eligendorum Epiſcoporum forma hæc fuit, ut omnes Epiſcoporum forma hæc fuit, ut omnes Epiſcopi Provincię in unum convenientes novum crearent Eccleſiæ viduatæ Antiſtitem, accedente plebis teſtimonio, & univerſi Cleri, aut ſaltem majoris ejus partis conſenſu, ut his teſtatur verbis Cyprianus ep. 68. *Apud nos, & ferè per omnes provincias tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem Provinciæ proximi quique conveniant: & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione perſpexit*. Ibidemque divinis id aſtruit teſtimoniis, ſcilicet Num. 10. ubi Moyſi Deus jubet, ut coram univerſo populi cætu conſecret Eleazarum Pontificem. Et Act. ubi coram omnibus Diſcipulis Mathias in Judæ traditoris Apoſtolatum eligitur, ac promovetur. Et Act. 6. ubi Apoſtoli convocaſſe perhibentur Diſcipulorum multitudinem pro Diaconorum creatione. Idem Cyprianus Cornelium Papam affirmat, Epiſcoporum judicio & plebis teſtimonio fuiſſe legitimè ordinatum, epiſt. 41. Idemque epiſt. 52. de Cornelio ſic ſcribit: *Non ut quidam vim fecit ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt ut Epiſcopatum coactus acciperet; & factus eſt Epiſcopus à pluribus collegis noſtris, qui tunc in urbe Roma aderant*. Et ſubinde: *Factus eſt Epiſcopus Cornelius de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum penè omnium teſtimonio, plebis quæ tunc adſuit ſuffragio, & de antiquorum Sacerdotum & bonorum virorum collegio*. His ſuffragatur ſacra Nicæna Synodus can. 4. & 6. *Epiſcopum decernit conſtituendum eſſe ab omnibus Provinciæ Epiſcopis, aut ſaltem aſſentiente majorum parte*. Quod idem ſancivit Concilium Antiochenum can. 19. Similiter S. Leo Papa epiſt. 92. ad Ruſticum: *Nulla* (ait) *ratio ſinit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec ab Epiſcopis Provincialibus cum Metropolitani judicio conſecrati*. Atque habetur in c. nulla ratio, diſt. 62.

3. Illo itaque ritu Romani Epiſcopi creabantur, ut liquet ex aſſertione Cypriani. In electione tamen Damaſi primùm interponi cœpit Cæſaris authoritas, occaſione ſchiſmatis ab Urſicino ſuſcitati. Idemque iteratum poſt hàc in aliis quibuſdam ex ſchiſmate ortis diſſidiis. Res quippe compoſitæ ſunt à Valentiniano inter Damaſum & Urſicinum. Et ab Honorio inter Bonifacium & Eulalium. Et à Theodorico Rege inter Symmachum & Laurentium. Poſtmodum Juſtinianus Imperator recepta de Gothis Italia, noluit quemquam in Romanum Pontificem admitti, niſi poſt ſuam approbationem. Idque uſque adeò ſub illo, & qui eidem ſucceſſere Auguſtis, uſu ſervatum eſt, uſque ad Conſtantinum quartum Imperatorem, qui Benedicti ſecundi Pontificis hortatu, omnem remiſit creandi Papæ poteſtatem Romano Clero & populo.

4. Sigebertus Monachus Gemblacenſis ſchiſmaticus hiſtoricus, atque Imperatoris Henrici partes adverſus Romæ Pontifices propugnans, fabulam commentus eſt Synodi Romanæ centum quinquaginta trium Epiſcoporum, in qua Hadrianus Papa Carolum Magnum inſigni decoravit privilegio, non confirmandi novi Papæ electionem, quod quidem jus a Juſtiniano uſurpatum in ſucceſſores Imperatores dimanarat; ſed quod hactenus fuerat inauditum, ſola propria authoritate Pontificis pro ſuo libito eligendi, & præterea Epiſcopos ſingulas provincias pariter eligendi, & per inveſtituram præficiendi vacantibus Eccleſiis. Poſt Sigebertum Gratianus nimia credendi facilitate adductus, commentitium illud Concilii decretum ſuæ Canonum collectioni conſarcinavit. Quę res multos incautos, ipſumque Onufrium decepit. Sed hanc fabulam validiſſimis argumentis Baronius refellit; quibus alias ſuperaddit paris roboris convictiones Joannes Morinus, in hiſtoria originis & progreſſus temporalis Romanorum Pontificum poteſtatis. Canon itaque incipiens; Hadrianus Papa, &c. & in Synodo diſt. 63. dignus, eſt, qui expungatur, & obliteretur cum eo, qui præcedit Canone hiſtorico.

5. Ex quo tempore Carolus Magnus Francorum Rex ſuis armis, Rege Longobardorum Deſiderio profligato, Romanam Eccleſiam in libertatem vindicavit; Romanis liberæ fuerunt Summorum Pontificum electiones ad Leonem uſque octavum, qui quum, depulſo Joanne Papa duodecimo per vim ſacrilegam, fuiſſet ab Othone Imperatore nominis hujus primo in dejecti locum ac ſedem promotus, derivatum tandem in Imperatores Occidentis jus iſtud fuit Pontificis Romani electionis, quo deinceps uſi, quin potiùs abuſi ſunt Imperatores Germani ad Henricum uſque tertium ex Franconiæ Duce Imperatorem, quando Gregorius Papa ſeptimus integrum iſtud jus ab Imperatoribus Germaniæ Romanum ad Clerum revocavit; quum verò eamdem eligendi Papæ poteſtatem adhibita vi ſacrilega Henricus quartus, tertii filius, à Paſchali ſecundo extorſiſſet, idem Paſchalis coacta Synodo conceſſionem injuſtam revocavit. Sanctiſſimus quidem Papa Gregorius Magnus in comm. ad Pſal. 4. pœnitentialem, vocat tyrannicam ſæculi ſui conſuetudinem ex Imperatorum Græcorum prohibitione, ne ſuo injuſſu, imò non niſi accepta magna pecuniarum contributione Romanorum Epiſcopi ordinarentur.

6. Haud planè compertum eſt, quandonam ſolis S.R.E. Cardinalibus fuerit attributa Summi Pontificis electio. Conſtitutio quidem de Cardinalium Conclavi procuſa promulgataque eſt in iſto ſecundo Lugdunenſi.

Con-

Concilio. Perſpicuum verò eſt ex Petri Damiani teſtimonio, jus eligendi Papæ pertinuiſſe ipſius tempore ad ſolos Eccleſiæ Romanæ Cardinales. Veriſimile eſt, ſumptum fuiſſe rei hujus inſtitutum à Leonis noni inauguratione, quando Hildebrandi ſtudio ac opera electus Romæ Pontifex fuit, poſtquam eumdem Imperator Henricus ſecundus Papam creaverat. An verò ante Othonem primum fuerit penes ſolos Romanæ Eccleſiæ Cardinales Papam eligendi authoritas, incomperta res eſt.

7. De Cardinalium porrò Eminentia ſic refert Petrus Damiani & ipſe Cardinalis, qui ſub Leone nono ejuſque ſucceſſoribus virtutum omnium laude florebat, lib. 1. epiſt. 20. *Romana Eccleſiæ Cardinales Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibuſdam aliis prærogativis non modo quorumlibet Epiſcoporum, ſed etiam Patriarcharum atque Primatum jura tranſcendunt: ſalvo quippe univerſalis Eccleſiæ Sacramento, ipſi ſunt oculi unius lapidis, ipſi lucernæ unius candelabri.* S. Bernardus lib. 4. de conſid. Cardinales vocat *Orbis judices*; quia judiciis Summi Pontificis aſſident, ejuſque Senatum conſtituunt. Extat reſcriptum Pontificis Eugenii IV. ad Henricum Cantuariæ Archiepiſcopum & Angliæ Primatem, quod refertur à Jacobatio Cardinali lib. 1. de Concilio, ibique ſic loquitur Eugenius Papa: *Ipſos præterea Cardinales pro honoris & dignitatis Eminentia, partem ſui corporis Summi Pontifices appellant; ex quo ſine ulla dubitatione oſtenditur poſt caput Eccleſiæ, quod eſt Papa, contigua ſui corporis membra, qui ſunt fratres ejus Cardinales, præ cæteris Eccleſiæ membris ac partibus honorari debere.* His etiam iſta Eugenius adjungit: *Quoſcunque Primates & Epiſcopos à Cardinalibus Summo Pontifici aſſidentibus judicari, & ſingulos Epiſcopos ſingulis ac particularibus Eccleſiis præeſſe ac providere: Cardinales autem univerſæ ſub Papa Eccleſiæ.* Profert demum idem ſuperiorum Conciliorum exempla, præſertim duorum Lugdunenſium, in quibus Cardinales citra omnem ambiguitatem honoratiorem præ cunctis Epiſcopis locum tenuere, tenentque etiam nunc in Concilio, quod tunc agebatur Florentino. Inſuper Leo Papa X. in Concilio Lateranenſi ſeſſ. 9. aſſerit, S. R. E. Cardinales reliquos omnes poſt Papam dignitate honoreque antecellere. Noviſſimè Tridentinum ſeſſ. 15. de reform. c. 1. ait, Cardinalium conſilio apud Sanctiſſimum Romanum Pontificem univerſalis Eccleſiæ adminiſtrationem niti.

8. Quin etiam his longè omnibus antiquior Joannis Papæ octavi, qui ſæculo nono vixit, conſtitutio declarat: *Romanæ Eccleſiæ Cardinales eo fungi apud Romanum Pontificem officio in ſancta Dei Eccleſia, quo ſeniores ſeptuaginta apud Moyſem in Synagoga.* Quapropter decretum confirmat prædeceſſoris ſui Leonis quarti: *Ut ſcilicet bis in hebdomada Cardinales ad ſacrum Palatium Apoſtolicum conveniant; ut provideant & decernant pro univerſarum Eccleſiarum ſolicitudine, pro Clericorum diſciplina, & pro laicorum querimoniis auſcultandis & definiendis.* Ex quibus liquet in Cardinalibus conſtitui univerſalis Eccleſiæ ampliſſimum Senatum, atque ordinarium Pontificis maximi Concilium. Nulla quippe tam præcellens eſt in terris ſapientia, ut conſiliorum adminiculis non egeat. Et præclarè obſervat S. Chryſoſtomus hom. ad c. 1. Act. Apo. Petrum Apoſtolorum Principem Sancti Spiritus donis cumulatiſſimè ornatum & munitum, nihil per propriam authoritatem aut imperium conſtituiſſe, ſed occurrentibus gravis momenti rebus ex fratrum conſilio agere ſolitum; ut conſtat in electione ſucceſſoris Judæ ad Apoſtolatum; in electione ſeptem Diaconorum; atque in diſceptatione circa legalium obſervationem exorta. Ex quibus perſpicuum eſt S. R. E. Cardinalibus reſpectivè attribuendum eſſe, quod ipſi decernunt Imperatores l. unica, Cod. de præpoſitis labor. 12. *Immunitate digni ſunt, quos lateris noſtri comitatus illuſtrat.*

9. Cardinalium prima, quæ legitur mentio, fit in Romano Concilio ſub Sylveſtro primo, cujus can. 6. refertur fuiſſe tunc temporis Cardinales Diaconos ſeptem in Romana Eccleſia. Poſt annos verò circiter trecentos Sanctus Gregorius Papa ſæpenumerò meminit Cardinalium Sacerdotum & Diaconorum; nec tantùm Romanæ Eccleſiæ, ſed remotiorum etiam Eccleſiarum. Siquidem lib. 2. epiſt. 13. indict. 11. conſtituit in Eccleſia Terracinæ Sacerdotem Cardinalem. Eodemque lib. ep. 6. indict. 10. Joannem conſtituit Epiſcopum pariter Cardinalem in Scyllatina Eccleſia. Et lib. 3. epiſt. 14. providet, ut in Syracuſanam Eccleſiam quidam cooptetur Diaconus Cardinalis. Similiter lib. 5. epiſt. 11. concedit Fortunato Epiſcopo Neapolitano, ut Gratianum conſtituat in Neapolitana Eccleſia Diaconum Cardinalem. Porrò addictionem ejuſmodi ad aliquam Eccleſiam Epiſcopalem, vocat paſſim Gregorius Magnus nunc *cardinationem*, nunc *incardinationem*. In ejuſdem etiam vitæ lib. 3. c. 15. teſtatur Joannes Diaconus, his verbis: *Civitatum deſolatarum Pontifices Gregorius vacantibus civitatibus incardinare curabat.* Exemplumque ſubjicit Martini Eccleſiæ Tomitanæ Epiſcopi, quem, quia fuerat illa Eccleſia ab hoſtibus devaſtata, vacantis jam Alerienſis Eccleſiæ Epiſcopum Cardinalem conſtituit. Præterea Meldenſis Concilii can. 55. conſtituit: *Ut Epiſcopus titulos Cardinales in urbibus vel ſuburbiis conſtitutos ordinet atque diſponat.* Ut fateri neceſſe ſit titulos Cardinales fuiſſe quoque aliarum à Romana Eccleſiarum; nec tantùm Epiſcopalium ſeu Cardilium, verùm etiam inferiorum, in quibus Sacramenta fidelibus conferenda ex officio erant.

10. Cæterùm ex Divi Gregorii Papæ præfatis literis, & ordinationibus id ego colligo, quòd cùm liberum Epiſcopis eſſet Sacerdotes & Diaconos ſubjectis ſibi Eccleſiis præficere, & præterea populis vacante ſede Epiſcopali novos ſibi Epiſcopos eligere; haud tamen licuiſſe alienis ex Eccleſiis Clericos iiſdem addictos educere, ſuaſque in Eccleſias transferre, quatenus eiuſmodi translationes Epiſcoporum Sacerdotum & Diaconorum fieri Nicæna Synodus prorſus interdixit Can. 15. Ideoque opus eſſe Apoſtolica, ut id liceret, diſpenſatione, quam præfatis locis Sanctus indulget Gregorius, iuſta faciente cauſa, excisis ſcilicet priſtinis Eccleſiis Barbarorum immanitate.

CONCILIUM BUDENSE anno 1279. congregatum.

1. SUb Romano Pontifice Nicolao III. regnante in Hungaria Ladiſlao, Philippus Epiſcopus Firmanus Apoſtolicæ Sedis Legatus in Hungaria, Polonia, Dalmatia, Croacia, Servia, celeberrimum convocavit Concilium in Hungariæ Caſtro Budenſi, Veſprimienſis Diœceſis.

Can. I. *Quia ſicut Prælati quouſque ſibi ſubditos dignitate & authoritate præcellunt, ita moribus, vita, habitu, & converſatione honeſtis præcellere & præcedere debent eoſdem. Cùm eorum vita, ſi ſit bona, & ampliùs ſi ſit mala, trahatur à ſubditis in exemplum: ſtatuimus, quòd ipſi Prælati coronam & tonſuram patentibus omninò auribus circularem, juxta Regularium ſeu Religioſorum generalem conſuetudinem approbatam, cùm nulla religio Pontificali religione ſit major; de cætero deferant.*

2 Can. II. *Præterea ſtatuimus & ordinamus, quòd Prælati de cætero, cùm equitant, vel etiam in publico pedeſtres incedunt, habeant & deferant cappas rotundas, ſub quibus habeant & deferant camiſias albas, ſive roſſetas, quas ſemper ſub cappis ſive mantelli ante pectus vel poſt collum hinc inde connexis deferant, cùm in publico, hoc eſt, extra ſecreta habitationis eorum, ipſos contigerit ſtare, vel ire. Prohibemus autem, ne ipſi Prælati de cætero deferant vel habeant mantellos, cum quibus hactenus equitare, & quos in propriis & alienis non ſolùm coram famulis ſuis, ſed etiam coram aliis conſueverunt deferre: permittimus etiam, quod poſſint habere mantellos rotundos ſive tabarda, longitudinis moderatæ, eoſque deferre cum capuciis ſeparatis ab eis tempore pluvioſo, nivoſo, ſeu pruinoſo.*

Qui ſequitur Canon III. prohibet tum Prælatis, tum aliis in dignitatibus conſtitutis, tum Canonicis, tum etiam quibuſvis Sacerdotibus manicas deferre conſutitias, vel togas, aut ſupertunicalia aperta: iubetque, ut ſuperiora indumenta circa habeant clauſa deſuper uſque ad fimbrias, & ſine collariis, niſi forte in tabardis & mantellis ad equitandum; & ne in fibulis aut bottonibus quidquam auri, vel argenti, ſuiſve aliis in indumentis gerant, mandatque Ordinariis, ut eiuſmodi prohibitas veſtes à deferentibus auferant; & pertinaces à beneficiis ſint ipſo facto

ſo facto ſuſpenſi, veſtes autem & ornatus vetiti in uſum pauperum vertantur.

3. Can. IV. Quibuſcunque Clericis, præterquam Prælatis, uſum interdicit annulorum; quos decernit, ut in egenorum ſolatium erogentur, & contumaces Clerici ab ingreſſu Eccleſiæ arceantur, donec obtemperarint.

4. Can. V. Tabernarum ingreſſum vetat Clericis: alioquin ab ingreſſu Eccleſiæ excludendis. Quæ ſanè prohibitio frequens in veteribus canonibus habetur.

5. Can. VII. *Perpetuo prohibemus edicto, ne Prælati & alii Clerici, cujuſcunque ſint Ordinis, dignitatis, aut ſtatus, ſeditionibus, prælijs, ſpolijs, rapinis, incendijs, & aliis ſævis factis ſe aliquatenus immiſcere præſumant, nec bellicis actibus ſe implicent vel involvant: niſi fortè pro Eccleſiarum ſuarum, & patriæ defenſione, non ad impugnandum vel propulſandum, ſed ad defenſionem tantùm, ſi neceſſitas eos compellat: & tunc in propriis perſonis non pugnent.*

Huc pertinet canon Concilii Pictavienſis: *Clerici* (inquit) *arma portantes, & uſurarii, excommunicentur.* Habetur in c. Clerici, de vita & honeſ. Cler. Concilium etiam Meldenſe can. 37. Clericos arma deferentes proprii gradus amiſſione mulctat. Citatur à Gratiano c. quicunque 23. q. 8. armatorum tamen comitatu ad propriam ſecuritatem uti ac munire ſe poſſunt exemplo Pauli Apoſtoli, qui ne ab inſidiatoribus Judæis per viam occideretur, obtinuit à Tribuno milites armatos, à quibus tutò deduceretur. Idque exemplum profert Auguſtinus ep. 50. ad Bonifacium. Vide c. Maximianus, 23. q. 3. Attamen Gloſſa in d. c. Clerici, de vita & honeſ. tradit, poſſe Clericum arma portare ad terrorem latronum, quando ipſi per loca periculoſa incedendum eſt. Et concordat textus in auth. ſtatuimus, C. de Epiſc. Cleric. Vide paulò infrà hujuſce Concilii can. XI.

Can. VIII. *Clerici officia vel commercia non exerceant, maximè inboneſta; mimis, biſtrionibus & joculatoribus non intendant, & tabernas prorſus evitent, niſi fortè cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint, comam & tonſuram patentibus auribus habeant congruentes, & in Officiis Eccleſiaſticis & in aliis bonis ſtudiis ſe exerceant diligenter. Exercentes autem in talibus à ſuis moneantur Prælatis, & ſi moniti parere contempſerint, ab officio & beneficio ſuſpendantur. Nec priùs talis ſuſpenſio revocetur, quam ad arbitrium Prælatorum pro eo fuerit ſatisfactum; ac ſub certa pœna ſufficienter caveant, quod in talibus vel ſimilibus ulteriùs non excedent.*

Vide his conformia in c. his igitur, c. tales, c. quanquam, c. prohibete, cum duobus ſeqq. diſt. 13. & 21. q. 4. per totam. Et totum tit. de vita & honeſ. Cler.

Can. IX. *Nullus clericus ſententiam ſanguinis dictet, aut proferat; aut ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, interſit: nec quiſquam Clericus literas dictet, aut ſcribat, pro vindicta ſanguinis deſtinandas: nec illam partem Chirurgiæ exerceat, quæ aduſtionem vel inciſionem inducit; nec quiſquam purgationi aquæ ferventis, ſeu frigidæ, ſeu ferri candentis ritum cujuſlibet benedictionis vel conſecrationis impendat: ſciens, quòd ſi ex hujuſmodi mors vel membri mutilatio fuerit ſubſecuta, irregularitatis laqueum non evadet.*

Vide c. ſi quis viduam, diſt. 50. &c. in Archiepiſcopatus, de raptorib. & c. fin. ne Cler. vel Mona. in 6. & clemen. unicam, de homici. item c. ſententiam ſanguinis, ne cler. vel Mona. & in c. tua nos, de homic.

Can. XI. *Diſtrictè præcipimus, ne Sacerdotes vel Clerici, in quovis Ordine conſtituti, gladium vel cultellum, quod vulgariter dicitur* bord, *portent, niſi eis manifeſti timoris cauſa ingruerit: nec tunc abſque licentia Prælatorum portent.* Vide paulò ante hujuſce Concilii can. 7.

Can. XXI. *Statuimus, ut per omnes Eccleſias Chriſma, Oleum ſanctum, & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adbibitis conſerventur, ita ut non poſſit ad illas manus impia extendi. Si verò is, ad quem ſpectat cuſtodia, incautè ea reliquerit, tribus menſibus ab officio & beneficio ſuſpendatur: & ſi per ejus incuriam aliquid inde nefarium contigerit, graviùs puniatur.*

Huc ſpectat Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. can. 29. qui eſt 1. ſub tit. de cuſto. Euchariſ. Chriſm. & alior. Sacram. & Concil. Trident. ſeſſ. 13. c. 6.

Can. XXXII. *Decernimus, ut nemo incognitus ad miniſtrandum in ſacris Ordinibus admittatur, niſi ſui Ordinatoris vel ſucceſſoris ejus literas omni ſuſpicione carentes oſtendat, ſuſcepti Ordinis mentionem facientes expreſſam. Et qui contra conſtitutionem hujuſmodi venire præſumpſerint, tales ad celebrationem divinorum admittendo, vel retinendo, poſt trinam admonitionem, vel unam peremptoriè, à Divinorum perceptione & ingreſſu Eccleſiæ arceantur; & de hoc per Diœceſanos Epiſcopus inquiſitio frequens fiat.*

6. Can. LXI. *In Concilio prohibetur, & Nos prohibemus inviolabiliter obſervari, ne ſupellectilia Sacerdotis propria, ſeu alia in Eccleſiis reponantur, aut etiam teneantur; niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina ad eas oporteat habere refugium: ſit tamen ut neceſſitate ceſſante, extra Eccleſiam portentur.*

Eodem pertinet Lateranenſis ſub Innocentio III. Concilii ſuprà relatus can. 19. in Decretalibus quoque inſertus ſub titulo, de cuſtodia Euch. c. 2.

Can. XLIII. *Præcipimus Sacerdotibus, ut divino Officio celebrato, & populo regreſſo ad propria, Eccleſias ſuas firmare debeant diligenter. Probibeant etiam Sacerdotes ſub pœna excommunicationis choreas in Cœmeterijs, vel in Eccleſiis duci: quia, ut ait Auguſtinus, meliùs eſt feſtivis diebus fodere vel, arare, quàm choreas ducere. Sub anathematis interminatione probibemus, ne quis civiles cauſas in Eccleſiis vel Cœmeterijs agitare præſumat. Nullus etiam de novo ædificare in Cœmeterio permittatur, nec fimus, vel immunditiæ aliæ in Cœmeterijs adunentur. Talia facientes quouſque ſatisfecerint, ad voluntatem Rectoris ab ingreſſu Eccleſiæ illius arceantur.*

Can. XLIV. *Quoniam ſicut audivimus quidam Monachi & Canonici regulares aliquorum monaſteriorum conſueverunt extra ſepta ſui monaſterii, tam patenter, quàm latenter, tam turpiter, quàm damnabiliter per terram ſæpiùs evagari: ſtatuimus, ut nullus, excepto Capellano, & illis, quibus ex neceſſitate adminiſtratio competit, ſepta monaſterii ſui exire audeat, niſi priùs ab Abbate, vel Priore, ſeu Præpoſito; & ſi Abbas, vel Prior, ſeu Præpoſitus præſentes non fuerint, ab eorum Vicariis, vel aliis poteſtatem habentibus, eis ſpecialiter licentia ſit conceſſa; quibus Abbas, ſeu Prior, vel Præpoſitus, vel eorum Vicarii ſine cauſa neceſſaria, vel rationabili, exeundi licentiam non concedant. Nec etiam obtenta licentia ſine ſocio quis pedes exire præſumat. Si verò Abbates, Priores, Præpoſiti, vel alii regulares Prælati, ſeu eorum Vicarii in aliquo præmiſſorum negligentes inventi fuerint, vel remiſſi, ſuſpenſionis, vel majoris vindictæ ſententia à diœceſanis ſuis noverint puniendos.*

His ſuffragatur Concilium Moguntinum tempore Leonis

Leonis Papæ tertii, & Caroli Magni c. 12. ſic ſtatuens: *Abbates & Monachi in eorum clauſtro permaneant, nullusque ex eis foras vadat, niſi per neceſſitatem Monachus ab Abbate mittatur in obedientiam. Nec foris manducent, neque bibant ſine permiſſione Abbatis, nec ad convivia ſæcularia vadant.* Item Regulæ S. Pachomii ſic præſcribunt c. 30. & 44. *Nullus ſolus foras mittatur ad aliquod negotium niſi juncto ei altero.* His conformia jubet regula S. Benedicti: *Sed nec frater in via dirigatur ſolus, ſententia Patrum nos docet, quæ dicit, ad neceſſaria quærenda bini egrediantur, vel terni fratres, & tales quibus creditur, non qui verboſitatem aut gulam ſectantur.* Conſtitutiones etiam Carmelitarum p. 1. c. 3. §. 11. ita ſanciunt: *Nullus ſine ſocio niſi ex juſta admodum cauſa iter agere ſinatur: binos enim diſcipulos Dominus miſit, bini ergo exeuntes individui procedant.* Et quidem Chriſtus Dominus Luc. 10. deſignatos *ſeptuaginta duos diſcipulos miſit binos ante faciem ſuam.* Et poſt ejus reſurrectionem ejus diſcipuli hoc præſcriptum ſuo firmarunt exemplo: Cleophas & ſocius ejus ſimul eunt in Caſtellum Emmaus. Petrus & Joannes ſimul currunt ad monumentum; ſimul aſcendunt in templum; ſimul mittuntur Samariam. Saulus & Barnabas juſſu Spiritus ſancti ſegregatur in opus Evangelii. Judas & Silas deſtinantur Antiochiam. Et Paulus cum Sila luſtrat Syriam. Denique ipſe Juſtinianus Imperator in Novella de Monachis, vult Monachos ire aſſociatos ac invicem teſtes mutuæ honeſtatis eſſe. Concludit ſapienter Eccl. cap. 4. *Melius eſt duos eſſe ſimul quàm unum: habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ. Si unus ceciderit ab altero fulcietur; væ ſoli, quia cùm ceciderit, non habet ſublevantem ſe.*

CONCILIUM AVENIONENSE anni 1270.

1. ANno Domini 1270. Idibus Julii venerabiles Patres, Domini B. Dei gratia Arelatenſis Archiepiſcopus. R. Cavallicenſis. G. Carpentoract. Zoen Avenion. N. Vaſionenſis. P. Auriacenſis, I. Tricaſtinus Epiſcopi, Arelatenſis Eccleſiæ Suffraganei, atque multi alii Prælati ejuſdem Provinciæ apud Avenionem in Provinciali Concilio promulgata ſervari per totam eamdem Provinciam mandaverunt: licèt eadem non ſint ſtatuta, ſed in forma pronunciata fuerint ſtatutorum.

Can. I. Ut alienationes bonorum Eccleſiaſticorum revocentur. *Alienationes factas de poſſeſſionibus Eccleſiarum, ſine Diœceſanorum conſenſu, Rectores, ſive Priores earumdem Eccleſiarum, ſive ſint alienatores ſeu eorum ſucceſſores, ſtudeant celeriter revocare, quatenus proceſſerint de facto: alioquin per Diœceſanos locorum, tam dicti Rectores ſeu Priores, quam Abbates, ſeu alii ad quos ſpectant aliæ Eccleſiæ, ad id admonitione præmiſſa per cenſuras Eccleſiaſticas compellantur.*

2. II. Ut pecunia legata ad arbitrium executorum dividatur in cauſas pias. *Cùm autem teſtator legat certam pecuniæ quantitatem, vel res alias pro foreſtis ſuis diſtribuendas arbitrio gardiatorum ſeu executorum teſtamenti ſui: nec extant certæ perſonæ, quibus, ſeu inter quas pecunia, ſeu res ſic legatæ diſtribuantur: ſtatuimus, quòd pecuniæ ſeu res prædictæ per ipſos executores de conſilio tamen & aſſenſu Prælatorum, ne fraus aliqua per ipſos gardiatores valeat procurari, in pias cauſas dividantur. Et niſi teſtator tempus præfixerit ad hujuſmodi perſolvenda, dicti executores per Diœceſanos locorum ea infra annum ſolvere per cenſuras Eccleſiaſticas compellantur.*

3. Can. III. Ut Archiepiſcopus & Suffraganei ſe invicem juvent in ſententiis ſervandis & publicandis. *Item ſtatuimus, quòd dictus Archiepiſcopus & ejus Suffraganei mutuum ſibi adinvicem auxilium in ſententiis ſervandis & publicandis præſtent, cum per illum, qui ipſas ſententias tulit, fuerint requiſiti.*

4. Can. IV. Ut qui habent perſonatus & beneficia curata, Presbyteri fiant intra annum. *Item ſtatuimus, quod illi, qui habent perſonatus etiam ſine cura, ſeu beneficia curam animarum habentia, compellantur per Diœceſanos, per ſubtractionem beneficiorum, infra annum in Presbyteros promoveri, niſi rationalem cauſam oſtenderent, quare infra annum non poſſent, vel deberent; vel niſi ſint Archidiaconi, quibus ſufficit quod ſint Diaconi, & quod in Diaconatu miniſtrent.*

5. Can. V. Ut expenſæ factæ in Legatos Apoſtolicos ſolvantur de contributione Eccleſiarum. *Item ſtatuimus, quod ſi Epiſcopus vel aliquis Rector alicujus Eccleſiæ de Diœceſi neceſſarias expenſas fecerit in Legatis & Nunciis Sedis Apoſtolicæ, expenſæ illæ ſolvantur de communi contributione Eccleſiarum totius diœceſis: & iſtæ expenſæ ſemel in anno in una Synodo colligantur.*

6. Can. VI. Ut perſonatibus aſſignentur certi redditus. *Item ſtatuimus, quod Epiſcopi & Capitula aſſignent, & deputent Clericis in perſonatibus, ſeu dignitatibus ſuæ Eccleſiæ conſtitutis, qui carent redditibus, certos redditus juxta facultates ſuas, & qualitatem dignitatis ſine magno præjudicio aliorum, quod videtur poſſe fieri ibi præſertim, ubi communia bona habentur.*

7. Can. VII. Ut Religioſi & Clerici non quærant defenſionem ſæcularem contra Epiſcopos. *Item ſtatuimus, quod ſi Religioſi vel Clerici ſeculares ſe in guidagio ſeu defenſione ſeculari poſuerint contra Epiſcopos & Prelatos ſuos, niſi canonica admonitione premiſſa illi guidagio ſeu defenſioni penitus renunciaverint, per Diœceſanum excommunicentur: alias per ſubtractionem beneficii, ſi quod habent, ſi hec contempſerint, puniantur.*

8. Can. VIII. De Clerico, qui Epiſcopum, Præpoſitum, &c. graviter læſerit. *Item ſtatuimus, quod ſi quis Clericus Epiſcopum, ſeu alium in perſonatu & dignitate, ſeu Canonia alicuius Eccleſiæ conſtitutum factis vel verbis graviter dehoneſtaverit; non admittatur ulterius ad aliquod beneficium illius Eccleſiæ, niſi paſſo iniuriam ſatisfecerit de iniuria ſeu de offenſa.*

9. Ad ſupra memoratum caput 4. de Presbyteris ante anni lapſum ordinandis, iis quibus beneficium curam habens animarum incumbit, optime providerat Concilium Lateranenſe generale ſub Alexandro Papa III. & habetur cap. cum in cunctis. §. inferiora, de electio. Quam conſtitutionem inſtauravit Concilium Trid. ſeſſ. 24. c. 12.

CONCILIUM REGIENSE anni 1285.

1. COncilii huius, antequam typis publicaretur, ſingularis amicitiæ ergo mihi copiam fecit Vir clariſſimus antiquitatum Eccleſiaſticarum ſedulus illuſtrator Joſephus Antelmius Eccleſiæ Foroiulienſis Gallicanæ Canonicus ſimul & ornamentum. Eiuſdem mentionem Concilii fecerat in Annalibus Aquiſextienſis Eccleſiæ vir de patria ſua egregie meritus Scholaſticus Pittonus in Roſtagni Archiepiſcopi vita. Sed quia prope diem Concilium iſtud cum eruditis Antelmi obſervationibus prodibit in lucem, ne quaſi anſer inter argutos videar olores interſtrepere, unum dumtaxat aut alterum illius Canonem deli-

Belibabo'. Celebratum porrò fuit ann. Chr. M. CC. LXXXV. VI. Kal. Martii in Eccleſia Cathedrali Reiorum Apollinarium, præſidente Roſtagno Archiepiſcopo Aquenſi, cui aſſederunt Suffraganei Epiſcopi Aptenſis, Regienſis, Siſtaricenſis, Forojulienſis, Vapincenſis autem Epiſcopi juſta de cauſa abſentis vices tenuit Præpoſitus Eccleſiæ Vapincenſis. Duoque interfuerunt Abbates Crocienſis & Lurenſis. Eodem tempore Carolus ejus nominis ſecundus Apuliæ & Siciliæ Rex & Comes Provinciæ, Andegavorumque Dux, detinebatur Barcinone captivus à Petro Aragonenſium Rege, Siciliæque invaſore. Præcipuam verò ſacra Synodus curam habuit devotas preces tota Provincia indicendi univerſo Clero, & populo, additis quadraginta dierum indulgentiis pro captivi Principis liberatione, atque inter Principes ſtabilienda pace. Sic effectum eſt, ut propitiato piis precibus Numine abſque ullo bellorum tumultu Carolus in libertatem dimiſſus fuerit, certis quibuſdam conditionibus, quæ fidelem ſortitæ ſunt effectum, dimiſſa ſub Aragonenſi Sicilia.

2. Can. III. *Item quoniam frequenter contingit, quod cenſus Eccleſiarum noſtræ provinciæ ab aliquibus augmentantur, & nonnunquam per Rectores aliquos ſubtrahuntur: ſtatuimus, & concorditer ordinamus, ut quilibet Prælatus in ſua Diœceſi chartularium proprium habeat, in quo nomina, cenſus, & qualibet alia bona Eccleſiarum integraliter conſcribantur, ne fraude ſeu malitia alicujus aliquatenus occultentur per aliquem, vel mutentur.*

Admodum conducibilis eſt Canon iſte, quo providetur bonorum & jurium Eccleſiæ conſervationi, ne ſcilicet per negligentiam vel detentorum malam fidem dilapidetur, diſperdatur, ac depereat ſacrum Chriſti patrimonium. Vaſenſe ſeu Vaſionenſe Concilium primum ſub Leone Papa I. ann. Chr. 442. can. I. oblationes Eccleſiæ fidelibus defunctis relictas qui retinent, aut reddere demorantur, ab Eccleſiæ communione reſcindit. Et allegatur c. qui oblationes, 15. qu. 2. Graviter ait Hieronymus epiſt. 2. ad Nepotianum: *Amico quippiam rapere, furtum eſt: Eccleſiam fraudare, ſacrilegium.* Deinde Concilium Arelatenſe ſecundum ſub eodem Leone I. canonem iſtum Vaſenſem allegat, ſuaque autoritate confirmat can. 47. His ſuccedens Concilium Agathenſe ſub Symmacho Pontifice an. Chr. 506. eadem iterat can. 4. adversùs quoſcunque ſive Clericos, ſive ſæculares. Idemque Concilium can. 49. Clericos & Sacerdotes deponi jubet, quicunque de rebus Eccleſiæ ſibi creditis aliquid alienare, vendere auſi fuerint: & repetitur 12. q. 2. c. Diaconi vel Presbyteri. De ſcripturis autem aut documentis rerum aut jurium, non abſimili ſolicitudine decernitur ab eadem Agathenſi Synodo can. 26. *Si quis de clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut adverſariis fortaſſe tradere damnabili & punienda obſtinatione præſumpſerit, quidquid per abſentiam documentorum damni Eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat & communione privetur. Hi etiam, qui in damno Eccleſiæ inſtrumenta Eccleſiæ impiè ſollicitatis traditoribus ſuſceperint, pari ſententia feriantur.* Et repetitur in Decreto, 12. q. 2. c. ſi quis de clericis. Parem curam habuit providendi, ne Eccleſiis paria damna inferantur, œcumenica Synodus VIII. contra Photium ſub Adriano II. Pontifice. Enim verò can. 15. omnes reſcindit bonorum Eccleſiæ ſive mobilium ſive immobilium diſtractiones ſub pœna depoſitionis, cum obligatione reſtituendi; & anathemate ferit, quicunque receperit, nec reſtituerit. Profertur iſte canon à Gratiano, 12. q. 2. c. Apoſtolicos. Denique Aquenſis Synodus provincialis anni 1585. tit. de capitulis, ſic edicit: *Si quis inſtrumenta fundationum, bonorum, redditum, privilegiorum, & jurium ad Epiſcopatum, aut ad Capitulum, aut ad aliquam dignitatem, & præbendam, aut capellaniam, aut ad quamcunque Eccleſiam vel Monaſterium ſpectantium, apud ſe celaverit, nec intra ſpatium trium menſium reſtituerit Epiſcopo, aut Capitulo, aut ipſarum Eccleſiarum & monaſteriorum Præpoſitis, manebit per hanc ipſam Synodum ipſo facto excommunicatus; nec ab Epiſcopo abſolvatur, donec juramento affirmaverit omnia à ſe reſtituta.* Ibidemque decernitur, nec licere Epiſcopo ſine aſſenſu capituli, nec capitulo ſine aſſenſu Epiſcopi, atque aliorum Superiorum alienare. Eadem Synodo ſub tit. de Epiſcopis, conſultè proviſum eſt circa finem, ut defuncto Epiſcopo quamprimùm archivii Epiſcopalis duarum diverſarum ſeratum claves Notarii publici fide duabus fidiſſimis perſonis tradantur, tandiu ſervaturis, donec alius fuerit creatus Epiſcopus, cui illas reſtituant, & rationem de ſingulis ſcripturis in inventario notatis eorumque cuſtodiæ commiſſis eidem reddant.

3. Can. IX. *Item ſi quis ab excommunicationis ſententia, quam pro contractis debitis, & maximè ubi juramento ſe aſtrinxerat, vel ob manifeſtam offenſam incurrerat, in infirmitate vel mortis articulo fuerit abſolutus, ſi ſanus factus, aut intra menſem à convaleſcentia numerandum ſatisfactionem diſtulerit, ut promiſit, vel injunctum ei extitit, ab indè in antea nulla nova monitione ulteriùs expectata, in eamdem ut priùs excommunicationis ſententiam reincidat, & publicè addita violatione datæ fidei nuncietur. Si verò de illa ægritudine moriatur, hæredes ejus ad hoc emendandum & obſervandum per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur, vel executores, aut bonorum poſſeſſores, ſi alios non habeat.*

Canoni huic conformatur in corpore juris Canonici conſtitutio Bonifacii Papæ VIII. c. eos qui de ſentent. excommun. in 6. qua decernitur, abſolutum propter mortis articulum ac periculum, vel aliud impedimentum à Presbytero, à quo aliàs abſolvi non potuiſſet, ſi ceſſante impedimento ſe non præſentat, cui ſoli competebat abſolvendi poteſtas, in priſtinam reincidere excommunicationem: ſimilique reincidentiæ locum eſſe in eo, qui poſt obtentam à ſummo Pontifice abſolutionem cum onere ſe ſiſtendi coram Ordinario, aut cuipiam ſatisfaciendi, cùm primùm commodè poterit, negligit id præſtare. Obſerva conſtitutionem iſtam Concilii Regienſis de reincidentia eſſe vetuſtiorem omni hac de re mentione, quæ legitur in corpore juris. Qui enim primus de reincidentia conſtituit Bonifacius VIII. non niſi nono poſt hanc Synodum anno Pontificatum iniit.

ECCLE-

ECCLESIÆ DECIMI-QUARTI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. INiit Sæculum decimum quartum exiſtente Summo Pontifice Bonifacio ejus nominis octavo, Imperatore Alberto Auſtriaco, Franciſque regnante Philippo quarto, cui *Pulchri* ob oris & corporis venuſtatem inditum cognomen. Sub Imperio Alberti nova Helvetiorum Reſpublica ſumpſit exordium. Iſti quippe ab Imperatoris miniſtris vexati ſe in libertatem vindicarunt, quam hodie retinent.

2. Philippus Pulcher Anglos levibus aliquot prœliis initio Principatus fuderat; ſed progrediente difficili bello, prior illa felicitas quaſi aliquo turbine excuſſa eſt. Vido Flandriæ Comes Imperatoris Adulphi Naſſavii, & Anglorum Regis Eduardi primi fretus opibus, Franco bellum movit. Sed dilapſis à ſocietate belli tantis Principibus ſerò ſuum agnovit errorem; nam ſpoliatus omnibus, potentioris arma timenda, pacemquę colendam eſſe didicit. Ac illum quidem detentæ pro obſide à Franciæ Rege Philippo Pulchro filiæ, quam Eduardi Angliæ Regis filio uxorem deſtinaverat, dolor armavit. Hanc verò ubi ex mœrore animique ægritudine ſublatam audiit; tum ſocietate iterum inita cum Anglis, à Philippo Rege apertè deſcivit. Francus cum numeroſo exercitu Belgicam ingreſſus, in Atrebatum finibus Carolo Valeſiæ Duce Flandros levi prœlio tanquam atrocioris pugnæ prœludio fregit, armiſque progreſſus Flandriam ſubinde omnem ſubegit, Comitemque à ſuis deſertum, captum cum duobus liberis Roberto & Vidone Lutetiam Pariſiorum abduxit. Rex magnificè à Flandris ſuſceptus eſt. Verùm plebs animo confeſtim mutato concitata, quòd ſeverius ſe habitam ab optimatibus Francis exiſtimaret, adeò nullum eſt Imperium tutum ac diuturnum, niſi benevolentia munitum ſit, armis ducibuſque aſſumptis Petro Luſco textore, & Briano lanione, apud Brugas Jacobo Comiti Fani Paulini Regio Prætori vim meditabantur. Cædes Francorum ingens edita: Curtracum Francorum ejecto præſidio captum; cæſis inſigni clade noſtris. Ea res Regem movit, ut bellum in rebelles Roberto Regiæ ſtirpis Principi demandaret. Is ſexaginta armatorum millia in hoſtes educit. Fefellit Francos loci iniquitas; cæduntur à Flandris, qui victoria iſta feroces ſpes altiores concipiebant; cùm Rex ingentibus copiis ſuccinctus opportunè accurrens, ſecundùm Legiam amnem uno alteroque ad Audomaropolim conflictu feroces ita cecidit, ut Curtracenſis pugnæ infamia planè deleretur. Cæſa ſunt prœlio triginta ſex Flandrorum millia. Tandemque poſcentibus data eſt venia.

3 Bonifacius omnia bellorum fomenta inter Franciæ & Angliæ Reges extingui cupiens, ut daretur opportunitas ad ſacrum adverſus Saracenos inſtaurandum bellum, quod perſæpe ingenti animorum ardore ſuſceptum, Deo Chriſtianorum peccata caſtigante, triſtes ac infauſtos habuerat exitus. Totius expeditionis ducem deſtinarat Carolum Valeſium Philippi Pulchri fratrem ſtrenuum Principem & moderatum, quem poſt multa in Flandros præclarè geſta, frater ejus Philippus æmulatione franæ gloriæ ab illa expeditione revocarat, admodum inopportuno tempore, conſilio Enguerrani Marigniani Regii Quæſtoris, id unum ſibi animo proponentis, ut unus Regiæ præeſſet voluntati, & ab Rege procul amoliretur eos quicumque ſibi non eſſent addicti. Ideoque cùm Flandri virtutem reveriti Valeſii ſub ejus ductu placidè conquieſcerent, Enguerranus copioſos ex Belgio quæſtus per inſatiabilem avaritiam lucrari intendens, hunc præfectura conſentiente Rege amovit, & truculentum ac inſatiabilem virum illius vice ſubrogari curavit Jacobum Caſtillionæum, cujus rapacitatem execrata gens Belgica in novas rebelliones erupit. Tum Bonifacius Pontifex Carolum in Italiam accitum ad componendas plebium ſeditiones, quibus tota exardeſcebat, excivit; intendens præſertim in eum transferre Græcorum Imperium uxorio jure; duxerat enim Catharinam Balduini filiam, quem Conſtantinopoli Palæologus ejecerat. Bonifacius ut viam expetitæ à ſe expeditioni muniret, Carolum Claudum Neapolitanum Regem ad Philippum adjuncto Sabaudiæ Comite miſerat, qui in biennium inducias vix obtinuerunt, ea etiam lege ut eo interſtitio Rex Flandricas urbes obtineret. Cæterùm ut res malè ſartæ infeliciùs coaleſcunt: eadem Marigniani vi tyrannica, quæ Flandros ad bellum concitarat, Francos quoque ad ſeditiones frequentes impellebat pretextu, ut vocabant, *Malatoltæ*. Tempus præterea induciarum brevius Pontifici videbatur, quàm ut res tanti momenti peragi poſſent. Bonifacius inconſulto Rege novum in Gallia Apamienſem erigit Epiſcopatum, primaſque ejus infulas tradit cuidam Bernardo, atque ut acrius Regem pungeret, ei mandat per eumdem, ut omnibus prætermiſſis ad bellum ſacrum ſe conferat, vetat indictas decimas ad alium uſum convertere, ipſumque Regem à Pontifice deponendum comminatur, niſi ſtatim obtemperet. Rex indignatus in hominis impudentiam Narbonenſi Archiepiſcopo in cuſtodiam tradit. Id poſtquam reſcivit Pontifex, novas ad Regem epiſtolas aſperrimas ſcribit, quibus teſtatur, ob ejus contumaciam Franciæ regnum jam eſſe devolutum ad Apoſtolicam Sedem. Eæ literæ Jacobo Normandio Archidiacono Narbonenſi traditæ

eidemque legenti ereptæ ſunt, & ab Arteſio ſpectante Rege in ignem conjectæ. Attamen ſolutus eſt Apamienſis Epiſcopus, & unà cum Jacobo Archidiacono juſſus à Regno procul faceſſere. Tum verò ſupervenit perditiſſima illa Saræ Columnenſis & Nogareti Franci equitis conjuratio, qui collatis exiguis viribus conductitiorum paucorum militum quos uterque collegerat, audax & damnabile facinus aggreſſi ſunt in Summum Pontificem, quem captivum apud Anagniam fecerunt; nec tamen captum in poteſtate diu habuerunt: brevi namque diſſipata illa collectitia manu, plebs ipſa quæ ſui officii erant præſtitit, & Pontificem debitæ reſtituit libertati. Quem tamen ardens dolor & iracundia eorum, quæ ſibi uſque adeò indignè obtigerant, paucis diebus ex hac vita ſubtraxit. Vir erat jurium conſultiſſimus, ſemel concepti propoſiti tenaciſſimus, adeò ut nulla inde ratione dimoveri aut inflecti poſſet. Nihil niſi grande animo proponebat, magnificoſque rerum ſucceſſus de ingenii præſtantia ſibi pollicebatur, nihil in eo exile, nihil mediocre inerat, grandes virtutes, grandia pariter vitia; quibus illæ offuſcabantur, ambitio & iracundia. Interiit Bonifacius Romæ menſe Octobri an. 1303. ut ſcribunt Joan. Villanus, Bernardus, Guido, & alii.

4. In locum Bonifacii ſuffectus Benedictus eſt XI. ex Ordine Dominicano, vir apprimè doctus & pius, qui pacem cum Philippo & Francis inſtauravit. Benedicto Clemens V. patria Lemovix ex Archiepiſcopo Burdegalenſi ſubrogatur anno 1305. hic tumultuum Italicorum pertæſus, tota Italia factionibus Alborum & Nigrorum diſciſſa, ſedem Pontificiam Romana ex urbe Avenionem transtulit, ubi annis hæſit amplius ſeptuaginta. Tres verò Legatos Cardinales Romam miſit, qui res Italiæ adminiſtrarent. Hujus verò ſæculi anno ſeptimo generale Concilium Viennæ in Allobrogibus habuit, cujus decreto Equites Templarii atrocium ſcelerum damnati ſunt, deque illis à Philippo Rege ſumptum ſupplicium, eorumque ampliſſimæ opes partim hoſpitalariis Militibus adjudicatæ, partim in fiſcum relatæ.

5. Rodulpho qui ex Comite Harpurgenſi virtutum meritis fuerat in Imperium provectus, ſucceſſor datus eſt Adulphus Naſſovius; qui ob ſegnitiem deſpectus locum dedit Alberto Auſtriaco, Rodulphi Imperatoris filio ab iiſdem Comitiis electo; à quibus Adulfum redactus in ordinem fuit: educto nihilominus ut ſuam tueretur dignitatem exercitu, in acie pugnans cæſus eſt. Poſt Albertum habenas Imperii rexit Henricus Lutſemburgenſis Dux, qui compoſitis in Germania rebus in Italiam proficiſcitur hortante Clemente Papa, ut diſcordes inter ſe populos ad pacem, & invaſores jurium ac terrarum Eccleſiæ armis ad reſtitutionem adigeret. Henricus qui dudum Aquiſgrani coronam ſumpſerat argenteam, Mediolani ferream accepit. Bellique longè ſtudioſior quàm pacis Italiam expilavit; & ingentibus cladibus affecit, & viciſſim à populis, quos inſenſius perſequebatur, accepit, præſertim à Brixienſibus & Florentinis, quos Robertus Neapolitanus Rex ſtrenuè adverſus Henricum oppugnantem tuebatur. Quapropter Henricus iracundia fremens Robertum, quem vi bellica non poterat, ſententia in eum dicta avito regno exautoravit: quamvis ipſe progenitoreſque ipſius jus regni non ab Imperatore, ſed à ſummo Pontifice ſuſcepiſſent. Et Clemens quidem Pontifex Henricum offitii ſui, & quam dederat fidei coarguit infractorem: qui cùm promiſiſſet factiones, quibus fœde lacerabatur Italia, componere, fautorem unius ſe exhiberet ſcilicet Guelforum, ut in oppoſitam, que Gibellinorum dicebatur, omni immanitate deſæviret. Neque verò ea nomina deſignabant ſicut olim partes Pontificias aut Imperatorias: ſed alias civitatum ad invicem diſſenſiones, quas ferro flammiſque inter ſe mutuò decernebant. Henricus poſtquam Æmiliæ ſeu Longobardiæ atque Etruriæ populos infeſtis armis & immanibus pecuniarum exactionibus oppreſſit, ingreſſus Romam coronam Imperii auream de manu Legati Apoſtolici ſolemni ritu accepit, Pontifice maximo Avenione tunc degente. Indeque regreſſus ad priſtinas hoſtilitates proſequendas, ſive ſolius Dei ultione, ſive ut creditum fuit, acccepta de manu Dominicani Sacerdotis illita veneno hoſtia, vita exiit. Sed iſtud minus eſt probabile. Jam enim naturali ægritudine laborabat Henricus, antequam Sacramentum ſumeret, ut conſtat ex relatione continuatoris hiſtoriæ Ptolomei Lucenſis, qui tunc propè aderat: neque ullatenus veneni meminit Joannes Villanus Florentinus, qui eodem vixit tempore, neque Albertinus Muſſatus Patavinus, tunc pariter vivens, diligentiſſimus rerum hujus Henrici VII. ſcriptor. Henricus morte occubuit in agro Senenſi menſe Auguſto anni 1313. Haud diſſimili modo Subdiaconum quemdam Victoris ſecundi Papæ Romani vitæ inſidiatum fuiſſe proditur, infuſo in ſacrum Calicem venenato vino, cumque peracta conſecratione Pontifex eſſet Calicem ori admoturus, evidenti miraculo Deum hauſtum prohibuiſſe, & Subdiaconum repente à dæmone correptum proprium ſcelus aperuiſſe, ut referunt hiſtorici eorum temporum Lambertus Schafnaburgenſis, & Abbas Uſpergenſis.

6. Eſt cur Medici obſtupeſcant, qua vi quantaque celeritate, morbida corpora per contagium vel afflatum in popularibus, quos vocant, morbis, ſimiles morbos aliis corporibus inferant, ut vel unus æger ſufficiat ad inficiendam peſtilentia regionem vel ampliſſimam. Attamen major ſubeſt mirandi cauſa in animorum morbis, quanam lue ſeu contagio animorum vitia, quales ſunt hæreſes in intellectu, & perverſi affectus in voluntate, ſic quaſi per incendium invadere populos valeant, ut nullo ferè humano remedio ſiſti poſſit publici mali augmentum & propagatio: adeo ut vel unus ſceleratus ampliſſima pervertere regna ſufficiat, ut in

ut in Ario, in Neſtorio, in Eutychete, in Mahomete docet deplorabilis plurium ſæculorum experientia. Sic quoque æſtimandum de factionibus, quibus ſæculo iſto, quod proſequimur, tota miſerrimè lacerabatur Italia Alborum & Nigrorum. Iſta peſtis cœpit apud Piſtorium Tuſciæ civitatem in familia Cancellariorum, ut prodit Villanus lib. 8. cap. 37. Quidam nomine Cancellarius Piſtorienſis civis, coacervatis ex mercatura multis divitiis, plures etiam ex duabus uxoribus ſuſcepit filios inter ſe æmulos, à quibus numeroſa proles edita eſt, hoſtiliter invicem affecta tum circa bonorum diviſiones, tum circa Magiſtraturarum ambitum, ita ut pauci ſine mutuis cædibus dies tranſigerentur: & quia idem omnium erat nomen, alii ſe Albos, alii ſe Nigros Cancellarios indigitabant. Res primùm privatæ in publicas degenerarunt, aliis ſe his adjungentibus familiis, omnia per vim, & pugnas, & cædes, privatim & publicè gerebantur. Nec non ſolo Piſtorio contineri malum potuit, inde enim Florentiam, Piſas, Lucam, malum ſe propagavit, nec ſola Tuſcia circumſcriptum eſt, ſed univerſa ſe Italia diffudit, ut ſecluſa juſtitia omnia per ſeditiones, rapinas & cædes & privatim & publicè gererentur. Piſtorienſis civitas id quaſi fatale habuit: Etenim jam anteà univerſę Italiæ funeſtæ factiones Gibellinorum & Guelforum ſuum primum intra id oppidum habuerat exordium.

7. Poſt Henrici mortem, diſcordantibus Electoribus longum interceſſit interregnum: hinc eorum aliquibus Friderico ſuffragantibus Duci Auſtriæ, Alberti quondam Germanorum Regis filio natu majori cognomento Pulchro; aliis verò Ludovicum Bavariæ Ducem ad Imperii ſolium vocantibus. Ea diſſenſio Germaniam atroci bello diſtinuit. Poſt multa demum prælia, Fridericus acie victus & captus, infortunio ſuo Ludovicum ad Imperii culmen poſt novem interregni annos provexit. Pari quoque diſſenſione Cardinalium Apoſtolica ſedes per duos annos, & aliquot menſes magno Chriſtianæ Reipublicæ damno & ſcandalo vacavit. Obiit enim Clemens V. duodecimo Calendas Maias anno 1314. & anno demum 1316. Jacobus de Oſca Cardinalis Epiſcopus Portuenſis ſumpto Joannis nomine XXII. ſeptimo Idus Auguſti Summus Pontifex eſt renunciatus Lugduni apud Fratres Prædicatores, penes quos Philippus Comes Pictavienſis accitos ad ſe Cardinales ſpecie cujuſdam conſultationis incautos concluſerat, ex arcano conſilio, cum fratre Ludovico ejus nominis decimo cognominato Hutino, Franciæ Rege inito: tametſi Cardinalibus pollicitus liberam dimiſſionem fuiſſet, concluſos verò nec minùs tamen diſcordes ad officium, ciborum ſubtractione, adegit.

8. Occaſione diſſidii inter Clementem & Ludovicum Bavarum exorti, tota Italia immenſis eſt agitata procellis. Ludovicus inconſulto Pontifice ſibi titulum Imperatoris temerè accivit. Pontifex eumdem contumacem jure Imperii & communione fidelium excluſit: at Bavarus reſumptis Henricianorum & Fridericianorum priſcis factionibus, Gibellinas veteres reſuſcitavit, Matthæum Mediolanenſi civitati, Canem Scaligerum Veronæ, Paſſerinum Mantuæ, Eſtenſem Marchionem Ferrariæ, aliosque aliis civitatibus præfecit. Robertus verò Apuliæ Rex Pontificis cauſam ſuis armis & prudentia fulciebat, quæ tamen obſiſtere non valuere, quò minùs Ferraria Pontifici rebellis, exciſo præſidio Roberti Apuliæ Regis, Marchionibus Eſtenſibus ſe ſubmiſerit. Adversùs iſtos perduellium duces, qui ſe Imperii Vicarios denominabant, Conſtitutionem Joannes edidit anno 1317. Robertum verò Imperii Vicarium per omnem Italiam excepta Genuenſi ditione conſtituit. Edicens excommunicationis pœnam tum Vicariis uſurpatoribus, tum perſonis quæ illis obedirent, ſimulque terris ac locis ipſis interdictum irrogavit: declarans id, quod utique verum erat, vacante Imperio curam illius & ſollicitudinem miniſteriumque Romanæ Sedi competere. Condixitque Ludovico Bavaro & Friderico Auſtriaco certam diem ad producenda jura ſua coram Apoſtolica Sede.

9. Genuenſes in fide perſtantes Joannis, Auriarum & Spinularum familias Gibellinæ factionis urbe ſua exegerunt, eorumque ædes diripuerunt. Verùm ex adverſo Matthęus Mediolanenſium Vicecomes ab exulibus ſollicitatus, per Marcum filium ſuum virum acrem & bello ſtrenuum Genuam magnis viribus obſedit. Fliſci verò & Grimaldi præcipui Genuenſium duces & proceres Urbem Roberto Regi certis conditionibus dediderunt: qui accurrens ad ſuppetias, obſidionem ſolvere Mediolanenſes coegit, quę ferè per quinquennium terra marique variis eventibus perduraverat; Andronico etiam Græcorum Imperatore, quaſcunque poterat opes obſidentibus in odium Romani Pontificis & Roberti Regis ſubminiſtrante. Hæc Joannes Villanus & Corius, fideles illorum temporum hiſtoriæ ſcriptores prodiderunt.

10. Regni porro Apuliæ res, ut præſens hiſtoria dignoſcatur, altiori ab origine repetendæ ſunt. Carolo ſecundo, cui Claudi cognomen fuit, Caroli Andegavenſis filio, multi ex matrimonio nati fuerant filii, in quibus fuere Carolus dictus Martellus, qui jure matris ſuę Marię Hungariæ, vivente Carolo Claudo patre, creatus Rex fuerat Hungariæ. Et huic natu poſterior erat Robertus. Porrò Martellus vivo Claudo Patre Apuliæ Rege in Hungaria mortem obierat, filio relicto Hungarici Regni ſucceſſore Caroberto. Huic poſt obitum avi Apuliæ Regis ſcilicet Carolo Claudo Regni Apuliæ ſucceſſio jure paternæ repræſentationis deberi videbatur: ſed tamen Robertus ipſius patruus, quem Regni Apuliæ, ſimulque Provinciæ, quæ eſt in Gallia

Gallia, hæredem teſtamento dixerat, titulo proximitatis id regnum obtinuit tanquam defuncti Claudi filius, cùm longiùs à Claudo diſtaret ejuſdem nepos Carobertus: ſed ad jus hæredis acceſſit præterea voluntas Clementis Papæ V. qui Robertum & prudentia & fortitudine animi bellique peritia multò inſigniorem, accepto fidei & clientelæ Sacramento, (iſtud quippe Regnum ſupremo jure Apoſtolicæ Sedi ſubjiciebatur) Avenione magna celebritate coronavit. Cujus ſententiam celeberrimi illius ævi Juriſconſulti approbaverunt, (ut ex utriuſque ſcriptis liquet) Bartolus & Baldus.

11. Roberto Regi unica ſupererat neptis nomine Joanna ex unico ejus filio, qui ordine naturæ turbato, dum vivebat pater, ex hac luce ſubtractus fuerat, ingentis ſpei ac meriti adoleſcens denominatus Carolus Calabriæ Dux, qui Florentinorum rempublicam periculoſis temporibus maxima virtutum commendatione civiumque benevolentia rexerat. Providerat Robertus tanto orbatus filio, ut Joanna neptis Andreæ Hungaro Caroberti filio nuberet: quæ tamen nuptiæ luctuoſos habuere ſucceſſus, adeò fatale videbatur, ut ſub omni Andegavenſi progenie, huic Siculi Regni coronæ continua infortunia quaſi gemmeis & adamantinis clavis affixa eſſent. Diſpar omninò erat conjugum iſtorum indoles, Andreas enim erat ingenio ſtupidus, pravè educatus, planeque incivilis; Joanna ex adverſo annorum tunc undeviginti, ingenioſa, venuſta, & affabilitate gratioſa, omnium ad ſe amorem alliciebat. Contigit anno 1345. ut nocte concubia improvisò à conjuratis prætextu ſedandæ civium quorumdam exortæ commotionis, ex Joanne latere evocatus Andreas abductuſque ad aulæ podium, ab iiſdem nefariè laqueo ſit extinctus; ac cubicularia quædam ſtrepitu excita conjuratos cadaver clàm in horto ſepelire parantes conclamans, in fugam vertit. Joanna verò comperto facinore poſt muliebres ejulatus, univerſis regni Proceribus, coram ac per literas, Clementi ſexto Pontifici, & Ludovico Hungariæ Regi fratri Andreæ, reliquiſque Chriſtianis Principibus innocentiam ſuam perſuadere contendit. Villanus & Collenutius culpam omnem in Joannam derivant. At Petrarcha & Bocatius, qui tum propè aderant, omnem ab ea culpam removent. Certè neque ex proceſſu Hugonis comitis Avellini, cui primum conſenſu Procerum Regni demandata eſt criminis inquiſitio in ſceleris conſcios, & judicium, quo diris ſuppliciis & morte nonnulli convicti puniti ſunt, neque ex ſollicita quorumcunque reorum, atque adeò ipſius Reginæ perquiſitione, ſi rea quoque comperiretur, quam Clemens Papa Balzio Comiti Novello commiſerat: neque ex actis Aimerici Cardinalis, quem idem Pontifex Vicarium in temporalibus toti Regno præfecerat, donec diligentiſſima tanti ſceleris indagatione reſciri poſſet, utrùm Joanna nefario crimini participaſſet, nihil tamen de præſumpto Joannæ facinore potuit eſſe compertum, vel probatum.

12. Ludovicus Hungariæ Rex fraternam ulturus necem Neapolitanum Regnum invaſit. Cujus adventu territa Joanna ſe in Provinciam, quæ juris ipſius erat, recipit. Ab hac Clemens Papa VI. Avenionem vili pretio emit, Joannamque certis cum Ludovico conditionibus initis Neapolitano Regni reſtituit.

13. Avenione ſeptem ſummi Pontifices conſederunt, Clemens V. Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V. & Gregorius XI. qui anno demum 1377. Romam petiit, ibique ſedem fixit, & ſequenti exceſſit è vivis. Succeſſit deinde exitiale ſchiſma, quod annos circiter quadraginta perduravit. Cùm enim Cardinales ingreſſi conclave de novo ſufficiendo Pontifice deliberarent, populus Romanus metuens ne creato ab iiſdem Pontifice Gallicano, Pontificia ſedes iterum Roma diſtraheretur, vim nefariam intentavit, foribuſque conclavis effractis, Cardinalibus præſentaneam mortem eſt comminatus, niſi omni abjecta mora in electionem Itali Pontificis conſentirent. Qua vi adacti electores Bartholomæum tandem Barenſem Archiepiſcopum, qui ſe in præfectorum regionalium conſilium, & in tumultuantis populi irruptionem ingeſſerat, ſuæ quique proſpicientes incolumitati elegerunt, qui ſibi Urbani ſexti nomen aſſumpſit. Huic regina Joanna ſe benevolam præſtitit initio & militari præſidio, pecuniis, cibariis, ſupellectile, munificam erga ipſum exhibuit. Sed poſtquam eundem didicit moliri Regnum Neapolitanum in Carolum Dyrrhachii Ducem Joannæ patruelem transferre: ab ingrato & infido homine diſceſſit, ut ſchiſmatis partes adversùs ipſum foveret. Itaque Cardinales Fundos acceſſerunt civitatem Neapolitani Regni, ibique vim priſtinam cauſati Robertum ex comitibus Gebennenſibus virum, & propriis meritis, & proſapiæ nobilitate magnorumque Principum affinitatibus illuſtrem, renunciavere Papam in Fundana majore Baſilica, & Tiara Pontificia clàm ex Romana Urbe aſportata coronarunt, Othone Brunſvicenſi Joannæ marito, aliiſque Regni Proceribus præſentibus, & ſolitum adorationis obſequium exhibentibus, anno 1378. Ipſe Robertus nomen ſibi Clementis VII. impoſuit. Eo autem facto excandeſcens Urbanus Joannam Regno abdicavit, quod in Carolum Dyrrhachinum tranſtulit, miſitque ad Ludovicum Hungarum, hortans ut intermiſſam olim de morte Andreæ fratris ultionem Dyrrachino Duci cum exercitu validiſſimo committeret. Ipſeque Urbanus copias armatorum, multamque pecuniam ad hoc ipſum ſuppeditavit. Igitur Hungarus & Carolus Dyrrhachinus ultimam Joannæ perniciem moliuntur. Et Neapolim adventans Carolus, terrorem

rem ubique circumfert, Joannam in arce obſeſſam, & ad extrema redactam, ſeſe conditionum accepta fide, patrueli, quem innumeris beneficiis devinxerat dedentem, datæ fidei violator eliſis laqueo faucibus interimi juſſit. Sibique hac perfidia Regnum aſſeruit. Hæc Boninſegnius, Niemius, S. Antoninus, aliique illorum temporum Hiſtorici prodidere.

14. Infelix Joanna, ut ſalutem adversùs tot hoſtes impugnantes tueretur, ad Francorum arma recurrens Ludovicum Andegavenſem, Franciæ Rectorem, Caroli ſexti Regis Patruum in filium adoptaverat, ſed à Dyrrhachino repreſſa & perempta fuit, priuſquam expetitum Franciæ auxilium parari ac præſto eſſe potuiſſet. Ludovicum Andegavenſem collectis copiis ſuccinctum Clemens Antipapa Avenione Regem Apuliæ coronavit. Qui ex Provincia digreſſus, per Alpes Cottias In Italiam penetravit, ubi plurimis affectus incommodis, fatiſcente Franco inſolitis æſtibus & morbis, interceptiſque ad vitam neceſſariis commeatibus, atque Italorum invidia infectis veneno aquis, diminutis Francicis copiis, atroci commiſſo prælio cæſi cum Duce noſtri occubuerunt. Carolus Dyrrhachinus quemadmodum erga Joannam, ita & in Urbanum inſignes olim benefactores ſuos ingratus, hujus quoque machinatus exitium, ideoque diris ab Urbano devotus, eumdem Pontificem Luceriæ arcta obſidione cinxit, ex qua tamen Urbanus opitulantibus Genuenſibus eſt liberatus. Dyrrhachinus porrò Sicula dominatione minimè contentus, qua inſidiis, quà vi aperta invaſit Hungariæ regnum: Sed ibidem ſcelerum pœnas luit, à gregario milite interemptus: cujus cadaver utpote odioſi ſceleratique viri atque in Pontificia excommunicatione mortui, Eccleſiaſtica caruit ſepultura. Morte hujus quæ contigit anno 1386. Neapolim delata, filius ejus paulò major decenni Ladislaus, quem Franci Lancellotum dicunt, Neapolitanum Regnum ſuſcepit. Iſte flagitioſi patris non minùs flagitioſa proles per ſchiſmatis occaſionem Romam haud ſemel occupare conatus, ab Ludovico Andium Duce, Ludovici ejus, qui contra Carolum Dyrrhachinum indicto bello in Apulia vita exceſſerat, filio, victus ac repreſſus eſt anno 1411. ſed victoria neſciens uti Ludovicus, re infecta Galliam repetit. Dicere ſolebat Ladislaus, ſi hoſtes eadem ipſa die victoriam proſecuti fuiſſent, tam ſe, quàm regnum in eorum poteſtate futurum: ſi poſtera die, non ſe ſed regnum: ſi tertia, nec ſe nec regnum: quoniam adversùs eorum vim opportuna remedia adhibuiſſet. Culpam tamen illam Hiſtorici ita regerunt in Saulum Urſinum Pontificiarum copiarum ducem, quem produnt tum prædandi cupiditate, tum ambitionis libidine, metuentem ſi bellum conficeretur, ne deinceps ea qua pollebat authoritate, caderet. Anno deinde 1413. Ladislaus fœdifragus Romam de improviſo invadit armatus, Joannem Papam XXIII. in fugam compellit, multos indiſcriminatim, & Prælatos, & cujuſcunque ſortis interimit, baſilicas ſacras expilat, innumeroſque viros captos ad triremes adigit; honeſtas fœminas & ſacras Virgines ſuorum libidini effræni permittit. Annoque demum 1414. impius Ladislaus fœda pudendaque morte occumbens, ad tremendum DEI judicium evocatus nullis ſuperſtitibus liberis, Joannæ ſecundæ ſorori regnum reliquit, quam libidinoſa vita reddidit infamem.

15. Atrociſſimum iſto & ſequenti ſæculo exarſit Anglofrancicum bellum. Eduardus tertius Anglorum Rex Iſabella Philippi dicti Pulchri Franciæ Regis filia natus, quaſi materno excluſus ſucceſſionis jure, indignatur prælatum ſibi vi Salicæ legis Philippum Valeſium prædeceſſoris Caroli Regis dicti quoque Pulchri, qui nullis relictis liberis obierat, patruelem, hoc eſt ex fratre illius Carolo Valeſio nepotem. Simili jure ante paucos annos rejecta Joanna Ludovici Hutini filia, delatum Franciæ Regnum fuerat Philippo Longo Hutini Regis fratri. Eduardus verò ambitione magis quàm ullo jure nixus, inſignia ſibi nomenque Regis Franciæ arrogat, ut rebellionis probrum tam à ſeipſo quam à Flandris ſuiſque Aquitanis & Normannis, quos in ſuſcepti temerè belli ſocietatem aſciverat, amoveret. Anglus quippe & Flandri Regi Francorum erant fidei & clientelæ nexu obſtricti: imò haud multò pridem Eduardus ipſe fidei & obſequii ſacramentum de Aquitaniæ Ducatu & Pictavorum comitatu eidem Philippo Regi publicè præſtiterat. Hujuſce verò belli fax & incendiarius extitit Robertus Atrebatum comes, Philippo Regi levibus ex cauſis infenſiſſimus. Primus belli turbo apud Cluſas Belgij celebrem portum grandi fragore intonuit, victis navali prælio Francis, captiſque aut depreſſis omnibus ferè ipſorum navibus anno 1340. indeque ad Creſſiacum in Ambianis tempeſtas funeſta deflexit anno 1346. ubi terreſtri certamine tam horrenda internecione cæſi ſunt noſtri, ut cæſorum plus quam triginta millia cenſeantur. Inde Caletum ab Anglis victoribus obſeſſum & expugnatum.

16. Joannes ex Philippo Valeſio Rege & Joanna Roberti Burgundiæ Ducis filia genitus defuncto patri ſuccedens, hæreditarium cum Anglorum Rege bellum pari geſſit infelicitate. Adoritur verò Eduardum Valliæ Principem Eduardi tertii filium in anguſtias in Pictonibus redactum, & pugnam deprecantem, a quo tamen acie vincitur, ipſeque Joannes Rex una cum Philippo filio, cui nomen Audacis inditum, multaque Gallica Nobilitate in Angliam abducitur, unde poſt quadriennium compoſita ad Britiniacum pace, in Galliam liber dimiſſus fuit.

17. Joanne vita functo, Regnum capeſſivit prior natu ejus filius Carolus & re & cognomine Sapiens. Iſtius frater Philippus Audax

Bur-

Burgundiæ Dux Margaretam Ludovici Flandriæ Comitis filiam duxit, mortuoque ſocero dotalem Flandriam eſt adeptus anno 1384. quam civilibus exhauſtam diſcordiis, lenitate prudentiaque mirificè recreavit. Huic laudatiſſimo Principi ex hac vita ſubducto anno 1404. teterrimus ſucceſſit filius Joannes futurus ſibi & patriæ peſtis ac exitium.

18. Interim dum Gallia graviſſimis damnis & bellis conflictatur, Hiſpaniam omnibus ſeculis memoranda de infidelibus Mauris victoria nobilitavit. Albohacenus Rex Maroci in Mauritania, tranſmiſſo Gaditano freto immenſas copias equitum, ut ajunt, ſeptuaginta millium, & peditum quadringentorum millium in Hiſpanias eduxit, & adjacentem freto Gaditano urbem Toloſam Bæticæ obſidione cinxit. Cui ſuas quoque vires Abchannet Rex Granatenſium adjunxit. Ad urbem obſeſſam juxta Salſum amnen accurrunt in oppoſitum Alfonſus Caſtellæ Rex, aliuſque Alfonſus Rex Luſitaniæ. His adjungit hiſtoricus Æmilius Regem Navarræ Ludovicum auxiliis & Francorum & Navarrorum ſuccinctum: cunctis militibus rubra cruce diſtinctis, ſacra confeſſione Divinaque Euchariſtia expiatis & præmunitis vexillum Crucis præferente Jugo natione Gallo, quem Benedictus Papa XII. ad id officium miſerat. Chriſtianis verò uſque adeò felicem & glorioſam victoriam Deus indulſit eo anno 1340. ut ducenta Maurorum millia in acie ceciderint, cumque his duo filii Regis Albohaceni, tertius vero ejuſdem filius Abohamarus cum aliis innumeris captivis abductus ſit, & quod vulgarem fidem prorſus excedit, ex victricibus copiis viginti non amplius militibus deſideratis. Albohacenus eadem nocte in Africam regreſſus eſt omni vacuus honore, tribuſque liberis orbatus. Anno autem ſuperiore prior natu filius Abomelius, cujus necem ulturus pater adventarat, fuerat ab Hiſpanis prælio victus, & fuga trucidatus.

19. Sæculo iſto Turcarum gens magnis ſeſe propagavit incrementis: populus qui olim ex Scythia oriundus, Caucaſi montis atque finitimæ Caſpio ſeu Hircano mari regionis accola fuerat. De Turcis commemorat Græcus hiſtoricus Menander, quem David Heſchelius è tenebris, in quibus multis delituerat ſæculis, erutum in lucem edidit; legatione ſub Turcico Rege Dizabulo miſſa ad Juſtinum ſecundum Conſtantinopolis Imperatorem, fœdus inuſitatæ tum mercaturę ſerici iniiſſe, quod induſtria ſingulari Sogdaitæ Turcis affines, & paulò antè ab ipſo Dizabulo armis ſubacti, elaborabant; tum etiam ſocietatis ad bellum, quod adversùs Perſas ab Imperatore parabatur ob Imperii fines, quos Perſæ invaſerant, recuperandos. Turci porrò ulciſcendæ de Perſis acceptæ injuriæ occaſiones avidè conquirebant, à quibus Legatos ſuos contra jus gentium rebus omnibus ſpoliatos, aliiſque ſuperadditis injuriis veneno ad poſtremum extinctos querebantur. Nec verò difficile cauſam conjicere eſt, cur uſque adeò malè habiti fuerint à Perſis Turcarum Legati de ſerici commercio pertractantes; quia ſcilicet cùm Perſæ, teſtante Procopio in Gothicis, copioſum lucrum ex ſerici venditione per omnem Aſiam & Europam ſibi compararent, eoſdem gravis inceſſerat æmulatio adversùs finitimam ſibi gentem, quæ novos quæſtus ex pari commercio ſimilique arte ad ſe trahere aggrediebatur. Hoc tamen bellum Juſtino infeliciter ceſſit per Græcorum ſocordiam, ut Evagrius lib. 5. cap. 7. Theophanes, & Paulus Diaconus perhibent. Deinde ſub Heraclio Auguſto Caſpiis portis egreſſos Turcas ſtipendia meruiſſe, remque Romanam feliciter promoviſſe, Perſica adversùs Coſroem Perſarum Regem expeditione, produnt Theophanes, Nicephorus in breviario, aliique Græcorum hiſtorici. Poſtea Conſtantino Monomacho Græcis regnante, Sæculo decurrente undecimo, Turcæ, ut ſcribit Curopalates, Perſas, quorum erant ipſi ſtipendiarii, ſubegerunt, rebellante Turcarum duce Tragolipice, à quo Mahumetes Perſarum Rex ſolio dejectus. Ut verò ſubjugatos populos faciliùs in officio contineret, Mahumeticam religionem à devictis Perſis hauſit, ſuiſque Turcis ut amplecterentur, perſuaſit. Poſtmodùm longè lateque diffuſa Turcica gens Ciliciam, Lycaoniam, Bithyniam occupavit, diverſoſque ſibi paſſim Principatus erexit. Sed mutuis bellis & invaſionibus alii ab aliis deleti extinctique ſunt: Atque unius Othomani poſteri Turcicum demum Imperium tenent. Primus Othomanus Bithynia occupata Pruſæ regni ſui ſedem conſtituit circiter annum 1300. Cujus Regno ſucceſſit filius Urchanes, reliquiſque auxit Aſiæ provinciis ad uſque Euxinum mare & Helleſpontum. Urchanes Regnum in Amurathem filium moriens tranſmiſit. Hic verò in Europam penetrans multas Thraciæ urbes invaſit, Callipolim in primis, tumque alia oppida & arces, ipſamque Adrianopolim, in qua Regiam conſtituit ſedem. Amurathis interitu Regnum adeptus eſt filius Baiazethes longè patre ferocior. Hujus armis Theſſalia, Macedonia, Phocis, Attica, Myſia, & Bulgaria Turcicæ Dominationi acceſſerunt, Conſtantinopolim demum pluribus annis obſidione coarctavit, quam Tamerlanes Scytha ſolvere ſuo adventu compulit.

20. Anno Chriſti 1393. Sigiſmundus Hungariæ Rex, Venceslai Imperatoris frater natu minor, res Hungarici Regni & Imperii, loco ac vice fratris inertia dejecti, adminiſtrabat. Sibique metuens poſt occupatas à Turcarum Principe Bajaſethe finitimas regiones, quæ olim Regibus Hungariæ parebant, ſuppetias ab Rege Francorum impensè obſecravit. Ad expeditionem iſtam Joannes Nivernenſis Comes Philippi Burgundiorum Ducis cognomento Audacis filius primogenitus ſe lubens obtulit, quem ſequuti ſunt plerique

ac præcipui Proceres Regni, Philippus Arteſienſis Regni Francici Comeſtabilis, Joannes de Vienna Admiralius, Joannes Maingrius Bouſſicaldus Mareſcallus cum multis præcipuæ Nobilitatis equitibus, ſelectaque militum manu, qui ſe Sigiſmundi copiis adjunxere. Sed temeritate Comeſtabilis florentiſſimus concidit exercitus, æmulatione quippe Germanici exercitus & Enguerrani Couſſiaci, quem Burgundiæ Dux ſtrenuum ducem ſimulque prudentiſſimum conſiliarium Joanni filio providerat, qui ſuadebat pauliſper expectandum eſſe, donec Hungariæ Regis Sigiſmundi copiæ propriis caſtris egreſſæ eſſent, conjunctiſque viribus in hoſtem ſimul prodirent. At Comeſtabilis in Couſſiacum ſuccenſens, neque expectato conſilii Ducum exitu, nec dum benè compoſitis ordinibus, præcipiti ardore concitatis equis, neque committendum ratus, ut Francicæ ſtrenuitatis gloriam Germani Hungarique ſibi arrogarent, & cauſatus eſſe puſillanimes, quicunque non ſequerentur, in hoſtem cum ſuis copiis irruit. Pugnaverunt quidem Franci pro ſuo numero fortiter, veruntamen occurſantibus ducentis Turcarum millibus, & ingruente innumerarum ſagittarum grandine, vulneratis per omnes ordines equis, in pedeſque deſilientibus, ſeſſoreſque ferociter excutientibus, conclamatum ex neceſſitate fuit, ut equites omnes dimiſſis equis pedeſtri prælio quàm ſtrenuiſſimè decertarent. Tunc equi vacui dimiſſi ſunt liberi, atque in Germanorum & Hungarorum caſtra ſaucii nullo ordine curſu ſe proripuerunt: at illi re inexpectata ſtupentes ſtragem Francorum factam, eoſque internecione cæſos crediderunt, ipſique conterriti & palantes ſe in fugam effudere. Tum verò Turcæ protenſis numeroſiſſimi exercitus alis, Francos undequaque concluſére, longoque certamine & vulneribus fatigatis aſſiduè recentes vegetoſque milites objicientes, illos tandem viribus exhauſtos oppreſſerunt. Francorum nullus per fugam evaſit de eorumdem acie, cæſorum numerus refertur ad viginti millia. At verò captorum numerus trecentorum proditur, inter quos Comeſtabilis tantæ cladis autor & Couſſiacus, haud multò pòſt ex vulneribus in acie acceptis in carcere apud hoſtes morte occubuerunt. Turcarum verò perhibent ejus ætatis Hiſtorici ſexaginta millia eo prælio concidiſſe, qua ſuorum jactura excandeſcens Bajaſethes captivos omnes nudos ad ſe adduci, & gladiis in ſuo conſpectu trucidari juſſit. Solis ſeptem optimatibus exceptis, à quibus ingentem pactus fuit redemptionis mercedem. Ex his duo ſoli Galliam incolumes repetiverunt, Joannes Nivernenſis & Foſſicaldus, cæteri quinque ærumnis confecti, dum patrias ſedes repetunt, in itinere fatis conceſſerunt. Hæc ſigillatim ferè perhibent Froiſſardus, & Aventinus. Pugnatum eſt ad Nicopolim primariam Bulgariæ urbem, quam Bajaſethes cis Danubium ſitam expugnarat.

21. Hujus ſæculi ann. 86. ingens Chriſtianæ Religioni ſimul & Poloniæ facta eſt acceſſio. Ludovicus ſubditorum populorum amor & deliciæ vacuum morte ſua reliquerat duorum regnorum ſolium Hungariæ & Poloniæ, duabus ſuis filiabus Mariæ natu majori, & Hedvvigi minori, ambabus pupillaris ætatis ſub Eliſabethæ matris tutela. Mariam Rex pater deſponderat Sigiſmundo Marchioni Brandeburgenſi pariter pupillo Caroli IV. Imperatoris filio, at Hungari adminiſtrationis Eliſabethæ pertæſi, ſpretaque tum Mariæ, tum Sigiſmundi puerili ætate, Carolum Dirrhachinum Neapolitanum Regem ad capeſſendum Hungariæ regnum evocarant; Qui poſt aliquot annorum tyrannidem, ab adverſa demum factione peremptus, viam Mariæ & Sigiſmundo aperuit recuperandi intercepti regni. Hedvvigi verò gens Polonorum Jagellonem proximæ Lithuaniæ Ducem optavit & petiit. Id enim matrimonium utrique parti admodum conducibile viſum. Jagello enim virginem & corporis venuſtate & animi virtutibus commendatam ardenter deperibat. His verò nuptiis & regni decus & ditionis ſuæ propagationem ſibi aſſerebat. Idque ut aſſequi poſſet, patriam idololatriam non ſolùm ex animo, ſed etiam ex ſubditis ſibi populis abacturum pollicebatur, Regiamque ſedem in Poloniam à ſe transferendam ſpondebat. Polonis verò magnum erat operæ pretium virium & ditionis augmentum cum gloria amplificatæ Religionis, quæ ultima ratio Hedvvigis animum præcipuè inflexit. Jagello quamprimùm Cracoviam attigit, ſacro eſt cum magnifica celebritate Baptiſmo ablutus, unà cum gentis ſuæ, quos ſecum adduxerat, primoribus: & mox nuptias cum Regina ſolemni ritu contraxit. Demumque quarto pòſt die ab eodem, qui baptizaverat & nuptias junxerat, Archiepiſcopo Gneſnenſi Roſenta, & Epiſcopo Cracovienſi Joanne, Regio eſt diademate redimitus. Deinde una cùm conjuge Lithuaniam peragravit, Epiſcopatum Vilnæ, quæ Lithuaniæ Metropolis eſt, aliiſque civitatibus parœcias conſtituit, & liberaliter dotavit, Eccleſias ab omni cenſu, onere & Principis atque Officialium ſæcularium juriſdictione immunes ac liberas declaravit. Innumeras gentes ab Idolis ad veræ fidei cultum traduxit. Poſnanienſem Epiſcopum ad Urbanum Sextum Romanum Pontificem allegavit, nihilque ſibi reliqui fecit ad ſtabiliendam Chriſti religionem. Hæc prolixè a rerum Polonicarum ſcriptoribus Michovio lib. 4. cap. 32. & ſeqq. & Cromero lib. 14. & 15. commemorantur.

22. Sæculum iſtud in lucem protulit aliquot celebres Theologos Scholaſticos, in quibus eminet Joannes Duns Scotus, Ordinis Minorum, acutiſſimi vir ingenii, qui cùm Theologiam docuiſſet primùm Oxonii in Anglia, deinde Pariſiis, ſcriptum edidit Oxonienſe in quatuor ſententiarum libros, deinde in

eoſdem

eoſdem ſcriptum Pariſienſe, aliaque Opera Theologica & Philoſophica, immatura morte vitam concluſit an. 1308. Nicephorus Calliſtus hoc eodem ſæculo vixit, quippe qui Andronico ſeniori hiſtoriarum ſuarum libros octodecim dedicavit, exordiens à Chriſti nativitate. Græcorum erroribus irretitus vixit, multa etiam fabuloſa ſuis libris inſperſit. Durandus à Sancto Portiano, natione Gallus, Ordinis Prædicatorum, Epiſcopus Meldenſis, doctos edidit in libros ſententiarum commentarios, in quibus quædam ab Eccleſia improbata ſunt, cujus tamen judicio cenſuræque ſua ſcripta ſubmiſit. Egregium etiam edidit de juriſdictionum origine tractatum. Iiſdem floruit temporibus ejuſdem Ordinis Prædicatorum Magiſter Generalis, Gallus pariter ex Britannia Armorica Hervæus Natalis, eruditiſſimus Theologus, qui librum ſcripſit adverſus Durandum in iis, in quibus à S. Thoma diſſentit, alterumque ſeorſim adverſus eumdem de unitate formarum. Aliquot etiam libros contra Henricum Gandavenſem. Præterea in quatuor Magiſtri ſententiarum libros, aliaque multa Theologica & Philoſophica edidit. Franciſcus Maironis, natione pariter Gallus, ex Provincia Galliæ provinciæ, Religioſus Ordinis S. Franciſci, Scoti diſcipulus, permulta ſubtiliter ſcripſit in Rebus Theologicis & Philoſophicis. Item Quadrageſimale, & ſermones de Sanctis: Itemque tractatum de paupertate Chriſti & Apoſtolorum. Guillelmus Okam ex Anglia, Ordinis Minorum, Scoti diſcipulus, vir quidem doctus ingeniique ſubtilis, ſed ardentior Ludovici Bavari fautor adverſus Joannem XXII. cujus ſcripta cenſuram meruerunt Apoſtolicam. Nicolaus Liranus ex Minorum Ordine, expoſitionem ſcripſit nomine *Poſtillæ* inſcriptam in univerſa Biblia, diverſoſque tractatus: obiiſſe fertur anno 1349. Pelagius Alvarus Hiſpanus, Ordinis Franciſcani, & Sylvenſis Epiſcopus, Joannis Papę XXII. acerrimus defenſor, pro quo Apologiam edidit contra Guilielmum Okam. Scripſit inſuper egregium Opus de planctu Eccleſię, Speculum Regum, & in libros Magiſtri ſententiarum. Nicephorus Gregoras hiſtoricus Græcus vivebat anno Domini 1344. ut ipſe indicat in fine libri ſui undecimi, quo hiſtoriam claudit exorſam à tempore, quo Latini Orientis Imperium obtinuere, ad obitum uſque Andronici junioris. Petrus Paludanus Burgundus, Ordinis Dominicani, Patriarcha Jeroſolymitanus, egregiè pius & doctus, ſcriptis ſuis hoc ſæculo inclaruit. Guido ortu Catalanus, Prior Generalis Ordinis Carmelitani, grande procudit volumen de omnibus hæreſibus. Ludolfus natalibus Saxo, profeſſione Carthuſianus egregiè pius, volumen ſcripſit vitæ Domini noſtri Jeſu Chriſti: Commentaria quoque in Pſalmos. Joannes Andreæ Bononienſis Juriſconſultus eximius libros quinque Decretalium, Sextum pariter, & Clementinas gloſſis ſuis illuſtravit: & Additiones ad Speculum Guillielmi Durantis concinnavit. Joannes de Bacone Anglus Ordinis Carmelit. Theol. & Philoſoph. ſummè doctus, floruit præſertim ſub Clementis VI. Pontificatu, commentarios elaboravit in libros quatuor Magiſtri ſententiarum, & compendium legis Chriſti, & Quodlibeta. Thomas Argentinenſis Germanus, Ordinis S. Auguſtini Prior Generalis, commentatus eſt in libros quatuor ſententiarum, ſcripſit etiam quæſtionum ex ſacris ſcripturis ſolutiones, Sermones & Epiſtolas, & Meditationum librum. Nicol. Cabaſilas Græcus tempore vixit Joannis Cantacuzeni Imperatoris, Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, valdè doctus, ſed ſchiſmaticus, & Latinis infenſus, ut ejus ſcripta produnt, tomos ſex elucubravit de vita in Chriſto, libroſque de tribus ſacramentis Baptiſmo, Unctione, & Euchariſtia: Explicationem ſacræ Liturgiæ: de proceſſione Spiritus ſancti contra Latinos. Gregorius Ariminenſis, æqualis fuit Thomæ Argentinenſis & ejuſdem Ordinis S. Auguſtini Prior Generalis, ſcripſit commentarium in 1. & 2. librum Magiſtri ſententiarum: & in Epiſtolas S. Pauli, & in epiſt. S. Jacobi. Manuel Calecas Græcus vir, & valde peritus, librum contexuit contra Græcorum errores pro Latinis, quem vertit in Latinum Ambroſius Camaldulenſis juſſu Martini V. Pontificis; eumque in libros quatuor partitus eſt. Scripſere hoc ſæculo pios de vita contemplativa tractatus Henricus Suzo, & Joannes Taulerus, uterque Germanus, Ordiniſque Prædicatorum. Joannes quoque Rusbrochius Belga, Prior Monaſterii Vallis-Viridis, Divinæ addictus contemplationi.

CONCILIUM COLONIENSE
anni 1300.

1. VIchboldus Colonienſis Archiepiſcopus, ſedente Romæ Bonifacio VIII. atque imperante in Germania Alberto Auguſto, hanc habuit Synodum ad inſtaurandam prolabentem Eccleſiæ diſciplinam. Sic verò decernit hujuſce Concilii can. 1.

2. Can. I. *Licèt ſacris Canonibus ſit inſtitutum, ne aliquis ad regimen Parochialis Eccleſiæ aſſumatur, niſi qui iam 25. ætatis annum attigerit, & ſcientia & moribus commendatus exiſtat, plures tamen hujus ſalubris ſtatuti invenimus tranſgreſſores. Volentes igitur periculis animarum proſpicere; inhibemus univerſis Archidiaconis, ac aliis qui de conſuetudine inveſtire habere dignoſcuntur, ne deinceps aliquem puerum vel aliquem alium, qui viceſimum quintum ætatis annum non attigerit, ſibi præſentatum de hujuſmodi Parochialibus Eccleſiis inveſtiant, vel admittant. Contrarium facientes non ſolùm ab Eccleſiæ ingreſſu ſuſpendimus in his ſcriptis, verùm etiam ipſam inveſtituram decernimus non tenere.*

Fatendum utique permultum fuiſſe de veterum Canonum autoritate remiſſum. Enim verò Synodi Neocæſarienſis ſub Sylveſtro Papa I. an. 314. celebratæ Can. XI. decernitur: *Presbyter ante annos triginta non ordine-*

ordinetur, etiamſi fuerit homo valde dignus, ſed reſervetur. Dominus enim noſter JESUS Chriſtus in trigeſimo anno baptizatus eſt, & cœpit docere. Habetur c. Presbyter ante, diſt. 78. Quod vero attinet ad preſens inſtitutum, Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. cuius obſcure meminit iſte Colonienſis canon, ad quidem requirit Epiſcopatum ætatem annorum triginta completorum: Ad inferiores autem dignitates, & ad curata beneficia non plus requirit quoad ætatem, quam attigiſſe 25. an. Habetur c. cum in cunctis, de electio. Eundemque inſtaurat canonem Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. de refor. Ne quis Archidiaconus promoveatur, niſi ſaltem 25. ætatis annum attigerit. Ad cæteras autem dignitates, vel perſonatus, quibus animarum cura nulla ſubeſt, Clericos alioquin idoneos viginti & duobus annis non minores Tridentina ſanctio aſciſci permittit.

3. Can. II. *Cum ſecundum jus quilibet, qui ad curam regendarum animarum aſſumitur, ut gregis ſibi crediti diligentius gerere curam poſſit, in Parochiali Eccleſia, cujus rector extiterit, reſidere perſonaliter, & ad eam promoveri teneatur: alioqui etiam nulla monitione præmiſſa, ipſa Eccleſia ſit privatus. Vobis Decanis Chriſtianitatum committims & mandamus, quatenus illorum qui in veſtris Decanatibus hujuſmodi Eccleſias occupant, nomina Paſtorum non reſidentium perſonaliter in ſcriptis nobis intra menſem poſt præſentem diem tradatis; ut hujuſmodi negligentiam & defectum de Prælatorum noſtrorum conſilio reformemus. Alioqui in vos ex tunc ſententiam excommunicationis ferimus in his ſcriptis: & idipſum in qualibet Synodo volumus obſervari in forma ſupradicta.*

Vide in Decretalibus ſub tit. de Cler. non reſid. & Concilium Trid. ſeſſ. 6. de reform. cap. 1. & 2. & ſeſs. 29. de ref. cap. 1. *Non poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit.* c. quamvis, de regul. jur. ex S. Gregorii regiſtro.

4. Can. III. *Quia vero, ut intelleximus, aliqui Clerici utpote Apoſtatæ, diſcurſores & vagi, de aliis Provinciis & Diœceſibus ad diœceſim noſtram convenientes, regimen animarum & officiationem Eccleſiarum ſibi aſſumunt, qui ab aliis Diœceſibus tanquam irregulares & indigni pro eorum culpis & exceſſibus ſunt remoti: Statuimus, ut nullus deinceps Presbyter alienus ad regimen & ad curam animarum loco Coadiutoris, vel Vicarii aut ſocii, per Paſtores Eccleſiarum vel Capellarum aut Altarium Rectores aſſumatur, abſque literis teſtimonialibus proprii Epiſcopi, profitentis talem ſecundum claves Eccleſiæ ordinatum eſſe, & executionem ſui officii habere: ita quod per Decanos Chriſtianitatum, in quorum Decanatibus aſſumi deſiderant examinati, tunc demum admittantur tales, cum in iis inventi fuerint idonei, ut dictum eſt. Paſtores vero & Capellani ac altarium Rectores noſtræ Diœceſis, qui his ſpretis aliquem Clericum ignotum dicentem ſe Presbyterum aſſumpſerint, excommunicationis ſententiam, niſi intra ſex dies à ſe talem amoverint, ſe ex tunc hoc ipſo facto noverint incurſuros, & alias pro modò culpæ canonice puniendos.*

Require ſuperius ad Sæculum ſecundum Diſſertationem VII. de literis formatis. Canon Apoſtolorum 15. & 16. & Canon Laodicenus non permittunt Clericum ad peregrina ſine ſui Epiſcopi literis proficiſci, Laod. can. 42. Præterea Chalcedonenſis can. 3. decernit externos Clericos & ignotos in alia civitate ſine ſui proprii Epiſcopi commendatitiis literis nuſquam miniſtrare. Item Agathenſis can. 52. *Presbytero, aut Diacono, aut Clerico ſine Antiſtitis ſui literis ambulanti communionem nullus impendat.* Vide Conc. Trid: ſeſſ. 23. cap. 13. Prohibet ſimiliter, ne ad ſacra Sacerdotes aliive Clerici extranei vel ignoti admittantur ſine ſui Epiſcopi atteſtatione, aut etiam ſine ſpeciali licentia Ordinarii ejus, in quo adminiſtraturi ſunt, loci, ſub gravibus pœnis in eos, qui temere admittunt. Concilium Marcienſe anni 1526. can. 2. & 3. Conciliumque Aquenſe anni 1581. tit. de celebratione Miſſ. efflagitant Epiſcopi ſcriptam atteſtationem ac veniam, quæ non ſit anno vetuſtior. Tridentinum ſeſs. 22. in decreto de celebrat. Miſſæ interdicit, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſsas celebrare liceat. Concilium item Bituricenſe anni 1286. can. 6. (*Item* ! ait) *nullus Clericus vel Presbyter peregrinus ad celebrandum, prædicandum, vel officiandum publice populo in Eccleſia admittatur, niſi per Diœceſanum vel ſuos fuerit comprobatus.* Concilium Moguntinum anni 1594. can. 92. in peregrino Clerico ad ſacra miniſteria admittendo duo exigit, ſcilicet Epiſcopi loci, unde prodiit, atteſtationem, & Antiſtitis, ad cujus diœceſim acceſſit, approbationem.

Can. IV. *Cum item ſanctiſſimus Pater Dominus Bonifacius octavus ſummus Pontifex inter cætera ſtatuerit, ne aliquis deinceps niſi unicum perſonatum, dignitatem, præpoſituram, adminiſtrationem, vel officia perpetua quocunque nomine cenſeantur, cum præbenda inſimul, abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ in eadem Eccleſia obtinere, vel jam obtenta tenere valeat: Et ſi à quocunque ſecus præſumptum fuerit, illud irritum ſit omnino: Nos, quia nonnulli in obſervatione hujus ſtatuti ſe exhibent negligentes, in ipſorum negligentiam ſupplere cupientes, mandamus vobis univerſis, ad quos talium ordinatio ſeu collatio ſpectare dignoſcitur, ne deinceps talia faciant & attentent; ſed perſonis intra tempus legitimum habilibus conferant. Alioqui nos eadem conferemus.* Vide cap. cum ſingula, de præbend. in 6.

Can. V. *Præcipimus, ut Sacerdotes denuntient ſuis ſubditis, quòd omnes quibus à jure inhibitum non eſt, liberam teſtamenti condendi habeant facultatem. Et Clerici bona maximè immobilia, & quæ per Eccleſiam ſunt adepti, ſive per modum teſtamenti, ſive aliàs, non transferant ad filios vel nepotes, aut ad alios ſuos conſanguineos, ſed relinquant Eccleſiæ, à qua ſunt profecta. Sed intuitu eleemoſynæ, pauperibus, religioſis, & piis locis, & illis qui ipſis ſervierunt, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitij meritum de mobilibus dare poſſunt. De aliis verò bonis quæ ex hæreditate, artificio, vel doctrina, vel aliàs non ex bonis Eccleſiaſticis ad Clericos pervenerint, Clerici poſſunt diſponere pro ſuo arbitrio. Excommunicamus, & excommunicatos denunciamus omnes Clericos, qui bona mobilia Eccleſiarum filiis ſuis nepotibus, vel conſanguineis ſeu aliis conferunt, vel in ipſos transferunt, & ab Eccleſia alienant ſua propria voluntate & ſine conſenſu noſtro.*

Canon Agathenſis 49. ſic edicit: *Diaconi vel Presbyteri in Parochia conſtituti de rebus Eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res ſacratæ Domino eſſe noſcuntur. Similiter & Sacerdotes nihil de rebus Eccleſiæ ſibi commiſſæ, ut ſuperiùs comprehenſum eſt, alienare præſumant. Quod ſi fecerint, convicti in Concilio & ab honore depoſiti, de ſuo aliud tantum reſtituant, quantum viſi ſunt præſumpſiſſe,*

Can. VI. *Præcipimus & monemus, ut laici in præſentia ſui Sacerdotis teſtamenta ſua faciant, niſi improviſa neceſſitas emerſerit. Item omnibus Sacerdotibus præcipimus, quòd hortentur omnes Clericos & laicos teſtamenta ſua facere, & quòd non differant uſque ad anguſtiam mortis; ſed ea faciant, dum adhuc compotes ſunt mentis ſuæ & corporis. Et in teſtamentis faciendis conſulant Sacerdotes ſuis ſubditis, quod declarent ſua debita & forefacta, (gallice* forfaicts*) & quod ex primo reſtitui faciant ſeu precipiant de bonis ſuis. Et quod poſtmodum*

legent aliqua fabricæ Eccleſiæ totius civitatis & Diœceſis Colonienſis, & ſuæ Parochiali Eccleſiæ, & etiam religioſis, & piis locis, & pauperibus aliis ſecundum arbitrium teſtantis.

5. Can. VII. *Si quis vero Fabricæ Eccleſiæ Sancti Petri & Parochiali Eccleſiæ ſuæ aliquid legaverit in ſuo teſtamento, idem viginti dies de injuncta ſibi pœnitentia relaxamus. Et fiant teſtamenta Parochianorum publice & coram diſcretis perſonis. Et cum aliqua Eccleſiæ ſancti Petri legantur, hoc Presbyter ſignificet Coloniæ procuratori fabricæ, & nomina eorum qui prædictæ fabricæ legata fecerint intra menſem. Suſpendimus autem, & ſuſpenſos denunciamus Presbyteros, qui celant legata fabricæ prædictæ, niſi ea procuratori ejus denuncient intra duos menſes à tempore ſcientiæ. Excommunicamus etiam omnes laicos, qui celaverint prædicta legata,*

Huc ſpectat Vaſionenſis Concilii primi (ſecundum Sirmondum) Canon IV. qui refertur, 13. q. 2. c. qui oblationes defunctorum, 2. Item Arelatenſis Concilii ſecundi can. 47. & præterea Cartaginenſis quarti can. 95. & Agathenſis can. 4. citati à Gratiano, 13. q. 2. can. qui oblationes, 1. & can. Clerici vel ſæculares, ibidem.

6. Can. X. In fine. *Cum autem teſtator deceſſerit, ipſi executores ſeu manu fideles facto inventario bona ad executionem pertinentia apprehendant, & exequantur ultimam voluntatem dicti d.functi: faciendo proclamari in loco, in quo morabatur defunctus, & pluries eſſe & converſari conſuevit, ut & omnes creditores ipſius defuncti, & a quibus aliqua extorſerat, compareant certa die ſua debita oſtenſuri. Et tunc ipſi executores ſeu manu fideles primo creditoribus, quibus quid injuſte extorſerat, ſatisfaciant; & de reſiduo ſatisfaciant legatario cuilibet, pro rata bonorum defuncti.*

Canon iſte ſummam ultimamque præſcribit diligentiam ad eorum expiandas & expurgandas injuſtitias, qui multos facultatibus exſpoliarunt, & quantumcunque fieri poteſt, læſis reſtituendum ablata. Obverſentur illorum animis, qui alios injuriis affecerunt, vel neglectu quæ creditoribus, aut mercenariis debent, exſolvendi, vel ſtudio de aliorum opibus diteſcendi, verba iſta Chriſti univerſorum Judicis: *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?*

7. Can. XII. De manifeſtis uſurariis: *Excommunicamus, & excommunicatos declaramus ac denunciamus omnes uſurarios manifeſtos, & ſingulis diebus Dominicis & feſtivis à quolibet Sacerdote denuncientur excommunicati. Nullus Sacerdos oblationes manifeſtorum uſurariorum recipiat, nec ad Communionem eos admittat; niſi ſatisfaciant de uſuris ſecundum conſtitutionem felicis recordationis Domini Gregorii Papæ X. quæ incipit: Quamquam uſurarii, in Concilio Lugdunenſi can. 27. Nullus teſtamentis manifeſti uſurarii interſit; nec ad pœnitentiam & communionem eos admittat: niſi de uſuris ſatisfecerint ſecundum formam conſtitutionis dicti Domini Papæ. Et teſtamenta manifeſtorum uſurariorum, qui ſecundum formam dictæ conſtitutionis ſatisfecerint de uſuris, nulla ſint ipſo jure. Dum autem manifeſti uſurarii ſecundum formam dictæ conſtitutionis ſatisfecerint, ad Sacramenta Eccleſiaſtica non admittantur. Manifeſtos autem uſurarios dicimus, de quibus, per ſententiam, vel per confeſſionem factam in jure, aut evidentiam, quæ aliqua tergiverſatione non poteſt celari, conſtiterit evidenter. Et illos etiam qui ſuper uſuris diffammati intra tempus ſtatuendum ab eo, qui ſuper hoc habet poteſtatem, ſe non purgaverint, reputamus pro manifeſtis uſurariis puniendos. Præcipimus etiam ſingulis Sacerdotibus Parochialibus, quod moneant in Parochiis ſuis frequenter in generali & in ſpeciali, de quibus conſtiterit uſurarios & infamatos publice de uſuris, ac contractus illicitos præemptionum exercentes, ut ab uſuris & talibus contractibus deſiſtant intra ſeptem dies à tempore dictæ monitionis. Alioquin ipſi ex tunc dicti uſurarii & præemptores excommunicentur in ſpeciali, de quibus conſtiterit; & de quibus non conſtiterit, in generali: & diffamati ſi ſe non expurgaverint, pro convictis habeantur. Et ſi taliter moniti & excommunicati deſiſtere noluerint, nominatim excommunicentur, & nomina eorum noſtro Officiali offerantur, ſalvo jure noſtro & Archidiaconi in præmiſſis. Præcipimus etiam conſtitutiones dicti Domini noſtri Papæ contra uſurarios alienigenas editas firmiter obſervari. Sacerdotes non permittant quæſtionarios Goliardos vel quoſcunque alios ignotos intra Parochiam ſuam in Eccleſia, vel in via, vel in platea, vel in quibuſcunque locis Parochiæ ſuæ prædicare, vel oſtiatim deferre indulgentias pro quæſtu faciendo. Sed tales & omnes, qui eis aſſiſtunt, Presbyter loci excommunicet, & ad removendum ipſos invocet auxilium Brachii ſæcularis, ſi neceſſe fuerit.*

Deſcriptiones ac definitiones, quibus quidnam rei ſit uſura, innoteſcat, ex Auguſtino, Hieronymo, Ambroſio, & ex Concilio Agathenſi collegit Gratianus, 14. q. 3. per totam. S fficiat iſta Auguſtini in Pſal. 36. concio. 3. ad ea verba: *Tota die miſeretur. Si* (inquit) *fœneraveris homini, id eſt mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus quam dediſti, expectes accipere, non pecuniam ſolam, ſed aliquid plus quam dediſti: ſive illud triticum ſit, ſive vinum, ſive oleum, ſive quodlibet aliud, ſi plus quam dediſti, expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus.* Idemque docet nullam eſſe acceptabilem Deo pœnitentiam, niſi alienum reſtituatur, quatenus poſſibile eſt, epiſt. 54. ad Macedonium: *Si res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; ſed, ut dixi, cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert, amittit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe male vivendo, nec aliud habet unde reſtituat. Huic certe non poſumus dicere, redde quod abſtuliſti, niſi cum habere credimus & negare.* Quod autem ait præcedens canon; *Nullus Sacerdos oblationes manifeſtorum uſurariorum recipiat*, hoc ipſum ſacræ Paginæ confirmant, Prov. 15. ℣, 8. *Victimæ impiorum abominabiles Domino.* Et Eccleſiaſtici 34. *Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine ſacrificiorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui.* Porro memorata adverſus uſurarios conſtitutio Lugdunenſis Concilii II. ſub Gregorio X. habetur inte ra ſub tit. de uſuris, in 6.

8. Can. XVIII. *Quia nonnulli in diverſis partibus noſtræ diœceſis falſas ſeu adulterinas monetas cudunt, & cudi faciunt, propter quod reſpublica læditur, & damna plurima ſubjectis noſtris & toti Provinciæ inferunt: Unde in hac noſtra Synodo ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis præcipimus, ut ubicumque tales falſarii reperti fuerint, tam ipſi falſarii, quam receptores eorumdem, cujuſcumque ſint ſtatus, vel gradus aut dignitatis, per plebanos locorum moneantur, ut à talibus prorſus deſiſtant & indilate Ipſique qui in ſuis diſtrictibus eoſdem falſarios recipiunt, & tuentur, eos falſarios removeant nullatenus reverſuros. Alioqui ipſi falſarii & eorumdem receptores, quos poſt triduum ab hujuſmodi monitione numerãdum, in his ſcriptis excommunicamus, atque excommunicati publice*

nun-

nuncientur. Et ceſſari in locis, ubi talia committuntur, quamdiu falſarii ibi ſteterint, præcipimus à divinis.

Carolus Magnus lib. 4. Capitularium ſic edicit cap. 33. *De falſa moneta jubemus, ut quicunque eam percuſſiſſe comprobatus fuerit, manus ei amputetur. Et qui in hoc conſenſit, ſi liber eſt, ſexaginta ſolidos componat; ſi ſervus eſt, ſexaginta ictus accipiat.* Allegatur ab Ivone Carnotenſi parte 16. cap. 278. Clerico tamen non licet hanc pœnam amputationis manus proſequi. Ideòque Concilium Colonienſe non alias, quàm canonicas pœnas his falſariis infligit.

9. Ex hujuſce Concilii can. 6. & Bajocenſis Synodi, quæ circa eadem tempora obtigit can. 56. ſic decernente: *Sacerdotes frequenter probibeant laicis, ne teſtamenta ſua faciant ſine præſentia Sacerdotis niſi in neceſſitate*, necnon ex c. cum eſſes, de teſtam. ubi Alexander Papa III. vetat reſcindi teſtamenta prætextu defectus ſolemnitatum juris, ſi modò acceſſerit proprii Sacerdotis, & duorum triumve teſtium idoneorum præſentia: iſtud colligitur, per ea tempora conſuetudinem invaluiſſe, ut teſtamenta nulla rata haberentur, quæ Sacerdotis præſentia minimè fulcirentur: cujus ideò requirebatur conſilium, ut provideret circa alieni damni reparationem, aliaſque, ſive pias ad peccatorum redemptionem, ſive neceſſarias ad ipſius teſtatoris æternam ſalutem diſpoſitiones. Simile pariter de Sacerdotis præſentia ſciſcitur à Concilio Avenionenſi anni 1326. can. 20. & in altero Avenionenſi anni 1337. can. 24. & in Vaurenſi anni 1368. can. 62. Quod ipſum quoque ſtatutum eſt de præſentia Rectoris & Capellani, dum teſtamenta conficiuntur, in Arelatenſi Synodo anni 1234. can. 21. ante præfata Concilia, idque tanta ſeveritate, ut Notario indicatur excommunicatio ipſo ſtatim facto incurrenda; ipſe verò teſtator Eccleſiaſtica privetur ſepultura, verùm id jus, quod duobus ferè ſæculis, diverſiſque locis invaluerat, ſenſim in deſuetudinem abiit.

CONCILIUM GENERALE *Viennenſe anni* 1311.

1. JEroſolymis verſabantur Milites votis aſtricti religioſis, qui cùm propè Templum ædes haberent, Templarii dicti ſunt. Horum officii erat Chriſtianæ ditionis fines tueri, latrocinia & incurſiones Infidelium Chriſtianos infeſtantium armis ſuis inhibere. Quo in munere laudabilem initio navarunt operam. Verùm immenſis opibus aucti, moribuſque in deteriora mutatis, eò tandem nequitiæ prolapſi ſunt, ut occulta cum Saracenis & Turcis fœdera & conſpirationes inirent, ſeque omni genere impietatis in Chriſtum crucifixum, quem in ſuis arcanis & execrandis cœtibus pernegabant, conſpuebant & conculcabant, contaminarent; omnibuſque nefandæ libidinis flagitiis ſeſe mutuò polluerent. Hæc aliaque infanda ſcelera comprobata fuere innumeris per diverſas provincias editis proceſſibus & inquiſitionibus ex mandato Summi Pontificis pariterque Regum aliorumque in propriis ditionibus ſæcularium Principum, necnon Epiſcoporum, fidei Inquiſitorum, & ſæcularium Magiſtratuum toto paſſim Orbe Chriſtiano, quibus acceſſit innumerorum reorum aperta confeſſio. Iſtiuſmodi flagitiorum convictiones poſtquam ſedulò Synodus œcumenica trecentorum & ampliùs Epiſcoporum, qui undequaque Viennam Allobrogum, ad flumen Rhodanum conditam confluxerant, exploravit, præſentibus & inſpectantibus Principum oratoribus, eas planè perſpicuas, veras & adeò certas judicavit, ut cumulatè ſuffecerint ad tanti, perque omnes Chriſtianas plagas propagati Ordinis damnationem & extinctionem: ut mihi delirare videantur prorſuſque deſipere, qui poſt tantum tamque univerſale judicium, illorum Militum patrocinium ſuſcipere non verentur; ipſumque Concilium vel profligatiſſimi ſceleris, vel belluinæ ſtoliditatis incuſare. Non ſum uſque adeò imperitus, ut in cauſis facti à divina Scriptura minime aſſerti contendere auſim, Eccleſiam ipſam errare aut decipi non poſſe, aut iſtiuſmodi decreta, quibus tamen omnes ſubjici & obtemperare neceſſe eſt, divinam ad fidem pertinere. Verumtamen rem iſtam vel ſolis humanis rationibus excutiendo, (ut venerationem & obſervantiam ſeponam, quæ ſacris œcumenicis & à ſummo Pontifice probatis Synodis debetur) quis credat contigiſſe, ut tanta & ex tot diſſitis provinciis convocata Præſulum, Principum, Legatorum, atque inſignium Doctorum multitudo, quorum haud exigua pars etiam ſanguine vel affinitate pleriſque illius Ordinis militibus conjuncta erat, in tam immane flagitium unanimi aſſenſu conſpiraverit, atque adeò in tanti momenti cauſâ, in qua de potentiſſimi & ſæculari nobilitate illuſtriſſimi Ordinis Orbe univerſo propagati non modò abolitione, ſed etiam atrociſſima damnatione ſuppliciòque agebatur? Ideo gravi cenſura digna eſt Trithemii in ſuo Hirſaugienſi Chronico, aliorumque nonnullorum temeritas, qui Templarios aſſerere auſi ſunt falſis criminibus circumventos atque oppreſſos fuiſſe. Cumque neceſſe eſſet tam exitialem peſtem extingui, ſummique momenti & diſcriminis foret ampliſſimum & præpotentiſſimum Ordinem funditùs excindi, ſapienter judicavit Pontifex Clemens V. eſſe id negotium innumeris alioqui obtrectationibus obnoxium per generale Concilium dijudicandum.

2. Præterea pullulabant eo tempore in Germania Begardorum & Beguinarum ſectæ dogmatizantes: Primùm, poſſe hominem in iſta mortali vita uſque adeò ſublimem perfectionis gradum aſſequi, ut neque peccare ullatenus, neque ulteriùs in gratia progredi queat. 2. Neque jejunare, neque aliam exercere corporis aut animi mactationem ac aſperitatem debere, qui verſetur in illo præfato ſanctitatis apice. 3. Neque eumdem aſtringi humanorum præceptorum aut Eccleſiaſticarum legum ſæculariumve obſervatione, utpote in ſupremo libertatis filiorum Dei culmine conſtitutum. 4. Ex hac ipſa vita poſſe eumdem ea potiri felicitate, qua major in cælo futura ſit nulla. 5. Perfectam conſummatamque felicitatem ex natura & hominis arbitrio ita pendere, ut nullo ſit opus gloriæ lumine infuſo. 6. Eſſe hominis adhuc imperfecti virtutum exercitationem, quam longè ab ſe abdicat, quiſquis jam eſt perfectus. 7. Libidinum actus, ad quos natura ipſa pellicit nulla involvi culpa, proindeque oſcula non eſſe à crimine immunia, ſed coitum eſſe inculpabilem, quatenus ad hunc, non autem ad oſcula naturæ libido propenſione ſua fertur. 8. Dum elevatur aut exponitur Chriſti Corpus, minimè debere perfectum hominem vel aſſurgere, vel genibus provolvi; quia ſic agens de illo ſublimi contemplationis faſtigio ſe demittit, ſi vel de Chriſti Sacramento, vel de vita ejuſdem aut paſſione dignatur tantiſper cogitare; ſed verò ſolemne illis & conſuetum erat, ut, omni luxuriæ genere ſe contaminarent. Conformes Sectarii iſti mihi eſſe videntur veteribus Maſſalianis, qui etiam Euchitæ ac Enthuſiaſtæ dicebantur, quorum Epiphanius & Theodoritus meminere. Hi enim Theodorito atteſtante, nullam ferè vim Sacramentis Eccleſię virtutumque exercitationibus, maximam verò ſuis illis fanaticis orationibus adjudicabant: fidenterque, ut prodit Epiphanius, fœditati promiſcuorum concubituum indulgere ſoliti erant.

3. Has ut evelleret nequitiarum propagines Clemens V. Synodum œcumenicam Viennæ in Gallia collegit anno ſupra milleſimum trecenteſimo undecimo, regnante apud Francos Philippo, cui Pulchri cognomen inditum. Hic damnatæ ſunt impuriſſimæ Begardorum & Beguinarum ſectæ, ſimulque Fraticellorum ſeu Dulciniſtarum, cujus author Dulcinus pellicem a ſe imprægnatam, cui nomen Margaritæ, de Spiritu Sancto concepiſſe aſſeverabat. Iſti pariter promiſcuos concubitus in abditis locis exercebant: & viſionem Dei beatificam poſt ultimum judicium differri prædicabant. Damnati quoque hic fuere Petri Joannis errores, negantis rationalem animam quà rationalis eſt, formam eſſe corporis humani: præterea gratiam ullam aut virtutes Baptiſmo infundi: atque aſſerentis Chriſti viventis latus fuiſſe lanceâ perforatum, nec ullam fidem habendam contrariæ quam Joannes Evangeliſta prodit aſſertioni. Habentur hæc in Clement. ad noſtrum, de hæret. Templariorum inſuper Ordo hic aboletur, eorumque opes Hoſpitalariis Sancti Joannis Militibus addicuntur.

4. Circa uſuras iſthic etiam ſtatuitur, illum qui pertinaciter affirmarit, uſuram non eſſe peccatum, eſſe hæreticis accenſendum, atque contra eum eſſe ab hæreticæ

pravitatis Inquiſitoribus procedendum. Communitates autem, & Officiales, qui ſtatuere in favorem uſurarum, aut judicare præſumpſerint, aut qui talia edita ſtatuta de libris vel tabulis publicis non obliteraverint, excommunicatione aſtringi: Clement. *ex gravis*, de uſur. Hic advertant Principes & Magiſtratus, qua ratione Dei Judicium evadere poterunt, qui Judæis ſibi ſubditis indulgent apertè Chriſtianarum familiarum expoliationem, quò pinguiores ſibi lucrentur à Judæis penſitationes, ſeu potiùs ab infelicibus ipſis Chriſtianis, quorum ideo permittitur per Judæos devoratio, ut ex horum pernicie ac exuviis poſſint ipſi Judæi impoſitas ſibi contributiones exſolvere. Id verò eò magis attendendum, quòd uſuſarum prohibitionem divini juris eſſe conſtat, cui nec ipſa poſſit Eccleſia derogare. Neque ambigendum, poſt Judaiſmi factam à Deo reprobationem, non modò non licere Judæis expoliare Chriſtianos, qui ſoli populus Dei ſunt, ſed neque ullos Paganos ac Infideles. Ex quo enim Judæos reprobavit Deus ſimul etiam omnia privilegia voluit abolita quæ iiſdem tamquam populo ſibi ſpeciatim accepto & dilecto contulerat. Quia verò de Judæis incidit diſſerendi occaſio ex uſuris, quas exercent, hoc ſciendum, prodiiſſe anno 1542. Martii 21. Pauli Papæ tertii Conſtitutionem, quæ incipit *Cupientes*, quà ſtatuitur, Judæos ad fidem converſos remanere quidem indiſpenſabiliter obligatos ad uſuras, quas ex cognitis certiſque perſonis exegerunt, reſtituendas: ſed quod ſpectat ad eas, quæ vel ob perſonarum incertitudinem, vel ob juſtum aliquod impedimentum pauperibus eſſent perſolvendæ, aut ad pias quaſcunque cauſas deſtinandæ, declarat Summus Pontifex ſe ab his diſpenſare, ut poſſint Judæi converſi ſibi ipſis retinere. Hoc idem verbis ferè eiſdem ſanxerat Concilium Baſileenſe ſeſſ. 9.

5. De revocata beneficii cujuſcunque reſignatione ſic ordinavit Concilium Viennenſe: *Cum illuſio & varitio in perſonis Eccleſiaſticis maximè ſint vitandæ, præſenti conſtitutione ſancimus, ut ſi quis ad cedendum Pontificali, aut alii cuilibet dignitati, vel officio, aut beneficio, procuratorem ſpontè ac liberè conſtituerit, & ipſum ignorantem poſtmodum duxerit quomodolibet revocandum: teneat ceſſio facta per eum, antequam ad ipſius, vel illius in cuius manibus ceſſio fuerat facienda, notitiam revocatio hujuſmodi ſit deducta: niſi fortè per ipſos aut alios malitioſè factum fuerit, quo minus ad eos vel eorum alterum ante ceſſionem potuerit revocatio perveniſſe*. Clement. unica, de renunciat.

6. In novi beneficii proviſione, quæ fit coram Papa ejuſve Legato, Concilium requirit, ut aliorum beneficiorum mentio fiat, quæ providendus poſſidet. Secus tamen in proviſione, quæ fit ab Ordinario, aliove collatore. Clement. etſi, de offic. Ordina. Ratio eſt, quia Papa & Legatus incognitis conferunt, Ordinarii verò ſibi notis perſonis, ut non ſit neceſſe novam illis notitiam de beneficiis inculcari, aut ſignificari.

7. *Quia Regulares Prælati, Prioratus, Eccleſias, Adminiſtrationes, aut quævis alia beneficia ad eorum diſpoſitionem ſpectantia cùm vacant, interdum committere negligunt, vel conferre intra tempus in Lateranenſi Concilio conſtitutum: Diœceſani locorum in non exemptis ſua, in exemptis Apoſtolica auctoritate, negligentiam ſupra hoc ſuppleant eorumdem. Prioratus, Eccleſias, Adminiſtrationes, & beneficia hujuſmodi, illa videlicet quæ conſueverunt per ſæculares Clericos gubernari, ſæcularibus Clericis: alia verò quæ Religioſis dumtaxat committi ſunt ſolita, vel conferri, Religioſis monaſteriorum, quorum Prælati hujuſmodi negligentes, conferendo*. Clement. 1. de ſupplen. negl. Prælat. Tempus illud Lateranenſi Concilio conſtitutum, reſpicit Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. & ſex menſes complectitur, atque habetur c. 2. de conceſſ. præb. ſecus ſtatuendum de electione Prælati ſive Eccleſiæ cathedralis, ſive Regularis, ut non diutiùs viduata vacet Eccleſia; id enim eligendi tempus alterum Lateranenſe Concilium ſub Innocentio tertio menſibus tribus definit, ut habetur, c. ne pro defectu Paſtoris, de electio.

8. Concilium Viennenſe ſic decernit Clemen. de offic. jud. ordin. c. 1. *Ut Clericorum audacia (qui prætextu privilegii Clericalis Ordinis impunitatem exceſſuum obtinere ſperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quæ nimium diffamatur Eccleſia, & ſcandala gravia in populo generantur, potiſſimè cùm talia per Epiſcopos, ad quos horum ſpectat correctio, deferantur ut plurimùm) incorrecta propenſiùs compoſcatur: eiſdem Epiſcopis diſtrictè injungimus, quatenus ſic circa correctionem Clericorum hujuſmodi vigilanter intendant, & diligenter ſui officii debitum exequantur, quòd & iidem Clerici metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentiis, & alii eorum exemplo perterriti ad ſimilia proſilire meritò pertimeſcant*. Canon iſte regerendus eſt in protervos Clericos de ſuis Prælatis temerè conquerentes, appellantes, & exceſſum correctionis prætexentes; cùm tamen Prælatus ipſe reprehendendus eſſet ob mitiorem inflictam pœnam, & delicti gravitati nimis imparem.

9. Epiſcopis, qui à ſuis ſedibus protervia impiorum expulſi ſunt, indulget Viennenſe Concilium, ut in locis vicinarum Diœceſium poſſint contra expulſores eorumque conſiliarios & fautores procedere, atque inter ſuos ſubditos quoſcunque jus dicere, dummodò petierint licentiam à Diœceſanis locorum ita procedendi, quamvis ab iiſdem non obtinuerint. Clement. de foro compet. cap. unicò. Simile quid decernitur de profeſſis Religioſis, ut poſſint ſtrictiorem ingredi religionem, petita priùs, quamvis non obtenta Prælati ſui licentia, c. licet quibuſdam, de regularibus.

10. Quamvis nulla & irrita ſit impetratio alicujus beneficii à Summo Pontifice, vel ejus Legato, ſi impetrans alia quæcunque poſſidet beneficia, non expreſſerit, ut paulò antè dixi ad Clement. etſi, de offic. Ordina. Idem tamen Concilium valere decernit proviſionem de beneficio, quam Romanus Pontifex proprio motu indulſerit, licèt nulla de aliis, quæ proviſus habet beneficiis, facta ſit mentio. Clement. de præben c. ſi Romanus. Ex hoc enim præſumitur Pontifex velle abſolutè huic gratificari.

11. Eodem iſto Concilio ſtatutum eſt, ut Prædicatores & Minores liberè ſepeliant, qui apud ipſos ſepulturam elegerint. De funeralibus tamen, & quibuſcunque obventionibus, & relictis, etiam de quibus aliàs non deberetur Canonica, quartam iubet ſolvi Eccleſiæ Parochiali, Clement. de ſepultur. c. dudum à Bonifacio.

12. De Patronis ſic providè ſtatuit idem Concilium: *Plures ab uno ex Patronis Eccleſiæ relicti hæredes, vocem unius dumtaxat habebunt in præſentatione Rectoris*, (quod idem eſt ac, ſuccedent quoad jus Patronatus in ſtirpes) deinde ſubjungit: *Et ut facilius provideatur Eccleſiis, non inconveniens reputamus, patronos ipſos inter ſe poſſe liberè convenire de rectore ab eis alternis vicibus præſentando. Quibus etiam ex eadem cauſa permittimus, ut plures ad vacantem Eccleſiam poſſint eo modo præſentare perſonas, quòd una ex eis eligi per Epiſcopum valeat, & admitti*. Clemen. de jure patron. c. plures.

13. Ejuſdem ſancti Concilii Decreto, ſcienter contrahens matrimonium in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, vel cum Moniali, excommunicatus eſt ipſo jure, & publicari debet atque vitari. Idemque in profeſſo & profeſſa, vel conſtituto in ſacris, Clem. de conſan. & affin. c.

14 Conſtituit prætereà, ut in Scholis Romanæ Curiæ, & Pariſienſi, & Oxonienſi, Bononienſi, & Salamanticenſi, ſint competenter ſtipendiati Profeſſores, qui Linguas Hebraicam, & Arabicam, & Chaldaicam doceant, duo ſcilicet pro qualibet Lingua. Clemen. de Magiſtris, cap. 1.

15. *Religioſi qui Clericis aut Laicis Sacramentum Extremæ Unctionis vel Euchariſtiæ miniſtrare, Matrimoniave ſolemnizare, non habita ſuper his Parochialis Presbyteri licentia ſpeciali: aut qui excommunicato à canone, præterquam in caſibus à jure expreſſis, vel per privilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententiis per ſtatuta Provincialia aut Synodalia promulgatis, ſeu, ut verbis eorum utamur, à culpa aut pœna abſolvere quemquam præſumpſerint, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto, per Sedem Apoſtolicam dumtaxat abſolvendi: quos etiam locorum Ordinarii, poſtquam de hoc conſtiterit, excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de abſolutione ipſorum eis fuerit facta fides, nullo Religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis vel alio privilegio ſuffragante. Quibus etiam in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictiùs inhibemus, ne in ſermonibus ſuis Eccleſiarum Prælatis detrahant: aut etiam retrahant laicos ab Eccleſiarum ſuarum frequentia vel acceſſu: ſeu indulgentias pronuncient indiſcretas: neve cum confectionibus teſtamentorum intererunt, à reſtitutionibus debitis, aut legatis matricibus Eccleſiis facien-*

faciendis retrabant teſtatores: nec legata aut debita aut malè ablata incerta ſibi aut aliis ſingularibus ſui Ordinis fratribus vel Conventibus in aliorum præjudicium fieri vel erogari procurent. Nec etiam in caſibus Sedi Apoſtolicæ, aut locorum Ordinariis reſervatis quemquam abſolvere: aut perſonas Eccleſiaſticas præſertim coram judicibus delatis à nobis, ſuam contra eos juſtitiam proſequentes vexare indebitè, aut ad loca plura, & præſertim multum remota convenire præſumant: hi vero qui præmiſſa, vel aliquod de præmiſſis attentare præſumpſerit, per duos menſes ſubjaceant pœnis illis, quæ ſecundum eorum regulam vel ſtatuta pro gravibus criminibus, ſeu culpis eis conſueverunt imponi: ſuper quibus abſque manifeſta neceſſitate cum eis non valeat diſpènſari. Cæterum Prælati eorum, niſi de his quæ occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquo modo pervenerint, Eccleſiis aut perſonis Eccleſiaſticis damnificatis vel læſis ſatisfactionem plenariam exbibuerint; infra menſem, poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti, ſuſpenſionis ſententiam uſque ad ſatisfactionem debitam eo ipſo incurrant; non obſtantibus præmiſſis ſtatutis, aut quibuslibet privilegiis, cujuſcunque tenoris exiſtant: Sanè Religionibus illis, quibus eſt ab Apoſtolica Sede conceſſum, ut familiaribus ſuis domeſticis, aut pauperibus in boſpitalibus ſuis degentibus Sacramenta poſſint Eccleſiaſtica miniſtrare, nullum ex præmiſſis volumus quoad boc præjudicium generari. Clement. de privil. & exceſſibus privilegia. c. 1.

16. Ejuſdem Clement. c. 1. *Archiepiſcopo per quævis loca ſua Provinciæ facienti tranſitum, aut ad ea forſitan declinanti, ut crucem ante ſe liberè portari faciat, benedicat populo, divina Officia privatim vel publice ibidem audiat, & ea etiam in Pontificalibus celebret, & faciat in ſua præſentia ſine Pontificalibus celebrari, (quovis privilegio contrario non obſtante) ſacro approbante Concilio præſentis Conſtitutionis ſerie duximus concedendum.*

17. Eodem Concilio, Religioſi, qui aliqua, ut audientes à decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumunt excommunicationis ſententiæ ipſo facto ſubjiciuntur, Clement. de pœnis, c. cupientes. Quo eodem renovatur conſtitutio Bonifacii XIII. c. 1. de Sepult. in 6. circa Religioſos ſæcularibus quibuſcunque ſuadentes, ut ſepulturam in eorum Eccleſiis voveant, aut alias promittant, electamve non immutent; decernitque hoſce Religioſos ipſo facto incurrere Summo Pontifici reſervatam excommunicationis ſententiam.

18. Concilio eodem, Religioſi etiam exempti violantes interdictum poſitum per Apoſtolicam Sedem, aut per Ordinarium loci ſervatum per Cathedralem vel matricem Eccleſiam, ſententia excommunicationis feriuntur, quam ſtatim ipſo facto incurrunt, non obſtantibus quibuſcunque appellationibus interjectis etiam ad ſupremam Sedem, aut quibuslibet privilegiis. Clem. de ſent. excom. c. 1. Similiter etiam Domini temporales cogentes aliquos in locis interdictis celebrare Divina, aut qui per præcones faciunt ad illa audienda populum evocari, aut qui prohibent, ne publicè excommunicati vel interdicti per eos, qui Miſſas celebrant, moniti Eccleſiis exeant, & ipſi qui interpellati ut excedant excommunicati atque interdicti, perſiſtere inibi præſumentes; hi omnes non poſſunt à cenſuris, quas incurrunt, niſi per Apoſtolicam Sedem relaxari. Eadem Clem. c. 2.

19. Sollicitudinem pariter geſſit ſacra Viennenſis Synodus, ne Epiſcopi aliive Prælati proſilirent in injurias & gravamina, ſive exemptorum, ſive ſubditorum, qualia multa dinumerat diſtricteque vetat Clementina de exceſſibus prælat. Vide pariter in Decretalibus ſub eod. tit. c. nimis iniqua: &c. nimis prava, de exceſſ. Prælat.

20. Providit inſuper Viennenſe Concilium circa Regularium effuſiora privilegia. Synodus Chalcedonenſis inter quatuor primas æcumenicas inſignis ſub Magno Leone Pontifice conſtituerat can. 9. debere Monachos locorum ſubjacere, eiſque obedire: ſed temporum progreſſu, maximeque poſt Mendicantium Ordinum exortum, multa eis conceſſa fuerunt, eaque ſubinde poſtea reſciſſa aut attemperata privilegia. Conſtituerat Bonifacius octavus, c. ſuper cathedram, de ſepult. in extrav. commu. non poſſe exemptos atque Mendicantes regulares prædicare, aut externorum confeſſiones nullatenus audire, citra Ordinariorum licentiam, in quorum Diœceſibus verſantur. Nonnulla etiam circa externorum ſepulturas, quæ fiunt intra Regularium Eccleſias, ordinaverat in gratiam Eccleſiarum Parochialium: Sed Bonifacii proximus ſucceſſor Benedictus XI. ex Ordine ſancti Dominici aſſumptus, prædeceſſoris Decretum abrogavit, c. inter cunctas, in extrav. com. de privileg. Veruntamen non diu prævaluit hæc abrogatio, mox enim iſtud generale Vienenſe Concilium, præſidente immediato Benedicti ſucceſſore Clement. V. hanc revocationem antiquavit, ſanctionemque Bonifacii in priſtinam reſtituit autoritatem. Clement. dudum, de ſepult. & Clement. 1. de privile. & privilegiat. exceſ. Viennenſi huic ſanctioni conformari voluit Tridentinum Concilium ſeſſ. 25. cap. 15. de refor. & ſeſs. 25. cap. 4. atque his poſteriora decreta Gregorii XIII. anni 1567. Gregorii XV. in Bulla, *Romanus Pontifex in ſpecula*, ann. 1622. & ejuſdem *Bulla, Inſcrutabili*. His ſimiles edidere ſanctiones Urban. VIII. & Innocentius V. in Bullis annorum 1631. & 1648. in cauſa Palafoxii Epiſcopi Angelopolitani, & Regularium Societatis JESU. Deinde Alexander VII. in ſimili cauſa Epiſcopi Andegavenſis & Societatis præfatæ, aliorumque Regularium, die 26. Februarii 1659. poſtmodum Clemens X. in Bulla incipiente: *ſuperna magni Patris familias præordinatione*, anni 1670. Huc etiam ſpectat Concordatum mediatore Armando Richelio Cardinali tranſactum inter Epiſcopos Francici Regni, & quorumvis Ordinum Regulares, Lutetiæ Pariſiorum die Februarii 19. an. 1633. quod ad amuſſim conformatur præfatis Conciliorum & Pontificum ſanctionibus, & inſertum legitur in tabulariis actuum Cleri Gallicani.

21. Hac eadem Synodo Viennenſi expolita & dilucidata fuit S. Franciſci regula, multæque definitæ dilutæque difficultates, quæ leguntur Clem. de verbo. ſignif. c. Exivi. de Paradiſo.

CONCILIUM AVENIONENSE an. 1326.

1. Antequam fuiſset Avenio Cavarum in Metropolim Eccleſiaſticam erecta, Arelatenſis Metropolis erat Suffraganea: quo quidem tempore initum apud eam Concilium fuit trium Provinciarum Arelatenſis, & Ebrodunenſis, & Aquenſis quo eodem cum Suffraganeis Præſulibus convenerunt Gasbertus Arelatenſis, Jacobus Aquenſis, Bertrandus Ebrodunenſis Archiepiſcopi in Monaſterio Sancti Rufi, anno a Chriſto 1326. multaque ſcita Eccleſiarum regimini conducibilia ediderunt, quibus quaſi ſepimentis fidelium pietatem & Eccleſiaſticam diſciplinam circumvallarunt.

Can. II. *Si propter Chriſtum reverentia impendi præcipitur, dignum eſt ſacrum ejus Corpus coli veneratione præcipua; quod utique pro nobis in illius paſſionis memoriam conſecratur. Statuimus igitur & jubemus, quatenus ſinguli Rectores, Priores & Vicarii noſtrarum Eccleſiarum, Provinciarum, Civitatum & Diœceſum, Parochianos ſuos ſalutaribus monitis inducere ſtudeant, ut ſanctiſſimum Corpus Dominicum, dum Presbyter ipſum portat in Viaticum miniſtrandum ægrotis, reverenter aſſocient, ac luminarium adbibitione decenter bonorent. Illi qui aſſociabunt de die vel de nocte ſine luminaribus, decem dies; qui vero cum luminaribus, vel etiam luminaria mittent per alium de die, viginti dies, de nocte triginta dierum indulgentiam ex conceſſione noſtra, dum tamen vere pœnitentes & contriti fuerint, babituri.*

Can. XVI. *Item ſtatuimus, quod excommunicati in Judices, Rectores, Ballivos, Poteſtates, Aſſeſſores, vel Notarios, vel ulla quævis publica Officia nullatenus aſſumantur, nec etiam admittantur: & ſi de facto admiſſi fuerint, ſententiæ per eos vel eorum autboritate in judicio vel extra babitæ, & monimenta coram eis vel per eos facta, nulla ſint ipſo jure. Et nibilominus quicunque vel cujuſcunque dignitatis, ſtatus aut*

conditionis exiſtant, ſi tales excommunicatos ad aliquod Officiorum prædictorum ſcienter aſſumpſerint, vel aſſumptos per alios approbaverint vel confirmaverint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Et ſi requiſiti per Ordinarium vel alium ejus nomine hujuſmodi excommunicatos infra decem dies a tempore requiſitionis a prædictis officiis ſic aſſumptis non amoverint cum effectu; loca illa, in quibus ad aliquod prædictorum Officiorum aſſumpti fuerint, ſic & tamdiu remaneant Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto; donec ſic excommunicati a ſuſceptis Officiis realiter & ſine fraude & ſine aliqua reſtitutionis ſpe, quamdiu in excommunicatione perſtiterint, ſint amoti: Univerſitas ac Civitas, Caſtra vel Villæ ſeu loca, quæ excommunicatos & in Eccleſia publice denunciatos ad aliquod prædictorum officiorum aſſumpſerint vel elegerint, ubi eis alias hoc liceret, Eccleſiaſtico etiam ſint ſuppoſita interdicto.

Concilio pariter Vaurenſi an. 1368. can. 37. *Cavetur, ne excommunicati ad officia publica admittantur.*

2. Can. XVII. *Item ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne quis Apothecariorum, vel quis alius, cujuſcunque conditionis vel ſexus exiſtat, toxicum vendat, nec donet, nec alio modo miniſtret alicui, vel alia venenoſa, niſi prius ſignificet curiæ Ordinarii, ut ſciri poſſit ſuis temporibus, ſi caſus toxicationis contingeret, quis fuerit emptor illius vel alius quicunque: quodque Apothecarius quilibet ad hoc obſervandum juramento coram ſuo ſuperiore corporaliter præſtito pro ſe & ſua familia ſpecialiter aſtringatur. Aliter autem dantes aut vendentes, & ad homicidium perpetrandum recipientes quomodolibet, vel ementes, & ad hoc conſilium vel aſſenſum tacite vel expreſſe præſtantes, excommunicationis vinculo ſubjaceant ad Sedem Apoſtolicam pro abſolutionis beneficio remittendi, & alias, ſicut fuerit juſtum, puniendi.* Eadem proſequitur materiam qui ſtatim ſequitur can. 20. his verbis: *Item quod quicunque alium toxicare aut opem ad hoc vel conſilium dare vel in necem alterius toxicum dictare ſeu vendere vel aliter miniſtrare præſumpſerit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cujuſquam dederit, eo ipſo excommunicationem incurrat, a qua non niſi per Sedem Apoſtolicam abſolvatur. Et ſi Clericus beneficiatus ſit, illo ſit privatus beneficio ipſo facto, & ab ordine quem ſuſceperat, degradetur, tradendus curiæ ſeculari. Sed & tali vel ſimili ſuſpicione probabili infamatus, & ex veriſimilibus præſumptionibus & perſpicuis indiciis apud bonos & graves notatus, ad honorem & dignitatem Eccleſiaſticam nullatenus admittatur. Et nihilominus ad detentionem perſonæ honeſtam, prout requiret perſonæ ſtatus, & ſceleris immanitas ſuadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, ſicut Superioris diſcretioni viſum fuerit, procedatur.*

Similiter Concilium Vaurenſe ann. 1368. can. 116. hæc ſancivit: *Ut quicunque alium toxicare, vel opem ad hoc vel conſilium dare, vel in necem alterius toxicum dictare ſeu vendere, aut alias miniſtrare præſumpſerit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cujuſquam dederit, eo ipſo excommunicationem incurrat. Et ſi Clericus beneficiatus fuerit, ſit ille privatus beneficio ipſo facto, & ab Ordine quem ſuſceperat, degradetur. Et niſi purgatus de præmiſſis ſit a tali vel ſimili ſuſpicione probabiliter infamatus, & ex veriſimilibus præſumptionibus & perſpicuis indiciis apud bonos & graves notatus, ad honorem & dignitatem Eccleſiaſticam nullatenus admittatur. Et nihilominus ad detentionem perſonæ honeſtam, prout requiret perſonæ ſtatus & ſceleris immanitas ſuadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, ſicut Superioris diſcretioni viſum fuerit, procedatur.* Denique Concilium Friſingenſe anni 1440. can. 24. ſub pœna excommunicationis inhibet quibuſcunque Sacerdotibus tam ſæcularibus quam regularibus ſine ſpeciali mandato abſolvere propinantem, ementem, aut vendentem venenum præſertim in machinationem mortis hominis.

3. Can. XIX. *Item dolenter referimus, quod nonnulli Religioſi Hoſpitalarii Ciſtercienſes, & alii tam exempti quam privilegiati, de privilegiorum ſibi forte aut Ordini ſuo indultorum prærogativa temere confidentes, excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias ab Ordinariis & Officialibus ipſorum rationabiliter promulgatas obſervare non curant: quinimo in contemptum Clavium excommunicatos, ſuſpenſos & interdictos hujuſmodi ad divina recipiunt:* & nonnullis aliis exceſſibus commemoratis deinde ſubjungit: *Illi qui hujuſmodi præſumpſerint, aut ad hoc operam, conſilium vel juvamen præbuerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto. Sed & cum ipſis Prælatis non deferant, ſed potius vilipendant eoſdem, Prælati etiam quamdiu ſic ſteterint, & auſu temerario eis vel Officialibus eorum in præmiſſis reſtiterint, in privilegiis vel aliis juribus ſuis tueri eos vel defendere minime teneantur. Dignum eſt enim, ut qua menſura menſi fuerint, eadem remetiatur & eis; ut ignorantes ignorari, & contemptores ſentiant ſe contemni.*

Concilium Nicænum primum can. 5. providet, ne ab aliis quibuſcunque Epiſcopis aliiſque recipiantur, qui a proprio Epiſcopo fuerint a communione fidelium ejecti: & habetur in Decreto, c. ſervetur iſta ſententia, 11. q. 2. Vide ſimiles alios canones, quos ſuperius in eumdem Nicænum can. 5. congeſſimus. Præterea regulares privilegiati tenentur obligatione ſervandi generalis interdicti, atque excommunicatas & interdictas perſonas a ſuis Eccleſiis eliminare, c. quod in te, de pœnit. & remiſſ. & Clement. 1. de ſent. excommunic. ex Concilio Vienneſi.

Can. XX. *Item ne relictæ in teſtamentis vel aliis ultimis voluntatibus emendæ, vel ad pias cauſas eleemoſynæ, vel reſtitutiones certæ vel incertæ forſitan occultentur, ſtatuimus, ut vel Presbyter Parochialis intereſſe rogetur ordinationi teſtantis, ſi tamen haberi poterit; aut quòd Notarius infra octo dies à die obitus numerandos Prælato, vel Officiali, vel Presbytero Parochiali copiam illius articuli, ubi quævis eleemoſyna piis eſt uſibus deputanda, vel emenda, ſeu reſtitutio facienda, ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto ſi negaret, incurret, facere fideliter teneatur.*

Multa require hanc in rem ad finem Concilii Colonienſis anni 1300. quod ſupra inſerui.

Can. XXVIII. *Item quòd Prioratus ſeu beneficii alterius Eccleſiaſtici facta cum novi cenſus impoſitione, vel antiquæ penſionis augmentatione, collatio non valeat ipſo jure, & per proximum Superiorem illa vice perſonæ idoneæ ſine dicti oneris vitio conferatur, ac ſi ad eum per negligentiam fuiſſet alias collatio dicti beneficij devoluta.*

Huc ſpectat rubrica Decretalium, ut Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

4 Can. XXIX. *Item ſtatuimus, quòd in ſingulis Eccleſiis per Monachos ſolitis gubernari, infra ſex menſes Priores earum ſub Diœceſanis ad curam animarum perpetuos Presbyteros repræſentent. Quod*

niſi

niſi fecerint, ex tunc hac vice Epiſcopi inſtituant perpetuos Presbyteros in cura prædicta, & ipſos Priores compellant ad providendum eiſdem Presbyteris, prout idem inſtituens duxerit ordinandum.

Hanc in rem notatu digna eſt Urbani Papæ III. conſtitutio: *In Eccleſiis ubi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur, ſed Capellanus qui populum regat, ab Epiſcopo per conſilium Monachorum inſtituatur: ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio tam ordinatio ejus quam depoſitio, & totius vitæ pendeat converſatio.* cap. 1. de Capellis Monach.

Can. XXX. *Item ſtatuimus, quod nullus in aliquo beneficio Eccleſiaſtico ſolum jus obtinens Patronatus, cùm ipſum vacare contigerit, ad ipſum conferendum procedat. Quod ſi ſecùs egerit, in illa vacatione jus præſentandi amittat ipſo facto: & Superior, ad quem inſtitutio pertinet, plenam ejus diſpoſitionem habeat illa vice.*

Can. LVIII. *Item ſtatuimus, quod Priores Eccleſiarum, & Hoſpitalium pauperum, & omnes alii Eccleſiaſtica beneficia obtinentes faciant inventarium cum publico inſtrumento, vel in cartulario, quod penes Eccleſiam debebit remanere, de omnibus immobilibus & nobilibus bonis (ſcilicet inſtrumentis, privilegiis, vaſis æneis & ferreis, atque vinariis) in principio ſui regiminis infra ſex menſes. Et idem faciant inſtitui poſt primam Synodum infra ſex menſes. Et qui prædicta non fecerint, in decima fructuum dicti beneficii puniantur operi vel ornamentis aut propriæ Eccleſiæ utilitati per Ordinarium applicanda.*

Concilium Toletanum nonum can. 4. præcipit fieri ab Eccleſiarum Rectoribus rerum ad eas pertinentium inventaria, 12. q. 4. c. 1. Similia inventaria de bonis defuncti Epiſcopi fieri jubet S. Gregorius Magnus cap. charitatem, 12. q. 2. Itemque Concilium Tarraconenſe, c. ſicubi, 12. q. 5. Et Apoſtolorum canon 39. jubet diſcerni res Eccleſiæ à rebus Epiſcopi, ne unum horum indebite uſurpetur, aut diſtrahatur alterius vice: ad hæc vero diſcernenda, neceſſarium eſt inventarium utrarumque rerum confici.

6. Anno poſtmodum 1337. præfatarum trium Provinciarum Antiſtites Avenionem iterum convenerunt, Gasbertus Arelatenſis, Bertrandus Ebrodunenſis, qui priori Concilio interfuerunt, & Armandus Aquenſis, qui poſt anterius Concilium Jacobo Archiepiſcopo ſucceſſerat. Iſti cum Comprovincialibus Epiſcopis in Monaſterio S. Rufi, Ordinis S. Auguſtini, alteram habuere Synodum, in qua, paucis quibuſdam additis, Canones, quos priore conventu ediderant, renovarunt, novaque confirmatione inſtauravere.

7. Iteratæ hujus Avenionenſis Synodi can. 5. novam indicat in Eccleſia introductionem circa carnium abſtinentiam diebus Sabbati. Atque ut ab antiquioribus exordiamur, conſulito quæ de jejuniis Sabbatorum ſuperius adduxi ad Laodicenæ Synodi can. 50. ubi oſtenſum eſt, Sabbatorum jejunia apud Orientales Eccleſias pro nefariis fuiſſe habita, eo ſolo excepto quod ante Paſcha occurrit. Ex adverſo, Sabbatorum jejunia Romæ fuiſſe religioſiſſime ſervata: cæteris vero per Occidentem locis, alicubi fuiſſe præcepta, & alicubi relicta libertati fidelium. Sane hoc liquido conſtat, neque in urbe Roma, neque alibi uſpiam fuiſſe indicta Sabbatorum à Paſchæ diebus adusque Pentecoſten ulla jejunia: id enim aſtruunt Tertullianus lib. de Corona milit. cap. 3. *Die Dominico jejunium nefas ducimus: vel de genicolis adorare. Eadem immunitate à die Paſcha in Pentecoſten uſque gaudemus.* S. Ambroſius relatus diſt. 76. can. 8. *Per hos quinquaginta dies nobis eſt jugis & continuata feſtivitas, ita ut omni tempore, neque ad obſervandum inducamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccidamus.* Et ſubinde pergit: *Inſtar ergo Dominicæ, toto quinquaginta dierum curriculo celebrantur, & omnes iſti dies velut Dominici deputantur, reſurrectio enim Dominica eſt.* His ſuffragantur Hieronymus epiſt. ad Lucinium Bæticum; Auguſtinus epiſt. ad Caſulanum, & ad Hieronymum; Leo Magnus ſerm. 4. de Jejunio Pentecoſt. *Ad hanc ergo utilitatem nos dilectiſſimi præſens tempus invitat, ut à reſurrectione Domini uſque ad adventum Spiritus ſancti quinquaginta diebus emenſis, quos in lætitia præcipuæ feſtivitatis exegimus, ad jejuniorum remedia recurramus.* Eadem iterat S. Leo in ſermonibus de feſto ipſo Pentecoſtes. Teſtis quoque locuples eſt Caſſianus colla. 21. cap. 11. & 19. ipſa itaque Vigilia Pentecoſtes à jejunio immunis erat. Sabbatis quidem Quadrageſimæ apud Gallos jejunii conſuetudinem viguiſſe, compertum fit per Agathenſem can. 12. & per Aurelianenſis Concilii IV. can. 2. at reliquis anni Sabbatis nulla fuiſſe indicta jejunia probatur canone 9. Matiſconenſis Concilii I. ita ſancientis: *Ut à Feria Sancti Martini uſque ad Natale Domini ſecunda & quarta & ſexta Sabbati jejunetur, & ſacrificia quadrageſimali ordine debeant celebrari.* Hæc jejunia in Galliam primus invexit Sanctus Perpetuus Turonenſium Præſul, ut ipſe perhibet Gregorius Turonenſis lib. 10. hiſt. Franc. cap. 31. *A depoſitione*, inquit, *Sancti Martini, uſque ad Natale Domini, terna in ſeptimana jejunia; & tamen ab hac diſtrictiore poſt Quadrageſimam jejunii obſervatione Sabbata excludebantur.* Tandemque Gregorius Papa ſeptimus, ſi non Sabbati jejunia per annum, at ſaltem his diebus ab eſu carnis abſtinentiam omnibus corpore ſanis injunxit. Ejus habetur decretum de conſecra. diſtinct. 5. c. qua. dies Sabbati. Sed parum viguit hæc præceptio, atque eo demum relaxatio proceſſit, ut indulta cæteris abſtinendi aut comedendi libertate, diſtrictio illa ſolos alligaverit Eccleſiarum Miniſtros, ut ex hoc liquet Avenionenſi canone his verbis concepto: *Statuimus, quod clerici beneficiati, aut in ſacris Ordinibus conſtituti, ab inde in antea ſemper in diebus Sabbatis pro honore Beatæ Mariæ carnibus abſtineant, niſi ex cauſa neceſſitatis, de qua comedentis conſcientiæ relinquatur, vel niſi Feſtum Natalis Domini in die Sabbati contigerit evenire.* Hanc iiſdem verbis ſanctionem renovavit Concilium Vaurenſe anni 1368. trium provinciarum Narbonenſis, Toloſanæ, & Auxitaniæ, can. 90. pariterque Concilium Biterrenſe an. 1351. can. 7. *Exhortamur in Domino omnes Clericos beneficiatos, aut in ſacris Ordinibus conſtitutos, quod ab inde in antea ſemper in diebus Sabbati à carnibus abſtineant, niſi ex cauſa neceſſitatis, vel Feſtum Nativitatis Domini in die ſabbati contigerit evenire.* Pervicit tamen ineunte ſæculo decimo quinto, ut quæ obligatio ex generali Gregorii VII. conſtitutione fuerat in Laicis per non uſum intermortua, inſtaurato demum uſu revixerit, ipſoſque Laicos pari cum Eccleſiæ Miniſtris nexu aſtrinxerit.

CONCILIUM VAURENSE

trium Provinciarum, Narbonenſis, Toloſanæ & Auſcenſis anni à Chriſto 1368.

URbani Papæ V. literæ ad Petrum Narbonenſem Archiepiſcopum de celebrando Provinciali Concilio: 1. *Sacrorum Canonum teſtatur autoritas, quod olim Sancti Patres tam Romani Pontifices, quam alii Eccleſiarum Prælati curam ſolertem ſuper gregem Dominicum exercentes, de celebrandis Conciliis, in quibus de extirpandis vitiis & plantandis virtutibus tam in Clero, quam in populo, ac de conſervanda libertate Eccleſiaſtica, de ſtatu quoque Eccleſiarum & piorum locorum dirigendo, ſalubriter agebatur, fuerunt plurimum ſtudioſi, ex iiſque ſtatus Eccleſiaſticus in ſpiritualibus & temporalibus multum crevit. Sed proh dolor! ſuccreſcente paulatim Prælatorum deſidia, omiſſaque continuatione Conciliorum hujuſmodi, pullulant vitia, creſcit indevotio populi, præfata libertas minuitur, cultus divinus negligitur, irrogantur à laicis Clero gravamina, & in temporalibus bonis, ad divinum deputatis obſequium, ſentitur non modicum detrimentum. Optantes igitur quod tantis malis in tua Provincia per ſalubrem tuam ac tuorum fratrum providentiam occurratur, fraternitatem tuam Apoſtolicæ ſollicitudinis ſtudio excitamus ac requirimus & hortamur, attente per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus Concilium tuæ Provinciæ, in quo de iis, quæ pro laude Dei ac utilitate Eccleſiarum & piorum locorum necnon Cleri, & populi fuerint utilia & opportuna, provida examinatione tractetur, & provideatur, quam cito & commode poteris, ſtudeas convocare, nobis de convocatione*

hujuſ-

huiuſmodi, cum eam feceris, & demum de geſtis in eodem Concilio reſcripturus, ac tu & Suffraganei tui favorem Apoſtolicum in iis, in quibus illum reputabis utilem, fiducialiter poſtuletis. Datum Avenione 7. Kalendas Decembris, Pontificatus noſtri anno tertio. Sequutum deinde fuit ejuſdem Summi Pontificis reſcriptum ad eumdem Narbonenſem, ſimul ad Goffredum Toloſanenſem Archiepiſcopos, ambobus deſiderantibus conſentiens, ut in locum amborum conſenſione deſignatum, Synodum ſimul cum ſuis Suffraganeis Præſulibus celebrent. Iſtis verò ſe lubens adjunxit cum ſuis Comprovincialibus Arnaldus Archiepiſcopus Auſcitanus, qui cum per ſe intereſſe nequiret, Vicarium ſuum miſit Philippum Abbatem Soricinii.

2. Primis Canonibus ſtatuuntur, & fuſius exponuntur Catecheſes, quibus plebes à Parochis imbui & decori ſacra jubet Synodus; tum leges præſcribuntur in Synodo ſervandæ.

Can. XII. *Statuimus, quod quicunque contra Eccleſiaſticas conſuetudines, libertates, ſeu obſervantias antiquas, ſtatuta, banna, prohibitiones vel præconizationes, aut præcepta ſcienter fecerint, aut fieri procuraverint, aut ſervari, ſeu facientibus vel ſervantibus in hoc conſilium vel opem directè vel indirectè præſtiterint, per Diœceſanos locorum aut Officiales vel Procuratores eorum, præſentis autoritate Concilii moneantur, ut infra quindecim dies à tempore monitionis hujuſmodi numerandos, ſtatuta, banna, prohibitiones, præconizationes & præcepta hujuſmodi cum effectu debeant revocare, ad conſimilia numquam ulterius progreſſuri: alioquin excommunicationis ſententia, quam ex nunc ipſos ferimus, ſint ligati.*

Hoc idem decreverat Concilium Avenionenſe anni 1326. can. 55. & anni 1337. can. 65.

3. Can. XIV. *Item quia ex pravo abuſu in quibuſdam Provinciarum noſtrarum partibus inolevit, quod Nobiles plerumque, & interdum alii colligationes, ſocietates, & conjurationes faciunt, tam canonicis quam humanis legibus interdictas, ſemel in anno ſub Confratriæ nomine ſe in loco aliquo congregantes, ubi congregationes, conventicula & colligationes faciunt, & pacta juramento vallata ineunt, quod ſe adverſus quoſcunque Dominos ſuos ad invicem adjuvent, & interdum veſte conſimili cum aliquibus ſignis exquiſitis vel characteribus induentes, unum aliquem Majorem inter ſe deligunt, cui jurant in omnibus obedire, ex quibus juſtitia offenditur, mortes & deprædationes ſequuntur, pax & ſecuritas exulant, innocentes inopes opprimuntur, & Eccleſiæ & Eccleſiaſticæ perſonæ, quibus tales oppido ſunt infeſti, in perſonis, juribus, & juriſdictionibus, injurias diverſas & damna plurima patiantur: Nos volentes iis auſibus peſtiferis & conatibus perverſis extemplo occurrere, & remedio poſſibili providere, atque à peccato ſubditos noſtros, prout ex Paſtorali incumbit officio, cohibere, autoritate præſentis Concilii, omnes conventiculas, colligationes, ſocietates & conjurationes, quas Confraternitates & confratrias appellant, ab olim factas per Clericos aut Laicos, cujuſcunque gradus, ſtatus, dignitatis vel conditionis exiſtant, necnon prædictas conventiones, ordinationes, & pacta inter eos inita & habita irritamus, diſſolvimus, & caſſamus, & caſſas & caſſa irritas & & irrita nunciamus, decernentes omnia juramenta ſuper obſervandis prædictis præſtita, aut illicita aut temeraria: nullum teneri volumus ad obſervantiam eorumdem: à quibus juramentis eos etiam relaxamus. Ut tamen pro incauto juramento à ſuis Confeſſoribus pœnitentiam ſuſcipiant ſalutarem: autoritate prædicta prohibentes eiſdem ſub excommunicationis pœna, quam venientes in contrarium poſtquam præſens ſtatutum in Eccleſiis, quarum ſunt Parochiani, fuerit per duos dies Dominicos publicatum, incurrere volumus ipſo facto, quod occaſione prædictarum colligationum, ſocietatum, conventionum, & iuramentorum, abinde in antea ſimul non conveniant, huiuſmodi confraternitates non faciant, alter alteri non obediat: nec præſtet adiutorium, nec favorem: nec veſtes ſigna rei iam damnatæ præbentes deferant: nec ſe Confratres, Abbates, vel Priores prædictæ ſocietatis appellent: quinimò infra decem dies, à tempore prædictæ publicationis, unuſquiſque alios, quantum eſt in eo, à prædictis iuramentis relaxet, & ſe nolle de prædicta ſocietate ulteriùs exiſtere publicè proteſtetur. Prohibemus etiam, quod amodo tales coniurationes, conſpirationes, conventicula etiam ſub nomine Confratriæ non fiant. Alioquin & de facto attentatas caſſamus & irritamus: & facientes & attentantes excommunicationi, à qua niſi per ſuum Ordinarium, præterquam in mortis articulo, nullatenus abſolvantur, volumus ſubiacere. Per hoc autem Confraternitates olim in honorem Dei, & B. Mariæ, & aliorum Sanctorum, & pro ſubſidiis pauperum introductas, in quibus coniurationes & iuramenta non intervenerunt huiuſmodi, non intendimus reprobare.*

Nefarias item Confraternitates damnarunt Avenionenſia Concilia anni 1336. can. 27 & anni 1337. can. 43. Vid. in Pandectis lib. 47. tit. de Collegiis & corporibus illicitis, cujus l. 2. ſic decernit: *Qui illicitum collegium uſurpaverit, ea pœna tenetur, qua tenentur ii qui hominibus armatis loca publica vel Templa occupaſſe judicati ſunt.*

Can. XV. *Irrefragabili conſtitutione ſancimus, ut quicunque electionem, poſtulationem, præſentationem, ſeu quamvis aliam proviſionem canonicam de beneficio, vel dignitate, vel adminiſtratione Eccleſiarum iniuſtè impediunt, patenter vel clam; & cuncti qui per ſe vel alios gravare præſumpſerint electores, poſtulatores proviſores, præſentatores, in perſonis, vel beneficiis, vel aliis ſuis bonis Eccleſiaſticis, Monaſteria, aliave loca pia, conſanguineos vel bona prædictorum, pro eo quòd rogati ſeu aliàs inducti, eum pro quo rogabantur ſeu inducebantur, eligere, ſeu præſentare, vel poſtulare aut ei providere noluerint, ſint excommunicationis vinculo ipſo facto innodati. Et ultra hoc, ſi Clerici, vel Regulares fuerint, ſint ipſo facto per annum fructibus beneficiorum, quæ obtinebant, privati. Et ſi laici fuerint, prædictam excommunicationis ſententiam incurrant, à qua non poſſint, præterquam in mortis articulo, niſi ab eorum Ordinario ſatisfactione præhabita abſolvi.* Similia conſtituerat Concilium Auſcitannum ann. 1300. can. 1.

Can. XVI. *Statuimus, quòd quicunque fraudulenter procurat impedimenta fieri ſuper pacifica poſſeſſione obtinenda beneficii ſibi collati, vel impedimentum oppoſitum repellere deſinit negligenter, ultrà pœnas à iure præſcriptas excommunicationis ſententia ſit ligatus.* Hoc ipſum decreverat Auſcitanum Concil. can. 8.

4. Can. XVII. *Huius ſacri Concilii edicto ſtatuimus, quòd ſi quis beneficium, cui cura imminet animarum, propria autoritate vi occupaverit, ſeu ſe ſcienter intruſerit in eodem, ipſo iure privatus exiſtat beneficio, quod cum cura ſimili primitùs obtinebat. Item ſi quis voluntate propria violen-*

violenter dignitates, perſonatus, aut quæcunque alia beneficia Eccleſiaſtica occupare præſumpſerit, eo ipſo privatus exiſtat jure, ſi quod ſibi competebat primitus in eiſdem.

Hæc deſumpta ſunt ex commemorati Auſcitani Concilii can. 4. & 5. Antiquioribus canonibus cautum fuit, ut electus, qui ante confirmationem aut inſtitutionem à Prælato faciendam beneficium recipit, hoc eſt, in poſſeſſionem ejus ſe immittit, aut illius ſe adminiſtrationi ingerit, electionis ſuæ jure excidat: c. qualiter, & c. bonæ memoriæ, & c. noſtri, de electio. & c. cum jamdudum, de præben. & c. avaritiæ, de elect. in 6.

5. Can. XXV. *Statuimus inſuper, quod nullus Archidiaconus de cauſis matrimoniorum vel ſponſaliorum cognoſcere, vel circa ea cenſura Eccleſiaſtica uti valeat, ſine mandato ſui Archiepiſcopi vel Epiſcopi ſpeciali. Et ſi quod præſumptum ſecus fuerit, viribus careat ipſo facto: niſi de præſcripta legitima conſuetudine, aut privilegio, aliud ſit obtentum.*

Hoc ipſum verbatim conſtituerat Concilium Marciacum anni 1326. can. 4. cauſæ namque matrimoniales graviſſimis & intricatis difficultatibus refertæ ſunt, ut merito aſſerat Auguſtinus lib. 1. de adulterinis conjugiis, cap. 25. *Quæſtionem de conjugiis obſcuriſſimam & implicatiſſimam eſſe non neſcio, nec audeo profiteri omnes ſinus ejus, vel in hoc Opere, vel in alio me adhuc explicaſſe, vel jam poſſe, ſi urgeat, explicare.* Quamobrem hoc ipſum Vaurenſe Concilium can. 27. diſtricte mandat, ne Archiepiſcopi, vel Epiſcopi cauſas matrimoniales dijudicent, niſi adhibitis, quantum fieri poterit, peritiſſimis canonum viris.

6. Can. XXXI. *Item ſtatuimus, quod ex quo per propriam civitatem & diœceſim lata per Prælatum aliquem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententia fuerit publicata, & ibidem exigente rebellione ac inobedientium duritia per decem dies extiterit ſolemniter, & publice aggravata, licitum ſit eidem Prælato hujuſmodi autoritate Concilii cæteros Epiſcopos & Prælatos requirere, ut dictas ſententias, quarum tenores & cauſas declarat in ſcriptis, in ſuis diſtrictibus ſervent & faciant ſervari, publicent & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari. Et Prælatus ſuper hoc requiſitus obtemperare teneatur.*

Talia ſtatuerat haud multo pridem Concilium Avenionenſe primum can. 6. & ſecundum, can. 7. Idque jus ab primævis Eccleſiæ ſæculis dimanaſſe conſtat ex œcumenicarum Synodorum Nicænæ primæ can. 5. & Sardicenſis can. 13. Vide in Decreto, c. ſervetur iſta 11. q. 2.

6. Can. XXXVI. *Item quod nullus Dominus temporalis, judex, ſeu delegatus ejuſdem, cujuſcumque conditionis, ſtatus aut dignitatis exiſtat, Clericum, aut perſonam Eccleſiaſticam aliquo modo coram ſe ſuper criminalibus cauſis, aut perſonalibus citet, vel citari faciat, ſeu quoquo modo diſtringat, exceptis feudalibus, in caſibus à jure conceſſis. Quod ſi fecerit, & in hoc perſtiterit, & infra octo dies ſe non correxerit, & quod incaute præſumpſerit, non relaxaverit, ex tunc excommunicationis ſententiam incurrat. Similem pœnam excommunicationis partes, ad quarum inſtantiam trahuntur, incurrant, ad judicium ſæculare advocantes. Item quod de excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententiis, ſcilicet an juſte latæ fuerint vel injuſte, vel de aliis cauſis ſpiritualibus, vel Eccleſiaſticis, ſeu ad forum Eccleſiaſticum de jure vel antiqua conſuetudine & obſervantia ſpectantibus ſe nullatenus intromittant, nec judices Eccleſiaſticos, vel perſonas ſuper iis recurrentes ad illos in hujuſmodi quomodolibet impediant, vel perturbent, nec ſuper prædictis dent auxilium, conſilium, vel favorem. Alias prædicta excommunicationis ſententia ſint ligati: & locus ubi contra ſtatutum hujuſmodi per ſupradictos Judices, Bailivos, Conſules & Officiales, & quemvis alium temporalem, aliquid factum fuerit, Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. A qua quidem ſententia irretiti, eadem nullatenus abſolvantur, nec interdictum relaxetur hujuſmodi, niſi ſatisfactio prius facta fuerit vel impenſa. Et locus ubi contra conſtitutionem præſentem aliquid fuerit per temporales Officiales ordinatum, eo ipſo ſit Eccleſiaſtico ſuppoſitus interdicto, donec omnia cum effectu fuerint revocata.*

Eadem prorſus conſtituerat Avenionenſe Concilium anni 1326. can. 9. Fruſtra vero contineretur excommunicatus, ſuſpenſus aut interdictus, ſi per vim aut metum judicem Eccleſiaſticum adigere crederet ad pœnæ huius relaxationem: enim vero huiuſmodi ſi fieret revocatio, nulla foret, quinetiam novum aculeum, novum vinculum, novamque vim ad cenſuras adiungeret præcedentes. Idque jam præoccuparat, qui proxime antecedit, Vaurenſis can. 15. ita ſtatuens: *Quicumque judices Eccleſiaſticos ordinarios delegatos vel ſubdelegatos, abſolutionis vel relaxationis cujuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti ſententiarum beneficium impendere vi vel metu compulerint, per locorum Ordinarios excommunicati publice nuntientur: & dictum abſolutionis vel relaxationis beneficium denuncietur publice aliquatenus non tenere.* Similem vim adhibitam legimus ab Henrico Germanorum Rege erga Paſchalem Papam II. quem Romę cum Cardinalibus in cuſtodia detinebat, ut quæ libuerat ab ipſo extorqueret: ſed inde gravior crevit emerſitque impii Principis reatus & condemnatio.

8. Can. XXXVII. *Huiuſmodi inſuper Concilii ſacra & perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, quod nulli publice excommunicati in Judices, Conſules, Rectores, Bailivos, Poteſtates, Aſſeſſores, vel Notarios, aut ad quævis Officia publica aſſumantur quomodolibet, nec etiam admittantur. Et ſi de facto admiſſi fuerint, ſententiæ per tales, vel eorum aliquem, & quicunque proceſſus per eos, vel eorum aliquem, vel eorum autoritate in iudicio, vel extra habiti, & monumenta coram ipſis per ipſos facta, ſint nulla ac irrita ipſo jure.*

Paria iam ante conſtituta fuerant à duobus Avenionenſibus Conciliis, quorum primum fuit anni 1326. can. 16. poſteriuſque anni 1337. can. 20. Obſervatu dignus eſt Concilii Toletani primi canon 15. *Si quis laicus abſtinetur* (id eſt excommunicatur) *ad hunc, vel ad domum ejus, clericorum vel religioſorum nullus accedat. Similiter & clericus ſi abſtinetur, a clericis devitetur. Si quis cum illo colloqui & convivari fuerit deprehenſus, etiam ipſe abſtineatur. Sed & hic pertineat ad eos clericos, qui ejus ſint Epiſcopi, & ad omnes, qui commoniti fuerint de eo, qui abſtinetur, ſive laico ſive clerico.* Sententia judic is notorie excommunicati nulla eſt; c. ad probandum, de ſent. & re judic. & c. exceptionem, in fine de exception.

Can. LXXIII. *Religioſi vero, & Monachi, quibus ne à quoquam interdici, ſuſpendi, vel excommunicari valeant, à Sede Apoſtolica eſt indultum, ſi ad aliqua loca pia, vel etiam Prioratus Ordinariis ſubjectos deſtinati fuerint per Superiores ſuos, & regant ipſos velut proprii ipſorum locorum miniſtri, ſeu monachi reſideant in eiſdem; quamdiu morantur in illis, ratione eorumdem locorum ſeu prioratuum, non ſolum in prædictis, ſed etiam in aliis poſſint, ſi deliquerint, à ſuis Ordinariis puniri, prout juſtitia ſuadebit.* Hoc idem ſanxit Concilium Marciacum anno 1326. canon. 26.

Can. CXI. *Quia viris literatis Eccleſia in ſuis actibus noſcitur indigere, provide duximus ſtatuendum,*

dum, quod de qualibet Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum provinciarum noſtrarum per Epiſcopum & Capitulum duæ perſonæ docibiles ſeu doctrinæ capaces ad Theologiæ vel juris Canonici ſtudium traſmittentur. Et cum per tempus ſufficiens ad mittentium arbitrium ſtuduerint in altera de facultatibus antea dictis, ad propriam revertantur Eccleſiam: & duæ aliæ ad hujuſmodi ſtudium deſtinentur, non obſtante ipſarum Eccleſiarum vel alicujus earumdem contraria conſuetudine, vel ſtatuto. Quod ſi mittere perſonas prædictas ceſſaverint per ſex menſes, ex tunc ea vice, poteſtas eligendi & mittendi eaſdem ad ipſorum immediate ſuperiores Præſules devolvatur. Plura vide in Decretalibus, & Clementinis, ſub titulis, de Magiſtris.

9. Can. CXIX. *Quoniam Pontificalem decet ſolertiam rerum Eccleſiaſticarum ita curam gerere, & ſubditorum commoda veſtigare, ut Eccleſiaſtica libertas incorrupta perſiſtat, & ſingulorum ſtatus jugiter ſervetur illæſus; idcirco nos callidis quorumdam machinationibus obviare volentes, ſtatuimus, quod quicumque privilegia, inſtrumenta & alia Eccleſiaſtica munimenta ad Eccleſiam & perſonam Eccleſiaſticam, ſeu quemlibet alium pertinentia retinuerint, niſi infra quindecim dies à tempore ſcientiæ hoc revelaverint, illi, vel illis, ad quos prædicta inſtrumenta, privilegia vel munimenta noverint pertinere, ſi indebite & ſcienter retinuerint, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto, à qua non poſſint abſolvi, niſi ipſa prædicta inſtrumenta, privilegia vel munimenta reſtituerint, & de damnis & intereſſe ſatisfecerint parti læſæ de præmiſſis. Præſens autem ſtatutum à Rectoribus ſeu Vicariis noſtrarum Provinciarum præcipimus quater in anno diebus Dominicis, dum Miſſæ ſolemnes celebrabuntur, publicari. De piis vero legatis, aut de mandatis reſtitutionibus intra dies octo illis denunciandis, ad quos pertinent, ab ipſis qui exceperunt Notariis, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda.*

Vide ſuperius Avenionenſis primi Concilii anno 1326. can. 20. Notabilis eſt ad hoc Agathenſis canon 26. hæc edicens: *Si quis de clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut adverſariis fortaſſe tradere, damnabili & punienda obſtinatione præſumpſerit, quidquid per abſentiam documentorum intereſſe damni Eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam qui in domo Eccleſiæ impie ſolicitati à traditoribus aliquid acceperint, ſuperiori ſententia teneantur.* Habetur c. ſi quis de clericis, 12. q. 2.

CONCILIA LONDONENSIA adverſus hæreſim Joannis Wicleffi celebrata.

1. SUb finem hujuſce decimiquarti Sæculi teterrima inſurrexit peſtis Joannis Vvicleffi hæreſis, quam ipſe cum aſſeclis tota Anglia diſſeminavit, cui ut paſtorali officio Guilielmus de Courtenay Cantuariæ Archiepiſcopus & Angliæ Primas occurreret, Concilium Londini coegit Epiſcoporum & ſelectiorum Doctorum regni, anno Chr. 1382. quo primum examinatæ damnatæque fuerunt Vvicleffiſtarum, qui & *Lollardi* vulgo dicebantur, exitiales propoſitiones numero XXIV. Sed gliſcente ulterius malo, in majorem mox numerum excreverunt. Rex vero Angliæ Richardus ejuſdem rogatu Concilii, ne hæretici inquiſitioni ſe ſubducentes latius venenata ſemina in animarum perniciem diſpergerent, & Cantuarienſi, & aliis omnibus Regni Antiſtitibus ſuo edicto poteſtatem fecit, quoſcumque hæreſis ſuſpectos apprehendendi, & in cuſtodias, ne dilaberentur, compingendi, quæſtioneſque de hæreticis inſtituendi, & convictos non modo pœnis canonicis plectendi, ſed etiam Regiis Officialibus tradendi puniendos; quorum permulti deinde flammis ultricibus abſumpti ſunt.

2. Anno exinde 1396. Alterum eamdem in cauſam collectum eſt Londini Concilium à Thoma Arundelio Cantuarienſi Archiepiſcopo. Præcipua & horribiliora Vvicleffi ſeu Lollardorum hæreſis capita hæc ſunt.

3. I. Quod ſubſtantia panis materialis & vini maneat poſt conſecrationem in Sacramento Altaris. Et ſicut Joannes fuit figurative Elias, & non perſonaliter, ſic panis figurative eſt Corpus Chriſti, & abſque omni ambiguitate eſt hæc figurativa locutio: *Hoc eſt Corpus meum*, ſicut illa in verbis Chriſti: *Joannes ipſe eſt Elias*.

II. Quod accidentia non maneant ſine ſubjecto poſt conſecrationem in eodem Sacramento.

III. Quod Chriſtus non ſit in Sacramento Altaris identice, vere, & realiter in propria præſentia corporali.

IV. Quod ſi Epiſcopus vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conſecrat, non conficit, nec baptizat.

V. Quod ſi homo fuerit debite contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua, vel inutilis.

VI. Quod Deus debet obedire diabolo.

VII. Definientes parvulos fidelium ſine Baptiſmo Sacramentali decedentes non fore ſalvandos, in hoc ſunt præſumptuoſi.

VIII. Collatio Sacramenti Confirmationis non eſt Epiſcopis reſervata.

IX. Quod ſi Papa ſit præſtigiator ac malus homo, ac per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſupra fideles Chriſti ab aliquo ſibi datam, niſi forte à Cæſare.

X. Quod Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, & conſilium regni, eo ipſo traditor eſt Dei, & Regis, & regni.

XI. Quod nullus eſt Dominus civilis, nullus eſt Epiſcopus, nullus eſt Prælatus, dum eſt in peccato mortali. Et quod populares poſſint ad eorum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

XII. Quod Sancti conſtituentes Religiones privatas tam poſſeſſionatorum, quam mendicantium, in ſic inſtituendo peccaverunt.

XIII. Quod Religioſi viventes in religionibus privatis, non ſint de religione Chriſtiana.

4. Iſta præcipua execrationis capita de pluribus ſelegi, quæ recenſentur in duobus contra Lollardos Londonienſibus Conciliis: etiamſi vero Joannes Hus ſuas alias hæreſes, propter quas in Concilio Conſtantienſi publice crematus fuit, ex libris Vvicleffi hauſerit, qui 4. libro ſui Trialogi cap. 2. & ſequentibus uſque ad 20. prolixiſſime diſſerit, nullatenus eſſe Chriſti Corpus in Euchariſtia niſi ut in ſigno; hunc tamen errorem Joannes Hus ſemper ſe profeſſus eſt execrare, nec aliud ſentire de hoc Sacramento quam quod Romana profitetur Eccleſia, ut perſpicue oſtendit Joannes Cochlæus in hiſtoria Huſſitarum. Major Pragenſium ſeu Bohemorum pars toxico illo Vvicleffo propinato dementata eſt.

ECCLE-

ECCLESIÆ DECIMI-QUINTI SÆCULI
HISTORICA SYNOPSIS.

1. INiit Sæculum iſtud ad univerſalis Eccleſiæ clavum ſedente Bonifacio nono, Urbani VI. Romæ ſucceſſore. Anno quippe Pontificatus Bonifacii noni undecimo, celebratum eſt Romæ Jubilæum, occurrente ſcilicet epochæ Chriſtianæ anno 1400. Quo tempore dirum Schiſma Eccleſiam infeſtabat; ſedebat enim Avenione ſuppoſititius Pontifex Robertus ex Comitibus Gebennenſibus, frater Petri tunc Comitis, creatus olim Presbyter Cardinalis tit. Sanctorum XII. Apoſtolorum. Facta enim Romæ per vim & metum Pontificia electione, necdum quod erat expectandum, liberioribus ſuffragiis confirmata, Urbanus intempeſtive comminatus eſt à ſe Cardinalium ordinem ſub diſtrictiori diſciplina, quam quæ hactenus extiterat, redactum iri, neque ſe ullatenus paſſurum præſentes illorum abuſus. Quibus verbis illorum animos à ſe prorſus alienavit. Cumque Regina Joanna ejuſque maritus Otho Brunſvicenſis novum Pontificem ſinceris officiis, armis, militibus, pecunia & ſupellectile demeruiſſent, improvidus Papa cœpit conſilia de abdicanda Joanna & promovendo ad Neapolitanum regnum ejus patruele Carolo Dyrrhachino, moliri. Quem tamen peſſimæ indolis Principem poſtquam regno admovit, expertus eſt Urbanus infenſiſſimum hoſtem. Anno enim 1 84. cum ex affectu, quo rebus Dyrrachini ſtudebat, Neapolim adventaſſet, ut publice in Baſilica primaria inter Miſſarum ſolemnia Ludovicum Andegavenſem, qui pro Neapolitano regno ſibi vindicando Francicum exercitum in Italiam adverſus Carolum adduxerat, excommunicaret, Crucemque adverſus eum publicaret, Carolumque ſummum ſacrarum copiarum Vexilliferum, Præfectumque conſtitueret, tradito ſolemniter ipſi à ſe conſecrato vexillo, Carolus quidem Neapoli relictas copias in Ludovicum eduxit, Urbanus vero Luceriam ſeu Nuceriam unius diei itinere diſtantem Neapoli profectus eſt, Margarita vero Regina Caroli uxor acerbis edictis vetabat, ne quid ſalis, carnis, alteriuſve edulii & candelarum, præterquam in cellis & horreis regiis venderetur, ſub gravibus pęnis, quę extemplo executioni mandabantur, quo fiebat, ut familiares Pontificis Luceriæ commorantis neque pretio, neque precibus poſſent vitæ neceſſaria obtinere. Verum etiam redux è caſtris Carolus captato conſilio fugiendi prælii, dum vires Andegavenſis morbis aliiſque ærumnis omnino abſque ſuorum periculo fatiſcerent ac diſſiparentur, atque inter has moras Ludovicus diem obiiſſet extremum: Carolus omni metu ſolutus cum ſui officii fuiſſet, ſummum Pontificem Luceriæ degentem inviſere, recta Neapolim revertit, indeque ad eum miſit oratores ſciſcitatum, cur Neapoli diſceſſiſſet, & rogatum, ut reditum non differret, ſe namque res habere præcipui momenti, de quibus Neapoli cum ipſo conferret. Hac irritatus arrogantia Pontifex reſpondit, conſueviſſe Reges ac Principes Chriſtianos ad pedes Romani Pontificis reverenter accedere, non autem illum ad ſe accerſere. Si vero ſe amicum habere vellet, tot gravia vectigalia, quibus regnum Romanæ Eccleſiæ fiduciarium opprimebat, abrogaret. Quibus efferatus Carolus nunciari juſſit, non ſolum non eſſe vectigalia remiſſurum, ſed nova etiam propria autoritate additurum, regnum quippe ſuum eſſe jure ſanguinis, jure uxoris, & jure armorum. Idque reipſa præſtitit.

2. Interim detegitur ſex Cardinalium adverſùs Urbanum conjuratio, cujus incentor erat Cardinalis Reatinus, cujus conſilio Dyrrhachinus in omnibus ac præ cæteris utebatur: quos omnes captos & dire tortos ad confeſſionem ſceleris adegit, atque in diverſos carceres incluſit inedia & pædore mactandos. Ipſe vero Pontifex adhuc Luceriæ degens, convocato ad Concionem Clero & populo, ordinem omnem conjurationis longo ſermone retexit, cujus architectus detectus erat Reatinus, conſcios tam immanis flagitii Regem Reginamque inſimulans, quos ipſe ad eum dignitatis gradum evexerat: Ideoque tantis ingratos beneficiis ambos regno depoſuit, & anathemati ſubjecit, cum ſex conjuratis Cardinalibus, & cum Reatino, quos omnes Dignitatibus exuit: prætereaque Robertum antipapam cum ſuis pſeudo-cardinalibus, conſiliariis & fautoribus, urbemque Neapolitanam interdicto ſubjecit. Ac demum in horum omnium execrationem candelas extinxit & projecit. Carolus vero ardens vindicta omnes, quos Urbano fauere deprehendebat, carceribus, bonorum proſcriptionibus, omnique calamitatum genere vexabat. Et quia antequam ad excommunicationem proſiliret, Pontifex ipſum ſecundum juris formam citaverat de objectis criminibus coram ſe reſponſurum: Carolus ſicut dicebat, ut citatioi obtemperaret, collecto exercitu Luceriam, in qua Papa verſabatur, obſidione cinxit, expugnavit, diripuit, & incendit præter eminentiorem arcem, in qua erat Pontifex gravi penuria preſſus, quem ſperabat brevi in poteſtate habiturum, quem deponere aliumque ejus loco ſufficere conſtituerat. Sed inter has anguſtias opportune cum armata manu adventarunt duo egregii duces partis Andegavenſis, Raimundus

de Baucio & Thomas Sanſeverinas, ipſumque invitis obſeſſoribus de Luceria eripuerunt, deduxeruntque terreſtri ac difficili itinere inter multa pericula Pontificem, una cum ſuis Cardinalibus, tam liberis quam captivis, ad maritimam plagam, quæ eſt inter Barletum & Tranum: ibique offenderunt decem Genuenſium triremes in Pontificis ſubſidium miſſas, à quibus ille cum ſuis exceptus Genuam uſque prætervectus eſt.

Fato functus eſt Robertus Imperator anno 1410. exacto Imperii decennio, eique ſubrogatus eſt Septemvirorum ſuffragiis Sigiſmundus Hungariæ Rex, Caroli quarti Imperatoris filius, Venceslai Imperatoris ob ſegnitiem ſolio dejecti frater natu minor longe commodior Princeps, qui ad corporis & vultus præſtantiam virtutes animi adjungebat ampliſſima fortuna dignas, animi magnitudinem, prudentiam, juſtitiam, munificentiam, religionis ſtuſtium: Sola tamen deerat in bello felicitas: Quippe qui ab Joannis Huſſii ſectatoribus, Bohemiam hoſtiliter invadentibus, duce Joanne Ziſca, audaciſſimo manuque & conſilio prompto ſæpius acie victus, caſtriſque exutus fuit, à quo intercepta pleraque oppida, novaque urbs in præcelſis rupibus ſituque muniſſimis Thaboris nomine condita, prædarum & prædonum receptaculum, unde perduelles Huſſitæ Thaboritarum ſibi nomen indidere. Mirum vero eſt, quantum in extinguendo ſchiſmate Sigiſmundus ſtudio religionis laboraverit. Cujus in ea re diligentiam mox indicabimus.

3. Exorta in Anglia Joannis Vvicleffi lues haud multo poſt in Germaniam, ſed præcipue in Bohemiam propagata eſt per æmulationem Doctorum Univerſitatis, quæ in primaria regni Bohemiæ civitate admodum florebat. Indignati namque Pragenſes Doctores ſe à Germanis quibuſdam Theologis eo confluentibus acumine in diſputando ſuperari, libros Vvicleffi ex Anglia compararunt, ex quibus Germanis ignota hactenus argumenta eruerunt. Quæ quidem æmulatio uſque adeo violentum excitavit incendium, faces infauſtas ſubiicientibus duobus præſertim Pragenſibus Profeſſoribus Joanne Hus & Hieronymo, ut brevi tota Bohemia & mox haud exigua Germaniæ pars flammis illis conflagrarint. Addebant vero iſtæ Nationes ad errores Vvicleffi graves adverſus uſum Eccleſiæ querelas excluſionis populorum à calicis Euchariſtici participatione, quam aſſeverabant verbis Chriſti contradicere, præcipientis carnis manducationem, ſimulque ſanguinis potum, ut rem ſine qua nemo vitam æternam aſſequi poſſit. Cum tamen caro Chriſti in Sacramento non ſit exſanguis, & ſub ſpecie panis non minus ſanguis quam caro ipſa contineatur. His querimoniis, quæ nondum auditæ in Anglia fuerant, univerſa fere Germania jam perſonabat, favente præſertim Venceslai Regis ignavia, qui nihil de Religione ſollicitus, ſolis corporis voluptatibus & crapulæ indulgebat.

4. Quod attinet ad Eccleſiæ ſchiſma, exciſo venenato ſurculo, alter multo nocentior ejus eſt inſertus loco, ut deinceps metuendum eſſet, ne per partium æmularum contumaciam peſtilens iſta conſciſſio in perpetuum per ſucceſſiones prorogaretur. Mortuo Pſeudopontifice Roberto Gebennenſi apud Avenionem, Petrus de Luna in ejus ſufficitur locum ab aſſeclis Cardinalibus, Aragonia oriundus, proſapia nobilis, utriuſque juris peritiſſimus, quem Niemus conteſtatur ſe noviſſe, dum jus Canonicum in Univerſitate Monſpelienſi magna laude & diſcipulorum concurſu interpretaretur. Hunc Gregorius XI. qui Apoſtolicam Sedem Avenione Romam reduxerat, per diverſos honorum gradus promotum in Purpuratorum ordinem provexerat. Robertus vero Clemens VII. in ſchiſmate dictus, umbratilem ſummi Pontificatus dignitatem contra fidem demiſſionis ſæpius à ſe datam annos tenuit ſexdecim ad uſque interitum, qui ipſi per apoplexiam Avenione obtigit ann. 1394. Quod ut reſcivit Carolus Franciæ Rex, ad reſidentes Avenione Cardinales ſcripſit, impenſè rogans, ne Clementi ſucceſſorem darent, donec maturo conſilio actum eſſet cum Bonifacio, Pontificium Romæ exercente, de ratione pacis in Eccleſia conſtabiliendæ. Similes literas conſcripſit ad eoſdem Univerſitas Pariſienſis, prætereaque Rex Aragoniæ. Sed Avenionenſes Cardinales rem præcipitarunt, ne quam propoſuerant, electio impediretur; decimoque à Clementis obitu die virum immenſæ ambitionis, profundæ diſſimulationis, & pertinacis animi ſublegerunt Petrum de Luna, Cardinalem Diaconum ſanctæ Mariæ in Coſmedim, qui ſibi Benedicti XIII. nomen elegit.

5. Jam pridem Romæ mortuus fuerat Urbanus VI. anno Pontificatus 12. Chriſti vero 1389. Cujus finitis exequiis, Romani Cardinales in Petrum Thomacellum Neapolitanum conſenſerunt, Presbyterum Cardinalem, tit. S. Anaſtaſiæ, qui ſuum Pontificatum ad annum uſque decimum-quintum prorogavit. Cui extincto ſuffectus eſt Innocentius VII. qui exacto in Pontificatu biennio & diebus viginti duobus, locum ſucceſſori ſuo dedit Angelo Corario Veneto, qui Gregorii XII. nomen aſſumpſit. Sub hujus Pontificatus anno tertio, Chriſtique an. 1409. Cardinales utriuſque obedientiæ pertæſi tam diuturni & exitialis ſchiſmatis, ſtimuliſque adacti conſcientiæ, quod ipſum præter datam cum juramento fidem foviſſent, ſerio de illo extinguendo cogitarunt, mutuiſque inter ſeſe cum Principibus multiſque Prælatis Eccleſiæ officiis hoc præſtiterunt, ut Piſis Concilium generale indiceretur, in quo de abrogando utrique contendentium Pontificatu ageretur, novoque eligendo Pontifice, qui univerſæ Eccleſiæ acceptus eſſet. Prius ergo ſollicitatis, ſed fruſtra, duobus contendentibus ut dignitate cederent, aut ſaltem Synodum univerſalem ſerio mutuoque conſenſu

ſerio mutuoque conſenſu ſine tergiverſatione cogerent, cujus judicio ambo acquieſcerent, ad ſchiſma dirimendum. Piſis itaque utriuſque partis purpurati Principes & Antiſtites convenere. Præſedit Concilio Cardinalium antiquiſſimus Guido de Maleſico partis quidem Benedictinæ, ſed jam olim ex Epiſcopo Pictavienſi creatus ante ſchiſma à Gregorio XI. avunculo ſuo Cardinalis ſanctæ Crucis in Jeruſalem, & poſtmodum à Clemente, cui adhæſit Præneſtinus Epiſcopus, ſemper tamen ex veteri conſuetudine dictus Cardinalis Pictavienſi, vir doctrinâ, prudentia, omnique virtute conſpicuus. Recenſiti ſunt Cardinales, qui ab utroque contendentium abſceſſere numero viginti ſex: tres Patriarchæ, Alexandrinus, Antiochenus, Jeroſolymitanus: Archiepiſcopi cæteri & Epiſcopi centum octoginta: Abbates circiter trecenti: Doctores Theologi ducenti octoginta duo, licet initio, ut fieri ſolet, pauciores fuerint. Conſederunt pariter Oratores Regum Franciæ, Angliæ, Jeruſalem, Cypri, Siciliæ, Poloniȩ. Ab Officialibus ſacræ Synodi judicio poſtulati accuſatique ſunt Gregorius & Benedictus, juridicè ac peremptoriè citati ad valvas & extra fores Baſilicæ, in qua Concilium inibatur, examinatiſque teſtium contra contendentes depoſitionibus, demum patentibus Eccleſiæ valvis, lecta è ſuggeſtu ſententia fuit contra utrumque contendentem Petrum de Luna & Angelum Corarium, uti contra notorios & pertinaces ſchiſmaticos hæreticos, à fide devios, notoriiſque enormibus criminibus perjurii & violationis voti irretitos, ob quæ ſeipſos indignos omni dignitate exhibuiſſe, ac reipſa abjeciſſe, privaſſe, & ab Eccleſia præcidiſſe ſancta Synodus declaravit, ac nihilominus eoſdem privat, abjicit ac præcidit. Eccleſiam Romanam vacare decernit ad cautelam. Omnes Reges ac Principes cunctoſque fideles ab eorum obedientia abſolvit, prohibuitque, ne quis alicui eorum auxilium vel favorem præſtaret ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. Quodque ſi iidem depoſiti parere huic ſententiȩ contemnerent, ipſos eorumque fautores etiam ſæculares Poteſtates compeſcerent. Amborum omnia acta recidit, irritaque declaravit. Promotiones verò Cardinalium ab iis factas, videlicet per Angelum Corarium à die 3. Maji, & per Petrum Lunenſem à die 15. Junii anni præteriti 1408. eſſe nullas decrevit.

6. Demum ſeſſ. 19. poſt ſolemnem Miſſam, & vividam exhortationem ad Purpuratos pro optimo eligendo Pontifice, ingreſſi ſunt Conclave Cardinales, qui unanimi conſenſione Petrum Philargi (alii vocant Philareti) natione Græcum, patria Cretenſem, elegerunt, qui ſibi Alexandri V. nomen aſcivit. Gallia & Univerſitas Pariſienſis, quæ hactenus pro Benedicto ſteterat, ea tamen lege, ut quando ejus ſpontanea demiſſione ad conciliandam Eccleſiæ unitatem opus eſſet, dignitate illa ſeu vera ſeu umbratili cederet, perſpiciens nunc, quod etiam antea multis ejus colluſionibus & artibus, quibus ſuam tegebat ambitionem, perſpectum habuerat, illum eſſe fœdifragum, ejus patrocinio abſceſſit, ut Alexandro inhæreret. At Benedictus ſuam dolens imminutam auctoritatem Avenione relicta in Hiſpaniam, unde profectus fuerat, conceſſerat, ibique ſe Aragoniæ Regum opibus tanti per tuebatur. Nihil verò juſtius, nihil Eccleſiæ conducibilius, nihil Deo acceptius proprioque officio, & fidei, & juramentis iteratis convenientius agere poterant partium Cardinales, quàm ut à contendentibus perjuris, & præ obſtinata ambitione Eccleſiæ cauſam (quidquid doloſis verbis & exquiſitis impoſſibilibus conditionibus ementirentur) prodentibus, abſcedentes, unicum illud remedium generalis Concilii, quod ambo contendentes tantopere averſabantur, proſequerentur. Etiamſi verò ejus ſaluberrimum effectum duo contendentes impedierint, viam tamen aperuit Concilio poſteà ſequuto Conſtantienſi, quo tandem res feliciùs peracta eſt, per conſenſum unius è tribus contendentibus, ejus videlicet, qui Alexandro per Piſanum Concilium promoto ſucceſſerat: qualis conſenſus non fuerat à reliquis duobus vetuſtioribus contendentibus expectandus.

7. Ad Petri Philargi promotionem nihil fortuna, ſed ſola virtus, aſpirante divina providentia, omnia contulerat; ex parentibus infimæ ſortis in Creta natus, exordiis infantiæ ſtipem oſtiatim emendicando vititarat, hunc Religioſus quidam Ordinis Franciſcani in famulitium proprium ætate adhuc tenera aſcivit, qui ejus ingenium ſtupendamque memoriam & natam ad omnem virtutem indolem ſuſpiciens, grammatica primùm, deinde Philoſophicis & Theologicis informavit diſciplinis, eoque peracto tyrocinio futurum Ordinis ſui ornamentum veſte Religionis Franciſcanæ amiciri curavit, atque in Italiam abduxit, ubi poſt multa ſublimis ingenii edita ſpecimina, cum Superiorum aſſenſu in primariam Anglici Regni Univerſitatem tranſmigravit, ad excolendum ſub præſtantiſſimis profeſſoribus ingenium. Unde poſtmodum in florentiſſimam Pariſiorum Univerſitatem conceſſit, in qua Doctoris laurea decoratus eſt. Inde Longobardiam iter intendit, & Joanni Galeacio Mediolani Vicecomiti tantopere placuit, ut in omnibus arduis negociis ejus conſiliis acquieſceret, à quo etiam ad infulas Archiepiſcopatus Mediolanenſis provectus eſt, quem etiam mirificè ſuis demeruit obſequiis, quando ſuſcepta apud Venceſlaum Imperatorem legatione, Galeacio, qui antea non niſi titulo Vicecomitis & Principis ſub Imperio fiduciarii honore gaudebat, honorificentiſſimum ſua induſtria obtinuit diploma, quo ſuprema Galeacio poteſtas ejuſque ſucceſſoribus cum titulo Mediolanenſium Ducis aſſerta collataque fuit per omnem Inſubriam. Idem poſtmodum Innocentio Papæ XII.

qui tertius ab Urbano ſexto Romanam rexit Eccleſiam, uſque adeò placuit, ut in Purpuratorum ſacrum Collegium eumdem cum titulo Presbyteri ſanctorum Apoſtolorum aſciverit. Hujus demum in ſummum Pontificem creatione diremptum fuit Piſanum generale Concilium eodem, quo convenerat anno 1409. menſis Julii die 27. Qui mox eodem in Concilio Ludovicum Andegavenſem, abdicato Ladislao violento uſurpatore, Regem Sicilię confirmavit, ac Vexilliferum ſanctæ Romanæ Eccleſię conſtituit. Prætereaque omnes beneficiorum proviſiones & conſecrationes atque ordinationes factas à contendentibus perſonis huic Synodo adherentibus confirmavit, dum tamen aliàs canonicè factæ eſſent.

8. Nec verò diu illa potitus eſt dignitate Alexander V. in qua nec integrum peregit annum, mortuus ſepultuſque Bononiæ in Eccleſia Fratrum Minorum, liberalitate in pauperes munificus, dicere per jocum ſolitus, ſe divitem Epiſcopum fuiſſe, pauperem Cardinalem, mendicum Papam. Nullum novum creavit Cardinalem, contentus, quoſdam antiquorum titulos mutaſſe, cùm ob ſchiſma contigiſſet, duos plerumque eſſe ejuſdem Eccleſiæ ſub diverſis obedientiis titulares. Poſt juſta ex more Alexandro defuncto perſoluta, Cardinales ſeptemdecim, qui Bononiæ in Pontificis comitatu erant, in conclave ſe receperunt, anno Chr. 1410. menſeque Majo in Pontificem elegerunt Balthaſarem Coſſam, patria Neapolitanum, quem olim Bonifacius nonus catalogo Cardinalium adſcripſerat. Hic ad Apoſtolicam ſedem promotus nomen ſibi ſumpſit Joannis XXIII. Eodem pariter anno, & menſe Majo Romanorum Rex Rupertus fato functus eſt in oppido Bavarico Oppenheim: Cui ſeptemviralibus comitiis ſuffectus eſt Sigiſmundus. Eodem pariter ann. 1410. menſeque Majo, quaſi ex condicto è vita exiit Martinus Aragonum Rex Barcinone, ultimus Aragonum Rex ex virili Barcinonenſium comitum proſapia, quæ in ſexcenteſimum annum propagata in eo fuit. Ad cujus ſucceſſionem cùm multi aſpirarent, ejus qui ſucceſſurus erat, judicium electis ternis viris ex tribus Regni præcipuis nationibus Aragoniæ, Cataloniæ, & Valentiæ quaſi ex compromiſſo delatum eſt, horum unus erat ſignis & ſanctitate admirandus Vincentius Ferrerius Dominicanus è Valentia oriundus. Re tandem ad amuſſim expenſa Rex declaratus eſt Ferdinandus natus Eleonora ſorore germana defuncti Martini Regis, qui præter potioris affinitatis jura inſignibus virtutibus præfulgebat, captis Maurorum urbibus, fuſiſque eorumdem exercitibus, ſpecimenque moderationis & morum integritatis ediderat, quando regnum Caſtellę ſibi populorum conſenſione delatum fuit ob imminentia ex Mauris pericula bellorum, quibus futura erat contemptui novi Regis tenella infantia, cujus patruus erat ipſe Ferdinandus. Hic verò recuſato Regis nomine id regnum pupillo fratris defuncti filio confirmavit, ſuſcepta in ſe belli adverſus Mauros gerendi cura, qua feliciter eſt perfunctus. In Ferdinandi quoque gratiam ſe admodum propenſum exhibuit Petrus Lunenſis, quem ſub Benedicti nomine Hiſpaniæ populi ut verum Pontificem venerabantur.

9. De cætero mirum eſt, quantum in comprimendo Schiſmate de Pontificatu contendentium Sigiſmundus ſtudio pietatis & religionis laboraverit, cui non ſatis fuit Legatos circumquaque ad Principes & Reſpublicas miſiſſe; ſed ipſe Galliam, Hiſpaniam, Angliam, Germaniam, & Italiam longis & moleſtis itineribus peragravit. Neque priùs acquievit, quàm Joannem XXIII. Pontificem, qui anno 1410. defuncto Alexandro, quem Piſanum Concilium creaverat, ſuffectus fuerat, ad indicendum generale apud Conſtantiam Concilium adduxerit. Quodque urgente Sigiſmundo auſpicatum eſt menſe Novembri an. Chr. 1414.

10. Eſt verò Conſtantia perampla civitas Imperii, quam Rhenus interfluit, quamque amœnus Conſtantiæ lacus dictus olim Acronius alluit. Hujus Concilii convocationem, quia rogatus enixè à Ferdinando Rege Petrus de Luna non ſolùm approbare noluit, verùm etiam ut ſchiſmaticam damnavit anathemate, ne per ejus Synodi autoritatem ſua dignitas, quam totius Eccleſiæ paci præferebat, convelleretur. Ferdinandus tamen enormem hominis arrogantiam exoſus, ab illo diſceſſit ſuadente Vincentio Ferrerio, cujus tamen ſuaſione & defunctus Rex Martinus & ipſe Ferdinandus partes ejus tutati fuerant, quia juſtiores crediderant, & quia pacis ſuæque ceſſionis ſtudium ſimulatoriis verbis præ ſe tulerat. At ex quo reipſa innotuit adeò excors ejus ambitio, ejus æmulo Joanne Papa ſeipſum jure omni abdicante ad Concilii, quod rogatus indixerat, arbitrium, tum demum jure merito ab illis derelictus eſt, qui ipſius patrocinium ſuſceperant. Lunenſis verò Benedictus nihil de ſua pervicacia remittens, ſe peninſula munitiſſima Paniſcola circumſepſit, ſuiſque convocatis, ſe unum verum & legitimum Pontificem aſſeruit, & quoſcunque ſibi adverſantes ab æterna ſalute alienos eſſe: in primis verò Ferdinandum, quem palam anathemate perculit cum ejus conſiliariis, & fautoribus univerſis, ipſum quoque regno privavit, prohibuitque quaſi Apoſtolica authoritate, ne quis auderet à ſe diſcedere ſub anathematis ſtatim incurrendi & ęternæ damnationis ſupplicio.

11. Antequam acceſſiſſet ad Conſtantienſe Concilium Papa Joannes, certum accepit nuncium de morte impii tyranni Ladiſlai, infenſiſſimi hoſtis ſui, & Italiæ tyranni, quam armis & populationibus continuis infeſtabat. Obiit verò propudioſę libidinis Princeps igne ſacro, quo ejus pudenda cum violentiſſima febre exarſerunt, ex immani luxuriæ intemperantia, anno vitæ ejus quadrageſimo, menſe Auguſto anni 1414. cui ſine liberis mortuo Joanna ſoror in regnum Neapolitanum ſucceſſit, propriis pariter libidinibus infamis. Hoc

acce-

accepto nuncio, quo univerſa Italia exultavit, Joannes Papa Bononia digrediens, per Tridentinum agrum tranſmiſſis Alpibus Conſtantiam acceſſit, ibique ſolemni pompa & honoribus exceptus menſe Octobri. Die verò prima Novembris, convocatis qui ad Concilium acceſſerant, Miſſam ſolemniter Joannes Pontifex celebravit die Dominico, in quam eo anno feſtum omnium Sanctorum incurrebat, lectoque diplomate de Concilii indictione, factaque proceſſione, indicta eſt prima ſeſſio in diem ejuſdem menſis decimumſextum; quo adveniente, inchoata eſt prima ſeſſio, præmiſſaque ſacroſancta Miſſa & ſolemnibus precibus, Joannes Pontifex ſermonem hortatorium ad Synodum habuit, deinde electi ſunt Concilii officiales & miniſtri, præſcriptæque leges in Concilio ſervandæ. Sigiſmundus adhuc aberat, nec intereſſe potuit Concilio ante noctem Chriſti natalem. Joannes Hus commeatum habens à Sigiſmundo, ut ſe coram Concilio ab hæreſi purgaret, nullatenus verò diſſeminaret, ſed mandatis Concilii, poſtquam auditus fuerat, obtemperaret, Conſtantiam adventavit die 3. Novembris tanta fiducia, ut dogmata Vvicleffi in proprio hoſpitio quotidie diſſeminaret, nec admonitus deſiſtere voluerit. Qua ex cauſa ductus eſt ad Pontificem, & in cuſtodiam Pontificis Palatii miſſus, cùmque ſalvum conductum proferret, negavit Pontifex ſe ullum dediſſe: & ſi quem habebat aliunde, ejus privilegio excidiſſe, poſtquam admonitus de non diſſeminandis hæreſibus minimè obtemperarat. Commiſit quatuor Cardinales unà cum Generalibus Ordinum Prædicatorum & Minorum, ſexque Archiepiſcopis & Epiſcopis viris doctiſſimis. Ipſe verò ſibi reformidans, à ſuis aſſeclis adjutus clàm dilapſus eſt, & ruſticano vinculo impoſitus ſtraminibus oppleto, ejus intercepta eſt fuga; ex eaque reductus in tutiorem cuſtodiam eſt conjectus.

12. Joannes Papa ſecunda inſequentis Martii die poſt Miſſam à ſe ſolemniter celebratam, ſedens in Cathedra, converſus ad Concilium, alta voce ſchedulam legit, ſibi pridie in præſentia Sigiſmundi Romanorum Regis & quatuor congregatarum nationum, ab Antiocheno Patriarcha, natione Gallo, præſidente Gallicæ nationis, ex parte univerſalis Concilii oblatam, & à ſe acceptatam, qua profeſſus eſt vovit, & juravit, (quæ proferens genua flexit verſus altare, dexteram manum ad pectus applicando) Deo, Eccleſiæ & Concilio dare pacem per viam ſimplicis ſuæ ceſſionis Papatus, eamque reipſa adimplere, ſi & quando Petrus de Luna Benedictus XIII. & Angelus de Corario Gregorius XII. in ſuis obedientiis nuncupati, Papatui, quem prætendebant, per ſe vel per procuratores ſuos legitimos ſimpliciter cederent, atque etiam in quocunque eventu vel ceſſionis, vel deceſſus. Eoque pronunciato ſurgens Rex de cathedra ſua, depoſita corona, flexiſque genibus & pedem Pontificis oſculando, gratias ei egit tam ſuo quàm Concilii nomine. Idque pariter Antiochenus Patriarcha nomine Concilii preſtitit, ac demum confectum fuit ea de re diploma. Addunt his aliqui, Sigiſmundum & aliorum Regum & Principum oratores, totumque Concilium Joanni promiſiſſe, ſi duo alii non ſe humiliarent ad ceſſionem, ſicut ab eo factum erat, adſtaturos ſe ipſi perpetuò adverſos illos tam ſpiritualibus favoribus, quàm temporalibus auxiliis.

13. Interea Joannes re occultè communicata cum Friderico Auſtriæ Duce, Concilio ſe furtim ſubripit, & Schaffuſiam aufugit oppidum Friderico ſubjectum. Quæ res in Concilio audita Patrum animos admodum perturbavit, ſed eos conſternatos Sigiſmundus erexit, omnes exhortatus ad propoſiti perſeverantiam, neu quiſquam abſcederet, quàm Eccleſiæ pax feliciter inchoata perficeretur, ſe verò pollicitus eſt inviolabili conſtantia ſacrum Concilium protecturum. O laudabilem Principem! quem Deus in his Eccleſiæ anguſtiis ſuſcitaverat, cujus ſi defuiſſet indefeſſus labor, omnia procul dubio in irritum corruiſſent. Eodem tempore Joannes Gerſon vir eximiæ pietatis & doctrinæ, multum quoque contulit ad animos erigendos. Erat ille in hac Synodo Chriſtianiſſimi Regis ſimul & Pariſienſis Univerſitatis Legatus: tunc enim aſcenſo ſuggeſtu luculentum ſermonem habuit, qui extat inter ejus impreſſa Opera, quo neceſſariam ceſſionis viam duodecim conſiderationibus pertractavit, & Concilii generalis auctoritatem aſſeruit ſupra Papam, non utique abſolutè, ſed caſualiter, ut ipſe loquitur, ſcilicet in extremis Eccleſiæ neceſſitatibus, qualis tunc occurrebat in dubio de vero Pontifice inter plures contendentes. Tum verò ad Synodum confirmandam & proſequendam articulos quoſdam Synodus ſuo decreto confirmavit. 1. Synodum fuiſſe & eſſe ritè ac juſtè apud Conſtantiam convocatam. 2. Per receſſum Joannis cæterorumque quorumcunque nullatenus eſſe diſſolutam, ſed in priſtina integritate & autoritate perdurare. 3. Nec priùs eſſe diſſolvendam, quàm abolito ſchiſmate, unio & pax univerſæ Eccleſiæ reddita reſtitutaque fuerit. Miſſi ſunt ad Joannem aliquot Cardinales aliique Prælati, ut ejus mentem explorarent, eidemque reditum ſuaderent, atque enixè rogarent ex parte Concilii. Tunc compertum fuit, Papam Joannem ideò receſſiſſe, quia vim ſibi factum iri prævidebat à Concilio. Cùm enim illud indixiſſet, ut æmulis dejectis ſolus ipſe ſummus ac legitimus Pontifex declararetur, Concilium tamen urgente Sigiſmundo iſtud machinari, ut ſibi præſenti vis fieret ad abdicandum, cùm tamen reliqui contendentes per abſentiam ab omni vi ſecuri eſſent. Compertum pariter fuit hanc eſſe conſpirationem adverſus ſacrum Concilium, ejuſque promotorem Sigiſmundum, initam inter Joannem Papam, Fridericum Auſtriacum, & Joannem Burgundiæ Ducem, hominem profectò natum non ſolùm in Regni Francici, ſed etiam in univerſæ Eccleſiæ perniciem. Poſtquam enim per ſicarios Ludovicum Aurelianenſem Regis fratrem in urbe Pariſienſi

proditoriè trucidavit, repertus eſt infamis Doctor Pariſienſis Joannes Parvus, qui ut gratiam Burgundi demereretur, volumen auſus eſt publicè edere, quo Burgundum tanti ſceleris autorem non modò omni culpa purgabat, ſed etiam laudibus efferebat, quaſi rem juſtiſſimam & Franciæ quieti conducibilem executus fuiſſet, horrendis calumniis innocentem Principem trucidatum lacerans. Adverſus hunc librum Joannes Gerſon Cancellarius Univerſitatis Pariſienſis alterum elucubratus fuerat in defenſionem Principis Aurelianenſis, & execrationem ejus homicidæ. Cùmque prævideret Burgundus fore, ut annitente Legato ipſo Gerſone liber Joannis Parvi examini & cenſuræ Concilii ſubjiceretur, Concilii judicium iſtud ejuſdem diſſolutione antevertere ſatagebat, Gerſonem verò tanto proſequebatur odio, ut ſe perpetuo deinceps damnarit exilio, ne in manus caderet efferati contra ſe Burgundi, toti ferè Franciæ regno per vim & factionem tyrannicam dominantis. Legatis porrò Concilii Joannes reſponſum dedit; ſe ut ſecurior eſſet, in partes Auſtriacæ ditionis à Concilii loco remotiores tranſiturum: inde tamen ulteriùs progreſſurum in ditiones Ducis Burgundiæ, à quo amiciſſime invitabatur. Joannes & Sigiſmundus & Concilium ut Chriſtianos Principes ſuis partibus addicerent, ſinguli pro ſe literas oppoſitas conſcripſere, ut eos ſibi aſſererent, aut vacillantes in fide continerent.

14. Sigiſmundo interim non ſatis fuit literis & legationibus cum Principibus agere, ſed armis præterea Fridericum Joannis receptatorem, multis ejus ſubactis oppidis, & deletis copiis, tàm ſtrenuè oppugnavit, ut illum adegerit ſub literis commeatus & ſecuritatis ad proficiſcendum Conſtantiam, ibique petendam ſuppliciter veniam ad Regis Sigiſmundi pedes, quam demum obtinuit pollicitus cum jurejurando Joannem Papam reducere, dummodo utrique cautum eſſet de vita & bonis & libertate poſt adimpletas pacis conditiones. Interea dum omnia complerentur, obſes Conſtantiæ remanſit, Joannes verò Friburgi oppido Auſtriaco cuſtodiebatur, ne fuga elaberetur. Miſſos à Concilio, qui ſe citarent, læto in ſpeciem vultu excepit, ſpondens ſe in Concilii poteſtate eſſe, atque pœnitere præcipitis conſilii, quo ſe clanculum è Concilio ſubduxerat. Denique Concilium ſeſſ. 12. præſidente de more Cardinali Oſtienſi, qui à priore, quem habuerat Epiſcopatu, vulgò Cardinalis Vivarienſis audiebat, præſente quoque in auguſto habitu cum corona cæteriſque Imperialibus inſignibus Sigiſmundo, ſententiam depoſitionis definitivam tulit in Balthaſarem Coſſam, nuper dictum Joannem XXIII. & in Angelum Corarium, nuper dictum Gregorium XXII. & in Petrum Lunenſem, nuper dictum Benedictum XIII. ſtatuitque, ne quiſquam ipſorum poſthac eligeretur, aut acceptaretur in Summum Pontificem. Ea ſententia uno omnium Patrum conſenſu approbata cùm fuiſſet ad Joannem, qui ſub militari cuſtodia in oppido Cellæ diſtante Conſtantia duobus non amplius milliaribus detinebatur, relata, eamdem ipſe comprobavit, depoſito Pontificali habitu, atque inſtrumento publico ratam habuit, adhibito juramento, nunquam ſe quidquam in oppoſitum conſenſurum, aut acturum. Sedit Joannes annos quinque & dies quindecim ab electione uſque ad abdicationem à ſe approbatam. Vacavitque Sedes ad uſque novam electionem biennio & quinque menſibus diebuſque decem.

15. Seſſione 14. Carolus de Malateſta Princeps Arimini civitatis, in qua Gregorius XII. reſidebat; procuratorio nomine renunciationem Pontificii fecit in manibus Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ Regis, ad perficiendam Eccleſiæ pacem, non autem apud Concilium, quod Gregorius minimè approbabat, præſentibus tamen Concilii Patribus, tanquam teſtibus duntaxat, non ut coram autoritatem hac in re ullam habentibus, ea de cauſa viſum eſt eo die nullum Concilio præſidere, Sigiſmundus verò in ſeparata ſede cum omni Auguſtali ornamento & apparatu illam Gregorii abdicationem excepit, Regioque inſtrumento communivit. Univerſumque Concilium hymnum conſuetum gratiarum apud Deum actionis ſolemniter concinuit. Decrevit autem poſt hæc Synodus, fore eum ſemper Cardinalem Epiſcopum, & poſt Romanum Pontificem ordine & dignitate primum habendum, niſi fortè Petro de Luna abdicante, ſecùs de utriuſque ordine decerneretur. Ipſe Gregorius apud ſuos omnia inſignia Pontificalia lubens depoſuit: ſuæque abdicationi biennio ſupervixit, paulò antè Martini creationem vita excedens.

16. Dum Conſtantienſes Patres Concilium proſequuntur, damnata eſt ab eis Vvicleſſiana hæreſis, cujus aſſertor convictus Joannes Hus, & brachio ſæculari traditus, rogo eſt addictus, & vivicomburio pœnas luit anno 1415. Julii 6. Anno inſequenti ejus ſodalis Hieronymus Pragenſis eandem ob cauſam pari ſupplicio ignis conſumptus eſt. Hoc eodem Concilio propoſitio illa Vvicleſſiana, cujus poſtulabatur à Gerſone reus Joannes Parvus pridem defunctus, ob id jam antea à Pariſienſi Epiſcopo damnatus, ſeſſ. 15. declarata eſt damnabilis, & proſcripta fuit ut erronea contra fidem & bonos mores, abſque tamen ulla mentione ſive Joannis Parvi, ſive Burgundiæ Ducis, qui apud Synodum expoſtularat, & Doctorem defunctum, & ſeipſum à Joanne Gerſone calumnioſis criminationibus impeti; ea verò propoſitio damnata ſub hac verborum expreſſione fuit: *Tyrannum poſſe & debere licitè & meritoriè occidi per quemcunque vaſſallum ſeu ſubditum, ſive aperta vi, ſive per clanculares inſidias, & ſubtiles blanditias, non obſtante quocunque præſtito juramento, ſeu confœderatione cum illo facta, nec expectata ſententia, aut mandato judicis cujuſcunque.*

17. Solus ontendentium Pontificum ſupererat Petrus

Petrus de Luna poſt Joannis & Gregorii abdicationem. Ad amoliendum id obſtaculum, Sigiſmundus lubens mandatum ſibi à Concilio ſuſcepit munus profectionis ad Nicænam Provinciæ urbem colloquio deſtinatam, ad quod Ferdinandus Rex Aragoniæ unà cum Petro Lunenſi convenire hac ex cauſa debebant. Sed cùm per ægritudinem, quæ ei ſupervenerat, Ferdinandus huic ſe profectioni accingere non valeret, minimè dubitavit Sigiſmundus Barcinonem proficiſci, ibique cum Ferdinando & Lunenſi de perficienda Eccleſiæ unione longos ſermones habuit, falsò proteſtante Lunenſi nihil ſibi æquè in votis eſſe, ac unquam fuiſſe, atque illam deſideratiſſimam unionem, ſed pro ſe uſque adeò privilegia ſingularia, & immanem ambitionem fœtentia, depoſcebat, qualia nunquam hactenus propoſita vel audita. Prætereaque alias numeroſas, & omni rationi oppoſitas imò impoſſibiles conditiones ad rem exequendam exigebat, ut nihil ab illo boni ſperandum eſſet, qui rei facillimæ, cui etiam duo jam æmuli exemplo ſuo præiverant, tanta obſtinatione refragaretur. Quapropter illud omne colloquium diremptum eſt. Lunenſis verò, qui non niſi literis commeatus præmunitus ad hunc congreſſum acceſſerat, Peniſcolam ſuam ad Valentiæ littus ſitam præſidio & commeatibus copioſè præmunitam cum ſuis juramento ſibi adactis ſe recepit. Tum Ferdinandus à pervicaciſſimo atque arrogantiæ intolerabilis homine ſe ſubtraxit, conſilio motus Sancti Vincentii Ferrerii, qui anteà Benedicti partes quaſi juſtitia cæteris prævalentes, ut exiſtimabat, tutatus fuerat, Regibuſque Aragonum auctor fuerat adhærendi Benedicto, quandiu verbis eluſoriis jactabat, omnia Eccleſiæ paci ſe poſthabiturum, ſuoque jure inconteſtabili ceſſurum, dummodò cæteri contendentes, qui omni jure (ut ajebat) deſtituti erant, ſincerè vellent animi ſui propoſitum imitari propria abdicatione. Ferdinandus edicto ſubditis ſuis prohibuit omnem cum Benedicto quaſi Pontifice adhæſionem. At iſte numquam animo concidens, ſuis familiaribus convocatis graviter proteſtatus eſt, ſe unum eſſe in univerſa Eccleſia legitimum Pontificem, & conſtanter velle ac debere jura tueri dignitatis ſuę; excommunicavit verò Regem, alioſque omnes, quicunque à ſe abſceſſerant, vel abſceſſuri erant. Quinetiam divina qua pollebat autoritate, Ferdinandum regno aliaque omni ditione abdicavit, cunctiſque prohibuit, ei quaſi Regi ſubeſſe ac obtemperare, ſub pari qua illum perculit anathematis pœna.

18. Anno Chriſti 1417. Conſtantienſis Synodi Seſſ. 32. cui de more præfuit Joannes Cardinalis Oſtienſis, interfuitque Sigiſmundus, lecta eſt definitiva ſententia poſt multiplices citationum libellos & contumacias, teſtiumque auditiones, & alia ritè & juridicè acta, depoſitionis Benedicti ſeu Petri Lunenſis definitiva ſententia. Deinde ſeſſ. 35. editum eſt Synodale decretum perpetuum, ut quinquennio poſt abſolutum Conſtantienſe Concilium aliud celebraretur generale; eoque abſoluto, alterum poſt ſeptennium iniretur: ac deinceps ſingulis decenniis in locis à Pontificibus Romanis ultimo menſe cujuslibet Concilii, de Concilii tamen conſenſu deſignandis, ut ſic per quandam continuationem & ſeriem ſemper aut Concilium vigeat, aut ſit in proxima expectatione. Eumque terminum licere quidem Pontifici, ſecundùm emergentes difficultates, conſentiente ipſo Concilio coarctare, ſed non prorogare.

19. Seſſ. 40. Decretum eſt, futurum Pontificem cum delegatis ſingularum nationum Italicæ, Gallicæ, Anglicæ, Germanicæ, Hiſpanicæ, antequam Synodus diſſolveretur, debere reformare Eccleſiam in capite & in membris ſtatumque Romanę Curię. Decretum pariter, ut nihil obſtante Cardinalium Petri Lunenſis abſentia procedatur ad novi Papæ electionem, eaque forma pro hac hac ſola vice ſervetur, ut unà cum Cardinalibus ſex Prælati de ſingulis quinque Nationibus, in Synodo tunc exiſtentes, ad futuram primam electionem admitterentur: & ut quicunque à duarum partium Cardinalibus ſimulque duabus aliis partibus nationum delegatarum foret electus, verus eſſet atque indubitatus Pontifex, cui omnes nationes aſtringatur obedire.

20. Seſſ. 41. in qua pariter conſedit Sigiſmundus Auguſtus, poſt ſolemne Sacrum aliaſque ſupplicationes, lectamque conſtitutionem Clementis Papæ VI. de modo & forma Conclavis, emiſſaque juramenta in ea præſcripta, nominati ſunt Nationum electores Cardinalibus iſta vice duntaxat adjungendi, qui ſimul omnes præparatum in communibus civitatis Conſtantienſis ædibus conclave ſunt ingreſſi. Atque iſti ſimul tertio poſt die, qui fuit Novembris undecimus, elegere in Summum Pontifiem Odonem Columnenſem, ex nobiliſſima apud Romam familia, qui in honorem Sancti Martini, cujus ea die feſtum occurrebat, Martinus dici voluit, ejus quidem nominis tertius, quintus tamen nuncupatus ob duorum Martinorum Pontificum confuſionem; fauſtiſque omnium acclamationibus & ingenti lætitia per Sigiſmundum unà cum Synodo intra majorem Baſilicam collocatus eſt in ſolio. Cùmque eſſet Diaconus Cardinalis tituli S. Gregorii in Velabro, ſeu ad velum aureum, fuit die Sabbati vigeſima ejus menſis Novembris à Joanne Epiſcopo Oſtienſi conſecratus Presbyter, & ſequenti Dominica ordinatus Epiſcopus, tandemque tiara redimitus ſolemni ex more proceſſione per civitatem circumductus, regentibus hinc inde phalerati, cui inſidebat, equi frœnum Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ Rege, & Friderico Marchione Brandeburgenſi, Electore Imperii Camerario. Feliciſſima illa fuit electio Pontificis nimirùm humanitate, manſuetudine, juſtitia, morum integritate

& prudentia inſigniter conſpicui. Simul ac innoteſcere cœpit ejus electio cum lacrymis omnes præ inuſitato gaudio gratias Deo peregerunt, ſubitoque in Conclave accurrens Sigiſmundus, qui tot laboribus & ſollicitudinibus indefeſſis pacem Eccleſię tandem conciliaverat, omnibus Electoribus gratias egit, qui tantum Pontificem & reipublicæ Chriſtianæ propemodum extinctæ neceſſarium delegiſſent. Atque illicò ad electi pedes corruens ſumma veneratione & exultatione oſculatus eſt. Quem Pontifex amiciſſimè complexus eſt, impenſeque ejus merita laudans gratias egit, quòd ipſius opera, laboribus & induſtria pax tandem Eccleſiæ diutiſſimè expetita præfulgeret. Quod quidem feliciſſimè contigit à ſchiſmatis exordio per Clementis adverſus Urbanum VI. creationem expleto anno trigeſimo nono, inchoatoque per duos ferè menſes quadrageſimo: Quanquam nondum planè dici poſſit extinctum, quandiu ſubſtitit Petrus de Luna, ejuſque ſucceſſor Clemens dictus VIII. quibus aliqua adhæſit obedientia, quæ ipſi Martino legitimè electo negotium faceſſivit, dum Alphonſus, qui patri Ferdinando in regnum Aragoniæ ſucceſſerat, moleſtia ſchiſmatis, quod fovebat, Martinum compellere intendit, ut a Renato Andegavenſi regnum auferat Neapolitanum, & ſibi illud quà armis quà dolis ambienti ad hanc redimendam ſchiſmatis moleſtiam conferat. Sed anno tandem 1429. poſt innumeras tergiverſationes negotiatione Apoſtolici Legati Cardinalis Fuxenſis, & aſſiduis exhortationibus Joannis Regis Navarræ, qui erat Alphonſi frater, Alphonſus ipſe palam ſchiſma abdicavit, ejuſque monitu Clemens antipapa indebitæ dignitati renuncians ſe Martino ſubjecit; eoque tempore deſiit à creatione primi Antipapæ Clementis Roberti Gebennenſis prolixiſſimum annorum quinquaginta ſchiſma. Concilium verò Conſtantienſe annos ferè tres & ſex menſes duravit. Cœptum quippe ann. 1414. die 5. Novembris, terminatum eſt anno 1418. die Aprilis 23. Et triumviratum reſcidit non minus Romanæ Eccleſiæ exitialem, quàm fuerat Romanæ Reipublicæ famoſus ille triumviratus Antonii, Lepidi, & Octaviani.

21. Martinus ante Concilii diſſolutionem juxta Decretum ſeſſione 39. factum, proximè futuri Concilii locum civitatem Papienſem deſignavit, ad quam cunctis tempore indicto eſſet conveniendum. Rogatus de Concilii decretis confirmandis, reſpondit ore proprio, poſteaque per Concilii Advocatum iterari juſſit, ſe omnia & ſingula Concilii in materia fidei conciliariter decreta tenere, & inviolabiliter obſervare velle, & non aliter nec alio modo. Quam in rem obſerva, noluiſſe Martinum approbare Decretum ſeſſionis 4. Conſtantienſis, Concilium iſtud poteſtatem habere ſupra Pontificem, cui ipſe obedire teneatur, & cogi per penas ad hoc poſſit. Quam doctrinam Petrus de Alliaco Cardinalis & Epiſcopus Cameracenſis, ejuſque diſcipulus Joannes Gerſon viva voce in hac Synodo & extra Synodum ſcriptis propugnarunt. Sed ſi, prout oportet, intelligantur unà cum illa quarta Concilii hujus ſeſſione, definitio illa non eſt abſolutè ſumenda, ſed ſecundùm præſentem materiam ac ſubjectum. Præterquam quòd enim nondum erat generalis Synodus, cùm ſeſſio illa quarta vertebatur, cùm liquidò conſtet, ex tribus Eccleſiæ obedientiis ſolam tunc interfuiſſe Joannis XXIII. obedientiam, reliquis duabus Concilio adverſantibus. Mens præterea Concilii ex ipſiuſmet verbis concipienda eſt ſecundùm præſentem ſtatum; *Generale hoc ipſum Concilium legitimè in Spiritu ſancto congregatum, pro extirpatione præſentis Schiſmatis poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cujuſcunque ſtatus, vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſteret, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti ſchiſmatis, &c.* in his namque circumſtantiis verum eſt Conſtantienſe decretum, ut ſapienter diſputat eruditiſſimus Cardinalis Joannes de Turrecremata in ſua ſumma de Eccleſia lib. 2. cap. 99. Conſentiunt enim unanimes tum Theologi, tum Canoniſtæ, duobus eventibus Papam autoritati ſubeſſe Concilii eique morem gerere debere, atque ut ita dicam, faſces ſubmittere. Primùm quidem ſi ſit manifeſtus & pertinax hæreticus, tunc enim deſinit eſſe Papa, cùm ſit extra Eccleſiam, ideòque ceſſat eſſe caput ac aliud quodvis membrum myſtici corporis. Idcircò preclarè atteſtatur Sanctus Epiſcopus & martyr Bonifacius: *Hujus* (ſcilicet Papæ) *culpas iſthic redarguere præſumit mortalium nullus, quia cunctos ipſe judicaturus à nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur à fide devius.* Refertur cap. ſi Papa, diſtinct. 40. Secundò quando ita creati ſunt plures Pontifices Romani, ut diſcerni non poſſit, uter eorum ſit verus aut illegitimus, præferendus aut rejiciendus? Ut contigit in hac trium Pontificum diſceptatione; tunc enim maximè intereſt Eccleſiæ regimini, & animarum ſaluti certum habere Pontificem, Schiſma pernicioſiſſimum diſſipare. Quæ cauſa fuit legitima Conciliorum Piſani, & Conſtantienſis. His duobus ſecluſis caſibus, Papa non ſubeſt auctoritati coactivæ ullius Concilii. Statuitur enim vetuſtioribus Conciliis Sinueſſano, & Romano ſub Symmacho, quòd *Prima Sedes à nemine judicatur.* Quinimò nullum generale Concilium convocari regulariter niſi Summi Pontificis autoritate poteſt, ut aſſerit Marcellus Papa & Martyr in epiſtol. 1. ad Epiſcopos Antiochenæ Provinciæ. Et Julius Papa I. epiſt. ad Orientales, quam refert Athanaſius Apologet 2. illos graviter reprehendit, quia abſque conſenſu ſuo Synodum Antiochię celebraſſent. In Concilio pariter Chalcedonenſi actione 1. Dioſcorus Alexandrinus jubetur inter Epiſcopos non ſedere hac ratione: *Quia ſine authoritate Apoſtolicæ Sedis Synodum facere auſus eſſet. Quod nunquam licuit, nec unquam factum eſt.* Et Paſchalis reſcribens Panormitano Archiepiſcopo: *Aiunt* (inquit)

in Conciliis non reperiri ſtatutum ; quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint. Cùm omnia Concilia per Eccleſiæ Romanę auctoritatem, & facta ſint & robur acceperint: & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter excipiatur authoritas. Habetur c. ſignificaſti, de electio.

22. Hoc ſæculo Franciæ Regnum tot tantiſque calamitatibus concuſſum eſt, tum per externa ab Anglis bella, Rege potiſſimùm Carolo VI. facto per dementiam regnandi impote, ut niſi Deus auxiliarem manum imminenti hujus Regni ruinæ ſuppoſuiſſet, in extremas clades & Anglicam ſervitutem corruiſſet. Tot malorum fons & origo altiùs arceſſenda eſt. Grave bellum exortum eſt pro minoris Britanniæ ſeu Armoricæ dominatione inter Bleſenſem Carolum & Joannem Montifortium, utroque ſibi ejus provinciæ Ducatum aſſerente, cui finem Bleſenſis mors in prælio cæſi attulit. Egregius belli Dux Olivarius Cliſſonius ipſe patria Armoricus Bleſenſis partes in eo bello foverat, inita etiam cum illo affinitate, quocirca Montifortio admodum inviſus ac exoſus erat; cumque eſſet Cliſſonius Franciæ Comeſtabilis, cui omnis Anglici belli à Carolo VI. ſuſcepti præfectura incumbebat, Montifortius dolo interceptum Cliſſonium in carcere concluſit. Quo accepto nuncio Carolus Rex haud immeritò grandi iracundia exarſit, adeò ut cibo, potu ſomnoque abſtinens nihil aliud quam belli apparatum, & in Armoricum vindictam animo verſaret. Collectis igitur derepentè copiis ſub ardentibus diei caloribus proficiſcens, capite jam inedia & inſomniis debilitato, ſupervenientibus Solis æſtibus, omninò amens, dum apud Cenomanos tranſit, evaſerit, indeque Pariſios reductus ſit. Tres habuerat patruos Rex Carolus, Ludovicum Andegavenſem, quem Joanna Neapolitana Regina bello à Dyrrhachino Carolo oppreſſa, & mox ab eodem ſtrangulata adoptaverat, vocaveratque in regni ſucceſſionem. Hic verò in Italicam expeditionem exhauſto ærario regni Francici profectus, interiit in Italia bellum gerens cum Carolo Dyrrhachino anno 1384. Quo defuncto reliqui erant duo Regis Franciæ patrui Joannes Biturigum, & Philippus Burgundiæ Duces, qui ſibi regni adminiſtrationem ſumpſere ſecluſo Regis ipſius fratre Ludovico Aurelianenſium Duce: quæ res odiorum bellique civilis fomitem ſubminiſtravit inter hunc & illos; præſertim poſtquam mortuo Philippo Burgundo, qui placidior erat, ſucceſſit ei filius Joannes ferox ingenio, & turbarum publicarum incendiarius.

23. Immortales interim inimicitiæ Joannem Burgundiæ & Ludovicum Aureliæ Duces invadunt: fruſtrà Biturige annitente, ut inter conſanguineos Principes diſſimillimæ naturæ extinguerentur diſcordiæ. Nec odii finem fecit Burgundus, donec æmulum per ſummum nefas in media Pariſiorum civitate ſicariorum manu jugularit. Quo perpetrato parricidio, in Flandria, quæ ad ſe jure materno pertinebat, protinùs aufugit, crimen ſuum armis defenſurus. Vocatus ad cauſam multo equitatu fretus & longa militum turba ſtipatus adfuit. Armato, ne quid deterius contingeret, data eſt venia, fruſtrà expoſtulantibus Valentina vidua & Aureliani liberis. Hinc civile bellum ob duarum familiarum controverſias enatum, quo Francia nondum obfirmata de tot morbis valetudine, ultimo penè exitio confecta eſt. Immanes pecuniarum exactiones, peſtilentia, nec non fames, ac ne ullum malorum genus deeſſet, atrociſſimæ ſeditiones à viliſſimis hominibus Burgundi factione ſunt excitatæ, ferrum acuentibus in Aurelianus laniis, atque adeò Duce ipſorum Cabochæo eviſceratore. Anno milleſimo quadringenteſimo decimo octavo, factio Burgundica, ut commemorant Juvenalis Urſinus, Monſtreletus, aliique Hiſtorici, cùm nihil tale ab illa expectaretur, horrendas Lutetiæ Pariſiorum patravit ex compoſito cædes in partis Regiæ defenſores, unoque die Comitem Armaniacum Regni Comeſtabilem, Henricum Marlium Regni Cancellarium, Epiſcopos Conſtantienſem, Silvanectenſem, Ebroicenſem, & Bajocenſem, alioſque Proceres, Abbateſque, & plurimos Nobiles, Conſiliarios etiam Parlamenti, alioſque Miniſtros Regios paſſim trucidavit, tam ſæculares quàm Eccleſiaſticos, quicunque ſuſpecti eſſe poterant adverſari Burgundo, aut divitiis pollere, ut eas raperet, interfecit: tanta etiam rabie, ut multi de feneſtris vivi præcipitati, ab iis qui inferiori loco ſtabant, haſtis & gladiis exertis excepti fuerint. Denique ad multa millia occiſi viri, mulieres, pueri: omniumque cadavera plauſtris & curribus extra Urbem delata, expoſitaque feris & vulturibus, vel in profluentem injecta, quibus piſces ſaginarentur. Delphinus autem, qui præcipuè ad necem quærebatur, vix è lecto nudus eductus eſt à quodam forti & nobili Tanneguio de Caſtello, natione Britone, & primò in arcem Sancti Antonii, inde Melodunum abductus. Inter hæc, Rex miſerabilis equo impoſitus per urbem circumductus. Dux verò Burgundiæ, qui cum Regina Eliſabetha Bavara tunc apud Trecas verſabatur, iſta audita tempeſtate Pariſios accurrit, & à Pariſienſibus ingenti pompa receptus eſt. Et mox nova excitata in reliquias Armaniacorum (ita Regios vocabant) ſeditione, per Capelucham innumera ſcelera, ſævitiæ, & ſacrilegia perpetrata ſunt.

24. Tandem Divina ultio Burgundum tot flagitiorum autorem proſequuta eſt. Cùm enim per colloquii ſpeciem Carolus Delphinus & Burgundus ad Montoriolum, qua Icauna fluvius Sequanæ immiſcetur, conveniſſent, ad medium Pontis, in quo conſtructum ad id fuerat ligneum tabernaculum, Burgundus ſuos videns Comites clauſtris cancellatis excluſos, certus inſidiarum manum ad enſis ſui capulum admovit, tum Tanneguius de Caſtello exclamans, ſiccine in Dominum meum mortem machi-

machinaris? Securim in ejus caput impegit, iteratiſque vulneribus interemit. Atque ita Burgundus mortem Aurelianenſi ſuo juſſu perfidiosè illatam pari talione luit. Incertum eſt, utrum inſidiis iſtis conſenſerit Delphinus, an ſola machinatione occiſoris olim Aurelianenſi conjunctiſſimi, & Burgundo infenſiſſimi, cædes illa patrata fuerit. Nihil tamen per eam tranquillitatis regno acceſſit. Plus quam novercali in filium odio efferata Regina, quæ ſe, Regemque delirum Burgundo penitus tradiderat, ejuſque omnibus conſiliis, quantumvis perverſis, regnoque exitialibus fortiter ſolita erat adhærere. Qui verò Joanni patri ſucceſſit Philippus Burgundiæ Dux eo nomine ſecundus, & Flandriæ Comes in propriam patriam cum Bavara Regina conjurans, Anglos in ultionem paternæ necis in Franciam excivit ad prædam, atque (tanta eſt humanorum affectuum cæcitas) in proprium ſui ſuæque prolis detrimentum, quæ cùm eſſet Regio Franciæ ſanguine orta, poterat in regnum ſuccedere, quæ ſpes radicitus exſcindebatur, ſi aliquando Francicum Regnum fuiſſet ad Anglos alieni ſanguinis devolutum. Anglorum copiæ in expugnationem Franciæ ab Henrico quinto Angliæ Rege in Galliam trajectæ, diviſis noſtris, graviſſimum Franciæ vulnus inflixere. Nam Ariſloro (*Hanfleur*) primum expugnato ad Azincurtum commiſſo prælio decem Francorum millia cum potiore nobilitate occubuere. Totidemque fermè capta ſunt. Duces interempti Alenconius, Ambarus, Brabantinus, Nivernenſis, & Albertus Comeſtabilis. Capti Aurelianenſis & Borbonius Duces, aliique complures è primaria nobilitate; Bouſſicaltius Francorum Mareſcallus dum captus ab Anglis abducitur, ex vulneribus in acie acceptis moritur.

25. Exinde Rex Anglus Henricus quintus hac inſigni parta victoria in Normanniam arma convertit, longaque obſidione per mediam Rothomago expugnato, aliiſque urbibus qua vi qua proditione ſubactis, univerſam provinciam, quam olim Philippus Auguſtus Anglis ereptam Franciæ redintegraverat, occupavit. Nuptias cum Catharina Regis Franciæ filia cum dotali Franciæ regno contraxit, excluſo tanquam indigniſſimo Carolo Delphino, cujus omne jus in ejus ſororem, & in Angliæ regnum traductum eſt. Henricus autem, quandiu viveret Rex Carolus VI Regni Franciæ Rector eſt conſtitutus Officialium Franciæ decreto, quos prioribus à Burgundo Joanne trucidatis, Henricus Anglus & Bavara Eliſabetha cum Rege deliro ſuique impote promoverant. His ita conſtitutis, Henricus in Angliam revertit, & quaſi Orbis terrarum victor ab Anglis magnificentiſſime excipitur. Clarentium Ducem fratrem Pariſiis reliquerat cum titulo Gubernatoris Regni & Urbis. Delphinus in his rerum anguſtiis contendebat, ut ſe propugnaret. Paucæ in ejus obſequio provinciæ permanſerant, Andegavi, Turones, Pictones, Arverni, Bituriges, & Occitani: Ad eas provincias in fide continendas, ſumendaque ex eis ſubſidia, profectionem feliciter obiit in Occitaniam. Scoti quoque magno numero exercitum ad Delphinum tranſmiſerunt duce Joanne Stuarto Comeſtabile Regni Scotiæ, aliiſque è primori nobilitate comitantibus. Dux Clarentiæ ut audivit Delphinum copiis ſuccinctum Baugæi non procul Andegavo agere, imparibus ſibi viribus ad illum profligandum accurrit. Atrox conſeritur prælium, quo Angli magno cæſi numero, fugatique ſunt, ipſeque Clarentius in acie fortiter dimicans occubuit. Scotorum in eo certamine præcipua laus fuit Comiti Bonkentio Scoto, cui datus fuit à Delphino enſis Comeſtabilis Franciæ. Ea clades Henricum ab Anglia properanter excivit, qui ſecum in Galliam adduxit ad copiarum, quas habebat in Gallia, ſupplementum ſex equitum millia, & peditum millia viginti quatuor. Cum his Vindocinum oppugnat, ſed crebris propugnantium eruptionibus repulſus poſt amiſſa ſuorum quatuor millia receſſit inglorius. Neque verò diu ſupervixit. Ingraveſcente morbo, ad Vincennarum nemus delatus eſt. Paulo ante ex novo matrimonio infans ei natus eſt Henricus, qui mortuo parente dictus eſt ſextus, duos ſibi ſuperſtites fratres reliquit Betfortium & Gloceſtrium Duces, rogans, ut filio ſuo partum loco eſſent. Betfortio regni Franciæ, Gloceſtrio Angliæ adminiſtrationes partitus eſt. Ejus mortem brevi ſubſequuta eſt Caroli mors Franciæ Regis anno 1422. Atque ita factum eſt, ut tantoperè agitatus Delphinus, defuncto patre, in jura regiæ ſucceſſionis, & naturæ lege & gentium inſtitutis & Franciæ inconcuſſo jure vocatus ſit, dictuſque Rex Carolus VII. Quia verò innumeris potentiſſimorum adverſariorum & populorum ſeductorum, undique premebatur obſtaculis, quæ perrumpere nulla poterat humana induſtria, neceſsè fuit, ut eum divina providentia erigeret mirifico & inuſitato modo.

26. Joanna Darcia ruſticana & ſimplicis animi puella, cujus parentes agricultura vitam inopem ſuſtentabant, ipſa verò ab infantia paſcendo ovium gregi juſſu parentum intenta, rure agens crebris ad Deum & Deiparam Virginem precibus aſſueta, ſuſcitata fuit à Deo, qui ad magnificandam ſuam potentiam, humanamque ſuperbiam deprimendam, infirmioribus aliquoties utitur inſtrumentis, ut potentiſſimorum Principum & perduellium populorum factiones vireſque infringeret, & collapſum abſque ulla ſpe regnum erigeret, viſo pluſquam ſemel cœleſti nuncio Michaele Archangelo regni protectore, jubetur ad Franciæ Regem proficiſci, arma induere, liberare ab Anglica obſidione Aureliam, Regemque Remos ad inaugurationem perducere. His mandatis ſæpiùs repetitis tantum apud parentes contendit, ut eam ad Robertum Bau-

dri-

dricurtium, qui pro Rege Valliſcolorum (*Vaucouleur*) proximum oppidum præfectus obtinebat. Is puellam primo deridiculo habitam, moix conſtantem in iis, quæ viſa affirmabat, qu netiam ante vaticinantem Francorum cladem, quam paulo poſt in Halecum prælio Franci ab Anglis acceperunt, tandem tribus ipſius fratribus comitatam ad Regem mittit Chinone tunc in Turonibus verſantem qui lectis Baudricurtii literis puellam admittit, quæ ad annos octodecim acceſſerat. Rex aſſumpta veſte, quæ Regem occultaret, ſeque promiſcue inter proceres immiſcens, protinus à puella, quæ nunquam illum perſpexerat, agnoſcitur & ſalutatur, eique illa modeſte, ſed cum fiducia Divinum mandatum exponit; ejuſque interrogatis diverſis, admirabili prudentia ſatisfacit. Rex ne temere fidem rei uſque adeo inuſitatæ adhiberet, jubet puellæ animum explorari primùm ab Optimatibus, deinde à peritiſſimis ad hoc accerſitis viris; poſtremò à Regina probata Virginis caſtimonia. Ipſe demum Rex in ſpem divinæ opis adductus jubet illam armis cæteriſque rebus ad bellum inſtrui. At illa poſtulat ſibi enſem inquiri nunquam à ſe oculis perluſtratum, locumque deſignat ædiculam Sanctæ Catharinæ de Fera Sylva (*de Fierbois*) in iiſdem Turonibus, qui repertus eſt de tholo appenſus rubigine obſitus, ſed ad miraculi incrementum, repente deterſa rubigine inter manus tractantium reſplenduit, viſæque ſunt in lamina quinque cruces inſculptæ cum liliis. Vexillum præterea candidum armis adjunxit, cui erat ex una parte Chriſti è cruce pendentis, & ex altera Mariæ Virginis ab Angelo ſalutatæ appicta effigies. Aureliam civitatem ampliſſimam ad Ligeris fluenta ſitam, tam arcta obſidione cinxerant præſtantiſſimi & animis conjunctiſſimi Anglorum Duces, Sariſberienſis Comes, cum Suffolcienſi, & Talbotio, foſſiſque & caſtrenſibus propugnaculis ita undique circumvallarant, ut urbis liberationem nemo eſſet qui non deſperaret, Joanna tamen magna fiducia exiguam ducens militum manum, ſecum habens Culanum Admiralium, Brienſium Mareſcallum & Dunenſem Comitem, cunctos ad pœnitentiam & confeſſionem peccatorum adhortata expulſiſque omnibus pellicibus, publicis indictis ſupplicationibus, cum ducentis militibus viam ſibi per hoſtes aperit & ad obſeſſam urbem accedit, civeſque pene conſternatos erigit, pollicens præſto affore largiſſimum commeatum, moxque per eoſdem hoſtes regreſſa Bleſiam pergit, unde ſeptem millibus hominum eductis, navibuſque impoſito copioſo commeatu Aureliam repetit, & poſt acerrimum certamen, occupatis quibuſdam hoſtium propugnaculis, in urbem immittit, ejuſque oppugnationem ſolvit; eductis enim ex urbe militibus in obſidentium caſtra tanto irrupit impetu, ut edita illorum horrenda ſtrage, reliquos in fugam egerit. Præcipuum hoſtium munimentum erat in faucibus pontis, dum Joanna iſtud tantis viribus adoritur, ſagitta ſauciatur inter collum & humerum, quo viſo Franci animis concidunt, Comeſque Dunenſis receptui canere jubet. At illa ne obligato quidem vulnere, prælium inſtaurat, nec deſinit inter primos ordines fortiter dimicare, donec munimentum & cum eo pontem Ligeri ſuperſtructum in ſuam redegit poteſtatem. Tunc verò Joanna vulneris, quod alte penetrabat, curam habuit, ut eſſet ad alterum, quod ſupererat, belli officium expeditior.

27. Antequam Remos iretur, neceſſe erat oppida, quæ hoſtibus prope Aureliam adhuc ſupererant, ſubigere, ne quid reſtaret impedimenti ad Remenſem, quæ parabatur, expeditionem; Jargæum igitur Joanna aggreditur, & quadringentis Anglis necatis, captoque Suffolcio Comite oppidum expugnat. Poſt hæc, adoritur Baugenciacum, ubi plus ærumnarum impenſum eſt, ſed tandem puella & oppido & arce potita eſt. Angli qui ad ſuppetias Baugenciaci advenerant, audita ejus expugnatione ſe Patæum Belſiæ oppidulum receperant, ne victori Francorum exercitui occurrerent, ſeque mœnibus oppidi tuerentur. At puella opportuna celeritate illos eſt inſequuta, priuſquam ſpatium ſe muniendi ullum haberent. Irrumpens igitur imparatos & inordinatos hoſtes ſubjugavit, & poſt mille & octingentos cæſos, mille & ducentos captivos Anglos abduxit. Ad latus puellæ præliabantur Comeſtabilis, Alenſonius, Dunenſis, Hira Santralius viri proceres fortitudine inclyti. Mox Remos inſtituitur iter. Trecis tamen illud impedire conantibus, eo quod exiſtimarent (uti res erat) nulla eſſe in exercitu tormenta; ſed virgo civibus imponens, moles ad collocanda tormenta erigi jubet. Qua fraude, concepta urbis fulminandæ ac diruendæ formidine, Regem exceperunt. Continuò Catalaunum venienti patuit. Ipſique Remenſes, qui Regi portas occluſerant, mutatis in meliora conſiliis, honorifice Regem excipiunt, ſuſpicientes, quæ in ejus gratiam Deus indies edebat miracula, ingentique eorum lætitia perfecta eſt apud eos Regia inauguratio. Hactenus divinum mandatum puella adimplevit, fortaſsè autem tranſilivit, dum Martis aleam eſt ulterius proſequuta. Philippus Burgundus urbem Compendium, que recens Regi Carolo ſe ſubmiſerat, obſidebat. Puella ſexcentis adductis militibus urbem eſt ingreſſa, ut obſeſſam propugnaret, prorupitque cum ſuis in hoſtium caſtra, ſed fortiter repulſa, cum ſuos Compendium redeuntes à tergo dimicans protegeret, Flavius præfectus invidens Virginis laudi, portæ occluſo repagulo, illam excluſam hoſti objecit, quæ in Anglorum reducta poteſtatem, quamvis belli legibus captivæ mors vetaretur, tradita eſt judicanda Petro Cochonio Bellovacenſi Epiſcopo, à quo per nefas quaſi convicta hæreſis & veneficii, perpetuo carceri mancipatur & jejunio panis & aquæ. Quia vero hoſtes in

in ejus mortem avidiſſimè conſpirabant, iniquiſſimi judices retractata cauſa, eò quod nondum virilem veſtem depoſuiſſet, occaſionem inde novi judicii prætexunt, quaſi in hæreticam opinionem poſt prius judicium relapſam, cujus eſſe crimen flammis ultricibus expiandum; ideoque tradunt inſontem laicorum judicio, per quod integerrima virgo publicè Rothomagi admirabili conſtantia rogo alligata, Chriſtum Salvatorem, Matremque Virginem reclamans conflagravit, ſicque poſt præclara fortiſſimè geſta, dura non minori fortitudine tolerans in cœlum abiit. Ex eo tempore res Anglorum, qui jam Francicam Monarchiam ſibi ſubjecerant, uſque adeò peſſum abierunt, ut etiam optimarum Provinciarum, quas ante hoc bellum pacifice tenuerunt, poſſeſſione dejecti, nihil ſibi in tota Galliarum continente reliqui retinuerint præter Caletum, qua etiam urbe ſuccedentibus temporibus jure belli ſpoliati ſunt. Judices, poſt reſtitutam Regi Normanniam, à Calliſto III. Pontifice delegati viri integerrimi, reviſo revocatoque judicio, Joannam innoxiam pronunciarunt, ac per ſummum nefas damnatam.

28. Martinus Papa V. indicto Baſileenſi Concilio è vivis exceſſit anno 1431. cui ſuffectus eſt Eugenius nomine IV. cujus Pontificatus anno primo auſpicatum eſt œcumenicum Baſileenſe Concilium. Eſt verò Baſilea civitas, vel eadem vel illi proxima, quæ à Ptolomæo Auguſta Rauracorum dicitur, & quæ Concilio I. Conſtantienſi, deinde Senenſi ſub Martino electa fuerat ad proximum generale Concilium. Hujus initio Patres, qui covenerant, cùm conarentur leges reformationis Pontificis perſonæ ejuſque domui atque Romanæ Curiæ præſcribere, nata eſt inde ſimultas inter Eugenium ſuamque Curiam, & ipſum Concilium, quod illi Patres cauſabantur multa moliri contra Pontificis poteſtatem: eoque tempore controverſia recruduit de Concilii ſupra Pontificem autoritate, magno utrinque ſtudio & contentione: adeò ut Eugenius ipſo priore anno conatus ſit Concilium diſſolvere, cùm triennio integro inter ambas partes pertinax agitata ſit altercatio; quæ tamen, interveniente Sigiſmundo, utcumque per quadriennium ſopita eſt, quo multa ſalubria conſtituere Concilii Patres. Sed renaſcente denuò illa de poteſtate controverſia, videns Eugenius adverſarios ordinari adverſum ſe redintegrare proceſſus, quales habuerant Conſtantienſes Patres adverſus Joannem Papam XXXIII. ut hos conatus infringeret, Concilium de plenitudine poteſtatis Ferrariam tranſtulit, ſpecioſam prætexens cauſam de Græcorum adventu, pro conciliandis Orientalibus Eccleſiis cum Latina, nec volentium aſperam difficillimamque profectionem per arduos & præruptos montes aggredi, nivibus & glacie coopertos, præſertim cum illorum Imperator regiæque urbis Patriarcha ſenio provectus cum aliis multis Antiſtitibus ætate vel delicata complexione debiles adventuri eſſent: prætereaque non niſi cum intolerabilis expenſis tam aſpera profectio fieri poſſet. In ſumma, nolle Orientales niſi in aliqua urbe Italiæ conſiſtere, ad quam navigiis appellere poſſent, & undè facilius pro reditu ſolverent. At verò Baſileenſes decretum Conſtantienſe de non mutando vel transferendo Concilii loco indicto, tametſi recentiſſima eſſet memoria nefandi illius ſchiſmatis, quod Eccleſiam quinquaginta annis fœdiſſimè laceraverat, eo uſque ſervari inſiſtebant, ut in novum ſchiſma præcipites ſe conjicere non reformidarint. Depoſito enim Eugenio quarto Amedæum Sabaudiæ Ducem ſub Felicis quarti nomine ſubrogarunt. Tunc verò cum Eugenium depoſuere Baſileenſes, adeò erant numero imminuti, quando ſe Concilii tamen generalis nomine jactabant, ut ſeptem dumtaxat Epiſcopi apud eos ſupereſſent, reliqui enim Baſilea diſcedentes ad Eugenii partes tranſierant. Qua ex cauſa Baſileenſes eò adducti ſunt ob Epiſcoporum penuriam, ut ſimplices Sacerdotes æquale cum Epiſcopis ſuffragium advocarint, etiamſi Nicolaus Panormitanus Archiepiſcopus, Canonum conſummatiſſimus Doctor, huic novitati & dedecori, quantum poterat, obſtitiſſet. Jus enim Canonicum ad depoſitionem cujuſcunque ſingularis diœceſis Epiſcopi non minus quàm duodecim requirit Epiſcopos c. ſi quis. 15. q. 7. & tamen Baſileenſes omnes Epiſcopi numero ſeptem crediderunt poſſe à ſe deponi ſummum Pontificem Eugenium.

29. Anno Chr. 1438. dum Baſileenſes cœtus ab Eugenio interdictos proſequuntur, ſuamque habent ſeſſionem 32. nullo jam apud eos ſedente Cardinali præter Ludovicum Arelatenſem: qui, mox ut receſſit ad Eugenium commigrans Julianus Cardinalis, præſedit inter Baſileenſes, donec conventus illorum ſolutus fuit. Julianus autem qui ab initio præſederat Apoſtolicus Legatus, & Concilii poteſtatem adverſus Eugenium revocantem fortiter propugnaverat, perſpiciens demùm Concilii molitiones in apertum ſchiſma ruere, ſe inde prudenter cum aliis pleriſque Prælatis ſubduxit, atque ad Eugenii partes deflexit. Quo eodem anno ceptum eſt Ferrariæ generale Concilium, cui titulo Legati Apoſtolici præſedit Nicolaus Albergatus ex Ordine Cartuſienſium Cardinalis Presbyter tituli Sanctæ Crucis, vir Apoſtolicæ ſanctitatis & vitæ, eximiæque in rebus agendis prudentiæ. Ibi prima ſeſſione decretum eſt, Eugenium juſtis de cauſis & neceſſariis ex conſilio ſacri Senatus tranſtuliſse Ferrariam Synodum Baſileenſem, iſtamque tranſlationem eſse canonicam, proindeque Concilium Ferrarienſe legitimum eſſe. Cuncta verò per conventum Baſileenſem poſt tranſlationem geſta, vel decreta, viribus omninò carere, niſi fortè per legitimum Ferrarienſe Concilium confirmentur: omneſque qui ſacramento ſe Baſileenſi Synodo devin-

devinxiſſent, abſolutos & liberos ab hoc ſacramento eſſe, juſſique ſunt omnes inde intra triginta dies excedere ſub excommunicationis latæ ſententiæ, & privationis omnium dignitatum, beneficiorum, & officiorum pœna.

30. Interea Græcorum Imperator Joannes Palæologus cum fratre Demetrio, ſimulque Joſephus Conſtantinopolitanæ Eccleſię Patriarcha, multique Græcorum Epiſcopi, ſelectique Presbyteri & laici Nobiles ad littus Venetorum appulere; eoſque quantis potuere honoribus excepere Dux & Senatus univerſuſque civitatis Venetæ populus. Inde ſolventes, Ferrariam versùs ad flumen Padum ſitam navigarunt, quo jam Eugenius præceſſerat, qui ab ipſa ſecunda ſeſſione Synodo præſidebat, cum primę non interfuiſſet. Imperatori obviam extra urbem proceſſerunt Cardinales omnes, & Marchio Eſtenſis Ferrarienſis ditionis Princeps: atque ſub aurea umbella Imperatorem ad palatium Pontificis recta perduxerunt, qui volenti ad genua Pontificis ſe demittere non permiſit, ſed amantiſſimè complexus eſt; dataque dextera oſculanda, ad ſiniſtram ſuam conſedere fecit. Indeque ad hoſpitium magnificè ornatum deductus eſt Imperator. Seſſione inſequenti ad quam cùm Latinis ſimul Græci convenere, ſex delecti ſunt Latinis & totidem Græci ad diſputandum alii adversùs alios. Inter ſex Latinos duo eminebant Cardinales Julianus Cæſarinus tituli ſanctæ Sabinæ, qui apud Baſileam Legatus Apoſtolicus præſederat, & Nicolaus Albergatus tituli ſanctæ Crucis. Inter Græcos diſputatores præcipui erant Marcus Epheſinus Metropolita, & Beſſarion Nicænus. Omnibus ex ordine conſedentibus, Latini honoris gratia proque ſua in Græcos humanitate ac benevolentia ſermonis prærogativam his detulerunt. Surgens itaque Beſſarion facundiſſimus orator, accepta priùs ab Imperatore & à Patriarcha Joſepho dicendi facultate, poſt profundam inclinationem orationem habuit exultationis & gratiarum actionis, atque exhortationis ad piè & ſincerè proſequendam ſalutiferam unionem. Sequenti ſeſſione ex parte Latinorum Andreas Rhodi Epiſcopus peroravit pari atque pridiè Beſſarion Nicænus, eloquentia & gratia. Aderant porrò in eodem Concilio duo Inſulæ Rhodi (quæ tunc ab Equitibus ſancti Joannis tenebatur) Epiſcopi, quorum unus Latinos ejus inſulæ incolas dirigebat, alter verò Græcus, qui Græcos dirigebat, (erat autem tunc Andreas unus ex ſenis diſputatoribus Latinis) vocari ſolebat, atque ita ſignat in actibus hujuſce Concilii, Archiepiſcopus Coloſſenſis. Exiſtimabatur enim Coloſſenſes, ad quos ſcribit Apoſtolus, eſſe Rhodios, dicique à Coloſſo æneo, quem Chares Lyndius Rhodi conflaverat; cùm tamen veriùs Coloſſenſes, ad quos Paulus ſcripſit, ſint incolæ oppidi Phrygiæ dicti Coloſſi, vel Coloſſæ, alter verò ex parte Græcorum Rhodi Epiſcopus, à quo inſulares Græci dirigebantur, dici ſolebat Metropolitanus Rhodiorum. Latini hac in Synodo ad latus conſedebant, in quo erat ſummus Pontifex; Græci verò ad latus, in quo collocatum erat Imperatoris ſolium.

31. Anno 1439. ingruente apud Ferrariam peſte, neceſſitas incubuit inde abſcedendi, eaque de cauſa ſacra Synodus Florentiam, primariam Tuſciæ civitatem, quam Arnus præterfluit, translata eſt. Peracta fuerat Ferrariæ ſexta ſeſſio, Florentiæ itaque celebrata eſt ſeſſio ſeptima, diſputatumque in ea eſt de proceſſione Spiritus ſancti, num ſit à ſolo Patre, an etiam à Filio, prodieruntque in certamen Marcus Epheſinus & Joannes Ordinis Dominicani in Longobardia Provincialis. Hic vero tanta ingenii & doctrinæ vi de proceſſionibus Divinarum Perſonarum diſſeruit, & de modo proceſſionis tertiæ Perſonæ à duabus per communem & unicam ſimul Patris & Filii ſpirationem, de ſignificatione vocum naturæ, eſsentiæ, ſubſtantiæ, & ſubſiſtentiæ, ac Hypoſtaſis & quomodo cùm unum idemque ſint tres Perſonæ, diſtinguantur tamen reipſa inter ſe. Deinde de corruptione Codicum Græcorum ab ipſis Græcis poſt conflatum ſchiſma, quam tamen Gręci Latinis injuſtè aſcribebant; confutavitque dilucidè, quæcunque Marcus vel oppoſuerat, vel reſponderat, commonſtravitque, omnes ferè veteres Græcos Patres teſtari apertè, Spiritum Sanctum à Patre per Filium procedere; neminem verò negare, quinimò aliquos ſupereſſe, qui depravationem à ſchiſmaticis Gręcis factam evaſerunt, qui perſpicuè affirment ab utroque ſimul proceſſionem. Ipſam verò particulam, *per*, nihil aliud ſignificare quam principii communis ac unius inter Patrem & Filium ſocietatem in producenda tertia Perſona. Ex his fusè perſpicueque enunciatis, ita caligavit Epheſini animus, ut quamvis lingua promptus & procax eſſet, ſæpiùs obmuteſcere coactus ſit. Cumque ſermonem reſumens Joannes pari doctrinæ fulgore & animi vehementia apertè commonſtraret, ſanctos Baſilium & Epiphanium & alios quoſdam dilertè aſſerere, Spiritum Divinum ex Patre Filioque ſimul prodire, attonito & ſilente Marco, Imperator è ſua ſede reſpondit, reperiri in Græcia multos quoque vetuſtiſſimos Græcorum Patrum Codices, ex quibus vox quoque (*Filioque*) abeſſet perinde ac in recentioribus, quam tamen Latini expoſtulabant per fraudem à Græcis poſt ſchiſmatis tempora eraſam. Cui Julianus Cardinalis replicavit: Nonne cum decreviſſes Sereniſſime Imperator, in certamen prodire, decebat tua tecum arma deferre, ne in ipſo conflictu inermis deprehenſus vincereris? Poſt hæc Græci ipſi apud Patriarcham Joſephum ex ægritudine decumbentem diverſa habuere colloquia præſente Imperatore, qui unà cum Patriarcha Latinis conſentiendum eſſe judicabat in his ad fidem attinentibus cauſis. Hoc idem urgebant additis validiſſimis rationibus & argumentis Beſſarion Nicænus, & Gregorius Scholarius maximæ inter Græcos

exiſti-

exiſtimationis, ſapientiæ, pietatis & doctrinæ viri, Epheſino tamen uſquequaqne cavillante & contradicente. Sub his obitus contigit Joſephi Patriarchæ, qui ad feliciorem vitam profectus eſt relicta propriæ manus ſchedula, profitente ſe fidei, quam ſequitur Catholica & Apoſtolica Roma, cui præeſt Eugenius Papa, firmiter aſſentiri, Romanique Pontificis in univerſam Eccleſiam agnoſcere Primatum, eique indivulsè ſubeſſe. Obiit verò ann. 1431. ejuſque exequiis omnes interfuere Cardinales, ſepultuſque eſt in templo Dominicanorum Florentiæ ritu Greco, cum ſummis honoribus & & ampliſſima funeris pompa.

32. Defuncto Patriarcha, diſceptatum fuit in ſacra Synodo de pœnis Purgatorii, in quas generatim omnes conſenſerunt, ſive in ignis ardore conſtent, ut eſt Latinorum ſenſus, ſive in ipſius loci obſcuritate & incommodis anguſtiſque ſitibus, ut Græcis viſum eſt, atque in his, qualeſcunque illæ ſint, aut mitigandis, aut finiendis, fidelium viventium ſuffragia conducere ac prodeſſe. De azymo aut fermentato pane an ſit ſufficiens Euchariſtiæ conficiendæ materia, poſt aliquot concertationes, in unam omnes convenere ſententiam, in alterutro poſſe conſecrari & ſacrificari, dummodo panis ſit triticeus, ac in eis ſequendam eſſe locorum conſuetudinem. In hoc etiam conſenſerunt, ſancti Spiritus invocationem, quæ in Græcorum Liturgia poſt enunciata myſtica Chriſti verba adhibetur, nullatenus ad conſecrationem pertinere, ſed eſſe preces ad impetrandum pro communicantibus Sacramenti gratiam utiles. Ad poſtremum de omnium Græcorum aſſenſu, duobus omninò exceptis, ut teſtatur Beſſarion, ſcilicet Marco Epheſio, & altero innominato, itum & ſubſcriptum eſt magna omnium lætitia in Latinorum conſenſum, & prolixis diſputationibus Eugenius finem tandem impoſuit anno ipſo 1439. pridie Nonas Julii, omniaque ſacræ Synodi decreta Græcorum Imperator & Antiſtites obſignarunt, eodemque menſe in patriam remigrarunt.

33. Dum adhuc Florentiæ verſaretur Imperator, ſupervenere Legati Patriarchæ Armenorum, qui Imperatorem in procinctu diſceſſus ipſius ſalutarunt, & necdum ſoluta Synodo Eugenium, à quo perhumaniter ſuſcepti ſunt, ſupplices adierunt, rogantes nomine proprii Patriarchæ & gentis ſuæ fide Romana inſtitui, & in ejus unionem admitti. Ea res ingenti lætitia Eugenium affecit, dum videt diviſas Orientis Eccleſias unionem ſupremæ Sedis exquirere, quo tempore Baſileenſes ſe ab illa disjungebant, eique bellum indicebant. Quemadmodum Conſtantinopolitanus Patriarcha ſe œcumenicum ac univerſalem, ita & Armenorum Patriarcha ſe eodem ſenſu Catholicum nuncupabat. Armeni etiam Sacerdotes in Sacrificiis vinum ſine aqua offerebant, ut liquet ex Quiniſextæ Synodi can. 32. Gens quoque iſta Eutychetis hæreſim Chalcedone damnatam ſectabatur, quam etiam nunc conſectatur. His Legatis Eugenius ſacro approbante Concilio Symbolum Coſtantinopolitanæ primæ Synodi, cum additione vocis (*Filioque*) in Eccleſiis concinendum tradidit: *Deinde* Chalcedonenſis definitionem de duabus diſtinctis & inconfuſis in una Chriſti perſona naturis: *Tertiò*, decretum ſextæ Synodi de duabus Chriſti voluntatibus & operationibus: *Quarto*, doctrinam ſeptem Sacramentorum, qualis legitur in decreto unionis, eiſdem ſcripto dedit, ſimulque Athanaſii Symbolum. Iſtud verò de Armenis decretum notatur Florentiæ promulgatum in publica ſeſſione Synodali ſolemni ritu celebrata in Eccleſia majore, ann. Dom. 1439. 10. Calend. Eugenii Pontificatus ann. 9. quo nondum fuit diremptum Florentinum Concilium; duravit enim tres annos ſubſequentes, ut reſpondit in Concilio Trid. Cardinalis à Monte eidem præſidens Epiſcopo Clodienſi neganti Bullam Jacobitarum an. 1441. pertinere ullatenus ad Concilium Florent. quod per errorem exiſtimabat fuiſſe ann. 1439. terminatum. Eugenius enim de ſchiſmate, quod Baſileæ parabatur, ſollicitus judicavit cęptam à ſe Florentinam Synodum eſſe ulteriùs prorogandam. Et utique eodem ipſo anno Baſileenſes ſeſſ. 30. ſententiam depoſitionis in Eugenium à ſeipſis declaratum hæreticum & contumacem protulerunt, cùm non reſtarent apud ipſos niſi ſeptem Epiſcopi, ut Patricius & Nicolaus Cuſanus fidem faciunt. Et ulteriùs ſuam promoventes audaciam ſeſſ. 38. & 39. menſe Novembri ejuſdem anni 1439. Amedæum Sabaudiæ Ducem in locum exacti à ſe Eugenii evexerunt, miſſiſque Legatis eumdem Sabaudum initio reluctantem ad ſuæ conſecrationis & coronationis conſenſum induxerunt, qui tunc Felicis quarti ſibi attribuit nomen.

34. Qui tunc in Francia regnabat Carolus VII. licèt pio ſuccenſus ſtudio reſtituendæ admodum collapſæ laxatæque in toto regno Eccleſiaſticæ diſciplinæ, pragmaticam ſanctionem ex Baſileenſium decretis conflatam, in conventu Præſulum regni apud Bituricas approbaſſet, ultimum tamen Baſileenſium facinus in exautorando Eugenio eique Antipapam ſubrogando ſemper eſt averſatus, miſſiſque Baſileam oratoribus proteſtatus eſt ſe in Eugenii obedientia perſiſtere. Fridericus Imperator nomine tertius Baſileam iter habens, & privatim Amedeum paulò antè ibidem conſecratum ſub noctem inviſens, abſtinuit tamen ab honoribus ſummo Pontifici præſtari ſolitis, ne (inquit Æneas Sylvius) Pontificis ſummi loco idolum coleret. Idemque Æneas, qui à Friderico in famulitium aſſumptus, & poſt aliquot annos electus Papa, Pii ſecundi nomen habuit, poſtquam Baſileenſibus adverſus Eugenium rebellibus obfirmato animo adhæſit, meliori demum propoſito ab iiſdem diſcedens, pari ardore quo Baſileenſes cętus & acta reipſa

& ſcri-

& ſcriptis propugnaverat, reprobavit deinceps contrariis ſcriptis & proſcidit. Ad regem Franciæ dum eſſet in conventu Bituricenſi, oratores miſere Felix & Concilium Baſileenſe Joannem Segovienſem Hiſpanum, & Thomam Corcellium Francum, Eugenius verò Cardinalem miſit Joannem Turrecrematam Hiſpanum ampliſſime doctrinæ hominem, cujus hortamenta Rex ſequutus mandavit toto ſuo regno Eugenium ſummum agnoſci Pontificem. Addidit præterea, ne qua fieret, aut diceretur, ob Regiam affinitatem, qua ſibi proximè conjunctus erat, Domino Sabaudo injuria, ita Felicem vocabat. Poſt aliquot verò annos Rex tantum apud Amedeum contendit, ut ultrò ſe abdicaverit dignitate, & Nicolao V. qui Eugenio ſucceſſit, ſe ſubjecerit.

35. Quod attinet ad ſæcularium Principum & rerum publicarum eventus, horum retexendum eſt filum, qua parte ad pleniorem rerum Eccleſiæ notitiam conferunt. Superiùs a nobis commemoratus Sigiſmundus Auguſtus majori natu fratri Venceslao in regnum Bohemiæ ſucceſſit. Poſt hæc regnum quoque ſuſcepit Hungariæ, ducta in matrimonium Maria unica Regis Hungariæ Ludovici filia, eaque defuncta Barbaram Hermanni Ciliæ Comitis filiam ſumpſit uxorem, ex qua unicam ſuſcepit filiam Elizabetam, quæ patris regna Bohemiam & Hungariam hæreditario jure nacta eſt. Denique Sigiſmundus poſtquam factus eſt Imperator, Elizabetham filiam Alberto ſecundo Auſtriæ Duci nuptu dedit. Albertus Sigiſmundo ſocero mortuo, creatus eſt Imperator, & uxoris jure dotalibus regnis potitus eſt Bohemiæ & Hungariæ. Moritur Albertus, poſt cujus obitum Hungari Turcarum arma formidantes, & Imperium fœminæ imbellis detrectantes, viduam Elizabetham Reginam ſuam Uladislao Poloniæ Regi nubere compulerunt. Poſt hæc nuptialia fœdera, naſcitur ex Elizabetha Ladiſlaus defuncti Alberti poſthumus, quem mater omni abjecta mora ad Fridericum Auſtriacum III. Imperatorem tranſmiſit cum regni corona, quâ infantem recens baptizatum redimiri curarat, metuens ne ab Hungaris in Uladislaum propenſis infans interciperetur. Hungaria univerſa cum Joanne Hunniade pro Uladislao Polono dimicabat, pro Elizabetha verò & infante Ladislao Bohemia. Contigit demum anno 1444. ut atrox prælium committeretur apud Varnam Chriſtianos inter, quorum erat dux ſupremus Rex Polonorum Uladislaus, & Turcas, quos ducebat ſummus eorum Monarcha Amurathes. Bellum iſtud Turcis inexpectatum concitarat Joannes Hunniades contra fidem fœderum anteà utrinque juratorum, & tamen in prælii procinctu Hunniadem ipſum inſolita trepidatio & metus inceſſit, adeò ut diſceſſum ſuaderet, ſuóſque à pugna deterreret. Uladislaus Rex adeò intempeſtivum dedecus averſatus, ſuos ad ſtrenuè pro Religione & patria dimicandum adhortatur, præitque exemplo, adverſarios cum Nobilitatis flore fortiter ad ipſorum munimenta tanto impetu adoritur, ut attoniti Turcæ fugam cum Amurathe meditarentur, ipſeque Amurathes, ſatrapis quibuſdam mortem ipſi ſtrictis gladiis intentantibus, animum reſumere militemque jam terga obvertentem ſiſtere coactus ſit. Scribit Æneas Sylvius, ſi par animus ac Regi obtigiſſet Hunniadi, & cum decem millibus, cum quibus ſeorſum à conflictu ſe continebat, accurriſſet ad Regis fortiſſimè dimicantis ſubſidium, eo die indubitanter pleniſſimam fuiſſe atque illuſtriorem quàm unquam victoriam de Turcis Chriſtiano exercitui obventuram. Uladislaus multis ſaucius vulneribus, ſuiſque longo & acri certamine diminutis & fatigatis concidit; cujus repertum cadaver Amurathes honorificè ſepeliri mandat.

36. Hac accepta clade, mortuoque Uladislao Rege, ſimul convenere Bohemi & Hungari ad agnoſcendum pro ſuo communi Rege infantem Ladislaum, quem a Friderico miſſis nunciis repetebant ut coronarent; quem tamen Fridericus Cæſar dimittere recuſavit, melius quippe & ſecuriùs ſervari apud ſe infantem Regem, quē conſanguinitate propiùs contingebat, quàm ſi populi Nobilibus ſæpiùs inter ſe diſſidentibus committeretur. Nec verò nova opus eſſe coronatione infanti, cui jam à die baptiſmi regni corona fuerat impoſita. Dum autem adoleſceret, utriuſque regni adminiſtratio & bellorum cura Hunniadi omnium conſenſu demandata eſt ac delegata. Hæc fuſiùs referuntur apud Bonfinium in hiſtoriis Hungaricis, Cromerum in Polonicis, Æneam Sylvium in epiſtolis, quas ſcripſit, cùm eſſet Friderico Imperatori à ſecretis, & in Europæ deſcriptione, quam, dum eſſet ſummus Pontifex, elucubravit. Eventus Varnenſis conflictus hoc docuit, ſervandam eſſe ipſis hoſtibus fidem jurejurando firmatam, quod etiam arguit exemplum Joſue ducis erga Gabaonitas.

37. Eugenius Pontifex anno Chr. 1447. rebus humanis morte ſubtrahitur, eique Nicolaus V. Purpuratorum ſuffragiis eligitur ſucceſſor, innumeris clarus virtutibus, bonarum artium doctorumque hominum mirificè ſtudioſus, librorum veterum Græcorum atque Latinorum undecumque conquiſitor & ſedulus inſtaurator. Apud hunc Amedeus Sabaudiæ Dux, Felix appellatus, ſe præſumpto Pontificio abdicavit anno 1449. hortatu & interventu Caroli VII. Franciæ Regis. Illum Nicolaus Cardinalem fecit, primùmque inter Cardinales locum tenere voluit, creavit perpetuum in terris ditionis ipſius temporalis Legatum. Ludovicum etiam Alemandum dictum Arelatenſem, qui cœtibus Baſileenſibus ad finem uſque præſederat Cardinalis, ab Eugenio ſubmotum, atque anathemate ictum, in Cardinalium ampliſſimum Collegium reſtituit, priſtinaſque dignitates & munera. Nicolaum V. fato functum Calliſtus III. ex Borgiarum proſapia: Calliſtum verò Æneas Sylvius dictus Pius II. vir multæ eloquentiæ ac multiplicis eruditionis excepit.

38. Anno 1453. ad clavum Eccleſiæ ſedente Nicolao V. ejuſque Pontificii anno 7. die menſis Maij 29. Græcis imperante Conſtantino Palæologo, obſeſſam Conſtantinopolim urbem in ſuam redigit poteſtatem Mahometes ſecundus, Amurathis ſuperius memorati filius & ſucceſſor. Ipſe Conſtantinus dum irrumpentes ad portam urbis Turcas prohibere conatur, interiit, eumque Mahometes honorifice juſſit ſepeliri. Itaque Græcorum Imperium in prædam Turcarum genti ceſſit, cæptumque a Conſtantino primo, everſum eſt ſub Conſtantino octavo. Mahometes ejus everſor Trapezuntinum præterea Imperium cum Colchide ſubjugavit, Davide Comneno Uſſumcaſſani ſocero, qui ibidem regnabat, cum tota familia Conſtantinopolim abducto, pauloque poſt interempto. Quod Imperium capta a Latinis Conſtantinopoli Iſaacius Comnenus ante annos ducentos quinquaginta conſtituerat. Ad hæc regna duodecim, urbes ſupra ducentas expugnaſſe perhibetur. Idem a Tauruno, quam Belgradum vocant, Hungariæ propugnaculo firmiſſimo ad confluentem Savi in Danubium ſito, & ab inſula Rhodo fruſtra tentatis repulſus eſt. Venetis Lemnum, Mitylenam, Corinthum, Eubæam eripuit, & Capham olim Theodoſiam dictam Genuenſibus; ipſamque Italiam, capta Hydrunto, quæ vulgo dicitur *Otranto*, maritimo Neapolitani regni propugnaculo, terrore complevit. Obiit vero anno milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo.

39. Poſtquam Joannes Hunniades Turcas iterato ad Belgradum, quam obſederant, cum Mahumete profligavit, quæ ultima ejus victoria fuit: eamdem vero urbem ante aliquot annos ab Amurethe obſeſſam magna quoque virtute liberarat, fatis tandem conceſſit. Rex Ladislaus jam ſui capax per ætatem effectus, ad avunculum ſuum Ulricum Ciliæ Comitem regnorum ſuorum Hungariæ atque Bohemiæ adminiſtrationem tranſtulit. Hunc Poloni ſub cuſtodia detinuerunt, eo quod nepotis Ladislai una cum Regina Elizabetha partes adverſus Uladislaum tueretur, cujus ad Varnam interitu recuperata libertate, graves cum Hunniade ob regni adminiſtrationem exercuerat ſimultates. Poſtquam vero mortem Hunniades oppetiit, omnis ſub Rege poteſtas Ulrico ab ipſo Rege delata eſt, cujus gratiam præter jura ſanguinis, per obſequia Rex pupillo adverſus Hunniadem pro Ladislao Polono dimicantem demeruerat. Recordabatur præterea Ladislaus moleſtiarum, quas a prima infantia ab adverſante ſibi Hunniade pertulerat. Igitur inter Hunniadis prolem & Ulricum gravis interceſſit æmulatio & contentio. Reliquerat Hunniades binos ſuperſtites liberos populorum gratia & ſtudiis fretos, Ladislaum & Matthiam Corvinum. Ladislaus per odium & invidiam Ulricum populis inviſum obtruncat. Rex vero popularem tumultum reformidans, non modo tam atrocem offenſam ſilentio premit, ſed præterea Comitem ſuperbum & ambitioſum, a quo ſibi ipſi metuendi cauſa erat, jure cæſum dixit. Ultione vero in tempus commodius dilata, Ladislaum Hunniadem capitis obtruncatione punivit, ejuſque fratrem Matthiam Corvinum, ne quid moliretur mali, carcere incluſit. His ita geſtis dum adventantem ſibi deſponſatam Regis Franciæ filiam magnifico apparatu opperitur, peſtilenti febre non ſine veneni ſuſpicione corripitur Rex Ladislaus, & intra paucos dies in ipſo juvenilis ætatis flore morte abripitur. Ipſe vero Matthias carcere detentus ab Hungariæ Optimatibus & populi favore Hungariæ Rex proclamatur. Hic perſpice, lector, humanarum rerum inſtabilitatem & viciſſitudinem ſtupendam. Rex Hungariæ ſimul & Bohemiæ, qui ſub Hunniadis immoderata potentia vix regni titulum retinebat, dum credit ſibi debitam autoritatem jam in tuto collocatam, in juvenilis ætatis flore, in vicinarum nuptiarum geniali apparatu, in Auſtriam jam profectus ad conjugem dilectiſſimam excipiendam, de præparato thalamo ad tumulum defertur. Ex adverſo Matthias Corvinus, dum in vinculis per fratris ſupplicium indies expectat, ſubito de carcere in regale ſolium transfertur, & de vinculis ad regnum evehitur. Hos eventus Bonfinius, Pius Papa II. aliique eorum temporum Hiſtorici referunt.

40. Inſulæ Cypri regnum anno 1476. ad Venetos tranſit. Hanc inſulam Græcorum imperio ademptam Iſaacius Comnenus pro gubernatore miſſus ſibi tyrannice vindicarat: Sed eidem Comneno per vim ereptam Richardus Angliæ Rex Vidoni Luſiniano tradiderat hac lege, ut Vido ſibi jus omne cederet, quod habebat in Jeroſolymitanum regnum, a quo illum Saraceni dejecerant, & quod tunc ab Ægypti Sultano poſſidebatur, a quo Richardus, ut erat generoſi ſpiritus, illud bello recuperare intendebat. Vido regnum abſque ſudore partum ad ſuos poſteros tranſmiſit. Contigit, ut apud Salaminam regni caput Genuenſes omnes orto tumultu occiderentur, a quibus inſula ad commercium frequentabatur, eorumque merces & opes diriperentur. Quam injuriam ut Reſpublica ulciſceretur, Trugoſium cum valida claſſe miſit, qui inſulam in Genuenſium poteſtatem traduxit, captivoſque Regem cum Regina Genuam abduxit, quibus apud Genuam in carcere degentibus infans naſcitur, qui nomine Reipublicæ in baptiſmo ſuſceptus & educatus, vocatus eſt Janus a civitate Janua, quæ & Genua. Hunc Reſpublica poſtmodum in Cyprum remiſit, retenta ſibi primaria civitate Salamine, quæ etiam *Famaguſta* dicitur, emporium negotiationibus & mercimoniis frequentiſſimum. Huic Jano filius ſucceſſit Joannes Luſinianus, qui Helenam ex Palæologorum progenie duxit uxorem, ex qua filiam ſuſcepit nomine Carlotam, ex concubina vero Jacobum. Carlota ſola proles legitima

cum

cum ſpe dotalis regni Ludovico Duci Sabaudiæ nupſit. Jacobum vero ejus pater ut ſpe regni excluderet, fecit Nicoſienſem Epiſcopum. Sed hic defuncto patre Sultanum Ægypti adiit, eique obſtricta clientelæ & juramenti fide, a Sultano in regnum, pulſis inde Ludovico Sabaudo & Carlota, inducitur. Depulſis pariter Famaguſta Genuenſibus, eaque urbe Jacobo vindicata, Jacobus ut ſibi rempublicam Venetam adverſus Genuenſem conciliaret, Catharinam Marci Cornarii filiam, quam Senatus Venetus ſibi adoptavit, conjugem quæſivit & obtinuit. Moxque extincto Rege Jacobo, ejuſque filio cognomine Jacobo poſthumo, cui mater Catharina ſucceſſit, illud regnum quaſi hæreditario jure Venetorum ditionibus acceſſit anno 1476.

41. Philippo eius nominis ſecundo filius ſucceſſit in Burgundiæ Ducatum & Flandriæ Comitatum Carolus, qui natura ferox ampliſque opibus & poteſtate ſuperbiens finitimos Principes bellis aſſiduis laceſſivit, ſed unde ſtatuum & ditionum ſuarum incrementa ſibi pollicebatur, inde ſibi ultimum excivit exitium. Lotharingiæ Ducem Renatum ſuis viribus longe imparem omni ditione ſpoliatum compulit in Franciam fugere. Inde Helvetios bellum infimis etiam precibus deprecantes adoritur, ſperans his ſubactis Franciam quoque ſe oppreſſurum. Sed ab Helvetiis duobus præliis magna ſuorum internecione profligatur, uno ad Muratem, altero ad Granſonem, quibus ſucceſſibus Renatus opibus etiam Ludovici XI. Franciæ Regis ſuffultus ademptam ſibi dominationem reſumit. Ac Carolus inops conſilii & iracundia præceps, copias admodum diminutas & animis corporibuſque deficientes in Lotharingiam traducit. Prælium ad Nancium conſeritur, quo cæſis partim Burgundis, partim in fugam effuſis, Carolus perimitur, Nancii ſepelitur. Ludovicus Francus his auditis, provincias Burgundiæ Heduorum & Arteſiæ occupat. Unicam Burgundus reliquit filiam Mariam, quæ Maximiliano Friderici tertii Imperatoris filio nupſit, cui ipſe quoque in Imperio ſucceſſit, fuitque per has nuptias provinciis Belgicis & Sequanicæ Burgundiæ Comitatu ditatus.

42. Ferdinandus Aragonum Rex jam ante per uxorem Iſabellam dotali Caſtellæ regno auctus, Granatam, in qua Maurorum reliquiæ conſederant, expugnavit anno 1492. ſibique univerſam Bæticam ſubjecit: qua victoria extinctus eſt Maurorum in Hiſpania dominatus poſt annos ſeptingentos octoginta quam in Hiſpanias eruperant. Sub ejuſdem Ferdinandi auſpiciis Chriſtophorus Columbus, patria Genuenſis, nauticæ rei ſcientiſſimus, an. 1496. Gadibus ſolvens, emenſoque Atlantico Oceano, centeſimo profectionis die novas & incognitas terras aperuit, Cubam, Floridam, Hiſpaniolam, aliaſque oras jampridem hominibus habitatas. Quinto poſt anno, America ab Americo Veſputio Florentino inventa nominataque fuit. Eodem incenſi ſtudio Luſitani hoc ipſo ſæculo Oceanum terraſque remotiſſimas luſtrarunt, ſuoque dominio ſubjecerunt. Vaſcus Gama Luſitanus Regis ſui Emanuelis juſſu Olyſippone profectus, varia regna in Occidentali Æthiopiæ ora detexit an. 1497. Ulterius progreſſus trans æquinoctialem geminoſque tropicos promontorium, quod vocant *Bonæ Spei*, circumflexit, annoque ſequente Calecutum appulit, Goam omnemque illam oram Indici maris perluſtravit, multas in India ſtationes & portus Luſitanis Regibus aſſeruit; & gentibus Europæ viam ad longinquas illas navigationes & commercia opulentiſſima patefecit, & conſtabiliendum in illis remotiſſimis regionibus Chriſti cultum & religionem. Annoque Chriſti 1500. Alvares Capralis pariter Luſitanus in Orientem deſtinatus, ſed ejus claſſe tempeſtate jactata, & in Occidentem impulſa in Braſiliam inſperato appulit, fecitque illam regionem ampliſſimam regni Luſitanici appendicem. His navigationibus factum eſt, ut barbaris gentibus ab æterna ſalute deviis Chriſti fides illuceſceret, ac iter aperiretur ad æternam vitam, ſecundum Iſaiæ prædictionem: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.*

43. Anno Chr. 1473. Calabria in Franciſco de Paula viro profundæ humilitatis, ardentis charitatis, auſterioris vitæ multiſque ſignis & prodigiis illuſtri, novum Eccleſiæ Ordinem peperit, quem Minimorum ſanctus conditor dici voluit.

44. Eruditi plerique Scriptores ſæculo iſto Eccleſiam illuſtrarunt. Joannes Capreolus Toloſanus, Ordinis Prædicatorum, doctiſſimos procudit in quatuor libros ſententiarum commentarios. Floruitque an. 1410. Sanctus Vincentius Ferrerius ex eodem Ordine, ſcripſit tractatum de vita ſpirituali cum pleriſque Epiſtolis. Extant etiam ejuſdem concionum tomi tres. Obiit in Domino an. 1419. Franciſcus Zabarella Archiepiſcopus Florentiæ Cardinalis multa in Jus Canonicum ſcripſit, quemadmodum etiam Nicolaus de Tudeſchis, Siculus, Ordinis ſancti Benedicti, Abbas, deinde Archiepiſcopus Panormitanus, & demum creatus Cardinalis a Felice antipapa. Petrus de Alliaco Epiſcopus Cameracenſis & Cardinalis permulta ſcripſit & Theologica & ad pietatem aſcetica. Hujus extitit diſcipulus Joannes Gerſon Cancellarius Univerſitatis Pariſienſis, & ad Conſtantienſem Synodum legatus a Rege Franciæ miſſus, vir ſcientia & pietate conſpicuus, ut ejus produnt diverſi tractatus. Thomas Valdenſis Anglus, profeſſione Carmelita, ſcripſit egregium Opus adverſus Vvicleffitas & Huſſitas, quod inſcripſit, Doctrinale fidei. Joannes de Anania, Archidiaconus Bononienſis, ſcripſit in Decretales commentaria, & volumen concionum. Sanctus Bernardinus Senenſis, Ordinis S. Franciſci, diverſos edidit tractatus & ſermones. Produxit hoc ſæculum duos

ingenii ſtupendi maximæque doctrinæ viros, quos tamen immatura mors abſumpſit, Alphonſum Toſtatum Hiſpanum, Epiſcopum Abulenſem, qui copioſiſſimis commentariis in Pentateuchum, in Joſue, in Ruth, atque in libros Regum & Paralipomenon, & in Evangelium S. Matthæi, ſublimis animi acumine ac fœcunditate, tot novis anteaque inauditis quæſtionibus, tamque profunda & rerum & linguarum Hebraicæ Chaldaicæque peritia elucidavit, ut nihil ſupra Divinas Scripturas unquam prodierit eruditius. Præterea diverſos contexuit tractatus. Floruit ſub Eugenio quarto, nec quadrageſimum exceſſit ætatis annum. Joannes Picus Mirandulæ & Concordiæ Princeps & Comes, vir ingenio & doctrina pro ætate maximus, vixit annos triginta tres, obiitque anno 1494. Scripſit in initium Geneſis, deque opere ſex dierum expoſitionem multiplicem libris ſeptem comprehenſam. Et libros duodecim contra judiciariam aſtrologiam. Nongentas item concluſiones circa ſcientias omnes & diſciplinas, quas publicis diſputationibus propugnavit, & apologiam adverſus eos, qui aliquas ejus concluſiones carpebant. Sanctus Antoninus patria Florentinus Ordinis Prædicatorum, indeque aſſumptus ad Florentinum Archiepiſcopatum, Summam contexuit hiſtorialem tres in partes diviſam, Summam Theologicam quatuor partibus diſtinctam, Librumque de eruditione Confeſſorum. Æneas Sylvius patria Senenſis, vir doctus, facundus, ingeniique verſatilis, fuit primum ab Epiſtolis Friderico tertio Auguſto, deinde Senenſis Epiſcopus, tum Cardinalis, & ad poſtremum Pontifex maximus, Pius ſecundus nuncupatus, permulta conſcripſit eleganter Hiſtorica, Geographica, Miſcellanea. Binos edidit pro Concilio Baſileenſi Apologeticos libros, quos provectior factus retractavit. Commentarii de rebus geſtis Pii ſecundi ſub nomine Joannis Gobellini attribuuntur Pio ipſi Pontifici: tum quia eorum autographa reperta ſunt ſub nomine Pii ſecundi, tum quia ſtylum reliquorum ejus Operum accuratiſſimè referunt. Laurentius Juſtinianus natus Venetiis, profeſſus apud Canonicos regulares, inde Venetiarum Epiſcopus, & demum primus ejuſdem civitatis Patriarcha, diverſos Divini Spiritus odorem & ardorem ſpirantes tractatus elucubravit; floruitque ſanctitate & miraculis ſub Pontificibus Eugenio IV. & Nicolao V. Joannes de Turrecremata, natione Hiſpanus, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis Presbyter ſancti Sixti ab Eugenio creatus, poſteaque Epiſcopus Cardinalis ſanctæ Sabinæ, Theologus & Juriſconſultus eruditionis eximiæ, cujus inſignis doctrina plurimum contulit in Concilio Florentino tum contra Baſileenſes, tum contra Græcos adverſantes. Ejus eſt Summa de Eccleſia, quatuor diſtincta libris. Item Apparatus ſuper decretum Eugenii de unione Græcorum cum Latinis. Commentaria item in Decretum Gratiani, aliaque permulta. Beſſarion, natione Græcus, patria Trapezuntius, dignitate Nicænus Epiſcopus, poſtea in Cardinalium Collegium ab Eugenio quarto aſcitus, multis pro Eccleſia laboribus perfunctus, vir Græca Latinaque lingua eloquentiſſimus, omnium ſcientiarum peritiſſimus, Platonicæ Philoſophię ſummus contra ſequaces Ariſtotelis defenſor; ſcripſit Orationes pro unione doctiſſimas, quæ Græce Latineque in actis Concilii Florentini leguntur; librum quoque adverſus Marcum Epheſinum pro Eccleſiæ Romanæ defenſione; aliumque adverſus eumdem de verbis Conſecrationis, & de expoſitione verborum Joan. 21. *Si eum volo manere, donec veniam.* Multa etiam procudit in defenſionem Platonis; & Ariſtotelis Metaphyſicam Latinitate donavit. Georgius Scholarius inter Grecos ſapientiſſimus, quatuor edidit orationes de pace ineunda inter Græcos & Latinos, quæ utraque lingua habentur poſt Synodum Florentinam. Hic cenſetur eſſe ille Gennadius, (quippe qui nomen ſuum mutaverit aſſumptus ad Patriarchatum Conſtantinopolitanum) qui Orationes quinque contexuit de quinque controverſis pro Catholica veritate articulis: ſcilicet de proceſſione Spiritus ſancti. 2. De primatu Papæ. 3. De azymo. 4. De Purgatorio. 5. De viſione Dei ante corporum reſurrectionem. Joſeph Epiſcopus Methonenſis eodem tempore librum edidit reſponſionis pro Concilio Florentino ad librum Marci Epheſini ejuſdem Synodi calumniatoris. Extat iſta reſponſio Græce & Latine ad finem ejuſdem Synodi. Gregorius Protoſyncellus, deinde Patriarcha, reſponſionem aliam adverſus eumdem Marcum concinnavit, poſt idem Concilium utraque lingua collocatam. Manuel Caleca Græcus ſimul & doctus volumen pariter contra Græcorum errores edidit, quod in Latinum idioma tranſtulit Ambroſius Camaldulenſis, juſſu Martini Papæ V. idque in libros quatuor partitus eſt. Nicolaus Cuſanus natione Germanus, creatus Cardinalis tituli Sancti Petri ad vincula, vir æque pius & doctus, hoc habuit commune cum Juliano Cæſarino Cardinali ſancti Angeli, & cum Ænea Sylvio, ut Concilio Baſileenſi etiam poſt factam illius ab Eugenio revocationem aliquandiu hæſerint; ſed poſtmodum advertentes hoc idem novum ſchiſma moliri, ab eo non minore ſtudio receſſerunt quam ante protexerant. Multiplices Cuſanus libros exaravit tum ad Theologiam, tum ad Eccleſiæ regimen, tum ad animi devotionem, tum ad res mathematicas, quarum peritiſſimus erat, pertinentes. Dionyſius Cartuſianus, natione Belga, ſanctitatis & doctrinæ laude inſignis, omnes divinæ Scripturę libros egregiis commentariis elucidavit, ſimulque quatuor libros ſententiarum, alioſque diverſos tractatus in lucem emiſit. Thomas à Kempis ex Belgio oriundus, Canonicus regularis, aſcetica multa in lucem edidit. Huic à multis attribuuntur devotiſſimi & celeberrimi quatuor libri de imitatione Chriſti. Henricus Harphius Belga, profeſſione Franciſcanus, multa de contemplatione diviniſque

in ami-

in animas illuſtrationibus in publicum edidit. Joannes Baptiſta Platina Cremonenſis ſcripſit vitas Romanorum Pontificum, à S. Petro ad Paulum uſque ſecundum. Cui libro adjunxit Panvinius Onufrius ſequentium Pontificum vitas uſque ad Pium V. Ambroſius Camaldulenſis Florentinus, Abbas generalis Ordinis Camaldulenſium, Græce Latineque admodum doctus & prudens, multa & præclara ſuo marte compoſuit: prætereaque ſancti Dionyſii libros aliorumque Græcorum varios utileſque tractatus ex Græco idiomate Latine vertit. Angelus à Clavaſio Ligur, Ordinis Minorum, Summam caſuum conſcientiæ in lucem emiſit, quæ Anglica dicitur. Gabriel Biel, natione Germanus, Theologiam in Univerſitate Tubingæ multos annos docuit, Quatuor libros Sententiarum ſcriptis commentariis elucidavit: expoſitionem inſuper Canonis Miſſæ contexuit. Jacobus de Valentia Epiſcopus Chriſtopolitanus commentatus eſt in Pſalmos, in Cantica Salomonis, & alia. Scripſit item contra Judæos de Chriſto reparatore Marſilius Ficinus Florentiæ natus elucubravit multa Theologica, Medica, & Philoſophica, Philoſophiæ Platonicæ, cujus admodum ſtudioſus erat, conſentanea. De Græco etiam vertit & ſcholiis illuſtravit Opera Platonis, & Plotini.

CONCILIUM GENERALE Conſtanſtienſe anno inchoatum 1414.

1. Concilii hujus pro extinguendo trium Pontificum ſchiſmate inſtituti ſeries tota propemodum hiſtorica eſt, cujus præcipuas partes in iſtius ſæculi hiſtoria proſequuti ſumus. Cùm igitur uno eodemque tempore tres exiſterent, qui ſibi Summi Pontificis locum nomenque vindicabant; Joannes XXIII. dictus olim Baltaſſar Coſſa, qui in locum ſuffectus demortui Alexandri V. autoritate nitebatur Piſani Concilii: Angelus Corarius, qui Urbani VI. jure fretus ejus in locum intermediis aliis Pontificibus ſucceſſerat ſumpto ſibi Gregorii XII. nomine: & Petrus de Luna, qui cauſatus vim publicam, quam conſtabat Cardinalibus Conclave tenentibus à populo Romano illatam, per quam coacti fuerant præſentaneæ mortis metu Urbanum VI. eligere, libertate poſtmodum reſtituta, priorem electionem irritam, & inanem declarantes, legitimis ſuffragiis Clementem promoverant, cujus ille ſe jactabat ſucceſſorem, nomenque ſibi Benedicti XIII. aſciverat. Ex his tribus de Romano Pontificatu contendentibus, Joannes XXIII. unà conſentientibus tum ſuis, tum pleriſque aliarum partium Cardinalibus ſtudio Eccleſiaſticæ unitatis adductis, urgentibus etiam & ſuadentibus Chriſtianis Regibus, quos inter laudem præcipuam meritus eſt Sigiſmundus Romanorum Rex, generale Concilium Conſtantiæ quam Rhenus alluit prope Helvetios ſitæ, indixit anno 1413. & proximo inſequenti anno inchoavit menſe Novembris die 5. Quod quarto inde anno Chriſti 1418. die Aprilis 22. finem habuit. Joannes igitur Concilium auſpicatus cum ampliſſimo & ornatiſſimo Cardinalium, reliquorumque Antiſtitum comitatu Conſtantiam advenit: nec multò poſt Sigiſmundus Auguſtus cum pleriſque Germanis Principibus, omnibus ornatus Imperii inſignibus. Tranſactis primis ſeſſionibus circa conſueta œcumenicarum Synodorum præliminaria, ſeſſ. demum 8. damnatæ ſunt excerptæ ex Joannis Vvicleffi hæreſiarchæ Anglicani libris quadraginta quinque ſequentes iſtæ propoſitiones:

1. Subſtantia panis materialis, & ſubſtantia vini materialis manet in Sacramento Altaris.
2. Accidentia panis & vini non manent ſine ſubjecto in Euchariſtia.
3. Chriſtus non eſt in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præſentia corporali.
4. Si Epiſcopus vel Sacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat.
5. Non eſt fundatum in Evangelio, quòd Chriſtus Miſſam ordinaverit.
6. Deus debet obedire diabolo.
7. Si homo debitè contritus fuerit, omnis confeſſio exterior eſt ſuperflua & inutilis.
8. Si Papa ſit præſcitus & malus, & per conſequens membrum diaboli; non habet poteſtatem ſuper fideles ab aliquo ſibi datam; niſi fortè à Cæſare.
9. Poſt Urbanum VI. non eſt aliquis recipiendus in Papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis.
10. Contra Scripturam ſacram eſt, quòd viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.
11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, niſi priùs ſciat eſſe illum excommunicatum à Deo; & qui ſic excommunicat, eſt hæreticus ex hoc, vel excommunicatus.
12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipſo traditor eſt Regis & regni.
13. Illi qui dimittunt prædicare ſeu audire Verbum Dei propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in die judicii traditores Chriſti habebuntur.
14. Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei abſque autoritate Sedis Apoſtolicæ, vel Epiſcopi Catholici.
15. Nullus eſt Dominus civilis, nullus Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.
16. Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab Eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt ex habitu, non ſolum actu delinquentibus.
17. Populares poſſunt ad ſuum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.
18. Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & Parochiani poſſunt propter peccata Prælatorum ſuorum ad libitum auferre eas.
19. Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per Prælatos vel Religioſos, non plus proſunt eidem quam generales, cæteris paribus.
20. Conferens eleemoſynam Fratribus eſt excommunicatus eo facto.
21. Si quis ingreditur religionem privatam qualemcunque tam poſſeſſionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obſervantiam mandatorum Dei
22. Sancti inſtituentes religiones privatas, ſic inſtituendo peccaverunt.
23. Religioſi viventes in religionibus privatis non ſunt de religione Chriſtiana.
24. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.
25. Omnes ſunt ſimoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis, eis temporalibus ſubvenientibus.
26. Oratio præſciti nulli valet.
27. Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.
28. Confirmatio juvenum, Clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſervantur Papæ & Epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.
29. Univerſitates, ſtudia, & collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut diabolus.
30. Excommunicatio Papæ, vel cujuſcunque Prælati, non reſpicienda, quia eſt cenſura Anti-Chriſti.
31. Peccant fundantes clauſtra, & ingredientes ſunt homines diabolici.
32. Ditare Clerum, eſt contra regulam Chriſti.
33. Sylveſter Papa & Conſtantinus Imperator erraverunt Eccleſiam dotando.
34. Omnes de Ordine Mendicantium ſunt hæretici: & dantes eleemoſynam eis, ſunt excommunicati.
35. Ingredientes Religionem, vel aliquem Ordinem, eo ipſo inhabiles ſunt ad ſervanda divina præcepta; & per conſequens ad perveniendum ad regna cælorum, niſi apoſtataverint ab eiſdem.
36. Papa cum omnibus Clericis ſuis profeſſionem habentibus ſunt hæretici, eo quod poſſeſſionem habent, & con-

& conſentientes eis, omnes videlicet Domini ſeculares, & cæteri laici.

37. Eccleſia Romana eſt Synagoga Satanæ, nec Papa eſt immediatus & proximus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

38. Decretales Epiſtolæ ſunt apocryphæ, & ſeducunt à Chriſti fide. Et Clerici ſunt ſtulti, qui ſtudeant eas.

39. Imperator & Domini ſæculares ſeducti ſunt à diabolo, ut Eccleſiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ à Cardinalibus per diabolum eſt introducta.

41. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſuperiorem inter alias Eccleſias.

42. Fatuum eſt credere indulgentiis Papæ & Epiſcoporum.

43. Juramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & commercia civilia.

44. Auguſtinus, Benedictus, Bernardus damnati ſunt, niſi pœnituerint de hoc, quod habuerunt poſſeſſiones, & inſtituerunt, & intraverunt religiones: ſic à Domino Papa uſque ad infimum religioſum omnes ſunt hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ ſunt à diabolo.

Sacra Conſtantienſis Synodus articulos iſtos ac propoſitiones declarat majori ex parte hæreticas, alias reſpective erroneas, ſcandaloſas, piarum aurium offenſivas, temerarias, ſeditioſas. Prohibuit quoque VVicleffi libros, Dialogum, Trialogum, alioſque quocunque nomine cenſeantur, teneri, legi, aut allegari, niſi ad refellendum. Jubet inquiri diligenter, & quoſcunque reperiri poterunt, igne cremari ſub anathematis pœna. Examinatis autem teſtibus ſuper autoris impœnitentia finali, mandat ejus oſſa, ſi ſecerni poſſint, exhumari, & procul ab Eccleſia jactari.

2. Quia vero ſub finem ſecundæ ſeſſionis, Joannes Papa metuens, ne pro ſua pollicitatione compelleretur ad abdicandum ſe Pontificatu, inopinate de nocte fugam verſus conſcium hujus diſceſſionis Fridericum Auſtriæ Ducem capeſſiverat, poſt exactas hujus evaſionis perquiſitiones, miſſaſque ad Joannem iteratas Legationes, & citationes, ſeſſione tandem 11. præſidente Joanne Cardinali Epiſcopo Oſtienſi, qui etiam poſt diſceſſum Pontificis antea præſederat, ad petitionem procuratoris Concilii, conſentientibus quatuor Nationum Syndicis ac Procuratoribus, videlicet Archiepiſcopo Mediolanenſi pro natione Italica, & Electo Poſnanienſi pro Germanica, & Abbate Sancti Lupi pro Gallicana, & Thoma Poltenſi pro natione Anglicana, inſtitui cœpit criminalis proceſſus & inquiſitio juridica, quæ illum onerat nefariis criminibus ſimoniæ frequentiſſime iteratæ, adeout omnia ſacra apud illum venalia eſſent. Præterea rapinarum, peculatus, dilapidationis rerum ac bonorum Eccleſiaſticorum, immanium vectigalium, oppreſſionis pauperum omnis generis tum Clericorum tum laicorum. Inſuper vitæ per impudicitiam ſcandaloſæ, effuſæque in notoria adulteria, inceſtus, & ſtupra, ad hæc notoriæ iteratæque evaſionis & fugæ contra præſtitum juramentum, ut ſchiſma per ejus ambitionem perduraret. Crimina iſta comprehenſa erant articulis quatuor & quinquaginta, quorum ſinguli multis probati erant omni exceptione majoribus teſtimoniis Cardinalium, Epiſcoporum, Abbatum, Principum virorum, multiſque irrefragabilibus ſcripturis publicis, & privatis, quæ pleniùs referuntur in hujuſce Concilii actis. His ſuperadditæ fuere aliæ quædam accuſationes de occiſo per venenum Alexandro Pontifice, ut ejus dignitati ſuccederet, de hæreſi contra rationalium animarum immortalitatem, quam negaſſe ferebatur, aliiſque gravibus culpis, ſed horum ultimorum nulla in hoc judicio habita eſt ratio, quorum nullæ proferuntur probationes. Probatur vero Joannis in præcedentibus ſceleribus obſtinata perverſitas, quatenus ſæpius rogatus & admonitus ab his deſiſteret, ceſſaretque univerſæ Eccleſiæ, quin & ipſis infidelibus & hæreticis ſcandalo eſſe, nullum emendationis morum ſpecimen exhibuiſſet unquam.

3. Reliqua ad hiſtoriam Concilii hujus ſpectantia breviter pro noſtro inſtituto in Synopſi prælibavi. Qui fuerant ex quatuor Nationibus à Concilio ad hoc officium inſtituti Procuratores, cum aliis Prælatis & præclaris viris ad valvas Eccleſiæ, in qua Synodus habebatur, conſiſtentes, proclamante alta voce nomine omnium Joanne Patriarcha Antiocheno ex Gallica natione ſelecto, Joannem Papam cum omnibus ejus receptatoribus & fautoribus citarunt ad Concilium proprio nomine reſponſuros, quorum nemine comparente iterum citatus proprio nomine Joannes fuit præſens ipſe, miſſis à Concilio Legatis aliis, qui Cellam vicinum Conſtantiæ vicum profecti, quo fuerat adductus Joannes, ibique ſub militari cuſtodia detinebatur, cui, Joanne Vautenſi Epiſcopo pro cunctis loquente, ſignificati ſunt in ſcriptoque traditi inquiſitionis criminalis jam memorati articuli, ut ſi quid haberet defenſionis, ipſi ſacroſancto Concilio intra præſtitutum diem præſens proponeret. At Joannes interpellatus reſpondit ſe ratum habere, & quantum in ſe erat, approbare, omni ſi qua ſibi ſupererat autoritate ſacri Concilii editum adverſus ſe proceſſum, ejus ſe juriſdictioni ſubjicere, nihilque in oppoſitum habere defenſionis: ſe porrò in poteſtate illius eſſe velle, judicioque ejus obtemperaturum, nec modo Papali ſed etiam Cardinalitia dignitate ceſſurum, ſi hoc quoque ſacræ Synodo viſum fuerit. Eaque de re priuſquam ad Synodum Legati reverterentur, conſcriptum eſt authenticum inſtrumentum.

4. His ita geſtis & relatis, ſacrum Concilium definitivam protulit ſententiam, qua Joannes dictus XXIII. declaratur contra fidem jurejurando promiſſam fugæ criminalis convictus, Sacri Concilii prævaricator, & deluſor, cæterorumque ſcelerum in juridica inquiſitione expreſſorum convictus reus & confeſſus, proindeque utpote univerſæ Eccleſiæ diſſipator & ſcandaloſus adminiſtrator Summo Pontificatu deponitur, nunquam deinceps eligendus, ſed ſub cuſtodia Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ Regis, quandiu Concilio viſum fuerit, detinendus. Idemque adverſus Angelum de Coriario dictum Gregorium XII. & contra Petrum de Luna, dictum Benedictum XIII. perpetuo & irrevocabili edicto decernitur, cum prohibitione ſub interminatione divinę ultionis, & anathematis pœna, adverſus quemcunque cujuſcunque conditionis & gradus, qui horum aliquem pro Pontifice habuerit, aut ut tali obediverit, vel ad eum recurrerit ut Pontificem. Datum Conſtantiæ in ſeſſione 12. ſacri Concilii generalis die Mercurii 29. menſis Maii anno Domini 1415. indictione octava. Biduo poſt, ſignificatum eſt apud Cellam nomine Concilii Joanni XXIII. definitivum iſtud judicium. Quod idem ipſe concesso ad reſpondendum paucorum horarum interſtitio approbavit, edito hac de re ſcripto. Simulque Crucem Papalem de Camera ſua fecit amoveri. Concilioque humiliter acquieſcens, reliqua omnia ſupremæ dignitatis inſignia exuit & à ſe abdicavit.

5. Poſt hæc celebrata eſt ſeſſ. 13. præſidente Joanne Oſtienſi Cardinali, ut prius. In hac ad petitionem Promotorum ſeu Procuratorum ſacri Concilii, editum fuit decretum prohibens quibuſcumque aliis à Sacerdotibus ad ſanctum Altare ſacrificantibus porrigere vel ſumere Sacramentum Euchariſtiæ niſi ſub ſpecie panis, aut communicandi niſi jejunis, etiamſi Chriſtus JESUS hoc Sacramentum poſt Cœnam, & ſub utraque panis & vini ſpecie Apoſtolis ſuis diſtribuiſſet. Qua de re inviſe Diſſertationem ad calcem iſtius Concilii ſubjectam.

6. Seſſio XIV. Sacri Concilii lætitiam cumulavit. In hac enim Gregorius XII. Procuratore ſuo miſſo Carolo Malateſta Arimini Principe ſuam de Papatu demiſſionem Conſtantiæ palam ſignificavit. Cumque nollet Concilium adhuc pro legitimo agnoſcere, facta eſt ipſius mandato demiſſio iſta coram Sigiſmundo Auguſto; qui propterea cum Proceribus Imperii, aliiſque delectis viris ampliſſimis in aliam ſedem conceſſerat ſeorſim à Concilio, ſed tamen intra eandem in qua Concilium conſidebat, Baſilicam, ibique lectæ ſunt Gregorii de ſua præſenti abdicatione literæ, in acta publica per Sigiſmundi notarios relatæ. Pro certo quidem habendum eſt, nullam in Sigiſmundo utpote laico autoritatem extitiſſe, iſtam Gregorii Papæ, quinetiam ne quidem infimi gradus Clerici beneficiati demiſſionem ſeu reſignationem acceptandi. Solus enim reſignationem cujuſcunque dignitatis aut beneficii Eccleſiaſtici poteſt admittere, qui conferendi poteſtatem habet, præclareque ſacris Canonibus iſtud conſtitutum eſt: *Omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur.*

c. om-

c. omnis res, 27. q. 2. & eſt regula prima in Decretalibus Gregorii IX. de reg. jur. Ideoque Cæleſtinus Papa V. Pontificatui renunciavit in manus ſacri Conſiſtorii, a quo fuerat electus, quod unum poteſtate pollebat eligendi ſucceſſorem vivente ipſo renunciante, ac reipſa Bonifacium VIII. eidem ſublegit. Præterea Concilii Carthaginenſis IV. canon 27. ſapientiſſime decernit, nec Epiſcopum poſſe niſi de conſenſu Synodi, aut Provincialis, aut Nationalis ſuam Eccleſiam dimittere, neque inferiorem Clericum, niſi conſenſione ſui Epiſcopi, a quo & promoveri & deſtitui poteſt. Sed ſufficit ad confirmandam Gregorii XII. demiſſionem, quod ſacra Conſtantienſis Synodus approbarit, ratamque habuerit. His adde hanc acceptandæ illius abdicationis Pontificiæ facultatem potuiſſe a Synodo ipſi Sigiſmundo, aut alteri cuivis delegari. Sed etiam idem Carolus Gregorii procurator per Joannem Dominicum, qui fuerat Cardinalis obedientiæ Gregorii, protulit alias in forma Bullæ literas ejuſdem, per quas conventum Conſtantienſem ad hoc unum approbabat, ut poſt factam a ſe abdicationem ſpontaneam, deinceps pro legitimo & œcumenico & plenaria poteſtate affatim inſtructo Concilio haberetur. Has literas ſacra Synodus admiſit non quaſi ad canonicam autoritatem ſibi neceſſarias perinde ac ſi antea non habuiſſet, ſed ad pleniorem cautelam & uberiorem certitudinem, quaſi jus novum veteri juri ſupperaddens ex acceſſu novæ obedientiæ cumulatum. Tunc vero Cardinales ad ſcamnum Cardinalium Presbyterorum, & ad oſculum ampliſſimi Ordinis accedentem Joannem Dominicum gratulabundi admiſerunt. Sigiſmundus vero priſtinam, a qua pauliſper diſceſſerat, reſumpſit ſedem. Sacra vero Synodus priſtinarum cenſurarum nexus exolvit, atque in Cardinalium cœtum S. Rom. Eccleſiæ de novo cooptavit tam ipſum, qui dictus fuerat Gregorius XII. quam illos quoque omnes, quos Gregorius idem eadem dignitate & gradu decoraverat. Poſtremo hac ipſa ſeſſione 14. ne quid ad ſanctam univerſæ Eccleſiæ unionem relinqueretur improviſum, decernitur ut Petrus de Luna dictus in ſua obedientia Benedictus XIII. per procuratores Synodales ſolemniter requiratur, ut adimpleat quod multoties cum juramento pollicitus fuerat pro Eccleſiaſtica tranquillitate ac pace, ſuo qualicunque Papatu cedat, cum jam duorum eamdem ſibi dignitatem aſſerentium recens præceſſerit exemplum & incitamentum. Quod ſi præſtare recuſet, eumdem ſancta Synodus poſt decem tranſactos ab admonitione dies declarat omni Papatus jure excidiſſe, ſchiſmaticum, contumacem, ſanctæ Eccleſiæ illuſorem, atque hoſtem, una cum ſuis omnibus ſequacibus, quos fulminibus Eccleſiaſticis, & armis ſecularium Principum intra Eccleſiæ unitatem permanentium ut hæreticos & ſchiſmaticos ſubjicit in pœnam.

7. Seſſione XV. Poſt examinatas & damnatas, ut vidimus ſuperius, Joannis Hus propoſitiones hæreticas & erroneas, ipſoque in ſua falſa doctrina præfracte perſiſtente, libri ejus igni traditi ſunt, ipſeque autoritate Concilii exautoratus, quo ſe indignum præbuerat, Sacerdotio, brachio traditus eſt ſeculari, cujus judicio flammis eſt addictus. Prodiit etiam ſingulare decretum Concilii damnans propoſitionem de tyrannicidio his editum verbis: *Præcipua ſollicitudine volens hæc ſacroſancta Synodus ad extirpationem errorum & hæreſum in diverſis mundi partibus invaleſcentium providere, ſicut tenetur, & ad hoc collecta eſt, nuper accepit, quod nonnullæ aſſertiones erroneæ in fide & bonis moribus, ac multipliciter ſcandaloſæ, totiuſque reipublicæ ſtatum & ordinem ſubvertere molientes, dogmatizatæ ſunt, inter quas hæc aſſertio delata eſt:* Quilibet tyrannus poteſt & debet licite & meritorie occidi per quemcunque vaſſallum ſuum & ſubditum, etiam per clancularias inſidias, & ſubtiles blanditias & adulationes, non obſtante quocunque præſtito juramento ſeu confœderatione factis cum eo, non expectata ſententia vel mandato judicis cujuſcunque. *Adverſus hunc errorem ſatagens hæc ſancta Synodus inſurgere, & hunc ipſum funditus tollere, præhabita matura deliberatione declarat, decernit ac definit hujuſcemodi doctrinam erroneam eſſe in fide & in moribus, ipſamque hæreticam, ſcandaloſam, & ad fraudes & deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias dantem reprobat & condemnat. Declarat inſuper, decernit & definit, quod pertinaciter doctrinam hanc perniencioſiſſimam aſſerentes, ſunt hæretici, & tanquam tales juxta Canonicas ſanctiones puniendi.*

8. Seſſione XIX. Hieronymus de Praga vir laicus eloquens & variæ eruditionis, de hæreſi poſtulatus & convictus, palinodiam dixit, ſuamque hæreſim ejuravit tum voce, tum ſcripto, in conſpectu Concilii. Cæterum idem in priſtinam relapſus perfidiam, haud multo poſt, dum celebratur Concilii ſeſſio 21. ſe iterum publice audiri poſtulavit, prolixaque oratione proteſtatus eſt fuiſſe a ſe injuſte reprobatam Vvicleffi & Huſſii doctrinam, quam nunc temporis meliore judicio rectam, fideique divinæ conformem aſſeverabat. Igitur relapſus contumax & perfidioſus hæreticus dimiſſus eſt judicio ſæculari, quo vivens flammis eſt combuſtus, in quarum medio (ut prodit oculatus teſtis Poggius Florentinus) Satanicus martyr Deo laudes & gratias contenta voce inclamabat. Tempore quod ejus ultimam coram Concilio exhibitionem præceſſerat, prudenter carcere ſine charta & calamo, excluſis etiam hominum, de quibus ſuſpicio ſuboriri poſſet, congreſſibus, citra aliam omnem pœnam detentus fuerat: ne libertati redditus priſtinam conſuetudinem reſumens, alios ſeducere pergeret, multiſque ſicut prius vir infidus exitio foret.

Deinde ſeſſ. 39. Ob probatam ab ipſo generalium Conciliorum utilitatem, edicto perpetuo decretum fuit, ut poſt quinquennium a dirempto Conſtantienſi Concilio recenſendum, alterum celebretur, & hoc poſteriore abſoluto Concilio, alterum exacto ſeptennio agatur pariter generale: quo abſoluto deinceps ſingulis decenniis conveniant generalia Concilia in locis per Romanos Pontifices ante cujuslibet ultimi Concilii menſem ultimum de ejuſdem Concilii conſenſu, vel in defectum Summi Pontificis ab ipſomet Concilio indicendis; indictum locum niſi occaſione belli, peſtis, alteriuſve urgentis neceſſitatis commutari non poſſe. Decretum iſtud Patres his exordiuntur verbis: *Frequens generalium Conciliorum celebratio agri Dominici cultura eſt præcipua, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, & errorum, & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem ubberrimæ fertilitatis adducit.* Veruntamen nulla tam ſancta regula figi poteſt, qua homines non poſſint in perniciem abuti. Etenim paucis ab hinc annis generale Concilium ſecundum præſens hoc decretum indictum, novum in univerſalem Eccleſiam ſchiſma Pſeudopontificis Amedei dicti Felicis invehet.

10. Veruntamen propter inſurgentes abuſus, quæ aliquando ſancte conſtituta fuere, non ſunt convellenda, ſed ſollicitè præcavendi ſunt abuſus, ne emergant. Conciliorum convocationes quantæ ſint Eccleſiis utilitati & præſidio, inde colligi poteſt, quia illis obſtiterunt, fierique prohibuerunt ex infidelibus Principibus illi, qui infenſioribus animis bellum adverſus Eccleſiam concitarunt; ideoque Epiſcoporum conventus ſub atrocium pœnarum comminationibus fieri prohibuerunt. Quod de Licinio infenſiſſimo Chriſtianorum hoſte prodit Euſebius lib. 1. vitæ Conſtantini: & de Genſerico Vandalorum immaniſſimo Rege, qui omninò Eccleſiam Chriſti funditus evertere moliebatur feralibus edictis & ſuppliciis Conciliorum prohititoriis, perhibet Victor Epiſcopus Uticenſis in ſua hiſtoria de Vandalica perſecutione. Ex oppoſito Concilia Summique Pontifices ea frequentius renovari edixerunt, ut liquet ex hac Conſtantienſi ſeſſione, & ex effato Urbani Papæ V. quod ſuperius appoſui in limine Vaurenſis Concilii anni 1308. De Provincialibus autem Synodis frequentandis conſule Apoſtolorum canonem 36. & Nicænę primæ Synodi can. 5. Antiochenæ can. 20. Chalcedonenſis can. 19. aliaque a nobis adducta ad Nicænum illum can. 5. Quibus adde Concilii Turonenſis ſecundi anni 567. can. 1. His adjunge S. Leonem Papam epiſt. 84. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, & Carolum Magnum ſtatuentem Capitularium lib. 1. cap. 133. *Ut per ſingulos annos Synodus bis fiat a Provincialibus Epiſcopis cum ſuo Metropolitano propter cauſas Eccleſiæ.* Imitabatur religioſiſſimus Francorum Rex & Imperator Conſtantini Auguſti pietatem, qui ut fidem facit Cæſarienſis Euſebius, nullis laboribus, nulliſque parcens expenſis, omnibus ſollicite providebat, quæ ad Conciliorum celebrationem & Epiſcoporum commoda requiri poterant; miſiſque ad Provinciarum Præfectos tractoriis literis diſtricte man-

mandabat, ut ſingulis Epiſcopis vehicula, equos, & omne viaticum tam ipſis quam eorum comitatui conveniens large ſuppeditarent. Supereſt ejuſdem Conſtantini Auguſti epiſtola ad Ablavium Prefectum tractoria, pro Epiſcoporum ad Synodos proficiſcentium expenſis affatim providendis. S. etiam Gregorius Magnus lib. 12. epiſt. 31. ad Felicem Siciliæ Epiſcopum, ipſum admonet, ut memor regulæ a Patribus inſtitutæ bis in anno convocari Concilia curet. Concilio etiam Aurelianenſi ſecundo can. 2. ſancitum legimus: *Ut Metropolitani ſingulis annis comprovinciales ſuos ad Concilium evocent*. Tertium quoque Aurelianenſe Concilium anni 538. can. 1. hoc idem præcipit de convocando Provinciali Concilio ſemel unoquoque anno. Concilium præterea Toletanum tertium anni 589. can. 18. meminit quidem anteriorum canonum, quibus decernebatur, ut Concilia Provincialia ſingulis annis bis celebrarentur: attenta tamen itinerum longitudine, Hiſpanarumque Eccleſiarum paupertate, ſemel unoquoque anno ſufficere declarat, ſi ſingulis quibuſcunque annis ſemel Synodus Provincialis habeatur in loco, quem Metropolitanus deſignarit. Cui conſonat Concilium pariter Toletanum IV. anni 633. c. 3. & Toletanum undecimum c. 15. His ſuum addit calculum Concilium Meldenſe, in quod convenere plerique cum ſuis Suffraganeis Metropolitæ anno 845. Sic enim decernit can. 32. *Ut Principes juxta decreta Canonum, per ſingulas provincias ſaltem bis, aut ſemel in anno, a Metropolitanis & Diœceſanis Epiſcopis Synodice conveniri concedant*. Senſim itaque ſacra elanguit diſciplina; prioribus enim Eccleſiæ canonibus duæ in anno Synodi & præcipiebantur & convocabantur: ſucceſſit his illa tepiditas zeli, quæ una Synodo intra annum contenta fuit; ſucceſſit tandem his ætatibus aureæ (ut ita dicam) & argenteæ ſæculum ferreum, quo ejuſmodi Synodorum celebrationes prorſus deſierunt, atque omne pietatis ſtudium extinctum eſt. Addo enim, quod ad vitia extirpanda, & depravatos mores reformandos, neceſſariæ Synodi ſunt, ut Toletanum Concilium anni 675. in ſui præfatione, omnium morum ejus Provinciæ, quæ obrepſerat, perverſitatem non alii cauſæ quam longiori Synodorum Provincialium intermiſſioni aſcribat.

Quam pernicioſam negligentiam ab univerſa Eccleſia prorſus amoliri cupiens vigilantiſſimus Pontifex Innocentius III. convocato apud Lateranum generali Concilio ſic edicit can. 6. *Sicut olim a Sanctis Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare, in quibus de corrigendis exceſſibus & moribus reformandis, præſertim in Clero, diligentem habeat cum Dei timore tractatum*. Habetur c. ſicut olim de accuſatio. Attamen illa ſanctio ſemel convocandæ in anno Synodi Provincialis diu non invaluit. Cumque meliora non ſperarentur ob temporum morumque relaxationem & neglectum, Concil. Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 2. de refor. præcipit omnibus Metropolitanis, ut ſingulis trienniis Suffraganeorum ſuorum Synodum cogant, eodemque præcepto aſtringit ſingulos Suffraganeos, ut eo conveniant & aſſiſtant. Quod idem inſtitutum edictis quoque Chriſtianiſſ. Franciæ Regum firmatum eſt, ſcilicet Henrici III. an. 1572. art. 2. & ſub ejus regno Comitiis quoque Bleſenſibus art. 10. & 24. Sed proh pudor! ſive Prælatorum Eccleſiam Chriſti neglectui habentium oſcitantia, ſive laicorum Officialium juſtis Epiſcoporum votis intercedentium æmulatione, ſive quacunque alia infauſta obſtante cauſa, Eccleſia Chriſti ſponſa, gentiumque regina tam ſalubri, tamque neceſſario præſidio ſpoliata ingemiſcit. Quænam vero ſocietas hominum in terris incolumis perſiſtere ſine communicato conſilio poteſt? Nulla prorſus, nullum Regnum, nulla Reſpublica, nullus exercitus, nulla navis ne quidem piratica, nullum ſodalitium, neque latronum quidem. Quin etiam ipſi hæretici Calviniſtæ ſuas exercent & palam convocant Synodos, ſola tamen Eccleſiæ Catholicæ navis, ventorum turbinibus, fluctuum jactationi, ſcopulorumque ac Syrtium occurſibus agitata, abſque Conciliis dimittitur.

11. Hac eadem ſeſſ. 39. editum eſt decretum iſtud de ſpoliis & procurationibus: *Cum per Papam facta reſervatio & executio & perceptio procurationum Ordinariis & aliis inferioribus Prælatis debitarum ratione viſitationis, necnon & ſpoliorum decedentium Prælatorum aliorumque Clericorum gratia Eccleſiis, monaſteriis, & aliis beneficiis, Eccleſiaſticiſque perſonis afferant detrimenta, præſenti declaramus edicto, rationi fore conſentaneum, & reipublicæ accommodum, tales per Papam reſervationes ac per collectores, & alios autoritate Apoſtolica deputatos ſive deputandos, exactiones ſive perceptiones de cætero nullo modo fieri ſeu attentari; quinimo procurationes hujuſmodi quorumcunque Prælatorum, Cardinalium etiam, vel ipſius Papæ familiarium, Officialium, & aliorum quorumvis Clericorum in Romana Curia, vel extra ubicunque & quandocumque decedentium, ſpolia ſeu bona, eorum mortis tempore reperta, plene & libere pertineant illis, & ab illis recipiantur, quibus alias, præfatis reſervationibus, mandatis, & exactionibus ceſſantibus, competerent & pertinere deberent. Prælatis etiam inferioribus & aliis hujuſmodi ſpoliorum exactiones præter & contra juris communis formam fieri interdicimus; conſtitutione felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi, quæ incipit* Præſenti, *ſuper hoc edita ſpecialiter, in ſuo robore duratura.* Porrò illa conſtitutio, *Præſenti*, habetur ſub titulo de offic. Ordin. in 6.

12. Seſſione 40. Statuitur, ut futurus Romanus Pontifex proximè eligendus, ejuſque futuri ſucceſſores ſtudeant Eccleſiam reformare tam in capite quàm in membris, & Romanæ Curiæ defectus emendare: reformandarum verò rerum catalogum iſtum contexuit. Primò de numero, qualitate, & natione Dominorum Cardinalium. 2. De reſervationibus Sedis Apoſtolicæ. 3. De Annatis, de communibus ſervitiis & minutis. 4. De collationibus beneficiorum & gratiis expectativis. 5. De confirmationibus electionum. 5. De cauſis in Romana Curia tractandis, vel non. 7. De appellationibus ad Romanam Curiam. 8. De officiis Cancellariæ, & Pœnitentiariæ. 9. De exemptionibus & incorporationibus tempore ſchiſmatis factis. 10. De Commendis. 11. De fructibus medii temporis. 12. De non alienandis bonis Romanæ Eccleſiæ. 13. Proter quæ & quomodo Papa poſſit corrigi & deponi. 14. De extirpatione Simoniæ. 15. De diſpenſationibus. 16. De proviſione Papæ & Cardinalium. 17. De indulgentiis. 18. De Decimis. Hoc adiecto, quòd facta per Nationes deputatione prædicta, liceat eis de licentia Papæ liberè ad propria remeare.

13. Poſt hæc ſeſſ. 41. cui ſicut ſuperius præfuit Joannes Oſtienſis Epiſcopus Cardinalium Decanus, poſt ſacra ſolemnia, & perlectam Clementis Papæ VI. conſtitutionem de modo & forma Conclavis in Pontificum electionibus, emiſſoque juramento, delecti ſunt Nationum electi, hac utpote extraordinaria vice Cardinalibus adjungendi, num. 30. erant vero Cardinales viginti, qui ex tribus obedientiis ad Concilium convenerant. Hi omnes ſimul conclave ſunt ingreſſi die Novembris 8. an. 1417. hi ſimul tertio poſt ingreſſum die Novemb. 11. ipſo die S. Martini Turonenſis Epiſcopi cultui dicato, Summum dixere Pontificem Odonem Columnenſem, ex nobiliſſima Columnenſium familia Diaconum Cardinalem tituli S. Georgii in Velabro, qui in honorem ejus ſancti Epiſcopi, cujus tunc dies feſtus occurrebat, Martini ſibi nomen elegit, nomine quidem tertius, ſed ob confuſam duorum Martinorum Summorum Pontificum denominationem, dictus eſt quintus, humanitate, manſuetudine, juſtitiaque & prudentia præcellens. Ea vero fuit omnium de ejus creatione lætitia, ut præ ingenti gaudio vix loqui poſſent, vocibus exultantium & applaudentium undique perſonantibus. Effuſus immenſa lætitia Sigiſmundus ad conclave accurrit, profuſiſque præ gaudio lacrymis exultabundus, poſt tot exantlatos a ſe pro Eccleſiæ pace labores, omnibus Electoribus gratias ab ipſo limine conclavis egit, quod tam felici electione pene collapſam Dei Eccleſiam erexiſſent. Simulque ad ſedem novi Pontificis properans, cum ſumma veneratione ſe proſternens, ejus exoſculatus eſt pedes; quem contra Pontifex amplexus erexit, eidemque gratias rependit, quod ejus indefeſſis ſtudiis pax reddita fuerit Eccleſiæ, continuiſque laboribus, a tempore exorti Schiſmatis, recenſendi ab ipſo die quo adverſus Urbanum VI. Clemens dictus VII. Apoſtolicam ſedem occupavit, aduſque electionis Martini diem, per integros triginta novem annos cum duobus quadrageſimi anni menſibus, emenſis ac evolutis: quanquam ne tunc quidem ſciſſura Eccleſiæ plene reſarcita eſt, ſuperſtite adhuc Petro Lunenſi,

& qui ſuffectus ei ſucceſſor fuit Clemente VIII. quos aliqua ſemper coluit obedientia : & ſic funeſta illa diviſio annos tenuit quinquaginta.

Seſſionibus poſterioribus ſcilicet XLII. XLIII. XLIV. & XLV. quæ Concilio finem impoſuit, per ſe præſedit Martinus V.

14. Seſſione XLIII. Martinus Pontifex, ſacro approbante Concilio, exemptiones reſcidit Eccleſiarum quarumcunque, Monaſteriorum, Capitulorum, Locorum, Beneficiorum, aut perſonarum, quas indulſerunt Romani Pontifices poſt obitum Gregorii XI. & ſub Ordinariorum revocat poteſtatem. Atque in futurum providens declarat, ſe nullatenus intendere exemptiones novas concedere niſi cauſa plene cognita, & illis quorum intereſt vocatis. Eadem ſeſſione idem edixit ut ſequitur; *Uniones ac incorporationes tempore obitus Gregorii XI. factas, cum certa regula dari non poſſit, ad querelas eorum, quorum intereſt, ſi non rationabilibus & veris cauſis factæ fuerint, licet Apoſtolicæ Sedis autoritas intervenerit, revocabimus juſtitia mediante.* Qua eadem ſeſſione ſanxit: *Fructus & proventus Eccleſiarum, Monaſteriorum, Beneficiorum vocationis tempore obvenientes, juris, vel conſuetudinis, vel privilegii diſpoſitioni relinquimus; illoſque nobis vel Apoſtolicæ Cameræ prohibemus applicari.*

15. Eadem item ſeſſione ſic conſtitutum eſt: *Multæ contra ſimoniacam pravitatem ab olim factæ ſunt conſtitutiones, quibus ille morbus non potuit competenter extirpari; Nos volentes de cætero, ut poſſumus attentius providere, ſacro approbante Concilio declaramus; quod ordinati ſimoniace ab executione ſuorum Ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autem, poſtulationes, confirmationes, & quævis proviſiones ſimoniacæ Eccleſiarum, Monaſteriorum, Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, & Beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcunque deinceps factæ, nullæ ſint ipſo jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur; nec promoti, confirmati, aut proviſi faciant fructus ſuos; ſed ad illorum reſtitutionem teneantur. Statuentes inſuper, quod dantes & recipientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, etiamſi Pontificali aut Cardinalatus præfulgeant dignitate.*

16. Ibidem pariter de Diſpenſationibus hæc ſtatuit: *Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus abſurdum, ut qui beneficia obtinent, recuſent aut negligant officium exercere. Nos igitur ſacro approbante Concilio, omnes diſpenſationes a quibuſcunque pro Romanis Pontificibus ſe gerentibus conceſſas quibuſcunque electis, confirmatis, ſeu proviſis ad Eccleſias, Monaſteria, Prioratus conventuales, Decanatus, Archidiaconatus, & alia quæcunque beneficia, quibus certus Ordo debitus eſt, vel annexus, ne munus conſecrationis Epiſcopi, ſive Abbatis benedictionem, aut cæteros debitos aut annexos Ordines ſuſcipiant, præter illas, quæ ſecundum formam conſtitutionis Bonifacii octavi, quæ incipit:* Cum ex eo quod felicis, *de electione in 6. factæ ſunt, revocamus: ſtatuentes, ut qui de præſenti illos, vel illa obtinent, infra ſex menſes a die publicationis hujuſmodi conſtitutionis noſtræ, & qui in poſterum obtinebunt, infra terminum juris ſe faciant conſecrari, aut benedici, ſeu ad alium debitum Ordinem promoveri: Alioquin ſint ipſis Monaſteriis, Eccleſiis, Dignitatibus, Perſonatibus, Officiis, & Beneficiis ipſo jure privati; & aliis libere conferantur, aut provideatur de illis: cæteris conſtitutionibus circa hoc editis in ſuo robore duraturis.*

17. De decimis autem, & aliis oneribus Eccleſiaſticis ibidem ſic proviſum eſt: *Præcipimus & mandamus, jura quæ prohibent inferioribus a Papa decimas & alia onera Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis imponi, diſtrictius obſervari. Per nos autem nullatenus imponantur generaliter ſuper totum Clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu & ſubſcriptione fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & Prælatorum, quorum conſilium commode haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo Regno, vel Provincia, inconſultis Prælatis ipſius Regni, vel Provinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel illorum majori parte; & eo caſu per perſonas Eccleſiaſticas & autoritate Apoſtolica duntaxat leventur.* Huc refer cap. non minus, & c. adverſus, de immunit. Eccleſ. ambo ex Conciliis Lateranenſibus.

18. Terminatur iſta ſeſſio 43. editis conſtitutionibus de vita & honeſtate Clericorum circa tonſuram & capillos, veſteſque clericales, & cultum exteriorem, ut ſit modeſtus & ab omni luxu alienus. Arguit & execratur (hoc enim verbo utitur) in Prælatis Eccleſiæ *longas cum ſumptuoſa ſuperfluitate veſtes, & fodraturas ultra veſtis oram excedentes.* Veteres inſtaurat de Clericorum exteriore cultu Canones, quibus novas adjungit pœnas adverſus inobedientes.

19. Seſſione XLIV. Martinus Pontifex maximus de conſenſu generalis Concilii locum celebrandi proxime (ſcilicet ut conſtitutum hic fuerat ſeſſione 39. poſt emenſum quinquennium) civitatem Papienſem deſignavit.

20 Ad poſtremum Seſſione XLV. dimiſſum eſt in pace ſacroſanctum Concilium. De cujus approbatione interpellatus Martinus reſpondit propria voce & palam ore Auguſtini de Piſis Fiſcalis & Conſiſtorialis Advocati, eo modo quo ſupra dixi. Sicque deſiit ſacrum generale Concilium die vigeſima ſecunda Aprilis anni Domini 1418.

21. Gregorius XII. cum eſſet longo ſenio provectus, non diu propriæ abdicationi ſupervixit. Joannes autem XXIII. cui laus multa debebatur ex ſpontanea hujus Concilii indictione, ſuæque dignitatis abdicatione; quia tamen per ſui evaſionem contra promiſſam jurejurando fidem, diſſidendi a ſe cauſam dederat, peſſime omnium habitus eſt in inquiſitione gravium criminum, & Synodali ſententia gravi inuſtus infamia & perpetuæ addictus cuſtodiæ; attamen poſt dimiſſum Concilium, inſignem Martini Pontificis expertus eſt humanitatem. Cum enim Sigiſmundo Auguſto ejus detentionis cura a Concilio demandata fuiſſet, Pontifex Martinus occultis officiis peregit, ut fineretur clam dilabi, illeque arrepta ex Germanico carcere fuga, properavit ad Pontificem Florentiæ tunc degentem, ad cujus pedes provolutus, ſe ſuamque vitam & fortunas in ejus conſtituit poteſtate. Quem ille magna exceptum benignitate Epiſcopum Tuſculanum & Cardinalem creavit, atque inter ſacri collegii Purpuratos Decanum fecit.

PAPIENSE, AC SENENSE

Concilium anni 1423.

1. Cum ad Concilii Conſtantienſis exitum Martinus V. de Concilii conſenſu, proximum intra quinquennium generale Concilium celebrandum in Papienſi oppido Ticino olim dicto indixiſſet, eo quoſdam Epiſcopos & regularium Prælatos anno 1423 præmiſit ſacrum Concilium auſpicaturos. Sed tranſacto trimeſtri ab eorum adventu, cum nec alii advenirent, jamque peſtis oppidum invaſiſſet, quod olim extiterat Longobardorum Regum ſedes & regni caput, inde commigrare neceſſe fuit, deſignataque Senenſi ad Concilii tranſlationem urbe, plerique Antiſtites in eam confluxere, numero tamen ad Concilium generale adhuc impari, qui de reformationis articulis minime inter ſe convenientes, omnem ea de re definitionem ad Pontificem remiſerunt. Interim Alfonſus Aragonum Rex Martino Papæ infenſus, eo quod Ludovico Andegavenſi a Joanna Neapolitana Ladiſlai ſorore adoptato jura & ſucceſſionem ejus regni adjudicaſſet, reſciſſa præcedenti adoptione Alfonſi ob ejus ingratum erga beneficam ſibi Joannam animum, quam regno exturbare conatus fuerat, ut ſolus regnaret, belloque internecino inſectabatur. Ille inquam Alfonſus Aragonum Rex in odium Pontificis partem Antipapæ Petri Lunenſis pene extinctam reſuſcitavit, eumque pro legitimo Pontifice haberi juſſit, & ad Senenſe Concilium oratores tranſmiſit, qui Petri a Luna cauſam agerent, Conciliumque, ſi fieri poſſet, in ejus partes traducerent, multa pecuniarum largitione. Hanc ob cauſam veritus Martinus, ne ſcintilla iſta incendium aliquod excitaret, Concilium mature diſſolvit, atque in ſequens ſeptennium celebrandum alterum Baſileæ Rauracorum indixit. Anno inſequenti mortuus eſt inveteratus ille dierum malorum Petrus a Luna expletis umbratilis pontificatus annis triginta, cum tamen nemo ſucceſſorum Petri annum, quo deſiit Romanus Petri Pontificatus apud Romam ſedentis, potuerit attingere, quamvis juvenes non pauci eam ſedem aſcenderint in tam longo annorum a Petro decurſu. Moriens Lunenſis ſuos apud Paniſcolam ſub obtentu æternæ maledictionis adjuravit, ut ſibi demortuo eligerent ſucceſſorem. Itaque a duobus ejus Cardinalibus ſuperſtitibus creatus eſt Pontifex Ægidius Sancii Barcinonenſis Eccleſiæ Canonicus, qui ſe Clementem

mentem VIII. dixit, quem in odium Martini Alfonſus Aragonum Rex fovit ad ann. uſque 1429. menſemque Junium, cujus die 26. compoſitis demum cum Martino rebus, ex Alfonſi Regis voluntate Ægidius inſignia Pontificia dimiſit, & Paniſcola ab ſceſſit.

CONCILIUM PARISIENSE anni 1429.

1. ANno celebrationis Concilii hujus, Carolus VII. Francici regni jus habebat, non tamen poſſeſſionem regni, niſi exiguæ partis; Angli enim majori parti dominabantur. Quos tamen ſequentibus annis Carolus paulatim toto regno exegit. Concil. iſtud ſub Anglica dominatione peractum eſt. Pariſiis enim degebat nomine Regis Anglorum Dux Bedfordiæ, titulo decoratus Regentis per univerſum Franciæ Regnum; ſummo tunc exiſtente Pontifice Martino V. Imperatore autem Sigiſmundo. Concilio huic Provinciali præſedit Archiepiſcopus Senonenſis Joannes, Suffraganeum tunc temporis habens Pariſienſem Epiſcopum. Joannes hanc indicens Synodum ſic præfatur: *Cum quibuſdam Canonicis ſanctionibus cautum exiſtat, quod omnes & ſinguli Chriſtianitatis Archiepiſcopi de triennio in triennium ſua Concilia Provincialia ſub certis pœnis, canonico tamen ceſſante impedimento, celebrare teneantur, in quibus de criminibus corrigendis, ac moribus in Clero & populo reformandis, diligenter tractari oporteat, fueruntque talia Concilia a multis retroactis temporibus quodam deſidioſo neglectu prætermiſſa, quæ ex re multa & varia delicta incorrecta remanſerant, & plurimum in magnum animarum periculum invaluerant, ac de die in diem invaleſcunt, propter quæ veriſimiliter præſumitur iram Domini ſuper Nos, & ſuper gregem nobis ab eo creditum, in eorumdem pœnam & vindictam delictorum deſcendiſſe. Quapropter Nos cupientes circa prædicta, quantum nobis adeſt poſſibilitas, de opportuno remedio providere, hujus noſtræ Senonenſis Provinciæ Concilium Pariſiis convocamus, &c.* Etenim Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. jubet, quemadmodum & cætera quæ præceſſere, ſingulis ſemeſtribus Provinciales Synodos renovari. Matiſconenſis ſecundi Concilii anni 585. canon 20. decernit, ſingulis trienniis celebrari Synodos Provinciales: *Univerſæ (inquit) fraternitatis deliberatione complacuit, ut ad Synodum poſt trietericum tempus omnes conveniant.* Concilium Lateranenſe quartum œcumenicum ſub Innocentio III. can. 6. *Sicut olim* (ait) *a Sanctis Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare.* Sed quo numero? Non exprimit. Quod enim ait Concilia in plurali, poteſt ad plures Metropolitanos & Provincias plures referri.

2. Can. I. *Glorioſiſſimi Eccleſiæ Doctores, ac plurimi ex Sanctis antiquis Patribus, ſervitium Eccleſiaſticum ad laudem & gloriam DEI Creatoris noſtri, & ejus benedicti Filii JESU Chriſti Domini noſtri ſancte & laudabiliter inſtituerunt & ordinaverunt. Quod quidem ſervitium tanto ſanctius & reverentius fieri oportet, quanto ille, ad cujus ſit laudem & honorem, ſanctior & glorioſior exiſtit. Sane prout quibuſdam referentibus, & per experientiam didicimus, plures Eccleſiarum miniſtri non attendentes Majeſtatem & dignitatem illius ad cujus ſunt deputati famulatum, in ſuis officiis Eccleſiaſticis minus devote & reverenter ſe habent, quod in plurimorum ſcandalum ac exemplum pernicioſum cedere dignoſcitur. Quapropter nos attendentes, quod licet ſummo Deo Creatori noſtro digne ſervire non poſſumus; tamen quantum humana ſinit fragilitas, eidem debemus cum devotione & ſanctitate præſtare famulatum: omnibus tam Cathedralium, quam Collegiatarum, ac cæterarum quarumcunque Eccleſiarum Clericis & miniſtris præcipimus ſub pœna privationis ſuarum diſtributionum vel alia arbitrio Superiorum infligenda, quatenus amodo divinum ſervitium in Eccleſiis ſuis tractim atque devote & horis congruentibus dicant atque decantent, & in Pſalmorum decantatione pauſas faciant in medio verſuum, prout convenit: nec pars Chori pſallitura alium verſum incipiat, antequam ab alia parte ſit omnino alius verſus finitus. Capitula autem ſupradictarum Eccleſiarum, vel eos, ad quos de jure vel conſuetudine ſpectat divinum Officium ordinare, in Domino exhortamur, quatenus prædictum ſtatutum, & alia ſequentia, quæ divinum Officium concernunt, faciant cum ſolita diligentia a ſuis Clericis irrefragabiliter obſervare.*

Huc pertinet conſtitutio Concilii generalis Lateranenſis quarti ſub Innocentio III. can. 17. relata in c. dolentes, de celebra. Miſſa. ſic enunciata: *Dolentes referimus, quod non ſolum minores quidam clerici, verumetiam aliqui Eccleſiarum Prælati, circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes illicitas (ut de aliis taceamus) fere medietatem noctis expendunt: & ſomno reſiduum relinquentes vix ad diurnum concentum avium excitantur, tranſcurrendo undique continua ſyncopa Matutinum. Sunt & alii, qui Miſſarum ſolemnia vix celebrant quater in anno, & (quod deterius eſt) intereſſe contemnunt: & ſi quando dum hæc celebrantur, interſint, Chori ſilentium fugientes, intendunt exterius collocutionibus Laicorum: dumque auditum ad indebitos ſermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitus inhibemus, diſtricte præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſe celebrent pariter & devote.* Quæ verba Gloſſa in decretalibus ſic exponit: *Studioſe, quantum ad officium oris, id eſt ſine ſyncopa, devote quantum ad officium cordis.* Certe ipſamet pſalmodia, & ſacrorum Canticorum cantus permultum confert mentibus rebus vanis non addictis, ad devotionem, & pios cordis affectus, per quos Chriſti gratia elicitur, & in cordis intima effunditur. Præſtat hac in re Sanctum audire Doctorem Eccleſiæ Ezechielem: *Cum Heliſæum Prophetam Joſaphat de futuris requireret, & Prophetiæ tunc ei ſpiritus deeſſet, Pſaltem fecit applicari, ut Prophetiæ ad hunc ſpiritus per laudem pſalmodiæ deſcenderet, atque ejus animum de venturis repleret. Vox etenim pſalmodiæ cum per intentionem cordis agitur, per hanc omnipotenti Domino ad cor iter paratur, ut intentæ menti vel Prophetiæ myſteria, vel compunctionis gratiam infundat. Unde ſcriptum eſt: Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei. Quod enim Latine* Salutare, *hoc Hebraice* JESUS *dicitur. In Sacrificio igitur laudis fit JESU iter oſtenſionis; quia dum per pſalmodiam compunctio effunditur, via nobis in corde fit, per quam ad JESUM in fine pervenitur.*

Can. II. *Caveant etiam ſupradicti Clerici a locutionibus, deriſionibus, & garrulationibus, quas in Eccleſiis plures ex eis facere conſueverunt. Quod ſi moniti abſtinere minime voluerint, unius diei ſint eo ipſo diſtributionibus privati. Probibemus inſuper ſub pœna privationis fructuum beneficiorum ſuorum per unum menſem, ne de cætero ſupradicti Clerici facere præſumant deriſorios & inhoneſtos ludos, quos in feſtis Sanctorum quidam ex ipſis facere conſueverunt, præcipue autem a ſupradictis ludis & aliis quibuſcunque irriſibus, choreis, & cantilenis abſtineant, cum divinum celebratur Officium, cum Deo noſtro ſatis non valeamus deſervire, cui nec Angeli famulari ſufficiunt, nec ejus magnitudinem valeat ambitus cœlorum comprehendere.*

Can. IV. *Cum Eccleſiaſtici viri, & maxime hi qui in Eccleſia Dei beneficia obtinere dignoſcuntur, aliis debeant devotionis & ſanctitatis exemplum præbere, illi merito reprehenſione digni ſunt, qui licet vitæ ſuſtentationem ab Eccleſia receperunt; tamen ad divinum ſervitium peragendum lenti ſunt, frigidi ac remiſſi: Sane ad noſtrum devenit auditum, quod aliquibus ex eis, qui Canonicatus obtinent & Præbendas, ſufficit ad lucrandas ſuas diſtributiones, in aliqua trium præcipuarum Horarum,*

rum, ſcilicet Matutinis, Miſſa aut Veſperis, introitum & exitum, vel eorum alterum facere, nulla vel modica quidem in choro facta reſidentia, quod in magnum cedit Eccleſiaſticorum deriſum atque contemptum: quapropter nos tales, abuſus ab Eccleſia Dei & ejus miniſtris exulare cupientes, omnia Capitula tam Cathedralium, quam aliarum Eccleſiarum in Domino exhortamur, quatenus circa prædicta ſic provideant, etiam per privationem diſtributionum, quas in illa hora lucrarentur, quod apud Dominum valeat meritum reportare.

3. Can. VII. *Inſuper hortari & admoneri jubemus Eccleſiaſticos viros per ſuos Superiores, quatenus Eccleſiarum vaſa & ornamenta munde & honeſtè teneant; & præcipuè ea, quibus ad Sacrificium Altaris opus habent. Et quòd in locis ſacris, etiam & religioſis, choreas, cantilenas, ludos & mercatus fieri non permittant.*

Hac in re memorabilis eſt canon 19. Concilii generalis Lateranenſis quarti ſub Innocentio tertio, ſic dicens: *Relinqui nolumus incorrectum, quòd quidam Clerici ſic exponunt Eccleſias ſupellectilibus propriis atque etiam alienis, ut potius domus laicæ quàm Dei Baſilicæ videantur; non conſiderantes, quòd Dominus non ſinebat ut transferrentur per templum. Sunt & alii, qui non ſolùm Eccleſias dimittunt incultas, verumetiam vaſa miniſterii, & veſtimenta miniſtrorum, ac pallas Altaris, necnon & ipſa Corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus ſunt horrori. Quia verò zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne hujuſmodi ſupellectilia in Eccleſiis admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes ad eas oporteat habere refugium. Sic tamen ut neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Præcipimus quoque ut oratoria, vaſa, corporalia & veſtimenta prædicta munda & nitida conſerventur. Nimis enim videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.*

Sanctus Maximus martyr in libro ſuo Eccleſiaſticæ myſtagogiæ prolixè confert Eccleſiam Chriſti cum opificio mundi hujus magni, & cum homine, qui parvus mundus ac microcoſmus appellatur; ut quemadmodum in utroque mundo duo ſpectantur, unum quidem intelligibile ac inviſibile, alterum viſibile & corporeum; ſimiliter oſtendit duabus Eccleſiam partibus conſtare, quarum nobilior quidem ſit ſpiritualis, & cui propria ſit ſanctitas; altera verò ſit materialis, & corporea; quæ cùm ad divinum quoque cultum referatur, exigit pro ſua proprietate τὸ πρέπειν καὶ διακόσμησιν, ut ibidem loquitur cap. 3. id eſt *decorem & munditiem*. De ſanctitate quidem, quæ ſpiritualis perfectio eſt, ſic enunciat Pſalm. 92. *Domum tuam decet ſanctitudo Domine in longitudinem dierum*. At verò de externo decore Pſalm. 25. *Domine dilexi decorem domus tuæ*. Exemplo ſit Nepotianus a ſancto Doctore Hieronymo laudatus in ejus ad Heliodorum epitaphio: *Erat* (ait) *ſolicitus, ſi niteret altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi pavimenta terſa, ſi janitor creber in porta, ſi vela ſemper in hoſtiis, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta*; (& poſt pauca interjecta:) *Baſilicas Eccleſiæ & Martyrum conventicula diverſis floribus & arborum comis, vitium pampinis adumbrabat, ut quidquid placebat in Eccleſia tam diſpoſitione quàm viſu, Presbyteri laborem & ſtudium teſtaretur.*

Can. XXV. *Quia Dominus in Veteri Teſtamento & Sabbata & alias feſtivitates ſanctificari voluit, & diſtrictè præcepit in eiſdem ab omni opere abſtinere: & in Novo Teſtamento Dominicales dies aliaque feſta ab Eccleſia indicta eorundem loco ſucceſſerunt, quæ a pluribus malè & negligenter obſervantur: Nos ad honorem Dei & Sanctorum ſuorum jubemus & diſtrictè præcipimus, ſupradictos Dominicales dies & Sanctorum feſta, & præcipuè ea quæ ad honorem Chriſti, & ejus glorioſæ Genitricis Mariæ, & ſuorum Apoſtolorum inſtituta ſunt, una cum aliis feſtivitatibus, quæ ſicuti feſta Apoſtolorum conſueverunt obſervari, ab omnibus ſubditis noſtris cum omnimoda reverentia obſervari; abſtinendo ſcilicet ab omni opere ſervili & manuali, ac divinorum auditioni cum matura devotione vacando; illum abuſum penitus reprobantes, quo mareſcalli & barbitonſores ſupradictis Dominicis & aliis B. Mariæ & Apoſtolorum & ſupradictis feſtivitatibus credunt ſibi licitum fore ſua miniſteria, etiam præter neceſſitatem, exercere: circa quem volumus per Ordinarios de opportuno remedio provideri, ipſos monitione prævia corrigendo.*

4. Can. XXII. *Ad noſtrum devenit auditum, quod in hac Senonenſi provincia eleemoſynarum quæſtores abuſus ſuos multiplicare non ceſſant, quodque prædicationis officium, licèt ignari & illiterati ſint, uſurpare non verentur, & per vana mendacia & alia ficta blandimenta pauperum ſimplicium pecunias extorquent; & quod deterius eſt, ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, & aliorum inferiorum ſimiliter bullas ac literas falſificant & corrumpunt in plurimorum ſcandalum & gravamen. Quapropter nos contra tales nequitias & abuſus providere volentes, Epiſcopis hujus provinciæ præcipimus, quatenus a ſuis ſubditis curatarum Eccleſiarum rectoribus faciant inviolabiliter obſervari jura & canones ac ſtatuta, quæ contra ſupradicta ſanctè & laudabiliter providerunt, &c.* cum ex eo, *Clementinam* abuſionibus, *de pœniten. & remiſſ. Nolumus tamen populi devotionem per ipſos Curatos vel Rectores quam gerunt ad Sanctos, quorum ſupra dicti quæſtores procuratores exiſtunt, quomodolibet impediri.*

Doloſas quæſtorum artes ſæpenumerò ſed inanibus conatibus reprimere anteriora huic Concilia conata ſunt, Concilium nimirùm generale Lateranenſe quartum, can. 63. & refertur c. cum ex eo, de pœnit. & remiſſ. Et Concilium Viennenſe pariter generale, relatum in c. abuſionis, Clem. de pœnit. & remiſſ. Itemque Burdigalenſe anni 1255. can. 2. & Burgenſe anni 1279. can. 27. Sed cum nulla præcautio renaſcentibus quæſtorum, & in dies invaleſcentibus fraudibus ſufficeret, nodum iſtum (ut ita dicam) Gordium innumeris impoſturis implexum & inſolubilem prorſus reſcindendum cenſuit Tridentina Synodus per abſolutam officii quæſtorum abſolutionem; cui mederi nec prædicta Concilia, neque alterum pariter generale Concilium Lugdunenſe ſecundum ſub Innocentio Papa quarto, relatum c. 1. de pœniten. & remiſſ. ullatenus prævaluerant: Sed Tridentinum felicius tot fraudes & publicas & ſcandaloſas extinxit ſemel abolendo tam pernicioſum officium, ſeſſ. 21. cap. 9.

Can. XXVIII. *Cùm plures ſint, qui propriæ ſalutis penitùs negligentes niſi ſemel in anno propria peccata confitentur; propter quod cùm memoria hominum ſit labilis, non benè poſſunt ſuorum memoriam habere delictorum, in magnum animarum ſuarum periculum. Nos huic morbo providere cupientes, præcipimus Curatis & Eccleſiarum Rectoribus, quatenus ſuos parochianos hortentur & inducant ad ſua peccata confitenda in quinque ſolemnitatibus Domini præter Paſcha, ſcilicet in Pentecoſte in Aſſumptione Beatæ Mariæ, in feſto Omnium Sanctorum, in Nativitate Domini, & in initio Quadrageſimæ. Et fiant exortationes Dominicis diebus ſupradictas feſtivitates præcedentibus.*

5. Can. XXIX. *Medicinalis artis Magiſtri, licèt juxta Canonum ſtatuta non debeant infirmis corporalem medicinam exhibere, niſi priùs exhortatione facta per eos, quòd ſua peccata confiteantur: nihilominùs iidem Magiſtri tam ſanctum & ſalutare ſtatutum ſervare contemnunt in magnum præju-*

præju-

præjudicium animarum, cum frequenter eveniat, quòd infirmitatibus creſcentibus & quàm repentè invaleſcentibus; plures ſine confeſſione moriantur. Nos ideò ſupradictis Epiſcopis injungimus, quatenus Decretalem circa hoc editam, quæ incipit: Cùm infirmitas, *de pœnit. & remiſſio. Faciant inviolabiliter cuſtodiri; priùs tamen hoc præſenti ſtatuto publicè declarato, vel notificato populo, ne forſitan infirmi, cùm per eos ipſos Magiſtros inducentur de ſalute animæ cogitare, credant ſe in periculo mortis exiſtere.*

Pius Papa V. anno 1566. conſtitutionem Innocentii tertii renovavit, vetuitque Medicis viſitationem ægrotorum lecto decumbentium poſt diem tertium, (in quo mitigavit Innocentii decretum exigens a Medicis, ut a prima viſitatione ſuos admoneant ægrotus) niſi ægritudine laborans peccata ſua per ſacramentalem confeſſionem eluerit & expiaverit.

Can. XXX. *Inclitæ memoriæ Bonifacius VIII. in ſua Decretali, quæ incipit:* Quoniam ut intelleximus, *de immunit. Eccleſ. lib. 6. vinculo excommunicationis innodavit omnes, qui impediunt cauſas tractari coram judicibus Eccleſiaſticis, quæ de jure vel conſuetudine tractari conſueverunt. Et plures ſunt ſimplices, & alii, qui forſitan propter ignorantiam ſupradictæ Conſtitutionis excommunicationis vinculo innodantur. Nos volentes eorundem periculis animarum obviare, omnibus Curatis & Rectoribus Eccleſiarum præcipimus, quatenus juxta generalem obſervantiam plurium provinciarum & diœceſum hujus regni intra Miſſarum ſolemnia Dominicis diebus pro excommunicatis cum ſolemnitate denuncient omnes, qui modo ſupradicto moleſtiam vel gravamen curiis Eccleſiaſticis inferre præſumunt: Et hoc juxta Conſtitutionem prædictam:* Quoniam ut intelleximus.

Can. XXXII. *Canonica jura non ſine magnis rationibus jubent matrimoniorum contractus in Eccleſiis publicè celebrari; ſcilicet propter Sacramenti dignitatem, reverentiam, & honorem in quo confertur gratia, ſicut & in cæteris Sacramentis: & etiam ad tollendam omnem malam peccati ſuſpicionem, cùm plures exiſtimare poſſent inter ipſos conjuges ſolum fore concubinatum, ſi de ipſo matrimonio publicè non appareret. His tamen non obſtantibus, plures ſunt, qui a Prælatis ſuis faciliter obtenta licentia, non in ipſis Eccleſiis, ſed in privatis Oratoriis matrimonium contrahunt & ſolemnizant, quod cedit in maximum ejuſdem Sacramenti contemptum. Nos autem circa id providere volentes, omnibus Epiſcopis, Archidiaconis, & Eccleſiarum Rectoribus ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem prohibemus, ne de cætero in privatis oratoriis ſolemnizationem matrimoniorum faciant, aut fieri diſpenſent: niſi forſitan ſubſit ingens vel neceſſaria cauſa, & non ficta, etiam pluribus præſentibus.*

6. Can. XXXIII. *Inſuper eiſdem pœnis, & propter eaſdem cauſas, Epiſcopis, Archidiaconis, & aliis quibus id de jure vel conſuetudine competit, injungimus, ne de cætero ita facile diſpenſent ſuper Bannis in matrimonio concedendis, etiam prætextu pecuniæ cujuſcunque, ſicut hactenus diſpenſare conſueverunt.*

Providè ſtatutum fuerat in generali Concilio Lateranenſi quarto can. 5. *Prædeceſſorum noſtrum veſtigiis inhærendo clandeſtina conjugia penitùs inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat:* (Et mox) *Statuimus, ut cùm matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per Presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, ut intra illum qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipſi Presbyteri nihilominus inveſtigent, utrùm aliquod impedimentum obſiſtat.* Habetur c. cùm inhibitio, de clandeſtina deſponſatio. Vide cauſam 30. q. 5. per totam.

7. Can. XXXV. *Cùm ſoli Clerici ad altare Domini, cùm divina celebrantur, debeant accedere: omnibus Epiſcopis hujus provinciæ injungimus, quatenus ſub certis pœnis per illos imponendis faciant à laicis obſervari Caput primum, de vita & honeſt. Cler. Cùm etiam in veteri Lege, cujus ſacrificiis longè dignius eſt ſacroſanctum Altaris miniſterium, laicalis populus ad Altare Dei non auderet accedere.*

Diſſitum enim erat atrium populi ab atrio Sacerdotum, in quo erat altare Holocauſtorum, quo prohibebatur alii cuivis de populo acceſſus. Sic verò decernit allegatum illud c. 1. ex Concilio Moguntino depromptum: *Ut laici ſecus Altare, quando ſacra myſteria celebrantur, ſtare vel ſedere inter Clericos non præſumant: Sed pars illa, quæ cancellis ab Altari dividitur, tantùm pſallentibus pateat Clericis. Ad orandum verò & communicandum, laicis & fœminis, ſicut mos eſt, pateant Sancta Sanctorum.* Nemo peritus ignorat reprehenſionem a Sancto Epiſcopo Ambroſio ſeniori Theodoſio Auguſto factam intra Baſilicam Mediolanenſem, eò quòd poſt Altaris oblationem inter Clericos in ipſo ſanctuario conſtitiſſet. Inviſe ſuperiùs Notit. Sæculi II. quæ hac de re congeſſi ex veterum monumentis, in diſſertatione 10. de veterum Eccleſiarum ſitu, partibus & forma. Obſerva verò, caput illud 1. de vita & honeſt. Cler. a compilatore attributum Concilio Moguntino, eſſe propriè Concilii Turonenſis ſecundi c. 4.

8. Can. XXXVI. *Cùm judices ſeculares quandoque Clericos in ſuis carceribus detentos & ab Eccleſiis requiſitos reſtituere nolunt: volumus, quòd provinciale ſtatutum in pluribus Conciliis provincialibus renovatum diligenter obſervetur; cujus forma talis eſt. Statuimus ac etiam ordinamus, ut ſi contingat aliquem Clericum in villis & caſtris diœceſis & provinciæ Senonenſis per judicem capi ſæcularem, qui ſufficienter requiſitus de reddendo dictum Clericum ſuo judici Eccleſiaſtico, non reddidit ſeu reſtituit, in ſua malitia perſeverans, in dictis villis ſeu caſtris, quamdiu detinebitur idem Clericus, ceſſetur à Divinis, nedum Eccleſia intra cujus confines dictus Clericus detineri dignoſcetur: ſed etiam in aliis, ſi in dictis villis & caſtris plures Eccleſias eſſe contigerit: Quod ad religioſa monaſteria in dictis villis vel caſtris conſtructa, & alias Eccleſias eis contiguas extendi volumus, ne ſi in aliquibus ceſſarent, & in aliis non, ſententia ceſſationis ſeu interdicti valeat vilipendi. Prædictas autem ceſſationes auctoritate præſentis Concilii ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc teneantur, volumus obſervari.*

Verba hæc, *cùm de jure ad hoc teneantur*, verificantur per conſtitutionem Clementis Papæ V. in Concilio generali Viennenſi, definiente, Regulares & quoſcunque exemptos teneri ſervare in ſuis Eccleſiis interdictum locale generale. Et ſi violare eis contingat, eſſe ipſo facto excommunicatos, ut habetur c. 1. & c. cum ex eo, Clem. de ſent. excomm. Hoc idem ſtatutum hic allegatum legitur iiſdem pariter verbis in Concilio Melodunenſi an. 1323.

Can. XXXVII. *Ad noſtrum devenit auditum, quòd in hac provincia quidam temporales Domini & eorum Officiarii quandoque ſub magnis pœnis inhibent ſuis ſubditis & aliis in Dominio ſuo commorantibus, ne alter alterum citare faciat in foro juriſdictionis Eccleſiaſticæ, etiam in perſonalibus actionibus; & quod deterius eſt,*

eſt, ſupradicti Domini, vel eorum Officiarii plerumque probibent Curatis ſeu rectoribus Eccleſiarum, aut aliis Presbyteris, ne ſigillent vel executioni mandent citationes & alias literas curiarum Eccleſiaſticarum, & quandoque cogunt eos, ad quorum inſtantiam aliqui ex eorum ſubditis propter ſuam contumaciam fuerunt legitimè excommunicati, ut illos faciant abſolvere: quod ſi recuſaverint, vel diſtulerint, faciunt illos in carceribus detineri. Quæ omnia ſunt in magnam læſionem & turbationem Eccleſiaſticæ iuriſdictionis: & cùm abſolutio taliter extorta, nulla ſit ipſo iure, taliaque perpetrantes novam excommunicationis ſententiam nulli dubiam incurrant: eaque propter, Nos talium Dominorum vel Officiariorum auſus temerarios refrænare cupientes, iubemus antiqua provincialia ſtatuta circa hæc edita inviolabiliter cuſtodiri, quibus cavetur, quod ſi aliqui Domini vel iudices temporales, aut eorum ſervientes vel miniſtri, aliqua ex gravaminibus Eccleſiaſticæ iuriſdictioni inferre præſumpſerint, & de talibus vel altero eorum legitimè conſtiterit, canonica monitione præmiſſa, ceſſetur à Divinis iuxta formam præcedentis ſtatuti; & niſi tale gravamen intra octo dierum ſpatium fuerit reparatum, volumus & præcipimus, quòd ille vel illi, qui tale vel talia perpetraverint, & circa ea dantes auxilium, conſilium, vel favorem, autoritate præſentis Concilii denuncientur publicè & ſolemniter ipſo facto excommunicati. Cùm abſolutio taliter vi extorta nulla ſit ipſo iure, taliaque perpetrantes novam excommunicationis ſententiam nulli dubiam incurrant.

CONCILIUM GENERALE BASILEENSE incoboatum anno 1431.

1. INdictum fuerat Baſileæ Concilium univerſale à Martino V. Pontifice maximo, quo è vivis exempto, qui ei ſucceſſit Eugenius Papa IV. iſtud ipſum convocavit anno primo, quo Pontificatum iniit, qui ei fuit ab ortu Chriſti 1431. Eſt Baſilea Galliæ Belgicæ civitas apud Rauracos, haud procul diſtans à ruinis & ruderibus veteris urbis Auguſtæ Rauracorum ad Rheni fluenta, condita in confinio Helvetiorum, quibus nunc fœdere contributa eſt, & Triboccorum, qui nunc Alſacii nuncupantur, & Sequanorum, qui ſunt Comitatus Burgundiæ accolæ. Huic Synodo primùm præſedit Apoſtolicus Legatus Julianus Cæſarinus Cardinalis Diaconus S. Angeli. Nec ulli dubium fuiſſe initio legitimam; ſed ex quo ſibi ſupra Pontificem Romanum autoritatem indebitam arrogavit, plenamque jurisdictionem jubendi, compellendi, ipſumque ſuis juſſionibus non obedientem deponendi, aliumque ejus viventis loco Pontificem obtrudendi, quod demum ab ipſa peractum eſt, deſiit eſſe legitima, ſibique grande vituperium, fœdamque maculam accerſivit, turbas in omnem Eccleſiam concitando, novumque ſchiſma obtrudendo, quo tempore reſpirare incipiebat à teterrimo annorum quinquaginta ſchiſmate, quo Chriſtiana Reſpublica conflictata fuerat. Priores Concilii ſeſſiones circa conſueta præliminaria & præparatoria tranſactæ ſunt. Cùmque pauciſſimi Præſules, qui Baſileam conceſſerant jam olim Canonicè inſtituto indubitato & unico Pontifici Eugenio, ejus in privatum ordinem reductionem comminarentur, debitamque hæreticis pœnam, ni ſe inferiorem, & ſubditum juriſdictioni Synodi profiteretur, ejuſque mandatis obtemperaret, tunc cœpit Concilium pernicioſi ſchiſmatis jactare ſemina, quamvis Conſtantienſis decretum prætexeret, ſed in diverſa longeque diſpari cauſa. Illud enim juſtam ſibi attribuebat poteſtatem in plures Pontifices invicem contendentes, & univerſam jam pridem Eccleſiam lacerantes, quorum jus obſcurum admodum & ambiguum erat, nec aliud ſupererat remedium extinguendi diuturnum incendium, quo Eccleſia conflagrabat, etiam poſtquam ſinguli contendentium Pontificum fidem jurejurando aſtrinxerant deponendæ ſuæ dignitatis propter Eccleſiaſticam unionem & pacem. Itaque Conſtantienſe decretum felici exitu terminatum eſt, remoto ſchiſmate. At ex adverſo, cum nulla eſſet in Eccleſia conſciſſio, ſoluſque Eccleſiæ præeſſet Eugenius, quem fideles omnes legitimum agnoſcebant & colebant Pontificem, eo vivente novum Baſileenſes Pſeudopontificem, obtruxere.

2. His adjunge, Pontificem Eugenium juſtam habuiſſe Baſileenſis Concilii aliò transferendi cauſam, fervente tunc in omni vicinia gravi bello Burgundum inter & Auſtriacum Duces, ſtantibuſque tunc in armis Bohemiæ Moraviæque populis, quorum injuſtis poſtulatis Concilium non poterat aſſentiri. Jamque etiam tranſactis octo menſibus, poſtquam Synodus debuit exordium ſumere, Epiſcopi apud Baſileam non plures tribus, aliique Prælati non plures quàm decem convenerant, atque ita immeritò cœtus ille ſe ſacroſancti generalis Concilii nuncupatione jactabat, & quod longè deterius eſt, de extrudendo Summo legitimeque electo Pontifice nefaria conſilia capeſſebat. Hanc ut amoliretur perniciem Eugenius, prudentiore conſilio Synodum non quidem dirimere, ſed commodiorem in civitatem, ſcilicet Ferrariam, transferre ſategit, eoque Baſileenſes accivit, qui hac occaſione Pontificem ut criminis reum miſſis apparitoribus ad ſe citari fecerunt, & injuſto huic vadimonio non obtemperantem contumaciæ damnare auſi, ſe nefando depoſitionis ejus judicio accinxere.

3. Hic operæ pretium fuerit ad commendationem unitatis Eccleſiæ, & docendum in quo illa fundetur, & conſiſtat neceſſaria ad æternam ſalutem unitas, ſancti Carthaginenſis Epiſcopi & martyris Cypriani proferre inconcuſſam doctrinam, ex ejus libro de unitate Eccleſiæ, cujus verba & rationes pro antidoto erunt adverſùs noxias Baſileenſium propoſitiones: *Hoc eò fit,* (inquit) *dum ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec magiſtri cæleſtis doctrina ſervatur. Quæ ſi quis conſideret & examinet, tractatu longo atque argumentis opus non eſt, probatio eſt ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & ſuper banc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferorum non vincent eam: & tibi dabo claves regni cælorum; & quæ ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis. Et iterùm eidem poſt reſurrectionem ſuam dicit: Paſce oves meas. Super unum illum ædificat Eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandat oves ſuas. Et quamvis Apoſtolis ſuis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat: Sicut miſit me Pater, ita & mitto vos: Accipite Spiritum Sanctum, ſi cui remiſeritis peccata, remittentur illi; ſi cui retinebitis retinebuntur; tamen ut unitatem manifeſtaret, unam Cathedram conſtituit, & unitatis ejusdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant utique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi bonoris & poteſtatis, ſed exordium ab unitate proficiſcitur. Primatus Petro datur, ut una Chriſti Eccleſia & Cathedra una monſtretur; & Paſtores ſunt omnes, ſed grex unus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus unanimi conſenſione paſcatur. Quam unam Eccleſiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus Sanctus ex perſona Domini deſignat, & dicit: Una eſt columba mea, perfecta mea, una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Hanc Eccleſiæ unitatem qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui Eccleſiæ renititur & reſiſtit, qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe confidit? Quando & beatus Apoſtolus Paulus hoc idem doceat, & Sacramentum unitatis oſtendat, dicens: Unum corpus, unus ſpiritus, una ſpes vocationis veſtræ, unus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus. Quam unitatem tenere & vindicare debemus maximè Epiſcopi, qui in Eccleſia præſidemus, ut Epiſcopatum quoque ipſum unum atque indiviſum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat, Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Eccleſia quoque una eſt, quæ in multitudinem latiùs incremento*

Qq *fæcun-*

fœcunditatis extenditur: quomodo Solis multi radii, ſed lumen unum: & rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum: & cùm de fonte uno rivi plurimi perfluunt, numeroſitas licèt diffuſa videatur exundantis copiæ largitate, unita tamen ſervatur in origine. Avelle radium Solis à corpore, diviſionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide rivum, præciſus areſcet, &c. Cypriano accedat Hieronymus, dicens lib. 1. contra Jovinianum: *illic ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licèt idipſum in alio loco ſuper Apoſtolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur; tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Idemque lib. 1. contra Pelagianos: *Quid Platoni & Petro? Ut ille Princeps Philoſophorum & hic Princeps Apoſtolorum fuit.* Atque ut à Cypriano digreſſi ad ipſum regrediamur, ſcribens ipſe ad Cornelium Romanum Pontificem epiſt. 55. hæc ait: *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut natæ ſunt ſchiſmata, quàm inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos & ad tempus judex vice Chriſti cogitatur.*

4. Concilium iſtud annos ferè duravit octodecim, quorum primo cùm multa proponerentur Pontificiæ dignitati derogantia, Eugenius illud diſſolvere tentavit, nec tamen prævaluit. Tribus fermè annis in hac diſſenſione dilapſis, Sigiſmundi Romanorum Regis interventu pax reſtituta eſt, circiter per quadriennium, quo tempore multa ſalubria conſtituta ſunt. Sed recrudeſcentibus primis de poteſtate Concilii & Pontificis diſſenſionibus, Concilium adversùs Eugenium proceſſus redintegravit, qui ut conatus illos perfringeret, Concilium de plenitudine poteſtatis Ferrariam tranſtulit. At refractarii Baſileenſes & rebelles Eugenium à Pontificiis ſuſpenderunt, ulteriuſque provecti ad ultimum depoſuerunt, quantum in ipſis fuit, ſubrogato Amedeo Sabaudo Felice V. nuncupato. Poſt primam cum Eugenio reconciliationem ſatis frequens Baſileenſium Synodus fuit, conſedentibus Prælatis infulatis circiter centum, in quibus ſeptem numerabantur Cardinales. Sed deinceps adeò diminutus eſt eorum numerus, ut quum judicium in Eugenium intentarent, vix triginta interfuerint: & in ejus depoſitione inter ſeptem duntaxat Epiſcopos, unicus Cardinalis Ludovicus Arelatenſis Archiepiſcopus. Admittebantur verò ad Synodicas definitiones, contra Conciliorum leges, graduati quilibet Sacerdotes, ut inopiæ Epiſcoporum miſerabilem defectum ſupplerent.

5. Seſſione XV. ſtatuunt Baſileenſes Patres, in ſingulis diœceſibus ſemel quolibet anno Synodum ab Epiſcopo eſſe ex ſingulis parochiis convocandam, aut etiam ubi opus erit, bis annuatim. Provinciales autem Synodos cogendas eſſe loco à Metropolitanis indicto ſaltem ſingulis trienniis, ut nuper fuerat in Conſtantienſi Concilio conſtitutum. Et ut omnes provinciæ Epiſcopi teneantur ad provincialia Concilia vocati accedere per ſeipſos, aut ſi legitimum obſtet impedimentum, juſtam abſentiæ ſuæ cauſam allegare, ſuoſque procuratores ad Concilium deſtinare, ad hoc ut ibi interſint, ſuaque ſuffragia proferant, atque in reditu decreta Concilii deferant, curentque fideliter obſervari. De Conciliis provincialibus perquire, quæ annotavimus ad calcem Conſtantienſis Concilii.

6. Proviſum pariter fuit, ut Ordines nonniſi dignis & benemeritis, quorum vita ſufficienti teſtimonio nota ſit, & beneficia Eccleſiaſtica ſine ulla ſimoniaca labe conferantur. Prætereaque ut in animarum cura committenda ſumma diligentia & matura inquiſitio adhibeatur.

7. Itemque ut bona Eccleſiaſtica nullatenus ad uſus illicitos, quinimò ad honorem DEI, Eccleſiarum conſervationem, habendo ſecundùm ſacros canones præcipuam curam pauperum & indigentium, laudabiliter convertantur: ſcientes quod de his omnibus apud tribunal æterni judicis Prælati ſimul & Clerici uſque ad minimum quadrantem redditurí ſunt rationem.

8. Inſuper de corrigendis per Epiſcopos exceſſibus, moribuſque ſubditorum reformandis, & diſcordiis ſuborientibus conciliandis.

9. Eadem præterea XV. Seſſione, *Jubet ſancta Synodus omnibus Prælatis Religionum & Ordinum quorumcunque ad quos celebrare Capitula pertinet, quòd illa ſtatutis temporibus ſub præſcriptis pœnis ſervent, & ſervari faciant: in quibus ſecundùm canonicas ſanctiones & Religionum conſtitutiones, cum omni ſtudio & diligentia ad veram ſingularum Religionum & Ordinum reformationem intendant; ita ut deinceps in ſingulis Monaſteriis juxta proprias regulas & conſtitutiones debitè regularis vigeat obſervantia: ac præcipuè ut tria ſubſtantialia profeſſionis vota omnino obſerventur.*

10. Seſſione XIX. editum eſt decretum de his, qui volunt ad fidem converti, his verbis: *Si quis Judæorum ad fidem Catholicam converti voluerit, bona ſua quæcunque habet mobilia & immobilia, ei intacta illæſaque permaneant; Quod ſi hujuſmodi bona ex uſura illicitoque quæſtu fuerint acquiſita, & notæ ſint perſonæ, quibus foret de jure reſtitutio facienda, quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, illis reſtitui omnino oportet. His verò perſonis non extantibus, quia talia per manus Eccleſiæ in pios eſſent uſus convertenda, hæc ſancta Synodus vicem gerens univerſalis Eccleſiæ, in favorem concedi ſuſcepti baptiſmatis tanquam in pium uſum apud ipſos remanere debere ſub pœna divini anathematis; tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus interdicens, ut nullam ſuper bis quovis quæſito colore moleſtiam inferant, aut inferri patiantur, ſed magnum ſe feciſſe lucrum exiſtiment, dum tales Chriſto lucrati fuerint. Et quoniam ut ſcriptum eſt, qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipſo? Si ipſi converſionis ſuæ tempore inopes aut indigentes fuerint, per viſcera miſericordiæ Domini Dei noſtri omnes tam Eccleſiaſticos quàm ſeculares hæc ſancta Synodus exhortatur, ut ipſis converſis manus porrigant adjutrices. Ipſi quoque Diœceſani non ſolùm Chriſtianos ad ſubveniendum illis exhortentur, ſed tam de reditibus Eccleſiarum prout poterunt, quàm de his quæ ad pauperum uſus per ipſos convertenda devolvuntur, hujuſmodi neophytos ſuſtentare non negligant, ipſoſque à detractionibus & contumeliis paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam Dei ſanctorum cives & domeſtici Dei efficiuntur, longeque dignius ſit regenerari ſpiritu quàm naſci carne, hac edictali lege ſtatuimus, ut civitatum & locorum, in quibus ſacro baptiſmate regenerantur, privilegiis, libertatibus, & immunitatibus gaudeant, quæ ratione duntaxat nativitatis & originis alii conſequuntur. Curent inſuper Sacerdotes baptizantes, & hi qui de ſacro fonte ſuſcipiunt, tam ante baptiſmum quàm poſt, alios in articulis fidei ac legis novæ præceptis, Catholicæque Eccleſiæ ritibus diligenter inſtruere. Et tam ipſi, quàm Diœceſani operam dent, ne cum Judæis aut cum infidelibus ſaltem per longum tempus penitus converſentur, ne ſicut noviter contingit ab infirmitate curatis, modica occaſio ad priſtinam perditionem recidivos efficiat. Et quoniam experientia teſte mutuam inter ſeneophytorum converſationem ipſos in fide noſtra fragiliores reddere, ac ſaluti ipſorum plurimum officere compertum eſt, exhortatur hæc ſancta Synodus locorum Ordinarios, ut quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent & ſtudeant neophytos ipſos cum originariis Chriſtianis matrimonio copulare. Prohibeatur & his neophytis ſub gravibus pœnis, ne mortuos more Judæorum ſepeliant, aut ſabbata aliaſque ſolemnitates & antiquæ ſectæ ritus quoquo modo obſervent. Sed Eccleſias & prædicationes noſtras prout alii Catholici frequentent, & in omnibus ſe Chriſtianorum moribus conformes reddant. Contemptores autem prædictorum per Sacerdotes, in quorum Parochiis ſiti ſunt, aut alios, ad quos de jure & antiqua conſuetudine pertinet de talibus inquirere aut etiam per alios quoſcunque Diœceſanis ſeu Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis deferantur: & invocato, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis per eos taliter puniantur, quod aliis tranſeat in exemplum.*

11. Seſſione XX. quatuor procuſa ſunt decreta: de Concubinariis: de excommunicatis non vitandis certo modo: de Interdictis non leviter ponendis: & de frivolis appellationibus; qualia hic ſubjicimus.

Decretum I. De concubinariis.

12 *Tantò ſumus ad concedendum petentibus laudabili per Nos ordinatione ſtatuta & decreta ſub forma authentica proniores, quantò ex hoc ſtatutis & decretis hujuſmodi circa eorum obſervationem valeat fides certior adhiberi. Hinc eſt, quod Nos tenore conſtitutionum inferiùs deſcriptarum, per Nos*

dudum

dudum editarum & in ſeſſione publica per Nos in majori Eccleſia Baſileenſi undecimo Kalendas Februarii anno Domini M.CCCCXXXV. celebrata publicatarum, & apud acta noſtra de mandato noſtro deſcriptarum, ad dilectorum Eccleſiæ filiorum &c. N. & N. qui tenore hujuſmodi in judicio & extra ſe aſſerunt indigere, ſupplicationis inſtrumentum de actis ipſis extrahi, & præſentibus annotari fecimus, quæ ſequuntur, in hæc verba: Quicunque clericus cujuſcunque ſtatus, conditionis, religionis, dignitatis, etiamſi Pontificalis, vel alterius præeminentiæ exiſtat, qui poſt hujus conſtitutionis notitiam, quam habere præſumatur, per duos menſes poſt publicationem ejuſdem in Eccleſiis Cathedralibus, (quam ipſi Diœceſani omnino facere teneantur, poſtquam eadem conſtitutio ad ipſorum pervenerit notitiam) fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum trium menſium ſpatio ſit ipſo facto ſuſpenſus; quos ſuus Superior in fabricam, vel aliam evidentem Eccleſiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat: Nec non & hujuſmodi publicum concubinarium, ut primùm talem eſſe innotuerit, mox ſuus Superior admonere teneatur, ut infra breviſſimum terminum concubinam dimittat. Quam ſi non dimiſerit, vel dimiſſam aut aliam publicè reſumpſerit, jubet hæc ſancta Synodus, ut ipſum ſum ſuis omnibus beneficiis omninò privet. Et nihilominus hi publici concubinarij uſquequò cum eis per ſuos Superiores, poſt ipſarum concubinarum dimiſſionem, manifeſtamque vitæ emendationem, fuerit diſpenſatum, ad ſuſceptionem quorumcunque bonorum, dignitatum, beneficiorum, & officiorum ſint inhabiles. Qui ſi poſt diſpenſationem recidivo vomitu ad hujuſmodi publicum concubinatum redierint, ſine ſpe alicujus diſpenſationis ad prædicta ſint prorſus inhabiles. Quòd ſi hi, ad quos talium correctio pertinet, eos (ut prædictum eſt) punire neglexerint, eorum Superiores tam in ipſos de neglectu, quàm in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animaduertant. In Conciliis etiam Provincialibus & Synodalibus adverſus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per ſuſpenſionem à collatione beneficiorum, vel alia condigna pœna ſeveriter procedatur. Et ſi hi, quorum deſtitutio ad ſummum Pontificem ſpectat, per Concilia provincialia, aut ſuos Superiores propter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, ſtatim cum proceſſu inquiſitionis ipſi ſummo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquiſitio in quibuſcunque Capitulis generalibus aut provincialibus quoad ſuos ſervetur: pœnis alijs contra prædictos & alios non publicos concubinarios ſtatutis in ſuo robore permanſuris. Publici autem intelligendi ſunt non ſolùm hi, quorum concubinatus per ſententiam, aut confeſſionem in jure factam, ſeu per rei evidentiam, quæ nulla poſſit tergiverſatione celari, notorius eſt; ſed, qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & infamatam tenet, & qui per ſuum Superiorem admonitus ipſam cum effectu non dimittit. Quia verò in quibuſdam regionibus nonnulli juriſdictionem Eccleſiaſticam habentes, pecuniarios quæſtus à concubinarijs percipere non erubeſcunt, patiendo eos in tali fœditate ſordeſcere; ſub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne deinceps ſub pacto, compoſitione, & ſpe alicujus quæſtus talia quovis modo tolerent aut diſſimulent: alioqui ultra præmiſſam negligentiæ pœnam, duplum ejus, quod propterea acceperint, reſtituere ad pios uſus omninò teneantur & compellantur. Ipſas autem concubinas ſeu mulieres ſuſpectas Prælati modis omnibus curent à ſuis ſubditis, etiam per brachij ſæcularis auxilium, ſi opus fuerit, penitùs arcere: qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud patres ſuos cohabitare non permittant. Jubet inſuper hæc ſancta Synodus, ut etiam in prædictis Synodis & Capitulis hæc conſtitutio publicetur, & quilibet ſuos ſubditos ad ipſarum concubinarum dimiſſionem moneat diligenter. Injungit præterea omnibus ſæcularibus viris, etiamſi Regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum quocunque quæſito colore Prælatis, qui ratione ſui officii adversùs ſuos ſubditos pro hujuſmodi concubinatu procedunt. Et cùm omne fornicationis crimen lege Divina prohibitum ſit, & ſub peccati mortalis pœna neceſſario evitandum, monet omnes laicos tam uxoratos quam ſolutos, ut ſimiliter à concubinatu abſtineant. Nimis enim reprehenſibilis eſt, qui uxorem habet, & ad alienam mulierem accedit. Qui vero ſolutus eſt, ſi continere nolit, juxta Apoſtoli conſilium uxorem ducat. Pro hujus autem Divini obſervatione præcepti, hi ad quos pertinet, tam ſalutaribus monitis, quàm aliis canonicis remediis omni ſtudio laborent.

Hæc Baſileenſis conſtitutio, cum aliis tribus, quæ ſequuntur, Decretis, traducta eſt ab hac ſeſſione vigeſima Concilii Baſileenſis in Pragmaticam Sanctionem in Bituricenſi Gallicanorum Præſulum conventu ſub regno Caroli VII. Francorum Regis procuſam: poſteaque ex Pragmatica Sanctione in Concordatum Leonis Papæ X. & Franciſci I. Francorum Regis transfuſa, in quibus pariter inſeruntur tria alia, quæ hoc loco ſubjicio, Baſileenſia decreta. Hic obiter obſerva, omne fornicationis crimen eſſe mortale.

Decretum II. De excommunicatis aliquo modo non evitandis.

13. *Ad evitandum ſcandala & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis; ſtatuit etiam, quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum adminiſtratione aut ſuſceptione, aut aliis quibuſcunque divinis, vel extra, prætextu cujuſcunque ſententiæ aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine vel à jure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſervare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura hujuſmodi fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam, à judice publicata vel denunciata ſpecialiter & expreſsè: aut ſi aliquem ita notoriè in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quòd nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo modo juris ſuffragio excuſari: nam a communione illius abſtineri vult iuxta canonicas Sanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet ſuffragari.*

Obſerva tamen, aliter Decretum iſtud referri à Concilio Conſtantienſi, à quo primùm fuit editum, & deinde approbatum à Martino V. Pontifice, & aliter ab inſequuto Concilio Baſilenſi. Conſtantienſe enim plus attribuit privilegii, quatenus à communicatione cum excommunicato non denũciato, ſed tamen ita communiter noto,

ut nulla tergiverſatione celari poſſit, ſolam excludit à privilegio notoriam Clerici percuſſionem, nullatenus verò alias quaſcunque non denunciatas, quantumvis publicè notas excommunicationes, per hæc ipſius verba: *Niſi quem pro ſacrilega manuum injectione in Clericum ſententiam latam à Canone adeo notoriè conſtiterit incidiſſe, quod factum nulla poſſit tergiverſatione celari, nec aliquo ſuffragio excuſari.* Cùm tamen paulò ante relatum Baſileenſe decretum, generaliter & indiſcriminatim omnes publicè notorios, tametſi non denunciatos, excommunicatos comprehendat, ne cum his communicantes participes fiant privilegii amoventis pœnam minoris excommunicationis. Pragmatica quidem Bituricenſis ſanctio, & poſterius Concordatum, quale refertur in Lateranenſi Concilio ſub Leone, à quo Concordatum confirmationem accepit, conformantur decreto Baſileenſi; ſed communis tamen praxis tam intra quàm extra Galliæ regnum, ſimulque communis omnium ferè Theologorum & Canoniſtarum ſcriptorum relatio & aſſertio conformis eſt Conſtantienſi Concilio: ſic enim referunt S. Antoninus 3. p. ſummæ Hiſtorialis tit. 22. §. 4. & in 3. p. ſummæ Theologicæ tit. 25. cap. 2. & 3. Angelus de Clavaſio ſeu ſumma Angelica v. Excommunicatio 8. n. 3. Gabriel Biel in 4. ſententiarum diſt. 18. quæſt. 3. Adrianus Papa in 4. ſentent. tit. de ſacram. Euchar. & in tract. de clavibus Eccleſiæ, Cajetanus in ſummula, v. Excommunicato, & v. Abſolutionis impedimenta, & in 3. p. S. Thomæ, q. 64. ar. 3. Armilla v. Excommunicato 3. n. 4. Dominicus Soto in 4. ſent. diſt. 22. q. 1. ar. 4. Covarruvias in cap. Alma mater, p. 1. §. 2. n. 9. Suarez diſp. 9. ſect. 9. n. 9. & tract. de fide, diſ. 21. ſect. 3. Toletus in ſumma lib. 1. cap. 12. & plerique alii. Hoc idem de recepto Galliarum uſu ſecundùm Conſtantienſe, non Baſileenſe decretum, teſtificatur noviſſimè Jacobus Evellonius in ſuo Gallicano & pereruditо tractatu de Excommunicationibus. Tot verò tantæque anxietates & conſcientiarum perturbationes naſcebantur ex illa veteri communicandi cum excommunicatis prohibitione, ut plus quàm trecentis ante Concilium Conſtantienſe annis graviſſimus ſcriptor Ivo Carnotenſis epiſt. 82. enixè conatus ſit, ut omnes iſtæ tollerentur prohibitiones communicandi cum hominibus excommunicatis, præterquam cum illis quos Eccleſia publicè declaraſſet evitandos. Sic enim ait: *Non tamen nominatis excommunicatis, ſive Capitulo ſive in Concilio facta ſit illa excommunicatio; ſive ſint Simoniaci, ſive Presbyteri uxorati, idem conſilium eſt, quod de ipſis criminoſis, quia non ſunt è communione ſuſpendendi, niſi publicè convicti aut publicè confeſſi.*

Tertium Baſileenſe decretum de Interdictis non leviter ponendis.

14. *Quoniam ex indiſcreta Interdictorum promulgatione multa conſueverunt ſcandala evenire; ſtatuit hæc ſancta Synodus, quod nulla civitas, oppidum, caſtrum, villa aut locus, Eccleſiaſtico ſupponi poſſit interdicto, niſi ex cauſa ſeu culpa ipſorum locorum, aut Domini ſive rectorum vel officialium: Propter autem cauſam aut culpam alterius cujuſcunque privatæ perſonæ, hujuſmodi loca interdici nequaquam poſſint auctoritate quacunque ordinaria, vel delegata; niſi talis perſona prius fuerit excommunicata, ac denunciata, ſeu in Eccleſia publicata, ac Domini ſeu rectores vel officiales ipſorum locorum auctoritate judicis requiſiti, hujuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad ſatiſfaciendum compulerint: qua etiam poſt biduum ejecta, recedente, vel ſatisfaciente, mox divina reſumi poſſint. Quod etiam in pendentibus cauſis locum habeat.*

Quartum Baſileenſe decretum contra frivolè appellantes.

15. *Ut lites citius terminentur, ſuper eodem gravamine, aut ſuper interlocutoria eadem definitivæ vim non habente, nullatenus liceat ſecundo appellare. Quodque ante definitivam frivolè vel injuſtè appellans ultra condemnationem expenſarum, damnorum, & intereſſe, in quindecim florenos auri de camera parti appellatæ per appellationis judicium condemnetur.* His quadrat Tridentina ſanctio ſeſſ. 13. de refor. *In cauſis viſitationis & correctionis, ſive habilitatis, nec non criminalibus, ab Epiſcopo ſeu illius in ſpiritualibus Vicario generali ante definitivam ſententiam ab interlocutoria vel alio quocunque gravamine non appelletur: Nec Epiſcopus ſeu Vicarius appellationi hujuſmodi tanquam frivolæ deferre teneatur, ſed ea ac quacumque inhibitione ab appellationis judice emanata, nec non omni ſtylo ac conſuetudine etiam immemorabili contraria non obſtante, ad ulteriora valeat procedere, niſi gravamen hujuſmodi per definitivam ſententiam reparari, vel ab ipſa definitiva appellari non poſſit.*

His convenit deciſio capitis, cùm ceſſante, de appellatio. Poſſe ſcilicet judicem Eccleſiaſticum, ſive ſit ordinarius, ſive delegatus, etiam poſt appellationem reparare ſuæ interlocutoriæ gravamen, atque ita effectum appellationis impedire, & ſic in cauſæ principalis cognitionem uſque ad judicium definitivum procedere, re adhuc integra necdum ad ſuperiorem judicem devoluta, ne proceſſus cauſæ principalis frivolis occaſionibus incidentibus retardetur. Additque gloſſa in d. c. cùm ceſſante, poſſe judicem ſuæ interlocutoriæ gravamen reparare etiam poſt decem dies, re tamen adhuc integra necdum ad cognitionem ſuperioris judicis devoluta. A correctione quoque legitima modum, vel ſtatutum canone præſcriptum non excedente, non admittitur appellatio: quæ ſi interjiciatur, non ideo tamen differtur correctio, ne detur occaſio licentiùs delinquendi, c. ad noſtram, de appel. Quod idem decernitur Gallicanis edictis Caroli noni anni 1571. art. 5. & Bleſenſium comitiorum ſub Henrico tertio art. 59. Conſtituit etiam l. eos, §. ſuper, de appel. in cauſa criminali, ſi à decreto vel à proceſſu appelletur, non debere per hoc retardari aut ſuſpendi proceſſum, ne inter moras probatio diſpereat, maneatque delictum impunitum.

16. Permulta alia decrevere Baſileenſes Eccleſiaſticæ reformationi conducibilia, ſed nulla legitima fulti auctoritate ſummi Pontificis, cui bellum indixerant, & quem gradu Apoſtolicæ dignitatis dejicere ſatagebant: eoque demùm rebellionis adversùs illum progreſſi ſunt, ut ſelectis ad libitum certis quibuſdam hominibus, poteſtatem (ſi ſuperis placet) fecerint novi Papæ ſeorſum intra quoddam conclave eligendi, à quibus dum ſeſſio agebatur Concilii hujus trigeſima nona, electus in eum gradum fuit Amædeus Sabaudiæ Dux, qui tunc temporis cum ſubditis ſibi quibuſdam Optimatibus, Ripaliæ loco ditionis ſuæ amœniſſimo quaſi in ſeceſſu aſcetico communem anachoreticam vitam degebat, abdicatis tantiſper ſæculi curis, quas in filium futurum ſibi ſucceſſorem rejecerat. Hanc electionem univerſus Baſileenſium cœtus lætanter excepit, & confirmavit, dum ageretur ſeſſio trigeſima nona.

DIATRIBA ECCLESIASTICA de Communione Euchariſtiæ ſub una, vel duabus ſpeciebus.

1. Baſileenſes Patres multum operæ ſtudiique navarunt in reducendis Boemis & Moravis ad Catholicæ unionem Eccleſiæ, non ſolùm ut eorum æternæ ſaluti conſulerent, verùm etiam ut atrociſſima compeſcerentur bella & horrendæ hoſtilitates, quibus efferæ illæ gentes aſſiduè Catholicos infeſtabant. Permultis hinc inde negotiationibus pax illa tentata agitataque fuit, ac demùm conciliata & perfecta, dum agebatur Baſileenſium ſeſſio undecima: quam Hiſtoriam præter acta Concilii referunt Æneas Sylvius Hiſtoriæ Boemicæ cap. 57. & Joannes Coclæus Hiſtoriæ Huſſitarum lib. 7. Per Oratores & literas,

literas, tum Concilii, tum Sigiſmundi Auguſti Bohemi & Moravi, invitati ad redintegrandam priſtinam cum Eccleſia Catholica unionem, ſe ab ea non fore alienos profeſſi ſunt, dum ſervarentur conditiones his quatuor propoſitionibus comprehenſæ; quarum prima erat: *Ut Communio Euchariſtica ſub utraque ſpecie univerſis Chriſti fidelibus in regno Bohemiæ & locis ei adhærentibus per Sacerdotes liberè adminiſtraretur.* Secunda: *Ut peccata per eos, quorum intereſt, rationabiliter & ſecundum legem Dei corrigerentur.* Tertia: *Ut Verbum Domini à Sacerdotibus & Levitis idoneis liberè & fideliter prædicaretur.* Quarta: *Ut non liceret Clero ſuper bonis temporalibus ſæculariter dominari.*

Reſponſio Concilii ad primam propoſitionem fuit iſta, ut quoniam generalis conſuetudo Eccleſiæ communicandi ſub una tantùm ſpecie multis de cauſis rationabiliter introducta non poſſet reprobari, aut ſine Eccleſiæ authoritate pro libito immutari; poſſet autem ſuadentibus rationabilibus cauſis Communio ſub utraque ſpecie ab eadem Eccleſia concedi: ſi id omninò Boemi contenderent, ſacrum Concilium Sacerdotibus eorum facultatem conceſſurum ſub utraque ſpecie populum, eos videlicet qui in annis diſcretionis conſtituti eſſent, atque id reverenter poſtularent, communicandi: hoc ſemper obſervato, quòd Sacerdotes ſic communicantibus ſemper dicerent: *Debere eos firmiter credere, quòd non ſub ſpecie panis caro tantùm, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantum, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integer Chriſtus totus.*

2. Ad ſecundam propoſitionem reſponſum eſt, ut demptis ab illa verbis: *Quorum intereſt*, tanquam nimis generalibus, diceretur, corrigenda fore peccata, *ſecundum legem Dei & Sanctorum Patrum inſtituta.*

3. Ad tertiam verò, ſic illam eſſe propoſitionem concipiendam, *ut fieret peccatorum correctio ab idoneis, & per Superiores, ad quos pertinet, approbatis & miſſis, liberè, non tamen paſſim; ſed ordinatè & fideliter; ſalva auctoritate Pontificis, qui eſt præordinator in cunctis juxta Sanctorum Patrum inſtituta.*

4. Ad quartum denique: *Quòd Eccleſiaſtici viri bona Eccleſiæ, quorum ſunt adminiſtratores, fideliter adminiſtrarent juxta Sanctorum Patrum ſalubria inſtituta: ipſaque bona Eccleſiæ ab aliis quàm ab his, quibus adminiſtratio canonicè eſt commiſſa, uſurpari ſine ſacrilegii reatu non poſſent.* Proviſum pariter fuit, ut ſi contingeret alicubi ab aliquibus privatim conventa violari, ut in populorum multitudine aliquos inordinatè ac præter officium agere facilè contingit, ne illa licentia communi paci officeret, aut ſancta conventa interturbaret. Qua præcautione obviam multis ſimultatibus itum eſt. Quibus demùm conditionibus poſt multos tractatus & diſputationes ultrò citroque habitas, inita eſt concordia ultima die Novembris, qua feſtum ſancti Andreæ Apoſtoli conſuetum eſt celebrari, anno Chriſti 1433.

5. Ad enucleandam verò quæſtionem de unica Sacramenti uſitata ſpecie, Scripturarum Divinarum loca nonnulla indicio ſunt, illam ab inſtituto Chriſti minimè recedere, aut alienam ullatenus eſſe. Legimus enim Lucæ 24. *Et factum eſt, dum JESUS recumberet cum eis, accepit panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & ipſe evanuit ex oculis eorum.* Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 25. Autor Operis imperfecti homil. 17. in Matth. Beda, & Theophylactus in eumdem locum Lucæ. Hieronymus in Epitaphio Paulæ, & Heſichius lib. 2. Levit. c. 9. docent, Chriſtum dediſſe duobus diſcipulis in Emmaus Euchariſtiæ Sacramentum. Præterea Actuum 2. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Item 1. Cor. 10. *Unus panis, & unum corpus ſumus, qui de uno pane participamus.* Et ubi Apoſtolus de utriuſque ſpeciei communione loquitur, aliquando copulativam adhibet particulam, & aliquando disjunctivam, ut 1. Cor. 11. ℣. 26. & 27. *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Nec ſcripta ſacra unquam meminere Calicis niſi præmiſſa mentione Panis: ſæpe verò meminere panis ſolius Euchariſtici ſine calicis expreſſione. Qualia ſunt ſuperiùs adducta diverſa teſtimonia. Et Joan. 6. *Ego ſum panis vitæ, Hic eſt panis de cælo deſcendens, Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit.* Ideoque veriſimile eſt Apoſtolicis temporibus fuiſſe libertati communicantium relictum Calicis uſum.

6. Eamdem verò libertatem uſitatam fuiſſe antiquis ſæculis, perſpicuis compertum eſt argumentis & exemplis, ex quibus numero pluribus pauciora hæc ſelegimus. In primis duæ quorumdam hæreticorum fraudes id convincunt. Scribit Sozomenus lib. 8. cap. 5. & Nicephorus lib. 13. c. 7. fœminam hæreticam de Macedonii ſecta, ut ſe Catholicam ſimularet, panem Euchariſticum unà cum aliis promiſcuè de manu Joannis Chryſoſtomi in manum accepiſſe, quem demiſſo vultu, & inclinato quaſi per adorationem pectore, ancillæ ſuæ occultè porrexit, de cujus manu profanum panem de domo allatum in os ingeſſit, cæpitque dentibus premere; ſed per miraculum fuiſſe buccellam illam in lapidem converſam, quo eventu attonitam Chryſoſtomo propriam fraudem detexiſſe, eique lapidem porrexiſſe, audiente & vidente præſenti populo. At verò in Calice non potuiſſet fœmina fraudem ullam exercere niſi abſtinendo. Diaconus enim Calicem ſacrum illius, qui communicare volebat, ori admovebat. Quod eſt indicium poſt ſumptionem ſacratiſſimi panis, liberum unicuique fuiſſe abſtinere à Calice. Alterum fraudis exemplum refert Leo Papa Magnus ſerm. 4. de quadrageſima, de Manichæis occultis, qui cùm vellent pro Catholicis haberi, ad communionem Sacramentalis panis accedebant, nunquam tamen de ſacro Calice potabant, quia Manichæorum ſecta vinum execrabatur, quod prædicabat, eſſe cacodæmonis creaturam, & fel draconis inſanabile. Id verò arguit illam ſub ſolius panis ſpecie communicandi libertatem, alioqui enim abſtinendo à ſacro Calice, ſuam prodidiſſent impietatem, fuiſſentque pœnis non tantum Eccleſiaſticis obnoxii, ſed illis etiam quæ Cæſarum edicta comminabantur.

7. Præterea ex ſequentibus Eccleſiæ primitivæ ritibus demonſtratur Euchariſtiæ ſub unica ſpecie communio, primum ex Euchariſtiæ intra ſacrarum penetralia ædium aſſervatione. Clemens Romanus lib. 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 13. aliàs 20. jubet peracta populi communione, quod ſupereſt reliquiarum Dominici Corporis, recondi à Diaconis cum reverentia in paſtophorio. Tertullianus lib. 2. ad uxorem teſtatur, ſuo tempore conſueviſſe Chriſtianos deferre in privatas ſuas ædes Euchariſtiam, ubi eam opportuno tempore comederent prius jejuni: *Non ſciet maritus* (inquit) *quid in occulto ante omnem cibum ſumas.* Et Cyprianus ſerm. de lapſis ait: *Mulier quædam cùm arcam ſuam, in qua ſanctum Domini erat, indignis manibus tentaſſet aperire, igne inde inſurgente deterrita* eſt. Dionyſius Alexandrinus in epiſt. ad Fabium Antiochenum, quam refert Euſebius lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 36. fidem facit, Serapionem quendam ſenem in extremis agentem miſiſſe puerum ad Sacerdotem, ut ad ſe cum Sacramento Euchariſtiæ veniret. Presbyterum autem tunc fortè ægrotantem non potuiſſe per ſe accedere, ſed miſiſſe per eumdem puerum particulam vivificæ Euchariſtiæ, qua devote ſumpta Serapion lætus vita exceſſit. Quo etiam exemplo aſſeritur Euchariſtiæ intra Eccleſiam aſſervatio. Eodem ſæculo Sanctus Martyr Tarſicius (ut ſcribitur in vita Stephani primi Papæ, & apud Bedam in Martyrologio die 15. Auguſti) quum Euchariſtiam deferret, occurrenteſque illi Pagani quærerent quid rei deferret, nec ille vellet ſanctum canibus aperire, ab illis continuò necatus eſt. Et tamen divino miraculo Sacramentum ita diſparuit, ut illud reperire ſacrilegi nequiverint. Concilium Nicænum can. 14. alias 18. alias 20. jubet, ut in abſentia Sacerdotum Diaconi Euchariſtiam porrigant. Abſentia Sacerdotis tempus arguit extra Miſſam, atque ita fuiſse reconditam Euchariſtiam. Habetur canon iſte Nicænus apud Rufinum Aquilejenſem. Teſtatur autem Cyrillus Alexandrinus, collectos à Rufino Nicænos canones eſse germanos & authenticos. In eadem Nicæna Synodo extat in omnibus editionibus can. 13. ut ſecundùm antiquam regulam in mortis articulo nemini recuſetur Euchariſtia, quem canonem poſteriora Concilia ſæpè renovarunt. Quo probatur, Eucha-

Euchariſtiam reponi ſolitam intus Eccleſiam ad hujuſmodi ægrorum eventus. Memorat Juſtinus in Apolog.2. religioſum Diaconorum officium Euchariſtiam ad infirmos deferentium, utique ſub ſpecie panis. Euſebius lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 24. temporum antecedentium morem fuiſſe teſtatur ex Irenæi ad Victorem Papam epiſtola, ut Romanus Pontifex in fœdus pacis & ſanctæ unionis Euchariſtiam tranſmitteret ad alios etiam remotiſſimarum regionum Epiſcopos.

8. S. Baſilius in epiſt. ad Cæſariam Patriciam perhibet Anachoretas, qui non poterant commodè ſæpius in Eccleſiam convenire, conſuevisſe Euchariſtiam deferre in ſuas cellulas. Gregorius Nazianzenus in orat. de obit. Gorgoniæ ſororis ſuæ, ſcribit illam adoraſſe quam privatim aſſervabat Euchariſtiam, ſtatimque eo morbo, quo laborabat, convaluiſſe. Narrat Ambroſius in ſerm. de obitu fratris ſui Satyri, eum adhuc catechumenum, ne ſine myſterio gravi naufragii diſcrimine periret, ab uno ſociorum Euchariſtiam precibus impetraſſe, eamque ſudario involutam ſibi ad collum alligaſſe.

6. Et ſanè Chriſtus Dominus, utpote ſapiens & providus Legislator, nunquam obligavit quemquam extra Sacrificii divinam actionem ad communicandum ſub utraque ſpecie. Sed cùm ſacroſanctum ejus Corpus & Sanguis ſub alterutra ſpecierum ac viſibilium ſymbolorum contineatur, ejus hæc juſſio, quam urgebant Bohemi, & urgere pergunt novatores, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, Joan. 6. ſatis ac plenè adimpletur in unius ſpeciei ſumptione. Incommoda verò & gravia diſcrimina, quæ occurrerent in eo percepto, quale hæretici imaginantur, occurrunt in abſtemiis, tum etiam in multorum rudium aut corpore infirmorum concurſu, in quibus etiam haud pauci occurrunt mucoſi, ſalivantes, exſcreantes, halitu fœtentes, impuri, inculti, aut etiam quibuſdam morbis affecti, qui vel nauſeam intolerabilem cum periculo vomitus in delicatis ſuccedentibus commovent: quinetiam evidens & crebrum periculum contagioſarum ægritudinum imminet potantibus poſt hecticos, phthiſicos, dyſentericos, leproſos, lue venerea infectos. Periclitantur etiam de effuſione ſpeciei Sacramenti liquidæ, qualem deplorat Chryſoſtomus in ſuis ad Innocentium Papam epiſtolis in concurſu militum in Baſilica Conſtantinopolis contigiſſe, qua everſa ſunt ſacra vaſa Sanguinem tremendum continentia, in ipſas militum clamydes & paludamenta. Notiſſimum eſt decretum Pii Papæ primi, qui decimus ab Apoſtolo Petro Romanam rexit Eccleſiam, relatum, de conſecra. diſt. 2. *C. ſi per negligentiam aliquid de ſanguine Domini ſtillaverit in terram*. Et in Decreto Ivonis lib. 1. Et quod ait Auguſtinus lib. 50. Homiliarum, homil. 26. *Quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis Corpus Chriſti miniſtratur, ut nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat*. Ibidemque: *Reus erit, qui Corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit*. Et habetur apud Gratianum, 1. q. 1. c. interrogo vos. Certè piaculum erat in prioribus Eccleſiæ ſæculis, ſi mica panis Euchariſtiæ in humum decideret, teſtibus Tertulliano, Origene, Cyrillo Hieroſolymitano, & aliis. His adde multas & ampliſſimas eſſe regiones, in quibus nullæ creſcunt vites; ſunt & aliæ remotiores, in quibus vinum grandi pretio tranſportatum ſtatim congelatur, aut illicò aceſcit, ut Norvegia, Svecia, Ruſcia, in qua Philippus Melanchton lib. de uſu integri Sacramenti ſcribit, utendum medicato ſeu aqua mulſa. Veruntamen undenam vir ille ſibi poteſtatem ſumpſit, aſcivitque, immutandi Sacramentorum divinorum ſubſtantiam, quam Chriſtus neque Petro Apoſtolo, neque Petri ſucceſſoribus Pontificibus, neque ipſi Eccleſiæ unquam contulit? Et ſi juxta hæreticorum aſſeverationem ſacra Scriptura ſit unica credendi regula, hæc non aliam aſſignat Sacramenti materiam præter panem & vinum. Denique inoleverat alicubi conſuetudo intinctum Euchariſticum panem populo porrigendi; alibi etiam de uvæ granis populum communicandi quaſi de ſanguine Chriſti; ſed utrumque ritum rejecit & abrogavit Concilium Bracarenſe quartum ſub Adeodato Papa an. 675. can. 2. quo utroque modo exiſtimatum fuerat, ſatis fuiſſe proviſum periculo effuſionis ſacri Sanguinis.

10. Quod attinet ad confirmationem eorum, quæ Concilium Baſileæ primùm, deinde Lauſanæ, quo ſub finem ob peſtem Baſileæ graſſantem, tranſlatum fuerat; illa omnia quæ in rebus beneficiariis & diſpenſationibus Concilium geſſerat, ordinarat, conceſſerat, in materia tam gratiæ quàm juſtitiæ, pro bono pacis & Eccleſiaſticæ unionis, illis qui erant in præſenti poſſeſſione, Nicolaus Papa V. confirmavit, & rata eſſe voluit per Bullam apud Spoletum conceſſam anno 1449. decimo quarto Calendas Julii.

CONCILIUM GENERALE FLORENTINUM incboatum Ferrariæ an. 1438.

1. Effecit Patrum Baſileenſium in Schiſmate adverſus Eugenium Pontificem damnabilis pertinacia; & præterea juſtum præcipuaque laude dignum deſiderium Græcos deducendi ad unionem fidei & pacis cum Romana Eccleſia: quorum Imperator, & Patriarcha, cæterique Antiſtites refugiebant Baſileam longo & perículoſo itinere per nives & glacies, perque ardua montium cum ſumptibus immenſis & graviſſimis moleſtiis proficiſci; avebant autem amœnam Italiam maritima profectione appellere, cujus ſumptus Reſpublica Venetorum ſuppeditatura erat; & inſuper deſideratiſſima Summi Pontificis præſentia, quem Baſileenſes à ſe per proterviam repellebant, per cujus abſentiam & diſſenſum non poterat ullum Concilium utpote capite truncum & mutilum legitima pollere autoritate: Hæ inquam cauſæ effecerunt; ut Græci cum Summo Pontifice unanimes libenter in locum Concilii Ferrariam conſenſerint. His ex cauſis Eugenius Baſileenſem conventum, ſchiſma exitiale apertè molientem, illam in civitatem tranſtulit, eoque ut migrarent, miſſis Legatis invitavit. Permulti deinceps indies Baſilea relicta Ferrariam ad Padi fluenta ſitam Marchionibus Eſtenſibus tunc temporis ſubditam conceſſerunt. Qui verò pertinaciùs Baſileæ conſtiterant, eo provecti ſunt, ut crebris citationibus Eugenio diem dixerint, neque temerariis eorum juſſionibus obtemperantem Summo Pontificatu exegerint, Amedeo Sabaudo ejus in Sedem intruſo.

2. Prima legitimi Concilii ſeſſio feliciter iniit Ferrariæ quarto idus Januarii anno 1438. præſidente meritiſſimo omnique præconio majore Legato Eugenii à latere Nicolao Albergato, ex Ordine Cathuſiano, Cardinali Presbytero, tituli Sanctæ Crucis, eximiæ pietatis, ſcientiæ, atque prudentiæ viro: peractiſque conſuetis Concilii præliminaribus, primo decreto declarata ſunt irrita omnique autoritate vacua omnia poſt Eugenii revocationem acta Baſileenſium. Secundæ verò ſeſſioni per ſe præſedit Eugenius Papa, quam decimo quinto Februarii auſpicatus eſt præſentibus ſeptuaginta duobus Epiſcopis.

2. Interim Græcorum Imperator Joannes Palæologus, cum fratre ſuo Demetrio, & Joſepho Patriarcha Conſtantinopolitano, cæterorumque Patriarcharum Legatis, aliiſque plurimis Orientis Antiſtitibus, & amplo comitatu ſeptingentorum circiter hominum ad Venetiarum littus magna celebritate appulerunt. Poſtridieque Dux & Senatus navi Bucentauro magnificentiſſimè adornata Imperatorem in urbem exceperunt: qui ſtatim oratores ſuos ad Eugenium direxit, qui ſuum in Venetam civitatem adventum ſignificarent. Scriptiſque ad Baſileenſes literis exhortatus illos eſt, ut Ferrariam concederent ad optatiſſimam Eccleſiarum unionem communibus votis perficiendam, quæ hactenus infelici diſſenſione divulſæ fuerant. Eugenius verò Nicolaum Albergatum Cardinalem & Nicolaum Eſtenſem Ferrariæ Principem ad ſalutandum Imperatorem adventantem præmiſit. Die autem Februarii 29. Imperator cum fratre, & frequenti Clero tranſvecto fluvio Pado Ferrariam attigit, atque in portu civitatis ob omnibus Cardinalibus, & viginti quinque Epiſcopis, & Ordinibus civitatis, exſcenſus aureo quo vectus fuerat navigio ſub aurea umbella exceptus, medius inter Cardinales equitans, ad Eugenium eſt deductus, qui in privato cubiculo ſedens illum operiebatur, & ad ſe accedentem obviam aliquot paſſibus progreſſus, cùmque Imperator genu flectere inciperet, comiter relevatus data dextera oſculanda amantiſſimè complexus eſt, fecitque ad ſuam læuam in præparata ſede

ſede conſedere: ac poſt aliquot ſecreta colloquia, juſſit Pontifex Imperatorem in hoſpitium magnificè adornatum deduci. Triduo pòſt, Patriarcha ſpecioſiſſimo & inaurato navigio Ferrariam appulit, quem quatuor Cardinales cum viginti quinque Latinis Epiſcopis, & Marchione urbis Domino ad portum excepere. Indeque medius inter duos Cardinales Diaconos equitans, ad Pontificem adductus, qui ſedens ejus præſtolabatur acceſſum, & Pontificis genam oſculatus eſt, qui ad ſiniſtram ſuam in præparato ſcabello conſeſſum præbuit. Ipſiſque conſedentibus, cæteri Græci Antiſtites accedentes, ſedentis Pontificis dexteram & genam pariter oſculati ſunt, ultimis tamen dexteræ oſculo tantùm, aut profunda veneratione contentis.

4. Poſt dies aliquot, Imperator à Pontifice contendere cœpit, ut juxta conventa non ſolùm Epiſcopi, cæterique Præſules, verùm etiam Reges ac Principes per ſe aut Legatos celebrandæ Synodo intereſſent. Quod quamvis difficile nimium fortè Pontifex excuſaret ob mutua inter eos bella; rem nihilominùs urgente Imperatore, Pontifex nuncios & literas quoquoverſum ad eos invitandos miſit. Exorta etiam de ordine ſeſſionum controverſia, Pontifex ſic diſpoſitum cupiebat, ut ad unum Eccleſiæ latus convenirent omnes Latini, ad alterum Græci: Ipſe verò in capite medius ante Altare conſideret. Imperator verò eum ſibi potiùs deberi locum contendebat. Denique ex formâ antiquarum Synodorum œcumenicarum, ita res tranſacta eſt, ut erecto ſolio ante Altare, ſuper eo ſanctorum Evangeliorum liber inter ſacra Capita Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, accenſis hinc inde cereis, collocaretur, Ipſeque Pontifex cum ſuis Latinis dexteram partem, (quæ læva eſt ingredientibus) alteram Imperator cum ſuis Græcis teneret. Infrà ſolium Pontificium uno ferè paſſu locata eſt Imperatoris Latini ſedes, (is erat Albertus ſecundus) quæ ſemper vacua remanſit ob ejus abſentiam. Propè hanc conſedere Cardinales, qui recenſentur numero octo, à quibuſdam novem, ac deinceps pluribus ſedium ordinibus Archiepiſcopi Latini centum circiter quinquaginta, præter Abbates, cæteramque turbam Eccleſiaſticorum. E regione Pontificis & ſedis Imperatoris Latini, ſedes Imperatoris Græcorum poſtea, pauloque inferiùs Patriarchæ Conſtantinopolitani ejuſdem eminentiæ & ornatus cum Pontificia: deinde Vicariorum cæterorum Orientis Patriarcharum: ſubindeque Metropolitanorum, aliorumque majorum & minorum Antiſtitum Orientalium, diverſis pro dignitate ſedium ordinibus: Demetrio verò Imperatoris fratri à dextris ejus collocata, ſed humilior & quatuor ferè palmos remota. Præter Græcos interfuere Synodo Iſidorus Metropolita Kiovenſis, totiuſque Ruſſiæ, cum quibuſdam Prælatis Ruſſiæ Moſcoviæque. Interfuit pariter Metropolites Iberiæ. Ipſeque Eugenius in literis poſt conciliatam unionem ad Principes ſcriptis, Legatos etiam nominat Imperatoris Trapezuntii, Iberorum, Valachorum, & Ruthenorum, præter Armenios, qui poſtmodùm advenere.

5. Etiamſi multi hujuſce Concilii Seſſiones dinumerent ab illa, cui primùm Apoſtolici nomine Legati præfuit Nicolaus Cardinalis tit. Sanctæ Crucis; alii tamen eas ſolas recenſent quæ ab octavo die menſis Octobris haberi cœperunt, quo quidem die magno ſtudio, & non ut anteà, perfunctoriè agitari præcipui momenti quæſtio cœpit de Spiritus Divini proceſſione. Interim dum Græci Baſileenſium adventum fruſtrà præſtolantur, necnon diverſorum Pincipum Latinorum, aut miſſorum ab eis Legatorum acceſſum, ne otioſum tempus deperiret, obtinuerunt Latini à Græcis, ut quaſi velitationes & pugnę præludia agitarentur placidè controverſiæ de ſtatu animarum, quæ de corpore exceſſerunt. Communis eſt Latinorum perſuaſio, veteribus etiam Græcorum Patribus planè conformis, juſtorum animas, quæ nondum plenè expiatis anteactę vitę reatibus è corporibus exceſſerunt, ignibus in Purgatorio torqueri. Quæ verò penitùs expiatis ſive in præſenti vita, ſive in Purgatorio cunctis reatibus, nihil ampliùs Divinæ juſtitiæ debent, ſine ulla mora in cœleſtem felicitatem admitti; ut Dei viſione abſque ulla dilatione perfruantur. Ex adverſo animas, quæ infectæ mortali peccato à corporibus propriis exierunt, in infernum protinùs relegari ſempiternis incendiis torquendas. Ipſos quoque rebelles Angelos, ex quo de cœlo ejecti ſunt, ignium æternorum ſuſtinere cruciatus. At verò Græci poſt ſuſceptum ſchiſma nec nobiſcum nec inter ſe conveniunt. Negant quidem communiter eſſe aliquem Purgatorii ignem, ſed tamen animas, quæ ſolutis corporis vinculis abſcedunt, cum culparum maculis, quæ ipſas à Divina gratia minimè excludunt, deferri in horrida quædam incommoda, triſtia & tenebroſa loca; quæ pœnæ mitigantur, aut etiam deſinunt præſidiis orationum, eleemoſynarum, ſacrificiorum, aut pœnitentiæ exercitiis, quæ pro illarum liberatione Deo à viventibus fidelibus offeruntur. De illis verò animabus ſeparatim, in quibus nulla ſupereſt contracta labes, exiſtimant in locum quietis deferri, quiſnam verò locus, & quænam requies illa ſit, non convenit inter eos. Quidam enim Græcorum nobiſcum credunt ſtatim rapi in Angelorum conſortium, & unà cum illis beatificâ Dei viſione perfrui; alii verò non ante futuras tantæ felicitatis conſortes quàm poſt reſurrectionem, reſumptis cum quibus vixerant corporibus, ut animæ quidem ex tunc Divino conſpectu oblectentur, corpora verò ſenſibilibus caſtiſque gaudiis delicientur. Reproborum autem animas carne ſolutas nondum ignis pœnam ſuſtinere, ſed graviſſimos mœrores ex deſperatione, & ex loci ad quem relegantur, conſtitutione, tenebris, & horrore inexplicabili. Hujuſmodi diu ventilatæ ſunt quæſtiones, non quidem in Cathedrali Baſilica, in qua Concilium habebatur, ſed in templo S. Franciſci bis ſingulis hebdomadis inter ſelectos quatuor & viginti diſceptatores, nimirum ex utraque parte duodecim. Aderant verò Notarii & exceptores, quæ dicebantur, conſcribentes.

6. Jam verò nos hactenus acta perpendentes quaſi prę-liminaria, & apparatus ſacri Concilii, eo quod Græcis viſum fuerit non antè procedere debere Concilium, quàm nova ipſorum inſtantia iterum iterumque rogati & diu expectati fuiſſent Baſileenſes, & Ferrariam adventarent, & Principum eis adhærentium Legatos ſecum adducerent, ſcilicet Alberti ſecundi Latinorum Imperatoris, & Alfonſi Aragonum Regis. At verò illis nefas ſibi eſſe ducebant huic tranſlationi conſentire, aut cum hæreticis quidquam habere commune; tales autem eſſe docebant qui oppoſiti erant duabus, quas publico judicio ſtatuerant, fidei propoſitionibus inconcuſſis, Concilium autoritate pollere ſupra Papam, qui deponendus erat ſua dignitate, ſi Concilio jubenti non obediret, & inſuper non poſſe Concilium à Papa ſolvi aut aliò transferri, niſi approbante & conſentiente ipſo Concilio. Neque elabi hanc occaſionem ullatenus in animum inducebant propoſitum ſuum exequendi, Eugenium à ſe jam damnatum exautorandi, novique Pontificis, ut paulò poſt ab ipſis factum eſt, obtrudendi. Qua demum Baſileenſium præfracta pertinacia moti Græci conſenſerunt, ut deinceps abſentibus Baſileenſibus, res ipſa, propter quam advenerant, gereretur. Itaque juxta eorum mentem primam ſeſſionem ab octavo Octobris die jam auſpicamur, qua ſtatutum fuit, ut ſeriò diſputando exsecuterentur duæ præcipuæ quæſtiones, circa quas ut cardines totum vertebatur unionis negotium. Quarum prior hæc erat: An licuiſſet ad fidei ſymbolum Conſtantinopolitanum quidquam addere? Secunda, utrùm addita vox illa *Filioque* conformis eſſet fidei orthodoxæ, opinantibus Græcis Spiritum ſanctum non à Filio, ſed à Patre ſolo procedere. Sex delecti ſunt ex Græcis diſputatores, & alii totidem ex Latinis, necnon utrinque alii utriuſque linguæ periti interpretes, itemque Notarii, à quibus hinc inde dicta ſcripto exciperentur. Ex parte Latinorum, qui in hanc diſputandi palæſtram prodiere, duo fuerunt Cardinales, Nicolaus Albergatus tituli Sanctæ Crucis, & Julianus Cæſarinus tituli Sanctæ Sabinæ, qui primùm Concilio Baſileenſi Apoſtolicus à latere Legatus præſederat, deinde Baſileenſes deſerens in apertum ſchiſma conſpirantes ad Eugenium ſeceſſerat. His adjuncti ſunt Andreas Archiepiſcopus Rhodius, Aloiſius ſeu Ludovicus Epiſcopus Forojulienſis ex Ordine Minorum S. Franciſci, aliique duo Sacerdotes Monachi & in Theologia Magiſtri, quorum unus erat Provincialis Viſitator Longobardiæ Ordinis Prædicatorum, cui Joanni de Montenigro nomen fuiſſe S. aſſerit Antoninus

toninus: Sexti vero ad diſputandum electi incompertum eſt nomen. Ex parte Græcorum electi ſunt ad diſputandum Marcus Epheſinus Metropolites, Iſidorus Rutenus Metropolites, Beſſarion Nicænus, Xantopulus magnus Scevophylax, id eſt Vaſorum Eccleſiæ cuſtos, Michael Balſamon magnus Eccleſiæ Bibliothecarius, & Georgius Gemiſtus.

7. Seſſio III. exorſa die 14. Octobris diſputationum campum aperuit. In hac & quatuor ſequentibus ſeſſionibus iniit diſputatio de additione ad Symbolum Conſtantinopolitanum hujus vocis, *Filioque*, circa Spiritus ſancti proceſſionem, quam Græci negabant à Filio dimanare: at Latini eſſe ſimul aſſerebant *à Patre Filioque.* Primo iſto certamine quaſi in circo ex carceribus effuſi ſunt pro Græcis Marcus Epheſinus, pro Latinis autem Andreas Rhodi Epiſcopus, qui dicitur Coloſſenſis in actis hujus Concilii, errore inde orto, quia multis perſuaſum erat Coloſſenſes, ad quos ſacram Epiſtolam ſcripſit Apoſtolus Paulus, non alios eſſe quam inſulæ Rhodi incolas, eoſque ita denominatos fuiſſe ab æneo Solis Coloſſo cubitorum ſeptuaginta, olim inter ſeptem Orbis miracula celebrato, quem Chares Lyndius inſigni fama Statuarius Lyſippi diſcipulus in aditu portus Rhodi conflaverat, Certum tamen eſt urbem Coloſſi dictam, ad cujus cives dirigitur illa Pauli epiſtola, fuiſſe in Phrygia, cujus eſt apud Strabonem & Plinium mentio. Negabat Epheſinus licuiſſe quidquam ad Symbolum adjungere; hoc enim diſtricte octo Synodis œcumenicis vetitum. Coloſſenſis ſuſtinebat, non eſſe proprie loquendo additionem, ſed explicationem orthodoxam verbi hujus *à Patre*. Additiones quidem contrarias ſemel decreto fidei eſſe interdictas, ſed non illas per quas exponitur fides. Tantum vero abeſſe, ut eas ſacræ Synodi prohibuerint, ut potius eas in praxim eædem ipſæ reduxerint: nemo enim negaverit à Nicæna prima Synodo additam fuiſſe Filii DEI *conſubſtantialitatem* cum Patre, aliaque non pauca ad Symbolum Apoſtolorum. Conſtantinopolitanam autem perſpicuum eſt addidiſſe ad Symbolum Nicænum, quemadmodum poſtea factum eſt à Conciliis Epheſino & Chalcedonenſi. Nec enim poſſent ulla ratione de novo inſurgentes hæreſes refelli, ſi non liceret per expoſitionem aliquid ad dogmata fidei ſuperaddere. Quod autem licuit veteribus ad ſymbolum Apoſtolorum, & poſterioribus Synodis ad ſymbola & fidei decreta Synodorum, quæ præceſſerant, addere; non eſſe ademptam Eccleſiæ ſubſequentium ſæculorum parem poteſtatem. Idem enim quo vetus Eccleſia regebatur & illuminabatur Spiritus Dei, pollicitus eſt ſe eidem nunquam defuturum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Ipſaque Eccleſia, quæ in Canticis Turri Davidis poſitæ contra Libanum, ex qua mille clypei pendent & omnis armatura fortium, confertur, nullos haberet niſi elingues & inermes omniſque conflictus incapaces milites, ſi ad Scripturas exponendas, quibus crebro abutuntur hæretici, & ad priſtina fidei decreta omnes verborum, & explicationum acceſſiones eſſent interdictæ. Nec tamen inde inferri poſſet, tum Scripturas, tum Symbola, tum priora fidei decreta eſſe imperfecta. Fuere namque perfecta ad veritatem & fidem commonſtrandam, etiamſi pleniorem notitiam non exprimerent, ad naſcituros omnes in poſterum errores refellendos, niſi quatenus ſtandum eſſe in omnibus ambiguis jam inde ab ipſo Chriſto & Apoſtolis ejus conſtitutum ac definitum ſemper fuit Eccleſiæ judicio: quam regulam, quicunque ſequetur, nunquam aberrabit ab æternæ ſalutis itinere. Fuerat conſtans ab initio doctrina Eccleſiæ, Spiritum ſanctum à Patre procedere: emerſit in oppoſitum Macedonii & Eunomii hæreſis non à Patre, ſed à Filio procedere; quemadmodum enim Ariana perfidia Filium eſſe Patris creaturam, ſuoque progenitore longè inferiorem, blaſphemabat; hoc idem de Spiritu Sancto prædicarunt Eunomius & Macedonius reſpectu Filii, eſſe hujus creaturam, longeque inferioris ab illo dignitatis; hunc errorem Synodus Conſtantinopolitana ſuo ſymbolo refellit, definiendo Spiritus Sancti, & vivificantis proceſſionem à Patre, nihil verò de proceſſione à Filio pronunciavit cùm id ſuperfluum judicaret, conſentientibus in hoc unum tam Orthodoxis, quàm Macedonianis. Veruntamen ſeptima Nicææ habita apud Græcos œcumenica Synodus formulam fidei illam penes ſe recitatam approbavit, in qua perſpicuis verbis decernebatur, Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere. Antiqui etiam Græci Patres nunc diſerte docent, (ut Latinos omittam) Spiritum Sanctum à Patre Filioque produci, nunc etiam à Patre per Filium procedere; quæ expreſſio non aliter intelligi poteſt, quàm ejus productionem ſimul eſſe à Patre & Filio. Ipſeque Photius ſchiſmatis præcipuus autor, nonnullas Romanorum Pontificum epiſtolas laudat & approbat, in quibus aſtruitur illa Spiritus à Patre Filioque proceſſio. Prohibitiones verò Pauli Apoſtoli, ne quiſquam adderet ad ea, quæ Galatis evangelizaverat, & Joannis, ne quis ullum verbum ad ſuam Apocalypſim adjungeret, nihil officiunt pleniori eorumdem Scriptorum expoſitioni, dummodò à fide Catholica non deflectat. Certum quippe eſt, ſequentibus temporibus addita fuiſſe non pauca Apoſtolicæ doctrinæ, quæ neque in ſacris Paginis, neque in precedentibus decretis continebantur. Sic adverſus impium Arii dogma Nicæna Synodus vocem *Conſubſtantialis* aſſignavit ut teſſeram, qua ab hæreticis Catholici ſecernerentur: Hujuſmodi pariter vocem illam θεοτόκε ſeu *Deipara*, quam Synodus Epheſina ad convellendam Neſtorianam hæreſim introduxit: Vocem quoque τριάδος & *Trinitatis* circa Divinas Perſonas, neque Divinarum Scripturarum Codices, neque Symbola Apoſtolorum, aut Nicænæ aut Conſtantinopolitanæ Synodorum exprimunt, quam tamen univerſi ſancti tam Græci quàm Latini Patres laudant & paſſim uſurpant. Inſtabant ex oppoſito Græci, licèt hoc quaſi verum ſupponeretur, quod tamen ipſi conſtanter negabant, Filio quoque attribuendam Spiritus ſancti proceſſionem, nullatenus tamen licitum fuiſſe *Filii* vocem articulo Symboli Conſtantinopolitani inſerere, quia id prohibuerat inſequens Epheſina Synodus: ſed Latini prohibitionem illam aliquid addendi interpretabantur, quæ fieret privata alicujus libidine, non verò publica Eccleſiæ authoritate, quæ ſemper eadem eſt, nullaque lege coercetur: prætereaque vetitas quidem eſſe additiones ſacris fidei decretis oppoſitas, ſed non illas quæ fidem ipſam dilucidiùs explicarent, eſſentque neceſſariæ ad reprimendum naſcentis alicujus hæreſis progreſſum. Replicantibus Græcis ſuum conſenſum ad id non fuiſſe requiſitum, reſponſum eſt, nec id eſſe aut fuiſſe neceſſarium; nec enim in pleriſque Græcorum Synodis ſive œcumenicis, ſive nationalibus de fide tractantibus, Latini intervenerunt; ſatis enim eſt ad eas roborandas, ſi eas Cathedra Apoſtolica comprobaverit. In his concertationibus, qui fuſiùs & prolixiùs diſputarunt ad finem uſque Concilii, fuerunt ex parte Græcorum Marcus Epheſinus & Beſſarion, ex parte Latinorum Julianus Cardinalis, & Joannes Prædicatorum Longobardiæ Provincialis, quorum primus admirabili ingenii & memoriæ vi dicendique facultate præcelluit; alter verò tanta inexhauſtæ eruditionis luce præfulſit, ut Epheſini quamquam audaciſſimi & loquacis mentem ſæpiùs perſtrinxerit, & ad confuſionem adegerit.

8. Volebant Græci additione illa, quam criminabantur, rem totam eſſe confectam: inſtabant ex oppoſito Latini, diſcutiendas & examinandas eſſe cauſas additionis. Si enim juſtæ proferrentur ejus cauſæ, nihil eſſe rationis, cur additio eſſet arguenda, ſive in ipſa fidei formula, ſive alibi uſpiam eſſet inſerta. Seſſione poſtmodùm 15. Marcus Epheſinus cupiens Latinorum ingenia confundere, prolixiſſimum habuit in reprobationem additionis ſermonem, plenum confuſionis, inordinatum, & multiplici rerum verborumque congerie refertum. Sed reſpondentis Cardinalis Juliani admirabiliter præfulſit animi præſentia, & inexhauſta memoria cum vigore ingenii & judicii conjuncta; ſermonem etenim Epheſini affectata multitudine rerum inordinatarum ad confundendum adverſarii animum, redundantem, Julianus nulla parte omiſſa in duodetriginta capita diſtinxit, atque ad ſingula ſolidiſſimè reſpondit tum ex ſacris Scripturis, tum ex Patribus, tum ex Philoſophiæ penu, tum ex Eccleſiaſticis hiſtoriis. Imitari piſcem Sepiam Marcus conſultò affectarat, cujus ea eſt aſtutia, ut atramenti quo plena eſt, ſuccum effundat, quo nigreſcit & turbatur aqua ſtagni, & ſic aſpectum eludit & manus evitat piſcatoris. Sed Julianus arte contraria

traria eaque laudabiliori confuſiſſima & inordinata Marci argumenta in apertum ordinem & lucem eduxit, & palàm refutavit, admotoque ingenii ſui lumine, victoriam retulit glorioſam, quam Marcus per tenebras & confuſionem illi conabatur eripere.

9. Seſſ. 16. Ingruente jam intra Ferrarienſem civitatem peſtilentia, transferendi Florentiam Concilii neceſſitas incubuit. Eugenius & reliqui Antiſtites Græci Latinique communi aſſenſu Ferraria digreſſi Florentiam concedunt. Eugenium egredientem præceſſit ſacratiſſima Euchariſtia intra arculam equo magnificè phalerato ſuperpoſitam ſub umbella, cum Clericorum & laicorum pſalmodiis & facibus accenſis, ut ſcribit actorum hujus Synodi teſtis & ſcriptor Græcus autor. Similis fuerat ritus obſervatus in Gregorii Papæ XI. itinere ex urbe Roma Anagniam ſecedentis ann. 1377. præcedente per aliquot horarum intervallum ſanctiſſimo Corporis Chriſti Sacramento, ut ſcripſit eo tempore Amelius Epiſcopus Senogallienſis. Tandemque menſe Januario ineunte Latini ſimul & Græci Florentiam devenere. Seſſ. 18. cùm ſatis ſuperque apud Ferrariam diſceptatum fuiſſet de additione voculæ ad Symbolum: cœptum eſt Florentiæ diſputari de ſancti & vivificantis Spiritus proceſſione, an ex Patre ſolo, an etiam ex Filio eſſet, inter Marcum Epheſinum acris & præſtantis ingenii virum, & Joannem ſuprà commemoratum longè ſublimioris & ſolidioris prę Marco eruditionis. Hęc diſceptatio ſex tenuit ſeſſiones, donec Marcus tanto impar adverſario, ſæpè nihil habens quo poſſet illius urgentem vim retundere, pudore tandem ſuffuſus ceſſit palæſtra, ſimulatoque morbo non eſt auſus in Synodum prodire. Cùm tamen Joannes, nemine congredi auſo, per aliquot dies ſua repetens argumenta veritatem Catholicam altiùs in auditorum animos infigeret, doceretque Spiritus Divini productionem ab unico ſpirationis Patre Filioque communis principio dimanare, non verò à duobus ſeu principiis, ſeu cauſis, tametſi verè à duabus Perſonis prodeat ac producatur, ſed tamen per unicum & indiviſum Patrique & Filio communem amorem. Provectis feliciter ad ſtabiliendam unionem rebus, adverſarius pacis conatus eſt zizaniam ſuperſeminare, objectiſque diverſis ab Imperatoris obſtaculis tam excellens bonum præpedire, ſed partim hortatu Joſephi Patriarchæ viri ſapientiſſimi, qui tunc extrema ægritudine decumbebat, ad cujus cubiculum frequentes erant Imperatoris & ſelectiorum Græcorum conventus, partim cohortationibus & officiis Eugenii Pontificis, partim etiam Beſſarionis & Juliani opportuno interventu, accedente reliquorum Græciæ Antiſtitum conſenſu, ſoloque Epheſino inceſſanter obſiſtente; utrinque tandem & voce & ſcripto conventum eſt vocis *Filii* additamentum ad Symbolum æquo jure ac licitè factum eſſe, Spiritum S. quoque à Patre Filioque in unitate principii ac originis prodire; Rom. Pontificem univerſæ Eccleſiæ caput eſſe, cui Chriſtiani toto Orbe diſperſi in rebus æternam ſalutem ſpectantibus ſubeſſe, & morem gerere teneantur; Valere ad Corporis Chriſti Sacramentum panis triticei conſecrationem, ſive ſit azymus, ſive fermentatus, quali utuntur Græci; Eccleſiis Orientalibus proprios ritus eſſe conſervandos, præſertim in Liturgiis ſeu Altaris oblationibus & Sacrificio; Sanctos ex hac vita decedentes, poſtquam omnes animi labes ſive in hac mortali vita, ſive in Purgatorio eluerunt, ſine mora vel dilatione in conſpectu Dei perfrui, neque ad ſæculorum finem ipſorum protelari felicitatem.

10. Videnda eſt ſuperiùs prima noſtra ad generale Lugdunenſe Concilium Diſſertatio, qua probatur antiquitas fidei Orientalium ſimul & Latinorum communis de Spiritus ſancti à Filio proceſſione, ſimulque additionis explicativæ ad Symbolum. Quibus adjungere viſum eſt aliam probationem à Joſepho Methonenſi Epiſcopo Græco adductam, in ſua adversùs libellum Marci Epheſini reſponſione, falsò aſserentis iſtud additamentum cauſam fuiſse Orientalium diſſidii. Ejus verò dialogiſmi fragmentum hic attexendum judicavi, quia paucis verbis illa complectitur, quæ prolixiſſimè in actis Concilii diſceptata ſunt. Sic autem Epheſini Marci aſseverationem refellit. *Pro ſua tamen defenſione Latini reſpondebant tibi per Archiepiſcopum Rhodi, falſa eſſe oſtendentes quæ dicebas: Quod nequaquam Eccleſia Romana, nec additamentum, origo fuerit diviſionis & pugnæ. Neque enim ſolum ante ſchiſma Eccleſiarum appoſitum erat Symbolo, ſed ante ipſas Synodos œcumenicas, ſeptimam dico & ſextam, ut teſtatur confeſſor Maximus in epiſt. ad Marinum Presbyterum Cyprium: nec ante illas tantùm, ut dictum eſt, ſed mox à ſecunda Synodo tempore Papæ Damaſi, ut aſſerit Georgius Ariſtinus hiſtoricus. Quare hinc redargueris commentitia dicere: neque enim additamentum cauſam dedit ſejunctionis Eccleſiarum. Nam ſi poſt ſeptimam Synodum exortum eſt ſchiſma, & multo etiam eſt illa poſterius; additum verò fuerat Symbolo poſt ſecundam Synodum, & Eccleſiæ concordabant uſque ad ſeptimam, & altera alteram hujus rei cauſa non accuſabat, qui fiat, ut ex additamento ſit ortum diſſidium? Imò potius ex hoc oſtenditur Orientalibus explanationem hanc fuiſſe acceptam, quandoquidem addita etiam Symbolo voce illa* Filioque *non diſſidebant.*

11. Deinde aliquibus interjectis, calumniam Epheſini de objectis ſibi à Latinis libris ignotis & apocryphis, & teſtimoniis depravatis & corruptis, ejuſque falſam jactantiam ſe cum illis congreſsum ſententiam abſurdam eſse apertè demonſtraſse, & libros depravatos perſpicuè probaſse, hac reſponſione refellit. *Primus de dogmate Joannes ille in re Theologica ſummi vir ingenii, atque inſtituto S. Dominici præfecti dignitate ornatus diſputationem inſtituit; Accepta,* inquiens, *benedictione Patris beatiſſ. quæſtionem de proceſſione Spiritus ſancti vobiſcum habebo: quando non ex apocryphis ignotiſque libris protulit textus aut corruptis & depravatis, ut ipſe ais; niſi apocrypha intelligas Baſilii Magni & Athanaſii Opera, necnon Epiphanii & S. Cyrilli, quorum dicta Joannes proferebat Latinorum nomine, per quæ demonſtrare conabatur dogmatis veritatem. Noluerunt enim ſacri illi viri Occidentalium auctoritate Doctorum, ſed Orientalium probare hoc dogma, ne quod etiam evenit, poſſetis contradicere. Tu verò cùm ferre non poſſes veritatem, corruptos & depravatos vocabas Doctorum libros: quando etiam magno tuo dedecore, univerſa te Synodus ſugillavit ita dicentem, & præſertim ulterioris Franciæ Præſules, ut audierunt Orientalium Doctorum libros vocari à te corruptos, magna voce exclamarunt:* Hæreticus eſt maledictus, æterna feriatur excommunicatione, Doctores enim rejicit: & ſi ſuis Orientis Doctoribus fidem non tribuit, quid de noſtris Occidentalibus dicet? *Hinc commotione excitata conſurgentes nihil aliud egiſtis. Proxima verò ſeſſione cùm illi ex magni Cyrilli verbis argumenta duxiſſent, tu omninò S. Cyrillum negaſti ita dicere. Cùm verò Joannes Epiphanium eadem quæ Cyrillus dicentem protuliſſet, tu hæc ipſa etiam adulterata vocaſti. Inde coactus profundæ ille ac ſublimis Theologiæ vir Baſilium Magnum attulit in libro contra Eunomium conſimilia prioribus differentem; tu verò illa quoque depravata dixiſti. Ita libros omnes, qui producti ſunt, corruptos vocando, ſtultiſſimus ab omnibus habitus es. Quando miſiſtis etiam Nicomedienſis Præſulis miniſtrum, ut afferret codicem S. Baſilii, in quo dictum illud habetur:* Cur enim neceſse eſt, &c. *Ille verò ſive malitia ſua promotus, ſive etiam à vobis admonitus voluit oculere veritatem, atque accepto codice venit ad feneſtram, cogitans dictum illud abradere, ſignatoque folio, in quo ſententia habetur, cultellum quærebat, quo illam eraderet; at verò Spiritus veritatis non permiſit id fieri, ne veritas extingueretur; excitat verò flantem auram, per quam factum eſt, ut folio, in quo dictum erat, mutato, aliud ſe offerret: ille feſtinans aliud expunxit pro alio; deinde celeri greſſu reverſus ad Synodum audacter ibat ad convincendos Latinos. Ut verò Pater librum ejus aperuit, & integram ſententiam vidit, torvè in miniſtrum intuens rem commonſtrabat; at ille tremebundus exclamavit:* Ita Domine, tua mihi proſit benedictio, deraſi illam, quomodo autem rurſus integra ſit, ignoro: *ita cùm inventa eſſet ſententia, confuſi receſſiſtis.* Hactenus Methonenſis.

12. Joſephus Conſtantinop. Patriarcha, qui plurimùm ad hanc unionem contulit, nondum dirempto Concilio diem clauſit extremum in Florentina civitate, relicta ſchedula à ſe ſcripta, qua profitebatur Romanum Papam eſse univerſæ Eccleſię Caput. Et Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere. Seque hac in re aliiſque omnibus fidem ſequi & profiteri Apoſtolicæ Eccleſiæ ſenioris Romæ. Elatus honorificentiſſimo apparatu ac ampliſſima funeris pompa fuit, cui omnes interfuere

Cardi-

Cardinales: in templo Fr. Prædicatorum, Græco ritu ſepultus eſt menſe Junio an. 1439. Huic ſublectus eſt ſucceſſor Metrophanes ex Epiſcopo Cyziceno, qui Concilio Florentino interfuit. Dein Metrophani Gregorius Hieromonachus, qui in Florentina ſynodo locum tenuerat Patriarchæ Alexandrini, fueratque à confeſſionibus Joannis Palæologi Imperatoris, & dignitate Protoſyncellus. Hic videns prævalere Conſtantinopoli perſecutionem in eos qui Florentino Concilio conſenſerant, ſeque nihil in oppoſitum proficere, relicta Græcia Romam confugit, atque anno 1459. quo Pius II. Mantuæ conventum habebat, defunctus eſt cum opinione ſanctitatis, ut idem Pius Papa refert lib. 11. Comment. vitæ ſuæ ſub nomine ſuppoſito Gobelini. Scribit Calcondyles lib. 6. Eugenium Pontificem dolentem vehementer, eò quod Græci Florentinam ſynodum averſarentur, à Marco Epheſino ejuſque diſcipulo Scholario ſeducti, miſiſſe Conſtantinopolim doctiſſimos quoſdam viros, ut Græcos reducerent, & mendacia Marci & Scholarii, à quibus ſeducebantur, palam refellerent: ſed cùm apud ſeductos operam perderent, neque audirentur, Romam revertiſſe. S. Antoninus expreſſius enunciat miſſum ab Eugenio cum doctiſſimis viris Cardinalem Venetum Franciſcum Condelmerium ſpecie Legationis ad Græciæ Imperatorem Joannem ipſum qui ſynodo Florentinæ interfuerat, & conſenſerat, obtinuiſſe ab Imperatore, ut fieret publica de rebus in ſynodo decretis concertatio Bartholomæum inter Epiſcopum Coronenſem conſummatiſſimum Theologum, linguæque Græcanicæ peritum, & Marcum Epheſinum populi ſeductorem, hunc verò licet tergiverſantem ab Imperatore compulſum prodiiſſe ad diſputandum, quem Coronenſis publicè diſputans tanta ingenii vi convicit falſæ doctrinæ, & ad populum pervertendum tam inſignium impoſturarum, ut Epheſinus hauſto inde mœrore ac triſtitia, poſt paucos dies expiraverit in obſtinata perfidia. Plebs tamen ſeducta à conceptis erroribus non reſilivit. Plerique Græci ſapientiſſimis libris, Marci libros refutavere. Hi ſunt Gregorius Hieromonachus, Beſſarion Nicænus, Joſeph Methonenſis, Georgius Scholarius ſapientiſſimus Senator Græcus, qui Joannem Palæologum Imperatorem ad Synodum comitatus, tres luculentas orationes pro concilianda Eccleſiarum unione, viamque hujus ineundæ commonſtrantes pronunciavit; præclaram quoque defenſionem contexuit quinque capitulariorum in Synodo Florentina decretorum adverſus eorum impugnatorem Marcum Epheſinum.

13. An. 1439. quo fuit communi Latinorum Græcorumque conſenſu confecta inter utroſque apud Florentiam unio religionis & fidei, ſubſequuta eſt pariter Armeniorum cum Eccleſia Romana unio: de qua hæc ait Græcus actorum Florentinæ Synodi ſcriptor: *Poſt aliquot dies venerunt ex Armenia Apocriſiarii, Patriarchæ Armeniorum virtute præſtantes viri, quærentes & ipſi unionem, fideique rectitudinem, qui etiam beatiſſimum Papam venerati Imperatorem viſerunt; conſiliumque ſuum & animum ſuum de conficienda cum Eccleſia Catholica unione expoſuerunt; petentes ut ferret auxilium & prudentia ſua juvaret. Imperator autem reſpondit multum ſibi placere eorum ſtudium: & gratum fore ſi acceſſerint ad orthodoxam fidem & Catholicam Eccleſiam, & precari Deum pro dirigenda eorum unione, quæ ſi fieret, ſe quoque promiſit ad negotium quodlibet, & quidquid illis opus fuerit, adjutorem. His dictis receſſerunt Armenii, nos verò Florentia exeuntes, Venetias petivimus, & inde rurſus domum redimus.*

14. Armenii Eutychetis errorem duas in Chriſto naturas in unum confundentis, ideoque in ſynodo Chalcedonenſi condemnati ſequebantur, atque etiam nunc ſectantur, & Synodum Chalcedonenſem reprobant & averſantur. Poſt Græcorum abceſſum, relicti ſunt Florentiæ aliqui Cardinales cum Epiſcopis nonnullis & ſelectis Presbyteris eruditione inſignibus, qui Concilium continuabant, quandiu perduraret Baſileenſium conventus. Ab his Florentiæ verſantibus auditi & inſtructi ſunt Armenii, eorumque animis inſidentes difficultates diſcuſſæ ac elucidatæ. Eiſdem Eugenius Conſtantinopolitanum ſymbolum cum acceſſione vocis *Filioque* tradidit, in ſolemnioribus Miſſis decantandum; deinde Concilii Chalcedonenſis decretum de duabus diſtinctis & inconfuſis in una Verbi perſona ſubſiſtentibus naturis atque operationibus; aliudque ſextæ Synodi contra Monothelitarum hereſim, quo aſtruuntur duę diſtinctæ Chriſti voluntates & actiones; doctrinam præterea de ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, in qua etiam definitur Confirmationis Sacramentum, (quod Armenii reſpuerant) quamvis nonniſi per Epiſcopos, qui Apoſtolis ſucceſſere, conferri debeat; nonnunquam tamen ex Apoſtolicæ diſpenſatione ſedis, ob rationabilem cauſam & urgentem, poſſe ab inferiori Sacerdote miniſtrari, dum ſolo chriſmate utatur, quod Epiſcopus confecerit: prætereaque in ſacro Calice infundendam eſſe modicam ad vinum aquam ante conſecrationem, contra veterem Armeniorum ritum, qui nihil aliud quàm vinum in ſacrum Calicem infundebant, cujus meminit Conciliabulum Quiniſextum. Eiſdem quoque tradidit Eugenius attributum Athanaſio fidei ſymbolum cum Apoſtolicis unionis literis an. 1439. Acceſſere Florentiam poſt Armeniorum digreſſum Jacobini & Jacobitæ dicti anno 1441. hi per Orientem diſperſi jam inde ab Heraclii tempore Sectam conſtituebant Monothelitarum, qua ejurata, eos plenius inſtructos ad Romanæ fidei unionem Eugenius aſcivit. Æthiopas etiam miſſis nunciis & literis Eugenius ad eandem fidei unionem invitaverat. An. igitur 1442. quo Eugenius Concilium Romam ex Florentia ad Lateranenſem ædem tranſtulit, adventarunt Romam Legati Æthiopum ſeu Abiſſinorum Regis dicti Zerah-Jacob, id eſt *ſemen Jacob*, deferentes illius nomine Eugenio ſubmiſſionem & obſequium, & cum Eccleſia Romana, cujus in omnibus fidem amplectebatur unà cum ſubditis ſibi populis, unionem ſuppliciter rogantes. Veruntamen ſive noſtrorum neglectu, ſive operariorum defectu, ſive immenſa locorum & regionum diſtantia, ſive linguarum imperitia, ſive de alio quocunque defectu contigerit infauſtum obſtaculum, præclara illa & decora converſionis gentium exordia parem felicitatis progreſſum non ſunt ſortita, omneſque illæ gentes abdicato ſincero Dei cultu, priſtinas ſuperſtitiones ac hæreſes reſumpſere: contigitque ipſis illud Evangelii de ſeminibus jactis in petroſa loca, quæ quia non habebant radicem, aruerunt. *Hi ſunt, qui continuò cum gaudio ſuſcipiunt Verbum Dei, non habent autem in ſe radicem, facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum continuò ſcandalizantur.* Matth. 13.

DIATRIBA DE ADDITIONE ad Symbolum.

1. Concilium Epheſinum actione 6. refert initio Symbolum Nicænum αὐτολεξεὶ ſingulis verbis vacuum omnibus additionibus, quæ Conſtantinopolitana Synodus poſt Nicænam adjunxit, nec verò Conſtantinopolitani Symboli ullatenus meminit. Nicænum verò hac texta actione relatum de Spiritu ſancto nihil aliud pronunciat quàm verba iſta, καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. *Et in Spiritum ſanctum.* Deinde ſic decernit Epheſina Synodus: τούτων τοίνυν ἀναγνωσθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προσφέρειν, ἤγουν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν ἐν τῇ νικαέων συνελθόντων σὺν ἁγίῳ πνεύματι. Τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἤγουν προσκομίζειν, ἢ προσφέρειν τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ ἐξ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν, τούτους εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου, εἰ δὲ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι. Id eſt: *His igitur perlectis, ſtatuit ſancta Synodus alteram fidem nemini licere proferre, aut conſcribere, aut componere, præter definitam à Sanctis Patribus, qui in Nicaa cum Spiritu ſancto congregati ſunt. Qui verò auſi fuerint aut componere fidem alteram, aut proferre, vel offerre converti volentibus ad agnitionem veritatis, ſive ex gentilitate, ſive ex Judaiſmo, ſive ex qualicunque hæreſi; hos quidem ſi ſunt Epiſcopi, aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clericatu decrevit: ſi verò laici fuerint, anathemati ſubjici.*

2. Quinetiam ipſe qui Epheſinæ Synodo præſedit Cyrillus Alexandrinus tractat. in ſanctum Symbolum, non

non aliud exponit quam Nicænum, quod ibidem ad ſingula verba totum prodit; deinde ſingulos ejus articulos exponit omiſſo Conſtantinopolitano quantumvis uberiore. Neque ipſa ignorabat Epheſina Synodus iſtud Conſtantinopoli editum eſſe Nicæno poſterius, atque verbis & rebus uberius. Idcirco ne illa condemnatio, quam poſt recitatum Nicænum Symbolum proferunt adverſus quoſcunque aliam fidem inducentes, ne fraudi ſit & condemnationi formulæ fidei Conſtantinopolitanæ, quæ non pauca addidit ad illam quæ præceſſerat formulam Nicænam, quod procul utique erat à mente Concilii Epheſini, neceſſe eſt Epheſinum iſtud decretum non aliter intelligi quàm de oppoſitis fidei doctrinis, aut novis & antea indeciſis, quas aliqui privata autoritate auderent invehere: alioqui enim hoc eidem decretum pari damnatione Conſtantinopolitanum ſymbolum involveret. Supereſt ut duo illa Symbola propriis eorum verbis proferamus, ut ex obtutu primo, ipſaque αὐτοψίᾳ, quam multa, id quod poſterius fuit, ad præcedens Nicænum addiderit, compertum fiat. Quæ ut faciliùs diſcernantur, additiones hujuſmodi poſteriores diſtinctis characteribus exprimemus.

3. Symbolum fidei Nicænæ: Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum JEſum Chriſtum Filium Dei, ex Patre natum, hoc eſt ex Patris ſubſtantia unigenitum, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, conſubſtantialem Patri; per quem omnia facta ſunt, & quæ in cœlo & quæ in terra. Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus paſſus eſt. Et reſurrexit tertia die. Et aſcendit in cælos, & ſedet in dextera Patris. Et venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum. Qui autem dicunt, erat quod non erat; & antequam naſceretur non erat; & quòd factus eſt ex non exiſtentibus, aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia; aut qui Filium Dei mutabilem eſſe affirmant; eos anathematizat Sancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

4. Symbolum Conſtantinopolitanum: Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem FACTOREM COELI ET TERRÆ, viſibilium omnium & inviſibilium. Et in unum Dominum JEſum Chriſtum Filium Dei UNIGENITUM, ex Patre natum ANTE OMNIA SÆCULA, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum, verum ex Deo vero; Genitum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit DE COELIS, & incarnatus de Spiritu ſancto EX MARIA VIRGINE, & homo factus eſt, CRUCIFIXUS ETIAM PRO NOBIS SUB PONTIO PILATO, PASSUS, AC SEPULTUS. Et reſurrexit tertia die SECUNDUM SCRIPTURAS. Aſcendit in Cælos, & ſedet ad dexteram Patris. Inde venturus eſt CUM GLORIA judicare vivos & mortuos. CUJUS REGNI NON ERIT FINIS. CREDIMUS in Spiritum ſanctum DOMINUM ET VIVIFICANTEM EX PATRE PROCEDENTEM, CUM PATRE ET FILIO ADORANDUM ET CONGLORIFICANDUM; QUI LOQUUTUS EST PER PROPHETAS. ET UNAM SANCTAM CATHOLICAM ET APOSTOLICAM ECCLESIAM. CONFITEMUR UNUM BAPTISMA IN REMISSIONEM PECCATORUM. EXPECTAMUS RESURRECTIONEM MORTUORUM. ET VITAM VENTURI SÆCULI. AMEN. Vides in iſto Conſtantinopolitano Symbolo complura ad Nicænum addita, præſertim ad finem plures diſtinctos fidei articulos; & ex adverſo ſuppreſſionem ultimorum fidei articulorum, quibus Nicænum terminatur. Nemo tamen dicere auſit Epheſinos Patres intendiſſe damnare Conſtantinopolitanam ſacram Synodum, cum non ignoraret quas fecerat additiones ad Nicænam fidei formulam. Ut autem crimini eximantur Conſtantinopolitani Patres, aſſerenda eſt intra Eccleſiam autoritas addendi ad priſtina fidei ſymbola in majorem fidei elucidationem, aut etiam fateri neceſſe eſt, Epheſinam illam prohibitionem dirigi ad homines privatos, aut etiam reſtringi ad expoſitiones & additamenta fidei adverſantia. Ut levis & improbus fuerit eorum prætextus, quorum ambitio & æmulatio ſacrilega ſchiſmatum occaſiones conſultò exquiſierat. Cæteroquin ipſi quoque Nicænæ Synodo vitio verti poſſet, ſuo Symbolo Nicæno addidiſſe ad Apoſtolorum Symbolum.

5. Prima quæ legitur ad Symbolum facta additio de proceſſione iſta ex Filio, viſitur in Concilio Toletano III. anni 589. quo Hiſpaniarum Gothi, ejurata hæreſi Ariana, fidem profeſſi ſunt orthodoxam. Eaque additio in tribus legitur ejus Concilii locis. Primum in proloquio Regis Recaredi ad Concilium his verbis: *Spiritus æque ſanctus confitendus à nobis eſt, & prædicandus à Patre & Filio procedere, & cum Patre & Filio unius eſſe ſubſtantiæ.* Deinde inibi refertur Symbolum Conſtantinopolitanum cum additione: *Credimus & in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem ex Patre & Filio procedentem.* Tertiò in ejuſdem Concilii can. 3. *Quicunque Spiritum ſanctum non credit, aut non crediderit, à Patre & Filio procedere, anathema ſit.* Anno deinde 633. Concilium Toletanum VI. cap. 1. ſic effatur: *Spiritum verò ſanctum nec creatum, nec genitum, ſed procedentem ex Patre & Filio profitemur.* Toletanum ſimiliter VI. anni 638. cap. 1. eadem habet verba. Quæ etiam reperitur profeſſio in Concilio Toletano VIII. anni 653. cap. 1. in profeſſione fidei: *Credimus in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem.* Decipitur itaque memoriæ lapſu doctus Bellarminus, dum ait fieri cœptam additionem a Concilio Toletano VIII. cùm tamen antè factam fuiſſe liqueat à tribus quæ præceſſerant Synodis Toletanis. Concilium etiam Forojulienſe anni 791. cui præſedit Paulinus Aquilejenſis Patriarcha, tum in proloquio Paulini, tum in creatione Concilii Conſtantinopolitani, formulæ quam omnes ibi profeſſi ſunt, vocem addidere, *Filioque*. Cùm etiam in ampliore ibidem facta Concilii declaratione fidei, ter repetitum legitur, *Spiritum ſanctum à Patre ſimul Filioque procedere*. Quinetiam his omnibus antiquius Concilium Bracarenſe primum anni 411. in editione Labbeana expreſse profitetur, *Spiritum ſanctum à Patre & Verbo procedere.*

6. Longè à vero aberrant, quicunque affirmant, primum hujuſce additionis autorem fuiſſe Romanum Pontificem. Id enim de nullo aſſeri aut probari poteſt: oppoſitum verò probatur ex relatis ab Anaſtaſio Bibliothecario Eccleſiæ Romanæ in vita Leonis Papæ III. *Hic verò pro amore* (ait) *& cautela orthodoxæ fidei fecit ubi ſupra* (ſcilicet in templo Sancti Petri Apoſtoli) *ſcuta duo argentea ſcripta utraque ſymbolo, unum quidem literis Græcis, & aliud Latinis, pendentia dextra levaque ſuper ingreſſum corporis.* Id factum clariùs explicant teſtes duo, Græcus unus ſcilicet Photius in epiſt. ad Patriarcham Aquilejenſem; Latinus alter, ſcilicet Petrus Lombardus lib. 1. ſententiarum, diſtinct. 11. Scribunt enim in utroque clypeo inſculptum ſymbolum fuiſſe Conſtantinopolitanæ Synodi cum proceſſione Spiritus ſancti à Patre, nulla facta Filii mentione, Græcè quidem in uno ancylium, & Latinè in altero: noverat enim ſapiens Pontifex Græcorum in Romanam Eccleſiam emulationem, ideoque omnem volebat illis adimere offenſæ occaſionem metu defectionis, ad quam proclives eſſe perſpiciebat. Et tamen ut paulò poſt probaturus ſum, Leo III. pro fidei veritate habebat illam ex utraque Perſona proceſſionem, quam tamen in illis temporum circumſtantiis non eſse per illud ſymbolum promulgandam, id enim Græcos jam malè affectos ad pejora traduxiſset.

7. Quòd verò de doctrinæ veritate perſuaſus eſset, cuperetque id cunctis fidelibus eſse perſuaſum, conſtat ex eo, quòd cum Synodus Aquiſgranenſis anni Chriſti 809. coacta ſuper quæſtione iſta de proceſſione Spiritus ſancti, vellet deſinere illam pariter eſse à Filio, Carolus Magnus rei judicium ſuſpendit, donec haberetur ſummi Pontificis reſponſum Leonis III. ideoque ad ipſum Legatos miſit Bernarium Epiſcopum Vormacienſem, & Jeſse Ambianenſem Epiſcopum, atque Adelardum Monaſterii Corbeienſis Abbatem: quibus reſpondit Pontifex: *Ita ſentio, ita teneo cum his autoribus & ſcripturæ ſacræ autoritatibus. Si quis aliter hac de re ſentire, vel docere voluerit, defendo. Et niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem* fundi-

funditus abjicit; Non tamen conſenſit ut Symbolo inſereretur, aut in eo ſolemniter cantaretur, ut fidem facit Smaragdus relatus à Baronio, & à Sirmondo, & à Labbeana Conciliorum editione.

8. Photius poſtmodum Conſtantinopolitani Patriarchatus invaſor, vir ad omne facinus audax, ambiens per Romani Pontificis extruſionem eſſe ſummum univerſæ Eccleſiæ caput, occaſionem ac prætextum ſumpſit in Nicolaum primum laudatiſſimum Pontificem anathematis brutum fulmen intorquendi, eò quòd vocem illam *Filioque* toties agitatam contra prohibitionem Epheſinæ, ut ajebat, Synodi ad Symbolum inſeruiſſet, aut inſeri conſenſiſſet, ut ſcribit S. Antoninus parte 3. tit. 22. cap. 13. §. 19.

CONCILIUM ROTHOMAGENSE an. 1445.

1. Concilium iſtud coegit Rodulfus Rothomagenſis Archiepiſcopus die 11. Decembris Pontificatus Eugenii quarti anno 15.

2. Can. III. *Præterea damnat omnes libellos ſeu quoſdam tractatus artium magicarum & divinatoriarum. Et ſuper hoc deinceps ſolliciti ſint Ordinarii per ſuas diœceſes inquirere, ſi qui ſint tales libri, & ad ſe evocare.*

Adverſus magos, incantatores, ariolos, & eos qui cum ipſis conſuetudinem habent, aut ad illos recurrunt, extat Nicænus canon Arabicus 22. ex verſione Abrahami Echellenſis, & canon 42. Concilii Turonenſis III. ſub Leone Papa III. & Carolo Magno, edicens: *Admoneant Sacerdotes fideles populos, ut noverint magicas artes, incantationeſque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedii conferre, non animalibus languentibus, claudicantibuſve, vel etiam moribundis quodquam mederi, non ligaturas oſſium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe: ſed hæc eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.* De his vide apud Gratianum, cauſa 26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. & paulò inferiùs can. 6. Huc ſpectat Concilii Carthaginenſis IV. canon 89. Auguriis vel incantationibus ſervientem excommunicans.

3. Can. IV. *Item ſtatuit, quòd ſi quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum ſuorum, & maximè contra Beatam Virginem linguam in blaſphemiam, abnegando præſumpſerit relaxare, per Epiſcopum ſuum pæna mulctetur annotata in Capitulo*, Statuimus, *rubricæ de Maledicis. Hæc porrò ibi pœna ſtatuitur: Ut ſeptem diebus Dominicis pro foribus Eccleſiæ in manifeſto, dum aguntur Miſſarum ſolemnia, blaſphemus exiſtens, ultimo illorum die Dominico pallium & calceamenta non habeat; ligatus corrigia circa collum, ſeptemque præcedentibus ſextis ferijs in pane jejunet & aqua, Eccleſiam nullatenus ingreſſurus. Quolibet autem prædictorum dierum tres, ſi poterit, alioqui duos reficiat pauperes, ſive unum. Et ſi ad hoc nec ejus ſuppetant facultates, id in pœnam illam commutetur, cui etiam, ſi renuerit recipere ac peragere pœnitentiam ſupradictam, Eccleſiæ interdicatur ingreſſus, & in obitu Eccleſiaſtica careat ſepultura. Per temporalem præterea poteſtatem, coactione (ſi neceſſe fuerit) Epiſcopi diœceſani, adhibita contra eum, blaſphemus ſi dives fuerit; quadraginta ſolidorum, alioqui triginta, ſive viginti: & ſi ad id non ſufficiat, quinque ſolidorum uſualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc miſericordiam habiturus: quod etiam inter alia communitatum ſtatuta ponatur.*

Olim ſecundùm Canones laicus excommunicabatur, Clericus deponebatur 22. q. 1. c. Si quis per capillum. Sed jure civili blaſphemi morte puniuntur, in authen. ut non luxurientur homines contra naturam, collat. 6. circa medium.

4. Canon VI. *Item quòd ſi qui inventi fuerint invocatores dæmonum, & de hoc legitimè convicti, quemadmodum fieri publicè ſolitum eſt, publicè prædicentur cum mitra in ſignum perpetuæ infamiæ. Qui ſi abjuraverint hunc errorem, poſt peractam pœnitentiam, ad arbitrium Diœceſani miſericorditer poterunt relaxari. Si vero contumaciter in ſuo errore perſeveraverint; ſi ſint Clerici, degradati priùs perpetuis mancipentur carceribus; ſi vero laici, relinquantur curiæ ſæculari puniendi.*

De aliis autem ſortilegiis, & ſuperſtitionibus, putà carminatoribus, & brevia ad collum hominum & equorum, ſeu alibi ſuſpendentibus, ordinat hæc ſancta Synodus, quòd pœna jejunii & carceris unius menſis puniantur pro prima vice. Si verò perſeveraverint, pœna graviori ad arbitrium Epiſcopi compeſcantur.

Can. VII. *Item damnat modos illos, qui videntur introduci gratia quæſtus, denominando imagines, utpote:* Notre Dame de recouvrance, Notre Dame de pieté, de conſolation, de grace, &c. *Nam talia ſunt occaſio ſuperſtitionis in multis, quaſi ſit plus in una imagine, quam alia. Abuſores pœna arbitraria compeſcantur.*

5. Can. X. *Item præcipit ipſa Synodus, quod unuſquiſque Parochianus habeat ſemel in anno omnia peccata ſua confiteri proprio Sacerdoti; & ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum reverenter ſuſcipere, juxta decretum*, omnis utriuſque ſexus, *& ſub pœnis in eo contentis.*

Parochus non eſt magis proprius Sacerdos in ſua parochia, quàm Epiſcopus in tota diœceſi. Et quidem in pleriſque Parochiis impoſſibile eſt omnes proprio Parocho in Paſchate confiteri, cùm non poſſit unus ſufficere confeſſioni ſuorum omnium Parochianorum, ita ut neceſſe ſit auxilium ab aliis Sacerdotibus aſſumi: ſi verò id licitè fit de conſenſu Parochi, pari aut etiam potiori ratione id licitè fiet de conſenſu Epiſcopi. Idcircò damnata eſt olim à Joanne Papa XXII. Joannis de Poliaco Theologi Pariſienſis doctrina, qua aſſerebat, eum, qui confeſſus eſſet Sacerdoti regulari, invalidè confeſſum fuiſſe, & teneri eadem peccata denuò proprio Parocho confiteri; ita ut non tantùm Epiſcopus, ſed neque ipſe Papa poſſit ab hac regula de proprio Parocho cum ullo diſpenſare contra canonem Lateranenſem, *Omnis utriuſque ſexus*. Quam doctrinam Joannes Papa damnavit in extrav. commu. c. vas electionis, de hæret. Poteſt quidem Epiſcopus huic juri ſuo cedere, quando & quatenus ex juſta cauſa placuerit, omnemque hanc poteſtatem delegandi Confeſſarios in Parochum pro aliquo tempore transferre. Sed aliud eſt agere ex mero & communi jure, & agere per liberam & ſpontaneam conceſſionem.

Can. VIII. *Item quod collatores ſcholarum, ſcholas ipſas perſonis ætate, & ſcientia, & moribus probatis committant, & liberaliter ac ſine exactione concedantur.*

Can. XIV. *Item quod beneficia Eccleſiaſtica perſonis idoneis & benemeritis tam ex parte patronorum Eccleſiaſticorum, & laicorum, quàm collatorum & ordinatorum, liberaliter & abſque ulla illicita pactione conferantur, & ad illa præſententur.*

6. Can. XV. *Item quod promovendi ad ſacros Ordines, Ordinario, aut ab eo deputandis examinatoribus tali tempore ſe præſentent, quod ab illis benè & maturè poſſint examinari: nec recipiantur aliqui ad Ordines ipſos, niſi per examinationem ſufficientem & debitè factam, reperiantur ætatis & qualitatum aliarum, quas ſacri definiunt Canones.*

Poſteriorum Eccleſiæ ſæculorum uſus laxior eſt & ſolutior, quo indulgetur Clericis beneficium Eccleſiaſticum poſſidentibus de illius fructibus vivere, quamvis ſæculares etiam opes poſſideant ſeu patrimonia, dummodo quæ ſibi ſuperflua ſunt ex utriuſque uſufructibus, in pauperes aliave pietatis opera erogent. At antiquior diſciplina videtur hæc fuiſſe, ut Clerici ſtipendiis Eccleſiæ minime participarent, ſi aliunde ex propriis & ſæcularibus

bonis

ad honeſtum victum ſuppeteret, ut autoritate Hieronymi, & Proſperi, ſive quis alius autor ſit librorum de vita contemplativa, 1. q. 2. c. clericos c. paſtor, & c. ſi quis, probat Gratianus. Quibus adjunge Capitulare iſtud Caroli Magni, quod etiam fidem facit, diſciplinam iſtam exactiorem authoritate niti Conciliorum, cujus hæc verba ſunt in Capitularibus 76. 77. & 78. tertiæ Additionis. *Volumus atque præcipimus, ſicut Synodali atque canonica autoritate à Paſtoribus ſanctæ Eccleſiæ ſæpe admoniti ſumus, ut Canonici clerici, qui in civitatibus vel monaſteriis degunt, qui beneficia habent, unde victum & veſtimentum habere poſſunt; ut his juxta Apoſtolum contenti ſint, & ſtipendia fratrum, unde pauperiores, & hi qui aſſiduè in prædictis locis Domino famulantes excubant, atque ibi aſſiduum divinum explentes officium vitam ſuſtinent, nequaquam aſſumant, aut in ſuis uſibus convertant. Scimus enim, quia abſque periculo, atque diſpendio animarum ſuarum, hoc nullatenus facere poſſunt. Si quis hæc ſtatuta contempſerit, utriſque careat, id eſt, & beneficio, & præbenda; atque ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, his privetur. Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus commune: nec aliquid inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, convenit erogare. Quando nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere. Nec illi, qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt.* Optabile eſſet, ut Carolus Magnus ſingillatim recenſuiſſet hoc loco (quemadmodum alibi ſolet) illos Synodorum canones, de quibus generaliter hic loquitur. Fruſtrà enim ad hoc produxerit aliquis canonem 11. Concilii Vernenſis an. 755. cùm fateatur doctiſſimus Ludovicus Tomaſſinus, non loqui de aliis quàm de Monachis, qui contra editam à ſe profeſſionem, reſumptis ſeculi opibus quibus renũciaverant, à Monaſteriis receſſerunt. Concilium verò Aquiſgranenſe ann. 816. regnante Ludovico Pio Imperatore celebratum, quodque vivendi regulas Canonicis & Sanctimonialibus præſcripſit, canon. 115 diſertè ait, licitum eſſe Clericis propria bona dare & accipere, & in hoc à Monachis differre, quibus id nefas eſt: *Quanquam enim* (ait) *Canonicis, quia in ſacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere proprias res, & Eccleſiæ* (ſcilicet res) *cum humilitate & juſtitia habere, quod Monachis, qui ſecundùm regularem inſtitutionem arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum eſt: non tamen in cavendis vitiis & amplectendis virtutibus, eorum à Monachorum diſtare debet vita.* (Et poſt pauca:) *Quia Monachi nihil ſibi proprium reliquerunt, manifeſtum eſt illos copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quàm Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licitè utuntur rebus, indigere.* In ſumma intendit Aquiſgranenſe Concilium, Clericos patrimonium habentes poſſe quidem fructus Eccleſiæ poſſidere, ea tamen moderatione, ut ad vitæ uſum aliquid etiam de patrimonii ſui fructibus impendant. Epiſcopi verò, qui tam multas ſub Carolo Magno habuere Synodos, non auſi ipſi ullo Synodico canone decernere, apud Carolum Magnum ſæpiſſime (ut ipſe ait) apud ipſum contenderunt, ut proprio edicto id decerneret, quod perfectius erat, & priſtinæ Eccleſiæ (quos inſtaurari cupiebant) uſibus conformius. Sed tam ardua perfectio in commune introduci non potuit, & Clericorum relicta eſt libertati, dummodo ab eo, quod licitum eſt, non deflecterent, ut ſcilicet quæcunque à modeſto victu ſuperſunt, in uſus pietatis erogentur; hac enim lege omnes Clerici beneficia habentes Eccleſiaſtica aſtringuntur, quorum fructibus licitè veſci poſſunt, ſecundùm ipſius Apoſtoli conceſſionem: *Ut qui Altari deſerviunt, cum Altari participent. Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.*

Can. XVII. *Item inhibet ipſa Synodus quibuſcunque Sacerdotibus, ne promiſſis per eos celebrandis turpes aliquas pactiones faciant.*

Can. XVIII. *Item ordinat ipſa Synodus, quòd omnes Clerici in ſuis beneficiis juxta eorum fundationes habitibus decentibus reſideant. Et præcipit Eccleſiarum Parochialium rectoribus, quod ſaltem Dominicis diebus, & aliis ſolemnibus, Parochianos ſuos in fide & moribus inſtruant.*

Eadem providit pro diebus omnibus Dominicis & feſtis Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 4. de refor.

7. Can. XXI. *Item ordinat ipſa Synodus, quòd ſi quis Clericus beneficiatus per menſem poſt publicationem præſentis ordinationis publicus concubinarius repertus fuerit, rigoroſè per ſuum Ordinarium corripiatur: Et ſi poſt alium terminum, qui ſibi pro concubina abjicienda ſtatuitur, non repulerit, ipſo facto fructus beneficiorum ſuorum perdat per tres menſes, qui ad utilitatem ipſorum beneficiorum applicabuntur. Quam ſi abundè retinuerit, omnibus beneficiis ſuis privetur, & alias canonicè puniatur. Cæteri autem tam laici quàm Clerici fornicatores, & adulteri, moneantur; ut deinceps contineant: alioquin contra ipſos procedatur, prout ipſorum exegerit culpa.*

Fuerant hæc in Concilio Baſileenſi conſtituta: Indeque in pragmaticam ſanctionem tranſpoſita; ex eaque in Concordatum inter Leonem Papam X. & Franciſcum I. Francorum Regem initum, & à Lateranenſi quarto Concilio approbatum, derivata ſunt. Sic verò ſancitur illo Concordato: *Et inſuper ſtatuimus, ut quicunque Clericus, cujuſcunque ſtatus, conditionis, religionis, dignitatis, etiamſi Pontificalis, vel alterius præeminentiæ fuerit, qui deprehenſus fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium beneficiorum ſuorum trium menſium ſpatio ſit ipſo facto ſuſpenſus, quos ſuus ſuperior in fabricam Eccleſiæ, vel evidentem aliam Eccleſiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat. Nec non hujuſmodi concubinarium, ut primum talem eſſe noverit, mox ſuus ſuperior monere teneatur, ut intra breviſſimum terminum concubinam dimittat. Et ſi illam non dimiſerit, jubemus, ut ipſum ſuis omnibus beneficiis omninò privet. Et nihilominus hujuſmodi concubinarii, uſquequo cum iis per ſuos ſuperiores poſt ipſarum concubinarum dimiſſionem, manifeſtamque vitæ emendationem, fuerit diſpenſatum, ad ſuſceptionem quorumcunque honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorumve ſint inhabiles. Qui ſi poſt diſpenſationem reſiduo vomitu ad hujuſmodi publicum concubinatum redierint, ſine ſpe alicujus diſpenſationis, ad prædicta prorſus inhabiles exiſtant. Quodque ſi hi, ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum eſt, punire neglexerint, eorum ſuperiores tam in ipſos de neglectu, quam in illos pro concubinatu modis omnibus digna punitione animadvertant.* (Et poſt pauca interjecta:) *Publici autem intelligendi ſunt non ſolum hi, quorum concubinatus per ſententiam aut confeſſionem in jure factam vel per rei evidentiam, quæ nulla tergiverſatione celari poſſit, notorii ſunt; ſed etiam qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & diffamatam tenent, ex quo per ſuum ſuperiorem admoniti, ipſam cum effectu non dimittunt.*

8. Can. XXII. *Item inhibet ipſa Synodus omnibus in ſacris Ordinibus conſtitutis, ne mulieres aliquas, niſi de illis in quibus naturale fœdus nihil permittit ſævi criminis ſuſpicari, ſecum teneant; & quòd ipſi ſuos filios, aut filias illegitimas in domo ſua non habeant; nec eis per eoſdem filios in Eccleſia ſerviatur.*

Eadem prorſus decernit Concilium Colonienſe provinciale anni 1452. cui Nicolaus Cuſanus Cardinalis Legatus per Germaniam Apoſtolicus præſedit. Eadem præterea ex Concilio Baſileenſi adverſus Clericos concubinarios repetuntur in Concilio Provinciali Senonenſi anni 1485. Præſide Archiepiſcopo Triſtando de Salazar art. 2. cap. 5. de concubinariis.

9 Can XXIV. *Item quòd nullus citetur ex officio, niſi priùs aliqualis præceſſerit informatio, quæ Officiali loci oſtenſa fuerit: nec excommunicetur aliquis propter contumaciam, niſi in ſcriptis, aut aliàs legitimè conſtiterit, quòd fuerit citatus: & literæ excommunicatoriæ rectoribus Eccleſiarum infra menſem ad tardius præſententur.*

Quoad primam Canonis hujus partem, nec ordo judiciorum, nec æquitas naturalis patitur, ut quis ſine aliqua probatione criminali judicio implicetur. Quinimò de alicujus delicto non eſt inquirendum ex officio, niſi aliqua præceſſerit infamia, non utique apud malevolas aut maledicas perſonas, ſed apud providas & honeſtas, c. qualiter, il. 2. de accuſatio. Quod ſpectat ad ſecundam Canonis partem: Comperta res eſt, quòd cenſura quæcunque, ſed præſertim excommunicatio, quæ ab judice fertur, circa præſens delictum cum contumacia conjunctum, (ſecus enim eſt de cenſura, quæ fertur à Canone, cujus non alia requiritur, ut incurratur, conditio, præter Canonis promulgationem, poſtquam contraveniens homo ipſo ſuo facto cenſura irretitur) prærequirit trinam in ſcriptis admonitionem,

c.omnes decimæ, 16.q.7. & c.de Presbyterorum, 17.q.4.c. contingit il.2.& c.ſacro, de ſent.excom.& c.conſtitutionem de ſent. excom. in 6. Præterea quævis cenſura à judice ferenda, præſertim excommunicatio decerni per ſcripturam debet cum expreſſione cauſæ, alioqui nulla & inanis erit cenſura, & judex à quo lata eſt, ſuſpenſus manet per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, & à divinis, ex conſtitutione Concilii generalis ſecundi Lugdunenſis ſub Innocentio Papa quarto, quæ habetur in c. cùm medicinalis de ſentent. excom. in 6.

CONCILIUM SENONENSE anni 1485.

1. Isti Concilio præſedit Triſtandus de Salazar, Senonenſis Metropolites, in quo inſtaurantur conſtitutiones alterius, quod præceſſerat, Concilii Senonenſis habiti anno 1462. cui præfuerat Ludovicus de Mediolano Archiepiſcopus. Quibus tamen etiam acceſſere novæ hujus poſterioris Synodi Sanctiones. Dividitur hæc Synodus in quatuor articulos, ſinguli verò articuli in plura capita diſſecantur.

2. Art. I. cap. 1. divina chori officia ſic ordinat: *Ut omnes quibus nullum obſtat legitimum impedimentum, vel juſta exemptio, horis debitis ſigniſque præmiſſis, cum tunica talari & ſuperpelliceis ultra medias tibias longis vel cappis juxta temporum & regionum diverſitates, Eccleſias ingrediantur, non capucia, ſed almucia vel bireta tenentes in capite. Qui cùm in choro fuerint, gravitatem ſervent, quam locus & officium exigunt: non in ſimul, aut cum aliis fabulantes aut colloquentes, aut literas aut ſcripturas alias legentes; & cùm pſallendi gratia ibidem conveniant, muta aut clauſa labia tenere non debent ſed omnes, præſertim qui majori funguntur honore, in pſalmis, hymnis, & canticis Deo alacriter modulentur. Cùm dicitur:* Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, *omnes conſurgant. Cùm nominatur illud glorioſum nomen, in quo omne genuflectetur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem dum horæ in communi publicè cantantur, legat vel dicat privatim Officium: Nam non ſolùm obſequium qui obnoxius eſt, choro ſubtrahit ſed alios pſallentes perturbat. Super his debitè obſervandis aliiſque ad Divini Officii proſecutionem, ac chori diſciplinam ſpectantibus, Decanus, vel cui incumbit onus, diligenter invigilet, hinc inde ne quid inordinatè fiat, circumſpiciens. Horum autem tranſgreſſores, illius horæ, in qua circa ſupradicta exceſſerint, diſtributionibus vel alia majori, prout tranſgreſſionis gravitas exigit, plectantur pœna: Qui in Matutinis ante finem illius Pſalmi,* Venite exultemus, *in aliis horis ante finem Pſalmi primi, in Miſſa ante ultimum* Kyrie eleiſon *uſque ad finem Divino Officio non interfuerit, niſi fortè neceſſitate cogente, aut petita & obtenta à præſidente chori licentia diſcedere oporteat, pro illa hora abſens videatur. Salvis tamen Eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ forſè circa hæc arctiores exiſtant. Idem obſervetur in his qui à principio uſque ad finem in proceſſionibus non permanſerit. Pro cujus executione deputetur aliquis onus habens notandi perſonas ſingulas ſtatuto tempore non convenientes, juramento aſtrictus agere fideliter & nulli parcere.*

Sanctionum iſtam ab initio uſque ad verba hæc: *Salvis tamen conſuetudinibus*, eruit Synodus Sennonenſis per ſingula verba ex Concilii Baſileenſis ſeſſione 21. in qua etiam admonentur, qui ad Divinum officium conveniunt, ut animo ſe præparent ac recolligant; ſecundùm quod ſcriptum eſt Eccleſiaſtici 18. *Ante orationem præpara animam, ne ſis quaſi qui tentat Deum.*

3. Art. II. cap. 1. *Epiſcopi in ſuis diœceſibus niſi ex cauſa neceſſaria, honeſta vel probabili, reſideant: & principaliter poſt tempus viſitationis diœceſium ſuarum & locorum ſuorum campeſtrium in civitate ſua manſionem & determinationem habeant & faciant. In feſtivitatibus ſolemnibus per ſe in Eccleſiis ſuis ſolemniter celebrent. Ab omni deformitate & nota in cappis, capuciis ſuis, & habitibus penitùs abſtineant. Domui ſuæ benè præſint, & familiam moderatam & diſciplinatam habeant & teneant. Honeſtos, & doctos, & Eccleſiaſticos viros in Divinis ſcripturis & canonibus eruditos, præſertim in viſitationibus ſuis ſecum habeant. Ordines mundè & ſanctè conferant, doctis & probatis de beneficiis provideant. Ab indebitis & injuſtis exactionibus ceſſent & abſtineant, ſuoſque Officiarios & commiſſos abſtinere faciant.*

Sanctus Gregorius Papa per allegoriam Divini mandati apud Exodum c.29. ut de oblatis pacificis victimis ſeparetur armus, & pectuſculum in partes, & victum Aaronis filiorumque ejus Sacerdotum, effigiem & officium boni animarum Paſtoris repræſentat in 2. parte Paſtor. cap. 3. dicens: *Divina lege armum Sacerdos dextrum in Sacrificium accipi & ſeparatum: ut non ſolùm ſit operatio ejus utilis, ſed ſingularis: nec inter malos tantummodo, quæ recta ſunt, faciat ſed benè quoque operantes ſubditos ſicut honore Ordinis ſuperat, ita etiam amore virtutum tranſcendat: Cui eſu quoque pectuſculum cum armo tribuitur: ut quod ſe ſacrificio præcipitur ſumere, hoc de ſemetipſo Autori diſcat immolare: & non ſolùm pectore, quæ recta ſunt, cogitet, ſed ſpectatores ſuos ad ſublimia armo operis invitet; nulla proſpera præſentis vitæ appetat nulla adverſa pertimeſcat.* Epiſcopum autem non ſolùm in propria diœceſi, ſed etiam in Eccleſia, in qua ſedes ejus eſt conſtituta, jampridem cautum fuerat can. 5. Concilii Carthaginenſis V.

4. Cap. V. eſt concubinatu coercendo, eademque iiſdem propemodum verbis conſtituit, quæ aud multò antè adduximus ex Concilio Rothomagenſi poſt Baſileenſe Concilium, quo eadem priùs accurratè ſancita fuerant. Quocirca ne per eandem lineam reciprocando ſerram moleſti ſimus, require ſuperiùs Concilium Rothomagenſe anni 1445. can. 21.

5. Cap. VI. Conſtituit, ut Eccleſiaſtici ſive in habitu, ſivè in capillitio inordinati, ſi moniti non deſiſtant, ab Eccleſiæ miniſterio ad tempus arceantur. Sed ſi poſt præſtitutum tempus in contumacia perſiſtant, omnibus Eccleſiaſticis emolumentis & beneficiorum fructibus priventur abſque ulla perſonarum acceptione.

6. Cap. VII. Reducit in praxim antiquos de vita & honeſtate Clericorum canones; quibus acceſſum ad tabernas prohibet, omnemque ebrietatem, negotiationes, mercimonia negotiorum ſæcularium geſtiones, & procurationes.

7. Cap. VIII. Clericos aleatores taxilliſque aut ludis cum violentis corporis exercitiis conjunctis ſe applicantes, canonicis pœnis ſubiicit, niſi admoniti deſiſtant.

8. Cap. IX. Quæſtores, qui diverſis locis vagantes, ſæpè etiam prædicationis officium ſine canonica approbatione uſurpantes, per diverſas, quas peragrant, plagas & regiones, falſas ſæpenumero literas ac bullas circumferentes, ad extorquendas hominum credulorum & ſimplicium titulo eleemoſynarum pecunias, reprimit: ſubiicitque Ordinariorum cognitioni & examini, renovatque conſtituta Concilii Lateranenſis generalis ſub Innocentio III. relata in c.cùm ex eo, de pœnit.& remiſſ. necnon Concilii Vienenſis in Clemen. abuſionis, eod. tit.

9. Art. III. verſatur omninò circa Religioſorum reformationem.

10. Articulus IV. officia & obligationes proſequitur laicorum.

11. Denique ad plenam eorum, quæ Concilio ſtatuta ſunt, obſervationem, præcipit ſancta Synodus, ut in ſingulis diœceſibus omnia hæc inter Miſſarum ſolemnia publicentur ac promulgentur. Singuliſque diœceſibus teſtes Synodales nominatim expreſſos aſſignat, qui ſollicitè invigilent & perquirant, ſi qui ſint qui Concilii decreta tranſgrediantur: aut ſi Paſtores debitam in his diligentiam adhibeant, aut adhibere negligant, admoneantque Metropolitanum, ac ſingulos ſuffraganeos Epiſcopos, atque ad primum futurum Concilium referant.

ECCLE-

ECCLESIÆ DECIMI SEXTI SÆCULI HISTORICA SYNOPSIS.

1. EXtincto Carolo VIII. abſque prole ulla, ſucceſſit in Franciæ regnum Ludovicus Aurelianenſium Dux, Ludovici illius nepos, quem Joannes Burgundiæ Dux Pariſiis interemerat, filius verò Carolus Aurelianenſis, qui in Azincurtenſi certamine captus, annos viginti quatuor ab Angelis in cuſtodia detentus fuerat. Simul ac Ludovicus ejus nominis XII. regnum exorſus eſt, ſe utriuſque Siciliæ atque Jeroſolymorum Regem, Mediolanenſemque Ducem appellari voluit. Et ſubinde facto divortio cum Joanna Ludovici XI. Franciæ Regis filia à ſe intacta, quam invito ipſi, ſed præ metu conſentire fingente pater induxerat, Annam Britannicam Regis Caroli VIII. viduam approbante Alexandro VII. ſummo Pontifice ſumpſit uxorem anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo octavo. Novus ergo Rex jura ſua repetens ab avia ſua Valentina Joannis Galeacii Mediolanenſium Ducis filia, cùm tamen Franciſcus Sforcia, qui primus gentis ſuæ Mediolanenſi Ducatu potitus eſt, illam retinuiſſet ditionem jure affinitatis, & adoptionis ſuę à ſocero Philippo ultimo Mediolanenſium Ducum ex progenie Vicecomitum, qni Blancam filiam ſuam illegitimè natam Franciſco Sforciæ dederat uxorem, eumque ſibi filium adoptaverat, ex quo ortus Ludovicus Sforcia cognomento Maurus Ducatum Mediolanenſem poſſidebat. Huic inquam Rex Ludovicus bellum indixit, Alpibuſque tranſmiſſis Alexandriam vi ſubegit, aliaſque urbes & oppida partim armis, partim deditione ſubjugavit. Sforcia ſpe omni excidens ad Maximilianum Cæſarem fugere coactus cætera victoribus prona reliquit. Sic brevi Mediolanum in Francorum poteſtatem cum arce redactum eſt. Subiit cum Inſubria tota Francorum Imperium opulentiſſima civitatis Italiæ Genua, ab æmulis inter ſe diverſarumque partium viris Adornis & Fregoſiis certatim Regi tradita. Cæterùm poſt quintum exilii menſem reverſo in Galliam Rege, diſſidentibus inter ſe conſtitutis proregibus Aubignio & Trivultio ab Inſubribus Sforcia revocatur profugus: qui cum fratre Aſcanio Cardinali ex Germania regreſſus, primùm Comum ad Larium Lacum ſitam urbem ultrò dedentibus ſe civibus occupat. Dein Mediolanum celeriter advolans urbe ſumma gratulatione excipitur, Trivultio adverſus Novariam recedente. Uno impetu Ticinum urbeſque cæteræ tranſpadanæ, præter arcem Mediolanenſem & Novariam reducem Sforciam admittunt. Rex verò è Gallia novum copiarum delectum in ſubſidium mittit duce Ludovico Trimollio militari laude percelebri adjuncto Cardinale Georgio Amboſio, qui prudentibus conſiliis publicam rem promoveret. Acies inter utramque partem apud Novariam conſeritur, victus uterque Sforcia Novariam ſe recipit, in qua erat Helvetiorum præſidium, ſed pręſidiarii ab eo deficientes, loci deditione facta, cum ex conventione cum Francis pacta loco exirent in armis & ordine militari. Franci gemino hinc inde ordine inſidentes, Helvetioſque obſervantes, Sforciam cum tribus fratribus Sanſeverinis in habitu gregalis militis Helvetiis immiſtum deprehendunt, captivùmque abducunt. Aſcanius accepta fratris clade, dum perfugium quærit, in manus quoque Francorum incidit. Ludovicus Sforcia Lochiis carcere detentus decennio fuit, ibique vivere deſiit. Aſcanius verò Cardinalis in Bituricenſi turri captivitatem ſuſtinuit, unde biennio poſt gratia Cardinalis Amboſii in libertatem eſt eductus. Duo autem Ludovici Sforciæ liberi Maximilianus &, Franciſcus tuti in Germania conſederunt. Secunda hæc victoria Francis obtigit primo hujus Sæculi anno.

2. Sequenti porrò ſcilicet 1501. Ludovicus Francię, & Ferdinandus Hiſpanię Reges fędus mutuum inierunt deturbandi ex Neapolitano regno Friderici, illudque inter ſe dividendi, ut Hiſpanus Apuliam, & Calabriam; Francus verò Neapolim cum reliqua regni parte ſortiretur. Francus jus obtendebat inveſtiturę Carolo Andegavenſi ſancti Ludovici fratri, ejuſque hęredibus ab Urbano IV. conceſſæ, & à Clemente IV. & Gregorio X. aliiſque Romanis Pontificibus confirmatę, excluſa ob perduellionem erga Romanam ſedem, & infamia cum Saracenis impiaque fędera, Friderici ſecundi Imperatoris prole. At Hiſpanus nullo jure fretus quam prorii emolumenti, adjuncto prætextu belli communibus utriuſque Regis viribus adverſum Turcas ſuſcipiendi, necnon approbationis Alexandri Papæ VI. qui ſub ſpecie Turcicę expeditionis in eamdem regni Neapolitani partitionem conſenſerat. Sed ſperabat Ferdinandus (nec ipſum ſpes fefellit) ſucceſſu temporis Francos à ſe per Hiſpanas artes & Francorum conſuetam incuriam brevi dejectum iri. Pridericus verò jus ſuę poſſeſſionis ab Alfonſo Arragonum Rege cognomine Magno repetebat, qui nulla legitima relicta prole, Neapolitanum regnum ad ſpurium filium Ferdinandum tranſmiſerat, ex quo natus Fridericus fuit. Pius verò Papa ſecundus hoc eidem regnum confirmaverat, excluſo Renato Andegavenſi, ejuſque filio Joanne. Ipſe verò Fridericus ortum ducens ab Alfonſo ſucceſſionem aviti regni nactus erat. Quin etiam Ferdinandus ipſe Hiſpaniarum Rex ſe proximum ipſi Alfonſo legitimumque ſucceſſorem aſſerebat, cui cùm nefas fuiſſet regnum

deferri ſpurio ex geminoque adulterio nato, (mater enim Ferdinandi, quando hic in lucem editus eſt, alteri viro nupta erat) ſucceſſio jure proximo legitimæ conſanguinitatis fratri Alfonſi ejuſque poſteris debebatur; is autem erat Joannes Arragoniæ Rex, inter quem & nothum Ferdinandum Alfonſus duo regna ſua diſtribuerat, ut Joannes Arragoniæ regnum, Neapolitanum autem Ferdinandus filius ſpurius nanciſceretur: cui deinde jure conſanguinitatis Fridericus ſucceſſerat. Ferdinandus verò primùm Arragonum Rex, deinde auctus per conjugium cum Iſabella regno Caſtellæ, filius erat Joannis Arragonii ex legitimis nuptiis; atque ita legitimæ conſanguinitatis jure proximus omnium Alfonſum patruum contingebat. Contracto itaque fœdere Apuliæ & Calabriæ dominatio penes Ferdinandum eſſe debebat cum nomine Ducatus, penes autem Ludovicum reliquæ illius regni provinciæ & arces una cum Neapoli ſub titulo Regni. Siciliæ verò inſulæ integrum jus & Dominatum Ferdinando poſſeſſori relinquebat. Miſer autem Fridericus ſe potentiſſimis adverſariis perſpiciens viribus imparem, prælegit ſeorſim cum Ludovico, quàm cum Ferdinando, cui magis diffidebat, paciſci: deſertis igitur, quas poſſidebat, ditionibus, Franco ſe ultrò tradidit, à quo penſione munifica donatus privatam & tranquillam in Gallia reliquam triennio vitam egit. His ita conſtitutis, Ludovicus in Franciæ regnum ſucceſſit conſtitutis ad novum regnum adminiſtrandum Gallicanis ducibus non quidem inexpertibus belli, ſed prudentia & diligentia longè imparibus Fernando Conſalvo, quem ſui loco in parta recens ditione præfectum reliquit Rex Ferdinandus, quo duce, novis mox turbandæ pacis prætextibus quæſitis, Francos parum cautos, numeroque imminutos, deficiente pecunia & ſtiſpendiis, neceſſariiſque ad victum & pugnam commeatibus deſtitutos, & popularis gratiæ excolendæ inſcios, brevi Neapolitano regno exegit anno 1504.

3. Infauſta morte per venenum quibuſdam Cardinalibus & Proceribus necandis à Cęſare Borgia præparatum per pocillatoris errorem extincto Alexandro Papa VI. datus eſt ſucceſſor Pius III. Sed & iſto poſt undecim à coronatione dies vita functo provectus ad Romanam ſedem fuit Julianus Rovereus Cardinalis, opibus auctoritate & amicis potens, omnis expers literaturæ, indole ferox, iræ impotens, gloriæ militaris appetentiſſimus, in comminando audax & truculentus, qua occaſione ne omni virtute videretur vacuus, proditum fuit de eo nullatenus fuiſſe diſſimulandi artificem. Hic per decennium continuas cum Alexandro Papa habuerat ſimulates, ob quas Roma totaque Italia ſemper abſuit, verſatus apud Franciæ Reges Carolum VIII. & Ludovicum XII. quos ad Italica bella inceſſanter impellebat. Ipſeque Carolo arma in Italiam inferenti comes adhæſit. Anno demum 1504. creatus Pontifex maximus, ſibique aſcito Julii ſecundi nomine, ſuos omnes conatus & conſilia contulit ad recuperandas ditiones Romanæ olim Eccleſiæ præreptas, uſus armis & fortitudine Ludovici Franciæ Regis, qui ſolus cum Francis omnia belli pericula & ſumptus in ſe recepit, Maximiliano Cęſare, qui fœderis quoque particeps erat, nullum cum ſuis Germanis ſubeunte diſcrimen. Primùs armorum conflictus ad Agnadellum ſeu Shiaradaddum adversùs Venetos, quorum multa oppida & urbes Julius Papa repetebat, factus eſt; quo tam luctuoſam cladem Veneti accepere, ut amplius decem millibus in acie peremptis, ipſoque eorum Duce capto Bartholomæo Alviano, ejuſque oculo lanceæ acumine perfoſſo, tormenta ſignaque & impedimenta victori Franco in prędam ceſſerint. Ea clade Venetorum animi uſque adeò conciderunt, ut de dimittenda tota continente ſolaque urbe Venetiarum tuenda cogitarint. Uno victoriæ curſu Rex Caravagium, Bergomum, Cremam & Cremonam invadit, mox Peſqueriæ arcem, quam Veneti crediderant inexpugnabilem, vi capit, cęſis præſidiaris. Julius quęcunque optavit oppida ſolis uſus Francorum viribus in deditionem accepit. Et nullatenus communicato cum Rege conſilio, quem occultè tota Italia omneſque Francos poſt exhibitam ſibi illorum operam & obſequia expellere moliebatur, fœderis cum Ludovico initi & obſequiorum exhibitorum immemor, mortalium omnium ingratiſſimus, pacem novumque fœdus nulla habita Regis Franci mentione, cui deſiderabat Venetos implacabili odio remanere infenſos, cum devicta gente percuſſit, ut ipſorum opera & armis adversùs Francos, à quibus graviſſima paſſi fuerant damna, uteretur. Simulque miſſo ad Helvetios Sedunenſi Epiſcopo, Helvetios à jurato cum Franco Rege fœdere divellit, & ſub ſua ſtipendia recipit. Atque in hoc Ludovicus ex nimia imprudentique bonitate peccabat, quòd cùm religioni duceret populo ſuo nova tributa quæ ab exordio regni ſui à præcedentibus Regibus impoſita ſuſtulerat, indicere, exiſtimabat bella ſolius Regiæ domus proventibus ſe poſſe ac debere perficere, quæ cauſâ Helvetios à Julio ſollicitatos, & majora ſtipendia à Franco depoſcentes alienavit. Ferdinandum prætereà Hiſpanorum & utriuſque Siciliæ Regem ad ſua fœdera Julius facilè pellexit, ut contra æmulum & hoſtem Francum, uſurpatum Neapolitanum regnum Julio Pontifici tributarium ſibi tueretur. Henricum etiam VIII. Angliæ Regem & Francis jam pridem ob tranſacta bella ęmulum pari facilitate in idem fœdus per Ferdinandum ejus ſocerum aſcivit, Catharinam enim Ferdinandi & Iſabellæ filiam in conjugio habebat, cui ex futura Ludovici Franci ruina nihil minùs quàm provinciarum ampliſſimarum Aquitaniæ & Normanniæ recuperationem pollicebatur. Anglus itaque claſſem inſtructiſſimam in oram Aquitaniæ tranſmiſit: quæ tamen nullo operæ pretio facto in Angliam remeavit. Ferdinandus verò oppreſſorum improviſa invaſione, tum ſceleratorum quorundam prodi-

proditione Joanne Albreto, Cantrabrorum ſeu Navarrorum Rege Francis fœderato, Pampelonam & reliqua oppida & arces regni intercepit.

4. Interea Maximilianus Imperator a Julio in idem fędus enixè interpellatus, cùm neque Ludovicum Regem deſerere, neque bellum contra Pontificem ſuſcipere auderet, diſſidentes ad pacem reducere ſatagebat; attamen Julius bello gerendo addictus, iniquas prorſus neque admittendas poſtulabat conditiones, ut Genuæ totiuſque Liguriæ regnique Neapolitani dominio ac juribus abdicatis, revocatiſque ab univerſa Italia Francorum præſidiis Alfonſi Eſtenſis amicitiæ renunciaret, donec Comachio in gratiam Pontificis cederet, quam urbem à ſuis majoribus Eſtenſis poſſidebat ad mare ſuperum ſitam, optimis abundantem ſalinis, unde copioſa vectigalia Principi affluebant ex confluxu populorum Longobardiæ & Flaminiæ ad comparandum ſalem. Hac de cauſa Julius locum illum ut feudum Eccleſiæ depoſcebat, quòd eſſe Imperii Alfonſus profitebatur. Antequam verò adverſus Alfonſum Julius proficiſceretur, diris egit adverſus eum, & quotquot ei aut opem tuliſſent, aut ferrent, vel laturi eſſent; quibus pronunciatis anno 1510. ſuum continuò exercitum ad obſidionem Ferrariæ progredi juſſit; etiamſi hyems differendam ſuaderet: verùm quò Gallis Ferrariæ juvandæ facultas adimeretur, viſum eſt primùm expugnandam eſſe Mirandulam quæ in Regis Franciæ clientela erat; ideòque illam deſinente menſe Decembri obſidione cinxit. At Ludovicus peſſimo conſilio, cùm res ſibi eſſet cum ardentiſſimo & diligentiſſimo aggreſſore, profectionem ſuam Italicam in ver ſubſequens diſtulit. Quinetiam deteriore conſilio & Chriſtianiſſimo Rege prorſus indigno ſuiſque rebus pernicioſiſſimo, quandoquidem cauſam ſuam hoc auſu apud omnes reddidit deteriorem, hoſti autem ſuo juſtum addidit & ſpecioſum titulum, (quo nihil poterat optatius Julio accidere) belli acriùs gerendi, populoſque in Ludovicum quaſi impium & Eccleſiæ ſchiſmaticum hoſtem concitandi, cępit enim cum Maximiliano Imperatore de Concilio propria utriuſque autoritate cogendo ad Julium Papam in ordinem redigendum, novumque Pontificem conſtituendum agere. Tum verò judicatum eſt, quantæ jacturæ fuiſſet, quæ præceſſerat, mors Cardinalis Amboſii, qui procerto Regem à pernicioſis ejuſmodi conſiliis deterruiſſet.

5. Id Conciliabulum, Piſanum dictum, Piſis inchoatum eſt anno 1511. cui præſedit exautoratus à Julio Cardinali Bernardinus Carvajalius Hiſpanus. Illud ut diſſolveret Julius, exemplum ſequutus Eugenii quarti, qui ut Baſileenſe Concilium jam ad ſchiſma propendens, ſeque altiùs adverſus ſupremam Sedem efferens reprimeret, Concilium Ferrariæ in primis, deinde Florentiæ indixerat, aliud ipſumque legitima fultum autoritate Romæ in Lateranenſi æde celebrandum inſtituit, ad quod demum Cardinales Piſani ſoluto infauſto conventu, ut privati acceſſerunt poſt Julii Papæ interitum, ejuſque ſucceſſori Leoni Papæ X. & Concilio Lateranenſi veniam ſupplicantes, dictaque palinodia abſolutionem obtinuere, priſtiniſque honoribus benignitate Leonis reſtituti ſunt in integrum. Rex verò Ludovicus miſſis oratoribus Claudio Seiſſel Epiſcopo Maſſilienſi, & Ludovico de Forbin Solerii Domino, in gratiam Leonis & ſacri Concilii honorificè receptus fuit: Piſanus verò conventus Piſis inceptus, inde Mediolanum translatus, tandemque Lugdunum, fœdum ibi exitum ſortitus eſt.

6. Multò laudabiliorem ſe Ludovicus præſtiterat in convocatione Antiſtitum & inſignium Doctorum Regni ſui apud Turones, à quibus etiam ſapientoira & modeſtiora reſponſa retulit, quàm in convocatione Piſani illius cętus, ex quo exitialia decreta prodierunt. Turonenſi convocationi præpoſitæ fuerunt examinandæ octo propoſitiones, quibus reddita ſunt totidem præclara reſponſa, quæ ſequuntur. Quæſitum eſt *Primò*: Utrùm Papę liceat, ubi neque de Religione agitur, neque de feudis & juribus Eccleſiæ Romanæ, bellum inferre Principibus temporalibus, aut Terris, quæ non ſunt ejus patrimonia? Concluſum eſt, non licere, nec poſſe, nec deberè. *Secundò*: An licitum ſit Principi ſic laceſſito vim vi repellere, terraſque Eccleſiæ invadere, non quidem mente illas retinendi, ſed ſolùm impediendi, ne Papa per illas fiat potentior ad injuſtam offenſionem, ac deinde compoſita pace eaſdem reſtituendi? Reſponſum eſt his conditionibus licitum eſſe. *Tertiò*: An hujuſmodi odium Papæ implacabile, quo etiam alios Principes & Reſpublicas adversùs Principem iſtum concitavit, ut ejus terras invadant, qui potiùs benevolentia ob multa in Papam & Sedem Apoſtolicam collata beneficia dignus eſt, fas ſit Principi ſic læſo ab ejuſmodi Pontificis obedientia ſe ſubtrahere? Reſponſum eſt fas eſſe, non tamen abſolutè & indiſtinctè, ſed pro tuitione tantùm ac neceſſaria defenſione jurium ſuorum temporalium. *Quartò*, hujuſmodi facta ſubtractione, quid agendum ſit tum Principi ipſi ac ſubditis ejus, tum etiam Prælatis & Eccleſiaſticis regni in his, quibus ad Sedem Apoſtolicam recurri conſuetum erat? Reſponſum eſt, ſtandum eſſe juri antiquo & pragmaticæ ſanctioni tunc temporis in Gallia vigenti. *Quintò*: An liceat eidem Principi armis tueri & defendere alium Principem juſtè fęderatum? Reſponſum eſt licere, ſi alius Princeps injuſtè laceſſitur. *Sextò*: Si quod jus talis Pontifex ad ſe pertinere contendat, ut patrimonii ſanctæ Romanæ Eccleſiæ partem; & contrà, Princeps talis juris proſſeſſor (Ducem Ferrarienſem Alfonſum deſignabat) plus quàm centenaria preſcriptione ſeſe defendat, & alioqui jus eſſe Imperii, non Eccleſiæ, contendat, ac nihilominùs de ea controverſia offerat ſtare judicio, vel arbitrio bonorum virorum, utrùm eo caſu liceat Pontifici abſque alia cauſę cognitioue, bellum inferre hujuſmodi Principi: & ſi fecerit, utrùm liceat Principi armis reſiſtere, & aliis ei adeſſe?

Reſponſum eſt licere utrumque. *Septimo*, ſi nihilominùs Pontifex contra Principem deſignatum articulo precedenti pronunciaret ſententiam, an ei obtemperare teneatur; maximè cùm non ſit tutum eidem ad ſedem Romam ire vel mittere? Dictum non teneri. *Octavo*, ſi Pontifex non ſervato juris ordine manu armata publicet aliquas cenſuras contra Principes ſibi reſiſtentes, eorumque ſubditos & fęderatos, utrùm eis parendum ſit? Reſponſum eſt, ejuſmodi ſententiam nullam eſſe, nulloque jure ligare. Fidem faciunt Hiſtorici nullatenus ſuſpecti ejuſdem temporis Itali, qui res uti gerebantur, videbant, & perſpicuè notant, Ludovicum pacis cupidiſſimum nihil omiſiſſe eorum, quæ Pontificem placare & lenire debuiſſent, ſed Julium quò magis ſe Ludovicus demittebat & continebat, eò plus excanduiſſe, magiſque anſam inde ferociendi & pertinaciùs inſultandi arripuiſſe.

7. Indictum bellum Julius acriùs proſequens obſidione Mirandulæ ſua præſentia urget, omnia in caſtris ſedulò explorat, ipſe loricatus & enſe ſuccinctus tormenta ænea moveri, collimari & explodi jubet locis opportunis, atque urbem demùm aggreſſione capit. Inde digreſſus Ferrariam aggreditur, ſed aſperrimam obſidionem cum magna Pontificiorum internecione, Pontifex ſolvere compellitur. Alia ex parte cum Rex rerum Italiæ præfecturam Gaſtoni Foxio ſororis ſuæ filio, Duci Nemorenſi ingentis ſpei adoleſcenti commiſiſſet, iſte nihil moratus transmiſſis Alpibus aſperrima hyeme cum novis copiis in Italiam contendit. Bononiam, quam Trivultius Gallicani exercitus præfectus Julio eripuerat, Julius ipſe cum valido Hiſpanorum & Italorum exercitu obſidione cinxerat, adjuvantibus inſignibus & veteranis Ducibus. At Foxius victor rediens ab expugnata Brixia, quam Venetis cæſis illorum copiis eripuerat, opportunè adveniens hoſtes ab obſidione fugavit Bononiæ, quæ jam in extremas redacta fuerat anguſtias. Inde converſis in Ravennam viribus, adventanti ad ferendam civitati opem Julii exercitui ex Italis, Hiſpanis & Venetis collecto, ardens juvenis occurrit, conſertoque accerrimè prelio, multam edidit Pontificiorum ſtragem, reliqui in fugam effuſi, multi hoſtium duces captivi abducti, ſolę quędam Hiſpanę cohortes ſupererant, quæ ſervatis ordinibus non fugientes, ſed æquo paſſu recedebant. Eas juvenili temeritate ſola comitatus equitum ala inſequitur generoſior quàm cautior adoleſcens, eaque dimicatione haſta in latus adacta interficitur. Hujus jacturæ indignatione commoti Galli per muri ruinam furente impetu Ravennam ingreſſi, civium ſtragem latè dedere, civitatemque diripuere, anno 1512. ut ſcribunt Guicciardinus & Rubeus.

8. Julius Lateranenſi præſedit Concilio, quod auſpicatus eſt quarto nonas Maij feſto Inventionis Sanctæ Crucis anno 1512. præſentibus Cardinalibus quindecim, Patriarchis Alexandrino & Antiocheno, Archiepiſcopis & Epiſcopis ſeptuaginta ſeptem. Sed ſuperveniente febri poſt quartam ſeſſionem, deinceps Julius intereſſe non potuit, ejuſque loco præſedit Cardinalis Raphael Riarius Epiſcopus Oſtienſis. Fidem facit Guicciardinus lib. 11. Julium ſub vitę exitum nomine Concilii compoſuiſſe decretum, quo titulus Chriſtianiſſimi ad Regem Angliæ ejuſque regni ſucceſſores transferebatur, Rexque Gallię regia dignitate privaretur, ejuſque regnum proſcriberetur & prædæ exponeretur; ſed pernicioſas ejus molitiones Deus ejuſdem morte avertit per lentam & tenacem febrem ex animi mœrore contractam, ut ſcribit Petrus Bembus lib. 12. Hiſtoriæ Venetæ ad finem, inde concepto, quòd Venetos in amicitiam cum Cæſare Maximiliano inducere fruſtra tentaſſet, ut conjunctis amborum viribus poſſet Francos exterminare, adeo violentis voluntatibus agitabatur. Antequam expiraret, Cardinales circumſtantes adjuravit, ne ſinerent ſucceſſorem à Concilio eligi, ſed ut ſoli juxta conſuetudinem in conclavi id officium exequerentur. Obiit nono Calendas Martii anno 1513. Promotus eſt in ejus Sedem conſueto ritu Joannes Mediceus Florentinus patre natus Laurentio, tota Italia celeberrimo, dictuſque eſt Leo Papa X. Iſte concitatos à predeceſſore in mutuum exitium Principes & Reſpublicas quanta valuit prudentia & clementia ſtuduit ad pacem revocare. Cardinales etiam & alios Prælatos, qui fuerant Piſani conciliabuli autores, veniam deprecantes, impoſita ſalutari pœnitentia cenſuris exſolvit, & ad priſtinas dignitates admiſit: Procuratores Ludovici Regis comiter & perhumanè in Concilio Lateranenſi excepit, qui Regis nomine Piſanum conventum ejurarunt, & Leoni obedientiam præſtiterunt, Concilioque Lateranenſi cum ſubmiſſione animi adhæſerunt.

9. Lateranenſe iſtud Concilium duodecim ſeſſionibus conſtat, duravitque quinquennio, ſæpe tamen ob graves intercurrentes cauſas interruptum. Ceptum quippe anno, ut dictum eſt, 1512. deſiit menſe Martio anni 1517. Ipſe verò Ludovicus tot caſibus agitatus vita exceſſit Calendis Januarii anni 1515. Credi vix poteſt, quanto dolore Francię Regnum funus ejus proſequutum fuerit. Nemo anteriorum Regum populi ſui gratiam ſtuduit pluribus beneficiis & tributorum liberiori relaxatione demereri: neque ullus uſpiam populus Regem ſuum pari complexus eſt charitate. Cumque tot inter bella pecuniarum copia ad impenſas neceſſaria videretur, non modò nullum unquam novum vectigal impoſuit, ſed veterum etiam majorem partem remiſit, ſolitus dicere: *Gregem pinguem optimi paſtoris indicium eſſe*. Omnibus ſe acceſſu facilem & affabilem exhibebat, cognomenque propterea *Patris populi* fuit conſequutus. Nemo etiam illatas ſibi offenſas pari clementia remiſit, quin etiam beneficiis compenſavit. Ludovici æquitatem & optimam fidem adeò ſuſpexit Philippus Hiſpaniæ Rex, pater Caroli, qui poſtea fuit Imperator ejus nominis quintus, ut moriens teſtamento tutelam ejuſdem filii ſui ei commendaverit, qui de Ordinum Flandriæ conſen-

conſenſu eam commiſit prudentiſſimo Guilelmo Croio Ceurio Nobili Flandro, qui diligentiſſimè functus eo munere fuit. Quale exemplum olim præceſſerat in Arcadio Auguſto, qui moriens Theodoſii filii tutelam Ildegerdi Perſarum Regi teſtamento reliquit, qui eam ex fide capeſſens, pupilli curam mandavit Antiocho eruditiſſimo viro, ut refert Procopius; & qui contra illum quidquam molirentur, iis ſe hoſtem venturum eſſe denunciavit.

10. Ludovici demortui regnum excepit proximus conſanguineus ejuſque gener, ducta Claudia Ludovici primogenita Franciſcus Valeſiorum Dux. Hic Mediolanenſis ditionis bello recuperandæ cupiditate accenſus, Alpes incredibili celeritate ſuperavit. Maximilianus Sforcia, qui Ducatum illum dejectis Ludovici adhuc viventis præſidiis favente Julii Papæ factione receperat, gnarus quanta ſibi tempeſtas impenderet, inita cum Maximiliano Cæſare & Leone Pontifice belli ſocietate, Helvetiorum copias admodum numeroſas opera Cardinalis Sedunenſis conductas Francis opponit. Poſt atrociſſimum & pertinaciſſimum utrinque conflictum ad Marignianum quarto à Mediolano diſtans lapide oppidulum, Helvetii multis ſuorum cæſis in fugam aguntur, quorum quindecim millia in acie cæſa numerantur. Mediolanenſes ne quid deterius ab irato victore paterentur, civitatis deditionem repentè faciunt, arx poſt trigeſimum oppugnationis diem à Sforcia, qui ea ſe concluſerat, redditur, totaque demum Inſubria brevi ſubacta eſt. Contigit hæc victoria an. 1515 ſecundum quam factus eſt Bononiæ Leonis Papę, & Franciſci Regis congreſsus, quo inter ſe pacti ſunt, ut Franciſcus abdicata Pragmatica Sanctione conſentiret in annatas Epiſcopatuum & Abbatiarum regni Romano Pontifici perſolvendas, Rex verò Galliæ nominandi, quem libuiſset, idoneum ad ſingulos Epiſcopatus & Abbatias in regno vacantes jus haberet. Anno ſequenti Ferdinandus moritur 1515. eique ſuccedit Carolus Auſtrius ex Joanna filia Ferdinandi & Philippo Hiſpaniarum Rege, & Belgarum Sequanorumque Burgundionum Principe natus, qui avo ſuo Maximiliano defuncto ſuffectus eſt Imperator anno Chr. 1519. Philippus iſte Maximiliani Imperatoris & Mariæ Burgundæ proles, primum quidem Archidux Auſtriæ & materno jure Belgicarum Provinciarum & Comitatus Burgundiæ Sequanicæ Princeps, primus Auſtriacę gentis regnavit in Hiſpaniis hæreditario jure Ferdinandi Aragonum Regis & Iſabellæ uxoris ejus Caſtiliæ Reginæ: quorum ex matrimonio natam Ioannam regnorum hæredem Philippus ſibi connubio adjunxit, ex eaque Carolum ſuſcepit, qui poſtmodum ejus nominis quintus Imperio potitus eſt Germanorum, & Ferdinandum, quem Carolus habuit Imperii ſucceſsorem.

11. Lateranenſe porrò Concilium decreta ad ultimum in Turcas expeditione finitum eſt anno 1517. qui fuit Eccleſiæ luctuoſus atque funeſtus hæreſis Lutheranæ exortu, cujus autor Martinus Lutherus apud Islebium oppidum Manſfeltani Principatus natus, anno iſto contra Indulgentias ad ſacrum bellum in Lateranenſi Concilio publicatas concionari cępit, deinde in licentiam effuſior, Romano Pontifici conceſſam à Chriſto poteſtatem, aliaque permulta Catholicæ documenta Eccleſiæ convellere ac impugnare: tantumque ejus nequitia prævaluit, ut indictum adverſus Turcas Chriſtiani nominis hoſtes bellum in mutua inter Chriſtianos Principes bella deflexerit, ſeductiſque per hęreſim populis, Germania aliæque pleræque Nationes hoc incendio conflagrarint. Cùm verò debuiſſent Chriſtiani Principes in ſocietatem ſacri belli, prout fuerat à Lateranenſi Synodo conſtitutum, coire; ex oppoſito factum eſt, ut Turcæ nemine prohibente, Chriſtianis inter ſe bello decernentibus, Chriſtianorum fines invaderent, ſuæque poteſtati ſubjugarent. Poſtquam vita functo Maximiliano vacavit Imperium, ambientibus illud æmulis duobus Carolo & Franciſco, huic ille prælatus eſt. Nec diu pax inter ambos conſtitit. Bellandi factum eſt initium apud Cantabros, Franciſco regnum Navarrę à Ferdinando materon Caroli avo violenter occupatum in Joannis Albreti prolem, cui fuerat ereptum, vindicante. Hoc itaque bello capta eſt à Francis regni caput Pompeiopolis, quam Pampelonam dicunt, reliquaque illius regni oppida & arces. Sed Hiſpani paulò poſt ejectis Francis amiſſa omnia recuperarunt. Mediolanenſis ditio alternis vicibus nunc amiſſa, nunc iterum recepta, denuoque amiſſa fluctuavit. Poſtquam Helvetii Cardinalis Medicæi & Sedunenſis ſuaſu ab Rege defecerunt, Inſubreſque mutatis animis in Francum rebellarunt, hoſtes brevi Mediolano potiti ſunt; ſequutæ fortunam multæ civitates Alexandria, Ticinum ſeu Papia, Parma, Cremonaque: ſed hoſtium viribus maximo fuit incremento præſtantiſſimi potentiſſimique in bello ducis Caroli Borbonii Franciæ Comeſtabilis, cujus ductu & victoriis res Francicæ proſperè ceſserant, ad Carolum Cæſarem defectio, indignantis ſe ab Aloyſia Sabauda Regis matre litigioſis ac forenſibus concertationibus appetitum, connivente filio Rege, ſuis opibus ſpoliatum, atque ad inopiam redactum, moleſteque ferentis Bonivetum Galliæ Admiralium conſilio & peritia militari imparem ſibi præferri gratia Regis fretum, & ab Aloyſia promotum in ipſius Comeſtabilis invidiam. Hunc verò Regis ſui proditorem, & à patria ſua profugum Carolus Imperator exercitibus Italiæ præfecit. Qui mox Bonivetum in Italiam à Rege præmiſſum acie profligavit. Inde Maſſiliam oppugnatam contendit Borbonius, ſed re infecta diſcedere poſt quadrageſimum obſidionis diem coactus eſt. Reverſus in Italiam reliqua partium Gallicarum oppida ad defectionem compulit. Rex jam inde non per Legatos, ſed præſens bellum iſtud conficere in animum induxit, perſuaſus ſe iſto conſilio & Inſubres domare poſſe: deinde hac victoria

iter

iter ſibi ad acquirendum Neapolitanum regnum apertum iri. Igitur ſub Octobris finem florentiſſimo collecto exercitu iter per Alpes ingreſſus Mediolanum venit ab hoſtibus deſertam urbem, quam non ingreditur, curam obſidendi arcem cum ſufficienti præſidio Trimolio relinquens. Hiſpani firmo pręſidio Ticinum, quę Papia dicitur, miſſo, & Antonio Leva prefecto impoſito cum reliquo exercitu Laudem Pompeij, quæ *Lodi* vulgò dicitur, receſſerant.

12. Relicto igitur cum aliquot copiis Trimolio apud Mediolanum Rex Ticinum oppugnat, & cum augendus potius quàm minuendus eſſet exercitus, Rex illum nimia diminutione debilitavit. Enim verò Joannem Stuardum Scotum Albaniæ Ducem cum decem millibus peditum ac mille equitibus Neapolim, & Michaelem Antonium Salutiarum Principem cum aliquot expeditis cohortibus in Genuenſes mittit. Ita ſparſę Gallorum vires ſequuturo mox infortunio viam aperuerunt. Acceſſito enim ex Germania novo virium ſubſidio, novoque habito in Italia militum delectu Borbonius regia caſtra adoritur, ſimulque ex compoſito facta ductore Antonio Leva eruptione extra urbem acris pugna conſeritur. Alenſonius Dux ad belli pericula multum ineptus, contra quem Leva milites Ticino eduxerat, primo congreſſu territus, ratus omnia jam perdita & profligata, cum quadringentis equitibus fugam cepit, & prætervectus Helveticos, iis fidem fecit Francos omni loco victos & depulſos, qui avitæ ſuæque fortitudinis haud ſatis memores dimicationi ſe ſubduxerunt. Totum interea pondus prælii in Regem incumbit. Germani ad ejus latera fortiter dimicantes ad unum pro ſalute Regis cæſi ſunt nemine terga vertente. Nobiles quoque Franci Regis latera tegentes pari fide & fortitudine animi in armis conciderunt. Rex ſuffoſſo ſemel atque iterum equo femore ſaucius certamen pedeſtre intrepidè iniit, ubi Mars atrociſſimus erat, cumque in extremo vitæ diſcrimine verſaretur, accurrens Pomperantius, qui Borbonio comes deſerenti Franciſcum hæſerat, hic verò in pedes deſiliens irruentes ſtricto ferro propulſans Regem texit pugnantem, donec adveniret Lanoius Prorex Neapolitanus, cui Rex Borbonio diffidens ſe tradere maluit. Contigit hæc ad Ticinum clades Februarii 24. an. 1525. Bonivetus, cujus infelici conſilio aliis enixè diſſuadentibus Rex Italiam profectus fuerat, & Ticinum obſidione cinxerat, ne vivus in Borbonii veniret poteſtatem, ſive impar doloris magnitudini, in confertiſſimam aciem ultrò irrumpens per vulnera emiſit animum. Maxima Nobilium pars vel in conflictu periit, vel in captivitatem abducta eſt. Carolus Alenſonius cum Lugduni reſpiraret è fuga, ejus infamia tantum dolorem admiſit, ut octavo die vitam, quam periculo eripuerat, amiſerit, & in eo ſtirps Alenſonia deſiit regio exorta ſanguine.

13. Franciſco Rege captivo in Hiſpaniam abducto, dum in cuſtodia detinebatur, propoſitæ ſunt pacis & libertatis admodum duræ conditiones, quarum prima & pręcipua fuit, ut Burgundię Ducatum cum multis ejus appendicibus Cæſari traderet omni ſupremo jure poſſidendum. II. Ut omnibus Regni Neapolitani, Principatus Mediolanenſis, Genuæ, Aſtæ quibuſcunque juribus, necnon Flandriæ & Arteſiæ ſupremo juri cederet, atque urbes quas in eis poſſidebat, reſtitueret. III. Eleonoram Cęſaris ſororem, Emmanuelis Luſitaniæ Regis viduam, duceret. IV. Borbonio ablatas omnes ditiones & opes reſtitueret. V. Duos filios ſuos natu majores obſides datæ fidei de his aliiſquæ conditionibus adimplendis traderet: eò quòd Rex excuſaret jure ipſo non valere à quocunque pacta conventa, qui liber ſuiſque juris non eſſet, pręſumi namque ab invito per vim extorta. Addita quoque fuit ea, quam Attilio Regulo captivo Carthaginenſes indixerant, ut ſi conditiones undecunque adveniente impedimento effectum non ſortirentur, Rex ipſe rediret, ſeque priſtinæ cuſtodiæ ſubjiceret. Rex libertatis cupidus his conditionibus fidem ſuam obſtrinxit. Adducti ſunt regii liberi impuberes, Franciſcus Delphinus novennis, & Henricus Aurelianenſis Dux octennis, qui eodem momento ab Hiſpanis recepti ſunt, quo pater eorum dimiſſus eſt. Qui redditus libertati, promiſſis non ſtetit, eorum prętexens duritiem, & iniquitatem, ſuique ad promittendum in captivitate coactionem. Convocata etiam regni comitia proteſtata ſunt, non poſſe ab ullo Rege convelli coævam regno legem de non minuenda tantiſper Francica ditione. Burgundi quoque decernunt, armis ſe tueri, ne à Regno divellantur. Prætereaque fœdus initur inter Pontificem Clementem VII. Regeſque Franciæ & Angliæ & Venetos, & Franciſcum Sforciam Mediolanenſium Ducem ſocialis belli, pro Italiæ libertate tuenda, Sforciæ Principatu aſſerendo, & recuperandis Franciſci Regis filiis concluſum die Maji 17. an. 1526. Quo eodem Romæ potens Columnenſium familia Carolo Imperatori addictiſſima, occultè adverſus Pontificem conſpiravit, Cardinalis Columnenſis Veſpaſianus, ejuſque frater Pompejus cum Hugone Moncada Hiſpano nocte, quæ vigeſimum Septembris diem pręceſſit, cum octingentis equitibus & tribus peditum millibus ſumma celeritate incedentes, nemine de ipſorum molitione ſuſpicante, Urbem ſummo mane ingreſſi ad Vaticanum contenderunt. Quorum adventu conſternatus Pontifex cum nonnullis Cardinalibus, quibus magis confidebat, in arcem Sancti Angeli ſe recepit. Hoſtes autem, Palatio Pontificio cum ſacra omni profanaque ſupellectile direpto in Baſilicam quoque Sancti Petri nefarias manus injecere, eamque pariter diripuere cum opulentioribus illius ſuburbii domibus. Moncada verò ad colloquium accito, induciæ, reclamantibus licèt Columnenſibus, ac præcipuè Cardinali, compoſitæ inter Pontificem ac Cæſarem fuere:

ſuere: quibus Pontifex ſtatim copias, quas circa Mediolanum habebat, removere, Columnenſibus & omnibus, qui hoc motu implicati fuiſſent, ignoſcere, cenſuriſque exſolvere, atque obſides de his dare pollicitus eſt; Cæſariani verò & Columnenſes copias Roma & ex finibus dominationis Pontificæ educere promiſere.

14. At Clemens, cujus officii erat ſacrilega & deteſtanda facinora reprimere, neque ſinere illa impunè dilabi, Columnenſes poſtmodum omnes hoſtes Eccleſiæ pronunciavit, meritiſque pœnis ſubjecit. Et Cardinalem dignitate exautoravit, diriſque devovit, ac per Vitellium copiarum ſuarum ducem cuncta ferè oppida Columnenſium diripuit, incendit, aut diruit; Cardinali interim à ſententia in ſe lata, Neapoli ad futurum Concilium provocante. Appulſo autem Cajetam cum Hiſpana claſſe Lanoio Prorege Neapolitano ad finem anni, & in Inſubriam pariter confluentibus Gallorum & Germanorum copiis, bellum utrinque magnis contentionibus recrudeſcere cœpit. Carolus Cæſar Borbonium egregium imperiorum ſuorum adminiſtrum, ac potentiæ ſuę ſtruendæ præcipuum adjutorem ex Hiſpania in Italiam cum copiis dimittit, qui fruſtrà tentata Florentia nobili & copioſa civitate, cujus direptionem pro ſtipendio à biennio ferè militibus Germanis non perſoluto deſtinaverat: qui etiam per ſeditionem tentorium ipſius ingreſſi, occiſis quibuſdam ejus contubernalibus, omnem ejus ſupellectilem expilaverunt. Hunc ergo exercitum magnis itineribus ſine machinis aut impedimentis Romam adduxit, ut civitatis adeò opulentæ direptio illis eſſet pro ditiſſimo ſtipendio. Anno igitur 1527. die Maij 5. Borbonius in pratis Vaticano vicinis caſtra metatus urbem adoritur, ipſeque inter primos ſcalis admotis conſcenſo muro glande plumbea ad ilia trajectus mortuus concidit. Arauſiacus Princeps, cui primę à Borbonio partes, vidit cadentem, obtectoque cadavere ne militum ardor deferveret, locum demortui occupans (ut Publio Valerio Conſule in acie cæſo Publium Volumnium feciſſe olim produnt Hiſtorici) id peregit, ne ſenſus ejus interitus ad militem deveniret, antequam urbs omni ex parte eſſet expugnata. Teterrima fuit captæ urbis facies effuſis in omnem licentiam prędonibus, nullum templum ſacrilegis eorum manibus inviolatum manſit, neque matronæ, neque virgines etiam ſacrę violenta eorum ſtupra evadere potuerunt; nullæ fuere Procerum aut aliorum commodè viventium ędes militum manibus intactæ, qui poſtquam obvia quæque diripuerant, tormentis adhibitis inquilinos cruciabant immaniter, ut ſi quid abdidiſſent, manifeſtarent. Clemens Summus Pontifex in molem Adriani, quę Sancti Angeli caſtrum vocatur, vix evaſit. Hanc arcem Auriacenſis Dux, perducta in circuitu foſſa, diſpoſitis per loca præſidiis circumvallavit, ne qua ſubſidia vitæ incluſo Pontifici miniſtrarentur, ut ſcilicet fame & penuria ad deditionem adigeretur: ad quam demùm coactus ſub duriſſimis conditionibus fuit, nec libertati dimiſſus, niſi poſtquam omnes illas adimplevit. O præclaram Caroli V. Cæſaris religionem! duobus ęternis inſignitam monumentis, per ea quæ Romæ geſta ſunt, tum per Columnenſes & Moncadam, tum deinde per Borbonium & Arauſicanum. Nec verò Pontifex Clemens huic ſecundæ ereptus eſt captivitati, etiamſi peſtis, quæ Romam innumeris funeribus hauſerat, in arcem quoque Sancti Angeli pervaſiſſet, & aliquot Pontificis familiares, niſi poſtqum Cæſar ſibi periculum imminere perſpexit ex acceſſu adventantis Francici exercitus duce Lautreco, cui Franciſcus Rex mandarat, ut quàm citiſſimè Summum Pontificem ex captivitate eriperet. Sed neque Franciſcus immunis eſt à peccato ſpretæ religionis, qui Turcas belli ſocios accivit adversùs Cæſarem, obtinuitque ab eorum Imperatore Solimanno, ut Barbaroſſa inſignis pirata Rex Algerum præfectuſque maris Turcici ſibi in auxilium mitteretur, qui claſſe adducta Niciam Sabaudi Ducis urbem obſedit, nec tamen expugnavit, nihilque inde ad ſua reverſus contulit Franco præter dedecus ac vituperium. Quantam verò nomini ſuo labem aſperſit, quum miſſis Legatis Solimannum hortatus eſt, ut extrema regni Neapolitani littora invaderet, dum ipſe in Principatum Mediolanenſem irrumperet! Quę tamen ſollicitatio, Deo melius Eccleſiæ ſuæ providente, omni caruit effectu.

15. Dum verò Chriſtiani Principes mutuis odiis & internecinis bellis Chriſtianas Provincias quaſi mercede conducti à Turcis fędè vaſtabant & populabantur, Turcarum Imperator Solimannus impigrè in exitium Chriſtianæ reipublicæ incumbebat. Belgradum quippe validiſſimum Chriſtianorum propugnaculum anno 1521. expugnavit, annoque inſequenti Rhodum ſexto ab obſidione menſe, nemine per id tempus in auxilium accurrente, Chriſtianis eripuit. Exinde fuſis Hungarorum copiis eorumque Rege Ludovico, dum poſt immanem ſuorum ſtragem fuga ſibi conſulit, gurgite paludis immerſo, Budam regni caput omnemque longè lateque circumfuſam regionem ſubjugavit anno 1526. Exinde à Viennæ obſidione repulſus Albam Regiam, Strigonium, aliaque deinceps Pannonum oppida & arces ſubegit anno 1529. Sed etiam hæreſiarchæ ſæculi iſtius majorem Eccleſiæ perniciem invexerunt. Lutherus ex Auguſtinianorum Ordine perfidus apoſtata, Saxoniam primùm, deinde univerſam ferè Germaniam, extremaſque Septentrionis plagas Daniam, Sueciam, Nordvegiam infecit contagio perverſæ doctrinæ, quam Fridericus Elector Saxonicus primus inter Principes excepit, ejuſque patrocinium ſuſcepit, ſingulari gratia & ſtudio Lutherum complexus tum quia Lutheri ſtudia promoverat, ſumptuſque ad ejus ſolemnem in Doctorem Theologum ſuſceptionem, in ea quam Princeps idem fundarat, Univerſitate Vvitembergenſi, pia libera-

liberalitate ſuppeditaverat, cùmque illius ingenium atque in concionando eloquentiam, & in diſputando ſolertiam & acumen ſuſpiceret, magnum Academiæ Vvitembergenſi decus Lutherum promovendo contuliſſe rebatur. Erat Friderico patruelis Georgius alter Saxoniæ Dux fidei Catholicę ſtudioſiſſimus. Hic ad convincendos Lutheri errores inſignem in Academia Ingolſtadienſi Theologię profeſſorem Joannem Eckium Lipſiam, quæ ad Georgii Principis ditionem pertinebat, evocavit, ipſumque Lutherum ad diſputandum mutuò adhibitis ſcribis, qui diſputantium dicta ſcripto exciperent. Lutherus Joannem Caroloſtadium ſibi fidiſſimum Doctorem, à cujus manu Doctoris lauream in Academia Vvitembergenſi receperat, ſecum adduxit. Multorum dierum fuit hæc diſputatio, quam primis diebus auſpicati ſunt Eckius & Caroloſtadius, ſed huic diſputatione convicto & fatigato ſucceſſit quaſi ſuccenturiatus miles Lutherus, qui in progreſſu diſputationis cùm rationibus Eckii urgeretur, more pertinacium, quibus rationes deficiunt, in iras & convicia prorumpebat, ideoque blandè admonitus, ut nihil per iram, ſed modeſtè ageret, nec auditoribus ſcandalum ingereret; impiiſſimè reſpondit, non propter Deum hanc rem cœptam eſſe, neque propter Deum finituram. Luthero ſe pugnæ ſubtrahente, prodiit denuò in arenam Caroloſtadius: tandemque decimoquinto certaminis die de palæſtra receſſerunt, cauſantes ſuam Vvitembergæ neceſſariam eſſe præſentiam. Ex Lutherana radice prodiit venenatus Anabaptiſtarum ſtolo, Chriſtianos ætate infantili baptizatos adulta jam ætate rebaptizantium, & decernentium nulli quarumcunque legum aut præceptionum, ne quidem ipſius ſacræ Scripturæ ſtandum eſſe præjudicio, ſed iis duntaxat, quę proprius ſpiritus ſuggerit: id enim eſſe divini Spiritus impulſum, cui reſiſtere ſit nefas. Hujus delirii autorem quidam dicunt Nicolaum Storkium, alii Balthaſſarem Pacimontanum. Sacramentarii quoque hoc ſæculo prodierunt, & ſtupendum in modum propagati ſunt, autoribus Caroloſtadio, qui hac in re cœpit à Luthero diſcedere: unde tantum inter ambos proceſſit odium, quantus antea fuerat amor, quo erant colligati. Sacramentariorum ſectam primum apud Helvetios invexerunt Udalricus Zuinglius, Tigurinæ Parochus Eccleſiæ, & Joannes Oecolampadius apud Baſileenſes, ex Ordine Regularium Sanctæ Birgittæ apoſtata, & apud Gallos Joannes Calvinus, Novioduno in Picardia oriundus. Iſte Francia excedens ſedem Genevæ fixit, quæ paucis antè annis incitante Guilielmo Farello ſuum cum omni Clero Epiſcopum expulerat. Calvinus poſt aliquot annos Michaelem Servetum Hiſpanum, qui Genevam ſe receperat, hæreſis poſtulavit adverſus ſanctiſſimam Trinitatem, quam inſtaurata Pauli Samoſatenſis hæreſi humanum eſſe commentum aſſerebat, nec niſi unam perſonam Deo attribuebat: quamobrem accuſante & urgente Calvino, Magiſtratus ſententia, Servetus rogo colligatus vivus eſt combuſtus.

16. Henricus Angliæ Rex ejus nominis VIII. qui edito adverſus Lutherum libro, defenſoris fidei titulum meruerat, Annæ Boleniæ amoribus irretitus, cum Catharina uxore, Ferdinandi & Iſabellæ Hiſpaniæ Regum filia, & Caroli V. Imperatoris matertera, divortium facit anno 1532. & nuptias ſacrilegas cum Bolenia init. Eaque de cauſa Summi Pontificis ſententia piorum communione ſejunctus, hoſtem ſe Romanæ profeſſus Eccleſiæ, ditionem ſuam ab ea divulſit, ſeque Anglicanę caput Eccleſię conſtituit, & quoſcunque ſubditorum ſibi renitentes ultimo ſupplicio quaſi perduelles affecit: in his Thomam Morum Regni Cancellarium, illuſtrem probitate atque eruditione virum, & Joannem Fiſcherum Roffenſem Epiſcopum, purpura, dum Anglico carcere detinetur, à Summo Pontifice ornatum anno 1535. gladio ſubjecit. Annam pellicem, ſed ementito nomine dictam uxorem, ex qua prognata erat Elizabetha, quæ in perniciem Eccleſiæ multos poſtea regnavit annos, cervicis amputatione damnavit. Ipſe verò ad ſextam uſque conjugem connubia multiplicavit, ex quarum una filium ſuſcepit Eduardum, in quem ſuam tranſmiſit Anglici & Hibernici Regni ſucceſſionem. Sed hoc juvenili ætate mortuo, bina delata ſunt Regna Mariæ Henrici & Catharinæ filiæ. Hæc Catholicam fidem in Angliam reduxit, & Philippo ſecundo Hiſpaniarum Regi nupſit, cui tamen nullam reliquit prolem, Regnum exorſa ab anno, quo fato functus eſt Eduardus 1553. accitoque Reginaldo Polo Cardinali, & propinquo ſuo, Regnum Romanæ fidei communionique reſtituit. Veruntamen ſexto poſt anno, qui fuit Chriſti 1558. Mariæ defunctæ ſuccedens Elizabetha Henrici & pellicis Annæ filia, priſtinam perfidiam reduxit, & Catholicos omni crudelitate inſectata eſt.

17. In vicina Scotia Jacobus V. ejus Rex Catholicæ fidei ſtudioſiſſimus, poſt ſchiſma Anglicanum ab Henrico invectum, dum vixit, ſollicitè obſtitit, ne hæreſis ex Anglia æmula in ſuum regnum pervaderet. Poſtquam autem obiit anno 1542. unica relicta legitima prole Maria infantula dierum octo, res Catholica cępit in eo regno fluctuare, ortis contentionibus de regni adminiſtratione, quarum occurſu hæreſis ſe inſinuat in regnum, tandemque omninò prævaluit anno 1559. quo Joannes Knoxus ipſe Scotus Presbyter & Monachus religionis Catholicæ perduellis, qui pęnas ſceleribus ſuis debitas fuga evadens in Angliam primùm, deinde Genevam ad Calvinum ſe contulerat, ubi communicatis cum illo conſiliis, & ſeditionum atque deſtructionum artibus apprimè inſtructus, in patriam rediens, junctus ſeditioſis quibuſdam primoribus conjuratis, adeò rem hęreticam auxit concionibus ſuis & invectivis, ut matrem Reginam & Reginæ pupillæ tutricem adminiſtratione regni hæretici perduelles deturbarint, ipſa verò pupilla Maria, ne ſub poteſta-

poteſtatem conjuratorum caderet, in Galliam traducta eſt, Franciſco ſecundo Regi deſponſanda. Jacobus verò Stuardus nothus Jacobi V. Regis filius, Moraviæ Comes, Catholicæ religioni infenſus, Epiſcopos cum Clericis & Monachis regno exegit, ſacriſque omnibus conculcatis, & Eccleſiæ opibus expilatis, adjutore uſus ſeditioſſimo Knoxo, hæreſim Calvinianam toto regno ſtabilivit. Mortuoque Franciſco Rege ſponſo, Reginam Mariam in Scotiam reducem continuis rebellionibus, infandis calumniis & contumeliis vexavit. In odium autem Catholicæ religionis, quam profitebatur Henricus Stuardus, quem illa ſibi conjugem invito Jacobo Stuardo notho elegerat, & ab hæreticis pulſum ab exilio revocarat, hæretici Henricum Regem proclamatum interfecerunt, Reginamque Mariam carcere concluſerunt, concitante Jacobo notho: illa verò clam è cuſtodia dilapſa confugit ad Elizabetham Angliæ Reginam, quæ conſtantiſſimam in retinenda Catholica fide ideoque inviſam & exoſam, carcere viginti annis detentam per carnificem capitis ſupplicio addixit, ejuſque filium Jacobum Stuardum Angliæ regno deſignatum hæreticis Magiſtris tradidit educandum.

18. Anno 1545. memorabilem de Germanis hæreticis & rebellibus victoriam Carolus Cæſar retulit ad flumen Albin. Perduellis exercitus ductores erant Joannes Fridericus Dux Saxonię Elector, & Philippus Lantgravius Haſſiæ, copiarum numero Cæſare longè ſuperiores: commiſſum eſt prælium trans Albin non procul à Mutbergo oppido, novemque continuis horis ab uſque noctem pugnatum eſt octavo Calendas Maij. Saxo nullum ſtrenui Ducis officium prætermittens, cum disjectis copiis ſuis contra inſequentes acriter dimicaret, in facie vulnere accepto capitur à Ferdinando Toletano Albæ Duce, viro multa belli peritia claro, in quo ſummam fiduciam Cæſar collocarat, à quo etiam oblatus eſt Imperatori, undante per faciem ſanguine, in cujus conſpectu Saxo ſic dixit: *Quando ita fortuna tulit, ecce me tibi clementiſſime Cæſar captivum ſiſto*. Dicturum plura interfatur Cęſar: *Ergone tibi nunc ego Cæſar, quem nuper verbis & ſcriptis Carolum Gandavenſem ſe pro Cæſare gerentem vocabas?* Ita enim compellaverat eum miſſo per Fecialem provocatorio libello. Cum ille pergeret, atque ut ſe captivum pro dignitate haberet, conſtanti vultu rogaret, Cæſar nihil aliud reſpondit, quàm ſe pro merito illum accepturum, aſpernantique ſimilis obverſo tergo diſceſſit. Deinde datus eſt in cuſtodiam unà cum Erneſto Brunſvicenſi, qui ſimul captus fuit, tribuno militum. Lantgravius etiam morte unà cum Saxone damnatus, dilata capitalis ſententiæ executione, ambo per alios Principes interceſſores vitam duris tamen conditionibus obtinuerunt.

19. Mirificè divinum præſidium & providentia effulſit in præliis, quæ Helvetiorum Catholici pagi adverſus hereticos pagos proſperrimè geſſerunt an. 1531. ex tredecim Helvetiorum pagis, quinque opibus & civium numero longe reliquis, qui à Catholica fide deflexerunt, inferiores, avitam religionem conſtanter retinuerunt, qua ex cauſa reliquis octo deſpectui erant, atque ab eis continuis graſſationibus laceſſebantur, ſuaſore & impellente Zuinglio, in odium ſacræ Religionis, quam profitebantur. Primò igitur in prælio octo millium Catholicorum adverſus viginti millia hæreticorum Catholici ſtrenuè adverſarios adorti, eorum tria millia occiderunt, alioſque totidem captivos abduxerunt, reliquis in fugam verſis; ſed quod ingenti fuit emolumento, mortui ſunt belli autores præcipui, qui in prima acie collocati fuerant, ut ſtrenuitate ſua aliis animos adderent. Inter hos belli fax & incentor Zuinglius pugnando cecidit. Obſervatumque fuit trecentorum Senatorum numerum, aliis in pugna necatis fuiſſe ad ſeptem duntaxat redactum. Relata verò ſunt ex pugna complura ſigna militaria, inter quæ fuit vexillum maximum pagi Tigurini, & tormenta muralia novemdecim, quadragintaque caſtrenſia. Quanquam autem nulli dubium erat, quin illa omnia Dei optimi maximi feliciſſimis auſpiciis fuiſſent confecta, mireque ipſius Zuinglii interitus hoſtes perterruiſſet: multitudine tamen & numero ſuorum confiſi, iterum prælio decertare, fortunamque experiri decreverunt. Itaque brevi redintegratis viribus, delectiſque ex omnibus pagis hæreticis militibus, aliiſque quotquot potuere auxiliaribus Germanorum, qui ſuperiore conflictu non potuerant intereſſe, in quinque pagos caſtra moverunt. Sed hi ſubitò & præter omnem ſpem hoſtium concurſu uſque adeò acri in eos impetum fecerunt, ut eum ſuſtinere non valentes, loco pulſi, deinde diſſipati univerſi terga verterint. Quos Catholici inſequuti, compluribus captis, magnum eorum numerum trucidarunt. Multos quoque ex illis repentinus terror ac fuga in quaſdam locorum anguſtias impulit, quibus intercluſi, ex præruptis altiſſimiſque rupibus, Catholicis urgentibus, ſe præcipitavere.

20. Hoc certamine feliciſſimè ab Orthodoxis confecto, cum Lucernenſes, qui inter pagos Catholicos in maximo habentur honore, aliquot oppida ab hoſtibus intercepta recepiſſent, ea qua Chriſtianos decuit manſuetudine uſi, Legatos de communi quinque pagorum conſilio ad Tigurinos miſerunt, qui teſtarentur, ſe quæcunque feciſſent, nullis privatis inimicitiis, ſed tantùm repellendæ injuſtæ aggreſſionis, & tuendæ avitæ Religionis, cujus cauſa fuerant vexati & laceſſiti, feciſſe; & rogare, ut depoſitis deinceps ſimultatibus ad priſtinas amicitias & fędera rediretur. Tigurini his commoti, Deique advertentes manifeſtam pro injuriam paſſis protectionem, omnes qui hujus ſecundæ expeditionis autores fuerant, ut publicę quietis perturbatores confeſtim è ſuo pago expulerunt, & antiqua fędera inſtaurarunt.

21. Præter novas terrarum cognitiones, quę præcedenti ſęculo per navigationes Chriſtophori

Columbi evenerant, & Americi Veſpucii, quorum hic Florentinus, ille Genuenſis erat, iſto quoque 16. ſæculo aliæ quoque regiones Europęis incompertæ innotuerunt. Anno quippe 1497. Emmanuele Luſitaniæ Rege naves & ſumptus conferente, Vaſco Gama, nobilis Luſitanus ex littore Olyſſiponenſi cum quatuor navibus ſolvens 7. Idus Julii, poſtquam primùm inſulas Fortunatas, deinde inſulas Viridis promontorii, quas antiqui Heſperidas dixerunt, verſus meridiem curſum promovens, magnis ſuperatis difficultatibus & tempeſtatibus, ſuorumque comitum reditum in patriam poſtulantium rebellionibus, primus omnium Bonæ Spei promontorium prætergreſſus eſt, quo circumducto in Orientem deflectens, Calecutum pervenit, urbem peramplam, & mercatu aromatum celeberrimum Orientis emporium. Incolæ idolorum cultores, umbilico tenus nudi, cætera uſque ad tibias bombycina ſeu goſſipina veſte contegebant. Rex ejus loci potentiſſimus eſt; cui cæteri Malabares tanquam Domino parebant, unde illorum ſermone Zamorinus, id eſt Imperator, dicebatur, à quo perhumanè exceptus Gama pro Luſitana gente obtinuit commercii facultatem. Inde iter idem, quo profectus erat, iterum emenſus poſt biennium cum duabus navibus & ſociorum tertia parte Olyſſiponem appulit ad finem Auguſti 1499.

22. Exorto pridem inter Reges Caſtellæ & Luſitaniæ diſſidio de Molucis inſulis, unde aromata advehuntur, ad cujuſnam eorum partem in diviſione novi Orbis à Romanis Pontificibus facta illæ inſulæ pertinerent; Ferdinandus Magellanes Luſitanus ingentis animi, vir à proprio Rege Emmanuele alienatus, eò quod præmiis ſperatis ex navigatione Indica ſub Albuquercio facta ſe fruſtratum quereretur, ad Regem Carolum, poſtquam ex Belgio in Hiſpaniam appulit, ſe contulit, pollicitus ſe illi breviorem aditum hactenus incognitum per Oceanum ad Molucas aperturum. Inde acceptis à Carolo quinque navibus optimè inſtructis, Hiſpali ſolvens poſt immenſos labores directis inter occaſum & meridiem proris, demum ad tertium & quinquageſimum ultra mediam cœli plagam gradum, reperit fretum, quo uterque jungitur Oceanus, deinceps ab ejus nomine dictum Magellanicum. Inde per vaſtiſſimum Oceanum inſulam Subam attigit, auri feracem & incolis frequentem, cujus Regulus amicitiam ſimulans Magellaneum cum aliquot præcipuis ejus ſociis in convivium vocatum proditoriè occidit. Reliqui verò ſocii ad Molucas tandem cum duabus navibus pervenerunt. Corraſis ibi ſubitò abſente Fuſitana claſſe aromatibus in ſpecimen ac fidem navigationis, atque ex duabus navibus altera ad ſcopulos alliſa, quæ reliqua erat diverſo itinere prætergreſſa Bonæ Spei promontorium, prima poſt omnem hominum memoriam, univerſo terrarum Orbe circumnavigato, Hiſpalim pervenit, tertio poſtquam inde ſolverat anno. Huic navi *Victoriæ* nomen fuit.

23. Anno 1520. Ferdinandus Corteſius, ex Hiſpania Bætica nobili genere ortus, capta Mexica Mexicanii Imperii capite, omniúmque novi Orbis urbium præcipua, atque in ea Monteſuma illius multarumque provinciarum Rege capto, eoque ſive per imprudentiam, ſive de induſtria cæſo, Imperium Hiſpanorum Regi fundavit, quod nunc *Nova* dicitur *Hiſpania*, miſſis ſubinde Hiſpanorum coloniis. Idem Corteſius ampliſſimam & mirificam civitatem expugnavit, dictam Themiſtitam, in medio lacu ſitam, in modum Venetiarum navigiis undique perviam, diverſis pontibus terræ adnexam. Nec verò difficile fuit hominibus ferro & fulmineis machinis armatis & equitandi peritis, ſeminudos inermes, noſtriſque pugnis inaſſuetos, omnem ferri uſum ignorantes, debellare, ac pecorum ritu horrendaque immanitate miſeros & innocentes trucidare, aut intolerabili ſervitute opprimere.

24. Franciſcus Piſarrus Hiſpanus alterum Hiſpaniarum Regi acquiſivit Imperium: primus enim Peruanam invenit provinciam, cujus Metropolis Cuſco magni civitas nominis Incarum, id eſt, regionis illius Principum ſubjiciebatur Imperio. Capto regionis Inca, id eſt Rege Atabalippa, quem contra datam jurejurando fidem, ut indicaret, ſi quos occultos haberet theſauros, unà cum fidiſſimis ejus adminiſtris, nulla innocentiæ, nulla juſtitiæ, nulla regiæ dignitatis habita ratione, tormentis laceratum, & ignibus uſtulatum ſtrangulavit. Subditos autem ejus perfodiendis altiſſimè terris ad eruendum Peruanum aurum, aliiſque laboribus & fame, aliiſque egeſtatibus, per immanem avaritiam oppreſſos, majori ex parte interemit. Ejus verò milites & miniſtri, quibus pro ſtipendio erant rapinæ, omniumque criminum impunitas omni licentia graſſabantur, imitatores Ducis ac domini ſui. Denique Verrazanus Florentinus anno 1525. auſpiciis Franciſci primi, detexit verſus Septentrionem in Orbe novo ſupra Floridam, regionem habitatam hominibus barbaris & incultis, quę Canada dicitur, cui poſtmodum *Nova Francia* inditum nomen. Tota regio inculta eſt & inamœna, ſuiſque poſſeſſoribus infructuoſa: eò tamen miſſæ ſunt ex Francia coloniæ incolis barbaris perutiles, ad erudiendos illos & imbuendos Chriſtiana religione, & civilibus artibus; ſtructæque locis opportunioribus munitiones, ad arcendos finitimos Barbaros, à quibus Canadenſes aſſiduis incurſionibus infeſtabantur, & capti devocabantur.

15. Hoc eodem quoque ſæculo Japonia noſtris innotuit, tribus præcipuis conſtat inſulis, aliiſque pleriſque minoribus, quæ interfluentibus diſtinguuntur Euripis. Præcipua inſula vocatur Meaco, ſedes præcipui Regis, cui ſubſunt per varias inſulas diſperſi minores Reges: primam regionis notitiam habuere mercatores quidam Luſitani, procelloſis ventis illas in oras impulſi, ſed ad prędicandum populis Evangelium primus in plagas illas penetravit Apoſtolico

ſpiritu

ſpiritu repletus Franciſcus Xaverius, e Societate JESU, vita & miraculis ſtupendus; qui poſt plurimas Indiæ gentes ad fidem Chriſti converſas, in Japoniam penetrans innumeros ex idololatria ad Chriſti cultum traduxit. Deinde cupidus Evangelii per ampliſſimam Sinarum regionem propagandi, vicinam inſulam Sancianum adiit: in qua dum occaſionem Sinas ingrediendi prętolatur; gravi ſuperveniente morbo, ſolus & omni humano ſolatio deſtitutus, divino æſtuans amore, ad cęleſte regnum migravit quarto nonas Decembris anno Chriſti 1552. & peregrinationis ſuæ Indicæ undecimo.

26. Solimanno Turcarum Imperatori, qui quas commemoravi clades in Pannonia & apud Rhodum intulit, ſucceſſit filius Selimus, qui Cypri regnum Chriſtianis ademit capta Famaguſta, quam tuebatur Marcus Antonius Bragadinus Patricius Venetus incredibili virtute ac fortitudine, atque indefeſſis defenſorum ad paucos redactorum laboribus; tandemque extrema urgente fame, disjectis per murales machinas męnibus & propugnaculis, nullaque relicta ſubſidiorum ſpe, deditio facta eſt honeſtis conditionibus utrinque conventis, quarum tamen perfidus infractor Muſtapha, quem Selimus, huic bello præfecerat, quique antea Nicoſiam Cypri urbem expugnarat, Bragadinum apprehenſum contumelioſè eluſum auribus multavit; deinde barbarica immanitate excoriavit; quo in tormento vir fortiſſimus ad ultimum uſque ſpiritum Chriſtum invocare non intermiſit. Qua percitus indignitate ſanctiſſimus Pontifex Pius V. ſacrum contra Turcas bellum indixit. Igitur contractis in unam claſſem Pontificiis, Hiſpanis, Venetiſque navibus, ductore Joanne Auſtrio, Caroli V. Cæſaris filio notho, pugnatum eſt ad Naupactum vulgò *Lepanto* in ſinu Corinthiaco, qua pugna victi barbari, eorumque ducentæ triremes partim captæ, partim depreſſæ, Turcarum cæſa vel captiva fuere viginti quinque millia; reddita verò libertati ex triremibus Turcicis viginti Chriſtianorum millia. Dies memorabilis hujus victoriæ fuit Octobris 7. ejuſdem anni, quo capta fuit Famaguſta dicta olim Salamis 1571. Confęderata Claſſis magnum ex hac victoria conſequi potuerat emolumentum, cum eſſent Barbarorum portus & ſtationes navibus evacuatæ, terrore etiam animi illorum conſternati; ſed diſſidentibus Chriſtianis Ducibus abſque ullo alio operę pretio claſſis dirempta eſt. Selimus qui accepto cladis nuncio fuerat terrore perculſus, animum recepit, ſuiſque addidit, dicens, accepto de claſſis noſtræ diſſolutione ac reditu nuncio, ſibi à Chriſtianis abraſam eſſe barbam, quę citò creſceret, ſe verò occupata Cypro abſcidiſſe illis brachium, numquam recuperandum. Hujus Selimi ſecundi avus Selimus primus maximo incremento Turcicam ditionem auxerat, duabus ampliſſimis ſubiugatis provinciis Ægypto & Syria, quibus Sultanus Ægyptius dominabatur, validiſſimis expugnatis urbibus Damaſco Syriæ & Cairo Ægypti, quæ victoria poſt initium contigit hujus decimi ſexti ſæculi, anno ſcilicet 1517. quo Mammaluchorum ſive Circaſſorum dominatum extinxit, eorumque Sultanum Tomambaſium ſuſpendio apud Cairum necavit.

27. Franciæ regnum hæretici, quos Hugonottos vulgus appellat, Regibus peręque ut Eccleſiæ rebelles, continuis & civilibus bellis totos ſeptuaginta annos infeſtum habuere. Nihil intentatum Franciſcus primus, ejuſque filius Henricus ſecundus reliquerunt, ut naſcentem hæreſim ſuffocarent; ſed his vita functis, ſuccedente in regnum Franciſco ſecundo Henrici filio, ętati juvenili & inexperta, hęreſis armis & facibus inſtructa caput extulit Ludovico Borbonio Condæo regii ſanguinis Principe, qui hac peſte infectus, ut ſuam prætextu religionis poteſtatem augeret, caput illorum ſe conſtituerat, æmulatione quoque incitatus adverſus Guiſios, quòd populi Catholici ut fidei Catholicæ vindices ſuſpiciebant & venerabantur. Anno itaque 1559. Hugonotti contra Franciſcum Regem ſecundum nomine conſpirant, & Ambaſia ubi tunc erat clam diſpoſitis armatis conantur abducere. Re verò per certos indices cognita, Ludovicus Condæus cuſtodiæ traditur. Sed mortuo paulò poſt Franciſco Rege, proximus ei frater Carolus nonus regnum adiit. Sub quo hæreticorum furor in apertam rebellionem erupit. Numeroſos exercitus rebelles eduxere, adjunctis Germanorum proteſtantium auxiliis, & quatuor potiſſimum generalibus præliis dimicaverunt, quarum victoriam Dei providentia Catholicis indulſit, nec tamen in officium reducti ſunt rebelles. Primo prælio ad oppidum Drocas duo primarii partium duces capti ſunt, ex parte quidem hæretica Condæus ab Franciſco Guiſio Catholicorum duce captus eſt. Ex Catholica verò parte, Annas Montmorancius Francici regni Comeſtabilis in perduellium poteſtatem venit anno 1561. Secunda pugna Sandonyſiana, duabus à Lutetia Pariſiorum leucis, in qua Catholicæ partis dux & Franciæ Comeſtabilis ſtrenuè dimicans acceptis vulneribus occubuit. Cęſis tamen Calviniſtis, aut in fugam actis, victoria penes Catholicos ſtetit anno 1567. Tertia poſtmodum ad Jarnacum in Santonibus edita eſt, in qua ducente Catholicos Henrico Andegavenſium Principe, Caroli Regis fratre, Condæus mortem oppetiit anno 1569. Quarta in Pictonibus ad Moncontorium pugna eodem anno & Imperatore facta, in qua hæretici magna ſtrage proſtrati. Quinta apud Cutracum, in qua Regii dux exercitus Annas Jojeuſa ſaucius occubuit, magnaque cęde Regii attriti ſunt ab Henrico Navarræ Rege, qui poſtmodum legitima ſucceſſione Franciæ Regnum obtinuit. In hoc ſolo univerſali prælio Hugonottis victoria ceſſit anno 1587. tertio regnante Henrico.

28. In Belgio, quod Margarita Caroli V. Cęſaris illegitima filia nomine fratris ſuis Hiſpaniarum Regis Philippi regebat, duce & concitatore Ludovico Naſſovio Auraicenſi Principe hęretici rebelles graſſabantur. Miſſus ad hanc provinciam pacandam, & conſpiratores coercendos,

Ferdinandus Toletanus Dux Albanus, aſperitate regiminis, ac præſertim duorum primariæ nobilitatis Comitum Egmondani & Hornani capitali ſupplicio Flandros ſic irritavit, ut in apertum bellum proſilierint anno 1592. excuſſo Hiſpanorum Imperio, quod immodicis exactionibus inviſum reddiderat Albanus. Batavi, quos Hollandos vocant, & Mattiacarum inſularum incolæ *Zelanditas* vulgò nominant, aliæque conjuratæ urbes in eam coaluere rempublicam, quæ Fœderatorum Ordinum vocatur, excluſo penitus Catholico Dei cultu.

29. Sæculo iſto divinis auſpiciis inſtitutus eſt Ordo Societatis Jeſu, autore Ignatio Loiola nobili Cantabro, quem ſanctitate vitæ & ſignis illuſtrem Gregorius Papa XV. Sanctorum albo aſcripſit. Hanc Societatem ſanctorum doctiſſimorumque religioſorum fertile ſeminarium primus autoritate Apoſtolica approbavit Paulus Pontifex tertius die 27. Septembris anno 1540. Prodiit etiam Clericorum Regularium inſtitutum, quos Teatinos vocant, conditore Joanne Petro Caraſa nobili Neapolitano, tunc Epiſcopo Teatino, (unde nomen Teatinis acceſſit) poſtea verò ſummo Pontifice dicto Paulo IV. cui comes acceſſit Marcellus Cajetanus, Tieneus nobilis Vicentinus Protonotarius Apoſtolicus, qui meruit ſolemni ritu in cœlitum canonem referri. Hic Ordo ad tria communia Regularium vota quartum adjungit, nullos reditus poſſidendi, nihilque ad victum petendi, ſed ſolis & ultroneis oblationibus victitandi. Idque inſtitutum Clemens Papa VII. anno 1524. ſuo diplomate ratum eſſe juſſit. Multæ quoque veterum Ordinum Regularium reformationes, & Clericorum acceſſere congregationes, inter quas Romæ inſigni ædificatione uberrimoque animarum fructu preclara viget Sacerdotum Oratorii Congregatio; cujus eſt conditor admirandus ille ſanctus Philippus Nerius patria Florentinus; quæ Congregatio doctiſſimis ſcriptoribus Cæſare Baronio, Thoma Boſio, Odorico Rainaldo, aliiſque inſignis meriti nobilitatur.

30. Gravis & planè irreparabilis clades regni Luſitaniæ ex bello Africano accepta eſt anno 1578. Abdemelechus Seriphius Feſſæ & Maroci Rex de utroque regno, quod antiquis uno nomine Mauritania Tingitana dicebatur, & ad Occidentalem Oceanum ſeu mare Atlanticum conſtituebat, cum fratris ſui filio Muleio Mahomete contendebat, quem utroque regno bis acie victum patruus deturbavit. Muleius regno pulſus Sebaſtiani Regis Luſitanorum auxilium, ut reſtitueretur, imploravit, qui juvenili ardore, gloriæ aviditate incenſus opem ferre & bello intereſſe voluit, ſuis licèt diſſuadentibus, collectoque exercitu in Africam trajecit. Abdemelechus, quamvis gravi corporis ægritudine conflictaretur, lectica in caſtra deferri voluit, cumque conſerto acri prælio ſuos titubare animadvertiſſet, conſcenſo equo ſuos ad fortiter dimicandum & hoſtes repellendos incitavit, ſed præ vi morbi exhauſtis viribus ex equo cadens in lecticam delatus eſt, admotoque ori digito proximos ſibi jam loquendi impotens admonuit, ut ſuam mortem celarent, qui lecticæ repagula adduxerunt, intra quæ ille animum efflavit. Ejus verò copiæ reſumptis animis eo viſo alacrius dimicantes, Luſitanas copias luctuoſa internecione ceciderunt. Sebaſtiano ſtrenuè adeò dimicante, ut tres equos ictibus ſuffoſſos mutaverit, ſuiſque in fugam converſis ipſe cum paucis in confertos hoſtes irruens, tandemque viribus ex diuturna & violenta pugna deficiens, repetitis vulneribus confoſſus eſt, ſolo ſuperſtite Nonio Maſcaregna, reliquis nobilibus paucis, qui vitæ ſuæ prodigi Regem deſerere noluerant, ad ejus latera interemptis. Hametes, qui fratris Abdemelechi exercitui præfuerat, inſcius ejus mortis, ad lecticam illius accurrit, de victoria gratulaturus, lacrymis ſupra corpus fraternum ubertim effuſus, a cunctis unanimi aſſenſu Maroci & Feſſæ Rex eſt ſalutatus. Muleius quippe Mahometes, qui eodem in conflictu alæ ſiniſtræ præerat, quemadmodum dexteræ Sebaſtianus, inter cadavera repertus eſt mortuus. Atque ita inſolito & ſingulari exemplo tres potentiſſimi Reges in una acie ceciderunt. Hametes viſo Sebaſtiani cadavere ingemuit, miſeratus rerum humanarum ſortem & inconſtantiam, illudque apud ſuos humari juſſit, deinque Septam transferri, quæ Luſitanæ dominationis erat, curavit. Muleii verò corpus pelle ſpoliari, quam ſale conditam & paleis refertam per utrumque regnum circumferri curavit, ut ejus mors omnibus innoteſceret, neque quiſquam ejus prætextu & occaſione turbas cieret. Sebaſtiano Henricus Presbyter Cardinalis, avi illius frater, ſenio provectus, affectaque valetudine ſucceſſit, quo mortuo multis de regni ſucceſſione contendentibus, Philippus ejus adut poſſeſſionem præpotens Hiſpaniarum Rex anno 1580.

31. Henricus III. Francorum Rex neceſſitate adactus belli conſopiendi, quod hæretici novum fœdus cum Alenconio Regis fratre & cum Proteſtantibus Germaniæ Principibus inierant, edictum promulgavit Catholicis odioſum, quale armati requiſierant Hæretici menſe Majo ann. 576. quo hæreticis in omnibus regni locis permittebantur conventus, & publica religionis eorum exercitia, multaque preterea indulgebantur Eccleſiæ Catholicæ pernicioſa. Qua ex cauſa Catholici Principes regni, fœdus unionis inter ſe procuderunt, ad obſiſtendum, ne quis hæreticus Princeps Regii ſanguinis Henrico tertio in regnum ſuccederet, neve permitteretur exercitium ullum ipſorum religionis publicum, quod fœdus juramento ſancitum *Ligam* vocitarunt, ipſeque Pontifex Sixtus V. ſuo diplomate comprobavit, quo etiam Henricum Vaſconem & Condæum ambos regii ſanguinis hæreticos anathemate feriit, & regiæ ſucceſſionis declaravit incapaces. Franciſcus verò Alenconius jam ex ann. 1584. fato conceſſerat Junii 10. ad quem ſucceſſio regia pertinuiſſet, neque ullus ſupererat Catholicus Princeps regiæ ſtirpis poſt Henricum Regem, niſi

Caro-

Carolus Borbonius Cardinalis Archiepiſcopus Rothomagenſis, Legatuſque Avenionenſis, Henrici Navarrei hæretici patruus, cui jus illud ſucceſſionis & Sixtus Pontifex & Rex Henricus addixerant. Princeps verò Henricus Condæus vita ceſſit anno 1588. die Martii 5. Admonitus Rex conjurationum, quas plerique in ſe moliebantur, apud plebem, præſertim Pariſienſem, addicti Henrico Guiſio, quem regno deſtinabant, milites pro ſui tutela Pariſios advocavit, atque per diverſas urbis ſtationes diſperſit. Qua de re murmurante plebe, Rex ſibi à Guiſio metuens ad ipſum Sueſſione cum Borbonio Cardinali aliiſque fœderatis Principibus agentem Pomponium Bellievrium miſit, ne Pariſios adventaret, nunciaretque Regem nullatenus ſiniſtris de illo relationibus ſibi delatis fidem habere veruntamen experturum: eſſe hac occaſione quid animo gerat. Tum Guiſius ſe graviter dolere reſpondit, quòd Rex dubitaret de ſua fide ac obſequio, multò ſibi præ vita cariore, & cujus tanta erant à ſe exhibita ſpecimina Regi non incognita. Nihilominùs à Pariſienſibus ut adveniret identidem rogatus, decrevit demum eò accedere, atque ut plenam ſui fiduciam Regi teſtaretur cum ſolis octo ſociis, ſed in urbis ingreſſu exultans populus tantis illum acclamationibus excepit die nona Maji anno 1588. ut affectatæ dominationis ſupremæ auxerit ſuſpicionem. Rex diſſimulans illius excuſationes admittere præ ſe tulit, admonuit, ut daret operam, qua ipſo facto, quæ aſſerebat, deinceps comprobaret. Cùmque Rex initio potuiſſet per eas, quas in urbem advocarat vires, ſeditioſos ac fęderatos imparato opprimere; adventu Guiſii inflati excitique ſeditioſi in apertam prorupere rebellionem. Derepentè tabernæ mercatorum & artificum occluduntur, catenæ per vias tenduntur, dolia & contabulationes ad viarum platearumque aditus conportantur, arma civitate expediuntur ad regios milites tum arcendos tum intercludendos, teſſera Regis à Pręfecto mercatorum, qui ſummus in urbe Magiſtratus eſt, recuſata, quam autem miſit Guiſius, acceptata eſt. Nocte inſequenti cùm plebs tota urbe commota ſe accingeret ad Luparæ obſidionem, ne Rex elabi poſſet, territus ipſe conſilium populi antevertit, matureque ad hortos Tullerianos regiis ædibus conterminos fugam ſecretò capeſſens inde evaſit, Carnutumque acceſſit. Eodemque deſinente anno 1588. indictis à ſe totius regni comitiis interfuit, unaque cum primoribus Franciæ Henricus Guiſius, ejuſque frater Ludovicus Cardinalis, quos privatim à ſe quaſi ad conſolationem evocatos Rex occidi à ſtipatoribus juſſit, qui cùm ſe hoc facinore abſolutiùs regnaturum crediditſet, contrà accidit, ut provinciæ regni ubique rebellionis vexilla erexerint, ſibique Carolum Meduanum occiſorum fratrem ſummum belli ducem præfecerint. Sixtuſque Pontifex ob interemptum Cardinalem adverſus Regem anathema intorſerit. Bleſis verò digreſſus Rex Henricum Navarreum proximum ac legitimum declaravit regni ſucceſſorem; & cum eo viribus junctis Pariſios obſidione cinxit, poſitiſque ſtativis, infelix Rex, qui pro ſtemmate duas inferiores pingebat coronas, quibus regna duo Franciæ & Poloniæ repræſentabantur, tertiamque ſuperius locatam lumine ſplendentem, his appoſitis verbis: *manet ultima cœlo*: ex regno, quod expertus erat perpetuis calamitatibus infeſtum, tranſiit in beatius regnum, (ut credere par eſt) ſumptis cum magna contritionis & humilitatis ſignificatione ſacramentis, execrando parricidio vulneratus ad mortem, adacto in ventrem cultro venenato. Hac morte Valeſiorum ſtirps regno idonea evulſa eſt, regnique jus & ſucceſſio in Borboniorum familiam ab Roberto Claromontano Comite, ſecundo ſancti Ludovici filio deductam, deflexit anno 1589. Calendis Auguſti.

32. Dira deinde ſequuta eſt rerum perturbatio. Cum enim Henricus quartus adhuc hæreſim profiteretur, divulſo in duas partes regno intra eaſdem & familias & civitates, aliis novo Regi, aliis Meduano adhærentibus, bellis civilibus quaſi vaſtiſſimo incendio totum regnum conflagrabat. Quo temporis tractu Rex Henricus nobilem de fęderatis hoſtibus victoriam, quæ Ivriaca dicitur, reportavit, per quam Egmondanus Comes Hiſpanorum auxiliorum ductor occubuit. Inde victor Lutetiam arcta obſidione vallat. Dumque fervet ubique civile bellum, Henricus, qui ſe inſtruendum eximiis quibuſdam Theologis præbuerat, divino tandem lumine illuſtratus Catholicam profitetur fidem die Julii 24. qua edita profeſſione, Romam ad Clementem VIII. Pontificem impetrandæ veniæ cauſa Legatum mittit Nivernenſem Ducem, quod cum anxius Pontifex differret, (Hiſpana enim factio apertè his intercedebat) non diſtulit Henricus ſui regiam conſecrationem, Autrici enim Carnutum oleo ſacro perungitur menſe Februario anno 1594. exiſtente adhuc Durocottoro Remorum, ubi id ex more peragi ſolet, in hoſtium poteſtate. Inde Lutetiam Martii 22. cum armato milite clam introducitur. Tandemque anno 1595. vota piorum obſecundante Deo ab Jacobo Perronio Legato difficultates omnes objectas eximio animi lumine peritiaque & eloquentia, cui nemo obſiſtere poterat, amoliente, cujus etiam opera converſus Rex fuerat, exoratus Pontifex abolita damnationis ſententia, Regem Eccleſiæ ſolemni ritu, publicaque Romę exultantis feſtivitate reconciliavit, tubis, tormentis & tympanis undique perſtrepentibus. Tum verò certatim Proceres & civitates regni Henricum Regem proclamarunt. Ad poſtremum, ne qua diſſidiorum veſtigia ſupereſſent, anno 1598. Maji 2. auctore per Legatum Alexandrum Medicæum Cardinalem Pontifice, pax inter Reges Francię & Hiſpanię conſtituta eſt.

33. Præſenti ſæculo quemadmodum natæ ſub illo hæreſes magnum dedecus aſperſerunt, eidem ex adverſo ingentem contulit ſplendorem illarum occaſione celebratum Concilium Tri-

dentinum, ex anno cœptum 1545. Paulò III. Romano Pontifice; idque proſequutus Julius III. terminavitque Pius IV. in longum protractum, aliquando & interruptum ob Principum Chriſtianorum diſſidia.

34. Permulti ſæculum iſtud illuſtrarunt Eccleſiaſtici ſcriptores, Joannes Major natione Scotus anno Domini 1500. Theologiam apud Univerſitatem Pariſienſem celebri fama & ſtudioſorum frequenti concurſu profitebatur, ſcripſitque in quatuor libros ſententiarum: Commentarios in Evangelium Matthæi; & Hiſtoriam majoris Britanniæ. Sylveſter Prieras natione Pedemontanus, ex Ordine Prædicatorum, Sacri palatii Magiſter, ſublimi vir ingenio, primus omnium adverſus naſcentem Lutheri hereſim perhibetur ſcripſiſſe; Commentarios etiam in quatuor libros ſententiarum elucubravit, & Summam conſcientiæ. Joannes Ekius natione Suevus ex primis fuit qui hæreſiarchæ Luthero & viva voce, & ſcriptis voluminibus diſputando ſtrenuè ſe oppoſuerunt; ipſe edidit Enchiridion, in quo fidei controverſias breviter & eruditè diſcutit; & ſeorſim de Miſſæ ſacrificio libros duos; tres etiam alios de primatu Petri, librum quoque de pœnitentia: itemque homilias tum de tempore, tum de Sanctis. Multa etiam Philoſophica in Ariſtotelis libros octo Phyſicorum, in libros de celis, & de anima, & de meteoris. Franciſcus Titelmanus Belga, qui ex mitiore Obſervantia in Ordinem tranſiit Capuccinorum, vir ſanctitate & doctrina linguarumque peritia clarus, ſcripſit Apologeticum pro vulgata Bibliorum translatione, & in epiſtolam ad Romanos contra Jacobum Fabrum Stapulenſem, & contra Deſiderium Eraſmum Roterodamum. Ad hæc expoſitionem in Pſalmos, in Cantica, & in priora capita libri Job. Multa etiam Philoſophica. Joannes Fiſcherus, Anglus, Epiſcopus Roffenſis, deinde Cardinalis & Chriſti Martyr, varios edidit adverſus Lutherum & Joannem Oecolampadium tractatus. Item de unica Magdalena contra Fabrum Stapulenſem. Albertus Pighius, Batavus, eximiam commeruit laudem, ſcriptis & viva voce diſputando adverſus Lutherum, & Bucerum, & Oecolampadium, cujus inter alia opus eſt egregium de Hierarchia. Item Ruardus Tapperus Lovanienſis Academiæ decus, & validus hæreticorum profligator, duobus eruditiſſimis libris articulos Lovanienſes contra Lutherum editos ſolidè explicavit. Aloiſius Lipomanus, Venetus, Epiſcopus Veronenſis, Catenam ex Græcis Latinis Patribus in Geneſim, & Exodum, & Pſalmos, additis quoque ſuis annotationibus, compoſuit. Collegitque inſuper vitas Sanctorum octo voluminibus. Joannes Trithemius, Abbas Spanheimenſis, in Germania obiit anno 1519. multa ſcripſit, ex quibus notiora ſunt de illuſtribus viris Germanis: de illuſtribus viris Ordinis ſancti Benedicti: de ſcriptoribus Eccleſiaſticis: Chronicon Monaſterii Hirſaugienſis: Chronicon Monaſterii Spanheimenſis. De origine Francorum. De ſucceſſione Ducum Bavariæ, & Comitum Palatinorum. Epiſtolas quoque, Sermones, variaque opera ſpiritualia. De ſeptem ſecundis Intelligentiis Orbem moventibus. Et opus inſcriptum Steganographiam, id eſt, occultam ſcriptionem: quod Opus prohibitum meritò eſt, (inquit Cardinalis Bellarminus) cum ſit plenum pernicioſis dogmatibus ad Magiam pertinentibus, quod & ipſe agnovit & confeſſus eſt. Ex Gallis Joachimus Perronius, Theologus Pariſienſis, Cormeriaci in Turonibus natus, elegantiori ſtylo Ariſtotelem in Latinum vertit. Multa pariter ex Patribus Græcis pari elegantia in Latinam tranſtulit linguam. Gilbertus Genebrardus Alvernus primum regius Hebraicarum literarum apud Lutetiam Pariſiorum Profeſſor; deinde Romæ Bibliothecæ Vaticanæ præfectus; poſtremò Aquiſextienſis Archiepiſcopus, diverſa ingenii ſui reliquit monumenta de ſacra Liturgia, de Eccleſiaſticis electionibus. Ex Hæbreo quoque plures libros in Latinum vertit. Joſephi etiam Opera ex Græco in Gallicum vulgare tranſtulit. Luculentum etiam Chronicon ab Orbe condito ad ſua tempora perduxit. Commentarios in Pſalterium doctiſſimos emiſit in lucem, ex quibus poſtmodum Robertus Bellarminus eruditiſſimas conjecturas primitivi Hebræi contextus translatione ſeptuaginta Interpretum nixas, antequam acceſſiſſent puncta, in ſuos Pſalterii commentarios derivavit, nulla facta Genebrardi, ex quo hauſerat, mentione. Inter præliatores Gallicanos, qui voce & ſcriptis acrius adverſus Calvini hæreſim decertarunt, atque aſcendentes ex adverſo murum oppoſuerunt pro domo Iſrael, ut ſtarent in prælio pro domo Domini, inſigniter claruerunt Simon Vigorius, Claudius Eſpencæus, Fevardentius Ordinis Minorum ſancti Franciſci, & Claudius Sancteſius Epiſcopus Ebroicenſis, qui Opus eruditiſſimum de ſacra Euchariſtia decem diſtinctum libris elucubravit. In Italia floruit vir acutiſſimi ingenii conſummatæque eruditionis Thomas de Vio, Cajetanus patria, dignitate verò Prior Generalis Ordinis Predicatorum, deinde Cardinalis Presbyter à Leone X. creatus. Scripſit commentaria in omnem ſacram Scripturam, præterquam in Prophetas & in Apocalypſim. Præterea in univerſam Theologicam Summam S. Thomæ; permultaque opuſcula, librum Jentaculorum, & Summulam caſuum conſcientiæ. Dominicus Soto Hiſpanus, patria Segobienſis, Ordinis Predicatorum, ſcriptor doctiſſimus interfuit Concilio Tridentino, anno 1545. Edidit commentarium in epiſtolam ad Romanos. De natura & gratia libros tres. De ratione tegendi & detegendi ſecretum libros tres. De juſtitia & jure libros decem. Commentaria in quatuor libros ſententiarum in duos diſtincta tomos. Aliaque in Dialecticam & Philoſophiam Ariſtotelis, diverſaque opuſcula. Ejuſdem Ordinis Dominicani floruit hoc ſæculo Santes Pagninus, patria Lucenſis, qui an. 1541. Lugduni deceſſit. Fuit autem Latinè, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè doctiſſimus, ut ejus verſio Veteris Novique Teſtamenti, Theſaurus quoque Lingue ſanctæ, Iſagoge ad ſacras literas, & ad myſticos Scripturarum ſenſus fidem faciunt. Cornelius Janſenius Epiſcopus Gandavenſis, & Joannes Maldonatus è

Societate JEſu, doctiſſimis commentariis in quatuor Evangelia elucidavere. Martinus Aſpilcueta Navarrus, vir utriuſque juris peritiſſimus & piiſſimus, poſtquam ingenti fama & concurſu profeſſus eſt in Univerſitate Toloſana, accitus inde in Hiſpaniam publicè in Salamanticenſi Juriſprudentiam docuit. Inde Romam accito conſultationes de rebus ad conſcientiam pertinentibus ex diverſis provinciis & regnis deferebantur quaſi oraculo. Qua in urbe obiit anno ætatis ſuæ nonageſimo quarto, Chriſtianæ autem epochæ an. 1586. ut ejus epitaphium fidem facit. Scripſit Manuale caſuum conſcientiæ, conſilia, aliaque canonica, quæ ſimul ſex tomis continentur collecta.

35. Quamvis propoſitum mihi fuerit decimiſexti ſæculi hiſtoriam non tranſilire, non poſſum tamen ad pleniorem lectoris voluptatem me his finibus coercere, quin cæteris prætermiſſis eventibus ad decimum ſeptimum ſæculum ſpectantibus, poſt deſcriptas horrendas tragœdias, quibus hæreſis Calviniana, quaſi Erinnys ex orco erumpens, Franciæ regnum annis ferè centum hoſtiliter devaſtavit, ferro flammiſque funeſtavit, ducentaſque urbes & arces munitiſſimas & inexpugnabiles occupavit; omnibus tamen expoliata munimentis & undequaque debellata quaſi infamis per edicta Regia omnibus publicis exuta ornamentis, omni magiſtratu interdicta, omni dignitate, omnique præfectura, everſis quaquaverſum ſacrilegis templis, interdicto prophano cultu, non ſine ſtupendis Divinæ providentiæ miraculis, ad exiguum ſequacium redacta numerum in obſcuro jam tumulo ſepulta deliteſcit. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Quid memorem potentiſſimas urbes exarmatas, & ſub jugum obedientiæ redactas, Monſpelium, Rupellam, Montem Albanum, Nemauſum, Engeriacum, Apameam, Lunellum, Privaticum, Cleracum, Neracum, Apuaſmortuas, cunctaque Benearnenſis plagę oppida munitiſſima, ex quibus totos ſeptuaginta annos Catholica fides prorſus exulaverat; quid innumera templa ſacrilega, & perduellium omnia propugnacula disjecta & ſolo æquata? Sit nunc nobis de primaria rebellionis arce ſermo famoſiſſima illa & ſuperba Rupella, cujus ſeu capitis exciſione totum illud potentiſſimæ factionis corpus concidit. Ad eſtuaria Oceani ſitam Rupellam, cùm natura loci, tum manu & arte munitiſſimam vicini Angli totis viribus propugnabant. Hujus Rupellani belli duo primordia & auſpicia fecerunt duæ maritimæ noſtrorum victoriæ. Priorem palmam retulit Carolus Lotharingus Dux Guiſius Regiæ claſſis Prefectus: ſecundam verò Dux Montmorancius Angli ductore Bukincano arcem Sammartinianam vicinæ inſulæ Reæ cum claſſe centum viginti navium appellunt, ut depulſo inde Toiraſio fortiſſimo Catholicorum duce ſtationem illam Rupellanis nuper ereptam eiſdem vindicent. Hic recentibus licet necdum abſolutis operibus, acres & continuos hoſtium impetus eluſit, donec laborantibus jam rerum omnium inopia, feſſiſque venit in ſubſidium Scombergius, qui conjunctis cum Toiraſio viribus cæſos Anglos tota inſula exegit. Inter hæc Rex Ludovicus XIII. conſiliis uſus Armandi Richelii Cardinalis, Rupellę obſidioni ſumma diligentia incubuit, quæ hactenus intra regnum Gallię novi hæreticorum regni caput & Regiam ſe jactabat. Injectis igitur intra Oceanum ingentium ſaxorum molibus, prætérea colligatis ad intercludendum aditum navibus, terra verò circumducta novo opere, murorum cinctura cum caſtellis & munitionibus obſidio perfecta eſt. Interim Anglorum claſſis tribus conatibus clauſtra maris adjuvantibus Oceani æſtuariis auſa eſt irrumpere, ſed fruſtra. Ipſi demum obſeſſi cives fame enecti, omniaque extrema perpeſſi deditionem facere compulſi ſunt: eoſque inſignis clementia Regis excepit victualibus ſubminiſtratis, reſtituto in urbem Catholico Dei cultu, disjectis in planum mœnibus, ipſaque urbe in ſpeciem pagi redacta. Capta eſt Rupella anno 1628. Octobri deſinente. Quidquid verò ſuperfuit perduellium locorum, qua deditione, qua vi, per terrorem & pœnam contumacium, quos partim ſuſpendia, partim ad triremium ſervitutem relegationes juſto ſupplicio affecerunt, concidit, omnis ceſſavit rebellio, cunctique ad officium redierunt.

CONCILIUM GENERALE LATERANENSE quintum ſub Julio II. & Leone X. Pontificibus, incboatum anno 1512.

1. QUinque communiter recenſentur generalia Lateranenſium Concilia. Primum quidem anno 1123. pro recuperanda de Saracenis Palæſtina tempore Caliſti Papæ II. & Henrici V. Imperatoris. Secundum tempore celebratum Innocentii II. & Lotharii II. Imperatoris adversùs pſeudopontificem Anacletum, an. Ch. 1139. Horum duorum Conciliorum neque acta extant, neque ulli Canones. Tertium œcumenicum Lateranenſe anni 1188. contra Valdenſes hæreticos, Pontifice Alexandro III. & Friderico Ænobarbo Imperatore. Quartum habitum anno 1211. contra diverſas hæreſes, & pro indicendo ad terram ſanctam recuperandam ſacro bello, ſub Innocentio Papa tertio, & Friderico II. Imperatore. Quintum denique iſtud eſt ſub Julio & Leone Pontificibus ad profliganda ſchiſmata, & providendum diverſis Eccleſiæ negotiis, Maximiliano Imperatore. Exorſum eſt iſtud an. 1512. deſiitque anno 1517. minor fuit in hoc Concilio numerus Epiſcoporum quam fuerit in alio ullo œcumenico, nunquam enim ad centeſimum & vigeſimum attigit.

Seſſione 1. Ordinantur poſt preces & ſupplicationes ad Deum Concilii præliminaria, & creantur Officiales.

Seſs. 2. Damnantur ſchiſmatici Conciliabuli Piſani acta.

Seſſ. 3. Pœnę in ſchiſmaticos Cardinales alioſque Conciliabuli Piſani autores decernuntur ac infliguntur.

Seſs. 4. Pragmatica Sanctio proſcribitur.

2. Seſs. 5. Abſente per ægritudinem Julio, prędedit Raphael Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis. Perlecta eſt Julii conſtitutio, & à Concilio approbata, non ſolùm diſtrictè vetans omnem in creatione Romani Pontificis ſimoniam; ſed etiam ſic factam electionem abrogans & invalidam declarans, neque ullam ſic electo conferre poteſtatem, ipſoſque Cardinales, qui ſic elegerint, eſse ipſo facto Cardinalatu & aliis quibuſcunque dignitatibus & beneficiis abſque alia declaratione privatos; prætereaque excommunicatione reſervata irretiri, à qua non niſi Summo

Pontifice legitimè electo poſſint extra vitæ diſcrimen ſolvi; paribuſque pœnis ſubjici omnes & ſingulos hujuſce ſimoniæ fautores, conſiliarios, & proxenetas. Faxit Deus, ne unquam hujuſmodi caſus eveniant; ſi enim interveniente ſimonia, vigeret iſta conſtitutio, vel ignota eſſet ac occulta ſimonia, & tunc Eccleſia credens ſe alicui in terris Capiti ſubjectam eſſe, falleretur; eſſetque acephala, nulluſque valere poſſet ad Pontificem maximum recurſus, quo illa neſciens careret; atque quicunque vel cenſura vel alia reſervatione ſupremæ Sedis eſſent irretiti, tametſi recurrerent ad putatum & exiſtimatum Pontificem, inſolubili adhuc nexu ligati remanerent: quia recurſus fieret ad eum, cui ſua electio nullam poteſt tribuere poteſtatem, qui eſt excommunicatus, & ab ipſo Eccleſiæ corpore divulſus. Si verò illa ſimonia innoteſceret, dici non poteſt, quanta inde pernicies emergeret, illo per factiones ſibi Pontificatum aſſerente, innumeroſque proculdubio habituro fautores & clientes, & aliis novam alterius Pontificis efflagitantibus electionem. Quonam quæſo judice nulli partium ſuſpecto, cujus ſententiæ acquieturi omnes eſſent, controverſia iſta dirimeretur? Minus videtur eſſe damnum, ſi univerſalis Eccleſia ſub uno Capite, quamvis malo indignoque, conſentiat & conquieſcat, quàm ſi in atrocia & immedicabilia ſchiſmata diſſiliat, nullo certo capite conſtituto. Sub his intermoritur Julius Pontifex, cujus in locum ſuffectus eſt à Cardinalibus Leo X. qui ſuccedentibus poſt hac ſeſſionibus præſedit.

3. Seſſione 6. diverſi deſignantur Prælati, qui operam navent inter Principes conciliandæ paci, & de ſchiſmate extirpando curent. Aliis demandatur Curiæ Apoſtolicæ in melius reformatio. Aliis fidei propagandæ ſollicitudo. Aliis pragmaticæ abolendæ ſanctionis officium.

4. Seſſione 7. lecti ſunt ſupplices libelli Bernardini Carvaial & Friderici à ſancto Severino ſchiſmaticorum Cardinalium, quibus illi ejurato ſchiſmate & Conciliabulo Piſano, agnitoque errore veniam poſtularunt, ſimplici clericali habitu veſtiti, & ad pedes Pontificis Leonis proſtrati: qui poſt ſolemnem ſchiſmatis abjurationem, priſtinæ reſtituti ſunt dignitati.

5. Seſſione 8. definitum eſt, animam rationalem eſſe immortalem, nec unam in pluribus hominibus, ſed totidem numero, quot ſunt homines: contra delirium Averrois Arabis. Profeſſoribus Philoſophiæ diſtrictè injunctum eſt, ut principia & concluſiones ethnicorum à Chriſtiana religione diſſidentes, ut ſunt de æternitate mundi, aut de humanarum animarum interitu, aliaque hujuſmodi, ſolidè refellant.

6. Seſſione 9. Procurator Concilii accuſat Antiſtitum Gallicanorum contumaciam ad ſacrum Concilium minimè accedentium. Sed ex adverſo Claudius Seiſſellus Maſſilienſis Epiſcopus Regis Chriſtianiſſimi orator, eoſdem excuſat exhibitis ſcriptis ipſorum extra regnum, unde animo ad Concilium veniendi exceſſerant, cauſantium ſe à Genuenſibus & Inſubrium Duce impeditos ab acceſſu ad ſacram Synodum. Leo his perſpectis, providet ut amoveantur iſta impedimenta, mandans ad Mediolanenſem Ducem & Genuenſem rempublicam, ut ab his deſiſtant, prorogatque præſcriptum Gallicanis Prælatis veniendi terminum. Bullę poſtmodum reformationis Romanæ curiæ ex ambone leguntur, & multiplicia conſtituta promulgantur ad corrigendos Clericorum mores. Quamobrem inſtaurat Pontifex Leo Alexandri tertii conſtitutionem de ætate, more integritate & gravitate & ſcientia illorum, qui ſunt ad Epiſcopatus, Abbatias, aliaſque Eccleſiaſticas dignitates promovendi, quam in tertio Lateranenſi Concilio retulimus, fiatque de his diligens inquiſitio & relatio, antequam in conſiſtorio proponantur. Præterea ne beneficia cuiquam poſthac commendentur ad vitam. Item ne penſionibus onerentur niſi in gratiam reſignantium illa. Prohibet inſuper uniones beneficiorum perpetuas, præterquam in caſibus à jure permiſſis ex rationabili cauſa. Statuit quoque, ut de cætero Parochiales Eccleſiæ, aut Dignitates majores & principales, aliaque beneficia Eccleſiaſtica, quorum fructus & proventus ducentorum ducatorum auri de camera valorem non conſtituunt, necnon Hoſpitalia, Leproſariæ, Xenodochia cujuſcunque valoris, quæ ad pauperum uſum & alimoniam inſtituta ſunt, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus non commendentur, aut alio quovis titulo conferantur: niſi per obitum familiarium ſuorum vacaverint, quæ illis commendari poſſint, ut illa ad illarum perſonarum ſibi gratarum & idonearum commodum infra ſex menſes dimittere teneantur. Ordinat præterea, ne Eccleſiarum, ac quorumcunque monaſteriorum, & militarium Ordinum membra à ſuo capite, quod eſt abſurdum, abſque legitima & rationabili cauſa disjungantur ac ſeparentur. Statuit quoque, ut ſpeciales reſervationes quorumcunque beneficiorum ad cujuſvis inſtantiam minimè concedantur.

Quanta pernicies ex malè & inconſultè indultis commendis exurgat, graphicè repræſentat Pontificia hujus ſeſſionis IX. conſtitutio, dicens: *Et quoniam ex commendis monaſteriorum (ut magiſtra rerum experientia ſæpius docuit) monaſteria ipſa tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus graviter læduntur, quippe quorum ædificia partim commendatariorum negligentia, partim avaritia & incuria collabuntur, & indies divinus cultus in his magis diminuitur, paſſimque obloquendi materia perſonis præſertim ſæcularibus præbetur, non abſque dignitatis Apoſtolicæ Sedis diminutione, ex qua commendæ hujuſmodi proficiſcuntur: ut eorum indemnitati ſalubrius conſulatur, volumus ac ſancimus, ut cùm illa per obitum Abbatum vacaverint, nullo pacto cuiquam poſſint commendari, niſi pro conſervatione Apoſtolicæ Sedis, & ad occurrendum malitiis illam impugnantium, pro temporum qualitate, aliter nobis de Fratrum noſtrorum conſilio viſum fuerit expedire: ſed de perſona idonea juxta præſcriptam conſtitutionem eis ita provideatur, ut illis idonei Abbates, prout decet præfuturi ſint. Ea verò monaſteria, quæ commendata fuerint, cùm per eorum ceſſum, vel deceſſum, quibus erant commendata, commendæ hujuſmodi ceſſaverint, Cardinalibus dumtaxat ac perſonis qualificatis & benemeritis commendari poſſint.* Sermo hic eſt de Abbatiarum aut monaſteriorum commendis. Supponit enim iſtud Lateranenſe Concilium, in ſuo robore debere perpetuò perdurare conſtitutionem Concilii Lugdunenſis ſecundi habiti ſub Gregorio Papa X. cujus canon 14. diſtrictè vetat, Parochialem Eccleſiam commendari ultra ſex menſes, nec niſi pro evidenti neceſſitate vel utilitate ipſius Eccleſiæ. Et reperitur in cap. nemo deinceps, de elect. in 6.

7. De Cardinalibus etiam ita ſancit: *Et cùm ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, cæteros omnes in ipſa Eccleſia poſt ſummum Pontificem honore ac dignitate præcedant, conveniens eſt ac debitum, ut vitæ munditia ac virtutum ſplendore cunctis præfulgeant. Quapropter non modo hortamur eos ac monemus, verùm etiam ſtatuimus & ordinamus, ut de cætero quilibet Cardinalium pro tempore exiſtens juxta doctrinam Apoſtoli ita ſobrie, caſte ac piè vivat, ut non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali abſtinens, coram hominibus luceat, Deumque honorificet; ſint omnes vigiles ac divinis Officiis Miſſarumque celebrationibus intenti, habeantque capellas ſuas in loco honeſto, prout facere conſueverunt. Sitque eorum domus, familia, menſa, ſuppellexque, non faſtu aut pompa, neque ſuperfluis rebus, neque alio modo reprehenſibilis; ne peccandi excedendique modum licentia inde naſcatur: ſed ut æquum eſt, modeſtiæ & frugalitatis ſpeculum dici mereantur. Illis itaque ſint contenti quæ Sacerdotalem præſeferant modeſtiam, ac Prælatos, & quoſcunque alios inſignes viros ad Romanam curiam venientes benignè honorificeque, tam publicè quam privatim tractent, & apud nos & ſucceſſores noſtros gratioſe liberaliterque eorum negotia commendata ſuſcipiant. Præterea miniſterium indecorum Epiſcoporum Prælatorumque in domibus ſuis non habeant, ne cæteris præeſſe inſtituti, & ſacro charactere inſigniti in vilia miniſteria deſcendant, paſſimque paſtoralis officii contemptum inducant. Cùmque Romano Pontifici communi omnium Chriſti fidelium Patri aſſiſtant, perſonarum advocatos & acceptatores eos fieri valde inconveniens eſt. Propterea ſtatuimus, ne partialitatem accipiant aliquam, neque Principum, aut Communitatum, vel quorumcunque aliorum contra quemquam, niſi quantum juſtitia & æquitas poſtulant, earumque dignitas & conditio requirit, promotores vel defenſores fiant: ſed à privata omni paſſione ſejuncti, ſedandis & componendis inter quoſcumque litibus omni diligentia vacent incumbantque: Principum & quorumcunque*

aliorum,

aliorum, & præſertim pauperum & religioſorum juſta negotia pio promoveant affectu, oppreſſos & injuſtè gravatos juxta vires ſuas, & officii debitum adjuvent. Tituli ſui loca ſi præſentes in curia fuerint perſonaliter, ſi vero abſentes per Vicarium idoneum ſemel ſaltem ſingulis annis viſitent: Clericos & populos Eccleſiarum titulo ſubjectarum cum diligentia inquirant, vigilentque circa cultum divinum, & bona dictarum Eccleſiarum, moreſque in primis & vitam Clericorum & parochianorum ſolerter explorent, eoſque omnes & ſingulos ad rectè honeſteque vivendum paterno moneant affectu.

Pro reverentia autem ſedis Apoſtolicæ, utilitateque & honore communi Pontificis & ipſorum Cardinalium, ut ſcandalorum quæ naſci poſſent, occaſio tollatur, majorque in ſacro Senatu libertas votorum fiat, liceatque ut par eſt Cardinali cuique ſecundùm Deum & conſcientiam ſuam libere & impune quodcunque ſentiat dicere: ſtatuimus, ne quis Cardinalium vota in conſiſtorio data, & quæcunque ibi geſta, aut audita, aut dicta, quæ in odium aut præjudicium aut ſcandalum alicujus redundare poſſint, ſcripto aut verbo vel quovis alio modo revelet, ſub pœna perjurii & inobedientiæ. Et quotieſcunque à Nobis & Romano Pontifice pro tempore exiſtente ſpecialiter & expreſsè ultra præmiſſa, indictum fuerit ſuper aliqua re ſilentium, ſi quis contra fecerit, ultra pœnas alias, excommunicationem latæ ſententiæ incurrat: à qua non poſſit abſolvi niſi à Nobis, vel præfato Romano Pontifice, & cum expreſſione cauſæ, præterquam in mortis articulo.

8. Seſſione 10. edita eſt conſtitutio declarans; Montes qui dicuntur *pietatis*, juſtos & licitos eſſe, prohibetque univerſis illorum damnare uſum, vitioque uſuræ inſimulare ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ; tametſi enim Rectores iſtiuſmodi Montium exigant à mutuatariis aliquid ſtatuto definitum præter ſortem; ea tamen ſuperexactio nullatenus eſt ad lucrum, ſed ad indemnitatem, propter neceſſarias expenſas, ſine quibus illud pietatis inſtitutum non poſſet ſubſiſtere: eo autem corruente, gravi ſubſidio fraudarentur inopes mutuatæ pecuniæ, qua ipſorum neceſſitates ſublevantur. Eadem Seſſione ſancitum fuit, ne de cætero libri novi imprimantur niſi præceſſerit examen & approbatio Inquiſitoris hæreticæ pravitatis, aut ordinarii Prælati, ſub pœna excommunicationis. Huic ſimile decretum edidit Concilium Tridentinum in fine ſeſſ. 4. Quod idem ſancitum fuit in prohibitorum librorum Indice, regula 10.

9. Seſſione 11. præſcribitur lex concionatoribus ſervanda in prædicatione verbi Dei, ut conſtanter ſacræ Scripturæ myſteria & documenta populis enuncient, non ex privato ſuo ſenſu, ſed juxta Sanctorum Patrum expoſitionem, nec ad inanem gloriam & oſtentationem, ſed ad animarum inſtructionem & ſalutem: ne novas revelationes aut miracula non approbata temerè enuncient, ne in Eccleſiæ Prælatos invehantur, aut in privatam aliquam perſonam; ſed populum à vitiis abſterreant, & ad virtutes informent ac exhortentur. Concionatoribus porro has leges infringentibus excommunicationis pœnam intentat, præſertim verò illis, qui ſine Prælatorum miſſione ac venia concionibus ſe ingerunt. Non abs re fuerit hic referre quæ de prædicatorum officio ſcripſit S. Cyrillus Alexandrinus epiſt. 2. ad Reginas ſic dicens: *Eis qui divinum illud cæleſteque prædicandi munus adminiſtrant, univerſorum Deus per Iſaiæ prophetæ vocem ejuſmodi oratione hæc præcipit: Super montem excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jeruſalem, exaltate, nolite timere. Etenim qui in Sacerdotum ordinem aſciti, eam ſortiti ſunt provinciam, ut Chriſti omnium noſtrum Salvatoris myſteria ediſſerant, populoque proponant, illi ſenſum nequaquam abjectum, humive repentem aut ignavia victum, aut metu fractum obtinere debent, ſed ſublime velut incedentem, & quaſi in monte collocatum, quo nimirum ad eum modum collocati, eximiam illam verorum dogmatum venuſtatem rimari ac introſpicere, verbaque intrepide facere valeant: quantumvis ex iis qui ſacris informantur, nonnulli inſtar equorum inſolentium, qui infrenari non poſſunt, duros & intractabiles ſe præbeant: de quibus beatus David ſummum illum rerum omnium Opificem interpellans, ita ſcribit: In camo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Quod ſi tali animo prædictis nihilominus vim inferre oportet, quomodo abſurdum non fuerit apud vos ſilere, piiſque veſtris auribus ſacrarum literarum notitiam, velut dulcem quemdam vivificumque laticem nolle ſubinde inſtillare? Quod quidem Deus per Iſaiæ prophetæ vocem quondam loquutus ejuſmodi verbis nobis promittit: Haurietis, inquit, aquas de fontibus Salvatoris. Salvatoris autem fontes appellamus ſanctos Prophetas, Evangeliſtas & Apoſtolos. Hi enim ſalutari cœlituſque hauſta doctrina mundum hunc irrigant, Spiritu Sancto imbuti, totumque hunc Orbem lætificant. In ejus proinde profunda ſenſa mentis oculos conjicientes, veritatis inventionem inde hauriamus. Quemadmodum ergo agricolæ fragrantiſſimos quoſque flores opportuno tempore ex agris decerpunt, decerptoſque ac ſcite in calathis compoſitos Dominis ſuis offerunt; quos illi mox benevole gratoque animo complectuntur, eorumdemque decore ac venuſtate mirificè afficiuntur: ita nos qui docendi munus ſuſcepimus, ex divina ſcriptura veluti ex agro quopiam non florum citò marceſcentium decorem offerimus, ſed ſermonum doctrinæque, quæ per Spiritum ſanctum pietatis in Chriſtum immarceſſibilem venuſtatem continet, magnaque ſuavitate & ubertate illius myſteriorum redolet fragrantiam. Scriptum eſt enim, quod Chriſti bonus odor ſumus Deo.*

10. Hac eadem ſeſſione, lecta & approbata fuere Concordata Bononiæ inita inter Leonem Pontificem & Galliæ Regem Franciſcum primum, quibus abrogatæ pragmaticæ ſanctionis ſubrogatur iſta inter ambos facta conventio: ut annatæ beneficiorum Galliæ conſiſtorialium Romano Pontifici perſolvantur, & viciſſim Rex quaſi patronus perſonas idoneas, quas libuerit, præſentandi jus habeat. Concordata iſta multis capitibus diſtincta leguntur ad finem Concilii hujus inſerta. Si quis inquirat, quonam ritu ante abolitionem pragmaticæ ſanctionis & introductionem Concordati provideri ſolitum fuerat vacantibus Cathedralibus Eccleſiis, Quæſtionem ſuo teſtimonio ſolvet Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus Gallicanæ lumen Eccleſiæ, virque eximia ſanctitate & eruditione conſpicuus, qui floruit milleſimo ſæculo. Hic enim in ſua epiſtola 8. quam ſcripſit ad Pariſienſem Epiſcopum, qui ſponte ſe ſuo abdicaverat Epiſcopatu, ſcripſeratque ad Regem, rogans ut alterum benemeritum in ſui locum ſubrogari curaret. Quo effectum eſt, ut illius petitioni annuens Rex, Franconem Pariſienſis Eccleſiæ Decanum ad hunc Epiſcopatum promoverit, non utique autoritatis Regiæ poteſtate, ſed pia ſollicitudine Senonenſi Metropolitano perſuadens, ut novam indiceret electionem à Clero populoque faciendam, notificaretque gratum Regi fore, ſi Franconem eligerent, cui poſtmodum electioni Romanus Pontifex ſuo reſcripto robur adderet. Quibus omnibus præſtitis, & Francone Epiſcopo ſtabilito; is qui ſe ſponte abdicarat, connitebatur Epiſcopatum reſumere. Ejus verò ineptam inconſtantiam & inopportunum conatum Fulbertus coarguit, recenſens ſingula jam eſſe plenum effectum ſortita, quæcunque ad novam Epiſcopalem proviſionem exigebantur, his uſus verbis: *Et ſive Franconem tunc Decanum Pariſienſis Eccleſiæ, ſivè quemlibet alium ſubrogari tibi verbis & ſcriptis à Rege petiſti: & ſic tibi ſubſequenter ſubſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis, fulcitur utique ſubſtitutio & conſecratio ejus, &c.*

11. Seſſione 12. qua Concilium dirimitur, excommunicatur quicunque domos Cardinalium tempore electionis novi Pontificis invadunt. Denique ad ſacram adverſus Turcas expeditionem exequendam, decimæ fructuum ex Eccleſiis, monaſteriis, & quibuſcunque beneficiis in triennium indicuntur.

CONCILIUM PARISIENSE anni 1528.

1. Lutetiæ Pariſiorum convocatum fuit, eique præſedit Antonius à Prato Cardinalis Presbyter tituli Sanctæ Anaſtaſiæ, Senonenſis Archiepiſcopus, ſub Franciſco Rege Magnus Franciæ Cancellarius. Concilii pars prior diverſa continet fidei decreta contra Luteranam impie-

impietatem jam tùm in Gallia pullulantem ac invaleſcentem. Pars verò ſecunda, quam hic proſequimur, verſatur circa mores & diſciplinam Eccleſiæ, ex qua hi qui ſequuntur canones præcipuo ſtudio ſunt obſervandi.

2. Can. II. *Statuimus, ut promotionis tempore ordo, qui proximè ſequitur, diligenter obſervetur. Ut quantum attinet ad ætatem & mores, non prius promoveant Diœceſani ſuos ad aliquem Ordinem ſacrum, quam videant literas teſtimoniales Presb. Parochiani, quæ contineant duorum aut trium teſtium probatorum non ſuſpectorum depoſitiones, juramento ſolemni firmatas, de ſufficientia ætatis promovendi, & de probata & inculpata illius vita. Quo abſoluto inquirant, ſi promovendus habet ſcientiam à jure ad Ordinem ſuſcipiendum requiſitam.*

Canon Nicænus IX. promotos ſine examine Sacerdotes à ſacrificio excludit εἰ τινες ἀνεξέταστοι προσήχθησαν Πρεσβύτεροι καὶ τοῖς τοιούτοις παρὰ κανόνα χεῖρα ἐπιτεθείκασι, τούτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. *Si qui ſine examine promoti ſunt ad Presbyterium, & talibus præter canonum manus impoſita fuerit, eos canon non admittit*: ſcilicet ad Sacerdotalia. Hoc idem habetur in Aquiſgranenſi Capitulari Caroli Magni cap. 2. Statuitur pariter in Concilio Nannetenſi can. 11. & citatur apud Gratianum c. quando, diſt. 24. his conformatur Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. can. 7. de refor.

3. Can. V. *Et quamvis Epiſcopus originis, beneficii, aut domicilii, non ſolùm ad Ordines promovere, ſed etiam literas dimiſſorias ad ipſos Ordines concedere poſſit; injungimus tamen Suffraganeis noſtris, ut ſi quando literas dimiſſorias ad ſacros Ordines indulgere voluerint, ne indigni aſſumantur, obſervent ordinem qui ſequitur: videlicet quod volentes impetrare literas dimiſſorias accedant ad Diœceſanos: qui ſuper præmiſſis ætate, literatura, moribus, beneficio, ſeu patrimonio inquirant; ſerventque diligenter prædictas ſolemnitates, perinde ac ſi in propria diœceſi ordinare vellent: Ac tunc ſic examinato concedantur literæ dimiſſoriæ; remittaturque examinatus cum literis ipſis: in quibus etiam declaretur prædicta ſolemnitas ſic obſervata, fiatque mentio expreſſa de beneficio aut patrimonio, ut Epiſcopus ad quem ſe conferet ordinandus, cum ſine ſcrupulo promovere & ordinare poſſit. Quod ſi propter infirmitatem, aut aliam cauſam rationabilem is, qui literas dimiſſorias obtinere cupit, non poſſit commode accedere ad ſuum Epiſcopum, tunc remittatur ſuper ætate, literatura, moribuſque, ut priùs examinandus ad Epiſcopum, cui literæ dimiſſoriæ præſentabuntur; inſeraturque in illis literis dimiſſoriis clauſula*: Super quo conſcientiam tuam oneramus. *Proviſo tamen quod nunquam concedantur literæ dimiſſoriæ niſi illi, qui habet beneficium aut patrimonium prætaxati valoris.*

Similem pridem præcautionem eſſe adhibendam ſanciverat Alexander Papa III. in Concilio generali Lateranenſi tertio: *Si* (inquit) *Epiſcopus aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tandiu ei neceſſaria ultra ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia ei convenientia ſtipendia militiæ clericalis aſſignet; niſi taliter ordinatus de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere*. Et allegatur in c. Epiſcopus, de præben. Et his adjungit Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 2. de refor. *Beneficium ad vitam neceſſarium non poſſe reſignari ab ordinato niſi facta mentione, quod ad alius beneficii titulum ſit ordinatus, neque ea reſignatio admittatur niſi conſtito quod aliunde commode vivere poſſit, & aliter facta reſignatio nulla ſit. Eo quoque perſpecto, de patrimonio vel penſione verè ab ordinandis obtineri, taliaque eſſe quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint: atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari aut extingui vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere poſſint*. De examine autem faciendo per Ordinarium, antequam dimiſſorias literas concedat, ita ſanxit Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 3. de refor. *Epiſcopi per ſeipſos Ordines conferant: quod ſi ægritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos non aliter quam jam probatos & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant*. Atque in univerſum vetat. Concil. Carthaginenſ. III. c. 22. quemquam ordinari Clericum niſi examine probatum.

Can. VI. *Sed quantum attinet ad jam promotos ad Sacerdotium, injungimus Suffraganeis noſtris, ut ſuper illis diligentem & accuratam faciant inquiſitionem. Et quos invenerint promotos ante legitimam ætatem, juxta juris diſpoſitionem ab executione Ordinum ſuſpendant, donec ad ætatem legitimam pervenerint. Et quos vita reprehenſibiles cognoverint, debite coerceant. Quos inſuper non eſſe literaturæ ſufficientis deprehenderint; ab executione Ordinum ſuſpendant, donec in ſcientia, quæ eſt Ordini requiſita, ad plenum fuerint inſtructi.*

His addendum, ex officio providendum eſſe ab Antiſtite Vicarium in beneficiis, quibus animarum cura aut miniſterium aliquod ex fundatione incumbit, quamdiu ſuſpenſio durat, & donec proviſus fiat idoneus; ideoque aſſignandam eſſe fructuum partem ſubrogato Vicario, donec Proviſus ſeu rector ſubjacet ſuſpenſioni, remota omni appellatione, juxta Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 6. & ſeſſ. 25. cap. 14. & in Decreto c. quicunque, 25. q. 7. & c. inventam, 16. q. 5. Item toto tit. de Cler. ægrot. vel debil. & Clemen. multorum, de pœnis. Quod idem ſtatuitur in Concordato Bononienſi.

5. Can. VII. *Rurſus quia nonnulli ſuæ ignorantiæ & incapacitatis & delictorum conſcii fugientes examen ſuorum Epiſcoporum, ſcientes ſe non eſſe ab illis promovendos, ad Curiam Romanam confugiunt, etiam abſque literis dimiſſoriis eorumdem Epiſcoporum, & in eadem Curia ſe faciunt promoveri ad omnes ſacros Ordines per quoſdam aſſerentes ſe eſſe Epiſcopos, & habere à Romano Pontifice authoritatem ordinandi, de quorum poteſtate ac commiſſione non apparet: ſintque ordinati hujuſmodi promoti extra tempora, ac interdum tribus ſucceſſivis diebus: talibus Diœceſani non permittant executionem ſuorum Ordinum niſi viſis diligenter eorum literis: conſtito etiam ſufficienter de poteſtate ordinantium, & eorum permiſſione eis à Romano Pontifice conceſſa. Ad hæc etiam quod rurſus examinentur de vita ſcientia & ætate, ac inquiratur de patrimonio ſeu beneficio. Qui ſi in prædictis aut aliquo præmiſſorum inventi fuerint minùs ſufficientes, declarentur ſuſpenſi ab executione Ordinum, modo & forma ſupra declaratis.*

Præfato poſtmodùm abuſui obviam itum eſt à Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 2. de reform. ſic decernente: *Et quoniam nonnulli Epiſcopi Eccleſiarum, quæ in partibus Infidelium conſiſtunt, Clero carentes, & populo Chriſtiano, cùm ferè vagabundi ſint, & permanentem ſedem non habeant, non quæ JEſu Chriſti, ſed alienas oves inſcio proprio Paſtore quærentes, dum per hanc ſanctam Synodum ſe Pontificalia officia in alterius Diœceſi, niſi de loci Ordinarii expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantùm, prohibitos vident exercere, in legis fraudem & contemptum, quaſi Epiſcopalem cathedram in loco nullius Diœceſis ſua temeritate eligunt, & quoſcunque ad ſe venientes, etiamſi ſuorum Epiſcoporum ſeu Prælatorum literas commendatitias non habeant, Clericali charactere inſignire, aut ad ſacros Ordines etiam Presbyteratus promovere præſumant: quo plerumque fit, ut minus idonei, & rudes ac ignari, & qui à ſuo Epiſcopo*

ſan-

tanquam inhabiles & indigni rejecti fuerint, ordinati nec divina officia peragere, nec Eccleſiaſtica Sacramenta rectè valeant miniſtrare. Nemo Epiſcoporum, qui tutelares vocantur etiamſi in loco nullius Diœceſis, aut exempto aut aliquo monaſterio cujuſvis Ordinis reſederint, aut moram traxerint, vigore cujuſvis privilegii ſibi de promovendo quoſcunque ad ſe venientes pro tempore conceſſi, alterius ſubditum etiam pretextu familiaritatis continuæ commenſalitatis ſuæ, abſque ſui proprii Prælati expreſſo conſenſu, aut literis dimiſſoriis ad aliquos ſacros, aut minores Ordines, aut primam tonſuram promovere ſeu ordinare valeat. Contra faciens ab exercitio Pontificalium per annum, taliter verò promotus ab executione Ordinum ſic ſuſceptorũ, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ipſo jure ſint ſuſpenſi.

Can. VIII. *Cæterùm quia Eccleſiæ Dei nihil magis officit quàm quòd indigni præficiantur curæ animarum, & ad aliorum aſſumantur regimen, qui ſeipſos regere non poſſunt; Diœceſani ergo ad Parochiales Eccleſias non inſtituant prçſentatos ab Eccleſiaſticis laicisve patronis, niſi eos priùs diligenter examinaverint, neque indignos præficiant, aut incapaces admittant. Quòd ſi ſint inſtituti vel proviſi etiam per Sedem Apoſtolicam, nihilominùs Diœceſani eos examinent, & ſi minùs idonei fuerint inventi, ad adminiſtrationem beneficii non admittantur: ſed loco eorum per Epiſcopum inſtituantur Vicarii idonei, quibus congrua portio aſſignetur. Et tandiu in beneficio adminiſtrent, donec ſic inſtituti aut proviſi literaturam ſufficientem aſſequuti ſint, aut ſint ætatem legitimam adepti.*

6. Can. IX. *Cùmque grave nimis ſit & abſurdum, quòd quidam Eccleſiarum Prælati, cùm poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promovere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſufficientia ſuffragatur; carnalitatis ſequentes affectum, non judicium rationis: unde quanta Eccleſiis damna proveniant, nemo ſanæ mentis ignorat: Nos ergo volentes huic morbo mederi, præcipimus omnibus & ſingulis collatoribus, ut prætermiſſis indignis idoneos aſſumant, qui Deo & Eccleſiis gratum valeant impendere famulatum. Fiatque juxta ſacrum Lateranenſe Concilium, in Provinciali Concilio diligens inquiſitio: ut qui poſt primam & ſecundam correptionem fuerit repertus culpabilis, à beneficiis conferendis per ipſum Provinciale Concilium ſuſpendatur: inſtituta in eodem Concilio perſona provida & honeſta, quę ſuſpenſis ſuppleat defectum in beneficiis conferendis.*

Huc referri poteſt Hincmari Remenſis Archiepiſcopi pars epiſtolæ ſcriptæ ad Comitem Tardunenſis pagi, cujus meminit Flodoardus lib. 3. c. 26. hic enim Comitem cujuſdam tunc vacantis Eccleſiæ patronum intra prçfixum terminum urget ad nominandum illum, qui Eccleſiæ vacanti ſit præficiendus, ſitque ea præfectura dignus, præſcribens illi nominandi terminum aduſque proximas quatuor temporum ordinationes: alioqui enim comminatur ſe de digniore Clerico proviſurum. *Et ſi ipſe non præſentaverit eum, qui dignus poſſit inveniri, ille ordinaturus eſſet, qualem meliorem poſſet invenire.*

Can. XI. *Rectores Eccleſiarum (quorum ſingularis electa eſt induſtria) compellantur per ſuffraganeos noſtros, quoad fieri poterit ad perſonalem reſidentiam: neque cum illis de non reſidendo, niſi cauſa probabili intercedente, diſpenſetur. Et in Eccleſiis Parochialibus per ſingulos dies Presb. Parochiales curati per ſe aut Vicarios eorum clara voce & intelligibili, ac verbis maternis annuncient decem præcepta Decalogi, & articulos fidei. Et ſi qui fuerint Presbyteri, quibus non ſuppetat doctrina, aut prædicandi gratia, legant, declarent prædicta die Dominica unum capitulum Joannis de Gerſon in Opere ſuo tripartito.*

7. Can. XII. *Admoneant curati frequenter ſuos Parochianos, ut interſint Miſſæ Parochiali diebus Dominicis & feſtis per hebdomadam occurrentibus, & ut ad illa omnia, quæ per ſingulos dies Dominicos in Pronis proponuntur diligenter attendant. Quòd ſi legitimo ceſſante impedimento, abſque licentia ſui curati, per tres Dominicas neglexerint intereſſe Miſſę Parochiali, denuncient ſtatim Promotoribus, ut pro menſura contemptus vel offenſæ puniantur. Hortentur inſuper iidem Curati eoſdem Parochianos ſuos, ut frequenter peccata ſua confiteantur, & Sacramentum Euchariſtiæ percipiant, preſertim in Feſtis ſolemnibus, & tempore infirmitatis, aut peſtis, aut ubi inſtat periculum mortis: ſeu quum mare ſunt navigaturi, aut per diverſa loca peregrinaturi. Quos etiam commoneant, ne peregrinentur ſine literis teſtimonialibus Chriſtianitatis eorum, quas iidem Curati per ſe aut eorum Vicarios, ſi petantur, liberaliter tradant. Curati diligenter advertant, ſi Parochiani eorum ad minus ſemel in anno ſanctam Eccleſiæ communionem Euchariſtiamque percipiant, & communicantium nomina, ſi commodè fieri poteſt, ſcripto redigant.*

Concilium Illiberitanum can. 21. ſub pœna excommunicationis ipſis etiam laicis prohibet ab Eccleſiæ conventu per tres hebdomadas abſque neceſſitate abeſſe. Concilium autem Sardicenſe, cui præcedit idem Oſius Cordubenſis, qui præcedenti Illiberitano legitur ſubſcriptus, parem facit Epiſcopis prohibitionem, ne à ſuis abſint Eccleſiis plus quam tribus hebdomadis, can. 14. Agathenſis verò Concilii can. 64. Diaconos & Presbyteros, qui tres hebdomadas ab Eccleſia ſua deſuerint à communione triennio ſuſpendit: quam eandem quoque pęnam infligit Clericis quibuſcunque, qui ab Eccleſia diebus anni ſolemnioribus deſuerint, Nativitatis, Epiphaniæ, Paſchæ, & Pentecoſtes.

8. Can. XXX. *Cùm ex multiplicatione confratriarum ſæpè monopolia oriri contingat, & quæ in uſus pios conſumenda ſunt, in crapulam converti videantur: ſiquidem dies feſtos confratrium non aliter ſe confratres dignè celebrare putant, niſi comeſſationibus & ebrietatibus deſerviant: ſacro approbante Concilio ſub pœna excommunicationis inhibemus, ne aliqui, cujuſcunque ſtatus extiterint, confratrias erigere & de novo inſtituere ſine Epiſcoporum expreſſo conſenſu & approbatione audeant. Antiquas autem, quas per Epiſcopos inſtitutas aut aliter approbatas fuiſſe conſtiterit, toleramus; omnes tamen conventiculares comeſſationes, maximè diebus feſtis illarum Confratriarum & ex denariis earumdem fiendas ſeu ſolvendas, ſub prædictis pœnis probibentes. Ordinamus inſuper, quòd quantum ad antiquas confratrias attinet, teneantur confratres ſeu procuratores intra ſex menſes a die publicationis præſentium afferre Diœceſanis, eorumve Officialibus & Vicariis ſtatuta, ſi quæ habent, & eoſdem Diœceſanos inſtituere de modo & forma quam in eis ſervant, de quantitate redituum, & in quos convertant uſus, ut ſic juſtitia mediante, quod ſuper his opportunum fuerit, ſtatuatur, omniaque ad ſobrietatem & modeſtiam revocentur. Alioquin elapſis ſex menſibus ad earum annullationem procedatur. Confratriarum proviſores, procuratores ſeu magiſtri vel gagiatores Eccleſiarum Parochialium teneantur præſtare juramenta in initio officii ſuſcepti, coram Epiſcopis, aut eorum Officialibus, eligantur ſingulis annis mox reddituri de receptis & ſolutis rationem. Et pecuniæ, quæ ſupererunt, applicentur per eos vel in uſum reparationis Eccleſiæ, aut curam ſeu alimoniam*

pauperum, aut alios pios uſus, prout Epiſcopus arbitratus fuerit. Ex tunc autem juramenta, quæ in ingreſſu novi confratres præſtare ſolent, omninò reprobamus, cùm ſint cauſa & occaſio frequens perjuriorum, probibentes, ne deinceps juramenta ſuper obſervatione ſtatutorum prædictarum confratriarum præſtentur aut exigantur. Et etiam ubi confratriæ erunt permiſſæ, volumus quòd ab invitis pro egreſſu nihil exigatur.

Sciendum eſt, pecuniam, quam fideles confratriis & ſodalitiis Eccleſiaſticis conferunt, ſacram eſſe ac proinde abſque ſacrilegio non poſſe in profanos uſus impendi. Hujuſmodi pecuniæ fit mentio lib. 4. Reg. cap. 12. & 22. & lib. 2. Machabæorum cap. 3. & apud Sozomenum lib. 8. hiſt. Eccleſ. c. 12. Concilium Trident. ſeſſ. 22. de refor. cap. 9. ſtatuit hujus pecuniæ rationes coram Ordinario, aut eo quem Ordinarius delegaverit, eſſe reddendas. Quod idem ſancitum pariter eſt Franciſcis edictis Caroli noni Bleſis 3. Octobris anno 1571. & Henrici IV. 16. Martii an. 1609. & Ludovici XIII. Turonibus 4. Septembris ann. 1619. Quo etiam edicto diſtrictè vetatur judicibus regiis, ne ſe rationibus immiſceant. Tria regia hæc edicta integra leguntur inſerta ad finem Codicis Henricei.

4. Can. XXXI. *Inſuper ne quis per excommunicationem, quam pro præcipuo mucrone Eccleſia habet, à fidelium communione ex levi cauſa innodetur, ſacro approbante Concilio probibemus, quatenus de cætero nullæ excommunicationes concedantur, niſi pro gravi cauſa: & ea cognita, ſecundùm formam juris generaleſque monitiones in forma malefactorum. Non decernantur pro iniuriis verbalibus, niſi fortè atrocioribus: quarum diſtinctio arbitrio Officialium relinquatur. Quos nibilominùs diligenter & diſtricte monemus, ut omninò caveant ab illarum multiplicatione, ne in vilipendium & contemptum deducantur.*

Docet S. Auguſtinus, nullam eſſe in Eccleſia pœnam excommunicatione majorem, in tractatu de correptione & gratia, cap. 15. & citatur c. corripiantur, 24. q. 3. unde Gloſſa ibid. infert: Si excommunicatio eſt maxima pœna, ergo non debet infligi pro levibus criminibus. Quod idem ſanxerunt diverſa Concilia, nimirum Agathenſe can. 3. & 4. Meldenſe can. 56. Aurelianenſe V. can. 2. Vormatienſe ſub Hadriano Papa ſecundo can. 13. Vide c. Epiſcopus, & c. nemo Epiſcoporum, & can. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. Concilium denique Tridentinum ſapientiſſimè admonet ſeſſ. 25. c. 3. de refor. *Quamvis excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris: ſobriè tamen magnaque circumſpectione exerendus eſt: cum experientia doceat, ſi temere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quàm formidari, & perniciem potius parere quàm ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis ad revelationis finem, ut ajunt, aut pro deperditis ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur; & tunc non alias quam ex re non vulgari, cauſaque diligenter ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ animum ejus moveat, nec ad eas concedendas cujuſvis ſæcularis etiam Magiſtratus authoritate adducatur, ſed totum hoc in ejus arbitrio & conſcientia ſit poſitum.*

CONCILIUM COLONIENSE ſecundum anni 1549.

1. PRimum prodierat Concilium Colonienſe anno 1536. ſatis prolixum, in quatuordecim partes diſtinctum ſub Hermano Archiepiſcopo Imperiique Electore, ſtylo magis declamatoris quàm legiſlatoris, incertum an ſincero animo, an verò ut ſuſpicionem propriæ hæreſis amoveret, ſeque diſcrimini propriæ amittendæ dignitatis eriperet: qua tandem jure merito ſpoliatus fuit, poſtquam compertum omnibus fuit, ipſum non modo à Catholica fide apoſtatam evaſiſſe; verum etiam omni ſtudio laborare Lutheranam impietatem ſtabiliendi & propagandi; Lutheranos concionatores undique accerſendo, Melanchthonem, Bucerum alioſque peſtilentis doctrinæ viros, quorum conſilio utebatur, & quibus prædicandi miſſionem impertiebatur, ſinceræ pietatis Doctores callidè ſubmovendo. Sed connitentibus Paulo III. Pontifice & Carolo V. Imperatore, ſede ſua motus, nec judicio ſiſtere auſus, fuga ſe ſubripuit, & apud Lutheranos hæreſim apertè profeſſus reliquum vitæ exegit, electo ejus in locum Adolpho ex Comitibus Schavemburgenſibus, qui magna ſollicitudine penè collapſam Catholicam religionem in integrum reſtituit.

2. Anno itaque 1549. ab undecima Martii die ad ſextam uſque Aprilis peractum eſt Adolpho præſidente iſtud Colonienſe Concilium, in quo cum antiquorum canonum exactior ſeveritas ſtatim revocari in uſum abſque motu graviore in uſque adeo depravata provincia non poterat, ad media quædam ſacris tamen Canonibus conſentanea, quibus Clerus & populus ad pleniorem reformationem ſenſim perduceretur, viſum eſt eſſe confugiendum, quorum remedio plurimum momenti ad durabilem & efficacem reformationis executionem collatum iri. Sunt igitur ſelecta ſex media quæ ſequuntur: I. inſtauratio ſtudiorum potiſſimùm ſacrorum. II. Examen ordinandorum ad ſacra miniſteria & Prælaturas inſtituendorum. III. Officiorum ſeu munerum ſuſceptorum ſedula perfunctio. IV. Viſitatio Archiepiſcopalis, Epiſcopalis, Archidiaconalis, & eorum quibus hoc incumbit. V. Synodorum frequens celebratio. VI. Juriſdictionis Eccleſiaſticæ jam propemodum collapſæ & abuſu depravatæ reſtitutio.

De primo medio, quod eſt ſtudiorum inſtauratio.

3. Primùm quidem, inſtaurationem ſtudiorum quoad ea, quæ reformatio & Eccleſiæ neceſſitas exigit, nemo præſtiterit melius quàm Scripturarum ſacrarum, Canonum & munerum Eccleſiaſticorum peritus. Sive enim regere Eccleſias, & populum docere, ſive hæreticos convincere, & Scripturarum aperire myſteria, ſive Sacramenta conficere eaque adminiſtrare, ſive examinare ex ordine miniſtros Eccleſiæ, ſive viſitare Diœceſes, aut Synodos celebrare, vel judicia Eccleſiaſtica exercere oporteat, ſcientia opus eſt; alioqui ut inquit in Evangelio Chriſtus: *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadent.* Quo etiam modo Iſaias indoctos Eccleſiæ Prælatos cœcos & mutos appellat, dicens: *Speculatores ejus cæci neſcierunt univerſi, canes muti non valentes latrare.* Non valentes etiamſi vellent, latrare, id eſt officia ſua exequi. Ergo providetur 1. ne ulli ſuſpectorum morum aut fidei Ludimagiſtri ac profeſſoris Scholis præficiantur, niſi de quorum probis moribus & Catholica fide conſtet, facta de his inquiſitione ac examine. 2. Ne communibus & approbatis derelictis docendi formis compendioſas quaſdam regulas & extraordinarias conſectentur. 3. Ut certo cujuſque hebdomadæ die diſcipulos edoceant receptas ab Eccleſia regulas fidei & morum. 4. Ne illi prælegantur autores, qui ſinceram religionem aut mores pervertere queant. 5. Ut ſeligantur ex ſtudioſis & bonæ expectationis ex ſingulis Cathedralibus juvenes Canonici mittendi ad ſtudia Univerſitatum, in quibus triennio ſacris Scripturis & Theologicis diſciplinis informentur, & ubi conducere videbitur; hoc etiam tempus prorogetur, qui tempore ſtudii præbendarum ſuarum integros percipiant fructus, non tamen diſtributiones. Singulis autem annis teſtimonia certa perquirantur, utrum in ſtudiis & bonis moribus proficiant, & an vanis ſe ſtudiis addicant. Debent tamen ſtudioſi providere, ut ipſis abſentibus alii eorum in divinis ſuppleant vices. Qui verò ad Univerſitates miſſi deſides ac otioſi comperti fuerint, ab eorumdem privilegiorum uſu & fructuum perceptione repellantur. 6. Ut Theologus in prædictis Eccleſiis alatur, qui Clericos omnes, qui ſunt de gremio, doceat, cui præter præbendæ ſtipendium à Choro abſenti, pridie quàm legit, ſimulque ipſo quo legit die, concedantur. Jampridem Concilium Lateranenſe tertium ſub Alexandro Papa III. can. 18. conſtituerat, providendum eſſe in ſingulis Cathedralibus de beneficio uni Magiſtro, qui Cleri-

Clericos ejuſdem Eccleſiæ & alios pauperes gratis doceat. Et habetur c. 1. de Magiſtris. Itemque poſtmodum Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 18. de reform. Et ſub Innocentio Papa III. Concilium quartum Lateranenſe can. 11. jubet, conſtitui Theologum, qui Sacerdotes & alios doceat ſacram Paginam, & ea quæ ad curam animarum ſpectant. Et habetur cap. quia nonnullis, de Magiſtris. Quam deinde conſtitutionem innovavit. Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. cap. 1. de reform.

4. Bonifacius Papa VIII. hac ratione permotus ſic decernit cap. cum ex eo, de elect. in 6. *Quia Eccleſia*, inquit, *ad ſui regimen viris literatis permaxime noſcitur indigere, præſenti conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi eorumque Superiores cum his, qui hujuſmodi Eccleſias* (loquitur autem de Parochialibus) *obtinent, vel in futurum obtinuerint, diſpenſare poſſint liberè, quod uſque ad ſeptennium literarum ſtudio inſiſtentes promoveri minimè teneantur, niſi ad Ordinem Subdiaconatus dumtaxat, ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne ſicut à multis de Chriſti patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur, à ſtatu diſcedere clericali) omnino aſtringi volumus; & niſi receperint, pœna contenta in dicto Lugd. Concilio eo ipſo percelli. Porro prædicto ſeptennio durante, iidem Epiſcopi & Superiores ſollicite providere procurent, ut per bonos & ſufficientes vicarios ab eis in hujuſmodi Eccleſiis deputandos animarum cura diligenter exerceatur, & deſerviatur laudabiliter in divinis: quibus; de ipſarum Eccleſiarum proventibus neceſſaria congruè miniſtrentur. Elapſo verò dicto ſeptennio, cum quibus fuerit, ut dictum eſt, diſpenſatum, ad Diaconatus, & Presbyteratus Ordines infra annum ſe faciant promoveri. Alioqui ex tunc dictam pœnam (niſi juſta de cauſa id omiſerint) ipſo jure ſe noverint incurſuros.*

5. Cæterùm ne variis, & inutilibus ſtudiis Legum & Phyſicæ monachi à monaſteriis & laudabilibus eccleſiaſticiſque literis divelli poſſent; Alexander Papa III. in Turonenſi excommunicationi aliiſque pœnis ſubjecit monachos quoſcunque, extra clauſtra egreſſos ad leges & phyſicas diſciplinas perdiſcendas, ut habetur in cap. non magnoperè, ne Cler. vel monac. ſæcul. neg. ſe immiſc. Deinde Honorius Papa III. eamdem latæ pænæ ſententiam extendi juſſit ad quoſcunque Eccleſiaſticos Presbyteros aliòſque, quicunque dignitatem vel perſonatum poſſident: ut ſtatuitur cap. ſuper ſpecula. eod. tit. Similiter ex cauſa Concilium Carthaginenſe quartum, can. 16. Epiſcopis vetat lectionem librorum gentilium. Et citatur diſt. 37. c. Epiſcopus gentilium.

6. Judicavit tamen Eccleſia, neceſſe eſſe ad infidelium, præſertim Hebræorum, nec non Mahometanorum converſionem, ut in primariis & Catholicis Univerſitatibus, quæ ſunt Romana, Pariſienſis, Bononienſis, Oxonienſis, & Salamanticenſis, publicè prælegantur à peritiſſimis & diſtinctis Magiſtris tres Linguæ, ex præſcripto Clementis Papæ V. in Concilio Viennenſi: ut refertur Clem. 1. de Magiſtr. ſcilicet Hebraica, Chaldaica, & Arabica.

7. Veruntamen Legum ſtudiis non perinde infenſus videtur fuiſſe Bonifacius VIII. ac fuerunt Alexander III. & Honorius III. tametſi enim jus omne Civile circa leges verſetur; quia tamen innumeri Eccleſiaſtici univerſo ex Orbe Romam confluere ſolent, conſtituit c. cum de diverſis, de privilegio in 6. ut Romæ inceſſanter à publicis Profeſſoribus doceatur utrumque jus, Canonicum & Civile, ut Clerici advenæ inde proficiant, & ſtudii privilegio iſtius *recipiant integrè proventus ſuos Eccleſiaſticos*.

8. In decretalibus Gregorii IX. ſub tit. de Magiſtris, leguntur ſanctiones Concilii Lateranenſi tertii ſub Alexandro III. habiti, de conſtituendo in Eccleſiis Magiſtro, qui Clericos & cum his pauperes pueros laicos gratis doceat. Et quæ ſanxit quartum ſub Innocentio III. Lateranenſe Concilium de Theologis, quibus incumbat onus ſacras literas explicandi cum Sacramentorum accurata doctrina. Sic enim adimplebitur prophetica illa benedictio: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem de ore eius requirent, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Longeque amovebitur prophetica illa interminatio: *Quia tu ſcientiam repuliſti, ideo repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* Denique eodem tit. de Magiſtris, comprehenditur pariter Honorii III. conſtitutio ſapientiſſima: ut Eccleſiarum Prælati & Capitula eos, quos præſtantioris indolis eſſe perſpiciunt Clericos, ad ſtudia Theologiæ tranſmittant: quibus ſi proprii proventus non ſufficiant, aliunde neceſſaria vitæ ſubminiſtrent integro quinquennio. Ita fiet, ut fauſto exitu compleatur Danielis vaticinium: *Qui docti fuerint, fulgebunt ut ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Prout verò plus aut minus promotus fuerit Clericus ad ſtudia capeſſenda; ſufficiet aliquibus anni unius ſtudium, quibuſdam biennii, aut triennii, aliis progrediendum erit ad Honorii quinquennium. Erunt fortaſſe nonnulli, quorum ſtudia ſint aduſque Bonifacii ſeptennium proroganda. Atque utinam cum ſtudio veræ ſapientiæ cultum puræ ſanctæque Religionis in unum quaſi complexum copulemus!

De ſecundo medio, quod eſt examen Ordinandorum.

9. Deinde viſum fuit ad ſtabilem & duraturam Eccleſiaſtici Ordinis reformationem comparandam, neceſſarium eſſe, ut initiandi ſacris Ordinibus ritè examinentur. Hi verò, qui ad Prælaturas & regimen animarũ aſſumuntur novo eidemque rigidiori examini ſubjiciantur: propterea quòd mortales omnes ſequi quotidie ſuum genium experiamur, & aſinum manere aſinum, etiamſi exuviis leonis induatur: atque ita evenire, ut quum vitiis dediti homines aſſumuntur ad dignitates & prælatus, vertant dignitates & prælaturas, non quò oportet, ſed vel ad avaritiam implendam, vel in ventrem ſaginandum, aut ad faſtum & pompam, quidam etiam ut in luxu & deliciis vivant. Quibus profectò rebus fit, ut planè in diverſum abeant officia & munera divinæ juſſionis, nec ferè ulla ſit animarum & Eccleſiaſticarum rerum vera cura, ſed imagines tantùm & apparatus; nec ſeria benè inſtitutæ reformationis executio, ſed major indies morum & doctrinæ corruptela.

Quamobrem in primis ſtatuimus & ordinamus, ne quis ad ſacrorum Ordinum perceptionem admittatur, niſi diligenter examinatus de fide, quam teneat, de affectu, quo ducatur ad petendos Ordines, de ſcientia, quæ ſufficiat ad Ordinis, quem petit, miniſteria explenda, de moribus Ordinem decentibus, & ætate legitima Quare matura præhabita deliberatione declaramus, Epiſcopos non debere aliorum examinationibus perfunctoriè factis ſtatim acquieſcere, atque ita inutiles & indignos homines, nonnunquam etiam ſceleratos ab aliis fortè, quos ea cura non admodum tangit, dignos judicatos, ſacris illis Ordinibus contra conſcientiam propriam inſignire. Eaque de cauſa requirimus Provinciæ noſtræ Epiſcopos in Domino, ut vel ipſimet huic ſuo muneri ſatisfaciant, vel curam illam imponant viris piis, doctis, & de Eccleſiæ profectu ſolicitis, quorum diligentia ſit eis explorata, niſi certiſſimo experimento cognoverint, Scholaſticum, vel eum, ad quem id officium pertinet, diligentiam talem, cui merito fidant, adhibuiſſe.

10. *Secundò ſtatuimus, ut nemini poſt hac (ubi digna & juſta cauſa non eſt) dentur licentiatoria Ordines extra ſuam diœceſim recipiendi, niſi ſit priùs juxta modum præſcriptum in ſua Diœceſi examinatus. Ad hoc enim comperimus quoſdam licentiatoria petere, ut examen ſubterfugiant.*

11. *Tertiò ſtatuimus, quoniam non oportet ſacros Ordines quaſi furtim ſuſcipere, ut quemadmodum jungendi matrimonio trinâ proclamatione populo denunciantur, ita majoribus Ordinibus initiandi trina proclamatione denuncientur in Eccleſia Parochiæ, quam inhabitant, ad percienda impedimenta, ſi quæ ſunt, quæ debeat Parochus Epiſcopo aut Officialibus ejus ſignificare.*

12. *Quartò mandamus, ut volentes ad Subdiaconatus vel Diaconatus Ordinem promoveri, præſententur, & dent intitulatoribus nomina ſua feria quarta*

diem

diem ordinationis præcedente, ac eodem & ſequenti die examinentur hora, quam eis conſtituent examitores. Promovendi verò ad Sacerdotii gradum dent nomina ſua feria quinta ante diem ordinationis, quibus ſimiliter ſtatuetur hora, cùm ſimul ob multitudinem examinari non poſſint. Afferant verò omnes promovendi ſecum teſtimonia non modò ſuorum Parochorum, verùm etiam præceptorum, aut proborum virorum, apud quos majorum vitæ partem tranſegerunt, per examinatores diſcutienda, unde poſſit Epiſcopo, utrùm irreprehenſibiles ſint, conſtare.

13. *Quintò ſtatuimus & ordinamus, ut nemo electus confirmetur, nemoque præſentatus ad dignitates vel animarum curam inſtituatur, priuſquam ſit à ſuo Epiſcopo, aut Archidiacono Epiſcopi, aut in parte Vicario, aliiſque ſacrarum Literarum, Canonum, & traditionum Eccleſiaſticarum peritis, quos Epiſcopus vel Archidiaconus ad hoc deſignabit, examinatus & comprobatus idoneus, poſſitque & velit muneri, ad quod vocatus eſt, pro virili ſatisfacere, & formulam reformationis, qua parte eum concernit, exequi. Quòd ſi quis Archidiaconorum, vel jus inſtituendi habentium, contra hanc conſtitutionem præſumpſerit aliquem non ita examinatum inveſtire, ipſe quidem pro judicio Epiſcopi per certum tempus ab officii ſui executione, & fructuum perceptione ſuſpendetur: inſtitutus verò eo uſque, donec Epiſcopo comprobabitur qualificatus & idoneus. Neque tamen per examen Epiſcopale derogatum volumus juri examinandi, ſi quod alii Prælati habent.*

14. *Sextò ad hæc ſtatuimus & ordinamus, ut in permutationibus & reſignationibus beneficiorum eadem cura adhibeatur examinandi eum, in cujus favorem permutatio vel reſignatio concepta eſt. Et præſertim diligens fiat inquiſitio, etiam per diſerta juramenta, num permutatio ſit ad contegendum ſimoniæ vitium fraudulenter excogitata ac ſimulata; Quod ſi vel ex præſenti tempore, vel in poſterum compertum fiat pactionem illicitam & jure non probatam interceſſiſſe, uterque permutantium pro ſimoniaca fraude puniatur.*

De tertio medio, quod eſt officiorum perfunctio.

15. Non prodeſt ad Eccleſiæ ædificationem & reformationem, Prælatos & Paſtores curam animarum habentes fuiſſe diligenter examinatos, probatos, & legitima manuum impoſitione inſtitutos atque admiſſos, niſi præſtent etiam officium, ad quod ſunt vocati, & cujus gratia ſtipendia ab Eccleſia percipiunt. Idcircò pro conſequenda reformationis executione curandum eſt, ut Prælati & Paſtores ſuo munere ſtrenuè perfungantur. Quod niſi fiat, jacent omnia, quæ reformatio exigit.

In primis igitur ſancimus & ſtatuimus, ut Epiſcopi, Archidiaconi, & omnes, qui functionem munerum ſuorum non per ſe, ſed per Miniſtros aut Commiſſarios aut Collectores ſolent obire, vices ſuas non committant hominibus levibus, vitioſis, aut conjugatis, ſed tantùm Eccleſiaſticis gravibus & probatæ opinionis viris.

16. *Secundò, ad tollendum gravem & ſcandaloſum abuſum, quo quidam pecuniis ablatis comparant ſibi à Prælatis commiſſiones & officia, non ſalutem animarum, ſed pecuniam uberiorem ex officijs quærentes; ſtatuimus & mandamus, ne quis Prælatus, cujuſcunque ſit dignitatis, ſuam juriſdictionem & munera ulli commiſſario ſeu collectori, licèt Eccleſiaſtico, plus offerenti, pro pecunia, aut pro certo annuo cenſu, committat vel vendat, ſub pœna excommunicationis, quam emens ſeu pecuniam paciſcens ipſo facto incurrat, vendens verò præter pœnas canonicas, amittat etiam actionem pactam pecuniam exigendi: decernentes contractum illum illicitum eſſe, à jure damnatum, nullumque eſſe, & haberi debere.*

17. *Tertiò, quia magno populi Chriſtiani ſcandalo quidam, ad quos pertinet vitiorum correctio, relinquunt peccata ob pecunias & munera impunita, non perpendentes pudendum eſſe crimen, crimina non coercere; nec quidquam eſſe, quod atrocius Epiſcopos & Prælatos coram Deo accuſet, quàm hujus rei neglectus. Idcircò deliberatione cum Concilio habita, mandamus & ſancimus, ne Epiſcopi, Archidiaconi, vel alii juriſdictionem habentes, aut alii Officiales, eorumque commiſſarii vitiorum correctiones diſſimulent, permittentes cuiquam pecuniæ munerum, vel neceſſitudinis cujuſcunque gratia in eis hærere: ſed delicta præterita caſtigent pœnitentia ſalutari pro delicti gravitate impoſita, nec pœnitentiæ loco pecuniam emungant, propoſita canonica pœna in contravenientes ſuſpenſionis ab officio, privationis, aut beneficiorum Eccleſiaſticorum amiſſionis.*

18. *Quartò, querela eſt Collegiorum, Præpoſitos quoſdam, ad quos præſtito juramento pertinet jura & ſtatuta Eccleſiarum tueri atque defendere, nihil agere minus; ſed percipere tantùm amplos fructus, cæterùm Eccleſias, quarum cauſa illos percipiunt, relinquere incultas aut indefenſas, immemores juris-jurandi, & illius, quòd beneficium propter officium datur. Hinc decernimus & ſtatuimus, ut ſi iſtiuſmodi Præpoſiti à ſuis Collegiis ad bonorum, privilegiorum, jurium & ſtatutorum defenſionem, expenſis Capitulorum, & neceſſitatis tempore vel imminente diſcrimine, muneri ſuo ſatisfacere neglexerint, & inde Eccleſia illa ſeu Collegium damnum accipiat, in pœnam incidant pro damni accepti magnitudine, & Præpoſiti negligentia, ab Epiſcopo ſeu Superioribus taxandam & moderandam.*

19. *Quintò, quia videmus Decanis abſentibus, vel officio ſuo ſegniter perfungentibus, leviſſimorum quorundam Canonicorum & Vicariorum inſolentiam prævalere ferè adverſus meliores, pietatem & zelum bonorum haberi ludibrio, officia negligi divina, neque ritè neque ab omnibus perſolvi; cantum præcipitari, vitæ & morum honeſtatem periclitari, diſciplinam prorſus nullam eſſe; breviter, licere pravis quibuſque, quidquid libeat. Præcipimus idcircò & mandamus, ut Decani apud ſuas Eccleſias perſonaliter reſideant, & officio ſuo per ſeipſos ſtrenuè perfungantur, exceſſuſque ſubditorum, quoties opus erit, caſtigent, ſub pœna privationis fructuum Decanalium, pro rata temporis, quo abſque cauſa rationabili non reſederint, fabricæ aut pauperibus applicandorum, ubi alias non eſt pœna digna contra non reſidentes decreta; niſi fortè neceſſitatis cauſa contigerit eos abeſſe: quo caſu Capitulari alicui, qui ſuſcepti officii rationem reddere poſſit, quemque inferiores revereantur, vices ſuas committant, niſi talem abſentis Vicarium peculiaria Collegiorum ſtatuta deſignent.*

20. *Sextò, idem ſtatuimus de Abbatiſſis Collegiorum nobilium virginum Canoniſſarum, quas tanto magis oportet Collegiis ſuis adeſſe & perpetuò*

reſidere

reſidere, quantò virgines illæ majori cuſtodia ſunt dignæ. Quibus præterea mandamus, ut diligenter obſervent, num omnes in dormitorio communi nocte decumbant, & in habitu ipſas decente incedant, ac Horas Canonicas ritè perſolvant, cæteraque, quæ reformationis Cæſareanæ formula & probatæ earum conſtitutiones exigunt, diligenter obſervent, ſub pœna ſuſpenſionis à perceptione fructuum in fabricam Eccleſiæ applicandorum, donec pareant. Illas verò Abbatiſſas, quæ duobus Collegiis contra decreta Sanctorum Patrum præpoſitæ ſunt, & duorum in ſe recipiunt curam, cenſendas decernimus juxta decretum de reſtringenda pluralitate beneficiorum inferiùs paulò ſubjectum.

Huc refer Canones vetantes unum Abbatem duobus præeſſe Monaſteriis, quales ſunt Agathenſis Concilii can. 57. & Epaonenſis can. 9. citati in Decreto Gratiani, 21. q. 1. c. unum Abbatem.

21. *Septimò mandamus & præcipimus, ut Abbates quorumlibet Monaſteriorum, non niſi intra monaſteriorum ſepta, cum fratribus habitent, nec moram longam extra ea trahant.*

22. *Octavò cupientes ex animo quantum in nobis eſt, prohibere ac tollere odioſum illud & inſatiabile, (quod & Patrum Canones deteſtantur) ſtudium coacervandi plura beneficia curam animarum habentia, unde populus fidelis graviter ſcandaliſatur, & optimorum quorumcunque animi à Clero alienantur, ſpoliantur Eccleſiæ debitis miniſteriis, ceſſatio inducitur cultus divini: Fundatores, quorum ſacroſancta & inviolabilis debebat haberi ſuprema voluntas, ſpe & expectatione ſua fraudantur; meliores, quibus beneficium aliquod Eccleſiæ certæ deberetur, quique miniſtrare in eo poſſint, & cupiant, non abſque injuria & offenſione Dei excluduntur, & ad ſtudia profana impelluntur, ubi Eccleſiæ poterant eſſe ornamento, donec Cæſarea Majeſtas proviſionem meliorem adversùs licentiam hanc à Summo Pontifice impetret, id quod ab Eccleſiaſticis Imperii Statibus rogatus in ſe recepit, à Sanctitate ejus eniti ac flagitare velle; ſtatuimus & communi maturaque deliberatione cum Concilio præhabita, quod juſtiſſimum eſt, & ad Eccleſiæ ædificationem pertinet, ſancimus, ut beneficiatus quiſque, ſi beneficia habet à curis libera, aut beneficium curatum unum, aliud ſimplex, ſatisfaciat officio, cujus gratia beneficium accepit ſecundùm intentionem fundatoris, ſacros Canones, & Patrum decreta: & ab Eccleſia, ubi beneficium negligit, non participet. Etenim Divini juris eſt, ut qui ſervit Altari, de Altari vivat: nec bono jure is, qui non ſervit Altari, vivit de Altari; ſicut ſtipendium non debetur niſi militanti. Si verò curatum habet beneficium, apud Eccleſiam, ubi beneficium habet, reſideat, & officio ſatisfaciat, alioqui nihil percepturus: pertinebitque ad Epiſcopum, ſive illos quibus id juris competit, ut de præbendæ ſive beneficii fructibus ad Eccleſiæ illius utilitatem diſponant: niſi beneficiatus ille Eccleſiæ Dei utilius aliquod ſervitium interim impendat. Quòd ſi quis juxta caput,* de multa, *de præbendis, qualificatus jam impetravit à Sede Apoſtolica facultatem plura quàm unum beneficia retinendi, mandamus, ut hanc Epiſcopo ſuo aut ejus viſitatoribus, ſecundùm diſpoſitionem capitis* Ordinarii, *de officio Ordinarii in 6. præſentet atque exhibeat. Quæ ſi appareat ſufficiens, curet Epiſcopus, ut beneficia debitis officiis non fraudentur, alioqui beneficiatus uno quod maluerit retento, reliqua liberè reſignet aut remittat viris idoneis perſonaliter reſidere volentibus, abſque præjudicio tamen præſentantium, eligentium, & collatorum conferenda. Si verò diſpenſatum ſit cum indigno, Summo illud Pontifici curet Epiſcopus ſignificare, ut digniori de beneficio provideatur per eos, quibus aliàs competit jus eligendi, conferendi, vel præſentandi.*

Damna ex præbendarum pluralitate dimanantia fuſiùs proſequitur Joannes XXIII. extravag. execrabilis, de præbend.

23. *Nonò, ubi Collegia, vel Monaſteria, vel habentes dignitates, habent Eccleſias Parochiales incorporatas cum decimis, juribus, & cenſibus, quas communiter ſoleant Paſtoribus vel perpetuis Vicariis cum aſſignatione portionis fructuum regendas committere; ſi portio talis ſit acciſa, nec ſufficiat ut honeſtè ac decenter ex ea vivatur, nec cauſa ſit ut animæ negligantur, aut deſeratur officium, vel ad curas ſordidas Paſtor ille pro victu comparando adigatur; mandamus & decernimus, ut juſta portio ſecundùm reformationem ei de decimis Collegii, vel Monaſterii bonis aſſignetur, ſive per Epiſcopum loci, ſive per ejus Viſitatores. Similiter ubi temporales Rectores ad regendas Eccleſias conducuntur, decernimus, ut iis juſtum & dignum ſtipendium detur pro locorum & perſonarum conditione ab Epiſcopo moderandum, quod decentem eis atque honeſtum victum atque veſtitum ſuppeditet.*

Sacri Canones ſolicitè providerunt, ut Rectoribus Eccleſiarum aſſignentur ſufficientes portiones, ad vitam honeſtè ſuſtendandam, c. extirpendæ, & c. expoſuiſti, de præbend. & c. 1. eod. cit. in 6. & noviſſimè Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. 13. & 15. de refor.

De quarto medio reformandi Eccleſiam, quod eſt Viſitatio.

24. Non aliàs meliùs quàm in viſitatione deprehenduntur, corriguntur, & eradicantur errores & vitia, quæ viſitatoribus dormientibus ſeminantur, creſcunt, & ſecurum robur acquirunt. Sic in Evangelio dicitur: *Cùm dormirent homines, venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizania*, morum nimirùm, & doctrinæ corruptelam. Dormiunt Prælati, qui non viſitant. Soli vigilant & cuſtodiunt, ſervant cuſtodias noctis vigilantes ſuper gregem ſuum, qui mala, quæ metuuntur, viſitatione præcidunt. Inprimis igitur mandat & præcipit omnibus, quibus viſitandi onus incumbit, tam Epiſcopis quàm Archidiaconis, ut per frequentes & accuratas viſitationes iis medeantur de cætero damnis graviſſimis, quæ defectus viſitationum neglectarum, aut ſolummodò perfunctoriarum, paſſim per Diœceſes invexit. Cùm verò neſciretur, utrùm Tridentinum Concilium (quod futurum Cæſar promiſerat, & necdum finitum erat) aliquid ſuper Epiſcopali exemptorum Regularium viſitatione decreviſſet, ſtatuitur iſto Provinciali Concilio, ut ſaltem offeratur Regularibus viſitatio: & ubi obtineri non poterit, vocentur Regularium Prælati, & adhortentur ad reformationem monaſteriorum ſibi ſubjectorum, de quibus ab eis rationem exiget univerſorum Judex; vitiaque coerceant ſubditorum, ſcandala cuncta præcidant, & regulæ obſervationi ſedulò invigilent. Concilium verò Trident. Epiſcopis poteſtatem fecit viſitandi Regularium exemptorum Eccleſias, ſed non interiora Monaſteriorum regularium & exemptorum, niſi de ipſorum conſenſu, ad evitanda ſcandala, quæ naſcerentur ex Regularium reſiſtentia, qualia contigere in viſitatione Monaſterii Lirinenſis, quam aggreſſus fuerat Epiſcopus Forojulienſis, Fauſto exiſtente illius monaſterii Abbate. Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 11. de refor. Sane Monachi ac Regulares extra Monaſterium degen-

degentes, ſi deliquerint, poſſunt ab Ordinariis viſitari, puniri & corrigi ſeſſ. 6. c. 3. Obſervatione ſpeciali dignum eſt Trident. decretum ſeſſ. 7. cap. 8. *Locorum Ordinarii Eccleſias quaſcunque quomodolibet exemptas auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur: & opportunis juris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur: & cura animarum, ſi qua illis immineat, aliiſque debitis obſequiis minimè de fraudentur: appellationibus, privilegiis, conſuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus excluſis.* Idem tamen Concilium ſeſſ. 21. c. 8. de refor. Omnia etiam regularia & exempta Monaſteria, in quibus non viget regularis obſervantia, ſi ſint commendata, viſitari jubet ab Ordinaris ac Epiſcopis, qui congruentibus remediis etiam per fructuum ſequeſtrationem, quæ renovatione ac reparatione indigent, reficient, & ordinabunt curam animarum, aliaque debita obſequia ut ritè exerceantur, quam viſitationem ſingulis annis iterari præſcribit.

25. Secundò, providet iſta Colonienſis Synodus ut viſitentur pariter hoſpitalia, cùm ſint Epiſcopi Patres pauperum & infirmorum, eorumque officii ſit curare, ne debitæ illis eleemoſynæ ſubtrahantur.

26. Tertiò admonet, ut quàm minimis fieri poterit, viſitandarum Eccleſiarum expenſis Prælati officium iſtud exequatur, nec eas jam multis hoc miſerabili tempore tributis ac vectigalibus gravatas, majoribus quàm neceſſe ſit evictionibus, procurationibus, & famulitii comitatu atterant, aut victualium ſumptu. De Parochiis verò, ubi tenues ſunt reditus, providet, (niſi res præſentiam urgeat) ut advocentur viſitandi ad proximum illius Decanatus locum, aut eò mittatur Sacerdos viſitatoris electus comes cum ſufficienti poteſtate, qui quæ præſentia indigent, perluſtret & reformet.

27. Quartò, ne quid omittatur eorum, quæ reformatione indigent, præſcribit, ut Prælatus, antequam viſitationi ſe accingat formulas ſibi præſcribat, quibus contineantur, quæcunque in actu viſitationis perquirenda & percipienda atque ordinanda erunt.

De quinto reformandi medio neceſſario, ſcilicet Synodo.

28. Synodorum convocatio omnibus medetur, quæcunque vel officiorum neglectus, vel pravitas morum in Parochias invexit, & Parochos ad majorem ſedulitatem excitat, à vitiis & defectibus deterret, & quæcumque in Eccleſiis vel promovenda vel corrigenda ſunt, aperit, & reformat in meliorem ſtatum & ordinem. Exigit ergo Concilium iſtud, ut vel his, vel ad minus ſingulis quibuſque annis per ſingulas quaſque diœceſes celebrentur. At verò Provinciales ſingulis trienniis juxta præſcriptum Baſileenſe ſeſſ. 15. quod deinde Tridentinum Concilium inſtauravit, & in uſum revocavit, ſeſſ. 24. cap. 2. de reform.

De ſexto medio, quod eſt Eccleſiaſtica juriſdictio

29. Juriſdictionis Eccleſiaſticæ poteſtate tanquam ſupremo refugio compelluntur, qui ſponte non inducuntur ad vitæ commendationem. Hanc Chriſtus Eccleſiæ in Petri perſona promiſit, Matt. 16. *Tibi dabo claves regni Cœlorum, quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Quam promiſſionem non ad unum Petrum pertinere, ſed in omnes reliquos Apoſtolos tranſmiſſam alio loco inſinuat; ubi dicit Matth. 18. *Amen dico vobis, quodcunque ligaveritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Primùm igitur decernit, ut ſinguli Provinciæ Antiſtites curias ſuæ juriſdictionis reforment, conſtituantque Officiales ac miniſtros timentes Deum, ab omni munerum cupiditate & largitionibus prorſus alienos, quos nec odium neque favor aut gratia à recto tramite abducat, quos etiam jurejurando aſtringant.

30. Secundò, quia judex Eccleſiaſticus officio ſuo perfungi nequit, ubi Magiſtratus & ſæculares homines contumacibus, & rebellibus patrocinium ferunt adverſus Eccleſiaſtica judicia, vel illa impediunt; ad Imperatorem communibus precibus Concilii, alioſque ſæculi Principes recurrendum admonet, ut Magiſtratus & Judices ſubditos ad opitulandum judiciis Eccleſiaſticis adigant.

31. Tertiò, ut Prælati Judicibus & Officialibus ſæculi excommunicationes interminentur & decernant, ſi de matrimonialibus aliiſque ſpiritualibus rebus judicium uſurpent, præterquam in acceſſoriis temporalibus, ut ſunt dotium jura & conventiones mutuæque partium donationes.

CONCILIUM MOGUNTINUM anni 1549.

1. TRes ſunt Archiepiſcopatus, quibus adnexa eſt dignitas Electorum Germanici Imperii: Colonia, Moguntia, & Treveri. Porrò Moguntiæ, quæ civitas Rheno adjacet, convocatum eſt Concilium anno Chr. 1549. cui præſedit Archiepiſcopus & ſacri Imperii Princeps Elector Sebaſtianus ad Lutheranas hæreſes condemnandas, quæ dire tota Germania graſſabantur, & ad inſtaurandam collapſam Eccleſiæ diſciplinam. Primam Concilii partem occupant Canones quadraginta ſeptem hæretica dogmata proſcribentes, quos prætermittimus; non ſolùm quia cunctis notiſſimi ſunt, verùm etiam quia inferius in majori ac generali Concilio Tridentino referuntur. Altera verò Moguntini Concilii pars canonibus ſeptem & quinquaginta conſtat, quibus mores & ſacra diſciplina ordinantur ac moderantur.

2. Canone XLVIII. Admonemur non tantùm Divina præcepta, ſed etiam Eccleſiaſtica non poſſe ſine grandi piaculo violari, cùm in Divinis Scripturis religioſam Eccleſiæ conſtitutionibus obſervantiam ac obeditionem præſtari Deus ipſe jubeat, præcipiatque Matth. 18. *Si quis Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Et Apoſtoli loquentes de quibuſdam ſanctionibus, illas Divino Spiritui attribuere non reformident, dicentes Act. 15. *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis.* Et Paulus ſcribat Heb. 13. *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis; ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* Maximè autem augetur temerè violantium reatus, ſi accedat contemptus aut proximi ſcandalum.

Can. XLIX. *Et quò minus in poſterum ſalutaris Chriſti doctrinæ ſinceritas perverſis dogmatibus aut noxiis opinionibus & hæreſibus depravetur, decernimus, definimus & præcipimus, ut homines vagi & ignoti, & qui teſtimonia Epiſcoporum ſuorum, tam ejus à quo receſſerint, quàm illius ad cujus diœceſim diverterint, non habeant, à miniſterio verbi ſeu prædicationis officio in provincia noſtra prohibeantur: Et ſoli admittantur hi, qui ad id munus ritè vocati, & ordinaria autoritate examinati fuerint & approbati.*

Paſſim & frequenter docent ſacræ Paginæ, nemini cuiquam licere Verbum Dei prædicare, niſi cui evidens miſſio ſuffragetur. Nulla extitit unquam hæretica ſecta ab iſta labe immunis, ſola Catholica Eccleſia per continuam Prælatorum miſſionem, qui perpetua, & perenni ſerie Petro aliiſque Chriſti Diſcipulis ſucceſſerunt, jure nititur ſuos mittendi toto Orbe veritatis Evangelicæ Prædicatores, & arcendi prohibendique à verbi miniſterio, quotquot ab Apoſtolica Sede profecta authoritate carent. Neque enim (ut Cypriani Carthaginenſis Epiſcopi & Chriſti martyris ad Cornelium Romanum Pontificem epiſtola 55. ſcribentibus verba uſurpem) *aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur; nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur.* Poſſem huc innumera ſanctorum Patrum Græcorum Latinorumque teſtimonia Solis lumine ſplendidiora congerere. Sufficit enim audire, quid doceat Paulus Apoſtolus de miſſionis in Eccleſiæ neceſſitate ſimul & autoritate. Dilertis quippe verbis omnem verum Dei cultum, & omnem ipſius invocationem atque ſalutem animarum æternam huic miſſioni refert acceptam: idque admirabili gradatione iſta confirmat Rom. 10. ℣. 13. & ſeqq. *Omnis quicumque invocaverit*

vocaverit nomen Domini, ſalvus erit. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audiverunt? Quomodo autem audient ſine prædicante? Quomodo vero prædicabunt niſi mittantur? Sed idem quoque Apoſtolus miſſionis legitimæ neceſſitatem ita urget, Hebr. 5. ℣. 4. & 5. *Nec quiſquam ſibi ſumit honorem; ſed qui à Deo vocatur tanquam Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum: Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Quinetiam Chriſtus ipſe & ſuam juxta & ſuorum Diſcipulorum miſſionem ſic aſtruit Joan. 20. ℣. 21. *Sic miſit me Pater, & ego mitto vos.* Et quia poſt abolitionem Moſaicæ legis ſola Chriſti miſſio (utpotè ad novam introducendam legem) extitit extraordinaria; idcircò judicavit neceſſe eſſe ſignis extraordinariis, multiſque ſtupendis miraculis ipſam ſtabilire: adeò ut iſtud aſſeverare non dubitarit Joan. 15. ℣. 24. *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.*

Can. LII. *Et ne Parochi ac Concionatores ſedulitatis ac laboris ſui fructum amittant, ſi plebs Sacra eorum & conciones audire refugiat, præfectis noſtris per loca ditionibus noſtris ſubjecta injungimus, ut tempore concionum & divinorum Officiorum otioſam turbam è tabernis, è foro & plateis exigant, & concionibus ac divinis Officiis intereſſe, niſi legitimis cauſis impeditos, debitis pœnis compellant.*

Regum Franciæ edictis pariter huic rei proviſum fuit: Comitiis namque Aurelianenſibus cunctis Judicibus injungitur, ut debitis pœnis inhibeant mercatus quoſcunque & nundinas fieri, nec non publicas choreas exerceri Dominicis feſtiſque diebus art. 23. Item ne circulatores, ſcurræ & moriones publica edant ſpectacula iiſdem horis, quibus Divina Officia Dominicis aut feſtis diebus in Eccleſia celebrantur, ibid. art. 24 Præterea vetantur acceſſus ad tabernas, ad ganeas, aleas, & pilæ luſus horis divino deſtinatis Officio, ibid. art. 25. Hæc eadem denuò prohibentur Blæſenſium Comitiorum regni art. 38.

Can. LV. *Presbyter verò qui veſpertinam compotationem uſque ad intempeſtam noctem produxerit, & manè heſternam adhuc crapulam eructans celebrare præſumpſerit, aut qui hoc ſacro miniſterio ad ſuperſtitiones abuti auſus fuerit; Prælati ſui arbitrio ſeverè puniatur.*

Can. LXI. *Quò Dei gloria in obſervatione divini cultus magis illuſtretur, & fidelium devotio minùs impediatur, diebus Dominicis & feſtivitatibus celebrioribus mercimonia, tripudia, ſaltationes, quas damnat Concilium Toletanum, & profana ſpectacula decernimus non permittenda. Simul etiam ludicra quædam à pietate aliena & theatris quàm templis aptiora cenſemus in Eccleſia non admittenda.* De ſaltationibus in diebus Dominicis & Feſtis S. Auguſtinus hæc ait in Pſalm. 91. *Sabbatum in præſenti tempore otio quodam temporaliter languido, & fluxo, & luxurioſo celebrant Judæi. Vacatio noſtra a malis operibus, vacatio illorum à bonis operibus eſt. Meliùs eſt enim arare quam ſaltare. Illi à bono opere vacant, ab opere nugatorio non vacant.* Idemque ſerm. de tempore 215. *Ne detrahendo, malè loquendo, & in Sanctis feſtivitatibus choros ducendo, cantica luxurioſa & turpia proferendo, de lingua ſua, unde debuerant Deum laudare, inde ſibi vulnera videantur infligere.*

3. Can. LXXIX. *Virginum Monialium velut imbecillioris ſexus continentiam & munire præſidiis & adjuvare opportunis auxiliis volentes, præſenti ſtatuto inhibemus, ne ſanctimoniales cujuſcunque Ordinis, quas votum ſub perpetua clauſura manendi aſtringit, quacunque de cauſa (niſi ſola inevitabili neceſſitate compulſæ, aut tali morbo infectæ, unde ex contagione aliis periculum imminerer) conſortium ſororum ſuarum relinquere, aut extra monaſterium prodire ullo modo præſumant. Viciſſim verò, quò minùs animi Deo dicatarum virginum pravis cupiditatibus tententur, aut à ſalutaribus meditationibus diſtrahantur; omnibus perſonis, ſive Eccleſiaſticis & regularibus, ſive laicis, præſertim viris, ſeriò interdicimus, ne in ipſa Monaſteria quarumcunque Monialium ſeu clauſuras, niſi ex neceſſaria cauſa, cum honeſto comitatu, & de manifeſto conſenſu Superioris, ad quem pertinet, introire audeant, alioqui huic noſtræ prohibitioni temere contravenientes, ſi Eccleſiaſtici ſint, ſuſpenſionis ab officio & beneficio; ſæculares, excommunicationis pœna percellantur.*

Sapienter decrevit Bonifacius Papa VIII. ut Moniales profeſſæ clauſuras Monaſterii egredi non poſſint, nec alii ad eas intrare, niſi cauſa legitima, ſimulque Superioris licentia interveniat. Simulque ſtatuit, ut locorum Ordinarii in ſubjectis ſibi Monaſteriis propria, in exemptis Apoſtolica autoritate clauſuram procurent. Quam conſtitutionem (quæ habetur in cap. periculoſo, de ſtatu Monach. in 6. Concilium Tridentinum renovat ſeſſ. 25. cap. 5. de regularibus.) Addens quibuſcunque contravenientibus excommunicationis ipſo facto incurrendæ pœnam.

4. Can. LXXX. *Paſtoribus etiam, & iis, qui curata beneficia obtinent, injungimus, ut Eccleſiis, in quibus per conſenſum Diœceſani inſtituti ſunt, nec tamen eiſdem per ſe præſunt, Vicarios idoneos & Canonicè inſtitutos præficiant, eiſque pro ſufficienti victu portionem congruam de proventibus Eccleſiæ aſſignent: nec ſic à ſe inſtitutos Vicarios ab eadem Vicaria amoveant, niſi ipſi jam actu Sacerdotes Eccleſias ſuas per ſeipſos regere velint; aut aliquam rationabilem amotionis cauſam contra Vicarium coram Diœceſano aut ejus Officiali probaverint.*

Hic tamen admonendus eſt lector, quòd quoties Vicaria quæpiam erecta eſt in titulum beneficii, nequaquam liberum eſt Rectori ad illam adminiſtrandam ſe ingerere per ſeipſum. His adde, plerùmque hujuſmodi Rectores non eſſe ad curam animarum ſatis idoneos.

Can. LXXXV. *Ad confuſionem & dehoneſtamentum Eccleſiaſtici Ordinis facit, ſicubi honorum diſcrimina tolluntur, nec ſuus cuique honor habetur. Unde ordinamus & decernimus, ut inferioris dignitatis Clericus ſeu Vicarius ſive Canonicus, Prælato ſuo ſive in aſſurgendo, ſive in aliis prærogativis reverentiam juxta conſuetudinem illius Eccleſiæ debitam ſubtrahens fructuum præbendæ ſubtractione ad tempus pro exceſſus qualitate puniatur. Quòd ſi ſimultate & animi arrogantia provectus in tali contemptu prælati ſui perſeveraverit, à reliquis confratribus velut inobediens & juramenti ſui immemor, à conſortio Eccleſiæ & omni fructuum perceptione amoveatur: non niſi de ipſius Epiſcopi conſenſu ad eamdem rurſus admittendus, ut diſcat poteſtatem ſuam ſupra ſe poſitam, velut Dei ordinationem agnoſcere & venerari.*

Can. LXXXIX. *Ne ex incuria aut negligentia, ſicut conſuevit, damna Eccleſiis accidant, Capitulis Metropolitanæ, Cathedralium, & Collegiatarum, aliarumque Eccleſiarum Rectoribus & Curatoribus mandato injungimus, ut ſingulis annis ſemel ad minimum, omnes Eccleſiarum res & ornatus inſpiciant, & in indice ſingula diligenter conſcribant, quo ſi quid indè deperierit, faciliùs deprehendi & ſarciri, & ratio ab his, quibus ea cura commiſſa eſt,*

eſt, expoſci & reddi queat. Eadem diligentia volumus & præcipimus, ut omnium Eccleſiarum prædia & reditus, tum communes, tum etiam ad ſingulas dignitates beneficia pertinentes, in libro ad id deputato exactiſſimè conſcribantur. Literæ verò originales cenſuum tam communium, quàm ad ſingula beneficia pertinentium, non apud ſingulos poſſeſſores relinqui; ſed in publica & bene munita cuſtodia (copiis earumdem extractis apud poſſeſſores retentis) aſſervari debent. Unde ſi occaſio exegerit depromi, & ſingulis perſonis ſub cautione redhibitionis permitti poterunt.

Can. XC. *Ut Eccleſiæ per Provinciam noſtram conſtitutæ à damnis, quæ nonnunquam ex infida procuratione accipiunt, in poſterum vindicentur, decernimus & ordinamus, ne poſthac ſolis laicis, ſed cum aliquot laicis cujuſque Eccleſiæ Rectori ſeu Plebano velut principali, officium fabricæ, ſeu procuratio Eccleſiæ committatur; ita tamen ne ipſi Eccleſiarum Rectores ſeu plebani, officio exactionis cenſuum, proventuum ſeu redituum, ſeu procurationis labore graventur: Tales etiam Eccleſiarum procuratores de pecuniis ſeu proventibus Eccleſiarum nihil in ſuum privatum uſum convertant; ſed omnia in Eccleſiæ utilitatem impendant, & de omnibus acceptis & expenſis debito tempore, ad minimum ſemel in anno, coram ipſo Plebano ſeu rectore Eccleſiæ & aliis ad hoc deputatis rationem conficiant. Volumus etiam, ad ſingulares Eccleſiarum ciſtas, in quibus literæ cenſuum, ſeu pecuniæ, & pretioſiores Eccleſiarum res aſſervantur, diverſas ſeras, & ad minimum duas fieri & ex clavibus ſemper unam apud Parochum ſeu rectorem Eccleſiæ relinqui & cuſtodiri: ſic ut tales ciſtæ non ab uno aliquo procuratore, nec unquam abſente Parocho, aut rectore Eccleſiæ poſſint aut debeant aperiri. Huic verò noſtræ conſtitutioni in Eccleſiarum fraudem non parentes ipſi Plebani Nobis aut Vicariis noſtris denuncient, debita monitione prævia excommunicandos.*

5. Can. XCI. *Ut ab inſtitutione ad Eccleſiaſtica beneficia omnem ambitionem omnemque ſimoniæ pravitatem præcidamus, præſenti ſtatuto ordinamus & decernimus, ut quicunque vel muneribus, vel pollicitationibus, ſeu quibuſcunque pactionibus unius aut plurium ſibi favorem conciliaverit, ut per eos ad beneficium ſive dignitatem qualemcunque (quatenus ad noſtram diſpoſitionem pertinent) promoveatur, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrat, & reddatur inhabilis, ne unquam ad tale beneficium ſeu dignitatem ampliùs eligi & aſſumi poſſit. Quòd ſi electus & aſſumptus poſtea fuerit deprehenſus tales donationes, promiſſiones ſeu pactiones feciſſe, talis beneficio ſic occupato privari & de dignitate deponi debet. Simili modo quicunque penſiones non legitimè aſſignatas aut dederint, aut receperint, aut alioqui illicitis modis beneficia aut dignitates occupaverint, pro exceſſuum qualitate puniri, & talibus beneficiis aut dignitatibus privari debent. Quæ ut arctiùs obſerventur, nullus in poſterum Clericus ad aliquod beneficium ſeu dignitatem admitti debet, niſi priùs juraverit, quòd in ejus adeptione nullam commiſerit ſimoniam, aut illicitam fecerit pactionem.*

De ſimonia in beneficio habetur 1. q. ferè per totam: & Concil. Tolet. VI. c. 3. & cap. cùm ſemper, de confeſſis: & totò ferè tit. ſimon. Denique Concilium Trident. ſeſſ. 24. cap. 14. de ref. omnes in re beneficiaria ſimoniacos, pœnis contra ſimoniacos editis à ſacris Canonibus, & variis ſummorum Pontificum conſtitutionibus, quas innovat, teneri decernit.

6. Can. XCIX. *Clerici aliunde advenientes nec in illis Ordinibus, quos jactant, miniſtrare permittantur, nec ad ulteriores Ordines promoveantur, niſi fide digno teſtimonio docuerint ſe eos Ordines, quos habere ſe aſſeverant, ritè & legitimè ſuſcepiſſe. Peregrini autem Sacerdotes ad Miſſarum celebrationes non admittantur, nec ultra menſem in aliquo Presbyterorum conſortio foveantur, niſi teſtimoniales literas ſuper vita, moribus & receſſu ab eo Epiſcopo, à quo receſſerunt, ſimiliter admiſſionis teſtimonium ejus Epiſcopi, ad cujus diœceſim ſe contulerunt, oſtendat.*

Vetat Apoſtolorum Canon ſine commendatitiis ἄνευ συστατικῶν quemquam extraneum, ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſive Diaconum ſuſcipi, can. 32. Huc pertinent Nicæni Concilii cap. 5. & Antiocheni can. 6. & 7. & Sardicen. cap. 19. Laodicenus cap. 41. prohibet Sacerdotibus & quibuſcunque Clericis peregrè ſine Canonicis literis proficiſci. Concilium Carthaginenſe tertium can. 28. ita ſciſcit: *Epiſcopi trans mare non proficiſcantur niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo ſua cujuſque provinciæ, ut ab eo præcipuè ſumere poſſint formatam.* Similiter decernitur c. fraternitati, de Cler. non reſid. *Clericum alterius diœceſis abſque commendatitiis literis ſui Epiſcopi non debes recipere, niſi pro eo receperis ab Apoſtolica Sede mandatum.* Poſtremò Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 16. *Nullus Clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui Ordinarii literis, ab ullo Epiſcopo ad Divina celebranda & Sacramenta adminiſtranda admittatur.* Plura, ſi lubet, require ſuperiùs ad ſecundum Sæculum in noſtra de formatis ſeu canonicis literis diſſertatione 7.

7. Can. CI. *Sortilegia, quæ ad injuriam ſacræ religionis noſtræ deteſtando malorum dæmonum commercio exercentur, omnibus Chriſtianis prohibenda; in Clericis verò omni pœnarum acerbitate coercenda cenſemus: proinde Clericum ſortilegum protinus ab omni functione Eccleſiaſtica & Ordine removendum, & excommunicationis ſententia cenſemus alligandum: à qua niſi in articulo mortis à nemine quàm à ſuo Diœceſano, aut ſummo Pontifice, ſeu Legato ejus ad id poteſtatem habente abſolvi debet. Et ſi incorrigibilis eſſe perſpexerit, ad monaſterium arctum pro agenda pœnitentia detrudatur, aut prorſus abjiciatur. Laici verò ab hac arte execrabili publicatione bonorum ſuorum, aut pertinacia eorum exigente, perpetua captivitate, aut graviore etiam animadverſione coerceri debent.*

Illud verbum *prorſus abjiciatur*, hoc loco degradationem ſignificat. De qua pœna intelligi quoque debet canon Laodicenus 36. quo jubentur Sacerdotes & quilibet clerici magi & incantatores & amuletorum, τῶν φυλακτηρίων, opifices ab Eccleſia projici, ῥίπτεσθαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Cùm enim canon iſte Moguntinus ſupra pœnam ſuſpenſionis, privationis & excommunicationis, quam pronunciarat, adjungat aliquid gravius, ſi reus in contumacia perſiſtat, iſta gravior pœna debet eſſe à prioribus jam declaratis diſtincta. Nec verò tantummodò in clericos magos, ſed etiam in eos, qui magos ipſos conſuluerunt, depoſitionis & in monaſterium ad pœnitentiam delicti condemnationis pœnam ingerit Concilium Toletanum IV. can. 28. citatus in Decreto Gratiani, c. ſi quis Epiſcopus, 26. qu. 5.

CONCILIUM TREVERENSE anni 1549.

1. ANno 1549. ſedente ad clavum Apoſtolicæ Eccleſiæ Paulo III. Joannes Treverorum Archiepiſcopus & Princeps, Germanici Imperii Elector, Synodum hanc provincialem celebravit. In hac in primis jactum eſt ſtabile ac inconcuſſum fundamentum Chriſti oraculo conſir-

confirmatum & conſtitutum ſupra firmiſſimam petram, quando Petro Apoſtolorum Apici & Coryphæo traditis regni cæleſtis clavibus ſuam Eccleſiam ædificavit, adverſus quam portæ inferi (falſa ſcilicet dogmata) nunquam eſſent prævaliture: Romanæ ſcilicet Cathedræ fides, quam Petrus & Paulus ſanguine ſuo conſecrarunt, & per traditionem nunquam intermiſſam, nec unquam juxta Chriſti ſtabilem promiſſionem intermittendam ad nos tranſmiſerunt, atteſtante Autore & fidei Eccleſiæ Conſummatore Chriſto Jeſu, ſe cum eadem Eccleſia indivulsè permanſurum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.

2. Inde progreditur ſacra Synodus ad commendandam in Verbi Divini & Sacramentorum miniſterio neceſſariam miſſionem; qua nota omnes hæreſes deſtituuntur, & ab orthodoxa Eccleſia certiſſimè diſcernuntur, adeò ut nec ipſe Sponſus & Fundator Eccleſiæ prædicaverit, niſi accepta ab æterno Patre miſſione, quam innumeris ſignis ac miraculis, & veterum Prophetarum oraculis, ac perſpicuis prædictionibus quaſi ſigillis confirmavit. In cujus perſona ſic loquitur Iſaias cap. 61. *Spiritus Domini ſuper me, eò quòd unxerit me, ad evangelizandum pauperibus miſit me.* Quod verò ſpectat ad Sacramentorum diſpenſationem, cæteraque Pontificia, non ſine miſſione Chriſtus eadem præſtitit, ut præclarè Paulus atteſtatur Hebr. 5. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron; ſic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret; ſed qui loquutus eſt ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te; quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Idemque Apoſtolus Rom. 10. per pulcherrimam gradationem ſalutis noſtræ ſummam ad miſſionem prædicantium reducit dicens: *Omnis quicunque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, niſi mittantur?* At verò hæreticis omnibus illud commune eſt cum falſis prophetis, quod expoſtulat Deus Jeremiæ 23. n. 21. *Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant, non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.* Quamobrem ſtatuit hæc Synodus.

Proinde Nos Evangelicæ & Apoſtolicæ regulæ innitentes ſtatuimus & præcipimus, ne quiſquam poſthac etiam quamcumque religionem profeſſus, publicè prædicare præſumat, niſi ab Epiſcopo ordinario, vel ejus Vicario admiſſus fuerit. Et ſi quis etiam religioſus Apoſtolicæ Sedis privilegio nitatur, tenebitur Nobis aut Vicariis noſtris de hoc fidem legitimam facere. Laicis verò prorſus interdicimus, ne prædicandi officium uſurpent, aut occulta conventicula faciant. Omnes verò & ſingulos, aliter quàm præmiſſum eſt, publicè vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumentes, præſentis ſtatuti rigore excommunicationis vinculo innodamus, & excommunicatos declarari publicè mandamus: & niſi reſipuerint, aliàs competenti pœna à Nobis aut noſtris Suffraganeis, vel locorum Ordinariis plectendi ſunt.

Inviſe ſuperiùs Concilii Moguntini hoc ipſo an. 1549. initi canonem 49. cum ibi annotatis.

3. Can. V. *Deus etſi ſpiritus ſit, non tamen internis tantùm effectibus fidei, ſpei & charitatis, verùm etiam externis actibus colendus & adorandus eſt: ut cor & caro exultent in Deum vivum. Eſt enim externus cultus ſignum ac manifeſtatio quædam cultus interni; Qualis eſt laus communis & orationes publicæ, quæ per Eccleſiæ miniſtros, ex perſona totius populi fidelis Deo offeruntur, quò alii quoque (quatenus per ipſarum occupationes licet) ad laudes Dei & gratiarum actiones excitentur. Neque enim Eccleſiaſticæ melodiæ ſua deeſt energia. Id quod Auguſtinus teſtatur, referens Ambroſium Mediolani cantum inſtituiſſe Eccleſiaſticum, ſecundùm morem Eccleſiarum Orientalium lib. 8. confeſſionum c. 7. Eumque cultum celebrari cœptum magno ſtudio fratrum Hymnos & Pſalmos canentium, quem etiam cæteræ Eccleſiæ imitatæ ſunt: ſed & ipſe Auguſtinus, quantum Eccleſiaſticis fuerit cantibus affectus, his verbis teſtatur c. 6. Quantum flevi Domine in hymnis & canticis tuis, ſuaveſonantis Eccleſiæ vocibus acriter commotus? Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & ex ea æſtuabat affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & mihi benè erat cum illis. Et rursùs: Cùm reminiſcor, inquit, lacrymas, quas in primordio fidei meæ fudi ad cantus Eccleſiæ, & nunc quoque commoveor, non cantu, ſed rebus, quæ cantantur, cum liquida voce & convenientiſſima modulatione, magnam hujus inſtituti utilitatem rurſum agnoſco, magiſque adducor conſuetudinem approbare in Eccleſia, ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis aſſurgat. Hæc cùm ita ſe habeant: hortamur omnes & ſingulos Clericos, ut omnes pariter convenienti modulatione, conſona denique voce debitum DEO cultum nocturnum & diurnum devotè & religioſè exhibeant & exequantur eo modo, his ritibus & ceremoniis, quibus hactenus uſa eſt Eccleſia, & ut à ſanctis Patribus eſt traditus, atque à Majoribus noſtris obſervatus.*

4. Can. VI. *Quicunque tempore, quo Divina Officia peraguntur, ſpeciali in Eccleſia, vel circa eam deambulare, ſimul & otioſis fabulis vacare comperti fuerint, tanquam abſentes pro die illo habeantur. Et ſi ſemel admoniti non deſtiterint, ſed pertinaces fuerint, graviorem ſubeant pœnam arbitrio Prælatorum, aut vices eorum gerentium, infligendam. Quos & ipſos hortamur, imò eis diſtrictè injungimus, præſertim in Metropolitana Eccleſia noſtra Treverenſi, & in Cathedralibus Suffraganeorum noſtrorum tanquam inſignioribus & frequentioribus Eccleſiis, ut nulla ratione patiantur Divina Officia quorumcunque colloquiorum, confabulationum, deambulationum, aut canum, avium, morionum, & ſimilium ſtrepitu, garritu, & latratu, ſive à laicis perturbari, aut irreverentia affici. Sed nec ipſi Prælati, quorum maximè intereſt removere ſcandala, atque ea quæ verbis imperant, facto & exemplo confirmare, in eis ſeſe culpabiles reddant, neque in correctione ſubditorum negligentes ſe exhibeant. Et quòd nullus in peccatis excuſationi locus relinquatur, præſentis decreti tenore in irritum revocamus & annihilamus omnia ſtatuta, ordinationes, conſuetudines & privilegia exemptorum quibuſcumque Eccleſiis, militiis, hoſpitalibus, locis, & monaſteriis quorumcumque Ordinum, quacumque autoritate qualitercumque conceſſa, quæ reformationi prædictorum abuſuum, & correctioni perverſorum morum adverſantur, aut in more ſunt, ut contra perſonas & loca prædictarum Eccleſiarum, Ordinum, domorum, militiarum, hoſpitalium, monaſteriorum ſine omni exceptione ad correctionem ſive emendationem procedi non poſſit aut valeat: Cujus executio in caſu negligentiæ à Capitulis ad Prælatos, & Prælatorum negligentia intercedente, ad Officiales vel Vicarios locorum, aut eorum Superiores devolvantur.*

5. Can. XI. *Religioſos varii nominis & regulæ, ſimul & pia loca, quæ ſancta Romana Eccleſia*

benigno favore ſemper proſequuta, ſpecialibus gratiis, privilegiis, immunitatibus & exemptionibus decoravit: ea omnia Nos per Noſtram Diœceſim & Provinciam Noſtram Treverenſem nullatenus imminuere, ſed magis illibata conſervare, & quatenus aliorum jure ſalvo poſſumus, augere & extendere in votis habemus & intendimus. Sed ita, ne ſub ovina pelle gregem Dominicum truculentia lupi rapacis invadat, & ſub pietatis imagine virus hæreticæ pravitatis obrepat, & ſub prætextu converſationis Evangelicæ ſpiritus malignus illudat. Cujus rei gratia (præter ſingulorum Ordinum ab Eccleſia receptorum Conſtitutiones regulares, quas tanquam ſalutares ab omnibus & ſingulis, prout illos reſpectivè concernunt, obſervari mandamus) varii canones editi ſunt, à quibus (quod dolenter referimus) ſi non ab omnibus neque in omnibus, à pleriſque tamen & multis declinatur, non ſolùm in propriæ ſalutis diſcrimen, ſed & in religionis opprobrium, & plurimorum fidelium ſcandalum; ſed & in illius, cui ſuam integritatem ſpontanea voluntate devoverunt, gravem offenſam. Quapropter quæ in iis ab Eccleſia & prædeceſſoribus noſtris ſanctè & canonicè ſtatuta ſunt, ut inviolabiliter obſerventur, ſeriò mandamus & præcipimus.

6. Et inter cæteros abuſus reformandos curent Prælati, Abbates, Priores, Guardiani, ſimul & monaſteriorum Viſitatores, & alii quocunque titulo nominentur, ne aliquis ante decimum quintum annum ad probationis annum admittatur. Item ne quis probationis anno non completo ad profeſſionem recipiatur. Item receptis ſic præceptores idonei deputentur, qui eos in regulari obſervantia & Divinis Officiis, non minùs quàm in literis, & è converſo inſtituant & forment. Ad ſacros Ordines ſuſcipiendos non niſi ætate & ſcientia ſufficientes præſentent. Item idonei ad juſſum Superioris ſui, excuſatione legitima ceſſante, ſe faciant promoveri. Quodque gratis ſinguli ad profeſſionem recipiantur, nullo accepto pretio neque aliqua facta conventione, & ne hæc ſub paupertatis prætextu pallientur, diſtrictè inhibemus.

7. Non patiantur Abbates, Priores, Abbatiſſæ, aut Prioriſſæ, ut ſuorum monaſteriorum Monachi aut Moniales, honeſtatis habenis & monachali modeſtia laxatis, impudenter ſe ſæcularibus negotiis involvant, aut extra monaſteriorum ſepta deambulent, vagentur, & diſcurrant; & ſi qua inevitabilis neceſſitas intercedat, quòd tunc nullus egrediatur, niſi honeſta ſubſit cauſa. Et tunc non niſi de expreſſa licentia Superioris, & cum habitu decenti, & honeſto ſocio. Cæteris canonibus de veſtitu, cibo, peculio, officio, capitulis, viſitatoribus, & correctione Monachorum promulgatis, in ſuo robore permanentibus; volumus, ut omnes Abbates, Priores ac Superiores regulares diligenter tales obſervari procurent, quod eis diſtrictè præcipiendo injungimus.

8. Moniales verò, quarum ſexus fragilior eſt, nulla ratione vel cauſa, niſi tanta & talis ſit, quòd omninò notoriè excuſet, monaſteria ſua egredi facultatem non habeant: ſed & tunc non niſi cum honeſto & decenti habitu, & ſociatæ egrediantur; idque de expreſſa licentia Epiſcopi, Abbatis, Viſitatoris, aut ab iis poteſtatem habentis; quam à patre Confeſſore pro tempore exiſtenti concedi prohibemus.

9. Nulli prorſus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ, niſi rationabilis & manifeſta cauſa ſubſit, ac tunc ſpeciali licentia illius, ad quem ſpectat conceſſio, petita & obtenta, acceſſus vel ingreſſus ad Moniales pateat. Et quæ de clauſura in regularibus Ordinum conſtitutionibus mandantur, omninò & illibatè teneantur, & obſerventur: ut ſic à publicis & mundanis conſpectibus ſeparatæ ſervire Deo liberiùs valeant, & ſublata laſciviendi opportunitate, corda & corpora ſua in omni ſanctimonia diligentiùs cuſtodire poſſint. Prohibemus inſuper diſtrictè, ne Moniales Ordinem aliquem profeſſæ, Confeſſarium habeant alium quàm ejuſdem Ordinis & regulæ. Religioſi omnium Ordinum, ut ſiniſtræ ſuſpicionis etiam tollatur occaſio, quaſcunque mulieres & religioſas & ſervientes Deo, in ambitum ſeu periodum monaſterii recipere, aut introducere nullatenus præſumant.

10. Religioſi convivia ſæcularium non frequentent, ſed nec facilè illos ad cœnobia invitent, niſi neceſſitas & honeſtas ad Superiorum dictamen id ſuadeant. Religioſi menſam non nimiùm lautam aut ſumptuoſam, neque deliciis ad luxum exquiſitis redundantem habeant: quam à benedictione auſpicari, ſacræ lectionis paſtu fovere, hymno & gratiarum actione abſolvere convenit. Interim à longo accubitu, comeſſationibus fœdis, compotandi ſtudio, à crapula & ebrietate omninò abſtineant.

11. Religioſi, ut omnibus bono exemplo, nullis verò quantum in ipſis erit, offendiculo ſint, honeſto prædeceſſorum ſuorum more, non nudis byrrhis aut pileis, ſed capitibus cucullo tectis, in publico incedant. Et nullatenus ad balnea promiſcua, aut alia loca publica intrent, ſed nec ad nuptias, aut nuptiarum convivia vadant; neque pueros de ſacro Baptiſmatis fonte per ſe vel ſuffectas perſonas ſuſcipere præſumant.

12. Inſuper ſtatuimus, imò Patrum antiquorum canones renovando mandamus, quòd nullus Monachorum pro lucro terreno de Monaſterio ſuo exigere, nefandiſſimo auſu, aut ſæcularibus negotiis ſeſe immiſcere præſumat. Itaque religioſos à curtibus monaſteriorum ſuorum ad monaſteria revocari, & curtes per fideles laicos ſeu præbendarios adminiſtrari jubemus. Inſuper mendicantium Ordinum Prælati omninò provideant: ne poſthac terminarii eleemoſynarum partem quovis modo ſibi vendicent, ſed eas colligentes cum honeſtate morum, Dei habito timore, omni ſcandalo ſemoto, integram ad conventum & in communione conferre & præſentare, ad evitandam proprietatis notam ſtudeant.

13. Can. XII. Præterea inhibemus hac noſtra Synodali conſtitutione, ne quis aliquam Religionem profeſſus, Eccleſiarum Parochialium gubernacula, & curam ſuſcipiat, niſi de noſtra vel Ordinariorum admiſſione, ſubſiſtente cauſa legitima, & Superiorum ſuorum voluntate & licentia obtenta: ita tamen quòd per ſuos Superiores revocari poſſint, ac revocati humiliter obedire teneantur. Et ſi qui hactenus aliter admiſſi ſunt, vel aſſumpti; volumus & jubemus per Officiales noſtros in civitate ac Diœceſi Treverenſi & per Suffraganeos noſtros eorumdemque Vicarios per

totam Provinciam Treverenſem ad Superiores illorum remitti, ut dignas dent temeritatis ſuæ pœnas. Eccleſias verò Monaſteriis unitas vel incorporatas, ſi non tanta intercapedine diſtant, quin religioſi earumdem curam habituri in communis vitæ regulari obſervantia & obedientia degere poſſint, per hujuſmodi religioſos provideri & regi, modò idonei ſint, permittimus. Si verò Vicarios alios, ſive in propinquis, ſive in diſtantibus Parochiis, perpetuos vel amovibiles pro arbitrio ſuo conſtituere velint, hæc non præſumant, niſi per Nos, noſtros Suffraganeos & Officiales noſtros & Vicarios tanquam habiles & idonei reperti & admiſſi fuerint. De caſibus verò nobis reſervatis hoc ſtatuimus, ne quis eorum deciſionem ſibi arroget, niſi à Nobis ſpecialiter ſibi commiſſum fuerit.

Sciendum, eſt quatenus Ordinariorum poteſtas & juriſdictio in exemptos regulares protendatur, & quibus finibus per horum privilegia circumſcribatur, ne ſcilicet Epiſcopi, eorumvè Generales Vicarii, plus quàm ſibi jure licet, aggrediantur, neve ex oppoſito ſuo deſint corrigendi officio in iis, quæ ſuæ ſunt poteſtatis. Certum eſt in primis, non tantùm poſſe, verùm etiam ex officio debere Regularium Eccleſias viſitare, atque ſuper his decernere, atque ordinare quæcunque reparatione atque reformatione indigent, ſi Eccleſiæ ſint Parochiales. Concilium Triden. ſeſſ. 7. c. 7. de reſor. ſancit, Ordinarios etiam generaliter poſſe quaſcunque Eccleſias, quæ ſunt intra Diœceſim, quomodolibet exemptas, tametſi non Parochiales, ſingulis annis viſitare, & quæ in eis reparatione indigent, juridicè ordinare, appellationibus, privilegiis, conſuetudinibus & inhibitionibus penitùs excluſis ibid. cap. 8. Poſſunt quoque Ordinarii tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati corrigere & punire Regularium delicta extra monaſterium commiſſa; ſeſſ. 6. c. 3. de reſor. Et poſſunt interdicere prædicationem cuicunque Regulari, qui etiam in propria, vel aliena exempta Eccleſia errores aut ſcandala diſſeminaverit in populum. Quòd ſi hæreſes prædicaverit, poteſt Epiſcopus eadem autoritate contra ipſum ut in cauſa criminis procedere, etiamſi prædicator generali vel ſpeciali privilegio ſe prætendat exemptum, ſeſſ. 5. §. ſi verò. Regulares exempti, præter licentiam à proprio regulari Prælato obtentam, debent ſe perſonaliter coram Epiſcopo præſentare, & ab eo benedictionem petere tenentur, antequam prædicare incipiant. In Eccleſiis verò, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, ultrà licentiam ſuorum Superiorum, tenentur Epiſcopi quoque petere licentiam, ſine qua ipſi in Eccleſiis non ſuorum Ordinum nullo modo prædicare poſſunt. Ibid. §. ſi quæ verò. Regulares exempti in ſpectantibus clauſuram ſibi ſubjectarum Monialium ſubjiciuntur Epiſcoporum autoritati, tam ex diſpoſitione veteris juris communis, c. periculoſo, de ſtatu Regular. in 6. quàm ex præſcripto Concilii Tridentini ſeſſ. 25. de Regular. c. 5. Quibus Bulla Gregorii XV. incipiens: *Inſcrutabili*, adjungit, exemptos tam ſæculares quàm regulares, ſi deliquerint contra clauſuram, aut circa perſonas intra ſepta clauſuræ degentes, vel circa bonorum monaſterii adminiſtrationem, ab Epiſcopo loci tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato puniri poſſe. Edictum etiam Caroli IX. Januarii menſis anni 1564. ſubmittit etiam Epiſcoporum juriſdictioni Monialium clauſuram, ut ejus obſervationi provideant per cenſuras Eccleſiaſticas, invocato etiam, ubi opus erit, brachii ſæcularis auxilio, nulla obſtante quacunque appellatione. Edicitque, ne ulla Monialis profeſſa egrediatur, niſi de licentia & approbatione Epiſcopi. Sunt & alia plura ſcitu digna circa Ordinariorum erga exemptos Regul. poteſtatem, enumerata in præfata Gregorii XV. Bulla: ſed longè plura fuſiùs à nobis pertractata in noſtro Opere de theoria & praxi Canonici Juris lib. 1. cap. 10. & 11. præſertim circa dependentiam Regularium ab Ordinariis in materia confeſſionum perſonarum ſæcularium, & ordinationes per loci Epiſcopum, aut hujus in ſcriptis permiſſionem. Quæ etiam de re decernitur à Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 15. & ſeſſ. 25. c. 11. de Regular.

14. Can. XIX. Præſcribitur canone iſto lex de vita & honeſtate Clericorum, ut ſe irreprehenſibiles præſtent ad Eccleſiæ, cujus miniſtri ſunt, ornatum & ædificationem: ſintque non ſolùm à gravibus criminibus, ſimonia, concubinatu, ſortilegio, crapula & ebrietate, atque uſuris prorſus alieni; ſed virtutibus, quas eis Canones ſacri & generalia Concilia præſcribunt, effulgere ſtudeant. Sacroſanctum Tridentinum Concilium ſeſſ. 22. cap. 1. de refor. *Sic decet* (inquit) *omnino Clericos in ſortem Domini vocatos vitam moreſque ſuos omnes componere, ut habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, aliiſque omnibus rebus, nil niſi grave, moderatum, ac religioſum præſeferant: Levia etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.* (Et paucis interjectis ſic proſequitur:) *Statuit ſancta Synodus, ut quæ aliàs à Summis Pontificibus & à ſacris Conciliis de Clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrinaque retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, aleis luſibus, ac quibuſcunque criminibus, necnon ſæcularibus negotiis fugiendis copioſè ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem impoſterum iiſdem pœnis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis obſerventur; nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat.* De habitu, quæ prima res eſt, quam Tridentini Patres iſto decreto commemorant, quippe quæ ſe primùm in aſpectum offert, primùmque exhibet protinus morum judicium, Aquiſgranenſe Concilium anni 816. tempore Ludovici Pii egregiè admonet can. 124. *Ut humilitatem, quam corde geſtant, actu, habitu, inceſſu, ipſa etiam equitatione religioſiſſimè demonſtrent; pluſque velint ſancta converſatione, eximiiſque moribus, quam ornatu veſtium fulgere. Si enim merè conjugatorum in ſe ornandis, nitore veſtium phaleriſque equorum cæteriſque humanæ vanitatis rebus abuſi fuerint; in quo eorum converſatio à laicorum diſtare videbitur? Non enim ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus; id eſt, nec plus juſto cultior veſtis, nec inſolita atque deformis. Quia in utroque illorum, aut elationis, aut certè ſimulationis (id eſt hypocriſis) noxa pateſcet.* De fœdiſſimo autem Clericorum Deo conſecratorum crimine coercendo, quas conſtituerat pœnas Concilium Baſileenſe ſuo loco ſuperiùs relatum, quaſque in Concordato Bononienſi approbaverat Concilium Lateranenſe ſub Leone Papa X. renovavit Synodus Tridentina ſeſſ. 25. cap. 14. quod ſuo loco integrum referetur.

CONCILIUM TRIDENTINUM

Generale ac œcumenicum, exorſum anno Chriſti 1545.

I. Quod labefactatæ violenterque per hæreſes concuſſæ Dei Eccleſiæ, quod dilapſis in deteriora Catholicam fidem profitentium moribus, quod reparandis reipublicæ Chriſtianæ ruinis & peſſumdatæ ſacræ diſciplinæ inſtaurandæ perneceſſarium erat, quod omnium proborum votis erat optatiſſimum, quod ipſi hoſtes Eccleſiæ impenſè expetere ſe fingebant, nec tamen futurum exiſtimabant, quinetiam abhorrebant & averſabantur, quamvis inſolenter ut id fieret provocarent, felix ille tandem annus obtigit milleſimus quingenteſimus quadrageſimus quintus, fauſtuſque ille dies Iduum Decembris Orbi terrarum illuxit, qui celeberrimæ ſimulque ſaluberrimæ Tridentinæ Synodo initium dedit, quam biennio antè Paulus III. Pontifex Maximus ſacro edicto indixerat die undecimo Calendas Junii anno 1542. qui Pontificatus ſui octavus fuit. Prima ſeſſio celebrata eſt die 13. Decembris anno 1545. indictione 3. præſidentibus Joanne Maria de Monte, Marcello Cervino, & Reginaldo Polo S. R. E. Cardinalibus. Nomina Prælatorum qui adfuerunt, cenſita ſunt, lectaque ad eos admonitio Legatorum Apoſtolicorum. Seſſione II. anno 1546. edita ſunt Concilii præliminaria die Januarii 7. Seſſione III. die 4. Fe-

Februarii, propoſitum confirmatumque eſt fidei Symbolum. Seſſ. deinde IV. die 8. Aprilis promulgatum eſt de Canonicis Scripturis decretum. Seſſione V. die 17. Junii, editum eſt de peccato originali decretum, & capita quædam de reformatione. Seſſio VI. die 13. Januarii an. 1547. verſata eſt circa canones de juſtificatione. Seſſione VII. die 3. Martii edita ſunt decreta de Sacramentis in genere, ſpecialiterque de Baptiſmo, & de Confirmatione, actumque de transferendo propter ingruentem peſtem Concilio. Inde ſeſſione IX. Patres Bononiæ conſederunt, ibique decreta eſt prorogatio, quæ iterata eſt ſeſſion. X. & XI.

2. Sub Julio Papa III. edita eſt Bulla reſumptionis Concilii Tridentini 18. Calendas Decembris anno 1550. Itemque mandatum ad Legatos Marcellum Cardinalem, Sebaſtianum Pighium Archiepiſcopum Sipontinum, & Aloiſium Lipomanum Epiſcopum Veronenſem, in reductione Concilii apud Tridentum Seſſione XII. die 1. Septembris anni 1551. decreta eſt prorogatio. Seſſione verò XIII. die 11. Octobris actum eſt decretum de ſantiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, & expeditus eſt proteſtantibus ſalvus conductus. Seſſio XVI. die 25. Novembris 1551. verſata eſt circa ſacramentum Pænitentiæ primùm; deinde circa ſacramentum Extremæ-Unctionis. In XV. Seſſione, 25. Januarii anni 1552. decreta eſt prorogatio Synodi. Et Seſſ. XVI. die 28. Aprilis decreta eſt ejuſdem ſuſpenſio, bellorum inſurgentium occaſione.

3. Sub Pio quarto Pontifice, Bulla celebrationis Concilii 3. Kalen. Decembris anno 1560. Breve Pii quarti ſuper ordine ſedendi in Concilio non habita ratione dignitatis Primatialis cum declaratione Legatorum ſuper illo decreto. XVII. ſeſſio die 18. Januarii an. 1562 in qua emanavit decretum de celebrando Concilio, & indictio futuræ ſeſſionis. Seſſio XVIII. die 26. Februarii ejuſdem anni 1562. in qua decretum de librorum delectu, & omnibus ad Concilium publica fide invitandis, cum ſalvo conductu conceſſo Germanicæ nationi, & ejus extenſione ad alias nationes. In ſeſſione XIX. die 14. Maii decreta eſt Synodi ſacræ prorogatio. Seſſione XX. decreta iterum prorogatio. Seſſione XXI. die 16. Julii, agitata eſt doctrina de Communione ſub utraque ſpecie. Seſſione XXII. die 17. Septembris excuſſa eſt doctrina de ſacrificio Miſſæ, & decretum ſuper petitione conceſſionis calicis. Seſſione XXIII. die 15. Januarii anni 1563. actum eſt de Ordinis ſacramento, Seſſione deinde XXIV. die 11. Novembris ejuſdem anni 1563. tractatum eſt de ſacramento Matrimonii. Seſſione XXV. eademque ultima, die 3. Decembris ejuſdem anni, decretum eſt de Purgatorio, de invocatione, veneratione, reliquiis Sanctorum, & ſacris Imaginibus. Item de Regularibus & monialibus. In proſequutione ſeſſionis die ſequenti 4. Decembris, decretum fuit de Indulgentiis, de ciborum delectu, de Jejuniis, de diebus feſtis, de indice librorum, Catechiſmo, Breviario, & Miſſali, de loco Oratorum, de recipiendis & obſervandis decretis Concilii, quæ ſub Paulo & Julio ſtatuta definitaque ſunt, de terminando ſacro Concilio, ejuſque confirmatione a ſummo Pontifice efflagitanda, cum acclamatione Patrum in fine Concilii: quibus præivit Cardinalis a Lotharingia. Poſtremò edictum confirmationis ſacroſancti Concilii, publicatum Romæ 7. Kalendas Feb. anno 1564. Univerſus Clerus Gallicanus in Provincialibus quæ paſſim tota Gallia poſtea coacta ſunt Conciliis, atque in Generalibus ſacri Cleri Comitiis ſacroſancti hujus Synodi decreta ita complexus eſt, ut nefas ſit eis refragari.

4. Antonius Filiolus Ganapo oriundus Bojorum oppido tractum illum incolentium, qui nunc in Gallia Borbonii vocitantur, qui inter primos qui ab initio Tridentum conceſſerunt (erat autem Aquiſextienſium Archiepiſcopus) vir Theologiæ rerumque Eccleſiaſticarum peritiſſimus, ideoque ab Apoſtolicis Legatis cæteriſque Patribus electus, ut particularibus congregationibus præeſſet, in quibus maturo judicio quæſtiones omnes diſcutiebantur ac elucidabantur, antequam a plenario Concilio definirentur. Huic debemus multarum deliberationum peritiam ſcriptis ab eodem conſignatam, quæ in Archiepiſcopali archivio Aquenſi recondita ſervantur, quorum etiam mentio eſt apud Henricum Spondanum Apamiarum Epiſcopum in ſupplemento ad annales Baronii, & apud Cardinalem Palavicinum in hiſtoria, quam edidit ampliſſimam iſtius Concilii. Poſt multas ſacræ Synodi remoras ac dilationes Paulus Pontifex ultimam ac peremptoriam aſſignaverat Dominicam tertiam Adventus, quæ occurrebat die 13. Decembris anni 1545. Galliarum Rex Franciſcus ad Concilium ſuos deſtinaverat Oratores Claudium Durfé Foreſiorum Præfectum, Jacobum de Ligneriis in Curia Pariſienſi tertiæ Judicum decuriæ Præſidem, ac Petrum Daneſium Suzennatum præpoſitum, Rex tamen admonitus a Gallicanis Tridenti verſantibus Prælatis exiguam eſſe Concilii generalis ſpem, illos omnes ſuis literis revocaverat. Quod moleſtè ferentes Apoſtolici Legati, quaſi eſſet indicium non probari Regi Concilium, omnem adhibuere ad illos retinendos conatum. Hic tamen in re perplexa pacuit modus, ut cæteris Tridenti perſiſtentibus ad uſque ſecundam regiæ voluntatis, quam præſtolabantur, ſignificationem, ſolus Redonenſis Epiſcopus ad Regem rediret, cui fidem faceret res Concilii in meliori ſtatu verſari quàm ipſi perſuaſum fuiſſet. Quod ipſum Concilium Regi placuit, reverſuſque Tridentum fuit Redonenſis Antiſtes cum mandatis ad Gallicanos ut Synodum proſequerentur

5. Idibus itaque Decembris publicatis toto Chriſtiano Orbe ſupplicationibus, & Jubilæo univerſali, ad opem divini Numinis pro Concilio implorandam, exorſum ipſum fuit a Pontificiis Legatis, una cum quatuor Archiepiſcopis, & viginti duobus Epiſcopis Pontificali habitu ornatis. Aderant Ordinum regularium Generales, aliique plerique Doctores tum ſeculares tum regulares. Cardinalis de Monte primus Legatorum ſolemnem celebravit Miſſam in Cathedrali, ſancto Vigilio Tridentinæ civitatis Epiſcopo & Martyri dedicata, ibidemque Cornelius Muſſus Ordinis Minorum Bitontinus Epiſcopus eloquentiſſimam è ſuggeſto habuit ad Patres Concilii orationem. Deinde mandato Legatorum alta voce lecta eſt exhortatoria ad Patres admonitio. Lectæ quoque fuerunt bullæ Pontificiæ præſens Concilium concernentes. Iteratiſque novis ad Deum ſupplicationibus, Cardinalis de Monte percontatus eſt a Patribus, placeretne ad laudem & gloriam ſanctæ & individuæ Trinitatis decernere & declarare ſanctum Tridentinum & generale Concilium incipere, inceptumque eſſe? Cumque omnes placere reſpondiſſent. Confeſtim ſubjunxit, num ob celebritatem proximam Nativitati Domini aliaſque feſtivitates labentis & incipientis anni placeret proximam futuram ſeſſionem habendam eſſe die ſeptima Januarii anni proximè ſequentis? Reſponderunt iidem placere. Tunc demum dicto Hymno *Te Deum laudamus*, omnes ordine receſſerunt.

6. Secunda ſeſſione, poſt ſolemnem Miſſam & ſermonem, conſuetaſque preces, lectum eſt de ſuggeſtu decretum de modo vivendi ab omnibus & ſingulis Concilii Patribus, quandiu ipſum duraret, obſervando, quotidiana ſcilicet Miſſæ auditione, ſacramentorum frequentia, Miſſa ab iis qui Presbyterii conſecratione inſigniti eſſent, quolibet ſaltem die Dominico celebranda, de jejunii ſingulis ſextis feriis obſervatione, eleemoſynarum erogatione, de quotidianis precibus ad Deum dirigendis, pro pace Principum & Eccleſiæ unitate, de præſtandis frugalis vitæ, in verbis & omni actu & modeſtia morum, laudabilibus exemplis, & ut in refectionibus ſuis Scripturarum lectionem admiſcerent. Prætereaque ut in ipſa Synodo ac ſententiis dicendis nemo immodeſtis vocibus perſtreperet, aut vaniis & obſtinatis diſceptationibus contenderet, ſed ſinguli modeſtè atque pacificè ſua ſenſa proferrent. Cautum denique fuit, ſi fortè contingeret aliquos debito loco non ſedere, aut ſententiam non ſuo ordine dicere, nulli propterea præjudicium inde naſci, aut novum jus acquiri.

7. Quæ ſequutæ ſunt Seſſiones, quotidianis adventantium Prælatorum acceſsionibus augebantur. Seſsione III. juxta veterum Conciliorum ritum propoſitum fuit fidei Symbolum, quale in Miſsis concini ſolet. Seſsione IV. editum fuit decretum de canonicis Scripturis, quarum eſt attextus index utriuſque Teſtamenti: prolatum anathema fuit in eos, qui aut aliquem ex his libris, aut eorum aliquam partem de ſacro canone demerent. Definitumque eſt ſacras traditiones, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, continua ſucceſsione ab Eccleſia receptas, tanquam a Spiritu ſancto inſpiratas, pari cultu cum Scripturis divinis eſſe obſervandas atque tenendas, ſub eadem anathematis pœna. Verſioni autem vulgatæ Latinæ auto-

ritas

ritas eſt conciliata; quam nemini liceat infringere. Scripturarumque ſenſum & intelligentiam ab ipſamet Eccleſia ſanctiſque Eccleſiæ Patribus eſſe ſumendam: atteſtante Apoſtolo Petro 2. epiſt. cap. 1. *Quòd omnis prophetia ſcripturæ, propria interpretatione non fit*. Qui idem cap. 3. aſſeverat in epiſtolis Pauli *eſſe quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem*. Cùm igitur triplex ſit circa divinas Scripturas error: Primus quidem excludentium à ſacro canone libros quoſdam. Secundus verò eorum, qui librorum etiam, quos ipſimet recipiunt, partes aliquot tamen ut ſpurias & addititias rejiciunt: cui duplici medetur errori index & canon ſacrorum voluminum, unà cum partibus quibuſdam, quæ tametſi in Hebræis voluminibus, qualia nunc ſuperſunt, non reperiantur, habentur nihilominus Græcè in translatione Theodotionis, & Latinè in vulgata editione. Tertio demum errori, quo falſus & commentitius verbo Dei ſcripto ſenſus affigitur, efficax antidotum adhibetur adverſus omnes hæreſes, quibus iſtud commune eſt, ut per adulterinas expoſitiones ſacris abutantur Scripturis; iſto Concilii decreto: *Preterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem Doctrinæ Chriſtianæ pertinentium ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione ſcripturarum ſanctarum; aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum Scripturam interpretari audeat*. Huc ſpectat ſaluberrimum divi Auguſtini monitum contra epiſtolam fundamenti Manichæi cap. 5. *Si ad Evangelium te tenes, ego ad eos me teneam quibus præcipientibus Evangelio credidi; & his jubentibus tibi omnino non credam*. Dixeratque paulò ſuperiùs: *Ego verò Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret autoritas*. Quibus illud planè concluditur, ex eadem Eccleſiæ autoritate hauriendam eſſe Scripturarum intelligentiam & ſenſum, ex qua ipſas accepimus Scripturas.

8. Seſſione V. cap. 1. de refor. ſtatuitur, *ut Epiſcopi aliique Paſtores animarum ſacram Scripturam per ſeipſos in ſuis Eccleſiis interpretentur ac exponant, ſi fuerint idonei: ſin minùs, per idoneum ſubſtitutum cum debitis ſtipendiis proviſum ac præbendatum. In Eccleſiis autem tenues proventus habentibus, provideatur, ſaltem ex conſilio Epiſcopi, & Capituli, magiſter, qui pauperes, & quoſcunque Clericos illiteratos gratis Grammaticam doceat. In monaſteriis quoque, in quibus commodè fieri queat, lectio habeatur ſacræ Scripturæ. Qua in re ſi Abbates negligentes fuerint, illos opportunis remediis compellant Epiſcopi tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati.*

Idem jus circa præceptorias præbendas conſtituerat pridem Lateranenſe ſub Alexandro III. Concilium can. 18. De Theologo autem qui ſacras literas exponat, poſterius alterum Lateranenſe ſub Innocentio III. can. II. Eòdem ſpectant Gallicani Caroli IX. Edicta in comitii Aurelianenſibus cap. 1. art. 8. & 9. Itemque Henrici III. in Bleſenſibus regni comitiis, art. 33.

9. Eadem ſeſſ. 5. c. 2. decernitur, *Verbi Dei prædicationem eſſe præcipuum Epiſcoporum munus*. Sanctus Gregorius Nazianzenus hoc ipſum confirmat dicens ſerm. 1. αὐτὴν τοῦ λόγου διανομὴν λέγω τὴν πρώτην τῶν ἡμετέρων. *Ipſam verbi diſtributionem aſſero primum eſſe noſtrum officium*. Ibidem ſic proſequitur Tridentinum decretum: *Archipresbyteri, Plebani quoque, & quicunque Parochiales, vel alias curam animarum habentes Eccleſias, per ſe vel per alios homines idoneos ſi legitime impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis, & feſtis ſolemnibus, plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem; annunciandoque eis cum brevitate, & facilitate ſermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas ſectari oporteat, ut penam æternam evadere, & gloriam æternam conſequi valeant*. Additque ſubinde: *Si ab Epiſcopo præmoniti hanc nihilominus functionem abjecerint, poſſe Epiſcopum ex beneficii parochialibus fructibus, alteri qui munus hoc præſtet, honeſta ſtipendia aſſignare*.

Ibidem pariter ſancit: *Regulares in Eccleſiis, quæ Ordinis ſui non ſunt, non poſſe ſine Ordinariorum licentia prædicare. Si verò contingeret, ſæculares, aut regulares, diſſeminare errores, aut ſcandala in populum, etiamſi in Eccleſiis ſuis vel aliorum Ordinum prædicarent, debere illis omnibus prædicatione per Epiſcopum interdici. Quòd ſi quantumlibet exemptus hæreſes prædicaverit, debere Epiſcopum tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatum adversùs eum ſecundùm juris diſpoſitionem procedere*.

10. Seſſionem iſtam V. auſpicati ſunt Patres quinque decretis fidei, de peccato originali, cùm totidem anathematiſmis. Ad quorum finem declarant: *Non eſſe ſuæ intentionis comprehendere in hoc decreto de propagatione originalis peccati beatam & immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem; ſed obſervandas eſſe Conſtitutiones felicis recordationis Xyſti Papæ IV. ſub pœnis in eis conſtitutionibus contentis, quas innovat*.

11. His omnibus peractis, lectæ ſunt literæ Franciſci Regis Chriſtianiſſimi, quibus Petrum Daneſium Vaurenſem Epiſcopum ſuum ad Concilium oratorem conſtituebat. Fuerat hic primùs in Academia Pariſienſi linguæ Græcæ profeſſor, deinde Delphini Franciæ præceptor, cujus extat oratio copioſa & facunda in quinta iſta Seſſione pronunciata in laudem regni Galliarum, ejuſque Regum, atque Eccleſiæ Gallicanæ: commemorans continuam ac perpetuò vigentem Catholicam Regum fidem, & quanta pro illius propagatione, pro Romanorum Pontificum protectione, atque in ſuam Sedem reſtitutione, & Eccleſiæ Romanæ locupletatione atque amplificatione præſtiterint: & quanto ſtudio Franciſcus Rex laboraverit in conſervanda illibata Catholica fide, in ſectandis hæreticis, & promovendo ſacro Concilio, cujus decretis ſua ope ac patrocinio adfuturus eſſet. Cæterùm de hoc Daneſio narrat Genebrardus in ejus à ſe pronunciata funebri oratione: cùm poſt hæc in eodem Concilio quidam ex Doctoribus Gallicanis, qui aderant, declamaret contra rerum beneficialium abuſus tunc in Romana Curia vigentes, aliuſque Curiæ illius Officialis, cui ſermo diſplicebat, aſſidentibus dixiſſet: *Gallum cantare*, reſpondiſſe confeſtim Daneſium: *Utinam iſto Gallicinio Petrus ad reſipiſcentium & fletum excitetur!*

12. Seſſio VI. Decretum de juſtificatione ab ipſo limine continet, ſic definiens c. 3. *Et ſi Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen beneficium mortis ejus recipiunt, ſed ii duntaxat, quibus meritum Paſſionis ejus communicatur. Nam ſicut revera homines niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur injuſti, cùm ea propagatione per ipſum dum concipiuntur, propriam injuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquam juſtificarentur, cùm ea renaſcentia per meritum Paſſionis ejus, gratia qua juſti fiunt, illis tribuatur*. Quemadmodum verò adulti per gratiam Salvatoris juſtificentur, ita docet cap. 5. *Declarat præterea ipſius juſtificationis exordium in adultis à Dei per JEſum Chriſtum præveniente gratia ſumendum eſſe. Hoc eſt ab cujus vocatione, quà nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, ut qui per peccata averſi erant à Deo, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam, ad convertendum ſe, ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo & cooperando diſponantur; ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem; neque homo ipſe nihil omninò agat inſpirationem illam recipiens, quippe qui poteſt illam & abjicere; neque tamen ſine gratia Dei movere, ſed ad juſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Unde in ſacris Literis cùm dicitur Zachariæ, 1. ℣. 3. Convertimini ad ad me, & ego convertar ad vos, libertatis noſtræ admonemur. Cùm reſpondemus: Converte nos Domine ad te, & convertemur, Tren. 5.*

Dei nos gratia præveniri confitemur. Remque plenius dilucidans ſubjungit cap. 6. *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati Divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe quæ divinitùs revelata & promiſſa ſunt; atque illud in primis, à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto JEſu. Et dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam miſericordiam Dei, ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore; illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod ac deteſtationem, hoc eſt per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet.*

En igitur ſeriem & ordinem, quo peccator ad juſtificationem ſecundùm ſacroſanctum Concilium diſponitur. Auſpicatur ac præcedit gratia excitans, ſequitur actus fidei, timor pœnæ ex divina juſtitia, actus ſpei, initium amoris adhuc imperfecti, odium ac deteſtatio peccati. Quæ tandem omnia perficiuntur per ſuſceptionem juſtificantis Sacramenti, quod eſt cauſa gratiæ inſtrumentalis, efficiens autem Deus ipſe, meritoria demum Chriſtus. Cauſa porrò formalis ipſa Dei juſtitia, non quâ ipſe juſtus eſt, (quod eſt delirium Lutheri & Calvini) ſed quâ nos ille juſtos facit, ut egregiè proſequitur, docet ac definit inſequens caput VI.

Ejuſdem ſeſſionis cap. VI. ſic proſequitur ac decernit: *Nemo autem quantumvis juſtificatus liberum ſe eſſe ab obſervatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathema prohibita voce uti audeat: Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum eſſe impoſſibilia. Nam Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis: Cujus mandata gravia non ſunt, cujus jugum ſuave eſt & onus leve. Qui enim filii Dei ſunt, Chriſtum diligunt; qui autem diligunt eum, ut ipſe teſtatur, ſervant ſermones ejus; quod utique cum illo Divino auxilio præſtare poſſunt.*

Deſumpta ſunt iſta ex Auguſtino, lib. de natura & grat. cap. 35. & ex Concilio Arauſicano ſecundo cap. 25. Sequuntur canones circa juſtificationis fidem, ex quibus hos, qui ſequuntur, ſelegimus.

Can. III. *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.*

Can. IV. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam juſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet: neque poſſe diſſentire, ſi velit; ſed velut inanime quoddam nihil omninò agere, mereque paſſive ſe habere; anathema ſit.*

Ut intelligatur concordia liberi arbitrii hominis cum gratia Dei efficaci, aut certiſſimo DEI concurſu, accerſendæ ſunt luculentiſſimæ Theologorum orthodoxorum diſtintiones. Quoticunque agit humana voluntas, Deus cum illius operatione concurrit, ſine quo nihil creatum quidquam agere valet: ille tamen Dei concurſus & operatio, prout à Deo eſt, non poteſt eſſe niſi bona, quandoquidem omne ens in ſui ratione bonitatem includit, atteſtante Iſaja cap. 26. *Omnia opera noſtra operatus es nobis*. Cui ſuffragatur Apoſtolus Philipp. 2. *Deus eſt, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate*. Quomodo autem omnis motio ſit à Deo ut à prima cauſa, optimè explicatur à S. Auguſtino ſent. 58. apud Proſperum: *Divina* (inquit) *voluntas eſt prima & ſuprema cauſa omnium corporalium, ſpiritualiumque motionum; nihil enim fit viſibiliter & ſenſibiliter, quod non de inviſibili & intelligibili ſummi Imperatoris aula aut jubeatur aut permittatur*. Illa tamen motio, prout in creatura terminatur & recipitur, poteſt malum operari ex defectu pravæ voluntatis in libera creatura: quemadmodum ſi homo aliquis hominem claudum moveat ad ambulandum, ambulans ille claudicabit, non ex defectu motoris, ſed ex defectu moti. Sic Deus prima rerum omnium cauſa ſuam cum cauſis ſecundis motionem accomodat, ut cum liberis liberè, & cum neceſſariis neceſſariò concurrat, ſic tamen ut liberæ cauſæ bona operatio in Deum referenda ſit, fiatque communis inter Deum moventem, motamque ab eo creatam voluntatem: ſed hæc ipſa voluntas creata, ſi perverſa ſit, Deique concurſu ad malum abutatur, tota malitia in voluntatem creatam refundenda ſit. Omnis quippe boni Deus fons & origo eſt, dicente Auguſtino: *Quia omnia bona, & magna, & media, & minima, ex Deo ſunt, ſequitur, ut ex Deo ſit etiam bonus uſus liberæ voluntatis*. lib. 1. retract. cap. 9. Præventa igitur humana voluntas ad aliquod bonum, etiam motione gratiæ efficacis, cujus proprium hoc eſt, ut nunquam ſuo fruſtretur effectu, pro certo & infallibiliter voluntas ſic præventa gratiæ motrici obſecundabit in bonum non neceſſitate aliqua, ſed libertate. Tametſi namque oppoſita ſimul ſtare nequeant, cum uno tamen oppoſito ſtat poſſibilitas ad actum oppoſitum, ut docent duo ſcholaſticorum Theologorum Principes, S. Thomas qu. 6. de malo, ad 16. & Scotus in 4. diſt. 49. qu. 13. Itaque qui liberè ſcribit, loquitur, ambulat, poteſt non ſcribere, non loqui, non ambulare, in ſenſu diviſo, non tamen in ſenſu compoſito. Atque ita qui gratiæ Dei obtemperans bonum operatur, liber manet ad oppoſitum, quippe qui potuiſſet ex innata ſibi libertate gratiæ moventi reſiſtere, ut hoc loco docet Concilium Tridentinum. Libertas porrò (quæ propriè non niſi naturæ intelligenti convenit) facultas eſt, quæ poſitis ad agendum requiſitis poteſt agere, vel non agere, (atque hæc dicitur libertas contradictionis) vel etiam agere in oppoſitum, (quæ libertas contrarietatis ſeu ſpecificationis vocari ſolet.) Idque Franciſcus Sylvius elucidat ſimilitudine corporum, quæ mutationi obnoxia ſunt, quorum materia etiamſi nequeant in ſenſu compoſito plures ſimul formas ſuſcipere, dum tamen ſub una forma ſtat determinata, in ſenſu diviſo, capax eſt diverſas alias formas ſuſcipiendi, abjectaque forma viventis, formam poteſt ſuſcipere cadaveris, aut quamlibet aliam. Nonnunquam tamen Deus voluntatem creatam ita determinat in unum tanto neceſſitatis nexu, ut non valeat aliud intendere, aut velle, aut poſſe. Omnis enim ſpiritus qui divinitatis clara viſione fruitur, non poteſt à beatifico illo aſpectu, vel amoris divini actu vel momento deſiſtere: adeò ut quamvis illi divinæ contemplationis, & dilectionis actus ſint perfectiſſimè voluntarii, nullatenus tamen liberi, ſed neceſſarii ſint; itaque neceſſarium & liberum minimè aſſociari poſſunt; ſed poſſunt ſimul concurrere, inſolubilique copula voluntarium, & neceſſarium cohærere.

Can. VIII. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere; anathema ſit.*

Can. XVI. *Si quis dixerit, magnum illud perſeverantiæ Donum uſque ad finem ſe certò habiturum abſoluta & infallibili certitudine, niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit; anathema ſit.*

Can. XVIII. *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratia conſtituto, eſſe impoſſibilia; anathema ſit.*

Can. XXII. *Si quis dixerit, juſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio DEI in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe; anathema ſit.*

Can. XXXI. *Si quis dixerit, juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis benè operatur; anathema ſit.*

13. Ejuſdem ſextæ ſeſſionis de refor. cap. 1. aſtringit ad reſidentiam Epiſcopos; eoſque ſi per ſex continuos menſes (legitimis ceſſantibus impedimentis ſeu juſtis ac rationabilibus cauſis) à ſuis Eccleſiis abfuerint, quarta fru-

ſructuum unius anni parte, Eccleſiæ aut pauperibus loci applicanda, mulctet. Hoc tamen ipſum Concilium poſtmodùm ſeſſ. 23. cap. 1. hanc obligationem & pœnam adauget: *Ut qui ad ſummum tres menſes in uno anno, ſine legitima & valde urgente cauſa, ſive continuos, ſive interpolatos, Epiſcopus etiam Cardinalis, non reſederit in ſua diœceſi, præter peccati mortalis reatum, quo aſtringitur, nullatenus poſſit fructus ſuos pro rata abſentiæ ſuæ facere; ſed teneatur eos fabricæ Eccleſiarum aut pauperibus loci erogare.*

14. Ejuſdem ſeſſionis VI. cap. 3. hoc ſtatuitur: *Regulares Ordinum quantumvis exemptorum aut privilegiatorum extra monaſterium degentes, ſi deliquerint à locorum Ordinariis tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, viſitari, inquiri, corrigi, & puniri debent.*

Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio quarto allegatum c. volentes, de privileg. in 6. ſubjicit Regulares ratione delicti extra clauſtra commiſſi juriſdictioni Ordinariorum loci. Præterea ſtatuitur c. quanto, de offic. Ord. ut Ordinarius ſuppleat per ſe Abbatis negligentiam erga vagos & errabundos monachos. Quod idem confirmatur Gallicano jure in Comitiis Aurelianenſibus ſub Carolo Rege IX. art. IX. Iſtudque ipſum Tridentinum Concilium ſeſſ. 21. c. 8. ſancit: *Ut quando exemptorum regularium Prælati ſuo deſunt officio circa ipſorum correctionem, ſi admoniti intra ſex menſes non correxerint monachos ſubditos, tunc Epiſcopi ut Sedis Apoſtolicæ delegati corrigere & viſitare poſſint, prout poſſent eorum Prælati regulares, juxta eorum inſtituta; non obſtantibus quibuscunque appellationibus, ac exceptionibus remotis.* His apprimè quadrat Synodi Chalcedonenſis Canon IV. & Trullanæ Canon. 42.

Cap. IX. Ejuſdem ſeſſionis VI. *Capitula Cathedralium & aliarum majorum Eccleſiarum, illorum perſonæ nullis exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm ſuos obligent auctores, non etiam ſucceſſores, tueri ſe poſſint, quominùs à ſuis Epiſcopis, & aliis majoribus prælatis, per ſeipſos ſolos, vel illis quibus ſibi videbitur adjunctis, juxta canonicas ſanctiones, toties quoties opus fuerit, viſitari, corrigi, & emendari, etiam authoritate Apoſtolica poſſint & valeant.*

Qua occaſione viſum eſt hic ſubjicere tit. *Collectanea de poteſtate Epiſcoporum*

15. Sacrum Concilium Tridentinum è republica Chriſtiana tanti eſſe duxit illam, quam Chriſtus Dominus noſter ad regimen Eccleſiæ ſuæ Epiſcopis contulit poteſtatem, integram illibatamque ſervari, ut prædictæ ſeſſionis VI. cap. IV. omnes ceſſare voluerit diminutiones, quæ vel temporum præſcriptionibus, vel anterioribus judiciis aut tranſactionibus fuerint introductæ, ne per ejuſmodi prætextus & evaſiones licentia delictorum augeretur, & ſcandala impunitate creſcerent aut foverentur. Eademque ſacroſancta Synodus hæc enunciaverit ſeſſ. XXIV. de refor. c. VI. *Privilegia & exemptiones, quæ variis titulis pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum juriſdictione excitare, & exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur.* Sic enim Hierarchicus perturbatur ordo, inferiores Superioribus ſuis inſultant, eorumque regimini ſubeſſe detrectant, atque deformis anarchia intra Eccleſiam introducitur. Ad ſanctuarii pondus expendenda ſunt hæc Apoſtoli Pauli monita, quæ habentur Actuum Apoſt. c. 20. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus S. Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Si ea poteſtas atteſtante Apoſtolo à Spiritu ſancto inſtituta eſt, ſpectat ergo ad jus Divinum iſtud Eccleſiarum ſub propriis Epiſcopis regimen, ideoque par eſt inviolabile conſervari. Idemque Apoſtolus hæc ſcribit ad Titum Cretenſium Epiſcopum: *Hujus gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut diſpoſui tibi.* Idemque ad Timotheum Epheſinum Epiſcopum: *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere niſi ſub duobus aut tribus teſtibus: peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.*

16. Hoc inſtitutum à Spiritu ſancto exorſum, & ab Apoſtolis acceptum, ſancti Apoſtolorum Diſcipuli ſollicito ſtudio conſervaverunt. Sanctus martyr Ignatius nihil tam frequenter urget quàm ut Presbyteri, Diaconi, cæterique Clerici ſimul & laici Epiſcopis ſuis obtemperent, in epiſtolis ſuis ad Polycarpum, ad Magneſios, ad Philadelphienſes, ad Trallianos. Additque in epiſtola ad Smyrnæos, non licere in Eccleſia quidquam gerere citra veniam Epiſcopi. Præterea ſic jubet Apoſtolorum canon XL. *Præcipimus, ut Epiſcopus res Eccleſiæ in poteſtate habeat: nam ſi pretioſæ hominum animæ ejus fidei committendæ ſunt, multò utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu diſpenſentur.* Sanctus quoque Chriſti martyr Cyprianus epiſt. 34. Clero ſubjectæque plebi mandat, ut Celerino & Numidicó Lectoribus parem cum Presbyteris oblationum partem erogent, dicens: *Cæterùm Presbyterii honorem deſignaſſe nos ipſi jam ſciatis, ut & ſportulis iiſdem cum Presbyteris honorentur, & diviſiones menſurnas æquatis quantitatibus partiantur.* Concilia Nicænum can. 5. Antiochenum item can. 5. & Sardicenſe can. 13. ſanciunt Clericos debere eſſe ſubjectos propriis Epiſcopis, à quibus ſi refractarij ſint, excommunicari poſſunt, & ſic excommunicati quocunque ſe conferant, nullatenus ad communionem poſſint ab ullo alio admitti, donec à proprio, qui ligavit, Epiſcopo exolvantur, aut à provinciali Synodo, ſi ad eam appellaverint. Antiochenus can. 3. vetat Clericis ſine literis Epiſcopi peregrinari, alioqui deponendis gradu ſuo, Canones Apoſtolorum 15. 16. & 32. Synoduſque Sardicenſis can. 16. 18 & 19. prohibent, quemquam Presbyterum, Diaconum aut Subdiaconum in miniſterium aut communionem recipi, ſi ſit alterius diœceſis, ſine Epiſcopi proprii commendatitiis literis; aut quemquam in Clerum admitti vel ordinari ſine ejuſdem dimiſſoriis. Eaſdem iterat prohibitiones Concilium Carthaginenſe primum ſub Julio Papa can. 5. Eò pariter reſpicit Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. in decreto de obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ, hiſce verbis: *Deinde ut irreverentia vitetur, ſinguli Epiſcopi in ſuis diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat.* Et ſeſſ. 23. de refor. c. 8. *Unuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur. Quòd ſi aliquis ab altero Epiſcopo promoveri petat, nullatenus id ei etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privilegij prætextu, etiam ſtatis temporibus permittatur, niſi ejus probitas ac mores Ordinarij ſui teſtimonio commendentur.*

17. Chalcedonenſis Synodi Canon IV. cunctis monachis prohibet novas erigere Eccleſias, aut monaſteria, aut oratoria injuſſu Epiſcopi, cui etiam eoſdem monachos jubet eſſe obtemperantes ac morigeros. Idem iterat decretum canon Agathenſis 58. & Juſtiniani Auguſti conſtitutiones Auth. de Eccleſiaſt. titulis, §. ſi quis autem, & Authen. de monachis §. 1. & Authen. ut nullus fabricet de orat. præter voluntatem Epiſcop. Similiter Aurelianenſe Concilium III. citatum in decreto, de conſecr. diſt. 1. c. nemo Eccleſiam: & inſuper c. authoritate, de privil. in 6. eamdem iterant prohibitionem.

18 Quod attinet ad Eccleſiarum oblationes, Concilium Aurelianenſe III. totius Galliæ nationale anni 540. tempore Vigilii Papę regnante Childeberto ſic ſtatuit can. 5. *Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint Baſilicis in civitatibus conſtitutis, ad poteſtatem Epiſcopi redigantur, & in ejus ſit arbitrio, quid ad reparationem baſilicæ, aut ob ſervientium ibi ſubſtantiam deputetur. De facultatibus verò parochiarum, vel baſilicarum in pagis civitatum conſtitutis, ſingulorum locorum coſuetudo ſervetur.* Huc refer ſuperiùs allegata ex Cypriano, & canone Apoſtolorum.

19. De correctionibus autem hominum idem Aurelianenſe tertium Concilium can. 11. ita decernit: *Si qui Clerici miniſteria ſuſcepta quæcunque occaſione agere ſicut & reliqui detrectant, & excuſationem de patrociniis quorumcunque, ne officium impleant, prætendunt, ac Sacerdotes ſuos* (intelligit proprios Epiſcopos) *ſub hujuſmodi cauſa æſtiment per inobedientiam contemnendos, inter reliquos Clericos Canonicos (ne hac licentia alii vitientur) nullatenus habeantur; neque ex rebus Eccleſiaſticis cum Canonicis ſtipendia ulla aut munera percipiant.* Itemque Concilium generale Lateranenſe ſub Calliſto ſecundo habitum anno 1122. ſic de-

cernit

ternit cap. 4. *Secundùm Apoſtolorum canones omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & eo velut Deo contemplante diſpenſet.* Et c. 7. *Nullus omninò Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpoſitus, aut Decanus animarum curam aut præbendas Eccleſiæ ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi alicui tribuat. Imò ſicut ſanctis canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis verò contra hæc facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.* Sanctus quoque Gregorius Magnus, allegatus in c. ſi quis, de majorit, & obed. jam antè ſic ordinaverat. *Si quis venerit contra decretum Epiſcopi, ab Eccleſia abjiciatur.*

20. His ſuffragantur poſteriora Gallicana jura. Aurelianenſis enim Caroli IX. conſtitutio anni 1560. in Comitiis regni art. II. ſic edicit: *Statuimus, omnes & ſingulos Canonicos & Capitula tam regularia, quàm ſæcularia, ſive Cathedralium, ſive collegiatarum Eccleſiarum, indiſcriminatim ſubjici Epiſcopo Diœceſano, nec ullo potiri privilegio poſſe exemptionis ab Epiſcopali viſitatione, aut delictorum pœna & animadverſione.* Idem etiam Rex Carolus mittens ſuos ad Tridentinum Concilium Oratores, in ſcripto, quod eis mandavit, commonitorio, articulus 26. hæc habet: *Reſtituantur Epiſcopis intra omnem diœceſim Eccleſiaſtica juriſdictiones, & omnes tollantur exemptiones.* Cui articulo conformatur præfatum cap. 4. Trident. ſeſſ. 6. & olim c. cùm non liceat, de præſcript. ſtatuens ſubditos nullo tempore præſcribere contra obedientiam Prælatis debitam. Denique Carolus Fevretus Gallicanus Juriſconſultus tract. de abuſu lib. 3. c. 3. §. 12. regulas colligens diſcernendarum legitimarum appellationum ab illegitimis, ſic docet in regula 10. Ejuſmodi eſt, jus publicum Epiſcopalis juriſdictionis violari per exemptiones à poteſtate & juriſdictione Ordinariorum, per inordinata privilegia legitimorum Superiorum juribus derogantia, debitæque ſubjectioni tam Canonicorum, quam Regularium, ex quibus nulla in Eccleſiam dimanat utilitas: ſed ex adverſo contentiones, rebelliones, & perpetuæ lites cum ſcandalo inter exempta Capitula & Ordinarios. Idcircò ſupremæ regni Curiæ in hoc elaborant, ut ab ejuſmodi exemptionibus permaneat incolumis Epiſcoporum ſacra juriſdictio ac dignitas. Autor atiam tractatus de juribus, immunitatibus, & libertatibus Gallicanarum Eccleſiarum plurima refert Senatuſconſulta, per quæ hujuſmodi exemptiones ab Epiſcopali poteſtate abolentur.

SESSIO VII.

Et proſecutio Tridentinorum Decretorum.

21. Ad conſummationem ſalutaris de juſtificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima Seſſione promulgata fuit, conſentaneum viſum eſt de ſanctiſſimis Eccleſiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera juſtitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amiſſa reparatur. Hujus itaque ſeſſionis 7. canon 1. hæc definit:

Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuiſſe omnia à JEſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura vel pauciora quàm ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem, non eſſe verè & propriè Sacramentum; anathema ſit.

Can. VI. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantùm externa ſint acceptæ per fidem gratiæ vel juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus; anathema ſit.*

Can. VIII. *Si quis dixerit, per ipſa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam; ſed ſolam fidem divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere; anathema ſit.*

Can. IX. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale indelebile, unde ea iterari non poſſunt; anatema ſit.*

Can. XIII. *Si quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcunque Paſtorem Eccleſiarum mutari poſſe; anathema ſit.*

DISSERTATIO THEOLOGICA

De Gratia Sacramentorum.

Unanimi totius Eccleſiæ conſenſu diſtinguitur Gratia Sacramentorum Legis veteris ab ea, quam conferunt novæ Legis Sacramenta, hoc diſcrimine, quatenus Legis tum naturalis, tum Moſaicæ Sacramenta nullam ex vi propria gratiam ſeu juſtitiam in ſuſcipiente operabantur, ſed ex vi dumtaxat religioſorum actuum, quos ſuſcipiens producebat, ſi adultus erat ac rationis compos; vel adminiſtrans, ſi is, cui conferebat, vel infans vel aliter erat rationis incapax. Exempli gratia, vel circumciſionis à tempore Abrahæ, vel quivis alius religioſi animi actus ad hunc effectum deſtinatus, inter fideles jam uſque ab Adami ætate ad originalis culpæ remiſſionem, præter nudam exterioris operis exhibitionem hoc exigebat, ut mens hominis pium quemdam erga Deum affectum aut deprecationem aliquam emitteret: cùm tamen in Evangelica Lege ex inſtitutione Salvatoris Chriſti, quilibet infans per ſacrum lavacrum de manu cujuslibet, etiam infidelis & minimè baptizati, vel hæretici ſuſceptum, qui etiam nihil aliud intendat, quàm liberam Eccleſiaſtici baptiſmi exhibitionem, verè reipſa juſtificetur.

Cæterùm haud planè compertum eſt remedium, quo utebantur fideles ſub Lege veteri viventes, antequam Abrahamo ejuſque proli Circumciſionem Deus præcepiſſet. Nec enim antiquiores juſti remedio ad juſtificationem opportuno fruſtrati ſunt, Abel, Seth, Enoch, Noe, Melchiſedech: neque fœminæ, quas nulla etiam poſt Abrahamum attingebat Circumciſio, neque infantes immaturè ante octavum diem decedentes. Quinetiam neque inconcuſſa certitudine conſtat peccati remiſſionem fuiſſe Circumciſioni affixam. Philo namque Judæus in libro de Circumciſione profitetur, ſibi eſſe propoſitum omnes Circumciſionis à Majoribus ſuæ genti acceptas cauſas inveſtigandi, & cùm multiplices proferat, nihil tamen meminit peccati Adamici ad poſteros derivati. Flavius etiam Joſephus ejuſdem religionis peritiſſimus Presbyter lib. 2. Antiqu. Judaic. cap. 12. non aliam hujuſce ritus aſſignat cauſam, quàm ut poſteritas Abrahami hoc viſibili ſigno à reliquis gentibus diſcerneretur. Fuere tamen poſt ſanctos Prophetas Judaicæ Theologiæ ſcientiſſimi, neque eos latebat originalis culpæ in omne hominum genus propagatio, cui teſtimonium perhibent ſacri veteris inſtrumenti libri.

Maximum ac præcipuum inter Legem veterem novamque diſcrimen iſtud eſt, quia neminem per ſe vetus Lex juſtificabat; quidquid autem gratiarum Sanctis olim ſub Lege viventibus Divina liberalitas indulſit, id omne per anticipationem ab Evangelica Lege nacti ſunt, ad quam illos Deus voluit pertinere. Qua mente de Judæis loquens hæc dicit Ezechiel. 20. ℣. 25. *Dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.* Et Apoſtolus Paulus Galat. 4. ℣ 9. Sacrificia, cæremonias & ſacramenta legalia vocat *infirma & egena elementa*: Docetque, priſcam legem non niſi in ſervitutem, atque ex adverſo Evangelium in libertatem filiorum DEI generare. Idemque 2. Cor. 3. Legem nomine deſignat literæ occidentis, ſolique Evangelio ſpiritum attribuit vivificantem, & Joan. 1. hoc aſſeritur: *Lex per Moyſem data eſt, Gratia & Veritas per JEſum Chriſtum facta eſt.* Id verò affirmari non poteſt, ſi legalia Sacramenta animas ſanctificaſſent propria & inſita ſibi virtute. Hunc exponens locum Auguſtinus tract. 3. in Joan. hæc dicit: *Quis dedit legem? Ille dedit legem, qui dedit & gratiam. Sed legem per ſervum miſit, cum gratia ipſe deſcendit. Et unde facti erant homines ſub lege? Non*

implendo legem. Qui enim legem implet, non eſt ſub lege, ſed cum lege: qui autem ſub lege eſt, non ſublevatur, ſed premitur lege. Omnes itaque homines ſub lege conſtitutos reos facit lex: & ad hoc illis ſuper caput eſt, ut oſtendat illis peccata & non tollat. Lex ergo jubet: dator legis miſeretur in eo quo jubet lex. Conantes homines implere viribus ſuis quod à lege præceptum eſt, ipſa ſua temeraria & præcipiti præſumptione ceciderunt. Et quoniam ſuis viribus implere non poterant legem, facti rei ſub lege imploraverunt Liberatoris auxilium: Veniat Medicus & ſanet ægrotos. Medicus quis? Dominus noſter JESUS CHRISTUS. Hactenus Auguſtinus.

Quærat forſan aliquis de Joannis Baptiſtæ Præcurſoris Baptiſmate, quod erat in utriuſque Legis veluti confinio, quodque ajunt divinæ Scripturæ fuiſſe *Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*: quodque explicitè Chriſtum venturum profitebatur? Hæc enim aſſeverat Apoſtolus Paulus Act. 19. ℣. 4. Cæterùm Joannes ipſe præcurſor quæſtionem definit dicens, Marci 1. & Luc. 3. *Ego baptizavi vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu ſancto*. Ipſeque Paulus Act. 19. eos, quos ſciebat à Joanne baptizatos, Chriſti Baptiſmo abluit.

Baptiſmus Chriſti cæteraque Eccleſiæ Sacramenta fuere præfigurata in Piſcina illa probatica, cujus eſt in Evangelio *Joannis* mentio. Ejus enim aquæ contactus quamcunque ſanabat corporis ægritudinem, poſtquam è cœlo deſcendens DEI Angelus aquam moverat. Simili modo aqua Baptiſmi Chriſti, cæterorumque Sacramentorum ſenſibilia ſigna morbis medentur animarum, per adventum Spiritus ſancti à Chriſto miſſi. Iſtam cum Piſcina ſimilitudinem obſervant priſci Eccleſiæ Patres, Tertullianus tract. de Baptiſmo cap. 4. Ambroſius lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 7. Cyrillus Alexandrinus, Chryſoſtomus & Theophylactus in Joan. c. 5. Atque ut innumeras Scripturarum & Patrum prætermittam teſtificationes, addiſcimus ex Concilio Florentino in inſtructione Armenorum, & ex Tridentino ſeſs. 7. can. 8. conferri gratiam ex opere operato in Eccleſiæ Sacramentis, quam legalia neutiquam continebant.

Diſputant in ſcholis Theologi orthodoxi, quidnam rei ſit Gratia ſacramentalis? Aut quidnam additur per illam ad habitualem ſeu ſanctificantem gratiam, quæ omnibus communis eſt Eccleſiæ ſacramentis? Omnes propemodùm adſtipulantur ſancto Thomæ dicenti, gratiam ſingulis Sacramentis peculiarem non infundi per modum habitus permanentis: ſed in quibuſdam auxiliis conſiſtere, quæ tranſitoria ſunt, atque indulgentur & iterantur certis quibuſdam & opportunis temporibus, occaſionibuſque, ex vi particulari ſuſcepti Sacramenti ad ejus conſequendum effectum & fructum. Hæc ille docet 3. p. Summæ, q. 62. art. 2. Eò quoque collimaſſe videtur Tertullianus hæc dicens lib. de reſurr. car. *Caro abluitur, ut anima emaculetur: caro ungitur, ut anima conſecretur: caro ſignatur, ut anima muniatur; caro manus impoſitione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur: Caro Corpore Chriſti & ſanguine veſcitur, ut anima de Deo ſaginetur*. Sed ut clariori perſpicuitate celebris doctrina elucidetur in ſingulis, tenendum eſt, gratiam baptiſmalem eſſe vim quamdam gratiæ habituali ſuperadditam ad novam inſtituendam vitam, eique ſe conformandum, cujus per baptiſmum filii efficimur. Gratiam etiam Confirmationis robur addere internum ad fidem quocunque diſcrimine profitendam. Gratiam quoque Euchariſtiæ ex propria & intrinſeca ratione animum interiori ſuavitate, Spiritus pinguedine, victricique delectatione perfundere. Gratiam Pœnitentiæ ſpiritum compunctionis ingenerare, atque peccati horrorem inſpirare. Gratia extremæ-unctionis vim quamdam ingenerari tum ad mitigandos corporis infirmi dolores, tum ad languores animi deliniendos, tum ad ultimos aſtuti tentatoris conatus infringendos. Gratiam Ordinis ſingularem ſacris Miniſtris virtutem indere ad ſacras functiones ſanctè religioſèque obeundas, vitæque caſtimoniam obtinendam. Denique Matrimonii ſacramento gratiam infundi libidinis refrænandæ, mutuæ fidelitatis tuendæ, & prolis ex præſcripto Dei educandæ.

Scholaſtici Doctores intactam venerandæ Patrum antiquitati quæſtionem ventilant, utrùm Sacramenta gratiam Dei phyſicè producant, an moraliter? Id eſt, utrùm gratia ſit ipſis Sacramentis affixa, an verò immediate à ſolo Deo producatur ad præſentiam Sacramenti, quemadmodum pecuniæ aut ſtipendii perſolutio ad exhibitionem ſcripti inſtrumenti vel chirographi vel teſſeræ? Veruntamen non eſt inſtituti noſtri his immorari, in quibùs poſt innumeras & prolixas ultrò citroque rationum concertationes nihil certum, nihil evidens, nihilque prorſus exploratum eluceſcit.

22. Seſſionis iſtius 7. cap. 8. de refor. *Locorum Ordinarii Eccleſias quaſcunque quomodolibet exemptas auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis juris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur; & cura animarum, ſi qua illis immineat, aliiſque debitis obſequiis minimè defraudentur; appellationibus, privilegiis, conſuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus excluſis.*

Et hæc quidem de exemptis Eccleſiis; at verò de perſonis exemptis, hoc idem Concilium ſeſſ. 21. cap. 8 ita decernit: *Ut quando regularium exemptorum Prælati ſuo deſunt officio circa ipſorum correctionem, ſi admoniti intra ſex menſes non correxerint ſubditos, tunc Epiſcopi, ut Sedis Apoſtolicæ delegati, corrigere poſſint ac viſitare prout poſſent Prælati regulares juxta eorum inſtituta; quibuſcunque appellationibus, exceptionibus & privilegiis remotis.* Require ſuperiùs quoad regularium delicta extra clauſtrum commiſſa, quæ ab Ordinario puniri poſſunt, ſeſſionis 6. cap. 3. de refor. cui ſimile decretum adjunximus Concilii generalis Lugdunenſis ſecundi.

Ejuſdem ſeſſionis 7. cap. 10. de refor. vetatur Capitulis vacante ſede intra annum dimiſſoria ad Ordines concedere, niſi illis qui beneficii recepti vel recipiendi occaſione arctantur.

Ejuſdem ſeſſ. 7. cap. 13. de refor. decernitur, non eſſe inſtituendos electos, aut præſentatos vel nominatos ad quæcunque beneficia, niſi priùs fuerint ab Ordinariis locorum examinati & idonei reperti.

23. Ad finem hujus ſeſſionis 7. ingruente peſtilenti morbo apud Tridentum, quæſitum eſt, num adhuc Tridenti perſiſtendum eſſet in proſecutione Concilii, an verò urgente periculo alium in locum eſſet transferendum, juxta conceſſam transferendi aliò facultatem per Bullam Pauli III. Pontificis, quandocunque ſacra Synodus juſtam eſſe transferendi aliò cauſam definiret: quæ Bulla fuerat Romæ expedita Incarnationis Dominicæ anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, octavo Kalen. Martii. Hac in re conſulti ſacræ Synodi Medici Hieronymus Fracaſtorius Veronenſis, & Balduinus de Balduinis de Berga, ſcripto atteſtati ſunt evidentem eſſe Tridento diſcedendi neceſſitatem. Quæ omnia (inquit Henricus Spondanus) continentur in actis Archiepiſcopi Aquenſis Antonii Filioli. Itaque ſeſſione Concilii 8. ſciſcitantibus Apoſtolicis Legatis Joanne Maria de Monte Epiſcopo Præneſtino, & Marcello Cervino tituli Sanctæ Crucis Presbytero Cardinalibus, (tertius quippe Legatus Reginaldus Polus Sanctæ Mariæ in Coſmedim Diaconus Cardinalis aberat) num placeret, ſacrum Concilium Tridento Bononiam transferri? Reſponſumque fuiſſet placere. Cùmque eſſent Epiſcopi circiter ſexaginta, Cardinalis Paciecus Hiſpanus cum aliis quindecim Epiſcopis Cæſareæ partis diſſenſit; & Cæſareus Orator iſtis diſcedere prohibuit, donec certior factus fuiſſet, quid Carolus Cæſar fieri cuperet, ſignificaſſet. His igitur Tridenti perſiſtentibus, nec tamen quidquam decernentibus in commune, ſchiſmatis vitandi cauſa, quale olim invexerat Joannes Antiochenus cum ſubjectis ſibi Epiſcopis adverſus œcumenicam Synodum Epheſinam, cui præerat Apoſtolicus Legatus Cyrillus Alexandrinus. Duo igitur Legati præcedente elata cruce, reliquis Patribus comitantibus, Tridento abſceſſerunt, & Bononiam conceſſerunt: in qua nonam Concilii auſpicati ſunt Seſſionem, approbante Paulo Pontifice: Carolo autem Imperatore, qui nolebat extra Germaniæ fines Concilium haberi, his, qui Tridenti ſubſtiterant, prohibente inde diſcedere. Duæ celebratæ ſunt in civitate Bononienſi ſeſſiones Concilii nona & decima, in quibus nihil ſpeciale decretum præter Concilii prorogationes. Poſt habitam iſtam decimam Seſſionem die 2. menſis Junii anni 1547. graves ſupervenere inter Pontificem Paulum & Carolum Cæſarem ſimultates, pro ditione Parmenſis & Placentinenſis, quam

Paulus Pontifex ab Eccleſiæ Romanæ dominio in filium ſuum Petrum Aloiſium, quem conſpirantes poſtmodum Nobiles Placentini trucidarunt, tranſtulerat; Paulus verò haſce ambas Æmiliæ civitates aliis duabus permutaret, Camerino & Nepe, quas Carolus Cæſar ad ſe pertinere quaſi partes Mediolanenſis Ducatus contendebat. His advenientibus diſſidiis, & Farneſiæ familiæ (cujus Paulus Pontifex ſtipes & pater erat) calamitatibus, interruptum fuit Concilium, nec reſumptum, niſi ſub Julio tertio, quem Paulus habuit Pontificiæ dignitatis ſucceſſorem.

24. Noſtri porrò Antonii Fillioli, cujus tanta fuerat in omnibus ſub Paulo habitis Tridentinis Seſſionibus, tamque illuſtris exiſtimatio & autoritas, nullibi deinceps mentio habetur. Sed Aquaſſextias è Tridento regreſſus, multa ſecum detulit Concilii apud Tridentum acta autentica, quæ in tabulario ædium Archiepiſcopalium aſſervantur, quæ quia permultum ad hiſtoricam hujus Concilii cognitionem conferunt, hic ſubjicere viſum eſt.

XXII. Decemb. MDXLV.

25. Fidem facio ego Notarius infra ſcriptus, quod anno à Nativitate Domini 1545. die verò 22. menſis Decembris Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Pauli divina Providentia Papæ III. anno 12. In generali Congregatione ſacræ Synodi, ad propoſita per Reverendiſſimum in Chriſto Patrem Dominum Archiepiſcopum Aquenſem, & Reverendum in Chriſto Patrem Dominum Epiſcopum Agathenſem de expectandis Oratore ſereniſſimi Domini Francorum Regis Chriſtianiſſimi, ac regni ſui Prælatis, ipſa ſacra Synodus reſpondit: Quod tam quoad ipſa propoſita, quàm quoad reliqua omnia, habebit ſemper rationem Chriſtianiſſimi Regis, quantum ſecundùm Deum, & rectam rationem, & honorem ipſius Synodi fieri poterit. Hortatur autem & rogat Majeſtatem ſuam, ut conſiderans, quàm expediat hoc tempore celebrationem Concilii non differri, velit ac dignetur quantociùs mittere Legatum ſive Oratorem ſuum, & excitare Prælatos regni ſui, ut veniant ad Concilium, jam Dei munere inceptum cum magna omnium Chriſti fidelium lætitia. Super quibus ipſa ſacra Synodus injunxit mihi fieri unum vel plura, publicum vel publica inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Acta fuerunt iſta Tridentina in civitate, anno menſe, die, & Pontificatu, quibus ſuprà, præſentibus viris Reverendis Domino Sebaſtiano Picchino Auditore Rotæ, & Hercule Senerolo Concilii promotore, teſtibus ad præmiſſa vocatis. Et inferius: Ego Claudius della Caſa Clericus Tullenſis Diœceſis, publicus Apoſtolica & Imperiali autoritate Notarius, necnon actorum ſacri Concilii Notarius, publicum hoc inſtrumentum manu aliena mihi fida ſcriptum ſubſcripſi, ſignoque meo ſolito munivi rogatus. †.

X. Menſis Aprilis M. D. XLVI.

26. In Dei nomine, Amen. Cùm ſacroſancta œcumenica & generalis Synodus Tridentina conſideraſſet quamplurimos abuſus in populo Chriſtiano circa ſacros Codices ob malignitatem temporum & pravorum hominum impietatem irrepſiſſe, & ob id non parum detrimenti plebi Dei acceſſiſſe: omnem zizaniam ex agro Domini delere cupiens, die Veneris quinta menſis Martii anno à Nativitate Domini 1546. in generali Congregatione Reverendiſſimum in Chriſto Patrem Dominum D. Antonium Fillioli Archiepiſcopum Aquenſem, & Reverendos Patres Dominum Marcum Viguerium Senogallenſem, D. Joannem Thomam de Sancto Felicio Cavenſem, D. Joannem Fonſecam Caſtellimaris, D. Petrum Bertramnum Jannenſem, D. Cornelium Muſſum Bitontinum, & D. Didacum de Alga Aſtoricenſem reſpectivè Epiſcopos: nec non venerabiles fratres Alfonſum de Caſtro Ordinis Minorum de Obſervantia, Ambroſium Catharinum Politum Ordinis Prædicatorum, & Richardum Cenomanum etiam Ordinis Minorum de Obſervantia, S. Theologiæ Doctores & Magiſtros, ad dictos abuſus tam quoad vetus quam quoad novum Teſtamentum colligendos, & eis opportuna remedia invenienda, quos & quæ deinde ſacræ Synodo in generali Congregatione referre debeant, deputavit & conſtituit. Cùm autem dicta ſacra deputatio per nonnullos dies exacta cura & diligentia complures abuſus ſupradictos collegiſſet, & unicuique eorum conveniens & decens remedium adhibuiſſet & applicaſſet, eoſque abuſus & remedia in generali Congregatione, die Mercurii decima ſeptima ejuſdem menſis, Patribus oſtendiſſet & obtuliſſet, ipſa ſacra Synodus decretum ſuper iiſdem abuſibus & remediis conficiendi curam & provinciam eiſdem ſupra nominatis Dominis Deputatis in generali Congregatione die Sabbati tertia Aprilis demandavit. Cæterùm cùm ipſa ſacra deputatio dictum decretum ſeu decreta confeciſſet: & generali Congregatione die Lunæ quinta Aprilis Patribus legiſſet & oſtendiſſet, ſacræ Synodi judicio & cenſuræ in omnibus ſe ſubmittens, ipſa Synodus attenta dominorum Deputatorum præfatorum ſingulari erga religionem Chriſtianam pietate & zelo, & circa ſacras Literas & Jus Canonicum conſummata doctrina & experientia, prædictum decretum ſeu decreta firmanda, aptanda, & ultimam eis manum imponendam, à ſupradictis Dominis Deputatis, unà cum Reverendiſſimis & Illuſtriſſimis Dominis Præſidentibus & Legatis, eſſe in generali Congregatione die Mercurii ſeptima dicti menſis Aprilis decrevit. Quæ omnia cùm vera ſint & in actis Concilii notata fuerint, ego Angelus Maſſarellus Sancto-Severinas Clericus Camerinenſis diœceſis Juris utriuſque Doctor, dicti ſacri Concilii Secretarius, & protonotarius Apoſtolicus, de eiſdem votis per præſentes manu mea propria ſcriptas & ſubſcriptas fidem facio indubitatam. Datum Tridenti, die decima menſis Aprilis ejuſdem, anno à Nativitate Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſexto ut ſupra, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Pauli divina Providentia Papæ tertii anno duodecimo. Idem Angelus Maſſarellus de quo ſuprà. †.

XXV. Septembris, M. D. XLVI.

27. In Chriſti nomine Amen. Poſtquam Decretum de peccato originali in hoc ſacro-ſancto Concilio editum & publicatum fuit in 5. Seſſione die Jovis 17. menſis Julii anno Domini 1546. Reverendiſſimi, & Illuſtriſſimi Domini ſacri Concilii Præſidentes & Legati ſucceſſivè articulum de juſtificatione examinandum propoſuerunt. Quod factum eſt in generali Congregatione die Mercurii 30. ejuſdem menſis Julii. Qui quidem Articulus trifariam ab ipſis Reverendiſſimus & illuſtriſſimis Dominis Præſidentibus diviſus Patribus in ipſa Congregatione propoſitus eſt, videlicet circa tres ſtatus hominum adultorum, infidelis vel impii, fidelis juſtificati, & peccatoris relapſi: Quorum ſtatuum primus ſeparatim ab aliis duobus à Patribus Concilii diſputatus & examinatus eſt. Super quo primo ſtatu Patres ſententias dixerunt, per octo continuas congregationes, à die videlicet quinta menſis Julii, uſque ad diem Martis decimam tertiam ejuſdem. Cùm autem Reverendiſſimus Pater & Dominus D. Antonius Filliolus, Archiepiſcopus Aquenſis, & Primas ſit & caput omnium Prælatorum in hoc ſacro Concilio exiſtentium, (Reverendiſſimis & Illuſtriſſimis Cardinalibus exceptis) ipſe Reverendiſſimus Archiepiſcopus Aquenſis poſt Reverendiſſimum & Illuſtriſſimum D. Cardinalem Giennenſem, ſuam ſuper hoc articulo & primo ſtatu juſtificationis protulit, & in ſcriptis exhibuit ſententiam, quæ cùm ut Catholica & pia ab omnibus laudaretur, omnes quotquot adfuerunt patres in octo illis congregationibus, de quibus ſuprà, tam Archiepiſcopi quàm Epiſcopi, quàm abſentium procuratores, Abbates, & Generales Ordinum, dum vota & ipſi ſua proferrent, in eandem dicti Reverendiſſimi Archiepiſcopi ſententiam devenerunt: paucis admodum exceptis, qui vel ex diverſitate verborum, vel ex intellectu & interpretatione Scripturarum, non idem ad unguem uſque dixerunt vel ſenſerunt: licèt nihilominùs & ipſi ſacræ Synodi judicio & cenſuris ſe rimiſerint. Qua ratione omnes idem ſentire dicendum eſt. Hoc primo ſtatu abſoluto, iidem Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi præſidentes ſuper ſecundo & tertio ſtatibus juſtificationis ſupradictæ vota à patribus rogarunt. Qui duo ſtatus per novem continua congregationes generales examinati & diſcuſſi fuerunt, à die videlicet Jovis XV. dicti menſis Julii uſque ad diem Veneris XXIII. Super quibus

duobus

duobus ſtatibus idem Reverendiſſimus Archiepiſcopus Aquenſis poſt Reverendiſſimum & Illuſtriſſimum Dominum Cardinalem Giennenſem, ut dictum eſt, omnium Prælatorum caput, ſententiam ſuam protulit, & ſimiliter in ſcriptis exhibuit: quæ cùm ſimiliter ab omnibus tanquam Catholica commendaretur, in eam ut in aliam fecerant, omnes facillimè, dum vota & ipſi ſua protulerunt, deſcenderunt, paucis, ut dictum eſt, exceptis, qui eodem modo vel verbis diverſis, vel Scripturarum intellectu & interpretatione alia non idem ſenſerunt, vel dixerunt, ſe nihilominus ſacræ Synodi cenſuræ & judicio ſubmittentes, ita ut à communi Patrum ſententia diſcedere noluiſſe oſtenderent. Quæ omnia cùm vera ſint, à me Angelo Maſſarello de Sancto Severino, his omnibus congregationibus ſupradictis præſente & intereſſente, ut Concilii Secretario, & Protonotario Apoſtolico annotata fuerunt, ea ipſa omnia in hanc patentem formam redegi: & de his omnibus univerſis, ad quos præſentes pervenerint, fidem facio indubitatam. Datum Tridenti die XXV. menſis Septembris, anno Incarnationis Dominicæ M.D.XLVI.

Idem Angelus Maſſarellus de Sancto Severino Secretarius Concilii & Protonotarius Apoſtolicus qui ſuprà manu propria. †.

Die I. Octobris M. D. XLVI.

28. Quoniam inter alia, quæ ad Concilii celebrationem præcipua requiruntur, maximè neceſſarium eſt, ut in loco, in quo Concilium celebratur, magna annonæ copia habeatur, atque omnia alia ad victum opportuna affluant: ac illud in primis curandum eſt, ne res cariori pretio, quàm deceat & æquum ſit, vendantur, neve hoſpitia injuſta & indebita mercede conducantur. Igitur ſacroſancta œcumenica & generalis Synodus Tridentina die Jovis XXIII. menſis Septembris anno Domini M. D. XLVI. Reverendiſſimum Patrem Dominum D. Archiepiſcopum Aquenſem, & Reverendos Dominos Hieronymum Theodorum Gaditanum, & Joannem Foniecam Caſtellimaris, & Galeatium Florimontium Aquitanenſem, reſpectivè Epiſcopos in generali congregatione elegit & deputavit; qui unà cum Reverendo Domino D. Jacobo Jacobello Epiſcopo Bellicaſtr. Commiſſario Apoſtolico, dictæ annonæ procurare copiam, rebus honeſtum pretium imponere, ac ut locationibus & conductionibus hoſpitiorum juſta merces perſolvatur, nec non alia hujuſmodi, quæ circa ea neceſſaria ſunt, facere & procurare debeant. Et cùm ſuprà ſcripta omnia à me Angelo Maſſarello de Sancto Severino Camerinenſis diœceſis, ut Concilii Secretario & Protonotario Apoſtolico, dictæ Congregationi præſente, in actis Concilii adnotata fuerint, ex eiſdem actis ſupra ſcripta extraxi, ac de eis omnibus, ad quos præſentes mea manu propria ſcriptæ & ſubſcriptæ pervenerint, indubitatam fidem facio. Datum Tridenti die 1. Octobris anno Domini M. D. XLVI.

Idem Angelus Maſſarellus ſacri Concilii Tridentini Secretarius & Protonotarius Apoſtolicus manu propria. †.

Die XII. Octobris M. D. XLVI.

29. Cùm ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus variis, hiſque graviſſimis occupationibus & negotiis tum ſanctæ noſtræ fidei dogmatum conſtitutionem & inſtaurationem, tum morum reformationem concernentibus detineatur, ac propterea ſingula quæque in generalibus congregationibus commodè expediri & tractari nequeant, ſacras deputationes perſæpe facere conſuevit. Quare menſibus elapſis ipſa ſacra Synodus elegit & deputavit Reverendiſſimum Patrem & Dominum D. Antonium Fillioli Archiepiſcopum Aquenſem, & Reverendos Dominos Thomam Campegium Feltrenſem, Didacum de Alga Aſtoricenſem reſpectivè Epiſcopos, qui mandata & procurationes abſentium Prælatorum ac cauſas in dictis mandatis expreſſas, ob quas ſe abſentes excuſant, proſpicere & diligenter examinare deberent, at per eos acta in generali congregatione deinde referent. Quæ quidem deputatio ad quatuor uſque menſes conſtituta eſt. Quibus menſibus elapſis, cùm ipſa ſancta Synodus aliam deputationem eadem ex cauſa facere vellet, conſiderans animadvertenſque prædicatorum dictorum Deputatorum fidem, doctrinam, probitatem, & diligentiam, eoſdem Reverendiſſimum Patrem ac Dominum D. Archiepiſcopum Aquenſem & Reverendos Epiſcopos Feltrenſem, & Aſtoricenſem præfatos, in generali congregatione die Lunæ XXI. menſis Junii anno Domini M. D. XLVI. habita deputavit & elegit ad eadem, ſcilicet abſentium Prælatorum mandata, procurationem, & cauſas, quibus ipſi abſentes Prælati impediti ad Concilium, ut tenentur, minimè venire poſſe excuſantur, ac deinde quæ per ipſum Reverendiſſ. Archiepiſcopum & Rev. Dominos Epiſcopos acta erunt, in generali Congregatione referant, ut deinde ſacra Synodus ſuper his deliberare & decernere queat. Quæ deputatio uſque ad primam proximam ſeſſionem ſit perduratura. Quæ omnia cum à me Angelo Maſſarello de S. Severino Camerinenſis Diœceſis J. U. Doct. & Concilii Secretario & Protonotario Apoſtolico in dicta Congregatione præſente in actis ſacri Concilii adnotata fuerint, ex eiſdem actis ſupraſcripta extraxi, ac de eis omnibus, ad quos præſentes manu mea propria ſcriptæ & ſubſcriptæ pervenerint, fidem indubitatam facio. Datum Tridenti die, 12. menſis Octobris anno Domini 1546.

Idem Angelus Maſſarellus J. U. D. ſacri Concilii Secret. & Protonot. Apoſt. qui ſuprà manu propria. †.

Die XX. Januarii M. D XLVII.

30. In nomine Domini Amen. Poſt celebratam V. Seſſ. ſacro-ſancti œcumenici & generalis Concilii Trid. die ſcilicet Jovis 17. menſis Junii anni Dom. 1546. Reverend. & Illuſtriſſ. DD. ipſius ſacri Concilii præſidentes & Apoſtolici de latere Legati, Patribus in generali Congregatione pro dogmate in futura abinde ſeſſione publicando propoſuerunt. Qui quidem articulus de juſtificatione per multos menſes maxima cum diligentia & exacta cura in multis Congregationibus generalibus, à Patribus examinatus, diſputatatus, diſcuſſuſque, eſt, ſuper quo tandem decretum compoſitum & formatum fuit; Quod etiam decretum cùm per multos dies generalibus Congregationibus, à Patribus examinatum & diſcuſſum eſſet, & aliquæ cenſuræ ſeu notationes ſuper eo conſideratæ eſſent, quæ ſacram Theologiam merè concernebant, iidem Reverendiſſ. & Illuſtriſ. D. D. Præſidentes & Legati deputaverunt ex ſacra Synodo eos Patres, qui præcipuè ſacram Theologiam profitebantur, ut dictas cenſuras notationeſque examinarent, diſcuterent, ac ſecundùm Catholicam veritatem decretum reformarent: qui deputati Patres Theologi fuerunt Rev. Patres ac Domini Anton. Filliolus Archiepiſcopus Aquenſis, Salvator Alexius Archiepiſc. Jurritanus, & Robertus Vaucop Archiepiſc. Armacanus, necnon Benedictus de Nobilibus Acienſis, Dionyſius Chironenſis, Baldazanus Limpus Portuenſis, Baltazar de Heredia Baſſonenſis, Angelus Paſchalis Motulanus, Joannes Fonſeca Caſtellimaris, Petrus Bertrandus Janenſis, Aloyſius Lipomanus Veronenſis, Joan. Salazar Lancianenſis, Cornelius de Muſſis Bituntinus, Jacobus Jacobellus Bellicaſtrenſis, Thomas Caſellus Britonorienſis, Thomas Stella Salpenſis, Antonius de Cruce Canarienſis, & Ambroſius Catharinus Minoricenſis, ac etiam Rev. Patres Generales Ordinum. Qui quidem Rev. Dom. Deputati per aliquot dies convenientes coram ipſis Reverendiſſimis & Illuſtriſſ. Dominis Legatis & Præſidentibus, dictas cenſuras ſeu notationes & puncta diſputarunt atque diſcuſſerunt, & ſecundùm ſententiam eorum decretum de juſtificatione præfatum aptatum & reformatum eſt; & deinde in generali Congregatione ſacræ Synodo exhibitum, & denique in ſexta & publica Seſſione die Jovis 13. Januarii an. 1547. publicatum. Quæ omnia cùm vera ſint, & his ego Angelus Maſſarellus S. Severini Clericus Camerinenſis Diœceſis J. U. Doctor, Protonotarius Apoſtolicus, & ejuſdem ſacri Tridentini Concilii cùm præſens Secretarius ſemper fuerim, de his fidem facio indubitatam omnibus, ad quorum manus præſentes, manu propria ſcriptæ & ſubſcriptæ literæ pervenerint. Datum Tridenti die 20. menſis Januarii ann. Dom. 1547. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto

Patris & Dom. noſtri Pauli divina providentia Papæ III. an. 13. Idem Ang. Maſſarellus. †.

Die XXIV. Januarii, M. D XLVII.

31. In nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejuſdem 1547. die verò Jovis 13. menſis Januarii, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Dom. noſtri Pauli divina Providentia Papæ III. an. 13. celebrata fuit ſexta Seſſio publica ſacroſancti œcumenici & generalis Concilii Tridentini, in qua dum celebrabatur, inter cætera poſt publicationem decretorum, egregius vir Dominus Hercules Severolus Promotor ipſius ſacri Concilii petiit accuſari contumaciam abſentium Prælatorum, declarari eos incurriſſe pœnas contentas in Bullis Sanctiſſimi ejuſdem Dom. noſtri Papæ; ac decerni proceſſus contra eos, &c. Necnon conſtitui Judices, coram quibus de his agnoſceretur. Tunc Reverendiſs. & Illuſtriſs. Cardinalis Dominus D. de Monte, primus Præſidens & Legatus reſpondit alta voce, ſibi placere, ut accuſaretur contumacia contra abſentes, qui non ſunt detenti legitimo impedimento. Nominavitque judices, coram quibus de hac re agi debeat; Reverendiſſimum videlicet in Chriſto Patrem & D. Antonium Filliolum Archiepiſcopum Aquenſem, & Reverendos Patres Dominum Didacum de Alga Aſtoricenſem, & Joannem Baptiſtam Cicadam Albinganuenſem, reſpectivè Epiſcopos ibidem præſentes, & cum aliis Reverendis Patribus Seſſionem ipſam cum pluvialibus & mitris, ut moris eſt, celebrantibus. Quæ quidem contumaciæ accuſatio votis Patrum perſcrutatis à majori parte approbata eſt. Prænominatorum autem Judicum deputatio toti Sacræ Synodo unanimiter placuit. Cùmque prædicta omnia vera ſint, & à me Angelo Maſſarello de Severino Clerico Camerinenſis Diœceſis, J. U. D. & Protonotario Apoſtolico, atque ejuſdem ſacri Concilii Secretario adnotata fuerint; de his indubitatam fidem facio omnibus, ad quorum manus præſentes devenerint, manu mea propria ſcriptæ & ſubſcriptæ pervenerint. Datum Tridenti die 24. Januarii anno Domini & Pontificatus ut ſuprà.

Idem Angelus Maſſarellus manu propria. †.

Die Februarij XX. anno M. D. XLVII.

32. In nomine Domini Amen. Cùm per ipſius Dei omnipotentis gratiam peracta fuiſſet ſexta publica Seſſio hujus ſacroſanctæ œcumenicæ & generalis Synodi Tridentinæ, in qua celeberrimum illud de Juſtificatione decretum unanimi omnium Patrum conſenſu, & placito confirmatum & approbatum fuit die 13. Januarii anno 1547. Ipſa ſacra Synodus ad ea, quæ in proximè futura Seſſione tractanda eſſent, accedens, pro dogmate ſacra Eccleſiæ Sacramenta, & pro reformatione ea quæ reſidentiæ Epiſcoporum adnexa ſunt, præ manibus ſumpſit. Quæ duo capita per ſacras Congregationes particulares primùm diſcutienda & examinanda, deinde in generalibus Congregationibus referenda & concludenda fore die Sabbati 15. ejuſdem menſis, in generali Congregatione deputandorum facultatem judicio Reverendiſſimorum & Illuſtriſſimorum Dominorum ipſius ſacræ Synodi Præſidentium remiſit. Itaque ipſi Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Domini Præſidentes dicto articulo reſidentiæ annexis examinandis diſcutiendiſque eos Prælatos delegerunt, qui præcipuè jus Canonicum profitentur. Hi autem fuerunt infra ſcripti, videlicet Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus Dominus Petrus Pacecus Cardinalis Gienenſis, ac Reverendiſs. Domini, D. Antonius Filiolus Archiepiſcopus Aquenſis, & Joannes Michael Saracenus Archiepiſcopus Materanenſis, & Reverendi Epiſcopi Thomas Campejus Feltrenſis, Elizeus Arpinas, Soranus, Jacobus Corteſius à Prato Tolonenſis, Joannes Campegius Parentinus, Ludovicus Simoneta Piſaurenſis, Joannes Petrus Ferretus Mylenſis, Franciſcus Navarra Pacenſis, Didacus de Alga Aſtoricenſis, Philippus Archintus Salutiarum, Joannes Baptiſta Cicada Albinganuenſis, Bernardus Diaz Calaguritanus, Sebaſtianus Pighius Aliphanenſis, qui Domini deputati coram Reverendiſſimis & Illuſtriſſimis Dominis Præſidentibus & Legatis ſæpiùs convenientes, dictam, materiam annexorum reſidentiæ examinarunt & diſcuſſerunt; atque tandem ſecundùm eorum judicium decretum confectum eſt, quod deinde in generali Congregatione exhibitum fuit concludendum atque firmandum. Quæ omnia cùm vera ſint, ego Angelus Maſſarellus de Severino Camerinenſis Diœceſis, Juris utriuſque Doctor, ejuſdem Sacri Concilii Secretarius, & Protonotarius Apoſtolicus, omnibus, quorum manus præſentes devenerint indubitatam fidem facio. datum Tridenti 20. Februarii anno Domini 1547. Pontificatus ſancti in Chriſto Patris & Domini noſtri D. Pauli Divina providentia Papæ III. anno 13.

Idem Angelus Maſſarellus ſacri Concilii Tridentini Secretarius manu propria. †.

His omnibus ſubjicitur inſtrumentum atteſtationis de veritate præcedentium atteſtationum ſignatum & appenſis ſigillis munitum per Antonium de Picolis de Leudro Vicarium Generalem Domini Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Chriſtophori Presbyteri Cardinalis, Epiſcopi Tridentini, & Petrum Foſcherium prætorem juridicum Tridentinæ civitatis, expeditum in eadem Tridentina civitate die 15. menſis Martii anno 1547. Pontificatus Pauli III. anno 13.

33. Poſtquam è vivis exceſſit Paulus Papa III. communibus Purpuratorum ſuffragiis Pontificiam nactus eſt dignitatem, idem qui primi Legati Apoſtolici titulo Tridentinæ Synodo præſederat Cardinalis Joannes Maria de Monte Epiſcopus Præneſtinus, qui ſibi Julii III. nomen aſcivit, creatus cùm ob mutuas Cardinalium altercationes vacaſſet Romana Sedes tres ferè menſes; initio Pontificatus ut ſe gratum erga Farneſios exhiberet, Octavio Farneſio, quam eidem Paulus Pontifex ipſius avus ademerat, reſtituit Parmam civitatem. Idemque primò ſui Pontificatus anno edictum promulgavit reſumptionis Concilii Trid. Cujus prima ſub Julio Seſſio numeratur ab ipſo Concilii exordio undecima, celebrata Kal. Maji ann. 1551. Duodecima verò inita die 1. Septembris ejuſdem anni: in quibus duabus quia pauci Prælati Tridentum convenerant, majorque pro certo Prælatorum numerus expectabatur indies, nihil aliud extitit decreti, niſi de prorogando ulteriùs Concilio.

34. Seſſ. XIII. actum eſt de ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento, cujus cap. 7. circa præparationem ad illud ſumendum neceſſariam juxta præceptum & admonitionem Apoſtolicam: *Qui manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini: probet autem ſeipſum homo* &c. hæc ſtatuunt Tridentini Patres: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat. Quod à Chriſtianis omnibus etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modò non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Huc refertur Evangelica parabola ejus, qui non habens veſtem nuptialem ad convivium acceſſerat: ideoque projici meruit in tenebras exteriores. Hiſque aſtipulantur veteres Sancti Patres dicente Ambroſio lib. 6. in Lucam cap. 9. *Nemo cibum accipit Chriſti, niſi qui fuerit ante ſanatus*, &c. Et mox: *Ubique ergo in hoc myſterio hic ordo ſervatur, ut prius per remiſſionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, poſtea alimonia menſæ cæleſtis exuberet.* Baſilius quoque lib. 2. de Baptiſmo: *Mundemur* (inquit) *ab omni inquinamento, atque ita ad ſancta accedamus, ut judicium eorum, qui Dominum occiderunt, effugiamus. Propterea quiſquis ederit panem, ac biberit poculum Domini indignè, reus erit Corporis & ſanguinis Domini.*

37. Ejuſdem Seſſ. XIII. cap. 3 de refor. *Non poteſt ab Ordinarii ſententia interlocutoria appellari, niſi tale ſit gravamen, ut nequeat per ejuſdem Ordinarii definitivam reparari.*

Hoc ipſum pridem ſtatuerat cap. ut debitus, & cap. cum ceſſante, de appellat. Idemque cautum fuerat in Concordato Bononienſi inito inter Leonem X. Papam & Franciſc. I. Regem Franciæ. Iſtud idem iterat Tridentinum ſeſſ. 23. de refor. cap. 20. Obſervandum peræque à correctione legitima non poſſe provocari, niſi modus excedatur,

c. ad

c. ad noſtram, & c. reprehenſibilis, §. fin. de appellat. hiſque Gallicana jura conſentiunt; edixit enim Franciſcus I. Rex anno 1539. art. 5. appellatione à judicum ſententiis per Eccleſiaſticas perſonas in materia correctionis, diſciplinæ, & aliis Eccleſiaſticis cauſis, nullum produci ſuſpenſivum, ſed tantùm devolutivum effectum; adeò ut his non obſtantibus, & citra ſententiæ præjudicium poſſit Eccleſiaſticus judex ſuum ulterius judicium proſequi. Et in Comitiis Bleſenſibus Henricus III. hoc pariter edicit. Similiter jure communi appellatio non ſuſpendit excommunicationem, ſuſpenſionem, aut interdictum latæ ſententiæ, ſed ſolùm devolvit ad ſuperius tribunal, c. cùm ad hæc, de appellatio. Communis ſententia eſt, incarcerationem cenſendam eſſe inter illa, quæ damnum irreparabile inſerunt, ideoque ſubſiſtere ac valere appellationem ab interlocutoria ſententia, qua decernitur captura ſeu incarceratio, & Ordinarium teneri huic appellationi deferre, atque proceſſum ad judicem appellationis tranſmittere, ſine tamen ulla ſententiæ ſuæ ſuſpenſione, quia reus interim carcere concludendus eſt, donec ſuperior Judex, cauſa cognita, aliud juſſerit. Alioqui enim gravium criminum rei libertati redditi per fugam facilè evaderent. Idemque judicatum fuit à ſacra Cardinalium Congregatione, Pontifice approbante, ut refertur in declarationibus & remiſſionibus ad c. 20. Tridentinæ ſeſſ. 24. de reform. Atque idem docent Barboſa ad l. 2. ff. ſolut. matrim. in princ. Mainardus Gallicanus Juriſconſultus lib. 2. Deciſionum, cap. 23. & alii.

36. De Viſitatione quoque Congregatio ſacra Concilii 7. Martii 1596. declaravit, non poſſe Epiſcopum in viſitatione recuſari ut ſuſpectum, dum tamen proceſſum in ea non involvat, ſeque intra viſitationis limites contineat. Eademque Congregatio Maij 25. ann. 1601. cenſuit Epiſcopum viſitationem aggredientem, utque etiam in præparatoria inquiſitione non poſſe quaſi ſuſpectum recuſari, nec probatione ſuſpicionis præpediri, quo minùs pœna extraordinaria, quæ morum correctionem & emendationem reſpiciat, viſitatos punire queat; ut legitur in Collectione declarationum ad hanc Tridentinam ſeſſ. 13. cap. 1.

37. Seſſionis ejuſdem XIII. Cap. VI. *Cùm non rarò contingat ſubditos ab Epiſcopo pro ipſius officio correptos illi ex malevolentia cauſam criminis intentare, cujus moleſtiæ metu ſegniores reddantur in officio Epiſcopi, aut ab Eccleſiis ſuis abeſſe & vagari pro ſui defenſione, cum magno Eccleſiarum detrimento, & Epiſcopalis dignitatis diminutione cogantur, ſtatuitur, Epiſcopum, niſi ex cauſa, ob quam dignitate propria deponendus foret, etiamſi contra ipſum ex officio, aut per inquiſitionem, ſeu denunciationem, aut accuſationem, ſive alio quovis modo procedatur, nequaquam eſſe citandum aut monendum, ut perſonaliter compareat.*

Provida & notabilis eſt iſta conſtitutio, qua & Epiſcoporum dignitati & Eccleſiarum utilitati conſulitur. Summi Pontifices Liberius & Nicolaus olim reſcripſerunt, inconveniens eſſe, ſi Epiſcopus ex cauſa infeſtationum aut adverſitatum, quas ab aliis patitur, gregem compellatur ſibi commiſſum relinquere, c. ſuggeſtum, & c. ſciſcitaris, 17. q. 1. Quando verò fas ſit Epiſcopo à propria Eccleſia diſcedere, præclarè diſſerit S. Auguſt. ſcribens ad Honoratum Epiſcopum epiſt. 180.

38. Seſſionis XIV. Cap. IV. definit: *Contritionem eſſe animi dolorem ac deteſtationem de peccato commiſſo, cùm propoſito non peccandi de cætero. Docet præterea, contritionem, ſi perfecta ſit, hominem Deo per charitatem reconciliare, etiam ante pœnitentiæ Sacramentum ſuſceptum; eo quòd in ea contineatur cum dolore & amore infuſo votum ipſius Sacramenti. At verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quæ ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ metu concipitur, eſſe donum Dei & impulſum Spiritus ſancti, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, viam ad juſtitiam ſibi parat. Et quamvis ſine pœnitentiæ Sacramento per ſe non juſtificet peccatorem; attamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponere. Hoc enim timore utiliter concuſſos Ninivitas ad Jonæ prædicationem, miſericordiam à Domino impetraſſe.*

Tu hic obſerva, contritionem, quæ juſtificat, eſſe quidem anteriorem juſtitia & gratia, ad quam diſponit, neceſſe eſt enim diſpoſitionem & cauſam præcedere, deinde formam & effectum ſequi. Cæterùm hæc omnia unico temporis inſtanti perficiuntur; licèt diverſa ibidem concipiantur & intercurrant ordinis ſeu naturæ ac rationis inſtantia. Verùm eodem temporis inſtanti, quo exiſtit contritio, pariter gratia coexiſtit.

39. Eadem ſeſſione XIV. Cap. V. *Oportet à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint.* (Et quibuſdam interjectis:) *Colligitur præterea etiam eas circumſtantias in confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant, quòd ſine illis peccata ipſa neque a pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant.*

Porrò circumſtantiæ, quæ ſpeciem peccati mutant, in triplici differentia ſunt. Quædam enim adjungunt mortalem alterius ſpeciei malitiam, ut Si quis Sacerdotem occidit, non ſufficit de homicidio accuſatio: qualitas enim Sacerdotis adjungit huic peccato ſacrilegium lethale. Idem dicendum in homicidio communi laici, ſed intra Eccleſiam perpetrato, ea quippe loci circumſtantia ſacrilegium pariter inducit. Aliæ quædam circumſtantiæ id præſtant, ut peccatum, quod veniale duntaxat eſſet, fiat mortale, ut ſi quis alterius famæ leviter detrahat hac intentione, ut audientis odium & gravem vindictam concitet adversùs illum, de quo ſermo eſt. Tertiò demùm ex oppoſito circumſtantiæ peccatum ita mitigant, ut quod mortale foret, non niſi veniale ſit, cujuſmodi eſt ſubreptio defectu ſufficientis deliberationis, inadvertentia judicii, ignorantia leviter culpabilis. His tribus caſibus non datur Sacerdoti ſufficiens peccati notitia, ut omnes conſentiunt Theologi. Sed in tertia præfata circumſtantia, ſi bona fide facta ſit confeſſio, neceſſitatem negant in altera confeſſione hunc defectum reparandi. In cæteris autem duabus neceſſe eſt ſuppreſſionem circumſtantiæ mortalis reparare; imò ſi per malam fidem ſcienter ſuppreſſa fuerit, non ſolùm id peccatum, ſed tota etiam confeſſio eſt iteranda: utpote ex perverſa confitentis diſpoſitione, invalida & interiori abſolutione deſtituta.

Seſſionis ejuſdem XIV. Cap. VI. de refor. ſtatuitur: *Ut Cleri, qui in ſacris ſunt, aut qui beneficium Eccleſiaſticum poſſident, Eccleſiaſticum habitum deferant: & ſi poſtquam ab Epiſcopo moniti ſunt, habitum adhuc deferre recuſant, per ſuſpenſionem ab Ordinibus, aut beneficio ejuſve fructuum privatione, ab Ordinario puniantur, quantumvis exempti forent. Si verò correpti adhuc neglexerint, per officiorum aut beneficiorum privationem coerceantur.*

Idipſum antè conſtituerat Concilium Viennenſe Clement. quoniam innovando, de vita & honeſ. Cler.

Ejuſdem Seſſionis Cap. X. *Regularia beneficia in titulum Regularibus profeſſis provideri conſueta, cùm per obitum aut reſignationem vel aliàs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, Religioſis tantummodo illius Ordinis, vel iis qui habitum omnino ſuſcipere & profeſſionem emittere teneantur, & non alijs conferantur; nec veſtem lino lanaque contextam induant.* Deut. 22.

Cap. XI. *Quia verò Regulares de uno ad alium Ordinem tranſlati, facilè à ſuo Superiore licentiam*

ſtandi extra Monaſterium obtinere ſolent, ex quo vagandi & apoſtatandi occaſio attribuitur: nemo cujuſcunque Ordinis Prælatus, vel ſuperior vigore cujuſvis facultatis aliquem ad habitum & profeſſionem admittere poſſit, niſi ut in Ordine ipſo, ad quem transfertur, ſub ſui Superioris obedientia in clauſtro perpetuò maneat, ac taliter translatus etiamſi Canonicorum regularium fuerit, ad beneficia ſæcularia etiam curata omninò incapax exiſtat.

40. Julius Papa III. morte ſua, quæ decimo Kalendas Aprilis obtigit anno 1551. Concilium interrupit: cujus electus eſt loco Marcellus Cervinus Cardinalis Presbyter, tituli Sanctæ Crucis in Jeruſalem, qui ſub Paulo Papa III. fuerat ſecundus in Synodo Tridentina Apoſtolicus Legatus. Hujus jam inde à pueritia tota vita perſpecta pietas, & cum ſanctitate morum prudentia & ſapientia in ſpem excelſam probos omnes erexerat. Sed eum Deus tantùm oſtendit terris, retentoque priſtino Marcelli II. nomine, vigeſimo ſecundo Pontificatus die ad cœlum evolavit. Cui datus eſt ſucceſſor Cardinalis Carrafa, Epiſcopus Oſtienſis, ſacrique Collegii Decanus, qui ſibi Pauli quarti nomen indidit: exactoque in ſuprema dignitate amplius quadriennio, vacuam ſedem reliquit ad quam provectus eſt Cardinalis S. Priſcæ Presbyter, Joannes Medices Mediolanenſis, dictus deinceps Pius IV. Hujus ergo Pontificatus anno tertio Chriſtique 1562. Januarii 18. Tridentinum Concilium ſub Julio tertio ſuſpenſum & dilatum, reſumptum eſt, hortante impensè Sancto Carolo Borromæo Pii Pontificis ex ſorore nepote, qui ab avunculo creatus Cardinalis, univerſæ Chriſti Eccleſiæ velut ſydus effulſit: Primaque ſub Pio, quæ numeratur à Concilii exordio 17. ſeſſio inita eſt, in qua dum expectatur major ac frequentior Prælatorum concurſus, conſtituta eſt prorogatio in diem Februarii 26. ejuſdem anni; atque inter hæc proviſum eſt de librorum examine ac delectu, eaque demandata cura quibuſdam Patribus examinis & contexendi noxiorum librorum indicis, ut zizania à tritico ſegregarentur. Invitati etiam ſunt ſectarii, ut ad Concilium animo pacifico accederent, benignè ſuſcipiendi & audiendi, eaque de cauſa promulgatum eſt publicæ fidei ac ſecuritatis edictum ſeu ſalvus conductus, qualis ab eodem Concilio fuerat initio expeditus ſub Paulo tertio. Seſſiones 18 19. & 20. nihil geſtum continent præter ſupplices ad Deum preces & ſacri Concilii iteratas prorogationes.

41. Seſſione XXI. ad nova decreta & ſanctiones ventum eſt. In primis declaravit ſacra Synodus conformiter ad Conſtantienſe Concilium ſeſſione 13. Laicos & Clericos non conficientes minimè aſtringi jure divino ad Communionem ſub utraque ſpecie. Secundò, hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum veritate magis judicaret expedire. Quam rem Apoſtolus non obſcurre videtur innuere, dum ait: *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*, 1. Cor. 4. atque ipſum poteſtate uſum fuiſſe ſatis conſtat in hoc ipſo Sacramento, cùm ordinatis nonnullis circa ejus uſum, *Cætera*, inquit, *cùm venero, diſponam*, 1. cor. 11. Quare cognoſcens Sancta mater Eccleſia ſuam iſtam in adminiſtratione Sacramentorum autoritatem; licet ab initio Chriſtianæ religionis non infrequens uſus utriuſque ſpeciei fuiſſet; tamen progreſſu temporis, gravibus & juſtis cauſis adducta, hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbavit & pro lege habendam decrevit: quam reprobare, aut ſine ipſius Eccleſiæ autoritate pro libito mutare non licet. Tertiò declarat, totum & integrum Chriſtum ac verum Sacramentum ſub qualibet ſpecie ſumi. Quartò, parvulos non obligari ad Communionem Sacramentalem, ſiquidem per Baptiſmi lavacrum regenerati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non poſſunt. Inde progreditur ad decreta reformationis.

Cap. 1. *Quoniam ab Eccleſiaſtico Ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam Clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacunque de cauſa, etiam ſpontè oblatum, Epiſcopi & alii Ordinum collatores, aut eorum miniſtri quovis prætextu accipiant. Notarii verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus, decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſit; dummodò eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus, directè vel indirectè provenire poſſit.* Huc refer Chalcedonenſis Concilii can. 2.

Concilium Nicænum ſecundum renovat pœnas ſimoniacè tam ordinantium, quàm ordinatorum, atque mediatorum; proferens canonem Apoſtolorum 30: & Chalcedonenſem illum 2. Concilio pariter Andegavenſi ſecundo can. 3. & 4. propria dignitate abdicantur Antiſtites quicunque per ſimoniam ordinaverint. Præterea Concilium Lateranenſe primum ſub Caliſto Papa II. 1123. can. 1. vetat, ſimulque in irritum deducit quaſcunque ordinationes pretio factas. Cui ſuffragatur Lateranenſis Concilii ſecundi ſub Innocentio II. decretum generaliùs etiam loquens de præbendis & quibuſcunque proviſionibus Eccleſiaſticis, necnon de ſacro Chriſmate, Oleoque ſancto & de conſecrationibus Eccleſiarum, vel Altarium: & de Sacramentis pretio collatis, can. 2.

Cap. II. *Cùm non deceat eos, qui Divino miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere; compertumque ſit complures pleriſque in locis ad ſacros Ordines nullo fere delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt ſe beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſæcularis, quamvis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate, ad ſacros Ordines promoveatur, niſi priùs legitimè conſtet eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad vitam honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere. Id verò beneficium reſignare non poſſit niſi facta mentione, quòd ad illius beneficii titulum ſit promotus, neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito quòd aliunde vivere commodè poſſit: & aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium verò vel penſionem obtinentes ordinari poſtbac non poſſint, niſi illi quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum: eo quoque priùs perſpecto, patrimonium illud vel penſionem verè ab eis obtinere, taliaque eſſe quæ eis ad vitam ſuſtentanda ſatis ſint: atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti vel aliunde habeant unde vivere poſſint; antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando.*

Eadem ſtatuit Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro Papa III. p. 1. cap. 5. Huc pertinet c. ſi Epiſcopus, de præbend in 6.

Cap. IV. *In omnibus Eccleſiis parochialibus vel baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, ut unus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui Divino peragendo, Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, cogant Rectores vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum divinum celebrandum. In iis verò in quibus ob locorum diſtantiam ſive difficultatem parochiani ſine magno incommodo ad Sacramenta percipienda & divina Officia audienda accedere non poſſunt,*

novas

novas parochias etiam invitis Rectoribus juxta formam conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit: Ad audientiam, de Eccleſ. ædific. conſtituere poſſint. Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocunque pertinentibus: & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficere poſſint ad vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam; quacunque reſervatione generali vel ſpeciali, vel affectione ſuper dictis Eccleſiis non obſtantibus. Neque hujuſmodi ordinationes & erectiones poſſint tolli, nec impediri ex quibuſcunque proviſionibus, etiam vigore reſignationis, aut quibuſvis aliis derogationibus vel ſuſpenſionibus.

42. Cap. V. *Ut etiam Eccleſiarum ſtatus, in quibus ſacra Deo officia miniſtrantur, ex dignitate conſervetur, poſſint Epiſcopi etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, juxta formam juris, ſine tamen præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcunque Eccleſiarum parochialium, & baptiſmalium, & aliorum beneficiorum curatorum, cum curatis propter earum paupertatem, & in cæteris caſibus à jure permiſſis: etiamſi dictæ Eccleſiæ vel beneficia eſſent generaliter vel ſpecialiter reſervata, aut qualitercunque affecta. Quæ uniones etiam non poſſint revocari, nec quoquomodò infringi, vigore cujuſcunque proviſionis; etiam ex cauſa reſignationis, aut derogationis, aut ſuſpenſionis.*

Vide c. ſicut unire, de exceſſib. Præl. ubi poteſtas uniendi Eccleſias ex juſta cauſa reſervatur Epiſcopis, dummodo ſint intra unam eamdemque diœceſim; denegatur autem inferioribus Prælatis. Et tamen hoc ipſum Concilium Trident. ſeſſ. 24. c. 13. de ref. iſtiuſmodi uniones Papę ſervat.

Cap. VI. *Quia illiterati & imperiti parochialium Eccleſiarum Rectores ſacris minùs apti ſunt officiis, & alii propter vitæ eorum turpitudinem potiùs deſtruunt quam ædificant, Epiſcopi etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis Legati eiſdem illiteratis & imperitis, ſi aliàs honeſtæ vitæ ſint, coadjutores aut vicarios pro tempore deputare, partemque eiſdem fructuum pro ſufficiente victu aſſignare, vel aliter providere poſſint, quacunque appellatione & exemptione remota. Eos verò qui turpiter & ſcandaloſè vivunt, poſtquam præmoniti fuerint, coerceant & caſtigent: & ſi adhuc incorrigibiles in ſua nequitia perſeverent, eos beneficiis juxta ſacrorum canonum conſtitutiones, exemptione & appellatione quacunque remota, privandi facultatem habeant.*

Cap. VII. *Ubi Eccleſiæ vetuſtate collapſæ ſunt nec per inopiam inſtaurari valent, Epiſcopi poſſunt vocatis illis, quorum intereſt, in matrices Eccleſias locorum illorum aut vicinorum, illas cum emolumentis ſimul & oneribus annexis transferre, erigendo in prædictis matricibus capellas vel altaria ſub ejuſdem invocationibus; Parochiales autem Eccleſias etiamſi juriſpatronatus ſint, ita collapſas refici & inſtaurari curent ex proventibus earundem: qui ſi non ſufficiant, patronos alioſve, qui fructum aliquem ex earundem proventibus percipiunt, aut, his deficientibus parochianos ipſos omnibus opportunis remediis compellant, quacunque appellatione, exceptione, aut exemptione remota. Quòd ſi omnes nimia egeſtate laborent, ad matrices ſuas viciniores Epiſcopi transferant, cum facultate convertendi in profanos, non tamen ſordidos uſus, dirutas Eccleſias, erecta ibi Cruce.*

Seſſionis XXII. Cap. IV. de refor. *Ut nemo de Eccleſia, ſive ſæculari, ſive regulari, vocem habeat in Capitulo, etiamſi id ei ab aliis conceſſum fuerit, niſi in Subdiaconatus ſaltem Ordine conſtitutus ſit.*

Hoc ipſum jampridem conſtituerat Viennenſe Concilium Clement. ut ii qui in Divinis: de æta. & qualit. & ordine præficiendorum.

43. Hoc eodem cap. IV. vetatur, ne deinceps de beneficio cuiquam provideatur quàm illis qui ætatem cæteraſque omnes qualitates & habilitates habent, ut ſtatim actu omnia beneficii onera exequi poſſint per ſeipſos: alioquin irritam declarat proviſionem. Huc pariter intendit d. Clement. ut ii qui. Ueruntamen uſus obtinet, ut in beneficio Sacerdotali, cui etiam cura incumbat animarum, ſufficiat, ſi proviſus in eo ſtatu ſit, & aptitudine, ut poſſit intra annum ordinari Sacerdos: c. cùm in cunctis de electio. & c. licèt canon, de election. in 6. Si verò non fuerit intra annum promotus in Sacerdotium, (niſi ex juſta & probabili cauſa ortum fuerit impedimentum) vacet ipſo jure præbenda. Cæterùm ſi ex lege fundarionis, vel ſpeciali ſtatuto, aut conſuetudine, Sacerdotalis Ordo actu exigeretur in impetrante, tunc non ſufficeret præfata in annum aptitudo. In univerſum edidit Trident. Synodus hoc ipſo cap. 4. & inſuper ſeſſ. 24. de refor. cap. 4. §. neminem. Ut nemo quodcunque beneficium, cui ſit aliquod annexum onus, obtinere poſſit, niſi aptus ſit, ut intra ipſum annum Ordinem ſuſcipiat ad id oneris requiſitum. Hoc enim vetera quoque jura inſtituerant, c. cum in cunctis, §. inferiora, de elect. & c. 1. de æta. & qual. & ordine præficien. & d. Clement. ut ii qui.

44. Poteſt igitur aliquis de curato beneficio provideri nondum Sacerdos, dummodo annum XXIII. ut ſic expleverit, & exacto inde anno ætatis XXIV. ac proinde incepto XXV. juxta Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 12. de ref. poſſit conſecrari Sacerdos. Cùm enim Concilium duo hæc perſpicue declaret, poſſe quem anno inchoato vigeſimo quinto Sacerdotio initiari, & præterea beneficium curatum poſſe illi conferri, qui Sacerdotio poſſit intra annum promoveri; ſequitur, ut tale conferri beneficium poſſit illi, qui annum vigeſimum tertium expleverit; ut docet Proſper Fagnanus in cap. cùm in cunctis, de election. addens hanc vigere praxim, judiciis quoque Cardinalium ſacræ Congregationis firmatam, n. 63. & 64. Porrò conceſſum illum promotionis ad Sacerdotium annum probant jura pariter Gallicana edicto Bleſenſium comitiorum ſub Henrico Rege III. art. 9. Cui accedit Henrici IV. conformis conſtitutio anni 1606. art. 1. cum Francicis Juriſconſultis, Rebuffo in praxi titul. de non promotis intra annum, num. 44. Papone lib. 3. Senatuſconſultorum deciſ. 3. Bochello in praxi benefic. ver. *An de promotion.* aliiſque.

Ejuſdem Seſſionis XXII. in decreto de obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ, hoc decernitur. *Singuli Epiſcopi in ſuis Diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare permittant. Neminem præterea, qui publicè & notoriè calumnioſus ſit, aut ſancto Altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittant.* Vide ſuperiùs adnotata ad Seſſ. 13. cap. 7.

Ex eodem decreto, de obſervan. & evit. in celeb. Miſſ. *Neque patiantur Ordinarii privatis in domibus neque omninò extra Eccleſiam, & ad divinum cultum tantummodò dedicata oratoria, ab eiſdem Ordinariis deſignanda & viſitanda, ſanctum hoc ſacrificium à ſæcularibus aut regularibus quibuſcunque peragi.*

Concilio Laodiceno hoc idem prohibetur, can. 58. vide ibid. mea ſcholia. Idemque cavetur de conſecr. diſt. 1. c. 1. & c. hic ergo, & c. nullus Presbyter, & c. unicuique & c. Clericos, ibid.

45. Seſſionis ejuſdem cap. 8. de ref. Ordinariis demandatur cura Hoſpitalium, cæterorumque locorum pietatis. Et cap. 9. ſtatuitur, ut eorumdem locorum pariterque confraternitatum adminiſtratores ſingulis annis coram Ordinariis rationes reddant. His ſuffragatur Clement. quia contingit, de religion. domib. & lex 55. Cod. de Epiſc. & Cleric. & titul. Cod. de Xenodoch. atque Henrici III.

Melo-

Melodunenſe edictum. Rex verò Ludovicus XIII. ſedens in ſuo ſupremo Concilio, præcedentiam adjudicavit Vicario Archiepiſcopi Rhemenſis ſupra Locumtenentem generalem, ſimulque juramenti requiſitionem in reddendis rationibus Rectorum Hoſpitalium cæterorumque piorum locorum, ut refertur in actis Cleri Gallicani. Et lex Franciſci I. anni 1545. art. 9. quam refert Charondas in Cod. Henriceo lib. 1. tit. de Hoſpitalibus jubet Hoſpitalium rationes quotannis reddi in præſentia Epiſcopi, aut ejus Vicarii generalis.

46. Seſſione XXIII. Can. VI. *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam Divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris; anathema ſit.*

Elias Cretenſis Metropolites hæc ſcribit in orationem 1. Gregorii Nazianzeni: Eccleſiæ noſtræ hierarchia interjecta eſt inter cœleſtem & Moſaicam ſeu legalem, & cum harum utraque communicat. Cœleſtis enim divinarum rerum ſpeculationem ab omni materia remotam habet, divinæque formæ, ad quam nulla res ſenſibilis pertingere poteſt, ſimilitudinem quandam habet. At verò hierarchia legalis ritibus quibuſdam corporeis & obſervationibus ſenſibilibus tota propemodum addicta eſt, carnalibus intenta ſacrificiis, circumciſioni carnis; atque infirmis & egenis (ut dicit Apoſtolus) elementis deſerviens. Cæterùm Eccleſiæ Chriſti hierarchia in terris conſtituta conſtat officiis & Sacramentis partim circa res ſenſibiles, & partim circa intelligibiles verſantibus: ſic tamen ut omnes ejus ſenſibiles ac externi ritus gratiam ſpiritus & ſanctificationem interiùs operentur, dummodo nihil obſiſtat prava hominis vota. Lex Moſaica tota circa externas corporeaſque præceptiones verſabatur: Lex verò Chriſti reformationem hominis interiorem & intimam perfectionem jugiter intendit & operatur. Tametſi vero ſancti Patres communiter docent, Circumciſionem juſtificaſſe à peccato, hunc tamen tribuunt effectum non exteriori carnis ritui, ſed actui fidei cum Circumciſione concurrenti de Chriſto venturo, quæ utique de Chriſto fides exigebat ut conditionem ſine qua non ipſum ſenſibilem Circumciſionis actum. E diverſo Sacramenta Eccleſiæ propria virtute ſuſcipientem ſanctificant, dum amoveatur omnis peccati mortiferi obex, ut docet poſt Græcos Latinoſque ſanctos Patres S. Thomas 3. p. q. 70. art. 4. Eaque mente Apoſtolus negat Abrahamum ejuſque poſteros juſtitiam ex Circumciſione aliiſve operibus veteris Teſtamenti recepiſſe, ſed ex ſola cum his concurrente in Chriſtum venturum fide. Idemque aſſerit. 1. Cor. 7. *Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt*. Et Gal. 4. *Quomodo iterum convertimini ad infirma & egena elementa?* Et Gal. 6. *Neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura*. Sunt & alia paſſim ejuſdem Apoſtoli luculenta teſtimonia: quorum fideliſſimus interpres Angelicus Doctor ad cap. 4. ad Roman. lect. 2. hæc breviter & perſpicuè dicit ad mentem Apoſtoli, *Circumciſionem eſſe tantùm juſtificationis ſignum, non effectivam cauſam*. Deinde difertis verbis iſtis rem elucidat: *Dicendum eſt, quod Circumciſio ex ipſo opere operato non habebat virtutem effectivam, neque quantum ad remotionem culpæ, neque quantum ad operationem juſtitiæ, ſed erat ſolum juſtitiæ ſignum, ut hic Apoſtolus dicit; ſed per fidem Chriſti, cujus circumciſio ſignum erat, auferebatur peccatum originale, & conferebatur auxilium gratiæ ad rectè agendum*.

Docet in ſua Eccleſiaſtica hierarchia S. Dionyſius, militantem in terris Eccleſiam in hoc ipſo regnantis intra cœlos Eccleſiæ ſimilitudinem referre ut quemadmodum qui Deo proximiùs aſſident, ab inexhauſto divinitatis ſonte vim perficiendi, illuminandi, & repurgandi recipiunt, quam in Angelos inferiores effundunt: cùm ſit lex & ordo à ſuprema rerum omnium cauſa ſtabilitus, ut per ſuperiores cauſas creatas dirigantur inferiores per virtutem ab ipſo DEO ut primo & univerſali omnium motore dimanantem. Nec ſolùm in intelligibilibus naturis lex iſta viget, ſed etiam in illis quæ ratione vel cognitione deſtituuntur. Quis enim neſcit cœlorum motione ſphæras quoque inferiores cieri ac moveri & ſubſtantias elementales ſyderum influxu regi & immutari, naſci & interire? Veruntamen ne longiùs ab hierarchiis ſubſtantiarum intelligibilium ſermo noſter excurrat, poſtquam digreſſi ſummus ab hierarchia veteris Legis ad Eccleſiam Chriſti, & hujus dignitatem præ illa perſpeximus, neceſſe eſt nos pauliſper ad ipſam militantis Eccleſiæ hierarchiam regredi, ut inde ad triumphantem in cœlis aſſurgamus. Docet in ſuis illis de cœleſti hierarchia libris ſcriptor ſublimis Dionyſius, Eccleſiæ militantis hierarchiam ad cœleſtis exemplar conformari. Et quidem ut admonet Jacobus Apoſtolus: *Omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*. DEUS itaque eſt origo & primum principium omnis illuſtrationis tum in cœlo, tum in terris. Excipiuntur in cœlis divinæ illuſtrationes immediatè à Deo per ſublimiores ſpiritus, qui proximiùs Deo inhærent, & ab his in ſpiritus inferiores diffunduntur per purgationem, illuminationem, & perfectionem. Illa verò in cœleſtibus purgatio nullam diluit culpam, ſed ſolam rerum inſcitiam antea minus perſpectarum. Similiter in Eccleſia militanti triplex eſt hierarchicus ordo à Dionyſio deſcriptus, nimirum Epiſcoporum, Sacerdotum his inferiorum, & Diaconorum. Epiſcoporum officium in præficiendo conſiſtit. Ad hos enim duntaxat pertinet ordinare Sacerdotes & Diaconos: Clerum (quæ nobilior eſt fidelium portio) conſtituere & regere: Confirmationis Sacramentum, quòd eſt baptizatorum perfectivum, conferre: Virgines, quæ (ut loquitur Cyprianus) nobilior ſunt gregis Chriſti portio, conſecrare: Synodos Sacerdotum indicere. Sacerdotum porrò munus & officium eſt in populis illuminandis conſtitutum per Sacramenta, quorum eis miniſterium competit, per Evangelii prædicationem, & per orationes tum publicas, tum privatas, & per incruentum Sacrificium. Diaconorum tandem munus eſt Sacerdotum Sacrificiis aſſiſtere, evangelizare, laicos a Sanctuario, & cenſura notatos ab Eccleſiæ liminibus arcere, & omni locorum ſanctorum prophanationi obſiſtere, quæ officia purgativa exiſtunt. Poſtquam verò juſtorum animæ ex hac verſante in terris Eccleſia ad ſublimes illas Beatorum ſedes evolaverint, o quàm magnifica lux, quanta, quàm felix, omnemque ſuperexcedens intelligentiam rerum mutatio eluceſcet! Quanta & quàm inſolita voluptate in illo divinæ pulcritudinis intuitu & fruitione perfundentur in illam primitivorum Eccleſiam conſcripti cives! Nihil hic addendum præter iſta Apoſtoli verba 1. Cor. 13. In hoc flebili exilio *ex parte cognoſcitur, & ex parte prophetamus: cùm autem venerit, quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt. Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus; quando autem factus ſum vir, evacuavi, quæ erant parvuli. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*.

47. Seſſione XXIII. Cap. I. de refor. *Cùm præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum operum omnium exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt, ſacroſancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate paſcant & regant.*

Qualem eſſe conveniat Sacerdotis vitam, nos in typo legalis Sacerdotii Spiritus ſanctus edocet. Primùm quidem in illa mirifica Pontificis Aaronis virga exciſa & arida, quæ una nocte fronduerat, fructuſque amygdalinos germinarat, quam in æternum monumentum juſſerat Dominus intra velum Sanctuarii aſſervari cum arca fœderis, ut refertur Numerorum libri c. 17. Scitè namque admonet Gregorius Nyſſenus in libro de vita Moyſis, Deum ſignificaſſe, ut quemadmodum amygdalæ fructus corticem exhibet exteriùs amarum, durumque & ligneum, quo includitur nucleus dulcis & alimoniæ aptus, ſimiliter debere Sacerdotem ſibi in externo victu & habitu auſterum atque ſeverum & continentem, intus verò ipſius animum ſuavitate dilectionis & plenitudine chari-

charitatis eſſe refertum. Obſervat præterea Oregines homil. 5. in Leviticum, Deum præcipiendo, ut ex victimis pacificis ſepararetur pectuſculum & armus dexter, ut eſſent in Sacerdotum vitam tum interiorem, tum exteriorem: pectuſculum quidem, quo vitalia & præcordia includuntur, indicium eſſe interioris ſanctimoniæ: brachium verò dexterum indicio ac documento eſſe ſanctarum operationum, quibus Sacerdos incumbat; ut ſit ejus officium intus divinæ ſapientiæ ſanctiſque charitatis pietatiſque affectibus intentum eſſe; parique ſtudio externis ſacris miniſteriis atque virtutum exercitiis aſſiduum eſſe, omniaque vitia debere quàm longiſſimè à ſe abigere & propulſare. Simile monitum alio loco nobis Sponſus cœleſtis inſinuat, dum in ſacris Canticis dilectam Sponſam ſic adhortatur: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: quia fortis eſt ut mors dilectio*. Quem in locum audire juvat ſanctum Gregorium Magnum hæc exponentem: *In corde ſunt* (inquit) *cogitationes, & in brachio operationes. Super cor ergo & ſuper brachium ſponſæ Dilectus ut ſignaculum ponitur, quia in ſancta anima quantum ab ea diligatur, & voluntate & actione deſignatur.*

48. Seſſione XXIII. Cap. II. de reform. *Epiſcopi electi, etiamſi Cardinalium gradu præfulgeant, ſi intra tres menſes conſecrati non fuerint, (legitimis tamen ſecluſis impedimenti cauſis) ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Sed ſi alijs tribus menſibus conſecrari neglexerint, Eccleſiis ſuis ipſo jure privati ſint.*

Chalcedonenſis etiam œcumenica Synodus can. 25. Epiſcopis quoque præcipit electis intra trimeſtre conſecrari citra neceſſitatis inevitabilis occurſum. Antiochena verò ſub Julio Pontifice can. 17. communione fidelium excludit Epiſcopum jam conſecratum, quamdiu ad creditam ſibi Eccleſiam negligit proficiſci. Quo etiam ſpectat canon *Quoniam*, diſt. 75. & c. 1. diſt. 100. Quæ autem Tridentini Patres ſancivere de Epiſcopis, vim quoque habere iidem decernunt in inferioribus animarum Paſtoribus, ut in ſuis reſideant Eccleſiis: neque ab ipſis toto anni decurſu abeſſe liceat plus quam duos vel tres menſes, ſive continuos, ſive interpolatos. Iſtam reſidendi materiam ſuperiùs jam excuſſi ad Seſſionis VI. c. 1.

49. Eadem Seſſio XXIII. cap. 4. de refor. *Probibet tonſura initiari, niſi qui Confirmationis Sacramentum antè ſuſceperint, quique legere & ſcribere ſciant, & de quibus ſit probabilis conjectura, eos hoc intuitu ſtatum eligere Clericalem, ut perfectiùs Deo ſerviant.*

Quandoquidem Clericorum Ordo ſublimioris eſt perfectionis præ laicorum ſtatu, convenit, ut nullus ad Clerum promoveatur, qui Confirmationis Sacramento non fuerit conſignatus. Eſt ſiquidem Confirmatio, atteſtante Dionyſio Eccleſ. Hierar. cap. 2. Τελειωτικὴ χρῖσις, *perficiens unctio*, ἱερὰ τῆς θεογενεσίας τελείωσις, *ſacra divini ortus ac generationis perfectio* Docetque præclarè S. Thomas 3. p. quæſt. 62. art. 1. in corp. Quòd ſicut in vita corporali ſpecialis quædam perfectio eſt, quòd homo ad perfectam devenerit ætatem, & perfectas actiones producere ac exequi poſſit hominis ratione utentis: unde Apoſtolus dicit 1. Cor. 13. *Cùm eſſem parvulus, agebam ut parvulus, loquebar ut parvulus, cogitabam ut parvulus: cùm autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli*. Inde eſt, quòd præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, eſt motus augmenti, quo aliquis perducitur & roboratur ad perfectam ætatem: Sic igitur vitam ſpiritualem accipit homo per Baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio: In Confirmatione autem accipit quaſi perfectam ætatem, & robur ſpiritualis vitæ. Congruit igitur, ut antequam homo à ſtatu communi laicorum ad perfectiorem, qui Clericorum eſt, ſtatum elevetur, ſit jam ſpiritualiter perfectus & præmunitus Sacramento Confirmationis, ut ſtatutum fuit à Patribus Tridentinis. Cui decreto quiſquis ſciens & volens contravenit, ſe peccato lethali (ut ego quidem reor) aſtringit, legem enim tranſgreditur, ut oſtenſum eſt, in re gravis momenti. Ita cenſent Toletus lib. 1. inſtruct. cap. 71. Bonacina de Sacram. diſp. 8. qu. unica, p. 5. propoſ. 2. Franciſc. Hallier doctiſſimus Sorboniſta de ſacris electio. lect. 4. c. 2. art. 2. Neque enim accedendum hic duco opinioni Navarræ, Suarez, Coninkii, & aliorum, qui hanc omiſſionem ſecluſo contemptu in quibuslibet initiatis ac ordinatis non plus quàm venialem autumant. Quod verò objiciunt, Chriſtum ipſum ſuos Apoſtolos primum pridiè quàm pateretur, conſecraſſe Sacerdotes, cùm tamen non eos Spiritus Sancti miſſione confirmaverit, niſi poſt ſuum ad Patrem aſcenſum; id probare quidem poſſet, Confirmationem non eſſe de ſubſtantia ordinationis, neque ejus defectum eidem officere, non tamen ejus omiſſionem eſſe quid leve: pari enim ratione alius concluderet, non eſſe niſi veniale peccatum, communicare non jejunum, aut in menſa communi, non verò in altari ſolemni ritu, qualem Eccleſia præſcripſit, cum unctionibus & ſigillis conſecrato ſacrificare, quia ſecus factum fuit in ultima Cœna: & licitum eſſe cuivis abſque peccato mortifero in Sacramentorum celebratione quaslibet Eccleſiæ ſanctiones infringere, hac ſola ratione, quòd ſint cæremoniales, neque eſſentiæ derogent Sacramentorum. Iſte vero canon, ut nemo niſi confirmatus Clericali militiæ aut ordinibus aſcribatur, non ſumpſit exordium à Concilio Tridentino, quippe qui viguit jam inde ab ipſis Eccleſiæ primordiis, ut probat luculenter Sancti Cornelii Romani Pontificis ad Fabium Antiochenum Epiſtola apud Euſebium lib. 6. hiſt. Eccl. cap. 35. Ibi namque Cornel. aſſeverat non recepiſſe Novatum in ſua illa Sacerdotali inauguratione Spiritum ſanctum, eò quòd ſignaculo Dominico non fuiſſet anteà conſignatus: quod, ut ibi diſertè aſſerit, fieri anteà oportuerat, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα. *ſecundùm Eccleſiæ canonem.*

Ejuſdem pariter Seſſionis XXIII & Capitis V. textu ſtatuitur: *Ut qui ſunt ad ſingulos majorum Ordinum promovendi, bonum habeant a Parocho & Scholæ Magiſtro teſtimonium: atque uno ſaltem menſe ante ordinationis expetitæ tempus conveniant Epiſcopum, qui Parocho, aut alij, cui viſum fuerit, committat, aut nominibus ipſorum publicè in Eccleſia propoſitis, de natalibus, de moribus, de ætate & vita eorum diligenter inquirat à fide dignis, (ſimili modo inquirendum eſt de tituli aut patrimonij ſufficientia) & literas teſtimoniales inquiſitionis iſtius fidem facientes ad Epiſcopum maturè tranſmittat.*

50. Poſtmodum eadem Seſſ. Cap. VIII. *Unuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur. Quòd ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas ac mores Ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus ab executione ſuſceptorum Ordinum, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

Concilium Carthaginenſe III. tempore Siricii Papæ ſic edicit can. 21. *Ut Clericum alienum niſi concedente ejus Epiſcopo nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem nomen etiam Lectores & Pſalmiſtæ & Oſtiarii retinent.* Eamdemque fuſius iterat ſanctionem idem Concil. ad querimoniam Epigonii Epiſcopi adversùs Julianum Epiſcopum expoſtulantis de prærepto ſibi Clerico, can. 44. Inter Græcas Synodos jampridem hoc ipſum de alieno Clerico prohibuerat Sardicenſis can. 18.

51. Quinimò non ſolùm prohibebatur alieno Clerico injuſſu proprii Epiſcopi Ordines conferre, quod etiam tunc ubique illicitum eſt, ſed neque licebat alieno Clerico in alteram Diœceſim commigrare, aut ulli Epiſcopo illum ad ſe tranſmigrantem abſque proprii Epiſcopi venia & litteris commendatitiis ſuſcipere, vel in communionem admittere. Quod inſtitutum penè abolitum & exoletum renovarunt Tridentini Patres hujus Seſſionis cap. 8. Apoſtolorum canonibus 12. & 14. & 15. prohibetur Clericis aliò commigrare, aut commigrantes recipere ſine proprii eorum Epiſcopi literis commendatitiis. Quod idem vetatur Laodiceno can. 41. qui allegatur

de con-

de conſecr. diſt. 4. c. non oportet. Carthaginenſis Concilii IV. canon 27. Sacerdotibus aliiſque Clericis non aliter permittit ad alias Eccleſias tranſmigrare, niſi cum commendatitiis aut conceſſione ſuorum Epiſcoporum. Concilium Andegavenſe anni 453. can. 2. *Clericis* (inquit) *de loco ad alium ſine Epiſcopi permiſſione tranſire non liceat, nec ſine commendatitiis Sacerdotum ſuorum literis commeare.* Similiter Concilium Veneticum an. 465. can. 5. *Clericis ſine commendatitiis Epiſcopi ſui literis licentia non pateat evagandi: & in omni loco, ad quem ſine epiſtolis Epiſcopi ſui venerint, à communione habeantur alieni.* Concilium pariter Epaonenſe anni 517. can. 6. *Presbytero vel Diacono ſine Antiſtitis ſui epiſtolis ambulanti communionem nullus impendat.* Synodus œcumenica Chalcedonenſis his omnibus concinit can. 13. *Peregrinos Clericos & lectores in alia civitate præter commendatitias* ἄνευ συστατικῶν *ſui Epiſcopi, nuſquam penitùs adminiſtrare debere.* Gelaſius quoque primus Pontifex in epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ c. 4. ait: *Non ambiant Epiſcopi ſibi vindicare Clericos poteſtatis alienæ.* Denique hoc ipſum Tridentinum Concilium hujus 23. Seſſionis c. 16. hoc ſtatuit: *Nullus Clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui Ordinarii literis ab nullo Epiſcopo ad Divina celebranda & Sacramenta adminiſtranda admittatur.*

Cap. IX. Ejuſdem Seſſionis 23. de refor. *Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus, & beneficium quacunque fraude ceſſante ſtatim reipſa illi conferat: conſuetudine quacunque etiam immemorabili in contrarium non obſtante.*

52. Cap. XII. *Nullus in poſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Præsbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur. Sciant tamen Epiſcopi, non ſingulos in ea ætate conſtitutos debere ad eos Ordines aſſumi, ſed dignos duntaxat, & quorum probata vita ſenectus ſit. Regulares quoque in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcunque quoad hoc penitùs excluſis.*

Primo quidem Eccleſia Chriſti exortu, cùm nondum eſſet fidelium populorum copia, nonnulli adhuc in juvenili ætate conſtituti, modò eſſent ſpectabilis meriti, ad Epiſcopale culmen aſſumebantur. Hinc Paulus ad Timotheum Epheſi Epiſcopum ſcribens 1. Timot. 4. ait: *Nemo adoleſcentiam tuam contemnat.* Multiplicato exinde fidelium numero, certa præfixa fuit ætas, citra quam neminem liceret ſacris Ordinibus inaugurare. Vetera quippe Concilia Neocæſarcenſe can. 11. deinde Agathenſe can. 17. Carthaginenſe III. can. 4. & Toletanum IV. can. 19. ad Diaconatum efflagitant annos 25. ad Sacerdotium annos 30. At verò Tridentini Patres certis rationibus adducti mediam conſectati ſunt viam.

Cap XV. *Quamvis Presbyteri in ſua ordinatione abſolvendi poteſtatem à peccatis accipiant; decernit tamen ſancta Synodus, nullum etiam Regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium audire, etiam Sacerdotum, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ illis gratis detur obtineat; privilegiis, conſuetudine quacunque etiam immemorabili non obſtantibus.*

Cap. XVI. *Cùm nullus ordinari debeat, qui judicio Epiſcopi ſui non ſit utilis aut neceſſarius ſuis Eccleſiis; Sancta Synodus ſexti Canonis Chalcedonenſis veſtigiis inhærendo ſtatuit, ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non aſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, neque incertis vagetur ſedibus. Quòd ſi locum inconſulto Epiſcopo deſeruerit, eis ſacrorum exercitium interdicatur. Nullus præterea peregrinus Clericus ſine commendatitiis ſui Ordinarii litteris, ab ullo Epiſcopo ad Divina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda admittatur.*

Vide, quæ anticipatè dixi ad hujus Seſſionis XXIII. Cap. VIII. Iſtam in rem obſervatu dignus eſt Chalcedonenſis Synodi can. 20. ſic edicens: *Clericos in ſuis Eccleſiis conſtitutos, ſicut jam definivimus, non liceat in alterius civitatis Eccleſiis ordinari; ſed quieſcant in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui pro prias civitates perdiderunt, & ex neceſſitate ad alias Eccleſias migraverunt. Si verò quicunque Epiſcopus poſt definitionem iſtam ad alium Epiſcopum pertinentem clericum ſuſceperit, placuit ſanctæ Synodo, & eum qui ſuſcepit, & eum qui ſuſceptus eſt, tandiu excommunicatos manere quandiu ipſe Clericus revertatur ad propriam Eccleſiam*, c. clericos diſt. 71. Sextum verò Chalcedonenſem hoc Tridentino canone commemoratum appoſui ſub titulo Synodi Chalcedonenſis.

53. Cap. XVIII. jungitur, ut in ſingulis diœceſibus collegia Eccleſiaſtica ſeu ſeminaria inſtituantur, in quibus juvenes Eccleſiæ ſervitio deſtinati educentur, atque ſcientiis, functionibus, & ritibus Eccleſiaſticis, cantu, diſciplinis clericalibus, & ſanctis moribus informentur. Hæc eadem fuerant antiquioribus Conciliis præſcripta, quæ ſuprà commemoravi ad quarti Toletani Concilii can. 24. Tanti porrò momenti ſeminariorum erectiones eſſe duxerunt Tridentini Patres, ut in hunc finem Epiſcopis jus & poteſtatem tribuant obligandi ad annuas pro conſtituendis & fovendis ſeminariis contributiones quoſcunque beneficia poſſidentes, atque etiam uniendi pro eorundem fundatione aliqua beneficia ſimplicia, cujuſcunque ſint dignitatis, vel qualitatis, etiam antequam vacent, ſine cultus divini & illa obtinentium præjudicio; uſque adeò ut talis unio nulla poſſit appellatione ſuſpendi, aut impediri. Hæc Tridentina conſtitutio viget in regno Galliæ, quippe quæ Regiis quoque edictis roboratur. Sanctio namque Melodunenſis art. 1. Epiſcopis injungit, ut provideant ſacræ diſciplinæ conſtabiliendæ, *Et à l'iſtitution des ſeminaires ſuivant les ſaints decrets.* Quibus ultimis verbis deſignatur Sanctio hæc Tridentina. Subſequutum eſt Bleſenſibus comitiis alterum procuſum edictum art. 24. admonens Antiſtites, ut ſuis in Diœceſibus ſeminaria inſtituant, etiam *par l'union des benefices ainſi qu'ils verront bon eſtre.* Per quæ verba eadem Præſulibus obfirmatur poteſtas, quæ à ſacra Synodo conceſſa eſt.

54. Seſſione XXIV. ea pertractantur, quæ ad fidelium matrimonia pertinent. Speciali verò nota ſunt obſervandi ſequentes iſti can. Quorum primus hic eſt

Can. I. *Si quis dixerit, matrimonium non eſſe verè & propriè unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre; anathema ſit.*

Can. IV. *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in eis conſtituendis erraſſe; anathema ſit.*

Can VII. *Si quis dixerit, Eccleſiam erraſſe, cùm docuit & docet juxta Evangelium & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui adulterio cauſam non dedit, non poſſe altero conjuge vivente aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimiſſo adultero alii nupſerit; anathema ſit.*

Can. XII. *Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos; anathema ſit.* Can 12. ſeq. decr. de refor. mtrim. cujus capit. 1. ita ſancitur: *Tametſi dubitandum non eſt, matrimonia clandeſtina libero contrahentium conſenſu facta rata & vera eſſe matrimonia, quandiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi ſint illi, (ut eos ſancta Synodus*

anathemate damnat) *qui ea vera & rata eſſe negant: quique falsò affirmant, matrimonia à filiis familias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe: nihilominùs ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque probibuit. Verùm cùm ſancta Synodus animadvertat probibitiones illas propter hominum inobedientiam non prodeſſe, & gravia peccata perpendat, quæ ex eiſdem clandeſtinis conjugiis ortum habent, &c. Qui aliter quàm præſente Parocho vel alio Sacerdote de ipſius Parochi ſeu ordinarii licentia & duobus vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt; eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum inhabiles omninò reddit, & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit.*

Saluberrimum utique decretum, quo innumeræ lites, inextricabiles anfractus & ambages, perjuria & nuptiarum incertitudines, partium fraudes & deceptiones, quarum una neget, altera aſſeveret & dejeret interveniſſe clandeſtinas conventiones, unde, rebus non probatis, tranſitus ad poſteriora non conjugia, ſed adulteria, prioribus clandeſtinis ſtipulationibus coram Deo in ſuo robore perdurantibus. Quæ omnia incommoda & crimina hoc Tridentino decreto præciduntur.

56. In noſtra theoria & praxi canonici juris lib. 3. uberiùs diſputavi de poteſtate Eccleſiæ nova indicendi matrimonii dirimendi impedimenta: & docui, potuiſſe quidem regias conſtitutiones opponere civilia obſtacula contra filiorum familias connubia, quæ inſciis aut invitis parentibus contrahuntur. Cæterùm his legibus non attingi ſacramenti vigorem aut validitatem, neque poſſe Principum aut Magiſtratuum autoritatem de ſacramentorum eſſentia quidquam decernere, ſicut hoc ipſo cap. decernit Tridentina ipſa Synodus de matrimoniis filiorum familias, parentibus invitis aut inconſultis: poſſunt tamen civiles leges ejuſmodi nuptias prohibere quaſi non tantùm humano, ſed etiam divino jure vetitas, utpote adverſantes DEI præcepto de parentibus honorandis, tametſi ratio Sacramenti ſubſiſtat in his ipſis illicitis nuptiis contractis. Multa enim facta tenent, quæ fieri prohibentur, multaque impediunt contrahenda, quæ non dirimunt jam contracta: l. patre furioſo, ff. de his qui ſunt ſui vel alieni juris. Sed tamen nullitas illa civilis ſpectatur ſecundùm civiles actus, nuptialium conventionum invaliditates, ſucceſſionum incapacitates, actionum civilium denegationes, & ſimilia. Hæc diſertè docent Gallicani Juriſconſulti Lovetus ſupremæ Pariſienſis Curiæ Senator, nonnulla referens ampliſſimi Senatus illius judicia, lit. M. tit. 6. Et Carolus Fevretus, quamvis in pleriſque parum æquus Eccleſiæ juriſdictioni, lib. 5. de abuſu, tit. 2. diſtinguit inter conventiones & Sacramentum matrimonii; docetque, Sacramentum quidem exiſtere in conjugiis filiorum familias contra edicta Gallicana factis, dum acceſſerit Parochi proprii duorumque teſtium præſentia: ſed penes Curias regni contractus ſeu conventiones quoad civilem effectum pro nullis haberi. Deinde in obſervatione XIV. ad ſuum illud Opus vir Senatus Conſultorum Gallicanorum diligentiſſimus perſcrutator hæc ipſa verba effatur: *Curia ſuprema in clandeſtinis filiorum familias matrimoniis* (loquitur autem de clandeſtinis reſpectu parentum, etſi Parochus & duo ſaltem teſtes interfuerint) *diſtinguere ac ſecernere ſolent conventa nuptialia ab ipſo ſacramento; & quoad iſta ſola conſueverunt decernere matrimonii nullitatem ac invaliditatem, non tamen ullatenus annullare conjugii vinculum, neque convellunt mutuum illum partium conſenſum, qui materiam præbet Sacramenti: quia laici judices incompetentes ſunt in ſpiritualibus & Sacramentis.* Additque abuſum exurgere, ſi judex ſæcularis judicium ferret de validitate aut invaliditate fœderitatis ejus, ad quod Parochi præſentia exigitur. Sicut ex oppoſito judex Eccleſiaſticus abuteretur, ſi auderet de dote & nuptialibus donationibus judicium ferre. His demùm iſta ſubjungit, quæ rem iſtam extra omnem dubii aleam ponunt. Refert enim ibid. Fevretus: Clerus Gallicanus, poſtquam promulgatum fuit Ludovici XIII. edictum an. 1629. ſupplex Regem rogavit admonuitque hujus Edicti art. 39. per hæc verba: *Sojente tels mariages declarez non valablement contratz*, gravem naſcituram confuſionem & ambiguitatem, eo quòd à nonnullis ea referri contingeret ad ſacramentalem ipſum fœderis ſpiritualis nexum, quem ſacroſancta Synod. Trid. ita arctum & inſolubilem eſſe ſanciverat, ut anathemate feriat, quoſcunque id vinculum ſolvere attentantes, cùm agatur de fide & ſacramentis, circa quæ verſatur inconcuſſa juriſdictio, quam Chriſtus Dominus ſuæ contulit Eccleſiæ, nec ulli Chriſtiano licitum eſt dubitare in ejuſmodi rebus definitionem œcumenici Concilii eſſe infallibilem, & omnibus tenendam; Regem verò ne primariis Concilii ſanctioris Magiſtratibus communicata, matureque examinato ſcripto Gallicani Cleri commonitorio hæc ſcribi juſſiſſe: *Prædicta edicti verba nihil præjudicare ſacramenti vinculo; ſed ſolùm civilibus partium conventionibus, de quibus laici judices cognoſcere ſolent.* Atque ita Rex ipſe & Clerus inter ſacramenti vinculum & pacta dotalia diſtinguendum judicarunt. Hæc ipſa à Fevreto referuntur. Quam referunt quoque hiſtoriam Acta impreſſa Cleri Gallic. to. 3. quæ fidem faciunt, commiſſum fuiſſe à Rege reſpondendi officium Magno regni Cancellario, qui poſt initam cum ſelectioribus ſanctioris Conſilii Officialibus deliberationem, præfato modo fuiſſe ſcripto expeditum reſponſum, quale jam dictum eſt.

57. Hic jam quæritur, valeatne matrimonium in præſentia inviti atque repugnantis Parochi contractum? Reſpondetur valere. Non enim efflagitat ſacra Synodus Parochi proprii conſenſum, ſed ſolam cum aliis duobus tribuſve teſtibus præſentiam: ut per hæc matrimoniis furtivis, quæ juridicè probari non poſſunt, obvietur. Id confirmatur per l. coram Titio, ff. de verborum ſignif. quam ſolent Doctores in iſtiuſmodi quæſtionibus allegare, quamque in hac connubiali quæſtione allegat præfatus Fevretus lib. 5. de abuſu, cap. 2. ad finem. Ubi poſt verbatim prolatum hujus legis textum, hanc ita dirimit quæſtionem: *Nihil intereſt autem, an Parochus ipſe conſentiat, aut contradicat, ſufficit enim preſentem eſſe & intelligere.* Et rectè quidem ille, atque conformiter ad hæc iſtius legis verba: *Id videtur præſente aliquo factum ſi intelligat: nam ſi furioſus ſit, aut infans aut dormiat, non videtur, quid coram eo factum fuiſſe.* His communiter ſuffragantur Canoniſtæ & Summiſtæ: Sanchez de matrimonio lib. 3. diſp. 39. Filiuc. tract. 10. cap. 6. n. 225. Ledeſma quæſ. 45. art. 6. punct. 3. dub. 2. Conink. diſ. 27. du. 4. concl. 3. Bonacina quæſt. 2. pun. 8. n. 23. Proſper Fagnanus in c. quod nobis, n. 48. & ſeqq. de clandeſ. deſpon. Qui iidem declarationem proferunt ſacræ Cardinalium congregationis hoc ipſum aſſerentium, ſed tamen Parochum ita intereſſe debere, ut appareat eum fuiſſe hac de cauſa vocatum, quamvis alio quopiam & falſo prætextu fuerit reique gerendę inſcius, ac renitens & invitus aſſiſtat. Fagnanus hac ratione concluſionem confirmat: quia Parochus non eſt hujus Sacramenti miniſter, ſed tantùm præcipuus & neceſſarius teſtis; ad quod ſufficit ſola cum rei cognitione præſentia. Ipſi autem contrahentes ſunt ſibi invicem miniſtri. Atque ita in diverſis Gallicanorum Officialium tribunalibus vidimus judicatum. Partes ipſæ tamen, quæ ſic matrimonium inirent, graviter delinquerent, niſi quando Parochus injuſtè recuſaret, poſſentque juridicè puniri; non enim omne illicitum invalidè fit, quemadmodum nec intentio avaritiæ aut ambitionis illicitæ nullitatem inducit beneficiariæ proviſionis, dummodo nulla vitietur ſimonia.

58. Poteſt Parochus aſſiſtere matrimonio ſui parochiani quoad ejus efficaciam & validitatem, etiam in aliena parochia, imò & in altera Diœceſi, nec habita licentia Parochi, vel Ordinarii loci. Adhuc enim qualitatem proprii ejus, qui contrahit, Parochi retinet. Nam ejus audire quoque confeſſionem & abſolvere eidem Parocho licet, dummodo ſolemnitas & ſcandalum evitetur. Sunt enim iſti actus gratioſæ juriſdictionis, quæ licitè & cum debita præcautione quocunque in alieno loco poteſt erga proximum ſubditum exerceri.

59. Præterea tametſi illicitè, at ſaltem validè poteſt proprius Parochus matrimonio ſui parochiani aſſiſtere contra ſui Ordinarii prohibitionem. Illa enim prohibitio non illi amovet titulum & jus proprii Parochi; & multa facta tenent, quę fieri vetantur. Id ita declaravit ſacra Cardinalium Con-

Congregatio: atque ita docent Sanchez de matrimonio lib. 3. diſp. 32. Bonacina quæſ. 2. p. 8. n. 21. aliique communiter. His amplius docet Fagnanus in c. literæ, quas de matrim. contracto con. interd. Eccl. valere quoque matrimonium, etſi Parochus aſſiſtens fuiſſet non tantùm prohibitus, ſed etiam ſuſpenſus ab Ordinario. Quamvis enim Parochus ſubalternetur Ordinario ſecundùm juriſdictionem, quam poteſt eidem reſtringere vel adimere; per hóc tamen non deſinit eſſe Parochus, ejuſque ad matrimonium aſſiſtentia non eſt juriſdictionis actus, nihil enim hic judicat, nihil prohibet, nihil decernit, ſed ſolùm quaſi teſtis ſuam exhibet præſentiam. Sic etiam licèt Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 7. de refor. matrim. prohibeat Parochis vagorum matrimoniis intereſſe, Ordinario ſuo inconſulto: hæc tamen matrimonia ex Parochi loci præſentia convaleſcunt. Similiter contra interdictum Epiſcopi nuptiæ non minùs ideò valent, ut docet gloſſa, & cum ea Papa Innocentius quartus in c. ad diſſolvendum, de deſp. impub. Has quæſtiones operæ pretium viſum mihi exactiùs diſcutere, quia magni momenti ſunt, & frequenter occurrunt, & occurrentes gravia negotia ſacris Paſtoribus faceſſere ſolent.

60. Cum igitur atteſtante Paulo Epheſ. 5. Chriſtianum matrimonium ſit magnum in DEO Sacramentum in Chriſto & in Eccleſia: & Hebr. 13. ſit honorabile connubium in omnibus & torus immaculatus. Atque Auguſtinus lib. de bono conjugali cap. 24. & lib. 9. de Geneſi ad literam cap. 7. tria bona connubii Evangelicæ legis dinumeret, prolem, fidem mutuam, & ſacramenti ſanctitatem; ſollicitè curandum eſt, ut quæcunque ad id pertinent, ſanctè gerantur, ideoque in facie contrahatur Eccleſiæ, & ſecundùm Eccleſiæ leges, ut juxta Ambroſium ep. 70. ad Vigilium, Conjugium velamine Sacerdotali & benedictione ſanctificari oporteat, ac ut Tertullianus loquitur lib. 2. ad uxorem; *Sit matrimonium quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignatum angeli renunciant, Pater ratum habet.*

61. Dictæ ſeſſionis XXIV. Cap. II. gradus affinitatis longiùs olim productos & irritum reddentes matrimonium, quorum inobſervantia ex ignorantia facti cognitu difficilis contingens, irrita & invalida reddebat pleraque contracta matrimonia, prudenter ad minorem numerum reduxit. In primis quod ad ſpiritualem affinitatem attinet, ea concluſit inter baptizatum & ſponſores ſeu ſuſcipientes de fonte baptiſmi. Item inter baptizantem & baptizatum. Præterea inter patrem & matrem baptizati & ſuſcipientes. Inſuper inter baptizati patrem ac matrem. Similiter inter ſponſorem & confirmatum, nec non inter ſponſorem & confirmati progenitores.

62. Olim prohibebantur quidem & in irritum adducebantur nuptiæ ad ſeptimum cognationis inter collaterales gradum, computando etiam ipſos gradus per numerum perſonarum, dempto communi ſtipite in Eccleſia ſaltem Latina; ut perſpicuè docent teſtimonia tum S. Gregorii Papæ in ep. ad Felicem Meſſanæ Epiſcopum, & Iſidori, itemque Alexandri Papæ II. quæ congeruntur in Decreto 35. q. 5. Quæ leges proculdubio erant innumerabilium ambiguitatum & inceſtuoſarum nuptiarum occaſiones ignoranter contractarum, & laqueorum animas intricantium. Ideoque Lateran. ſub Innocentio III. Concilium generale providè omnia ad quartum gradum reduxit impedimenta: & refertur c. non debet, de conſanguinit. & affinit. Jure autem civili Romanorum, etiam fratrum & ſororum filii matrimonio jungebantur: Inſtit. de nuptiis, §. duorum: & l. 3. ff. de riptu nupt. Concilium verò Trid. circa carnalis cognationis & affinitatis nexum quatuor incluſivè graduum ſanctionem Lateranenſem confirmat. Porrò jus illud Romanarum legum circa fratrum ſeu ſororum liberos, olim quoque invaluit inter Chriſtianos. Filiæ namque Magni Conſtantini Conſtantina & Helena nuptu traditæ ſunt, Conſtantina quidem primùm Annibalſiano filio Dalmatii fratris Magni Conſtantini; deinde Gallo Cæſari filio Conſtantii alterjus fratris ejuſdem Conſtantini Magni. Helena verò nupſit Juliano alteri filio memorati Conſtantii.

63. Cap. III. Publicæ honeſtatis impedimentum coarctat ad primum in ſponſalibus validis, cùm anteà ad quartum protenderetur. Cæterùm ſi ſponſalia ipſa invalida fuerint, nullum prorſus pariunt impedimentum. At verò ex matrimonio rato, ſed non conſummato, exurgit dirimens ad quartum uſque gradum impedimentum, ut declaravit Pius Papa V. in conſtitutione incipiente: *Ad Romanum*. Ex cujus inadvertentia Toletus & Lopez hoc impedimentum prodiderunt eſſe publicæ honeſtatis, & deſinere ſtatim à primo gradu. Jam hic quæritur, utrùm ex ſponſalibus non quidem morte, ſed mutuo partium conſenſu ſolutis exoriatur quoque publicæ honeſtatis impedimentum? Hanc agitat diſputationem Th. Sanch. lib. 7. diſpu. 68. n. 2. & noviſſimè Petrus Fagnan. commen. ad c. ad audientiam, de ſponſalib. refert Romæ à ſacra Congregatione judicatum die Jul. 6. an. 1657. quod hic quoque ſubſiſtat impedimentum iſtud, factaque relatione apud Alexandrum Papam VII. qui hanc examinari quæſtionem juſſerat, fuiſſe ab ipſo approbatum Cardinalium judicium, Julii 10. juſſumque iſtud poſt hæc ubique à cunctis fidelibus ſervari.

64. Cap. IV. Impedimentum affinitatis ex illicito congreſſu natum limitat ad ſecundum gradum, cùm quartum etiam complecteretur: qua occaſione plurimi etiam contingebant inceſtus & invalidæ nuptiæ.

65. Cap. V. *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat: idque multò magis in eo locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quòd ſi ignoranter id fecerit: ſi quidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis. Non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contempſit. Si vero ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod ſubeſſe poſtea cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit; tunc faciliùs & gratis cum eo diſpenſari poterit, in contrahendis matrimonijs vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel raro: idque ex cauſa & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

Utinam in eo ſtatu res eſſent, ut ad præſcriptum hujus ſacri Concilii non niſi gratis diſpenſaretur, nec niſi ob gravem cauſam, nec niſi in iis qui non ſcienter ſed tantummodò per excuſabilem ignorantiam lapſi ſunt. In ſecundo autem gradu nunquam niſi inter Principes, non quidem mediocres, ſed ut requirit ſacroſancta Synodus, Magnos; idque non indiſcriminatim, ſed ut eadem præſcribitur hic, ob cauſam publicam diſpenſaretur. Legimus apud Nicetam Choniatem, Græcum & ſchiſmaticum hiſtoricum, ſemel aliquando Patriarcham Conſtantinopolitanum non per pecuniæ largitionem, ſed ſolo rogatu Imperatoris Andronici Comneni, matrimonii contrahendi indulſiſſe diſpenſationem, non in ſecundo, ſed in tertio duntaxat gradu, non inter proletarias aut vulgares perſonas, ſed inter ipſius Andronici Imperatoris ſpuriam ac illegitimam filiam Irenem, & Alexium Comnenum Principem Imperatoriæ ſtirpis, cui matrimonio Theodoſius Patriarcha virtutis veteæ cuſtos rigiduſque ſatelles, ne conſentire cogeretur, maluit Patriarchali faſtigio deponi, atque in ſolitudinem relegari. Sed eidem ſuffectus pſeudopatriarcha Camaterus Baſilius facilè conſenſit, ut Imperatoris gratiam iniret: qua tamen ex facilitate non alium retulit fructum quàm infamiam & execrationem apud omnes probos, ſuique deſpectum apud ipſum cui complacere ſtuduerat Imperatorem. Inoleverat apud quoſdam Gallicanos Antiſtites facilitas immodica pro libito diſpenſandi circa prohibitos in matrimoniis contrahendis gradus, non ſine intolerabili generalium Conciliorum, Romanorumque Pontificum deſpectu. Quis enim negaverit ad ſuprema, quæ Chriſtus in Eccleſia ſua ſtabilivit, tribunalia pertinere jus ligandi, atque ſolvendi, jubendique, cui ſubalterni & inferiores Prælati tenentur obtemperare; Idque aſſeritur cap. inferior ſedes, diſt. 21. & cap. cum inferior, de major. & obed. Quin etiam pravam iſtam introductionem impugnant diverſa Gallicanarum Provinciarum Concilia. In primis Turonenſe anni

anni 1583. cujus hæc ſunt expreſſa verba : *Cùm ſacri Canones virum & mulierem , niſi remotiore quàm quarto conſanguinitatis & affinitatis gradu ſe attingant , matrimonium inire prohibuerint , & cognationi ſpirituali certos præſtituerint gradus, intra quos virum & mulierem ſimul jungi non liceret , plerique nihilominus in ſacrorum Conciliorum contemptum , & totius Eccleſiæ grave ſcandalum , in quarto , tertio , vel etiam ſecundo tum conſanguinitatis, tum affinitatis gradibus, intraque cognationis ſpiritualis gradus lege prohibitos , in ſuarum animarum diſpendium temerè & clam ſimul copulari auſi ſunt : hæc autem conjunctio cùm matrimonium cenſeri non debeat , ſed verè inceſtuoſus ſit concubitus ; ſintque liberi ex hujuſmodi inceſtu procreati , ſpurii , nec debeant parentibus ſuccedere : ut in poſterùm omnes à tam nefaria & ſcelerata conjunctione caveant , &c.* Et ſubinde ita ſancit : *Quibus in quarto conſanguinitatis & affinitatis , nec non in cognationis ſpiritualis gradibus ſupra expreſſis , Epiſcopis diſpenſare non licere declaramus .* Similiter Concilium Toloſanum anni 1590. tit. de Matrimonio ſic decernit : *Quos cognationis gradus impedit, licèt jam legibus ſolutos & diſpenſatos, niſi viſa priùs ſummi Pontificis diſpenſatione, in matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant .* Concilio pariter Narbonenſi anni 1609. tit. de Matrimonio , eadem ſanctio iteratur . Qui plura ſcire volet, tractatum Bernardi legat de præcepto & diſpenſatione. Sed iſta ſufficiant ad Epiſcopos diœceſanos admonendos , qui ſibi ipſis diſpenſandorum conjugiorum effuſiorem libertatem indulgent in tertio ſeu quarto gradu, ob leviculas cauſas erga ſubditos vilis conditionis , à quibus pro certo nullatenus pendet Orbis Chriſtiani tranquillitas , aut populorum felicitas.

66. Cap. VI. Inducit dirimens & juſtiſſimum impedimentum inter raptorem & raptam, quandiu hæc in raptoris manſerit poteſtate. Non enim raptor in eo ſtatu fructu ſui criminis potiri debet, neque rapta plenam habet ſui libertatem.

Cap. VII. *Multi ſunt qui vagantur , & incertas habent ſedes , & ut improbi ſunt ingenii , prima uxore relicta , aliam & plerumque plures illa vivente , diverſis in locis ducunt , cui morbo cupiens ſancta Synodus occurrere , omnes ad quos ſpectat , paterne admonet , ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facilè recipiant : Magiſtratus etiam hortatur ſæculares , ut eos ſeverè coerceant ; Parochis autem præcipit , ne illorum matrimoniis interſint , niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint , & re ad Ordinarium delata , ab eo licentiam id faciendi obtinuerint .*

Illos qui ſimul plures habent viventes uxores, excommunicatione damnat Concilium Agathenſe can. 25. habetur verò apud Gratianum 33. qu. 2. c. ſæculares qui conjugale.

67. Cap. IX. *Ita plerumque temporalium Dominorum ac Magiſtratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant , ut viros & mulieres ſub eorum juriſdictione degentes , maximè divites , & ſpem magnam hæreditatis habentes , minis & pœnis adigant cum iis matrimonium invitos contrahere , quos ipſi Domini vel Magiſtratus illis præſcripſerint . Quare cùm maximè nefarium ſit matrimonii libertatem violare , & ab eis injurias naſci , à quibus jura expectantur ; præcipit ſancta Synodus omnibus , cujuſcunque gradus , dignitatis & conditionis exiſtant , ſub anathematis pœna , quam ipſo facto incurrant , ne quovis modo , directè vel indirectè , ſubditos ſuos , vel quoſcunque alios cogant , quò minùs liberè matrimonia contrahant .*

Libertati matrimoniorum proviſum eſt c. cùm locum, c. requiſivit, c. Gemma , de ſponſal. &c. nullius , 36. q. 2. ubi anathematis quoque pœna infligitur . In Regno Galliæ conſtitutio Bleſenſium comitiorum illos Dominos, aut Magiſtratus , qui ſubditas perſonas invitas ad matrimonium compellunt, de gradu dejicit nobilitatis, & pœnis ſubjicit criminis raptus.

68. Sub eadem Seſſione XXIV. ſanctionibus de Matrimonio , adjiciuntur decreta de reformatione ſacræ diſciplinæ . Quorum cap. 1. agit de Epiſcoporum electionibus, quæ ejus momenti ſunt , ut ſi pro rei magnitudine expendantur , nunquam ſatis cautum de his videri poſſit . Totius enim familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit , ſi quod requiritur in corpore , non inveniatur in capite. Itaque ſtatuit, ut cùm primùm Eccleſia vacaverit, ſupplicationes ac preces publicè privatimque habeantur , atque capitula per civitatem & diœceſim indicantur , quibus Clerus populuſque bonum Paſtorem à Deo valeat impetrare. *Omnes verò & ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcunque jus habent , aut alioquin operam ſuam præſtant , mortaliter peccare declarat, niſi quos digniores & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non quidem precibus hominum vel quovis humano affectu , aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis perfici diligenter curaverint , & quos ex legitimo matrimonio natos , & vita, ætate, & doctrina atque omnibus aliis qualitatibus præditos ſciant, quæ juxta ſacros canones & decreta requiruntur .*

69. Cap. II. Sancit, ut ſingulis trienniis Concilia Epiſcoporum provincialia renoventur, quotannis verò diœceſana. Hac de re videri poſſunt , quæ ſuperiùs congeſſi ad Nicænæ Synodi can. 5.

70. Cap. III. Decernit de viſitationibus in Diœceſi faciendis ſingulis annis : aut ſi amplitudo diœceſis non id permittat, ſingulis ſaltem bienniis. Atque ob rationabiles cauſas Metropolitanis priſtina jura provinciam ſuam viſitandi adimit , niſi ob cauſam , quæ fuerit in provinciali Synodo approbata.

71. Cap. IV. *Moneat Epiſcopus populum diligenter , teneri unumquemque parochiæ ſuæ intereſſe , ubi commodè id fieri poteſt , ad audiendum Verbum Dei . Nullus autem ſæcularis , vel regularis , etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum , contradicente Epiſcopo prædicare præſumat . Iidem etiam ſaltem Dominicis , & aliis feſtivis diebus , pueros in ſingulis parochiis fidei rudimenta , & obedientiam erga Deum & parentes , diligenter ab iis , ad quos ſpectabit , doceri curabunt .*

De prohibita ſæcularibus & regularibus quibuſcunque prædicatione injuſſu Epiſcopi, hoc idem ſtatuerat Viennenſe in Gallia Concilium generale , ſimulque de confeſſionum auditione, idque habetur Clement. dudum, de Sepultur. & firmatur in Galia edicto Melodunenſi, art. 6. & conſtitutionibus Gregorii XV. quæ incipit, *Inſcrutabili* , & Clementis X. an. 1670. quæ incipit, *Superna*.

72. Cap. VI. *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus , & ſuſpenſionibus , ex delicto occulto provenientibus , excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario , & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum , diſpenſare , & in quibuſcunque caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos in Diœceſi ſua per ſeipſos , aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum , in foro conſcientiæ gratis abſolvere impoſita pœnitentia ſalutari . Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantùm , non eorum Vicariis ſit permiſſum .*

Quid ſi contingat, Epiſcopum ipſum his cenſuris ac delictis occultis eſſe irretitum? Eo caſu docent Joannes Gallemartius, & Auguſtinus Barboſa , in hoc ipſum caput ſcribentes, licitum eſſe in hæc prolapſo Epiſcopo ad ſe abſolvendum proprium ſibi deligere Confeſſorem, cum eadem autoritate quam poteſt erga proprios ſibi ſubditos exercere. Iidem pariter admonent ſub nomine abſolutionis & diſpenſationis, quam poteſt Epiſcopus indulgere in occultis, nequaquam comprehendi rehabilitationes, pro quibus recurrendum eſt ad Apoſtolicam Sedem . Atque ita poſſe quidem ab Epiſcopo in occulta v. g. ſimonia abſolvi ſimoniæ crimen, & inde conſurgentem excommunicationem : nullatenus tamen rehabilitari ſimoniacum ad beneficia in poſterum obtinenda , neque ad retinenda beneficia , eorumque fructus , quæ & quos per ſimoniam illam occultam eſt adeptus.

Cap. VIII. *Apoſtolus monet* 1. *Timot.* 5. *publicè*

peccantes palàm eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam injungi oportet publicam, ut quos exemplo ſuo ad malum provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. Epiſcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud ſecretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. In omnibus etiam Cathedralibus Eccleſiis, ubi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proximè vacaturæ ab Epiſcopo inſtituatur, qui dum confeſſiones in Eccleſia audiet, interim in choro præſens cenſeatur.

Cap. IX. *Datur poteſtas Epiſcopo proximiori, non ſolùm Eccleſias ſæculares exemptas, verùm etiam eas, quæ nullius diœceſis ſunt, viſitandi, quibuſcunque privilegiis nihil obſtantibus.* Deinde ſequenti.

Cap. X. ſic proſequitur, ſtatuens generalem regulam: *Nec in his, ubi de viſitatione aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, aut appellatio ſeu querela etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquò modo impediat aut ſuſpendat.*

Cap. XI. *Quoniam privilegia & exemptiones, quæ variis titulis, pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum juriſdictione excitare, & exemptis occaſionem laxiori vitæ præbere dignoſcuntur; hac de cauſa Sacrum Concilium Epiſcopis authoritatem delegatorum Apoſtolicorum indulget, ut hoc titulo in eos, qui honoratiorum aliquot titulorum, Protonotariorum, Comitum Palatinorum, Capellanorum Regiorum, aliorumque id genus titulorum decorantur, poſſint animadvertere, judicare, & canonicis pœnis coercere; exceptis illis, qui Eccleſiis privilegiatis, & ſacris militiis actu ſerviunt. Si tamen hi quoque beneficia tenent Eccleſiaſtica, in his ſaltem erunt Epiſcopali ſubjecti juriſdictioni.*

73. Cap. XII. *Obtinentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis Eccleſiis dignitates, canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet ſtatuti, aut conſuetudinis, ultrà tres menſes ab iiſdem Eccleſiis quolibet anno abeſſe: ſalvis nihilominus earum Eccleſiarum conſtitutionibus, quæ longius ſervitii tempus requirunt. Alioquin primo anno privetur unuſquiſque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præſentiæ aut reſidentiæ fecit ſuos. Quòd ſi iterum eadem uſus fuerit negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Creſcente verò contumacia, contra eos juxta ſanctorum canonum conſtitutiones procedatur. Diſtributiones verò, qui ſtatis horis interfuerint, recipiant. Reliqui quavis colluſione aut remiſſione excluſa, his careant, juxta Bonifacii VIII. decretum, quod incipit:* Conſuetudinem, *quod ſancta Synodus revocat in uſum. Omnes verò per ſe, & non per ſubſtitutos divina compellantur obire Officia. Epiſcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti aſſiſtere & inſervire debent Canonici, atque in choro ad pſallendum inſtituto, hymnis & canticis Dei nomen reverenter, diſtinctè devoteque laudare. Veſtitu inſuper decenti tam in Eccleſia, quàm extrà, aſſiduè utantur. Ab illicitiſque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, luſibuſque abſtineant; atque ea morum integritate polleant, ut meritò Eccleſiæ Senatus dici poſſint.*

Commemorata hoc capite Bonfacii VIII. conſtitutio his concipitur verbis ſub tit. de Cler. non reſid. in 6. *Conſuetudinem, quæ in quibuſdam partibus inolevit, quâ Canonici & alii Beneficiati ſeu Clerici Cathedralium & aliarum Collegiatarum Eccleſiarum diſtributiones quotidianas, quæ alias manualia beneficia ſeu victualia nuncupantur, & tantùm reſidentibus tribuuntur, qualitercunque in civitatibus & aliis locis, in quibus ipſæ conſiſtunt Eccleſiæ, ſint præſentes, licèt Divinis Officiis non interſint, ex integro percipiunt, ac ſi continuè ipſis Eccleſiis in eiſdem Officiis deſervirent, penitus improbantes; ſtatuimus, ut diſtributiones ipſæ quotidianæ, in quibuſcunque rebus conſiſtant, Canonicis, ac aliis beneficiatis & Clericis ipſarum Eccleſiarum, qui eiſdem Officiis in ipſis Eccleſiis adfuerint, tribuantur, juxta Eccleſiæ cujuslibet ordinationem rationalem jam factam, ſeu faciendam. Qui verò aliter de diſtributionibus ipſis quicquam acceperit, (exceptis illis, quos infirmitas, ſeu juſta cauſa, & rationabilis corporalis neceſſitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret) rerum ſic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas ſuas, imò ad omnium reſtitutionem, quæ contra noſtram hujuſmodi conſtitutionem receperit, teneatur. De diſtributionibus etiam pro defunctorum anniverſariis decernimus obſervandum.*

74. Cap. XIV. Mandatur Epiſcopis, ut conſuetudines aboleant tanquam ſimoniacas & ſordidas, per quas ab admittendis in Capitulum, vel Chorum, munera exiguntur, ſingulis de Capitulo largienda: ſolis illis in robore permanentibus, quæ in pios uſus convertantur. Eadem legitur prohibitio in c. veniens &c. Jacobus, de ſimon.

75. Cap. XVII. *Cùm Eccleſiaſticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, ſanctè ſacris canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verùm, quoniam multi improbæ cupiditatis affectu ſeipſos, non Deum decipientes, ea quæ bene conſtituta ſunt, variis artibus eludere, & plura ſimul beneficia obtinere non erubeſcunt; ſancta Synodus debitam regendis Eccleſiis diſciplinam reſtituere cupiens, præſenti decreto, quod in quibuſcunque perſonis, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari, ſtatuit, ut in poſterum unum tantùm beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur; quod quidem ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominùs aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia beneficia tam ſæcularia, quàm regularia quæcunque etiam commendata pertineant, cujuſcunque tituli, aut qualitatis exiſtant. Illi verò qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias, aut unam Cathedralem & aliam Parochialem obtinent, cogantur omninò quibuſcunque diſpenſationibus ac unionibus ad vitam non obſtantibus, una tantùm Parochiali, vel ſola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere: alioqui tam Parochiales, quàm beneficia omnia, quæ obtinent, ipſo jure vacare cenſeantur, ac tanquam vacantia liberè aliis idoneis conferantur, nec ipſi anteà illa obtinentes tuta conſcientia fructus poſt dictum tempus retineant. Optat autem ſancta Synodus, ut reſignantium neceſſitatibus commoda aliqua ratione, prout Summo Pontifici videbitur, provideatur.*

Sciendum eſt, in generali Concilio Lateranenſi ſub Alexandro Papa III. conſtitutum fuiſſe, ut qui duobus aut pluribus proviſus fuit incompatibilibus beneficiis, ſcilicet plures reſidentias, aut animarum curas requirentibus, unum ſibi, aliis dimiſſis retineat; ſi autem poſthac habens beneficium curæ aut reſidentiæ adnexum, aliud tale de novo accipiat, illud poſterius collatum

vacet

vacet ipſo jure. Id refertur c. quia nonnulli, de Cler. non reſid. Sed ſubſequutum alterum Lateranenſe pariter generale Concilium ſub Innocentio III. edixit, ut ſi quis habens beneficium, aliud novum priori incompatibile acquirat, confeſtim vacet primum, ſolùmque retineat ſecundum. Quòd ſi utrumque ſimul retinere contendat, utrumque amittat. Iſtud habetur in capite, de multa 28. de præbendis. Quòd quia notabile eſt, ejus verba ſubjicio: *De multa providentia fuit in Lateranenſi Concilio prohibitum, ut nullus diverſas dignitates Eccleſiaſticas & plures Eccleſias parochiales reciperet, contra ſacrorum Canonum inſtituta: alioqui recipiens ſic acceptum amittere, & largiendi poteſtate conferens privaretur. Quia vero propter præſumptiones & quorumdam cupiditates nullus hactenus fructus de prædicto ſtatuto pervenit: nos evidentius & expreſſius occurrere cupientes, præſenti decreto ſtatuimus, ut quicunque receperit aliquod beneficium, curam habens animarum annexam, ſi prius tale beneficium habebat, eo ſit ipſo jure privatus: & ſi forte illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur: Is quoque, ad quem ſpectat prioris donatio, illud poſt receptionem alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum: & ſi ultra ſex menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alios ſecundùm Lateranenſis Concilii ſtatutum ejus collatio devolvatur, ſed etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus eſt illud beneficium, aſſignare, quantum à tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptum. Hoc idem in perſonatibus decernimus eſſe obſervandum, addentes, ut in eadem Eccleſia nullus plures dignitates aut perſonatus habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum. Circa ſublimes tamen & literatas perſonas, quæ majoribus ſunt beneficiis honorandæ, cùm ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.*

76. Plures uni Clerico præbendas conferri vetant primò Concilium Chalcedonenſe can. 10. deinde Nicænum ſecundum can. 15. Agathenſe can. 57. Epaonenſe can. 9. Lateranenſe ſub Innocentio III. can. 29. Tridentinum ſeſſ. 7. cap. 4. & ſeſſ. 24. cap. 17. & præfata Bonifacii VIII. conſtitutio. Itemque Joannis XXIII. extravagans, *Execrabilis*, de præben. Similis quoque habetur in c. veniens, & in c. Jacobus, de ſimon. S. Thomas in Quodlibeticarum quæſtionum Opere, Quodlibeto 7. art. 15. Theologicè de iſta quæſtione diſtinguendo diſputat: Unum habere plures ſine animarum cura præbendas ſit peccatum mortale; ſupponit enim de pluribus præbendis animarum curam habentibus, regulariter atque ut plurimùm eſſe mortale, contra jus divinum & naturale, niſi forte ſint plures campeſtres ac infrequentes curæ, exigui reditus, & convicinæ, in quibus etiam unus idemque Curio poteſt jejunus pluries in die Miſſas celebrare, ob Presbyterorum raritatem & incolarum paupertatem. Sic verò diſtinguit Angelicus Doctor, ut rerum aliquæ talis ſint conditionis, ut eis deformitas ſit inſeparabiliter annexa, ut eſt fornicatio, adulterium, &c. In his porrò annumerari poteſt pluralitas curatarum Eccleſiarum incompatibilium, quibus unicus Clericus ſufficere non poſſit. Et huc pertinet prohibitio capitis, de multa, de præben. ex Concilio Lateranenſi. Quædam verò ſunt res materialiter indifferentes, ut levatio feſtucæ de terra, & ſimilia, quorum in genere negat eſſe plurium præbendarum poſſeſſionem, quarum vel nulla vel unica ſit curæ animarum annexa: quia in hac pluralitate ineſt quædam deordinatio & cultus divini diminutio, dum unus loco plurium inſtituitur: Ergò multò minùs cenſeri poteſt iſta pluralitas in genere rerum de ſe bonarum, cujuſmodi eſt eleemoſynarum erogatio. Denique ſunt quædam actiones tertium genus rerum conſtituentes, quæ abſolutè conſideratæ deformitatem & inordinationem quamdam important, quæ tamen aliquibus advenientibus circumſtantiis bonæ efficiuntur, ſicut occidere & percutere hominem, quæ tamen adjiciendo circumſtantias quaſdam efficiuntur bonæ, ut fit in occiſione malefactoris propter juſtitiam, & in perſecutione delinquentis propter correctionem, qui duos actus non erunt vitioſi, ſed virtuoſi. *In numero harum actionum* (verba hæc ſunt S. Thomæ) *videtur eſſe habere plures præbendas*. Quamvis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliquæ circumſtantiæ poſſunt ſupervenire ita cohoneſtantes actum, quòd prædictæ inordinationes totaliter evacuantur: ut putà ſi ſit neceſſitas in pluribus unius obſequii; & poſſit plus ſervire Eccleſiæ vel tantumdem abſens, quàm alius præſens, & ſi qua alia ſunt hujuſmodi. Et tunc iſtis conditionibus ſupervenientibus cum recta intentione non erit peccatum etiam nulla diſpenſatione interveniente, ſi conſideretur tantùm ſecundùm jus naturale; quia diſpenſatio ad jus naturale non pertinet, ſed ſolùm ad poſitivum. Si verò aliquis hac intentione plura beneficia habeat, ut ſit ditior, & lautiùs vivat, ut faciliùs ad Epiſcopatum perveniat, non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur: quia cum tali intentione etiam unum beneficium habere, eſſet illicitum. Et ſic quidem dicendum eſſet ſecundùm jus naturale, etiam nullo poſitivo jure interveniente. Nunc autem certum eſt, per antiqua jura hoc eſſe prohibitum. *Patet etiam, huic prohibitioni conſuetudinem eſſe contrariam, per quam quidam dicunt illam prohibitionem eſſe abrogatam*. Deinde poſt aliqua interjecta ita concludit S. Thomas; *Si autem antiqua jura ſint per conſuetudinem abrogata, tunc prædictis circumſtantiis intervenientibus, etiam ſine diſpenſatione, licitum eſt plures præbendas habere: ſine quibus circumſtantiis licitum non eſt, quantumcunque diſpenſatio intervenerit, eò quod diſpenſatio humana non aufert ligamen juris naturalis, ſed ſolum ligamen juris poſitivi, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt*. Et ex his de facili poteſt patere reſponſio ad objecta. Hactenus Sanctus Thomas.

77. Seſſionis hujus XXIV. Cap. 18. Mandatur Epiſcopis, ut beneficio animarum curæ annexo vacanti, non aliter provideant quàm per concurſum, & per concurrentium examen accuratiſſimum, poſt publica ad id proclamata, & in ſcriptis affixa edicta; illeque poſt exactum ab examinatoribus juramentum eligatur, qui plus omnibus judicatus fuerit idoneus. Et addit: *Caveantque examinatores, ne quidquam prorſus occaſione hujus examinis, nec ante nec poſt accipiant. Alioqui ſimoniæ vitium tam ipſi quàm alii dantes incurrant, à qua abſolvi nequeant, niſi dimiſſis beneficiis, quæ quomodocunque etiam antea obtinebant, & ad alia poſterum inhabiles reddantur.*

Cap. XIX. *Decernit ſancta Synodus mandata de providendo, & gratias quæ Expectativæ dicuntur, nemini ampliùs, etiam Collegiis & Univerſitatibus, Senatibus & aliis ſingularibus perſonis, etiam ſub nomine Indulti, aut ad certam ſummam, & alio quovis colore concedi: nec hactenus conceſſis cuiquam uti licere. Sed nec reſervationes mentales, nec aliæ quæcunque gratiæ ad vacatura beneficia, nec indulta ad alienas Eccleſias vel Monaſteria alicui, etiam ex Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus concedantur, & hactenus conceſſa abrogata eſſe cenſeantur.*

Alexander Papa III. prohibet beneficia promitti ejus, qui adhuc vivit, c. accepimus, de pactis, &c. 1. & 2. de conceſ. præben. In Galliæ regno per Concordatum Bononienſe gratiæ expectativæ ceſſavere.

78 Seſſione XXV. Poſt decreta fidei de Purgatorio, de Invocatione, Reliquiis, & veneratione Sanctorum & ſacris Imaginibus, pleraque admodum utilia ſancita ſunt de regularibus & monialibus.

Cap. I. *Quò faciliùs ac maturiùs ubi collapſa eſt vetus & regularis diſciplina, inſtauretur, & conſtantiùs ubi conſervata eſt, perſeveret, præcipit, ut omnes Regulares, tam viri quàm mulieres, ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant & componant. Atque in primis quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus regulæ & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum reſpectivè eſſentiam, necnon ad communem vitam, victum & veſtitum pertinentia fideliter obſervent. Omniſque cura & diligentia à Superioribus adhibeatur, tam in Capitulis generalibus & Provincialibus, quàm in eorum viſitationibus, quæ ſuis temporibus facere non prætermittant, ut ab illis non recedatur: cùm compertum ſit, ab eis non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim ea,*

quæ baſes ſunt & fundamenta totius diſciplinæ regularis, exactè non fuerint conſervata, totum corruat ædificium neceſſe eſt.

Cap. II. *Nemini igitur Regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cujuſcunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere vel tenere; ſed ſtatim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui inferiori concedere, etiam ad uſumfructum, ad uſum, vel adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtratio autem bonorum Monaſteriorum ſeu Conventuum ad ſolos Officiales eorumdem ad nutum Superiorum amovibiles pertineat. Mobilium verò uſum ita Superiores permittant, ut eorum ſupellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat: nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam quod eis neceſſarium ſit, denegetur: Quòd ſi quis aliter quidquam tenere deprehenſus aut convictus fuerit, is biennio activa & paſſiva voce privatus ſit, atque etiam juxta ſuæ Regulæ & Ordinis conſtitutiones puniatur.*

Cap. III. *Concedit ſancta Synodus omnibus Monaſteriis & domibus tam virorum, quàm mulierum, & mendicantium, exceptis domibus Fratrum Capucinorum S. Franciſci, & eorum, qui Minorum de Obſervantia vocantur, etiam quibus aut ex conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex privilegio Apoſtolico non erat conceſſum, ut deinceps eis bona immobilia poſſidere liceat.*

Cap. IV. *Prohibet ſancta Synodus, ne quis Regularis ſine ſui Superioris licentia prædicationis vel lectionis, aut cujuſvis pii operis prætextu ſubjiciat ſe obſequio alicujus Prælati, Principis, vel Univerſitatis, vel Communitatis, aut alterius cujuſcunque perſonæ, ſeu loci, neque ei aliquod privilegium aut facultas ab aliis ſuper iis obtenta ſuffragetur. Quòd ſi contra fecerit tanquam inobediens arbitrio Superioris puniatur. Nec liceat Regularibus à ſuis conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint. Qui verò ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Illi autem qui ſtudiorum cauſa ad Univerſitates mittuntur, in Conventibus tantùm habitent: alioqui ab Ordinariis contra eos procedatur.*

79. Cap. V. *Decernitur atque etiam jubetur ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, ut clauſuræ ſanctimonialium curam gerant Epiſcopi, in monaſteriis quidem ſibi ſubditis ex jure ordinario, in aliis verò tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati. Et ut nemine obſiſtere auſo decernant, atque inobedientes ſibi per cenſuras Eccleſiaſticas aliaſque pœnas compellant; & ubi opus fuerit, invocato brachii ſæcularis auxilio.*

Conſtititutio Papæ Bonifacii VIII. cujus eſt in iſto capite mentio, habetur c. periculoſo, de ſtatu Monach. in 6. In quo pariter Ordinariis locorum demandatur circa Monaſteriorum etiam exemptorum clauſuram Apoſtolicorum Legatorum authoritas. Ibidemque Monialibus profeſſis clauſuras Monaſterii egredi prohibetur, externiſque ad illas ingredi niſi ex cauſa legitima & manifeſta, cum Superioris licentia. Concilium etiam Matiſconenſe primum can. 2. prohibet Epiſcopis, & quibuſcunque Clericis & Laicis, niſi ex cauſa neceſſitatis, Monaſteria puellarum ingredi, aut cum illis temere colloqui. Similia quoque ſtatuta fuere Concilii Epaonenſis can. 38. His ſuffragatur Concilii Moguntini anni 1549. canon 79. Cumque his conſpirant edicta Regum Galliæ; ſic etenim edicit Carolus IX. in Comitiis Aurelianenſibus art. XI. *Omnes Abbates & Abbatiſſæ, Priores, Prioriſſæ non exiſtentes Capita Ordinum, ſimulque omnes Canonici & Capitula tam Regularium, quam ſæcularium Eccleſiarum, ſive Cathedralium, ſive Collegiatarum, ſubjicientur indiſcriminatim Archiepiſcopo, ſeu Epiſcopo Diœceſi: neque ulla poterunt obtendere privilegia exemptionum à viſitationibus & punitionibus criminum. Nullatenus obſtantibus oppoſitionibus aut appellationibus.* Idemque Rex per edictum anni 1571. art. 5. atque antiquior Franciſci I. conſtitutio anni 1539. art. 1. 2. 3. & 4. & poſterior Henrici III. conſtitutio Melodunenſis anni 1579. art. 1. ſimulque Bleſenſis art. 59. ſanciverunt, per appellationem à morum correctione, modum canonis aut legis non excedente, non ſuſpendi aut retardari correctionem in rebus morum ac diſciplinæ, ſed nihil obſiſtente appellatione, judicium correctionis eſſe protinus exequendum. Hoc ipſum fuerat pridem ſacris Canonibus definitum, cap. ad noſtram, & cap. reprehenſibilis, de appellat. Sed & in ſpecie de Monialium clauſuris ſtatutum ita fuit ab Henrico III. in Comitiis Bleſenſibus art. 3. *Admonemus Archiepiſcopos, Epiſcopos, aliosque monaſteriorum monialium Superiores, ut ſollicitè clauſuram monialium reſtitui & obſervari faciant; tum compellendo inobedientes per cenſuras, aliaque juris remedia, remotis oppoſitionibus & appellationibus quibuſcunque. Mandamus verò noſtris Officialibus, ut Superioribus poſtulantibus opem auxiliumque ad id præſtent. Neque facultas ſit ulli moniali profeſſæ de monaſterio egrediendi quocunque prætextu niſi ex cauſa legitima à Superiore ſuo approbata: nihil obſtantibus contrariis diſpenſationibus aut privilegiis. Neque licebit ulli perſonæ externæ, cujuſcunque ſit ſtatus, conditionis, aut ſexus, vel ætatis, clauſuram ingredi niſi ex licentia ſcripto conceſſa Epiſcopi vel Superioris in caſibus duntaxat neceſſariis, ſub canonicis pœnis.*

80. Cap. VI. *In electione Superiorum quorumcunque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatiſſarum atque aliarum Præpoſitarum, quò omnia rectè & ſine ulla fraude fiant, in primis ſancta Synodus diſtrictè præcipit omnes ſupradictos eligi debere per vota ſecreta, ita ut ſingulorum nomina eligentium nunquam publicentur. Nec in poſterum liceat Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoſcunque titulares, ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces & ſuffragia abſentium ſupplere. Si verò contra hujus decreti conſtitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita ſit. Et is qui ad hunc effectum ſe in Provincialem, Abbatem, aut Priorem creari permiſerit, dein ad omnia officia in Religionem obtinenda inhabilis exiſtat; facultateſque ſuper his conceſſæ eo ipſo abrogatæ cenſeantur: & ſi in poſterum aliæ concedantur, tanquam ſubreptitiæ habeantur.*

Hac Tridentina eligendi forma vetuſtior aboletur quam Lateranenſe ſub Innocentio Papa III. Concilium introduxerat: ut ſcilicet tres de Collegio electi ſuffragia ſingulorum ac vota diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicent; & refertur c. quia propter, de electione. Fraus enim multiplex per tres electos poterat effingi, libertas etiam & ſecretum votorum ac vocalium poterat impediri aut violari. Cui periculo rectè obviatur per ejuſmodi ſcrutinia dudum ſcripta & plicata, quæ ſinguli ad communem ac in medio poſitam capſulam deferunt. Prætereà poterat peræquè intervenire diſſidium in ipſa trium electione, qui vota perquirerent, ſicut in electione Officialis aut futuri Superioris.

81. Gallematius & Barboſa in hoc Tridentinum caput admonent, declaratam fuiſſe à ſacra Cardinalium Congregatione Concilii abuſivam illam electionis formam, ideoque nullam & invalidam, qua Prælatus qui præſidet electioni, proponit ex toto Capitulo duas aut tres perſonas eligendas, cæteris excluſis; fit enim cæteris omnibus injuria duplex, primùm libertati eligentium, quæ injuſte coarctatur: deinde juri quod reliqui habent ut eligi poſſint, cùm tamen ſine rationabili cauſa, & omni excluſo juridico proceſſu, priventur voce paſſiva, qua eligi poſſunt. Prætereà ſub hac forma multa monopolia, partialitates & ambitus foveri ſimul & occultari poſſunt in communo damnum.

damnum. Similes quæſtiones in electionibus occurrentes vide plenius & fuſius pertractatas in noſtra theoria & praxi canonica, lib. 1. cap. 22.

82. Cap. X. *Attendant diligenter Epiſcopi & cæteri Superiores Monaſteriorum ſanctimonialium, ut in conſtitutionibus earum admoneantur ſanctimoniales, ut ſaltem ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant, & ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiant, ut eo ſe ſalutari præſidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandas. Præter ordinarium autem confeſſorem, alius extraordinarius ab Epiſcopo & aliis Superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confeſſiones audire debeat. Quòd verò ſanctiſſimum Chriſti Corpus intra chorum vel ſepta Monaſterii, & non in publica Eccleſia conſervetur, probibet ſancta Synodus: non obſtante quolibet indulto aut privilegio.*

De confeſſione & communione à Monachis facienda ſingulis ſaltem menſibus, niſi ex cauſa fortè aliqua, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis monaſterii intimare Monachi teneantur, ut eorum judicio vel abſtineant, vel accedant, providerat Concilium Viennenſe Clement. 1. §. ſanè, de ſtat. Monach.

83. Cap. XI. *In Monaſteriis ſeu domibus virorum ſeu mulierum, quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, præter eas quæ ſunt de ipſorum Monaſteriorum ſeu locorum familia, perſonæ tam regulares quàm ſæculares bujuſmodi curam exercentes ſubſint immediatè in iis, quæ ad dictam curam & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſunt ſita. Nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, niſi de ejuſmodi conſenſu, ac prævio examine per eum, aut ejus Vicarium faciendo. Excepto Monaſterio Cluniacenſi &c.*

Ante Tridentinum ex conſtitutione Urbani Papæ III. ad curam Monaſterio ſubjectam non Monachi, ſed ſæculares Clerici perficiendi erant, ut ſcilicet plenius Epiſcopi diſpoſitioni & juriſdictioni ſubjicerentur: c. 1. de capellis Mon. At Tridentinum etiam Curatos regulares Epiſcoporum correctioni & diſpoſitioni indiſcriminatim ſubmittit in omnibus, quæ ad curam pertinent animarum.

Cap. XIII. *Controverſias omnes de præcedentia quæ ſæpè cum ſcandalo oriuntur inter Eccleſiaſticas perſonas tam ſæculares, quàm regulares, cùm in proceſſionibus publicis, tùm iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, in deferenda umbella, & aliis ſimilibus, Epiſcopus amota omni appellatione, & non obſtantibus quibuſcunque componat. Exempti autem omnes tam Clerici ſæculares quàm regulares quicunque, etiam Monachi ad publicas proceſſiones vocati accedere compellantur: iis tantùm exceptis, qui in ſtrictiori clauſura perpetuò vivunt.*

84. Cap. XV. Declaratur irrita & invalida omnis religioſa profeſſio emiſſa nondum expleto decimoſexto ætatis anno. Ante Synodum Tridentinam ętas ad profeſſionem requiſita, eadem definita fuerat, quæ ad ineundas nuptias exigebatur: in fœminis ſcilicet duodecim completorum annorum, & in maribus quatuordecim annorum expletorum: c. ſignificatum, & c. cùm virum, de regularibus. Plura ſuperius requirito, quæ congeſſi ad can. 22. Vormatienſis Concilii. Comitia Bleſenſia ſub Henrico Rege III. eamdem cum Tridentina Synodo ætatem poſtulant ad profeſſionem iſtam.

Cap. XVI. *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio ante profeſſionem facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuſcunque cauſæ piæ valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii, fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri niſi ſequuta profeſſione: aliter verò facta etiamſi facta ſit cum bujus favoris expreſſa renunciatione etiam jurata, ſit irrita & nullius effectus* (Et paucis interjectis ſic proſequitur:) *Sed neque ante profeſſionem, excepto victu & veſtitu novitii vel noviitiæ illius temporis, quo in probatione eſt; quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus; ejus Monaſterio aliquid ex bonis ejuſdem tribuatur: ne bac occaſione diſcedere nequeat, quòd totam vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ, Monaſterium poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit. Quinetiam præcipit ſancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus & recipientibus, ne boc ullo modo fiat. Et ut abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur quæ ſua erant. Quod ut rectè fiat, Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellat.*

85. Cap. XVIII. *Anatbemati ſancta Synodus ſubjicit omnes & ſingulas perſonas, cujuſcunque qualitatis & conditionis fuerint, tam Clericos quàm laicos, ſeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, ſi quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliquam quamcunque mulierem invitam; præterquam in caſibus à jure expreſſis ad ingrediendam monaſterium; vel ſuſcipiendum babitum cujuſcunque Religionis; vel ad emittendam profeſſionem: quique conſilium, auxilium, vel favorem dederint: quique ſcientes eam non ſponte ingredi monaſterium, aut babitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere, quoquomodo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum; vel auctoritatem interpoſuerint. Simili quoque anatbemati ſubjicit eos, qui ſanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi, quoquomodo ſine juſta cauſa impedierint.*

Eandem ob cauſam quod proximè præceſſit cap. 7. conſtitutum eſt, ut ſi puella quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, major annis duodecim ſit, non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa vel alia profeſſionem emittat, quam exploraverit Epiſcopus, vel ejus Vicarius, aut aliquis eorum ſumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter. Obligatque Præfectam monaſterii, ut ante menſem veſtitus aut profeſſionis Epiſcopum præmoneat ſub pœna ſuſpenſionis ab officio ſuo, quandiu Epiſcopo ipſi videbitur. Hoc idem de exploranda futuræ ſanctimonialis per Epiſcopum voluntate ante habitus ſuſceptionem, & pariter ante votorum ſolemnitatem, decernitur in comitiis Bleſenſibus ſub Henrico III. Francorum Rege artic. 28.

86. Cap. XIX. *Quicunque Regularis prætendat ſe per vim aut metum ingreſſum Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum eſſe, aut quid ſimile, velitque babitam dimittere quacunque ex cauſa, aut etiam cum babitu ſine licentia Superiorum diſcedere: non audiatur niſi intra quinquennium tantùm à die profeſſionis: & tunc non aliter niſi cauſas, quas prætendit, deduxerit coram Superiore & Ordinario. Quòd ſi antè babitum ſponte dimiſerit, nullatenus audiatur, nec ad allegandum quamcunque cauſam admittatur, ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur.*

Praxis ſtatim ab ipſo Concilio ubique invaluit, ut ejuſmodi religioſus reclamans ſtatim audiatur, etiamſi habitum dimiſerit: quia hoc plerumque neceſſe eſt, ut ſuæ ad reclamandum libertati proſpiciat, qui ſtatim à fratribus agnoſceretur, & quod ſolet fieri, in quibuſdam rigidioribus Ordinibus interciperetur, & pœnali carcere incluſus in pane & aqua ad pœnitentiam adactus cauſam ſuam agere prohiberetur. Tum quia ſic occurritur gravi hominum ſcandalo, dum conſpicitur quis in habitu regulari ſine comite per devia fugiens, aut in diverſoriis degens,

degens, motibus fortaſſe inconditis ac diſſolutis. Atque ideo hunc etiam in habitu ſæculari audiendum admonent Martinus Navarra comment. 4. de regularib. n. 77. & 78. Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 4. in fine, Leſſius lib. 2. de juſt. cap. 41. n. 64. Bonacina tract. de cl. uſuris quæſt. 3. p. 10. difficul. 3. & alii communiter.

87. In iſta XXV. eademque poſtrema ſeſſione; decretis de regularibus ſubjiciuntur decreta unum & viginti de Reformatione, quorum primum reformationem intendit principalium membrorum ac Principum Eccleſiæ, ſcilicet Epiſcoporum, ex quorum ceu capitum influxu, & regimine atque exemplis reliquorum membrorum Eccleſiæ corpus componentium ſalus dependet. Quapropter parænesia continet, quæ præcipua illorum, qui Eccleſiis præſunt, officia his verbis complectitur.

Cap. I. *Optandum eſt, ut ii, qui Epiſcopale miniſterium ſuſcipiunt, quæ ſint ſuæ partes agnoſcant, ac ſe non ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, ſed ad labores & ſollicitudines pro Dei gloria vocatos eſſe intelligant; nec enim dubitandum eſt, & fideles reliquos ad religionem innocentiamque faciliùs inflammandos, ſi Præpoſitos ſuos viderint non ea quæ mundi ſunt, ſed animarum ſalutem ac cœleſtem patriam cogitantes. Hæc cùm ad reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam præcipua eſſe ſancta Synodus animadvertat, admonet Epiſcopos omnes, ut ſecum ea ſæpè meditantes, factis etiam ipſis ac vitæ actionibus, quod eſt veluti perpetuum prædicandi genus quoddam, ſe muneri ſuo conformes oſtendant: in primis verò mores ſuos omnes ita componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modeſtiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, ſanctæ humilitatis exempla petere poſſint. Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi, non ſolùm jubet, ut Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa ac frugali victu contenti ſint, verùm etiam in reliquo vitæ genere ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum; quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præſeferat. Omninò verò eis interdicit, ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiares-ve ſuos augere ſtudeant: cùm & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent, ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant; eas autem non diſtrahant nec diſſipent illorum cauſa: imò quàm maximè poteſt eos ſancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitùs deponant. Quæ verò de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolùm in quibuſcunque beneficia Eccleſiaſtica tam ſæcularia quàm regularia obtinentibus, pro gradus ſui conditione obſervari, ſed & ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales pertinere decernit: quorum conſilio apud ſanctiſſimum Romanum Pontificem cùm univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, nefas videri poteſt, non iis etiam virtutum inſignibus, ac vivendi diſciplina eos fulgere, quæ meritò omnium in ſe oculos convertant.*

Conc. Carth. IV. c. 15. Conc. Tolet. III. c. 7. Conc. Antiochen. c. 25. Can. 39. & 75.

88. Cap. III. *Quamvis excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris; ſobriè tamen magnaque circumſpectione exerendus eſt: cùm experientia doceat, ſi temerè aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quàm formidari, & perniciem potiùs parere quàm ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis, ad finem revelationis, ut ajunt, pro deperditis, ſeu pro ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemino prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur: & tunc non aliàs quàm ex re non vulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ ejus animum moveat: Nec ad eas concedendas cujuſvis ſæcularis etiam Magiſtratus autoritate adducatur; ſed totum hoc in ejus arbitriõ & conſcientia ſit poſitum, quando ipſe pro re, perſona, aut loco, vel tempore, eas decernendas eſſe judicaverit.*

Laudatum fuit ab ipſis ethnicis Delphicæ vatis mulieris conſtans propoſitum, quæ recuſavit Athenienſibus Magiſtratibus morem gerere, à ſe poſtulantibus, ut Alcibiadem diris & imprecationibus devoveret, dicens ſui potiùs officii eſſe, Numinis clementiam precibus & hoſtiis placare, atque ad veniam excitare, quàm ultionem per execrationes provocare & concitare, ut refert Plutarchus in Alcibiadis vita. Rex Carolus IX in Comitiis Aurelianenſibus art. 18. Prælatos Eccleſiæ Gallicanæ admonuit, non eſſe monitiones & cenſuras decernendas pro vulgaribus cauſis, ſed tantùm pro ſcandalis gravibus & criminibus publicis. Quam Aurelianenſem conſtitutionem renovavit edicto anni 1666. Ludovicus Rex XIV. Multis præcedentibus Conciliis hoc idem cautum fuerat ac definitum, ut ſunt Meldenſe can. 56. quo cavetur, non ſolùm prærequiri ad infligendam excommunicationem grave crimen, ſed etiam ut non poſſit reus alio remedio emendari & corrigi. Item Aurelianenſe Concilium IV. can. 2. & Vormatienſe can. 13. & Agathenſe can. 3. Videri poſſunt apud Gratianum can. Epiſcopi, &c. nemo Epiſcoporum, &c. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. S. Auguſtinus lib. de corrept. & gratia cap. 15. aſſerit, nullam eſſe in Eccleſiæ poteſtate graviorem pœnam ipſa excommunicatione, & citatur in Decreto c. corripiantur, 24. q. 3. ubi gloſſa in v. *major*, ſic infert: Si excommunicatio eſt pœna maxima, ergo non debet pro levibus criminibus infligi. De hac pœna loquens Apoſtolus 2. Cor. 13. eam refert Eccleſiæ à Domino collatam fuiſſe in ædificationem, non in deſtructionem.

Cap. IV. *Contingit ſæpè in quibuſdam Eccleſiis, vel tam magnum Miſſarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impoſitum eſſe, ut illis pro ſingulis diebus à teſtatoribus præſcriptis nequeat ſatisfieri, vel eleemoſynam hujuſmodi pro illis celebrandis adeò tenuem eſſe, ut non facilè inveniatur, qui velit huic ſe muneri ſubjicere. Sancta Synodus cupiens hæc ad pios uſus relicta, quò pleniùs & utiliùs fieri poteſt, adimpleri, facultatem dat Epiſcopis, ut in Synodo Diœceſana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in ſuis Capitulis Generalibus, re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia in prædictis Eccleſiis, quas hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire: ita tamen ut eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat, qui pro ſuarum animarum ſalute, legata illa ad pios uſus reliquerunt.*

89. Cap. VII. *Quoniam in beneficiis Eccleſiaſticis omnia, quæ hæreditariæ ſucceſſionis imaginem referunt, ſacris conſtitutionibus ſunt odioſa, & Patrum decretis contraria; nemini in poſterum acceſſus, aut regreſſus, etiam de conſenſu, ad beneficium Eccleſiaſticum cujuſcunque qualitatis concedatur: nec hactenus conceſſi ſuſpendantur, extendantur aut transferantur. In Coadjutoriis quoque etiam cum futura ſucceſſione idem poſthac obſervetur, ut nemini in quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis permittantur. Quòd ſi quando Eccleſiæ Cathedralis aut Monaſterii urgens neceſſitas aut evidens utili-*

tas

tas poſtulet Prælato dari Coadjutorem, non aliter cum futura ſucceſſione detur, quàm hæc cauſa priùs diligenter à Romano Pontifice ſit cognita, & qualitates omnes in illa concurrere certum ſit, quæ à jure & decretis hujus ſanctæ Synodi in Epiſcopis & Prælatis requiruntur. Alias conceſſiones ſuper his factæ ſubreptitiæ eſſe cenſeantur.

Regreſſus ad renunciata beneficia metu mortis cùm ſit poſitivi juris, alicubi admittitur, & alibi rejicitur conformiter huic Tridentinæ ſanctioni. Et utique utrinque favent probabiles aliquæ rationes. Rejicendi cauſa eſt odium hæreditariæ cujuſdam ſucceſſionis in rebus Eccleſiæ, atque major in Eccleſiarum regimine perfectio, ut removeatur procul ab Eccleſiis affectus ſanguinis & carnis. Quæ autem alicubi prævalet oppoſita conſuetudo, vim ſumere videtur ex antiquis quibuſdam canonibus, quales videntur c. Conſaldus, 17. q. 2. ubi Clericus ægritudine preſſus monachiſmum vovit, ſi convaleſceret, eaque de cauſa proprio beneficio renunciavit: ſed poſtquam convaluit, Alexandri Papæ ſecundi judicio reſignatum à ſe beneficium reſumpſit. Itemque c. ſuper hoc, de renunciatione, quo permittitur regreſſus ad reſignatum non ſpontaneè beneficium. Porrò metum mortis ex præſenti morbo ſufficere ad reſcindendum actum eo metu factum, definitum eſt ab Alexandro Papa III. cap. literaturam, de voto. Nec verò levis eſt ratio, quam in materia regreſſus profert Clemens Papa III. d. c. ſuper hoc, *Nulla* (inquit) *ratio veriſimile reddit, ut quiſpiam beneficium multis expenſis & laboribus acquiſitum, quo ſuſtentari debet, facilè ſine magna cauſa ſua ſponte reſignet.* Favere pariter videtur alterum regreſſus exemplum approbatum in c. ſi beneficia, de præben. in 6. Longè tamen optabile magis & perfectius eſſet, ſi Tridentinum hoc decretum ubique prævaleret, quo beneficiorum affectatæ ſucceſſiones, & iſtæ in favorem & gratiam ex ſanguinis ac propinquitatis affectu renunciationes omninò extirparentur, nihil enim poſſeſſor beneficii pateretur detrimenti, ſi convaleſceret, quatenus abſque ullo regreſſu in poſſeſſione beneficii perſiſteret, quod niſi per mortem vacare potuerat. Atque ita patet reſponſio ad præfatos in oppoſitum allegatos textus, ſi per beneficii ſui abdicationem ægrotus non indulſiſſet amori propinquitatis. Vide apud Gratianum multos canones cauſæ 8. quæſt. 1. prohibentes præficere Eccleſiis proprios cognatos: ibidemque exemplum Moyſis propoſitum à S. Hieronymo in c. Moyſes; & ab Origene in c. ſi ergo. Qui cùm populi ſimul & tabernaculi præfectura ſublimatus eſſet, nullam præfecturam propriis liberis commiſit, ſed Joſue ex alia tribu orto: *Ut ſciremus* (ait Hieronymus) *Principatum in populos non ſanguini eſſe deferendum, ſed vitæ.*

90. Cap. XI. *Magnam Eccleſiis perniciem afferre ſolet, cùm earum bona, repræſentata pecunia in ſucceſſorum præjudicium, aliis locantur: omnes igitur hæ locationes, ſi anticipatis ſolutionibus fiant, nullatenus in præjudicium ſucceſſorum validè intelligantur: quocunque indulto aut privilegio non obſtante: nec hujuſmodi locationes in Romana Curia, vel extra eam confirmentur.*

In Conſilio Meldenſi, & in Capitularibus Caroli Magni, & apud Gratianum, 12. q. 2. c. 44. habetur iſte canon huc pertinens: *Precariæ & commutationes tempore viduatarum Eccleſiarum factæ ab his, qui loca Epiſcoporum occupaverant, reſcindantur.* Ex Concilio autem Bellovacenſi deſumptum c. 1. de Precariis, Precariarum rerum Eccleſiæ tempora definit in quinquennium. Et ſub eodem tit. cap. 2. decernitur, ſucceſſorem revocare poſſe Precariam irrationabiliter à prædeceſſore factam. Denique cap. 3. dicit, Precariam ſolvi obitu ejus cui conceſſa fuerat, ſed non obitu ejus qui conceſſerat, niſi ſucceſſor inde patiatur detrimentum.

91. Cap. XIV. *Quàm turpe, ac Clericorum nomine, qui ſe divino cultui addixerunt, ſit indignum, in impudicitiæ ſordibus, immundoque concubinatu verſari, ſatis res ipſa communi fidelium omnium offenſione, ſummoque Clericalis militiæ dedecore teſtatur. Ut igitur ad eam quam decet continentiam ac vitæ integritatem miniſtri Eccleſiæ revocentur, populuſque hinc eos magis diſcat revereri, quò illos vita honeſtiores cognoverit; prohibet ſancta Synodus quibuſcunque Clericis, ne concubinas aliaſve mulieres, de quibus haberi poſſit ſuſpicio, in domo vel extra detinere, aut cum his ullam conſuetudinem habere audeant: alioquin pœnis à ſacris Canonibus vel ſtatutis Eccleſiarum impoſitis puniantur. Quòd ſi à Superioribus moniti ab ijs ſe non abſtinuerint, tertia parte fructuum, obventionum ac proventuum beneficiorum ſuorum quorumcunque & penſionum ipſo facto ſint privati, quæ fabricæ Eccleſiæ aut alteri pio loco arbitrio Epiſcopi applicetur. Sin verò in delicto eodem, cum eadem vel alia fœmina perſeverantes, ſecundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnes ac proventus beneficiorum ſuorum, & penſiones eo ipſo amittant, qui prædictis locis applicentur, ſed etiam à beneficiorum ſuorum adminiſtratione, quoad Ordinarius etiam, uti Sedis Apoſtolicæ delegatus arbitrabitur, ſuſpendantur: Et ſi ita ſuſpenſi nihilominùs eas non expellant, aut cum iis etiam verſentur, tunc beneficiis, portionibus ac officiis & penſionibus quibuſcunque Eccleſiaſticis perpetuò priventur, atque inhabiles, ac indigni quibuſcunque honoribus, dignitatibus, beneficiis & officiis in poſterum reddantur, donec poſt manifeſtam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum iis ex cauſa viſum fuerit diſpenſandum. Sed ſi poſtquam ſemel eas dimiſerint, intermiſſum conſortium repetere, aut alias hujuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adjungere auſi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quævis appellatio aut exemptio prædictam executionem impediat, aut ſuſpendat; ſupradictorumque omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, ſed ad Epiſcopos ipſos pertineat, qui ſine ſtrepitu & figura judicii, & ſola facti veritate inſpecta procedere poſſint. Clerici verò beneficia Eccleſiaſtica aut penſiones non habentes, juxta delicti & contumaciæ perſeverantiam & qualitatem, ab ipſo Epiſcopo carceris pœna, ſuſpenſione ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliiſve modis juxta ſacros Canones puniantur. Epiſcopi quoque, quod abſit, ſi ab hujuſmodi crimine non abſtinuerint, & à Synodo Provinciali admoniti ſe non emendaverint, ipſo facto ſint ſuſpenſi; & ſi perſeverent, etiam ad ſanctiſſimum Romanum Pontificem ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ, etiam per privationem, ſi opus erit, in eos animadvertat.*

Concilium Nicænum can. 3. prohibet cuicunque Clerico ſubintroductam ſecum habere fœminam, unde vel occaſio vel ſuſpicio peccati poſſit ſuboriri. Concilium Arelatenſe ſecundum, can. 3. pœnam adjungit excommunicationis tam in clericum, quàm in fœminam, ſi moniti renuant ſeparari. Concilium Toletanum ſecundum, can. 3. Clericum deponit & excommunicat. Sub tit. de cohabit. Cler. & mul. c. ſi quiſquam, jubet Presbyterum, Diaconum & Subdiaconum, ſuſpectam cum fœmina converſationem habentes, aut colloquia, ſi ter admoniti non deſiſtant à confabulationibus & colloquiis, excommunicatione feriri, c. Clericos, jubet fornicarium Clericum, ſi monitus pergat, ſuſpendi ab officio ac beneficio; ſed ſi in contumacia perſiſtat, vult penitùs ac in perpetuum à beneficiis removeri. Idem edicitur c. ſi autem, eod. tit. Sanctio iſta Tridentina contra concubinarios clericos comperitur in omnibus ſuis partibus ferè conformis decreto Concilii Baſileenſis de Concubinariis, quod ſuprà ſub eodem Concilio retulimus; quod pariter renovatur in Concordatis Bononienſibus à Synodo quinta Latera-

nenſi

nenſi approbatis: quodque iiſdem verbis Concilium Friſingenſe ſuis decretis inſeruit anno 1440. ut accuratè ſervaretur.

92. Cap. XVI. *Statuit ſancta Synodus, ut Eccleſiaſtica beneficia ſæcularia, quocunque nomine appellentur, quæ curam animarum ex primæva eorum inſtitutione, aut aliter quomodocunque retineat, illa deinceps in ſimplex beneficium, etiam aſſignata Vicario perpetuo congrua portione non convertantur: non obſtantibus quibuſcunque gratiis, quæ ſuum plenarium effectum non ſunt conſequutæ. In iis verò in quibus contra eorum inſtitutionem ſeu fundationem, cura animarum in Vicarium perpetuum translata eſt, etiamſi in hoc ſtatu ab immemorabili tempore reperiantur, ſi congrua portio fructuum Vicario, quocunque nomine is appelletur, non fuerit aſſignata, ea quamprimùm & ad minus intra annum à fine hujus præſentis Concilii, arbitrio Ordinarii juxta formam decreti ſub felicis recordationis Paulo tertio aſſignetur. Quòd ſi id commodè fieri non poſſit, aut intra dictum terminum factum non erit: cùm primùm per ceſſum vel per deceſſum Vicarii, ſeu Rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacaverit, beneficium curam animarum recipiat, ac Vicariæ nomen ceſſet, & in antiquum ſtatum reſtituatur.*

Quemadmodum Tridentini Patres de faciendis ab Ordinario Eccleſiarum unionibus, quotieſcunque neceſſarium aut conducibile foret, proſpexerunt ſeſſ. 21. cap. 5. ita & in hac ſeſſ. 25. de uniendis beneficiis, quæ perperam olim diviſa fuerant, ritè proviſum eſt, prohibitumque ne deinceps quid tale fiat. Enimverò indignum prorſus eſt, ut quæ fidelium antiqua pietate deſtinata fuere in ſtipendium eorum, qui laborant in Evangelio, diſtrahantur in otioſos & inutiles Clericos, unde deſides, & perſæpè cum gravi ſcandalo delicientur ac luxurientur. Vide multa quæ præclarè diſſerit hac de re Gratianus, 12. quæſt. 1. ex veteri novoque Teſtamento ſelecta. Quibus adde Apoſtoli Pauli effatum: *Qui non vult operari, non manducet*, 2. Theſſ. 3.

Cap. XIX. *Deteſtabilis duellorum uſus fabricante diabolo introductus: ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Chriſtiano Orbe penitùs eliminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint, eo ipſo ſint excommunicati; ac juriſdictione, & dominio civitatis, caſtri, aut loci, in quo vel apud quem duellum fieri permiſerint, quod obtinent ab Eccleſia, privati intelligantur; & ſi feudalia ſint, directis Dominis ſtatim acquirantur. Qui vero pugnam commiſerint, & qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum ſuorum proſcriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant: & ut homicidæ juxta ſacros Canones puniri debeant. Et ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpetuò careant Eccleſiaſtica ſepultura. Illi etiam, qui conſilium in cauſa duelli, tam in jure quam in facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam ſuaſerint, nec non ſpectatores, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur: non obſtante quocunque privilegio, ſeu prava conſuetudine etiam immemorabili.*

Deinde ab iſto pœnali Tridentino decreto Bullam edidit hujus inſaniæ coercendæ cauſa ſeveriorem Clemens Papa VIII. In qua cenſuras adversùs criminis hujus reos ſubtrahit aliis quibuſcunque abſolvendas, ſoliſque reſervat Summis Pontificibus præterquam in mortis articulo; quibus etiam involvit quoſcunque duello cooperantes, ipſoſque ex compoſito duelli ſpectatores. Qui ergo hiſce reſervatis excommunicationibus innodantur, ad quatuor capita reducuntur: primùm, ipſi duello decertantes, ſive provocaverint, ſive provocati acceſſerint. Tertiò, quicunque alio modo cooperati fuerint conſilio, mandato, ſuaſione, internuncio, libelli provocatorii ſcriptura, vel dictamine, vel delatione, & quicunque ſcienter ad hunc conflictum arma ſubminiſtrarint, etiamſi fortaſſe duellum non fuerit ſubſequutum, niſi fortè per ipſoſmet ſteterit, ne duellum committeretur, qui ab initio cooperati fuerant. Quartò, qui de induſtria ſpectatores acceſſerunt: ut colligit Bonacina, qui Clementis conſtitutionem per ſingula verba retulit in ſuo tractatu de excommunicationibus extra Bullam Cœnæ Domini, diſp. 2. q. 3. punct. 48. Qui idem ex verbis apertis Bullæ Clementis VIII. infert num. 29. cum Filliucio & aliis, eum, qui ab alio ad duellum provocatus ipſum acceptavit, ſtatim excommunicatione Bullæ aſtringi, eoſque qui comitantur ad locum pugnæ, non tamen ſi comitentur animo impediendi pugnam, quia tunc actum virtutis exercent, & laude dignum. In hac igitur Clementis conſtitutione quidam actus continentur principaliter & propter ſe prohibiti, qui idcirco excommunicationi ſubjiciuntur ipſo facto; hi ſunt oblatio libelli provocatorii, ejuſdem acceptatio, acceſſus ad deſtinatum locum, & ipſa pugna ſeu dimicatio, etiamſi neutrius mors ſequatur. De cæteris actibus, ſi duelli effectus non ſequatur, quamvis indubiè peccetur mortaliter, & nominatim è Clementis conſtitutione prohibeantur, ſi tamen duellum non ſequitur, probabiliùs eſſe cenſet cum aliis, quos citat ipſe Bonacina, minimè incurri cenſuras in illa contentas ob communem & receptiſſimam regulam, ſuadentes, mandantes, conſulentes, non affici eccleſiaſticis cenſuris, niſi efficaciter influxerint ſequuto effectu. Et inſuper pœnas, cùm odioſæ ſint, non eſſe extendendas, ſed potiùs reſtringendas. Denique ut diſtinguatur duellum ab aliis pugnis & rixis huic excommunicationi non obnoxiis, ſic deſcribi ſolet: ut ſit pugna ſingularis, deliberata, ab utraque parte ſtatuta, ex condicto loco & tempore, cum armis ad occiſionem, vel mutilationem, vel vulnerationem aptis. Itaque non hic comprehendentur pugnæ, quæ peraguntur pugnis, calcibus, capillorum evulſione; imò neque armis, ſed non ex condicto tempore & loco.

Cap. XX. *Cupiens ſancta Synodus Eccleſiaſticam diſciplinam in Chriſtiano populo non ſolùm reſtitui, ſed perpetuo ſartam tectam à quibuſcunque impedimentis conſervari, præter ea quæ de Eccleſiaſticis perſonis conſtituit, ſæculares quoque Principes officii ſui admonendos eſſe cenſuit, confidens eos ut Catholicos, quos Deus ſanctæ fidei Eccleſiæque protectores eſſe voluit, jus ſuum Eccleſiis reſtitui non tantùm eſſe conceſſuros; ſed etiam ſubditos ſuos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos, & ſuperiores Ordinos reverentiam revocaturos: nec permiſſuros, ut Officiales aut inferiores Magiſtratus Eccleſiæ & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione & canonicis ſanctionibus conſtitutam, aliquo cupiditatis ſtudio, ſeu inconſiderationе aliqua violent, ſed una cum ipſis Principibus debitam ſacris Summorum Pontificum & Conciliorum conſtitutionibus obſervantiam præſtent. Decernit itaque & præcipit, ſacros Canones & Concilia generalia omnia, necnon Apoſtolicas ſanctiones in favorem Eccleſiaſticarum perſonarum libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia præſenti etiam decreto innovat, exactè ab omnibus obſervari debere. Proptereaque admonet Imperatorem, Reges, Reſpublicas, Principes, & omnes & ſingulos, cujuſcunque ſtatus & dignitatis extiterint; ut quò largiùs bonis temporalibus, atque in alios poteſtate ſunt ornati, eò ſanctiùs quæ Eccleſiaſtici juris ſunt, tanquam Dei præcipua, ejuſque patrocinio tecta venerentur: nec ab ullis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliiſque*

aliiſque Dominis temporalibus, ſeu Magiſtratibus, maximeque miniſtris ipſorum Principum lædi patiantur: ſed ſeverè in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque juriſdictionem impediunt animadvertant: quibus etiam ipſimet exemplo ad pietatem, religionem, Eccleſiarumque protectionem exiſtant: imitantes anteriores optimos religioſiſſimoſque Principes, qui res Eccleſiæ ſua in primis auctoritate ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum injuria vindicarunt. Adeoque hac in re quiſque officium ſedulò præſtet, quo cultus divinus devotè exerceri, & Prælati, cæterique Clerici in reſidentiis & officiis ſuis quieti & ſine impedimentis, cum fructu & ædificatione populi permanere valeant.

49. Sacri Canones, quos decreto iſto Concilium Tridentinum ſe renovare declarat circa dignitatem & immunitatem Eccleſiæ, habentur circa dignitatem Romanæ Sedis, quam nemo judicare poteſt, diſt. 17. per totam, cui omnes Eccleſiæ & Synodi obtemperare debent. Item diſt. 96. c. benè quidem: & reliqui canones, per totam; ubi decernitur, Principes & Magiſtratus ſæculares nullam habere poteſtatem de rebus Eccleſiaſticis diſponendi. c. ſi quis ſuadente, 17. q. 4. contra percuſſores Clericorum aut Monachorum. Item toto tit. de immunit. Eccleſ. tum in antiquis, tum in ſexto, tum in Clementinis, tum in extravagantibus. In his paſſim, & in c. quanquam, de cenſibus, prohibetur cenſus & tributa imponi Eccleſiis, aut Clerici onera, præſtationes, & vectigalia, vel ſervitutes, ſub pœna excommunicationis ſingularium perſonarum imponentium, aut exigentium, & interdictionis Univerſitatum, Collegiorum, & civitatum cujuſmodi onera indicentium, aut exigentium. Item c. felicis, de pœnis in 6. contra inſequentès, perſequentes, aut in captivitatem redigentes, percutientes, vel occidentes S. R. E. Cardinales, eorumve perſequentium filios, ac nepotes. Itemque adversùs eos qui inſequuntur Clericos, vel Religioſos, & familiares Papæ; & pœnas irrogat Poteſtatibus ſæcularibus hujuſcemodi inſultus non impedientibus, aut non coercentibus debitis pœnis. Item in domibus Eccleſiarum non debet judex laicus judicare; aut hoſpitium ſibi aut ſuis vindicare, c. 1. de immun. Eccl. In Eccleſiis dato humili ingreſſu debet orationibus inſiſti: excluſis clamoribus, ſeditionibus, conſiliis univerſitatis laicorum, & eorum publicis Parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus & nundinis, judiciis ſæcularibus: & in Eccleſiæ habitæ à judicibus ſæcularibus ſententiæ atque proceſſus nullatenùs valent ſecundùm Concilium generale Lugdunenſe ſub Gregorio X. & habetur c. decet domum, de immunit. Eccl. in 6. Concilium etiam generale Lateranenſe ſub Alexandro Papa III. excommunicat quoſcunque collectas imponentes Clericis aut Eccleſiis, & quoſcunque juriſdictionem Eccleſiaſticam impedientes aut ſibi uſurpantes judices laicos, & habetur c. non minus, de immunit. Eccl. His adde leges ipſas Imperiales, l. non ſolent, C. vectigalia nova inſtitui non poſſe; & l. placet, C. de ſacroſ. Eccleſ. & Capitularia Caroli Magni. Quibus adjunge c. Valentinianus diſt. 63. ut exemplo ſit & documento Chriſtianis Principibus venerationis & obedientiæ religioſæ erga Eccleſiæ ſacros Antiſtites: *Valentinianus Imperator veniens ab Oriente ad Heſperias partes, mortuo Auxentio Arianæ perfidiæ magiſtro, quia Mediolanenſem Eccleſiam ut lupus dilaniaverat, cùm vellet Catholicum, Deo ordinante, ibi conſecrare Epiſcopum, evocans Epiſcopos hæc eis loquutus eſt: Noſtis apertè, eruditi quippe divinis eloquiis, qualem oporteat eſſe Pontificem, & quod deceat eum non ſolùm verbo, ſed etiam converſatione gubernare ſubiectos, & totius imitatorem virtutis ſemetipſum oſtendere, teſtemque doctrinæ converſationem habere bonam. Talem itaque in Pontificali ſede conſtituite, cui & nos, qui gubernamus Imperium, ſincere noſtra capita ſubmittamus, & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, neceſſario velut curantis medicamenta ſuſcipiamus. Hæc cum dixiſſet Imperator, petiit Synodus, ut magis ipſe decerneret ſapiens & pius exiſtens. At ille: Super vos eſt, inquit, talis electio: vos enim gratia Divina potiti, & illo ſplendore fulgentes melius poteritis eligere. Tunc Sacerdotes egreſſi de Epiſcopali Sede tractabant. Cùm autem ordinatione Divina, Ambroſius nondum baptizatus electus fuiſſet, exultans Imperator: Gratias tibi ago Domine Deus omnipotens, & Salvator noſter, quoniam huic viro ego quidem commiſeram corpora, Tu autem animas, & meam ſententiam oſtendiſti tuæ juſtitiæ convenire. Cùmque Sanctus Ambroſius contriſtaretur de hoc, quod acciderat, (ut ipſe in ſuis epiſtolis ſcripſit) confortavit eum Imperator & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, ſemper te adjuvabit: & ego adjutor, & defenſor tuus (ut meum ordinem decet) ſemper exiſtam.* Hoc refert Ambroſius ipſe in Epiſtola ad Vercellenſes.

Cap. XXI. *Poſtremò ſancta Synodus omnia & ſingula ſub quibuſcunque clauſulis & verbis, quæ de morum reformatione, atque Eccleſiaſtica diſciplina, tam ſub felicis recordationis Paulo tertio, ac Julio tertio, quàm ſub beatiſſimo Pio quarto Pontificibus maximis in hoc ſacro Concilio ſtatuta ſunt, declarat ita decreta fuiſſe, ut in his ſalva ſemper autoritas Sedis Apoſtolicæ & ſit & eſſe intelligatur.*

Hoc idem proteſtati fuerant Tridentini Patres ſub Paulo III. Seſſ. de refor. in princ.

Cap. XXII. de Indulgentiis. *Cùm poteſtas conferendi indulgentias, à Chriſto Eccleſiæ conceſſa, atque hujuſmodi poteſtate divinitùs ſibi tradita antiquiſſimis etiam temporibùs illa uſa ſit, ſacroſancta Synodus indulgentiarum uſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit, eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negat. In his tamen concedendis moderationem juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur. Abuſus verò qui in his irrepſerunt, & quorum occaſione inſigne hoc Indulgentiarum nomen ab hæreticis blaſphematur, emendatos & correctos cupiens, præſenti decreto generaliter ſtatuit, pravos quæſtus omnes pro his conſequendis, unde plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omninò abolendos eſſe: Cæteros verò qui ex ſuperſtitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quoquo modo provenerunt, cùm ob multiplices locorum & Provinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas, commodè nequeant ſpecialiter prohiberi; mandat omnibus Epiſcopis, ut diligenter quiſque abuſus hujuſmodi Eccleſiæ ſuæ colligat, eoſque in prima Synodo provinciali referat, ut aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cogniti, ſtatim ad ſummum Romanum Pontificem deferantur: cujus autoritate & prudentia, quod univerſali Eccleſiæ expediet, ſtatuatur, ut ita ſanctarum Indulgentiarum munus piè, ſanctè, & incorruptè omnibus fidelibus diſpenſetur.*

95. Cap. XXVII. Decretum fuit de petenda ſacræ univerſalis Synodi à Pio quarto Pontifice Maximo confirmatione, quam ille ſuo diplomate conceſſit anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio, Pontificatus ſui anno quinto. Conſtans eſt Catholicorum perſuaſio, poſſe errori ſuccumbere Concilia quantumvis numeroſa, niſi approbatione ſupremi totius Eccleſiæ Capitis ac Petri ſucceſſoris muniantur. Cui Chriſtus ipſe promiſit: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Matth. 16. Et pro certo aſſeruit Lucæ 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Nec ſufficienter adeſt totum Eccleſiæ corpus, ſi reliquis membris Caput ipſum non concurrat, vel ſuffragetur. Idcircò Damaſus Pontifex in Romano præſidens Concilio Ariminenſem Synodum multò Nicæna numeroſiorem damnavit, qua perfidia Ariana confirmabatur. De qua hæc ipſemet ad Illyrici Epiſcopos ſcribit: *Neque enim præjudicium aliquod fieri*

potuit

potuit per numerum Arimini congregatum: quando conſtat neque Romanum Epiſcopum, cujus ante omnia decebat eos. expectare decretum, neque Vincentium, qui tantis annis Epiſcopatum inviolabiliter cuſtodivit, neque alios talibus præbuiſſe conſenſum. Eodem ſpectat altera iſta ejuſdem Damaſi ad Stephanum & Concilium Africanum ſcribentis ſententia: *Nam, ut noſtis, Synodum ſine ejus* (loquitur de Romana Cathedra) *authoritate fieri, non eſt Catholicum: neque ulla unquam Concilia rata leguntur, quæ non ſint fulta Apoſtolica autoritate.* Atque ante Damaſi tempora, Julius Pontifex in ſua ad Orientales Epiſcopos epiſtola, quam integram refert Athanaſius Apolo. 2. itemque Socrates lib. 2. cap. 13. & Sozomenus lib. 3. cap. 9. diſſertè aſſerit: *Fuiſſe à Sanctis Apoſtolis traditum, deinde in magna* (hoc eſt Nicæna) *Synodo declaratum, non poſſe ullam convocari Synodum inconſulto, aut invito Romano Epiſcopo.* Prætereaque ante Nicænum Synodum Marcellus Papa & Martyr, in ſua epiſt. ad Epiſcopos Antiochenæ provinciæ, refert ad Apoſtolorum ſanctionem, ut nulla celebretur Synodus abſque Romanæ Sedis beneplacito. Perſpicuum eſt ex ipſa Chalcedonenſis univerſalis Concilii lectione, contendiſſe Legatos à latere Summi Pontificis Leonis Magni, nefas eſſe Dioſcorum in ſacro Concilio conſedere, eò quòd Synodum Epheſi coegiſſet ſine Apoſtolicæ authoritate Sedis, ὅτε οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ ἐξὸν γενέσθαι, *quod nunquam factum fuerat, neque fieri licitum eſt.* Quibus ex verbis conſtat, Concilium Conſtantinopolitanum, quod præceſſerat, non niſi de conſenſu Damaſi fuiſſe celebratum, cujus etiam Patres Orientales approbationem à Damaſo expetiverunt, ut ex ipſorum liquet epiſtola Concilio ſubjecta. Iſtud præterea magis confirmatur teſtimonio ſeptimæ œcumenicæ Nicænæ Synodi actio. 16. in qua reprobatur præcedens Synodus adversùs ſacras Imagines Conſtantinopoli inita, hoc maximè, quòd inconſulta Sede Apoſtolica fuerit celebrata. Denique in Romano Concilio ſub Papa Symmacho habito, cùm Rex Theodoricus convocatis Italiæ Præſulibus diceret, ſe ipſos acciviſſe, ut cauſam Symmachi criminum aliquorum poſtulati judicarent; Reſponderunt univerſi, non ad Regem, ſed ad Romanum Epiſcopum convocationem Concilii pertinere, quamvis ipſe Papa criminis argueretur: neque priùs acquievere, niſi poſtquam Symmachus palam aſſeruit ſuo rogatu Epiſcopos fuiſſe à Rege convocatos, ſeque de novo Synodum iſtam approbare. Theologi, & ſacrorum canonum periti duas perhibent regulæ iſtius exceptiones: Quarum prima eſt, ſi accideret Romanum Epiſcopum infidelem eſſe, aut hæreticum. Quo titulo Baronius aſtruit, Clerum Romanum legitime fuiſſe inſtructum poteſtate Concilium apud Sinueſſam cogendi, poſtquam compertum fuit Marcellinum Pontificem in perſecutione Diocletiani diis gentilium immolaſſe. Quòd enim à Marcellino minimè ſit illa convocata, inde liquet, quia ipſe veritatem criminis ſui præfractè denegavit: nec antè veritati acquievit, quàm multis ſupra omnem dubitationis aleam probationibus ad confitendum demum convictus fuerit, & adactus, ut ex actis ipſius Synodi compertum ſit. De hæreſi verò ſic docet Bonifacius Moguntinenſis Epiſcopus & Martyr allegatus diſt. 41. ſi Papa: *Cunctos judicaturus ipſe à nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur à fide devius.* Et Innocentius III. Summus Pontifex ſermone 2. de conſecratione Pontificis ait: *In tantum fides mihi neceſſaria eſt, ut cùm de cæteris peccatis Deum judicem habeam, propter ſolum peccatum quod in fide committitur, poſſem ab Eccleſia judicari.* Altera exceptio aſſignatur in occurrentia ſchiſmatis, ſi jus primæ Cathedræ foret inter plures ambiguum: ſicut uſuvenit in Conciliis Piſano, & Conſtantienſi; quæ depoſitis illorum temporum ſummis Pontificibus, alios de novo crearunt: illud quidem Alexandrum V. & hoc novo poſterius Martinum V.

DIATRIBA ECCLESIASTICA CIRCA Tridentinum decretum de vulgata Bibliorum editione.

1. SEſſione IV. ſic decernunt Tridentini Patres, poſt enumeratos ſigillatim divinorum ſcriptorum libros: *Si quis autem libros ipſos integros, cùm ſuis omnibus partibus; prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit; anathema ſit.* Locum iſtum multi perperàm detorquent ad ſingulas editionis vulgatæ particulas cùm tamen ſcopus longe diverſus à Concilio intendatur: quod poſtquam libros quoſdam canonicos & ſacros, quos hæretici de canone obliterabant, ſacro canoni aſſeruit, ulteriùs providit hoc eodem decreto, ut ex his etiam libris, quos hæretici horum temporum fatebantur nobiſcum eſſe genuinos & canonicæ autoritatis, partes aliquas etiam magnas & inſigniter amplas, ſeu ſpurias, addititias & ſuppoſititias eſſe contendebant, debitæ autoritati canonicæ vindicaret. Atque hic eſt verus & germanus atque à Concilio intentus horum verborum ſenſus: *Cum ſuis omnibus partibus.*

2. Hanc verò Synodum generalem fuiſſe iſto præcipuo fine congregatam, ut provideret, ne Chriſti Eccleſia ex erumpentibus Lutheranorum, Zuinglianorum, & Calvinianorum, Anabaptiſtarumque ſectis ulteriùs caperet detrimentum, nemo eſt qui dubitet, idque liquido conſtat ex indictionis diplomate à Paulo III. edito, iſti Concilio præfixo. At verò novatores ſectarii duplicem circa ſacros libros errorem invexerant. Primùm enim ſacros aliquos libros de ſacro canone expungebant: quales ſunt Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Machabæorum: deinde alios quoſdam nobiſcum eſſe canonicos conſentiebant, demptis tamen aliquibus partibus, quibus divinam abrogabant autoritatem, eò quòd licèt in Latinis vulgatis editionibus habeantur, deſunt tamen in Hebræis & Chaldaicis exemplaribus. Huic igitur ſecundo errori occurrere intendit ſacra Synodus per hæc verba: *Cum ſuis omnibus partibus.* Nec verò ulteriùs ad ſingulas & minutas particulas mens illius collimavit, ut ex ſequentibus nævis perſpicuum fiet, quos jamdudum librariorum incuria & negligentia invexit: quos probatiſſimi & eruditiſſimi Catholici Doctores paſſim obſervarunt, quorum permultos hic recenſebo, poſtquam aliquas recenſuero partes, quas Catholici unanimes in ſacrarium divinarum Scripturarum admittunt, ſectarii autem inde tamquam profanas & commentitias eliminant.

3. Negant igitur Novatores eſſe canonica, & ſupprimunt ex propriis Bibliis tam Latinis quam vernaculis iſta, quæ continentur in Catholicis editionis vulgatæ Bibliis Geneſ. 4. ℣. 8. *Egrediamur foras.* Et Geneſ. 38. ℣. 5. *Quo nato, parere ultra ceſſavit.* Et exod. 2. ℣. 22. *Alterum verò peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.* Et 1. Reg. cap. 5. ℣. 6. *Et ebullierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati ſunt mures & facta eſt confuſio mortis magnæ in civitate.* Præterea 1. Regum 10. ℣. 1. *Et liberabis populum ſuum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus ſunt: & hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in Principem.* Similiter 1. Reg. 14. ℣ 1. *Quid eſt, quòd non reſponderis ſervo tuo hodie? Si in me aut in filio meo Jonatha eſt iniquitas hæc, da oſtenſionem: aut ſi iniquitas hæc eſt in populo tuo, da ſanctitatem.* Præterea 2. Reg. ℣. 5. *Et oſtiaria domus purgans triticum obdormivit.* Inſuper 2. Reg. 10. ℣. 19. *Expaverunt & fugerunt quinquaginta & octo millia coram Iſrael.* Similiter Paralip. lib. 1. cap. 1. ℣. 32. *Filii autem Dadan, Aſſurim, & Latuſſim, & Laomim.* Alia hujuſmodi ferè innumera prætermitto, ab hæreticorum Bibliis excluſa.

4. Sunt inſuper integra ſacrorum Bibliorum capita & partes ingentes in vulgata Latina editione, deſumpta ex Græca Theodotionis tranſlatione, quarum nihil continetur in Hebræis, aut Chaldaicis voluminibus, quæ ſimiliter à ſectariis ut ſpuriæ reſpuuntur, quales legimus in libro Eſter. Et præterea in libro Danielis, cujus cap. 3. habentur continui ſexaginta ſeptem verſiculi, quæ omnes illi expungunt ac rejiciunt. Habentur præterea ea integra & prolixa capita 13. & 14. comprehendentia Suſannæ, & Beli draconis, & carceris Danielis, & tranſlationis Prophetæ Habacuc amplas hiſtorias, quarum mentio nulla in Lutheranorum & Calvinianorum Bibliis vulgaribus, aut Latinis. Huic ergo hæreticorum circa libros ſacros errori occurrendum judicavit ſacroſanctum Concilium, quando illos anathemate perculit, qui ſacros cum ſuis omnibus partibus quales in vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperint. Neque quidquam definire intendit aut cogitavit

gitavit de omnibus particulis, aut verborum minutiis univerſis, quæ neque res fidei, neque morum diſciplinam convellunt aut labefactant.

5. Ab Apoſtolorum ætate per quatuor ferè ſæcula, injuria temporum inevitabili permulti nævi in Græcam ſeptuaginta Interpretum editionem, ſimulque in Latinam ex Græco translationem invecti fuerunt. Cui damno mederi volens Romanus Pontifex Damaſus, Presbytero Hieronymo linguarum peritiſſimo curam hujus expurgationis demandavit, qua ſtrenuè functus eſt, ut colligitur ex Auguſtini ad Hieronymum epiſtolis 8. & 10. & ex lib. 18. de civit. Dei cap. 43. & ex ipſius Hieronymi præfatione in Evangelia ad Damaſum. Deinde progreſſu injuriaque ſequentium temporum ſylveſcentibus (quod inevitabile malum eſt) ex innumerorum antiquariorum & tranſcriptorum multitudine mendis, Carolus Magnus nunquam ſatis laudatus Princeps, ſui quoque officii eſſe duxit hujus emendationis curam. Sic enim de ſe teſtatur in præfatione, quam edidit librorum & Officiorum Eccleſiaſticorum: *Jampridem univerſos veteris ac novi Teſtamenti libros librariorum imperitia depravatos, DEO in omnibus adjuvante, examuſſim correxi.* Cæterùm poſt multorum ſæculorum decurſum irrepſere denuò in multa Bibliorum exemplaria depravationes, quas emendari & corrigi ſtuduit ipſa Synodus Tridentina. Tantum itaque abeſt, ut omnia Bibliorum, quæ tunc circumferebantur, vocabula fuiſſe divinitùs inſpirata cenſeret; quin potiùs in multis locis fuiſſe per ſcriptorum incuriam, imperitiam, & inadvertentiam vitiata, ideoque accuratiore diligentia corrigenda judicavit. Eamque ſollicitudinem decem ſelectis Doctoribus demandavit, inter quos primus nominatus eſt Antonius Filiolus Archiepiſcopus Aquenſis, qui poſt interruptum ſub Paulo Papa III. ſacrum Concilium, cujus Synodicæ deliberationis authenticum exemplar Aquas-ſextias reverſus, in Archiepiſcopale archivum ab Angelo Miſſarello ſacri Concilii notario acceptum retulit: quod ibidem viſitur, atque inde tranſſumptum, ſuperiùs unà cum aliis ſacris Patrum deliberationibus produxi. Filiolus verò non multò poſt ſuum in Gallias reditum diem obiit extremum. Diſtractiſque in diverſa loca correctoribus deputatis, correctiones illæ nunquam in publicam deinceps lucem prodierunt.

6. Enimverò dubitari nullo modo poteſt, eo ipſo tempore, quo Tridentina Synodus ipſum iſtud decretum de recipiendis ſacrorum librorum partibus procudebat, ſimulque onus corrigendorum mendorum & abuſuum, qui in ſacros libros ſubrepſerant, electis correctoribus imponebat, ſacra vulgatæ editionis Biblia tot mendis ſcatuiſſe, ut nullum prorſus Latinorum Bibliorum exemplar ab innumeris mendis immune fidelium manibus tereretur. Itaque non potuiſſet de illis hoc ſtatuere, quod multis in mentem venit; videlicet omnes hujuſmodi Bibliorum particulas & voculas abſque ulla exceptione ſacras eſſe atque canonicas. Sanè illo ipſo ſæculo Plantinianæ editionis vulgata Biblia ad fidem vetuſtiorum manuſcriptorum tota Europa conquiſitorum excuſa, cæteriſque emendatiora judicabant ſapientes doctique viri, & præ cunctis aliis caſtigatiſſima: Et tamen poſt Plantinianam editionem, aliaſque temporum illorum ſatis caſtigatas & elaboratas, & poſt Concilii Tridentini ætatem, prodiit juſſu Sixti Papæ V. nova & caſtigatior Latinorum Bibliorum editio. Qua tamen non contentus Clemens VIII. Pontifex alteram multis locis correctiorem, quàm fuerat Syxtina, concinnari fecit Bibliorum Latinorum editionem, quæ nunc prævalet. Et tamen Sixti V. conſtitutio anno edita 1589. cujus eſt initium: *Æternus ille cæleſtium*, quam Bibliis ſua cura correctis præfixerat, ita loquitur: *De Apoſtolicæ authoritatis plenitudine ſtatuimus ac declaramus, eam vulgatam ſacram tam veteris quàm novi Teſtamenti editionem Latinam, quæ pro authentica à Concilio Tridentino recepta eſt, ſine ulla dubitatione ac controverſia cenſendam eſſe hanc ipſam, quam nunc prout optimè fieri potuit, emendatam, & in Vaticana typographia impreſſam, in univerſa Chriſtiana republica, atque in omnibus Chriſtianis Orbis Eccleſiis legendam evulgamus. Eamque nunc demùm Apoſtolica nobis à Domino tradita autoritate comprobatam, pro vera, legitima, authentica, & indubitata, in omnibus publicis privatiſque diſputationibus, lectionibus, prædicationibus, & explanationibus recipiendam, & tenendam eſſe.*

7. Ea tamen Sixti conſtitutio nihil obſtitit, quò minùs poſtmodum Clemens VIII. poſt Sixtinam editionem, aliam novam priorem illa emendatiorem edi curaverit, multis tum additis tum detractis vocabulis, aliiſque paſſim tranſpoſitis, nonnullis etiam fidei doctrinam non concernentibus, apertam etiam contrarietatem ſeu contradictionem habentibus, ut affirmat ipſa Clementis bulla, quam refert poſt Sixti bullam collector bullarum Cherubinus in ſuo Bullario. Dicendum itaque, Sixtum emendatiora quàm anteà erant Biblia ſuppeditaſſe, non tamen ab omnibus expurgata mendis: neque per id poteſtatem futuris Pontificibus fuiſſe præreptam caſtigatiores codices publicandi. Hoc verò unum intendiſſe tam Sixtum quàm Clementem, novam quam uterque exhibebat editionem, fuiſſe his quæ præceſſerant, expurgatiorem; & prætereà ſi quid poſſit eis poſthàc de novo emendari, id omne indifferens eſſe ad ſanam fidei doctrinam.

8. Quin etiam ſubinde poſt Clementinam Bibliorum editionem, Franciſcus Lucas Theologus & Decanus Cathedralis Eccleſiæ Audomarenſis, libellum edidit continentem plures lectionum varietates, quibus perfectior reddi poſſit ipſa Clementis editio, ſi accederet alterius Romani Pontificis autoritas. Collectio autem Franciſci Lucæ comprehendit quatuor mille & amplius loca, quæ in Bibliis à Clemente correctis ulteriùs, ut ipſe exiſtimat, poſſent emendari. Idemque in epiſtola hujuſce collectionis dedicatoria refert ex literis ad ſeipſum ſcriptis Roberti Bellarmini Cardinalis, & Joannis Bapt. Bandini, quorum opera Clemens uſus fuerat in edita à ſe Bibliorum correctione, *Sacra Biblia per illam Clementinam, quæ de typographia Vaticana paulò ante prodierat, editionem, necdum eſſe accuratiſſimè correcta, &upereſſe non pauca, quæ adhuc in melius mutari poſſent.* Hujus quidem Clementinæ præfatio editionis, quæ ab ipſius Pontificis correctoribus præfixa eſt, profitetur: *Hanc editionem pro humana infirmitate omnibus numeris abſolutam difficile eſſe affirmare.* Iſte Franciſcus Lucas alteram quoque procudit collectionem, quæ correctiones pluſquam ter mille recenſet, quibus Sixti editiò Biblia vulgata, quæ tempore Concilii Tridentini erant in communi totius Eccleſiæ uſu, defæcavit. Quiſnam igitur hominum aſſerere auſit, in Bibliis, quibus Tridentini Patres & reliqui tunc temporis fideles utebantur, nullam vocem aut particulam extitiſſe, quæ non eſſet divinæ autoritatis? Aut quis poterit hoc idem de Sixtina correctione aſſerere, cùm inſequens Clementina correctio quamplurima Sixtinæ correctionis loca inſuper emendarit, & adhibiti ab ipſo Clemente correctores, aliique pietate doctrinaque in primis conſpicui Doctores pleraque loca, quæ in Clementinis codicibus ſuperſunt, mendoſa eſſe pronuncient, & perſpicuis argumentis probent?

9. Sancti veteres Eccleſiæ Doctores nobis apertè ſuffragantur. Hieronymus qui ſcribit nomen *Jeremiæ*, quod etiam nunc legitur Matth. 27. verſ. irrepſiſſe pro *Zachariæ*. Epiphanius adverſ. hæreſ. in ſecta Epicureorum apertè ſcribit, eſſe mendum librariorum id quod etiam nunc legimus Matth. 1. verſ. 11. *Joſias autem genuit Jechoniam & fratres ejus.* Et iterum Hieronymus nomen *Iſaiæ*, quod legimus Matt. 3. v. 3. credit eſſe addititium: *Nos* (ait) *nomen Iſajæ putamus additum ſcriptorum vitio; quod & in aliis probare poſſumus.* Sic ille. Alii inſuper priſci Patres de quibuſdam aliis Scripturæ locis expoſtulant, fuiſſe ex ſcriptorum vitio depravata. Ut alii quoque graves & orthodoxi, atque antiquis illis recentiores, qui tamen ante Tridentinum Concilium ſcripſere, Nicolaus Lyranus, Alfonſus Toſtatus, Hugo Cardinalis, Thomas Cajetanus, Dionyſius Carthuſianus, aliique contendunt, diverſa per inadvertentiam librariorum irrepſiſſe in ſacros libros menda. Sed in his non remoror, ut ad illos progrediar, qui poſt Tridentinum Concilium probatiſſimis ſcriptis Eccleſiam illuſtrarunt.

10. Iſtiuſmodi ſunt Joannes Maldonatus, Ludovicus Lipomanus Epiſcopus Veronenſis, Andreas Maſius, Cornelius Janſenius Epiſcopus Gandavenſis, Joannes Gagnæus, Alfonſus Salmeron, Cæſar Baronius Cardinalis, Jacobus Tirinus, Nicolaus Serario, Gaſpar Sanctius, Cornelius à Lapide, Franciſcus Ribera, Dionyſius Petavius, Jacobus Salianus, Torniellus, Rubertus Bellarminus Cardinalis, ne alios cenſendo prolixior ſim. Summe Deus: quales & quanti viri, in quibus eximia pietas

pietas

tas, profunda eruditio, ſublimis ſapientia de palma inter ſe contendunt! adeò ut licèt aliquis unum aut alterum locorum, quæ illi in vulgata Latina editione depravata aſſerunt, à depravatione tamen vendicare fortaſsè queat, hoc ſaltem ſuperſit, tantorum Eccleſiæ præcipuorum ornamentorum luminumque judicio Concilium Tridentinum, quod illi omne præcipua colebant veneratione, & cui contradicere piaculum credidiſſent, minimè judicaſſe, ſingulas vocum particulas, nulla excepta, prout in vulgata editione Latina reperiuntur, eſſe canonicas ac Divinæ autoritatis.

11. Vulgati Codices Latini Joſue 21. ℣. 36. ſic enunciant: *De Tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho, civitates refugii, Boſor in ſolitudine, Miſor & Jaſer, & Jethſon, & Mephaat, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.* Nicolaus Serarius è Societate JEſu, comment. in hunc locum, admonet in primis ex præcedenti cap. 20. verſu octavo, aliiſque Scripturæ locis, ex hiſce tribus Rubenitarum urbibus, eam ſolùm, quæ hic vocatur Boſor, eſſe refugii. Sed hoc toto capite confunduntur urbes Leviticæ cum urbibus refugii: utique defectus non aliunde proficiſci potuit quàm ex ſcribentium inſcitia. Quod eſt etiam obſervandum in aliis cęterarum Tribuum hic recenſitis civitatibus. Etenim ex quadraginta & octo Levitarum urbibus, civitates refugii non ampliùs quàm ſex fuerunt à Deo aſſignatæ in univerſa ditione Iſraelitarum: quamvis in hujus capitis vigeſimi primi verſiculis 21. 27. 32. 36. & 37. promiſcuè & indiſtinctè omnes illæ recenſitæ civitates vocentur refugii. Addit Serarius nomen *Miſor* in vulgatum Latinum contextum verſu trigeſimo ſexto, ex margine irrepſiſſe. Addit præterea vel eadem eſſe Jaſer cum Cademoth, vel cum inſequente civitate Jethſon, ſed probabilius eſſe Jaſer huc per errorem immigraſſe vice Cademoth. Idemque Serarius verba iſta ſubnectit: *Hinc apparet vulnus aliunde textui huic tam in Latinis, quàm in Græcis, quàm in Hebræis exemplaribus inflictum, quod nondum hactenus curatum ſatis.* Alphonſus verò Toſtatus hunc ſcopulum induſtriè vitavit: textum enim vulgatum hujus & ſequentium verſiculorum ex hiſtorica aliarum ſcripturarum veritate corrigens, non aliter proponit niſi in ſingulari numero *civitatem refugii*, qualis ponitur inter recenſitas ultimo loco, non verò *civitates refugii*: quia reliquæ antea denominatæ Leviticæ tantummodò ſunt.

12. Gaſpar Sanctius ejuſdem Scriptor Societatis, qui ſuis commentariis univerſam pene Scripturam elucidavit, ad librum quartum Regum capite decimo-quarto, numero decimo octavo & ſequentib. multa diffusè admodum hac de re pertractat, & pro fundamento regulam iſtam ponit: *In Bibliis vulgatis fuiſſe multa, & nunc etiam eſſe non pauca, quæ ſcriptorum, & librariorum incuria ſenſim irrepſerunt, quæ mutata ſunt & correcta à Sixto; & multa etiam rejecta, quæ cum mutanda viderentur, conſultò tamen rejecta ſunt.* Eodemque loco Sanctius obſervat: *Hieronymum in ſacra Scriptura (qualem etiam nunc poſt Sixtinam correctionem habemus) librariorum incuriam deprehendiſſe, ut Iſaiæ capite trigeſimo ſecundo, & Matthæi 1. ubi ſermo eſt de Jechonia: & Canum libro undecimo de locis Theologicis multa obſervare errata in Numeris, ex eorum incuria qui olim ſacros libros tranſcipſerunt.*

13. Addit Sanctius, *ſæpè in Bibliis contingere, ut una dictio à deſcriptore prætereatur, quia alia ei ſimilis conjuncta eſt. Et profert ex pluribus* (ſic enim loquitur) *exemplis pauca hæc etiam poſt Pontificiam correctionem. Hebr. 12. verſ. 2.* Propoſito ſibi gaudio, *cùm tamen juxta Codices Græcos legendum velit*, pro propoſito gaudio, ἀντὶ προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, *ut legunt Chryſoſtomus, Theodoritus, Theophylactus, Oecumenius. Sic Rom. 11.* inveſtigabiles dicuntur viæ Domini, *pro* ininveſtigabiles. *Ante verò Sixti correctionem legebatur* interpretabilis, *at nunc* ininterpretabilis. *Græcè* δυσερμήνευτος. *Et Pſal. 118. nunc temporis etiam legitur,* præveni in maturitate, *pro contrario vocabulo*, in immaturitate, *hoc eſt in tempore nondum opportuno.* Adjungit præterea, *Sanctum Hieronymum ad locum Iſaiæ 42. Educet in veritate judicium, obſervare hunc locum mutilate legi apud Matthæum capite duodecimo, omiſſis iſtis, non erit triſtis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium: Idque ſcriptoris errore contigiſſe qui hanc vocem (judicium) repetitam in illo Iſaiæ loco non advertit; ideoque ſemel tantùm per inadvertentiam poſuit, omiſſis verbis intermediis. Quam obſervationem idem repetit Hieronymus ad Aglaſiam quæſtio. 2.*

14. Deinde proſequitur Sanctius adjungens, *Matt. 1. ſecunda genealogiæ Chriſti teſſeradecade, fuiſſe omiſſos non ab Evangeliſta, ſed à parum cauto excriptore tres iſtos Ochoſiam, Joam, & Amaſiam, ob vicinitatem & ſimilitudinem nominum Ochoſiæ & Oſiæ, ut inconſultò ſcripſerit aliquis antiquarius, Joram genuit Oſiam, pro Joram genuit Ochoſiam: quod proclive erat, quia præter reliquam conformitatem habent hæc duo nomina eamdem literam initialem O, nec differunt niſi una intermedia litera.*

15. Similiter probare & perſuadere nititur Sanctius; *In tertia teſſeradecade ſcriptum fuiſſe à Matthæo Evangeliſta: Joſias genuit Jechoniam, & poſt tranſmigrationem Babylonis Jechonias genuit Jechoniam, eò quòd Joachim filius Joſiæ fuerit etiam denominatus Jechonias, ut volunt Hieronymus in hunc Matthæi locum (quem idem ſanctiſſimus Doctor aſſerit ab exſcriptoribus depravatum) & ſanctus Ambroſius libro tertio in Lucam ad finem, & ſanctus Epiphanius in hæreſi Epicureorum ad finem, qui ſimul depravationem quoque ab exſcriptore hic factam aſſerit.* Hoc ſequuntur teſtimonium prætenſæ hujus depravationis præter Sanctium, Toſtatus Abulenſis, Janſenius Gandavenſis, Mariana in caput primum Matthæi, Garzia Galeriza libro octavo, capite tertio. Difficultates porrò, quæ opponi poſſunt circa numeros teſſeradecadas nominum, Sanctius abundè conatur explanare.

16. Cornelius Janſenius Gandavenſis Epiſcopus in ſua ad Granvellanum Cardinalem epiſtola, quam editis à ſe in Eccleſiaſtici librum commentariis præfixit, meminit quidem hujus Tridentini decreti: quia tamen aliam eſſe, quàm à vulgo exiſtimari poſſet, iſtius decreti mentem ac ſcopum intelligebat, ſic ibidem de Eccleſiaſtici libro loquitur: *Hic liber præ cæteris Scripturæ libris & infelicius apud nos verſus eſt, & corruptiſſimus eſt in pleriſque locis.* Deinde identidem per univerſum commentarii ſui Opus pronunciat & oſtendit: *Translationem iſtam, qualem nunc habemus, vitiatam & corruptam eſſe pluribus locis, ad ſingula capita libri; neque Latinum duntaxat, ſed etiam Græcum exemplar.*

17. Alfonſus Salmeron, unus ex primariis ſancti Ignatii Loyolæ ſociis, qui Tridentino Concilio ſummo jubente Pontifice interfuit, & Joannes Gagnæus Comment. in Act. Apoſtol. *capite* 27. *v.* 6. ambo ſcribunt: *Eo loco per errorem irrepſiſſe Lyſtram Lyciæ in Latinis vulgatis; cùm ſcribendum eſſet Myram Lyciæ; ſicut habent Græci Codices, & legerunt Chryſoſtomus, aliique Græci Patres: cùm ſit certum, Myram eſſe in Lycia: Lyſtram autem hic ipſe liber Actuum cap. 14. collocet in provincia Lycaoniæ.* Iſtam Salmeronis & Gagnæi ſententiam refert Lorinus commentar. in Act. Apoſtolorum capite vigeſimo ſeptimo.

18. Joannes Maldonatus ejuſdem ſcriptor Societatis comment. in Matth. 1. verſ. 11. ait: *Hunc verſiculum eſſe ſcriptorum vitio depravatum, & ſic legendum eſſe: Joſias autem genuit Joachim & fratres ejus, &c.* Deinde verſum 12. *ſimiliter ipſius judicio depravatum ſic eſſe legendum: Joachim autem genuit Jechoniam.* Idemque Maldonatus Matthæi vigeſimo ſeptimo verſu nono docet: *Nomen Jeremiæ, quod ibi legitur fuiſſe ab aliquo indocto margini appoſitum, deinde ab altero æquè imperito translatum in ipſum textum, cùm tamen memorata ibi prophetia non ſit Jeremiæ, ſed Zachariæ.* Iſta circa hunc locum ſententiam Maldonatus communem habet cum ſancto Hieronymo & Cornelio Janſenio Gandavenſi, commentar. in hunc ipſum locum; ut taceam Lyranum, Hugonem Cardinalem, Dionyſium Carthuſianum, qui fuerunt in eadem ſententia ante Synodum Tridentinam.

19. Jacobus Tyrinus ejuſdem Societatis Jeſu, 1. Paralip. capite quarto, verſu vigeſimo ſecundo, haud ſatis probat verſiones iſtas: *Qui ſtare fecit Solem, ut viros mendacii, & ſecurum & incendentem; cùm ſint nominum proprium JoKim, & Caſeba, & Joa.* Quin etiam adjungit: *Vocem Solis, quæ legitur in omnibus vulgatis etiam ultimò correctis Bibliis, fuiſſe olim inſertam à ſciolo, deductamque ex anilibus Judæorum fabulis.* Idemque Tyrinus, nec non ex eadem Societate alii duo eruditiſſimi Scriptores Jacobus Salianus ad annum 3150. numero quinto & ſequentibus, atque Dionyſius Petavius rationar. temp. part. 2. cap. 11. Cajetanus in 2. Parali-

ralipo. & Torniellus in annalibus unanimiter omnes ſcribunt in libro ſecundo Paralip. Capite vigeſimo ſecundo, verſu ſecundo: *Mendosè legi tam in Latinis quàm in Hebræis voluminibus, quadraginta duos annos, pro duobus & viginti, ſicut habetur 4. Regum capite octavo, verſu vigeſimo ſexto*. Cornelius à Lapide comment. ad lib. Paralip. capite vigeſimo ſecundo apertè affirmat, *eſſe ibi mendum numericum*, & contrarias rationes ſolidè refellit, additque, idem affirmari à Bellarmino Cardinali meritiſſimo in manuſcripta concordia annorum Iſrael & Juda, quam penes ſe habet. Deinde ſic ait: *Plura in editione vulgata à Romanis correcta ſunt, & corrigi poſſent, ut ipſi correctores in præfatione fatentur. Sic multi demum Cainam à ſerie generationum in genealogia Chriſti; cùm tamen eum conſtanter habeant omnia Græca, Latina, Syria, & Arabica exemplaria, Lucæ 3. verſ.* 36. Hactenus Cornelius à Lapide. Qui idem ſcribens in Paulum, hæc ejus verba Roman. 5. *An ignotis fratres, quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto JEſu, in morte ipſius baptizati ſumus?* mendoſa eſſe ait, & corrigenda ex Græco exemplari, *in Chriſtum*. Atque ita Latinè reddi apud Tertullianum libro de reſurrectione carnis. Similiterque legendum eſſe *in mortem*: utrumque enim habent Græci prototypi, εἰς χριστὸν, & εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ut ſit ſenſus genuinus exploratuſque, nos per baptiſmum inſeri in Chriſtum, & in ejus myſticum corpus coaleſcere: nec non per immerſionem fideles quoſque in ſimilitudinem & repræſentationem mortis & ſepulturæ Chriſti conſecrari & conformari. Similiter Franciſcus Ribera in caput duodecimum ad Hebræos hunc locum mendosè legi aſſeverat: *Qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem*. Cùm tamen præpoſitio iſta *pro* duplicanda eſſet, ut ipſe exiſtimat juxta Græcum exemplar, ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς.

20. Aloiſius Lipomanus Veronæ Epiſcopus & Andreas Maſius intricati ambo perplexis difficultatibus conciliandi cum narratione Moyſis ea, quæ perhibet ſanctus Stephanus de vocatione & migratione Abrahami; nodum iſtum quaſi Gordium exſcindere faciliùs, quàm ſolvere duxerunt, & ſcripſerunt: *Antiquarios exſcribendo Actuum caput ſeptimum ſive per incuriam, ſive per imperitam audaciam vitiaſſe*. Non deſunt tamen rationes conciliandi loca in ſpeciem contraria, quas alii quidem Expoſitores cogitarunt.

21. Cæſar Baronius Cardinalis de Eccleſia optimè eximieque meritus, rationibus quibuſdam Chronologicis adductus, aſſerit ad Chriſti annum 59. ſubeſſe mendum in omnibus Pauli Apoſtoli exemplaribus, 2. Timo. 4. ℣. 20. *Trophimum autem reliqui infirmum Mileti*, cùm autumet dicendum *Melitæ*.

22. Præ cunctis Bibliorum editionibus præcipuam certè laudem ac venerationem meretur Latina vulgata, à melioribus & ſincerioribus ingeniis cæteris omnibus translationibus prælata, quamque univerſa Eccleſia reliquis omnibus poſthabitis complexa eſt: Nec minùs tamen ſuprà cenſiti Catholici graviſſimique Doctores, aliique quorum mentione ſuperſedeo, ipſique illi, qui Sixti & Clementis juſſu vulgatam editionem exactiùs quàm anteà correxerunt, hoc de ipſa in præfatione, quam Bibliis à ſe correctis præmiſerunt, teſtati ſunt: *Non poſſe affirmari, quòd ſit hæc editio omnibus numeris abſoluta, atque in his non pauca relicta fuiſſe, quæ mutanda videbantur*. Nimirùm quia menda nonnulla ſic ab antiquo irrepſerant, ut nulla ſuppeterent exemplaria his mendis vacua. At verò ſapientis veterum librorum & maximè ſacrorum recognitoris eſt, nihil ex propria mente innovare: ſed cuncta ad fidem vetuſtiorum & optimorum exemplarium exigere, quantumvis poſſit videri ab antiquis non quidem Auctoribus, ſed Exſcriptoribus alteratus locus.

23. Id verò non ſolùm in vulgata Latina editione damnum contingere potuit; ſed in ipſis Hebraicis Græciſque exemplaribus reipſa certum eſt contigiſſe: ut nullum exemplar hujuſmodi prorſus immune à depravationibus reperiri queat: ipſaque Eccleſia ſancta in omni ſæculorum decurſu vix ac ne vix quidem Codicibus Hebraicis aut Græcis Latiniſque potita ſit, quæ omni ex parte illibata expurgataque eſſent. Exempli gratia, in multiplicibus verſibus capitis Joſue 21. videbant adhibiti tum à Sixto tum à Clemente correctores, perſpecta rei veritate legendum eſſe potiùs *urbs*, quàm *urbes refugii*, tum quia in multiplicibus ibi nominatis urbibus ex aliis Scripturis certò ſciebant, ex multis illis urbibus pauciores fuiſſe refugii, tum quia ipſi Hebræi & Græci Codices hanc emendationem roborabant, qui urbem unam duntaxat exprimunt refugii. Hebræi quidem *Eth-ir miclat*. Græci autem τὴν πόλιν φυγαδευτηρίου. Nec dubitabant expurgatores Latinæ interpretationis, autorem tranſtuliſſe in ſingulari: *Urbem refugii*. Facilè quoque animadvertebant ſciolum quempiam & audaculum ſive tranſcriptorem, ſive correctorem, ſeu potiùs corruptorem, videndo non unicam ſed plures deſignari ſimul civitates, ineptè judicaſſe non *urbem* ſcribendum eſſe, ſed *urbes*. Quia tamen iſta depravatio ab altiſſimis pridem ſæculis ita inoleverat, nec ullum quantumvis diligenter perquiſitum exemplar Latinum occurrebat, maluerunt modeſti & religioſi emendatores rem uti erat, relinquere intactam, quàm contra vetuſtiſſimorum omnium Latinorum exemplarium fidem aliquid ex mente propria commutare. Hac eadem ratione in Evangelio Matthæi capite vigeſimo ſeptimo, verſu nono, *Jeremiæ* nomen reliquerunt, ubi ponendus fuerat *Zacharias*, vel ipſo ſanctorum Hieronymi & Epiphanii judicio. Atque ita verificatur id, quod Clementini expurgatores in limine Bibliorum proteſtantur: *Se multa, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata reliquiſſe*.

24. Hebræa verò Biblia non eſſe jam pridem à mendis exempta & vacua perſpicies, ſi ea conferas cum Græca ſeptuaginta interpretum translatione; cui tantum detuliſſe Chriſtum ipſum ejuſque Apoſtolos perſpicuum eſt, ut quando ex veteri Teſtamento teſtimonia proferunt, eadem enunciare ſoleant ipſis ſeptuaginta interpretum verbis, etiamſi nonnunquam ab Hebraico contextu videant diſcrepare. Conſtat verò ſeptuaginta interpretes à ſummo Sacerdote ſacroque Pontificum & Seniorum Collegio ad Philadelphum Ægypti Regem miſſos, inſtructos fuiſſe quàm emendatiſſimo & illibato Hebraico exemplari. Nec minùs liquidò conſtat, ipſos in ſuo illo Hebraico volumine aliter permulta legiſſe quàm nunc temporis, atque ab annis pluſquam mille & ducentis legi ſoleat, ut perſpicuè oſtendunt in editis à ſe in Pſalterium commentariis Paulus Burgenſis, Genebrardus, Lorinus, Bellarminus. Fateri ergo neceſſe eſt Hebræorum Codices, quales à Maſoretis habemus, depravationem ab antiquo contraxiſſe. Quæ depravatio poſt reprobationem Synagogæ Judaicæ multis ex cauſis ortum habet, ut ſileam exſcriptorum incuriam, inſcitiam, malam fidem, quam etiam Judæis S. Juſtinus martyr improperat circa Scripturas & Prophetias de Chriſto in ſuo cum Tryphone Judæo dialogo, tum ex plurium Hebraicarum literarum ſimilitudine, qua facilè inter ſe confunduntur: tum etiam ex vocalium apud Hebræos defectu, quarum loco alia pro aliis vocalia puncta obtruſerunt Judæorum Rabbini poſt Chriſtianæ religionis exortum: tum demum ex interpunctionum periodo, & inciſa dividentium collocatione diverſa, qua ſenſus ſententiarum & verborum quàm ſæpiſſimè immutatur, & planè diverſus aperitur inter hodierna Hebraica Biblia & Septuaginta Interpretes.

25. Quod verò attinet ad Græcam Septuaginta translationem, quæ ab ipſis Apoſtolorum temporibus omnem ſortita fuerat in Eccleſiis auctoritatem, in Oriente quidem uſque nunc, in Occidente autem per annos quingentos, ubi Romana Eccleſia cæteræque tum Occiduæ tum Africanæ ab Oceano Atlantico ad Cyrenaicam uſque protenſæ, Latinis utebantur Bibliis, ex fonte translationis Græcæ derivatis & converſis; indubitatum eſt tamen ipſam Septuaginta editionem progreſſu temporum multis locis à primæva ſua puritate excidiſſe, ut conqueritur Origenes ipſe, qui tertio ſæculo floruit in ſuis ad caput decimum ſeptimum Jeremiæ commentariis; quo factum eſt, ut ſacræ Scripturæ Latina volumina ex Græcis illis converſa eaſdem quoque deformitates contraxerint. Ipſe ſanè Origenes quanta potuit diligentia, Septuaginta expurgavit. Sed iſta expurgatio non diu manſit illibata. Quandoquidem ſanctus martyr Lucianus & Heſychius, haud multis poſt Origenem

annis, operam in emendandis Septuaginta collocarunt, ſed inter ſeſe ita diverſam, ut fidem faciat Hieronymus Apologiæ adverſus Rufinum lib. 2. Orientalium Eccleſiarum partem uſam Heſychii emendatione, alteram verò Luciani fuiſſe: quæ tamen duorum inſignium virorum expurgationes non obſtitere, quò minùs nova etiam eaque permulta vitia paulò poſt obrepſerint, ut paſſim ipſe Hieronymus expoſtulat.

36. Quod autem ad Eccleſiarum Latinarum Latina Biblia ſpectat, quibus ipſæ per annos quingentos uſæ ſunt, necdum prævalente Hieronymi translatione, quæ ſola & prior ex Hebraicis voluminibus hauſta fuerat, ſic de illis teſtatur ipſe Hieronymus præfatione in Joſue: *Apud Latinos tot ſunt exemplaria, quot Codices; cùm unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit, vel ſubtraxerit, quod ei viſum eſt*. Cui ſuffragatur Auguſtinus libro ſecundo de doctrina Chriſt. capite vigeſimo primo, his verbis: *Qui Scripturas verterunt Latini, nullo modo numerari poſſunt: ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit Codex Græcus, & qui aliquantulum facultatis utriuſque linguæ ſibimet habere videbatur, auſus eſt interpretari*. Et ſanè ut fuiſſent illæ verſiones alioqui ſinceræ, illas tamen labes neceſſario contrahebant, quæ temporum injuria Codices Græcos, unde translatæ erant, deformaverant. Sola verò Vulgata editio, cujus autorem Hieronymum eruditiores credunt, ex Hebræis fontibus derivata eſt. Sed ipſa quoque (ut in omnibus rebus, quæ privatorum hominum manibus paſſim longoque temporum decurſu teruntur, ſimul quoque deteruntur ac vitiantur) nævorum ac depravationum haud paucas injurias pertulit ab exſcribentibus librariis, & à correctoribus temerariis & indoctis. Quocirca multis præconiis collaudanda eſt Pontificum Sixti & Clementis pia ſollicitudo, qua factum eſt ut defecatioribus nunc Bibliis fruamur, deterſis innumeris quibus & ante & poſt Tridentinam Synodum ſcatebant maculis. Certè nunquam permiſit aut permiſſura eſt Divina providentia, ut Biblia ſacra, quibus publicè Catholica Eccleſia utitur, ejuſmodi erroribus fœdentur, qui divinæ fidei morumque ſanctitati directè & manifeſtè adverſantur: fraus enim citò detegeretur: & huc collimat JEſu Chriſti erga ſuam Eccleſiam regimen & directio, ut non habeat ullam maculam & rugam.

27. Sanctorum igitur Patrum cohortationibus & exemplis incitati, ſacrorum voluminum lectioni & meditationi incumbamus aſſiduè. Per Divinas Scripturas Chriſtus nos ſuaviter alloquitur: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo*. In his nos piis ſanctiſque affectibus accendit: *Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud*. In his iiſdem incitantur devoti ſenſus illi intra cordis intima, quibus vehementer commoti duo Chriſti diſcipuli dicebant admirabundi: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, cùm loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Per has nobis innoteſcit fluxarum rerum, & mundi vanitas, & fallaciæ, quibus irretiti & implicati ejus amatores amittunt æterna bona, atque in ſempiternum exitium præcipites ruunt. In his inter mundi adverſa conſolamur, atque in æternorum bonorum ſpem ac deſiderium erigimur. Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus. In his quaſi pretioſiſſimis & ſaluberrimis apothecis omnium animæ morborum medicamina & vitiorum remedia condita reperiuntur. Quod pulcherrimè admonet ac docet Magnus Baſilius homil. in Pſalm. 1. Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος διὰ τοῦτο συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ πνεύματος, ἵν' ὥσπερ ἐν κοινῷ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ, πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἕκαστοι ἐκλεγώμεθα. *Omnis Scriptura divinitùs inſpirata & utilis ad hoc ſalubriter conſcripta à Spiritu ſancto, ut quemadmodum in communi medicamentorum officina, cuncti homines ac ſinguli, nos proprii quo infeſtamur, morbi remedium colligamus*. Juvat pariter Ambroſium audire lib. 1. de offic. cap. 32. præclarè admonentem: *Pulchrum eſt ergo, ut divinarum Scripturarum irrigemur alloquio, & quaſi ros ſic in nos Dei verba deſcendant. Cùm igitur ſederis ad illam menſam potentis, intellige, quis ſit iſte potens: & in paradiſo delectationis poſitus, atque in convivio ſapientiæ collocatus, conſidera, quæ apponuntur tibi. Scriptura Divina convivium ſapientiæ eſt; ſinguli libri ſingula ſunt fercula. Intellige prius, quæ habeantur in ferculis dapes. Et tunc mitte manum, ut ea, quæ legis, vel quæ accipis à Domino Deo tuo, operibus exequaris, & collatam in te gratiam officiis repræſentes*.

ALTERA DIATRIBA.

QUIBUSNAM EX FONTIBUS deriventur in Eccleſiam poteſtas Ordinis & poteſtas Juriſdictionis.

Apoſtolorum dignitas & poteſtas proximè & immediatè à Chriſto dimanat, non à Petro; parem enim cum Petro Chriſtus illis contulit poteſtatem univerſalem tùm Ordinis, tum Juriſdictionis ſingulis eorum per univerſum Orbem, ad fundandas toto Orbe terrarum Eccleſias, & conſecrandos ubique Epiſcopos & Sacerdotes. Id enim neceſſe erat ad fundandas tota Orbis amplitudine Eccleſias, & prædicandum ubique Evangelium, quamvis Joannes de Turre-Cremata propugnet, tùm Apoſtolos, tùm etiam Epiſcopos ſuam omnem mutuari juriſdictionem à Petro lib. 2. Summæ de Eccleſia cap. 54. verumtamen poteſtas Ordinis, tùm in Epiſcopis, tùm in inferioribus Sacerdotibus, ſecundùm communiorem doctrinam, immediatè manat à Chriſto & non à Petro, quamvis poteſtas juriſdictionis dimanet à Petro, non quidem in cæteros Apoſtolos; his enim Chriſtus omnem immediatè contulit juriſdictionem toto Orbe hac ſola conditione, ut Petrum pro ſuo capite agnoſcerent, eique ſubeſſent ut univerſorum Paſtori, & ſummo totius Eccleſiæ Rectori, quò ſchiſmatis tolleretur occaſio omniaque & ſingula Eccleſiæ membra ab uno viſibili capite Petro dependerent. Sciendum enim eſt, reliquorum à Petro Apoſtolorum dignitatem & miſſionem fuiſſe extraordinariam, cui nullatenus ſucceditur, Petri verò dignitatem eſſe ordinariam, neque cum ipſo interire, ſed ei ſuccedi per noviter creatos Summos Pontifices. Huc collimant tum ſacræ Paginæ, tum Sancti Patres, tum Theologi Eccleſiæ, quorum teſtimonia inferiùs adducemus.

Imprimis S. Cyprianus tract. de unit. Eccl. *Quamvis* (inquit) *Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam Chriſtus parem poteſtatem tribuat & dicat: Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos; tamen ut unitatem manifeſtaret poteſtatis, ejuſdem originem ab uno incipientem, omnibus poſt reſurrectionem ſuam, ſua authoritate diſpoſuit. Hoc erant utique reliqui Apoſtoli, quod fuit & Petrus, pari conſortio præditi honoris & poteſtatis, ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur*.

Et Hieronymus adverſus Jovinianum lib. 1. ait: *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio*. Præterea Leo Papa Magnus epiſt. 84. ad Anaſtaſ. Theſſal. *Inter Beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis; & cùm omnium par eſſet electio, uni tamen datum eſt, ut cæteris præemineret*. Et præclarè docet Bellarm. l. de Rom. Pont. cap. 12. omnes Apoſtolos fuiſſe Capita, Rectores & Paſtores Eccleſiæ univerſæ, ſed non eodem modo quo Petrus; illi enim habuere ſummam atque ampliſſimam extraordinariamque, cui non ſucceditur, Petrus autem ut Paſtor ordinarius cui ſucceditur: ſicut apud Athenienſes ἄρχοντες, pari conſortio præditi erant poteſtatis, quorum tamen unus in judiciis & deliberationibus cunctis præſidebat. Epiſcopi & Sacerdotes minores in iis, quæ ſunt Ordinis, non habent dependentem à Papa Ordinis poteſtatem; licèt enim excommunicati ſint, & degradati, tametſi illicitè, validè tamen conſecrant, habent quippè à Deo immediatè characterem & Ordinis poteſtatem: ſed quod attinet ad juriſdictionis authoritatem, eam tamen omnem habent à ſummo Pontifice iis limitibus preſcriptam quos ille conſtituerit; adeò ut poſſit Papa eam vel auferre vel reſtringere; qua ſi ablata uti velint, quidquid fiet, non modò illicitum erit, verùm etiam invalidè atque inaniter fiet. Apoſtoli quidem omnem immediatè à Chriſto pote-

poteſtatem accepere, quidquid in oppoſitum ſcripſerit Joannes de Turre-Cremata, cui major Theologorum & Canoniſtarum pars contradicit, inter quos præcipuè celebrantur Cajetanus tract. de auth. Papæ & Concilii cap. 30. Dominicus Soto in quarto diſt. 20. quæſt. 1. art. 2. Gabriel Biel in Canone Miſſæ. Bellarminus lib. 4. de Romano Pont. cap. 22. 23. 24. & noviſſimè ſimul & peritiſſimè Antonius Paulutius Romanæ Rotæ Auditor tom. 1. Sacræ Juriſprudentiæ lib. 2. Item Azorius parte 2. lib. 3. cap. 31. & inſigniter S. Thom. 2. 2. quæſt. 39. a. 3. Ipſæ verò Scripturæ apertè profitentur, Apoſtolos omnem immediatè à Chriſto accepiſſe autoritatem, etſi Primatem & caput eorum Chriſtus Petrum conſtituiſſet; ſic enim Actuum 1. Matthiam in locum Judæ non elegerunt, neque ordinarunt Apoſtoli, ſed tantùm orarunt Deum: *Tu Domine qui corda noſti omnium, oſtende, quem elegeris ex iis duobus unum*. Ipſeque Chriſtus Joan. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, & Joan. 6. *Nonne vos ego duodecim elegi?* Et Luc. 6. *Vocavit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim Ex ipſis quos Apoſtolos nominavit*; ipſeque Paulus Gal. 1. *Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per homines, ſed per JEſum Chriſtum & Deum Patrem*, &c. *Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, continuò non acquievi carni & ſanguini: neque veni Jeroſolymam ad Anteceſſores meos Apoſtolos, ſed abii in Arabiam, & iterùm reverſus ſum Damaſcum. Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum*. Et ibidem cap. 2. *Mihi enim, qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt*. Cyrillus etiam Alexandr. l. 12. in Joan. c. 55. parem in ſingulis Apoſtolis cum Petro poteſtatem agnoſcit, excepto, ut ſupra vidimus, Primatu ſolo.

Quin etiam videntur Patres Concilii Regienſis tum in Epiſcopis, tum in minoribus Sacerdotibus contra Canonum præſcripta conſecratis, omnem liberam Ordinis poteſtatem agnoſcere immunem ab omnibus Canonum Eccleſiaſticorum præſcriptis, etenim Armentarium conſecratum Epiſcopum contra omnes Canonum formas agnoſcunt eſſe verè Epiſcopum, poſſeque in alienis Diœceſibus ſacros Ordines conferre, nec non Confirmationis Sacramentum, virgineſque, altaria & Eccleſias conſecrare, ex Ordinariorum, in quorum ditione verſabitur, conſenſu.

CONCILIUM REMENSE PROVINCIALE celebratum anno 1564.

1. UT primùm ex Tridentino Concilio Carolus Lotharingus, Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Presbyter, tituli Sancti Apollinaris, Archiepiſcopus Remenſis, ex Ducum Lotharingiæ proſapia Princeps, in Galliam reverſus eſt, omnem adhibuit diligentiam, ut juxta Tridentinam ſanctionem Concilium provinciale Durocottori Remorum convocaret. Ideoque idem ipſe in ultima hujus Remenſis Synodi congregatione publicas Deo gratias agit, quòd generalem Synodum Tridentinam, cui interfuerat, finitam viderit, & provincialem primam poſt generalem primus omnium Metropolitanorum celebraverit, viamque cæteris aperuerit.

2. Primis Eccleſiæ Chriſti ſæculis, ſingularum provinciarum Epiſcopi deſignatum in locum à Metropolitano convenientes Synodum bis ſingulis annis celebrabant, ut conſtitutionibus antiquis præſcriptum legimus Apoſtolorum canone 37. & Nicænæ œcumenicæ Synodi can. 5. Antiochenæ ſub Julio Papa can. 20. & Chalcedonenſis can. 19. Idque renovat S. Leo Papa epiſt. 82. cap. 7. Idemque epiſt. 62. ad Epiſcopos Siciliæ cap. 4. Vide Gratianum diſt. 18. per totam. Deinde mitigata ſubſequentibus temporibus fuit illi duarum provincialium Synodorum ſingulo quoque anno habendarum obligatio, & ad unicam in anno limitata per duas generales Synodos ſextam & ſeptimam: c. quoniam quidem, diſt. 18. Itemque Concilii Aurelianenſis tertii can. 1. Concilium inſuper Lateranenſe generale ſub Innocentio tertio can. 6. nihil ampliùs requirit unico ſingulis annis provinciali Concilio; & habetur c. ſicut olim, de accuſationibus. Deinde reducta eſt univerſa Concilii provincialis obligatio ad unius convocationem ſingulis trienniis à Concilio quinto Lateranenſi ſub Leone X. Seſſione X. conſtitutione 2. circa finem his verbis: *Concilium Provinciale de cætero ſingulis trienniis mandamus*. Et à Concilio Tridentino ſeſſ. 24. de refor. cap. 2. His ſuffragantur Galliæ Regum edicta, ſcilicet Melodunenſe Henrici III. art. 1. & alterum Ludovici XIII. anni 1610. articul. 6. quibus præcipitur, ut cogantur Synodi provinciales ſingulis trienniis. Ad ultimum eò ſegnitiei ventum eſt, ut hoc ipſo, in quo verſamur, ſæculo decimo ſeptimo nulla ferè Concilia hujuſcemodi recenſeri poſſint.

3. Statutum I. *Omnium parochialium Eccleſiarum Rectores obteſtatur in Domino ſancta Synodus cum ſuo grege vivere, & ipſi pro officio deſervire. Laudandi ſunt illi, qui non vi coacti, ſed charitate ducti, aliis ceſſerunt Eccleſias, quas abſentes non poterant regere. Sed de aliis dolendum maximè, qui Eccleſiaſtica & Regia autoritate malunt ſine laude ad officium impelli, quàm Chriſto obſequi, & gregi ſuo roganti fidemque atque opem legitimi Rectoris ſui imploranti ſubvenire. Hos iterum admonet ſancta Synodus, ut infra tres menſes proximos in ſuis Eccleſiis reſideant, aut illis renuncient, aut aliquos nominent, qui ab Epiſcopis per ſelectos examinatores comprobati illarum Eccleſiarum curam & regimen ſuſcipiant. Quòd ſi obſtinati perſtiterint, Epiſcopi officij ſui memores, Deique ac ſanctorum Conciliorum præcepta ac decreta ſequuti, poſt dictum temporis ſpatium curabunt juris adhibere remedia, & deſertas Parochias tandem benemeritis viris aſſignare, eaſque illis ut vacantes conferre. Porrò ne quis ſe defunctum munere ſuo putet, ſi otioſus in Eccleſia deſideat, intelligat quoniam præcepto divino mandatum eſt omnibus quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, Verbique divini & Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam pro viribus gerere: quæ omnia nequaquam ab his præſtari ac impleri poſſunt, qui gregi ſuo non aſſiſtunt neque invigilant.*

Hæc eadem de Paſtorum reſidentia & officiis iiſdem ferè verbis præſcripta fuerunt in Concilio Tridentino ſeſſ. 23. in decr. de reform. cap. 1. *Cum præcepto Divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, de bonorum operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtant, ſed mercenariorum more deſerunt: Sacroſancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis ex animo in judicio & veritate paſcant & regant*. Et quibuſdam interjectis: *Sacroſancta Synodus vult illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis, ſive continuum, ſive interruptum, nullo pacto debere duos aut ad ſummum tres menſes excedere, & haberi rationem, ut id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento*. De reſidentia paſtorum Dominici gregis, vide c. Pontifices, & c. ſicut vir, & c. pervenit, & c. ſuggeſtum, & c. ſchiſmatis, 7. q. 1. Et generaliter Concilium Agathenſe can. 64. *Clericum qui à ſua Eccleſia vel per tres hebdomadas, vel diebus ſolemnibus Nativitatis, Epiphaniæ, Paſchæ, vel Pentecoſtes defuerit, à communione privat per triennium*. Habetur c. ſi quis in clero, 7. q. 1. Vide pariter tit. de Cler. non reſid. per totum.

Statutum III. *Ut fidelis populus ad ſuſcipienda Sacramenta majori cum fide, reverentia, & devotione accedat, Parochi noſtri ſtudeant, quàm familiariſsimè poterunt, pro ſuſcipientium captu, priùs illorum vim & uſum juxta Catholicæ Eccleſiæ doctrinam vernacula lingua explicare;*

ad eorumque dignam perceptionem capaces invitare atque adhortari; ne per imprudentiam & hæreticorum deceptionem plebs imperita ignoret, quantum ſit ſibi à Chriſto relictum contra peccata remedium; vel eis abutatur ad mortem & damnationem, quæ illi præparavit Salvator noſter ad ſalutem & beatitudinem.

Deſumptum eſt iſtud ſtatutum ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 7. de reform.

Statutum VI. *Quoniam ferè ſit, ut cujus vita improbatur, doctrina facile deſpiciatur: ſi publicum ſcandalum de aliquo parochialis Eccleſiæ Rectore ad nos delatum fuerit & probatum, etiam juxta ſanctorum Conciliorum ſanctiones cogemur illi coadjutorem de Eccleſiæ proventu dare, & ad depoſitionem uſque progredi; niſi ſcandalum per vitæ probitatem purgaverit, obſervata nihilominùs in omnibus juris forma. Sed ne cuiquam moleſti ſimus, hortamur in Domino Parochos noſtros, ut in omnibus ſe præbeant exemplum bonorum operum, in caſtitate, ſobrietate, morum gravitate, atque omni honeſtate, ut erubeſcant, qui nobis adverſantur inſidiatores, non habentes unde Eccleſiæ Chriſti inſultent.*

4. Præter ſtatuta hujus Synodi numero viginti, publicata ſunt ejuſdem acta novemdecim Congregationibus comprehenſa: inter quas notandæ ſunt propoſitæ in Congregatione XI. de Odeto Caſtillioneo quæſtiones, Cardinali hæretico,& Eccleſiæ ſimulque regi rebelli; qui cùm eſſet Bellovacenſis Epiſcopus, erat unus ex ſuffraganeis Provinciæ Remenſis,necdum tamen huic per apertam hæreſim vacanti ſedi quiſquam fuerat proviſus ac inſtitutus ſucceſſor. Fratres hujus deſertoris Cardinalis,Gaſpar Admiralius, ut vocant,ſeu ſummus rerum maritimarum Præfectus in regno Franciæ, & Franciſcus natu minor cognomen inter arma ſortitus *Intrepidi equitis*, ambo præcipui fautores & duces extitere hæreticorum perduellium: quorum parricidialibus armis fortiſſimè obſtiterunt Principes Lotharingii duo, Franciſcus Dux Guiſius hujuſce Remenſis Cardinalis & Archiepiſcopi frater, & Henricus Guiſius Franciſci filius præcipui Catholicorum Duces, unde internecina odia inter Guiſianos & Caſtillioneos exarſere. Inſtitit in iſta Congregatione Concilii ſexti promotor, ut deſertor Caſtillioneus contumax denunciaretur, ea ratione, quia nondum depoſito Bellovacenſi Epiſcopatu ad Concilium iſtud accedere neglexerat. Jam illum Pius Papa IV. citatum ex forma juris, nec Romæ ſe ſiſtentem, habito Cardinalium conſilio, exautoraverat, affixiſque per urbem ſchedulis anathemate damnatum ſignificaverat, expectabatque Regis pro ſubſtituendo ſucceſſore nominationem. At Vicariorum Bellovacenſis Eccleſiæ vacante jam ſede omnis interierat juriſdictio. Tunc verò Illuſtriſſimus Remenſis rogatus ſententiam dicere, reſpondit, velle ſe hoc judicio abſtinere, quia inter ſuam & Caſtillioneorum familiam graves jam pridem intercedebant offenſiones ac inimicitiæ. Dixitque ad antiquiorem inter ſedentes Antiſtitem pertinere hoc judicium. Is erat Sueſſionenſis Epiſcopus, qui cæteris ei contradicentibus Cardinalem perfugam à contumacia excuſabat reformidans pro ſe ſuiſque hæreticorum odium & vindictam. Synodi ſententia tandem fuit, ut ea de re ſcriberetur ad Regem, ejuſque voluntas expectaretur.

5. Congreg. XIII. propoſitum fuit de interdicendis choreis: At illuſtriſſimo Cardinali Remenſi viſum fuit non eſſe prohibendas, quia pudicitiæ minùs ſit periculi ex choreis quàm ex otio; idque ſæpiùs ſe audiiſſe ex matre fœmina ſapientiſſima. Illa quidem ratio ex otio deſumpta dies Dominicos & Feſtivos attingit, quibus non licet operari ſerviliter: at nec pariter choreis promiſcui ſexus indulgere, cùm divino tantùm cultui dies illi ſint aſſignati. Atque ideo excogitandæ potiùs erant rationes, quibus plebs à choreis non minùs quàm à ſervilibus operibus avocaretur; ut ſcilicet Divinis Officiis intra Eccleſiam, atque prædicationibus, & catechiſmis, & piorum librorum lectionibus intereſſet, aut propoſitis publicè aut privatim ſanctis meditationibus, ut ægrotantes etiam aut alioqui afflictas perſonas viſitarent, ut etiam in privatis habitaculis preces vocales & Roſaria recitarent, neque prohibeantur iis diebus cognatarum perſonarum nullatenus ſuſpectæ viſitationes & moderata colloquia. Neque verò tantæ autoritatis eſt unius ſapientis matronæ hac in re judicium, ut prævalere poſſit multis ſapientioris Præſulis & univerſæ Eccleſiæ præcellentiſſimi Doctoris Auguſtini judicio: qui cùm acriter invehatur in choreas & ſaltationes, quas Judæis Sabbatis propriis & neomeniis exercebant, nullatenus digreditur ad Chriſtianos, quos ſanè majori & fortiori ratione perſtrinxiſſet, ſi hi quoque choreis & tripudiis ſacris diebus indulſiſſent. Atque hoc indicium eſt, Sanctum Præſulem providiſſe ſollicitè, ut gregis ſui oves Feſtorum dies religioſiùs impenderent. Sic enim ad populum concionatur in Pſalm. 91. *Sabbatum in præſenti tempore otio quodam, & languido, & luxurioſo celebrant Judæi. Vacant enim ad nugas: & cùm Deus præceperit obſervari Sabbatum, illi in his quæ Deus prohibet, obſervant Sabbatum. Vacatio noſtra à malis operibus, vacatio illorum in malis operibus eſt: meliùs eſt enim arare, quàm ſaltare.* Idemque tract. 3. in Joan. ad locum iſtum cap. 1. *Lex per Moyſem data eſt*, ſic loquitur: *Judæi ſerviliter obſervant diem Sabbati ad luxuriam, ad ebrietatem. Quanto meliùs fœminæ eorum lanam facerent, quàm illo die in neomeniis ſaltarent?* Gallicanis etiam edictis choreæ diebus Feſtis & Dominicis prohibentur, & injungitur publicis Officialibus, ut eas iis diebus compeſcant, ſcilicet edicto Aurelianenſi ſub Carolo IX. art. 23. & Bleſenſium ſub Henrico III. Comitiorum art. 38. eadem Congreg. XIII. *Viſum eſt decreto de cultu divino addendum eſſe, quòd laici tertio quoque die Dominico interſint in ſua Parochiali Eccleſia Miſſæ Sacrificio.* Concilium Eliberitanum parem huic ediderat, can. 21. & Vaſionenſe can. 12. & Sardicenſe can. 14. aliàs 11. Et Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. de refor. cap. 4. *Moneat* (inquit) *Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè id fieri poteſt, ad audiendum verbum DEI.*

CONCILIUM CAMERACENSE.
anni 1565.

1. Citati ſuperiore anno ad Remenſe Concilium Cameracenſes Patres, eoque accedere indignum judicantes ex quo per Pauli Papæ IV. decretum divulſi à Remenſi Provincia, cujus olim ſuffraganei extiterant, eorum Eccleſia in Metropolim erecta fuerat: quod Pauli decretum ſucceſſor ipſius Pius IV. ſuo diplomate confirmaverat: non illaudabili quadam æmulatione notum fecere ſe neque dignitatis gradu, neque pietatis ſtudio, neque in Eccleſiam affectu Remenſibus eſſe inferiores, ideoque Concilium iſtud ſeorſum ab illis ſequente anno celebrarunt, diverſis titulis, & capitibus diſtinctum.

Tit. V. Cap. IV. *Paſtores non ferant quemquam in ſuis Eccleſiis concionari ſine mandato Ordinarij.*

Tit. VII. Cap. V. *Rejectus ab Ordinario ſi ſuperiorem adeat, ut negatum beneficium ejus autoritate obtineat; Superior illud beneficium nulla ratione illi conferat, niſi cognitis priùs rejectionis cauſis. Et ſi idoneæ fuerint, cur rejici debuerit, omninò non conferat.*

2. Cap. VI. *Quotquot habent curata beneficia unita ſuis Eccleſiis, ut Capitula, & Abbates, non priùs committant Paſtores ijdem beneficiis curatis, quàm præſentati Ordinario fuerint, & accepti ab eo: quoniam populus ejus curæ commendatus eſt, a quo ijdem Rectores poteſtatem, quam curam animarum vocant, accipient. Nec poſſint Abbates, aut Capitula, admiſſos & approbatos ab Ordinario revocare, niſi conſenſerit Epiſcopus. Et ijdem Rectores conſtituti mandatis Epiſcoporum omninò pareant:*

pareant : ab iiſque corrigantur , ſi quid deliquerint.

Hoc jam pridem fuerat ab Urbano Papa III. conſtitutum c. 1. de Capell. Monach. *In Eccleſiis,* (inquit) *ubi Monachi habitant , populus per Monachum non regatur : ſed Capellanus, qui populum regat, ab Epiſcopo per conſilium Monachorum inſtituatur : ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio tam ordinatio ejus , quàm depoſitio , & totius vitæ pendeat converſatio.* Et c. Monachi, de ſtat. Monach. ſtatuitur per Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. Monachos non poſſe ſingulos poni per parochias, & oppida, & villas ; non enim decet religioſos extra clauſtrum vivere, aut ſolos per villas & agros incedere ad ſubveniendum parochianis, & ſi delinquat Parochus, debet ſubire ab Ordinario correctionem, ne ob conflictum juriſdictionis inter Monaſterium & Ordinarium pro Parocho, qui eſſet Monachus, ipſius correctio aut motio impediatur.

Cap. VIII. *Curati adminicularios Sacerdotes non recipiant ad miniſterium Sacramentorum & reliqua munera quacunque mercede, niſi Epiſcopo oblati, acceptique ab eo & probati fuerint, & ejus conceſſionis literas habeant.*

Tit. VIII. Cap. I. *Quantum probri & incommodi ebrietas afferat, cùm omnibus Ordinibus reipublicæ, tum Clero maximè, res ipſa docet. Atque eam ob rem ebrioſum hominem navigio jactato ſine ullo gubernaculo Salomon comparat. Nec enim ullum poteſt virtutis aut mentis conſtans officium præſtare, qui temulentiam & ebrietatem ſectatur. Propterea lege veteri Sacerdoti mandabatur vino ut abſtineret, quo tempore munus Sacerdotum eſſet obiturus. Quare præcipit ſancta Synodus, ut quicunque in Clero, id eſt, in ſorte Domini fuerat annumeratus, ab hac ebrietatis & crapulæ macula ſe prorſus abſtineat. Tollatur autem omninò turpis ea conſuetudo, qua mutuò ſe provocant ad hauſtus æquales, certantque hac infamia reliquos vincere. Iſaias enim iis execrationem denunciat, qui potentes ſunt ad bibendum vinum. Quicunque verò ex Clero hanc normam contempſerit, niſi à Superiore monitus paruerit, caſtigetur : caſtigatus autem niſi reſipuerit, ſuſpendatur ad tempus ſive ab officio, ſive à beneficio.*

Tit. XVIII. Cap. XIII. *Porrò Moniales ſtudeant quàm accuratiſſimè, quas de conſenſu Epiſcopi, aut Superioris viſitatoris, juxta Tridentini Concilii decretum, educandas & formandas ſuſceperint convictrices puellas, piè & catholicè inſtituere : neque nimium curioſè veſtire & ornare. Verùm prout decet puellas inter Chriſti ſponſas verſantes, cum modeſtia & timore duntaxat ornentur.*

Tit. XX. Cap. III. *Docetur præterea populus, Imagini cultum nullum deberi aut propter materiam, aut propter elegantiam, aut propter pretium operis, aut propter quidvis aliud, quod ſit in artificio, aut imaginis ſubſtantia ; ſed propter rem ſignificatam, ad quam hic cultus & honos præcipuè refertur. Et ſic admonendus eſt, animum orantis aut venerantis in rem ſignatam referri, & non in ſignum, quod non audit, nec videt, nec ſentit.*

Cap. IV. *Præterea admoneatur populus, imperitæ plebis cauſa maximè poſitas eſſe Imagines, ut illarum affectu docti & moniti patrocinium divorum, & pietatem in Chriſto conſervemus, & eorum vitam imitemur.*

Cap. V. *Miracula nulla locum aut autoritatem habeant ſine judicio Eccleſiæ per Epiſcopum declarato : ne præſtigiæ dæmonum, aut impoſturæ improborum hominum pro certis veriſque miraculis ad contumeliam nominis divini habeantur.*

Titulo ſequenti, de novis & ignotis Reliquiis non admittendis, niſi quemadmodum de miraculis novis jam dixerat, poſt accuratum examen & approbationem Ordinarii, adhibito ſapientiſſimo conſilio decernitur. Quæ omnia de imaginibus, de reliquiis & miraculis deſumpta ſunt ex ſacro Tridentino Concilio ſeſſ. 25. cap. de invocatione, veneratione & reliquiis Sanctorum.

4. Tit. XXII. qui eſt de Indulgentiis, concluduntur hujus Cameracenſis Concilii decreta, quemadmodum Tridentini ; quod poſtquam anathemate feriit eos, qui negant Eccleſiæ conceſſam à Chriſto poteſtatem indulgentiarum ; earum tamen moderationem requirit & adhiberi cupit : *Ne* (inquit) *nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur. Et præterea præſenti decreto generaliter ſtatuit, pravos quæſtus omnes pro his conſequendis, unde plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omninò abolendos eſſe.* Hæc Synodus Tridentina. Iſta verò Cameracenſis ita decernit : *Quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur ; ideò prohibet Sancta Synodus, ne quis ullas novas aut ignotas indulgentias populo commendet & promerendas offerat, niſi priùs ab Ordinario viſitatæ fuerint & probatæ. Ac præcipit etiam eadem Synodus, ut Parochi populum ſuum diligenter admoneant, ne circumforaneis quibuſdam aut etiam impreſſis libellis temerè fidem adhibeant, qui ex levibus, vanis & ſuperſtitioſis cauſis exorbitantes indulgentias pollicentur ; cùm indulgentiæ non niſi ex piis & rationalibus cauſis concedi debeant.*

CONCILIUM PRIMUM MEDIOLANENSE ſub Sancto Carolo Borromæo Cardinali Archiepiſcopo, anni 1565.

1. SAnctiſſimus hic Præſul Pii IV. Pontificis maximi ex ſorore nepos, magna ſollicitudine & prudentia ſacroſanctum Tridentinum Concilium diu intermiſſum inſtaurari & perfici curavit : eoque felici ſucceſſu concluſo, ad Eccleſiam ſuam Mediolanenſem regreſſus, omnem operam & ſtudium contulit, ut œcumenicæ Synodi decreta in tota ſua Provincia quàm exactiſſimè ſervarentur. Eoque ſibi propoſito fine ſingulis trienniis dum vixit, Provinciales Synodos juxta præſcriptum Tridentinum coegit numero ſex, in quibus perfectiſſimi regiminis Eccleſiaſtici formam tradidit, & opere ſtabilivit. Horum primum celebravit anno 1565. cui vir Sanctus præſedit autoritate fultus Apoſtolici à latere pet univerſam Italiam Legati. Hujuſce Concilii conſtitutionum part. 1. tit. 6. ita definitum legitur : *Apoſtoli, in quorum locum Epiſcopi ſucceſſerunt, ſatis nobis aperuerunt, verbi Dei prædicationem eſſe præcipuum illorum munus, qui in Epiſcopali ſede collocantur.* Hoc ipſum ſancitum fuerat à Concilio Tridentino ſeſſ. 5. cap. 2. cui ſuffragatur S. Gregorius Nazianzenus ſerm. 1. dum ait : *Ipſam divini Verbi diſtributionem eſſe Epiſcoporum omnium primum officium.* Eamdemque repetunt ſententiam Tridentini Patres ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.

Ejuſdem Mediolanenſis Synodi part. 2. tit. 6. *Qui parochialem Eccleſiam non obtinent, etiamſi regulares fuerint, confeſſiones ne audiant, quemadmodum ſtatuit Tridentina Synodus, niſi Epiſcopi ſcripto approbati fuerint, excommunicationis pœnam ſubeat.* Vide Tridentinæ ſeſſionis 23. cap. 15.

2. Ibidem Mediolanenſes Patres neceſſario prorſus monito præmuniunt quoſcunque confeſſarios : *Caveant confeſſores, ne ante debitam ſatisfactionem illos abſolvant, quibus cùm facultas adſit aliena reſtituendi, vel legata, quæ ad pias cauſas facta ſunt, perſolvendi, illiſque ut id facerent, ſuperiori confeſſione præceptum ſit, præſtare tamen neglexerint ; exceptis illis qui periculosè ægrotant, quos tamen moneant, ut id quod debent, quamprimùm perſolvant. Et quia interdum in manu*

falſi teſtis eſt, ut non ſolùm facultatibus, ſed etiam exiſtimatione ac vita homines ſpolientur, idcircò neminem abſolvant, qui falſum teſtimonium in judicio alterius detrimento dixerit, niſi prius damno dato, quatenùs id ſarciri poteſt, & violatæ illius exiſtimationi ſatisfecerit. Nec illum quidem abſolvant, qui poſt publicum Epiſcopi monitum de indicandis rebus amiſſis, quid de iis ſciat, non indicarit, niſi hoc officium antè perſolverit. Iidem adhibita omni diligentia, conſcientiam examinent ſingulorum, qui fœnerantur, & qui iniquos contractus exercent: neque quemquam in iis caſibus abſolvant, niſi debita reſtitutio aut ſatisfactio ex canonum præſcripto priùs intercedat.

Concilium Romanum anni 1078. ſub Gregorio Papa VIII. can. 5. ſic edicit: *Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundùm autoritatem Sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicunque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui alterius bona injuſtè detinet, vel qui odium in corde gerit, & recognoſcit, ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, niſi arma deponat, ulteriuſque non ferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum pro defendenda juſtitia, vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonaque, quæ injuſtè abſtulit, reſtituat: ne tamen deſperet interim quidquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens DEUS cor ejus illuſtret ad pœnitentiam.* Hactenus canon Romanus. Idemque Gregorius VII. Pontifex, cùm reſciſſet in Britannia Armorica, ſeu minori hunc prævaluiſſe abuſum, ut à Confeſſoribus auditi pœnitentes, tametſi indigni & abſolutionis incapaces, atque in iiſdem ſæpiùs confeſſis peccatis perſeverantes, vel rarò, vel nunquam ſine abſolutione dimitterentur, ſcripſit ad eos epiſtolam 10. libri 7. Synodum illi indicens, qua provideatur, ne ulli confitenti reconciliatio per Sacerdotes indulgeatur, qui ſe ab occaſione peccati non alienaverit, aut odium proximi à ſe non abdicarit, aut illatum proximo damnum non reſarciat, cùm id poſſit, aut aliàs admonitus reſarcire neglexerit. Definitque infructuoſam eſſe qualemcunque pœnitentiam, quæ ſic accipitur, ut in ſimili cauſa, aut eadem culpa, de qua fit aut fieri debet confeſſio, permaneatur. Delegat verò Amatum Oloronſem Epiſcopum, ut in Synodo præſit titulo Vicarii Apoſtolici. Concilium præterea Burdegalenſe anni 1583. tit de Pœnitentia, monet juſtam cauſam exiſtere pœnitentem imparatum remittendi in aliud tempus, quo paratior accedat. Ibidemque addit ſuſpendendam eſſe illius abſolutionem, qui cùm in anteriori confeſſione ſe ablata reſtituturum promiſiſſet, id præſtare neglexerit, etſi facultas reſtituendi adfuiſſet: præterquam in mortis articulo, dummodo tunc provideatur, ut ab hæredibus ſcripto mandato per eum adſtrictis reſtitutio fiat. Plura in hanc rem ſuperiùs require in Lateranenſis Concilii ſecundi œcumenici ſub Innocentio ſecundo, can. 22. Huc ſpectat etiam c. legatur, 24. q. 2. & c. ſatisfactio, de pœnit. diſt. 3. & c. valet, 81. & Rituale Romanum tit. de Sacramentis. Item Lucæ 14. *Quicunque non renuntiaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et Matth. 18. ℣. 35. *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, niſi remiſerit unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Et Matth. 5. ℣. 29. & 30. *Si oculus & ſi manus tua ſcandalizat te, erue & abſcinde & projice abs te.* Et Matth. 16. ℣. 26. *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Et Eccleſ. 3. ℣ 27 *Qui amat periculum, in illo peribit.* His adde S. Gregorii Papæ homiliam in Evangelium, ubi quæritur, cur cùm diſcipuli ad piſcaturam redierint, Matthæus tamen ad telonium non redierit? Diſtinguitque negotia, quæ peccatum non implicant, ab illis, quæ ſine peccato exhiberi aut vix aut nullatenus poſſunt. Ad hæc autem neceſſe eſt, ut poſt converſionem animus non recurrat.

3. Ejuſdem part 2. tit. 25. traduntur præceptiones de vita, & honeſtate Clericorum. *Arma (inquit) Clericorum ſunt orationes & lacrymæ. Idcircò edicimus, ne Clerici arma cujuſvis generis ad offenſionem, vel etiam ad defenſionem ferant, exceptis cultellis ad domeſticum vitæ uſum accommodatis: niſi fortè extra civitatem ſuſpectis locis iter eis faciendum ſit. Quòd ſi Epiſcopi juſta de cauſa id eis permittendum judicaverint, tunc ſcripto impetrata venia, ipſis uti liceat; non tamen publicè, niſi rei aut facti neceſſitas poſtulet. Omnino baliſta, haſtis, & ſclopeto, telis, aliiſque hujus generis inſtrumentis interdicimus.*

Concilium Pictavienſe can. 10. ita ſancit: *Clerici arma portantes & uſurarii excommunicentur.* Citatur cap. 2. de vita & honeſ. Cler. & lib. 5. Capitularium Caroli Magni cap. 179. *Clericis arma portare, & venationes exercere prohibetur.*

Clerici perſonati non incedant.

Choreas privatas aut publicas non agent, nec ſpectabunt.

4. *A venatione abſtinebunt.*

Minimè tamen probabile eſt aliud venationis prohibitum hoc loco eſſe, quàm quod exercetur cum ſtrepitu & clamoribus, ut cùm adhibentur venatici canes, vel accipitres, vel arma, ut ſunt venabula, haſtæ, baliſtæ, ſclopi, quos paulò ante Concilium iſtud ipſum Clericis prohibuit. Approbantur ſolæ, quæ retibus, caſſibus, pedicis, viſco ſeu glutine exercentur. Huc ſpectat Concilium Turonenſe III. can. 8. & Agathenſe can. 55. Tridentinum ſeſſ. 24. can. 12.

Fabulis, Comœdiis & Haſtiludiis, aliiſve profanis & inanibus ſpectaculis non intererunt: ne aures & oculi ſacris Officiis addicti, ludicris aut impuris actionibus & ſermonibus diſtracti polluantur. Clericalis etiam Ordinis hominibus omni genere ſaltationis, & ludis præſertim aleæ ac teſſerarum & talorum interdicimus.

Prohibemus etiam globos qui malleis ligneis impelluntur. Item follis ludum, id eſt pilæ majoris. Nec ſolùm ludere vetamus, ſed eos ludorum ſpectatores eſſe nolumus, aut quemquam ludentem in ædibus ſuis permittere

Si autem valetudinis cauſa interdum parva pila, aut aliquo non indecoro hujuſmodi exercitationis genere uti contigerit, nec publicè id faciant, nec pecunia intercedat in ludo, nec quidquam quod facilè pecunia æſtimari poſſit.

Non in comeſſationibus, & ebrietatibus, ſed ut ſobriè vivamus, prædicat Apoſtolus; ideò Clerici minùs honeſtis conviviis non interſint, neque ad bibendum quemquam incitent. Deinde ſequenti cap. 26. ſtatuit: *Qui Deo militat implicare ſe negotiis ſæcularibus prohibetur. Ideoque edicimus: Ne Clericus ſacris initiatus, aut Eccleſiaſtico beneficio præditus, coram judice ſæculari Advocati aut Procuratoris nomine cauſas agat: niſi ab aliis in judicium vocatus ſuam, aut Eccleſiæ, aut propinquorum, etiam ſi neceſſe fuerit, & miſerabilium perſonarum cauſas, ab Epiſcopo facultate priùs conceſſa tueatur.*

Ne in profanis negotiis officium Tabellionis exerceat.

5 *Ne artem medendi faciat.*

Obſervandum tamen, iſtud de arte medendi eſſe, aut tunc temporis fuiſſe non ex jure communi, ſed in particulari pro Mediolanenſi provincia. Jus namque commune ſacris etiam Clericis medendi artem, dum ejuſdem periti ſint, non interdicit, excepta duntaxat alicujus membri abſciſſione, vel aduſtione, c. ſententiam ſanguinis, ne Clerici vel Monac. & c. tua nos, de homicid. Veruntamen quia profeſſio iſta multis eſt obnoxia periculis, præſertim circa fœminarum ægritudinem; & quia non rarò contingit, ut per inconſiderationem culpabilem, aut defectu ſufficientis peritiæ moriatur æger, prohibitio iſta fieri juſtè ab Epiſcopo Clericis ſubjectis poteſt.

Ne

Ne in negotiationibus & mercaturis ſe interpretem aut medium interponat.

Negotiationem etiam omnis generis omninò proprobibemus.

Artes verò honeſtas concedimus, ut aliquid manibus ſuis lucretur; quo ſibi quæ ad victum neceſſaria ſunt, comparare poſſit.

Ne aliena prædia lucri cauſa conducat.

Ne aliorum tutelam aut curam ſuſcipiat.

6. S. Cyprianus epiſt. 66. profert decretum Concilii cujuſdam Africani hoc ipſum prohibens. Quocirca vetat fieri oblationes pro defuncto Geminio Victore, eò quòd Presbyterum tutorem teſtamento conſtituiſſet.

Ne pro aliis fidejubeat.

Ne alicujus Principis, aut alterius negotiorum procurator ſit, ſine facultate ab Epiſcopo priùs per litteras impetrata, ſingulis annis renovanda.

Magnam horum partem ſtatuunt Concilium Chalcedonenſe can. 3. & Tridentinum ſeſſ. 14. de refor. in prooemio & cap. 6. & ſeſſ. 21. de refor. cap. 1.

Neve parum memor Ordinis ac dignitatis ſuæ, ſit in famulatu laicorum etiam Principum, eorumve quibuſvis aliis obſequiis; niſi cui ex cauſa, aut ad officium Sacerdotali munere non indignum, Epiſcopus hujus rei poteſtatem ſcripto antea fecerit. Hujuſmodi autem licentiæ ſcripto permiſſæ quotannis renoventur, alioqui irritæ & nullæ ſint.

Neve præcurſor, aut aſſecla fœminarum, aut diſcumbentibus aſſiſtat, aut ancilletur.

Parte 3 Tit. 6. *Novitia ne examinetur intra ſepta monaſterii, ſed extra in publica ejus monaſterii Eccleſia, ut liberè & fidenter ſuam voluntatem exponere poſſit.*

7 *Quod verò profeſſione facta eleemoſynæ gratia ad profeſſam ſuſtentandam Monaſterio datur, id quo tempore puella habitum religionis ſuſcipiet, apud virum Monialibus & earum Superiori probatum deponatur, ut nullo impedimento, tum monialibus præſto eſſe poſſit.*

Quæ ſanctio iteratur in ſecundo Mediolanenſi Concilio inter capita ad Moniales pertinentia. In quibus hoc pariter edicitur: *Ut tempore profeſſionis Epiſcopus ſummam præſcribat pecuniæ, quam puella alimentorum nomine monaſterio det*: (ſcilicet alioqui ad profeſſionem non admittenda, ſi Monaſterii opes ad eam alendam minimè ſufficiant) *niſi cenſus, aut alia bona immobilia, quorum fructus annui ejuſdem judicio, ad ea alimenta ſatis ſint, Monaſterio attribuantur*. Itaque Sanctus ipſe Carolus, aliique una cum eo ſeverioris ac rigidioris diſciplinæ vindices, lege Synodali hoc fieri jubent, quod nonnulli ultra modum tetrici aſſeverare audent, eſſe in quovis ingreſſu Monaſterii ſimoniæ crimen, ſine ulla diſtinctione eorum, quæ præcisè dantur pro neceſſariis ejus, qui poſtulat admitti, alimentis; cum iis quæ ſimoniaco pacto conferuntur ad religioſam admiſſionem, quæ utique res eſt ſacra nec pretio æſtimabilis. Hanc require fuſiùs tractatam diſputationem in ea theoriæ & praxis noſtræ parte, in qua uberiùs de ſimonia diſſeritur; & probatur tamen hujuſmodi pactiones pro alimentis eſſe ſimoniacas, ubi dives eſt Monaſterium; ſed poſſe eſſe licitas juxta S. Thomam, S. Bonaventuram, alioſque graviſſimos Doctores in Monaſteriis inopia laborantibus, nec ſufficientibus ad hujuſmodi alimenta præſtanda. Quæ cauſa eſt, cur S. Carolus ejuſque Concilia velint, ut taxatio dotis ſuſcipiendarum Monialium ſit penes loci Epiſcopum, cui videlicet perſpectæ ſint ſingulorum Monaſteriorum vires temporales.

CONCILIUM MEDIOLANENSE III. anni 1573.

1. Tit. VIII. *Ne confeſſarii Regulares eorum peccatorum (quorum abſolutio Epiſcopo reſervatur) vinculis irretitos pœnitentes abſolvant: quemadmodum à Sancta Sede Apoſtolica declaratum eſt, hoc eis non licere quavis privilegiorum ſuorum auctoritate.*

Hoc ipſum jam declaraverat Gregorius Papa XIII. in ſuo diplomate, quod incipit: *Cùm à ſacra*; adeò ut *ſi quis Regularium amplum obtinuerit privilegium ab Apoſtolica Sede, circa quoſcunque caſus etiam Summo Pontifici reſervatos; ejus tamen limitetur & arctetur poteſtas in ſingulis Diœceſibus circa reſervationes ab Ordinariis locorum editas*. Id verò decretum Gregorii XIII. ejus ſucceſſores multis reſcriptis confirmarunt, inter quos Clemens Papa VIII. declaravit ſpeciali conſtitutione, Regulares Societatis JESU, in quibuſcunque verſentur locis, non poſſe à caſibus, quos ſibi Ordinarii reſervaverint, abſque ſpeciali eorum licentia ullam impertiri abſolutionem: Vide in noſtra theoria & praxi, permulta hac de re in Summorum Pontificum ſcripta & conſtitutiones.

2. Indidem Tit. XVII. *Si Parochus Sacerdotem alium coadjutorem habet, cujus etiam miniſterio facultate eidem Sacerdoti conceſſa utatur, ad matrimonia contrahenda intra Parochiæ ſuæ incolas, is illam cautionem adhibeat, ut in libro, qui eſt de matrimoniis, illius nomen & cognomen, tum præterea diem, & menſem, & annum notet, quo ille Parochialis curæ ſocius & adjutor adjunctus facultatem à ſe, vel ab Epiſcopo conſequutus eſt matrimonia celebrandi. Ne autem celebrandi matrimonii poteſtatem Parochus faciat alii Sacerdoti, qui Epiſcopi judicio nondum probatus eſt, ut Sacramenta miniſtret.*

Provida cautio, ne quod ſubnaſcatur dubium de matrimonii validitate, ſeu de præſentia proprii Sacerdotis: eò quòd Sacerdotes coadjutores ex una in alteram Parochiam commigrare ſoleant: & facilè contingat, ut eorum nulla ſuperſit recordatio miniſterii ipſorum in Parochia, in qua brevi tempore deſervierint, aut non ſatis conſtet, utrùm eo ipſo tempore limitata vel illimitata fuerit ipſis circa Sacramenta indulta poteſtas.

CONCILIUM MEDIOLANENSE V. anni 1579.

1. Tit. XI. *Parochus ſi per errorem aliud oleum, quàm quod infirmorum eſt, ad ægrotum ungendum unquam adhibuerit, etiamſi criſmatis aut catechumenorum fuerit, ut erratum emendet, olei ſacri, quod propriè infirmorum eſt, unctionem eidem adhibeat, tuncque Sacramenti formam iteret.*

Memoria retinenda eſt hæc admonitio, cùm facilè per inadvertentiam poſſit eventus iſte contingere; & re ita peracta grave negotium facere.

Indidem. *Caveat Parochus, ne in Sacramento Extremæ Unctionis miniſtrando negligentiam, ullamve moræ culpam contrahat. Alioqui ſi ad illius miniſtrationem accerſitus ire neglexerit, tum rationem Deo reddet, tum pœna ab Epiſcopo graviter plectatur. Is porrò ad omnem hujus Sacramenti in tempore adminiſtrandi diligentiam, præterquam quod præcipue cura ſua, quæ ſanctæ ſolicitudinis plena eſt officio, admodum excitetur: propoſito etiam ſibi exemplo ſanctiſſimi Epiſcopi Malachiæ accendatur, qui referente in ejus vita*

S. Ber-

S. Bernardo, tam vehementi animi dolore ex eo affectus eſt, quod culpa ſua mulier quædam Sacramenti hujus gratia fraudata deceſſerit, ut totam noctem orando, gemendo, lacrymando conſumpſerit, lacrymarumque vi quaſi maximo imbre pro oleo ſancto, quod non miniſtrarat, mortuam perfuderit. Manè autem exaudivit Dominus Sanctum ſuum, ita ut illa è morte tanquam è ſomno excitata, è lecto ſe erigens Sacramentum boc acceperit ab eo, ac deinceps à morbo convaluerit.

2. Pars ſecunda conſtitutionum hujuſce Mediolanenſis Concilii quinti titulos triginta complectitur, in quibus copioſè præſcribuntur cautiones tum circa politiam temporalem, tum circa ſollicitudinem ſpiritualem adhibendæ tempore peſtis, cùm adhuc recens eſſet memoria peſtilentiæ illius, quæ per Italiam graſſata & Inſubriam, occaſio fuerat ſanctiſſimo Præſuli Carolo tot ſpecimina edendi ſummæ prudentiæ, vigilantiæ, præcautionis & inexhauſtæ charitatis; nec aliunde depromi poſſunt quàm ex iſto Concilio tam accuratæ præcautiones, quibus perfectiſſimi Epiſcopi & exactiſſimi civitatum Magiſtratus imcumbere tenentur, huic malo imminenti obviam ire, aut jam ſævienti & populanti providere, & neceſſitatibus publicis privatiſque occurrere. Ejuſmodi namque temporibus plures fame frigoreque intereunt quàm peſtifera lue, etiam ex eis qui peſte conflictantur, facileque evaderent, ſi cæteris vitæ neceſſitatibus ſubventum eſſet. Saluti verò animarum non alibi tam accuratè conſuli poſſet, quàm hoc loco proviſum ſit.

CONCILIUM MEDIOLANENSE VI. *anni 1582.*

1. TIt. X. *Epiſcopus à confeſſionibus audiendis ſuſpendat, aut omninò amoveat Confeſſarios etiam regulares jam approbatos, quos pro ſuæ timoratæ conſcientiæ religione viderit in eo munere non ita ſincerè, integreque, & cum ædificatione ſe gerere, quemadmodum & tanti miniſterii illis commiſſi ſanctitas poſtulat, & animarum ſalus depoſcit, quæ ſuæ fidei concreditæ ſunt.*

Ratio hujus per Carolum, & ſacrum, cui ille præſidebat, Concilium decreti, hæc eſt abſolutiſſima. *Salus æterna populorum ſuprema lex eſto.* Quàm eſſet animarum Paſtori, qui pro earum etiam ſalute ſanguinem ſuum & vitam exemplo Chriſti profundere & exponere debet, luctuoſum & deplorandum, ſi ſciret lupum vaſtatorem intra ſuum ovile graſſari, qui ex occulto confeſſionis animabus inſidiaretur, & Sacramentum æternæ redemptionis in earum exitium verteret, nec tamen legitimo veroque Paſtori facultas eſſet lupum ob ovili ſuo abigendi.

Ibidem. *Salutariter ex doctrina Spiritus ſancti cautum eſt, Chriſti fideles de peccatis confiteri debere, quotieſcunque rem actionemve aliquam aggrediuntur, in qua præſens mortis periculum pertimeſcendum ſit. Quamobrem Parochus curet atque efficiat, ut præter id quod Pii V. conſtitutione, atque decreto Provinciali de ægrotante ſancitum eſt, ut ſi quis etiam parochialis eò profecturus eſt, ubi ſit aut peſtis, aut hæreſis, aut ubi nullam Confeſſarii copiam habere poſſit, aut ad bellum iturus ſit, aut pugnam initurus, aut iter infeſtum, navigationemque periculoſam facturus, antequam viæ navigationive ſe committat, peccata confiteatur. Idem officium præſtet de mulieribus proximè pariturus.*

Ibidem. *Cùm autem vel ab itineris, vel à navigationis, vel à belli, alteriuſve rei periculo aut negotii utcumque ſucceſſit, cura difficili, benè juvante Deo, liber erit, hoc eum hortetur item, ut quamprimùm piè confeſſus Deo gratias agat hujus Sacramenti ſumptione; in quo præcipua ratio quædam ineſt, qua Deo pro collatis immenſis in nos beneficiis aliquam gratiam referamus.*

Ibid. *Ineunte in primis Quadrageſima, Epiſcopus quam diligentiſſimè inveſtigabit, ſi qui vel in urbe, vel in Diœceſi ſint, qui opera carnis ſectantes, turpiter vivant: ſi qui item odia & inimicitias exerceant: ſi qui alii denique in aliqua alia peccandi conſuetudine uſque jaceant: ſi quos porrò ejuſmodi ille compererit, omni ratione atque officio illos ad id inducat; ut à via, quæ ducit ad interitum, ſine mora ſe abducentes, iter ſalutis omninò vereque ſuſcipiant. Quamobrem eos ipſos ut pro facti ratione magis expedire judicabit, vel privatim ad ſe accerſat, atque adeò invitet, quemadmodùm ait Apoſtolus, opportunè; importunè arguat, obſecret, increpet cum omni patientia; vel ſeveriori denique diſciplina in eos agat, omni jure omnique officio, ad ſacrorum Canonum Pontificiarumque ſanctionum præſcriptum. Nec verò antequam ipſe perſpexerit iſtos ab ea mala agendi via receſſiſſe, peccandique occaſionem ac publicas offenſiones præcidiſſe, permittat, (etiamſi aliqui teſtimonium Confeſſarii afferant) ne in Paſchali quidem celebritate ſacram communionem eis miniſtrari. Quinimò illam tamdiu differri jubeat, quoad veram vitæ eorum emendationem Epiſcopus cognoverit.*

Tit. XIV. *Sacerdotes Miſſæ celebrandæ munere ſuſpenſi impeditivè, frequenter, & verò præſertim diebus Dominicis & Feſtis ſacram communionem ſumant.*

Tit. XV. *Quibus autem in Eccleſiis ob multa variaque defunctorum legata Miſſas uſque adeò multas celebrari oportet, ut ratione ſingulorum dierum, quos teſtamento aliave ultima voluntate teſtatores præſcripſerint, muneri, quod piis eorum voluntatibus debetur, ſatisfieri non poſſit; aut eleemoſyna eo nomine adeò tenuis eſt, ut non facilè inveniatur, qui huic ſe muneri ſubjicere velit: idem Epiſcopus in Synodo Diœceſana re accuratè cognita & perſpecta, ſtatuat, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderit expedire: ita tamen ut in ſingulis Miſſis, quas jure reductionis celebrari continget, eorum defunctorum commemoratio fiat, qui pro ſuarum animarum ſalute legata ad pios uſus reliquerunt: debitæ autem commemorationi ſatisfiet per intentionem applicationis Miſſarum, per preces in ſecundo* Memento, *& per collectas faciendas in illis Miſſis, in quibus collectæ fieri poſſunt.* Vide Trident. ſeſſ. 25. cap. 4. de refor.

Tit. XVI. *Epiſcopus divinorum Officiorum, quibus præſens in Eccleſia adeſt, initium ſtatis precibus verſibuſque faciat, orationeſque ſtatas ipſe dicat, binis accenſis luminibus in ejus conſpectum allatis.*

Ibid. *Feria quinta Cœnæ Domini, quò religioſius colatur & cuſtodiatur locus, in quo ſanctiſſimum Chriſti Domini Corpus recondi ſolemne eſt, Epiſcopus diligenter curet, ut in baſilica Cathedrali, & in Eccleſiis tam Collegiatis, quàm Parochialibus, ſemper unus ſaltem Sacerdos, aut ſacris initiatus eo ſacro loco tanquam in ſtatione collocatus excubet, atque evigilet aſſidua precatione, ſanctaque meditatione.*

Tit. XVI. *Decernimus, ne in poſterum corpus aliquod*

aliquod ſepeliatur, niſi duodecim ſaltem horis, poſtquam ſpiritum exhalaverit: Verùm ſi aliquem de improviſo mors aut alicujus morbi repentina vis occupavit, is ne in ſepulcrum inferatur ante vigeſimam quartam hujuſmodi repentini eventus horam: niſi ſecus Epiſcopo vel ei videbitur, cui ipſe id curæ dederit.

Tit. XXI. *Epiſcopus ut familiam ſuam in benè vivendi regulis atque officiis perpetuò contineat, deligat aliquem ex ſuis virum prudentem, ſpiritualiſque vitæ ſtudioſum, cui id planè mandet, ut quæ in moribus familiæ emendationem aliquando deſiderant, ea quamprimùm ſibi referat animo ſimplici ac puro: ut ipſe, prout opportunum eſſe viderit, remedium adhibere poſſit. At præterea quò diligentiùs familiæ ſuæ inſtitutioni conſulat, cùm fraternam etiam correctionem inſtituendam curet, tum verò frequentes ſpiritalium rerum collationes & exercitationes, diſciplinæque alias regulas ex Conciliorum Provincialium decretis præſcribat. Quas regulas in tabella ordine deſcriptas ipſi familiæ in conſpectu propoſitas certo loco affigi jubeat. Cùm verò aliquem in familiam adſcribet, illas eidem proponat, antequam in familiam illum adſcribat.*

Tit. XXVI. *Æquiſſimum eſt, & canone Concilii Pariſienſis traditum, eum, qui Vicariam Epiſcopi perſonam & munus ſuſtinet, ſacris initiatum eſſe. Quamobrem curet Epiſcopus Vicarium generalem ſibi conſtituere, qui præter cætera quæ in Vicarii ejuſmodi perſona requiruntur, ſaltem Subdiaconus ſit.*

Gallicano Bleſenſium Comitiorum edicto art. 45. prohibetur aliquem conſtitui ab Epiſcopo Vicarium generalem, aut Officialem, niſi Presbyterum & graduatum.

Tit. XXX. *Ne quis Clericus, laicuſve, cujuſcunque generis, ordinis, conditionis, ſexus, ætatiſve ſit, abſque Epiſcopi, Vicariive ejus conceſſu literis exarato, ad Monialium monaſteria quovis prætextu cauſave, ac ne eo quidem nomine inviſendi, alloquendive puellas tantùm, quæ ibi educantur, unquam accedat, propoſitis pœnis & cenſuris arbitrio Epiſcopi. Ne quis item abſque ejuſdem Epiſcopi facultate ſcripta, intra ſepta monaſterii Monialium in poſterum ingredi audeat. Si quis contra fecerit, excommunicationis pœnam ipſo facto ſubeat, ex Concilii Tridentini ſeſſ. 25. cap. 5 de Regularib. & Monialib. Apoſtolicarumque ſanctionum, quas Summi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. eo nomine ediderunt, præſcripto. A qua excommunicatione non ab alio niſi à Summo Pontifice Romano abſolvi poſſit.*

Ibid. *Neque impoſterum aliquis Eccleſiaſticus, ſæcularis, aut regularis, aut laicus, quocunque gradu, autoritate, aut dignitate præditus, cuiquam homini Eccleſiaſtico, etiam regulari, aut laico facultatem ad Monialium monaſteria accedendi, ne colloquendi quidem gratia concedat: nec verò Monaſterii ſepta ingrediendi poteſtatem faciat, quavis conſuetudine, ſtatuto, lege, privilegiiſve etiam Sedis Apoſtolicæ autoritate, ante Concilii Tridentini promulgationem roboratis & communitis, non obſtantibus: ſi quis contra commiſerit, pœnam excommunicationis ipſo facto ſubeat, aliaſve arbitrio Epiſcopi.*

Ibid. *Collocutionum loco in Monialium monaſteriis tam intrinſecùs quàm extrinſecùs conſtituta clavi clauſa perpetuò ſint, niſi cùm ibi aliquis eſt collocutionis cauſa, ex facultate legitima: clavis autem apud Præfectam cuſtodiatur. Nec verò aperiantur loca collocutionum niſi pro exhibente ſcriptam Epiſcopi facultatem.*

Ibid. *Facultas ingrediendi ſepta monaſterii nulla detur niſi in ſcripto: neque verò quæ ſine ſcriptis conceſſa eſt, cuiquam ſuffragetur, niſi quando una cum Epiſcopo in monaſterium ingreditur. Epiſcopus autem ſolummodo, at nullo modo Vicarius generalis hanc poteſtatem faciat, niſi ſpeciatim Epiſcopus hanc illi facultatem delegarit, qua aliis ingrediendi facultatem ſcripto dare poſſit: atque Epiſcopus quidem eam auctoritatem minimè alii demandet, niſi Vicario tantùm generali, ac neque ei quidem, quando Epiſcopus ipſe præſens eſt.*

Ibid. *Epiſcopi & Prælati omnes, tam ſæculares, quàm regulares, quibus Monaſteriorum Monialium cura concredita eſt, facultate ſibi ex officio data in ea ingrediendi, ita demùm utantur, ut ſcilicet cùm neceſſaria cauſa urget, ingrediantur, paucóſque comites, & eos quidem ſeniores ac religioſos homines ſecum adhibeant: ne pœnas ac cenſuras Gregorii Papæ XIII. Summi Pontificis 23. Decemb. 1581. ipſo facto inflictas ſubeant, quam conſtitutionem accuratè ſervent.*

CONCILIUM TOLETANUM 1565.
Pio IV. Pontifice.

1. MIhi compertum non eſt, utrùm per mortem Metropolitani vacaret illuſtriſſima Hiſpaniarum Toletana ſedes, quando Concilium iſtud eſt habitum; an verò ex cauſa diutinæ ægritudinis, vel abſentiæ Metropolitani factum ſit, ut alter præſederit. Huic verò Synodo concurrentibus Pii IV. Pontificis, & Philippi Regis Hiſpaniarum animis præſedit Chriſtophorus Rogius de Sandoval, Cordubenſis Epiſcopus.

2. Poſt indictas preces & jejunia, editamque fidei profeſſionem, receptaque ſacroſanctæ Synodi Tridentinæ omnia decreta, abſolutaque cætera præſentis Concilii præparatoria ſeu præliminaria: Secunda demum actione ſtatutum eſt de reſidentia Epiſcoporum, ſub pœnis à Tridentino Concilio conſtitutis, additúmque iſtud Decretum:

Caveant tamen Epiſcopi, ne extra ſedem Cathedralis Eccleſiæ locum aliquem Diœceſis ad continuè habitandum eligant: cùm ad totius Diœceſis negotia commodiùs expedienda illic oporteat Epiſcopos habitare, ubi ſedes Epiſcopalis fuit conſtituta. Alioqui ſint Epiſcopi memores eam reſidentiam neque Deo gratam eſſe, neque ſacris Canonibus conſonam, & ab hac Synodo potiùs abſentiam quàm reſidentiam cenſendam fore.

3. Secundò præcipit Epiſcopis viſitationem Diœceſis ſive per ſe, ſive per alios, dummodo ad minùs tres menſes ſive continuos, ſive interruptos, ac interpolatos, ſingulis annis extra civitatem Epiſcopalem per ſeipſos munus viſitationis obeant, atque ita ſuccedendo univerſam ipſi Diœceſim luſtrent, & benefaciendo pertranſeant. Neque ſe quiſquam eorum ab iſtiuſmodi perſonali viſitatione ſe velit excuſatum quocunque alio impedimento vel cauſa neceſſitatem abſolutam non inducente.

4. Tertiò jubet, ut Epiſcopus neminem in ſuam familiam aſciſcat, qui non ſit probatis moribus, & laudabile de ſe exemplum præbeat foris & intus, ad imitationem Regis Prophetæ Pſal. 100. *Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat. Non habitavit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum.* Dicitque Apoſtolus ad Timo. *Si quis domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo*

Eccleſiæ

Eccleſiæ DEI diligentiam habebit? Deinde Concilium hæc ſubjungit: *Sit Epiſcoporum ita modeſta ſupellex, ut nec auro contexta, nec aureis telis, filiſve ornata, extra Altaris & Eccleſiæ miniſterium ſervire debeat.* Conſequenter profana colloquia, omnemque ferculorum luxum ab Epiſcoporum menſis ablegat. *Sit igitur* (inquit) *Epiſcoporum menſa Sacræ Scripturæ, librive alterius Eccleſiaſtici lectione, doctorum piorumque virorum conſeſſu ſplendida, ab eaque procul profana colloquia abſint, ac prorſus eorum ferculorum eliminetur ſplendor, qui falſo cujuſdam decoris nomine ſe menſis Pontificum ingeſſit.* Eadem de frugalitate ſupellectilis & menſæ Epiſcopalis præceperat Concilium Carthaginenſe quartum can. 15. *Epiſcopus vilem ſupellectilem & menſam ac victum pauperem habeat, dignitatis ſuæ autoritatem fide & vitæ meritis quærat.* Concilium quoque Tridentinum ſeſſio. 25. cap. 1. de refor. canonem iſtum 15. Carthaginenſem in uſum revocat apud quoſvis Epiſcopos, etiam Cardinales: addens, ut in reliquo etiam vitæ genere, ac tota domo ſua caveant, ne quid appareat, quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, vanitatum contemptum præſeferat, & quæ nos tantopere commendat ſanctam humilitatem. Iſtud Toletanum Concilium ſubinde monet: *Epiſcopis curandum eſſe, ut eorum familiares ac domeſtici præmiſſa peccatorum confeſſione, ſaltem diebus Nativitatis Domini, & Reſurrectionis, ac Pentecoſtes, & Deiparæ Mariæ Virginis Aſſumptionis ſacram Euchariſtiam ſumant.* Videndus ſuperiùs eſt titulus 21. Concilii Mediolanenſ. VI. quo forma componendæ ad omnem virtutem familiæ aperitur.

5. Actiones III. Cap. I. *Epiſcopi publicum Archivum habeant, in quo ſcripturæ omnes ad dignitatem Epiſcopalem pertinentes, ejuſque jura & actiones in tutiſſimam cuſtodiam deponantur, cum earum diligenter confecto inventario, quod ſcriptum ab eodem Epiſcopo, vel ejus Vicario generàli, & Notario, ſimul cum eiſdem ſcripturis ſervetur. Neque ex eo Archivo aliqua originalis ſcriptura amoveatur, niſi ex ea cauſa quæ juſtiſſima ſit, & ad utilitatem ipſius dignitatis vel Eccleſiæ pertineat. Et tunc non aliter quàm coram duobus teſtibus, & Notario, qui in eodem inventario in publicum teſtimonium ſcribat, quæ ſit illa ſcriptura, quæ inde abducitur, quo die & à quo, & ad quem effectum abducta fuerit. Sede tamen vacante, duæ ſint Epiſcopalis archivi claves, quarum una Capitulo, aut ei qui ab eo deputatus fuerit, altera Prælato illius monaſterii, in quo Archivum ipſum depoſitum extat, à Vicario Epiſcopi tradatur, juramento ab eodem Prælato præſtito de fida ejuſdem clavis cuſtodia, quo etiam promittat ſe non permiſſurum aliquam ſcripturam ex eodem Archivo abduci abſque Metropolitani, vel Superioris licentia. Ei verò qui ad vacantem Eccleſiam promotus fuerit, utraque clavis à Capitulo & monaſterii Prælato liberè tradatur, cum ratione earum ſcripturarum, quæ juxta hujus decreti formam ſede vacante ab eodem Archivo fuerint abductæ: & earum quæ ad Capitulum pervenerunt, quemadmodum decreto Tridentino cautum extat. Sed & archivum hoc Epiſcopale quolibet biennio ab Epiſcopo coram Notario & teſtibus omninò viſitetur. Sintque Epiſcopi memores juramenti, quod in conſecratione de rebus Eccleſiæ non alienandis præſtiterunt. Non enim omninò erunt à culpa alienationis immunes, ſi ob eorum negligentiam ea perierint inſtrumenta, quibus res & jura Eccleſiarum defendi, aut iniquè occupata vindicari poſſint. Illæ verò ſcripturæ, quarum cuſtodia Capitulo Eccleſiæ Cathedralis aut Collegialis incumbit, in publico Archivo, quod in Eccleſia ſit, cuſtodiantur. Cujus quoque Archivi duæ ſint claves, quarum unam habeat Decanus, aut is qui eam habere ſolet; altera verò penes Canonicum ſit, qui præbendam Doctoralem juris Pontificii obtinet: atque in conficiendo inventario & abducendis ex eo Archivo ſcripturis, ea ſerventur omninò quæ hoc decreto de archivo Epiſcopali tradita ſunt. Deputeturque quolibet biennio unus ex Canonicis, qui cum his qui claves habent, id Archivum viſitare teneantur. Loco autem illius qui præbendam doctoralem habet, cùm vel ea præbenda vacaverit, vel is ſit aliqua ratione impeditus, alter à Capitulo eligatur, qui alteram clavem Archivi habeat.*

Hactenus Toletanum decretum in reliquis æquitate fretum. Veruntamen cùm frequenter contingat, ut Epiſcopus & Capitulum diſſentientes inter ſe litigent, periculum ſubeſt, ne vacante ſede, ſi clavis Epiſcopalis archivi penes unum aliquem de Capitulo deponatur, ſcripturæ, quibus Epiſcopi cauſa nititur, per dolum ſubtrahantur & diſpereant. Ideòque videtur alia quapiam ratione proſpiciendum eſſe ſcripturarum archivi Epiſcopalis Sede vacante ſecuritati. His tamen ſimilia de archivi Epiſcopalis cuſtodia ſub duabus clavibus, quæ vacante ſede diſtribuendæ ſint, una quidem Vicario Capituli, altera verò antiquiori de Capitulo, quas ambo redditurí ſint Epiſcopo ſucceſſori, ſimulque rationem redditurí de ſcripturis ſingulis in inventario recenſitis, eorum fidei cuſtodiæque commiſſis, conſtituit Concilium Provinciale Aquis-ſextiis habitum anno 1585. in fine tituli de Epiſcopis.

Can V. *Presbyteri parochiales per ſeipſos, aut ſi fuerint impediti, per alios ab Ordinario examinatos, omnibus diebus feſtis paulò poſt meridiem Chriſtianam doctrinam pueros & puellas in unum locum propè Eccleſiam, vel in ipſam Eccleſiam convocatos docere teneantur: parenteſque eorum admoneant, quos & ſancta Synodus admonet, ut proprios liberos domi bonis moribus verbo & exemplo inſtituentes, ea quæ ad Chriſtianam doctrinam pertinent, ſedulò doceant, eadem crebrò repetentes, quæ illos Parochus docuerat. Quòd ſi Presbyter Parochialis in hoc munere exequendo negligens fuerit, ab Ordinario, & ejus Viſitatoribus graviter puniatur.*

6. Neque omittenda ſunt duo admodum conducibilia monita Epiſcopis propoſita iſta Synodo Toletana, in actione ſecunda. In primis in articulo V. *Epiſcopi, quò facilius in Synodo provinciali rationem muneris ſibi commiſſi reddere poſſint, librum habeant, in quo omnes parochiales Eccleſiæ propriæ cujuſque Diœceſis, earumque Rectores nominatim ſcribantur: quique ex eis per ſeipſos, quique per vicarios eiſdem Eccleſiis ſerviant: ratione expoſita, quo titulo eaſdem Eccleſias obtinuerint, & qua ex cauſa à reſidentia abſentes fuerint excuſati: aut quo impedimento ad ſerviendum per ſeipſos cogi non potuerint. Habeant & librum alium, in quo cujuſque diœceſis viſitatio, quæ per ipſos Epiſcopos & per eorum Viſitatores facta fuerit, in ſumma contineatur: ſubſcribaturque ab ipſis Epiſcopis, vel Viſitatoribus, & eorum notario; ut ſaltem ex eo apud provincialem Synodum conſtare poſſit, quæ Eccleſiæ fuerint ab Epiſcopis, vel eorum Viſitatoribus viſitatæ.* At ſumma & præcipua ratio eſt, ut hac diligentia Deo & Epiſcoporum conſcientiæ pleniùs ſatisfiat. Permultum enim confert perſonalis Epiſcoporum viſitatio, tum quia majore nititur autoritate, tum quia proprium hoc Epiſcopis incumbit officium, Proverb. 27. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera.* Tum denique quia officio aſtrictus eſt Epiſcopus, providendi gregi ſuo Sacramentum Confirmationis, quod inferiores Viſitatores conferre nequeunt. Præterea ejuſdem actionis art. 15. ſalubriter admonentur ſacri Antiſtites: *Notariorum Eccleſiaſticorum, Promotoris fiſcalis, publici executoris, & aliorum officia quorumcunque, qui juriſdictionis Epiſcopalis & aliorum inferiorum miniſterio operam dare tenentur, nullo modo vendantur; nec ob aliud quodcunque lucrum dentur temporale; Dentur autem hæc officia gratis his, qui ſunt idonei ad eorum munus*

exercendum, quique per ſeipſos illis ſervire teneantur. Nec ullo unquam tempore, qui hæc officia ab Epiſcopis vel Ordinariis quibuſcunque etiam inferioribus gratis obtinuerunt, vel in poſterum quomodocunque obtinuerint, illa vendere vel locare poſſint, nec in alios recepto aliquo lucro temporali transferre, vel in eorum favorem illis renunciare. Sempiterna dignum memoria eſt illud Alexandri Severi Romanorum Imperatoris dictum, qui cùm nullo pretio, ſed ſolis virtutum meritis Judices ac Magiſtratus conſtitueret promoveretque; Principem dicebat non habere cauſam de publicis officialibus expoſtulandi, ſi quæ jura ipſis vendiderat, à ſubjectis populis in jure dicendo recuperarent venales Magiſtratus.

CONCILIUM MECHLINIENSE an. 1570.

I. CONvenit Concilium iſtud apud Mechliniam Brabantiæ urbem, cura & ſollicitudine abſentis ejus urbis Archiepiſcopi Antonii Perenoti Cardinalis dicti Granvellani, ex Epiſcopo Attrebatenſi ad Mechlinienſis Archiepiſcopatus inſulas provecti, cujus loco præſedit huic Synodo Martinus Rithovius Epiſcopus Iprenſis. Interfuere & conſedere Franciſcus Somcius Antuerpienſis, Vuilelmus Lindanus Ruremundenſis, Cornelius Janſenius Gandavenſis, Remigius Druitius Brugenſis, Laurentius Methius Buſcodunenſis comprovinciales Epiſcopi omnes inſignis meriti & famæ, cumque his Maximilianus Morillennus Vicarius generalis Cardinalis Granvellani Archiepiſcopi. Poſt conſueta Synodi præliminaria, conſenſere omnes ad recipienda & ſervanda univerſa ſacroſancti Tridentini Concilii decreta.

Sub tit. de Matrimonio, Cap. II. *Quia coactæ nuptiæ triſtem plerumque & luctuoſum habent exitum diligenter inquirant Paſtores, an matrimonium contracturi ſpontè & animò deliberato, non vi aut metu parentum, amicorum, aut aliorum coacti ad matrimonium procedant. Quòd ſi invenerint aliquem, vel aliquam, ex contrahentibus coactum ad contrahendum, nullo modo ad conjunctionem eorum procedere audeant, neque alteri vices ſuas committant ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio.*

Cap. V. *Si ſponſalia & matrimonium contrahere volentes diverſorum ſint Epiſcopatuum, Paſtores à ſuis Epiſcopis tam ſuper ſponſalibus contractis, quàm ſuper proclamationibus atteſtationes approbatas habere debeant: neque antè ad matrimonii ſolemnitatem deſponſi admittantur, quàm ſuorum Epiſcoporum literis ad hoc expreſſam facultatem habuerint: atque Epiſcopi ratione hujuſmodi literarum pro notario & ſigillifero non ultra octo ſtupheros recipi permittant.*

Cap. VII. *Tempus clauſum à Concilio Tridentino reſtrictum eſt, proinde diligentiùs obſervetur: ſi tamen ex legitima & urgente cauſa aliqui per Epiſcopum ad matrimonium illo tempore contrahendum admittantur, abſtineatur à ſolemnitate nuptialis convivii, à choreis, & ſimilibus inſolentiis, quæ tempori non congruunt, ſub pœna viginti florenorum Remenſium ad pium uſum applicandorum.*

2. Tit. de Officiis & cultu divino, Cap. VI. *Illos quoque qui ſub dictis Officiis Divinis aut celebrant aut ad celebrandum ſe præparant, vult hæc Synodus pro eo tempore præſentes in divinis reputari, modò tamen, abſoluto Sacrificio, ſine notabili mora in chorum redeant.*

Videtur hoc decretum adverſari juri communi, niſi intelligatur de Eccleſiis, in quibus tempora Miſſarum à ſingulis de choro celebrandarum diſtributa in aliqua communi tabula fuere, ne ſcilicet horis Officiorum, Miſſæ omninò vel altaria vacent. Intelligi quoque debet, ſi aceidat ob juſtam aliquam occurrentem cauſam, ut is, qui choro præeſt, dimittat aliquem de choro ad celebrandum ſacrificium, tunc enim juſta cauſa ſubeſt. Aliter autem contingeret, ut ſinguli de choro immunitatem ab Officiis chori pro ſuo libito ſub prætextu propriæ Miſſæ conſectarentur, & chorus deſereretur. In primis ſanè ſacri canones in commune ſtatuunt, eum qui abeſt ab officiis chori, non debere lucrari diſtributiones, quæ ſunt ſtipendia chori: ſolis exceptis, quos juſta & rationabilis corporis infirmitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret: & contrarias conſuetudines ac ſtatuta reprobant, eoſque, qui ſecùs receperint, reſtitutioni obnoxios declarant; cap. unico de Cler. non reſid. in 6. Sed & Honorius Papa III. in capit. licet, de præben. ſignificaverat eos, qui Superiorum permiſſu abſunt ad ſtudendum Theologiæ, fructus quidem percipere præbendarum ſuarum, ſed non diſtributiones chori, quia hæ ſolis debentur choro aſſiſtentibus. Concilium Trident. ſeſſion. 24. de reform. cap. 12. conſtitutionem Bonifacii d. tit. de Cler. non reſid. inſtaurat, ac in uſum reducit. Denique Concilium Mediolanenſe quartum ſub ſancto Carolo, titul. de diſtribution. ſanctionem huic Mechlinienſi non oppoſitam his verbis edidit: *Quicunque dum alicujus ſtatæ horæ officium in choro peragitur, Miſſam celebrando tunc à choro abfuerit, illius horæ diſtributionis tanquam abſens particeps ne ſit, ut à ſancta Sede Apoſtolica declaratum eſt. Id vero niſi præ abſentia Sacerdotum, qui in Eccleſia tunc Miſſæ ſacrificium faciant, neceſſitas aliquando inciderit, ut Præfectus canonicum aliquem Sacerdotem è choro exire, à ſtatæque horæ Officio abeſſe Miſſæ celebrandæ cauſa jubeat, aut niſi à Sede Apoſtolica aliter conceſſum fuerit.* Allegantur inſuper ſacræ Cardinalium congregationis conformia his decreta, necnon doctorum catervæ ſimiliter decidentium. Videri poteſt Bonacina diſputat. 4. de ſacramen. Euchariſt. quæſt. ultim. punct. 7. §. 5. Idemque tract. de iis, quæ ad divin. Officium in choro recitan. ſae. diſput. 2. q. §. 4. Ulteriùs quæritur ibid. §. 5. utrùm Canonicus pœnitentiarius percipere poſſit diſtributiones, dum in confeſſionibus excipiendis tempore Divinorum Officiorum detinentur, Concilium Tridentinum ſeſſ. 24 capit. 8. omnem amovet difficultatem his verbis: *In omnibus etiam Cathedralibus Eccleſiis, ubi id commodè fieri poterit, pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proxime vacaturæ ab Epiſcopo inſtituatur, qui magiſter ſit, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, & annorum quadraginta, ſeu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur; qui dum confeſſiones in Eccleſia audiet, interim præſens in choro cenſeatur.* Verba hæc, *In Eccleſia*, ſupponunt, quòd ſi extra Eccleſiam confeſſiones audiret, non lucraretur diſtributiones.

Ibid. Cap. X. *Cohibeant Epiſcopi cantores, organiſtas, & campanarios, & alios quoſcunque à laſciva, militari, & quavis indecora muſica in cantu, organis, & campanis ſub pœna decem ſtuferorum ad pios uſus arbitrio Epiſcoporum applicanda. Et ſi ſemel puniti non abſtinuerint, pœna carceris ac aliâs arbitraria plectantur. Deambulationes quoque ac profana colloquia impediant, ac delinquentes tempore divini Officii pœnam trium ſtuferorum, & extra tempus divini Officii, duorum incurrant ipſo facto: quam pœnam Epiſcopi exequi curent.*

Cap. XII. *Requirantur quoque locorum Magiſtratus, ut in omnibus parochiis edicto publico mandent tempore, quo divinum Officium peragitur, aut Verbum Dei prædicatur, tabernas non niſi pro viatoribus aperiri; neque aliquod genus ludi publicè vel privatim inſtitui: & omninò abſtineri à tripudiis & aliis inſolentiis, quibus parochiani à viſitatione divini Officii, & Verbi divini auditione diſtrahi poſſent, ſub pœnis arbitrio eorum imponendis. Ipſi quoque Epiſcopi per ſuas diœceſes in ſingulis parochiis, ſub certis pœnis, ſuis nominibus ſimilem inhibitionem fieri procurent.*

De cho-

De choreis & tripudiis ſacris diebus abrogandis, conſulito à me ſuperiùs congeſta ad congregationem XIII. Concilii Remenſis anni 1564. De Magiſtratuum verò cura & officio claudendi tabernas, ludos publicos, aleamque & ſpectacula cohibendi temporibus Divini Officii & ſacræ concionis, reviſe ſuperiùs Canonem 52. Concilii Moguntini, 1549. unaque additum ſcholium ibi adjunctum.

3. Ex tit. de Decanis Cap. XI. *Paſtoribus & quibuſcunque Sacerdotibus inhibet ſancta Synodus ſub pœna ſuſpenſionis, ne per ſe vel per alium, directè & indirectè ſtipulentur promiſſis votivis ad piorum poſtulationem celebrandis: ſed quod eis ſponte oblatum fuerit, accipiant. Caveant quoque, ne ſtipendium plurium Miſſarum ſimul venentur; ſed qui ratione beneficii, aut alterius fundationis ad Miſſam certo die celebrandam obligantur, ab aliis eodem tempore abſtineant, niſi ſubſiſtente cauſa, & per alium ſibi incumbens onus adimpleant: qui contra fecerint, ſeveriter puniantur.*

Optandum ſanè fuiſſet, ut hujus Synodi Patres iniviſſent aliam quandam viam & rationem expediendi ſimul ab importabili Miſſarum onere brevi ſuperventuro Sacerdotes, ſimulque ab indecoris conventionibus & ſordidis eleemoſynarum pro Miſſa ſtipulationibus, quibus recuſatur petenti expetita Miſſa, niſi largiorem præbeat pro Miſſa eleemoſynam. Quam ſordiciem ut excludat Synodus, vult abſque ulla concertatione acceptari omne oblatum, etiamſi teruncium non excedat. At verò hac facilitate acceptando quodvis oblatum, certiſſimè adveniet immenſum Miſſarum onus, cui ſatisfieri nullatenus poterit; acceptatione namque oblati, vel fraudatur tunc temporis ejus, qui offert, intentio, credentis bona fide ſibi Miſſam integram applicatum iri: cùm inter dantem ſub conditione, & alterum qui acceptat nec intendit condi tionem implere, intervenit ſtipulatio, in qua debet bona fides ineſſe; nec tamen ineſt ex parte accipientis niſi fraus & mera deceptio, rem promiſſam non adimplendo. Et aliunde, nihil quantumvis exile recuſando, brevi exurget impoſſibilitas infallibilis tot Miſſarum onera adimplendi. Simplexque paupercula, quæ Sacerdotis probitati confidit ab eodem Sacerdote, qui acceptat oblatum, ſponte atque dolosè fraudatur & decipitur. Et minor videtur culpa, neque ulla fraus intercedit, nec onus impoſſibile aſſumitur, ſi oblatum apertè recuſetur.

Ex tit. de vita & honeſt. clericorum Cap. V. *A tabernarum frequentatione, ebrietate, comeſſationibus, & ſuſpecta cum mulieribus converſatione & cohabitatione omninò Clerici abſtineant, neque prandia ad veſperarum horas protrahant, neque choreas ducant, aut per plateas vel domos noctè & interdiu larvati incedant: & ſi per quemquam contrarium factum fuerit, privatione diſtributionum & fructuum ſui officii ſeu beneficii per menſem puniantur; & creſcente contumacia creſcat ſimiliter & pœna.*

4. Ex tit. de Uſuris: *Quoniam uſura Jure divino & canonico omnibus Chriſtianis ſub pœna peccati mortalis interdicitur, neque facienda ſunt mala, ut eveniant bona; Synodus ſtatuit & ordinat, ne quis tutor aut curator ſub prætextu augmentandi patrimonii pupillorum, aut ſub eorum cautela exiſtentium, pecunias illorum ſub certo lucro ſingulis annis ultrà ſortem recipiant, mutuò dent, retenta facultate repetendæ ſortis, quando ad majorem ætatem pervenerint, aut matrimonium contraxerint, aut aliàs ad illorum voluntatem & arbitrium: declarando hujuſmodi contractus uſurarios, & contra ut præmittitur mutuantes tanquam uſurarios, ad pœnas juris procedendum.*

Hæc ſententia Sanctorum Patrum autoritate confirmatur: Auguſtini in Pſal. 36. verſ. *Tota die.* Hieronym. in Ezechielem lib. 6. ad cap. 18. Ambroſii in Tobiam cap. 14. Concilii Agathenſis can. 8. quorum teſtimonia & verba colligit Gratianus, 14. qu. 3. per totam; quorum unanimis ſenſus eſt, damnabilem eſſe uſuram, ubi ampliùs requiritur, quàm datur; verbi gratia, ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris; vel dederis frumenti modium unum, & ſuper aliquid exegeris, quod vocat Hieronymus *ſuperabundantiam*, & Ambroſius *emolumentum* ſupra mutuatam ſortem. His adjungi poſſunt eloquentiſſimi ſermones Baſilii Magni, ejuſque fratris Gregorii Nyſſeni adverſus divites avaros & fœneratores. Præterea Chryſoſtomi homilia 38. in Matth. cap. 12. cujus hic verba ſubjicio: *Super omnes* (inquit) *mercatores plus eſt maledictus fœnerator: quia mercator dat rem, ut jam illam non repetat, iſte autem poſtquam fœneravit, & ſua iterum repetit, & aliena tollit cum ſuis. Adhuc dicit aliquis, qui agrum locat, ut agrariam recipiat, aut domum, ut penſiones recipiat, num eſt ſimilis ei, qui pecuniam dat ad uſuram? Abſit; primum quidem quia pecunia non ad aliquem uſum inventa eſt ſicut ager, vel domus, ſed ad pretium emendi vel vendendi. Secundo, quoniam qui agrum habet, arat eum, & fructum accipit ex eo. Similiter & qui domum habet, uſum habitationis capit ex ea. Ideò qui locat agrum vel domum, uſum dare videtur, & pro eo uſu pecuniam accipere, & quodammodo quaſi commutare videtur lucrum cum æqualis æſtimationis lucro. Pecuniam autem ſi repoſitam in ſacculo habeas & teneas apud te, nullum uſum ex ea capis.* His accedit Lactantii Firmiani de fœnore elegans ſententia. Is enim lib. de vero cultu, cap. 18. *Pecunia* (inquit) *ſi quam Dei cultor crediderit, non accipiat uſuram: & ut beneficium ſit incolume, quod ſuccurrat neceſſitati, & abſtineat ſe prorſus alieno. In hoc enim genere officii debet ſuo eſſe contentus, quem oportet aliàs ne proprio quidem parcere, ut bonum faciat. Plus autem accipere quàm dederit, injuſtum eſt; quod qui faciat, inſidiatur quodammodo, ut ex alterius neceſſitate prædetur. At juſtus nunquam prætermittet, quò minus aliquid miſericorditer faciat, nec inquinabit ſe ejuſmodi quæſtu, ſed efficiet, ut ſine ullo ſuo damno id ipſum, quod commodat, inter bona opera numeretur.*

CONCILIUM ROTHOMAGENSE anno Domini 1581.

1. PRæſedit huic Concilio ſereniſſimus & legitimus ſtirpis regiæ Princeps Carolus Borbonius, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis, tituli ſancti Chryſogoni, Rothomagenſis Archiepiſcopus, Primas Neuſtriæ ſeu Normanniæ. Quæ Primatis dignitas quia ipſo in limine faceſſere negotium poteſt, dilucidanda eſt. Vir præſtantiſſimæ ſcientiæ Petrus de Marca Pariſienſis Archiepiſcopus diſſertationem edidit ampliſſimam de Primatu Lugdunenſi, aliiſque Primatibus, quæ inſerta legitur in Labbeana Conciliorum compilatione poſt Concilium ſub Urbano Papa ſecundo Claromontanum. In pleriſque per Occidentem Eccleſiis Romani Pontifices quibuſdam certis Epiſcopatibus ad amplificandam illorum dignitatem ſuas vices affixerunt, ut poteſtate ac juriſdictione plurium Eccleſiarum provinciis præeſſent, ac plures ſub ſe conſtitutos haberent Archiepiſcopos, quemadmodum Archiepiſcopi ſeu provinciarum Metropolitæ pluribus eminebant Suffraganeis, ſeu comprovincialibus Epiſcopis. Atque ita Primates intermedia fungebantur juriſdictione inter Romanum Pontificem, cujus vices gerebant, & ſibi ſubjectos Archiepiſcopos, quemadmodum in Orientalibus Eccleſiis Exarchæ, quorum fit in Chalcedonenſis Synodi canonibus mentio, intermedii erant inter Patriarchas & provinciarum Metropolitanos.

2. Patriarcharum porrò atque Primatum qualis eſſet ordinaria in ſubditos ſibi Archiepiſcopos poteſtas, definit Nicolaus Romanus Pontifex ejus nominis primus, in ſua ad Rodulphum Bituricenſem Primatem epiſtola, cujus fragmentum Gratianus contexuit cap. con-

conqueſtus, 9. qu. 3. his verbis: *Conqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigebodus Archiepiſcopus Narbonenſis, quod Clericos ſuos eo invito ad judicium tuum venire compellas, & de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi iure Patriarchatus tui diſponas; cùm hoc neque antiquitas (cui Patres ſanxerunt reverentiam) habeat, & autoritas ſacrorum Canonum penitus interdicat: niſi forte pro cauſis, quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te quaſi ad Patriarcham ſuum provocaverint: vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit, res Eccleſiæ ſuæ judicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim vel Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, definimus: ita ut ſecundum Nicænas regulas, ſua privilegia ſerventur Eccleſiis; præterquam ſi Apoſtolica Sedes aliquam Eccleſiam, vel ipſius Rectorem quolibet ſpeciali privilegio decreverit honorare.*

3. Sanè magnum intercedit diſcrimen inter Africanarum quondam Eccleſiarum, & alios Chriſtiani Orbis Primates. Cujuſlibet enim Africanæ Provinciæ Primas ille Epiſcopus eſſe ſolebat, qui antiquitate propriæ ordinationis reliquis ejuſdem provinciæ anteſtabat Epiſcopis; huic enim primus debebatur honoris gradus & conſeſſus, ad hunc ab cæterorum Epiſcoporum judiciis devolvebatur appellatio, ſolus provinciales Synodos indicebat, iiſque præſidebat; ut innumeris Africanorum Conciliorum, & Optati Milevitani, nec non Auguſtini, atque Gregorii primi, & Leonis noni teſtimoniis comprobatur. Solus quidem poſt Romanum Pontificem Carthaginenſis Epiſcopus Primatis perpetui jure omnibus Africæ Antiſtitibus longè præminebat, reliquæ verò Africanæ Primatiæ ſingulis provinciis limitatæ nullis erant Eccleſiis affixæ, ſed ſolis antiquiorum Præſulum perſonis. Sex verò cenſebantur Africanarum Eccleſiarum provinciæ, ſcilicet duæ Mauritaniæ, Cæſarienſis & Tingitana, duæ Numidiæ, itemque Bizacena, & Tripolitana. Carthago verò erat comprehenſa in ea Numidiæ parte, quæ aliter dicebatur Africa proconſularis. Ad Byzacenam autem provinciam pertinebat Adrumetum. Cæterum ſub Imperio Conſtantini Magni, Tingitana provincia jampridem ad Hiſpaniæ præfecturam pertinebat. Sitifenſis autem provincia poſteriori ſæculo direpta eſt à Numidiæ provincia, ad efformandam novam in Mauritania provinciam, cui nomen Sitifenſis fuit inditum, eique demum ut & olim aliis Africanis provinciis ſeorſim attributa Primatiæ jura. Anno enim 402. initum fuit Milevitanum Concilium, cui, ut ejus acta docent, Nicetius interfuit Epiſcopus primæ ſedis Mauritaniæ Sitifenſis: cui pariter interfuit Xanthippus primæ Sedis Numidiæ Epiſcopus Tagaſtenſis deciſa lite, quam illi moverat de prima Numidiæ ſede Victorinus Numidiæ Præſul. Hoc idem convincitur per epiſtolam 217. Divi Auguſtini Hipponis Regii urbis Numidiæ Epiſcopus ad Victorinum Epiſcopum: *Legi* (inquit) *in eadem tractoria etiam ad Mauritanias eſſe ſcriptum, quas Provincias ſcimus ſuos novè habere Primates.* Vox illa novè refertur ad Mauritaniam Stitenſem. Alterius enim Mauritaniæ Provinciæ, nimirum Cæſarienſis, conſtabat ab antiquo proprium extitiſſe Primatem. Ibidemque addit Auguſtinus: *Quod ſi & eis ad Numidiam convocandum eſſet Concilium, oportuit utique, ut aliquorum Maurorum Epiſcoporum, qui illic priores ſunt, nomina in tractoria ponerentur.* Monet deinde Victorinum, *ut ante omne quæſtionem de ordine Primatus cum Xanthippo Tagaſtenſi, nempe quiſnam ordinatione prior eſſet, collegarum arbitrio dirimat.*

4. In Galliis Eccleſia iſta Rothomagenſis, etiamſi non pluribus provinciis, ſed uni tantùm præfuerit, Primatiæ tamen titulo fuit nobilitata, quamvis reipſa nihil amplius dignitatis poſſideret ab aliis Metropolibus Eccleſiaſticis, quemadmodum Primatiæ Africanæ, quarum tamen juriſdictio ultra propriam Provinciam minimè prorogabatur, ſola excepta Carthaginenſi, quæ autoritate ſupra quaſcunque Africanas Eccleſias & Provincias præfulgebat. Perhibet Ordericus Vitalis anno 1135. Hugonem Rothomagenſem Archiepiſcopum ſummoperè Romano Pontifici adjumento fuiſſe, ideoque ab eodem honoratum fuiſſe Primatu ſuper multos Pontifices. Veruntamen Primatus ille nihil amplius complectitur quàm Metropolitana jura in Suffraganeas ſuæ Provinciæ Eccleſias. Hodieque Rothomagenſis Antiſtes appellatur Neuſtriæ ſeu Normanniæ Primas, tametſi Gregorius Papa VII. Lugdunenſem Epiſcopum quatuor Gallicanarum Provinciarum, ſcilicet Rothomagenſis, Senonenſis, Turonenſis, ac propriæ Lugdunenſis Primatem conſtituerit lib. 6. epiſt. 34. ad Gebuinum Lugdunenſem Epiſcopum: *Confirmamus Primatum ſuper quatuor Provincias Lugdunenſis Eccleſiæ tuæ, & per eam tibi tuiſque ſucceſſoribus.* Id Gregorii decretum haud multò poſt roboravit Urbanus Papa ſecundus in Concilio Claromontano anni 1095. Cæterùm Turonenſi his decretis obtemperante, Senonenſis & Rothomagenſis hujus ſubjectionem jugum à propriis cervicibus excuſſerunt.

5. Ex tit. de cultu divino in genere, art. 6. *Ad has feſtorum profanationes mundandas, decernimus, nundinas omnes & negotiationes à quibuſcunque feſtis in alios dies rejici: Dominos verò locorum, & procuratores, & actores, & judices eorum excommunicari, ſi Dei mandatis & Eccleſiæ de obſervatione feſtorum parere noluerint, & alios dies ad ſuas nundinas & mercatus deligere.*

His conſonat iſtud Caroli Magni Capitulum de Mercaturis: *Ut in diebus Dominicis non agantur, ſed in diebus, quibus homines ad opus dominorum ſuorum debent operari.* Et Synodus Romana ſub Eugenio Papa II. c. 30. *Ut die Dominico nullus audeat operationes mercationeſque peragere, præterquam in cibariis rebus.* Item Concilium Grateleanum nationale Anglicanam ab Athelſtano Anglorum Rege convocatum anno 628. cap. 6. *Die autem Dominico nemo mercaturam facito: id quod ſi quis egerit, & ipſa mercede & præterea triginta ſolidis mulctator.* Denique in Concilio Colonienſi anni 1452. cui præſedit Legatus à latere Nicolaus Cuſanus Cardinalis ſub Nicolao Papa V. *Item ut ſinguli Diœceſani provideant in ſuis Diœceſibus, ne de cætero diebus Dominicis & Feſtivis ad honorem Dei indictis, mercatus rerum vendibilium, quæ ad uſum quotidiani victus neceſſaria non ſunt, quomodolibet fiat, niſi in caſibus permiſſis à jure, & præſertim juxta determinationem S. Thomæ de Aquino.*

6. Ibidem cap. 9. *Cùm deceat domum Dei ſanctitudo, ut cujus in pace factus eſt locus, ejus cultus ſit cum debita veneratione pacificus: ſit ad Eccleſiam humilis & devotus ingreſſus: ſit in ea devota converſatio Deo grata, inſpicientibus devota, quæ conſiderantes non ſolùm inſtruat, ſed reficiat. Ceſſent in Eccleſiis fraternitatum & ſocietatum quarumlibet conſilia & negotia: ceſſent confabulationes quælibet: ceſſent vana & multò potiùs fœda colloquia & profana: eo nec libri niſi orationis & pietatis, nec alia niſi ſancta inferantur. Ceſſent poſtremò, quæcunque divinum poſſunt perturbare Officium, aut oculos divinæ Majeſtatis offendere: ne ubi peccatorum eſt venia petenda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendatur peccata committi. De quibus ſinguli Curati admonebunt gregem ſuum, & per cenſuras Eccleſiaſticas auctoritate præſentis Synodi ferendas ad obedientiam cogent. Probibemus inſuper nos in Eccleſiis Cathedralibus, vel aliis, ne pueri aut alii quicunque in feſto Sanctorum Innocentium theatralia aut ridicula exerceant.*

Templum eſt domus non confabulationis, non deambulationis, non curioſæ inſpectionis, non comeſſationis, ſed adorationis. Videant ergo, quàm à Chriſto flagellandi ſint, qui illud garriendo, circumſpiciendo, laſciviendo, potando profanant & inhonorant. Nam ut ait Beda in Joan. 2. *Videbantur licitè vendi in templo, quæ ad hoc emebantur, ut in eodem templo offerrentur Domino, ſed nolens ipſe Dominus aliquid in domo ſua terrena negociationis, ne ejus quidem, quæ honeſta putaretur, exhiberi, diſpulit negotiatores, & foras omnes ſimul cum iis, qui negotiabantur, ejecit. Quid ergo fratres mei, quid putamus, faceret Dominus, ſi rixis diſſidentes, ſi fabulis vacantes, ſi riſu diſſolutos, vel alio quolibet ſcelere reperiret irretitos, qui hoſtias, quæ ſibi immolarentur, ementes in templo vidit & eliminare feſtinavit?* Præſertim quia hi

ementes & vendentes non degebant propriè in ipſo templo, ſed in atrio ac porticu templi, imò in atrio omnibus gentibus communi, & tamen inde à Chriſto ejecti ſunt. Quid ergo faciet Chriſtianis in ſacro ipſo templo, & in conſpectu venerabiliſſimi Sacramenti hæc ipſa & his indigniora patrantibus? Cùm igitur domum ſuam Dominus domum prædicet orationis, nihil aliud agendum in ea præter orationes. Et ſapienter admonet Auguſtinus in Regula: *Nemo in Oratorio aliquid agat, niſi ad quod factum eſt, & unde nomen habet.*

Sub tit. de Sacramentis, cap. 3. *Præcipimus, quamprimùm commodè fieri poterit, natos pueros ad baptiſmum deferri propter Sacramenti hujus neceſſitatem. Aliter ſine juſta cauſa agentes, cum Curatis & Vicariis eorum id fieri non improbantibus, excommunicatione & ſuſpenſione dignos judicamus: ſicut & Sacerdotes privatis in domibus aut nocte citra neceſſitatem baptizantes.*

Tit. de Sacramento Confirmationis: *Epiſcopi ad levamen populi per oppida ſuę Diœceſis frequentiùs ad hoc Sacramentum Confirmationis gratis conferendum obambulent: adultis non niſi confeſſis & profitentibus ſymbolum Apoſtolicum tradant. Jubeant verò, ut munda & nitida fronte accedant, & nomina Confirmatorum in libro deſcribi, ne fortè contingat ipſum Sacramentum iterari.*

Tit. de Matrimonio, cap. 6. *Quando probabilis fuerit ſuſpicio matrimonium malitioſè impeditum iri, ſit tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel una tantùm denuntiatio fiat, vel ſaltem parocho cum duobus vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur: deinde ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſint impedimenta, faciliùs detegantur. Denunciationes autem vel omninò, vel ex parte remitti poſſunt pro ſolius Ordinarii judicio, non tamen abſque cauſa legitima & rationi conſentanea, præſertim ſi qua ſit juſtarum oppoſitionum ſuſpicio. Petitur verò frequentiùs denunciationum remiſſio ad cavenda maleficia, quæ in celebratione nuptiarum nonnunquam exercentur, vel ad declinandam populi inſultantis diu noctuque nuptiis, maximè ſecundò aut tertiò repetitis, laſciviam.*

Indidem cap. 13. *Cùm nefarium ſit matrimonii libertatem violari, & à quibus jura expectanda ſunt, injurias naſci; omnibus cujuſcunque gradus hominibus, Ordinis, dignitatis, & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, in quam ipſo facto incurrunt, Sedis Apoſtolicæ & Conciliorum generalium autoritate præcipitur, ne quovis modo, directè vel indirectè, ſubditos ſuos vel alios quoſcunque cogant, quominùs libera matrimonia contrahant. Parochis tamen mandamus, ne facilè ad matrimonia liberos invitis parentibus contrahentes admittant, aut vagos recipiant & ignotos homines, qui plerumque relicta uxore aliam, & nonnulli plures, diverſis in locis ducunt: ſed priùs diligenter inquirant de re, & ea ad Ordinarium delata, ab eo quod decebit, faciendi licentiam obtineant.*

7. His omnibus præcinuit Concilium Tridentinum ſeſſ.24.in decreto de refor.matrim.cap.1.quo prohibet & deteſtatur matrimonia à filiis familias ſine parentum conſenſu contracta utpotè illicita. Sed nihilominùs anathemate ferit quoſcunque affirmantes eſſe irrita & invalida. Eodemque capite decernuntur, quæ Rothomagenſes Patres ſancivere de præmittendis matrimonio denunciationibus, vel una earum, ubi probabilis ſuſpicio ſubeſt, matrimonium malitioſè impeditum iri, dummodò reliquæ antè conſummationem publicentur, poſtquam contractum coram Parocho & teſtibus fuerit. Ibidem decernit Tridentinum c. 7. de vagis hominibus, de quibus metuendum eſt, ne alio loco uxorem habeant. Deinde cap. 9. anathema in eos intorquet, qui propria abutentes autoritate libertatem violant ad nuptias contrahendas requiſitam. Leges pariter civiles ſtatis pœnis infractores libertatis puellarum ad matrimonia coercent, quales ſunt tutores aut curatores, aut Magiſtratus, aliique Magnates, C. de interdicto matr. inter tuto. & pup. & C. ne quacun. præd. poteſ. l. unica, & C. ſi nupt. ex reſcrip. petan. l. 1. & 2. & in noſtra Gallia Carolus Rex Nonus in comitiis Aurelianenſibus art. 112.

8. Tit. de Epiſcopis & capitulis. *Epiſcopi in ſpecula conſtituti & ſupra montem poſiti, ſicut debent omnium inferiorum actiones ſuſpicere, ita meminerint ſe omnium aſpectui exponi, nec poſſe abſcondi. Propterea in ſuis promotionibus, & in converſatione vitæ oportet ipſos eſſe irreprehenſibiles, ut de aliorum proviſionibus & geſtis poſſint efficaciùs cenſuram agere, omnibus prælucere, ac bonorum operum exemplum præbere. Optamus omnes à Deo, atque à Chriſtianiſſimo noſtro Rege ſupplices precamur electiones reſtitui cum veteri & ſincera eligendi forma. Sed quoniam impetrandi ſpes nondum oſtenditur, cùm contigerit ſedem vacare, preces & ſupplicationes ſolemnes ad Deum, ut gregi Paſtorem det idoneum, fieri mandamus.*

Comitiis Aurelianenſibus totius regni anni 1560. ſancitum legimus approbante Rege Carolo IX. ut quoties vacabit aliqua ſedes Archiepiſcopalis, vel Epiſcopalis, fiat ſucceſſoris electio; ſi de Archiepiſcopali Sede, ab omnibus convocatis Provinciæ Epiſcopis ſimulque ab Eccleſiæ Metropolitanæ Capitulo, vocatis etiam duodecim nobilibus viris, quos illius Provinciæ Nobilitas ad hoc elegerit, & totidem mediocribus viris honeſtis, quos populus mediocris ſtatus in metropolis publicis ædibus elegerit. Sed ſi de Comprovincialis Epiſcopi agitur ſucceſſione, eædem ſervabuntur conditiones ſupra recenſitæ, hac una excepta, quòd electioni præſidebit Archiepiſcopus, fietque unà cum Capitulo vacantis Eccleſiæ. Id tamen decretum nunquam praxi receptum fuit. Quinimò poſteriorum temporum felicitas fuit, ut Gallicanæ Eccleſiæ per Regiam pietatem & nominationem, & conſilia laudatiſſimi Armandi Richelei Cardinalis, hæreſis Calvinianæ tota Gallia debellatoris, viderimus de novo effulgere providentiam, ut multò meliores Eccleſiis regni præficerentur Epiſcopi, quàm ſperari potuiſſent ab electione populari innumeris contentionibus obnoxia, ob diverſos & oppoſitos eligentium affectus, & ambientium cupiditates ſimoniacas, quales defectus à nominationibus Regiis conſtat fuiſſe quovis tempore remotiſſimos, *& nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram.* Norint ac recogitent Reges, quibus Apoſtolica Sedes nominationem promovendorum ad regni Prælaturas indulſit, certiſſimam æternamque ab Rege Regum ſibi parari damnationem, ſi vel humana gratia & favore, aut politicis quibuſdam rationibus in tranſverſum adducti promovere neglexerint illos, qui majoribus juvantur meritis: ut jubet S. Leo Magnus epiſt. 12. aliàs 84. ad Anaſtaſium, ſive ut præcipit ſacroſanctun Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 18. de reformat. eos, quos cæteris magis idoneos judicaverint.

9. Indidem Cap. XV. *Canonici Cathedralium Eccleſiarum ea ſint morum integritate ornati, ut nomen ſuum tueri & retinere poſſint, ac præ aliis Clericis Canonici ſeu Regulares ex obſervata perfectiùs Eccleſiaſticæ diſciplinæ regula nominari mereantur, à quibus cæteros ſtudium, amorem, ac tanquam regulam cultus Divini non pigeat accipere.*

Huc ſpectat Canon IX. Moguntiaci Concilii temporibus Leonis Papæ III. & Caroli Magni: *In omnibus,* (inquit) *quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonicè vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam, & Sanctorum Patrum documenta.*

10. Cap. XXXVI. *Sicut non licet Epiſcopo res Eccleſiæ alienare ſine conſenſu Capituli: ita vi-*

ita vi-

ita viciſſim nec Capitulo ſine cognitione & licentia Epiſcopi.

Multis canonibus cautum eſt, Epiſcopo non licere res Eccleſiæ alienare ſine conſenſu Capituli: c. monemus, c. quiſquis, c. non liceat, c. Vulteranæ, 12. q. 2. & toto tit. de iis quæ fiunt à Prælato ſine conſ. Cap. Aliis pleriſque canonibus vetatur Capitulo quidquam de rebus Eccleſiæ diſtrahere, niſi accedat Epiſcopi conſenſus, c. Diaconi, c. hæc hujus placiti, c. Abbatibus, ſi qua, c. placuit, c. ſi Epiſcopus, 12. q 2. & tit. Ne ſede vacan. aliquid innovetur.

11. *Tit. de Epiſcoporum officiis*. Prioribus capitibus multa eruit circa ordinationes ex Tridentinis conſtitutionibus ſeſſ. 23. Tùm etiam de extirpandis ſimoniis & confidentiis cap. 16. *Propter nonnullos intrepide vendentes & ementes Sacerdotia ſpe veniæ per indulgentias conſequendæ, cenſuit hæc ſancta Synodus ſanctiſſimo D. N. Papæ ſupplicandum, ne deinceps ſimoniæ crimen niſi cum expreſſa obligatione cedendi beneficio per ſimoniam quæſito remittat.*

12. *Sub eodem Tit.* proponitur forma, quam Epiſcopi ex Tridentino præſcripto debent obſtrictè ſeduloque ſervare, quoties ſacros Ordines ſunt collaturi. Ejuſmodi verò hic profertur art. 2. ex Tridentina ſeſſ. 23. cap. 5 *Epiſcopus ante menſem, quàm Ordines conferat, per Diaconos rurales in tota Diœceſi ſignificet, ut qui ad Subdiaconatum admitti deſiderabunt, mandatum ab eodem Epiſcopo accipiant, quo ordinandorum Parochus, vel alter, cui magis expedire videbitur, committatur, qui nominibus ac deſiderio eorum, qui promoveri volent, per tres dies Dominicos aut Feſtivos publicè in Eccleſia proclamatis, ſicut fit in matrimoniis, de ipſorum Ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita fide dignis diligenter inquirat, & literas teſtimoniales, ipſam inquiſitionem factam continentes, ad ipſum Epiſcopum quamprimùm tranſmittat.*

13. *Ex eodem Tit. cap.* 8. ex eadem pariter ſeſſione 23. decerptum cap. 3. ſic decernit: *Si Epiſcopus ægritudine vel aliquo alio juſto impedimento ab Ordinibus conferendis avocatur, non aliter ſubditos ſuos quàm hoc modo jam probatos & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittat.* His adſtipulatur Narbonenſe Concilium anni 1609. ſic edicens cap. 21. *Per ſeipſos Epiſcopi Ordines conferant ſubditis ſuis examinatis, & ſufficientibus repertis, quorum illis ſit probata vita per diligentem inquiſitionem & atteſtationem à Parocho, Magiſtro Scholæ, & Senioribus loci, in quo reſidet ordinandus. Quòd ſi infirmitate, aut alio detentus impedimento legitimo Epiſcopus proprius ad alium eum remiſerit, qui eſt ordinandus, hoc faciet literis dimiſſoriis, quas non concedet* pro quocunque Ordine, *niſi priùs examinato & approbato, ac ſi ipſe eumdem Ordinem, pro quo dimittitur, eidem conferre deberet.* (Et paucis quibuſdam interjectis:) *In literis dimiſſorialibus non interſeratur clauſula illa:* Conſcientiam noſtram exonerantes, veſtram onerantes; *Cùm nullus remitti debeat, quin ejus Ordinis, ad quem ſumendum dimittitur, ab Ordinario capax & idoneus fuerit judicatus.* Quin etiam anteriore altero Concilio Narbonenſi Provinciali anni 1551. can. 12. ullam haberi fidem prohibetur quibuſcunque dimiſſoriis hanc non exprimentibus clauſulam: *Quem idoneum & dignum reperimus*; & ne dentur vel admittantur ad omnes Ordines ullæ dimiſſoriæ, ſed ſingulæ pro ſingulis Ordinibus. Id verò anterius Narbonenſe coactum fuit ſub Julio Papa tertio, quo tempore fuerat intermiſſum Tridentinum.

14. Ex eodem tit. cap. 14. *In confeſſionibus de ſimonia diligenter inquirendum, ac confitenti ſe aliquod beneficium pecunia, aut alia re temporali ſibi aut alteri comparaſſe, (cùm ſit caſus Summo Pontifici reſervatus) abſolutio deneganda eſt, niſi in mortis articulo. In eadem confeſſione moneri jubemus de peccato mortali eum, qui vel ſolam mentem & intentionem habuerit ad beneficium perveniendi per ſimoniam: & eum, qui uſque ad aliquam conventionem progreſſus fuerit, graviùs peccaſſe: ſed indicta pœnitentia debita per legitimum Sacerdotem abſolvi poſſe.*

Hoc cap. 14. Rothomagenſes Patres ſapienter diſtinguunt tres ſimoniæ criminis gradus. Vel enim completa eſt ex utraque parte ſimonia, dato pretio, vel pretii aliqua parte, reſignatoque beneficio. Quæ ſpecies ſimoniæ omnium reliquarum deterrima eſt. Sola quippe excommunicationem inducit ſoli Summo Pontifici reſervatam, per quam vacat ipſo jure beneficium, cum obligatione fructuum beneficii ſimoniacè recepti reſtituendum, & cum ipſo facto contracta irregularitate ab illo, qui in ea excommunicatione vel celebraverit Miſſam, vel alium quempiam Ordinis ſacri actum exercuerit. Reliquæ duæ ſimoniæ ſpecies, quamvis ſint lethiferæ, non tamen includunt cenſuram ullam, neque abſolutionis reſervationem, neque irregularitatem pariunt in eo, qui ſacrum aliquem Ordinem in eo reatu exercuerit; ut docent hoc loco Patres hujus Rothomagenſis Concilii: & prætereà Gomeſius in regulam Cancellariæ de triennali poſſeſſ. quæſ. 12. Navarra Manual. cap. 23. n. 104. & Filliucius: qui tres ſimul aſſerunt, hanc eſſe Romanæ pœnitentiariæ atque Rotæ praxim. Itemque Zerola in praxi, p. 1. v. Simonia num. 7. Bonacina tract. de ſimonia, diſput. 1. quæſ. 7. p. 2. n. 25. aliique communiter hoc ſcribentes, poſſe in conſcientia retineri beneficium Eccleſiaſticum ab eo, qui ut illud obtineret, pactus fuerat de pretio, quod tamen reipſa non perſolvit, neque ſtetit promiſſis.

15. *Ejuſdem tit. art.* 12. Adverſus confidentiarios profertur Pii V. conſtitutio, quæ utique confidentiarios gravioribus ſubjicit pœnis, quàm reliqua jura conſtituerint adverſus reliquos ſimoniacos; præter enim excommunicationem latæ ſententiæ, quæ ipſo facto tam à confidentiariis incurritur, quàm à ſimoniacis Papæ reſervatam, & obligationem dimiſſionis beneficii, ſive per confidentiam, ſive alia quacunque ſimonia quæſiti, cum fructuum omnium reſtitutione: his addit Bulla Pii V. vacare ipſo jure non tantùm beneficium per confidentiam adeptum; ſed etiam reliqua omnia quæcunque beneficia etiam juſtè acquiſita, & omnis abſolutionis eſſe incapacem, niſi antè cunctis ſe abdicaverit. Prætereà licèt alii excommunicati ſimoniaci poſt abſolutionem à ſuprema Sede obtentam poſſint ad nova beneficia promoveri, aliud tamen juris eſt in fiduciariis, quos conſtitutio Pii etiam poſt impetratam abſolutionem declarat perpetuò ad quævis beneficia inhabiles. Nihil tamen pœnale decernit adverſus criminis hujus participes, omneſque pœnas in ſolum fiduciarium refundit, eum ſcilicet qui beneficium hac conditione ſumit, ut in alium tranſmittat: cùm tamen ſacri Canones paribus pœnis ſimoniacos tam dantem, quam accipientem ſubjiciant, ipſoſque, qui conſilium & auxilium ac operam ſuam ſcienter contulerunt, c. cùm deteſtabile, & c. ſanè, extravag. de ſimon. Iſta duo capita 14. & 21. mente retinenda ſunt, cùm in uſum veniant conſultationum, & fori pœnitentialis, & judicii contentioſi ſeu contradictorii.

CONCILIUM ALTERUM REMENSE, anni 1583.

1. LUdovicus Lotharingus S. R. E. Cardinalis dictus à Guiſia, Remenſis Archiepiſcopus, patrui ſui Caroli pietatem æmulatus, a quo fuerat convocatum primum poſt Synodum Tridentinam Remenſis Provinciæ Concilium anno 1564. alterum celebravit ejuſdem Provinciæ, cujus erat Metropolita, Concilium anno 1583. ex quo hæc ſequentia ſelegimus:

Sub titulo de diebus feſtis, Cap. V. *Venditiones quarumcunque rerum, (his exceptis quæ ad divinum cultum & victum neceſſarium pertinent) nundinæ publicæ, mercatus, & auctiones diebus feſtis ne fiant, ſub pœna excommunicationis à Parochis in prono denuncianda.*

2. Sub tit. de Baptiſmo, cap. 3. *Parochus moneat ſuſceptores, fidei pro ſuſcepto ſponſores eſſe, itaque eos obligari, cùm infans ad adultam ætatem pervenerit, eum docere fidei rudimenta ſeu ſymbolum, ut ſaltem ejus verba memoria tenere & recitare valeat, & niſi id à parentibus præſtetur.* Ejuſmodi ſuſceptorum de ſacro fonte ritus ab Eccleſię primordiis fuit, ut pro baptizato curam ſe habituros ſpôdeant, unde

unde & Sponſorum inditum eſt eis nomen. Quapropter dicit Auguſtinus in ſermone poſt Paſcha incipiente : Hodiernus dies: *Vos ante omnia tam mulieres quam viros, qui infantes in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, ut vos cognoſcatis fidejuſſores apud Deum extitiſſe pro illis. Ideoque ſemper illos admonete, ut caſtitatem cuſtodiant, juſtitiam diligant, charitatem teneant* ; (& paulò poſt) *ante omnia ſymbolum, & Orationem Dominicam, & vos ipſi tenete, & illis, quos de ſacro Fonte ſuſcepiſtis, oſtendite*. Similia admonere pergit Auguſtinus ſerm. 215. qui eſt ſecundus Dominicæ 10. poſt feſtum Trinitatis. Vide Gratianum de conſecr. diſt. 4. c. vos ante omnia. Præterea Concilium Arelatenſe VI. ſub Leone Papa III. & Carolo Magno, can. 19. aſtringit ſuſceptores ex ſacro Fonte ad erudiendum in fide & bonis moribus eos, quos ſuſceperunt, & pro quibus fidejuſſerunt in baptiſmo.

3. Alia ex eodem Remenſi titulo de Baptiſmate cap. 7. *Convenire etiam judicamus, ut Epiſcopus in propria Diœceſi, Parochus in ſua Parochia, & initiatus ſacris Ordinibus in ſuæ reſidentiæ vel beneficii loco, pueros de ſacro fonte non ſuſcipiant. Nunquam verò Monachus patrinus, vel Monialis matrina eſſe queat.*

Similiter ſtatuitur Concilio Antiſſiodorenſi c. 25. *Non licet Abbati vel Monacho de baptiſmo ſuſcipere, nec commatres habere*. Vide Gratianum de conſecr. diſt. 4. canon licet, & c. Monachi.

Ex eodem Remenſi tit. cap. 8. *Parochus etiam moneat, ne in Baptiſmo nomina paganorum pueris imponantur*.

Hoc idem vetatur Synodo Aquenſi anni 1585. præcipit autem de nominibus Sanctorum.

Cap. IX. *Atque antequam puerum baptizet, Parochus diligenter inquirat, num ſit perfuſus aqua, & qua, quibuſque verbis: & ſi jam baptizatus fuerit, & verba Sacramentalia pronunciata (de quo ſufficienti duorum ſaltem teſtimonio Sacerdoti conſtare debet) non baptizetur iterum, ne ſub conditione quidem; ſed tamen omnes ceremoniæ ſuppleantur, atque etiam exorciſmi pronuncientur.*

Et tit. de Sepulturis cap. 4. *Faces omnes ac cereos funebres, niſi ad certas perſonas de jure vel conſuetudine pertineant, Parochis competere decernimus, nec hæredibus licere eos repetere.*

Cap. VIII. *Cœmeteria ne beſtijs ſint pervia, muro ac ſeptis cingantur, nec in eis quidquam profanum committatur.*

Cap. VIII. *Nec liceat tumulos ipſa humo altiores erigere, nec ibi cuiquam ſtatuas, aut vexilla militaria, vel trophæa ponere.*

4. Cap. XIII. *Qui autem ſunt publici ſimoniaci, fiduciarii, hæretici, ſchiſmatici, venefici, ſortilegi, uſurarij, & qui ſibi manus violentas attulerunt, aut in duello ſuſcepto mortui ſunt, & qui ſubita morte præventi Paſchali tempore nec confeſſi ſunt, nec Euchariſtiæ Communionem ſuſceperunt: omnes denique infideles & excommunicati Chriſtianæ ſepulturæ honore, locoque priventur. Qui autem eos ſepeliendos quacunque ratione procuraverint, excommunicatione feriantur.*

Rituale Romanum juſſu Pauli Papæ V. editum hæc præſcribit: *Ignorare non debet Parochus, qui ab Eccleſiaſtica ſepultura ipſo jure ſunt excludendi, ne quemquam ad illam contra ſacrorum Canonum decreta unquam admittat: I. Negatur igitur Eccleſiaſtica ſepultura paganis, Judæis, & omnibus infidelibus, hæreticis, & horum fautoribus apoſtatis à Chriſtiana fide, ſchiſmaticis & publicis excommunicatis majori excommunicatione, interdictis nominatis, & iis qui ſunt in loco interdicto, eo durante. II. Iis, qui ſeipſos occiderunt ob deſperationem vel iracundiam, (non tamen ſi ex inſania hoc acciderit) niſi ante mortem ſigna dederint pœnitentiæ. III. Morientibus in duello, etiamſi ante obitum ſigna dederint pœnitentiæ. IV. Manifeſtis & publicis peccatoribus, qui ſine pœnitentia perierunt. V. Iis, de quibus publicè conſtat, quod ſemel in anno non ſuſceperint ſacramenta Confeſſionis & Communionis in Paſcha, & abſque ullo ſigno contritionis obierint. VI. Infantibus mortuis abſque Baptiſmo. Ubi verò in prædictis caſibus dubium occurrerit, Ordinarius conſulatur*. Hactenus Rituale Romanum.

5. *Denique cap. XIV. tit. de Sepulturis*, hæc Synodus Remenſis duo admonet; primum per ſepulturam hominis excommunicati ſive Eccleſiam ſive cœmeterium pollui, ac debere reconciliari. Quam rem declarat, c. conſuluiſti, de conſecr. Eccl. vel Alt. Quod idem ſtatuitur, de ſepultura infidelis: quamvis non poſſit dici excommunicatus, quatenus nunquam baptiſmum ſuſcepit: c. Eccleſiam, il. 1. de conſecra. diſt. 1. Secundò admonet ibidem Concilium iſtud Remenſe, polluta Eccleſia pollui ſimul contiguum cœmeterium, ſecundùm canones: ſed non viceverſa; polluto quippe cœmeterio, Eccleſia contigua non amittit benedictionem neque conſecrationem.

6. Tit. de Clericis in genere. *Clerus ſuæ vocationi reſpondeat, niſi ſui nominis oblivíſci velit, quo ſemper admonetur ſe in partem & ſortem Domini vocatum. Quod haud dubiè conſequetur, ſi ſe à crimine & criminis ſuſpicione vel ſpecie reddens immunem, cæteris etiam virtutis & pietatis exemplo prælucat.*

Cap. II. *Prohibemus etiam, ne Cleri ſacris initiati, aut beneficiati, ſe ſuamque operam laicis quantumvis Nobilibus, addicant ad rerum domeſticarum diſpenſationem, negotiorum civilium procurationem, cellæ vinariæ vel annonæ regimen, aut aliquid aliud vile indecorumque ſuo Ordini miniſterium; nec ſcurrilia exerceant, nec menſarum aſſeclas ſe exhibeant: alioqui pro delicti gravitate ſeveriſſimè coerceantur.*

Canon Apoſt. 6. *Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus ſæculares curas non ſuſcipiat, alioquin deponatur*. Scurrilitatem & ſtoltiloquium damnat Apoſtolus Epheſ. 5. v. 4. Clericumque ſcurrilem Concilium Carthaginenſe IV. can. 60. deponendum ab officio judicat.

Cap. III. *Ne poſſeſſiones alienas conducant, aut aliorum cauſas lucri gratia ſuſcipiant: non fidejubeant, aut ſæcularibus implicentur negotiis, quibus ab Altari divinoque Officio avocentur.*

Hæc omnia diſtrictè prohibet Synodus Chalcedonenſis can. 3. Uſuras Clericis interdicunt Concilia Nicænum, can. 5. Carthaginenſe III. can. 16. Idemque canone 15. damnat Clericos conductores atque negotiatores. Alexander Papa III. Clericos uſurarios beneficio & officio ſuſpendit, c. præterea, de uſuris.

7. Cap. IV. *Ebrietati libidinis parenti, crapulæque, quæ menti eſt exitio, Clerici ne indulgeant: tabernas niſi peregrè profecti non intrent: ad æquales hauſtus nec ſeipſos, nec alios aſtringant, vel provocent. Si ſecus fecerint, & Superiori monenti non paruerint, ab officio vel beneficio ſuſpendantur, & aliis pœnis canonicis afficiantur.*

Paulus Apoſtolus hoc vitium crapulæ, aliaque vitia paulò antè commemorata, & mox commemoranda, ab Eccleſiæ Præfectis & à Diaconis prorſus remota eſſe jubet, in ſuis tam ad Timotheum quàm ad Titum epiſtolis. Et per Iſaiam cap. 28. Deus acerbè exprobrat; *Sacerdos & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt judicium*. Apoſtolis aſcriptus canon 41. ſancit, ut Epiſcopus vel Presbyter, vel Diaconus indulgens ebrietati, officio deponatur. Et qui ſequitur canon. 42. Subdiaconos, Lectores, & quoſcunque laicos fidelium communione decernit eſſe dimovendos. Deinde ſtatuit quemcunque clericum, qui citra itineris neceſſitatem in caupona comederit, ſegregari. Concilium Cathaginenſe III. can. 27. ſancit; *Ut Clerici edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi*. Concilium Agathenſe can. 41. & Veneticum can. 13.

dicrum

dierum triginta excommunicationem, aut verba & fuſtigationem decernunt in clericum, quem in ebrietatem incidiſſe conſtiterit.

8. Cap. V. *Clerici continentiæ ſint amantes, peſtemque libidinis cane pejus & angue quod dicitur, exoſam habeant. Qui autem concubinarii reperti fuerint, & moniti juxta formam per Concilium Tridentinum præſcriptam ſeſſ. 20. cap 14. non reſipuerint, excommunicatione percellantur, nec niſi peccato relicto abſolvantur. Si verò cenſuris neglectis, in ejuſdem voluptatis cœno quaſi ſues perſeveraverint, duriùs coerceantur, adbibito, ſi opus fuerit, ſæculari brachio, plectanturque nihilominùs alijs pœnis contra concubinarios decretis, quas vim ſuam retinere volumus, etiam contra Superiores, qui prudentes ac ſcientes ad ea crimina connivent, nec emendant: cùm juxta Apoſtolum non ſolùm ſint in vitio qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.*

Admodum nota eſt prohibitio Nicæni canonis 3. Ne quiſquam Clericus ſubintroductam habeat mulierem: quam renovat Concilium Carthaginenſe tertium, can. 17. Et Siricius Papa epiſt. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. 12. Et Toletanum primum, can. 6. vetat, familiaritatem puellæ Dei cum Confeſſore, cum Lectore, aliove clerico, aut laico convictum, niſi fratris proprii. Concilium Eliberritanum can. 19. Epiſcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, qui mœchatus fuerit, privat communione etiam in fine vitæ ſuæ. Concilium Neocæſareenſe can. 1. & can. 10. Presbyterum: vel Diaconum, qui mœchatus fuerit, ab officio deponit, & ad pœnitentiam redigit. Aurelianenſe primum, can. 29. *De familiaritate* (inquit) *extranearum mulierum tam Epiſcopi, quàm Presbyteri, vel Diaconi, præteritorum canonum ſtatuta cuſtodiant.* Nimis prolixum & operoſum eſſet ſingulos referre canones, quibus clericorum incontinentia coercetur, cùm ſint propemodum innumeri. Ad ultimum igitur videndum eſt decretum Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 14. cujus eſt initium: *Quàm turpe.*

Cap. VI. *Ab alea, venatione, & omni ludorum genere Eccleſiaſticis perſonis interdicto & indecoro prorſus abſtineant: nec unquam aliis quàm boneſtis recreationibus ſe exerceant, nulla ducti lucri piditate. Quòd ſi cùm injuria Ordinis Eccleſiaſtici deinceps quiſquam Eccleſiæ bona, quibus pauperes ali oportuit, in ejuſmodi luſus profudiſſe convictus ſit; & qui præſtum fecit, rem pauperum malè partam reſtituere; & qui jacturam paſſus eſt tanquam ſacri patrimonii dilapidator, graves pœnas exolvere cogantur.*

Alea Epiſcopis & Clericis ſacris interdicitur, c. Epiſcopus, diſt. 35. in qua pariter multa de Clericorum ſobrietate congeruntur. Et Concilium Trid. ſeſſ. 22. cap. 1. de reform. vetat Clericis nominatim *aleas, luſus, luxum, comeſſationes, choreas.* Vide in Decretalibus tit. de clerico venatore. Venationem clericis interdicunt Concilium Agathenſe, c. 55. & Epaunenſe c. 3. & ſecundum Matiſconenſe, can. 13. Et Carolus Magnus lib. 9. Capitul. 179. ſacris Clericis venatus ſimul & armorum geſtationem vetat.

10. Cap. VII. *Et ut nedum morum probitate, ſed etiam univerſo exteriore cultu cæteris modeſtiæ exemplo ſint, mentis boneſtati boneſtus corporis reſpondeat habitus, nihil obſcœnum, nihil leve referens: ſitque gravitate referta omnis illorum actio & oratio. Præterea veſte Eccleſiaſtica eaque talari ac decenti utantur omnes Eccleſiaſtici: nec ſine illa pallium breve aut longum deferant; aut unquam prodeant in publicum; nec criſpatis induſiis, vel arte ſciſſis calceis diſſolutorum laicorum perſonas referant.*

Nicænum ſecundum œcumenicum Concilium exteriori Clericorum modeſtiæ ſic providit can. 16. *Omnis luxus & ornatus corporeus eſt à Sacerdotali ſtatu alienus. Epiſcopos ergo, vel Clericos, qui ſplendidis & inſignibus veſtibus exornant, ſe corrigere oportet: ſin autem permaneant, ſupplicio tradi, ſimiliter & eos, qui ſunt unguentis delibuti. Si inventi fuerint nonnulli eos irridentes, qui vilem & modeſtum amictum induti ſunt, pœna corrigantur. Quidquid enim non propter uſum, ſed oſtentatorium ornatum aſſumitur, in nequitiæ reprehenſionem incurrit, ut ait Magnus Baſilius. Sed nec ex ſericeis texturis variatum quis veſtimentum olim habebat, neque in extremis veſtimentis adiecta erant alieni coloris additamenta. Ex divina enim lingua audierant, quòd qui mollibus veſtiuntur, in domibus ſunt Regum.* Similiter Melfitanum Concilium, cui præſedit ſummus Pontifex Urbanus. II. anno 1089. can. 13. veſtes ſciſſas & pretioſas Clericis interdicit: eoque magis, quia in fœminis ſæcularibus ab Apoſtolo reprobantur, dicente 1. Timoth. 2. *Non in veſte pretioſa.* Pari ſapientia Carthaginenſe Concilium quartum, can. 45. præcipit: *Clericus profeſſionem ſuam & in babitu & in inceſſu probet: & nec veſtimentis nec calceamentis decorem quærat.* His aſtipulatur Matiſconenſe primum Concilium anni 581. cap. 5. *Ut nullus Clericus ſagum aut veſtimenta, aut calceamenta ſæcularia, niſi quæ religionem deceant, induere præſumat.* Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. de refor. cap. 5. decernit, ut Clerici habitum indecentem geſtantes, ſi admoniti ab Epiſcopo etiam per edictum publicum non deſtiterint, ſuſpendantur ab Ordine, ab officio, à beneficio, à fructibus; & ſi ſemel correpti, denuò in hoc deliquerint, etiam per privationem officii & beneficii plecti poſſint, ſecundùm conſtitutionem Clementis quinti in Concilio Viennenſi editam, quæ incipit: *Quoniam.* Et habetur in Clement. de vita & honeſt. cler. ſub quo tit. vide plura his ſuprà allegatis conſentanea, & in Decretalibus in Sexto, & in Clement. nec non contenta ſub titulo Decretalium de cohabit. cler. & mulier.

11. Cap. IX. *Porrò Tonſura clericali pro qualitate gradus & Ordinis ſui, in capitis vertice apertè conſpicua ſemper inſigniantur Clerici. Barbam verò aut omninò non geſtent, (quod magis probamus) aut ſaltem tota à ſuperiore labro ob ſacræ Communionis reverentiam tondeant, vel radant. Qui verò in his ſe negligentes præſtiterint, & ter moniti etiam per edictum à Superioribus non paruerint, ſuſpenſione ab Ordinibus, officiis, beneficiis & horum fructibus ſeu proventibus annuis plectantur. Sin autem correpti denuò deliquerint, eorum beneficiorum privatione coerceantur juxta conſtitutionem Clementis quinti in Concilio Viennenſi, cujus initium eſt: Quoniam, in Clementinis, de vita & boneſ. cler.*

De Tonſura ſancitum eſt Concilii Carthaginenſis quarti can. 44. *Clericus nec comam nutriat, neque barbam.* Concilii etiam Agathenſis can. 20. *Clerici qui comam nutriunt, ab Archidiacono etiamſi noluerint, invitè detondeantur. Veſtimenta vel calceamenta etiam eis, niſi quæ religionem deceant, uti, vel habere non liceat.* Tonſuram quoque à Clericis exigit Concilium Toletanum quartum, can. 40 Colliguntur verò à Concilio generali Lateranenſi IV. omnes ferè, quæ Clericos concernunt, prohibitiones ſuperiùs memoratæ; ſcilicet ut ſe à mulieribus contineant, cap. 14. Itemque à vino immodico & provocatione ad paria pocula, cap. 15. Deinde cap. 16. prohibet eiſdem commercia & Officia ſæcularia. Itemque ne mimis, joculatoribus, & hiſtrionibus intendant. Et ut tabernas evitent niſi inter peregrinandum. Atque ne ad aleas & taxillos ludant, neve hujuſmodi ludis interſint. Ut coronam etiam congruentem geſtent, ſintque convenienter tonſurati. Ut ſint in divinis Officiis & aliis bonis ſtudiis aſſidui. Inſuper ut clauſa deſuper habeant veſtimenta, eaque nec nimia brevitate, nec longitudine conſpicua. Ne ſplendidis coloribus amiciantur, aut calceis ſæcularibus, & ne frenis equorum, ephippiis, aut calcaribus ſplendidis, ne fibulis aureis aut argenteis utantur, nec annulos geſtent, niſi quibus id ex officio

dignitatis competit. Concilio iſti Lateranenſi quarto præſedit Innocentius tertius.

CONCILIUM BURDIGALENSE anni 1583.

1. Convocatum id fuit ab Antonio Prevotio Sanſaco Burdigalenſi Achiepiſcopo, Aquitaniæ Primate, ſtabiliendarum Tridentinarum ſanctionum cauſa, ex quibus ſua ferè omnia mutuatur decreta: quæ cùm in hoc Opere paſſim attigerimus, & ſemel iterumque in anteactis propoſuerimus, minime opus eſt eadem pluries repetere, perque eamdem lineam ſerram diutiùs reciprocare: nonnulla tamen præcipuæ utilitatis delibare viſum eſt.

Tit. de Ordinis Sacramento. *Cùm ex Apoſtoli præcepto* 1. *Timoth.* 5. *Epiſcopus nemini citò manus imponere debeat, ſingulos provinciæ noſtræ Epiſcopos hortamur, ac ſedulò monemus, ut iis examinandis, qui ad Ordines promoveri cupiunt, accuratè ipſi per ſe incumbant; vel ſi legitimè impediti fuerint, eorum opera utantur, quos pios doctoſque noverint, & quorum diligentiæ atque integritati confidant. In eorum autem examinatione qui ordinandi ſunt, hæc præcipuè attendi & obſervari debent.*

Primùm, ne quis ex aliena diœceſi, niſi literas facultatis à ſuo Epiſcopo acceptæ proferat, cujus teſtimonio ejuſdem probitas ac mores commendentur, ut in album ordinandorum referatur.

Deinde ne quis non legitimè procreatus, vel aliquo membrorum defectu, ſeu inſigni deformitate notabilis, vel, qui ætatem à ſancta Tridentina Synodo præſtitutam non attigerit, admittatur. Ideoque nec Subdiaconus ante vigeſimum ſecundum annum, nec Diaconus ante vigeſimum tertium, nec Presbyter ante vigeſimum quintum promoveri debebit.

Suſpecti etiam de hæreſi, homicidæ voluntarii, apoſtatæ, ſimoniaci, confidentiarii, excommunicati, energumeni, morbo caduco laborantes, bigami, ac alij jure interdicti, aut reddendis rationibus obnoxii, à ſacris Ordinibus omninò arceantur.

Prima Tonſura nullus initietur, qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperit, vel fidei rudimenta non tenuerit, vel legere ac ſcribere neſcierit, vel denique qui ex conjectura probabili exiſtimabitur ob alium finem, quàm ut Deo fidelem ac perpetuum cultum præſtet, hoc genus vitæ elegiſſe.

Et ne Cleri, qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis ſui dedecore mendicare, aut ſordidum quippiam exercere cogantur; nullus deinceps juxta ſanctorum Patrum decreta, ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem ſuſcipiatur, niſi priùs legitimè conſtet beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, & quidem non controverſum obtinere: quod poſtea reſignare non poterit; niſi aliunde habeat, unde commodè honeſteque vivere poſſit. Et ne in ea re fraus committatur, nullam reſignationem admittant Epiſcopi, niſi priùs verè exploratum habuerint, beneficium, quod reſignandum proponitur, tituli loco non eſſe.

Ad patrimonii verè, vel penſionis titulum nullus admittatur, qui non ſit utilis aut neceſſarius alicui Eccleſiæ, aut pio loco. Sed & priùs perſpiciendum erit, an patrimonium illud verè obtineat: utrùm ad vitam illius honeſtè ſuſtentandam ſatis eſſe poſſit. Id verò deinceps vendere, vel remittere, vel alio quovis modo alienare nuſquam liceat, niſi beneficium reipſa priùs obtineat: vel aliunde habeat, unde victum tranſigere poſſit.

Ad Ordines promovendi modeſtiæ atque probitatis ſuæ a ſuo Parocho & Magiſtro ſcholæ, in qua educantur, teſtimonium habeant.

Epiſcopi diligentiſſimè caveant, ne pro collatione Ordinum aliquid, licèt ultrò oblatum, accipiant, vel à ſuis accipi permittant. Scribæ verò, ſi nullum eis aliunde aſſignatum ſit ſtipendium, decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſint; ubi non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi.

Hæc promiſcuè derivata ſunt ex Tridentinis decretis de reformatione contentis in ſeſſionibus 21. & 23.

2. Hiſce aureis decretis quaſi pretioſiſſimam gemmam Sancti Magnique Pontificis Leonis de ſacris ordinationibus inſerere lubet ex ejus epiſt. 1. aliàs 87. ad Epiſcopos Africanos provinciæ Mauritaniæ Ceſarienſis: *Ubi eſt* (inquit) *beati Pauli Apoſtoli per Spiritum Dei emiſſa præceptio, qua in perſona Timothei omnium Chriſti Sacerdotum numerus eruditur, & proinde unicuique noſtrum dicitur: Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis? Quid eſt citò manus imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis eſt ille, qui non meruit ordinari; ſicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo Sacerdote judicium: ita gravi ſemetipſum afficit damno, qui ad ſuæ dignitatis collegium ſublimat indignum. Non enim in cujuſquam perſona prætermittendum eſt, quod inſtitutis generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit contra divinæ legis præcepta collatus.*

Tit. XVIII. de Parochis. *Parochi, qui in partem ſollicitudinis & gubernationis Eccleſiarum ab Epiſcopis vocantur; diligenter muneri ſuo attendere debent, non ignari officii ſui præcipuas partes, populum in Dei lege atque voluntate inſtruere, Sacramentis Eccleſiaſticis reficere, atque communire, ſacras ad Deum pro eo preces fundere, & laudabilis vitæ exemplo viam ſalutis præmonſtrare.*

Sciant igitur Parochi, ad officium ſuum pertinere per ſe vel alios, ſi legitimo præpediti fuerint impedimento, populum ſibi commiſſum ea omnia docere, quæ quilibet fidelis Chriſtianus credere, facere & ſperare tenetur, ad æternam gloriam conſequendam. Quæ potiſſimùm Symbolo fidei, decalogo, præceptis Eccleſiæ, & Oratione Dominica comprehenduntur.

Proinde præcipimus iiſdem, ut ſingulis diebus Dominicis Latinè Symbolum fidei, Dominicam precationem, ſalutationem Angelicam, Decalogi & Eccleſiæ præcepta, & confeſſionem generalem, ita clare & diſtinctè pronuncient, ut populus ſingula eorum verba percipere, & pronunciando facilè ſubſequi poſſit; eadem ſubinde planius & latiùs vernaculè interpretando.

Iiſdem quoque Parochis injungimus, ut frequenter etiam ſingulos moneant, teneri eos hæc ſcire & intelligere: atque in id ipſum intendant Confeſſores, pœnitentibus crebrò fidei rudimenta in memoriam reducendo; eos verò, qui hæc dicere neglexerint, tanquam propriæ ſalutis immemores admonere, & graviter objurgare non ceſſent.

Parochi etiam ſingulis feſtis diebus aliquid ex Catechiſmo Tridentino (quem Latinè & Gallicè auctoritate noſtra editum penes ſe habere ipſis injungimus) populo proponant de iis rebus, quas noſſe Chriſtianorum omnium intereſt: ut ſciant fideles quid complectantur Articuli fidei, quid contineat Decalogus, quid ipſi petant Orationem

Domini-

Dominicam recitantes, qui Sacramentorum ſit numerus, quæ vis eorundem ac poteſtas, & quis effectus.

Obſervent inſuper Parochi ſui gregis vitia, & communia, vel propria cujuſque peccata, iiſque corrigendis cum omni manſuetudine & charitate tum publicè omnes, tum privatim ſingulos admonendo, diligentiam adhibeant.

Si qui contentione diſcordes fuerint, vel odia in ſe viciſſim ſuſceperint, aut ſimultates exercuerint, curent eos quamprimùm ad pacem & fraternam dilectionem atque concordiam revocare.

Inquirant præterea de pauperibus ſuæ parochiæ ſtudioſè; præſertim de puellis nubilibus, de viduis, orphanis, pupillis, ægrotis, ſenio confectis aliiſque perſonis temporali ſeu ſpirituali miſericordia indigentibus, quibus & ipſi pro viribus opitulari, & alios ſuo exemplo atque hortatu ad id officium incitare ſtudeant.

Ut autem de ſuis ovibus rationem, neceſſe ſi fuerit, reddere poſſint, ſingulis annis quatuor libros ſeu indices conficiant. In quorum uno baptizatorum, ſuſcipientium, parentumque nomina cum die & anno deſcribant. In altero contineantur omnes, qui ſtatuto ab Eccleſia tempore ad confeſſionem & communionem venerint. In tertio recenſeantur omnes, qui matrimonium in facie Eccleſiæ contraxerint ſecundùm formam ſacri Concilii Tridentini. In quarto, mortui & ſepulturæ Chriſtianæ traditi enumerentur: diligènter verò ſervare ſtudeant, quæ anteà præſcripta ſunt de celebratione matrimonii.

Ubi verò Parochialium Eccleſiarum fructus adeò tenues & exigui ſunt, ut ad vitam Rectorum ſuſtentandam minimè ſufficiant, curabunt Epiſcopi ex præſcripto & autoritate ſanctorum Conciliorum alia quæcunque beneficia, modò non ſint regularia, hujuſmodi Eccleſiis annectere & incorporare, vel viciniores etiam parochiales Eccleſias unire.

Quòd ſi hac ratione illis conſuli non poſſit, iidem Epiſcopi efficient, ut per primitiarum aſſignationem & competentis & congruæ portionis ex æquè omnibus decimis, quæ in illis parochiis colliguntur, conſtitutionem, aut per parochianorum ſymbola & collectas, aut qua commodiore eis videbitur ratione, ita earum Eccleſiarum reditus augeantur, ut Rectorum neceſſitatibus ſufficiant.

Ex tit. de Verbi Divini prædicatione. *Interdum Paſtores & Parochi ſinguli in ſuis Eccleſiis reſidere compellentur, & Sacerdotes ad Divini Verbi prædicationem idonei efficiantur, ſubſidioque, quod ex ſeminariis expectatur, juvari poterit Eccleſia, ſtatuimus, ut quilibet Epiſcopus in ſua Eccleſia eligat quinque aut ſex vel plures paucioreſve (pro ſuæ diœceſis amplitudine) Prædicatores, ſive ſæculares, ſive regulares, quibus id oneris imponat, ut Parochias obeuntes, ſinguli in eo Archipræsbyteratu, vel parte diœceſis, quæ illis deſignabitur, fame propemodum enectas Dei oves ſalutari Verbi Divini pabulo reficiant. Ad eas autem res conficiendas, atque alimenta Prædicatoribus ſuppeditanda, conſultiſſimum omnibus approbantibus viſum fuit, ut quod in communem vertitur utilitatem, communibus omnium impenſis efficiatur: atque ex ſingulis beneficiis, unus aut alter ſolidus, juxta ejus pecuniæ rationem, quæ Regi ſubventionis nomine ſolvitur, deſumatur. Quod autem in rationes diſtribuendæ & exigendæ ejuſmodi pecuniæ attinet, Epiſcopus providebit ex conſilio duorum Canonicorum, quorum alterum ipſe eliget, alterum verò Canonici in Capitulum convocati: itemque ex conſilio duorum aliorum, qui è Clero civitatis erunt, quorum quidem alterius ſimiliter ad Epiſcopum, alteriùs verò ad Clerum electio pertineat.*

Caveant ſummopere Prædicatores, ne in ſuis concionibus fabulas, jocos, dicteria, & ſcommata, quibus riſus excitetur, intermiſceant: concionatoris enim eſt non riſum movere, ſed lacrymas auditoribus excutere. Videant etiam, ne concionando aliquid contumelioſè adversùs Præfectos Eccleſiaſticos & civiles Magiſtratus, unde in odium & contemptum apud populum adducantur, proferant: quin potiùs auditores moneant, ut præpoſitis etiam dyſcolis pareant & obediant, à Deo aſſiduis precibus efflagitantes, ut eorum animos ad ſui officii & miniſterii partes omnes Dei gloriam, & populi ſui ſalutem obeundas excitare & impellere, pro ſua in gregem ſuum pietate & miſericordia velit.

3. Ex tit. de uſuris, & illicitis contractibus. *Ne cui ex mutuo præter ſortem ex convento, vel eo quod datum eſt, aliquid amplius accipere aut ſperare, ſive ejuſdem generis, ſive alterius quomodocunque, etiamſi operæ ſint, liceat: etſi pecuniæ ipſæ ſint pupillorum aut viduarum, aut lococum piorum, vel etiam dotales, niſi quatenus id jure nominatim permittitur. Mutuum enim ex præcepto divino debet eſſe gratuitum.*

Caſus autem nominatim in jure permiſſi ſunt in fundi feudalis hypothecæ fructibus, directo domino obvenientibus, pro penſione ab ejus vaſſallo debita, c. conqueſtus de uſur, & c. 1. de feudis. Itemque in fructibus fundi pro dote oppignorati genero per ſocerum, ad ſuſtentanda matrimonii onera: c. ſalubriter, de uſur.

Ne quis mutuo det frumentum aut vinum, vel id genus aliud corruptum aut miſtum, ut tantundem integri & puri carioris reddatur, etiamſi reſtitutio differatur in quodcunque tempus debitori commodum.

Si quis debitum loco & tempore reipſa oblatum accipere recuſaverit, nihil præter ſortem vel ratione damni emergentis, vel quacunque alia de cauſa accipere poſſit.

Ne quis ob dilatum ſolutionis diem cariùs vendat quàm juſti pretii ratio ferat.

Sed neque etiam ob anticipatam ſolutionem res minoris ematur juſto pretio, vel minus ſolvatur.

Ne cui præſenti pecunia indigenti quidquam carius vendatur, ut ſtatim à venditore per ſe vel interpoſitam perſonam viliùs ematur.

Ne res magnæ æſtimationis modico pretio pignori detur, aut vendatur ſub pacto redimendi intra certum tempus, ut ſi ad dictum tempus non redimatur maneat emptori libera, aut ei qui pignori accepit.

Ne cui liceat ita contrahere, ut debitor totam pecuniæ ſummam creditori ſolvat, cùm ille partim pecunia dederit, partim nominibus, quæ difficilè exigi poſſint, vel in rebus pluris quam valeant æſtimatis.

Nec in ſocietate, in qua alter pecuniam confert, alter operam, lucrum aliter quàm ex æquis partibus dividatur.

In ſocietate animalium, quæ inæſtimata alicui dantur cuſtodienda, ſive ut operas præſtet, omnes caſus etiam fortuiti ſemper ſint periculo ejus qui dederit, niſi accipientis & cuſtodientis dolo aut magna negligentia damnum accidiſſe contigerit.

Non

Non fiat pactio, ut ſors ſit ſemper ſalva, etiam ex primis fœtibus.

Et in locationibus animalium, quæ fiunt certo pretio, ſi illa abſque dolo aut negligentia ejus, qui conduxit, deteriora fiant, aut pereant, id ſemper ſit damno eis, qui locaverint.

Ne liceat divitibus tempore meſſis, aut vindemiæ, frumentum aut vinum viliùs emere, ut iſta poſtea, quanti voluerint, vendere poſſint, neve iiſdem fas ſit tempore ſterilitatis & famis pro libidine annonam vendere, ne pauperes fame conficiantur, vel facultatibus ſuis omninò ſpolientur. Neque enim paucorum avaritia perire debet univerſa reſpublica. Quare Magiſtratus, ad quos hæc cura pertinet, hortamur, ut omnium juſtis moderatiſque pretiis provideant ſaluti.

Prohibentur quoque annuorum cenſuum contractus, in quibus venditor intra aliquem præſtitutum diem redimere cogatur, vel ubi non poſſit redimere niſi poſt certum tempus.

CONCILIUM TURONENSE *anni* 1583.

1. Tit. IX. *de matrimonio*. Convenientes omnes hujus amplæ Provinciæ Antiſtites, quibus præſidebat Simon à Maillè Turonenſis Archiepiſcopus, ſic decernunt: *In quarto conſanguinitatis & affinitatis gradu, necnon cognationis ſpiritualis prohibitis gradibus, Epiſcopis diſpenſare non licere declaramus.* His concordat alterum provinciale Concilium Toloſanum anni 1590. parte 2. cap. 8. his verbis: *Quos cognationis gradus impedit, niſi viſa prius ſummi Pontificis diſpenſatione, in matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant.*

Tit. XII. De Epiſcopis. *Epiſcopos autem cùm nemo neſciat omnibus Eccleſiaſticorum gradibus eſſe præpoſitos, iiſque præſtare, ita omnibus notum eſſe volumus multa illorum eſſe munera & officia, aliis de jure interdicta Presbyteris, quæ hic inſerere non inconcinnum judicavimus. Ad eos enim ſpectat, Sacramentum Confirmationis, Tonſuram, ac omnes Ordines conferre: ſanctum Chriſma conficere: de hæreſi cognoſcere, ſeu hæreticum judicare: Epiſcopos, Abbates & Abbatiſſas, Eccleſias, Altaria, Cœmeteria, Calices, Patenas, & alia vaſa, indumenta etiam & alia ornamenta conſecrare, & benedicere: pollutas Eccleſias ſeu polluta cœmeteria reconciliare: nova miracula probare: novas parochias & alias quaſcunque baſilicas conſtituere: antiquas dividere: plures Parochias aut alias Eccleſias ſeu beneficia plura unire: uniones jam factas revocare: hoſpitalia & confraternitates erigere: ſeminaria literarum & ſcholarum magiſtros inſtituere: dies feſtos ordinare, & jejunia indicere.*

2. Tit. XV. de Chriſti fidelibus laicis. *Sanctorum Patrum antiqua decreta renovantes, omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, ſuis Miſſis Parochialibus, & aliis ſuarum Parochiarum Divinis Officiis, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis intereſſe diſtrictè præcipimus: à quibus ſi per tres dies Dominicos continuè ſequentes illos abeſſe contingat, niſi legitimo impedimento retineantur, pœnas à ſacris Canonibus indictas incurrere declaramus; quod illis ſui Rectores & Confeſſarii ſæpiùs inculcare non omittant.*

Concilium Tridentinum his conſentit, dum ait ſeſſ. 24. cap. 4. *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei.* Concilium item Carthaginenſe IV. de Parochiali Eccleſia intelligendum eſt; ubi can. 24. *Sacerdote verbum faciente in Eccleſia, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.* De tribus etiam continuis diebus Dominicis ſimile decretum haud multò antè Burdigalenſis Synodus provincialis ediderat, ſub tit. V. *Sed vetus etiam illud decretum identidem denunciene Parochi, quo propoſita excommunicationis pœna præcipitur, ne quis tribus continuis Dominicis à Parochialis Miſſæ celebratione abſit. Quod ut accuratiùs adhuc obſervetur, ſciſcitentur à pœnitentibus Confeſſarii, an huic officio ſatisfecerint: & peccati gravitatem, ut ab eo in poſterum arceantur, ipſis proponant.* Deſumptum id fuit à duobus antiquiſſimis Conciliis Eliberitano can. 21. & Sardicenſi, can. 14. ſtatuentibus, laicos à cœtu fidelium eſſe arcendos, ſi tribus non interruptis Dominicis ab Eccleſia propria abfuerint, nulla præpediti neceſſitate.

Pergunt ibidem Turonenſes Patres: *Et ne prætextu Divinorum Officiorum, quæ in aliis Eccleſiis quam parochialibus celebrari ſolent, fidelis populus revocari aut diſtrahi poſſit à propria parochiali, majorem Miſſam & Veſperas in cæteris Eccleſiis ſive Collegiatis, ſive monaſteriorum, ac regularium, poſt parochiale Officium tantùm peractum inchoari debere decernimus.*

Indidem. *Ut autem dictis parochianis omnis ad alias Eccleſias diſcurrendi tollatur occaſio, omnibus Presbyteris tam ſæcularibus quàm regularibus, etiam mendicantibus, ne quibuſvis perſonis quantumcunque illis notis, nec etiam cujuſcunque confratriæ aut ſodalitatis prætextu, ſacram Euchariſtiam tempore Paſchatis, abſque Parochi conſenſu, vel Sedis Apoſtolicæ indulto, Epiſcopo exhibito, adminiſtrent, omninò vetamus. Sic enim fiet, ut Paſtor oves & Paſtorem oves agnoſcant, dicente Sacra Scriptura:* Agnoſce vultum pecoris tui.

3. Indidem. *Cùm nos doceat Apoſtolus, mulierem non velato capite orantem deturpare caput ſuum nec minùs illi turpe eſſe non velari quàm tonderi, vel decalvari: minimeque eam deceat tortos habere crines, & pectus ſuum nudare, non tantùm virgines ſed etiam mulieres: ne ſui decoris oblitæ, officiique videantur immemores, intortis crinibus ac niſi velatis capitibus & pectore, potiſſimum in Eccleſia incedere prohibemus. Indignum eſt enim mulieres Chriſtianas, quas decet cum verecundia & ſobrietate ornatas, pietatem per bona opera profiteri, meretricio more intortis crinibus, nudatis capitibus & pectore, ſe veluti nundinatitias populo exponere.*

Huc ſpectat Nicolai Papæ primi reſponſio 58 ad conſulta Bulgarorum, ubi Angelos, propter quos Apoſtolus 1. Cor. 11. vult mulieres in Eccleſia velari, de Sacerdotibus exponit. Chriſtianarum etiam mulierum immodeſtiæ Tertullianus pudorem opponit & exprobrat fœminarum ethnicarum lib. de velandis virginibus cap. 17. ſic dicens: *Judicabunt nos Arabiæ fœminæ ethnicæ, quæ non caput tantùm, ſed faciem quoque ita tegunt, ut uno oculo liberato, contentæ ſint dimidia frui luce potiùs, quàm totam faciem proſtituere.* Quibus verbis indicat, eas non niſi per unum foramen veli vultui ſuo oppanſi res objectas perſpexiſſe.

Indidem. *Pecuniam ſi quis adulterinam, aut minùs probabilem receperit, quamvis ignoranter, autorque ſibi ſit incognitus, alteri tradere non præſumat.*

Indidem. *Prohibemus laicis, ne in Eccleſia potiſſimùm durantibus Divinis Officiis, deambulent, ſub pœna excommunicationis, quam contra eos, qui moniti non deſtiterint, per Ordinarios pronunciari volumus & mandamus.*

Ex tit. de Monachis & Monaſteriis. *Quia verò magna Abbatum ſeu Priorum clauſtralium negli-*

gentia

gentia ſeu incuria, hoc in omnibus ferè monaſteriis irrepſit malum, ut nulla ingredientium monaſteria, ſeu in eis monachalem habitum ſuſcipientium, nec etiam Ordinem profitentium facta fuerit deſcriptio: Hincque multis in locis contingit, ut verè profeſſi non tantùm religionis habitum rejecerint, ſed etiam ad ſæculum redeuntes magno Religionis Chriſtianæ ſcandalo, & gravi animarum ſuarum damno, uxores duxerint, nec potuerint nefariæ ac inceſtuoſæ & deteſtandæ nuptiæ convinci, aut annullari, dictarum profeſſionum nullo certo apparente teſtimonio. Alii etiam cùm certos annos in monaſteriis exegiſſent, nec tamen in his profeſſionem expreſsè emiſiſſent, contra ſacrorum Conciliorum decreta, ſola præſumptione pro expreſsè profeſſis habiti ſunt, ac tanquam tales regularia beneficia ſunt adepti, & aliis profeſſorum prerogativis & privilegiis uſi. Cui malo ut in poſterum occurratur, ſtatuit hæc Synodus, in omnibus & ſingulis quorumcunque Ordinum monaſteriis certum confici regeſtum, in quo ſinguli Abbates, vel priores clauſtrales, & alii iiſdem Præfecti, omnium & ſingulorum, qui prædicta monaſteria poſthac ingredientur, & Religionis habitum ſuſcipient, ac etiam vovebunt, ſeu Ordinem profitebuntur, nomina, cognomina, & ætates, unà cum die menſe, & anno, quibus & habitum ſuſceperint, ac etiam voverint, annotare tenebuntur. Cui regeſto ut pleniſſima fides adhiberi poſſit, ipſum per Abbatem vel Priorem Clauſtralem, qui eos ad habitum & votum admiſerint, ipſumque ſuſcipientem vel voventem; nec non duos aut tres teſtes, qui adfuerint, ſignari, & in monaſterio, quàm accuratè fieri poterit, aſſervari mandamus. Utque magis habitus ſuſceptio & emiſſio voti innoteſcant, & palam ſint, mandat Synodus, ut publicè in ſacrario ſeu choro Eccleſiæ Monaſterii poſt majoris Miſſæ offertorium, omnibus Religioſis aſſiſtentibus, ſaltem intimatis, & de eorum aſſenſu habitus ſuſceptio & voti emiſſio fiant. Quod noſtrum decretum in monialium domibus ſeu monaſteriis omninò obſervari placet.

4. Ex tit. de Sepulturis. *Eos qui oblationes ſeu legata & pia relicta defunctorum aut negant, aut ſolvere recuſant, illorumve teſtamenta ſeu codicillos celant, & doloſè retinent, tanquam animarum egentium necatores ex Concilio Agathenſi excommunicationi ſubjacere decernimus*

Canon IV. Synodi Agathenſis ab Eccleſiis excludit quoſcunque retinentes, aut intercipientes, aut auferre volentes ſive donatas, ſive ultimis voluntatibus relictas Eccleſiæ res Simile ſtatuit Concilii Vaſionenſis can. 4. & Catthaginenſis quarti canon 95. necnon Matiſconenſis primi canon 4.

Indid. *Laicis omnibus, etiam Nobilibus, minimè liceat ſepulturas in Eccleſiis jure proprio ſibi vindicare: cùm ſepultura ſit propriè & merè jus ſpirituale & Eccleſiaſticum. Neque ſepulturam in illis aſſumere liceat & eligere juxta vel propè majus Altare aut ſacrarium, quacunque prætenſa in contrarium conſuetudine vel poſſeſſione non obſtante, niſi fortè ſint Epiſcopi, aut Eccleſiarum Rectores, vel fundatores ipſarum. Nullo autem modo in Eccleſiis ſepultura effodiatur, niſi quæ non minore quàm ſex aut quinque pedum ſpatio à majore aut digniore Altari diſtet. Quibus in Eccleſiis neminem ſine Rectoris conſenſu & autoritate inhumare liceat.*

Ex tit. de Juriſdictione. *Sacrorum Conciliorum decretis, juriſque communis diſpoſitione cùm ſit cautum, ne Clericus adversùs Clericum habens negotium Pontificem ſuum relinquat, & ad ſæcularem Judicem trahat: omnibus Eccleſiaſticis, cujuſcunque ſint dignitatis, ſtatus, qualitatis, aut conditionis, ne Clericos ſaltem in ſacris Ordinibus conſtitutos in actionibus, quarum cognitio, & judicium fori eſt Eccleſiaſtici, relicto proprio Epiſcopo ad judices ſæculares trahat, ſub pœna anathematis prohibemus: cui eos ipſo jure & facto ſubjacere declaramus, aliis à jure ſtatutis pœnis nihilominùs puniendos. Ipſos etiam Eccleſiaſticos, qui volentes iiſdem in cauſis ſæcularia judicia ſubierint, ſimilem pœnam incurrere decernentes: cùm hoc beneficium, non perſonæ, ſed univerſo Eccleſiaſtico Ordini publico jure ſit indultum, cui Clexici renunciare non valent.* Eodem ſpectat Chalcedonenſis œcumenicæ Synodi canon 9.

5. Indidem. *Certiſſimi juris cùm ſit, matrimoniales cauſas omnes fori eſſe Eccleſiaſtici; ideoque earum cognitionem ac deciſionem judicibus laicis à ſacris Canonibus omninò eſſe interdictam, omnibus præterquam Epiſcopis eorumque Officialibus, de iis earumque appendicibus & circumſtantiis, veluti ſi de conjugali adhæſione ſit quæſtio, cognoſcere & decidere ſub anathematis pœna probibemus; Cùm atteſtante Apoſtolo Epheſ. 5. Chriſtianorum matrimonium ſit magnum in Chriſto & Eccleſia Sacramentum, nemo Catholicus ambigit eſſe juriſdictioni Eccleſiaſticæ reſervatum non ſolum in ſui ſubſtantia, ſed etiam in præparatoriis merè ſpiritualibus, quales ſunt deſponſationes ac futurarum nuptiarum mutuæ promiſſiones.*

Concilium etiam Tridentinum anathemate damnat, ſi quis alteri quàm Eccleſiaſtico tribunali judicium de matrimonii validitate aut invaliditate auſit aſcribere: ſeſſ. 24. can. 12.

CONCILIUM BITURICENSE anni 1584.

Avaricum, quod vulgari nomine *Bourges* dicitur, inſigne oppidum Biturigum fuit, cujus multa ſit mentio apud Cæſarem in bello Gallico; ejus verò Eccleſia ab antiquo illuſtris fuit, quippe cui annexa erat Primatiæ in tres Aquitaniæ provincias dignitas: in ſecundam, cujus Metropolis eſt Burdigala, ampliſſima & potentiſſima civitas; & in tertiam Aquitanicam, cujus Metropolis eſt Aquenſis Archiepiſcopatus; primæ autem Aquitanicæ Metropolis eſt ipſamet Biturica ſeu Avaricum. Circa annum 1215. aut 1216. refert Innocentius Papa III. lib. 3. ep. 128. ab Archiepiſcopo Bituricenſi fuiſſe ſuſpenſum Epiſcopum Burdigalenſem ab officio Metropolitani hac de cauſa, quia cùm Bituricenſis Primas Concilium ſubditarum ſibi provinciarum indixiſſet, & ſubditos ſibi Metropolitanos unà cùm illorum Suffraganeis ad illud vocaſſet, Burdigalenſis Metropolita neque per ſe accedere, neque alium vice ſua ad eam Synodum delegare dignatus eſſet. Ea de re admonitus Pontifex Innocentius tertius ſcripſit ad Bituricenſem literas, declarans ſe per autoritatem Apoſtolicam ſuſpenſionem ab eodem Bituricenſi adversùs Burdigalenſem latam confirmare, niſi malit Burdigalenſis Archiepiſcopus per ſeipſum, aut alium idoneum vice ſua virum ad Bituricenſem accedere, ab eoque humiliter relaxationem pœnalis hujus ſuſpenſionis petere, ſimulque polliceri ſe poſthac ab eodem vocatum juſſis ipſius pariturum & acceſſurum. Hæc Innocentii epiſtola habetur lib. 3. num. 128. Idem poſtmodum Innocentius alteram ſcripſit ad Epiſcopos per Burdigalenſem provinciam conſtitutos epiſtolam, lib. 4. epiſt. 65. qua declarat ſe revocaſſe ſuſpenſionem à Bituricenſi Antiſtite, Burdigalenſi inflictam, hac tamen conditione, factaque ab ipſo Burdigalenſi promiſſione ſe, quando à Bituricenſi vocabitur, ad ipſum acceſſurum.

1. Tit. De adorando Deo. *Præceptor & Dominus noſter Eccleſiam univerſam in perſona mulieris Samaritanæ docens admonet, ſpiritum eſſe Deum & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportere adorare. In ſpiritu quidem adorant, qui mentis affectu Deum colunt. In veritate, qui cultu exteriore & piis operibus mentis affectum ſincerum teſtantur & exprimunt. Perfecta igitur adoratio eſt, cùm anima ſimul & corpore divino obſequio mancipamur.*

Tit. VI. De invocatione Sanctorum. *Prohibetur populus profana ſodalitia, & comeſſationes, choreas, tripudia, larvas, & theatrales ludos diebus feſtis exercere: pompas inſtrumentorum muſicorum & tympanorum in geſtationibus Imaginum per vias & compita exhibere: & ſi quid aliud olim Sanctorum invocationibus adverſariis anſam maledicendi præbuit. A cauponis abſtineant; nihil niſi quod pietatem redoleat, exerceant. Imitentur Chriſtiani totis hiſce diebus Sanctos illos, quorum memoriam colunt, per opera charitatis.*

Tit. IX. De Eccleſiis. *Curabunt cuſtodes Eccleſiarum, ne mendici per Eccleſiam vagentur, aut chorum introeant prætextu eleemoſynæ petendæ, divini Officii vel concionis tempore; ſed in foribus Eccleſiarum eleemoſynas expectent.*

Tit. X. De Reliquiis. *Reliquiæ non oſtendantur extra capſam: ſed cum honore & reverentia ſerventur.*

Oecumenicum Lateranenſe Concilium IV. can. 62. ita ſciſcit: *Statuimus, ut antiquæ Reliquiæ amodò extra capſam non oſtendantur, neque exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publicè venerari præſumat, niſi prius autoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.*

Tit. XVI. de Cœmeteriis. *Cœmeteria ad ſepelienda Chriſtianorum corpora per Epiſcopos juxta Eccleſias, aut alio idoneo loco benedicantur, & à profanis locis diſcernantur: & quæ olim muris cincta fuerant, in priſtinum ſtatum reſtituantur. Non pateant brutis animantibus, neque explicandis profanis linteaminibus, aut aliis hujuſmodi uſibus. In iis nundinæ non fiant, neque alia venalia exponantur.*

Indidem. *Si teſtator ſe alibi quàm in parochia ſua ſepeliri mandaverit, Parochus è domo defuncti corpus educendi jus habeat, & in Eccleſia, in qua ſepultura electa eſt, dimittat: ſalvo tamen ipſius Parochi jure, tum in Quarta funeraria, tum in aliis, quæ jure, conſuetudine, aut diſpoſitione teſtatoris illi debentur. Si contra hanc conſtitutionem Regulares aut alii Eccleſiaſtici fecerint, eaque de cauſa tumultus excitaverint, pœnis juris coerceantur.*

2. Indidem. *In quibus Eccleſiis plura & varia Anniverſaria conſtituta ſunt, ita ut ad ea celebranda tempus ſufficere non poſſit, abſque diminutione divini quotidiani Officii; ſtatuit hæc Synodus, ut Epiſcopi autoritate ejuſmodi Anniverſaria ad certum modum reducantur, & certis diebus celebranda præſcribantur, commemoratione tamen ſemper habita eorum, qui legata & anniverſaria reliquerint.*

Ex iiſdem & ſimilibus cauſis Concilium Tridentinum Miſſarum reductionem Epiſcoporum & Generalium Ordinum religioni & prudentiæ ſive in Synodo Diœceſana, ſive in generalibus Capitulis commiſit, ſeſſ. 25. de refor. cap. 4.

3. Indidem. *Non altiùs erigantur tumuli aut ſepulchra defunctorum in Eccleſiis, in choro præſertim, niſi fortè Prælatorum, Regum, & Principum. Cæteris verò id non liceat ſine auctoritate Epiſcopi cum cauſæ cognitione.*

Concilium Mediolanenſe quartum tit. 13. de Sepulchris edicit: *Sepulchra è ſolo Eccleſiæ nullo modo extent emineantve, ſed illud planè adæquent.* Et Concilium Remenſe ſub Ludovico à Guiſia Cardinali, tit. de Sepulturis c. 8. *Nec liceat tumulos ipſa humo altiores erigere, nec ibi cuiquam ſtatuas aut vexilla militaria vel trophæa ponere.*

Tit. XXV. De Clericis. *Clericos ex nomine ſuo ſuum ordinem agnoſcere æquum eſt, qui pro ſorte & hæreditate Dominum elegerunt, abjecto mundo & deſpectis Satanæ pompis; profitentur enim hoc Davidicum: Dominus pars hæreditatis meæ.*

Huic Synodali monito apprimè convenit locus Hieronymi ad Nepotianum: *Clericus* (inquit) *qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur nomen ſuum, & vocabili definitione prolata nitatur eſſe quod dicitur; ſi enim κλῆρος Græcè, Latinè ſors appellatur, propterea vocantur Clerici, quia de ſorte Domini ſunt, vel quia Dominus ſors, id eſt, pars illorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut vel ipſe poſſideat Dominum, vel poſſideatur à Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere debet. Quòd ſi quid aliud planè habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus, verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus, pars ejus fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos vivo de decimis, & altari ſerviens altaris oblatione ſuſtentor, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.* Ita Hieronymus, & allegatur in Decreto c. Clericus, 12. q. 1. Sed & aliam iſtius vocabuli notionem & originem nobis ſuppeditat Auguſtinus comment. in pſalm. 67. *Exurgat Deus:* qui totus de Eccleſia Dei propheticus eſt: *Clericos,* inquit, *hinc appellatos puto eos, qui ſunt in Eccleſiaſtici miniſterii gradibus ordinati, quia Mathias ſorte electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum.* Auguſtinum autem ab Iſidoro deſignari crediderim, dum in libro officiorum Cleros & Clericos ab auctoribus noſtris inde deduci aſſerit, quia Mathias, quem primum ſcimus ab Apoſtolis ordinatum, ſorte, fuit electus. Pergitque ibid. Auguſtinus, hæreditatem dici à Græcis κληρονομίαν, hæredemque κληρονόμον. Clericis porrò tanquam cæleſtium rerum hæredibus & adminiſtris addici utrùmque Teſtamentum, vetus & novum, ut in meditatione & exercitatione paginarum ſacrarum gemini Teſtamenti conquieſcant, & per eos Eccleſia Dei quaſi columba pennis deargentatis auroque fulgentibus in Deum aſſurgat per fidei doctrinæque veritatem, aſſerente Rege Propheta pſalm. 11. *Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum purgatum ſeptuplum;* perque vigorem & ardorem charitatis, quæ Apoc. 3. *Aurum ignitum* denominatur. Atque ita locum hunc pſalmi 67. ℣. 14. *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, &c.* elucidat Auguſtinus.

5. Indidem. *Quicumque ſacris initiati ſunt, aut beneficia etiam ſimplicia obtinent, eo veſtitu atque habitu corporis utantur, quo ſuum Ordinem teſtentur.*

Vide Concilium Carthaginenſe IV. can. 44. *Clericus neque comam alat, neque barbam.* Item can. 45. *Clericus profeſſionem ſuam & in habitu & in inceſſu probet: & nec veſtibus nec calceamentis decorem quærat.* Et can. 46. *Clericus cum mulieribus extraneis non habitet.*

Clerici omnes tonſuram gerant, crines calamiſtratos & retortos non habeant, veſtibus talaribus utantur, ita ut manicas non humeris dependentes, nec diſſectas, ſed brachiis indutas habeant. Sericis indumentis, alteriuſvè quàm nigri coloris omnes Eccleſiaſtici abſtineant, iis exceptis, quibus ratione dignitatis conceſſum eſt. Pileum Quadratum ſive birretum ſemper gerant in Eccleſia & extra Eccleſiam, niſi quoties cæli injuria urgebit. Denique tale temperamentum in univerſo corporis cultu adhibeant, ut fortes æquè ac immoderatam elegantiam vitent.

Tit. de Sacerdotibus. *Clerici, qui ab Epiſcopo inſer-*

in ſervorum Dei numerum adſcribuntur, mundo & pompis ejus abrenunciant; multò magis decet Sacerdotes qui altiora tractant, Sacramenta Domini & Eccleſiæ miniſtrant, mentes à mundo & iis quæ ſunt mundi, omnino abducere. In hunc enim finem Chriſtus Dominus Apoſtolos de mundo non eſſe dixit, Joan. 15. cùm tamen eos de mundo elegiſſet. Idcircò, ne ad terrena deſideria revertantur, qui ſemel facti ſunt Sacerdotes.

Indidem. *Nullus peregrinus ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi ad divina celebranda & Sacramenta adminiſtranda admittatur.*

Ita ſancivere Concilia permulta, Antiochenum cap. 7. Chalcedonenſe can. 13. Sardicenſe can. 8. Laodicenum can. 41. Aurelianenſe tertium, can. 15. Aquiſgranenſe can. 59. & 61. Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 16. & Apoſtolorum c. 15. & 16.

Ex tit. de Canonicis. *Si non ſit ſufficiens reditus Canonici, provideat Epiſcopus ſive per ſuppreſſionem præbendarum, ubi magnus erit earum numerus; ſive per unionem beneficiorum ſimplicium non regularium, ut iis proventus competenter augeatur.* Ita jam providerat Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 15. de reform.

Ex tit. de Rectoribus Eccleſiarum Parochialium. *Scriptum eſt Matth. 15. Cæcus ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt. Ideò abſurdum eſt, cæcis cæcos duces præficere. Quapropter iis animarum cura committenda non eſt, qui mente cæci, ſuis affectibus præcipites per ſcelera volutantur. Sed ii ſunt deligendi qui ſibi ipſis imperare norint, quique doctrina & moribus præluceant.*

Curent ut pænitentiæ & aliis Sacramentis adminiſtrandis idonei Sacerdotes ſubſtituantur: confeſſionibus verò audiendis præficiantur doctiores ad eum numerum, qui populo ſatis ſit: & ad id eos cogant Epiſcopi, cùm opus erit. Deſumptus canon, ex Concil. Trident. ſeſſ. 21. cap. 4.

6. *Iis, qui ſuum munus perficere & exequi per ſe non poſſunt, ſubſtituat Epiſcopus idoneos Vicarios.*

Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 6. Epiſcopis injungit, ut Parochis imperitis & illiteratis, ſi aliàs honeſtæ vitæ ſint, Coadjutores aut vicarios pro tempore deputent, partemque fructuum eiſdem pro ſufficienti victu aſſignent, aut aliter provideant, quacumque appellatione aut exemptione remota. Eos verò, qui turpiter vivunt & ſcandaloſè, poſtquam præmoniti fuerint, coerceant ac caſtigent: & ſi adhuc incorrigibiles in ſua nequitia perſeverent, eos beneficiis juxta ſanctorum Canonum conſtitutiones, exemptione & appellatione quacumque remota, privandi facultatem habeant. His vetera jura concordant c. illiteratos, diſt. 36. c. niſi cum pridem, de renuncia. c. cum ex eo, de elect. in 6. Concilium Toletanum VIII. c. 8. & c. quia frater, 7. q. 1.

Si qui Parochi domos non habebunt, curent Epiſcopi, ut parochianorum expenſis exſtruantur.

Tit. de Beneficiis. *Beneficia curata in ſimplicia non convertantur.* Conformatur Tridentino ſeſſ. 25. cap. 16. de refor.

Indidem. *Cùm damnet Scriptura eos, qui hæreditate poſſidere attentant Sanctuarium Dei; vetat hæc Synodus, ne quis deinceps conſanguineo beneficium cedat ſolius conſanguinitatis ratione: neve hujuſmodi ceſſiones admittantur contra conſtitutionem Pii V. de non admittendis reſignationibus.*

7. Tit. de Monaſteriis. *Religioſæ vitæ duplex genus Chriſtus Dominus docuit, unum Anachoreticæ, dum ſolitarius in deſerto oravit, jejunavit, & tentatus eſt: in quo præcurſores habuit Joannem Baptiſtam & Heliam: alterum Cœnobiticæ, dum nec ipſe divitiis ſeculi abundari voluit, nec Apoſtolos, niſi qui his renunciarent, admiſit, & communi victu illis uſus eſt: docens eos patri & matri renunciandum, & omnibus quæ in poteſtate eorum erant ad ſectandam pietatem & religionem, quod perfectionis Chriſtianæ eſt. Hanc Sanctitatem ſibi propoſuerant imitandam Anachoretæ, & religioſi Cœnobitæ, quorum ſanctis inſtitutis, doctrinis, & exemplis, miraculiſque Eccleſia claruit.*

Veteres Eccleſiæ Patres non plura duobus agnoſcunt Religioſorum genera ſuprà recenſita, unum Anachoretarum ſeu Eremitarum; alterum Cœnobitarum, ſive in commune viventium. Ita enim docet Hieronymus in epiſtol. ad Euſtochium de Virginitate, Auguſtinus lib. 1. de moribus Eccleſiæ cap. 31. & Caſſianus collat. 18. cap. 4. Et ſicubi commemorant alterum aliquod genus religionem exteriùs profitentium, non aliter meminerunt quàm reprobando ſupernumeraria illa inſtituta, tanquam relaxationes & corruptiones vitæ religioſæ adverſantes. Errat itaque Iſidorus lib. 2. de divin. Officiis, cap. 15. ubi tria deſignat Monachorum genera, Eremitas, Anachoretas & Cœnobitas: ſunt enim unum & idem Anachoretæ & Eremitæ.

Indidem. *Qui religionis votum emiſerint, nihil proprium poſſideant, & omnia vota ſua fideliter cuſtodiant, vivant communi victu, communibus impenſis, communi menſa, eodem dormitorio utantur. Fiatque in eorum menſa ſacræ Scripturæ lectio: neque diſcedant à Monaſterio ſine Prioris licentia & habitu monachali.*

Sumpta hæc ſunt ex Tridentinæ ſeſſionis 25. c. 1. 2. 4. in decreto de Regularibus.

Indidem. *Monaſteria ad omnia feſta ſuæ Diœceſeo celebranda adigantur.* Trident. ibid. cap. 12.

Indidem. *Non liceat Religioſis aut Monachis novitios in ſua monaſteria introducere, aut de officiis providere, ſed id totum Abbati aut ejus Vicario relinquatur. Qui ſecùs fecerint, nulla earum receptionis ratio habeatur.*

Indidem. *In monaſteriis quibuſcunque divina Officia celebrentur horis à Regula præſtitutis.*

Indidem. *Monachi cujuſcunque Ordinis, etiam Mendicantium, qui profeſſionis votum emiſerunt, & tamen adhuc extra monaſteria degunt, ad illa ſtatim redire cogantur. Si neglexerint poſt monitionem Epiſcopi, aut Superioris, excommunicentur: & ſi opus fuerit, extraordinariè puniantur.*

Chalcedonenſis Synodi canon 4. Monachos temerè in urbibus circumcurſantes pœna excommunicationis reprimit. Cui conſonat canon 42. Synodi Quiniſextæ, coerceri jubens ab Epiſcopis Eremitas ſubjectionis jugo ſolutos & vagos. Innocentius Papa III. edicit, ut Epiſcopi pœnis Eccleſiaſticis compellant ad reſidendum intra monaſteria vagantes Monachos, ſi admonitus Abbas hac in re negligat officium: c. quanto, de offic. judic. ordin. Concilium pariter Viennenſe providit de reducendis intra monaſteria vagis Monachis: Clement. ne in agro, §. quia verò, de ſtatu Monach. Quemadmodum etiam Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 4. de Regular. Et Gallicanum Caroli IX. edictum in regni Comitiis Aurelianenſibus art. 11. Sub hoc eodem titulo de Monachis, Concilium iſtud Bituricenſe hoc idem providit circa Moniales: *Moniales* (inquit) *profeſſæ, quæ extra monaſteria in hominum conſortio degunt, etiamſi penes parentes ſint, ſtatim ad illa redeant. Quæ ſi non obtemperaverint, ſciant in Apoſtaſiam incidiſſe, & excommunicationis innodatas eſſe vinculo.*

Ind. *Quotieſcunque fratrum Religioſorum opera requiretur, in Monialibus, quæ adverſa valetudine detinebuntur, conſolandis, & Sacramentis adminiſtrandis duæ*

duæ aut tres Sorores ſemper præſentes adſint.

9. Tit. de Confraternitatibus & Sodalitiis. *Confraternitates illæ tantùm retineantur, quæ pietatis operibus vigent, & ab omni faſtu & pompa ſunt alienæ: in quibus etiam leges Chriſtianæ religioni non repugnantes conſtitutæ ſunt. Si quæ aliter fuerint inſtitutæ, Epiſcopi arbitrio vel corrigantur, vel tollantur. In poſterum verò nullæ ſine Epiſcopi licentia inſtituantur.*

Addit Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 9. adminiſtratores earum ſingulis annis teneri reddere rationes adminiſtrationis Ordinario.

CONCILIUM PROVINCIALE *Aquenſe anni 1585.*

1. ALexander Canigianus Aquarum-Sextiarum Archiepiſcopus, & ſecundæ Narbonenſis Provinciæ Metropolites, iſtam coegit Provincialem Synodum, eique præſedit anno 1585. Præſul ſanè Apoſtolicæ virtutis, qui vitam ſuam ad exemplum Sancti Caroli Mediolanenſis Archiepiſcopi, ſuaque omnia conſilia & mores componere ſtudebat. Conſtituit verò in primis ad ſtabile fidei fundamentum conijciendum, ut cuncti non tantùm Clerici, verùm etiam Laici ad quamcunque profeſſionem, Officium, Collegium, Præfecturam, non antè admitterentur, quàm fidei profeſſionem juxta formam à Pio quarto Pontifice præſcriptam, addito jurejurando, palàm emiſiſſent, ſive Latino, ſive vernaculo ſermone. Romana etiam de vetitis libris decreta per omnem ſibi ſubditam Provinciam unà cum cenſuris promulgavit, & omnes hujuſmodi libros ſollicitè curavit ſupprimi, & undequaque eliminari, priſtinumque Eccleſiæ decorem, quem hæreticorum licentia fœdè deformaverat, reparavit; & quaſi alter Nehemias aut Zorobabel collapſum Dei templum & cultum mirificè inſtauravit. Præcipuam verò de Cleri moribus, diſciplina & eruditione curam adhibuit, primuſque in hac Diœceſi ſcholas Eccleſiaſticas, & Clericorum Seminarium erexit, quod inſequentium temporum calamitate vel neglectu diſſipatum Eminentiſſimus Cardinalis & Archiepiſcopus Hieronymus Grimaldus inſtauravit, & novis ædificiis atque proventibus locupletavit.

Ex titulo de Baptiſmi Sacramento. *Curatus Sacerdoſve extra neceſſitatis caſum, illis pœna excommunicationis propoſita, ne ad domum cujuſpiam etiam Magnatis ad miniſtrandum Baptiſmum accedat: neceſſitas autem illa intelligatur, quæ mortem infantis minatur.*

Indidem. *In Baptiſmo compater ne ſit, qui ſacro Chriſmate confirmatus non ſit, eademque de commatre cautio ſit: proinde Parochi erit de hoc ſtudioſè ante perquirere. Compater ne adhibeatur Regularis aliquis, nec paſſim Clericus ſæcularis ſacris initiatus, aut beneficium Eccleſiaſticum obtinens, nec qui minor ſit quatuordecim annis, ſed qui major vel potiùs ætate ſit provectiori, ut non ore ſolùm, ſed animo atque ſerio ad interrogata, quæ in Baptiſmo fiunt, reſpondeat, ac planè intelligat ſuſcepti à ſe muneris partes. Quod idem de Confirmatione intelligatur.*

Ex tit. Quæ ad ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum pertinent. *Cùm verò ad ægros omni reverentia omnique religioſi cultus ſtudio, honorificè quoad ejus fieri poteſt, afferenda ſit ſacratiſſima Euchariſtia, nocturno tempore non afferatur, niſi ægro mortis periculum inſtet.*

2. Ex tit. de celebratione Miſſæ. *Curatus in ſua Eccleſia nullum permittat celebrare, qui ſcriptis facultatem ab Epiſcopo impetratam non exhibuerit. Et eam licentiam, quam anno uno vetuſtiorem repererit, ne admittat.*

Statuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. in decreto de celebratione Miſſæ: *Deinde ut irreverentia vitetur, ſinguli Epiſcopi in ſuis Diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat.* Concilium Laodicenum can. 41. vetat *miniſtrum Altaris ſine formata ſeu Canonicis literis aliquò proficiſci.* Idemque ſtatuitur Apoſtolorum can. 13. & 34. Concilioque Aurelianenſi tertio can. 15. ſancitur, ne cui Presbytero, Diacono, Subdiacono, ſine literis Epiſcopi ſui ambulanti communio impendatur. Idemque Concilii Epaonenſis can. 6. fuerat conſtitutum. Concilium Moguntinum anni 1549. can. 94. edicit: *Peregrini Sacerdotes ad Miſſarum celebrationes non admittantur, niſi teſtimoniales literas ſuper vita, moribus & receſſu ab eo Epiſcopo, à quo diſceſſerunt; ſimiliter admiſſionis teſtimonium ejus Epiſcopi, ad cujus diœceſim ſe contulerunt, oſtendant.*

Ex tit. de Matrimonio. *Parochis mandamus, ne facilè ad matrimonia liberos invitis parentibus contrahentes admittant, aut vagos & ignotos homines, qui plerumque uxore relicta aliam, & nonnulli plures diverſis in locis ducunt: ſed priùs diligenter inquirant de ea re, qua ad Ordinarium delata, ab eo quod decebit, faciendi licentiam obtineant.*

Eadem conſtituerat Tridentinum ſeſſ. 24. de reformat. matrim. cap. 7.

Indidem. *Caveant Parochi, ne alienæ parochiæ ſponſum ſponſamve ante matrimonio jungant, quàm teſtimonium ab illius Parocho, ſi ejuſdem, vel finitimæ aut non nimis longinquæ Diœceſis ille ſit, ſcriptum acceperit, cujus teſtimonii fide ſibi teſtatum fiat ex Tridentini Concilii præſcripto, denuntiationes, quæ neceſſariæ ſunt, aut Ordinarii ſui voluntate omiſſas eſſe, aut factas quidem, nullumque legitimum impedimentum, ab ullo homine ſignificatum quominùs tale matrimonium contrahi liceat.*

Indidem. *Contra maleficia, & ut dignè hoc Sacramentum accipiant, Parochus hortetur conjuges ut antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante matrimonii conſummationem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum accedant.*

Id monitum deſumptum eſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 2. de ref. matr. cap. verſùs finem.

Indidem. *Grave peccatum eſt, homines uxore ſolutos concubinas habere: graviſſimum verò & in hujus ſancti Sacramenti maximum contemptum, uxoratos in hoc damnationis ſtatu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere ac retinere. Quare ut huic tanto malo opportunis remediis provideatur, decreta ſanctorum Conciliorum inſequendo ſtatuimus, concubinarios tam ſolutos, quàm uxoratos cujuſcunque ſtatus, conditionis & dignitatis exiſtant, ſi poſtquam ab Ordinario etiam ex officio ter admoniti fuerint, concubinas non ejecerint, ſeque ab earum conſuetudine non ſejunxerint, excommunicatione feriendos eſſe, à qua non abſolvantur, donec reipſa & cum effectu admonitioni paruerint. Quòd ſi in concubinatu per annum cenſuris neglectis, permanſerint, contra eos ab Ordinario ſeverè pro qualitate criminis procedatur.*

Id ex Tridentina ſeſſ. 24. cap. 8. de refor. matr. iiſdem verbis depromptum eſt.

3. Tit. Quæ ad Sacramenti Ordinis adminiſtrationem pertinent. *Dominico illo die qui quatuor ſtata jejunii tempora, quibus Ordinis Sacramentum miniſtratur, proximè antecedit, Parochi non ſolùm ſolemne id jejunium hujus rei cauſa inſtitutum denuncient, verùm etiam in ſua unuſquiſque eorum parochiali Eccleſia ſupplicatione Litaniaſque, piè ac religioſè vel*

rurſùs

intus habeat, vel proſequente fidelium multitudine, foris Eccleſiam, ſicut moris eſt, obeat, tum præterea admonitione populum ad illud excitet, ut non modò eas ſupplicationes omni pietate peragat, ſed etiam illis ipſis ſtatis jejunii diebus frequens in oratione purè ſanctèque verſetur, ut Dei, Sanctorumque ope implorata, tam Epiſcopus in eorum delectu, quibus Ordines conferet, Spiritus Sancti lumine illuſtretur, tum illi, quibus conferuntur, in vitæ ſanctitate, doctrina, religioſiſque virtutibus proficiant.

Conſtitutione Pii II. Pontificis maximi, quicumque Clerici ſine canonica diſpenſatione, extra ſtata tempora, vel legitimam ætatem, vel abſque dimiſſoriis Ordinarii ſui literis, ſe ad aliquem Ordinem ſacrum promoveri fecerint, à ſuorum Ordinum, quos ſuſceperint, executione ipſo jure ſuſpenſi ſunt. Sique ſuſpenſione durante, illorum Ordinum miniſterium functionesve objerint, ſtatim irregularitatem ſubeunt: ob quam præter alias pœnas contra eos canonum jure ſancitas, beneficiis etiam Eccleſiaſticis privari poſſunt: Iis igitur pœnis ne quis facilè alligetur, illam conſtitutionem quotannis tum in Diœceſanis Synodis promulgari, tum etiam pridie illius diei, quo ſacræ ordinationes habebuntur, edici jubemus Clericis, qui initiabuntur.

Ab omni ſacræ Ordinationis limine & ingreſſu arceantur omnes & ſinguli canonici impedimentis irretiti. Si quis verò aliquo impedimento etiam occulto illigatus tenetur, illud planè ſaltem Epiſcopo patefaciat, antequam ſe ſacris iſtis militiæ Clericalis myſteriis obtrudere audeat.

Quicunque aliquem Ordinem Eccleſiaſticum ſuſcipit, is ut in Tridentino Concilio juſſum eſt, certæ Eccleſiæ aſcribatur, in qua functiones, quas ei Epiſcopus præſcripſerit, obeat.

Et utique hoc decernit Tridentinæ ſeſſ. 23. cap. 16. & multò pridem Concilium Chalcedonenſe can. 6. adducto à Gratiano c. neminem abſolutè, diſt. 7.

Porrò ſciat unuſquiſque, ſibi ad examen pro quocumque Ordine ſuſcipiendo aditum aliter non patere, quàm ſi decenti habitu Clericali indutus, & cum congrua pro ſui ſtatus & Ordinis corona ſeſe coram examinatoribus ſiſtat.

Quicunque ad Ordines majores promoveri volunt, menſe integro ante ſtatam ordinationis diem ad Epiſcopum conveniant, tum ſua, ſuorumque parentum, patriæ, parochialiſque Eccleſiæ, in cujus vicinia nati ſunt, & in qua item babitant, nomina; tum præterea beneficium Eccleſiaſticum, penſionemve, aut patrimonium, aut ſponſionem vel cautionem, cujus nomine titulove unuſquiſque eorum Ordine ſacro initiandus ſit, rectè diligenterque ſingula notata ad Secretarium Epiſcopalem afferant. Epiſcopus verò id ipſorum Parochis negotii dabit, ut publicè propoſitis promovendorum in Eccleſia nominibus, de illorum moribus, aliiſque præmiſſis à fide dignis gravioribus pagi illius viris juramento obſtrictis diligenter inquirant, & de his omnibus accuratè literis obſignatis ad Epiſcopum reſcribant.

Deprompta ſunt iſta ex Trident. ſeſſ. 23. cap. 5. de reform. Concilium etiam Carthaginenſe IV. can. 22. exigit civium conniventiam & teſtimonium, priuſquam Clericus ordinetur ab Epiſcopo.

Omnes verò tum iſti, tum alii, qui Ordinibus etiam minoribus initiari volunt, ſi in urbe illi quidem ſunt, feria ſecunda hebdomadæ ordinationem proximè præcedentis; ſi verò Diœceſani, & alii qui extra urbem habitant, quarta feria hebdomadæ, in quam ordinatio ſacra incidit, ad nos examinis cauſa conveniant. Quo tempore quicunque vel primam Tonſuram, vel Ordines minores, majoreſve ſuſcepturus eſt, ea ſingula, quæ mox ordine infrà præſcribuntur, de ſe literis legitimè teſtata exhibeat Epiſcopo.

1. Se legitimo matrimonio natum eſſe, aut de natalium impedimento ſecum ſuper illo, quem ſuſcepturus eſt, Ordine, diſpenſatum fuiſſe.

Præterea ſe vel origine, vel beneficio Eccleſiaſtico, quod in Diœceſi ſua obtineat, vel decennali domicilio, vel alia ratione, Diœceſanum eſſe, vel familiarem Epiſcopi, qui per triennium cum illo commoratus ſit.

Tum à Parocho, & ludimagiſtro, eove quem in quovis genere ſtudiorum audit, aut ſi in Seminario aſcriptus eſt ab illius Rectore, loco Parochi obſignatas literas afferat, quibus de vitæ ſuæ diſciplina moribuſque teſtatum fiat. Doctrinæ item Chriſtianæ ſcholas frequentaſſe teſtimonium proferat.

Hæc prætereà teſtimonia afferet, qui prima Tonſura initiari voluerit, ſe ſacro chriſmate confirmatum eſſe, in Eccleſia frequenter & religioſè verſatum eſſe, ſpem eſſe ſe in Clericalis Ordinis diſciplina permanſurum: hoc verò teſtimonium à Parocho habeat: ſacram item communionem crebrò per annum ſuſcepiſſe.

Qui verò aliquo majore minoreve Ordine initiandus eſt, teſtimonium præter ea, quæ ſupra præſcripta ſunt, afferat etiam de his quæ ſequuntur.

De prima Tonſura, Ordineque, quem proximè ſuſcepit.

De illius functionibus Ordinis à ſe præſtitis, idque teſtificationis habeat à Præfecto Eccleſiæ, cui adſcriptus eſt, in qua verè ac ſpeciatim exprimatur, quas functiones, quamdiu, & quàm frequenter, & quàm diligenter, quàm decenter, quàm piè præſtiterit.

De habitu Clericali poſt Ordinem à ſe ſuſceptum continuè geſtato, quam teſtificationem à Parocho afferat.

De confeſſione frequentiori; cujus rei teſtimonium obſignatum ab aliquo confeſſario Sacerdote approbato ad audiendas confeſſiones proferat.

De ſancta communione crebriùs ſumpta; hoc autem teſtatum afferat, vel à parocho, vel à Præfecto Eccleſiæ, cui aſcriptus eſt:

Quicunque alicui majorum Ordinum aſcribendus eſt, ea præterea de ſe Epiſcopo teſtata faciat. De ſe ex præſcribenda formula denunciationes in Eccleſia Cathedrali, tum in propria Parochiali, tum in illa etiam, in cujus finibus poſtremò domicilium habuit, tum etiam ubi per Epiſcopum denique juſſum erit publicè die feſto inter Miſſarum ſolemnia factas. Ac præter cætera teſtetur ætatem ſanctione Tridentina præſcriptam: annos ſcilicet viginti duos ad Subdiaconatum, viginti tres ad Diaconatum, viginti quinque attigiſſe, ſi Sacerdotium ſuſcepturus eſt.

Cenſum item vel Eccleſiaſticum, vel laicalem, quem & pacificè poſſideri, & ſuum eſſe verè conſtet, quantum ad vitæ ejus ſuſtentandæ uſum ſatis eſſe conſpexit Epiſcopus. Aut cenſus loco ſponſionem certa cautione factam ab aliquo, ſe quæ ad vitæ cultum uſu neceſſaria ſunt, illi qui ſacris initiandus eſt, ſuppeditaturum, ſaltem donec ei aliunde proviſum ſit; eaque donatio ſponſiove vere ac ſine fraude dolove facta ſit, ejuſque tabulæ ritè ac rectè confectæ.

De eo autem cenſu ſponſioneve factas eſſe publicè die feſto denuntiationes inter Miſſarum ſolemnia, tum in Cathedrali Eccleſia, tum in Parochiali propria, tum in illa etiam, in cujus finibus poſtremò domicilium habuit, tum denique ubi illas fieri per Epiſcopum juſſum fuerit, tum omninò in parochiali Eccleſia, intra cujus limites major pars cenſus, ſive Eccleſiaſtici, ſive alterius generis poſita eſt, fidem faciat.

Hortatur autem hæc Synodus omnes, qui ad Subdiaconatus, Diaconatus, aut Presbyteratus Ordines promovendi ſunt, ut antequam accedant, de peccatis omnibus totius anteactæ vitæ generaliter confiteantur, ac ſpirituales aliquas exercitationes ab Epiſcopo præſcribendas obeant, adhibito ſibi duce & moderatore viro religioſo, quem Epiſcopus præfecerit. Quod ſi præſtiterint, id teſtatum afferant.

4. Cæterùm viam & rationem prædictas ſanctiones exequendi aperuit Eminentiſſimus Cardinalis ſuperiùs nominatus, dum ſedulam operam dedit, ne quiſquam ad primam Tonſuram, aut ad ſingulos Ordines admittatur, niſi tempus ſua conſtitutione præſcriptum intra Seminarium in ſeceſſu & ſanctis meditationibus tranſegerit, atque ad omnia, quæ ad Eccleſiaſticos Ordines ſanctè pieque exercendos exiguntur, fuerit cura & ſtudio convictorum Seminarii probè inſtructus & præparatus, à quibus deinde referet Antiſtes morum ingeniique & reliquorum omnium ſuperiùs memoratorum atteſtationem. Univerſa quippe horum ſollicitudo Rectori Seminarii incumbit. Denique viſum eſt, futurum operæ pretium haud exiguum, ſi annexum fuerit egregium Hieronymi ſanctiſſimi Doctoris locum ſcribentis ad hæc epiſtolæ ad Titum 1. verba: *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi. Audiant* (inquit) *Epiſcopi, qui habent conſtituendi Presbyteros per ſingulas urbes poteſtatem, ſub quali lege Eccleſiaſtica inſtitutionis ordo teneatur. Manifeſtum eſt, eos, qui Eccleſiaſticæ lege contempta, Eccleſiaſticum gradum non merito alicui conferre voluerint, ſed gratiæ deferre, contra Chriſtum facere. Ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficium facere, ut non quærant eos in Eccleſiæ columnas erigere, quos plus cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit, vel ut deteriora taceam, qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt.* Sed jam Aquenſis Concilii præſcripta proſequamur.

Si Epiſcopus ægritudine, vel aliquo juſto impedimento ab Ordinibus conferendis avocatur, non aliter ſubditos ſuos quam modo ſupradicto examinatos & approbatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittat, habitis priùs ab eiſdem omnibus atteſtationibus ut ſuprà.

5. Quod autem tum iſto Aquenſi, tum anterioribus Conciliis, ac præſertim Tridentino ſeſſ. 23. cap. 4. cautum eſt, ne quis in gradum Clericorum per Tonſuram aſcribatur, niſi ſacræ Confirmationis chriſmate illitus; diſceptationem inter Eccleſiæ Doctores movit, an ejus conſtitutionis tranſgreſſio culpam lethiferam pariat, an venialem? Et mihi quidem diſpicienti hanc legis in re admodum gravi violationem duo ſimul ſpectabilia involvere, nimirum Sacramentum, & introitum ad ſanctiorem Eccleſiæ ſtatum; hæc inſidet perſuaſio de gravi & mortali culpa, cum Toleto lib. 1. c. 71. Bonacina de Sacramentis diſp. 8. q. 1. p. 5. propoſ. 2. Franciſco Hallier Profeſſore Sorbonico de ſacra elect. ſect. 4. cap. 2. art. 2. aliiſque. Tametſi pro oppoſita ſtent ſententia Navarrus, Suarez, Coninck, aliique, levem ac venialem duntaxat culpam ſecluſo contemptu hic dignoſcentes. Ut autem myſterium in hac latens conſtitutione referetur, ſacra Confirmatio eſt, atteſtante S. Dionyſio, Eccleſ. Hierar. cap. 2. τελειωτικὴ χρίσις, *perficiens unctio*, καὶ ἱερὰ τῆς θεογενεσίας τελείωσις, *& ſacra divini ortus perfectio*. Præclareque docet S. Thomas 2. p. quæſt. 62. art. 2. in Corp. quòd ſicut in vita corporali ſpecialis quædam perfectio eſt, ſi homo ad perfectam ætatem deveniat, perfectaſque vitæ humanæ actiones agere poſſit, ideò dicit Apoſtolus 1. Cor. 13. *Cum autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli*; inde fit, ut præter motum generationis, quo quis vitam adipiſcitur corporalem, ſit etiam motus augmenti, quo idem aſſurgit & roboratur ad perfectam ætatem: Pari ratione, homo ſpiritualem conſequitur etiam per Baptiſmum, quem Chriſtus ipſe, Joan. 3. docet eſſe renaſcentiam, ac regenerationem ad ſpiritualem vitam: at verò per Confirmationem homo perfectam accipit ætatem, & ſpiritualis vitæ robur nanciſcitur. Convenit igitur, ut antequam Chriſtianus à communi ſtatu laicorum ad perfectiorem aſſurgat & elevetur ſtatum, qui eſt Clericorum, ſit jam ſpiritualiter perfectus ac præmunitus Confirmationis Sacramento. Iſte autem canon, ne quis niſi confirmatus tondeatur vel ordinetur, non deſumpſit à Tridentina Synodo exordium, ſed ab ipſis naſcentis Eccleſiæ incunabulis viguit, ut luculenter probat ſancti Pontificis Cornelii epiſtola ad Fabium Antiochenum apud Euſebium hiſt. Eccleſ. lib 6. cap. 35. Ibi enim aſſeverat, Novatum teterrimi ſchiſmatis autorem, in ſui Sacerdotii inauguratione nullatenus ſanctum Spiritum accepiſſe, eò quòd ſignaculo divino non fuiſſet anteà confirmatus ad præſcriptum ſacri Canonis κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, *ſecundùm Eccleſiæ regulam.*

6. *Titulis proximè ſequentibus, de vita & honeſt. Clericorum & de Epiſcopis.* Omnia Clericorum inferiorum, quæ pietatem, & ædificationem, & modeſtiam ſpectant, accuratè Synodus proſequitur. Deinde pari ſtudio & exactione cuncta recenſet officia Epiſcoporum, qui in celſiore ſpecula conſtituti, ut ſupra montem poſiti, ſicut debent omnium inferiorum actiones inſpicere, eiſque paſtorali vigilantia proſpicere; ita meminiſſe debent ſe cunctorum aſpectibus expoſitos eſſe; ideoque ſibi elaborandum impenſiùs, ne cuiquam ſint offendiculo, ſed ut univerſos pia ſedulitate virtutumque exemplis ædificent. S. Papa Gregorius ad quatuor Orientis Patriarchas de onere Epiſcopali ſcribens lib. 1. ep. 24. paucis verbis multa & gravia complectitur, dicens: *Omni cura vigilandum eſt, ut animarum Rector cogitatione ſit mundus, operatione præcipuus, diſcretus in ſilentio, utilis in verbo, ſingulis compaſſione proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, benè agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus.*

7. Tit. de Canonicis. *Tridentini Concilii & Bonifacii VIII. auctoritate nixi decernimus, ut nulla Canonicorum, aut aliorum pactio, remiſſio, vel colluſio fiat, aut facta vim habeat, nullumque ſtatutum, aut conſuetudo, quæcunque illa ſit, valeant, quibus aut abſenti quavis de cauſa divini Officii, aut ſacræ horæ, in qua muneri ſuo defuerit, aut omninò cuiquam contra quàm jure communi, & ejuſdem Tridentini Concilii definitum ſit, diſtributiones quotidianæ dari poſſint. Quòd ſi datæ fuerint, qui acceperit, nec in conſcientia, nec alio modo ſuas faciat; ſed eas reſtituere teneatur, diſponaturque de iis juxta probatas Eccleſiæ illius conſtitutiones, Volumus autem ab hoc decreto excipi eos, qui infirmitate detinentur, vel alia juſta cauſa à ſacris Canonibus permiſſa. Inter juſtas abſentiæ cauſas habeatur, ſi unum aut duos ex dignitates obtinentibus, aut Canonicis Epiſcopus mittat, aut ſecum pro conſilio deducat ad viſitandam Diœceſim, aut ad Concilium Provinciale, aut ad aliud pro religione vel Diœceſi urgens negotium. Non tamen diutiùs excuſabuntur quàm duraverit negotii neceſſitas: excuſentur quoque, qui pro negotiis Capituli & de ejuſdem licentia aberunt, nec numerentur in diebus abſentiæ dies receſſus & reditus.*

Huc ſpectant Tridentina decreta ſeſſ. 23. de refor. cap. 1. & ſeſſ. 24. cap. 12. &c. 1. de Cler. non reſid. in 6. Videtur tamen c. de cætero, de Cler. non reſid. excludere Clericos, quamdiu abſunt propter ſervitium, quod proprio Epiſcopo impendunt, à quotidianis diſtributionibus,

quamvis

quamvis iiſdem fructus indulgeat ſuarum præbendarum. Et c. licet, de præbend. etſi dictos beneficii fructus concedat Clericis cum licentia propter ſtudium abſentibus, eiſdem tamen diſtributiones, quæ non niſi præſentibus in officiis divinis debentur, ſubtrahit. Certe neminem ſibi ſocium aut adjutorem aſciſcit Epiſcopus, cui non ſimul vel propriis, vel Eccleſiarum impenſis provideat de quotidiano victu & itinerario, ne propriis militet ſtipendiis: quæ utique contributio vel adæquat, vel excedit quotidianas chori diſtributiones. Hoc eodem titulo ſub finem decernit Aquenſis Synodus, præbendatum pœnitentiarium, dum inter confeſſionum auditionem, quibus intra Eccleſiam propriam intendit, abeſt à choro, perinde percipere diſtributiones debere, ac ſi præſens choro interfuiſſet. Quod idem fuerat in Tridentino ſtatutum ſeſſ. 24. cap. 8. de refor. his verbis: *Qui dum confeſſiones in Eccleſia audiet, interim in choro præſens cenſeatur.*

Tit. de Capitulis. *Capitula ne fiant manè, ſed tantùm poſt Officium Veſperarum peractum; ne divina Officia perturbentur: & ne Canonici à Divinis Officiis abeſſe cogantur, niſi fortè urgens & evidens ingruerit neceſſitas.*

Si quis inſtrumenta fundationum, bonorum, redditurum, privilegiorum, & jurium ad Epiſcopatum, aut ad Capitulum, aut ad aliquam Dignitatem, aut præbendam, aut capellaniam, vel etiam ad quamcunque Eccleſiam, & Monaſterium ſpectantium apud ſe celaverit, nec intra ſpatium trium menſium à die publicationis hujus Synodi reſtituerit Epiſcopo, aut Capitulo, vel ipſarum Eccleſiarum & Monaſteriorum Præpoſitis, maneat per hanc Synodum ipſo facto excommunicatus: nec ab Epiſcopo abſolvatur, donec juramento affirmaverit, omnia à ſe reſtituta. At præſens decretum volumus quotannis tum in Synodis Diœceſanis & Capitulis generalibus, tum ſæpiùs per annum à Parochis inter Miſſarum ſolemnia publicari.

Concilium Agathenſe ſimiliter providit, can. 26. *Si quis* (inquit) *de Clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut adverſariis fortaſſe tradere damnabili & punienda obſtinatione præſumpſerit; quidquid per abſentiam documentorum Eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam, qui in damno Eccleſiæ inſtrumenta Eccleſiæ impiè ſolicitatis traditoribus ſuſceperint, pari ſententia feriantur.* Habetur 12. q. 2. c. ſi quis de Clericis. Vide inferiùs annotata ad Concilium Toloſanum, tit. de rerum Eccleſiaſticarum alienatione aut detentione.

Sicut non licet Epiſcopo res Eccleſiæ alienare ſine conſenſu Capituli, vel Superiorum auctoritate: ita viciſſim nec Capitulo ſine cognitione & licentia Epiſcopi atque aliorum Superiorum.

Vide Agathenſem canonem 7. & apud Gratianum c. caſſellas, 10. q. 2.

8. *Creationes in Canonicum*) id eſt Coadjutorias Canonicales cum ſpe aut certitudine futuræ ſucceſſionis) *tanquam votum captandæ mortis inducentes omninò prohibemus, ne de cætero ullo modo fiant ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ: jam factas verò, quæ hactenus effectum ſortitæ non ſunt, irritas ac nullas declaramus, atque pro infectis haberi volumus, minimeque ab aliquo ſervari ſub eadem excommunicationis pœna.*

Damnatur omnis promiſſio beneficii nondum vacantis, c. nulla, c. ex tenore, & c. fin. de conceſ. præbendæ; & c. deteſtanda, eodem tit. in 6. & Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 18.

Tit. de Beneficiariis & Manſionariis. *Præſtent Beneficiati hujuſmodi, ac Manſionarii per ſe ipſos proprium officium in choro; & cùm oportuerit, ad lectorile accedant, Antiphonas, Reſponſoria, & alia hujus generis canant, quoties opus fuerit, pluviale induant; & cætera præſtent tam in Pſalmis pſallendis, & Miſſis celebrandis, quàm cæteris, quæ ex fundatione, ſtatutis & conſuetudine præſtare tenentur. Et ut Beneficiati ſeu Manſionarii hujuſmodi ad prædicta adimplenda capaces aſſumantur; beneficiaturæ ſeu manſionariæ prædictæ, tam Eccleſiarum Cathedralium, quàm Collegiatarum dictæ Provinciæ, & antiquioribus, & in cæremoniis & muſica peritioribus Clericis, Eccleſiæ & Capitulo inſervientibus, ad inſtar Metropolitanæ Eccleſiæ tantùm conferantur.*

9. Tit. Quæ pertinent ad Beneficiorum collationem. *Conficiatur liber, iſque in omni Epiſcopali archivio aſſervetur, in quo libro omnium Diœceſanorum beneficiorum cujuſvis generis, tum vacationis certa dies, modus, ratioque deſcribatur; tum collationes ac proviſiones quæcunque ſint, vel à Summo Pontifice, vel ab illuſtriſſimo Legato, vel ab Epiſcopo, vel ab alio quovis factæ, literarum ac diplomatum exempla, vel ſententiæ ſummatim explicatæ, prout potiùs Epiſcopus cenſuerit, in eumdem referantur. Idem ſervetur de literis Ordinum, quibus ſinguli ejuſdem Diœceſis Clerici initiantur.* (Et paucis interjectis:) *Quicunque de aliquo beneficio etiam per literas Apoſtolicas fuerit proviſus, teneatur intra tres menſes à die adeptæ poſſeſſionis inventarium omnium bonorum, jurium, & onerum illius beneficii Epiſcopo exhibere; Si id omiſerit, Epiſcopi arbitrio puniatur,* (ſcilicet ut paulò poſt ſubjungit) *per cenſuras Eccleſiaſticas, retentionem fructuum, atque privationem eorumdem beneficiorum, & alia juris remedia.*

Huc pertinet Henrici Regis eo nomine ſecundi edictum apud Fontem Bellaqueum anni 1553. præſcribens inſtrumentorum omnium beneficialium apud tabellarium Epiſcopale, literarumque Tonſuræ, atque ordinationum inſinuationem, ſub pœna amiſſionis jurium ejuſmodi ſcripturis quæſitorum.

Tit. de Vicariis foraneis. Cùm primùm Alexander Canigianus Aquenſem Archiepiſcopatum iniit, nihil prius aut antiquius habuit, quàm ut ſe ad regimen S. Caroli Borromæi conformaret, advenienſque in propriam Diœceſim, ejus exemplo ſodalitatem Chriſtianæ doctrinæ per omnes Eccleſias ſibi ſubjectas inſtituit, necnon Seminarium in primaria civitate, diſtribuitque Vicariis foraneis certas Diœceſis regiones, quarum ſingulæ octo circiter parochias complectebantur, in quarum medio fixam ſedem habentes ſingulos ibi degentes Parochos, alioſque ſacra miniſteria obeuntes Clericos, ſemel unaquaque hebdomada congregabant: invocatoque Divino Numine paſtorales exhortationes nunc per ſe, nunc per alios Sacerdotes pronunciari curabant. Deinde capitula quæſtionum conſcientiæ proponebantur, & diſceptabantur, tum etiam difficultates, quas quiſque habebat, communi collatione diſceptabantur, ac reſolvebantur. Invigilabat Vicarius foraneus moribus & miniſteriis Parochorum, & aliorum ſibi commiſſæ regionis Sacerdotum; prætereaque cultui & reparationi Eccleſiarum; & ubicunque opus erat, ad Epiſcopum referebat; etiam de ordinandis regionis ſuæ Clericis, an idonei, an incapaces ac aliquo defectu laborantes. Iſtiuſmodi Vicarii juriſdictionem nullam habent, niſi quam libuerit Epiſcopo ipſis impertiri, ſuntque amovibiles.

11. Alterum anno 1612. prodiit Aquenſe Concilium, Paulo Huralto Hoſpitali Aquarum ſextiarum Archiepiſcopo præſidente, præſentibus ſuffraganeis Epiſcopis Forojulienſi, Reienſi, & Siſtaricenſi, quo damnatus prohibituſque venum exponi, teneri, ac legi anonymus quidam liber inſcriptus, *de Eccleſiaſtica & politica poteſtate.*

Eodemque anno alterum Provinciale Concilium Senonenſe Pariſiis coactum fuit, cui præſedit præcellens illud ingenii doctrinæque lumen Jacobus Perronius Archiepiſcopus Senonenſis, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, quo idem liber pari quoque cenſura & damnatione perſtrictus fuit.

CONCILIUM TOLOSANUM *anni* 1590.

1. FRanciſcus de Joioſa S. R. E. tituli Sanctiſſimæ Trinitatis in monte Pincio Presbyter Cardinalis, Archipræſul Toloſanus, iſtud Provinciale Concilium habuit menſe Majo ann. 1590. Edita in primis fidei profeſſione, Concilium ſua ab Epiſcopis ſumit primordia: *Quos in cuſtodia Sanctuarii Dominus excubare juſſit, ſpeculatoreſque domui ſuæ præfecit, eos aut incuria deſidere, aut inertia dormitare, ut turpiſſimum ita pernicioſiſſimum eſt. In id igitur Epiſcopi quam maxima poterunt diligentia incumbant, ut creditos ſibi populos conſervent, errantes in viam reducant, perditos requirere & recuperare nitantur.* Epiſcopos animarum paſtores bonus Paſtor Chriſtus Dominus Matth. 5. *Lucis mundi & Salis terræ* titulis illuſtrat. Qua ratione Concilium Forojulienſe, cui Paulinus Aquilejenſis præſedit anno Chriſti 791. ſub Hadriano primo Pontifice, & Carolo Magno Francorum Rege, hæc admonet cap. 2. *Si ergo lux mundi ſumus, lucere utique abſque nebuloſa hypocriſis admixtione debemus: & ſi ſal terræ ſumus, condire terrenas mentes ſapientiæ ſapore per verbum prædicationis debemus.*

2. Sub eodem tit. de Epiſcopis, Concilium Toloſanum ita hortatur: *Officiarios maximè Officiales & Promotores, & morum probitate & eruditione, quoad fieri poteſt, conſpicuos Epiſcopi habeant.*

Sciendum, antiquo jure Archidiaconis incubuiſſe, jura omnia & poteſtatem, quam poſterioribus ſæculis Epiſcopi propriis Vicariis & Officialibus conferre ſolent. Atque ita ſi quando Archidiaconus ab Epiſcopo diſſentiret, aut ſi aliqua ſimultas vel ſuſpicio inter ambos ſuboriebatur, Epiſcopus tametſi invitus illum pati cogebatur Archidiaconum ſecum non convenientem, quippè qui minimè erat amovibilis: adeò ut ex eorum diſſenſione mutuaque æmulatione detrimentum Eccleſia ſuſtineret, aut etiam in diverſas partes diſcinderetur. Quibus incommodis obviam itum eſt, ex quo inolevit conſuetudo, ut Epiſcopi ſibi Vicarios generales atque Officiales, quos viſum ſibi eſſet, eligerent. Antiquiſſimus liber inſcriptus: *Ordo Romanus*, hæc perhibet de Archidiaconi poteſtate: *Ut Archidiaconus poſt Epiſcopum ſciat, ſe eſſe Vicarium ejus in omnibus, & omnem curam in Clero tam in urbe poſitorum, quàm eorum, qui per Parochias habitare noſcuntur, ad ſe pertinere: ſive de eorum converſatione, ſive onere aut honore, & reſtauratione Eccleſiarum, ſive doctrina Eccleſiaſticorum, vel cæterarum rerum ſtudio, & delinquentium rationem coram Deo redditurus eſt. Et ut de tertio in tertium annum (ſi Epiſcopus non poteſt) Parochiam univerſam circumeat: & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicem ſui Epiſcopi corrigat & emendet.* Sanctus etiam Clemens Papa & martyr Archidiaconum eſſe ait Oculum Epiſcopi. Sed iſta Archidiaconorum ampliſſima poteſtas intra limites arctiores reduci cœpit poſt quartum Lateranenſe ſub Innocentio tertio generale Concilium, quo poteſtas Epiſcopis collata eſt, ſibi Vicarios generales creandi; primùm quidem occaſione regionum ſub una eademque Diœceſi diverſis linguis utentium, ut refertur in c. quoniam, de offic. jud. ord ſed ſenſim ex hoc principio uſus obtinuit, ut illimitate licitum ſit Epiſcopis Vicarios univerſæ Diœceſi vice ſui præficere, ad voluntariam juriſdictionem, quemadmodum & officiales ad contentioſam, aut utriuſque poteſtatis exercitium, ſi ei videatur, in unam eandemque conferre perſonam.

3. Alia quoque hoc titulo Epiſcoporum officia Concilium proſequitur, nimirum ut Parochis invigilent, eos admoneant, adhortentur, navatæ in cuſtodiendis commiſſis ſibi gregibus operæ rationem repoſcant. Commonefacit Antiſtites, ut faciles adeuntibus ſe præbeant, eumque modum audiendis, alloquendis, adjuvandiſque omnibus adhibeant, ut homines non magis humanitatem ipſorum diligere, quàm gravitatem venerari poſſint. Item ut ſcandala eliminent, moribus invigilent, verbum Dei diſpenſent, Eccleſiarum viſitationibus & reparationibus ſedulam navent operam, & inter viſitandum Confirmationis Sacramentum adminiſtrent, familiam ſuam pietate informent, atque in honeſtate & modeſtia contineant. Divinarum Scripturarum lectioni ſacriſque ſtudiis incumbant, cum peritioribus ac ſapientioribus Eccleſiaſticis utiliter colloquantur, ſcholarum & ſeminarii ſolicitudinem gerant, ſanctis meditationibus ſingulis diebus vacent, frequentes ad Deum preces & ſacrificium pro commiſſi curæ ſuæ gregis incolumitate & ſalute effundant, pauperum & miſerabilium perſonarum calamitatibus, quanta fieri poterit charitate, ſubveniant, & oppreſſis opitulentur, puellarum viduarumque pudicitiæ periclitanti conſulant. Pium & prudentem Sacerdotem familiæ ſuæ præficiant, qui domeſticos & ſigillatim, & in commune divinis inſtitutionibus informet, eorum moribus invigilet, ſacrificio Divino intereſſe ſingulis diebus curet, & communibus ſerotinis precibus; provideatque in Epiſcopium acciri externum & probum Sacerdotem, cui omnes ſingulo quoque menſe confiteantur. Admonet Epiſcopos iſta Synodus, ut menſa utantur frugali, curentque, ne in ea lectio conducibilis intermittatur. Harum præceptionum magna pars habetur in Tridentini Concilii ſeſſione 2. & in ejuſdem ſeſſ. 25. cap. 1. de reform. Hæc omnia ſuperiùs enunciata eò maximè tendunt, ut Eccleſiarum, animarumque regimini, vel Cleri inſtitutioni hi maximè præficiantur, quos & ſacra religio, & in gubernando prudentia, & morum ſanctitudo, & ſtudium ſalutis animarum præcipuè commendant. Hujuſmodi officio invigilandum eſt Prælatis Eccleſiaſticis: neque his duntaxat, ſed etiam Regibus, quorum ſollicitudo & pietas ad id valde conferre poteſt, ut nonniſi optimi Præſules promoveantur. Idque eleganti ſimilitudine illuſtrat ſanctus Gregorius Magnus lib. 4. epiſt. 53. ad Childebertum Francorum Regem, ſic eum exhortans: *Certum namque eſt*, inquit, *non vos ante exercitui ducem præponere, niſi vobis labor ejus, fideſque probata conſtiterit, niſi eum anteacta vitæ virtus & ſollicitudo aptum eſſe monſtraverit. Si verò non aliis niſi hujuſmodi viris committitur gubernandus exercitus, qualis dux eſſe debeat animarum intra Eccleſiæ caſtra, ex iſtius bene rei comparatione colligitur. Sed verecundum nobis eſt, & dicere pudet, quia ducatum ſibi Sacerdotes arripiunt, qui exordium religioſæ militiæ non viderunt.*

4. Ex tit. de rerum Eccleſiaſticarum alienatione. *Ut rerum Eccleſiaſticarum conſervationi tutiùs in poſterùm provideri queat, omnes & ſinguli Eccleſiarum, præbendarum, confraternitatum, piorùmque locorum omnium Rectores, Adminiſtratores, & verò Metropolitani Suffraganeorum Capitula, rerum omnium mobilium & immobilium, jurium, cenſuum, bonorumque aliorum inventarium Notarii publici, duorùmque aut trium ex antiquioribus civitatis laicorum manu obſignatum, intra duos ab hujus decreti publicatione menſes conficiant. Hujus inventarii duo exempla, eaque notarii ejuſdem ſigno laicorumque eorumdem manu ſubſcripta deſcribantur. Alterum in communi Epiſcopi Capitulique archivio, ſi Cathedralis Eccleſia fuerit, ſervetur: ad Metropolitanum alterum mittatur. Collegiata unum in ſuo recondat, alterum Cathedralis Eccleſiæ archivio cuſtodiendum tradat. Qui beneficiarii reliqui erunt, alterum propriæ Eccleſiæ archivio recondent, Cathedrali Eccleſiæ alterum committent. Quæcunque Archivia duabus clavibus obſerentur, unam in Cathedralibus Epiſcopus, in Collegiatis Præfectus, alteram Capitula ſervent.*

Vide

Vide decretum exactius de juribus fundationibuſque ſingulorum provinciæ Eccleſiaſticæ beneficiorum in unum librum colligendis, qui ad perpetuam ſervetur memoriam, ſuperiùs in proximo Aquenſi Concilio notatum ſub tit. Quæ pertinent ad beneficiorum collationem. His accedat Concilii Moguntini anni 1549. ſuo loco ſuperiùs adductus canon. 89. quo conſultiſſimè providetur in primis, ut ſingulis annis innoventur catalogi & inventaria cunctarum Eccleſiarum, ac ſingulorum beneficiorum ſigillatim enumerantia bona tam mobilia, quàm immobilia, omnemque ſupellectilem, ne quid per incuriam alienetur aut diſtrahatur: prætereaque chartas & titulos fundationum, donationum, cenſuum, cæterorumque jurium, ne quid horum diſperdatur, atque in archivia duabus ſaltem diſtinctis ſeris & clavibus concluſa recondantur; quorum nulli archetypi diſtrahantur, ſed ſolummodò licitum ſit tranſcripta authentica inde eruere, quæ particularibus perſonis, quarum intereſt, diſtribuantur. Vide his conformia in Concilio Regienſi anni 1285. can. 3. Admodum conducibile fuerit hoc loco referre Tridentino Concilio ſancitas pœnas adverſus quoſcunque invaſores rerum ac jurium Eccleſiæ piorumve locorum, alioſque ſacrilegos detentores, ſeſſ. 22. cap. 11. *Si quem clericorum vel laicorum, quacunque is dignitate etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupavit, ut alicujus Eccleſiæ ſeu ſæcularis vel regularis beneficij, Montium pietatis, aliorumve piorum locorum juriſdictionis, bona, cenſus, ac jura etiam feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque ſubventiones, quæ in pauperum & miniſtrorum neceſſitates converti debent, per ſe vel alios vi, aut timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas clericorum aut laicorum ſeu quacunque arte aut quæſito colore in proprios uſus convertere, illoſque uſurpare præſumpſerit; ſeu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, poſſideantur, aut percipiantur, is anathemati tandiu ſubjiciatur, quamdiu juriſdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ pervenerint, Eccleſiæ ejuſque adminiſtratori ſive beneficiato integrè reſtituerit, ac deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtinuerit. Quòd ſi ejuſdem Eccleſiæ patronus fuerit, etiam jurepatronatus ultra prædictas pœnas eo ipſo privatus exiſtat. Clericus verò qui nefandæ fraudis & hujuſmodi uſurpationis fabricator ſeu conſentiens fuerit, eiſdem pœnis ſubjaceat, necnon quibuſcunque beneficiis privatus ſit, & ad alia quæcunque beneficia inhabilis efficiatur, & à ſuorum Ordinum executione etiam poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem ſui Ordinarii arbitrio ſuſpendatur.*

Ibidem ſic proſequitur Provincialis hæc Synodus: *Quæ bonorum Eccleſiaſticorum cautiones fient, publicè fiant: gravatis ære alieno Eccleſiæ bona non locentur: nec priùs conductoribus locationis inſtrumenta tradantur, quàm locupletes idoneoſque fidejuſſores ipſi dederint. Ubi aliquis Eccleſiaſticus defunctus fuerit, hæredes Epiſcopus compellat, ut quæ ad defuncti beneficiæ ſcripta, autoritates & inſtrumenta pertinent, ea omnia gratis & ſine pactione ulla ei, qui in beneficium ſucceſſerit, tradant.*

Tit. de proviſionibus & renunciatione beneficiorum. *Qui beneficium Eccleſiaſticum deinceps obtinuerit, in manibus Epiſcopi aut ejus Vicarii in hæc Sacramenti verba juret: Ego N. per hæc quæ manibus meis tango ſacroſancta Dei Evangelia, juro, neque me, neque quemquam alium meo nomine, quidquam beneficii hujus obtinendi cauſa, ſciente me quidquam aut promiſiſſe, aut dediſſe: nec in hoc beneficio tacitam alteri fidem contra ſacros canones accommodare. Ita me DEUS adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia. Hoc idem jusjurandum Epiſcopus in ſua receptione præſtet.*

Ibidem. *Qui præſentato collationemque beneficii poſtulanti, beneficium Epiſcopus aut quiſquam alius conferre recuſarit, is recuſationis cauſas ſcripto exhibeat: & niſi illis inſpectis judicatiſque Superior beneficium conferre nequeat: ſi ſecùs faxit, collatio irrita nullaque habeatur.*

De examine ad beneficia providet Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. cap. 13. de refor. & ſeſſ. 24. cap. 18.

5. Tit. de Patronis. *Ea eſt ſæpenumero importuna Patronorum prenſatio, & in alienis licentia, ut cum patronatis Eccleſiis libera beneficia non rarò uniantur, Patroni, quæ libera anteà fuerint, ſibi vendicent, atque in ſervitutem juris patronatus redigant. Id cùm Eccleſiæ non mediocri damno ſit, eas omnes uniones ex Tridentini Concilii decretis Ordinarii locorum infringant, irritaſque declarent, & quæ unita beneficia fuerint, ea ubi vacaverint, liberè ut antea conferant. Quia etiam contingit paſſim, ut Patroni patronatarum Eccleſiarum bona ſacrilegè occupent, & venditionis titulo in alios transferant, juſtoſque poſſeſſores, quò minùs eis potiantur, impediant, in Patronos invaſores Epiſcopi ex Tridentini Concilii decretis agant, eoſque patronatus jure privatos declarent, & anathemate ex proprio facto innexos, donec integrè reſtituerint, & à Romano Pontifice abſolutionem, quæ ipſi reſervata eſt, impetraverint.*

Hæc fuſiùs decernuntur à Trident. Concilio ſeſſ. 25. can. 9. Porrò criminis eorum qui rapiunt, invadunt, aut conſultò detinent bona Eccleſiæ, aut piorum locorum, abſolutio reſervatur Summo Pontifici, tum per cap. 17. Bullæ Cœnæ, tum etiam per Tridentinum decretum ſeſſ. 22. de refor. cap. 11. Ad hoc autem ut ſacrilegium rerum nobilium Eccleſiæ inducat excommunicationem Summo Pontifici reſervatam, neceſſe eſt ut fractio violenta intervenerit, ſicut exprimitur in c. congreſſi ſunt, de ſent. excom.

CONCILIUM AVENIONENSE anno 1594.

1. HUic præſedit ampliſſimi meriti vir Franciſcus Maria Tauruſius Archiepiſcopus Avenionenſis, factus deinde S. R. E. Cardinalis, qui ſub Philippi Nerii Fundatoris Oratorii Romani ſanctiſſima inſtitutione educatus, omnium virtutum ſplendore quaſi ſydus Orbi univerſo Chriſtiano effulſit. Hanc verò auſpicatus eſt Synodum, ab Epiſcoporum officio ſic exorſus: *Epiſcopos Provinciæ noſtræ tum dignitatis tum oneris ſui memores eſſe oportet, ut intelligant non alio conſilio ſe Eccleſiis ſuis divinitus eſſe præfectos, ac gregibus Paſtores datos, quàm ut cura pervigili & ſolerti ſtudio animarum ſalutem procurent, indieſque magis ac magis promoveant. Quod ut faciliùs aſſequantur, ſe moreſque ſuos ad eam formam quam præcipit Apoſtolus, component, in id potiſſimum incumbentes, ut vita ſint non modo irreprehenſibili, ſed ejuſmodi quam omnes colant, ſuſcipiant, ac imitandam proponant. Sunt enim Epiſcopi mundi lumina populorumque duces.* Inde ad ſingula Epiſcoporum officia de Viſitatione, de Synodis, de Teſtibus Synodalibus, deque examinatoribus conſtituendis deſcendit.

2. Teſtes Synodales præcipit Innocentius Papa III. in ſingulis Diœceſibus ab Epiſcopis conſtitui, ut habetur in Lateranenſi quarto generali Concilio, Sacerdotes ætate moribuſque graves, prudentes, ac diſciplinæ Chriſtianæ ſtudioſos, qui nominati ac delecti ab Epiſcopo, ſecretò in ejus manibus jurent ex formula præſcripta verborum ſe muneris ſui partes executuros eſſe. Ejuſmodi Synodalium teſtium formula juramenti conceptis verbis habetur in fine Friſingenſis Concilii habiti ſub Eugenio Papa IV. anno 1445. Præcipit autem memoratum Lateranenſe Concilium can. 6. ut ſingulis annis convocetur à Metropolitano Provinciale Concilium, in quo exceſſus corrigantur, eligantur verò per ſingulas Diœceſes perſonæ providæ & honeſtæ, quæ per totum annum ſimpliciter & de plano abſque ulla juriſdictione ſollicitè inveſtigent, quæ correctione vel reformatione ſint digna, & ea fideliter

referant ad Metropolitanum, & Suffraganeos & alios in ſubſequenti Provinciali Concilio, ut ſuper his & aliis provida deliberatione procedant. Hæc verò in ſingulis quoque Diœceſanis Synodis proponenda pariter ſunt, ut emendentur. Statuitque iſtud Avenionenſe Concilium: *Ut Synodales teſtes inquirant & referant, an Parochi munus ſuum obeant, ea qua par eſt ſollicitudine, in Sacramentis, omnibus quidem, ægris autem præcipuè, adminiſtrandis. An ipſi, aliique Clerici omnes ullam populo præbeant offenſionem. An in ſuis Eccleſiis reſideant, ſuoque quiſque fungatur officio. Quæcunque verò animadverterint decreta ſancitave nullam adhuc aut non perſpectam executionem habuiſſe, aut quæ rurſus depravata correctionem reformationemque deſiderare viderint, ea tribus antè menſibus, quàm Concilii proximè futuri ſtata dies veniat, ſingula ordine ſuo referant ad Metropolitanum. Teſtes autem ſingularium Diœceſeon menſe ſaltem ante diem Synodi Diœceſanæ præſtitutum idipſum Epiſcopo præſtabunt.*

3. Exinde Concilium Avenionenſe progreditur ad ſelectos Examinatores, qui minimùm tres eſſe debent præſente Epiſcopo vel ejus Vicario, ſive inſtituatur examen in providendo beneficio, ac præſertim cui adnexa ſit animarum cura, ſive alicujus ordinandi, ſive concionatoris, aut confeſſoris approbandi. *Quiſquis pro ſacris Ordinibus ſuſcipiendis examinandus eſt, ætatis, natalium, alteriuſve cujuſcunque irregularitatis, aut in re diſpenſationis obtentæ, beneficii etiam Eccleſiaſtici vel penſionis, patrimoniive atteſtationes ſcriptas & documenta authentica ante omnia in medium producat: quæ omnia examinatores non perfunctoriè, ſed diligentiſſimè perquirent, an ullo vitio vel fraude laborent. Nullus examinatorum quempiam privatim doceat, qui examen ſubiturus ſit.*

4. Tit. XVIII. De Sacramento Pœnitentiæ. *Ut verò inſcitiam, quæ calamitoſis hiſce temporibus multorum malorum cauſa eſt, faciliùs propulſent Epiſcopi, lectionem caſuum conſcientiæ, ubi id commodè fieri poterit, inſtituant: ad quam Parochos cæteroſque Sacramenti pœnitentiæ miniſtros ire procurent, aut certè Confeſſariorum conferentiam, quam vocant, fieri curent bis in hebdomada, cui vir doctus & cordatus præſit.*

Hoc idem Concilium ad peritiam Sacerdotum quatuor eis potiſſimùm librorum frequentem lectionem commendat, ſacrorum utriuſque Teſtamenti Bibliorum, Tridentini Concilii Catechiſmi, Manualis Summæ Navarri, & conſtitutionum Synodalium proprii Epiſcopi una cum Concilio Tridentino. Eoſque ſingulariter libros Avenionenſes Patres tit. 32. de vita & honeſt. cler. volunt eſſe omnibus Sacerdotibus familiares.

5. Tit. XXII. De Miſſæ Sacrificio. *Non admittatur Sacerdos alterius diœceſis ad celebrandam Miſſam, & alia divina Officia, qui non habeat literas dimiſſorias*

Idem proſpectum fuerat à Concilio Tridentino, & à can. non oportet, de conſecr. diſt. 5. aliiſque pleriſque canonibus paſſim ſuperiùs adductis. *Clericum alienum niſi concedente ejus Epiſcopo nemo audeat vel retinere vel promovere in Eccleſia ſibi credita.* Id ſancitur à Carthaginenſi Concilio tertio can. 21. & habetur in c. clericum alienum diſt. 72.

6. *Tit XXXII. De vita & honeſ. Cler.* Clericis ludos interdicit taxillorum & pagellarum, itemque artem medicam, quam iiſdem etiam prohibet Concilium provinciale ſub ſancto Carolo primum. Pagellarum autem ſeu chartarum pictarum Concilum Bituricenſe anni 1584. ſub tit. de vitâ & honeſ. Cler. Itemque Aquenſe anni 1585. & Narbonenſe anni 1609. ſub iiſdem titulis. In quibus etiam vetatur Clericis, ne ſint ludorum ſpectatores. Quàm autem vecordi affectu luſores abripiantur, exemplo eſſe poſſunt veteres illi Germani, de quibus ſcribit Cornelius Tacitus lib. de moribus Germanorum, aleæ ludis uſque adeò addictos fuiſſe, ut poſt deperditas alea omnes ſuas opes, de libertate quoque propria colluderent, & eum, qui ludo victus fuerat, permittere ſolitum, ſe à victore funibus ligatum in ſervitutem ejuſdem perpetuam abduci.

Præclarè admonet S. Gregorius Nyſſenus lib. de vita Moyſis per miraculum, quod in Aaronis virga contigit, quæ tametſi arida & exciſa flores & fructum amygdalarum germinavit, ut perhibetur lib. Numer. 17. ſignificari, qualis eſſe debeat Clericorum vita, ac in primis Sacerdotum. Quemadmodum amygdala fructus profert exteriùs corticem durum & amarum, qui tamen intùs operit nucleum palato ſuavem & eſui commodum; ſimiliter Sacerdotem in exterioribus debere ſibi auſterum eſſe, atque à ſenſibilium rerum oblectamentis alienum & continentem, intùs verò orationibus intentum, colloquiis divinis addictum, virtutibus excultum, & ſuavitate charitatis exuberantem.

Tit. XXXIII. De Capitulo & Canonicis. *Ut omnis ſimoniacæ labis ſuſpicio tollatur, juxta decretum Concilii Tridentini, & Bullam Pii V. decernimus, nihil impoſterum dandum, accipiendumve pro quacunque collatione, proviſione, ſive admiſſione in poſſeſſionem alicujus Eccleſiæ Cathedralis vel Collegiatæ beneficii, Canonicatuum, præbendarum, ſeu ad diſtributiones quotidianas. Quòd ſi alicubi vigeat laudabilis conſuetudo, quâ admiſſi aliquid Capitulo conferunt, in uſus pios & ornamenta Eccleſiæ erogandum; volumus eam ab Epiſcopo diligenter examinari, qui aliquem deputabit, cui incumbet de acceptis ab admiſſo, coram Epiſcopo, rationem reddere.*

Decretum iſtud conformatur Tridentino ſeſſ. 24. cap. 14. Allegata verò Pii V. bulla eſt numero 106. incipiens: *Durum nimis.*

Tit. XXXIV. De Horis Canonicis. *Nullus Canonicus, nec beneficiatus, neque alius Clericus inter canendum dormiat, nugetur, libros aut literas legat, Officium privatim recitet, per chorum vagetur, indecorè ſedeat, vel quidquam faciat aut loquatur, quod chori diſciplinam & pſallentium intentionem perturbet.*

7. Tit. XLII. De officio Parochi. *Studioſè verò Parochus ſit ſollicitus de pauperibus ſuæ parochiæ, præſertim puellis nubilibus, viduis, orphanis, pupillis, ægrotis, ſenio confectis, aliiſque perſonis utraque miſericordia indigentibus, quibus & ipſe opituletur, & alios hortatu ſuo ad id officium invitet. Præcipuè de iis Epiſcopum certiorem faciat, ut qui communis eorum pater eſt, iiſdem paternam curam præſtet.*

Concilium Vernenſe anni 755. can. 26. *Ut Clerici* (inquit) *non habeant actiones ſæculares niſi pro cauſa Eccleſiarum, orphanorum, viduarum, ordinante Epiſcopo ſuo, vel Abbate.* Et Concilium Francofordienſe can. 40. *De puellis, quæ parentibus privatæ fuerint, ut ſub Epiſcoporum & Presbyterorum providentia gravioribus fœminis commendentur, ſicut canonica docet autoritas.* Concilium ſimiliter Moguntinum anni 813. can. 8. *Et ut laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis ad regendas Eccleſias Dei, & viduas & orphanos defenſandos.* Concilium Pariſienſe ſub Ludovico Pio an. 829. parte 2. can. 2. his verbis Reges admonet: *Rex primò debet eſſe defenſor Eccleſiarum & ſervorum Dei, viduarum, & orphanorum, cæterorumque pauperum, nec non omnium indigentium.* Denique S. Ambroſius lib. 7. epiſt. 56. ad Valentinianum Imperatorem ait: *Glorioſiſſimum mihi eſt, & hoc pro ſalute pupilli Imperatoris: quos enim Epiſcopi magis quàm pupillos debemus tueri? Scriptum eſt enim: Judicate pupillo & juſtificate advenam, & eruite injuriam accipientem:* (ſcilicet Iſaiæ 1.) *& alibi:* (ſcilicet Pſal. 67.) *Patris orphanorum & judicis viduarum.* Hæc Ambroſius.

Tit. XLIV. De Quadrageſima. *Canonicos intereſſe concioni omninò volumus, quæ in ipſorum Eccleſia habetur, niſi legitime impediantur.*

8. Tit.

8. Tit. LIV. de Foro Epiſcopali. *Excommunicationum literæ in infrà ſcriptis caſibus non concedantur. Primò pro re criminoſa, quæque infamiæ notam inurat; pro re occulta omninò: nec pro rebus deperditis paſſim ac parvi momenti; pro re quæ ſummam viginti aureorum non excedat, niſi aliter Epiſcopo videatur.*

De non promulgandis excommunicationibus, niſi quum rei gravitas id exigit, multis eſt canonibus ſancitum. Ut enim conteſtatur S. Auguſtinus de corrept. & gratia cap. 15. nulla eſt in Eccleſia excommunicatione pęna major. Concilium Meldenſe can. 56. Aurelianenſe quartum can. 2. Vormatienſe can. 13. Agathenſe can. 3. atque apud Gratianum c. Epiſcopi, c. nemo Epiſcoporum, c. nullus Sacerdotum, 11. q. 3. & Concilium Tridentinum 25. cap. 3. de reform. & Aquenſe ſub tit. de Excommunicationibus. Comitia pariter Aurelianenſia ſub Rege Carolo IX. art. 18. & Cleri Gallicani conventus generalis Melodunenſis anni 1579. tit. de his quæ ad juriſdictionem forenſem pertinent, accuratè monent, excommunicationis gladium non eſſe exerendum niſi ex gravibus cauſis.

CONCILIUM AQUILEJENSE. *anni* 1596.

1. HAnc Provincialem Synodum convocavit, eidemque præſedit Franciſcus Barbarus, Patriarcha Aquilejæ, anno Chr. 1596. tempore Clementis Papæ VIII. Originem porrò hujuſce novi & apud Latinos inſueti Patriarchalis tituli Baronius refert in annum 580. atque ad ſchiſma exortum occaſione damnationis trium Capitulorum, quæ Theodoro Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopo, ſecta Acephalo, malè ſuadente, Juſtinianus Auguſtus ejus nominis primus ſua per animi impotentiam abuſus ſæculari potentia, in Conſtantinopolitanum ſecundum Concilium invexerat. Cui damnationi Vigilius Romanus Pontifex initio quidem conſtanter obſtitit. Sed cùm obſtinatior Juſtinianus rem magis urgeret, immineretque funeſtum ſchiſma univerſæ Eccleſiæ, atroxque perſecutio: & aliunde tria damnandi Capitula ratio ſubeſſet; Vigilius multò pejora formidans eorumdem damnationi conſenſit, qua ex cauſa ſed multò minùs periculoſum ſchiſma emerſit. In Africa enim Facundus Hermianenſis Epiſcopus, Liberatus Eccleſiæ Carthaginenſis Archidiaconus, Victor Tununenſis Epiſcopus, aliique nonnulli: In Europa verò Illyriciani & Iſtriæ Epiſcopi in trium Capitulorum defenſione pertinacùs hæſerunt. Conciliaque Conſtantinopolitanum & Romanum, quibus tria demum capitula Theodoreti, Ibæ Edeſſeni, & Theodori Mopſueſteni proſcripta damnataque, ipſi ex adverſo triplicem iſtam condemnationem præfractè reprobarunt; omnemque cum Vigilio communionem perruperunt. Quò verò major eſſet ſchiſmaticorum autoritas, Epiſcopum Aquilejæ ſibi præfecerunt, eique Patriarchæ nomen & inſignia attribuerunt, in æmulationem Romani Pontificis, & Patriarchæ Conſtantinopolitani. Poſtquam autem Græci oram maritimam Provinciæ Iſtriæ atque Forojulii armis recuperarunt, Longobardis adhuc Aquilejam occupantibus, Græci per deſpectum Aquilejenſis Epiſcopi, Gradenſem Epiſcopum Patriarcham novum creaverunt. Cùm verò ob ſtagnantes aquas aeriſque intemperiem Aquileja inhabitabilis evaſiſſet, Patriarcha ipſe Aquilejenſis in Utinenſe oppidum ſedem ſuam tranſtulit; unde dictus Utinenſis Patriarcha: nonnunquam etiam apud Forum Julii conſedit, unde aliquando dictus Forojulienſis Patriarcha, qualem vocat eumdem Valafrid. Strabo de reb. Eccl. cap. 25. Patriarchatum denique Gradenſem ann. 1451. Nicolaus Romanus Pontifex V. in Urbem Venetam tranſtulit, & Laurentium Juſtinianum, qui jam erat Venetiarum Epiſcopus, Patriarchalibus inſignibus & titulo decoravit. In calce hujuſce Aquilejenſis Concilii unà cum Aquilejenſi Patriarcha decem & ſeptem recenſentur Epiſcopi, nullus tamen aut Utinenſis, aut Forojulienſis, aut Gradenſis Præſul ſubnotatur. Etiamſi verò Concilium iſtud vocetur Aquilejenſe ob dignitatem Patriarchatus & Provinciæ Aquilejenſis, fuit tamen in urbe Utinenſi celebratum, ut conſtat ex atteſtatione Concilii hujus conceſſa Canonico Tergeſtino, quem Tergeſtinus Epiſcopus miſerat ad Concilium, ad excuſandum ſe de ſua abſentia, cauſaſque allegandas, cur ad Concilium proficiſci non poſſet. Ea verò atteſtatio Concilii ſic exorditur: *In civitate Utini die 28. Octobris 1596. coram Reverendiſſimo Domino Patriarcha Aquilejæ Metropolitano Reverend. Presbyter Dominus Michael Paſſera Canonicus Tergeſtinus, ſpecialis nuncius pro Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Tergeſtino, ad exponendas excuſationes ejuſdem Reverendiſſimi Domini Epiſcopi in Synodo Provinciali Aquilejenſi, ut patet mandato ſui Procuratorii ſub die 26. Octobris ejuſdem anni manu Domini Georgii Picardi Notarii Tergeſtini.*

2. Prænuncius hic ſum novæ lucis prope diem acceſſuræ ex præclariſſimo mihi exhibito Opere, quod in publicum edere molitur vir multæ eruditionis, ingenuitate præterea morum, ingeniique acumine admodum ſpectabilis Joſephus Antelmius, de cujus amicitia mihi valde gratulor, cujus lucubratione Forojulienſis Eccleſia intra ſecundam Narbonenſem Provinciam conſtituta, vindicias laudis inſignis ac gloriæ penè ſepultas eſt recuperatura.

3. Tit. XIX. de Monialibus. *In Monaſteriis, in quibus proprietas exulat, & omnis affectio corrupta, ſervetur illa rerum omnium communio, quæ nihil habet, & cui nihil deeſt; quæ in egeſtate rerum copiam habet, & nihil omninò habet; ſi quid enim eſt, hoc habet uſu, non affectu: quæ quidem dives inopia in omnium Monialium domos & vitam paſtorali prudentia & vigilantia invehenda eſt.*

S. Baſilius in regulis fuſiùs diſputatis cap. 8. *Ipſis* (inquit) *Domini verbis religioſum ac timentem Dei animum magnopere commoveri oportet, qui palàm teſtificatur: Quicunque ex vobis non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et alio in loco, poſt oblatam illam conditionem: Si vis perfectus eſſe, verba illa ſubjecit: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me. Atque etiam ſimilitudinem illam de negotiatore hic quoque manifeſtè ſpectare nemo non intelligit: Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inventa autem una pretioſa margarita, abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Planum eſt, pretioſam margaritam cœleſte regnum ſignificare hoc in loco; quod regnum non aſſequi poſſe Dominus negat, niſi omnia ſimul, quæ habemus, divitias, gloriam, genus, & ſi quid ſit aliud eorum, quibus plerique ambitioſius inhiant, pro eo parando neglexerimus.* Idemque in regulis brevioribus cap. 85. aſtruit, in ſocietate fratrum neminem privatim quidquam poſſidere poſſe tanquam proprium. Et allegat Act. 4. de primis Chriſtianis: *Neque quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat.*

4. Indidem. *Communis eſſe debet Monialium menſa, ad quam omnes, exceptis ægrotantibus, convenire debent, ac tenentur. In menſa communi non deſit ſpiritualis aliqua lectio, qua corporales cibi ſuaviter condiantur. Debent enim quæ Deo vivunt, ſpiritu magis vivere, ut licèt neceſſitati corporis ſerviant, plus tamen animo ſemper tributum velint. Liber verò ad lectionem menſæ adhibendus à Confeſſario probetur.*

Baſilius in regulis brevioribus cap. 180. ſacram lectionem adhiberi vult ad communem Regularium refectionem. Idemque præſcribit Auguſtinus in regula cap. 7. *Nec ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures eſuriant Verbum Dei.* Et Benedictus in ſua regula cap. 38. *Menſis fratrum edentium lectio deeſſe non debet.* De ableganda ſingularium rerum proprietate præclarè diſſerit Baſilius tract. de conſtitutionibus monaſticis, cap. 18.

5. Indidem. *Silentium, obedientia, humilitas, charitas, ac reliquæ Chriſtianæ virtutes inter regulares perſonas gemmarum clariſſimarum loco ſint, quibus præcipuè Monialium domus & familia exornetur.*

Baſi-

Baſilius tract. de conſtitutionibus monaſticis, cap. 11. ſilentium Monachis jubet eſſe præcipuæ curæ atque obſervantiæ; recordantibus ejus quod Chriſtus admonet, de omni verbo otioſo reddendam eſſe apud DEUM rationem in die judicii. Et adjungit: *Verborum autem, ut opinor, utilitas ſuerit, ſi aut de virtute in loco diſſeratur, aut ſi in rei alicujus, quæ facienda inſtet urgeatquem uſum, ſermo accommodetur, aut etiam denique ad audientium ædificationem referatur. Qui autem in alio aliquo quovis genere ſermones verſentur, ij rejici tanquam ſupervacanei ac inutiles debent. Vitandæ autem omnes omninò in ſermone facetiæ & ſcurrilis dicacitas ſunt. Siquidem fieri ſolet, ut qui ſeſe in rebus iſtiuſmodi occupant, ij rectam rationem deſerant. Quippe cum ex eo illud fiat, ut animus ad ridicula diffundatur, & in tacita ſecum cogitatione gravitatis ſeveritatiſque nervos omnes elidat.* Hactenus Baſilius: qui capitulis ſequentibus reliquas proſequitur excolendas virtutes, manſuetudinem, & charitatem, cap. 13. prudentiam, cap. 14 fidem & ſpem, cap. 15. humilitatem, quam vocat θησαυροφυλάκιον ἀρετῶν, *cuſtodem theſauri cunctarum virtutum*: Deinde cap. 22. Obedientiæ virtutem mirificè commendat.

Indidem. *Quæ à regula nomen ducunt, eam cui ſe ſolemni profeſſione aſtrinxerunt, noſſe regulam debent. Epiſcoporum igitur diligentia efficere debebit, ut regula inter Moniales (ubi hactenus omiſſa eſt) lingua Italica ab aliqua ex Monialibus, quæ lectioni obeundæ aptior fuerit, & ab Abbatiſſa ſeu Prioriſſa deputabitur, frequenter legatur: atque illa quidem in duas diſtinguatur partes, ita ut quotidiè legatur aliquid poſt conventualis Miſſæ officium, vel in choro, vel alicubi ubi commodiùs poſſit, de tribus quæ emittuntur in profeſſione votis, ut ſæpiſſimè inculcentur & auctore Deo aliquando hæreant; alia verò per ordinem, ut quolibet feſto die legantur quatuor aut quinque capita, & e fine in principium redeatur, nunquam verò intermittatur. Idem legendum Abbatiſſa ſeu Prioriſſa Moniales moneat & redarguat, ſi quid minus ſervetur aut negligatur: excitet verò ad correctionem, & ad futuræ gloriæ cupiditatem igniculos, addens & ſemina Chriſtianæ pietatis. Si quid pœnæ à regula ob quodcunque commiſſum aut omiſſum ſtatutum eſt, hoc Præfecta exequatur; ſi fuerit oppoſitum impedimentum, Confeſſarium conſulat, aut Epiſcopum moneat.*

6. Indidem. *Statis horis tam matutinis quàm diurnis & veſpertinis Præfectæ curent, ut omnes Moniales in Eccleſiam ad laudes Deo perſolvendas conveniant: nulla verò Monialis quocunque prætextu excuſetur à choro, niſi vel ægritudinis cauſa, vel ægrotantium cuſtodia, vel juſti impedimenti excuſatione; quam Præfectarum munus erit cognoſcere, & ſi legitima erit, admittere. Quæ in chorum non venerint, pœna regulæ, aut alia etiam graviori pro culpæ modo à Præfecta plectantur; ac ſi contumaciùs perſeveraverint, Epiſcopo ſignificetur, & medicinam conficiat ipſi ægritudini accommodandam.*

S. Auguſtinus in regula cap. 5. ait: *Orationi inſtare horis & temporibus conſtitutis.* Idemque lib. de opere monach. cap. 29. *Multò mallem per ſingulos dies certis horis, quantum in bene moratis monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid manibus operari, & certas horas habere ad legendum, & orandum, aut aliquid de divinis literis agendum liberas, quàm tumultuoſiſſimas perplexitates cauſarum alienarum pati de negotiis ſæcularibus, vel judicando dirimendis, vel interveniendo præſcindendis.* Agmen teſtium veritatis claudat ſanctus Abbas Claræ vallenſis homil. de margarita, ſic dicens: *Quæ eſt iſta quæſo fratres chariſſimi, tam pretioſa margarita, pro qua univerſa dare debemus, ideſt noſmetipſos, quia totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit, ut poſſimus eam habere? Nonne hæc religio ſancta, pura & immaculata? In qua homo vivit puriùs, cadit rariùs, ſurgit velociùs, incedit cautiùs, irroratur frequentiùs, quieſcit ſecuriùs, moritur confidentiùs, purgatur citiùs, præmiatur copioſius.*

CONCILIUM MECHLINIENSE anni 1607.

1. Tit. XV. de Superſtitione. *Nemo ad morbos vel vulnera hominum aut brutorum curanda ſuperſtitioſis remediis utatur; vel ſuper rebus deperditis, aut ſuper futuris eventibus, ac quibuſvis ſecretis, divinos ſeu pro divinis ſe venditantes conſulere præſumat. Si quis aliquid horum fecerit, & monitus non abſtinuerit, mox ipſi Ordinario vel Officiali denuncietur, juxta bullam Sixti V. editam contra exercentes aſtrologiæ judiciariæ artem quæ incipit:* Cœli & terræ Creator. *Et quoniam rudis populus ſæpè ex ignorantia ſuperſtitionibus inquinatur, Parochi ſubditos ſuos diligenter de illis doceant. Et inter cætera ſuperſtitioſum eſſe, expectare quemcunque effectum à quacunque re, quem res illa nec ex ſua natura, nec ex inſtitutione divina, nec ex ordinatione vel approbatione Eccleſiæ producere poteſt.*

2. Indidem. *Nullus omnino exorcizare præſumat ſine licentia Ordinarii in ſcriptis obtenta: nemo etiam utatur aliis exorciſmis, quàm ab Ordinario approbatis, vel poteſtate exorcizandi ulla ratione abutatur, ſub pœna perpetuæ privationis illius officii, & alia arbitraria.*

De ariolis & aruſpicibus ac ſortilegiis Levit. 20. 6. *Anima quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.* Deuteron. 18. 9. *Quando ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te, qui luſtret filium ſuum aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus, aut incantator, nec qui pythones conſulat, nec divinos, aut quærat à mortuis veritatem: Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.* Sunt & alia innumera in Scripturis divinis loca. Saul Rex, occiſis Magis, nihilominùs Pythoniſſam conſuluit, à qua per necromantiam ſui exercitus cladem & ſuam ſuorumque mortem addiſcit. Ochoſias Rex Iſrael ægrotans dum mittit ad Acharonitas conſultum de ſua valetudine idolum Beelzebul, occurrit ejus nunciis Helia Dei Propheta, eiſque prædicit Regis mortem imminentem in pœnam criminis, quo dæmonium conſulere attentaſſet. Sacra Eccleſiæ Concilia anathemate feriunt quoſcunque ad divinos ſeu magos recurrentes, ut ad dæmoniacas ſortes, & phylacteria. Ita Laodicenum, can. 36. Agathenſe, can. 42. Aurelianenſe primum, can. 32. Carthaginenſe quartum, can. 89. Plura require apud Gratianum, cauſa 26. quæſt. 1. 2. 3. 4. 5. Varia ſuperſtitionum genera condemnando commemorat Auguſtinus lib. 1. de doctr. Chriſt. cap. 19. 20. & 21. Vide etiam in Decretal. de ſortilegiis.

CON-

CONCILIUM NARBONENSE. anni 1609.

1. TIt. XXVI. de Epiſcopis. *Primùm in ſanctis meditationibus & orationibus certam ſibi quotidie horam ſumat Epiſcopus, quam in ſtudio & exercitatione divinarum contemplationum inſumat: in quibus Deo non pro ſe tantùm, ſed pro fidelibus ſibi commiſſis preces fundat humiliter, ut quod in ipſis confractum eſt, divina bonitate alligetur, quod languidum eſt, ſanetur; perditum reparetur; & quod bonum eſt, conſervetur. Singulis diebus ad veſperam horam deſignet, quà ſuam familiam in ſacellum domeſticum aut oratorium convocet, ubi ipſo præſente, ſi non impeditus ſit, recitari faciat Litanias & pias Orationes; tum quiſque breve examen conſcientiæ efficiat: pro feſtis diebus Miſſæ ſaltem ſacrificio interſit Epiſcopus, ſi ipſe celebrare non poſſit: Dominicis verò & feſtivis Miſſam dicat, cùm ipſe ſit aſſumptus ex hominibus, ut pro peccatis populi ſui ſacrificium offerat.*

Quotieſcunque munia Pontificalia exercebit, paratus accedet, poſt Miſſam celebratam in fine expreſsè orabit, ut ſibi præſto ſit Dei gratia in tali munere obeundo; ut verò populus miniſterii ab eo peragendi, illiuſque inſtitutionis cauſas odorari poſſit, priuſquam ea munia aggrediatur Epiſcopus, eaſdem brevi ad populum habita concione explicabit.

Canonicas Horas diſtinctè & attentè, ſi non tum choro, apud ſe recitent Epiſcopi ſtatis horis, quas preveniendo potiùs quàm tardando perſolvere debent.

Singulis diebus feſtis & Dominicis, in choro Divinis Officiis, ſaltem Miſſæ & Veſperis interſint.

Officiarios, & maximè Officiales ac Promotores, viros proba vita & doctrina conſpicuos inſtituant, ut ſi aliquantulum in ſcientia deficiant, illud vitæ probitate & integritate compenſent.

Se faciles adeuntibus præbeant, præſertim verò conquerentibus de injuriis receptis, denunciantibus ex charitate defectus ſubditorum quorumcunque, & pauperum miſerias vel infirmorum dolores declarantibus; quibus ita paterna dilectione provideant, ut egentibus largas eleemoſynas concedant, inimicos reconcilient, infirmos viſitent, quibus ſanctam benedictionem concedendo & dolorem levabunt, & forſan ex DEI bonitate ſanitatem reſtituent.

Convivia non faciant frequentia, à laicorum nimia familiaritate abſtineant, ne ſic dignitatem imminuant, ſed tempus pro exercitatione aſſumendum ſacrorum librorum lectioni & piis hominum colloquiis impendant, petentibus maximè conſilium dent, & afflictos benignè conſolentur.

In domibus ſuis fœminas non admittant: domeſticos de fide benè ſentientes, modeſtos & pios habeant, quos ſemel in menſe confiteri & ſacram Euchariſtiam ſumere procurent: & lectionem ſacrorum librorum in menſa per Clericum faciendam.

Frugali menſa & mediocri ſupellectili contenti ſint Epiſcopi: atque in reliquo vitæ genere frugalitatem ſectentur & mediocritatem; caveantque, ne quid in tota familia ſua ab hoc ſancto inſtituto alienum appareat, quodque ſimplicitatem, pietatem, divini cultus ardorem, & vanitatem mundique contemptum non præ ſe ferat: ſicut enim ſordidis & maculatis veſtibus indui non eſt conveniens, ita pretioſis & profanis aut variè contextis uti non decet. Non in publicum prodeant ſine talari tunica & rocheto. Juxta temporum & locorum rationes veſtiantur modeſtè, ita ut gravitatem ſapiant, ſive in publico, ſive privatim, ſive in itinere, ſive in civitate, ſemper in eo habitu & forma incedant, quo appareant & judicentur Epiſcopi. Tonſuram ſemper conſpicuam gerant in capite grandiorem multò quàm cæteri inferiores Sacerdotes, tanquam à terrenis curis magis abſtracti. Populo ſemper ſanctam benedictionem impertiantur, dum per civitatem, aut diœceſim incedunt.

Picturas omnes profana repræſentantes domi non retineant, obſcœnas omninò rejiciant, eaſque tantùm habeant, quæ ad pietatem provocant intuentes.

Quos habebunt domi Clericos, non niſi clericali & decenti habitu uti permittant, illoſque non retineant niſi ſint bonæ exiſtimationis. Opera miſericordiæ frequenter exerceant, ut ſancta converſatione quaſi Epiſcoporum teſtes ſint & imitatores: quorum unum ſuper familiiam conſtituant, qui laicorum domeſticorum actiones percunctetur, & videat, num aliquid præter decentiam Chriſtianæ converſationis perpetrent, & delinquentes corrigat: non enim fas eſt in tali familia ſcandaloſos, aut ullius criminis ſuſpectos eſſe: ideo errantes per ſe ſeverè reprimant Epiſcopi, pertinaces excludant è familia, ægrotantes omni ſollicitudine & pietate curent, nec ſumptibus parcant.

Gravem aliquem ſæcularem & regularem Confeſſarium eligant, qui ſit ſacra ſcientia, prudentia & vitæ ſanctitate inſignis, cujus ſtudio & precationis ſpiritu in gravioribus difficultatibus uti poſſint.

Capitulis Metropolitanis & Cathedralium Eccleſiarum præcipimus, ut ſtatim poſt mortem Prælati, Metropolitanum & Coepiſcopos noſtros commonefaciant, qui omnes ſolemni cæremonia Miſſam pro defuncto celebrari curabunt: tum indictis publicis ſupplicationibus Deum deprecabuntur, ut orbato gregi velit juxta cor ſuum Paſtorem maturè concedere.

2. Reliquæ hujus Concilii conſtitutiones hic omittuntur, quia perviæ frequenteſque ſunt in aliis quæ præceſſerunt: iſtud verò caput de Epiſcopis ſeorſim ſelegimus ea de cauſa, quia partes officii Epiſcoporum ſpeciatim magis & accuratiore diligentiâ exequitur. His tamen adjungendam ſequentem conſtitutionem ex capite 32. duxi, qua prudenti cautione providetur, ne beneficiorum bona mobilia, inter quæ chartæ & fundationum inſtrumenta aliaque ſcripta jura præcipuè ſpectanda ſunt, diſperdantur aut diſtrahantur in ceſſu aut deceſſu beneficiariorum.

3 Cap. XXXI. De Beneficiis conferendis. *Proviſionem beneficii recipientes ejuſdem poſſeſſionem adepti, mobilium ad beneficium pertinentium fieri inventarium procurabunt, ſcientes, ſe teneri, prout præſenti decreto ſtatuimus, & ordinamus, quod beneficiati cujuſcunque beneficii decedentes, reſignantes, aut permutantes, eadem mobilia, quæ ad beneficium pertinent, ſucceſſoribus relinquant: ad quod omnia & quæcunque bona defuncti aut cedentis beneficium obligata maneant: tum ut fraus omnis vitetur, defuncti beneficiati bona, requi-*

quirente Promotore Epiſcopi ſequeſtrentur, ni velint hæredes datis cautionibus de bono ſucceſſori debito reſpondere.

Inter mobilia beneficio affecta occurrunt ſcripturæ, veſtes ſacræ, vaſa, calices, omniſque altaris ſupellex, ſi ſit ex fundatione, nec privati juris.

CONCILIUM BURDIGALENSE. *anni* 1624.

1. POſtrema hæc à nobis diſcutienda provincialis Synodus, convocata & inita Burdigalæ fuit ab Eminentiſſimo Cardinali Franciſco de Sourdis Burdigalenſium Archiepiſcopo, Aquitanniæ Primate, Summo exiſtente Pontifice Urbano VIII. anno 1624. Ludovico XIII. in Gallia regnante.

Tit. IX. De dimiſſoriis literis: *Graviter officiunt rectæ miniſtrorum Eccleſiæ ordinationi facultates* de promovendo à quocunque. *Quare ut probè norit Epiſcopus ſubditorum Eccleſiæ ſuæ mores, per ſemetipſum Ordines conferre teneatur: niſi ægritudine aut alia juſta cauſa impediatur: qua ſubſiſtente, ſubditos ſuos non aliter quàm jam probatos, examinatos, & de quorum probitate, moribus & converſatione per denunciationes in Eccleſia factas ſibi conſtet, ad alium viciniorem, ſeu alios certos,* non quoſcunque *dimittat, cauſam in literis exprimendo, cur à ſe non potuerint ordinari; neque ad plures Ordines ſacros ſuſcipiendos, ſed ad unum Ordinem duntaxat: quo ſuſcepto, vel temporibus ordinationum à die facultatis conceſſæ proximè ſequentibus lapſis, quaſcunque facultatis literas nullas eſſe, & omni virtute carere declaramus.* Conformatur Tridentino Concilio, ſeſſ. 7. cap. 11. 12. 13.

Quia verò complurimi ob incapacitatem & pravam vitam ab Ordinariis ſuis repulſam paſſi, facultates de promovendo à quocunque *obtinentes ſeu habere prætendentes, ſine commendatione & licentia Ordinariorum ſuorum contra ſacros canones ſæpiſſimè promoventur: nullus deinceps à quoquam Epiſcopo, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privilegii prætextu, etiam ſtatis temporibus promoveatur, niſi ejus probitas ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur: ſi ſecus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum juxta ſacri Concilii Tridentini decretum; & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Iſtud decernitur in Tridentino ſeſſ. 23. cap. 8.

2. *Sed neque liceat Capitulis Eccleſiarum, aut aliis quibuſcunque in juriſdictione Epiſcopi loco Capituli ſede vacante ſuccedentibus, infra annum à die vacationis, Ordinis licentiam aut literas dimiſſorias, ſeu* Reverendas, *ut aliqui vocant, tam ex juris communis diſpoſitione, quàm etiam cujuſvis privilegii, aut conſuetudinis vigore, alicui, qui beneficij Eccleſiaſtici recepti ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere: Si ſecùs fiat, Capitulum contraveniens Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: alii autem loco Capituli exiſtentes, ab officio & beneficio per annum ſint ipſo jure ſuſpenſi: ſic ordinati verò, ſi in minoribus conſtituti fuerint, nullo clericali privilegio, præſertim in criminalibus, gaudeant: in majoribus verò ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſint ipſo jure ſuſpenſi. Abbates etiam, & alij exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcunque etiam Cathedralium, literas dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab alijs ordinentur, concedere non poſſint; ſed horum omnium ordinatio ſervatis omnibus à ſacro Tridentino decretis, ad Epiſcopos, intra quorum fines conſiſtunt, pertineat; non obſtantibus quibuſcunque privilegijs, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Unde Superioris monaſteriorum, in quibus religioſi fixam & firmam commorandi ſedem habent, prohibemus, ne literas dimiſſorias Religioſis ſuis, ut à* quocunque *ordinentur, concedant; ſed à ſuo Pontifice, aut ab alio de ejus licentia ordinandos eſſe duntaxat decernimus. Eos verò qui pro inſtituto ad varia domicilia certis temporum intervallis transferuntur cum literis Provincialium ſuorum de voto emiſſo religionis fidem facientibus, ab Ordinario loci, in quo pro tempore degunt, tantùm admitti præcipimus: ab alijs nunquam niſi atteſtatione præhabita à Pontifice loci, ſeu Vicario generali obtenta, quà cur à ſe non potuerint ordinari, perhibeatur. Omnes autem literas Ordinis proximè ſuſcepti ordinanti Epiſcopo exhibere, aut aliàs de eodem ſuſcepto fidem facere teneantur.*

Tridentinum ſeſſ. 7. cap. 10. Concilium etiam generale Lugdunenſe ſub Gregorio X. eos qui ſcienter ordinaverint Clericum alienum, per annum à collatione Ordinum ſuſpendit. Et poſtquam ſuſpenſio fuerit manifeſtata, poterunt ſuſpenſi illius Epiſcopi ſubditi, ſine hujus licentia, à vicinis Epiſcopis, præcedente debito examine, ordinari, ut refertur c. eos qui, de temp. ordin. in 6. Concilium Sardicenſe can. 15. 18. & 19. ipſumque Nicænum can. 16. declarant ejus ordinationem, quæ fit ab alio Epiſcopo abſque literis proprii Epiſcopi, eſſe irritam, & ut loquuntur, ἄκυρον. Huc pertinet apud Gratianum diſt. 71. per totam. Cumque cenſuræ, ſi violentur per ſacri Ordinis exercitium, inducant ipſo facto irregularitatem, is qui violat hoc modo ejuſmodi ſuſpenſionem, irregularitatem contrahit, à qua, ſi ſit occulta, poteſt quidem proprius Epiſcopus diſpenſare juxta Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 6. ſed ſi publicè innotuerit, ſolus Papa diſpenſare ab illa poteſt irregularitate, eamque remittere. Videndus ea de re Bonacina tractat. de diſpenſat. in part. diſp. 3. quæſt. 1. p. 11. n. 28. Quòd autem violatio cenſuræ cujuſvis per exercitium Ordinis ſacri pariat irregularitatem, liquet ex c. apoſtolicæ, & c. ſi celebrat, de cler. excomm. miniſtrante.

3. Quanta verò ſit adhibenda in ſacris conferendis ordinationibus cautio, docet Apoſtolus 1. Timoth. 5. his verbis: *Manus citò nemini impoſueris, & ne communicaveris peccatis alienis.* Et Leo Papa Magnus ep. 1. aliàs 87. ad Epiſcopos Africanos, in qua exponit eadem Apoſtoli verba. De eodem quoque Leone refert Sophronius cap. 149. quòd cum plures noctes ad ſacram Apoſtolorum memoriam excubaſſet orans pro ſuorum remiſſione peccatorum, reſponſum habuiſſe à ſancto Petro ſibi apparente, omnia ei præterita dimiſſa eſſe peccata, ſolis iis exceptis, quæ in ordinationibus aliquando commiſiſſet. Summus quoque Pontifex Hormiſda epiſt. 25. ad univerſos Epiſcopos Hiſpaniæ cap. 1. *Ut in Sacerdotibus* (inquit) *ordinandis, quæ ſunt præſcripta & à Patribus definita, cogitetis: quia ſicut eſt Caput Eccleſiæ Chriſtus, Chriſti autem Vicarii Sacerdotes; ſic & in eligendis his curam oportet eſſe præcipuam. Irreprehenſibiles enim eſſe convenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis: nec quidquam illi deeſſe perſonæ, penes quam eſt Religionis ſumma & ſubſtantia diſciplinæ: Et æſtimet quis pretium Dominici gregis, ut ſciat, quod meritum conſtituendi debeat eſſe Paſtoris. Hoc ita fiet, ſi non Sacerdotii gradus ſaltu quodam paſſim laicis transferantur. Longa debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur Eccleſiæ. Diſcere prius quiſque debet, ante quàm doceat, & exemplum religioſæ converſationis*

de

de ſe potiùs aliis præſtare quàm ſumere; emendatiorem eſſe convenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo.

4. Tit. XXII. De Concilio Provinciali. *Teneantur omnes Epiſcopi ſub pœnis ſacris canonibus latis, ſtata die Concilio adeſſe. Itaque in benedictionibus tempora prævenire curent, ut illuminata mente, & purgato ſpiritu principali affectu, conjunctis & ſollicitis animis Eccleſiæ Dei providere poſſint.*

Et quidem cum in hoc ipſo Concilio Epiſcopus comprovincialis admonitus & rogatus, ut ad Concilium conveniret, ſuaſque in rebus definiendis partes conferret, nec tamen parere dignatus eſſet, inquiſitum tandem de eo fuit, ejuſque malo regimine, ratione cujus ejus Vicarius generalis, quem ſibi ſelegerat, ſuis conformem moribus & lucro addictiſſimum, inſtante Synodi Promotore, Synodus ipſa officio depoſuit, eidemque ex officio alterum generalem Vicarium ſubrogavit meritis præcellentem. Antiſtes verò ipſe Sarlatenſis damnatus eſt privatione tertiæ partis proventuum Epiſcopalium, quorum detractione, & ſequeſtratione Cathedralis Eccleſia, quam ſummoperè neglexerat, repararetur, ut liquet ex Concilii actis. De Metropolitano quidem decernit Nicolaus Papa, ſcribens ad Rodulfum Bituricenſem Epiſcopum, nihil poſſe Metropolitanum aut Primatem in ſuffraganei Parochia, excepto appellationis judicio, ut refertur in c. conqueſtus, 9. qu. 3. & c. 1. de officio Legati. Loquitur porrò de poteſtate, quæ uſu frequentiſſima erat: quotidie namque occurrebant apud Metropolitanum tribunal dirimendæ appellationum cauſæ, minùs verò frequentior erat cæterarum prærogativarum uſus & occaſio, inter quas non minima erat indictio & convocatio Synodorum provinciæ & inflictio pœnarum, quibus mulctandi erant ſuffraganei Prælati, qui per contumaciam non adventarent, neque excuſationis cauſas allegarent. Concilii Laodiceni canone 40. jubetur Epiſcopis ad Synodum vocatis, ut accedere non pigritentur, niſi valetudine impediantur. Habetur diſt. 18. c. non oportet vocatos. Concilii etiam Arelatenſis ſecundi cap. 19. eadem iteratur juſſio ſub pœna ſuſpenſionis uſque ad ſubſequentem Synodum Provincialem, in qua ſe ſiſtens obtenta abſolutione prioris contumaciæ, recipi & conſedere poterat. Habetur can. Si quis autem, diſt. 18. Antiquitùs etiam nemini electo in Epiſcopum licet conſecrationem ſuſcipere niſi de manu proprii Metropolitani, ut conſtituit primum Nicænum Concilium can. 4. & 6. Itemque Antiochenum can. 19. & Innocentius I. epiſt. ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum, cap. 1. Et Leo Papa Magnus epiſt. 4. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum cap. 4. & Gelaſius Papa epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ. Quin etiam ſi quando Metropolitanus per ægritudinem aliudve impedimentum non poterat novum Suffraganeum conſecrare, jus habebat alium vice ſua Epiſcopum delegandi ad hoc munus, cui vices has gerenti reliqui Suffraganei cedere tenebantur, ut declarat Innocentius III. c. quod ſedem Apoſtolicam, de offic. jud. ordin. Omitto antiquum jus viſitandi provinciam, & ad hoc procurationes exigendi, c. cùm ex offic. de præſcriptionib. aliaque priſca Metropolitarum jura.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM anni 1642. adverſùs impia Calvini dogmata.

1. Frequenti experimento comprobatur aſſertio iſta filii Sirach c. 10. Eccleſiaſtici: *Secundùm judicem populi ſic & miniſtri ejus: & qualis eſt rector civitatis, tales inhabitantes in ea. Rex inſipiens perdet populum ſuum, & civitates inhabitabuntur per ſenſum potentium.* Hoc noſtro ſæculo perditiſſimus Cyrillus vir Græcus egit cum Batavorum Calviniſtarum Oratore, qui pro commerciis gentis ſuæ tuendis & promovendis ad Portam reſidet Turcici Monarchæ, ſi ejus interventu hoc impetraret, ut ad ſedem Patriarchalem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ promoveretur, ſe tanto obſtrictum beneficio deinceps omni ſtudio elaboraturum, ut Calviniana ſecta toto Oriente propagaretur. Propoſitionem Batavus lubens excepit, exegitque cum Batavorum Optimatibus, ut vim auri Reſpublica illa ſuppeditaret, qua corruptus Præfectus prætorio, quem Magnum Viſirem vocat, Turcarum Monarchæ perſuaderet, ut ſuprema qua pollet autoritate Cyrillum Eccleſiæ regiæ civitatis Patriarcham conſtitueret, qui etiam corraſa undique pecunia, & pollicitatione dignitatum & emolumentorum Græcanicæ Eccleſiæ multorum ſtudia ſibi conciliavit. Provectus igitur ad concupitam illam ſedem, Calvinianos errores ſenſim inſinuare exorſus eſt; deinde majore ſumpta fiducia confidentiùs animis inſtillare per ſe & corruptos à ſe concionatores. Et quamvis permulti reſiſterent atque obniterentur, non paucos tamen ſeduxit ſuiſque partibus addixit. Sed tamen veteratoris hujus oppignoratam novatoribus hæreticis fidem, & ſacrilegas ab eo ſuſcitatas de religione contentiones ejus diremit interitus. Quin etiam ei ſucceſſor datus eſt Parthenius, qui nuperas Orientalis Eccleſiæ labes ac ruinas coacta Conſtantinopoli Græcorum Epiſcoporum Synodo reparavit anno 1642. Cujus acta & decreta Moldavorum Principi Baſilio Baibondæ dedicata, typis publicis idem Patriarcha Parthenius in Moldavia ab Jaſio typographo imprimi curavit, Græco ſermone poſtmodum in Latinum verſo. Et ſubſcripſerunt Parthenius dictus œcumenicus Patriarcha, Petrus Mogilas Metropolitanus Ruſciæ, cumque his alii plerique Antiſtites, omneſque primarii Magnæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ miniſtri ac Officiales. Grande fuit operæ pretium Synodi hujus promulgatio, ex qua perſpicuum ſit, vix ullum eſſe dogma Novatorum à ſacroſancta œcumenica Synodo Tridentina damnatum, quod pariter Synodus iſta Græcanica non deteſtetur. Quod tamen miniſtri ſectarii ſtudioſè diſſimulant & occultant; imò verò imperitis & væcordibus fraudulenter ex occaſione ſchiſmatis execrandi, quo ſe olim Græcanici ab Eccleſia Romana ſejunxerunt, aſſeverare audeant, habere ſe Græcos ſecum in rebus fidei convenientes, prorſuſque ab Eccleſiæ Romanæ doctrina diſſentientes. Per hanc verò Synodum illa manifeſtè convincitur impoſtura.

2. Primo quidem decreto Concilii hujus immeritò exploditur illa propoſitio, cui conſentiunt cum univerſa Eccleſia Catholica ſequaces Calvini; Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere: Hoc tamen ab hæreticis diſcrimine, quatenus illi non ex divina & infuſa divinitus fide iſtud credunt, ſed humana quadam & naturali proprii judicii perſuaſione; ſi enim ex perſuaſione à fide proficiſcente ex Eccleſia, quæ talli, aut fallere nequit in hujuſmodi propoſitionibus circa res fidei ac æternæ ſalutis, id ipſis perſuaſum eſſet, utique in omnem Eccleſiæ doctrinam conſentirent, quandoquidem Caput Eccleſiæ Chriſtus portas inferi nunquam adverſus eam prævalituras conteſtatur, & evidenter aſtruit, ſi quis Eccleſiam audire noluerit, habendum eſſe pro ethnico & publicano, ejuſque Apoſtolus aſſerit, Eccleſiam Dei columnam eſſe ac firmamentum omnis veritatis. Præclarè ait Auguſtinus lib. de unitate Eccleſiæ cap. 4. *Item quicunque credunt quidem, quod CHRISTUS JESUS ita in carne venerit, ut in eadem carne, ut dictum eſt, venerit, & in eadem, in qua natus & paſſus eſt, reſurrexerit, & ipſe ſit Filius Dei, Deus apud Deum, & cum Patre unum, & incommutabile Verbum Patris, per quod facta ſunt omnia: ſed tamen ab ejus corpore, quod eſt Eccleſia, ita diſſentiunt, ut eorum communio non ſit cum toto, quacunque diffunditur, ſed in aliqua parte ſeparata inveniatur, manifeſtum eſt eos non eſſe in Catholica Eccleſia. Quapropter quia cum Donatiſtis quæſtio nobis eſt non de capite, ſed de corpore, id eſt non de ipſo Salvatore JESU CHRISTO, ſed de ejus Eccleſia; ipſum caput, de quo conſentimus, oſtendat nobis corpus ſuum, de quo diſſentimus, &c.* Sanctus Doctor Thomas Aquinas cæterique methodici Theologi hoc idem hoc argumento probant. Tunc fides in aliquo perit, quando in eo deperit formale objectum fidei: At verò in hæretico etiam unicum fidei articulum inficiante perit objectum formale fidei, quod eſt veritas prima in Deo atteſtante & docente ac proponente per Eccleſiam & Scripturas Divinas

nas ab eadem Eccleſia expoſitas, cujus eſt Officium de ſacris Libris judicandi, eorumque veros ſenſus explicandi dirigente Spiritu ſancto, quam eidem affuturum pollicitus eſt Deus omnibus diebus adusque ſæculorum finem & conſummationem. Hæreticus autem, qui vel unum ab Eccleſia aſſertum fidei articulum rejicit, quamvis cæteris omnibus aſſentiri profiteatur, ad proprium judicium ac libitum ſuum determinat ac definit conſenſionem, acquieſcens iis, quæ ſibi arrident, reliqua autem ſibi diſplicentia deſpiciens, rejecta Eccleſiæ proponentis auctoritate. Quapropter l. 1. C. de hæret. eruditè definit hæreticum, ut ſit omnis, qui vel minimo negotio à judicio Catholicæ Eccleſiæ aberrat. Igitur etiam in iis, quæ ſimul cum Eccleſia credere ſe profitetur, neque formatam neque informem retinet fidem. Etiamſi enim fides noſtra non terminetur, aut reſolvatur niſi ad primam, quæ Deus eſt, veritatem revelantem, tamen Eccleſiæ propoſitio, per quam omnem nos docet veritatem, eſt conditio, ſine qua non aſſentiremur Deo revelanti: nec Evangelio, teſtante Auguſtino, crederemus, niſi Eccleſiæ jubentis juberet ac ſuaderet autoritas.

3. Excepto primo hujus Synodi decreto, quod errori Græcanico veſificatur, cætera omnia, quæ ſequuntur, orthodoxæ fidei conformantur. Quale eſt iſtud ſecundum, quo damnantur Calviniani, ſolius ſacræ Scripturæ autoritatem ut unicam rectæ fidei ac religionis normam aſtruentes, ſacras verò traditiones, quas Magnus Baſilius cæterique veteres Sancti, tùm Græci tùm Latini Patres, ſacris Libris æquiparant, procaciter reſpuentes.

4. Tertio articulo Concilii Patres Calvinianum dogma cum execratione proſcribunt, Deum ſola voluntate, nullaque habita meritorum ratione, quoſdam in æternam gloriam, alios in æterna ſupplicia prædeſtinare.

5. Nec miriore deteſtatione quartum damnant, Deum reprobos de induſtria ad peccata impellere ac incitare ea vi, cui homo non poſſit obſiſtere.

6. V. Divinæ Providentiæ propriè ac primariò attribuenda eſſe crimina omnia, quæ à cunctis malis tàm Angelis quàm hominibus ſecundùm ejus permiſſionem perpetrantur.

7. VI. Univerſam naturam humanam infectam fuiſſe peccatis, non ſolùm originis per primum parentem Adamum, ſed etiam actualibus iiſque mortiferis, ne maximo quidem inter natos mulierum excepto, neque Virgine inter omnes mulieres benedicta.

8. VII. Tollendas eſſe Sanctorum interceſſiones, & Beatorum Angelorum protectionem & cuſtodiam.

9. VIII. Statuentium fide, abſque operibus, homines ſalutem conſequi.

10. IX. Terreſtrem ac cœleſtem Hierarchiam confundens dogma, tollenſque Pontificiam poteſtatem.

11. X. Aſſerentes pari temeritate hujus terreſtris Eccleſiæ membra ſolos eſſe apud Deum electos, neque illos cæteros credentes, qui Divinorum Sacramentorum ſunt participes, nec tamen ad æternam felicitatem prædeſtinati; atque ita Judam, dum eſſet innocens, nunquam ad Eccleſiæ corpus pertinuiſſe; Paulum verò, dum Eccleſiam perſequebatur, ejuſdem Eccleſiæ membrum extitiſſe, eò quòd eſſet ab utero matris prædeſtinatus.

12. XI. Quòd Calviniani enitentes Patrum doctrinas abolere, Eccleſiam dicant immediatè à Spiritu ſancto doceri, nullatenus utente hominum manibus aut lingua; cùm tamen homines Prophetæ & Apoſtoli fuerint, qui verbum Dei, a quo mittebantur, prædicarint, & ſcriptis conſignarint. Pauluſque Apoſtolus ad Epheſios conteſtetur: *Ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Dei.* Patres enim Divinò Spiritu impulſi, nos docent non ſecundùm hominem, ut cum Apoſtolo Paulo loquamur, ſed per revelationem JEſu Chriſti. Quod verò addunt iidem ſectarii, fieri poſſe, ut erret Eccleſia, quamvis & Doctorem Spiritum & Chriſtum Caput habeat, quam neque maculam habere neque rugam, ſed totam pulchram & perfectam eſſe, columnamque & firmamentum veritatis ſcriptum eſt, & quam quicunque non audierit, juſſum ſit haberi ut ethnicum & publicanum, damnat hæc Synodus ut proſſus impium, & his aliiſque divinarum literarum teſtificationibus adverſans.

13. XII. Damnat quoque illud dogma, nullam eſſe bonis operibus in hominum ſalute partem: quo non ſolùm virtus omnis cœleſtiſque vita, ſed & omnis Scriptura ſacra tollitur, quæ homines ad bonas actiones adhortatur, ut ſalutem conſequantur.

14. XIII. Aſtruitur contra eoſdem liberum arbitrium hominum.

15. XIV. Damnat in eiſdem abolitionem quinque Sacramentorum: τὰ πέντε τῆς ἐκκλησίας ἀρνεῖται μυστήρια, τὴν ἱερωσύνην, τὸ ἱερὸν μῦρον, τὸ εὐχέλαιον, τὴν διὰ τῆς μετανοίας ἐξομολόγησιν, καὶ τὸν τίμιον γάμον. ἅπαντα δ᾽ ὡς ἱερὰ καὶ θείας χάριτος μεταδοτικὰ ἡμῖν ἡ ἀρχαία κατέλιπε παράδοσις. *Negat Eccleſiæ Sacramenta quinque, Sacerdotium, ſacram Unctionem, ſacrum Oleum, Confeſſionem, cum Pœnitentia, & honorabile Connubium. Quæ omnia ut ſacra & divinam gratiam conferentia nobis antiqua traditio reliquit.*

16. His adjungere mihi viſum eſt hominis Græci, Græcanicæque religionis tenaciſſimi teſtimonium. Is eſt Gabriel Severus Philadelphienſis, qui Græcè opuſculum edidit à ſe elucubratum, περὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων, *de ſanctis Sacramentis*. Quod idem ipſe curavit Venetiis typis imprimi. Cujus cap. 5. ſic docet: Ἑπτά εἰσι τὰ τῆς ἐκκλησίας μυστήρια, ἤγουν τὸ ἅγιον Βάπτισμα, τὸ ἅγιον μῦρον, ἡ ἁγία λειτουργία, ἡ τάξις τῆς ἱερωσύνης, ἡ μετάνοια, ὁ νόμιμος γάμος, καὶ εὐχέλαιον. *Septem ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſcilicet ſanctum Baptiſma, ſancta Unctio, ſanctum Sacrificium, Ordo Sacer, Pœnitentia, legitimum Conjugium, & ſacrum Oleum.* Idemque hæc adjungit c. 7. de ſacro charactere, quem aliqua inſigunt Sacramenta: τὰ μυστήρια παρέχοντα τοῖς αὐτὰ λαμβάνουσι χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους ἐστὶ τὸ θεῖον δηλαδὴ βάπτισμα καὶ ἱερωσύνη, ἕτεροι δὲ καὶ θεῖον μῦρον εὐσεβῶς καὶ ὀρθῶς λέγουσιν εἶναι. *Sacramenta præbentia ſuſcipientibus ea indelebiles characteres, ſunt nimirùm divinum Baptiſma & Sacerdotium, alii etiam rectè pieque divinam Chriſmatis unctionem adjungunt.*

17. XV. Duo verò duntaxat Sacramenta admittens Calvini ſecta, eorum virtutem non rectè exponit. Nam Baptiſmo ipſum ita juſtificari baptizatum putat, ut perire is nullo modo poſſit; eos quippe, qui non ſunt divinitùs electi, etſi exterius ſignum aquæ ſuſcipiant, nullatenus hoc lavacro juſtificari cenſent.

18. XVI. Divinam autem Euchariſtiam ita convellit, ut nihil ipſi aliud niſi nudam figuram relinquat, quaſi adhuc in umbra veteris Legis ſerviremus. Negat enim, eum qui videtur & comeditur panem jam ſanctificatum, eſſe verum Chriſti Corpus, ſed ſpiritualiter tantùm intellectum, aut potiùs imaginando fictum, quod omni impietate plenum eſt, neque dixit JEſus: *Hoc eſt figura corporis mei*, ſed: *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.* Hoc ſcilicet quod videtur, & accipitur, & comeditur, & frangitur ſanctificatum jam & benedictum. Græcus textus hæc habet: Τὴν θείαν δὲ εὐχαριστίαν οὕτω διαρρήγνυσιν ὥστε μηδὲν αὐτῇ ἕτερον εἰ μὴ τύπον ψιλὸν ἐγκαταλείπων, ὡσανεὶ ἔτι τῇ σκιᾷ τοῦ παλαιοῦ νόμου ἐλατρεύωμεν, οὐ γὰρ φησὶν εἶναι σῶμα Χριστοῦ ἀληθινὸν τὸν ὁρώμενον ἄρτον καὶ ἐσθιόμενον ἄρτον ἤδη ἡγιασθέντα, ἀλλὰ τὸ νοούμενον πνευματικῶς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φανταζόμενον, ὅ πάσης ἀσεβείας ἀνάπλεων. ὁ γὰρ Ἰησοῦς οὐκ ἔφησε τοῦτό ἐστιν ὁ τύπος τοῦ σώματός μου, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τοῦτο δηλαδὴ τὸ ὁρώμενον καὶ λαμβανόμενον καὶ κλώμενον ἁγιασθὲν ἤδη καὶ εὐλογηθέν.

19. Cujus teſtimonium paulò antè adduxi. Gabriel Severus Philadelphienſis, tractatum alterum contexuit: περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας λειτουργίας: *De Sacramento Divinæ Miſſæ ſeu Sacrificii*, in quo tranſubſtantiationem profitetur panis & vini in carnem & ſanguinem Chriſti. Ita verò ſcribit: Λειτουργία ἐστὶ μυστήριον λήψεως τοῦ μετουσιωθέντος ἄρτου καὶ οἴνου εἰς τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν σάρκα καὶ τὸ αἷμα ἅπερ ἐναργῶς παριστῶσι τὴν ταφὴν καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν. *Liturgia eſt Sacramentum ſumptionis tranſubſtantiatorum panis & vini in Salvatoris noſtri carnem & ſanguinem, quibus evidenter repræſentatur ſepultura & reſurrectio illius.* Porrò hic autor ſchiſmaticus μετουσίαν *tranſubſtantiationem*, & vocem μετουσιῶσθαι *tranſubſtantiari*, & μετουσιω-

μετουσιωθὲν *tranſubſtantiatum*, tùm hoc ipſo tractatu, tùm in ſua adverſus Occidentales apologia περὶ τῶν ἁγίων δώρων ſæpe numerò ſanctiſſimæ Euchariſtiæ applicat: qua in apologia idem autor diſertiſſimè aſſerit, per hanc μετουσίαν deperdi panis & vini ſubſtantiam, tranſmutarique in adorandam ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Domini, ſolis remanentibus panis & vini accidentibus per admirabilem Chriſti ad noſtram infirmitatem condeſcenſum. Ideòque Sacramentum iſtud & Sacrificium ſupremo cultu eſſe à fidelibus venerandum: Διὸ καὶ οὐ μόνον προσκυνεῖται ἀλλὰ καὶ λατρεύεται ὑπὸ πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν κυρίως εἶναι σάρκα καὶ αἷμα χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πιστευόντων, εἰ καὶ τὰ συμβεβηκότα σώζεται τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ συγκαταβατικῶς τοῦτο χαριζομένου τοῦ κυρίου. His liquidò convincitur quorundam hæreticorum Sacramentariorum præſtigioſa impoſtura de Græcanicarum Eccleſiarum religione, apud rerum imperitos mentiri audentium, cùm tamen Occidentales Sacramentarii in omnibus rebus, in quibus circa religionem à nobis diſſident, ac præſertim circa veritatem tranſubſtantiationis & ſacrificii, circaque Divinum Euchariſtiæ cultum, à Græcis anathematizentur, nec habeant quidquam cum Græcanicis adverſum nos commune, niſi ſolùm apoſtaſiæ ab Apoſtoli Petri Cathedra flagitium.

20. XVII. Damnatur Calvinianus error, quo Purgatorii fides rejicitur, ut ſimul repudientur pro fidelibus defunctis preces & commemorationes Eccleſiæ per quas ſperant remiſſionem ac refrigerium illis, qui torquentur in Purgatorio, propitiante Deo indultum iri: Δι᾽ ὧν ἐλπίζομεν ἄνεσιν αὐτοῖς καὶ ἀναψυχὴν παρὰ Θεοῦ παραπέμπεσθαι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀνιαρῶν. Haſce verò temporales & expiatorias poſt exceſſum iſtius vitæ pœnas vocat hoc ipſo articulo Synodus iſta καθαρτήριον πῦρ, Cui divus Baſilius (ut cæteros ſileam Græcos Patres) perſpicuè adſtipulatur, ita ſcribens in Iſaiæ cap. 9. Ἐὰν οὖν γυμνώσωμεν τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἐποιήσαμεν αὐτὴν ξηρὸν ἄγρωστιν ἀξίαν ὑπὸ τοῦ καθαρτικοῦ πυρὸς καταβρωθῆναι. Et poſt pauca ibid. οὐκ ἀφανισμὸν Θεὸς ἀπειλεῖ, ἀλλὰ τὴν κάθαρσιν ἀποφαίνει, κατὰ τὸ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, ὅτι εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως ὡς διὰ πυρός. Locus iſte Apoſtoli, 1. Corinth. 3. ℣. 15. à Græcis unà & Latinis Patribus exponitur de Purgatorio poſt hanc vitam igni: *Si igitur* (ait Baſilius) *per confeſſionem deterimus peccatum, jam ſuccreſcens gravamen arefecimus, dignum planè quòd depaſcatur ac devoret purgatorius ignis. Non omnimodam internecionem ac exterminium comminatur Deus, ſed innuit expurgationem juxta Apoſtoli ſententiam: quia ſi cujus opus exarſerit, damnum patietur: ipſe autem ſalvus fiet, ſic tamen quaſi per ignem*. Baſilio Magno fraternus accedit calculus Gregor. Nyſſeni, qui in ſermone de non lugendis fidelibus ac vita defunctis ait, quoſdam eorum exacta iſta mortali vita in ignem purgatorium mitti, quo abſtergantur contractæ ab eis materiæ labes: τῶν δὲ λοιπῶν διὰ τῆς εἰς ὕστερον ἀγωγῆς ἐν τῷ καθαρσίῳ πυρὶ ἀποβαλόντων τὴν πρὸς τὴν ὕλην προσπάθειαν. *Aliis autem poſt hanc vitam purgatorio igne materiæ labes abſtergentibus*. Ut mirum ſit Græcos in Concilio Florentino apertè profeſſos fuiſſe, ſe ignem nullum in Purgatorio agnoſcere. Sacra verò Synodus non judicavit aliud ab ipſis exigendum, niſi pœnalem qualiſcunque eſſet in Purgatorio animarum non ſufficienter expurgatum dolorem, qui mitigari atque auferri queat viventium ſuffragiis, quæ conſtans ſemper extiterat Græcarum Eccleſiarum profeſſio.

21. Ultimo demum decreto hæc Synodus eoſdem damnat hæreticos, non ſolùm quia ſacros Codices alieno à Sanctis Patribus ſenſu exponere audent, ſed etiam quia nonnullos ex divinis libris expungere præſumunt, quos ſanctæ æquè œcumenicæ Synodi pro ſacris agnoverunt. Et inſuper eoſdem damnat venerabilium Imaginum venerationem & cultum reſpuentes, quem ſancta œcumenica Synodus ſeptima damnando Iconomachos confirmavit.

DIATRIBA ULTIMA
Hujuſce totius Operis meta.

Quonam ſenſu Eccleſia Catholica dicatur ſimul & Romana.

1. INſtiterit fortaſſe aliquis, Romanam Eccleſiam, & Catholicam Eccleſiam ita opponi, ut horum unum ab altero evertatur. Quiſquis enim Catholicam dixerit Eccleſiam, eamdem enunciat univerſalem. Quod enim Græcè ſonat vox *Catholicum*, idem Latinè dicitur *univerſale*. Dicere autem *Romanum*, idipſum eſt declarare certo cuidam loco eſſe aſtrictum, ſcilicet uni Romanæ civitati; atque ideò inficiari eſſe *univerſale*; quatenus ad unum ac particularem determinatur locum. Sciendum tamen, Romanam Eccleſiam diverſimodè ſumptam utramque poſſe notionem complecti, tum particularem ac ſingularem, tum univerſalem. Si enim ejuſdem in quadam Italiæ parte atque ad Tiberim ſitum conſideres, aut quoſdam ejus ſpeciales ritus perpendas minimè in reliquis Eccleſiis uſitatos, quemadmodum Ambroſius & Auguſtinus epiſt. ad Conſolanum loquuntur de Sabbatorum jejuniis in Romana Eccleſia, nullatenus univerſalem, ſed ſpecialem ac ſingularem notionem refert. Si verò de rebus loquare ad fidem Chriſtianam pertinentibus, quas Romana docet Eccleſia, ad quam, quotquot in Orbe terrarum exiſtunt Eccleſiæ, conformantur, ejuſque inſtitutis obtemperant, Eccleſia Romana Catholicam & univerſalem habet ſignificationem: cæterarum namque univerſarum Eccleſiarum in terris militantium cùm ſit norma, exemplar & caput, illas omnes hoc ſuo nomine complectitur.

Hoc ipſum apertè profitetur & docet ſanctitate & antiquitate venerandus Irenæus hæc ſcribens lib. 3. cap. 3. *Ad hanc* (Romanam) *Eccleſiam propter potentiorem principalitatem oportet omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt, omnes qui ſunt undique fideles*. Et Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ contendit, unico Romano Pontifice ejuſque Cathedra, tanquam inſolubili vinculo, cunctas Eccleſias eſſe inter ſe colligatas, dum ibidem ait: *Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur*. Non enim negat plures eſſe atque diſtinctas Eccleſias, ſed negat eſſe veras & ſanctas Chriſti Eccleſias, aſſeritque prorſus hæreticas & ſchiſmaticas, niſi fide atque obſequio cum Romana conſpirent. Quod ut confirmet, recurrit ibidem ad ipſa Chriſti ad Petrum verba: *Loquitur* (inquit) *Dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non vincent eam. Et eidem poſt Reſurrectionem ſuam dicit: Paſce oves meas, &c.* Quo eodem libro ſubjungit, Eccleſiam eſſe unam in radice & capite, tametſi multiplex ſit propagatione. Idque triplici explicat comparatione ac ſimilitudine, radiorum à Sole dimanantium, rivi à fonte defluentis, & ramorum arboris radici cohærentium; radium enim perdis, ſi à Sole disjungas: rivus areſcit, ſi à fonte ſemoveatur: & ramus interit, ſi ab arbore vel radice exſcindatur. Idemque ſanctus doctor ſcribens ad Cornelium Romanum Pontificem de ſchiſmate adverſus ipſum à Novatiano excitato, hanc profert æterna memoria digniſſimam ſententiam: *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut natæ ſunt ſchiſmata, quam inde quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Eccleſia ad tempus ſacerdos, & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur. Cui ſi ſecundùm magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa, nemo adverſus Sacerdotum collegium quidquam moveret*.

Quemadmodum autem unitas regni & familiæ ex ſucceſſione capitum ſibi invicem ſuccedentium oſtendi ſolet, ita Eccleſiæ unitas ex ſucceſſione Romanorum Pontificum Petri Cathedram tenentium evidenter comprobatur. Nam quemadmodum ad Chriſti ovile non pertinuerunt, quicunque à Petro cunctarum ovium Chriſti Paſtore receſſerunt, ut Simon Magus aliique fidei deſertores; ita etiam ab ovili Chriſti convincuntur

eſſe alieni, quicunque Petri ejuſque ſucceſſorum hierarcharum Cathedræ non communicant, ut novos Magiſtros conſectentur. Unde certiſſima ad hæreticorum vel ſchiſmaticorum conventicula dignoſcenda ſanctorum Eccleſiæ Patrum nota & teſſera extitit, ſi cum Petri ſucceſſore aliquis communione jungeretur aut diſſideret; adeò ut Paulus Apoſtolus de ſe teſtetur Galat. 1. veniſſe ſe Jeroſolymam, videre Petrum, & manſiſſe apud eum diebus quindecim. Deinde cap. 2. pergit dicens, ſe per revelationem unà cum duobus comitibus ſuis individuis Barnaba & Tito reverſum eſſe Jeroſolymam, & cum Petro ſeorſum prædicatum à ſe gentibus Evangelium contuliſſe, *ne* (inquit) *in vacuum currerem, aut cucurriſſem*. Si nimirùm opinarentur fideles ipſum à Petro diſſentire.

Sancti etiam Eccleſiæ Catholicæ Patres & Doctores, dum adverſus quoſcunque hæreticos de ſacra & inviolabili fide diſputant, ad Romanam Eccleſiam provocare ſolent, cujus Pontificum ſucceſſionis à Petro, ſuper quem Chriſtus Dominus ſuam fundavit Eccleſiam, catalogum texunt, eorumque ſigillatim ſeriem aduſque propria tempora dinumerant. Irenæus lib. 3. adverſus hæreſes cap. 1. à Petro aduſque coævum ſibi Eleutherium; Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum à Petro uſque ad Siricium tunc ſedentem; Auguſtinus epiſt. 165. ad Generoſum eamdem ſeriem à Petro uſque ad Anaſtaſium deducit; Idemque contra epiſt. fundamenti: *Tenet me* (inquit) *in Eccleſia ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas Dominus commendavit, uſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum*. Similiter Epiphanius hæreſi 27. quæ eſt Carpocratis, Romanos Epiſcopos abuſque Petro ad ſua tempora dinumerat. Conſtat verò in oppoſitum, cæteras etiam primarias Eccleſias à fide ſæpiùs defeciſſe; Conſtantinopolitanam, in qua ſederunt Macedonius, Neſtorius, Sergius, hæreſiarchæ, multique tum Ariani, tum Eutychiani, tum Monothelitæ. In Alexandrina ſederunt Gregorius & Lucius Ariani; Dioſcorus, Timotheus, Ælurus Eutychiani; Cyrus Monothelita. Antiochenam Eccleſiam tenuerunt Paulus Samoſatenus hæreſiarcha, Petrus Gnapheus Eutichianus, Macharius Monothelita, & plerique alii. Jeroſolymitanam occuparunt Eutychius, Irenæus, & Hilarius Ariani, Joannes Origeniſta. Romanam verò Eccleſiam nullus rexit, qui hæreſim ex profeſſo docuerit, aut profeſſus ſit; ut obſervat & admonet Rufinus ſcribens in Symbolum. Cùm tamen in aliis inſignibus, ſive Orientem, ſive Occidentem percurras, Eccleſiis diverſi Epiſcopi hæretici peſtilentiæ cathedram erexerint.

Laus DEO, Virginique Deiparæ immaculatę conceptæ.

INDEX

INDEX LOCUPLETISSIMUS UNIVERSI HUJUS OPERIS.

P. Paginam, n. numerum indicat.

A

Abbas.

ABbas unus unico monaſterio præficiendus, p. 195. & p. 208.

Abbates Epiſcopis ſubeſſe decere, pag. 207. p. 181. p. 193. num. 13.

Abbates etiam exempti aut nullius Diœceſis neque Tonſuram, neque Minores Ordines, niſi ſubditis ſibi monachis, neque dimiſſorias ad Ordines literas concedere poſſunt, p. 517. cap. X. vid. & cap. VIII. ſeſſ. 23. Conc. Trid.

Abbates & Monachi ad Principis præſentiam ſine Epiſcopi ſui permiſſu accedere prohibentur, p. 246.

Ne Abbatis quorumcunque Monaſteriorum niſi intra Monaſteriorum ſepta habitent, neque diu foris degant, p. 497. n. 21.

Abbatiſſa.

Abbatiſſarum munus eſt, providere, ut omnes ſorores in communi dormitorio decumbant, in habitu decenti incedant, & Horas canonicas titè perſolvant, p. 496. num. 20.

Abbatiſſa una ne pluribus monaſteriis præficiatur, *ibid.*

Abſolutio.

Abſolutio in Sacramento Pœnitentiæ, quamvis ſit juriſdictionis actus, non exprimit eſſentialiter perſonam abſolventis; neque illam prioribus Eccleſiæ ſæculis exprimebat, ſed conferebatur per ritum orationis ad Deum. Neque nunc apud Græcos ritu Latinorum exprimitur niſi recenti memoria idque ad Sacerdotis libitum, p. 144.

Abſtinentia.

Abſtinentia à ſanguine, à ſuffocato, & idolothytis, p. 15. num. 16.

Abſtinentiæ hæreticorum reprobatæ, p. 108. & ſeq.

Abſtinentiæ jejuniorum Eccleſiæ, p. 46. & 47.

Acacius.

Acacius Conſtantinopolis Epiſcopus hæreticus Eutychianus à Felice Papa III. anathemate damnatur, ipſeque viciſſim Felix nomen de tabulis Eccleſiæ obliterat. Diuturnum diſſidium Romanam inter & Conſtantinopolitanam Eccleſiam de Acacii nomine ex ſacris Diptychis eradendo, p. 155. num. 24. & p. 201. num. 15.

Adelfonſus.

Adelfonſus cognomine *Magnus*, Gallæciæ Rex, ingenti Maurorum fuſo exercitu occiſoque ipſorum duce Alcainan, quum filium Garſiam tædio longioris vitæ paternæ rebellantem reprimere poſſet, ne tamen res Chriſtiana civili bello infirmaretur, ſicque infidelibus robur accreſceret, maluit regnum ſponte dimittere: continuatoque Saracenico bello, idem ipſe à filio Rege præfectus regiis exercitibus, alias nobiles victorias de Mauris reportavit, p. 311. num. 12.

Ænamenſe Concilium.

Ænamenſe in Anglia Concilium ſub Joanne Papa XVI. & Ethelredo Angliæ Rege, cui præſedit Epiſcopus Eboracenſis anno 1010. p. 328. cujus can. 14. præſcribitur, ut quando quis extra propriam parochiam ſepelitur, ſolvatur Eccleſiæ parochiali portio funebris.

Africa.

Africæ diviſio, p. 40. & p. 139.

Africam Genſericus Vandalorum rex occupat, p. 156. num. 28.

Africa, Duce Beliſario Imperio Romano redintegratur, devicto & capto Gelimere ultimo Vandalorum Rege, p. 202. num. 18.

Agapæ.

Agapæ Apoſtolicis temporibus inſtitutæ: Earumque uſus intra Eccleſias. Primùm celebrabantur divitum ſumptibus, ſed pauperibus ſimul cum illis conveſcentibus: verùm ingruentibus abuſibus extra Eccleſiarum ſepta amandatæ & demum prorſus vetitæ, p. 27.

Agapetus.

Agapetus Papa Antimum Eutychianum Conſtantinopolis Patriarcham Epiſcopatu dimovet, cui Mennam Catholicum ſubſtituit, p. 202. n. 17.

Agatha.

Agatha Virgo Catanenſis & martyr ſub Decio, p. 51. num. 12.

Agobardus.

Agobardus Lugdunenſis Epiſcopus, eo quod iniquè Ludovicum Pium in Conciliabulo Compendienſi depoſuiſſet Imperio, deponitur ipſe Epiſcopatu in Concilio ad Theodonis-Villam, p. 274. n. 9. & ſeq.

Alamundarus.

Alamundarus Saracenorum Rex abjectis idolis fidem orthodoxam ſuſcipit, p. 199. n. 11.

Alaricus.

Alaricus Gothorum Rex, qui ſuadente Stilicone Græciam depopulatus fuerat, regreſſus in Italiam, compoſitaque cum Honorio Imperatore pace, dum profectionem parat in Hiſpanias, à Saule Duce gentili, cui Stilico partem exercitus cum mandatis dederat, contra præſtitam fidem laceſſitus, copias Saulis aggreſſoris profligat, converſiſque in Romam victricibus armis, Urbem expugnat & diripit. Ipſe verò Stilico proditoriis artibus detectis, Heracliani manu perimitur apud Ravennam juſſu Honorii. Imperii quippe aditum Eucherio filio idololatræ aperiebat, qui Romæ pariter cum Serena matre necatur, p. 149. n. 5.

Alarico vita functo ſucceſſit Attaulphus. Hic Placidiam Imperatorum Arcadii & Honorii ſororem duxit uxorem: cujus precibus delinitus ab Italia receſſit, & in Hiſpaniam conceſſit cum uxore & omnibus copiis, novum ſibi regnum quæſiturus, p. 149. n. 6.

Albigenſes.

Albigenſes hæretici, propugnantibus Raimundo Comite Tholoſano, & Petro Aragonum Rege, Raimundi affine, ſacrum contra ſe bellum exciverunt, cujus Dux ſummus fuit Monfortius Comes Simon, quem Albigenſium exercitus ſupra centum millia bellatorum Mureti in agro Toloſano incluſum obſedit, non ampliùs quàm octingentis equitibus & mille peditibus inſtructum. At Simon cùm ſuos omnes Confeſſionis & Euchariſtiæ Sacramentis præmuniiſſet, præeunte cum Cruce S. Dominico, facta ex oppido eruptione, tàm horribilem tot hoſtium ſtragem edidere, ut Aragonum Rex inter confertos ſuos dimicans occiſus ſit. Raimundus verò poſt ſuorum internecionem vix fuga evaſerit. Simon Monfortius, hac adepta victoria, munitiſſimas hæreticorum urbes & arces

arces expugnavit, donec ipſe obſidione Toloſam premens, accepto de mœnibus vulnere interiit. Id bellum ſub Regibus Philippo Auguſto & Ludovico VIII. acriter geſtum, tandem ſub S. Ludovico IX. deſiit, quum Raimundus ſuis omnibus exutus, hæreſim Lutetiæ Pariſiorum, publicam obiens pœnitentiam, ejuravit, ſuamque filiam Alfonſo S. Ludovici fratri cum dotali Comitatu Toloſano nuptu collocavit, p. 367. n. 7.

Alboinus.

Alboinus Longobardorum Rex ab Eunucho Narſete accitus Italiam occupat, p. 233. n. 1.

Albi & Nigri.

Alborum & Nigrorum factionibus Piſtorii in Tuſcia natis, conflictata demum univerſa Italia fuit, p. 318. n. 6.

Alexandrina Concilia.

Alexandrina Concilia quatuor vivente Athanaſio, primum ſub Sylveſtro Papa ab Alexandro Alexandriæ Epiſcopo convocatum, in quo Arius fuit hæreſiarcha declaratus & excommunicatus, p. 131. Secundum, cui præſedit Oſius Cordubenſis, tanquam Legatus Sylveſtri Papæ Apoſtolicus, literis Conſtantini Auguſti præmunitus. Cui aſſedit Alexander. Quo in Concilio Arius iterum damnatus eſt. Damnatum etiam Sabellii dogma Sanctam Trinitatem impugnantis. Colluthus etiam Sacerdos, qui munia Epiſcopalia uſurpabat, fuit in ordinem redactus. Sed ſchiſmaticus iſte Ario ſe adjunxit, multaſque turbas excivit. Tertio Alexandrino Concilio præſedit ipſe Athanaſius ab exilio redux, poſtquam Julianus Apoſtata mortuo Conſtantio exules (in quibus erat Athanaſius) priſtinis ſedibus reſtituit. Hac in Synodo Ariani ad fidei unitatem regreſſi cum priſtinis gradibus & Ordinibus admiſſi ſunt ſtudio colligendi diſperſas oves in caulam Dominici gregis. Iſtudque decretum Liberius Pontifex ratum habuit. Ibidem pariter damnata fuit Macedonii & Eunomii hæreſis divinitatem abrogans Spiritui ſancto. Ibidem quoque retenta voce τῆς οὐσίας toti Trinitati communi approbatum fuit, ad exprimendas trium perſonarum dictinctiones, ut fideles τῶν ὑποστάσεων vocibus uterentur. Ibi etiam damnata eſt Apollinaris Laodiceni Epiſcopi hæreſis rationalem animam Chriſto abrogans, ut ejus vice Verbum Divinum fungeretur. Quartam demum Alexandriæ Synodum Athanaſius coegit, poſtquam Jovinianus Auguſtus ab ipſo expetiit, ut ſibi fidei formulam, quam ſequeretur, contexeret, p. ibid. & ſeq.

Alienatio, Alienari.

Alienatio rerum Eccleſiæ prohibetur, niſi ſub certis conditionibus & ſolemnitatibus, p. 194.

Alienora.

Alienora Guilielmi Aquitaniæ Ducis filia Ludovico VII. dicto juniori Franciæ Regi nupſerat, cujus adulteriorum ille pertæſus, poſt compertum affinitatis impedimentum, ab ea divortium fecit. Iſta verò dotales habens peramplam patris ditiones Aquitaniam & Pictavos Henrico ſecundo nupſit Angliæ Regi, Normanniæ Duci & Andegavorum Comiti: unde magnæ vires acceſſerunt Anglis fatales funeſtæque Francorum genti, p. 347. n. 20.

Amadæus.

Amadæus Sabaudiæ Dux, in Schiſmate vocatus *Felix*, apud Nicolaum V. Eugenii IV. ſucceſſorem prætenſo Pontificatu ſe abdicat, ejuſque ſe poteſtati ſubjicit, conciliante Carolo VII. Francorum Rege, qui licèt ſtudio inſtaurandæ collapſæ Eccleſiæ diſciplinæ Pragmaticam ſanctionem in regnum introduxiſſet, ſemper tamen & apertè reprobaverat Eugenii depoſitionem, & Amadæi electionem. Nicolaus Amadæum creat Cardinalem, primumque in eo ampliſſimo Ordine locum tenere jubet, & conſtituit eumdem in omni temporali ipſius dominatu Legatum perpetuum, p. 449. n. 37.

Amalaſuntha.

Amalaſuntha Theodorici Oſtrogothorum Regis unica legitimis ex nuptiis filia, virtutibus cunctis ornatiſſima fœmina, ab ingratiſſimo Theodato, quem Regem ipſa conſtituerat, trans Vulſinum lacum tranſportata in carcere occiditur, p. 201.

Ambroſius.

Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus Theodoſium Auguſtum ab Eccleſiæ limine arcet ob Theſſalonicenſium cædem, p. 78. n. 37.

Ammonius.

Ammonius Philoſophiæ in Schola Alexandrina Profeſſor Chriſtianus Plotinum diſcipulum habuit, p. 55. num. 31.

Anaſtaſius.

Anaſtaſius Imperator hæreſes omnes fovet, ſolamque ſub *hæreſis* nomine perſequitur Eccleſiam, p. 200. n. 13. & 14. Et poſt innumeras piorum cædes & exilia fulmine ictus perit, p. 201.

Angelus.

Angelos colere relicta Dei Eccleſia prohibitum eſt, p. 128.

Angli, Anglia.

Angli ex Germania in auxilium à Britannis adverſus Scotos & Pictos acciti univerſam Britanniam ſubjugant, p. 157. n. 30.

Angliam Dani pluries invaſerunt: In primis Boerredo pulſo Merciorum Rege inſulam occuparunt anno 874. Poſtmodum anno 1011. Dani omni hoſtilitate Angliam vexant. Qua de cauſa Rex Anglus Ethelredus ex Angloſaxonum proſapia ortus, ſecreta mandata in omnes regni partes tranſmiſit, ut Dani omnes furtivo & inopinato impetu trucidentur: ſicque Anglia tantiſper à tyrannide reſpiravit. Sed anno 1016. mortuo Ethelredo, communi Anglorum conſilio vocatur in regnum Canutus Daniæ Rex Suenonis Regis Dani filius, à quo Angliam occupante ſeceſſerat Ethelredus ipſe regno pulſus, & in Normanniam ſeceſſerat cum uxore Emma, duobuſque filiis Alfredo & Eduardo, ad uxoris ſuæ fratrem Ricardum Normanniæ Ducem, anno 1013. Ricardi ſuppetiis, mortuo jam Suenone, Angliam, recuperat Ethelredus. Qui tamen ſubinde à Canuto Dano ſuperatus moritur anno 1016. Et ſublato æmulo Canutus pacificè poſſidet Anglicanum regnum. At mortuo in Anglia Canuto, regnum Alfredo Ethelredi primognito defertur. Moxque vita functo Alfredo; vocatur in regnum frater natu poſterior Eduardus, fretus potiſſimùm Goduini Anglorum Optimatis poteſtate, cujus filiam Editam ceperat uxorem, ſed ſervata in matrimonio virginitate nullam reliquere prolem. Verùm Eduardus beneficii memor ab avunculo Ricardo accepti, filium ejus Guilielmum ex concubina relictum vivens deſignat regni ſui ſucceſſorem. Haraldus tamen Editæ frater Goduini filius ſtatim ab Eduardi obitu Angliam occupat. Guilielmus tamen tranſmiſſo Oceano cum valido exercitu Haraldum opprimit, qui ſtrenuè dimicans in ipſo conflictu moritur. Quo ex tempore, Normannorum progenies longa ſucceſſione in Anglia regnavit, p. 319. n. 16.

Anglicanæ procellæ ab ſchiſmate & hæreſi per Regem Henricum & illegitimam ejus filiam Elizabetham, p. 482. n. 16.

Antiochenum Concilium.

Antiochenum Concilium; in quo plures interfuere orthodoxi, & cum his minor Arianorum numerus, ſcilicet triginta ſex, à quibus damnatus fuit Athanaſius, eique ſuffectus Gregorius Cappadox, excepto iſto decreto receptum eſt ab univerſa Eccleſia, primùm quidem in Concilio Chalcedonenſi, deinde ab inſequentibus Eccleſiæ Conciliis, ut inductione ſingulorum ejus canonum probat Emmanuel Scheleſtrates, quamvis non defuere Scriptores doctiſſimi, à quibus iſtud abſolutè damnatum fuit, p. 109.

Acta Synodi alterius Antiochenæ in encæniis ſeu dedicationis die feſto Templi ſplendidiſſimè à Conſtantino Magno conſtructi, quod Conſtantius abſolverat, reprobavit Eccleſia, p. 114. n. 20.

Antiſiodorenſe Concilium.

Antiſiodorenſe Concilium tantummodo Diœceſanum fuit, cui præſedit Aunacharius loci Epiſcopus, qui ſubſcriptus legitur in Concilio Pariſienſi IV. & in Matiſconenſi II. Eſt autem Antiſiodorum urbs in Burgundionibus. Præter inſtitutum noſtrum illud huc eo adduximus propter ſingulares aliquot ejus Canones. Antiſiodorum vulgò dicitur *Auxerre*. p. 229.

Can. 10. Prohibet duas uno die in uno altari celebrari Miſſas, præſertim ubi Epiſcopus jam ibi eo die celebrarit, ibid.

Can.

Can. 12. Ne mortuis Euchariſtia vel oſculum detur, neque verò vel pallis corpora involvantur. ibid.

Can. 18. Vetat quemquam extra Paſche ſolemnia baptiſari, niſi urgeat mortis periculum. ibid.

Can. 22. Relictæ Presbyteri Diaconi vel Subdiaconi vetat eo mortuo alteri nubere. Quæ prohibitio cùm fiat in Concilio Bracarenſi III. can. 29. & in Matiſconenſi II. can. 6. aſſerendum eſt more receptum fuiſſe, ut in talium ordinatione voto perpetuæ continentiæ illæ ſe aſtrinxerint. ibid.

Can. 36. Non licere mulieri nuda manu Euchariſtiam ſumere. ibid.

Can. 42. Ut mulier accedens ad Euchariſtiam ſuum habeat dominicalem, ſcilicet mundum linteum, quo Chriſti Corpus excipiat. Si non habuerit, differat communionem in alterum diem Dominicum, ibid.

Antoninus.

Antonini Pii innocens & pacificum imperium. p. 58. n. 8.

Apocriſarii.

Apocriſarii quinam dicti. p. 93. n. 1.

Apollinaris.

Apollinaris Laodiceni dogma rationalem animam Chriſto abrogans, cujus vicem Verbum Dei ſuppleat, damnatum in primis ſine ipſius nomine ab Alexandrina Synodo, cui præfuit Athanaſius, pag. 133. n. 2. Deinde à Romana Synodo ſub Damaſo Pontifice. Deinde in Synodo Conſtantinopolitana ſub eodem Damaſo. p 133. n. 5.

Apollonius.

Apollonius Senator Apologiam pro Chriſtianis à ſe ſcriptam in Senatu legit, & capitali judicio moritur, p. 20. n. 16. & p. 55. n. 31.

Apoſtoli.

Apoſtoli replentur Spiritu Sancto, p. 1. Matthiam in Apoſtolatum eligunt loco Judæ, ibid. Fidem in commune ſymbolum componunt, antequam diſpergantur in gentes. p. 3. n. 9. Eorumdem tria Jeroſolymis habita Concilia. p. 14. & ſeqq.

Apoſtolorum nomine inſcripti Canones probantur ſuppoſititii. p. 7. n. 3.

Apoſtolorum Concilia.

Apoſtolorum habita tria Jeroſolymis Concilia. Quorum priore electus & confirmatus eſt Matthias in Apoſtolatum Judæ traditoris. Secundo electi fuere ſeptem Diaconi. Tertio ſtabilita eſt libertas à legalibus obſervationibus, paucis exceptis, ab idolothytis, à ſanguine & ſuffocato. p. 14. & ſeqq.

Appellatio.

Appellatio non conceditur ab interlocutoria Ordinarii ſententia, niſi tale ſit gravamen, ut nequeat per ejuſdem Ordinarii definitivum judicium reparari. Ejuſmodi cenſetur incarceratio. A qua ſi appelletur, Judex eidem appellationi deferre tenetur, & proceſſum ad judicem ſuperiorem tranſmittere. Sed interim appellans carcere detinebitur. Talis enim appellationis effectus non eſt ſuſpenſivus, ſed ſolùm devolutivus: alioqui enim poſſet reus pendente appellatione fugam capeſſere. Concil. Trid. ſeſſ. 13.

Appellatio quoque à legitima correctione non admittitur, niſi modus excedatur, p. 512. n. 35.

Appellationes ab abuſu Gallicanæ niſi ad incompetentes judices deferrentur, plerumque in viſceribus cauſæ juſtitia niterentur. Quemadmodum ex adverſo Prælatorum juſtam autoritatem labefactant, redduntque audaciores perverſos Clericos, & ad ſcandala procliviores ac incorrigibiles, p. 286. n. 6.

De non admittendis frivolis appellationibus decretum Concilii Baſileenſis, p. 464. n. 15.

Apiarii Sacerdotis.

Apiarii Sacerdotis cauſa & appellatio & calumniæ adversùs Urbanum Epiſcopum Siccenſem exemplo ſint, p. 168. n. 3.

Aquæ Sextiæ.

Aquarum-Sextiarum antiqua in Romano Imperio, & in Eccleſia prærogativa, prout Metropolis eſt ſecundæ Narbonenſis Provinciæ, p. 162. n. 4.

Aquiſextienſe Concilium I.

Aquis-Sextiis quatuor diverſis temporibus celebratæ fuerunt Synodi Provinciales, quarum certa extant monimenta, 354. Primum quidem anni 1112. quod ex antiquis tabularibus eruit in lucem V. C. Scholaſticus Pitonus, cui præſedit Petrus Archiepiſcopus Aquenſis conſedentibus ſuis ſuffraganeis, aliiſque Prælatis, à quibus editi ſunt canones quatuor. Quorum primus conſtituit, ut quarta pars proventuum Eccleſiaſticorum Metropolitanæ Eccleſiæ ad ornatum illius, & victum Clericorum eidem miniſtrantium contribuatur & aſſignetur, ibid.

Can. 2. Decernitur, ne ullus Presbyter aut Clericus Eccleſiam regendam ſuſcipiat, niſi de conſenſu Archiepiſcopi vel Archidiaconi, p. 355.

Can. 3. Conſtituit, ne quiſquam Clericus alterius Epiſcopatus ordinetur aut recipiatur in Aquenſi Eccleſia abſque literis proprii Epiſcopi, ibid.

Can. 4. Ut Clericus in ſolvenda prædicta quarta inobediens poſt tertiam admonitionem ſuſpendatur ab officio, & ſi perſiſtat in contumacia, prorſus deponatur, ejuſque Eccleſia divinis interdicatur officiis, ibid. & ſeqq.

Habitum iſtud Concilium fuit in æde B. Mariæ Virginis Deiparæ, quæ etiam nunc vocatur de Sede, quia olim illic fuit Epiſcopalis ſedes.

Aquiſextienſe Concilium II.

Aquiſextienſe Concilium II. initum fuit an. 1306. Præſide Roſtagno Archiepiſcopo, aſſidentibus Suffraganeis Gaufrido Vapincenſi, Jacobo Siſtaricenſi & Petro Regienſi Epiſcopis, hac de cauſa ut Eccleſia Metropolitana Chriſto Salvatori dedicata, cùm reparatione plurimùm indigeret, juvaretur eleemoſynis Eccleſiarum provinciæ, propoſitis quadraginta dierum indulgentiis cunctis fidelibus, qui ad novam fabricam contribuerint. Hæc pleniùs habentur in archivo Archiepiſcopali cum ſubſcriptionibus & ſigillis Antiſtitum, p. 354.

Aquiſextienſe Concilium III.

Aquiſextienſe Concilium III. Provinciale Alexander Canigianus Archiepiſcopus Aquenſis coegit anno 1585. Præſul meritiſſimus, qui ſua in Metropoli Scholas Eccleſiaſticas, & Clericorum Seminarium erexit: quod inſequentium temporum neglectu diſſipatum Eminentiſſimus Cardinalis & Archiepiſcopus Hieronymus Grimaldus noſtris diebus inſtauravit, noviſquæ ædificiis & proventibus ditavit, p. 556.

Synodus iſta Tit. de Baptiſmo prohibet, ne quis Sacerdos extra neceſſitatis caſum ad cujuſvis Magnatis domum ad baptizandum accedat, neve alia neceſſitas hic intelligatur, niſi quum vita infantis periclitatur. Et ne ſuſceptores admittantur niſi qui Sacramentum Confirmationis acceperint, neque Clerici beneficio proviſi, neque minorum annis quatuordecim. Eadem præcipitur obſervatio in Confirmatione, ibid.

Tit. de Euchariſtia. Cavetur, ne nocte ad ægros deferatur niſi mortis periculum inſtet, ibid.

Tit. de celebratione Miſſæ. Ne quis Sacerdos ad Sacrificium celebrandum admittatur, niſi exhibita ejuſdem anni ſcriptura, ibid.

Tit. de Matrimonio. Ne Parochi liberos matrimonio jungant invitis parentibus. Neque ignotos homines aut vagos, niſi præmiſſa diligenti perquiſitione & obtenta Epiſcopi venia. Item ne alienæ Parochiæ ſponſum vel ſponſam jungant niſi ab alieno Parocho teſtimonium acceperint, quòd etiam fidem faciat de factis denuntiationibus in aliena Parochia. ibid.

Tit. de Ordinis Sacramento. Ab Ordinatione arceantur omnes canonicis impedimentis irretiti. Si quis aliquo impedimento illigatus ſit etiam occulto, illud Epiſcopo patefaciat ante Ordinum collationem, ibid.

Qui aliquem Ordinem ſuſcepit, certæ alligetur Eccleſiæ, in qua functiones obeat ſibi ab Epiſcopo præſcriptas. Quicunque ad majores Ordines promoveri volunt, menſe integro ante ſtatum ordinationis diem ad Epiſcopum conveniant, cui nomina, & ſi qua habent beneficia, ſcripto conſignent, locum item domicilii & patrimonii titulum, vel penſionem, vel ſponſionem & cautionem; & Ordinem quem petunt, ſcriptis exhibeant, cum debitis atteſtationibus ad Secretarium Epiſcopalem deferant. Epiſcopus autem Parochiis illorum id negotii committat, ut publicè propoſitis in Eccleſia promovendorum nominibus de illorum moribus aliiſque jam præmiſſis à fide dignis gra-

gravioribus illius pagi viris juramento obſtrictis diligenter inquirant, & de his omnibus accuratè literis obſignatis ad Epiſcopum reſcribant, p. 557.

Si Epiſcopus ægritudine vel alio juſto impedimento ab Ordinibus conferendis avocatur, non aliter quàm modo ſuprà dicto ſubditos ſuos examinatos & approbatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittat, habitis priùs omnibus ab eis atteſtationibus, ut ſuprà, p. 558.

Tit. de Capitulis. Capitula ne fiant manè, ſed tantùm poſt veſperarum peractum Officium, ne divina Officia perturbentur, & ne canonici à divinis Officiis abeſſe cogantur: niſi fortè urgens & evidens neceſſitas ingruerit. Si quis inſtrumenta fundationum, bonorum, redituum, & privilegiorum, ad Epiſcopatum aut Capitulum, aut ad aliquam dignitatem, aut præbendam, aut capellaniam, vel etiam ad quamcunque Eccleſiam & Monaſterium ſpectantium apud ſe celaverit, nec intra ſpatium trium menſium à die publicationis hujus Synodi reſtituerit Epiſcopo, vel Capitulo, vel ipſarum Eccleſiarum aut monaſteriorum Præpoſitis, maneat per hanc Synodum ipſo facto excommunicatus: nec ab Epiſcopo abſolvatur, donec juramento affirmaverit omnia eſſe à ſe reſtituta. Ac præſens decretum volumus quotannis tum in Synodis diœceſanis & Capitulis generalibus, tum ſæpiùs per annum à Parochis inter Miſſarum ſolemnia publicari 559. Vide Concilii Agathenſis can. 26. p. 193.

Tit. de Beneficiis. Conficiatur liber, iſque in omni Epiſcopali archivio aſſervetur: In quo libro omnium Diœceſanorum beneficiorum cujuſvis generis, tum vacationis certa dies, modus ratioque deſcribatur; tum collationes ac proviſiones, quæcunque illæ ſint, à ſummo Pontifice, vel ab Illuſtriſſimo Legato, vel ab Epiſcopo, vel ab alio quovis factæ literarum ac diplomatum exempla, vel ſententiæ ſummatim explicatæ, prout potius Epiſcopus cenſuerit, in eumdem referantur: Idem ſervetur de ſingulis literis Ordinum ſingulorum Clericorum Diœceſis, ibid.

Quicunque de aliquo beneficio etiam per literas Apoſtolicas fuerit proviſus, teneatur intra tres menſes à die adeptæ poſſeſſionis inventarium omnium bonorum, & jurium & onerum illius beneficii Epiſcopo exhibere. Si inobedientia conſtiterit, puniantur ab Epiſcopo arbitrariis pœnis, ſeu per cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu per retentionem fructuum, aut alia juris remedia, ibid.

Aquiſextienſe Concilium IV.

Quartum prodiit Aquenſe Concilium Paulo Huralto Hoſpitali Aquarum-Sextiarum Archipræſule, præſentibus ſuffraganeis Præſulibus Forojulienſi, Rejenſi, & Siſtaricenſi, quo damnatus prohibituſque eſt venum exponi, legi & teneri anonymi cujuſdam liber inſcriptus de Eccleſiaſtica & politica poteſtate anno 1612. Quo eodem anno aliud Provinciale Concilium Pariſiis coactum eſt, cui præſedit præcellens illud ingenii doctrinæque ſydus Jacobus Perronius, S. R. E. Cardinalis, cùm nondum eſſet Epiſcopatus Pariſienſis à Metropoli antiquâ ſejunctus Eccleſiæ Senonenſis, cujus tunc erat Perronius Archiepiſcopus: quo Provinciali Concilio idem liber pari cenſura & prohibitione proſcriptus fuit.

Aquila.

Aquila Ponticus ex gentili Chriſtianus cùm genethliacorum obſervationibus ultrà modum addictus eſſet, neque admonitus deſiſteret, ideoque communione fidelium exciſus, in odium Eccleſiæ Chriſti literas Hebraicas perdidicit, & circumciſus, ut Græcorum interpetum 70. verſionem labefactaret, qua utebatur Eccleſia, alteram edidit mala fide interpretationem Græcam, qua veteres Prophetias de Chriſto & Eccleſia alienos in ſenſus conabatur detorquere, p. 19. n. 12.

Aquilejenſe Concilium.

Aquilejenſis Synodus ſub Pontifice Damaſo, cui præſedit Valerianus Aquilejæ Antiſtes, eique aſſedit Ambroſius Mediolanenſis aliique Occidentis Epiſcopi, à quibus hæreſis Ariana iterum proſcripta fuit, p. 133.

Aquilejenſe Concilium alterum poſt exciſam ab Attila Hunnorum Rege Aquilejam in urbe Provinciæ Carnorum Utino, ad quam fuerat translatus Aquilejenſis Patriarchatus, celebratum fuit ann. 1596. tempore Clementis Pontificis VIII. Hiſtoriam originis & translationis hujus Patriarchatus, vide p. 563. Ejus canones de Monialium reformatione ſunt ibid.

Aquiſgranenſe.

Aquiſgranenſe Concilium ſub Ludovico Pio, Caroli Magni filio. Eſt verò Aquiſgranum civitas in Ducatu Juliacenſi, quam olim ab Attila deletam Carolus Magnus ſplendidè inſtauravit, in qua idem ſepeliri voluit, thermis & calidis aquis inſignis. Concilium iſtud anni 816. multa edidit capitula duobus libris comprehenſa, quorum prior canones 150. complectitur de diſciplina & moribus fidelium. Secundus partim de inſtitutione Monialium, partim miſcellanea tradit de rebus Eccleſiaſticis.

Anno inſequenti 817. convenere Abbates & inſigniores Monachi apud Aquiſgranum coram Ludovico Pio, qui eo conventu liberales conceſſiones prædeceſſorum ſuorum erga Romanam Eccleſiam confirmat & amplificat. Deinde cedit jure ſuo Patribus ſuis conceſſo electionem confirmandi Romani Pontificis, & generalia Capitula promulgat de regularium diſciplina. p. 391.

Arauſicanum Concilium I.

Arauſicanum primum Concilium Arauſione civitate Cavarum ſub Leone Papa primo celebratum, quæ eſt inferioris Provinciæ Viennenſis ſubjecta Arclatenſi Metropoli decurrente Anno 441. p. 173.

Ejus Can. 1. Statuit, ut hæretici, qui in vitæ diſcrimine conſtituti, ad fidem Catholicam convertuntur, abſente Epiſcopo à Presbyteris cum chriſmate & benedictione conſignentur, p. 173.

Can. 2. Nullus Clericus, qui baptizandi habet officium, ſine chriſmate unquam progrediatur, ibid.

Can. 3. De pœnitentibus in diſcrimine mortis reconciliandis, abſque ſolemni manus impoſitione abſente Epiſcopo, p. 174.

Can. 4. Pœnitentiam deſiderantibus Clericis concedendam, ibid.

Can. 5. Ut confugientes in Eccleſiam rei immunitate loci gaudeant, ibid.

Can. 11. Ne quis Epiſcopus ab alio excommunicatum ſuſcipiat, p. 175.

Can. 12. Subitò obmuteſcens baptizari, & pœnitentiam accipere poteſt, ſi conſtet priùs de voluntate vel ex præſentium relatione, vel ex ipſius nutu ac ſigno, ibid.

Can. 13. An & quomodo Sacramenta ſint amentibus conferenda, ibid.

Can. 17. de communicandis energumenis, p. 175.

Can. 21. De energumenorum irregularitate, ibid.

Can. 22. Legem continentiæ Diaconis & Presbyteris præfigit, ibid.

Can. 25. Bigamos declarat irregulares à ſacris Ordinibus & Miniſteriis, ibid.

Can. 26. Diaconiſſarum inſtitutum abolet, ibid.

Can. 27. De fœminis viduitatem profeſſis coram Epiſcopo, ibid.

Can. 29. Ne Concilia ſolvantur niſi in dicto Concilii loco anno ſequente celebrandi, p. 158.

Arauſicanum Concilium II.

Arauſicanum Concilium II. anni 529. cui præſedit Cæſarius Arelatenſis ſub Sum. Pont. Felice IV. approbatum à Bonifacio ſecundo, Felicis ſucceſſore. In eo conclamatum eſt contra Semipelagianos, quorum erant coryphæi Fauſtus Rejenſis Epiſcopus, Gennadius Presbyter Maſſilienſis, Caſſianus Vincentius, dicentes, hominem propriæ infirmitati relictum poſſe propriis precibus gratiam Dei ad ſe evocare, p. 209.

Can. 3. Si quis ad humanam invocationem gratiam Dei dicit conferri, non autem gratiam ipſam facere ut invocetur à nobis, contradicit Iſaiæ Prophetæ vel Apoſtolo dicenti: Inventus ſum à non quærentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant. ibid.

Can. 4. Si quis ut à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non autem etiam ut purgari velimus per Spiritus ſancti infuſionem & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit Spiritui ſancto per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas a Domino, & Apoſtolo ſalubriter prædicanti: Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, p. 210.

Can.

Can. 6. Si quis ſine gratia Dei volentibus, credentibus & conantibus miſericordiam Dei nobis conferri dicit, non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia ſicut oportet fieri, agere valeamus per infuſionem & inſpirationem Spiritus Sancti in nobis fieri confitetur, aut humilitati ac obedientiæ humanæ ſubjicit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes aut humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe contendit, reſiſtit Apoſtolo dicenti: Quid habes, quod non accepiſti? Et gratia Dei ſum id, quod ſum, ibid.

Can. 7. Si quis per naturæ vigorem aliquod bonum ad ſalutem pertinens æternæ vitæ cogitare, ut expedit, aut Evangelicæ doctrinæ conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuavitatem in conſentiendo & credendo veritati, hæretico fallitur ſpiritu, Dei vocem, in Evangelio dicentis: Sine me nihil poteſtis facere, non intelligens, & illud Apoſtoli: Non quòd idonei ſimus cogitare aliquid à nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, ibid.

Can. 12. Tales nos Deus amat, quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito, ibid.

Can. 14. Nullus miſer de quacunque miſeria liberatur, niſi per Dei miſericordiam præveniatur, ſicut Pſalmiſta ait: *Miſericordia ejus præveniet me*. Et: *Citò anticipant nos miſericordiæ tuæ Domine*, p. 211.

Can. 16. Fortitudinem gentium mundana cupiditas facit, fortitudinem Chriſtianorum Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris non per voluntatis arbitrium, ſed per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis nullis meritis gratiam prævenientibus, ibid.

Can. 18. Debetur merces bonis operibus, ſi fiant, ſed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant, ib.

Can. 19. Natura humana etſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret, nullo modo Creatore ſuo non adjuvante, ſeipſam ſervaret, unde cùm ſine gratia Dei ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit, quomodo ſine gratia Dei poterit reparare quod perdidit? ibid.

Can. 20. Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo, nulla autem facit homo, quæ Deus non præſtet, ut faciat homo, ibid.

Can. 22. Nemo de ſuo habet niſi peccatum & mendacium, ibid.

Can. 25. Aliquos divina poteſtate ad malum prædeſtinatos eſſe non ſolùm non credimus, ſed etiamſi ſint, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus, p. 212.

In fine adducitur & exponitur Joannis Damaſceni diviſio gratiæ in antecedentem & conſequentem. Prima eſt, qua Deus vult omnes homines etiam ſpectatos poſt lapſum Adami ſalvos fieri, ad quam etiam reducitur omnium vocatio ad ſalutem æternam, & Chriſti redemptio pro cunctis & ſingulis hominibus, & pro peccatis, ut loquitur Joannes Apoſtolus epiſt. 1. cap. 2. totius mundi: & 2. Cor. 5. Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus. Hæc redemptio & vocatio Dei non pro ſingulis efficax: Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi, Matth. 20. ℣. 16. Et poteſt quidem gratia efficax in multis, ſed non uſque ad finem, quemadmodum contingit in multis juſtificatis, ſed non perſeverantibus uſque ad vitæ finem, pro quibus mortuus eſt Chriſtus. Ad hæc adducitur Auguſtini locus de prædeſt. Sanct. cap. 16.

Arbitrium.

Arbitrium hominis liberum nihil poteſt agere boni ſine gratiæ adjutorio, p. 166. & ſeqq. p. 505. 506.

Archidiaconus.

Archidiaconis & Decanis cura imponitur circa tonſuram Clericorum, & decentiam veſtitus eorum à Concilio Londinenſi an. 1286. can. 5. p. 401. & ab Agathenſi can. 20. ut quamvis invitos tondeant, p. 192.

Archiepiſcopus.

Archiepiſcopi nomen anterioribus ſæculis non niſi Patriarchis attributum. Deinde exarchis quibus multæ ſubdebantur Provinciæ; ſucceſſu verò temporum Metropolitanis ſingularum Provinciarum attributum, poſtmodum gliſcente in Eccleſias Orientis ambitione per imperialia reſcripta, titulus hic cum aliqua præcedentiæ prærogativa, quibuſdam unius civitatis Epiſcopis pretio vel aulicis obſequiis indulgebatur, pag. 86. num 11.

Archiepiſcopus per quævis loca ſuæ Provinciæ iter faciens poteſt erectam crucem ante ſe deferri facere, populis ſuæ Provinciæ benedicere, Miſſam in Pontificalibus celebrare, aut facere coram ſe celebrari, ſed non in Pontificalibus, p. 429. n. 16.

Archiepiſcopis Tridentinum Concilium adimit priſcam poteſtatem viſitandi ſuffraganeorum Epiſcoporum Eccleſias propter rixas & jurgia, quæ hac occaſione oriebantur, & ne Eccleſiæ procurationibus & expenſis graventur, ſeſſ. 24. cap. 3. p. 521. num. 70.

Archiepiſcoporum ſingulare privilegium verſatur in autoritate & uſu pallii, quo uti debent in ſolemnioribus Pontificalibus, p. 230.

Archiepiſcopi & Suffraganei ſeſe mutuò adjuvare debent, p. 415. n. 3.

Archiepiſcopi tres Imperii Germanici Electores, Moguntinenſis, Colonienſis & Trevirenſis, p. 498. n. 1.

Arelatenſe Concilium.

Arelatenſis primi Concilii primordia in cauſa Donatiſtarum & Cæciliani Carthaginenſis Epiſcopi, pag. 81. Ejus prerogativæ quia indictum à Sylveſtro Papa. Item quia procuratum à Conſtantino Auguſto, qui eidem præſens fuit. 3. Quia Epiſcopi Gallicani, Itali, Britanni, Hiberni, Scoti, Siculi, Africani, eò confluxere. 4. Quia ibi interfuere Legati Apoſtolici Claudianus & Vitus Presbyteri, Eugenius & Cyriacus Diaconi. Quapropter Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo cap. 9. & epiſt. 92. vocat plenarium & univerſale, atque univerſæ Eccleſiæ Concilium, p. 82.

Canon Arelatenſis I. Ut ubique uno eodemque die Paſcha celebretur. ibid.

Can. 2. Ut Clerici in ipſis, in quibus ordinati ſunt Eccleſiis, perſeverent, & ſi aliò ſe transferant, deponantur. p. 83.

Can. 5. De theatricis ut excommunicentur. ibid.

Can. 7. De Magiſtratibus in Provincias miſſis, ut juriſdictioni Epiſcoporum, qui in iis locis ſunt, ſubjiciantur in ſpiritualibus. ibid.

Can. 8. De Afris ad Eccleſiam venientibus non rebaptizandis. ibid.

Can. 9. Ut excluſis confeſſorum literis ſolæ communicatoriæ admittantur. ibid.

Can. 12. Ut puellæ fideles, quæ gentilibus nubunt, pœnitentiam agant. p. 84.

Can. 13. De illorum pœnis, qui ſacras Scripturas, Eccleſiæ vaſa vel nomina fratrum Magiſtratibus ethnicis tradiderint vel detulerint. Et ut eis, quos ordinarint, non obſit ejuſmodi Ordinatio. ibid.

Arelatenſe Concilium II.

Arelatenſe Concilium II. p. 186. In quo inſtaurantur plerique canones antiquiorum Conciliorum.

Arelatenſe Concilium III.

Arelatenſe Concilium III. anni 455. huic præſedit Ravennenſis Epiſcopus Arelatæ in cauſa orti diſſidii inter Theodorum Epiſcopum Forojulienſem & Fauſtum Abbatem Lerinenſem. Statutum ibi fuit, ne Monachi Lerinenſes ab alio Epiſcopo quàm à Forojulienſi ordinentur, nec aliter quàm cum conſenſu Abbatis, & de juribus Epiſcopi & Abbatis, p. 186.

Arelatenſe Concilium IV.

Arelatenſe Concilium IV. ſub Carolo Magno, anni 813. p. 285.

Can. 3. Ignorantia Sacerdotibus evitanda. ibid.

Can. 6. De vita & diſciplina Clericorum & Monachorum, exemptionum à poteſtate Epiſcopali gravia incommoda, ibid.

Can. 7. De Clauſura & Eccleſiis ſeu Oratoriis Monialium, p. 286.

Can. 8. Ne ultra Monaſteriorum facultates Monachi & Moniales recipiantur. ibid.

Can. 17. Ut Epiſcopi ſemel unoquoque anno ſuam diœceſim viſitent, & pauperum oppreſſores corrigant, & contumaces potentiores Regi deferant corripiendos, ibid.

Can. 18. De ſacro Chriſmate cuſtodiendo ſub ſigillo. ibid.

Can. 19. De inſtitutione liberorum à parentibus & patrinis in fide Catholica. ibid.

Can. 22. Ne placita publica & ſecularia in Eccleſiis, aut ipſarum atriis fiant. p. 287.

Can. 25. Ut Eccleſiæ reparentur ab earum Rectoribus & Beneficiariis. ibid.

Ariminenſe Concilium.

Ariminenſe Concilium anno 359. celebratum ſub Liberio Rom. Pont. & Conſtantino Imperatore Ariano. In hoc inſtitere Ariani pro recipienda ſecunda ſuæ ſectæ formula in Conciliabulo Sirmienſi procuſa. Ex adverſo Epiſcopi Orthodoxi Nicænæ fidei Symbolum propugnabant poſtulantes, ut à cunctis recipiatur, & Arianos declararunt hæreticos. Utraque pars Legatos ad Conſtantium mittit, Sed Ariani citatiore curſu Orthodoxos præveniunt & benignè audiuntur, Legati orthodoxi non audiuntur, niſi poſtquam Arianæ formulæ ſubſcripſerunt. Sed reverſi ad Synodum communione fidelium excluduntur, ſed plures Arianorum fraudibus & aſtutia pervertuntur, non tamen reſipiſcunt. Synodica epiſtola obſervatu digna, p. 123. & 124.

Ariminenſis Concilii ob Arianorum fraudes & tyrannidem infauſtus exitus, ibid.

Arioli.

Arioli, Aruſpices, Magicis artibus addicti, phylacteria & amuleta conficientes damnantur Eliberritano can. 5. Vide ibi annotata p. 61. Laodicenus can. 36. p. 128. Agathenſis can. 68. p. 195. adde can. 12. Concilii Romani I. ſub Gregorio II.

Ariſtides.

Ariſtidis Athenienſis, & Quadrati Athenienſium Epiſcopi, Juſtini, Melitonis, Athenagoræ pro Chriſtianis Apologiæ, p. 20. n. 16.

Arius, Ariani.

Arii Alexandrini hæreſiarchæ, ſimulque Nicæni Concilii hiſtoria, p. 71. n. 11. & 12. & p. 84. 85. 86.

Arianorum flagitiorum & calumniarum, ſuperſtite Conſtantino Magno, hiſtoriæ, p. 103. Eorumdem hiſtoriæ & impoſturæ ſub Conſtantio, p. 106. & ſeqq.

Armentarius.

Armentarius, qui ſe Epiſcopum Ebrodunenſem ordinari curaverat, excidit ambito Epiſcopatu per decretum Regienſis Concilii, retento tamen charactere, ut ejus valerent ordinationes, p. 173.

Vide Regienſe Concilium, ibid.

Arnaldus Brixianus.

Arnaldus Brixianus, Abælardi diſcipulus, tumultus & ſeditiones Romæ concitat, ut omnem civilem poteſtatem & juriſdictionem ab Eccleſia auferat, transferatque in Senatum & Sæculares Magiſtratus, p. 345. n. 14.

Arnobius.

Arnobius ex gentili Rhetore Chriſtianus, p. 55.

Arnulfus.

Arnulfus Germaniæ Rex Romam ridiculo eventu lepuſculi perterrefacti expugnat, p. 278. n. 26.

Arnulfus Carolomanni filius nothus, ex Caroli Magni progenie ultimus Germanorum Rex, Carolum Craſſum, quem Odonis ſeu Eudonis factio Franciæ regno expulerat, quotidiano & precario victu alit. Idemque accitus à Formoſo Papa peſſimè habito à Vidone Spoletano Duce, Italiæque tyranno, quem Formoſus ipſe coronaverat, & proclamarat Imperatorem, quique Romam tyrannide premebat, in Italiam potenti exercitu ſuccinctus advenit, Romam obſidione capit, indeque Vidonis uxorem & Sergium factionis Ducem exigit, p. 309. n. 6. & ſeq.

Artaxerxes.

Artaxerxes Perſa ter acie cæſis Parthis, eorumque interfecto Rege Artabano, Perſarum, qui hactenus Parthis ſubjecti fuerant, vetus regnum inſtaurat, p. 55. num. 30.

Athanaſius.

Athanaſius in Tyrio Conciliabulo nequiter damnatus, Treviris exulat, p. 72. n. 14. Ab exilio reducitur Alexandriam à Conſtantino juniore. Hinc denuò pellitur per Conciliabulum Antiochenum, & ne qua ſpes reſtitutionis ſuperſit, Gregorium Cappadocem armata vi Ariani in Alexandrina Sede conſtituunt, ibid. & p. 73. Urgente Conſtante tertiogenito Conſtantini Magni filio, Sardicæ in Myſia Synodus generaliter convocatur, cujus decreto Athanaſius reſtituitur, cui, metu fraterni belli, Conſtantinus ſe ſimulat conſentire, ſuamque reſumit Eccleſiam Athanaſius. Sed amota per Conſtantis obitum formidine, Conſtantinus duobus fratribus ſine prole defunctis ſuperſtes, receptoque ex aſſe Imperio liberiùs cum ſuis Arianis debacchatur, & Athanaſius ad necem conquiſitus clam dilabitur, latetque ad mortem uſque Conſtantii, cui ſuccedens Julianus Athanaſium initio Imperii ſui, alioſque ab exiliis revocat. Sed paulò pòſt, Juliano jubente, cogitur denuò exulare. At mortuo perfido Principe in priſtinam Eccleſiam à Religioſiſſimo Imperatore Joviniano reducitur Athanaſius, p. 73. & ſeq. Moritur demùm Alexandriæ, lecto decumbens, quo tempore Valens Arianus poſt obitum Chriſtianiſſimi Joviniani in Oriente dominabatur, & Lucium Arianum Alexandrinæ Eccleſiæ præfecerat, p. 76. n. 30.

De Athanaſii perſecutionibus & certaminibus, vide paſſim in Concilio Nicæno & ſubſequentibus Arianorum hiſtoriis.

Athanaſius an ſit autor Symboli, quod ipſius nomine circumfertur, p. 45. & ſeq.

Avenionenſe Concilium I.

Avenionenſe Concilium Provinciale ann. 1270. cui præſedit Archiepiſcopus Arelatenſis, antequam Eccleſia Avenionenſis in Metropolim erecta eſſet, eique aſſederunt ſuffraganei Epiſcopi Cavellicenſis, Carpentoratenſis, Avenionenſis, Vaſionenſis, Arauſicenſis & Tricaſtinus pag. 415.

Can. 1. Ut alienationes bonorum Eccleſiæ, ſine conſenſu Epiſcopi factæ revocentur. ibid.

Can. 2. Legata pia incerta qua ratione ab executoribus diſtribuenda ſint. ibid.

Can. 3. Ut Archiepiſcopus & Suffraganei Epiſcopi ſibi invicem in ſententiis ſervandis & publicandis auxilium præſtent. ibid.

Can. 4. Ut qui habent perſonatus vel curata beneficia, Presbyteri fiant intra annum, niſi cum illis ex juſta cauſa diſpenſetur. ibid. & p. 362. can. 3. p. 408. can. 13. & p. 522. can. 12.

Can. 5. Ut factæ in Legatos Apoſtolicos expenſæ de contributione Eccleſiarum perſolvantur. p. 415.

Can. 6. Ut perſonatibus & dignitatibus Eccleſiaſticis certi reditus aſſignentur. ibid.

Can. 7. Ne Religioſi vel Clerici requirant defenſionem ſæcularem contra Epiſcopos ibid.

Can. 8. Ne Clericus Epiſcopum vel alium Præpoſitum offendat. ibid.

Avenionenſe Concilium II.

Alterum Avenionenſe Concilium trium Provinciarum, ſcilicet Arelatenſis, Aquiſextienſis & Ebrodunenſis Avenione celebratum in Monaſterio Sancti Ruffi anno 1329. ſub Archiepiſcopis Gasberto Arelatenſi, Jacobo Aquenſi, & Bertrando Ebrodunenſi cum Suffraganeis ſuis. p. 429.

Can. 2. Indulgentiæ conceduntur illis, qui Corpus Chriſti devotè comitabuntur, dum ad ægrotos defertur. ibid.

Can. 16. Ut excommunicati ad publica officia non admittantur, eorumque acta ſint ipſo jure irrita. ibid. & p. 433. n. 8.

Can. 17. Ne venena vendantur niſi priùs admonita curia Ordinarii, ut ſi veneficium poſtea contingat, ſciatur ejus autor. Et ne pharmaca pro abortu vel morte præbeantur, quorum ſi autor Clericus fuerit, præter alias pœnas, quas ipſo facto incurrit, officio quoque vel beneficio ſpolietur. p. 430.

Can. 19. Ut Abbates ſuis Epiſcopis, & Monachi ſuis Abbatibus ſint ſubjecti: & cuncti ſubdantur cenſuris & excommunicationibus latis ab Epiſcopo. ibid.

Can. 20. Ut relicta in ultimis voluntatibus ad pias cauſas, vel faciendæ reſtitutiones non occultentur, rogandum eſſe Parochum, ut ordinationi teſtantis interſit: aut ut Notarius intra dies octo poſt diſponentis obitum copiam illius articuli, ubi quædam eleemoſyna piis uſibus eſt deputanda, vel quædam eſt facienda reſtitutio, exhibere teneatur ſua pœna excommunicationis, quam ipſo facto incurret, ſi Officiali non exhibuerit. ibid.

Can. 28. Si in beneficii collatione novus cenſus imponatur, aut vetus augeatur, irrita erit collatio, ſed per alium ſuperiorem abſque onere reparabitur, ibid.

Can. 29. In Eccleſiis per Monachos gubernari ſolitis Priores earum intra ſex menſes perpetuos Presbyteros diœceſanis præſentent ad curam examinandos, qui etiam illis congruam portionem aſſignabunt. ibid.

Can. 30. Si patronus, qui ſolum jus habet præſentandi, conferat Beneficium, jus præſentandi pro hac vice amittet, Prælatus verò abſolute conferet hac vice alteri. p. 431.

Can. 58. Ut Priores Eccleſiarum & Hoſpitalium faciant publicum inventarium, quod penes loci cartularium deponatur de omnibus immobilibus & mobilibus bonis, ſcilicet inſtrumentis, chartis & titulis, de vaſis æneis, ferreis, ſtanneis & vinariis intra ſex menſes ab initio ſumpti regiminis. Et qui hæc neglexerit, in decima fructuum beneficii propriæ Eccleſiæ applicanda per Ordinarium plectatur. ibid.

His ſubiicitur mentio alterius trium Provinciarum Synodi Avenione habitæ in Monaſterio pariter Sancti Ruffi Ordinis S. Auguſtini anni 1347. & de jejunio Sabbati, p. 431.

Avenionenſe Concilium III.

Alterum Avenionenſe Concilium, cui præſedit Franciſcus Maria Tauruſius Archiepiſcopus Avenionenſis, promotus poſtea in album Cardinalium, celebratum anno 1594. Ille Synodum auſpicatus eſt ab Epiſcoporum officio, ut conſiderent ſe Paſtores à Deo conſtitutos eſſe, ut præcipuam ſubditorum ſalutis ſolicitudinem gerant, ſeque ipſos verbo & exemplo omnium virtutum ſpecimen exhibeant, quod illi imitentur, p. 561.

Deinde proſpexit, ut minimùm in ſingulis diœceſibus teſtes Synodales conſtituant, quorum munus ſit, ut non perfunctoriè, ſed diligentiſſimè conquirant de Ordinandorum ætate, natalibus, irregularitatibus, aut circa illas diſpenſationibus. Item de titulo ſive patrimonii, ſive penſionis aut beneficii ſufficienti, de ſcientia quoque & moribus. Nullus examinatorum privatim notificet, de quibus rebus ſit interrogaturus, vel quidnam ſit reſpondendum. ibid.

Tit. de Sacramento Pœnitentiæ. Ut Epiſcopi Lectiones inſtituant de caſibus conſcientiæ, & collationes, ad quas Parochi cæterique Presbyteri conveniant quibus præficiatur vir cordatus & doctus, p. 562.

Tit. de Miſſæ Sacrificio. Ne ad Miſſam celebrandam quiſquam alienæ diœceſis niſi cum literis dimiſſoriis admittatur. ibid.

Tit. de vita & honeſt. cler. Clericis interdicit aleam, ludos taxillorum, & pagellas luſorias & artem medicam, ne ſint ludorum ſpectatores. ibid.

Tit. de Captiulo & Canonicis. Ut nihil detur pro beneficiorum electione vel collatione, vel pro inſtallatione ac miſſione in poſſeſſionem. ibid. Vide tertii Lateran. Concilii can. 7. p. 363. & Trident. ſeſſ. 24. cap. de ref. 18. p. 523. Item cap. veniens, &c. Jacobus de Simonia.

Tit De horis Canonicis. Ut Canonici devotè Officiis Divinis interſint, ne quid eorum in choro privatim recitent, ne colloquantur, ne libros aut literas legant, indecorè ſedeant, ne oculis divagentur ibid.

Tit. de officio Parochi. Ut ſit ſollicitus de Parochiæ ſuæ pauperibus, de ægrotis, de puellis nubilibus, de viduis, ſenibus, eiſque charitatis officia procuret ac impendat. ibid.

Tit. de Quadrageſima. Ut Canonici concionibus interſint. ibid.

Tit. de foro Epiſcopi. Ut excommunicationum literæ pro re criminoſa aut infamiam ingerente, pro re omninò occulta, pro rebus paſſim deperditis, aut pro re levis momenti, qualem determinat eam, quæ viginti aureorum ſummam non excedit, non expediantur. p. 563.

Aurea Virgo.

Aurea Virgo apud oſtia Tiberina Martyr ſub Alexandro. p. 50.

Aurelianenſe Concilium I.

Aurelianenſe Concilium I. ſub Symmacho Roman. Pont. & Clodovæo Francorum Rege anni 521. p. 205.

Can. 1. De Eccleſiarum immunitate & domus Epiſcopalis, ne abſtrahantur rei ad illas confugientes etiam homicidæ. p. 206.

Can. 4. Ne quis clero initietur abſque Regis vel judicis aſſenſu. ibid.

Can. 5. De oblationibus & agris à Rege collatis, vel deinceps conferendis, ut ſint immunes, nec impendantur niſi ad Eccleſiarum ſtructuram, & ad Sacerdotum alimoniam & captivorum redemptionem. ibid.

Can. 7. Ne Abbates, Presbyteri, aliique Clerici ſine commendatitiis Epiſcoporum ad aulam Principis pro petendis Beneficiis accedant. Si quis ſecùs faciat, officii ſui honore privetur, donec plenè per pœnitentiam ſatisfecerit. ibid. Vide Concilii Sardicenſis can. 7. vel 8. Ne ipſis quidem Epiſcopis permittit in aulam proficiſci abſque dimiſſoriis Metropolitani vel Concilii Provincialis. p. 116.

Can. 17. Ut omnes Eccleſiæ conſtructæ ſeu conſtruendæ ſubjiciantur Epiſcopo loci. Vide ibidem ſimilia jura, p. 207.

Can. 18. Ne ſuperſtes frater defuncti fratris viduæ copuletur. Et ne quis amiſſæ uxoris ſororem ducat. ibid.

Can. 19. Abbates Epiſcopis ſint ſubjecti. Et ſi quid contra regulam deliquerint, ab Epiſcopis corrigantur. ibid. Similiter de Monachis reſpectu Abbatum. Vide p. 430.

Can. 25. Ut nemo civis ſolemnia Chriſti Nativitatis, Paſchæ & Pentecoſtes in villis audeat celebrare. ibid.

Can. 26. Ut ante Paſchalem ſolemnitatem non Quinquageſima ſed Quadrageſima teneantur. ibid.

Can. 29. De Litaniis & Rogationibus ante Aſcenſum Domini præmittendis cum triduano jejunio. ibid.

Aurelianenſe Concilium III.

Alterum Aurelianenſe Concil. III. anni 538. p. 221.

Can. 1. De Provinciali Concilio ſingulis annis convocando à Metropolitano. ibid.

Can. 2. Ut Subdiaconi & ultra à nuptiis abſtineant, & uxorati nunquam deinceps ſuis miſceantur uxoribus. ibid.

Can. 20. Clericus qui ſe putat à ſuo Epiſcopo oppreſſum, ad Synodum recurrat. ibid.

Can. 22. Qui ſciens res Eccleſiæ vel Sacerdotis occupaverit, aut retinet, tandiu à communione Eccleſiaſtica ſuſpendatur, donec Eccleſiam vel Sacerdotem reddiderit immunem. Simile ibi decernitur de illo qui, relictas Eccleſiæ oblationes retinet, & de illo qui quod ipſe legitimè obtulit, revocat. ibid.

Can. 24. Ne publica pœnitentia junioribus indicetur, neque conjugatis etiam provectioribus. p. 222.

Can. 28. De operis die etiam Dominico permiſſis vel prohibitis. ibid.

Aurelianenſe Concilium V.

Alterum Aurelianenſe Concilium V. anni 549. p. 222.

Can. 1. Damnantur hæreſes Neſtorianorum & Eutychianorum. ibid.

Can. 2. Ne quiſquam ob leves cauſas à communione ſuſpendatur. ibid.

Can. 4. Invitæ plebi non eſſe Epiſcopum præficiendum. Cœleſtinus Papa epiſt. ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis & Narbonenſis art. 5. Nullus (inquit) invitis detur Epiſcopus: Cleri, plebis, Ordinis conſenſus ac deſiderium requiratur. ibid.

Can. 12. Nulli Epiſcopo viventi alius ſuperponatur niſi juſtè dejecto. ibid.

Can. 13. Nullus oblata Eccleſiæ ſubtrahere, retinere aut diſtrahere præſumat. ibid.

Vide Aurel. Concil. III. can. 22.

Can. 19. De puellis, quæ ſive ſponte ſua Monaſteria expetunt, ſive à parentibus offeruntur, ſi Monaſterium ſit perpetuæ clauſuræ addictum, anno uno in ipſa, in qua intraverunt, veſte permaneant. Sed ſi perpetuæ clauſuræ legibus non ſit aſtrictum, veſtem, in qua ingreſsæ ſunt, triennium deferant. Poſtea verò illa depoſita veſtem induant religioſam. Sed ſi poſtea ſacra relinquunt loca, aut ſi in propriis ædibus ſumptam religioſam veſtem abiiciant, ſubjaceant excommunicationi, donecad officium & pœnitentiam redeant. p. 223.

Can. 20. De reis in carceribus ob culpam detentis ab Archidiaconis, vel ab Eccleſiæ Præpoſitis ſingulis diebus Dominicis requirendis & miſericorditer ſublevandis. ibid.

Can. 22. Ut neceſſaria egentibus maximè infirmis aut leproſis miniſtrentur. ibid.

Aurelianenſe Concilium, *an.* 1017.
Alterum Aurelianenſe Concilium an. 1017. ſub Roberto Rege celebratum ad extirpandos impios errores, quos Itala quædam muliercula præſtigiatrix invexerat. Præcipui hujus ſectæ erant aulici quidam Eccleſiaſtici ab ea ſeducti in aula conſpicui, ſapientiæ fama celebres, quos inter celebratur Stephanus Heribertus, qui erat Reginæ Conſtantiæ à confeſſionibus. Secta hæc verè execrabilis diu in occulto latuerat. Sed poſtquam percrebuit, Rex & Regina omnem adhibuere operam ut extingueretur. Traditi quippe impii ſectarii à Prælatis brachio ſæculari fuerant. Regina Conſtantia, quæ à primo diluculo uſque ad veſperam in Concilio Regi aſſederat in examinandis reis atque condemnandis, curam geſſit, ut ſententia executioni mandaretur, & convicto ſed infatuato, & pertinaci Heriberto infixo, quod manu gerebat, baculo oculum confodit. Duodecim rei palis alligati vivi cremati ſunt ſimul cum Heriberto immaniter vociferantes inter flammas, qui tamen dementati crediderant nullatenus ſibi flammas nocituras. Quidam illorum æternæ ſaluti conſulentes flammas conati ſunt amoliri, ſed violentia ignis reique impoſſibilitate repulſi ſunt. p. 328. & ſeq.

Aurelianus.
Aurelianus Imperator Chriſtianos inſectatur, victam Zenobiam in triumphum ducit, Romanæ civitatis pomœrium ad quinquaginta milliaria amplificat, p. 54. n. 24.

Autoritas.
Autoritas Summi Pontificis, p. 115. n. 8. p. 446. Inſuper 107. n. 8. & ſeq.

B.

Babyla.
Babylæ Antiocheni Epiſcopi & ſub Decio perſecutore Martyris reliquiis allatis, dæmonis oraculum apud Daphnen conticeſcit, p. 75. n. 25.

Michael Balbus.
Michael Balbus, ejuſque filius in Imperii Græcanici conſortium vocatus Theophilus, ambo iconomachi, Legatos ad Ludovicum Pium Occidentis Imperatorem Regemque Franciæ miſerunt, ut communi ſtudio Romanum Pontificem Eugenium ſecundum ad reprobandum Synodum VII. inducerent, quam dudum Franci in Concilio Francofordienſi ſub Carolo Magno reprobarant. Franci quidem in eo tunc errore verſabantur, nullatenus eſſe colendas pias Imagines, ſed tamen ad hiſtoricam notitiam, & piam excitandam memoriam, eſſe habendas & conſervandas. At Græci eorum temporum, nec habendas, nec colendas, ſed prorſus exterminandas. Synodus autem VII. quam Romana complectebatur Eccleſia, & ſervandas & colendas eſſe, modò ne latriæ cultu. Franci in id unum conſpirantes, ne cultus ullus imaginibus adhiberetur, Legatos Romam miſerunt Jeremiam Archiepiſcopum Senonenſem, & Jonam Epiſcopum Aurelianenſem, cujus etiam nunc ſuperſunt libri venerationem omnem Imaginibus abrogantes, una cum Græcorum Legatis: quibus auditis, Synodus VII. iterum Romæ approbata eſt, cum Imaginum pio cultu, p. 274. n. 7.

Balduinus.
Balduinus primus ex Latinis Byzantinus Imperator dum Joannem aliis dictum Joanninum Bulgarorum Regem ſimulantem fugam perſequitur, in præparatas inſidias cadit: captuſque in carcere necatur. Cui ſucceſſit ejus frater Henricus in Imperium, aliique ordine ſucceſſores Latini, donec Græcorum proditione Michael Paleologus Conſtantinopolim invadit, indeque Græcorum Imperator Balduinus clam evaſit urbe, p. 369. n. 13.

Baptiſmus.
Baptiſmi formam ac verba Parochi debent obſtetrices, ipſamque plebem vernacula lingua ſingulis diebus Dominicis docere, ne infantes recens editi de temporali vita periclitantes fruſtrentur æterna ſalute, p. 401. can. 1.

Baptizandi proximè catechumeni qui competentes dicebantur, nomen ſuum dabant ut catechizarentur, & interim abſtinentia carnium & vini crebraque manuum impoſitione ad Baptiſmum præparabantur, pag. 143. n. 22.

Baptiſmi ceremoniæ præſentes olim quoque uſitatæ quibus tamen aliæ adjungebantur, quæ jampridem exoleverunt. Extra urgens periculum non niſi Sabbatis Paſchæ & Pentecoſtes baptizare licebat. Denudabantur baptizandi viri à Clericis, fœminæ à Diaconiſſis, toto deinde corpore quaſi athletæ perungebantur oleo. Sed ante iſta præmittebatur totius vitæ confeſſio, ut ex Tertulliano & Gregorio Nazianzeno liquet. Ritus olim maximè communis erat triplex immerſio, utpote conformior Chriſti ſepulturæ & reſurrectioni. Infuſio autem non fiebat niſi in ægrotis. Exhibebatur recens baptizatis mellis & lactis deguſtatio, ut docent Tertullianus & Hieronymus. Alicubi etiam baptizator linteo præcinctus baptizandorum pedes abluebat. Sæpenumero baptizatus chriſmate confirmabatur & Euchariſtia reficiebatur, triaque ſumebat Sacramenta, p. 23. & ſeq.

Si deſint certiſſimi teſtes, qui affirment de Baptiſmo infantis, ſtatutum erat ut abſolutè baptizaretur, p. 147. n. 3.

Baptiſmus eſt janua Eccleſiæ & Sacramentorum, p. 23. n. 1.

De Baptiſmo hæreticorum graves olim controverſiæ. Illum Afri Tertullianus, Agripinus, Cyprianus & vetuſtiora Concilia reprobarunt. Item Dionyſius Alexandrinus & Firmilianus Cæſareenſis in Cappadocia, ſed Stephanus Papa ratum eſſe voluit: poſt cujus decretum mirum eſt à ſancto Athanaſio & Baſilio fuiſſe adhuc rejectum, p. 56. & ſeq.

Baptiſmum Catharorum ſeu Novatianorum admiſit Synodus Nicæna, ſed Pauliniſtarum rejecit, p. 57. n. 6.

Qui Baptiſmum in tempus ægritudinis diſtulerant, irregulares erant, & à Sacerdotio arcebantur, p. 81. n. 5.

Baptiſmus aquæ cum invocatione trium divinarum Perſonarum collatus à non baptizato, putà Judæo vel Pagano, modò intendat baptiſmum Eccleſiæ conferre ratus eſt & validus, p. 57. n. 10. & p. 508.

Baptiſmum extra Eccleſiam citra periculum mortis Presbyter conferre prohibetur, p. 556.

Ad Baptiſmum ſuſceptores chriſmate non confirmati non admittendi, neque minores annis 14. neque quiſquam regularis, neque Clericus in ſacris conſtitutus, neque poſſidens beneficium, ibid.

Baptiſmus Græcorum quibus verbis perficiatur, p. 145.

Baptiſmus Conſtantini Magni ubi & à quo collatus, p. 102. n. 2.

Baptiſmus parvulorum in Ecccleſia veteri receptus quamvis repugnante Tertulliano, p. 24. n. 4.

Baptiſmus per omnes Hiſpaniarum Eccleſias unica immerſione perficiebatur, quamvis alibi triplex fieret, p. 440. n. 4.

Baptiſterium.
Baptiſteria olim extra Eccleſiam conſtituebantur, p. 35. n. 18.

In Baptiſteriis columbæ argenteæ ſuſpenſæ erant continentes Euchariſtiam ad communionem baptizatorum, quales Severus Antiochenus Epiſcopus & hæreticus ſacrilegè abſtulerat, p. 34. n. 15.

Barcochebas.
Barcochebas rebellantium Judæorum Dux, pag. 18. num. 6.

Bardas.
Bardas homo nequiſſimus ambitione imperandi ſororem ſuam Theodoram Michaelis Porphyrogeniti Imperatoris matrem, quæ filium ſuum luxuriis & crapulæ mancipatum ad meliorem frugem reducere conabatur, protrudit in Monaſterium. Ignatium etiam Patriarcham ſibi, propter incorruptam virtutem, inviſum, Patriarchatu dimovet: eique Photium moribus perverſiſſimum hominem ſubrogat. Imperiumque per ſuperbiam & rapacitatem adminiſtrat. Sed tandem Bardas juſſu Michaelis occiditur à Baſilio Macedone, quem Michael Auguſtum & imperii conſortem creavit. Qui tamen ſapienter Michaelem admonens vitiorum, quibus Imperium dedecorabat, illius grave odium incurrit, ita ut remigi cuidam pollicitus ſit Imperium, ſi Baſilium interficeret. Cujus rei certior factus Baſilius ſepultum vino Michaelem è medio ſuſtulit, ſoluſque imperavit, p. 227. n. 19.

Barnabas.

Barnabas & Paulus tum Antiochiæ, tum aliis locis permultos ad Chriſtum convertunt, p. 2. n. 7.

Baſileenſe Concilium.

Baſileenſe Concilium Generale à Martino V. Pontifice inductum ab Eugenio IV. legitimè convocatum anno 1431. Et quidem ab initio abſque controverſia fuit legitimum. Sed poſtmodum autoritatem ſibi aſſumens contra Pontificem, eoque abdicato, novum creans pernicioſi ſchiſmatis ſemina jactavit. Fruſtra verò Conſtantienſis Concilii exemplum & autoritatem oſtendebant Baſileenſes; cùm enim ſchiſmate trium Pontificum Eccleſia ſcinderetur, Concilii partes erant ſchiſmati mederi. At Baſileenſes è contra ſchiſma novum pepererunt adverſus unicum & legitimum Papam Eugenium, obtrudendo Amedæum in ejus locum, quando nec nomen Concilii ſuſtinere poterant ad ſex Epiſcopos & unum Cardinalem reducti, & à Papa in legitimo Florentino Concilio revocati & excommunicati eſſent. Amadæus verò ſapientiore conſilio ſe Nicolao V. Eugenii ſucceſſori ſubmiſit, p. 461.

Baſileenſium ſchiſma plane condemnat S. Cypriani tractatus de unitate Eccleſiæ, ibid. n. 3.

Seſſ. Baſileenſium 15. ſtatutum fuit, ut Epiſcopi ſingulis annis Synodum convocent ſuorum Sacerdotum. Et ut Metropolitani Synodum Provincialem. Suffraganeorum ſuorum convocent unoquoque anno, p. 462. quæ eadem priora Concilia, & paulò ante Conſtantienſe decreverant, vide p. 455.

Item ut Ordines ſacri & Eccleſiaſticæ dignitates non niſi benemeritis, & per inquiſitionem vitæ ac morum ritè exploratis conferantur, p. 462. n. 6.

Item ut bona Eccleſiaſtica non niſi ad Eccleſiarum reparationem & inopum ſubventionem inſumantur, ibid. n. 7.

Item de corrigendis per Epiſcopos ſubditorum vitiis, & ſimultatibus componendis odiiſque reconciliandis, ibid. n. 8.

Item de regularium reformationibus, ibid.

Seſſ. 19. Decretum de Concubinariis. Et aliud de his, qui ad fidem converti volunt, ibid. n. 10.

Seſſ. 20. Decretum modificativum circa evitandos excommunicatos, ibid. & p. 463. n. 13. Vide p. 353. n. 6.

Item de interdictis non leviter ponendis, p. 464. Item contra frivolè appellantes, ne tales admittantur appellationes, ibid. n. 15.

Baſileenſes haud pauca ſalubria ſtatuerunt: quæ cauſa fuit Francis recipiendi pragmaticam Sanctionem ex ipſorum decretis contextam, tametſi Concilium iſtud legitima careret autoritate. Quædam tamen illorum decreta in rebus beneficialibus Nicolaus V. Pontifex confirmavit, p. 466. n. 10.

Baſilides.

Baſilides hæreticus Simonis Magi diſcipulus, p. 6.

Baſilides alter & Martialis Hiſpani Epiſcopi juſtè ob crimina depoſiti turbas & ſeditiones movent, pag. 52. num. 20.

Baſilius Magnus epiſt. 190. Paregorium Sacerdotem aſpere increpat, qui ſub eodem tecto manens ſuæ olim uxori commixtus fuerat, quam in Monaſterium relegari jubet, illum verò à ſacris ſuſpendit, p. 90. n. 6.

Idem Baſilius indignationem Damaſi Papæ incurrit, eò quòd cum Apollinari Laodiceno Epiſcopo hæretico communicaſſet, vel neſciens ejus hæreſim, vel ab ea reſipuiſſe credens, p. 132.

Baſilii ex libro contra Eunomium allegatus locus de proceſſione Spiritus à Patre & Filio, quem Græci ſchiſmatici magno ſuo dedecore infeliciter conati ſunt obliterare, p. 412. n. 3.

Baſilius Macedo.

Baſilius Macedo Concilium VIII. generale procurat apud Adrianum Papam II. cujus decreto Ignatius ab exilio & Monaſterio, in quod fuerat à Barda & Photio detruſus, ad Patriarchalem dignitatem revocatur, Photiuſque invaſor depellitur. Cæterùm defuncto vita Ignatio, Baſilius deterrimo conſilio de conſenſu Joannis Papæ VIII. indicto altero Concilio Photium juſtè excommunicatum ſine ulla morum mutatione ac pœnitentia revocavit ad Patriarchatum: cujus perverſis artibus immenſaque ambitione, ut ſuppreſſa Romana Sede, ſolus univerſæ dominaretur Eccleſiæ, Romani Pontifices proclamati ſunt cum obtemperantibus eis populis excommunicati, eorumque devoluta poteſtas ad Conſtantinopolis Epiſcopum: quod funeſtum Orientalium ſchiſma hodieque perdurat, p. 277. n. 21.

Baſilius idem altero abjectiſſimæ credulitatis exemplo grave ſibi vituperium aſcivit, dum perverſi hypocritæ Theodori Santabareni arcta neceſſitudine Photio conjunctiſſimi calumniis deluſus, extremum ſupplicium proprio filio præſtantis virtutis & ſapientiæ juveni Leoni intentavit: qui dolens patrem ſuum obtentu ſanctimoniæ nequiſſimorum duorum hypocritarum illorum conſiliis addictum, nec proprium diſſimulans ſenſum, ambos in ſuum concitavit exitium: adeò ut credulus pater filium Leonem in carcerem truſum decreverit excæcare: idque præſtitiſſet, niſi Senatus ampliſſimus ſupplicibus lacrymis & obteſtationibus conſtanter obſtitiſſet. Detentum tamen in vinculis diu habuit, donec eodem adnitente Senatu, quem geniali convivio intra regiam exceperat, incidente fortaſſe mentione Leonis, omnis Senatus in lacrymas & gemitus effuſus eſt, nemine cibos appoſitos attingente. Tunc enim ſe pater exorabilem probationibus innocentiæ filii ſui exhibuit, atque è vinculis eductum complexus eſt, p. 278. n. 22.

Begardi, Beguinæ.

Begardorum & Beguinarum ſecta in Germania pullulans in Concilio Viennenſi damnata. Illorum errores fuerunt hi: 1. Poſſe hominem in hac mortali vita eò perfectionis provehi, ut neque peccare, nec ulteriùs proficere queat. 2. In tali ſtatu neque orare, neque jejunare debere, neque aliis corporis vel animi aſperitatibus uti. 3. Nulla ſive ſæculari ſive Eccleſiaſtica lege aſtringi, utpotè libertatem animi perfectam conſequutum. 4. Et in terris felicitate potiri, qua nulla in cœlis major ſit. 5. Omnè virtutis exercitium debere procul à ſe abdicare. 6. Omnem debere libidinem exercere, quò natura inclinat, ne divini Spiritus inſpirationibus reſiſtat. 7. Quando exponitur aut elevatur ſacra Hoſtia, non debere adorare, neque Chriſti myſteria meditari, quia dimitteret ſe ex apice perfectionis jam acquiſito, in quo quieſcendum eſt. Concilium Viennenſe dogmata iſta execratum ferit an. 1311. Clemente V. Pontifice pag. 427. & ſeq.

Belgæ hæretici.

Belgarum hæreticorum rebelliones & diutina bella, p. 485. n. 28.

Benedictio.

Benedictio ſalis, aquæ & aliorum humanis uſibus conducentium. Concil. Mogunt. an. 1546. can. 39. Alexander Papa I. epiſt. 1. art. 5. & Anaſtaſius in Alexandro.

Beneficia Eccleſiaſtica, Beneficiarius.

Beneficiorum pluralitas prohibetur, p. 307. num. 4. p. 364. c. 14. p. 381. & p. 404. n. 7. p. 497. n. 22. & pag. 522. num. 75.

Beneficiariorum à Præbendatis diſtinctio tam in Monaſteriis quàm in ſæcularibus Eccleſiis, p. 284. can. 112.

Beneficia Eccleſiaſtica jure hæreditario non relinquenda vel accipienda, p. 352. can. 5.

Beneficia ut ſine diviſione conferantur, 359. n. 2. & quibus conditionibus dividi poſſint, p. 360.

Beneficia non niſi dignis & idoneis conferenda, pag. 382. can. 30. & p. 462. n. 6.

Super Beneficiorum pluralitate interdum diſpenſat Sedes Apoſtolica circa ſublimes perſonas aut literatas, can. 29. de multa, de præben. ex Concil. Lateran. IV. p. 381. Sed Concilium Trident. nec in Cardinalibus id permittit, ſeſſ. 24. cap. 27. de ref.

Si cui aliud Beneficium incompatibile habenti obveniat novum cum illo incompatibile, jure veteri ex Concilio III. Lateranenſi optio indulgebatur, quam mallet præbendarum altera dimiſſa. Sed quarto Lateranenſi Concilio vacat ipſo jure prius beneficium, & ſi alterum ſimul retinere præſumpſerit, utroque privatur, can. 29. qui incipit de multa, 381. Et collator tenetur anterius beneficium, ut vacans, alteri conferre ſub pœna contribuendi de proprio, quantum de fructibus anterioris expenſum fuerit. Jus verò illius conferendi devolvitur ad immediatum ſuperiorem intra ſex menſes. At in regno Franciæ conſuetudo eſt, ut expectetur, donec completus

pleatur annus pacificæ poſſeſſionis, quo finito conceditur optio: Sed homines curiales, qui ſibi juriſdictionem Eccleſiarum aſciverunt, ſolliciti ſunt, ut opibus Eccleſiarum familias ditent, minuſque plerumque intenti Eccleſiarum cultui & ſacræ diſciplinæ. Ipſi viderint, quid Chriſtus judicabit, ibid.

Beneficia Eccleſiaſtica nulli tribuenda vel promittenda, priuſquam vacent, p. 363. can. 8.

Beneficiorum ædificia ſervanda & reparanda, p. 402. can. 18.

Ad Beneficium curatum aſſumendus idoneus moribus & ſcientia & ætate, ut ſcilicet 25. ætatis annum attigerit, p. 408. n. 4. & p. 362. Vide Concilii Trident. ſeſſ. 24. de reform.

Beneficia, quæ in Curia Romana vacarunt, ejuſdem collationi reſervantur per menſem; quo elapſo ſubjiciuntur denuò collationi Ordinariorum, p. 409. can. 21.

Beneficii cujuſcunque commenda, niſi in evidentem Eccleſiæ neceſſitatem ac utilitatem facta fuerit, irrita eſt, p. 403. can. 31.

Beneficiorum, quæ quis poſſidet, mentionem facere tenetur, qui novum à Papa impetrat. Secùs coram Ordinario, pag. 428. n. 6. Secùs etiam quando Papa motu proprio confert, tunc enim præſumitur gratificandi animus, ibid. n. 10.

Beneficiorum ſtipendiis qualiter ſit utendum, pag. 9. can. 37. can. 40. & p. 113. n. 18. & 19. & p. 195. can. 51. & 59.

Beneficia regularia ejuſdem Ordinis regularibus conferenda, p. 513. can. 10.

Beneficium obtinentes qualeſcunque Clerici omneſque in ſacris Ordinibus conſtituti habitum & tonſuram deferre compellendi ſunt ab Ordinario per ſuſpenſionem ab Ordine vel Beneficio & fructuum privatione, p. 513. cap. 6.

Beneficiorum unio Epiſcopis permittenda, ſine obtinentium tamen præjudicio, p. 515. n. 42.

Beneficiorum parochialium Rectores, qui per imperitiam muneri ſuo ſatisfacere non poſſunt, ſi aliàs honeſtæ vitæ ſint, Epiſcopus coadjutores aſſignare poteſt, ſine ulla tamen ſucceſſionis ſpe cum parte fructuum attributa pro ſufficiente victu, ibid. cap. 6.

Beneficii Parochialis adveniente vacatione, ſive per obitum, ſive per reſignationem, ſive quocunque alio modo Epiſcopis injungitur, ut per affixas in vicinia ſchedulas admoneant de futuro examine per concurſum ad providendum vacanti Eccleſiæ, & ut ſiſtant ſe, quicunque ad Beneficium vacans aſpirabunt, adhibitis ad minus tribus ſelectis & maximè idoneis juratiſque examinatoribus, qui juramento teneantur non quemlibet dignum, ſed omnium digniſſimum eligere. Caveantque occaſione hujus examinis quidquam recipere. Illa namque Simonia à nullo quàm à ſupremo Pontifice abſolvi non poterit, neque aliter quam omnia, quæ reus habet, beneficia dimittendo. Et inhabilis atque irregularis erit examinator ille tota vita ſua ad quæcunque recipienda beneficia. Debent autem in Synodo eligi & conſtitui tales examinatores, ex quibus tres, quandocunque voluerit Epiſcopus, examinatores aſſumet, p. 523. n. 77.

Ne beneficia olim curata convertantur in ſimplicia: & ut illis, quibus onus curæ commiſſum eſt, aſſignent Epiſcopi congruas portiones ad victum honeſtum p. 528. num. 92.

Beneficiariorum manſionariorum intra Eccleſiam debita obſequia, p. 559.

Beneficii collationem poſtulanti aut præſentato Epiſcopus aliuſve collator id recuſans recuſationis cauſam ſcripto exprimat: & ſuperior, ad quem recurritur, recuſationis cauſas, ſi vere canonicæ ſint, exploret; alioqui ſi conferat, collatio irrita erit, p. 561.

Quicunque de aliquo beneficio per literas etiam Apoſtolicas proviſus erit, teneatur intra trimeſtre omnium bonorum, & jurium & onerum illius beneficii catalogum Epiſcopo exhibere. Si id omiſerit, poſt trimeſtre à die inceptæ poſſeſſionis computandum ab Epiſcopo puniatur per cenſuras, fructuum ſuppreſſiones, aliave juris remedia, p. 559. n. 9. & p. 561. n. 4.

Berengarius.

Berengarius Eccleſiæ Andegavenſis Archidiaconus ſequutus errorem Joannis Scoti, dicti Erigenæ, dogmatizat contra realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, non aliam admittens quàm figurativam & metaphoricam. Multos verbis ſcriptiſque ſeducit, & in his Brunonem Andegavenſis Eccleſiæ Epiſcopum; damnatur à Leone Papa IX. in Conciliis Romano & Vercellenſi. In diverſis Gallicanis damnatus ſæpiùs reſipuit & relapſus fuit. Tandem nonagenarius in profeſſione fidei moritur. S. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus prophetico ſpiritu morti proximus mala prævidit, quæ in Eccleſiam illaturus erat, videns illi aſtantem diabolum, mandanſque circumſtantibus, ut illum è ſuo conſpectu removerent, p. 334.

Bernardus Rex.

Bernardus Italiæ Rex in patruum ſuum Ludovicum Pium cùm cœpiſſet rebellia movere arma, mox hujus ſui conatus, re adhuc integra, factus pœnitens, & ſupplex ad Ludovici pedes veniam petens, illius juſſu oculis orbatur, & paulò poſt ex vulnerum dolore moritur. Cujus ſeveritatis Ludovicus publicam ab Epiſcopis ſuſcepit & præſtitit pœnitentiam, p. 273. n. 6.

Bernardus Abbas.

Bernardus Abbas Claravellenſis Petri Leonis ſchiſma diligentiſſima ſollicitudine extinxit, p. 343. n. 8.

Bituricenſe Concilium I.

Bituricenſe Concilium ſub Romano Pontifice Joanne XVIII. Henrico I. regnante anno 1031. celebratum, pag. 329.

Can. 1. Aſtruit Apoſtoli nomen Sancto Martiali deferendum. ibid.

Can. 2. Ne ſervetur Euchariſtia pluſquam hebdomade una, p. 330.

Can. 3. Simonia vetatur in Ordinum collatione, ibid.

Can. 4. Ne quis conſtituatur Archidiaconus niſi Ordinatione ſit jam Diaconus. ibid.

Can. 6. Ut Subdiaconus à matrimonio arceatur. ibid.

Can. 7. De Tonſura Clericali, ibid.

Can. 8. Ut filii Presbyterorum à Clericatu prohibeantur. ibid.

Can. 9. De ſervis non ordinandis. ibid.

Can. 11. De irregularitatibus Ordinandorum Epiſcopo ſub pœna excommunicationis notificandis. ibid.

Can. 12. Nihil exigendum pro Baptiſmo, pro Pœnitentia, pro Sepultura, niſi ſponte offeratur, p. 331.

Can. 13. De cereis & aliis oblationibus, ut ſint propriè Presbyterorum. ibid.

Bituricenſe Concilium II.

Alterum Bituricenſe Concilium anni 1584. pag. 553. Avaricenſis ſeu Bituricenſis Archiepiſcopus Primas extitit trium Provinciarum Aquitanicarum, quarum tres Metropoles cenſentur, Burdigala, Aquæ-Auſcenſes, & Bituricum, qua Primatiali poteſtate uſus eſt Bituricenſis, approbante Innocentio Papa III. dum Burdigalenſem Archiepiſcopum ad Synodumindictam accedere renuentem ſuſpendit Pontificalibus. lib. 3. epiſt. 128.

Tit. 1. De adorando DEO in Spiritu & veritate, & quidnam hoc ſit. p. 554.

Tit. 6. Prohibentur profana ſodalitia, comeſſationes, choreæ, larvæ, tympana & inſtrumenta muſica in geſtatione imaginum per compita. ibid.

Tit. 9. Ne mendici pro eleemoſynis per Eccleſiam vagentur, ſed ad portam expectent. ibid.

Tit. 10. Ne reliquiæ extra capſam educantur ac oſtendantur. Idem ſtatuerat Concil. Lateran. IV. can. 62. Vide p. 386. can. 42.

Tit. 16. Ut cœmeteria benedicantur. Ne beſtiis ullis ad ea pateat acceſſus. Ne fiant in illis nundinæ. Item ſi teſtator ſe alibi quàm in ſua Parochia ſepeliri mandavit; Parochus è domo defuncti jus habeat corpus educendi, & in Eccleſia, in qua fiet ſepultura, dimittendi, ſalvo quoque jure Parochi, quod eſt quarta funeraria. ibid.

Item in Eccleſiis, in quibus tot anniverſaria conſtituta ſunt, ut divina Officia interturbentur, Epiſcopus anniverſaria ad certum modum reducat, commemoratione habita eorum, qui legata & anniverſaria reliquerunt. ibid. & p. 526. cap. IV.

Item ne intra Eccleſiam altiùs ſolo erigantur ſepulchra, niſi fortè Prælatorum, Regum & Principum. ib.

Tit. 25. Clerici ex ſuo nomine agnoſcant ſe pro ſua ſorte & hæreditate DEUM elegiſſe, abjecto mundo & diaboli pompis. ibid.

Item Clerici ſacris initiati aut beneficiarii veſtibus utantur Eccleſiaſticis & talaribus, & perſpicua tonſura. ibid.

Item ut Sacerdos animum à mundo & mundi rebus abducatur, ſicut Apoſtoli, quos de mundo non eſſe Chriſtus ait, cùm tamen de mundo eos elegiſſet, Joan. 15. p. 555.

Item nullus peregrinus ſine commendatitiis Epiſcopi ſui literis ad divina celebranda admittatur. ibid.

Tit. de Canonicis. Ut ubi non eſt ſufficiens reditus, provideat Eccleſiis Epiſcopus, ſive per ſuppreſſionem, ubi major eſt Clericorum numerus, ſive per unionem ſimplicium non tamen regularium beneficiorum. ibid.

Tit. de Parochis. Cæcus ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt, Matth. 15. Idcircò illis animarum cura committenda, qui ſibi norunt imperare, & doctrina moribuſque prælucent. ibid.

Item illis, qui ſuum munus exequi non poſſunt, ſubſtituat Epiſcopus idoneos vicarios. ibid.

Item ſi quidam Parochi domos non habeant, curent Epiſcopi, ut Parochianorum expenſis ædificentur. ibid.

Tit. de Beneficiis. Ne curata beneficia in ſimplicia convertantur. ibid.

Item cùm Scriptura damnet eos, qui hæreditate poſſidere volunt Sanctuarium DEI, Pſal. 82. Vetat ne quis deinceps conſanguineo beneficium cedat ſolius conſanguinitatis ratione. Neve hujuſmodi ceſſiones admittantur contra conſtitutionem Pii V. De non admittendis reſignationibus & de ſimonia fiduciaria. ibid.

Tit. de Monaſteriis. Religioſæ vitæ duplex genus, Anachoretarum & Cœnobitarum; & ne Religioſi quidquam proprium poſſideant. Vota ſua inviolatè ſervent. Communibus impenſis vivant. Eadem menſa utantur, in qua ſacra lectio fiat. Item ut regulares cuncti ad omnia feſta diœceſis adigantur obſervanda. ibid.

Item nemo habeatur pro regulari niſi à Superiore Monaſterii receptus ad habitum & profeſſionem. ibid.

Item ut divina Officia horis præſtitutis perſolvantur. ibid.

Item ut Monachi extra monaſteria degentes ad illa revocentur, & refractarii puniantur ſive per Epiſcopum, ſive per regularem Superiorem. ibid.

Item ubi Monachorum opera requiretur ad Monialium ſolatium, adhibeatur præſentia duarum ſororum. ibid.

Tit. de Confraternitatibus. Ut ſola ſerventur ſodalitia, quæ bonis operibus vacant. Eaque Epiſcopi arbitrio vel corrigantur, vel aboleantur. Nulla verò citra Epiſcopi licentiam introducantur. p. 556.

Boemundus.

Boemundo Roberti Guiſcardi primogenito occupato in incepto à patre contra Græcos bello, regnum Apuliæ & Siciliæ præripitur à minore natu fratre Rogerio. Idem Boemundus bello ſacro intentus, poſt multa & inſignia edita virtutum ſpecimina, Antiochiæ & circumfuſarum arcium dominatum conſenſu omnium ſacræ militiæ Procerum obtinuit. p. 322. num. 25.

Bona Eccleſiæ.

Bona Eccleſiæ ſeu mobilia, ſeu immobilia, quomodo diſtrahi prohibentur: & ſolemnitates, ſecundùm quas poſſunt alienari, recenſentur. p. 191. p. 206. can. V. num. 4. p. 221. num. 4. & p. 222. can. 13. Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 11. de refor.

Bona aſpirantium ad religionem non eſſe Monaſteriis contribuenda ante profeſſionem, ſed diſcedentibus reſtituenda. p. 525.

Bona defuncti Epiſcopi ab Eccleſiæ bonis ſecernenda, ne ſimul confundantur aut diſtrahantur utriuſque jura, & innoteſcat, quænam ad hæredes Epiſcopi tranſitura vel in Eccleſia manſura ſint. p. 113. num. 18. & p. 195. num. 21. & p. 208. num. 7.

Bonifacius.

Bonifacius Papa VIII. ut ſe geſſit erga Philippum Pulchrum Franciæ Regem, quorum ex diſſidio gravia exorta ſcandala, p. 417. num. 3.

Boreales Regiones.

Borealium regionum ex Paganiſmo ad Chriſtum converſio poſt Apoſtolicos viros Sunibertum & Villebrodum. p. 236. num. 12.

Boſo.

Boſo à Concilio Mantalenſi & Proceribus, qui ſub ejus præfectura degebant, Rex eligitur novi regni Arelatenſis, quod Lugdunenſem tractum, Allobroges, Viennam, Burgundiam Sequanorum, & Gallo provinciam complectebatur. p. 303.

Bovinæ.

Ad Bovinas prælium atrox inter Imperatorem Othonem IV. de Stirpe Saxonica, & Philippum Auguſtum Francorum Regem. Ambo in conferta pugna equis dejecti ſunt, & in recentes equos ſublevati Othonis copiæ poſt horrendam ſuorum ſtragem in fugam effuſæ, opulentiſſimas manubias, arma & equos & captivos Francis reliquerunt. Inter quos fuit belli hujus fax & incentor Ferdinandus Flandrenſium Comes, Lutetiam Pariſiorum abductus. Eadem die altero illuſtri apud Andegavos prælio Francos inter & Anglos decertatum eſt; his quidem ſub Joannis Angliæ Regis ductu pugnantibus; illis ſub Ludovico Philippi Auguſti nato, qui poſtmodum hoc nomine Octavus paternum ſucceſſit in regnum. In gratiarum de utraque victoria actionem, ædes Deiparæ Virgini ad Sylvanectum dedicata ſub nomine *Victoriæ* fuit. p. 366. n. 1. & 2.

Bracarenſe Concilium I.

Bracara Metropolis in Luſitania inter Durium & Minium fluvios. Primo Bracarenſi Concilio Pancratianus Metropolita, ejuſque Suffraganei ſimul convenere, ut ſuis providerent Eccleſiis anno Chriſti 411. Innocentio I. Summo Pontifice, Imperantibus Honorio & Theodoſio, quo tempore Alani, Suevi & Vandali Hiſpanias depopulabantur.

Bracarenſe Concilium II.

Secundùm verò Bracarenſe Concilium convenit an. Chr. 563. ſub Metropolitano Lucretio, ut provideret Eccleſiæ, quam tunc Priſcillianiſtarum hæreſis infeſtabat, contra quam Synodus ſeptemdecim canones procudit. Exinde duos & viginti alios ut provideret Eccleſiaſticæ diſciplinæ. p. 227.

Can. 3. Ut non aliter quàm Presbyteri minores populum ſalutent Epiſcopi, eiſque populus reſpondeat. ibid.

Can. 6. Ut ſervata Metropolis profeſſione ceteri Epiſcopi ſedeant juxta ordinem ſuæ conſecrationis. ibid.

Can. 16. Ut qui per deſperationem ſibi mortem conſciverunt, Eccleſiaſtica ſepultura, & fidelium ſuffragiis priventur. ibid.

Can. 17. Catechumeni ſine Baptiſmo defuncti careant Eccleſiæ ſepultura & oblationibus. ibid.

Can. 18. Ne fidelium defunctorum cadavera intra Eccleſiam, ſed circa Eccleſiæ murum ſepeliantur. Vide ibi Scholium. ibid.

Can. 19. Ut oblationum diſtributiones inter Clericos ſingulis hebdomadis decidantur. p. 228.

Bracarenſe Concilium III.

Tertium Bracarenſe Concilium anni 572. p. 229.

Can. 5. Ne ulla ſine dote conſecretur Eccleſia. ibid. & n. 349. can. 16.

Bracarenſe Concilium IV.

Quartum Bracarenſe Concilium anni 675. p. 248.

Can. 2. In Miſſæ Sacrificio vinum aqua modica miſcendum & conſecrandum. ibid.

Can. 4. Sacerdotes dum ſacrificant, vel Corpus Domini ſumunt, vel miniſtrant, orarium utroque humero ferre debent. ibid.

Can. 5. Ne clerici cum fœminis cohabitent, ſola excepta matre, etſi Nicænus canon, & Carthaginenſis Concilii Tertii permittant cum ſororibus habitare. ibid.

Can. 6. Pravam abolet conſuetudinem Epiſcoporum, qui in geſtatorio humeris hominum impoſito appenſis de collo Sanctorum reliquiis per urbem procedebant, Levitis Albis indutis humeros ſuos ſupponentibus. Statuit autem, ut vel Levitæ ferculum humeris geſtent, in quo ſolæ reliquiæ ſacræ collocentur, Epiſcopus autem pedes ſubſequatur, velut Epiſcopus abſque illo faſtu pedibus incedens, reliquias deferat. ibid.

Britannia.

Britannia per Lucium Merciorum Regem ad Chriſtum converſa, Eleutherio Pontifice. p. 49.

Bruno.

Bruno Tullenſis Epiſcopus ab Henrico ſecundo Imperatore Romam dimiſſus ad Papæ dignitatem conſequendam, Cluniaco pertranſiens, monitu Hildebrandi Monachi, quem ſecum ille Romam deduxit, purpuram depoſuit, ne videretur dignitatem ſupremam ante Romanæ Eccleſiæ confirmationem præripuiſſe. Deinde lætanter Romæ exceptus confirmatus eſt Papa, dictus Leo IX. p. 317. n. 10.

Budenſe Concilium.

Budenſe in Hungaria Concilium anni 1279. p. 413.

Can. 1. Ut Prælati ſicut dignitate, ita & morum ſanctimonia, & devota converſatione cæteris præcellere debent, & tonſuræ coronam debent præ aliis Clericis ampliorem deferre, qualem probatiſſimi regulares. ibid.

Can. 2. De cappis & mantellis Prælatorum, dum itinerantur, & ut ſub eis roſſetas albas deferant. ibid.

Can. 3. Ne in ſuis privatis veſtibus quidquam auri vel argenti gerant præter crucem & annulum paſtoralem. ibid.

Can. 4. Quibuſcunque Clericis præter Epiſcopum interdicuntur annuli. p. 414.

Can. 5. Tabernas ingredi clerici vetantur: alioqui puniendi prohibitione ingreſſus Eccleſiæ. ibid.

Can. 6. Ne Clerici bellis aut hoſtilitatibus ſe immiſceant niſi pro ſui vel patriæ defenſione, ſed ne prorſus militent. Eadem Can. 7. iterantur. ibid.

Can. 8. Ne mimis aut hiſtrionibus intendant. Nec aleæ vel taxillis; unde ſi moniti non abſiſtant, ab Epiſcopo ſuſpendantur ab officio vel beneficio. Ne ludis interſint. Ita tondeantur, ut apertæ pateant aures. Innumeris aliis canonibus hæc ipſamet confirmantur. ibid.

Can. 9. Nullus Clericus ſententiam ſanguinis dictet aut proferat, nec per aduſtionem vel inciſionem chirurgiam exerceat, nec purgationi aquæ vel ferri ullatenus cooperetur. ibid.

Can. 11. Ne Sacerdos vel Clericus gladium portet, niſi timoris cauſa manifeſta ingruerit, ſed neque tunc ſine licentia Prælatorum. ibid.

Can. 21. Ut per omnes Eccleſias chriſma, oleum ſanctum & Euchariſtia ſub clavibus cuſtodiantur. Quæ ſi is, ad quem ſpectat iſta cuſtodia, neglexerit, tribus menſibus ab officio & beneficio ſuſpendatur, & ſi per ejus incuriam aliquid nefarium contigerit, graviùs puniatur. ibid.

Can. 32. Nemo incognitus admittatur ad miniſtrandum in ſacris Ordinibus. ibid.

Can. 41. Ne propria Sacerdotis aut quævis alia ſupellex in Eccleſia reponatur, niſi propter hoſtiles incurſus aut incendia repentina. ibid.

Can. 43. Ne profanentur Eccleſiæ vel Cœmeteria; Ne in his choreæ vel judicia fiant. ibid.

Can. 64. Ne Monachi extra Monaſteria ſua exeant niſi ex juſta cauſa cum licentia Abbatis vel Præpoſiti, nec dimittantur ſine ſocio. Alioqui puniendi Abbates vel Præpoſiti, ſi ſuum in hac re officium neglexerint, & ſuſpendendi à Diœceſano.

Burdigalenſe Concilium I.

Burdigalenſe Concilium anni 1583. p. 550.

Tit. de Sacramento Ordinis. Ut ad Ordines promovendi ſeriò examinentur, & quæ præſertim in hoc examine obſervanda. ibid.

Item ne Epiſcopi quidquam pro Ordinatione accipiant. Scribæ autem literas expedientis ſalarium ordinatur moderatum. p. ibid.

Tit. de Parochis. Multa eis præſcribuntur; 1. Ut plebem catechiſent. 2. Vitia coarguant. 3. Inimicos reconcilient. 4. De pauperibus inquirant & provideant, & de puellis nubilibus, de orphanis, de ægrotis, aliiſque miſerabilibus perſonis. ibid. & pag. 551.

Item ut ſingulis annis quatuor libros ac indices conficiant. 1. De Baptiſmis. 2. De Communionibus Paſchalibus. 3. De Matrimoniis. 4. De Sepulturis & Parochianorum obitibus. p. ibid.

Item qua ratione per unionem vel primitiarum aſſignationem parochali Eccleſiæ paupertatem ſuſtinenti ſuccurratur. ibid.

Tit. de Verbi Divini prædicatione. De concionatoribus ab Epiſcopo eligendis & alimentis eiſdem præſtandis. ibid.

Item de officiis concionatorum, & quæ vitanda illis ſunt. ibid.

Tit. de Uſuris. Decernitur, mutuum debere eſſe gratuitum, ne plus exigatur quam collatum fuerit in ſorte, niſi in caſibus à jure permiſſis. Item varij contractus referuntur, in quibus uſura declaratur, ideoque prohibentur. ibid. & ſeq. Vide vocem Uſura.

Burdigalenſe Concilium II.

Alterum Burdigalenſe Concilium anni 1624. p. 566.

Tit. de dimiſſoriis literis. Epiſcopo ſubditos ſuos à ſe ordinari ſatagant, nec niſi probatos & examinatos ad alios Antiſtites dimittant ordinandos. ibid.

Item ne incapaces aut indigni quocunque reſpectu reſcripti aut privilegii à quoquam Epiſcopi indiſcuſſi examinique erepti ordinentur. ibid.

Item ne capitula Cathedralium Eccleſiarum dimiſſorias concedant niſi poſt anni decurſum. ibid.

Tit. de Concilio Provinciali. Ut Epiſcopi ſtatis diebus ad aſſignatum Concilii locum conveniant ſub pœnis canonicis. p. 567.

Omnes propemodum Synodales convenientium Epiſcoporum in unam aliquam Provinciam conſtitutiones poſt ultimum generale Concilium ſunt renovationes præcedentium canonum, preſertim Tridentinorum, ut ſupervacaneum ſit illas in parallelos ſimul conferre, perinde ac ſi robur Tridentinis decretis inde accederet. ibid.

Burgundiones.

Burgundionum ſub Rege Sigiſmundo converſio ad Catholicam fidem, ſatagente Avito Viennenſi Epiſcopo. p. 199. num. 11.

Byzantium.

Byzantium altera Roma ſedes Imperii Orientis. p. 132. Vide inferiùs vocem Conſtantinopolis.

C

Cabilo. Catalaunum.

Cabilo & Catalaunum binæ in Gallia civitates Epiſcopales, quæ communi vocabulo vulgò nominantur *Chaalons*. Et quidem Cabilo ad Ararim, *Chaalons ſur Saone*, ſuffraganea eſt Archiepiſcopo Lugdunenſi. At verò *Chaalons ſur Marne*, Catalaunum ad Matronam, ſuffragatur Archiepiſcopo Rhemenſi.

Cabilonenſe Concilium I.

Cabilonenſe primum Concilium iniit regnante Clodovæo II. anno 550. p. 243. & ſeq.

Can. IV. Ne unius civitatis duo ordinentur Epiſcopi. Id vetuerat Nicænus canon 8. Niſi oppoſitum ſuadeat neceſſitas arceſſendi coadjutoris propter ætatem decrepitam, aut infirmitatem immedicabilem præſentis Epiſcopi, ſicut olim divino conſilio factum eſt, quando Alexander in auxilium vocatus fuit Narciſſi Jeroſolymitani Epiſcopi centeſimum & decimum quintum ætatis annum ſupergreſſi, ut refert Euſebius Cæſarienſis. p. ibid.

Can. V. Ne res parochiarum laicis regendæ committantur. p. 244.

Can. VI. Ne quis res Eccleſiarum invadere præſumat. ibid.

Can. VII. Cavetur, ne defuncto Presbytero vel Abbate quidquam de rebus parochiæ vel monaſterii pereat, vel diſtrahatur. ibid.

Can VIII. Pœnitentiæ Sacramenti, & injunctæ ſatisfactionis neceſſitas. ibid.

Can. IX. De mancipiis Chriſtianis à ſervitute infidelium redimendis. p. ibid.

Can. XI. Ne Clerici compellantur coram laicis judicibus litigare, ſed ſuis dimittantur Epiſcopis ibid.

Can. XII. Ne ſint in uno monaſterio duo Abbates. Et ne Abbas ſibi ſucceſſorem nominet. p. 246.

Can. XIII. Nemo alterius Clericum retinere aut ordinare præſumat. ibid.

Can. XV. Ne Abbates aut Monachi patrocinium ſæcularium contra Eccleſias exquirant, ſecùs facientes ab Epiſcopo excommunicentur. ibid.

Can.

Can. XVI. Ne quis in ſacris pretio ordinetur. Vide Chalcedonenſem can. 2. ibid.

Can. XX. Agapius & Bobo Epiſcopi Dinienſis Eccleſiæ ob delicta degradantur. ibid.

Cabilonenſe Concilium II.

Alterum Cabilonenſe Concilium anni 813. ſub Carolo Magno. p. 291.

Can. 1. De officio Epiſcoporum, ut legant ſacros libros, canones Patrum, Paſtorale B. Gregorii Papæ, & crebrò prædicent. ibid.

Can. 3. Ut ſcholas in ſuis diœceſibus inſtituant. ibid.

Can. 6. Avaritiam præſtringit Sacerdotum ſuadentium renuntiantibus ſæculo, ut res ſuas Eccleſiis largiantur. ibid.

Can. 8. Ut Sacerdotes de ſuis reditibus aſſervatis pauperibus ſubveniant. ibid.

Can. 9. Decimæ ubi ſolvendæ ſint. ibid.

Can. 20. De pace & unitate fidelium. ibid.

Can. 21. Ut Magiſtratus ſine perſonarum acceptione juſtè judicent. ibid.

Can. 46. De ſacra Communione devotè frequentanda. ibid.

Can. 49. Quibus in locis Miſſarum ſolemnia celebranda, non in locis privatis, ut prohibent Laodicena & Chalced. Synodi. ibid.

Can. 61. De moderandis colloquiis monialium cum ſæcularibus in auditorio monaſterii. ibid.

Cæcilia.

Cæcilia Virgo, Valerianus, & Tiburtius ſub Alexandro Martyres, p. 50. n. 6.

Cæſarauguſtanum Concilium.

Cæſarauguſtanum Concilium anni 381. ſub Damaſo Papa adverſus Priſcillianiſtas, p. 136.

Can. 3. Euchariſtiæ gratiam qui non in ipſa Eccleſia conſumpſerit, anathema ſit. Priſcillianiſtæ enim abutebantur eo Sacramento ad execranda flagitia, & in ſuis cœtibus loco Euchariſtiæ ritus abominabiles induxerant. ibid.

Can. 5. Quem ſuus Epiſcopus ab Eccleſia ſeparaverit, ne ab aliis recipiatur. p. 137.

Can. 7. Ne quis ſibi Doctoris nomen imponat. ibid.

Can. 8. Ne velentur virgines niſi poſt probatam 40. annorum ætatem. ibid.

Cærimoniæ.

Cærimoniæ manuum impoſitionis quidnam ſignificent. p. 20.

Cærimoniæ quæ baptiſmo adhibebantur. p. 23.

Cærimoniæ olim circa Euchariſtiam uſitatæ. p. 25.

Chalcedonenſe Concilium I.

Chalcedonenſe Concilium œcumenicum quartum adverſus Eutychis hæreſim anno Chr. 451. ſub Leone Papa I. Marciano Imperatore Orientis. p. 177. Præſidentibus Legatis Apoſtolicis.

Actione I. Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus fautor Eutychis, multorum ſcelerum convictus, præſens de gradu & ſeſſione deponitur, eique inter alia obiicitur, quod abſque Summi Pontificis autoritate Synodum auſus fuiſſet celebrare, quod nunquam ante factum fuerat. p. 178. n. 7.

Actione II. Recitata ſunt fidei Nicænæ, & ſecundæ Synodi ſymbola, & Leonis Papæ ad Flavianum epiſtola, qua perlecta Synodus acclamavit. Petrus per Leonem Pontificem loquutus eſt, Apoſtoli hoc docuerunt. p. 179. num. 8

Actione III. Inſeritur diſceptatio inter Eutychetem ſe fingentem ægrotum, & Legatos à Flaviano, ejus Synodo miſſos, ut illum ad Concilium Conſtantinopoli coactum citarent. Marcianus Auguſtus ad Synodum Calchedonenſem ingreditur. ibid. n. 9.

Actione VII. Concilium præſente Marciano decernit de duabus inſignibus Eccleſiis Antiochena & Jeroſolymitana. Quod decretum poſtea Juſtiniano rogante quinta Synodus confirmavit. Deinde Lateranenſis quarta ſub Innocentio III. Finito Concilio tres Canones falſos Anatolius cum aliquot Græcis Epiſcopis furtim induxit, quos Legati Apoſtolici comperta fraude reprobarunt ob novitatem eorum, & ambitionem Apoſtolicæ dignitati & Sedi Apoſtolorum Principis injurioſam. ibid. num. 11.

Chalcedonenſis canon 2. Epiſcopos damnat, quicunque pretio ordinationem fecerint. 180.

Can. 3. Ne Clerici ob lucrum rebus ſæcularibus ſe implicent. ibid.

Can. 4. Ut monachi Epiſcopis ſubjiciantur: Neque nova monaſteria aut Eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi conſtruantur. ibid.

Can. 6. Ut nullus ordinetur niſi cum Eccleſiæ, in qua miniſtraturus ſit, aſſignatione. p. 181.

Can. 7. Vetat militiæ ſacræ adſcriptos ad ſæcularem vitam redire. ibid.

Can. 8. Ut Rectores Hoſpitalium Epiſcopis ſubjiciantur. ibid.

Can. 9. Ut Clerici non niſi apud Epiſcopos inter ſe litigent. p. 182.

Can 10. Non licere Clerico duas ſimul Eccleſias tenere; Neque per ambitionem de una in alteram transferri. ibid.

Can. 11. Quibuſnam perſonis literæ commendatitiæ aut pacificæ ab Epiſcopis concedendæ. ibid.

Can. 12. Ne una Provincia in duas Metropoles dividatur. ibid.

Can. 13. Ut ſine commendatitiis Clerici extra ſuas Eccleſias non miniſtrent. p. 183.

Can. 14. Prohibet Clericis inferioribus alterius ſectæ uxorem ducere. ibid.

Can. 15. Ne Diaconiſſa ante 40. ætatis annum ordinetur, neque ſic ordinata cuiquam nubat. ibid.

Can. 16. Monachus vel Monialis Deo dicata à nuptiis arceatur. ibid.

Can. 17. Parochiæ ruſticanæ quibuſnam paſtoribus ſubjiciantur. Et valere in Eccleſiis præſcriptionem annorum triginta. Et de jure præventionis in appellationibus ad Exarchum, vel ad Patriarcham, vel ad Epiſcopum Conſtantinopolis. ibid.

Can. 18. conjurationes adversùs Epiſcopos prohibentur. p. 184.

Can. 19. Ut Epiſcopi corripiantur, qui ad Synodum vocati venire negligunt abſque juſta cauſa. ibid.

Can. 20. Clericus unius Eccleſiæ in aliena prohibetur ordinari. ibid.

Can. 21. Clerici aut laici ne abſque prævio examine ad accuſandum Epiſcopum admittantur. ibid.

Can. 25. Ut intra tres ab electione menſes Epiſcopi conſecrentur. ibid

Can. 26. Ne ſine œconomo Epiſcopus res Eccleſiæ per ſe adminiſtret. p. 185.

Can. 27. In raptores fœminarum ſub obtentu matrimonii non valeat conjugium, quamdiu fœmina eſt in raptoris poteſtate. Et ut raptor ſit infamis & excommunicatus, & teneatur raptam dotare judicis arbitrio. ibid.

Callinicus.

Callinicus Mathematicus, adinvento à ſe igne Græcanico, claſſem Saracenorum incedit. p. 236. n. 9.

Calojoannes.

Calojoannes in Oriente imperat. Inſignes illius victoriæ, & pietas. p. 346. n. 17.

Cameracenſe Concilium.

Cameracenſis Eccleſia in Metropolim erecta per diminutionem Provinciæ Rhemenſis à Paulo IV. & Pio IV. Pontificibus, Cameracenſe Concilium iniit anno 1565. p. 536.

Ejuſdem tit. v. cap. 4. Paſtores in ſuis Eccleſiis nulli concionari permittant ſine mandato Ordinarii. ibid.

Tit. vii. cap. 5. Rejectus ab Ordinario liberum habet aditum ad Superiorem, ut ſibi negatum beneficium conferatur: Superior verò non conferat niſi benè examinatis recuſationis prædictæ cauſis, nec omninò conferat, ſi repulſæ cauſa juſta extiterit. ibid.

Cap. 6. Quotquot habent beneficia ſuis Eccleſiis unita, ut Capitula & Abbates, non priùs provideant Paſtores curatis beneficiis, quàm præſentati Ordinario fuerint & ab illo probati. Neque poſſint Abbates & capitula admiſſos & probatos ab Ordinario revocare niſi de ipſius conſenſu. Atque iidem conſtituti rectores mandatis Epiſcoporum obtemperent, ab eiſque, ſi deliquerint, corrigantur. ibid.

Cap. 8. Curati adminicularios Sacerdotes non accipiant quoad miniſteria Sacramentorum, & reliqua munera

quacunque mercede, niſi Epiſcopo præſentati, ab eodem approbati, & literas approbationis retulerint, p. 537.

Tit. VIII. cap. I. Damnatur in Sacerdotibus ebrietas & provocatio ad hauſtus æquales. Rei hujus vitii caſtigandi & ſuſpendendi. ibid.

Tit. XVIII. cap. 13. De puellis à Monialibus piè inſtituendis ad Chriſtianam modeſtiam. ibid.

Tit. XX. cap. 3. & 4. De piis imaginibus Chriſtiano ritu colendis. ibid.

Cap. 5. Miracula non divulganda ſine autoritate Eccleſiæ. ibid.

Tit. XXII. De indulgentiis & clavium poteſtate. ibid.

Canon.

Canones Apoſtolorum quam habeant autoritatem, p. 7.

In Canonibus qui Apoſtolis aſcribuntur, multa quidem utilia, ſed quædam fictitia & apocrypha ſunt, ibid. num. 1. 2.

Canones 45. 46. & 67. de baptizatis ab hæreticis denuò baptizandis fictitii & commentitii ſunt. ibid.

Quid de quinquaginta à Dionyſio Exiguo collectis, ibid. num. 4.

Canonum Eccleſiaſticorum habuerunt collectionem ſuam Franci ſub prima Regum ſuorum progenie. ibid. num. 6.

Canon 5. Apoſtolis aſcriptus, ſtatuens depoſitionis pœnam in Epiſcopum, qui ſpecie religionis uxorem ſuam dimiſerit, videtur ab Hæreticis vel Schiſmaticis procuſus. p. 8. num. 7.

Canones decem celebres de gratia & libero arbitrio à Dionyſio Abbate ex ſcriniis Romanæ Eccleſiæ collecti commendabiles. p. 166. & 167.

Canonici cantores, de quibus Canon 15. Laodicenus, longè præceſſerunt inſtitutum canonicorum regularium. p. 126. num. 10.

Canon etſi regulam ſignificet, ſæpè pro catalogo Clericorum uni Eccleſiæ ſervientium uſurpatur. Unde quoque dicebantur Canonici quicunque Clerici in unius Eccleſiæ, cui miniſtrabant, matricula deſcripti. Aliæ præterea indigitantur vocis canonis ſignificationes, p. 127.

Canones Eccleſiæ non licet Clericis ordinatis ignorare. Epiſcopis autem cura incumbit, ut eorum cognitione imbuantur. p. 137. & 285. n. 2.

Canones pœnitentiales Petri Alexandrini Epiſcopi, p. 61. & p. 78. num. 2.

Canonicus.

Canonicorum vita & officium. p. 496. n. 19. p. 522. n. 73.

Canonicorum aut Parochorum tenuiores reditus ſupplendi per ſimplicium beneficiorum uniones, fructuum vel primitiarum aſſignationes, vel parochianorum contributiones. p. 358. num. 7. Vide Concil. Trident. ſeſſ. 24. de refor. c. 13 & 15.

Canonicæ Scripturæ.

Canonicæ Scripturæ recenſentur. p. 131. p. 139. p. 504. num. 7.

Cantus Romanus.

Cantus Romanus in Eccleſias Gallicanas introductus ex conſenſu Pipini Regis & Caroli Magni. p. 282. can. 74.

Cantus Eccleſiaſticus ſive vocalis, ſive inſtrumentorum, ſive campanarum, ne ſit laſcivus aut indecorus. p. 543. cap. 10.

Capitulum.

In Capitulis ſive ſæcularibus, ſive regularibus, nemo jus habeat ſuffragii, niſi fuerit ordinatus Subdiaconus. p. 515. cap. 4.

Capitula & canonici ſubduntur viſitationi & correctioni Epiſcoporum. p. 286. & p. 507. cap. 4.

Capitula canonicorum ſunt Senatus Epiſcoporum ac Presbyterium. p. 44.

Caracalla.

Caracalla fratrem Getam inter matris brachia trucidat. p. 49. num. 3.

Idem Papinianum morti dat, quia id fratricidium excuſare apud Senatum recuſarat. ibid. n. 4.

Cardinalis.

Cardinalis S. R. E. electio Summi Pontificis attribuitur facienda eodem loco, in quo per prædeceſſoris obitum ſuprema Sedes vacavit poſt decem ab ejus obitu dies intus Conclave ex Decreto ſecundi Concilii Lugdunenſis, in quo rubri pilei inſigne illis tantùm traditur. Quanquam ipſis jus hujuſmodi electionis longè antea reſervatum fuerat ab Alexandro III. in Concilio Lateranenſi III. Et teſtificantur Petrus Damianus & S. Bernardus ab his Summum creari Pontificem. p. 405. can. 2. & p. 412. num. 6. Et eoſdem cunctos tranſcendere Patriarchas.

Cardinalium prima fit mentio in Concilio Romano ſub Sylveſtro Papa primo. Eugenius etiam quartus ſcribit, Cardinales conſtituere Pontificium Senatum, qui de univerſo terrarum Orbe, & de cunctis Epiſcopis judicat; ideoque venerandos eſſe ſupra omnes Eccleſiæ dignitates poſt Papam. p. 413. n. 9.

Nec tantùm Romana Eccleſia, ſed etiam Eccleſiæ inferiores ſuos vocabant Cardinales clericos ſuis miniſteriis addictos, & ut paſſim loquitur S. Gregorius Papa, incardinatos. ibid.

Leonis quarti & Joannis octavi Pontificum decreto ſtatuitur ut S. R. E. Cardinales bis in hebdomanda ad Apoſtolicum Palatium conveniant: ibique de regimine univerſarum Eccleſiarum definiant. ibid. n. 8.

Carolus Martellus.

Carolus vulgò dictus Martellus, Pipini Hereſtalli Franciæ Orientalis, quæ Auſtraſia dicebatur, Præfecti ex Elpaide pellice filius, defuncto patre à Plectrude noverca in carcerem conjectus, indeque dilapſus quaſi juvenculus indomituſque leo ex ſpecu prodiens Raginfridum Palatii Præfectum omnibus ſuccinctum Galliarum viribus laceſſere auſus eſt. Saxones, Alemannos, Bavaros, Friſones, Noricos, & Eudone fugato Aquitanos ſubegit. Eudo, ut fama eſt, rebus ſuis acciſis Maurorum opem, qui jam Hiſpanias debellarant, imploravit. A Mauris omnis Aquitania hoſtili invaſione occupatur & diripitur. Tunc verò Eudo ita ſpoliatus occulta iniit cum Carolo conſilia, tametſi ſuas cum Maurorum exercitu copias conjunxiſſet. Signo igitur belli dato Aquitani hortante Eudone arma contra Mauros convertunt, conſciis præcipuis manipulorum ducibus. Quo inopinato eventu diſturbatis Maurorum ordinibus Carolus interim fulminis inſtar in Mauros irrumpit, quorum rex Abderamus fortitèr pugnans occiditur. Cæteri perculſi undique internecione cæduntur. Illo prælio Anaſtaſius Bibliothecarius in Gregorio ſecundo prodit cæſa fuiſſe trecenta ſeptuaginta quinque hoſtium millia. Victor Carolus Lugdunenſem tractum & Burgundiam, Occitanamque Provinciam ſubiicit poteſtati. Eudo pacificè ſuam reſumit ditionem, ſed morte ſua inſequenti anno vacuam poſſeſſionem Carolo dimittit. Qui mox revertentes majoribus viribus in Galliam Mauros iterato prælio conterit, unde Martelli, hoc eſt, tuditis, nanciſcitur glorioſum cognomen. Carolus utramque Franciam inter duos liberos partitus eſt. Franciam quippe Occiduam, quæ Neuſtria dicebatur, Pipino aſſignavit, Orientalem autem ſeu Auſtraſiam Carlomanno. Qui poſtmodum Monachus ſpontanea devotione factus Auſtraſiam Pipino remittit. p. 257. & 258.

Carolus Magnus.

Carolus Magnus ſimul ac Pipino patri ſucceſſit, Deſiderium Longobardorum Regem tranſgreſſis Alpibus ab obſidione Romæ fugavit, eidemque Veronam abſtulit. Quem etiam Ticini (quæ Papia eſt) incluſum obſedit, & captum cum uxore orbatum regno Leodium Eburonum tranſmiſit. Quæcunque autem Pipinus pater præcedentibus Longobardicis bellis Aſtolpho ablata in Stephanum II. Papam tranſtulerat, non modò rata eſſe voluit, ſcilicet Exarchatum Ravennæ, Pentapolim, aliaſque arces: Quinetiam addidit Venetias, Iſtriam, Corſicam, omnemque oram maritimam, quæ ab ortu incipiens ab Apuliæ monte Sipontе & fluvio Silaro exporrigitur aduſque Lericem ſeu Lunæ Portum, ditioni temporali Romanæ Eccleſiæ attribuit, ſimulque Beneventum cum finitimis oppidis, Capuam quoque totamque Campaniam. Quæ loca, quibus ille Romanam locupletavit Eccleſiam, recenſet Anaſtaſius. p. 258. n. 14.

Carolus idem Magnus Saxones indeſinenter rebellantes annorum 33. bello proſequutus eſt, quod non antè

deſiit, quàm aliò tranſlata gente miſſæ in eas partes fuerint Gallorum coloniæ. Alias præterea gentes armis perdomuit, Baioarios, Sclavos, Boemos, Taſſilonem etiam Ducem à ſe victum in Monaſterium adegit. Hunnos & Avaros ſubjugavit. Celtiberos, Cantabros & Mauros in Hiſpania gravibus cladibus affecit. Denique Leo Papa III. memor, quantis beneficiis Carolus ejuſque primogenitores Romanam Eccleſiam decoraſſent, neque oblitus injuriarum, quibus eandem inſectati Græci fuerant, de novo inſtituendo in Occidente Imperio cogitavit. Cùm igitur Carolus in Baſilica Vaticana Principis Apoſtolorum divinis Officiis intenderet, illum nihil tale cogitantem Imperiali corona capiti impoſita, inſignivit, & Imperatorem proclamavit, populo univerſo & Clericis acclamantibus, p. 259. n. 16.

Idem Eccleſiæ diſciplinam ubique ferè collapſam ſanctiſſimis edictis, multiſque per Galliam & Germaniam Synodis indictis, innumeriſque fundatis Eccleſiis & pietatis locis mirificè ſtabilivit. Scientias etiam labefactatas erexit. Tandemque Aquiſgrani obiit ann. Chr. 814. ætatis autem 72. p. 260. n. 17.

Carolus Simplex.

Carolus Simplex Franciæ Rex Heriberti Veromanduorum Comitis perfidia deluſus, Peronæ carcere includitur, ibique moritur, p. 312. n. 15. Idem Rolloni Normannorum Principi filiam Giſlam nuptum dat cum Neuſtria provincia, quæ deinde dicta eſt Normannia. p. 311. num. 15.

Caroli Simplicis audita captivitate, uxor ejus Eadgina Alſtani Angliæ Regis filia ad patrem cum filio infante Ludovico Simplicis filio in Angliam confugit, ibique hæſit uſque ad interitum Rudolphi Burgundi, quem rebellium factio in regnum Franciæ provexerat. Eadem factio à Ducibus Heriberto & Hugone excitata Ludovicum inde *Tranſmarinum* dictum ad paternum regnum excivit, qui ſolio paterno reſtitutus Normannos Aquitaniam populantes, magna illorum ſtrage, repreſſit. Dum verò Lotharingiam, quam pater Carolus Simplex rebus ſuis per factiones rebellium deploratis Henrico Saxoni Germanorum Regi ceſſerat, recuperare intendit, tunc demum iterum Hugonem Pariſienſium Comitem, à quo Capetiorum Regum ſtirps ortum duxit, ſenſit adverſantem, ſuo enim conjugio cum Othonis magni Germanorum Imperatoris filia ſuperbiens, cumque Othone Francicis, quas uſurpabat, viribus junctis, Hugo Ludovicum acie commiſſa fugavit. p. 312. n. 17.

Carolus Dyrrachinus.

Carolus Dyrrachinus, quem Urbanus Papa VI. immeritis & injuſtis Beneficiis demeritus fuerat, in eumdem Pontificem rebellans, ab eodem communione fidelium reſecatur, p. 420. n. 13. Idem tyrannicè occupato Hungariæ regno perimitur. p. 421. n. 14. & p. 423. n. 21.

Carolus Burgundionum Dux.

Carolus ultimus Burgundionum Dux, à Lotharingis, quos duobus præliis temerè laceſſiverat, profligatus, tertio ad Nanceium prælio perimitur, relicta unica hærede filia Maria, quæ Maximiliano Auſtriaco Imperatori nupſit. p. 451. n. 41.

Ejuſdem adversùs Romanos & Clementem VII. Pontificem facinora. p. 481. n. 41.

Carolus V.

Carolus V. Imperator & Hiſpaniarum Rex memorabilem de Germanis & Lutheranis rebellantibus victoriam retulit. Horum ductor erat Joannes Fridericus Saxoniæ Dux, cui ſe Philippus Cattorum Princeps, vulgò dictus Landgravius Haſſiæ, adjunxerat. Acriter utrinque dimicatum eſt à diluculo ad noctem uſque. Numero ſuperabant hæretici, ſed juſtior cauſa prævaluit: Fridericus Saxo ſaucius & vultu ſanguine diffluens ad Carolum adductus eſt, unaque Landgravius, qui ambo ſub cuſtodia incluſi ſunt, & capitis à Carolo damnati. Sed dilata executione, atque intercedentibus totius Europæ Principibus ægrè dimiſſi ſunt ſancita pace. Victoria hæc obtigit ad fluvium Albim propè Mulbergum oppidum. p. 483. n. 18.

Ejuſdem adversùs Romanos ad Clementem VII. Pontificem facinora, p. 483. n. 14.

Carthaginenſia Concilia.

Carthaginenſia Concilia ſub Agrippino & Cypriano Carthaginenſibus Epiſcopis Africæ Primatibus, aliaque alibi habita & reprobata de iterandis hæreticorum baptiſmis. p. 56. & ſeq.

Alia Carthaginenſia Conciliabula Donatiſtarum & Cirtenſe pariter Donatiſtarum. p. 67.

Carthaginenſe Concilium I.

Concilium Carthaginenſe primum approbatum ſub Julio Pontifice Romano, præſidente Grato, anni 348. p. 119.

Can. 5. Non licet ſuſcipere vel ordinare Clericum alienum aut etiam laicum ſine proprii Epiſcopi literis. ibid.

Can. 6. Clericis vetat domorum adminiſtrationem ac procurationem negotiorum. ibid.

Can. 8. Interdicit procuratores, tutores, negotiorum geſtores in Clericum ordinari, niſi poſtquam redditis ratiociniis liberati fuerint. ibid.

In ſerie legitimorum Carthaginis Epiſcoporum ſunt Menſurius, Cæcilianus, dein Rufus. Rufo Gratus ſucceſſit hujuſce Concilii præſes, qui in Sardicenſi Concilio conſederat. Grato ſucceſſit Genedius. ibid.

Carthaginenſe Concilium II.

Concilium Carthaginenſe ſecundum actum eſt ſub Genedio, quem alii Genethlium vocant an. 390.

Carthaginenſe Concilium III.

Concilium Carthaginenſe tertium actum eſt Præſide Aurelio qui Genedio ſucceſſit, quamvis hunc ordinem Baronius intervertat, falsò exiſtimans Genedium fuiſſe Aurelium Genethlio anteriorem. Iſtud porrò tertium ſub Aurelio Concilium actum eſt anno 397. Siricio Romano Pontifice. p. 137.

Can. 1. Ut omnes Africanæ Eccleſiæ ab Epiſcopo Carthaginis diem Paſchalem recipiant. ibid.

Can. 2. Ut ſingulis annis nationales Synodi cogantur, ad quas terni Legati mittantur à ſingulis Provinciis. ibid.

Can. 3. Ut Epiſcopis & Clericis ordinandis decreta Conciliorum inculcentur. ibid.

Can. 4. Ne ante vigeſimum quintum ætatis annum Diaconi ordinentur aut Virgines conſecrentur. ibid.

Can. 6. Ne defunctorum corporibus Euchariſtia detur, aut Baptiſmus. ibid.

Can. 9. Ne cauſæ Eccleſiaſticorum, ſive criminales, ſive civiles ſint, apud judices publicos diſceptentur. ibid.

Can. 11. A ſpectaculis Chriſtiani omnes prohibentur. ibid.

Can. 15. Ne Eccleſiaſtici ſacris ordinati, ſint conductores aut negotiatores. ibid.

Can. 18. Ne quis ſacris initietur, priuſquam omnes domeſticos Chriſtianos & Catholicos fecerit. p. 138.

Can. 19. Ut lectores, ex quo ad annos pubertatis pervenerint, aut uxores accipiant, aut continentiam voveant. ibid.

Can. 22. Ne quiſquam ordinetur, niſi aut examine Epiſcopi, aut populi judicio approbatus. ibid.

Can. 29. Ut Altaris Sacramentum non niſi à jejunis ſumatur, vel celebretur, excepto die Cœnæ Domini. ibid.

Can. 32. Ne Presbyter inconſulto Epiſcopo reconciliet pœnitentem. ibid.

Can. 38. Renovat Capuenſis Synodi decretum prohibens quemquam rebaptizari vel reordinari, vel in alium Epiſcopatum transferri. Et ſancit, ut autoritate brachii ſæcularis contumaces Epiſcopi ab uſurpatis ſedibus excedere compellantur. Exemplum præceſſerat in perſona Pauli Samoſatenis. ibid.

Can. 42. Ut novi Epiſcopatus non erigantur, niſi priſtino Epiſcopo conſentiente. p. 139.

Can. 47. Texitur integer Divinorum Librorum Catalogus. ibid.

Carthaginenſe Concilium IV.

Concilium Carthaginenſe quartum anni 398. ſub Aurelio Carthaginis Epiſcopo, cui conſederunt Epiſcopi 214. atque in iis Auguſtinus Hipponenſis, Anaſtaſio ſummo Pontifice. p. 139.

Can. 1. & 2. de Epiſcoporum ordinatione pertractat accuratè. Præcipuos fidei articulos ſingillatim exponit, quorum peritia in futuro Epiſcopo examinanda eſt. Provìdet illum eligi de conſenſu Clericorum, & plebis, cui præficiendus eſt, & à tribus Epiſcopis, præſertim à Metropolitano conſecrari

per manuum impoſitionem, & ſacrorum librorum ſuper ejus capite & cervice impoſitionem. ibid.

Can. 3. De Presbyteri Ordinatione per manus impoſitionem ab Epiſcopo, cæteris præſentibus Presbyteris manus ſuas pariter cum Epiſcopo ſuper illius caput imponentibus. ibid.

Can. 4. De Diaconis; ut ſolus Epiſcopus manus ſuas illi imponat. ibid.

Canones inſequentes negant, per manus impoſitionem ordinari Subdiaconos, aliorumque inferiorum Clericorum ordinationes, ſed per certorum inſtrumentorum de manu Epiſcopi exhibitionem.

Can. 5. De Subdiaconis, ibid.

Can. 6. De Acolythis ibid.

Cab. 7. De Exorciſtis, ibid.

Can. 8. De Lectoribus. ibid.

Can. 9. De Oſtiariis, atque in prædictis requiri miniſterium Epiſcopi declaratur, ibid.

Can. 10. De Pſalmiſtis ſeu Cantoribus. In his non exigitur Epiſcopus, ſed ſola Presbyteri juſſio ſic dicentis: Vide, ut quod ore cantas, corde credas; & quod corde credis, operibus comprobes, ibid.

Can. 11. Quali veſtitu Virgo conſecranda offerri Epiſcopo debeat, ibid.

Can. 12. De viduis & ſanctimonialibus deſtinatis ad catechumenas pro ſuſcipiendo Baptiſmo inſtituendas, & diſponendas, ibid.

Can. 13. De benedictione nuptiali, ibid.

Can. 14. Ne habitet Epiſcopus procul ab Eccleſia. ibid.

Can. 15. Ut Epiſcopi ſupellex vilis & victus tenuis ſit. ibid.

Can. 25. Epiſcopos diſſidentes ſi non timor Dei, ſaltem Synodus reconciliet. p. 141.

Can. 26. Ut fratres diſſidentes tam laicos, quàm clericos, Epiſcopus reconciliare ſtudeat, ibid.

Can. 27. Ne Epiſcopi vel clerici per ambitionem de ignobiliore loco ad locum tranſeant nobiliorem: quæ tranſlatio clerico permittitur non ex ipſius, ſed Epiſcopi electione & judicio. ibid.

Can. 32. Non poſſe rem Eccleſiæ ab Epiſcopo diſtrahi ſine conſenſu & ſubſcriptione Clericorum ibid.

Can. 34. Epiſcopus quocunque loco ſedens ſtare Sacerdotem non patiatur. ibid

Can. 35. Ut Epiſcopus in Eccleſia, & in Sacerdotum cœtu ſublimior ſedeat, domi verò collegam ſe Sacerdotum agnoſcat. ibid.

Can. 36. Ut Presbyteri Parochi à ſuis duntaxat Epiſcopis, nec per juniorem Clericum, ſed per ſeipſos, vel per eum, qui ſacrarium tenet, ante Paſchalem ſolemnitatem ſacrum chriſma petant. ibid.

Can. 38 Ut Diaconus præſente Presbytero Euchariſtiam Corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget. p. 142.

Can. 41. Clericus neque comam nutriat, neque barbam. ibid.

Can. 45. Clericus profeſſionem ſuam, & in habitu & in inceſſu probet, & nec in veſtibus, nec in calceamentis decorem quærat ibid.

Can. 46. Clericus cum extraneis mulieribus non habitet. ibid.

Can. 47. Clericus per plateas & andronas, niſi certa & maxima officii ſui neceſſitate, non ambulet. ibid.

Can. 51 Clericus quantumvis verbo DEI eruditus, artificio victum quærat. ibid.

Can. 60. Clericum ſcurilem & verbis turpibus jocularem ab officio eſſe retrahendum. ibid.

Can. 68. Ex pœnitentibus Clericum quantumvis bonum non ordinandum. Si per ignorantiam Epiſcopi factum ſit, deponatur à Clero, quia Ordinationis tempore non prodidit ſe fuiſſe pœnitentem. ibid.

Can. 69. Simili ſententiæ ſubjacebit Epiſcopus, ſi ſciens ordinaverit Clericum eum, qui viduam aut repudiatam uxorem habuerit, aut ſecundam. ibid.

Can. 74. Qui communicaverit, aut oraverit cum excommunicat[illegible], excommunicetur. p. 143.

Can. 76. De infirmo obmuteſcente, & dante ſigna pœnitentiæ abſolvendo & communicando. ibid.

Can. 77. Pœnitentes publici, qui in infirmitate ſunt, Viaticum accipiant. ibid.

Can. 78. Qui ægri viaticum in pœnitentia acceperunt, ſi convaleſcant, pœnitentiam proſequantur uſq[illegible] manus impoſitionem ſcilicet ab Epiſcopo, non a[illegible] à Sacerdotibus, quæ fiebat temporibus jejunii. ib[illegible]

Can. 79. Pœnitentes, qui pœnitentiæ leges quuntur, ſi caſu in itinere, vel in mari moriantur, moria eorum in orationibus & oblationibus comm[illegible] dentur. ibid.

Can. 80. Omni jejuniorum tempore manus pœ[illegible]tentibus à Sacerdotibus imponantur. ibid.

Can. 81. Pœnitentes mortuorum fidelium corp[illegible]ra in Eccleſiam efferant & ſepeliant. ibid.

Can. 82. Pœnitentes etiam diebus remiſſionis (eſt Dominicis anni & tempore Paſchali) genua fle[illegible]ctant. ibid.

Can. 83. Pauperes & ſenes Eccleſiæ plus cæter[illegible] honorentur ibid.

Can. 84. Ut Epiſcopus nullum prohibeat Eccleſiam ingredi & audire verbum Dei, ſive Gentilem, ſive Hæreticum, ſive Judæum uſque ad miſſam catechumenorum finitam. ibid.

Can. 85. Baptizandi nomen ſuum dent, & diu abſtineant vino & carnibus, eiſque manus crebrò imponantur. ibid.

Can. 86. Neophyti aliquandiu à lautioribus cibis, epulis, ſpectaculis & conjugibus abſtineant. ibid.

Can. 87. Catholicus, qui cauſam ſuam, ſeu juſtam, ſeu injuſtam ad judicium alterius ſectæ judicis procommunicetur. ibid.

Can. 90. Omni die exorciſtæ energumenis manum imponant. ibid.

Can. 91. Pavimenta domorum Dei energumeni verrant. p. 144.

Can. 92. Energumenis in domo Dei aſſidentibus victus quotidianus per exorciſtas miniſtretur. ibid.

Can. 93. Oblationes diſſidentium fratrum, neque in ſacrario, neque in gazophylacio recipiendæ. ibid.

Can. 94 Eorum qui pauperes opprimunt, dona à Sacerdotibus refutanda. ibid.

Can. 95. Qui oblationes defunctorum, aut negant aut reddere negligunt, excommunicentur. ibid.

Can. 97. Qui religioſis fœminis præficiendus eſt, ab Epiſcopo probetur. ibid.

Can. 104. Viduæ, quæ ſe devoverint Domino, & veſte laicali abjecta ſub teſtimonio Epiſcopi & Eccleſiæ in religioſo habitu apparuerint: poſteà verò ad nuptias ſæculares tranſierint, ſecundùm Apoſtolum damnationem habebunt; tales ergo ſine Chriſtianorum communione permaneant, neque in convivio cum Chriſtianis communicent. ibid.

Carus.

Carus Imperator liberos ſuos Numerianum & Carinum Cæſares creat. Idem fulminis ictu perimitur, p. 54. n. 26.

Cerinthus.

Cerinthus hæreſiarcha Chriſto Divinitatem abrogat. p. 6. num. 24.

Claudius Cæſar.

Claudius Cæſar univerſam Britanniæ inſulam intra ſexdecim dies ſubjugavit, p. 5. n. 18.

Claudius II. Imperator, poſt inſignes de Barbaris victorias, peſtilentia extinguitur, p. 53. n. 24.

Clemens Papa.

Clemens Papa ſub Trajano in Cherſoneſum deportatus in mare demergitur, p. 6. n. 22.

Clemens Alexandrinus Pantæni auditor, & in ſchola Alexandriæ ſucceſſor. p. 55. n. 31.

Clemens V. Sedem Pontificiam Avenionem transfert, Idemque in Viennenſi Concilio Templarierum Ordinem abolet. p. 418. n. 4.

Clericus.

Clericorum ordinationes per ſolos Epiſcopos faciendæ. p. 129. p. 144. & ſeqq.

Clericus ſive in civili, ſive in criminali cauſa, ſi relicto Eccleſiæ judicio ad laicos judices recurrerit, quamvis pro illo ſententia prolata ſit, tota ſua cauſa excidet ſimulque clericatus gradu. p. 137. can. 9.

Clerici ſint conductores, aut procuratores, aut in honeſto negotio victum quærant. p 138. can. 15. & p. 180. n. 14.

Clericus profeſſionem ſuam in habitu & inceſſu ſuo probet, nec veſtibus, nec calceamnentis decorem quærat. p 142. can. 45.

Clericus cum extraneis mulieribus non habitet. ibid. p. 16. p. 89. & 90.

Clericus per plateas & andronas niſi certa ſui neceſſitate officii non procedat. p. 142.

Clericus quantumlibet Verbo Dei eruditus artificio victum quærat. ibid.

Clericum ſcurrilem & verbis turpibus jocularem ab officio removendum eſſe. ibid.

Clericus quantumvis bonus ſit ex pœnitentibus non ordinetur. ibid.

Clericus non ordinetur, qui viduam aut repudiatam aut ſecundam uxorem duxerit, ibid.

Clericus neque comam nutriat neque barbam. p. 142. can. 41. p. 192.

Clericus nullus ordinetur, niſi cum Eccleſiæ, in qua miniſtraturus ſit, aſſignatione. p. 181. p. 96. p. 147. can. 5.

Neque Clericis, neque Monachis ad ſæcularem dignitatem, aut militiam venire licet. p. 181.

Clerici Prochotrophiorum Monaſteriorum & locorum martyribus dedicatorum ſub Epiſcoporum poteſtate ſint. ibid.

Clericus duas Eccleſias ne teneat, ſed in priore ſibi aſſignata perſiſtat. p. 182. p. 265. & p. 381. n. 25.

Clericis honeſtioribus & non vulgaribus reſervandæ ſunt literæ teſtimoniales, reliquis ſufficiunt pacificæ, p. 182. can. 11.

Clericis pœnitentiam deſiderantibus non eſſe negandam. p. 174. can. 4.

Clericus cum indecenti veſte, aut cum armis deprehenſus 30. diebus incluſus ſolo pane & aqua victitet. p. 230. n. 2.

Clerici litigantes non ad ſæcularia judicia, ſed ad proprium recurrant Epiſcopum ſub pœna flagellationis ictuum 39. vel carceris 30. dierum. p. 231. can. 8.

Quod idem vetatur & punitur jactura cauſæ etiam adjudicatæ ſimulque excommunicationis. p. 231. can. 13.

Clericus ne in plateis ſtet aut fabuletur, alioqui deponatur: ſed ſi iteret, excommunicetur. p. 232. n. 3.

Clerici, qui in ſeditione arma ſumpſerint, Ordine ſuo excidant, & in Monaſterium ad pœnitentiam detrudantur. p. 243. can. 45.

Clerici ab omni publica indictione, & laboribus immunes ſint. ibid.

Clericis judicium omne ſanguinis, id eſt, mortis aut mutilationis longè evitandum. Qui ſecùs fecerit, Ordine deponendus eſt, & perpetuo includendus ergaſtulo communione privatus præterquam in extremis vitæ. p. 247.

Ne Clericus conſecretur Diaconus ante 25. annos, neque Sacerdos vel Epiſcopus ante 30. p. 192. n. 9. & can. 17. Concilium tamen Trident. ſeſſ. 23. de reform. cap. 12. ad Subdiaconatum requirit inchoatos annos 22. ad Diaconatum 23. ad Sacerdotium 25.

Clerici, qui fideliter Eccleſiæ deſerviunt, ſtipendia condigna juxta ſervitii meritum recipiant, pag. 194. can. 36.

Clerici ſine Epiſcopi commendatitiis peregrè ire non debent, neque Monachi, ſub pœna verberum utriuſque infligenda. ibid.

Clerici, qui feſtis Nativitatis, Epiphaniæ, Paſchæ, Pentecoſtes, à ſua Eccleſia abfuerint, triennio à communione privantur. p. 195.

Clericis armorum uſus etiam contra Paganos, & venationes interdicuntur. p. 283. n. 5. 384. n. 10. & 288. & 293. can. 37.

Clericorum communis convictus & diſciplinæ forma, Juniorum quoque Clericorum ſcholæ & educatio. p. 287. & ſeq. & p. 240. n. 6.

Clerici in Eccleſia debent eſſe ſeorſim à laicis. pag. 460. can. 35.

Clerici præbendati curent de ſuis proventibus Eccleſiarum ſuarum ædificia reficere, & ſarta tecta reparare. p. 402. p. 287. n. 10.

Clericis de bonis intuitu Eccleſiæ quæſitis non eſt liberum aliter, quàm ad pias cauſas, ſive inter vivos, ſive ultimis voluntatibus diſponere. p. 364. Quo ſenſu intelligendum eſt Capitulum iſtud Caroli Magni lib. 1. cap. 51. Ut unuſquiſque Presbyter res, quas poſt diem conſecrationis acquiſierit, propriæ Eccleſiæ relinquat. p. 282. cap. 151.

Clericis permulta interdicuntur; minùs honeſtæ compotationes, indigna potentiotum obſequia, mercatus negotiationes, profeſſio ac exercitium Medicinæ, fidejuſſiones, aleæ ludi, inania ſpectacula, taxilli, & in ludis expoſitio pecuniæ. p. 538. n. 3. Similia interdicit eis Concil. Trident. ſeſſ. 22. de reform. cap. 1. Iudum, &c.

Clodomirus.

Clodomirus, qui Aurelianis regnabat, Sigiſmundum Burgundorum regem acie victum, & cum uxore & liberis captum, ſimul omnes in puteum proiicit. pag. 203. n. 20.

Clodovæus.

Clodovæus Francorum Rex ad fidem convertitur à Remigio Remenſium Epiſcopo, & baptizatur ac inungitur, p. 197. n. 4. & 5. Idem Gundebaldum Burgundię Regem ſuperat, p. ibid. n. 6. Alaricum Viſigothorum Regem propria manu in acie perimit. 199. num. 10. ejuſque provincias Rhodano & Oceano incluſas occupat. ibid.

Clotildis.

Clotildis Burgunda Clodovæo Franciæ Regi nupta, conjugem à Paganiſmo ad Chriſti fidem traducit. p. 197. n. 5.

Clotildis altera, prioris illius & Clodovæi filia, Amalarico Viſigothorum regi nupta, quum à viro ad Arianam perfidiam verberibus urgeretur, liberatur à fratre Childeberto Pariſiis regnante, à quo fuit Amalaricus acie victus & fugatus. Qua in fuga Narbone à ſuis quibus ob pravos mores erat inviſus, occiditur. Clotildis verò dum Pariſios à fratre reducitur, in itinere interiit. p. 293. n. 21.

Concilia varia.

Concilia tria Jeroſolimæ ab Apoſtolis celebrata, pag. 14.

Concilia circa Paſchale feſtum multis locis edita, pag. 16.

Concilium Nicænum Arium & ſequaces ejus anathematizat. p. 71. n. 11.

Concilii Nicæni primi plenior hiſtoria. pag. 84. & ſeq.

Concilium Conſtantinopolitanum I. Macedonium pravè de Spiritu Sancto ſentientem damnat. In hoc tamen vituperabile, quòd Gregorium Nazianzenum Sede expulit, & defuncto in Synodo Meletio, Flavianum, contra quem fuerat conventum, ſpreto Paulino Antiochenæ præfecit Eccleſiæ. p. 77. n. 36.

Concilii Epheſini uberior hiſtoria. p. 170. & ſeqq.

Concilii Chalcedonenſis hiſtoria, p. 155. n. 21.

Concilii VI. hiſtoria & decretum adverſùs Monothelitas. p. 235. n. 8.

Concilii œcumenici VII. hiſtoria. p. 260.

Concilii generalis primi Lugdunenſis ſub Innocentio IV. hiſtoria. p. 303.

Concilium generale Lugdunenſe II. ſub Gregorio X. cui interfuere Patriarcha Conſtantinopolitanus, & plerique Græcorum Epiſcopi; Michael verò Paleologus ut ſibi ſervaret Imperium, quod invaſerat, Romanam per literas & Legatos profeſſus eſt Religionem, pag. 405. Græcique, qui interfuere, Epiſcopi nobis adhæſerunt, ibid.

Concilium, Abrogato Pontificatu, tum Petro Lunenſi, tum Angelo Corario dicto Gregorio XII. Pontificem creat Petrum Philaretum Cretenſem, qui nomen ſumpſit Alexandri V. p. 437. n. 6.

Concilii Conſtantienſis à Joanne XXIII. indicti hiſtoria. p. 4[illegible] & ſeqq. In eo exautorantur Petrus Lunenſis, ipſeque Joannes XXIII. Gregorius verò XII. ſeipſum ſponte per procuratorem Sigiſmundum Malateſtam Arimini Principem apud Sigiſmundum Imperatorem abdicavit, proteſtatus ſe nullam agnoſcere in Concil. Conſtantienſi autoritatem, idque ſolùm intendere, ut de ſua ſpontanea demiſſione Concilii Patres atteſtari poſſint, p. 438. n. 11.

Concilium Baſileenſe ſchiſma novum ingerit, deponendo Eugenium IV. & intrudendo Amadæum Sabaudum, p. 446. n. 28.

Concilium Ferrarienſe ab Eugenio Papa IV. indictum, ad quod Imperator Græcus Joannes Palæologus cum Demetrio fratre & Patriarcha Conſtantinopolis Jo-

lis Joſepho, aliiſque Præſulibus Græcis adventarunt, p. ibid. n. 29. & 30. Superveniente peſte transfertur Florentiam. ibid. n. 31. Diſputatur in eo perdiù de proceſſione Spiritus ſancti, tum de aliis controverſiis. Inde Græci omnes (ſolo excepto Marco Epheſino) unanimes cum Romana Eccleſia & Pontifice abſcedunt. p. 448. n. 32.

Concilium Lateranenſe V. ſub Leone X. pag. 478. num. 8.

Concilium Colonienſe.

Concilium ſecundum Colonienſe anni 1549. Primum quidem habuerat Hermanus Archiepiſcopus Colonienſis, Imperii ſacri Elector, ſectarius Lutheri, cujus hæreſim tota ſua ditione propagare ſtuduerat. Sed veritus ne ſua apoſtaſia propriam amitteret dignitatem, Synodum prolixam habuit in ſpecie quidem novæ ſectæ oppoſitam, in qua mentita eſt iniquitas ſibi. Attamen cùm certiſſimis compertum eſſet indiciis, ipſum eſſe hæreticum, & cum hæreticis conſilia inire, propria ſede, quam contaminaverat, expulſus, eique datus ſucceſſor, conſentientibus Paulo III. Pontifice & Carolo V. Auguſto, Adolphus Scavemburgenſis, qui quantum valuit, peſtem à præceſſore invectam niſus eſt diſſipare. Novam itaque Synodum provincialem habuit ad reſtituendam integram fidem. In qua inſtauranda accuratè ſancita ſunt ſex media, quæ ſequuntur. Horum primum eſt bonorum ſtudiorum reſtauratio. II. Examen ordinandorum ſimul & malè ordinatorum à præceſſore, ut dignitatibus & officiis abdicati tota Provincia pellerentur. III. Officiorum accurata perfunctio & reformatio. IV. Diligens Provinciæ viſitatio. V. Synodorum frequentia. VI. Eccleſiaſticæ juriſdictionis autoritas reſtituta. p. 494. & ſeq.

Concilium Tridentinum.

Concilium Tridentinum. p. 488 n. 33. & pag. 503. & ſeqq.

Cæleſtius.

Cœleſtius per dolum Zoſimo Papæ imponit, ſed tandem detegitur hæreticus. p. 152. n. 16.

Confeſſio, Confeſſarius.

Confeſſio ſeu exhomologeſis facienda Sacerdoti, à quo pœnitentia pro culparum qualitate injungatur. Et de confeſſione publica aut ſecreta. Publica quidem non niſi notoriorum flagitiorum pro ſcandali dati reparatione. p. 244.

Confeſſio privata aliquando ter unoquoque anno fieri præcepta coram proprio Sacerdote; deinde ſemel in anno. p. 379. can. 21. Vide ibi Scholium. Et quis intelligatur proprius Sacerdos.

Ad Confeſſionem prærequiritur diligens examen, & neceſſaria eſt gravium circumſtantiarum expreſſio ſpeciem peccati immutantium p. 513. n. 39.

Confeſſariorum regularium privilegia ceſſant in caſibus ab Epiſcopo loci reſervatis, etiamſi ſpecialem habeant conceſſionem à Papa abſolvendi à caſibus reſervatis ac cenſuris. p. 539. tit. 8.

Confeſſionis obligatio non ſolùm occurrit tempore Paſchali, ſed etiam quoties occurrit occaſio extraordinaria pertimeſcendæ mortis, ut in gravioribus morbis, in periculoſo prægnantis partu, in itinere periculoſo, in prælio ineundo & ſimilibus. pag. 540.

Conſtantinopolis.

Eccleſiæ Conſtantinopolis, quæ primùm ſuffraganea fuerat ſub Thraciæ Metropoli Heraclea, dignitas eò aſcendit, ut poſt Romanam primum gradum obtinuerit. Præceſſio verè ſupra omnes Orientis Eccleſias etiam Patriarchales à Græcis Imperatoribus illi attributa eſt, & jus appellationis ultimæ non ſolùm ad eam devolutum eſt, ſed etiam, ut ſup. conſtat ex can. 17. ut jure præventionis in omnes Metropolitas, Exarchas & Patriarchas uteretur. Sed hæc reprobavit S. Leo Pontifex, & furtim conceptos illos articulos de præeminentia ſupra Patriarchas quoſcunque, de æqualitate cum Romana ſede, & de attributione trium exarchiatum, Ponticæ; Aſianæ & Thraciæ Romanæ Sedi ereptarum. Præventiones autem appellationum memoratas ipſe abrogavit Juſtinianus novel. 123. cap. 22. & novella 137. cap. 5. Sed jam ad hiſtoriam urbis progrediamur.

Conſtantinopolis olim Byzantium dicta à Pauſania Lacedæmoniorum duce condita ad fretum Thraciæ fuit. Septimius Severus oppreſſo æmulo ſuo Peſcennio Nigro, cum quo de Romano Imperio decertarat, Byzantinam urbem, quæ in fide Nigri perſtiterat, terra marique obſeſſam expugnavit, & libertate ſpoliatam Perintho, quæ etiam Heraclea dicta eſt, ad Propontidem ſubiici & contribui juſſit, muroſque Byzantii ſubruit. Poſteriore autem ſæculo Conſtantinus Magnus pulſo victoque tyranno Licinio Byzantium, quo ſe tyrannus proripuerat, expugnavit, munivit, & magnificè inſtauravit: tandem dimiſſa Roma ſuam regiam Byzantii conſtituit, ſuoque nomine decoravit, ut Conſtantinopolis, & ſecunda Roma nuncuparetur. Vide p. 70. n. 6. & p. 132. Ea deinceps caput extitit Orientalis Imperii. Hæc civitas magnam ſuſtinuit viciſſitudinem anno Chriſti 1204. quo in poteſtatem Latinorum devenit. Latinorum enim fœderata claſſis adverſùs Turcas deſtinata Duce Dandulo Venetorum Principe prætereaque Flandrenſium Comite Balduino cùm ſtaret in anchoris ad portum urbis, contigit, ut Alexius Ducas cognomento Murſuphlus, decepto Imperatore, nullam in eo perfidiam cogitante, & necato, Imperium invaſerit. Quam perfidiam ulturi confœderati Latini urbem invaſerunt, captumque tyrannum meritò affecere ſupplicio. Tunc, Dandulo præſertim urgente, Imperator ſalutatus eſt Balduinus. Ipſeque & Latini ſucceſſores Imperium iſtud tenuerunt annis octo & quinquaginta, donec Michael Palæologus civium proditione Latinos incautos urbe exegit, ſibique & Græcis ſucceſſoribus dominium aſſeruit. pag. 368. num. 10. & ſeq.

Denique Turcæ poſt exciſas multas Provincias & inſulas, quæ ad Græcorum Imperium pertinuerant, ipſam Conſtantinopolim poſt diutinam obſeſſionem facta per vim impreſſione duce Mahomete ſecundo expugnaverunt. Quo in prælio cecidit in armis Imperator Conſtantinus Palæologus, p. 450. n. 38.

Ejuſdem Mahumetis II. Turcarum regis de aliis Chriſtianorum Provinciis victoriæ, ibid. n. 38.

Conſtantinopolitanum Concilium I.

Conſtantinopolitanum Concilium primum univerſale, ſimulque Romanum & Aquileienſe ſub Damaſo Papa, unanimi conſenſu hujus & Theodoſii ſenioris Auguſti conſtans 150. Epiſcopis ann. 381. p. 133. n. 2. Præſedit primuſque ſubſcripſit Nectarius Conſtantinopolis Epiſcopus. Tres hujus Synodi cauſæ referuntur primo canone, ſcilicet ut fides Nicena roboraretur contra Arianiſmum, ut hæreſis Macedonii contra divinitatem Spiritus ſancti damnaretur, & ut Sabellii, Marcelli Ancyrani, Photini Sirmienſis, Appollinariſque Laodiceni pullulantes hæreſes reprimerentur, ibid.

Can. 2. Ut Epiſcopi reſideant in ſuis Eccleſiis, nec ad alias accedant niſi invitati. p. 134.

Can. 3. alias 5. Ut Epiſcopus Conſtantinopolis priores habeat honoris partes poſt Romanum Epiſcopum. Qui canon occaſionem aperuit poſterioris Orientalium ſchiſmatis. ibid.

Can. 4. aliàs 6. Maximus Cynicus Philoſophus, ejus ordinatio nulla declaratur, factæque ab ipſo aliorum ordinationes decernuntur nullius momenti tanquam à non Epiſcopo p. ibid. Sancti Papæ Gregorii de hujus Synodi decretis judicium. p. 135. n. 10.

Can. 6. De Epiſcopis aliiſque Clericis temerè non accuſandis neque ab hæreticis, neque ab excommunicatis, neque à conſtitutis reis, qui ſe non purgaverint. Et ut Epiſcopus in Synodo damnatus poſſit ad majorem Synodum provocare. ibid. n. 11. & 12.

Can. 7. De hæreticis errores ſuos ejurantibus benignè recipiendis. p. 136.

Hujus Synodi ſymbolum in miſſis decantari ſolitum ibid.

Conſtantinopolitanum Concil. II.

Conſtantinopolitanum alterum Concilium populare ſub Patriarcha Menna anni 536. quo Anthimus & Severus Antiochiæ Epiſcopus, & Petrus & Zoaras Eutychianorum duces præcipui condemnati ſunt p. 220.

Diſſertatio brevis de urbanis & popularibus Synodis p. 221.

Conſtantinopolitanum aliud Concilium idque œcumenicum anni 553. Juſtiniano Imperatore à Theodoro Epiſcopo Cæſareenſi ſeducto inſtante Vigilio Papa quamvis initio reſiſtente, habitum pro trium capitum damnatione, ſcilicet Origenis, Theodori Mopſueſteni, & Theodoriti. p.223.

Conſtantinopolitanum Concil. III.

Conſtantinopolitanum tertium Concilium pariter Generale Agathonis Papæ autoritate congregatum, præſidentibus ejus Legatis ſub Conſtantino Pogonato adverſus Monothelitas, quorum hæreſis propago Eutychianæ fuit in Synodo Chalcedonenſi reprobatæ. Heraclius feliciter confecto Perſico bello, dùm Hierapoli verſatur, ipſum congratulandi officio convenit Anaſtaſius, qui ſe Jacobitarum Patriarcham dicebat. Hunc ſecta Eutychianum ejuſque aſſeclas Heraclius hortatus eſt, ut Decretis Chalcedonenſibus inhæreret. Anaſtaſius vafer homo quæſivit ab illo, num juberet profiteri unam vel duas in Chriſto voluntates ac operationes. Heraclius Sergium Conſtantinopolis Epiſcopum abſentem duxit eſſe conſulendum, & Cyrum Phaſidis Epiſcopum, qui ambo pro unica voluntate reſponderunt. His acquievit Heraclius, & ita profiteri omnes juſſit novo edicto, quod Ecthesin vocavit. Et pro mercede ſcelerati concilii Cyrum Alexandriæ Patriarcham conſtituit. Sergius Conſtantinopoli,&Cyrus Alexandriæ coactis Synodis novam Monothelitarum hæreſim promulgarunt. Iſtis novitatibus magna conſtantia ſe oppoſuit monachus Sophronius Jeroſolymorum Epiſcopus, qui literas contrarias hæreſi ſcripſit ad Honorium tunc Romæ Pontificem, & ad Sergium & Cyrum. Sergius perſpecta meticuloſa Honorii indole, cupienſque ejus ſcripto hanc hæreſim munire, ſcripſit ad eum literas querelarum plenas contra Sophronium, eo prætextu, quòd Orientem circa illam de Chriſti voluntate quæſtionem perturbaret. Honorius Imperatorem formidans, licèt veræ fidei non ignarus, epiſtolam brevem & ambiguam reſcripſit privatam, & non ex Petri cathedra, qua Chriſtum profitetur Deum ſimul & hominem, ſed ſatiùs ducit eſſe ſupprimendam illam de una duabuſve voluntatibus diſputationem. Demortuis Heraclio filioque Conſtante, Monothelitis, Conſtantinus dictus Pogonatus, Conſtantis filius ſincerè Catholicus ad Imperium provectus literas ad Romanum Pontificem de cogendo univerſali Concilio, quo Monothelitarum reprobaretur dogma. Quibus acceptis Agatho Papa lubens acquievit, Conciliumque Romæ convocat, quo duplex in Chriſto aſſeritur voluntas Divina & humana mittitque Conſtantinopolim Legatos, qui œcumenicæ Synodo vice ſua præſideant, quos peramanter excepit piiſſimus Imperator. p.248.

Itaque Conſtantinopolitana Synodus tertia iniit inter œcumenicas ſexta Chriſti anno 680. cui præſederunt Agathonis Legati, interfuerunt etiam Romani Concilii alii Legati, conſederunt Orientis Patriarchæ Georgius Conſtantinopolis Epiſcopus, quem Imperator Conſtantinus promoverat amoto Theodoro Monothelita. Et cùm Macarius Theopolis (quæ Antiochia eſt) in hæreſis ſuſpicionem veniſſet, tandem examinatus proprio ore convictus, perſiſtenſque in pertinacia dignitatis depoſitione ſimulque fidelium communione exulſus eſt actione 8. ejuſque loco ſuffectus eſt Theophanus act. 9. De Honorio autem dudum mortuo Pontifice ejus memoriam Synodus iſta damnavit act. 8. ſimulque Sergii, Cyri aliorumque. Quod etiam Decretum confirmavit Sanctorum albo conſcriptus Leo Papa ejus nominis ſecundus, immediatus Agathonis ſucceſſor; Deinde inſequentes Synodi œcumenicæ VII. & VIII. Vide p.249. & ſeqq.

Conſtantinopolitanum Conciliabulum.

Conſtantinopolitanum Conciliabulum dictum in Trullo & Quiniſextum, ſeu πένθεκτη, habitum ſub Conſtantini Pogonati filio, ſed patri admodum degenere Juſtiniano Rinotmete, anno Chriſti 692. p. 251. & ſeqq. Edidit canones:

Can. 6 Prohibet Presbyteris, Diaconis & Hypodiaconis matrimonia inire, ſed uxorum uſum antea ductarum permittit. p. 252.

Can. 32. Damnat Armenos vinum aqua in ſacrificio non permiſcentes: & his oppoſitos hydroparaſtas ſolam aquam offerentes. ibid.

Can. 42. Vagos Eremitas amandat vel in monaſteria communia, vel in ſolitudinem. ibid.

Can. 45. Ne fœminæ in monaſteria admittendæ pompoſis induantur veſtibus, ibid. Idem ſtatuerat Concil. Carthag. V. can. 12.

Can. 47. Ne qua mulier in virorum monaſterio dormiat, aut vir in mulierum monaſterio. ibid.

Can. 52. Ut in omnibus quadrageſimæ diebus præter Sabbata & Dominicas & Annunciationis diem fiat ſacrum præſanctificatorum. ibid.

Can. 55. Sabbatorum etiam quadrageſimæ jejunia reprobat, damnatque contrarium Eccleſiæ Romanæ ritum. p.253.

Can. 63. Legi vetat confictas martyrum hiſtorias, & Simeonem Metraphraſtem commendat, ibid.

Can. 69. Vetat laicis intra ſepta ſacri Altaris ingreſſum. ibid.

Can. 79. Vetat cultum ſecundinarum Virginis Deiparæ, cujus partum fuiſſe dicit ἀλόχευτον, id eſt, abſque ſecundinis. p. 254.

Can. 82. Prohibet Chriſtum agni ſpecie, ſed ſola humana figura repreſentari ſancit, & coli. ibid.

Can. 84. Cùm ambigitur de infantis Baptiſmo, vult illum abſolutè baptiſari. ibid.

Can. 96. Qui Chriſtum per Baptiſmum induerunt, ejus vitæ rationem debere in hoc ſæculo imitari. ibid.

Can. 100. Picturas vetat ad libidinem illicientes, earumque pictores excommunicationi ſubjicit. ibid.

Can. 101. Sancit, ne communicantes Euchariſtiam vaſculo excipiant, ſed ſolis manibus in crucis figuram conformatis. ibid,

Conſtantinopol. Concilium IV.

Conſtantinopolitanum Concilium IV. pariter œcumenicum dictum ex œcumenicis VIII. anno celebratum 869. ſub Adriano Papa II. & Baſilio Imperatore p. 300. & ſeqq. Indictum fuit ad Ignatium Michaelis Imperatoris filium in ſedem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ reſtituendum; unde illum Cæſar Bardas, eique ſubſtitutus Photius iniquiſſimè dejecerant, & in monaſterium conjecerant. Concilio indicto comparuit Photius, baculum tenens quaſi Patriarchalis dignitatis quam invaſerat, inſigne. Illum Nicolaus Papa I. dudum excommunicarat, deinde Adrianus, tandemque hæc ipſa, quæ illum depoſuit, Synodus.

Can. 1. Edicit, ſervandas eſſe Apoſtolicas traditiones perinde ac ſacras Scripturas. p. 301.

Can. 2. Firmantur Nicolai, & Adriani Romæ Pontificum pro Ignatio contra Photium definitiones. ibid.

Can. 3. Venerationem ſacris Imaginibus deberi. ibid.

Can. 4. Decernitur, Photium nunquam fuiſſe Epiſcopum, & proinde factas ab illo ordinationes nullas & irritas. ibid.

Can. 5. Non eſſe Neophytos ad Epiſcopatum aſſumendos. ibid.

Can. 10. Quòd non multiplex ſit, ſed unica unius cujuſque hominis anima ibid.

Can. 11. Ut veri Epiſcopi à cunctis Chriſtianis honorentur. Ipſi verò Epiſcopi ſint exemplaria virtutum & bonorum operum. p. 302.

Can. 12. Nihil eſſe neceſſitatis, ut Principes ſæculi Synodis interſint. ibid.

Can. 13. Ut nemo auſit adverſus Romanam ſedem inſoleſcere. ibid.

Can. 14. De pallio non indiſcriminatim aut per faſtum geſtando: Et de habitu religioſo in Epiſcopatu non dimittendo. Anaſtaſius Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarius, qui huic Synodo interfuit, addit canonem 19. quo vetatur Metropolitis ſuffraganeorum loca viſitare niſi de ipſorum conſenſu. Quod idem poſtea ſancivit Concil. Trid. ſeſſ. 24. de ref.

Can. 22. Occaſione intruſionis Photii prohibet Principibus, ne ſe promotioni Epiſcoporum ingerant. Quo canone Pontifices deinde Romani uſi ſunt contra Germanorum Imperatorum inveſtituras. Exacto ab inde decen-

decennio Ignatius ad ſuperos abiit. Tunc Photius opera uſus Joannis Santabareni præſtigiatoris obtinuit à Baſilio Imperatore ſui ad priſtinam dignitatem reſtitutionem, qui etiam Joannis Papæ VIII. abuſus facilitate conſenſit illius promotioni: Photius promotus cupiens ſolus in Clero dominari hoc unum avidiſſime intendit, ut Joannem Romanum Sede Romana deturbaret, ſoluſque totius Eccleſiæ caput haberetur. Hoc animo Concilium ſchiſmaticum Conſtantinopoli indixit, cui ſolus præſedit, in quo aſſertum eſt Spiritum à ſolo Patre procedere, excommunicationiſque fulmine impetitus Romæ veteris Papa, Latinique omnes tanquam hæretici, qui aſtruebant à Filioque procedere & falſarii ob vocis illius ad ſymbolum additionem; Synodus verò præcedens anni 869. cum ſuis omnibus actis reſciſſa eſt & damnata. ibid. & ſeq.

Conſtantinopolit. Concilium anni 1642.

Conſtantinopolitanum alterum Concilium an. 1642. à Parthenio Patriarcha congregatum eſt ad reparandas ruinas, quas Cyrillus Calvinianæ hæreſis aſſecla in Orientem invexerat. Iſte Patriarcha œcumenici dignitatem ambiens cum oratore Batavicæ reipublicæ pactus fuerat, ſe religionem illius reipublicæ univerſo Oriente propagaturum, ſi ſibi reſpublica illa pecuniario pretio dignitatem illam à Principe Turcarum emeret. Quæ tandem negotiatio auſpicantibus ambitione ſimul & avaritia propoſitum ſucceſſum obtinuit: & Cyrillus occupata ſede potitus ſuam omnem induſtriam ad propaganda Calvini dogmata intendit. Sed hoc apoſtata mortuo Parthenius illius ſucceſſor coacta Græcorum Synodo Calviniſmum, quem invita & murmurante majore Cleri Græcanici parte præceſſor diſſeminarat, extirpavit: Auro namque redempta de Turcis poteſtate Synodum convocandi, decreta in hac Synodo ſancita ſunt hæreſi Calvini prorſus adverſantia. Et ſignanter anathema in eos promulgavit, qui tranſubſtantiationem Euchariſtici panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti fieri negabant, quam Græci μετουσίωσιν vocare ſolent, & in eos qui adorationem Chriſto in Euchariſtia præſenti denegare audebant: quæ eſt Lutheri impietas. p. 568. & ſeq.

Conſtans.

Conſtans Magni Conſtantini ultimus filius Imperii partem ſortitus eſt, Italiam, Siciliam, Africam & Illyricum. p. 72. Procurat Sardicenſe Concilium pro defenſione fidei Catholicæ à fratre Conſtantio impugnatæ, & Athanaſium exulem ſedi ſuæ reſtituit. p. 73. n. 17. A Gaiſone duce Magnentii tyranni apud Helenam in Pyrenæis oppidum occiditur. ibid. n. 19.

Conſtans alter Conſtantini filius, Heraclii nepos, avo Monothelitæ maluit eſſe quàm patri orthodoxo ſimilis. Impium edictum promulgavit, quod typum vocavit, cui ſanctus Pontifex Martinus non modò juſſus ſubſcribere renuit, ſed etiam palam Monothelitas damnavit: quare Conſtans illum per Theodorum Calliopam Italiæ exarcham Conſtantinopolim ad ſe abduci juſſit: unde ipſum in Cherſonam relegavit. Maximum quoque monachum Dionyſii Areopagitæ interpretem lingua manuque truncatum in exilium deportavit. p. 235. n. 8.

Conſtantinus Magnus.

Conſtantinus Magnus Conſtantii Chlori & Helenæ filius, è cuſtodia delapſus, & citatis equis ad patrem Eboraci extrema ægritudine laborantem contendit, illiuſque juribus & ditioni ſucceſſit. p. 69. Fauſtam Herculii Maximiani filiam duxit uxorem, quæ ipſum admonuit de paterna illum occidendi voluntate. Quo patefacto concilio Maximianus fugam capeſſivit, qui tamen Maſſiliæ à percuſſoribus poſt illum à Conſtantino celeriter miſſis deprehenſus & necatus eſt. ibid. Idem dum adhuc in Galliis verſatur, expeditionem adversùs Maxentium parat, cujus munitiones & copias in Alpium tranſitu diſſipat, tres ejus exercitus fundit, tertioque prælio fugatus Maxentius, dum Tiberim traiicit, rupto ponte ſubmergitur. pag. 69. n. 3. Alter Conſtantino infenſus hoſtis Eccleſiæ dirus perſecutor Galerius horrendo morbo Sardicæ Illirici & Daciæ Metropoli extinquitur. Tribus demortuis tyrannis Maximiano, Maxentio & Galerio, alii duo ſupererant tyranni Chriſtianorum carnifices Licinius & Maximinus. Iſte verò à Licinio, quem ſtolidè provocarat, acie victus, dira tandem conflictatus ægritudine, Tarſi in Cicilia moritur. Eoque ablato fœdus inter ſe ineunt Conſtantinus & Licinius, qui Conſtantiam Conſtantini ſororem matrimonio accipit. Sed fœdifragus Licinius Conſtantinum bello laceſſit; cumque ſæpiùs inter eos acies repetita fuiſſet, ultimum prælium apud Chalcedonem Licinio extremum intulit exitium ibid. n. 5. & ſeq.

Conſtantinum tantis perfunctum bellorum periculis domeſtica calamitas excepit. Criſpum cæſarem eximiæ indolis, quem Conſtantinus ex priore uxore Minervina ſuſceperat, ejus Noverca Fauſta inceſto deperibat amore, eùmque ad turpia ſollicitavit; ſed repulſa à caſtiſſimo juvene iſta impatiens, verſo in odium amore, privignum apud maritum per calumniam ſtupri detulit; Conſtantinus nimium uxori credulus Criſpum indicta cauſa occidi juſſit incautum: ſed mox comperta uxoris malitia illam ardenti balneo concluſam neci dedit. p. 70. n. 7.

Conſtantinus diſciſſam à Donatiſtis & ab Arianis Eccleſiam conatus revocare mittit Oſium in Ægyptum ad diſſenſiones & tumultus compeſcendos ab Arianis excitatos, procuratque Nicææ generale Concilium, cui ipſe interfuit, ſed Euſebianorum dolis eluditur. p. 71. n. 11. & 12. Idem pari ſtudio Donatiſtas ad pacem revocare conatur per judicium aliquorum Galliæ Antiſtitum: prætereaque per Ælianum Africæ Præfectum, & per Arelatenſe Concilium totius Europæ nationale, quò Sylveſter Pontifex ſuos delegavit Apoſtolicos Legatos, & cui Conſtantinus quoque interfuit, p. 70. n. 8.

Conſtantini Magni obitus & ultima voluntas in ſuburbio Nicomediæ, Imperiique inter liberos partitio. p. 72. n 15.

Conſtantini varii.

Conſtantinus Pogonatus, impio patri Conſtanti planè diſſimilis, ſextam cum Agathone Papa Synodum promovet, Saracenos coercet, victoſque ad tributum adigit. p. 235. n. 9. & ſeq.

Conſtantinus Copronymus Leonis Iſaurici filius, ad paternam impietatem de ſacris Imaginibus diſperdendis, adjungit abolitionem omnis cultus erga Mariam Virginem, quam Dei matrem cum Neſtorio eſſe negabat: Sanctorumque ſimul omnium, & reliquiarum venerationem prohibebat. Moritur rociferans ſe ob dehoneſtatam Deiparam ſempiternis ignibus eſſe condemnatum. p. 255. n. 3.

Conſtantius.

Conſtantius tyrannus à Conſtantio Duce apud Arelatam victus & captus occiditur. p. 156. n. 26.

Conſtantius Dux Placidiam connubio ſibi aſciſcit, Imperatorum Arcadii & Honorii ſororem, ex qua ſuſcepit Valentinianum, qui *Tertius* ejus nominis Romæ imperavit, Honorii avunculi ſucceſſor; filiamque Honoriam, quæ Attilæ nuptias ambivit. ibid.

Chorepiſcopus.

Chorepiſcopi quænam fuerit olim dignitas, ſecundum quam ſolos poterat minores ex Epiſcopi mandato conferre Ordines, non verò ſacros, niſi aliunde charactere inſignitus eſſet Epiſcopali, ſicut fuerat olim Armentarius, & quales ſunt hodie, qui titulares vocantur Epiſcopi. Vide Ancyranum can. 13. p. 79.

Cornelius.

Cornelius Papa martyrium ſubit ſub Gallo & Voluſiano. p. 52. n. 16.

Cyprianus.

Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus ſub Valeriano & Galieno martyrium capitis abſciſſione complet. p. 52. n. 17.

Cyprus.

Cypri Eccleſiæ ab Antiocheni poteſtate ademptæ. p. 172. & ſeqq.

Cyprus inſula ad dominium Republicæ Venetæ tranſit, per obitum Catharinæ Cornaræ ab eadem Republica ante ipſius nuptias adoptatæ, quæ demum filii ſui Jacobi Luſiniani tenera ætate defuncti mater hæreditatem nacta eſt, quam in Republicam Venetam tranſtulit. p. 450. n. 40.

Cyprum Selimus II. Turca Venetis eripit anno 1570. p. 485. n. 26.

Cyrillus Alexandrinus.

Cyrilli Alexandrini labores pro Eccleſia in cauſa Neſtorianorum, & Synodi Epheſinæ, cui ipſe præfuit Cæleſtini Papæ Legatus. p. 153. n. 17.

D

Dæmoniacus.

DÆmoniaci ſunt ad Clerum irregulares, can. Apoſtolorum 78. p. 11. qui etiam illos excludit, poſtquam liberati fuerint. Concilii tamen Toletani XI. can. 13. permittit, ut admittantur ab Epiſcopo, poſtquam anno integro conſtiterit fuiſſe liberatos. p. 247. n. 4. Attamen Concilium Arauſicanum I. illos perpetua irregularitate ab Ordinibus arcet. can. 21. p. 157. Et hoc jure utimur c. maritum diſt. 33. Concilium Illiberitanum can. 29. negat eſſe ad altare cum oblatione nominandum, nec permittit ei ad altare miniſtrare. p. 63. De energumenis utrùm ſint ad Euchariſtiam admittendi, alibi negatur, alibi affirmatur. ibid. Permittit & approbat Concil. Arauſicanum I. can. 17. p. 157. Et Abbas Serenus Ægyptiique Anachoretæ apud Caſſianum coll. 7.

Decima.

Decimæ à quibus & cuinam Eccleſiæ perſolvendæ. p. 291. can. 9. De illis ſolvendis præclarum Auguſtini dictum, p. 304. can. 13. cum ibi notatis. Decimæ perſonales de proprio labore. ibid. Decimæ ſolvendæ ante deductionem tributorum. Religioſi diſtrahentes à ſolutione decimarum excommunicantur ipſo facto. p. 429. n. 17. Decimis non eſt privanda vetus Eccleſia, ſi nova ibidem conſtruatur. p. 305. n. 6.

Decimum ſæculum.

Decimum ſæculum, alioquin infelix, multorum tamen Sanctorum Regum & Principum proventu, reliquis felicius. p. 315. n. 31.

Decius.

Decius Imperator depulſo Philippo, qui primus Imperatorum Chriſtianus fuit, perſecutionem in Chriſtianos movit, in qua Fabianus Romæ Pontifex cæſus eſt & Romana Eccleſia anno integro vacavit. Babylam Antiochiæ Epiſcopum eadem perſecutio ſuſtulit. Dionyſium quoque Pariſienſem Epiſcopum cum ſociis Ruſtico & Eleutherio, ut ſcribit Gregorius Turonenſis, ipſo Decio & Grato Conſulibus. p. 51. n. 12. Decius conſerto cum Gothis prælio amiſſoque in acie cognomine filio dum Romanum exercitum inclinantem erigere conatur, gurgite paludis hauſtus nunquam deinceps viſus eſt. Tum Gallus Hoſtilius ſumpto in Imperii conſortium filio Voluſiano copias diſſipatas collegit, pacemque cum barbaris compoſuit. n. 13.

Dedicatio Eccleſiæ.

Dedicatio Eccleſiæ ab Epiſcopo nullatenus facienda ſine charta ſufficientis dotationis ad lumina, & neceſſarium ornatum & ſuſtentationem miniſtrorum. pag. 229. Dedicatio Eccleſiæ ne fiat ſine martyrum reliquiis, p. 263. n. 12.

Diaconus, Diaconiſſa.

Diaconi ut ſe in ſuo gradu modeſtè contineant, & quo ordine Euchariſtiam dent vel ſumant pag. 97. & ſeq.

Diaconi Eccleſiæ Epiſcopalis ſeptem nec plures ſint. p. 104. Diaconorum olim officium Euchariſtiam ἀναφέρειν, id eſt circumferre, nunquam tamen προσφέρειν, id eſt offerre. p. 79. n. 3. Eorum item officium proclamare intra Eccleſiam. ibid. n. 4.

Diaconis alicubi licuit in ſua ordinatione proteſtantibus nolle ſe aſtringi obligatione continentiæ, uxorem ſumere. p. 79. num 5. Diaconi ne ſedeant coram Presbytero niſi ipſo jubente pag. 127. Diaconis debetur honor ab inferioribus Clericis. ibid.

Diaconiſſarum primitivæ Eccleſiæ multiplex erat officium, parti enim Eccleſiæ præficiebantur, ad quam ſolæ fœminæ admittebantur. Mandata quoque Sacerdotum & Diaconorum exequebantur inter fœminas in diſtribuendis eleemoſynis, & inſtituendis & præparandis ad baptiſmum fœminis. p. 21. Præterea in curandis ægrotis. p. 22. n. 5. Diaconiſſæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Olympias, Pentadia, Salvina, natalibus & olim nuptiis nobiliſſimæ ſanctitate inſignes. ibid. Manuum impoſitione inſtituebantur non Sacramentali, (qualis erat Diaconorum) ſed cæremoniali duntaxat ritu, ibid. nu. 6. Earum ætas & habitus & continentiæ voum. ibid. Ad poſtremum immuratis in deteriora moribus abolitum fuit earum inſtitutum. ibid. n. 8.

Dies Paſchæ & Pentecoſtes.

Dies Paſchæ formatarum literarum inſcriptione Africanis Eccleſiis ab Epiſcopo Carthaginenſi erat intimandus. p. 137. & p. 147. n. 4. Itemque ab Alexandro Epiſcopo ad Romanum, & à Romano deinceps ad diverſas Provincias. p. 28. n. 6.

Diebus feſtis venditiones prohibitæ rerum omnium, ſolis exceptis pertinentibus ad Dei cultum aut vitæ neceſſitatem pag. 547. De diebus Dominicis aut Feſtivis ſanctificandis, & quòd à ſpectaculis, choreis, compotationibus abſtinendum ſit. p. 536. n. 5. & p. 543. cap. 12. Item à nundinis & mercatibus, & à ſervilibus & profanis operibus & negotiis. pag. 545. n. 5. & pag. 459. can. 25.

Diebus ſolis Paſchæ & Pentecoſtes (niſi urgeret vitæ periculum) baptizare licitum erat. Sed ob inopinatos caſus & ſupervenientia pericula, ne quis inopinatò moriatur ſine baptiſmo, nullum tempus jam præſcribitur. p. 304. can. 12. & ibi notatis.

Diocletianus.

Diocletianus Maximianum Herculium Cæſaris primùm, deinde ſuccreſentibus bellis Auguſti dignitate decoravit. Tunc ambo duos Cæſares crearunt, ut diverſis partibus hoſtes inſurgentes profligarent; Conſtantius Chlorus fit Cæſar adversùs tyrannum Carauſium, Maximiano Galerino Armentario novo Cæſari cura deſtinatur reprimendi Narſetis Perſarum Regis fines Imperii populantis. Diocletianus adversùs Ægyptios rebellantes expeditionem ſibi ſumpſit. Herculius Quinquegentianos Africam infeſtantes ſortitus eſt debellandos. Sed antequam ad ea bella proficiſcerentur, ſeſe invicem novis affinitatibus devinxerunt. Maximianus Herculius privignam ſuam Conſtantio Chloro nuptu collocavit; quod ut præſtare poſſet Chlorus, Helenam, ex qua Conſtantinum ſuſceperat, divortio dimiſit. At Diocletianus filiam ſuam Valeriam Galerio dedit uxorem. Qui poſtea contra Perſas profectus ab eis acie ſuperatus redit, ſed indignante ſocero malè exceptus ſuccenturiatis copiis bellum reparat felici ſucceſſu; profligatis enim Perſis, fugato rege Narſete illius uxores cum liberis captivas abduxit. Confectis feliciter bellis Diocletianus amore quietis Imperium abdicat, & Salonam Dalmatiæ oppidum ſeceſſit, paremque demiſſionem Imperii Herculio perſuaſit. Duo itaque Cæſares Imperium nacti ſunt. Conſtantio cum Britannis Gallia, Hiſpania, Italia & Africa obtigerunt; Maximiano Armentario Illyricum, Aſia, Orienſque ceſſerunt, ſed poſtea Conſtantius collegæ ſuo Romam cum Italia & Africam remiſit. Ipſe verò Galerius duos creavit Cæſares, Severum, cui Italiam, & Maximinum, cui Orientem diſtribuit. p. 54. n. 27. & ſeq.

Dionyſius.

Dionyſius Epiſcopus Alexandrinus hæreſes Sabellii, Millenariorum, & Pauli Samoſateni ſcriptis libris refellit. p. 53. n. 21.

Dionyſius Mediolanenſis pro fide Catholica exulat. p. 74. n. 21.

Dionyſius Areopagites ad Chriſtum Paulo Apoſtolo concionante convertitur. pag. 5. numer. 17. Scripta illius ab antiquiſſimis Syris ſcriptoribus allegata. p. 249. n. 4.

Dioſcorus.

Dioſcorus Alexandrinus Concilio Latrocinali apud Epheſum præſidet. Mox Alexandrina ſede pellitur, cui Proterius orthodoxus præficitur. pag. 154. n. 20.

Diptycha Eccleſiaſtica.

Diptycha Eccleſiaſtica tabulæ erant, in quibus ſcripta erant fidelium viventium & mortuorum illuſtria nomina, quæ ſingulariter legebantur tempore Miſſæ à Diaconis ex ſuggeſto, pro quibus publicè nominatis preces in Eccleſia fundebantur. p. 42.

Ex

Ex Diptychis quædam nomina eradi quandoque contendebant Eccleſiarum præfecti, vel ex odio, vel ob juſtas cauſas ut contigit in cauſa Acacii Conſtantinopolis Epiſcopi Eccleſiæ Romanæ rebellis. Quæ diſſenſio 36. annis Eccleſias Orientis & Occidentis ſchiſmate diſtinuit ſub malis Imperatoribus, deſivitque demùm imperante Juſtino primo. p. 291. num. 15. Item quæ in cauſa Sancti Joannis Chryſoſtomi ſub Innocentio Pontifice & Theophilo Alexandrino ejuſque nepote & ſucceſſore Cyrillo. pag. 152. n. 14. & ſeq.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio in gradibus matrimonii prohibitis exactam requirit cautionem Papæ & Legati. p. 520. Et ipſæ quoque Gallicanæ Synodi, ſcilicet Turonenſis anni 1583. & Toloſana an. 1590. ſub titulis de matrimonio definiverunt, non poſſe ab Epiſcopis diſpenſari, ſed à ſolo Romano Pont. circa gradus 3. & 4. cognationis vel affinitatis, necnon in gradibus prohibitis ſpiritualis affinitatis. p. 552. n. 1.

Diſputatio.

Diſputatio Lutherum inter, & Joannem Eckium, qui nobilem de hæreſiarcha victoriam reportat apud Lipſiam. p. 481. n. 15.

Divortium.

Divortium conjugum non ſine juſta cauſa nec ſine judicio Eccleſiæ fieri debet, niſi ea ſit cauſa, quæ coram Eccleſia probari non poſſit. p. 193. n. 11. Tres juſtæ divortii cauſæ cenſentur: 1. Si cohabitatio ex parte coactionis maritalis involvat offenſam Dei. 2. Adulterium ſive viri, ſive uxoris. 3. Sævitia intolerabilis. Non tamen diſſolvitur per eas vinculum matrimonii. ibid.

Domitianus.

Domitianus ſecundam movet in Chriſtianos perſecutionem. p. 6. n. 24.

Donatiſtæ.

Donatiſtarum ſchiſmatis occaſio fuit Lucillæ Hiſpanæ fœminæ ira pertinax. Hæc cùm Carthagine verſaretur, reprehenſa fuit à Cæciliano Carthaginenſis Eccleſiæ Diacono, quòd cùm ad ſumendam Euchariſtiam accedebat, oſcularetur palàm os, quod ſecum gerebat cujuſdam defuncti, quod Eccleſia inter martyres non admiſerat. Contigit, ut Menſurius Carthaginis Epiſcopus Romam à Maxentio evocaretur: hic diſceſſurus vaſa Eccleſiæ Sacerdotibus commiſit cuſtodienda. Moritur abſens Menſurius, ejuſque loco Epiſcopus eligitur Cæcilianus, qui dum vaſa ſacra repetit, impugnatur ejus Epiſcopatus ab infidis, quibus vaſa depoſita fuerant, hoc nomine quòd conſecratus erat Epiſcopus à Felice Aptungitano, quem criminabantur ſacros libros tradidiſſe ſub Diocletiana perſecutione. His ſe Lucilla adjungit Cæciliani odio percita, ut illo abdicato Majorinus Donatiſta, quem Donatus dictus à caſis nigris ſacrilega manus impoſitione ordinarat, ſubrogaretur. Conſtantius Concilium Arelatenſe indixit, quo Donatiſtæ iterùm damnati ſunt. Sed nec ita tumultuantium factio quievit, tametſi orthodoxi ſtudio pacis Catholici conſentirent, ut quos Majorinus crearat Epiſcopos, non haberentur pro ſchiſmaticis, & decreviſſent, ut ubi duo conſtituti erant Epiſcopi, unus Cæcilianiſta, alter Donatiſta indiſcriminatim, qui prior fuerat ordinatus permaneret, alter excederet. p. 68. & p. 70.

Duellum.

Duellum ſub graviſſimis pœnis prohibetur, præſertim excommunicationis ipſo facto incurrendæ, etiam ab iis qui ſcienter participarunt, ut ſunt dynaſtæ, qui locum ad id conceſſerunt, quorum locorum dominium ſtatim amittunt. Item conciliarii fautores, mediatores, ſpectatores. Duellum diſcriminatur à reliquis pugnis, quatenus iſtæ non fiant ex conditione certi loci vel temporis. p. 528. n. 93. Aſtringitur hac excommunicatione etiam provocatus ſtatim atque acceptavit, etiamſi pugna ſequuta non fuerit. Vide ibi gloſ.

E

Ebbo.

Ebbo Archiepiſcopus Rhemenſis perduellis adversùs Ludovicum Pium, Concilium congregat ſuadente Lothario, in quo ſatagit, ut Ludovicus declaretur Imperio indignus, & in monaſterium attonſus trudatur. Cujus iniquo decreto per aliud Concilium convocatum ad Theonvillam reſciſſo Ludovicus ex monaſterio eductus, & in regale ſolium reductus eſt. Ludovico exinde mortuo Lotharius Ebbonem in Rhemenſem ſedem, ex qua Theonvillenſi decreto dejectus fuerat, reſtituit, quo tempore multas habuit ordinationes. Athenomarus, qui abdicato Ebboni fuerat in ejus locum ſuffectus Caroli Calvi gratia fretus in Sueſſionenſi Concilio cui præſens Carolus Rex interfuit, evicit, ut omnes iſtæ ordinationes irritæ & caſſæ dicerentur: At Nicolaus Papa primus abrogato iſto Sueſſionenſi decreto poſteriores etiam Ebbonis ordinationes prævalere juſſit. p. 296.

Ebion & Cerinthus.

Ebion & Cerinthus Chriſti divinitatem primo Eccleſiæ ſæculo impugnarunt, quos ut refelleret S. Joannes, ſuum ſcripſit Evangelium, in quo æternam Divini Verbi generationem, mundi per ipſum creationem & Incarnationem prædicat. p. 6.

Eccleſia.

Eccleſiæ diſciplina exterior mutari per tempora & exurgentes cauſas poteſt, ſed fides non mutatur. p. 4. n. 14.

Eccleſiæ Chriſti perſequutiones. Vide Perſecutiones.

Eccleſiæ pax ſub Commodo Imper. p. 18. n. 11.

Eccleſiæ materiales.

Eccleſiam nullam ab Epiſcopo conſecrandam ſine charta dotationis ſufficientis ad ornatum, luminaria, & victum miniſtrorum. p. 229. n. 2. & p. 349. can. 16. Eccleſiarum, quæ Baſilicæ dicebantur, quatuor partes. 1. Porticus ſeu Veſtibulum. 2. Navis. 3. Ambon. 4. Sanctuarium. Porticus erat ſtatio eorum pœnitentium, qui flentes vocabantur, quibus non licebat fores ingredi. Quæ ſtatio πρόσκλαυσις ſeu fletus vocabatur p. 32. n. 2. Eccleſiæ fores ingreſſis occurrebat νάρθηξ, id eſt locus ferula dictus. Hic erat claſſis pœnitentium, qui dicebantur audientes, admiſſi ad fundendas intus Deo preces, dicti ἀποπιπτόμενοι, id eſt proſtrati. Hi cæteros auditores præcedebant, erantque ab eorum tergo. Ulteriùs uſque ad ambonem ſeu ſuggeſtum ſita erat quarta pœnitentium ſtatio ſeu claſſis dicta σύστασις, id eſt conſiſtentia. Qui pœnitentes συνεστῶτες, id eſt conſiſtentes vocabantur. Hi ſacris myſteriis poſt fidelem plebem intererant, ſed tamen Euchariſtiæ communionis exortes erant. Stationem verò, quæ μέθεξις, id eſt participatio dicebatur, occupabat fidelis populus, qui Divina Euchariſtia paſcebatur. p. 32. n. 3. & 4. Navim ſeu gremium Eccleſiæ ingreſſis occurſabat murus vel tabulatum, fœminas à viris dirimens, porrectum uſque ad ambonem. Utraque medietas diſtinctos pœnitentium catechumenorum & participantium ordines habebat. Penitiorem autem navis partem occupabant hinc monachi, inde ſanctimoniales, utriuſque medietatis cura januarum incumbebat hinc Clericis janitoribus ſeu oſtiariis, hinc Diaconiſſis. p. 32. n. 5. Ad ſingula navis latera in quibuſdam baſilicis conſtructa erant ſacella cum altaribus fundendis precibus aut celebrandis Liturgiis opportuna. ibid.

Eccleſiaſticæ ſtructuræ pars altera erat ambon ſive ſuggeſtum aliquot gradibus elevatius: Unde proferebantur ad populum ſacri ſermones, piæ lectiones à lectoribus Clericis, & Diaconorum proclamationes. p. 33. n. 6. In ambone quatuor aperiebantur januæ. Duæ ſcilicet hiuc inde ὡραῖαι ſeu ſpecioſæ ad navim pertingentes; & duæ ἅγιαι πύλαι, ſacræ portæ ad Sanctuarium deducentes, harum cura erat penes Subdiaconos ex canonibus Laodicenis 21. & 22. Illinc introrſum Diaconi, extrorſum Diaconiſſæ. ibid. n. 7. In Græcorum eccleſiis locus erat amboni & Sanctuario intermedius, qui σωλέα nuncupabatur. Atque eò laici ad ſumendam ſumendam Euchariſtiam procedebant, & cum eis Clerici, qui ob aliquam culpam fuerant ad laicam communionem redacti, & ingreſſu cancellorum, quibus obſeptum erat Sanctuarium, interdicti. Quartam demum eccleſiæ partem conſtituebat ſanctuarium ſeu ſecretarium, Græcè ἁγιαστήριον & ἱερατεῖον. Hujus in medio ſitum erat altare primarium, Græcè θυσιαστήριον, ſub tabernaculo, quod communi Græcis Latiniſque vocabulo

cabulo κιβώριον, ciborium vocabatur, eratque fornix quatuor columnis ſuffulta, ſub qua ſtabat ad altare Sacerdos ſacrificans facie ad populum converſa, & ad Solis ortum. ibid. n. 7. 8. 9. 10. 11.

Eccleſiis adjuncta laicorum ædificia auferenda, nullæque in atriis ponendæ ædes niſi Sacerdotum. p. 329. can. 12.

Eccleſia polluta polluitur cœmeterium contiguum, at non vice verſa. Et quænam ſepulturæ polluant. p. 548. n. 5.

Eccleſia Romana.

Eccleſiæ Romanæ Principatus. p. 92. & 93. & p. 569. Quo ſenſu dicatur quoque univerſalis. ibid.

Eccleſiarum immunitas.

Eccleſiarum immunitas. p. 383. can. 46. & p 528. cap. XX.

Eccleſiaſtica unitas, & Juriſdictio.

Ad Eccleſiaſticam unitatem duo occurrunt, unitas fidei adverſùs hæreſes, & unitas capitis contra ſchiſmata. Ideoque Conciliis Orientis œcumenicis præludebant Romana Concilia, quæ etiam ſuos mittebant Legatos in Orientis Synodos unà cum Legatis Papæ à Latere, quibus præſidentia Synodorum ſuprà Patriarchas competebat. p. 251. n. 10.

Eccleſiaſtica juriſdictio laicis judicibus inviolabilis. p. 460. n. 8. p. 190. n. 8. p. 226. n. 3. p. 228. can. 1. p. 230. n. 3. & ſeq.

Eduardus.

Eduardus III. Angliæ Rex, & Iſabella Philippi Pulchri Franciæ Regis filia genitus, poſtquam ex Philippi ſtirpe directa nulli ſuperſtites liberi extiterunt, vocato ſecundùm legem Salicam ad ſucceſſionem Regni Philippo Valeſio, reclamat Anglus ſibi in materna jura ſuccedenti deberi Franciæ regnum. Qua ex contentione naſcitur teterrimum & diutinum bellum, quo primùm ad Cluſas in Belgio, prælio navali, Franci penè ad internecionem deleti ſunt. Deinde ad Creſſiacum Angli certamine terreſtri Francos ſuperarunt, quorum plus quàm triginta millia in acie ceciderunt, qua obtenta victoria Caletum Anglis in poteſtatem ceſſit. Succeſſit autem paternis infortuniis Joannes Philippi Valeſii filius, commiſſo prælio cum Valliæ Principe Eduardo tertii filio, quo edita multorum Francorum cæde, Joannes ipſe cum Philippo filio multaque nobilitate in Angliam captivus traductus eſt. Unde poſt quadriennium ab ea pugna in Pictonibus edita, ad Britiniacum pace Joannes & Philippus liberi dimiſſi ſunt. p. 421. n. 15. 16. 17.

Electio Papæ.

Electio Papæ non fit minoribus votis quàm duarum partium Cardinaliũ, & incipit in Conclavi diebus 10. poſt mortem & exequias defuncti. p. 362. can. 1. & p. 412. & ſeq.

Elesbaam.

Elesbaam Ethiopiæ Rex Religionis Chriſtianæ ſtudioſiſſimus, glorioſam expeditionem adversùs Homeritarum in Arabia tyrannum Dunaam, ſubditos ſibi Chriſtianos omni crudelitate compellentem ad Judaicam perfidiam, quam ipſe abjurata Chriſtiana, in qua fuerat educatus, fide, profitebatur. Huic igitur Rex Elesbaam terra marique bellum infert: & debellatum cum impiis ſuaſoribus & miniſtris gladio perimit. Poſtquam verò ſui regni ſucceſſorem religioſiſſimum Principem conſtituit, proprium diadema in Baſilicam Joroſolymitanam tranſmiſit, factuſque Monachus reliquum vitæ in aſperitate & orationum frequentia tranſegit. p. 204. n. 23.

Eliſabetha.

Eliſabetha Sigiſmundi Imperatoris unigenita primùm Alberto nubit Auſtriaco Imperatori. Quo vita functo, Hungari fœminæ ſubeſſe detrectantes, Regem optarunt, qui poſſet patriam à Turcarum armis tueri: proinde Eliſabetham compellunt Uladiſlao Polonorum Regi nuptiis copulari. Completo demum iſto nuptiali fœdere parit Eliſabetha poſthumum à priore marito Alberto ſuſceptum, nomine Ladislaum, quem protinus ad Fridericum Auſtriacum III. Imperatorem clam tranſmiſit cum regni corona, quam ei imponi ſtatim a Baptiſmo curaverat. Omnis Hungaria cum Joanne Hunniade, quo autore Uladiſlaum expetierat, pro Uladislao dimicabat. Sed alterum hæreditarium Eliſabethæ regnum Bohemia pro infante Ladiſlao pugnabat, ſub feliciſſimo Duce Joanne Ziſca, à quo Hunniades ſemel iterumque bello ſuperatus caſtriſque exutus fuit. Poſt hæc Varnenſi certamine contra Turcas, quibus regnabat Amurathes, Uladislaus Rex inter primos ordines fortiter pugnans concidit, Turciſque victoria hæſit. Tum verò Hungari ſimul & Bohemi Regem depoſcunt Ladislaum, quem tamen Fridericus dimittere renuit, aſſerens ſecuriùs apud ſe puerum conſanguineum aſſervari, quàm apud populos eidem hactenus rebelles ac infidos. Dumque Rex puer adoleſceret, adminiſtratio regni bellique præfectura omnium conſenſu Hunniadi demandatur. Rex demùm per ætatem factus regnandi capax, regimenque ſuſcipiens, gemini regni ſui ad avunculum ſuum Ulricum Ciliæ Comitem matris ſuæ Eliſabethæ fratrem adminiſtrationem tranſtulit, recordatus beneficiorum ſibi ab eo collatorum, qui conſtanter partes ſuas, dum erat infans, ſuſtinuerat; eamque ob cauſam captus ab adverſantibus Polonis, moleſtias diutini carceris ſuſtinuerat, dum Hunniades contra ſe pro Uladiſlao Polono decertabat, eique regnum aſſerebat: unde mortuo poſtmodum Hunniade, gravis relicta eſt æmulatio & concertatio inter Ulricum, duoſque Hunniadis liberos Ladislaum & Matthiam Corvinum. Hi fratres populorum gratia freti, plebem continuò in Ulrici odium concitabant, ipſeque prior natu Ladislaus, ſcelere aperto, Ulricum interficit. At Rex tumultum populorum reformidans, injuriam diſſimulat, juſtè occiſum dicens Ulricum, cujus dudum ſibi ipſi intolerabilem ſuperbiam Regiæ dignitati injurioſam fuiſſe aſſerebat. Attamen expectata opportuniore occaſione, occiſorem, quem beneficiis & familiari conſuetudine circumaverat, capitis tandem obtruncatione punivit. Ejus verò fratrem Matthiam, ne quid mali moliretur, ſub tuta cuſtodia tenuit. His ita geſtis dum adventantem ſibi deſponſatam Franciæ Regis filiam magnifico apparatu præſtolatur, morte opprimitur in ipſo juventutis flore, non ſine veneni ſuſpicione. Atque ita memorabili exemplo humanarum rerum inconſtantiæ Rex Ladislaus à ſolii regalis culmine, ipſoque propemodum geniali nuptiarum thalamo in tumulum effertur. Simulque Matthias Corvinus in regnum votis populorum expetitus, ex vinculis & imminente morte, quam in dies opperiebatur, confeſtim ad coronam & thronum regni provehitur. p. 450. n. 39.

Emerita Auguſta.

Emerita Auguſta Romanorum colonia olim Luſitaniæ Metropolis. A Mauris everſa. Olim S. Eulaliæ natalitio & martyrio nobilitata. Jus illius Metropoliticum Calliſtus Papa Compoſtellam tranſtulit. p. 246.

Emeritenſe Concilium.

Emeritenſe Concilium anni Chr. 666. auſpicati ſunt Patres à Symboli Conſtantinopolitani profeſſione. p. 246. In eo profitentur Spiritum ſanctum à Patre Filioque procedere. Ejus can. 12. ſancitur, Clericos in miniſterium Epiſcopi aſſumptos à reſidentia in Eccleſiis ſuis excuſari, dummodò in parochiis ſuppleantur Vicarii idonei, qui debitum exequantur officium, aſſignato illis conveniente ſtipendio. ibid.

Energumeni, *vide* Dæmoniaci.

Epactæ.

Epactæ & circuli decennovennalis notitia requiritur, ut dignoſcatur annus, quo Sol & Luna ſuum ſimul in Zodiaco curſum inchoant. Judæi olim nullam habuere ſubductionem Epactarum, neque tunc Turcæ, quorum Bairam, id eſt Paſcha annorum ſucceſſu per omnes anni menſes divagatur, tum hibernos, tum æſtivos. p. 101.

Epaonenſe Concilium.

Epaonenſe Concilium ſolicitudine Sigiſmundi Burgundionum Regis ab Ariana hæreſi converſi initum ann. 517. cui præſedit Avitus Viennenſis Epiſcopus, eique aſſedit Viventiolus Lugdunenſis Antiſtes. p. 207. & ſeq.

Epaonenſis can. 3. excludit à Clero illos, qui pœnitentiam egerunt. vide p. 208. n. 2.

Can. 4. Epiſcopis, Sacerdotibus, & Diaconis interdicit venationem, canes, & accipitres. ibid.

Can 6. Presbyteris & Diaconis peregrinantibus ſine literis proprii Epiſcopi impendi non debere communionem. ibid.

Can. 9. Ne duobus monaſteriis unicus Abbas præficiatur. ibid.

Can. 16. Si hæreticus morbo decumbens ſubitam petat converſionem, poteſt à Presbytero chriſmari. Sed ſani non niſi ab Epiſcopo ungendi chriſmate. ibid.

Can. 17. Ne Epiſcopus de bonis Eccleſiæ diſponat, niſi eidem tantumdem de ſuis bonis refundat, ibid.

Can. 22. De Presbytero aut Diacono capitalis criminis reo degradando, & in monaſterium detrudendo, ibid.

Can. 24. Laicis poteſtas datur accuſandi cujuſcunque gradus Clericum, dummodo vera ſuggerant. ibid.

Can. 25. De reliquiis Sanctorum in oratoriis Villarum non ponendis, niſi adſint in vicinia Clerici, qui pſallant & miniſtrent. p. 209.

Can. 27. In celebrandis divinis Officiis Provinciales ordinem ſervent, quem Metropolitanus approbavit. ibid.

Can. 28. Inceſta declarat matrimonia cum relicta fratris aut ſororis, aut cum germana uxoris, cum noverca, cum privigna, cum conſobrina, cum relicta patrui vel avunculi, hæc matrimonia contracta diſſolvenda eſſe. ibid.

Can. 36. Nemini ad eccleſiam revertenti, & veniam humiliter petenti aditum obſtruendum eſſe. ibid.

Can. 38. Decernitur clauſura monialium, & prohibetur aditus intra ſepta monaſterii laicis & Clericis citra neceſſitatem, & de Miſſa intra Monaſterium, ne plus una celebretur, & peractis neceſſariis, ne ulterior mora fiat. ibid. Idem præſcripſit Concilium Arelatenſe ſub Carolo Magno, can. 7. p. 286. Quo tempore non erat clauſtris Eccleſiæ contiguæ in uſum etiam Monialium, ſed interiora tantummodo oratoria.

Epheſina Synodus.

Epheſinæ œcumenicæ Synodi hiſtoria contra Neſtorium hæreſiarcham habitæ anno 431. præſide Cyrillo Alexandrino. p. 170.

Epiſcopus.

Epiſcoporum & Presbyterorum diſcrimina: Quæ quia negabat Aetius, ideò reputatus eſt hæreticus. Hieronymus explicatus, p. 37. & ſeq.

Epiſcopus proprius cujuslibet Clerici erat is, à quo primùm Clero initiatus fuerat, Eccleſiæ certæ addictus. p. 43. & ſeq.

Epiſcopis ſingulis Presbyterium erat à conſiliis. p. 44. & ſeq.

Epiſcoporum præeminentia & autoritas, p. 39. nu. 14. & p. 507. num. 17. & ſeq.

Epiſcoporum & aliorum, quibus animarum cura incumbit, officia. p. 516. n. 47. & p. 526.

Epiſcoporum electio & conſecratio canonibus præſcriptæ. p. 91. & 92. & p. 139.

Epiſcopi Metropolitani intra ſuam Provinciam autoritas. p. 91. p. 162. p. 135. n. 12. & p. 567. n. 4.

Epiſcopi ne illos in communionem recipiant, quos proprius Epiſcopus excommunicavit. p. 92. p. 137.

Epiſcopi bis unoquoque anno conveniant ad Synodum Provincialem. p. 9. can. 36. p. 184. can. 19. & p. 158.

Epiſcopalis domus ne procul diſſita ſit ab Eccleſia p. 140. num. 8.

Epiſcopalis ſupellex vilis ſit tenuiſque menſa & victus pauper. ibid. can. 15.

Epiſcopus Gentilium libros non legat. ibid.

Epiſcopus gubernationem viduarum, pupillorum & peregrinorum non per ſeipſum, ſed per Archidiaconum vel Archipresbyterum agat. ibid.

Epiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe revocet, ſed lectioni, orationi & prædicationi tantummodò vacet. ibid. n. 9. p. 291. can. 1.

Epiſcopus ne citra neceſſitatem ad Synodum ire recuſet, ſed ſi neceſſitate detinetur, mittat pro ſe legatum. ibid.

Epiſcopos diſſidentes, ſi non timor DEI, ſaltem Synodus reconciliet. p. 141.

Epiſcopus diſſidentes pacificet. ibid.

Epiſcopus ne rem Eccleſiæ alienet ſine cleri ſubſcriptione. ibid. n. 13. Porrò ſolemnitates in Gallia requiſitas ſcholion ibi exprimit.

Epiſcopus ſine conſilio Clericorum ſuorum, & ſine civium teſtimonio quemquam Clero admittat. p. 141. can. 22.

Epiſcopus de ſua Eccleſia per ambitionem ad nobiliorem ne tranſeat. Idem ſtatuitur de inferioribus Clericis. p. 141. & p 115.

Epiſcopus alienum diœceſanum ne ordinet ſine literis proprii Epiſcopi. Sed neque alterius Epiſcopi Clericum ſine proprii ejus Epiſcopi conſenſu ſuſcipiat. p 96. p. 111. num. 6. p. 184. can. 20. p. 355. num. 4.

Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis canes & accipitres ad venandum interdicuntur. p. 208. can. 4.

Epiſcopus prohibetur, Eccleſiam dedicare, niſi accepta charta ſufficientis dotationis pro Eccleſiæ ornatu & miniſtrantium victu. p. 229.

Non niſi de conſenſu Epiſcopi monaſterium vel eccleſiam novam fundare licet. p. 180. n. 15. p. 193. n. 13.

Epiſcoporum exterorum in alterius Provinciæ Synodis conſidentium exempla. p. 179.

Epiſcopus ſedens Presbyterum coram ſe ſtare non ſinat, præterquam in Eccleſia & in Synodo. p. 141.

Epiſcopi electi conſecratio ultra tres menſes non differenda, quamvis Cardinalis ſit. p. 240. p. 517. num. 48.

Epiſcopis cura incumbit protegendi populum, & corripiendi judices, & poteſtates populos opprimentes, & incorrigibiles Regi deferendi. p. 241. num. 12. ubi Scholion multa exempla colligit Epiſcopalis conſtantiæ.

Euchariſtia.

Euchariſtiæ ſacratiſſimæ diverſi olim ritus. p. 25. & ſeq. p. 34. num. 12. p. 229 p. 254. num. 22.

Eudocia.

Eudocia Theodoſii II. uxor Pulcheriæ æmula Jeroſolymam à Theodoſio ipſo relegatur. p. 154.

Eudoxia.

Eudoxia Arcadii Auguſti uxor Joannem Chryſoſtomum acriter perſequitur, & bis in exilium pellit. p. 151.

Eudoxia altera Imperatoris Theodoſii II. & Eudociæ filia Valentiniano III. deinde Maximo nupta Vandalorum Regem Genſericum ex Africa in Italiam evocat odio Maximi. p. 157. num. 28.

Eulogiæ.

Eulogiarum definitio & diverſæ ſpecies, ſcilicet azymæ, & quas Melchiades Papa inſtituerat fermentatæ. Quarum diſtributio longè differebat ab Euchariſtiæ ſacramento. Aliæ etiam publicæ, aliæ amicorum. p. 35. & ſeq.

Evodius.

Evodius primus à Petro Apoſtolo Antiochenam regit Eccleſiam. p. 3. num. 9.

Euphemius.

Euphemius Conſtantinopolis Epiſcopus non aliter Anaſtaſium conſentit agnoſcere Imperatorem, niſi poſt acceptum ab illo de profeſſione Catholicæ fidei, ſimulque Chalcedonenſis Concilii approbatione chirographum. Quod tamen multis artibus & comminationibus Anaſtaſius fruſtrà repetiit. Quæ conſtantia Euphemii, illius perſecutiones, bonorum direptiones, dignitatis abdicationem & exilia in ipſum aſcivit. p. 196. n. 2. & 200. num. 14. Hoc uno tamen graviter culpandus, quòd prælegit cum Romana Eccleſia communionem abrumpere, quàm impii Acacii præceſſoris ſui nomen de tabulis Eccleſiæ delere. ibid. num. 15.

Euſebius.

Euſebii Vercellenſis Epiſcopi pro fide Catholica exilium. p. 75.

Euſebiani.

Euſebiani dicti ab Arianis duobus Epiſcopis, Euſebio Cæſareenſi & Euſebio Nicomedienſi infenſis perſecutoribus ſanctorum Epiſcoporum Athanaſii Alexandrini, Pauli Conſtantinopolitani, Euſtathii & Stephani Antiochenorum. p. 73. num. 17. & ſeq. p. 114. num. 2.

Euſtathius.

Euſtathii Antiocheni ab Arianis iniquiſſimæ inſectationes & calumniæ, in Conciliabulo Antiocheno fabricatæ, cui præſedit flagitioſiſſimus Euſebius Conſtantinopolis Pſeudo-Epiſcopus; unde juſſu Conſtantii Trajanopolim deportatus, ibique ærumnis confectus moritur. p. 74. num. 20.

Eutyches.

Eutyches Archimandrita hæreſim incurrit, duas confundentem in Chriſto perſonas, divinam, quæ abſorberet humanam. Ideoque ab Euſebio Dorylæi Epiſcopo accuſatus fuit coram Synodo populari Conſtantinopolitana, cui Flavianus urbis Epiſcopus præſidebat. Eutychis gratia Theodoſius II. Conciliabulum Epheſi indixit, cui præſedit Dioſcorus corruptiſſimus Alexandriæ Præſul. Ab hoc approbatum eſt Eutychis dogma, & damnatus, & ad necem cæſus, dum ad Romanum Pontificem appellat Flavianus, cujus in ſedem ſubrogatus eſt Dioſcori apocri-

apocriſiarius Anatolius. Pſeudoſynodum iſtam, quæ latrocinalis dicta eſt, S. Leo Papa damnavit. p. 154. n.20. & ſeq.

Examen.

Examen prærequiritur ad Ordines p. 138. n. 8. p. 95. can. 9. p. 557. p. 495. n. 9. p. 518. cap. 12.

Excommunicatio.

Excommunicatio non ſuſpenditur per appellationem, niſi ſententia ſit apertè invalida; tunc enim neque ligaret, neque appellatione opus eſſet, ut ſi nulla præceſſiſſet admonitio. p. 92.

Excommunicatio fertur in pœnam contumaciæ junctæ cum peccato, ideòque præcedere debet admonitio. p. 384.

Excommunicatio ferri non debet pro levibus cauſis, ibid. Neque ad placitum ſæcularium Magiſtratuum. p. 526. n. 88.

Quoties decernitur excommunicatio, tenetur judex reo illam ſcriptis intimare unà cum expreſſione cauſæ, quam ſcripturam vel ejus tranſumptum tenetur Judex à reo requiſitus eidem intra menſem tradere, quæ requiſitio facienda eſt per publicum inſtrumentum: alioqui ſuperior, ad quem recurritur, excommunicationem relaxabit, & judicem, á quo lata fuit, in expenſas & intereſſe condemnabit. Eadem quoque ſervanda in ſententiis ſuſpenſionis, & interdicti. p. 398. & ſeq.

An Excommunicatio pendente appellatione ſuſpendatur, & de ipſius ad cautelam relaxatione. p. 281.

Antequam feratur in aliquem ſententia excommunicationis, triplex admonitio facienda eſt cum aliquot dierum intervallis: aut ſi unica præmittitur admonitio, enunciandum eſt illam eſſe peremptoriam, debetque eſſe ſaltem dierum ſex, biduo pro unaquaque admonitione computato; quibus elapſis ſeptima die incurritur excommunicatio. p. 411. n. 8.

Excommunicatio quatenus operatur contra inferentes violentas manus in Clericos aut Monachos. p. 354. can. 15.

Cum excommunicatis participantes minore ligantur excommunicatione. p. 398. Hujus pœnæ poſterior cum diſtinctione nominatim denunciatorum mitigatio. p. 463. n. 13. & ſeq.

Expeditio.

Expeditio ac ſacrum bellum indictum in Claromontano Concilio, cui Urbanus Papa II. præſedit, hortatore Petro Eremita pro recuperando Jeroſolymitano regno, cujus Imperator exercitus communi Chriſtianorum Principum conſenſu delectus fuit Godofredus Bullonius, cujus poſtea ductu illud regnum incredibili fœderatorum fortitude de Saracenis evictum eſt. p. 338.

Expeditio altera ſacri belli in Orientem ductore Francorum Rege S. Ludovico, qui Ægyptum adortus poſt peſtilentes morbos, & horrendam ſuorum ſtragem ab infidelibus captus pacem cum Sultano componere coactus eſt. Inde in Galliam regreſſus novas parat copias ad Africanum Saracenicum bellum peræquè infauſtum. Caſtris quippe ante Tunetum poſitis correptus ipſe peſtifera lue ad feliciorem vitam commigravit. p. 369. n. 15.

Altera ſacri belli adverſus Turcas navalis expeditio victoriam inſignem ad Naupactum peperit hortatore Pio V. Rom. Pont. p. 485. n. 26.

Exemptus.

Exemptus delinquens in loco non exempto ab Ordinario loci puniri poteſt. p. 397. p. 501. n. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Exemptorum privilegia Epiſcoporum perturbant juriſdictionem, morum licentiam pariunt. His tamen non obſtantibus poteſt Epiſcopus viſitare exemptorum, & nullius diœceſis eccleſias. p. 522. cap. 9. 10. 11. & p. 186. n. 1. & 2.

F

Fabrica Eccleſiarum.

Fabricæ Eccleſiarum à beneficiariis, qui fructus inde percipiunt, inſtaurandæ. p. 285. n. 4.

Factio.

Factiones Burgundionum, & Aurelianenſium, Franciæ exitiales. p. 493. & ſeq. n. 23.

Fames.

Fames ab Agabo Propheta prænunciata p. 3. n. 10.

Fauſtus.

Fauſtus Lerinenſis Abbas Theodorum Forojulii Epiſcopi graviter offendit. p. 186. Idem Semipelagianorum ſignifer. Idem fit Regienſis Epiſcopus. Ejuſdem fraudes & verſutiæ. p. 188. n. 6. & ſeq.

Felix Papa.

Felix Papa III. Atavus S. Gregor. Papæ calamitoſis temporibus Eccleſiam ſanctè gubernavit, Imperante Zenone Eutychianis addicto, & Eccleſiæ perſecutore, qui ejus Legatos malè multavit. p. 190.

Felix Papa III. Acacium, & Fullonem, & Moggum excommunicat. ibid.

Fidei ſymbolum.

Fidei ſymbolum & Orationem Dominicam parentes, patrini, Parochi & Magiſtri ſubditos ſibi docere tenentur. p. 282. p. 286. & p. 288.

Feliciſſimus.

Feliciſſimus Sacerdos ſchiſma adverſus S. Cyprianum ſuſcitat. p. 51. n. 14.

Ferdinandus.

Ferdinandus Hiſpaniarum Rex Granatam, in qua Maurorum reliquiæ conſederant, univerſamque Bœticam expugnat. Ejus & uxoris Iſabellæ auſpiciis novæ & jampridē incognitæ regiones ultra Oceanum Atlanticum aperiuntur, miſſo ad eas conquirendas Chriſtophoro Columbo Genuenſi: poſteaque Americo Veſpucio Florentino, à quo explorata dictaque fuit America. p. 451. n. 42.

Flandria.

Flandria, ſeu Belgium, à regno Franciæ ſejungitur ſub Carolo Calvo, cujus filiam Juditham Balduinus ſibi nuptiali fœdere jungit cum dotali Flandria, conſentiente Calvo. p. 276. n. 16.

Flavianus.

Flavianus in Concilio I. Conſtantinopolitano in locum vita functi eodem in Concilio Meletii ſufficitur, contra quàm Meletius ipſe ſub exitum vitæ diſpoſuerat, ne quis alius ſibi ſubrogaretur Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus præter Paulinum. p. 134. n. 10. & ſeq. Idem Flavianus Theodoſium Auguſtum adverſus Antiochenos excandeſcentem mirificè placavit. p. 78. n. 37.

Flavianus alter Epiſcopus Conſtantinopolis martyrio ab Eutychianis afficitur. p. 178. n. 5.

Florentinum Concilium.

Florentinum Concilium Baſileæ primùm ab Eugenio Papa IV. indictum. Inde Ferrariam juſtas ob cauſas tranlatum. Poſtea Florentiæ terminatum. Quò Joannes Palæologus cum fratre Demetrio, & Patriarcha Conſtantinopolis Joſephus cum pleriſque Græciæ Epiſcopis acceſſerunt, & poſt multas diſputationes ſchiſma ejurarunt, & Romanæ Eccleſiæ fidem profeſſi ſunt, & ſpiritus ſancti à Patre Filioque proceſſionem. p. 470. n. 13. & 14. p. 471. & 472. Proferuntur vetera Concilia & Græci Patres. ibid. p. 411. & 412.

Formoſus Papa.

Formoſus Papa novum in Italia Imperium eligit degenerante Caroli Magni progenie, & Vidonem Spoletanum Ducem creat Imperatorem, qui per ingratitudinem Romam per vim occupatam tyrannide opprimit. Quamobrem Formoſus Arnulphum Germaniæ Regem Imperii inſignibus in æde Petri Apoſtoli decorat. p. 308. n. 2.

Formoſi anno 896. mortui cadaver ejus ſucceſſor tumulo ereptum, ſacris veſtibus exutum, & digitis mutilatum in Tiberim abiecit Stephanus VII. Joannes verò IX. Formoſi memoriam honorificè revocat. Sed Joannis ſucceſſor Sergius III. Formoſum iterum dedecorat, ejus acta reſcindit, ab eoque ordinatos deponit, & iterum ordinari contra tas omne gravibus pœnis compellit. ibid. n. 4.

Forojulienſe Concilium.

Forojulienſe Concilium ſub Carolo Magno celebratum Adriano I. Pontifice ad aſſerendam Sanctiſſimæ Trinitatis & Incarnationis fidem. p. 269.

Francia.

Francia, Idolorum abdicato cultu, Chriſti fidem & baptiſmum ſuſcepit cum Rege ſuo Clodovæo. p. 197.

Francia in extremas anguſtias redacta mirabiliter ope Joannæ d'Arc ruſticanæ puellæ erigitur. p. 494. n. 26.

Franciſcus I.

Franciſcus I. Franciæ Rex in Inſubres bella movet, cæ-

ſiſque ad Marinianum Helvetiis Mediolanum expugnat. Ejuſdem cum Leone Papa X. Bononienſia concordata. Acie vincitur & capitur in obſidione Ticini, & Madritum abducitur. p. 479. n. 11. & ſeq.

Francofordienſe Concilium.

Francofordium in Germania duplex, unum ad Oderam fluvium, alterum ad Mœni fluenta. In hoc ſub Zacharia primo Papa & Carolo Magno actum fuit celebre Concilium anno 794. Cujus can. 2. ex ignoratione tum juris tum facti damnat Concilium Nicænum ſecundum. p. 269.

Can. 3. Eſt de Taſſilone Bajoariæ Duce, qui rebellans contra Carolum Regem illius provinciæ Ducatum amiſit, & in perpetuam Monaſterii cuſtodiam intruſus fuit. p. 270.

Can. 7. Ne Epiſcopi vel Presbyteri ex una Eccleſia in aliam migrent. Quæ fuit innumerorum canonum prohibitio. p. 271.

Can. 8. De Metropoli Arelatenſi & Aquiſextienſi, & Viennenſi. Vide ibidem Scholion. ibid.

Can. 16. Ne quidquam requirant Abbates à ſuſcipiendis in Ordinem Monaſticum. p. 272.

Can. 27. Ne Clerici ab una Eccleſia in alteram transferantur. Et ne ſuſcipiantur ſine literis ſui Epiſcopi ibid.

Can. 28. Vetat Ordines ab Epiſcopo conferri ſine aſſignatione alicujus Eccleſiæ. Vide Calched. can. 6. ibid.

Can. 30. Ut orta lite inter Clericum & laicum Epiſcopus & Comes conveniant, eamque ſimul dirimant. ibid.

Can. 49. Ut puellas parentibus orbatas Epiſcopi & Presbyteri curent honeſtis fœminis commendari. ibid.

Can. 41. Ne pluſquam tribus hebdomadis Epiſcopus à ſua ſede abſit. Permittitur autem Carolo Regi, ut pro ſuo conſilio Epiſcopos Anghilranum & Hildebaldum habeat in ſuo Palatio, quemadmodum ipſi fuerat ab Hadriano Pontifice conceſſum. ibid.

Fridericus I. Ænobarbus.

Fridericus I. Ænobarbus ex Duce Sveviæ Imperator Germanorum, adverſus Hadrianum IV. ſchiſma molitur. Eoque mortuo contra ejus ſucceſſorem Alexandrum Papam III. bellum movet introducto per ſchiſma Octaviano. Alexander Roma & Italia cedere compulſus in Galliam ſe recipit. Fridericus Ligures & Longobardos pro Alexandro certantes opprimit, & Mediolanum bello captum ſolo æquat. Quo deſtructo illi Alexandriam urbem de nomine Alexandri Pontificis commodo loco extruunt & muniunt. Mediolanenſes quoque Mediolanum de integro conſtruunt & inſtaurant. Fridericus excommunicatus vincitur à Longobardis & à ſuis ita deſeritur, ut aſſumpto famuli habitu vix ſolus mortem effugerit. Inde Germaniam evadit. At eum Germani execrantur, nec recipere volunt, niſi veniam ab Alexandro per pœnitentiam obtinuerit. Pontifex tunc apud Venetos degebat. Eò ſe confert Fridericus, ſeque ſupplex cum lachrymis abjicit ad Alexandri pedes: à quo ſolvitur anathemate ea conditione, ut contractis undecunque viribus in Palæſtinam abeat, & pro ea recuperanda bello Saracenos adoriatur. Ea pax inita fuit Venetiis anno 1177. Ille cum numeroſis copiis in Orientem tranſmiſit: & Tarſi in Cilicia dum fervidum corpus per æſtivos calores in amni frigido abluit, extinctus eſt. p. 346. n. 16. Hujus interitus viam ipſius Henrico VI. cognomento Aſpero aperuit ad Imperium. Henrico acceſſerat dotale utriuſque Siciliæ regnum, ducta in matrimonium Conſtantia Rogerii Regis unica filia, & hærede; ex quibus nuptiis natus eſt Fridericus ejus nominis ſecundus Ænobarbi nepos, qui promotus ad Imperium Eccleſiam hoſtili odio vexavit, ſchiſmate diſcidit, pudendum fœdus & amicitiam cum Mahumetanis contraxit, tandemque ſuperis & hominibus inviſus à filio ſuo notho Manfredo in loco ſuffocatus eſt. p. 366. n. 4.

Fridericus II.

Friderici II. Imperatoris Jeroſolymitana profectio, ejuſque cum Infidelibus propudioſa conventio. Indeque quaſi triumphabundus Italiam depopulatur, & Eccleſiam lacerat. p. 367. n. 5.

Fridericus Dux.

Fridericus Dux Saxoniæ à Carolo V. Imperatore acie vincitur & capitur. p. 483. n. 18.

Frumentius.

Frumentius Tyrius ab Athanaſio conſecratus Epiſcopus, ab eodem ad Indos mittitur, ut in iis regionibus fidem Chriſtianam diſſeminet, Eccleſiaſque conſtituat. p. 72. n. 13.

Fulgentius.

Fulgentius Africanus Ruſpenſis Epiſcopus eximia doctrinæ & magnanimitatis laude Catholicam fidem, quam Traſamundus Arianus Vandalorum Rex dire perſequebatur, defendit, Arianos palam refellendo, lapſos erigendo, vacillantes corroborando, in Sardiniam cum ducentis Africanis Epiſcopis relegatur. Inde tamen à Traſamundo revocatur, ſperante magnum ſe operæ pretium facturum, ſi vel gratia vel cruciatibus poſſet tantum virum ſuæ ſectæ adjungere; ſed ſpe ſua dejectus, videnſque per eum Catholicam religionem refloreſcere, ad priſtinum exilium remiſit. p. 198. n. 9. Idem pari ac Arianos laude, Pelagianos, & Semipelagianos divinæ gratiæ adverſantes ſcriptis egregiis profligavit. ibid

G

Gainas.

Gainas Gotthici Dux exercitus à Stilicone in Græciam adverſus æmulum Rufinum mittitur obtentu ſuppetiarum Arcadio Auguſto præſtandarum contra barbaros, quos Rufinus Orientis Imperium ambiens cum Rege Alarico ad lacerandum Græciæ Imperium acciverat, acriter cum ſuis Gotthis tum adverſus alios Gotthos quorum Rex erat Alaricus, tum adverſus Rufinum bellum gerit, qui hoc bello peremptus eſt. Quo ſucceſſu Gainas elatus Eutropium quoque Spadonem ejus anni Conſulem ſummum quoque imperium affectantem interemit. His ablatis æmulis Gainas viam ſibi ad Imperium parat; & cum Tribigildo duce hac arte conſpirat, ut Tribigildus apertè rebellet, Gainas verò contra hunc ab Arcadio dux belli deſtinatus, occultis conſiliis rem gererent, ſuamque tyrannidem ſtabilirent. Tum demum copiis ſuccinctus barbaricis Arcadium ſemotis arbitris Calchedonem ad ſe venire flagitat, fide ab utroque tradita, ut poſtquam de ſedandis turbis conveniſſent, incolumis utrique reditus foret. Tum Gainam convenit Arcadius, à quo inſolens Gainas tria illuſtriſſima Imperii capita ex Ordine Senatorio ſibi tradi poſtulat, Aurelianum conſulem, Saturninum conſularem, & Joannem Arcadii Secretarium. Poſtulat inſuper, ut ſibi ſuiſque Gotthis Arianis Eccleſiam orthodoxis ademptam concederet. Hæc polliceri compulſus Arcadius Conſtantinopolim dimittitur. Proceres autem illi tres ad Gainam adire conſenſerunt, vitam fortunaſque omnes pro ſalute Principis devoventes. Gainas eorum virtute ſtupefactus nihil ultra exilium ab illis exegit. Cùm verò Arcadius de tradenda Gotthis baſilica Joannem Chryſoſtomum urgeret, conſtanter reſpondit, id non eſſe Imperatoriæ poteſtatis, petere verò ſeipſum in colloquium cum Gaina admitti. Acceſſit ergo in Gainæ conſpectum, cui petenti proteſtatus eſt nunquam ſe conceſſurum, ut Eccleſia Chriſto dedicata eidem eriperetur, & ad eos transferretur, qui bellum Chriſto indixerunt, cujus etiam abrogant divinitatem. Tum Gainas arrogantiùs ſua in Imperium merita commemorat; inſtatque Chryſoſtomus fuiſſe illum copioſiùs & ultra merita remuneratum, qui ſolus ex gregario milite ad præfecturam exercituum Imperii provectus jam erat. Denique admiratus Gainas ſancti Præſulis conſtantiam ipſum honorificè dimiſit, ſuiſque accitis liberis juſſit illius dexteram exoſculari. Ad poſtremum detectis Gainæ conſiliis de Conſtantinopoli diripienda interimendoque Arcadio à Fravita gentilis profeſſionis Gottho commiſſo prælio vincitur, & occiditur. p. 148. n. 3.

Galba.

Galba, Neronis ſucceſſor, ab Othone perimitur. p. 5. n. 20

Gallicana collectio.

Gallicana ſeu Francica vetus Canonũ collectio, p. 7. n. 6.

Gallus Imp.

Gallus, ejuſque filius Voluſianus, Decianam perſecutionem proſequuntur. p. 51. n. 13.

Gan-

Gangrenſe Concilium.

Gangrenſis Synodus, cui ſub Sylveſtro Rom. Pont. præſedit Oſius Cordubenſis, collecta ad Euſtathii hæreſes ex Manichæorum colluvie ortas reprimendas. Iſti enim ſervos ut à dominis, filios ut à parentibus, uxores ut à maritis diſcederent, & Chriſtianos ut ab eccleſiis in privata ſodal tia commigrarent, & ut cuncti decimas & oblationes Eccleſiis ſubreptas in hujus ſectæ ſodalitia transferrent, omnemque invertentes ordinem fœminas in virilem veſtem, & viros in fœmineum induendum habitum hortabantur. Conjugia reprobabant. Jejunia ab Eccleſia inducta rejiciebant, novaque etiam dominicis diebus indicebant. Carnium & vini uſum execrabantur, prædicantes utrumque fuiſſe à cacodæmomone creatum. p. 108.

Genſericus.

Genſericus Vandalus Attilam Hunnorum Regem pecunia & muneribus incitat de gerendum bellum contra Theodoricum Viſigothorum Regem, cujus natam Hunnerico filio nuptam naribus & auribus mutilatam ad patrem ignominioſe remiſerat. p. 160.

Genu.

Genua in orationibus non flectenda diebus per annum dominicis, neque à Paſchali feſto uſque ad Pentecoſten. p. 98. n. 8. Publici tamen pœnitentes diebus etiam remiſſionum genuflectebant. p. 143. can. 82.

Genua urbs.

Genua partibus adhærens Joannis Papæ XXII. adverſus Henricum Lutzemburgum, Auriorum & Spinularum familias Gibellinas exulare cogit, eorumque ædes diruit. At illi ſtudiis ſibi conjunctos Mediolanenſes ad obſidionem Genuæ impellunt: tuentibus urbem Guelphicæ ſeu Pontificiæ partis Principibus Fliſcis & Grimaldis, qui Robertum Apuliæ Regem in auxilium evocant. Hic verò ad ſuppetias accurrens, Mediolanenſes obſidionem ſolvere coegit. p. 419. n. 9. c. 2.

Gerbertus.

Gerbertus Matheſeon & humanarum ſcientiarum peritia inſignis Rhemenſem Epiſcopatum obtinet, annitente Hugone Capeto Franciæ Rege, qui per Synodum Gallicanam inviſum ſibi Arnulfum illo Epiſcopatu dejecerat. Qua de re indignatus Romanus Papa Joannes XV. ſummoto Gerberto Arnulfum revocavit. At Gerbertus factus poſtea Ravennenſis Archiepiſcopus ſummus exinde Pontifex factus ſub nomine Sylveſtri II. p. 316. n. 1. c. 2.

Germani.

Germanorum regnum, non tamen Imperium tenuere, mortuo pediculari morbo Arnulpho, cui Formoſus Papa coronam Imperii conceſſerat, ejus filius Ludovicus, quem Germani Principes Regem elegerant ex Caroli Magni ſtirpe: iſtoque vita functo, Conradus Franconiæ Dux alterius Proſapiæ. Poſt hunc Henricus Saxo, dictus *Auceps*, ex Vittichindi progenie ortus. Iſte verò Henricus Hunnos Germaniam populantes multis victoriis repreſſit. Huic ſucceſſit filius Otho Magnus Imperator à Joanne XII. Papa coronatus, innumeris victoriis per Germaniam, Galliam & Italiam illuſtris. p. 311. n. 13.

Gilimer.

Gilimer ultimus Vandalorum Rex à Beliſario victus & Coſtantinopoli in triumpho traductus identidem proclamabat: Vanitas vanitatum & omnia vanitas. p. 202. n. 18.

Gnoſtici.

Gnoſtici portentoſarum libidinum profeſſores. p. 6.

Godofredus Bullionius.

Godofredus Bullionius poſtquam Petrus Eremita nobilis Gallus Chriſtianorum Palæſtinæ Legatus omnem Europam ad ſacrum bellum exhortando peragravit: atque Urbanus Papa II. in Concilio generali Claromonte in Alvernis quaſi claſſicum inclamavit, ipſe Godofredus Lotharingiæ Dux vendita pro expenſis belli toparchia Bulloniæ adjunctis ſibi heroicis Principibus Dux belli ſacri omnium conſenſione electus eſt. Ad hanc expeditionem collecta ſunt peditum ſexcenta millia, equitum centum millia. Primo conflictui cauſam dedit Alexii Comneni Græcorum Imperatoris perfidia & perennes fraudes inſidiæque. Trajecto in Aſiam per Boſphorum cruce ſignatorum exercitui occurrit Solimanus Turca Princeps Aſiæ, incredibilem ducens infidelium exercitum, cujus excidio & ſtrage patefactum à noſtris eſt iter ad Nicææ Bithiniæ Metropolis expugnationem, quam noſtris præſidiis & commeatu obfirmarunt. Placuit Chriſtianis ducibus, quò citiùs finiretur bellum, copias omnes in duos exercitus partiri, quorum uni præfectus eſt Boemundus Roberti celeberrimi illius Guiſcardi primogenitus filius cum Tancredo fratris filio. Godofredus alteram ducebat aciem. Conatus eſt Solimanus Chriſtianorum vires hac recenti diviſione debilitatas infringere. Itaque gravi impetu Boemundum adortus eſt. At Godofredus in Boemundi ſuppetias accurrit, qua junctione profligatur ingenti clade Sultanus Aſiæ Solimanus. Pari virtute & ſucceſſu ſubjugatæ ſunt Armenia & Cilicum ora. Inde in Syriam itum eſt, ejuſque caput Antiochia oppugnatur, multæque arces & oppida, quorum dominium & regnum benemerenti Boemundo ceſſit. Advenerat Turcis in auxilium Corbanos Perſa cum ducentis Perſarum millibus, neque à noſtris ſervari poterat Antiochia niſi per novam victoriam. In noſtrorum acie præferebatur lancea, qua ſauciatum fuerat ſacroſanctum Chriſti crucifixi pectus. Hujus aſpectu & veneratione mirificè animati Chriſtiani Perſas valido impetu aggrediuntur, ut cæſis in acie centum millibus reliqui effuſi in fugam fuerint, omniſque commeatus & ſarcinæ in noſtrorum prædam ceſſerint. Raimundus in Cæſareæ obſidione ſtrenuè hæret, quæ demum expugnata eidem in præmium fortitudinis attributa eſt. Ipſe Godofredus Jeroſolymam ſanctam Civitatem omni ope defenſam adoritur, primuſque murum tranſcendit. Reliqui bellatores illum ſequuti vivido impetu in urbem irrumpunt & expugnant. Neque hic ſtetit dimicandi terminus. Ægypti Sultanus ingentem eduxerat exercitum, centena millia equitum habentem cum incredibili peditum multitudine. Sed Godofredus grandi fiducia & robore Chriſtianos ſuos ad viginti millia redactos in aciem reduxit omninò palmariam, in qua ceciderę infidelium centum millia. Reliqui palantes & ſaucii fuga evaſerunt. p. 322. c. 2. n. 25.

Gordianus.

Gordianus optimus Imperator à Philippo tyranno interficitur. p. 51. n. 10. c. 2.

Goteſcalchus.

Goteſcalchus Monachus & Presbyter damnatus à Rabano Mauro Archiepiſcopo in Concilio Moguntino, deinde in Remenſi, præſide Hincmaro, ad poſtremum in Concilio Cariſiaco verberibus cæditur, & carcere perpetuo concluditur. p. 295.

Gothi.

Gothorum in Italia dominatum Beliſarius & Narſes extinguunt. p. 203. n. 19. & ſeq.

Græci ſchiſmatici.

De Græcis ſchiſmaticis cum Latina Eccleſia concilian dis actum eſt tribus celeberrimis Conciliis. Primùm in Barrenſi intra Apuliam ſub Urbano Papa II. anno 1097. cujus acta interciderunt, in quo S. Anſelmus Epiſcopus Cantuarienſis Græcos diſputando ſuperavit, ut ſcribit Edinerus, qui Concilio interfuit, & Gulielmus Malmesburienſis. Alterum fuit Lugdunenſe ſecundum anni 1274. cui interfuit Gregorius Papa X. Ipſique Oratores Michaelis Palæologi Græcorum Imperatoris, qui hujus nomine abjuratis Græcanicis erroribus profeſſionem fidei ediderunt, quam tenuit reliqua vita Michael. Tertium denique Florentinum ſub Eugenio Papa IV. cui interfuit Joannes Palæologus Græcorum Imperator cum fratre Demetrio, & Joſepho Conſtantinopolis Patriarcha, aliique plerique Græcorum Antiſtites, qui omnes, ſolo excepto pervicaciſſimo Marco Epheſino ſæpiſſimè inter diſputandum convicto, omniſque ſinceritatis experte, in concordiam cum Romana Eccleſia acceſſerunt. p. 405. & p. 466. cum ſeq. Additio ad Symbolum approbatur. p. 470. Græcanicum Imperium Nicolao V. Pontifice an. 1453. deſinit in Conſtantino Palæologo, tranſiitque ad Turcas, expugnata á Mahumette II. Conſtantinopoli. p. 450. n. 38.

Gratia Chriſti.

Gratiæ Chriſti neceſſitatem ad omne opus æternę ſalutis meritorium aſtruunt permulta ſacrarum Paginarum teſtimonia, tum etiam Sancti Patres & Conciliorum definitiones. p. 212. & 213. & p. 210. Gratia prævenit & promovet liberum arbitrium. p. 506. can. 4.

Gratia prædeſtinationis ac finalis perſeverantiæ non cadit ſub meritum. ibid.

Gratianus.

Gratianus Auguſtus ab Andragathio tyranni Maximi duce interceptus Lugduni occiditur. Cujus Imperio ſucceſſit Theodoſius Senior, quem ob rebellionem Maximi tyranni Gratianus idem ex Hiſpania in conſortium Imperii acciverat, qui viciſſim Maximum bello victum interemit. Et Valentinianum ſecundum ab Ariana matre Juſtina abductum in ſolio collocavit. Idem alterum tyrannum Eugenium, quem Arbogaſtes propugnabat, prælio victum & captum morti addixit. Ipſe verò Arbogaſtes, qui Valentinianum necaverat, ſibi ſuo gladio mortem conſcivit. Solidoque demum Imperio Theodoſius potitus eſt. p. 77. n. 35.

Gregorius Thaumaturgus.

Gregorius Thaumaturgus Neocæſarienſis Epiſcopus. p. 55. n. 31.

Gregorius Magnus.

Gregorius Magnus cum eſſet Pelagii Papæ Apocriſiarius apud Tiberium Imperarorem, Eutychium Conſtantinopolis Patriarcham ab errore contra tractabilem corporum reſurrectionem concepto, pro quo & librum ediderat, ita convertitur, ut librum ſponte igni tradiderit, morienſque tractabilem & ſenſibilem corporum reſurrectionem palàm profeſſus ſit. Gregorii ejuſdem in locum Pelagii Papæ ex peſte defuncti electio, quam quoad fieri potuit, declinaverat, & in ſummo Pontificatu inexhauſta erga pauperes & ægrotos charitas. Miſſo in Britanniam cum aliis ſanctis operariis ſancto Monacho Auguſtino, gentis illius ad fidem converſæ dici meretur Apoſtolus. p. 204. n. 24.

Gregorius Magnus Rom. Pon. obſtitit edicto, quo Mauricius Auguſtus conſtituerat, ne quis miles in Clerum aut in Monaſterium admitteretur, niſi completo militiæ auctoramento, aut redditis, quibus aliquis jure aſtrictus erat, ratiociniis. Rex verò ad ſola ratiocinia coarctatus fuit. p. 234. n. 2.

Gregorius VII.

Gregorius Papa VII. ab Imperatore Henrico III. in arce S. Angeli Romæ obſeſſus, & in extrema redactus, virtute Roberti Guiſcardi Apuliæ Regis, compulſo in fugam Henrico, liberatur, & inde Salernum abductus præteritis ærumnis confectus interit. pag. 321. num. 22.

Gundebaldus.

Gundebaldum Burgundionum Regem Clodovæus bello vincit. p. 197. n. 6.

H

Habitus Clericorum.

HAbitus Clericorum qualem eſſe conveniat. p. 142. p. 266. p. 554. & p. 474.

Hæreſes variæ.

Hæreſes primi ſæculi Eccleſiæ ſcilicet Simonis Magi, ejuſque diſcipulorum Baſilidis, Saturnini, Menandri, Cerinthi, Ebionis, Divinitatem Chriſto abrogantium. Valentini quoque & Nicolaitarum, qui & Gnoſtici & Carpocratiani, quorum nefandos ritus cacodemon ſuſcitavit, ut naſcentem Eccleſiam diſſamaret. p. 6. n. 24.

Poſterioribus ſæculis emerſerunt Marcionitæ duorum principiorum, boni & mali invicem adverſantium aſſertores, quemadmodum & Manichæi. Item Sabellianorum omne diſcrimen perſonarum in Deo auferentium, Novatianorum inſuper quoſcunque lapſos etiam pœnitentes ab Eccleſia rejicientium. Præterea Pauliniſtarum Chriſtum eſſe Deum inficiantium. p. 53. n. 21. hæreſes præterea Pelagianorum, Eutychianorum & Neſtorianorum. pag. 152. n. 16. pag. 70. n. 8. & ſeq. Item Arianorum contra Verbi Divinitatem eorumque hiſtoria. p. 84. & ſeq. p. 104. & ſeq. hæreſes etiam Monothelitarum. p. 235. n. 7. Iconomachorum. pag. 255. n. 2. & ſeq. Quam Nicæna Synodus profligavit. pag. 260. Hæreſis quoque Berengarii. p. 334. Catharorum ſeu Albigenſium, ſeu Patarenorum ac Manichæorum in Vaſconia repullulantium. p. 363. n. 7. Vvicleffi. p. 434. & p. 453. Lutheri, Zuinglii & Calvini. p. 481. n. 15.

Helvetii.

Helvetii tempore Alberti Auſtriaci jugum Imperii excutiunt, ſeque in libertatem vindicant. p. 369. n. 15.

Helvetii tribus præliis magnas clades Carolo Burgundiæ Duci ad Granſonem, Muratium, & Nancejum in Lontharingia, quo loco profligatis Burgundis Carolus moritur. p. 372. & p. 451. n. 41.

De Helvetiis memorabilis Francorum victoria ad Marinianum, quam ſequitur Mediolani deditio. p. 479.

Helvetii hæretici.

Helvetii hæretici ſuadente Zuinglio bellum movent in Catholicos pagos, ut per vim illos ad ſuam hæreſim adigant. Signiſque ſemel iterumque collatis injuſti aggreſſores magna ſtrage cæduntur. In ſecundo congreſſu Zuinglius cum ſuis Tigurinis pugnans interimitur. Victores Catholici miſſis Legatis ſectarios ad pacem hortantur, & ſic antiqua fœdera inſtaurantur extincto Xuinghio, qui fas & incentor belli extiterat p. 483. n. 19.

Henricus II.

Henricus ejus nominis ſecundus ab Aucupe Imperator, quo tempore Saraceni pariterque Græci & Normanni de Apuliæ dominatione bello decertabant, Saracenos armis compeſcuit, Græcos etiam acie ſuperavit, à quibus Trojam, quam ipſi condiderant, deditione accepit, aliaque oppida, unde illos ejecit. Normanno etiam Rainulpho Averſam cum titulo Comitatus conceſſit. Bambergenſem Epiſcopatum, aliaſque paſſim fundavit Eccleſias. Stephanum Hungariæ Regem peræque ſanctum ſibi affinem fecit, data illi in conjugem ſorore ſua Giſla: ipſamque Hungariam ab idolorum cultu ad Chriſti fidem traduxit. In tranſitu amnis Moſæ Chriſtianæ humilitatis ſpecimen egregium dedit. Cùm enim in oppoſitas ripas Henricus Cæſar & Robertus Franciæ Rex honorifici congreſſus poſtridie habendi cauſa obſcura jam nocte appuliſſent, parante Roberto amnem primo diluculo trajicere, præventus ab Henrico fuit ſub auroram. In mutuos amplexus ambo ruerunt, ſacræ Liturgiæ ſimul interfuere, & certatim alter alteri primos honores detulere, ſimul pranſi de amplificanda Eccleſia, de tuenda religione, de reformandis bonis in populis moribus. Oblata invicem opulenta munera recuſarunt, ſed religioſa dona alter ab altero ſacraſque reliquias accepit: Denique S. Henricus ejuſque ſancta uxor Cunegundis ſervatum virginitatis florem in cœlum extulerunt. p. 317 & ſeq.

Henrico I. defuncto ſuccedit in imperium Conradus I. ex Vormatiæ Ducibus. Conrado ejus filius Henricus III. quinquennis puer, cujus duravit Imperium, maximo Eccleſiæ, contra quam perpetuum bellum geſſit, detrimento, ad duos & quinquaginta annos p. 218. n. 14.

Henricus III. Imp.

Henricus III. Imperator ipſoque demortuo filius ejus Henricus IV. Eccleſiam Chriſti ſummoſque Pontifices diu inſectati ſunt, multos obtruſere Romæ Pſeudopontifices, eoſque, qui legitimè promoti fuerant, continuis factionibus & bellis vexaverunt. Interdum ad pœnitentiam cladibus urgentibus redacti, ad priſtinam malitiam deflexerunt. Pater quidem Canuſii (quæ arx erat Comitiſſæ Mathildis, in quam ſe receperat Gregorius Papa VII.) aliquando reconciliatus, ſed iterùm in Eccleſiam perduellis proprium filium in ſe rebellantem paſſus eſt, & in Leodium fugiens omnibus inviſus, in excommunicatione infelix expiravit. p. 341 n. 1. & ſeq.

Henricus IV. Imp.

Henricus IV. illius filius poſt proprium parentem à ſe bello exterminatum, aſſumpto Imperio Eccleſiam bello internecino inſectatus eſt. Intruſo ſchiſmatico Papa adversùs Paſchalem II. Italiam armis flammiſque porvaſtavit: Paſchalem cum Cardinalibus in tetros carceres conjecit. Sed peſſimus Princeps Deum ſenſit ultorem: innumeris enim cladibus & populorum defectionibus undique conflictatus pacem, quam violaverat, ultrò expetiit, miſſiſque Romam oratoribus, inveſtituris, quarum cauſa Europam perturbaverat, renunciavit, veniamque rogavit. p. 341. n. 3.

Henricus Lutzemburg.

Henricus Lutzemburgus, Clemente V. Pontifice totam

totam factionibus & bellis funeſtat Italiam p. 418. n. 5.

Henrici V. & VII. Angl. Rex.

Henricus V. Angliæ Rex Catharinam Caroli VI. Franciæ Regis, ſed mente impetis filiam uxorem ducit cum dotalis Franciæ regno, à quo excluditur Carolus Delphinus: interim Henricus Anglus declaratur Franciæ Regens, quamdiu Rex Francus victurus eſſet. Hæc omnia urgente Regina Iſabella Bavara Franci Caroli uxore. p. 494. & ſeq. num. 25.

Henrici VIII. Angliæ Regis apoſtaſia. p. 482. nu. 16.

Henricus IV. Franciæ Rex

Henricus IV. Franciæ Rex prælio Ivriaco victor, Lutetiam obſidet, hæreſimque Calvinianam ejurat. p. 487. num. 32.

Heraclius.

Heraclius ultor patratæ à Phoca cædis Imperatoris Græcorum Mauricii, quem unà cum liberis Phocas trucidarat, ejuſque invaſerat Imperium, ex Africa, cujus erat Præfectus, cum inſtructa claſſe ſolvit, Conſtantinopolim occupat, populique in tyrannum odio fretus Phocam trucidari juſſit. Interim Perſæ, qui bellum quoque Phocæ intulerant, Aſiam populabantur, totamque armis & præſidiis tenebant. Heraclius quaſcunque contrahere copias valuit, in Perſas eorumque Regem convertit, multiſque conciſos præliis in fugam compellit. Coſroes ad extrema redactus regnum in filium natu minorem transfert. Quam rem indignè ferens major natu Siroes cum regni proceribus in patrem conſpirat ſimul & in fratrem, & utroque occiſo pacem cum Heraclio componit, provincias occupatas & captivos reſtituit, ipſamque Domini crucem, quam Heraclius propriis elatam humeris cum ſolennibus precibus & hymnis in Eccleſiam Jeroſolymitanam tranſportavit. Ex illo regreſſus bello Monothelitarum hæreſim edicto, quod Ecthesin vocavit, in Eccleſiæ perniciem roboravit, ſuadentibus Cyro Alexandrino, Sergio Conſtantinopolitano, Athanaſio Jacobitarum Epiſcopis. p. 334. num. 5. & ſeq.

Heribertus.

Heribertus Veromanduorum Comes per ambitionis exceſſum regibus ſuis perduellis, populorumque perperturbator, Carolum cognomine Simplicem Franciæ Regem prætextu conciliandæ pacis captivum cepit, & Peronæ carcere concluſit, in quo detentus Rex mortem obiit. Audito Regis infortunio Edgina ejus conjunx in Angliam cum Ludovico filio (qui poſtmodum in paternum revocatus dictus ideò eſt Tranſmarinus) ad fratrem Adelſtanum Angliæ Regem ſe recepit. Quo intervallo conſpirantibus Heriberto & Hugone Magno Pariſienſium Comite cum filio Hugone Capeto (qui poſtmodùm tertiæ Regum Franciæ progenies caput extitit) regnavit in Francia Rodulfus. p. 276. n. 17. Idem Heribertus ne quiſquam ſe invito Franciæ Rex inauguraretur, filium ſuum nondum plenè quinquennem Remenſis Eccleſiæ, in qua cæleſtis liquor aſſervatur, quo Franci Reges liniri ſolent, deſignavit Archiepiſcopum vivente Seulpho Remenſium Præſule. Cùmque Seulphus diutiùs vitam ſuam prorogaret quàm voluiſſet Heribertus, qui pactum inierat de futura poſt ipſius mortem ſucceſſione filii infantis, veneno extinctus eſt. Ignominioſam pactionem iſtam diplomate confirmarat Joannes Papa VIII. quo etiam Abboni Sueſſionum Antiſtiti ſollicitudinem Remenſis Eccleſiæ demandarat; ſi fortè Seulphus mori differret, antequam eſſet puer capax per ætatem muneris ferendi Epiſcopalis. p. 212. num. 18.

Hermenegildus.

Hermenegildus Leovigildi Viſigothorum Regis natu prior filius Ingundem Regis Sigiberti Metenſium Tetrarchæ ex Brunechilde filiam Catholicæ fidei tenacem acceperat uxorem. At ſocrus Goſiunta Leovigildi Ariani Regis poſtquam nurum Ingundem blanditiis fruſtrà in Arianam impietatem pellicere tentavit, hoc ipſum per ærumnas & cruciatus niſa eſt extorquere, clam conſentiente & diſſimulante Leovigildo, qui etiam ſubditos Catholicos inſectabatur. Ingundis maritum Hermenegildum adjutorem habens Leandrum Hiſpalis Antiſtitem convertit ad Chriſtianam profeſſionem. Qua ex cauſa Leovigildus excandeſcens diram movit perſecutionem, filiumque Hermenegildum in vincula truſit, quem à ſancto propoſito dimovere nullatenus valuit, perque immiſſum apparitorem infixa in cerebrum ſecuri trucidavit. Sed ipſum ſuæ crudelitatis mox pœnituit, & quamvis Arianiſmum non ejuraverit, mitem ſe erga Catholicos deinceps exhibuit. Quinetiam minorem natu filium Recaredum ad fidem orthodoxam converti non moleſtè tulit, eumque regni ſucceſſorem deſignavit. Hic verò poſt patris obitum conſulente Leandro totius Hiſpaniæ Concilium nationale pro ſtabilienda recta fide indixit, quod eſt tertium Toletanum, cui primus ſubſcripſit. p. 231.

Herodes.

Herodes ſenior, qui ab ortu quoque dictus eſt Idumæus, bis regnum Judææ à Romanis obtinuit. Primùm ab Antonio triumviro, cujus fuerat partes conſectatus; Deinde poſt Antonii mortem ab Octavio Auguſto. Idem à Magis Chriſti adoratoribus eluſus infantes Judæos trucidavit. Iſte Mariamnem ex Haſamoneorum progenie duxit uxorem, cujus fratrem Ariſtobulum Summum Judæorum Pontificem per invidiam, eò quòd eſſet populo Judæorum acceptiſſimus, in balneo juſſit ſuffocari. Illam verò cum ejus matre Alexandra interfecit. Duos etiam præſtantis indolis liberos ex Mariamne ſuſceptos per calumnias alterius filii ex altero conjugio nati Antipatri ſupplicio affecit Alexandrum & Ariſtobulum. Quinetiam ipſum Antipatrum patris vitæ inſidiantem necari juſſit. Mortuo ſeniore Herode regnum ejus in Tetrarchias diviſum eſt inter ſuperſtites liberos, Archelaus Judææ dominatum ab Auguſto impetravit. Sed poſt aliquot annos ab Auguſto Lugdunum relegatur, & Judæa Syriæ provinciæ contribuitur. Herodes autem Antipas is, qui Joannem Baptiſtam decollavit, & JESUM in paſſione deriſit, albaque veſte induit, Galilæam ſortitus eſt. Herodes porrò Agrippa Ariſtobuli à patre interempti filius à Tiberio Cæſare in vincula miſſus, eò quòd Caio Caligulæ precatus eſſet imperium, ſtatim à Tiberii morte catena ferrea ſolutus à Caligula donatus eſt alia ejuſdem ponderis aurea, & Philippi atque Lyſaniæ Tetrarchiis cum regis appellatione. Quæ gratia Herodiadis ambitionem reginæ nomen affectantis accendit. Hæc enim Philippo viro ſuo ſpreto cum illius fratre Herode Antipa Galilææ Tetrarcha matrimonium inierat. Cui obtemperans Antipas Romam proficiſcitur petiturus à Caio regium decus. Sed infenſum ſibi Cæſarem reperit literis Agrippæ irritatum, & in perfidiæ ſuſpicionem adductum & expetitum regium nomen mutavit exilio, translata ab eo in æmulum Agrippam Galilææ tetrarchia. Exulem virum ſponte ſequuta eſt Herodias, Agrippa verò in ſuperbiam elatus Jacobum Joannis fratrem & Apoſtolum gladio occidit, Petrum verò pari ſupplicio perimendum militum cuſtodiæ tradidit, ex qua illum Dei Angelus eduxit. Agrippæ quoque ditionem Claudius attributo eidem Judææ regno auxit. Inde factum eſt, ut Agrippa parem cum avo Herode Idumæo poteſtatem nactus ſit. Sed illa mundana gloria funeſto exitu deſiit; cùm enim apud Cæſaream concionem haberet, gauderetque ſibi tanquam Deo à populo acclamari, eadem hora percuſſus ab Angelo paulò poſt in cruciatibus expiravit. p. 2. num. 8.

Hierarchia.

Hierarchia Eccleſiaſtica, p. 93. num. 1. 2. 3. p. 139. num. 2. p. 516. num. 46. & ibi ſcholia, & ſeſſ. Trident. 23. & p. 107. num. 8.

Hilarius.

Hilarius Pictavorum Epiſcopus eò quòd ſtrenuè ſe Arianis opponeret, mittitur in exilium ad Orientis plagas, factione Saturnini Arelatenſis Epiſcopi. Dum exulat, Seleucienſi Concilio Arianorum interfuit, in quo Arianam hæreſim fortiter impugnavit. Redux Arianos Epiſcopos proſequutus eſt, ut illos diſputando coram Conſtantino convinceret. Illi verò ejus acumen pertimeſcentes Conſtantino ſuaſerunt, ut ipſum poſtliminio in Galliam remitteret. Quò reverſus cùm eſſet, innumeros ab Ariana impietate reduxit, & Eccleſias nova luce lætitiaque perfudit. Pariſienſem Synodum aliaſque convocari ſategit, in quibus vera fides prævaluit. p. 107. n. 7.

Hinc-

Hincmarus.

Hincmari duo fuere, ſcilicet Rhemenſis Archiepiſcopus, ejuſque ex fratre nepos Epiſcopus Laudunenſis. Patruus Hincmarus adeò ſe in gratiam Caroli Regis dicti Calvi (quem ſacra Concilia eorumque temporum hiſtoriæ ſubdolum, avarum, ſacrilegum, & Eccleſiarum diſſipatorem referunt) inſinuaverat, ut cuncta ad nutum Rhemenſis perageret. Hac ſubnixus gratia Rhemenſis infenſus Laudunenſi hunc in Conciliabulo Vermeienſi dirè perſequitur & opprimit. A ſuſpectis & per metum adactis judicibus provocat Laudunenſis ad Adrianum II. Romanum Pontificem, qui cauſæ cognitionem ad ſe evocat. Sed ſub excubiis poſitus & vinculis alligatus cauſam ſuam proſequi non potuit. Mortuo Adriano ſublectus Joannes VIII. qui à Saracenis bello appetitus eſt, univerſam propemodum Italiam, nemine in auxilium accurente, ſubigentibus per Calvi regis ſimul & Imperatoris ſegnitiem & ſocordiam. Ad extremam redactus neceſſitatem Joannes, neque aliter valens imploratum auxilium impetrare, inaudito, & in catena detento Laudunenſi, ſoloque audito Rhemenſis quaſi vadimonium obeuntis procuratore, ad hujus libitum judicat. Interim intra carcerem immani crudelitate Laudunenſi oculi effodiuntur. Nec tamen ſuppliciter petitas ſuppetias Calvus præſtitit. Moritur inglorius cunctiſque inviſus Calvus. Pontifex verò Joannes à Saracenis oppreſſus clanculum & inter multa pericula evadit in Galliam, ubi à Ludovico, cui cognomen Balbo, magnificè excipitur. Tum ſuadente conſcientia Hincmari cauſam aggreditur cognoſcendam, convocato in id Tricaſſino Concilio, in quo Laudunenſis ex vinculis eductus cauſam ſuam tuetur, Rhemenſis confuſus vadimonium deſerit. Epiſcopi innocentiæ Laudunenſis, & oppreſſionis, quam paſſus fuerat, conſcii, ceſſante Calvi formidine, de rebus, prout geſtæ erant, Joannem Papam plenè inſtruunt; qui Laudunenſem injuſtè afflictum pronunciat, & cum excœcato diſpenſat, ut poſſit aſſiſtente ad latus Sacerdote ſacrum celebrare. Epiſcopi præ gaudio lacrymantes Laudunenſem ornatu Pontificio circumfuſi amiciunt, eique proventuum Epiſcopalium pars ad victum aſſignatur. p. 296.

Hiſpania.

Hiſpaniarum quatuor Reges Caſtellæ, Aragoniæ, Luſitaniæ, & Navarræ Ilamolinum Tuniſii regem, qui vincendo univerſam Hiſpaniam à Gadibus uſque ad Pyrenœos peragrarat, conjunctis viribus ad Tholoſam Hiſpaniæ oppidum adorti, ejus exercitum cæſis acie ducentis millibus profligarunt. Deinde viceſimo pòſt anno Ferdinandus Caſtellæ Rex Cordubam expugnavit, palmariam Maurorum arcem, ut nihil eis reliquum fuerit præter Granatenſe regnum. p. 368. n. 8.

Hiſpani.

Hiſpanorum de Mauris mirifica victoria, qua Abohacenus Rex Maurus tres amiſit filios, ipſeque ſuis copiis internecione cæſis fugam arripuit, anno Chr. 1340. p. 422. n. 18.

Honor.

Honor imagini exhibitus ad ipſum exemplar refertur. p. 261. n. 8. Honorandæ pariter Sanctorum reliquiæ. p. 263. n. 12. & 13.

Hugones varij.

Hugo Arelatenſis Rex Rodulfum Italiæ Regem atque Burgundiæ Italico regno depellit, regnumque Italiæ annis viginti poſſidet. Maroſiam nuptum accipit, & cum ea Romanam urbem & arces munitiſſimas dotis nomine. Sed exorto jurgio inter Hugonem & Albericum, quem ipſa Maroſia ex Adelberto Tuſciæ Marchione pepererat, exurgit contra Hugonem ejuſque filium Lotharium Berengarius ſecundus Eporediæ Marchio, qua ex cauſa Hugo in Gallo provinciam revertitur, relicto in Italia Lothario filio cum Regis titulo, unà cum ejus uxore Adelaide præfati Rodulfi Burgundiæ Regis filia, quem Hugo Italiæ regno exuerat, Verumtamen ubi Lotharius vita exceſſit, Berengarius Eporedienſi integro potitus eſt Italiæ regno cum filio Adelberto. pag. 310. num. 9.

Hugonis *Magni* dicti Abbatis nobilitas & proſapia p. 312. n. 19.

Hugonoti.

Hugonotorum in Francia multiplicia bella. p. 485. num. 27.

Humbertus.

Humbertus ingenio & prudentia eximius ex Tullenſi Diœceſi à Leone Papa IX. Romam educitur. Fit Cardinalis & Silvæ-Candidæ Epiſcopus, atque mittitur Apoſtolicus Legatus Conſtantinopolim ad Conſtantinum cognomine *Monomachum Auguſtum*, à quo perbenignè exceptus Michaelem Cærularium Pathiarcham coram Imperatore diſputando confudit, & pertinacem in ſuo ſchiſmate damnavit. p. 317. num. 10.

Hypoſtaſis.

Hypoſtaſis & homouſii voces quo ſenſu à quibuſdam Synodis aliquando prohibitæ, & aliquando aſſertæ, & approbatæ. p. 58. num. 6.

I

Jacobus.

Jacobus Apoſtolus dictus frater Domini conſtituitur à Petro & filiis Zebedæi primus Jeroſolymorum Epiſcopus. Hic denominatur minor ad diſtinctionem Jacobi Zebedæi dicti majoris ejus, qui primus inter Apoſtolos martyrium ſubiit ab Herode Agrippa decollatus. Hic verò alter dictus minor vocatus Juſtus ex Mariæ Deiparæ ſorore, ut tradit Hieronymus, & ſacræ Epiſtolæ ſcriptor, à Judæis de culmine templi præcipitatus fuit. p. 6. num. 21.

Jagello.

Jagello Lithuaniæ Princeps cum ſua omni gente abjecto Idolorum cultu baptizatur, nuptiaſque init cum Hedvvige Poloniæ Regina, idque regnum ditione Lithuaniæ adaugetur ex an. 138. p. 423. num. 21.

Ibas.

Ibas Epiſcopus Edeſſenus in Synodo Chalcedonenſi conſedit. De hujus ad Marin Perſam gravis concertatio. p. 291. num. 16. & p. 224. num. 5.

Iberi.

Iberi per captivam Chriſtianam, quæ ſola Chriſti invocatione regem reginamque illius gentibus gravibus morbis laborantes ad ſanitatem perduxit, deinde ad Chriſti religionem unà cum populo convertit. p. 72. num. 13. Indorum quoque gentes iiſdem ferè temporibus ad Eccleſiam Chriſti redacti ſunt per Frumentium à magno Athanaſio Epiſcopum conſecratum & miſſum. ibid.

Jejunium.

Jejunii Quadrigeſimalis origo ab Apoſtolis. p. 46. n. 1. Jejunia in profeſtis ſolemnioribus cum vigiliis inſtituta. ibid. num. 2. Jejuniorum diebus non ſolùm à carnibus & ſanguine, ſed etiam à piſcibus, lacticiniis, & ovis, & vino, & oleo præcipiebatur abſtinentia, & à quavis refectiuncula. ibid. num. 3. Jejunium Quadrageſimale continuis duodecim ſæculis non niſi veſperi ac tribus poſt Solis occaſum horis ſolvebatur: Reliqua jejunia poſt horam Nonæ, hoc eſt, poſt tres à meridie horas licitè ſolvebantur. ibid. num. 4. Jejunia Sabbatorum apud priſcos Orientales neſaria & vetita etiam tempore Quadrageſimæ: ſed in Eccleſiis Occidentalibus præcipiebantur. p. 129. num. 22. adjunctis ſcoliis. Jejunia Feriarum ſextarum in honorem Dominicæ Paſſionis per omnes totius Orbis Eccleſias obſervabantur ex præcepto. p. 62. num. 13. Jejunia Feriarum quartarum ideò inſtituta, ut ait Petrus Alexandrinus, quia eo die conjuraverant Judæi de Chriſto capiendo & occidendo, ubique ſervabantur. ibid. Jejunabantur tres in anno Quadrageſimæ non ſolùm à Montaniſtis, ſed etiam ſpontaneè à pleriſque Catholicis, ut liquet ex Caroli Magni capitulis. In quibus etiam indicitur pœna mortis in eos, qui intra Quadrageſimam, quæ Paſchalia ſolemnia præcedit, carnem ſine probabili cauſa comederint. Iiſdem Capitularibus præcipiuntur Quatuor Temporum jejunia, quando ſacri Ordines conferri ſolent. p. 283. num. 6. Jejunia Monachis indicta. Itemque cum Litaniis inſtituta jejunia per triduum à Calendis Januariis, ne Chriſtiani ethnicorum diſſolutionibus in venerationem Jani conſtitutis participarent. p. 21. num. 4. & 5.

Jero-

Jeroſolyma.
Jeroſolymam Saladinus Babyloniæ Sultanus Chriſtianis eripit. p. 342. num. 5
Jeroſolymitanum Concilium.
Jeroſolymitanum Apoſtolorum Concilium de immunitate ab oſervationibus legalibus. p. 15. num. 15.
JESUS Chriſtus.
JESU Chriſti mors, Reſurrectio & Aſcenſio. p. 1.
Ignatius.
Ignatius Tertius à Petro Antiochiæ Epiſcopus Martyr ſub Trajano. p. 6. num. 21. Ejus & Polycarpi epiſtolæ. p. 20. num. 16.
Ignis.
Ignis novus & Cereus Paſchalis, quid ſignificent. p. 240. num. 5.
Ignis Græcanici in ipſis aquis ardentis inventor Callinicus, quo ipſe Saracenorum claſſem Conſtantinopolim obſidentem incendit, imperante Conſtantino Pogonato. p. 236. num. 9.
Ignorantia.
Ignorantia cunctorum errorum mater & nutrix maximè Sacerdotibus vitanda. p. 241. num. 9. Et quanta ſollicitudine ſacri Canones provideant ſtudiis Clericorum eò uſque, ut favore ſtudiorum præbendatos Clericos à reſidentia diſpenſent. ibid. num. 9.
Imagines ſacræ.
Imagines ſacræ colendæ. Et Chriſtus Dominus ſub humana figura, atque etiam ſub typo agni repræſentari & coli poteſt. p. 261. num. 8. p. 254. num. 18. A tribus potiſſimùm Græcanicis Imperatoribus poſt nefandum Copronymum Leone Armeno, Michaele Balbo, ejuſque filio & ſucceſſore Theophilo motæ contra ſacrarum Imaginum cultores perſecutiones, & martyrum in his ſuſtinendis admiranda conſtantia, Theodori Studitarum præfecti, ejuſque diſcipuli Nicolai Studitæ Joanniſque Damaſceni: hujus & Theodori Studitæ ſcripta pro tuenda piarum Imaginum veneratione ſuperſunt. Sanctum martyrem Euthymium taureis Michael Balbus à filio Cæſare, Theophilo quaſi carnifice crudeliter concidi juſſit, donec in eo cruciatu ſpiritum reddidit. Methodium quoque nemo ſatis laudare poſſit toties ad cruciatus repetitum. p. 256. & ſeq.
Immunitas Eccleſiaſtica.
Immunitas Eccleſiaſtica multiplex. In primis reorum ad Eccleſias confugientium, ne inde extrahantur niſi de omni pœnarum genere ſint ſecuri. Hæc olim per Orbis cunctas Eccleſias etiam in Galliis fuit inviolabilis. p. 174. n. 7. Sed ne impunitate crimina graſſarentur, ſequentia edicta providerant. Secunda Eccleſiæ immunitas Clericos attingit, ut ſint ab omni Laica indictione & publicis laboribus liberi. p. 181. can. 7. Et à tutelis & officiis ſæcularibus & judiciis laicorum. ibid. can. 9. p. 230. can. 7 & 8. Immunitas tertia eſt bonorum Eccleſiæ & piorum locorum. p. 293. c. 17. 18. 19. ibid. can. 40. p. 294. n. 8. p. 383. n. 33.
Imperium.
Imperium Romanum ab Auguſto fundatum deſiit in Auguſto, qui dictus per deridiculum Auguſtulus. Hunc enim Odoacer Turcilingorum Rex ſuſtulit, abdicatoque Imperatoris nomine Ravennæ regiam fixit. p. 157. num. 29. & 30.
Imperium pariter Orientis à Magno Conſtantino cœptum everſum fuit ſub Conſtantino VIII. p. 450. n. 38.
Imperator.
Imperatores novos creandi jus profectum creditur ex communi decreto Gregorii Papæ V. & Othonis III. qui ambo conſanguinei erant, & Theuthonicæ originis. p. 315. num. 30.
Indictio.
Indictio quindecim annorum ſeriem complectitur, triplex eſt, Conſtantiniana, Cæſarea, & Pontificia, hujus initium in edictis Pontificiis ducitur à Calendis Januarii. p. 27. num. 1.
Indulgentia.
Indulgentiarum origo ex libellis Martyrum & Confeſſorum orta cenſetur, quorum intuitu & precibus pœnitentiæ publicæ ab Epiſcopis relaxabantur. p. 83. num. 11. Indulgentiæ Epiſcopales certorum dierum iis conceduntur, qui cum luminibus die vel nocte ſacram Euchariſtiam comitantur, cùm defertur ad ægrotos. p. 429. Indulgentiarum poteſtatem inficiantes earumque virtutem anathemate damnantur, p. 529. cap. XII.
Inventarium.
Inventarium bonorum à Prioribus Eccleſiarum & Rectoribus piorum locorum tam rerum mobilium quam immobilium, & chartarum ac inſtrumentorum manu publica conficiendum & in Archivis deponendum. p. 416. p. 430. can. 20. & 58.
Inſtrumentum.
Inſtrumenta ſeu chartas locorum piorum intercipientes vel occultantes damnum omne de ſuo reſarcire tenentur, & excommunicatione illaqueantur. p. 193. can. 26. & p. 416. can. 3. & p. 434. num. 9.
Joannes Apoſtolus.
Joannes Apoſtolus à ferventis olei dolio illæſus egreſſus, in Pathmos inſulam relegatur. p. 6. num. 24. Evangelium & Apocalypſim ſcribit. Epheſum poſtliminio ſub Nerva regreditur. ibid.
Joannes Damaſcenus.
Joannes Damaſcenus pro aſſerendo piarum Imaginum cultu ſcriptis decertat adversùs Leonis Iſaurici impia edicta. p. 255 num. 2.
Joannes Chryſoſtomus.
Joannis Chryſoſtomi magnanimum cum Gaina potentiſſimo Gothorum Duce ad Imperium aſpirante, & Eccleſiam pro ſe ſuiſque Arianis poſtulante, colloquium. p. 149. n. 7. & ſeq. Ejuſdem perſecutio, exilium, & obitus apud Amaſæam ad Pontum Euxinum. p. 159. Ejuſdem reliquiarum perhonorifica Conſtantinopolim translatio. p. 152. num. 15.
Joannes Burgundus.
Joannes Burgundus Aurelianenſem Ducem Ludovicum per ſicarios interimit. p. 493. n. 23. Idem pacem Eccleſiæ interturbat, ne Conſtantienſis Synodus ullum ſortiretur effectum, & Papam Joannem XXIII. à bono & laudabili propoſito diſſuadet. p. 489. num. 15. Idem horrendas cædes per ſuos ſequaces Pariſiis perpetrat. p. 493. num. 23. Idem coram Delphino Carolo ad fluentem Icaunæ & Sequanæ à Tanneguio Caſtellio necatur. ibid. num. 24.
Joannes Papa.
Joannis Papæ VIII. damnoſa facilitas erga Heribertum Veromanduorum Comitem. Itemque erga Carolum Calvum, & inſuper Imperatorem Græcum Baſilium & Photium. p. 312. num. 12.
Joannes Papa XXIII. in demortui Alexandri V. Sedem electus, à Sigiſmundo rogatus Conſtantiæ Concilium pro ſchiſmate extinguendo indicit. p. 438. num. 9.
Joannes VVichleffus.
Joannis Vvicleffi hæreſes ex Anglia in Bohemiam traductæ. p. 436. num. 3.
Joannes de Poliaco.
Joannis de Poliaco Doctoris Pariſienſis, circa confeſſionem coram Parocho neceſſariam opinio damnata à Joanne XXII. p. 472. can. 10.
Joanna Regina.
Joanna ejus nominis prima Neapolitana Regina, in ſuſpicionem venit occiſi mariti Andreæ Hungari: quam ob cauſam inſtigante illius adverſario Urbano Pontifice VI. Carolus Dyrrachinus, in quem Urbanus Neapolitani regni titulum contulerat, quæſito prætextu illatæ Andreæ necis, cujus facinoris poſt exactas perquiſitiones nulla potuerat in Joannem erui probatio; Carolus inquam Dyrrachinus moto contra illam bello, & coactam ad ſui deditionem ſtrangulavit. Eadem Joanna accitum in ſui defenſionem Ludovicum Andium Ducem fratrem Caroli V. & patruum tunc in Francia regnantis Caroli VI. in filium adoptavit. Eadem Clementi VI. Papæ jampridem Avenionem vili pretio vendiderat, à quo pax inter ipſam & Ludovicum Hungariæ Regem & Andreæ mortui fratrem conciliata fuerat. p. 420. num. 13. & 14.
Joanna Darcia.
Joanna Darcia ſimplex & ruſticana virgo cœlitùs ad hoc miſſa, ut Franciam ab Anglis uſurpatoribus oppreſſam liberaret. Hujus præclara bellica facinora memorantur. p. 494. n. 26. & ſeq. Ejuſdem captivitas & injuſta

mors

mors ab Anglis, qui vivam combuſſerunt. Reviſio proceſſus hujus juridici per Caliſtum III. Papam, qui innocentem injuſteque damnatam declaravit. pag. 495.

Joſephus Barſabas.

Joſephus Barſabas cognomine Juſtus. p. 1.

Jovinianus.

Jovinianus Princeps religioſiſſimus Juliano Apoſtatæ ſuccedit. Ab Athanaſio de Fide inſtitui poſtulat. Prunarum nidore extinguitur. p. 76. n. 27.

Irenæus.

Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus ſub Septimio Severo Martyr. p. 49. n. 3.

Irene Auguſta.

Irene Auguſta, promoto ad Patriarchalem Conſtantinopolis Sedem Taraſio, & rogato Adriano I. Pontifice, Nicænam Synodum ſecundam pro inſtauranda piarum Imaginum veneratione promovet, præſidentibus Apoſtolicis Legatis. p. 246. In Ordinem à Conſtantino filio, & in Monaſterium compellitur, qui ganeis, luxuriis, omnique pravitate Eccleſiam imperiùmque peſſumdat. Irene verò Stauracio adjuvante priſtinam reſumit dignitatem & adminiſtrationem rerum, filioque effoſſis oculis necem infert. ibid. n. 5.

Irregularitas.

Irregularitas contrahitur per uxoris adulterium, ſi adhuc retineatur, aut ſi quis, poſtquam ab alio vitiata eſt, in matrimonium duxerit, ſive viduam, nec ab alio niſi priore marito cognitam. Idem ex baptiſmo in ægritudine ſuſcepto. Et ex quacunque bigamie etiam interpretativæ ſpecie. p. 81. Irregularis eſt, quicunque in judicio ſanguinis aut mutilationis intervenerit, & omnis energumenus aut epilepticus. pag. 247. & ſeq. omnis ſpontaneus eunuchus. p. 88. Et voluntarius homicida etiam in bello juſto, etiam contra infideles, p. 284. Item natus extra legitimum matrimónium & conditione ſervus. p. 330. n. 5. Fuit etiam antiquitus Irregularitas orta ex peccato fornicationis ante ordinationem ſtatuta in Concilio Neocæſarienſi can. 9. & in Nicæno can. 2. ſed ea obſolevit. Licet Epiſcopis in omnibus irregularitatibus & ſuſpenſionibus ex occulto delicto, aut ex quovis homicidio natis, aut ex non deducto ad forum contentioſum diſpenſare: & abſolvere in quibuſcunque delictis occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, v. g. à peccato & excommunicatione, quæ quis incurrit per ſimoniam: non tamen rehabilitare ut poſſit v. g. beneficium retinere, aut novum ſuſcipere, aut ne teneatur perceptos fructus reſtituere. p. 521. n. 72.

Iſaacius Angelus.

Iſaacius Angelus Græcorum Imperator perfidè à proprio fratre Alexio Angelo excæcatus Imperio privatur. Cujus criminis ultionem ſuſcipit Latinorum Principum fœderata claſſis ad recuperandam Palæſtinam deſtinata, quæ facta exſcenſione Conſtantinopolim occupat, Alexio tyranno Delbetum confugiente. Quo in tumultu Alexius Ducas cognominatus *Murzuphlus*, Iſſacio cœco animam agente, filium ejus Alexium Angelum arte eluſum laqueo interimit. Tunc Principes confœderati Balduino Flandro Imperium deferunt, & Murzuphlum in ſuam redactum poteſtatem ex alta turri præcipitant. p. 347. n. 19.

Italici Principes.

Italici principes, deficiente, aut ad inertiam degenerante Caroli Magni ſtirpe, de Imperio invicem contendunt. Vido ſeu Guido Spoleti Dux à Formoſo Papa coronam accipit Imperii. At Berengarius Forojulienſis Dux Imperium quoque ambit, reſque inter ambos ad arma deducitur. Victus à Vidone Berengarius ad Arnulfum Germaniæ Regem recurrit, cujus adventu Roma obſidetur & capitur à Germanis. In Germaniam reverſus Arnulfus pediculari morbo interiit. Ejus filium Ludovicum proceres Germani evehunt ad Imperium. At in Italia Vido moriens Lamberto filio ſucceſſionem detulit Imperii. Iſtiuſmodi Italorum de Imperio concertationes Italiam perpetuis civilibus bellis, & horrendis hoſtilibus vaſtationibus, ſeptuaginta & ampliùs annos dilacerarunt, donec Germanis aſſertum eſt ab Othone I. Imperium. p. 300. n. 6. & ſeq.

Judæa.

Judæa poſt mortem Herodis Agrippæ Provinciæ Syriæ adjicitur. p. 2. n. 8.

Judæi.

Judæorum ad Chriſti fidem converſorum, & Gentilium pariter converſorum diſſenſio Jeroſolymitano Concilio dirempta, p. 5. n. 15.

Iudæorum ſub Nerone rebellio. pag. 6. num. 23. Altera ſub Trajano. pag. 17. Et ſub Adriano ibid. num. 4.

Judæorum contra Chriſtum impietatem Deus ultus eſt per Romanos Imperatores Veſpaſianum & Titum per atrocia bella, adeò ut in ſolius Jeroſolymæ obſidione undecies centena millia eorum perierint, urbs ſolo æquata, templumque everſum ſit. p. 6. n. 23.

Judæorum horrendæ crudelitates ipſis accerſunt atroces clades ab Imperatoribus Trajano & Adriano. pag. 18. n. 6.

Judæi quandonam ſuum Paſcha celebrabant abſque ulla epactarum ſubductione. p. 101. n. 5. Judæis extra privatas domos prodeundi licentia inter Chriſtiana oppida denegabatur à die Dominicæ Cœnæ ad diem uſque Paſchalem. p. 230. can. 14.

Judæorum filii ad Chriſti fidem converſi à ſuis parentibus ſejungendi. Similiter matrimonio juncti ab invicem ſeparandi. p. 243. can. 60. & 63. & Judæorum conviviis nemo Chriſtianus interſit. ibid. can. 15. Judæis ne permittatur Chriſtianos per uſuras ſpoliare. Et ut compellantur habitum geſtare, quo ex primo aſpectu diſcernantur. Et ne publicis officiis præficiantur, quorum occaſione Chriſtianos vexare poſſint. Et ne ad fidem & baptiſmum converſi quidquam de priſtinis ſuperſtitionibus retineant. pag. 387. num. 41. & ſeq.

Judices ſæculares.

Judices ſæculares Clericos in cauſis criminalibus & actionibus perſonalibus ad ſe citare prohibentur. pag. 433. num. 7.

Julianus Apoſtata.

Julianus Apoſtata contra Conſtantium rebellat. Chriſtianos inſectatur, quorum odio cum Judæis conſpirat ad inſtaurandum ipſorum Templum; ſed Deus novis prodigiis conatum iſtum eluſit. Horrendis cacodæmonum invocationibus & tartareis præſtigiis ſe addicit. Babylæ Martyris oſſa ex Epidaphne abduci mandat. In Perſas ſtolido conſilio bellum movet. Ejuſque exercitu extrema penuria laborante, ipſe telo divinitùs immiſſo necatur. p. 75. n. 24. & ſeq.

Julius Papa.

Julium Papam primùm Orientales Ariani ſupremum agnovere Hierarcham, ſeque illius juriſdictioni ſubjecere in cauſis ab ipſorum Synodis jam definitis. p. 107. & p. 108

Julius Papa II. Mirandulam expugnat. Inde excedens Ferrariam obſidione cingit, quam tamem cum gravi ſuorum jactura ſolvere compellitur. p. 478. n. 7. Concil. Lateranenſe V. incidit. ibid. n. 8.

Juriſdictio Eccleſiaſtica.

Juriſdictio Eccleſiaſtica ſæcularibus officialibus ne impediatur vel uſurpetur. p. 358. can. 5.

Juriſdictio Archidiaconorum non extenditur ad cauſas ſponſaliorum & matrimoniales niſi de mandato Epiſcopi. p. 355. n. 5.

Juriſdictio Epiſcoporum erga Regulares etiam exemptos, ubi & quando exerceatur. p. 498. p. 507. n. 14. Etiam erga Eccleſias exemptas & nullius diœceſis. p. 568.

Juriſdictio & poteſtas Archidiaconorum, Archipreſbyterorum citra peculiarem Epiſcopi conſenſum ac mandatum, non eò porrigitur ut poſſint præbendas conferre curæ animarum adnexas. pagin. 351. can. 7.

Juſtinianus.

Juſtinianus Imperator à Theodora conjuge, & à Theodoro Cæſareæ Cappadocum Epiſcopo, ambobus hæreſi Eutychiana infectis depravatus, Chalcedonenſem Synodum infirmare connitus, trium Capitulorum quæſtionem movet, Vigilio Pontifice reluctante, quem ideò carcere gravibuſque ærumnis mactat. Cùm tamen Iuſtiniani pertinacia eo rem adduxiſſet, ut impenderet

deret Eccleſiæ formidabile Schiſma, Vigilius tandem conſenſum præbuit. p. 224. n. 6. & ſeq.

Juſtinianus ſecundus Imperator dictus *Rhinotmetus*, vecors, impius, & credulus, à religioſiſſimo patre Conſtantino Pogonato prorſus degener. Synodum ſchiſmaticam dictam *Quiniſextam* in Trullo Palatii fornicata parte cogit. p. 237. n. 14. & p. 251. & ſeq.

Juſtinus.

Juſtinus primus de Religione præclarè meritus Imperator ſacram Religionem ab Anaſtaſio, cui ſucceſſit proculcatam erexit. Hoſmidæ Pontificis precibus adductus nomina Acacii, Euphemii, & Macedonii Conſtantinopolis Patriarcharum; itemque Zenonis, & Anaſtaſii execrandorum Principum, de tabulis Eccleſiæ juſſit eradi. pag. 291. num 15. Præſtititque, ut ſopitis noxiis contentionibus, divulſæ ab invicem Orientis & Occidentis Eccleſiæ in unum Corpus coaleſcerent. ibid.

L

Lactantius Firmianus.

LActantius Firmianus, inter Scriptores Chriſtianos politiſſimus, Criſpi Cæſaris inſtitutor. pag. 55. n. 31.

Ladislaus.

Ladislaus Hungariæ & Poloniæ Rex, ejuſque variæ fortunæ. Vide ſuperiùs in *Elizabetha Sigiſmundi*. pag. 450. n. 39.

Ladislaus alter, aliis dictus *Lancelotus*, à Ludovico Andegavenſi, cum quo de regno Apuliæ decertabat, acie vincitur: qua tamen victoria non opportunè uſus Ludovicus ſpe regni excidit. p. 421. n. 14. Idem Romam invadit & diripit, compulſo in fugam Joanne XXIII. Pontifice ibid.

Laicus.

Laicis non permittebatur præterquam cantoribus canonicis & Lectoribus ambonem conſcendere, ſed ſolis ſacris clericis. p. 32. n. 1.

Laicis non licebat Sanctuarium pro communione ingredi, aut cancellos tranſilire. Unde dicta laica communio, quæ extra Sanctuarium quaſi pœnæ genus indicebatur, ut non niſi cum laicis promiſcuè Euchariſtiam ſumerent. p. 33. n. 8. p. 228. can. IV.

Laodicena Synodus.

Laodicena Synodus probatur Nicæna poſterior. p. 125. & ſeq. Habita non Laodiceæ Syriæ, ſed Phrygiæ Pacatianæ, quæ una eſt ex ſeptem Eccleſiis Aſiæ in Apocalypſi memoratis. ibid. n. 3.

Laodicenus can. 1. Bigamis ſacram communionem interdicit; certa eis jejunia & preces præſcribit ob incontinentiam. ibid.

Can. 2. Anticipat quibuſdam pœnitentibus ſacram communionem ob majorem eorum fervorem. ibid.

Can. 3. De differenda Neophytorum ordinatione. p. 126.

Can. 4. De Clericis uſurariis & fœneratoribus. ibid

Can. 7. De hæreticis converſis an & quando ſint baptizandi. ibid.

Can. 10. De nuptiis cum hæreticis indifferenter non contrahendis. ibid.

Can. 12. De prævio examine ordinandorum ratione tum fidei, tum morum. ibid.

Can. 13. Non permittendum turbis eligere eos, qui ſunt ad Sacerdotium promovendi. ibid.

Can. 14. Eulogiæ feſtis Paſchalibus in alias Parœcias non tranſmittendæ. ibid.

Can. 15. De canonicis cantoribus ſolis ad cantum in ambonem, ſeu ſuggeſtum admittendis. ibid.

Can. 19. Quo ritu ſacrificium Miſſæ celebrandum, & de pacis oſculo. p. 127.

Can. 20. Ne Diaconus coram Presbytero ſedeat. ibid.

Can. 21. Ne Subdiaconi vaſa ſacra contingant, aut in Diaconico conſiſtant. ibid.

Can. 24. Ne Clerici vel Monachi cauponam ingrediantur. p. 128.

Can. 28. Ne agapæ ſeu convivia in ſacris ædibus fiant. ibid.

Can. 29. De tranſlatione Sabbati in Dominic. diem. ibid.

Can. 33. Non oportere cum hæreticis aut ſchiſmaticis preces fundere. ibid.

Can. 35. De idolorum fugiendo cultu, & à dæmonum invocatione abſtinendo ſub anathematis pœna. ibid.

Can. 36. De Clericis incantatoribus ab Eccleſia eliminandis. ibid.

Can. 40. & 41. Non debere Clericum ſine canonicis literis aut ſine venia Epiſcopi iter ingredi. pagin. 129.

Can. 48. Baptizatos ſacro Chriſmate liniendos eſſe. ibid.

Can. 49. Non oportere in Quadrageſima panem offerre niſi in Dominicis & Sabbatis. ibid.

Can. 50. Non licere feria quinta ultima quadrageſimalis hebdomadæ jejunium ſolvere, ſed xerographiam ſervare. Et de Sabbatorum jejuniis alicubi præceptis, alicubi prohibitis. ibid. n. 23. & 24.

Can. 51. Martyrum feſta in Quadrageſima celebrari vetita niſi Dominicis diebus & Sabbatis. pagin. 130.

Can. 54. Non licere Clericis ſpectaculis ludicris intereſſe. ibid.

Can. 56. De jure honorifico Epiſcopis à Clericis exhibendo. ibid.

Can. 57. Ne in villis aut vicis conſtituantur Epiſcopi, ſed ſolùm viſitatores, περιοδευταί. ibid.

Can. 58. Non oportere in domibus privatis oblationes celebrari. ibid.

Can. 59. Quinam in Eccleſiis pſallere aut legere debeant, & quoſnam libros. Ibique ſacrorum Librorum catalogus texitur. p. 331.

Lapſus.

Lapſorum tria fuere genera: 1. Sacrificatorum, qui hoſtias idolis immolarant. 2. Thurificatorum, qui thus illis accenderant. 3. Libellaticorum, qui libellos à Magiſtratibus receperant, eorum lapſum & cultum Idolis adhibitum atteſtantes: aut qui apud acta ſcripto teſtati fuerant ſe Chriſtum ejuraſſe; quales deſcribit Plinius ad Trajanum ſcribens. Eos verò qui pecunia dimiſſionis libellos emebant abſque mentione ullius in religionem flagitii, ab omni lapſu immunes aſſerit S. Petrus Alexandrinus in ſuis de pœnitentia canonibus. Poteſt enim pecunia redimi injuſta vexatio. p. 61 n. 9.

Lapſus Marcellini Pontificis & pœnitentia. pag. 66. & 67.

Lapſus Oſii Cordubenſis Epiſcopi & Liberii Papæ deplorantur in Sirmienſi Arianorum Conciliabulo. p. 74. num. 21.

Lateranenſe Concilium I.

Laterani generalia Concilia numero quinque. Primum quidem p. 350. ſub Calliſto Papa II. Ejus can. 1. Ordinationes & Promotiones quaſcunque per ſimoniam facta diſtrictè prohibet. p. 351.

Can. 2. Ut nullus in Præpoſitum, Archipresbyterum vel Decanum niſi actu Presbyter, nullus in Archidiaconum niſi actu Diaconus conſtituantur. ibid.

Can. 8. Ne quis prædia vel jura S. R. E. invadat. ibid.

Can. 9. Excommunicati à propriis Epiſcopis ne ab aliis recipiantur. ibid.

Can. 10. Nullus conſecretur Epiſcopus niſi canonicè electus. ibid.

Can. 15. Falſam monetam cudens vel expendens tanquam pauperum necator excommunicatur. ibid.

Can. 16. Excommunicationis pœna infligitur illis, qui ſpoliant peregrinos Romam euntes ad ſacra urbis loca ibid.

Can. 20. De immunitate bonorum Eccleſiæ. ibid.

Lateranenſe Concilium II.

Lateranenſe ſecundum Concilium generale ſub Innocen-

nocentio Papa II. p. 352. Cujus can. 1. ſimoniacè ordinati gradu ejiciuntur. p. 353.
Can. 3. Excommunicatos à ſuis Epiſcopis nemo alius ſuſcipiat. ibid.
Can. 4. De vita & honeſtate Clericorum. ibid.
Can. 5. Ne res Epiſcoporum decedentium diripiantur. ibid.
Can. 6. Matrimonium à Subdiaconatu ſuprà interdicitur. ibid.
Can. 7. De Clericorum continentia, & ne quis miſſam Presbyteri concubinarii audiat. ibid.
Can. 9. Ne Monachi aut regulares Canonici leges civiles aut medicinam addiſcant, ne per avaritiam cauſidicent aut medeantur. ibid.
Can. 10. De decimis Eccleſiæ præſtandis. Et ne à laicis teneantur. Item ne conductitiis Presbyteris Eccleſiæ dentur. ibid.
Can. 13. De pœnis fœneratorum. ibid.
Can. 14. Ludi & ſpectacula, in quibus vita periclitatur, prohibentur cum pœna privationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ. p. 354.
Can. 15. Quiſquis ſuadente diabolo violentas manus in Monachum vel Clericum injecerit, anathemate feritur, à quo ſolus Papa abſolvere poteſt. ibid.
Can. 16. Ne Eccleſiaſtica beneficia quaſi hæreditaria reputentur & poſſideantur. ibid.
Can. 18. Incendiarii excommunicantur non antea abſolvendi, quàm omne damnum reſarcierint. ibid.
Can. 21. Filii Presbyterorum illegitimi à ſacris miniſteriis arcendi. ibid.
Can. 22. Quænam habendæ ſint falſæ pœnitentiæ. ibid.
Can. 23. Hæreſes Petrobuſienſium, quorum autor Petrus Bruis, damnantur. ibid.
Can. 26. Damnantur Moniales, quæ privatas ædes habitant, & in eis veſcuntur, & ad quas externæ perſonæ accedunt. ibid.
Can. 27. Ne Moniales ſimul cum Monachis aut Clerici in eodem Choro pſallant. ibid.
Can. 30. Ordinationes in irritum deducuntur ab Antipapa factæ. ibid.

Lateranenſe Concilium III.

Lateranenſe tertium generale Concilium ſub Alexandro III. Pontifice. p. 361.
Can. 1. Ut electio Romani Pontificis non minùs quàm à duabus ex tribus partibus fiat Cardinalium eligentium. p. 362.
Can. 4. De impenſis procurationum ſeu viſitationum moderandis. ibid.
Can. 5. De titulo Clericali, ſine quo Epiſcopus, qui ſacrum Ordinem contulit, tenetur Ordinatum alere, eique providere ad victum. ibid.
Can. 6. Ne Prælati ſine prævia monitione excommunicent aut ſuſpendat. ibid.
Can. 7. Ne pro inſtallatione in Eccleſia, exequiis, benedictione nuptiali, aut cujuſquam ſacramenti miniſterio quidquam exigatur. p. 363.
Can. 8. Ne cuiquam promittantur beneficia, antequam vacent. ibid.
Can. 10. Monachi ne pretio recipiantur. Ne peculium habere permittantur. Ne ſingulis in villis, oppidis & parochiis collocentur. ibid.
Can. 11. Ut Clerici incontinentes ab officio vel beneficio removeantur. p. 364.
Can. 12. Ne ſacrati Clerici Advocatorum aut Procuratorum munus obeant coram judice ſæculari niſi ad pias cauſas ibid.
Can. 13. Prohibetur beneficiorum pluralitas. Et ne laici Clericos conſtituant in Eccleſia vel deſtituant. Et ne Eccleſiis onera & exactiones imponant. Ne Clericos ad ſuum forum trahant. Ne decimas Eccleſiaſticas retineant. ibid.
Can. 15. Ne Clerici de rebus Eccleſiæ vel illius intuitu quæſitis ad libitum diſponant. ibid.
Can. 16. Ut quod fit à majore Capituli parte, ratum habeatur. ibid.
Can. 17. Ut diſſidentibus circa unam Eccleſiam pluribus patronis Epiſcopus litem dirimat, prout magis Eccleſiæ conducet. ibid.
Can. 18. Conſtituuntur in Eccleſiis præbendæ præceptoriales. ibid.
Can. 19. De immunitatibus Eccleſiarum non violandis per impoſita illis à Magiſtratibus onera ſub anathematis pœna, niſi Clerus ob juſtam & publicam neceſſitatem liberè conſentiat. p. 365.
Can 20. Inhibentur torneamenta & ſpectacula ſeu ludi, in quibus vita periclitatur. ibid.
Can. 23. De leproſis à communi cœtu ſeparandis. ibid.
Can. 24. Ne arma vel aliæ proviſiones ad infideles deferantur: Et ne negotiatores Chriſtiani moleſtentur. ibid.
Can. 25. Uſurarii manifeſti excommunicantur. ibid.
Can. 27. Diverſæ damnantur hæreſes earumque fautores. Pluresque conceduntur indulgentiæ & privilegia illis, qui contra ipſos ſacram expeditionem ſuſceperint. ibid.

Lateranenſe Concilium IV.

Lateranenſe IV. Concilium generale ſub Innocentio III. Papa. p. 374. can. 1. Procuditur fidei Symbolum. p. 375.
Can. 2. Damnatur error Abbatis Joachim contra Petrum Lombardum. ibid.
Can. 3. Decernuntur pœnæ adverſum hæreticos contumaces. ibid.
Can. 5. De ſedium Patriarchalium præcedentia & prærogativis. Prima poſt Romanam ſedem indulgetur Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. 2. Alexandrinæ. 3. Antiochenæ. 4. Jeroſolymitanæ, cujuſque dignitas & antiquitas. Et ut Patriarchæ iſti accepto à Romano Papa pallio, eique data fide poſſint ad ſubditos ſibi Antiſtites ſub eadem fide pallia tranſmittere.
Can. 6. De Synodis Provincialibus quotannis à Metropolitis convocandis. p. 376.
Can. 7. Ut Prælati ad corrigendos ſubditorum exceſſus, maximè Clericorum, diligenter intendant. Et qualem in Canonicos Eccleſiæ Cathedralis juriſdictionem exercere debeant. ibid.
Can. 8. Qualiter debeat Prælatus procedere ad inquirendum & puniendum ſubditorum exceſſus. Et quomodo procedendum contra ipſorum Prælatorum exceſſus, ſive hæc fiant uno ex his modis: 1. Per accuſationem, quam legitima præceſſerit inſcriptio. 2. Per denunciationem, quam præceſſerit charitativa admonitio. 3. Per inquiſitionem, quam clamoroſa inſinuatio prævenerit non à levibus aut malignis, ſed à providis & honeſtis perſonis. Nec ſemel tantùm ſed ſæpenumerò. p. 377.
Can. 10. Ut Prælati per ſe vel per viros idoneos verbum Dei ſubditis ſuis prædicent, cæteraque ad æternam ſalutem ſubminiſtrent. ibid.
Can. 11. De inſtituendis in Eccleſia ſcholarum magiſtris. Itemque de Theologali præbenda. pagin. 378.
Can. 12. De reformatione regularium per frequentes viſitationes, & capitula provincialia. ibid.
Can. 13. Prohibentur novæ cœnobitarum religiones. ibid.
Can. 14. De diſciplina Eccleſiaſtica, & morum reformatione, atque continentia Clericorum. ibid.
Can. 15. A crapula, & venatione, aucupio ut Clerici abſtineant. ibid.
Can. 16. Ne Clerici ſæcularia officia & commercia exerceant. p. 379.
Can. 17. De divino Officio nocturno diurnoque devotè celebrando. ibid.
Can. 18. A judicio ſanguinis ut ſollicitè Clerici abſtineant, & à Chirurgiæ exercitio circa uſtionem & membri aut partis amputationem ac inciſionem. ibid.
Can. 19. Ut Eccleſiaſtica linteamina, vaſaque & veſtes mundæ conſerventur. ibid.
Can. 21. Ut cuncti fideles ſaltem ſemel in anno peccata ſua proprio Sacerdoti confiteantur. Quiſnam babendus ſit proprius Sacerdos: & ut ab eodem Euchariſtiam tempore Paſchali recipiant. ibid.
Can. 22. Ut Medici ſuos ægrotos admoneant, ut con-

Can. 22. Ut medici ſuos ægrotos admoneant, ut confiteantur Sacerdoti ante corporis curationem. p. 380.
Can. 23. Ut Eccleſiæ Cathedrali vel regulari viduatæ intra trimeſtre provideatur de novo Prælato. ibid.
Can. 24. De forma eligendi novos Prælatos. ibid.
Can. 25. Ne quis conſentiat electioni de ſe factæ per ſæcularem poteſtatem. p. 381.
Can. 26. De Prælati electi confirmatione petenda à Superiore. ibid.
Can. 27. Ne indigni promoveantur ad ſacros Ordines, aut ad regimen animarum. ibid.
Can. 28. De beneficiorum reſignatione, ne ea obtenta retineantur amplius à reſignante. ibid
Can. 29. Ne quis plures dignitates vel Eccleſias recipiat: & de beneficiorum incompatibilitate. ibid.
Can. 30. Ut idonei præficiantur Eccleſiis: & indigni amoveantur. p. 382.
Can. 31. Ne filii canonicorum in ſæcularibus Eccleſiis, in quibus inſtituti fuerunt eorum Patres, inſtituantur. ibid.
Can. 32. De congrua portione Parochis aſſignanda. ibid.
Can. 35. De appellatione ante definitivam ſententiam non admittenda, modò tollatur gravamen, ſi quod reſultet ab interlocutoria, & non ſit aliunde ſuſpectus judex, ut canon ſequens admonet. ibid.
Can. 37. Ne quis in jus vocetur ultra duas diætas extra diœceſim. ibid.
Can. 38. In judiciis requiri Notarium, qui conſcribat acta judiciaria, ne fides veri depereat ibid.
Can. 39. Ante omne alıud judicium providendum eſt reſtitutioni ſpoliatorum. p. 383.
Can. 40. Quomodo procedendum in judiciis contra reos contumaces. ibid.
Can. 41. Nullam valere præſcriptionem ſine bona fide. ibid.
Can. 46. Ne juriſdictionem laicorum Clerici uſurpent, neque laici Clericorum. ibid.
Can. 47. De Monitoriis præmittendis coram teſtibus, antequam feratur excommunicatio: & ut ſit juſta excommunicandi cauſa. p. 384.
Can. 48. De exceptione recuſatoria, & appellandi beneficio. ibid.
Can. 49. Ne decernatur per avaritiam ſententia excommunicationis vel abſolutionis. ibid.
Can. 50. Impedimentum conſanguinitatis vel affinitatis ne excedat quartum gradum. p. 385.
Can. 51. De matrimonio clandeſtino. ibid.
Can. 52. Teſtes de auditu ne recipiantur ad probandum impedimentum matrimonii ex cauſa conſang. vel affinit. ibid.
Can. 54. De decimis perſolvendis ante præſtationem tributorum. p. 386.
Can. 55. Decimæ quomodo ſolvendæ à Ciſtercienſibus & quibuſdam aliis. ibid.
Can. 58. Tempore generalis interdicti poſſe Epiſcopos & monachos januis clauſis divina Officia celebrare. ibid.
Can. 60. Ne Abbates jura Epiſcopalia uſurpent. ibid.
Can. 61. Presbyteri ſæculares & regulares eccleſiis parochialibus præficiendi debent ab Epiſcopo inſtitui. ibid.
Can. 62. De ſacris reliquiis extra arcam non oſtendendis, nec vendendis: & de quæſtoribus eleemoſynarum. ibid.
Can. 63. Ne pro conſecratione Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & collatione Ordinum quidquam exigatur. p. 387.
Can. 66. Pravæ exactiones pro defunctorum exequiis, & nuptiarum benedictionibus prohibentur. Sed laudabiles conſuetudines aliquid erogandi ſervandæ ſunt à non egenis. ibid.
Can. 67. Judæis prohibetur graves uſuras à Chriſtianis extorquere. ibid.
Can. 68. Judæis jubetur, ut geſtant aliquod indumenti genus, quo facilè à Chriſtianis internoſcantur. ibid.
Can. 69. Vetat Judæos publicis officiis admoveri. ibid.
Can. 70. Ne converſi Judæi quidquam de priſtinis ſuperſtitionibus retineant. ibid.
Diſſertatio ſuper can. 64. Lateranenſ. de pactionibus pecuniariis in Monaſteriorum ingreſſu. ibid. & ſeq. Alia quædam hujus Concilii acta. p. 390.

Lateranenſe Concilium V.

Lateranenſe V. generale Concil. à Leone Papa eſt celebratum. p. 489. Seſſ. 1. ordinantur præliminaria. ibid.
Seſſ. 2. Damnantur acta conventus Piſani. ibid.
Seſſ. 3. Pœnæ infliguntur Cardinalibus quibuſdam, aliiſque fautoribus conventus Piſani. ibid.
Seſſ. 4. Pragmatica Sanctio proſcribitur. ibid.
Seſſ. 5. Julii II. per ægritudinem abſentis nova Conſtitutio legitur, omnem in creatione Papæ ſimoniam vetans, declaratque ejuſmodi creationem eſſe prorſus irritam nulliuſque roboris. ibid.
Seſſ. 7. Duo Cardinales ſchiſmatici fautores Piſani Conciliabuli in nigro habitu Clericali ſuppliciter veniam precantur, abjecti ad pedes Leonis Papæ X. qui Julio ſucceſſerat, & in Concilio reconciliantur. p. 490.
Seſſ. 8. Definitur unicam eſſe hominis animam, eamque immortalem. ibid.
Seſſ. 9. Leguntur Bullæ reformationis Romanæ Curiæ. Renovantur Canones Concilii III. Lateranenſis, & de Cardinalibus ſpecialis hujuſce Concilii Sanctio traditur. ibid.
Seſſ. 10. Decernitur, Montes Pietatis non eſſe uſurarios ſed juſtos. Et ne imprimantur libri ſine approbatione appoſita. p. 491.
Seſſ. 11 Præſcribitur concionatoribus lex ſervanda in prædicationibus, & ne declament contra Prælatos. Approbantur Concordata inter Leonem Papam & Franciſcum I. Francorum Regem inita.
Seſſ. 12. Excommunicantur, qui ædes Cardinalium invadunt tempore electionis novi Pontificis. n. 11.

Laurentius.

Laurentius Diaconus Romanus Martyr ſub Valeriano & Galieno. p. 52. n. 17.

Lectio ſpiritualis.

Lectio ſpiritualis ordinatur facienda in menſa communi Monaſteriorum. p. 287. n. 4. & p. 563. n. 4. & ibi Scholium.

Legatum pium.

Legata pia incertis perſonis relicta, ubi ſpeciatim præſtari non poſſunt, in cauſas pias diſtribuenda arbitrio Epiſcopi. p. 415. n. 2.
Legata pia Notarii revelare tenentur Prælato vel Officiali ejus intra dies octo ab obitu teſtatoris, vel Parocho, ubi Prælatus abeſt p. 430. can. 20. & p. 158. can. IV. & ſeq. & p. 553. n. 4.

Apoſtolicus Legatus.

Legati Apoſtolici in triplici genere ſunt. 1. Legati à Latere. 2. Legati nati. 3. Legati miſſi. Legati nati cenſentur primates; habent enim ex antiquo ab Apoſtolica Sede poteſtatem in Metropolitanos, quæ ubique ferè exolevit. Miſſi dicti olim apocriſiarii nunc verò Nuncii. p. 87.

Lemovicenſe Concilium.

Lemovicenſe Concilium adſcribit S. Martiali honorem Apoſtolatus. In eodem conceſſum Monachis jus tranſeundi à mitiori regula ad ſtrictiorem. p. 331. can. 2. ſancit ſingulis menſibus renovandam eſſe Euchariſtiam. ibid.

Leo Iſauricus.

Leo Iſauricus bellum contrà pias Imagines indixit. Studitarum collegium religionis & ſcientiarum promptuarium cum ſelectiſſima Bibliotheca incendit. Æneam Salvatoris effigiem ex frontiſpicio templi dejecit. Joannis Damaſceni venerationem ſacrarum imaginum ſcriptis propugnantis dexteram abſcidit, quam illi Deipara Virgo invocata reſtituit. Ab ipſo defecit ejus in Italia exercitus. Quam rebellionem Gregorius Papa II. ſedare fruſtra conatus eſt. Ea defectione Leo efferatus collecta ingenti claſſe Italiæ & Pontificis molitur exitium, ſed claſſem gravis tempeſtas ad littus Adriaticum alliſit. Aliiſque denique calamitatibus Leo conflictatus inter dira viſcerum tormina infelicem animam evomuit, relicto deteriore filio & ſucceſſore Conſtantino Copronymo. p. 255. n. 2.

Leo Copronymi filius.

Leo Quartus Copronymi filius, quum detractam è Templo B. M. Virginis olim à Mauricio dicatam coronam capiti ſuo impoſuiſſet, gemmis & carbunculis radiantem, naſcentibus inde anthracibus capite intumuit, & dira febri extinctus eſt. p. 256. n. 3.

Leo Papa.

Leo dictus VIII. Papa ſchiſmaticus Octaviano dicto Joanne XII. exulante, decretum cudit in Romana Pſeudo-ſynodo, præſente Othone I. quod eſt in Decreto Gratiani *in c. in Synodo diſt. 63.* quo defertur plena Othoni, ejuſque ſucceſſoribus poteſtas eligendi ac nominandi deinceps Romanum Pontificem. Et quamcumque Papæ electionem à Clero populoque Imperatore invito factam pronunciat irritam. Et quoſcunque ſic eligentes excommunicat. Sancit inſuper cujuſcunque Epiſcopi, vel Abbatis electionem, aut ordinationem habendam eſſe pro inani & invalida, niſi ex conſenſu Othonis & ſucceſſorum ejus geſta res fuerit. Quibus etiam inveſtiturarum jura indulget, dum ſint à ſimonia remotæ. p. 315. n. 28.

Leonides.

Leonides Origenis pater ſub Severo Martyr. p. 49. n. 3.

Leporius.

Leporius Presbyter & Monachus Gallicanus ab hæreſibus, in quas prolapſus fuerat, per S. Auguſtinum reſipuit. p. 154. n. 19.

Liberius.

Liberii Papæ lapſus in conciliabulo Sirmienſi, pag. 74. n. 21.

Literæ formatæ.

Literarum canonicarum ſeu formatarum diverſæ ſpecies: 1. Communicatoriæ ſeu pacificæ concedebantur ab Epiſcopis iis, qui peregre ibant, ut à Fidelibus, per quos tranſibant, curarentur. 2. Circulares ad diverſas ſubjectas Eccleſias ab Epiſcopis vel Synodis. 3. Commonitoriales, quas Papa Legatis ſuis expediebat, formas & mandata Apoſtolicæ Legationis præſcribentes. 4. Commendatitiæ in teſtimonium, & commendationem benemeritarum perſonarum peregre proficiſcentium. 5. Dimiſſoriæ pro ſuſcipiendis ab alieno Epiſcopo Ordinibus. 6. Paſchales ad indicendum per Eccleſias diem ſequentis Paſchatis. p. 27. & 28.

Londinenſia Concilia.

Londinenſe Concilium totius Britannicæ inſulæ nationale anni 1075. ſub Gregorio Papa VII. p. 336.

Can. 1. Quali ordine Patres in Concilio ſedere debeant. ibid.

Can. 2. De diſciplina monachorum & vita regulari. ibid.

Can. 3. De ſede Epiſcopali non in vicis, ſed in civitatibus collocanda. ibid.

Can. 4. Ne quis alienum Clericum ſine proprii Epiſcopi commendatitiis aut dimiſſoriis retineat, vel ordinet. ibid

Can. 5. Ne quis in Concilio ſine licentia loquatur exceptis Epiſcopis & Abbatibus. ibid.

Can. 6. De impedimento matrimonii ex cognatione naturali uſque ad ſeptimum gradum. ibid.

Can. 7. Superſtitiones ex aruſpicina damnantur. ib.

Can. 8. Ut Clericus abſtineat à judicio ſanguinis. ib.

Londinenſe alterum Concilium anni 1111. pag. 349. Cui præſedit Anſelmus Britanniæ Primas ſub Paſchali Papa II.

Can. 1. Ne Epiſcopi ſæcularia placita ſuſcipiant, & honeſtas ubique perſonas ſuæ converſationis teſtes habeant. ibid.

Can. 7. Ut filii Presbyterorum non ſuccedant patrum ſuorum eccleſiis ac beneficiis. ibid.

Can. 16. Ne ulla conſecretur Eccleſia, donec illi proviſum fuerit de neceſſariis ad cultum & miniſterium. ibid.

Can. 22. Ne fiant clandeſtina matrimonia: & ſi fides ab uno conjugum data fuiſſe negetur, non reputetur, nullum extitiſſe matrimonium. ibid.

Can. 23. Viri ita tondeantur, ut aurium pars appareat, & oculi non tegantur. p. 350.

Videtur laicos hic etiam comprehendi: quemadmodum in Concilio Rotomagenſi ſic decernitur: Nullus homo comam nutriat, ſed ſit tonſus, alioqui excommunicetur. Ait enim Apoſtolus 2. Cor. 11. Vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt ei. Et canon iſte 23. indefinite ſancit, ut criniti ſic tondeantur, &c. Concilii Rotomagenſis anni 1096. can. 6. ſic decernit: Nullus homo comam nutriat, ſed ſit tonſus, alioqui excommunicetur.

Londinenſe alterum Concilium anni 1268. ab Ottobono Cardinali Legato Clementis IV. Pont. celebratum. p. 400.

Can. 1. Ut Parochi formam baptiſmi vulgari ſermone parochianos doceant, ut in neceſſitate poſſint baptiſare. p. 401.

Can. 2. Ut nihil exigatur pro chriſmate vel oleo infirmorum. Ubi plura de ſacris unctionibus. ibid.

Can. 5. De tonſura & veſtibus Clericorum, ut veſtes ſaltem intra medias tibias deſcendant, & ut patentibus auribus tondeantur. p. 402.

Can. 9. De qualitate & ordine præficiendorum, & de reſidentia habentium curam animarum. ibid.

Can. 12. Ut unius beneficii unus ſit rector. ib.

Can. 13. De immunitate Eccleſiarum, & ad eas confugientium. ibid.

Can. 18. Ut Clerici ſuorum beneficiorum domos aliaque ædificia reficere & conſervare ſtudeant. ibid.

Can. 20. Ne pro pœnitentia peccatorum pecunia exigatur. p. 403.

Can. 22. Ut Epiſcopi præſentes ſint in diebus eccleſiarum ſolemnibus. ibid.

Can. 23. Ut Prælati regulares in ſibi ſubditis parochiis Vicarios præſentent ab Epiſcopo inſtituendos, aſſignata ipſis congrua portione. ibid.

Can. 30. Ut ritè examinentur præſentati ad curatum beneficium. ibid.

Can. 31. De prohibitis beneficiorum commendis. ib.

Can. 32. De Prælati electi confirmatione. p. 404.

Can. 33. Per promotionem ad Epiſcopatum præcedentia beneficia vacare. ibid.

Can. 34. Ne fiat pactio cum patrono ad habendam præſentationem. ibid.

Can. 42. Ut neceſſaria religioſis miniſtrentur in ſpeciebus, non in pecunia numerata. ibid.

Can. 43. Ne Monachi aut Clerici regulares in ſuis maneriis aut capellis ſoli verſentur. ibid.

Can. 44. Ne materia aut poſſeſſiones aut eccleſiæ vel capellæ monachis ad firmam locentur. ibid.

Concilia Londinenſia adverſus hæreſes Joannis Vviclefli celebrata. p. 434.

Longobardi.

Longobardorum Italiam, impellente Narſete eunucho, invadentium hiſtoria. p. 233. & ſeq.

Lotharius.

Lotharius primus contra patrem Ludovicum Pium una cum Pipino & Ludovico fratribus rebellat; quem imperialibus inſignibus exutum & depoſitum dignitate in monaſterium detrudi faciunt. Patre demum in Imperium reſtituto, & aliquanto poſt vita functo Lotharius, connititur integram, quam pater Ludovicus poſſederat ditionem, excluſis fratribus, ſuccedere, quos bello laceſſit, Ludovicum & Carolum Calvum. Acerrimum prælium ad Fontiniacum inter tres conſeritur, quo Lotharius victus pacem depoſcere compellitur. Ludovicus, dictus Germanicus, continentem, quæ à Sinu Codano, hoc eſt, à mari Baltico ad Rhenum exporrigitur, nactus eſt. Carolus Calvus Franciam Occidentalem nomine Neuſtriam ſortitur una cum Belgicis provinciis, quas poſtmodum in dotem pro filia Juditha ejus marito Balduino Flandro contulit. Reliquæ Imperii provinciæ cum Auſtraſia, id eſt Orientali Francia, Lothario attributæ. Qui vivens ſuas ditiones inter ſuos filios partitus eſt. Ludovico ſecundo reliquit cum Italia Imperium. Lothario Auſtraſiam à ſuo nomine dictam Lotharingiam, quæ tunc latè patens multas complectebatur provincias. Carolo natu minori filio Provinciam cum Maſſilia, Lugdunenſeſque & Viennenſem provincias cum Veſuncione & Sabaudia aſſignavit. Ipſe verò monachum in monaſterio Prumienſi uſque ad mortem profeſſus eſt. p. 275. n. 12.

Lucia.

Lucia Virgo Siracuſana Martyr ſub Diocletiano. p. 55. n. 28.

Lucianus.

Lucianus Presbyter Antiochenus tranſlatione Græca ſacro-

ſacrorum Librorum celebris, martyrium ſubit Maximino perſecutore. p. 55.

Lucilla

Lucilla odio percita in Cæcilianum Carthaginenſem Epiſcopum ſchiſma Donatiſtarum pro viribus promovet. p. 68. n. 1.

Lucius.

Lucius Pontifex Rom. ſub Valeriano Martyr. p. 52. n. 16.

Lucius Britanniæ Rex ab Eleutherio Papa expetit & impetrat prædicatores Chriſtianæ Religionis. p. 49.

Ludovicus Pius.

Ludovicus Pius Imperator Bernardum ex fratre nepotem rebellionis præteritæ veniam ſponte depoſcentem excœcari juſſit, qua ex cauſa triduò poſt moritur. Cujus ſeveritatis publicam egit pœnitentiam. Qua peracta ejus filii ex priore Irmingarde nati, ipſum per damnabilem ambitionem regno privarunt, quod inter ſe partiti ſunt, & cum Monaſterio incluſerunt; Juditham verò poſteriorem uxorem in monialium Monaſterium per vim intruſerunt, ne Carolus ex his ſecundis nuptiis natus ſibi debitam regni partem vindicaret. p. 274. n. 9. Reliquam hiſtoriam ſuperiùs require in Lothario.

Ludovicus Tranſmarinus.

Ludovicus Tranſmarinus ex Anglia paternum in regnum accerſitur poſt Eudonis intruſi obitum. Idem Normannos in Aquitania graſſantes aliquot præliis reprimit. Lotharingiam de Othone Germaniæ Rege vendicare connixus, ejus & Hugonis Franci rebeliis conjunctis armis repellitur. p. 312. n. 17. c. 2.

S. Ludovicus.

S. Ludovicus Franciæ Rex ſtudio Criſtianæ religionis incenſus, cum valida claſſe trajecto mari bellum Ægypti Sultano infert; primoque impetu Damietam expugnat. Sed in ejus caſtra locis paluſtribus ſita, & hoſtibus ſimul Niloque circumcluſa, lues peſtifera, rerumque omnium penuria inceſſit, adeò ut Franci paſſim interirent, & pauci ſuperſtites viribus exhauſti deficerent. Rex tamen intrepidus eiuſque fratres Alfonſus Pictavienſis, & Carolus Andegavenſis Comites fortiter pugnantes ab hoſtibus capti ſunt. Res tamen majori, quàm ſperabatur, facilitate compoſitæ ſunt, Deo animos Infidelium ad humanitatem inflectente. Captivi convento pretio dimiſſi ſunt, eoque moderato. Damieta reſtituta, & induciæ in decennium firmatæ. Alteram tamen expeditionem Rex Sanctus in Africam exorſus eſt, caſtriſque ad Tunetum diſpoſitis, ingruente per exercitum peſtilentia Rex contactus ſpiritum Deo reddidit. p. 369. n. 14.

Sancti Ludovici IX. Franciæ Regis Capitularia & Pragmatica Sanctio. p. 399. & ſeq.

Ludovicus Bavarus.

Ludovici Bavari Germaniæ Regis, & Joannis XXII. Papæ diſſidia. p. 419. n. 18.

Ludovicus XII.

Ludovici XII. Francorum Regis bella cum Mediolanenſibus, cum Venetis, & cum Julio II. & cum Rege Hiſp. Ferdinando. p. 475 & ſeqq.

Ludus.

Ludorum & thymelicorum ſacris Clericis interdicta ſpectacula. p. 130.

Ludi publici & taberne & choreæ prohibitæ diebus Dominicis & Feſtis, maximè tempore divini Officii & prædicationis. Eaque ſollicitudo prohibendi Magiſtratibus incumbit. p. 685. n. 5. p. 543. cap. 12. p. 83. n. 8.

Lugdunenſis.

Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiarum perſecutio ſub Marco Aurelio. p. 18. num. 10.

Lugdunenſis clades & incendium à Septimio Severo. p. 49. num. 2.

Lugdunenſe Concilium I.

Lugdunenſe generale Concilium I. ſub Innocentio Papa IV. regnante S. Ludovico. In eo Fridericus II. Imperio deponitùr; cui ſufficitur Henricus Turingiæ & Haſſiæ Landgravius. p. 393.

Ibi declaratur electionem eſſe juris ordinarii, & diſtingui à poſtulatione, quæ eſt juris extraordinarii, cùm diſpenſationem petat. p. 394.

Item plures actiones perſonales non eſſe coram diverſis judicibus intentandas. ibid. Item in electionibus vota rejici conditionalia. ibid.

Conſervatores à Papa conceſſos debere ab injuriis manifeſtis clientes protegere, non tamen judicio fungi ibid.

Cardinales Legatos à Latere, autoritate pollere conferendi beneficia in provinciis, ad quas mittuntur. ibid.

Neque Remenſem Archiepiſcopum, neque alios Metropolitanos jus in ſuffraganeos dicere poſſe, niſi in cauſis appellationum. ibid.

De ſententiis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti in ſcriptura proferendis, adjecta etiam harum cenſurarum cauſa. p. 395. & ſeq.

Exempti ſeu Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjecti conveniri poſſunt coram Ordinariis, ſi delinquant in loco non exempto, aut ratione contractus vel rei. p. 397.

Ad cautelam indulgetur appellanti abſolutio. p. 398.

Excommunicatio ne proferatur contra civitatem aut collegium, ſed contra ſingulares perſonas, quæ deliquerint. p. 399.

Prælatus contra ſæcularem poteſtatem gladio ſpirituali ſe tuetur. ibid.

Cardinalibus inſigne rubri pilei Concilium iſtud indulſit. ibid. n. 11.

Lugdunenſe Concilium II.

Lugdunenſe alterum generale Concilium à Gregorio Papa X. celebratum. In eo Michael Palæologus Græcorum Imperator per ſuos Oratores rogavit, in unitatem Eccleſiæ admitti Romanæ. Multa etiam de Romani Pontificis electione conſtituta. p. 405.

Can. 1. Decernitur, Spiritum ſanctum ex Patre Filioque non duabus ſpirationibus, ſed unica ab æterno procedere. ibid.

Can. 2. Providetur, ut in quacunque civitate Papa deceſſerit, Conclave erigatur, decemque ab obitu exactis diebus intrent Cardinales in conclave, incipiantque novi Pontificis electioni operam dare nemine expectato. Supervenientes autem Cardinales re adhuc integra admittantur, ſinguli horum habeant ſecum ſingulos adminiſtros, ſive laicos ſive clericos. Nulluſque pateat ad incluſos Cardinales aditus, nulla ſcriptura, nullum colloquium, nullum nuncium. Poſt paucos ab ingreſſu dies fiat ſenſim ciborum diminutio. Unicum ſit in prandio, & unicum in cœna ferculum. Et ſi ſit diuturnior mora, nihil præter panem, aquam & vinum ſubminiſtretur. Interim preces ad Deum & eleemoſynæ frequentes adhibeantur, ut fauſta & felix ſuccedat electio. ibid.

Can. 3. De electione poſtulationeque Prælatorum, & de oppoſitionibus feſtinè dirimendis, ne diu vacent Eccleſiæ. p. 407.

Can. 4. Ne electi ſe ingerant, priuſquam electio confirmata ſit. ibid.

Can. 5. Ut ſi electus intra menſem à die electionis non conſenſerit electioni ſuæ; aut ſi ſuperior poſt electi conſenſum intra tres menſes non conſenſerit, aut non approbaverit, procedatur ad novam electionem, neque ullum jus ex priori electione cuiquam acquiratur. ibid.

Can. 7. Nemini licere datum ſuum ſcrutinium revocare, aut poſt conſenſum electi electionem impedire aut ſuſpendere: niſi quædam de novo malitia dignoſcatur, de cujus præcedenti ignoratione jurandum eſt. ibid.

Can. 12. Circa nova regalia; ibid.

Can. 13. Nullus ad regimen Parochialis Eccleſiæ aſſumatur, niſi idoneus ſcientia & moribus, & intra annum fiat Presbyter. p. 1. 408.

Can. 14. Ne commendetur Eccleſia Parochialis ultra ſemeſtre. ibid

Can. 18. De incompatibilitate beneficiorum niſi Apoſtolica diſpenſatio ex rationabili cauſa acceſſerit. Si verò diſpenſatum ſit, curet Ordinarius providere Vicarios, qui ſuppleant, aſſignata fructuum parte, huic incompatibilitati. ibid.

Can. 19 De advocationis & procurationis officio fideliter exequendo, præſtito antè juramento in foro Eccleſiaſtico. ibid.

Can. 21. De dignitatibus, beneficiis & officiis in curia Romana vacantibus à ſolo Pont. Rom. conferendis. p. 409.

Can. 22. De rebus Eccleſiæ non alienandis ſub gravibus pœnis cùm nullitate actuum. ibid.

Can. 23. Prohibet, ne quis novum Ordinem aut Religionem inſtituat, aut novum religionis habitum aſſumat. ibid.

Can. 24. De procurationibus inter viſitandum eccleſias; & ordine à Prælatis in his ſervando. p. 410.

Can. 25. Quanta devotione & ſilentio verſandum ſit intra eccleſiam. Neve ulla judicia, ſtrepitus aut confabulationes miſceantur: Acta verò & proceſſus judiciarii aut negotia nullius ſint roboris. In his verò Prælati rectores invigilent. ibid.

Can. 26. Uſurariam appoſitis pœnis compeſcit pravitatem. ibid.

Can. 29. Qualem cenſuram incurrant participantes cum excommunicatis. Et de præmittenda triplici admonitione cum intervallis aliquot dierum, niſi caſus, aut facti gravitas, ac periculum aliud ſuadeat. p. 411.

Can. 30. Relaxatio ad cautelam non admittitur in interdictis civitatum. ibid.

Appendices duæ præcedentis Concilii. Diſſertatio de proceſſione Spiritus ſancti. ibid. Cui altera ſimilis videnda poſt finem Concilii Florentini. p. 470. & ſeq. de additione ad Symbolum. Altera appendix de electione Rom. Pont. Et de Cardinalibus horumque inſtitutione, progreſſu & dignitate. p. 412. & ſeq.

Lumina.

Luminibus omnibus extinctis in ſacræ paſſionis Officiis intra Jeroſolymitanam Eccleſiam lumina ſponte accenduntur. p. 339. n. 5.

Lyſtrenſes.

Lyſtrenſes Paulo & Barnabæ ut diis ſacrificare volunt, & mox lapidibus in eos conjectis ex ſua urbe exigunt, exemplo celebri popularis inconſtantiæ. p. 4. n. 13.

M

Macedonius.

MAcedonius primùm inter Acacianos abſolutus Arianus, poſtmodùm Semiarianus, & Homœouſion Filium dei prædicavit ac Patri ſimilem. Ideòque ab Acacianis Conſtantinopolitana ſede deturbatus novam contra Spiritum ſanctum hæreſim procudit, illum Filio inferiorem, Filiique ſervum & creaturam impiè prædicans; damnatus poſtmodùm in Concilio generali Conſtantinopolitano fuit. pag. 124. num. 5. & pag. 133. n. 2.

Magdalena.

Magdalena Chriſti diſcipula & Maximinus inter præcipuos diœceſis Metropolitanæ Aquiſextienſis recenſentur à Paſchali II Rom. Pont. p. 356. n. 6. in ejus reſcripto conceſſo anno milleſimo centeſimo tertio.

Magia.

Magia & Necromantia damnatæ, p. 61. n. 11. p. 80. n. 9. & ſeq. p. 63. n. 17. & 64. n. 18. p. 76. n. 26. & p. 564. n. 2.

Magiſtratus.

Magiſtratus Catholici juramento ſe aſtringant ad ea quæ ſunt juſtitiæ ſuique officii, neminem lædere, jus ſuum unicuique tribuere, munera non accipere, neque permittere amicis aut domeſticis vel clientibus ſuis largitiones accipere, & ſi acceperint, reſtituere, nec mutuum accipere; aut incurſiones vel hoſpitia pretio redimere, aut aleam, crapulam, & tabernas aperiri, aut quoſvis ludos exercere, vel choreas horis Eccleſiaſtici Officii vel ſacræConcionis, Judæorum quoque uſuras compeſcere, aut ne diebus Feſtis laboretur aut litigetur, & ne ſibi ipſi, vel famulis vel Officialibus ſuis matrimonia inter populares ſuos procurent. p. 399. & ſeq. p. 383. n. 33.

Magnentius.

Magnentius tyrannidem invadit rebellans contra legitimos Imperatores, ſcilicet Conſtantem, quem occidit per Gaiſonem in caſtro Helenæ Pyreneis finitimo. Deinde periculoſo conflictu contra Conſtantium pugnavit ad Murſam Pannoniæ oppidum. Primo impetu pedem retulit Conſtantii exercitus: at reſumptis animis Magnentianos dira ſtrage affectos in fugam compulit. Magnentius & frater ejus Decentius ſe ſuis gladiis peremerunt. p. 75. n. 22.

Malchion.

Malchion Presbyter Antiochenus Paulum Samoſatenum in ſecundo Concilio Antiocheno diſputando vincit. p. 58. n. 5.

Manaſſes.

Manaſſes Arelatenſium Epiſcopus quinque ſimul opimiores Epiſcopatus poſſidet. p. 314. n. 26.

Manes.

Manetis ſeu Manichæi hæreſis duo rerum principia, unum bonum, alterum malum aſtruens. p. 54. n. 25.

Manes juſſu Perſarum Regis excoriatus. ibid.

Mantalenſe Concilium.

Mantalenſe Concilium in caſtro Mantala Viennenſis Provinciæ convenientibus Galliæ Proceribus cum Epiſcopis, Arelatenſe regnum ex reliqua Gallia ſejunctum Boſoni lubenter acceptanti obtulit. Fuit Boſo Carolo Calvo Imperatori acceptiſſimus: Boſonis quippe ſororem Richildem mortua priore uxore Hermentrude Carolus ſibi matrimonio copularat. Nec minorem gratiam iniit Boſo apud Joannem VIII. Pontificem, à quo etiam fuit in filium adoptatus. Carolus Calvus ad favoris cumulum Hirmingaldem Ludovici ſecundi Imperatoris filiam nuptu Boſoni collocavit. Regnum iſtud Arelatenſe provincias Narbonenſes cis & ultra Rhodanum, & Viennenſes, Allobroges, Alpeſque Peninas & Burgundiam Sequanorum complectebatur. p. 303.

Manuel.

Manuel Comnenus perfidus Græcorum Imperator, Latinorum copias in Palæſtinam proficiſcentes diſperdit. p. 347. n. 18.

Marcellinus.

Marcellinus Papa, compellente Diocletiani perſecutione, idolis thurificavit. p. 66.

Marcianus.

Marcianus Epiſcopus Arelatenſis Novatiani ſchiſmatis promotor. p. 52. n. 19.

Marcion.

Marcion hæreſiarcha Chriſtiano patre natus, qui ſoluto matrimonio fieri meruit in Ponto Epiſcopus, ob ſtuprum illatum Virgini conſecratæ excommunicatus à patre fuit, Romam confugit ad Pontificem Anicetum, dectrectans autem impoſitam ſibi pœnitentiam in hæreſin duorum deorum ſibi mutuò adverſantium, boni ſcilicet & mali, lapſus eſt. Bonum dicebat Spiritum Conditorem novæque Legis Autorem Chriſtum, cujus tamen abrogabat incarnationem, nativitatem & mortem. Malum verum Deum comminiſcebatur viſibilium omnium veteriſque legis opificem, atque carnium alimoniam & matrimonium execrabatur. Obvius in urbe Roma factus aliquando Polycarpo Smyrnenſium Epiſcopo procaciter ei dixit. Me ne cognoſcis? Reſpondit vir ſanctus: Cognoſco primogenitum diaboli. Suas iſte hæreſes à Cerdone mutuatus eſt. p. 19. n. 13.

Marcus Evangeliſta.

Marcus Evangeliſta miſſus à Petro Alenxandrinam fundat Eccleſiam. p. 3. n. 9.

Marcus Aurelius.

Marcus Aurelius Romanus Imperator ab hoſtibus, Marcomannis inter anguſtias interceptus, liberatur & victor evadit per orationes Chriſtianæ legionis, quæ Melitina vocabatur, obtinuitque de cœlo crebra fulmina in hoſtes irruentia, ignitamque pluviam, quibus illi calamitatibus perculſi compulſi ſunt ad Romana caſtra confugere, pacemque ab eis poſtulare. Idem tamen Aurelius, qui tanto beneficio obſtrictus ſuam erga Chriſtianos benevolentiam promulgato edicto demonſtrarat, calumniis Ethnicorum circumventus, eoſdem dire inſectatus eſt. p. 18

Maria Deipara.

Maria Virgo Deipara, & Joannes Chriſti Apoſtolus, teſtante Synodo œcumenica Epheſina, intra Epheſum ſimul habitarunt. p. 172. n. 7.

Maria Stuartia.

Mariæ Stuartiæ Scotorum Reginæ calamitates, & mors ab hæreticis. p. 482. n. 17.

Martina.

Martina Virgo Romana Martyr ſub Alexandro. p. 50. n. 6.

Martinus Lutherus.

Martini Lutheri hæreſis Germaniam & Septentrionis regna pervertit. p. 479. n. 11. & 481.

Martyr.

Martyres ſub Licinii perſecutione. p. 71. n. 10. Martyres ſub Domitiano inſigniores p. 6.

Martyrius.

Martyrius Antiochiæ Epiſcopus orthodoxus à Petro Cnapheo Eutychiano vi depellitur, qui ejus invadit Eccleſiam. p. 155. num. 23.

Matiſconenſe Concilium I.

Matiſcona eſt Heduorum olim oppidum Arari adjacens. Ibi Concilium celebratum eſt anno Domini 581. Pelagio II. Pontifice; Guntranno Rege indicente uno ex quatuor Clotarii liberis. p. 230,

Canon 1. Matiſconenſis providet vitæ & bono Clericorum exemplo, nec cum mulieribus cohabitent præter aviam, matrem, & ſororem. ibid.

Can. 3. Ut nulla mulier in cubiculum Epiſcopi ingrediatur abſque duobus vel Presbyteris, vel Diaconis. ibid.

Can. 4. Ut ab Eccleſiæ liminibus prohibeantur, quicunque relictas Eccleſiæ oblationes retinent. ibid.

Can. 5. Ut Clericus, qui ſagum, veſtimenta vel calceamenta ſæcularia geſtarit, includatur, ſolaque aqua & modico pane per dies triginta victitet. ibid.

Can. 6. Ut Archiepiſcopus ſine pallio Miſſam dicere non præſumat. Vide in Decretalibus tit. de autor. & uſu pallii. ibid.

Can. 7. De Clericorum immunitate à foro ſæculari; ibi tamen excipiuntur crimina homicidii, maleficii, & furti. ibid.

Can. 8. Ut nullus Clericus alium Clericum apud judicem ſæcularem accuſet, aut ad cauſam dicendam conveniat. ibid.

Can. 14. Ut Judæi a die cœnæ Domini uſque ad primum poſt Paſcha diem ſe domi contineant. ibid. Et can. 30. Concilii Aurelian. III.

Can. 15. Ut nullus Chriſtianus Judæorum conviviis accumbat. ibid.

Can. 17. De perjurii aut falſi teſtimonii reis. ibid.

Matiſconenſe Concilium II.

Matiſconenſe Concilium ſecundum an. Chr. 585. p. 231.

Can. 6. Inſtaurat Concilii Africani can. 8. ut Sacramenta Altaris non niſi à jejunis ſumantur. Et ut reliquiæ Euchariſtiæ vino dilutæ innocentibus jejunis præbeantur. ibid.

Can. 16. Ut Vidua Subdiaconi, Exorciſtæ vel Acolythi in viduitate perſiſtat, ſub pœna perpetuæ clauſuræ. ibid.

Matrimonium.

Matrimonium impeditur & dirimitur ex capite cognationis, ſive affinitatis, tum ſpiritualis, tum carnalis. Jure quidem veteri uſque ad ſeptimum gradum. Sed poſtmodum edixit Concilium Lateranenſe quartum ſub Innocentio III. ne prohibitio gradum quartum excedat, can. 50. p. 385. Deinde Sanctio Tridentina impedimentum publicæ honeſtatis reduxit ad ſecundum incluſivè gradum, & affinitatem inſurgentem ex quacunque illicita copula reſtrinxit intra primum gradum. Spiritualem quoque affinitatem limitavit in Baptiſmo & Confirmatione. p. 520.

In publicandis ante Matrimonium bannis ne ſit difficilior diſpenſatio. n. 6.

Matrimonia clandeſtina reprobantur, & prorſus invalida irritaque declarantur ſeſſion. Tridentin. 24.

Matrimonia filiorum-familias inconſultis parentibus prohibita, ſed non idcircò cenſenda irrita. pag. 519. num. 56.

Ad Matrimonium ut ſubſiſtat, qualisnam Parochi præſentia requiratur. ibid. & ſeqq.

In Matrimoniis vagorum adhibenda cautio. p. 521 cap. 7.

Matrimoniorum cauſæ pertinent ad Eccleſiaſticam Iuriſdictionem. p. 518.

Matrimoniorum libertatis infractoribus anathema infligitur. p. 521. n. 8.

Matthæus.

Matthæus Apoſtolus quandonam primus Evangelium Hebraicè conſcripſit. p. 3.

Matthias.

Matthias in locum traditoris Judæ ſufficitur. p. 5.

Mavia.

Mavia Saracenorum Regina quo tempore Valens Arianus Orientis regebat Imperium, dejerato Idolorum cultu, victiſque ſæpiùs Valentis copiis Chriſtianam cum baptiſmo religionem ſuſcepit, fruſtrà connitente Valente, ut Arianis ſe adjungeret, Luciùmque Alexandrinæ Eccleſiæ poſt defunctum Athanaſium invaſorem ſectaretur: At illa conſtanter inſtitit, ne illius ſibi ſuæque genti præter Moyſen daretur Epiſcopus: iſte verò non eſt paſſus ſibi manus à Lucio. ſed tantùm à conquiſitis Orthodoxis Epiſcopis imponi, idque obtinuit. p. 76. n. 31.

Mauricius.

Mauricii Imperatoris à Phoca rebellante calamitas, & mira patientia. p. 234. n. 3.

Maximianus.

Maximianus Herculius dum Conſtantino genero inſidias ſtruit, hujus juſſione Maſſiliæ perimitur. pag. 69. num. 2.

Maximianus alter tyrannus Galerius & Armentarius ex gregario milite factus primum à Diocletiano Cæſar, deinde illo in Dalmatiam abeunte promotus Imperator geminos creat Cæſares; Severum ad regendas Occiduas provincias, & Maximinum ex ſorore nepotem, ut Orienti præeſſet. Verùm occiſo per Herculii perfidiam Severo, in hujus locum Galerius Licinium promovit. His conſtitutis, Galerius morbis horrendis immaniter vexatus extinguitur in urbe Sardico Illyrici metropoli. p. 77. Ipſeque demum Licinius poſt ſuperatum bello Maximinum quem cum liberis occidit, multis demum terra marique certaminibus à Conſtantino Imperatore victus, privatamque in ſortem redactus; dum novas turbas moliri non deſinit, Theſſalonicæ jubente Conſtantino interimitur. Atque ita ſublatis tyrannis Eccleſiæ perſecutoribus Conſtantino integrum & pacificum Imperium obtigit. ibid.

Maximinus.

Maximinus Imperium invadit. Eccleſiam perſequitur. A ſuis Apud Aquilejam occiditur. p. 50. n. 9.

Maximus.

Maximus tyrannus Gratianum Auguſtum Lugduni per Andragathium interimit. p. 77. n. 35.

Sanctus Maximus typo impii Conſtantis obſiſtens, lingua & dextera abſciſſis exulat. p. 235. n. 8.

Mechlinienſe Concilium I.

Mechlinienſe Concilium in Brabantia anni 1570. p. 543. in quo ſub tit. de matrimonio cap. 2. admonentur paſtores, ut inquirant, an contracturi matrimonium ſponte & ſine vi vel metu contrahant. ibid.

Cap. 5. Si contrahentes ſint diverſæ diœceſis, tunc enim requirendæ ſunt utriuſque Epiſcopi atteſtationes. ibid.

Cap. 12. Magiſtratus locorum requirendi, ut temporibus divinorum Officiorum tabernæ occludantur, niſi pro viatoribus, & choreæ ſiſtantur ac inhibeantur. ibid.

Tit. de vita & honeſt. Cler. cap. 5. Ebrietas, crapulæ, comeſſationes, cohabitationes cum mulieribus vetantur. p. 544.

Tit. de uſuris. Tutores & curatores pecunias ſuorum pupillorum vel minorum ſub certo lucro ſingulis annis recipiendo dare mutuò non debent; tale enim lucrum eſt uſurarium ibid.

Mechlinienſe Concilium II.

Mechlinienſe alterum Concilium anni 1607. p. 564.

Tit. 15. de ſuperſtitione. Ut nemo pro curandis morbis ſuperſtitioſa remedia adhibeat, neque rebus deperditis, aut præveniendis futuris eventibus. ibid. numer. 1.

Tit. de exorciſmis. Quo ritu & à quibus faciendi ſint: Et ne ſine Ordinarii ſcripta licentia quiſquam exorciſet. p. 565. n. 1.

Medicus.

Medicis corporum præcipitur in Concilio Lateranenſi quarto can. 22. ut cùm primum ad ægrotos vocati fuerint, ipſos ante omnia admoneant, ut Medicum accerſant animarum antequan corporis adhibeatur medicina. p. 380. can. 22. Hoc idem decretum Pius Papa V. miti-

tigavit reducens poſt tertiam viſitationem. Vide p. 460. Concil. Pariſienſ. can. 29.

Medici nihil ægrotis præſcribant, quod in animæ periculum vertat. p. 389. can. 22.

Mediolanenſe Concilium I.

Mediolanenſe ſub S. Carolo Concilium primum. p. 537.

Ejus parte 2. tit. 6. decernitur, quòd proprium Epiſcopi officium ſitum ſit in prædicatione verbi Dei. ibid.

Parte 2. de confeſſariis ab Epiſcopo examinandis. Monentur confeſſarii, ne eos, qui res alienas injuſtè detinent, abſolvant, antequam reſtituerint, quatenus poterunt. ibid.

Parte 2. tit. 25. de vita & honeſt. Cler. prohibet eis arma geſtare, venationem clamoroſam exercere, & ut abſtineant à fabulis, comediis, choreis, alea, profanis ſpectaculis, haſtiludiis, crapula. Ne artem medendi exerceant, nec negotiationes, mercatus, tutelas & curas, officia publica, conductiones, ne laicorum aut famulatus fœminarum ſuſcipiant. p. 538.

Parte 3. tit 6. de puellis novitiis aut religionem poſtulantibus extra Monaſterium examinandis. p. 539.

De dote Monialium ſeu eleemoſyna ad vitam earum ſuſtentandam conſignanda inter laicas, & fidas manus reddenda Monaſterio poſt editam profeſſionem, aut ipſi puellæ ejuſve parentibus, ſi non profitetur. Dotem quoque Monialium, ubi opus erit, ſubmitti æſtimationi vel taxationi Epiſcopi. ibid.

Mediolanenſe Concilium III.

Mediolanenſe Concilium tertium tit. 8. de caſibus Epiſcopo reſervatis. Ne regulares aut exempti confeſſiones externarum perſonarum audiant citra Epiſcopi conſenſum. p. ibid.

Tit. 17. Provida cautio circa vicarios parochorum coadjutores in matrimoniis aliiſque Sacramentis, ibid.

Mediolanenſe Concilium V.

Mediolanenſe Concilium quintum tit. 11. Si parochus per errorem aliud oleum quàm infirmorum in Extrema-Unctione adhibuerit, tunc debere Sacramentum iterari. Item ut Parochus ſit diligens in hoc adminiſtrando, ne æger eo Sacramento fruſtratus decedat. p. ibid.

Hujus Concilii pars ſecunda continet titulos 30. de ſollicitudine ſpirituali & politia temporali erga fideles ſæviente Mediolani peſte. Quæ pars inſigni documento erit Epiſcopis & Magiſtratibus in ſimili caſu. 540.

Mediolanenſe Concilium VI.

Mediolanenſe Concilium ſextum, ut Epiſcopus illos ab audiendis confeſſionibus prohibeat, quos noverit ea abuti poteſtate. p. ibid.

Et ut fideles pœnitentiæ Sacramento ſe præmuniant in periculis mortis, bello, peſte, & peregrinationibus. ibid.

Item imminente Quadrageſima, qualiter Epiſcopus plebi debeat invigilare. p. ibid.

Tit. 15. Qualiter defunctorum piæ voluntati ſatisfaciat, quando tenuis eleemoſyna non ſufficit Clericorum alimoniæ, & de Miſſarum reductione ibid.

Tit. 17. Ne quis repentina morte præventus ſepeliatur ante 24. à morte horam. ibid.

Tit. 26. De Vicario Epiſcopi ejuſque poteſtate. p. 541.

Tit. 30. De clauſura Monialium: ut ne quis abſque licentia Epiſcopi intra Monaſterii ſepta ingrediatur. Et de locis colloquiorum clavibus occludendis, quæ apud præfectam remaneant, & ne citra ejus permiſſionem miſceantur cum quibuslibet externis colloquia, p 541.

Item ne Epiſcopi citra neceſſitatem clauſtra ingrediantur. ibid.

Et ut Epiſcopus familiam ſuam in morum honeſtate contineat. tit. 21. ibid.

Tit. 16. Ut Feria V. Cœnæ Domini in loco, in quo ſanctiſſimum Chriſti Corpus reconditur, unus ſaltem Sacerdos aut Clericus ſacris initiatus ad cuſtodiam & orationem excubet. p. 540.

Mediolanenſia Concilia Arianorum tempore habita.

Mediolanenſia duo Concilia tempore Arianæ infeſtationis habita. De primo, quo tempore habitum fuerit, inquiritur, ſcilicet Conſtante Occidentis Imperium regente, cui parebat Mediolanum cum Italia, & iſtud fuit Præſulum Orthodoxorum. Huic Concilio Valens Murſiæ & Urſacius Singidonis Epiſcopi libellos pœnitentiæ obtulerunt. Hic etiam damnata fuit Photini Sirmii in Pannonia inferiori Epiſcopi hæreſis, omnem Chriſto divinitatem cum Paulo Samoſateno abrogantis. Supplices autem Valens & Urſacius à Concilio iſto ad Julium Papam & Athanaſium tunc Romæ commorantem miſſi ſunt, coram quibus Arianiſmum ſuaſque in Athanaſium calumnias ejurarunt: ſed mortuo Catholico principe Conſtante, ut Conſtantio illius fratri, & in parte Imperii ſucceſſori Ariano gratificaretur, duæ illæ venales animæ ad priſtinam reverſi ſunt hæreſim, ſuumque vomitum reſorbuerunt. p. 119. & ſeq.

Secundum verò illius Sæculi Mediolanenſe Concilium ſub Conſtantio Ariano collectum fidem Nicænam oppugnavit, & orthodoxos Epiſcopos ſubrogatis eorum loco Arianis damnavit. p. 120. & ſeq.

Meldenſe Concilium.

Meldenſe Concilum anni 813. regnante Carolo Calvo. p. 292. Interfuerunt cum ſuffraganeis tres Metropolitæ, Venilo Senonenſis, Hincmarus Rhemenſis, & Rodulphus Bituricenſis. Degeneraverat Carolus Rex in ſegnitiem & morum improbitatem. Qua occaſione Normanni univerſam Galliam nemine obſiſtente popularunt, Rex verò per ſordidam & ſacrilegam avaritiam Eccleſias diripiebat, Epiſcopatus, Abbatias, & quasvis Eccleſiæ præfecturas venales habebat, & laicis pretio conferebat, ut ex hoc ipſo Concilio perſpicuum eſt, aliiſque hujus temporis Synodis Gallicanis.

Can. 8. Supplicant Regi Antiſtites, ut quandocunque ſedes aliqua Epiſcopalis vacaverit, ſine mora remotaque ſimonia Rex ipſe, quem juxta Dei regulam digniorem deſignaverit, provideat ſucceſſorem, ibid.

Can. 9. & 10. Conqueruntur de Rege Patres Abbates laicos Monaſteriis præferentes. Simul etiam ipſos Abbates laicos, & Monachos, qui tales ſuſcipiunt, anathemate damnant, & Epiſcopos hæc diſſimulantes à Miſſis interdicunt. ibid.

Can. 11. Ad Regem dirigitur comminans à Deo ultionem, eò quòd res Eccleſiarum expilet, ipſas verò Eccleſias tributis opprimat. Eidem exprobrat Patrum ſuorum erga Eccleſias munificentiam. ibid.

Can. 12. Admonitio ad Regem de reſtituendo Eccleſiaſtico Ordine, de agenda pœnitentia, de reparandis Eccleſiarum ruinis, quas intulerat. p. 293.

Can. 17. Eadem iteratur querimonia & admonitio. ibid.

Can. 18. Poſtulat reſcindi mandata & onera reſarciri Eccleſiis impoſita. ibid.

Can. 19. De immunitate Eccleſiarum, & ne ab eis indebitæ præſtationes exigantur. ibid.

Can. 24. Ut Rex officii ſui memor defenſorem Eccleſiis ſeſe exhibeat. ibid.

Can. 28. Ut Rex Epiſcopis plenam intra ipſorum Eccleſias reſidendi licentiam permittat. p. ibid.

Can. 30. De ambitioſa Prælatorum translatione cohibenda. ibid.

Can. 34. Ut Canonum ſtatuta hactenus neglecta à cunctis cuſtodiantur. ibid.

Can. 37. Ne Clerici armati incedant. ibid.

Can. 40. Pia ad Regem admonitio de hoſpitalibus inſtaurandis. ibid.

Cn. 41. Ut autoritate Regia vota fidelium in conſtruendis & dotandis Monaſteriis inviolata permaneant, & ut eis bona ablata reſtituantur. Can. 42. Eadem denuò magis inculcantur, 294.

Can. 62. De decimis & nonis ex rebus Eccleſiæ à laicis poſſeſſis perſolvendis ad reparationem Eccleſiarum, & ad Clericorum ſuſtentationem. p. ibid.

Can. 63. De immunitate rerum Eccleſiis donatarum, iiſdemque addictarum per regiam autoritatem tuenda. ibid.

Can. 72. De pretio pro ſepultura non exigendo. De prohibita ſepulcri violatione. De eleemoſynis ſponte oblatis ad acquirendum jus privatæ in loco ſacro ſepulturæ quaſi titulo compenſandæ ſervitutis, quæ imponitur Eccleſiæ. 295.

Meletius.

Meletius Lycopolis in Ægypto Epiſcopus convictus ſacrificii idolis oblati, ideoque à Petro Præſule Alexandrino depoſitus, ſchiſma contra illum ſuſcitat, cui ſe impius Arianus adjungit invidia & ſuperbia tabeſcens, eò quòd ſibi prælatus fuiſſet in Alexandriæ Epiſcopatu. p. 71. n. 9.

Meletius alter ab Arianis in Antiochenam ſedem promotus, factus mox orthodoxus ab iiſdem dejicitur, ſuffecto ei Euzoio. Paulinus autem à Lucifero Calaritano in Sardinia Epiſcopo Legati Apoſtolici per Orientem munere fungente, ambobus in ordinem redactis, Antiochenæ Eccleſiæ præficitur. Atque ita tres Antiochiæ fuerunt Epiſcopi, unus Arianus, duoque orthodoxi. Sed Orientalibus orthodoxis gratior & acceptior ſuis Meletius, ideoque in ſecunda Synodo œcumenica conſedit, in qua diem etiam obiit extremum. Cui Synodus neglecto Paulino (cui ex pactis anteà conventis integra debebatur ſucceſſio) Flavianum ſuffecit, quo eventu propagatum Antiochenum ſchiſma, repugnantibus Damaſo Papa & Gregorio Nazianzeno. Singuli tamen ex tribus Meletius, Paulinus & Flavianus illa ſede digniſſimi fuere. p. 152. n. 5. p. 135. n. 10.

Melphienſe Concilium.

Melphienſe Concilium. p. 336. habitum apud Melphium Apuliæ urbem anno 1089. cui Urbanus II. Rom. Pont. interfuit.

Can. 7. Nihil exigendum pro religionis ingreſſu, p. 337.

Can. 8. Vetat ullius Epiſcopatus, Abbatiæ vel alterius dignitatis inveſtituram de laica manu accipere. ibid.

Can. 9. De Clericis in curiis verſantibus ad ſuas Eccleſias retrahendis. ibid.

Can. 10. Ne Epiſcopus Monachum vagantem ſine Abbatis literis recipiat. ibid.

Can. 13. Luxus in veſtibus ſericis aut alioqui pompoſis prohibetur, ibid.

Can. 14. Presbyterorum illegitimi filii á ſacris altaribus longè removendi. ibid.

Can. 15. A propriis Epiſcopis excommunicatos nemo Prælatus recipiat. ibid.

Can. 16. Quænam ſint falſæ pœnitentiæ, quibus recuſanda eſt abſolutio. ibid.

Menander.

Menander Simonis magi diſcipulus. p. 6.

Metropolitanus.

Metropolitanorum ſupra reliquos Epiſcopos prærogativæ. p. 111. can. 9. & p. 567. n. 4.

Metropolitani ne differant ultra tres menſes conſecrationem ſuffraganeorum Antiſtitum, & interim redditus Eccleſiæ viduatæ ſalvi per œconomum cuſtodiantur. p. 184. can. 25.

Metropolitanorum officium in convocandis ad Synodum quotannis provinciæ ſuæ Epiſcopis. p. 92. p. 112. can. 20. p. 184. can. 19. p. 221. n. 1.

Michael.

Michael dictus Porphyrogenitus matrem Theodoram eximiæ virtutis a regni miniſterio amovet, remiſſa omni cura in nequiſſimum hominem Bardam, ſeque prorſus luxuriis & crapulæ addicit. Deinde Bardam ipſum ob ejus ſuperbiam peroſus per Baſilium interimit, cui confert Imperii dignitatem. Cùm verò Baſilius Michaelem admoneret officii, eum Michael mandat quoque interfici. Sed admonitus Baſilius ab illo, cui demandata fuerat ſui interfectio, Michaelem de medio tollit, ejuſque ſibi aſciſcit Imperium. p. 276. & ſeq.

Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopolis ſcriptis libris Eccleſiam Romanam oppugnat. Sed Leo Papa IX. Legatos Conſtantinopolim mittit ad Imperatorem Conſtantinum Monomachum, quos iſte benignè ac perhonorificè excepit, Princeps Legationis eximii ingenii & prudentiæ vir erat, quem Pontifex ſecum ex priſtina Diœceſi Tullenſi Romam adduxerat, Humbertus Sylvæ-Candidæ Epiſcopus Cardinalis. Iſte congreſſum cum Patriarcha petiit. At ille ſibi diffidens Nicetam cœnobii Studitarum Monachum librorum ſub nomine Patriarchæ editorum autorem protulit, qui palàm diſputatione convictus converſuſque, palinodiam publicè dixit. Cerularium verò pertinacem tres Legati publicè Conſtantinopoli excommunicarunt. p. 320. n. 19.

Michael Palæologus Conſtantinopolim Latinis eripit, p. 369. n. 13. Romanam Religionem per literas & Oratores in Concilio Lugdunenſi I. profitetur, metuens, ne inſtigante æmulo ſuo Carolo Andegavenſi quidquam in Concilio Gallicano adverſum ſe decerneretur. Qua etiam ex cauſa metus, internuncio uſus Joanne Prochyta Monachi veſte induto, Petrum Aragoniæ Regem ad eripiendum Carolo Andegavenſi Siciliæ regnum impulit, in quo Franci omnes improviſi ad ſignum veſperarum Paſchalium trucidati ſunt. p. 370. n. 16.

Michael Balbus. Vide in B.

Milevitanum Concilium.

Duo fuere Milevitana Concilia in unum à collectoribus confuſa. Primum quidem anni 402. cui præſedit Aurelius Carthaginis Epiſcopus, necdum exorta hæreſi Pelagiana. Poſteriori præſedit Sylvanus Numidiæ Primas, & huic interfuit S. Auguſtinus. Præfatio verò quæ meminit Aurelii Carthaginenſis, pertinet ad primum Concilium. Subſcriptiones quoque ſunt ſuppoſititiæ, ut rectè judicat Baronius. p. 163.

Can. 1. Docet Adamum ſine peccato extitiſſe immortalem cum prole ſua. p. 164.

Can. 2. Infantes trahere ab Adamo peccatum originale nullatenus niſi baptiſmo redimendum. ibid.

Can. 3. Gratiam Chriſti neceſſariam eſſe ad non peccandum de cætero. ibid.

Can. 4. Nec tantùm ut malum dignoſcamus, ſed etiam ut cognitum evitemus. ibid.

Can. 5. Nec ſolùm ut faciliùs, ſed prorſus ut vitetur peccatum & fiat bonum. ibid.

Can. 6. Nec ſolùm ex humilitate, ſed ex veritate peccata fatemur. ibid.

Can. 7. Juſtos non ſolùm pro aliorum peccatis, ſed pro ſuis etiam veniam petere. ibid.

Can. 8. Eadem aſſertio repetitur, ibid.

Can. 16. Decernit petendos eſſe ab Imperatoribus defenſores, qui jura Eccleſiarum tueantur, & poſſint judicum ſecretaria evolvere. p. 165.

Can. 17. Ut nefas ſit conjugibus invicem ſeparatis novas nuptias expetere. ibid.

Can. 19. Ne Clerici ad ſæcularia judicia confugiant. ibid.

Can. 20. Ne Clerici ad Comitatum progrediantur ſine formatis Epiſcopi ſui. ibid.

Can. 22. Ut Clerici ad tranſmarinas Eccleſias non provocent. Non ibi loquitur de Epiſcopis, ſed de Presbyteris inferioribus Clericis, quibus non licet Papam convenire omiſſo intermedio tribunali, ſeu Epiſcopi, ſeu Synodi. ibid.

Can. 26. Ut ubi formidatur præpotentis violentia, aut ne virgo non velata moriatur, poſſit Epiſcopus velare ante illius ætatis annum vigeſimum quintum, qui annus præfixus fuit à Concil. Carthaginenſi III. can. 4. Virginum conſecrationi, & Diaconorum ordinationi. p. 166.

Can. 37. Ex alio eoque nationali totius Africæ Concilio decernit, ut ubi & quando per diuturnam Epiſcopi abſentiam Eccleſia diſpendium pateretur, eligantur terni de ſingulis Africanis provinciis, qui mutua deliberatione decernant & ſuppleant abſentiæ proprii Epiſcopi. ibid.

Miſſa.

Miſſæ ne celebrentur extra Eccleſiam, niſi ex neceſſitate cum diſpenſatione. p. 130. n. 29.

In Miſſa vinum cum aqua modica miſcendum. p. 130. n. 1. p. 252. n. 4.

Miſſæ præſanctificatorum qui ſint, & quibus diebus celebrandæ. p. 252. n. 6.

Miſſa non niſi jejunis celebranda, & Euchariſtia non niſi à jejunis ſumenda. p. 138. n. 29. & p. 231. n. 2.

Miſſæ celebratio non eſt permittenda peregrinis & ignotis. p. 556. n. 2.

Miſſæ celebratio per diſpenſationem Joannis octavi Papæ permiſſa Hincmaro Laudunenſi cœco aſſiſtente ſibi Presbytero. p. 298. n. 6.

Miſſam audiendam eſſe in propria parochia. p. 307.

Miſſio.

Miſſio Eccleſiaſtica neceſſaria ad verbum Dei prædicandum, ad regimen Eccleſiæ, & ad Sacramenta miniſtranda. Miſſus eſt à Patre Chriſtus, & à Chriſto Apoſtoli, Joannes quoque miſſus à Deo. p. 501. n. 2.

Miſſione carent omnes hæretici, ideòque nullatenus audiendi. ibid.

Moguntinum Concilium I.

Moguntinum Concilium ſub Leone Papa III. & Carolo Magno anni 813. p. 287.

Can. 9. Ut Canonici canonicè vivant ſubjecti Epiſcopo, in cunctis ei obedientes. Simul manducent & dormiant. In menſa lectionem audiant. Et in clauſtro maneant ſub Magiſtro cui obtemperent. ibid.

Can. 17. Laici ipſi convictores ne arma ſæcularia geſtent. p. 288.

Can. 28. Presbyteri ubique utantur orariis. ibid Et quid rei ſit orarium. ibid.

Can. 45. Ut Clerici edoceant rudes perſonas, Orationem Dominicam & Symbolum. ibid.

Can. 47. Ut parentes & patrini id curent pro filiis, & iis quos ſuſceperunt ad Sacramentum. ibid.

Can. 54. Prohibet nuptias in quarto gradu. ibid.

Can. 55. Aſtruit affinitatis ſpiritualis impedimentum dirimens nuptias. ibid.

Can. 56. Inceſtas conjunctiones rejicit à matrimonio. ibid.

Moguntinum Concilium.

Moguntinum alterum Concilium anni 1549. duabus partibus conſtat. Prima pars refert canones 47. Lutheri hæreſim profligantes. Altera canones 57. morum & Eccleſiæ diſciplinam. p. 498.

Can. 48. De præceptis Eccleſiaſticis obſervandis. ibid.

Can. 61. Dominicis & Feſtis diebus ſervilia opera, mercimonia, ſpectacula & ſimilia interdicuntur, ut ſoli Deo ſerviatur. p. 499.

Can. 79. Clauſura Monialium præcipitur. ibid.

Can. 80. De Vicariis idoneis Paſtorum conſtituendis cum congruentibus ſtipendiis. ibid.

Can. 85. Ut debitus honor Prælatis exhibeatur. ibid.

Can. 89. Ut ſuppellex & ornamenta Eccleſiarum in indice deſcribantur & curioſè ſerventur. ibid.

Can. 90. De officiis fabricæ: ac procurationes Eccleſiæ ne ſolis laicis committantur. p. 500.

Can. 91. Ut nullus Clericus ad Eccleſiaſticum beneficium vel dignitatem admittatur, niſi poſtquam juraverit ſe ab omni ſimonia immunem eſſe. ibid.

Can. 99. Ne quis extraneus ſine literis Epiſcopi ſui ordinetur. ibid.

Can. 101. Sortilegia ſub graviſſimis pœnis prohibentur. ibid.

Monachus.

Monachi negotiis ſæcularibus ſe abſtineant: p. 180. n. 14. Epiſcopo loci ſubjiciantur: neque Monaſterium vel Eccleſiam ædificent citra Epiſcopi conſenſum. ibid. n. 15. Neque per urbes vagentur aut temerè curſent. p. 181. Monachum utrum faciat paterna devotio. p. 298. n. 3. Monachus ne ſine ſocio extra Monaſterium prodeat. p. 414. n. 6. In Monachorum Eccleſiis populus per Monachum non regatur, ſed per Sacerdotem, quem Epiſcopus conſtituerit, p. 386. n. 39. Monachorum vita, mores, & peculium, & ne ſimoniacè admittantur. p. 363. n. 3. Interdictum Eccleſiæ ſervare tenentur. p. 429. n. 18.

Monachorum exemptiones ſubinde immutatæ. ibid. n. 20. Monachorum ac Monialium profeſſio facta ante completum decimum ſextum ætatis annum irrita eſt, & nullius momenti. p. 525. n. 86.

Monachis omnis proprietas interdicitur, & ſi proprium quid habent, illud ſtatim reſignent: Et ut Abbates & Priores bis in anno diligentem inquiſitionem ſuper hoc faciant, atque, ſi quos proprietarios invenerint, ſeverè puniant. Ne verò detur occaſio proprietatis, ea quorum opus eſt Monachis, ſuppleant, non eis pecuniam, ſed res ipſas, quarum egent, ſuppeditent. p. 404. can. 42.

Monachis etiam & regularibus Clericis dari ad firmam ac cenſum maneria, villas & poſſeſſiones inhibetur. ibid. can. 44.

Monachi ne ſoli in maneriis ac villis degant. ibid. can. 43.

Moneta.

Moneta falſa ejuſque criminis pœnæ. Huic confertur falſa doctrina. p. 351. Illam qui recepit quamvis ignoranter, & cum bona fide, alteri tradere ne præſumat. p. 552.

Monialis.

Monialium clauſura, & Miſſæ olim intra ipſam. p. 209. n. 11. & p. 499. n. 3. Monialium etiam exemptarum clauſura ſubjicitur curæ & juriſdictioni Ordinariorum. p. 303. & p. 334. n. 79.

Moniales ſi quas habent puellas educandas externas, caveant, ne nimiùm curioſè, aut etiam laſcivè veſtiantur ac ornentur. p. 537. tit. 18.

Moniales nihil habeant proprii, ſed omnia in commune, & cum his communem menſam, in qua lectio fiat ſpiritualis. p. 563. n. 3. & 4.

In Monialibus præcipuæ virtutes requiſitæ. pag. 564. n. 5.

Monialibus præter ordinarium confeſſarium extraordinarius providendus eſt, bis aut ter in anno, qui omnium excipiat confeſſiones. p. 525. n. 82.

Monialis aſpirans ad habitum probationis debet, priuſquam veſtem regularem ſuſcipiat, examinari libera ejus voluntas ab Ordinario vel ejus delegato. Idemque faciendum examen extra ſepta Monaſterii ante profeſſionem, de quibus Præfecta Monaſterii tenetur Ordinarium admonere menſe, qui actum præcedat. ibid. n. 85.

Trident. ſeſſ. 25. cap. 17. de regular. & monial.

Mons Pietatis.

Montes pietatis declarantur juſti & liciti. Et contradicentes plectuntur excommunicatione latæ ſententiæ. p. 491. n. 8.

Monothelitæ.

Monothelitarum hæreſis prodiit ſub Imperio Heraclii profitens unicam in Chriſto voluntatem & actionem, eamque Divinam duntaxat. Primos habuit propugnatores Epiſcopos Sergium Conſtantinopolis & Cyrum Phaſidis, primùm, deinde Alexandriæ, ipſumque Heraclium autorem edicti, quod vocavit ecthesin. Iſta damnata eſt hæreſis in Concilio Conſtantinopolitano ſexto auſpicibus Martino Papa I. & Conſtantino Pogonato Imperatore, an. Chr. 580. p. 248.

Montanus.

Montanus hæreſiarcha ſe Paracletum jactat, p. 19. Idem Zephyrinum Papam ſua hypocriſi circumvenit qua demùm detecta ab eodem damnatur. ibid. n. 14.

Mundities.

Mundities ſervetur in vaſis & linteis Eccleſiæ. p. 379. can. 19. p. 459. can. 7.

Muſica.

Muſica Eccleſiæ nihil laſcivum, militare, aut indecorum ſonet. p. 543. cap. 10.

Myſterium.

Myſterium quidnam rei ſit, vociſque etymologia p. 33. n. 9.

N

Nancicium.

Nancicium civitas à Carolo Burgundionum Duce obſidetur, acie victo fugatoque Lotaringiæ Duce Renato, qui poſtmodùm Germanorum, Helvetiorumque ſuppetiis roboratus, conſerta pugna Carolum (qui ibi concidit) ſuperat. p. 451. n. 41.

Namnetenſe Concilium.

Namnetenſe Concilium ad Ligerim epochæ incertæ. p. 307.

Can. 1. Ut quilibet Dominicis Feſtiſque diebus in propria Parochia Miſſæ interſit, & ibi qui interſunt inimici, reconcilientur. ibid.

Hoc idem de audienda Miſſa in propria Parochia firmatur hujus Concilii can. 2. his verbis: *Ut nullus Presbyter alterius Parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit ad Miſſam recipiat.*

Con-

Concilium autem Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 4. hoc unum exprimit : *Moneat Epiſcopus diligenter populum, teneri unumquemque parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum Verbum Dei.*

Can. 6. Ut pro ſepultura nihil muneris exigatur, niſi defunctus aliquam dari voluerit eleemoſynam. Et ne intra Eccleſiam aut propè altare quis ſepeliatur, ſed in atrio Eccleſiæ vel Cœmeterio. ibid.

Can. 8. ut nullus Epiſcopus plures civitates, aut vir plures uxores habere non poteſt, ita nullus Presbyter aut Clericus plures habeat Eccleſias. ibid.

Vide can. 10. Calched. p. 182. n. 17. & Nicæni ſecundi can. 15. p. 265. & Claromontanum can. 12. p. 339. & Agathenſem can. 57. p. 195. & Epaonenſem can. 9. p. 208. & Lateranenſis quarti can. 29. p. 381. & Tridentinæ ſeſſ. 7. c. 4. & ſeſſ. 24. c. 17. n. 75. & 76. p. 522. & 523. & ibid. ſcholia.

Can. 9. Ut de oblationibus vel de panibus oblatis partes inciſæ in vaſe mundo ponantur & benedicantur à Sacerdote. Et poſt Miſſam qui communicare non fuerint parati, pro eulogiis accipiant. p. 307. De his vide p. 35. & 36. n. 5.

Narbonenſe Concilium.

Narbonenſe Concilium I. anni 1235. trium provinciarum Narbonenſis, Arelatenſis & Aquenſis, in quo inquiſitoribus ſanctæ Fidei certæ quædam præſcriptæ ſunt leges procedendi contra hæreſim Albigenſium, p. 392.

Narbonenſe Concilium alterum anni 1609. tit. 26. de Epiſcopis ſtatuens, debere Epiſcopos orationibus vacare, & familiam in ſacellum Epiſcopale ſingulis diebus convocare, ut communes preces Deo effundat, & Miſſæ devotè interſint. p. 565.

Item Pontificalia erga paratos ſubditos exercere. Officiarios probatæ vitæ inſtituere, ſe facilè adeuntibus exhibere, conviviis abſtinere, frugali menſa & ſupellectili mediocri contenti eſſe, nullas fœminas in ſuis ædibus admittere, neque profanas effigies habere, operibus charitatis & eleemoſynis inſiſtere, familiæ moribus invigilare, ſcandala omnia cautè devitare, cunctiſque pietatis exemplis prælucere, denique gravem atque prudentem ſibi confeſſarium ejuſque laudabilibus monitis deferre. ibid.

Ut Prælato defuncto Capitula Præſules commonefaciant, ut preces indicendo ejus animæ ſuffragentur. ibid.

Tit. de beneficiis conferendis. Ut proviſi ad beneficium inventarium conficiant rerum mobilium & titulorum Eccleſiæ, ut futuris ſucceſſoribus conſerventur. ibid.

Neocæſareenſe Concilium.

Neocæſareenſe Concilium apud Neocæſaream Cappadociæ urbem, quam Lycus fluvius interfluit. Concilio iſti præſedit Vitalis Antiochenus. De pleriſque irregularitatibus decernit. p. 81.

Can. 8. De ea irregularitate quæ ex adulterio uxoris oritur. Si enim poſt agnitum ejus crimen maritus commercim nuptiale cum ea habuerit, efficitur irregularis ad omnes ſacros Ordines. ibid.

Can. 9. & 10. Irregularem dicit eum, qui aliquando fuerit fornicatus. Illiberitanus canon. 30. & Nicænus canon ſecundus idem decernunt. Sed jam dudum à priſcis ſæculis hæc irregularitas exolevit. ibid.

Can. 11. Defectum ætatis pro irregularitate notat ad Sacerdotium ante annum 30. ibid.

Can. 12. Irregularem decernit illum, qui fuerit in lecto baptizatus, qualis extitit ſchiſmaticus Novatianus. ibid.

Can. 15. Prohibet plures quàm ſeptem Diaconos ordinari, etiam in ampliſſima civitate. ibid.

Narſes.

Narſes Eunuchus Gothos Italia pellit. Deinde injuria offenſus Longobardos in Italiam evocat. p. 233. & ſeq.

Neapolitana hiſtoria.

Neapolitana hiſtoria à regno Caroli Claudi ad Joannam ſecundam. p. 419. n. 10. & ſeq.

Nero.

Nero Romanæ urbis incendiarius ſuum incendii crimen Chriſtianis per calumniam imputavit, quos etiam crudelibus ſuppliciis affecit. Apoſtolos etiam Petrum cruce & Paulum gladio occidit. Seipſum pugione confodit. p. 5. n. 20.

Neſtoriana hæreſis.

Neſtorianæ hæreſis ortus & hiſtoria. p. 152. n. 17. & ſeq.

Nicænum Concilium I.

Nicænæ primæ œcumenicæ Synodi adverſus Arianam hæreſim, cui per ſuos Legatos Silveſter Papa præſedit. p. 84. & ſeq.

Can. 1. De irregularitate Eunuchorum ſpontè exciſorum. p. 88.

Can. 2. Prohibet neophytis ſacris ordinari. p. 89.

Can. 3. Ne Clerici habitent cum ſubintroductis fœminis exceptis matre, avia & ſorore, pauciſque non ſuſpectis. ibid.

Can. 4. Conſecrandum eſſe novum Epiſcopum à tribus Epiſcopis, præſertim & Metropolitano. p. 91.

Can. 5. De excommunicatis Clericis vel laicis à Clero repellendis, & ne ab aliis ullibi recipiantur ad miniſterium aut in Eccleſiis. Deque annuis duabus provincialibus Synodis per Metropolitanum convocandis, in quibus cauſæ appellationum judicentur, ac dirimantur. p. 92.

Can. 6. Alexandrino, & Antiocheno Epiſcopis ſubditæ Provinciæ. Metropolitanorum auctoritas erga ſingulas Provincias. Et ut in Synodis & declarationibus major ſuffragiorum pars prævaleat. ibid.

Can. 7. Jeroſolymæ Epiſcopo debitus honor, ſic tamen, ut ab illo ad Cæſareæ in Paleſtina Metropolitanum devolvantur appellationes. p. 94.

Can. 8. De Novatianis, qui & Cathari nuncupantur, ad Eccleſiæ unitatem regreſſis, priſtinæ ſedi vel Ordini reſtituendis, dummodo caveatur, ne uni Eccleſiæ duo præficiantur Epiſcopi. ibid.

Can. 9. De præmittendo examine ante Ordinationes. p. 95.

Can. 10. De ordinatis Clericis lapſis deponendis. ibid.

Can. 11. De lapſorum ſub gentilium perſecutionibus pœnitentiis, earumque triplici genere auditorum, ſubſtratorum, & orationibus participantium abſque tamen Euchariſtiæ participatione. ibid.

Can. 12. In eos qui ut ſe moleſtiis publicæ pœnitentiæ ſubducerent relictam malitiam reſumpſerunt. ibid.

Can. 13. Nemini pœnitenti tametſi nondum expleto pœnitentiæ tempore communionem quam rogat ſacri Viatici eſſe denegandam. ibid.

Can. 14. De catechumenis lapſis pœnitentiæ triennali ſubjiciendis. p. 96.

Can. 15. De Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis proprias Eccleſias deſerentibus ad regrediendum compellendis. ibid.

Can. 16. De Clericis ab alio Epiſcopo non ordinandis ſine proprii Epiſcopi conſenſu ac litteris dimiſſoriis, ſed ad eam remittendis ſub canonis pœnis. ibid.

Can. 17. De Clericis uſurariis deponendis. ibid.

Can. 18. Ne Diaconi Euchariſtiam præbeant niſi ex mandato Epiſcopi, vel Presbyteri: Neve inter Presbyteros ſedeant. p. 97.

Can. 19. De Paulianiſtis converſis denuò baptizandis, atque ità male baptiſatis in illa hæreſi. ibid.

Can. 20. Ut fideles Paſchali tempore ſtantes orent. ibid.

Nicæni Concilii præcipuum decretum de conſubſtantiali Filio cum Patre. ibid. ὁμοουσίος teſſera qua ſecernuntur Eccleſiæ Caſtra à perduellibus Arianorum caſtris. Iſta divinarum perſonarum conſubſtantialitas earumque diſtinctæ hypoſtaſes theologica eruditione exponuntur. ibid.

Symbolum Nicenæ fidei. p. 88.

De Nicænorum canonum numero diatriba. p. 99.

Canon temporum ad rationem ineundam feſti Paſchalis juxta Nicænum decretum. p. 96.

Nicænum Concilium II.

Nicænum ſecundum Concilium, & inter generalia VII. ſub Hadriano Pontifice cujus Legati in eo præſederunt ad aſſerendum in univerſa Eccleſia imaginum

uſum & venerationem, procurantibus Irene Imperatrice & Taraſio Conſtantinopolis Epiſcopo anni 787. p. 260. In hac Synodo Copronymi pſeudoſynodus examinata damnatur, & imago Chriſti Salvatoris ab omnibus Patribus procumbentibus adoratur.

Can. 1. Sex anteriora Concilia œcumenica confirmantur.

Can. 2. Decernit ut cuncti Epiſcopi ordinandi, antequam manus impoſitione conſecrentur, promittant ſacros Canones a ſe ſervatum iri ſimulque boni paſtoris officia tradit. p. 262.

Can. 3. Prælatorum electiones per vim & poteſtatem ſæcularium Principum factæ decernuntur irritæ. ibid.

Can. 4. Pœna talionis puniendos eſſe Antiſtites, qui Clericos ſuos injuſtè arcent à Divinis miniſteriis, & templa Dei occludunt. ibid.

Can. 5. Ut qui per ſimoniam promoventur ad Prælaturas, ſimulque illorum Ordinatores deponantur, & pœnis canonis ſubjiciantur. ibid.

Can. 6. Hoc idem iterat & confirmat, ſtatuitque, ut Synodi provinciarum quotannis ſaltem ſemel fiant. ibid.

Can. 7. Non eſſe templa conſecranda ſine Sanctorum reliquiis. p. 263.

Can. 8. Excluduntur ab Eccleſia & fidelium communionæ Hebræi, qui ſe Chriſtianos ſimulantes inſtituta Judaica occultè obſervant. ibid.

Can. 9. Ut libri & Scripturæ contra ſacras Imagines aboleantur. p. 264.

Can. 10. Ut deponantur Clerici, qui ſine Epiſcopi licentia in alienas parœcias migrant, aut in potentiorum ædes ſe inſinuant, ubi prohibentur tum à negotiis tum ab abjectis miniſteriis, præterquam à liberis & famulis erudiendis, & ad pietatem informandis. ibid.

Can. 11. Jubet inſtitui in ſingulis Eccleſiis & Monaſteriis œconomos: ſi verò proximi ac immediati Prælati officium iſtud negligant, id curent ſuperiores Prælati. ibid.

Can. 12. Prohibet Epiſcopis aliiſque Præfectis alienationem rerum Eccleſiæ aut Monaſterii, & reſtitui jubet. ibid.

Can. 14. Ne ante Epiſcopi ordinationem inducantur in quamcunque Eccleſiam Lectores. Adjungit tamen, poſſe ex conſuetudine ab Chorepiſcopis ordinari. Et conſecratos ab Epiſcopis Abbates poſſe minores Ordines ſibi ſubditis Monachis conferre. p. 265.

Can. 15. Ne quis duabus Eccleſiis addicatur. Ubi ſcholion fuſiùs agit de pluribus vel incompatibilibus præbendis. ibid.

Can. 16. De luxu & ornatu corporeo Clericis prohibito. p. 266.

Can. 17. Ut Epiſcopi compeſcant quorumdam Monachorum libidinem nova Monaſteria extruendi, quibus præſint, etiamſi careant opibus neceſſariis ad fundandum & perficiendum. ibid.

Can. 18. Ne in Monaſteriis & Epiſcopiis admittantur famulæ. ibid.

Can. 19. Ne quiſquam ad Sacerdotia & Monaſteria pretio recipiatur. ibid.

Can. 20. Monaſteria virorum & mulierum cohærentia nulla permittantur. Confabulationes etiam arceantur. ibid.

Can. 21. Ne Monachi aut Moniales ſine venia Præfectorum ad alia Monaſteria ſe transferant. p. 267.

Diatriba ad Nicænam hanc Synodum de ſacris Imaginibus earumque cultu. ibid. & ſeq.

Nicolaitæ.

Nicolaitæ, Carpocratici & Gnoſtici ſpurciſſimi hæretici. p. 6.

Nicopolis.

Ad Nicopolim ſtrages Francorum à Bajazete ex gravi culpa & intempeſtiva Comeſtabilis iracundia. p. 422. n. 20.

Niſibis.

Niſibis Syriæ in Arbellis Urbs à Perſis obſeſſa Jacobi Epiſcopi ſui precibus liberatur, immiſſo culicum agmine, quo Perſæ abſcedere compulſi ſunt, cùm adverſus Magnentium Conſtantius ab Oriente profectus eſſet. p. 75.

Normanni.

Normanni Franconis Rothomagenſium Epiſcopi opera relictis idolis Chriſtiani fiunt. Rollo illorum Dux ſuſcepto baptiſmo pacis fœdera cum Franciæ Carolo nuncupato Simplici iniit, accepta in conjugium illius filia Giſla, ſimulque provincia Neuſtriæ in dotem, quæ deinceps Normanniæ nomen accepit, cum perpetua ſub Franciæ regibus clientela. p. 311. n. 15.

Normanni ex Gallia profecti numero pauci Siciliam, Apuliam & Calabriam incredibili virtute Saracenis & Græcis eripiunt, ſuoque dominio ſubjiciunt, conſentiente demum Apoſtolica Sede, cui ſe clientes per tributum profitentur. p. 316. n. 2.

Novaria.

Ad Novariam Inſubriæ urbem Franci conſerta acie Mediolanenſium copias ſuperant, ipſamque Novariam cum arce ad deditionem compellunt. Inde Mediolanenſium Dux Ludovicus Sfortia cognomento Maurus ejuſque frater Cardinalis Aſcanius à Francis inter præſidiarios deprehenſi in Franciam captivi abducuntur, regnante Ludovico XII. Sforcia Ludovicus poſt decennii captivitatem in arce Lochienſi moritur. Aſcanius poſt aſtutiam Georgio Cardinali Amboſio Rothomagenſium Præſuli pollicitus ſe promoturum Francorum factionem, per quam in proximo conclavi ipſe Georgius Amboſius in Summum Pontificem eligeretur, contrariam factionem omni conatu promovit, quæ Julium Gallis infenſiſſimum creavit. p. 474. n. 1. & p. 476. n. 3.

Novatiani.

Novatiani adverſus Cornelium Rom. Pont. ſchiſma hæreſis. p. 52. n. 15.

Novus Orbis.

Novi Orbis Regiones in Oriente Caſtulonenſium & Luſitanorum navigationibus deteguntur in Occidente p. 451. n. 42.

Numerianus.

Numerianus inſidiis Apri ſoceri ſui occiditur. p. 54. n. 26.

Nuptiæ.

Nuptiæ illegitimæ inter Lotharium, Lotharii Imperatoris primi poſteriorem natu filium, Franciæ Orientalis Regem, & Valdradam pellicem cujus amore Teutbergam uxorem propriam Boſonis filiam repudiavit, duobus approbantibus Gallicanis Conciliabulis Aquiſgranenſi & Metenſi. At Nicolaus Papa primus eas nuptias earumque corruptos approbatores damnavit in Lateranenſi Concilio. p. 299. n. 1.

Nuptiæ alteræ illegitimæ inter Philippum primum Franciæ Regem & Bertrandam cognatam ſuam Fulcones Andegavenſis adhuc viventis uxorem, quam ut duceret Philippus, ipſe legitimam ſuam uxorem Bertham Comitis Hollandiæ filiam repudiarat. Veruntamen Urbanus Papa II. per Legatum ſuum Hugonem Archiepiſcopum Lugdunenſem in Concilio Auguſtodunenſi hoc ementitum adeòque ſcandaloſum matrimonium, regemque Philippum damnavit, & communione dimovit, quo tamen in contumacia perſiſtente Pontifex in Galliam commigravit, generaleque Concilium apud Claromontem in Alvernis coegit, in quo Rex cùm Bertrada à proprii regni præſulibus iterum communione fidelium exciſus eſt. Qui tandem ſe Deo hominibuſque videns execrabilem Bertradam procul à ſe amovit. p. 297. n. 3. & 4.

Nuptiæ aliæ illegitimæ Philippi Auguſti Franciæ Regis initæ fuere, qui Gerbergam Danorum Regis filiam dimiſit inceſtis amoribus irretitus Mariæ ducis Moraviæ filiæ. At Cæleſtinus Papa tertius poſt admonitum Philippum, & in contumacia pertinacem binos in Galliam Legatos tranſmiſit, qui collectas apud Divionem Synodo Philippum Regem communione fidelium reſecarunt, totumque regnum interdicto ſuppoſuerunt. Qui demum reſipiſcens dimiſſa in Moraviam Maria Gerbergam ad ſe revocavit. p. 300. n. 5.

Nuptiæ fœminarum nobilium caſtra & munitiones poſſidentium prohibentur ſub excommunicatione, & caſtrorum ad fiſcum devolutione cum Patarenis & perturbatoribus pacis in Concilio Tholoſano, can. 42. p. 392.

Nuptiæ Catholicorum cum hæreticis à diverſis Conciliis prohibitæ. p. 126. n. 8. Vide etiam ſub lit. M. matrimonium.

O

Oblationes.

Oblationes non communicantium & quorumlibet impiorum non recipiendæ in Eccleſia. p. 62. n. 14.
Oblationes fratrum diſſidentium non recipiendæ in Eccleſia. p. 144. can. 93.
Oblationes eorum, qui pauperes opprimunt, non recipiendæ in Eccleſia. ibid. can. 94.
Oblationes defunctorum Eccleſiæ factas, qui retinent aut negant, tanquam pauperum necatores excommunicantur. ibid. can. 95.
Oblationes excommunicatorum rejiciendæ. pag. 62. can. 28.
Oblationes Eccleſiæ in ſtipendia Clericorum, & in Eccleſiæ reparationem inſumendæ. p. 285. n. 4.
Oblationes ac reditus Eccleſiæ in quatuor partes dividendæ, ſcilicet in partem Epiſcopo debitam, in victum miniſtrantium Clericorum, in eleemoſynas pauperum, in ornatum, & reparationem Eccleſiæ. p. 355. n. 5. His adde can. de redditibus Eccleſiæ, 12. q. 2 & Clementem Papam I. lib. 2. conſtit. Apoſt. cap. 25. Et Concilium Dalmaticum anni 1199. can. 3. tom. XI. parte I.
Oblationes, quæ ad manus Presbyterorum offeruntur, propriæ ipſorum fiunt. p. 331. can. 13.

Odenatus.

Odenatus Palmiræ Rex Niſibim, & Carra, & Meſopotamiam de Perſis à ſe fugatis recuperat. Ideòque à Gallieno in conſortium Imperii aſſumitur. Cui defuncto ſuccedit magni animi conjux Zenobia. p. 58. n. 4.

Odoacer.

Odoacer Turcilingorum Rex cum Scythis & Herulis auxiliaribus Oreſtem Imperatorem prælio ſeparatum occidit, ejuſque filium Momillum, qui dictus eſt Auguſtus, in Campaniam relegavit. Ipſe verò ſe Italiæ Regem conſtituit fixa Ravennæ ſede regia. Theodoricus Odoacrem ſæpiùs acie victum Ravennam fugere compulit, & contra fidem datam adhibitum in convivium interfecit, acceptoque illius regno Ravennæ conſedit. p. 157. n. 30.

Officium.

Officium Divinum, quo habitu & quanta devotione in templo ſit perſolvendum. p. 293. p. 379. n. 17.
Ab Officiis chori abſentes non lucrantur diſtributiones, & quinam etſi corpore abſentes lucrentur diſtributiones. p. 543.
Officium ſanctæ Inquiſitionis contra hæreſes. p. 391. & ſeq.
Officia Concionatorum. p. 491. n. 9.
Officium Epiſcoporum eſt concionari per ſe, & providere in Eccleſiis concionatores, & ſollicitè viſitare. p. 377. can. 2. p. 550.

Oneſimus.

Oneſimus Epheſi Epiſcopus Martyr ſub Trajano. p. 17. n. 3.

Opiniones.

Opiniones utrinque probabiles non eſſe explodendas evincitur ex can. 48. Concilii Triburienſis. p. 306. num. 14.

Orarium, Orari,

Orarium Eccleſiaſticum quid ſit. p. 31. n. 4. & 5. Sacerdotum & Diaconorum geſtamen vox dubiæ originis, Latinæ an Græcæ. ibid.
Orarii altera ſignificatio eſt lintei vel ſudarioli ad os vel faciem detergendam, quo etiam utebatur vulgus in theatris & concionibus, ut ibi multis probatur teſtimoniis. ibid. n. 6.

Ordinatio, Ordinare, Ordinandi.

Ordinatio abſoluta nulli addicta Eccleſiæ reprobatur. p. 236. can. 6. p. 282. can. 26.
Ordinatio ſimoniaca reprobatur. p. 180. n. 13. p. 281. cap. 19.
Ordinatio alicubi irrita dicitur pro illicita. p. 330. n. 6. Reſolvitur gravis difficultas. p. 331.
Ordinationum ſervanda interſtitia. p. 117. n. 10.
Ordinationes à ſchiſmaticis & Pſeudo-Pontificibus factæ declarantur irritæ. p. 351. n. 11. p. 362. can. 2
Ordinandi debent primùm examinari. p. 472. n. 6. p. 518. & p. 557.
Ordinari nullus debet niſi à ſuo Epiſcopo. Si autem ab alio etiam per ſui reſcriptum non niſi cum teſtimonialibus proprii Ordinarii. p. 517. n. 50.
Ordinare poteſt Epiſcopus non ſibi ſubditum, dummodo hæc duo concurrant: 1. Ut in familia ſit hujus Epiſcopi, fueritque ſaltem triennio. 2. Ut beneficium ſtatim reipſa eidem conferat. p. 518.
Ordinandorum ætates. p. 433. & p. 518. n. 52.

Ordines ſacri.

Ordinis Sacramentum. Quinam ſint in Eccleſia Græca Ordines. p. 31. n. 3.
Ordinum ſeptenarius numerus ſemper in Latinis Eccleſiis receptus. ibid. n. 1. Ordo Subdiaconatus nec apud Latinos ab initio multis ſæculis inter ſacros recenſitus. ibid. n. 2. Acolythi (licèt vox Græca ſit) non apud Græcos, ſed ſolos Latinos Ordinem conſtituunt. ibid. n. 2. & 3.
Ordines gratis conferantur, nihilque exigatur pro ſigillo vel literis dimiſſorialibus aut teſtimonialibus. p. 180. can. 2. p. 514. cap. 1. ſeſſ. 21. Ordinum conferendorum diverſi ritus afferuntur & invicem conciliantur. Atque in his, quænam ſit Eccleſiæ poteſtas. p. 144. & ſeq.

Ordines varii Regulares.

Ordinis Cluniacenſium autor Bernio. p. 313. n. 22.
Ordinis Camaldulenſium autor Romualdus Claſſenſis Abbas. p. 315. n. 29.
Ordinis Templariorum autor Hugo Paganus. p. 328. n. 29.
Ordinis militaris Hoſpitaliorum S. Joannis Baptiſtæ Gerardus Provincialis; deinde Raimundus à Podio nobilis Gallus. ibid. n. 29.
Ordinis Præmonſtratenſium Canonicorum regularium autor Norbertus, poſtea Archiepiſcopus Magdeburgenſis. p. 348. n. 22.
Ordinis Ciſtercienſium auctor fuit Robertus Moliſmenſium Abbas: Dein Stephanus, tandemque Bernardus inſignis propagator Claravellenſis Abbas. ibid. n. 22.
Ordo Fontis-Ebraldi utriuſque ſexus ſub unius Abbatiſſæ regimine inſtitutus, autorem habuit Robertum de Arbruſſelis. ibid. n. 22.
Ordines Monaſticos ſexto ſæculo inſtaurarunt S. Sabbas in Oriente ſub regula S. Baſilii, & S. Benedictus in Occidente ſub propria regula, cui ſe poſtea ſubjecerunt antiquiores, tum Itali, tum Gallicani Turonenſes, quos S. Martinus, tum Arelatenſes, quos S. Cæſarius rexerat, tum Caſſianitæ, tum Stechadum inſularum habitatores, tum Lirinenſes S. Honorati diſcipuli, quos inſcitè Trithemius in catalogo virorum illuſtrium Ordinis Benedictini cap. 279. aſſeverat, fuiſſe cum Abbate Capraſio Ordinis & Regulæ Benedictinæ. p. 204. n. 24.
Ordo Carmelitarum, cui regulam Albertus Patriarcha Jeroſolymitanus ex S. Baſilii inſtitutis conſcripſit, ab Innocentio III. & Honorio III. Pontificibus confirmatur. Quemadmodum etiam Ordines Prædicatorum S Dominico, & Minorum S. Franciſco inſtitutoribus. Ordo pariter apud Florentiam Servorum B. Mariæ Virginis Deiparæ. Præterea Celeſtinorum ex inſtituto Petri Moroni, qui poſtea dictus S. Celeſtinus Papa. p. 371. n. 17.
Ordinis præterea duo Redemptionis Captivorum, quorum unus auſpicatus fuit in Gallia ſub invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, auctoribus Joanne de Matha ex provincia Provinciæ Theologo Pariſienſi, & Felice Valeſio. Alter ſub titulo Deiparæ de Mercede cœptus in Hiſpania apud Barcinonem, autore Petro Nolaſco, ex Gallia oriundo, quos ambo Honorius III. approbavit. ibid.
Ordo pariter Auguſtinianorum iſto eodem ſæculo approbatus per diploma Alexandri Papæ quarti, quo diſperſi Eremitæ in cœnobiticam vitam ſub regula S. Auguſtini coaluerunt, dato eis primo Generali Priore Lanfranco Septalano Mediolanenſi. ibid. n. 17.
Ordinum Minimorum inſtituit S. Franciſcus de Paula anno 1573. p. 451. n. 43.
Ordo Societatis JESU inſtitutionem accepit a S. Ignatio de Lojola plantarium Doctorum & Apoſtolicorum regularium. Hoc inſtiturum primus autoritate munivit Paulus III. Pontifex die 27. Septembris

anno

anno 1540. deinde Concilium Tridentinum. pag. 486. n. 29.

Ordo etiam prodiit regularium Clericorum, quos Theatinos vocant conditore Joanne Petro Caraſa, nobili Neapolitano, tunc Epiſcopo Theatino, (unde nomen his Clericis inditum) poſtmodum autem Romano Pontifice dicto Paulo IV. ibid.

His acceſſere multorum regularium & Congregationum Clericalium reformationes & inſtituta. Quales ſunt Presbyterorum Congregationes permultorum in Eccleſia Dei fructuum feraces, quales ſunt Romæ exorta per S. Philippum Nerium, & Lutetiæ Pariſiorum auſpice Petro Berullo Presbytero, omni præconio digniſſimo, vitæ Apoſtolicæ in Galliis inſtauratore, quem Urbanus VIII. Pontifex in ampliſſimum Cardinalium Ordinem adſcripſit. Ejus inſtitutum Paulus Papa V. edicto Pontificio anno 1613. communivit. ibid.

Origenes.

Origenes ob immenſos labores & ſtudia dictus Chalcenterus & Adamantius, arcem doctrinæ in Alexandrina ſchola tenuit doctiſſimorum ejus ſæculi etiam Chriſtianis infenſorum præconiis celeberrimus Plotini, Amelii & Porphyrii. p. 55. n. 31. Idem ſeipſum mutilavit, ac eunuchum fecit. Qua ex cauſa Demetrius Alexandrinus Præſul graves querimonias adverſus illius ordinatores Cæſaræenſem & Jeroſolymitanum excitavit. p. 88. n. 1.

Origenis errores à Theophilo Alexandrino, Epiphanio & Hieronymo proſcripti. Indeque orta diſſidia inter Theophilum & Joannem Chryſoſtomum Conſtantinopolis Epiſcopum. p. 150. n. 9. & ſeq. Origenem præterea cum Didymo & Evagrio damnavit ſub Juſtiniano primo Synodus œcumenica quinta.

Oſius.

Oſius Cordubenſis Epiſcopus Conſtantini Magni catechiſtes miſſus in Orientem Legatus Apoſtolicus multorum Conciliorum præſes miſerando lapſu ſubſcripſit Arianorum formulæ in Sirmienſi pſeudo-ſynodo. p. 74. n. 21. p. 122. n. 3.

Otho Cæſar.

Otho Cæſar à Vitellio Imperio ſimul vitaque privatur. p. 5. n. 20.

Otho I.

Otho I. Saxo à Joanne Papa XII. inſignia cepit Imperii, victoriis clarus Bohemos Slavoſque perdomuit. De Lotharingis, Flandris, & Francis inſignes victorias retulit. Berengarium Italiæ Regem ſpoliavit. Adelbertum Berengarii filium acie fudit. Græcos Apulia & Calabria vincendo exegit p. 311. n. 14. Idem ſervitutis jugum Romanæ Eccleſiæ cervicibus impoſuit: dum autoritate ſua abutens decretum Romano Concilio extorſit, prohibens ſub nullitate actus electionem fieri Romani Pontificis abſque ſuo ſucceſſorumque conſenſu. Quapropter exautorato Joanne XII. adhuc vivente Leonem dictum VIII. illi ſuffecit, & Prælaturarum inveſtituras ſibi ſuiſque ſucceſſoribus attribuit; Benedictum verò VIII. poſt Joannis XII. obitum electum legitime Pontificem in Saxoniam captivum abduxit, & in carcere detinuit, in quo vivere deſiit. ibid. n. 14. p. 314. n. 28.

Otho II.

Otho II. præcedentis filius contra Græcos Saracenorum auxiliis Apuliam & Calabriam repetentes, infeliciſſimè dimicavit, quo ex certamine vix fuga evaſit. Et ſubinde Romæ diem clauſit extremum. p. 315. n. 29.

Otho III.

Otho III. à Gregorio Papa V. natione Germano Romæ coronam accepit Imperii. Ambo ſimul cùm eſſent affinitate juncti, convocato Romæ Concilio, cujus acta interciderunt, ea tractarunt, ut ſcribit Sigibertus, quæ ad Imperii jura & regimen pertinent. Cùmque Othoni nulla prolis ſpes eſſet, ne ipſo obeunte Germania Principum & populorum contrariis ſtudiis diſcinderetur, ibi conſtitutum fuiſſe traditur de ſucceſſore per Septemvirorum comitia deligendo. ibid. n. 30. Othonis hujus III. juſſu amputata fuit cervix Creſcentio, qui diuturno tempore ſub titulo Conſulis occupata Adriani mole Romam ſervituti ſubjecerat: quamvis Otho ipſi juratam fidem dediſſet incolumis vitæ, ſi ſui cum arce deditionem faceret. Cujus perfidiæ Otho impoſitam ſibi à Sancto Romualdo ſeveram pœnitentiam tranſigendæ in cilicio cum ſolo pane & aqua intra Monaſterium quadrageſimæ, pedeſtriſque ad ædem Archangeli Michaelis in monte Gargano itineris fideliter peregit. p. 317.

Otho IV.

Otho quartus primùm ab Innocentio III. Pontifice expetitus & coronatus, deinde Romana jura violans ab eodem communione fidelium exciſus, bellum movit adverſus Franciæ Regem Philippum Auguſtum, à quo gravi interneccione ſuperatus ad Bovinarum oppidum vix fuga ſe proripuit anno 1214. Quo eodem die alterum apud Andegavos commiſſum eſt prælium inter Joannem Angliæ Regem & Ludovicum Philippi Auguſti filium, quo Angli poſt diram ſuorum ſtragem penitus deleti ſunt. Francorum copiæ utrinque adverſariis longè impares fuerant numeroque inferiores. Conventum autem fuerat inter Othonem & Joannem, ut ſi victoria utrique contigiſset, Franciæ regnum æquis partibus inter ſe dividerent. p. 336. n. 1. & 2.

P

Pactio.

PActiones cum iis, quos patroni præſentant, damnantur ut ſimoniacæ & ſacrilegæ. p. 404. can. 34.

Pactiones contribuendi aliquod temporale ad ingreſſum Monaſterii quandonam ſimoniacæ vel licitæ. p. 388. & ſeq.

Palæſtina.

Palæſtinæ recuperandæ gratia multiplicia ſacra bella. p. 352. & ſeq.

Pallium.

Pallium inſigne ſublimioris Pontificiæ dignitatis, aliter dictum ſuperhumerale, Græcis ὠμοφόριον, ſignificat boni paſtoris officium, quatenus è lana textum eſt, ut ſcilicet oves, quæ erraverunt, ſuis humeris reportet ad caulam. p. 136. Solus Papa illud ubique locorum & temporum geſtat, & ad Metropolitanos tranſmittit, non niſi diebus & actis ſolemnioribus geſtandum. ibid. Pallium ad Petrum Archiepiſcopum Aquiſextienſem tranſmiſit Paſchalis Papa II. diebus ſolemnioribus in Miſſis geſtandum, in quibus recenſet feſta ſanctæ Magdalenæ & ſancti Maximini unius ex ſeptuaginta duobus Chriſti diſcipulis, anno 1108. p. 356. n. 6.

Pamphilus.

Pamphilus ad Cæſaream Palæſtinæ Martyr ſub Maximino p. 71. n. 9. hujus ſibi nomen aſcivit Cæſaræenſis Euſebius, ſicut Cæcilii Cyprianus.

Pantænus.

Pantænus Alexandrinæ ſcholæ moderator ab Alexandrino Antiſtite in Indiam mittitur ad prædicandum Evangelium p. 55. n. 31.

Papienſe Concilium anni 1423.

Papienſe Concilium indixerat Pontifex Martinus V. ſed ingruente peſte Senas translatum eſt, nec tamen ibi proſequutum fuit ob ſchiſmatis metum, quod Alphonſus Aragonum Rex inſtaurare comminabatur in gratiam Petri Lunenſis. p. 457.

Pariſienſe Concilium III.

Pariſienſe Concilium tertium anni 557. p. 227. uſurpatores excommunicat ac detentores bonorum Eccleſiæ, can. 1. Itemque res proprias Epiſcoporum, quæ res Eccleſiæ noſcuntur, uſurpantes, anathemate ferit, quod idem decernit etiam de occupantibus res proprias Sacerdotis, can. 22. Concilium Aurelianenſe II. anni 538. & Concilium Vaſionenſe anni 442. can. 4. p. 158. Item Concilium Agathenſe can. 4.

Pariſienſe Concilium V.

Pariſienſe alterum Concilium numero quintum anni 615. p. 234.

Can. 1. De novo Epiſcopo canonicè & citra ſimoniam eligendo per Metropolitanum & Suffraganeos Epiſcopos, & populum civitatis: alioqui ſi vis poteſtatis vel ſimonia intervenerit, nulla erit electio. ibid.

Can. 2. Ne vivens Epiſcopus ſibi ſucceſsorem eligat. Et ne viventi Epiſcopo ſucceſsor detur. ibid.

Can. 3. Ne Clericus adverſus Epiſcopum ſuum ad potentiores recurrat. ibid.

Can.

Can. 4. Ne ullus judicium ſine conſenſu Epiſcopi Clericum diſtringat. ibid.

Can. 8. Ne quis bona Epiſcopi vel inferioris Clerici invadat, donec de illius teſtamento vel obligatione conſtiterit: ſed interim ſub Archidiaconi vel depoſitarii Clerici tutela cuſtodiantur. ibid.

Can. 10. Ut piæ Clerici defuncti diſpoſitiones confirmentur. ibid.

Can. 11. De Monachis vagis in proprium Monaſterium reducendis. ibid. Canon Calchedonenſis 4. p. 180. & Quiniſexti Concilii can. 42.

Can. 14. Recenſentur, quæ inter Chriſtianos interveniunt inceſtæ conjunctiones. p. 238

Pariſienſe Concilium anni 1429.

Pariſienſe Concilium anni 1429. Martino V. Pontifice bello fervente inter Francos, & Anglos p. 458.

Can. 1. Ut Divina Officia horis congruentibus devotè celebrentur. ibid.

Can. 2. Devitent Clerici profana colloquia intra Eccleſiam, & ludos indecoros, qui certis diebus in illa fiunt. ibid.

Can. 3. Ut Canonici aſſidui ſint in horis canonicis, ſin minùs diſtributionibus privandi. ibid.

Can. 4. Ut vaſa & ſupellectilia Eccleſiæ ac lintea-mina munda ſint. p. 459. Vide can. 19. Lateranenſem. p. 379.

Can. 25. Ut Dominici & Feſti dies cunctis fidelibus ſanctè obſerventur, ut abſtineatur ab operibus ſervilibus. Reprobatur abuſus, quo credunt mareſcalli & barbitonſores, licere ſibi ſua miniſteria illius diebus citra neceſſitatem exercere. p. 459.

Can. 27. Ut quæſtorum eleemoſynarum reſecentur multimodi abuſus. ibid. Sed eorum nomen & exercitium conſultius tandem abolevit Concilium Tridentinum. ſeſſ. 21. cap. 9.

Cap. 28. De Confeſſione ſacramentali in quinque ſolemnitatibus anni præter feſta Paſchalia frequentandis. ibid.

Can. 29. Ut medici ſuos ægrotos ad confeſſionem adhortentur. Vide in voce Medici. ibid.

Can. 30. Ut turbantes juriſdictionem Eccleſiæ ſingulis diebus Dominicis publicè denuncientur excommunicati. p. 460

Can. 32. De matrimoniis intra Eccleſiam celebrandis. ibid.

Can. 33. Ne facilè ſuper bannis matrimonialibus diſpenſetur. ibid.

Can. 35. Ne laici in Divinis Officiis inter Clericos ſe immiſceant. ibid.

Can. 36. Ne judices ſæculares in ſuis carceribus Clericos detineant, ſed remittant ad judices Eccleſiaſticos. ibid.

Can. 37. De tuenda & conſervanda Eccleſiaſtica juriſdictione. ibid.

Pariſienſe Concil. an. 1528.

Pariſienſe Concilium alterum anni 1528. Cujus prior pars pertinet ad Catholicæ fidei decreta, ingruente tunc in regno hæreſi Lutherana. p. 491.

Can. 3. De ætate, moribus & ſcientia promovendorum diſcutiendis. p. 492.

Can. 5. De cautionibus adhibendis circa literas dimiſſorias. ibid.

Can. 6. De promotis ante legitimam ætatem aliiſque incapacibus ſuſpendendis, & delinquentibus coercendis. ibid.

Can. 7. De promotis in curia Romana abſque dimiſſoriis vel atteſtationibus proprii Epiſcopi ſuſpendendis, præmiſſa inquiſitione ætatis, morum, ſcientiæ, & tituli. ibid.

Can. 8. De accuratiore illorum examine, qui ad Parochialia beneficia vocantur. p. 493.

Can. 9. De indignis à beneficiis repellendis. ibid.

Can. 11. Rectores Eccleſiarum eſſe compellendos ut reſideant. ibid.

Can. 12. Ut Parochi admoneant Parochianos, ut Miſſæ & Sermoni parochiali interſint, & Sacramenta devotè frequentent. Vide infrà ex Trident. ſeſſ. 24. de refor. cap. 4. ibid.

Can. 30. De Confraternitatibus novis non facilè admittendis & veteribus reformandis. ibid.

Can. 31. Excommunicationes ne ferantur niſi ad graves cauſas. p. 494. Vide cap. 3. de ref. ſeſſ. 25. Concil. Trident.

Parochus.

Parochorum reſidentia. p. 335. n. 3. & p. 408. n. 4. & p. 493. can. 11.

Parochi doceant plebem & explicent res fidei vernacula lingua, & quanta devotione & præparatione accedendum ſit ad Sacramentum. Si autem Parochi admoniti huic officio deſint, poteſt Epiſcopus aſſignatis certis ſtipendiis deducendis ex redditibus Clericum committere, qui munere iſto fungatur. p. 505. n. 9.

Non permittat Parochus quemquam in ſua Eccleſia concionari, niſi facultatem prædicandi ab Epiſcopo habeat. p. 536. tit. 5.

Nec adminiculares Sacerdotes ad Sacramenta in ſua Eccleſia miniſtranda, niſi Epiſcopo oblatos, & ab eo probatos. p. 537. cap. 8.

Parochi caveant ab ebrietate. ibid. tit. 8. cap. 1.

Parochus ſi alio oleo quàm infirmorum ægrotum unxerit, debet errorem emendare denuò ungendo. p. 539.

Parochus caveat, ne in ungendo infirmo moram trahat. ibid.

Parochus tempore peſtis neceſſitatibus invigilet infectorum, aut per morbi ſuſpicionem incluſorum. p. 540.

Parochus proprius ſi defunctus ſuam alibi ſepulturam elegerit, jus habet educendi domo defuncti corpus, & in Eccleſiam, in qua electa fuerit ſepultura, deducendi, ibique dimittendi, ſalvo jure quartæ funerariæ aliiſque pro conſuetudine locorum. p. 554. tit. 16. & p. 355. n. 5.

Parochus feſtis diebus poſt meridiem catechizet pueros & puellas, p. 542. can. 5.

Parochus admoneat ſuſceptores ad imbuendum fidei doctrina infantes in baptiſmo ſuſceptos. p. 547. n. 2. Sunt enim fidejuſſores parochi & ſuſceptores ad doctrinam fidei & Orationis Dominicæ, ſecundùm S. Auguſtinum, & ad Symbolum Apoſtolorum, & ad bonos Chriſtianoſque mores, lib. 2. Cap. Caroli. p. 282. & p. 286. can. 19.

Parochus ne ſit in ſua Eccleſia patrinus, neque in ſua diœceſi Epiſcopus, neque uſlibi monachus aut monialis. p. 548. n. 3.

Parochus antequam baptizet, inquirat, an infans aqua perfuſus alibi ſit, & quamobrem, & quænam verborum forma. ibid. Advertat ne in baptiſmo nomina imponantur paganorum. ibid.

Parochi officia Burdigalenſe Concilium ſigillatim exequitur. p. 550. tit. de Parochis. Et Rhemenſe. p. 535. n. 3. & ſcholium.

Parochianorum expenſis & ſumptu ædificentur parochorum domus. p. 555. n. 6.

Parochis munia ſua vel ætate, vel morbo, aliove caſu obire non valentibus ſubſtituat Epiſcopus Vicarios cum ſtipendiis congruis, non tamen cum jure ſucceſſionis; hoc enim ſolus Papa poteſt, & ſolet in Vicariis Epiſcoporum adjutoribus. ibid. n. 6.

Sed ſi Parochus per malitiam, aut per voluntariam negligentiam, aut in flagitiis pertinaciam ſe indignum præbeat, Epiſcopus illum juridicè deponet, novumque parochum providebit ex officio. ibid.

Parochus curam habeat particularem pauperum parochiæ, infirmorum, orphanorum, puellarum nubilium, viduarum, ſenum & miſerabilium perſonarum, eiſque eleemoſynas procurare non negligat. p. 562. n. 7.

Paſchalis dies.

Paſchalis diei diverſa olim obſervatio in ſchiſma degeneravit. De literis formatis Paſchalibus, per quas quotannis omnibus Eccleſiis dies Paſchæ indicebatur. p. 28. n. 6. Joannes Apoſtolus, Polycarpus Smyrnenſis Epiſcopus, Polycrates Epheſinus aliique Orientales die Lunæ menſis Martii decima quarta occurrente. At Occidentales non niſi conſequenti die Dominico: ſed Victor Romanus Epiſcopus communione fidelium ſummovit Orientales, quotquot veterem ritum cum Judæis profitebantur, quantumvis amore pacis diſſuadeat Irenæus, ne ſchiſma ſubnaſceretur irreconciliabile. Multa in utramque partem refert habita Concilia Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus. Joannis quidem Apoſtoli diſciplina fuit ad tempus diſpenſatoria, quin etiam cæteri Apoſtoli, præſertim Petrus & Paulus, qui primis Eccleſiæ temporibus

legalia diſpenſativè ſervarant in Occidente, tamen Paſchale feſtum in diem Dominicum reduxere. p.16. n.2. Sed in Concilio Nicæno diſſenſio illa prorſus extincta eſt. Et deinceps obſervatæ ſunt apud Chriſtianos rationes epactarum & enneadecaeteridum, & emboliſmorum ad inveſtigandum Paſcha. p. 101.

Paſchalibus feſtis eulogiæ non diſtribuebantur. p. 36. n. 3. p. 126. can. 14.

Patronus.

Patroni vetantur paciſci de certa ſumma à præſentando perſolvenda, id enim ſimoniacum eſt. p. 404. can. 34.

Patroni hæredes non in capita, ſed in ſtirpes ſuccedunt quoad jus patronatus. p. 418. n. 12.

Patrono jus præſentandi, ſed non conferendi competit, & qua vice contulerit, amittit jus nominandi, p. 471. can. 30.

S. Paulus.

Pauli ſive Sauli admirabilis apud Damaſcum converſio. p. 2. n. 6.

Paulus quamplurimas ubique fundat Eccleſias. p. 3. n. 10.

Idem eleemoſynas collegit, ut fidelibus in Palæſtina impertiret tempore famis. ibid.

Idem benevolè exceptus à Jacobo minore Apoſtolo Jeroſolymis in templo cum quinque Nazareis ſanctificatur. ibid.

Adverſus eum Judæi concitantur, & ab eis ereptus Cæſarem appellavit. ibid.

Romam navigat, & auditus à Nerone dimittitur, pag. 4.

Unà cum Petro martyrium Romæ ſubiit. ibid.

Pauli excurſiones recenſentur. ibid. n. 13.

Paulus diſſenſiones ortas inter Judæos & Gentiles converſos ſedare ſatagit, & Jeroſolymam ad Petrum recurrere conſulit. ibid. n. 14.

Paulus cum Barnaba primùm peregrè vadit. Deinde ex quo diverſa iniere itinera, Paulo Silas comes adjungitur. ibid. n. 14.

Paulus Athenas ingreditur, ibique Dionyſium alioſque convertit. p. 5. n. 17.

Paulus Samoſatenus.

Paulus Samoſatenus Antiochenus Epiſcopus Chriſti Divinitatem impugnat. Damnatur duabus Antiochenis Synodis. p. 53. n. 22. & Dionyſii Romani Papæ ſententia. ibid. & p. 58. n. 4.

Paulus Conſtantinop. Ep.

Paulus Conſtantinopolis digniſſimus Epiſcopus ab Arianis vexatus, quater in exilium deportatus & demum ſtrangulatus. p. 73. n. 18.

Pauperes.

Pauperes ſuos quælibet civitas paſcat, ne divagentur, p. 228. can. 5.

Pauperibus pro eorum cauſis debet curia advocatum providere. p. 392. can. 44.

Pauperes erudiendi à Magiſtro præceptoriali. p. 364. can. 18. & p. 377. can. 10.

Pauperes recens converſi ad fidem ut inſtruantur & ſuſtententur, curam gerant Epiſcopi. p. 392. can. 13.

Pauperes de bonis Eccleſiæ ſuſtentandi. p. 462. n. 7.

Pauperes mendici ne per Eccleſiam divagari ſinantur, ſed ſtent ad fores. p. 554. tit. 9.

Pauperes ſenes Eccleſiæ plus cæteris honorandi. p. 143. can. 83.

Eorum qui pauperes opprimunt, oblationes Eccleſia rejiciat. p. 144. can. 94.

Pauperum defenſores ab Imperatoribus petendi. p. 147. can. 9.

Pauperum defenſor Epiſcopus adverſus Judices & poteſtates à quibus opprimuntur. p. 241. n. 12.

Pelagius.

Pelagius monachus, natione Scotus, ut ſolum liberum hominis arbitrium aſtrueret, gratiam Chriſti impugnavit. Hujus errores in Palæſtinæ Concilio damnati Dioſpolitano. Ipſe verò ne damnaretur, Concilium mendaciis eluſit.

Idem cum Cœleſtio in Synodo Carthaginenſi & in Milevitana damnatus fuit: & à Romanis Pontificibus Innocentio I. Zoſimo, Bonifacio, Cœleſtino excommunicationis ſententias acceperunt, & Honorii Auguſti edicto proſcripti ſunt. p. 152. & ſeq. n. 16. Vide quoque additamenta, & hiſtoriæ Pelagianæ hæreſis delineationem.

Pelagii pueri annorum tredecim mirabilis in martyrio à Saracenorum Rege illato conſtantia. p. 313. n. 24.

Penſio.

Penſiones ac cenſus aliæque proviſiones ad victum ejus, qui Ordinem ſacrum ſuſcepturus eſt, alienari prohibentur, niſi ex conſenſu Epiſcopi, qui Clericos ordinans inopes tenetur aliud certum pro victu ſupplementum providere. p. 514. cap. 2.

Penſionem poteſt Epiſcopus aſſignare pro aſſumpto Vicario ex fructibus beneficii curati, quando rector eſt illiteratus, aut alioquin incapax exercendi parochiale munus. p. 515. cap. 6.

Penſiones ex beneficiorum fructibus poteſt Epiſcopus detrahere ad fundandum Clericale Seminarium. p. 518. n. 53.

Penſiones ſeu cenſus vitalitios aliaſque ad uſum proviſiones quibuſnam conditionibus poſſint à Monaſteriorum Superioribus admitti pro ſubjectorum regularium neceſſitatibus; ſic tamen ut miniſtratio ſit penes Officiales. p. 524. cap. 2.

Perſecutiones Eccleſiæ.

Perſecutiones, quas Eccleſia paſſa eſt ab infidelibus Regibus. Primam ſuſcitavit Nero, qui poſtquam Romam incendit, ut odium tam immanis facinoris declinaret, novum aliud adjungens, ejus calumniam in Chriſtianos detorſit, in quos eo prætextu crudeliſſimè deſævit. Idem Petrum cruci & Paulum gladio addixit. p. 5. n. 19.

Secundam movit perſecutionem Domitianus, pag. 6. n. 24.

Tertiam Trajanus. p. 21. n. 2. & 3.

Quartam Marcus Aurelius Antoninus, p. 18. n. 10.

Quintam Septimius Severus. p. 49. n. 3.

Sextam Alexander Mammeæ filius inſtigante Præfecto Prætorii Ulpiano. p. 50. n. 6.

Septimam Maximinus. ibid. n. 9.

Octavam Decius. p. 51. n. 12.

Nonam Gallus & filius Voluſianus, p. 53. n. 23.

Decimam Valerianus. p. 52. n. 18.

Undecimam Claudius. p. 53. n. 24.

Duodecimam Aurelianus. ibid. n. 24.

Decimam tertiam Carus cum filio Numeriano. p. 54. n. 26. & 27.

Decimam quartam Diocletianus & Maximianus Herculius: quam immaniter proſequuti ſunt Galerius Maximianus, Licinius, Maximinus, Maxentius; diviſo in partes Imperio. p. 55.

Decimam quintam Valens Arianus. p. 76. n. 29.

Decimam ſextam Zeno & Anaſtaſius Eutychiani hæretici Imperatores. p. 155. n. 23. & 24.

Decimam octavam Thraſamundus & Hunnericus Vandali. p. 198. n. 9.

Decimam nonam Leovigildus Viſigotthorum Rex in Hiſpania. p. 203. & 204. n. 22.

Vigeſimam Dunamam Judæus Arabiæ tyrannus, quem demùm ultor fidei Elesbaam Æthiopum rex regno vitaque privavit. p. 204. n. 23.

Vigeſimam primam Iconomachi Imperatores Leo Iſaurus, ex eoque orti Conſtantinus Copronymus & Leo quartus ſeu Armenius, Michael Balbus, & Theophilus. p. 255. n. 2. & ſeq.

Vigeſimam ſecundam concitarunt Mahometani Orientis invaſores, deinde ejuſdem ſectæ ſequaces Saraceni per Africæ maritimam oram, inde traſgreſſis Gadibus per Hiſpanias & per Gallias uſque ad Ligerim. pag. 257. n. 8. & 9.

Peſtis.

Peſtis teterrima toto Orbe graſſata ab Imperio Galli & Voluſiani aduſque regnum Aureliani, quæ etiam Claudium Imperatorem abſtulit. p. 53. n. 23. & 24.

Petrus Apoſtolus.

Petrus Apoſtolorum princeps propoſuit de novo ſubrogando in locum perfidi Judæ Apoſtolo. Multos Judæos ad Chriſti Eccleſiam traduxit primùm Jeroſolymæ, deinde Liddæ & Joppæ, tum Cæſareæ, ubi Cornelium centurionem baptizans fidei januam Gentilibus patefecit. In vincula mittitur ab Herode Agrippa, unde ab Angelo liberatur. p. 2. Marcum Evangeliſtam Alexandrinæ præfecit Eccleſiæ. Ipſe Antiochiæ quinquennio ſuam fixit ſtationem. Inde ſuffecto ſibi Evodio Romam proficiſcitur, ibique Chriſtum primus prædicavit, cruciſque

que martyrium paſſus eſt ſub Nerone. p. 3. & 4.
Idem quamvis multa per ſe ſtatuere poſſet autoritate, qua pollebat, capitis Eccleſię, nihil tamen ſine fratrum conſilio peregit. p. 15. n. 17.

Petrus Alexandrin.

Petri Alexandriæ Epiſcopi ſub Maximino martyrium p. 71. n. 10.

Petrus de Luna.

Petrus de Luna, præcipiti conſilio, Avenione, defuncto Roberto Genevenſi ſubſtituitur. p. 436. n. 4.

Petrus Leonis.

Petri Leonis ſub *Anacleti* nomine Schiſma contra Innocentium II. p. 334. & 335. n. 7. & 8.

Petrus Cnapheus.

Petrus Cnapheus, expulſo per ſeditionem Martyrio orthodoxo Epiſcopo, ejus invadit Sedem, & Eutychianam hæreſim promovet. p. 155. n 23.

Philippus Diaconus.

Philippus unus ex ſeptem Diaconis quamplurimos in Samaria ſuis prædicationibus ad Chriſtianam religionem convertit, Eunuchum Candacis reginæ Æthiopum fide imbuit & baptizat in itinere, indeque ab Angelo Azotum tranſportatur. p. 2.

Philippus Arabs.

Philippus Arabs Gordianum necat, ejuſque Imperium occupat. p. 51. n. 10. Annum ſæcularem & ab urbe condita milleſimum, ſociato ſibi ad Imperium cognomine filio, qui Agelaſtus eſt vocatus, celebrat. Chriſti religionem primus Imperatorum profeſſus eſt, ut refert Euſebius, & in pœnitentium claſſem à Fabiano Romæ Epiſcopo redactus. p. 51. n. 10. & 11.

Philippi Franciæ Reges.

Philippus I. Franciæ Rex repudiata legitima uxore Bertha, cum pellice Bertrada ſacrilegas nuptias init, ideoque ab Urbano Papa II. in duobus Franciæ Conciliis Oſtionenſi & Arvernenſi excommunicatur. p. 299. n. 3.
Philippus Auguſtus Franciæ Rex, repudiata conjuge Gerberga, nuptias cum Maria Moraviæ Ducis filia contrahit. Ideoque à Cæleſtini Papæ III. miſſis in Franciam Legatis ſupponitur Interdicto, unà cum univerſo regno in Concilio Divionenſi: ipſeque tandem Rex Gerbergam revocat, & Mariam ad ſuos remittit. n. 5. p. 300.
Philippi Pulchri Franciæ Regis, & Bonifacii Papæ VIII. diſſidia. p. 417.

Phocas.

Phocas audax & facinoroſus centurio Romanum exercitum ad rebellandum Mauricio concitat, quem interimit, occiſis primùm in ejus conſpectu liberis, ejuſque uſurpat Imperium, in ſubditos crudelis, in hoſtes ſegnis, omnibus inviſus, ab Heraclio Præfecto perimitur. Hic namque eductis inde copiis Conſtantinopolim aggreditur, & facilè obtinet, ubi Phocas comprehenſus jugulatur. p. 234. n. 4.

Photius.

Photius eunuchus detruſo ſancto Patriarcha Ignatio intruditur per Cæſarem Bardam in ſedem Conſtantinopolitanam. p. 300. Photii mores & ingenium. ibid. n. 3. Deiicitur a Baſilio Imperatore, Ignatius in ſedem revocatur. n. 5. & 6. Photium damnat Nicolaus Papa primus, Photius viciſſim Nicolaum in pſeudoſynodo damnat. Sed qui Nicolao ſucceſſit Hadrianus Papa II. conſentiente Baſilio Conſtantinopoli Synodum octavam œcumenicam indixit, cui Hadriani Legati Apoſtolici præſederunt, quibus aſſedit Ignatius in ſedem reſtitutus, Photius verò citatus reus comparuit, qui ſibi coram Patribus obſtinatum ſilentium indixit. Ejus in ea octava Synodo damnatio. p. 301. n. 8. Photius poſt Ignatii obitum rurſus artibus Santabareni & favore Baſilii per pſeudoſynodum revocatur in vacuam ſedem Conſtantinopolitanam anno 876. quo inchoatum eſt ſchiſma Photianum, omnium quæ unquam extitere, longiſſimum & extioſiſſimum. p. 303. n. 18.

Phrygia.

Phrigiæ urbs circumfuſo Maximi exercitu in odium Legionis Chriſtianæ cum omnibus incolis incenditur. p. 71. num. 9.

Pictura.

Picturas ab Eccleſiis amoveri quo ſenſu jubeat Concilium Illiberitanum. p. 65.
Picturarum cur rarior eſſet uſus in primitiva Eccleſia. Sacras tamen Eccleſia colit ac veneratur: qui cultus ritè explicatur. ibid. & p. 266.
Latum diſcrimen inter Eccleſiaſticas imagines & idola, ſeu gentilium ſimulachra. p. 267. & ſeq.
Sub agni ſimilitudine poſſe Chriſtum repræſentari & coli. p. 254. n. 18. can. 82.
Salvatoris imago in ſecunda Nicæna Synodo ab omnibus ſuppliciter procumbentibus adorata. p. 261. n. 9.
De ſanctarum Imaginum veneratione diatriba. pag. 267. & ſeqq.
Picturæ laſcivæ prohibentur. p. 254. n 21. Vide Imago.

Pipini varii.

Pipinorum progenies, in qua tres Pipini celebres: quorum primus Pipinus Hereſtallus Dux Neuſtriæ & Palatii Regii præfectus. Iſte Ratbodum Friſonum Regem debellavit, & compulit, ut Apoſtolicis viris Suniberto & Villibrodo officium prædicandi Evangelii per Septentrionem permitteret. Hic ex ſanctiſſima conjuge tres libros ſuſcepit, Grimaldum, Gertrudem Virginem & Beggam. Begga nupſit Antedigiſo. Quibus ex nuptiis ortus eſt Pipinus ſecundus à Landem dictus, qui Plectrudem duxit uxorem, quo ex matrimonio editi educatique ſunt liberi duo Drochus & Grimoaldus Mortuo demùm Pipino duorum regnorum Franciæ Auſtraſiæque Prætoriis Præfecto, Plectrudis vidua Carolum Pipini defuncti & pellicis Elpaidis filium nothum in arctam cuſtodiam condit. Ex qua tamen mox dilapſus ardens juvenis in bella prorupit, quæ tamen non modò celeritate ſummaque fortitudine, verùm etiam inſigni prudentia & clementia moderabatur. Iſte duos legitimos progenuit liberos Pipinum cognomento Brevem, & Carolomannum: Inter quos pater Carolus geminam Franciam partitus eſt, Occidentalem Carolomanno, & Occiduam Pipino impertiens. Sed Carolomannus divino amore percitus ditionem ſuam fratri Pipino dimiſit, ipſe verò incognitus in Monaſterium ſeceſſit Montiſcaſſini. Rex verò Pipinus ſemel iterùmque tranſgreſſus Alpibus Aſtulphum Longobardum Regem debellavit, Stephanùmque tertium Pontificem ab illo hoſtiliter vexatum ſuàmque opem implorantem liberavit. Cui etiam exarchatum Ravennæ cum Pentapoli aliiſque urbibus & arcibus Aſtulpho ereptis donavit, ſimilem poſtmodum protectionem Pipini Regis filius Carolus Magnus Adriano primo præſtitit, quem Deſiderius Longobardorum Rex bello perſequebatur, ſpoliavitque regno & libertate, confirmatiſque Pipini donationibus alias ampliſſimas provincias in Romanam Eccleſiam contulit. p. 255. n. 1. p. 257. n. 10. p. 258. & 259. n. 13. & 14.

Placentinum Concilium.

Placentinum Concilium, cui præſedit Urbanus Papa II. anno 1095. in aperto campo ſub dio ob frequentem hominum concurſum tempore Henrici Germanorum Regis jam antè à Gregorio VII. & Victore III. Pontificibus excommunicati. Praxedes Imperatrix à nefandis libidinibus, quas coacta ab Henrico paſſa fuerat, & ob quas ab ipſo diverterat, abſoluta eſt. Et Philippus I. Francorum Rex in Concilio dudum Heduenſi ob ſacrilegas cum pellice Bertranda nuptias communione remotus ſe per Legatos excuſavit, induciaſque petiit aduſque Pentecoſtem. Et Alexius Comnenus Orientis Imperator ſuppetias contra Turcas poſtulavit, & obtinuit. p. 337.
Can. 1. Quæ de ſimoniacis à Patribus decreta ſunt firmantur. ibid.
Can. 2. Ordinationes ſimoniacæ irritæ declarantur. ibid.
Can. 3. Ordinationes non ſimoniacè factæ à ſimoniacis Prælatis tolerantur, dum Ordinati ſint laudabilis vitæ. ibid.
Can. 4. Si tamen ſcienter aliquis à ſimoniaco acceperit Ordinem, ejus ordinatio irrita declaratur. ibid.
Can. 5. Quotquot in pueritia ſuorum cupiditate parentum Eccleſias adepti fuerint per pecuniam à parentibus ſimoniacè contributam, benignè tolerantur, ſi aliàs digni comperiantur. ibid.
Can. 8. Ordinationes à Guilberto collatæ poſt ejus à Gregor. VII. factam damnationem nullæ decernuntur. ibid.

Can. 9. Idem conſtituitur de Ordinationibus factis ab invaſoribus alienarum Eccleſiarum ac ſedium, quales multos obtruſerant ſchiſmatici Imperatores, ſi non excuſet inculpabilis ignorantia. ibid.

Can. 10. 11. & 12. De ordinatis ſcienter à ſchiſmaticis, donec ad Eccleſiæ unitatem redierint, diſpenſatio indulgeatur ob pacis deſiderium abſque generali canonum præjudicio tales damnantium. ibid.

Can. 13. Ne quidquam pro baptiſmo, vel chriſmate, vel ſepultura exigatur. ibid.

Plinius.

Plinii relatio de Chriſtianis ad Trajanum, & hujus reſponſio. p. 16.

Pœnitentia Publica.

Pœnitentiæ publicæ diverſæ ſpecies. p. 29. 30. 31.

Pœnitentium tres claſſes dinumerat Synodus Nicæna, omiſſis lugentibus. n. 1. Veteres autem Canones claſſes recenſent quatuor: 1. Lugentium. 2. Audientium. 3. Proſtratorum. 4. Conſiſtentium, qui ſoli perſiſtebant uſque ad finem ſacri Myſterii, ſed expertes erant Euchariſticæ communionis, reliqui exire jubebantur unà cum catechumenis. p. 29. n. 2. & 3. & p. 95. can. 11. & 12.

Pœnitentia publica non ſemper comitem habebat publicam confeſſionem, & talis pœnitentia non pariebat ullam irregularitatem. p. 29 n. 4. 5. 6. & 7.

Pro pœnitentia, Clerici gravium delictorum rei trudebantur intra Monaſteria ad uſque mortem. Minorum autem culparum rei ad laicam communionem, id eſt extra Sanctuarium promiſcue cum laicis reducebantur. p. 29. & 30. n. 7. 8. & gravia crimina per publicam pœnitentiam expianda cenſebantur lapſus ad infidelitatem, luxuria, homicidium. His adjungebantur magia & falſi crimen, n. 11. p. 30.

Clerici criminum rei deponebantur, ſed non admittebantur ad publicam pœnitentiam, ibid. n. 8. & 9. De privata pœnitentia & ſecreta confeſſione. p. 244. n. 6.

Pœnitentia pro infandis libidinibus qualis præſcribebatur à Concilio Ancyrano. p. 80. n. 8.

Pœnitentiæ publicæ relaxari ſolitæ per libellos martyrum & confeſſorum : unde fluxerunt indulgentiæ à Romanis Pontificibus concedi ſolitæ in Sanctorum meritis fundatæ. p. 329. n. 3.

Pœnitentiarum publicarum obligatio quæcunque per Claromontanum in Alvernis Concilium anni 1095. Urbano II. Pontifice in expeditiones contra Turcas in Orientem & Palæſtinam commutata. p. 339. n. 3.

Pœnitentia privata.

Pœnitentiæ privatæ quænam falſæ dicantur. p. 354. can. 22. & p. 537. n. 2.

In Sacramento Pœnitentiæ numerus, & peccatorum circumſtantiæ quales exprimendæ. p. 513. n. 39.

Dolor de peccatis qualis requiritur in pœnitentia; ibid. n. 38.

Quando urget mortis periculum, debet unuſquiſque per Pœnitentiæ Sacramentum prævenire periculum, ſuæque animæ ſaluti per ſacram confeſſionem conſulere. p. 539. n. 1.

Poloni.

Poloni ejurato idolorum cultu Chriſtiana ſacra ſuſcipiunt. p. 313. n. 23.

Poloni, vita functo Mieslao Rege, viduam ejus cum infante Caſimiro ejiciunt. Infans in Franciam defertur incognitus, ſed diſcendi factus capax literis operam dat, Monachumque profitetur Cluniaci ſub Abbate Odilone, atque Diaconus conſecratur. Interim Poloni facta diligenti perquiſitione, quum de regno in diverſas partes diſſidentes civili bello periclitarentur, neque pax inter eos iniri poſſet, niſi Regia promotione Caſimiri, in quem univerſi conſentiebant, ſi modo uſpiam gentium poſſet reperiri. Addiſcunt tandem verſari illum apud Cluniacum, miſſaque Legatione ad Odilonem repetunt Caſimirum ad regnum, qui tamen renuit abſolutè ſuum conſenſum. At Legatis conſilium dat Odilo Romam adeundi, & Pontifici unanimem populorum petitionem exponendi, & bella civilia toto regno inevitabilia, niſi votis ipſorum accedat Caſimirus. Quinimò neque diuturnam fore populorum quietem, ſi celebs nullaque relicta de ſe prole vita excederet Caſimirus, ac proinde neceſſe eſſe, ut vota, quibus erat obſtrictus, laxarentur. His maturè perpenſis, Caſimirum à gemino voto, tum Monaſticæ profeſſionis, tum ſacri Ordinis diſpenſat, quin etiam ſtrictè jubet, ut oblatum ſibi regnum recipiat. Is erat Papa Benedictus IX. cui ille obtemperans pacem & felicitatem in Poloniam invexit. p. 319. n. 15.

Polonia.

Polonia per matrimonium puellæ Hedvvigis hæredis regni cum Jagellone Lithuaniæ principe & Provinciis novis augetur, & Jagello ſecundùm conditionem ab Hedvvigi propoſitam & requiſitam unà cum ſubditis baptiſmo abluitur. p. 423. n. 21.

Polixenus. *Xenaias.* p. 201. n. 13.

Pontifex Romanus.

Pontificum Romanorum à Nicolao I. ad Stephanum VI. vera ſeries ex approbatioribus authoribus. p. 308. n. 1.

Pontificum Romanorum ob inſignem nequitiam diffamatorum promotio nequaquam Eccleſiæ Romanæ attribuenda eſt, ſed ambitioni Magnatum & tyrannorum Romanam Eccleſiam opprimentium, qui probos odio proſequebantur, improbos verò majore pretio dignitates Eccleſiæ licitantes promovebant. p. 309. n. 5.

Pontifices Romanos eligendi jus Imperatoribus conceſſit in Synodo Romana Joannes XII. præſente & urgente Imperatore cum valido exercitu. p. 315. Id tamen jus idem Joannes cùm Otho I. diſceſſiſſet, revocavit. ibid. Hoc idem privilegium Henricus II. violenter extorſit, peſſimumque ſucceſſoribus eiſdemque pernitioſum reliquit exemplum. p. 317. & 318. n. 8. 9. 10. 11. & 12.

De Pontificis Romani canonica electione. p. 362. can. 1. p. 405. & p. 401. & ſeq. Diſſertatio.

Pontifex maximus eligendus liberè à duabus partibus Cardinalium p. 456. n. 13.

Pontificis Romani poteſtas in univerſam toto Orbe Eccleſiam. p. 528. n. 95. & in confirmandis Conciliorum decretis. ibid. & ſeq.

Potamiena.

Potamienæ Virginis admirabile ſub Maximino martyrium. p. 71. n. 9.

Præbenda.

Præbenda præceptorialis per ſingulas cathedrales Eccleſias, p. 355. can. 18. & p. 378. can. 11.

Præbenda pariter Theologalis per ſingulas Eccleſias & Collegia ſufficientes proventus habentia conſtituatur, p. 378. can. 11.

Item Tridentina ſeſſ. 5. cap. 1. de refor.

Præbendarum diviſio prohibita, & ne beneficia Eccleſiaſtica cum diminutione conferantur. Duæ cauſæ in ſcholio referuntur, ob quas admittitur præbendarum diviſio. p. 365. can. 1. & ſeq.

Præbendam pœnitentiariam in cathedralibus Eccleſiis ab Epiſcopis conſtitui ſancit Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 8. qua qui proviſus fuerit, cenſeatur præſens in officiis chori, dum audit confeſſiones, & lucretur diſtributiones de refor.

Prædeſtinatiani.

Prædeſtinatianorum nomine vocabantur diſcipuli S. Auguſtini à Pelagianis & Semipelagianis. Id fuit Fauſti Semipelagiani figmentum, ſicut ab eodem memorata Concilia Lugdunenſe & Arelatenſe, quorum alibi nequidem apud alios eorum temporum ſcriptores Semipelagianos nullum viſitur veſtigium. Fauſti autem libros damnaverunt Pontifices Romani Gelaſius & Hormiſda, contrariis verò libris refutarunt ſanctiſſimi Epiſcopi Fulgentius Ruſpenſis, Cæſarius Arelatenſis, Avitus Viennenſis. p. 187.

Præfectura.

Notitiæ Præfecturarum Eccleſiaſticarum plurimùm conducit notitia civilium præfecturarum Romani Imperii, quibus Eccleſia ſe accomodavit. pag. 39. & ſeq.

Præfectura Romani Imperii ab initio unica fuit. Poſtmodum ne tanta poteſtas tum Imperatoribus, tum Reipublicæ noxia foret, illam Commodus Imperator, poſtquam inſidias Perennis Præfecti Pretorio evaſit, duos Præfectos conſtituit. Conſtantinus verò Magnus in quatuor Præfectos eam poteſtatem diſtribuit, inſtituitque Præfecturas Orientis, Illyrici, Italiæ, & Galliæ. Galliarum Præfecto ſubjectę erant ampliſſimę provincię Gallia, Hiſpania, Britannia. Sedes Præfectis Galliarum fuere

Tre-

Treviri ſupra Moſellam & Arelate aliquando ad fluenta Rhodani ſita. Sectum deinde fuit in duas partes Imperium, ſcilicet in Orientale, cujus regia ſedes erat Byzantium, & in Occidentale, cujus caput Roma fuit. Subditæ autem olim Præfectis provinciæ, quæ per Occidentem Vicariæ dicebantur, à quibus ad Præfectos devolvebatur appellatio, cœperunt proprios habere Præfectos, ſicut etiam quæ diœceſes In Oriente vocabantur. Orientis Præfecturæ caput erat Antiochia Syriæ. Diœceſis Ponticæ caput fuit Cæſaræa Cappadocum. Diœceſis Ægypti caput extitit Alexandria, Ægypti autem Præfectus dicebatur Auguſtalis. Illyrici Præfectura Orientalis fuit Sardica. Britannicæ Vicariæ caput & ſedes fuit Eboracum. Hiſpanicæ autem Vicariæ Hiſpalis. Italiæ Præfectura Mediolanum. Erat etiam Romæ Præfectus urbis, cui obtemperabant ſuburbicariæ dictæ regiones, ſcilicet Tuſciæ, Campaniæ & Piceni intra centeſimum ab urbe lapidem. Denique Præfecturæ Africæ, quam Juſtinianus poſt debellatos Vandalos inſtauravit, caput ſimul Eccleſiaſticum & civile Carthago fuit. n. 1. & ſeq. His adde Epheſum Aſianæ diœceſis in Oriente caput, & Macedoniæ diœceſeos Metropolim Theſſalonicorum.

Præſcriptio.

Præſcriptio nulla procedit ſine bona fide. p. 383. c. 41.

Præſcriptio tricenaria, quadragenaria, centenaria in rebus Eccleſiæ diverſa pro locorum & temporum diverſitate. p. 383. can. 17.

Præſcriptio nulla obeſt, quò minùs novæ baſilicæ ad eum Epiſcopum pertineant, in cujus diœceſi ſunt. p. 242. n. 13.

Precariæ.

Præcariarum frequens olim in Eccleſia uſus, quo fiebat, ut prædia Eccleſiaſtica in privatorum manus inciderent progreſſu temporum, etſi enim præſcribi non poſſint, probationum tamen defectu dimittebantur ſub poſſeſſoribus. Ex precariis aliqui fructus annuatim Eccleſiæ contribui ſolebant. p. 195. n. 22.

Præcariæ quandonam expirent; neve ultra quinquennium prorogentur. p. 527. n. 90.

Presbyterium.

Presbyterium erat olim cœtus Sacerdotum & Diaconorum: cujus convocatione utebatur Epiſcopus ad Concilium regiminis Eccleſiaſtici. p. 44. n. 1.

Presbyterium vacante ſede ſollicitudinem Eccleſiarum capeſſebat. Hinc eſt, quòd ablato Fabiano Papa per martyrium Cyprianus conſilium exquiſivit Romanæ Eccleſiæ Presbyterii, cui ſuffragabantur & præſidebant finitimi Epiſcopi, quaſi Romanæ Eccleſiæ ſuffraganei ut Cornelius Papa Romanus commemorat epiſt. ad Cyprianum Carthaginenſem 46. Et Hieronymus vocat Cleri Romani Senatum epiſt. ad Ruſticum. Et referebat conſilium ſeptuaginta ſeniorum, ut refert Hieronymus comment. in epiſt. ad Titum. ibid. n. 2. & 3. & p. 45. n. 4. Nunc verò in ſingulis diœceſibus Canonici Cathedrales conſtituunt Senatum Eccleſiæ, ſic enim vocat Concilium Tridentinum ſeſſ. 34. c. 12. de ref.

Primatia Eccleſiaſtica.

Primatiæ Eccleſiaſticæ à Romanis Pontificibus conſtitutæ ſuas vices quibuſdam Epiſcopis conferentibus ſupra quaſdam provincias ac Metropoles: Cujuſmodi poteſtatem contulit Leo Papa Magnus Epiſcopo Theſſalonicenſi. Zoſimus, Virgilius, & ſanctus Gregorius Epiſcopo Arelatenſis. Horſmida Remigio Rhemenſi per Galliam, & Saluſtio Hiſpalenſi per Hiſpaniam. Zacharias Pontifex Bonifacium Moguntinum Primatem creavit per univerſam Germaniam. p. 41. n. 19.

Princeps.

Principibus ſæculi prohibetur inveſtituras dare dignitatum Eccleſiaſticarum. p. 339. n. 10. & 350. n. 5. Exemplis id aſtruitur.

Priſcilliani.

Priſcilliani Hiſpani Epiſcopi hæreſis Conciliis damnatur, ipſeque hæreſiarcha Ithacio Epiſcopo ipſum reum poſtulante judicio Maximi uſurpatoris Imperii capite damnatus eſt. p. 78. n. 38.

Priſci hiſtorici.

Priſci hiſtorici Græci relatio de duobus Clodionis liberis de paterni regni ſucceſſione inter ſe contendentibus quorum qui major nata erat, totum ſibi vindicabat, at junior medietatem ſibi poſcebat regni, atque ab Aetio adoptatus ſuas cum illo vires junxerat: ſub Attila vero Senior frater cum ſibi adhærentibus Francis militabat. p. 159.

Probus Imperator.

Probus Tacito mortuo Auguſtus creatur, re non minus, quàm nomine probus, eo imperante pacem habuit Eccleſia, ſed Manichæorum hæreſis illam oppugnavit. p. 54. n. 25.

Proceſſio.

Proceſſio Spiritus ſancti à Patre Filioque definita in Concilio ſecundo Lugdunenſi, can. 1. p. 405. & diſſert. p. 411. & in Concilio Forojulienſi. p. 269. n. 1. Et in Florentino. p. 469. & in diſſert. ad addition. ad Symbolum. p. 471. & ſeq.

Proprius Sacerdos.

Proprius Sacerdos quiſnam. p. 472. n. 5.

Proventus.

Proventuum Eccleſiaſticorum partitio quadruplex. p. 355. n. 2.

Providentia Divina.

Providentia divina cauſas creatas & naturales inflectit & dirigit ad finem etiam ſupernaturalem. p. 14. n. 8.

Providentiæ ordo interdum recurſum ad ſortem requirit. ibid. n. 15.

Pulcheria.

Pulcheria Theodoſii junioris ſoror Marciani uxor res Eccleſiæ promovet. p. 155. n. 21.

Purgatio canonica.

Purgatio duplex, canonica & vulgaris, qualis eſt per ferrum candens. p. 305. n. 9.

Purgatio in lege Moſaica per aquam zelotypiæ. p. 306. n. 10.

Purgatorium.

De Purgatorii pœnis, quales ſint, diſputatum in Florenrina Synodo. p. 448.

De Purgatorio decretum Tridentinum. p. 523. n. 8.

Pyrrus.

Pyrrus Conſtantinopolis Epiſcopus ſuam Monotheliſmi hæreſim Romæ penes Theodorum Papam ejurat, ſed in eamdem relapſus a Theodoro Pontifice in Concilio Romano communione dejicitur. p. 249. n. 3.

Q

Quadrageſima.

QUadrageſimæ jejunium ab Apoſtolica traditione ortum, à S. Ignatio martyre commendatum. Quadrageſimas tres in anno Montaniſtæ ſeu Cataphryges obſervabant. p. 46. n. 1. Quanta olim & quàm exacta fuerit Quadrageſimæ abſtinentia. ibid. n. 3. Tres in anno Quadrageſimæ etiam à Catholicis per annum ex præcepto aliquando ſervatæ, ut ex Caroli Magni lib. 6. cap. 187. colligitur. A vino, carnibus, piſcibus, oleo, lacticinils, & ovis exactè abſtinebatur: nec niſi poſt Solis occaſum refici licebat. ibid. n. 3. & 4. Tantus diſciplinæ rigor integris duodecim ſæculis invaluit. Poſtea mitigatio acceſſit, ut liceret poſt nonam horam refici; deinde uſu recepta eſt ſerotina refectiuncula non Eccleſiaſtico decreto vel diſpenſatione, ſed ſola conſuetudinis vi. p. 46. & 47. n. 4. 5. & 6. Apud Orientales diebus Sabbati & Dominicis, & die Annunciationis Deiparæ, nec ipſa Quadrageſima jejunare licebat. Soliſque his diebus permittebatur Altaris ſacrificium, non autem feriis Quadrageſimæ, niſi præſanctificatorum oblatio. Sed neque feriis ulla martyrum feſta celebrabantur. p. 129. n. 21. 22. & 23. Item p. 252. & 553. n. 6. & 9.

Quadratus.

Quadrati pro Chriſtianis Apologia. p. 20. n. 6.

Quæſtor.

Queſtores eleemoſynarum repellendi, niſi literas Apoſtolicas vel Epiſcopi diœceſani exhibeant. p. 386. can. 62.

Quæſtorum officium innumeris fraudibus obnoxium ſatiùs duxit Concilium Tridentinum, ut aboleatur. p. 459. n. 4.

Quarta pars funeraria, Epiſcopalis, &c.

Quarta pars funeraria Parochiæ debetur, quoties extra illam corpus ſepelitur ex conceſſa libertate univerſis eligendi ſibi locum ſepulturæ. p. 355. n. 5. His adde Clement. de ſepulturis c. dudum, §. hujuſmodi. Et extrav. commu. de ſepult. c. ſtatuimus, §. hujuſmodi. Et lib. 6. de

ſepult. c. cum qui s, §. ſi quis. Et in decretalibus 10. tit. de ſepult. Et Concilium Nugariolenſe anni 1303. can. 9. Et Vaurenſe anni 1368. can. 64.

Quarta Epiſcopalis eſt quarta pars beneficiorum diœceſis, quorum fructuum quarta pars debetur Epiſcopis, p. 355. can. 1.

Quartodecumani.

Quartodecumani Paſcha eodem die cum Judæis celebrantes à Victore Pontifice communione fidelium excluſi. p. 16. n. 3.

Quinta Synodus.

Quintæ Synodi univerſalis ſeu Conſtantipolit. II. hiſtoria. p. 223.

R

Rabanus Maurus.

RAbanus Maurus ex Fuldenſi monacho Moguntinus Archiepiſcopus Godeſcalcum monachum damnavit in Moguntino Concilio. p. 280. n. 31.

Rachiſius.

Rachiſius Longobardorum Rex, translato in fratrem Aſtulfum regno, monachus in Monaſterio Montiſcaſſini efficitur. p. 258. n. 11.

Radagaiſius.

Radagaiſius Gothorum Rex cum ducentis armatorum millibus intra Feſulanos montes concluſus, à Stilicone profligatus eſt, ibique periit nulla Romanorum cæde, vel jactura. p. 148.

Ramirus.

Ramirus Alfonſi cognomento *Caſti*, Leonis, & Gallæciæ Regis filius & ſucceſſor, conſerta acie ſeptuaginta Maurorum millia delevit. p. 279. n. 27.

Ratio.

Rationes ſaltem bis in anno à rectoribus & adminiſtratoribus Eccleſiarum Hoſpitaliumque & piorum locorum reddenda eſſe conſtituitur, can. 34. Concilii Budenſis anni 1279. Et fieri ab eiſdem inventarium autenticum omnium bonorum mobilium & immobilium, & ſuppellectilis, & chartarum ac inſtrumentorum ſeu titulorum ſtatuitur Concilio Avenionenſi anni 1326. can. 58. & Toletani noni can. 5. anni 1565. Rationes quoque & inventaria fieri debere tabularum & archivorum Epiſcopi & Eccleſiæ, quorum duæ debent eſſe diſtinctæ ſeræ cum ſuis clavibus diverſis perſonis traditis, ut ſtatuit Concilium Aquenſe anni 1585. & Toloſanum anni 1590.

Ravenna.

Ravenna Regia Sedes Odoacri primum, deinde Regum Oſtrogothorum. p. 156. n. 30. Eadem Sedes fuit Exarcharum. ibid.

Redditus.

Redditus Eccleſiaſtici in quatuor partes diſtribuendi, p. 355. can. 1. Scilicet Epiſcopi Clericorum Eccleſiæ, egenorum.

Regenſe Concilium.

Regenſe ſeu Reienſe Concilium in ſecunda Narbonenſi anni 439. p. 173.

Regienſis denominationis tria ſunt oppida: Regium Bructiorum ex oppoſito Meſſanæ Siculæ, Regium Lepidi in Ciſalpina Gallia, Regium Apollinarium in ſecunda Narbonenſi. ibid. Hujus Concilii cauſam dedit Armentarius, qui contra formam Nicænæ Synodi perverſe ordinatus deponitur, & alius Ebrodunenſi Eccleſiæ providetur Epiſcopus. Providetur etiam de Clericis ab Armentario initiatis, ut ſubſint ejus Epiſcopi arbitrio, qui Armentario ſufficietur. ibid. Statuitur, ut Armentarius extra provincia Alpium maritimarum ſecedat, & alibi adminiſtret ad arbitrium ejus à quo ſuſcipietur, Epiſcopi, cui ſi viſum fuerit, poſſit officio fungi Chorepiſcopi, aut etiam illius permiſſu Clericos ordinare, & Virgines conſecrare. ibid. n. 3. His innuitur Armentarium à duobus Epiſcopis illicitè ordinatum, inſcio Metropolitano, reipſa ſuccepiſſe characterem ac Ordinem Epiſcopalem, nullos tamen ſubditos niſi ex alieno arbitrio. ibid. n. 4. & 6. Huic præſedit Concilio jure Primatus Hilarius Arelatenſis.

Regularis diſciplina. Regulares.

Ut regulares ad regulæ ſuæ præſcriptum vitam ſuam & mores inſtituant. Nec habeant quidquam ſibi proprium. Vota ſua fideliter ſervent. In commune vivant. Proſpiciantque per capitulares congregationes & frequentes viſitationes, ne inſtituta relaxentur. p. 378. n. 17. p. 523. & ſeq.

Ne perſona regularis cujuſcunque ſexus bona ſive immobilia ſive mobilia poſſideat. Neque Superioribus liceat quidnam ſtabile alicui inferiori etiam ad uſumfructum, ad uſum vel adminiſtrationem concedere, ſed ad ſolos officiales ad nutum amovibiles illorum adminiſtratio à ſuperioribus confidatur, modo nihil ſuperfluum attribuatur, ulli cuipiam, aut neceſſarium ullum denegetur. p. 524. cap. 2.

Regularibus omnibus Monaſteriis facultas poſſidendi bona immobilia indulgetur, ſolis exceptis Capucinorum domibus & Minorum de obſervantia. ibid. c. 3.

Regulares de Monaſterio ne ſine licentia exeant, etiam prætextu adeundi majores Superiores, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint. Qui autem ad ſtudia Univerſitatum mittuntur, in conventibus tantùm habitent. ibid. cap. 4.

Regularium clauſuræ, ut exactè ſerventur, curent Epiſcopi. ibid. cap. 5.

Regularium Superiorum electio ne aliter fiat quàm per vota ſecreta, ita ut ſingulorum nomina non innoteſcant, ibid. cap. 6.

De Regularium communione Eccleſiaſtica ad minùs quàm per ſingulos menſes. Et ut provideatur Monialibus extraordinarius confaſſarius bis aut ter in anno. p. 525. cap. 10.

Ut regulares curati electioni & examini Epiſcoporum ſubjiciantur. ibid. c. 11.

In controverſiis Ordinum Regularium inter ſe vel cum Clero ſæculari in proceſſionibus quibuſcunque ſtandum eſſe judicio Epiſcopi ſine appellatione. ibid. cap. 13.

Nulla renunciatio vel obligatio facta ligat niſi poſt ſequutam profeſſionem. ibid. & ſeq. Itaque ſi profeſſio non ſequatur, nihil poteſt ſolvi aut exigi excepto victu aut veſtitu novitiatus. ibid.

Anathema incumbit cuicumque perſonæ cogenti fœminam ingredi Monaſterium, aut habitum ſuſcipere, (niſi in caſibus à jure expreſſis) atque iis, qui conſilium vel auxilium ad id dederint, vel invitam ſuſceperint, aut qui ſine cauſa volentem ingredi aut profiteri impedierint. ibid. n. 85.

Quicunque prætendit ſe per vim aut metum ingreſſum religionem, aliamve cauſam nullitatis profeſſionis prætendit, & vult ſine licentia Superioris diſcendere, non eſt audiendus poſt quinquennium profeſſionis à die profeſſionis computandum, niſi cauſas, quas prætendit, deduxerit coram Superiore & ordinario, ſed compellendus eſt ad Monaſterium redire ibid. cap. 19.

Regeſtum continens diem & annum ſuſceptionis regularis habitus vel emiſſæ profeſſionis confici ab Abbatibus & Prioribus clauſtralibus cum ſubſcriptione præſentium duorum teſtium, jubet Concilium Turonenſe anni 1583. tit. de Monachis, ne quis temerè profeſſus præſumatur, aut pari temeritate ad ſæculum redeat, aut nuptias invalidas & ſacrilegas inire præſumat. Id verò regreſſum diligenter cuſtodiat. p. 552. & 553.

Silentium, obedientia, humilitas, charitas, cæteraque virtutes ſint præcipua regularium ornamenta. p. 564. n. 5. Regula frequenter in capitulis legatur, moneatque, qui præeſt, & redarguat, ſi quid minus ſervetur, excitet verò ad emendationem & fervorem. ibid. Statis horis conveniant regulares ad laudes Deo devotè perſolvendas. ibid. n. 6. Religioſæ vitæ quantæ ſint utilitatis. Abbatis Bernardi teſtimonium. ibid.

Reliquiæ.

Reliquiæ ſancti Babylæ Antiocheni Epiſcopi & martyris oraculum cacodæmonis obmuteſcere fecerunt, ejuſque fanum incenderunt. p. 263. n. 12. & 13. Reliquiarum SS. Martyrum Stephani. Item Gervaſii & Prothaſii miracula. ibid.

Reliquiis Sanctorum quantus ſit honor deferendus. ibid. n. 12. & 13.

Reliquiæ ſacræ quo ritu & honore in proceſſionibus geſtandæ. p. 349. n. 4.

Reliquiæ ſacræ ne extrahantur & ne moſtrentur extra proprias capſas. p. 386. can. 62.

Reliquias non atteſtatas & recens inventas non liceat pu-

publicæ venerationi exponere, niſi poſtquam autoritate Papæ fuerint approbatæ. pag. 387.
Quiſquis Epiſcopus ſine ſacris reliquiis templum conſecraverit, deponendus eſt. p. 263. n. 12.

Res Eccleſiæ.

Res Eccleſiæ quiſquis occupaverit, vel qui retinet, tandiu ab Eccleſiaſtica communione ſuſpenditur, donec reſtituerit. p. 222. & 223. n. 4. & 5.
Res Eccleſiæ non alienentur, neque tribuantur in emphyteuſim perpetuam vel ad multos annos citra conſenſum Capituli & Sedis Apoſtolicæ. Secùs facientes Prælati ſuo officio & adminiſtratione privandi ſunt. Cæteri Clerici à perceptione beneficiorum ſuorum ſuſpenduntur per triennium. Laici verò, qui ad hujuſmodi conditionem res Eccleſiæ reduxerint, & qui tale conſilium dederunt, ſubjiciuntur excommunicationi, à qua nequeant abſolvi, niſi poſtquam ab hujuſmodi conventis prorſus receſſerint. p. 409. can. 22, & p. 455. can. 1.
Res Eccleſiæ non niſi ad pios uſus convertendæ, p. 462. n. 7.
Res, ornamenta, & vaſa, & chartæ Eccleſiæ piorumque aliorum locorum inventariis autenticis conſcribantur & aſſerventur. p. 489. can. 89. Item Concilium Budenſe anni 1279. can. 34. & Avenionenſe anni 1326. p. 431. can. 58. & Toletanum anni 1565. n. 6. p. 542. & ſeq.
Res Eccleſiæ in remunerationem vel ſub annuo cenſu conceſſæ ad tempus ſive Clericis ſive laicis nunquam præſcribantur. Ubi & de precariis. pag. 195. num. 22.
Rerum Eccleſiæ alienationi aut longi temporis emphyteuſi quænam conditiones requirantur. pag. 191. num. 5.

Reſidentia.

Reſidentia Clericorum in ſuis Eccleſiis præſertim ſolemnioribus. p. 195. n. 23.
Reſidentia Epiſcoporum. p. 272. n. 10.
Ne Epiſcopi etiam intra fines diœceſis locum extra ſedem Cathedralis Eccleſiæ ad diutius habitandum exigant. p. 541. n. 2.
Parochorum reſidentia, qui alioqui non faciunt fructus ſuos, & removeri debent, p. 402. can. 9. pag. 462. can. 11. p. 535. n. 3.
Reſidentia Decanorum. p. 496. n. 19. Et Canonicorum, & præbendas habentium, p. 522. n. 73. & Abbatum. p. 497. n. 21.
Quandonam qui non aſſiſtunt in choro, nec in eo reſident, ab Officiis chori diſpenſantur, ut poſſint ſumere diſtributiones. p. 543. n. 2. & de Pœnitentiario audiente confeſſiones, dum chorus pſallit, Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 8.

Rhemenſe Concilium I.

Rhemenſe Concilium præſide Archiepiſcopo Sonnatio, cujus meminit Flodoardus lib. 2. hiſt. Rhemenſ. cap. 5.

Rhemenſe Concilium II.

Rhemenſe Concilium ſecundum anni 813. regnante Carolo Magno. p. 289.
Can. 17. Ne Prælati ad menſam ſuam joca turpia permittant, ſed pauperes adhibeant & piam lecturam, ibid.
Can. 20. Ne Presbyteri de minore titulo ad majorem tranſmigrent. ibid. &c. 2. can. 14.
Can. 26 Ne Monachi aut Clerici tabernas ingrediantur. ibid. Quod prohibuerat Laodicenus canon 24. & Africanus canon 7.
Can. 27. Ut diebus Dominicis ceſſent ſervilia opera, & placita, & contractus, & mercatus. ibid.

Rhemenſe Concilium an. 1148.

Rhemenſe alterum Concilium anni 1148. adverſus errores Gilberti Porretani Eugenio III. Papa Præſide. p. 357. & ſeqq.
In primis Gilbertus ipſe Pictavienſis Epiſcopus ſuos agnovit & ejuravit errores, quos etiam ipſa Synodus damnavit. ibid.
Can. 1. Nemo ſciens communicet cum excommunicato. p. 358.
Can. 2. Ut ſit modeſtus Epiſcoporum & Clericorum habitus. ibid.
Can. 3. Ut Subdiaconi neque uxores neque concubinas habeant. ibid.
Can. 4. Ut Sanctimoniales & canonicæ regulariter vivant juxta regulas SS. Auguſtini & Benedicti, & ut incorrectæ Chriſtiana priventur ſepultura. ib.
Can. 5. Ne laici Eccleſiaſtica judicia uſurpent. Et ne Prælati per illorum metum aut juſſionem ab Eccleſiaſtica juriſdictione & officio ſuo deſiſtant. ibid.
Can. 6. Ne advocati & exactores ultra jus ſibi conſtitutum accipere quidquam præſumant, ſub pœna privationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ. ibid.
Can. 7. Eccleſiaſticas perſonas & regulares ab omni prohibet nuptiali commercio. Sin minus ut ſeparatæ in pœnitentia vitam exigant. ibid.
Can. 8. Ne laici decimas Eccleſiæ poſſideant, ibid.
Can. 9. Ne quis inſtituatur Archidiaconus, qui Diaconus non ſit. Neve adoleſcentibus vel infra ſacros Ordines conſtitutis conferantur dignitates. ib.
Can. 10. Ne Presbyteris conductitiis Eccleſiæ committantur, ſed unaquæque Eccleſia ſuum habeat Sacerdotem convenienter proviſum. ibid.
Can. 11. De publica perſonarum & rerum ad eas pertinentium ſecuritate. p. 359.
Can. 12. De reprimenda militum ſuæ fortitudinis ſpecimen inter nundinas exhibentium temeritate. ib.
Can. 13. Abſolutio percuſſionis Clerico vel Monacho inflictæ Summo Pontifici reſervatur. ibid.
Can. 14. De immunitate confugientium ad Eccleſias vel Cœmeteria. ibid.
Can. 15. Incendiarii anathemate percelluntur, ibid.
Can. 16. Ne quidquam pro Chriſmate, oleo ſacro vel ſepultura exigatur, ibid. Vide Lateranenſes canones 63. & 66. p. 387.
Can. 17. Factæ ab hæreticis vel ſchiſmaticis Ordinationes declarantur irritæ. p. 359.
Can. 18. Fautores & receptatores hæreticorum anathematizantur, earumque terra interdicto ſubjiciuntur. ibid.

Rhemenſe Concilium an. 1564.

Alterum Rhemenſe Concilium à Carolo Lotharingo Cardinali Archiepiſcopo Rhemenſi coactum anno 1564. p. 535.
Statuto 1. Admonentur Parochi de reſidentia. Officia illorum recenſentur. Et ut negligentes removeantur. ibid.
Statuto 3. Ut Parochi ſuos invitent parochianos ad ſuſcipienda ſacramenta cum fide, reverentia & devotione. ibid.
Statutum 6. decernit, ut Rectores parochiarum ſcandaloſè viventes accipiant condictores, & contumaces deponantur. p. 536.
Congregatione 13. ſtatuitur, ut dies Dominici & feſta religioſe ſerventur. Et mox addit, ut fidelis populus tertiis ſaltem Dominicis interſint parochiali Miſſæ. ibid.
Concilium quoque Trident. ſeſſ. 24. de refor. cap. 4. Moneat (inquit) Epiſcopus diligenter populum, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei. Vide Concilium Turonenſe anni 1583. p. 552.

Rhemenſe Concilium an. 1583.

Alterum Rhemenſe Concilium à Ludovico Cardinali & Archiepiſcopo Guiſio Lotharingo celebratum anno 1593. p. 547.
Tit. de diebus feſtis cap. 5. Ne in his nundinæ, mercatus & auctiones fiant ſub pœna excommunicationis pronuncianda. ibid.
Tit. de Baptiſmo cap. 3. Officium ſuſceptorum ſeu patrinorum erga eos, quos de ſacro fonte levarunt. ibid. Vide lib. 2. Capitularium Caroli Magni. p. 282.
Cap. 7. Epiſcopus ne in ſua diœceſi, & ne parochus in ſua parochia ſuſceptor in baptiſmo fiat, nullus autem Monachus aut Monialis. p. 548.
Cap. 8. Parochus moneat, ne baptizandis nomina Paganorum imponantur. ibid.
Cap. 9. Parochus primùm inquirat, an infans fuerit domi baptizatus, & quibuſnam verbis & ritu. ibid.

Tit. de

Tit. de ſepulturis cap. 4. Cerei funebres regulariter ſunt parochorum. ibid.

Cap. 7. Cœmeteria muro cingantur, ne beſtiis pervia ſint, aut profanentur. ibid.

Hoc idem ſancitum fuit à Concilio Bituricenſi anni 1528. in decreto de Cœmeteriis.

Cap. 8. Ne liceat tumulos humo altiores erigere, aut ſtatuas, vel arma, vel trophæa collocare. ibid. Hoc idem ſancivit Concilium Mediolanenſe primum ſub S. Carolo Borromæo tit. 16. de ſepulturis.

Cap. 13. & 14. Per ſepulturam hominis excommunicati vel infidelis polluitur Eccleſia vel Cœmeterium: & quinam alii privandi ſint Eccleſiaſtica ſepultura, inter quos recenſet mortuos in duello, etiamſi ante obitum ſigna dederint pœnitentiæ: eos inſuper, qui tempore Paſchali ſacramenta ſumere neglexerunt. ibid. Hæc eadem ſancita ſunt in rituali Pauli Papæ quinti.

Cap. 14. Per ſepulturam hominis excommunicari Eccleſiam vel Cœmeterium pollui, & debere reconciliari. ibid. Quam rem conſtituit c. conſuluiſti de conſecr. Eccl. vel. Alt. Quod idem ſtatuitur de ſepultura hominis infidelis, etſi non poſſit dici excommunicatus, quatenus nunquam baptiſma ſuſcepit, neque fuit in Eccleſiæ communione aut juriſdictione. Tales etiam ſunt infantes non baptizati, c. Eccleſiam lib. 1. de conſecra. diſt. 1. Admonet item iſtud Rhemenſe cap. 14. Eccleſia polluta pollui quoque contiguum cœmeterium, ſed non vice verſa de Eccleſia, etſi pollutum fuerit contiguum cœmeterium. ibid.

Tit. Rhemenſis de Clericis cap. 1. ut Clerici ſuo nomini & vocationi reſpondeant. Id admonet S. Hieronymus epiſt. ad Nepotianum Clericos à ſorte dictos, vel quia Dominus ſit eorum ſors, ut dicere poſſint, Dominus pars hæred. meæ cum Pſalmiſta, vel quia ipſi ſpeciali prærogativa de ſorte Domini ſunt. ibid.

Cap. 2. Ne Clerici ſe ſuamve operam laicis addicant in rebus ſæcularibus & profanis. ibid.

Cap. 3. Ne poſſeſſiones alienas conducant. ibid.

Cap. 4. A crapula & ebrietate abſtineant. ibid.

Cap. 5. Continentiam ſectentur, & à luxuria ſe alienos exhibeant. p. 549.

Cap. 6. Ab alea & venationibus & indecoris luſibus ſe cohibeant. ibid.

Cap. 7. Clerici & morum probitate & exteriore cultu modeſtiæ exemplo ſint. ibid.

Hæc ſingula diſtinctis canonibus à diverſis Conciliis prohibentur, ſed omnia ſimul complectitur uno can. 10. Concilium Moguntiacum anni 813. ſub Leone Papa III. & Carolo Magno Imp.

Cap. 9. Clerici tonſura Clericali pro gradus vel Ordinis ſui qualitate in vertice perſpicua ſemper inſigniantur. Sacerdotes barbam geſtantes ſaltem pilos ſuperioris labri, vel tondeant vel radant: ſi verò moniti non obediant, pœna ſuſpenſionis ab Ordinum exercitio vel à fructibus beneficii plectantur, incorrigibiles autem etiam beneficiis priventur juxta conſtitutionem Clementis Papæ V. in Concilio Viennenſi, cujus initium eſt: *Quoniam innovanda*. ibid.

Rhotadus.

Rhotadus Sueſſionum Epiſcopus ab Hincmaro Rhemenſi Archiepiſcopo injurioſè deponitur, & in Monaſterium compellitur, contempta illius ad Papam appellatione: qui tamen ejus ad ſe cauſam evocavit, mandans, ut interim libertati aſſereretur. Sed Hincmarus, ne quid horum fieret, maluit Regis autoritate & gratia abuti: cumque adverſarium cum ſapientiſſimo Pontifice Nicolao committere. p. 296. & ſeq. n. 1. At Rex quantumvis notorius Eccleſiarum contemptor & direptor, maluit Pontifici obtemperare, ſicque Rhotadus Romani Concilii decreto reſtitutus eſt, & adverſantis Hincmari acta reſciſſa ſunt. ibid.

Ricardus.

Ricardus Angliæ Rex ad ſacrum bellum in Orientem profectus Cyprum Græcis eripit, eamque tradit Guidoni Luſiniano, in commutationem juris Guidoni competentis ad regnum Jeroſolymitanum, quo ille fuerat à Saracenis ſpoliatus. Sed dilapſis demum viribus, poſt captam à ſe Ptolemaidem in patriam revertit. Verùm tempeſtate ad oram Iſtriæ pulſus capitur ab infenſo ſibi Marchione Auſtriæ Leopoldo, eò quòd quum prior Ptolemaidis propugnaculum ſuorum virtute occupaſſet, inde fuiſſet à Ricardo ejectus. Marchio poſtmodum eumdem Henrico Imperatori petenti tradidit, à quo diu in vinculis detentus eſt, donec ſe ille ingenti pretio redemiſſet, violatis ſacris belli promiſſis inter Principes induciis. p. 367. n. 6.

Ritus.

Ritus antiqui benedictionis Diaconiſſarum. Earum habitus & profeſſio. Ritus etiam in conſecrandis & velandis virginibus. Harum diverſa genera. pag. 21. & ſeq.

Ritus veteres in baptiſmo adhibiti. p. 23.

Ritus veteres in Euchariſtia. p. 25.

Ritus Agaparum. p. 27.

Ritus diverſi literarum canonicarum ſeu formatarum. ibid.

Ritus publicarum pœnitentiarum. p. 29.

Ritus & partes veterum Eccleſiarum. p. 32. & ſeqq.

Ritus Ordinum Eccleſiaſticorum & numerus tum in Græcanicis tum in Latinis Eccleſiis. p. 30. & p 139. 140. & p. 144. & ſeqq.

Ritus eulogiarum & fermenti, quidve illud fuerit. p. 35. & ſeq.

Ritus quadrageſimæ aliorumque jejuniorum tum in Orientis, tum in Occidentis Eccleſiis. p. 46. & 129. n. 22. & ſeq.

Ritus ſuſcipiendi Euchariſtiam. p. 254. n. 22.

Ritus priſcarum Eccleſiarum de proprio Epiſcopo. p. 43. & ſeq.

Ritus antiquus diptycharum Eccleſiaſticarum. p. 42. n. 1. & ſeq.

Ritus Orientalium Eccleſiarum à noſtris diverſi à Romana Eccleſia approbati fuere etiam penes Occidentis Eccleſias. p. 144. & ſeqq. & p. 469. n. 9. Ut videmus in Græcis & Armenis Presbyteris huc adventantibus.

Rituales libri.

Rituales libri ab ordinantibus Epiſcopis illis, quos ordinabant, porrigebantur. p. 137. can. 3.

Robertus.

Roberti Franciæ Regis pietas & eximiæ dotes. pag. 315. n. 21.

Roberti Guiſcardi Normanni admiranda belli facinora. p. 320. n. 20.

Rodericus.

Rodericus Viſigothus Hiſpaniarum Rex ſuis ſtupris dedit occaſionem Saracenis Hiſpanias invadendi. pag. 257. n. 8.

Rodulphus.

Rodulphus Habſpurgenſis Comes, ſtirps ultimæ gentis Auſtriacæ Regum feraciſſimæ, electus Germaniæ Rex, Ottocarum Bohemiæ Regem ſibi rebellantem vicit ac repreſſit: ſed rebellionem iterum inſtaurantem altero conflictu, in quo mortem Ottocarus oppetiit, ſuperavit: ſicque Auſtriam, quæ fuerat Ottocari, Rodulphus Alberto filio ſuo conceſſit. Helvetios etiam & Burgundiones jugum detrectantes repetitis præliis attrivit. p. 369. n. 15.

Romana Hierarchia.

Romanæ hierarchiæ autoritas in perſona Julii Papæ primi ab Arianis recognita. p. 107. n. 8.

Romana Urbs.

Romanæ Urbis captura per Arnulphum Imperatorem, qui ridiculo eventu illam expugnavit. pag. 278. num. 26.

Romana Concilia.

Romana duo Concilia ſub Felice III. Pontifice anno 483. & anno 484. In priore Felix idem tres Legatos ad Acacium Epiſcopum Conſtantinopolis hæreticum Eutychianum, qui Joannem Talaidam orthodoxum ſede Alexandrina depulerat, fretus gratia impii Zenonis Imperatoris. In ſecundo duo Legati prævaricatores ex tribus, quos Pontifex Felix tranſmiſerat, ſimulque Acacius, excommunicantur. p. 189.

Romanum Concilium in æde Lateranenſi ſub Nicolao II. anno 1059. in quo Berengarii hæreſis damnata eſt. p. 334.

Can. 1.

Can. 1. De ſummo Pontifice à Cardinalibus canonice eligendo. p. 335.
Can. 2. Ut moriente Romano vel quocunque alio Epiſcopo nullus illorum bona occupet, ſed ut ſucceſſoribus reſerventur. ibid.
Can. 3. Vetat audiri Miſſam Presbyteri concubinarii: Ubi etiam talium Presbyterorum incontinentia perſtringitur. ibid.
Can. 4. De communi Clericorum vita & convictu. ibid.
Can. 5. De Decimis & Primitiis fideliter præſtandis. ibid.
Can. 6. Prohibet per laicos Clericum Eccleſiæ præfici ſive gratis ſive pretio. ibid.
Can. 7. Ut nullus Monachi habitum induat, cum ſpe aut promiſſione, ut Abbas fiat. ibid.
Can. 8. Ne quis Presbyter duas ſimul Eccleſias teneat. ibid.
Can. 9. Ne quis Clericus per ſimoniam ordinetur, aut promoveatur ad quodvis Officium Eccleſiaſticum. ibid.
Can. 10. Ne quemquam Clericum laici judicent. ibid.
Can. 11. Ne conjugia inter conſanguineos fiant uſque ad ſeptimam generationem. ibid.
Can. 12. Laicus uxorem ſimul & concubinam habens prohibetur ab Eccleſiæ communione. ibid.
Can. 13. Nullus laicus ad quemlibet Eccleſiæ gradum repente promoveatur: ſed poſt relictum ſæcularem habitum diuturna converſatione, antequam ulterius aſcendat, inter Clericos exploretur. In fine proponitur edictum electionis Epiſcoporum, præſertim verò Romanæ Eccleſiæ per Cardinales, ibid.

Romanus Pontifex.
Romanum Pontificem peregre euntem præcedit Sacramentum Euchariſtiæ capſula incluſum, equo phalerato ſuperpoſitum cum accenſis facibus & hymnorum cantu. p. 469. n. 9.
Romanus Epiſcopus per internuncios ſacram Euchariſtiam mittere ſolebat ad alios Epiſcopos in ſignum unionis & communionis fidei. p. 26. n. 7.

Romanus Diogenes.
Romanus Diogenes inſignem à victo Turcarum Sultano, quem ipſe bello provocarat, expertus eſt humanitatem: à ſuis tamen Græcis crudeliſſima morte innocens perimitur. p. 321. n. 24.

Rotomagenſe Concilium an. 1445.
Rotomagenſe Concilium habitum anno 1445. præſide Rodulpho Archiepiſcopo, ſub Eugenio IV. Papa. p. 472.
Can. 3. Libros magicos & divinatorios damnat & ſupprimit. ibid.
Can. 4. Publicæ & honorariæ pœnitentiæ intra Eccleſiam iis, qui blaſphemaverint, indicuntur. ib.
Can. 6. Pœnæ magorum & ſortilegorum. Vide Sortilegi. ibid.
Can. 7. Superſtitioſæ imaginum denominationes quæſtus cauſa reprobantur. ibid.
Can. 10. De confeſſione & communione Paſchali. ibid.
Can. 13. Ut ſcholæ idoneis perſonis committantur. ibid.
Can. 14. Beneficia benemeritis eſſe conferenda. ibid.
Can. 15. De examine ordinandorum. ibid.
Can. 17. Ne pro celebrandis Miſſis turpes fiant pactiones. p. 473.
Can. 18. De reſidentia & officiis parochorum. ibid.
Can. 21. Pœnæ decernuntur in Clericos concubinarios. ibid.
Can. 22. Inhibetur Clericis cohabitatio cum ſuſpectis mulieribus. ibid.
Can. 24. Ne quis citetur in judicium niſi præmiſſa informatione: neque contumax excommunicetur niſi ſcriptis. ibid.

Rotomagenſe Concilium an. 1581.
Rothomagenſe alterum Concilium à Principe Regiæ ſtirpis Carolo Borbonio S. R. E. Cardinali & Archiepiſcopo celebratum anno Chriſti 1581. p. 544.
Tit. de cultu divino, art. 6. Ut dies feſti religioſè obſerventur rejectis nundinis aliiſque profanis in alios dies. p. 145.
Ibid. art. 6. Ut ab Eccleſia colloquia profana & quæcunque venerationi & ſanctitati loci diſconveniunt, exulent. ibid.
Tit. de Sacramentis cap. 3. De infantibus quamprimùm baptizandis. p. 546.
Tit. de Sacram. Confirm. Ut Epiſcopi oppida ingrediantur etiam ob confirmandos incolas. ibid.
Tit. de matrimonio cap. 5. Malitioſis artibus ad conjugia impedienda occurritur, & ex juſta cauſa diſpenſari à proclamationibus poſſe. ibid.
Ibid. cap. 13. Ut matrimonia ſine coactionibus ullis contrahantur. Monentur tamen parochi, ne filios familias invitis parentibus facilè ad matrimonia admittant, neque vagos aut ignotos homines. ibid.
Tit. de Epiſcopis & Clericis. De ſanctis & idoneis viris Epiſcopali dignitati præficiendis. ibid.
Ibid. de bono exemplo à Canonicis Cathedralibus exhibendo. ibid. n. 9.
Cap. 36. Ne Prælati ſine conſenſu Capituli, vel Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi quidquam alienent. ibid.
Tit. de Epiſcoporum officio. Ut ſtudeant extirpare ſimonias & confidentias. ibid.
De forma in Tridentino Concilio Epiſcopis præſcripta in conferendis Ordinibus ſervanda. ibid
Ibid. cap. 14. De ſimonia diligenter in confeſſionibus inquirenda, cùm ſit caſus Summo Pontifici reſervatus. p. 547.
Ibid. art. 21. Ut pœnæ ſerventur in confidentiarios. ibid.

Ruteni.
Rutenorum ſeu Moſcovitarum de cultu idolorum ad Chriſti religionem converſio, regnante Baſilio Græcorum Imperatore. p. 278. n. 24.

S

Sabbas.
Sanctus Sabbas monaſticæ profeſſionis inſtaurator floruit ſexto ſæculo in Oriente, Anaſtaſio regnante: cujus etiam impietati obſtitit. Nec diu poſt monaſticum inſtitutum in Occidente S. Benedictus propagavit Juſtino & Juſtiniano imperatoribus. pag. 204. num. 24.

Sabellius.
Sabellius hæreſiarcha unicam in Deo perſonam aſtruit. p. 53. n. 21.

Sacerdotium.
Ad Sacerdotium promoveri compellantur intra annum, quicunque perſonatum aut curatum officium poſſident. p. 529. n. 4.

Sacerdos.
Sacerdos à Miſſæ celebratione ſuſpenſus diebus Dominicis & Feſtis ſacram communionem accipiat. pag. 540. tit. 14.
Ut Sacerdotes non modò cùm ſacrificant, ſed etiam quoties ſacram Euchariſtiam accipiunt, orarium utroque humero circumferant. p. 248. n. 2.
Sacerdotibus aliiſque Clericis prohibetur etiam cum ſororibus propriis cohabitatio can. 4. Concilii Bracarenſis quarti, ad imitationem S. Auguſtini, dicentis, poſſe ſuboriri ſuſpicionem de fœminis ſorores inviſentibus. ibid. n. 3.
Sacerdotibus jubetur, ut populum de jejûniis Quatuor Temporum admoneant. p. 283. cap 186.
Sacerdos & Clerici vetantur peregrinari ſine literis canonicis. p. 129. can. 40. & 41.
Sacerdos & Epiſcopi prohibentur celebrare in privatis domibus. p. 130. n. 29. & p. 284. cap. 77.
Sacerdos unus in duabus Eccleſiis non collocetur. p. 265. n. 18.
Sacerdotibus prohibentur arma & pugnæ etiam contra infideles. pag. 284. num. 9. & num. 10. pag. 288. can. 17.
Sacerdotibus & Epiſcopis ſericæ & ſumptuoſæ veſtes

ſtes prohibentur can. 16. Nicænæ Synodi II. p. 266. & p. 337. n. 4.

Sacerdos quilibet in articulo mortis à quibuslibet peccatis poteſt abſolvere. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7.

Sacerdotalia veſtimenta.

Sacerdotalia veſtimenta aut Altaris utenſilia nullus præter Epiſcopum benedicere præſumat, can. 4. Concil. Pictavienſis juſſu Paſchalis Papæ II. celebratum à duobus Legatis Cardinalib. anno 1100.

Sacramenta.

Sacramenta adminiſtrandi ritus tum in Eccleſia Græca, tum in Latina obſervandi, & ſcitu neceſſarii ſunt. p. 144. & ſeqq.

In Baptiſmi & pœnitentiæ formis ſitne neceſſaria primæ perſonæ expreſſio. ibid.

Non iiſdem formis verborum Eccleſia ſemper in Sacramentis uſa eſt, p. 145. ex poteſtate à Chriſto conceſſa. Id liquet in Baptiſmo, in Ordinatione, & in Matrimonio.

In Sacramento Ordinis frequentior mentio fit apud veteres impoſitionis manuum quàm traditionis inſtrumentorum. ibid. Ritus ordinationum Græcanicarum approbaverunt Romani Pontifices, & obligaverunt unumquemque obſervationi rituum ſuæ nationis. p. 146. n. 5.

Sacramenta Altaris non niſi à jejunis celebranda. p. 138. can. 29.

Sacrificium.

Sacrificium nec tantum Sacramentum eſſe Euchariſtiam. p. 97. n. 3. & 4.

Sacrum Chriſma.

Sacrum Chriſma Sacerdotes rectores non à quibuſlibet Epiſcopis, ſed à propriis, nec per juniorem Clericum, ſed per ſeipſos, aut per Sacerdotem Sacriſtam ante Paſchæ ſolemnia petant. p. 141. can. 36.

Sacrum Chriſma Presbyter ſub ſigillo cuſtodiat, nec niſi ad Sacramentum uti licet. p. 282. can. 18.

Sacrum bellum.

Sacri belli pro recuperanda Palæſtina Duce Gothofrido Bullionio hiſtoria. p. 322. n. 25.

Saleguſtadienſe Concilium.

Saleguſtadienſe Concilium in Germania an. 1021. pag. 329.

Saleguſtadienſis canon 8. Nemo gladium in Eccleſia portet excepto tantùm regali. ibid.

Can. 9. Nulla fiant colloquia intra Eccleſiam aut Eccleſiæ atrium. ibid.

Can. 12. Ædificia laicorum Eccleſiis adjuncta auferantur: nec ulla in atriis fiant niſi Sacerdotum ib.

Can. 13. Nullus laicus fundatam à ſe Eccleſiam Clerico commendet, ſed eum Epiſcopo præſentet, ut judicet an ſit idoneus. ibid.

Can. 18. Vigente tunc adhuc publica pœnitentia per diœceſes prohibet, ne quis ſine venia diœceſani Romam proficiſcatur, ut diſpenſetur à canonica, quàm ſua peccata commeruere, pœnitentia. ibid.

Sanctimoniales.

Sanctimonialium duo genera olim in Eccleſia, quæ ſe perpetuæ continentiæ voto aſtringebant, ſcilicet Diaconiſſarum & Virginum. p. 21. & ſeq. & p. 223. n. 5. Diaconiſſis incumbebat cura fœminarum baptizandarum, ut illas inſtruerent, & ad baptiſmum præpararent. p. 21. n. 2.

Sanctimonialium irregulariter viventium pœnæ. p. 358. can. 7. ſcilicet pœnitentia & excommunicatio. p. 23. n. 5.

Sanctimonialium virginum ab Epiſcopo conſecratarum & velatarum aliæ in parentum ædibus, aliæ in monaſteriis verſabantur. ibid. n. 4.

Sanctuarium.

Sanctuarium erat ſacratiſſimus & penitiſſimus eccleſiarum locus ac penetrale, à reliquis Eccleſiæ partibus per cancellos diſtinctum, ſolis ſacris Clericis pervium. In medio Sanctuarii erectum eminebat altare ſub ciborio. p. 33. n. 9. & 10.

In Sanctuario præter intermedium altare, geminæ hinc inde collocatæ erant menſæ, quarum una πρόθεσις, id eſt Propoſitio dicebatur, altera διακονικόν. pag. 34. num. 12.

Duo quoque ad latera Sanctuarii erant conclavia dicta paſtophoria, quorum uno diviniſſimum Corporis Chriſti Sacramentum, altero ſacri libri recondebantur ex ſuggeſtu ſeu ambone legendi. Ex oppoſito ſacri Altaris elevata erat Epiſcopi ſedes, ex qua ille ad plebem concionabatur. ibid. n. 12. 13. & 14.

Inter ſepta ſeu cancellos Sanctuarii & ambonem interponebatur in Græcorum Eccleſiis locus dictus ſolea, quo plebs ad communicandum accedebat. Sacer quippe Clerus in Sanctuario ſeu Secretario, quod Græcè ἁγιαστήριον, ſeu ἱερὸν βῆμα vocabatur, Divinam ſumebat Euchariſtiam. p. 33. n. 8

Sanguis Chriſti.

Sanguine Chriſti tremendo in atramento diluto conſcriptæ in Synodo damnationes impiorum; Sergii primùm hæretici Monothelitæ relapſi; Deinde Photii ſchiſmatici nequiſſimi. p. 301. n. 8.

Saraceni.

Saracenorum excurſio in Judæam, quam populati ſunt, & tenuerunt uſque ad annum 1099. quo Godofredus Bullionius Jeroſolymam expugnavit. pag 374. num. 2.

Saraceni anno 884. in Italiam proruperunt, & Caſſinenſe Monaſterium expilarunt, & incenderunt, trucidatis Monachis cum ſancto Abbate Berthario. pag. 308. num. 2.

Saraceni à Juliano Comite in ultionem injuriæ, quam ſibi Rodericus Hiſpaniarum Rex ob illatum filiæ an uxori ſtuprum (id enim incertum eſt) irrogaverat, evocati ex Africa, univerſam Hiſpaniam invaſerunt, præter Cantabriam & Aſturiam. p. 257. n. 8.

Saraceni ex Hiſpania & Africa tranſgreſſis Pyrenæis in Galliam ſe ingentibus copiis effuderunt. Sed illos ſtrenuè repreſſit Carolus Martellus, horrendamque illorum ſtragem iteratis præliis edidit. ibid. n. 9.

Saraceni Leontio tyranno Imperium Conſtantinopolis occupante Carthaginem expugnant; indeque dominatum ſuum uſque ad Oceanum promovent an. 698. p. 236. n. 11.

Saraceni ſic dicti non à Sara uxore Abrahami, ſed ab Arabiæ Felicis Metropoli Saraca. p. 374. n. 1.

Sardicenſe Concilium.

Sardicenſe Concilium œcumenicum Julii I. Rom. Pont. autoritate convocatum ſub Imperio Conſtantis religioſiſſimi Principis, quò convenerunt ſeptuaginta ſex Ariani Epiſcopi, qui cauſæ diffiſi ſe à Catholicis ſubduxerunt, & furtim Philippopolim ſeceſſerunt, & juridicè citati Sardicam redire detrectarunt. pag. 114. num. 1. & 2.

Can. 2. Prohibet Epiſcopis propria relicta Eccleſia in alteram tranſmigrare, eoſque omni communione etiam laica excludit. ibid. n. 4.

Can. 3. Epiſcopum tamen non ſpontè, ſed ab aliis vocatum poſſe charitatis ergo in aliam quoque provinciam transferri. Item poſſe Epiſcopum, qui ſe à Synodo prætendit læſum, ad Romanum Pontificem appellare, qui prout ei videbitur, vel cognitores poterit ad partes delegare, vel cauſam penes ſe evocare. p. 115.

Can. 4. Ut ſi Epiſcopus fuerit in Synodo depoſitus, non ei ſubrogetur ſucceſſor, priuſquam Romanus Epiſcopus ſuum judicium interpoſuerit. ibid.

Can. 5. Epiſcopos accuſatos eſſe à Romano Epiſcopo, ad quem appellaverint, judicandos, ſive miſſo & delegato in eas partes cognitore, qui litem una cum Synodo reviſat, ſive per vicinæ provinciæ indictam ab ipſo Synodum. ibid.

Can. 6. Non eſſe novum ordinandum Epiſcopum in vico vel oppido, cui ſufficiat inferior Presbyter, ne dignitas Epiſcopalis nimiùm multiplicata vileſcat. pag. 116.

Can. 7. Ne Epiſcopi paſſim ad Comitatum proficiſcantur, niſi fuerint à Principe accerſiti, aut literis Metropolitani communiti, aut ob cauſas, quæ ad officium Epiſcopale pertineant. ibid.

Can. 10. Ne quis ad Epiſcopatum promoveatur, niſi priùs Lectoris, Diaconi, Presbyteri munera exequutus, & de ſervandis interſtitiis, & de Canonica ordinandorum ætate. p. 117.

Can. 13. Clericus à ſuo Epiſcopo excommunicatus ne ab alio Epiſcopo ſuſcipiatur. ibid.

Can. 14.

Can. 14. Ne Epiſcopus in aliena parœcia diutiùs præter neceſſitatem immoretur. ibid.
Can. 15. Ne quis Epiſcopus ſibi non ſubditum ordinare præſumat citra conſenſum proprii Epiſcopi. ibid.
Can. 16. Ut extranei Clerici apud Theſſalonicam non immorentur. p. 118.
Canones iſti nonnunquam quaſi Nicænæ Synodi appendices pro Nicænis allegati & illis juncti fuere. ibid.

Saulus.

Sauli apud Damaſcum admirabilis converſio. p. 2. num. 6.

Schiſmata varia.

Schiſma quod primum legitur in Eccleſia Dei contigiſſe, fuit adversus Cyprianum Carthaginis Epiſcopum, & Africanorum Eccleſiarum Primatem. Id ſuſcitavit Feliciſſimus eo prætextu, quòd Cyprianus confeſſorum libellos præter modum pœnitentias relaxantes minùs admitteret, ne morum diſciplina in Eccleſia obſoleſceret, & delictorum licentia invaleſceret. pag. 51. n. 14. Ex hoc infelici germine Feliciſſimi Sacerdotis Novatianorum & Donatiſtarum ſchiſmata pullularunt.
Schiſma Novatianorum adversùs Cornelium poſt martyrium Fabiani Romani Pontificis in ejus ſedem electum. Contra hunc inſurrexit Novatianus à pauciſſimis ſuæ ſectæ per ambitionem electus, ad quem ſe Novatus Epiſcopus Africanus adjunxit, quem plerique cum ipſo Novatiano confundunt. Schiſma iſtud Cyprianus Carthaginenſis & Dionyſius Alexandrinus oppugnarunt. Schiſma Donatiſtarum adversùs Cæcilianum Carthaginis Epiſcopum. p. 56. n. 15. & p. 68.
Schiſma Meletianorum autore Meletio Lycopolis Epiſcopo adversùs Petrum Alexandriæ Antiſtitem, huic ſe factioni Arius Presbyter Alexandrinus invidia tabeſcens adjunxit, moleſtè ferens Petrum deinde Alexandrum electos fuiſſe Alexandriæ Epiſcopos, quam dignitatem ipſe per ſuperbiam ambiverat. pag. 71. n. 9.
Schiſma inter Joannem XII. & Leonem VIII. pag. 314. n. 28.
Schiſma contra Gelaſium ſecundum Pontificem & Burdinum ab Henrico V. Imperatore ſuſcitatum. p. 342. n. 4.
Decretum quidem Schiſmaticum præfati Leonis VIII. de Romano Pontifice ſive eligendo, ſive confirmando ab Imperatoribus ſeu Regibus Germanorum, multas ſuſcitavit ſchiſmatum & bellorum clades. pag. 314. n. 28.
Schiſmata pleraque orta ex ambitione & ſuperbia Præſulum Conſtantinopolis contra Romanam Sedem. p. 150. n. 8. 9. 10.
Schiſma exortum occaſione Zenonis edicti Henotici dicti. p. 197. n. 8.
Schiſma inter Innocentium II. & Petrum Leonis, p. 342. n. 7. & ſeqq.
Schiſma adverſus Gregorium Papam VII. per intruſum Guibertum. p. 341. n. 1.
Schiſma Octaviani dicti Victoris à Friderico Ænobarbo intruſi contra Alexandrum III. pag. 359. num. 1.
Schiſma inter Urbanum VI. & Robertum Genevenſem Avenione ſedentem, & amborum ſucceſſores, quod annos ferè quadraginta perduravit. p. 420. n. 13. & p. 433. n. 1. & 2.
Schiſma ortum in Concilio Baſileenſi inter Eugenium Papam IV. & Amedeum Sabaudiæ Ducem, qui ſibi Felicis V. nomen ſumpſit, & ſchiſmati ſuo abrenunciavit in manus Nicolai V. Pontificis. pag. 448. num. 34.

Scholæ.

Scholarum Urbis Romæ privilegia & immunitates. p. 393. n. 10.
Scholarum Romanæ Urbis, & Pariſiorum, & Oxoniæ, & Salamanticæ, & Bononiæ, Profeſſores ſint debitè ſtipendiati, ſintque in eis duo Profeſſores ad docendas ſingulas Orientales Linguas, ſcilicet Hebraicam, Chaldaicam & Arabicam. p. 428. n. 14.
Ut de qualibet Metropolitana Eccleſia vel Cathedrali per Epiſcopum vel per Capitulum duo ſelecti mittantur doctrinæ adipiſcendæ capaces ad ſtudia Theologiæ vel Canonici Juris: qui poſtquam tempore ſufficienti ſtuduerint, ad propriam revertantur Eccleſiam. p. 433. can. CXI.
Injungitur, ut in ſingulis Diœceſibus Collegia Eccleſiaſtica ſeu Scholæ ac Seminaria inſtituantur, in quibus educabuntur & inſtruentur juvenes Eccleſiæ ſervitio deſtinati. Pro quorum fundatione Ordinarii poterunt beneficiarios diœceſis obligare ad annuas aliquot contributiones, aut procedere ad unionem beneficiorum ſimplicium. p. 518. n. 53.

Scotia.

Scotiæ calamitates ab hæreticis Jacobo Stuartio notho & Joanne Cnoxia Calvini diſcipulo. pag. 482. num. 17.

Scribi.

Scribi cuncta & ſingula acta judiciaria in generali Concilio Lateranenſi præcipitur, citationes, productiones, exceptiones, interrogationes, reſponſiones, proteſtationes, defectus, teſtium depoſitiones, appellationes, & cætera hujuſmodi tam in ordinariis quam in extraordinariis judiciis. Quæ omnia ſcripta in tabulariis deponantur & conſerventur diligenter, ut ſi progreſſu temporis facta præterita negentur vel controvertantur inter partes, explorando hujuſmodi proceſſus veritas innoteſcat. Quoniam alioqui negantis vel aſſerentis factum nulla foret directa probatio. p. 382. can. 38.

Scriptores Eccleſiaſtici.

Scriptores Eccleſiaſtici ſecundi Sæculi. pag. 20. numer. 16.
Tertii Sæculi. p. 55. n. 31.
Quarti. p. 78. n. 39.
Quinti. p. 158. & p. 205. n. 27.
Sexti. p. 205. n. 27.
Septimi. p. 230. n. 15.
Octavi. p. 260. n. 19.
Noni. p. 280. n. 31.
Decimi. p. 316. n. 32.
Undecimi. p. 227. n. 28.
Duodecimi. p. 448. n. 23.
Decimitertii. p. 372. n. 21.
Decimiquarti. p. 423. n. 22.
Decimiquinti. p. 451. n. 44.
Decimiſexti. p. 488. n. 34.

Sebaſtianus.

Sebaſtiani Luſitaniæ Regis Africana expeditio, & infauſta pugna, qua tres conciderunt Reges; ipſe ſcilicet, & Mulejus, & Abdimelechus Saraceni. p. 482. num. 30.

Secretarius.

Secretarii multiplex ſignificatio. p. 34. n. 16.

Sedes Romana.

Sedes prima à nemine judicatur. p. 67. n. 5.
Sedem Romanam etiam Ariani in veneratione habuerunt, & judicio illius ſua decreta Synodica probari affectaverunt. p. 107. n. 8.
Sedes Romana ſupremum agnoſcitur in univerſas Eccleſias tribunal, ejuſque præ cunctis cæteris dignitas. p. 107. n. 8. p. 115. n. 5. p. 115. n. 7. & 8. p. 133. n. 3. p. 135. n. 10. p. 306. can. 30.
Sedes Romana Avenionem translata per Clementem V. in qua hæſit annis ampliùs ſeptuaginta. pag. 418. n. 4.

Sedes Patriarchalis.

Sedium Patriarchalium prærogativæ ex conceſſione Romanæ Sedis, quæ ſuper omnes Eccleſias obtinet principatum, eſtque mater & magiſtra univerſorum Chriſtianorum. p. 375. & 376. can. 5. & n. 13.

Seminarium.

Seminaria pro inſtituendis Clericis per diœceſes & quibuſnam modis erigenda. p. 518. n. 53. & p. 558. n. 4. & p. 240. n. 6. & 8. Concil. Tolet. IV. can. 24. & p. 283. n. 2. ſeu can. 3. & p. 287. n. 2. 3. 4. & p. 291. can. 3. num. 2.

Semipelagiani.

Semipelagianorum doli & vafricies. p. 187. n. 2. & 4. p. 188. n. 6. Refelluntur à ſanctiſſimis & doctiſſimis Auguſtino, Proſpero, Fulgentio, Cæſario, Avito Vien-

Viennenſi. Horum anteſignani Caſſianus, Gennadius, Fauſtus, Vincentius Lirinenſis. ibid. n. 5. & 6.

Semipelagianorum condemnationes, quæ Arauſicanam Synodum ſecundam præceſſerunt, ideòque reddunt illos inexcuſabiles. p. 212. & ſeq.

Semipelagiani Arauſicana II. Synodo & epiſtola Bonifacii Papæ II. penitùs proſcripti. p. 213.

Senenſe Concilium an. 1423.

Senenſe Concilium anni 1423 ſub Martino Papa V. indictum primò in civitate Papienſi, ſed ingruente peſtilentia Senas tranſlatum. At brevi diſſolutum metu ſchiſmatis, quod Alfonſus Aragonum Rex Martino infenſus moliebatur. p. 533.

Senonenſe Concilium anni 1140.

Senonenſe Concilium anni 1140. adversùs hæreſes Petri Abælardi, à quo provocatus S. Bernardus plenus ſapientia & fortitudine hæreticum ſuperbum obmuteſcere fecit. Concilium verò hujus errores damnavit, pag. 356.

Alterum Senonenſe Concilium anni 1485. cujus decreta in articulos dividuntur, & articuli ſinguli in capita. p. 474.

Articuli 1. cap. 1. Quo externo habitu & interna devotione Officia chori celebranda ſint. ibid.

Art. 2. cap. 1. Epiſcoporum reſidentiam & officia proſequitur. ibid.

Cap. 5. Concubinatus damnatur & prohibètur. ib.

Cap. 6. Habitus & tonſura Clericis præſcribuntur. ibid.

Cap. 7. & 8. De vita & honeſtate Clericorum. ibid.

Cap. 9. De quæſtoribus eleemoſynarum ingerentibus ſe coercendis. ibid.

Art. 3. De reformatione Religioſorum. ibid.

Art. 4. De officiis & obligationibus laicorum. ib.

Denique mandat, ut ſtatuta Synodalia in Eccleſiis promulgentur inter Miſſarum ſolemnia. ibid.

Sepeliri.

Si teſtator alibi quàm in parochia ſepeliri ſe mandaverit, parochus è domo defuncti jus habeat corpus educendi & deducendi ac dimittendi in Eccleſia, in qua ſepelietur, ſalva ſibi quarta funeraria aliiſque juribus. Concil. Bituricenſe anni 1584. tit. 16. Cœmeteria ad fidelium ſepulturam per Epiſcopos benedicenda. Et ne pateant incurſibus brutorum animantium, neque explicandis profanis linteaminibus aut nundinis, neve in illis res venales exponantur, & quæ olim muris cincta erant, in priſtinum ſtatum reſtituantur. pag. 554.

Ne corpus ullum ſepeliatur niſi poſt duodecimam ab obitu horam. Sed ſi improviſa morte ac repentina conciderit, non ante ſepeliatur niſi poſt 24. horas. p. 540. & ſeq. tit. 17.

Septimius.

Septimius Severus Eccleſiam perſequitur. Ejus adverſus Lugdunum immanitates. p. 49. n. 2.

Sepultura.

Ad Sepulturam olim pœnitentes deferebant & ſepeliebant defunctos. p. 143. can. 81.

Sepulturæ jus quomodo acquiratur. Et de ſepulcro non violando. Et de non exigendo ſepulturæ pretio. p. 295. n. 9.

Corpora fidelium (exceptis martyribus) olim intra Eccleſias non ſepeliebantur, ſed in earum atriis vel cœmeteriis. p. 299. n. 3.

Sepulturæ vendi prohibentur: ſed ſpontè propter illas eleemoſynæ dari poſſunt, aut etiam debent, ſi defunctus ordinaverit. Poteſt verò Epiſcopus compellere eos, quibus opes ſuppetunt ad ea ſolvenda, quæ conſuetudine præſcripta ſunt. p. 387. can. 66.

Sepulturæ propriæ libera electio unicuique fideli relinquitur, ſalva tamen parochiali Eccleſiæ quarta funeraria, Clement. de Sepulturis c. dudum, §. hujuſmodi. Extrav. comm. de Sepulturis c. ſtatuimus §. hujuſmodi. Et de Sepulturis in 6. c. cum quis §. ſi quis. Et in Decretal. to. tit. de ſepult. Et Concil. Nugarolienſe anni 1303. can. 9. Et Concil. Vaurenſe anni 1368. can. 63.

Sepulturæ tumulus altiùs humo non erigendus, niſi forte Prælatorum aut Principum intra Eccleſiam. p. 548. In quo etiam prohibentur adhiberi ſtatuæ, arma & ſigna militaria & trophæa: quod etiam prohibetur in Concil. Mediolan. ſub S. Carolo Borromæo.

Sergius.

Sergius Paulus Cypri Proconſul viſo Elyma Mago divinitùs excœcato Chriſti fidem ſuſcipit. p. 4. n. 13.

Severus.

Severus Acephalorum ſectæ ſignifer Anaſtaſio chariſſimus Flavianum orthodoxum Antiochena Sede pellit, quam ipſe per vim invadit, Epiſcopos & Sacerdotes inſectatur & deponit, Heliam Jeroſolymorum Epiſcopum Catholicum ſede ejicit. p. 200. n. 13.

Sicilia.

Sicilia quomodo à Suevis ad Francos, & ab his ad Aragones tranſiit. p. 370. n. 16.

Sigiſmundus.

Sigiſmundus Burgundionum Rex, peracta in Agaunenſi Monaſterio à ſe condito pœnitentia de nece, quam primogenito ſuo Sigerico inſtigante noverca injuſtè intulerat, bello victus & captus à Clodomiro Tetrarcha Franco Rege, in altum puteum cum ſecunda illa uxore & filiis, quorum gratia Sigericus peremptus fuerat, præcipitatur. p. 204. n. 20.

Sigiſmundus Hungariæ Rex, ejecto ob ſegnitiem & crapulam fratre Venceslao natu majore, creatur Imperator multis virtutibus commendabilis. p. 335. n. 2. Idemque Conſtantienſe Concilium mira conſtantia & ſedulitate promovet. ibid. & ſeq.

Simeon.

Simeon Cleophæ filius Jeroſolymitanam, poſt Jacobum minorem, rexit Eccleſiam. p. 6. num. 21. Sæviente Trajani perſecutione idem ſenex centum & viginti annorum crucifigitur. p. 17. n. 3.

Simon Magus.

Simon Magus miraculorum donum à S. Petro Apoſtolo mercari voluit, quamobrem increpatus ab illo fuit. Primùſque poſt Chriſti aſcenſionem hæreſiarcha evaſit. p. 2. n. 4.

Simon artibus maleficis Neronis gratiam adeptus eſt, & ſurſum à malignis ſpiritibus ſubvectus orante Deum Petro ab iiſdem dimittitur, ſuoque in terram caſu alliſus moritur. p. 5. n. 20.

Simonia.

Simoniaci, tum Clerici tum Laici, quibus ſubjiciantur pœnis ab Eccleſia. p. 246. n. 14.

Simonia in religionis ingreſſu. p. 271. n. 7. & p. 360. can. 6.

Simonia in ordinatione. p. 281. cap. 19. p. 180. & p. 338 can. 1. 2. 3. & ſeqq.

Simonia pro Chriſmate, Baptiſmo & Sepultura. ibid. n. 7. Vide Rhemenſe Concilium anni 1148. can. 16. p. 359.

Simonia utrùm & quando committatur in dote à Monialibus exigenda pro receptione intra Monaſterium, latè diſceptatur. p. 387. & ſeqq.

Simoniaca exactio pro adminiſtrandis Sacramentis. p. 338. n. 7. p. 351. can. 1. p. 363. can. 7.

Simoniacæ exactiones pro receptione Canonicorum. p. 522. n. 74.

Ad Simoniam eliminandam reſpectu Officialium Epiſcopi admonentur, ne officia vendant. p. 543.

Simoniacæ ſtipulationes pro Miſſis celebrandis. p. 544. n. 3.

Simoniacè obtenta beneficia quamprimùm dimittenda. p. 547. n. 11. Id intelligitur in manus Papæ cum fructibus.

Simoniæ realis reum confeſſarius non poteſt abſolvere, cùm iſtud ſit delictum Summo Pontifici reſervatum. Solùmque poteſt abſolvere pœnitentem reum mentalis aut conventionalis ſimoniæ, quæ non proceſſit ad opus: iſtæ namque non ſunt reſervatæ. ib. n. 14.

Simonia confidentialis gravioribus pœnis ſubjacet quàm ipſa realis. Bulla quippe Pii V. in confidentiarios inducit vacationem beneficiorum omnium etiam juſtè adeptorum ante confidentiam, & confidentiarium declarat abſolutionis incapacem, niſi ſe omnibus aliis beneficiis abdicaverit, cùm tamen per ſimoniam realem ſolum vacet beneficium ſimoniacè adeptum, & alia poſt ſimoniam acquiſita, nullatenus autem quæ præceſſerunt. Præterea confidentiarii etiam

poſt

poſt Summi Pontificis abſolutionem manent incapaces novorum beneficiorum: quæ tamen pœna non extenditur ad eum, quem abſolvit Papa à reali ſimonia, qui non habet opus ulla diſpenſatione ad nova acquirenda. ibid. n. 15. Confidentiarius intelligitur is, qui beneficium hac conditione ſumpſit, ut in alium poſtea tranſmittat. ibid.

Simoniaca pactio cum patrono præſentante ad beneficium ſubiicitur pœnis realis ſimoniæ. pag. 404. can. 34.

Simoniacarum conventionum pœnæ aliquot. pag. 500. n. 5.

Sinueſſanum Concilium.

Sinueſſanum Concilium in Campania occaſione lapſus Marcellini Papæ poſtea martyris. p. 66. & ſeq.

Sirmienſia Concilia.

Sirmienſia duo Concilia, primum orthodoxorum, in quo Photinus Sirmii Epiſcopus damnatus eſt. Alterum Arianorum, in quo iterum idem damnatus eſt ſub ſpecie aſſerendæ Chriſto dignitatis: ille enim Chriſtum merum hominem aſſerebat. In iſto Arianorum Concilio Liberius Papa & Oſius Cordubenſis formulis Arianorum ſubſcripſere. p. 121. & ſeq.

Sixtus Papa.

Sixtus Papa ſub Valeriano & Galieno Imperatoribus martyr. p. 52. n. 17.

Solimanus.

Solimanus Turca Belgradum, Rhodum, Budam, Albam-Regalem, aliaque deinceps Pannonum oppida & arces expugnat, idem Ludovicum Hungariæ Regem acie vincit & occidit. p. 481. n. 15.

Sors.

Sors Apoſtolatus ſuper Mathiam Deo dirigente. p. 14. n. 1.

Sortium remedia jus civile interdum requirit in ambiguis. ibid.

Sortilegus.

Sortilegi, arioli, augures, & his conſentientes, damnantur in Concilio Agathenſi can. 42. quem refert Gratianus c. aliquanti Clerici 26. quæſ. 5. quam vide per totam, & in Londonienſi anni 1125. can. 15. & in Rothomagenſi anni 1445. can. 6. p. 601. & in Laodiceno can. 36. p. 128.

Stephanus Diaconus.

Stephanus Diaconus à Judæis lapidatur. p. 2.

Stephanus Papa.

Stephanus Papa I. reſiſtit Cypriano Carthaginenſi, Dionyſio Alexandrino, Firmiliano Cæſaræenſi, aliiſque iterantibus baptiſmum, quaſi nullum & irritum ab hæreticis adminiſtratum. p. 56.

Stephanus Papa ſub Valeriano & Galieno Martyr. p. 54. n. 17.

Stephanus Papa III. ab Aſtulpho Longobardorum Rege oppreſſus, Pipini Francorum Regis opem implorat & obtinet: adeò ut Pipinus Romanam Eccleſiam donaverit terris exarchatus Ravennæ, qui Romania vocatur, & Ancona aliiſque quatuor oppidis in Piceno, quibus Aſtulphum ſpoliavit. p. 258. n. 13.

Stephanus Rex.

Stephanus Hungariæ Rex populum ſuum ad Chriſtianam religionem convertit. p. 316. n. 1.

Stilico.

Stilico Præfectus Imperii Occidentalis ſub Honorio præfecturam quoque amiſit Orientalis Imperii, quod Arcadius regebat, viamque ſibi filioque Eucherio utriuſque Imperii. Radagaiſium Gotthorum Regem ejuſque immenſas copias Apenninis montibus concluſas internecione delet. p. 148. n. 1. Expeditionem parat in Orientem, eoque Gainam cum exercitu præmittit, ſpecie ſuppetiarum ferendarum Arcadio, quem tamen Imperio exturbare conabatur. ibid. n. 2. Evocat ex Septentrione innumerarum gentium barbaros, à quibus Imperii provinciæ vaſtabantur. Occiditur demum Honorii juſſu apud Ravennam cum Eucherio filio. pag. 149. n. 6.

Subdiaconus.

Subdiaconi olim inter ſacros Miniſtros non cenſebantur. Ideò nec eis licebat ad Diaconicam menſam accedere, nec vaſa ſacra contrectare. pag. 127. num. 12. can. 20.

Suſceptores.

Suſceptores dicuntur fidei ſponſores eorum, quos vel in Baptiſmi vel in Confirmationis ſacramento tenuerunt, & ad quid obligentur. pag. 282. lib. 2. Capitularii Caroli Magni cap. 46. & p. 286. can. 19. & p. 547. n. 2.

Suſceptores eligi debent ſacro Chriſmate confirmati, taleſque qui ſciant ad interrogata reſpondere, munuſque à ſe ſuſceptum intelligant. p. 556. tit. de Baptiſmo.

Epiſcopus in ſua diœceſi, parochus in ſua Eccleſia, beneficiarius in reſidentiæ ſuæ loco, & abſolutè monachus aut monialis infantes de ſacro fonte non ſuſcipiant. ibid.

Sylveſter.

Sylveſter Papa II. prius dictus *Gerbertus*, primùm Archiepiſcopus Remenſis; quo ex gradu dejectus, fit Archiepiſcopus Ravennas, tandemque Romanus Pontifex. p. 316. n. 1.

Symbolum.

Symbolum Apoſtoli, antequam diſpergerentur, compoſuerunt. p. 3. n. 9.

Symbolum Nicænæ fidei Ariani ſe ſuſcipere finxerunt, ne ſuis privarentur ſedibus, aut ne gratia Conſtantini exciderent. p. 103. n. 1.

Symbolum Concilii Conſtantinopolitani. p. 136.

Symboli Athanaſiani binæ editiones, Latina & Græca. Harum autorem non eſſe Athanaſium comprobatur. p. 45. & ſeq.

Symbolum & Orationem Dominicam addiſcere identidem admoneantur à Sacerdotibus fideles. p. 288.

Synodus.

Synodos diœceſanas Epiſcopi quotannis convocent p. 462. n. 5

Synodorum convocatio omnia in meliorem ſtatum reparat. ibid.

Synodi provinciales cogendæ ſingulis trienniis à pag 462. num. 5. & Concil. Trident. ſeſſ. 24. de refor. cap. 2.

Olim bis in anno, can. 36. Apoſtolorum, & Nicænus canon 5. & Antiochenus can. 20. & Chalcedonenſis can. 19. &c. p. 92.

Synodi à Græcis dictæ ἐνδημοῦσαι, id eſt urbanæ ac populares extemporaneæ fiebant Conſtantinopoli, coadunatis Epiſcopis, aut ex vicinia cum illis, qui fortaſſè verſabantur in urbe regia. Tales ſæpenumerò Romæ coram Summo Pontifice. Tales etiam aliquando coguntur pro rerum occurentia in capitalibus regnorum civitatibus. p. 221.

T

Tabellio.

PEr Tabellionem inſtrumentum exemplatum autoritate ordinarii parem cum originali habet auctoritatem: quæ tranſcriptio & collatio quandoque requiritur, ne originale vetuſtate depereat, aut extra archivum diſtrahatur autenticum exemplar Gregorii Papæ IX. tit. de fide inſtrumentorum can. 16. Vide l. current, ff. de teſtibus.

Taberna.

Tabernas Clerici non ingrediantur niſi peregrinationis neceſſitate compulſi, Concilii Laodiceni can. 24. & Africani can. 7. & Caroli Magni lib. 1. Capitularium cap. 14. p. 281. & Concilii Rhemenſis anni 813. can. 26. p. 280. & Trident. ſeſſ. 24. cap. 12. de reform. pagin. 159. & Concil. Senonenſe anni 1405. cap. 7. p. 474.

Tancredus.

Tancredus Altavillanus nobilis Normannus cùm ex duobus matrimoniis duodecim liberos maſculos ſuſcepiſſet, multaſque filias, neque opes ſufficientes ad alendam & promovendam tam numeroſam prolem ſuppeterent, retento domi primogenito reliquos foras dimiſit, ut ſibi fortunam virtute parerent. Cùmque ferveret bellum in Apulia, in quo quorundam contemtaneorum fortitudo admodum enituerat: undecim iſti fratres adjunctis ſibi pleriſque popularibus, tantùm

armis in Apulia contra Græcos & Saracenos invicem præliantes provecti ſunt, ut illos tota Apulia & Calabria expulerint, easque provincias una cum Sicilia in ſuam redegerint poteſtatem: reſervato Romanis Pontificibus ſupremo dominio, qui eis ſubalternum dominium cum clientela & annuo cenſu conceſſerunt, & qui viciſſim Normannorum potentibus de aggreſſoribus Græcorum & Germanorum Imperatoribus inſignes victorias reportarunt. p. 320. n. 20. & ſeqq. p. 344. n. 12.

Tatianus.

Tatianus Juſtini Philoſophi primùm diſcipulus, poſtea hæreticus Encratites. p. 19. n. 15.

Taurinenſe Concilium.

Taurinenſe Concilium anni 402. in quo Proculus Epiſcopus Eccleſiæ Maſſilienſis dignitatem ambiebat Metropolitani in ſecunda Narbonenſi provincia. 162. Eccleſia Aquiſextienſis ab antiquo Metropolis fuit ſecundæ Narbonenſis. ibid. n. 2. Proculus idem à Zoſimo Pontifice de ſede Maſſilienſi ejectus. ibid. n. 3.

Templariorum Ordo.

Templariorum Ordinis inſtitutio anno 1118. illorum inſtitutum. p. 347. n. 21.

Ejuſdem Ordinis abolitio in Concilio Viennenſi generali ſub Clemente Papa V. p. 427.

Tertullianus.

Tertullianus à Montaniſtis infatuatus. p. 19. n. 14.

Theodoricus.

Theodoricus Oſtrogothorum Rex, in gratiam Amalarici ex filia nepotis Francos, ne in Provinciam Romanam cis Rhodanum erumperent, cohibet, cogitque ab obſidione civitatis Arelatenſis diſcedere. p. 199. Idem Joannem Summum Pontificem, Symmachum Senatorem, ejuſque generum Boetium eximii meriti viros trucidat. p. 201. n. 15.

Theodoſius.

Theodoſius I. à Gratiano Auguſto in partem & communionem Imperii aſſumptus. p. 77. n. 35. Maximum tyrannum apud Aquilejam prælio victum interimit: & Valentiniano profugo Gratiani fratri ex altera matre Juſtina Imperium reſtituit, eumque cum Ambroſio, cui Juſtina Ariana infenſa erat, reconciliat, & à matre abducit. ibid. Eugenium tyrannum Arbogaſtis Comitis potentia fretum ſupplicio afficit. ibid. n. 36. Ob Theſſalonicenſium promiſcuam cædem ad publicam pœnitentiam ab Ambroſio adigitur. p. 88. num. 37. Idem Theodoſius ſenior moriens Imperium. ad publicam pœnitentiam ab Ambroſio adigitur. pag. 88. Romanum inter duos filios pariter Orientem Arcadio & Occidentem Honorio diſtribuit. pag. 148. num. 1.

Theologalis præbenda.

Theologalis præbenda in ſingulis Cathedralibus conſtituitur ex præſcripto Concilii quarti Lateranenſis ſub Innocentio tertio. p. 378. n. 16. Theologalis præbendati officium. A quo eligendus, nimirùm ab Epiſcopo aut Capitulo. Diſpenſatur à Choro propter neceſſaria ſtudia, & tamen percipit diſtributiones. ibid.

Theophilactus.

Theophilactus Conſtantinopolis Patriarcha perditiſſimè vir nequam. Ejuſdem in alendis equis inſania. p. 314. n. 25.

Theophilus.

Theophilus Antiochenus Epiſcopus multa Religionem ſpectantia ſcribit. p. 20.

Theophilus Alexandrinus.

Theophilus Alexandrinus Epiſcopus Iſidorum Archimandritam Alexandria depellit, & qui eumdem exceperunt, atrociter perſequitur, eorumque cellas expilat & incendit. In Joannem Chryſoſtomum Conſtantinopolis Præſulem crudeliter ſævit. Citatur ab Arcadio Conſtantinopolim reus. Sed ipſe Eudoxiæ Imperatricis & aulicorum Chryſoſtomo infenſorum fretus favore & auxilio, Regiam urbem ſuperbè comitatus ingreditur. Pſeudo-ſynodum dictam à Quercu in ſuburbio Calchedonis ipſe multorum criminum reus indicit, ad quam Chryſoſtomum citat & condemnat, ipſumque innumeris ærumnis mactatum in exilium deportari procurat, in eoque defunctum perſequi non deſtitit. p. 149. & ſeqq.

Timotheus.

Timotheum Paulus circumcidit, ſibique comitem adjungit. p. 5. n. 15.

Timotheus Ælurus Proterium Epiſcopum Alexandrinum obtruncat, ejuſque ſedem occupat. pag. 155. num. 22.

Timotheus Solophaciolus ab orthodoxis eligitur Æluri mortui ſucceſſor in Alexandrina Sede: ab Hæreticis autem Petrus Moggus hæreticus, qui Zenonis Imperatoris gratia fretus prævaluit. ibid. n. 23.

Titulus.

Titulus Clericalis ſive in beneficio, ſive in aliquo prædio ſeu manſo, ſive in annuo cenſu conſiſtat, exigendus eſt ab Epiſcopo ante Subdiaconi ordinationem, ne ordinatus teneatur victum emendicari. Neque diſtrahi vel diminui permittitur, niſi clarè conſtet de ſufficientia ad victum. p. 362. can. 5. p. 514. cap. 2. p. 557. §. cenſum.

Titus Imp.

Titus Imperator dictus Humani generis deliciæ. pagin. 6. numer. 24. Idem Jeroſolymam expugnat. ibid.

Toletanum Concilium I.

Toletanum Concilium primum ſub Anaſtaſio Papa I. Eſt Toletum civitas Carpetanorum caput ad Tagum amnem. p. 160. In hoc novum editum eſt fidei ſymbolum profitens Spiritum ſanctum à Patre Filioque procedere. ibid.

Can. 5. Statuit, ut Clerici quotidie Miſſæ interſint. p. 161.

Can. 6. Ne puellæ Deo conſecratæ cum viris familiaritatem habeant. ibid.

Can. 14. Eos damnat, qui acceptam Euchariſtiam intra Eccleſiam non conſumpſerint.

Can. 17. De uxorato concubinam habente. Et ut fidelis una duntaxat contentus ſit vel uxore, vel concubina. Et quænam ſit notio vocis concubinæ. ib.

Can. 18. De vidua Presbyteri, Diaconi vel Subdiaconi à fidelium communione excludenda, ſolo excepto mortis diſcrimine, ſi maritum acceperit. ibid.

Can. 20. Ne quis præter Epiſcopum chriſma conficiat vel diſtribuat, nec niſi in die Cœnæ Dominicæ. ibid.

Toletanum Concilium III.

Toletanum Concilium III. p. 231. anni à Chriſto 589. feliciſſimis auſpiciis convocatum, cùm primùm Catholica fides, quæ ſub Regibus Viſigothorum oppreſſa ingemuerat, caput extulit poſt martyrium Principis Hermenigildi, quem pater Rex Leovigildus ad orthodoxam fidem converſum, & in vinculis detentum, à carnifice obtruncari juſſerat. Cujus frater natu minor Recaredus paterno regno ſuccedens imitator fraternæ religionis illam toto regno propagari voluit. Eoque fine ac intentione iſtud celebrari Concilium nationale curavit. In quo primus legitur ſubſcriptus, deinde Maſſona Emeritenſis Metropolites. Tertio loco Euphemius Metropolitanus Eccleſiæ Toletanæ. Quarto Leander Hiſpalenſis Eccleſiæ Metropolites, qui Hemenigildum Catholica fide imbuerat, eidemque autor fuerat, ut ſpreta terreni regni corona per martyrium cœleſte regnum adipiſceretur.

Can. 7. Conſtituit, ut in omni Sacerdotum convivio lectio ſacrorum librorum adhibeatur, ne profana colloquia miſceantur. ibid. Vide etiam pag. 287. can. 9. & ibi ſcholia, & p. 289. can. 17. & p. 563. n. 4. & ſcolia ibid.

Can. 13. Cavetur, ne ulteriùs Eccleſiaſticæ cauſæ & lites Clericorum apud laicos judices diſceptentur, & qui apud eos cauſa vicerit, cauſa illa excidat, ſitque à communione alienus.

Can. 23. Prohibet in Sanctorum ſolemnitatibus ſaltationes & choreas indecoras, cantilenas profanas & geſticulationes ineptas.

Concilium Toletanum anni 633.

Concilium alterum Toletanum anni 633. ſedente Honorio Pontifice I. numero IV. p. 240.

Can. 2. Ut nullus Epiſcopus ſe vivente alium ſuo loco eligat. Concilium Nicænum vetat duos eſſe unius Eccleſiæ Epiſcopos, can. 8.

Can. 3. De diſciplina Eccleſiaſtica per frequentes Synodos ſtabilienda. ibid.
Can. 4. Forma celebrandi Concilii præſcribitur. ibid.
Can. 6. De Baptiſmo per unam vel trinam immenſionem pro locorum conſuetudine celebrando. ibid.
Can. 9. De novo igne accendendo, & cereo in pervigilio Paſchatis benedicendo. Vide ibi ſcholium. ibid.
Can. 23. Et quomodo Presbyteri & Diaconi unà cum Epiſcopo, vel ex cauſa infirmitatis ſeparatim vivere debeant. Vide ibidem quoque ſcholium. ibid.
Can. 24. Ut Clerici juniores à ſenioribus probatiſſimæ vitæ regantur in ſeminariis. ibid.
Can. 25. Ignorantia proclamatur errorum omnium mater à Sacerdotibus Dei ſummoperè vitanda, admonente Paulo 1. Tim. 4. Attende lectioni, exhortationi & doctrinæ. Sacerdotem verò vacare debere ſcripturis & canonibus. p. 241.
Can. 26. Ut Presbyteri in Parochiis conſtituti libellum Officialem ab Epiſcopo accipiant, ad ea exequenda, quæ ſunt officii. ibid.
Can. 28. De Epiſcopo vel Presbytero aliiſve injuſtè depoſitis in ſecunda Synodo reſtituendis, & quonam ritu. ibid.
Can. 32. Epiſcopos conſtitui à Deo populorum defenſores. Scholion refert ad hoc exempla conſtantiæ Epiſcopalis. ibid.
Can. 34. & 35. De triennali præſcriptione Eccleſiæ contra alteram Eccleſiam ejuſdem diœceſis. p. 242.
Can 36. De viſitatione annua, quam debent Epiſcopi ſingulis ſubjectis Eccleſiis. ibid.
Can. 38. De ſtipendio Sacerdotibus indigentibus exhibendo. ibid.
Can. 40. De orario Levitarum. ibid.
Can. 41. De tonſura Clericorum, ut detonſo ſuperiùs toto capite ſola reſtet inferiùs circuli figura. Vide ſcholion. ibid.
Can. 45. Ut Clerici ab armis abſtineant. p. 243.
Can. 49. Monachum facit aut paterna devotio, aut propria & ſpontanea profeſſio. Vide ibi ſcholion. ibid.
Can. 54. De pœnitentiis, quæ à Clero arcent, aut non. ibid.
Can. 60. De filiis aut filiabus Judæorum converſis, ſeorſim à parentum conſortio educandis. ibid.
Can. 63. De Judæa uxore ad Chriſti fidem converſa ab infideli marito ſeparanda. ibid.
Can. 75. Subditi in Regem perduelles aut ejus vitæ inſidiantes anathemate damnantur. ibid.

Toletanum Concilium XI.

Toletanum Concilium XI. anni 675. in quo facta diviſio fuit Eccleſiarum Hiſpaniæ. p. 247.
Can. 3. Ut Eccleſiæ ſingularum provinciarum ſuæ Metropolis, in Veſperis, Matutino & Miſſa ritus obſervent. ibid.
Can. 4. Oblationes & ſacrificia diffidentium ne recipiantur, donec reconciliati fuerint. ibid
Can. 6. Clerici abſtineant à judicio ſanguinis. ibid.
Can. 13. De energumenis & epilepticis ab Eccleſiaſtico miniſterio arcendis. ibid.
Can. 14 Si Sacerdotem celebrantem epileptica paſſio vel corporis valetudo corripiat, adſit à tergo, qui rem perficiat. ibid.

Toletanum Concilium anni 1565.

Toletanum Concilium Pio IV. Pontifice coactum an. 1565. p. 541.
Actione 1. Ordinantur Concilii præliminaria. ibid.
Actione 2. Statuitur de reſidentia & aſſiduitate Epiſcoporum. Et annua diœceſis viſitatione. Et ut neminem in ſuam familiam aſciſcant aut retineant, qui non ſit probatis moribus. ibid. n. 3. & 4.
Actione 3. cap. 1. Ut Epiſcopi publicum Archivum habeant, in quo ſcripturæ omnes ad Eccleſias pertinentes ſub clavi cuſtodiantur unà cum ſubſignato illarum inventario. p. 542.
Cap. 5. Ut Parochi diebus feſtis pueros & puellas doctrinam Chriſtianam doceant. ibid.
Denique duo monita Epiſcopis conducibilia traduntur. ibid. n. 6.

Toloſanum Concilium an. 1228.

Toloſanum Concilium in cauſa hæreſis Albigenſium anno 1228. p. 390.
Can. 1. Ut Epiſcopi ſollicitè inquirant hæreticos eorumque cœtus & latibula, ut tradantur officialibus à quibus puniantur. p. 391.
Can. 7. Ne oppidorum domini patiantur in terris ſuis quemquam hæreticum verſari ſub pœna confiſcationis loci & bonorum ibid.
Can. 8. Ne quiſquam per calumniam accuſetur aut damnetur hereſis, niſi judicio Eccleſiæ interveniente. ibid.
Can. 12. Ut omnes ſinguli utriuſque ſexus per ſingulas parochias omnem ejurent hæreſim, & qui abſunt, intra 15. à reditus die abjurent, alioqui pro ſuſpectis habendi ut explorentur: Et ut ſingulis bienniis talis ejuratio renovetur. ibid.
Can. 13. De ſacramentali confeſſione & ſumenda Euchariſtia ter in anno. ibid.
Can. 14. Libros ſacros prohibet laicis legere, præſertim translatos in vulgarem linguam. ibid.
Can. 15. Nemo de hæreſi ſuſpectus permittatur medicinam exercere. ibid.
Can. 17. Inhibentur omnes conventus, conjurationes & ſodalitia ſub gravibus pœnis. ibid.
Can. 40. Nemo aliena bona ſibi vindicet, etiam ſibi debita vel oppignorata, ſed judicio ab officialibus repetat. p. 392.
Can. 41. Ne caſtra de novo vel arces ædificentur & ne de manu Regis ac Eccleſiæ invadantur. Cujus culpæ abſolutio Papæ reſervatur. ibid.
Can. 42. Fœminæ nobiles inimicis fidei aut pacis nubere prohibentur. ibid.
Can. 43. Nullus judex pro juſtitia exercenda quidquam exigat, ſed gratuitò illam adminiſtret. ibid.
Can. 44. Pauperibus advocati dentur à Curia. ibid.

Toloſanum Concilium an. 1590.

Toloſanum alterum Concilium anni 1590. pag. 560. Præmittitur fidei profeſſio. Et quales eſſe debent Epiſcopi, Officiales & Promotores. ibid.
Item ut Epiſcopi parochis, ſuiſque officialibus invigilent, facilem aditum ſui præbeant, ſcandala tollant, verbum Dei diſpenſent. ibid.
Tit. de rerum Eccleſiæ alienatione. Ut inventarium rerum Eccleſiæ conficiatur, cujus duo ſint exemplaria: quorum unum Epiſcopo tribuatur, alterum in capitulo conſervetur. Idem de locatione rerum Eccleſiæ. Idem poſtquam rector beneficii defunctus fuerit, Epiſcopus compellat hæredes, ut inſtrumenta ad beneficium ſpectantia gratuitò reſtituant. pagin. 561.
Tit. de beneficiorum proviſione. Ut proviſi jurent, ſe nihil dediſſe aut promiſiſſe contra ſacros canones, ad obtinendum beneficium. ibid.
Tit. de patronis. Ne beneficia liberæ collationis uniantur patronatis, taleſque uniones jam factæ reſcindantur. Et ne patroni Eccleſiarum bona occupent, vel in alios transferant. ibid.

Tonſura.

Tonſura Clericalis qualiſnam fieri jubetur à Concilio IV. Toletano can. 41. p. 242. Concil. Londinenſe an. 1268. can. 5. p. 402.
Tonſura fidelium laicorum qualis eſſe debeat, Concil. Londin. can. 23. an. 1111. p. 350.
Tonſura Clericalis jure novo major aut minor pro qualitate gradus vel Ordinis. Concil. Rhemenſe an. 1583. cap. 8. p. 549.
Ex Tonſura orta fuit vetus conſuetudo rogandi & obteſtandi Epiſcopum per coronam ipſius. pag. 242. num. 15.

Totila.

Totila ultimus Oſtrogothorum Rex à Narſete Eunucho acie ſuperatus, & fortiter pugnans occiditur. p. 203.

Trajanus.

Trajani perſecutio in Chriſtianos. Ejus edictum prohibens inquiri in Chriſtianos quaſi innocentes, & delatos puniri quaſi nocentes. p. 17. Trajanus, dum Antiochiæ verſabatur, cujus ſanctiſſimum Epiſcopum Ignatium martyrio necarat, nec non Simeonem Jeroſolymitanum & Oneſimum Epheſiorum Epiſcopos, Antiochia tam violento terræ motu concuſſa fuit, ut cadentibus undequaque ædificiis Trajanus ipſe lectica incluſus, perque feneſtram demiſſus, vix ruinam evaſerat ibid. Qui Trajano ſucceſſit Ælius Adrianus, inchoatam ab illo perſecutionem pari crudelitate perſequutus eſt. ibid. n. 5.

Traſamundus.

Tranſamundus Vandalorum Rex Arianus Catholicos diriſſimè inſectatur. Et Fulgentium alioſque orthodoxos Epiſcopos in Sardiniam omni exutos ſubſidio relegat. p. 198. n. 9.

Treverenſe Concilium.

Treverenſe Concilium anni 1549. ſub Paulo Papa III. quod exorſum à fundamentis Catholicæ fidei ex ſacris Scripturis commonſtrat, neceſſariam eſſe omninò miſſionem, ſive ad prædicandum Dei Verbum, ſive ad regendam Eccleſiam, quæ ſola jus habet miſſionis, nullatenus autem hæreticæ ſectæ. Cùm tamen Eccleſiæ Fundator & Sponſus miſſionem à Patre habuerit. Iſaiæ 6. & Hebr. 5. & Rom. 10. per pulcherrimam, quæ ibi legitur, gradationem. Et de falſis Prophetis expoſtulat Deus, Jerem. 23. Non mittebam illos, & ipſi currebant; non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. p. 500.

Can. 5. Deus etſi Spiritus ſit, non ſolùm internis, ſed etiam externis actibus eſt colendus. p. 501.

Can. 6. Ut ab Eccleſiis, præſertim temporibus Divini Officii, colloquia, ſtrepitus, deambulationes amoveantur. ibid

Can. 12. De privilegiis & immunitatibus regularium conſervandis. ibid.

Can. 12. Ne quis ante legitimam ætatem & probationis annum completum ad profeſſionem admittatur. p. 502.

Can. 13. De vita & honeſtate Regularium, & ne ſæcularibus negotiis ſe immiſceant. ibid.

Can. 14. Ne moniales extra ſepta Monaſterii ſine juſta cauſa & Superiorum conceſſione progrediantur. ibid.

Can. 13. Ut nullus ſine juſta cauſa & licentia ſpeciali clauſtra monialium ingrediatur. ibid.

Can. 16. Ut religioſi ad convivia ſæcularium non accedant, ſæculares ſine juſta neceſſitate à religioſis non invitentur. ibid.

Can. 17. Ne religioſi Parochiarum curam niſi ex conſenſu Ordinariorum & propriorum Prælatorum ſuſcipiant. ibid.

Can. 18. Plura de juriſdictione Epiſcopali erga Religioſos traduntur. ibid.

Can. 19. Præſcribitur lex de vita & honeſtate Clericorum. p. 503.

Triburienſe Concilium.

Triburienſe Concilium an. 895. apud Triburiam villam regiam tempore Formoſi Papæ & Arnulfi Rom. Regis. p. 304.

Can. 2. Clericus, qui homicidium etiam coactus fecerit, ſive Presbyter, ſive Diaconus, deponantur. ibid.

Can. 12. De baptiſmo citra neceſſitatem non conferendo extra tempora Paſchæ vel Pentecoſtes. Vide ibi ſcholium. ibid.

Can. 13. Propter quas cauſas decimæ Deo debeantur. ibid.

Can. 16. Ne ſepulturæ Eccleſiaſticæ pretio veneant. p. 305.

Can. 18. De calicibus aliiſque vaſis, in quibus ſacra myſteria conferenda ſunt. ibid.

Can. 22. De purgatione canonica per juramentum & de vulgari per ferrum candens. ibid.

Can. 28. Ut quiſque Epiſcopus ſua diœceſi contentus ſit, nec in aliam transferatur. p. 306.

Can. 30. De dignitate ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Romanæ. ibid.

Can. 40. De nullitate matrimonii illius, qui eam duxit, quam polluerat per adulterium ibid.

Can. 41. De concubitu inceſtuoſo. ibid.

Can. 48. De cognatione ſpirituali. ibid.

Can. 51. De impedimento matrimonii per adulterium. p. 307.

Tridentinum Concilium.

Tridentinum Concilium œcumenicum ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV. celebratum, inchoatum anno 1545. p. 503.

Seſſ. XIII. actum eſt de ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento. p. 512 n. 34. cap. 3. de refor. decernitur, ne ab Ordinarii ſententia interlocutoria valeat appellatio, niſi gravamen irreparabile inferat. p. 512. Epiſcopum in viſitatione recuſari à nemine poſſe quaſi ſuſpectum, non poſſe quoque citari ad comparendum in judicio quaſi reum, niſi ex cauſa, ob quam deponendus eſſet. ibid. n. 36.

Seſſ. XXI. Multa edita decreta ſunt de Sacramentorum adminiſtratione. Conſederunt ſupra reliquos Epiſcopos Metropolitani, nulla habita ratione titulorum Primatiarum, ſed ſolius antiquitatis à die promotionis Archiepiſcopalis. p. 513.

Cap. 1. de refor. Ut Ordines gratuitò conferantur. ibid.

Cap. 2. De titulo Clericali initiandorum ſacris Ordinibus. ibid.

Cap. 4. De Vicariis neceſſariis ob parochi inhabilitatem aut impotentiam cum aſſignatione ſtipendii congrui, ſed ſine ulla promiſſione aut certitudine ſucceſſionis, ſi parochus præmoriatur. ibid.

Cap. 5. De unionibus Eccleſiarum. p. 515.

Cap. 6. Si beneficiarii ſint imperiti, aut ſi turpiter vivant, quomodo providendum. ibid.

Cap. 7. De collapſis Eccleſiis reparandis. ibid.

Seſſ. XXII. De reform. cap. 4. Jus vocis in capitulo tam regulari quàm ſæculari nemini concedi niſi ſaltem Subdiaconus ſit. ibid. Item de ætate & qualitate & ordine præficiendorum. Et ne ignoto Sacerdoti Miſſæ permittatur celebratio. Neque cuiquam extra ſepta Eccleſiæ. ibid.

Cap. 8. & 9. Cura hoſpitalium aliorumque pietatis locorum Ordinariis demandatur, apud quos reddendæ ſunt rationes. ibid. & 516.

Seſſ. XXIII cap. 2. Ne ultrà tres menſes differatur Epiſcoporum electorum ſeu proviſorum conſecratio. p. 517.

Cap. 4. Ne quis ad Clerum promoveatur niſi poſt ſuſceptum Confirmationis Sacramentum. ibid.

Cap. 5. De diligenti examine promovendorum ad ſacros Ordines. ibid.

Cap. 8. De Ordinatione ab Epiſcopo proprio peragenda, ubi etiam de literis dimiſſoriis. ibid.

Cap. 12. De ætate ad Subdiaconatum requiſita; ſcilicet inchoati anni 22. Ad Diaconatum anni 23. Ad Sacerdotium anni 25. pariter inchoatorum. p. 318.

Cap. 15. Epiſcopi approbatio exigitur, ut poſſint Presbyteri ſuos abſolvere pœnitentes. ibid.

Cap. 16. Ne cuncti promiſcuè ordinentur. ibid.

Cap. 18. De Seminariis Clericorum inſtituendis. ibid.

Seſſ. XXIV. Agitur de Sacramento Matrimonii. ibid.

Cap. 1. De reformatione matrimonii, ut celebretur coram proprio Parocho & duobus teſtibus. Item de poteſtate in Eccleſia indicendi nova matrimonii impedimenta dirimentia. Item de matrimoniis filiorumfamilias invitis parentibus, tam de jure communi ex decreto Concilii, quàm de jure Gallicano. ibid. n. 54. & ſeq.

An valeat matrimonium in præſentia invita parochi contractum. n. 55. ibid.

At valeat coram proprio Parocho in aliena parochia contractum. Et an contra ſui ordinarii prohibitionem. ibid. & p. 519. n. 57. & 58.

Matrimonium magnum in Chriſto & Eccleſia celebratum Sacramentum non eſt ratum niſi ſecundum leges Eccleſiæ, n. 60. p. 520.

Cap. 9. Impedimenta ex gradibus conſanguinitatis & affinitatis coarctantur. ibid. n.61.
Cap. 3. De impedimento publicæ honeſtatis ex ſponſalibus inefficacibus; reſtringitur ad primum gradum. ibid. n.63.
Cap. 4. Impedimentum ex illicito congreſſu non dirimit, niſi in primo & ſecundo gradu. n.64. ibid.
Cap. 5. De diſpenſatione ſummi Pontificis circa matrimoniorum impedimenta, n.65.
Cap. 6. De impedimento raptus. p.521. n. 66.
Cap. 7. De matrimoniis vagorum hominum. ib.
Cap. 9. Domini & Magiſtratus cogentes ſubditos ad matrimonium cum certis perſonis, excommunicantur. ibid. n.67.
Ejuſdem Seſſionis XXIV. cap. 1. de reformatione ſacræ diſciplinæ. In primis de creatione Epiſcoporum, ibid. n.68.
Cap. 2. Ut ſingulis trienniis Metropolitani Concilia ſuæ provinciæ convocent, n.69. ibid.
Cap. 3. Ut ſingulis annis Epiſcopi ſuam diœceſim viſitent. ibid. n.70.
Cap. 4. De Eccleſia parochiali frequentanda. ib. num.71. Vide v. Parochia ex Concil. Pariſ. an. 1528. can. 12.
Cap. 6. De conceſſa Epiſcopis facultate diſpenſandi in occultis irregularitatibus, ſuſpenſionibus & caſibus Papæ reſervatis. ibid n.72.
Cap. 8. De publicè & ſcandaloſè peccantibus, ibid.
Cap. 9. Epiſcopus viſitare poteſt Eccleſias exemptas & nullius diœceſis, p.522.
Cap. 11. Epiſcopi jure ſuo uti valent, honorariis titulis & privilegiis ſubditorum particularibus nihil obſtantibus. ibid.
Cap. 12. De reſidentia Canonicorum & diſtributionibus. Et ut Canonici Epiſcopo celebranti inſerviant. ibid. n.73.
Cap. 14. Ut omnes in proviſionibus, inſtallationibus, &c. ad cauſas pias non deſtinatæ exactiones aboleantur ut ſimoniacæ. p.522. n.74.
Cap. 17. Pluralitas beneficiorum incompatibilium prohibetur. ibid. n.75. & 76. & p. 523. Item p.265. n.18. p.381. n. 55.
Cap. 18. Ut beneficiis curatis per concurſum provideatur, & ut digniores præferantur. p.523. n.77.
Seſſ. XXV. Decreta de purgatorio, invocatione Sanctorum, piis imaginibus, indulgentiis, aliiſque fidei rebus. ibid. n.78. & de Regularibus.
Cap. 2. Proprietatis vitium à religioſis domibus eliminatur. p.524.
Cap. 3. Paupertas rigidior mitigatur, exceptis Capucinis fratribus dictis de obſervantia. ibid.
Cap. 4. Ne quis regularis ſine proprii ſuperioris licentia obſequio Prælati vel Principis ſubdatur, aut conventu abſcedat. ibid.
Cap. 5. Ut Epiſcopi diœceſani clauſuræ Monialium curam gerant. ibid. n.79.
Cap. 6. De electione Superiorum regularium. ib. num.80.
Ne à præſidente electioni duæ vel tres perſonæ proponantur eligendæ quaſi reliquis excluſis. ibid. n.81.
De confeſſione regularium Monialium bis aut ter in anno, & communione ſingulis menſibus facienda. p.525. n.82.
Cap. 11. Parochi regulares in his, quæ ſpectant ad Sacramenta & curam animarum, ſubduntur Epiſcoporum juriſdictioni, ibid. n.83.
Cap. 13. Controverſiæ de præcedentia ab Epiſcopo citra appellationem dirimuntur. ibid.
Cap. 15. De ætate ad profeſſionem regularem requiſita, ſcilicet expleto anno decimoſexto. ib. n.84.
Cap. 16. Omnis donatio inter vivos aut renunciatio ante duos ultimos novitiatus menſes nulla & invalida. ibid.
Cap. 18. Ut nemo ad profeſſionem regularem compellatur. n.85. ibid.
Cap. 19. Ut non reclametur contra profeſſionem quaſi invalidam niſi coram Ordinario & regulari Prælato, nec niſi ante quinquennium. ibid. n.86.
In eadem Seſſ. XXV. conſtituuntur plura decreta de reformatione, p.526. n.87.
Cap. 3. Excommunicatio prudenter & ſobriè ſtatuenda, nec niſi ob gravem cauſam, neque ad præſcriptum ſæcularis poteſtatis. ibid. n.88.
Cap. 4. Quanam ratione magnus Miſſarum celebrandarum numerus à Prælatis reduci poſſit. ibid.
Cap. 7. Prohibentur pactiones de acceſſu & regreſſu ad beneficia. ibid.
Cap. 11. Ne fiant ultra quinquennium ſolutiones anticipatæ aut locationes rerum Eccleſiæ, pag.527. num.90.
Cap. 14. De vita & honeſtate Clericorum & pœna concubinatus. ibid.
Cap. 16. De congrua portione Vicario perpetuo beneficii curati aſſignanda. p. 128. n.92.
Cap. 19. Duella ſub graviſſimis pœnis coercentur. ibid. n.93.
Cap. 20. Ut omnes ſanctiones immunitatum Cleri & Eccleſiarum ſerventur illibatæ, ibid.
Cap. 21. In his omnibus decretis de reformatione & Eccleſiæ diſciplina reſervatur autoritas Apoſtolicæ Sedis. p.529. Decretum de Indulgentiis, ut illarum uſus piè & ſanctè fidelibus diſpenſetur. ibid.
Cap. 28. Decretum de petenda hujus Concilii univerſalis approbatione à Papa, quam conceſſit per Bullam anni 1563. ibid.
Diſſertatio circa decretum ſeſſionis 4. de autoritate vulgatæ Bibliorum ſacrorum editionis, p.530.

Tria Capitula.

Trium Capitulorum hiſtoria. p.223. 224.

Trogolipix.

Trogolipix Turcarum Princeps Perſidem ſubjugat. p.319. n.17.

Trullus.

Trullus fuit ſecretarium Concameratum in Imperialibus ædibus, intra quod ſub Conſtantio Pogonato Concilium habitum fuit, quo damnati ſunt Monothelitæ. Et ſimiliter Synodus Quiniſexta ſub Juſtiniano II. p.86. n.8. & p.136. n.10. & p.351.

Turcæ.

Turcarum origines & progreſſus. p.319. num.17. & p.422. n.19.

Turonicum Concilium.

Turonicum Concilium anni Chr. 570. pag.228. ſic exorſum: Eccleſiaſticæ diſciplinæ debet eſſe ſuffragium Congregatio Sacerdotum.
Can. 1. Convocari jubet per Metropolitanum bis aut ſaltem ſemel in anno; & ne ullus intereſſe detrectet Epiſcopus. ibid.
Can. 4. Ut dum ſancta celebrantur myſteria, laici à Clericis ſint ſeparati. ibid.
Can. 5. Ut quælibet civitas ſuos alat pauperes, ne alibi divagentur. ibid.
Can. 10. Ut Clerici victum honeſto artificiolo ſibi quærant: & ut propriis manibus propriam refectionem ſibi apparent. ibid.
Can. 17. Monachorum jejunia per anni decurſum præſcribit. Obſervatio de veteri jejuniorum ritu. ibid.

Turonicum Concilium an. 813.

Turonicum Concilium III. anni 813. ſub Carolo Magno. p 289.
Can. 1. & 2. Epiſcopis ſacræ Scripturæ lectio injungitur. ibid.
Can. 3. Eiſdem commendatur lectio Paſtoralis S. Gregorii Papæ, & ſanctorum Canonum. ibid.
Can. 4. Ut Epiſcopus Verbum Dei prædicet, 1. Timoth. 4. v. 13. Attendite lectioni, exhortationi, & doctrinæ. ibid.
Can. 5. Ut Epiſcopi ſobriè & frugaliter vivant. ibid. Vide S. Concilii Carthaginenſis IV. can. 15. pag. 140.
Can. 6. Ut peregrinos & pauperes habeant convivas. p. 289.
Can. 10. Ut magnam pauperum curam gerant. ibid.
Can. 12. De Presbytero non ordinando ante legitimum tempus, nec priuſquam ſuum officium in Epiſcopio didicerit. ibid.
Can. 14. Ne liceat de minori titulo ad majorem ſe transferre. ibid.

Can. 23.

Can. 23. De regulari obſervantia. Et de vita Canonicorum & Clericorum intra Epiſcopales ædes peragenda. ibid.

Can. 24. De regulari Monachorum obſervantia. p. 290.

Can. 25. De reformandis Monachis Benedictinis. ibid.

Can. 33. De exhibenda Epiſcopis veneratione & obedientia. ibid.

Can. 33. Ne judices munera pro judicio accipiant. ibid.

Can. 49. Ne domini locorum ſubditos vexent, ſed piè cum illis agant, & ne illorum debita impiè & crudeliter exigant. ibid.

Can. 50. Si non frequentiùs, ſaltem ter ſingulis annis laici communicent, niſi majoribus criminibus præpediantur. ibid.

Turonicum alterum Concilium anno 1163. ab Alexandro III. ſummo Pontifice celebratum. In quo Antipapa Octavianus à Friderico Ænobarbo intruſus anathemate percuſſus eſt cum ſuis fautoribus. p. 359.

Can 1. Ut præbendæ canonicæ ſine diminutione conferantur. ibid.

Can. 2. Damnantur Clerici fœneratores. p. 360.

Can. 3. In laicos, Eccleſias, decimas & oblationes occupantes excommunicandos. ibid.

Can. 4. De hæreticis occultè per Vaſconiam ſerpentibus explodendis. ibid.

Can. 5. De Presbyteris conductitiis, & ne venale Sacerdotium exhibeatur. ibid.

Can. 7. Ne Epiſcopi vices ſuas aliis committant ſub annuo pretio. ibid.

Turonicum Concilium an. 1236.

Turonenſe alterum Concilium anni 1236. ſub Gregorio Papa IX. & S. Ludovico IX. Rege Francorum. p. 392.

Can. 2. Nullus advocati fungatur officio, niſi per triennium leges audierit, vel alias approbatus fuerit. ibid.

Can. 3. Nulli recipiantur in curia ſcriptores, niſi ſciant curiæ ſtatuta & ſtilum. ibid.

Can. 4. Nulli admittantur Officiales, niſi quinquennio jura audierint vel aliàs approbationem meruerint. ibid.

Can. 13. Qualiter de novo converſi catechizari, & ſi ſint pauperes, ſuſtentari debeant. ibid.

Can. 14. De hoſpitalitate ab Abbatibus & Prioribus exhibenda, maximè erga religioſos. ibid.

Turonenſe Concilium an. 1583.

Turonenſe aliud Concilium anni 1583. p. 552. in quod omnes convenere provinciæ Antiſtites, qui ſic decernunt; *In quarto conſanguinitatis & affinitatis gradu, nec non in cognationis ſpiritualis probibitis gradibus Epiſcopis diſpenſare non licere declaramus.* His concordat alterum Provinciale Concilium Toloſanum anni 1590. part. 2. cap. 8. his verbis: *Quos cognationis gradus impedit, niſi prius viſa ſummi Pontificis diſpenſatione, in matrimonii conjunctionem parochi non recipiant.* ibid.

Tituli Turonenſis de laicis 15. Ut laici parochialem Eccleſiam frequentent diebus Dominicis & Feſtis. ibid. Vide C. Trident. ſeſſ 24. c. 4.

Ut ſacram Euchariſtiam tempore Paſchatis, abſque Parochi conſenſu, extra Eccleſiam parochialem non ſuſcipiant. ibid.

Mulieres non niſi velato capite & pectore Eccleſiam ingrediantur. ibid. n. 3.

Nullus pecuniam adulterinam etiam ignoranter receptam alteri tradat. ibid.

Deambulationes intra Eccleſiam prohibentur. ibid.

Tit. de Monachis & Monaſt. Ut profeſſiones Religioſorum & Monialium per ſcripturam fiant, & regiſtrentur à Superioribus. ibid.

Tit. de juriſdictione. Ne Clericus Clericum ad judicium ſæculare trahat ſub pœna excommunicationis. p. 553.

Cauſas omnes matrimoniales fori Eccleſiaſtici eſſe decernitur: quarum cognitionem canones laicis judicibus interdicunt. ibid. n. 5.

V

Vacatio.

Vacatio diutina Eccleſiis perniciem affert; Divinus enim cultus intercipitur, & Eccleſiæ diſciplina relaxatur. Ideò Canones non permittunt vacante ſede novi Epiſcopi prorogari electionem ultra tres menſes. p. 381. & ſeq. n. 25. Inferioribus autem vacantibus præbendis provideri ſtatuunt intra ſex menſes. p. 363. c. 8. §. cùm verò, & p. 381. & ſeq. c. 29. §. & ſi ultra ſex menſes.

Valentinianus.

Valentinianus primus vita functo Joviniano eligitur Imperator, qui Valentem fratrem tunc orthodoxum in ſocietatem aſcivit Imperii, conceſſo illi Oriente, in quo Procopius & Marcellus tyrannidem invaſerant. Quibus peremptis Valens hortatu Arianæ uxoris ab Eudoxio Ariano Conſtantinopolis Epiſcopo baptizari voluit, qui eum voto aſtrinxit propagandi Arianiſmi, & Orthodoxos ad internecionem perſequendi. Cum Gotthis fœdus iniit, qui mox rebellantes commiſſo prælio illum in fugam compulerunt, & ſaucium ad Tugurium cùm ſe recepiſſet, accenſo latibulo vivum cremaverunt. Iſte quoſcunque poterat apprehendere Monachos fuſtibus contuſos militare cogebat. Legationem octoginta venerabilium Sacerdotum dum redeunt, in medio mari incendio ſimul & fluctibus immaniter abſumpſit. Lucium Alexandriæ Epiſcopum vita functo Athanaſio per horrendam Catholicorum cædem conſtituit. Eo ſæviente Baſilius & Gregor. Nazianzenus ex priſtina ſolitudine prodeunt in ferendas ſuppetias Eccleſiæ, quam Valens inſectabatur. p. 76. n. 28. & ſeq.

Valente ſine liberis mortuo ſolidum ad Valentiniani filios Gratianum & Valentinianum ſecundum redit Imperium. Sed Gratianum tyrannus Maximus occidit: deinde Valentinianum juniorem Arbogaſtus ſub Eugenio tyranno p. 77. n. 35. & 36.

Valentinianus III. Conſtantino Imperatore & Galla Placidia natus dolo Maximi, cujus uxorem vitiaverat, occiditur p. 156. n. 27.

Valerianus.

Valerianus Auguſtus à Sapore Perſarum Rege dolo interceptus, quaſi fera cavea includitur: cujus dorſum Saporis equum conſcendens proculcare ſolebat: & demum quum filius ejus Gallienus patris redemptionem negligeret, vivus excoriatur. p. 52. n. 18.

Vandali.

Vandali ab Eudoxia Auguſta in execrationem Maximi acceſſuntur in Italiam ſub eorum Rege Genſerico, & Romam captam diripiunt. p. 156. n. 28. Vandalorum variæ excurſiones. ibid.

Vandalica perſecutiones.

Vandalicæ contra Eccleſiam perſecutiones ſub Genſerico, Hunnerico, & Traſamundo Regibus. ibid. n. 18. & ſeq.

Venetiæ.

Venetiis pax ſancita inter Alexandrum III. Papam & Fridericum Ænobarbum Imperatorem. p. 346. n. 16.

Vicarii.

Vicarii Romani diœceſibus jus dicebant. Ab his ad Præfectos Imperii provocatio erat. p. 93. & ſeq.

Victor.

Victor Papa ſub Severo Martyr. p. 50.

Vidua.

De viduis Edictum Dagoberti Regis de ſucceſſione harum & fratrum. p. 281. n. 2. Vidua Epiſcopi, Sacerdotis, vel Diaconi, ſi iterato nubit, excluditur à communione tota vita, niſi in articulo mortis, can. 18. Concilii Toletani I. p. 161. Unde colligitur, non aliter fuiſſe admiſſos earum viros ad ſacros Ordines niſi emiſſo perpetuæ continentiæ voto, acceptoque viduitatis habitu, ut habetur Concilii quarti Carthaginenſis can. 104. p. 144. Diſſertatio de viduis & Diaconiſſis. p. 21.

Viennenſe Concilium.

Viennenſe in Gallia Concilium generale, cui præſedit Clemens V. Papa an. 1311. p. 427. In eo Templariorum Ordo abolitus. Damnantur inſuper impiæ Begar-

gar-

gardorum & Beguinarum ſectæ. Item quicumque contendunt, uſuram non eſſe peccatum. Principes quoque & civitates, qui cùm Judæos tolerent uſurarios, tributa eis imponunt, quæ reſultant in ſpoliationem Chriſtianorum. ibid. n. 3. & 4.

Valet reſignatio per procuratorem facta, nihil obſtante revocatione mandati, ſi non fuerat ſignificata. p. 428. n. 5.

Non valet impetratio novi Beneficii coram Papa omiſſis aliis, quæ quis poſſidet, ſed valet coram Ordinario. ibid. n. 6.

Ut Epiſcopi Prælatorum regularium negligentiam ſuppleant in conferendis regularibus Beneficiis, ibid. num. 7.

Ut Epiſcopi Clericos ſubditos delinquentes ſollicitè corrigant. ibid. n. 8.

Epiſcopi ſuis ſedibus expulſi procedere poſſunt in aliena diœceſi contra ſuos expulſores, petita diœceſani licentia, quamvis non obtenta. n. 9. ibid.

Valet proviſio Beneficii à Pontifice vel Legato facta proprio motu ſine aliorum Beneficiorum expreſſione, quia præſumitur gratificatio. n. 10. ibid.

De ſepulturis electis intra Eccleſias Prædicatorum aut Minorum, ſalva tamen Eccleſiæ Parochiali quarta funeraria. n. 11. ibid.

De Patronis & jure Patronatus, & quomodo in eo ſuccedatur. n. 12. ibid.

Irritum eſſe matrimonium in gradu prohibito, vel cum Moniali contractum. ibid. n. 13. De ſcholis Romanæ Curiæ, & aliis. ibid. n. 14. Ne religioſi Extremam Unctionem vel Euchariſtiam adminiſtrent ſine Parochi licentia, nec benedictionem nuptialem. ibid. n. 15. Ut Archiepiſcopus provinciam ſuam peragrans crucem erectam deferre faciat, populo benedicat, & in Pontificalibus celebrare poſſit. p. 429. n. 16.

Religioſi excommunicantur, qui audientes ſive publicè ſive privatim retrahunt à ſolutione decimarum. ibid. n. 17. Religioſi etiam exempti violantes interdictum Eccleſiaſticum ipſo facto excommunicantur. ibid. n. 18. Ne Epiſcopi aliive Prælati ſive ſubditos ſive exemptos injuriis aut gravaminibus laceſſant. ibid. n. 19. De privilegiis regularium revocatis. n. 20. ibid.

Vaurenſe Concilium.

Vaurenſe Concilium trium Provinciarum Narbonenſis, Toloſanæ, & Auſcenſis an. 1368. p. 431. Priores canones ſunt Catechetici de fide.

Can. 12. Ne quid fiat contra libertates, conſuetudines & immunitates Eccleſiæ. p. 432.

Can. 14. Sodalitia & conventicula quorundam de ſeipſis mutuò contra quoſcunque juvandis vetantur ſub excommunicatione. Cui etiam ſubjiciantur. ibid.

Can. 15. Impedientes electionem ac proviſionem beneficialem. ibid.

Can. 17. Intruſus aut per vim occupans Beneficium ipſo jure ille ſit privatus. ibid.

Can. 25. Ne Archidiaconus ſine mandato Epiſcopi ſui cauſas matrimonii judicet utpote difficillimas. p. 433.

Can. 31. Ut ſententia juſtæ excommunicationis ab aliis Epiſcopis, quibus notificata fuerit, ſervetur. ibid.

Can. 36. Ne domini temporales eorumve officiales Clericum, exceptis cauſis feudalibus, citari coram ſe faciant. ibid.

Can. 37. Ut excommunicati ab omnibus dignitatibus & publicis officiis arceantur. ibid.

Can. 73. Religioſum exemptum delinquentem in loco non exempto poſſe ab Ordinario corrigi & puniri. ibid. Idem ſtatuitur Seſſ. 6. cap. 3. p. 507. n. 14. & à Concilio Lugdunenſi I. p. 397. & citatur in c. volentes, de privileg in 6.

Can. 111. Duo Canonici Eccleſiæ Cathedralis ad Univerſitates pro ſtudiis Theologiæ & Canonici juris tranſmittantur. p. 433.

Can. 119. Detinentes privilegia & inſtrumenta Eccleſiæ excommunicantur. ibid. Vide Vaſionenſem can. 4. p. 174. Agathenſem can. 4. p. 191. & ſimilem can. 26. p. 193.

Vigiliæ nocturnæ.

Vigiliæ nocturnæ cum multis luminibus ad pſallendum intra Eccleſiam. Earum meminit Plinius junior epiſt. ad Trajanum, & Tertull. lib. ad uxorem. S. Baſilius epiſt. 63. & in Pſalm. 114. & Concil. Matiſconenſe II. ann. 585. can. 1. & Sidon. Apoll. lib. 5. epiſt. 17. ubi de vigilia antelucana in feſto S. Juſti. Sed propter abuſus eas vetat can. 35. Illiberitanus. p. 64.

Virgines ſacræ.

Virgines ſacræ. Vide diſſert. p. 22. & ſeq. Et can. 104. Concil. Carthag. IV. cum ſcholiis. p. 144. Earum pullæ veſtes, velatio & conſecratio per Epiſcopum olim à 40. ætatis anno, poſtea à 25. anno, ut ſtatuit Concil. Carthag. III. can. 4. p. 137. Virginum palam Deo dedicatarum duo genera. Quædam enim in parentum domo cum ipſis verſabantur, aliæ in Monaſteriis incluſæ. S. Greg. Papa de tribus amitis ſuis Tarſilla, Æmiliana & Gorgonia meminit à Papa Liberio ſolemniter conſecratis, & velatis, refert in domo vixiſſe, homil. 8. in Evang. Qui religioſis fœminis præponendus & approbandus eſt, ab Epiſcopo Concil. Carthag. III. can. 97.

Viſitatio.

Viſitatio diœceſis quotannis Epiſcopis injungitur à Concil. Lateran. III. can. 35. & 36. & à Trident. ſeſſ. 44. cap. 3. nec ſolùm in parochialibus Eccleſiis, ſed etiam in exemptis, ſeſſ. 7. cap. 8. Et facta in illis decreta non ſuſpenduntur per appellationem, neque Epiſcoporum edicta de correctione morum, ſeſſ. 24. cap. 10. In viſitatione non exigantur procurationes exceptis frugalibus victualibus, quorum exhibitio vel fiat, vel compenſentur in taxata moderata pecunia, quam Eccleſiæ viſitandæ contribuent. Dicta ſeſſ. 24. cap. 3. & 9. p. 509. n. 22. & p. 221. n. 70. Concil. Colonienſe II. viſitationem dicit ſingulare remedium reformandi Eccleſiam Dei.

Vitelius.

Vitellius Imperio deturbatur à Flavio Veſpaſiano. p. 5. n. 20.

Vitiges.

Vitiges Oſtrogothorum Rex à Beliſario victore captus Conſtantinopolim ad Juſtinianum abducitur. p. 203. n. 19.

Vittichindus.

Vittichindus Saxo, qui toties à Carolo Magno profligatus, inceſſanter rebellarat, excluſus demum Saxonia, Angriano Ducatu donatus à Carolo fuit, ejuſque hortatu relictis idolis Baptiſmum ſuſcepit. p. 259. & ſeq.

Uladiſlaus Poloniæ Rex. Vide in *Eliſabetha Sigiſmundi.*

Unctio Eccleſiaſtica.

Unctio Eccleſiaſtica duplex, ſc. exterior & ſenſibilis, quæ ſignificat unctionem interiorem & inviſibilem, cujus eſt autor Spiritus Dei, & pertinet ad gratiam Sacramenti & chariſmata. Vide diſſert. de manuum impoſitione. p. 20. & 21. & ſeq.

Unctio cæremonialis duplex olim adhibebatur ad baptiſmum, ſc. olei cathecumenorum, quæ baptiſmum præcedebat, & ſacri Chriſmatis, quæ Baptiſmum ſequebatur, ſive in vertice, ſive in pectore, ſive inter ſcapulas. Vide Scholion ad Laodicenum can. 48. pag. 129. & ſeq. & diſſertationem de ritibus Baptiſmi. p. 24. n. 6. Unctionum diverſarum, quas adhibebat Eccleſia, vide collecta exempla in Concil. nation. Lond. ſub Ottobono Card. Legato an. 1268. can. 2. p. 401.

Vormatienſe Concilium.

Vormatienſe Concilium anni 868. p. 298.

Can. 3. Epiſcopus ne novam Eccleſiam conſecret, niſi chartam videat ſufficientis dotationis. ibid. Idem ſtatuitur Bracarenſis Concil. III. can. 5. p. 230. & Concilii Toletani tertii can. 19.

Can. 5. Decernitur, Baptiſmum, ſive fiat ſub una ſive ſub triplici immerſione, perinde valere. ibid.

Can. 8. Diſcernit ea, quæ poteſt ſimplex Sacerdos, ab iis, quæ ſolus poteſt Epiſcopus. ibid.

Can. 22. Filios impuberes à parentibus oblatos aſtringi uſque ad mortem Monaſticæ vitæ. At majori prudentia his providit poſterior Eccleſiæ conſtitutio, requirens filiorum libertatem, & excommunicans parentes cogentes. ibid.

Can.

Can. 29. Illum dicit innocentem, qui dum arborem incidit, inopinato hominem ſubtus occurrentem invitus occidit. ibid.

Urbanus Papa.

Urbanus Papa II. ſacram promulgat in Orientem expeditionem in Concilio Claromontano. pag. 339. num. 3.

Uſura.

Uſura eſt, ut docet Concil. Agathenſe, ubi ampliùs requiritur, quàm datur, quod ita Deus exprimit, Ezech. 18. ℣. 8. Si ad uſuram commodaverit, & amplius non acceperit. Vide in eum locum Hieronymum, & Auguſtinum in Pſalm. 36. concio. 3. Nicæna Synodus can. 17. & Lateranenſis III. quoque generalis can. 25. communione vivos privat uſurarios & eccleſiaſtica ſepultura mortuos, qui non reſtituerint, cùm potuiſſent. Eadem ferè repetit Concilium Lugdunenſe ſecundum can. 27. & Colonienſe anni 1300. can. 12. Multas quoque uſurarum ſpeties enumerat Concilium Burdigalenſe ann. 1583. tit. de uſuris & illicit. contract. quæ reprobantur ſive prætextu pecuniæ pupillaris, ſive dotalis, atque in locationibus animalium, ſi illa abſque dolo & negligentia conductoris deteriora fiant aut moriantur, id ſemper fiat locatoris damno & jactura. Ibidem prohibentur annuorum cenſuum contractus, in quibus venditor intra præſtitutum diem redimere compellatur, vel ubi non poſſit redimere poſt certum tempus.

Vvicleffus.

Joannes Vvicleffus Anglus hæreſiarcha teterrimus prodiit ſub finem ſæculi XIV. Qua occaſione duo habita ſunt Londinenſia Concilia, ſcilicet anni 1382. & 1396. hujus præcipua hæreſum capita require. p. 434. & p. 453.

X

Xenaias.

XEnaias Perſa Eutychianus, Manichæus, primuſque Iconomachus, Anaſtaſio Imperatori chariſſimus. p. 200. n. 13.

Xerophagia.

Xerophagiæ auſteritas in antiquis jejuniis declaratur. Ea tota quadrageſima in Orientis Eccleſiis ſervabatur, ut liquet ex can. 50. Laodicenæ Synodi. pag. 129.

Z

Zeno.

ZEno Acacii ſuaſionibus in deteriora prolapſus orthodoxos perſequitur. Novam fidei formulam edicto promulgat, quod ἑνωτικὸν appellavit, in quo tacita erat Synodi Calchedonenſis abrogatio. p. 157. n. 24.

Zenonem Baſiliſcus tyrannus Imperio deturbavit, ſed bello recuperavit ablatum. ibid. n. 24.

Zenobia.

Zenobia cum conjuge Odenato Palmyrenorum Rege, quem Gallienus Imperii conſortem fecerat, ut Orientis Provincias contra Perſarum inſultus tueretur, quos ille multis præliis attriverat, mortuo quoque viro Odenato, ſuam in Oriente dominationem armis ſtrenuè propugnabat, non modò contra vires Perſarum, ſed etiam adverſus Aurelianum bellicoſum Imperatorem. p. 58. n. 4. Hæc tandem hujus potentioribus armis ſuccubuit.

Zephyrinus.

Zephyrinus Pontifex primùm dolis Cataphrygum eluſus, eos tandem detecta fraudum larva damnavit, Martyrque ſub Septimio Severo occubuit. p. 19. n. 14.

Zoaras.

Zoaras, Antimus, Severus, & Petrus ob hæreſim Eutychianam decreto Agapeti Romani Pontificis, & Juſtiniani Imperatoris damnati ſunt. p. 220. & ſeq.

F I N I S.

BINDING SECT. DEC 29 1971

BX 820 C3 1729
Cabassut, Jean
Notitia ecclesiastica historiarum

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Not wanted in RBSC 23.10.89